SVPPLEMENTVM

In Secundum Librum

COMPENDII SECRETORVM MEDICINAE

Ioannis Meſues Medici celeberrimi.

TVM

PETRI APPONI PATAVINI, TVM

Franciſci de Pedemontium

MEDICORVM ILLVSTRIVM.

Quibus acceſſere & alia conſueta opuſcula, quæ tibi verſa pagina indicabit.

Quam diligentiſsime recognitum, & in margine locorum inſignium Annotationibus quam plurimis decoratum: Ac Galeni, Hippocratis; & aliorum inſignium Doctorum auctoritatibus appoſitis, in ſtudioſorum emolumentum denuo illuſtratum.

VENETIIS, M DCII.

SVPPLEMENTVM

In Secundum Libri

COMPENDII SECRETORVM MEDICINAE

Ioannis Mesues Medici celeberrimi.

CATALOGVS EORVM QVÆ in hoc volumine continentur.

PEtri Apponi Patauini supplementum à membr. nutritionis ad cor, fol. 1
Franciſci de pede Montium ſupplementum fere omnium, quæ Meſues propoſuerunt 11
Nicolai Præpoſiti Antidotarium paruum 159
Platearij Expoſitio in eundem 159
Ioannis de S. Amando Expoſitio, & dubitationes, earumque ſolutiones 192
Gentilis Fulginatis de complexione, proportione, & doſi Medicinarum 233
De ſubſtitutis Medicinis ex antiquis Auctoribus, id eſt quid pro quo 236
Expoſitio quorundam nominum rerum ad rem medicam facientium. i. ſynonima 236
Liber Seruitoris de præparatione medicinarum, id eſt lib. 28. Albuchaſis 240
Inſtructio Aromatariorum, atque Aromatariæ inſtitutio Saladini Aſculani 251
De virtutibus ſimplicium medicinarum, atque ciborum Albengnefit 265
Apuleius de Ponderibus, & Menſuris 269
De notis, ſeu ſignis, vel characteribus ponderum, & menſurarum incerti Auctoris 269
Alchindus de inueſtigandis compoſitarum medicinarum gradibus 269
Cophonis libellus de arte medendi 273
Summula Iacobi de Partibus per ordinem alphabeti ſingulorum remediorum ſingulis morbis conferentium. 279

VENETIIS, M D CII.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0526-7

VINCENTIVS COGOLLVS
PHYSICVS ET MEDICVS
VICENTINVS.

D. Petro eius opt. Patri. S. P. D.

QVVM Excellentiſſimus D. Ioannes Coſtæus Nob. Laudenſis, vir quidem ætate noſtra de re Medica admodum benemeritus, de ſuis in Meſuem lucubrationibus in ſtudioſorum gratiam diuulgandis cogitaret: & iam Meſues ipſius opera omnia ipſe caſtigaſſet, atque illa illuſtraſſet: & reliqua illa opera expenderet, tum Apponi, tum Pedemontani, tum Nicolai, & aliorum, quæ cum Meſues libris imprimi ſolent: eorum doctrinam, & ad faciendam Medicinam commodum admiratus, dolebat tam multis erroribus conſpurcata omnia vagari, nullumque reperiri, qui ea caſtigandi munus ſuſciperet, & eo magis, quòd nec ſibi ad id tantum eſſet otij. Quare, vt eſt mei amantiſſimus, hortari cępit me, cui plus eſſet otij, vt publico commodo conſulerem, hac in re præſertim, quæ meis quoque ſtudijs eſſe poſſet adiumento multo. Non potui humaniſſimo viro non aſſentiri. Quare aggreſſus prouinciam, vſus in difficilioribus locis, & eiuſdem Excellentiſſimi Coſtæi, aliorumque doctiſſimorum virorum, & variorum codicum etiam opera, in eum ſtatum hæc ipſa retuli, vt non indigna ſint fortaſſe, quæ iam in manibus verſentur eruditorum. Hæc nunc ſub nomine Supplementi in Meſuem prodeunt, quæ huiuſmodi cum ſoleant ſuis maioribus, & benefactoribus dedicari, alium Pater amantiſſime, apud me, cui plus debeam, non agnoſcens: cum non ſolum huiuſmodi bonorum animi auctor mihi fueris, ſed, & cęterorum tam corporis, quam fortunæ: tibi ergo Pater dicata volui: & ea etiam de cauſa, quòd primitiæ fructuum tuorum nulli magis, quam tibi merito debentur: & quòd tu non infimi nominis inter Patriæ noſtræ Medicos ſoleas horum etiam ſcriptorum lectione delectari, ac etiam quod hæc, qualiacunque ſint, reddent tibi aliquam ſtudiorum meorum rationem. Vale.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0527-3

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS, TAM Petri Apponi, quàm Franciſci de Pede Montium, quàm etiam aliorum Opuſculorum ſecundum eorum ſeriem, & foliorum numerum ordinatus, & multo ante quàm hucuſque fuerit diligentior, & copioſior.

PETRVS APPONVS.

Continuatio doctrinæ de ægritudinibus cordis, Petri Apponi cum Meſue ipſo, quem ſupplere intendit. Cap. 1. fol. 1
Sermo de vnctionibus. cap. 2. 2
De Syncopi. cap. 3. 2
De tumoribus mammillarum. cap. 4. 2

SVMMA III. SECTIONIS PRIMAE de ægritudinibus membrorum nutritionis.

Prologus. 3
De dolore ſtomachi. cap. 1. 3
De medicinis materiam à ſtomacho repellentibus, & abſtergentibus, ac villos eius mundificantibus. cap. 2. 3
De emplaſtris, linimentis, & vnctionibus. cap. 3. 4
De indigeſtione ſtomachi. cap. 4. 4
De vomitu, & exuberantia cibi. cap. 5. 5
De ſingultu. cap 6. 5
De ſiti. cap. 7. 6
De appetitu mortuo. cap. 8. 6
De appetitu canino. cap. 9. 6
De ægritudinibus, & oppilationibus hep. cap. 10. 6
De ægritudinibus, & oppilationibus ſplenis. cap. 11. 8
De hydropiſi, & eius ſpeciebus. cap. 12. 8
De doloribus ventris, & inteſtinorum. cap. 13. 9
De fluxu ventris. cap. 14. 10
Oratio ad memoriam impetrandam. 11
Finis. 11

FRANCISCVS de Pede Montium.

De omnibus paſſionibus cordis in generali. Cap. 1. 11
De medicinis ſimplicibus, & compoſitis ad omnes paſſiones cordis. cap. 2. 13
De cura titillationis pulſus, & tremoris cordis. cap. 3. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad cerebrum. cap. 4. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſtomachum. cap. 5. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad Hepar. cap. 6. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſplenem. cap. 7. 15
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina. cap. 8. 15
De cura paſſionis cordis per compaſſionem ad inteſtina, & os ſtomachi. cap. 9. 15
De cura paſſionum cordis ex fluxu ſanguinis menſtruorum, & hæmorrhoidum. cap. 10. 15
De cura paſſionum cordis ex retentione menſtruorum in prægnantibus. cap. 11. 15
De cura paſſionum cordis ex rareſactione pororum cutis, ex ſua re diaphoretica per ſe, vel ex balneo, vel exercitio. cap. 12. 15
De cura paſſionum cordis ex aere peſtilentiali. cap. 13. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex fœtore contingentis. cap. 14. 15
De cura paſſionum cordis ex morſu venenoſorum, & aſſumptione veneni. cap. 15. 15
De cura paſſionum cordis ex timore contingentis. cap. 16. 15
De cura paſſionum cordis ex labore, & accidentibus animæ. cap. 17. 15

SVMMA IIII. SECTIONIS PRIMAE, SECVNDAE particulæ continens capitula quatuor.

Prologus. 15
De diminutione lactis. cap. 1. 16
De exuberantia lactis, & de eius caſeatione, & corruptione. cap. 2. 17
De apoſtematibus mammillarum, & earum vlceratione. cap. 3. 17
De magnitudine mammillarum. cap. 4. 18

PARTICVLA TERTIA, SECTIONIS primæ, quæ eſt de ægritudinibus membrorum nutritionis.

Prologus. 18
Generalis ſermo in meri, & ægritudinibus eius, & cauſis, & ſignis, & cura ſecundum modum vniuerſalem. cap. 1. 18
De mala complexione meri, & cura eius. cap. 2. 18
De ægritudinibus inſtrumẽtalibus meri, vel mala compoſitione eius, & cura ipſius. cap. 3. 19
De ſolutione continuitatis meri, & eorum, quæ ex illis accidunt, vt eſt fluxus ſang. & eruptio eius ex ore, & cura eius. cap. 4. 19
De apoſtematibus meri, & cura eius. cap. 5. 20
De nocumento tranſglutionis, & cura. cap. 6. 20

SVMMA II. PARTICVLAE TERTIAE ſectionis primæ. De medicinis ægritudinum ſtomachi, & eius anatomia.

De cura ægritudinum ſtomachi ſecundum modum vniuerſalem. cap. 1. 21
De cura malæ complexionis calidæ ſtomachi ſimplicis puræ. &c. cap. 2. 21
De cura malæ complex. frig. ſtom. cap. 3. 21
De cura malæ complex. ſiccæ ſtom. cap. 4. 21
De cura malæ complex. hum. ſtom. cap. 5. 22
De cura malæ compl. ſto. compoſitæ, puræ. cap 6. 22
De cura malæ compl. ſtoma. cum materia ſimplicis, & compoſitæ. cap. 7. 22
De cura ægritu. in plaſmate, & primo de regimine eius, cuius ſtomachus eſt rotundus, & paruus, & protenſus, vel magnus. cap 8. 24
De cura ægritud. ſtom. in vijs, ſcilicet de oppilationibus eius. cap. 9. 24

De

De cura repletionis ſtom. ſeu nauſeatiuæ ſatietatis, & inanitionis eius. cap. 10. 24
De cura inflationis ſtom. rugitus, tremoris, & gurgulationis ipſius. cap. 11. 24
De ſtomachi percuſſione, & obuiatione, & caſu ſupra ſtom. & cura. cap. 12. 25
De ſolutione continuitatis ſtom. & vlcerib. & ruptura, ac eius cura. cap. 13. 25
De medicinis apoſtematum ſtomachi. cap. 14. 25
De correctione accidentium ſequentium ægritud. dictas, & primo de deb. ſtom. cap. 15. 27
De debilitate ſtom. cum ſiti. cap. 16. 28
De medicinis doloris ſtom. cap. 17. 28
De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio, & corruptio. cap. 18. fol. 30
De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & boliſmi. cap. 19. 31
De medicinis appetitus corrupti. cap. 20. 32
De ſiti, & medicinis eius. cap. 21. 33
De nocumento digeſtionis, ex quibus eſt debilitas, & deſtructio, & corruptio, & cura eius. cap. 22. 33
De nocumento retentionis, ex quibus eſt tarditas, & velox deſcenſus cibi digeſti de ſtomacho in ventrem, & cura eius. cap. 23. 35
De lenitate ſto. ſiue lubricitate, ſiue lienteria. cap. 24. 35
De nocumento expulſionis ſtom. & primo de eructatione, & cura eius. cap 25. 36
De ſingultu. cap. 26. 36
De nauſea, ſubuerſione, faſtidio, vomitu, & æſtuatione, ſeu anxietate, & conturbatione ſtom. & cura eius. cap. 27. 38
De vomitu, & primo de phlegmatico, & cura eius. cap. 28. 38
De vomitu choletico. cap. 29. 39
De vomitu melancholico. cap. 30. 39
De vomitu ſanguineo. cap. 31. 39

SVMMA III.

PARTICVLAE TERTIAE, SECTIONIS primæ. De cura, & medicinis ægritudinum hepatis, & venarum.

Prologus. 40
De generali modo curationis diſpoſitionum hep. cap. 1. 41
De cura malæ complexionis hepatis ſimplicis, & compoſitæ. cap. 2. 41
De paruitate hepatis. cap. 3. 42
De oppilatione ſplenis. cap. 4. 42
De percuſſione caſu, & obuiatione ſuper hepar, & cura eius. cap. 5. 44
De ſciſſura, & inciſione hepatis, & cura. cap. 6. 44
De apoſtemate hepatis, & cura eius. cap. 7. 44
De apoſtemate meſaraicarum, & lacertorum ventris, & cura eius. cap 8. 46
De inflatione hepatis. cap. 9. 46
De dolore hepatis, & hypochondriorum. cap. 10. 46
De debilitate hepatis. cap. 11. 46
De cachexia, & eius qualitate mutata. cap. 12. 47
De hydropiſi. cap. 13. 47
De fluxu hepatico. cap. 14. 50
De ictericia citrina. cap. 15. 50

SVMMA QVARTA, ET VLTIMA particulæ tertiæ primæ ſectionis. De ægritudinibus ſplenis communium. Cap. 4.

De ægritudinibus ſplenis in generali. cap. 1. 50
De oppilatione ſplenis. cap. 2. 51
De apoſtemate ſplenis, & tumore eius. cap. 3. 52
De ſpeciebus ictericiæ. cap. 4. 52

PARTICVLA QVARTA, SECTIONIS primæ, quæ eſt de medicinis ægritudinum membrorum expulſionis.

Prologus. 54
De dolore inteſtinorum, & medicinis eius. cap. 1. 55
De cura vermium, & medicinis eorum. cap. 2. 59
De fluxu ventris omnium modorum, & cura eius. cap. 3. 61
De teneſmo, & medicinis eius. cap. 4. 66
De hæmorrhoidibus, & medicin. eius. cap. 5. 69
De apoſtematibus ani, & medic. eorum. cap. 6. 71
De medicinis rhagadiarum ani. cap. 7. 71
De medic. fiſtularum ani. cap. 8. 71
De pruritu ani. cap. 9. 71
De mollificatione ani, & eius egreſſione. cap. 10. 72

SVMMA II.

QVARTAE PARTICVLAE SECTIONIS primæ, & eſt de medicinis ægritudinum inſtrumentorum vrinæ.

Prologus. 72
De mala complexio. renum, & veſicæ, de oppilatione eorum ex ſang. vel alio humore, & de medicinis eorum. cap. 1. 73
De oppilatione renum, & veſicæ ex lapide, & medicinis eius. cap. 2. 73
De diſlocatione renum, & veſicæ, & medicinis eius. cap. 3. 75
De ſolutione continui in renibus, & venis eorum, & vlceribus, & ſcabie, ac reliquorum membrorum vrinæ, & medic. eius. cap. 4. 75
De apoſtematibus renum, & veſicæ, & medicinis eorum. cap. 5. 76
De dolore renum, & veſicæ proueniente ex eo, & medic. eorum. cap. 6. 77
De debilitate renum, & veſicæ, & diſtinctione nocumēt. contingentium in actione vrinandi cap. 7. 78
De diminutione, ſeu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipſius cap. 8. 78
De diabete. cap. 9. 79
De fœtore vrinæ. cap. 10. 80
De dyſuria, & inuoluntario exitu vrinæ, & deſtillatione. cap. 11. 80
De ſtranguria, & difficultate vrinæ. cap. 12. 80
De ardore vrinæ. cap. 13. 82
De multitudine vrinæ. cap. 14. 82

SVMMA III.

QVARTAE PARTICVLAE SECTIONIS primæ. De ægritudinibus teſticulorum, & virgæ.

Prologus. 83
De mala complexione teſtium. cap. 1. 83
De mala complex. & magnitud. & paruitate teſtium, & malo ſitu, ac eleuatione ipſorum. cap. 2. 84
De vlceribus teſtium, & eleuatione ipſorum. cap. 3. 84
De apoſtematibus teſticulorum, & quia omnes lædunt eorum propriam actionem, quæ eſt generare ſperma, necnon & dolorem in eo inducit. cap. 4. 84
De ſpermate, & nocumento accidentibus in generatione ipſius. cap. 5. 84
De dolore teſtium. cap. 6. 85
De ægritudinibus didymorum. cap. 7. 85
De mollificatione oſchei. cap. 8. 85
De varicibus, & duritie oſchei. cap. 9. 85
De gonorrhœa. cap. 10. 85

De pollutione. cap. 11. 85
De pruritu, & dolore virgæ. cap. 12. 86
De magnificatione virgæ, & paruitate ipsius cap. 13. 86
De apostematibus virgæ, & corrosione eius. cap. 14. 86
De apostematibus virgæ, & medicinis eius. cap. 15. 86
De coitu naturali, & præter naturam, & signis eius. cap. 16. 86
De erectione virgæ, & nocumentum eius, & de diminutione eius, & multitudine ipsius. cap. 17. 87
De nocumentis, & iuuamen. prouenientibus ex coitu. cap. 18. 87
De regim. eius, quem lædit dimissio coitus. cap. 19. 89
De regim. eius, quæ lædit superfluus coitus. cap. 20. 89
De his, quæ delectationem faciunt in maribus, & fœminis in coitu. cap. 21. 89

SVMMA IIII.

QVARTAE PARTICVLAE SECTIONIS primæ de cura ægritudinum membrorum generationis in mulieribus.

PRologus. 89
De menstruis, & eorum iudicijs. cap. 1. 90
De conceptione, seu impregnatione naturali. cap. 2. 90
De regim. prægnantis, & fœtus concipientis masculos, & gemellos. cap. 3. 91
De partu naturali, de quibus solummodo procedamus, quantum spectat ad indaginem eorum, & pro ipsorum notitia, causas conseruatiuas, & nocumentum ipsorum si quæ eueniant, cognoscamus, vt eis prouideamus, & curam suam. cap. 4. 92
De mala complexione matricis, & cura eius. cap. 5. 92
De ægritudinibus matricis ex quibus est oppilatio. cap. 6. 92
De suspensione matricis, & ascensu eius, & declinatione ipsius, & descensu, seu præcipitatione. cap 7. 93
De præfocatione matricis, & medic. eius. cap. 8. 93
De speciebus solutionis continui matricis, ex quibus sunt vlcera, corrosiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fistulæ. cap. 9. 95
De apostematibus matricis humoralib. cap. 10. 95
De nocumentis in actione menstruali, & primo de cura fluxus menstruorum. cap. 11. 96
De cursu matricis, seu fluxu aquæ. cap. 12. 98
De cura retentionis menstruorum. cap. 13. 98
De sterilitate, & difficultate impregnationis. Cap. 14. fol. 98
De mola matricis. cap. 15. 100
De nocumentis partus, ex quibus est difficultas. cap. 16. 100
De cura accidentium, quæ sequuntur partum. cap. 17. 102
De retentione secundinæ, vel extractione eius. cap. 18. 102
De abortu, & accidentibus, quæ ipsum sequuntur. cap. 19. 102

SVMMA V. ET VLTIMA PARTICVLAE, quartæ sectionis primæ, quæ est de ægritudinibus membrorum apparentium, & primum ventris, ac eius anatomia.

DE crepatura, & speciebus herniæ, & medicinis earum. cap. 1. 103
De augmento vmbilici. cap. 2. 104
De dolore ventris, & iliorum. cap. 3. 104

PARTICVLA QVINTA, SECTIONIS primæ finalis, & vltima, quæ est de medicinis ægritudinum iuncturarum.

SErmo generalis in iuncturis, & dispositionibus earum, & doloribus, causis, & signis earum, & est proœmialis. cap. 1. 105
De medicinis iuncturarum, & cura dolorum ipsarum in generali. cap. 2. 106
De dolore ipsarum in speciali, & primo de dolore humeri, & spatulæ, & medicinis eius in speciali. cap. 3. 107
De dolore dorsi. cap. 4. 110
De dolore anchæ, & ischiatico, & medicinis eius. cap. 5. 111
De dolore podagræ. cap. 6. 112
De medicinis dispositionum, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum insurgere consueuerunt, vel sequi. cap. 7. 112
De his, quæ præseruant à doloribus iuncturarum. cap. 8. 113
De varicibus, & medicinis earum. cap. 9. 114
De elephantia, & medicinis eius. cap. 10. 114

SECTIO SECVNDA, DE MEDICINIS ægritudinum vniuersalium.

PARTICVLA PRIMA, ET EST AD omnes Febres.

SErmo generalis, & proœmialis de febribus. cap. 1. 114
De medicinis ad febr. ephemeras generalis cap. 2. 116
De febr. ephemera, quæ fit ex accidentibus animæ. cap. 3. 116
De feb. ephem. quæ fit ex gaudio. cap. 4. 117
De feb. ephem. quæ fit ex tristitia. cap. 5. 117
De feb. ephem. quæ fit propter angustiam. cap. 6. 117
De feb. ephem. quæ fit ex timore. cap. 7. 117
De feb. ephem. quæ fit ex syncopi. cap. 8. 117
De feb. ephem. quæ fit ex labore. cap. 9. 117
De feb. ephem. quæ fit ex calore exteriori. cap. 10. 117
De feb. ephem. quæ fit ex dolore. cap. 11. 118
De feb. ephem. quæ fit ex vigilijs. cap. 12. 118
De feb. ephem. quæ fit ex quiete. cap. 13. 118
De feb. ephem. quæ fit ex fame. cap. 14. 118
De feb. ephem. quæ fit ex inanitione. cap. 15. 118
De feb. ephem. quæ fit ex repletione. cap. 16. 119
De feb. ephem. quæ fit ex oppilatione. cap. 17. 119
De febr. ephem. quæ fit ex caliditate ignis, vel solis. cap. 18. 120
De febre ephem. quæ fit à frigore. cap. 19. 120
De febre ephemera, quæ fit ex apostemate. cap. 20. 120
De synocha inflatiua. cap. 21. 121

SVMMA II.

Particulæ primæ, sectionis secundæ, quæ est de medicinis febr. putridarum.

DE ordine curationum, seu medicationis ipsarum, & medicatione earum, secundum modum vniuersalem, item & de curatione etiam suorum accidentium. cap. 1. 121
De medicinis feb. in speciali, & primo simplicium, & inter eas primo synocharum in primo. cap. 2. 127
De medicinis feb. phlegmaticarum, & primo de quotidiana. cap. 3. 127
De medicinis feb. cholericarum, & primo de tertiana pura. cap. 4. 130
De medic. feb. melancholicarum. cap. 5. 133

De

De feb. quintana. 135
De Medicinis feb. peſtilentioſarum, & earum quæ ex genere ſunt illarum, cap. 6. 136
De variolis, & morbilis, 138
De medicinis feb. apoſtematum, cap. 7. 139
De medic. feb. compoſitarum, cap. 8. 140

SUMMA IIII.

PARTICVLAE PRIMAE, SECTIONIS *ſecundæ, quæ eſt de medicinis febr. hecticarum.*

DE febribus hecticis, & ſignis earum omniũ in communi, & eſt generalis, cap. 1. 141
De cura febris hecticæ, cap. 2. 142
De cura hecticæ ſenecturis, & medicinis eius, cap. 3. 143
De cura, & medicinis hecticæ febr. & putridæ complicatarum, cap. 4. 144

PARTICVLA SECVNDA. *ſectionis ſecundæ continens ſummas iiij.*

SVmma prima eſt de medicinis apoſtematũ ſanguineorum continens, cap. 13
Sermo generalis in apoſtematibus, cauſis, ſignis, & cura omnium, cap. 1. 144
De phlegmone, quod eſt apoſtema ſanguineum, & de medicinis eius, cap. 1. 145
De apoſtemate glandularum, & phlegmone earum, & & medicinis eius, cap. 3. 146
De phlegmone, quod Anthrax dicitur, ac carbunculus, & medic. eius, cap. 4. 147
De phlegmone, quod ſpina dicitur, clauus, & furunculus, & medicinis eius, cap. 5. 148
De carbone, ſeu pruna, & igne perſico, & medicinis eius cap. 6. 149
De vena egredienti, & medicinis eius, cap. 7. 148
De panaritio, & medic. eius, cap. 8. 149
De apoſtematibus paruis, ſeu puſtulis illius generis, vt ſunt morbilli, variolæ, & ſere, ac medicinis eorum, cap. 9. 149
De terminatione apoſtematum, quot modis poſſunt terminari. Et eſt ſermo generalis in terminationibus apoſtematum, cap. 10. 149
De appropriatis apoſtematum ſecundum diuerſitatem membrorum, in quibus ſunt, cap. 11. 151
De gangrena, & eſthiomeno, cap. 12. 151
De moro, & medicinis eius, cap. 13. 152

SUMMA SECVNDA.

PARTICVLAE SECVNDAE, SECTIONIS *ſecundæ, & eſt medic. apoſtematum cholericorum, & miſtorum, &c.*

DE Eryſipelate, cap. 1. 152
De Formica, cap. 2. 153
De Herpete, cap. 3. 153
De phlegmonode eryſipelaceo, cap. 4. 153

SUMMA TERTIA, PARTICVLAE SECVNDAE, *ſectionis ſecundæ.*

DE medicamen. apoſtematum phlegmaticorum, & eorũ quæ illius generis illa ſequuntur. 153
De vndimia, & eſt apoſtema phlegmaticũ molle, cap. 1. 153
De ſcirrho, & eſt apoſtema ſcirrhoticũ durum, c. 2. 152
De ſcirrho ſplenis, cap. 3. 154
De ſcirrho hepatis, cap. 4. 154
De glandulis, & earum quæ illius ſunt generis, puſtulis glandulosis, cap. 5. 154
De nodis, cap. 6. 154
De apoſtemate ventoſo, quod inflatiuũ dicitur, c. 7. 154
De apoſtemate aquoſo, cap. 8. 155
De dubellari frigidis comprehendentibus humores mucuſos, gypſeos, lapideos, & arenoſos, & capillares, & alios, cap. 9. 155

SUMMA QVARTA,

PARTICVLAE SECVNDAE, SECTIONIS *ſecundæ, quæ eſt de medicinis apoſtematum melancholicorum, continens, cap. 3.*

DE apoſtematibus duris, ex quibus ſunt Scrophulæ, & bociæ, cap. 1. 156
De cancro, cap. 2. 157
De Lepra, & medicinis eius, cap. 3. 157

ANTIDOTARIVM NICOLAI *cum expoſitionibus Platearij, &c.*

AVREA. 160
Adrianum. 164
Achariſtum. 165
Athanaſia. 165
Euangelon. 166
Antimoron. 166
Antidotum hæmagogum. 166
Blanca. 166
Benedicta. 167
Benedicta probata arthreticis. 168
CONFECTIO aliptæ moſchatæ. 168
Confectio Galliæ moſcatæ. 168
Confectio neræ. 168
Catholicon. 168
DIAMARGARITON. 169
Diacameron. 169
Diamoron. 169
Dianthos. 169
Diaſatyrion. 169
Diaprunis, vel Diadamaſcenon. 170
Diaprafium. 170
Diazingibereos. 170
Diaolibanum. 171
Diarhodon abbatis. 171
Dapenidion. 171
Diacyminum. 171
Diacaſtoreum. 171
Diacoſtum. 172
Diatragacanthum. 172
Diairis. 172
Diacalamenthum. 172
Diapapauer. 172
Diacodion. 172
Diaſena. 173
Diaſenalia. 173
Diacytonites. 173
Diahyſopum. 173
Diatrion pipereon. 173
Diamanna. 173
ESDRA. 173
Electarium Ducis. 175
Electarium pliris arcoticon. 175
Electarium de ſucco roſarum. 175
Electarium frigidum cophonis. 175
Emplaſtrum apoſtolicon. 176
Electarium pſylliticum. 176
Electarium lætificans. 177
Electarium lætitiæ Gal. 177
Emplaſtrum ceroneum. 177
Emplaſtrum oxycroceum. 177

PHI-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0531-3

PHILANTROPOS 177
Philonium maius 178
GARYOPHILLATVM 178
YEGIIA Græca 178
IVSTINVM 178
Catharticum imperiale 178
LITHONTRIPTON 178
MITRIDATVM 178
Musa ænea 180
Micleta 180
Mel rosaceum, quod Græce rhodomel. 180
NEPHROCATHARTICVM 180
OLEVM rosatum 180
Oleum mandragoratum 180
Oleum chamæmelinum 181
Oleum frigidissimum viride 181
Oppyra magna 181
Oxylapatium 181
Oxymel Iuliani laxatiuum 181
Oxylaccharа 182
Oxymel 182
POTIO Sancti Pauli 182
Paulinum antidotum 182
Panchriston 182
Picra Galeni 183
Potio muscata maior 183
Pilulæ sine quibus esse nolo 183
Pilulæ aureæ 183
Pilulæ diacastoreæ 183
Pilulæ arthreticæ 183
Pilulæ octomeræ 183
Pilulæ probatæ contra fluxum ventris 183
Pilulæ de quinque generibus myrob. 183
Pilulæ cynoglossæ 183
Pilulæ ante cibum, & post, pro stomachi digestione confortanda 183
Pilulæ arabicæ 184
Pilulæ de elaterio 184
Pilulæ cochiæ Gal. 184
Pilulæ de aloe, & mastiche 184
QVADRIMERON 184
ROSATA nouella 184
Rubea trochiscata 184
Requies magna 184
Rhodosacchara 184
Rhodomel 184
SACCHARVM violatum 184
Sorbita magna 184
Stomachicon frigidum 185
Stomachicon calidum 185
Sal Sacerdotale 185
Syrupus rosatus 185
Syrupus violatus 185
Syrupus contra pleuresim, &c. 185
Syrupus contra acutas, & peracu. passi. 185
Syrupus contra omnem fluxum ventris 185
Syrupus de papa. contra omnem fluxum ventris 185
Spongia somnifera 185
Syrupus diureticus 185
THERIACA magna Gal. 185
Theriaca diatessaron 187
Tryphera maior 187
Tryphera magna 187
Tryomphyllon 177
Triasandali 187
Theodoricon hypericon 187
Theodericon anacardinum 188
Trochisci diarrhodon 188
Trochisci diani 188
Trochisci hedychroi 188
Trochisci magnetis 188
Trochisci scillitici 188
Trochisci diacorallij 188
Trochisci de anisо 188
Trochisci de Thyro 188
VOMITIVVS noster 188
Vomitiuus Patriarchæ 188
Vomitiuus ad tertianarios, & quartanarios, atque quotidianarios. 189
Vnguentum Martiaton 189
Vnguentum Aragon 189
Vnguentum Agrippæ 189
Vnguentum dialthæa 189
Vnguentum citrinum 189
Vnguentum aureum 190
Vnguentum album 190
Vnguentum fuscum 190
Vnguentum populeon 190
Vnguentum ad splenem duram mollificandum 190
Vnguentum laxatiuum 190
Vnguentum contra Serpiginem, & impetig. atque elephantiasim. 191
HIERA longodion Memphytum 191
Hiera Rufini 191
Hiera picra Gal. 191
Hiera picra Constantini 191
Hiera picra Abbatis 191
Hiera fortissima Gal. 131
Zingiber conditum 191
De Ponderibus, & mensuris 192

EXPOSITIO IOANNIS de Sancto Amando in Antidotarium parvum Nicolai.

MELLIS boni conditiones quæ. &c. 192
Syrupus rosaceus, ex infusione, vt fiat. 193
De Syrupis in apothecis tenendis 194
De digestione 194
De electarijs pollentibus ad spiritualia 198
De sex modis præparationum medicinarum 200
De admistione medicinarum cur fiat 201
Electaria ad membra naturalia 201
De digestion. per quæ fiat 202
De modo digestionis 220
Pectori conferentia electaria alia 203
De Syrupis alijs ab acetoso, quē humorem digerant 203
De natura ægritudinis 203
Electaria stomacho conferentia 204
De modo exhibendi digestiua 104
An electaria danda ante cibum 205
Vtrum syrupi, an electarium sit præponendum 205
De euacuatione 205
Impedientia euacuationem 205
Electaria stomacho conferentia 206
Rectificantia euacuationem 204
De conditionibus in euacuatione considerandis 207
De sex electarijs 207
De euacuatione medicinę, an fiat per simile, vel contrarium 208
De modo euacuandi corpora per secessum 108
De præparandis corporibus post medicinam 209
De septem electarijs 209
Vtrum medicina euacuans vadat ad humorem euacuādum, vt ipsum euacuet 209
Medicinarū præparatio ad euacuandū per secessum 210
Regulæ de medicinarum præparatione 210
De nocumentis ex assumptione medicinæ contingentibus, & eorum remedijs 210
Electarium generatiuum 210
De electarijs laxatiuis 211
Vtrum medicina euacuatione attrahat à venis 211
Vtrum humor in venis facilius euacuetur quam extra existens 211
Vtrum medicina secessiua attrahat humores ad intestina, vel ad stomachum naturaliter 211

Signa euacuationis completæ. 211
Regulæ post euacuationem seruandę 211
De tribus electarijs. 212
De passione medicinę videlicet, an conuertatur in humorem attrahendum per ipsam. 212
De euacuatione, quę fit per vomitum. 213
Regulę post vomitum seruandę. 213
Regulę ante vomitum faciendę. 213
De medicis euacuationibus. 213
De pilulis ante cibum. 214
An sit aliqua medicina sang. euacuans. 214
De euacuatione per phlebotomiam. 214
Quibus sit exhibenda phlebotomia. 244
Qua de causa sit agenda phlebotomia. 215
De medicinis caput purgantibus. 215
De modo exhibendi medicinas. 216
Quibus tęporibus morbi sit facienda phlebotomia. 216
Quibus hominibus competat phlebotomia. 216
Quid ante phlebotomiam faciendum. 217
Quid in phlebotomia ipsa agendum. 217
Quid post phlebotomiam moliendum. 217
Medicinæ conuenientes ad cap. euacuationem. 217
An artificiale sit acuere electaria. 217
Per quod medicinę acuantur. 218
Quę venę sint aperiendę in phleborotomia. 218
Pulsatiles, vel non pulsatiles.
Quæ venę non pulsatiles sunt phlebotomandæ. 218
De inspectione sang. eductí per phlebotomiam. 218
De tribus electarijs laxatiuis. 219
De phleb. respectu pharmaci. 219
De phleb. per ventosationem. 219
Quando fieri debeat ventosatio. 220
De duabus medicinis euacuantibus. 220
An medicina attrahat materiam coniunctam. 220
An medicina debeat dari in statu morbi. 221
An medicina sit danda in die paroxysmi. 221
De euacuatione per Clysteres. 221
De suppositorijs. 221
De Pessarijs. 221
Opiata nocumentum medici. purgantium reprimentia. 221
An in euacuatione crassorum humorum competat fortis medicina. 222
An in sanis competat pharmacia. 222
De causis compositionis medicinarum. 222
Duo Annotanda in medic. compositis. 222
De aurea alexandrina. 223
De garyophyllis, & cinnamono prius videmus. 223
An balneum competat ante exhibitionē medicinæ. 223
De modo compositionis medicinarum. 224
De opiatis. 225
De natura radicum, & cap. 1. de causis impedientibus compositionem medicinę. 225
De Adriano, &c. 226
An exhibere opiata sit bonum. 226
De apponendis in radice, & sub qua qualitate. 227
Quæ opiata sit melior recens, an antiqua. 228
An opiata debeat dari in principio morbi. 228
Vtiū debeant dari opiata in febribus interpolatis. 228
De quibusdam oleis. 229
De oleis, & vnguentis & primo de oleis. 229
De vnguentis. 230
De vnguentis cal. & siccis. 231

GENTILIS FVLGINAS
De Dosibus, &c.

DE modo inuestigandi complexionem medicinarum laxatiuarum compositarum, tam quo ad earum qualitates primas, quam etiā ad alias, & in quo gradu earū sint c. 1. 233
De modo componēdi medicinas solutiuas, ac proportione componentium simplicium inter se. cap. 2. 233
De dosi medicinarum compositarum soluentium, & primo in generali. cap. 3. 234
De dosi earundem in speciali in confectionibus, & electarijs inuestiganda ex quantitate laxatiuæ ipsa ingredientis. 235
TRACTATVS, quid pro quo. 236
Synonima. 236

LIBER SERVITORIS.

TRACTATVS primus, &c. de electione, & ablutione lythargirij. 240

DE combustione lythargiti. 240
Modus conficiendi cerussam. 240
Modus abluendi, assandi, & eligendi eā. 240
Modus lauandi plumbum . ac eius scoriam. 240
Modus adurendi eum.
Modus faciendi æs vstum . ac eius electio. 240
Ablutio eius. 241
Modus lauandi scoriam æris. 241
Modus lauandi battituram æris. 241
Modus comburendi scoriam æris, abluendi, atque eligendi eam. 241
Doctrina adurendi scoriam arg. & auri ad collyria. 241
Ablutio eius. 241
Modus præparandi cadmiam. i. Thutiam, ac eius electio. 241
Modus ablutionis eius. 241
Modus confectionis cadmiæ. 241
Combustio eius. 241
Modus combustionis Marchasitæ, & ablutionis ei, ac electionis. 241
Modus abluendi antimonium, & adurendi. 241
De modo faciendi Ziniar ex ære, & abluendi ipsum & bonum colligendi. 241
Modus comburendi Ziniar, ac eligendi eum. 241
Modus comburendi, & albificandi auripig. & sublimādi, & comburendi eum, & vertendi citrinum in rubeum. 242
Sublimatio Arsenici. 242
Modus vertendi Arsenicum citrinum in rubeum. 242
Modus albificandi arg. viuum per sublimationem. 242
Modus sublimandi medicinam Adhichbardic. 242
Modus faciendi cinaprium. 242
Modus faciendi calcem, & abluendi eam, quæ est necessaria combustioni ignis, & pro surunculis acutis. Ac modus faciendi psilothrum.
Modus abluendi calcem pro comaust. ignis. 242
Modus conficiendi medicinam depilantem capillos horā vna. 242
Modus psilothri noti. 242
Modus comburendi Sal. 242
Forma combustionis calcanthi, & attramenti, ac vitrioli. 242
Modus comburendi, ac eligendi alumen. 242
Modus comburendi corallia. 242
Modus comburendæ spumæ maris. 242
Combustio nitri. 242
Combustio salis nitri. 242
Modus faciendi crocum ferri. 242
Modus purificandi limaturam ferri. 242
Modus assandi scoriam ferri. 242
Modus abluendi eam. 242
Modus limaturæ auri, & arg. pro medic. cordialib. 242

TRA-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0533-5
DFG

TRACTATVS SECVNDVS
de præp. med. ex plantis.

Modus faciendi aloem, ac eligendi eum. 242
Modus ablutionis aloes, seu præparationis ad expellendam malitiam, & acuitatẽ eius, conficiendi ipsum. 243
Forma adurendi aloem. 243
Modus acceptionis, aquæ cucumerum dulcium. 243
Modus decoctionis Hieræ picræ, vt duret. 243
Forma extrahendi lac scammoneæ, ac electio eius. 243
Modus coquendi scammo. & reprimendi eius malitiam. 243
Forma extrahendi succum tithymalli. 243
Modus extrahendi succum à Thapsia. 243
Modus extrahendi succum cucumeris asinini, & electio eius. 243
Modus extrahendi succũ absynthij, ac electio eius. 243
Modus exprimendi succum euphorbij, ac eius electio. fol. 243
Modus extrahendi succum ex tribulis mar. 243
Forma colligendi, ac eligendi euphorbium. 243
Modus faciendi opium. 243
Forma extrahendi succum ex papaueribus, ex quibus fit opium, ac electio. 243
Modus colligendi lac chelidoniæ, & extrahendi succum ex ea. 244
Forma extrahendi succum ex corticibus radi. mandragoræ. 244
Forma extrahendi succum ex hyoscyamo. 244
Modus exprimendi succum ex memithe. 244
Modus extrahendi succum ex prunis syluestribus, è quo fit acacia, ac electio eius. 244
Modus ablutionis eius. 244
Modus faciendi licium, ac eius electio. 244
Modus extrahendi succum ex hypocystide. 244
Modus extrahendi succum ex balaustia. 244
Forma extrahendi succum galbani, ac bauciæ syl. electio e qua fit. 244
Modus faciendi succum hyquiritiæ. 244
Modus faciendi acrestam, ac eius electio. 244
Modus extrahendi succum centaureæ. 244
Modus faciendi succum berberis. 244
Modus exprimendi succum solatri. 244
Modus extrahendi succum hausig. 244
Modus præparandi Scillam in omnibus modis præparationis eius, & est capa muris, & primo de modo eligendi, ac assandi scillam. 244
Forma deficcandi scillam. 244
Forma castrandi scillam. 244
Modus conficiendi acetũ scilliticum, ac eius dosis. 244
Modus alius citior in casu necessitatis. 245
Modus destillandi aquam ex scilla, quæ occidit mures, & quæ ponitur in medicinis, ex qua fit syrupus acetosus. 245
Modus albificandi acetum, ex quo fit syrupus acetosus. 245
Modus faciendi aquam camphoræ. 245
Modus præpa. colocynthidem ad vsum potionum, ac eiusdem electio. 245
Modus præparandi, ac eligendi turbith, & eius dosis. fol. 245
Modus præparandi, ac eligendi euphorbium, & eius dosis. 245
Modus præparandi, ac eligendi elleborum. al. & eius dosis. 245
Præparatio, electio, & Dosis elleb. nigri. 245
Forma exhiben. ac eligendi Polypod. & eius dosis. 245
Forma exhibitionis, & præparan. granorum nil, ac electio, & dosis eorum. 245
Forma exhiben. Electionis, & dosis Alchan. 245
Forma præpa. scebran, i. Esulam, ac dosis. 245
Modus præpa. eligendi, & dosandis Ireos. 245
Modus præparandi acorum, & dosis ipsius. 245
Modus præparandi eligendi, & dosandi centauream. fol. 245
Modus exhiben. eligen. & dosandi fumariam. 245
Modus, & dosis absynthij in assumendo illud. 245
Modus, & dosis exhiben. cuscutam. 245
Forma præparan. cussum, & dosis. 245
Modus, & dosis assumendi cachile. 245
Modus accipien. capillum ven. & dosis eius. 245
Modus præpa. senam, & dosis eius. 245
Modus præpa. Algabar, & dosis eius. 245
Modus præparationis cartami, ac dosis eorum. 245
Modus præparan. ling. Bouis. 245
Modus præpa. & eligen. myrob. citr. & dosis. 246
Modus exhib. myrob. ind. ac dosis eorum. 246
Modus exhib. ac elig. myrob. cheb. & dosis eorum. 246
Modus exhib. vio. siccarum, ac dosis earum. 246
Forma exhiben. & eligen. pruna, & tamarin. ac dosis eorum. 246
Forma eligen. ac dosandi, & exhib. mannam. 246
Forma eligen. dosandi, & exhiben. Cass. fist. 246
Modus exhibendi, & dosis granatorum dul. & acrium. fol. 246
Forma, electio, & dosis, ac præparatio ammoniaci. 246
Modus præparatio, electio, & dosis opopanacis. 246
Forma exhiben. eligendi, & dosandi bdellium. 246
Forma exhibitionis, ac electionis sagapeni, & dosis eius. fol. 246
Forma exhibitionis prædictarum 4 gummarum, qui est alius à prædictis. 246
Modus præpa. salium, & proprietates eorum in purgan. & de aqua salsa. ac dosis eorum. 246
Forma punifican. aquas turbidas. 246
Modus faciendi aluuri 246
Modus faciendi oleum, & oleum stypticum, & seruandi ipsum secundum Diosco. 246
Forma stypticandi oleum ad faciendum oleum de lilio. 246
Forma stypticandi oleum ad faciendi ole. narcisci. 246
Forma stypticandi oleum ad faciendum oleum de Nil. fol. 246
Forma albifican. oleum ad faciendi omnia olea, & nominatur oleum compositum. 246
Forma lauandi oleum tetaminum. 246
Modus faciendi oleum de lateribus. 246
Forma operationis medicinæ, qua uti poteris, quando non habes thutiam. 246
Modus faciendi amylum ex frumento 246
Modus faciendi amylum ex hordeo. 247
Modus faciendi amylum ex orobo. 247
Modus facien. far, seu similam ex orobo. 247
Modus faciendi penidios. 247
Modus faciendi aquam ros. 247
Modus alius, qui vult destillare paucam aquam. 247
Modus faciendi aq. ros. cum musco. 247
Modus faciendi aq. ros. cum croco. 247
Modus faciendi aq. ros. cum garyophyllis. 247
Modus faciendi aq. ros. cum camphora. 247
Modus faciendi aq. ros. cum rosis siccis. 247
Modus faciendi ramich. 247
Modus faciendi trochiscos de gallia. 247
Modus adurendi ramulos arborum, & radices, & folia, quæcunque ex eis egent combustione. 247
Forma assandi myrobalanos omnes, pro illis, qui sanemittunt, & habent hęmorrhoidas, & dysenteriam, & tenesmum. 248
Modus assandi semina, pro fluxibus ventris, sicut sunt semina portulacæ, nasturtij, althæę, plantag. psyllij, grana myrti, carui, anisi, cynimi albi, & grana granatorum, semen lini, matrubij, & similium. 248
Forma assandi tragacanthum, gummi arab. & omnes alias gummas. 248
Forma assandi charabe, & comburendi. 248
Forma assandi gallas, qui vult eis vti in capillis. 248

Forma

CAPITVLORVM.

Forma comburendi fæcem vini, & aceti. 248
Modus conficiendi ſarcocollam. 248
Forma conficiendi carui cum lacte ad fluxum ventris. 248
Forma conficien. myrob. emb. cum lacte. 248
Forma conficien. cordumeni, & cyminum in aceto ad ponendum in confectionibus. 248
Modus putificandi & colandi gummi arab. tragacant. ad ponendum in alcofol. 248
Modus præparandi opium, quod adminiſtratur in colly. 248
Modus præpa. tragacan. quando volumus illud ponere in loch. 248
Forma comburen. olibanum, & accipien. fumum eius. fol. 248
Forma colligendi olibanum, quod ponitur in alco. 248
Forma accipien. fumum picis liquidæ. 248
Forma coquendi alchitram. 248
Modus abradendi ſandalum, quod adminiſtratur in medic. apoſtemarum calidorum. 248
Modus extractionis mucilag. ex ſeminibus, ſicut pſyllij, fænug. lini, maluæ, & radic. eius, & ſemi. althææ, & radic. eius, & ſemin. cydoniorum, & marrubij, &c. talium. 248
Modus extrahen. mel ex Anacardis. 248
Forma extrahendi cor ſemi. id eſt medullas, ſicut cor cartami, ſemi. cucurb. cucume. citri, melo. & ſimilium. 248
Forma excoriandi grana alcheruæ, & eſt cataputia maior, ſiue pentadactylus. 248
Modus excorian. grana ſeſami. 249
Modus excoriandi amygd. & pineas, & nuces, & ſimilia. 249
Modus deſiccandi roſas ad reponendum eas. 249
Modus deſiccandi violas. 249
Forma deſiccandi omne cor. radic. ſicut ſenic. apij, ſcariolæ, plantag. bugloſſæ, & cortices radicum mori. fol. 249
Forma accipiendi cortices citri, & cæterorum pomorū odoriferorum, & eorum deſiccatio. 249
Modus infundendi ammoniacum, & gummas, quæ ponuntur in medici. 249
Modus faciendi ſigillum, quo ſigillantur trochiſci. 249
Modus colandi potiones, & coctiones, & de figura coatoriorum. 249
Modus clarificandi. 249
Operatio ſalis AlKali, & eſt ſal nitrum, qui ingreditur in multas medicinas. 249
Modus dealbandi ſalem eundem. 249
Modus comburendi AlKali albificatum. 249
Forma deſiccandi radi. ariſto. longæ & aſphodi. & radi. dictamni, radic. alkekengi, althææ, radic. bugl. meu, phu, & ſatyrio. & ſecacul, & mori celſi, & alia huiuſmodi. 249
Modus colligendi herbas medicinales, & tempus repoſitionis earum. 249
Forma exprimendi ſuccos plantarum. 250
Modus deſiccandi omnes herbas. 250
Modus repoſitionis herbarum, florum, & ſemi. & aliorum ad ſeruandum. 250
Modus colligendi coloquynthidem, & deſiccandi eam. fol. 250

TRACTATVS III.

De præparatione medici. quæ ſumuntur ex Animalibus.

FOrma comburendi omnes ſpecies conchylium. 250
Forma comburendi cortices ouorum. 250
Forma comburendi cornu ceruorum. 250
Modus ablutionis eius. 250
Forma comburendi. 250
Ablutio horum omnium. 250
Forma comburendi ſetam, vel ſericum, quod adminiſtratur in Diamuſco. 250
Forma comburendi lanam. 250
Forma abluendi cinerem lanæ aduſtæ. 250
Forma comburendi cancros ad dandum in potu illis, quos momordit canis rabidus, & phthiſicis, & hæmoptoicis. 250
Modus comburendi ſcorpiones ad frangendum lapidē, & doſis eius. 250
Modus comburendi Thyros, qui adminiſtrātur in Theriaca; & alios ſerpentes, ac de electione ſua. 250
Forma comburendi caput thyri, quod ponunt in alcofol. 250
Forma comburendi leporem pro illo, qui habet lapidem. 250
Forma comburendi ranas, & hericios. 250
Forma comburendi hirundines, quæ adminiſtrātur in ægritudinibus gulæ. 250
Forma colligen. cantharides, & reponendi eas, ac eorūdem electio. 250
Forma colligendi ſtercus canis, quod adminiſtratur in medici. gutturis. 250
Forma colligendi ſang. teſtudinis aquaticæ, qui adminiſtratur in medici. venenorum, ac eius doſis. 250
Forma colligen. ſang. venenis ſicut & ſang. hædi, anierum, &c. & eius doſis. 250
Forma accipiendi cerebella auium, quæ adminiſtrantur in medici. coitus. 250
Modus accipiendi fel omnium animalium quadrupedum, & volatilium, & forma reponendi ea. 250
Forma accipiendi coagula omnium animalium. 250
Forma extrahendi humiditatem de limacis. 250
Forma accipiendi vrinam infantium, quæ ponitur in medici. acutis. 250
Forma ſeruandi aquam marinam, ne corrumpatur. 251
Forma facien. gluten ex corijs boum, & pecudum, quod ponitur in emplaſtris crepaturæ herniæ. 251
Modus præpa. adipes, & reponendi eos, ſecundum doctrinam. 251
Forma præpa. adipem renum vaccarum. 251
Modus præparationis adipis anſerum, & anatis. 251
Forma præparandi cerebella animalium, & reponendi ea. 251
Modus præparandi medullas animalium, & reponendi eas. 251
Forma ſeruandi oeſypum humidam. 251
Forma colligendi ſtercus infantium, quod adminiſtratur in medicinis ægritudinum oris, ſicut dixit Gal. in lib. almeymur, ſecundum ſententiam antiquorū. 251
Forma coquendi mel cum aqua, ad faciendum ſyrupos. fol. 251
Forma dealbandi ceram. 251
Modus faciendi gummi ex marmore. 251
Modus faciendi ſalem ammoniacum. 251

SALADINVS DE ASCVLO.

DE vtilibus interrogationibus ad aromatarios fiendis. 251
De declaratione nominum medicinarum compoſitarum in antidotario Nicolai deſcriptarum. 255
De doſibus, ac ponderibus, & de eorum nominibus, & differentijs. 256
De modo conficiendi omnia neceſſaria in qualibet Aromataria. 256
De colligendis herbis, floribus, ſeminibus & radicibus, &c. 257
De conſeruatione medicinarum ſimplici. & compoſitarum. 258
De conſeruatione, & perduratione ſolutiuorum ſimplicium ſecundum ordinem Meſues, cum ſuis doſibus. fol. 258
Sequitur alia doctrina ſecundum Meſuem. 261

Alia

Alia doctrina secundum Serapionem. 262
Sequitur alia doctrina secundum Nicolaum. 262
De electione loci conuenientis medici conseruandarum. 262
De omnibus necessarijs, in qualibet aromatatia. 262

ALBEGNEFIT.

DE virtutibus medici. simplicium, atque ciborum. 265
Medicinæ oppilantes duplices. 265
Saporum operationes. 266
Ser. in appropinquatione medicinæ, ex corpore. 266
De cognitione virtutum medicinarum. 267
Sermo in maturatiuo. 267
Sermo in leniente. 267
Ser. in indurante cum frigore. 267
Sermo in oppilante. 267
Sermo in aperiente. 267
Sermo in abstergente. 267
Sermo in rarificante. 267
Sermo in inspissante. 267
Sermo in aperiente orificia venarum. 267
Sermo in constringente poros, & venas. 267
Sermo in adurente. 267
Sermo in putrefactione corrodente. 267
Sermo in diminuente carnem ex vlceribus. 267
Sermo in consolidante. 267
Sermo in trahente. 267
Sermo in Bezaharim. 267
Sermo in sedante dolorem. 267

ORDO TERTIVS.

SErmo in frangente lapides. 267
Sermo in mundificante pulmonem, & pectus, & iuuante ad asthma, tussim antiquam, & generationem sanei cum eis. fol. 268
Mundificantia cerebrum ex naribus quando cum eis fit caputpurgium. 268
Mundificantia oculos per lachrymas, & conferunt pruritui, & grauitati, & corrosioni, atque debilitati visus. 268
Mundificantia aures. 268
Mundificantia cerebrum ex ore. 268
Mundificantia cerebrum ex palato. 268
Confortantia stomachum, & quæ sint ei nocentia. fol. 268
Mundificantia intestina. 268
Mundificantia venas hepatis. 268
Mundificantia gibbositatem hepatis. 268
Mundificantia splenem. 268
Mundificantia renes. 268
Mundificantia vesicam. 268
Mundificantia lapidem ex vesica, & renibus. 268
Concitantia coitum, & multiplicantia sperma. 268
Abscindentia coitum, & desiccantia sperma. 268
Prouocantia lac. 268
Desiccantia lac. 268
Prouocantia menstrua. 268
Abscindentia menstrua. 268
Mundificantia intestina ex stercore. 268
Facientia vermes, & ascarides, & lumbricos ex ventre descendere. 268
Prouocantia sudorem ex corpore toto. 268
Mundificantia cutem. 268
APVLEIVS de ponderibus. 268
Eiusdem de mensuris. 269
Auctor incertus de signis, & characteribus Græcis ponderum, & mensurarum. 269

ALCHINDVS.

DE modo inuestigandi gradum medicinarũ compositarum. 269
COPHO de arte medendi. 273
De lib. vtilitate. 273
De varijs medendi modis, & libelli diuisione. 273
De modo operandi per medic. solutiuas, seu laxatiuas. fol. 273
De danda medicina. 274
De præparatione medicinæ. 274
De dissolutiua medicina. 274
De signis humorum. 274
De Purgatione phlegmatis. 274
De purgatione choleræ vtriusque, & humorum compositorum. 274
De Lauatiua potione post solutiuam. 274
De diuersitate regionis in purgatione. 274
De consideratione diei, & noctis in purgatione. 274
De consideratione humorum diuersorum. 274
De consideratione loci, in quo est materia. 274
Quo tempore detur medicina. 274
De medicina tentatiua. 274
De delicatis, qui nequeunt suscipere medicinam. 274
De diuersitate ætatum. 274
De diuersitate complexionum. 275
De multa, & pauca materia. 275
De dissolutiua medicina. 275
De sebre ex potione data. 275
De siti nimia in potionato. 275
De potu in potione. 275
De nequeuntibus assellare ex potione. 275
Quando parum ducit medicina. 275
Quando superfluit. 275
De dyssenteria ex pharmaco. 275
De debilitate ex pharmaco. 275
De tenasmone, quæ est voluntas assellandi sine effectu. fol. 275
De defectu Appetitus. 275
De vomitu. 275
De ruptura venæ ex vomitu. 275
De singultu. 275
De singultu superueniente spasmo. 275
Partic. 2. 275
Quomodo constringimus. 275
De membris dissolutis. 276
De reliquijs humorum in corpore. 276
Quomodo debent dari opiatæ. 276
De effectu medicinæ constrictiuæ. 276
Partic. 3. 276
De consumptis membris. 276
Partic. 4. 276
De consideratione diuersitatis materiei. 276
De caliditate materiei. 276
De diuersitate loci, in quo est materia. 276
De signis materiei digestionis. 276
De alterantibus. 267
De modo conficiendi medicinas, & cui ægritudini valeant. 277
De confectione syrupi. 277
De confectione cerati. 277
Index per tabulam medicamen. simplic. purgantium à Mes. lib. 2. tractatorum. 278
Morborum omnium, ac suorum etiam remediorum in hoc volumine contentorum summula Iacobi de partibus per ord. alphabeti. 279

FINIS.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0536-3
DFG

PETRI APPONI MEDICI
CLARISSIMI SVPPLEMENTVM
IN SECVNDVM LIBRVM COMPENDII
SECRETORVM MESVÆ.

Et primum continuatio cum ſermone Meſuæ de ægritudinibus cordis in vniuerſali.

SI AVTEM fuerit in eo humor mordicans cum præcedenti eius adæquatione, & virtus ſufficit, & humorum accidentia dilationem recipiunt; materia in qualitate ei contraria repellatur, vel cum contrario à forma, & ſpecie; qđ efficacius, & tutius aſſero. Virtutem aũt cordis confortare non negligas oĩ hora intrinſecus, & extrinſecus. & ſtudeas cognoſcere membrũ, à quo nocumẽtũ ad baſim emanat cognitione non dubia. Noſti q, oĩum accidentiũ conuenientiũ corpori cauſa extrinſeca eſt, vel intrinſeca. primus concurſus eſt ad baſim, in qua naturalis vigor ſpirituũ, virtutumque oĩum ſigillatim. creauit ſpiritum Sapientia, ſedem aiarum, vitęq; naturaliũ principiũ motus, & quietis. Quo deficiente nulla amplius corpori dari poſſunt ſuffragia, continuo cum eo moriũtur oĩa membra. Erat n. terminus oĩum operationum aiæ rationalis. In cerebro oẽs hæ, & illæ incipiunt operationes; in corde vero ſuſcipiunt complemẽtum. eius virtus tanq̃ forma oĩum membrorũ ea irradians, & viuificans, virtutũ organicarũ perfectio. In materia vero non intelligibilis formæ; quia Glorioſus (ſicut diuini decoris ratio poſtulauit) tunc ſolicitũ membrũ rectificauit mandans. Et ſi à matrice, cum his, q̃ matricem reſpiciũt; & ſi à ſtomacho & pulmone, ſiue ſint mẽbra nutritionis, ſiue ſpiritui ſeruientia, rectificare ne differas. Et dolor violentus eſt ex maxime proſternẽtibus virtutem eius, & ſi fuerit in officialibus mẽbris. Inquit Hipp. oĩum membrorum vnica eſt conuenientia & oĩum virtutũ, & ſpirituũ vnicũ eſt ſubiectum; pp quod oĩa mẽbra dolent adinuicem; oĩum virtutum vnica eſt virtus. cum vſque ad hunc terminũ diaphorat dolor p ſpiritus lædẽdo virtutes, occultat in eo ſpiritus, & efficit illa paſſio, quã dicimus ſyncopim, non n. vſq; ad radicẽ patitur paſſiones, ſed cedit vitæ, & ſubiectũ eius, læſionẽ nullã ſuſtinens, paruã æſtuationẽ influere recuſat. Si quidẽ contingit hæc paſſio malitia ſanguinis in quanto, vel in quali, auxilia adhuc non ſunt mortua oĩno, nec differẽda; dilatio. n. ducit ad mortẽ feſtinã, ſed tanq̃ theſauro nobiliſſimo ſuccurrendum eſt. Facimus hoc cũ auxilio Dei cũ rebus, quarum proprietas eſt naturalẽ conſeruare calorẽ. & extraneũ extinguere. Et ſi fuerit ex abundãtia ſanguinis in toto corpore, phlebotomare ne differas. & primo a remotis, vt aperire ſaphenã; poſtea baſilicã; poſtea deuenire cum vẽtoſis apud ſiniſtrã ſpatulã. Poſtea cũ ſyrupis de boragine, & bugloſſa, cãphora, & pſyllio, et procedẽtibus hoc curſu potare ipſum nõ differas. hoc. n. refrigerat ſanguinem peccantem in quanto, & in quali. In malitia autẽ cõplexionis raro phlebotomamus; ſed alterãtia, & confortantia ei ꝓparamus, & multæ eius paſſiones incõprehenſibiles, atq; occultæ nobis exiſtunt. Et dr̃, q, aliq̃n vermis ad id ſ. cor graditur, & continuõ cum mordet interficit; necnon vltimata gaudia, vel vltimatæ triſtitiæ inter eius paſſiones exiſtũt. Boni aũt odores incolumitatẽ eius ſeruant, quia ſolo odore aĩa confortatur. Interdicendum eſt ei oẽ medicamen generãs motũ cordis, & q̃ ſanguinem inflãmãt, ac eius motũ effrænitare faciũt; qa nobiliſſima natura nihil ſuperfluũ, nihil diminuti ſuſtinet. Ad figurã numeri, & naturalis ordinis cõſonantia facta eſt, vt ſubſiſtat, eſt. n. fons, & principium vitæ, decor aiæ, rex naturæ, & moderator eſt corporis, diuina ſapientia cõceptus ad latus exceſſus magnæ caliditatis poſita obuiare dicimus. Hæc. n. immoderatũ motum cordis gñat: illa vero trepidationem, & caloris hebetationem ei affert. Et ſciuiſti, q̃m non eſt ſimplex natura in cõplexione calidus, & ſiccus, ſubſtantia frigida, & ſicca. Rõne vero contenti valde tpatiſſimus calidorum vſus eius eſt, forma. i. craſis minus moleſta frigidorũ portat ſuper hoc à conſortio minus recedunt, niſi vltimitatem excedant tẽperamento ſuo. caliditas eſt cauſa vitæ, & conſiſtentia maxime in phlegmaticis. Cuius vigore innata complexio, quo membra in eſſe viuificat, & vigore continuo conſeruat, & conſiſtit. Et non ignores, q, hic calor eſt virtus humanæ naturæ. ſ. quem traximus à primo homines, per hanc enim ſpeciem indiuiduatur: & eſt ſubiectum, & fundamentum innati caloris, quę nullo genere febrium alteratur. imò eſt actus eius reductioni extranei, & diuerſi caloris fortaſſe in nouiſſima ſpecie hecticæ celeratur; & tunc mors accelerat neceſſaria, & feſtina. Non. n. ſperabis hunc calorem poſſe naturali medicamine reſtitui. Hæc inter virtutẽ regitiuã, & virtutẽ rei adminiſtratæ diſtinguebat, & regulabat. & huic complexioni omni tẽpore ſimile regimen dandum eſt, puta calidum, & humidum, temperatum, hoc poſt mortem ſeni conſiſtit quamq̃ æquiuoce. Cũq; ſm ſciẽtiam tuã inueſtigaueris qualitatẽ paſſionum baſis; & mentionem cauſarum; ſit tua ꝑcipua, & magnifica intentio confortare cor, & vnire virtutes, & ſic earũ eſt auferre laſſitudinẽ, & hoc auxilio Dei cũ rebus aromaticis, & alijs generibus adminiſtratarum rerũ eſt proprietas conferre rei vnitæ maxime in quibus natura delectat, inquantum autẽ tua ſolertia euigilantiſſime ſpeculari poteris, virtutes cordis coadiuuare, & confortare euigiles. Hoc erit ſummũ bonũ, & primũ ſtudiũ iuuamentorũ, & tutelæ baſis: quoniã ſecurius nõ vacillando ad alias res tuæ curæ procedere poteris; virtutis. n. vnitæ non eſt recipere qđ effunditur ad mẽbrum: ſed repellere & effugare cõtrarium. & eſto ſolicitus nõ orbatis oculis intueri, vt ſi ſit aut pp inopiam caloris, & laudabilium humorum abſtinentiam: aut pp exuberantiam multæ humiditatis dominantis corpori, furioſitatiſq; ſanguinis; aut ſolius cõplexionis malitiæ: aliter enim & aliter medicabitur, & cũ ignoraueris veritatẽ, & titubabit tua ſciẽtia ſuper hoc, & ſemper ſecurius erit calidis in temperamento vti; & confortare cum ſtypticis, & odoriferis obliuioni non committe. Secũda eſt conuerſio materiei, vel eius qualitatis, q̃ funditur aduerſus eam ad partes remotiores, aut ignobiliores, ſicut iam diximus, & in practica huius canonis rememorabimur (ſi Deo placuerit.) Tertia res eſt mũdificare mẽbra mandãtia, eaq; cõfortare, & reſiduũ eorum: & eſt q̃nque primum in diſpoſitione curæ, cuius ꝓprie cum alijs mẽbris nocumentum fuit: obuiare accidentibus. Nec ꝑtermittas confortare ſtomachũ maxime in digerẽdo. Corruptio cibi, & potus in eo eſt ꝓparamentũ morborum. Primam rem cõplent quæcunq; cõplexione, & ſubſtantia hac, vel illa baſim confortant cibi laudabilis chymi. medicinæ ſtypticæ, & odoriferæ, quarũ memoriã legemus (ſi Deo placebit.) Sunt ex his hepata gallinarũ iuuenum, alæ auium, & pullorũ. vitelli ouorum recentium ſorbilium, & quæ hoc curſu ꝓcedunt, paucæ quãtitatis,

Vena ſolua.

Syrupi.

Qualiter vermis ad cor graditur & quã primum mordet interficit.

Solo odore anima confortatur.

Cibi.

& de numero velociter permutabilium, & nutriẽtium. Vinum ſubtile & odoriferum eſt velociter cõfortãs formã baſis. Conferunt etiam in huiuſmodi diſpoſitione emplaſtra, & vnctiones ſup cor, & rerũ ſtypticarum, & boni odoris conſeruant in eo calorem, ne reprimatur. Et noſti, q̃ vnctio ſpinę dorſi ad hoc eſt medicamẽ ſingulare, per quã excelſius, & glorioſus confortat virtutẽ regitiuam totius proprietatis: & eſt cauſa protectionis, & lõgitudinis vitæ humanæ, & defenſio ſpiritus vitalis: & occurrũt ad hæc abſq; dilatione, oleũ chamæmelinũ, & terebinthina, partes eorũ miſcendo æquales. Succo arthemiſiæ cũ quatuor partibus ipſius olibani, repelli rigores febriũ, ſpiritus putridorum, & membrorum febricitantium affirmatum. Aqua roſ. muſcho infecto imbibito: & ſuper manſionem baſis aſperſa, ſyncopi ſubuenit. Aurũ electum in cibis adminiſtratum, medicamen eſt ſobriũ in confortando. cantus amoris: carnes ſylueſtres: os de corde cerui, diambra: & hæc ſubueniunt adminiſtrata, (ſi Deus voluerit.) Secundam rem complent conuerſio, & derivatio materiei, & fumoſitatũ eius ad partes circumferentiales: & confortatio cordis ad hoc principale, repellit enim per ſe Virtus fortis cõtrarium: Faciemus hoc cũ auxilio largitoris ſanitatis, poni vẽtoſas in cruribus, fricari manuum volas, & pedes frictione forti, & ligari dolorose. Cõfortari adhuc ſtomachum eſt de intentione principali, facit n. repulſam humorum lædentium baſim: & ſi neceſſitas exigit, ad enemata acceleramus: & qñque vomitũ, ppric: & qñq; in primis ductibus corporis extra vata, materiam credimus eſſe ſubmerſam lædentem virtutẽ baſis, & qñque accidunt huiuſmodi terrores venenoſa potione, & hoc de neceſſitate curæ terrorum diximus, & confidas maxime in ventoſa poſt ſiniſtram ſpatulam, eſt. n. huius paſſionis poſtremum remedium. Et ſuccurrere poſtea cum vino ſubtili reſoluto cum eo pane aſſato, facit ad reparandum, & recuperandum ſpiritus, & omni ingenio, & ſtudio auxiliari ne differas, nunc conuertendo materiam ad remotiora, nunc confortando cor, & principalia. Tertiam rem complent euacuationes decẽres, ſicut te ſcire fecimus, & rememorabimur (ſi Deo placebit.) Sup hoc. n. multiplex cõſideratio cadit. Quarum prima eſt ſcire mẽbrum alteratũ. Secũda qualitatẽ materię lędẽtis: habita. n. notitia qualitatis morbi, medicinę eum repellentis vis fit euidentior. Tertia conſideratio eſt ſcire qualiter, & per quam viã ad cor graditur læſio: aut pp virtutis defectum: aut fumoſitates materiæ, aut ſi ab alijs mẽbris conſurgit ei bellum, vel in ſuis manſionibus latet inimicus. Accidunt. n. tales terrores emanatione humorum, puta ſanguinis fluxus nariũ, menſtruorũ, & venarũ inciſione; vel ſi dominium humoris p̃dominatur corpori. Et noſti, q̃ morbi ex penuria humorũ qualitatis, & quãtitatis non minus: immo moleſtius, q̃ ex medicina eorũ purgatiua, & multitudine, naſcunt. Quare cũ cautela, & timore ad purgationẽ gradieris, leuius eſt. n. inanire, q̃ replere: & minus moleſtũ replere, q̃ inanire. Si autẽ ab alienis morbis hoc nocumentũ ſurgere videbis; ſiue a cerebro, ſiue a ſtomacho, & matrice; eorũ rectificationẽ ſatagere ne differas cum his, q̃ ſcire te fecimus cõtra eorũ paſſiones, & facimus illo duce glorioſiſſimo, cuius virtute omnis natura agit. Electarium confortans naturalem complexionem baſis, procurans digeſtiuã incolumem, adiuuans mẽbra principalia confortãdo illa; immo mundificat ea ab humoribus alienis, mũdificat canales hepatis, & eſt expertum contra malitiã meſeraicarum. ℞. ligni aloes boni, aniſi mũdi, rheubar. recentis ana põdus æquale, zucchari ſufficiẽter. doſis a drach. j. vſq; ad ij. ieiuno ſtomacho de ſero cuius paſſio diurna fuerit, in matutinis, cuius noua eſt ægritudo. Medicamen ex inuentione noſtra defendens baſim ab omni periculo p̃teriro, & futuro: reddit naturã hilarẽ, aufert laſſitudinẽ mẽbrorum principalium, ſubuenit his qui triſtant, & melãcholizant neſciẽtes radicẽ, diligunt ſolitudinẽ, & ſeipſos odio hñt, & ſuſpecti ſunt de re non ſuſpecta; & dubitant multa pericula eis euenire, & remouet ab eis maleficia, facit eos iu-

Vnctiones ad dorſum.

Virtus poſt ſpatulã ſiniſtrã eſt poſtremum remedium.

Electarium cordiale.

Aliud electuariũ cordiale ex inuentione propria.

E cũdos, et amãtes curialitatis, ſubuenit retẽtioni mẽſtruorum, fluxui, & ſyncopi mulierũ, iuuat paralyticos. ℞. coral. rub. macis, oſſis de corde cerui, ambræ, margaritarũ, cryſtalli, auri cocti, argenti meri, oſſis eboris, ſaphyri. rubini, hyacinthi, ana drach. v. balſami drach. ij. muſchi drach ſ. anthos, ſpodij, ſandalorũ, garyophyllorũ, galãgę, calami aromatici, cubebarũ, ſpicæ nardi, corticum phiſticorum, ſeminum baſiliconis, cardamomi piperis albi, & longi, baccarum lauri, pyrethri ana drach. ij. ſtyracis calamitæ, magnetis, myrrhæ electæ, opij rhebaici; ana vnc. j. ſem. pæoniæ collectæ in nouiſſima ætate lunæ, florum chamęm. florum lilifagi, ſampſuchi, balſamitę, ammeos, ariſtol. ro. adianti; ana drach. ij. croci oriẽt. drach. ſ. ligni aloes, papa. alb. an. drach. ij. zucchari, quòd ſufficit. doſis ana vnc. ij, Vſque ad ij. cum vino calido, vel aqua calida ſecundum exigentiam. Theriaca magna in huiuſmodi terroribus eſt dilecta; & eſt cõe medicamen ad diuerſa gña paſſionum, cor repletũ inanit, inanitum replet, venenis magnifice reſiſtit, ſed pueris, aut ſenibus parum, aut nihil dãdum eſt, & theriaca x. annorum melior, & vtilior eſt i diſpoſitione matricis, cũ aqua mãdragoræ eſt medicamẽ valde efficax, doſis eſt ſm exigentiã naturę, & ſui materiã. Roſmarinus aſſumptus i cibis reddit naturã hilarẽ; & eſt tutela maxima a potionib. mortiferis. Chiranus dixit. folia vitis albæ in tm hilarescere faciunt cor hois, q̃ earum vſus effrænitate facit apud gaudium. Cõfectio faciens ad tremorẽ cordis, & ſyncopim calidã, confortãs ſtomachũ; & ſitim calidã extinguit, facit odorẽ ori bonum, & cõperit his, qui febrẽ hñt; cuius permiſtio ℞. xyloaloes, balſa. ſeſeleos, cubeb. berberis, roſarũ, ſandal ſem. cõium, ana vnc. ſ. corallorũ, ſpodij, charabæ, gũmi dragacan. ſem. acetoſæ, ſe. portul. bugloſſæ, ana vnc. iij. camphoræ drach. ſ. margaritarũ vnc. ij. confice cum rob. citri. doſis eſt ana drach. ij, Vſque ad iij. cũ aqua frigida non veri frigoris. Et ſcire dẽs, q̃ mundificatio corporis, ſi occurrat adminiſtratio ventoſatũ poſt ſiniſtram ſpatulam, eſt res faciẽs te ſecurum a morte, & ꝑprie qñ ſuſpitio eſt venenoſæ potionis: & res iã poſita eſt in deſperatione in oĩ cordis paſſione, ſyncopi, & cardiaca eſt medicamen fidele. facit liberã virtutem, & ſpiritus reſpirationẽ, (ſi Deo placebit;) & ſubuenit ægritudinibus cerebri diuerſis, & ſplenis, & aliqñ pulmonis. Iudæus. Potio confortans cor, & ducens materias regionibus ſpiritualium, & ab alijs membris mandantibus leſionem ad eum, et liberata a tremore, & oĩ paſſione cordis, (ſi Deo placebit;) & cum magna iucunditate reſpicit membra principalia. ℞. myrob. citrinorum cõditorum ſm doctrinam noſtram, quam ſcire te fecimus, vbi de eorum poſſe ſcripſimus vnc. iij. agarici electi drach. iiij. ſalis gemmæ drach. ſ. rheubar. rhaued ſe. ꝑparati drach. ij. ſ. turbith drach. iij. tar. vnc. j. gum. drag. opo. ſarcoc ana drach. ij. ſpicæ nar. drac j. dictamni drach. ij. maſtic. myrrhæ electæ; ana drach. j. corum Apozema eſt. ℞. hyſſopi, thymi, treos, balſamitæ, ſampſuchi, liquiritiæ, macis; an. drach. j. cinnamo. garyo. an. drach. ij. antheræ, hyperi, zedoariæ, an. drac. ſ. aromatizentur cum muſchi drach. ſ. & modico aquæ roſ. præparetur potio ſecundum modũ artis notum, & propinetur in horis electis. Amplius ſcire oportet, quòd non ſemper occurrunt medicamina præparata, nec res terminum dant lõgum, maxime cum ipſi infirmi ſint cum ſyncopi apparente. tũc. n. ſtudium eſt in confortando cum rebus cordialibus odoriferis, & conuertere materiam ad membra diſtantia, cum frictionibus, ligationibus in extremis doloroſis, & ventoſis ſub geniculis. Et dare apud talem caſum flores caducos nucis redactos in puluerem cum liquore calido, vino vel aqua, ſecundum neceſſitatem, eſt medicamen, quod conſequitur ſuam virtutem a maiori, & nobiliori natura, & liberat vna hora a ſyncopi, (ſi Deus voluerit.)

Singularia paſſionũ baſis medicamina, & quorũcunque membrorũ, humanum organum narrare nõ poteſt. Propterea ò tu curã corporũ gerẽs Deum in cunctis prępone, & oĩa tua principia ab eo inchoẽt; et ne verearis eũ ꝑponere, & te poſtponere, ſciẽs q̃ tua ſcientia nõ eſt ſcire, ſed

Nota de roſmarino.

Effectus ad tremorẽ cordis, & ſyncopim.

Nota de adminiſtratione ventoſarum poſt ſiniſtram ſpatulam.

Potio vtilis ad paſſiones cordis.

Optimũ cõſilium pro medicis.

re,ſed eſt finita,non perfecta,niſi quãtum ab eo pficiẽ-
time eum,& cuncta experieris ſecure,& ſit maior cautela
capacitate tua,vt nõ deuies à recto vllis precibus, vel p̃-
tio,vel odio,vel amore. Scis namq; q̃ ſoli Deo eſt notũ
confirmare hoiem,& hic heu,illic hei,vehementius tibi
parantur,nec opprimes inopes ſalario; nec ingenioſius
nobilium curã,impotentiũ cura portabis. Amplius non
dilatetur cor tuũ diffuſa laude,& præcomzata apud mul
tos,ne auertat à te Deus gratiã ſuã; quoniam ſua intereſt
ſanare,non medici; & naturæ eſt rectificare,nõ medici,
tui non eſt,niſi naturæ cõuenientia, & neceſſaria porri-
gere nec ponas odiũ in aĩa tua aduerſus medicos, hoc.n.
Medicamẽ bonũ adeor. à Deo ſeparat. Vgo. Medicamen cõfortans cor,& ſubue-
niens ſyncopi. ℞. macis, cardamomi, cubebarum, aniſi:
an.drach.ij.ambræ,margaritarũ,an.drac.iiij. camphorę
Karat.j.zingib.drach.ij.galangæ,ſpodij, cappa.ana drac.
Trochiſci ad paſſiones cordis iij.maſtiches vnc.ſ.muſchi drach j.zuccharı lib.j.ſ. Do-
ſis drach.j. vſq; ad ij. Confectio troch. expertorum iuua-
mentorum his,qui paſſiones cordis pati conſueuerunt,
educit.n. materiam alienam è corde,& ſanat ab huiuſ-
modi languoribus. (ſi Deo placet,) & facit ægritudini-
bus ſine materia,& cum materia; & reſpicit matricem
malitioſam,& ſtomachum corruptum. ℞. florum roriſ-
marini,pęoniæ, betonicæ, ariſtolochiæ longæ,& rotun-
dæ,dictamni, lilifagi,euphragiæ, ana drach.ſ.baccarum
lauri,piperis albi,& longi, cardamomi, galangæ, macis,
zingib.ſandalorum,ſpodij,papaueris albi,portulacę,roſ.
acori, corallorum ana drach.ij. opij Thebaici, myrrhæ,
croci,ana drach.j. limaturæ auri drach.j.muſchi Karat.
j.balſa.ſucci granatorũ,mellis ana drac.iiij.mãnæ,diagri
dij, maſtiches, ita quòd horum trium fiat vnum corpus
ana drach.iiij.agarici ſeminini vnc.ſ.ſalis gemmæ vnc.j.
confice cum aceto ſquillitico quemlibet vnius drachm.
Doſis a drach j.vſq; ad iij.cum aqua balſamitę,arthemi-
Electarium nobile ad cor. ſiæ,& modico mandragoræ. Electarium nobile pro ma
gnatibus,& aſſumitur omni tempore,& omni hora, &
facit ad confortationem totius naturæ, & reſpicit om-
nia membra languida, ſtomachum confortat multum,
& præbet audaciã timidis,& præſeruat a ſyncopi(ſi Deo
placet.) ℞.ſpodij, ſeminis rutæ, capparum, laccæ,coral-
lorum,galangæ,nucis,garyophyllorũ,cubebarum,aniſi,
maſtiches,euphragiæ,an.drac.ij.muſchi drac.ſ. pinearũ
mundatarum,amygdalarum dulcium,ſeminum cõmu-
nium mundatorũ,ana drac.iij.margaritarũ,ambræ,ſap-
phyri, hyacinthi, ana drach.iiij. balſami drach.j. mellis
drach.j. papaueris albi drach.ij.ſandalorum,ſeminis en-
diuiæ,ana drach iij. confice cum aqua roſ. ſucco grana-
torum,& zuccharo duro, partes eorum miſcẽdo æqua-
les,bulliant ebullitione debita, & fiat confectio electarij
ſecundum quòd notum eſt in arte.

Sermo de vnctionibus. Cap. 2.

INcipiamus protelare ſermones de vnctionibus ſub-
uenientibus pulſui debilitati,tremori, & ſyncopi (ſi
Deo placet.) Sed ſcire oportet,q̃ vltimitas ſyncopis eſt
extinctio caloris,& mors. Hæ accidentia comparantur
inter ſe non aliter,niſi vt debile,& forte.cum autem for-
tia,ſunt,vt imprimãt vehementius, & vincant vltimata
victoria ſupra naturã,ita vt abſcindat virtus,& cor vitæ,
aut extinguat ſpiritus in minera;ſunt cauſa mortis. p̃ſuc-
currere ergo oportet priusq̃ imprimãt,& vincant victo-
ria vltimata. Aliquãdo enim (vt vidiſtis) q̃ robuſti,& ſi-
ne languore videntur, accidit caſus virtutum, & ſubito
moriuntur,& ignoratis cauſam,& ſunt hoc ſoli Deo no-
tum,& naturæ propriæ; quoniam nulla apparuit cauſa
cognita medico. his autem ſubuenire non eſt medici,
nec medicinarum poſſe,ſed glorioſiſſimi, & excelſi eſt
omnium languorum ſanare paſſiones. Sermones inun-
ctionis ſpinæ credo antiquos,& peritos Philoſophorum
traditionem, & memoriam, & laudem tanti beneficij
naturæ occultaſſe,cum eius veſtigium in eorum tractа-
tibus ſit abſciſſum, & eſt de elegantioribus iuuamentis
Suppoſit. præſeruans ſubiectum vitæ. Et ſciuiſti,quòd principiũ
oſſium,& neruorum eſt nucha. & generatur a cerebro,
& ſpina eſt platea publica arteriarum, neruorum, ſpiri-

A tuum,& virtutum,& lectus ſpũalium membrorum, &
continet medullam vetæ humiditatis, ſic.n. aggregabis
multas bonas intẽtiones cõforrabis.n. ſubſtãtiam velati
uã,& ſubſtantiã ſpũalẽ, & neruos, & oſſa vniuerſa,ſubue-
niens paralyſi. & omnib. neruorum ægritudinibus,
ſaluti cordis,& tremori, laſſitudini ſubuenit manifeſte,
& eſt medicamen omnium medicamentorum in celeri
cordis confortatione. Modus confectionis eſt. ℞.myr-
rhæ electæ,aloes hepaticæ, ſpicæ nardi, ſanguinis draco.
thuris,mumiæ, opobal. bdellij, carpobalſa. ammoniaci
ſarcoc.croci,maſtiches,gummi arabici, gummi ſtyracis
liquidæ anã drach.ij. ladani electi, ſucci caſtorei drach.
ij.ſ. muſchi drach.ſ. terebinthinæ ad pondus omnium.
miſce omnia hæc,puluериza puluerizanda,cum terebin- *Balſamus artificialis.*
thina: & pone hoc totum in alembico, & ingenioſe de-
ſtilla. eſt.n. ars ſicut de aqua roſ.liquorem aũt per deſtil-
lationem ſublimatum ſulcipe in vaſe vitro forti,vicina-
tur.n. balſamo:& ſm hanc viam ſubtiliſſimi ſophiſtarũ
B adulterant balſamũ, ſed eſt modus nobiliſſimus modo-
rum. Et ſi vngantur eo corpora cadauerũ,non patiuntur *Vtilitates ꝑfectu balſami.*
putrefactionem in eis: & cum volueris cõfortare corpo- *Contraria ſcire.*
ra extenuata, tẽperabis eum cũ aqua roſ. vngendo ex eo
ſuper baſis manſionibus,& a nucha vſque ad renes. Et ſi
ex eo ante horam paroxyſmorũ modicũ tepefacto vn-
gatur ſpina relinquẽdo ſuper ea veſtigium eius cum pe-
cia,repelles rigores erraticarũ febrium, & quarumlibet
ſimplicium febrium. Sed quartanis,et erraticis ſubuenit
a principio ad totũ piodũ,in ſyncopi quaſi vltimata,pun
cta ſpina,vt eius organum voce loquatur,ſub lingua in-
firmi ex eo parum appones,poſtea in auribus,& naribus
ſi neceſſitas vrget. Et da ex eo apud neceſſitatem,puta *Contra epi-lepſiam.*
apud ſuffocationẽ matricis, morbũ caducũ, & plurimas
paſſiones baſis,pondus Karat.j. cũ vino odorifero,& eſt
res cõfortans aĩam,& naturã,& ſubuenit ad oĩa,q̃ opor-
tet. Et proprie aſſumptũ melancholicis,& qui triſtãtur
in aĩa,& ſunt languidæ virtutes,& mẽbra,ac ſi eſſent cõ-
tuſi,& debilitati bello. hecticis tẽpora cum oleo roſato,
C aut maſtichino, & vnge ſpinã eorũ apud balneũ,& ſine
balneo. Modus confectionis vnguenti, quo ſi vngatur
ſpina, repellit febres phlegmaticas, vel melancholicas,
& conferet paralyſi, & neruorũ ægritudinibus ℞.ſucci
arthemiſiæ,ſucci galliæ,an.vnc.iiij. baccarũ lauri vnc.ſ.
maſtich.vnc.j.olibani vnc.ij. cãphoræ Karat.j. olei cha-
mæmelini,olei roſ.an. vnc.iiij. ceræ drach.iij. fiat miſtio
cõpetens. Vnctio tẽperata reſtauratiua cõueniẽs extenua *Vnguẽtum tẽperatum vtile plurimis, & extenuatis.*
tis,& hecticis, & phthificis, & qui ex penuria humoris
in cardiacã incidunt. ℞.olei chamęmelini.& roſ.& tere-
binthinæ,adipis porcini,& arietini, an.vnc.iiij. olibani,
maſtich.cereę an.vnc.ij.mucilaginis hordei,mucilaginis
pſyllij,ana vnc.j. medullæ bouinæ vnc.iiij. olei ſcorpio-
nis,qui inuenit apud parietes, & in cauernis lignorũ ve-
tuſtorũ lib.ſ.cãphoræ drach.ij. muſchi. Karat.ij.& vnge
ex eo totũ corpus hectici apud balneũ,tẽperato cum du-
plo ipſius vnguẽti olei violati. Et ex hoc cõſequeris duo
vtilia. Primũ eſt cõfortare mẽbra lãguida. Secundũ hu-
D miditates aqueas retinebit diutius apud mẽbra inflãma-
ta; ſic.n. extraneũ eſt extinguere inflãmationẽ, & natu-
ralem reſtaurare. Et ſcire oportet,q̃ adminiſtrare balnea
apud paſſiones baſis mundificato corpore,balnea dici-
mus temperata dulcia proprie apud languores matricis,
niſi forte materia alia exigat balnea, & tunc ſm neceſſi-
tatem,& morbi exigentiam ea elige; & cõplexionis ma-
litia eſt res de intentione huius curæ. Et vngere ſpinam
bene abſterſam poſt exitum balnei vehementius cõfor-
tat. & balneum apud infirmos debiles non laudat, ſæpe
.n. propter ſui affabilitatẽ aſſociat ſibi vnum contrario-
rum,aut naturam,aut morbum. & non purgatis corpo-
ribus balnea prohibentur, niſi velles eorum materiam,
q̃ quærimus expellere crudã,facere obedientem;& tunc
cũ cautela p̃ſumendũ eſt;& non apud humorẽ,ſed apud
hunc humorem,& hunc hoiem. Amplius ſcire oportet,
q̃ non eſt intelligere poſt purgationẽ corporis balneare,
poſt opus pharmaci prima die,vel ſecunda; quoniam
hoc,ſicut te ſcire fecimus,non eſt ſecundum legem Me-

Medicamẽ nobile.

dicamen forte tepellens inueteratas,& chronicas egritudines,& materias diuerſorum morborum cum diuturnitate habituatas in membris, quarum incolatu deuenitur ad prædictas paſſiones; attrahit à remotis, ſubuenit vniuerſis ægritudinibus neruorum, ſanat epilepticos (ſi Deo placet;) & cum præuiſione videto cui des. ℞. colocynthidos electæ,ladani,agar.turbith,hermod. an drac. iiij. diagridij cocti, maſtich.ana vnc.vj. zingib.drach.ij. reubar. vnc.j. ſpicæ nardi drach.j. ammoniaci,aſſæ fętidæ. ſarcocol. opopana. euphor. ana drach.ij. mezereon drach.ij.mannæ,terebinth.an.vnc.j. nucis, muſc.ſpodij, galangæ,garyophyllorũ an.drach.j. confice eum ſquillitico. Doſis à drac.j. vſq; ad iij. Pilulæ fideles contra multas paſſiones corporis,proprie membrorũ principalium & aliorum nutritionis;& earum vſus continuus prędeſeruat à ſyncopi, & tremore, recipiuntur omni tempore, quando itur dormitum; & præſeruant à multis periculis futuris,& viuere hominẽ incolumen faciunt. ℞. maſtiches, myrrhæ electæ,an.drac.ij. ſanguinis draco.drac. j.muſ.drach.s.aloes boni vnc.j. confice cum ſucco rutæ. Doſis ſit vſque ad vij. Et ſi volueris ex his laxare, adde agarici fæminini,diagridij recentis,ana drach.j.

Pilula ad multas paſſiones vtiles

De ſyncopi. Cap. 3.

Quid ſit ſyncope.

SYncopis eſt caſus virtutis ſubito factus. Et ſit ſecundum vnum duorum modorum, aut ſecundum actũ vltimarum,& tunc eſt mors,aut quantum ad habitum, & quando deſtruuntur virtutes in membris,& nihil remanſit de illis,& tunc eſt mors illius membri,& ſi fuerit in toto corpore,eſt mors totius indiuidui. Sed prætermiſſis omnib. defectionibus,quæ ſunt mortales,de illa,quæ mortalis non eſt, ſermonem afferamus. Defectionum enim quædam eſt caſus virtutis releuabilis,& bonum eſt hic edocere, vt innoteſcat hæc, & illa,quare & qualiter virtus ſubito cadat, fitque illud ſecundum vnum trium,aut quatuor modorum. Aut propter multitudinẽ materiæ diffuſæ in vijs ſpiritus generantis prohibitam reſpirationem ipſius delationis ad membra propter oppilationem ventriculorum virtutum animaliũ, & ſpiritualium à diffuſa materia factam, & talis ſyncopis eſt idem cum apoplexia, ſicut dixit Gal. deficit motus omnium membrorum, quia viæ ſpiritus, & virtutũ motiuarum clauſæ ſunt,& occupatę multitudine materiæ,quare aliud capere non poſſunt occupatione permanẽte,& ſcire oportet, quod ſubito, & immediate accidit caſus virtutis generaliter propter prohibitionem motus ſpiritus ad membra vniuerſa, & tunc fit virtutum congregatio ad radicẽ,& extrema relinquũtur expoliata calore,propterea frigus in extremis,& æſtuatio naturę ſentitiuæ magna apparet, prohibitionis autẽ ſpiritus ad ſuũ motum vnius trium modorum eſt cauſa, quorum ſciẽtiam iam incepimus, & primum modorum poſuimus

Caſus virtutis ſit ſecundum vnum trium modorum.

Primus modus.

Secunda eſt conculcatio ſpiritus circa cor, & contingit

Secundus modus.

proprie in timore.tunc enim ſpiritus extrema non regit, propterea quod priuatus, & conculcatus eſt in corde,& hoc magis mulieribus, & natura proprie frigidis ab innato,& terribilibus, & nõ conſuetis terroribus accidit.

Tertius modus.

Tertia eſt prohibita reſpiratio proprię actionis ſpiritus ad ſuos motus conſuetos propter defectionem quantitatis ſui ipſius,ſicut vidiſti in fluxu ſanguinis immoderato,& accidit illud apud phlebotomatos, quando exuberat fluxus præter modum, ſanguinis enim fluxu quãdocunque exuberat,animæ grauat officia,& ſpiritus extinguit ardorem,& ſimul cum eo labitur ſpiritus,quia mãſio ſpirituum in ſanguine circumſcribitur. Amplius ſcire oportet, quòd non ſolum ſanguinis emanatio, immo quælibet illicita euacuationũ hoc operatur,etiã vltima ieiunia ſpiritum attenuant. Et ſcire oportet,quod in vltima euacuatione ſpirituũ, ita quòd pars relicta nõ ſufficit ad regendum ſuſtentationem corporis; ſecundum quam artem nullus audeat medicorũ euacuationes vltimare, tolerabilius erit iterare, &c. reiterare, quam vltra debitum modum in euacuationib.in præiudicium naturæ effrẽnitare,tunc & ſyncopis irreleuabilis,quãdo autem tantum remãſit delatoris partis, quod ſufficit ad regimen corporis, quamquam damnoſum, eſt ſyncopis releuabilis. Simile eſt in oppoſito modo,quando enim delatores priuantur ad ſuos motus, & quia omnium ſemitarum, & viarum veſtigia ſunt priuata, & facta eſt tanta oppilatio vẽtriculorum,& fontium cerebri, quòd vſque ad ſubſtantiam ſpiritualem diffuſi ſunt humores, & mortuus eſt ſenſus fere & motus,tunc omnino eſt irreleuabilis, in medio autem modorum eſt ſemper quaſi releuabilis. Amplius ſcire oportet,quòd multis alijs modis ſyncopis accidit,quorum quidam ſunt ignoti,ſicut te ſcire fecimus,rapitur enim multoties à partibus pulmonis materia peripneumonica ſubito ad baſim, & continuo interficit talis ſyncopis. ſimiliter & ab alijs partibus propinquis,& poſſibile eſt,quòd per occultos ductus deſtillet aliquid fraudulenti humoris à cerebro ad baſim, & fiat ſyncopis pernitioſa,ſi autem percutiat ſubſtantiã ſpiritualem, aut tremor, qui tranſit per partes propinquiſſimas baſi,& non eſt pernitioſa. & accidit potiſſime damnoſiſſima ſyncopis ei,qui ducitur ad ſumptionem mortiferi in cibis,& potibus,& raro ſuccurri potuit. Quandoque autem tantum imprimitur,& vltimata vincit victoria,quòd nulla valent ſuffragia,& congregantur ſæpe huiuſmodi accidentia in mulieribus,per reſudationem humorum à matrice aduerſus ſpiritualia habentium ſemitam,& animales virtutes,&c. huius intentionis curam ſcire te fecimus, & ſignabimus,(ſi Deo placet,) cum de iuuamentis paſſionum matricis legemus. Amplius ſcire oportet, quòd non minus infixa malitia ſtomachi,quam matricis malitia hoc contingere poteſt,& te oportet has ſingulas vias,& veſtigia ſingulorum modorum bene ſentire. aliter enim & aliter medicari oportet ſuper hoc,vel huiuſmodi accidentibus timoroſis ſine omni dilatione ſuccurendum eſt,& omne genus curæ illico adminiſtrãdum. Dilatio enim reducit ad mortem;nullam enim recipiunt tarditatem. Curam huius paſſionis iam ſignauimus in vniuerſali canone paſſionum,& eſt ſimillima curis paſſionũ membrorũ creantium hanc paſſionem maxime, quoniam ad radicẽ protenderetur ſuper hoc ſermo tædioſus,ſi vellemus res aſſumere ſingulorum modorum curæ ad mitigationem,quoniã in noſtra ſumma Deo duce de paſſione omnium membrorum,& iuuamẽtis eorum protelabimus. Reſtat igitur confortare baſim, cõſequenter ſcire membrum mandans, & repellere eius reſiduum ipſumque confortare,& rectificare,& procedere in huiuſmodi terroribus ſecundum doctrinam practicæ limitatæ, & tibi in ſermone probabo de paſſionibus baſis,(Dei gratia.) In cardiaca ex melancholia dare aquam lactis in qua reſoluti ſint myrobalani,& epithymũ, eſt medicamẽtum valde dilectum in mania,& omni morbo melãcholico.

Alij modi quib. ſyncope fieri poteſt.

De tumoribus mammillarum. Cap. 4.

TVmor mammillarum fit ſecundum plurimum ex lacte corrupto in eis,& tunc iube apponi mollificantia,& reſoluentia, vt fiat reſolutio prohibitæ reſolutionis factæ, & manda ſi exuberet lac, apponi catulos paruos ad ſugendum. vbera, exterius euaporatiuis intrinſecus oppoſitis. Cataplaſma vtile reſoluens tumorẽ mammillarum à corruptione lactis. ℞. farinæ,ſeminis lini,farinæ lentiũ,tempera cum oleo roſ.& croco. Aliud Humain. ℞. marrubij, ebulorũ, foliorum papaueris albi,abſinthij,rutæ,cuſcutæ, & tepida appone. Dioſcorides. Rec. olibani, ſem. abſinthij, maſtiches, farinæ lenium,ana drachm.iij. ceræ drach.iij.olei roſa.drach.vj. fac vnguentum, & vnge. Aliud. Ova cum oleo rosa mitigant dolore,& ſedant tumorem. Si autem tumor mãmillarum ex inflammatione ſanguinis,aut choleræ fuerit; tunc eſt occupari circa refrigerationem corporis: & aperire ſaphenas eſt præcipuum: & magnificum in diſpoſitione hac eſt diſtrahere materiam:& ſi fortę accidebat vitio matricis,eſt cura prima.linimentum refrigerãs ardorem mãmillarũ,extinguẽs acumẽ,& delens humorem. Rec.ſucci ſemperuiuæ ſucci ſolatri,albuminis ouorum, & olei roſ. ana pondus vnũ, nunc frigidum, nunc tepidum appone. Aliud contra humores calidos. Lini

Cataplaſma vtile ad tumorẽ mãmillarum.

Aliud ad idem.

Vnguẽtum ad idem.

Aliud ad idem.

Aliud ad idem.

prius

prius locum tumentem cum albumine ouorum,& oleo rosaceo,partes eorum miscendo æquales: postea superaspergepuluerem nitri subtilissimum, & iterum superpone, tota submersa in eodem liquore. Amplius scire oportet,quòd post saphenam oportet aperire basilicam, puta si acumen humorum sit valde superbum in quanto,& quali. & conuertimus tunc regimen in tali occupatione ad ea, quæ sunt posita iuxta latus frigiditatis, & humiditatis. & purgamus humorem suspectum medicina temperata respiciẽte hoc complexione, & proprietate,si necessitas vrget purgãdi, & si deueniarur ad corruptionem,ad illud quod est manuale, hoc illorum est, qui chirurgia sunt instructi, & non inficiam summam meam huius vestigij, quod ad mechanicam spectat operationem. Et si ex frigore,& frigidis humoribus tumores accidunt in mammillis, adhibe farinam fœnugræci cum succo apij,& ebulorum commistam. Aliud. ℞. fimi bouini recentis, & caprini, ana drach.ij. suc.marrubij,succi ebulorum, fœces aceti, ana vnc.j. misce, & superpone calidum. Ioannitius contra viuos ardores,& rubicundos,temperat enim eos,& occidit audaciam eorũ. Vnguẽtum contra ardores. Rec. mucilaginis psyllij, aceti,olei rosa. olei violati,ana pondus,ideſt opij,camphoræ,ana tro.i.fiat omnium mistio cum farina hordei,& albumine ouorum.

Aliud ad idem.

Sectionis primæ Summa tertia De ægritudinibus membrorum nutritionis. Prologus.

Differum recapitulatio.

PRotelauimus hucusque de ægritudinibus membrorum animalium,& spiritualium, & posuimus modos curationum ægritudinum, quæ possunt euenire ipsis membris,& iuuamẽta membrorum communia,& propria secundum scientiam,& inuentionem peritorum Philosophorum, & quæ vetustissimi medici sunt experimẽto experti,liquida fecimus, & scripsimus illud secundum artem nostram,secundum quòd gloriosissimo,& excelso meum organum placuit eructare. ab ipso enim emanat omnis scientia. ipse de largitate sua medicinam produxit, & medicum velut naturæ refugium creauit. pluat super intelligentiam,ros verę huius scientiæ veritatis,ab illo,qui non improperat,cum exhibeat omnibus affluenter. Volumus autem nunc primæ sectionis summam tertiam De ægritudinibus membrorum nutritionis principiare, & significare modos curæ cuiusque ægritudinis membrorum, & aggregare huic intentioni res necessarias. Auxiliatorem igitur petamus Deum,à quo cuncta respirãt,& à quo nostræ omnes gratiæ prodeunt. Repleat igitur spiritus Dei mẽtem nostrã, qui sit benedictus. vt res medicinarũ aduersus indigentiã in columitate plenas,sua gratia ponere non deficiat.

Intentio nostra.

Inuocatio.

De dolore stomachi. Cap. 1.

DOlor in stomacho vehemens indiget quandoque blandimento. cura autem blandiens est cura non nota: vt stupefacere apud vehementem dolorem ipsius, & pulsationem, & hoc raro facimus: est enim mendosum, nisi vltimata victoria dolor prosternat virtutem. tunc enim velut minus malum, illud administramus. Nos verò in primis incolumitatis largitorem inuocemus,vt de suæ clementiæ abundantia ipsam egenti sperantique annuat sanitatem. Afferamus etiam ad hunc locum ex medicinis cælesti virtute dotatis,vt infirmorũ anxietas abbreuietur, & cura eius indiget obseruatione regiminum omnino, sicut in capitulo hemicraneæ de genere vehementium dolorum significauimus. & est huius intentionis præcipuum conuertere regimen ad ea,quæ laudabilium chymorum sunt alimenta, & est hoc regimen laudabile in generibus rerum sex. Secunda res est sine dilatione occupari aduersus accidentia, quæ sunt vehementia. Tertia res est confortare aduersus accidentia,& coadunare virtutem stomachi. Quarta res est repellere materiam lædentem ad oppositum. Quinta res est rectificare membrum mandans; & habetur super hoc magis suspectum hepar. Amplius scire oportet,quòd fiunt languores eius aliquãdo absque materia,à malitia complexionis. Dixit Hipp. quòd complexionis malitia infixa,& mansiua, dolorem nó efficit; dolor enim est rei contrariæ contrarietatẽ sentire. Quãdoque autem,quæ fuerat principalis, & maxime membri complexio,rei contrariæ aduentu desolata est,& quæ prius fuerat extranea, facta est, ac si esset principalis, & dolorem non facit vehementem, quid enim in eodem sibi inuicem obuiabitur,actio enim non vertitur nisi inter contraria,& deficit bellum,& litigatio, altero inimicorum iam mortuo; & huius intentionis cura primum est alterare complexionem, quæ fuerat aliena, post illud confortare. Primam rem complent abstinentia cibi, & potus vehementia doloris perseuerante, & cibi,& potus subtiles styptici odoriferi, vt confortent, & laudabiles chymos in corpore generent, sed in eorum electione apud qualitatem non loquimur necessario. Prius autem scire oportet humores qualitatum peccantium, siue phlegma,siue cholera materiæ languorum existant, aut apostema in stomacho factum. Et iam scias post scientiam qualitatis regimen cibi, & potus exigere conueniens, & non negligas regimen confortatiuum propriæ complexionis stomachi, maxime post sedationem languorum eius. Secundam rem complent sedantia vehementes dolores,& nuncupatur in hac dispositione dolor,ægritudo; quoniam absque medico à sua materia prodijt; necnon &, accidens; cum vehementius vltimatur. & producit quasi ad vestigium syncopis. Vomitus autem non est accidens,cui obuiemus; dummodo eius impetus non excedat debitam euacuationem; & tunc eius curam significabimus, (si Deo placebit.) & scire oportet, quòd vomitus electus est de intentione principali omnium rerum curæ doloris stomachi. est enim regio conueniens, & apta huiusmodi euacuationi concauitatis magnæ. Inquit Hippocr. materia,quam euacuare oportet, repellenda est per regionem,ad quam magis declinare videtur. Est enim vomitus conueniens ex maxime sedantibus dolorem stomachi; potissimum quando retentio cibi, & potus dolorem in eo causabat, & ei opponuntur in quantitate,& huius etiam occupationis sunt enemata. Post illud si dolor adhuc operationes fortiter lædat, balnea administrentur. Est enim caloris opus dolores sedare,dispergit enim grossam materiam; & subtilem aliquando,per quandam euacuationem,& resudationis labentiam annihilat; & emplastra conuenientia, & appositio ventosarum sunt huius rei consumatiua. Tertiam rem complent confortantia animam stomachi, & eius naturam, & sunt hæc res cordiales, & cibi subtiles,boni chymi: & appositio alicuius rei conseruantis in eo calorem; de quorum summa est myrrha,mastiche, proprie mista cum oleo myrtino,& chamæmeli; & cibi aggregantes,& coadiuuantes stomachi partes laxas,ficus sunt cibi proprie acetositatis; & ex aromaticis; stypticis rebus condiantur, sicut asari, mumia, segebes, &, similia. Et fit eorum exhibitio paucæ quantitatis perueniendo ad gradum vsque ad id cuius administrationi stomachus consueuit. Et ne prætereas quin cadat in cibis eorum, & iuribus, menta, & succus agrestæ, & succus granatorum, & sumach, & species aromaticorum, & cydonia condita sunt dilecta,& similia. Potus autem eorum sit vinum odoriferum subtile, & lene decentis mistionis cum aqua solis irradiata parum radijs,cui superponatur parum aquæ ros. & vitet aquam frigidam veri frigoris, depauperat enim in eo calorem. calida vero stomachũ mollificat, & eius disgregat virtutes. Et electio cibi,& potus, paucitas eorum,quies, aer præparatus ad temperamentum, somnus, & gaudium, delitiæ sunt ex rebus confortantibus stomachum,& totum corpus restituentibus ipsum suæ naturæ; & si tantum exuberat, quòd perducat ad hecticam stomachi; nunc est occupari,nũc circa administrationem rerum humectantium, nunc restaurantium corpus, nunc temperantium virtutes ex

Qualiter balnea sedant vltimos dolores.

his,quæ diximus,& dicemus,(ſi Deo placebit.) Quartam rem complent repellentia materiam,quæ eſt mater ægritudinum ſtomachi, & acquiritur horum ſcientia, aut ſi eſt phlegma; aut ſi eſt cholera, aut groſſa ventoſitas. Et nos nõ poſſumus medicamina intẽtionis neceſſariæ contra ſtomachi languores definitiue ſignificare præter quædam, quorum opus non eſt à complexione, neque ſubſtantia proprie, ſed opponitur ægritudinibus à ſubſtantia intelligibili. & alia quorum intereſt hoc membrum reſpicere magis,quam illud. Et hoc ſcire videtur verſari circa ſpeciem. & vos ſcitis,quoniam ſcientia medicinæ circa hunc hominem,& non circa hominem verſatur. Medicamen quod hunc morbum deſtruit alteri morbo cui ſimilis videtur, vires addit. ſunt enim diuerſæ hominum complexiones, & operationes ſubiectæ. Quis enim medicorum omnia,quæ requiruntur ad veram curam,aſpectum,naturam,temporum diuerſitatem, regionum, cauſam morbi, complexionem propriam,quam conſeruare, & non alterare medicum oportet, ætatem quæ de vinculo complexionis eſt,conſuetudinem, quæ natura inductu temporis longiſſimo efficitur,inueſtigabit ſine parte diuinæ clementiæ? Rogo igitur Deum largitorem ſanitatis, vt ipſe annuat inter medicamina tibi eligere fideliora: & proprie contra ægritudinem,cuius curam ſuſcepiſti,& impleat animã tuam; quia vniuerſa huius ſcientiæ volumina relegiſti. Medicinę autem ſtomachum reſpicientes ſunt proprie, quæ materias quibus obuiant, à ſtomacho, & inteſtinis educunt. materierum,quæ habitant in ſtomacho, & in inteſtinis omnium euacuandarum facilior eſt eductio, de quarum ſumma ſunt myrobalani, aloe lotum,& agaricus,& alia,quorum memoriam in hoc ſermone(ſi Deo placet) dicemus. Quintam rem complent corrigentia, & rectificantia hepar, ſplenem, & matricem, habent enim quendam concurſum ad ſtomachum. Dixit Hipp. vidiſſe quendam cuius phyſionomia teſtificabatur illũ eſſe phlegmaticum vomentem ſæpe choleram; quia ſemita à ſtomacho ad hepar ſignata non erat anguſta; immo ampla,& ſpatioſa,& reſpicientia hæc membra ſcire te fecimus in capitulis eorum, de quorum collegio eſt rhabarbarum, lacca, ſpodium, ſpica, euparorium, caſia lignea,tamarindi,myrob. cappa.& ſimilia. Hipp. medicina reſpiciens ſtomachum confortans totã eius virtutem,& fugat dolores tactos in eo,& digeſtionem accelerat. ℞. gal.mac.ligni aloes,cinnamo.ſe.myrti,ana drach. iij.eufragiæ, aniſi,an.vnc.s. zingib.vnc.j.corticum fiſticorum,olibani,roſa.ana drach.ij.ſpicæ drach j.s.ſalis gẽmæ,drach iij.zuc.adminiſtrati cũ aqua roſ.lib.ij. Doſis, ana drach.j.vſq; ad ij.& ante cibũ,& poſt ſumitur. Hip. medicamen cõtra frigidos,& viſcoſos humores,& groſſos ſepultos; & eſt conueniẽs ſenibus proprie in hyeme in villis ſtomachi. Rec.baccarum lauri, aniſi,ana vnc.j. pyrethri,vltramarini,zingib.galangæ,an.dra.iij. maſti. myrrhę,an.drac.j.mel.lib.j.aceti vnc j. Doſis,an.drac.j. vſque ad iij. & eſt ſortis operationis contra doloré,& eſt factum cauſa vẽtris. Gal. Medicamen valens ad infirmitates ſtomachi frigidi,& ad dolores fortes ventris. Rec. triũ piperũ, ſpicæ nardi,zing. roſarum, florũ chamomeli ſquinanthi, cẽtaureæ,ariſt. rot.an.drach.vj. ligni aloes vnc.ij. conficiantur cum melle, in quo cocta ſunt maſtix,myrrha,& garyophyll. Aliud ex arte noſtra fidele, & expertum contra malitiam ſtomachi,& cerebri cauſatam à ſtomacho generaliter,ſubuenit omnibus paſſionib.ſtomachi,quoniam reſpicit ipſum à proprietate nobil. ℞. corticis exterioris fiſticorum,ſem.pæoniæ,maſtiches,myrrhæ,olibani, ligni aloes, ſpicæ nardi,an.drach. ij.corallorum ad pondus oĩum rerum;confice cum zucchаro temperato cum myrrha,& roſ. Doſis ana drach j. vſque ad ij ieiuno ſtomacho. Dioſcorides. Ariſtolochia rotũda ſtomachũ cõfortat,& oẽm putredinem ab eo ſeparat; & ſi fuerit in eo apoſtema,ſanat,& eius permiſtio laudabilis eſt cũ aqua roſ. corallo,& myrrha; & ſubuenit hoc medicamẽ caducis. Aliud cõfortãs ſtomachũ,& eſt pro magnatibus contra morbos ventoſitatũ groſſa-

Documentum.

Medicamentum ſtomachum confortans.

Aliud medicamẽtũ.

Aliud ad idem.

De ariſtolochia rotũda.

Aliud medicamen cõ

rum,& eructationem acetoſam; procurat digeſtionem. Rec. garyophyll. galangæ, lini aloes, ana drach.iiij.macis, heiſim, ana drach.ij. zingib. macropiperis, cinnamomi,piperis albi, ana drach.j. s. zucchari, calamenti, mentæ ſiccæ,ſpicæ,heil. ſem.apij,ſẽni.aniſi,carui, & calami aromatici, ana drach.j. s. zucchari tabarzet vnc.x. mellis deſpumati,quod ſufficit. Doſis a drachm. j. vſque ad aur.j. Aliud medicamen conferens ad dolorem ſtomachi,& hepatis remouens ab eis putredinem à caliditate,& acuitate cholerę citrinæ faciens digerere cibum. & eſt ex conferentibus,& confortantibus ſtomachum, & hepar debilia. Rec.roſa.rub. drach.x. trochiſ. diarhodon,trochiſci de ſpodio, liquiritiæ,ana drach iiij. garyophyll.calami aromatici,& ſpodij,maſtiches, ligni aloes, ana drach.ij.trium ſanda.drach iij.aſari,ſpicæ. muſ.macis,cardamo.portulac. lactucæ, ſcariolæ, ſemi. communium,albarum margaritarum cum ſẽnugræco, & raſuræ eboris, & dragacan. gummi arabici, ana drach.j.s. cãphoræ, drach.s. muſchi drach j. ſextam, confice cum ſyrupo roſato, & aqua roſ. Doſis vnc.s. Aliud medicamen conferẽs ſtomacho debili anxiato; cuius diſpoſitio maturat ad ectĩcam, & rectificat hepar. & chyſtim ſellis, & calefactis, ſubuenit ictericis, phthiſicis cum febre,& ſine febre,cuius permiſtio hæc eſt. Rec. foliorum roſ.rub. camphoræ, cinnamomi ſublimati, & electi, garyophyll trochiſc. ſanda. portula. ana drach. iiij. ſuc. chelidoniæ ſuc. abſinthij, ſuc. hepaticæ præparatorum ana drach.iiij. rhabarbari electiſſimi, drach.iij.ſpicæ nardi drach j.vini albi,& odoriferi drach.j.trochiſc. de ſpodio,trochiſ. diarhodon,tro. de eupatorio,ana drach.iij. granorum coriandri infuſorum in aceto, & torrefactorum, balauſtiæ, berbe ſucci fumac. ſuc. liqui.ana drach.j. liquiri drach.iij. dragacan.drach.ij.corallorum, pæoniæ,ligni aloes,maſtich. ana drach.iiij. ſeminum communium drach. ij. confice cum ſyrupo recipiente ſucci granatorum,ſucci pomorum citrinorum. ſucci citrangulorum, ſucci portula. ſed loco ſucci pone ſemen eius ana lib.s. & fiat ſyrupus cum prædictis ſuccis zucchari lib.iij.s. Doſis ana drach.ij. vſque ad aur.iij. Et eſt mirabile, quòd ſi maſticet ieiuno ſtomacho cepe album in dolore ſtomachi præter febrem illo die dolorem æger non ſentiet. Et puluis florum celeſi datus cum calida vna hora liberat à doloribus ſtomachi. Medicamen ex inuentione noſtra, cuius virtutem, & nobilem experientiam nullum tranſcendit medicamen; ſanat omnes languores ſtomachi, (ſi Deus voluerit) ſiue ſint à malitia complexionis,ſiue ſine materia,ſiue cũ materia, digeſtiuam confortat,appetitiuam irritat, retentiuam vigorat, necnõ expulſionem auxiliatur. Symptomaticos fluxus ab indigeſtione natos ſiue ſuperiores, ſiue inferiores emendat, & totum ſtomachum propriæ naturæ reſtituit. Rec.maſtiches,ligni aloes, myrrhæ electæ, cinnamomi,aniſi ana drach. v. corticum exteriorum fiſticorum,garyophyllorum, ſpicæ nardi, ana drach.iij. eufragiæ vnc.s corallorum alborum,& rubeorum partes miſcendo æquales ad pondus omnium rerum,zucchari, quod ſufficit.

Ferens ſtomachum.

Aliud conferens doloribus ſtomachi, & hepatis.

Aliud medicamen ſtomachi debili.

Aliud medicamen ſanans omnes languores.

De medicinis materiam à ſtomacho repellentibus, & abſtergentibus, ac villos eius mundificantibus. Cap. 2.

DIcamus modo medicinas; quarum proprietas eſt repellere materiam lædentem ab eo, & abſtergere parietes ſtomachi, & mundare villos eius ab omni ſuperfluo. De quarum ſecta eſt aloe bonum, lotum, & præparatum ſecundum artem noſtram: & agaricus fœmina, & myrobal. & rhabarbarum, rauedeſceni, & thus,& his ſimilia. Et acquirimus eis proprietatem laudabilem,& facimus eas eductiuas humorũ,quorum nõ erat per ſe vigoratio facta per artem. facit acquirere alias proprietates nobiles, & conſequitur quaſi naturam. Filius Zachariæ. Medicina experta repellens putredinem à ſtomacho,& eſt eductiua humorum phlegmaticorũ,& cholerę groſſæ. Rec.myrob. citrinorũ infuſorũ in aqua roſa.vnc.ij.ſemi.portul.drach.ij.agarici drac.iij.

ſalis

sālis gemmæ, drach.j.s. aloes bonæ, vnc.ij. fiat confectio cum syrupo granatorum, & myrrhæ. Dosis, à drach.j. vsque ad iij. Iudæus. pilulæ efficacissimæ contra stomachi, cerebri, viscerum, neruorum vitia, educunt humores viscosos à stomacho, & intestinis, & trahunt à remotis. mundificant instrumenta sensuū, & membra nutritionis, & spiritus. Quorum confectio hæc est. Recip. colocynthidos electæ, & purgatæ, & tritæ cum oleo ros. ladani, thuris, ana vnc.j. masticnes, gummi, dragacan. ana drach.iij. ros. rub. drach.ij. diagrid. præparati. drach. j.s. aloes bonæ, drach.j. confice cum succo endiuiæ. Dosis, à drach.iij. vsque ad xj. post cibum, quando itur dormitum. Nicodemus. pilulæ purgantes stomachum à grossis humoribus, abstergente villos, & parietes eius, proprie ab humoribus conglutinatis in eis, & mirabili iuuamento respiciunt renes, & neruos. Recip. turbith drach.j. agarici, drach.iiij. sālis gemmæ drach.j. zingib. drachm.iij. sarcocollæ, opopanacis, ana drach.ij. masticnes, diagridij cocti, ana drachm.j. anisi drach. ij. aloes, vnc.j.s. confice pilulas cum succo mentæ. Dosis est vsque ad drach.j. s. vel ij. ad plus si ægritudo est noua, & membra tantum nutritionis purgare quærimus, & non alia. Potio mirabilis respiciens stomachum, & hepar cum proprietate mirabili educit à stomacho choleram citrinam, & prassinam, & mundificat canales hepatis, & chystim fellis. Recip. capillorum veneris, eupatorij, apij, boraginis, scolopendriæ, betonicæ, pyrethri, hepaticæ, ros. violarum, ana drach j. asari drach.s. spicæ nardi drach.s. agarici, masticnes, ana drach.ij. seminis portula. anisi ana drachm.j. quorum decoctione secundum modum artis resoluantur rhabarbari drach.ij. mannæ, pulpæ casiæ, tamarind. zucchari violati, ros. sicut scis, acori, ana drach.iiij paretur potio, vt scis. Syrupus adæquans materiam calidam lædentem stomachum, & hepar, quàm euacuare quærimus, ponit eam in necessitate ad expellendum, & confortandum virtutes stomachi, & remouendum oppilationes. Recip. absinthij, fumiterræ, plantaginis, eupatorij, capillorum Veneris. polytrichi, zedoariæ, cichoreæ, chelidoniæ, solatri, ana M.s. sem. communium, anisi, portulacæ, papaueris albi, ana drach. iij. myrobal. vnc.ij. ro. vnc.iij. aceti vnc. iiij. zucchari quantitatem, quam volueris. Dosis, ab vnc.j. vsque ad iij. cum aqua frigida non veri frigoris in aurora. Confectio de succo pomorum mirabilis ad confortandum stomachum; & damus ex ea conualescentibus, & his, quorum appetitus sopitus est; alterat malam complexionem stomachi, & confortat substantiam, & tollit dolorem stomachi. Rec. succi cydoniorum, succi citriorū, ana lib.ij. corticis citri bene decocti, & contriti, lib.s. succi granatorum, vnc.iij. succi mentæ, succi sampsuchi, an. drach.iij. aceti puri, lib.j. mellis despumati, li. iiij. zuc. drach.iiij. bulliant oia hæc simul mista vsque ad cōsumptionem ferè succorum, & aceti. cortex præparatus circa finem mittatur, & cū perfecta bullitione bulliat, spumā autē à principio paulatim proijcere incipias, & condiantur in fine cū hoc, qđ recipit garyoph. galāgę, cinnamomi electi, an. drach.ij. macis drach.j. anisi drac. iij. ligni aloes drach.vj. muschi. tro.j. & quidā fortius cōdiunt, & cū pipere al. & cardamomo. Dosis, à drac.j. vsq; ad iij. ante & post cibum. Pilulæ purgantes stomachum ab omni superfluitate humorum, & cerebrum, educunt vtramque cholerā, & phlegma: & remouēt ab eo omnes dolores, & renouant stomachum ad comedendū. ℞. absinthij, masticnes, agarici, ana drach.ij. triū myrob. drac. iiij. turbith, drac.x. epithymi hortēsis, sālis indi, an. dr.ij. penidiarū drac.iij. hieræ pic. drac.v. suc. ro. dra. iiij. diagr. drach.ij. fac pilulas cū suc. scar. Dosis est drach.ij. Iudęus pilulæ confortantes stomachū, mundificantes caput, & stomachū à cholera corrupta, & omni superfluo humore, & respiciunt hepar, & aperiūt oppilationes, & valent ad febres antiquas ex humoribus natas, & sanāt pruritū, & vlcera. ℞. myrobal. citrinorū, indorum, & embli. ana drach.iiij, mastic. anisi, succi eupatorij, absint. ro. an. dra. ij. hieræ drach.xij. succi ros. drach.iij. confice cū suc. apij, & da cū calida aqua drach.ij. Pilulæ præseruātes stomachū ad omni languore, & cerebrū: custodiunt visum, & omnium sensuū instrumenta, (si Deo placet.) recipiūtur omni *die* ij. vel iij. & melior hora est post cibum quando itur dormitum. Recip. masticis, diagridij bene electi, ana drachm.j. resoluantur in vnum corpus diagridium, & masticne in pomo. aloes electissimæ, & sublimatæ drachm. x. confice cum succo caulium. Dosis est vsque ad xix. pilulas.

Tilulæ ad stom. cer. & intes. vitia.

Alia pilula purgantes stom.

Alia pilula stom. præseruantes.

De emplastris, linimentis, & vnctionibus. Cap. 3.

SCribamus res, quæ administrantur in emplastris, linimentis, & vnctionibus supra stomachum, & modum earum. & sunt ex necessitate curæ languorum stomachi. aggregant, & coadunant partes stomachi, & virtutes: & calorem, ne resoluatur, & exhalet indebite: & destruunt dolores in eo, & conferunt rei vitæ. & est vnguentum confortans stomachum frigidum; ipsum reddit sobrium ad naturalem suam operationem: facit exemptum ab omni dolore. Rec. aloes, masticnes, olibani, myrrhæ ana vnc. j. corticum granatorum. ro. anisi, galangæ, garyophyll. ana drach.j. olei ros. olej chamæmeli, ana lib.j. ceræ vnc.iij. aceti vnc.ij. bullitis oleo aceto, & cera; prius perfecta decoctione superaspergе in fine species has benè puluerizatas, agitādo, donec fiat vnguentum: de quo peruncto stomacho superaspergе myrrham, & masticnem. lineum pannum, vel lanam succidam calidam superpone. Linimentum aliud nostrum confortans ad digerendum, & appetendum, & retinendum debilium, & cōualescentium stomachum, & remouet oppilationes, & dolores, & ventositates. ℞. olei nardini, lib.j. fac bullire cum sampsucho trito bullitione vna, pone postea ceræ vnc.iij. vt liquefiat. deinde perfice vnguētum cum masticnes, myrrhæ, terebinthinæ, ladani ana vnc.j. vnge ex eo stomachum debilem, & superaspergе puluerem anisi, & ros. Aliud quod administramus, quando alia non contulerunt, & æger dolorem habet intolerabilem; remouet dolorem, arcet vomitum, & fluxum ventris compescit. Rec. colophoniæ, terebinthinæ, olibani, ana vnc.j. sanguinis draconis, mumiæ, myrrhæ, ladani, sarcocollæ, ana vnc.s. rosarum, corticum granatorum, ana vnc. j. liquefactis gummis aliarum rerum recusantium liquefactionem, puluerem mitte, & submerge in hac medicina calida, antequam congeletur, stuppam lineam, & stomacho superpone calidam, quantum æger pati poterit. relinquit ibi vestigiū cauterij super eum: & propterea ad huiusmodi dolores fortes facit. Aliud confortans valde stomachum febricitantium. remouet dolorem ab eo, & ventositates. Rec. olei myrtini, olei ro. ana pondus æquale. bulli totum cum masticne, & olibano. vnge ex eo stomachum, & superaspergе puluerem ros. & granatorum. arcet nauseam. Emplastrum restringens ardorem stomachi febricitantium. extinguit calorem febris, æstuationem, vomitum, & subuersionem ab eo separat, dolores amputat stomachi, (si Deo placet.) Rec. succi solātri, succi absinthi, ana vnc.iiij. farinæ hordei vnc.iij. masticis vnc. j. ros. rub. puluerizatarum vnc.ij. fiat omnium conglutinatio, & stomacho apponatur. Cerotum, & est refugium conualescentium, & extenuatorum. stomacho subuenit, est generale omnibus passionibus stomachi, & matricis; & confortat cerebrum, & cor, appetitum mortuum viuificat; digestiuam rectificat, retentiuam corroborat, & expertum (si Deo placet.) Rec. calami arom. sem. rutæ, garyoph. sandal. olibani, myrrhæ, masticnes, ana drach iij. sangu. drac.ij. mum. drach.s. aloes drach. v. farinæ corticum granatorum vnc. s. ambræ vnc.j. muschi drach.j. camphoræ drac.j. sampsuchi, balsamitæ, absinthij: ana drach. iij. terebinthinæ, olei ros. chamæmelini, vel nardini, olei myrtini: an. vnc.ij. cerę vnc.j.s. mirrhæ electæ, ladani ana vnc. j. corallorum rub. galangæ, anisi, cardamomi, nucis muscatæ, macis: ana drach.iij. pæoniæ drach.j. terenda terantur. liquanda liquefiant, & bulliant bullienda, & fac cerotum super stomacho, & administretur super totum, sicut docuimus.

Linimentū pro stom.

Aliud vnguentum.

Aliud vnguentum.

Emplastrū ad ardorem stomachi.

Cerotū pro stomachi cū valescentiū.

Potio ad stomachum, et hepar.

Syrupus cōtra materiā calidam lædentē stom.

Confectio de suc. pomorum cōfortans stomachum.

Tilulæ stomachū purgantes.

Tilulæ alia confortātes & mundificantes stō.

De indigestione stomachi. Cap. 4.

Indigestio ẽ communis mater egritudinũ.

INdigestio est cõis mater oĩum ægritudinum, porissime humoraliũ. & nostri, ꝙ digesta materia quiescit febris feruor. erat n. inobediens, quia cruda, & temperamentum substantiæ, aut quãtitatis, aut qualitatis transcẽdebat; & eius elementũ est tepiditas remissa naturalis caloris: & huius rei causa est superabundãtia cibi, & potus secundum quãtum, vel quale, aut ab vtraque, necnon & ſm substantiam, & debilitas stomachi naturalis. & scire oportet, ꝙ hæreditantes vitium hoc à parentibus raro, aut numquam curantur perfecte. & hi turius languores portant; & horum perfecta medicina sola est abstinentia. residuum naturæ cibi, & potus in locis digestionum, quod in genus nutrimenti conuerti non patitur suo vitio, aut natura conuertere non valebit eius instrumento debili permanente: quod enim nisi causa antecedentis efficitur, morborum est; & maturat ad cõiunctam suos excessus, quæ cum adest, continuo est fe-

Quid sit digestio.

bris. digestio est fructifera alimenti consummatio: tunc eius perfectam dicimus consumptionem, cum infructifera semina valuerit perficere, alterum tale quale ipsum est. indigestio autem è contra. Amplius scire oportet, quòd indigestio non minus à superabundantia, quàm ex eius priuatione nascitur. temperamentum enim caloris non dicimus absolute, sed in comparatione ad suum obiectum attenditur, vt obiectum non magis resistat; nec remissum in comparatione ad suum agens existat, quàm suum agens agere potest, proportionari debent agens, & obiectum proportione æqua. Adhuc scire oportet, quòd digestio fit ex coniacentibus. tunc enim passiua actiuis omnino obediunt, & nullo modo resistunt. digestio nõ consummatur; aut si minus resistat vterque istorum modorum calor dicitur distemperatus, siue quo multũ possit, siue quo minus. calor sufficiens ad vnius libræ plumbi liquefactionem impotens est ad ferri libræ liquefactionem. & non sufficiens faber aliter, & aliter calefactionem mensuraret in faciendo vnam incudem, & clauum; quare caloris temperantia, & distemperantia est in comparatione ad suum obiectum: verisimile quidem de calore nostri corporis. qui assiduo exercitantur artificiali labore, & grossæ sunt complexionis, cibaria subtilia assumentes, minime digerunt, sed in eorum corporibus aduruntur; cibandi erant leguminibus, pane subcineritio, & alijs de pasta cibarijs. Et scire debes, quòd talis calor est in quibusdam iuuenum calor, quorum adeo fortis est, quòd humores adurit, & eos quasi in venenum conuertit, & à quibusdam humorum materiæ resoluuntur fumi, qui quantumcunque distent à cerebro. quòd si fuerit eorum incolatus in remotioribus membris, ascendunt sursum ad cerebrum; & cum sentit sibi periculum, contrahit se totum, & omnes suas virtutes in vnum trahit, & maxime per quas spiritus animatus transit ad præstandum sensum, & motum omnibus membris corporis opitulatur. Et hoc considerans Hipp. in lib. separatorum sermonum posuit epilepsiam ægritudinem iuuenum. quamquam & aliter è contra talis morbus nascitur: sed non est nostrum hic eius sermonem assumere, sed secundum fortitudinis, & debilitatis virtutum exigentiam regimen administrare: & nos hic tractamus de digestione stomachi, quæ sæpissime corporibus propter ciborum, & potuum multam resocillationem, & caloris inopiam ab ægritudine, & alijs causis accidit.

Calor naturalis ita per excessum sicut per defectum dispẽratur.

Caloris temperantia, & distẽperantia non est nisi respectu sui obiecti.

Epilepsia est morbus iuuenum.

Cura huius ægritudinis est quatuor res. Prima est non extendere ventrẽ cum cibis, & potibus. Hoc enim præseruat corpus ab ægritudinibus, & sufficiens est hæc sola cura huic ægritudini; & laudabilior est portione in multis morbis qualitas bona regiminis. Secunda res est confortare stomachum vniendo, & aggregando partes suas. Tertia res est corrigere accidentia digestionis. Quarta res est, si est causa ex humoris vitio, mundificare materiam lædentem; si est sine humoris vitio, malam alterare complexionem, & post illud confortare. Primã rem complent prohibitio cibi, & potus grossorum, abstinentia dico non vltimata quoniam nihil dare horridum est, superabundanter stimulosum est dare, prohibere ipsum à cibo pristino non digesto vsque ad fructifera semina; secibus non exclusis, parum quidem bibere, & subtile potabile cum siti assumere. hoc est primum intentionis. Et tua interest bene cognoscere complexionem. aliter enim & aliter cibabitur choleticus, & phlegmaticus proprie apud naturam. Molestius cholerico est famem tolerare, quàm phlegmatico, & respicere cerebrum non est res fatua; cum ligatura quædam neruosa inter cerebrum, & stomachum sit, quæ transitiuam patiuntur passionem. consueuit stomachus cum cerebro dulcedinem communicare, & amaritudinem. eligere aerem absque paludibus mõtium oppressa corruptione oppositione corporum cadauerum est de intentione propria. post illud cibare infirmum cibis stypticis, acetosis, aromaticis, conditis, sicut scire te fecimus, & rememorabimus (si Deo placuerit.) Secundam rem complent regimen stypticum temperatum odoriferum ſm veram qualitatem electum; appositio rerum, quarum est conferre rei vitæ, iuuare partes stomachi, & ipsas confortare, ne resoluantur. de quarum societate est sandaraca, mastiche, myrrha, menta, anthera proprie mista cum oleo ros. & liquore satis calido, ad hepar, & cor non est frustra. Tertiam rem complent, quæ accidentia corrigunt iam illata, quorum diuersa sunt & est eorum primus concursus ad cerebrum, & ad cor, & consueuerunt generare fluxum symptomatis, Item fallacem dolorem ventris. Et sic cum diuturnitate habitudinetur, dolor iuncturarum, & podagra, & hoc cursu procedentia. Et scriptum est indigestionem esse ylim ægritudinum: quare tua interest perspicacissime omnia hæc considerare, & satagere circa rectificationem stomachi. est enim materialis pater, & cibator membrorum, & vitæ. Quartam rem complent, complexionem extraneam alterare, post illud confortare, & si aliquid humorale materiam ægritudinis debilitat, cum condecenti medicamine repellere. & primum complet regimen illud, & nos dicemus hic, verò medicamen; tale vel naturale scire te fecimus, & faciemus (si Deo placuerit.) Hipp. Medicamen confortans digestionem stomachi, alterãs malam complexionem, defendit proprie subuenit lubricitati, fluxui symptomatico, & generaliter multis accidentibus ex indigestione factis. ℞. acori rub. vnc. s. magnetis drach. ij. castorei drach. j. anisi drac. iij. mastiches drach j. myr. dr. s. zucc. lib. j. Dosis à drac. j. vsque ad ij. ieiuno stomacho de sero quando itur dormitum. Iudæus. Syrupus contra mala vitia frigida stomachi, confortans ipsum confortatione magna; & facit appetere, & digerere. ℞. sampsuchi, balsamitæ ana M. j galangæ, macis, nucis mosch. drach. ij. ros. drach. j. mastich. drachm. iiij. fisticorum drach. ij. aceti drach. ij. dosis est drach. j. vsque ad ij. cum iunipero in matutinis. Medicamen forte contra fortem stomachi dolorem, & inueteratam malitiam suam, abstergens villos eius à grossis humoribus, & reddit ipsum sobrium ad digerendum. ℞. trium piperum, cardamomi, pyrethri, sumach, anisi, galangæ, mastiches, macis, ana drach. iij. ros. drac. iij. zingib. drach. iiij. garyoph. drac. iij. cinnamomi drac. iiij. coriandri drach. ij. aceti vnc. s. mellis quod sufficit. Dosis drach. s. ante cibum, & post. Electarium confortans stomachum, & viscera; & subuenit materiæ, quæ cibũ retinuit; & quorum retentiua perijt; & resoluuntur vapores ad cerebrum, & iam effigiem physionomiæ adulterauerũt, & choleratum eminentiã indebitam produxerũt, cuius pmistio est. ℞. ros. drach. v. mastiches, coralloru, al. & ru. cinnamomi, sumach, calamenthi, ana drach. iiij. carniũ citru. vnc. ij. myrrhæ, mentæ, euphragiæ: ana drach. s. garyo. drach. j. cõfice cũ syrupo de mẽta, & myrto. Dosis à drach j. vsque ad iij. Medicamen bonũ, & expertũ cõtra putredinẽ stomachi, et subuenit apparatibus existentibus in stomacho. cuius stomachus residuũ cibi, & potus propter caloris inopiã, aut malitiæ maxime sibi gubernat, & non patitur aliquam putrefactionem in eo ge-

Cholericus molestius fẽ mẽ tolerat, quã phlegmaticus.

Confortantia stom.

Indigestio est ylim ægritudinum.

Medicamẽ ad digestionem stomachi confortandum.

Syrupus ad vitia frigida stoma.

Medicamẽ ad fortem stomachi dolorem.

Electarium stomachum confortans.

Medicamẽ ad stomachi putredinẽ.

eo generari; & custodit cerebrum, & corpus totum; con
fortat cor, & prouocat menstrua; & rectificat malitiam
matricis. ℞. trium piperum drac. i. garyo. drach. ij. aristo
lochiæ rotũ. & longæ optimæ, viola. betonicæ ana drac.
iij. salis gemmæ drach. ij. myrrhæ electæ ad pondus om-
nium, confice cum syrupo de spica. Dosis drach. s. vsq;
ad i. Electarium descriptione Nicodemi, cuius operatio
transcendit genera medicaminum in omni vitio stoma
chi ex frigida causa, & composita: confortat neruositates
eius subtiles, & suas virtutes excitat, & suam malitiam
complexiuam rectificat, cõfortat cor, & cerebrum,
& hepar, & subuenit caducis, vertiginosis, & nauseæ,
& omni vitio stomachi, cuius mistio est hæc. ℞. anisi co-
rallorum, spicæ indæ veræ, ligni aloes, ros. garyoph. ga-
langæ, zedoariæ. ana drach. iiij. pęoniæ. drachm. iij. nucis
muschatæ. drach. ij margaritarum drach. vj. ambrę cru-
dæ drach. iij. muschi. drach. i. mastiches ad pondus om-
niũ, confice cũ syrupo corticum citri. Electarium nobile
ad confortandum stomachum debilem & præseruan-
dum digestiuam eius. ℞. drachm. iiij. spicæ nardi. dra-
chm. i. cinnamo. garyophyl. liquiri. ana. drach. ij. anthos.
drach. iiij. mentæ. alhasce, ana. drach. iij. zucchari quan-
tum sufficit, lauare cum aqua calida manus ante cibum,
& post cum frigida, est custodia stomachi ab indige-
stione, & parum exercitari laboriosos, ocioso quiescere,
& post hos, & illos parum non rapido motu exercitari
est lex huius curæ scripta. Sternutare post cibum facit
descendere escam ad fundum stomachi. ante aperit, &
humores vertit vniuersaliter, & stomachum mundat,
& nutrit, & mittit fæces pristini cibi ad inferiora, & re-
pellit: & sunt hæc mandata ad tutelam stomachi, & ce-
rebri. calefacere vehementer volas manum, & pedum
in dolore stomachi est amicabile naturæ, sed aliter, &
aliter huic vehementer infrigidare; illi vero calefacere,
vt pulpam capitis vehemẽter calefacere facit vaporum
respirationem. Et sciuisti quòd cor, cerebrum, hepar,
& testiculi quendam fluxum concatenatum ad se inui-
cem habent, & stomachum non ignorant tristantem,
gaudentem, & scriptum est omnium membrorum v-
nam esse compaginem, & dolere adinuicem. Et vn-
ctio spinæ est rerum res magni iuuamenti ad languo-
rem stomachi, & omnium debilitarum membrorum
maxime neruis contentorum; & calefacere stomachum
actuali calore, est postremum bonum stomacho pro-
prie iuueni vigoroso. Alij quidem actuali calore, festi-
no motu exinaniuntur, cum cuiuslibet rei calor non viuẽs in eo originaliter habitur, veluti aer in subito sole irra
diato aut igne. Et forte sis balnea temperata quędam cõ
ferunt illis; & nos alibi scire te fecimus naturam balnei.
Filius Zachariæ. Ceratum confortans stomachum re-
tinens calorem in eo, nẽ resoluatur, & remouet duritiem
eius, & omne oppillans partem stomachi, & vigorat
in eo calorem, & sanitatem restituit, (si Deo placet.)
℞. cetæ mundæ. drach. ij terebinthinæ vnc. iiij. olei nar-
dini. vn. ii. quib. liquefactis bullitione parua superaspер-
ge puluerẽ hunc. ℞. myrrhæ, mastiches, aloes, ana vnc.
i. ros. drach. vj pęoniæ, casto. ana drach. ij anisi drach. vi.
calamenthi. drach. vj garyoph. nucis mus. cardamomi,
calami aro. rheupontici; ana. drach. iiij. & bene stoma-
cho adhæreant. Filius Serapionis. Syrupus excitans
appetitum, confortans digestionem, educit humores
grossos, & putridos, & confortat membra anhelitus
educendo humores ab eis; & curat sciaticam, (si Deo
placet.) ℞. thymi, mentæ, sampsuchi, myrrhæ, zedoa-
riæ, ana M. s. agarici. drach. v. polipo. rasi, & pistati, ani-
si; ana. vnc. i. turbith. electi. vnc. ij. s. zingib. drachm. iij.
rheupontici. vnc. ij. baccarum iuniperi. vnc. i. cinnamo-
mi, nucis musc. garyoph. macis, omnium; ana drach. ij.
ros. drach. iij. aceti. vnc. ij. zuccha. lib. iij. Alex. fiat puluis
& propinetur ex eo ieiuno stomacho pondus. drach. iij.
cum vnc. ij. vini electi, subuenit omnibus passionibus
stomachi, & respicit pulmonem & cerebrum, aufert ma
litiam, & remouet dolorem ventris, & viscerum, & re-
suscitat appetitum mortuum, & docet, digerere stoma-

Electarium ad vitia stomachi, ex frigida causa.

Electarium confortãs stomachũ debilem.

Sternutatio mi iuuamẽta.

Ceratũ confortans stomachum.

Syrupus stomachi confortans digestionẽ, & appetitum.

Puluis ad omnes stomachi passiones.

A chum. ℞. thymi, sampsu. balsamitæ, aristolochiæ rotun.
orig. anisi, fęniculi, roris marini, calami aroma. corticũ
citri, sem. vuarum, & granatorum lauendulę. sem. ros. ba
siliconis, hyssopi, euphragiæ; ana pondus. i. ligni aloes,
pyret. galangæ, garyoph. macis; ana pondus superioris
ponderis. croci, opij thebaici, styracis calamitæ, triũ pi-
perũ; ana partem. i. medij ponderis. sanat languores sto
machi, & corpus incolume seruat, (si Deo placet.) Inquit
Heben. Mes. molendinare cibũ in partes minutissimas.
vel subtilissimas; & vt lambendo vinũ gurgitare est cau-
sa melioris digestionis, & longioris vitæ. Et vos iam sci
uisti per alimenta vitam consistere; & secundũ eorum
qualitatem bonam, vel malam materiã variare; propte-
rea non ignores naturam stomachi; ne forte credẽs con-
seruare vel reducere, destruas. & sciuisti, quòd natura de
tribus dicitur virtutibus, complexione, virtute regitiua,
& compositione, & iliuminatur ab anima, quam intel-
gentiam dicimus separatam, & omnium virtutum vlti-
B ma est virtus; sed diuersa baiulationum exercens officia
membrorum diuersorum diuersis nuncupatur vocabu-
lis. & tuum semper est natura infirmi cognoscere apud
sanitatem, si possibile est. Ventris autem diuersæ sunt
naturæ, sicut te scire fecimus propter diuersa vniuersa-
lia, imò singularia oportet eligere medicamina; & hoc
sufficiẽter tradere nemo potest. In prouisione autem pe-
riti, & timentis Deum medici maior pars huius scien-
tiæ relicta est Deum diligenti omnia bene succedunt, ab
ipso omne incolume & sanatiuum est, naturalium scien
tijs omnium philosophorum magnorum, & cœlestium
signorum varijs motibus bene eruditi. Deum quasi obli
ti in suis operationibus credentes omnia scire, & (se qua-
si naturæ authores) existimantes, quibus omnia desunt,
omnia scire credentibus. Et vos iam viditistis validas æ-
gritudines, super quibus medicorum multitudo elabo-
rauerat peritorum, ab alienigenis medicorum cum par-
uo artis fundamento curari, quandoque a mulieribus ab
authomato operãtibus. Sed tu qui curam humanorum
C corporum gerere vis, à Deo non recedas. Et ne dilateris
scientia philosophica naturali, ille enim author naturæ,
& ea stabiliuit, & sine eius influentia deficit omnis mo-
tus naturæ. Amplius scire oportet, quòd negare cibũ sto-
macho famelico, & ante famẽ offerre, est causam ęgritu-
dinum stomachi; vnde parum & rarum comedere, & bi
bere demus. ad mensam sedere, & post diu stare, & leui-
ter incedere, donec ad stomachi fundum cibus descen-
dat, est de occupatione huius curæ prima. & sternutare
est iuuamẽtum singulare post cibum, & ante stomachũ
mundificat. Et sciuisti quod est cura minoris epilepsiæ
sæpius sternutare diebus continuis ieiuno stomacho, &
subuenit surdis. Vnctio confortans stomachum ad di-
gerendum, & retinendum, & appetendum, remouens
dolores eius, inflationes, & vẽtositates. & est expertum,
(si Deo placet) ℞. olei ros. olei myrtini, olei nardini; ana
vnc. iij. ammoniaci. drachm. ij. nucis musc. drach. i. post
vnctionem super aspерge puluerem cinnamomi, anisi,
D cort. granato. pondus. i. aromatiza vnguentum cum mu
scho. Vnguentum nostrum fidele, & valde amicum na-
turæ stomachi remouet dolores, & consolatur substan-
tiam eius inter omnia medicamina. ℞. lanę succidę ouiũ
nigrarum recentium lib. s. pone in vase nouo, & super-
aspерge aquam currentem, quod sufficit, vt malefaciat,
fac bullire fere ad consumptionem agitando ne adhæ-
reat fundo vasis, post torquendo suscipe liquorem, super
quo proijce mastiches drach. ij. puluerizati vt liquefiat.
myrrhæ. vnc. s. terebinthinæ vnc. s. & facta vnctione su-
peraspерge puluerem nardi, & est hęc vnctio magna cõ-
tra dolores iuncturarum vniuersos, (si Deo placuerit.)
Emplastrum optimum, & expertum contra malitiam
stomachi, confortans ipsum in omni eo quo indiget. ℞.
thymi, sampsuchi, ro. ana pistati, & calefacti cũ modico
aceto quantum roretur, & condiatur cum mastiches.
vnc. ij. & stomacho superpone, & est admirabile, (si Deo
placet.) Dixit Hipp. aloe hepatica cum aqua thymi pro-
pinata ieiuno stomacho sanat stomachum ab omni lan-

guore

Cibum bene mastícare est causa melioris digestionis, & longæ vitæ.

Natura dr trib dicitur virtutibus.

Medici a Deo non recedat.

Vnguẽtum stomachi digestiuũ confortans.

Vnguẽtum ad stomachi & iunctura rũ dolorem.

Emplastrũ stom. confort.

Nota de aloe.

guore educendo ab eo materias fraudolentas, & confortat ſtomachum & cerebrum, & viſcera mundificat, repellit vermes, & ſanat apoſtema ſtomachi, & viſcerum dolores, & mundificat hepar à groſſis humoribus, & melancholicis. Pilulæ conſeruantes ſtomachum ab omni læſione intrinſeca, & non permittunt humores putrefieri in eo, imò abſtergunt ipſum, & mundificant rugas, & parietes eius, & qui aſſiduat vſum earum diebus ſingulis illæſus permanebit à dolore ſtomachi: nunquam dolore capitis vexabitur: & nihil eſt oculis (mihi crede) ſalubrius iſtis: & qui triſtantur ſubuenit. & melancholicis, & in medicatione matricis virioſæ, & viſcerum interiorum. quarum hæc eſt confectio. Rec. maſtich. drac. iiij. aloes electiſſimæ. drach. x. aga. boni. drachm. iij. conficiantur cum tille, & eſt vinum coctum: vt dicit Simon Ianuenſis. Doſis. ij. pilulę vel. iij. quando itur dormitum, & poteſt recipi ſecundum numerum voluntarium vſque ad. xxxi.

De vomitu & exuberantia cibi. Cap. 5.

VOmitus, cuius cauſa eſt exuberantia cibi, & potus extendentium ventrem vltra naturę debitum. cura eius eſt euacuare, & poſt illud abſtinere, & confortare ſubſtantiam ſtomachi cum cibis, & potibus ſecundum vnum trium modorum: aut quantitate, aut qualitate, aut malitia vtriuſque. Quando autem ab humore acuto eleuato ad cacumina ventris vſque ad meri, nauſea, & vomitus cauſantur. ſit tua præcipua, & magnifica occupatio contemperate chyſtim fellis: & hoc ſæpe accidit habentibus viam latam à ſtomacho ad hepar: & tu ſagaciſſime diuertas ad membra inferiora viſcerum, quæ natura fecit eſſe inſtrumenta expulſionis. Cum autem vomitus ſit ex malitia ſtomachi falſi, non dubitabis alterare: & confortare ſit proceſſus tuus. In deſtructionem autem retentiuæ virtutis ſolum regimen laudabile ſufficit: & aſpergere ſuper eo tunc puluerem maſtiches & nitri inuncto prius oleo myrtino eſt medicamē expertū.

Pulvis ſtomachi rectitudinem confortans.

Cura huius eſt. iij. res. Prima eſt conuertere regimen ad oppoſitum qualitatis, & laudabile in proprietate, & qualitate non ſimpliciter: & ſuper hoc multiplex eſt conſideratio. aliter enim & aliter in malitia complexionis ſtomachi, & futia fellis. & tua intereſt bene diſcernere: vt ſcias regimen ordinare ad latus frigiditatis, quando cholera & vomitum generat, & nauſeam: propina acetoſa condita ſtyptica propter viam amplam, &c. ad latus caliditatis regimen habens proprietatem vomitus retinere. quando groſſorum humorum multiplicatione vomitus cholericus dicitur naſci, oportet cibare ipſum cū auaritia magna, donec facta ſit euacuatio humorum inobedientium, & rectificatio ſuæ complexionis, & virtutis fortificatio: & ne dubites hos & illos potare vino. Illis autem ſubuenit qui calorem habent: quia eum diuertit per vias vrinæ, ſed parum dandum eſt, & electum, vt ponticum, & albi coloris. His autem, qui groſſos, & viſcoſos humores habent, ſubuenire nulli dubium eſt: eos intercidit, & habilitat expulſioni, & ſubuenit omnib⁹ ratione propriæ ſtomachi complexionis; & potare aliquando illos inobedientes, & multa cholera abundantes aceto bono miſto aqua veri frigoris eſt potus conueniens, & maxime in æſtate; & dare portulacas ieiuno, & lactucas cum aceto cum modico panis, & non poſtea cibare eos vſq; ad veſperas eſt diuidere choleram, & anguſtare porum illum, cuius amplitudine graditur, & extinguere audaciam choleræ. Secunda res eſt parum comedere, & minus bibere, & hoc conſiderare ſecundum quantum & quale. Tertia res eſt mundificare humorē lædentem. & ſuper hoc vera eſt cōſideratio artis, ſicut in ipſo ſtomacho, & rugis ſuis, aut quod ab hepate graditur ad ſtomachum. necnō paſſiones quædam matricis nauſeam ex vomitu generant. aliquando ex certa abominatione vomere quis cogitur dedignante natura. Quarta res eſt ſubſtātiam ſtomachi confortare, & maxime retentiuas virtutes, & inſpiſſare orificium ſtomachi cum ſtypticis, & recordari naturæ inferiorem purgationem. Primam rem complent quæcunque proprietate ſtomachum confortant, & complexione opponuntur humori, & malitiæ complexionis, vt ſtyptica, aromatica, habentia acetoſitatem; vt nos ſcire te fecimus modum regiminis; menta maior, balſamita, meliſſa in aqua aceto miſta, & cū mēta bullita decocta. poſtquam ſciuerimus cauſam intentionum rerum cauſantium vomitum; ſuccurrimus tunc cum rebus rectificantibus ſtomachum, & membra mādantia ad ipſum; quod quidem multoties accidit, & proprie quando in aliquo vicinantium membrorum materia occultatur, & eſt forte in mādando, & ſtomachus debilis eſt, & promptus in recipiendo. Agens namque & ſi non ſit valde forte, imprimit maxime, quando rei eſt præparatio; & quando materia eſt de genere adiacentiū, multo citius vehementer imprimit læſiones, & excitat expulſiuam, & facit eam ſolicitam ad uomendum. Agēs namque in rem multi ſenſus vehementer imprimit; nūc cum rebus abſcindentibus, & corrigentibus cauſas debilitantes, & lædentes, nunc cum rebus prohibentibus effuſionem materierum ab alijs membris ad ipſum faci mus adiutorio Dei cum rebus proprie acetoſis, quæ ex aromaticis, & ſtypticis condiantur, ſicut cib. de agreſta, & cibus de aceto; & ſtudeas ligare extremitates, cum infuſione aquæ calidæ, & ſimilia; & cydonia, & matiana, & ſuccus granatorum. Potus autem eorum vinum ſit ſubtile, odoriferum, & lene, decentis commiſtionis cum aqua roſata; & euitent vinū dulce, & groſſum, & aquam calidam; quia mollificat ſtomachum, & diſgregat virtutes; frigida veri frigoris depauperat calorem in eo. Potus ſit valde paucus; nec ſatisfaciendum eſt ſiti eorum. Tolerantia ſuper ſitim eſt ex eis, quæ rectificant ſtomachū; ſolentia ſitim extinguere in hac hora augent, & maiorem faciunt indigeſtionem. Secundā rem cōplent diæta attara quam æger portare poſſit, quia eſſet maius periculum multum maniri. Tertiam rem complent ſolutiua benedicta electa de genere benedictarū medicinarum. Et nos dicimus in hoc ſermone (ſi Deo placuerit) Myrobolanicum medicamen præparatum cum aqua roſa. & maſtiche, & eſt expertum & bonum. Et ſi eſt à materia quam miſit fel, curatur blandiendo acumen eius, donec euentetur cum ſucceſione alterantium, pro quo veſtigium impreſſionum remanet, & trahere, & diuertere materiam cum clyſterib. mouentibus choleram ad inferiora eſt huius occupationis. Scriptum eſt fluxum eſſe curam vomitus, & vomitum fluxus. Inquit Hipp. habito vomitu ceſſat fluxus, & è contra; & lauare pedes cum raſura cōfortat ſtomachum, & diuertit materiam. Quartam rem complet quæcunque ſtomachum complexione, & proprietate confortent. Conſiſtit quidem hoc totum in regimine, vnctionibus ſuper eo & emplaſtris, & aromaticis, aſſumptione nardini, garyophyllati, ſpodiati, innato ab hepate. Syrupus arcens vomitum, & nauſeam de berberibus eſt medicina experta. Rec. berberis. vnc. iiij. vuę acer. drach. ij. cichor. M. iij. zucch. lib. ij. da ieiuno cum acqua maſtiches. Syrupus de myrto ſtringens vomitum & nauſeam. Rec. foliorum myrti lib. s. foliorum ſampſuchi. vnc. ij. aceti. vnc. i. zucchari h. s. da cum aqua foliorum zedoariæ. Et tu potes eligere in gradabin noſtro poſtquam ſciueris qualitates lædentes, medicamina multa compoſita ad hoc. Et nō ignores, quòd morbi renum, & veſicæ, & ileos faciunt vomitus, & ſingultum. Et nos dicemus illud (ſi deo placuerit) à quo omnis finis ſequitur finitus, à quo opus medicaminum ſequitur perfectibile. Electarium noſtrum valde dilectum, & ſufficiens, confortans cor, & membra omnia, retinet vomitum, & fluxum, emēdat omnem malitiam ſtomachi. Rec. garyo. drachm. i carnium cydoniorum. drach. ij. maſtiches. drach. iij. ambræ. drach. vj. antheræ. drac. iiij. nardi, muſchi; ana drach. i. corallorum rubeorum. drach. iij. ſyrupi de menta, quod ſufficit.

Syrupus berberis ad vomitum ſedandum.

Syrupus de myrto ad idem.

Morbi renū veſicæ, & ileos faciūt vomitū & ſingultum.

Electarium ad vomitū Crede. na. vi.

De ſingultu. Cap. 6.

SIngultus eſt rebellatio humorum inobedientium naturæ ciborum impermutabilium; quoniam ſit motus in

tus in partibus ſtomachi reliquis natura aggrediente illos, vt expellat; & quia forte obiectum tranſgreditur exigentiam rei agentis, fit motus ille ſpaſmoſus, quem medici ſingultum appellant; fitque illud ſecundum vnum iiij. modorum. ſ. euacuatione effrenante, repletione exuberante, mordicatione humorum fraudolentium, & malitia complexionis frigidæ. Euacuatione multiplicata in ſolutione, itur expulſione egrediente naturam; aut prohibitione longa ciborum; repletione ex multitudine comeſtionis; aut multorum humorum inſpiſſatione in corpore ſtomachi, quibus natura non indiget. à mordicatione propter humorem colericum doloſum generatum in ſtomacho, aut effuſum ad ipſum alijs membris; aut aſſũptione rei calidæ, & acutæ; & vinũ ſuper quo multitudo annorũ præterijt ſingultum facit amplius corruptio cibi & potus ſingultum concreat. Complexionis malitia frigidæ propter ſubſtantia ſtomachi illi remiſſam propter calorem naturalẽ, ſicut accidit decreptis, & illis qui longis temporibus infirmantur; aut propter guloſitatem, ſicut accidit pueris. Amplius ſcire oportet ſingultũ naſci ab alijs membris, quàm à ſtomacho, vt ex magno phlegmate generato in hepate, & morbis veſicæ, & renum vltimatur. & illud eſt penetrabile.

Ab alijs mẽbris quã à ſtomacho naſcitur ſingultus.

Cura ſiagultus ex repletione ſunt duæ res. ſ. euacuare, & poſt illud confortare; & primam complent vomitus; & ſecundam quæcunq; ſubſtantiam ſtomachi, & complexionem confortant. Singultus cura ex vltimata inanitione propriæ rei, & ſingultus ex repletione opponitur, & eſt periculoſus. Secunda res curæ ſingultus quidem ex mordicatione acutorum humorum ſupernatantium ad ſuperiora ſtomachi curam recipit à vomitu; & ſicut ſubmerſus, & ſepultus in villis, & rugis ſtomachi, & eſt compoſitus. Euacuamus cum potu hieræ picræ, & pilulis de aloe. Et hoc eget maiori abſtinẽtia. Singultus vero ex malitia complexionis, cura eſt, vna duarum rerum. Primum alterare cum rebus calfacientibus, & ſubtiliantibus, ex eis, quę emplaſtrantur, & potu ſumuntur; aui cum potu neceſſario. & omnium modorum ſingultus curæ eſt conuertere regimen ad ea, quæ laudabilium humorum ſint materia, & naturæ conſortium & beneuolentiam conſequantur, & confortare ſubſtantiã ſtomachi. Tertio membra mandantia rectificare. Confectio Hipp. rectificans malam complexionem ſtomachi frigidam, ſubtilians, & calefaciens, & expellens ventoſitatem; & liberat à ſingultu (ſi Deo placet.) ℞. corticum ſiſticorum exteriorum, coſti amari, caſtorei, petroſe. ana. drach. i. balſamitæ, calamenthi, aniſi, maſtiches, ſpicæ; ana drach. ij. ariſtol. drach. iij. confice cum oxymelite. ſquillitico. Et da. drach. i. cum aqua fiſymbrij. Et decoctio ſquinanthi, & corticum ſiſticorum cum æqualitate liberat à ſingultu. Et puluis altiliæ, cum aqua aur. i. liberat à ſingultu. Et ſe. rutæ cum nitro. & aqua mellis curat ſingultum ex ventoſitate groſſa, quæ eſt ex multitudine guloſitatis. Filius Serapionis. Squilla quando accipitur cum vino, curat ſingultum ex humoribus groſſis annexis in rugis ſtomachi, & mundificat ſtomachũ a putredine. Et non ignores, quoniam hæc quæ diximus, non ſunt de intentione curæ ſingultus, quem facit euacuatio illicita; immo obuiatur illis quod eſt, quia ipſi indigent, quæ ſunt illis contraria, Illis autem ſtomachis, quos vexat humor acutus faciens euenire ſingultum, cura eſt vomitus poſt potum aquæ calidæ, & ſem. atriplicis, & poſt illud aquæ hordei cum aqua granatorum dulcium, & aqua cucurbitæ. Et complet hoc, quod eſt mediocriter frigidum, cum ſtypticitate, vt cõfortet poſt euacuationem mali humoris habentibus ſingultum ex ſiccitate intenſa damus in primis aquam calidam cum oleo amygdalarum dulcium, & oleo violaceo; & mucilago pſyllij, & mucilago. ſem. cydoniorum, cum oleo amygdalino dulci eſt medicamen, quòd delectat valde. & eſt expertum, & diſpoſitionem hanc complent adminiſtratio rerum humectantium interius, & exterius. In ſingultu autem à phlegmone hepatis. Primum eſt aperire baſilicam, poſt illud dare caſiam fiſtulam reſolutam in aqua endiuiæ, & ſolatri, & hordei; & ponimus ſuper hepar emplaſtra conuenientia phlegmoni; & nos dicemus. Pilulæ ad ſingultum natũ ex groſſo humore, & cõpoſito. ℞. caſtorei, myrrhæ; ana drach. ij. agarici. drac. iij. ſalis gemmæ: drach. ij. diagridij correcti. drach. ij. maſtiches. drach. i. s. aloes bonæ ad pondus omnium; confice cum ſucco mentę. Doſis drach. iij. in marutinis aut de ſero, ſi antiqua eſt ægritudo; ſi noua, vt dormiatur ſuper medicina; & fortaſſe parum dormire poteſt. Pilulæ glorioſiſſimæ ex inuentione noſtra contra ſingultum calidum, & humores calidos acutos imbibitos, vel immiſſos ad ſtomachum ab hepate, & malitiam eius calidam, & ſiccam, & febrem cholericam, & amaritudinem meri. ℞. ſpodij, endiuiæ, portul. ligni aloes; ana. drach. i. s. tamarindorum pulpæ, drach. iiij. rheubarbari, rauedſceni electi. drach. i. confice cum aceto. Emplaſtra, & olea requirantur confortantia, requirantur etiam in vniuerſali canone de paſſionibus ſtomachi; & ſecundum exigẽtiam elige ea, & proprie in cap. de indigeſtione. Emplaſtrum contra ſingultum factum ex phlegmone hepatis bonum. ℞. trium ſandal. farinę hordei, ſpodij, cõfice cum ſucco ſemperuiuæ; & ſternutare eſt ex iuuamentis inanientibus ſuperiores partes ſtomachi. & repellit humorale, & cibum ad fundum; & aſſiduetur, fortiter repellit ad inteſtina; & propter hunc motum ceſſat ab illo natura. Emplaſtrum cuius iuuamentum eſt contra ſingultum ex groſſo humore natum, & emundat ſtomachum, & delet dolorem eius, & abſtergit parietes eius. ℞. ariſtolo. rot. galangæ, aniſi, baccarum lauri, gentianæ, rutæ, ana drach. iiij. caſtorei, myrrhæ; ana. drach. ij. gardrach. v. roſ. drach. ij. maſtiches. drachm. iij. confice cum melle, & aqua ſampſuchi. Vomitus fit cum his, quæ proprietatem habent poſſe humorem eradicare per ſuperiora, vt ſemen raphani, nitrũ, & ſimilia. Et dixit Hipp. drach. s. elleb. albi cum drach. i. caſtorei, & ij. zucchari roſ. & medicina experta contra omnes paſſiones ſtomachi ex groſſis & viſcoſis humoribus natas; repellit humores compactos in villis per vomitum, & curat febres arthreticas, & vertigines, & lethargiam, & omnes ægritudines ſtomachi, & delet eas. Sed cum cautela præſume propinare, etiam prouiſione magna, ne dederis extenuato corpori.

Confectio ad ſingultum.

Pilulæ ad ſingultum.

Alia pilula ad ſingultũ.

Emplaſtrũ ad ſingultum.

Aliud ad idem.

Noſtrũ.

De ſiti. Cap. 7.

SItis eſt auida, & guloſa delectatio bibendi aquam veri frigoris magis, quàm aliquem liquorem parabilium. Præcipua autem omnium intentionum intentio, & cura huius eſt ſcire, propter quid ſitis nata eſt, aut propter malum humorem aceroſum contentum in ſtomacho, vel cholericum: aut ebullitione agitante humiditatẽ in ſtomacho, aut mala cõplexione. Et accidit ſitis, quando calor naturalis celeratur in agendo in forte obiectum groſſorum cibi & potus: velut aliquis longo fatigatus itinere redditur ſitibundus, & hanc ſitim ab indigeſtione propter viſcoſitatem ciborum inobediẽtium potus non extinguit, immo accendit confortando obiectum. Secunda occupatio eſt ſcire membrum originale ſitis. Et ſcire debes, quòd os ſtomachi facit accidere ſitim, pluſquam alia membra corporis: & ſi ab alijs procedat, donec imprimat effectum vſque ad meri, & orificium ſtomachi deſiccandum, non apparet ſitis valida proprie in ſiti facta malitia hepatis & fellis. & pulmo eſt ex illis membris, quorum eſt generare ſitim; aliquando renes, & ieiunum. Somnus autem eſt cura ſitis ex ſiccitate ſtomachi, & locorum, ad quæ currit humiditas abore ad ſtomachum. & aliquando ab indigeſtione, propterea quòd calor reuocatus ad interiora fortius agit in digerendo. Et ſcire debes, quòd ſi efficiatur iſta malitia totus calor, maior erit ſitis, propterea tunc dignus eſt præcipere vomitum, & repellere obiectum rebellans, & confortare ſtomachum, liniendo ipſum oleo roſ. poſt illud meri. Sitientium quidem propter caliditatem comeſtorũ cura eſt potus aquæ frigidæ fugendo paulatim

Ex 4y. in 7. aphoriſ. 28.

proprie,

proprie, vel lambendo. Inquit Gal. multi propter sitim E mortui sunt, sed non fuit illud propter sitim simpliciter, sed propter ciborum venenosorum assumptionem, aut aliter, & aliter. Sitientium autem ex caliditate, est cura cibare illos rebus acetosis, sicut secaniabin de zuccharo, aqua granatorum acetosorum, & rob de ribes, & syrupus de berberis, & quę sunt illis similia. Et quorum sitis ex sola siccitate facta est, necesse est, vt administretur aqua cucurbitarum, & psyllij, & quæ hoc cursu procedũt, & nos legemus (si Deo placuerit) simul ex siccitate, & caliditate frequentius est sitim generare: cura vero est, quoniam humida, & frigida hæc complent, sed non posita iuxtà latus narcoticorum, immo euitent ab omni siti, narcotica. Infrigidare pedes, & fricare caput cũ oleo ros. est de occupatione primæ curæ, & manus. Et sciuisti, quòd volæ manuum reuelant malitiã stomachi propter neruorum vicinitatem, & productionem ad partes illas, quare, & stomachus sentit infrigidationem eãdem, & cum aqua veri frigoris propriæ in æstate, & succus de F liquiritia mirabiliter extinguit sitim pulmonis lambendo. Et necessariũ est, quod adducatur ad hoc capitulũ illud, quod scripsimus in grabadin nostro de lacte, & secaniabin, & aliorum multorum, & alia multa capitula, & mucilago psyllij. & cucurbitæ extinguit sitim calidã, & aqua camphoræ, & psyllij extinguit omnem sitim febrilem, & proprie feb. pestilentialium, & sitim hepaticam, & stomachicam, & alias calidarum materierum. Et infrigidamus renes in siti illa quam scis, nec non hepar, & alia quę diximus, & stomachum apponendo vnicuique quod proprium magis ei videtur. Et clysterizentur in siti ieiunij, & viscerum, & hepatis, & renum, cum liquore melonum perfectę maturatorum intrinseco, aut cum lacte non actu calido, & cum aqua pluuiali, vt fuerit psyllium conquassatum, & viola. Amplius scire debes cum est sitis calidi cordis, & pulmonis, cura aut est attrahere aerem frigidum, & fugere aliquid aquæ ros. & vti fuerit psyllium, quæ est ex vigilijs quies. & illius, cuius G causa erat humor salsus, & putridus post vnam horam, vel duas sugere aquam frigidam, & repellere humorem est principalius. Sitim autem ex phlegmate febrili, quæ extinguit, blandiri, donec causa repellatur est necessariũ. Et sciuisti, quòd vinum bene permistum est salubrius in siti extinguenda, quam aqua frigida, diaphorat enim citius ad loca generantia sitim portando aqueum, & magis natura contenta est potare hoc, quàm illud. Et ne dubites sitientem febrili dyscrasia potare vino sufficienter permisto, proprie post digestionem aliqualem materiæ. cuius color albus, fit origo eius montana, & illum non bibere, sed lambere paulatim, & cum suauitate. & zuccharum viol. mitigat sitim febrilem, & calidam factam propter siccitatem. & ponere os infirmi in fluxu aquarum est mitigare ad tempus sitim validam, sicut tenere crystallum in ore positum in aqua psyllij: & tenere in ore festucas paleæ hordeaceæ mollificatas diu in aqua frigida, multiplicat humiditatem in ore, & conseruat guttur in humiditate, & extinguit sitim.

Vola manuũ reuelãt stomachi malitiam.

Vinum permistum melius sitim extinguit quã aqua.

De appetitu mortuo. Cap. 8.

DEstructio appetitus. Cura huius sunt tres res. Prima est mundificare corpus stomachi, & superest multum scire, quoniam aut grossus, & viscosus, & frigidus humor, & tunc apparet nausea, & sunt interius retenti, aut annexi in rugis stomachi; aut mortuus est appetitus malitia calidorum humorum, & vtimur vijs obuijs sub hac dispositione. Primo absterssiuis, & incidentibus resolutiuis superius, aut inferius secundum tẽpora, & membrorum dispositionem super rebus, quarũ est temperare, & extinguere acumen humorum, & euacuatione regulata adhoc & rebus (si Deo placet.) Secunda res est confortare virtutem stomachi, quoniam scire debes, quòd omnes virtutes debilitantur propter malitiã cõplexionis mẽbrorum possidentiũ malos humores in præiudicium ipsorũ. Tertia res est alterare malitiã complexionis, quoniam per eam priuatur appetitus. & circa hanc occupationem duo sunt consideranda; nam si est acuta, & frigida. vtimur contrarijs super hac, vel in illa cum aceto, & endiuia, aqua granatorum acetosorum, & quæ hoc cursu procedunt; & etiam hæc cum vino antiquo, & althæa, diagalanga, & confectione de calamentho, & quæ similia sunt, & quæ terminata est. Medicamen famosum ad hoc, & nos experti sumus iuuamenta eius magna, confortat stomachum, mundat ipsum ab humore venenoso, & fraudolento; & occidit malitiam complexionis frigidam, alterat, & restituit ipsam sanitati; & nos iam significauimus iuuamenta stomachi in vniuersali canone passionum stomachi, ibi namque inuenies genera medicaminum conferentium omni eius peccato, propterea tot partes sermonum non assumimus prolixius. Primum complent medicinæ quarum virtus est ab eo, quod regulat humores hos & illos, sed hoc non est vna à natura cõplexionis. Posset autem esse hæc maioris virtutis, & clyster non est annullandus F ad hoc, & diximus tibi in cura vomitus: & in illo casu etiam iam docuimus euacuantia humores à stomacho, & dicemus.

De appetitu canino. Cap. 9.

Causa.

INsatiabilis appetitus fit secundum vnum trium modorum; aut malitia complexionis frigidæ stomachi valde, cuius est bene appetere, & male digerere; & sequitur hanc vt plurimum indigestio diarrhæalis propter ea quod instrumentum naturæ, tantum nutrimentum inspissare non potest in soliditate membrorum substantię, immo hebetatur eo. Aut accidit ex humore grosso aggregato in corpore stomachi, & euacuatione multiplicata accidere potest, sicut videmus in conualescentibus plurimum, sed hoc mihi vituperabile est; quoniam talia restaurantur, qualia sunt deperdita. Cura est primum mundificare humorem annexum in eo. Et sciuisti, quod quando hic humor malitiatur in stomacho, facit desiderium comedendi lutum, carbones, & similia, & nõ est hoc nisi quia mala superfluitas adhæsit villis, & parietibus stomachi, & nominant eum, tartarum medici. accidit proprie quibusdam mulieribus quando imprægnantur, & desiderant acetositatem, & ponticitatem, & forsitan deteriora; & fugit ab eis post quartum mensem; & alleuatur in tertio, quoniam pars quædam digeritur, per vomitum, alia annihilatur, alia mittitur ad nutrimentum. & inde remota est dubitatio, quòd huius, & illius cura est ante vomitum antequam medicina solutiua educeret hũc humorem. sed res est rectificare complexionem malam frigidam, & cibare illos cibis pinguibus, & vino multo, cuius color sit rubens, & rosatus, quorum appetitus mendose appetit. Inquit Hipp. potus vini soluit famem, & præparentur cibi reliqui acetosi cum pinguedine multa sine acetositate, & styptricitate, & volumus illos potari vino rubeo antequam sitiant, & post; & hoc regimen alleuat ægritudinem, & curat tempore lon- H go (si Deo placet) Sed ad illos, & eũ qui comedit lutum, timetur super eo de hydropisi, & est alafrison. ℞. herbæ, euporij, squinanthi ana drach. vj. myrrhæ, mastiches, ana. drachm. iij. cupularum glandium, drach. vj. aloes. drach. xvi. terantur omnia, & decoquantur in ij. lib. aquę pluuialis decoctione perfecta, detur in potu cum diacydonite. vn. iiij. Electarium ex inuentione nostra curans hos, & illos (si Deo placuerit.) confortat stomahum, remouet falsum desiderium comedendi. ℞. cupularum glandium. dra. ij. anisi. dra. iij. myrrhæ. dra. ij. myrobolani embli. belliri. omnium ana. dra. vj. scoriæ ferri infusæ in aceto; & exiccatæ; & torrefacta. drachm. viij. cardamomi maioris, cubebæ, ana. drach. iij. zucchari tabarzet quod sufficit. Dosis. drach. i. s. cum aqua anthos ieiuno stomacho.

2. Aph. 21.

Potio ad appetitum erruptum.

Electarium ad appetitũ caninum.

De ægritudinibus, & oppilationibus hepatis. Cap. 10.

OPpilatio hepatis. Cura huius ægritudinis est. vi. res. prima est aperire vias. & mineras ab hepate ad vesicam

Tragmatium appetitus, qualis.

ficam, & succidere naturæ; & recordari illam viam esse emunctorium ad aquositates sanguineas, & cholericas expellendum, in regionibus hepatis propter viarum concurrentiam ad eum, & aliquando stomachi flegmate oppilationes diu figuratus. Secunda res est stomachi, & hepatis complexiones proprias confortare, ne nutrimentum crudum hepar recipiat; & quod meseraicarum naturas inspicere oportet. Tertia res est subtrahere materiam ad longinquiora; proprie quidem ad oppositum iam diuersum, & in rectificatione positū, iam curatur in euacuatione oppilationis cum phlebotomia saluatellæ vtriusque manus, clysteribus de lupino, & oleo vio. & confidas maxime phlebotomijs venarum cócauitatum pedum amborum, in omni hepatis ægritudine, & fellis, & maxime ictericia, cura enim horum locorum est sola sanguinis subtractio (si Deus voluerit) Sanguinem subtrahimus secundum subiecti virtutum possibilitatem, & magnam ægritudinis exuberantiam. Quarta res est extrinseca, regimen laudabilis cibi, & potus, cibus subtilis temperatus sanguini vicinus circa principium declinans ad aliqualem frigiditatem, si materia calida simpliciter fuerit: & in fine rei simpliciter cibus calidus, & humidus proprie complexioni similis; in nulla ægritudine relinquenda est membri innata complexio, & priuãda à simili regimine. Obuiari autem oportet humori egredienti complexionem simpliciter; competit eis vinum subtile mistum, si non febricitent; aquam omnino fugiant sine febre, & cum febre oppilat vias debiles, naturam omnino contristat, nullum iuuamentum ei præsta, sed laborem, & fluctuationem; vinum confert cholera abundantibus rubea, & subtili, quoniam vrinam prouocando, canales hepatis, & fellis chystim choleram expellendo mundificat: & remouet oppilationes oppilantes materiam rareficiendo, naturam confortando; sanguinem clarificat, & spiritus viuificando releuat. Et maxime post mundificationem choleræ, Abstineat à coitu, à vino nouo dulci, & fumoso, & abstineat à calidis tertium gradum ascendentibus, & frigidis vltra primum gradum. nec extendat ventrem eorum cum cibo, & potu. minus comedat quam bibant, & parum bibant, & cum siti, & fame. nec cibum assumant, nisi prius, à fœcibus primi cibi, intestinis mundificatis; nec calefaciant pedes eorum; dormiant pedibus discoopertis, si quidem febricitauerint, aperiant basilicam vtriusque brachij, si expedit, & regimine regantur febricitantium humido magis, quàm frigido. Si quidem durum fuerit hepar valde, & ictericiam habuerit, malum signum; si non durum non mala est ictericia, immo naturæ operatio. Et impossibile est oppilationem hepatis confirmari, quin splenis oppilatione natura non acquirat, est enim artifex, & minister humorum, & fons primi sanguinis, cuius virtus impedita, multa membra contristat, arteriarum principium est. mediante vena concaua à gibbo hepatis per medium diaphragmatis ad dexteram auriculam cordis, & egreditur per sinistram; vbi substantia cordis assumit tunicam, & facit eam arteriam, & dicitur ab archi, quod est principium omnium arteriarum hæc eadem in tres ramos diuiditur, quorum maior mittitur ad spinam, diuidens se ad multas alia arterias missas ad inferiora mẽbra. Secundus materiam dirigit ad pulmonem. Tertius minor est sinistro ramo, quia per medium sigillat, & figurat naturam. Et virtus corporis est custos portans, & venit ad sinistrum brachium, inde est, quòd verius, & fortius ibi sonat. Vero quidem artifice infirmatur. cor ab eo sanguinem recipit, vt à debitore debitum. & alia contristari principalia membra maxime, quoniam eius virtus gerit & complet, fatagendum est tanti membri rectificabilem complexionem rectificare, & est rectificabilius cæteris membris propter suam dulcissimam naturam. hepar hædulinum calidum positum super ipsum, est magna medicina in rectificando complexionẽ eius. hepata animalium; & agnorum, hoc maxime operantur propter vicinitatem, hilaritatem præstant magnam. ponantur super eo calida, non artificio, sed cum de ventribus extrahuntur, remouẽt maxime dolores, & oppilationes nouas. Spongia marina imbibita aqua ros. & camphorata est medicina magna in oĩ ægritudine fellis, & hepatis, si in figuratione in eo est oppilatio diuturna nulla actu frigida super eo ponantur, nec calida natura, & maxime si dolorem patitur, & cuitentur super eo narcotica, remouent dolorem ad tempus, sed sunt mater oppilationum, & animæ membri inimicantur, stupefaciunt enim, & sensim tollunt, & sic mendose prodesse videntur. est res magni erroris curare cum narcoticis, prorumpit enim materiam post tempus non diu extensum, & redditur egritudo nouissima periculosior, impediunt purgationem per vrinam, quæ est prima, & vltimata cura ægritudinum fellis, & hepatis, si febre laborauerint violenta, & vinum bibere formident, est opus aqua cocta modicum acetosa aceto albo, & nõ vacillent in suis cibis aliquid assumere aquæ vinatæ vino pontico subtili, & albo, refrigerat talis potus membra calefacta, & ipsorum virtutes, & spiritus releuat, & confortat, acumen choleræ extinguit, vt dictum est, vrinam prouocando eam expellit, cichorea, coriandrũ, & portulaca à proprietate conferunt, & remouent oppilationes fellis, hepatis, & splenis, & meseraicarum, non quia calida, nam frigida sunt, borag. portul. scariola. cichorea. hepatica est cibus laudabilis, fructus buccæ in saporibus, sine feb. & cum feb. hepatica herba est medicina magna, & probatissima in omni genere fellis, & hepatis bibant succum eius ieiuno cum aqua lactis caprarũ, in qua fuerit spica nardi, & spodium, & aqua lactis capræ violata, est eius diuersiuum bonum, & spongia marina submersa oleo ros. super eo est laudabilis, in frigida, & calida materia, flores sambucorum recentes cum aqua lactis caprarum est laudabilis medicina, sitim extinguit, venas meseraicas, hepatis canales clarificat, & facit ad prouocationem vrinæ, & gaudet ea natura; facit mineram gaudij longus eius vsus, & est medicina nobilissima cholera abundantibus nigra, & manifestum affert iuuamentum phthisicis, & hecticis, & fluxui sanguinis mẽstruorum; & hæmorrhoidum, & narium, & proprie per partem dextram, & est summa cura cæteris ægritudinibus hepatis, maxime ex sanguine, & vomitu in magna necessitate: & habentibus choleram dispersam, non tamen paratis ad phthisim, nec ad aliquam spiritualium membrorum malitiam, & in doloribus hepatis maxime cholericis, & tempore æstiuo est medicina, & cura magna. Flores tamarisci secundum omnem modum administrationis, & proprie cum iure cicerum rubeorum est cibus medicinalis, & ius cicerum mundificat hepatis canales, & facit ad bene esse prouocationis vrinæ, & est medicina magna habentibus choleram dispersam, & proprie administratum cum carnibus serpentum secundum doctrinam nostram est medicina, quorum ægritudines iam sunt cum diuturnitate infiguratæ in corpore eorum, & quorum curis citrinitate adulterata est, & attenuari clamat, & morbo subiugari consumptiuo demonstrat, & quorum oculorum orbes diriguntur omni tempore colore ictericio adulterati, & eorum retentiua ad partem inferiorem est veriſſima ad superiorem partem propter choleram superius eleuatam est imbecillis, abhorreat multum cibum, & potum semel, immo parum subtilis, & sæpe. Ius autem serpentum cum cichorea, & floribus rorismarini, croco administratur, nec prętermittas parũ diptami associari cũ eo corrigunt quodcunque corrigibile in eis. Diptamus, & serpentum carnes laudabiliores sunt albi, non aquatici, nec montani, abscisſis mensura digitorum. vij. capite, & cauda, nec aliter moriantur. prima ebullitionis aqua abijciatur. est medicinarum materia in diuturnis ægritudinibus, quarum materia fuit cholera, & maxime adusta, & omniũ humorum adustione, & infectione sanguinis diuturna, & credas de hac medicina in leprosis, & proprie cum lacte, hecticis nullum huic æquipollens medicamen, & ictericis, & super calefactis hepate, & malitia fellis non ex coniunctione complexionis, & substantiæ, quamuis aliquis

Nota de spongia marina.

Nota laudes hepatica herb.

De floribus tamarisci.

Nota laudes carniũ serpentum, & qualiter debent præparari.

Hepar hædi calidum supra hepar positũ ipsum confortat.

aliquis ad bene esse secundum hanc faciant, nec substantia, nec complexione, scriptum est enim quia est talis, & non quare, muniuit medicinam largitor bonorum, vel naturali, & supernaturali virtute vtraque cœlesti, & elemẽtari, sicut Deus creauit, quędam est nobilissima in rebus virtus, non natura hac, sed altera natura in vita, non de naturis eorum, quæ sunt sub sole, sed alterius nostro intellectui ignotæ. Quintam rem complent mundificatio putridorum humorum, rectificatio membri. immo sit prima intentio alterare malam complexionem, adæquare materiam ad expulsionem, expellere, & confortare stomachum, & hepar. & hoc complet omnem rem huius curæ, sequestrare humores nociuos, ponere eos in necessitate, vt facile sine turbatione naturæ expellantur. trahere materiam ad oppositum per conuenientes regiones, & maxime per eam partem qua natura vtebatur ante rebellationem huius humoris. facimus hoc cum vrinam prouocantibus, & clysteribus, phlebotomijs venarum manuum in extremis, subtractione sanguinis à concauitatibus pedum, cum sanguisugis, ventosis, sequestramus, & digerimus oppilationes, sedamus cum syrupis, emplastris, diæta laudabili in quanto, & quali, proprietate; & gaudiũ hilaritatis iniungimus omnino. Galeni electarium valens ad debilitatem hepatis, mundificat canales hepatis, fellis, & subtiliat humorem, prouocat vrinam, confortat hepar cõfortatione magna. ℞. ligni aloes, ros. spicæ nardi, cinnam. rheub. ana. drac. ij. laccæ, garyoph. ana. drach. s. asari, anisi, maioranæ, mastiches, granorum. bals. ana drachm. iij. menth. squinan. spod. ana. drach. i. Confice cum aqua decoctionis ligni aloes, & spicæ. dosis. drach i. vsque ad iiij. Syrupus ex inuentione nostra adequans materiam nociuam, vt expellatur mũdificans hepar, & malitiam fellis per veficam; extinguit audaciam cholerę, fugat febrem omnino, rectificat effigiem, eo quod membra harum ægritudinum rectificar(si Deus uoluerit.) Non redarguatur à stolidis medicis hoc verbum (si Deus voluerit) læpe repetendo. omnia enim velut fumus deficiente igne deficerent, & velut pluuia recedentibus nubibus euanescerent, si modicum sua quiesceret influentia. ℞. scariolæ, saluiæ, portul. capil. ve. scolop. eupatorij, lupini, saxifragiæ, hepaticę, radicum foliorum, & florum cichoreæ, radicis apij, fœniculi, bruscі, semperuiuæ, tamarindorum, & vuarũ cum teneritate sua. ℞. ros. quæ habent folliculum cum pomo intrinsecus rub. ad modum cerasi. Quidam tradũt eam genus solatri. habent ramuli sui prærogatiuam super omnes medicinas de mundo in prouocando vrinam, & lapidem ex vesica repellunt. ℞. solatri domestici, foliorum salicis; ana. M. s. se. communium, portul. apij. fœnicu. anisi, subtil. puluerizatorum; ana drach. iij. florum boraginis, psyllij præparati, tamarisci. viol. ros. ana. drach. s. sanda al. & rub. berbenæ, bdellij, calami aromatici, spodij, mastiches; ana drach. i succi plantaginis despumati, succi fumiterræ, succi thymi, succi apij, succi pomi acerosi, succi scariolæ, & pomi terranei, perfecte despumatorum ana. drach. iiij. rheupontici. drach. iiij. rheubarba. præparati, & electi secundum doctrinam meam. vnc. i. s. camphoræ. drach. i. zucchari boni, lib. iiij. in fine sui aromatizetur syrupus. ℞. ligni aloes, spicæ, garyoph. cinna. ana. drach s. aceti infecti muscho. drach. iiij. Dosis. vnc. i. vsque ad ij. cum aqua cichoreę, vel aqua lactis caprarum de mane ante lucem, emittantur si possibile prius fuerit superflua primæ, & secundæ digestionis, vt naturam inueniant exoneratam, & excitatam. Syrupus in materia hepatis calida simpliciter refrigerans membra supercalefacta, & hepar, audaciam fellis, & choleræ extinguit, & est mors febrium, & renelat infirmum ab hectica, & ictericia (si Deus voluerit sanator cũctorum morborũ.) ℞. berberis, florum boraginis, florum, & foliorum cichoreæ, foliorum, & seminum scariolæ, & portulacarum, psyllij conquassati in aqua frig. hepaticæ ana. vnc. i. plantaginis, pimpinellæ, semperuiuæ, solatri; ana. M. s. succi hepaticæ, succi cichoreæ, succi scariolæ syluestris, & domesticæ, succi semperuiuæ, succi apij depurati; ana. vnc.

Elect. ad debilitatẽ hepatis.

Syrupus ad idem.

Vota dessiccato vesicæ.

Syrupus ad caliditatẽ hepatis.

E

F

G

H

iij. spodii. sanda. sem. communium mundatorum, ana. drach. iiij. camphoræ. drachm. i. s. aceti. vnc. iiij. viol. ros. ana. vnc. i. zucchari lib. ij. Dosis. drach. ij. in aurora cum aqua frigi. & caue ne sit infirmus cum oppilatione splenis, vel hepatis, nec sit senex assumens eum. febricitantibus sola colatura detur de mane, sicut dictum est, & modicum ante accessionem febris si volueris eam abbreuiare, & in fine paroxysmi potui. iij. vnc. da, cum frigida; extinguit tertianam duplicem, & febrem incendosam (si Deus uoluerit.) Dixit Agazo experimentator magnus de ciuitate Athenarum, lacca remouet omnes oppilationes hepatis, & decoctio gasid cum lacca, & spodio curat in paucis diebus omnino oppilationes hepatis, & maximũ iuuamentũ affert habentibus hydropisim. Electarium cõtra omnes oppilationes hepatis antiquas ex grossa materia, confert cerebro, & stomacho, & omnibus membris interioribus, aperit venas meseraicas, & est potens prouocare vrinam, in educendo proprie materias contentas in hepate, & regionibus suis curat hydropisim. ℞. radicum lilij cœlestis, agarici, ammoniaci, calami aromatici, laccæ, asari, rosarum, spicæ nardi, cinnamomi, ligni aloes; ana. drach. viij. gasid, fistucorum, gummi hederæ, aristolochiæ. ana. drach. iiij. mastiches. drach. ij. florum chamæm. vnc. s. seminis endiuiæ, spodij; ana. drac. iij. puluerizentur, & conficiantur cum vino, & melle. dosis huius magni antidoti sit drach. iij. cum decoctione rádicum lilij cęlestis, & gasid. remouet oppilationem omnium nutritiuorum membrorum, & maxime hepatis, & fellis, & remouet fortes dolores heparis, & iuuat hydropicos; immo sanat eos adiutorio Dei. Dixit Galen. phu. meũ, lacca, subtilissime puluerizata cum decoctione hyssopi, & saturęiæ. dosi. drach. i. est summa medicinarum in prouocando subito vrinam, & expellit aquositates grossas contentas in hepate, & renibus, & proprie materiam diuturnam grossam, & sine feb. Succus gasid, & lupulorum cum bono, & electo agarico, est medicina magna in remouendo oppilationes quaslibet hepatis, & maxime ex frigida causa, & antiqua, omnis enim materia longo tempore diuturna tanquam frigida calido medicamine curatur remouet magnos dolores, & sanat hepar à languoribus suis (si Deo placet.) Alexander. syrupus vtilis habentibus hepar supercalefactum, & choleram exuberantem in chylum fellis extinguit acumen eius, & mundificat. ℞. succi endiuiæ, succi plantaginis, lupuli, fumiterræ; ana. lib. iij depurentur, & bulliant cum lib. ij. aquæ frigidissimæ, in qua fuerit quantitas rheubarbari boni, & modicum spicæ nardi, diebus. ij. & vas huius aquæ cum rheubarbaro sit nouum, & mittatur sus pẽsum in puteũ aquę frigidissimæ; bulliat in hac aqua vsq; ad cõ sumptionẽ li iiij. aquæ colatę à rheubarbaro, & zucchar. lib. i. dosis. drach. ij. cum aqua frigida ieiuno. Potio nobilissima ex inuentione nostra purgat quamcumque heparis, & chylis contentam, & adhærentem materiam, membrum rectificat, canales eius abstergit, oppilationes eius rapit, & opponit se medicinæ frigidæ, & calidæ compositæ. ℞. rheubarbari recentis sine adulteratione. vnc. iiij. pone ex ipso in syrupo viola. vn. v. per. iij dies, & cum eo spicæ. drach. s. colato syrupo figillata est anima in eo, & relicta anima rheubarbari, subiunge cum syrupo, pulpæ bonæ casiæ magnæ electæ, tamarindorũ recentium, zucchari puri; ana. drach. ij. informa trochis. drach. i. s. & fit dosis. drach. iij trochi. vsque ad v. & poteris colare syrupum à substantia omnium medicinarũ. Syrupi huius nobilissimi. unc. iij. da cum aqua lactis caprarum in matutinis primis, & custodi potionatum tuum solicite, liberatur data potione (si Deus voluerit.) In senectute, heparis ægritudine, & omnium principalium, & maxime sorensium membrorum à vijs primæ expulsionis danda est medicina, quando itur dormitum, prima digestione completa. vt dicta medicina cum cibi anima, & subtili substantia ad membra remota portetur; & detur in pilulis. quarum est hæc compositio. ℞. rheub. boni. vnc. vj. mannæ electæ. vnc. i. & pulpæ tamarindo. & casiæ; ana. drach. ij. omnium generum myrobalan. recentium sine ossibus.

Elect. ad oppilationẽ hepatis.

Sanat hydropicos.

Syrupus ad hepar supercalefactũ.

Potio vtilissima laxatiua.

Pilule nobiles.

ossibus. drach. iiij. spicæ nardi karat. i. laccæ. drach. i. cófice cum succo thymi. Dosis eorum est pilulæ. xj. vsque ad xvij. post cibum hora dormitionis. attrahunt, & eradicant materiam à gibbo hepatis ad intestina, & est medicina propria in omni ægritudine hepatis, fellis, & omni materia, & proprietas quidem eius opponitur choleræ in substantia intolerabili, complexioni substantiali phlegmati in substantia naturali, & omni materiæ mistæ. confidas in huiusmodi potionis virtute, sanat cunctos hepatis languores, (si Deo placuerit,) quando ex grossa ventositate propter perfidam oppilationem retentam dolores generantur terribiles. & timens debellationem virtutis, acumine doloris, non tardes balneare infirmum nudum febre, & apostemate, placat enim dolores caliditas dulcis balnei, poros aperiendo, ventositatis affectus, & oppilationes, causamque doloris remouet, & effugat; non tamen assiduandum est balneum, nisi in tali necessitate, ex folijs ros fit balneum aquæ dulcis, & chamæmeli infrigidatum. Clyster conferens ægritudinibus hepatis. ℞. lupulorũ, violarũ, fellicinei, sambucorum; an. M. i. casiæ, zucchari vio. an. vn j. olei vio. dra. iij. butyri recẽtis. vn. j. salis indi. vnc. j. & associet in calida materia. Clyster ex aqua lactis caprarũ cocta modico anisо pulueriz ato, olei vio. vnc. ij. est sublime in ꝓuocãdo vrinã; & dolores, quorum mater est vẽtositas, & oppilationem remouet. Clyster in materia diuturna & maxime frigida ℞. lupulorum, ebulorũ, foliorũ sambuci, viol. ana. M. j. agar. drac. iij. hierę Gale. anisi puluerizati. an. vn. j. beẽ. vnc. ij. salis, mellis, & olei ad sufficientiã. Hippo. Syrupus vtilis hepati inflãmato, & passioni oppilationis venarum. ℞. florum tamarisci, berberis, ana. drac. ij. endiuiæ, hepaticæ, scolop. apij, lupulorũ, ana. vnc. j. gyrosolis. M. j. sanda. alb. & rub. unc. j. zucchari lib. ij. Dosis est, vn. ij. ieiuno stomacho quoties sitiuerit, sitim extinguit, hepar rectificat, & confortat, datur cum aqua cocta. Pilulæ Hippo. contra oppilationes hepatis, & ægritudines inueteratas. ℞. aga. dra. ij. sene. drac. j. aloes. bonæ opti. & lotæ. drac. iij. laccæ, florũ tamarisci, an. drac. j. masti. zinzib. ana. drac. i. rheubar. spicę, an. dra. iij. cóficiat cũ succo fumiterræ. Dosis ab vnc. ij. vsq; ad iij. Filij Zachariæ Modus emplastri refrigerãtis hepar inflãmatũ, & fel. co. ℞. sand. dra. iiij. masti. drac. ij. semperuiuæ tritę. unc. j. farinę hordei, interiora triũ ouorũ, cãphoræ. unc. s. olei. ro. aq̃ ro. succi solatri, succi uerbenæ. ana. dra. ij. aceti vnc. j. vtãtur hoc liquore sup hepar à tertijs vsq; ad vesperas. Hiera ex descriptione Cõstãtini, medicina benedicta, & maximeĩ acutis febrib⁹ multæ caliditatis, sitim extinguit, ebullitionẽ sanguinis, inflãmationem hepatis, fellis, corporis stomachi, & oẽm inflãmationẽ sedat, cuius hæc est permistio. ℞. rasuræ costi boni. drac. iiij. tamarisci. drac. v. medullæ cassiæ. unc. iiij. zuc. vnc. v. succi endiuiæ, succi apij, succi malorũ dulciũ acetosorũ, succi acetositatis citri; an. vnc. iij. foliorũ lupini, capillorũ veneris, an. vnc. ij. pruna ficca numero. c. myroo. rosa. ana. vnc. j. spicę. vnc. iij. decoquantur in lib. iij. aquæ fontium vsq; ad lib. j. s. & proijce zucchari lib. ij. aceti boni lib. j. & coque bullitione vna, & demerge super illud, & coque cum melle ad spissitudinem. Vltimo proijce in medicamine sand. rub. spodij, charabę, berberis, sem. portul. sem. acetosæ. ana. drach. iiij. ligni aloes. drach. ij. cubebæ. drach. iij. camphoræ. drach. j. repone in vase vitri. est medicamen nobile. Dosis ab vnc. i. vsque ad ij. cum frigida, & hoc in æstate. Dixit Auemus de simplici aqua decoctionis corticis exterioris fistici. mundificat canales hepatis, & maxime confortat stomachum. Medicamen magnum, & maxime in ægritudinibus diuturnis hepatis, & salso phlegmati, & lepræ. ℞. fumiterræ, seminis laparhi, seminum absynthij, scabiosæ, ana. drach. viij. omnium myrobalanorum sine ossibus. ana. drach. v. hieræ picræ Gal. succi. ros. ana. vnc. thymi, epithymi, macis, & senæ. ana. drac. vj. rheupontici. vnc. i. mãnæ, pulpæ casiæ, tamari. ana. drach. iiij. rheu. boni. vnc. ij. conficiatur syrupus. ℞. lactis, spodij, ana. drach. iij. sparta-

Clyster ad ægritudines hepaticas.

Clyster ad melancholica vtile.

Clyster ad materiã frigidam.

Syrupus ad inflammationem hepatis vtilis.

Pilulæ ad oppilationes hepatis vtiles.

Emplastrum in frigid. hepar. Descrip. hiera Constantini.

Medicamen ad diuturnas ægritudines hepatis.

næ. drac. i. polypodij, anisi ana. vnc. i. eupatorij, hepaticæ, ana. vnc. i. miscentur. Dosis. vnc. s. cũ aqua lactis caprarum. Vnguentum refrigerans hepar, acumen fellis, & febrem caliditatis magnæ. Accipe axungiæ porcinæ recentis quantitatem quam volueris: lauetur cum aqua calida decies, & toties cum frig. postea teratur cum eo, & incorporetur ros. rheub. secundũ mediam quantitatem. sandali, boli, spodij, camphoræ partes. x. ceræ al. drach. ij. olei ros. succi semperuiuæ, ana. drac. iiij. coquantur cum maxima facilitate, & coletur, est mirabile vbi oportet. Inquit experimentator, succus hepaticæ cum albo ouorum agitatus mistus per decem dies, ieiuno assumptus curat malitiã hepatis, & fellis, est. n. efficax, & probatum in icteritia, (si Deus voluerit.) Inquit thesaurus, succi semperuiuæ pars. x. mellis pars vna, aceri pars. s. bullitis ad partem mellis. s. est medicamen efficax in calida & frigida causa. Item syrupus, quo vtuntur nobiles remouens oppilationes, & cachexiam, & icteritiam, extinguit febres magnæ inflammationis. ℞. succi endiuiæ, cichoreæ, pomi terranei, succi semperuiuæ, apij, hepaticæ. ana. lib. i. depurentur succi cum suauitate, & fiat syrupus cum aceto, zucchаro albo duro, & aromatizentur cum drach. i. garyophylorum, zinzib. Karat. s. cinnamomi. drac ij Dosis. vnc. ij. cum frigida, extinguit acumen, & audaciam fellis, sitim validam, & obuiat omnibus accidentibus choleræ, & effectibus, si Deus voluerit. Pilulæ de rheubarbaro contra omnes hepatis ægritudines magnificę, & sufficientes in omni, quo hoc membrum indiget. ℞ pulpæ cassiæ fistulæ recentis, pulpæ electæ tamarindorum, mãnæ probatissimæ, spodij, ana. drach. ij. mastiches drach. i. seminum plantaginis, sem. absynthij, florum nucum caducorum, spicæ nardi ana. vnc. i. s rheubarbari recentis ad pondus singularum rerum. Rheubarbarum ponatur in aqua lactis puluerizatum cum spica, & confice pilulas. Dosis est a drach. iij. vsque ad iiij.

Vnguentum infrigidans hepar mirabile.

Syrupus vtilis ad oppilationes hepatis.

Pilulæ de rheubar. ad omnes hepatis ægritudines.

De ægritudinibus, & oppilationibus splenis. Cap. 11.

CVra harum ægritudinum sunt quatuor res. Prima est solicitudo, vt mundificetur corruptio eius. Secunda est, vt cõfortetur, & rectificetur hoc membrum, & fiat minera mere laudabilis, & non recipiat corruptum, immo repellat. Tertia res est regimen contra adæquationem causæ eius, quod est in eo corruptum, & dilatare vias circumadiacentes ei, & ponere materiam in necessitate facillimæ expulsionis, & mollificare faciem membris extrinsecam. Quarta res est, vt sit persona parcissima auaritiæ cibi, & potus, & maxime omnium liquidorum, vt vaporosæ substantiæ, immo sit tua magnifica intentio, & prima in ordinando diætã parcissimam, laudabilem in quanto, & quali, & proprietate. Primum modum complet subtractio materię ad diuersum, & mũdificatio stomachi, & uerificatio hepatis est huius materiæ scopa, & receptaculum melãcholici humoris, & maxime omnium superfluitatum hepatis grossarũ. & ideo prima intentio est mundificare hepar, confortare virtutes sanguinis gelidi, vt secundum exigentiam membrorum humores assimilet: rectificare primã digestionem, secundam, & tertiam, & quartam, & hoc membrum in sua innata complexione, vt sua virtute impugnet humoribus concurrentibus ad membra debilia, & accipiat, quod auarissimæ naturæ sufficiat, & quod assimilare potest præter læsionem. facimus hoc cum auxilio Dei, cum phleborotomia saluatellæ vtriusque manus, & venæ pedis finistri posita iuxta minimum digitum, & rectificantibus complexionem hepatis, quorum memoria est in tractatu de passionibus hepatis, & maxime, quæ habent a proprietate conferre cõplexionibus diuersorum mẽbrorum, vt coriandrum, portulaca, scolopendria, bucea, cortex, & fructus tamarisci, grana, hæderæ, dictamnum, endiuia. Secundam, & tertiam, & quartam rem complent adæquando materiam, & rectificando membrum cibis

Phlebotomia.

medicina-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0551-5

medicinalibus,& medicinis cibalibus:regantur cibo expoliato ab humiditate, & omni viſcoſo, non appropinquent pani azymo frixo,& quicquid eſt de paſta, triticũ coquinatum, & quicquid eſt crudum, & fugiant omnia poma,& carnes porcellorum iuuenum, agnorũ, habeat odio nocturnam cœnam,& piſces,& carnes;& maxime ex ſale induratas, & repentina cum feſtinantia cibi maſticatio eſt materia cauſarum oppilationum: maſticatio in partes ſubtiliſſimas cibi, & potus ſuauiſſima gurgitatio in lambendo eſt cauſa velocioris digeſtionis, & longioris vitæ. Dormire ſtatim poſt crapulam multum nocet; deligant vinum ſubtile odoriferum, nihil vel parum miſtum aquæ magnetis,vel ferro alteratæ ignito; nihil bibat inter prandium, & cœnam, panes ſint optime fermentati,& parum ſaliti; carnes animalium,& auium degentium in aquis eſſent contrariæ. & peruerſum hoc membrũ rectificare, & alia quibus inimica huius amica ſunt cõmittere nobiliora oblitum laudabilius eſt diuturnare qnàm perdere.carnes perdicũ, agnorum,auium paruarum multarum, faſianorum,gallinarum,& pullorum; aqua lactis caprarum cum hepatica, epithymo, & ſana eſt medicina benedicta adequans materiam oppilantem, repellens eam, quamquam paulatim ſit eius operatio in purgando, ineſt ei proprietas, & complexio purgare choleram nigram,& generat mineram gaudij, & non facit ſcandalum alicui membrorum, & in complendo rem primam balneamus corpus, & euacuamus cum medicinis euacuantibus choleram nigram, & medicinis proprietate dotatis. Et forte in fine rei mandamus cauterizare; necnon vſque ad proprium mẽbrum. Mundificato corpore deuenimus cum ventoſis, & ſanguiſugis. Prouocatio fluxus ſanguinis menſtruorum, & hæmorrhoidum eſt de intentione rei primæ. & quia de ocioſis membrorum eſt, bene ſe habet ad diſtemperata magis, quam ad temperata.temperatæ complexioni, tẽperatum mittimus nutrimentum, calida calidis gubernantur, ficca ſiccis, frigida frigidis. nocentur vero immoderato vſu valde, affinis humanæ naturæ calidis gubernantur, nec nocentur a frigidis, vſu raro, & moderato,frigida quidem complexio, & ficca,quia calidioribus extranea rectificantur, frigidis gubernatur, & nocetur ab eis vſu continuo. Ad remotionem oppilationis eſt primum vias aperire, & ampliare, & habilius dura labitur materia. facit autem hoc omne quod generat gaudium, & lætitiam cordis, haſce, & ſiler montanum, antimonium, magnes, lapis lazuli præparatus eſt ex maxime remouentibus oppilationem, exercitium moderatum delectabile eſt. de intentione primi modi huius curæ. Dixit Gal ægritudines melancholicæ non niſi forti medicina remouentur, velut neruorum materia hoc pondus cibi, & potus, quod aſſumunt hodie, aſſumant cras. Dixit Affrani, aqua in qua decocta ſit radix iridis remouet oppilationes omnino antiquas, & eſt fortis operationi. Dixit Gal.decoctio abſynthij, & centaureæ minoris eſt medicina maxima in remouendo oppilationes ſplenis, educit vtramq; choleram, & maxime aduſtam, aperit vias,adæquat materias ad expellendum,& fortaſſe confortat membra mittentia materiam in valorem oppilationis, & eſt de intentione rei ſecundæ ad ſtomachum, & hepar. Medicamen magnum diſſoluens ſplenem durum,attenuans eius magnitudinem. ℞.aromatici.drach.iiij.florum chamæmeli, florum anethi, florum tamarindi, ana.drachm.i.radicis capparorum,carui,granorum balſami, granorum tamariſci, rubeæ; ana drachm.ij. ſquillæ aſſatæ.drach.iij.ſcolopendriæ, ariſto. rotundæ.ana.drachm.ij.conficiantur cum melle, & dentur ex eis.drachm.iij.cum aceto ſic præparato. ſpartanę. drachm.ij. mittantur in vij. vnc.aceti boni, & bulliant vſque ad iiij.vnc.ſit doſis in medicinis.drach.ij.vſque ad ij.cum ij. vnc.huius aceti in hora dormiendi.ingredi tur virtus huius medicaminis vſque ad profundum, & abſconſas materias huius membri melancholicas, aperit,attenuat,& conſumit materiam rebellem,& ſepultã. Syrupus ex inuentione noſtra,violans,& debellans perfidas oppilationes,& antiquas ponẽs materiam matrem oppilationum in viam expulſionis, immo ex pellit eam, membra rectificat, & eſt potens in omni oppilatione nutritiuorum mẽbrorum.cuius hæc eſt deſcrip.℞.abſynthij, radicis iridis, centaureæ minoris, ſcolopendriæ,radicis capp.& fructus eius, & fructus tamariſci, eupatorij,haſce, hyſſopi montani:ana.drach.ij.ariſto.longæ, & rotundæ, corticum praſſij dictãni, florum chamæmeli, aniſi ana.drach.i.ellebori nigri.drach.i.s.maſtiches, ſerapini, galbani,opopanacis,lapidis lazuli præparati,ſquamæ ferri,myrrhæ electæ,gummi hederæ,ladani,ana.vn.i.garyophyllorum,cubebæ,macis;galangæ,cinnamomi.ana.vnc.iiij. cum quibus aromatizetur ſyrupus in fine ſui,epithymi, ſenæ agarici:ana.drach.s.ſucci radicum ebulorum, ſucci cucumeris.an.lib.i.magnetis.vnc.i.aceti.drach.iiij. zucchari, lib.iiij. Doſis.vnc.ij. vſque ad iij. cum aqua ſcolopendriæ in ſtomacho vacuo, quando itur dormitum, & maxime ſi oppilatio fuerit cum diuturnitate temporis filtrata in membro, ſanat hæc medicina,(ſi Deus voluerit.) Democritus dixit, fructus hederæ,folia, & gummi eius a proprietate remouent oppilationes hepatis,& ſplenis antiquas, & fit ex puluere foliorum tragea laudabilis, quæ aſſumitur in cibo omni hora.℞.puluerisprædicti.vnc.ij.aniſi.drach.i.limaturæ argenti.vnc.s.auri boni, vnc.iij. ambræ.vnc.i.magnetis ſubtiliſſime puluerizati.drach ij, garyophyllorum, cubebæ,macis,zinzi.gummi hederæ,ana.drach.i.zuccha. boni, lib.ij. & bibatur poſt immediate parum boni vini vetuſtiſſimi, eſt medicamen regum, & magnorum dominorum, reſpicit cor, & membra principalia generat gaudium, & eſt medicamen diuinum in remouendo oppilationes cum gaudio naturæ.

Necessitas male maſticantium.

Medicamẽ ad duritiẽ ſplenis.

Syrupus de oppilatione.

Pilulæ reſoluentes oppilationes hepatis, & ſplenis, & hydropiſis circa principium. ℞.rhauedſceni.drachm.v. ammoniaci, ſerapini, bdellij,ana.vnc.viij.laccæ.drach.i. opp.drach.iiij.mezereon.drach.v.turbith. ſpicæ, polij, aloes, ana.drach.v.maſtiches drach.iij.omnium myrobalanorum,ana.drach iiij.lapidis lazuli abluti, epithymi,ellebori nigri,ſalis indi,ana.drach.ij.hieræ picræ.drach.x.diſſolue gummas cum vino,& forma pilulas. Doſis drach.ij.cum aqua caſei. Vnguentum expertum ad dolores,& oppilationes ſplenis, & duritiem in eo,& dolorem matricis. ℞.bdellij,maſtiches,galangę,ammoniaci, aloes, colophoniæ, mellis.ana.vnc.iij.terebinthinæ. vnc.ij.ſerapini,ſtyracis liquidæ.ana.drach.viij.ceræ citrinæ.vnc.iij.ſucci cyclaminis,ſucci abſynthij, ana.li i.olei chamæmelini.lib.i.butyri, lib.s.terenda terantur, & liquefiant liquefacienda, & incorporetur vnguentum, quo vnguatur ſplen continuis diebus. mollificat ipſum, & rectificat, & reducit complexionẽ eius, & conficitur cerotum, & remouetur a membro diebus multis. Dixit Dioſcorides. cyclamen ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius ſuper membrum eſt medicina probatiſſima,& experta in ſedando oppilationes,& mollificat, & attenuat ſplenem inter omnia medicamina: ſuccus eius cum tantundem aceti, mellis, & ceræ partes. iiij.ad ſpiſſitudinem mellis, & ceræ bullitum, eſt medicamen probatum in oppilationib. antiquis ſplenis.

Pilulæ ad oppilationes vetes.

Vnguẽtum ad duritiem ſplenis.

Nota de cyclamine, q̃ eſt panis porcinus.

De hydropiſi, & eius ſpeciebus. Cap. 12.

HYdrops, & ſpecies eius dixit Gal. omnes vniuerſaliter generãtur errore virtutis ſanguinis generatiuæ, cum ceſſauit ab actione propria, & deeſt ei complementum eius. velut enim nocumentum in virtute accidit ſtomachi digeſtiua fortaſſe paruum, fortaſſe magnum ſimul,etiam eſt in hepate. & nocumentum accidens in hepate eſt ex cauſa in eo etiam, & in ſtomacho, hæc enim duo membra cum aliquod accidẽs recipiunt, quia naturæ inſtrumenta, vt nutriant complexionem corporis,& curſum mutant naturæ.

Et dixit Hippo.hydopiſis naſcitur ex illis, & [illegible], lumbis, & eſt eius proprium accidens fluxus ventris, neque per hunc fluxum detumeſcit venter, nec dolores ſedantur illum

Quõ modo hydrops.

tur ilium, & lumborum, & hæc est fallacia venerum guedegui, cum enim nõ seruiunt hepati more solito propter debilitatem, & oppillationem acquisitam, remanet cibus in ieiuno, & minutis intestinis, quæ cum grauantur cibo, expellere ipsum molliũtur penitus ad inferiora, quare fit vt accidat fluxus ventris, & corrũpitur cibus, & conuertitur in choleram malitia membrorum apostematorum apostemate calido habentibus hãc dispositionem, & fit mordicatio vehemens mordicans eam continue ad expellendum retentum in eis, & venter illorum totus est apostematus, & est dolor fixus eorum propter apostema calidum, ventris inflatio propter vẽtositatem retentam, & est causa horum accidentium doloris, & ventositatis, inflammationis error, & debilitas virtutis digestiuæ, & expulsiuæ. Gal. hydropisim simpliciter hepaticã hæc accidentia non sequuntur, nec attrahitur fluxus, sed fortasse accidit in fine, cum sex cibi moratur in corpore eius; cuius ratione inflatur vẽter eorũ multum, propterea, quia pars eius resoluitur, & respirat propter decoctionem tantæ adustionis. Et dixit Gal. seipsum prouocet ad tussim habens hydropsim hepatis, & cum non iuuatur, abstineat à tussi. Et dixit Hip. Hydropicus cui accidit tussis propter exuberantiam multæ materiæ nutritiuorum vsq; ad spiritualia, & canales pulmonis, propinquus est morti. hydrops cum febre, & febris cum ea multum facit ad maiorem errorem virtutis, sanguinis generatiuæ. Et sunt tres hydropisis species proprijs nominibus à medicis appellatæ, ascites, tympanites, & hyposarca, & quarumlibet specierum causa est defectus, & malitia virtutis hepatis, sanguinis generatiuæ, quamquam hoc, à splene magis quam ab hepate causetur; & hoc ab alijs magis quàm ab hepate. Ad hydropisis consumationem hepar, stomachus, splen, & alia adulterantur, & consumunt eius vltimum gradum, & consumuntur ipsa malitia hepatis, stomachi, guedegui; & splenis omnino *concomittatur in onere phlegmatis, & contrarij *continuantur ad seinuicem hæc membra in eadem regione cum ipsarum virturum digestiuarum stomachi, & hepatis correlatiua *perditio; & hoc accidens fluxus sequitur quasi quamlibet specierum hydropisis maxime in fine. illa autem *prius ex ilijs falsitate guedegui; & virtutis sanguinis generatiuæ non attrahentis nutrimentum ab eis secundum præteritam consuetudinem. Et sequitur hanc speciem vsque ad mortem velut vmbra corpus. Scripsimus autem in tractatu hepatis, & splenis magnam partem huius ægritudinis curæ, maxime circa principium: quorum iam *confumatus est hydrops, cum diuturnitate temporum in corpore infiguratus, animæ grauat officia; spiritus extinguit ardorem; & debellatur natura regens; cuius custodiæ corpus relinquimus. neque onus illorũ curæ suscipiendum est, maxime cum spiritualia læsa non dubitas; quorum se. non separatur; & mala accidẽtia iam inualuerunt: & inimicatur cibus, & virtus appetitiua, & cõtinue languent, bibere aquam frigidam est res non recipiens curam.

Cura huius ægritudinis est. Primum in vita laudabili. Secunda coarctat materiam. Tertia abscindit eam. Quarta rectificat membra mandantia materiam, & maxime virtutem sanguinis generatiuam: quorum malitia coacta fuit ægrotare. Quinta corrigit accidentia; & est hoc aliquando, propterea, vt obuietur periculo accidentium. Primum autem esse complent administrationes regiminum in sex generibus rerum; de quibus est elegantior cibus ficcus vino calido affinis; & contrarius compositus febricitantibus, & aer sine paludibus, & aquis, & cadaueribus mortuorum. Cibus considerandus est in quanto, & quali proprietate; sicut proprie cibus boni nutrimenti, & permutabilis non generatiuus ventositatum, nec sumatur secũdum appetitum. Inquit Dioscorides puluis hyssopi attenuat ventrem hydropici. pisces, & omnia liquidorum genera sunt eis molesta, & diligant corporis exercitium; & carnes vulpinæ, & castratinæ, perdicum, & caponum dilectę, & quæ hoc cursu procedunt, panis cum aqua pluuiali confectus salita.

A Inquit Macer galista, est efficax. vinum impermistum subtile, odoriferum, & stypticitatis, & põticitatis parum habens, & esset elegantius vinum ebularum, & vinum cum sene secũdum doctrinã nostram: dulce, & grossum est malum, & si debet permisceri, associetur aqua mellis, vitent autem potum super repletionem, & potum omnem aquæ, & fugiant aquam tanquam basiliscum, & elegantius eis ieiunium repletione, & abstinere super sitim, & famem est bonum primũ, & nocet quies ante, & post cibum, & mandatum est secundum legem cibum, & potum certo pondere eis propinari, angustia, tristitia, dolor, & sollicitudo laboriosa vitetur. eupatorium, & ruta est eis cibus medicinalis. Secundam rem complent, quæ materiam complexione, & proprietate adaptant, vt eius facilis fiat expulsio, qualia sunt oxymel squilliticũ, aqua lactis bullita cum epithymo, & sene, succus se. maturorum ebulorum resolutus cum pulpa casiæ, & proprie hydropisi ex causa hepatis, & syrupus eius, cuius hæc B est confectio. ℞. succi sem. ebulorum, sem. maturorum sambucorum, ana lib. iiij. succi eupatorij, succi endiuiæ, ana. lib. ij. pulpæ casiæ, tamarindorum recentium, ana. vnc. iiij. zucchari lib. iiij. aromatizentur in fine sui cum hoc quod ℞. galangæ. garyophyl. zedoariæ, masti. croci ana. drach. iiij. Dosis est. ij. vel iij. vnc. cum aqua mellis squillitici in matutinis, vel oxymellite de polypodio, aniso, & agarico, & est efficax medicamen, & ponens materiam in necessitate expellendi, & similia. Tertiam rem complent euacuationes decentes, habentes prærogatiuam proprietatis maioris educendi hanc materiam, quarum fama, & memoria rememoratur. Clysteres leues, & acuti, suppositoria, & emplastra supra vmbilicum, & balnea laudabilia salita, & sulphurea, & cauteria, prouocatio hæmor. & menstruorum. Euitent omne genus phlebotomiæ, & forte in fine purgato corpore, & posito in via salutis aperitur saluatella. Cauterium non appropriatur speciei tympanitis, nec ascitis penitus. nam illud est mortales. quando tu iam medicatus es hanc speciem hydropisis tympanitis cum medicinis rememoratis, & non consequeris curationis effectum, tunc considera, si infirmum consecuta est debilitas; aut est cum eo infirmitas aliqua præter hydropisim, aut si sit cum eo tussis, aut ventris solutio, aut similia illis. tunc caue ne mediceris ei cum ferro. quoniam illud est timor, si autem est in via salutis, aperiatur saluatella, & si caret omni ægritudine præter solam hydropisin, si autem non est puer neque senex, tunc modus cauterij est dilectus, & elongari cum sectione ab vmbilico, si hydropisis fuerit ex parte intestinorum quantitate iij. digitorum ad inferiora in directo eius super pectinem. Si propter ægritudinem hepatis, fit sectio tua sinistra ab vmbilico iij. digitorum, si propter ægritudinem splenis, fit sectio in latere dextro eadem quantitate, nec iaceat super locum sectionis infirmus, ne currat humiditas plurima ad locum debilem, & perfora cutem, & euacua ex aqua in hora quantitatem mediam, quoniam D si maiorem partem euacuares in hora fortasse moreretur infirmus propter resolutionem sui spiritus animalis, aut accidit syncopis vicina morti, veruntamen euacua ex aqua secundum quod significabit tibi dispositio infirmi ex virtute pulsus eius, & ex bonitate fortitudinis corporis, tunc extrahe instrumentum, & retine aquam; & itera cum instrumento die altera. si vides infirmum tolerantem, extrahe quantitatem paruam, & fac diebus aliquot, tamen propter timorem, si times super infirmum, vt dimittat ex aqua quantitatem magnam, cura ipsum cum sepultura in arena calida, & sudore multo, balneo, sole, & specter super sitim, & cura ipsum cum medicinis exiccatiuis, donec sanetur, & cauteriza, si expedit super stomachum, hepar, & splenem non curatiue, sed adustiue. Quartam rem complent stomachi, & hepatis, virtutum rectificatio digestiuarum, & retentiuarum, & mundificatio venarum guedegui, vt seruiant hepati, & hepar attrahat ab eis, & assimilet. Nec prætermittas confortare cor, & spi-

Caules. Panis. Vinum.

Fugiat aquam tanquam basilisum.

De phlebotomia. De cauterio.

De quantitate aquæ extrahendi.

in 8. aphorif. 35.

Hydropisis species 3.

Aer.

Documentũ ad medicos.

Confirmatur.

contrariatur.

perditione.

proprius.

communicatur.

Nota de mastiche. ritualia, vt repellant nociuum nutritiuorum materiæ, & respicias matricem secundum omnem viam ... sui adiutorij, & viam viuificationis, & rectificationis stomachi, & hepatis, sicut scire te fecimus, confortamus stomachum cum mastiche secundum omnem modum administrationis eius, & est medicamen directum stomacho cum oleo mastichino superaspergendo puluerē masticheș, & myrrhæ, & alijs, secundum quòd diuersę sunt ventris naturæ, sic diuersa ... sunt genera medicaminum dilecta, super quibus euigilantissime tua euigilet solertia ... . Medicamen, quòd hunc morbum destruit, alteri similiter vires addit, & fortasse quædam virtus continuo curat, & in diuersis naturis lætificare hæpar, clarificare sanguinem est potentissimum. in cura huius ægritudinis subtile, & maxime odoriferum vinum bibere, est ex maxime facientibus hilaritatem cordis, & hepatis, & mundificat sanguinem à cholera, & fortasse facit sanguinem furiosum, & cholericum, & facit etiam mineram spirituum, reddit irradiosum cor, vt influat, & irradiet calorem per membra, & paulum cōplexionis, qua vita consistit, & corrigitur pane assato posito in eo, cuius poros vaporosum ingreditur. Vinum autem subtile, & auara manu bibitum confortat virtutem animalem, & spiritualem; & illuminat potentias, sensitiuas, & omnia instrumenta animæ & cordis: qui primus vinum de vitibus molitus fuit educere, inter sapientissimos est computandus. nam sicut lupinorum amaritudo aqua iniecta tollitur, sic animæ nostræ asperitas vino ebibito in dulcedines est mutata, & facit contrariū eius plus, & est valde dilectum in malitia guedegui.

Nota de vino subtili & odorifero.

Inter sapiētissimos est computandus qui primus de vitibus molitus est.

Quintam tem complet sitis tolerantia; non quia frigida valde; & aqua lactis caprarum est dilecta in hoc, & quęcunque in proprietate, & natura spirituali respiciunt & repellunt accidentia; & mitigantia dolorem hepatis, & splenis, & ventris accidentia cum emplastris, & clysteribus, & fortasse cū balneis valde stypticis, & cōsumptiuis corpore mundificato. Dixit Dioscorides, balneū de semine, & folijs iuniperi est efficax. Theriaca magna cum vino decoctionis betonicæ est medicamen benedictum in fine rei: & post exitum balnei intestina, & hepar calida omnium mitigant dolores iliorum, hepatis, & ventris, & hydropisis. Oleum de chamæmelo coctum cum cymino, & ruta, clysterizatum mitigat omnes dolores ventris ex ventositate, & grosso phlegmate creatos Succus plantaginis est medicina magna, & efficacissima hydropicorum: sedat in eis magnum fluxū, & remouet febrem, extinguit apostemata intestinorum; attenuat ventrem, sitim mendosam: delinit, & confert hydropisi causa hepatis, propria natura, & alijs specieb⁹ hydropisis. nam & à proprietate nobili habet spirare bonum aerem, & est ex maxime iuuantibus in cùra huius ægritudinis. Medicamen orzelei magnum contra hydropisim; & respicit spiritualia. ℞. iridis, succi marrubij, aristol. rot. & longat, laccę, pondus æquale. conficiantur cū aqua decoctionis iridis, & melle: & detur cum aqua decoctionis gentianæ. Inquit. Gal. electarium iridis est multarum vtilitatum, & est efficax, et mirabile supra hydropisim, & debilitatem hepatis, prouocat vrinam, & humores diuersos, & laxat intestina. ℞. aristolochiæ longæ, & rotundæ, laccæ, squinanthi, marrubij; ana drach. iij. ligni alo. spicæ, ana drach. iiij. turbith. dra. v. zinzi. dra. i. agari. dr. viij. senæ. drach. ij. iridis. drach. iij. conficiantur cum melle bono, & detur secundum virtutem cum aqua calida decoctionis spartanæ, & satureiæ. Agretius, electarium contra hydropisim, & frigiditatem hepatis, & est efficax citrino colori, & rectificat digestionem hepatis, & stomachi. ℞. aga. radicum lilij cæletis, laccæ, arist. lon. & rotun. succi ftœchados, succi marrubij, olibani, succi chamædryos, chamæpi. cinna. ana drach. ij. folij; garyoph. ana. drach. iiij. rhabar. anisi: an. drac. v. ligni aloes ad pondus omnium. Dosis est, drac. iij. sanat, si Deus voluerit. Syrupus ex inuentione nostra adæquans materiam, & ponens eam in necessitate ad expulsionem facilem; & respicit hepar, & stomachū

de Balneo.

Medicamen ad hydropisim.

Electariū ad hydropisim.

Aliud ad idem.

Syrupus valde vtilis.

& spiritualia, & est efficax in omni materia. ℞. scolopendriæ, capillorum vene. asparagi, bruscі, apij, vel hasce, hyssopi, epithymi, radicis cucu. afinini, eupatorij, iuæ, marrubij, asari, ftęchados; ana. vnc. ij. tamarisci, capar. gummi hęderæ, squinanthi, ellebori nigri, radicum ebulorum, gentianæ, dictamni; ana drach. iiij. anisi, polypodij, aga. aro. masti. galangæ, serapini, mezereon; ana drach. ij. violarum, rosarum, seminum communium, endiuiæ, portulacæ, coriandri, florum boraginis, semi. absynthij, lapathij, fumiterræ; ana drach. ij. ace. drach. v. mellis quod sufficit. dosis drach. ij. cum aqua iuę. in matutinis est virtuosus (si Deus voluerit.) Dioscorides dixit, magnetis drac. ij. cum mulsa propinatum attenuat ventrem hydro. & educit humiditates mucilaginosas: & ponit concordiam membrorum dilectam. Gummi hederæ cum mulsa datum remouet oppilationes: sedat dolores, & maxime affert iuuamentum hydropisi, si Deus voluerit, Continuata super vmbilico butyri vnctio fortis est medicina, benedicta, laxans ventrem sine turbatione naturæ, & maxime si iungatur cum eo aliquid colocynthidos, rapit proprium humorem. Clyster efficax educens materiam globosam. ℞. radicū cucu. afinini, ebul. ana drach. ij. vio. lupulorū, rutæ fœtidæ, centaureæ minoris, ana M. s. butyri. vnc. iij. aceti vnc. i. salis vnc. ij. mellis. vnc. ij. olei violarum. vnc. iij. præcedāt hæc leuiora. Succus verbenæ bibitus cū aqua lactis caprarū est vltimum medicamen in prouocando vrinam, & sedat tortuositatem vētris dextri. Cerotum attenuans ventrem grossum, & tumefactum. ℞. salis gemmæ, sulphuris viui, butyri; ana drach. ij. ceræ, terebinthinæ; ana vnc. i. rutæ, absynthij cineris quercus, myrrhæ, mastiches, olibani. ana. vnc. s. vrinæ vaccinæ, olei communis, ana drach. iij. est vtile, si Deus voluerit, Pilulæ maiores de mezereon purgantes omnes hydropicos, ducunt phlegma grossum, choleram hanc, & illam, euacuant aquam citrinam, & corrigunt accidentia, expugnant effectuam causam, omnino extirpant, iuuant membra mandantia iuuamento magno; quarum vsus restituit sanitati (si Deus voluerit) Confectio. ℞. myrob. in genere, ablynt. agarici. drach. iij. rhabar. drach. ij. spicæ nar. dra. i. mezereon triduo in aceto correcti drach. viij. serapini. opopa. masti. laccæ; ana drach. i. myrrhæ electæ, sang. dra. ana drach. s. aloes bonæ hepaticæ ad pondus omnium, quædam gummi dissoluantur cum vino, & informentur pilulæ paruæ: dosis est pilulæ. xi. in matutinis magnis. Syrupus magnæ prærogatiuę proprietate, & conplexione contra hydropisim: & confert paralysi, si Deus voluerit. ℞. sem. rutæ domesticę, origani, hyssopi. epithymi, macis, pentaphylli, zedoariæ, acori, folior salicū, herbę paralysis: ana. M. i. chelidoniæ, myrrhæ, thymi, fumiterræ, eupa. lapathij. cichoreę, portul. coriandri, gētianæ, altiliæ, euphragiæ, dictamni, rad. ebulorum, cucumeris agrestis, brioniæ, ellebori nigri; ana vnc. i. bugloſſæ, verbenæ, arnogloſſæ, ana M. s. sem. apij, sem. cōmunium, sambucorum, tamari. mezereon, ebulorum, omnium ana drach. s. macis, myrrhæ, magnetis, serapini, ammo. laccæ, spicæ, gummi hædere, garyophyl. galangæ: ana drach. iiij. tamarisci lib. s. aceti. vnc. iiij. zucchari lib. iiij. Dosis est vnc. ij in matutinis cum aqua eupatorij. & mastiches. educit humores diuersos viscosos, & compositos, est sicut bezohar huius ægritudinis, & aliarum, vt eius compositio ostendit. Balneum laudabile. ℞. aquæ currentis, olei oliuarum æquo pondere, arenę, gypsi, salis ana lib. s. sulphuris, lib. s. baccarum lauri, viol. ros. florum rorismarini; ana lib. s. magis consumit quam dissoluat. dissoluit, & resoluit ventositatem supercalefactionem refrigerat, infrigidata calefacit rarefacit phlema imbibitum in neruis, confortat substantiam eorum, hydropicos omnino extenuat, considerētur virtus morbi, & est vtils ieiuno stomacho.

Vnctio fortis.

Cerotum ventrem attenuans.

Pilulæ de mezereon.

Pilulæ vtiles.

Syrupus valde vtilis ad hydropisim.

Balneum vtile ad hydropisim.

De doloribus, ventris & intestinorum. Cap. 13.

CVra huius ægritudinis in duas partes sufficienter diuisa est. Prima est solicitudo festina circa accidē-

tia.

ria. Secunda res est mundificare materiam. si humoralis est cum adequatione, si possibile fuerit, q̃ fugat dolorem, & causam, & e cõtra maxime cum humoralis est, illico facienda sunt genera medicaminum, cum tarditatẽ non recipiant longam. Regimen credo non scripsimus iã; & fortasse aliquid medicinale recipiũt. Regimen erit subtile, & facilius permutabilis absq; ventositate, immo mordicans, & mouẽs ventositatẽ oppilantem, ex grosso phlegmate natã incidens, & scordeon est de elegantiori, & incolumioti medicamine medicaminum in alijs laboratoribus, & alijs cõplexione grossis. Primam rem cõsummant balnea, appositiones ventosarũ super loco doloris, & clysteres acuti secundũ partem cathartici laxantis cõplexione, & proprietate humores phlegmaticos, vt agaricus, cui zinzi. est associatum, est medicamen sublime, & efficax. Theriaca magna cum optimo vino est satis dilecta. Inquit Hipp. bacca lauri puluerizata cum æquo anisо est medicamens remouens omnem colicam. Et alibi scripsit, & laudauit flores nucum caducos contra colicam, & omnes dolores interiorum vẽtriculorum propinari cum vino calido parum misto in colica, aut cum causa simpliciter. Clyster educens phlegma crudum, & grossum, expellens ventositatem extẽdentẽ intestinũ, & sanat, si Deo placuerit. ℞. rutæ. M. i. scordeon. vnc. ij. cymini, anisi. ana vn. i. baccarum lauri. drach. s. assæ fętidę. drach. ij. mellis salis ind. ana. vnc. i. bulliant in oleo oliuarum, & paretur clyster. Et vomitus non est res extrinseca à cura huius ægritudinis cum aqua raphani, & raparum semine, & est medicamẽ, quod colicis occurrit. Balneum aũt, si non times naufragiũ virtutis, præcedit clysterem. ponatur in balneum scordeon, anisum, bacca, lauri, chamæmelum, spica nardi, & quæ hoc cursu procedunt. Confectio mirabilis contra colicam, & abscindit materam, & remouet accidentia (si Deus sublimis voluerit.) ℞. anisi, cymini, zinzib. fœniculi, galangæ, scordeon, asparagi. ana drac. ij. assæ fœtidæ drach. i. pyrethri vltramarini. drach. ij. aristrot. drach. ij. dictamni. drac. i. myrrhæ, masticheς, olibani, sang. dra. ana. drach. s. opij thebaici gra. i. balsami. drach. s. agarici. drach. ij. mezereon. dra. vj. ellebori nigri. drach ij. turbith. drach. iiij. diagri. dissoluti cum masticheς, & repressi in pomo. drac. iij. aloes boni. vnc. 2. s. zucchari sufficienter. Dosis à drach. i. vsque ad iij. Vnctio sæpius repetita butyri associati cum colocynthide super vmbilico, soluit ventrem, & remouet colicam (si Deo placuerit.) Clyster benedictus pro nobilibus complexione, cum suauitate educens phlegma, & melancholicum humorem: remouet omnem ventositatem, & sanat colicam (si Deo placet.) ℞. anisi, croci, polypodij triti; ana. vnc. ij. bulliant cum aqua lactis caprarum lib. v. & dissolue hieræ picræ. vnc. i. mellis. vnc. ij. salis. vnc. i. olei. vio. vnc. ij. fac vnum post aliud, quoniam non est res turbans naturam. Exulet à cura huius omnis phlebotomia. & omne frigidum narcoticum assumptum. Sit regimen confortans, & dilatans animam, ne tabescat virtus in extremis propter caloris reuocationem, & accessum ad locum doloris. Gal. dixit. aqua chamæmeli calida bibita remouet omnes dolores stomachi fortes intestinorum, & tenum. Gal. aqua calida cũ aloe sanat omnes languores corporis (si Deus voluerit.) Spongia marina magna submersa in vinum bullitum cum chamæmelo, & lauro calida quantum sufferri potes apposita super locum doloris magnifice auxiliatur. Submersa in aceto, & bullita cum sale calida appositа mirifice operatur. ebulliens diaphorat, & egreditur vsque ad profundum eius virtus, annihilat, & expurgat quam inuenit materiam omnino. Pilulæ efficacissimæ contra omnia genera dolorum frigidorum; siue sit materia in vijs expulsionis proprie, siue in mesaraicis; aut in protelatione venarum membrorum; & à neruis, & iũcturis attrahit, & sanat languores eorum (si Deus voluerit.) educunt phlegma, & choleram vtramque; & sunt bonę contra podagram, & huiusmodi ægritudines concomitantes hanc. ℞. colocynt. electæ, ladani boni; ana drach. vj. aristol. rot. aga. electi. ana. drachm. ij. succi rof. vnc. s. diag-

Not. defectus.

Puluerez.

Clyster.

De vomitu.

De balneo.

Confectio mirabilis ad colicam.

Clyster benedictus.

De phlebotomia.

Fomentationis.

Pilulæ vtiles contra omnia genera dolorum.

masti. ana drach. iiij. diagridium, & masticheς redigantur in corpus vnum, cola, & laua cum oleo rosaceo in corpus vnum. conficiantur pilulæ magnę cum vna stilla vini pontici. Dosis, quando itur dormitum, contra ægritudines, quarum mater est humor compositus, & infiltratus cũ diuturnitate in altissimis membris, & iuncturis, & catenationibus, pondus. drach. iij. vsque ad iiij. incolumior vsus est in habẽtib. podagram arthreticã, & cerebri ęgritudines ij. vel iii. pilular. continuatio de tertio in tertium, quando itur dormitum, & post cibum, & cũ dolosa colica colaphizat. non est hora distincta, sed cum necessitas clamat. pollẽt inter alias prærogatiua proprietatis nobilis, & complexione earum aspectus, & dãdum est ad ægritudines simplices, & compositas diuturnas, & sepultas in mineris occultis membrorũ frigidorum; facit contra pessimas matricis ægritudines, & vulnera corporum fraudolenta.

Not. laudes ysarum pilularum.

De fluxu ventris. Cap. 14.

IN tertia nostra intentione sectio irreprehensibiliter implicita est cuiuslibet fluxus cura per electariũ. nam hunc spontaneũ, natura inuitat, immo vim patitur, sine lege, humore fraudolento pungente, & mordicante humore; namque fortassis non egrediente nequissime excoriat sanguinosa intestina. dicimus si quidem in hepaticos flueret canales, vulnerans, faciens emanare humores sanguini mistos. murmurat anima, & tristatur natura, cum videt se violenter deprædari, est huiusmodi materia actio furiosa, velut gladius in manu sanguine inebriati furiosi. terrens naturam, extinguit spiritus ardorẽ continua euacuatione. Cura huius ægritudinis sunt tres res. Intentio. Prima præcipua omnium intentionum sit cura regimen ordinandum laudabile hilaritate circumspecta secundum omnem administrationem vi. rerum quas scis, dilatans animã, confortans cor, omnes partes membrorum, & virtutes, vt fortiores existant. Secunda res est solicitudo perspicacissima, vtq; repellant hanc lachrymosam, & fallacem materiã causam fluxus, præcedente adæquatione, & blandimento huius materiæ. Tertia res ventrem stringit, membris auaritiã præstat retentiuam, releuat arterias, & ponit materiam vt restaurentur perdita; claudit ostia aperta venarũ minerarum, offuscat turpitudinẽ naturæ lætificans eã. Quarta corrigit accidentia. Quinta rectificat membra mandantia. Sexta sedat fluctuationem, & agitationem, in corpore eorum, ponit silentium membris, & prodest naturæ animæ; & est præcipua, & vltima hæc intentio in sedando omnem fluxum. Primum complet diminutio ciborum, & maxime difficile permutabilium absque ventositate, & mordicatione prohibenda calidorum actu, & frigidorum vltra secundum gradum narcoticorũ, maxime in principio, est sepelire mortẽ sub vmbra mẽbrorum fallacem, est cura sophistica, & mendosa: proprie in multa materia non abscissa, simul priuat, & accelerat mortem, & non in nulla necessitate vti multum potest naturaliter quasi amor debellari, q̃ ipsa sua virtute priuari si videris necessitate te cogente narcotico vtendum magnam tibi cautelam adhibeas cum timore, maturando ea, corrigendo complexionem suam incompletam. est elegantius, & tutius vti eis in emplastris quam in potione; & operetur cibi effectus prohibentes sedationem secundũ somnum. Somnus quidẽ cum quiete; quies dulcis cum suauitate animæ, delectatione naturæ, est cura prima huius ægritudinis. Sensitiuorum quidem medicorum cibãt hos, & illos cibo grossissimo, & impermutabili, ignorantes, quoniam hæc sanis indigestionem faciunt, & indigestio mater est ventris fluxus, & morbus diuersæ naturæ: nec proportionatur agenti hoc obiectum. certi magni folles super paruum ignem non liquefaciũt massam ferream excedentem virtutem ignis neque parati sunt ad fundendam violentiam quidem ignis liquefaciendo, consumit si patsiue nihil restiterit, aut multum. digestio namque completur: & si minus aut plus similiter agentis, & obiecti, secundum legem non excedit vir-

De somno.

tus modũ virtutis contrarij: nec econtra faciunt,& diuer tũt materiã ab actione fluxus,immo obliti huius propter quod sufficiens esset hoc,si naturę motus hic esset. Scriptum est ea in vita.quid n.idem in eodem subiecto inuicẽ obuiarunt sicut agens patiens oĩno distincta in situ ab surdũ est posse aliquem morbum curari absq; operę naturæ. quapropter vtamur amicitia naturæ regimine pleno delectatione, cib.est eis dilectus stypticus,& odoriferus, facimus hoc cum societate aliarũ rerum habẽtium sibi hoc innatum,& sedamus putredinẽ,acumen, & audaciã humorũ natura egrediente sub adustione, & furia dolosa,& cõplent hoc.vtent calida,frigida,cruda,& impermista vino potenter styptico, & odorifero, & continuo pane assato ei associato,mistaque aqua masticlies cibo,& potu,quia fluctuationẽ,& motũ naturę agẽtis prohibere non possumus pp casum virtutis,& defectũ calo-
De Mastichu. ris influentis illico operatur.abstinentia securius prolongare,quam periculum fortasse irreuocabile incurrere. Et scriptũ est minus malum esse repletionem,quã inanitionem magnam incurrere morbos. mastiche secundũ omnem modum administrationis est vtile medicamen. fru-
a Buxa. ctus* buccæ in cibo, & potu propinari optime cũ salute potest. Nullũ eorũ regimen ab hac specie sumach expoliandũ.adulteretur ex eo cibus,& potus medicaminum: aqua pluuialis est melior omnibus aquis, & cocta est magis obediens maxime aliquo stypticо, & odorifero associata, & regimen consolidatiuum, & faciens adhærentiam, & vnionem partium, & membrorum est elegantius, & magis respondet. & post abscissionem huius materiæ scissiuæ,vlceratiuæ, & excoriatiuæ,sit hoc præ-
Carnũ præparatio. cipuum adæquare, & blandiri, vt facilius ei committatur ad expellendum, ne oriatur error maior.non præsumetur absque aliquali blandimento expellere hunc humorem latronem. ciba eos delitiose. Vtantur astantes cum eo sermonibus rerum delectabilium, cantationibus, melodijs dulcissimis, vt obliuiscantur assella, delectatio, & societas, secutior existit,somnum quemcunque ei non prohibeas. carnes assatæ maioris nutrimenti,& confortationis existunt. Vitelli ouorum molles in aceto misti, & decocti conferunt ex parte naturæ. Vir-
De motu. tus aceti inanitum replet, & repletum inanit. & iam nota est ab experimentatore magno. Non prolongetur ab eis locus assellationis: motus enim fluxum augmentat; & salutiferum,nihil moueri.adhibe eis omnem delectationẽ,quam noueris eos delectasse. si inhonestum, promitte.& ea spe nutriatur. Secundam rem complent adæquatio quædam cum blandimento; & festina ante vllum defectum naturæ, malæ materiæ expulsionem; quod omnipotentis, & summi Dei facimus adiutorio, cum medicus habeat complexionem innatam artificio acquisitam, à Deo mutuatam. Sunt hæc medicamina
Soluti. glorioſa. Myrobalanorum genera conditorum, & associatorum rhabarbaro. ℞. assum psyllium cõquassatum. rheuponticum.casia cum rhabar. asso associata blanditur hunc latronem apparens eum associare,esse associata rapiens ipsum simul cum hoc, & expellens: sedans, per hanc viam accidentia dolorum.Myrobalanicum medicamen secundum legem est magnificum. educit materiam hanc relinquẽs vestigia constipationis in membris post expulsionem dolosi latronis. rhabarbaro magis inest proprietas, & natura, sedare. omnem igitur fluxum sanguinis per quamlibet partem proprie spuri conferre dolorem pungitiuum; & habet hoc credo denotatione cœlesti, vt sit medicina dysenteriæ. & eius prouocatio cum succo plantaginis modico: & petito modo non;
De psyllio. assum cum casia protendit natura adhuc forti, præcedit assum hoc. Psyllium frixum,& conquassatum cum oleo
Clyster. est medicina omnium ventris fluxuum cum tenasmo humore periclitantium symptomati non naturali. Clyster hordeaceus cum oleo rosaceo, & melle est magni iuuamenti, circa principium blandiens; abstergit viscera à malitia vlcerante ea, & confortat,& relinquit aliquale constipationis vestigium. sed tua interest bene scire,quando clyster est necessarius positione,& complexione, & quando vtrumque cognoscas si inferioribus medijs, aut supetioribus intestinis est excoriatio; vbi maior; & vbi situs fraudulentæ materiæ; & scitur hoc per differentias situs dolorum,& puncturæ,& incensionis: & per differentias scientiæ processus præcedentes sanguinem, vel sequentes, vel mistæ simul egredientes; & per alia omnia, quæ sapientes scripserunt signa.& excoriationis veræ tradiderunt, qualiter superiori, & inferiori conuenit: & te quidem oportet scire illud: aut si extenuetur uestigio medico derelicto nulla accidere cura; tunc est cum his, quæ proprietate, & complexione virtutem materiæ frangunt, & expellunt à corpore, Post illud autem, quæ virtutem incarnandi, & consolidandi habent innatã, & acquisitam artificio sociali electione, & paucitate eorum quietis, gaudio, aere temperato, delitioso,& omni tali regimine. Et scito quòd balneum est *De balneo.* ex eis,quæ magis lædunt post pharmaciam, faciens mala multa,nisi forte dum quis immoderare subijcitur. tũc enim balnea esse necessaria dicimus.dilatanda, & aperienda post illud stiptica. si à materia excoriate, cura est adæquatio illius,& blandiri ei post illud,vt facilius expellatur. Clyster tunc magis rectificans est cũ intestinis inferiorib.est excoriatio. Potio myrobalanica cũ superioribus vtraque in medijs. & vomitus facit ad oẽ genus fluxus,cũ premissione tñ spiritualiũ.diuertẽs materia,quę in preiudiciũ ipsorum erat, necnon balnea, & ventosæ necessaria dicimus,maxime ad sedationẽ doloris. Aloe aũt nisi quia ei ineſt, vt aperiat orificia venarũ, est medicamen nobile prẽseruans à putrefactione, remouens dolores,ducẽs secundũ exigentiam educendi hæc. & si associetur ei lotæ tertia pars san. draconis;quarta gũmi quercini.& pilulæ cum succo plantaginis, erit inde capax ad quamlibet rem huius curæ, administrentur hic primitus educentia. Cum autem nouetis materiam abscissam per cessationem doloris, & gurgulationis, & aduentus quietis, vtaris tantum sigillatiuis, & vnientibus partes membrorum, & consolidantibus ea adinuicem. Cõfice *Electuarium vtile ad fluxum vētris* hoc electarium,propina cum adiutorio immensi, & excelsi creatoris,satisfaciet tibi in educendo materias causantes fluxus (si Deo placuerit.) ℞. myrob.citri.assatorũ, *Trochisci vtiles ad idē.* & non infusorum.drach.viij. psyllij conquassati cum oleo.ro.drac.iij.pulpæ casiæ.dra.iij. rheupontici.drach.ij. rheubar.mediocriter assati.vnc.s.masti.dra.ij.spodij,sandali, ana.drac.i.s.fiat electarium cum succo plantaginis, & cinnamomo,dosis à drac.ij.vsque ad iij.cum aqua pluuiali cocta: post illud propina hoc. ℞.sumac.drac.ij.sandrac. vnc.s.mumiæ,se.plantaginis, ana. drach.i. acaciæ, hipocystidos.balaustiæ,ana.drac.i.gummi quercini. dra.iij, spodij, antheræ,ana.drach.iiij.boli, armeni,hyoscya.croci, opij thebaici,styracis an drach.s.muschi. gra.iij fac trochiscos.drach.i. dosis vnius cũ aqua ros. hæc adhibenda sunt secundũ magis,& minus; & fluxuum genera diuersorum. Ad dysenteriam periculosam; & omnẽ fluxum quorum causa est matera sciſſiua,& dura,diariæ autem, & indigestioni, & huiusmodi fluxibus hoc cursu procedentibus sufficiat confortatio naturæ, & sigillatio membrorum. Plantago inter omnes habetur. complexione, *Nota de plãtagine.* & proprietate circa dysenteriam pollet; sanat apostemata:est mors choleræ rubeæ:& manifestum iuuamentum intestinis confert. confortat ea super omne medicamen. secundum omnem modum exhibe, in syrupo, electarijs grossis,& cibis,si possibile tibi fuerit. Tertiam rem consummant stiptica medicamina: & quæcunque prepriętate ventrem stringunt;& virtutem habent incarnandi, & consolidandi; confert membris prostratis, & deperditis refugium,& nouam restituunt viam virtuti membrorum; orificia venarum claudunt, mineras membrorum reparant. & da eis in salsamentis præstantibus verbis,succum mentæ,sumach fructus: myrrhæ.non vides quòd coria inspissantur, & fortificantur per oppositionem gallarum?quanto magis in quibus natura operatur viuentium? & ne prætermittas quin cadat in cibo,& potu aliquid masticlies. Hypericon est medicamen simplex habens cœlesti virtute cohibere fluxum,& ita,quòd *Nota de hypericone.*

lotis

lotis pedibus in fero ſedatur fluxus. Acrimonia in cibis confert iuuamentum magnum. Dyſenteriæ, conſolidarum ſpecies omnes dilectæ, & maxime mumia, & exhibitio minimæ conſolidæ cum drac. i. quarta radicis mandragoræ, ſubtilis farinæ, & vitellis ouorum ad inuicem commiſtorum ſic propinata ieiuno ſuper linitum medicamen confectum modicum theriacæ compeſcit (ſi Deo placet) omnem fluxum. Theriaca cum vino miſta aqua pluuiali decoctionis mandragoræ de fero in hora dormiendi propinata eſt verax, ſatis experta inſedando fluxum, & quicquid ſtypticum in cibum conſuescere poteris, proſperum inueniens. Succus plantaginis cum æqua parte ſuccimyrti, & conſolidæ.iij. cymarum rubi. & iiij. aceti bulliri ad conſumptionem dimidiæ partis poſt illud cum melle ad mellis ſpiſſitudinem adde in fine maſtiches, balauſtiæ ſumach. hypocyſtidos; acatiæ, ana. drach. iiij. opij grana. ij. citri. i. mandragoræ. drach. ſ. gummi quercini, arabici, vernicis, antheræ ana. drachm. iij. muſchi grana iij. fiant. trochiſ. drachm. i. & da cum vino ſtyptico de fero, & mane. Sunt enim (ſi Deo placet) efficaciſſimi, ſufficientes in ſedando fluxum, & accidentia. Ventoſæ magnæ ſæpe repetitæ in concauitatibus manuum, & pedum conferunt ad hoc. Vrtica græca cum aqua pluuiali cocta mixta cum farina hordei, & ſucco mentæ cataplaſmata ſtringit ventrē, & cum balneis ſi videris expedire habentibus virtute incarnandi; & ſtringendi ventrē proprietate, & omni virtute rememorationē dicemus. Trochiſcos expertos in omni fluxu dyſenterico ſcire te fecimus. Quartam rē complēt ſedantia dolores, & omnem mendoſam delectationē aſſellādi, vt balnea ad hoc vtilia, emplaſtra ad hoc proprie appoſitioni vētoſarū, regimen inde neceſſitatis. Quintā rem cōplent cōfortantia hepar, & ſtomachū, & alia mēbra mineroſa, & maxime propinqua vijs propriæ expulſionis euacuantis vētres. Circa primā expulſionem fit attractio ab alijs longinquis, & lōginquioribus, & ipſa qui dē membra in prēiudiciū ipſorum mittere coguntur per mineras apertas propter attractionē euacuitatis humorū ipſorum naturam fortaſſe minime egredientem. ſtyptica, & odorifera medicina hoc complent; & quæ cum ipſorum membrorum naturis affinitate habent propinquam, & ſimilem, & quæ ad oppoſitum eis viam ponūt expellendi, & attrahendi. Sextam rem cōplent ſomnus, & quies: narcotica, quamquā mendoſam virtutē habeāt in operatione eorū, iuuant, & cōfectiones diuerſę quarū notitiā trademus in hoc canone. Confectio pilularū filij Zacharię cohibentiū fluxū membrorū, & confortātium iuuamento magno (ſi Deo placet.) ℞. aniſi. drach. i. maſti. ſumach, pilorum leporis, balauſt. ſang. dra ſem. cytoniorum, ana. drach. ij. ligni aloes. drach. ij. leuiſtici, olibani, mandragoræ, terebin. roſ. ana drachm. i. confice cum ſucco arnogloſſæ. doſis eſt pilularum. iiij. Pilulæ conſtipantes naturam, & ventrem: maxime quando fluxus ex debilitate virtutis retentiuæ eſt, confortant inteſtina, & membra interiora. ℞. roſa. pulueris granorum myrti, ſumach, luti armeni æqualiter. confice cum ſucco plātagi. Et da cum aqua decoctionis granat. Medicina magna ſedans fluxum ventris proprie qui ſequitur cauſam frigiditatis membrorum; & iſte modus quando accidit, vix ſeparatur. ℞. cinnam. ligni aloes, garyoph. aniſi, carui, chamædryos, ariſt. ro. aſparagi, ana. vnc. i. conficiantur cum ſucco althęæ, & ligni aloes. Doſis. drach. i. Syrupus ex arte noſtra conſtipans naturā, cōfortās inteſtina, facit appetitum, ſed ſitim, & febres eorum (ſi Deo placet.) ℞. ſuc. pulegij. ſuc. mentæ, ſuc. malorum lunaticorum, ſucci conſolidæ, ſuc. cytonio. ana. lib. iij. depurantur, poſt illud in bullitione ponantur balauſtiæ, ſumach, berberis, aniſi, ſem. cytonio. ana. drach. i. zucchari ſufficienter. in fine, aromatizetur cum cinnam. drac. iij. muſ. grana. iij. & camph. drach. s. aloes. drach. iiij. doſis. vnc. i ieiuno da mane, in veſperis, & in media nocte, cum aqua plu. decoctionis hypericon. Electariū de materia repercuſſiua viuificat naturam, lætificat cor, & omnia membra, & eſt bezohar extenuatiuum fluxus dyſenterici; & quorum via ſubiugata eſt morti, defendit eos (ſi Deo placet.) ℞. pulpæ cytoniorum, pulpæ panis poſitæ in aqua pluuiali, corticis citri, ana. vn. i. s. ſapphyri, & hyacinthi, ſardonij, granatorum, & fœnugræc. an. drac. ij. zedoariæ. drac. i. drag. maſt. coral. rub. berb. ligni al. aniſi, cinnamo. limaturę eboris, calami aro. maſt. ſang. dra. gummi quercus. an. drac. ij. ſ. ambræ. vnc. ſ. auri cocti. drac. iiij. argenti meri drach. v. muſchi. gran. iiij. granatorum myrti. drach. v. confice cum zucch. & aqua zedoariæ. Doſis. q. ſ. cū vino valde odoriſero; potus eſt ille expertorum iuuamentorum, quorum natura proſtrata eſt propter inopiam humorum calidorum (ſi Deus voluerit.) Filius Zachariæ. Confectio conſtringens ventrem, ſedans omnem fluxū. ℞. pilorum leporis. ſem. vrticæ, ſem. plātagi. ſem. ro. ſem. balauſtiarum. ſem. perforatæ, an. dra. i. ſan. dra. maſti. an. drac. iiij. tereb. drac. ij. confice cum ſucco plant. Dixit Inain, quòd carnes pauonis comeſtæ ſtringunt ventrem, & inter alias carnes expertæ morbis laudabiliores dyſentericis exiſtunt. Confectio trochiſcorum ex intentione noſtra. & ſunt vltimi inter cæteros. cōpellunt omnes rheumatizantes mineras viſcerum, extinguunt dolores fortes, cholericos remouent, confortantes animam, facientes ſomnum, & ſtringunt omne genus fluxus (ſi Deo placet.) ℞. bdellij, ſandarachæ, coaguli, gallarum, ſumach, rhab. aſari, fructus tamariſci, corticum granatorum; myrti, ſpicæ, ſpodij, ana. drach. iij. hyoſcyam. opij, croci, caſtorei, myrrhæ, olibani, mandragoræ, ana. drac. ſ. ſem. ro. acaciæ, hypocyſtidos. balauſtiarum, ſan. drag. gallarum, citri, aniſi, boli, ana. drach. i. gummi quercus, ſem. cytoniorum, ſem. pyrorum ana. drach. i. ſ. cōficiantur cum ſyrupo. ℞. mandragorę. drach. iij. balauſtia. vnc. ij. conſolidæ, zedoariæ, plantag. ana. M. i. aromatizetur cum cinnamomo. & garyoph. drach. i. ſit trochiſco. doſis cum aqua roſ. Balneum expertorum iuuamentorum in fluxu ventris confortans naturā, ſedans accidentia mala. ℞. foliorum pini, zedoariæ, balau. folio. ficus, corticis quercus, ſorbarum acerbarum, myrrhæ, lapidū ignitorū omnium poſitorum in aceto, poſt illud ſufficienter cum aqua pluuia ſufficienti bulliāt, vt balneetur ſecundū poſſe virtutis, die ac nocte; ſedat cito fluxum (ſi Deo placet.) Et iam verificatum eſt, quod ventoſæ poſt balneū eſſent ſublime iuuamentū proprie ſub vmbilico. hinc, inde, & in medio aſſiduitas. Filius Zachariæ. Fumigium cōſtipatiuum. ℞. acaciæ, balau. ana. vnc. ij. corticum ſorbarum. M. i. foliorum pini. M. iij. lapidum ignitorum in hoc aceto multum cū ſupradictis bullito extinctorū, cuius ebullitionis vapores per partem inferiorē recipiantur; & proprie ſuis aſſellationibus valet, optime ingrediuntur in loca emanantia aperta. Clyſter ad fluxum ventris. Accipe aquæ ciſternæ. lib. iiij. ſucci. plāta. vnc. v. in qua bulliant, lib. ij. liquefacturæ adipis hirci, rizi. vnc. ij. adipis anſerini, adipis pauonum, ana. vnc. ij. corroborat, & confortat, & ſuperaſpergatur ſang. dra. maſti. ſubtiliter pulueriza torum, ana. dra. viij. & ſit tepidum ſaginoſum, vt ventrem ingrediatur; quod ſi aſſiduatur, & repetatur ſæpe in die, & nocte, eſt efficax, & probatum. & proprie ſubuenit vlcerationib. viſcerum; & defendit ſubſtantiā viſcerum, ne violentur; & ſeparat inter mortem, & vitā (ſi Deo placebit.) Confortat viſcera valde laxa adhærens eis in loco, in quo educitur ſubſtātia inteſtinorū: ꝙ interdū ſtringitur acumen, & vitium ſciſſuræ materiæ fluxū facientis. ꝙ ſi fuerit ex mala complexione inteſtinorū, fluxus, ſtatim ſedat. & remouet eum (ſi Deo pla.) Inquit Hip. poſita ſitia magna in prora capitis ſæpe in fluxu vētris maxime cholerico, & ſm poſſe cōpletum cōfortat ſtomachum, & hepar. Emplaſtrum cōſtringens ventrē. ℞. ſucci mentę, balau. albu. ouorum, ſa. hor. ſang. dra. apij. ſm coniecturam tuam, terebin. boli ar. aceti, campho. maſti. olib. picis liquidæ. pone talē confectionē frigidam ſuper totum ventrem; & maxime ſuper locū, vbi exiſtimas primo moueri dolorem, & gurgulationē. Dixit Hip. ℞. omni mane ieiuno ſtō, maſti. drac. iij. cū aqua pluuia. confortat ſtomachū, & viſcera, & omnes partes mēbrorum adinuicem, & ſigillant, & ſang. dra. eo modo acceptus; & eſt exper-

Trochiſcitiles ad fluxū ventris.

Nota de vētoſis.

Tilulæ reſtrictiuæ.

Alia pilula eadem.

Medicina fluxus ventris ſedatiua.

Syrupus reſtrictiuus.

Electarium reſtrictiuū & confortatiuum.

Confectio reſtringēs vētrem.

Nota de eā tibus panetis. Trochiſci reſtrictiui.

Balneum reſtrictiuum.

Fumigium reſtrict.

Clyſter ad fluxum ventris vtilis.

Emplaſtrū reſtrictiuū.

torum iuuamentorum, & maxime cum succo plantaginis. Hactenus Petrus Apponus in supplementum Mesuę. Reliqua prosequitur Franciscus Pedamontanus. quę his subiungimus. Reliqua desiderantur.

Oratio ad memoriam impetrandum.

O Domine Deus rex angelorum, inuoco te per sanctissimam Mariam matrem tuam, matrem misericordiæ, & pietatis, per angelos, & archangelos tuos, per xij. Apostolos, per Martyres, per Cófessores, per cxlv. millia Innocentium, & per omnes Sanctos tuos; vt tua gratia mediante, & matris tuæ subuctione auxiliante, proficiam ad laudem, & gloriam nominis tuis, omniumque sanctorum. Muni domine conscientiam meam splendore luminis tui, & confirma intellectum meũ odore suauitatis spiritus tui. Adorna domine animam meam, vt intelligam, & intellecta memoriter teneam. Reforma Deus cor meum. Restaura Deus sensum meum. Placa pijssime viscera mea. Aperi mitissime os meum. Tempera benignissime linguam meam, per glorioſum, & ineffabile nomen tuum, qui es fons bonitatis, & pietatis origo; patiẽtiam habe in me; & da mihi memoriam tuam, & quod à te petij in hac oratione sancta largire mihi; & qui peccantem non statim iudicas, sed pœnitentem miserator expectas; te quæso indignus peccator, vt facinorum, & scelerum, & peccatorum, & dilectorum meorum squalores abstergas. Et me petitione tanta per Angelos, & Archangelos tuos, de quibus præfatus sum dignum, & efficacem efficias. per Christum Dominũ nostrum amen. Et per gloriosam maiestatem tuam; qui es trinus, & vnus Deus Amen.

FRANCISCI DE PEDEMONTIVM

Supplementum in secundum librum secretorum remediorum Ioannis Mesuæ, quæ vocant De appropriatis.

De omnib. passionibus cordis ingenerali. Cap. 1. fol. 11
De medicinis simplicibus, & compositis ad omnes passiones cordis. Cap. 2. fol. 13
De cura titillationis pulsus, & tremoris cordis. Cap. 3. fol. 14
De cura passionis cordis per compassionem ad cerebrum. Cap. 4. fol. 14
De cura passionum cordis per compassionem ad stomachum. Cap. 5. fol. 14
De cura passionis cordis per compassionem ad hepar. Cap. 6. fol. 14
De cura passionum cordis per compassionem ad splenem. Cap. 7. fol. 15
De cura passionum cordis per cõpassionem ad intestina. Cap. 8. fol. 15
De cura passionum cordis per compassionem ad intestina, & ad os stomachi. Cap. 9. fol. 15
De cura passionum cordis ex fluxu sanguinis menstruorum, & hæmorrhoidum. Cap. 10. fol. 15
De cura passionum cordis ex retentione mẽstruorum in prægnantibus. Cap. 11. fol. 15
De cura passionũ cordis ex rarefactione pororum cutis ex sudore diaphoretico per se, vel balneo, vel ex exercitio. Cap. 12. fol. 15
De cura passionum cordis ex aere pestilentiali. Cap. 13. fol. 15
De cura passionum cordis ex fœtore contingentium. Cap. 14. fol. 15
De cura passionum cordis ex morsu venenorum, & assumptione veneni. Cap. 15. fol. 15
De cura passionum cordis ex timore contingentium. Cap. 16. fol. 15
De cura passionum cordis ex labore, & accidentibus animæ. Cap. 17. fol. 15

De omnibus passionibus cordis in generali. Cap. 1.

ADVERTENDVM autem, quòd dictæ cordis ægritudines habent indicia; inquantũ enim sequuntur causas ex enumeratis, quæ sunt per se morbus, ægritudines propriæ nõ dicuntur; sed accidentia, de genere actionis læsæ ipsius, quorum significationibus secundum Galen. oportet cognoscere ipsum pati, prout infra dicetur. Inquantum vero sequuntur ex eis causæ, quæ per se morbus non sunt, ægritudines dici possunt, prout Abuhali dixit. Et tamen hic cum vtraque sequuntur, magis dicimus eas ægritudines quam accidentia, eo quòd ægritudinibus, quæ sequuntur in perceptis extrahentibus ab infirmo ipso, solæ, vt ægritudines sentiuntur, non enim sentit patiens cordis dyscrasiã: sed solummodo nocumentum actionum eius, scilicet debilitatem corporis, pulsum cordis, tremorem, vel syncopim, quibus æstimat se infirmum, at quia sua magnitudine lædendo virtutem, assumentes naturam causæ, præiudicant sibi curam, quæ proprie non causæ, nec accidenti, nec ægritudini factæ debetur, prout Gal. monstrauit, quod in ægritudinibus dictorum membrorum, & dicendorũ, idem est intelligendum. Sciendum quoq; quòd tremor *hic* non proprie accipitur, sed improprie: proprie enim est accidens, in actione voluntarie mobili, sicut Gal. ostendit. Actio vero motiua cordis est naturalis; sed improprie pro agitatione quadam, & motu inordinato cordis dilatationis impetuosæ ad repellendũ nocentia, vt ex superius dictis apparet. Ponit ipse cordis ægritudines, cum fortes sint, & continuæ, vel frequentes præ magnitudine causæ, & maxime propriæ, secundum quam differunt quantitate, vt supra est dictũ inter se habitudinem habent, vna enim minatur aliam, seu protendit, vt debilitas pulsuũ, pulsus tremorem, tremor syncopim, syncopis repentinam mortem, prout Hipp. monstrauit in aphorismis, cum inquit: Qui exoluuntur fortiter, & frequenter absq; manifesta occasione repente moriuntur. Positis autem ægritudinibus cordis, & assignata conuenientia, & essentiali differentia inter eas, per quas distinguere, & cognoscere te oportet; necnon enumeratis eorum causis, sine quarum cognitione, perfecta eorum scientia nõ habetur. assignatisq; earũ indicijs, expedit ex imperio quãplurimum reuerendi domini, domini mei, domini Ruberti Dei gratia Hierusalem, & Siciliæ regis summi, quia genere præclarissimi omnibus virtutibus, moribus bonis, scientijs cunctis maxime theologica, pp animam: & medicinali scientia propter corpus, ad cõplemẽta doctrinæ presentis therapeutici operis prosequendi; vt accidentia essentialia subiungamus. quorum significationibus causas ipsas cognoscere valeas, etiamsi quæ sint aliquæ ipsarum occultæ. Hac. n. duplici cognitione præmissa mẽbri iam habita ad generalem curationem necessariã, tute curam poteris aggredi (propitiante Deo.) *Tertio. Techni.* Inquit enim Hal. oportet autẽ, vt primo cognoscamus ægritudinem quæ sit. Deinde procedamus ad ipsam medicandam, & alibi. Cura confestim sequitur cognitionẽ facientis causæ, & etiam substantiæ .s. membri cordis, quòd ostendit cum ait. Ex quibus duobus .s. cognoscere membrum, & morbum, poteris cognoscere generalem eius curationem, quæ à morbo est aliqua, plurima vero à patiente particula, scilicet corde. Quod equidem pati cognoscere poteris ex ægritudinibus dictis inquantum sunt accidentia læsæ actionis ipsius, à qua signum sumptum in significado supra membrum patiens certum est, & perdurans. cum enim debilitas corporis adest, cor pati agnoscas; cum vero additur pulsus, vel tremor, cognitio tua completur: cum vero perducit ad syncopem, cognitio est confirmata, prout dixit Abuhali. *Ægritudinis causa duplex.* Cum itaque ipsarum ægritudinum causa duplex sit, intrinseca, corporea, scilicet, & extrinseca extra corpus insurgẽs. Et corporea, aut in ipso corde, aut membris vicinis ipsi,

nis ipſi, aut in membris communicantibus ei communi
tate propinqua, vel remota. Tunc ſi quidem primo mo-
do cor pati contingat, ipſæ dictæ ægritudines fortes erũt,
& continuæ, vel frequentes. Si vero ſecundo modo pa-
titur, debiles erunt, & diſcontinuæ, recipientes variatio-
nem per abſentiam, & præſentiam; augmentum, & di-
minutionem ſecũdum abſentiam; & præſentiam; intenſ-
tionem, & remiſſionem diſpoſitionũ illorum mẽbrorũ
ſũ inuẽtarũ, quorũ vicinitate, aut cõitate patiatur. Sed ſi
quidem à cauſa extrinſeca patiatur cor prædictę paſſio-
nes debiles erunt, cito, & facile tranſeuntes, vt Hip. vo-
luit; & cũ inuentione cauſarum extrinſecarũ nulla prę-
cedente apparitione interioris cauſæ. Si vero ab vtriuſque,
ſigna erunt ex vtriuſq; confuſa. Et hæc ſunt ſigna, ſeu ac-
cidentia cauſarũ generalium ipſarum, ſumpta à loci va-
rietate. Præter quæ alia ſunt accidentia cauſarum ægritu
dinũ ipſarum cordis intrinſecarũ ſpiritualium ab earum
ſumpta eſſentia, quas ſecũdario te ſcire oportet. Sunt au-
tem quadruplicis generis. Tria ſimplicia ſm triplicem
naturã eius ſingulariter permutata; & quarum eſt cõpo-
ſitum ſignificãs ſuper oẽs inſimul permutatas. Inquit. n.
Gal. ſed propria paſſio cordis eſt plurimum mala cõple-
xio, aut æqualis, aut inæqualis, ſingularis, vel cõmiſta; pu
ra, vel cum materia; aut mala compoſitio. puta inanitio,
vel repletio receptaculorum, aut oppilatio in venis eius,
& vijs ſpirituum, ac coarctatio corporis eius propter
coarctationẽ ſpatij capſulæ, in qua mouetur ex repletio-
ne ſanguinis, & humiditatũ ibi facta, vt in ſuo ſimio per
anotomiam inuenit: & per groſſitiẽ præter naturam ibi
ẽt coniunctam, prout in ſuo gallo reperit manifeſtę; aut
eſt ſolutio continuitatis, quã ipſum non pati cum ſalute
poſſibile. Abuhali dixit, aut apa, confirmatio cuius nulla
tenus expectabitur, cum morte præuẽiatur. Sic ægritudi
nũ eius, eſt plurimũ mala cõplexio; quia frequentius con
tingens alijs, & cũ poſſibili ſalute; & ſi cum impoſſibi-
li, tarde, nõ ſubito, vel cito mortẽ inducit; vt, & cõpoſitio
mala, ſolutio continui, vel apoſtema. Idcirco eius ſigna
erunt bene, ac ſubtiliter conſideranda. Sed ipſa mala cõ-
plexio, ſi quidem ſit æqualis, eius ſigna omittantur ad
præſens, cum ſit manifeſta valde, ſicut voluit Gal. cũ in-
quit. Morbi vero, qui nõ ſunt niſi in mala complexione,
difficile cognoſcuntur, niſi cum mutatio vltima ſit ex-
tra naturã, cumq; plurimum ſalutis ſit impoſſibile, ma-
gis ad prognoſticum, quàm ad curatiuum medicum ſpe-
ctat. Solutiones quoq; continui, & apoſtematis ſigna, cũ
priuſquàm appareant, vel ſimul, & antequàm cõfirmen-
tur, ſint, mortem ſubito, vel paulatim finaliter inducen-
tia, omittuntur. Si vero ſit inæqualis, ſiue diuerſa; quia vt
plurimum eſt poſſibilis curationis, ei ſigna propria ada-
premus: quia eſt noſtræ vtilis cõſiderationis. Si ergo ma-
la complexio diuerſa ſit in corde, ſiquidem ſit calida ſim
plex, & pura, erit cum ea debilitas corporis minor, pul-
ſus cordis, tremor, & ſyncopis cum agitatione, & motu
corporis inordinato, ſeu anguſtioſo, & pulſus arteriarũ,
mutatio præter naturam: quia ad debilitatẽ, & frequen-
tiam cum inæqualitate, & quandoque ad velocitatẽ. Et
ſimiliter anhelitus, & eius expiratio cũ exuſtione ca-
lida valde, & inſpiratio vehementior, & inflammatio to
tius corporis, & plurimũ febris cum ſiti, & appetitu fri-
gidi, quo iuuat, & aeris frigidi inſpiratione magis, quam
frigidi cibi, & potus aſſumptione. Et lęditur calido quo-
cunq; cum ſimilitudine circunſtantiarum, & conſuetu-
dine facile inflammandi. In genere n. proportionali fa-
cilis eſt tranſitus, dixit Abuhali. Si vero frigida fuerit,
contraria erunt ſigna. Si autẽ ſicca, duities apparebit in
pulſu arteriarum, & per conſequens in corpore toto, ac
conſumptio, & arefactio multa. Cum. n. conſumptio cor
poris cõmune ſit ſignum omni dyſcraciæ cordis, & paſ-
ſionis, cum ſanguis eius ſit formalis in alimento; & dixit
Auerrois. In ſicca eius dyſcraſia erit maior debilitas quo
que pulſus, tremor, & ſyncopis tardius veniens, & tar-
dius recedens, aut difficilius. Si quoque humida fuerit,
ſigna erunt cõtraria. Et ſi cõmiſta ſit, ſigna erunt cõmi-
ſta. Et quia ſi eſt pura, erit in ea inuẽtio proca tarctica-

A cauſarum cum antecedentis priuatione. ſ. humoralis, e-
iuſq; alteratio, & reductio erit leuior. Sed ſi cum mate-
ria fuerit, erũt cum prædictis ſignis ſigna dominantis hu
moris, quæ Hip. in ſuis innuit aphoriſmis. cũ dixit. Con-
templari aũt oportet ægritudinẽ, complexionem, ætatẽ,
conſuetudinẽ, artẽ, tẽpus, regimen, & regionẽ, ac ſigna re
pletionis, vel cacochymiæ. hæc. n. dominantiam humo-
rum oſtendunt, qui etiam in exiſtentibus apparebunt, &
quod erit difficilius alterabile. Si vero cor patiatur op-
pilationem in ſuis poris, aut repletionem, vel inanitio-
nem, prædictæ cordis ægritudines erunt fortes, & fre-
quentes cum ſignis plurimæ plethoriæ, & cacochymiæ,
vel alicuius euacuationis notabilis ſanguinis propriæ,
vel ſudoris. Quod ſi patiatur coarctationem propter ui-
cinitatem, vel cõitatem, aut colligantiã, ſigna repletio-
nis, & plurimum ſanguinis apparebunt, & prędcedens il-
lorum paſſio cũ ſequela ægritudinum cordis dictarum
debilium tamen, & variationem habentium, vt dictum
B eſt ſupra. His ergo erunt ægritudinum cordis cauſarum
ipſarum, in ipſius natura ſpecialiter manifeſta. Ex quib.
ſecundum Gal. curationis ipſarum intentio eſt ſumẽda.
Cura paſſionum cordis duplex eſt. ſ. generalis, & ſpecia-
lis; generalis autem eſt quinq; res. Quarum prima diri-
gitur ad membrum patiens, quod eſt cor. Et eſt, vt ſoli-
cite ſtudeamus confortare ipſum, eiuſq; virtutem debilẽ,
& vbi cadens eſt, vt in ſyncopi, expergefacere, & viuifi-
care; deinde vbi expedit, eam reſumere, & nutrire. Eſt. n.
cor fundamentum animę; omniumq; virtutũ prima ra-
dix, quarum aggregatione natura conſiſtit. Cuius quidẽ
naturæ, vt Hip. dixit, eſt curare, non medici. Medici vero
porrigere naturæ. Fons quoq; ſpiritus, qui eſt radix, &
ſubſtantia, vitæ organum, & vehiculum virtutum, & ca-
loris innati, cuius vigore complexio conſiſtit in eſſe, &
corpus, & omnia membra in eſſe, & vigore viuifico con
ſeruantur, & eius extinctio mors eſt. Hic cauſa eſt oĩum
operationum naturalium, vnde ipſe eſt, quem noſtram
naturam dicimus. Ipſum quoque cor baſis eſt vitæ, ſeu
C vitalis virtutis, per quam membra recipiunt animã pri-
mum, & deinde virtutes reliquas ſenſus, motus, & ope-
rationis vitæ, nec mors accidit, niſi propter intempera-
mentum complexionis ſuæ. Merito igitur, prius, & ſolli-
cite ſtudendum eſt circa ipſius confortationem, eiuſque
virtutis cum his, quæ confortare habent interius, & ex-
terius, & per omnem modum approximationis. Secun-
da vero res nitit circa cauſas intrinſecas, & extrinſecas,
proprias, & communes talium ægritudinum, & eſt, vt
auferatur extrinſeca. Interior propria abſcinditur vicina,
& quæ communitatis eſt, corrigitur. Inquit. n. Gal. non
eſt poſſibile vllam diſpoſitionem curare finaliter adhuc
manente cauſa faciente eam. Tertia vero vertitur ad mo
dum curandi prædictas ægritudines à cauſis prædictis.
Cauſæ enim ſuperius enumeratæ, aut cauſant tales ęgri-
tudines per modum aggrauationis, & conculcationis,
coarctationis, & ſuffocationis ſpirituum, & caloris in-
nati in ſua radice, receptaculis atque vijs: Necnon per
D modum furioſitatis morbi, vi doloris, vel cuiuslibet al-
terius accidentis impugnantis, contra naturam, aut per
modum reſolutionis, & euacuationis ipſius. Quorum
modorum diuerſitas auxilia variat, & differenter infor-
mat; regimen quoque, ſiue eius debitum ignoratur. In-
quit. n. Hipp. nec quiſquam medicorum mihi inuentus
eſt, ſi ægrorũ habitudinem cognoſcere queat, ſicut opor-
tet, ſi defectionem patiatur, an ipſa ſit ex venarum eua-
cuatione, an ex alia furia, vel labore corporis, vel acciden
te alio naturam afficiente, puta repletione ſuffocante,
& proinde ignorans cibum dare eis an expediat vel ne-
gare. Quarta ponit ſtudium in regimine cum rectifi-
catione aeris, & aliarum rerum non naturalium mini-
ſtratione debita, prout intentiones exigunt ſupradictæ.
Quinta conuertitur ad accidentium correctionem,
quæ ſunt plura ſecundum pluralitatem membrorum
compatientium cordi, & ſi non propria ſint. Si enim
ipſum alijs compatitur propter colligantiam, & vici-
nitatem, vt dictum eſt: quanto magis alia membra com-

In prima aphoriſ. 2.

Natura quid ſit.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0559-4

patientur eidem? cum ipsum cor omnibus tribuat virtutem, calorem, & spiritum, & à nullo recipiat, Inquit enim. Hipp. Totum corpus est vna substantia, & ipsum totum est confluxibile, & compassibile. Dictæ autem, sunt hæ res quinq; generales, quæ omnes generaliter omnibus cordis ægritudinibus congruunt, ac vniuscuiusque causam generaliter comprehendunt, sed primæ tres sunt principales, & essentiales in cura ipsorum complentes: verum duæ primæ sunt materiales, & tertia est formalis. Non enim sufficit ad veram curam confortare cor debile, eiusque virtutem, nec causam passionis abscindere, nisi sciatur modus qualiter, & cũ quibus quodammodo causandi nobis proprie demonstratur, vt infra patebit. At ipsarum, vt materialium, prima est, vt in qua, & generalior in alijs attendenda generalibus: & specialibus etiam obseruanda. Omnes enim debent esse confortatiuæ, vel confortatiuis admistæ. Secunda vero est, vt ex qua, causam ex qua ægritudo prouenit, auferens, & abscindens. Quarta res est disponens, & quandoque sola sufficiens. Vltima est complens, quia rerum præter naturam omnium causam expellens, est quoque coadiuuans: corrigendo enim accidentia, quæ causam impediunt, coadiuuant ipsam. Specialis autem intentio est, quam ex diuisione generalium accipiẽtes in operationem perducimus, vt circa singulas earum species medicinas ponamus, atque auxilia, quibus prædictæ compleantur res generalis intentionis: necnon qualitatem, & apertum modum vtendi eis. Medicina enim à modo dicta est, vt Isido. ait. Et primo circa cordis confortationem. Completur autem cum his, quæ habẽt ipsum tripliciter confortare. s. substantialiter, accidentaliter, & vtroq; modo. Substantialiter cum his, quæ restaurant eius substantiam, & spiritum eius, quę calorem multiplicant; quibus restauratis, vt organis virtutis, & substantijs proprijs, ac propinquis; virtus restauratur, & confortatur; & tales sunt cibi, & potus, cordi appropriati. Appropriati cibi quidem sunt, qui sunt placidi in odore, delectabiles in sapore. qui etsi naturaliter non sunt tales, artificialiter cum aromatibus, & sapidis condiantur. & sint facilis digestionis, paucarum superfluitatũ, multi, & boni nutrimẽti, quales sunt carnes sasianorum. perdicum, pullorum. gallinarum, auicularum paruarum, & montanarum; & aqua carnium ipsarum, seu succus ipsarum per decoctionem in duplici vase tractus; hędorum, & biennis arietis, seu annualis agni, & castrati. Hepata gallinarum pinguium, & iuuenum; vitelli ouorum recẽtium, gallinarum, perdicum, & sasianorum sorbiles, vel serosi, Et panis mundus, qui bonum generat sanguinem. Inquit enim Ioannitius, bonus cibus est qui bonum generat sanguinem opere, & commistione, qualis est panis mundus. caro annualis agni, & piscium mediocriũ magis mobilium, & minus pinguium, & squamosorum, proprie marinorum, & petrinorum. Porus quoque vini subtilis clari in substantia, incolore rubei, vel subrubei, aromatici, mediocrem habentis stypticitatem, & placide in sapore. Inquit. n. Hip. in apho. facilius est repleri potu. s. tali quàm cibo. Accidẽtaliter vero ipsum cõfortant odores, & medicinæ, quæ contemperant eius complexionem, & substantiam vniunt, & sicut virtutem eius confortant, quæ expellunt nocentia, & corpus in vita conseruant. Inquit enim Hipp. virtutis vitæ est contraria repellere; & non recipere. Harum quædam sunt illud agentes à proprietate, vt est terra sigillata, charabæ, myrobalani, & similia. Quædam à complexione, quarum quædam sunt calidæ, quædam frigidæ. quędam siccæ, quædam humidæ, & quædã temperatæ, & quædam vtroque modo, vt infra dicetur. Et ex illis est rosa, & oleum eius. Inquit enim Gal. oleum ros. confortat. calefacta enim infrigidat: & infrigidata calefacit modo vtroque. quia substantialiter, & accidentaliter ipsum confortant cibi medicinales, & medicinæ cibales simplices, & compositæ. Simplices sunt, caro serpentis, lingua bouina, borago, endiuia, acetosa, & similes, quas infra sufficienter enumerabimus. Compositæ sunt, quæ ex prędictis componuntur cum aliquibus ex medicinis simplicibus infra enumeratis decoctis; & paratis, acquirentibus eis virtutem intentioni habitæ conuenientem. Virtutem autem cadentem subito, vt in syncopi expergefacerent irroratio, & aspersio cum forti impulsione, & iactu subito aquæ frigidæ actu, & proprie rosatę super faciem, & membra: & si fiet mistio muschi cum eo, quandoque confert. & quandoque confer miscere camphoram, sandalos, & similia secundum diuersitatem causæ, & modi. frictiones asperæ, ligaturæ dolorosæ, aurium tractiones, & euulsiones pilorum, strepitus, & clamores. Expergefactum autem viuificat offa ex pane calefacto in vino prędicto lymphato, cum aqua ro. vel bugloss̃e, de stillata prout exigit dispositio. Inquit. n. Gal. talis cibus etiam facit redditionem, & redditur cito; quia actu frigidum, & antequam calefaciat actu à proprietate cito in spirituum substantiam permutatur. membra quoque velociter nutrit. Omnium enim velociter, & multum nutrientium est maxime vinum. & dixit Gal. hoc virtutẽ viuificat, & confortat. Sed miscuit panem calefactum, panem quidem, vt eius nutrimentum, quod est facilis resolutionis firmum sit, & perdurans quandiu auferatur dispositio causans casum. Inquit enim Gal. quæcunque humidam. & liquidam consistentiam habẽt, nutrimentum dant cito dissolubile, vt in breui tempore alio opus sit; quæ autem duram, & solidam habent, multum tribuunt, & perdurant. Talem autem virtutem expergefactam, & viuificatam restaurant cibi, & potus prædicti; vbi hæc expediant. Talis autem expedientia à diuersitate causarum, & modorum causandi dependet, vt infra patebit. Secundo consistit specialis intentio circa abscisionem causarum specialium ægritudinum superius distinctarum. Exterior ergo auferatur, & permutetur. Interior quę propria est eius ægritudinis abscindatur. Et si quidem sit mala complexio pura, alteretur. Si cum materia replente, oppilante, vel coarctante, euacuetur, deinde si aliquid remanserit, alteretur. Inquit enim Galen. Manifestum est autem quòd facientium causarum dyscrasiam per euacuationem est sanatio; ipsarum vero dyscrasiarum, alterario sanatio est. Sic quidem intentio præmitteda esset primæ intentioni, vel rei, quæ circa cordis confortationem vertebatur eiusq; virtutis. Dixit enim Gal. oportet vnius cuiusque ægritudinis causam abscindere prius, deinde ad eam, quæ ab ea facta est ægritudinem peruenire, sed cum virtus, quæ in curatione principalis exitit, non subsistit, immo deficit, & cum deficit, oportet primo cor, & virtutem eius confortare tanquam in cura priorem. Et si non totaliter, propter præsentiam causæ, quoquo modo possibili iuuet. ab ea enim omnis prima intentio sumitur. nocumentum quoque est periculosius, & ad infetendam mortẽ promptius. Deinde oportet debilitatis causam abscindere, vel simul permisthione auxiliorum vtramque rem prosequi, vel vicissim agere. Est autem ipsorum auxiliorum permistio triplex, partialis, localis, & temporalis, vt supra monstraui. Hanc autem rem, seu intentionem complent medicinæ, & proprie cordiales, cibi quoque medicinales. Medicinarum autem cordialium, quędam sunt simplices, & quædam compositæ. Et simplicium, quædam sunt ex animalibus sumptæ, quędam ex terra nascentibus, quædam ex mineralibus; & ex istarum quibuslibet; quædam sunt frigidæ, quędam calidę, quedam siccę, quędam humidę, & quędam temperatę, & quędam solutiuę. Sciuisti enim supra, cum de consolatione medicinarum soluentium loquebamur, quòd medicinarum, quędam confortant tantum, quędam confortant alterando, & quędam soluendo. Frigidę ex animalibus sunt, os de corde cerui, & ebur. Calidę ex eis sunt corda, & proprię porci propter conuenientiam nimiam, caro serpentis, muschus, seta, & proprie cruda. Ex terrę nascentibus frigida sunt rosa, myrta; acetosa, coriandrum, acetositas citri, granata, & proprie acetosa, nenuphar, endiuia, sandalus, spodium, fex non adusta, matiana, & camphora. Calida ex eis sunt

Cordis confortatio triplex.

Cibi.

Potus.

Nota de oleo ros.

Aspersio aquæ rosatæ facta in facie releuat à syncopi.

Offa ex pane calefacto in vino lymphato expergefactã viuificat.

Nota de vino.

Diuisio medicinarum cordialiũ.

eis sunt doronigi, zedoaria, cyminum, zurumbeth, crocus, vterque been, xyloaloe, garyoph. enula, & ambo sunt mirabiles, melissa, & semen eius, macis, hasce, scebran, & semen eius, cubebe, acetosa, & semen eius, & cardamomum, quod n. heterogeneæ est naturæ, potest dici calidum. Frigida sunt folium, & cortex citri, spica, cinnamomum indum, damascenum, & garyoph. magnum, & calamenthum, iris, lilium, menta, ozymum, vtraque stœchas, sandaracha, lingua auis, magaleph, odor galliæ, & in summa omnia odorifera. Temperata ex eis sunt lingua bouina, & aqua eius. in cuius datione, vel decoctione sis audax cum cibis, & potibus, borago, charabæ, lacca, vsnea, & poma dulcia, & odorifera, & granata dulcia, & muza. Ex mineralibus vero frigida sunt corallus, margaritæ, lutum sigillatim, & armenum. Calida est ambra. Temperatæ sunt aurum, argentum, lapides pretiosi, & proprie hyacinthus. Siccæ sunt omnes præter lac, poma granata dulcia, endiuiam, linguam bouinam, boraginem, & nenupharem, quæ sunt humida. Ex resolutiuis vero quædam soluunt choleram, vt myrobalanus citrinus, tamarindi, & pruna muza, ex eis sunt violæ, succus rosarum, & aqua infusionis earum recentium. quædam phlegma, vt agaricum, myrobalani, chebulus, & emblicus, quædam melancholiam, vt epithymum, lapis armenus, lapis lazuli, myrob. indi, & bellirici, quædam phlegma, & melancholiam, vt stœchas, & polypodium, quędam humores adustos, vt myrob. nigri, & indi, senæ, fumiterræ. quem diximus esse de numero pretiosarum medicinarum. quædam fumum mũdificant à sanguine, & spiritu, vt melissa. quædam mundificant sanguinem, vt lupulus, capil. ven. endiuia, & similia. Hæc sunt simplicia ex quibus eligere habes, quæ tuæ intentioni sunt conformia siue alterare, siue digerere, siue soluere, siue vtrumque simul intendas. Etiam si aliquam ex quatuor ægritudinibus specialiter inspicias. Omnes namque conueniunt insimul; & in confortatione debilitatis, proprie: sed aliter vna, quàm altera: & vna est vni dispositioni, seu accidenti cordis proportionata, alia vero alteri. Debilitati namque appropriatus est crocus, spica, ambra, poma redolentia, & omnia temperata. Tremori vero bene; myrrha, vsnea, sandaracha, charabæ, doronigi valde, myrob. bibiti. Tremori vero à causa extrinseca, scilicet ex tristitia, & timore, endiuia, spodium, & emblici, calido. Et coriandrum, lacca, & cyminum, frigido. Lingua auis, & lac sicco. mumia, ameos, carui, muscus, ozymum, garyoph. conferunt tremori ex melancholia, & phlegmate cõmista. Calamenthũ iris, & sandali, conferunt tremori accidenti in febre; & aurum bibitum, & linitum. endiuia vero syncopi. Spodium ei; & proprie factæ ex effusione choleræ ad stomachum, vel à stomacho, bibitum, & linitum; lingua bouis, & magalef cum aqua mellis bibitum doloribus cordis, & melancholiæ animi, & ei qui loquitur solus aurum, & spodium melancholiæ, & timori de præteritis, & timori de futuris. Muschus melancholię ex solitudine. xyloaloes etiam, quia lætificat, ozymum, garyoph. enula, omnia poma, & acetosa, & omnia aromatica omnibus maxime si fiat ex angustia; & omnia aromatica proprie, vt est odor galliæ, & calamenthum, ireos, & ozymum super aspersoaceto, & odoratum, excitat syncopatum, & sanat eum. Compositæ sunt, quæ ex his componuntur. Et similiter si ægritudo sit instrumentalis, vt aperire, ẽuacuare plethoriam, & sanguinis abundantiam, quæ esse causa eius plurimum consueuit, intendas; vtere phlebotomia basilicæ dextræ. Et si repletionem vaporosam, & fumosam, quam tibi fumosa multum expiratio cum mentis turbatione ostendit, Complexio, ætas, & habitudo, & regimen præcedens; phlebotomiam sinistræ basilicæ celebrabis. Sed prædicta auxilia variabis, varietate ægritudinum, & causarum efficientium ipsas in fortitudine, & debilitate. In debilitate namque cordis approximabis leuia, in pulsu fortia, in tremore fortiora, & in syncopi fortissima adhuc si earũ causa est debilis, leuia; si fortis, fortiora; necnon si sit ex propria cordis passione, fortiora; si ex compassione, leuiora. Et tamen considerata materia, & dignitate particulari, quæ cordi est, omnia approximabis cum modo; & non subito, fortia, neque pura. Ait enim. Hippocr. multum & repente, calefacere, aut infrigidare, replere, aut euacuare, vel quomodolibet corpus mouere non oportet. Fallax enim est, & euacuatio naturæ insuaue. maxime vero debiliter, vt hic supponitur. Cum ergo in talibus ægritudinibus repletio ad euacuandum inuitet; quia debilitas virtutis prohibeat. partiatur phlebotomia tenendo medium. hęc enim Gal. edocuit, nec omittatur omnino, maxime cum repletio debilitatis causa existat. Item ait Aboal. amplius ea dare pura, quæ alterant; & maxime frigida; & quæ laxa faciunt, principalibus membris timorosum est in re vitæ. Ages enim cum simplicibus leuibus, & maxime in principio; & paulatim deuenies ad composita, & fortiora, vbi propria non sufficiant, vt excessus auxiliorum non sit succedens, auxiliorum effectiua paulatim proportio cum salute. hæc enim est operatio secundum sapientiam, præstat enim iuuamentum præter aliquid læsionis. & frigidis admiscebis calida, vt crocum, & garyophyll. propter calorem naturalem, & spiritum. Et calidis laxatiuis odorifera styptica, vt spicam, & mastichen, charabæ, rosam, & myrrham, quibus prohibeas confortando à facili resolutione, cui sunt parati, calorem, & spiritum. Si vero patiatur propter vicinitatem, vel communitatẽ membrorum, corrigatur dispositio membrorum vicinantium, & communicantium superiorum, prout superius diximus, & inferiorum, prout infra dicemus cum auxilio Dei, & si aliquid mittant, euacuetur, & quod remanserit, vel regenerabitur, deriuetur, & per interualla modici temporis expurgetur, deinde confortetur. Et ductus eorum, quibus superflua eorum consueta sunt expurgari aperiantur. Ipsumque cor recipiens confortetur, ne recipientes viæ stringantur; & quod influit repellatur, & si quid influxum est, resoluatur prout in cura catarrhi te scire fecimus; quorum auxilio talia complentur. Electarium seu medicinam huius superius habuisti. Tertio consistit specialis intentio circa considerationem modi causandi, qui cum sit duplex; vt dictum est, & diuersus, secundum eius diuersitatem, diuersis auxilijs est vtendum; oportet enim variare, & eligere omnia auxilia, tam confortantia, quàm abscindentia causam, & alterãtia; & vniuersale regimẽ; & ea adaptare vnicuique modorum, prout ratio exigit. Si ergo causentur tales cordis ægritudines primo duorum modorum dictorũ, omnia confortantia interius, & exterius approximãda, abscindentes causæ, & etiam alterantes debent declinare ad calefactionem, & humorum subtiliationem, rarefactionem corporis, & resolutionem, & attractionem materiæ caloris, & spiritus de centro ad circumferentiam corporis. Adhuc. si causa eius sit debilis, leuia, si fortis, fortiora: necnon si sint ex propria passione cordis, fortiora: si ex compassione leuiora. Regimen quoque in omnibus non naturalibus rebus, quod est quartæ intentionis, generaliter sit tale. Locetur autem patiens in domo, cuius aer sit temperate calidus naturaliter, aut artificialiter, cum ignis temperati accensione, suffumigijs ex spica, ligno aloes, gallia, & similibus, in qua etiam sternantur folia, & rami plantarum calidarum, & redolentium, vt citri, aranciorum, rorismarini, calamenthi, & aliarum superius nominatarum medicinarum. In cibis confortantibus ex prædictis sint medicinæ talis calidæ subtiliatiuæ, & aperitiuæ, mistæ, vel associatæ. Et sit eorum quantitas pauca sustentatiua, non resumptiua: vel solum viuificatiua concedas, & proprie vbi repletio ad syncopim perducat, quo casu oportet tantum viuificare virtutem, deinde ad remedia repletionis redire. Similiter & potus sit vini talis, quia subtilis, & clari, magis virtuosi parce exhibiti. Exercitia vbi sint possibilia temperata, & frictiones asperæ à superioribus ad inferiora extremitatum trahentes à corde, & spiritualibus ad circumferentiam corporis, atque cutem. Somnus & vigi-

Diuisio media. fol.

Medicina cordis debilitati appropriare.

De phlebotomia.

In secunda aphoris. 22.

In passionibus cordis ex repletione contingentibus.

De aere.

Potus.

lia

lia sint temperati, viciſſimque conceſſi, vt quòd digerit somnus, euaporent vigiliæ. Inanitio fit correſpondens virtuti. licet enim repletio inanitionem ſortem requirat, virtus tamen quæ tolerare, habet, & regulare, non aſſentit. vnde paulatim oportet agere, & illud cum frictionibus dictis reſpicientibus repletionem tertiæ digeſtionis, & ſecundarum venarum, & abſtinentia cibi, & potus repletionem reſpicientes primę digeſtionis, maxime ſi in humoribus non ſit putredo, qua exiſtente deſperandum eſt de infirmo, & proprie ſi in viſceribus eſt apoſtema, quæ ſufficiant, donec apparet robur in pulſu. Et tunc oportet clyſteribus vti reſpicientibus repletionem inteſtinorum, & primarum venarum. repletio enim locum non habet, ſed contentetur cibis, & potibus paucis, & ſubtilis ac reſolubilis nutrimenti in medio temporis, qualis diætat extenuariua diæta infra in primo de cura oppilationis hepatis, & quarto de regimine ſanitatis. Et cum ſubtiliãtibus, incidentibus, & diureticis notis propriatis, & in pauca quantitate oblatis, prout conueniunt ad ſuſtentandum, donec repletio educatur, non ad reſumendũ, & hora ſyncopis omnino ſint cibo priuati præter panem ex modo, vt ſuperius iam eſt dictum. nam vitificata virtute per illam ſtatim redire oportet ad diſpoſitionis, & repletionis curam cum euacuatione, nõ cum nutritione, vt in animæ accidentibus ſic regatur, vt ad iram, indignationem, & ſolicitudinem prouocetur. Si vero cauſentur per modum reſolutionis, & euacuationis, omnia prædicta in oppoſitum conuerrantur, ac etiam regimen, in omnibus quæ dicta ſunt. Alteretur ergo primo aer cum redolentibus ex herbis, plantis, foliis, & floribus frigidis, & ſtypticis, & proprie cum myrto, ſalicibus, cytonijs, & roſis, & ſpeciebus ſuperius nominatis, vt ſandalis, camphora, & irrorationibus aquarum frigidarum, vt aqua roſarum frigida, pluuiali, & odoribus frigidis ex aceto cum aqua roſ. miſtis, ſandalis, & camphora, & flabellationibus, & ventis. Exercitia, frictiones, calefactiones penitus omittantur. Iniungatur quies corporis, & animi. Cibus ſit ex prædictis, & electus ex ſolidis, & viſcoſis, mediocriter tamen, vt ex eis poſſit præualere virtus; vt eſt panis, & ſorbitiones factæ ex chondro, oua tenera, & teſticuli gallorum nutritorum ex lacte, cerebra porcorum ſufficienter decocta ex albo iure cum puluere coriandri, condita. Fructus ſtyptici, & pontici, vt cytonia, pyra, ſorba, meſpila, & ſimilia, non multæ quantitatis, cum noceant ſtomacho. licet humores inſpiſſent. Potus autem ſit vini aquoſi infrigidati, & cum aqua lymphati in principio cibi acceptum. & hoc propter dyſcraſiam; propter ſyncopim autem ſit calidum, ſubtile, & aromaticum, calefactum cum pane, vt citò reddatur propter materiam. & ſit vinum nigrũ groſſum, & ſtypticum, & breuiter quæcunque habent inſpiſſare. ita tamen quòd alterabilia ſint per naturam. Cum vero natura ſit debilis in alterando, & qualitas corporis minorata, ex prædictis cibis dare oportet parũ, & ſæpe. ſicut enim in prædicto modo caliditatis iplarum paulatim eſt digerendum, & euacuandum; ita in præſenti paulatim eſt renutriendum, & reſtaurandum. Vigiliæ ſint temperatæ. Somnus leuis, non profundus. Inanitio ſuperfluorum, & humidorum ſecundum quãtitatem aſſumptorum eſt vtilis, & prouocanda cum lenitiuis, & lubricantibus ante cibum exhibitis, & ponticis, poſt hanc, cum collyrio, & clyſteribus leuibus. Sed humorum, & humiditatum euacuatio, ſeu reſolutio eſt prohibenda omnino. Inducatur ad gaudium temperatum, vel remiſſum, & lætitiam, & ſpem futuræ ſalutis. Conuertitur vlterius ſpecialis ad accidẽtium correctionem, quæ ſunt plura ſecundum pluralitatem membrorum compatientium cordi, vt dictum eſt. Primo vicinorum ex propinquo, vt ſpiritalium, & ſuperiorum animalium colligatorum eis; quorum curam ſuperius habuiſti; & inferiorum naturalium vicinorum ex longinquo, quorum paſſionum (Chriſto duce) infra ponemus auxilia. Deinceps rememorabimur compoſitas medicinas proprias, & expertas ad ægritudines cordis dictas ſecundum vnamquamque cauſarum ipſarum ſuperius dictarum, incipientes à confortantibus, & primo ab odoramentis, eo quòd refocillando ſpiritus confortantur citius. Inquit enim Gal. qui celerius vult reintegrari, reintegratur odoribus.

De anima accidentibꝰ.

In paſſionibus cordis ex reſolutis aũ contingentibus.

Modus eibandi.

De medicinis ſimplicibus, & compoſitis ad omnes paſſiones cordis. Cap. 2.

GAlenus ait. ad primam autem omnium reddamus nunc ſermonem ægritudinum, qui ſimilibus innaſcitur. Eſt autem mala hæc cordis complexio talis. Et ſubdit. oſtenſum eſt enim in ſecundo huius libri, ſ. therapeutices, q̃ neceſſarium eſt genus ægritudinis huius, videlicet medico ad ſciendum. Et illud quidẽ, quod plurimũ eſt contingens, vt ſuperius dictum eſt, plerunque lædit. Cum enim non ſit bene terminabilis in corde ipſo, ſed plurimum extenſibilis cum calore, & ſpiritu ad totum corpus; omnia membra lædit læſione principij, ac euerſione eucraſiæ propriæ cuiuſlibet membri. Proinde neceſſarium eſt inueſtigari nunc, vt opportune ſanetur, & methodo: quæ eſt iam dicta à medicinis ſimplicibus dictis, & compoſitis, quæ ſequuntur incipiens. Odoramentum calidum conferens paſſionibus cordis à mala complexione frigida cauſatis. ℞. balſami tam, vel maioranam, folia citri, & pomum eius, & irrora vino, & ſuperaſperge puluerem gar. aut inuolue burſam ſcarlati in eis, & odorentur. Aliud frigidum conferens paſſionibus cordis à calida dyſcraſia cauſatis. Rec. roſarum, ſandalorum, margaritarum, cymarum myrti. irroretur aceto, & camphora; & quandoque irroratur parum vini odoriferi. Et ex ſimilibus eſt aqua roſ. ſola. Aliud calidum fit ex garyoph. nuce muſc. cypero, thure, foliis lauri, & gallia muſ. cuius odore epilepici excitantur, calamenthum, treos, & alharam, quæ cum irrorantur aceto, & odorat ſyncopizatus, ſanatur. Et ex illis eſt pomum confectum ex eis, & ambra, & muſcho, prout in ſoda dictum eſt. Et gallina aſſa cum illis frixa, & odorata. Et aqua florum aranciorum, & citrorum. Suffumigationes fiant in frigida cauſa ipſarum, ex confectione hieræ, quàm Nicolaus in antidotario ſuo deſcripſit. Aliud ad idem fiat ſuffumigium ex auiculis cyprianis, quæ ſunt. Rec. ambræ, drach. i. ligni aloes, vnc. ij. muſchi drach. j. carbonum de palmitibus vitis, gummi arabici, an. drach. ij. gallia muſc. & lignum aloes conuertatur in carbones, & cum aqua roſ. diſſoluantur omnia ſimul & glutinentur, & informentur auiculæ; quarum vna ſuper prunas ponatur, & ſuffumigetur camera. Et ſunt qui ſuffumigant ex ligno aloes, madefacto in vino ſolũ, & eſt bonũ, & ſuaue, cuius odorem diligunt principalia, ſicut dixit Abuhali. Aliæ fieri poſſunt ex prædictis frigidæ ad eas ex cauſa calida. Sunt autem non frequenter approximandæ, & propriæ ſuffumigia; immo raro ſicut ſupra in ſoda te fecimus ſcire. ſuffumigia. n. replent, & diſſoluunt cerebrum inflammando ipſum, & ſpiritualia omnia cum ſuperfluunt. Inquit Heben Meſ. ſyrupi ex inuentione noſtra de ſucco acetoſæ, & ſucco macianorum, & de ſucco alleluiæ conſerunt pulſui, & tremori, & omnibus paſſionibus cordis calidis, & proprijs. Et ex illis eſt ſyrupus acetoſus diarhodon. Paſſionibus vero eius frigidis, & cauſatis ab oppilatione, ſeu repletione receptaculorum ab humoribus groſſis, & viſcoſis difficilis eradicationis, oxymel ſimplex, & ſquilliticum. Item trochiſci de camphora ad pulſum cordis, & tremorem calidum, & febrem extinguunt, & confortant deſcriptione Almanſoris. Rec. ſpodij, ſeminis cucumeris, & citruli, ſcariolæ, portulacæ, roſ. ſandali albi, ana partes æquales, & pro vnoquoque pondus ex quibus cum ſucco macianorum conſperſis, & croci drach. j. fiant trochiſci aur. s. de quibus quaque die tribuatur vnus vſque ad duas hebdomadas. Item lac, de quo extractum eſt butyrum eſt fortius. Item pruna nutrita aceto, vel agreſta, ſunt cibus conueniens. Item trochiſci de ſpodio ad pulſum, tremorem, & ſyncopim ex caliditate

Odoramentum calidũ.

Aliud frigidum.

Aliud calidum.

Auicula cypriana fiũt hoc modo.

Documentum.

Syrupi conducibiles.

Trochiſ. de camphora.

Trochi. de ſpodio.

tate

tate fluxuum,& choliricam paſſionem,melancholiam, & tremorem ſecundum diem. ℞. ſpodij drach.x. roſatũ albarum drach.iij.ſeminis acetoſæ,portu granorum coriandri infuſorum in aceto, & torrefactorum, myrtillorum,ana drach.vj.pulpæ ſumach drach.ij.ſ. amyli,aſſæ, berberis, galangæ, ana drach.ij. margaritarum, corallo. rub.ana drach.j.oſſis de corde cerui drach.ij.ſandali albi drach.j.gummi arabici drach j.ſ. confice cũ ſucco agreſtæ, & da cum aliquo rob. ſtyptico, & ſucco bugloſſæ.

Trochiſ. muſchati. Item myrob.conditi ſecundum modum noſtrum. Item trochiſci muſchati, & de xyloaloe conferunt eis ex cauſa frigida, quorum confectio eſt ſecundum eundem. Rec.maſtich.ſpicæ,xyloal. cinnam gary. gallæ muſch. cubebæ,cardamomi maioris, & minoris, corticis citri, omnium pondus,aur.j ex his omnibus cum vino odoriſero aſperſo fiant trochiſci. Conferunt etiam ſyncopi magnæ,& paruæ.

Potio confortans cor. Potio confortans cor,& tremori,& ſyncopi calidæ,& frigidæ. Rec.bugloſſæ puluerizatæ,aur.j. diſtempera ad frigidam cum vino, & ad calidam cum aqua roſ. & da hora ſomni noctibus continuis. Item garyoph. maſculorum, puluerizatorum drach.j. ſumach. diſſoluta in xij aur. lactis dulcis in ieiunio,valet ad frigidam. Item theriaca,mithridatum,confectio de muſcho dulcis,& amara,emẽdant cordis frigiditatem, & humiditatem cerebri, & ſtomachi,& conferunt paſſionibus eorum frigidis. Diambra quoque electarium de gẽmis, confectio de xyloaloes, confectio quoque alchermes,& electarium Sabor Reg. quorum deſcriprionem in antidotario noſtro poſuimus.

Nota iſtud experimentum de corde porci. Et ex expertis ſecundum nos eſt, vt aſſumatur cor porci, ſicut aſſumitur de thorace eius cum ſanguine ſuo, & ex gar. maſculis pomocetur, & aſſetur ſufficienter lento igne. deinde comedatur,& ſuperbibatur vinum ſubrubeum clarum, odoriferum, temperatum, & lymphatum cum aqua bugloſſæ, valet autem ad paſſiones cordis frigidas,& calidas cum aromatibus frigidis,vt ſunt roſæ ſandali, magazire, & vino albo ſuperbibito cum aqua roſata lymphato. Et confortat cor,à proprietate,nutrit. Dixit Abuhali. Cerebrum hominis,cerebrum galli,pulmonem pulmo vulpis. Stomachum, ventres gallinarum, & pelles interiores ipſarum. Hepar.hepar adip Renes,renes hædi. Veſicam,veſica muſtellæ. Neruos,nerui nutriunt, & confortant,& ſic de alijs. Nutricatio enim,& confortatio fit à ſimili,vt dixit Gal. cum ait,vnaquæque ſpecies animalis ſimili totius ſubſtantijs, & proprietatibus alimento nutritur: vt homo ex pane,& carnibus,canes ex oſſibus. Equi ex paleis, Turdi ex hyoſciamo, Coturnices ex elleboro,& ſic vnaquæque ſpecies proprium alimentum, vel cibum,& vnumquodque indiuiduum, atque membrum propriũ cibũ habebit,quod videtur innuere, & approbare Abuha. cum dixit, q; vnicuique corporum, & vnicuique membro ineſt proprietas, vt ab vna medicina patiatur, & non ab alia.

Epithema cordiale. Epithema confortans cor debile,& corpus ex malitia complexionis calidæ: conferens tremori calido cum febre,quod dixit Archige. ℞. ſandali,magaziri,ſpodij,ana drach.ſ. ſummitatum myrti, coriandri ana drach.iij.roſ.ſeminis endiuiæ,& acetoſæ,ana drach. iij. macis.ſcrup.j.croci.ſcrup.ſ.aquæ roſ.quod ſufficit. Et quandoque additur camphoræ. ſcrup.j. cum diſpoſitio exigit, & exceſſus caloris in ea,non veri frigoris,intinge pannum lineum ſimplicem, vel de ſerico albo,& ſupra cor frequenter appone. Et ſi apparuerit ſiccitatis exceſſus,adde parum ſucci pomorum dulcium, vel bugloſſæ, vel lactis.

Aliud conferens tremori. Aliud conferens tremori ex frigida cauſa. Rec. macis.garyoph.vſneæ,charabæ,ana drach.ſ.ameos,cardi,aniſi,ana vnc.j.tertiam partem,xyloaloes,ambræ,muſchi,an.ſcrup.j. croci.ſcrup.ſ.ſucci bugloſſæ,aquæ roſ.& vini odoriferi,ana vnc.ij. Tepefiant, & infundatur tela ſerici rubei duplex, & ſuper cor apponatur ſæpe.

Aliud ex inuentione propria. Item aliud ex inuentione noſtra conferens omnibus diſpoſitionibus eius frigidis. ℞. ligni aloes,ſem.ozymi,garyo. ſe.meliſſæ, ſem.linguæ bouinæ, ana drach.ij. florum citri,ſampſuchi,ana drach.j. garyo.charabæ, corallo.rub. an.drach.j.ſuc.linguæ bouinæ,vel aquę eius,& vini odoriferi,ana quod ſufficit. Terãtur omnia,& conficiantur, & miniſtrentur modo prædicto: ſunt enim ſana,& experta etiam ſi per modum ſacellationis approximentur. Ioannitius. emplaſtrum conferens tremori,& ſyncopi calidis. ℞. ſpodij, ſandali, ana drach.ij. calamenti, ireos, endiuiæ,ana vnc.j.coriandri drach.ij.croci. ſcrup.j. fari. hor.vnc.j. confice cum ſucco acetoſellæ, & aqua roſ. & modico vini odoriferi. & confert etiam febri,& miniſtretur ſæpe innouando. *Emplaſtrũ conferẽs tremori.& ſyncopi.* Aliud ad frigidum ſm eundem. ℞. caſtorei drach.j. macis,xyloaloes,ameos,cubebarum, ana drach.ij.cymini,linguæ auis, ana drach.ſ. charabæ, doronigi,ana drach.j. croc.garyo. ana drach.ſ. Confice cum ſucco ozymi,garyo. & vino odoriſero,& emplaſtra ſuper pectus,& eſt ſanum. Linimentum Andromachi ad idem. Rec.ſandali,calamen. ireos,ambræ,ana. Et tere ſubtiliter.confice cum aqua bugloſſæ,& pomorum,& oleo roſ. & cera,& lini ſuper pectus. Confert debilitati, & tremori calido, & frigido, propriæ ſi conficiantur cum oleo nardino, & ſanabitur,(ſi Deus voluerit.)

De cura titillationis pulſus,& tremoris cordis. Cap. 3.

GAlenus ait. titillationem vero cordis,ideſt pulſum, & tremorem plurimum ſanis iuuenibus reperi euenire. & hoc abſque manifeſtis accidentibus. ſed cum hęc quibuſlibet contigerint,ſanguinis detractione iuuãtur, maxime ſi ſubtilibus diætis aſſueſcentur. hæc enim duo ſanguinis multitudinem replentem,& oppilantem, & coarctantem educunt. Atque ſi cacochymia,quæ ægritudinem operatur cum multitudine fuerit, facienda eſt minutio de baſilica. hac autem non potente fieri,illi proportionale aliquid, puta prouocatio menſtruorum mulieribus, & prouocatio hæmorrhoidum in viris. Neutra vero fieri potente, fiat ſcarificatio crurium, & ventoſatio. Si vero non fuerit cum multitudine,purgandi ſunt cum pharmacia humorem contriſtantem educente. hæc enim propria eſt cacochymiæ.& ſubdit,multitudo extenuatiua corrigitur, ſed in longiori tempore, quàm euacuatione manifeſta iam dicta. Decoctio ſoluens humorem calidum,& choleram de corde, & vicinis membris, & confortans ipſum in omnibus diſpoſitionibus ſuis. ℞. aquæ fructuum,lib.ſ.bulliant in ea pulpæ tamarindorum,cheiron vnc.j.pulpæ myrob.citrinorum vnc.ſ.croci, grana v. macis drach.j. & dimittantur vſque mane. tunc vero colentur,& colaturæ rhabarb. drach.j.addatur,quod puluerizatũ reſideat prius in ſucci roſarum vnc.ſ.& detur vbi oportet,& eſt archidia. Alia ſoluens humorem phlegmaticum, conferens paſſionibus eius,& eſt Serap. ℞. hyſſopi, mentæ,calamenti,meliſſæ, ana drach.j. radicum lilij vnc.ſ. linguæ auis vnc.ſ. ſpicæ,cinnam.ana drach.j.acetoſæ vnc.ſ.polypodij vnc. ij. Bulliant in aqua boraginis,vel bugloſſæ quãtitate ſufficienti. Deinde colentur,& in parte ſufficienti bulliant pulpæ myrob.chebu drac.j.& ſuperaddatur aga. puluerizati drach.ſ.zucch.roſ. noui,vel reſidentiæ eius,vel geleniabin vnc.j.& detur in aurora. Decoctio de epithymo ſecundum inuentionem noſtram confert prædictis paſſionibus,ſoluendo humorem melancholicum, dicta in antidotario. Item decoctio de ſumoterræ etiam prædictis paſſionibus confert cauſatis ab humoribus, & fumis aduſtis, & oppilationibus proprijs cordis, & aliorum viſcerum, educens cum facilitate ipſos.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad cerebrum. Cap. 4.

GAlenus ait. diſcretæ naturæ cerebri facile multas generant ſuperfluitates, ex quibus nocumenta fiunt ſubiectis organis ad quodcunque ipſorum vertitur ſuperfluitas. Iudæi decoctio educens choleram,phlegma,& melancholiam, cum facilitate confortans cor,& omnia viſcera, & conferens prædictis paſſionibus cordis ex cõitate ad cerebrum patiens,ex frigiditate,oppreſſum

ſum epilepſia, melancholia, vel mania, vel catarrho frigido. Rec. ſtœchados, meliſſæ, hyſſopi ana drach.j. ireos vnc.j. coriandri præparati vnc.s. cubebarum drach.j. ſpicæ drach.s. Bulliant in aqua cicerum: deinde colentur, & in colatura bulliant polypodij drach.ij. Et diſſoluantur aga. puluerizati drach.j. pulpæ myrob. citri, chebulorum, & indorum, & iterum colentur, & colaturæ addatur rhaued ſceni drach.j. & detur mane, eſt enim ſana, & experta, & neminem decipit vnquam. Et ſunt aliqui, qui addunt hieram, & proprie cum ex communitate ſeu compaſſione ad inferiora membra nutritiua, vt eſt ſtomachus, hepar, & ſplen, & viarum ipſarum ad cor: & ad putrefactionem ipſorum, & vlcera, & etiam expulſiones, vt renes, veſica, & matrix, quorum prędicta compaſſione, cor paſſiones incurrit. Abuha. lutum ſigillatũ ſumptum, & retentum in ore prohibet catarrhum calidum ad ſpiritualia, & ſpica frigidum; & etiam linitum extra cum oleo roſ. Item grana papaue. albi, cõtrita cum zucch. al. & retenta in ore, & retinent catarrhum acutũ, & ſalſum. Et diacodion, & loch eius, ſimile operantur, & thus album retẽtum in ore, frigidum. *Sacculus.* Sacculus confortans cerebrum, & retinens catarrhum frigidum—. Rec. ſandarachæ, thuris, pulegij, ſpicæ, & ſalis communis, ana vnc.s. ſpicæ drach.j. ſi calidum ſit loco pulegij, ponatur myrtus, & ſandali.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſtomachum. Cap. 5.

INquit Gal. antiqui os ſtomachi, cor, ſemper appellare conſueuerunt. Compatitur enim patienti cor valde, & principalia reliqua, et totum corpus cor, quod propter alligantiam eius ad ipſum in arterijs cerebrum in duabus neruorum partibus, & propter alligantiam in venis, & neruo ſubtili, & proinde totum corpus, & maxime cum ei miniſtret in re nutrimenti. Inquit proinde Abuhali. ſtomachus eſt membrum, cuius cõitate patitur totum corpus. *Saccellus ad ſtoma.* Modus ſaccellorum, quibus vſi ſunt antiqui, & habentur nunc in vſu confortãtium ſtomachum, & infrigidantium, & prohibentium effuſionem humorum calidorum ad ſtomachũ; ac mordicationem inducẽtium, à qua cõpatitur cor cũ incurrit cardiacam, eſt talis. ℞. cymarum rubi, ſoliorum vitis ſylueſtris, roſarum cum ſtypitibus cymarum, myrrhæ humidæ, ana vnc.j. ſandali, ſpodij, ana drach.ij. bulliant in aqua roſ. & ſucco cytoniorum, cum modico vino pontico, & tepidi applicentur frequenter ſuper ipſum. *Emplaſtrũ.* Emplaſtrũ ad idem. ℞. ſandali alb. roſ. ſpodij, lenticularum aquæ, ana vnc.j. terantur, & conficiantur cum oleo roſ. & cera, & aqua fabrorum, & emplaſtretur. *Saccellus ad varias ſtom paſſiones.* Receptio ſacellorum confortantium ſtomachum, alterantium dyſcraſiam eius frigidam, & prohibentium effuſionem humorum ad ipſum, & conferentium nauſeæ, vomitui phlegmatico, ſingultui, & oxyrecmiæ, ventoſitati, & cardiacæ, & ſyncopi vitio ſtomachi. ℞. mentæ ſiccæ, abſinthij, ſampſuchi ana vnc j. ſpicæ drach.ij. maſtich. galangę, macis, garyoph. galliæ muſch. nucis muſch. cardamomi vtriuſque ana drach j. corticum citri ſicci vnc.s. corticum thuris, ana drach. j. s. bulliant in vino pontico cum ſucco cytoniorum, & calidi ſufficienter applicentur ſępe ſuper ipſum. *Emplaſtrũ mobile, & facile.* Idem operatur cerotum ſtomachicum. Gal. Emplaſtrũ de maſtiche liquefacto ſimplici ad idem, aggregat enim in ſe proprietates quatuor in cura ſtomachi plurimum neceſſarias. ſ. aromaticitatem, ſtypticitatem, & temperatam caliditatem, & liquefaciens phlegma in ipſo. Et modus eſt, quem Rabi deſignauit. accipe maſti. albam, & groſſam pinguem, & diſſolue eam in lamina ferri ſupercalefacta, & malaxa manibus, & extende in forma manus, & applica. Dixit quoque, q; ſuccus maioranæ, & bugloſſæ, cum gar. tritis, vt alcohol, multum valet in tremore, ſaltu, cardiaca, quod cafatan dicitur. Et ſi quidem cauſa prædictarum paſſionum cordis ſint vlcera ſtomachi, & bothor; curentur cura propria, quæ infra dicetur. Gal. ait. vinum cum pane ſtomacho ieiuno E ſumptum prohibet curſum humorum ad ſtomachum. *Prohibentia curſum humoris ad ſtomachum.* Sed ſi quidem ſint cholerici, ſit vinum debile ſtypticũ, & lymphatũ: Si vero frigidi, & phlegmatici, ſit vinum ſtypticum, & aromaticum, purum, non fumoſum, vt vernacia, & græcum, & vinum piſſotiæ: & vina quoque aromatica, & acetoſa in calidis operantur idem. Et ſyrupus de menta in frigido, & ſyrupus de agreſta in calido, & diacytonitem in vtroque, & melicratum conditũ noſtrum, & tragea ex aniſo, carui, gar. mace, galãga, cardamomo, & zucch. Et decoctio haſce fin noſtram inuentionem confert prædictis paſſionibus cordis cauſatis vitio ſtomachi ex indigeſtione, educens humorẽ phlegmaticum, & ventoſitatem hypochon. diſſoluit. Puluis Serapionis ad ſtomachi, & hypochondriorum ventoſitatem. ℞. ameos, ſem. apij, ana drach.v. gar. maſtic. thuris maſ. ana drachm. vij. radicum ſquinanthi, coſti, ana drach.iij. naſturcij torrefacti drach.xxx. extenuat, & confortat. Idem operantur commouentia eructationẽ, F ex quibus ſunt origanum, folia mentæ, aniſum, carui, calamenthum, mẽta, ameos, galanga, maſtiche, & gar. qui ſunt proprij in hoc caſu. prout dixit Abuha. Raſis. Emplaſtrum ad apoſtema ſtomachi, & hepatis, cuius communitate patitur cor, cum eſt antiquum, & vbi non eſt caliditas. ℞. ſęnugræci, ſem. lini, caul. & carpobalſami, ana drac.v. cordumenti, ireos, amygdalarum coſti, myrtæ, ſpicæ, cyperi, ana drach.v. bdellij, ſubalbidi drach.vij. ſtyracis liquidæ drach. iij. naſturtij drach.ij. aromatici, ceræ citrinæ, adipis anatis, omnium, ana drachm.iij. olei chamæmelini drach.xx. deinde aggregentur, & emplaſtrẽtur cum eo. Aliud ad apoſtema ſtomachi, & hepatis cum non eſt antiquum. Rec. ſęnugræci, ſem. lini, anethi ſicci, violarum ſiccarum, chamæmilæ ſiccæ, althææ ſiccæ, maſtich. ana drach.v. ſpicæ, cyperi, ſquinanthi, calami aromatici, ana drach.vj. ceræ drach.vj. olei chamæmeli. drach.xv. omnia aggregentur, & fiat emplaſtrum. Ariſt. grana granarorum muzorum, & acetoſorum in G cibo, & poſt, ſumpta; vel ſuccus eorum in cibis, & ſalſamentis; aut ſyrupus ex eo factus prohibet corruptionem fumoſam in ſtomacho ciborum, & potuum, quæ cauſa eſt cardiacæ paſſionis. Nicolaus. diacinnamomum, & diacyminum, prohibent corruptionem acidam cibi, & potus, quæ cauſa eſt paſſionum dictarum cordis. Dixit Gal. hiera picra confortat ſtomachum, cor, & cerebrũ, & hepar, & putrefactionem in eis corrigit, quæ paſſionum dictarum poteſt eſſe cauſa. Etiam ſi ex xyloaloe ſumatur drach.j.s. puluerizato cũ vino aromatico lymphato cum aqua ferri, remouet humiditatem putrefactam ſtomachi, & confortat ipſum hepar, & cor, generat lætitiam, & prohibet iram. Dixit Abuha. Et darſeſecham lætificat putrefactionem, & emblici conditi. Et naſturtium putrefactionem vacuitatis ventris, & cinnamomum, in alijs partibus exiſtentem. Idem operatur oxymel ſquillitricum, & acetum eius, & aqua mellis, & geleniabin, & ſolus aloes. Trazea confortans ſtomachũ: & prohibens aſcenſum vaporum, & fumorum, ad cor, H & cerebrum, ſecundum intentionem noſtram. Rec. coriandri præparati vnc.ij. ſeminis meliſſæ vnc.s. cinnamomi electi vnc.j. zucchari tabarzet vnc. iiij. puluerizentur, & miſceantur. Doſis cochlear vnum poſt cibum non ſequente potu. & ſana, experta. Idem tryphera ſarracenica Nicolai, & noſtra operatur. & electarium noſtrum lætificans, & confortans capitulo de melancholia dictum. Et omnia ex cibis, & fructibus ponticis poſt cibum ſumpta—.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad hepar. Cap. 6.

DIxit Gal. hepar vnum ex principalibus membris exiſtit. Eſt enim fons, & minera naturalis virtutis ſanguinem generantis, a quo venæ originem habẽt, quibus ſanguis ad totũ corpus diſtribuit, & ſingula membra renutricationis gratia, & generationis ſpirituum—. *Quo nãmo do hepar te-* Quapropter ſapiẽs natura ab ipſo venam magnã chylis *vocatam*

non corpus nutriat.

vocatam extraxit, quæ tranſiens per ſubteriora aſcendendo dorſi imbibitur in dextrum ventriculum cordis, à quo pro parte tranſiens tranſcolatur, & purus in ſiniſtrum ventriculum eius conuertit in ſpiritum. Et reliquum eius informationem recipiens ibidem nutrit corpus eius, ac tranſiens per venam de dextro cordis aſcendens ad corporis ſuperiora, vt caput nutriat. Et ipſa proinde nil mirum, ſi illi grauiter patienti compatiatur cor. Alligatur enim vena ipſi, & ea mediante ab ea recipit ſanguinem pro alimenti materia ſui, & generationis ſpirituum, quibus virtus eius, & aliorum membrorum irradiantur: cum quo etiam mittit quandoque melãcholiam, & fumum cordi, paſſiones inferentem prædictas propter communitatem remotam. Syrupus de endiuia, remittit hepatis inflammationem, & oppilationem corrigit. Et trochiſci de berberis, & remittunt hepatis inflammationem eius multiplicantem fumum, & vaporem petentem cor, & cerebrum, & confortant ipſum. Et triaſandali, & cerotum de ſandalis, & rhabarb. cum ſucco roſ. & aqua lactis, decoctionis ſenæ, mundificat ab ipſo choleram, & vſtiones: phlebotomia ex baſilica dextra minuit repletionem eius, quia paſſiones cor prædictas pati contingit.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſplenem. Cap. 7.

Splenis eſt. cura.

INquit Gal. ſplen eſt membrum ad hoc generatum, vt ſemper fœces ſanguinis attrahat, & de eis hepar mundificet, quibus non mundificatis ſanguis infectus melancholicis humoribus tranſit ad cor, & cerebrum, & tales paſſiones cauſabunt, atque timorem, maniam, & melancholiam. His autem, quæ rectificant ipſum, confortant, vt ſanguinem à ſuis mundificet fœcibus eſt vtendum. Dicetur autem in capitulo de cura ſplenis, (ſi Deus voluerit,) qui ſit benedictus.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina. Cap. 8.

AIt Gal. Repletio ſecundum ventrem ſuperiorem ad vomitum, euacuetur. Quæcunque vero ſecũdum partem inferiorem, eius ſubductione, proprie collyrio, vel clyſteri. Inteſtinorum quoque repletio, & ſi ex vẽtoſitate fuerit, curetur cura inflationis, & colicæ, quæ infra dicetur. Et ſi ex fecibus ſiccis, humidis, lubricis, & mucilaginoſis. Similiter, ſi ex vermibus, cura propria, quæ dicetur. plurimũ enim prouocant ſyncopim, & tremorem, epilepſiam quoque, & ſubeth, & ſtuporem fumum mittendo venenoſum ad cor, & ad cerebrũ, mordicando inteſtina, & ſtomachum. Abuha. dixit hora comedendi eſt cum aderit fames. cum vero aderit, non toleres eam, quoniam tolerare famem ſtomachum putridis replet humoribus. Gal. ait, illud eſt, ſi hepar de bono ſanguine minus, quam ſibi expediat, habet, & de malo plurimum, & quandoque choleram ſuperfluentem immittit, quæ eſt cauſa morſus eius, ex quo paſſiones cordis prædictæ ſequuntur. Et quandoque eſt phlegma mittens frigidum vaporem ad ipſum plurimum, à cerebro miſſum, vel in ſtomacho concretum. Quod ſi plus non habeat de bono, nec de malo, nihil illi remittit: quia in famem ſyncopalem deuenit. Cibus ergo illico eſt cum aderis, exhibendus. Et vbi non habeatur, & ſyncopis timeatur, panis infuſus in vino puro eſt tribuendus in frigido, & phlegmatico, & [illegible] in cholerico; miſto, ſeu lymphato; vel aliquod rob. ſtypticorum, puta granatorum, cytoniorum, vel agreſtæ: & vbi iam cucurrit humor repletus eſt ſtomachus ante cibum, vomitu educatur vel aliquo ventris ſubductiuo, & lubricum faciente præmiſſo, ſicut Gal. oſtendit, & Abuhali.

Nimia fames nat.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina, & ad os ſtõmachi. Cap. 9.

AVerrois ait. theriaca, & philonium ſunt conuenientes in ſedatione doloris ſtomachi, colicæ; & reliquorum membrorum. ex quo poſſunt euenire ægritudines cordis prædictæ, & propriẽ vbi cauſam eius imprimentẽ non poſſumus præauferre. Conueniunt enim vtrique cauſæ imprimẽti, & percipienti, ac cõfortat cor. ſed theriaca reſpicit cauſam imprimentem magis, philonium vero percipientem. Et ſi quidem earum cauſa ſit vomitus, & cholyrica paſſio, curetur primo. prout Hipp. dixit. Inquit enim vomitus vomitu: fluxus fluxu: vomitus fluxu: fluxus vomitu, & vterque ſudore curantur. Secundo confortantia cordis miniſtrentur quæ dicta ſunt.

De cura paſſionum cordis, ex fluxu ſanguinis mẽſtruorum, & hæmorrhoidarum. Cap. 10.

HIppocrates ait. in fluxu muliebri ſpaſmus, & animi defectio malum. Quod approbans comment. ait. In fluxu ſanguinis plurimum deficere conſueuerunt. Ait quoque Abuha. ꝙ ex matrice accidit præfocatio, quæ eſt quidam ſpaſmus cum ſyncopi; & illud apud retentionem menſtrui, vel etiam ſpermatis. quibus volens curam apponere. Hipp. ait in apho. Mulieri menſtrua ſi voluerit retinere, fitiam maiorem mammillis appone. Abuha. autem ſecutus eſt eum dicens. Phlebotomiam de ſuperioribus partibus deriuabis euacuando, ipſamque inſtitis fortiter ſtringas. Ingroſſantibus, & ſtypticis cibabis demum, & fomentabis, emplaſtrabis, epithemabis, applicabis, & impones collyria ex ſtypticis, & ponticis conglutinantibus, ac quæ dicuntur appropriatis; vt eſt ſcoria ferri ſumpta cum aqua arnogloſſæ, vel emplaſtrata; licet conceptioni præſtet impedimentum. Et ſolatrum hortulanum ſuppoſitum ſtatim ſtringit, & ſimiliter hæmorrhoidarum fluxum. Ex his autem, quæ in ſtringendo fluxum menſtruorum, & hæmorrhoidum ſunt efficacia, & experta, ſunt trochiſci noſtri de charabæ, de terra ſigillata. Paulus quoque dixit lutum ſigillatum non eſt medicina magis abſcindens ſanguinem, vndecunque fluat. Inquit quoque Hipp. in aph. Muliebria educit ex aromatibus calefactio. Qualia ſunt ſpica, gallia, folium, crocus, & herbarum aliquæ, vt calamẽthum, pulegium, ruta, marrubium, abſinthium, ſauina, & huiuſmodi. Abuhali autem phlebotomia ſaphenæ, vel venæ, quæ ſub poplite eſt, ac ventoſatio inguinum prouocat menſtrua, & fluxum hæmorrhoidum; & appoſitio ſanguiſugarum in pudico eſt conueniens. Abuhali ait. collyria ex bryonia, pane porcino, elleb. pulpæ colocynthidos, felle taurino inuenta; & collyria ex opopanace, ſerapino, ammoniaco, vel puluere euphorbij cum ſucco rutæ coto infuſo prouocat menſtrua, & ſanguinem ex hæmorrhoidibus; & leuiora eis ſunt radix althææ, fẽniculi, ſiſamum, & fẽnugræcum. Et ex mediocribus vrticæ folia, & mercurialis, & herbæ confortatæ, & aloe ſuppoſita, abſinthium, & nigella, & rubea tinctorum bibita, & ſuperpoſita. acquirunt enim hæc omnia ſanitatem in paſſionibus cordis, & aliorum membrorum, quæ ex retentione menſtruorum, aut hæmorrhoidum, vel ſuperfluo fluxu proueniunt, ſubſequentibus aromatibus notis, & cordialibus (ſi Chriſtus voluerit.) Philonium Perſicum deſcriptione filij Serapionis valet ad ſanguinis eruptionem ex menſtruis, & hæmorrhoidibus, & prægnantibus, quibus deſcendunt menſtrua; & ventoſitatibus, quæ in matricibus fiunt; & cõſeruat embryonem in ventre matricis, ſed eſt ex vltimis, quia opiatum. Rec. pip. alb. ſem. hyoſciami al. ana drach. xij. opij, terræ ſigillatæ, ana drach. x. croci drach. viij. vel v. euphorbij, ſpicæ, pyrethri, myrrhæ, ana drach. ij. caſto. drach. j. zedoariæ, & doronigi, margaritarum non perforatarum, & muſchi, ana drach. s. mellis colati, & ſpumati

in 5. aphoriſ. xxix.

mati quantum neceſſe eſt. potio ſit pondus drach.j.cum eo quod conuenit ex potibus. ſumma medicinarum eſt quindecim.

De cura paſſionum cordis ex retentione menſtruorum prægnantibus. Cap. 11.

DIxit quoque Gal. In conceptu os ſtomachi nocetur,nec mirum cum purgationes non exeant,quæ ſecundùm ſuperabundantiam redundant ad ſtomachum,& conſequenter fumum mittunt ad cor,& cauſa eſt paſſionum dictarum, quæ rectificatione regiminis, & vſu rerum confortantium ſtomachum, & cor emendantur.

De cura paſſionum cordis ex rarefactione pororum cutis ex ſua re diaphoretica per ſe, vel ex balneo, vel exercitio. Cap. 12.

ABuhali dixit,oleum myrtinum,ſuccus cytoniorũ, oleum omphacinum, de balauſtijs, & roſaceum inunctum exterius ſtypticitatem, ad denſitatem corporis poris acquirit rarefactis ſuperfluè. Et quibus reſolutio corporis occulta ſenſui manifeſta cum ſudore diaphoretico per ſe, vel balneo exercitio ſuperfluo euenire contingit, ex quibus paſſiones cordis dictas quandoque euenire vidiſti. Oleum ex inuentione noſtra ad ſudorẽ diaphoreticum. Rec.roſ cum ſtipitibus immaturarum drach.xx ſanda.balauſtiarum,ana drach. x.gallarũ drac. iij.cymarum myrtæ drach.j. Oia coquantur in aqua pluuiali;lib.ij.quouſque ad iij.partem reducantur,deinde colentur,& colaturæ addatur olei roſ. lib.s. Et iterũ vſque ad aquæ conſumptionem. Poſt vero oleum ſeruetur,& eo vngatur cum opus fuerit,ſpina, pectus, pulſus, hypochondria. Et emplaſtretur ſuper extrema, raſura cucurbitæ,vel mittantur in aquam frigidam, & da zucch.roſ. cum aqua frigida,vel aqua ſeminum cõium. Sed vbi frigiditas extremorum apparet perdurans, & pulſus debilitas, & corporis vniuerſi,à fortibus infrigidantibus abſtinendum eſt. Fortis enim diſtinctio deijcit virtutem. Dixit Abuhali. ſed ſuper poros cutis pulueremſpicæ ſuperaſpergas; ſuperaſperges quoque puluerem maſt. thuris,charabæ,gummi arabici,quæ conglutinando abſque infrigidatione conſtipant poros,& venarum orificia,humiditates,& ſpiritus congregant, & à reſolutione facili vetant,& viuificata virtute cum pane,& vino; demum cum cibis inſpiſſantibus,& ſtypticis nutriatur;prout infra dicetur,& ſupradictum eſt. Nicolaus dixit roſ.nouella ſudorem diaphoreticum retinet. cuius recepta eſt. Ry. ro liquiritiæ,zucch.ana vnc.j. drach.j.ſcrup.ij.s cinnamomi drach.ij.ſcrup.ij.& gra.ij. garyoph. ſpicæ nardi,galangæ,zingib. nucis muſch. zedoariæ, ſtyracis,cardamomi,apij,ana ſcrup j. & grana viij. mellis quod ſufficit. loco autem mellis ponatur zuccharum in hoc loco,& loco zucch. mel.ſuperius.

Oleum.

Recepta nouella compoſitio.

De cura paſſionum cordis ex aere peſtilentiali. Cap. 13.

SI ex aere peſtilentiali contingant,docuit Abuhali patientem ex aere in aerem bonum mutari, & de regione in regionem. quod ſi non valeat, mutet habitaculum ſuum. Sed ſi quidem accidat ex cauſa ſuperceleſti peſtilentia,habitet in ſubterraneis locis. Si vero ex cauſa terreſtri,habitet in domibus altis, & rectificet aerem cũ aromaticis frigidis, vel calidis, prout eius expetit qualitas. Nutriatur acetoſis,& aromaticis, ac in cibis vtatur aceto,& potibus ét. Inquit enim Gal. aceto autem in cibo,& potu vti,eſt à nocumento eius aſſecurario. Dixit quoque plures iam ſanati ſunt ex peſtilentia magna propter conſuetudinem bibendi lutum armenum cum vino ſubtili permiſtũ cum aqua roſ. vt perducat id ad cor. Gal. quoque ait. Tria ſunt,quæ hominem a peſtilentia præſeruant,ſeu impreſſione ipſius,vt ꝙ corpus ſit mundum, & bene tranſpirabile: Et ꝙ aer rectificetur,& alteretur. Pilulæ præſeruantes ab impreſſione aeris peſtilentis ſecundũ deſcriptionem Abuhali. Rec. aloes, croci,ana partes æquales,myrrhæ partis i. mediam confice cum aceto.& da oi die,drac j.ſunt enim expertę,& ſanę.

De cura paſſionum cordis ex fętore contingentis. Cap. 14.

ISaac ait. Si ex fętore quis tales paſſiones incurrat,abijciantur putrida,& mundentur fœtida,aer fiat euentabilis, & odoriferus. Miniſtrentur calida, vel frigida prout inuitat neceſſitas, ſicut te ſcire fecimus ſupra de cura vertiginis ex vapore fœtido.

De cura paſſionum cordis ex morſu venenoſorum, & aſſumptione veneni. Cap. 15.

INquit Abuhali. Morſis ab animalibus venenoſis: & eis qui ſumpſerunt venenum ſubuenies cum vomitu feſtinanter: deinde lac,vel butyrum ſi calidum ſit venenum,da. Si vero frigidum,aſſam ſeu confectionem eius diamuſchum, vel alia miniſtrabis. Et ſi contrarium à ſubſtantia. mithridatum,vel theriacam, & lutum ſigillatum: prohibet penetrationem eius ad cor:& extra corpus expellit,cor confortando. Deinde conſideretur cuius generis ſit: & ei propria medicina curetur. Serapionis vomituum ad eos qui ſumpſerunt venenũ, & morſi ſunt ab animalibus venenoſis. Rec. ſalis indi, charabæ,baurach,ana partem s. terantur,& dentur cum aqua mellis. Modus gargariſmatis quod experius ſum. dixit, Gal. In lepore marino;& cantharidibus ſumptis educes ea vomitu ſtatim; & iam expertus ſum ipſum morſu canis rabidi cum vino, & liniui cum ipſo morſum viperæ cum aceto, & poſui ſuper ipſum poſt linimentum folia ſcordeon,vel centaureæ. Pilulæ contra omne venenum ſumptum,& contra morſum cuiuſlibet animalis venenoſi. Rec. terræ ſigillatæ,luti armeni,ana drach.s. Confice cum ſucco cyperi,& vtere cum oportet.

De cura paſſionum cordis ex timore contingentis. Cap. 16.

SI ex timore perterriti,tales paſſiones incurrant,inducantur ad ſecuritatem,& gaudium cum ampliatione aeris,& claritate,& aſpectu viridium,& picturarum placibilium,& cum fabulis,& cãtilenis placidis,& ſuauibus,ac læta ſociorum, & amicorum ſocietate,ac delectabilium perſonarum. vigilent. quæ læta ſunt narrent, & blandiantur atque mulceantur. Fricentur,& potẽtur vino,& cibentur electario de muſcho dulci,& gemmis; & aliud addit exoluris ex gaudio,frigidis,& ſtypticis mitigantur, & cordialibus cibis frigidis nutriantur, & viſcoſis cum mixtione xyloaloes,& occupentur ſomno.

De cura paſſionum cordis ex labore; & accidentibus animæ. Cap. 17.

HIppocrates inquit in apho. In omni motione corporis cum cœperit quis dolere, ſtatim quieſcere remedium eſt. Quod generalizans Gal. ait in motione animæ etiam locum habet. *In ſecunda aphoriſ. 48.*

SVMMA IIII.

Sectionis primæ, ſecundæ particulæ, continens capitula quatuor.

PROLOGVS.

HÆc omnia,quæ ſunt dicta, & ſimplicia, & compoſita ſunt de genere medicinarum,quibus ſanabuntur cordis ægritudines omnes,(ſi Chriſtus voluerit.) Subſequenter ſecundum præmiſſum ordinem procedere expedit ad medicinas ægritudinum partium forinſecarum pectoris,quæ mãmillę dicuntur;

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0566-0 DFG

cuntur; quarum ſubſtantia glandoſa eſt, alba, & ſpongioſa, in ſe plures continens arterias, & venas, ipſas cum matrice continuantes. Iuuamentum quarum, ad quod eas in maribus ſapientia generauit, eſt ad perfectionem decoris, vt aliqui dicunt. Et tamen non ſunt in maribus veræ mãmillæ, ſicut nec mulieri ſunt, veri teſticuli. Sed æſtimo ad hoc factas fore, vt ſua ſpongioſitate colligant humiditatem lacti conſimilem; non tamen verum lac, ſicut in hirco qui lactauit, inuentum eſt. prout Ariſtot. inde hiſtorijs animalium dixit; & hodie in viris humiditate abundantibus eſt videre. ac cordi propinqua ad contemperandam eius ſiccitatem, ad quod forte humiditas hepatis, & cerebri propter eorum diſtantiam non ſufficit; nec etiam humiditas aeris inſpirati; ſicut eorum frigiditas ad contemperandam caliditatem ipſius, nec etiam humiditas ſanguinis, & tempus generati in ipſo, & ſi ſint ei magis propinqui eo, quòd ſiccitas eſſentialis in ipſo à calore ſuo motu effectiue ſemper excreſcit, vt proinde multiplicatis humectantibus egeat, quibus prout vitę conuenit, cuius eſt principium, valeat temperari. Cum enim vita per calidum, & humidum conſtet, indiguit cor vitæ principium calidum, & ſiccum exiſtens propter motum neceſſarium vitæ contemperantibus pluribus ſuæ ſiccitatis exceſſum, quàm caliditatis, licet hæc in eo ſit maior, & etiam eſſentialis, tum quia humiditas eſt minus actiua, quàm frigiditas, tum quia multa remiſſio ſiccitatis in corde eſt magis conueniens vitæ, vt conſiſtant in ea, quàm ſit multa remiſſio caliditatis, cum ſit formalis in ea, & proinde magis præiudicialis eſt vitæ. Abſque enim caliditate multa ipſius vita eſſe non poteſt, abſque ſiccitate vero multa, & cum temperantia in paſſiuis cor eſſe poſſibile eſt. Iuuamentum vero, ad quod illas in fœminis generauit, exiſtit ad lactis generationem, quo nutriatur infans de vtero prodiens, vſque ad tempus productorum iam dẽtium, in quo mandere dura poſſit, ex menſtruis nutrientibus ipſum in vtero, quibus cum careat mas, lac non generat, quamquam mammillas videatur habere, habet enim ſed non ſic, ſicut mulier. Cui iuuamento quandoque accidit nocumentum, quod tripliciter fieri contingit. Diminuitur enim, aut aufertur, aut corrumpitur, & hoc propter reſpectum ad ſpeciem, & infantem, pro cuius alimento lac generatur. Sed per reſpectum ad matrem nocumentum talis actionis exuberantia lactis eſſe dignoſcitur, vt infra patebit, cuius quidem nocumentum euentus eſt, ex ægritudine earum propria, vel ex communitate propria ſimplici, & compoſita, & ſimplici complexionali primum cum materia, cum ſanguinis ſuperfluitatem recipiant ad lactis generationem, vt dictum eſt, quia debiles ſunt, raræ, & frigidæ; ac menſtruali, & communi, & compoſita. vt apoſtemate. Ex communitate autem ad alia membra corporis, & proprie nutritiua. & maxime ad matricem, aut ad corpus totum. & ſecundum hoc iſta quinta ſumma ſecundæ particulæ continebit quatuor capitula.

De diminutione lactis. Cap. 1. 16
De exuberantia, & de caſeatione lactis, & de corruptione eius. Cap. 2. 17
De apoſtemate mammillarum, & de earum vlceratione. Cap. 3. 17
De earum magnitudine. Cap. 4. 18

De diminutione lactis. Cap. 1.

DIminutio lactis, & eius exuberantia notæ ſunt, eſt autem lactis diminutio contraria exuberationi eius, non ſolum in ſpecie, ſed etiam in effectu. Nam prima nocet fœtui, & non matri, ſecunda vero matri, & non fœtui, vtraque igitur eſt corrigenda, & cum contrariorum contrariæ ſint cauſæ, & cõtrariarum cauſarum contraria ſunt ſigna, & curæ. Proinde correctio vnius erit per correctionem alterius declarata. Et quia diminutio ablationi conuenit in genere cauſæ, & differt in quanto ipſius. ideo per cauſam diminutionis curam ablationis comprehendere habes. Cum ergo lac ex ſanguine alterato in mammillis ad ſuam naturam propriã generetur, cum vides lactis diminutionem, inſpicias ſanguinem: quia non euacuabitur ab altero duorum, puta quia aut eſt diminutus in quanto, aut mutatus in ſubſtantia, & qualitate generationi lactis inconuenienti, quia ſuperflue calidum, frigidum, ſiccum, vel humidum, & maxime frigidus, & ſiccus, aut groſſus, vel ſubtilis, & aquoſus. Diminutio autem talis ſanguinis, aut eſt in corpore toto, aut in mammillis, & ſi in toto, aut ex parte cauſæ materialis eius. ſ. cibi, & potus: quia ſit diminutæ quantitatis, & inconuenientis; aut qualitatis ex parte cauſæ efficientis, ſ. complexionis corporis habentis ſanguinem generare: quia ſit malitia complexionis in toto qualiſcunque, & proprie frigida, & ſicca pura, vel cum humoris vitio mixto in ſanguine, vel dominãte in mammillis: quia ſanguis declinet ad illam partem, & matricem maxime, qui ad mammillas venire cõſueuit: ex quibus cauſas exuberationis colligere poteris. Signa quorum omnium diſtincta ſunt: hæc ſi quidem ſit ex diminutione ſanguinis in quanto, erit priuatio ſignorum dominij ſanguinis in toto corpore in qualibet parte. Si ex peccato eius in quali, videbis ſanguinem ſupercale factum, vel infrigidatum, liquidum, vel ſpiſſum. & in eo dominari alterum trium humorum, cum extraxeris de corpore per phlebotomiam, & poſueris ipſum in catino ex diſpoſitione corporis, & regimine præcedente inueſtigare poteris. Et ſi quidem diminutio in quanto, & eius mutatio in quali ſit ex parte ſuæ materiæ. ſ. cibi, & potus, tibi ſenſus declarat. Si vero ex parte ſuæ cauſæ efficientis, ſ. malitiæ complexionis in toto corpore, cognoſces id per ſigna malæ qualitatis calidæ, frigidæ, ſiccæ, vel humidæ; & calidæ ſi ſit pura ſecundum inflammationem corporis, & feb. quandoque ſitim, appetitum frigidorum, per quæ iuuatur, & læditur per contraria. & ſi cum humoris vitio, perpendens per exeuntia, & proprie ex eis, vt eſt lac, per qualitatem mutatam, & colorẽ corporis, per regimen præcedens, per complexionem, ætatem, artem, tempus, regionem, & ſimiles circumſtãtias. & ſic de alijs qualitatibus tribus. Diminutionem vero ſanguinis in mmamillis; & quia declinat ad aliam partem perpendes ex venarum, & arteriarum occultationem in mammillis, & ex fluxu eius, & ex alijs partibus corporis, ex quibus fluere conſueuit, vt ſunt nares, hæmorrhoides, & propria menſtrua. Inquit enim Hippocr. Si mulier, quæ nec prægnans eſt, neque generauit, lac habet, huic mẽſtrua defecerunt. ex quibus ſigna exuberationis tibi ſunt per contrarium manifeſta. Cura diminutionis lactis, vt ex prædictis colligitur, eſt iij. res. Prima conſiſtit in ſanguinis adæquatione, vt ſit ſufficiẽtis quantitatis, & conuenientis qualitatis ad lactis generationem, & multiplicationem. Secunda conſiſtit in attractione ipſius ſanguinis generati, & multiplicati ad mammillas. Tertia conſiſtit in conſortatione ipſarum ad ipſius ſanguinis conuerſionem in earum propriam naturam, qua lac generatur. Primam rem complent cibi, & medicinæ, & illa, quæ ſunt, & cibi, & medicinæ. Inquit Gal. illa, quæ multiplicant ſperma, ſunt multiplicantia lac, & ſimilis virtutis, & ſpeciei, præter agnum caſtum; de quo dicit Abuhali, quòd multiplicat lac minorando ſperma, quod quidem æſtimo à proprietate habere. Galeni vero ſermo verificatur in operãtibus complexione cibi, & proprie vbi peccatum diminutionis ſanguinis eſt ex parte materiæ, ſ. cibi in quantitate diminuti, & ſi cum additione cibi, qui à tota ſubſtantia habet generare, & multiplicare ſanguinem bonum, & vniuerſaliter declinantem ad caliditatem, & humiditatem tepidam, ſimilem & æqualem caliditati ſanguinis, ex quo habet generari lac, vt ſunt panis, lac mundum recens, caro annalis agni, vitulorum, gallinarum iuuenum, & pinguium, & hædorum, & oua ſorbilia decocta non aſſa, & proprie multum lac, & butyrum vaccinum cum vino ſumptum, & ſiſamum molitum cum vino ſumptum.

Modus tenandi cauſam diminutionis lactis.

Cura diminut. lactis.

Oĩa multiplicantia ſperma multiplicãt lac præter agnũ caſtum.

ptum. Cicera, frumentum, fœnũgræcum, vbera ouium, E & caprarum cum lacte, &c. ea, quæ in eis continentur, propter similitudinem, & proprietatem in membris, & humiditatibus eorum. Et vinum album, & rubeum, & conuersio regiminis in omnibus alijs rebus non naturalibus ad caliditatem æqualem absque siccitate. Et Medicinæ propriæ vbi peccatum diminutionis sanguinis est ex inconuenienti qualitate, siue propter incõuenientiam qualitatis cibi, siue propter inconuenientiam malitiæ complexionis in toto corpore, & mammillis, sunt contrariæ qualitatis qualitati prædictorum, puta, si fuerit illorum malitia complexionis calidæ, danda est aqua hordei, aqua cucumeris, & seminum communium, papauer, lactucæ, spinachia, atriplices, & similia, puta granata muza. Si vero fuerit frigida, ei dãda sunt aqua anethi, fœniculi, erucæ, apij, & electaria calida, vt diacalamẽthum, diacinnamomũ, spica nardi, & ieiunet. Et si fuerit ficca, dandæ sunt humidæ prædictæ, & recentes non siccæ. & multiplicentur, potus, iura, quies, & somnus; & F diminuatur exercitium. & si fuerit humida prædictæ dandæ sunt siccæ non recentes. & diminuatur potus, iura, & fructus; & augeatur exercitium, & vigiliæ. Et si quidem sanguis fuerit grossus, detur oxymel cum aqua subtiliantium, vt est mentastrum, hyssopus, ameos, hasce, calamenthum, & origanum montanum. & cibetur ex charabe. & in cibo eius sit parum croci, & vinum subtile, & vtatur exercitio tẽperato, & vigilet. Et si sanguis subtilis fuerit, vtatur inspissantibus; vt est aqua iuiubarum, & aqua frumenti decocti, & chondrum, & lenticularum excorticatarum, & caulium, Secunda; & si in sanguine dominetur cholera, vtatur mundificantibus sanguinem, alterantibus, & soluentibus choleram; qualia sunt endiuia, lupulus, aqua lactis, borrago, bugloſſa, succus ros. mel, casia fistula, tamarindi, siracost, & similia; cum epithymo, sena, myrobalanis belliricis, & nigris. Et si phlegma, vtatur his, quæ phlegma in sanguinem conuertunt, vt sunt medicinæ calidæ in primo, vel G in secundo gradu, vt zingiber, macis. Cibi, & medicinæ vbi peccatum diminutionis sanguinis est ex parte materiæ, &c. efficientis causæ, sunt eruca, bauciæ, id est daucus, fœniculus, anethum, & apium syluestre, & nigella, quæ phlegma conuertunt in sanguinem. Et operatio cum eis in hoc est melior, quam cum his, quæ sunt medicinæ tantum. Et si sanguis mali fuerit odoris, dabis cibum boni odoris; & vinum similiter, & epithymabis mammillas cum alterantibus prædictis, & his quæ in decoratione dicentur, (si Christus voluerit.) Secundam rem complent fricationes mammillarum manibus blandis multum, & partium adiacentium, vt pectoris, & spatularum cum melle, & puluere calamenthi, Epithemata, emplastra, & vnguenta ex calidis, quæ trahant sanguinem à profundo cum melle, & aqua ipsorum epithematum calida, vel aqua simplici; & si quidem fuerit oppillatio in venis eius, aut debilitas virtutis attractione earum; augmentabitur nutriens subtile ad caliditatem decliue. &c. conferunt valde ad hæc ipsæ H bauciæ, & semen ipsarum, & sub mammillis ventosæ ponuntur magnæ, & cum multa compassione tractabuntur, & emplastrabuntur cum nigella, rubea tinctorum, calamentho, & melle, & ficubus, quæ trahunt sanguinem à profundo. Tertiam rem complent emplastra, & vnctiones mammillis applicata ex rebus tepidæ caliditatis, & humiditatis iuuantibus digestiuam, &c. nutritiuam virtutem, & etiam cum appropriatis, qualia sunt emplastrum factum ex sisamo bullito in vino; & prædicta sunt ad causam diminutionis lactis; ex quibus curam exuberationis comprehendere per contrarium poteris, &c. ad actum reducere (si sancti spiritus gratia tibi adsit.) Inquit Abuhali quidam experti sunt elixaturam capitum salsorum piscium in aqua. i. succo anethi bibitã. Et æstimo valere propter proprietatem, vbi causa diminutionis sit ex humida, & frigida causa. Et ex eis, quæ lac multiplicant, est butyrum vaccinum vnc. j. cum vino bibitum, & similiter sisamum molli-

tum. Item ex expertis per me est, vt fiat panis ex farina *Panis.* tritici cum semine iuriuleæ, & eo vtatur. Et ex stercore *Emplastrũ.* turdorũm cum lacte asinæ, & oleo, more emplastri liniantur mammillæ; & est satis temperatum, confortans naturam mammillarum, & omni dyscrasiæ conferens. Item Rec. amygdalarum dulcium, pinearum, & fisti- *Placentula.* corum, farinæ granorum viridium iuriuleæ, & fecacul, ana partes æquales: terantur & conficiantur cum butyro, & fiant placentulæ: de quibus omni die mane, & sero sumat vnam, quæ fit quantitatis oui vnius. Sorbitio fa- *Sorbitio.* cta ex succo fœniculi cum frumento decocto, & melle facit exuberare lac secundum inuentionem nostram. Me- *Mixtura.* dicamen valde bonum faciens exuberare lac. ℞. seminis anethi vnc. iij. seminis mandragoræ, sem. porri, an. drac. j. sem. fœnugræci, &c. sem. esulæ, ana drach. ij. Totum cum succo fœniculi, & melle, & butyro misceatur, & in potu sumatur. Æstimo valere vbi causa diminutionis fit ex peccato sanguinis in quanto, & qualitate frigida. Item alia confectio impinguatiua, nostra, faciens *Confectio.* lac, & sperma exuberare. ℞. mugracij, nucis neridem, & been, & doronigi, & dragacanthi. sem. papaueris, charabæ, ana drach. iij, tere, & puluериza, & frige cum butyro frixione leui cum duabus heminis paruis fauich tritici, & mina vna zucchari mensura, & mina vna parua, de ea sumatur omni die drach. xx. & decoquatur cum duabus lib. lactis. & proijce desuper de butyro quantum necesse est: & sorbeatur, quoniam bonum, & rationabile est: & est expertum in complenda tua intentione, (si confidis in Deo.) Sufuf. ad impinguandum, fa- *Pulue.* ciens exuberare lac, & sperma. ℞. ciceris infusi in lacte vaccino, aut ouis, exiccati drach. l. risi quod ablutum est multoties, & exiccatum drach. xx. tritici, & hordei tritorum, & excorticatorum, ana drach. xxx. amygdalarũ dulcium excorticatarum drach. j. papaueris drach. ij. panis de sisamo triti, & exiccati drach. xl. zucchari tabar. lib. j. terantur & dentur omni die ad sorbendum drach. xxx. postquam decoquitur cum lacte, aut aqua furfuris, vel amyli, & proijciatur in ea quãdo decoquitur drach j. cymini. Electarium quod auget sperma, & lac. ℞. sem. *Electariũ.* luriæ, id est arboris, quæ dicitur liburnus. sem. naponũ, ceparum, radicis asparagi, fecacul, pinearum mundatarum, fisticorum, amygdalarum dulcium, auellanarum zingib. piperis albi, ana partes æquales. Terantur, &c. conficiantur cum melle, & butyro, & cum lacte nouter mulso; sumatur omni die quantitas drach. iij. Abuhali dicit, agnus castus est de eis, quæ multiplicant lac, & minuunt sperma a proprietate. Item confectio medi- *Confectio Auicen.* caminis multiplicantis lac. ℞. seminis napi, esulæ, raphani, porri, cepæ, fœniculi, farinæ ciceris, ana partes æquales. Sumatur ex eis puluis mane, & sero, & comedatur post ipsum cicer infusum in lacte. & superbibatur lac ipsum. Nocumentum diminutionis lactis, quod infanti prouenit, est diminutio alimenti. Cuius augmentum dupliciter sibi necessarium existit. corrigitur & emendatur, aut per inuentionem alterius nutricis sufficientis, quæ eligenda est conditionibus debitis, quas sciuisti. quod si inueniri non possit, animal magis simile homini loco eius inueniatur, ex quibus esset ius, cuius sanguis est sanguini hominis magis proportionalis, & caro magis similis secundum Gal. sed quia indocilis est, & immunda, abijciatur. Eligatur ergo, quæ mitis est, & munda, docilis, & suauis, scilicet capra, cuius lac est mediocris consistentiæ, & nutriatur bonis pascuis, & lacterur ex ea; quòd si ipsa non possit haberi, habeatur lac eius, & eo immisso in ore suauiter nutriatur. Item administrabis ex iusculis, ex vitellis ouorum cum mica panis, & iure carnium, lacte amygdal. amylo, & pulmentis ex farina tritici, vel simila bene abluti, vel fabarum, vel ciceris; aut ex carnibus bene tritis ciberur. Et potetur vino bene lymphato, in quo mica panis resederit. His enim ad ætatem dẽtium plantariuam, in qua dura mandere potest conuenienter perduces cum auxilio eius, cuius dispositione omnia vegetantur, & vermis intercluſus in lapide recipit nutrimentum.

De

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0568-2
DFG

De exaberatione lactis,& eius caseatione,& corruptione. Cap. 2.

EXuberationis lactis nocumentum matri prouenis est multiplex.s.caseatio,seu coagulatio lactis in mãmillis,apostematio,& vlceratio. Caseationis,seu coagulationis lactis in mammillis duplex est causa, materialis.s. & efficiens. Materialis est lactis exuberatio in eis. Efficiens autem est caliditas mammillarum siccitate coagulans,& condensans,aut frigiditas spissitudine congelans non coagulans proprie secundum sententiã Abuha. Primam causam concomitantur inflammatio caliditatis mammillarum,& plurimum febris, grauitas, & dolor capitis cum turbatione mentis,quãdo corrũpitur. Inquit Hipp. mulieribus,quibus ad mammillas sanguis conuertitur,maniam significat, grossities, seu tumor,& grauedo mãmillarum,& partium circũstantium,quam dispositionem vocant mulieres cõiter pilum descendisse ad mammillas; quod declarat exitus eius apparentis ad sensum,qui sanationis est causa,quod nõ impossibile videtur,cũ dicat Arist. in degeneratione animalium; ꝙ in sanguine pilus est; vel res sicut pilus,quo ablato sanguis non congelatur,sicut restantur coci. Secundam causam concomitatur grauedo, frigiditas mãmillarum, & partium circunstantium cum pigritia,& lassitudine. Cura huius ægritudinis est duæ res. prima respicit causam,secunda effectum. prima est duplex. vna respicit causam materialem,alia efficientẽ. Prima est,phibere lactis exuberantiam. cuius curã superius cõprehendere habuisti. *Ingenia sanguinẽ à mãmillis diuertentia.* Exempli gratia sit cum diminuentibus sanguinem, & deriuantibus à mammillis, vt est phlebotomia saphenæ primo,& ventosario crurium, & phlebotomia basilicæ secundo; & cum diminutione cibi in qualitate,& quantitate,& naturæ frigidæ, & siccæ, vt sunt milium,panicum,lentes, & caules, & herbæ cum aceto,vel acetosis decoctæ,& semen cãnabis,& breuiter cum conuersione omnis regiminis ad frigiditatem, & siccitatem, & cum exterius applicatis repellẽtibus sanguinem à mammillis; non tamen excedentibus,in frigiditate,& stypticitate multa,ne repellãt ad cor,quod propinquum est. Qua propter in eis debent esse remissa, vel temperatæ caliditatis mixta. Apocrustica.n. pectori approximari prohibuit Gal.licet in ægritudinali dispositione loquatur; & ex illis est epithematio partium pectoris circũstantium mammillis cum oleo ros. conquassato cum aceto, sandalo,spodio,coriandro,vel myrrha. Emplastratio cum planta cicutæ cõtrita cũ suo semine prohibet lactis exuberantiam,& mammillarum augmentum. Quæ vero respicit causam efficientem,& effectum, qui est inspissatio,& coagulatio lactis in mãmillis, vt dissoluatur,& educatur ab eis,conueniunt. simul enim alterantia causam efficientem lac inspissatum dissoluunt, & educunt. Inquit n. Abuha. Quæ coagulantur à calido,dissoluuntur à frigido; & quæ congelantur à frigido, dissoluuntur à calido. Si ergo inspexeris caseationem a calido: ministrabis primo super mammillis oxyrhodinum simplex; vel mixtum cum succo solatri,vel aqua coriandri in modum epithematis. deinde lenticulas in aceto decoctas emplastrabis. Et res manifesti iuuamenti,quam multoties sum expertus,est,emplastrare mammillas cum portulacis contritis,sicut accipiũtur,& multoties innouare; prohibet enim caseationem,& putrefactionem, quæ timetur ex ea. Si vero a frigido epithemabis mammillas primo cũ aqua calida decoctionis meliloti. quoniam liquefacit ipsum,vel cum vino,quod coagulata dissoluit interius,& exterius approximatum. Deinde cum fuctione facta ore mulieris, infantis, seu catuli,vel ventosa, seu expressione, vel resolutione, vt dissolutum lac educatur. Et ex eis,quæ ad hæc experta sunt,est oleum oliuarum epithematum; ita quòd non tangat papillam. facit enim egredi totum lac, quod descendit in mammillas; & non facit amplius descendere secũdum Arist. Et ex eis, quæ resoluunt ipsum lac,est epithematio cum

Epithema. *Oxyrhodinum in materia calida.* *Emplastrũ.* *Epithema in causa frigida.* *Oleum expertum.*

A succo mentæ,& aceto, & salisgemmæ addatur drach.j. & ex eis expertis,est epithema, & emplastrum cum succo apij,& mica panis, cymino nabati, quoniã dissoluit omnem tumorem mammillarum. Et ex eis,quæ prohibent saniositatem, & putredinem lactis, est assiduatio embrochationis cum aqua decoctionis rerum habentium temperatam caliditatem, & confortantium calorẽ naturalem in eis,vt fœniculi, anethi, chamæmeli, balsamitæ, fœnugræci. Et si expedit,abrotani,castorei, salis, myrrhæ,aloes: accipe partes æquales,contere; & confice cum oleo,& melle. prohibent enim putredinẽ,& resoluũt caseationem. Et ex oleis est oleum de *lilio* narcissi,& de costo inunctum. Itẽ emplastrũ de menta prohibet caseationem. Linimentum aperiens oppilationẽ venarũ mãmillarum ex lactis coagulatione in mãmillis. ℞. lũbricos terrestres; contere,& lini,cum oleo de lilio. Item aliud. ℞.myrrhæ quantum vis,& tere, dissolue in aqua calamenthi, aut farinæ cicetis, foliorũ lauri, apij, cymini,nabati,& aquæ virgę pastoris,& epithema. Coagulum, & proprie leporis sumptum cum vino lac coagulatũ dissoluit,& liquefacit. Sal & mel intus,& extra approximata prohibent,& dissoluũt coagulationem lactis vbique. Sed dices. Filiq̃d est coagulum? & nũquid, omnia animalia coagulum habent, nunquid coagulum stypticum sit;& quare contraria agit. Ad primum dico auctoritatem Elabin Abuha. in suo libro,quod coagulũ est arabice appellatum amphaha. & est superior venter animalium paruorum lactantium. Et est substantia alba inuenta in ipso ventre,qua coagulatur lac, & notum est. Et secundum Papiam dicitur a cogo cogis,eo,quod cogit lac coagulari. Et secundum Arist. coagulum est substantia,in qua est calor spiritualis adiuuans, & confortans lac. Lac enim est vna de rebus maxime alterabilibus,sicut ponit Gal. & propter heterogeneitatem substantiæ suæ,& sui caloris paucitatem. Vnde ponit Gal. quod oportet; aut in primo loco esse scilicet mammillarum, aut in corpore animalis ipsum recipere debentis sine intermedio temporis esse,sicut semen, & pro tanto indigebat aliquo,quod ipsum iuuaret,& confortaret. & in corpore animalis,quod ipsum recipit. & extra corpus cum ad vsum animalium recipitur,& mulgetur. In corpore animalis quidẽ recipientis ipsum. Nã infantis corpus proprie,& naturaliter recipientis,dum lacte nutritur,primo recipit ipsum in stomacho, qui est substantiæ neruosæ frigidæ,& contentiuæ debilis propter humiditatem ætatis,sicut ponit Gal. Et ipsum lac,quo nutritur frigidæ est substantiæ,fluidæ,& liquidæ; & ꝑ tanto nõ potuit in eius stomacho bene,& sufficienter retineri,donec digeratur,& nutriat: ꝓpter quod natura nostri corporis magis operatiua,& summa ars, quæ videtur semper vniuscuiusque energiarum corporis vtilitatẽ vndique expellere,sicut ponit Gal.in frigidiori stomacho talis animalis,quod est lacte nutritum, dum lacte alitur ordinauit talem substantiam coaguli,quæ est,vt patet ad sensum,ad spissitudinem,& albedinem caseitatis accedens; & quæ sua desiccatione confortat retentiuam stomachi,& villos eius; & sua coagulatione appropriat,& ingrossat substantiam suã liquidam fluidam lactis,quatenus possit sufficiẽter teneri ibidem, donec perfecte digeratur,& sua caliditate ignea forti calefaciendo substantiam adiuuet digestiuam, necnon sua operatione liquefactiua,& dissolutiua complexione nocumentum,quod ex lactis coagulatione,& conuersione in stomacho prouenit in via prouisionis prohibeatur; & hoc, vt dictum est,in corpore animalis, quod ipsum naturaliter recipit ad sui nutrimentũ:etiam causa extra corpus ad vsum aliquem recipit,& mulgetur coagulatione,confortante; & conseruante suum debilem calorem, & suam substantiam heterogeneam. vnde facile permutabitur, vt non facile permutetur,& corrumpatur. Talis declaratio potest haberi,& eligi ex dictis Abuhali secundo cano. cap. j.& Auerr.colliget in v. Et ex his potest patere ad secundum,tertium,& quartum quæsitum. Ad secundum quæsitum dico, quod qui lacte nutriuntur, dum lacte

Lactis saniositatem prohibentia. *Problemata de coagulo.*

aluntur, & sunt parua, habent prædictam causam; qui vero non nutriuntur non habent; quia natura eorum est minus humida, vnde retentiua eorum est fortior, & eius digestiua: & quia cibis solidioribus, & stypticioribus, seu spissioribus vtuntur, & crudis, vnde non indigent coagulatione, & per hæc potest patere ad tertium quæsitum. Ad tertium dico, quod proprie stypticum est frigidum, & siccum, sicut dicitur quarto de simplici medicina. licet aliqua calida styptica sint, vt infra patebit, dicitur enim a pontico, sed magis & minus, vt ibi Gal. & Abuha. in secundo; sic coagulum cum sit calidum, & siccum igneum non potest proprie dici stypticum. vnde dicit Elabin, quod non est de eius intentione, quod stypticum sit calidum proprie intelligendo virtualiter, & potentialiter: licet sit habens in se qualitatem passiuam stiptici, scilicet siccitatem; sed accipiendo stypticum effectiue, prout stypticum habet retinere fluxibilia, & coadunare, vel constringere laxa. dico quod coagulum potest dici stypticum. Nam fluida inspissat, & subtilia ingrossat, & laxa membra constringit, & hoc a sua proprietate; sicut ponit Abuha. & Auerr. in v. vbi ponunt quod fluxibus conuenit ventris, quorum causæ sunt ignotæ; & hoc est a proprietate. Inde est quod positum supra ventrem puerorum a proprietate retinet fluxum ventris ipsorum faciendo operationem inspissandi, & ingrossandi humores ipsorum. Sed à complexione calida, & sicca ignea habet subtiliare, spissa liquefacere, & dissoluere congelata, & sic contraria operatur propter quod patet ad vltimum. Sed videtur, quod non omne sit igneum; quia sic esset omne acutum, quod Abuha. videtur ibidem innuere cum inquit. Non administretur, quod ex coagulo est acutum; vbi necessaria est constrictio. Sic per hoc videtur velle Gal. quod aliquod coagulum non sit acutum, quod est contra. Abuha. ibidem cum dicit. Omnia coagula calida, & sicca ignea sunt. Ad quartum dico, quod omnia coagula inquantum talia sunt calida, & sicca ignea; sed prout possunt differre secundum differentiam animalium; quorum sunt specie, & ætate, seu tempore, vnum est minus calidum acutum alio, sicut leonis, vrsi, & antiquum dici potest acutum respectu coaguli agni, & hædi nouiter accepti; & id non est acutum.

Fluxus vē ein puerorum.

De apostematibus mammillarum; & earum vlceratione. Cap. 3.

APostema mammillarū est notum. Et est aut ex infusione rheumatis; aut ex impotentia conuersionis proprij nutrimenti; quorum duorum modorum causæ sunt generaliter notæ; propter id, quod in cura apostematis in generali infra dicemus. Specialiter autem est, vt plurimum ex superfluitate ipsius, vt ex lactis exuberantia, sicut monstrauimus in capitulo de cura peripneumonię. Conueniunt enim hæc duo mēbra pulmo, & mammilla nutrimenti specie; quia ex sanguine nutriuntur, & in raritate, & spongiositate substātiæ nutrimētum superfluitatum ipsius, & humiditatem transmissa colligunt. ex quibus ea apostemari contingit, & in tumorem extolli. Est enim lac superfluitas nutrimenti mammillarum. Ordinauit n. sapientia, quòd sanguis transmittatur ad ipsas plurimus, quam sit eis pro alimento necessarius, quem conuerterent in proprium alimentum, & quod supereſt pro fœtus nutrimento, reseruaretur conuertendum in lac; quod est magis sibi propriū propter conuenientiam in materiam eius. s. sanguinem menstruum, quo nutriebatur in vtero. Inquit Gal. omne membrum generatum humiditatē habet superfluam, quam sibi ad alimentum sufficiat, propter necessitatem aliorum membrorū generandorū, vel nutriendorum ab ea, quod quare magis, quam aliud habeat, soli Deo est ratio reseruāda. Cum ergo superfluus sanguis ad mammillas transmissus, & in lac conuersus non mulgetur ad nutriendum fœtum: vel aliter non educitur, remanens in eis calefactis, vel algoratis, caseatur; & mammillas in tumorem eleuat, & generatur apostema. quod quidem ad sensum cognosces per suam essentiam, quam tibi sua notificatio manifestat. Est autem secundū Gal. apostema tumor præter naturam, quo membra magnitudine deficiunt ab eo, quod est secundum naturam. Et si quidem sunt ex rheumatis influxione, signis cognosces huiusmodi: ex dispositione scilicet mittentis, & recipientis. Mittentis, si sit totum corpus ex passione eius s. se. repletionis, ipsius signis plethoriæ: vel cacochymiæ, quæ sunt nota, vel si sit aliquod ex membris principalibus, cerebrum maxime, cor, hepar & matrix ex particulari ægritudine ipsius. Et signis repletionis ipsius recipientis, scilicet mammillarum, quia sint debiles, quod ex defectione operationum ipsarum cognosces, Et quia frequenter pati consueuerunt, & ex caliditate, & dolore ipsarum trahente. Si vero sit ex impotentia conuersionis, cognosces ex mutata qualitate ipsarum, quam tibi malitia ostendit complexionis; quæ in essentia virtutis efficit nocumentum cum priuatione signorum repletionis totius, & partis; & absque exuberantia lactis, aut ex signis repletionis, vel cacochymiæ, aut ex vtrisque, sed si quidem exuberantia lactis fiat, causa est tibi manifesta. Curatio autem apostematis huius completur, vt in cura catarrhi diximus, cum euacuatione extenuatiua dicta; & conuersione regiminis ad exiccationem, & cum dyscrasia membri, & humoris peccantis correctione. Et est duplex; vna est dum est in fieri; alia dum iam factum est apostema. Prima est composita ex præseruatiua, & curatiua, & est vt prohibeatur materia colligi in ipsis: & quod collectum est, resoluatur. Primum completur cum euacuationibus repletionis totius, & partis mittentis, & cum deriuatione eius, quod supereſt, & confortatione ipsius, vt non regeneretur, & cum apertione ductuum, vt si quid regeneretur per ductus consuetos expellatur; & cum constrictione viarum, per quas fluere consueuit, si est possibile, & cum confortatione membri recipientis, scilicet mammillarum, vt non recipiant, sed repellant, nec trahant, & generent; & hæc cum alterantibus malitiam complexionis earum, & substantiā minuentibus. Et illud fit cum medicinis contrarijs dyscrasiæ ipsarum, & stypticis habētibus mistionem aliorum subtiliantium, vt est epithema ex aceto, & oleo ros. vel ex melle cum aqua rosarum, & myrti, & cū prohibentibus exuberantiam, & caseationem lactis, quæ hic habuisti. Quod autem collectum est deinde resoluatur, & fit cum temperate calidis anodynis notis, cum stypticis mistis. Est enim vt supra dictum est membrum humidum multam recipiens humiditatē, & superfluitatem, quæ si non repellantur, vel etiam resoluantur cito perducunt, & frequenter ad cancrum. Et ex conuenientibus est, vt radix asphodeli emplastrata cum fęce vini. Cum vero iam factum est, cura est, vt pro posse studeas ipsum soluere cū prædictis calidis anodynis, quæ hic superius habuisti. Quod si non fit tibi possibile, & veniat ad bubelati, vacare tē oportet in sanīādo, & sanīatum aperiendo, & apertum mundificando cito, & exiccando, & vltimo consolidādo. Quæ omnia supra de cura pleuresis, & peripneumoniæ tibi specificauimus, quæ per chirurgum ministrata sanabunt ab apostemate, & vlcere (si Christus voluerit.) Sequuntur medicinæ compositæ. Medicina prohibēs fluxum rheumatis ad mammillam, & apostema calidum; & sedans dolorem apostematis ipsius. ℞. sandali, spodij, acaciæ, luti armeni ni. ana tere subtiliter, & distempera in aqua rosa. & myrto, aceto, & succo solatri, & epithema mammillam, est enim ex inuentione nostra. Emplastrum. ℞. panis hordei cū furfure, & dissolue in oleo ros. & emplastra. prohibet enim apostema mammillarum. Item furfur emplastratum cum vino madefactum, cōfert phlegmatico, & vētoso; rarefacit enim & resoluit. Emplastrum resoluens apostemata mammillarum. ℞. farinæ fabarum, meliloti contriti, ana partes æquales. confice cum oleo fisamino, & emplastra, calefactione præcedente cum aqua calida. Item ex semine lini, & aceto fiat emplastrum. Item

Conuenientia pulm. & mamillæ.

aliud

aliud vltime resoluens ipsum. Rec panis contriti,farinæ hordei,& fabarum, fœnugræci, assæ fętidæ,& vici,ana vnc.j. vitellos ouorum numero quatuor,myrtæ,vnc.s. croci drach.j. Confice cum melle,& emplastra. Abuhali inquit. Ex omnibus speciebus nucum fit emplastrum apostemati mammillarũ in resolutionis via. Item emplastrum prohibens caseationem,& apostemata. ℞. mẽtam,& contere, & emplastra, prohibet enim caseationem,& lactis sedat apostema. Ad idẽ. Portulaca emplastrata prohibet caseationẽ calidam, & apostema,in quo timetur putrefactio. Idem linimentum resoluens caseationem,& apostemata. Rec.aquæ ficlæ; farinæ tritici,nigellæ, salis, ana partes æquales terantur, & dissoluantur in aqua calamenthi, & foliorum lauri,& apij. Et oleo de lilio ex inuentione. Item aliud resoluens apostemata a caseatione lactis. ℞. hyssopi.radicum apij,lenticularũ integrarũ,foliorum althæę,asphodelorum ana quantum vis,decocta in aqua mellis albi,& aqua,vino albo ęqualium partium, deinde confice cum melle, fęce vini,ana partes æquales, & adde mentam tritam recentem,& in modum emplastri,mãmillæ apostemosæ,appone. Emplastrum maturans, & insanians apostemata mammillarum. ℞.semi.lini,fęnugręæ. radicis althææ, & lilij,ana partem.i. gummi pini, stercoris caprę,ana drach.j. Confice cum axungia porcina veteri,& medullis cruris vaccæ,& appone. Emplastrum aperiẽs apostema saniatum. ℞. stercoris columbini, fermenti, & confice cum succo flammulæ,& puluere cantharidarum,& vtere. Item cõtere limacias cum corticibus, & appone. Item emplastrum ex vrtica contrita. Item granum.i. arsenici sublimati cera cauata impone,& applica desuper. Item folium vnũ herbæ alcanæ, coque sub cinere cum puluere cymini,& deinde ipsum aperi,& emplastra. Itẽ ex melle,anetho,& pice liquida fiat vnguentum in catia,& vnge. Vnguentum ceruseos, & vnguentum ægyptiacum sunt mundificantia saniem,& putredinẽ apostematum, & vlcerum mammillarum. Medicamẽ expertum exiccans vlcęra mammillarum. Recip. vini pontici,lib.xx.& confice in eo sumach,lib.j. gallarum immaturarũ,lib.s. casiæ ligneæ lib.s. vel gallarum cypressi,lib.j. Et dimittatur diebus xx. deinde coquantur, & commoueantur cum ligno cypressi, donec minuatur medietas; deinde commoueantur fortiter,& reducant ad ignẽ;& calescat, sitq; leuis ignis. Et conseruetur in vase vitreato;est enim bonum omnibus vlceribus, quæ accidunt in membris mollibus,ficuros,lingua,mammilla, testiculi,& emunctoria, & alia, exiccat, & consolidat, & prohibet corrosionem. Emplastrum ex farina ciceris cum aceto confert vlceribus cancrosis. Et infusio decoctionis lupinorum confert corruptioni. Lutum armenum cum aceto prohibet ablutionem putredinis membrorum. Et virga pastoris confert apostematibus calidis vlceratiuis,excoriationi,& vlceribus papillarum. Auellana assa masticata,& inuncta est sufficiens, & experta. Quod si apostema non debelletur, sed lapideatur; emplastrũ de mucilaginibus de meliloto appone, vel diachylon magnũ, & paruum, vel cerotum hyssopi, & cerotum diapente secundum nostram inuentionẽ inunge.mollificat enim, & resoluit,& confert nodis,& glandulis. Si vero apostema sit frigidum,phlegmaticum, cõtere apij folia,& emplastra. similiter & chamæmelum per se, vel vtraque misce. Cicer emplastratum cõfert apostematibus glandulosis. Filius Serapionis. diamach ad dubelet,& apostemata dura, & resoluit vtraque. & est valde magnum iuuamentum. Recip. tarasacon tritam,siccam,& cribellatam vnc.iiij. fęnugræci contriti,& cribellati vnc.ij. marathri cribellati vnc.j. misceantur, & conficiantur cum lacte recenter mulcto, & oleo de lilio, & emplastrentur cum eo,& sanum est cum Christi auxilio.

A B C D

De magnitudine mammillarum. Cap. 4.

DE magnitudine autem mammillarum,& aliorum membrorum dicere postponemus vsque ad sectionem tertiam, vbi de medicinis, quæ sunt ad decorem de ea generale capitulum faciemus (si Deus voluerit.) Hic enim specialiter dicemus.s. quòd magnitudo ipsarum non est ægritudo; sed inter ægritudines numeratur; & proinde indigens medicina, qua conseruentur in paruitate, & prohibeantur a magnitudine. Curatio in duobus consistit. In quiete primo, & abstinentia ab oĩbus dilatantibus,& extendentibus ac trahentibus sanguinẽ ad ipsas,vt est motus,fricatio,balneatio. Secundo in constrictione cum aquis frigidis epithematibus, vnguentis,& emplastris, & stypticis, & ponticis prædictis hic,& ligaturis;cũ vero magnificatæ fuerint,minui non possunt,sed abscondi,& cęlari, & illud cum diffusione, & dilatione earum in partibus subaxillarum; & hypochondriorum,& constrictione cum camisia chordelata stricta super eas quantum expedire videtur. Et ex his, quæ proprietate operantur, est oleum vespertilionum inunctum,prohibet enim augmentum earũ in puellis; & fricatio lapidis,cum quo acuitur. Et idem ex curantibus est testiculorum augmentum, seu magnitudinem. Cataplasma vtile resoluens tumorem mammillarum, & corruptionem lactis. Rec.farinæ,sem.lini,farinæ lentium,ana partes æquales tempera cum oleo ros. & croco. Aliud Humayn Recip. marrubij,ebulorum,foliorũ papaueris albi,absinthij,rutæ,cuscutæ,ana partes æquales, misce tepida,& appone. Dioscorides ad idem. Reci. olibani, masticlies, sem. absinthij, farinæ lentium, ana drach iij.cerę drach.iiij. olei ros. drach.vj. fiat vnguentum,& inunge. Linimentum extinguẽs ardorem mammillarum,& tumorem delens. Rec.succi semperuiuæ, succi solatri;albuminis ouorum, & olei ros. ana partes æquales;quod nunc frigidum, nunc tepidum appone. Quod si deueniat ad vlcerationem, chirurgi tunc auxilium inuocabis. Si autem tumor cum inflatione fuerit, tunc oua cum oleo ros.& aceto appone. Quòd si ex retentione sanguinis menstrualis accidit, phlebotometur ex saphena, deinde si expedit ex basilica, & pharmacia detur. Ad tumorem in mammillis ex frigidis humoribus,adhibe farinam fœnugræci,cum succo apij, & ebulorum commistis. Aliud Recip. fimi bouini recentis,& caprini, ana vnc.ij. succi marrubij, succi ebulorum,fœcis aceti, ana vnc.j. misce, & suppone calidum. Aliud contra viuos ardores, & rubicundos; temperat enim eos,& obtundit audaciam eorum. Recip. mucilaginis psyllij, aceti, olei rosati, & olei viola. ana pondus.i.opij, camphoræ,ana scrup.j. fiat omnium mixtio cum farina hord.& albo ouorum,& emplastra. Caue tamen a superfluo, ne impellat ad antrum.

Mãmillarũ augmẽtum prohibentia.

PARTICVLA TERTIA sectionis primæ, quæ est de ægritudinibus membrorum nutritionis.

PROLOGVS.

PRotulimus hucusque sermonem nostræ mentis explicantem conceptum in medicatione ægritudinum membrorum deseruientiũ spiritui. In quo intẽtiones, & modos curationis summauimus debite ordinando, necnon inseruimus medicinas simplices, & compositas proprias,& expertas,quas primo philosophi ratione & methodo inuenerunt; & antiqui medici iudicio,& experimento approbauerunt; & quas secundũ intentionem nostram efficaces vidimus opere, in effectu,prout Dei gratia inspirauit, qui illuminat philosophos, & medicos suos ministros,quos de cælo creauit. Medicinam quoque in terra de sua largitate produxit; per quos visitaret, & redimeret plebem suam. Et quia

secundum præmissum ordinem procedendo, sequitur, vt deinde aggrediamur curam ægritudinum membrorum nutricationis, scilicet stomachi, & hepatis,& aliorum seruientium eis,ex quibus cætera nutriũtur membra. Quod est tertiæ particulæ sectionis primæ. Imploremus ergo auxilium ab eo per quem omnia facta sunt, & sine ipso nihil. Suppliciter exorantes,quatenus mittere dignetur spiritum sanctum suum, spiritum veritatis,qui nos doceat, & suggerat nobis omnia, quæ ad recuperandam sanitatem prædictorum celerem sint efficaciter iuuatiua. & quod bene incepimus sui gratia prosequi, & mediare melius possimus suo auxilio influente,& optime explere sua potentia confirmante.

Continet autem hæc particula tertia sectionis primæ summas quatuor.

Summa Prima est de medicinis ægritudinum meri,qui stomacho transglutiendo ministrat. folio 18
Secunda de medicinis ægritudinum stomachi. 20
Tertia de medicinis ægritudinũ hepatis,& venarũ. 40
Quarta est de medicinis ægritudinum splenis. 50

Summa I. continet. Cap. VI.

Generalis sermo in meri,& ægritudinibus eius, causis & signis, & cura secundum modum vniuersalem. Cap. 1. folio 18
De mala complexione meri,& cura eius. Cap. 2. 18
De instrumentalibus ægritudinibus eius, vel mala compositione eius,& cura. Cap. 3. 19
De solutionibus continuitatis eius, & eorum,quæ ex illis accidunt,vt est fluxus sanguinis, & eruptio eius ex ore,& cura. Cap. 4. 19
De apostematibus eius,& cura. Cap. 5. 20
De nocumentis transglutitionis,& cura. Cap. 6. 20

Est generalis sermo in meri, & ægritudinibus eius,& causis, & signis, & cura secundum modum vniuersalem. Cap. VI.

Quid sit meri.

SCiendum autem, ꝙ meri est membrum ad formam intestini existens, concauum, & oblõgum,ex duabus tunicis compositum, continuatum cum orificio stomachi, & perforãs diaphragma,& procedens superius inter cannam pulmonis,& spondyles colli cum suis lacertis transiens terminatur in guttur. Quo mediante transglutiẽdo recipit cibum ab ore. Potest autem pari omne genus ęgritudinum,sicut alia membra habentia regimen, ex quibus necessario operationi eius ad quam principaliter constituit ipsum sapientia, prouenit nocumentum,quod est trãsglutire cibum,& potum, qui sunt materia nutrimẽti,ad quorum transglutitionem ordinate stomacho desiderãte,& trahente mouetur tanquam sibi seruiens delatorie. Et ambabus suis tunicis,ex quibus cõponitur operatur interiori attrahente naturali virtute,cum villis in longitudine situatis in ea, & exteriori exprimente aliter cum villis latitudinaliter, seu lacertis in ea positis, recipientibus neruum a nucha, mediantibus spondylibus colli,qua in vomitu solum operatur. Inquit enim Gal. transglutitio stomacho desiderante, & trahente fit, sed vomitus nulla oris stomachi desiderante particula, & trahente,sed sola exteriori tunica exprimente cum villo latitudinali in ea situato. Adiuuat autem transglutitionem grauitas,& lubricitas substantiæ ipsorum, qua petunt descensum; & proinde difficilior trãsglutitione vomitus esse comprobatur,& etiam fluxu ventris.inquit.n. Gal. vomitus omnibus difficilis est plurimum,inferior autẽ purgatio facilis. Signa ex quibus relinquitur,quòd nocumẽtum transglutitionis, ꝙ plurimum est difficultas ipsius,commune est signum omnium generum prędictarum ægritudinum possibilium fieri in ipso meri,& etiam ægritudinum aliorum membrorum,quorum vicinitate poterit pati,vt est epiglottis,vel cãna pulmonis, & eius laceri; & spondyles dorsi,inter quæ situatur,& stomachus,& totum corpus,& cerebrum,cui supponitur. Sed præter hæc, alia sunt signa propria, alia magis propria considerandа, quæ ad cognitionem perfectam veræ curæ debitam,sunt necessario opportuna. Propria autem sunt signa quibus distinguũtur genera ægritudinum propriarum prædictarum, & ægritudinum membrorum,quorum communitate pati potest. Et sunt nam illam,cuius causa est malitia complexionis debilitas significat, ꝙ in longo temporis spatio transglutitur quod sumitur,& cũ tepiditate,& paucitate festinationis in toto spatio meri, & sine dolore: nisi figatur in parte meri visibiliter, & constringatur illic siue extendat,& sentiatur dolor cum rerentione eius quod transglutietur. Illã vero,cuius causa est mala compositio, & oppilatio,ostẽdit impotentia transglutitionis etiã rei paruæ liquidæ,& porus: & cum conatur transglutire,egreditur per nares, Et illam cuius causa est solutio continuitatis,manifestat sanguinis exitus ab ore; & humiditas naturalis,& proprie cum in sũprema eius parte fuerit,& ardor,vel punctio percepta in collo, & inter duas spatulas, & proprie apud transglutitionẽ, & vomitum, & eructationem rei acutæ qualitatis magis,quam excedentis quãtitatis. Sed illam,cuius causa est apostema, declarat tumor,& proprie si sit magnum,& quandoque febris, & dolor in illa parte acutus,& grauatiuus, & compressiuus, & proprie in loco priori,qui inter spatulas existit,maxime si in superiori parte meri sit vlcus,vel apostema;& ꝛ. magis in parte correspondente, loco, vel parte meri vlcerata,vel apostemata: & magis apud trãsglutitionem,vomitum: & eructationẽ rei magnæ quantitatis magis,quam acutæ qualitatis. Et difficultas transgluriendi est in vna parte meri magis,quam in alia nõ in toto spario eius. Illam etiam,cuius causa est compassio mẽbri vicini insinuat præcedens passio, membri ipsius, quæ suis proprijs est consideranda signis. Nec inuenit ibi tactus dolorem, nec aliquam passionem,nisi nocumentum actionis tantum. Magis propria signa sunt,quæ specialium ægritudinum,& causarum sunt demonstratiua;& sunt,quę infra in specialibus dicentur capitulis. Cura. Indicatio curæ meri ægritudinũ duplex est, generalis scilicet, & specialis; generalis est duplex, vna quæ indicat locũ,in quo medicinæ exterius sunt applicandæ; & est vt in collo,& loco qui est inter duas spatulas, applicentur,vt iuxta, G. Alia insinuat modum secundum quem medicinæ interius sunt sumendæ. Et est,vt medicinæ nõ subito deglutiãtur,prout in ægritudinibus stomachi oportet fieri: sed in ore retineãtur,& lambẽdo transglutiantur,vt trahendo moram in transitu; licet decliui impressionẽ faciant earum proprię qualitatis. Specialis est,quæ docet specialem talem ægritudinẽ;& causam, corrigere,accidentia, & regimen ordinare; necnon speciales medicinas,cum quibus insinuat; & describit,quæ in sequentibus capitulis seriosius ponemus,nomen Domini inuocando.

Indicatio in curandis ęgritudinibus meri duplex.

De mala complexione meri, & cura eius. Cap. 2.

MAla complexio meri,aut est pura,aut cũ materia. Pura,aut est simplex,aut composita: & simplex, aut calida,aut frigida,aut sicca,aut humida;& causa eius est procatarctica,si pura sit; causa vero humoralis cuiuslibet generis esse potest. Et signa eius sunt alteratio percepta in loco cum difficultate transglutiendi absque tumore,vel vlcere in eo existente. Et si quidem fuerit pura causa,est procatarctica,vt plurimum absque inuctione antecedentis causæ, & infectione oris, & linguæ ex humore,& fluore humiditatum. Si vero sit cum materia,erit ibi inuentio antecedentis causæ cum infectione oris, & linguæ ex humore; cuius speciem tibi calor,& sapor ostẽdit,& fluor humiditatis,si adsit. & si quidem

sit

sit calida, erit ibi sensus inflammationis; & cóbustionis, & caliditas in superficie oris, & linguæ, & sitis. Si vero sit frigida, & est illa, quæ superius sit, signa sunt contraria. Sed si sit humida mollis, signum est humiditas oris, & linguę, & priuatio sitis. Si vero sicca, signa erunt contraria. Cura malæ cõplexionis meri ex cura malæ cõplexionis stomachi potest haberi. Inquit enim Abuhali. In pluribus dispositionibus meri, sequuntur stomachi dispositiones. Est enim via ad ipsum contigua, cõsimilis in natura, & proinde cura vtrorumq; erit eadẽ, vt multum.

De ægritudinibus instrumẽtalibus meri, vel mala compositione eius, & cura ipsius. Cap. 3.

MAla compositio meri, ex qua plurimũ est oppilatio in via eius, tripliciter esse cõtingit. s. coarctatoria, & attenuatoria, & carnosa. Attenuatoria autẽ est ex compressione, & coangustatione parietum ipsius meri. & est aut ex causa intrinseca, quæ compressit, & remãsit compressio, vt est laqueus, vel manus, & huiusmodi. Aut est frigiditas multa congelans, aut est a causa interiori, aut in se, aut a vicinitate. In se, a caliditate, & siccitate adurente, vt in febribus acutis, vel ex spasmo, & alchuzez propinquo lacertorum meri, & villorum; & proprie latitudinalium, ex quorum contractione contrahuntur latera ipsius; & via coarctatur; vel ex ventositate coarctata inter duas eius tunicas: et intercluſa in lacertis eius constringente, & impellente parietes eius intus, vt coarcterur via. Et causa vicinitatis est, vt ab apostemate in lacertis epiglottidis versus meri a parte interiori, vt in squinanticis contingit, aut in lacertis colli, respicientibus eum a parte posteriori: aut a declinatione spondylis dislocati ad anteriora versus meri. Coarctatoria est, qua cadit in eius via aliqua res exterior ibi adhærens, sicut spina, vt accidit in præfocatione, vel humor viscosus ibi coarctatus, & adherens, vt in apoplecticis, & epilepticis, & rheumatismis euenire contingit, aut sanguis congelatus, qui ad illud consueuit descendere in fluxu sanguinis narium aliqua parte eius regurgitante per foramina palati ad os, & deuenientę ad ipsum, vel quæ in vomitu sanguinis in eo remãsit, aut vermes, & lumbrici in eius cõcauo multiplicati, siue infixi, vt asserit Abusa. se vidisse in quodam notorum suorum: ex quibus accidit & difficultas transglutiendi. Carnosa vero est ex apostemate existente in lacertis, & tunicis ipsius œsophagi græce dicti, quod arabice meri nuncupatur, vel verruca, vel cicatrix, in eo facta, qui passus fuit vulnus; seu vlcus in persona, & liberatus fuit; cuius causa extitit ætas, sicut recitat Gal. Signa quas per causas oportet cognoscere, & distinguere, hoc modo sunt. Nam si quidem attenuatoria sit, fiatque a causa exteriori, sensu manifeste cognosces per eius vestigia, & relatu infirmi; & astantium ei, tibi indicabitur; & nocumentum transglutitionis, vt puta difficultas; & minus si quoque ex frigore congelante accidit, præsentia frigoris; & eius anteceſſio indicabit. Si vero a causa interiori in ipso existente, & siccitate per inspectionem acutæ feb. illud euenire videbis, & nocumentum transglutitionis maius erit. Si vero ex spasmo, & alchuzez ex propinquo accidit ex cognitione ipsius; & causarum præcedentium scire poteris etiam si accidat ex ventositate, præcedens regimen multiplicans causam sonitus, & motus, & dolor extensiuus, & cõstrictiuus indicat illud. Cumque causa vicinitatis accidat, & ab apostemate in lacertis epiglottidis dolor in epiglotto erit cum spiritus malitia. & quãdoque cum orthopnæę, & tumore, & rubore ibi apparente, scilicet in gutture, & in collo, & febris. Si vero ex apostemate lacertorum colli recipientibus eum, apparebit dolor colli a parte interiori cum difficultate mouendi, & inclinandi collum, & proprie ad posteriora. Si quoque ex declinatione spondylis ad interiora, ex concauitate in collo apparente percipies, vt cum inclinatur collum ad posteriora difficilior transglutitio erit. Sed si quidem sit coarctatoria; eritque a causa exteriori cadente, & infixa, vt spina, punctio proprie admodum ibi percepta, & relatio infirmi, tibi insinuat. Sed si sit ab humore viscoso regimẽ declarat, & præsentia ægritudinum prędictarum. Si vero sanguis congelatus fuerit, fluxus sanguinis ab ore, vel ex naribus, qui regurgitauit ad os, & guttur tibi ostẽdit. Si vero vermes, & lumbrici, & nausea, mordicatio, & vomitus, & syncopis tibi ostendunt. Et si quidem sit carnosa ex apostemate, signa apostematis dicta superius tibi indicant, & quæ infra in capitulo proprio tibi ponemus in speciali. Si vero sit verruca, est impedimentum partium transglutitionis in loco, vbi est, in toto vero meri non, nec est dolor, & est priuatio signorum aliarum causarũ. Si vero sit ex cicatrice, tibi præceſſio vlceris ipsius indicabit. Cura est duplex; generalis scilicet, & specialis. Generalis est duæ res; vna est ablatio causæ, alia est remotio impressionis factæ, si quæ remansit. Specialis consistit in ablatione specialis causæ, & in administratione medicinarum propriarum ad illam. Si ergo fuerit ex exteriori causa, a qua remansit impressio, & constrictio; amota illa approximentur balnea; & fomentationes circa guttur, & collum, & spatulas ex aquis calidis, & simplicibus, vel cum decoctione medicinarum dilatantium, & confortantium, vt meliloti, maluarum, fęnugræci, apij, & similium. Et frictiones suaues cum oleis temperate calidis reddentibus tractabile membrum; vt est oleum de fisticis, de amygdalis dulcibus, & de pineis, & de meliloto, & chamæ. & similibus. Et cerota ex eis ex butyro; & mucilaginibus notis, hyssopo humida, & dialthęa, & similibus. Et cibi interius sumendi sint ex calefacientibus; & humectantibus supradictis. Ita q; boli sint magni, in quorum transglutitione conetur, & cum retẽtione anhelitus. Si vero sit ex caliditate adurente in febre acuta; primo oportet febrem curare: vt infra dicetur. deinde siccitatem, & adustionẽ ibi impressam remouere; & hoc cum interius, & exterius, approximãdis. Interius sicut cum mucilagine dragacanthi, semine cytoniorũ, psyllij, & pulpa tamarindorum, & tereniabin, & lacte seminum communium, & seminis papa. & succo liquiritiæ, & cum carnibus prunorum, & aquis fructuum, vt iuiubarum, granatorum, lactucarum, violarum, hordei. & cum syrupo viola. & rosato bibitis sorbendo, & retentis in ore, & gargarizatis, & cum caudis eorum; & cum cibis ex amylo, de cucurbita, & pulmento, & attriplicibus, spinachijs, & lactucis, & similibus. Exterius cum inunctionibus; & oleis violatis, de cucurbitis, & similibus: prout in cura febrium faciemus te scire. Si vero fiat a frigore congelante, interius administrabis diacalamenthum: & diacyminum, diatrionpip. syrupum de hasce, theriacam, mithridatum, & oleum balsami cum vino; & cibos, & potus calidos notos. Exterius vero calefactiones ex aquis calidis paulatim superius dictis. Et vnctiones ex oleo anethino, de lilio, & est proprium, & de castoreo, costo, vel alijs calidis superius dictis. Et calefactiones ex floribus chamæ. calamentho, pulegio, floribus lauri, abrotano, & similibus, & cum pannis calidis, & calefactis, & stuppa lini, vel cãnabis, vel lana succida. Si vero fiat ex spasmo, si quidem humido, facies vnctiones de oleo de euphorbio, de piperibus. Et si expediat, euacuetur totum corpus cum clysterijs, & collyrijs, d. bisque ad bibendum assam con aqua granatorum, vel cum vino, pipere, ruta, & similibus. Si vero sit siccus, administrabis regimen humectantium ex cibis, & potibus. Cibis vt aqua gallinarum pinguium, & iuuenum. Et carnes hædorum, & agnorum, & vitulorum lactantium, ptisana, pulmenta ex amylo, & alæ pullorum, & testiculi gallorum in lacte nutritorum, & pisces parui, & petrini, & oua sorbilia, lac, butyrum, medullæ, & similia. Olera sunt, vt boragines, bugloſſæ spinachia, attriplices, & similia. Fructus sunt in poma dulcia, pineæ, fistici, amygdalæ, sisamus, & similia. Potus vt vinum lymphatum, aqua cum zucch. vel iuleb violatum. & electaria humectantia sunt diacodium; diadragacanthum: diaboraginatum: & diabugloſſatum. Et electarium ad relaxationem;

Meri quid sit.

rationem; & impinguationem ſuperius dictum. & panis,aloe,& ſimilia. Exterius vero cum embrochis, vel epithematibus, & fomentis ex aquis dulcibus enarratis; & fricationibus, & balneis, & inunctionibus,& oleis,& cerotis,& humectantibus, vt eſt oleum amygdalarum dulcium,pinearum,ficticorum, violarum,ſuccus maluarum, cucurbitæ, melonis, cucumeris. Et ſemina, & aquæ ipſorum, & ſorbitio facta ex eis,& graſſulis, & pinguedinibus, gallinæ, porci, anatis, & medullis vitulorum, & lacte. In domo & aere locetur,& in quiete, & ſomno ſeruetur. Et ſi quidem remanſerit impreſſio conſtrictionis operaberis ad eam; vt hic ſuperius habuiſti. Si autem a ventoſitate ſit, dabis interius oleum de Kerua, dianiſum, diagalangam, diacyminum, confectiones de ſeminibus, & commouentia eructationem, vt aniſum, cyminum, rutam ſiccam, erucam,carui,ameos,maſtichem, & thus maſticata,vel hauſta,& in cibis; & in potibus miſta. Exterius pones ventoſam, & vnges ex oleo nardino, de enula, rutaceo, de aſſa,& ſimilibus ſuperius enarratis. Si vero ſit a vicinitate apoſtematis gutturis, lacertorum, vel colli, curabis curatione ſquinantiæ, quam ſuperius habuiſti. Sed ſi fuerit a diſſolutione ſpondylis colli; cura propria poſita eſt infra. Similiter ſi ſit coarctatoria, quia cadit in eius via aliquid extraneum adhærens, vt ſpina,& ſimilia; curabis cura præfocationis ſuperius poſita.

Et ſi ſit humor viſcoſus ibi deſcendens, & adhærens curabis ipſum expurgatione cum inciſiuis, & abſtergentibus pharmacis. puta cum gargariſmatibus, ex ſyrupo acetoſo ſimplici,vel oxymelle ſquillitico, vel aceto eius cum melle roſato, & aqua mellis, hyſſopi, vel ſtaphidis agriæ, vel ſinapis,pyrethri, vel calamenthi, origani, & pulegij, paſſularum, ficuum ſiccarum, & cum prouocatione vomitus cum prædictis, & clyſteribus acutis notis ſupra. Necnon ſi expedit ægritudines capitis, à quo prouenit rheumatiſmus, oportet curare, vt ſuperius dictum eſt. Etiam ſi fuerit ſanguis congelatus, duæ res conueniunt in cura eius. Prima eſt ipſum liquefacere, ſecunda eſt ipſum educere, prout infra de cura congelationis ſanguinis in ſtomacho: & ventre dicemus, & hoc cum ſimplicibus, & compoſitis. Simplicia ſunt coagulum, bitumen, bdellium, & huchuen, cum aqua cineris ligni ficus, & quercus, ſumpta,& gargarizata. Secunda eſt ipſum educere,cum vomitus prouocatione, cum melle & ſucco apij, & terra ſigillata diſſoluta in aqua; & farina tartari diſſoluta in ea calida,vel vino. Inquit, enim Gal. vinum coagulata diſſoluit, & ſuo motu citius extra pellit, vel fluxu ventris. & hoc cum clyſteri ex ſucco apij, opopanace diſſoluto in eo cum ſalgemma; & melle; vel reſolutione ipſarum cum emplaſtro facto exhaſce, ſalgemma,opopanace,cum melle confectis: & approximato gutturi. Si vero ſit ex lumbricis, & vermibus ibi coadunatis,& infixis. Cura eſt duæ res, ſcilicet interficere,& educere ſicut ſupra, de ægritudinum cordis cura, diximus. Et hic breuiter dicamus, quæ illis duobus ſunt propria; & ex illis eſt baurach, Kebuli, myrrha decocta in oleo, centonica, & centaurea ſumpta. Et poſtquam prouocatur vomitus,& emplaſtrata Kitram, & petrolæon inunctum, aloe,& hiera interficiunt,& educunt illos. Si vero ſit carnoſa, & ex apoſtemate in lacertis, & tunicis ipſius meri. Cura eſt quam infra dicemus. Si vero ſit ex verruca, vel cicatrice. Curabis cum abſterſiuis ſtypticis, vel ſubtiliatiuis, vt eſt aqua mellis cum virtute radicis capparis, & paſſulis, & floribus abſinthij, ſquinantho,& cappares cum aceto boni vini. Et ficus ſiccæ cum granis myrti, & aqua caulium reſeruata, per tres dies bibita, & piſtici, & amygdalæ, pineæ, ſumptæ, & oleum earum ſumptum; & exterius inunctum, & aqua nucum cypreſſi, calami aromatici, aniſi, meliloti embrochata,& ſimilia prout tibi ſapientia monſtrabit; & quandoque eſt incurabilis. Medicamen diſſoluens ſanguinem congelatum in ſtomacho,& meri. Rec.coaguli leporis drach.xxxvj. coaguli gazeli drac.xxxij. gentia.ana drach.iiij. Conficiantur cum melle. Et ſit doſis eius ſicut vis in aqua calida,aut in ſyrupo acetoſo.

Sanguinem coagulatũ liquefacientia.

De ſolutione continuitatis meri, & eorum, quæ ex illis accidunt, vt eſt fluxus ſanguinis,& eruptio eius ex ore, & cura eius. Cap. 4.

Cauſa.

SOlutio continui meri eueniens, duplex eſſe contingit ſimplex, vt eſt plaga, punctio, ſciſſio, & ſimilia, aut compoſita,vt eſt vlceratio eueniens ipſi,& quandoque aut eſt ſuperficialis ſicut eſt excoriatio: aut profunda penetrans tunicam,vel pelliculam vnam, vel ambas. Simplicis cauſa eſt interior,& exterior. Interior eſt humiditas in ſui ſubſtantia aggregat, & pelliculis eius penetrãs, & perforans ſui acuitate, aut ſua quantitate replente; aut ſua ventoſitate extendente ſcindens ipſum profunde,& quandoque totaliter. Exterior eſt,vel tranſglutitio rei ſcindentis,vel pũgentis,vt oſſis acuti,vel ſpinæ,vel vitri,vel percuſſio cum re incidente,pungente,& perforante. Et ſuperficialis cauſa interior eſt cibus acutus,vel medicina,aut humor tranſiens acutus cum vomitu,de ſtomacho ſaliens,aut deſcendens intrans ad ipſum,aut eſt malitia complexionis calidæ,& ſiccæ exiccantis ipſum,quare ſuperficies eius aduritur,& cadit,ſicut in febribus adurentibus contingit frequenter. Cauſa vero compoſitæ, ſcilicet vlcerationis eſt duplex, ſcilicet interior,& exterior. Interior autem eſt apertio apoſtematis, aut plaga, quæ facit ſanguinem, aut humor corroſiuus tranſiens, & in catarrhis deſcẽdens ad eum, vel alias ibi imbibitus, corruptus, & putrefactus, corrodens ipſum. Exterior eſt,quæ partem de eius ſubſtantia ſcindendo aſportauit, & eſt nota. Signa vlcerum eius dicta ſunt ſupra. Sed diſtinguentia inter vlcera meri,& ſtomachi a tribus ſumuntur,ſcilicet a loco,a tempore,& ab accidentibus concomitantibus. A loco nam in vlceribus meri,dolor, punctio, & ardor ſentitur in collo vſque ad oſſa dorſi; & furculam ſuperiorem pectoris; & illud quod eſt inter duas ſpatulas. In vlceribus vero ſtomachi, dolor, punctio, & ardor ſentitur in interioribus oſſibus pectoris puta furcula inferiori pectoris infra. A tempore, nam in vlceribus meri ſentitur dum tranſglutitio fit, vomitus, vel eructatio rei acutæ qualitatis. in vlceribus vero ſtomachi ſentitur poſtquam tranſglutitus eſt. Ab accidentibus concomitantibus, quando vlcera ſtomachi plurimum, & proprie ſunt in ſuperiori parte ſtomachi; perducunt ad minorationem, vel ablationem anhelitus, & prouocationem, ſtidoris frigidi,& ſyncopim,& infrigidationem extremitatum. Sed ſimplicis ſolutionis cauſæ interioris humoralis, ſignum eſt, inuentio ſignorum antecedentis cauſæ,& regimen precedens multiplicans talem humorem, & infectio partium oris ex humore acuto, quem dolor,& ſapor oſtendit,& conſuetudo paſſionis illius. Si vero ſit a cauſa exteriori,eſt manifeſta ex ſe,vel relatu infirmi. Sed ſi ſit ſuperficialis,ardor,& punctio eſt parua, cito tranſiens. Et egreditur quandoque ſicut cruſcula, & pellicula adufta. Si vero profunda,dolor eſt fortior,& diutius durans,& egreditur ſanguis, & humiditas naturalis, & inuentio cauſarum interiorum,& exteriorum ipſas inſinuat. Signum autem vlceris ipſius,fœtor eſt in ore perceptus,& exitus per os puris, & ſanei, & quandoque aſſociantur ei pellicularum fruſta. Cura ſolutionis continui meri difficilis,vel impoſſibilis eſſe dignoſcitur, ſicut cura ſolutionis continui cuiuſlibet membri, quod eſt via,per quam aliquid extraneum tranſit,trahitur,vel expellitur; vt ſunt meri,inteſtina, renes, pori vritides, & veſica, & maxime cum eſt intrinſeca, compoſita, & profunda,& penetratiua; non enim poteſt bene medicina apponi,& ſi apponatur,non tandiu permanet, vt ſuam impreſſionem faciat, quin cibi,& potus tranſglutitione abſtergatur,& aſportetur,qui etiam ampliati quantitate maioris bucellæ,& ſua qualitate acuta, ſi quam habent, pungũt; & dolorem faciunt, qui eſt prouocatiuus reumatis, & ſic vlceris augmentationis.

Signa vlcerum ſtomachi, & meri diſſimilia.

Si

Si ergo sit simplex, & recens plaga, & superficialis; cura eius est tres res. Prima aufert causam exteriorem, & interiorem abscindit; secunda solutionem vnit; tertia corrigit accidentia.

Primam rem complent phlebotomiæ de cephalica, vel magis clysteres, & pharmaciæ solutiuæ ventris non vomitiuæ, cum proprijs stomachi dictis, cum etiam cerebro si expediat, & consequenter cum confortantibus ipsum, & retinentibus ipsum catarrhum, & ablatione omnis rei exterioris infixæ, aut teli prout infra de solutione continui dicetur, (si annuat omnipotens.)

Rem vero secundam complent stiptica, & conglutinatiua, interius, & exterius approximata. Interius gargarizata, & retenta, in ore, & lambita, simplicia, & composita. Simplicia, sunt vt grana, & cymæ myrtorum, lentisci, oliuarum, & rubi, & grana granatorum, & cytonia, & corticis balaustiarum ipsarum, & rosæ immaturæ masticatæ, & transglutiatur succus eorum sicut resudat, & gargarizatio cum aquis ipsarum, & cum rob ipsarum, & rob mori gummi, dragacanthi, lutum armenum, & lutum sigillatum, & thus, albumen ouorum, & similia. Composita ad alchola dicta sunt supra, & quæ inferius tibi traduntur ad vlcera, quæ etiam exterius per omnem modum administrare poteris, & proprie circa collum, & guttur, & locum qui inter spatulas existit.

Tertiam vero rem complent, quæ dolorem, & punctiones corrigunt, quæ ipsam alcholam sequuntur.

Si vero sit profunda penetratiua, eius cura est tres res.

Prima est, vt sanguinem fluentem restringas, & dolorem sedes, & illud cum approximatione, & epithematione albuminis ouorum, & alijs quæ dicemus in capite suo sequenti.

Secunda est, vt sicca stypticantia, & conglutinantia, & consolidantia prædicta interius, & exterius applicentur.

Tertia est, vt regimen adæquetur in sex rebus non naturalibus proprie in cibo, & potu. Seruetur ergo in quiete, & ab omnibus dilacerantibus, & aperientibus vomitiuis, & prouocantibus rheuma. Custodiatur à cibis calidis, & a potibus, & acutæ qualitatis; sed sint ex lenientibus, glutinosis, & stypticis; vt sunt oua sorbilia, pulmentum ex riso, vel amylo cum iure carnium præparatum, vt vinum stypticum, & similia, & buccellæ sint paruæ, & repletio pauca. Si autem sit vlceratio in eo facta, curabis cura vlcerum. quam tibi inferius subiungemus. Fiant formulæ in modum lupinorum, quarum vna retenta in ore, & sicut dissoluitur, deglutiatur, remouet enim solutionem continui, & vlcera meri, & consolidat, & incarnat, & lenit. Recipe gummi dragacanthi, masticches, thuris albi, ana drach. j ireos, drach. s. liquiritiæ, drach j. hypocistidos, granorum myrtæ, & cymarum eius, & oliuarum, ana drach. s. seminis cytoniorum, scrup. ij. luti sigillati, & luti armeni, ana drach. j. contere, & conficiantur cum rob myrtæ, vel lentisci, & est ex inuentione nostra.

Formulæ, vt lupini tenēda in ore.

Vnguentū expertū ad vulnera, & vlcera.

Vnguentum aliud expertum, & efficacissimum ad vulnera, & vlcera in quacunque parte corporis sunt, & proprie capitis cum fractura cranei, & est Romanorum. Recip terebinthinæ, vnc. viij. succi betonicæ, vnc. v. & substantiam eius, misceantur simul. Et stent per duos dies; deinde ponantur super ignem leuem, & calefiant, donec liquefiat terebinthina: deinde colentur per stamineam, & colatura iterum ponatur super ignē, & bulliat vsque ad consumptionem succi. postea addatur gummi abietis, vnc. s. olei ros. vnc. s. ceræ, vnc. iiij. & vtere.

Eruptio fluxus sanguinis ex meri, ex vena aperta, & incisa, fracta, vel corrosa, prouenit. cuius causa interior; & exterior esse potest, sicut supra de sputo sanguinis habuisti; & infra cum de stomacho inuenies loquemur. In proposito est ipsius meri vlceratio ex vena corrosa. Eius autem signum est, exitus eius cum fastidio; & quodam vomendi motu minore, quam si a stomacho proueniret; & si est vena fracta, incisa, vel corrosa dolor est in collo, & loco, qui est inter duas spatulas proprie si sit magna incisio, fractura, vel corrosio, & maxime apud sumptionem rei acutæ. Si vero sit a vena aperta, non est dolor, & facilius retinetur; si vero sit a vena corrosa ab vlcere, eius signa sunt, signa vlceris ipsius prædicta, & emissio saniei, & puris. & difficultas retentionis. Cura eius est quam superius de sputo sanguinis habuisti, & de fluxu sanguinis narium, & infra in cap. de stomacho; cuius meri est instrumentum ad attrahendum: quæ sibi sunt iuuatiua: sufficienter loquemur.

De apostematibus meri, & cura eius. Cap. 5.

Apostematis meri, signa superius habuisti singularia, & propria, quibus subiungenda sunt magis propria. Et sunt; nam si quidem apostema eius calidum sit, cum prædictis, erit fortitudo doloris, inflammatio, caliditas, & proprie in partibus oris, & colli percepta. Et quandoque est febris parua, quandoque magna, hora, post horam. Et quandoque est horripilatio, & est cum siti vehementi. Cum ergo naturaliter cessat horripilatio, & cum aperitur, egreditur pus, & horripilatio reddit. Cum autem est apostema frigidum, signa sunt contraria, cuius curam habere poteris, si eorum memor eris, quæ in cura phrenesis, lethargiæ, & mammillarum diximus, & magis si inspexeris, quæ dicemus in cura apostematum stomachi.

De nocumentis transglutitionis, & cura. Cap. 6.

Transglutitionum nocumentū triplex.

Nocumentum transglutitionis est triplex, scilicet corruptio, vt si cum tremore perficiatur. diminutio, seu difficultas, cum fit, cum labore, & conamine, & eius ablatio cum nullo modo fieri queat. Et plurimus est difficultas transglutiendi, quæ nota est superius per eius signa distinctiua causarum in primo capitulo huius posita; Est autem periculosa, & vitæ animalis contraria; cum enim vita animalis non persistat, nisi per nutriens, quod restaurat illud, quod ex corpore eius dissoluitur, talem autem restaurationem facere nequeat, nisi intra corpus sumatur, & illud est per transglutitionem, ea ergo facta difficili, & diminuta verendum est, ne totaliter auferatur, & pereat animal, & proinde insistendum est circa correctionem eius attente, tanquam circa accidens, quod præ cæteris ægritudinibus ipsius plerunque curam sibi præuindicat, seu correctionem. Cura. Res prima, & certa est abscissio eius causæ, scilicet ægritudinis proprie, quam comitatur, quæ omnis generis esse potest, de qua infra dicemus, vel alterius membri, cuius communitate patitur epiglottis, videlicet associati, vel stomachi, cerebri, nuchę, contiguorum, quo lacerti epiglottis mouentur, & meri spasmantur, vel mollificantur, & trāsglutitio fit difficilis, vel aufertur, & spondyles dorsi diflocati, & interius conuersi comprimendo viam claudentes ipsius, vel totum corpus, vt in febricitantibus, vel morti propinquis, in quibus virtutes, sicut in toto deficiunt, ita & in parte, de quibus etiā dictum est, & de stomacho infra dicetur. Secunda est stomachi regimen, vt mundificetur, & alteretur, nam in pluribus dispositionibus sequitur, meri oris stomachi, complexionem, & illud cum his, quæ infra in cura dispositionum eius dicentur, (duce Deo) complebitur. Tertia est ipsius confortatio. Fiat autem cum temperantibus complexionem eius, dyscrasiam alterando cuiuscunque generis fuerit, & proprie frigidæ, & siccæ, quæ plurimum est in causa, vt supra dictum est. Et ex compositis conuenientibus frigidæ, est balsamum transglutitum, theriaca, diacalamentum, & aqua raphani, & vinum cum eis, Et ex his, quæ inun-

guntur exterius est oleum anethinum,& de lilio,de narciſſo,de croco, nardinum, muſcelinum, & de balſamo, quoniam confortant lacertum tranſglutiendi,& cerebrum,quod eſt neruorum principium,quare oportet,vt ex eis inungatur caput,& nucha colli,a qua neruus tali lacerto procedit. Et confortetur omnibus modis cum emplaſtris,ſaccellis cerotis, fomentationibus ex aromatibus calidis, & ſtypticis, vt caſtoreo, myrrha, ammoniaco,ruta,praſſio,abrotano,lauro, & ſimilibus. Et ex conuenientibus ſiccæ dyſcraſiæ eius,eſt regimen humectatiuum. Et ex exterius inungẽdis eſt butyrum,oleum amygdalarum dulcium, pinguedo gallinæ, porci, & ſimilia. Et ex ſimplicibus conuenientibus humidæ,ſunt aniſum,vtrumque been,ſpica celtica, & folium indum, thus, & minutum eius, & cortex ipſius, & myrrha, & ſandaracha, & ſimilia. Et quandoque oportet ipſis admiſcere frigida temperantia eorum calorem. Sint autem ex ſtypticis confortantibus,vt ſunt roſæ, ſandali,myrta, & ſimilia. Ex quibus ſaccellationes fiant ſupra caput, & nucham.

Et cum ex humiditate ſunt, eſt ex expertis,(ſecundum magiſtrum Arnaldum,) vt ſumantur mane quolibet tres caricæ cum intercluſo in eis puluere pumicis, & ſandarachæ; puluis eſt proprius.

Et cum ex ventoſitate groſſa intercluſa fuerit repellente,& propellente ſuperius cibum,& potum,in quam talis humiditas fuerit conuerſa,quam eructuatio manifeſtat: curetur cura inflationis ſtomachi,& ventoſitatis ipſius,quam infra dicemus.

SVMMA II.

Particulæ tertiæ, ſectionis primæ de medicinis ægritudinum ſtomachi.

EST autem ſecundũ Gal. ſtomachus miniſter viſcerum. Cibaria enim & potus per meri exterius ſibi tranſducta recipit tanquam lebes,& a virtute,& proprietate, qua eũ vniuerſalis dotauit natura, illa alterat, coquit,& digerit, & alijs membris in re nutrimenti operationem facientibus apta reddit. Et ſi de ſe ſuiipſius gratia digerit cibum,non vt membris alijs aptũ reddat,ſicut dixit Gal. vnde G. dixit. Stomachus miniſter eſt viſcerum; de ſtomacho enim cętera nutriuntur membra. nimirum igitur ſi in eius conſtructione ſumma ſapientia ſubtiliſſime tanquam in eo,qui eſt paterfamilias,laborauit. Formauit ipſum namque concauum, vt ad continendum,quod recipit ex cibis, & potibus,eſſet aptus, & quaſi rotundum, vt eſſet capaciſſimus non ſolum cibi, & potus proprij, ſed membrorũ etiam aliorum, & vt caliditatis alterantis ipſius, & decoquentis circa cibum totum ex qualibet ſui parte influentia eſſet calidi. Et ſibi ſubſtantiam dedit panniculoſam, & neruoſam,vt in recipiendo cibum, & potum pro toto ſufficientem, poſſet recipere extenſionem, nec non vt tempore digeſtionis eſſet totaliter contrahibile ſuperipſum. Ipſum etiam ex duplici compoſuit tunica, exteriori.ſ. magis neruoſa,vt res ſibi occurrentes ſentiret melius, & diſcernendo eligeret,quod bonum eſt,& reprobaret malum,& interiori magis carnoſa calida,cuius caliditas cũ meditatione, attingendo cibum, melius alteret, decoquat,& tranſmutet, ſicut ignis mediante olla melius cibaria decoquit. In quibus villos triplicis generis ordinauit,quorum conſideratione Auerr.dixit. ipſum ex triplici tunica compoſitum eſſe. quemadmodum G.ęcontra aſſeruit de vtraque veſica,fellis.ſ. & vrinæ,quibus virtutes operantes in ipſo vterentur, ſicut proprijs organis,vt in eo,quod intendunt,habilius operentur. Quibus multis,& varijs ipſum fulciuit, & adornauit ſapientia ſumma. Et proinde membris ipſum principalibus alligauit neruis mediãtibus, cerebro, quemadmodum partem eius ſuperiorem, vt eſſet multi ſenſus in ſentiendo E ſuam inanitionem,& complendo deſiderium ſui ipſius, & membrorum omnium arterijs cordi, & venis hepati. Ipſum quoque membris calidis circundedit, quæ in alteratione illorum ſuæ caliditati debili ſuggerant ſupplementum, a quo protraxit duo membra continuata, vt duæ viæ ductiles, ſcilicet meri a parte ſuperiori officij ſui deſeruiens,tranſglutiendo,deferendo cibum,& inteſtinum duodenum inferius a portonario ſibi deſeruiens delatorie, vt infra dicetur. Si ergo ſequentes naturam ſapientiſſimam, (vt Hippocr. iuſſit) in cura ægritudinũ eius adeo ſolicite procedamus, vt nomen domini inuocando,vt ingenium,& modum curationis inueniamus, atque medicinas ſimplices, & compoſitas, & expertas, cum omni diligentia perquiramus, quibus ſanitatem amiſſam recuperare valeat,& in temperando alimẽtum quo corpus ſubſiſtat perdurare, omni propulſo errore; Error enim in eo nocumentum generat,quod commune exiſtit toti corpori, & principalibus membris,quibus F notabiliter alligatur.

Continet autem hæc ſumma capitula triginta ſecundum pluralitatem ægritudinum, quas ſtomachus pati poteſt.

De cura ægritudinum ſtomachi ſecundũ modum vniuerſalem. Cap. 1. folio 21
De cura malæ complexionis calidæ ſtomachi ſimplicis,& puræ. Cap. 2. 21
De cura malæ complexionis frigidæ. Cap. 3. 21
De cura malæ complexionis ſiccæ. Cap. 4. 21
De cura malæ complexionis humidæ. Cap. 5. 22
De cura malæ cõplexionis compoſitæ puræ. Cap. 6. 22
De cura malæ complexionis cum materia ſimplicis,& compoſitæ. Cap 7. 22
De cura ægritudinum in plaſmate,& primo de regimine eius,cuius ſtomachus eſt rotundus, paruus,& prorenſus,vel magnus. Cap 8. 24
G De cura ægritudinum accidentium eis in vijs,ſcilicet oppilationum eius. Cap. 9. 24
De cura repletionis eius, ſcilicet nauſeatiuæ, ſatietatis,& inanitionis ipſius. Cap. 10. 24
De cura inflationis ſtomachi, & rugitus, tortionis & gurgulationis ipſius. Cap. 11. 24
De percuſſione, obuiatione, & caſu ſupra ſtomachum, & cura. Cap. 12. 25
De ſolutione continui, vlcere, & ruptura ſtomachi,& cura eius. Cap. 13. 25
De medicinis apoſtematum eius. Cap. 14. 26
De correctione accidentium ſequentium ægritudines dictas, & primo de debilitate ſtomachi. Cap. 15. 27
De medicinis doloris ſtomachi. Cap. 16. 28
De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio,& corruptio. Cap. 17. 31
H De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & bulimi. Cap. 18. 31
De medicinis appetitus corrupti. Cap. 19. 32
De ſiti,& medicinis eius. Cap. 20. 33
De nocumentis digeſtionis,ex quibus eſt debilitas, deſtructio,& corruptio,& cura earum. Cap. 21. 33
De nocumentis retentionis,ex quibus eſt tarditas, & velox deſcenſus cibi digeſti de ſtomacho in ventrem, & cura eius. Cap. 22. 35
De lenitate ſtomachi, ſiue lubricitate, ſiue lienteria. Cap. 23. 35
De nocumentis expulſionis, & primo de eructatione,& cura eius. Cap. 24. 36
De ſingultu. Cap. 25. 36
De ſubuerſione,nauſea,faſtidio,vomitu,& eructatione, ſeu anxietate cum turbatione ſtomachi, & cura. Cap. 26. 38
De vomitu. Et primo de phlegmatico, & cura eius. Cap. 27. 38

De

De cura vomitus cholerici. Cap. 28. fol. 39
De cura vomitus melancholici. Cap. 29. 39
De cura vomitus sanguinei. Cap. 30. 39

De cura ægritudinum stomachi secundum modum vniuersalem. Cap. 1.

CVra ægritudinum stomachi proportionalis est curę aliorum membrorum pro toto operantium, vel præstantium iuuamentum. Correctio enim omnis immoderaminis per contrariam immoderationem est fieri. Dixit Galen. Intantum autem differens a cura ægritudinum aliorum membrorum, inquantum eius natura propria, & operatio a natura, & operatione aliarum diuersa existit, quæ auxiliorum species eligit, quantitates eorum determinat, & vsum ac modum eius aptum ostendit. Est autem, vt dictum est natura stomachi propria, & prima frigida; quia pauci sanguinis, & neruosa, proinde sensibilis valde. Qua propter expedit, vt auxilia immoderationes eius corrigentia sint non excedentia valde, quamquam lapsus, & immoderatio exigat, maxime cum non sit valde positus in profundo. Si enim sint frigida valde, eius paucam caliditatem extinguent forte. Quapropter Hippo. in apho. ait, frigidum inimicum neruis; & forasse contrariam dispositionem adducent, quæ periculosioris curæ, & difficilioris esse comprobatur, prout Galen. dixit. Si vero calida, eius tepidam caliditatem resoluent, & si acuta, mordebunt, & in spasmum, aut cordis morsum adducent. Si lapsum facientia est, nisi correcta, & repressa, vel ex benedictis electa nocumẽtum imprimẽt, & substantiam eius dissoluent, cum ad ipsum primo perueniant. Oportet ergo esse temperata, & infra gradum dyscrasiæ, vt paulatim, & in longo tempore intentum tuum compleant potius quàm subito, & in breui. Est enim hæc secundum sapientiam operatio. Est enim panniculosus, & villis contextus habens vias amplas, quarum auxilia non oportet esse valde humida, & liquida cum mollificent, & villos eius relaxent. fluantque de facili. Et ad alia membra transeat plusquam ibi imprimant, sed oportet esse grossæ, vel solidæ, vt in eo permaneant donec imprimant, quod oportet, aut quia pellicula eius os, & lingua exiftit vestitum, & proinde quid virtutis percipientis habet saporem: debet esse saporis non mali, ne nauseent, sed delectabilis illis, & proprie pharmacosa inquantum potest. Inquit enim Gal. quòd vna quidem communis debet esse intentio, facere pharmacum delectabilissimum, inquãtum possumus, dummodo eius ad vltimitatem custodiatur virtus; non enim hæc est dissoluenda gratia delectationis. Et quia eius officium, & operatio est digerere cibum pro toto, & digestio fit per decoctionem. decoctio vero per calorem. oportet esse temperate calida, caliditatis enim temperatæ est digerere, vt ait Galen. Et si frigida sint, non oportet esse penitus a caliditate denudata; at quia digestio retentione indiget, oportet ea esse styptica, vel moderatam stypticitatem habentia. Et cum digestio quoque fiat per virtutem spiritus, qui odoribus gaudet: oportet ea esse ex aromatibus electa, vel eis admista. Verum quia ex decoctione cibi, in eo relinquitur superfluitas ei inhærens sicut in olla ciborum. vt Galen dixit; oportet esse talia absterfiua, vt est absynthium proprie, & spica, & similia. Porro cum ex natura sua stomachus sit principalibus alligatus, oportet ea omni carere malitia, & qualitate praua, ne ad illa per compassionem impressa perueniant nocumenta. Et quia diaphragmati suppositus, & vicinus, oportet quæ extrorsum supponuntur ei frigida, à costis secedere; ne infrigidando diaphragma. ad difficultatem anhelitus patientem adducant.

Stomachi cõplexio quæ sit.

De cura malæ complexionis calidæ stomachi simplicis, & puræ, &c. Cap. 2.

MAla complexio stomachi est secundum alterum octo modorum. ex quib. est calida simplex pura, & est ægritudo quædam ipsius immediate lædens actiones eius sensibiliter in dyscrasia qualitatum primarũ elementorum vincente calida; fiens causa eius est omnis causa procatarctica exterius aduenies, & calefaciens ipsum immediate, vel mediante aliquo vicinorum membrorum propinquo, vel remoto, quæ est multiplex. Gal. vero medicorum princeps omnes ad quinq; genera causarum reducit. Primum genus est, intromissio rei calidæ non superfluæ. Secundum est, contactus rei calidæ non superfluæ exterius aduenientis, & contangentis mediante exteriori cute. Tertium est, motus animalis, & corporeus fortis non superfluens, quòd ad resolutionem perducat, & proprie quum circa digestionem alicuius cibi duræ digestionis, & calidi passus fuit: vt est raphanus, & similes. Quartum est, spissitudo pororum eius non nimia perducens ad extinctionem. Quintum est putrefactio cibi in eo sufficiens ad inflammandum, & calefaciendum ipsum præter naturã. Quæ vero est mediante vicino aliquo membro, est vt a corde febriẽte, vel hepate inflãmato, & quandoque a cerebro; quæ si pura sit, sine humoris vitio generati, causata ab illis causis erit procatharcticis, & plurimum est diuersa. Signa eius cõplexionis essentialia sunt æstuatio stomachi, ardor perceptus in eo; in ore etiam non sumpto cibo, vel potu calido, & qñq; corporis totius inflãmatio, & febris cũ fuerit vehemens cum nocumento proprię actionis: vt sitis magna, parua fames, & cito cessat, & proprie cum non datur cito cibus, & qñq; tunc accidit syncopis, & dicitur fames syncopalis. Et appetitus erit frigidus, & iuuatur ab eo; & lęditur a simili, & cibaria subtilia aduruntur, grossa vero in eo, & dura melius, & sine corruptione alterantur, & eructatio erit fumosa, & superflua in vomitu & egõne, apparebunt adusta, vel sicca, & corporis calor erit mutatus; quia ad citrinũ tendẽs, & ẽt habitudo; quia erit corpus siccum, & paucæ carnis, qm̃ sanguis eius erit paucus, malus, fœtidus, & acutus; quem abhorrẽt membra diuersa ei in cõplexione, & venæ eorũ sunt apparentes; qm̃ sanguis eorum reclusus est in venis, quo natura nõ vtitur. Concurruntq; cum similitudine circũstantiarũ, & cũ assuetudine similiter patiendi. Et ex consequẽti corpus erit debile cũ cutis infectione, & carbunculis, scabie, morphęa, & similibus. Sed signum eius quod est sine humoris vitio est inuentio prædictarum procatarcticarum causarum cum priuatione signorum antecedẽtis causæ, scilicet repletionis humorum. Et si quidem sit ab intromissione rei calidæ: ardor perceptus erit in stomacho, & in exeuntibus alteratis percipitur. Et si ab eius contactu exterius facta sit, vel motu superfluo, antecessio earum, & notificatio ab infirmo facta, vel ab astantibus, tibi declarat. Si vero a spissitudine pororum, eius frigidæ, & stypticæ causæ inuentio interius vel exterius approximatæ insinuat. Et cutis tensio, & duricies. Sed si a putredine cibi existat fumosa, & fœtente eructatione cognosces, quòd in vomitu, & egestione perpendes præcessione cibi corruptibilis, vt est lac, & oua in patella decocta. Et si a vicinitate cordis, vel hepatis existat calefactio per omnem modum illorum præcedens inflammatio demonstrabit. Cura eius est alteratio. Completur autem cum medicinis, cibis, aut potibus, interius, aut exterius approximatis. Cibi ergo conuenientes sunt ex granis, ptisana hordeacea, lentes cum aceto decoctæ, pulmentum ex chondro cum aceto pauco, vel agresta condito, & sumach. Et ex carnibus carnes perdicum, & myrticorũ turdorum, & auium paruarũ cum aceto, agresta, vel succo granatorum decoctæ. Oua decocta in aceto cũ totalitate sumpta. Ex herbis vero lactuca, cum aceto proprie, & excitat appetitum, spinachia, endiuia, portulaca, coriandrum, & similia. Et ex fructibus cytonia, pyra, chrysomella, persica, pruna damascena, cerasa, acria, cucumeres, citruli, & cucurbita, batecha, & granata; quòd si non perduxit ad debilitatem, ciba eos cum grossis, quales sunt carnes vaccinæ præparatę cum aceto, & coriandro, & ventres ipsarum, & pisces recentes cum aceto, vel agresta, vel succo granatorum decocti, &

ĉti,& actualiter sint frigidi,non tamen multũ,vtquia nõ veri frigoris sint.Et omnia in quibus frigiditas cum stypticitate existit,quæ si nõ naturaliter,artificialiter acquiratur, cum condimentis ex coriandro, agresta, sandalis, & similibus. Potus autem sit aquæ frigidæ fere, non excedẽtis qualitatis nec quantitatis, ne in trasgluriendi difficultatem deueniat ex ipsius frigiditate, curato ab inualetudine sua stomacho, vt Galen.ait, vel succus agrestæ, vel granatorum acrium, vel aceti odoriferi misti aquæ, quod locum magis haberet, vbi esset profunda, & in remotis posita. Sed quia est in propinquo,prædicta frigida stiptica sunt magis efficacia, cum diu in eo sint permanentia; & hoc si tolerat stomachus. quòd si non, sit potus vini odoriferi albi,moderate stiptici,& pauciferi,lac acetosum vaccinum,& similes.Medicinæ approximandæ proprie sunt simplices,& compositæ. Et simplices, quæ exterius,& interius exhibentur,sunt sandali, rosa... myrta, folia vitis, & salicis, acetosa,rubus,spodium,coralli, coriandrum, psyllium, camphora, maciana, aqua, & succus eorum, & semina herbarum, & fructuũ frigidorum, & succi ipsorum dictorum,& aliorum. Compositæ vero sunt, quæ ex prædictis componuntur;& quę administrantur interius sunt,vt syrupus de papauere,iulep.de succo cucurbitæ,& succo acetosę,& acetositatis citri; & trochis.de camphora,& spodio,vbi venter soluatur superflue. Et quæ administrantur exterius sunt,cerotum sandalorum,in antidotario nostro scriptum. Et epithema ex sandalis.oleo ros.& prædictis,& euaporatio ex aquis ipsorum cum aceto. Et vitreum vas,vel vesica plena frigida aqua supra stomachum retenta, vel per embrochationem superinfusa. Et emplastrum ex folijs vitis, cum sauich hordei,quod est proprium. Ex quibus si leuis est dyscrasia, leuia approximabis, si fortis vero fortia. Inquit enim Gal.proportionale medicamen magnitudini dyscrasiæ, ad illam conueniens inuenire oportet. Et tibi sit generalis regula in alteratione cuiuslibet dyscasiæ simplici stomachi,& cuiuscunque alterius membri, vt contrarium alterans sit in qualitate expediente, excedens vnius oppositionis, in oppositione alia qualitatem mediam teneat, vel ab eo parum recedat, ne ad dyscasiæ compositionem perducat, quæ maioris nocumenti est, & difficilioris curæ, vt Gal.ait.

De cura malæ complexionis frigidæ stomachi, &c. Cap. 3.

MAla complexio frigida stomachi.Causa eius,& signa, ex contrario ad malam complexionem calidam supradictam,sunt intelligenda.Cura autem eius cura illius minoris considerationis, & attentionis est, quia minoris timoris, licet tẽpus alterationis sit æquale, quia alterans medicinale, & instrumentale, quod est calidum,naturæ amicum est,vtile, confortans, licet ipsa natura,quæ est principale operans sit magis læsa ratione dyscrasiæ, & proinde magis periculosa. Sicque in cura eius, duæ res seu intentiones concurrunt, generalis scilicet, & specialis. Generalis est sublatio ipsius. Specialis docet copiam auxiliorum, & aptum vsum ipsorum ostendit. Et sunt talia auxilia seu contraria calida a natura,& qualitate ægritudinis,sumpta ex cibis,et potibus, & medicinis simplicibus, & compositis interius, & exterius approximandis. Et sunt verbi gratia, ex cibis, ex granis,vt panis de frumento furfuris,habens multum salis,& fermẽtatus bene,cicera,& similia.Et ex carnibus, carnes columbarum, & proprie sylueſtrium, & anatum siccarum,carnes salitæ porcorum,& aliorum, præparatæ,& conditæ cum speciebus infrascriptis. Quorum vitelli cocti cum herbis,& speciebus calidis,vt saluia,menta,sęniculũ,maiorana,& similibus. Ex oleribus sunt, vt sinapis,eruca,nasturcium,rapistæ,piper,aqua,raphanus, & similes. Ex fructibus sunt ficus,passulæ.amygdalæ,nuces,dactyli,auellanæ,pineæ,fistici. Et pisces saliti cũ sinapi,vel eruca. Potus autẽ sit vinum antiquum vinosum, vt grecũ,flauum,& rubeum,& calabrense,& puteolanũ purum,vel parum lymphatum,prout tolerat cerebrum.

Panis. *Carnes.* *Olera.* *Potus.*

Ex medicinis simplicib. sunt ex speciebus,quæ sunt proprie stomachi,vt cinnamomum,garyophyllum,crocus, spica,mastiches, thus, nux muse. galanga, zedoaria,cardamomum,zingiber,macis,galia muscha.grana paradisi,amomum,squinanthum,xyloaloe,assarum, & piperũ grana,quæ sunt fortiora,& magni iuuamenti in hac ęgritudine.Confortant enim omnes eius virtutes stomachi, cum sint defectæ in omni eius dyscrasia maxime in ista. Inquit enim Gal. omne membrum complexionis frigidæ, actiones defectas habet ex necessitate, & si naturaliter tales habeat, quantum magis ægritudinaliter? Et enula, & raphanus, & pyrethrum, & cyperus, costus amara, muschus, & balsamus, & succus eius, xylobalsamus, carpobalsamus; alia sunt etiam valde iuuatiua. Ex herbis chamæmelum,absynthium.menta.proprie,sęniculus,anethum,marrubium,sampsuchus,id est maiorana, ruta,mentastrum, origanum,ozymũ,petroselinum. Ex seminibus anisum,cyminum,fœniculum,apium,carui,& similia. Ex gummis styrax liquida, & sicca, bdellium,& similia,quæ interius,vel exterius,& per omnem modum approximabis. Ex compositis interius approximãdis,sunt zingiber conditũ cum zucch. rubeo. & proprie cum melle despumato. Ipsum enim in cibo, potu, & medicinis sumptum optimum est frigido ventri, nocibilissimum verum calido, vt Gal.ait,diacinnamomũ, diaga.syrupus de menta, quæ sunt leuia. Et ex fortioribus sunt diatrionpipereon, diacyminum, theriaca magna,mithridatum,sagzenea,omorusia,diamusc.& diambra,tryphera magna,& consimilia. Ex his aũt,quæ exterius approximanda, sunt propria, oleum anethinum, de lilio,de alchanna,mastichinum,& nardinum. Et fortiora illis sunt oleum costinum, oleũ de been,& sambuchinum,& de piperibus,& oleum de terebinthina, de balsamo,& oleum apostolorum supponatur lana calida,& proprie si aer fuerit frigidus. Et si ceram adiunxeris ei, & confeceris cerotum, diutius adhærebit, sed epithema citius penetrabit, & emplastra fortius imprimunt, virtute in sua propria substantia inhærente, & membro diutius adhærendo,quòd si pręcalefeceris ipsum stomachũ habilius,adhuc subintrabit. Et in delicatis,propriũ est; pannus lineus duplicatus, & suffumigatus cum ligno aloes infuso in vino, spica,mastiche, squinãtho,& thure, & proprie si stomachus fuerit humidus. Et embrochatio cũ aqua calida est mirabilis; & proprie si fuerit siccus. Et ex eis est emplastrum antidotarij nostri calefaciens,& confortans. Et appositio ventosæ supra stomachum, est maxime iuuas, trahit enim illuc calorem,& sanguinem,& calefacit. Et scias quòd calefactio extremitatum, perducit ad calefactionem stomachi ex proximo.Totius autem corporis calefactio, cum balneo ex aquis thermarum calidis, & aliarum medicinarum habentium virtutem calidam stypticam, prædictarum confert, dummodo non superfluat, & perducat ad resolutionem;tunc enim maxime nocet. Inquit enim Hippoc. quæcunque infrigidata sunt calefacere opportet, & similiter si solum stomachũ, & epigastrium calefeceris, & pyriam feceris ex prædictis aquis, vel embrochationes,vel epithemaueris infusa spongia in eis, vel filtro cũ frequenti innouatione,antequam infrigidentur,aut cum vase vitreo, vel vesica ex eis plena,vel ex rebus alijs prædictis calidis, vtile quidem operaberis, & in nullo falleris. Vsus autem,& modus vtendi est,vt si leuis sit dyscrasia leuibus contenteris, & si fortis fortioribus,& per omnem modum ipsum stomachum sic dyscrasiatum, studeas calefacere, habet enim suas virtutes maxime refectas. Inquit enim Hippoc. frigidum inimicum est naturæ impediens, & ab omnibus prohibens operationibus, & paralyticum faciens, & mortificans.

De cura malæ complexionis siccæ stomachi. Cap. 4.

MAla cõplexio ficca stomachi simplex, & pura est nota ex notificatione calida. Calida autem eius est vna,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0578-8 DFG

est vna, vel plures extrinsecæ, & est breuiter enarrando, diminutio cibi & potus in quantitate & qualitate, ac siccæ complexionis, & medicina sicca ex simplicibus, vt sandaracha, sal, baurach, cyperum, sulphur, acetum, & proprie squilliticum, & labor nimius corporis & animæ, vt ira, angustia, tristitia, & etiam proprius labor stomachi, quem patitur in tolerando famem, & sitim, & vigiliæ multæ, & ex eis est aer siccus, & ventus borealis, balneum aluminosum, salium, sulphureũ, & piceũ, & medicinæ siccæ prædictæ exterius applicatæ. Signa autem ipsarum cognitio est manifesta, per præsentiam enim ipsarum quamlibet cognosces, & per priuationem signorum antecedentis causæ humoralis, vel per infirmum, si fagax sit, vel per astantium relationem. Cura huius est ex humectantibus temperatis, vel parum excedentibus in actiuis qualitatibus intrinsecus, & extrinsecus approximatis, & maxime cum regimine humectatiuo superius posito, cum de cura malæ complexionis meri siccæ diximus, illuc ergo redeas. Memorare tamen nocentium tali dyscrasiæ valde, à quibus nisi quis diligenter abstineat, iuuatiua conferre non poterunt, & sunt styptica, & pontica. Ex cibis, vt mespila, sorbæ, zarur, atrineæ, cornula, pyra, cytonia, & maciana immatura. Et ex potibus, vt est vinum calabrense, & aqua aluminosa, & similia. Cõsumunt enim omne, quod innatæ humiditatis in eo remansit, hęc quidem extrahendo, hæc quidem comprimendo in ventris concauitatem, vel in circunadiacentes particulas, & venas & poros, & orificia, per quas alimentum humectatiuum consueuit recipere. Inquit enim Abuha, nihil est quod tantum humectet, quantum vinum temperatum, & balneum in tina aquarum eucratarum dulcium.

De cura malæ complexionis humidæ stomachi. Cap. 5.

MAla cõplexio stomachi humida simplex, & pura, Causa eius & signa e cõtrario intelligẽda sunt malę cõplexionis siccæ superius dictæ, necnõ, & cura. Quæ enim causæ sunt vnius cura sunt alterius, & e conuerso. Et quod vni nocet, alteri prodest, & e cõuerso. Est autem facile sanabilissima aliarũ omnium, siue sola consistat, siue alijs qualitatibus complicetur. Et quia minus excedens est, & magis naturã in talibus principaliter operantẽ conseruat quam alię res. Et quia contrarium curans ipsum fortius habet, quã sua opposita, sic tempus exiccãdi, & humectandi non est æquale. Studendũ autẽ, ne sicca, & styptica approximanda in substantia liquida ministrentur, sed in solida magis, lædunturenim à prædictis, & à plurimo potu.

De cura malæ complexionis stomachi compositæ, & puræ. Cap. 6.

COmpositarum vero dyscrasiarum purarum modi sunt quatuor, sicca complicata frigidę, vel calidę, humida complicata calidæ, vel frigidæ, qui & eorum causæ, & curæ, & signa, vno generali comprehendendo capitulo, ex præmissis possunt haberi, inuicem simplicibus complicatis. Inquit enim Gal. Composita ex simplicium cognitione habentur. Et iterum simplices simplicibus, & cõpositæ cõpositis curantur medicaminibus, æqualia æqualibus, & inæqualia vno plus altero minus &c. Speciali vero capitulo ad cutam frigidæ & siccæ conueniunt calida, & humida, & temperate calida interius, & exterius per omnem modum approximata. Et quæcunque sanguinem, & alimentum trahunt ad ipsum absque euaporando, vt est frictio temperata, balneum, calefactio partis & epithematio secundum mensuram facta, & quæ calorem naturalẽ in substantia, & quanto augent, eius seruata eucrasia, quæ iuuat digestionem, vt est amplexus pueri tota nocte nudi, ita ꝙ totum tangat epigastrium. Et loco eorũ aliqui applicant catulos pingues. Et alij volam manus & vtrumque est bonum. Nocibilissima vero sunt stipantia, & acuta nisi aliquibus humidis misceantur. Siccæ vero, & calidæ conueniunt humida & frigida temperate. Nocibilissima vero sunt pontica, & acria. Humidæ vero, & frigidæ actia sunt conuenientia. Nociua vero pontica nisi aliquibus acribus sint commista. Humidæ vero, & calidæ ipsa pontica sunt propria. Nociua vero pontica, acria, nisi aliquibus ponticis sint commista, quorum copiam habes ex prædictis simplicibus, quibus simplicibus, vel inuicem commistis ex eis vti, modo competenti, poteris, vt dictum est.

De cura malæ complexionis stomachi cum materia simplicis, & compositæ, &c. Cap. 7.

MAla complexio stomachi cum materia, est, eius dyscrasia vitio humoris facta, & in principio est diuersa, sed cum perdurat fit mansiua. Humor autem hic est dupliciter, aut in eo generatus, aut ei influxus; generatus autem in eo, nõ est verus humor, cum illius generatio siue sit naturalis, siue innaturalis, siue digestº, siue indigestus, soli digestioni secundæ scilicet hepatis, vt venarum sit propria, & conueniat non primæ secundũ ventrẽ tantũ, verũ si has duas effugiat, nequaquam sit generatus humor. Si ergo sit humor hic generatus in stomacho, non erit verus, sed est similis humori, & maxime cum non sit ex digestione, sed indigestione potius generatus. Inquit enim Gal. Cũ cibus nõ digeritur, proculdubio in phlegma conuertitur. Vnde Gal. phlegma appellauit. Et quandoque est de genere cholerę præstinæ ex adustione causatę, quam superflua stomachi caliditas, & cibi etiam operatur. Influxus autem est, qui à toto corpore, vel qui ab aliqua particula corporis ei influat fortiore, illi debili, propter causam aliquam extraneam, maxime si aliquam causam trahentẽ in se habuerit, puta calorem, dolorem, vel inanitionem, puta à cerebro, hepate, vel splene, quod est plurimum eis. Et si à cerebro, vt plurimũ erit phlegmaticus, si ab hepate vt plurimum erit cholericus, si à splene, erit vt plurimum melancholicus, qui ad excitandum appetitum, ei solet immitti. Et qualitercunque fit, tripliciter in eo existit, aut in concauo eius natans, aut tunicis eius inuiscatus, aut intercluſus, & imbibitus. Signa talem autem dyscrasiam eius cum materia ex prædictis signis iunctis cũ grauedine, satietate, & eius motibus ad expellendũ scilicet nausea, vomitu, & singultu, & regimine antecedente, peripies, & etiã in exeuntibus, videbis humorem. Signa vero humoris generati in eo est ex dyscrasia ipsius, vel regimine cibi, & potus, & alijs. potest haberi cũ priuatione signorũ plethoriæ, vel cacochymiæ corporis vniuersi, vel particulæ alicuiº & passionis eiusdẽ. Sed signum ꝙ influat à toto corpore, est signũ plethoriæ, vel signum cacochymiæ, seu abundantiæ alicuius quattuor humorũ. Et sumitur ex regimine ipsius, quia fuit vsus delitiosa vita, & quiete, & dimisso exercitio consueto, non habuerit solitas euacuationes spontaneas, per fluxum sanguinis, narium, per hæmorrhoidas, vel menstrua, si sit mulier, per fluxum ventris, vel vomitus, & similia, vel quia solitas artificiales omisit, vel quia fuit eius membrum aliquod mutilatum, cuius nutrimentum in corpus superfluat, vel quia dolores periodicos pati consueuit in aliqua particula corporis: puta arthreticam, vel podagram; nunc vero non patiatur. Signum autem quòd ab aliqua particula corporis influat, puta cerebro, haberi poterit ex consuetudine patiendi aliquam ægritudinem isto tempore: puta cephalæam, hemicraniam, & huiusmodi; nunc vero patiatur, vel quia consueuit catarrhizare ad oculos, nares, aures, vel fauces, & pectus; nunc vero non, sed immittat stomacho, & plurimum est phlegmaticum mucosum, & in fine digestionis magis. Signum vero quòd ex hepate influat: est præcedens eius passio; puta inflammatio multiplicans choleram, quam mittere consueuit illi, ad adiuuandum digestiuam, hora digestionis, vel oppilatio, quæ nunc aperta est, & materiam immittit retentam, & consuetudo mittendi ad illum, quia debilis est, & potus, per quem immittere consueuit illi choleram, fit amplius; vnde sequitur

vomitus

vomitus cholericus quaque die. Sed quòd ex ſplene influat, ſimiliter ſignum eſt, præcedens eius paſſio; puta oppilatio, & eius groſſities, quæ aperta immittit melancholiam ſtomacho, vt conſueuit, & eſt hora vacuitatis magis, & oppilatio eius ceſſauit, atque groſſities, non apparente aliqua manifeſta eius euacuatione; ſed materiam in vacuitate eius natantem, oſtendit eius fluctuatio in ieiunio apud motum, & ſumpto cibo, vel potu ſubleuatur, & ſupernatat, & facit nauſeam, & ſi multa ſit, ſemper nauſeam facit, ſi vero pauca, non ſine ſumpto cibo, & facili egreditur vomitu, vel fluxu ventris dato aliquo ſubductiuo. Sed inuiſcatam adhærentem ſignificat nauſea, nec facile educitur vomitu, vel ſeceſſu, & etiam dato aliquo abſterſiuo, ſi multũ ſit adhærens, nec fluctuat in motu corporis. Imbibitam autem, ſingultus proprie tibi demonſtrat, nec eſt aliquod prædictorũ. Signum autem diſtinctiuum cuius ſpeciei humor ſit, colligere potes hoc modo. Nam ſi quidem materia ſit calida, ex cordis morſu, tenebroſitate, & faſtidio, vt dixit Hipp. ſcies ex ſiti, & oris amaritudine, vel ſalſedine, ſi ſit phlegma ſalſum, & eius ſitis ceſſat, cum calido ſcilicet vino, & aceto. Choleræ vero cum frigido, ſcilicet aqua cum ſucco granatorum, vel aceto cum aqua miſto. Si vero ſit humor ſanguineus, ex dulcedine, & priuatione ſolitæ euacuationis, naturalis ſanguinis, vel omiſſione artificialis; necnõ, & membri mutilatione, & coniecturari poterit, & quæcunque ſit, manifeſte in exeuntib. apparebit. Si vero materia ſit frigida, ex faſtidio, & paucitate ſenſus apud rei acutæ receptionem, & defectu appetitus, niſi ſit phlegma acetoſum, vel melancholia, inter quæ diſtinguit, melancholica imaginatio, timor, & puſillanimitas in domino, vel muliere contingens complexio corporis, & regimen, & apparitio cuiuslibet, in exeuntibus, ipſum manifeſtat. Et quandoque plures cauſæ ſimul conueniunt, quas commiſtio, & confuſio ſignorum tibi oſtendit. Et ſi quidem ſit diuerſa, erit cum dolore, cum vero perdurat, & tranſit in manſiuam, ſedatur dolor, & calefactio creſcit. Cura vero eius eſt quatuor res. prima educit materiam in ſtomacho exiſtentem, & aggregatam, ſiue generata ſit, ſiue influxa, quia non poſſibile eſt vllam diſpoſitionem curare finaliter, adhuc manente cauſa faciente eam, vt ait Gal. Et ſi quidem ſit in concauo ſtomachi natans, & impetum faciens ad os ſtomachi, quod per nauſeam ſcies, vomitu cum aqua tepida, pura, vel pauco aceto permiſta prouocato educatur. Et ſi ſemel non ſufficiat, reiteretur, non quòd ſuperfluat. vltimo cum aqua multum calida lauetur, & melle roſ quoniam aut expellet eam, cum vomitu, aut ſoluet ventrem, & confortabit. Si vero inferiora petat, quod per grauedinem in fundo ſtomachi perceptam cognoſces. collyrijs, clyſteribus, vel proprijs pharmacis ventris ſubductiuis, quæ infra, Chriſto duce dicentur, educatur. Et ex proprijs eſt turbith non confortatũ, quoniam trahit humorem ſubtilem, & groſſum a ſtomacho, non trahendo a remotis ad ipſum. Si vero ſit adhærens, & inuiſcata cum incitiuis, & abſterſiuis vomitum prouocato, vt puta cum ptiſana, vel aqua mellis expurgetur, vel cum oxymellite ſimplici, vel ſquillitico miſto cum aqua raphani, ſi multum ſit inuiſcata, & expulſioni inobediens, vel cum ſolutione ventris cum prędictis modis, & appropriatis, vt turbith, & hiera. Si vero ſit imbibita: & eſt plurimum cholera, vel phlegma ſalſum, cum hiera Gal. euellatur, & mundificetur, quæ eſt communis in omni materia, etſi propria ignoretur, & ſuperfluitates educit, abſque humiditatibus innatis, ac mundificentur etiam humiditates putrefactabiles, ſeu putrefactiones a circunadicentibus particulis, & ad ipſum non trahit, & confortat, vt non regeneret, nec recipiat. Et ſi quidem cacochymia generata, ſeu influxa a longo tempore in ipſo permanſerit ob penuriam, vel inſcitiam, vel negligentiam medicorum, vel infirmi inobedientiam, ſeu delictum aſſantium miniſtrorum, & aliquod impreſſerit, vt prędictum eſt, alteretur cum prænarratis. Secunda res rectificat E membrum; puta ſtomachum, ſi generans ſoluis ſit, vel corpus, membra alia, & ſtomachum, ſi materia ſit eis ab illis influxa. Et ſi quidem ſit ſtomachus ſolus generans, duo requiruntur. Primum eſt mundificationem eius, vt dictum eſt, facere. Secundum eſt dyſcraſiam, quæ cauſa efficiens eſt prout ſupra dictum eſt, cum contrarijs confortantibus, alterare, & regimen, vt non regeneretur materia, digerere, & adæquare, quod tibi qualiter fiat, conſequenter adijcemus. Si vero ſit influxa materia, oportet duo agere, primo prouidentiam mittenti, vel influenti præmittere, quod velut fons eſt, vt non mittat, ſecundum autem ſtomacho curam ſubiungere, vt non recipiat. Circa primum tria ſunt etiam opportuna, primum eſt præmittere eius euacuationes, & ſi quidem totum corpus mittat, quia plethoricum ſit, phlebotomia præmittatur de nigra, vel proportionale illi, vt ſcarificatio crurũ, ſpatularũ, & ventoſitatio, prouocatio hęmorrhoidarũ, vel mẽſtruorum, ieiunium, exercitium, F frictio, purgatio, diuretica, & balneum, omnia temperata. Si vero quia cacochymum primo digeratur humor, Deinde proprijs pharmacis expurgetur. Nam ſiquidem ſit cholera. Oxyſacchara, vel ſyrupo acetoſo ſimplici, vel cum leuiori, ſcilicet ſucco granatorum muzorum, & acetoſorum, vel arancio loro cum zuccha. maturabis; deinde cum rhabar. myroba. citrinis, tamarindis, ſucco roſatum, & alijs ſolutiuis ventris non vomitiuis, & leuibus expurgabis, & ſtypticitatem habentibus, quæ ſtomachum confortent, non debilitent, nec ad ipſum trahant. Et hoc eſt commune præceptum attendendum, in purgationibus materierũ ægritudinum ſtomachi omnium, ſiue generatarum ſiue influxarum. Si vero ſit phlegmatica, cum ſyrupo acetoſo ſimplici, vel compoſito, vel oxymellite ſimplici, cum geleniabin, vel ſquillitico, prout materia exigit, maturabis, & cum aqua hyſſopi, origani, calamenthi, & ameos, ſi ſit groſſa valde. deinde cum agarico, colocynthide, ſtęchados, & myrobolanis chebulis: aſſociata ſpica, vel maſtiche, vel rhabarbaro, vel aloe, G vel turbith confortato, cum zingibere, vel hieris magnis, Vt hiera Hermetis, Logodionis, & colocynthide expurgabis. Et pilulis de quinque generibus, & rhabarbaro. Si vero materia ſit melancholica, digeres cum ſyrupo acetoſo, de bugloſſa, de boragine; diaboraginato, & ſucco pomorum dulcium, & diabugloſſato cũ regimine humectatiuo ſuperius dicto; deinde expurgabis cũ decoctione epithymi, & myrobolanis indis, emblicis, belliricis, hiera Archigenis, & pilulis de lapide lazuli, & de lapide arme. Si vero ſit aduſta, cum regimine humectatiuo, & cum zuccharo violato, cuſcuta, lupulo, & calendula: deinde purgabis cum aqua lactis decoctione folliculorum ſenæ, & fumiter. diaſena, & ſimilibus. Si vero ſit aliqua particula, puta cerebrum mittens præparetur, & purgetur materia eius, ſi non ſit ſanguis cum appropriatis, qualia ſunt in præparãdo eius materiam, quæ plurimum eſt phlegma, ſyrupi acetoſi prędicti habentes virtutes meliſſę, hyſſopi, ſtæchados, acori, & ſimilium cum H geleniabin. Et in expurgando cum agarico, colocynthide, hieris magnis, pilulis cocchijs, & de hiera. Et deinde cum gargariſmis, & caput purgijs, ex ſucco ireos proprie, & ſternutationem prouocantibus notis, ac maſticationibus, & proprie de maſtiche factis, deponit enim phlegma de capite, quod plurimum ibi abundat, & ſtomachum ipſum confortat, vt non recipiat itetum. Et ſi quid in eo poſt eius mundificationem remanſit, liquefaciendo, facit deſcendere, quod ſi groſſum fuerit, & cõpactum miſceatur cum eo aliquid piperis, vel radicis ſtaphidiſagriæ, aut fiant cum pyrethro, & caricis. Si vero ſit hepar, eius materiam cholericam pręparabis, vt ſupra dictum eſt, & cum ſyrupo aceto. ſimplici, vel violaceo, aut de endiuia, & expurgabis deinde, cum prædictis ſolutiuis ventris, ſi materia ſit in concauo hepatis, vel cum diureticis frigidis, ſi ſit in gibbo. Si vero ſit ſplen, eius materiam digeres, cum oxymellite habente virtutem corticis tamariſci, & capparorum, ſcolopendtiæ, & corticum ſalicis, deinde expurgabis cum prædictis miſtis cum appropriatis

propriatis ſpleni nunc numeratis. Si vero materia ſit ſanguinea, euacuetur phlebotomia appropriata illi, ſecundum eſt ſubiungere deriuationes eius, quod derelictum eſt poſt euacuationes, vel regeneratum, ne influat, donec rectificatio fiat. Et illud ingroſſare, quietare, vel compingere; & ductus per quos fluit, ſi poſſibile eſt, coanguſtare. Sed deriuationes fiant, cum frictionibus ſiccis, & duris, extremitatum compreſſionibus, & ligaturis dolorosis, & alijs, in cura phreneſis, ſuperius enarratis, vt replicabilibus, euacuationum conſuetarum naturaliter, ac artificialiter factarum. Tertium eſt cõfortare, & rectificare ipſum corpus, vel membrum mittens, & etiam regimen, vt non regeneret materiam, & ductus eius naturales expurgare, vt ſi qua regeneretur, exinde per naturam educatur, vel per artem cum aliquo pharmaco appropriato ex prædictis, & per interualla modici temporis exhibito. Confortatio corporis, vel membri mittentis, per contemperantia ſuam complexionem, & ſubſtantiam eius vnientia, vt ſunt alterantia ſtyptica, & aromatica ex cibis, & potibus habet fieri, & medicinis, quæ ſupra in conſolatione medicinarum diximus, cum, de cura ægritudinum, quas hæreditare faciunt ſolutiuæ medicinæ in ſtomacho, loquebamur. Regiminis rectificatio ſtatim ſubiungetur. Expurgatio corporis ductuum cum vomitibus, clyſteribus, diureticis, & rarefactiuis pororum, quæ frictionibus cum oleo chamæmelino, vino, & aqua tepida completur. Heparis, & ſplenis, & cerebri, cum gargariſmis, & caputpurgijs antedictis. Quæ autem materiam ingroſſent, & compingant, ac ductus, & orificia anguſtent, & quietent humores corporis in conſolatione medicinarum, diximus, & alijs etiam de rebus. Secundo poſt prouidentiam exhibitam membro mittenti, vel corpori oportebit curam ſtomacho adhibere. Fit autem hoc dupliciter vno modo, vt quod fluxum eſt, educatur, vt ſupra dictum eſt. Et ſi quidem fuerit cholera proprie, vomitus prouocatione cum aqua tepida cum pauco aceto, vel cum ſolutione ventris cum hiera, cum aqua abſynthij, quòd ſi fuerit cum multa inflãmatione, melius eſt ipſam dare cum aqua lactis, vel roſis, vel lacte acetoſo, vel aqua prunorum, & tamarindorum, & myroba. citrinis, cum aqua roſa. endiuiæ, & ſimilibus. Si vero ſit phlegmatica groſſa vomitu, cum aqua raphani, ſinapis, narciſſi, aceto, & porro cum aceto, vel ſolutione ventris cum hieris, & proprie magnis propter illud, quod eſt in ipſis de medicinis calidis, & fortis reſolutionis, & abſterſionis. Et præmittes oxymel ſquilliticum, diatrionpiper, & diacyminũ, & cibabis eos aqua cicerum, & carnibus leporũ, cum ſpeciebus calidis, & columbarum, & vino vinoſo non ſtyptico, quia in eo eſt error, & etiã in medicinis ſtypticis, maxime ante mundificationem perfectã. Et ſi fuerit phlegma humidum, & aquoſum, dabis zingib. corticem thuris, balſami, cinnamomi, myrobalanorum, ſtyracis ſiccæ, xyloaloes, ameos, ſcoriam ferri, & muri, & caricas cum eo. Et vteris aqua ferrea minerali, vel in aqua ſit extinctum ferrum ignitum, & oxymelle ſquillitico; quoniam ſunt exiccatiua omnium humiditatum ſtomachi. Et Galen. commendauit ferratum per ſuccum cytoniorum, coaceruantibus cacochymiam phlegmaticam, vel cholericam, vel vtrumque, quod infra (Chriſto duce) dicetur. Et ſi fuerit melancholia, educatur cum decoctione epithymi; & calamenthi campeſtris, cum melle, & hiera Archigenis, vt ſupra ſtomachum in hora infuſionis, apponatur ſpongia in aceto calido valde, vel ſaeculus ex lenticulis in aceto decoctionis cum integritate ſua. Et ſi ſit ſanguis etiam vomitu, vel ſolutione ventris cum melle, caſia, aqua lupuli, capillis veneris, & lentibus ſylueſtribus, cum drachm. i. thuris. Et ſuccus porri, educit ſanguinem, & cucumer aſininus, & quædam ſpecies volubilis mala, & cabem, & allium ſylueſtre cum ſuperfluit in ſolutione, ſed nocet ſtomacho; ideo non conueniunt niſi apud neceſſitatem. Et in vltimo approximentur balnea, quia reſoluunt materiam, & deriuant.

A Alio modo fit, vt quod mundificatum eſt confortetur, & quod influit nõ recipiat, ſed repellat, maxime ſi quod influit non ſit principale. Et per medicinas, quæ contemperant ſuam complexionem, & eius ſubſtantiam aggregant, quæ ſunt contrariæ ſuæ dyſcraſiæ, a rheumate, ſibi illatæ, & ſtypticæ aromaticæ ſimul approximatæ. Harum autem quædam ſunt interius approximãdę, quędã exterius. Et harum quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, & quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, quæ infra (duce Chriſto) dicentur. Simplices nunc dicamus. Frigidæ, & ſtypticæ interius approximandæ ſunt. Cytonia, ſumach, & granata cum granis bene contrita. dulcia, muza, vel acria, flos eorum, & etiam cum pulpis eorũ expreſſa, pyra, maciana, zarur, ribes, coriandrum, ſpodium, roſæ, ſandali, vua, & agreſta, aquæ, & ſuccus eorum, ſex vini, & charabe, & barba hircina, & proprie ſuccus eius, & myrobalani conditi, & ſimilia. Calida, xyloaloe, maſtichæ, ſpica, thus, & cortex eius, gallia muſchata, pœonia, nux muſch. & proprie decocta in

B ſyrupis, galanga, macis, cinnamomum; menta, abſynthium, ſampſuchus, vinum ſtypticum, & vinoſum, & crocus, capillus vene. & omnia breuiter calida, aromatica, ſtyptica, quorum mentionem fecimus ſupra in cura meri. Exterius approximanda frigida ſunt prædicta omnia, & cymæ, fructus rubi, folia vitis, & ſalicis, & cytoniorum, acacia, hypocyſtis, lentes, & ſimilia. Et calida ſunt prædicta omnia, & fructus vitis ſylueſtris, qui dicitur raſpa; myrrha, aloe, & ſimilia. Si ergo ſit eius dyſcraſia debilitans ipſum frigida, adminiſtrabis calida. Et ſi ſit calida frigida. Et quædam confortant ipſum a proprietate, vt corallus ſuſpenſus ad collum, ita quod tangat ſtomachum, vel ſumptus interius in quantitate, drachm. i. Cura malæ complexionis compoſitæ. Sed ſi contingit, quòd plures cauſæ ſimul conueniant in tali dyſcraſia, puta duæ, vel tres, vt quia ſit materia in concauo adhærens tunicis, & villis imbibita, vel quia ſit cacochymia in ſtomacho generata, & a cerebro etiã

C illi influxa; certe huiuſmodi cura in duabus rebus conſiſtit, ſcilicet in copia medicinarum habentium virtutem curatiuam, & proprietatem ad illam quam iam hic ſupra habuiſti. Et in apto vſu earum, qui in ordine curationis conſiſtit, & eſt vt ab eo prius curam incipias, quod periculoſius videbis, & maius ſecundum magnitudinem diſpoſitionis, vel dignitatem virtutis, quia nobilius ſit, vt eſt dyſcaſia cerebri, vel hepatis, vel magis lædens virtutem, vt eſt cacochymia in tunicis adhærẽs, vel imbibita villis. Quæ magis perducit ad virtutis diſſolutionem, & ſyncopim, vel ſubuerſionem. Item conſiderabis ſi æqualia ſint: quæ ſit inter illa, & quæ ſit alterius cauſa. Nam ab eo quod eſt vt cauſa, incipies prius, & eam amouebis ante; deinde quod eſt, vt cauſatum, vt quia, a cura cacochymiæ incipiendum, deinde ad curam dyſcraſiæ procedendum eſt. Et ſi quidem illa ſimul poſſis curare, vt quia dyſcraſia ſtomachi cacochymia aggregata, & influxa ſit frigida, optimum erit, &

D breue. Attende quoque, & inſpice ſi aliud ſit, ſine quo aliud curari non poſſit, vt puta quia cacochymia ſtomachi, ſine cura influentis non poteſt fieri. a cura ergo influentis incipere debes; deinde ad curam cacochymiæ ſtomachi generatæ, vel aggregatæ, & vltimo ad curam dyſcraſiæ ſtomachi peruenire, niſi paruæ ſint eius cacochymia, & dyſcraſia, & dent ſpacia. Tertia res principalis ponit curam in ordinatione regiminis in omnibus rebus non naturalibus. Regatur igitur in aere temperato, & exercitetur ante cibum temperate, & ad conſuetum gymnaſium redeat, ſi omiſit; quieſcat poſt cibum, donec digeſtionem compleat. Cibetur leuibus, facile digeſtibilibus. Inquit enim Galen. venter infirmus non bene digerit, & paucarum ſuperfluitatum, & laudabilem chymum vt ſunt cibaria, & potus ſuperius dicta in cura ægritudinis cordis. Potetur vino electo in virtute, ætate, & miſto, prout exigit diſpoſitio prædictorum, & proprie ſtomachi. Sit autem eorum quantitas parua, quæ non repleat, ſed ſuſtentet tantum, & non deficiat,

deficiat, & qualitas, prout dyscrasiæ conuenit stomachi, & aliorum membrorum. Tempus vt cibetur hora alleuiationis, & maxime si sit hora consueta. Ordo, vt cum diuersa oporteat ministrare propter appetitus defectum, lubrica, & subtilia præmittantur, styptica, & grossa postponantur. Modus prout digestioni complendæ conueniens est. Inanitio fiat superfluitatum quotidianarum quaque die arte, si non sponte sua quoque, bono exitu egerant. Et siquidem euacuatio naturalis omissa fuerit consueta, vel artificialis, ad eam redeat. Et materia, si qua in corpore superfluat, quæ membrum consueuit mutilatum nutrire, vel periodicum dolorem inferre, arthreticum, scilicet podagricum, vel alium, expurgetur, vel euacuetur. dormiat die post cibum, vt iuuet stomachum in digerendo, sed de nocte in sero bene vigilet, & proprie si influat materia a cerebro. si vero ab hepate, & splene influat, ei melius est dormire hora consueta, sed non profunde. animæ accidentibus disponatur, quæ iuuant digestionem, vt est gaudium, & lætitia temperata. Quarta res principalis ponit studium in correctione accidentium, quæ curã morbi, scilicet dyscrasiæ impediunt, & ipsius causæ abscissionẽ, quæ plurimũ est dolor stomachi, morsus cordis, & oris eius fastidium, & debilitas digestionis, vel nocumentum, lienteria, vel constipatio, vomitus, spasmus, singultus, syncopis, & siccitas, & consumptio habitus totius corporis, & proprie cum perdurant, & fit mansiua, de quibus infra dicemus (cum auxilio Christi,) cum de corde, de spasmo, & syncopi supra diximus, vbi cardiacam curare ostendimus. Siccitas autem, & consumptio habitus totius corporis simili cura indiget supradictæ, siue accidens sit dyscrasiæ stomachi, siue sit per se morbus, vel quia longitudinem febris sequatur. Differt autem, quia quæ accidens est stomachi, indicationem habet a particula patiente, alia vero nonnulla existente in ea particula principaliter patiente. Hæc est cura malæ complexionis stomachi cum materia in generali, & speciali. Ex quibus poteris, ad cuiuslibet particularis curationem, accedere; ratione manuductus si natura sapiens, & mente fueris exercitatus. Deinceps medicinas compositas subiungemus ad illas rationabiles, & expertas. Vomitiuum Hippo. quod facit facile vomere, & abstergit viscosam cacochymiam tunicis stomachi inhærentem. In principio comestionis suæ comedat duas cœpas, vel quatuor, & accipiat ex cœpis narcissi, pondus aureorum quatuor, aut quinque, & post cibum suum incidantur, & elixentur cum aceto, & ex illa aqua bibat qui vult vomere. Ipsum enim bonum facit vomitum eijcere quod est, quia in cœpe narcissi, est virtus attractiua qua abstergit, Gal. dixit. Aliud filij Serapionis, teratur sinapis, & proijciantur super ipsum capita raphani, & comedatur, & bibatur super ipsum aqua calida, & mel, & immissa pẽna vomat. Confectio collyrij, & clysteris posita est supra in cura malitiæ complexionis meri, & est filij Serapionis. est enim valde conueniens in educendo materiam in fundo stomachi situatam, & est fortis attractionis. Aliud collyrium trahens materiam a superioribus. Et est secundum inuentionem nostram. Recipe pulpæ colocynthidos puluerizatæ, vnc. s. salis gemmæ, drachm. ij. stercoris muris, & baurach, ana. drach. iij. serapini, ammoniaci, ana drach. i. conficiantur cum melle, & decoquantur, & informetur ad modum dactyli, & immittatur vnum ex eis. Confectio clysteris attractiui secundum inuentionem nostram, in aqua decoctionis polypodij, foliorum mercurialis, centaureæ, asari, anisi, & fœniculi, ana. vnc. i. furfuri, M. i. bulliant pulpæ colocynthidos, tertia pars. vnc. serapini, ammoniaci, ana, vnc. quatuor, & dissoluantur mellis communis vnc. ij. succi blitis, vnc. iij. hieræ picræ, laxatiuæ. vnc. iiij. olei cucumeris asinini. vnc. s. salis gemmæ. vnc. s. & immitte. Confectio hieræ picræ. Galen. ℞. cinnamomi, xylobalsami, asari, spicæ, croci, masticis, ana. drach. i. aloes. drach. vi. Si vero lotus non fuerit aloe sufficienter euacuat, lotus vero minus purgat, corroborat autem magis ventrem. Quidam autem hoc pharmacum miscent cum spumato melle, vt melius conseruetur, & edatur. Quidam vero siccum dant, & melius, magis enim subducit, & magis roborat ventrem. Dosis vero communis est duorum cochleariorum mediocrium, magna vero duorum magnorum, minor vero vnius cochlearis cum aqua tepida tribus cyathis, vacuo ventre. Hoc enim pharmacum abstergit optime cacochymias tunicarum ventris, & confortat ipsum, ne regeneret, & minus quod influere consueuit, recipiat. Quidam vero sunt, qui dant in aqua absynthij, quando in stomacho est materia calida. Inquit Galen. Eupatorium, & absynthium virtutem habent, & proprietatem confortandi hepar frigidum, aperiendi suos ductus, & abstergendi, & spica, casia, & fisticum, & similiter endiuia frigidum, vt dicit Abuha. Et illud idem operantur confectiones earum, vt syrupi, trochisci, decoctiones, epithemata, & emplastra. Inquit quoque Gal. scolopendria, & cortex capparorum virtutem, & proprietatem habẽt confortandi splenem, aperiendi, & abstergendi ductus eius. Et illud idem operantur confectiones eorum, vt syrupi, trochi. decoctiones, epithemata, & emplastra. Et diximus in libro consolationis, vbi de virtute simplicium, te scire fecimus, quod stœchados, & hyssopus hortensis virtutem, & proprietatem habẽt confortandi cerebrum, & mundificandi, & aperiendi, & abstergendi ductus eius. Similiter, & confectiones eorum, vt syrupi, decoctiones, epithemata, & emplastra. & caputpurgium etiam factum ex succo ireos, commouet sternutationem, ducit per viam nasi superfluitates ex cerebro plurimas pronas fluere corporis ad partes occultas, ex quibus est stomachus: & caputpurgium ex semine vrticæ, vel nigellæ cum aceto, euaporatio cum aceto aperit oppilationes colatorij, & ozymum garyophyllatum comestum, & odoratum, & calamenthum, & similia. Inquit Abuha. carnes vaccinæ cum aceto, coriandro, & croco confortant stomachum, prohibent effusionem materierum calidarũ ad ipsum, & illud idem etiã operatur emplastrum ex foljs rubi cum sauich hordei. Itẽ sacculi ex inuentione nostra ad idem. ℞. granorum myrti, sumach, ana dra. ij. rosarum immaturarũ cum stipitibus. drachm. s. absynthij loti in aqua ros. vn. s. coriandri, ana. drach. s. spodij, sandali rubei, ana. drachm. iii. bulliant in aqua ros. cum succo cytoniorum, & quandoque additur parum aceti calidi, & sunt experti. Et si ex prædictis feceris emplastrum est proprium. Item oleum omphacinum rosatum de cytonijs, & balaustijs, operatur idem.

Confectio de cytonijs, confortans stomachũ, & prohibẽs ipsum recipere humores calidos, & est Abuha. ℞. cydoniorũ affatorum in massa quantitatẽ. vnc. iij. croci, absynthij. ana drach. ij. & s. olei mastiches arboris, & olei de cytonijs ana. vnc. iiij. Conficiantur cum vino odorifero. Et epithemetur stomachus. Syrupus de agresta cõferens ad stomachũ calidũ, & solutionẽ naturæ ex chole ra citrina, & ægritudines accidẽtes ex corruptione aeris, & abscindit sitim, & stringit stomachum prægnantis, do nec non recipiat humores melancholicos, & cholericos, & confortat embryonẽ, & stringit ipsum, cuius permixtio est. ℞. succi agrestæ. lib. ij. & coquatur donec cõsumetur medietas, & coletur, & dimittatur vna die. Deinde reducatur ad ollam in secunda die, & decoquatur cum pondere. drachm. ij. de garyophyl. donec consumetur grauis odor eius, & donec fiat ei spissitudo subtiliæ vt rob, & coletur, & reponatur, & administretur. Et si vis adde zucchari quantitatem quamuis, secundum quantitatẽ subtilitatis agrestæ, & spissitudinis eius, & est Serapionis. Confectio miuæ acetosæ nostra, illud idem operatur. Et etiam trochisci de spodio, & de rosis, & rob myrtæ, & rob de succo granatorum dulciũ, acetosorum, & muzorum, & rob de ribes. Sed miua aromatica confortat stomachum frigidũ, vt non recipiat superfluitates phlegmaticas decurrentes ad ipsum. Item sacculi, & emplastra ex prædictis calidis simul commixtis, & electis idem operantur. Et experti sunt. ℞. mentæ siccæ substantiæ

Vomitiuum Hippoc.

Aliud Serapio.

Collyrium trahes in superioribus.

Clyster attractiuus.

Hiera picra simplex Galen.

Sacculi.

Diacydonites confortatiua.

Syrupus de agresta quã describit.

Sacculi stomachales boni.

ſtãtiæ abſynthij loti in aqua roſa.donec remouearur ma-
A litia odoris,ſampſuchi.ana.vnc.i.myrtillorum,balauſtia
rum ana.drach.i.ſpicæ,drach.i.galliæ muſchatæ,cyperi,
myrrhę ana.drach i.s.maſtic.thuris maſculi ana.drac.ij.
Conterantur,& recludantur in ſaccu|is,bulliant in vino
ſtyptico, & applicetur, & ſi emplaſtra conficere velis,
addas maſtiches duplum,& ladani,medietatem olei nar
dini, & ceræ quantum ſufficit, & vtere.

Electarium probatum. Item electarium ex inuentione noſtra ad hoc proba-
tum,& expertum. ℞.carnium cytoniorum decoctorum
in aqua, & in vino ſtyptico. vnc.v.cinnamomi.drach.ij.
ſpicæ.drach.s.macis,galliæ muſchatę ana.ſcrup.ij.nucis
muſch.drach.i galangæ. drach.s.piperis albi.drachm.i.
zinziberis.drach.s.corticum citri, roſarũ immaturarum
ana. drach ij.xyloaloes.drach.s.gummi arabici, & dra-
gaganthi ana drach.i.ſyrupi roſati de cortice citri, &
meliſſę, quod ſufficit.

Electarium de ſcoria ferri. Item confectio noſtra de cytonijs cũ ſpeciebus,& aro
matibus,in antidotario noſtro deſcripta,idem operatur,
B & quidam maſtichen,vel tantum amomũ addunt. Item
electariũ de ſcoria ferri ad humoroſitatẽ ſtomachi cum
caliditate, & eſt filij Serapionis. Rec.ſcoriæ ferri infuſæ
in aceto vij.diebus,& coletur, & frigatur in patella.& te
rantur.drach.v.myrobalanorum chebulorum, emblico
rum,belliricorum, radicum liquiritiæ,roſ.ſquinanti ana.
drach. x. & confice cum zuccharo tabarzeth, & dentur
ex eo.drach.iiij cum aqua malorum.Item aliud confor-
tans ſtomachum,& exiccans humiditatem eius cum fri
Aliud electarium ſtomachi confortatiuum. giditate. Rec.trium myrobalanorum prædictorum, ra-
dicum liquiritiæ,zinzibe.xyloaloes crudi,nucis muſcha
tæ, galliæ,roſarum, ſpicæ,ſquinanthi,maſtiches,omniũ,
ana.drach.x.muſchi.drach.i.limaturæ acuum ſecũdum
pondus medicinarũ,quę infundantur in vino odorifero.
vij.diebus, deinde frigantur in ſartagine, & terantur, &
liniantur cum oleo de amygdalis dulcibus,& confician-
tur cum melle, & dentur ex eo aur.ij.cum vino odorife-
ro antiquo,aut miua aromatica.Et ſi quidem detineatur
propter ſtypticitatem eius in ſtomacho poſt ipſum ſu-
matur mane. drach.i. cum geleniabin, vel caſia fiſtula,
Thryphera ſtomachi mundificatiua. quoniam educit abſtergendo,& confortat.Tryphera,
mundificans ſtomachũ mollificatum ab humiditate, &
reſoluens ventoſitatem,& calefacit ipſum.Recip.myro-
balanorum citrinorum.drach. xx.myrobalanorũ nigro-
rum emblicorum, & belliricorum, ana.drac.x.radicum
liquiritiæ, paſſularum mundatarum ab interioribus ſuis
ana.drach.v.maſtiches,cinnamomi,ana.drac.ij.terãtur,
& cribellentur,& liniantur cum butyro vaccino.Et con
ficiantur cum melle deſpumato,& adminiſtretur põdus
Electarium ad humiditatem ſtomachi. drac. ij.cum aqua tepida. Electariũ ad humiditatem ſto-
machi, cuius permixtio eſt Reci. myroba. emblicorum
zinzibe.ana.drac.ij.heil,aniſi, maſtiches, ana.drach.iij.
terantur,& cribellẽtur; Et cõfice cũ melle,& detur ex eo
põdus.drach.ij.cũ aqua calida,vel vino,& eſt expertum.
Item aliud de nerſinthia, & accipe ante cibum, & poſt,
& confert ei, in cuius ſtomacho eſt humiditas mucilla-
Aliud electarium cõtra humiditatem mucilaginſam ſtomachi. ginoſa. ℞.heil pondus.drach.i.cardamomi,cinnamomi
D ana.drach.i.muſchi. ſcrup.iij.zinziberis.drac.vj. macro
piperis. ſcrup.v. garyoph.cinnamo.ana.drac.ij. zuccha-
ri tabarzet.drach.xxx.terantur, & conficiantur, & den-
tur.drach.ij.Confectio pharmaci de ſucco cytoniorum,
quam poſuit Galen.ad illos qui dyſcraſiam frigidam, &
humidam ſtomachi habẽt, & cacochymiam aggregant
phlegmaticã, & quæ a capite influxam, vel cholericam,
vel vtrãque, & confortat, & prohibet, ne recipiat ſuper
Pharmacũ de ſucco cytoniorum. fluitates influxas, & reſoluens, & exiccans, quæ influxa
eſt, & generata, prouocat appetitum, & iuuat eos, qui
non bene digerunt. ℞. ſucci cytoniorum nouorum, &
ſtiſantium.i.pontꝛcorum ſextaria.ij.romanorum,mellis
electi,& deſpumati tantundem,aceti ſextarium.i.s.deco
quantur ſuper carbones moderate, & miſceãtur zinzib.
vnc.iiij.piperis. albi vnc.ij.& ita inſimul ardentibus car
bonibus coq; quouſq; ad mediam conſiſtentiã in qualita
te ſtomachica pharmacorũ cõſtruantur. Hoc etiã phar-
macum confert his, qui imbecille habent hepar, doſis
A eſt cochlear.i.commẽſuratũ in ieiunio ante cibum per ii.
vel iij.horas. neq; nocet etiam ſi poſt cibũ accipiat quis.
Sed ita confectum confert his, qui dyſcraſiatum frm fri-
giditatem habent ſtomachum, & cacochymiam phle-
gmaticam aggregant. Illis autem qui dyſcraſiatũ habent
frm caliditatem, & plenũ cholera,auferatur zinziber, &
piper. Sed illis qui medij ſunt, dimidium prædictæ com-
moderationis zinzib.immitte. Aromaticum roſ.deſcri-
ptione Gabriel. & elefanginæ boni ſaporis, eſt conue-
niẽs in hoc caſu, vbi adſint diſpoſitiones, in quibus eum
laudauimus.

De cura ægritudinum in plaſmate, & primo de regimine eius, cuius ſtomachus eſt rotundus, & paruus, & protenſus, vel magnus. Cap. 8.

STomacho etiam quandoq; accidit ægritudo inſtru-
mentalis in figura, quia cum debeat naturaliter eſſe
B oblongus, ſit rotundus, & in quantitate,quia ſit paruus
per comparationem ad corpus, pro quo coquere cibum
habet,ac in ſitu,qua ſit ſuperius nimis, & iuxta diaphra-
gma propẽ|us, & quãdoq; tales ægritudines ei ſimul con
tingere poſſunt,& quandoq; vnaquæq; per ſe. Vnde Gal.
ait manifeſtum, quoniam duo, & tria peccata ſimul in-
eſſe poſſunt,vt ꝙ ſtomachus ſit rotundus,paruus, & pro
penſus iuxta diaphragma. Cuius cauſa eſt interior tan-
tũ,quia error naturę ſolum, quãtũ ad figuram, & ſitum,
& eius cauſæ,& materiæ,quantum ad paruitatem. Et co
gnoſcitur ex tumore rotundo, tenſione,& malitia anhe-
litus apud cibi repletionem apparente in ſuperiori ven-
tre, & eructatio proprie abſq; quòd tactus inueniat dolo
rem in eo,& priuatione eius apud inanitionẽ. Et tamen
curari non poteſt ſecundum Gal.in techni. ſicut nec ma
la figura, & ſitus aliorum membrorum interiorum; Et
proprie in procedentibus multum vltra natiuitatem, &
maxime poſt augmentum. Poteſt autem alleuiari & re
mediari a paruitate, & nocumento ipſius cum regimine
C conueniente,& proprie cibi, & potus. Et eſt vt cib.detur
facilis digeſtionis, & potus parũ,& ſæpe,prout Gal.edo-
cuit. Et in alijs regatur non naturalibus,prout digeſtioni
cõplendæ conueniunt,quod infra dicemus, diuino auxi-
lio confidentes. Paruitas vero eius curari poterit per ad-
ditionem cibi,& potus calidi, et humidi paulatine factã,
& per frictionem,cataplaſmata, & emplaſtra ex rubifi-
cantibus trahentibus ſanguinem ad ipſum,donec magni
tudinem ſufficientẽ accipiat, conuenientem corpori in-
fra adoleſcentiam,donec corpus ſit in augmento. Et eſt
talis paruitas toti corpori nociua, ſicut ſuperflua eſt ma-
gnitudo,in quo ſunt corrigibiles magis,quã in alijs mem
bris interioribus,tum propter poſitionem eius, cũ iuxta
exteriora magis alijs membris ſit ſituatus,ita ꝙ abſque
multo medio poteſt extingui, tum etiã, quia eius officiũ
eſt,primo recipere cibum, & potũ ab exteriori, & medi-
cinas,quibus argumentari poterit infra adoleſcentiã, &
poſt ipſam naturali complero augmento, dilatari, & ex-
D tendi, vt dictum eſt, non tamen augmentari vere, cum
verum augmentũ a natura ſit ſola,& terminus eius præ-
fixus. Inquit enim Gal.ſolius igitur naturæ eſt diſtrahe-
re vndique facere continuum ſibi manens, & principalẽ
cuſtodiens ſpeciem corpus adhuc. Et hæc eſt augmenta- *In 1. Phyſ.*
tio ſine influẽti,& applicato cibo non potens fieri. Ariſt.
quoque ait. omnium enim natura conſtantium termi-
nus eſt ei ratio magnitudinis, & augmenti. quia ad xxv.
annum. vel xxx.vt Ioannitius dicit. Magnitudo quoque
cum faſcia cincta, & ſtricte ſuper ligata, & cum paucita-
te cibi, & potus, & quiete curatur.

Regimẽ ob ſeruandũ ab habentib. ſtomachũ paruum rotundum, & ꝓ penſum.

De cura ægritudinum ſtomachi in vijs ſcilicet oppilationibus eius. Cap. 9.

ACcidit etiam ſtomacho ægritudo inſtrumentalis,
in poris, & ductibus,& vijs eius,quæ oppilatio eſt
prohibens tranſitum eius, quod venire ab alijs membris
ad eum ordinauit natura, eiuſque quod ab eo impellitur
ad alia inſtituit, & expellit. Poteſt autem eſſe multi-
plex.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0583-4 DFG

plex. Vna, quæ eſt in neruis,qui ſunt,inter cerebrũ,& os eius continuantes, prohibens tranſitum ſpiritus ſenſibilis ad ipſum. Secũda eſſe pôt in poro,qui eſt inter ſplenẽ, & ipſum prohibens tranſitum melancholiæ,quã trãſmitti ordinauit natura, ad eius excitandum appetitum.

Tertia eſſe poteſt in via, quæ eſt inter os,& ipſum prohibens tranſitum cibi,vt eſt oppilatio meri, de qua ſupra diximus. Quarta poteſt eſſe oppilatio, quę eſt in venis, quæ ſunt inter hepar,& ipſum, per quas conſueuit illi hepar mittere ſanguinem ad nutriendum ipſum. Quinta poteſt eſſe in via, quæ eſt inter ipſum, & anũ, ſeu rectum inteſtinum, prohibens tranſitum ſuperfluitatum ipſius, quas expellere cõſueuit ad ipſum,vt eſt oppilatio inteſtinorum. Sexta eſt, quę eſt in venis meſeraicis, prohibens tranſitum chyli generati in eo, quem impellere conſueuit ad hepar. Harum omnium cauſa eſt duplex;exterior, ſ.vt frigiditas aeris,& conſtrictio adueniens,& plurimũ eſt, ſcilicet interior aliqua.ſ.ex illis, quas in oppilationib. meri nominauimus,& plurimũ humeralis. Et ex illis eſt catarrhus deſcendens ad ipſum, & malitia digeſtionis, quæ eſt cauſa generalis. Signa primæ ſunt paruitas appetitus,abſque quòd inueniatur in ſtomacho malitia complexionis, ſeu alia ægritudo cum perſeuerantia digeſtionis in diſpoſitione ſua, niſi aliud ſit quod impediat, & paruitas ſenſus apud deglutitionem vti acutæ pungentis, vel mordicantis,nec accidit ſingultus,etiam ſi in ieiunio ſumatur. Secundæ,ſignum eſt paruus appetitus,cũ groſſitie ſplenis. Tertiæ ſignum,ſuperius habuiſti. Quartę ſignum, eſt ſitis intenſa in principio, in proceſſu vero ipſius minor accidit, & defectio omnium operationum eius,& conſumptio,& arefactio totius corporis,ex arefactione ipſius priuato ſibi ſolito ſanguinis alimento,abſq; cauſa aliqua apparente illius.

Quintæ vero ſigna ſunt accidentia ileos,& colicę. Sextæ ſignum eſt multitudo egeſtionis,& humiditas ipſius, & proprie chyloſæ, & ſitis, & paruitas ſanguinis,& per conſequens alteratio coloris ad pallorem, & cõſumptio, vel extenuatio corporis,& defectio. Sed ſigna cauſarum ipſarum, tam exteriorum, quã interiorum ex ſignis cauſarum oppilationum meri comprehendere poteris, & generaliter etiam curã, ſi prudens natura fueris, & mente exercitatus. Cura eſt autem cura eius duplex,generalis ſcilicet,& ſpecialis. Generalis eſt,apertio eius ex medicinis aperitiuis,& generalibus omnibus oppilationibus talibus. Et ex ſimplicibus eſt ſpica. Et ex compoſitis hiera, & proprie cum aqua abſynthij parua, & magna. Ex cibis aqua cicerum cum decoctione ſpicę, vel radicũ communium. Et ex poribus vinum clarum,ſubtile,purum, vel mixtum,prout diſpoſitio exigit,& proprie cum aqua ferrea. Et breuiter,omne regimen aperitiuum, & curatiuum nocumentorum, exteriorum cauſarum, quod ex prædictis, & dicendis eſt manifeſtum. Sed cura ſpecialis, eſt abſciſſio ſpecialium cauſarum,ſicut abſciſſio primæ eſt cura catarrhi, quam ſuperius diximus, & malitiæ digeſtionis ſtomachi,quam ſubiungemus. Et ex conuenientibus huic oppilationi eſt coſtus, oleum eius, & ſpica; vehementer enim in neruorum oppilationibus commendantur, & iſtorum maxime cum aſſumptione eorum immediatius attingantur. Secundę cura eſt cum incidentibus, & abſtergentibus, vt eſt hiera,& aqua abſynthij,& corticum capparis, & ſyrupus ex eis. Sed tertiæ cura,eſt diæta. Quartæ cura,eſt cum hiera,& abſynthij, cuſcutæ, & eupatorij decoctione proprie. Sed cura quintæ, eſt cura iliacæ, & colicæ, quam infra ponemus. Sed ſextæ,& vltimæ,cura,eſt cum clyſteribus ex aqua mellis,& hiera,& cum bibitione ipſius. Et breuiter eius cura, eſt cura fluxus chyloſi, quã inferius ſubiungemus, (ſi ſuccedat nobis pietas trinitatis.) Inſuper te ſcire volumus, quòd largitas dictorum ductuum pororum, ſiue viarum ęgritudinalis maxime accidit,quod ſi contingat per curam oppilationis cõtrariam, cõtrariam exercebis curam eius. Inquit Abuha cuſcuta aperit oppilationes ſtomachi, & calamus aromaticus cum ſemine apij, & melle, & marmacur aperit oppilationes viſcerum.

Cauſa.

E De cura repletionis ſtomachi ſiue nauſeatiuæ ſatietatis, & inanitionis ipſius, &c. Cap. 10.

REpletio,ſeu ſatietas nauſeatiua, eſt ęgritudo inſtrumentalis, eueniens ſtomacho in eius concauitate receptionis cibi,& potus a natura ordinata. Eſt autem repletio ipſius ſuperflua,plurium ciborum,& potuum crapuloſa, & quandoque humeroſa, phlegmatica obtundẽs ſenſum ſtomachi,quare nec fameſcit, ſed potius nauſeatur deſiderans eam expellere,& non valet propter adhærentiam,& viſcoſitatem eius in tunicis,& villis eius. Et cauſa huius eſt duplex,aut exterior, & materialis, vt cibus,& potus; aut interior efficiẽs, vt eſt mala complexio in ſtomacho acquiſita, in eo materiam generans, aut ei a toto corpore, vel alijs membris influxa. (Signa) & eius ſigna ſunt grauedo in ſtomacho cum nauſea. Et quadoque eſt ſingultus, & dolor ſtomachi,ructatio acetoſa,vel fumoſa, fœtida, inflatio in ventre, & hypochondrijs, & F conſtipatio, quandoque lubricitas; & inflatio faciei, & proprie in conchis oculorum,malitia anhelitus,& pigritia, & tarditas motuum, & coloris albedo, vel citrinitas quandoque. Sed ſigna generationis cauſæ eius ſcilicet,humoralis in ſtomacho, vel quia ſit influxa ex his, quæ diximus ſupra,de ſignis malæ complexionis cum materia, poſſunt haberi etiam,ſi ſit phlegmatica, vel cholerica mixta, & ſi ſit exterior eſt manifeſta; (Cura) & ſimiliter cura eius,eſt cura illius,nam conſiſtit in quatuor ſicut illa. In euacuando repletionem. Inquit enim Hipp. ex ple- 2. Aph. 22.
nitudine quæcumque ægritudines fuerint euacuatio ſanat, &c. Et ſi quidem ſit ex cibis, & potibus altero complebitur ipſa. Aut vomitu, ſi recens ſit, & non incepta digeri ſecundum Gal. aut ſi in via digeſtionis ſit, cũ his, quæ iuuando egeſtionem,citum deſcẽſum eius de ſtomacho operantur:qualia ſunt piper longum,& diatrionpip. & ſemen raphani præmiſſum,& cum deſcenderit ad inteſtina, cum enemate antequam tranſeat ad ſecundam, quòd ſi tranſierit, cũ phlebotomia, vel pharmacia complebitur,proprię;ſi fuerit ex humoribus, vomitu,aut ſolutione ventris. Et abſtinentia eſt communis in rectificando membrorum diſpoſitionem, & confortando,ſcilicet generantium, mittentium, & recipientium in rectificando regimen. Et in accidentia, quæ ex ſignis hic poſitis colligere poteris,& copiam eorum,quæ illa complent,& etiam modum eorum,apertum eorum vſum tibi tradidimus ſerioſe.

De cura inflationis ſtomachi, rugitus, tremoris, & gurgulationis ipſius. Cap. 11.

INflatio ſtomachi,eſt etiam ægritudo inſtrumẽtalis ipſius concauitatis eius. Cuius cauſa eſt duplex intrinſeca.ſ.& extrinſeca. Intrinſeca duplex, immediata,& mediata. Et immediata eſt ventoſitas groſſa,multa,quieta, incluſa in concauo ſtomachi, replens concauum ipſius, & extendens tunicas eius. Sed cauſa mediata eſt, aut ex parte ſtomachi & cõplexionis eius,& eſt efficiens, aut ex parte cibi, & potus, vel humoris; & eſt materialis. Ex parte autem complexionis, & caloris ſtomachi, quæ in generando ventoſitatem cauſa efficiens eſt, vt quia ſit caliditas ſtomachi alterans,pauca, debilis;quæ cum agit in cibum temperatum ſtomacho aduenientem, vel in humorem in eo contentum,non perfecte coquit,& digerit. Sed eius partem ſubtilem humidam,aut aquoſam diſſoluit,& in ventum conuertit,temperata autem caliditas illam conſumit, niſi ſit multa, quam conſumere nequeat. Frigiditas vehemens congelat, non diſſoluit ſic ventoſitatem, nec generat, proinde æſtatis tempore, propter caliditatem eius acutam, nõ conuertuntur in ventum, vel nubem, & hyeme propter frigiditatem intenſam, emanationes, & vapores prouenientes ex terra, & aqua non conuertuntur, in ventum, vel nubem, ſicut ventus, vel nubes conſumptis, vel congelatis illis prædictis temporibus non apparent, ſed vere, & autumno propter tepiditatem caliditatis, per modum diſſolutionis agentis.

Inflationis cauſa.

Ex parte

Ex parte vero cibi, & potus, vel humorum, qui sunt in generatione eius, vt materialis est; vel quia in seipso habet humiditatem extraneam, cibus, vt sunt legumina, & alia similia ex herbis, & fructibus, & potus, vt vina grossa, & dulcia, multæ commixtionis, & aqua grossa, melles crudi, & similia. Et humor, qui sit phlegmaticus, grossus, viscosus, frigidus, et humidus, vel succus melancholicus multiplicatus in eo propter ægritudinē splenis, in quos calor stomachi alterans cum agit, licet sit temperatus, & æqualis, vt in sano corpore extrahit illam humiditatem extraneam, non potest coquere, & commassare bene, sed dissoluit in vaporem, & ventum, sicuti si temperato igni grossa ligna viridia, vel aquosam superponantur, est videre, quòd multum fumum generant, antequam superet, & comburat ea. Si vero igni fortiori, vel fortissimo immittantur, statim consumit, & superat, & comburit ea, nulla, vel pauca effumatione resultante ex ipsis. Sic quoque si calor stomachi sit fortis, prædictos cibos, & potus, & humores præsentes coquit, & digerit nulla, vel pauca ventositate resultante ex eis, nisi forte non sit tam fortis, quòd possit superualere eis, vel quia forte quantitatem excedant, quam nequeat superare. Et illud innuit Gal. cum multum calida, & in dolore colico, inhibuit ministrari. Si vero ex vtriusq; parte contingat, vtroque dicto erit modo.

Extrinseca vero causa est, quælibet res debilitans calorem stomachi in actu digestionis super insurgens exterius, sicut si aeri multum calido resoluenti, vel frigido exponantur, & similiter balneo, vel forti exercitio, sumpto cibo, exponantur corpora, vel frigida potetur aqua. & breuiter si illis adueniat, quæcumq; sint ex causis debilitantibus digestiuam, quas infra sufficienter (Christo propitio) intendimus numerare.

Et signa, & causæ eius immediatę sunt, tēsio cum dolore, quandoq; absq; grauitate multa, qualis in nauseatiua satietate existit, nisi sit propter multitudinem cibi, & potus, vel humorum, & absq; sonitu in rugitu, vel gurgulatione contingit, quia in hac ventositas est quieta, & compressione sedatur. In illis vero, nō est commota simpliciter, vt in rugitu, vel humidati aquosæ cōmista, vt in gurgulatione. Nisi sumpto potu, quoniam tunc etiam si temperatus, vel modicus existit, sonitum commotionis eius; & fluctuationes, in vacuo apud cōmotionem corporis, percipies manifeste.

Sed signum causæ efficiētis est, ex rememoratione debilitatis digestionis stomachi, quæ præterijt, & frequēter accidit, & qñ bonitas regiminis in omnibus aderit, cum priuatione signorum repletionis, vel cacochymię humoris phlegmatici, vel melancholici; nulla apparēte ex interioribus causis. Sed signum ꝙ sit ex cibis, in substantia, qualitate, vel quantitate, vel alijs operantibus, in ventositatis generatione; est inuentio ipsorum cum priuatione prædictorum, & cum permutatione ipsorum cessat.

Signum vero, ꝙ sit ex humoribus, est signum abundātis cachochymię ipsorum, in toto corpore, & proprie in stomacho, cū prędictorum priuatione. Sed signū qd sit ex humore phlegmatico, est, quòd est fine siti, & cum humiditate oris, ac linguæ, ac infectione eius in illo.

Sed si sit ex melancholico, siccitas erit oris, & linguæ. Et signum vtriusque erit ex vtrisque confusum, & poteris generale signum super omnes causas comprehendere, ex totius corporis complexione, habitudine, cōsuetudine, ętate, regimine, & alijs circūstantijs. Signum vero exterioris causæ, est eius inuentio, quæ tibi, vel ex relatione infirmi, vel astantium est manifesta.

Cura inflationis stomachi est, dum res prima respicit causam immediatam scilicet ventositatem magis lædentem stomachum resoluendam; secunda dirigitur ad causam mediatam abscindendam. Prima est generalis in alijs subsequentibus obseruanda. Omnes enim, vel debent esse ventositatis resolutiuæ, vel resolutiuis admixtæ, confortatiuæ quoque, vel confortati stomachi mixtæ, & ex conuenientibus stomacho, & grossæ, ventositati est andachocha cum vino sumpta. Secunda est triplex; prima dirigitur ad causam materialem extrinsecam, cibi, & potus. Secunda vertitur ad causam materialem intrinsecam, humorosam; sed tertia ad causam efficientem. s. digestiuæ stomachi debilitatiuam. Primam complent carminantia, extenuatiua, & resoluentia ventositatem, quæ in cura meri superius habuisti. Secūdam complent mutatio cibi, & potus ventosi ad cibū, & potum facilis digestionis, paucarum superfluitatum; quam superius habuisti, habentem in se virtutem resolutiuam ventositatis admixtam. Et conuersio vniuersalis regiminis, ad regimen resolutiuū ventositatis: & confortatiuū, quod in proprio loco dicemus. Tertiam vero complent incidentia, & abstergentia materiam humorosam, & educentia per vomitum, vel per secessum absque stomachi læsione; quæ superius habuisti. Sed quartam, & vltimam rem complent, quæ digestionem stomachi debilem habent confortare; quorum infra (Christo duce) faciemus capitulum speciale. Rugitus, ex prædictis patet, ꝙ est præco, seu sonus ventositatis non multæ, simplici, vel paucæ humiditati commixtæ in concauo stomachi, impetuose commotę in rectum, ex arcto loco in amplū, & quandoq; versus inferiorem partem intestinorum, vel superiorem, vt in eructatione contingit, differens ab inflatione, in qua ventositas erat multa extendens, & quieta sine sono, vt superi⁹ habuisti, & a gurgulatione, in qua humiditas est commota sola, vel paucæ ventositati admixta, proinde est cum sono obtuso non claro, vt est rugitus, sicut voluit Gal. Et à tortione, in qua est paulatim cōmote in gyrum acuta humiditas, vel ventositas, vel vtraq; æqualiter iuncta absq; sono. Quorum causæ, & signa ex prædictis sunt manifesta. Et cura similis est curæ inflationis, facilior tamen, in quantum eorum causa, seu materia nō est quieta inclusa, sed commota expulsioni per superius, aut inferius prompta: Cuius expulsionē complent simplicia, & cōposita ex medicinis cōmunia, quæ superius habuisti, & proprie, quæ sequuntur.

Ex simplicib. appropriatis inflationi stomachi sunt, darasce ficca, & myrrha pura, iuniperus, & fœniculus bibitus cum aqua meu. Et ex communibus, virtutis fortis est; castoreum, cyperum, nigella. spica, ameos, semen coriandri, macis, cyminum, garyoph. & commouentia eructationem superius in cura meri narrata sunt, per os sumpta f̄m omnem modum, & cum clysteribus immissa, & emplastrata, euaporata, & vncta. Et ex compositis est suffus, quod sit ex semine anisi, ameos, rutæ, calamentho sicco, & castoreo, & spica nardi. Euaporatio iuuans illos, quibus accidit inflatio ex cholera nigra. ℞. polij, chamæmeli, florum sampsuchi, seminis rutæ, & baccarum lauri, ana partes æquales, & bulliant, & decoquantur in aceto, deinde infusa spōgia, vel filtro in eo, fiat euaporatio. *Euaporatio.*

Vnguentum dissoluens ventositatem, & inflationem stomachi. ℞. nigellæ, granorum lauri, rutæ siccę, ana partem vnam, infundantur in aqua, & coquantur in ea in oleo veteri, ana partes æquales. Item oleum nardinum cum puluere castorei est vltimum, & est Inaim. *Vnguentum dissolutiū ventositatū.*

Item clyster ad idem. ℞. prędicta, & adde seminis anisi, fęniculi, carui, apij, ana. drach. s. rutæ, aristolochiæ rotundæ, ana drach. ij. coquantur in vino veteri, & aqua, & addito melle, & sale communi sufficientis quantitatis, fiat clyster. *Clyster ad idem.*

Puluis ad confortandum digestionem, & expellēdam ventositatem, conferens inflationi, & rugitui, & tympaniti. ℞. cinnamo electi. drac. iiij. nucis muschatæ, macis, garyoph. zinzib. zedoariæ. doronigi, galangæ, cardamomi, ana dra. i. spicæ. dr. i. anisi, fœniculi, cymini ana dra. s. croci. drac. ij. vtatur in cibis, & salsamentis, & clareto. *Puluis ad idem.*

De stomachi percussione, & obuiatione, & casu supra stomachum, & cura. Cap. 12.

DE lenitate stomachi omittentes hic eo ꝙ infra vsq; ad capitulum de lienteria reseruamus; de solutionibus cōtinuitatis stomachi, nunc dicamus, & quę illius sunt generis. Sciendum igitur, ꝙ contingit vt homo percutiatur

eutiatur ſupra ſtomachum, vel obuiet alicui rei duræ, vel E cadat ſupra eum, ex quo ſubſtantia eius contunditur, vel relaxatur, diſgregatur, & debilitatur; maxime ſi cibo repletus fuerit. Et cauſa, quia exterior eſt, eſt manifeſta. Et eius ſignum, eſt cauſæ inuentio, dolor, & nauſea.

CVRA eius eſt quinque res. Prima eſt euacuatio repletionis, ſi quia fuerit in ſtomacho, & toto corpore. Secunda eſt confortatio ſtomachi; & reunitio eius ſubſtantiæ diſgregatæ, vt non recipiatur, ſi quod mittit. Tertia eſt reſolutio eius, quod recipit, vel tractum fuit. Quarta eſt regimen. Quinta eſt accidentium correctio. Primam rem complent, vomitus, ſi cibo fuerit repletus, deinde phlebotomia de nigra, vt corporis repletio, euacuetur, ſi adſit; vel ſi non ſit, membra corporis reddantur auara in mittendo ad ipſum doloroſum, & debilitatum. Inquit enim Gal. phlebotomamus non ſolum in multitudine, ſed etiam in magnitudine ægritudinis cum moderatione humorum exiſtente.

Secundam, & tertiam complent medicinæ ſtypticæ, F aromaticæ, & odoriferæ, & reſolutiuæ ſimul, quas enumerauimus ſupra de cura meri, exterius; & interius approximatæ. Et ex his quæ in principio approximanda ſunt, eſt ſubſtantia abſynthij decocti in oleo roſ. & cataplaſmati de ſuper conforrat enim, & prohibet fluxum *Cataplaſma. Emplaſtrū.* humorum, & dolorem ſedat trahētem. Deinde vero fiat emplaſtrum quod eſt. ℞. pomorum de sceni decoctorum in vino ſtyptico, & aromatico, vſque ad diſſolutionem; deinde terantur, & ſumantur ex eis. drach. i. ladani. drach. x. roſ. drach. viij. aloes. drach. vj. abſyn. drac. v. mumiæ. drac. iiij. aggregentur omnia trita cum ſucco arnogloſſæ, & foliorum cypreſſi, & oleo de lilio, & maſtichino, & emplaſtrētur, & ſtringantur ſupra ſtomachum tepida, & teneantur per dies ix. Ex his autem, quæ interius apponuntur ad has intentionis, eſt medicamen noſtrum dictum in antidotario noſtro cap. de rhabarbaro, quod conficitur ex mumia, rubea tinctorum, & vino ſtyptico. & iterum medicamen ex granis naſturcij nutritis in ſuco cyroniorum; quod in loco conſolationis medicinarum ſcripſimus.

Diæta. Quartam rem complent adminiſtratio cibi, & potus facilis digeſtionis, boni chymi, & paucarum ſuperfluitatum ſtyptici, & aromatici; vt ſunt carnes perdicum, arcearum, turdorū de myrta, turturum, & capreolorum, & ſimilium. vinum ſtypticum, & aromaticum, & rubeum lymphatum mediocriter cum aqua pluuiali, vel ferrata. Et oportet vt ſint paucæ quantitatis, & quies, ſomnus, & lætitia, & gaudium ſint temperata, & omnia in loco aeris temperati.

Quintam rem complent, quæ dolorem, & nauſeam ſedant, quæ omnia infra dicentur, (ſi Chriſtus voluerit,) qui ſit benedictus. Abuha. mumia cum aqua cymini ad debilitatem ſtomachi, & caſum ſupra pectus, ſtomachum, & hepar cum duobus dauich de luto armeno appoſita, eſt efficax, & experta.

De ſolutione continuitatis ſtomachi, & vlceribus, & ruptura, & eius cura. Cap. 13.

ACcidit, & ſtomach ægritudo communis ſuæ vnitatis, ſubſtantiam ſoluens, ſicut eſt ſolutio continui ſimplex, vt plaga, punctura, inciſio, & huiuſmodi, aut compoſita, vt eſt, exulceratio. Eſt autem aut ſuperficialis, vt excoriatio. vel medium tunicæ ſcindens tātum, aut profunda penetrans tunicam; ſeu pelliculam, aut ambas, vt ruptura. Et ſimplicis cauſa, eſt duplex; interior, & exterior. Interior eſt humor in ſui ſubſtantiam perforās, & penetrans ſua acuitate, aut ſua quantitate repellendo, & extendendo ſcindens, aut ventoſitas intercluſa petens exitum. Exterior eſt duplex. intus ſumpta, vel exterius adueniens: intus ſumpta eſt res acuta, vt os acutum, ſpina, vel vitrum. Exterius adueniens eſt ſicut percuſſio cum cultello incidente, vel cultello pungente. Et ſuperficialis cauſa exterior eſt, cibus, vel medicinæ acutæ, aut humor deſcendens in eum acutus, vt in catarrhis contingit abſque perſeuerantia.

Profunda vero cauſa eſt humor acutus ibi deſcendēs cum perdurantia, quamdiù peruenerit ad fundum tunicarum alterius, vel ambarum.

Cauſa vero cōpoſitæ ſcilicet vlcerationis, eſt duplex; interior, & exterior. Interior eſt apertio apoſtematis, vel bothor, aut plaga faciens ſaniem, aut humor corroſiuus, aduſtus deſcendens in eum, vt in catarrhis cōtingit, aut imbibitus, corruptus, & putrefactus propter quod acquiſiuit virtutem corroſiuam, quæ vlcerauit ipſum. Exterior eſt res, quæ partem de ſua ſubſtantia ſcindendo aſportauit, & eſt manifeſta.

Signa ſimplicis ſolutionis ſunt, dolor, & ardor proprie. ſcilicet poſt tranſglutitionē rei acutę; vt eſt acetum, & ſinapis, & exitus quandoque ſanguinis, & aperitio in vomitu, vel feceſſu. Et ſi ſit ab humore acuto oſtēdit linguæ infectio ex eo, & ſapor amarus, & acutus, & ardor, & fumoſa eructatio, & acuta, & ſtomachi inflatio, & anguſtia, & ſitis abſq; qui ſumatur res acuta. & ipſius apertio in vomitu, vel feceſſu. Si vero ſit ab extrinſeca cauſa, oſtendit eius inuentio, quæ præceſſit. Et ſuperficiale ſignum eſt, exitus corticis quandoque. Et ſi eſt à cibo acuto, vel medicina, oſtendit eius inuentio, quę præceſſit. Et ſi eſt a catarrho incipiente etiam, oſtendit inuentio eius; & quòd non eſt diu, quòd incepit. Et ſi eſt profunda ſignum eſt catarrhus acutus inuentus, qui diu fluxit, ſi eſt à cauſa intrinſeca. Signum vero vlcerationis ſtomachi eſt dolor, & proprie eo modo, vt dictum eſt contingens, & fœtor in eructatione, cum eleuatione vaporis facientis incurrere ficcitatem linguæ, & oris, & ſi ſit penetratiua, eſt incontinentia cibi, & potus, quare egreditur, & colligitur in vacuum ventris, & quandoque fœtor, & apparitio ſaniei, & corrupti humoris, & corroſiui in vomitu, vel feceſſu. Et ſi ſit ſuperficialis declarat eam exitus corticis, & apparitio ipſius in vomitu, vel feceſſu, abſque quòd ſit excoriatio, vel vlceratio in meri; cuius ſigna diſtinctiua ſuperius diximus, vel in inteſtinis, cuius ſigna diſtinctiua hic ſubiungemus. Si vero ſit profun G da, & ſit cauſa extrinſeca, oſtendit eam inuentio eius, & partis ablatæ, & incontinentia cibi, & potus, & exitus eius ad exteriora. Sed Signum diſtinctiuum, quod ſit in orificio ſtomachi, vel in fundo eius, ſumitur à tempore doloris, & à loco doloris, quantitate ipſius, & ab accidentibus, & à concomitantibus. A tempore doloris, nam ſi ſit in ore ſtomachi, dolor eſt ſtatim poſt tranſglutitionem rei acutæ, ſi in fundo, dolor eſt poſt quietem cibi in eo. A loco, nam ſi ſit in ore, dolor eſt in inferiori ventre, circa ſureulam pectoris inferiorem. Si in fundo dolor eſt circa vmblicum declinans ad partem dextram ventris, ſeu hypochondrium dextrum. A quantitate, nam ſi ſit in ore, eſt dolor fortior, quàm ſi fuerit in fundo. Ab exeuntibus, nam ſi ſit in ore, cortex, & ſanies magis exibunt cum vomitu. Si in fundo, magis cum feceſſu. A concomitantibus. Nam ſi ſit in ore, minutio anhelitus, apparitio ſudoris frigidi, & extremorum frigiditas, & ſyncopis eſt magis, quam ſi ſit in fundo. Signa H vero diſtinguentia, inter vlcerationem meri, & ſolutionem eius, & ſtomachi, quæ communicare videntur ſimul ſuperius in cura meri habuiſti. Sed ſigna diſtinguētia inter ſolutionem, vlcerationem ſtomachi, & proprie fundi eius, & inteſtinorum gracilium ſuperiorum, ſunt valde difficilia propter propinquitatem, vel colligantiam: quare oportet vt ſubtiliter inueſtiges, & proprie ſciri poterunt ex quantitate doloris, loco, exeuntibus, & concomitantibns. Et quantitate doloris, quia fortior, vel acutior eſt, ſi in fundo ſtomachi fuerit. Ex loco etiam, quia ſi ſit in inteſtinis, eſt locus doloris magis infra ad vmbiticum declinans. Ex exeuntibus, quia cortex ex inteſtinis gracilibus eſt magis ſubtilis, & frequentior, quam ſi ſit ex ſtomacho. Ex concomitantibus, nam ſudoris, & extremitatum frigiditatis, & ſyncopis erit minor ſi ſit in inteſtinis gracilibus, quam ſi fuerit in ſtomacho. Si vero ſit in groſſis inteſtinis, dolore declaratur, & diſtinguit locus doloris, quia inferior ſub vmblico, & quantitas, quia minor; & exeuntia non ſunt permixta vt

ta vt in alijs, & concomitantia ſunt minus contingentia in eis. Inquit Hip. ſolutio continuitatis ſtomachi, & inciſio eſt mortalis, Subdit Gal. verum eſt, ſi ſit profunda, concaua, & penetratiua. Si vero, non ſit profunda, concaua, & penetratiua, eſt curabilis. Et addit ſi ſit ſuperficialis, facile curatur, ſi ſit profunda, & penetratiua, difficile.

a. aphi. 21.

CVRA, & duplex eſt in cura eius intentio, vniuerſalis ſcilicet, & particularis. Vniuerſalis reſpicit totũ corpus, & eſt quadruplex, prima eſt rectificatio totius corporis, & ẽt membri catarrhizantis, ſi quod ſit: ſecunda eſt diuerſio humoris, vbi mittatur, vel trahat ad ſtomachũ læſum, & paſſum. Tertia eſt regiminis debiti, & confortatiui ordinatio. quarta eſt accidentium correctio. Primã rem complent euacuantia, & alterantia dyſcraſiam corporis, & membri. Euacuantia ſunt phlebotomia, ſi peccatum eſt in ſanguine, vel pharmacia, ſit peccatũ ſit humoris alterius, cum præmiſſione digeſtionis ipſius, quæ ſunt nota. Alteratio ſit cum frigidis obtundentibus acuitatem humoris, & humidis inſpiſſantibus ſubtilitatem humorum, vt non valeant perforare, & etiam alterantibus dyſcraſiã corporis calidi, & membri catarrhizãtis, vel cũ calidis temperatis, ſi fuerit humor ventoſus. Secundam rem complent frictiones extremitatum, compreſſiones doloroſæ, & fomentationes mordaces, & alia ſuperius narrata in cura catarrhi, & alijs locis. Tertiam rem complent, habitare in locis temperati aeris, decliuis ad ſiccitatem, & quies, & ſommus, & cibus paucus, facilis digeſtionis, boni chymi, & ſtyptici, quem diximus in primo cap. & potus ſimiliter, ſit vini rubei, & ſtyptici, lymphati cum aqua ferri, & pauci, vt non repleat, & extendat, & mollificet ſua ſubſtantia, & animæ accidentia temperata. Quartam rem complent, anodyna mitigãtia dolorem, & quę curant ſyncopim, & ſudorem diaphoreticum, quæ ſuperius habuiſti in cura cordis: & calefacientia extrema frigida, vt ſunt fomenta, & calefactoria nota.

Particularis vero reſpicit membrum patiẽs, & paſſionem eius: ſcilicet ſolutionem continui. Et ſi quidem ſit ſimplex, non profunda, vnica erit intentio ſcilicet reunitio, & conglutinatio, & ſolidatio. Sed ſi ſit ſuperficialis, illam complent ſtyptica ex cibis, & potibus, & medicinis, quæ ſuperius fuerunt enarrata. Si vero profunda, illã cõplent pontica ex medicinis interius, approximatis. Tales autem medicinæ ſunt ſimplices, & compoſitæ, quas infra (Ieſu Chriſti gratia mediante) dicemus, nunc vero ſimplices, & ſunt balauſtia, granatum, tribuli, alcanna, alumẽ, & pyra ſicca, & proprie ſylueſtria Magis ſtyptica vt barba hircina, lingua arietis, & in antiqua non eſt melior ea, cauda equina, hypocyſtidos.

Vulnera ſtomachi glutinantia.

Et glutinantia, vt lutum armenum; quod mirabile eſt in re vulnerum, & prohibet ambulationem putredinis, & lutum ſigillatum, & thus, & cortex eius, & maſtix, gummi, dragacanthi, & arabici, et zarur; & quę ſigillant, vt ſunt gallæ, & ſimilia; & omnia, quæ diximus in cura fluxus ſanguinis narium, & in de conſolidatione medicinarum, ad fluxum catarrhi; ex quibus aliqua ſunt approximanda interius; aliqua exterius, quæ ſunt nota. Si vero fuerit compoſita, & vlceroſa, duplex erit intentio ſcilicet munditicatio prima: ſecunda conſolidatio. Primam rem complent abſtergentia non fortia, & acuta, quæ addant in vlcere, ſed ſuauia, vt eſt iuleb, vel aqua mel lis; vel geleniabin, vel aqua paſſularum, quæ ſunt conuenientes ſtomacho. Et quandoque caſia fiſtula, vbi eſt neceſſaria ventris ſolutio. Nam cum hoc, quod mũdificat, facit ſolutionem facilem, nec trahit ad ſtomachum aliquid. Et ſi materia fuerit viſcoſa, & adhærens, quia fuerit falſa, fiant cum aqua caulium, vel oliuarum ſalitarũ, quæ etiam confortare habet ipſum, vbi aqua paſſularum, vel caſia fiſtula nõ ſufficeret. Inquit Gal. vulnera non ſanantur, niſi perfecte exiccentur, & mundificatio eorum, exiccatio eſt, quòd ſi fuerit illic corroſio, & caro mortua, oportet, quòd mundificetur cum medicamine proprio ad huc incarnatiuo, quale eſt aloe ſola, vel hiera picra Gal. ſimplex, quæ mundificat, & abſtergit, & confortat, vt nõ reſpiciat, nec trahat ab alijs membris; non autem hiera picra magnæ deſcriptionis, vt eſt hiera colocynthidos, lõgodionis, & ſimiles, quoniã habent in ſe res acutas mordicantes, vlcerantes, & trahentes ab alijs membris ad ſtomachum, & deinde detur lac acetoſum vaccinũ, quia lauat, & ſtypticat, vel ſyrupus de abſynthio, & de eupatorio, quia mundi ſiccant, & ſtypticant. Et vltimo adminiſtres rob de fructibus ſtypticis ſuperius nominatis, & cũ eis oportet, vt adminiſtres incarnantia, vt eſt iris, thus album, maſtix, & ſimilia. Et cum vlcera ſint in orificio eius, adminiſtres conglutinantia, quę teneãt medicamen ſuperius, & non permittant ipſum deſcendere ab eo, ad eius fundum cito: vt eſt gummi, dragacanthum, cũ pauco ſeminis raphani, & lutum ſigillatum, & armenum, & proprie cum fuerit ibi exitus ſanguinis. Et fortiores ſunt trochiſci, de terra ſigillata, & de Karabe in noſtro antidotario tibi traditi. Et cum fuerit ibi dolor fortis, oportet vt miſceas aliquid philonij, vel ſeminis papaueris, & portulacæ, quia ſedant ſtypticando.

Emplaſtrum Oribaſij conferens rupturis intrinſecis, & ſolutionibus continuitatis expertum, & efficax, (ſi Chriſtus volerit. ℞. lithargyrij, opij, lapidis hæmatitis, ſanguinis draconis, & hominis recentis, galbani, maſtich. thuris, coſti, boli armeni, lumbricorum terreſtrium, mumiæ, ammoniaci, ana. drach. quartam. picis nauatis, & græcæ, ceræ albę, & rubeæ, ana. vnc. v. roſarum, myrtæ, cardamomi. aloes, ana. drach. v. colocynthidos, palmæ marinæ aduſtæ, gallæ, balauſtiarum, ariſtolo. long. reſinæ conſolidæ mediæ, & minoris ana. drac. i. viſci quercini. vnc. v. fiat ſic, decoque pellem hædinam in aqua, donec tota diſſoluatur, & ipſa aqua coletur, & fortiter prematur, & omnia alia terenda terantur, & liquefacienda liquefiant, & lumbrici bene contriti cum aqua prædicta, & viſcus fortius miſceantur, & incorporentur omnia bene, donec veniant ad ſpiſſitudinem emplaſtri, & applicetur.

Item emplaſtrum, in primo capitulo poſitum, eſt ſanum, & expertum. Et vnguenta poſita ſupra capitulo de cura ſolutionis continuitatis meri. Abuhali ſyrupus de vua conferẽs ad ægritudines gutturis, & apoſtema quod fit in eo, & vlceribus factis in ſtomacho, ſumantur ſucci vuæ ponticæ lib. vj. & decoquatur vſque ad tertiam, & fundatur ſuper ipſum mellis li. i. & ſumach, & radicum liquiritię, gallarum balau. ſuperioris roſ. ana ſextarium. i. croci. drach. ij. myrtæ, aluminis iameni, ana. drach. i. decoquantur, & colentur, & vſui reſeruetur.

De medicinis apoſtematum ſtomachi. Cap. 14.

CIrca apoſtema ſtomachi, ſciendũ eſt, apoſtematum ſtomachi; quoddam fieri contingit in ſuperiori parte. ſ. circa orificium eius, quoddã in inferiori. ſ. circa fundum, quoddã in pariete, ſeu tunica eius intrinſeca, quoddam in exteriori, & quoddam in parte poſteriori, quæ reſpicit dorſum, quoddam in anteriori, quæ reſpicit ventrem, & lacertos eius, quoddã in toto, & raro contingit, & plurimum eſt mortale. Et ex cauſis ipſius ſpecialibus, eſt dolor antiquatus in ſtomacho, & motus fortis aduenies ei ex pharmaco ſolutiuo malitioſo, quod trahendo ad ipſum ex partibus corporis humores, & debilitando ipſum in eo retineri, & colligi operatur, & vomitus frequens, & difficilis, & maxime intemperate factus, vt puta in principio morbi alicuius, puta febris, factus, in quo materia indigeſta groſſa, & viſcoſa cum difficultate vomendi ad ſtomachum trahitur, & præ ſui viſcoſitate, & adhærentia ſtomachi præ debilitate non poteſt expelli, vnde corpus eius apoſtematur, ſicut dixit Abuhali. Signa generum eius, ſi ſit calidum, vel frigidũ, ex generalibus habentur, quia ſi ſit calidum, dolor erit acutior, & febris, & ſitis, ſi frigidũ, e contra. Sed ſigna ſpecierum eius ex parte materiæ, ex qua, in ſecunda ſectione poſtponimus dicere. Signa vero ſpecialia ex parte materiæ, in qua, ſiue localia ex parte apoſtematis ſcilicet exiſtentis in ſuperiori parte ſtomachi, circa orificium ſunt propria, vel dolor magnus, & proprie poſt aſſum-

ptionem cibi ſtatim,& tumor circa furculam,nocumentum deſiderij, & appetitus, & ex concomitantibus ſunt ſpaſmus cum alienatione,ſi ſit calidum,vel cum ſubeth, & ſtupore, ſi ſit frigidum, & pulſus cordis,frigiditas extremitatum, ſudor frigidus, & ſyncopis magis veniens, & eſt malum ſignum. Si vero ſit in fundo, dolor minor, & proprie poſt aſſumptum cibum per horam, tumor verſus hypochondrium,malitia digeſtionis,& cum aliorum accidentium apparitione minori. Et ſi eſt circa interiorem tunicam, dolor erit maior, & apud aſſumptionem ſibi augetur, magis quam ſi fuerit in exteriori, & tumor minus apparens tactui. Si vero in exterori fiat, econtra erunt ſigna. ſimiliter ſi parte poſteriori verſus dorſum,tumor non erit perceptus ſenſu,& dolor in dorſo,& verſus eum. Si vero in parte anteriori,quæ reſpicit ventrem, eſſet magis exterius appareus, & dolor in furcula, & verſus lacertos ventris ſuperioris.

CVRA eius eſt quatuor res. prima eſt euacuatio repletionis corporis, vel membri mittentis, ſi adſit; vel etiam ſi non adſit, etiam quocunque prædictorum modorum fiat.ſecunda eſt euacuatio partis apoſtematæ,ſeu materiæ apoſtemantis, tertia eſt regimen: quarta eſt accidentium correctio puta doloris, & ſimilium; qui ſi ſit fortis, & acutus, curam impediret, & ordinem eius peruerteret.

Primam rem complent phlebotomia de ſaphena, ſi multa fuerit plethoria totius: vel de baſilica, ſi non fuerit multa, vel de nigra. Et ſi fuerit cacochymia totius pharmacia ventris ſolutiua, non vomitiua educi poterit, vt ſuperius fuit inuentum, cum talis euacuatio debeat anticipando fieri, vt ſuperius dictum eſt. Talis autem pharmacia ad ſtomachum apoſtematum trahit,& magis replet quam euacuet. Vt ergo cacochymia totius expurgetur, anticipando minoretur, expedit enim medicinis ventris ſolutiuis ſtypticis, vel diureticis leuibus educentibus per vias vrinæ vti; vt ſunt diuretica calida;ſicut radix apij,& ſemē petroſelini, & dauci,aſparagi;& ſimilia,& frigida,vt ſunt ſemina communia dicta,& nota; vel prouocantibus euacuationem ſenſibilem,per cutis poros,vt ſunt,ſudorem prouocantia leuia;qualia ſunt apium,anethum,calamenthum,aquæ,& olera eorum,& aſſarum, cū oleo de ſpica ſuper vnctum, & cyclamen cum melle emplaſtratum. Et frigida, vt aqua hordei,& melonis indi;ſi calida fuerit,& cum febre, & vinum, quod vniuerſas mouet excreationes. Siue inſenſibilem, vt ſunt frictiones multæ, & ſuaues, & ieiunia, & abſtinentia, & clyſteres cum medicinis habentibus virturem educendi leuiter cacochymiam, quæ ſunt diuerſa ſecundum diuerſitatem cacochymiæ, quæ ſuperius habuiſti. Et ſi ſit in vētris vacuo cacochymia,pharmacis illis appropriatis ducetur leuibus, & ſtypticitatē habentibus,quæ mundificent,& confortent;quas etiam ibi habuiſti,vt ſunt hiera,caſia fiſtula,aloe,allubleth,turbith non confortatum, & ſimilia, quæ leuitate ſoluunt, & non inquietāt,nec impediunt diſſoluendo, & trahēdo ab alijs. Et ſimiliter ſi repletio ſit alicuius membri,phlebotomia de vena reſpiciente illud membrum;& ſi fuerit cacochymia, pharmacia appropriata illi, quæ fit ex leuibus, ducet eam. Item tractio ad longinqua,& derivatio ad propinqua cum ventoſationibus, frictionibus duris, ligaturis, & compreſſionibus doloroſis, & alijs,quæ ſupra de cura phreneſis habuiſti.

Secundam rem complent, euacuatio per recurſum tantum;ſi tota materia ſit recurribilis, vel per recurſum & extractum ſimul,ſi tota materia non ſit recurribilis, & ſi per modum influxionis ſit fiens, vel per extractum tantum, aut pulſum, ſi ſit per modum cōgeſtionis fiens. Recurſus autem fit triplex per pulſum, tractum, & tranſmiſſum, per hæc omnia, vel aliquod ex eis, vel plura, pulſum complent in ſtomacho apoſtemato, ſi quidem ſit calidum, quod indicat dolor acutus, & feb. & ſitis. frigida ſtyptica aromatica ſtomacho approximata interius, & exterius in principio apoſtematis,& vſque ad ſeptimum,& quandoque magis interius, & quandoque magis exterius, quandoque in ſuperiori parte ventris, quandoq; inferius,quandoq; verſus mediū, & quandoq; verſus dextrum, ſecundum diuerſitatem ſitus apoſtematis miniſtrata, qualia ſunt, quæ tibi narrauimus ſupra de cura malę cōplexionis eius cum materia. talia enim pellendo materiam ſedant dolorē,& inflammationem,quę hanc intentionem complentia impediunt,& retardāt,q; ſi nō ſufficiant, quia apoſtema calidum ſit cholericū, vel aduſtum, approximabis fortiora,vt portulacam,ſemper uiuam, virgam paſto.lactucam, & ſuccum earum, ſandalum, & mucilagines pſyllij cum modico camphoræ dabis, & ſi expediat etiam ſuccum papaueris,& ſeminis hyoſcyami, vel parum thebaici opij,immiſcebis, & exterius emplaſtrabis etiam lenticulas aquæ ſuper eis aliquid calidum,& aromaticum admiſcendo,& proprium quale eſt ſpica,maſtix,mēta, & ſimilia. Tractum autem complent euacuatio partium longinquarum cum ventoſis, exercitio, vel frictione; puta cruris, vel brahij, vel inteſtinorum,vel hepatis propinquorum illi. Tranſmiſſum complent confortatio ſtomachi, cum ſtypticis ibi numeratis, in capitulo de cura ſolutionis continui eius. Et ſi quidem tota recurrit materia,ſanus remanebit ſtomachus,& ſub eſt excuſatio tranſeundi ad aliud. Si vero non tota, ſed aliquid derelictum ſit in apoſtemate; erat illud viſcoſum, & groſſum, compactum, & indiſſolubile, & proinde, nequit recurrere. Expedit ergo vt educatur, per extractum à parte patiente, ſcilicet parte apoſtematis,& hanc complent diaphoretica appropriata,vt eſt calamenthum, apium,ſpica, menta,abſynthium, & ſimilia illi appropriata tali ordine, & modo,vt quòd talibus frigidis, & ſtypticis approximatis vſque ad ſeptimum,donec fuit in principio, deinceps dum fuerit in augmento miſcebis diaphoreticorū aliquod prædictorum equaliter,& proprie quod virtutem habet maturatiuam parumper,& abſterſiuam virulentiæ reſudātis qualis eſt bleta, & alubeth.

Quod ſi doloris augmentatio inflammationis, & febris,quæ augmentum apoſtematis ſequuntur,diaphoreſim prohibent,approximabis, quod cum frigiditate ſtupefacit, & reſoluit cum complexione, quale eſt coriandrum,& violæ ſiccæ, vel cum proprietate,vt eſt ſolatrū, & aqua eōrum intus, & exterius, vel quod cum mollificatione reſoluit, vt eſt malua,& biſmalua,ſemen lini, & fœnug. cataplaſmata, vel prædictis calidis diaphoreticis admiſcebis, quæ infrigidando abſtergunt,vt eſt ſyrupus acetoſus, aqua ſem.citruli, melo, & cucurbitæ, aquam hor.& mucilaginem pſyllij,& mel caſiæ fiſtabis cum aqua endiuiæ.hæc enim dolorem molliunt,& febrem remittunt. Sedatis vero inflammatione,& dolore, & cum iam peruenerit ad ſtatum,& xiiij.diem,tempus erit diaphoreticis calidis vti, quibus etiam admiſcens aliquod ex ſtypticis, & aromaticis appropriatis, quales eſt maſtix, & abſynthium, ſpica, & croeus, vt robur conſeruet in eo; quæ etiam in declinatione ſimiliter exercebis. Et ſi quidem totaliter reſoluatur, bene ſe habebit ſtomachus. Si vero non reſoluatur, ſed tranſeat in dubellati, quod eſt plurimum propter diſpoſitionem materiæ, & membri, tunc oportet,vt ad ſtatum perducas,incolumen ſtudium tuum de cura maturationem exerceas, ſecundum regulas ſex, quas ſupra de cura pleureſis numerando declarauimus,illuc ergo recurre. Tertiā rem complent debita ſex rerum non naturalium ordinatio, quæ ſupponendo regimen ſupradictum diuerſificatur ſecundum diuerſitatem intentionum, ſeu rerum intentarum, quas proſequimur, quæ ſunt iam declaratæ, & etiam accidentium,quorum correctionem intendimus,quę qualis eſſet debeat,intentio tibi declarat, & vt ſi natura prudens fueris, & mente exercitatus, ſcies hæc conuenientia,& propria inuenire.

Quartam rem complent auxilia plura, & diuerſa ſecundum quod plura, & diuerſa ſunt talia accidentia, apoſtemata calida conſequentia, vt ſunt eius eſſentialia, & propria, ſicut dolor, & inflamatio, quorum correctionem iam ſupra fecimus, nocumentum deſiderij, & digeſtionis:

digestionis: quorum correctionem (Christi misericordis auxilio) inferius subiungemus. Et accidentium, quæ ex communitate insurgunt cerebri, s. vt spasmi, alienationis, stuporis, & subeth, quorum correctionem supra de cura capitis præmisimus, vel ex communitate cordis, vt est pulsus cordis, syncopis, sudor frigidus, & frigiditas extremorum, quorum correctionem etiam ante diximus in cura cordis, ad illa ergo loca recurre. Quod si apostema frigidum fuerit, e contrario sunt intelligẽda omnia, idest, & cura, quæ ex dictis in apostemate aliorũ membrorum sunt nota, & cura bothor in stomacho, est cura apostematis, prædicta, quare oportet, vt mollificantibus vtaris, deinde abstergentibus, & resolutiuis, vel aperientibus, & vltimo stypticis in cura vlceris prænarratis. Et si frigidum fuerit, nasturtium sumptum, ac exterius emplastratum, aut resoluit sua complexione, aut maturat, & rumpit proprietate tua. Sacculi in principio apostematis calidi stomachi approximati, & præcedẽte phlebotomia de basilica. Recip. vtriusque sandali, ros. ana. drach. s. camphoræ. drach. i. infundantur in aqua ros. & succo cydoniorum; nutriantur sola aqua hordei; custodiantur à carnibus, & vino, & confectionibus, quæ cum melle fiunt, & bibant succum granatorum, & rob de fructibus frigidis. Et sedata doloris vehementia, detur casia fistula dissoluta in aqua endiuiæ bullita, & despumata.

Sacculi in prine. apostematis applicandi.

Emplastrũ eisdem.

Si autem dies ægritudinis elongati fuerint, & calor non quieuerit, sed remanserit apostema cum duritie, ex hoc emplastro epithemetur locus, cuius confectio est. ℞. violarum siccarum. drach. x. ros. rub. drac. v. spicæ indę, mastic. ana. drac. ij. cyperi, squinanthi, calami aromatici ana. drach. iij. farinæ fœnugræci. drach. xx. chamæmeli seminis maluauisci albi, fari. hordei ana. drach. x. Conspergantur omnia cum mucilagine seminis lini, deinde locus ex oleo de netidem calefacto inungatur, & emplastretur ex prædicto, per quatuor horas, antequam comedat.

Et post digestionem cum stomachus fuerit a cibo euacuatus, vngatur cum oleo prædicto de neriden. i. spica calido, & superponatur lana.

Trochisci de berberis.

Trochisci de berberis Abuhali. ℞. berberis, succi liquiritiæ, ros. seminis cucumeris, seminis melonis excorticati, contriti, & cribellati. ana. drachm. iij. mastic. spicæ odoriferæ, succi eupatorij. ana. drachm. ij. rubeæ, rhaued sceni, croci ana. drac. i. sem. cuscutæ, & semi. endiuiæ. ana drach. iij. spodij. drach. i. s. tereniabin, drach. v. Tere, & confice cum aqua tereniabin, & informa trochiscos, aure. i. potetur.

Si vero apostema stomachi, per viam influxionis sit frigidum, fiens, aut fit, per modum cõgestionis, vel factũ; quod plurimum est phlegmaticum factum, vel melancholicũ; aut enim fit ex via indigestionis cibi, qui ex indigestione in phlegma conuertitur, aut ex impotentia conuertendi proprium nutrimentum, vel ex superfluitate ipsius retenta, non expulsa, quæ est melancholia; cum stomachi substantia sit neruosa melancholicæ naturæ, vt superius habuisti. Cuius signa sunt prædicta calidi apostematis præter dolorẽ feb. sitim, & ęstuationẽ, & quæ comitantur ipsum apostema calidum. Et si sit per viã influxionis, vel congestionis superius habuisti signa, ibi quęre, & etiã locorum in quib. fuerit situatum, signa habuisti ibidem. Et cura eius est, vt post euacuationem, vel purgationem vniuersalẽ, quæ præmittenda est, si plethoria, vel cacochymia adsit, quæ est prima quatuor rerum in cura communi, & etiam speciali, vt est repletio particularis scilicet apostemati membri scilicet stomachi, & materiæ in apostemate collectæ euacuetur secundo, & hoc per extractum plurimum, qui per diaphoretica habet compleri, & resolutiua calida stypticitatem habentia, vel stypticis mixta, & maxime cum per modum influxionis fuerit fiens, vt non solũ robur virtutis in membro custodiat, vt oportet in eo per viam congestionis facto, sed etiam membrum confortat: & confortato repellat, quod influit ei, quorum caliditas debet esse temperata, quæ non trahat, sed maturando, & subtiliando materiam, & poros rarificando diaphoresi, & resolutioni debitæ prout materia, & membrum exigit: cum materia à fluxu cessauerit, apte disponat. Horum autem quædam sunt simplicia, & quædam composita, quæ inferius subiungemus. Simplicia diaphoretica fortis stypticitatis sunt quædam interius approximanda, quędam exterius applicanda; interius sunt, vt cinnamomum, casia, calamus aromaticus, spica celtica, & alia, quæ superius in cura malæ complexionis meri distinximus. Quæ vero minoris stypticitatis sunt, sunt veluti menta, absynthium, fœniculus, anethum, chamæmelum, melilotum, cappar. apium, & similia. Quæ vero exterius applicanda sunt, sunt hæc, & alia, vt succi, & olea prædictorum, & sicut cortex cypressi, & aristo. vtraque, si quidem totum resoluatur, bene se habebit stomachus, si vero non, sed transeat in scirrhum quod est, vt plurimum per materiam eius, & materiæ eius, tunc eius cura est duæ res, prima vt studeas mollificare, deinde resoluere, & vtraque simul agere.

Primam rem complent mollificantia interius, & exrius approximata; simplicia, vt adipes, butyrum, mucilagines. Et composita, vt emplastrum de mucilaginibus, oleum amygdalarum dulcium, & sisaminum, & similia simul commista.

Secundam rem cõplent diaphoretica temperata proportionata membro, & materiæ prędicta. Vtrumque simul complent emplastrum de meliloto, diachylon, & cerotum hyssopi, & alia simplicia, quorum copiam superius in cura pleuresis scire te fecimus. Illic ergo perquire, quę propria, & proportionata sunt illi in vsum deduc, cum diligentia opportuna. Et si Deum timebis omnia experta tibi succedent ad votum. Si quoque transeat in dubellati, cura eius est, quam diximus in pleuresi, & peripneumonia, illuc ergo recurre.

Emplastrũ pro apostemate stomachi.

Emplastrum Rasis ad apostema stomachi, & hepatis durum, dum non fuerit antiquatum. ℞. seminis lini, anethi ficci, violarum siccarum, althææ, chamæmeli, siccarum, maluæ ana. drach. v. spicæ, cyperi, squinanthi, calami aromatici, ana. drac. vi. croci drach. iij. olei chamæmeli. drach. xv. aggregentur cum eo.

Aliud emplastrum ad idem.

Confectio emplastri eiusdem fortiter resoluentis apostema durum stomachi, & hepatis, et administratur, vbi non est caliditas, & apostema est antiquum. ℞. fœnugręci, seminis lini, sem. caulis, carpobalsami, ana. drac. v. cordumeni, ireos, amygdalatum amararũ, costi, myrrhæ, spicæ, cyperi ana. drach. v. bdellij subalbidi. drach. vij. styracis liquidæ. drach. iij. mastic. drac. ij. liquiritiæ. drach. iij. ammoniaci, ceræ citrinę, adipis anatis, ana. drach. iij. olei chamæmelini. drach. xx. gummi dissoluantur in pondere vini. drach. xxi. deinde aggregentur omnia, & fiat emplastrum cum eo, vel vnguentum diachylon. Abuhali.

Trochisci de spica.

Confectio trochis. de spica ad apostema durum in stomacho iuuatiua valde. Recip. florum squinanthi, tapsiæ, ligni aloes, cinnamomi, rhabarbar. ana drachm. iij. croci, myrrhæ, apij, anisi, piperis, costi ana. drach. i. seminis calami, spicæ nardi ana. drachm. iij. bdellij subalbidi. drach. ij. mastiches, styracis liquidæ, ana. drachm. i. ammoniaci. drach. s. trochisci informentur in pondere ana. drach. i. de quibus detur vnus cum syrupo acetoso, & proprie quando antiquatum est.

Solutiuũ stomachũ mundificans.

Confectio solutiui mundificatis stomachum, & expellentis superfluitates humiditatum remanentium in eo ex fructibus humidis, & cibis grossis valde. ℞. turbith albi, & mundi. drach. xx. zucchari albi. drach. v. garyoph. zinziberis, florum chamæmeli ana. drach. ij. puluerizentur, & dentur in modum trazeæ, cochlear vnum magnum, vel paruum, prout naturæ conuenit, & necessitas exigit. Et est proprium in debilitate stomachi: de qua immediate dicetur. Si autem non, confortetur turbith, educet supfluitates grossas, & subtiles, simul; nec trahet ab alijs partibus corporis ad ipsum; & est melius post quod detur zingib. non conditũ; & quoniam exugat consumit illas, præ alijs melius est, & est proprium.

De correctione accidentium sequentium ægritudines dictas, & primo de debilitate stomachi. Cap. 15.

DIximus supra in primo libro, cũ posuimus curam ægritudinum, quæ post purgationem solutiui eradicant, quia debilitas stomachi nomẽ est commune, sed quandoque cadit in toto corpore eius, & sequitur ipsius debilitas omnium eius virtutum innatæ scilicet, & influentis, & quandoq; in superiori parte eius; & sequitur ipsam debilitas apperitus, & quandoque cadit in inferiori parte, & sequitur ipsam debilitas digestiuę, & quandoque cadit in fundo ipsius, & villis retentionis ipsius, & sequitur illam debilitas retentiuæ. Verum tamen est, quia simpliciter, & indefinite sumpta sua significatione comprehendit defectionem omnium virtutum, quarum est instrumentum. Sed secundum communem acceptionem, eius significatio supra defectionem digestiuæ proprie cadit. Est enim eius operatio principalis, ad quam ordinatur principaliter à natura virtutibus ministrantibus, alijs deseruientibus illi.

Ait enim Gal. nomen simpliciter prolatum, si eius significatio sit, in bonum, debet intelligi in meliori suo esse; & à contrario sensu in deteriori suo, si enim eius significatio protendatur in malum, & proprie in his, quibus natura compugnat morbo totaliter, vt ipsum expellat, vt in crisibus, & similibus; vbi vero non totaliter, sed potius in se confortatur, vel debilitatur; non est confortari mente; et bene se habere ad oblationes. Vnde Gal. ait bonum, vel malum non certum signum dant, ad salutem, vel mortem; vt in cura læuitatis supra dictum est. Et proinde quemadmodum fortitudo virtutis corporis, seu membri simpliciter dicta, virtutum omnium denotat complementum; similiter & debilitas simpliciter prolata ipsarum virtutum, vniuersaliter omniũ includit defectionem, secundum quam equidem hic sumimus, cum nocumentum virtutum eius singularium infra (annuente Dei filio) singularia capitula subiungemus. Signa autem ipsius debilitatis existentis in ipso absque, eo, quod sit ex parte cibi, & potus, & aliarum rerum nostrũ corpus ingredientium, nec non etiam ex parte regiminis aliarum rerum extrinsecarum accidentium, ex quibus frequenter accidere consueuit; sunt omnes ægritudines euenientes ei prædictæ, ex quibus potissima est complexionis æqualis, vel diuersæ malitia in se principaliter eueniens; aut ex vicinitate aliorum membrorum propinquorum, seu remotorum, prout supra in mala complexione stomachi dictum est, cum sit in toto corpore eius extensibilis maxime; & secundum Gal. in essentia virtutum efficiat nocumentum, cum enim virtutes operantur in eo per qualitatiuam crasim, quę est ex quatuor qualitatibus sub alteratione facta ipsarum per dyscrasiam accidentẽ, non poterunt ipsas qualitates eligere debitas, & vt quod vnicuique proprium est, agant conuenienter. Talis autem malitia cõplexionis diuersæ est omnis generis simplex, & composita pura, vel impura, & maxime frigida, & ficca, quæ cum sit dyscrasiarum pessima, & vitæ contraria, ex ea virtutes deficiunt omnes, vel humida, quæ villorum eius texturam rarificat, & relaxat, & maxime si eius materia sit imbibita; sicut aqua in charta madefacta; ex quo necessarium est virtutes eius valde debilitari omnes, & maxime retentiuã sicut frigida digestiuã, & attractiuam; sicca vero expulsiuã cum enim omnium operatio fit per villos, vt organa eius; eis debilitatis, necesse est ipsas debilitari maxime; virtutes enim naturales nõ deficiunt, nisi defectione organi.

Frigida, & ficca est dyscrasiarum pessima.

Signa eius sunt duplicia, quædam sunt immediata, & quædam mediata, & consecutiua, consecutiua prima sunt signa defectionum virtutum, eius quæ ex defectu operationum colligimus.

Inquit enim Abuhali virtutum, & operationum adinuicem aliæ ex alijs cognoscuntur; & primo appetitiue, & attractiuæ, puta, quia stomachus non appetit, vel diminute appetit, nec trahit, nisi cum pœna, aut est attractio varia quasi tremula, & sicut spasmosa. Item in retentiua, pura quia, non contrahitur supra cibum omnine, nec comprehendit ipsum, aut debiliter, & mala comprehensione retinet, quia tremula, & cum tremore. verum quandoq; non percipitur illud, sed sentitur labor stomachi cum desiderio deponendi cibum à seipso. Et ad illud sunt vocantes; rugitus, tensio, & inflatio.

Et signum debilitatis digestiuæ, est tardatio cibi in eo, & multiplicatio inflammationis, & ventositatis rugitus, & eructationis, inflatio palpebrarum, & multiplicatio phlegmatis, & plurimum si perdurat, perducet ad cachexiam, & hydropem carnosam. Signa vero debilitatis expulsiuæ sunt, quia tarde descendit de stomacho cibus, & grauitas superioris ventris perdurat diu. & tarditas exitus fœcum, & cum ægreditur exit cum dolore, tortione, & tenasmone.

Inquit Hip. Eorum, quæ nutriunt velociter, & copiose veloces secessus fiunt, & e conuerso; quæ tarde, tarde exeunt, quæ omnia infra in specialibus capitulis (Christo suggerente) distincte ponemus. Secunda sunt ex facili passione assumpta. facile enim ex qualibet re nocumentum in suis actionibus manifestum fit, & augetur. Et si multa sit defectio, à similibus, & contrarijs patietur. Sed signa prædictarum ægritudinum, quæ causæ sunt ipsius, sunt signa ipsarum prædicta superius; quæ debent esse recondita menti tuæ. *2. aphor. 18.*

Curam eius properare oportet, cum sit ipsa omnium ægritudinum corporis causa; ipse quoque stomachus sit membrum, cuius debilitate, totum corpus debilitatur. Et breuiter, sicut supra de consolatione medicinarum diximus, est tres res. Prima est remotio ægritudinum prædictarum, quæ causa sunt eius, quam superius habuisti. Secunda est confortatio eius, quam complent cibi, & potus, & medicinæ stypticæ, & contrariæ dyscrasiæ ipsum ad cõmoderationẽ adducente, quæ secundum naturã simplices, & compositæ interius approximatæ; & exterius secundũ omnem modum, quas omnes superius habuisti, quæ diligenti tuo iudicio, prout dispositio exigit, discernentur (suadente gratia Saluatoris.) Tertia est regimen, quod consistit, primo in prohibitione rerũ, ex quarum vsu nocetur stomachus, secundo in approximatione iuuantium, sicut enim in moralibus, vel spiritualibus primo extirpanda sunt vitia, deinde inserendæ virtutes, ita in naturalibus, & corporalibus, primo prohibenda sunt nocentia, deinde ministranda vtilia.

Inquit Gal. & animæ igitur, quæ sunt immundæ, cum tu erudies eas per sermonẽ, qui erudit animas, cum hoc quòd non iuuatur per illud aliquo iuuamento, lædunt̃ per vsum maiori nocumento. Hipp. quoque sequens Platonem in hoc illud testatur in naturalibus. d. Non pura corpora quantuncunque nutries tanto magis lædes. *2. aphor. 16.*

Aduertendum tamen illud verum esse, vbi causa debilitatis est multa eo, quòd ipsa confortationem fieri impedit, sed vbi pauca sit, potest præcedere confortatio, vel simul fieri, eo quòd causa confortationis potest esse causa ablationis causæ debilitatis, sed de hoc supra in cura cordis est dictum, Res autem in quarum vsu nocetur stomachus, sunt, verbi gratia aer malus. In cuius substantia sunt vapores mali admisti humidi, ex aquis stantibus stagnorum, lacuum, gurgitum, & paludum resultantes, & malę qualitatis. Ex herbis, & fructibus venenosis, vt est colocynthis, laureola, anabula, oleandrum, & similia. Et ex terris, in quibus serpentes, & reptilia venenosa inhabitant. Et ex ipsis sunt ædificia noua, & multum antiqua, & etiam aeres corrupti, vt sunt pestilentiales, & aer intolerabilis, qualitatis calidæ, vel frigidæ proprie, & valde variabilis in ea: omnis enim talis aer lędẽdo corpus vniuersum, impedit stomachi digestionem, & ex cõsequẽti vniuersas eius actiones perturbat. Nimia quoque quies, quoniam ipsum mollit, & frigidar, exercitium diminutum, & superfluum resoluit, & proprie post cibum. Cibus quoque malæ substantię; quia grossę, viscosę, heterogeneę, durus, non bene masticatus. Nutriẽs enim masticatione aliquam recipit digestionem,

geſtionem, vel corruptibiles, vt ſunt piſces magni, malathia, enthoma, & male caſtrata, et oſtraca dirimia, carnes bubalinæ, equinæ, ſalitæ, vetuſtæ, & nouiter natæ, panis opirus, cucumeres, perſica, pyra, poma immatura, lac, res brodiales, & etiam vnctuoſæ, vt ſunt olea, medullę, pinguedines, & ſimilia. Et ſemina vnctuoſa, vt ſiſamus, & ſimilia, & cibus ſuperfluæ quantitatis præſtantis ſatietatem nauſeatiuam, & grauedinem. Inquit. n. Abuha. nihil eſt deterius nauſea, & diſcretæ quantitatis, quia nõ ſit ex diuerſis. Vnde Abuhali nihil eſt deterius, q̃ diuerſa cibaria ſimul cõdere, & longũ tempus in menſa prolongare. Malę qualitatis, & diuerſę quia frigidę, vt ſunt fructus valde frigidi, ſicut de genere aranciorum, & barhecha, cucurbita, lactuca, & papauer, & acuta, vt ſunt eruca, naſturciũ, ſinapis, & ſimilia, & diuerſæ qualitatis, vt ſunt caules, lentes, & ſimilia, & ſubleuantis cibũ ad os ſtomachi, vt raphan. Et abominabilis, & fętidus, & venenoſus, vt fungi, et extremitates caudæ cerui. Et ex fructibus, vt grana pini, non abluta, & ſimilia. Et ex herbis, vt olera mollia: vt malua, & ſimilia, attriplices, & bleta, niſi cũ almuri, & aceto, & oleo, & porro ſint cõdita. Et ex ſeminibus, vt fęnũgræcum, ſemẽ canabis, iuniperi, & agni caſti, & ſimilia. Et ex radicibus, vt raphanus, napi, non in decoctione diſſoluti, & ſimilia. Intemporanee aſſumptus; vt puta cum non fuerit præaſſumptus in digeſtus nec cum fames aderit, & cum aderit ſuſtinuerit. Vnde Abuhali nihil eſt deterius, quam nutriens ſupra nutriens, quod nondum digeſtum eſt mittere. Et ſubdit ſubſtinere famẽ, ſtomachum putridis replet humoribus. Et tunc non permiſſo, quòd illos putridos deponat etiam comedere. Item inordinatus; vt ſubtilis, facilis digeſtionis poſtponatur groſſo. Et præter modum, vt ſubito multum repleat, quoad virtutẽ. Inquit Hip. vbicunq; cibus præter naturam intrat, illic ægritudinẽ facit: manifeſtat vero ſanatio. Et potus nociuus, eſt potus vini groſſi, & turbidi, dulcis, & diuerſi, & nimis antiqui, & malæ qualitatis venenoſæ, quia ſit illud in quo ceciderit, & mortuũ fuerit aliquod ex reptilibus venenoſis, vt ſcorpio, qui ſui natura petit illud: & ſuperfluæ quantitatis, vt fluctuantis, intemporanee ſumptus, vt ieiuno ſtomacho, & poſt cibum, ſiente digeſtione (niſi ſit aſſuetus.) Inquit enim Abuhali ſuper cibum tamen duas phialas, aut tres bibere non nocet ei, qui conſueuit, & aquæ prædictæ groſſæ, & valde frigidæ, & tepidæ. Et vigiliæ ſuperfluæ, quæ prohibent ipſum à digeſtione, & ſuperfluus ſomnus, & infuerus qui eſt ſecundum Hipp. ſtomachum mollit, & laſſum reddit, vel diminutus intemporaneus malo modo, & figura factus. Inanitio cum forti medicina violenta, & malitioſa, vt ſupra diximus. Et vomitus frequens difficilis, & violentus, qui ſtomachum facit lacunam ſuperfluitatum, ipſum debilitando, & ſuperfluitates corporis ad ipſum currere prouocando. Repletio ſuperflua cibi, & potus, & humorũ, quę ſuperius dicta ſunt, nec nõ, & ſuperfluitatum fęcalium, & ventoſitatis in inteſtinis, & ipſius retentio. Nam regurgitando per ſui naturã ſuperius circulariter reddit, & aſcẽdit ad ſtomachũ, & caput ipſum debilitat, & perturbat. Et dimiſſio conſuetæ euacuationis. Omnia animæ accidentia naturã extenuantia ab ea, quæ ſm naturam eſt exiſtentia, vt triſtitia, iracundia, timor, & gaudium immoderatum. Coitus quoq; plurimus, & ꝑprie poſt cibũ. & balneum ſuperfluum, et reſolutiuũ. Omnia prædicta ſunt, in quorũ vſu nocetur ſtomachus ſani corporis, & multo magis laſſi, & debilitatus, & cõtrarijs iuuatur, & confortatur, quę per te eligere potes, ſi prudẽs natuta, mẽte exercitat⁹ fueris, Vt oportet in ſciendo naturam ſtomachi, & propriorum, & memoriis eorum, quæ natura ipſius exigit, quæ in cura ægritudinum eius, & malitia complexionis; ſecũdum modum vniuerſalem tibi nota fecimus, & capitulo de cura ægritudinis inſtrumẽtalis, in quantitate. Medicamẽ expertũ Archidiaconi confortans ſtõm debilem. ℞. miuæ aromaticæ drach. i. theriacæ bonę drach i. miſceantur, & dentur cum vino aromatico decoctionis mentę, ſic cõfortat etiã totum corpus. Pilulæ Abbatis. ℞. lada. maſtic. ana. drach. iij. Informentur pilulæ, & dentur. iij. mane, & ſero quotidie ante cibum, ſunt expertæ. Pilulæ ad idem confortant ſtomachum, & omnia viſcera debilia, & mollificata. ℞. maſtic. aloes. drach. i. mentæ ſic. ſcrup. ij. macis, galãgæ, garyoph. cinnamo. ligni aloes, ana drac. ſ. aſſæ odoriferæ, corticum thuris, ana drach. ſ. ſquinant. ſcrup. i. ſpicæ ſcrup. ſ. ſi eſt nauſea, adde ameos, & cardamo. & corticum citri. ana. drach. i. puluerizentur, & conficiantur, cum miua aromatica, & dentur mane, & ſero tres ante cibũ. Pilulę Andromachi ſapientis, & ſumũtur omni hora, mundificant ſtomachum, & confortãt. ℞. aloes, turbith, myrob. citrinorum. an. drach. iij. roſ. maſtiches, ſalis indi, croci, aniſi. ana. drach. i. Confice pilulas cum oxyellite, doſis eſt v. vel. vij.

Vomitus frequẽtis nomenta.

Medicamẽ expertũ. & ſtomachi cõfortatiuum.

Pilula ad idem.

Pilula ſtomachi confortatiua.

De debilitate ſtomachi cum ſiti. Cap. 14.

Trochiſci de roſis.

CVm ſtomachi debilitas cũ ſiti, & tarda deſcenſione cibi de ſtomacho fuerit, & acido ructu, fuerintque prædicta parua, neq; vetuſta, ſtomachus cum trochiſcis de roſis eſt curandus, qui. ℞. puluer. roſarum rube. drach. iij. xyloaloes, ſpicæ, maſtiches, caſiæ ligneæ, ſquinanthi, cinnamomi, abſynthij. ana. drach. i. aſpergantur cum vino veteri, & informentur trochiſ. aur. i. & ſ. & detur in mane i. cum. drach. i. potionis de ſeminib. quotidie, quæ eſt. Rec. cymini, ameos, ana. drach. i. & bulliãt in mina vna aquæ, donec aqua ſit rubea, de qua ſumantur cum eo. nutriantur vero cum his, quæ ſunt facilis digeſtionis, & paucarum ſuperfluitatum, quæ cum redolentibus ſpeciebus, & ſeminibus ſint condita, & potentur vino veteri. Si autem prædicta accidentia vetuſta fuerint, ſumatur diacymini, & diaolibani, aur. i. cum vino veteri puro, vel diacyminum ſolum detur, ſi venter ſtrictus fuerit, ſi autem ſolutus, detur diaolibanum, horum autem confectiones ſunt notæ. ſi autẽ hæc non ſufficerint, ſquãma ferri cum vino danda erit. Cuius confectio eſt. ℞. Seminis aniſi, fœnic. apij, cymini, ameos, amudem, origani, cheſim, carui, ſeminis coriandri, piperis longi, melanopiperis, cinnamomi, thuris, ſpicę, gary. nucis muſc. cyperi, zingi. ana. aur. v. ſcoriæ ferri, aure. x. his omnibus ſextuplum vini addatur, & coquantur donec ad medietatem redeant, & coletur; deinde æger quotidie de hoc drach. xxx. ſumat, & nutricationes alleuiet, & abſtineat à fructibus, & herbis, & cibis, & potibus frigidis, & aqua ſpãliter frigida, licet eam appetat valde. Emplaſtrum Ibernici confortans ſtomachũ, & eſt temperatum ſanum, & expertum. ℞. foliorum roſ. ſandalorum rubeorum, & alborum, pulpæ ſumach, an. drac. ij. ſpicæ, ſquinanthi, ſtyracis, calamitæ, ana drach. iij. abſynthij. loti in aqua roſa. mentæ ſiccæ, ana. vnc. ſ. ladani, cymini, torrefacti. ana. drac. ij. olei roſ. & ceræ quod ſufficit, maſtiches, vnc. ſ. Emplaſtrum aliud, quod ſtomachum reddit robuſtum, & calefacit. ℞. ſtyracis, ſpicæ, ſquinãthi, abſynthij calami aromatici, maſtiches ana. drach. ij. Et his cum vino veteri, & ſucco cytoniorũ aſperſis fiat emplaſtrum, & ſuperponatur ſtomacho. Item emplaſtrũ noſtrũ ſupra in antidotario noſtro poſitum calefaciens, & confortãs. Et ſtomachicon Galeni in delicatis, vel pannus ſuffumigatus cum ligno aloes madefacto in vino odorif. ſuppoſitus calefactus ſufficienter, & diu retentus prodeſt.

Potio de ſeminibus.

Confectio de ſquã ferri.

Emplaſtrũ ſtomachi cõfortatiuum.

Aliud emplaſtrum ad idem.

Pilulæ magiſtri Ioannis Caſamizulę contra ſtomachi debilitatem, & purgant. ℞. roſ. maſtic. rhabarbari, an. dr. v. aloes. optimi ad pondus omnium, ſalis gemmæ, pulpæ myrabolanorum chebulorum, & cytoniorum, ana. ſcrupul. i. conficiantur cum ſucco mentæ, & informentur pilulæ, de quibus ſumantur v. vel vij. ante cibum, & poſt cibum. Pilulæ Pauli facientes ad defectionem ſtomachi, & debilitatem appetitiuæ virtutis, & vomitũ, & defectionẽ virtutis digeſtiuæ, quæ eſt ex fortitudine ſenſus ſtomachi, quam patiunt aliqui poſt pharmaciã, vel ebrietatẽ, vel ingluuiẽ. ℞. roſa. maſtiches, gallæ, ana. drach. i. ſ. ligni aloes, charabe, ſeminis berberis, ſumach, ana. drach. ij. garyoph. maſtiches, cubeb. cardamomi, ana. drach. v. ſ. ligni aloes. charabe, ſem. acide,

Pilulæ ſtomachi cõfortatiuæ, & purgatiuæ.

Pilula Pauli facientes ad ſtomachi defectiones.

corallo, incensi, boli armeni, ana. drach. i. spicæ; cinnamomi, alochin, asari, ana. drac. i. fac puluerem, & frica cũ oleo rosato: deinde adde zucchari. drac. xx. da bibere. drac. iij. cum aqua fructuũ, vel cum syrupo rosato si vis eos cõtemperare. Oleũ mastichinũ valet ad stomachi debilitatem. Electarium de cinnamomo secundum Abuhali, & de xyloaloe ad frigidã. Et ad calidã syrupus de agresta Abuhali ait. Corallus rubeus, suspensus ad collum, ita quod tangat stomachum confortat ipsum, & præseruat à dolore eius, de quo sequitur dicere.

Nota de corallo.

De medicinis doloris stomachi, &c. Cap. 16.

SEquitur de dolore stomachi. Circa quem sciendũ est, quòd dolor stomachi in speciebus, causis, & signis, intentionibus curatiuis conuenit cum sola, & dolore aliorum membrorum, quantũ ad generalia; differt vero quantum ad specialia, quæ variantur in membri natura scilicet stomachi, in quo est dolor. Vnde aduertendum quod dolor stomachi est sensus nociuus accidens ei, & distinguitur plurimum ratione suæ essentiæ, & ratione loci. ratione suæ essentiæ, quia est acutus, extensiuus, vel grauatiuus: ratione loci, quia aut est in toto, aut in parte, vt in orificio eius, vel in fundo. Et post causas communes, & generales enumeratas supra. Causa specialis in eo est multiplex secundum multiformem ipsius euentum. Ex hominibus namq; sunt, quibus aduenit dolor ante comestionem, & cum comedũt, sedatur. Et ex eis sunt, quibus accidit dolor post comestionem, & post compressionẽ cibi, quod est post quartã horam, & siente digestione cessat. Et ex his sunt quibus perdurat, et non sedatur, nisi euomant quoddam quod est sicut acetum; quod proiectũ in terra ebullit. Et ex eis sunt, in quibus non sedatur dolor, nisi cũ descensione cibi ab eo; & egestio apparet cholerica. Ex eis vero sunt, in quibus perducat longo tempore, nec sedatur aliquo prædictorũ modorum. Et ex omnibus est cui accidit dolor facta digestione, vel circa finem eius, & vomitu liberatur. Et ex eis est cui accidit dolor propter multitudinem comestionis eius in fame mendosa, & canino appetitu. Et ex eis sunt quibus accidit propter iterationem comestionis, & inordicationem ipsius. Et ex eis sunt quibus accidit à re calida adustiua. Et ex eis sunt quibus accidit dolor propter potum aquæ frigidæ. Et ex eis est cui accidit dolor extensiuus, percussiuus, vel grauatiuus, Et ex eis sunt quibus accidit dolor extensiuus, pungitiuus, vel grauatiuus continuus. Et quandoque est periodicus. Et ex eis sunt in quibus permutatur, & ad cerebrum ascendit, & ad cor, & ad neruos. Et ex eis sunt in quibus permutatur ad intestina. Et causa cuiuslibet est, aut in se, aut ex communitate, aut vtraque.

Causa.

Primi autem causa, & in se est, si fit ex cibo, vel alijs superuenientibus debilitas eius, & caloris ipsius multiplicantis ventositatem aliquam; quæ est cã doloris. Ex cõitate causæ, est multa effusio melancholiæ, de splene ad stomachum ad excitandum appetitum cum superfluit, aut concursus superfluitatum ad ipsum apud tolerãtiam famis. Inquit enim Abuhali. Tolerare famem putridis stomachum replet humoribus. Causa autem secundi est effusio cholerę de hepate ad stomachum, iuuandæ digestionis gratia: quę ambę non lædunt in principio, quoniam ambæ cadunt in profundum; cumq; cibus sumptus permiscet eas, mouentur cum cibo, & faciunt dolorem; & quod currit, & ascendit ad eos stomachi, educitur vomitu; & quod ad fundum descendit, educitur egestione, & quiescit dolor. Tertij vero causa est imbibitio prædicti humoris, vel collectio apostemosa in ipso; quare nec supernatat, vt vomitum faciat, nec descendit, vt cum secessu egrediatur. Quarti causa, est effusio catarrhosæ materiæ ad ipsum de cerebro, in quo multiplicata, extitit hora digestionis, & factæ in somno maxime, nec ex tunc descendit, & infert dolorem, & cũ vomitu educitur, cessat. Quinti causa, est repletio extensiua ipsius, quo ad vasa. Sexti causa est disturbatio digestionis, quæ ventositatem multiplicat. Septimi causa est diuersitas, rei assumptæ. Octaui causa, est frigiditas aquæ, quæ indigestibilis, & naturæ contraria est. Noni causa, est ventositas in eo. Decimi causa, est phlegma multiplicatũ in stomacho. Vndecimi causa, est materia prædicta in stomacho generata, & facta mansiua. Et si est periodicus causa est dispositio particularum mittentium aliquarum, & ipsius recipientis & generantis. Inquit enim Gal. quæcunq; in periodis exacerbantur febres, particularum innascuntur dispositionibus mittentium, recipientium, atrahentium, & generantium. Vltimi vero causa est motus humoris naturalis, vel symptomaticus. Signa autẽ doloris, sunt sensus corruptus, quia nociuæ rei præsentis perceptio, quæ si fortiter imprimat, & dolor nõ sentiat, mẽs ęgrotat, vt voluit Hip. cũ ait. Quicunq; dolentes aliqd corporis plurimũ doloris nõ sentiunt, his mens ægrotat. Et signa spẽrum eius, sunt nota ex earũ proprietate vocabulorũ. Et signa causarũ specialium, & ptincipaliter primæ, sũt signa debilitatis superius dictæ. Signa vero secundæ, sunt exeũtia prædicta post dolorẽ, ad quæ sequit quies ipsius. Signa igitur tertiæ, sunt singultus, vel apostematis signa. Quartæ signũ, est descensus catarrhi, cũ dictorum priuatione exeuntium, ac signorũ apostematis dicti. Quintæ, signum est manifestũ. Sextæ causæ, signũ est manifestum, & tumor circa stõm cũ grauedine. Et etiã signa septimæ causæ sunt manifesta. Et similiter octauæ. Et nonæ causæ signũ, est repletio extensiua cũ impetu supueniens, ac si ictu pcutiatur. Deinde est sensus grauitatis.

2. apho. 6.

Vndecimæ vero causæ signum, est dolor continuus cum malitia complexionis stomachi, & dispositionis ipsius, ab eo, quod inueniatur in alijs membris. Et causæ vltimæ signum, est dispositio particularum prædictarum apparens. Signa permutationis eius sunt. Nam si p mutatur ad cor, & est cum materia, & est calida, & effumans, accidit debilitas pulsus, tremor cordis, syncopis, & sudor frigidus, & extremitatũ frigiditas, & dyspnæa seu spiritus offensio non continua; quæ sunt mali signa, & quandoque mortis. Et signa permutationis ad cerebrum, & neruos, est paralysis; & antecessit eam congelatio, stupor, scotomia, & vertigo. Et signa permutationis eius ad intestina, & cum materia, est frigiditas grossa, & ventosa, sunt ileon, & colica, & dolor arthreticus ex permutatione ad iuncturas.

CVRA. In cura doloris stomachi, duplex est intentio, generalis. s. & specialis. Generalis, est quæ causas imprimentes ipsum generales, quæ sunt tres. s. mala cõplexio diuersa, solutio continui, & vtrumq; complectens. s. vt apostema considerat remouendas, & est eadem ei, quam supra in cura sodæ diximus. Specialis est, quæ speciales causas hic enumeratas, & alias consimiles est abscindens. prout membri natura. s. stomachi innuit, quæ auxilia elegit sibi conuenientia, & sunt propria.

Præsupposita ergo generali, vt ex præmissis ibidem, & in hac particula nota; specialem prosequamur attente, fine dilatione, est enim talis dolor fortis, etiam si ex leui sit causa. Imprimit enim in stomachum, quod mẽbrum cæteris membris sensibilius est, secundũ Gal. & sic magis est perceptiu⁹ ipsius, & proinde maioris nocumenti impressio eius, ac nocumẽtum ad principalia, & vniuersum corpus extendit, quibus alligatur, vnde accidentia insurgũt plurima, & verenda. Sic equidẽ raro est adeo paruus, quin fortis sit. Et raro fortis, quin resoluẽdo spiritus virtutem prosternat. Ob quod frequenter mortis est prouocatiuus, cum superexcedat modũ, quo casu mitigare oportet eum primo; deinde causam eius imprimentẽ quæcũq; sit auferre. Si vero sit suauis naturę tolerabilis, tantũ cãm eius oportet abscindere. Auferẽdo enim eam simul, & dolorem auferimus. Ait enim Gal. mitigatiua doloris super excessum, vt infra de cura dicemus arthreticę, sunt duplicia, quædam respiciunt, & pertractãt causã imprimentẽ, & percipientẽ simul, & quædam solũ causam percipientẽ, non imprimentẽ nisi calida fuerit, & subtilis. Prima sunt duplicia frigida apocru-

apocruſtica, qualia ſunt roſæ, myrta, rubus, folia vitis, ſalicis, cytonia, ſumach, ſpodium, ſandali, & ſimilia. Et alia ſunt calida temperata primum gradum non excedentia, ſtomacho conuenientia communia, & propria, qualia ſunt chamæmilla, melilotũ, anarhetum, aniſum, apium, ſemen caulis napi, amomum, abſynthium, ſquinanthum, amygdalæ, fœnugræcum, ſemen lini, radix althææ, malua, hyſſopus humida, & cerotum eius, & ſimilia in primo gradu calida, & proprie quando cum eo fuerit conſolidandi potentia, ſicut gummi prunorum, & ceraſorum, terebinthina, amylum, crocus, & ladanum, hæc & ipſorum olea, fœces, & aquæ exterius applicatæ ſecundum omnem modum, ſcilicet embrochationis, infuſionis, epithematis cum ſpongijs, filtro, panis, lana, ſtuppa, in veſica vitrea, balneo, in ſaccellis inclusis, cataplaſmata, emplaſtrata, & cerotis inuncta. Et quædã ex eis interius ſumpta, & compoſita per modum apozematis. Et ex eis eſt ſomnus, qui retrahendo ſenſum & calorem materiam digerit. Prouocantium autem ſomnum quædam ſunt frigida, & ſtupefactiua, quæ infra ſpecificantur, quædam calida, vt anethum, & oleum eius, vinea, myrrha, crocus, flos amygdalarum, & ſimilia. Et inebriantia, vt vinum purum, & fumoſum non antiquum: quoniam ſecundum Gal. vigilias gignit. Et gallia, & crocus in vino, xizania, amomum, armel, & marmacur. attalis permiſta cum vino inebriat magnifice. Et agrimonia ſub capite poſita à proprietate facit dormire. Prouocetur ergo ſomnus ſi frigida fuerit cauſa doloris cum calidis prædictis, & proprie ſi per interius approximanda prouocare intendas. Si vero fuerit calida cum frigidis. Si veto per approximanda exterius cum quolibet poteris prouocare, & cum eo quod a proprietate habet prouocare intus, & extra. Secunda vero ſunt narcotica ſtupefacientia, quorum multæ ſunt ſpecies in fortitudine, & debilitate ſtupefactionis differentes: eorũ enim fortius eſt opium. Vnde Abuha. ex opio cum caſtoreo iuuatur, quandoque ſtomachus lapſus ex dolore. deinde poma mandragoræ, ſemen eius, & cortex radicis eius. Deinde papauer, & hyoſcyamus; deinde ſolatrum, deinde coriandrum, & mucilago pylij, deinde nix, & vltimo aqua frigida.

Stomachi dolorem mitigatio.

Somnum prouocantia.

Inquit enim Hipp. dolores, & tumores, & podagra, ſi in rubeum fuerint tendentes, aquæ frigidæ infuſio refrigerat, & attenuat, ſtupor enim mediocris, quem inducit, ſoluit dolorem. Alia vero ſunt ex his compoſita, vt theriaca, phylonium, tryphera magna, athanaſia. Et alia antidota magna, Quæ omnia ſecundum ordines approximabis, & prout ſuperius in libro conſolationis diximus: quæ cum te habente virtutem, & proprietatem cõfortandi, & defendendi ſtomachum, miniſtrabis, vt eſt menta, maſtiche, ſpica, & caſtoreũ. Et ex eis eſt dolor inductus in aliquo extremorum vehementior, qui denigrat ipſum, ſicut Hip. dixit in aphor. ex eo ꝙ trahendo virtutem ſenſibilem ad remota, ſenſum minuit in ſtomacho. Et ex eis ſunt cibi, & potus groſſum generantes ſanguinẽ, vt lentes, frumentum coctum, carnes bouinę, extrema, & viſcera animaliũ, & piſces magni, & vinum magnum, nigrum, ſpiſſum, & ponticũ, qui ſenſum operãtur obtuſum, & acutũ inſpiſſant, & obtundunt humorẽ. Quę vero cauſam ſpecialem abſcindunt imprimentem, ſunt diuerſa, ſecundum diuerſitatem ipſius ſuperius numerata. Aut ergo cauſa eſt debilitas ſtomachi, & caloris digerentis ipſius, & huius cura eſt duæ res. ſ. confortare, & reſoluere ventoſitatem, & tradidimus hæc ſupra, quæ ſunt illa complentia, & per quẽ modum, Et ſi quidẽ ſit per cõitatis viam, & ex effluxione materiæ melancholicæ de ſplene ad ipſum, cura eſt quattuor res. prima eſt ſplenis euacuatio. ſecũda eſt materię melãcholicę ad contrariũ tractio, vel ad aliud deriuatio. tertia eſt ipſi⁹ cõfortatio, & ductuũ ipſius apertio, vt ad exterius expellat, & nõ ad ſtomachũ. quarta eſt ſtomachi cõfortatio, & viarũ conſtrictio, vt ipſam repellat fluẽtẽ, & nõ recipiat.

Primã rem cõplent euacuantia ipſum proprie, vt eſt epithymũ, polypodiũ, lapis lazuli, armeni, myrobalani, indi, emblici, bellirici, & ſimilia. Et ſi fuerit cum peccato ſanguinis, phleborotoma de baſilica ſiniſtra, vel de ſeylem ſiniſtræ manus, vel hæmorrhoidũ apertio. Inquit enim Gal. in maximo enim dolore, & in acutiſſimo apoſtemate nulla melior mediciua hac eſſe poteſt.

Secundam rem complent ventoſarum proiectio in hypochondrio ſiniſtro, vel in alio loco ſtomachi oppoſito, & ſpleni, vt in renibus, vel inguinibus.

Tertiam rem cõplent, capparus, ſcolopendria, tamariſcus, intus, & extra, & per omnẽ modũ approximata.

Quartam rem cõplent calida ſtyptica ſtomacho approximata intus, & extra, intus, vt myrobalani cõditi, cytonia condita, xyloaloe, cinnamomum, ſpica, macis, & aliæ ſpecies appropriatę, & cibus præparatus cũ eis, & aceto, & potus vini puri, in quo decocta ſit pæonia, miniſtratus. Extra, vt ſpongia madefacta in aceto calido, cum ſpica, menta, & maſtiche. Si autem ex tractu ſuperfluitatum ad ſtomachum tempore famis, cura eſt altero duorum modorum, ſicut docuit Abuha. quia, aut cum euacuatione ante cibum per vomitum, aut cum aſſumptione alicuius lubrificatiui ante cibum, quod ipſum deponat de ſtomacho, & eſt notum.

Secundi cura, eſt ſimpliciter quattuor res. Prima eſt mittentis hepatis euacuatio, quã complẽt abſynthij ſuccus, & vinum eius, rhabarba. caſſia fiſ. tamarindi, manna, & myrobo. citrini. Secunda eſt materiæ deriuatio, quam ventoſatio in dextro hypochondrio complet, vel in dorſo renibus, & inguinibus. Tertia eſt confortatio hepatis, quam complent abſynthium, eupatiorum in decoctione ſeri caprini, vel aqua fructuum, vel ſuccus roſarum, & endiuiæ, & ſimilia intus, & extra approximata ſecundum omnem modum. Quarta eſt confortatio ſtomachi, & viarum conſtrictio, ne recipiat influentem choleram, quam complent, cytonia, pira, ſorba, meſpila, ſumach, granata muza, interius exhibita, & rob ipſorum, panis cum vino, & extra, cymę, rubi ſpodium, & folia vitis, cum ſauich, & agreſta emplaſtrata, & alia quæ ſuperius diximus in prima particula. Tertij curam habuiſti hic ſupra de cura malæ complexionis cum materia, & de cura apoſtematis. Quarti cura eſt, ſicut catarrhi. Quinti cura, eſt vomitus, & abſtinentia. Sexti cura, eſt vomitus, & ordinata comeſtio, & bibitio. Septimi cura, eſt vomitus, miniſtratio rei frigidæ temperatæ, vt ſunt granata, perſicaparum muza, & acria. Et ſi cum mordicatione ipſum ſedant magis frigida, vt lac acetoſum, ſuccus macianorum, aqua frigida, & ſimilia, & ſuccus foliorum vitis, exterius applicatus cum ſauich hordei. Octaui cura, eſt vomitus ipſius, & miniſtratio rei calidæ intus, vt zingi. gar. cinnamomi, galangæ, diacalamenti, & diatrion pi. theriacæ, & ſimilium. Extra, vt eſt abſynthium emplaſtratum cum vino, aut melle, panni celafacti, & fumigati cum ſpica, & ligno alo. & vnctio cum oleis calidis ſupradictis, ſcilicet de lilio, anetho, nardino, maſtichino, & de piperibus, & balneum in delicatis proprie, & in robuſtis, emplaſtro calefacto, & confortato, in antidotario noſtro dicto.

Noni cura eſt, cura ventoſitatis, & inflationis, & ex appropriatis eſt ius galli antiqui, & darſeſehã, andacocha, & ſal gemma, ſpica, caſtoreum, galanga, & confectio eius. Decimi cura, eſt ventoſitatis ſtomachi cura ſupra in cura ventoſitatis ſtomachi dicta. Vndecimi cura, eſt cura malitiæ complexionis ſtomachi cum materia phlegmatica, quam hic diximus. Et proprium eſt agaricus tranſglutitus, Et ſi eſt manſiua, eſt eadem cura, ſed fortior. Si vero ſit periodica, & permutabilis diſpoſitionum particularum, correctio ipſius eſt curatio, quæ ex cura ſecundæ, & tertiæ cauſæ tibi eſt manifeſta (ſi Chriſtus tua illuminatio ſit) quem timebis.

Pilulæ Hipp. quas Nican ſuo antidotario ponit expertæ ſunt, & de vltimis ad dolorem ſtomachi ex quacunq; cauſa, ſi dent tres, vel quinq; põderis, drac. i. pcedẽte digeſtione, cũ oxymelite ſquillitico, & geleniabin, & aqua decoctionis mentæ ſiccæ, & aniſi, & ſęniculi, & ameos, ſi materia fuerit groſſa, viſcoſa, & difficilis eradicationis

rionis,vel cum ſyrupo acetoſo, & prædictis ſi facilis, & nos infra ponemus capitulo de cura ſcrophularum.

Abuhali ſi dolor ſtomachi ex ventoſitate fuerit præſo cata in ſtomacho,aut in eis, quæ ſequuntur eum,conferũt ei grana lauri, & cyminum aſſatum cum melle confecta, ſtomacho applicata per modũ emplaſtri,vel euaporata cum vino. Et ſi eſt dolor ex melancholia inflatiua,tunc oportet,vt euaporatio fiat cũ alumine,& dragacantho cõtritis, cum acetoſo acero additis ramis anethi contritis. Dolor aũt,qui fit poſt cibũ,& non ſedatur niſi
* melĩ. vomitu, malus eſt, & rectius,vt ſumat aliquid * melius ante cibum. Et vt conſideres cauſam illius ex capitulo vomitus, & euacues illud,quod oportet euacuare ex infuſione aloes,& ſimilib⁹. Deinde adminiſtra trochiſcos de ſtella,qui valẽt ad dolorem ſtomachi,& ipſi recipienti ſuperfluitates expulſas ex reliquis membris. Et ex eis, quæ conferũt ad hoc eſt, vt ſumatur olibani, maſtiches, nigellæ, ameos, corticũ ſiſticorũ viridium,& xyloaloes crudi,omnium,ana partes æquales, terantur, & cribellentur,& conficiantur cum melle emblicorum. Et ſumatur ex eis omni die ante cibum quantitas drach.ij.vſque ad aur. ij. Et confert etiam miniſtratio coriandri, & ſyrupus granatorum cum menta. Et ex eis,quæ conferunt doloribus ſtomachi cum proprietate ſecundum quòd teſtatur Abuha. ſunt pelles intrinſecæ ſtomachorũ auium,& proprie gallinarum exiccatæ, & puluerizatæ, & bibitæ cũ vino,& carnes oſtracorum,neque decoctæ, neque aſſatę. Et radix pæonię,& ſemẽ eius. Et etiã dra ij. ex ſuccuti bibuntur cum hydromelle ad dolorem,& ,
mordicationem, & , corallus ſuſpenſus ad collum,ita quòd tangat os ſtomachi.

Confectio trochiſcorũ ſtellæ,qui in potu dãtur ad dolores ſtomachi valde profundos. Rec. ſpicæ,maſtiches, cinnamomi,thuris,ſquinãthi,caſtorei,myrrhæ, piperis, mandragoræ, ſeminis hyoſciami, abſinthij, opij, aloes, ana drach. x. informentur trochiſci, & dentur in potu drach.ij.cũ vino,& ſunt de vltimis,& ſunt Almanſoris.

Item confectio trochi. de roſis maior conferẽs ad dolorem ſtomachi, & malitiam digeſtionis, inflationi, & inceptioni hydropiſis, & febribus antiquis. Rec. roſa. drach.iij. xyloaloes,ſpicæ,maſtiches,caſiæ ligneæ,ſtorum ſquinanthi,cinnamomi,abſinthij romani,ana dra. j.informentur trochiſci cum vino veteri,& dentur in potu cum aqua radicis,quorum doſis ſit,drach.ij.

Confectio alia trochi. de roſis minor ad dolorem ſtomachi phlegmaticum, cũ quo eſt humor cholericus,& ad inflammationem anhelitus,& malitiam digeſtionis. ℞.roſarum rubearum tritarum drach.x. ſpicæ aromaticæ,maſtiches, ana drach j. ſ. informentur trochiſ. cum vino,quorum doſis ſit drach.ij.

Trochiſci Andromachi facientes ad dolorem ſtomachi,& difficultatem ventris, & difficultatem vrinæ.℞. ſem.apij drach.viij. ſeminis aniſi drach iij. rheuſeni,piperis albi,florũ ſquinanthi, caſtorei, ſpicæ,cinnam opij, ana drach.j.& ſ.aloes ſuccotrinæ,maſt.croci,ana drac.j. abſinthij drach.iij tere,& cribella, & confice cum ſucco mentæ,& informa trochi. & vtere.

Hipp.medicamẽ confortãs ſtomachum, & virtutem eius, fugans dolores, & faciens accelerare digeſtionem. ℞.galangæ, maſtiches, ligni aloes,cinnamomi, ſeminis myrrhæ,an.drac.iij euphragiæ, aniſi,an.vnc.v. zing.dr. j.cortic. ſiſticorum exteriorum ; olibani,roſ. ana drach. ij.ſpicæ drach j ſalisgemmę drach.iij zucchari adminiſtrati,vel ſyrupati cum aqua ro.lib.ij. doſ.eſt a drach.vſque ad drach j.& ſ.ante cibũ,& poſt. Aliud quoad dolores eius,ex groſſis,& viſcoſis humoribus ſepultis in ſtomacho,& eius villis, & eſt conueniens ſenibus proprie, & in hyeme. ℞.baccarũ lauri,aniſi,an.dra.j.pyrethri,vltra marini,zing.galangæ,ana dr.iiij. maſti.myrrhæ,ana drach.ij. mellis lib ij. aceti lib j. doſis eſt ab vnc.v. vſq; ad,j. Gal. medicamen valens ad infirmitates ſtomachi frigidas,& dolores fortes. ℞.trium piperum, ſpicæ nardi,zingib.roſarum,florum chamæmillæ,ſquinanthi,cẽtaureæ,ariſtolochiæ rotundæ,an.drac.vj. ligni aloes dra.

E ij. Conficiantur cum melle, in quo cocta ſit maſtiche, & gar. doſis eſt vnc.v. cum aqua calida.

Aliud medicamen conferens ad dolorem ſtomachi, & hepatis,remouens putredinem ab eis ex caliditate,& acuitate choleræ citrinę,faciens digerere cibum,& confortans ea.Rec.roſarum ru drach.x. trochiſcorum, diarhodon,liquiritiæ,ana drach. iiij. garyo. calami aromatici,ſpodij,maſtiches,ligni aloes,ana drach.ij.trium ſandarum.drach iij. ſeminis portulacæ, lactucæ, ſcariolæ, ſem. communium mũdatorum, albarum margaritarum cũ ſengetaſe, raſuræ eboris, dragacanthi, gummi arabici, ana drach.j.ſ.camphoræ drac.ſ. cõfice cum ſyrupo acetoſo,& doſis eſt drach.ſ.cum aqua calida,vel frigida.

Medicamen ex inuentione noſtra, ſanans vniuerſos languores ſtomachi,(ſi Ieſus Chriſtus voluerit,)oẽs virtutes eius confortat,& vomitum ſiſtit,& ipſum proprie naturæ reſtaurat,quo nullum eſt melius. ℞. maſtiches, ligni aloes,myrrhæ, cinnamomi,ana drach.v. corti. exterioris ſiſti.gar.ſpicæ,ana drach.v.euphragiæ vnc.ſ.coralli albi,& rubei partes miſcendo æquales ad pondus omniũ rerum,ſyrupi ro.quod ſufficit. Pilulæ purgantes ſtomachum ab omni ſuperfluitate humorum, & cerebrum,& remouent dolorem. Rec.abſinthij, maſtiches, agarici,ana drach.ij.trium myro.drach.iiij. turbith dra. x.æpithymi hortenſis: ſalis indi,an.dra.ij.penidiarũ dra. iiij.hierę picræ drach.v.ſucci roſ.drac.iiij. diagr.reprelli drach.j.fac pilulas cum ſucco ſcariolæ doſis eſt drach.ij.

Confectio anacardina, diacyminũ, & diatrion pipereon ſunt conueniẽtia, dixit Abuh. Pilulæ quæ cõferunt ad dolorem ſtomachi,& ſingultum,& ſunt Serapionis. ℞.aloes abluti drach.j.ſ.muſchi,piperis,ana dra.j. Conficiãtur cum vino puro, & aliqui addunt ſpicæ,drach.ſ. Pilulæ ad dolorem ſtomachi,& tuſſim,& eos qui pauſare nequeunt. Rec.aloes drach.vj. abſinthij, enulæ ana vnc.vj.maſtiches,mentæ ſaracenicæ,ana vnc.ſ. Confice cum melle,doſis eſt v.ante cibum,vel poſt.

Deinceps ſcribam⁹ medicinas, quæ adminiſtrant exterius ex emplaſtris,linimẽtis,vnctionibus ſuper ſtomacho,& modos eorũ,& ſunt ex neceſſitate curæ lãguoris ſtomachi,aggregãt enim,& coadiuuãt partes eius,& virtutes,& calorẽ,ne reſoluatur, & exhalet indebite,& deſtruunt in eo dolores,& conferunt eius vitæ. Emplaſtrũ Philagrij ad dolorem ſtomachi, hepatis,& matricis,& apoſtema cum linitur exterius, & adminiſtratur mulieribus in lana,linita cum ea matrice.℞.croci dr.ij.bdellij, maſtiches,cal.aroma.aloes,ſtyra.humidæ,an.drac.viij. ſerę drach.iij. adipis anſeris dra.xij.hyſſopi,ſic.& humidæ drach xxx.olei nardini quantum ſufficit.

Calefactorium ad dolorem ſtomachi frigidum.℞.cinerem calidum,& imple paraplidẽ quamuis,& deſuper aſperge cymas,origani, & muolue in panno lineo,& ſuperpone cum compreſſione.

Idem operatur, tegula ignita extincta in vino græco, & ſuperpoſita ſtomacho. Sunt etiã experta calefactoria ſicca ex ſale,& milio,vel furfure ſecundum Hipp.& humida ex ſpongia madefacta in vino decoctionis aniſi, fœniculi,abſinthij,& chamæmillæ.

Vnguentum ad ꝑdicta. ℞.aloes, maſtiches, olibani, myrrhæ,ana drac.ſ.corticum granatorum,roſarũ,aniſi, galangæ,gar.ana dra.iij.olei ro.chamæmillæ an.lib.j.cerę vnc.iij.bulliti oleis,aceto, & cera poſt perfectam decoctionem ſuperaſperge in fine ſpes prædictas puluerizatas bene agitando,donec fiat vnguentum,de quo pertuncto ſtomacho ſuperaſperge myrrham, & maſtichen, linetum pannum, & lanam tutcidam calidã ſuperpone.

Linimentũ aliud nõm confortãs ſtom,& oẽs eius operationes,& remouẽs oppilationes,dolores, & ventoſitates. ℞.olei nardini, lib.j. & fac bullire cũ ſapſucho trito, bullitione vna; poſtea pone ceræ vnc.iij. & fiat vnguẽtũ cũ maſtiches,myrrhæ,terebinthinę,ladani, an.vnc.j. & vnge,& ſuperaſperge puluerem aniſi,& roſarum.

Aliud ad eadem in febricitante. Rec. olei myrtini, & roſ.ana drach.ij.& bulliant cũ maſtiche, & olibano, & vnge ſtomachũ ex eo, & ſuperaſperge puluerem roſ. &

gla-

granatorum,& remouet, vel arcet nauſeam. Adidem. ℞. ſucci ſolatri,& ſucci abſinthij,aniſi, ana drach iij. farinæ hordei vnc.iij.maſtiches vnc j.roſarum rubearum puluerizatarum drac.ij.fiat commiſtio,& vnge. Aliud quod adminiſtratur,quando omnia alia non cõtulerint, & ſedando dolorem,arcet vomitum,& nauſeam,& fluxũ. ℞.colophoniæ,terebinthinæ, olibani,an.vnc.j.ſang. drac.mumiæ,myrrhæ,ſarcocollæ,ana vnc.s. roſ.corticũ grana.ana vnc.j.infunde ſtuppam,& ſuperpone.

De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio, & corruptio. Cap. 17.

DEſtructio, ſeu ablatio appetitus, eiuſq; diminutio, ſeu famis,quæ eſt ſecundum Gal. cibi indigentia, ſeu deſiderium calidi,& ſicci; ſicut ſitis eſt indigentia, potus,& deſiderium frigidi,& humidi, cuius organum os ſtomachi natura inſtituit, ſunt notæ, ſunt enim ſpecies nocumenti appetitiuæ actionis, quod eſt triplex ſecundum Gal.ſ. ablatio eius,& eſt cum ſtomachus nihil appetit,& diminutio eius,& eſt cum appetit parum reſpectu conſueti,& eius corruptio, quæ eſt cum appetit inconuenientia,ſed de hac infra diſtincte dicetur (Patris ſapientia ſuccurrente.) Cauſæ autem eius ex notitia cauſarum naturaliter perficientium ipſum poſſunt haberi. Inquit enim Gal.contrariorum contrariæ,ſunt cauſæ.

Cauſæ autem perficientes ipſum appetitum naturalem ſecundum Gal. ſunt quinque ſ. inanitio membrorum, naturale deſiderium eorum trahens, ſuctio venarum, ſtomachi ſenſus, & deſiderũ animatum cõplens. Si vero auferatur,aut deſtruatur, illud erit,aut quia mẽbrorum inanitio non ꝓceſſit, aut quia naturale deſiderũ fuit deſtructum,aut quia venarum ſuctio non interuenit; quibus mediantibus mẽbra trahunt à ſtomacho, & inteſtinis,ſicut radices arborũ à terra; aut qa organũ appetitus.i.ſtomachus ſuã inanitionẽ nõ ſentit,vt in boliſmo,vnde aiatum deſiderũ.i. voluntas replẽdi non ſequatur,quæ fames eſſe dignoſcitur,aut quia nulla affuit.

Primi cauſa eſt, repletio mẽbrorũ, & proprie ex humoribus crudis; conſtipatio pororũ,& caloris naturalis debilitas, & occupatio ipſius in rectificando humores crudos,& groſſos,& digerẽdo, & adminiſtrando ipſum loco eius,quod diſſoluitur: vt in aialibus accũbentibus in cauernis ſanis hyeme eſt videre; & in valde pinguibus,& in febrientibus feb.phlegmatica. Secundi cauſa eſt,quia licet ꝓceſſerit inanitio ſenſibilis,vel inſenſibilis,tñ quia fuit vltima,& ſuperflua: & ſic naturale deſiderium,& naturã deſtruxit;quia à venis trahere non potuit,vt in vlceratiuo fluxu, & proprie ſanguineo; & febribus acutis, & proprie peſtilentialibus, & hecticis eſt manifeſtum: & etiam in conualeſcentibus,& ſuperfluo exercitio, & reſolutiuo, & diaphoretico ſudore,& fame diuturna,& ſimilibus. Tertij cauſa eſt, venarum,& hepatis debilitas, ſeu oppilatio ſicut in apoſtemate hepatis,& febribus peracutis,& fluxu hepatico eſt apparens. Quarti cauſa eſt,quæ eſt in organo.ſ. ſtomacho,& eſt multiplex cauſa.ſ. interior,& exterior. Et interior,aut eſt propria ſtomachi,aut ex cõitate. Et ſtomachi propria eſt quælibet ęgritudo deſtruens ſenſum eius aiatum ſibi vltra naturalem, & cõem additũ, vt trahat nõ ſolũ pro ſe, ſed pro toto,qd deſideriũ aiatum cõplet: & tñ hepar,licet pro toto trahat illud, tñ non haber,vt ſtomachus eo, ꝙ trahit ab intus,& à proximo, ſed infra de hoc ſummæ tertiæ cap. 1. dicetur, (ſi Chriſtus annuerit.) Et plurimũ eueniẽs,eſt mala cõplexio, pura,vel cũ materia, & pura, vel calida,& ſicca,per ſe,vel per accidens illud operans. Per ſe,quia auferens cauſam appetitus cibi, qui eſt calidus,& ſiccus, quæ cauſa eſt frigiditas, & humiditas inducens in eo cauſam appetitus potus,qui eſt frigidus,& humidus;ſic priuat famẽ, & inducit ſitim,ꝙ aũt ita ſit, patet in iter agentibus in aere calido,& æſtatis tempore, & in exercitantibus, & balneantibus in aqua calida, in quibus eſt videre,ꝙ deficit fames,& ſitis augetur. In cõtrarijs aũt creſcit fames,& diminuit ſitis. Per accidens, autẽ,quia non ſit caliditas reſoluens,& inaniens ſtomachum,vt in canino appetitu,licet raro,ſed diſſoluens villum longitudinalem trahentem,& eius humiditatem, & trahens ex alijs partibus circumiacentibus ad ipſum, & repellendo ſtupefaciens: vel frigiditas,vel humiditas, quia non ſit temperata, vt prædicta cooperans ad naturalem,nec ſuperfluens parum,vt in canino appetitu: ſed valde adeo, vt paralyticum faciat: quare deſtruit ſimul ſenſum,& attractiuam eius,& naturalem virtutẽ,vt inboliſmo. Vel cũ materia,aut generata,aut influxa. Et generata,vel calida,diſſoluente,& replente, & calefaciente,& vel frigida viſcoſa,groſſa adhærente,& ſenſum obtundente. Influxa plurimum eſt,aut à cerebro,vt in catarrhis; aut ab hepate, vt in ſuſtinentia famis,quæ ſtomachum putridis replet humoribus,hepate nõ habente de bono ſanguine,niſi quantũ ſibi ſufficiat,vel nõ putridis,ſed bonis hepate de bono habẽte pluſq; ſibi ſufficiat,vt innuit Gal.vt ſupra dictum eſt. Aut etiam a ſplene,cũ multam melancholiam mittat illi,quæ repleant: vel melancholiã aduſtam, quæ caleſaciat locũ appetendi,aut à toto corpore,vt cũ præceſſit vomitus violentus, & frequẽs,qui debilitauit ſtomachũ, & prouocauit curſum ſuperfluum à toto corpore ad ipſum; vnde factus ſit lacuna ſuperfluitatum. Ex cõitate vero cauſa,aut eſt abſoluta,vt plurimum; vt in ægritudinibus cerebri ſ.foda,lethargia,ſtupore,& ſimilibus: aut qñq; eſt cũ cõitate nerui,vt viæ intermediæ inter cerebrum, & ſtomachi orificium,quia paralyticus; aut in ægritudinibus hepatis dictis, in quibus debilitatur naturalis virtus omnis, non ſolum appetitiua in radice; verum etiam ex conſequenti in ſtomacho,& in toto corpore. Aut in ægritudinibus ſplenis,qa non mittat melancholiã. Aut in ægritudinibus inteſtinorum,vt in dyſſenteria; vel in vermibus exiſtẽtibus in eis, & pungentibus ea,qbus cõicat ſtomachus;licet qñque cibũ præaccipiendo, de eo cauſa ſit appetitus caninus,vt ait Abuha.ſed illud cõſideratione indiget,& alia debilitãtia dicta cap. 1. quæ mouent ipſum ad expellendũ,ſeu vomendũ,& nõ appetendũ; aut propter matricẽ,vt accidit in retentione menſtruorum,& in principio impręgnationis, licet ſibi accidat tunc corruptio appetitus magis,nec ſit vere cõitas abſoluta. Exterior vero cauſa; eſt cauſa primitiua ex aere calido reſoluente virtutẽ ſuo exceſſu, vel diſſoluente humiditate,& replente, non conſumente: aut frigido ſuo exceſſu ſtupefaciente,& prohibente reſolutionẽ,vt in debilibus natura; vel ſolum recludente calorem ad interiora & calefaciente ſtomachum, vt in robuſtis natura,& exercitũ ſuperfluum reſolutiuũ,& quies nimia. Inquit.n. Hipp. derelinquẽtes exercitium frequenter hecticã incurrunt; vigiliæ ſuperfluæ,& ſomnus ſuperfluus, & ꝓprie inſuetus,q ſtomachũ mollit,& coctũ reddit, vt ait Hipp. cibus ſuperflue calidus,vel frigidus,& hmõi;vt ſupra cap. de debilitate dictum fuit. Potus aquæ frigidæ plurimæ, & proprie in ieiuno. Inquit.n. Hipp. qui aquã frigidam ventre biberint inanito, eorũ corpora in defectionẽ adducit. Potus quoq; vini antiqui,qui eſt cauſa ſitis,nõ famis,vt ait Gal licet per accidens poſſit eſſe cauſa appetitus,qa ſit inebrians,& aceſcat. Dimiſſio ẽt potus delatiui in hñtibus meatus hepatis anguſtos, ſuperflua repletio,& inanitio prædicta; & aiæ accidentia, vt triſtitia,timor,ira,imaginatio rei abominabilis, & præſentia eius, & ſimilia: & deſtructio, ſeu caſus appetitus in ægritudinibus chronicis eſt malum,per viã ſigni, & cauſæ,vt ait Hipp. in aphor. Sed ſcias,ꝙ cauſæ deſtructionis appetitus ſunt ipſæ eædem cauſæ debilitatis ipſius cum ſunt,& ipſa facta a frigiditate, eſt deterior facta a caliditate, eo quòd frigiditas eſt acuens appetitum non deſtruens. Signa vero,quibus habent cognoſci, ſunt ſenſus, qui operantur in eis; & inuentio,quia nihil,vel parum inueniatur appetere reſpectu eius,quod conſueuit appetere. Cauſarum vero ſigna,& primo primæ cauſæ habentur ex diæta ꝓcedẽte,quæ tales crudos humores habuit multiplicare,& ex habitudine groſſa, & pingui,colore liuido,&

do,& plumbeo. Inquit Gal.color enim corporis humorum dominium ostendit,cum priuatione omnis insensibilis,vel sensibilis euacuationis, & proprie per poros. Ex complexione,ætate,tempore, regione,arte,& alijs similibus circumstantijs. Inquit enim Hipp. contemplari autem oportet tempus, ætatem,&c. Et quia ex iuncta abstinentia longa nō minuitur corpus, neque ex feb. longa. Inquit enim Hipp. febricitantibus non omnino in superficie permanere, neque corpus minuere magis
2. apho. 11. eo,quod secūdum naturam, longitudinem morbi significat: quia humorum cruditatem pororum constipationem ostendit, & ex pigritia corporis, & desidia animæ, tarditate motus, turgiditate, & hypochondriorum suspensione,& exeuntium cruditate. Secundæ autē causæ signa sunt, signorum prædictorum contraria, cum inuentione euacuationum sensibilium, vel insensibilium vlceratarum enarratarum hic in adductis exemplis, & proprium signū est debilitas appetitiuæ virtutis, & est, vt præparentur infirmo cibi,quos desiderat,& cum ministrantur cibi,& gustat, vituperat illos. Tertiæ etiam causæ signa ex his,quæ in exemplo adducuntur,sunt manifesta. Quartæ vero causæ in organo consistebant,scilicet stomacho; signa sunt quia sit inanitionem suam nō percipiens; & apud transglutitionem rei acutæ,puta piperis,non sentietur ardor,nec sequetur singultus. Et si quidem sit eius causa interior, & sic mala cōplexio eius propria,puta calida,vel frigida; signa superius habuisti. Ex eius signis est,si sit calida,sitis, & iuuatur potu aquæ frigidæ,vel cibi frigidi actu, nam alterando dyscrasiam eius excitat appetitum ablatum. Sic enim est videre,q̄ febricitanti redit appetitus cum receptione panis infusi in aqua. Si vero sit frigida,signa erunt contraria. Si vero sit mala complexio cum materia generata in eo, signa stomachi sunt,debilitas, & dyscrasia præcedēs cum malitia regiminis. Si sit calida,erit sitis, amaritudo oris,& eructatio fumosa,& exeuntia cholerica,& ex assumptione cibi,& potus frigidi,& absterfiui,appetitus excitatur. Si vero sit frigida, signa erunt contraria, & cum incipit comedere cibum, & potum calidum, & absterfiuum, excitatur appetitus; materia enim, quæ inhærebat sua viscositate,& sensum stomachi obtundebat; cū ex cibo, vel potu tali abstergatur,sensus stomachi redditur,&c. appetitus. Signa vero materiæ influxæ sunt,præcedens mala dispositio prædictorum membrorum,cum inuentione catarrhi consueti,vel cum præcedente abstinentia inueniatur,vel cum vomitu frequentato. Si vero causa debilitatis,& destructionis sensus animati desiderij stomachi sit,ex causa communitatis aliorum membrorū, signa erunt inuentio, seu præcessio dispositionum, seu ægritudinum ipsorum membrorum, quibus dictum est compati. Signa vero causarum extrinsecarum,sunt sensus,& inuentio prædictarum ex te,vel relatu infirmi,vel astantium ministrorum,& facilis euentus eius,& facilis cessatio,quia in die,vel nocte subeunte,vt ait Gal.

CVRA. Curationis intentio est duplex, generalis scilicet,& specialis. Generalis est tres res. prima est ablatio causæ, secunda confortatio stomachi, & proprie superioris partis eius, sensus, & appetitus viuificatio, & exiccatio,iādiu existentis destructi,vel sopiti, & confortatio ipsius debilitatis, tertia est accidentium correctio, vt est debilitas, syncopis, & similia. Specialis est,quam ex diuisione generis, scilicet appetitus destructionis, & debilitatis in suas speciales causas accipimus:& in actū, vel operationem vnicuique speciali causæ conuenientes adducimus medicinas, &c. propria auxilia demonstramus.

Si ergo causa destructionis appetitus,fuit defectus inanitionis membrorum, & ipsius causa specialis fuit repletio ipsorum ex humoribus crudis,cum pororum cōstipatione,& caloris naturalis debilitas,nihil,vel parum resoluentis, cura erit quatuor res. prima est humorum ipsorum digestio, seu adæquatio; secunda est pororum rarefactio. tertia est ipsorum euacuatio, & resolutio. quarta est caloris naturalis confortatio.

Primam rem complent vsus ciborum, potuum, & aliarum rerum non naturalium calefacientium temperatæ,& extenuantium, prout in cura cordis specificauimus, necnon & medicinarum eādem virtutem habentium,quas in cura malæ complexionis stomachi frigidæ cum materia curauimus. Ex quibus est syrupus acetosus melinus cum seminibus, & radicibus, & de hyssopo,calamentho,origano,ameos, & similibus,& oxymel squilliticum, & diatrium pip. & diacalamenthum proprie,& diacyminum,& similia. Secundam rē complent frictiones temperatæ in vniuerso corpore, & multæ cum blandis manibus calefactis cum oleis rarefaciētibus,& subtiliantibus ibi superius enarratis. Et ex illis est oleum chamæmeli, anethinum, de amygdalis amaris,de meliloto, & similia: & balnea temperata naturalia,vt thermarum, vel artificialia ex aquis habentibus virtutem florum,herbarum prædictarum, quæ etiā primæ rei sunt conuenientia. Inquit Abuha.est autem cum hoc balneum, quod cibum indigestum digerit, & humorē crudum maturat. Tertiam rem complent frictiones fortes prolongatæ,& longa mora in balneo resolutiuo,vt est thermarū sulphurearū,& salsarum,& vnctiones cum resolutiuis oleis, vt oleo de croco, de spica,de costo,de iride,& similibus:vel prouocantibus sudorem, vt de apio,de calamētho,& pyrethro, si nō fuerint multi. Si vero fuerint multi, q̄ in venis abundent,præcedat purgatio cum prædictis laxatiuis ibi superius dictis. Et ex proprijs est agaricus,quoniam, virtus eius adducit ex venis,& extenditur vsque ad extrema corporis, & perducit virtutes aliarum medicinarum tales humores educentium,vel alios vsque ad e⁊,& cum sit incolumis,non offendit valde stomachum, & ex illis est electus,sed abhorreo hic,quoniam de malitiosis valde nocentibus stomacho existit.Quartam rem complent prędicta omnia, & ieiuniū,& abstinentia, donec calor igniatur,& à grauamine releuetur. Et ex appropriatis est theriaca antiqua,& ministrata post digestionē, & purgationem humorum talium: consumit enim reliquias,& naturalem calorem a tota substantia confortat,vt ait Abuha.

Si vero causa destructionis appetitus fuerit, defectus naturæ,& desiderij naturalis ex aliqua prędictarum euacuationū vltimarum, licet præcesserit membrorum inanitio. Cura erit duæ res. prima est euacuationem illam si adhuc perduret,retinere. secunda est naturam paulatim resumere,& confortare. Primam rem complēt,quæ sunt illus causæ inanientis correctiua,vel fluxus proprie retentiua,quæ supra in cura fluxus sanguinis ex naribus diximus,& in cura cordis de sudore diaphoretico,& infra (Christo Iesu concedente) dicemus in alijs,& ex alijs partibus corporis procedentibus. Et ex communibus omnibus sunt myrrha, charabe, lutum sigillatum,trochisci de charabe, & de terra sigillata, & succus, & rob myrrhæ, & similia. Et ex expertis per nos, est theriaca in hoc casu.s. vlceratiuo fluxu sanguinis deijciente virtutem,noua cum aqua sumat eam, vt ponit Abuha.

Secundam rem complent cibi, & potus facilis digestionis,paucarum superfluitatum, multi, & boni nutrimenti,& cordialis,& etiam medicinæ,vt electaria,& similia, in quibus gradatim procedatur, parum & sæpe ministrando,vt supra in cura cordis diximus,quibus aliqua aperitiua parumper admisceantur, vt vias alimenti aperiant, quæ à stypticis, & ponticis fluxum retinentibus fuerunt præclusę.Inquit enim Gal.apertos fore eos, qui secundum hepar exitus alimenti, non solum in sanis,sed etiam ægris est securissimum. Et ex proprijs est cinnamomum, calamus aromaticus, cum semine apij, crocus, casia lignea, spica, & similia, apium,marathrū, petroselinum, & proprie fisticum,quod mundificat stomachum,& hepar, & aperit nutrimenti meatus, &c. etiam ficus siccæ cum amygdalis,vel nucibus, quæ aperiunt oppilationem in extremitatibus venarum, & etiā quies,& somnus in loco temperati aeris,& animæ accidentia naturam debilitantia,& confortantia, vt lætitia, & gaudium temperatum.

Si

Si autem deſtructio, & defectus appetitus fuerit, ob defectum ſuctionis venarum, licet fuerint inanitæ, & hoc quia fuerint debilitatæ, vel ex mala complexione feb. peracutarum, vel etiam ex qualitate pharmaci alicuius acuti, vel ex frigiditate alicuius rei aſſumptæ, vt aquæ apij, & ſimilium, vel fluxu hepatico, vel oppilante. Cura eſt duæ res. prima eſt, cauſæ (quæcunque ſit) abſciſſio cum his. quæ in proprijs capitulis deſcribentur. ſecunda eſt ipſarum venarum, & hepatis, à quo ſumunt principium, & etiam virtutem attrahendi, confortatio, prout in cura debilitatis hepatis te faciemus ſcire, (ſi annuerit gratia Saluatoris.

Sed ſi quidem deſtructio, & defectio appetitus fuerit, ob cauſam in organo. ſ. ſtomacho, quia ſuam inanitionē non ſentiat, quam venarum ſuctio præcauſauit, fueritque eius inſenſibilitas, ob cauſam interiorem in ſeipſo propriam, quæ ſenſum obtundit, ac eius deſiderium animatum. cura eſt cauſæ ablatio, ſcilicet ægritudinis cuiuſliber, quam in proprio perquires cap. Et ſi quidem ſit mala complexio pura, vel cum materia generata, vel influxa, curam eius ſuperius habuiſti. Si autem inſenſibilitatis, & defectus deſiderij cauſa fuerit, ex communitate ad principium, ſcilicet cerebrū, à quo recipit ſenſum, vt in lethargia, & ſtupore deſtruente, vel debilitante cerebrum, & virtutem eius, cura eſt duę res, ſcilicet ægritudinem cerebri corrigere, ſi poſſibile ſit: ſi vero non ſit poſſibile, ſignis prognoſticis derelinque; ſecunda eſt ipſum cerebrum confortare.

Primam rem complentia tibi ſupra diximus ſerioſe, & etiam ſecundam. Et ex illis ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ, Cibi ſunt auellana, caro gallinarum, & cerebrum earum, caro, & ius ſerpentis; confortant ſenſum, & vinum temperate ſumptum contemperat calorem eius, & ſua temperata caliditate dilatat animam; & ſpiritum multiplicat, & ipſum clarum reddit, vt ait Abuhali. Medicinæ ſimplices ſunt olibanum, & cortices eius, ſcoria ferri, ſal gemma, myrobalani chebuli conditi. aloe, ambra, xyloaloe, confortant ſenſum infrigiditatum, & muſchum, & oleum ro. & camphora confortant ipſum calefactum, & lac muliebre. Compoſita vero ſunt diambra, diaolibanum, diamuſchum, aromaticum roſatum, & mithridatum, & ſimilia communiter omnia principalia, & virtutes eorum confortant. Et ſi quidem ſi ex communitate nerui exiſtentis, vt via intermedia inter cerebrum, & ſtomachi orificium, quia paralyticatus cura eius eſt cura paralyſis, quam ſuperius habuiſti, & etiam cura catarrhi, oppilationis ſtomachi in poro, & via, quam diximus.

Si vero ſit ex communitate ad hepar paſſum in prædictis ægritudinibus, cura eſt tres res. prima eſt ægritudinem, quæuis ſit, curare, quæ in proprijs dicetur capitulis (Chriſto duce) ſecūdā eſt ipſum confortare, vt in proprio cap. infra dicetur. Et ex illis, quæ confortant hepar, & etiam ſtomachum ſimul, vt in hoc caſu expedit; ſunt cibi, & medicinæ ſimplices, & compoſitę; cibi vero ſunt endiuia, acetoſa, almuri, & lac ſętarum nouiter camelarum. & excitat appetitum, roſa, & aqua eius, lactuca. ſ. coriand. cucumer, cucurbita, & ſemen eorum, & aqua frigida, quantitate, quæ non ſuperet calorem, & extinguat innatum. moderate. n. ſumpta omnes eius virtutes confortat. Et itius, & caro eius ad calidos, ad frigidos vero, naſturcium, menta, allia, cępe, apium, cappares cōditi, paſſulæ, & vinū ſtypticum, piper, & aromaticū, & fiſticum ad vtroſque. Medicinæ vero ſimplices ad ipſos frigidos confortatiuæ ſunt, ameos, helbuch, acorus, galanga, & vinū purū, & melicratū conditum, & zingib. & digerit materias vtraſq; ſummitates ſquinanthi, zarabanū, piper, cuſcuta, & cyperū, foliū, abſinthū, origanum, zucchārū albū, caſia, garyoph. rhabar. à cōpletione, ſpica, & confortat ea, & aperit, & ſedat mordicationem ſtomachi, ſicut paſſulæ, balſamus, calamus aro. eupatoriū, ad calidos vero ſpodiū ſanda. rhabar. per accidens reſoluendo choleram; & breuiter omnia abſterſiua, ſtyptica, & aromatica. Compoſitæ vero, ſunt, quæ infra dicentur (ſuadente gratia Trinitatis.) Et ex illis eſt, ſyrupus de abſinthio, de cuſcuta, de eupatorio, trochiſci, de roſis, de endiuia, de eupatorio, de abſinthio, de capil. vene. aqua fructuum, & ſimilia electaria, vt aromaticum roſatum, & diambra, & diacinnamomum, & ſimilia. Tertia res eſt paulatim naturam corporis reſumere, vt ſuperius dictum eſt. Et ſi quidem ſit ex communitate ad ſplenem melancholiam ſolitam non mittentem, quia fuit oppilatus, cura eſt aperire, & confortare, quæ illam cōpleant infra dicentur. Et ex illis, quæ ambo hæc inſimul complent, & cum hoc ſtomachum confortant, & ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ, quæ infra proprio capitulo dicentur. Et breuiter in ſumma omnia, quæ aperiunt oppilationes pulmonis, & hepatis, aperiunt oppilationes ſplenis, & viarū eius: quando ſplenis oppilatio non eſt fortis, quoniam quando fortis eſt, vt aſſerit Gal. neceſſarię ſunt medicinæ fortiores iſtis, quales ſunt cappararum cortex, cortex tamariſci. & ſcolopendria, agnus caſtus, ſquilla, & herba nominata græce aſſeliz, id eſt mū dificatiua ſplenis, & eſt cortex ſalicis, & fraxinus, de quibus in antidotario noſtro fecimus mentionem, capitulo de trochiſcis, de capparibus; interpretatur autem fraxinus, id eſt frangens ſexum, & habet mirabilem proprietatem contra duritiem ſplenis, & lapidem renum, & veſicæ; ſed folia, & lignum decoquantur in aqua ferrea; & de ea quolibet die ſumatur ſcyphus vnus in ieiunio ſimplex, vel cum oxymellite ſquillitico, & fiant ex ligno eius vaſa, in quibus comedatur, & bibatur. ſunt enim efficacia, & experta. Si vero fiat ex communitate ad inteſtina patientia, vt dyſſenteria ex vermibus, cura eius, eſt cura paſſionis inteſtinorum, ſcilicet dyſſenteriæ vermium, quæ infra dicetur. Et ſi quidem etiam ſit ex communitate ad alia membra, ex quibus prouenit debilitatio ſtomachi, de quibus ſupra in cap. debilitatis fecimus mentionem: cura eſt illorum rectificatio, vt ibi prædiximus. Etiam ſi ex communitate ad matricem: cura eſt duæ res. prima eſt eius, ſcilicet matricis rectificatio. ſecunda eſt ſtomachum confortare, ne recipiat fumum, vel materiam. Primum infra demonſtrabitur. Secundum iam ſupra eſt præmiſſum. Et ex illis, quæ à proprietate habent ſtomachum confortare, ne recipiat fluxum menſtruorum ad ipſum, eſt emplaſtratio ipſius cum fęce vini non adusta. Et meliſſa, & acetoſitas citri, prohibet fumos à corde, & ſtomacho, & cerebro, aſcendentes à matrice, quocunque modo ſumatur. Si vero à cauſa extrinſeca primitiuarum aliqua prouenerit; ablatio illius erit facilis reditionis ad ſenſum, & deſiderium animatum, & appetitum. Secundam rem generalem complēt confortantia prædicta in cap. debilitatis, & alijs capitulis. Et ex his, quæ confortant os, ſunt cibi, & medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Cibi vero ſunt, & quæ comedunrur, & bibuntur; vt extrema animalium, lac camelarum nouiter fętarum, oliuæ ſalitæ, cappares conditi cū aceto, apium, trifolium cum aceto, lactuca, & petroſelinum, lupini non amari, menta comeſta cum cibo, & falſamento, cytonium, ſecundum omnem modum adminiſtrationis excitat appetitum mortuum. Et proprie ſyrupus eius, fructus vitis ſylueſtris, naſturcium cum aceto, vinum acerbum, aqua mellis, & aqua extinctionis ferri virtutes deſideratiuas erigit omnes, calamenthum, fiſticum, perſica recentia non ſicca, granata acetoſa, morum de ſcemi acre. Horum, vero, quædam ſunt confortatiua, & excitantia appetitum in calido, quædam vero in frigido; & quædam in vtroque, quas per te diſcerans, ſi ſapiens fuerit. Medicinæ vero ſimplices confortantes, & excitantes appetitum in frigido, ſunt habaſce, & ſyrupus eius, maſtiche, xyloaloe, piper, ruta, abſinthium, ſemen raphani, radix ſquinanthi, & aloe. In calido vero, ſumach, morum de ſcemi, ribes, & alij cibi frigidi ſuperius ſerioſe numerati. Compoſitæ vero infra dicentur.

Tertiam rem complent, quæ obuiant debilitati, & ſyncopi, quæ ſuperius in cura cordis diximus. Et ex appropriatis, quæ in hoc conueniunt; confortant enim, & excitant appetituum, eſt approximatio odoramētorum dele-

delectabilium,& ex cibis ipſi infirmo,ſicut eſt hędus lactans, & gallina aſſata cum odoramentis intercluſis in ipſis,ſicut eſt folium, cinnamomum,garyoph. & alij ex herbis, vt origano, roſmarino, & ſatureia, & ſpeciebus confortantibus, & excitantibus appetitum,& ſumptio ſorbitionum velociter nutritiuarum, & panis infuſus in vino frigido,& in aqua frigida,etiam calido. Confectio diaolibani boni ad frigus ſtomachi, & ad deſtructionē appetitus,& feſtinandum penetrationem cibi in corpore,& retinet fluxum ventris prouenientem ex frigore ſtomachi, & hepatis. Rec. piperis, calamenthi, ſpicæ, macis, cardamomi, reſinæ, ameos, aniſi, nigellæ, omnium,an.partes æquales,thuris, balauſtiarum,an.partes ij. Conficiantur cum melle deſpumato,& ſit doſis,drach.iij. Confectio epithematis ad idem. ℞. abſinthij romani,coſti,piperis albi, zingib. cyperi, ana drach.v. olibani drachm.iij. maſtiches drach.v. calami aromatici, galliæ,ſquinanthi,garyoph.cinnamomi, ana drachm.ij. immitte. miuæ factæ ex vino veteri,& aqua cytoniorum,quæ aggregentur poſt horum contritionem,& liniantur. Electarium cum aqua cytoniorum, quod facit appetere cibum. ℞. aquæ cytoniorum lib.iij. mellis lib. iij aceti fortis lib.iij. decoquantur ſuper prunas, & accipe ſpumam eius: deinde ſumantur zingib. drach.v. triū piperum,ana drach.iiij. terantur cum prædictis,& decoquatur donec fiat ſicut ſubſtantia mellis,& detur ex eo cochlear vnum,& eſt aur.j. & detur mane in ieiuno ante prandium per duas horas.

Diaolibanū bonum ad frigus.

Electariū, quod facit cibum appetere.

Tryphera mundificans ſtomachum à cholera,& phlegmate,& ſoluit ventrem cum facilitate,& facit appetere cibum. ℞. myrobalanorum citrinorum, chebulorum,emblicorum,& bellitricorum, ana drach.x. radi. liqui drachm.v. turbith albi mundati drach.vij. zingib. drach.v. cinnamo. heil,ana drach.ij. terantur,& cribellentur,& liniantur cum oleo de amygdalis dulcibus,& confice cum melle,& detur ex ea potio integra drach. iiij.cum aqua calida.

Tryphera mundificat ſtomachū.

Compoſita bona ad excitandū appetitum mortuum. ℞. cytoniorum, pomorum pyrorū mundatorum à corticibus,& granis, fruſtatim inciſorum, radicū fęniculi, apij,petroſelini, capparorum ablutorum à ſale, bulliant in aceto,& aqua,& vino,ana partibus æqualibus, & addatur cinnamomi puluerizati, & ſemi. ſinapis puluerizati,ana quod ſufficiat,& adde daucos,& rapas.

Compoſita bona ad appetitum incitandum.

Salſamentum ex inuentione noſtra, ℞. mentæ ſiccæ, pulpæ ſumach, panis aſſi, ana vnc.j. infuſi in aceto, vel ſucco cytoniorum acetoſorum, cinnamo. drachm.ij. terantur, & colentur, & colaturæ addatur parum ipſius aceti,vel ſucci,& vtatur.

Salſamentum.

Gelea ex inuentione noſtra. ℞. extremitatum pullorum zabrelorum,& porcellorum,ana lib.j. faſianorum, perdicum,& auicularum paruarum,ana lib.s. decoquātur in ſucco cytoniorum acerborum, & ſucco granatorum, & vino acerbo,ana æqualium partium, pulueris cinnamo. vnc.s. & parum croci, ad colorandum tantū, decoquantur donec inſpiſſentur ſucci, & minuantur,ita quòd carnes non operiantur ex eis, deinde deponantur ab igne,& permittantur congelari in puteo,vel in ciſterna. Et ſi non congeletur, reſideat in eo pſyllij vnc.s. ligata in pecia. Pilulæ,quæ ſumptæ poſt cibum, & ante, tollunt ventris conſtipationem, faſtidium auferunt. hepatis,& ſpleneticis conferunt,& hypochondriorum inflationem tollunt. Rec.maſtich. zingib. cymini (in alio thymi) garyoph. ſem. baſiliconis, piperis longi,ana drach.j. piperis,aniſi, marathri, ſeminis, apij,& ameos,ana vnc.s. turbith albi, & mundi drachm. vj. Confice cum ſucco abſinthij drach.vij. antę cibum. Pilulæ de abſinthio, & aromaticum roſatum noſtrum in antidotario ſcriptum, & ſyrupus de agreſta. Confectio alcagiri,& de cytonijs ad idem conferunt. Medicamen expellens appetitum boliſmi. ℞. cardamomi maioris,cubebe,ana partem j. zucchari albi, partes iij. doſis ſi aur.j. poſt vinum cum aqua tepida ieiuno ſtomacho ex frigiditate, cum humoris vitio acerbi.

Gelea bona ad idem.

Pilulæ bonæ.

Medicamē ad boliſmū.

De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & boliſmi. Cap. 18.

CAninus appetitus deſtructioni eius noſcitur eſſe contrarius. In ea enim nihil appetitur. In iſto autem ſuperfluum in quantitate continua, & diſcreta ex aſſumptione eius facta non ſatiatur, & proinde caninus dictus eſt appetitus. Canis enim de ſui natura multa,& diuerſa appetens, quærit; & inueniens intantum repletur ex eis,quòd eius ſtomachus non potens quandoque continere; compellitur illud expellere ante digeſtionem vomitu, & quandoque ſeceſſu: vnde membrorum inanitio non ceſſat, neque deſiderium naturale,nec venarum ſuctio,nec etiam ſtomachi inanitio, & ſenſus eius. quinimo frigiditas ſuperfluens parum exterior,vel interior, pura,vel cum materia phlegmatica generata,vel ca tarrhoſa in ſtomacho regnans os ſtomachi exprimendo inanitionem,ac ipſum inſpiſſatum tenens, pungens,cōmotionem in eo generat, quæ eſt ſimilis ſuctioni venarum,quæ excitat deſiderium, velut fames naturalis, ſic ſemper appetit, non enim quod recipitur membris appetentibus ſatisfacit,quia prius fluit,quam venarum ſuctio aſſequatur. Et ſiquid ſugatur, membro nutrimentum non eſt conueniens, Inquit enim Gal. nō ex transglutitis,ſed ex bene digeſtis nutritur corpus,& ſic membra remanent inanita,& arefacta ſupra apperentia. Sic enim in coruo eſt videre,qui cum vnum inteſtinum, & rectum habeat,propter quod cibum aſſumptum tandiu continere non poſſit, quādiu digeratur, & membris diſtribuatur trahentibus,immo fluat illis remanētibus inanitis,eſt in continuo appetitu. Aliquando autem quod recipit naturaliter ſtomachus continet, & membris attrahentibus deſtinatur ſugentibus venis, ſed ad ea non peruenit,quia vermes multi exiſtentes in inteſtinis præ accipiunt; vel tranſit ad membra, ſed in eis non remanet,immo reſoluitur à forti caliditate ipſorum non circunſcripta ori ſtomachi,ſed extenſa in corpore toto: vnde remanent inanita, & ſemper naturaliter deſiderant, & etiam ſtomachus: & tunc eſt conſtipatio ventris,& retentio vomitus. In proceſſu autem temporis eſt videre,quod vbi aliud non interueniat accidēs periculoſum, & mortale,vt ſubeth, ſtupor, & ſimilia, plurimum permutatur in boliſmum: cum enim cibus non digeratur, proculdubio conuerteretur in phlegma ſecundum Gal. & multiplicatum ſua groſſitie, & viſcoſitate ori ſtomachi adhærendo occupat ipſum, & eius ſenſum obtundit,& ſua frigiditate ſuperante valde,eius virtutem ſenſibilem ſtupefacit, adeo quod liceat membra ſint inanita manifeſte,& trahant,& venarum ſuctio interueniat: ſtomachus tamen ſuam inanitionem non ſentiat, non ſuccederet deſiderium animatum,id eſt voluntas replendi; vnde ſequitur, deſtructio appetitus quædam, quæ dicta eſt boliſmus, in qua non eſt deſtructus appetitus,vt ſupra, cum ibi ſit poſſibile, quòd nulla cauſa canini appetitus adſit, nec eius quælibet cauſa interueniat, vt in canino appetitu plurimum,ſed quædam fic,quòd membrorum inanitio, & eorum deſiderium naturale, venarumque ſuctio adſit,ſed deficit ſenſus ſtomachi in ſentiendo ſuā inanitionem, vnde animatum deſiderium nō ſucceſſit, ſed dicitur boliſmus.i. magnus appetitus membrorum inanitorum cum facietate ſtomachi, non q̄ ſit ſatiatus, ſed quia ſuam inanitionem non ſentiat, ac ſi fuerit ſatiatus, vel quia ſic parum ſentiat,q̄ ſolo boſo ſatiatur,cuius contrarium eſt in ſyncopali fame. In ea enim caliditate reſoluente in vniuerſo extenſa corpore, vel circūſcripta ſtomacho multum reſoluēte accidit inanitio membrorū,ſuctio venarū,& ſenſus inanitionis ſtomachi non tēperata,vt in naturalis fame,nec ſuperflua valde,vt in canino,ſed multa,vnde ſequit̄ fames non fitis cū eius debilitate,ita q̄ niſi cibo ei cito ſuccurrat̄,deducet̄ ad reſolutionē,& ſyncopim. Ex quibus abundantibus in intellectu,manifeſta apparet differentia inter deſtructionē appetitus; debilitatē, & ſuperfluitatē eius,quæ eſt caninus

Appetitus caninus vnde.

Trapoſitio aurea.

appe-

Cura appetitus canini.

appetitus,& boliſmũ, atque ſyncopalẽ famẽ, quo adeſſentiam,cauſas, & ẽt accidentia,quibus habẽt cognoſci. Et ex dictis etiam præcedẽtibus capitulis,cura vniuſcuiuſque in generali poterit comprehendi: in ſpeciali autẽ, & proprie cura appetitus canini, ſi fuerit a frigiditate oris ſtomachi pure,vel cum acetoſa materia,eſt duę res. Prima cauſam tollit. Secunda ſedat appetitus exceſſum. Prima completur cum calefacientibus, abſtergentibus, reſoluentibus,& exiccantibus prędictis numeratis in capitulo antecedente,quæ materiam alterant frigidam,& illam materiam acetoſam abſtergunt. Ex quibus conferens maxime eſt vinum, vnde Hipp. potus indigentiam ſoluit. Talis autem potus debet ſecundum Gal. eſſe vini antiqui, vinoſi, puri, multi, calefacti, in ieiunio ſumpti, in quo non ſit ponticitas; nec acredo, niſi adſit fluxus,ſeu vomitus,quod eſt plurimũ. Tunc enim oportet,vel ꝙ omne vinum auferatur, nam ponticũ augmẽtum efficit in canino, acetoſum,& amarum in fluxu, vel ꝙ ſit vinoſum moderatum, habens ſtypticitatem non amarum,hoc enim reſpicit vtrumque, & eſt cura cauſæ primæ. Secunda cõpletur cum vnctuoſis, & pinguibus, & his,quæ ſupernatando,& replendo ſua viſcoſitate,ori ſtomachi adhęrendo nauſeent,& appetitũ tollant. Si vero caninus ſit ex caliditate reſoluẽte, curabis, cum his,q̃ dicta ſunt in cura ſyncopis reſolutionis, & cura boliſmi.

3. aphor. 22.

Cura deſtructi,& canini,ex vtraque cauſa,eſt tres res: oportet enim primo ſtomachi prouidentiã facere,cũ calidis calefaciẽtibus,& abſtergẽtibus p̃dictis. Secũdo vero membris occurrere; quare ipſorum reſolutionem,& inanitionem prohibere. Tertio ſyncopi ſubuenire,& cibare cum redolentibus ex cibis, & potibus,& pane cum vino,& cęteris cordialibus,& ſtomachalibus. Cura vero ſyncopalis famis,eſt cura canini, ex caliditate facti, & iam dicta eſt ſupra plurima pars regiminis eius in cura doloris ſtomachi,& eſt tres res. Prima eſt ſyncopi ſubuenire,vt ſuperius dictum eſt. Secunda eſt poſtquam euaſit ab ea obuiare, & prouidere,ne reincidat,& illud fit cum exhibitione panis in vino frigido infuſi,& in rob de granatis,& cytonijs,& ſimilibus,quãdo tardatur cibus: & cum alijs confortantibus ſtomachum interius,& exterius approximatis. Tertia eſt ſenſum obtundere, & humores, & poros corporis inſpiſſare, & illud cum cibis groſſis,& frigidis ſtypticis. Pilulæ educentes phlegma acetoſum de ſtomacho cõuenientes appetitui canino ex frigiditate cum humoris vitio acetoſi. ℞. turbith albi,& mundi,agarici,an. vnc. j. ſpicæ. ſcrup. j. Confice cum oxymellite ſquillitico, & dentur, deinde detur diatrionpipereon,diacyminum, quod digerit, & conſumit humorem acetoſum, & alterat dyſcraſiam ſtomachi frigidam. Cum vero adeſt fluxus, quod eſt plurimum, tunc conueniens eſt confectio electarij. alephanginæ, quod fit in tempore æſtatis poſitum in antidotario noſtro. Cibus autem expertus eſt ex taphano, vitellis ouorum,& vnctuoſis, & pinguedinibus multis. conſumit humores, aufert dyſcraſiam frigidam, & ſenſum obtundit, ſeu appetitum.

Pilulæ phlegma. acetoſum à ſtomacho educentes.

Cauſæ.

De medicinis appetitus corrupti. Cap. 19.

CORruptio appetitus,eſt appetitus inſolitæ,& nutrimento hominis inconuenientis rei. Eſt autem vt plurimum ad acuta, & ſalſa, quæ ſunt nota, quandoque ad ſtyptica,& pontica, & ſicca, vt ſunt teſtæ,lateres,lutum,terra, carbones, & ſimilia,& eſt mala: quandoque ad acria,& acetoſa, vt ſunt fructus acres, immaturi, & limones, perſica, pruna, acetum, agreſta,pyra, meſpila, coctana,& maciana,quandoque ad vnctuoſa,& dulcia, & quandoque ad fętida, vt ſunt cimices, ſcarabęi, & ſimilia, & eſt deterior corruptio. Contingent autem ex humoribus malis in qualitate plurimum frigidis,& humidis,vel calidis, vel in ſubſtantia corruptis etiam,vermes generantibus,in ſtomacho aggregatis,& generatis, vel ab alijs membris influxis, ad quorum correctionem natura appetit aliqua illis contraria,vt rectificet illos,ſicut in mariũ corporibus naturaliter, vel accidentaliter diſcretis,& proprie mulieribus,ſeu defectis; & maxime prægnantibus in primis menſibus tribus: & alijs, in quibus menſtrua intemporanee retinẽtur, eſt videre,quòd appetunt talia. Cum enim natura moleſtetur ex illis os ſtomachi pungentibus, vel grauantibus, vel afficientibus quoquo modo, appetit illis contraria, quibus corrigantur,& conſumantur,vt ab eorũ moleſtia,& a grauedine releuetur. Inquit enim Gal. dyſcraſia naturalis ſtomachi appetit ſimilia,accidentalis vero contraria. Nec mirum ſi eſt natura, quæ noſtra diſpenſat corpora indefecte,& ordinanter,quia ſapientiſſima,vt ait Gal. In inteſtinis ad conſumptionem phlegmatis congregati, ordinauit lumbricos generari, multo magis ſtatuit,vt natura ſtomachi,quæ nobilis eſt, moleſtata,vel grauata ab illis humoribus, appetat talia; quibus illis cõſumptis releuetur,& ad appetendum ſolitum,& cõueniens redeat alimentum,ſicut appetit acuta, acrimonialia,& ſalita quibus frigidus humor,& humidus conſumatur; quia eius cauſa eſt: vel frigida,& ſicca,& acetoſa, quibus humor calidus,& humidus excitetur, & exuccetur,a quo cauſatur appetitus talis. Et quandoque,licet raro,ſętida; non quia ſimpliciter ſętida,ſed quia eorum fœtori,& naturæ contraria,& eorum materiam conſumentia,& educentia,vt ſunt acrimonialia,cimices,& ſcarabæi, qui virtute diuretica extra corpus ipſam expellunt. dictum eſt enim ſupra, quòd appetitus eſt à contrario ad contraria ſeſe fugantia. Talium enim humorum in ſtomacho aggregatorum generatio eſt a corrupta eius digeſtione,quæ qualiter fiat,& a quibus cauſis infra dicetur, & latius capitulo proprio (prout Chriſtus annuens nobis erit.) Nunc autem ſcias, quòd fit a calido inflammante,vel a frigido extinguente calorem naturalem ſtomachi,& debilitante ipſum: quare cibus non digeritur, vt oportet, nec in benignum conuertitur, ſed in acetoſum potius, vel fumoſum. Et ſi calor extraneus dominetur, & humidæ ſit ſubſtantiæ, tranſmutabitur in putredinem, & fœtorem; ipſorum vero influxio, aut eſt a toto corpore,vt in febrientibus febre putrida,vel in non febrientibus,ſed ſcabioſis arthreticis,& leproſis, vel aliquo membro,puta hepate,vel ſplene. Et in mulieribus a matrice non munda, & maxime ſtomacho exiſtente debili,& famelico diu. Inquit enim Abuha. ſuſtinere famem,ſtomachum putridis replet humoribus.

Signa corruptionis appetitus, & ſpecierum eius nota ſunt; quia ſenſus infirmi ſtomachi,& inuentio per medicum illud oſtendunt. Sed,ſi quidem ſit ex humoribus aggregatis calidis in ſtomacho,ſigna ſunt ſitis, & æſtuatio,& eructatio fumoſa,& iuuantur frigidis,calidis vero lædentur. Si vero ex frigidis, ſigna erunt è contra,quia ſine ſiti, & æſtuatione, & cum oxyregmia erunt, & iuuantur calidis,a frigidis vero læduntur. Si autem ſint in eo generati,ſigna erunt,prędcedens regimen cibi,& potus aliarum rerum non naturalium, & dyſcraſia ſtomachi manifeſta,& apparens abſque læſione; immo cum ſanitate totius corporis, & membrorum. Sed ſi ſint ex influxu, ſigna erunt prædcedens diſpoſitio corporis, vel membrorum inualida,& diſcreta, ſeu morboſa; ad quã ſequitur talis appetitus corruptio,eiuſque variatio, quia intentio, & remiſſio penes variationem per intenſionem,& remiſſionem ipſius tibi indicat,& declarat.

CVRA corruptionis appetitus eſt duplex, eſt enim generalis, & ſpecialis. Generalis eſt tres res. Prima eſt humoris corrupti in ſtomacho congregati euacuatio, quam complent vomitus, & ſolutio ventris. Secunda eſt diſpoſitionis ſtomachi illum humorem generantis correctio, quam complent regimen, & medicinæ eius dyſcraſiam alterantes,& ipſum confortantes. Tertia eſt corporis, vel membri (ſi quod mittens, ſeu influens ſit) rectificatio, quam complent illa quinque, vel quatuor, quæ in cura dyſcraſiæ eius cum materia influxa recolimus ordinaſſe. Specialis eſt multiplex, ſecundum multiplicem eius ſpeciem, in quarum vnaquaque prædicta ſunt attendenda. Si ergo appetitus ſit ad acuta acrimonialia,

nialia, & salita, quem efficit humor frigidus, & humidus, studebis primo ipsum educere vomitu post piscium salitorum comestionem cum raphano, & oxymellite, prouocatio cum aqua decoctionis raphani, anethi, sem. erucæ, nasturcij. & similium cum aceto squillitico, aut oxymellite eius, si expediet. & hoc conuenientius, & proprius, quia talis humor in superiori parte stomachi dignoscitur abundare; & si sua grauedine fundum petat, purgabis cum clysteri, vel pharmaco, vt cum turbith non confortato, si in stomacho sit generatus; vel cum confortato, si aliunde influat, vel agarico si à toto corpore. Et si quidem sit imbibitus cum hiera aliqua ex magnis, vt supra de cura malitiæ complexionis stomachi cum materia tibi, ostendimus de omnibus serioſe, & cõplete. Secundam rem complentia ibidem ostendimus, & precedenti capitulo immediate, ac etiam tertiam rem complentia. Et ex conuenientibus talis appetitus corruptioni est, post purgationem, vt exiccantibus, & abstergentibus ventris putredinem; ex quibus sunt medicinæ, & cibi appropriati. Cibi sunt, vt carnes leporis, cappares conditi cum aceto in principio cibi; nasturcium in prima mensa, & etiam potus aquæ ferreæ; & in secunda mensa fisticum, & passulę. Sunt etiam medicinæ simplices, & compositæ. Simplices sunt cyminum, carmenũ, & ameos ante cibum, & cardamomum post; & ex illis sunt xyloaloe bibitum, & stæchas, & balsamum, sal napticus, & squilla, & acetum eius, & cinnamomum, spica, myrrha, & alia, quæ supra in cura cordis enumerauimus. Compositæ vero sunt confectio de scoria ferri aromaticum rosatum, & similes.

Si vero talis appetitus sit ad pontica, & ficca, & lutũ, primo humidum humorẽ, qui eius est causa euacuabis cum prędictis vomitum prouocantibus, & vẽtrem exoluentibus cum exiccatione, vt turbith, polypodium, hiera, tartarum, & chebuli: deinde stomachi dyscrasiam humidam alterabis cum siccis cibis, & medicinis, & põtibus exiccantibus, & cum regimine exiccatiuo, macrefactiuo noto infra cũ de decoctione loquemur (si Christus voluerit.) Et quandoque iuuantur ex acutis, sicut sinapi, & similibus, ipsum enim malum abscindit humorem, & excitat appetitum, & est vltimum in reducẽdo appetitũ mulierum luti. Et tertio ad ♀ influit, qđ sit membrũ, vel corpus prędictis modis habebis respectũ.

Sed si sit ad acria, vel acetosa. Primo humorem calidum cholericum, vel salsum, qui eum efficit curabis, vel euacuabis vomitu cum aqua tepida, & aceto, vel aqua ptisanæ, vel aqua decoctionis seminis atriplicis; aut clysteri, si petat deorsum, quod ex punctura, & ardore in stomachi fundo facto percipies, aut cum aloe, quæ confortat stomachum, & mundificat à cholera, & phlegmate, & etigit appetitum corruptum, & salsum, qui est a salso humore: ex hiera Gal. & infusione decoctionis absinthij, & fumiterræ. Secundo alterabis stomachi dyscrasiam calidam cum frigidis notis supra abstersiuis capitulo præcedenti, & cum regimine infrigidatiuo, & humectatiuo. Et ex illis est aquam frigidam bibere in ieiunio, & aquam lactis, & lac acetosum, & succio acetositatis citri, & proprie si à matrice propter retentionẽ menstruorum causatus fuerit, & succum granatorum muzorum proprie. Si vero talis humor in stomacho fuerit generatus, & ingrossatus, vt puta cum cibis grossis, lacte, & amylo, & vino grosso, & cucumeribus immaturis, frumento, lactucis, & granis granatorum. Et tertio influenti, si quod sit, puta hepati, prędictis remedijs obuiabis.

Quod si sit talis appetitus ad vnctuosa, & dulcia. Primo euacuabis humorem siccum melancholicum, qui eius est causa cum decoctione epithymi, & myrobalanis nigris, & succo granatorum dulcium expressorum cum pulpis eorum, & similibus, & clysteribus ex appropriatis notis superius nominatis in cura malæ complexionis cum materia; vomitu vero non tentabis euacuare. Inquit enim Hipp. in aph. Melancholicos vero inferius & vehementius eadem ratione contraria apponentes. Secundo dyscrasiam stomachi corriges, & confortabis cum contrarijs alterantibus, & regimine humectatiuo, quod superius diximus, & etiam infra dicemus; & ex cõuenientibus eis est zuccharum, bugloſſa, melissa secundum oẽm modum approximata, & vinum aromaticum subtile, & clarum, & maturum, granata dulcia, & poma dulcia redolentia, & similia. Et vltimo ipsi spleni si mittens fuerit, vt dictum est de alijs curam approximabis.

Si autem fuerit ad fœtida, primo humorem corruptum, & fœtidum, qui est ipsius causa expurgabis; quem qualis fuerit, poteris cognoscere ex fętidis, quæ appetuntur, nam illis sunt contraria. Et tunc expurgatiuum appropriabis ei. Quod si ignoretur qualis, vel cuius fuerit speciei, vomitu cum aqua mellis, vel geleniabin, vel aqua nasturcij educetur. Et etiam cum hiera picta, quæ mundificat ventris putredinem, & omnem materiam putridam, vel putrescibilem etiam si propria ignoretur, vt prædictum est, & etiam si fuerint ibi lũbrici, & ipsos necabit, & ipsos educet, & alia, quæ in suo dicentur capitulo. Secundo caliditatem præter naturam stomachi alterabis cum medicinis frigidis mundificantibus, & abstergentibus, & regimine cum frigidis, & siccis abstergentibus superius enarratis. Et tertio ad matricem apponeſ si expediat, remedium prælibatum suo capitulo.

Nota de hiera picra.

Decoctio utilis contra bolum malum comestum.

Decoctio valens ad eum, qui comedit bolum, & corruptus est stomachus, quare timetur ne corrumpatur eius complexio. ℞. cupularum glandium drachm. viij. aloes drach. vj. pulicariæ drach. vj. radicis squinanthi drach. iiij. myrrhæ drach. ij. frangantur, & coquantur in rotulis duobus aquæ, donec perueniat ad medium, recipiatur tertia pars qualibet die per triduum, & reiteretur cura deinde. Modus decoctionis ad eum, qui comedit lutum, & eius corrumpitur stomachus, & citrinatur color, & timetur super eum ex hydropisi, & est alfuse. ℞. cupularum glandium drach. ij. passulatum enucleatarũ drach. vij. anisi drach. iij. myrob. nigrorum bellitricorum, & embli ana drach. v. scoriæ ferri contritæ, infusæ in aceto acuto, & exiccatę, & torrefactæ super patella dra. iij. sumach drach. vij. decoquantur cum vini pontici vnc. viij. tãdiu donec remaneat medietas, & coletur, & detur in ieiunio vij. diebus. Medicamen deijciens lutum ℞. cymini carmeni, vel cardam. marathri, ameos, vel cubebarum, ana partem vnam, detur ex eo in ieiunio vnc. j. & masticetur masticatione bona, & deglutiatur aqua eius in vesperis. Electarium bonum ex inuentione nostra curans caninum appetitum, & corruptum desiderium. ℞. passularum enucleatarum drach. v. cupularum glandiũ dr. j. anisi dr. iij. myrrhæ myrob. nig. emblicorũ, & bellitricorum, ana drac. vij. scoriæ ferri infusæ in aceto exiccatæ, & torrefactæ drach. viij. cardamomi maioris, cubebe, ana drachm. iij. zucchari tabarzet, quod sufficit. dosis est drachm. j. cum aqua anthos stomacho ieiuno.

Decoctio ad eum qui comedit lutũ.

Medicamẽ deijciens lutum.

Electuariũ bonum ad caninum appetitum.

Electarium bonum, & expertum contra putrefactiones in stomacho, & subuenit apostematibus stomachi, & ei, cuius stomachus residuum cibi, & potus propter caloris inopiam, aut melancholiæ male gubernat, nec patitur aliquam putrefactionem in eo generari: confortat cor, cerebrum, & totum corpus prouocat menstrua, & rectificat malitias matricis. ℞. trium piperon, an. drach. j. garyoph. drach. ij. aristoloc hiæ longæ, zedoariæ, violarũ, betonicæ, an. drach. iij. salis gemmæ drach. ij. myrrhe electæ ad pondus omnium. Confice cum syrupo de spica, dosis est à drach. s. vsque drach. j. s. Pilulæ præseruantes stomachum ab omni læsione intrinseca, nec permittunt humores putrefieri in eo, immo abstergunt, & mundificant rugas, & parietes. Et qui assiduat vsum earum diebus singulis permanebit illæsus à doloribus stomachi, nec à doloribus capitis vexabitur vnquam. Et nihil est oculis (mihi crede) salubrius istis, & eis, qui tristantur subuenit. Et est medicina matricis vitiosæ, viscerum interiorum, quarum permixtio est. ℞. mastiches drac. iiij. aloes electæ drach. x. agarici boni drach. iij. conficiantur cum succo altiliæ. Dosis est ij. pilulæ, vel iij. quando itur dormitum. Et possunt recipi secundum modum voluntarium vsque ad xv. vel xxv.

Electarium aliud bonũ.

Pilula stomachi præseruãtes ab omni læsione.

Eadem infra habẽtur.

De

De siti, & medicinis eius. Cap. 20.

SItis, vt superius habuisti est appetitus frigidi, & humidi, quod est potus. Causam autem eius, quædam est interior: quædam exterior. Et interior, quædam est propria ori stomachi, cuius est propria passio, quædam ex vicinitate, vel communitate, propinqua, vel remota. Et causa immediata, & coniuncta est mala complexio rei desideratæ contraria, quia calida ipsius oris stomachi, vel sicca, vel vtraque pura, vel cum materia in stomacho congregata, & rugis eius, scilicet cholerica, salsa, & ebulliens, seu corrupta, eo generata, vel influxa. Ex vicinitate autem seu communitate propinqua, & est causa antecedens ex mala complexione ventris, meri, intestini ieiuni, cordis, & pulmonis. Cum enim inflammantur, & excitantur calidis, vt sua caliditate, & siccitate eorum calefiat, & exiccetur os stomachi, algmasat, & glandulæ in radice linguæ positæ: quare exiccantur in eis humiditates, & minuuntur, quæ humectare linguam, & os naturaliter habēt, aut communitate ad meseraicas, cum oppillantur; quare quod bibitur non penetrat de stomacho ad hepar; quare remanent semper membra exiccata desiderantia irrorati, licet plurimum bibatur, sicut accidit in hydrophisi, & colica. Ex communitate longinqua sicut cum accidit propter hepar supercalefactum, vel apostematum calido apostemate calefaciente, & exiccante humiditatem corporis omnem, vel infrigiditatum; quare non attrahit potum. vnde membra remanent exiccata, & desiderantia irrorari, aut propter ægritudines cerebri, vt est phrenesis, mania, & melancholia, aut propter ægritudines, vt diabete, aut ex communitate ad totum corpus, vt in febris sudore diaphoretico, crisi, hectica, phthisi, & similibus. Causa autem exterior est causa primitiua, & res necessariæ, & non necessarię indebite approximatę, & necessariæ sunt, causæ non naturales, vt aer calidus, & siccus, qualis est sub cane, & ante canem, & post canem naturaliter existit; vel artificialiter, vt in balneis, & stuphis, & similibus, & exercitium laboriosum, & proprie locutio multa, & cibus valde calidus actu vel potentia, vt sunt allia, sinapis, & similia, aut siccus, & salitus, & grossus, vt sunt carnes bubulinæ, equinæ, vaccinæ antiquæ, & similes; & viscosus, vt sunt carnes porcinæ, piscium magnorum, non squamosorum, malatium, & ostracorum, & similium, aut multus, & diuersus, in cuius digestione stomachus laborando valde inflammatur, & exiccatur, quare sitis sequitur sicut accidit homini, quando multum laborat. Et potus vini vinosi, antiqui, plurimi, & noui bullientis non depurati, aut habentis malitiam acquisitam venenosam. Aut quia vespæ mortuæ fuerunt in eo, vel quia fuerit spaciatum superflue, aut aquæ malæ qualitatis, necessitatis tempore; vt salsæ, sulphureæ, aut nitrosæ, paucitas propter abstinentiam à cibo, & potu ieiunantibus volūtarie, vel de necessitate, & somnus plurimus, & profundus, in complexione calida, & sicca; in ieiunio frigidus, vel super cibum calidum, & siccum, vel medicinam. Et etiam vigiliæ superfluentes, & exiccantes. Et etiam animæ accidentia, vt fortis ira, indignatio, timor, & imaginatio mortis festinę, vt in ductis ad mortem apparet, & gaudium superfluum, & similia. Non necessariæ vero sunt puncturæ animalium venenosorum, vt serpentium, apum, vesparum, & similium. Et medicinæ calidæ, & siccæ, vel laxatiuæ in solutione superfluentes, vel sufficienter soluentes, quæ inducere habent sitim à complexione, & ab effectu, quia educunt à corpore humidum, quæ si in principio solutionis non appareat, sed in processu, & sit moderata, significat sufficientem purgationem. Vnde Hippocr. ait quicunque in pharmacijs non sitiunt, cum purgantur, non quiescent, donec sitiant. Signa sitis sunt, sensus, & molestia; sed facta à causa interiori, & propria, sunt signa malitiæ complexionis calidæ, & siccæ stomachi, quam superius habuisti; & sitis continua, & æqualis. Sed factæ à vicinitate, & communitate, est antecessio dispositionis illorum membrorum, quorum communitate patitur, & variatio sitis in augmento, & diminutione secundum varietatem dispositionis illorum. Factę vero à causis exterioribus signa sunt inuentio, & antecessio illarum exteriorum, quæuis fuerit.

CVRA sitis est generaliter nota ex his, quæ dicta sunt in cura malæ complexionis stomachi calidæ, & siccæ, vel vtriusque puræ cum materia generata, vel influxa. In speciali aūt est duæ res. s. auferre causam, & sedare ea, sed si quidem est tolerabilis, tunc oportet primo causam abscindere, deinde accidens, vel ipsam, si impressio facta fuerit, mitigare. Si vero sit intolerabilis, tunc oportet primo eā mitigare, deinde causam auferre. Primum proprie cōplent potus, et cibi frigidi, vel humidi, vel vtrique, & declinatio vniuersalis regiminis, & in alijs ad frigidum, & humidum. Et si à propria passione fuerit, & à sola pura qualitate, quales sunt chist hordei, amylum, cucurbita, medulla citruli, melones, pruna, persica, granata, chrysomela, & olera, vt spinachia, atriplices, lactucæ, panis mundus, carnes hædinæ, vitulinæ, & oua cum totalitate eorum. Potus autem sit ex aqua frigida, quæ, de stomacho transire moratur. secūdum Hipp. vel aqua hordei, in qua resident rosæ, cū stipitibus si sint maturæ, vel sine, si fuerint immaturæ, vel iuiubæ, & aqua ferrea, & coriandri, & cum alijs succis, qui stypticitatem habeant, & aliquam grossitiē substantiæ, vel aliquam rem admixtā, quæ teneat ipsum in stomacho, nec suæ veloci penetrationi consentiat, sed resistat; quales sunt vinum acerbum, & lymphatum cum aqua frigida; succus granatorum, agresta, succus macianorum, & cytoniorum cū frigida aqua, in quibus sit panis infusus, qui præmittatur, vel cibus alius, deinde potetur. Cibus enim & proprie panis, cū sit spongiosus potum in stomacho retinet diu, qui impressionem faciet, & eius complexionem propriam alterabit, nisi causa fuerit in membris remotis; tunc enim frigida, & humida subtilis substantiæ, & facilis penetrationis sunt conuenientia; vnde si aquæ admisceatur vini modicum, vel aceti, optimum est secundum Gal. ꝙ si alteratur aer cū frigidis, & humidis, vt infirmi quiescant, & dormiant, replcantur, non abstineant à prædictis, & gaudeant, & lætentur citius, curabuntur, & potissime vbi à medicinis sument auxilium, quæ sunt simplices, & compositæ. Et simplices exterius existunt, vt rasura cucurbitæ, & succus eius, solatri, lactucæ, portulacæ, flores rosarum, violarum, nenupharis aqua ros. agresta, succus cytoniorum cum aceto, & folia talicum, & similia ori stomachi applicata: sandali quoque, camphora, & spodium, vbi materia cholerica influat ei. Interius autem vt lac acetosum, succus macianorum, mucilago psyllij: aqua melonis indi, & aqua seminum communium, aqua prunorum, sebesten, iuiubarum, & lactucarum, & liquiritiæ, & similium. Infrigidatio quoque pedum cum aqua frigida caliditatem stomachi extinguit, in debilibus proprie, nō robustis, sicut calefactio eorum frigiditatem alterat, calefacit, & confortat, & proprie si sit temperata. medicinæ cōpositę infra subiungentur. Quod si fuerit a mala cōplexione stomachi cū materia cholerica, cōplēt ipsius ablationem aqua prunorū, aqua absynthij, cū rosis, & sebestē, succus ros. violarum, & syrupus earum, & pulpa tamarindorum, & mel casiæ fistulæ: & ex cōpositis aqua fructuum. Si vero sit amara salsa, cōplent succus, & aqua fumiterrę, & syrupus eius, & aqua lactis, & hiera. G. cum aliquo prędictorū frigidorū exhibita, & aloe cū aqua lactis, & similiter si fuerit a materia putrefacta, necnō, & quę stomachi putrefactionē habēt mundificare, quorū cogitionem prędecedenti capitulo habuisti. Sitis autem mitigatur cum prædictis, & proprie potu alicuius prędictorū, & frequenti absolutione, & proprie cū aqua pura, vel permixta succo granatorū acetosorum, si fuerit a sola, & pura cōplexionis malitia proprie, vel cum materia cholerica, conferunt enim causæ, & accidenti, & syrupus acetosus facit illud. Quod si fuerit a salsa, & baurachia, acetum lymphatum, ma-

De raphanis. xime confert, ait Gal. Sed, vt non cito penetret de ſtomacho, ſit in eo virtus raphani, à proprietate enim habet vt medicinas retrahat ad os ſtomachi, & teneat in eo, vt non cito penetrent, & materiam digerat groſſam, quæ eſt pars eius, aniſum quoque proprietatem habet ad illud. Inquit Abuha. Si vero fuerit à putrefacta materia, mitigabunt granata acria, & muza. Et ſi ſit influxa, membro influenti curam adhibebis, ſtomachum mundificabis, & conſortabis. Quod ſi ex communitate propinquorum, & vicinorum membrorum fiat, duæ res ſunt neceſſariæ primo enim illa rectificabis cum proprijs, quæ ex prædictis ſunt tibi nota, ſecundo ſi impreſſio dyſcraſiæ in ore ſtomachi facta fuerit, & remanſerit, alterabis cum prædictis. Et ſi quidem fuerit in meri, cum his, quæ in ore tenentur, vt cum carne prunorum, pulpa tamarindorum, liquiri. melonis indi, ſeu aliquo prædictorum frigidorum, & humidorum, & chryſtalli, paleæ, hordei, quæ reſedit in aqua frigida, & maſticatio ramorum portulacarum, & præputiorum vitis, & cum potu aquæ frigidæ ſugendo ſumpto in vaſe ſtricti orificij, vt ait Abuha. Et ſimiliter ſi fuerit ab algamaſat ſtomachi, & ieiuni. Si vero fuerit ex pulmone, & corde cum inſpiratione aeris frigidi, & cum cibis, & potibus frigidis, & cordialibus, & medicinis interius, & exterius approximatis, quæ in cura cordis diximus; in quibus ſit aliquid leptomeris ſubſtantiæ mixtum; vel virtus eius deferens ad ipſum, vt crocus. Et ſi ex vicinitate ad meſeraicas cum apeririuis, quæ diximus ſupra in cura ægritudinis in via, & poro ipſius.

Similiter ſi ſit ex hepate cum endiuia, cum aceto, & ſyrupo eius, & aqua ſeminum communium, triaſandalis, & diarhodon, & * frigido genonis, & ceroto de ſandalis, quod in noſtro poſuimus antidotario, ſi fuerit ſupercalefactum: ſi vero infrigidatum, cum dialt hæa, diacurcuma, & abſinthio, & ſyrupus eorum, & eupatorio, & alijs, quæ in proprio eius loco dicemus, ſumma Trinitate fauente. Et ſi ex cerebro, cum his, quæ in cura paſſionum eius diximus. Et ſi ex renibus, cum his, quæ in cura diabetis dicemus. Et ſimiliter ſi ex communitate ad totum corpus, fiat, cum his, quæ curant febrem hecticam, & phthiſim, quæ dicemus in proprijs capitulis, & aqua frigida cũ vino mixta, vel aceto, quod ſufficiat, eſt propria, dicit Gal. Et ſi ex ſudore diaphoretico, cum eis, quæ diximus in cura cordis. Et ſi ex criſi cum tolerantia eius, ſi poſſibile eſt. Inquit enim Hipp. ea quorum criſis fit, aut facta eſt nihil dare oportet, ſi autem non ſit poſſibile, mitigetur cum aliquo, quod criſim, & euacuationem cretica, quam ex proprijs ſignis præcognoſcendo expectas, habeat prouocare, non impedire; vt eſt aqua hordei, & melonis indi, quæ à proprietate habent ſudorem prouocare, & ſemina communia, quæ habent prouocare euacuationem, per vrinam, & aqua fructuum, quæ prouocare habet euacuationem, & criſim per fluxum ventris, & ſimilia. Si vero ſitis ſit ex cauſa exteriori, & primitiua cauſa, quæcunque fuerit auferatur, deinde eis impreſſio, ſi remanſerit in ore ſtomachi corrigatur, & alteretur, vt eſt prædictum. Et ſi quidem ſit ex cibis groſſis, & viſcoſis, multis, & diuerſis, in quorum digeſtione laborando ſtomachus inflammatur, & ſic ſitit valde, cura eſt ſomnus, non potus. Inquit enim Hipp. Quibus nocte bibere deſiderium eſt valde, his ſi ſuper dormierint bonum, ait Gal. intellige, & hoc ſi ſitis ſit tolerabilis, & fuerit proportio cibi, & potus præaſſumpti. Quod ſi non fuerit tolerabilis, nec fuerit proportio inter cibum, & potum, bibere aliquid ad mitigationem ſitis eſt vtile, deinde ſuperdormire; nihil autem bibere, pœna eſt ſine iuuamine. quaſi dicat, tunc bibere iuuat, & non nocet, nõ bibere autem eſt pœna, nec inde ſequitur iuuamentum, immo potius nocumentum. Inquit enim Gal. igitur nullus prudens illud dabit, vel faciet, quod nullam afferat vtilitatem, nocumentum vero ſecum habeat immenſum, quare bibere oportet parum vini puri, quod iuuat ſecundum Hipp. digeſtionem proprie in conſueto bibere poſt cibum. In non conſueto bibere vinũ detur ad mitigationem ſitis parum aquæ frigidę, & proprie ſi cibus calidus fuerit; & ſiccus; vel vini lymphati, ſi ſtomachus non tolerat aquam in vaſe ſtricti orificij ſugendo, & quanto frigidior fuerit, minus ſufficit ex ea. ait Abuha. Si vero ex cibis ſalſis, & aqua ſalſa cum potu aquæ maris fuerit ſuccurratur ei cum xylocrate, granis muzorum, & pomis dictis zarur, & cum vnctuoſis. vt eſt butyrum, & proprie ius, & brodium carnium. Et ſi fuerit ex potu aquæ vitioſæ, & ſulphureæ, ſuccurratur cum lacte, lactuca, cibis groſſis, & amylo, & vino ſubtili odorifero, & vtriſque cum aceto lymphato. Quod ſi fuerit ex punctura animalium, & reptilium calidorum, primo curetur cum eo, quod generaliter reſpicit venenum ipſorum, vt puta cum frigidis, qualia ſunt coriandrum, lac vaccinum acetoſum infrigidatum in niue, & aqua camphoræ, & ſimilia, vel aqua frigida cum puluere terræ ſigillatæ, quæ, extinguit inflammationem, & eius educit ſubſtantiam, deinde cum cognoueris ſpeciem animalis, adminiſtrabis, quæ ſunt propria, quæ infra dicemus. Si autem ex medicina ſoluente ſufficienter, aut ſuperflue fuerit, ſuccurrendum erit prout te ſcire fecimus cum de conſolatione medicinarum locuti fuimus in accidentibus, quæ hæreditare faciunt medicinæ ſolutiuæ. Sitis autem ex qualibet aliarum cauſarum procatarcticarũ cura eſt ipſarum amotio, & priuatio cum regimine ſupradicto de ablatione ſitis. Ablatio ſitis, & diminutio ex contrarijs erit cauſis, & cura erit etiam contraria. corruptio vero ſitis ex ſimilibus cauſis corruptionis appetitus prouenit, & ſimilis erit cura. Syrupus extinguens ſitim ex cauſa calida, & ſicca propria vel coniuncta. ℞. endiuiæ, cichoreæ, hepaticæ, lupuli, boraginis, acetoſellæ, aleluię, an. vnc. j. violarum, roſ. florum nenupharis, & cucurbitæ, lenticularũ, aquæ florum vuę, ana vnc. j. hordei mundi partem. i. prunorum, ſebeſten, iuiubarum, ana numero xxv. ſeminum frigidorum, ana vnc. j. ſeminum communium vnc. ij. pſyllij integri, ſem. cytoniorum, ana vnc. j. zucchari albi, lib. j. ſucci granatorum muzorum, lib. s. aromatizentur cum ſandalis albis, & rubeis, & ſpodij, ana dra. j. cãphoræ. ſerup. j. croci grana. v. fumatur cum aqua frigida, & teneat in ore cryſtallum. Item fiat iuleb de ſucco limonum, vel de cucurbita; quod poſuimus in antidotario noſtro, & trochiſci de camphora, & electarium triaſandalorum. Item epithemetur ſtomachus cor, & hepar ex puluere camphoræ, ſandalorum cum ſucco raſuræ cucurbitæ, aqua roſa. & pauco aceto, & cataplaſmetur cũ folijs ſalicis vitis in aqua roſata. Medicamen Gal. quod magiſter Ioannes de Procida fecit Imperatori in ſiti vehementi. ℞. aquam frigidam, & irrora deſuper acetum album purum quantum tolerare poterit bono modo, & da bibere ſtomacho ieiuno quantum eſt cupa, ſanabitur, ſtatim ſecundum Gal. ſi Chriſtus voluerit.

* Ioſigirdantis Gal.

Syru. vtilis ad ſitim.

De nocumẽtis digeſtionis ex quibus eſt debilitas, & deſtructio, & corruptio, & cura eius. Cap. 21.

DEbilitas digeſtionis eſt nocumentũ actionis digeſtiuæ ſtomachi, & fundi eius, cui propria eſt. Cum enim nocumentũ ipſius ſit triplex tantum. ſ. diminutio, deſtructio, & corruptio, nec ſit in ſuperfluitate, vt aliarum miniſtrantium, debilitas digeſtionis, erit nocumẽtum diminutionis ipſius, & eſt cũ minus digerit, quam conſueuit, & in longiori tempore. Sed deſtructio eſt cum nihil penitus digerat, vel aliquid de quo non ſit curandum, ſed derelinquit crudum reliquum. Et corruptio eſt, cum in malam conuertat qualitatem ſcilicet aduſtam, ſeu fumoſam, aut acidam, vel corruptam, putridã, & fœtentem, & naturæ odioſam, non autem conſiſtit eius nocumẽtum in ſuperfluitate, vt aliarum. Cum enim omnis actionis virtus exiſtat initium, actio quæcunq; erit principaliter à virtute, ſed mediante organo, vt ſi quidem nocumentũ ſiat in ea, non erit ex parte virtutis proprie, ſed ex parte organi, vel obiecti, vt ait Gal. & hoc in alia ſcientia eſt mõſtratum. Cum enim afferat,

quòd

quòd ſingulum membrum operetur propriam actionem per propriam qualitatiuam criſim, quæ ex quatuor eſt qualitatibus, ſtomachuſque organum exiſtat primæ digeſtionis, hepar ſecundæ, & alia membra tertiæ, tunc proprie virtus digeſtiua perfectè operabitur cum eo, cũ ipſe qualificatus, ſeu complexionatus exiſtat, prout ipſa virtus, & eius operatio exigit. Cum autẽ digeſtio, ſit alteratio, fiatque per decoctionẽ, indiget virtus organi ipſius calore: & cũ ſit eius alteratio q̃dam adæquatio virtuti nutritiuæ, indigebit calore temperato in ſua qualitate, non diſtemperato. Tẽperati enim caloris eſt æqualiter agere in omnem partem decoquibilis rei temperatæ, ſeu æqualis elixabilis, & etiam aſſabilis, vt ſuperius eſt monſtratum in cura melancholiæ. Et proinde Gal. ait. Et non oportet, vt ſit in membro, quod indiget digeſtione, niſi ſpiritus vaporoſus multæ quantitatis. Et ſic ſecundum finem æqualitatis in qualitate, ita quòd quanto maior erit digeſtio tanto maior erit æqualitas, & è conuerſo. Et quia quanto maior erit digeſtio, erit magis naturalis, nec eius maioritas generabit peccatũ, vel nocumentum in operationibus alijs, ſicut maioritas aliarum cum omnes aliæ ordinentur ad ipſam, non è conuerſo. Si vero diminuitur, obtunditur, & debilitatur. Aut adeo diminuitur, & debilitatur, q̃ nihil tentat alterare. & coquere, de quo ſit curandum, & ſit indigeſtio, ſeu digeſtionis ablatio. Aut adeo diminuitur, quòd incipit alterare, & coquere, nec deficit in alteratione, ſed vigoroſe non agit, immo tepide paulatim, & ſic in longo tempore deuenit ad decoctionis perfectionem, & qualitatem, & tunc fit digeſtionis debilitas. Aut deficit via non potens venire ad terminũ æqualitatis in alteratione, & tunc fit corruptio in acidã qualitatem. Cum vero ſuperfluit, conuertit in fumũ, & maxime ſi obiectum ſubtile exiſtat; vel etiam corrumpit, cum calor non ſtet cum natura, ſed ſit ita debilis ex ſuperfluitate factus, adeo quòd non regat, & extraneus dominetur ſuperfluens, Talis autem in fumum conuerſio, ſeu aduſtio non facit ſuperfluitatem in digeſtione, cum ſuperfluum dicat additionem quãti, quod præſupponit ſpeciem, & non mutationem eius. Conuerſio autem in aduſtionem, vel fumum non ſeruat ſpeciem adæquationis, quam intendit digeſtio, immo de æquatione alterat, & tranſmutat in ſpeciem diuerſam ſcilicet aduſtionis, & fumi, nec reducibilem etiam, cum ſit crudum, & in acidum mutatio. Nam ſecundum Auerr. quod ſuperexcoctum eſt incrudari non poteſt. Quod autem crudum, & ſemicoctum eſt, poteſt in omnem adæquationis perfectionem adduci. Inquit Gal. manet autem quod corruptum, & ſecundum ventrem, & hepar, ſed tempore præcedenti paulatim digeritur, & fit benignum, quod prius habuit indignum, & illud per naturam enumerandis digeſtionem fouentibus, quo ad vitam. Talis autem mutatio dicitur corruptio à medico, ſicut in acidum mutatio, licet non proprie, quia non eſt obiecti derelictio a regimine naturalis caloris, ſed tamen large, vt ſuæ eſt conſiderationis ad veram, & non veram. Et inquantum talis alteratio non eſt ad generationem, quæ eſt æquatio intenta a digeſtione, conuerſio erit in contrarium, talis autem eſt corruptio, nec poteſt eſſe aliud, cum generatio & corruptio ſint immediate contraria, non ſic alię miniſtrantes. cum enim earum actio non ſit per motum alterationis, vt digeſtio, ſed potius per motum localem, qui non diuerſificat ſpeciem ſuperfluitatis qualitatis organicæ ipſarum, non mutabit, nec alterabit in diuerſam ſpeciem, quam ſua intendat virtus in actione, ſed in ſpecie actionis preſuppoſita addet, quantum ſic poſſunt ſuperfluere, ſicut diminui ſecundum intentionem, & remiſſionem propriæ qualitatis agẽtis, hoc quoque declarat ipſarum corruptio, quæ in malo conſiſtit motu.

Ex quibus abundantibus intelliguntur ſpecies nocumenti digeſtionis, quot ſunt, & quæ, & quomodo conueniant; propter quod in vno redigemus capitulo, & quomodo differunt inter ſe, innoteſcet, & etiam cauſæ eorum in generali, aut enim ſunt ex parte organi, & agentis inſtrumentalis, aut ex parte obiecti ſcilicet cibi, & potus, aut ex parte extrinſecus ſuperuenientium habentium indiſpoſitionem ipſam. Ex parte autem ſtomachi dupliciter, aut quia patiatur in ſe principaliter, aut propter communitatem, & obligantiam. In ſe principaliter, vt quia patiatur quamlibet ægritudinem, vel quia ſit dyſcraſiatus, quod eſt plurimum, & tunc aut eſt dyſcraſiatus dyſcraſia digeſtioni principaliter nociua, vt dyſcraſia nociua alijs operationibus deſeruientibus digeſtioni. Primo modo quia ſit dyſcraſiatus ſtomachus, & fundus eius dyſcraſia frigida, & ſicca: puta vel cum materia, quod eſt plurimum, aut parum excedente, & tunc accidit debilitas, aut valde, & tunc accidit deſtructio, vt cum eſt confirmata, aut mediocriter, & tunc accidit corruptio. itaque frigiditas omnis nocumenti poteſt eſſe cauſa, caliditas autem ſolius corruptionis niſi tantum ſuperfluat, quod deſtruat actum virtutis, & tunc cauſabit deſtructionem, non debilitatem. Secundo modo quia ſit dyſcraſiatus ſtomachus, quantum ad os eius dyſcraſia frigida, quæ dum ſuperfluit, attractiua trahit plus, quam digeſtiua digerere poſſit, vel quia ſit dyſcraſiatus quantum ad fundum, & concauum eius dyſcraſia frigida, & humida, vnde contentiua deficit, nec poterit continere, quandiu operata fuerit digeſtiua. Aut quia ſit dyſcraſiatus quantum ad os, aut inferiorem eius partem, quæ portanarium dicitur dyſcraſia calida acuta, & pungitiua, puta vel cum materia magis moleſtante expulſiuam ad expulſionem cibi, vel potius antequàm digeſtiua ſuam compleat actionem, ſic digeſtiua deficiat nõ propter ſe, ſed propter defectum aliarum miniſtrantium ordinatarum ei, vt dixit Gal. parum vel multum. Propter colligantiam vero & communitatem, quia aut ad totum eorum, vt in febrientibus, vel algoratis, aut aliquid aliorum membrorum, maxime principalium, quibus alligatur. & tunc aut propter communitatem abſolutam; & eſt cum nihil corporeum aduenit ſtomacho ex illis, vt eſt in forti dolore capitis, vel neruorum, vel in ſpaſmo, vel dolore arthretico, vnde ſtomachus debilitatur, vel in fluxu ſuperfluo ſanguinis hepatico, vnde compatitur, & debilitatur ſtomachus. Aut non abſoluta, & eſt vt cum aduenit ex alijs membris ad ipſum humor, puta cholericus ab hepate, & à ſplene melancholicus, vel corruptus à matrice corrumpens cibum ad fumoſum vel acidum, vel quia ad eum vapor emittatur, vt ſuperius habuiſti. Ex parte autem obiecti cibi, & potus, & ex parte extrinſecus ſuperuenientium qualiter contingat, ſuperius in cauſis debilitatis ſtomachi extitit declaratum, tedi ergo ad illud, ibique conſidera.

Signa autem, quæ hic oportet conſiderare, ſigna ſunt, quæ demonſtrant digeſtionem deficere ex ſe principaliter, & deficere propter defectum aliarum miniſtrantium, & ſunt, nam cum digeſtiua deficit ex ſe, aufertur vel tardatur digeſtio, nulla apparente cauſa manifeſta, & nocumento, in alijs etiam cibi facilis digeſtionis, vel conſueti plus ſolito. Quandoque vero eſt ex defectu appetitiuæ, & attractiuæ, & tunc præcedit læſio in ea, quæ eſt manifeſta. Quandoque vero retentiuæ eſt retentio mala, & citius egreditur ſolito, non præcedente nocumẽto in appetitu. Sed ſignum diſtinctiuum, quando talis exitus ſit velox ex defectu contentiuæ, & quando ex ſuperfluitate expulſiuæ, eſt, quia cum eſt ex defectu contentiuæ egreditur præter voluntatem, & quod egreditur maioris eſt quantitatis, nec apparet in eo aliquid acutum, & eſt velocioris exitus; quando vero eſt ex ſuperfluitate expulſiuæ, eſt è contra. Et attende antequam ad curam peruenias, quod cum digeſtio introducens ſpeciem in obiecto ſit triplex, ſcilicet ſtomachi, hepatis, & membrorum, in quibus quod dictum eſt in ſtomacho, & in alijs verum habet, licet addatur quãdoque quarta, quæ eſt depurationis non ſpeciei generatio, vt eſt venarum inter ſe, quæ ordinem habent, & habitudinem, nam digeſtio ſtomachi eſt præuia, & diſpoſitiua ad ſecundã, & licet ſtomachus ſuiipſius gratia ap-

petat,& digerat cibum,vt ait Gal. illud totum de intentione ſuæ naturæ particularis eſt, ſed de ordine vniuerſalis naturæ omnia diſpenſantis, quæ regulariter digerit pro toto. & in digeſtione efficit iuuamentum digeſtioni hepatis diſponendo. Secunda eſt hepatis, & operatiua chyli fons,& principium vegetatiuæ virtutis. Tertia eſt membrorum, & completiua. Ad hæc enim digeſtio alteratur vtraque, vt in alijs membris, vt nutricationi ipſorum digeſtibilia apta reddat, & proinde nocumẽtum vnius in aliam extenditur,& è conuerſo,& proprie cum nocumentum diminutionis aderit,quod in generatione ſpecierum hydropiſis eſt manifeſte videre.vnde Gal.inquit,quòd ſicut cibaria deficienter cocta, vel aſſata exterius venter non poteſt digerere bene, ſicque ſecundum ventrẽ male digeruntur, & in ſecunda coctione, quæ in venis eſt ſimiliter,& contingit ſuperfluitates in corpore generari,ex quibus ægritudines generari reliquas in vniuerſo corpore eſt videre,& maiores,quanto nocumentũ maius exiſtet,cum mater ſit omnium indigeſtio ægritudinum,ſic quaſcunq; adducit paſſiones,vel ægritudines non ſolũ proprias,vt ſunt ſpecies hydropiſis,quę propter infortunium digeſtionis eius eſt fiens,vt ait Gal.ſed etiã ex colligantia, & vicinitate alterius compatientis ad ea, vt ſcilicet cerebro ad ipſum , cuius plurimæ diſpoſitiones ſunt propter diſpoſitiones membrorum digeſtionis, & proprie ſtomachi,licet conuertere illud ſit perparum, vt dixit Abuha ſic adducit epilepſiam indigeſtio,& corruptio melancholiam, myrachiam, vel etiam cordi,cui adduxit ægritudines proprias. Vel etiam totius corporis,cui adduxit indigeſtio conſumptionem, & hecticam ſenectutis , & debilitas eius extenuationem, & macredinem, corruptio vero febrem, & in cute pruritum,ſcabiem, morpheam, & ſimilia ſecundum diuerſitatem * digeſtionum, & nocumentorum ipſarum. Et proinde etiam nocumentum ipſarum ægritudinum eſt prognoſticum ſignum in diſpoſitione ægra , quare eructatio acetoſa, & fumoſa magis in conualeſcentibus ex febre prognoſticatur recidiuationem.

* indigeſtionum.

Cura eius non erit ſtolidi medici, ſed ſolertis,ſoliciti, memorantis, & experti , quem vt perfectum approbat Gal. Sciendum igitur quòd cura nocumentorum digeſtionis eſt duplex, quædam deſtructionis, & debilitatis, quædam corruptionis. prima eſt illis communis cum non differant in ſpecie,nec in cauſa, ſed in quanto,cauſa enim cum maior eſt,& valde lædens facit deſtructionẽ, cum vero parua lædens parum generat debilitatem: vt ſuperius dictum eſt. Talium autem cura eſt quatuor eſt. Prima abſcindit cauſas, & aufert. ſecunda ordine digeſtionis confortat ſtomachum,hepar,& membra; tertia corpus, vel membrum ſi quod ſit, cuius communitate proueniat nocumentum, rectificat,vt dictum eſt,& dicetur in loco ſuo. quarta accidentia conſurgentia mitigat,quæ ſunt inflatio, rugitus, anguſtia, dolor,& arſura, quorum cauſam iam diximus. Abſciſſionem autem cauſæ interioris complent curæ ægritudinum prædictarum complexionalium putarũ, vel cum materia diuerſarum, vel æqualium,vel complexionalium ſimpliciũ, & compoſitarum ſtomachi, quas ſuperius habuiſti hepatis,& membrorum habentium debilitare ipſa, quas infra dicemus propitiante Chriſto. Ablationem vero cauſarum extrinſecarũ complent priuationes, & mutationes ipſarum ad rectum,& debitum digeſtionis,prout in cura debilitatis ſtomachi extitit intimatum. Secundam rem complent adminiſtratio rerum confortare habentium ipſa organa digeſtionum, cum qualitate contraria cauſæ debilitanti,vel cũ proprietate, vel vtroque, quas in debilitate ſtomachi habuiſti , & in cura hepatis dicentur, & cura cuiuſlibet membrorum corporis, quæ ſequetur. Ex his enim,quæ confortare habent corpus,& omnia membra, quædam ſunt communia,quædam vnicuique propria. Cõmunia ſunt,quæ eius,& ipſorum dyſcraſiam alterant,& ad temperamẽtum complexionis adducunt,& ſubſtãtiam vniunt,aut complexionem,vt oleum roſ. quod calefacta,infrigidat, & infrigidata calefacit ſecundum Gal. Aut à proprietate vt lutũ ſigillatum. Et quædã ſunt,quæ à cõplexione ſimul & proprietate habent confortare corpus,& membra,vt eſt acetum ſquillæ,ſtœchas, omnes ſpecies olei,ſandaracha, lac, caro , granum pini, manna, dactyli immaturi, myrtus,glans,lubem cordumenum , xyloaloe, chamæmelum,& folia citri,vua paſſa,myrrha,& gallia. Et balnea, vnctiones , & olea cum prædictis diuerſificatis ſecũdum diuerſitatem dyſcraſiæ corporis,& membrorũ. Et ex confortantibus corpus, & omnia membra in digeſtione ſunt exercitium moderatum. Inquit enim Gal. exercitium vtile eſt. nam commouet calorem naturalem,& validas facit virtutes vitales,& animales ad ſuas peragendas actiones. Cibi calidi,& humidi complexione ſubſtantiæ ſubtilis,& frangibilis,digeſtio enim vt Gal. ait per calidum, & humidum fit,quies, & ſomnus digeſtioni complendæ proportionatus, vt primo ſuper dextrum fiat, ſecundo ſuper ſiniſtrum, & tertio redeat ſuper dextrum, & ſit continuus, ſufficiens ſine interruptione,quamuis aliqui dicere velint,quòd digeſtio tertia melius in vigilijs compleatur, cum enim cauſa eius calor naturalis ſit,& in vigilijs ad regionem ipſius redeat digeſtionis, & ad interiora reuocetur in ſomno, vt dixit Gal.cum ait, ſomnus, & vigiliæ reuocatione naturalis caloris interius, & exterius fiunt, igitur in vigilijs confortãs ex reuocatione in ea digeſtionem complebit melius, quam in ſomno. Cuius contrarium Ariſtot. in de ſomno dicit,& Galen. in de accidenti,& ſi reuocetur in ſomno ad interius, non tamen derelinquet exteriora, quin ſufficiat ad digeſtionem ipſorum maxime cum nõ ſolum in eis per calorem naturalem digeſtio compleatur,ſed etiam per complexionem propriam vniuſcuiuſque temporum fouentibus conſeruatam. Et ex illis eſt amplexus infantis carnoſi,vel catuli ſecundum Gal. & humiditas ventris temperata. Inquit enim Hipp.in aph. Quicunque ventres habent humidos, iuuenes quidem exiſtentes,melius commutant ſiccos habentibus. Et vinum bonum temperate ſumptum, per omnia enim digeſtionem adiuuat, dicit Gal. & pauca comeſtio,& potatio,vel abſtinentia,quod dicit Iſaac ſummam medicinam omnium aliarum,& gaudium temperatum. Et ex eis ſunt medicinæ ſimplices , & compoſitæ, quæ infra dicentur,ſi Trinitas annuet. Et ſimplices quidem ſunt proprie ſicut piper,zingib.galanga,nux maſc.garyo. herime crocus,habaſce,& ſyrupus eius,naſturtium,cuſcuta,maſtiche,menta, cortex olibani arbor ſtyracis, radix ſiſeleos,ruta,raphanum,& ſimilia,& acetum excitat appetitum,& digerit.propria vnicuique in cura ipſius propria dicentur cum aderit locus, & tempus, & breuiter, vt vnum quodque membrorum ad ſuam naturam propriam reducatur,per quam operatur propriam actionẽ, vt ſuperius dictum eſt, quæ in alio eſſe non poſſunt,differunt enim operationes in mẽbris ſecundum diuerſitatem complexionum in eis,& è conuerſo,vt dicit Gal.

t.aph.53.

Cura vero corruptionis digeſtionis eſt tres res conſimiles illis, quas in cura corruptionis appetitus diximus,prima eſt humoris corrupti in locis,& organis digeſtionis mundificatio. ſecunda eſt abſciſſio cauſarum diſpoſitionũ,à quibus procedit corruptio. tertia eſt corporis, vel membri (ſi quod ſit communitate,cuius prouenit) mundificatio. Primam rem complent mundificantia ſtomachi putredinem, quæ ſupra in cura corruptionis appetitus poſuimus, & abſtergentia putredinem,& corruptionem hepatis, quæ infra proprio dicemus capitulo. Et ex illis eſt etiam cinnamomum, caſia,& crocus,ſpica,enditia,abſinthium,& eupatorium. & etiam abſtergentia putredinem à membris, quorum quædam propria,& communia ſunt ſimplicia,& compoſita. ſimplicia ſunt, cinnamomum, crocus, & breuiter omnia mundificantia ſanguinem, quorum ſummã poſuimus in conſolatione medicinarum ; & [illegible] vinum, vniuerſas enim mouet excreationes, vt ait Gal. compoſita ſunt, quæ componuntur ex eis, quæ in antidotario noſtro ſunt dicta, & propria vnicuique in ſuis capitulis

lis quæres. Secundam rem complent adminiſtratio medicinarum alterantium dyſcraſiam membrorum,& ciborum corruptibilium, quarum in præcedentibus capitulis præceſſit rememoratio. Tertiã rem complent curæ ipſorum membrorum quorundam, quæ dictæ ſunt, & in ſuis aliquorum dicentur capitulis, illuc perge. Et aliqui addunt quartam; quæ accidentium eſt correctio, ſi quæ inſurgant, vt ſunt corruptio appetitus, ſeu debilitas ardoris, ſeu frigiditas ſenſus in ore ſtomachi, & eructatio acida. fumoſa, & fœtens, quam nauſea ſequitur, quorum curam aliquorum diximus ſupra, & infra ponemus in parte (Spiritu ſancto annuente) qui ſit benedictus. Electarium nobile confortans ſtomachum, & digeſtionem eius. Rec. galangæ, nuc. muſch. cardamomi, ana drach. ij. anthos drach. iiij. mentæ, hahaſce, ana drach. iij. ſyrupi de zuccharo quantum ſufficit. Electarium deſcriptione Nicodemi contra vitia ſtomachi ex frigida cauſa, & confortat ipſum cor, cerebrum, & hepar, & ſubuenit epilepticis, & vertiginoſis, quod Rec. anſi drach. s. coralli, ſpicæ, ligni aloes, ro. garyoph. gallię, galangæ, zedoariæ, ana drach. iij. pęoniæ drach. ij. myrrhæ drachm. iij. margaritarum drach. vj. ambræ crudæ drach. ij. muſchi dra. j. maſti. drach. ij. Confice cum ſyrupo corticum citri. Filius Zachariæ. Cerotum confortans ſtomachum, & retinens calorem eius. Recip. cerę mundæ vnc. iij. terebinthinę vnc. iij. olei nardini vnc. ij. liquefac eas, & ſuperaſperge puluerem. Rec myrrhę maſtich. aloes, ana vnc. j. ro drach. vj. pęoniæ, caſtorei, ana drach. ij. anſi drach. vj. calamenthi drach. vij. garyo. nuc. muſc. cardamomi, calami aro. rheupontici, ana drach. iiij. Cõfice, vt bene ſtomacho adhæreant. Vnctio. ſtomachum confortans, & digeſtionem eius, & vniuerſas operationes eius. Rec. olei roſ. myrtini, olei nardini, ana drach. iij. ceræ vnc. j. maſtich. myrrhæ, aloes, mumiæ, ana dra. iiij. ammonia. dra. ij. nu. muſc. dra. j. Confice & inũge. & ſuperaſperge puluerẽ cinnamomi, anſi, corticum granatorum, ana pondus aur. j. aromatiza vnguentum cum xyloaloe, & muſcho. Hipp. quoq; dixit aloen hepaticam cum aqua arthemiſiæ, ſeu abſinthij propinatam ieiuno ſtomacho ſanat ſtomachũ ab omni languore educendo ab eo materias fraudolentas, cõfortat cerebrum, & viſcera mũdificat, vermes occidit, & repellit, & ſanat apoſtemata ſtomachi, & viſcerum, & hepar mundificat. Pilulæ confortantes ſtomachum in omni eius languore, & læſione intrinſeca, nec permittunt humorẽ in eo putrefieri, ſed abſtergunt, & qui vtitur eis diebus ſingulis illæſus permanebit à dolore ſtomachi, & capitis, & ſunt ſalubres oculis, & ei qui triſtatur, & eſt medicina matricis vitioſæ, & aliorum viſcerum. ℞. maſtich. drac. iiij. aloes electæ drach. x. agarici boni dra. iij. confice cum ſucco altiliæ, doſis eſt pilulæ ij. vel iij. quando itur dormitum, & poſſunt capi ſecundum numerum voluntatis.

Electarium nobile ſtomachi confortatiuum.

Aliud electarium ad idem.

Cerotum ſtomachi confortatiuum.

Vnguentum ſtomachi cõfortatiuum.

Remedium Hipp.

Pilulæ valde nobiles ad dolores ſtomachi.

Eadem ſupra habentur.

De nocumentis retentionis ex quibus eſt tarditas, & velox deſcenſus cibi digeſti de ſtomacho in ventrem, & cura eius. Cap. 22.

EX quo diximus de nocumentis attractionis, vel appetitus, & digeſtionis ſtomachi; ſequitur de nocumentis retentionis. Ad quod ſciendũ eſt, q, retentio ſtomachi ordinatur digeſtioni eius principaliter, quia eſt proprie inuatiui cibi, & potus, vt ſuperius dictum eſt; digeſtio enim retentione indiget, cum fiat in quiete, vt ait Gal. retentio enim ſecundum naturã præcedens, tandiu retinet, quandiu digeſtio fit: cum autẽ digeſtio completa fuerit, retentio ex harmonia naturæ cedit expulſioni, quæ donec fiebat, retentio quieſcebat. Primo enim digerit ſtomachus cibum ſuiipſius gratia, & dum digerit retinet, cum autẽ digeſſerit, quod eſt benignum ſuis tunicis opponit. Reliquum vero, aperto portonario ad inteſtina impellit, vt ait Gal. Si ergo retineatur cibus in ſtomacho quandiu digeratur, deſcendatque ad inteſtina digeſtus vſque ad horam ſtatutam, ſeu tempus commune, quod eſt latitudinem habens maiorem, quanta eſt infra xij. horas, vel quanta in vnoquoque corpore conſueuit naturaliter eſſe, retentio erit conueniens, & naturalis. Si vero vlterius pro longetur, quantum eſt à xij horis vſque ad xxij. ſecundum plus, & minus, & illud propter multitudinem diuerſarum habitudinum exiſtentium inter agentia, ſeu digeſtionem, & digeſtibilia arguet ſuper intemperantiam, & peccatum retentionis, vel digeſtionis ipſius, quemadmodum ſi infra ſubſiſtat, vt quia cibus deſcendat digeſtus, & tempeſtiuus; ſyllogizabit ſuper digeſtionem fortem, cuius ſeruitio ordinatur: deinde ſuper retentionem, à qua etiam mediate procedit, aut ſuper vtrumque.

Tempus cõmune digeſtionis.

Cauſa ergo deſcenſionis cibi de ſtomacho longæ, & breuis erit, aut propter digeſtionem fortem, vel debilem cui ordinatur; aut propter peccatum retentiuæ principaliter, & in ſe deſeruiens ei. Peccatum autem digeſtiuæ, aut eſt propter ſe principaliter, aut propter peccatum aliarum miniſtrantium ei, principaliter autem peccare poteſt in ſe retentio, vt ſuperius dictum fuit in alijs operationibus miniſtrantium quadrupliciter; aut enim nihil retinet, quia non circuntrahitur cibo, nec aliquo modo tenet; ita vt cibus indigeſtus deſcendat inferius, ſicut eſt videre in lienteria manifeſte, vel vomitu illico poſt cibum facto, de quibus dicetur; aut parum retinet, quia non vſque ad perfectam digeſtionem, licet contrahitur cibo bene, vt in fluxu, & vomitu ſemidigeſtorum facto poſt cibum per aliquod tempus ſumptum; aut corrupte retinet, vt quia non circuntrahitur cibo recte, & perfecte, ſed cũ tremore; quare accidit rugitus, & inflatio, aut ſuperfluit, vt quia digeſtũ vltra tempus conſtitutum teneat. Ex cauſa in ſe ſcilicet propter cõplexionis ſtomachi malitiam, non propter cibi, vel viæ oppilationẽ inter ſtomachum, & inteſtina, vt ſuperius dictum eſt; ſed qualitercunque contingat nocumento expulſionis aliqualiter commiſcetur, ſi enim debilitetur retentio ſuperfluet expulſio; & ſi ſuperfluat retentio, expulſio deficiet, & ſi corrumpatur expulſioni diſponatur, & præparetur, & è conuerſo. Et aliquando male retinet retẽtiua, & male expellit expulſiua, vt in ſingultu contingit, ſicut ait. G. Et qđ diximus in ſtomacho, etiam in alijs intelligas mẽbris proportionalibus ei. Cauſa autẽ nocumenti retentionis eſt diuerſa ſecundũ diuerſitatẽ ſpecierũ eius, ſi enim auferatur, vt nihil retineatur, de quo ſit curandum cauſa eſt, quam in lienteria dicemus, & vomitu. Si vero ſit debilis, nõ vſque ad completam digeſtionem tenens, cauſa eadem eſt, ſed minor; quia plurimũ cholera miſſa eſt ad ſtomachũ fiente digeſtione, excitans expulſiuã, & faciens deficere cõtentiuam, quod ſignificat mixtio ipſius choleræ cum cibo egeſtione inuentę, vel vomitu. Et quandoque eſt cauſa extrinſeca ſuperueniẽs hora digeſtionis, vt eſt motus fortis, & violentus deponens cibũ, faciẽdo deficere contentiuã, antequã digeſtio compleatur. Si vero corrupte teneat; cauſa erit mala complexio frigida humida non permittẽs bene circũtrahi cibo, & perfecte ita vt nullũ relinquat vacuũ. Si vero ſuperfluat, cauſa erit complexio ficca ſtomachi, vel cibi natura, vel oppilatio viæ, quã in ileo dicemus. Signa quoque eadẽ erunt, quæ ibi dicta ſunt, & dicentur. Et cura ſimiliter, & ſi quidem longa retentio cibi in ſtomacho iam digeſti, & tardus deſcẽſus ad inteſtina, ex debilitate proueniat digeſtionis, cõfortatio digeſtionis iam dicta erit curatio eius. Si vero propter ſuperfluitatem retentiuæ, duo oportet agere; mollificare ſcilicet, & lenire ante cibũ, & poſt comprimere cum notis, & cum cibis facientibus ipſos deſcendere in viſcera, vt eſt piper longum, diatrion pip. triaſandali ſemen præmiſſum. Et poſt digeſtionem, quæ faciunt deſcendere, & penetrare, vt eſt exercitium, vinum, calamenthum, & diacalamenthum, theriaca, zingiber conditum, balneum aquæ calidæ, & frictio, ficus, nuces, vel amygdalæ, fiſticũ, & ſimilia vias nutrimenti aperientia. Si vero breuis retentio ſit, & velox deſcenſus ad inteſtina propter digeſtionis fortitudinem, curationem non habet; quia ſtat cum natura. Si vero propter aliquam cauſam debilitantem contenti-

uam, quam in lienteria dicemus, cura erit, quam dicemus ibi. Medicamen expertum ei, à cuius ſtomacho deſcenſus cibi feſtinat. Sumatur vitellus oui aſſati, & cochlear vnum mellis, & maſtiches contritæ, danich. ij. & iungãtur omnia in cortice oui, & aſſentur ſuper cinerem calidum, & ſine intermiſſione moueantur, donec parata ſint, & comedatur hoc, & adminiſtretur tribus diebus, & oportet, vt adminiſtretur aliquid ante cibum, ex ſtypticis frigidis, ſiue calidis, prout diſpoſitio requirit, quæ te ſcire ſuperius fecimus. Et etiam emplaſtra galliæ noſtra, quæ in antidotario noſtro diximus, miniſtrentur ſecundum neceſſitatem, & dormiat ſupra cibum, & quieſcat, neque exercitetur omnino. Emplaſtrum de mucilaginibus expertum ei à cuius ſtomacho tardatur deſcenſus cibi propter ſuperfluitatem retentiuæ, & oportet, vt præmittantur lubrica ante cibum calida, vel frigida, prout notat neceſſitas; & poſt cibum ſumantur ſtyptica, vt ait Gal. lubrica frigida, ſunt, fructus recentes æſtate, vt pruna, perſica, vuæ, & ſimilia, & hyeme pruna ſicca. Et vtroque tempore caſia fiſtula, tamarindi, violæ, & ſyrupus earum, & ſuccus, roſarum. Calida ſunt ficus recentes, & caricæ, mucilago fœnugræci, & ſeminis lini, oleum ſorbitum, & huiuſmodi.

Medicamẽ contra deſcenſum vt locum cibi à ſtomacho.

Emplaſtrum

De lenitate ſtomachi, ſiue lubricitate, ſiue lienteria. Cap. 23.

IVuamentum ſtomachi, & miniſterium ad quod ipſum natura inſtituit principaliter, vt ex dictis habetur, eſt cibi exterius attracti ab ore per meri alteratio, & digeſtio cum virtute, & proprietate, quia ipſum dotauit natura, ſed vt alteret, neceſſe eſt, vt detineat, ſi autem detinet inſtrumentaliter ex aſperitate detinet. Eſt autem aſperitas inæqualitas quædam ſecundũ durum corpus in ſtomacho naturaliter fiens ex corrugatione, aut contractione tunicarum eius cum villis earum ſupra cibum clauſo portonario, vt nullum inter eos vacuum relinquatur, ad quod diſponit eius neruoſa ſubſtantia, & natura, vt ſuperius monſtratum eſt. Si ergo ſtomachus digeſtionis organum debet, vt detineat, naturaliter eſſe aſper, & ſi fiat lenis, lædetur principaliter retentio, & digeſtio, conſequenter ægrotabit ægritudine, quæ ſecundũ eſſentiam ſuam dicitur lenitas ex nominis ſignificatione, vt heleni poſuerunt, ſed ſecundum accidens immediatum dicetur lubricitas, & ſecundum mediatum lienteria, id eſt cibi indigeſtio, vel velox exitus cibi indigeſti ſicut voluit Gal. primo enim lenitur ſtomachi interioris ſuperficies; deinde ex ea deficit cõtentiua, & lubricat cibus: ex quo conſequenter deficit digeſtiua, & vltimo cibus egreditur indigeſtus.

Cauſa autem eius eſt duplex, interior, & exterior. Interior eſt principalis, & eſſentialis, & eſt duplex. quædam per ſe, quædam per accidens. Per ſe eſt mala complexio humida pura, vel cum materia phlegmatica, vel mucilaginoſa lubricum faciente, in ſtomacho aggregata, & adhærens; vel à cerebro, vel à toto corpore illi influxa, cibum, & potum ſecum aſportans, vel faciens lubricare. Per accidens eſt duplex, vna eſt mala complexio frigida paralyticum faciens, & prohibens ſtomachum, & villos eius agere ſupra cibum, calida vero ſiccam eam non efficit, niſi adeo vltimetur, vt deſtruat actum propriæ virtutis, ſicut in propinquis morti accidere conſueuit. Materia quoque calida, & cholerica per ſe exaſperando contrarium operatur, per accidens autem efficit eam mordicando, & vlcerando. Alia eius cauſa eſt vlcera, & in interiori ſuperficie ſtomachi, quibus cibus, & potus adueniens ſtomacho mordicationem, & punctionem infert, atque moleſtiam: vnde virtus expulſiua eius ad eorum expulſionem mouetur, antequam operationem ſuam exerceat retẽtiua. Cauſa vero exterior eſt, vt coadjuuans ad depoſitionem cibi, & potus ante digeſtionem, & eſt cibi diſpoſitio, & natura; quia fit ſubſtantiæ grauis, & groſſæ; aut ſubtilis, quæ aduritur, & pungit, & moleſtat naturam: aut liquidæ fluxibilis; aut mucilaginoſæ lubricantis; aut eterogeneæ, vt eſt lac, quòd corrumpitur, vel moleſtatur; vel ſit qualitatis acutæ, vt piper, vel ſinapis, & eruca, vel venenoſæ virtutis, vt ſpecies fungorum malæ; vel quantitatis reſpectu retentiuæ, non reſpectu expulſiuæ: hoc enim ſtringit ventrem ſecundum Gal. prima laxat ſecundum Hipp. & Gal. in aph. vel quia ſit multarum ſuperfluitatum, aut inordinate ſumptus, vt quia præcedit lubricus, & acutus, & ſequitur ſtypticus, qualem dictat Alexandrina diæta; aut quia præcedit groſſus, & ſequitur ſubtilis facilis digeſtionis, qui corrumpitur, & corrumpit reliquos præcedentes; quare vocat naturam ad expellendum: aut intemporanee ſumptus, vt quia ſumatur ſecundus cibus ſupra primum adhuc crudum, quare vterque corrumpitur, & grauat naturam, atque moleſtat ad expellendum: aut quia ſit ſumptus non hora famis, ſed poſt tolerantiam eius, cum iam ſtomachus repletus fuerit malis humoribus, non prius eductis, quàm natura incitat ad expulſionem. Aut quia ſumpſit ſupra cibum aquam frigidam multam, quę ſubito ipſum deponit, aut quia fortem corporis, & animæ ſupra cibum exercuit motum, equitando, peditando, vel ſaltando, coeundo, & iraſcendo. Aduertendum autem, quòd non eſt inconueniens, eandem paſſionem membrorum eſſe diuerſorum, vt lienteriam eſſe ſtomachi, & inteſtinorum; de qua infra dicetur (duce Creatore ſummo.) Nam ſtomachi eſt principaliter, inteſtinorum eſt conſequenter proprie ſuperiorum, quorũ actio in cibo prædigeſto in ſtomacho deſcendẽte ad ipſa etiam digeſtio eſt, vt ait Abu. Ipſorumque inteſtinorum retentio, non per virtutem fit, ſed per circũuolutionem magis, vt dixit Gal. Signum lenitatis eſt lienteria, cibi ſcilicet, & potus indigeſti exitus velox: & quaſi in eidẽ quantitatibus, quibus aſſumpti fuerint. Signa cauſæ eius intrinſecæ, & malæ complexionis frigidæ, & humidæ, puræ & cum materia ſuperius in huius ſummæ principio habuiſti; ex quib⁹ eſt oxyregmia ſemper, vel in principio exiſtens cum difficultate curæ; quòd ſi non fuerit in principio, ſed ſuperuenerit, erit ſignum bonum, ſicut Hipp. dixit in aph. Signa vero vlcerum infra ſubiungemus, ex quibus eſt ardor, & fumoſa eructatio; ſed oxyregmia nunquam cum facilitate curæ reſpectu complexionis malæ. Exterior vero cauſa tibi prompte eſt manifeſta. Et cura eius eſt, cura malæ complexionis ſtomachi, quam diximus, vel etiam cura vlcerum, quam infra in proprio capitulo ſubiungemus. Eſt autem ſolicite agenda, vt non perdurет, quoniam perdurans, ad raſuram inteſtinorum, vel hydropẽ perducet ſm diuerſitatem ſuæ cauſæ, vt Serap dixit. Et ipſa breuiter eſt, duæ res. prima adæquat materiam, & euacuat, & cõplexionis malitiam alterat, ſi oportet. ſecunda mẽbri exaſperat ſuperficiem, & confortat ipſum. Primam rem cõplent digerentia, & euacuantia, phlegma, & materiam cholericã, quæ cauſa eſt vlcerũ, alterantia, quæ ſunt nota; circa quæ Hipp. locutus eſt in ſuis aphoriſ. dicẽs. Quibus lienterici ventres fiunt, hyeme ſuperius medicari malum eſt: ergo inferius bonum, & æſtate ſuperius bonum. Abu. quoque dixit lienteriam habenti, facere, vt vomat eſt difficile, ſed præmiſit, cuius humor eſt deſcendens, vt in ea, q̃ ex mala complexione humida eſt, cum materia phlegmatica, quæ de ſe eſt deſcendẽs; quòd ſi materia impetum faceret ad os ſtomachi, vel ex ſe, quia ſit cholerica, vt ea, quæ eſt ex vlceribus, vomitus non eſſet difficilis, ſed prouocandus, & permittendus, & ſolutio vẽtris difficilis, quia etſi non deriuat, euacuat. præcipit enim Hipp. in apho. materiam eſſe purgãdam per locum, ad quem declinat, conuenientem, vt declinando ad regionem aliquam, ad quam fluat, & ſuperfluat, vnde inquit vomitus fluxu, fluxus vomitu, & vterque ſudore curatur. Secundam rem cõplent ſtyptica, ſimplicia, & compoſita frigida, & proprie in ea, quæ eſt ex vlceribus interius, & exterius approximata, quæ in cura malæ complexionis ſunt dicta. Et ex ſimplicibus proprijs in ea ſunt coriandrum, ſumach, roſæ, cytonium, zarur, morum immaturum, & ſummitates eius, & litium, & nabat. Et ex compoſitis

1. aphor. 5.

1. aphor. 21.

ſunt

sunt medicinæ,& cibi. Medicinæ sunt rob de agresta,de zarur, de ribes, de cytonio,de myrta. & trochisci,de spodio,de balaustia, & de charabe. In ea autem, quæ est ex mala complexione cum phlegmate. styptica calida, scilicet amara,& aromatica sine mordicatione, & acuitate sunt conuenientia,vt est aloe, & substantia absinthij,nó succus,quoniam est superatus a stypticitate, & acutus nocens ei, & ex eis sunt passulæ in secunda mensa,quæ absterſione sua moderata abstergunt, & sedant mordicationem,si modica sit,& spica si sit multa,& proprie in ea,quæ est ex vlceribus,& ex eis est enula,& menta. Inquit Humain. Caue ne in ægritudinibus stomachi prætermittas mentam,quoniam menta,& proprie hortulana confortat stomachum plus ceteris herbis. Castoreum ceteris carnibus,mastiche ceteris gummis. Galãga plus aromatibus omnibus,& enula magis radicibus singulis, & cappares cõditi plus omnibus floribus. Et ex compositis conuenientibus est miua aromatica,syrupus de méta,diaolibanum,diacytonites cum mastiche, & similia. Et electarium nostrum,alephanginæ boni saporis,quod fit tempore æstatis. Et zingiber conditum,retinet enim fluxum ex indigestione,& lubricitate stomachi. Emplastrum efficax,& expertum ad stomachi frigiditatem,& humiditatem. fluxum phlegmaticum, & lienteriam,& digestionis defectionem. ℞. ligni aloes absinthij.gummi arab.mastich.cyperi,costi,zingib.ana vnc.s. calami aro. olibani,aloes,ana drachm.iij. cymarum sambuci vnc.j. mentæ siccæ,cymini torrefacti, rasæ liquidæ, ladani,terebinthinæ,ana vnc.j.garyo.macis,cinnam.spicæ,nucis muse. galangæ,squinanthi, ana drach.s.ceræ albæ vnc.j. spodij,balaustiæ,sandalorum alborum,& rub.gallarum, ana drach. iij. Confice simul cum puluere capillorum ven. & incorpora cum miua aromatica. Trochisci valentes ad omnem solutionem ventris lienteriam,& lenitatem stomachi,& inestinorum. Rec.ros.spodij,ana drachm.iij. berberis sem. acidæ hypocystidos, gummi arabici,thuris,sem.myrtæ,ana drach.vj. coriandri infusi in aceto die,& nocte drach.j. Omnia assentur,& fac puluerem,& tempera cum succo cytoniorum,& ; fac trochiscos,& da bibere cum syrupo cytoniorum. Paulus dixit similiter hos trochiscos valere.Rec.corticis malorum granatorum,gallarum,ana drach.viij. sem. myrtæ drach iij. sumach drach.xiiij. fac puluerem , & tempera cum vino odorifero,& fac trochiscos drac.ij. da cũ aqua frigida,& proprie in ea,quæ est ex vlceribus. Abu. syrupus valens ad stomachi defectionem, ardorem,& vomitum,& lienteriam . ℞. sumach,corticum granatorum.sem. myrtæ,ana drac.viij. omnia coquãtur in li.iij. aquæ donec redigant in vnam, & colent; deinde succus pyrorum,melpilorum,& citoniorũ;misceantur cum eis æquali pondere, & adde zucchari, lib j. & s. & fac syrupum,& da bibere cum aqua frigida in cholera.

Nota, quæ magis afflictionib⁹ stomachi appropriant.

Emplastrũ bonũ ad stomachi frigiditatem.

Trochis. ad omnem solutionẽ ventris.

Alij trochi. ad idem.

Syrupus ad idem.

De nocumentis expulsionis stomachi, & primo de eructatione, & cura eius. Cap. 24.

DIximus de nocumẽtis actionum trium stomachi. restat dicere de nocumentis expulsionis ipsius. Circa quod sciendum, prout Gal. ait, quòd stomachus secundum naturam se habens, cum duo orificia habeat per supremum cibum,& potum recipit a meri: & quod superfluum est in eo per inferius tantum aperto porronario, cum suis villis latitudinalibus circumtractus expellit, & impellit ad intestina. Cum autem egreditur à natura superfluum in eo contentum, quantum,vel quale,vel vtrumque grauans, vel molestans cogitur expellere,aliquando per inferiora, vt in lubricitate stomachi, vt superius dictum fuit, aliquãdo violenter per superius, vt per vomitum. vnde Gal. ait,vomitus omnibus,difficilis esse patet.Huius autem diuersitatis causa quantum est ex diuersitate stomachi, expellentis est,cum enim superior stomachi pars fortior fuerit, & inferior debilis, sequitur expulsio per inferius. Si vero è contra fiet expulsio per superius, vt voluit Gal. In tali autem motu per inferius, vel superius expulsio quandoque omnino prohibetur, aliquando debilitatur, & diminuitur; aliquando superfluit secũdum maiorem, & minorem fortitudinem suarum partium prædictarum ; aliquando malo motu mouetur. In tali quoque motu violento expulsionis per superius multas malas species motus euenire contingit,vt sunt videlicet eructatio, singultus; aliquando turbatio,æstuatio, nausea, & vomitus. Horum autem diuersitas ex diuersitate materiæ expellibilis in eo contentæ, & dispositionis membri expellentis, & virtutis,ac motus eius cum cõsecutione,vel sine consecutione intenti in tali motu contingit. Aut enim materia in eo contenta expellibilis est, ventosa, sursum petens,non intercluſa,vt in inflatione, sed natãs,vt in concauo,cum virtute existente forti,subito expellitur; & ; tunc accidit eructatio faciens sonitum. quia est ei in amplum exitus per angustum , vt ait Hipp. sicut impulsa interius tranſiens de gracilibus in amplitudinem Colon facit tugitum. Si vero materia expellibilis sit humoralis,seu ventosa,nec apta expelli,quia imbibita in tunicis, rugis,& villis eius, cum sit difficilis expulsionis, stomachus in suis partibus corrugatur, & contrahitur: sicut vermis,seu lacertus,in spasmo,vt fortiori, & impetuoso motu moueatur ad expellendum eam, nec consequitur intentum ; & tunc accidit singultus: propter quod motus stomachi dictus est in singultu esse minor,quam in vomitu, cum in vomitu plurimum natura expellat,licet ratione rei expellibilis, & essentiæ motus, motus eius in singultu sit fortior. Similiter accidit etiam si nó sit materialis, quia sit mala complexio frigida sine humoris vitio, quemadmodum ex mala cõplexione frigida pulmonis ex aere accidit tussis, nec aliquid cum ea expellitur cum non sit apta ; aut sit materialis, sed non sit apta expelli,quia sit adhærens,& inuiscata, & tunc facit nauseam ; aut sit apta expelli, quia sit in concauo eius natans,& tunc cum mouetur ad vomitum facit turbationem,seu subuersionem: deinde veniens ad os stomachi facit vomitum,sicut plurimum consequitur stomachus in suo motu intentum,quia materiæ extra expulsionem. Sed quandoque talis materia est sanguinea, & vomitus erit sanguineus,aliquando phlegmatica, aliquando cholerica,& aliquando melancholica ; & talis erit vomitus: sed quæuis fuerit, aliquando erit à stomacho,aliquando ei ex alijs influit partibus, & tanquam nociuam expellit,vt infra dicetur. Quod si expellere non valeat,sintque nocentia multa, & ; fortiora, manentia in stomacho, commota tristitiam,& angustiam gignunt,anxietatem, & æstuationem , dolorem quoque, & tortionem, cum cordis tremore, vertigine, & scotomia quandoque,& similia . causam autem inflationis , & rugitus,& curam, & quid sint, habuisti ; eructatio quoque, de qua hic est sermo,quid sit, & eius causa immediata ex dictis ibi,& hic, & eius signum patet, quia est manifesta sensui. Causa vero eius immediata duplex est, secundum duplicem speciem eius,aut enim acida,quæ oxyregmia dicitur ab oxy græce,acetum latine, aut fumosa; Acetosæ autem causa secundum Auerr. est duplex,frigiditas per se, seu dimissa caliditas crudum faciens, & indigestum relinquens, quemadmodum in fructibus immaturis est videre, & proprie in vuis, quæ antequam maturescant, prius sunt stypticitatem ligni, & ponticitatẽ,à quo oriũtur,seruantes; deinde parum adaucta caliditate propria, & per auxilium caliditatis aeris fiunt acres, vlterius vero adaucta,vt maturationem in eis acquirunt,fiunt dulces,prout Gal. 3. de simplici medicina,auctoritate Theophrasti ostendit. Per accidens vero caliditas superaddita multa, caliditatem naturalem resoluit, quia res dulcis redit ad suam primam naturam, & acidam ; vt in vino, & lacte,cũ acescunt,est manifeste videre. Fumosæ vero caliditas sola est multa: sicut enim diminuta caliditas materiam temperate agens,est causa acetositatis,& ventositatis propter impotentiam suam,qua non digerit,sed dissoluit, & non consumit; & sic conuertit in ventum, quæ acidę eructationis materia existit; ita fortis,& mul-

2. aphor. Coli.

ta caliditas in materiam disposita conata agere sua qualitate, vel quantitate, vel quia sit in omnibus illis disproportionata, vt est phlegma dulce, subtilis, cibus calidus, & quantitatis mediocris ipsum in fumum cõburendo conuertit, quæ causa est eructationis fumosæ.

CVRA eius est, quia si quidem sit difficilis eructatio, quæ non sit diffusa, & subtilis ventositas, sed grossa, in ore stomachi intercluſa, iuuetur cum extenuantibus, & commouentibus eructationem a proprietate, vt est coriandrum, & a complexione, quæ tibi superius sunt mõstrata. Si vero sit facilis, & moderata, dimittatur quousque ad perfectum ventositas expellatur. Si autem superflua sit, atque tędiosa, molesta, & turpis, corrigenda est, quemadmodum in alijs naturæ motibus ad expellẽdum nocentia, est agendum, vt in sternutatione, oscitatione, tussi, alicibus, vomitu, singultu, ventositate per inferius, & alijs consimilibus. Cum enim sunt moderati, naturales sunt, & boni, cum vero infra subsistunt, vel superfluunt præter naturam, sunt dolorem, & naturæ angustiam inferentes, & verecundiam, & alias operationes naturales membri eius sunt impedientes, & proinde malæ in via signi, & causæ.

CVRA est tres res. primaest causa eius abscindens, secunda est ventositatem generatam extenuans, & cum euacuatione diminuens. tertia est stomachum confortans, ne vlterius grauetur. Primam rem complent, regiminis rectificatio, cum abstinentia a ventosis, & indigestibilibus, & cum adæquatione humoris ventosi, phlegmatici, vel melancholici, & expulsionis ipsius cum his, quæ superius habuisti in cura inflationis. Secũdam rem complent clysteres, & collyria generãtia ventositatem, extenuantia, trahentia, & educentia per inferius, ipsamque impellentia, vt sunt sternutationes, retentiones anhelitus, & similia, calefactoria, & emplastra, euaporationes, & ventosæ, quæ superius habuisti. Tertiam rem complent, quæ stomachi dyscrasiam contemperando confortant, & eam regenerare vetant. Et si quidem fuerit acetosa, talia complentia sunt medicinæ calidæ ventositatem carminantes, & digestionem complentes, simplices, & compositæ. Simplices, vt est anisum, & fęniculum, apium, carui, cyminum, zingib. galanga, piper longum, & aliæ eructationem commouentes superius dictæ. Compositæ sunt, vt diacyminum proprie, & diatrion pip. Si vero fuerit fumosa cum frigidis extenuare habentibus, & calorem remittere simplicibus, & compositis: simplicibus, vt est coriandrum proprie. Compositis, vt est rob fructuum frigidorum, cibis, & potibus temperate extenuantibus mistis, qualia sunt anisum, semen apij, carui, & similia.

De singultu. Cap. 25.

INquit Gal. singultus est spasmus, quẽ stomachus patitur, & meri. Fit enim in stomacho, sicut spasmus in neruo, cuius specialem causam, cum capere volueris nõ proprie spasmus, sed quidem in ore stomachi ad vomendum motus, fortior tamen, quàm in vomitu. Non est ergo spasmus essentialiter, eo quòd spasmus est motus præter naturam tantum, singultus vero à natura coacta, & quia esse eius est inesse stomacho; spasmus est in lacerto, vel neruo, singultus vero in membro neruoso, & villis ipsius, & sic est spasmus quãtum ad causam efficientem, quæ est repletio, vel inanitio tantum, essentialiter autem, & quo ad subiectum non est proprie spasmus, sed quidam ad vomendum motus; fortior tamen, quàm in vomitu, quod qualiter sit supra præcedenti capitulo dictum est.

Spasmus, et non:

Causa ergo eius est duplex scilicet generalis, & specialis. Generalis, est immediata, & est inanitio, aut repletio. Inquit. Hipp. spasmus fit ex inanitione, & repletione, similiter, & singultus. Specialis est mediata, & est duplex; aut in se, aut per communitatem. In se quæ libet causa inaniens, aut replens ipsum. Inaniens, sicut feb. incensiua non dissoluens tantum, ex qua accidit spasmus de repletione maxime in pueris, vt ait Hipp. sed dissoluens, & consumens subito, vt causon, non paulatine, vt hectica, in qua, sicut paulatine consumitur, ita paulatine ex cibo resumptiuo, qui ei competit, humectantur, & irrorantur nerui, & lacerti. quare hectici, licet sint consumpti non spasmantur. In incensiua est consumptio humiditatis subita, licet per respectum ad infusionem materiæ facientis spasmum de repletione sit paulatiua, vt ait Gal. nec succedat restauratio cum cibus nõ competat; immo diæta vltime tenuis, secundum Hipp. Euacuatio etiam spontanea, vel artificialis nimia, & proprie sanguinis, fames, & similia. Et siquidem non sit confirmatus, quia siccitas, & consumptio corporum solidorum substantiã non tangat, curatur cum qualibet re humectãte. Quando vero confirmatus fuerit, vt quòd non solum humiditates, sed substantiam tunicarum stomachi tetigerit est mortalis, vt ait Hipp. in aph. *5. aph. 5.*

Causa replens est multiplex, scilicet res nocens sua qualitate frigida: & est, aut exterior primitiua, aut interior accidens. Exterior est replens p accidens, vt est aer frigidus, aqua frigida, nix sumpta, & res frigida subtilis penetratiua, vt acetũ. Et frigiditas, triplex facit singultũ, & spasmum repletioni, quia inspissans poros: quare retinet qđ consueuit resolui ex tunicis, & villis stomachi, replens, & grauando nocens. Et quãdoque per viam indigestionis est materiam multiplicans, & suo excessu vltra ęqualitatem lædens. Inquit enim Hipp. Frigidum vero spasmos, quia inimicum neruis, licet aliquando faciat de inanitione exprimendo, & nutrimento neruos priuando, sicut Gal. ostendit. Interior causa est humor frigidus in ore stomachi, & tunicis eius abundans, & replens, & sua frigiditate nocens, aut ventositas nocens sua extensione generata à caliditate vaporosa retenta in villis, & tunicis eius, quæ non potest resolui, & res nocens sua qualitate calida inflante, pungente, & mordicãte, quæ etiam est duplex interior, & exterior. Exterior, vt potus sinapis, trium piperũ, & medicinarum acutarum mordicantiũ, vt est euphorbium, diagridium, & similes. Et potus diatriumpipereon cum vino, & proprie in habente os stomachi sensibile, vel cibus corruptus conuersus ad qualitatem mordicatiuã, sicut accidit proprie pueris cum lacte nutritis calidis naturaliter, vel accidentaliter apud productionem dentium propter eorum gulositatem, sicut dixit Hipp. & decrepitis propter dispositionem stomachi sui, qa debilis est indigerendo. Interior est multiplicatio choleræ, & humorum omnium, & vermium in stomacho generatorum sua qualitate mordicantium, & pungentium ipsum, quare corrugatur, & contrahitur in seipso ad expellendum ipsum, & facit singultum. Aut per viam crisis, sicut accidit in crisibus per vomitum factis, in quibus cholera missa ad stomachum, vt expellatur, pungit, & singultum facit, deinde sequitur vomitus, & cessat singultus, aut res nocens sua qualitate grauante, vt accidit in repletione humorũ, cibi, & potus superflua, aut quantitate, & qualitate simul, vt in repletione humorum carniũ cũ piperata, & vini antiqui vinosi, vel cibi dicta gelea, & nimio potu aquæ, ad cuius expulsionem stomachus forti motu singultus mouetur. *1. aph. 18.*

Factus autem à communitate, aut est ex communitate alicuius membri: aut totius; alicuius, vt est singultus factus propter hepatis apostema, & proprie in ephimera. cuius causa est choleræ effusio, de hepate, ad ieiunum, & de ieiuno, ad os stomachi pungens, & mordẽs, & sic singultum repletionis inducens, vt ait Gal. Licet alij dicant, quòd illud fit propter continuitatem existentem inter stomachum, & hepar in neruo minuto, sed prima est potior, vt innuit Abuhali de apostematibus eius loquendo. Aut propter apostema in intestinis, aut in velaminibus cerebri, in capitis percussione, & cranei fractura contingere consueuit, & est malum signum, si cum rubedine oculorum fuerit, vt dicit Hipp. Ex communitate totius corporis accidit singultus ex effusione choleræ, & humorum frigidorum, vel mordacium ad stomachum, quod contingit, aut in dispositione sanitatis,

tis, ſicut accidit pluries, aut tolerantia famis, &c. proprie cholericis, aut in diſpoſitione ægritudinali, ſicut accidit in feb. aut per viam ſymptomatis, vt in principijs paroxyſmorum, aut per viam criſis per vomitum expectatæ in quibus cholera emiſſa ad ſtomachum, vt expellatur pungit, & ſingultum facit repletionis per ſe, deinde ſequitur vomitus, & ceſſat ſingultus. Quod ſi præceſſerit vomitus, deinde veniat ſingultus eſt malum ſignum, maxime ſi rubei fiant oculi, vt dixit Hippoc. Et factus in criſibus quandoque eſt bonum ſignum, quandoque malum. Cum enim præceſſit digeſtio, fueritque in die critica, & leuis cum leuitate accidentium aliorum, &c. cum virtutis valeſcentia, eſt ſignum bonæ criſis, e contra vero malę. Et dicitur eſſe in libro mortis velocis. Si habenti ſingultum accidit apoſtema in latere dextro egrediens à natura abſque cauſa cognita, & eſt ſingultus vehemens, egredietur anima eius, & ſingultum ante ortum ſolis. Et ex illo eſt ille, qui habet cum ſingultu punctionem, & vomitũ, & cuzez, & permiſtionem rationis, quoniã moritur. Et ſi ſingultui ſuperueniat vomitus, eſt bonum. Et ſi per eum non ceſſat ſingultus, oſtendi materiam valde imbibitam. Quod ſi cum rubedine oculorũ fuerit, oſtendit apoſtema, aut in ſtomacho, aut in neruo deſcendente ad ipſum ex cerebro, inter quæ ſigna apoſtematis ſtomachi prædicta diſtinguunt. Et ſi ſingultũ patienti ſuperueniat ſitis, eſt bonum ſignum, & cauſa, quia reſoluitur cauſa eius; ſimiliter ſi ſingultui ſuperueniat ſternutatio, eſt cauſa ſalubris, & ceſſare faciens ſtatim; vt ait Gal. & infra (ſummi Luminis pietate) dicetur.

SIGNA. ſingultus notus eſt tãquã ſenſui manifeſtus; in quo ſentitur contrahi ſtomachus in ſe, & ad ſuperiora impelli, cũ quodam ſonitu aeris ſuperimpulſi. Et ſi quidem ſit ex inanitione factus, cognoſcitur ex cauſis inanitionis præcedentibus, & ex euacuationibus læditur, & non iuuatur. Si vero ex repletione, ex cauſis repletionis præeuntibus: quarum ſigna ſingulariter ſubiungentur, & a vomitu, & euacuationibus ſedatur. Et ſi aduertis; ſi cauſa inanitionis fuerit febris inflammatio conſumens nõ diſſoluens, tantũ videbis præcedere fortẽ febrẽ in corpore ſicco cũ circunſtantib. diſpoſitionibus ſiccitati, quæ ſi tangat ſubſtantiam ſtomachi ſolidam, cognoſcetur ex fortitudine, & continuitate, & frequentia eius, nec ſolentia iuuare, iuuant. Si vero non tangat, minor erit ſingultus non frequens, nec ita continuus, & iuuare ſolentia, iuuant. Si vero cauſa inanitionis fuerit euacuatio naturalis, vel artificialis ſuperfluens, ſubito ex reliquijs euacuationis, & pulſu duro ait Gal. vel ſaltem ex infirmi, ſeu aſtantium relatione cognoſces ipſam præceſſiſſe. Similiter, & ſi fames, ex tornatilitate faciei, & oris ſiccitate, & ſimilibus. E conuerſo, vero, ſi cauſa repletionis fuerit frigiditas exterior, cauſa tibi erat ſenſui manifeſta, & ſaltem ex infirmi, vel aſtantium relatione, & ſiquidem frigiditas impreſſionẽ facit minorem, cognoſces frigiditatem; ſi vero per viam indigeſtionis materiam replentem multiplicem, videbis eam fortiorẽ magis, & manſiuam. Etiã ſi ſuæ qualitatis exceſſu offendat neruoſum ſtomachũ, ſenties eam mediocrem, & minus durantẽ. Et ſi quidẽ cauſa interior fuerit, humor frigidus abundans, ſua frigiditate nocens, ſenſus frigoris in ſtomacho cum grauedine, & cum præcedenti regimine multiplicatiuo frigidorum humorum, & phlegmatis, & ſimilibus circunſtantijs cognoſcetur. Et ſi vomitus ſubſequitur, apparebit in ipſo. Si vero replens apoſtemauerit per ſigna apoſtematis prædicta cognoſces. Si vero ventoſitas fuerit, ſigna habuiſti, capitulo de inflatione, & rugitu. Si vero nocẽte ſua qualitate, calida, pura, a re aſſumpta acuta, pungente, & mordente; ſciatur ex præaſſumptione ipſius ſtomachi ſenſibilitate multa, quam punctio percepta ex acutis aſſumptis prompte inſinuat, & declarat, vt ſuperius habuiſti. Etiam ſi ex cibo corrupto acciderit mordicatio, ſignum erit corruptionis cibi in ſtomacho, quod eſt proprie eructatio acetoſa, vel famoſa cum circunſtantijs conſimilibus ſibi. Si vero cauſa interior fuerit cauſa cõtractionis, & etiam repletionis fuerit multitudo cholerę, & humorum dominium aggregatorum in ipſo, ſenſus caloris, & punctionis, amaritudinis ſapor, acuitatis, vel ſalſedinis, ſic & regimen præcedens cum circunſtantijs ſimilibus tibi declarat. dixit Hippoc. & in exeuntibus apparebit. Si vero fuerit cauſa repletionis cibus, & potus, quare grauando tantum, vel pungendo impellit ſtomachum ad ſingultum, crapula præcedens tibi indicat, & demonſtrat. Si vero cauſa communitatis fuerit, quæ eſt hepatis apoſtema, præceſſio ſignorum apoſtematis calidi hepatis in ſima facti, tibi oſtendit; quæ infra dicentur (auxiliante Chriſto Ieſu.) & ſenſus mordicationis in hora augmenti apoſtematis, & influxionis materiæ in ipſum, & apud ſtomachi inanitionẽ in illis, & in fundo ſtomachi. Si vero apoſtema in inteſtinis fuerit, ſigna quæ dicentur apoſtematis eorum videbis præire. Et ſi ex apoſtemate in velaminibus cerebri, ſignis ipſius, quæ dicta ſunt præcognoſces. Si vero fuerit ex communitate ad totum corpus in diſpoſitione ſanitatis, cognoſcetur, ex diſpoſitione cholerica corporis, ſiue febriendo ſtomachi debilitate, & quòd conſueuit incurrere in ſyncopim, debilitatem, faſtidium, & ſtomachi morſum apud tolerantiam famis, & oris amaritudinem, vertiginem, & ſcotomiam vt ait Hippo. Si vero in diſpoſitione ægritudinali acciderit, quia ſymptomatice euentus eius in principijs paroxyſmorum, & proprie in principio vniuerſali, ſeu augmento indicabit. Si vero per viam criſis accidat, concurret cum alijs accidentibus, & ſi bonus fuerit, vel malus cognoſces, vt ſuperius dictum eſt.

CVRA eius, quæ ex inanitione fuerit, perfectam ſubſtantiam villorum, & tunicarum ſtomachi tangens, non ſeparatur; ſi vero non tangens fuerit, curatur regimine humectatiuo in cura ſiccitatis ſtomachi ſuperius dicto. Et ſi quidẽ cauſa ſiccitatis, & inanitionis fuerit feb. humectatiua tendat ad frigiditatem, ſi euacuatio declinet ad ſtypticitatem. Si vero fames ad temperiem, vel caliditatem, quorum copiam ſupra in cura malæ complexionis ſtomachi, habuiſti. Cura eius, quæ ex repletione, cuius cauſa frigiditas fuerit aeris, ſeu alterius rei aſſumptæ, eſt calefactio cum rebus calidis aſſumptis approximatis, interius, & exterius in furcula ſtomachi, vſque ad vmbilicum, pectore, & collo, & iuncturis quibuſcunque, & per omnem modum, quorum ſummam tradidimus in cura malæ complexionis ſtomatichæ frigidæ, & puræ, quas variabis ſecundum plus, & minus, prout exigit gradus frigiditatis. Et cum fuerit fortis non excuſatur, quin ponantur ventoſæ ſupra ſtomachum ſine inciſione, & conſequenter medicinæ rubificantes. Eius autem cuius cauſa eſt humor frigidus generatus in eo nocens ſua qualitate, vel quantitate, vel vtroque abſque eo quòd ſit apoſtemãs. Cura eſt quatuor res, prima eſt ipſius adæquatio, ſecunda eſt euacuatio. tertia eſt ipſius deriuatio, ſeu tractio, ſeu impulſio ad loca euacuationis oppoſita ori ſtomachi, diſtractio naturę ad intentionem oppoſitam. quarta eſt ſtomachi confortatio. primam rem complent incidẽtia ſuam viſcoſitatem qua adhærent ſtomacho, & villis eius, quibus eſt imbibitus, & calefacientia, vt eſt oxymel, & proprie ſquilliticum, cum aqua calamenthi, ruræ, abrotani, maſtic. cinnamomi, & ſimilium; zingib. conditum, diatrionpip. & diacyminum, & ſomnus longus. Secundam rem complent vomitus per potum prædicti ſyrupi præcedente cibo ex acutis, & ſalſis, & acribus, & purgatio cum hieris magnis, & ſalis indi, duorum danich, & pilulis ſtomachicis, & de opopanace, quinque generibus, & expectatio ſuper ſitim, & famem conſumet materiam. Tertiam rem complent clyſteres acuti noti ſuperius, conſtrictio extremitatum dolorosa, frictio aſpera extremorum, & fomentatio, & balneatio mordentis aquæ, & poſitio ventoſarum ſine ſcarificatione ſupra ſtomachum, & inter ſpatulas vtraſque, & applicatio medicinarum, & rubificantium in cruribus, & brachijs: motus, & exercitium laborioſum, & equitatio fortis impulſionem materiæ ad inferius complent ſecundum Gal. ſternutatio vehemens comprehendendo nares, & os, vt dixit Hipp. & voci-

& vociferatio, & retentio anhelitus multa poſt tractionem aeris fortem, & expectatio in tuſſi. Inquit enim Gal. in retentione ſpiritus ſi ſimpliciter tendantur epigaſtrini muſculi, & diaphragma, inferiora viſcera purgabuntur: ſpiritus enim retentus vndique impellitur, & intrare cogit ſubtiles poros; & ſi magis conſtringatur, & impellatur, omnes ſubtiles poros pertranſit. & defert ſecum aliquid ſubtiliatarum ſuperfluitatum. diſtractionem naturæ ad contrariam operãtur intentionem terrefacientia, vt combuſtio ignis, ruina, inſultus latronum, & inimicorum, & tonitrua, fulgura, tempeſtates, & ſoni fortiſſimi, & ſubiti, vt eſt cãpanæ, & aliorum, & imaginatio mortis ſubita, & aſperſio feſtina aquæ frigidæ, vel aceti ſuper faciem, ira, timor, gaudium, triſtitia ſuperflua, & ſuctio alicuius liquoris, vini clareti, vel aquæ delectabilis. Quartam rem complent myrob. conditi, electaria, & emplaſtra confortantia, ſupra capitulo de debilitate dicta. Et hæ duæ cauſæ vltimæ ſunt communes generales omni ſingultui, & ex quacunque cauſa. Ille etiam cuius cauſa eſt generata in eo ventoſitas, extendendo nocens, ſimiliter curetur; vt dictum eſt ſupra capitulo de cura inflationis, & eructationis cum regimine, & adæquatione humoris ventoſi, & euacuatione ipſius: quòd ſi euacuatio fieri non poteſt, aliqua impediente cauſa, approximentur medicinæ, quæ habent materiam humoralem, & ventoſam carminare, & reſoluere, & conſumere, ſimplices, & compoſitæ, ſimplices interius ſumptæ ſunt, ruta ſicca, & nitrum, potata cum aqua mellis, vel cum vino vinoſo antiquo. Et ſum expertus acetum ſquilliticum, aquam apij, baſiliconis, aſſarum, neriden, maioranam, aniuden, & eſt radix herbæ, vnde fit aſſa fœtida, quod olfactu ſedat ſingultum, ariſtolochia, daucus, aniſum, zingiber, enula ſicca, ſuccus eupatorij, folium, acorus, & abrotanum, galanga, & eſt mirabilis. Et compoſitæ ex eis in modum electarij, ſunt diatrionpip. diacyminum, zingib. diagalanga theriaca antiqua; & ſimilia groſſæ ſubſtantiæ: quoniam magis remanent in ſtomacho, & ore eius, quam ea, quæ ſubito deſcendunt, vt ſyrupi, & alia ſubſtantiæ liquidæ. Et iuuat quandoq; has medicinas adminiſtratio rerum ſternutare faciẽtium. Exterius vero approximandę ſunt ventoſæ magnæ, & emplaſtra ex prædictis, vnctiones, olea, & vnguenta, balnea calida actu, & potentia, naturalia, vel artificialia. Et ex prædictis eſt caſtoreum puluerizatum, diſolutum in ſucco rutæ, & mentę, ſufficienter calidum epithematum ſupra ſtomachum: pertranſit enim ſua caliditate, & ſubtilitate conſumit humorem, & ventrem reſoluit. Eius vero cuius cauſa eſt res mordicatiua ſumpta in potu: cura eſt duæ res. prima eſt eius euacuatio cum vomitu prouocato cum aqua frigida, ſeu tepida miſta aceto, & oleo violato, vel amygdalarum dulcium, vel butyro cum lacte nouiter mulſo, aqua cucurbitæ, & cytoniorum, & mucilaginibus frigidis, & glutinoſis, & gummi dragachãthi, ſem. cytoniorum, & huiuſmodi. Secunda eſt ſtomachum confortare cum frigidis ſtypticitatem habentibus moderatam, vt ſunt myrobalani conditi, cytonia, & ſimilia, quorum copiam ſuperius habuiſti. Si vero eius cauſa fuerit humor interior, qui mordicationem fecit, quatuor ſunt neceſſaria. primum eſt ipſius adæquatio. ſecundũ eſt ſenſus ſtomachi obtuſio. tertium eſt ipſius humoris euacuatio. quartum eſt ſtomachi, & membrorum confortatio. Primum completur cum exhibitione ſucci granatorum acetoſorum, vel muzorum, agreſtæ, aquæ frigidæ, aquæ lactis acetoſi, aceti, lymphati, & ſimilium. Secundũ complent ſtupefacientia exhibita ſimplicia, & compoſita. Simplicia, vt eſt aquæ coriandri, & ſolatri, & alchechengi, mucilago ptyllij, & cibaria groſſa, vt frumentum coctum, & extrema animalium, lactucæ, papauer, & ſimilia. Compoſita ſunt philonium, theriaca noua, & alia infraſcripta, & occupari ſomno longo. Tertium complent vomitus prouocatus cum prædictis, & aqua hordei, & vẽtris ſolutio cum hieris, & ſyrupus de ſucco abſynthij, & aqua granatorum dulcium expreſſorum cum pulpis, vel muzorum declinatiuum ad dulcedinem, & roſis. Quartum complerur cum myrobalanis conditis, & rob, ſuccis fructuum ſtypticorum, vt miua, ſyrupus de agreſta, de ribes, de myrta, de ſumach, & aqua acetoſæ, quoniam ſimul mundificat, & confortat, & balneatio in tina, & vnctiones ſtomachi, & iuncturarum cum oleo roſ. & cucurbita, & ſimilibus. Si autem mordicationis cauſa fuerit cibus corruptus in ſtomacho, curam habuiſti ſupra de cura corruptæ digeſtionis. Sed ſiquidẽ fuerit nocens ſua grauitate, & fuerit frigidus humor, cura eſt, quam hic ſupra in humore frigido diximus. Si vero ſit apoſtematus, cura erit, cura apoſtematis ſuperius dicta. Si vero ſit cibus, & potus, cura eſt duæ res. prima eſt euacuatio, & hoc completur vomitu. ſecunda eſt alteratio, & hoc complerur cum adminiſtratione ciborum, potuum, & medicinarum calidarum, vel frigidarum, dictarum, prout dyſcraſia exigit.

Facti autem à communitate alicuius membri apoſtemati, cuiuſcunque cura eſt tres res. Prima eſt cura illius apoſtematis, quæ in ſuo loco dicetur (auxiliante Chriſto) Secunda eſt humoris influentis ad ſtomachum, euacuatio, & deriuatio, ſeu ad oppoſitum tractio. Ea autem quibus fieri debet ſuperius dicta ſunt in particula iſta. Tertia eſt ipſius ſtomachi confortatio, vt non recipiat cum prædictis. Sed ſi quidem ex communitate totius fuerit, & in diſpoſitione ſanitatis propter tolerantiam famis; cura eſt duæ res. prima eſt humorum effuſorum cholericorum, euacuatio cum vomitu, vel aſſumptione alicuius deponentis ipſum, vt ſunt pruna, ſebeſten, tamarindi, & caſia fiſtula. Secunda eſt confortatio cum aliquo ex rob ſtypticis, & cibis, & potibus. Si vero in diſpoſitione ægritudinali, ſiue fuerit ſymptomaticus, ſiue creticus, cura eſt duæ res, ſcilicet vomitus prouocatio, donec perfecte euacuetur, deinde ſtomachi confortatio: horum complentia habuiſti. Quod ſi ſuperfluat, nec vomitu ſedetur ſingultus, redire, oportet ad ea, quæ adequare habent materiam, & ipſius imbibitionem auferre, & adhærentiam educere, & expurgare, impellere trahere, & deriuare, & naturã diſtrahere, vt ſuperius dictum eſt.

Confectio Hippo. rectificans malam complexionem ſtomachi frigidam expellens ventoſitatem, & liberans à ſingultu (ſi Chriſto placet.) Recip. corticum fiſtic. exteriorum, coſti amari, caſtorei, petroſelini, ana. drach. i. balſamitæ, calamenthi, aniſi maſtiches, ſpicæ ana. drach. vj. ariſtolochiæ drach iij. Confice cum oxymellite ſquillitico, & da. drach. i. cum aqua liſymbrij. Alia decoctio ſquinanthi, & corticum fiſti. cum qualitate liberat ab eo. Et ſemen rutæ, cum nitro, & aqua mellis curat ſingultum, ex ventoſitatibus groſſis, quæ ſunt ex multitudine guloſitatis. Inquit filius Serap. Squilla quando ſumitur cum vino, curat à ſingultu ex humoribus groſſis annexis in rugis ſtomachi. Et etiam turbith educit illos, & mundificat ſtomachum à putrefactione humorum. Dixit Hipp. ellebori albi. drach. s. cum drach. i. caſtorei, & duab. zucch. roſ. eſt medicina experta, quę curat omnes paſſiones ſtomachi ex groſſis, & viſcoſis humoribus natas, & expellit humores compactos in villis per vomitum, & curat vertiginem, & lethargiam. Sed cum cautela præſume propinare, ne dederis corpori extenuato. Pilulę ad ſingultum natum ex groſſis humoribus. ℞. caſtorei, myrrhæ, ana. dra. ij agarici. dra. iij. ſalis gemmæ. drac. i. diagridij correcti. dra. ij. maſtic. drac. i. s. aloes bonæ ad pondus omnium. Confice cum ſucco mentę doſis eſt. iij in tero. Pilulæ glorioſiſſimę ex inuentione noſtra, contra ſingultum calidum, & humores acutos aſcendentes ad ſtomachum ex hepate, & malitiam eius calidam, & ſiccam, & febres. ℞. ſpodij, endiuiæ, portulacæ, ligni aloes, ana. drac. s. pulpę tamarindorum, drac. iiij. rhaued. electi. vn. Conficiantur cum aceto. Emplaſtrum ad idẽ. ℞. trium ſandalorum, farinæ hordei, ſpodij ana partes ęquales. Confice cum ſucco ſemperuiuæ. Emplaſtrũ contra ſingultum ex groſſis humoribus, & delet dolorem eius. ℞. ariſt. rotundæ, galangæ, aniſi, baccarum lauri, gentianæ,

Cifollis vel lis ad ſingultum.

Pilula ad ſingultum.

Pilula alia ad ſingultũ calidum.

Emplaſtrũ ad idem.

Emplaſtrũ aliud ad ſingultum ex groſſis ventoſitatibus.

gentianæ,rutæ,ana.drach. iij. caſtorei, myrrhæ, ana.drac. ij.garyoph. drach.v.roſarum.drach.ij.maſtic.drach.iiij. Confice cum aqua mellis, & ſampſuchi.

De nauſea, ſubuerſione, faſtidio, vomitu,& æſtuatione, ſeu anxietate, & conturbatione ſtomachi, & cura eius. Cap. 26.

NAuſea,ſeu ſubuerſio ſtomachi,quid ſint,& ex quibus cauſentur, & ſigna quibus cognoſcantur; & cura ex prædictis capitulo de nauſeatiua ſarietate ſunt manifeſta. Eſt enim motus malus,ſeu inclinatio virtutis expulſiuæ ſtomachi ad expellendũ nocentia,per os abſq; hoc, quod conſequatur interitum niſi ſequatur vomitus, quod ſi non ſequatur, nocentia, quæ cum ſint multa, & fortia in ſtomacho retenta, commota inducunt ægritudinis æſtuationem,aut ſiccitatem,triſtitiã,& anguſtiam, ita vt permutentur de figura in figuram: & ex communitate quandoq; cardiacam, ſeu cordis tremorem abque cognita cauſa. Quandoque ſequitur vertigo,& ſcotomia & mutatio coloris, ſudor frigidus, & extremitatum frigiditas fere perducens ad ſyncopim.

Et cauſa in hoc eſt duplex interior, & exterior. Interior eſt humor generatus, vel influxus ſtomachi adhęrens,grauans,& moleſtans:qui dum mouetur in concauo ſtomachi facit cõturbationem, dum inclinatur ad os ſtomachi facit nauſeam, cum non poſſit expelli, inducit triſtitiam ſua grauedine, & acuitate, & fumatione ad cor,& cerebrum, necnon inducit cordis tremorem, vertiginem,& ſcotomiam, & per conſequens ſudorem, & extremitatum frigiditatem. Et quandoque eſt eius cauſa vapor ex humoribus commotis ex medicinis vomitus. Exterior eſt omne, quod feruet in ſtomacho ex cibis, & fructibus,& ſuccis dulcibus, vt eſt vinum nouũ ex vuis, & pomis: & quod corrumpitur in ſtomacho, vt lac, & ſimilia;& aqua frigida bibita in hora non conſueta conturbat, & ſit cauſa additionis feb. in debili ſtomacho, quare currunt humores ad ipſum, vt adminetam putredinis,innouantes paroxyſmum,vt accidit in phlegmaticis; quare non oportet, vt bibatur in feb.tali niſi aqua calida. Et quandoque eſt in cauſa melancholia,& ventoſitas pharmaci aſſumpti, vt fœniculi, & electarij ſine admiſtione aniſi, dauci, & aſcæ, vt dixit Hipp. Et coadiuuat aſpectus, & imaginatio rei abominabilis, & ſimiliter fœtor.

SIGNA æſtuationis, & anxietatis ſtomaticæ nota ſunt ex prædictis hic,& in notificatione ipſarum cum de nocumentis expulſionis ſtomacho generaliter loquebamur. Et ſiquidem ſit à cauſa interiori, vt a malo humore mordificatiuo retento, & commoto à ſua grauedine, & acuitate, & fumatione nocente, & cognoſcitur apud ægrum natura prudentem, & ſenſatum,apud vulgũ quandoque ſtolidum cauſa non cognoſcitur etiam ſi ſit cauſa exterior, quæ ſenſui eſt manifeſta.

CVRA eius eſt duplex generalis, ſcilicet, & ſpecialis. Generalis conſiſtit in quatuor rebus, quas ſupra de cura repletionis, & ſatietatis nauſeatiuæ diximus. Specialis conſiſtit in correctione accidentium, ſcilicet tremoris cordis, triſtitiæ, & anguſtiæ, vertiginis, & ſcotomiæ, quorum cura ſpecialiter dicta eſt. Et tamen attendendum, nam ſi cauſa parua eſt, & tunc ſufficiens eſt ſola fricti̇o, & exhibitio eius, quod humores habet quietare, & mundificare. Et ſiquidem ſint frigidi, detur vinum miſtũ; vel aqua mellis, vel rob granatorum, ſi ſit calida, vel miſta,aqua mellis roſati: ſi influxa ſit,& calida, da cum ſpodio, ſi frigida, da cum maſtiche, ſeu cardamomo. Si vero cauſa fuerit plurima, redi ad curam ſuperius dictam. Et ſi quidem ſit ſimplex in lacte, ſeu ſanguinis congelatione,eius cura dicetur infra in proprijs capitulis. Si vero ſit ex malitia pharmaci, ſupra de cõſolatione medicinarum diximus, cum docuimus, qualiter ſuccurrendum ſit accidentibus, quæ medicinæ laxatiuæ hæreditare faciunt.

De vomitu, & primo de phlegmatico,& cura eius. Cap. 27.

VOmitus, vt ex prædictis poteſt haberi eſt violentus motus naturæ,ſeu virtutis expulſiuę ſtomachi ad expellendum nocentia. Variatur autem, & ſpecificatur variatione ſuarum cauſarum communium quatuor, materialis ſcilicet formalis, efficientis, & finalis.quę in dicta notificatione per ordinem inueniuntur. Materialis namque, aut erit exterior, vt cibi, & potus, vel medicinæ, aut interior, quæ plurimum eſt humor, aut phlegmaticus,aut cholericus,aut melancholicus,aut ſanguineus, &c. hic, aut purus, aut miſtus, aut corruptus, &c. hic, aut ex ſtomacho procedens, aut ex alijs membris ſibi influxus, vel toto corpore, vt ſuperius dictum eſt capitulo de cura malitiæ cõplexionis ſtomachi cum materia. Formalis, quia, aut erit facilis,& temperatus, aut difficilis, diminutus, ſuperfluus, & aſſiduus. Efficiens namque aut erit naturalis, & criticus, aut vi morbi, & ſymptomaticus. Finalis,quia ad expellendum nocentia ſaltem ſibi, quorum omnium conſideratione, generalem recipit diuiſionem. Aut enim eſt laudabilis, aut illaudabilis, laudabilis enim eſt ſecũdum Hip.cum phlegma choleris eſt admiſtum, facilis enim, & temperatus,quia repletioni proportionatus, vnde Gal.vltima tæ repletioni vltimata deberur euacuatio, moderatæ vero moderata, non frequens,& continuus. Hic enim debilitat ſtomachum, & facit eum lacunam ſuperfluitatum. Caput, & inſtrumenta ſenſuum, os,& dentes, pectus, & pulmonem lædit, & venas eius aperit, & hepar debilitat,& totum corpus extenuat & conſumit. Sed per interualla ſic factus ſemel in mẽſe, hic enim primo purgat ſtomachum,& corporis ſuperiora, ex conſequenti vero ipſius inferiora. Quapropter Hipp. vt Abuha. dixit commendauit ad regimen ſanitatis fieri vomitum. quolibet menſe duobus diebus continuis, vt prima die quod in ſtomacho, & ſuperioribus exiſtit membris eradicetur, ſecunda die quod fuit tunc tractum ab inferioribus ad ipſum etiam expellatur, vomitus enim à ſuperioribus eradicat, & ab inferioribus trahit. E contra fluxus ſic quandoq; liberat à ſpaſmo,ſubeth,lamentatione repletionis cibi,ſingultu clamoſo,& eruptione venarum,ægritudinibus renum,& pedum, & breuiter omnibus materialibus totius corporis ægritudinibus. Naturalis, ſeu ſpontaneus ad expellendum nocentia cũ conuenientia conſimilium circũſtantiarum. ſ. ægritudinis cõplexionis cholericæ,ætatis iuuenilis, compoſitionis pectoris, latæ habitudinis, gracilis,conſuetudinis vomendi,artis fabrilis, æſtatis temporis,horæ, regionis.aeris, calidorum,& ſiccorum. Illaudabilis autem eſt contrarius. Laudabilis,& critici cauſæ, eſt fortitudo virtutis expulſiuæ,obedientia materię,& aptitudo viarum. Illaudabilis,& ſymptomatici cauſa eſt virtutis debilitas retentiuę,& quantitas,vel qualitas, vel vtraque cauſæ materialis facientis deficere virtutem contentiuam, & quandoque eſt mala complexio interior membri ſcilicet ſtomachi ſine materia incitans ad vomitum,& maxime calida,& ſicca;ſicut erat in ſingultu,& quandoque eſt coadiuuans malitia regiminis, & proprie motus corporeus, & animalis fortis, & agitans ſupra cibum, imaginatio aſpectus, & fœtor rei abominabilis, & diſpoſitio aeris.

Vomitus quid.

Cauſa materialis.

Formalis.

Vomitus ille eſt laudabilis cum phlegma choleris ad mixtum ſecantur.

SIGNA eius ſunt duplicia,quædam.n.ipſius generaliter, & abſolute cõſiderati ſunt ſigna remota, quædã propinqua. Remota ſunt dolor frontis, & ſcotomia.i.rerum nigrarum apparitio, vt muſcarũ volãtiũ,frigiditas extremorum,& in hypochondrijs. Et os amaricatũ cordis.i. oris ſtomachi, morſus, nauſea, ſubuerſio, & rectigatio inferioris labij ſignificant ipſum propinquum. Signa vero ipſius ſpecialiter conſiderati, puta ſpecierum ipſius formalium, vt laudabilis vomitus, quædam ſumuntur ex antecedentibus, quędam ex cõcomitantibus,quędam ex ſubſequentibus. Ex antecedentibus,quia præceſſerunt ſigna digeſtionis imaleſcente virtute ſupra morbum .s. leuitas accidentium protendentium ipſum quod eſt ſignum

gnum leuis pugnæ. Et ex concomitantibus, quia eſt facilis temperatus in proceſſu morbi, expellens nociua, & qualia oportet, quia choleram phlegmati miſtam,& bene toleratur. Et ex ſubſequentibus, quia confert, & alleuiat patientem. Inquit Hippo.ſi qualia oportet purgari purgentur,confert,& bene ferunt. Signa illaudabilis vomitus e contra intelliguntur,nam fit, ſignis decoctionis non apparentibus, & in morbi principio vniuerſali. Inquit enim Hip. ægritudinibus quibuſq; incipientibus, ſi fel nigrum ſurſum,aut deorſum exierit,mortale, & Gal. dum inquit morb. in principio eſt cum nulla ſecundum viam naturæ fit euacuatio, Signa enim critica non oportet eſſe ſubita, fit enim nulla apparente victoria,& inualeſcentia naturæ ſupra morbum, & cum accidentium ipſum protendentium dictorum ſupra fortitudine, & auſteritate eſt difficilis,malus,intolerabilis,& anguſtioſus, expellens non quale oportet, quia iuuatiuum non nociuum,& nociuum,non coctum,neque miſtũ,ſed purum, aut cholericum, aut phlegmaticũ,aut ſanguineum. Inquit enim Hippo. ſanguis ſurſum qualiſcunq; egrediens malum,aut melancholicum. Inquit Hipp. melancholicos vero inferius, neq; confert, quia nec ægrum alleuiat, nec morbum minuit, immo ægrum in defectionem adducit. Signa ſpecierum ipſius materialium,ex exeuntib. colliguntur, & ſimiliter ſi ſint ex ſtomacho, vel ex alijs ei influxis, ex dictis de mala complexione nota ſunt. Earum autem cauſę infra ſpecificabuntur. Vomitus laudabilis, & criticus eſt permittendus;quòd ſi diminutus fuerit,& difficilis,coadiuuandus eſt,& facilitandus,vt infra (Chriſto Ieſu duce) dicetur, deinde permittendus quandiu fuerit ſufficiens, & tẽperatus,& cognoſcitur,quia cõfert,& bene ferunt. Tunc tamen confortatiuis ſtomachi,temperate ſtypticis eſt vrendum,quæ habent retinere, ne materia effrenitet, & ſuperfluat, nec eſt retinendus niſi ſuperfluat, quo caſu effectus illaudabilis eſt retinendus, & cognoſcitur, quia incipit fieri intolerabilis, anguſtioſus,& debilitans corpus, vnde Hipp.in aphor. iam dicto. Si vero non,contrarium. Si autem fit illaudabilis,& ſymptomaticus,aut eſt cũ naturæ regulatione,vt ſupra diximus de fluxu vẽtris in cura pleureſis, & tũc eſt permittendus,eſt enim bonus per viam cauſę quam minuit,& quam eradicat, & per conſequens morbum vniuerſalem, & particularem curat. Inquit enim Abuhali vomitus in principio paroxyſmi,aut minorat,aut eradicat paroxyſmum, naturam quoque alleuiat, & ſupra reſiduum potentem reddit. Vnde Hip.inchoantibus morbis ſi quid videtur mouendum,moue. Aut eſt ſine regulatione naturæ, & tunc cum ſit malus per viam ſigni,& cauſæ, eſt retinendus.

Veritas vomitus falli in principio paroxyſmi.

CVRA. in retentione autem eius duplex eſt regimen, commune.ſ.& proprium. Commune in ſex rebus plurimum conſiſtit. Prima eſt materiæ, ſeu cauſæ ad eius exceſſum incitantis mundificatio,vel ablatio. Secunda eſt ipſius ſtomachi confortatio, & etiam totius corporis, vt ſubſiſtat,et toleret. Tertia eſt membri,ſi quod ſit mittẽs, rectificatio. Quarta eſt materiæ influentis interim, donec illius rectificatio fiat, quietatio, ingroſſatio, & deriuatio, & ductuum anguſtatio. Quinta eſt regiminis rectificatio. Sexta eſt accidentium, ſi qua ſint, quæ inſurgant, correctio. Sic ergo congregabis omnem curatiuam intentionem in retentione vomitus, & euacuationis cuiuslibet, de qua infra dicetur. Primam rem complent vomitus reiteratus, donec, materia ſi humoralis ſit,eradicetur, qui ſi non ſit facilis,& ſufficiens propter eius adhærentiam facilitetur, & hoc cum cibis multis in quantitate continua, & diſcreta, ſcilicet potibus, & medicinis, quæ ſunt triplicis generis, vt ſupra in de conſolatione medicinarum diximus; in quarum vſu ordinate procedas, incipiendo à debilibus, & procedendo ad fortia, deinde ad fortiora ſequens naturam ſapientiſſimam, vt iuſſit Hipp. Inquit Gal.natura eſt ſapientiſſima, cuius ſapientiæ non eſt finis; adhæret enim vt viæ vni, & ordini vni. Si vero non ſit humoralis, quæ incitat cauſa, ſed complexionalis, alterantia ſunt ipſum complentia, quæ ſunt ſuperius tibi nota; ſi etiam exterior ſit, auferatur. Secundam rem complent ſtyptica aromatica calida, vel frigida prout diſpoſitio ſtomachi exigit; quæ ſuperius tibi fuerunt tradita in cura malæ complexionis, & retentione ſolutiui cum ſuperfluit. Terciam rem complent illa tria, quæ ſupra in cura malæ complexionis ſtomachi cum materia diximus. Quartam rem complent ſomnus, & quies corporea, & animalis motiuam materiam quietantes. Inquit enim Hippo. Cum nolueris elleborum ducere, ſomnum fac, & noli mouere. Imaginatio rei delectabilis, & odores boni,confortant enim cerebrum,& ſtomachum; nauſeã ſedant, & vomitum,vt ſupra de conſolatione medicinarum dictum eſt. Ibique medicinas ingroſſantes, & coanguſtantes ductus, & orificia, notas fecimus, calidas, & frigidas prout diſpoſitio exigit. Eius autem derivationes complent frictiones duræ, & aſperæ, fomentationes mordaces, compreſſiones extremitatum doloroſæ. Inquit enim Galen. dolor prouocat rheuma, & ligaturæ, ventoſationes cum ſcarificatione,vel ſine,ſanguiſugationes, phlebotomiæ, cicatrizationes in eis, & euacuatio per fluxum ventris,cum clyſteribus trahentibus,& medicinis ſolutiuis ventris,collyrijs,& ſudorem prouocantibus, vt ſunt balnea, vnctiones, rarefactiones, quæ ſuperius dictæ ſunt. Inquit enim Hippo.vomitus vomitu, fluxus fluxu, & vomitus fluxu, & fluxus vomitu, & vterque ſudore curatur. Quintam rem complent debita ſex rerum non naturalium ordinatio,locetur ergo in aere temperato, vt ſuperfluo calore materia non diſſoluatur,nec frigore interius comprimatur, & declinet ad frigidum temperate, & ſiccum. Quieſcat, & dormiat. Cibus ſit ſpiſſæ ſubſtantiæ, & ſtypticæ, qualitatis calidæ, vel frigidæ ſecundum neceſſitatem, paucus in quantitate continua, & diſcreta, facilis digeſtionis, & boni chymi, quem ſuperius habuiſti:in quo ſis parcus,licet multum appetat, vnde repletio eſt fugienda, & proprie ſubita. Inquit enim Hipp.ſecundum multum, & repente replere,&c. Et alibi.non plenitudo, non indigentia, nec aliquod quicquam bonum,quod magis naturæ fuerit,& maxime niſi præceſſerit inanitio debilitans. Inquit enim Abuha. nihil eſt deterius ſaturitate in tempore ſterilitatis, quam præceſſit inanitio in tempore ſterilitatis. Alienenturque cibaria liquida, niſi ſint ſtypticis confecta, & tunc minorentur. Sextam autem rem complent, quæ accidentibus ſuperuenientibus congruunt, quæ ſunt diuerſa ſecundum eorum diuerſitatem, vt infra patebit (nutu Creatoris.) Proprium vero regimen in retentione vomitus cuiuſcunque eſt varium, & diuerſum varietate cauſarum ipſius materialium, & proprie intrinſecarum prædictas res communes generalis intentionis diuerſificantium, prout exigit vnaquæque.

Quarta alia.

Cibus.

2. aphe. 51.

Secunda aphe. 4.

Si ergo ſit cauſa vomitus cauſa extrinſeca, eius remotio erit cura, contrariæ introductio,ipſiuſque ſtomachi confortatio. Si vero intrinſeca, & phlegmatica, cuius cauſa eſt mala complexio frigida, & humida cũ malitia regiminis precedentis multiplicantis phlegma in ſtomacho, ſeu in eo, & toto corpore, vel cerebro, ex quibus influxit ei plurimum, pura quia fuit cauſa indigeſtionis in eo cerebro,& toto corpore, vt ſupra capite de debilitate ſtomachi diximus, cum conuenientia circũſtantiarum ex quibus omnibus, & exeuntibus cognoſcetur, Cura erit in ſex rebus prædictis, tali ordine, & modo, vt vomitus primo fiat prouocatio cũ vomitiuis phlegmatis, quæ ſupra capitulo de cura malitiæ complexionis cum materia dicta ſunt. Et ex eis eſt aquá tepida decoctionis raphani, vel ſeminis geneſtræ. Et fortior eſt aqua nucis vomitæ, vel aſcæ.vel cœpe narciſſi, cum ſecaniabin, ſquillitico, talis enim vomitus cauſam incitantem ad eius exceſſum educit, ſi materialis ſit, & alterat, ſi fuerit cõplexionalis frigida,& humida. Quod ſi vomitu non ceſſet vomitus,ſed adhuc redit,licet quieſcat aliquãdiu quod eſt, quia ab alio ſibi.ſ.ſtomacho influat, quod plurimum eſt à cerebro, vel toto corpore, membro mittenti auxilium prius oportet adhiberi, & alijs prout ſupra de

pra de cura malæ complexionis cum materia diximus. Quod si adhuc perduret, quietetur, ingrossetur, & deriuetur materia, prout hic,& superius dictum est. Et proprie cum rubificatibus,qualia sunt vrtica,squilla,tapsia, & similia, ventosis cum multa flamma, & fomentationibus ex aqua decoctionis vrticæ, foliorum lauri, calamenthi,parietarię,abrotani,& similiũ, ligaturis pedum, *De phlebotomia.* & manuum dolorosis,cauterizationibus,& sine scarificatione,& cum phlebotomijs,si phlegma naturæ sanguinis sit propinquum,de cephalica,vel nigra,cum educant de membro mittente, & etiam deriuent a stomacho:clysteribus acutis extrahentibus proprie, qualia sunt agaricum,colocynthis,species gummorũ, centaurea,asarum, polypodium, hieræ magnæ, species salis, & huiusmodi. Etiam cũ medicinis solutiuis phlegmatis, quas superius explanauimus. Et stomachus confortetur cum his, quæ à proprietate materiam effusam prohibere habent, & retinere nauseam,& phlegmaticum vomitum. Ex quibus sunt simplicia, & composita,quæ infra dicentur(duce Christo.) Simplicia sunt myrti,mastiche, olibanum, vinum ponticum nigrum, apium crudum, aqua aluminis,mumia,sambucus syluestris, ameos,& menta,cytonium, calamentum, ireos, quæ interius, & exterius approximabis,& per omnem modum, prout discretio proui debit. Et ex illis est fisticum vtrumque, & cortex eius: garyoph. cardamomum, cum aqua mastiches. Composita sunt miua aromatica,syrupus de absynthio, de menta, diamuschum amarum, melicratum conditum, electarium de cytonijs, rob citri cum xyloaloe. Confectio de cytonijs nostra, & vltimo theriaca antiqua, & plura alia, quæ supra de cura malæ complexionis cum materia sunt enumerata. Regimen autem proprium declinet ad calidum, & siccum, & si cum prædictis omnibus non sedatur, oportet vt iterentur, donec Saluator gratiam monstrabit.

De vomitu cholerico. Cap. 28.

SI autem vomitus sit cholericus,eius causa erit malitia regiminis multiplicantis choleram plurimum in hepate,& toto corpore, & quandoq; in stomacho,vt supra dictum est capitulo de mala complexione cum materia, & malitia complexionis ipsorum membrorũ cum circumstantijs consimilibus coadunantibus. quibus, & exeuntibus cognoscetur, quo casu prædicta ordine quo supra tentabis materiam, & causam incitantẽ ad ipsum, abscindere prius, & quia est humoralis vomitum cum aqua simplici tepida. Quod si sit in villis stomachi adhærens, & nauseans, cum aqua decoctionis seminis atriplicis, & pauco aceti, vel aquæ batecæ cucurbitæ, cucumeris,& citruli,& cum alijs consimilibus frigidis:& humidis. his enim materia, si qua sit in stomacho generata cholerica,quæ est rarius,vel influxa:quæ est plurimum, educitur; & mala complexio stomachi generans, & trahens influxam alterabitur. Quod si vomitus omnino non cesser, sed aliquandiu stans redeat: quod est quia ab hepate, seu toto corpore influat illi; oportet vt prædictum est, mittenti auxilium apponatur, materia quietetur cum quiete,& somno non profundo, & longo,& cum inspissantibus,& congelantibus frigidis potentialibus,& actualibus sumptis, & stupefacientibus, si oportet,vias etiam constipantibus. Et deriuetur cum frictionibus exteriorum minus asperis, fomentationibus, & balneis dulcium aquarum sudorem prouocantibus, ligaturis minus dolorosis, quam in phlegmatico,phlebotomia basilicæ, donec extinguatur inflammatio choleræ, & ebullitio eius, vbi peccatum sanguinis apparebit, & virtus tolerans, ventosis absque scarificatione in opposita parte, nisi coassocietur sanguis; clysteribus lenientibus, & habentibus virtutem hieræ ex aloe, & cum medicinis alijs cholagogis,quas in nostro antidotario,& hic supra ennumerauimus, & proprie lenitiuis, vt casia fist. tamarindi, tereniabin, & aqua fructuum materiam blandientibus, & alterantibus, non fortibus, & A acutis, cum materiam agitent, inflamment, at motum incitent. Stomachus quoq; confortetur, vt non recipiat cum his, quæ à proprietate habent nauseam, & cholericum vomitum retinere. Ex quibus sunt simplicia,& cõposita: simplicia sunt duplicia,quædam interius approximanda, vt granata vtraque,fructus vitis syluestris,myrtha,sumach,coriandrum per se;& in cibis,succus acetosus citri,& rob eius,vel agresta,& succus eius,fœniculus bibitus cum aqua frigida,spodium, charabe, lupinus nõ habens amaritudinem, & cãphora sumpta in potu cum aliquo rob, & olfacta atque inuncta supra stomachum, & fructus pontici, vt pyra, sorba, mespila, ribes, zarur, glandes, & proprie cupulę eius,& castanearum,& fabę, cum corticibus suis, & lentes in aceto decoctæ. Composita sunt, vt rob de granatis, de agresta, de ribes, de cytonijs,& syrupus acetosus,& oxyzacchara,& alia,quę in cura malæ complexionis cum materia diximus, quæ interius, & exterius, & per omnem modum approximantur. Quòd si prædictis omnibus non sedetur, in- B tereste tua, vt reiteres ea, donec cum Christo consequeris intentum.

De vomitu melancholico. Cap. 29.

SI vero melancholicus fuerit, cuius causa est malitia regiminis declinans ad frigiditatem, & siccitatem, vel caliditatem,& siccitatem,malitia complexionis cõsimilis hepatis,& totius, & malitia compositionis scilicet oppilatio, & proprie splenis, cum circumstantijs consimilibus,quibus exeuntibus cognoscantur. Aduerte quòd humor melancholicus, cum sit secundum Gal. naturæ cæteris humoribus odibilior, exiens de corpore vndecunque, non est retinendus,inquantum possibile est, sed inquantum superiori regioni cęteris est incõuenientior; est diuertendus ad contrariam regionem, scilicet inferiorem conuenientem sibi, & inde mundificandus maxime,cum talis humor in stomacho nullatenus generetur, C sed influat ei plurimum, à splene vel hepate, vel corpore toto, & proinde prædictas res sistentes ministrabis modo,& ordine tali. Primo enim spleni, hepati, vel toti corpori mittenti curam adhibebis, prout superius dictum est,& proprie cum purgationibus eorum ab humore melancholico,quæ sunt notæ cum phlebotomijs basilicæ sinistræ, vel dextræ saphenæ, & apertione venarum hæmoroidarum,habentiũ educere,& diuertere sanguinem melancholicum, siquis peccet rectificatione prædictorum membrorum, nec non, & deriuationibus iam dictis, si expediat, & quietationibus etiam. Secundo stomachum confortare, vt non recipiat, cum approximatis interius, & exterius. Exterius cum spongia infusa in aceto tepido, vel lenticulas in aceto decoctas superponens,& hoc si melancholia sit adusta, quam ex luciditate eius, & ebullitione eius supra terram cognosces. Si vero sit melancholia naturalis, vel congelatione causata, quam ex eius fuscitate, & opacitate coloris nigri, & D quiete cognosces,spongiam infusam in vino stiptico calido stomacho superpones,in quo aliquid xyloaloes,fuerit permistum. Interius vero cum syrupo de granatis, & xyloaloes, si humor fuerit adustus, vel cum syrupo de menta, cuius in nostro antidotario, descriptionem fecimus,si adustus nõ fuerit, & sorbeatur mel emblicorum, & vinum aromaticum, & stypticum cum aqua buglossæ,& borraginis,& senæ in vtroque. Cum sedatus fuerit fluxus talis humoris ad stomachum, quod ex eo influxum est studeas educere, & hoc cum clysteribus, in quibus sit acuitas aliqua assumpta ex polypodio, carthamo, tribulis, epithymo, sene, alhasce, chamæ. vsnea cum oleo sisamino, & melle, & cum medicinis solutiuis ventris ex prædictis,vt agarico,lapide lazuli,armeno,& myroba. nigris. Et compositis in antidotario nostro dictis, prout tibi videbitur expedire materiæ, virtuti, & membro. Regimen quoque proprium, ad humidum temperatum, vel frigidum parum, vel declinet secundum humoris diuersitatem.

De

De vomitu sanguineo. Cap. 30.

VOmitus sanguinis à stomacho solo, prouenit. Inquit enim Gal. nihil vomitu exit, nisi quod in stomacho solo erat, qui autem est exiens ab eo quandoque est ex eo. quandoque ex alio, sed missus ab eo cum sangnis locus sit in venis secundum Gal. aut erit ex venis ipsius apertis, aut scissis, aut fractis, aut corrosis ab alio in stomachum missus, aut est à meri, qui cum sit via ad ipsum, exiens sanguis ab eo cadit in stomachum, & facit nauseam, & vomitum consequenter, aut est ab hepate, & est plurimum, aut splene, aut capite, aut à toto corpore, & illud est per vias occultas, vt dixit Abuhali. Intellige occultas nostro sensui quandoque, non naturæ, & intelligentiæ nostræ, naturam omniũ intelligimus virtutum aggregationem, vt dixit Gal.

Sanguinis autem vomitus venientis ad stomachum, & meri ex seipsis, causa duplex est, intrinseca, & extrinseca. Intrinseca est causa venarum debilis cõpositio, & sanguinis peccatum in quantitate superflua, in substantia subtili, & qualitate calida acuta, corrosiua, quia sit adustus, & saltus. Extrinseca est casus, percussio, obuiatio lædẽtis rei, catarrhus, apertio apostematis, aut fistulę in stomacho, & meri. aut assumptio sanguisugę, aut assumptio medicinæ acutæ, vt euphorbij, & corrosiuæ, vt calamenthi, cantharidis, & similium. Vomitus vero sanguinis venientis sibi ex alio causa est, quæ refunditur de prædictis membris ad stomachum, & est multitudo, aut malitia sanguinis, aut in se, cum est acutus, aut propter oppilationem retinẽtem, quia fuit corruptus, & malam acquisiuit qualitatem ex fortitudine virtutis expulsiuæ prædictorum membrorum, oppilatio viæ, qua consueuit expelli, debilitas stomachi cum amplitudine viarum, quib. sibi refunditur, prout supra de sputo sanguinis dictũ est. Debilis autem compositio venarum habentium continere sanguinem, aut est à natura, aut à tempore, quia pręcessit regimen, quod rarefacit, aperuit, scidit, rupit, vel corrosit, & secura fuit consolidatio debilis. Sanguis autem in quãtitate multus, & superfluus est à vita delitiosa, & vsu plurimum carniũ, & vini rubei, & aliorum habentium multiplicare sanguinem. Et etiam à retentione sanguinis, consueti, euacuari sponte, vel ab arte: & à dimissione exercitij, & à membri putrilagine. Subtilis autem, et acutus est vsu rerum acutarum, vt specierum calidarum, acrimonialium, & vinorum calidorum, antiquorum, purorum, & subtilium, & similium rerum nõ naturalium habentium subtiliare, & inflammare, quæ sunt notæ. Fortitudo virtutis expulsiuæ est plurimum à natura, cui nihil est impossibile in expellendis nocentibus, secundum Gal. Oppilatio viarum, & sunt meseraicæ, quibus consueuit expellere, est triplex, & ex prędictis est nota. Causa debilitatis stomachi superius nota, est accidentalis, licet etiam possit esse naturalis secundum Hip. & Galen. Amplitudo viarum est amplitudo venarũ, per quas nutrimentũ sanguinis mittit hepar stomacho, per quas ipsum sanguine à se, vel per regurgitationẽ à toto corpore sibi meseraicarum inteſtinorum via clausa immittit, nec mirum si in concauum stomachi tales venæ sanguinem infundant in ipsius substantiam, & porositates naturaliter imbibantur earum orificia, cum naturę forti nihil sit impossibile, in expellendis humoribus, & trahat sanguinem per medium ossis, vt dicit Galenus, licet in substantiam, & porositates eius venarum orificia imbibantur, natura fortis malum sanguinem in illis venis cõtentum subtiliat, & poros tunicæ interioris rarefacit, quibus rarefactis infundit sanguinem ipsum in stomachi concauum, a quo vomitu educitur tanquam nociuum. Inquit enim Hippoc. si sanguis in ventrem effundatur

Aphor. 22.

præter naturam, necesse est in saniem conuerti, omnis enim humor in loco suo non existens putrescit, & in malam conuertitur qualitatem, vt Gal. ait. Signa sanguinis venientis à stomacho, & meri, ab eo, qui ab alijs subinfluit plurimum, quantitate distinguitur, quia est paucus cũ stomachus sit neruosus, & etiam colore, quia subruEbeus, & clarus, & assiduitate, quia continuus; & dolore, quia veniens ab eo, est cum dolore; nisi à venis rarefactis eorum egrediatur, quas non consequitur dolor nisi sumptione rei acutæ; quæ si sumpta trahatur, & in transglutitione dolorem præstat aliquem, rarefactio venarum in meri esse mõstratur, si vero post transglutitionem, in stomacho esse percipias. Item ex meri venis egrediens, est quandoque cum saliua, & rascatione educitur: ex stomacho vero non nisi vomitu, vel fastidio impellente. Inquit enim Galen. nihil ex stomacho egreditur nisi vomitu, vel fastidio impellente. alijs quoque distinguitur signis, prout supra est dictum. Si vero à venis rarefactis eorum egrediatur, distinguitur ab operatione alia, quæcunque fuerit, dolore, quia in rarefactis nõ est dolor; & si est, paruus est, & apud rei acetosissimæ sumptionẽ, vt superius dictum est. Etiam paucus * est subulis, & aquosus, ab operatione alia veniens e contra se habet. Et siquidem sit a corrosione earum, indicant ipsa vlceris signa, puta exitus sanguinis præcedens diu, qui in principio fuit paucus, deinde plurimus, & consequenter sanioſus: & quandoque sibi associata pellicula, seu caro putrefacta, & fœtens. Signa autem sanguinis venientis ab hepate sunt multitudo ipsius, & caliditas, & color, quia citrinus plurimum, præcedens ipsius passio, apostema, seu oppillatio etiam, & similia. Venientis autem a splene, signa sunt color, quia plurimum niger: odorque põticus, eiusq; ebullitio superius terram, & odor acris si sit adustus, & passio præcedens splenis. Venientis vero a capite plurimũ est albus, & est cum trãsglutitione apud descensum, & est viscosus, & quantitatis mediocris cum præcedente grauedine dolore, vel eius alia passione. A toto vero corpore venientis cognitionem habebis, quia præcessit dolor, & grauitas dorsi, & lassitudo extensiua totius, & est maioris quantitatis cæteris, coloris, & substantiæ plurimum boni, & hæc sunt signa locorum a quibus egreditur.

Signa vero causarum, a quibus efficitur, hoc modo considerabis: si enim a stomacho, & meri, egrediens, a causa intrinseca fuerit, quæ est debilis venarum naturalis compositio, a difformitate omnium membrorum cognoscere poteris, & malitia complexionis ipsorum: si vero accidentalis ex memoria causæ: peccato etiam sanguinis in quanto, vel quali, vel vtroq; ex regimine etiam antecedente percipies, & signis repletionis à cõcomitantibus, seu cacochymia, & retentione euacuationum, & anteceſſione aliarum causarum prædictarum. Et etiam si est a causa extrinseca sensus declarat, & intentio. Et si quidem fuerit sanguisuga, declaratur ex eo, quod iam bibitur ex aqua, in qua habitent sanguisugæ, & quia sanguis ex ea veniẽs subtilis, & sanioſus. Signũ fortitudinis expulsiuæ, & quod ex ea processit est alleuatio, quæ sequitur euacuationem, natura deponẽte, quod velut onus aggrauabat. Quæ enim a debilitate contentiuæ procedit alleuationem subsequentem non habet. Signum oppilationis viarum, per quas expellere consueuit, & amplitudinis aliarum cum stomachi debilitate recipientis est ex hoc, quòd non egreditur per viam, per quam expellere consueuit, sed per stomachum violenter.

CVRA eius non est stolidi medici, neque pigri, sed solerris, & solliciti; ait enim Gale. de fluxu sanguinis spiritus deficere consueuit, qui vitæ vniuscuiusque membri substantia existit, vnde mors sequitur, quod aduertens. Terxias animam hominis sanguinem ęstimauit. Proinde ergo in cura eius prompte, ac diligenter est procedendum. Consistit autem in rebus prænarratis, quas tali modo, & ordine ministrabis. primo enim festinabis ex venis sanguinis exhuberantiam educere, anticipando quatenus tolerat virtus, & hoc cum phlebotomia de nigra, seu saphena secundum diuersitatem, suæ exuberantiæ, & exceſſus in loco; ipsum etiam trahes ad opposita, & longinqua; & hoc cum ligaturis dolorosis extremorum, cum ventosis in cruribus, brachijs, spatulis, cum scarificatione, vel sine, prout tolerat virtus, & dispositio repletionis requirit. Secundo ipsum inspissabis, &

Quidã sanguinem animam hominis æstimauerunt.

alterabis,

alterabis, aut pharmacabis, vel quod prius expedit ages, prout supra de cura fluxus sanguinis narium dictum est. Quæ autem sunt illud complentia, ibi de cura sputi sanguinis superius habuisti. Tertio stomacho, eiusque venarum debili cõpositioni, quia rarefactus, apertus, vel quoquo modo solutus prouidebis cum stypticantibus, & infrigidantibus. Inquit enim Hipp. Quicunque sponte sanguinem vomunt, si quidem sine febre, salutare; curare vero stypticis, & infrigidantibus, quę autem sint illa dictum est supra ibidem, & ꝙ sint quintuplicis generis. Elige ergo ad hoc tibi magis propria. Et ex appropriatis in retinendo sanguinem est iaspis, & menta. Quarto regimen proprium ad frigidum, & humidũ conuertes quod est ex præcedentibus notum. Si vero sanguinis vomitus ex alijs membris fuerit illi influentibus, cura est cum eisdem. Sed adde quintum. s. membri mittentis rectificationem. quæ prædictis est præferenda. ait enim Galen. mittenti tamquam fonti prius est prouidendum. Qualiter autem illud agere oporteat, & cum quibus, supra de cura malæ cõplexionis cum materia, dictum est, quæ omnia supra de sputo sanguinis incidẽter tetigimus succincte. causis quoque mediatis cum notis contrarijs, & proprijs obuiabis; & manifestas, seu extrinsecas amouebis. Sed ad perfectionem curæ vomitus superfluentis, & symptomatici restat, sexto accidentibus superuenientibus instare. Sunt autem diuersa, vt puta dolor capitis, obscuritas visus, & dolor pectoris, & malitia anhelitus, intersectio vocis, tensio, & dolor sub hypochondrijs, debilitas, mordicatio; & dolor stomachi, singultus, & alcuzez, detentio sanguinis, & congelatio in stomacho, debilitatio, & syncopis; quorum correctioni attende. Et primo dolorem capitis corriges, prout supra de cura sodæ, ex vaporibus acutis caulatæ prouenientibus à toto corpore; aut à membro aliquo, dictum est. Obscuritate quoque oculorum, & visus, prout supra de cura ægritudinum oculorum dictum est. Abuh. autem volens ex vomitu nocumento oculorum prouenienti occurere, ne subleuet materiam, & vapores conuertat ad caput, & oculos docuit in hora vomendi, vt oculi ligentur superpositis * pilis duabus. & primo vt facies lauetur aceto cum aqua temperato, quæ si sit rosacea, melior est, resoluit enim, & repercutit vapores.

* Pilulis.

Dolorem etiam pectoris, & malitiã anhelitus cũ frictione suaui ex oleo amygdalarum dulcium, chamæmilæ, & de lilio amouebis. Intersectioni vocis, cum sit ex perducentibus ad mortem facilem, oportet succurrere. Abuhali autem ei, & prædictis accidentibus subuenire monstrauit, cum enemate temperato. Et vt detur dosis mellis cum aqua calida, & oleum, in quo virtus theriacæ existit, vt est oleum de lilio; deinde laboret vt euomat, quòd si euomat, non suffocabitur, si vero nequiuerit euomere, studeas materiam diuertere, & trahere ad extrema cum frictionibus, calefactionibus, & constrictionibus dolorosis, atque ventosis, & confortes stomachum cum calidis, & stypticis, & proprie cũ panno suppositio ei infuso in oleo, in quo cocta fuerit ruta, & succidit. Tensioni quoque, & dolori stomachi, & hypochondrijs subuenire monstrauit. cum pannis madefactis in aqua calida superpositis, & oleis tepidis lenificãtibus, vt voluit Galen. & ventosis inflammatis debilitati, & dolori subuenire, prout superius dictum est capitulo proprio. Eius etiam mordicatio cum iuribus vnctuosis, quæ facile digerantur, vt sunt iura carnium gallinarum, & pullorum, & vnctione ex oleo de lilio, & violato, vt docuit Abuha. cum pauca cera. Singultui etiam prouidebis cum his, quæ supra capitulo proprio dicta sunt. Alcuzez quoque docuit princeps Abuhali subuenire cum ligatura, & strictura extremorum, & alijs, quæ intersectioni vocis voluit ministrari. Sanguinis autem retentioni, & congelationi in stomacho, quæ in sanguinis vomitu plerumque accidere consueuit, festine oportet succurrere, cum causa sit passionum cordis superius prædictarum, & hoc cum vomitu prouocato cum aqua calida mellis, succo apij, & farina cartami, & cum clysteribus ex his, quæ habent sanguinem congelatum liquefacere, & educere. Ex quibus est aqua cineris ligni ficus, vehuen, opopanax, & bdellium, mel, sal, assa, & alhasce, & menta decocta in aqua, & coagulum leporis, vel hædi sumptum in potu cum aqua prædictorum alicuius, & proprie alhasce, quia liquefacit, deinde sumatur ellebori albi. drach. i. fabarum. drach. iij. cum aqua tepida, & mele, vt liquefactus educatur. Ex his, quæ conferunt liquefaciendo, & resoluẽdo, & proprie vbi educi non poterit, est euaporatio, & emplastratio stomachi, & vẽtris cum decoctione anisi, hypericon, pyrethri, mastiches, xyloaloes, salis, alhasce, & mentę, Debilitati, & syncopi, qualiter subueniatur, superius dictum est. Syrupus confortãs stomachum, & vomitum arcens. ℞. succi vuarum acerbarum, succi mentæ, diamoron, aquæ ros. ana. lib. i. zucchari. lib. ij. & syrupentur, & aromatizentur cum garyo. drach. ij. Electarium ex nostra inuentione, in retinendo sanguinis vomitum; vltimum, confortans stomachum, & alterans malitiam complexionis calidam. ℞. coralli rub. drac. v. mastiches. drac. s. rosarum. drach. iiij. acatiæ, sumach, ana drach. ij. antheræ, sandarachæ. ana. drach. ij. garyoph. scrup. ij. castorei scrup. i. muschi gra. i. sanguinis draco. luti sigillati, ana. drach. ij. confice cum hoc syrupo. ℞. succi pyrorum, & pomorum syluestrium, & cytoniorum, agrestæ, mentæ. ana. lib. s. zucch. lib. ij.

Sanguinem in stomacho coagulatum liquefaciens.

Syrupus ad vomitũ vtilis.

Electarium ad vomitũ sanguinis vtile.

Pilulæ restringentes vomitum. ℞. mastiches, myrrhę, sanguinis draco. ana. drach. ij. antherę. drach. i. Confice cum succo mentæ, & da mane, & sero. Confectio syrupi de berberis conueniens ad prædicta. ℞. spodij. drachm. iiij, berberis. vnc. iiij. vuæ acerbæ. vnc. ij. cichoreæ. M. s. zucch. lib. ij. & da ieiuno stomacho cum aqua mastiches. Linimentum Serap. retinens vomitum cholericum. Recip. balaustiæ. vnc. iiij. foliorum oliuæ. vnc. ij. folio. rubi. vnc. i. romani himuscie. vnc. i. pissa, & distempera cum albumine ouorum, & farina hordei, & stomacho superpone, stringit omnem vomitum, (si Christo placet.) Aliud ad hoc sublime, & vltimum. ℞. succi plantag. linguæ canis, pentaphyllon ana. drach. ij. aceti. vnc. i. olei omphacini. vnc. iiij. bulliant vsque ad consumptionem duarum partium, & adde ceræ, olibani, ana. drac. v. cãphoræ drac. ij. croci. drach. i. mastiches drach. iiij. sang. drac. drach. iiij. superinunge, & superaspergе puluerem corticum granatorum, & sumach. Item recipe aquam aluminis, vini pontici, succi mentæ, puluerис mastiches, & rosarum cum stipitibus, & fac bullire, & infunde filtrum, spongiam, vel birram scarlati, & superpone de super pannum fumigatum ex xyloaloe thure, spica, & mastiches. expertum est.

Pilulæ vomitũ restringentes.

Syrupus de berberis ad idem conueniens.

Vnguẽtum Serapionis vomitũ restringens.

Aliud ad idem.

Ad vomitum infantium. ℞. succi mentæ, cytoniorũ, vini põtici, ana æquales partes. fac bullire, & misce in eis mastiches, corticum thuris, ana. vnc. s. spicæ, cinnamomi, garyoph. nucis musc. galliæ musc. ana. dr. ij. & infusa birra scarlati bene calida applicetur. Aliud ad vomitum sang. ℞. sang. draco. vernicis, lapidis hæmatitis, ana, dr. ij. boli armeni, terræ sigil. ana. drac. i. puluerizentur subtiliter, & recipe succi arnoglossę. vnc. vj. aquæ decoctionis radicum arundinis. vnc. iiij. & misce bene, & da vnc. ij.

Ad vomitum infantium.

Aliud ad vomitum.

SVMMA III.

Particulæ tertiæ sectionis primæ de cura, & medicinis ægritudinum hepatis, & venarum.

PROLOGVS.

SCiendum est autem, ꝙ hepar vnum ex principalibus membris existit, est enim basis, & fons naturalis virtutis, quæ ad conseruationem indiui dui, & speciei quodammodo, necessaria compropatur, Cuius operatio est primo naturaliter generare sanguinem, qui vltimus est in alimento, quo corpus perdurat in esse. Et proinde sapientissima, &

ma,& ſumme artificialis natura,vt dixit Hip.ipſius ſub ſtantiam procreauit ſanguineam ad modũ coagulati ſanguinis,licet ex ſpermate mulieris ſit factum,vt chylũ futurũ nutrimentum à ſtomacho ab eo ſuſceptũ transformet in ſanguinem,qui in naturam aliti, per virtutẽ eius, aptus eſt alterari. Quapropter.iiij.virtutibus dotauit ipſum natura,ad hoc neceſſarijs in venas ab eo ortas, & fines ramorum ipſarũ protenſis etiã quibus res nutrimenti in membro vnoquoq; completur, appetitiua.ſ.retentiua,digeſtiua,& expulſiua; appetitiua quidem naturali ſola, non commixta ex ea, & animali, vt ſtomachus; licet pro toto appetat, ſicut ſtomachus hepar, & illud eſt ſicut Lilium dicit, quoniam hepar ab intra trahit, quod appetit à proximo, ſtomachus vero ab extra, & longinquo. Nos aũt facientes doctrinam diſciplinatiuã non improbatiuam; dicimus illud eſſe,eo q̃ talis virtus in hepate eſt,ſicut in radice;in qua eſt formalior,quam in ramo, qualis eſt ſtomachus. Et proinde in eo trahere pro ſe potuit,& pro toto exiſtens ſola. In ſtomacho vero indiguit auxilio appetitus animalis, vt ſenſu fortior ſentiat inanitionẽ ſui, hepatis,venarum,& aliorum viſcerũ;quorum miniſter eſt,vt ſupra dictum eſt. Et quia coagulatio eius non fuit ſolida,vt carnis,ſed tenera circundedit eũ panni culo ſubtili ex neruo aduenienti ſibi à cerebro procreato,& ſiphac, vt eo mediante ſenſum quo ex ſe carebat haberet, & ſua ſubſtantia, atq; forma in ſe diſtincta ab alijs permaneret,alijſq; viſceribus nec̃teretur,plaſmauitq; illud forma lunari, & in homine maius, quam in cæteris animalibus eiuſdem quantitatis, vt ſanguinis generatio præ cæteris abundaret in homine, propter labores corporeos, & animales plurimos ipſum reſoluentes, cum ſit maxime reſolubilis, & cum additionibus ſeu pennulis. iiij. vel v. diſtinctum, & in domeſtica parte concauum, vt eius reflexu circa ſtomachum in amplectendo coadiuuante eius digeſtionis gratia ſufficiens eſſet, & aptum, & à dextera parte corporis iuxta coſtas falſas ſituatum, quibus alligatur in quibuſdam, vt eis adhærendo melius ſuſtentetur, & vt inſpiceret ſtomachi fundum, cuius ratio eſt, quoniam iuuatur digeſtio eius propria, & à ſylueſtri gibboſum, ne diaphragmatis locum in ſuo laborioſo motu, quod attingit in punc̃to,ſuam amplitudine coarc̃taret. In quo venas implantauit in villos, atq; poros. vnam quidem magnam in parte concaua, quæ hepatis porta vocatur,per eam enim ſub intrat chylus, quem ab inteſtinis meſeraicis ramificatis ab illa, vt ſuis manibus ſugat cum ſua virtute attractiua vna ex quatuor ſupradictis, & per eas redditur inteſtinis, ſi qua ſit in ſima eius, ſeu toto corpore groſſa, alteret naturam aggregata materia, vt per ſeceſſum proprie, vel vomitum virtute ipſius expulſiua operante expurgetur. Ipſumque in ramos quinque ipſius tendentes ad quinque eius pennulas, & ramos alios eorum diffuſos, in hepatis ſubſtantiam, cum ſecundà virute retentiua continet, donec in ſanguinem alteret, & humores villis circuntractis, ſic autem diffuſus ſua virtute melius alteret digeſtiua. cum enim totũ corpus agens attingit patiens, aptior, & perfectior operatio fiet. Aliam autem implantauit venam magnam in parte gibboſa venam chylis vocatam per quam progredientem ex eo ſanguinem, ſua virtute impellente cordi tranſmittat, & per ſitos ramos corpori toti à membris virtute cooperante attractiua corporis, & membrorum. Et quia in alteratione chyli in ſanguinem tria ſuperfluitatum genera inſurgebant, ſicut in vino nouo bullientre apparet, ſcilicet fœculenta, melancholica,ſpumoſa,cholerica, & aquoſa, quæ in trãſitu ſtricto meſeraicarum opitulabatur chylo, explantauit ex porta ſeu lactea poros, quibus ipſa ſuperfluitates ſequeſtret à ſanguine, & proprijs receptaculis, & expurgatorijs deſtinaret melancholicam fecem,per porum explantatum ex ea in parte cõcaua, in qua generatio ſanguinis, & humorum potiſſima in ſplene tranſmittat ab eius ſubſtantia ſeparatum, vt melancholiam, & cholerã nigram naturæ maxime odioſas, & in actione digeſtionis impedientes in membrum à ſe diſtinctum ſubſtantialiret ſequeſtraret. Choleram aũt per porum inde etiam ortum in cyſtim fellis tranſmittit, quæ ſuæ hepatis.ſ.ſubſtantiæ manet affixa, vt ſuo calore, ſicut accenſio ignis ſub vaſe digeſtionis coctionẽ vigorando, ipſum in ſua coagulatione conſeruet. Si enim ab eo auferatur,ſtatim ſubſtantia eius diſſoluitur,& corrumpitur,ſicut experientia dictat. His enim duabus ſuperfluitatib. ſanguinem oportet eſſe purgatum,antequam ad chylum perueniat,per quam in alimentũ ad corpus,& cætera membra deſtinetur: cum non ſint aptæ per vlteriorem decoctionem conuerſioni in ſanguinem, & ad nutrimentum membrorum,ſcilicet melancholia propter cõplexionem, & ſuperfluam groſſitiem, & terreſtreitatem, cholera rubea, & nigra propter malam morigerationẽ, & quia ſanguis redditur per eas naturæ horribilis,non ſic phlegma,& aquoſitas, cũ phlegma naturale per vlteriorem decoctionem conuertatur in ſanguinem,& aquoſitas ipſa etiam iuuet ſanguinẽ per ramos ſubtiliſſimos chylis tranſire. Et quia ſuperexcreſcentia factus ſanguis fluidus membris non debite vniretur, procreauit natura renes, in quos vena illa chylis inferius protenſa infigitur, vt aqua per ipſos ab illis virtutibus membri impellentis, & attrahentis ad ſanguinem tranſcoletur, & diſcernatur, non virtute per ſe diſtincta ab illis prædictis,& per vritides poros in veſicam tranſmiſſa extra corpus finaliter excludatur,necnon propria materia, ſi qua accidentaliter in eius gibbo fuerit aggregata. Continuauit ipſum per dictas venas cordi,cerebro,teſticulis,corpori toti,& omnibus membris, & inteſtinis, etiam ſtomacho per ſubtilem neruum, cordi quoque per alteram cõcauam venientem ab illo portantem ſpiritum, & calorem, & ſanguinem, quibus ſua innata caliditas conſeruatur, & temperatur eius pulſu, ac diaphragmatis motu. Ex quibus enarratis,& ſic ex anatomia collectis ſcire,& intelligere poſſumus hepatis naturam, qualeſque, & quantæ ſint ægritudines euenire poſſibiles. Eas enim ignotas, nec cognitas ſaltem quodam vicino veritatis arbitrio curari nullatenus eſt poſſibile. Inquit enim Gal. Qualiter autem dignoſcituros modus curatiuus ægritudinum erit, quis, ignorans eas quales, quantæ, & quæ ſunt; quaſi dicat nullatenus. Loca quoque ægritudinum, cauſas, & accidentia propria, & modus, vtrum ſcilicet ex ſe proprie, vel ex vicinitate ſeu colligantia accidant, quæ omnia ſecundum Gal. in cura ægritudinum membrorum ſunt neceſſario prænoſcenda. Sciendum ergo, q̃ hepati accidunt ægritudines in ſe, & ex colligantia, & vicinitate. In ſe quidem,& in eius ſubſtantia carnoſa, ſimplices triplicis generis, ſcilicet mala complexio, mala compoſitio, & ſolutio continui. Et compoſita ex omnibus puta apoſtema, accidit quoque in ſuis poris, & venis. Et primo prædictæ ægritudines ſimplices, & plurimum oppilatio, & ſuo etiam panniculo,ſcilicet ſolutio continui,& plerumque apoſtema,ſeu veſica,quæ cum ſcinditur egreditur aqua, & currit in ventrem. Ex colligantia vero, & vicinitate ad prædicta, pati poteſt prædicta maxime in ſuis actionibus nocumentum. Ad quarum cognitionem certam,& poſſibilem, inuocato Chriſti auxilio, qui ſolus intuens cuncta reuelat, prout poſſibile eſt, arbitrandum eſt, ſeu coniecturaliter veniendum ex his,videlicet nocumento operationum, dolore, excuntibus, tumore eius,diſpoſitione totius corporis, & membrorum vicinorum ortorum ab eo, eique colligatorum ſibi compatientium, ſiti, alijs accidentibus notis,& comparatis,videlicet regimine, circumſtantijs, ſimilibus iuuantibus,& nocentibus, & conſuetudine patiendi, quæ exercitatis, & abundantibus intellectu ſunt nota,& infra ſpecialiter Spirituſancto annuente)declarata ponemus.

Hepatis virtutes quatuor.

Hepar in quo differat à ſtomacho.

Nota hanc ſimilitudinem.

de vic. cau. com. 3.

1. de lo aff. 2. & 3.

Continet autem hæc ſumma capitula. 15.

De genarali modo curationis diſpoſitionum hepatis. Cap. 1. fol. 41
De cura malæ complexionis eius ſimplicis, & compoſitæ, quæ ſunt octo. Cap. 2. 41

De paruitate hepatis, & cura eius. Cap. 3. fol. 42.
De cura oppilationum eius. Cap. 4. 42
De percussione casu, & obuiatione super ipsum, & cura eius. Cap. 5. 44
De fixura, & incisione hepatis, & cura eius. Cap. 6. 44
De apostemate hepatis, & cura eius. Cap. 7. 44
De apostemate meseraicarum, & lacertorum vētris, & cura eius. Cap. 8. 46
De hepatis inflammatione. Cap. 9. 46
De dolore hepatis, & est actio læsa, & hypochondriorum. Cap. 10. 46
De debilitate hepatis. Cap. 11. 46
De cachexia, & est qualitas mutata. Cap. 12. 47
De hydropisi. Cap. 13. 47
De egestionibus, quę sunt ab hepate, seu fluxibus eius, & est exiens à corpore. Cap. 14. 50
De ictericia citrina. Cap. 15. 50

De generali modo curationis dispositionum hepatis. Cap. 1.

SPecificatis ægritudinibus hepatis per capitula, & distinctiones, ad curam ipsarum secundum generalem modum veniendum est prius, & secundum specialem deinceps. Inquit enim Gal. vniuersalia, & generalia præcedunt specialia artificialiter, & naturaliter. Talis autem modus generalis, ex natura membri colligitur prænarrata, si enim secundum Gal. in cura, non solum, quod præter naturam est contrario sit remouendum, immo etiam, quod naturale est suo simili conseruandum, sicut in morbis singulis est facere, maxime in cura principalium, & virtutem influentem habentium, quibus totius machina gubernatur, illud est aduertendum. Et quia contrarium illud rebus conseruantibus est plerumque oppositum, & naturalibus inimicum, & vtrumque simul oportet agere, ideoque contrarium, quod ad remotionem rei præter naturam hepati contingenter approximandum est, sic modificandum est, appropriatumque eligendum, quia remouendo illam naturalia non offendat, sed conseruet, nocumentum enim eorum extensibile est in venas, alia principia, & etiam totum corpus. Per conseruationem autem eorum ad temperamentum, & naturam reducetur, quod est pretiosissima rerum sanitas, desiderantibus viuere secundum naturam, vt ait Gal. Talis autem modus, seu modificatio, & approximatio, vt dictum est, à natura membri ipsius exigitur, sicut ab ægritudinibus variatur contrarium curatiuum; & quia natura hepatis consistit in hoc, quòd principalis est, alijsque principalibus alligatum, in quibus virtus existens, & spiritus gaudent aromaticis medicinis, & stypticis confortantur, & conseruantur, non debet esse puris contrarium, sed naturaliter insitas tales habens in se proprietates, & virtutes, vel alijs habentibus tales artificialiter mixtum. Inquit enim Galen. Tale, melius est si idem pharmacum simul stypticum sit, & aromaticum; insitas enim virtutes habens melius operabitur; etiam si aperitiuum sit, in oppilationibus eius datum, illius mixtione non careat, talique confortet, & à resolutione ipsorum prohibeat, & non noceat oppilando; nec propterea debet esse excedentis virtutis, vel qualitatis, & maxime cum virtus ipsius, & spiritus fundata in substantia teneræ consolidationis ac calidæ, & humidæ complexionis existat, quæ frigido superfluo congelatur, & induratur, virtus, spiritus, & calor extinguitur calido excedenti resoluitur, & humido aquoso relaxatur, styptico superfluo in suis venis, & poris a pontico oppilatur, quare superflua in generatione sanguinis necessario insurgentia à sanguine non sequestrantur, quæ omnia multa sequuntur incommoda, quæ dicentur, sanguinis alimenti exitus obstruuntur, quod est valde malum, & arefactionis causa. Proinde Galen. ait apertos esse eos, qui secundum hepar exitus alimenti non solum in sanis, sed etiam in ægris est securissimum. Item lapsum facien-

3. in primū prog. cō. 31.

Documētū Gal. in cura. obseruandū. 1. de San. tuen. cap. 1.

2. San. tuen. cap. 1.

De fact. hep. & nat. ea. 2.

A

B

C

D

te dissoluitur, debet ergo esse approximandum ipsi suæ ægritudinis contrarium temperatum, seu excedens modicum, & si non sit illis in neruis proportionatum, in quantitate multa frequenti, multisque partibus, & per omnem modum approximatum ei saltem proportionabiliter effectiue, debetque esse aperitiuum, & absterssiuum, quod quia acuit sanguinem, generatque humores diuersos, & inæquales, vt est aqua radicum, oportet, vt cum dederis eam duobus, vel tribus diebus, consequenter naturam soluas cum aliquo lenitiuo, & alteratiuo, vt sunt tamarindi, casia, & manna, & cum sit in profundo positum, non debet esse substantiæ pachymeris, sed leptomeris, vt ante virtutis eius resolutionē ad eum perueniat, & ne sua vehementi subtilitate, & virtute, subito de hepate transfundatur ad vlteriora membra, misceatur ei aliquid raphani, vel seminis eius, quod trahendo ipsum ad stomachum in medio. s. hepate remaneat diu: & ne impediatur in via, fit hora inanitionis stomachi, vel completæ digestionis eius ablatum, & infra de cura splenis dicetur ad plenum de facile, & difficile transeuntibus, si Spiritus sancti gratia sim imbutus. Etiam cum sit à sima, intestinis, & stomacho associatum, vicinum, & alligatū venis, & poris, & zirbo, renibus, & vijs vrinæ, ac venis superioribus basilicæ. s. & cephalicæ tendenti ad caput, & nares; materia, si qua educenda de ipso fuerit, euacuatiuum quodcunque debet esse tale, quod per illas, & vicinas partes expellat; natura enim quam iussit Hippoc. medicum in omnibus semper sequi, per propinqua, & latiora semper expellit, & per longinqua qñque, quia per poros in sudorem materiam vtriusq; partis expurgat, quandoq; materiam vnius partis in aliam detiuando expellit, sicut testatur Hippo. cum dicit Vrina multa noctu facta modicum secessum significat, & e conuerso. Etiam cum diaphragma attingat, frigidum ei approximandum exterius à falsis secedat costis, ne indurando illud, ad spiritus difficultatem adducat. debet quoque esse non solum virtute elementaria morbo oppositum, sed etiam proprietate, vel saltem morbo à complexione contrarium. A proprietate vero conueniens morbo, sic enim supra de medicinis ægritudinum cordis recolimus fore dictum. Stude ergo eligere medicamen, quod conueniat hepati à proprietate, & complexione in conditionibus dictis: contrarietur autem ægritudini, & cōplexione & à proprietate etiam, si possibile fuerit naturaliter inueniri, vt est absynthium, & eupatorium in phlegmone, sclirosi, & oppilatione eius, prout Galen. edocuit, & sicut contingit reperiri in coriandro, cuius complexio cum proprietate est in prohibēdo fumos, & vapores a capite, quare commendant ipsum in dolore capitis calido pulsatiuo, vbi vero non conuenit vt in solatro, quod proprietatem habet ad resoluendum apostema cerebri, & quia frigidum natura, & stupefactiuum resolutionem vetat, & in Scorpione frigido, qui sua proprietate lapides renum comminuit, & resoluit, certe præeligendum est, quod à proprietate contra operatur morbo ei, quod contra agit à complexione: andacocha ergo in cura feb. phlegmaticæ præeligenda est hyssopo. Et oleum de Scorpionibus in lapide renum, præeligendum est oleo de piperibus; quod est quia proprietas est potentior, & efficacior complexione, ac generalior in operatione, ita vt præueniat operationi illius. At quia proprietas respicere potest ægritudinem, & mēbrum, cuius est, sed complexio in medicinis curatiuis ægritudinem respicit, & non membrum, etiam operatio à proprietate est appropriatio, & magis articulata dispositioni, cui conuenit, quam operatio à complexione. Primum patet, quia complexioni, quæ contrariatur proprietati, potest melius obuiari, quam proprietati contrarianti complexioni, vt patet infra, est efficacior in operatione, quia aer frigidus quantumcunque complexione, virtute solis, & stellarum corpora nostra resoluit, vt ait Abuha. & magnes cum frigida, trahit ferrum a proprietate non obstante frigiditate sua. Est quoque generalior cum respiciat membrum, & ægritudinem

4. apho. vltimo.

13. methe. med. ca. 17.

omni diſpoſitione ſua, vt proinde eius operatio ſit certior, & ab errore remotior. complexio vero reſpicit ipſum in altera tãtum, vt infra de medicinis iuncturarum (Chriſto duce) dicetur. Secundum eſt manifeſtum, quia endiuia reſpicit inflammationem hepatis, vt hepar, lactuca inflammationem eius, nõ vt hepatis, ſed vt inflammationem. Sed tertium etiam liquet, qua complexio operatur idem in pluribus differentibus ſpecie, & numero, ſed proprietas idẽ operatur in omnibus, vel pluribus differentibus numero ſub vna ſpecie cõcentis; vnde operatio a proprietate, a tota ſpecie dicta eſt ſeu forma ſpecifica, vt ait Auer. Primum quoq; pater, quia cõplexioni contrarianti proprietati obuiari poteſt miſcendo ei contrarium, ſicut endiuiæ albæ in hepatis algore miſcemus mel, quod contrariatur ſuæ frigiditati. Et in oppilatione eius eligimus endiuiam rubeam, vt docet Abuhali. Sed proprietati ſic non poteſt obuiari, cum non ſit illi contrarium in operatione ipſius, non enim ſic aperte inuenitur, quòd ſolatri a proprietate operationem impediat, ſicut quòd eius frigiditatem a complexione alteret ſeu remittat, eo, quòd multo plura ſunt, quæ complexioni contrariantur, quàm quæ proprietati ſaltem cognita, quo ad nos; & dato, quòd inuentiantur, vt eſt in napello, cuius proprietati ſola obuiatione interficienti natura aſſociauit contrarium ſcilicet murem in eo inuentum, & alijs venenoſis alia theriacalia, generalia, & ſpecialia procrauit, & hoc, quia nihil fecit, cui contrarium non oppoſuit, vt Ariſt. dicit: ſicut iuxta fabam, barbam hircinam procreauit naturæ ipſius contrariam, & lino, cuſcutam; non tamen eſt ſic mutabile, & variabile per gradus, & manſiones, ſicut alterans complexionem; quare non ſic apte obuiari poteſt. Vt igitur electio talium contrariorum curantium, & conſeruantium ſimul, & confortantium a natura prædictas conditiones habentium ac proprio-

Quæ hepatica ſint quo modoq; & qualiterq;.

rum, quibus in cura diſpoſitionum hepatis indigemus, tibi ſit facilis, anteponemus aream eorum, de quibus eligere valeas, quæ ſunt tuæ intentioni conformes. Scien dum eſt ergo quòd rerum conuenientium hepati, & diſpoſitionibus eius: quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, & ſimplicium, quædam ſunt conuenientes a complexione, quædam a proprietate, quædam vtroque modo conferunt. A complexione autem quædam ſunt, quæ in temperamento ipſum conſeruant, vel ad aliud reducunt, & ſubſtantiam vniunt, & harum quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, quædam ſiccæ, quædam humidæ, & quædam temperatæ. Calidæ ſunt elbub, acorus, zinziber, hyſſopus humida bibita, & linita, coſtum, gallia, amomum, crocus, cinnamomum, caſia lignea, ſummitates ſquinanthi, myrta, aranabum, naſturcium, apium, maſtiche, ameos, cyperum, folium, origanum, ſpica, xyloaloe, garyoph. mumia, & ſimilia. Frigidæ vero ſunt ſandali, ſpodium, violæ, nenuphar, camphora, aqua hordei, acetum, vngula caballina, roſæ, & aqua earum, ſolatrum polytricum, coriandrum proprie, adiantos, aqua lactis proprie capræ, & lac acetoſum, granata, acetoſa, & muza, pruna acria, & cæteri fructus frigidi inſipidi. Si vero ſint ſtyptici, ſint pauci, & poſt cibum ſumpti; ne veſtigium oppilationis dimittant; ſemina communia, & ſemina frigidorum acetoſa, & aqua hordei, acetum ex vngula caballina, ſiccæ, & humidæ colliguntur ex eis. Temperatæ ſunt zuccharum, & proprie albuſac, & cuſcura, & lacca. A proprietate conuenientes ſunt, quæ ſunt cibi, & medicinæ; vt eſt endiuia, vtraque cichorea, & hepatica, & ſpinachia, batheca, melon indus, citruli, cucumeres, lactuca, portulaca, & proprie muza, & abſynthium, & eupatorium ſecundum Gal.

Et, quæ ſunt cibi abſolute, vt hepata animalium boni chymi, & proprie hepar adib; carnes limaciarum, & ericij, perdicum, turturum, gallinarum, piſcium petrinorum, & ficus, auellanæ, fiſtici, amygdalæ, fructus ſerbin, vua paſſa, & potus vini odoriferi ſubtilis, & dulcia ſubſtantiam eius impinguantia, quæ ſi ſint groſſæ ſubſtantiæ oppilant, ſi ſubtilis inflammantur facile, niſi cum ſubtilibus, & acidis miſceantur, & breuiter omnia boni chymi non groſſa nec viſcoſa cibaria. Vtroque modo conueniunt vtraque, & quæ ipſum mundificant, & ab eo materias euacuant, & purgant. quarum quædã ſunt euacuantes materias gibbi, quædam ſimæ eius, & quædam vtriuſque. Gibbi. vt eſt phlebotomia baſilicæ dextræ, & prouocatio fluxus ſanguinis ex naribus, & vrinã proucantia, quorum quędam ſunt calida, quędam frigida, quædam temperata. Temperata ſunt capil. ven. ſquinanthum, infuſio fiſami. decoctio. v. radicum communium, & ſemẽ ipſarum. fenugræcũ, & aqua althęæ, & ſimilia; quædam calidæ, & fortiores, vt daucus, acorus, ameos, ſpica, crocus, vrtica, chamępitys, alhaſce, ariſtolochia, & ſimilia; quædam fortiſſimæ, vt cantharides, rubea, maſtrameſis, & ſimilia. Frigida ſunt ſemina cõmunia, & fructus eorum harhag, & ſimilia. Purgantium vero materiam ſimæ, quædam ſunt purgantes per vomitum, & inteſtina, & horum quędã purgant choleram, vt tamarindi, rhabarb. aloe rectificata, myroba. citrini, & diagridiũ in robuſtis corporibus ad ſoluẽdum duris. Eſt enim de furioſe ſoluentibus, quare rectificationis indiget. Quædam phlegma, vt agaricum, quædã melãcholiã, vt epithymum, myrob. nigri indi, quędam humores aduſtos, vt aqua lactis, & quædam vtroſque, vt ſenę; quædam aquam citrinam, vt cyclamẽ, et iris, ſerapinũ, euphorbiũ, cucumer aſininus, laureola, aſcebram, nocent tñ hepati; quare oportet rectificare, quæ educunt materiã vtriuſq; eius partis ſunt, ſudorem prouocantia, quæ dicta ſunt ſupra in cura apoſtematum cerebri. Compoſitæ ſunt, quæ ex his cõponuntur, & in noſtro antidotario dicta ſunt, & ab alijs ſumpta, infra (Spiritus ſancti gratia) ponemus.

Nota tamen, quòd prædictorum omnium quædam ſunt, quæ conferunt eius dyſcraſijs, quædam ipſius oppilationibus, quędã icteritiæ, quædam cachexię, & hydropiſi, quædam percuſſionibus, & vulnerib. eius, quędam apoſtemati, quædam inflationi, quędam doloribus eius, quędam debilitati, & quędam fluxibus, qui ab eo procedunt, quorum ſummam ſigillatim ponemus in capitulis proprijs, quibus infra dicetur de eis. Et ex his ſunt, qui cum ſtypticitate temperata cõfortant, & maturant, vt crocus, & darſeſaha. Et ex his ſunt, quę exiccando mundificant virus malum, & contrariantur putrefactioni, & expellunt cauſam corrumpentem, & reſiſtunt medicinis mortiferis, & veneno, vt cinnamomum, & caſia, quę ſunt fortiores in his omnibus aromaticis; & vt eſt ſpica, & allia, & vinum etiam odoriferum contrariatur putrefactioni. Et quędam vni conferunt, ſed alteri diſpoſitioni nocent, & proprie vbi ſunt diſpoſitiones eius contrarię; vnde Gal. ait. Itaque difficillimum eſt inuenire, quod multum proſit, obſit autem nihil, & quędã diſpoſitioni conferunt, hepati vero nocent, & e conuerſo, quę doctrinę ſimplicium relinquantur propter breuitatem. Mirabile autem eſt, quòd proprietas a complexione in aliquibus, vt prędiſtinctis diſcreper, cum ſemper ei debeat conuenire, complexio enim diſponit ad proprietatem ſemper, vt ponit Abuhali, & ea corrupta, non remanet proprietas; quare diſcrepare non debent ſaltem in operatione. Et ſecundum Gal. plurima, quę ſimplicia videntur ad ſenſum, compoſita ſunt ſecundum virtutem. itaque ex tali compoſitione acquiritur alia complexio, quam ſequitur proprietas diuerſa a prima complexione, a qua principaliter dependet actio, ſicut in prędiſtinctis ſcilicet ſolatro, & ſcorpine eſt videre. In prima enim earum ſubſtantia dominatur frigiditas ſtupefactiua. In ſecunda verò ſubſtantia ſuperficiali pauca caliditas, quam ſequitur caliditas reſolutiua, quæ in operatione reſoluendi conueniunt ſemper.

De cura malę complexionis hepatis, ſimplicis, & compoſitę. Cap. 2.

MAla complexio hepatis, eſt dyſcraſia qualitatum, quatuor primarum, & elementorum eius, cõmunis exiſtens ei, & alijs conſimilibus, inquantum conſimilia

milia sunt: habet autē suas diuisiones, & subdiuisiones, vt ait Gal. aut cōmixta, & hoc plurimū est, & vnaquæq; est quadruplex, & est, aut pura, aut impura, & est plurimum, & quælibet, aut diuersa, aut æqualis, & est raro. Et causa eius est duplex, interior, & exterior exterior est vna, vel plures ex procatarcticis causis supra in mala cōplexione stomachi dictis. interior, aut est propria, aut ex cōmunitate propria est malæ qualitatis humoris generati in eo, & mala cōpositio, solutio, vel apostema. Ex communitate est, vt mala cōplexio cordis stomachi, & cerebri, & totius corporis, vt feb. quibus non potest contradicere hepar. Variantur autem illæ causæ, & specificātur secundum varietatem specierum eius præmissam; nam quælibet ipsarum propriam habet causam, propria signa, & propriā curam. Si sit mala complexio hepatis calida, & sit pura, & diuersa, apparebit vna vel plures ex procatarcticis causis supra in mala complexione stomachi dictis absque significatione aliqua antecedentium causarū interiorum, & contristationis sensu, & nocumento generationis sanguinis, & humorum. Et eius signa essentialia sunt qualitas mutata ad tactum, & ad visum, puta calor in totum corpus extensus, & maxime in hypochondrio dextro perceptus, si nihil aliud contradicit. Et cum augetur, vt non solū contristet, sed vniuersas lædat actiones, & passiones, fit febrilis, & color citrinus, & actio læsa, quia sitis magna, appetitus cibi, vel fames nulla, vel modica; quare egestio modica, & sicca, desiderium frigidi, quo iuuatur, & læditur contrario, multiplicatio choleræ in sanguinis generatione, etiam ex frigidis cibis, vt ēt augeantur humores adusti, quibus sanguis paucus fit, & naturæ horribilis, quare mēbra ex eo nō nutriuntur, sed fiunt macilēta, vt similiter in mala cōplexione stomachi calida dictū est, retentio debilis, & expulsio fortis, quare multiplicatur vrina, & fit tincta, concurritq; cum circūstantijs consimilibus, & consuetudine inflammandi. 1. aphor. 1.

Cura malæ complexionis calidæ eius est, tres res: quarum vna est causæ exterioris, & procatarcticæ remotio. secunda est alteratio dyscrasiæ. tertia est accidentium correctio.

Primam rem complent, ab eis abstinentia, & permutatio vbi obediat, vbi vero non, abstinere ab eorum intemperantia, vbi vero neutrum possibile sit, cura est nulla. Inquit enim Hipp. in aphorismis. Oportet autē non solum se præbere, quæ oportet facientem, sed & ægrotantem. & Galen. Non est possibile vllam dispositionem curare finaliter, adhuc manente eam faciente causa. Secundam rem complent administratio frigidorum ciborum potuum, & medicinarum habentium temperamētum, passiuarum simplicium prædictorum, & compositorum ex eis aggregantium in se conditiones prædictas, & proprietates, quæ tua interest, vt eligas, prout exigit dispositio, & approximes interius cum modo ordinate incipiendo a leuioribus, & simplicibus, & gradatim; vbi non sufficient, ad fortiora, & composita tendas, & maxime vbi membri vicini, & proprie stomachi dispositio te inuitat. Si ergo stomachus non toleret frigida ex cibis, & potibus, & medicinis, oportet vt eis calida, & propria illi admisceas, & calidis actu illis vtaris. Sitque illorum caliditas talis, vt non extendatur ad hepar. Si dabis quoque calida propter illud, sint grossæ substantiæ, & vinum leue, paucæ stypticitatis, vel approximabis exterius calida stomacho, & hepati frigida, vel dabis modo calida propter stomachum, modo frigida propter hepar. Tertiam rem complent, quæ infra dicentur de cura feb. debilitatis hepatis, & nocumenti, & actionum eius, ad ea ergo procedas. Si vero fuerit mala complexio hepatis frigida, pura, & simplex, causas, signa, & curam e contrario intelligas supradictis. Inquit enim Galen. vnum contrariorum per aliud intelligitur. Sed si sit humida, pura, simplex licet sit raro, tum quia membrum generatiuum, humorum cuius dyscrasia fit, humorē non habeat, generat statim ex cibis, potib. quotidie præassumptis, tum quia humidus naturaliter, & principium existens venarum confluentiam habet humorum prægenitorum contentorum in eis. Causa eius erit vna, vel plures ex procatarcticis causis humectantib. supra in mala complexione humida stomachi dictis. Et eius signa sunt albedo coloris, inflatio faciei, & oculorum, mollities carnis, & laxitas corporis, quia cordis siccitas non resistit, paucitas sitis, & fastidium, attractio, & retentio debilis, quare ergo mollis, & aquositas in sanguinis generatione, quare vnitur membris; vrina est multa spissa, nisi aliud contradicat contrarium, cum circumstantijs consimilibus, & consuetudine humefiendi. Cura malæ complexionis frigidæ humidæ eius, similiter est tres, prima aufert causam, secunda introducit contraria ipsius dyscrasiæ, tertia corrigit accidentia. Prima cum notis. Secunda cum administratione rerum exiccātiū complet̄ur habentium temperiem actiuarum, vel declinantium ad caliditatem parumper generalium, quas supra de cura malæ complexionis humidæ stomachi habuisti, & specialium propriarum, quas tibi hic supra narrauimus, necnon cum aliquibus euacuantibus humorem prægeneratum, vel generandum deinceps, debilibus tamen, ne suo excessu ad rarefactionem perducant. Tertiam rem complent, quæ corporis habitū confortant exiccando; vt est stœchas, myrtus, chamæmelū, glans, myrrha, gallia, xyloaloe, lupini, cordumeni, olea ipsorum, folia pomi citrini, sandaracha, squilla, & similia. Si autem mala complexio hepatis sicca fuerit pura, & simplex. causa, signa, & cura erunt illis contraria, & eius, quib. cura fieri habet ex dictis hic supra in cura malæ complexionis stomachi siccæ colligere poteris. Si ergo sit commixta commixtæ erunt causæ, prædictæ, signa, & curæ, differentes tamen secundum diuersitatem commixtionis, quæ est quadruplex, quarum cognitiones ex simplicium cognitione præmissæ sunt supra hic, & in cura malitiæ complexionis stomachi commixtæ habuisti. Et si quidem sit mala complexio hepatis, impura, siue simplex, siue commixta, similes prædictis habet causas, & signa, & curam; addit tamen causam interiorem humoralem, & signa eius, & euacuationem ipsius, cuius euacuatione si recens fuerit nec impressa mala complexio cessat. Si vero impressa fuerit post euacuationem digestione præmissa si expedit alterabis cum contrarijs ex prædictis electis, prout dispositioni conuenit secundum conditiones prędictas.

Syrupus de endiuia compositus. Syrupus de endiuia ad hepatis calefactionem, & debilitatem mirabilis. ℞. endiuię vtriusque, an. M.i. seminū communium recentium, vnc.ij. aceti albi, vnc.ij. zuccharī tabarzet lib.i. & syrupentur cum aqua hordei, & aromatizentur cum sandalis vtriusque, & spodij. an. dr.i. Itē

Syrupus de hepatica. syrupus de hepatica ad idem. ℞. hepaticę. M.i. lenticularum aquæ. M.i, florum cucurbitæ, violarum, rosarum, ana vnc.i. cymarum squinanthi. drac.i. zucchari tabarzet lib.i. irroretur cum succi granatorum. vnc.iiij. & aromatizetur cum sandali, & spodij, ana. drach.i.

Syrupus de nenuphare compositus. Item syrupus de nenuphare efficacissimus, & vniuersalis. ℞. florum nenupharis. vnc.ij. vngulæ caballinę aquaticæ, psyllij integri, acetosę ana. vnc.i. seminum communium. vnc.ij. seminum frigidorum. vnc.s. radicum seniculi. vnc.i. bulliant in aqua hordeĭ, & addatur zucchari lib.i. aceti albi, & succi granatorū, an. vnc.ij. & aromatizetur, vt supra, & addatur parum spicæ, ne frigiditate oppilationem inducat.

Syrupus alius ad caliditatem hepatis. Alius syrupus. ℞. succi endiuię al. succi solatri, succi cucurbitę, ana, lib.i. succi granatorum muzorum lib.s. zucchari lib.i. & aromatiza, vt supra, da vnc.ij. cum aqua rostri porcini, & vno trochis. de camphora.

Diacasia fistula. Diacasia fistulatum educens choleram, refrigerans hepar. ℞. mellis casię fistu. lib.ij. penidiarum. vnc.iiij. succi violarum. vnc.iiij. cādi. ros. vnc.iij. tamarindi. vnc.iiij, syrupi viol. vnc.s. fiat cum decoctione herbarum frigidarum, & quatuor sem. vsualiū, & prunorum, quod sufficit, & rhabar. vnc.i. & sunt qui addunt mannę. vn.iiij. Idem operatur electarium diaprunis sine diagri.

Maran. siue emplastrū ad calefactionem hepatis. Maran. ad calefactionem hepatis, & proprie iter agentibus conuenit, qui epithemata, & cerata non valent expectare. ℞. vtriusque sanda. spod. ana. vnc.iij. foliorum

ros.& foliorum nenupha.an.vnc.s.camphoræ.dr.ij.sem. frigidorum. iiij.ana.dr.ij.puluerizentur, & conficiantur cum cera al.& malaxentur cum ace.& oleo ros. bene, & adde florum abſyn.dr.ij.& extendatur ſuper hepar appli cetur, & feratur iter agendo. Epithema ad hepar ſupercalefactum: ℞.vtriuſque ſanda.ſpod.ana.dra.ij roſarum. vnc.i.farinæ hordei pugillum.i. capitum viol. lenticularũ aquæ, an.dr.ij.ſucci endiuiæ depurati.vnc.ij.ſummitatũ ſquinan.drac.i.aceti vnc.i.olei roſ.vnc.ij. aquæ roſ. al. lib.i. Tepida fiãt, & intinctis petijs ſucceſſiue applicẽtur ſuper hepar hora meridiana, Aliud maran. Ariſt. ℞.ſucci grana.muzorum,aceti leuis,& aquæ roſ.ana, lib.s.infundantur petiæ,& ſuperponantur. Item aliud. ℞.ſucci ſola, vel cucurbitæ.lib.ij.ace.vnc.ij.caleſiant ſuauiter,& infundantur petię,& ſuperponantur.valet pauperibus,quibus ſuccus ſola. vel endiuiæ,vel lactucæ,vel lactis acetoſi, ſerum,vel ſuc.macia.cũ pauco aceto, vel ſuccus roſtri porcini, vel ſuccus lupuli, vel plantag. vel ſemperuiuæ, cucurbitæ cum pauco aceto idem operatur.

Epithema ad idem.

Trochiſci ad idem.

Troch. Hipp. ℞.ſem. citru. melonis, vtriuſq; cucurb. an.dr.i.ſem.lactucę, ſcariolarum, portula.papaueris al.li quiri an.dra.vij.ſpodij, ſand.rub.an.dra.i.ſpicæ grana.v. confice cũ mucila.pſyllij,& fiant troch.dr.i.dabis.i.cum aqua lactis caprini, vel ſecaniabin mane ieiuno ſtomacho,vel cum aqua hordei. Syrupus ex noſtra inuentione contra omnes ægritudines hepatis calidas valens etiam potenter ad febres omnes,& hecticas,audaciam fellis,& choleræ extinguit, & relleuat infirmum ab icteritia, ſi Chriſtus voluerit. Recipiberb.florum borag.cichoreæ, ſcariolę, portula. pſyllij conquaſſati in aqua frigida; hepaticę, ana vnc i plantag.pimpinellæ, ſemperuiuę, ſolatri,nenupha. an. M.s.ſucci hepaticæ, ſucci cichoreæ, ſuc.ſcariolæ ſyl. & domeſticæ, ſuc.ſemperuiuæ, ſuc.apij depuratorum an.vnc.iij.ſpodij,ſandali,ſeminum cõmunium mundatorum, an.vn.iiij.camphoræ.vnc.i.s.aceti. vnc.iiij.viol.roſ an.vnc.s.lenticularum aquæ.dra.i.zucchari.lib.ij.ſucci granatorum.vnc.iiij.& fiat ſyrupus. Dofis eſt vnc.ij. in aurora cum frigida, ſi non ſit oppilatio, vel ſenectus, febricitantibus ſolũ de mane ſi ex pura cholera patiantur, & modicum ante acceſſionem febris. Si volueris eam prohibere, vel abbreuiare, & in fine paroxyſmi;potus.vnc.iij. cum aqua frigida extinguit tertianã duplicem,& cauſonem, (ſi Chriſtus annuat.) Auer.dixit nenuphar, & ſyrupus eius, ac vſus eius ſecundũ omnem adminiſtrationis modum eripit cholericos a febre. Alias quæras infra de cura icteritiæ citrinæ.

Syrupus ad omnes ægritudines hepatis calidas.

De paruitate hepatis. Cap. 3.

DE ægritudinibus compoſitionalibus hepatis, quid dici oporteat,ſiue in figura,ſiue in quãtitate,ſiue in ſuis ſitibus exiſtant ; ſupra de ægritudine ſtomachi in quantitate habuiſti,illuc ergo recurre. Et ſecundum modum illum hic cum proprijs hepati operare, quæ ex dictis, & dicendis intelligere te oportet.

De oppilatione hepatis. Cap. 4.

OPpilatio heparis eſt morbus in vijs eius prohibens tranſitum eius ex humoribus bonis, & ſuperfluis, quod per ipſum tranſire naturaliter cõſueuit. Eſt autem duplex;quædam in venis,& quædã in poris eius,& vtraque eſt duplex. Quæ.n.in venis eſt, aut in paruis, aut in magnis. In magnis,vt quę accidit in porta,& in ramis eius groſſis,& eſt plurimum,& in chyli,& eſt rara. In paruis vero,vt in ramis earum ſubtilibus,& proprie in capitib. ipſarum ſibijnuicem occurrẽtibus, & infra hepar, &c. hoc eſt frequentius propter earum ſtricturam, & luuioſam eius ſubſtantiam non propter materiæ delictũ,ſicut in ſplene conuenit, vt Gal. diſtinxit. Et ſequitur plerumq; eam fluxus, primo ventris, & poſtea hepatis. Quę aũt in poris contigit duplex eſt,aut.n.eſt in poris excretionis ſuperfluitatum, & eſt plurimum, & ſequitur eã primo citrinum, icteritiũ, vel nigrum ex ſyſpelas, vel cancer. aut eſt in poris ſubſtantię eius,per quos trãſit de parte in partem ipſius nutrimẽtum ſanguinis, & hoc eſt rarius, & ſequitur eam groſſities ſubſtantiæ cum duritie, & extenuatio corporis totius, quod eſt commune ſignum omnium, poteſt eam quælibet ęgritudo alia concomitari, cum oppilatio hepatis mater ſit ægritudinum omnium. Et vnaquęque aut eſt antiquata,aut noua, aut ſimplex,aut compoſita. Cauſa, & modus cauſarum eius ſecundum Gal. eſt triplex,aut enim eſt coarctatoria corporea, puta humor groſſus multus, & viſcoſus coarctatus in eis,& eius cauſa eſt malitia regiminis, & debilitas digeſtionis tibi nota ſuperius. Aut incorporea, puta res groſſæ ſubſtantiæ, vt aqua turbida lacunalis, & ſtagni, & dulcis aſſumpta, & chylus groſſus, & viſcoſus, & eſt frequẽtius eueniens. Aut eſt attenuatoria;quę eſt duplex, interior,aut exterior. Interior etiã eſt duplex diſponens, & perficiens. Diſponens eſt,quia ſit naturaliter creatum anguſtum in exitibus ſuis; ex quo ſecuta eſt fortitudo attractiuæ, & debilitas expulſiuæ. Et perficiens eſt compreſſio apoſtematis adiacentis partibus: & mala complexio ex re ſumpta malæ qualitatis frigidæ, aut aqua frigoris vehementis,& ſiccæ ponticæ,ſeu ſtypticæ aggregantis partes viarum, vt aquæ aluminoſæ, ſeu groſſæ, & proprie poſt exercitium, balneum calidum, luti ſigillati, armeni, gypſi, & aliorum ſimilium, quæ in corrupto appetitu aſſumi conſueuerunt,vt ſupra in ægritudinibus ſtomachi habuiſti. Exterior eſt conſtrictio vehemens, caſus,& percuſſio ſupra ipſum; & eſt frequenter contingens. Aut cauſa eſt carnoſa, vt puſtulæ, in lateribus, & parietibus viarum, ſeu bothor, caro cicatricis addita, ſeu verruca nata,quę tamen non eſt generalis in omnibus vijs, ſed in aliqua potius contingens, & raro.

g. meth. med. c.1.

Signa oppilationis hepatis inquantum huiuſmodi ſunt;mutata qualitas,puta quo ad viſum, color citrinus, vel pallidus in toto corpore diffuſus; quoniam ſanguis cum totalitate ſua propter ſtricturam viarum ad cutis,ſuperficiem non accedit; ſed ſubtile eius potius aquoſitate, vel cholera mixtum habentibus membris exinanitis, vt donec ceſſet oppilatio iuuat. actio læſa, quia grauitas in hypochondrio dextro circumſcripta vniuerſaliter in toto, quæ ſequitur plethoriam, tum propter materiam oppilantem, tum propter ex oppilatione retentam, & impedimentum anhelitus in motu, & proprie in aſcenſu propter phrenon inferius tractionem, & compreſſionem,vel lacertum. Et licet in his communicet apoſtemati duro, tamen hæc in apoſtemate duro.exiſtunt maiora, & plurimum abſque febre, quoniam talis oppilatio humoribus retentis, & ſuperfluitatibus euentationem, quæ per venarum, & arteriarum orificia poris occurentia, fieri habet, non vetat, exiens etiam a corpore, quæ fluxus ventris ex materiæ groſſæ regurgitatione oppilatione ſibi tranſitum prohibente,& vrinæ multitudo, & ſubtilitas propter ſubtile aqueum multiplicatum ex indigeſtione penetrans:ſi aliud ſcilicet hepatis,et totius ariditas ẽcorporis non obſiſtat.

Sed ſignum diſtinctiuum inter oppilationrm venarum, & pororum eius, eſt, quia oppilationem venarum prædicta ſigna ſequuntur a principio, & corporis conſumptio, ſed in oppilatione pororum eius illa non ſunt a principio, immo multitudo ſanguinis, quæ ad nutrimentum eius non acceſſit. apparet in venis, ſi oppilatio fuerit in poris ſubſtantiæ eius, & tranſitus nutrimenti, & color rubeus in cute.

Si vero fuerit in poris excretionis ſuperfluitatum, apparebit in ſanguine multiplicatio choleræ, ſeu melãcholię,cũ colore citrino,vel nigro in cute, & hoc eſt ſignum diſtinctiuum in oppilatione pororũ. In proceſſu autem debilitato hepate,non nutrito,apparet in venis ipſius diminatio, & per cõſequens in toto corpore conſumptio, & ariditas, & ſi quidem nocumentum extendatur ad venas, prædicta ſequentur ſigna. Signũ vero diſtinctiuum inter oppilationem venarum magnarum, & paruarum eſt, quia prędicta ſigna in oppilationibus maguarũ ſunt fortiora, in paruarum vero debiliora.

Sed

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0620-7 DFG

Sed ſignum diſtinctiuum inter oppilationem venę portę,ramorum eius,& venę chylis.eſt quia oppilatione venę portę ſequitur fluxus chyloſus niſi ſit propter debilitatē attractiuę ipſius, cuius ſigna diſtinctiua infra ponemus;chylo nequeūte penetrare ad hepar,ſiue propter oppilationem antecedētem meſeraicarum, quæ manus hepatis ſunt,quibus trahit. Exiſtente enim oppilatione in porta,& ramis eius, vel meſeraicis, totus chylus non poteſt recipi,nec comprehēdi in ea,& ramis eius,vt virtute ſubſtantię carnoſæ hepatis conuertatur in ſanguinem,& humores;quare redit ad inteſtina, nulla alteratione apparente in eo,& cito egreditur,ſi oppilatio præcedat in meſeraicis,vel pauca, & tardius egreditur ſi oppilatio ſit in porta, & ramis eius & ſenſus tactus nec groſſitiem,nec duritiem cōprehendit in hypochondrio dextro. Oppilationem autem chylis,& ramorum eius ſequitur fluxus ventris ſanguinis & humorum iam generatorum in hepate,& eius ſima, non potentium penetrare ad membra,oppilatione chylis tranſitum prohibēte ad totus ambitum, & proprie inquantum ad partem eorum groſſam, quare regurgitant ad portam,& deinde per meſeraicas ad inteſtina. Et vrinæ ſubtilis multitudo, & tinctura propter debilitatem digeſtionis multiplicantis aquoſitatem,& propter tranſitum ſubtilis partis ſanguinis,& aquoſitatis,membris trahentib. inanitis. Groſſities quoque, & durities hypochondrij dextri ſenſui eſt manifeſta. Et ſi quidem ſit oppilatio ex cauſa coarctatoria corporea, ſunt ſigna plethoriæ prædictis generalibus addita, ſi multitudo humorum fuerit in ea. Vel ſigna cacochymiæ, ſi groſſities, & viſcoſitas, & regimen præcedēs cum malitia digeſtionis; quæ ſi multiplicet ventoſitatem, apparebit groſſities, & durities augeri, & diminui ſubito, vel in breui. ſi vero non permanebit de ſe ſemper æqualis durities. ad quod iuuabit regiminis variatio debiti, & mixtio humorum in egeſtionibus, vel vrina, erit apparens. Si vero incorporea ſit præſſumptio alicuius ex extrinſecis reb. prenarratis, & memoria eius. Sed ſi cauſa eius fuerit attenuatoria interior, & diſponens, ſignum eſt diuturnitas paſſionis a principio generationis apparens cum fortitudine retentiuæ, & debilitate virtutis heparis expulſiuæ. Sed ſi ſit perficiens, ſigna erunt apoſtematis hepatis, quæ dominantur, vel præſſumptio alicuius ex prænarratis aggregantibus, & conſtringentib. materiā eius ſi vero fuerit exterior comprimens, eſt manifeſta.

Porrò ſi cauſa eius fuerit carnoſa, puta puſtula, ſeu borhor, ſigna apparebunt apoſtematis,& borhor. Si autem ſit carnis additæ,ſeu verrucæ narę,ſignum eſt, quòd oppilatio non eſt vniuerſalis in omnibus vijs hepatis, ſed partialis in aliqua ſui via, vel poro, propter quod oppilatio non erit multa, & magna, & per conſequens ſigna oppilationis debilia, & cum hoc erit paruitas iuuamenti aperitiuorum approximatorum illi.

14. meth. med. c. 6.

CVRA oppilatio hepatis, quæ cum naturali diſpoſitione antiqua eſt, & ad ſclirofim reducta, curam non habet, vel difficilem, maxime ſi compoſita eſt. Quæ vero eſt accidentalis, & ſimplex, & noua, eſt curabilis. Inquit enim Galen.quod natura eſt, ſemper eſt, maxime ſi nec efficiens, & conſeruans forte exiſtat, quæ accidentalis eſt nec firmatam cauſam accepit, curabilis eſt. In cuius cura duplex eſt intentio generalis, & ſpecialis. Generalis eſt tres res.prima eſt oppilationis apertio. conſiſtit autem in abſciſſione cauſæ: ſic enim fiens, & factum in oppilatione ſunt ſibi inuicem cohærentes,quòd ceſſante cauſa ſimiliter ceſſat fiens, & factum. Secunda eſt membri confortatio ex eo, quòd principaliter eſt ex ægritudine debilitatum. Tertia eſt accidentium correctio quorumlibet paroxyſmaliter contingentium, eo, quòd oppilatio mater eſt ægritudinum omnium; quapropter eſt diligenter, & ſolicite medicanda. Specialis in ſpecialis trium dictorum conſideratione, & auxiliorum inuentione, quibus prædictæ tres compleantur intentiones. Et primo in abſciſſione ſpecialis cauſæ ipſius. Si ergo ſpecialis cauſa ipſius ſit coarctatoria, cura ſpecialis eſt quinque res. Primaerit abſciſſio cauſæ,completur autem cum adminiſtratione euacuationis, & particularis cauſæ, & proprie ſi fuerit in cauſa multitudo, prius cum phlebotomia de communi, ſi adſit repletio vniuerſalis, deinde de baſilica, ſi remaneat particularis: & ſi particularis ſola de baſilica, tamen virtute tolerante, & ætate concedente; vel cum proportionali phlebotomiæ, vt eſt hæmorrhoidas præclauſas aperire,vel mulieribus per matricem menſtrua promouere, velquibus nihil horum poſſibile fuerit, ſcarificare crura, quibus non conuenientibus ei euacuatio facienda erit cum exercitijs temperatis: non tolerantibus illa frictionibus,euaporationibus, pharmacijs, & ieiunijs. ſic enim voluit Gal.hæc enim euacuant, deriuant, vel completur cum purgatione ex pharmacis proprijs prænarratis in canone curationis eius ſecundum modum vniuerſalem. ſi in cauſa fuerit humoris groſſities,& viſcoſitas,quibus præmittenda ſunt pharmaca, & ſtyptica, vt eſt oxymel ſimplex, vel ſecaniabim ſimplex, vel compoſitus cum radicibus,& ſeminibus,vel oxymel ſquilliticum,& aliæ aperitiuæ medicinæ ſimplices, & compoſitæ, quæ dicentur infra,Chriſti auxilio.)Et eſt ſciendū,quòd ſimpliciū quę dam ſunt frigidæ,quædam calidæ,& aliæ ſunt ęqualitati vicinę. Frigidę ſunt ſicut endiuia hortulana,& capeſtris, & taraxacon, & aqua plantaginis cum ſolijs, & radicib. ſuis, & omnia prouocantia cum frigidatione, vt ſemina communia,& aliqua ex appropriatis,& confortantibus, dictis ſupra; quibus vtendum eſt in oppilatione cum caliditate. Calidæ vero ſunt diuretica fortia,vt aſarum,caſia,petroſelinū, arift.ro.rub.tinćto.iris,fifticus,agaricus, epithymum,ſquilla, polium, ſpica, centaurea minor; & ſuccus eius,& gentiana; ſyrupus acetoſus factus cum rubea,& melle,& ſyrupus ſquilliticus,& ficus ſiccæ infuſę in oleo amygdalino, & ſunt fortes in prouocatione menſtruorum,& ſimiles,quæ dictæ ſunt in proprijs cap. quibus vti oportet in frigidis, & antiquis oppilationibus. Æqualitati autem vicinæ ſunt lupuli, & cuſcuta, & lacca, & capil. vene. ſunt enim ambo aperitiua valde cum æqualitate, & meliora in oppilatione cum caliditate, vel frigiditate. proprijſſimæ autem ei ſunt rhaba. abſynthium, & eupatorium cymę ſqinanthi, amygdalæ amarę,& ſuccus ſęniculi humidi,& chamępithys;& proprie quādo oppilatio eſt in vijs ſtrictis, acetum ſquilliticum, aſparagi,radix lilij, & ſimiles;& iſta potenter ſecundum neceſſitatem in frigida cum vino, vel aqua. ſe.calidorum, vel lupinorum, cicerum,vel abſynthij,& ſimiliū. Et etiam exterius ſecundum omnem modum approximentur in calida oppilatione cum aqua endiuiæ, & cuſcutæ,licet cōueniat hoc vtrique,& proprie cū oppilatio eſt in felle, aperit enim oppilationem hepatis, & ſellis, vel coriandri, vel ſeminum frigidorum communium, vel ſine his,& proprie,ſi frigidæ nō ſufficiunt, nec curandum de inflammatione cum iuuamentum aperitionis infrigidando prævaleat nocumento, quod efficiat calor earum inflammando, eo, ꝙ ad extinguendum facilis eſt poſt aperitionem. Et ex compoſitis ſunt, quæ ex prædictis componūtur ſecundum triplicem modum dictum, & in noſtro antidotario diximus plura ex his, ſm omnē ſpeciem.ſ.ſyrupos, trochiſcos,decoctiones, iuleb,electariorū, pilularum, ceratorum,emplaſtrorum, & oleorum,quibus etiam vti oportet ſecundum neceſſitatē prædictam;& alia ſunt,quæ infra(Chriſto duce)dicentur.

In humore groſſo. & nō ſpeſſo.

Secunda res ſpecialis in cura eſt membri confortatio, completur autem cum exhibitione aliquorum confortantium prædictorum ſupra, debent ergo aperitiua, aut ex prædictis confortantibus ſumpta, aut alicui ex eis admiſta, & proprie eſt athanaſia, propter illud quod recipit ab hepate adib.

Tertia res eſt ſitus, ſeu partis oppilatæ conſideratio, aut enim eſt oppilatio in ſima, & tunc aperientia oportet eſſe minus fortia abſterſiua, & ventris ſolutiua ſimplicia, quæ ſuperius nota ſunt. Et compoſita, vt hiera picra, hieralogodion, theodoricon, & ſimilla. Aut eſt in gibbo, & vijs nutrimenti, & tunc debent eſſe fortia,

prouocantia, quæ ſuperius dicta ſunt, quibus parum ſeminis raphani, vel radicis eſt admiſcendum, quod dictorum aperientium virtutem trahentium ad ſtomachum, prohibearur velox eius tranſitus ad vrinalia membra, ſicque diu in medio remaneat quod eſt hepar.

Quarta res ponit ſtudium in via, cum ordinatione regiminis in omnibus ſex rebus non naturalibus. Viuat ergo in aere ſubtili ſicco, & tẽperato inter actiuas. Exercitetur temperate, non dormiat in die, vtatur diæta cibi, & potus extenuatiua. Eſt autem ſecundum Galen. leguminum aptiſſima ptiſana, olerum vero lactuca; piſcium vero petrini; panis clibanacei, & fermentati, & puri moderate: auium, montanæ; potuum oxymel, melicratum, vinum ſubtile album: ſimiliter vero dicẽdum, quæcumque euehyma ſunt purgatiua ideſt abſterſiua non viſcoſa, nec groſſa, & humoris vretica ideſt generatiua, vitet repletionem, temperatis, & opportunis vtatur euacuationibus; & gaudio temperato; & breuiter omnibus operantibus ad digeſtionis perfectionem. Quinta res corrigit accidentia proprie, vt eſt fluxus ventris hepaticus, icteritia, arefactio, & alia, de quibus dicetur. Si vero cauſa ſpecialis ſit cauſa attenuatoria, & proprie, & particularis ſit interior. ſ. apoſtematis adiacẽtis partis, cura, eſt cura apoſtematis illius, de qua infra dicetur. Si autem ſit exterior, cura eſt duæ res. ſ. amotio cauſæ exterioris illius, & vſus aperitiuorum temperatæ caliditatis, & humiditatis alterantium malam complexionem impreſſam, quæ ex prædictis ſimplicibus eligas, vel ex eis cõmiſceas, ex quibus eſt lac camelarum fœtarum paſtarum fœniculo, apio, hordeo, boragine, & ſimilibus, & ſerum lactis caprinũ cum decoctione abſynthij, & eupatorij, & vinum prædictum, aqua cicerum, & decoctio radicum communium cum floríb. boraginis, & bugloſſæ, lupuli, cuſcutæ, & fiſtici. Et ſimiliter regimen in omnibus ad caliditatem, & humiditatem temperatam declinet. Sed ſiquidem cauſa ſpecialis ſit carnoſa, & proprie puſtula ſeu bothor in lateribus viarũ, cura eſt reſolutio, vel eius ſanatio, & eruptio. Inquit enim Hipp. Quibus in vrinali via puſtulę naſcuntur, ſanie facta, & erupta, ſolutio; ſimiliter in propoſito. quibus autem hæc cõpleantur, in cura apoſtematis dicetur. Si vero fuerit carnoſa, & neruoſa, incurabilis eſt, vt dicit Abuhali, tentãdum autem eſt eam extenuare; quod ſiccantibus, ſubtiliantibus, & abſtergentibus, & reſoluentibus ſit aperitiuis, quæ ex prædictis enumeratis eligere oportet, vel ex illis componere, vel mollificatiuis ex balneis calidis, ceratis, & emplaſtris lenientibus, quoquo modo materiam habilitantibus, & membrum diſponentibus dilatationi per quam materia tranſire conſueta virtute impellente valeat penetrare, vt infra in cura ſtranguriæ dicetur (Duce Chriſto.) Solutiuum bonum filij Serapionis, ad oppilationem heparis ex groſſis, & viſcoſis humoribus. ℞. hieræ picræ ſimplicis. drac. i agarici pulueriz ati. drach. i. da cum aqua polypodij, abſynthij, apij, aniſi, aſſari, & maſtiches, ana. vnc. i. Aliud medicamen factum cum chamæpity, & ſpica romana ad idem, & maxime quando oppilatio eſt in venis, & poris ſtrictis. ℞. ſpicæ romanæ partes tres, abſynthij partem. i. chamæpityos partes. ij. Terantur, cribellentur, & cõficiantur cum melle diſpumato; & adminiſtrentur.

Syrupus Vrſonis contra oppilationem hepatis, & ſplenis. bonam digeſtionem operatur, diſſoluit vẽroſitatem, colorem reparat, renes, & veſicã aperiẽdo mũdificat. ℞. maſtiches, cinnamomi, garyoph. croci, nucis muſc. zinzib. galangæ. an. drac. i. aniſi, apij, carui, fęniculi, petroſelini, capparis. an. drac. iij. ſaxifragiæ, flœchados, folliculorum ſenæ, rhymi, epithymi, ana drac. iiij zucchari, quod ſufficit. Syrupus expertus ad oppilationes hepatis, ſplenis, & matricis, in muliere, quę non habet menſtrua, prouocat præcedente phleboromia ſaphenarum. ℞. eupatorij, lupuli, hepaticæ, ſcolopendriæ cum radice, ana. M. i. calamenthi fluuialis, & campeſtris, rubeæ tinctorum maioris, & minoris, pulegij, ana. M. i. corticum ſummitatum tamariſci. dra. i. corticum radicum capparis, & ſalicis, ana. vnc. i. quinque radicum cõmunium, ana. vnc. i. laccæ lotę, vnc. s. feminis bruſci, aſparagi, ana vnc. i. paſſularum enucleatarum. vnc. i. ariſto. longæ, & rotundæ, rubeæ tinctorum, abſynthij, ſeminis apij, aniſi, fœniculi, ameos, nigellæ, dauci, acori, an. drach. iij. cichoreæ. M. i. ſeminum communium. vnc. ij. zucchari lib. iij. ſucci lupuli depurati, apij, fœniculi, endiuiæ depuratorum ana lib. s. Radices vero ſtent in aceto per diem, & noctem, deinde purgetur cum pilulis infraſcriptis.

Pilulæ rhabarbaratæ expertę ad omnẽ oppilationem viſcerum antiquam, caput, ſtomachum, articulos, viſcera, & cutem mundificant, & pectus, hydropiſim curant, aſcitem, & hypoſarcam, quartanam, & icteritiam. ℞. ſuci abſynthij, ſuci eupatorij, cuſcutæ, ſeminis fumiterrę, epithymi, folliculorum ſenæ, ana. dra. s. agarici, rhabarb. hieræ picræ, laxatiuæ, an. drac. ij. foliorum roſarum, capitum violarum, ſeminis portulacæ, ana. dra. s. ſpicæ, ligni aloes, ſquinanthi, zinzib. garyoph. aniſi, ſeminis apij, an. ſcrup. i. pulpæ colocynthidos, ſerapini, ammoniaci, laccæ lotæ, opopanacis, lapidis lazuli loti pluribus vicibus cum ſucco bugloſſæ, foliorum mezereon repreſſorum in aceto, ſalis gemmæ, polij. an. dra. ij. turbith, pulpæ myrob. citrin. an. drac. ij. diſſoluantur gummi in vino odorifero, & cum ſucco fumiterræ, vel endiuiæ informentur pilulæ. doſis eſt drach ij. Decoctiõ conferens ad oppilationẽ hepatis, & ſplenis. ℞. ſquillæ capil. vene. amygdalarum amararum, fœnugræci, extremitatum abſynthij ana partes æquales, ſeminis raphani. dra. i. decoquantur, & ſumatur decoctio eorum cum melle. Et eſt valẽs ad eam, quæ eſt longi temporis.

Pilulæ de rhabarbaro experta ad oppilationem hepatis.

Decoctio ad oppilationes hepatis, & ſplenis, ſi ſeſtiua ad tũ.

Confectio valens ad oppilationẽ hepatis, quæ eſt propinqui temporis. ℞. piperis vnc. i. s. ſpicæ aromaticæ, carmet. vi. fœnugræci, coſti, aſari, ana carmet. vi. mellis lib. i. s. Confice cum eo. Et ſit doſis cochlear vnum cum aliquibus ſyrupis conuenientibus ad hãc cauſam, vt ſyrupus acetoſus de zucchar o cum ſeminibus, & fortior illo eſt mellinus cum ſimilibus, & ſquilliticus, & aqua mellis, in qua fortiter decoctæ ſint ſpecies aromaticæ, in quibus eſt ſtypticitas, & decoctio lupinorum amarorum, in qua poſitus eſt ſuccus eupatorij. Et ex aperientibus etiam oppilationem ſunt trochiſci de lacca, de abſynthio, de eupatorio, de ſcolopendria, & aniſo.

Solutiua autẽ conuenientia ad hoc capitulum, vbi oportet, vt ſolutio ventris fiat, non oportet, vt adminiſtrentur fortia, niſi cum vehemẽs fuerit neceſſitas, vt quia ſit antiquata, & indurata paumper: quoniam materia, quæ eſt in eo, eſt proxima medicinæ, & quoniam membrum cum virtuoſum ſit, ſufficit quodlibet adiutorium ad expellendum ipſam. Et medicinæ bonæ ad hanc rem ſunt hierapicra, polypodium, agaricum, abſynthiũ, turbith, & polium. Et detur in potu de hiera picra forti vſque ad aur. i. s. & debili vſque ad aure. ij.

Solutiua.

Et pilulæ ſtomachicæ, & de ſerapino; & ea, quæ ſunt ſicut theodoricon, & hiera logodion. Inquit enim princeps Abuhali. deinde facta ſolutione cum prædictis neceſſe eſt, vt des diacurcuma, dialacca, omoruſiam, & athanaſiam, & ſimilia.

Ex his, quę exterius approximãtur ſunt emplaſtra, ex quib. eſt emplaſtrũ factum ex polio, et farina lupinorum, & ſeminibus diureticis confectis cum melle, & aceto.

Item emplaſtrum factum ex fęnugræco, ammoniaco, abſynthio, ameos, maſti. croco, oleo de neriden, & cera.

Item ex prædictis cataplaſma facere poteris. Et ex ſuccis, & aquis eorum epithemata, & infuſiones, quæ celerius penetrabunt. Medicamen factum cum ſpica romana eſt valde iuuatiuum ſecundum Serapionem. ℞. ſpicæ romanæ partes. iij. abſynthij partem. i. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato, & adminiſtretur, ſpicæ enim virtus eſt fortis in huiuſmodi ægritudinibus, immo poſſibile eſt, vt curetur cum eo hepar, quod infrigidatum eſt, & induratum, & non eſt iuuamentum trochiſcorum dictorum in hoc parum.

Medicamẽ ad oppilationes hepatis.

Medicamen laudabile, & expertum ex inuentione noſtra. ℞. carnes ſerpentis albi, non antiquati, nec montani abſciſſis menſura digitorum. vij. a capite, & cauda.

Medicamẽ aliud expertum ad hoc.

Et mo-

Bo. ſecũdo. & viii. c. 9.

Solutiuũ ad oppilationẽ hepatis.

Medicamẽ ad oppilationẽ hepatis. Syrupus ad oppilationẽ hepatis, & ſplenis.

Syrupus aliꝰ expertus ad oppilationes hepatis, & ſplenis.

4. aph. 82.

Et moriatur, & bulliat in aqua, & prima aqua proijciatur, deinde bulliat cum ciceribus, & floribus rorismarini, & parum croci, & dictamni, & bibatur aqua. Mire valet ad oppilationem eius. Carnes etiam eius corrigũt quodlibet, quod corrigibile est. Et valet diuturnis eius ægritudinibus, quarũ mater fuit cholera, & maxime adusta, et humorum omnium aduſtionem, aut ſanguinis infectionem corrigunt, & eſt propria medicina leproſis, & hecticis, proprie cum lacte, & ictericis, & ſupercalefactis in hepate, & felle.

Dixit Agaz experimentator magnus de Athenarum ciuitate, Lacca remouet omnes hepatis oppilationes, & affert iuuamentum magnum hydropicis ex calida cauſa. Dixit Græcus, phu, meu, & lacca ſubtiliſſime pulueriza cum decoctione hyſſopi, & ſatureiæ eſt magni iuuamenti. Doſis eſt vnc. iij.

Syrupus ad oppilationes hepatis. Syrupus Hip. vtilis hepati inflammato, & poſſeſſori oppilationum venarum. ℞. foliorum tamariſci, berberis ana vnc. ij. endiuiæ, hepaticæ, ſcolopendriæ, apij, lupulorum ana vnc. i. miraſolis. M. i ſandali albi, & rubei ana. vnc. ij. zucchari fib. ij. doſis. vnc. ij. da ieiuno ſtomacho cum aqua tepida, vel frigida nõ veri frigoris. Dixit Amenius de ſimplicibus, aqua decoctionis exterioris corticis ſiſticorum data, mundificat canales hepatis, & maxime confortat ſtomachum.

Pilula ad idem. Pilulæ Hipp. contra oppilationem hepatis, & ægritudines inueteratas. ℞. agarici. drac. ij. ſcoriæ. drach. i. aloes optimæ, & lotæ drach. iij. laccæ, florum tamariſci ana. drach. i. maſti. zinzib. ana drach. i. rhab. ſpicæ ana. vn. iij. confice cum ſucco fumiterræ. Doſis eſt à dra. ij. vſque ad iij. Lotura vero aloes cum aqua decoctionis ſpecierum alephanginæ boni odoris eſt facienda; rectificat enim aloen, & bonificat operationem eius. Sunt enim ex his, quæ confectionem hierępicræ ingrediuntur, quæ illud habent operari, prout docuit Galen. ſeptimo therapeuticis, & Abhuali quinto canone aſſignauit cauſam.

De percuſſione, caſu, & obuiatione ſuper hepar, & cura eius. Cap. 5.

7. therap. et 31. 11. PErcuſſio, caſus, & obuiatio rei duræ ſuper hepar, nõ eſt ægritudo, ſed eius ægritudinum exterior cauſa, puta ſolutionis, & apoſtematis plurimum, & aliarum, puta complexionis, & compoſitionis, & eſt manifeſta.

Curam eius in cura ægritudinum hepatis, quarum cauſa eſt primitiua, & exterior, inuenies; ſed in quid, & in quibus conſiſtit, ex his, quæ dicta ſunt ſupra in paſſione ſtomachi diſces. illuc ergo recurre; & alias intentiones, & res hic proſequaris cum hepati appropriatis, quorum aliqua ex narratis hic, & ibi ſunt communia, quę ex te videas, & ex appropriatis in hoc loco, ſunt ſimplicia, & compoſita. *Simplicia.* Simplicia quædam ſunt frigida, ſtyptica; repercuſſiua humorum fluentium, ex quibus timetur apoſtema, & retinentia, ſeu prohibentia fluxum ſanguinis, qui timetur, vt ſpodium, corallus, ſandali, & ſpecies non aromaticæ, camphora, terra ſigillata, lutum armenum, lutum ſcenium, & aliæ ſpecies luti, hæmatites, marchaſita, ſanguis draconis, herba, & ſuccus corrigiolæ, ſuccus conſolidæ vtriuſque, lingua ceruina, cauda equina, cytonium, myrta, roſa, meſpila, ſorba, albumen ouorum, gummi, dragacanthum, & gummi arabicum cum farina ſiliginis, panici, & milij, rizi, & hordei, myrob. zatur: acacia; hypocyſtidos, & acetum paruæ acredinis, & agreſta, & alia, quæ in cura fluxus dicentur, quibus oportet vti in principio. Quædam ſunt ſtyptica temperata, vel parũ calida, vt charabe, lacca, alumen, maſtiche, thus, & cortex eius, cypreſſus, & nux eius, & ſubſtantia thabarbari, quibus vtaris in proceſſu, cum repercutere, & retinere volueris, & reſoluere. Et ex proprijs in hoc caſu eſt plantago, coriãdrum extra approximatum, & mumia rubea, & vinum nigrum ſtypticum, vt calabrenſe. Et quædam ſunt dolorem mitigantia, vt eſt abſynthium, & proprie cum oleo de alcanna facto ceroto, lacca, acorus, & ſimilia, quæ in cura doloris eius dicentur, ſi ſancti Spiritus gratia nobis adſit. Et quædã ſunt calida reſolutiua paucæ ſtypticitatis, quibus vtendum eſt in fine cum reſolutionem materiæ intendis, vt eſt crocus, ſampſuchus, eupatorium, abſynthium, ſpica, flos ſquinanthi, arſenicum citrinũ, in parua quantitate; quoniam eſt mirabilis virtutis in repercuſſione, & reſolutione ſanguinis, apium, calamenthum; & calamus aromaticus, hyſſopus ſicca, cyminum, & huiuſmodi, quæ interius, & exterius per omnem modum approximabis.

Medicamẽ conferẽs pet cuſſioni hepatis cum caliditate maxime in principio. Et ex compoſitis eſt medicamen conferens ad illud in principio cum eſt caliditas, & inflammatio, & timetur de curſu ſanguinis. ℞. ſubſtantiæ rhabarbari, balauſtiarum, ſanguinis draconis, aluminis iameni, ana partes æquales, pulueriza. Et doſis eius ſit aur. i. cum zuccharo roſ. antiquo; & proprie ex roſis albis cum aqua cytoniorum. Et ex vltimis in hoc caſu ſunt trochiſci noſtri, quos in antidotario noſtro diximus de terra ſigillata.

Aliud ad idem. Aliud medicamen quando fuerit illic caliditas plurima, & volueris repercutere, reſoluere, & confortare. ℞. charab. dra. x. roſa. rubearum. dr. v. acaciæ. drac. iiij. ſpicæ indæ, croci amborum ana. dra. vi. maſti. corticum cappa ris ana. drac. iiij luti armeni. dra. vij. nucum cypreſſi. dra. viij. Conficiantur cum aqua arnogloſſæ, & fiant indetro chiſci, vſque ad aur. i. Et ex vltimis in caſu ſunt trochiſci de charabe, quos in antidotario noſtro diximus.

Aliud medicamen ad idẽ. ℞. aquę neridẽ. drac. x. laccæ ablutę. dr. vij. rhauedſceni. dr. iiij. croci. dr. iij. & s. aſſę. dr. iij. cicerum nigrorum. dra. vij. luti armeni. drach. x. Conficiantur cum oleo de lilio, in quo diſſoluta ſit mumia. Et fiant ex eis trochiſci, drach. i. doſis ſit. i. ij. iij. cum aqua roſ. & ſyrupo myrtino. Et ex expertis eſt rauedſceni, lutum ſigillatum, & grana myrti, ana drach. i. pulueriza ti, & ſumpta cum ſucco caudæ equinæ, linguæ ceruinæ, vel conſolidæ.

Trochiſc. experti ad ſanguinem cum ſolatum. Aliud medicamen, quo vtendum eſt in fine, cum ſanguinem mortuum, & congelatum reſoluere intendis.

Vnguentum ad idem. Recipe rhauedſceni, laccæ, zingib. ana. vnc. s. fiant ex eis trochiſci. drach. i. cum vino prædicto, & adde parum arſenici citrini, da cum vino vnum. Item linimẽtum ad hoc. ℞. xyloaloes, croci, & fac lauari, & bdellij, & calami aromatici, maſtic. ana. drach. ij. mumiæ, drach. iij. Confice cum oleo zarachi, & almeirus, & cera, & ſuperponatur. Item aliud eſt ſola mumia cum iſto oleo, & non eſt ei ſimile.

Emplaſtrum conferens ei, quod ex percuſſione incipit apoſtemari, & indurari, eſt emplaſtrum roſaceum cum ſcebra.

De ſciſſura, & inciſione hepatis, & cura. Cap. 6.

SCiſſura, ſeu inciſio accidens in hepate, eſt ſolutio continui in eo eueniens, aut in panniculo eius tantum, aut in ſubſtantia eius, & hoc, aut eſt in carne, pennulis, & venis eius ſubtilibus, diſſeminatis in eis, aut in profunda eius ſubſtantia, & eſt perueniens ad magnas venas, & vbicunque ſit, aut eſt ſimplex, aut compoſita. Et cauſa eſt duplex, interior, & exterior; interior eſt multitudo, & acuitas ſanguinis, & eſt incipiens a venis, & procedit ad carnem, vt apoſtema, & proprie dubelatum, & vlceratiuum, & eſt incipiens e conuerſo, ſcilicet a ſubſtantia carnoſa, & procedit ad venas. Exterior eſt percuſſio enſis, vel gladij, & ſimilium.

SIGNA. nam ſiquidem ſit in panniculo eius, tantum dolor, & punctio in hypochondrio dextro ſentitur, & quod currit ex eo deſcendit in ventrem; & tunc grauitas ſuper pectinem percipietur ex illius aggregatione ibidem cum tumore ſi fuerit, multum. Quod ſi ſit in ſubſtantia, & venis eius, ſigna erunt dolor grauatiuus in hypochondrio dextro, & fluxus ſanguinis per vrinam, ſi ſit in parte gibboſa, vel per ſeceſſum ſi fuerit in concaua parte, & ſi fuerit in paruis paruus erit, & ſi in magnis magnus erit fluxus; nec aliquid deſcendet ex eo in ventrem, & proprie cum fuerit extrinſeca, nec tangat panniculum, & eſt palledo coloris, & defectio naturalium virturum omnium, & in ſtomacho, & to-

to corpore. Et ſiquidem à cauſa interiori, puta multitudine ſanguinis fuerit, ſigna apparebũt plethoriæ præuia. Si vero eius acuitas, ſigna cacochymiæ calidæ, quæ ſunt nota. Si vero apoſtema, ſigna præcedentis apoſtematis illius dubelati, & aperti, ſeu vlcerati, quæ infra dicentur. Si vero fuerit à cauſa exteriori, ſigna ex præceſſione eius manifeſta.

CVRAM eius dupliciter conſiderabis, generaliter, & ſpecialiter generaliter autem ex cura ſolutionis ſtomachi dicta ſuperius comprehendes. Conſiſtebat enim in quatuor rebus, quas te oportet hic ſimiliter proſequi, & complere cum adminiſtratione medicinarum appropriatarum hepati; ex quibus ſunt ſtyptica, & cõglutinantia, quæ ſũt leptomeris ſubſtantiæ, vel aliquibus aperitiuis, & diureticis admiſta, & ꝓprie ſi inciſio ſit in gibbo; ſic.n. in cura oppillationum eius aperitiuis, & diureticis, & proprie fortib. oportet admiſceri aliquod detẽtiuum, quod retrahendo ipſa ad ſtomachum prohibeat eorum velocem penetrationem ad vrinalia membra. Ita in cura ſolutionis continui ipſius, ſtypticis, & conglutinantibus oportet admiſceri, quæ eorum virtutem difficilem pertranſibilem ad ipſum hepar adiuuent penetrare. Talia autem ſtyptica conglutinantia, tam ſimplicia, quã compoſita ex his, quæ dicta ſunt ſupra in cura ſolutionis ſtomachi, & fluxus ſanguinis narium, atq; ſpuri, & ex his, quæ in cura fluxus hepatis dicentur eligere poteris, & ſimiliter coadiuuantia pertranſire ex cura oppilationis iã dicta. Specialiter autem conſiderabis: nam ſi ſit in panniculo eius tantum, & ſimplex cum prædictis ſtypticis, & conglutinantibus curabis interius approximatis, & exterius magis. Si vero ſit in ſubſtantia, pennulis, & venis paruis, & ſimplex, curabis cum prædictis exterius approximatis, & interius magis.

Si vero ſit cum diminutione partis magnæ, vel pennulæ maxime, & proprie cum cibis multum ſanguinem generantibus, quæ partem ſanguineam habeant generare, licet ſpermaticã ſemper regenerare non poſſint, nec omnem niſi capita paruarum venarum tantum, & in circumſtantijs calidis, & humidis. Et ſi cum vlcere cõpoſita eſt, munditicabis prius, deinde conſolidabis. Si ex plethoria euacuabis; ſi ex cacochymia expurgabis; ſi ex apoſtemate dubelato, & vlcerato, cura eſt cura illius, quę infra (Chriſto duce) dicetur. Quod ſi inciſio peruenerit ad magnas venas, eſt curabilis, & proprie ſi cum deperditione ſubſtantiæ fuerit. Inquit enim Hipp. veſica inciſa, aut hepar, mortale eſt. Ait enim Gal. verum eſt cum inciſio ad concauam veniat venam; & quia inde multus ſanguinis fluxus prouenit; & quia non poteſt apponi medicina, quare infirmus moritur antequam conſolidatio fiat. Trochiſci de rhaued. conferentes ad grauitatem in hepate, & ſplene, & apoſtemate in eis, & percuſſionem cadentem in hepate. ℞. rauedi. drach. viij. rubeæ, laccę, ana drac. iiij. ſeminis apij, ſucci eupatorij, aniſi, ana drac. ij. terantur, & cribellentur, & fiant trochiſci. dra. i. & detur. i. cum eo, quod cõuenit, materiæ, ſunt enim efficaciſſimi, dixit filius Serapionis. Et ex expertis eſt medicamẽ ſecundum intentionem noſtram, quod diximus in antidotario, capitulo de rhabarbaro, & rheupontico, eſt propriũ cum ſucco caudę equinę puluerizare ſimptum.

d. aphor. 11.

Trochiſci de rhaued.

De apoſtemate hepatis, & cura eius. Cap. 7.

APoſtema hepatis eſt tumor præter naturam eueniens ei, aut in velamine eius, aut in ſubſtantia; & hoc, aut in parte gibboſa, aut in concaua, in aliqua pennularum ſuarum, aut in toto, & illud eſt rarum, & mortale plurimum. Cauſa autem eius omnis ex cauſis apoſtematum infra ſectione ſecunda numeratis, vbi de cura apoſtematum ſecundum vniuerſalem modum locuti erimus (duce ſacro Flamine) erit manifeſta. Et ex cauſis materialibus eius, quod in velamine prouenit plurimum eſt aquoſa, vel ventoſa, prout anatomia declarat. Et quia inuentio eius in animalibus degentibus in locis aquoſis, & paludoſis eſt magna, cuius cauſa eſt vapor ex eis digeſtionis malitia reſultans petens circumferentias, ſed propter denſitatem velaminis non reſoluitur. Sed eius quod in ſubſtantia euenit plurimum, eſt humoroſa, ſanguinea, vel cholerica, raro phlegmatica, vel melancholica, non ventoſa, cum ſit ventoſitas in ramos, & venas expanſibilis non colligibilis in vnum cuppum; immo in eis retenta propter oppilationem, vel vſque ad velamen expulſa coadiuuante calditate, & raritate ſubſtantiæ membri ibidem propter ſoliditatem velaminis congregatur. Et ſecundum diuerſitatem cauſarum ipſarum materialium diuerſæ erunt ſpecies apoſtematis eius, quia calidum, & frigidum, & calidum plurimum ſanguineum, & frigidum phlegmaticum, melancholicum, & aquoſum. Et ex cauſis effectiuis eius plurimum eſt oppilatio; prohibet enim nutrimentum in ipſius ſubſtantiam diffundi, & ſuperfluitates ex eo expelli; immo eas, quas conſueuit, interdum recipere ab omnibus membris, ad inteſtina, & ſtomachum non tranſmittit, vt Galen dixit, cum ait. Egeſtio autem egrediens a natura, fortaſſe ſignificat, q membra, quæ ſunt in ventre ſunt tantum infra, & fortaſſe ſignificat, quod effunditur ad hæc membra, quæ ſunt ſuper ea humiditas, quod eſt, quia ſtomachus continuatur omnibus membris mediante hepate, & recipit ſuperfluitates omnium membrorum mediante ipſo. Et fortaſſe, quod effunditur ad ipſum, expellitur a natura, cum vult mundificare totum corpus, aut aliquod ex mẽbris eius, aut duo membra aut multa, & multoties eſt illud ſecundum viam accidens; quare remanentes in eo neceſſarium eſt venas eius replere magnas, & paruas vſque ad minimas; & ex eis prꝑter naturã effundi aliquid reſudans in vacuas regiones ſubſtantiæ eius. Etiam chylus, vel nutrimentum ſi quod diffunditur imprimendo, vel propter malam complexionem, nec conuertitur nec expellitur, quare ſuperfluens neceſſe eſt ipſum aggregari; & vtroque modo neceſſarium eſt ipſum oppilari, ac etiam apoſtemari, nec etiam inconueniens cum chylus ſimilis ſit phlegmati, vt dixit Abuhali, vel in ipſum conuertatur, ſi per indigeſtionem non in ſanguinem, & humores alios conuertatur, licet illud ſit raro. Sed ipſius prꝑterea apoſtema conuenit terminari, vel ad bonum, quia ad reſolutionem, & euacuationem per fluxum ſanguinis narium; vrinam, & ſudorem, ſi fuerit in gibbo; vel per vomitum, fluxum, & ſudorem ſi fuerit in ſima: vel ſaniationem, vel permutationem ad minus periculoſum membrum, puta renes, inteſtina, vel ſplenem, aut ad malum: quia ad ſuffocationem, & permutationem ad nobilius membrum, puta cor, & cerebrum, putrefactionem, vel ſclirofim; & quandoque perducit ad hydropem.

SIGNA apoſtematis eius, quædam ſunt communia, & quædam propria. Communia ſunt inuentio doloris, & grauedinis in hypochõdrio dextro maioris, quam ſint in oppilatione, inſeparabilis etiam abſque vehementia anhelandi inuentæ; cum extenſione vſque ad furculam, & attractio furculæ ad inferiora propter attractionem ad inferius ſuſpenſorium; quare accidit duricies in anhelitu, & magis ſi fuerit in gibbo. Et quandoq; accidit in apoſtematibus hepatis, quod non poſſunt dormire ſuper latus dextrum propter cõpreſſionem, & grauat eos dormire ſuper ſiniſtrum, propter tenſionem ſuſpenſorij ad inferius: immo plurimum inclinantur dormire ſupine; & accidit alteratio in forma, & colore, quia inflatio in facie, & membris, & colore ad citrinum tendens, vel pallidum, & vrina in colore vergens in oppos. in ſubſtantia ſpiſſa obumbrata in ſuperficie confuſa, manifeſta, liuens, ſuperius cum ſpuma cirrina, rubea, vel alba; & egeſtio chyloſa, & virulenta. Propria vero ſunt duplicia, quædam quæ indicant locum, quædam naturam apoſtematis: Locum; nam ſi in velamine fuerit, ſigna erunt grauedo cum dolore acuto, licet minor, & proprie apud compreſſionem tactus, febris prꝑmittitur, & proprie ſi fuerit cholericũ, pulſus quaſi ferinus: quoniam arteriæ eius ſunt diffuſæ in panniculo eius;

Vrina.

Egeſtio

& cum

& cum rumpitur currit in ventrem; & cũ fuerit aquosum, seu ventosum, toleratur absque impedimento multo, nisi sit valde magnum. Si vero in eius gibbo, signa propria erunt duricies, & tumor in dextro hypochondrio, tactu perceptus, si corpus non sit pingue; & in hoc licet communicet apostema lacertorum ventris, tamen differt ab eo in figura tumoris, quoniam apostematis hepatis tumor est figuræ rotundæ lunaris, sed apostematis lacertorum tumor est oblongus, procedẽs secundum situm lacertorum ad modum caudæ muris. Et differunt in accidentibus alijs proprijs, quæ sunt apostemati hepatis; & etiam communibus hepati, & alijs interioribus membris. Et ex eis est; nam cum vides mirach declinare ad tenebrositatem, & tenuitatem, tunc æstima quod non est apostema lacertorum, sed hepatis. Etiam accidit tussis ficca, constrictio, sed duricies in anhelitu propter tractionem, & compressionem diaphragmatis proprie cum adest vehementia anhelandi, & minoratione naturæ. Et quandoque retinetur omnino propter oppilationem gibbi, & proprie cum apostema est magnum, & vrina cum rubore cœperit in febre acuta, & cum rubedine fuerit turbida, & taliter permanserit, apostema significat in hepate. Et vt dixit Abuhali, quoniã caliditas apostematis ipsam rubeam reddit, & ebullitionem faciens dissoluit materiam, quamquam oppilatio sit, quare redditur spissa cum perseuerantia, maxime cũ humores concurrunt ad ipsum, & fit liuescens propter caloris suffocationem à materia collecta, & concurrente simul. Et cum apostema est magnum, egestio est chylosa, virulenta; & retinetur humorosa. Et cum ei associatur ventris solutio humorosa, mortalis est, ait Gal. si hoc apostema sine hepatis defectione fuerit, egestionem prohibebit, & maxime si fuerit in sima, & calidum. Item prædicta accidentia, cum est in gibbo non erunt; vel siquidem sint, propter hepatis partium * continuantium minorantur, & sunt debilia. Et plurimum sequetur hydropisis propter nocumentum digestionis, quæ celebratur in ea. Signa vero eius, quod est in pennulis, sunt proportionalia illis, sed sunt debiliora. Si vero sit adeo magnum, quòd comprehendat totum, & omnes partes eius, signa prædicta concurrent omnia.

* continuitatem.

Quæ vero indicant naturam ipsius, & materiã sunt: nam si apostema fuerit calidum, illic erit febris acuta, & proprie si fuerit in carnosa parte, & si vehemens ablatio desiderij, nausea, vomitus, singultus, rubedo linguæ deinde nigredo, frigus extremorum, & syncopis, & totum cum est in sima. Cum vero est in gibbo, accidit cũ febre malitia anhelitus, & dolor extensus à dorso vsque ad furculam, & tussis, & communicat in his accidentibus cum pleuresi, verum differt ab ea, quoniam in pleuresi feb. est acutior, dolor lateris est acutus, malitia anhelitus maior, tussis est semper, & primo sicca, & secundo humida, cum maturatur pulsus serrinus. In apostematibus vero hepatis, dolor est grauatiuus sub costis semper incipiens. Et tussis semper sicca, & pulsus est vndosus. Et si est phlegmaticum, apparent signa dominij sanguinis. Si vero cholericum prædicta erunt signa acutiora, & cum signis dominij choleræ, & cum resoluitur, cessant accidentia. Si vero collectionem fecerit, accidentia intenduntur, cum facta est, sedantur, & augetur grauitas in loco. Et cum rumpitur accidit horripilatio, & exitus puris, & saniei per egestionem si fuerit in sima, vel per vrinam, si fuerit in gibbo. Et cum fuerit alba, & sequitur alleuiatio, est bona, si vero cœnosa, vel sicut amurca, & fœtens, & sequitur debilitas, est mala, vt Hippocr. ait in apho. Si vero frigidum, signa erunt contraria, vel mitiora, quam quæ sunt cum signis dominij phlegmatis, vel melancholiæ, vel ventositatis, de qua infra dicetur. Et cum induratur quod est plurimum propter inobedientiam materiæ, & excessum diaphoreticarum, & administrationem ingrossantium apocrusticorum, signa sunt grauitas multa, tumor sine dolore, & febre, & commnnicat in his cum oppilatione: sed differt propter reliqua, quæ sunt dicta, & sequitur illud hydropisis. Et egestio conturbata nigra in principio ægritudinis acutæ significat, apostema esse calidum, magnum in hepate, & in processu est virulenta, deinde saniosa, cum peruenerit ad dubelati, grauitas quoque in ipso maior est ea, quæ fit cum apostema est in sima, quoniam pars simæ sustentatur super stomachum, gibbosa vero non sustentatur supra aliquod nisi in eo, quod est vehementer adhærens, & continuatum costis falsis. Sed eius quod est in sima, signa sunt priuatio duritiei, & tumoris in dextro hypochondrio, nisi sit magnum, & proprie in pingui grauitas minor, propter dictam causam, & dolor vehementior propter compressionem. Et in hoc licet communicet apostemati meseraicarum, tamẽ differt ab illo, quoniam grauitas in apostemate meseraicarum est minor, & est cum tensione magna, & profunda versus stomachum, & ventrem, & egestio est chylosa propter oppilationem, & debilitatem ipsarum, & subtilis, propter stomachi debilitatem in digestione, & si quidem sit febris propter eius caliditatem, erit leuior quàm in eo, quod est in hepate. In apostemate autem hepatis est è contra. Item ex subsequentibus; nam si egrediatur aliquod spumosum post dies aliquos, siquidem sit illud ad rubedinem, & citrinitatem declinans, erit ab hepate, et vomitus, abominatio, defiderij ablatio, atque singultus, propter illud, quod effunditur de hepate ad stomachum propter vicinitatem, & propter colligantiam inter hepar, & ipsum in neruo subtili, & proprie cum apostema est magnum, & calidum; & secundum Hipp. cum ait. in hepate phlegmonem patienti, singultus superuenit; ait Galen. non superuenit apostemati hepatis singultus, nisi apostema sit magnum, & proprie calidum. 7. aph. 17.

7. aph. 47.

Signa frigid.

CVRA apostematum hepatis calidorum, duplex est intentio: generalis, scilicet & specialis. Generalis consistit in quatuor rebus, scilicet in euacuatione vniuersali totius corporis, in euacuatione partis, seu materiæ apostematis: in regimine, & quarto in accidentium correctione. Specialis autem consistit in consideratione speciali apostematis, scilicet causæ eius materialis proprie; naturæ loci, scilicet membri, vt hepatis, & partium eius, de quibus dictum est supra, ac inuentione auxiliorum propriorum, quibus prædictæ quatuor compleantur res, generalis intentionis; necnon, & apti modi vtendi eis.

Si ergo apostema hepatis sit phlegmonicum, vt primam rem compleas generalis intentionis; phlebotomiam de saphena, vel de basilica partis contrariæ, vel eiusdem, præmittes; prout exigit dispositio, scilicet vsque ad defectionem. Inquit enim Hipp. Et vbi vsque ad defectionem ducere, & hoc facere si sufficiat ægrotans. Quod approbans Gal. ait. In acutissimo enim apostemate, maximo dolore, & , in febribus peracutis nulla medicina melior hac esse potest; educit enim materiam generatam, & influentem, & fortasse influxam, sed oportet eam præmittere: ait enim Gal. quòd ante eam omne aliud auxilium per recursum, scilicet, & per extractum est inefficax, & periculosum. Quòd si virtus non permiserit, partiri oportet eam cum reiteratione, non omittere, ætate vero non concedente, aliquid proportionale illi præmittes: vt est prouocatio sanguinis narium cum instrumento ex setis porcorum facto, quod est notum, & cum fuso intromisso in nares, vel cum vnguibus, vel saltem cum sanguisugis appositis naribus; si apostema fuerit in gibbo, vel apertione hæmorrhoidarum, cum frictione ex folijs parietariæ, vel ficus, vel cum nassali ex pane porcino, seu bryonia; & scarificatio cruris, & proprie si fuerit in sima. Deinde præmissa euacuatione vniuersali: ad secundam rem scilicet euacuationem partis, seu materiæ apostematis veniendum . Oportet autem, vt eam compleas cum administratione eorum, quæ materiam recurrere faciunt, repellunt, & transmittunt; & si quid influat, trahunt, & , deriuant; & quæ fluxa est, nec recurrere poterit, euacuant; & etiam quæ per modum congestionis fuerint aggregata. 7. aph. 23.

gata. recurſum, vel repulſum, & tranſmiſſum complent frigida, & ſtyptica interius, vel exterius approximata ſecundum omnem modum, ſimplicia, & compoſita, quæ infra dicentur, hæc enim non ſolum influentem repellunt materiam, ſed confortant hepar, ne tranſmittat, necnon ea, quæ per modum congeſtionis aggregantur, prohibent generari.

Simplicia propria, quæ interius ſunt approximanda in principio; ſunt aqua endiuiæ cum ſyrupo acetoſo de zuccharo, aqua portulacæ, virgæ paſtoris, aqua granatorum acrium, & muzorum, aqua cucumeris, & cucurbitæ, aqua hordei habens virtutem cuſcutæ, calami aromatici, abſinthij, & ſimilium. Exterius approximanda in ipſo initio, ſunt ſucci ſtyptici, frigidi, ſicut aqua myrtæ, de folijs malorum, & cytoniorum, & ſpongia infuſa in aceto, & aqua frigida, ſuccus portulacæ, ſemperuiuæ, aqua roſa. ſandali, præputia vitium contrita, & emplaſtrata cum roſis immaturis, vel ſuccis maturis, huiuſmodi temperatis in ſtypticitate, & frigiditate. Excedentia enim in eis, apoſtema indurant; & conſtipando retinent choleram. quare addunt in apoſtematis magnitudinem, & magis ſi ſit in ſima, quam ſi fuerit in gibbo, quoniam ad gibbum non perueniunt cum virtute integra, ſed cum ipſa confracta. Et quandoque accidit ex eis vehementia doloris propter ſuffocationem materiæ, & ſoliditatem membri: quare tardatur reſolutio, & accidit mortificatio membris. Oportet ergo propterea, vt eis ſi illis cares, admiſceas aliqua ſubtiliatia, & aperitiua, & quæ ſuperius nota fecimus; nec oportet, vt ea adminiſtres actu frigida, etiam ſi ſit apoſtema calidum, ſed tepida, aut non veri frigoris.

Cum vero verificatum fuerit, quòd iam ſit apoſtema, quòd materia nõ ceſſet aggregari, immo ſit in fine principij, & principio augmenti, oportet, vt tu adminiſtres tunc emplaſtra facta de cytonijs, & aceto, & aqua roſ. quia ſunt meliora, & de illis eſt, vt terantur cytonia, cũ farina hordei, & aqua roſa. & emplaſtrentur, aut cytonia decocta in aceto, & aqua roſa. donec bis cocta ſint, vel miſceantur cum ſandalis, & oleo roſa. Et ex illis eſt, vt decoquantur cytonia, cum vino odoriſero, in quo ſit ſtypticitas, addatur eis virga paſtoris, vel plantago, & ſauich hordei; & confortetur cum abſinthio, vel ſpica, vel cypero, & adminiſtretur. Et quandoque fit ex cytonijs decoctis cum abſinthio. Et ex illis eſt oleum de cytonijs, & maſtich. &c. ſimilia cum præceſſerit in augmento.

Emplaſtra.

Tractionem autem, & deriuationem complebis cum frictionibus, fomentis mordacibus, ventoſis cruribus, coſtis, brachijs, anchis, & dorſo: necnon emplaſtris calefactiuis in eis applicatis ex flammula, tapſia, ſquilla, cantharidibus, calce non extincta, & ſimilibus factis. Cum vero iam fuerit in fine augmenti à principio ſtatus, adde prædictis maſtichen, chamæmillam, melilotum, fœnugræcum, ſemen lini, & ſimilia. Procedente vero ſtatu cum iam tota fluxerit materia, ad euacuationem phlebotomabis baſilicam dextram; & ſi quidem reſoluatur, bene quidem, ſi autem non, ſtudebis euacuare materiam in apoſtemate contentam, & virulentam, & reſudatam ab eo. Et ſi quidem fuerit in gibbo, cum diureticis, quæ ſunt ſupra, ſi vero in ſima cum ſoluentibus ventrem, & trahentibus ad inteſtina; qualia ſunt quæ docuit Galen. clyſteria proprie ex ſale nitro, & melicrato, quæ omni tempore competunt, & proprie lenitiua, vt naturam leuem teneat, & materiam ſimæ ad regionem conuenientem ſuæ expulſioni inclinent, vt vrticam, ſcabioſam, mercurialem, epithymum, & polypodium; & quæcunque moderate ducunt cõmiſcendo, ſeu coquendo cibarijs, & proprie ptiſanam; & etiam fortiora illis, vt cortices nigri ellebori, parum adminiſtrabis, & magis cum fuerit in declinatione. Exterius vero ſuperpones cataplaſmata, & emplaſtra ex diaphoreticis qualia ſunt, eupatorium, chamæmilla, melilotum, flores abſinthij, ſpica, crocus, caſia lignea, calamus aromaticus, & alia conſimilia debilia non fortiora, cum induerent apoſtema reſoluendo ſubtile; & dimittendo groſſum naturam debilitent, ſuperfluè reſoluendo. Quare oportet ſtyptica illis fortibus cum expedit admiſceri, quæ virtutem detineant, & conſeruent robur ipſius, & ſine acuitate, ne mordicent, & commouendo materiam apoſtematis, atque rheuma prouocando, apoſtema augmentent. Quòd ſi apoſtema cholericum fuerit, phlebotomiam minoratiuam miniſtrabis de baſilica in principio, cum propter naturam membri raro ſit ſine peccato ſanguinis, deinde minorabis choleram influentem, & generatam cum adminiſtratione cholagogi ex aqua fructuum, tamarindis, melle, caſia, manna, aqua hordei, & zuccharo violato, ſucco roſarum, & rhabarbaro, & aloe rectificato, &c. ſimilibus leuiter educentibus ſine agitatione, & confortantibus. Et clyſteres ex lenientibus, ſi apoſtema fuerit in ſima, vel diuretica frigida nota, ſi fuerit in gibbo, deinde calida gradatim perueniendo ad fortiora: & deinde apocruſtica interius fortiora, qualia ſunt coriandrum, aqua melonis indi, & ſimiliter nenupharis, alchechengi, iuiubarum, & aqua pſyllij, & ſyruporum cum endiuia, cuſcuta, vel ſpica; & exterius emplaſtrum ex prædictis, & epithemata cum camphora, ſandalis, & lenticulis aquæ actu frigidis parum, diaphoretica debiliora, vel miſta, vel pura ſuis temporibus, qualia ſunt cuſcuta, lacca, abſinthium, eupatorium, ſpica, & ſimilia, & zuccharum, intus ſumpta, & exterius approximata per omnem modum ſimplicia, & compoſita. Et ſiquidem totum reſoluatur ſana remanebit particula; ſi verò non, ſed tranſeat in dubelati, & ſuppurationem propter materiæ diſpoſitionem, quod oſtendit prolongatio eius vſque in diem quadrageſimum ſine defectu feb. & doloris, vt dixit Hipp. tunc oportet, vt maturationem eius ad ſtatum perducas incolumen, & quod ſtudium tuum exerceas ſecundum regulas ſex, quas ſupra in cura pleureſis diximus; illuc ergo recurre, & eas cum proprijs medicinis compleas. Et licet quæ ibi dicta ſunt, hepati non ſunt propria, tamen ſecunda virtute in his intentionibus complendis operationem habent propter propinquitatem. Sicut enim quæ frangunt lapidem in veſica, frangunt, & in renibus, Ita quæ maturant, aperiunt, & mundificant, & incarnant, &c. conſolidant, in pleura, illa agent, ſin hepate multo magis; ſicut etiam aperitiua oppillationum ſplenis ſunt aperitiua earum hepatis. Et ex medicinis appropriatis adiuuantibus in maturatione apoſtematis hepatis ſunt lac aſininum, cum zuccharo albo, aut zuccharum almuſcet, & ſicut aqua de radicibus cum paſſis ficubus, dactylis, & alijs ſimilibus communibus, &c. decoctio polij in ieiunio. Et ex illis ſunt emplaſtra ex farina hordei, calamentho, cœpe aſſato, radice lilij, farina fœnugræci, & radice althææ. Et potus aquæ mellis cum aqua hordei, & de taraxacon ſicco, drach. j. & cum lacte aſinæ. Et ex medicinis iuuantibus ad eruptionem apoſtemati hepatis appropriatis, in quibus etiam cum ſubtiliatione eſt conſortatio, eſt ſcabioſa, & ſuccus eius, naſturcium: & ſic abſinthium, crocus, & ſpica, radix pœoniæ, & radix alhaſce, & radix rubeæ, & grana alfagredi, & ſuccus eupatorij, & radix centaureæ, & oleum de nenufar, & oleum de arbore maſtiches, & de lilio. Et ex illis eſt emplaſtrum de farina hordei baurach, ſimo columbino, calamenthum, glutine albotin, & pice, & ſimilibus. Et ex illis eſt balneationis aſſiduatio, & dormire ſupra hepar, & exercitari, & deambulare quantum poſſibile eſt. Facta eruptione oportet, vt adminiſtres mundificantia, & abſtergentia ex parte declinationis materiæ. Et ſiquidem declinet ad vias inteſtinorum ſanies, dabis aquam mellis ſimplicem cum ſucco ſcabioſæ, vel cum diureticis, ſi declinet ad vias vrinæ, ſed oportet, vt diuretica non ſint fortia, quæ lædant, & vigerent ſimul cum ſanie meatus vrinæ, quod ſi accidat, tũc rectius eſt, vt ſit aqua mellis decocta cum æqualitate, & permiſta cum aliquo glutinatio pauco, ſcilicet amylo, ouo & oleo roſato. Et cibetur cum candarufio, & maluis. Et potetur cum aqua hordei, cum gumma tragacanthi.

In cholerica.

Apoſtema hepatis maturantia.

Apoſtema hepatis nuperitia.

13. meth. med. cap. 11

Cum

Cibi.

Cum aũt fuerit mundificatio facta perfecte, oportet vt ſumat in ieiunio incarnatia,& conglutinantia. Et ex proprijs eſt,vt ſumatur thuris, ſanguinis draconis, ana aur.j. ſeminis endiuiæ,ſem.apij,maſtiches,ana aur.j. Et ſumatur in potu cũ aqua mellis, vel iulep, & poſt illud ciberur cum ſtypticis,vt confortetur.

Quod ſi materia,ſeu ſanies erupta effundatur ad ſpatium ventris, tunc neceſſarium eſt, vt incidatur cutis apud inguina, & diſcooperiatur lacertus adeo,vt appareat ſiphac nominatus biteron; deinde fiat in eo foramen,& ponatur in eo cãnella,per quam currat pus paulatim;deinde cum emplaſtris appropriatis cõſolidabis, & totum hoc ſi per materiam non reſoluatur,quod plerunque fieri conſueuit per ipſam trahentem ſaniem per medium oſſis. Tertiam rem principij complet debita ſex rerum nõ naturalium adminiſtratio. Et etiam quartam rem complent auxilia pura,& diuerſa,& vnicuique propria ſecundum pluralitatem, & diuerſitatem accidẽtium,quæ dicta ſunt, & aliorum, quæ dicta ſunt ſecundum modum ſupra in cura apoſtematis ſtomachi declaratum;illuc ergo redi.

In phlegmatico, & melancholico.

Quod ſi apoſtema frigidum fuerit phlegmaticũ, vel melancholicum, quod eſt raro, econtra in pluribus eſt procedendum. Primo enim facta phleborotmia de baſilica propter cauſam iam dictam in minori quantitate tanquam in præcedenti, & loco cholagogi adminiſtrabis phlegmagoga in via minoris cauſæ leuia, vt eſt aqua albuler,geleniabin,vel & melanagogum,vt aqua ſenę,boraginis,& bugloſſæ,& polypodium. Et prius clyſteres ex abſtergentibus,& aperientibus, miſti cum aromatibus in principio ſimplices,& compoſiti, qui ſupra dicti ſunt in cura oppilationis. Et ex proprijs eſt oleũ de cherua,& de genſeminis,quod de zambrica nuncupatur, & ſambuchinum. Et ex emplaſtris proprijs melius eſt emplaſtrum ſtomachicũ, ſeu cerotum ſtomachicum Gal. & de ſeminibus. Et ex electarijs diacurcuma,dialacca,et ſimilia,& trochiſ. de ſpica,& tiſtici,ſunt magni iuuamẽti. Et ſyrupus de ſeminibus cũ chamædryos,polypodio, & ſimilibus. Et diaphoretica fortia illis miſta, vel pura temporibus ſuis,qualia ſunt,quæ ſuperius dicta ſunt.

Quod ſi perueniat ad ſclirоſim, quod eſt plurimum propter indiſpoſitionem materię ad reſolutionem,& ceſſum diaphoreticum,& malitiã regiminis,tunc ſi confirmatum ſit,& quietum,non curatur. Si vero fuerit in principio ſui curatur. Et quandoque perdurat cum vita; & quandoque tranſit in hydropem ſecundum Gal. Et ſi ſequitur fluxus,moritur.

2. ad Glauc. cap. 3.

Cura apoſtematum frigidorum eſt duæ res, vt ſupra in cura ſtomachi dictum eſt,ſcilicet mollificare,& reſoluere, quas complere oportet cum ijs, quæ dicta ſunt ibi, & cum proprijs hepati,quæ hic dicentur,ſimplicibus,et compoſitis intus,& extra approximatis. Simplices ad has intentiones ſunt grana pini maioris,medullæ,& adipes temperatæ,calidæ, ſemen lini;ſęnugræcum,althæa, gluten albotin, & potus apozematis,coſti, & eupatorij, ſœnugræci,& paſſularum;& oleum amygdalarum dulcium,& de nucibus recentibus. Et ex eis,quæ valde conferunt ad reſolutionem, poſtquam tres regulas attendiſti in ea,quarum prima eſt,vt aperias cum ſubtilibus rebus,vt virtus reſoluentium, & mundificantium ſubintret. Secunda eſt, vt pręmittas calefacientia,ſubtiliantia, & incidentia humorem groſſum,& frigidum atque viſcoſum,quę eſt materia eius. Tertia eſt, vt pręmittas mollificantia, vel admiſceas ea cum eis, vt eſt ſomnus ſuperlatas dextrum. Et coſtus eſt vehemẽtis iuuamenti cum ex eo ſumitur in potu,ana.dra.s. vſque ad aur.j. cũ aqua mellis,aut vino. Et quandoque confert ſumere in potu oleum coſtinum,aut de neriden,de cherua,aut de balſamo,cum aqua decoctionis rutæ, & anethi; & ſit quantitas olei de neridẽ,dra.iiij.& adminiſtretur per hebdomadam,& confert maxime. Et ex illis eſt ſemen agni caſti, in ſyrupo de eupatorio,& de arnogloſſa ſicca,cum aqua fœniculi,apij,endiuiæ. Et decoctio lupinorum cum ſpica aromatica,& amygdalis amar.in vino. Et baccæ laurі,& radix phu,& cicer nigrũ,& poliũ,& chamædryos & porrum. Et ex compoſitis confectionibus conferentibus ad illud eſt diacurcuma,athanaſia,theriaca, diateſſaron,dialacca,diacoſtum,& ſagena. Et ex trochiſcis, trochiſci de ſpica. Et ex emplaſtris bonis ad illud,eſt emplaſtrum de meliloto in antidotario dictum;aut de diamoron decocto cum vino pontico,aut ſpica,& oleo de fiſticis,& de praſſio, & de anetho decocto. Et ex ceroris,cerotum hyſſopi,& diapente. Et ex medicinis bonis eſt ſecundum Gal.vt ponantur ſupra membrum ventoſæ calefactæ ſine ſcarificatione;deinde adminiſtrentur medicinæ fortiores in ſubtiliatione,& reſolutione, & fac adhærere ea loco,quæ ſunt ſicut nitrum, & ſulphur citrinum hebdomadam vel mediam,deinde adminiſtra epithemata cum ſinapi ſingulis decem diebus; poſtea fac vomere ægrum cum raphano. Quod ſi inobediens fuerit apoſtema,adminiſtra elleborum album. Et quandoque deuenit ad cancrum,& non eſt ſpes in eo. Inquit enim Hipp.quibuſcunque cancri abſconditi fiunt,non curari eſt melius: curati enim citius pereunt,non curati longius tempus proficiunt. *6. aphor. 38.*

De apoſtemate meſaraicarum,& lacertorum ventris,& cura eius. Cap. 8.

ET cum apoſtema fuerit in meſaraicis cura eſt, cura apoſtematis concauitatis hepatis. Et cum apoſtema eſt in lacertis almirach,curatur cum apocruſticis,et reſoluentibus fortioribus, quoniam intentio,quæ ſumitur a particula in illis eſt nulla,vel modica,in hepate magna.Qua propter oportet,q̃ repercutias in hepate,& reſoluas cautius,& cum minori audacia,quam in illis. Cõpoſitæ ſunt medicinæ,quæ ex prædictis componuntur, ad vnamquamq; intentionem proprijs,quæ ſequuntur. Deſcriptio emplaſtri reſoluẽtis apoſtemata hepatis: laudabile,& expertũ. Rec. ſtyracis,ceræ,danich.iiij.vini,co *Emplaſtrũ reſolutiuũ apoſtemata duri hep.* trylas.ij.s.liquefiat cera,& oleum,& miſceãtur cum eis; *Aliud ad idem.* Aliud ad idem. ℞.lilij,amomi,folij, ana danich.j. ſtyracis, ceræ. ana danich j.olei de arbore maſtic. quantũ neceſſe eſt. Aliud. ℞.aloes,vnc.iij.maſtic.vnc.j chamæmile,& meliloti,ana vnc.vj.olei de lilio, quantum ſufficit. *Aliud ad idem.* Aliud reſolutiuum,& confortatiuum. ℞. croci. vnc.iij. bdellij,vnc.vij.ſordes vrceoli;vnc.iiij.amomi, ſpicæ romanę,carpobalſami,ana vnc.vj.olei de lilio,quantũ ſufficit, Aliud reſolutiuum,& proprie ei quod indurationi eſt proximum & confert in doloribus ſplenis,& renum ℞.ſquillæ aſſatę,lilij cęleſtis,aſari,dauci,ſeminis apij,anisi,ſpicæ aromaticæ,caſſiæ, caſtorei, calamenthi montani,& fluuialis,cymini,acori,pyrethri,piperis lõgi,nucis muſc.amomi,apij,euphorbij,ſeminis althęæ,ſtęchados, polij,ſiſeleos ſeminis rutæ, ſem. fœnic. corticum radicis cappar.ariſtol.rot.cinnamomi groſſi,zingib. baccarum lauri,ſeminis hyoſciami albi,coſti,ameos,ſeminis carui, omnium,ana partem vnam. Conficiãtur cum melle deſpumato,& applicetur,poſtquam applicatum fuerit ſufficienter emplaſtrum de mucilaginibus. *aliud emplaſtrum reſolutiuum.*

Medicamen aliud factum ex allijs campeſtribus. ℞. *Medicamẽ aliud ad idẽ* alliorum,gentianæ albæ,eupatorij,coſti,ariſtol. cheiſin. ſiſeleos,piperis longi,ana danich,iiij.ſeminis apij,aſari, meu,phu,nucis muſca.ameos, aniuden nigræ, ana danich.xv. caſtorei,& aquę roſa.ana danich. xij. ſoluantur omnia iſta cum vino,& allia terantur,& immiſceantur cum melle, & approximentur in modum cataplaſmatis. Inquit Iſaac, ſi apoſtema fuerit ex percuſſione,vel caſu,vel collifione,prędcedente phlebotomia, dentur rhabarbari,dra.ij.cum vino,vel ſero caprino. Et rubęę dra.j.cum vino & ariſtolo.rot. dra.j. cum aqua calida. Et ſi infirmus patiatur in hepate calorem, damus, balauſtiã, bolum armenum,cum aqua arnogloſſę, vel ſucco ſolatri. Puluis valens ad percuſſionẽ hepatis,& caſum. ℞. ba *Puluis ad percuſſionẽ hepatis vel.* lauſtiarũ,violarũ,myrtę,boli,amydi, ana drach.iij. ſanguinis draconis,laccę,ana dra.j.s.doſis,dra.j.cum apozemate de roſis,maſtic.& arnogloſſę. Medicamẽ Aſclepiadis factum cũ melle, ipſum namq; expertum eſt conferre pro *Medicamẽ ad idem.*

se propter illud,quod in ipso est de speciebus medicinarum valentium ad illud, secundum conditiones suas, quas diximus. Rec. chamæpityos,& prassij,seminis apij montani,gentianæ,seminis agni casti,fellis vrsi,seminis cucumeris, scolopendriæ, radicis opopanacis, amylorum,lilij, rubeæ, seminis caulis, aristo. piperis, spicæ indæ,costi,seminis apij hortulani,& erucæ,herbę iudaicæ, polij, apij, eupatorij, granorum iuniperi, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum melle,dosis pondus auellanæ cum vino.

De inflatione hepatis. Cap. 9.

INflationis hepatis modum,causam,& locum,habuisti in præcedenti cap. Et generaliter causas, & signa eius,atque curam ex dictis supra in cura inflationis stomachi poteris comprehendere. Illuc ergo recurre,& cum proprijs intentionem complentibus operare,quæ tibi narrata sunt superius. Et siquidem fuerit in fimo cum clysteribus,cibis, & potibus operari magis. Si vero in gibbo, cum diureticis,intus, & cataplasmatibus exterius magis. Si in vtraque parte cum vtrisque, & febris superueniens est cura vtriusque, cum coniumat inflationis causam.

De dolore hepatis, & hypochondriorum. Cap. 10.

Capi. 10. INquit Hipp.quibuscunque dolor fit circa hypochondria sine phlegmone,febris his superuenięs soluit dolorem,qui est antecedens actionis læsæ ipsius sequens ꝑdictas ægritudines eius. Et est grauatiuus,sed non fit vehemens,nisi cum apostemate calido,aut ventositate,& similatur dolori hypochondriorū; differt tamen ab illo, vt superius dictum est. Qui cum fuerit in hypochondrijs quandoque ex proprijs,quandoque ex communitate hepatis,cum est in dextro, quandoque ex communitate splenis cū est in sinistro, quandoque ex cōmunitate diaphragmatis,& est in vtroque: & quandoque ex communitate ad costas apostematis in lacertis,& quandoque ex communitate totius, vt cum accidit in febribus, & cum tensione multiplicatus in pestilentialibus,& quandoque accidit propter apostemata intrinseca alia, & quandoque accidit in crisibus cum materia tendat ad inferiora, vt egrediatur per ea. Et quandoque accidit etiam propter tensiones spasmosas sequentes malitiam complexionis. Causas,& signa eius,locum,& curam ex iam dictis in hac summa,& supra in dolore stomachi poteris comprehendere. Illuc ergo recurre,& canones illos istuc reducas,et compleas cum administratione propriarum medicinarum hepati, quæ superius hic sunt narrata,naturam hepatis in omnibus attendendo.

Et ex medicinis specialibus in dolore hepatis,in quibus ꝛiducia est habenda sunt simplices,& cōpositæ. Ex simplicibus vero,est absinthiū emplastratū cum oleo de alchanna, vel decoctū in oleo simplici secundū Gal. & cum oleo chamęmelino in hypochondrijs. Trochisei de rhabar.cū descriptionibus prędictis diuersis in antidotario nostro. Confectio de rhabar.& diacurcuma. Confectio meu, solutiua de cordumeni,'& de cæsare, athanasia minor. Et cōfectio Asclepiadis dicta supra. Ex expertis est succi foliorum psici,vnc.ij. cū syrupo acetoso,aut decoctio eorū cū rhabar.drac.s. croci. scrup.j. & seminis apij,& fęnic.ana drach.s. Et Gal.vidit in somno,q̄ phloboromia arteriæ inter policem, & indicē existentis curat dolorē eius. Confectio medicaminis ad dolorem hepatis experti. ℞. ros.dra.iiij.spicæ,mastic. ana dra.ij. succi eupatorij,absinthij, laccæ, rhabar. croci, superiorum corticum squinanthi, rubeæ tinctorum, asari, trium seminum,xyloaloes crudi,ana dra.j.xylobal.drach.s.

Medicamē experti ad dolorem hepatis.

Confectio ad idem.

Cōfectio medicaminis ad dolorem hepatis cum solutione ventris.

Confectio medicaminis ad dolorē cū solutione ventris. ℞. fęcis vini decocti, laccæ,spicæ,rhabarb.ana aur.j. scoriæ ferri drach.viij. bibantur de eis puluerizatis permistis,drach.ij. cum vnc.ij. aquæ coriandri. Et ex emplastris est emplastrum de cordumeni, de meliloto, de euphorbio,& similia sunt meliora. Et regimen,& dieta sunt extenuatiua. Confectio trochiscorum Azensis frigidorum ad dolorem hepatis. ℞. foliorum mezereon tritorum, agarici, myrob. cytrinorum, serapini, ana drach.v. ireos drach.iij. succi eupatorij, spicæ,ana aur.ij. Conficiantur cum melle. dosis,à drach.iij. vsque ad iiij. Confectio trochisci Azensis calidorum ad dolorem hepatis fortem. Rec. mezereon, chalcucecaumenon, stercoris columbini, ana æqualiter, & quarta pars harum euphorbij. Conficiantur cum iuleb, dosis drachm.ij.s. Aut cum syrupo violato informentur pilulæ de quibus in potu tribuantur cum aqua passularum decorascenti. Sitque cibus eius esca, aut cibus cum sumach. aut acetum cum oleo,aut syrupus acetosus. Confectio ad dolorem hepatis calidum. Rec.azensich drach.v. seminis citri,endiuiæ, portulacæ, fœnic. ana drach ij.s. succi liquiritiæ,drach j s.rosarum, drach.j. fiant trochisci cum aqua rosata,& dentur in potu cum syrupo acetoso,aqua endiuiæ, & aqua solatri,vel absinthij. Serapio. Confectio pilularum de eupatorio ad dolorem hepatis, ictteritiam, & feb. iuuatiuarum. Rec. aloes, succi eupatorij, myrob.cytrinorum, ana partes æquales. confice cum aqua apij. Iudæus. quando ex grossa ventositate fuerit dolor hepatis intrare tinam decoctionis absinthij, florum chamæmillæ, & squinanthi est vtile valde, si feb. & apostema non adsint. Et ex proprijs ad idem est spongia infusa in aqua decoctionis absinthij, eupatorij, squinanthi, anisi, acori, & spicæ. Et emplastrum ex absinthio,& oleo ros. in principio,& proprie vbi timetur apostema,& in principio cum cerato facto ex eo,& oleo de alchanna, vel stercore caprarum montanarum,& oleo facto emplastro secundum Abuhali.

Trochiſcꝰ ad dolorem hepatis.

Alij trochiſci calidi ad dolorem hepatis fortē.

Cōfectio ad dolorem hepatis calidum.

Pilule de eupatorio ad dolorem hepatis,& ictteritiam.

De debilitate hepatis. Cap. 11.

DEbilitas hepatis est læsio virtutis,& actionis naturalis ipsius, sicut dolor est læsio virtutis,& actionis eius sensibilis. Simpliciter autem, & specialiter sumi potest; & quid sit vtroque modo sumpta, & causæ eius,quæ sint extrinsecæ, & intrinsecæ, & quæ propriæ sunt ei, & ex communitate aliorum membrorum vicinorum,vt fellis,& splenis; & remotorum,vt stomachi, intestinorum,tenum, veficæ,& spiritualium, vt cordis, pulmonis,& diaphragmatis: & animalium,vt cerebri; & totius corporis,vt in febricitantibus,& algoratis,& resolutis corporibus, & etiam membris currentibus ex eis ad ipsum, & quibus maxime, & plurimum contingat ex causis supra capitulo de debilitate stomachi habes,& specialiter sumpta poteris colligere ex generali.

SED SIGNA ipsius habes sumpta, vel simul,necnon,& causarum eius in speciali, prout ea variat ipsius natura, à natura stomachi diuersa inuestigando sic vnicuique applicabis. Nam si quidem debilitatem hepatis quis absolute,& simpliciter patiatur,quem Galen.hepaticum appellauit, signa erunt mutata qualitas ad citrinum,vel albedinem, vel viriditatem, & quandoque ad fusciditatem, prout supra in signis complexionum stomachi,& hepatis fuit dictum. Cum enim color corporis ex rubeo, & albo fuerit admistus,sanitatem eius significat. Et excuntia,scilicet vrinæ,& egestio mutata secundum plurimum propter illud, quod supra dictum est,& naturalis in colore citrino, vel pallido,rubeo,vel glauco in substantia subtili,grossa, & aquosa,& sedimine multo, vel pauco secundum diuersitatem facientis causæ,& etiam actio læsa,nam plurimos eorum,qui debilitatem habent in suo hepate, concomitatur, & proprie,cum penetrat cibus, dolor leuis extensus vsque ad crura. Si vero debilitatem patiatur specialiter, & principaliter digestionis ipsius,signa erunt,quoniam sanguis egrediens in phlebotomia erit aquosus,quoniam membris non vnitur,nec assimilatur; quare inflammatur,& propriæ facies, & oculi. Etiam vrina, & egestio secundum plurimum est,sicut lotura carnis, quoniam non separatur aquositas à sanguine, sed transit sanguis cum ea,

Hepatiri ſ. ſyna. 3. de loc. affec. cap. 7.

vel

vel ſubtile eius,niſi illud ex debilitate retentiuæ ſit,quæ tandiu non retinuit,donec digeſtiua perfecte cibum in ſanguinem alteraret. Et ſigna debilitatis digeſtionis quando eſt principalis, & quando eſt ex peccato adminiſtrantium,ſupra de debilitate ſtomachi habuiſti,aut quia generatum ſanguinem totum continere non poteſt,ſed pars aliqua egreditur non retenta,cum vrina,vel egeſtione,vnde ſequitur, ſicut dixit Gal. fluxus ſanguinis,& proprie vrina ſanguinea. Inquit Abuhali,& eſt præterea cum ægritudinibus acutis ſanguineis,vrina ſicut ſanguis ipſe emittitur apertione venæ in ea non exiſtente, ſignificat repletionem ſanguinis ſuperfluam,& talis fluxus longus in proceſſu non mutatur,& fit in habente complexionem calidam cholericus, virulentus: deinde ſicut fex, & ſicut ſanguis nigrefactus,aduſtus. & in habente complexionem frigidam fit ſi eſt ſanguis nigreſcens congelatus,differens ab aduſto in multitudine, opacitate, & obſcuritate nigredinis, & doloris priuatione, & perueniunt ambo ſimul ad fluxum diuerſorum colorum in fine, & illud oſtendit,quòd digeſtio ſit mutata ad corruptionem. Quod ſi egeſtio fuerit alba,& vrina proprie alba tranſlucens,erit ſignum,quòd eius digeſtio omnimode ſit ablata, vnde debilitas corporis ſequitur multa,nec erunt ſigna ſuperfluitatis.cum nó ſuperfluere poſſit,vt ſupra de debilitate ſtomachi eſt oſtẽſum.

Debilitatem autem attractiuæ ſpecialiter, & principaliter ſignificat egeſtio chyloſa, niſi ſit propter oppilationem meſaraicarum, cuius ſignum diſtinctiuum eſt, quoniam in oppilatione earum citius egrediatur chyloſa egeſtio,& eſt groſſior propter ſubtile chyli,quod tractum fuit ad hepar, groſſo nequeunte penetrare,& eſt minoris quantitatis propter hoc. Et quando cum hoc fuerit vrina tincta, ſignificat quod nocumentum eſt in attractiua tantum,non in digeſtiua: vrina enim eſt magis ſignificatiua debilitatis digeſtiuæ; egeſtio autem magis attractiuæ. Et certificat debilitatem digeſtiuæ,debilitas corporis; debilitatem vero retentiuæ ipſius ſpecialiter,& proprie ſignificat, quam ab hepate feſtinat expulſio cibi,quoniam ad debilitatem vnius ſequitur fortitudo alterius,& è conuerſo,vt ait Gal.quo expulſo,antequam fiat humorum generatio, ſequitur ſuperfluitatum trium minoratio non tantum humorum, & etiam vrinæ,& tinctuæ eius, & etiam tinctura egeſtionis minoratur,quoniam cholera non generatur, quæ tingat,& minoratur etiam neceſſitas ſurgendi ad ſellam, cum cholera non tranſmittatur ad inteſtina, quare perducit quandoque ad colicam, & melancholia cum non generetur,ad ſplenem non tranſmittitur,nec ad os ſtomachi, vt excitet appetitum,quare minoratur. Et apparent ſigna debilitatis digeſtiuę ex debilitate ipſius,& ſunt quia nutrimentum perueniens ad membra eſt illaudabile, imperfecte digeſtum,& aquoſum,quare non bene vnitur,nec conuertitur in membra, ſed ſuperfluens in eis cauſat inflationem cum mollitie, & calore ſubalbido. Et quandoque perducit ad hydropiſim. Sed ſigna cauſarum debilitatis abſolutæ,& ſpecialiter ſumptæ extrinſecarum, & intrinſecarum, & propriarum, & ex communitate exiſtentium,ex ſignis prædictarum cauſarum eius cognoſcere poteris,necnon,& curam.

CVRA. Ergo intuere illic,& illa reducas in hunc locum, & prout oportet curam cum proprijs operare prædictis ſimplicibus,& compoſitis,& quæ hic ſubiungemus cum auxilio Ieſu Chriſti omnipotentis,cuius nomen ſit per infinita ſecula benedictum. Medicamen bonum ad debilitatem hepatis. Abuh. Rec.laccæ ablutæ,ariſtolochiæ,aloes,ana drac.iij. ſucci eupatorij, ſeminis,fenic. & atriplicis, ana drachm.v. abſinthij romani, drach.vij.ſeminis endiuiæ,& anethi, ana drach.v. ſemi. apij,drach.iiij.fiant ex eis trochiſci,aut ſuffuſ. Aliud medicamen Gal.expertum. Recipe paſſularum enucleatarum aur.xxv.croci,aur.j. & s.calami arom.aur.ij.bdellij iudaici,drach.ij.s. cinnamomi aur.j. caſiæ, aur.s. ſpicæ, aure.ij. ſquinanthi aur.ij.s. myrrhæ aur.iiij. gummi albotin, aure. iiij. darfeſahan, aur.ij. mellis, aur. xvj. vini quantum ſufficit. Et quandoque imponitur in ipſo opium,& ſemen hyoſciami, cum aſſociata eſt debilitas caliditati,& propter hoc philonium conuenit. Et æſtimauit Gal. quòd hoc medicamen eſt ex conuenientibus ei cum ſuis proprietatibus. Euaporatio conferens valde. Recip. cinnamomi, caſiæ, ana vnc.s. ſpicæ,drach.j. ſubſtantiæ abſinthij,eupatorij,ana drach.v.bulliant in vino odorifero,ſtyptico,in quo ſint commiſtæ tortellæ,& addatur olei de neriden,vnc.j. & infuſa lana, fiat euaporatio ſi debilitas ex cauſa fuerit frigida. Si vero ex calida, fiat hoc. Rec.endiuiæ cum radicibus. M.j ſandali vtriuſque,ſpodij,ana drach.ij. cuſcutæ, florum abſinthij, ana drachm.vj.bulliant in aqua roſ. cum ſucco granatorum muzorum,vel parum aceti, & prædicto modo fiat euaporatio, Emplaſtrum bonum ad idem,in cauſa calida. Rec.roſa. præputiorum vitis albæ, cymarum rubi, ana M.j.violarum,vnc.s. ſpodij, ſandali, endiuiæ, florum ſquinanthi,ana drach.ij.& confice cum oleo roſa. & cera. Emplaſtrum bonum in cauſa frigida. Rec.cyper. maſtiches,ſpicæ,thuris,galliæ, nucis cupreſſi,ana vnc.s. cymarum ſquinanthi, aniſi, fœniculi, apij ſeminis,ana vnc.iij.muſchi drach.j.aceti vnc.j.ſucci eupatorij vnc.ij. olei de rhabarb. & ceræ quod ſufficit, & quandoque additur aloes. Inquit Abuha.cum vides impreſſionem debilitatis hepatis peruenientem ad digeſtionem,conforta cum his,in quibus eſt ſtypticitas, & caliditas cum menſura,& aromaticitas. Et ſi in eis maturatio ſit,ſicut ſunt medicinæ compoſitæ ex his, vt ſpica, folium, nux muſchata,coriandrũ,vel cardamomum, maſtiche,calamus aroma cyperi, & ſimilia. Et ſi fuerit perueniens ad retentiuam,adde in ſtypticitate,& minue de calefactione, aut cõforta huiuſmodi medicinas cum medicinis compoſitis ex eis, cum infrigidatione, ſicut ſunt balauſtiæ, roſæ,hypocyſtis,& ſimiles. Et ſi peruenerit ad attractiuam,conforta cum eis, in quibus eſt parua ſtypticitas ea menſura,quæ conſeruet virtutem hepatis,& ſit in eis caliditas, & aromaticitas, quæ ex prædictis eligere debes ſimplices, & compoſitas ſecundum modum approximatas ſtudendo in apertione oppilationum. Et ſi peruenerit ad expulſiuam confortabis cum calefacientibus aromaticis,& humectãtibus. Et calefac renes,ſplenem, & viſcera, & aperi oppilationes; his prædictis medicinis obuiabis malitiæ complexionis,à qua plurimum debilitas abſoluta, & ſpecialis prouenit. Et quia ex omni malitia complexionis prouenire poterit,ſtudebis ipſam cognitam cum prædictis alterare, & cum diæta extenuatiua,vel reſumptiua ſibi, prout oportet, & ibi proſpera inuenies, ſi Chriſtus voluerit. Galen. electarium valens ad debilitatem hepatis, mundificat canales eius, & fellis,& ſubtiliat humores; prouocat vrinam,confortat hepar confortatione magna. Recipe ligni aloes,roſarum,ſpicæ nardi,cinnamomi,ana drach.ij. laccæ,rhabar.garyoph.ana drachm.s. aſari,ani. maioranæ,maſtiches,granorum balſami,ana drachm.iij. phu,meu,ſquinanthi,ſpodij,ana drach.j. chamæpithyos, cuſcutæ,ana drach.j.s. Conficiantur cum aqua, ſyrupo de ligno alo. aqua roſa,& zucch. Doſis,à drach.j.vſque ad ij.

Euaporatio bona ad idem.

Alia ad idē cum ſi ex calida cauſa.

Emplaſtrū ad idem.

Electarium ad debilitatem hepatis.

Medicamē ad debilitatem.

3.ſicul. naturalium.

De cachexia,& eſt qualitas mutata. Cap. 11.

CAchexia ſecũdum Ariſt. generaliter ſumpta eſt mala corporis diſpoſitio, quam ſequitur ægritudo. Specialiter autem eſt mutata qualitas,ſeu habitudo corporis antecedens hydropiſim. Cuius cauſa mediata eſt debilitas hepatis, & proprie digeſtiuæ eius,cuius cauſas immediate præmiſimus. Cum enim debilitatur ipſius digeſtiua,ſanguinis generatio fit phlegmatici,& aquoſi; cum digeſtio ſecundum Galenum inſpiſſando procedat,qui membris non vnitur,vt ait. Gal. quare remanet in facie ipſorum,& ſuperfluens habitudinem ipſorum immediate naturalem permutat, alterat, inflat,& tunc dicitur cachexia. Et cum ſuperfluit, ita quòd phlegma, vel aqua,adeo vincat in ſanguine,quòd natura ſegregare nequeat,ſed tranſeat cum ſanguine ad membra,& in eorum

Cachexia quid.

4.deter. cap. in acu. cõ.4.

rum vacuitatibus aggregetur, sequitur hydrops, differens à cachexia in quanto eius, quod est ex toro genere præter naturam. Et cognoscitur ex permutatione coloris corporis, & faciei ad albedinem, & citrinitatem, & apparet inflatio in palpebris, & extremitatibus manuũ, & pedum, & quandoque spargitur in totum corpus, ita, vt fiat sicut massa, in qua impressiones dimittunt vestigia, & concauitates. Et quandoque appetitus multiplicatur propter phlegmatis acris multiplicationem ex debilitate digestionis. Et quandoque debilitatur appetitus, & crescit sitis, cum digestio corrumpitur in processu, & serosæ, & nitrosę superfluitates veniunt ad stomachum, & accidunt tunc vigiliæ, & in commissuris, & in gingiuis caliditas, & pruritus propter vaporem corruptum ascendentem, & minoratur vrina, & sudor, & multiplicatur ventositas, ex qua accidit inflatio in mirach, & descendit, & inflatur bursa testiculorum, & cum accidit in eorum corporibus vlcus, fit difficilis consolidationis propter complexionis corruptionem, & humiditatis abundantiam.

CVRA Cachexiæ, est duæ res. Vna est hepatis confortatio, & digestiuæ eius proprie, necnon, & aliorum, scilicet stomachi, & membrorum, vt materiæ non generentur. Alia est exiccatio generatæ humiditatis multiplicatæ in sanguine. Primam rem complent, quæ in præcedenti cap. habuisti, & in cura debilitatis stomachi, & digestiuæ eius, illa ergo per te videas. Secundam rem complebis cum his, quæ in cura malæ complexionis stomachi humidæ, meri, & hepatis diximus, & specialiter, & proprie cum euacuationibus humiditatum per omnem regionem conuenientem ei, puta per secessum, & hoc cum clysteribus, & absterſiuis, cum aperitiuis, subtiliantibus, & incidentibus, & confortantibus, & soluentibus in principio cum facilitate, Deinde cum fortioribus, quæ sunt ex prædictis nota, cum pharmacijs, & proprie ex hiera Gal. factis, si caliditas fuerit mista, vel cum hieris magnis, scilicet colocynthidis, propter phlegma, & hieralogodion, ruffina, & alijs. Mundificant enim hæc sanguinem, & membra prædicta à superfluitatibus absque humiditatibus inanitis. Phlebotomia in hoc locum non habet, nisi raro, scilicet cum debilitas fuerit ex repletione sanguinis, vel retentione, & proprie menstrualis in mulieribus, & hæmorrhoidalis in viris, & tunc in principio locum habet, antequam debilitas crescat, & in pauca quantitate, & dispartita, donec compleatur indigentia, & virtus melius toleret, & cum vomitu prouocato cum his, quæ materiam respiciunt propriam, quæ superius in cura stomachi dicta sunt. Et cum prouocantibus vrinam hic supra in cura oppilationis, & apostematis hepatis dictis, & sudorem prouocantibus, vt sunt vnctiones, potiones, & balnea naturalia thermarum, & artificialia sicca non humida, frictiones, & exercitia, supra in cura stomachi dicta, & cum regimine exiccatiuo in omnibus non naturalibus rebus superius declarato, quæ omnia infra in cura hydropisis, serosæ specificata subiungemus duce Christo.

De hydropisi. Cap. 13.

Varia hydropisis nominationes.

HYdropisis vario modo notificatur. à Ioannitio enim quod sit mala complexio humida, materialis: ab Abuhali apostema aquosum, vel ægritudo malæ compositionis in quantitate superfluitatis magnitudinis membrorum: à Galen. quòd est dispositio, vel mala qualitas, seu habitudo corporis sequens peccatum digestionis, & vnionis actus nutritiuæ virtutis. Nec mirum, cum secundum eum nihil mirandum: eadem signa tres habere rationes in differentibus habitudinibus, & sana, & ægra, & neutra dici. Similiter eandem ægritudinem diuersis considerationibus in diuersis generibus ægritudinum, & diuersis præter naturam rebus reponi non est mirabile. Cuiuscunque autem generis sit, tres sunt eius species, scilicet ascites, hyposarca, & tympanites; hyposarca vero, anasarca, & leucophlegmatia synonyma sunt

Hydropisis species 3.

E speciei secundæ. Eius autem causa duplex est, communis, & propria vnicuique speciei. Communis est quincuplex materialis, localis, efficiens, formalis, & finalis. Materialis est materia frigida de genere phlegmatis, aquosa, vel ventosa. Localis est vacuum ventris inter zirbum, & siphac, in quo materia prædicta colligitur, aut spongiositas membrorum corporis vniuersi. Efficiens est triplex coniuncta, antecedens, & primitiua. Coniuncta est duplex, vere, & quasi. vere, coniuncta est materia ipsa frigida membra alterans, & in tumorem eleuans, quasi coniuncta est debilitas hepatis, & digestionis eius continue istam materiam regenerans; dicente Gal. omnis hydropisis causa propter infortunium sanguificationis est fiens. Antecedens est mala dispositio hepatis, & aliorum membrorum digestionis de genere malæ complexionis puræ, vel humoralis ex se, vel vicinitate: solutio continui, & apostema habens efficere nocumentum in digestione. Primitiua est omnis causa exterior nocumentum in digestione imprimens, & debilitatem maiorem, quam in cachexia prædicta, quæ superius dictæ sunt hic, & supra de cura debilitatis stomachi, & digestionis eius. Causa autem formalis, est sua essentia habita per notificationem ipsius, Causa finalis est, vt destruat totaliter digestiuam hepatis, & ad interitum perducat, & plurimum ita est cum fuerit antiquata, & confirmata, & proprie asclites, deinde tympanites, deinde hyposarca, vt infra. Causa autem propria vnicuique speciei eius ex varietate causarum prædictarum potest assumi. Cum enim hepar, & digestiua eius fuerit debilitata principaliter, non tamen multum, quia generat sanguinem, sed phlegmaticum, qui transiens ad membra digestionis tertiæ infrigidata, non perfecte coquitur, nec in sanguinem conuertitur purum, sed in phlegmaticum potius, quare eis non vnitus, sed superfluens, eorum spongiositates replet, & cum non possit resolui, & multiplicatur, & ea eleuat in tumorem, & tunc efficit hyposarcam, quæ cum à debilitate digestionis minori procedat, & causam coniunctam, & diffusam habeat in omnibus membris, minoris periculi erit. Et licet aquositas, & ventositas sint diffusibiles magis, quam phlegma per omnia membra, tamen quia sunt faciliter solubiles, ita diffusæ, & non permanent, hyposarcam generare non valebunt, sicut phlegmaticitas ipsa. Cum vero hepar, & digestiua ipsius fuerit debilitata principaliter, & in se, & fuerit augmentata valde, & perfecte, adeo quòd non generet sanguinem phlegmaticum, vt prius, sed omnino eius contrarium, quod est aquositas quædam superabundans multum in sanguine pauco, nec possit sequestrari ab eo, & expelli, & ad consuetas regiones, aut propter debilitatem expulsiuæ hepatis, & attractiuæ renum, aut propter multitudinem, & abundãtiam eius, aut propter viarum obstructionem, nec membra illam trahant, cum abhorreant, remanens in hepate, cum natura sibi illam nequeat sustinere per resudationẽ quandam per poros velaminis eius transit in vacuum ventris, & ibi colligitur, & tunc efficitur vera, & propria hydropisis, quæ asclites dicitur, quæ est aquositatis collectio. Et quia materia eius, quæ est causa coniuncta simul collecta est, & à causa maiori, & quasi perfecta debilitate procedens, ideo magis periculosa dignoscitur, ex eo quoque quia spiritualibus est magis coniuncta. Cum vero debilitas digestionis incipit in stomacho, & propter aliquam suarum causarum, fueritque caliditas stomachi, & inteſtinorum debilis in se, vel licet in se fortis, debilis tamen respectu cibi, quia fuerit grossus, viscosus, vel naturaliter ventosus, multiplicabitur ventositas in eis cum aliquali humiditate propter diminutam decoctionem cibi, quæ transiens ad hepar non corrigitur in eo propter debilitatem ipsius ex compassione grandi ad stomachum, sicut supra de debilitate stomachi auctoritate Gal. est dictum. Et cum hoc non possit expelli aliqua prohibẽte causa, nec natura valeat tolerare ibidem, subtilitate sua penetrabit per poros velaminis in vacuũ ventris, & ibi faciet inflationem, quæ improprie, & abu-

Causæ communes.

5. de loc. affl. cap. 7.

Propriæ.

siue

siue dicta est hydropisis ad similitudinem tumentis ventris in hydropisi; proprie tamen à modernis dicitur tympanites à proprietate tympani, quod percussum resonat propter repercussionem aeris per pellis extensionem; ab antiquis vero sicca dicitur hydropisis, cum vētri non insit aquositas aliqua, de qua sit curandum, immo ventositas sicca, quæ à caliditate processit, & hydropisis vera à frigiditate procedat, vnde Hipp. ipsam hydropem nominauit siccam, quæ cum à debilitate minori digestionis procedat, & caliditate minus deficiente, quam ascites, & maiori, quam hyposarca, & causa eius cõiuncta sit magis resolubilis, tenebit mediũ in inferendo periculum, & mortem inter prædictas species eius.

Signa. hydropisis quoque signa habet communia, & propria, Communia vero sunt duplicia, quædam sunt communia speciebus, inquantum huiusmodi, & quædam sunt communia eis, inquantum ex communibus causis procedunt. Prima sunt ex parte qualitatis mutatæ, quia coloris alteratio ad citrinum, pallidum, viride, seu nigrum, & inflatio palpebrarum, & oculorum propter causam superius dictam, inflatio extremorum, & proprie pedum propter elongationem à fonte caloris propter motum, & situm eorum infimum, & propter materiæ grauitatem, & seb. tepida plurimum. Et sunt alia ex actione læsa, vt finis clamosa, à qua non euacuantur, cuius causa est triplex. Prima est propria passio stomachi, & nutritiuorum ex qualitate nitrosa, & acuta aquositatis collectæ in eis, quæ inflat, & exiccat ea. Secunda est compassio eorum ad spiritualia, & est constrictio anhelitus, & inflammatio spiritualium ex vaporibus ascendentibus, vt in ascite, & tympanite, sicut dixit Gal. vel propter materiam crudam in spiritualibus aggregatam, sicut in hyposarca. Et tertia est, quia potus aquæ non penetrat ad membra exiccata, vt ponit Abuha. propter oppilationem, quæ præcedit, vel concomitatur plurimum, vel sequitur necessario. Et paucitas appetitus cibi, nisi accidat à frigiditate hepatis, vt cum prouenit ex potu aquæ frigidæ superfluo, in hora non sua. Et alia sunt ex exeũtibus à corpore. Nam in omnibus speciebus, & proprie in ascite minoratur vrina, & in pluribus dispositionibus rubet propter impotentiam sequestrationis ipsius à sanguine, & cholera rubra. non ergo oportet, vt iudicetur per tincturam vrinæ, & rubedinem eius, caliditas hydropisis frigidæ; nec cholericæ frigidæ, nec oppilationis ex frigidis humoribus, sicut nec per eius albedinem frigiditas febris acutæ, & phrenesis, vt ait Abuha. Et multoties accidit eis bothor, quæ eruptæ emittunt aquam citrinam, & multiplicatio egestionis sanguinolentæ, & proprie in hyposarca, & tympanite. Et breuiter signa communia speciebus hydropisis sunt communia signis cachexiæ, & eadem specie secundum plurimum: differentes tamen in quanto, sicut & causæ; si enim sint paruæ, demonstrant cachexiam præsentem, & prognosticantur futuram hydropisim: si vero augeantur, demonstrant hydropisim præsentem tantum. Communia vero si inquantum ex causis omnibus procedunt, sunt. Nam si fuerint ex propria hepatis passione debilitate ipsum, & digestiuam eius, signa sunt in eo incipientia, & perdurantia. Et si quidem sit mala complexio calida, & ægritudo acuta debilitans ipsam, signa sunt inflammatio, & febris plurimum tepida, quia ephimera propter dictam causam, sitis, amaritudo oris, citrinitas coloris, casus appetitus, vomitus cholericus, viridis, & citrinus, vrina citrina, non necessario propter causam dictam. Et si sit caliditas liquefaciens, signa erunt liquefactiones in vrina, & egestione, & antecessio vrinæ, & egestiones lauatiuæ, & virulentæ. Si vero mala complexio fuerit frigida, signa erunt contraria. Et si quidem causa debilitatis fuerit mala compositio, puta oppilatio, signa præcedent oppilationis prædicta. Si vero solutio continui, signa solutionis præibunt. Si etiam apostema, signa apostematis eius, iam dicta, & tussis. Si vero debilitas causa sit ex compassione ad aliud membrum, signa passionis membri illius præcedent, & debilitas erit variationem recipiens secundum intentionem, & remissionem illius passionis, & ; si quidem fuerit ex compassione ad animalia, & spiritualia, signa ægritudinum illorum præcedent. Si vero ad nutritiua, & alia, præcedent signa ægritudinum intestinorum, quia colica, & ileon. & si ex compassione ad renes præcedent signa ægritudinum renum diuersarum. Et si ex compassione ad splenem, præcedent signa ægritudinis splenis, scilicet debilitatis, & oppilationis plurimum, & color decliuis ad viriditatem.

Signa propria sunt etiam duplicia, quædam sunt propria vnicuique speciei, & quædam vnicuique speciali causæ. Prima sunt. nam in ascite sunt grauitas sensibilis cum tumore magno in vētre, & cum percutitur, non sonat, sed cum commouetur, auditur sonitus aquæ commotæ, & tactus eius est tactus vtris pleni aqua non inflati, & membra, & extrema in eo non fiunt grauia, & tumida sicut in hyposarca, immo si inflantur in principio eius in fine arefcunt, & inflatur virga, & testes, & est paucitas vrinæ, & pulsus est paruus, frequens, tendens ad mollitiem propter humiditatem. Et quando ascites est eueniens subito post lapidem renum exeuntē absque causis in hepate manifestis, & alijs membris, & tunc scias, quòd vna duarum viarum, seu pororum vritidum est disrupta. In hyposarca autem apparet inflatio in corpore toto, & in extremis membris, & facie, & proprie oculis, & pressio cum digitis relinquit foueam in eis. Neque est de intentione in ventre eius, & fumine illud, quod est in ascite, & tympanite. Et secundum plurimum sequitur eam fluxus sanguinolentus, & lenitas naturæ tendens ad albedinem, & pulsus est magis mollis, quam in alijs propter diffusam humiditatem in membris, & brachijs. Sed in tympanite egreditur fumen, & vmbilicus multum, & tensio sine grauitate, & cum percutitur sonat, vt tympanum, non gurgulat, & membra extrema non sunt inflata; immo tendunt ad rarefactionem, vt est appetens eructationem, quæ iuuatur ex exitu vētositatis, & pulsus est longior, & durior, quam in alijs; immo est sicut spasmosus. Signa propria vniuscuiusque causæ, ex prædictis sunt manifesta, quæ per te discernas. Hydropisis quoque significationes, & iudicia habet propria, & communia. Communia, & ex parte antecedentium, & ex parte concomitantium, vel comitantium, & ex parte consequentium. Antecedentium scilicet causarum. Nam, quæ accidit à causa propria hepati, quæ plurimum est mala complexio, deterior est ea, quæ accidit ex cõmunitate, & compassione, & quæ ex compassione est, plurimum est ex lumbis, ilijs, renibus, & ; quæ accidit in ægritudine acuta deterior est, vnde Hipp. omnis hydrops in acuta ægritudine malum, infestatur enim febre grauedine, & ; dolore; consurgit autem ex lumbis, & ilijs, & etiam ab hepate. Ex parte comitantium scilicet circumstantiarum, nam, quæ cum similibus accidit leuior est in via generationis, periculosior vero via curationis. At, quæ ex causa calida prouenit periculosior est via vtraque scilicet generationis, eo quòd frigidus morbus existens à cõtraria causa procedit, & in membro calido scilicet hepate fit. Et via curationis cũ materia hydropisis, seu causæ coniunctæ exigat calida, & cura causæ quasi coniunctæ, scilicet caliditas contraria requirat, & frigida, & contraria est, & composita cura. Ex parte vero consequentium. Nam si superueniat fluxus, vel vrina educens materiam hydropisis de loco suo; bonum erit per viam signi, & cautæ. Si vero non, sed ex compassione aliorum membrorum fuerit, malum est. Item si tussis superueniat, malum signum. vnde Hipp. hydropicus si tussim habeat, desperatus est. Gal. enim ostendit compassionem spiritualiũ ad membra nutritiua ex materiæ exuberantia, & translatione ad spiritualia. Prima autem indicia sunt duplicia, scilicet comparationis, & absoluta. Comparationis sunt; nam ascites periculosior est, deinde hyposarca propter dictam superius causam. Absoluta vero sunt; nam si aqua conuersa in vaporem per vritides translata fuerit in vesicam,

Causa sitis hydropicorũ triplex.

Notandum.

In tertio prognostic.

7. aph. 37.

ficam,vt multiplicetur vrina,vel per inteſtina in concauum eorum,&, extra ducatur,ſolutio ſequitur ipſius
7.aph.14. aſcitis. Vnde Hipp. quibuſcunque inter renes,& ventrem phlegma concluditur,& dolorem præſtans, non habens exitum in ventre, his ſecundum venas in veſicam conuerſo phlegmate,id eſt aqua,ſolutio fit morbi. Et dicitur,quòd quandoque accidit habenti vlcera inteſtinorum,vt venter eius infletur, ſicut aſciti,propter effuſionem egeſtionis ad ventrem eius,& non moritur niſi in longinquo. Sed experientia dictat non eſſe verum cum illud mors antecedat,& proprie cum vlcus,& eruptio fuerint in ſuperioribus. Et multoties hepar impletur aqua,& fiunt in panniculo eius veſicæ,& cum rumpuntur currit aqua ad panniculum intrinſecum ſiphac,& venter impletur aqua,&, moritur,ſicut dixit
7.aph.11. Hipp. in apho. & proprie ſi non fuerit educta. Et cauſa eſt,quam Gal. dicit,quod eſt: quia hæc aqua deterior eſt in ſua ſubſtantia aqua aſcitis,quare corrumpitur in ſpatio,& inficit vapore ſuo. Et,quoniam hepatis tunica ipſum cõtinens eſt corrupta. In hypoſarca ſi quidem diarrhæa ſuperuenerit fortis,ſoluit ægritudinem. vt dixit
7.aph.39. Hipp. In tympanite ſiquidem percutiatur venter manu,& reſonat ſicut tympanũ,eſt ſignum malum,& eruptio ventoſitatis per os,& anũ,ſi fit continua,& multa,bonũ.

Regimen ſiue cura hydropiſis duplex eſt, commune ſcilicet,& proprium. Commune autem communicat in re ei,quod conuenit cachexiæ,ſicut enim communicant in cauſa efficiente ſecundum rem,ſolum autem differebant in quanto; ita & in cura,quæ plurimum vertitur ad partem cauſæ,differunt tamen in quanto,Erit ergo regimen eius tres res. prima erit confortare digeſtionem,& membra eius debilitata,vt materiam non regeneret. ſecunda eſt materiam generatam euacuare,& tertia eſt corrigere accidentia. Primam complent res duæ ſcilicet adminiſtratio rerum abſcindentium cauſas debilitatis,& res,quæ confortare debent proprie membra digeſtionis,& totum corpus. Et quibus ſunt cibi,& medicinæ ſimplices,& compoſitæ ad ficcitatem decliues proprie,dicit enim Gal. Mala complexio humida præcedit,& ſequitur hydropiſis,ſicca autem præcedit,& ſequitur conſumptio,& macies,quorum omnium tibi ſuperius notitiam fecimus. Secundam rem complent duę res. prima eſt, quæ materiam illam habet educere per omnem euacuationis modum, qui eſt quadruplex ſecũdum Iſaac. primus eſt per reſoluiua ventris clyſterizata,& ſuperpoſita,& ſumpta, & prouocantia vomitum. ſecundus eſt per diuretica. tertius eſt per ſudorem prouocantia,reſoluentia,& euaporantia,exiccantia: quartus eſt per cauteria,& inciſiones,& phlebotomiam. Soluiua ventris, prouocantia vomitus ſunt, quæ educere habent phlegma,& aquoſitatem, ventoſitatem quoque extenuare,& reſoluere, quæ in noſtro antidotario ſunt deſcripta,& ſimplicia,& compoſita, vt ſupra in ſumma ſecunda huius. diuretica,& ſupra hoc capitulo de cura ſecundum vniuerſalem modum,& de cura oppilationis etiam dicta ſunt. Sudorem prouocantia ſunt frictiones, & vnctiones cum aquis,& oleis decoctionis rerum ſiue medicinarum proprietatem in hoc habentium. quas ſupra præcedenti ſumma cap. de cura apoſtemaris ſtomachi diximus. Et balnea ſicca aerea nõ aquoſa,niſi aquarum ſalſarum, ſulphurearum, aluminoſarum, & ſimilium: vt ſunt thermarum, & artificialiter conſtructa. Reſoluentia euaporantia ſunt frictiones multæ,& aſperæ,& cum exiccantibus,vt eſt baurach,ſal,nitrum,ſpuma maris,ſulphur,ſpõgia,& ſimilia. Et cum tubificantibus; vt tapſia,vrtica,ſtaphidiſagria,& ſimilibus. Emplaſtra,vnctiones,euaporationes ex rebus prædictis,& reſoluere habẽtibus,vt ſunt chamæmelum, melilotum, fœniculus,anethum, calamenthum, laurus,& alia ſimplicia ſuperius dicta,& compoſita in antidotario dicta, & ex eis eſt ſtercus vaccarum,& caprarũ montanarum, & limaciæ combuſtæ cum corticibus ſuis linitæ,& ſuperaſperſæ. Sepeliri in arena,& reuolui in ea,& ſub ſole ſtare,& iuxta ignem,ſeu olibanum intrare calidum ſufficienter,& exercitia temperata prout poterit ſuſtinere, & exiccantia,vt famis tolerantia, & ieiunia,abſtinentia à cibo brodiali,& humido,& potu proprie. Cauteria autem,& inciſiones ſunt de vltimis,& inciſiones ſunt proprie aſciti, & cauterizationes ei,& hypoſarcæ. In quibus omnibus ſic ſecundum ſpeciem diſtinctis,attendenda ſunt hæc, ſcilicet locus, quantitas, tempus, ordo, & modus,vt Ioannitius dixit.

In ſoluiuis enim eſt,vt incipias adminiſtrare ea poſt digeſtiuorum præmiſſionem, quæ eductiua ſunt phlegmatis,& aquoſitatis, & ventoſitatis; quæ ſupra in cura malæ complexionis hepatis,& ſtomachi cap. dicta ſunt: incipiendo à leuioribus in quanto, & virtute, & ſimilibus, & ſi expediat procedere gradatim ad fortiora, & cõpoſita,prout natura tolerare voluerit, & primo cum collyrijs,& clyſteribus,deinde dare per os, Et ſit eis admixtum ſtypticum aromaticum, vt eſt xyloaloes crudum,quod confert ad robur ſtomachi,& membrorum, quæ ſunt minera virtutum,& à malitia talium pharmacorum defendat, propter quod debent rectificata adminiſtrari,prout in proprio loco diximus,ſitque hora quietis,& non febris, & damus per interualla, & in medio tempore aliquod digeſtiuum, & aperitiuum detur. In prouocatiuis autem vomitus oportet, vt fiat cum proprijs educentibus phlegma,& aquoſitatem eius cum, aqua raphani primo, deinde cum elleboro,& alijs; quæ ſupra diximus in libro,& antidotario noſtro,& ſit leuiter prouocatus ante cibum proprie, vel poſt,prout melius videbitur expedire. In diureticis vero oportet,quod incipiatur à debilibus, & ſimplicibus, & deinde procedatur ad fortiora, & compoſita, & ſint vehementer in trituratione ſubtiliata, vt facile perueniant ad gibbum eius,& membra vrinæ,poſt quæ oportet,vt adminiſtres aliquod de iuribus pinguibus, & proprie gallinæ, ne à fortitudine virtutis diureticorum, & proprie cantharidum vlcerentur membra, quod etiam dabis in die ſolutionis,vt incitatio multiplicata mitigetur,& omnia iura prohibentur niſi cicerum, galli antiqui, & gallinæ in hoc caſu. In prouocãtibus ſudorem oportet,vt poſt euacuationem cum ſolutiuis prædictis ſint approximata,& forti virtute exiſtente,vt ait Hipp. & proprie in balneo; ſimiliter autem & in reſoluentibus, & euaporantibus. Inquit enim Gal. euaporantia pharmaca multitudine exiſtente in toto corpore, particulis quibuſdam allata replent magis,quam euacuent,& vniuerſe corpori diſſoluendo magis, quam reſoluendo nocumentum præſtant,& ex eis exercitium eſt, quod magis conuenit hypoſarcæ; ſepeliri quoque in arena,& ſub ſole ſtare; vel circa ignem; & clibanum introire. Sed oportet,vt ſit illud in loco,in quo non ſit ventus, nec caput ſit diſcoopertum ſoli. In rubificantibus quoque oportet,vt in extremis applicentur,& coxis, & anchis,ſed parum eſt iuuamenti in eis. In emplaſtris autem, vnctionibus, & conſimilibus oportet,quòd attendatur proprietas,& locus,vbi apponantur. In hypoſarca enim in membris vniuerſi corporis. In tympania,& aſcite in ventre,& in omnibus in hepate,quæ alterent,& confortent. In cauterijs autem ſciendum,quæ communia ſint hypoſarcæ, & aſciti, ſed oportet,vt fiant poſt ſolutionem per tres dies,vel quatuor,& poſt abſtinentiam. Et fiat ſex cauteria. tria in latitudine, & tria in longitudine incipiendo à caſſo vſque ad fœmur. Inciſio. Sciendum eſt,quòd proprie eſt aſciti,ſed parum proficit,niſi in corpore valde forti,quod potens eſt tolerare exercitium temperatum,famem,& ſitim. Et fac vltimo cum alia non contulerint. & cum fit,non oportet,vt multum de aqua ſubito educatur, ne cadat virtus,ſed paulatim. Inquit Hippocr. Quicunque empyici,aut hydropici vruntur, aut inciduntur, ſanie, aut aqua multa, & ſubito educta repente moriuntur. Modus autem inciſionis ad extrahendum aquam; vt Aſirnius ait, eſt vt erigat ſe æger æqualiter ſi poteſt,vel ſedeat æquali ſitu,& comprimant ſeruientes latera eius, vt expellant aquam ad inferiora ſuminis, deinde adminiſtretur inciſio, ita vt meatus

De cauteri-zandi modo & tempore.

6.aph.27. & 2.apho. 33.

Inciſionis modus.

inferiora

inferiora ſuminis, quantitatis trium digitorum coniunctorum, deinde incide ſi fuerit initium hydropiſis ab inteſtinis. Et ſi fuerit a parte hepatis fac inciſionem a latere ſiniſtro ſuminis. Et ſi fuerit à ſplene, incide à latere dextro ſuminis, & ſubleua ipſum, vt ſcindat ſiphac, deinde excorietur mirach vſque ad ſiphac parumper ad inferiora lateris ſciſſionis mirach inferius ſub foramine ſiphac, quatenus cum extrahitur canna, cooperiatur illud, & retineatur aqua propter diuerſitatem duorum foraminum, deinde intromitte in ipſam cánulam æream. Cumque acceperis, fac ipſum iacere reſupinum. Et oportet, vt conſideres pulſum, & cum incæperit debilitari parumper, retine ipſam aquam. Cumque aquam extraxeris, & in fine extractionis remanſerit aliquid, tunc iam ſufficiet, vt laborent in ea medicinæ ſolutiuæ. Et quãdoque fiunt poſt inciſionem cauteria, quę diximus. Et quandoque fiunt in ſtomacho hepate, & ſplene, & in inferioribus ſuminis cauteria minuta. Et quandoque ſubtiliantur quædam, & faciũt currere aquoſitatem ad ſiphac, & veſicam quam faciunt cauteria, & incidũt illam, & faciunt currere aquam illam paulatim. Et eſt conueniens regimen ad illud, & adiuuat ad illud ſternutatio, & quod facit currere aquoſitatem ad inferiora. Et oportet, vt caueatur, ne veniat res cum ruptura. Et quandoque pungimus inflaturam teſticulorum cum acubus multis, vt aqua reſudationes habeat plurimas, & cũ ſolutionem ſuccedit dolor, & punctura, oportet vt adminiſtretur effuſio olei anethini, vel chamæmelini, & oleorum vicinorum. Et emplaſtra facta ex fœnugræco, ſemine lini, & althææ. Et effuſio, aquæ calidę, & olei ſufficit quandoque. In phlebotomia vero quæ inciſionis eſt ſpecies, ſciendum, quòd ipſa non cõuenit, niſi cum fuerit ex cauſa calida, & ex retentione ſanguinis conſueti euacuari, & cum ſignis repletionis, & proprie tunc conuenit in principio, dum virtus eſt fortis, & phlegma, & aquoſitas non vincunt in ſanguine multum, & proinde oportet gradatim, & cum trepiditate procedere in eo. In fine vero cum ſit econtra, negetur, ne ſubtrahat nutrimentum, & faciat excreſcere aquoſitatem, vẽtoſitatem, vel phlegma. Et eius competentia in hypoſarca eſt magis, in aſcite minus, in tympanite mediocriter, ſolutionis vero competentia magis in hypoſarca, & aſcite, minus in tympanite. Ait enim Galen. cum humor parum eſt a natura ſanguinis diſtans, phlebotoma audacter, cũ vero plus, verenter: cum vero plurimum, nequaquam. Manifeſtum autem, quòd phlegma eſt a natura ſanguinis parum diſtans, aqua vero plurimum, ventoſitas mediocriter, eum ex phlegmate generetur. Res corrigens accidentia eſt, quæ inſtat, & mitigat ea diuerſimode ſecundum eorum diuerſitatem, & pluritatem. Et eſt per antecedentia, & ſequentia nota. Proprium autem regimen eſt, quod cuilibet ſpeciei ipſius debetur cauſa ſi vniuſcuiuſque gerat auxilia propria, quibus prædictæ res communis regiminis in quolibet obſeruandi habent compleri.

De phlebotomia.

In hypoſarca ex cauſa calida.

Si ergo ſit eius ſpecies hypoſarca, & cauſa eius efficiens ſit calida cum ſignis prædictis repletionis, præmittatur phlebotomia ſecundum prædictũ modum, quod liberabit a præfocatione multitudinis, deinde ſequatur euacuatio minoratiua phlegmatis ex collyrijs, & clyſteribus, & vomitibus, digeſtiua ipſius ex ſyrupis de endiuia, & abſynthio, roſ. & alijs aperitiuis calidis mixtis cum frigidis ſupra in cura ſecundum modum vniuerſalem dictis, & trochiſcis, ſicut ſunt trochiſ. de roſis ſiccis, de alchechengi, de lacca, & de ſpodio, & ſimiles. Et alteretur hepar cum temperatis, vel frigidis parum excedentibus, vt ſandalis propter caliditatem eius. Deinde ſequatur purgatio cum rhabarbaro, & pilulis eius, aloe rectificata, ſucco roſ. & aqua myrob. citrinorum, & chebu. & agarico. Deinde reſoluatur, & euaporetur reſiduũ modis prædictis proprie cum balneo, & vnctionibus membrorum digeſtionis tertię, ex rebus habentibus cõfortare illa, & digeſtionem eorum, vt ſunt chamæmelum, melilotum, lupini, & folia citri, & alia calida temperate. Si vero cauſa eius ſit frigida, poſtponatur phlebotomia, & minoretur materia cum vomitibus, clyſteribus, & collyrijs proprie, quæ infra in colica (Spiritus ſancti auxilio,) dicturi ſumus. Digerat quoq; phlegma cum ſyrupo ſcilicet de eupatorio, de hyſſopo, de calamẽtho, & trochiſcis de rhabarbaro, de eupatorio cum aqua iuniperi, quod eſt proprium, & aqua radicum, & electarijs, vt eſt dialacca, diacurcuma proprie, & confortetur hepar cum temperate calidis ſuperius dictis, vt eſt oleum nardinum, de cinnamomo, xyloaloe, & compoſitis. Deinde purgetur cum agarico, elleboro albo, quibus ineſt virtus attractiua humorum ab extremitatibus corporis, & ſerapino, & proprie cum pilulis eius, & pilul. de rhaued. cum gummis, quas in antidotario noſtro deſcripſimus, deinde reſiduum reſoluatur, & euaporetur modis prædictis, ſi expediat; gradatim de ſpeciei leuiori ad fortiorem tranſeundo, & proprie cum balneis, & vnctionibus membrorum tertiæ digeſtionis ex rebus habentibus confortare illa, & digeſtionem eorum cum caliditate manifeſta, vt ſunt ſtœchas, amomum, ſandaracha, cordumeni, laurus, & ſimilia. Et diætentur ſubtiliter in vtraque cauſa, & cum ſiccis ad caliditatem declinantibus, vel frigiditatem, prout exigit diſpoſitio cauſæ. Si vero ſit ſpecies aſcitis, et conueniens regimen, eſt regimen exiccatiuum, & eductiuum aquæ citrinæ, quæ eſt cauſa coniuncta, & materialis ipſius ſecundum omnem modum dictum in communi regimine, & ſunt ea, quæ in noſtro antidotario enumerauimus, quæ ſunt de genere lacticiniorum, & aperientium vrinatiuorum. Et ſiquidem a cauſa frigida hepatis caliditatem naturalem extinguente fuerit facta, digeres primo cum ſyrupo de eupatorio, de iride, calamentho, ſyrupo acetoſo ſquillitico, & cum aqua ſquinanthi, amomi, ſpicæ, & aliorum ſubtiliantium, & minorabis cum clyſteribus, & collyrijs proprie; deinde dabis digeſtione apparente aliquod ex prædictis pharmacis ſimplicibus, quod fuerit leuius, & ſalubrius, vt eſt iris, ſemen vtricæ excorticatum, & confectum cum melle, & aqua foliorum raphani, & ammoniacum, vel ſerapinum, aſcebram, & euphorbium cum vitello ouorum, & vinum infuſionis pul. æ colocynthidos, vel æris vſti, & tubel æris, in quantitate drachm. j. deinde ſuccum ebuli, vel medianæ corticis ſambuci, & pulueris carnis ericij exiccatæ in hypoſarca. Et caricas cum lacte tithymali dra. j. cum guttis drac. j. cocondij, ſtercus columbinum in ſyrupo, deinde ſuccum cucumeris aſinini, vel radicem eius cum ſyrupo acetoſo, deinde ſyrupum de folijs mezereon, deinde folia mezereon rectificata contrita, & confecta cum melle, vel puluerizata in ſyrupo, & eſt de vltimis, vel compoſitis ex eis, quæ infra (duce Chriſto) dicentur, ſint autem ſucceſſiue adminiſtrata. Inquit. n. Gal. varie oportet vti pharmacis. Et ſint cum interpolatione exhibita, vt quiete, & cibo reſumatur natura in medio tempore. Inquit enim Hippo. cum pharmacaueris, ſorbitionibus vtere. Et reſumpta digeſtione intendat, propter quod vtile erit in medio tempore aliquod digeſtiuum aperitiuum, & ſubtiliatiuum dare, vt eſt diacurcuma proprie, & theriaca, & trochiſcus amygdalarum amararum, de eupatorio, de eſcebram, & alia ſimilia in antidotario notata.

A cauſa frigida.

Syrupi.

Trochiſci.

Solutiua.

Diæta.

Deinceps vero dabis diuretica, & vrinam prouocantia calida prædicta in capitulo vniuerſalis curæ, incipiẽdo a leuioribus; & ex appropriatis eſt lac camelarum fœtarum, ſerum eius, & vrina ipſarum, & proprie arabicarum purum, bibitum, vel mixtum cũ his, quæ prouocant vt ſcea, ſpica, amomum, abrotanum, & ſimilia. Nec attendenda ſunt ſophiſtarum verba ſcilicet, quod natura lactis ſimilis eſt hydropiſis. Nam eſt ei contraria propter illud, quod in ipſo eſt de abſterſione, & proprietate ſua, qua educere habet aquam citrinam, propter ſimilitudinem; ſicut endiuia in ægritudinibus calidis hepatis. Et experientia confirmat hoc, quia plurimi ex ea ſani facti ſunt, ſed melius, vt tribuatur per hebdomadam, aut trochiſci de aloe cum drac. s. ſpodij,

Diuretica conuenientia.

Contra ſophiſtas.

ſpodij,& cum nõ ſubſtineat fortes in ſyrupo,niſi in exic-
catis, & conſumptis corporibus ; quibus detur hic pro-
prie lac. Sed attendendum in quantitate eius, & natura
corporis. In quantitate, vt ſit eius quantitas quem bene
digerere poſſit,non aceſcat,nec caſeetur. In natura cor-
poris, vt ſi ſit mollis natura,& tunc oportet,vt rectifice-
tur, & modus eius eſt notus ex præcedentibus in ſum-
ma ſecunda. Deinde frigidos fortes purga cũ mezereon,
& ſimilibus,deinde procedas ad reſolutionem cum bal-
neis thermarum ſiccis,nitroſis,& ſalſis,vel artificialiter
conſtructis cum ſumis ex aquis ſubtiliantibus reſoluen-
tibus prædictis ſupra in hypoſarca. Et ſit appropriata,
& circumſcripta regioni ventris, ſicut in hypoſarca in
corpore vniuerſo,& proinde per modum embrochæ,&
infuſionis prædicta approximentur. Vnctiones, quo-
que, & emplaſtra ſuper regionem ventris ex reſoluenti-
bus, & euaporantibus ſunt vtilia. Et ſupra hepar ap-
proximabis ſtyptica aromatica virtutem, & robur eius
ſeruantia, deinde ad cauteria, & vltimo ad inciſiones ſi
expedit, eſt veniendum. Si vero fuerit ex cauſa calida
facta aſcitis, calorem naturalem hepatis reſoluendo de-
bilitatem cum aqua, eſt plurimum feb. & inflatio; regi-
men prædictum exiccatiuum, & euacuatiuum cauſæ
ipſius eſt cum contrarijs quodammodo complendum,
puta cum frigidis competenter. Nec attendat verba
ſophiſtæ dicentis, quod hydropiſis non curatur, niſi eo
modo, quo omnis ægritudo curatur, & illud eſt cum
contrarijs, ſicque cum hydropiſis ſit ægritudo frigida,
curatur cum calidis. Cum enim ſua cura proprie ver-
tatur ad partem cauſæ, vt ſuperius dictum eſt. ſi quidem
cauſa efficiens ſit calida, niſi illa alteretur,prius ſemper
cauſa coniuncta, & materialis regenerabitur, & multi-
plicabitur, qua multiplicata hydropiſis augebitur; vnde
Gal. Qui curat morbum, auget cauſam, qui auget cau-
ſam, auget morbum, ergo qui curat morbum, auget
morbum. Oportet ergo, vt principalis cauſa, & efficiens antecedens, quæ eſt mala complexio hepatis calida debilitans hepar, & digeſtiuam eius, primitus in euacuatione, & exiccatione inſpiciatur, & auferatur, qua inſpecta,& ablata,exiccatio,& euacuatio cauſæ materialis coniunctæ cum calidis erit facilis. Alteratio autem ipſius erit cum regimine frigido competenter, puta compoſitio, & mixto calido ſecundum variam compoſitionem contrariorum morborum, hydropiſis ſcilicet, & febris per æqualitatem eorum. Vnde Galen. ſinguli morbi ſimplices, ſimplici medicina medicabuntur, cõpoſiti cõpoſitis, æquales æqualibus, vel vno plus, altero minus. Hydropici quoque cum febre ſic medicandi intelliguntur, vt pleuretici, & ſanguinem ſcreantes, & phthiſici. Hippo enim: morbi,qui ſunt contrarij medicaminibus, indigent contrarijs, æqualibus, ſi æquales ſint. Si vero inæquales, oportet, vt fortior medicetur prius,alter vero non negligatur. Intelligas quoque compoſitionem nõ ſolum temporalem, ſed partialem, & localem,vt docuit Galen. Si ergo præceſſerit retentio ſanguinis,& ſigna repletionis apparent, phlebotomabis in principio, & minus, quam in alijs; deinde minorabis materiam cum clyſteribus, & collyrijs proprijs ad hæc. Et digere cum ſyrupo de endiuia, de alchechengi, de ſucco ſolatri, ſucco granatorum muzorum, & ſyrupo acetoſo ſimplici. Deinde facta digeſtione aliquali dabis aliquod ex pharmacis prædictis eductiuis aquæ. Alterabis cum aqua lactis caprini, aſinini, vel ſucco endiuiæ, roſarum, vel aqua ſeminum communium frigidorum vel ſucco prædictorum aliquo. Sintque in liquida, ſubſtantia,& aquea, bibita propter dictam ſuperius cauſam; & ordinate per interualla exhibita, & potata. Et in medio tempore detur aliquod alteratiuum, & confortatiuum, vt trochiſcus de berberis, vel de ſpodio, vel myrobal.citri. ſi venter ſit ſolutiuus, vel aqua fructuum, ſi ſit conſtipatus. Deinde dabis diuretica, & vrinam prouocantia, ſicut eſt aqua ſeminum communium frigidorum confortata cum aliquo diureticorum calidorum, quæ ſuperius ſunt narrata. Et exilis eſt aqua lactis caprini,vel aſinini, vel etiam lac camelarum, ſi cauſa non fuerit multum calida, vel ſi fuerit, ſit cum decoctione endiuiæ, & ſeminum communium exhibita. Deinde procedas ad balnea, vnctiones, & emplaſtra, embrochationes, & epithemata ex reſoluentibus temperatis, & parum ſtypticis habentibus conſeruare virtutem mirach, non reſolutionem impedire, & deinde ſi expediat ad inciſiones. Cauteria autem in hoc, locum non habent, cum ſint vehementis inflammationis, & alta, quæ ſuperius tradita ſunt. Regimen autem in omnibus alijs non naturalibus rebus ſit exicatiuum, ſitque cibus facilis digeſtionis, laudabilis chymi,& paucarum ſuperfluitatum, vt ſunt carnes pullorum, perdicum, faſianorum, & auicularum paruarum montanarum non pinguium, capreolorum aſſatæ, non * coctæ, ſed exiccatæ; ſumantur ſine brodio, vt in caſu prædicto; & * quando cum ſubtiliatiuis, & aperitiuis fuerint coctæ. Et panis ſit aliquid furfuris habens, & ſalis; bene fermentatus, clibanaceus, & biſcoctus, & ſit calidis, & frigidis mixtus, prout cauſa requirit. Et potus in facta ex calida ſit aqua habentis virtutem diureticorum, vel vini albi multum lymphati cum aqua ferri. In facta ex frigida ſit potus ex vino albo lymphato competenter, ſubtili, vel paruo. Si vero fuerit ſpecies tympanitis, regimen proprium ei conueniens eſt regimen dictum inflationis ſtomachi, & hepatis. Et oportet, vt minuantur ſolutiua, niſi quantum conueniunt humori phlegmatico, qui poteſt eſſe materia ventoſitatis, & etiam diuretica; ſuperfluitas enim in eis, & proprie calidis perducit ad generationem vaporem plurimorum. Et multiplicentur reſoluentia ventoſitatem, & eructationem commouentia prædicta ibi ſupra, & frictiones cum alijs, & cum ſemine rutæ, gentianæ, & ſimilium, & euaporationes cum milio, & ſale, & alijs proprijs,& ventoſis, & ſimilia ex emplaſtris, & cataplaſmatibus, & ſpongijs, & balneis, & embrochis, cum ſiccis, & extenuantibus dictis. Et ſi fuerit ex calida cauſa, reſoluentia ventoſitatem; ſint ex temperate calidis, vt eſt fœnic. apium, aniſum, carui, melilotum, anethum, tribuli, & ſimilia. Si vero ex cauſa frigida ſit ex calefacientibus manifeſte, vt eſt cyminum, ſpica, ameos, ruta, caſtor, iuniperum, & ſalis ſpecies, & cortex thuris, & ex compoſitis confectio de acoro cum nigella, & collyrium ex baurach, cymino, ex folijs rutæ cum melle, & oleum rutæ, & nardi clyſterizatum, & oportet, quod omnia olea,& vnctuoſa alienẽtur; oppilant enim, & prohibent reſolutionem inuncta exterius. Diæta autem cibi, & potus ſit qualis in prædictis, vt eſt diæta,& hic ſupra in cura inflationis. Deinceps ad medicinas compoſitas deueniendum, quarum multarum deſcriptionem fecimus in antidotario noſtro ſecundum omnem modum ex ſyrupis,decoctionibus, confectionibus & electarijs, trochiſcis, pilulis, vnctionibus, emplaſtris, & oleis appropriatis, quæ per te inuenies, & approximabis, prout oportet, & te ſcire ſuperius admonuimus. Iſaac quoque deſcriptionem omnium ſerioſam fecit. Galen. quoque, & Abu.in antidotarijs ſuis, quæ omiſſa propter breuitatem, per te inuenies, ſi oportet. Syrupus contra hydropiſim ex frigida cauſa. Recip.origani, chamędryos, chamępityos, ſpinæ albæ,ficlæ, calamenthi fluuialis, & campeſtris, hyſſopi, ana. M.ſ. cappar. ſcolopendriæ, cupatorij, lupuli, capil.vene.endiuiæ, ana M.i.aſari, folij, ana drachm.ij. quinque radicum communium, phu, meu, paſſularum enucleatarum, corticum capp. ana vnc. i. ſquinanthi, abſynthij, thymi, epithymi, ariſto. rot. ana drachm.ſ.ſemi. aniſi fœniculi, cinnamomi.ana vnc.iiij. ſeminum communium vnc.ij. zuccha. lib.ij. aromatizentur cum his. Recip. ſpicæ, aſari, croci, folij, carpobalſami, cyperi, gallię muſcatæ, ana drachm.i.doſ.vnc.ij. cum aqua ferrea repida donec digeſta ſit materia. Pilulæ contra omnem hydropiſim. Recip. foliorum mezereon infuſorum in aceto, vel oxyſacchara drachm.v. myrobal. citrinorum drachm.iiij.rhabar.drachm.iij. Confice cum ſuc-

elixata. *quandoque Tanii.*

Dieta. *Carnes.* *Totus.* *Syrupus ad hydropiſim ex frigida cauſa.* *Pilula ad omnem hydropiſim.*

co

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0634-7 DFG

co apij,& aniſi,aut fœniculi ſylueſtris,doſis,à drachm.i. A vſque ad.i & s. Et ex illis fiunt pilulæ rhabarbaratæ poſitæ ſupra capitulo de cura oppilationis hepatis. Inquit Ariſtot. radix fœniculi ſylueſtris miniſtrata ſecundum omnem modum curat hydropiſim ex oppilatione. Medicamen vtile hydropicis in quibus non eſt caliditas ad educendum aquam in paucis diebus per vrinam. Recip. ameos,fructus ſauinæ,cymini, ſalis albi,ana partes æquales,terantur, & ſumantur cum vino.

Medicamen vtile hydropicis.

Pilula ad idem.

Pilulæ valde vtiles hydropicis. Recip æris vſti, ſtercoris columbini,rutæ ſiccæ,ana drachm.iiij. euphorbij, drachm.ij. fiant pilulæ cum ſucco apij. Dioſc.drachm. ij. Emplaſtrum ad ventris inflationem hydropicorum. Recip. ſtercoris bouini, vel caprini montani exiccati. lib.i. ſucci paſſu.lib.ij. olei communis lib.iiij. ſulphuris rubei vnc.ij. cum vitellis ouorum. Confice, & emplaſtra. Idem operatur ſtercus caprinum cum vrina mixtum, ſi ſuperponatur. Emplaſtrum bonum, & forte. Recip. calcis viuæ, nitri, ireos, cordumeni, B ſulphuris, ammoniaci, baccarum lauri, ſtaphidis agriæ, ſtercoris columbini. Terantur, & diſtemperentur cum vrina,reſoluit enim aquam mirabiliter ſuperinunctum. Vnguentum magiſtri Archidis. Recip.ſanguiſugas curatas triginta, & pone in phyala vitri plena oleo chamęmelino, minus tertia parte, & dimitte donec ibi moriãtur. Deinde reple eam vino græco, & o, pila eam bene, & fac bullire eam in vaſe aquæ dulcis pleno vſque ad conſumptionem totius. Deinde auferas, & reponas,fiet enim ſicut vnguentum ,quo liniatur venter aſcitici mane, & ſero. Et detur quolibet mane vitellus vnus oui cũ limatura chalybis.

Emplaſt. ad inflationem hydropicorum.

Vnguentum ad idem.

Emplaſt. ad ſcitem.

Confectio emplaſtri ad hydropiſim aſcitem,& quandoque emplaſtrentur ex eo aquam habentes, & eſt expertum.Recip. farinæ hordei, cyperi, ſtyracis, origani ficci, nitri, cymini, baurach, boli armeni, ana partes æquales. Conficiantur cum melle, quoniam exiccant aquam virtute ſorti. Confectio Raſis de alchechengi ad hydropiſim, in qua non eſt caliditas, nec ſolutio ventris valde. ℞. foliorum mezereon infuſorum in aceto exiccatorum, & tritorum drach.v. agarici,turbith, ana drachm.v.ſucci abſynthij, drachm.iiij. myrobal.drach. v.roſarum rubearum, endiuiæ, ana drachm.iij.tereniabin.drachm.x.ſucci liquiri. drach.ij.decoquatur terenia bin,donec fiat ſicut mel, & conficiantur cum eo, & detur ex eo in potu,à drac.ij. vſque ad iij. Pilulæ conferentes ad febres antiquas ex humoribus diuerſis,& dolorẽ hepatis, & inceptionem hydropiſis iuuatiuæ valde. Recip. abſynthij, & ſucci eius, ſucci eupatorij, myrobalanorum citrinorum, aloes, maſtiche, croci, ladani, laccæ ablutæ, aniſi, aſari, ſceitaragi ficci, hieræ picræ, ana partem.i. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua ſolatri. Doſis drachm.ij. cum aqua tepida in nocte. Et ſi eſt tuſſis adde ucci liquiritiæ medietatem medicinarum ponderis. Pilulæ Xyraſi regis Medorum conferentes hydropicis. Recip. lactis tithymali, ſerapini, ana partes æquales, decoquantur cum vino, & fiant pilulæ ſicut cicer, & ſit potio ex eis duæ, aut tres plurimum eius cum vino permixta ante cibum, & poſt cibum. Syrupus expertus ad hydropiſim ex cauſa calida. Recip. endiuiæ cum radice, lupu. cum radice,capil.ue.cichoreæ, hepaticæ,ana. M.j.s. abſynthij pulicariæ minoris, cuſcutæ, ſcolopendriæ cum radice bletæ, bedeguar. ana.M.s. radicis fœniculi ſylueſtris, radicis apij, radicis aſparagi reſidentium in aceto, ana vnc.j. ſquinanthi drachm.j. rhabar.drachm.iij. ſpicæ drachm. i.ſemi.communium vnc.j.roſ. myrobal. citri.ana vnc.i. zucchari lib.ij. ſucci endiuiæ, ſucci eupatorij depuratorum. ana vnc.v. aceti, prædictarum radicum, & ſucci granatorum.ana vnc.ij. In petia rara bulliant, ſandali, ſpodij, ana drachm. ij. Syrupus ad hydropiſim ex cauſa vtraque. Recip. hyſſopi, abſynthij, cuſcutæ, roſ. endiuiæ cum radice, capil. vene. bedeguar, bletæ, pulicariæ minoris, ana vnc.ij. ſquinanthi, liquiri. radicis fœniculi ſylueſtris, radicis apij, & ſeminis eius, ana vnc.i.s. aniſi, fœniculi,meu,phu,ameos, ana vnc.s.florũ buglo ſſæ,& rob.eius,ana drachm.j.ſpicæ,folij, ana drachm.iij. rhabarbari,maſtiches, ana drachm.ij.omnia bulliant in aquæ lib.x. vſque ad tertiam partem. Deinde colentur dum expreſſione, & colaturæ addantur zucchari lib.ij. ſucci endiuiæ depurati, ſucci pulicariæ minoris, & ſucci apij deputati, ana lib. s. vel ſucci fœniculi, & abſynthij, & ſyrupentur cum decoctione ſandali, & ſpodij. Et in proceſſu ſi vis facere laxatiuum, adde ſecundum indigentiam cauſæ, vt tympania, polypodium, in hypoſarca,rhabarbarum,vel agaricum, in aſcite mezereon.

Syrupus expertus ad hydropiſim ex cauſa calida.

Syrupus ad hydropiſim ex vtraque cauſa.

Filij Serapionis. Pilulæ ad hydropicos, & dolorẽ ſplenis.Rec.mezereõ infuſi in aceto,& exiccati,colocynthidos,ſauich hordei, ana partes æquales, terantur,& cõficiantur cũ melle,& dent omni homini ſm quantitatem virtutis,ſoluunt enim aquam valde. Dioſcorides inquit. Quando ſumitur de radice cucumeris aſinini ad quantitatem anoloſath ad minus, & de radice eius quantitatis. iiij. Chiſt. laxat choleram,& phlegma,& proprie in corporibus hydropicorum, & abſque, q̃ nocumentum inferat ſtomacho, & accipiatur ex radice eius lib.s.& teratur cum duobus Kiſt. vini, & maxime babylonici, & miſcetur bene, & teratur cum eo. Et dentur ex eo hydropico.iij. anoloſath in ieiuno quolibet die, donec diminuatur tumor ventris diminutione completa excludendo aquam,quæ eſt in ventre eius.

Pilula ad hydropiſim.

Pilulæ de ſpica aperiẽtes oppilationes hepatis,& ſplenis,conferentes hydropiſi, & ſoluunt naturam. Rec.ſpicæ dra.iiij.agarici,amomi,rhaued,epithymi,maſtiches, coſti,chamædryos,ana dra.iij.myrrhę,cinnamomi.ſquinanthi,garyoph.ana drac.i.aloes dra.viij.fiant pilulæ cũ vino antiquo doſis dra.ij. cum vino commixto, ante, & poſt cibum. Pilulæ ad hydropicos, & rympaniticos,reſoluunt enim ventoſitates groſſas,& vaporoſas. Recipe ſem.apij, aniſi maſtiches, ana danich.ij.ariſtolochiæ rotundæ,acori. gentianæ, ana danich.i. ſalis indi,ſerapini, C ana danich.i. aloes drachm.vj. terantur,& fiant pilulæ, doſis drac.ij.cum aqua calida. Et aliqui addunt galangę, zedoariæ,ana,&c. Decoctio Serapionis ad hydropicos, quãdo nõ eſt febris. Rec. chamædryos,chamæpityos,petroſelini, hyſſopi ſiccæ, ſquinanthi, ſpicæ romanæ,delegenſiter,& eſt ſanguaſſera,ſiſeleos, ana vnc.i.myrrhæ,gẽtianæ,epithymi,dauci,ana vnc.s.aloes ſuccotrenſis vnc. iij.decoquantur cum lib.x. aquæ donec remaneat tertia. Colentur,& dentur in potu ex ea ab vnc.ij.vſque ad v.ſecundum quantitatem virtutis vnicuiuſque. Alia cũ ſerapino, & ſoluit cum virtute.Recipe ſerapini ſextaria.ij. opopanacis,ammoniaci,ariſtolochię longæ,ana dra.iiij. turbith,mezereon,ana dra.ij.eupatorij, aſſæ,fumiterræ, colocynthidos interioris,calamenthi,ireos,myrobalanorum citrinorum, radicum lilij cœleſtis,ana dra.i.cępæ ſquillæ dra.ij.terantur omnia, & infundantur cum zuccharo, & ponantur ad ſolem vij.diebus,deinde colẽtur, & dentur ex eo omni die drac.ij.vel dra.iij.conferunt.n. D valde. Emplaſtrum contra omnem ſpeciem hydropiſis. Rec.farinæ hordei, & cõfice cum ſucco ebuli.ana & emplaſtra. Balnea thermarum, & proprie ſicca,& fumoſa, & quę ex aquis ſalſis nitroſis ſunt hydropicos iuuant. Et ſunt de vltimis,prout tolerat virtus. Quod ſi non inueniantur in regione,artificialiter conſtruantur ſic. In tina clauſa ſit tabula vna perforata in medio eius pluribus foraminibus, in qua ſtet patiens, & in fundo ſit aqua falſa decoctionis calamenthi,origani,rutæ,ſauinæ,hyſſopi,& in illam proijciantur lapides molares igniti, & recipiat fumum,tina exiſtente bene clauſa,& cooperta,donec ſudet. Alij faciunt bullire prædicta in caldaria bene cooperta,vt nihil expiret, & habente concauam, per quam fumus,& vapor perueniat ad tinam bene coopertam,in qua patiens ſtet, & ſudet ibi fortiter,quantum vult, & toleret, vt ſuperius dictum eſt. Emplaſtrum contra inflationem tibiarum, & etiam ventris hydropicorum,folia vrticæ conterantur, & tepefacta emplaſtrentur, prodeſt. Item fomententur tibiæ, & euaporentur cum aqua

Pilula ad hydropicos, & tympanicos.

Decoctio ad hydropicos, quando non eſt feb.

Aliud ad idem.

Emplaſt. ad omnem hydropiſim.

Balnea artificialia.

maris, vel salita decoctionis tribulorum marinorum, chamæmeli, & radice ebuli.

Dioscorides narrat de quodam, qui crura habuit inflata, cui fecit emplastrũ de fimo columbino, farina hordei, & aceto, & liberatus est. Adde sandaracham si vis, & si rubor ibi appareat, sem. communia vetera cum oleo rosato commixta, prosunt, & adde si volueris, memithæ.

De fluxu hepatico. Cap. 14.

Quomodo fiat per corpus nostro quotuplex.

QVoniam fluxus hepaticus est ex exeuntibus à corpore, & quod ab hepate fluit, & exit de corpore, vt est superius dictum, aut per nares, sanguinis fluxu, aut per os vomitu, aut per poros sudore, aut per renes, & vesicam vrina, aut per intestina exit, per quæ exiens vltra modum consuetum proprie dicitur fluxus ventris: ideo vsque ad summam de medicinis ægritudinum intestinorum, cum de medicinis fluxus ventris loquemur (Christo præstante) dicere postponimus.

De icteritia citrina. Cap. 15.

DE icteritia citrina, & medicinis eius vsque ad summam quartam, cum de medicinis ægritudinum splenis sermonem afferemus, dicere reseruamus.

SVMMA QVARTA ET VLTIMA particulæ tertiæ, primæ sectionis de ægritudinibus splenis.

Continet autem hæc summa, capitula quatuor.

Primum capitulum est proœmiale, & est sermo generalis in splene, & ęgritudinibus eius. Cap. 1. fol. 50
De oppilatione splenis. Cap. 2. 51
De apostematibus splenis. Cap. 3. 52
De speciebus icteritiæ. Cap. 4. 52

De ægritudinibus splenis, in generali. Cap. 1.

lib. 4. de vsu part. c. 3. Exemplo Musi quid sit, atque quomodo fiat sang. eiusque excretio.

GAlenus inquit, commentari, & exponenere quid circa generationem humorum in hepate contingere dicant antiqui, per exempla licet addiscere. Vinũ, vtique nouiter intelligere expressum ab vuis non colatum, & bulliens, & alteratum calore, qui in ipso est, demum secundum sui transmutationem, duas generatas superfluitates in eo esse apparebit, hanc quidem leuiorem, & meliorem; hanc autem terrestrem, & grauiorem, quarum hanc quidem florem, hanc vero fœcem vocant, quod ex eis depuratũ in medio existit, vinum. Similiter, & in generatione sanguinis in hepate alterato chylo, & tranmutato a calore hepatis est videre in eo duas generari superfluitates: vnã supernatantem vocatam choleram spumæ assimilatam; alteram descendentem grauem assimilatam fœci, vocatam melancholiam, & quod depuratum est eis medium sanguinem, assimilatum vino depurato ab illis, à quibus depuratum oportet esse sanguinem naturalibus existentibus pro parte, & etiam factis in naturalibus per adustionẽ, propter dictam superius causam in capitulo primo huius, antequam in alimentum tranſeat ipsorum membrorum. Ad huiusmodi autem mundificationem artificialis natura duo creauit membra, vnum, quod propter amaritudinem xanthæ choleræ naturalem sibi admixtam trahat scilicet veficam fellis, cystim ab antiquis vocatam, quæ duas tunicas habet contextas ex triplici genere neruorum ad modum tunicæ vnius ortorũ a venis hepatis, ad quam veniunt ex neruo, & vena pulsatili, duo rami parui à cerebo, & corde quæ per porum explantatum ab eis ipsam choleram ab hepate sibi impulsam trahit cum virtute propria, vt ex ea nutriatur, & quod supereſt expellat per porum alium, qui in pluribus hominum est vnus mittens choleram ad gracilia intestina ad expurgandum ea, non ad stomachum cum lædatur per eam, nauseetur, & eius digestio corrumpatur. In quibusdam etiam duplex est, siue bifurcatus, & per vnum mittit choleram ad intestina, & per alium ad stomachum non in vacuum eius propter dictam causam, sed inter duas tunicas eius ad faciendum, & adiuuãdum digestiuam. Et in quibusdam est amplior primus, vt in Audino philosopho, & in quibusdam secundus, vt in Sabino sacerdote, vt recitat Galen. At quoque creauit membrum, quod proprie trahit fœces eius splenem, quod adhuc est, vt fœcem sanguinis naturalem, & innaturalem semper trahet cum virtute propria per porum coniunctum hepati, venis à parte concaua, qui in venis pulsantibus in eo digeritur, vt ex ea nutriatur, & sanguine, & suæ substantiæ raritate recipiat, cum fit grossa, & retineat donec digerat, & quod supereſt ei remandet per alium porum ad stomachum, vt cum alijs suis superfluitatibus expellat, qui in homine figuræ est clypealis sicut in porco linguosæ, & est coopertus pellicula orta à siphac, & diaphragmate, & suspensus panniculis costarum quasi ligamentis à parte sinistra ad cõtemperandum caliditatem cordis sui frigiditate. Si ergo deficiat mundificatio sanguinis ab illis superfluitatibus totaliter, vel pro parte, siue propter causam mẽbrorum scilicet debilitatem hepatis expellentis, & ipsorum scilicet fellis, & splenis trahentium; siue propter causam in poris, per quos ab hepate trahunt. Oppilationem, siue propter causam superfluitatum, quia sit amplior, quã trahere possint remanens cholera xantha cum sanguine in hepate, facit apostema euenire in eo, vt superius dictũ est, vel transiens de eo cum sanguine: per venas facta occasione aliqua intranspirabilis putrefit, & accendit feb. tertianam continuam, vel causonem: veniens ad lacertos, & subcutaneas partes putrefacta accendit feb. tertianam interpolatam: vadens ad cutim diffusa in ea, cum ibi transpirabilis sit per poros eius, facit icteritiam cittinam. Collecta in aliqua sui parte facit erysipilam: si adusta facit erysipelam vulneratiuam, seu carbunculum, sicut in cerebro charabitum. Similiter intelligas si melancholia cum sanguine, permanserit mixta, facit enim ægritudines simili modo secundum genus suum. In hepate permanens facit sclirosim, vel oppilationes in torum corpus, vel habitudinem lacertorum diffusa: si fuerit adusta facit leprã: si in cute sit diffusa, facit icteritiam nigram: si in vno membro collecta non adusta, facit duritiem: si adusta quantum ad partem grossam facit cancrum, quantum ad subtilem anthracem. Si vero trahat perfecte, non tamen ex eis, quod supereſt possint expellere ad stomachum, & intestina, siue propter causam existentem in membris scilicet felle, & splene, & hepate scilicet debilitatem accidentem eis, siue propter causam existentem in poris, per quos excernunt, & mandant illas, puta oppilationem, siue causam existentem in superfluitate, quia sit amplior, quàm expellere possunt, remanente in eis necesse est ipsa membra ingrossari, si in vacuum sit collectum, & apostemati si colligatur in porositate ipsorum, & cupum. Et cum conuertatur in ventum necesse ipsum inflari, & cum splen ingrossatur, corpus necesse est subtiliari, & econuerso, vt ait Hipp. Et illud ex triplici causa, Vna, quoniam destruitur virtus hepatis vehementer cum contrarietate humoris, quare minoratur generatio sanguinis. Secunda est, quia cum hoc, quod attrahit de sanguine bono, corporis illius inferunt rem plurimam propter magnitudinem suam. Tertia causa est quia ex multiplicatione melancholiæ sanguis remanens, fit infectus quem abhorrent membra, sic non nutriuntur, & extenuantur, cum ergo splen extenuatur, accidit ex contrarijs causis, ex quibus corpus impinguatur, & ingrossat. Si vero tractas superfluitates perfecte nequeant sustine-

Quomodo cho. rub. atque nig. diuersæ sint aliquando causa morborum.

re

re propter defectum contentiuæ illorum membrorum, A vel amplitudinem pororum, vel propter multitudinem, & malitiam superfluitatum, transiens cholera vltra modum ad stomachum, & similiter melancholia, faciunt nauseam, & corrumpunt digestionem: si ad intestina, faciunt multum fluendo dysenteriam. Inquit enim Gal. aph.22. plurimũ dysenteria ex cholera rub. fit. Et si à cholera nigra, & felle inceperit, est mortalis, ait Hipp. Si vero transeat cholera ad vias vrinæ, & quæ sunt eius euacuatoriũ proprium secundum Gal. facit ardorem vrinæ, & deinde vlcera eorundem. Quod autem ex prædictis colligere oportet, est scire naturam prędictorum membrorũ. s. cystis fellis, & splenis operationes, & iuuamenta, necnõ, & ægritudines eis euenire possibile, causas quoq; quarũ quædam sunt proprię, & in se, & quædam ex colligantia, & vicinitate, & illud est ad hepar plurimum, & sunt ois generis, s. mala complexio debilitans suas naturales operationes, mala compositio. s. oppilatio impediens debitã operationem eorum, ad quam ordinauit ipsa natura, & B solutio continui, & apostemata, seu grossities præter naturam, ad quas sequitur plurimum accidens fœdatiuum coloris naturalis, & qui facit ad pulchritudinis bene esse, quod ictericia dicitur, de quibus dicetur per ordinem, Christo Iesu auxiliante, qui sit benedictus. Et quia prædictæ ægritudines cystis possibiliter cõtingentes, & ęgritudines hepatis, cui affixus est, in cura nõ differunt, ideo omittantur, est enim eadem vtraque cura. Sed de ægritudinibus splenis plurimum contingentibus, & cum sit membrum ab hepate distinctum, specialiter dicere est, in hac quarta summa necesse.

De oppilatione splenis. Cap. 2.

Oppilatio splenis triplex. OPpilatio splenis est ægritudo officialis veniens in vijs, & poris eius, p quos trahere, & excernere habet fęcem sanguinis ab hepate, quatenus mundificetur, & conueniens fiat alimentum membrorum. Et est tri-

Causa. plicis speciei, aut enim est in poro, qui est inter ipsum, & hepar, per quem habet trahere sanguinis fęces ab ipso, C aut est in poro, qui est inter ipsum, & stomachũ per quẽ, quod sibi supersit, mandat illi, aut in vtroq; Causa autẽ ipsius ex causis oppilationis hepatis est manifesta, & plurimum est coarctatoria. Cuius causa, & vt præcedenti capitulo dictum fuit, est humor melancholicus fęculentus, & luruosus, quem trahere habet, & excernere sua multitudine, & grossitie non potens transire per poros illos, sed remanet obstructus in eis. Et quandoque est attenuatoria ex siccitate, & punctione choleræ, vel ventositate vicinorum, vel apostemate comprimente. Et

Signa distinctiua. raro est carnosa, & cum est, non separatur cura. Signa vero oppilationis pororum distincta sunt; nam siquidẽ oppilatio sit in poro, per quem trahit, extenuatio erit in splene. Et etiam si sit in vtroque magis; nec pro tanto corpus erit pingue, sed extenuatum magis propter sanguinis impuritatem, & maiorem infectionem, & prędicta actidentia apparebunt in alijs membris, & vniuerso corpore, & cute. Si vero sit in poro, per quem illam ex- D cernit, & mittit ad stomachum, grossities, & duricies cũ grauedine apparebit in splene, non ex natura, & dispositione membri, quia sit strictorum pororum, vt hepar, cũ splen rarę, & mollis substãtiæ existat; sed ex natura substantiæ humoris obstruentis, & detenti, qui grossus est, & terreus, sicuti Gal. dixit. Et in vtraque est defectio appetitus, & vrina magis secundum plurimum, & egestio quasi consueta minus secũdum diuersitatem pororum. Si enim in primo poro, per quem trahit, sit oppilatio; omnia erunt minora. Et signa causarum, & modorum aliorum ex dictis in oppilatione hepatis sunt nota. Signa vero ventositatis, & apostematis infra dicentur.

Cura oppilationis splenis, sicut cura aliarum ægritudinum eius, generaliter ex cura oppilationis hepatis superius dicta, est manifesta. Eadem enim vtriusque est in re, & intentione. Complementum tamen eius seu prosecutio fiet quandoq; cũ eisdem, quãdoq; cum fortioribus proprijs, & diuersimode ministratis. Inquit. n. Gal. nos non inuenimus medicinas alias, quæ sint magis incisiuæ, & subtiliatiuæ humorum crassorum, & viscosorum, qui sunt in pectore, & pulmone, & saniei existentis in pectore, nec melioris aptitudinis, & conuenientiæ ad maturandum, & iuuamenti ad spuendũ illud qd oportet, quã prædictas. Et de proprietate earum est huius, vt aperiant oppilationẽ hepatis, & mundificent venas eius, & faciãt simile illi in splene, quando oppilatio nõ est vehemens, qm̃ oppilatio, quãdo est in splene vehemens, indiget medicinis fortioribus istis, sicut radix, & cortex capparis, & radix tamarisci, & medicina nominata græce scolopendria, & squilla, & herba nominata, asceleni, cuius expositio est mundificatiua sanguinis, & æstimo, q̃ sit cortex salicis, vel fraxini. & cõuenit tibi, vt fit vsus vniuscuiusq; earum diuersus. Medicinæ. n. splenis approximandę sunt cum aceto. Hepatis cum syrupo acetoso, & aqua hordei. In pectore, & pulmone cum aqua mellis, & chist hordei, sed oportet, q̃ sint medicinæ materierum resolutiuę, splenis magis stypticæ medicinis hepatis, propter substãtiæ raritatem splenis, vt dicit Gal. Specialiter, quoniam plurimum coarctatoria est. Cura ergo eius est quatuor *Curatio.* res, prima est euacuatio, secunda pori expurgatio, tertia ponit studium in vita, quarta est accidentium correctio. Euacuatio est duplex, prima est causæ retentæ in hepate, & venis, secunda causæ oppilantis, & retentæ in splene.

Primam complent, si cũ melancholico humore peccare sanguis apparet, quod tumor uenarum illarũ par- *6. aph. 11.* tium proprie indicat, phlebotomia de basilica primo, deinde de saluatella finistræ manus, quæ tandiu fluat, quãdiu restringitur per se, si natura corporis tolerabit: uel phlebotomia de saphena loco eius; uel apertio venarum hæmorrhoidarum, proprium si retentio sanguinis menstrualis, uel hæmorrhoidarum præcesserit. Inquit enim Gal. melancholicis hæmorrhoides innatæ bonum. Et quandoque tibi necessarium est, ut phlebotomes quidem finistram, deinde cum euacuatione ipsius melancholię per fluxum uentris proprie, dicente. Hip. Spleneticis dysenteria superueniens bonum. Quæ si p- *6. aph. 43.* longetur, accidit ei hydrops, aut lienteria, & pereunt splenetici. Spleneticus autem est, qui duritiem, & grossitiem habet in splene.

Dicit Abuha. Secundam euacuationem causæ oppilantis complent, euacuationes cum medicinis educere habentibus humorem melancholicum à splene proprie, simplicibus, & compositis, quæ infra dicentur cum præmissione medicinarum maturantium, & aperientium humorem, & membrum, quas dicemus. *Medicina præparatiua.* Et vltimo cum medicinis resoluentibus ipsum de loco, quibus mollificantia sunt præmittenda, vel permiscenda, vt infra dicetur. Medicinæ vero simplices, quibus est maturatio, & apertio, sunt aperitiuæ, incisiuæ, subtiliatiuæ, & absterſiuæ. Et harum quædam sunt tales à complexione, quia sunt temperate calidæ, & amaræ, stypticę, & confortatiuæ; quædam à proprietate confortatiuę. Quæ vero sunt tales à complexione, sunt duplices, quædam leues, & quædam fortes virtute. Leues chamædryos, chamæpityos, cicera, succus caulium domesticorum, acorus, anisum, agnus castus, scolopendria, cannabis, polium, asparagus, nil, acetosa, anethum, eupatorium, bedeguar, fœniculus, hasce, spica, calamenthum, & similes. Fortes sunt nasturtium, volubilis, semen raphani, & sinapis, prassium, lupini, iuniperus, fructus rubeę tinctorum, qui aperit, & mundificat à proprietate, squilla, oxymel eius est & vltima. Leuibus ergo vtere in oppilationibus leuibus, & fortibus, & compositis in fortibus. Inquit enim *In Ar. med. cap. 19. 1. aphor. 6. Pharmacũ purgans.* Galen. forti infirmitati fortis medicina occurrat. Cum ergo in materia apparuit digestio, euacuabis cum epithymo, à drachm. iij. vsque ad. v. cum syrupo acetoso, & cum reiteratione, educit enim id quod est in splene, & detumescere facit illum, vel ammoniacum cum syrupo acetoso, & decoctione lupinorum, & capparorum, vel succus eius, educit enim materiam grossam, & sequitur sanitas; & radice lilij, vel vrina, & la-

ćte camelarum nutritarum ex ſcea, aniſo, & fœniculo. Secundam rem complent confortantia ex cibis,& potibus, qui infra dicentur. Et medicinæ operantes illud à proprietate ſunt tales,Sumach,ſeminis portulacæ drac. ij.cum aceto,aut coralli valde decocti aut.i. cum ſyrupo acetoſo. Et emplaſtrum de cucurbita tenera,aut cucurbita ipſa teratur poſt exiccationem, & bibantur ex ea drachm. ij.cum ſyrupo acetoſo, & ſemen cannæ, & ſemen cuſcutæ, & folia ſalicis, & ſemen acetoſæ, & atriplicis, & fructus tamariſci, & folia eius, & pulmo vulpis, & ſplen aſini ſylueſtris, & pulli equini exiccati, & hepar ipſius exiccatum drachm.ij.cum ſyrupo acetoſo. Medicinæ reſoluentes ſimplices ſunt prædictæ operantes à complexione, quas per te eligas, & ex eis componas,prout te inuitat neceſſitas, & alia infra dicemus,& etiam mollificantes. Secunda res completur cum euacuatione partis, ſeu expurgatione pori oppilati, ſi enim ſit in poro,qui eſt inter ipſum, & hepar,completur apertione cum leuioribus, ſed in poro, qui eſt inter ipſum, & ſtomachum, ſeu in vtroque, completur cum fortioribus prædictis, ſimiliter, & in cyſti. Tertia res, quæ ponit ſtudium in vita completur, cum ordinatione regiminis in cibo, & potu. Et eſt, vt cibi ſint leues pingues, ex iuribus, & carnibus præparatis cum ſubtiliantibus, & calefacientibus cum æqualitate, vt cappares cum aceto, & reliqua, quæ ſciuiſti ſupra. Et potus ſit ſicut aqua,in qua extinctum ſit ferrum ignitum multoties, & vinum ſubtile. Et breuiter in alijs rebus appropinquans regimini oppilationis hepatis. Quarta res, ſcilicet accidentium correctio, & proprie duritiei, ac ſplenis doloris, quæ nunc dicentur. Aliorum vero accidentium, quæ in membris, & toto corpore contingunt ex ea, infra ſectione ſecunda, & tertia dicetur, vbi de vnoquoque emplaſtrum faciemus appropriatum.

Diæta.

Sciendum ergo, quòd duritiei ſplenis conuenientia, quædam ſunt ſimplicia, & quædam cõpoſita. Et primorum quædam ſunt operantia à complexione, quædam à proprietate. A complexione ſunt mollificantia humida, & temperate calida, & vnctuoſa, vt fœnugrecum, ſemen lini,caricæ, althæa, & mucilago earum, & radi.filicum, & radix lilij, oleum amygdalarum dulcium, & amararum,de lilio, hyſſopus humida, & ſimilia. Vnctuoſa, & pinguedines, adipes omnes,& proprie gallinæ, anatis, anſeris, porci, & vituli, & medullæ ipſorum, & alia ſupra in cura apoſtematis dicta,hęc enim inuncta mollificant, & reſoluendo extenuant.

Operantia a proprietate ſunt,vrina ſplenetici,quę bibita eſt mirabilis, decoctio nucis communis, vel cypreſſi cum aqua, & aceto ſumpta valet duritiei, & ſuccus caulis cum ſucco de paſſis, & decoctio foliorum ſcetaragi cum aceto bibita confert valde. Et ſcolopendria confert magnifice ſumpta cum oxymellite, & facta decoctione foliorum eius diebus.xv. Spica cum vino bibita, oſtracum purum cum aceto bibitum, been, quando bibitur cum aceto mixtum in pondere.drach.ij. acorus confert groſſitiei, & extenuat ipſum ammoniacum, & opopanax cum aceto more emplaſtri ſuperponitur,& bibitum cum aceto, viſcus cum calce extenuat ſplenem.hyſſopus humida cũ caricis, & baurach cõfert duritiei.ariſto.cũ melle ſuperinuncta reſoluit duritiem, & emplaſtrum ex naſturtio cum melle. Et fœnugręcum emplaſtratum cum nitro, granum viride, & proprie albotin cum des reſoluit duritiem. Cortex raphani cum oxymelite emplaſtratus, ſi ſit emplaſtrum ex accalo cẽtaurea valet duritiei bibita, & emplaſtrata, ſcetaragi, ideſt thapſia linita ſuper ſplenem extenuat,ſinapis extenuat, lactuca aſinina cum aceto comeſta, & emplaſtrata,ſtercus caprarum montanarum proprie emplaſtratũ, ſuccus etiam, ſyrupus, & rhabarbarum emplaſtratum, & ſimiles. Dolori autem eius conuenientia ſunt hæc,& betonica cum ex ea ſumuntur, drachm.iiij.cum melle, & aceto, & ſimilia. Attendere autem oportet, & naturam ſplenis propter iuuamentum eius in cura, & medicinæ dictæ,& quæ ſplenis in paſſionibus miniſtrantur, in virtutis vehemẽtia ſint illis proportionatæ. Ait enim Gal. nigra cholera potioni non obedit, & in oppilationibus eius maxime non facile pertranſibilis, duplici.n. interueniente alteratione, ac mora in tranſitu per arctos, & coarctatos meatus periculum eſt earum exolui virtutem, antequam ad profundum eius deueniat, quæ ex naturali complexione ſubſtantiæ, ac proprietate ſubſtantiæ, inueſtigari oportet. Quę enim calida ſunt complexione, & ſimilia proprietate ſe inuicem trahunt, & trahuntur, & ſic velociter penetrabiles fiunt proprie ſi adſit ſubſtantiæ diſpoſitio, & ſubtilitas, quæ vero econtra contrarium. Cooperatur autem ars,vt inquit Heben Meſ. cum tritura, permiſtione, & corporis præparatione, tritura,vt ſi ſint groſſæ, & ſolidæ ſubſtantiæ terantur ſubtiliter, ſicut alchohol, permiſtione ſcilicet cum aceto, vel ſyrupo acetoſo, quod facile eſt pertranſibile ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ, & virtute groſſitiem ſubtiliat,humorum viſcoſitatem incidit,& poros rapticando exfractat. Corporis præparatione, vt non pleno corpore, ſed ieiuno, vel appetenti exhibeantur, & poſt frictionem, vel exercitium, ſeu balneum, vt membris inanitis, & calefactis velociter attrahantur. Syrupus extenuans ſplenem, & aperiens oppilationes eius.Recip.epithymi, corticum radicis capparis ſcolopendriæ, & fructus tamariſci,corticis ſalicis,rubeæ, ireos, aſari,acori,ana partes æquales, decoquantur cum aceto forti, deinde coletur,& cum zuccharo fiat ſyrupus acetoſus zuccharinus, vel mellinus,& bibatur. Doſis drachm.ij.& in qualibet doſi ſit drachm.j. ammoniaci. Eſt enim mirabilis adeo, quòd ſi prædictæ medicinæ dentur aliquibus diebus bibere porcellis,non reperitur in eis ſplen. Trochiſci experiorum iuuamentorum in oppilationibus ſplenis. ℞. rubeæ drac.ij. corticum radicis capparis,ariſtol.lon.ireos, ana drachm.ij.terantur valde,& conficiantur cum oxymelite acetoſo, & fiant trochiſci aure.j. & dentur cum aqua abſynthij, & corticum radicis capparis.Dixit Almanſor ſi cum duritie ſplenis fuerit caliditas, da trochiſcos de agno caſto, ſi frigiditas, da trochiſc.de cappare. Confectio trochiſcorũ de agno caſto. Recipit ſem.agni caſti,ſem.tamariſci, ſcariolæ, & portulacæ ana drach.v. fiant trochiſci drac.iij. cum aceto,de quibus detur vnus cum ſyrupo acetoſo. Alij Reci.foliorum raphani recentium,& corticũ radicis capparis, fructus tamariſci,ſcolopendriæ,ſquillæ aſſatæ,piperis albi ana partes æquales, informentur ex eis trochi.aure ij.doſis.i.cum ſyrupo acetoſo. Syrupus ex intentione noſtra contra antiquas oppilationes omnium viſcerum, & ſplenis,rectificans ea. Recipit abſynthij,radicis ireos,centaureæ minoris, ſcolopendriæ, radicis capparis, & fructus eius, fructus tamariſci, eupatorij,haſce, hyſſopi montani,ana drach.ij. ariſto. lon.& rot.corticum fraxini, dictani, florum chamæmeli,ana vnc.j.ellebori nig. drach.j.ſemis,maſticis, ſerapini, galbani, opopanacis, lapidis lazuli præparati, ſquamæ ferri, mirrhæ electæ, gummi hederæ, ladani, ana vnc.j.garyoph. cubebæ, macis, galangæ,cinnamomi,ana dra.iiij. cum quibus aromatizetur ſyrupus. In fine decoctionis ſuæ adde epithymi, ſenę, agarici,ana vnc.ſemis,ſucci radicum ebuloru, ſucci cucumeris aſinini,ana lib.j. magnetis vnc.j. acet.drach.iiij.zuccharilib.iiij.doſis ab vnc.ij. vſq; ad iiij.cum aqua ſcolopẽdrię in ſtomacho vacuo,quãdo itur dormitũ, & maxime qñ oppilatio fuerit infixa cũ diuturnitate temporum in mẽbro,ſanat enim hęc medicina,ſi Chriſtus voluerit.

Syrupus extenuans ſplenem.

Trochi. experti ad oppilationem ſplenis.

Trochiſ. de agno caſto.

Alij trochi. ad idem.

Syrupus ad antiquas opp. ſplenis, & viſcerũ.

Pilulę reſoluentes oppilationes hepatis, ſplenis, & ad principium hydropiſis.Recip.rhaued ſceni.drach.v. ammoniaci, ſerapini, bdellij,ana drach.viij. laccę vnc.j.opopanacis.dra.iiij. mezereon drach.v.turbith, ſpicę, polij,aloes,ana drach.v.maſt. drac.ij.omnium myroba. ana drach.ij. lapidis lazuli abluti, epithymi, ellebo. ni. ſalis indi, ana drachm.ij picrę drachm.x.diſſolue gummas in vino,& informa pilulas. Doſis drac.ij.cum ſero. Et hi pondus cibi, quod ſumunt hodie ſumant cras. Dixit Galen. ęgritudines melancholicę non niſi forti medicina curantur, quoniam melancholia non obedit ei.

Pilulæ oppilat hepatis, & ſplenis reſoluentes.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0638-0
DFG

ei. Dixit Afraym, aqua in qua decocta est radix iris remouet oppilationes omnino antiquas, & est fortis operationis. Dixit Abu. decoctio absynthij, centaureæ minoris est medicina maxima in remouendo oppilationes splenis. Educit enim vtramque choleram, & maxime adustam, aperit vias, adæquat materiam ad expellendũ, & fortasse confortat membra mittentia materiam in valorem oppilationis. Et est de intentione rei secundæ, vt stomacho, & hepati conferat. Dixit Democritus, fructus hederæ, folia, & gummi eius à proprietate remouent oppilationes hepatis, & splenis antiquas. Et fit ex puluere sceitaragi puluis laudabilis, qui assumitur in cibis omni hora. Rec. pulueris prædicti vnc.ij. anisi vnc. j. limaturæ argenti vnc.s. auri boni drachm.iij. limaturæ æris albi drach. j. magnetis drachm.ij. garyoph. cubebæ, macis, zinzibe. gummi hederæ, ana drac. j. zuccha lib.ij. Et superbibatur parum post parum vini antiqui. Et est medicamen regum, & magnorum dominorum. Respicit enim cor, & membra principalia, & generat gaudium, & est medicamen diuinum in remouendo oppilationes. Medicamen magnum resoluens splenem durum, & attenuans eius magnitudinem, & grossitiem. ℞. ammoniaci drachm.iiij. florum chamæmeli, anethi, tamarisci, ana drachm j. radicum capparis, carui, granorum balsami, tamarisci, rubeæ, ana drach.ij. squillæ assatæ drach.iij. scolopendriæ. aristo. rot. ana dra. ij. Conficiantur cum melle, & dentur ex eo drachm.iij. cum aceto sic temperato, spartanæ drachm.ij. mittantur in vnc.vij. aceti boni, & bulliant vsque ad quartam, sit dosis mediocris, drachm.ij. vsque ad iij. cum vnc.ij. ipsius aceti in hora dormiendi. Egreditur virtus huius medicaminis vsque ad profundissimas, & absconsas materias huius membri melancholicas, & violenter operatur, attenuat, & consumit materias rebelles, & sepultas.

Puluis laudabilis ad cibum.

Medicamen resoluens splenem durum.

Dixit Abuha. accipe vespertilionem, & decolla, & exicca ipsum, & contere, & accipe ex eo quantum tolerant tres digiti, aut accipe septem vespertiliones pingues, & decolla eos, & exicca ipsos, & pone eos in vase vitreato submersos cum aceto forti, & luta, & dimitte in furno clauso. Cum ergo decocti sunt, depone vas extractum donec infrigidetur. Et deinde extrahe eum, & dissolue digitis in aceto, & sumatur ex eo omni die in potu pondus drachm.ij. & est sana, & experta medicina. Inquit Abuha. emplastra vnguenta, & olea sunt ex conuenientibus medicinis ęgritudinibus splenis prædictis. Medicina vero, & electarium illorum est, quoniam quandoque quidem sumitur ex simplicibus prænarratis, puta quia fit emplastrum de stercore ouium cum aceto, vel stercoee caprarum montanarum cum aceto, & quandoque ex fœce ipsius aceti, quandoque fit euaporatio cum ipso. Et quandoque fit cataplasmatio cum filtro infuso in aceto tepido. Et quandoque sumitur stercus vaccarum herbas pascentium, & exiccatur, deinde coquitur cum aceto, & fit emplastrum bonum. Et quandoque puluerizatur super ipsum sulphur citrinum. Et emplastrum cum flore æris est mirabile. Et ex eis, quæ propinqua sunt æqualitati est ficla decocta cum aceto, & similiter radices althææ. Et quandoque fiunt vnguenta ex ammoniaco, & stercore ouium, & aceto, & oleo rutaceo.

Et olea sunt de amygdalis amaris, de sem. agni casti, de granis narcissi, aut alchannæ, aut fraxini, & quandoque fiunt composita ex prædictis, vt est maram basiliconis, & maram Gale. & maram factum de radice cappa. infusa in aceto diebus tot, donec lenificetur, deinde exiccetur, & fiat maram ex ea cum cera, & oleo de alchanna, aut assumatur nigredo vasis de ære, & fiat ex ea cum farina hord. & aceto, & syrupo acetoso emplastrũ quoniam est vltimum.

Euaporatio experta secundum Alchindum. ℞. mitæ, corticum radicum cappa. absynthij, calamenti, origani, ana partes æquales, decoquatur in aceto, & infundantur frusta, filtri, & exprimantur, & applicentur xx. vicibus, & cum infrigidantur auferantur. Item si dominatur caliditas, euaporetur splen cum vapore aceti in lapide crudo, & ipsum filtrum infusum in aceto calido applicetur super splenem. Et proprie si decocta sit salicis cortex, vel ruta, & proprie in balneo.

Euaporatio ad ventositatem, & inflationem splenis, & etiam apostematem, in aceto bulliant cortex capparis radicis, ruta, agnus castus, calamenthum, ammoniacum, & spica, & infusum filtrum frequenter applicetur, & est Rasis.

Trochisc. ad splenem. Empla ad duritiẽ splenis.

Confectio ad trochisc. ad splenem cum caliditate. ℞. razic. dra. v. laccæ, rheub. succi euphorij, anisi, spicę, mastic. ana drach. j. detur cum decoctione radicum, & sunt Rasis. Confectio emplastri ad splenem cum caliditate. ℞. ligni salicis, & folia eius, tamarisci extremitates, myrti, & cypressi, & contere, & misce cum aceto vini, & est Rasis.

Emplastrum ad duritiem splenis, & ventositatem. ℞. foliorum ru. dra. x. nitri, mentastri ficci, ana drac. iiij. ammoniaci dra. vij. ammoniacum dissoluatur in aceto, vel vino, & cum cera conspersa fiat emplastrum, & superponatur, & est Almansoris. Decoctio Serapionis ad splenem experta. Recip. foliorum capparis, & terantur cum aceto, exprimatur ex eis quantitas vnc. ij, quæ bibãtur, & dentur tribus diebus. Sed pueri sumant ex eo postquam expressum fuerit sine aceto. Alia sagassara, & est alfelesif æqualis ei, teratur, & exprimatur, & detur ex succo eius æquale ei, & detur in potu etiam drach. v. aromatici cum aqua raphani, & misceantur cum aqua raphani, qui expressus fuit, quod sit æquale ei de sisamo, et terantur, & fiat emplastrum ex eis super splenem tribus diebus, expertum enim est. Dimach. Serapionis valens ad duritiem splenis, & stomachi, & confert ad reliquas exituras, & apostemata calida in eis. ℞. bdellij, ammoniaci, an. vnc. j. caricarum. v. fabarum, passularũ, enucleatarum, cicerum, & meliloti, fœnugræci, & seminis lini, chamæmillæ, aluminis, farinæ lupinorum, ana vnc. ʒ. olei rutæ, & chamæmillæ quantum necesse est. Infunde ficus in meibutegi, & aceto die ac nocte, & terantur valde, & milceantur cum medicinis, soluantur, quæ soluuntur cum meibutegi, in quo infundisti ficus, & rectifica illud, & administra ipsum. Aliud, ammoniacum soluatur cum aceto forti, donec fiat sicut alcach, line ipsum super pannũ, & epithema. Aliud sumatur myrrha, bdellium, ammoniacũ, thus, æquali pondere, & soluantur cum aceto forti epithementur. Similiter abscindatur charta secundum quantitatem splenis, & liniatur super ipsam fauus mellis, & puluerizetur super ipsum sinapi humectatum non tritum, & epithemetur cum eo nocte vna.

Decoctio expta ad splenem. Pro pueris. Empla. ad splen.

Vnguentum expertum ad dolorem, & oppilationem splenis, & duritiem eius, & dolorem matricis. Rec. bdellij, masticis, galangæ, ammoniaci, aloes, colophoniæ, mellis communis, ana vnc. j. terebinthinæ, vnc. ij. sagapeni, styracis liquidæ, ana drach. viij. ceræ citrinæ, vnc. iij. succi cyclaminis, & absynthij, ana lib. j. olei chamæmelini, lib. j. butyri lib. ʒ. terantur terenda, & conficiantur, & emplastrentur continue: mollificat enim, & resoluit, & rectificat complexionem eius.

Vnguentum expertũ ad dolorẽ splenis, & matricis.

Dixit Dioscorides cyclamen secundum omnem modum administrationis est medicina probatissima in soluendo oppillationem splenis, & mollificat, & resoluit, & attenuat. Et succus eius cum tantundem aceti mollis, & ceræ partes iiij. bullitis vsque ad spissitudinem est medicamen expertum valde in antiquis oppilationibus eius.

Antidotum ad splenem probatissimum. Recipe radi cum enulæ cãpanæ, raphani maioris, ana vnc. ij. medianæ corticis tamarisci, vnc. jj. florum eiusdem, vnc. ʒ. betonicę, sisymbrij, ana vnc. ʒ. limaturæ ferri, vnc. iij. mellis quod sufficit, sumantur bis, vel ter in die: adde spicæ, vnc. i. neminem fefellit vnquam, & puluis tamarisci cum spica, & cinnamomo proprius est.

Electarium expertũ ad splen.

De apoſtematibus ſplenis, & tumore eius. Cap. 3.

Apoſtema ſplenis qua dupliciter fieri poteſt.

APoſtema ſplenis eſt tumor præter naturã eueniens ei. Eius autem ſpecies ſequuntur numerũ materie rum ad modũ apoſtematũ contingentium in hepate, & ſimilibus membris, ſed plurimũ eſt melãcholicum durũ, propter cauſam ſuperius in principio dictam. Et quãdoq; eſt phlegmonicum, quod eſt, quia in eo ſunt arterię, & venæ continentes ſanguinẽ, qui præter naturã influẽs, & in ſubſtantiam ſplenis collectus, phlegmonem fecit. Et aliquando eſt phlegmaticum molle, ſed raro propter phlegma craſſum aggregatum in hepate ex indigeſtione, vel membro catarrhizante illi per poros occultos; ad eius mollitiem adiuuat ſubſtantia eius mollis, & cum ca leſiat ſimul cum melancholia à tepida caliditate accidẽte ei fit ventoſum, ſi colligatur. Si vero in vacuo ſit diffu ſa, vel intercluſa facit inflationem. Cholericum vero rariſſime accidit, cholera enim ſi ſuperexcreſcat in hepate, tranſmittitur ad cyſtim, non ſplenem. Oppilatione vero in poro cyſtis contingente, vt non poſſit tranſmitti, habilius tranſit cum ſanguine per venas, quàm in ſplene mittatur, ſplene repugnante illi, & natura ſui ignea, quæ de centro ad circumferetiam ſemper mouetur. Et ſi per venas, & arterias tranſeat, in illis obtunditur, & alteratur, inſpiſſaturque ſplenis frigiditate, & humoris melan cholici in eo contenti, quare non remanet cholericum, ſed tranſmutatur in durum.

Cauſe.

Cauſæ eius ſunt notæ ex dictis hic, & ſupra de apoſtemate hepatis, cui delatorie ſeruit. Et ex cauſis eius eſt phlebotomia plurima, & conuenientia circunſtantiarũ eſt cauſa exterior. Et quandoq; fit permutatione apoſtematis hepatis: cũ eius materia transfertur in ſplenem, & eſt melius quàm ſi e conuerſo fiat. Et quandoq; conforta tur ſplen. ſubito, & educit eius materiam fœculentam, et euadit infirmus. Et eius eductio eſt quãdoq; per fluxum ſanguinis naris ſiniſtræ, quandoque per vomitum, quandoque licet raro per vrinam, & quãdoque per ſeceſſum.

Signa.

Et ſigna eius abſolue, ſunt ſigna oppilationis ſuperius numerata, ſed ſunt cum dolore grauatiuo propter tenſio nẽ ſuſpenſorij, quare extenditur vſq; ad furculã, & compatitur diaphragma, ex quo ſequtur malitia in anhelitu; & fit velox, frequens, & interceptus, ſicut accidit pueris quando plorant, & eſt cum melãcholia, & quãdoq; cum riſu. Et cum eſt phlegmonicum, eſt minus durũ, cum in flammatione, & febri, & maiori dolore. Et magis cũ eſt cholericum, & eſt cum alienatione, eius autem, quod eſt phlegmaticum, ſigna ſunt prædictis oppoſita. Ventoſi vero, ſigna ſunt abſque grauitate, & cum premitur, tactu reſiſtit illi, & ſonat.

Cura.

Cura apoſtematum ſplenis ex cura oppilationum ipſius, & apoſtematũ hepatis innoteſcit. Curã ergo illorũ proſequere ſm illorum intentiones, & modos. Et cõpleas cum appropriatis ſimplicibus, & cõpoſitis, q̃ ſunt deſcripta ibidem. Et ex appropriatis in apoſtemate calido eſt alumẽ, in eo enim eſt inciſio aliqua cũ qualitate equali, & ſtypticitas, & virtus frigiditatis, quare oportet, vt miſceatur cũ medicinis eius apocruſticis, & reſolutiuis. Et acetum etiam eſt ex illis, & aqua foliorum ſalicis, & foliorũ algarab, & aqua portulacæ, & cap. ven. humidi.

Et ſumere in potu de ſemine portulacæ, dr. j. cũ aceto, arnogloſſæ exiccatę, & puluerizatę omni die cochlear. j. et alia q̃ à ꝓprietate operant frigida ſuperius numerata.

De ſpeciebus icteritiæ. Cap. 4.

Icteritia triplex. Cauſa.

ICteritia, vt dicit Abu. eſt alteratio coloris corporis ſę da. Eſt aũt triplex, citrina, nigra, mixta, ſeu viridis. Et cauſa eius eſt quadruplex, ſecũdũ quatuor actus interuenientes ad eius cauſalitatem ſeinuicem ordinate habentes, ſicut cauſa ad cauſam, & ſunt immediata, mediata, magis mediata, & remota. Immediata ſecundũ Gal. eſt effuſio choleræ in toto corpore, & proprie in cute, nec mirum, cum cutis ſecundum eum ſit membrum ordi-

3. de cauſis ſympto. cap. 2. 4. ſph. 82.

E natum ad receemptionem ſuperfluitatũ corporis totius. Eſt quoq; illius effuſio, quandoq; critica, quandoq; ſymptomatica, & ſi quidem ſit choleræ citrinæ, facit citrinã, ſi vero nigræ, facit nigram, ſi vero vtriuſque mixtam, ſeu viridem operatur. Cum enim miſcentur duo humores, citrini coloris, & nigri, viridis reſultabit color, vt dixit Abuhali. Nec erit tertia ſpecies ſimplicis icțericiæ, licet ſit tertius humor, qui naturaliter per venas vadit cũ ſanguine, phlegma. ſ. album colore, dicente Hippo. in apho. Si albo phlegmate. Tale enim phlegma eſt naturale, qđ a ſanguine non ſequeſtratur, nec ſub propria forma inalteratum tranſeat in cutem, vt proprium imprimat colorem in ea, ſicut color vterque facit. Et ſi phlegma innaturale à ſanguine ſeparetur quandoque illud tamen propter ſui viſcoſitatem, & craſſitiem non bene eſt effuſibile per vniuerſa corporis membra, & cutem, ſine ſangui- ne, quare totam cutim dealbare non poteſt, licet interdũ diuerſus, & circumſcriptus in aliqua parte cutis illam F dealbet, & morpheam albam operatur, ſicut melancholia, nigram, quæ differt præter hoc ab icteritia, quoniam morphea ex errore tertię digeſtionis fit, & membrorum eius, icteritia vero ex errore ſecundæ, & membrorum ipſius. Et ſi quandoque colorem pallidum, & plumbeũ in vniuerſo corpore imprimat innaturale, facit ſuperexcrẽtſcens in ſanguine, & effuſum cũ eo in totum, & cutem, illud eſt, quia, in ſua ſuperexcreſcentia non ſeparatur a ſanguine, vt trãſiens in cutem, proprium, & per ſe colorem imprimat in ea, ſed mixtus cum eo ipſius calorem obtundit, ita quod alteratum cum eo in natura membrorum, cuius colorem pallidum, & plumbeum reddit, qui etſi non ſit naturalis, tamen non eſt fœdus, vt color icteritiæ, cum non tantum à naturali recedat, quare icteritiã facere non eſt dictum. Et in ſumma phlegma quodcũque non efficit icteritiam albam, licet ſit album; cum icteritia, vt dictum eſt, ſit alteratio coloris corporis, & cutis totius fœda, ipſum phlegma, corpus totum, & cutem alterare non poteſt; & ſi alterat totam, ipſius alteratio non eſt fœda. i. multum recedens à naturali, ſicut eſt citrina, & nigra, vt poſſit icteritia dici.

Viridis color quomodo fiat. Quare non fit à phlegmate.

Morphea, & Icteritia quę ſint.

G

Cauſa.

Cauſa mediata eius eſt effectus mundificationis illorum humorum à ſanguine in venis, & hepate, vt ſuperius dictum eſt. Cauſa magis mediata eſt debilitas in membris, & oppilatio in vijs, & in materia choleræ multitudo in membris, ſcilicet cyſti, quantum ad citrinam; & in ſplene quantum ad nigram, & in vtriſque quantum ad viridem. Remota cauſa eſt quælibet ęgritudo debilitans ipſam in attractione, & hepar in expulſione, & proprie mala complexio quælibet, vt ſuperius dictum eſt in hepatis debilitate, & apoſtemate. In poris oppilationis cauſa eſt nota ex cauſis prædictis, in materiæ quantitate multa, ſeu illotum humorem; & magis quam per illa membra mundificari poſſit. Talis ſecundum Galen. eſt duplex, interior, ſ. & exterior. Interior eſt duplex, materialis, ſ. cibi, & potus, quia ſunt acuti, vnctuoſi, & dulces in vtraque, vel melancholici, H & craſſi, & terreſtres in nigra. Et efficiens, vt complexio calida multum hepatis, multiplicans choleram citrinam, in citrina: vel calida multum adurens valde, & choleram nigram multiplicans in nigra: vel complexio totius corporis, & membrorum calida, multum ſanguinem in choleram citrinam permutans, in citrina; vel in nigrum per aduſtionem ſuo ſuperexceſſu in nigra icteritia: vel frigida valde totius, & hepatis, ipſum ſanguinem congelans, & denigrans; qui veniens ad cutem nigram icteritiam operatur, licet cauſa hæc ſit rariſſima; & cum adſit in hepate potius, egeſtionem nigram, qualis eſt ſanguis nigreſcens, quam icteritiam operatur, propter craſſitiem ſui non bene effuſibilem in circumferentias cutis; ſed petẽtem potius centrum, & inteſtinorum intimum propter grauitatem. Et cum acciderit, non reſoluitur eius materia cito, & eſt morioſa. Exterior eſt coadiuans, & eſt per ſe, & per accidens; per ſe omnis circumſtantia conſimilis calida; vel frigida cooperans ad generationem illorum humorum:

Cauſa.

motum: per accidens est dispositio temporis, aeris, regionis,& similium,frigida,& sicca, quæ calorem remittunt,& fortificant in interioribus igniendo, vnde humorum prædictorum sequitur ex prædictis cibis generatio, & poros cutis constipant,non tantum, quod per hoc intranspirabiles illos reddat humores, quia sic febrem accenderet; sed quod ad eorum retentionem in cutis substantia operetur,vt in hyeme,& borea, & in regionibus similibus est videre. Vel est sumptio veneni, seu morsus animalis venenosi, & proprie thyri sanguinem, & humores corporis & membrorum corrumpentis, & in citrinum colorem,& viridem conuertentis;qui perueniés ad cutim,citrinam operatur,vel viridem,icteritiam;vnde Gal. ait. Redeamus igitur ad hepar, & videamus an in omni tempore hepar, icteritia existente, patiatur: & an sit ad hoc accidens operans. Dico ergo, quòd multoties hepate salubri existente,videmus choleram rubeam diuidi, & extra cutim exire hoc est secundum crisim. Item sine crisi sanguinem conspicimus in cholerâ mutari, cũ ex pessima,& aliena corruptione corrumpitur, sicut ex morsu reptilium venenosorum, quemadmodũ vbi Regis ministrum, cuius,officiũ erat thyros capere, quodam tẽpore à thyro morsum fuisse,qui tardâs sumere medicinam solutiuam, mutatus est in colorẽ prasij.

3. de In. aff. cap. 7.

Historia de seruo Regis anguib⁹ vexatore 4. de In. aff cap. 7

Signa speciei icteritiæ, vnaquæque per se visui nota est, cum sit membri exterioribus coloratio fœda, cuius visus est iudex proprius. Causarum vero signa,quæ sunt occulta oportet subiungere distincte, & proprie remotarum, interiorum, quæ licet sint posteriores in ipsius impressione,priores tamen sunt in curatione. Eis enim ablatis prompte fit mundificatio sanguinis,cessatque effusio choleræ, & fœda cutis coloratio fiens, necnon, & facta cessabit facile. Inquit enim Gal. Quod prius est in intentione, posterius est in operis executione. & econuerso,recto curationis ordine procedendo. Hoc autem dixit, quia inutiliter quis prouidebit febribus, & etiam alijs dispositionibus, nisi prius meminerit causæ, cuius cognitionem cura confestim sequitur,vt dictum est. Si igitur causa eius sit ægritudo quælibet, & maxime oppilatio quæcunque mala,& debilitas, & frigida,& humida, & attractiua cystis, & etiam splenis coniecturando cognosces ex signis prædictis dispositiones hepatis,quas plurimum sequitur cystis,propter affixionem: & splen. propter colligantiam: & vtraq; propter seruitium ægritudinis debilitantis hepatis expulsiuam. Signa ibidem habuisti. Ipsius ergo præsentia,cum priuatione signorũ subsequentium causarum indicant illam.

Signa.

31. meth. cap. 22.

Signa vero distinguentia, inter debilitatem attractiuæ ipsorum, & sequestrationem hepatis sunt, nam debilitatem attractiuæ illorum absque debilitate expulsiuæ, hepatis, significant pauca tinctura egestionis, & minor solita naturali, & minor tinctura vrinæ cum præcessione ægritudinum cystis, & splenis, & absque ægritudine hepatis. Debilem sequestratiuã hepatis absque debilitate attractiuæ illorum membrorum, significat antecessio ægritudinum hepatis, cum lęsione in alijs operationibus eius, & tinctura in egestione, & vrina minor solita. Et quandoque sunt sanguinolentæ, sicut lotura carnis, & sequitur cachexia, deinde hydropisis. Si vero fit causa eius oppilatio in poris,per quos trahũt, & transmittunt superfluitates, signa erunt egestio alba, & constricta in citrina, non necessario in nigra, & vrina citrina,vel nigra, & color obtusus in icteritia, & subito eueniens. Signa vero specierum, & modorum oppilationis ex prædictis in hepate, & splene sunt manifesta. Signa quoque distinctiua oppilationis pororum, ex dictis in oppilatione hepatis sunt manifesta, cum prædictis in oppilationis ipsorum signis;quę percipies absq; signis præcedentium, & sequentium causarum. Si vero in causa sit materia, & multa quantitas choleræ, cuius causa materialis sit cibus,& potus, scies ex relatione infirmi,& astantium. Si vero in causa efficiente sit culpa, quæ est alia complexio calida multum hepatis multiplicans choleram citrinam,vel nigram,signa erunt,quæ A superius dicta sunt,in mala complexione hepatis calida, & est paulatim eueniens, & cum hoc videbis in citrina citrinitatem maiorem, & in nigra maiorem nigredinẽ, vrinam quoque rubeam vehementis rubedinis, donec ad rubedinem trahat,& pannum taliter tingat,vt vix remoueri possit,& similiter egestionem. Et omnia exeuntia per nares, & sudores quasi citrina, in citrina, vel nigra in nigra,vel mixta ex vtriusque seu viridis, in viridi, & commixta. Et siquidem sit ex mala complexione multum calida totius corporis,& membrorum,ex tactu membrorum corporis, & cutis calido inflammato, & venarum rubore,& pruritu, & erunt in calore icteritiæ, & modo veniendi,mediocres,tunc, & vrina, & egestio naturales, vel quales in principio. Cholera enim multiplicata in membris tendit de sui natura ad circumferentias cutis, * non regurgitat ad interiora,cum hepar cum suis emunctorijs saluum existens egestionem, & vrinam naturales tunc operetur, licet in processu contingat mutari,& est significatio bona, quia hepatis sanitatem ostendit,quare hydrops non timetur. Vnde Hip. Icteri non valde inflati sunt. Et ex his, specierum causarum ipsius icteritię nigrę,& citrinæ sunt notæ. Et erunt cum priuatione signorum prȩcedentium causarum. Et similiter si sit causa mala complexio hepatis frigida, vel totius corporis,& membrorum,ex signis contrarijs prędictis cognosces. Causarum vero exteriorum, quæ per se sunt,sunt manifestæ,cognitis eis etiam,quę per accidens causæ fiunt. Et si quidem sit venenosa, si ab animali est morsus,ostendit punctio,si vero à sumptione veneni, significat ipsum prȩterita suspicio, & sanitas, & bonitas humorum, & aduentus illius subito, cum priuatione prędictarum causarum, atque egestionis, & cum vrina fisticali, sicut ireos proprie, vel in colore simili ærugini æris,vel succo porri secundum diuersitatem complexionis ipsius veneni,& specierum icteritiæ.

* nam.

Quinta aphor. 73.

Signa vero ipsarum ex critica vel symptomatica effusione choleræ prouenientium, sumi possunt ex prȩcedentibus,concomitantibus,& sequentibus. Ex prȩcedẽtibus quidem, nam criticam prȩcedit ægritudo acuta hepatis, vel splenis apta terminari per eam, nec fit subito,sed prȩcedentibus signis digestionis,& alijs signis bonæ crisis. Ex concomitantibus, quia est cum bona tolerantia,cum non fit ante statum,sed in statu,& in die critica,quæ est post vij. non ante,nisi in corpore calido, & regione calida,vt est regio Auer. Et non cum duritie hypochondrij dextri,immo cum bona dispositione ipsius, vnde Hip. Icteritia ante. vij. mala,in vij. vero,& xi. bona si dextrum hypochondrium non durum fiat. Ex consequentibus, quia cesset ęgritudo, & virtus confortetur. Inquit Hipp. Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt; si vero non,contrarium. Sed symptomaticam contraria prædictis signa ostendunt.

Quarta aphor. 62. & 64.

1. aphor. vltimo & 4. aphor. 3.

Cura icteritiæ symptomaticę, vt ex prędictis est habitum, est duæ res,prima est causarum ablatio. secunda est ipsius alterationis cutis fœdæ factæ ad naturalem permutatio. Primam rem complent proprie, quæ causas debilitatis cystis, & splenis attractiuæ auferunt. causas quoque debilitatis sequestratiuę hepatis,& venarum, siue sint de genere malę complexionis, compositionis, solutionis, vel apostematis, quæ omnia in cura hepatis, & splenis tradita sunt. Inquit autem Abuha. si fuerit causa icteritiæ in hepate, & felle, curetur cum regimine prędicto in debilitate hepatis: nam cura ipsius fellis est illa,quę oppilationes pororum cystis fellis aperiunt, causas earum auferendo quęcunque sunt, quæ omnia superius in cura oppilationis hepatis,& splenis tibi nota fecimus. Et ex proprijs est cuscuta, quæ fellis oppilationem aperit, & hepatis, & etiam omnia amara, quæ quoniam aperiunt, & absterguntur, curant ictericiam. Dixit Abu. ex conuenientibus attenuatorię ex siccitate, quam significat corporis ariditas, est administratio lenificantium,& subalterantium choleram, sicut mucilagines frigidę,& sicut sebesten, & similia cum oleo de amygdalis. Si vero fuerit ex nascentia rei ali-

Cura.

Diata.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0641-5

rei alicuius, non æſtimo quòd ſit cura, ſi vero fuerit ex apoſtemate, cura eſt cura illius. In coarctatoria azmiar eſt ex melioribus medicinis icteritiæ. Et debilior iſta eſt, in qua oppilatio eſt in meatu choleræ. Et quando cum oppilatione eſt feb. tunc attriplices ſunt boni valde, quoniam ſunt aperitiui, & extenſiui, & ſimiliter radix lactucæ, de qua ſumantur drac.ij. cum melle, & ſimiliter aqua cuſcutæ, endiuiæ, lactucæ, & myrti, cum rotulo caffiæ ſi. & oleo amygdalarum dulcium, & amararum. Et ex appropriatis in oppilatione eius, eſt rhabarbarum, hypericon, capil. vene. olibanum, rubea tinctorum, ana partes æquales, de quibus detur, dra.i. cum aqua fœnicu. gentianæ, ariſtolochiæ, coſti, polij, centaureæ, & ſimilium, ſi non ſit feb. Serapio, ait, & confert in hac ſpecie icteritiæ vomitus, fortaſſe enim aperitur oppilatio propter motum eius impetuoſum. Clyſteria quoque ex polypodio, epithymo, & thymo in nigra, & abſynthio, endiuia, malua, & violis, in citrina, vel ea, quæ malam hepatis complexionem calidam vel frigidam valde alterant, & permutant, quæ etiam ſupra in cura ipſius diximus, vel totius corporis, & membrorum complexionem malam calidam adurentem, quæ ibidem etiam tetigimus. Et ex eis proprie eſt balneum vniuerſi corporis cum aquis dulcibus, ex frigidis mollificantibus, & rarefacientibus, non ſtypticis, quæ denſando poros inflammant, qualia ſunt violæ, maluæ, lactucæ, attriplices, melilotum, coriandrum, ſolatrum, acetoſa, & ſimilia. Ex eis eſt alterare hepar cum ceroto, vel epithemate de ſandalis. Et cum ſyrupo de endiuia, trochiſcis de camphora, de ſeminibus communibus, & frigidis. Ex electarijs, diarhodon, & triaſandali, & cum ſeminibus, & ſucco frigidarum herbarum, & alijs frigidis aperitiuis appropriatis, quę ſuperius dicta ſunt, & alterare etiam cum frigidis appropriatis ſupra in cura ipſius enarratis, ait enim Gale. cum cor, & hepar eſt frigidum, totum corpus frigidum erit. Et vrina rectificabitur, & icteritia ceſſat, vel quæ frigidam complexionem totius corporis mortificantem alterant, & calefaciunt, & etiã hepatis, quæ ſunt ex calidis numeratis ibi in cura hepatis interius, & exterius approximandis. Oportet autem ne ſubito approximentur, ſed paulatim, & cum caliditate non ſuperflua, aduſtiua, nam taliter approximata calorem naturalem debilem exiſtentem in eis reſoluunt.

Cura Icter. cum febre.
Vomitus.
Clyſteria.
Balneum.
Ceratum. Syrupus. Trochiſci Electuaria.
Cũ cor. & Hepar ſunt frigida, totum & corpus frigidum erit.
Ar. med. c. ſua ac cap. etiam 50.

Regimen. Regiminis quoque rectificatio in cibis, & potibus, & alijs non naturalibus rebus ſit ita, quod in contrarium vertatur diſpoſitioni materiæ, & membrorum habentium ipſam generare. Et caro eritij eſt inuatiua valde, propter fortitudinem prouocationis, mundificationis, & conuenientiæ ſuæ ad hepar. Et ex regimine iuuante fel, & remouente putrefactionem eius, & incraſſante illud, quod eſt in eo, eſt, vt cibetur frigidis, pane non azimo, ſale trito, & endiuia plurima ſeptem diebus. Et ſi quidem ſit à cauſa venenoſa, cura eſt ea, & cum his, quæ ſupra in cura ægritudinum cordis ex ſimili cauſa diximus. Galen. autem dixit, cum autem ad me veniret, qui punctus fuit à thyro, & cauſam paſſionis narraret, iuſſi eum theriacam aſſumere, qua ſumpta in pauco tempore in naturalem redijt colorem. Poſt ipſam autem dixit Abuhali, bibat patiens aquam malorum macianorum, granatorum, ſuccum endiuiæ, portulacæ, mucilaginum berberis, & omnia in quibus eſt infrigidatio cum virtute theriacæ, & cordiali. Et in ipſa iam expertus ſum cum accidit in principio, & proprie cum venenum eſt imbibitum, & bibat lac aſſidue cum oleo amygdalino. Et ex regimine conueniente, & communi ſymptomatica quacunque, cuius præmiſſa eſt cura. Et eſt, vt iuuetur cum prouocatione fluxus ventris, & ſudoris, & confortatione naturæ. Inquit Galen. icteritia ante vij. mala, niſi cum de ventre nimia humiditas exierit. Abuha. quoque dixit, icteritia ante. vij. mala, niſi ſuccuratur fluxu ventris, aut ſudore naturali, & natura ſit fortis, illud tamen conſideratione indiget, quemadmodum de fluxu ventris in pleureſi, & vomitu in principio diximus. Si vero critica ſit, dimittatur naturæ. Inquit enim Hippo. ea quorum criſis ſit, aut facta eſt, non mouere oportet, neque nouum facere, ſed ſinere. Secundam rem complent, quæ materiã cholericam in poris, & ſubſtantia cutis imbibitam reſoluunt, & abſtergunt, & laŭant, & ſic ipſum ſecundum naturalem colorem dimittunt. Quorum quædam ſunt illam cõplentia à proprietate, quędam à cõplexione. à complexione reſolutionem complent exercitia temperata, frictiones & proprie cũ aquis, & oleis ex reſoluentibus materiam ſubcutaneam, vt eſt chamæmilla, ireos, & proprie anethum, & ſudorẽ prouocantia, quę in cura hepatis in vniuerſali dicta ſunt. Abſterſionem complent vnctiones cum frictione, proprie ex acetoſitate citri, aqua acetoſellæ, ſem. melonis, & aqua cucunieris, & aqua, & aceto, & aliorum abſtergentium frigidorum, ſi adſit febris, vel calidorum, ſi non adſit, quorum ſummã in de decoratione infra faciemus, annuente Chriſto. Lauationem complent balnea naturalia, & artificialia ex aquis dulcibus, & decoctione attriplicis, ſiclæ, tribuli, endiuiæ, capil. vene. cuſcutæ, anethi, & ſimilium in citrina. In nigra vero cũ epithymo, thymo, boragine, & bugloſſa, ſene, & ſimilibus. in mixta cum, vtriuſque, veruntamen ante introitum balnei oportet, vt ſumatur aqua decoctionis aſparagi, cicerum, ana. M. i. quæ decocta ſit in vaſe vitreato cum v. veſij, aquæ, & ſit cum vino mixta, ſi non ſit feb. ſi vero adſit, ſola bibatur. Et ſimiliter aqua cuſcutæ cum ſemi. apij, & zuccharo tabarzeth, & ſi bibatur, ex ea ſacraial. i. eſtiuuatiua valde. Verum particularia balnea, ſeu lauationes ſunt conuenientia oculis, & citrinitati ipſorũ cum ſuperfluit, cũ ſit eis nociua. Et ſunt cũ aqua ſeni. chelidoniæ, vineæ, rutę, vel cum aqua tribulorum, & memithæ, ſolatri, coriandri, & fructuum frigidorum, habentium virtutem abſterſiuam iam dictorum, ſubmerguntur etiam oculi in ea. Et ex conuenientibus eis, eſt ſternutatio prouocata ſecundum diuerſitarem diſpoſitionis cum calidis, vt eſt ſuccus foliorum naſturtij, praſſij, aut ciclaminis, ſicut eſt vel coctum vel infuſum in lacte mulieris, deinde in mane expreſſum; aut ſuccus radicis raphani, vel foliorum eius, vel cum parum calidis, vt eſt ſuccus ſiclæ, vel cum ſuccis frigidis, vt eſt ſuccus ſemperuiuæ, & acetum ipſum quãdo ſugitur naribus, & tenetur hora vna. Et ſtet infirmus in pila balnei, quoniam eſt bona curatio, motu enim choleram de oculo excutit, & per nares deriuando educit.

1. apho. 28. Curationis principalis ſecũda pars. A Complexione q̃ ſunt bona. Frictio.
Balneum.
Cura coloris oculorũ vitioſa.
De ſternutatione.

Dicit Gal. Complentia vero à proprietate ſunt, vt ſumantur nucis cupreſſi, drac.i. caſſiæ ligneæ, drac. iiij. & bibantur cum vino antiquo, & deinde abluatur, quoniã minget icteritiam. Item ſumatur fel vrſi cum vino, aut de cornu cerui, drach.i. aut pulueris ſulphuris, drach.ij. Et ex eis, quæ laudantur eſt, vt ſumatur in potu cum vino de lumbricis terrenis exiccatis, quoniam ipſum mũdificant ſtatim. Et ex expertis eſt vt dentur radices acetoſæ, & ſtet patiens in ſole, & ambulet in ipſo hora vna donec caleſiat, & ſitiat: deinde ſumat in potu decoctionem capillor. veneris, rubeæ tinctorum, & mentæ. Et ſimiliter ſi bibatur poſt balneum confert valde. Et ex ſolutiuis proprijs eſt, vt perforetur colocynthis, & expellatur illud quod eſt in ea, & repleatur vino & bulliat ſuper prunas, deinde coletur, & bibatur.

A proprietate quæ.

Syrupus in materia hepatis calida, ſiue refrigerans hepar, & membra ſupercalefacta, audaciã fellis, & acumen choleræ extinguit, & omnes morbos febriles. Et releuat infirmum ab hectica, & icteritia citrina, ſi Chriſtus voluerit ſanator omnium languorum. ℞. berberis, florum boraginis, cichoreæ, ſeminis portulacæ, ſcariolæ, lactucarum, papaueris, pſyllij conquaſſati in aqua frigida, hepaticæ, ana. vnc.i. plantaginis, pimpinellę, ſemperuiuæ, ſolatri, an. M.s. ſucci hepaticæ, ſucci cichoreæ, ſcariolæ ſylueſtris, & domeſticæ, ſucci ſemperuiuæ, ſucci apij, depuratorum, ana. vnc. iii. ſpodij, ſandal. ana. vn. iiij. ſeminum communium mundatorum. vnc.ii. camphoræ. dr.i. zucchari. lib.ii. aceti. vnc. iiii. doſis vnc.ii. in aurora cum aqua frigida, caue ne ſit infirmus cum oppilatione hepatis, & ſplenis, & ſenex, & debilis ſtomachi.

Syrupus optimus ad icteritiã & ad multa alia vtilis.

Alexan-

Qualiter curetur icteritia ex morſu animalis venenoſi. 1. de lo. aff. cap. 7.
Qualiter nõ oes icteritia ante vij. eſt mala. aph. 62.

Alius syrupus ad idē. Alexander, syrupus vtilis habentibus hepar supercalefactum, & choleram exuberantem in felle extinguit, & mundificat. Reci. succi endiuię, succi plantaginis, lupuli, fumiterrę, ana lib.iij. depurentur, & bulliant aquę fontis in quibus resideant, rhabarba. drach. x. spicę nardi. scrup. i. s. per duos dies, & bulliant deinde vsq; ad cōsummationem, lib. iiij. deinde coletur, & aqua zucchari, lib. j, & syrupentur, dosis, vnc. ij. cum aqua frigida. Syrupus ex inuentione nostra ad hepatis materiam nociuā vt expellatur, mundificans hepar, & malitiam fellis per vesicam, extinguit audaciam cholerę, fugat febres omnino, rectificat effigiem, citrinitatem oculorum, & ictericiam ex caliditate inflammante, & vrente, eo quod mēbra, quę sunt radix ęgritudinū rectificat, si Christus voluerit. Omnia enim velut deficiente igne deficerent, & velut pluuia deficientibus nubibus euanescerent, si modicum sua quiescęret influentia. ℞. capillorū veneris, scariolę sylueſtris, portulacarum, scolopendrię, eupatorij, lupul. saxifragię, hepaticę, radicis, & foliorum cichoreę, & horum, radicis apij, fęniculi, brusci, asparagi, semperuiuæ, tamarindorum, rubi, vuarum cum sua teneritate, alchechengi, vel nenupharis, solatri domestici, ana. M. i. seminis coriandri, portulacę, apij, fęniculi, anisi, subtilissime puluerizatorum, ana dr. iiij. florum boraginis, violarum, psyllij præparati, rosarum, ana drach. iiij. sandali vtriusque, calami aromatici spodij, mastichis, ana dra. i. succi plantaginis depurati, succi fumiterræ, succi apij, succi arthemisiæ, succi pomi acetosi, succi scariolę, &c. pomi terranei perfecte depuratorum, ana dr. iiij. rheupontici, drach. iiij. rhabarba. electi drach. s. camphoræ, drach. i. spicæ, drach. s. zucch. lib. iiii. aceti infecti in musco. vnc. iiii. Dosis, vnc. i. vsque ad ii. cum aqua cichoreæ, vel lactis caprini in mane. Hippo. syrupus vltimus hepati inflammato, & possessori oppilationum venarum. ℞. florum tamarisci, chamæpityos, berberis, an. vnc. i. atisto. M. i. sandal. albi & rubei, ana vnc. i. zuccha. libr. ii. cusçutæ, absynthij, ana vnc. i. Filius Zachariæ. modus emplastri refrigerantis hepar inflammatum, & fel, & choleram. ℞. sandali, drach. iiii. semperuiuæ tritę. vnc. ii. farinæ hordei, vnc. s. mastichis, drach. i. albuminis ouorum trium, camphoræ, drach. s. olei ros. & aquę ros. succi solatri, succi verbenæ, ana. drach. ii. aceti, vnc. i. applicentur permixta benè à tertijs vsque ad vesperas. Syrupus ludæi. ℞. succi endiuiæ, succi absynthij, succi eupatorij, ana lib. i. depurentur, & addatur zuccha. lib. i. aceti, radicum. vnc. ij. Et aromatizentur cum vtriusque sandali, spodij, ana drach. ij. spicæ, drach. s. valet ictericiæ citrinæ, & nigræ ex aduſtione, & oppilatione, experta est. Similiter si fiat ex succo rostri porcini, & si præmittatur cum aceto albo, est efficax, & expertum. Græcus, medicamen magnum in ægritudinibus diuturnis hepatis, ictericia nigra, & ægritudinibus diuturnis hepatis, ictericia nigra, & ægritudinibus phlegmatis salsi, & lepręr. fumiterrę, sem. lapatij. sem. absynthij, scabiosę ana drach. ix. omnium myrob. sine ossibus, ana drach. v. hieralogodion, suc. ros. an. vnc. i. thymi, epithymi, senæ, ana drach. vj. rheupontici. vnc. i. mannæ, pulpæ casiæ, tamarindorum, ana drach. iiij. rhabarba. boni, & rhauedsceni, ana vnc. j. conficiantur. Syrupus. Recip. laccæ, spodij, ana drach. i. spartanæ. drac. i. polypodij, anisi, ana vnc. i. eupatorij, hepaticæ, ana. M. s. dosis. vnc. s. cum aqua lactis caprini.

Emplastrum refrigerans hepar.

Syrupus ludæi.

Medicamen bonum ad ictericia nigram.

Syrupus ad idem.

Vnguentum refrigerans hepar. Vnguentum refrigerans hepar, acumen fellis, & feb. calidas magnas. ℞. axungiæ porcinæ recentis quantitatem quam volueris, laua eam cum aqua calida decies, & octies cum frigida, postea pistetur, &c. cum ea incorporetur rosa. vnc. i. sandali vtriusque, spodij, ana drach. iij. rhabar. drach. iij. spicæ, drach. i. camphoræ, drach. i. ceræ albæ, drachm. iiij. olei rosati, succi semperuiuæ, ana vnc. iij. coquantur cum facilitate, deinde coletur, & permitte congelari, est maximæ efficaciæ vbi oportet. Inquit experimentator magnus. Succus hepaticæ cum albumine ouorum agitato mixtus, per decem dies cum ieiunio assumptus curat dyscrasiam hepatis, & fellis,

Optimum experimentum.

A calidam, & est efficax, & appropiatum in ictericia, si Christus voluerit. Inquit Thesaurus. ℞. succi semperuiuæ depurati partes decem, mellis partem vnam aceti, partem. s. & bulliant ad partem mellis. Ius serpentis, vt supra de cura oppilationum hepatis positum est, est expertum in vtraque ictericia, & supercalefactis in hepate, & malitia fellis, necnon, & coniunctione complexionis, & substantiæ, quamuis ad bene esse secundum aliquid faciant nec substantia, nec complexione. Scriptum est enim, quod tale ex non quali muniuit medicinā largitor bonorum naturali, sed supernaturali virtute vtraq; cœlesti, & elementaria, sicut Deus creauit, sicut quędam est nobilissima in rebus virtus non natura hac, sed altera natura, natura ignota non de naturis, quæ sunt sub Sole, sed alterius naturæ nostro intellectui ignotæ. Abuha. syrupus de absynthio, curat ictericiam citrinam, & confortat stomachum, & chamæmilla, & alchechēgi, aqua decoctionis cusçutæ, lacca, & syrupus de menta, lactuca cum aceto, casia fist. acetositas citri, & succus ros. curat eam: & albaras, rhabarbarum, & aloes, cum aqua lactis capratum, vel camelarum. Idem, decoctio polij cum aceto curat ictericiam nigram, litium indum bibitum, & linitum prohibet ictericiam nigra, & splenem. Et asa administrata cum ficubus, & decoctio cicerum, & chamædryos, chamæpithyos, confert ictericiæ nigræ. Succus caulis cum vino de passis, succus radicis pentaphyllij, calamentum sylueſtre, &c. radix pęoniæ, & syrupus ex eis cōpositus, est efficax, & expertus, si Christus voluerit, scolopendriæ, * os sepiæ, &c. * venæ tinctorum conferunt ictericiæ ex oppillatione, & proprie cum aniso, & vino albo.

Alius syr.

Alius ad idem.

* ōis ſpica.
* rubia.

Aqua foliorum raphani aperit oppilationes hepatis, &c. remouet ictericiam, rhabarbarum, agaricum, & aloes. Filius Serapionis, medicina solutiua, quæ abstergit ictericiam. ℞. scamno, aloes, sitacost, seminis atriplicis, ana partes æquales, terantur, & detur in potu ex eis. drachm. i. cum aqua bulliente. Idem medicina solutiua ad ictericiam valde mirabilis. ℞. cammo. drac. iiij. myrobal. citrino. drachm. vj. succi eupatorij, drach. i. terantur, & cribellentur, & detur potio. drach. ij ex ea cū aqua, & zucch. Serapio. medicina solutiua ad ictericiam nigram experta, &c. ℞. succi cyclaminis, vnc. iiij: alias vnc. i. & solue, in iij. lib. zucch. & decoque quousque remaneant duæ, & detur in mane. Item alia ad ictericiam, & incœptionem hydropisis, & datur cum lacte camelarum, vel aqua casei, & si illic est caliditas, cum aqua solatri, & endiuiæ, & volubilis. Recip. succi eupatorij, rhaued. croci, ana drach. i. s. laccæ, seminis cusçutæ, ana drach. ij. cymarum schænanthi, semi. citruli, sem. cucumeris, sem. portulacæ, scammoneæ antiochenę affatæ in cytonio, ana vnc. i. terantur, & cribellentur, & detur potio ex ea, aure. i. cum eo, quod videtur ex rebus prædictis. Syrupus ex inuentione nostra, ad hepatis inflammationem, choleram reprimit, & eius furorem in cysti extinguit, membra totius calefacta infrigidat, febres alterat, & diuturnas abbreuiat, & ictericiam citrinam sanat, si Deus voluerit. ℞. succi apij, succi absynthij, & eupatorij, succi boraginis depuratorum, ana lib. s. bulliant in eis permixtis v. radices, communes ros. in aceto, ana vnc. i. lactucarum portul. papaueris, endiuiæ, ana vnc. s. eupatorij. M. i. coquantur, & colentur cum expressione, & colaturæ addatur, zuccha. lib. ij. aceti, præcictarum radicum, & succi granatorum muzorum, ana vnc. iij. & in pecia rara bulliant sandali vtriusque, spodij, ana drachm. ij. & quidam addunt camphoræ, drachm. s. dosis, vnc. ij. cum tepida, in aurora; & præmittatur phlebotomia, si expedit. Deinde finito syrupo ministretur infusio rheub. drac. ij. s. in aqua casei fructuum, vel succi ros. & alteretur hepar cum sandalis cōmunibus, & succo endiuiæ, deinde balneum temperatum dulcis aquæ intret, & seruato bono regimine liberabitur, si Christus voluerit; quia cum tali regimine liberaui multos, & est expertum.

Medicina solutiua ad ictericiam.

Alia mirabilis.

Syrupus val de vtili.

PAR-

PARTICVLA QVARTA

sectionis primæ, quæ est de medicinis ægritudinum membrorum expulsionis.

PROLOGVS.

EXplicauimus hucusque sermonem in medicinis ægritudinum membrorum nutritionis, quæ ad tertiam spectabant particulam sectionis primæ; tempus est, vt afferamus illum ad eius particulam quartam, quæ erit de medicinis ægritudinum membrorum expulsionis. Sciendum prout retulit Falco, quod expulsio superfluitatibus proprie debetur, tanquam corpori inutilibus. Circa quam Galen. summus medicorum inquit. Et quia ex necessitate cibarijs superfluitas insequitur, organa ad euacuandum eam natura constituit, eisque virtutes imposuit, quibus mota alia quidem attrahunt, alia nutriuntur, alia vero expellunt superfluitates. Attrahũt splen, cystis fellis, & renes, vt in primo capitulo summæ tertiæ, & quartæ, præcedentis tertiæ particulæ dictum est. Nutriuntur vero splen, & cystis fellis, sicut dictum est in summa præcedenti, vbi de eis diximus. Expellunt superfluitates intestina, vesica, & viæ vrinales. Triplici autem existente digestione, a triplici superfluitate, quæ illi insequitur necessario, sicca scilicet, humida, & vaporosa, ad expulsionem siccæ taliter à prædominio nominatæ, quæ digestioni primæ stomachi insequitur: constituit proprie, & principaliter natura intestina sex numero, tria gracilia, & tria crassa continua in seipsa, incipientia à fundo stomachi, protensa vsque postremum sphincterim, longa, circumuoluta inuolutionibus pluribus, ligata dorso ligamentis stringentibus ea, quibus aduenunt arteriæ, venæ, & nerui plurimi tanquam sensu plurimo indigentes. Composita ex duplici tunica neruosa, solida, ne rumpantur a superfluitatibus transeuntibus, habente tria in se villorum genera, quorum latitudinales in interiori tunica sunt situati in exteriori alijs situatis. Inquit enim Galen. & omnia, scilicet organa videbis secundum villos mota. Et propterea vnicuique quidem intestinorum rotundi, latitudinales secundum alterutrum tunicarum inuoluti sunt, qui circumtrahuntur solum, attrahunt nihil, & sua circumuolutione retinent magis quàm propria virtute, quorum tria superiora gracilia intrinseca superficie sunt fulcita humiditate mucilaginosa, tria crassa inferiora pinguedine, ne à motis, & discurrentibus superfluis offendantur. Primum ipsorum vocatum est duodenum, quia longitudinis xii. digitorum, in rectum exiens à stomachi fundo, cui continuatur; cuius officium, & iuuamentum est, vt sit porta inferioris meatus stomachi, & eo clauso teneatur cibus in stomacho, donec digeratur perfecte, & sicut cibus per meri in stomachum aperto trahitur, ita eo aperto expellatur per eum de stomacho ad intestina illa gracilia continua ipsi, scilicet ieiunum, & ileon, quibus multipliciter inuolutis teneatur, donec mesaraicæ eis affixæ multæ traxerint ex eis succum ad hepar, cuius sunt manus (aliter autem corpus semper appereret, vt gulosum) donecque, si quid diminutum à digestione in stomacho habuerit, complearur per virtutem eius mediantibus mesaraicis ab hepate venientem, & sua propria complexione, quæ est similis complexionis substantiæ stomachi. Et quia maxime tales venæ sunt affixæ ieiuno, à quo maxime attrahendo ipsum inanitum a viscositate cibi dimittunt, & a crasso fœculento inaniente ipsum cholera rubea, illi transmissa per felleum porum à cysti, quæ excitat expulsiuam, dictum est ieiunum. Ileon autem iuuamentum est idem, licet ab eo minus trahatur quàm a ieiuno; plus tamen digestio fit in eo quàm fiat inferioribus crassis, quæ ab ea etiam non euacuantur, sicut nec venis hepati venientibus ad ea propter sectionem, licet modicum fugant, & ab eo passio iliaca dicta est. Inquit Gale. Ægritudines multis modis sortiuntur nomina, vt a membro, & huiusmodi. Intestinis vero ileon continuantur alia tria crassa, quorum officium generale est præparare fæces, cõpellere, & exiccare, sicut trium gracilium generale officium est cibum a stomacho missum continere, donec mesaraicæ traxerint eius succum, diminutum digestionis supplẽdo. Horum primum dictum est monoculus, quia vnum habẽs orificium, per quod cibum a superioribus gracilibus recipit, & siquid in eo sit indispositum suctioni, propter indigestionem stomachi, & superiorum, detinendo ipsum quietum in eius concauo, tanquam in bursa decoquẽdo perfectius, vt aptum faciat suctioni mesaraicarũ in alijs intestinis crassis inferioribus affixarum, licet illa sit pauca, quarum proportio eius ad intestina alia crassa est, sicut proportio stomachi ad superiora gracilia. Et propterea situs eius est ad posteriora, & declinans ad partem dextram, vt virtutis hepatis opportune recipiat influentiam, quod vero omnino indispositum est, illi præparat, vt conuertat in fœcem; quam postmodum per idem orificium expellit ad inferiora, & plurimum ad consumptionem phlegmatis in eo aggregati per indigestionis modum, lumbricos, & serpentes ex ipso corrupto generat: paucos tamen numero, & quantitate: sic enim iuuãt ad ipsius consumptionem, nec nocent, quare corpus raro est sine eis. Et ex eius iuuamentis est, vt colligat fæces, & paulatim subsequenti ipsum, s. colo amittat, vt exiccentur, & compleantur in eo, atque aggregentur, donec expellantur à natura grauata; & melius comprehendẽte totum coniunctum, quam dispartitum; si enim simul expelleretur ad intestinum coloni, & simul venirẽt omnes, timeretur euentus colicę propter multitudinem oppilantem. Et hoc intestinum dignius est, vt descendat in bursam testiculorum alijs propter rupturam inguinis, seu siphac, cum non sit alligatum mesenterio per mesaraicas, vt alia intestina; immo pendens ab alijs, sicut bursa oblonga. Huic enim ab inferiori parte continuatur aliud crassum intestinum, vocatum colon. Cuius iuuamentum est fæces exiccare, & complere, & aggregare, vt dictum est, & ab eo dicta est colica, sicut iliaca ab ileon; & hoc intestinum cum elongatur a monoculo declinat ad partem dextram propinquam hepati; deinde ad partem sinistram descendit, & pertranziens splenem coarctatur; quapropter in crassitie splenis, ventositatis exitus prohibetur: dum vero comprimitur super ipsum, deinde redit, & declinat ad partem dextram propinquam hepati descendens ad posteriora, & tunc communicat renibus, & vijs vrinæ; quare in lapide renum cum aggregatur, & descendit cum vrina, accidentia accidunt colicæ propter compassionem ex colligantia, & vicinitate. Et illic continuatur cum recto, quod est postremum intestinorum, in rectum procedens, vsque ad sphincterim, cui sui extremitas ampla continuatur; & in suo processu sustẽtatur propter dorsum alchatim. Cuius iuuamentum, vt dictum est, est fęcis expulsio ad exteriora; vt sit facilis, fuit in rectum positum; ad cuius expulsionem adiuuant lacerti vẽtris almirach, octo numero secundum Galen. Et lacerti, qui sunt in ipsis, præter quasdam extremitates ipsorum, & aliorum, quæ sunt via cibi, vt est guttur, & caput, & extremitas, quæ est in sphincteri, quæ iuuantur lacerto latitudinali, illa ad attrahendum, hæc vero ad retinendum. Ex quibus sic per anatomiam collectis scire, & comprehendere poteris eorum naturam, & quales, & quantę sint ęgritudines eis accidere possibiles; loca quoque ægritudinũ, causas, & modos, necnon propria, & communia accidentia insurgentia, quæ omnia sunt in cura ægritudinũ necessario præscienda. Scire ergo oportet quod intestinis accidere possunt morbi cuiuslibet generis, scilicet malæ complexionis, compositionis, solutionis continui, & apostematis; verum quia infirmo, cum sint intestina in profundo posita, ipsorum morbi sensu non sunt perceptı,

1. fan. tuen. c. 3. & 12.

Triplex digestio, triplex excrementum.

3. fac. nat. cap. 1.

Intestinorũ numeral ordo, & iuuamen alij nominis ratio. Duodenũ.

Ieiunum.

Mesaraica venæ sunt manus hepatis.

Ileon.

Qualiter ægritudines sortiuntur nomina. 2. meth. me. ca. 2.

Colon.

Rectum.

5. de lo. aff. c. 7. in prin.

cepti, nec medico, nisi specie alterius duorum symptomatum communium omnibus, doloris scilicet, & fluxus, quæ secundum Gale. suo excessu imprimunt in naturam, substantiam ipsius resoluendo, & euacuãdo, quare medicum cogunt desistere a cura prædictorum morborum, & vehementiæ ipsorum instare, ac fixioni, & permanentiæ eorundem, quibus ægritudinis naturam assumunt, ægroris illud idem petentibus præ molestia, & defectione, quam sentiunt; vt supra in stomacho diximus, & etiam in corde. Ideoq; antiqui de ægritudinũ intestinorum cura agentes, moti sunt curam illorũ duorum symptomatum tantũ pertractare, cura enim illorũ vera, est cura prædictorum, quos sequitur, morborum.

1. meth. med. ca. 1.

Continet igitur secundum hoc, hæc quarta particula summas quinque.

Prima erit de medicinis ægritudinum membrorum deseruientium expulsioni su, erfluitatis siccæ, vt intestinorum, & ani fol. 55.

Secunda de medicinis ægritudinum membrorum deseruientium expulsioni superfluitatis aquosæ, vt renum vesicæ, & aliorum. fol. 72.

Tertia de medicinis ægritudinum testiculorum, & virgæ. fol. 83.

Quarta de medicinis ægritudinum matricis, quæ generationi deseruit, & expulsioni seminis, atque fœtus, de genere superfluorum secundum ꝙ existentium indiuiduo expellenti. fol. 89.

Quinta de ægritudinibus membrorum, & partiũ ventris, ex quibus sunt lacerti ventris, & aliæ cooperantes prædictorum membrorũ expulsioni, vt Galen. dixit.

S V M M A I.

Continet capitula decem.

De dolore intestinorũ, & medicinis eius. Cap. 1. fol. 55.
De cura vermium, & medicinis eorum. Cap. 2. fol. 59.
De fluxu ventris omnium modorum, & medicinis eius. Cap. 3. fol. 61.
De tenasmone, & medicinis eius. Cap. 4. fol. 67.
De hæmorrhoidibus, & medicinis earum. Cap. 5. fol. 69.
De apostematibus ani, & medicinis eius. Cap. 6. fol. 71.
De medicinis ragadiarum ani. Cap. 7. fol. 71.
De medicinis fistularum ani. Cap. 8. fol. 71.
De pruritu ani. Cap. 9. fol. 71.
De medicinis mollificationis ani, & exitus eius. Cap. 10. fol. 72.

De dolore intestinorum, & medicinis eius. Cap. 1.

Species.

Tertio, & dolor intestinorũ quid.

DOlor intestinorũ est sensus nociuus eorum, & est diuisionem recipiẽs. Nam aut est in omnibus, aut in aliquibus. Si in omnibus, vt totum comprehendat ventrem, hypochondria scilicet supra, & infra vmbilicum: & hic, aut est in motu, & dicitur tortio, aut quietus, & dicitur proprie dolor ventris: qui si mediocres sint, indicãt dispositionem neutralem, & futuram portendunt ægritudinem; si vero fortes, vt actionem lædant, sunt ægritudo. Inquit Galen. tortio quidem in ventre, aut aliquis mediocris dolor, aut secundum stomachum, aut secundum intestinorum aliquod, de genere sunt eorum, quæ sunt præter naturam, & hæc sunt ægritudinum signa, quandiu fuerint parui, non dum vero ægrotare ita habentes dicuntur, quando nondum propter hoc a consueta operatione impediuntur, & ęgritudines eius, ista est in talibus dispositionibus, & propterea in ad aliquid, eandem dispositionem, & neutrã, et ęgram diximus. Si in aliquibus, aut est circumscriptus in aliquo particulari loco, alicuius quatuor partium ventris, est tamen paruus, & dicitur punctio, & est de genere neutrorum, aut est magnus, fixus, & perdurans, ac opera consueta impediens, & tunc aut est in crassis, & dicitur colica proprie a colon, aut est in gracilibus, et dicitur

Mala affectio parua dimee sibi-lis operatio nis non impedit, signũ parui quãtumbus dicitur.

Colica, & illiaca vnde dicta.

A iliaca ab intestino ileon proprie, horum autem nominũ impositio, a nomine ipsorum duorum intestinorum sumpsit originem, propter eorum aptitudinem, & proprietatem inter alia ad hunc incurrendum dolorẽ: sunt enim strictiora alijs, & circunuoluta circunuolutionibus pluribus, quibus apta sunt repleri, & oppilari, maxime superfluitatibus, quæ sunt causa doloris, non sic duodenum, propter eius situs rectitudinem, & breuitatem, orificium largum. Non etiam sic rectum, propter eius rectitudinem, curtitatem, oris largitatem, & propinquitatem ad extra: & hæc est diuisio quam dolor recipit a locis, sine causæ percipientis varietate. Alia est diuisio, quam dolor recipit ratione suæ essentiæ, & imprimentis causæ, & est quia, aut est pungitiuus, aut grauatiuus, aut extensiuus, aut corrosiuus, aut perforatiuus. Causa enim interior ipsum dolorem imprimens, aut est calida, & acuta, & subtilis, ipsorum separans continuitatem, licet sit raro, & tunc facit pungitiuum, aut est frigida, crassa, viscosa, alterans, & tunc facit grauatiuum, aut est ventosa, & vtraque est plurimum causa eius, & tunc facit extensiuum, & dolorem ventris comprehendere totum, licet hic quandoq; a frigiditate exteriori procedat, aut est discurrens cum adhęrentia cum circũuolutionibus intestinorum, & tunc facit tortuosum, seu tortionem, aut penetrans inter duas laminas intestinorum, & separans inter eas, & tunc facit perforatiuũ, ac si viscera perforarentur terebello, sicut in seipso patiente colicam Galen. sensit, quæ si sit debilis, facit dolorem, primum de neutralitatis genere, si fortis, colicum & iliacum. Et siquidẽ suæ impressionis fortitudine multum debilitauerit intestina alterando, soluendo, oppilando perfecte; vt quia fuerit ventositas contorquens ea crassa, & fixa, quemadmodum apostema iam factum, & confirmatum in eis, cum confirmatum relinquet, si vero non multum debilitauerit intestina, erit in fieri non confirmatum. Et generaliter, aut causa eius erit interior, aut exterior. Et interior, aut est in ipsis intestinis, aut in alijs perueniens ad ipsa, propter colligantiam, & communitatem propinquam absolutam, & non absolutam. in ipsis existens est ægritudo quęlibet debilitans eorum expulsiuam, scilicet mala complexio, mala compositio, solutio continui, & apostema. Mala complexio diuersa subito alterando ipsorum naturam, dolorem facit quælibet, & materialis, vt plurimum frigida, propter proportionem in natura, minus vero humida de se, propter debilitatem impressionis. Mala compositio, est ipsius causa per accidens, non per se, cum enim dolor sit sensus nociuus, non fiet nisi ex permutatione grandi, fiente a re præter naturam imprimente in organum virtutis sensibilis, & in naturam eius, quæ est complexio, & vnitas, seu continuitas, cuius fit permutatio, & alteratio in dolore: est enim virtutis sensibilis tactiuæ, cuius, dolor est passio, organum principale, & completissimum, consimile membrum, puta neruus secundum Galen. non officiale, cuius natura est compositio, & continuitas proprie, & non vnitas, vel continuitas proprie, vt Auer. ponit. Ad hoc autem compositio ipsa mala non est imprimens, & permutans naturam organi sensus tactus iam dictam, cum non sit illi contraria, sicut mala complexio, & solutio, quibus mediantibus res alterans, & soluens imprimũt in illam, & si res imprimens malã compositionem in membro cõposito soluat eius compositionem, & sic inducat dolorẽ, illud tamen non erit, quia compositionem soluat, quæ est eius natura propria, sed vnitatem, & continuitatem, quæ secundum Auer. est propria natura membri consimilis, quod est organum sensus, & sic per accidẽs faciet. Ex quibus concludendum, quòd mala compositio per se non sit causa doloris, tum quia permutatio dolorem non causat, tum quia ipsa non imprimit, nec permutat naturam organi sensus per se, cuius permutatio doloris est causa. Per accidens autem mala compositio fit causa eius dupliciter, puta quia fit in eis oppilatio. primo ratione suæ causę replentis, & oppilantis eius receptaculum, atque viam prohibentis expulsionem, prout spectat ad

Causa.

Causa generalis.

1. de lo. aff. cap. 2. & 1. de caus. symp. ca. 4.

Auer. loco infra citato.

prȩsens

præsens, quæ potest multipliciter præstare dolorem. Aut quia sit stercus durum, siccum, crassum, & multũ, quod extendendo dolorem imprimit, aut humor crassus, viscosus, qui multipliciter, infrigidando, & extendendo inducat dolorem, Aut lapis, aut vermes multi, crassi, & conglobati, qui extendendo, & pungendo, dolorem inducunt, aut apostema, quod alterando, & soluendo dolorem præstat; & sic coarctatoria fit non carnosa, nec verrucosa, aut attenuatoria, & eorum partes constringendo, ac comprimendo dolorem præstans, vt est adiacentia membrorum vicinorum comprimentiũ, vt splenis, proprie apostemati, & indurati similiter hepatis, & lacertorum almirach, aut ventositas circunuoluendo, & torquendo oppilans, & per consequens replendo, & extendendo ipsa, faciens dolorem consideratione aliarum superfluitatum ex ea retentarum, quæ causa doloris esse possunt. Solutio continui eorum naturam mutans soluendo, dolorem facit per se, licet Auer. ostendat contrarium dicens, quod cum dolor sit sensus nociuus à contrario impressore, non sentitur, nisi per complexionem membri naturalem, non integre permutatam, si enim esset integre permutata, non sentiretur. Impressor autem contrarius complexioni naturali, erit mala complexio alterans naturalem, vt est mala complexio, seu qualitas, non solutio continui, vt dixit Galen. & errans Auic. confirmauit. Cui Falco respondit, dicens quod si solutio continui, seu soluens cõtinuitatem, inquantum huiusmodi non sit contrarium imprimens in naturalem complexionem membri, est tamen imprimens in vnitatem ipsi etiam naturalem, ambæ sunt enim naturales ei secundum eum, & proprie vnitas, & complexio, licet secundum Gale. vna sit communis, & alia propria, & ambæ à se luent, quasi insimul permutatæ, sic enim inuicem in membr consimili sunt coniunctæ, quod mutata vnitate, seu continuitate, statim inducitur mala cõplexio, licet non econuerso sequatur, & illud quoniam solutionem euacuatio communicat, sequitur quq; occursus alterius caloris, & spiritus, qui malę complexionis est causa, quare solutio continui, causa per se erit doloris, & maioris, quam mala complexio, quod etiã sensus declarat, contra quem nulla ratio valet, sicut Gal. & Arist. dixit. Et causa soluens eorum continuum est aliqua ex prædictis, puta humor acutus, vel multus, ventositas, vermes, & lapis in intestinis generatus, vt recitat Gal. & vidimus nos quendam puerum emittentem plures lapides crassos, sicut nux, & plus, per anum, non tam magnos per virgam, cui contulerunt valde melones, & mirum, quia sine dolore, licet in lapide intestinorum minor dolor sit, sicut etiam generatio minor, & illud propter complexionem, amplitudinem membri, & vacuitates eius. Apostematis autem causæ, & modi superius dicta sunt. Causa autem eius ab alijs prouenientis ad ipsa, & influens cum communitate non absoluta, & propinqua, est, vt cum à superioribus intestinis, & stomacho aliqua prædictarum causarum ad ea peruenit, seu mittitur. Aut remota, cum ab hepate, vel splene, aliqua ex illis immittantur eis, vt est plurimum cho. rub. vel nig. Aut à spiritualibus, vt cum hic sanies mittitur ab vlceribus pectoris, & pulmonis, per venam magnam extensam supra dorsum mediante hepate, licet illud fit raro. Aut a cerebro, vt in catarrhis. Aut a toto corpore, vt in diarrhæa, & fluxu liquefactiuo, & febris dissolutiua. Aut propter communitatem absolutam, & est ipsorum compassio ad renes, & vias vrinę habentes lapides, & stranguriam, aut neruos, vt in spasmo, & tetano, aut ad siphac rupturam cum discedunt in bursam testiculorum. Exterior vero causa, est aer frigidus, vel pestilentialis, &c. ventus septentrionalis, balneatio in aqua frigida, sessio in lapide frigido, & potus aquæ frigidæ, vel veneni alterantis, & corrumpentis, & proprie in ileo, & cibus, & potus, qui sua proprietate habent facere colicam, vt cucur. vua, pyra immatura, fructus pontici, & alij recẽtes. Et potus aquæ frigidæ super ipsos, & cibi ex ponticis, &c. stypticis, & casus super ventrem, percussio contundens, & scindens. Sed specialiter inquirendo, ipsius causa est quę vniuscuiusque speciei eius generalem causam subdiuidit, & specificat præ distinctam, pungitui enim doloris causa cum sit calida, & acuta, & subtilis, aut erit humor cholericus, aut salsus sua viscositate eis adhærens, & sua bauracitate mordens, aut sanguis corruptus, aut vermes suis capitibus, aut aculeis ea perforantes, & pungentes, aut vlcus apostematis, aut ventositas coarctata, quæ petendo exitum, perforat, & pungit. Et omnium causa quo ad quædam, dicta est, quo ad aliqua, dicetur infra. Et grauatiui causa, cum eius causa sit frigida, crassa, & viscosa, in eis aggregata, aut erit humor phlegmaticus, aut sanguis congelatus, aut melancholia, quæ de se dolorem talem faciunt suauem, qui conuersi in ventum exacuunt, & intendunt secundum Galen. Extensiui, tortiui, & perforatiui cum eius causa sit ventositas, aut erit ex parte causæ efficientis, aut materialis, aut vtriusque, vt supra de inflatione stomachi dictum est. Et causa materialis, aut est humor crassus, & humidus ex gulositate, & indigestione causatus, aut cibus, qui sua natura multiplicat phlegma, & ventositatem, quare colicam facit, qui tibi supra notus est; & similiter potus, & siccitas stercoris, aut crassitiei causa est, aut ex parte cibi, aut ex parte corporis. Cibi, quia fuerit siccus, & paucus. Si ex parte corporis, aut ex causa in intestinis, aut in reliquo corpore. In intestinis, per se, & per accidens, per se, quia sint calida, & sicca naturaliter, vel ex frigiditate extrinseca aeris constringente caliditatem interius, quæ habet fæces exiccare, & phlegma crassum condensare in lapidem. Per accidens autem, quia longo tempore eam retinuerit, & causa est, quia sint fortis retentionis, & debilis expulsionis naturaliter, aut ex tempore, aut quia sint debilis sensus, aut ex ægritudine, vt paralysis aut ex medicina narcotica sumpta. Si in reliquo corpore, aut in aliquibus membris, aut in totius habitudine. primo modo, vt cũ fuerit in lacertis ventris debilitas in complexione, aut quia non fuerit missa cholera excitans ipsa ad expulsionem propter peccatum in hepate, cysti, & vijs choleræ ad intestina, aut quia multa vrina fuerit prouocata. Inquit enim Hippocr. in aphor. multa vrina noctu facta modicum secessum significat. Si in habitudine totius, vt quia fuerit corpus inanitum, vel multæ resolutionis manifestæ cum sudore, vel occultæ quia fuerit ratæ compositionis, aer calidus, & resoluens, ars coadiuuans vt laboriosa in aere calido, vt fabrilis, vitrealis, & seruientium in balneo, & in Sole, vt cursorum, ligonizantium, & remigantium, murantium, & aratorum. Et modus communis in euentu colicæ est, vt repleatur primo monoculum intestinum fœce, &c. phlegmate crasso, & oppileatur, quod calefactum, a circũstantium membrorum caliditate, vel approximatione auxiliorum, & conuersum in ventum, & extensum ad inferiora, colicam, & dolorem fortem faciat. Et dum non euacuatur monoculum non sanatur perfecte, immo tunc accidit, vt si fiat clyster, aut euaporatio, agitetur materia in monoculo aggregata, quare duplicatur dolor, sicut accidit etiam in iliaca maxime. Cum enim clyster immittitur, materia in gracilibus contenta, ad quæ non peruenit enema substantialiter, vt dicit Galen. sed secundum virtutem, agitatur & commouetur, quare dolor augetur. Et quandoque clyster, & materia mota per ipsum, non habens exitum per inferiora, superius expellitur, & cum stercore simul per os emittitur, & est mortale, vt dixit Gale. Et quandoque in stomachi ore imbibita manet, & facit singultum. Et quem admodum colica, &c. iliaca ex alijs membris patientibus accidit propter colligantiam, vicinitatem, ac communitatem, ita ex eo passio, & nocumentum alijs prouenit membris, propter communitatem nõ absoluram, & permutationem materiæ ipsius ad stomachum, &c. proprie iliacæ. Et quandoque accidit singultus, & vomitus, vt dictum est, quandoque ad iuncturas dorsi, & aliorum membrorum articulos, ex quibus dolor in eis debilis offuscatus, propter colicæ vehementiam, vt dixit Hippo.

3. Colleg. cap. 13.

9. de fac. symp. nat. t. 28. & 8. physic. tex. 22 De caus. morb ca. vl. & de lo. aff. lib. 2 cap. 5. Quatter in tenuiũ in intestinis generatur lapis, quem tamẽ Gale. ait se vnquã nec vidisse nec ab alio, qui id viderit audiuisse. 6. de lo. aff. 2

Causa exterior.

4. aph. vltimo.

Modus communis euentus colicæ.

6. de lo. aff. cap. 2. & 5. meth. med. c. 13. ac 3. eiusdẽ c. 7. 3. de symp. cau. cap. 8.

4. apho. 46. xit Hippo. quæ si sit ex materiæ ipsius multa extensione, malum est, si vero ex permutatione, est bona. Et quãdoq; fit translatio materiæ, & permutatio ad neruos, & accidit paralysis, & quandoque ad cerebrum, & accidit epilepsia, vel melancholia, & tunc proprie cum balneũ approximatur ante euacuationem. Et quandoque propter communitatem absolutam corrumpit hepatis cõplexionem, & accidit hydropisis, & quandoque cordis, propter vtramq; communitatem, & accidit tremor eius, & malitia anhelitus, & sudor frigidus, & syncopis, & est malum signum totum. Et ex colica, & iliaca deterior est, cuius causa est oppilatio perfecta ex apostemate. Deinde ex ventositate torquente, deinde ex humore, deinde ex fæce.

De signis doloris ventris. Signa doloris ventris, & intestinorum, quædam sunt rememoratiua, quædam demonstratiua, & quædam prognostica. Rememoratiua sunt, quæ rememorant causas eius primitiuas extra corpus, & corpus intrantes ex potibus, & cibis, qui per naturam, & proprietatem habent commouere ipsum, & consuetudo etiam eueniẽdi. Inquit enim Abuha. causa est, quæ prima est, ex qua prouenit inuentio dispositionis in corpore humano, quæ ex medici rememoratione, ac infirmi relatione, & astantium assertione habetur. Demonstratiua sunt, quæ præsentem dolorem, & species eius declarant, & causas: & generaliter colliguntur ex sensu, qui cõtrarium impressorem subito percipit in varijs partibus ventris, vario modo, secundum diuersitatem causarum imprimentiũ ipsum, vt superius dictum est. Specialiter autem, ex signis proprijs distinctionis inter eas, & proprie inter colicam, & iliacam, oportet colligere illa propter conuenientiam earum, quia error potest accidere inducens periculum, ex resolutione virtutis, quam important, & proprie iliaca. Vnde dicta est ab antiquis, Domine miserere. *Iliaca ab antiquis miserere nominabat.* Inquit Abuha. dolor fortis resoluit virtutem, & mẽbra a suis operationibus prohibet. Circa quod sciendum, quòd colica quanquam in causis generalibus conueniant prænarratis, distinguũtur tamen, & differunt in specialitate ipsarum, ac ex eis plurima cõtingentia, necnon, & in specie doloris, in quantitate ipsius, in loco eius, in permutatione illius, in exeũtium diuersitate, ac remediorum iuuamento. In specialitate causarum, nam iliaca, plus accidit ex causis primitiuis, & extrinsecis, & mala cõplexione stomachi, & frigida, & a potu aquæ frigidæ non secundum necessitatẽ, & hoc quia gracilia sunt stomacho magis propinqua, & etiam ab apostemate accidenti magis, & ab aere pestilente, propter propinquitatem ad cor, & ad stomachum, quare permutatur de regione, in regionem, & de corpore in corpus, ad modũ pestilentis morbi a tota specie venenorum sumptorum, propter vicinitatem gracilium ad stomachũ, & propter vehementiam virtutis retẽtiuæ, quia strictiora, & quia ad retentionem gracilia sunt generata potius, quam ad expulsionem. In specie doloris, nã in iliaca dolor est magis oppilatiuus, & tortuosus, propter eius strictũram, et pungitiuus, propter 2. de lo. aff. cap. 1. & 4. missẽ ca. 2. cholerã missam ad ea. In quantitate doloris, nam in iliaca dolor est maior secundum Gal. id est acutior. Intestinum enim ileon est magis neruosum secundum Gal. & magis principalibus propinquum, quare magis percipitur, & magis virtutem resoluit, quare interpretatus est ab antiquis, Domine miserere, a quo nos tueatur Christus, qui omnium est protector. In loco, nam in iliaca dolor est supra vmbelicum, & in hypochondrijs proprie. In permutatione illius, nã eius materia est maioris permutationis ad membra prædicta, propter maiorem vicinitatem ileon ad ipsa, & colligantiam, vnde prædicta sequuntur incommoda. In exeuntium diuersitate, nam in iliaca egreditur per anum parum, vel nihil, vnde Gal. ileon est cum nihil egreditur, etiam si acutius clysterizetur, sed per vomitum, & illud est phlegmaticum, quandoq; cholericum rubeum, & quandoq; viride, æruginosum, vel prasinum magis, & quandoq; nigrum, & intẽsum, & plurimum ventosum cum eructatione, & raro fœtidũ, & sterquilinosum, quod si accidat, vt emittatur

A tale per vomitum nominatur scrophus, alias fœtidus, nã os, eructatio, anus, & totum fœtet corpus, est mortale secundum Gale. sed illud tamen non est semper, vidimus enim & aliquos sanari. Item in iliaca vrina est colorata multum, propter dolorem inflammãtem acutiorem, & quandoq; propter retentionẽ choleræ non missæ ad gracilia, propter oppilationem accidentem in ipsis, quare redit ad canales, & vias vrinæ, & tingit. Sudor quoque in iliaca magis contingit, propter doloris vehementiam in spiritualibus angustiam imprimentem, & est frigidior. In iuuamento remediorum, nam in iliaca cum vomitu magis fit iuuamentum, cum clysteribus, minus. In colica vero cæteris æqualiter. Considerabis alia signa: vel accidentia; nam plus accidit ex causa antecedente, & interiori phlegmatica, & ventosa propter frigiditatem crassorum aggregantium illam, & stercore crasso, sicco, & multo, quod in eis generatur, & aggregatur, quod expellere nequeunt, ad quod sunt ordinata magis, & dolor B est magis grauatiuus, extensiuus, & perforatiuus, ac pungitiuus, ex vermibus ibidem generatis, & multiplicatis, & est maior, quia magis perdurans per longam materiæ retentionem, ex ipsorum spissitudine, & carnositate. & sensus eius est infra vmbilicum, & circa pectinem, & est minoris præstationis nocumentorum ad superiora principalia, licet sit maioris permutationis ad iliacam quàm econuerso. Et hoc propter naturam compositionis ipsorum. s. situs, & viarum aptitudinem, atq; materiæ. colon enim cum sit inferius positum, oppilatione aduenient in eo, materia superfluitatis existens in morbo, quæ a superioribus prouenit ei, non potens inferius transire, regurgitat superius ad gracilia, quæ cũ sint stricta, apte retinetur in eis, sicq; oppilatur, & iliacam causat. Ileon vero cum sit strictum, quod recipit a superioribus, licet nõ possit infra expellere, illud tamen regurgitando, superius emittitur per os, cum nulla inter ipsum, & stomachum incidat oppilatio. Et, siquidem emittatur inferius cum sit subtile, & transeat de strictis ad larga, non potest retiC nere in eo, vt faciat oppilationem, & colicam, & cũ clysteri, & collyrio in ea egreditur per anum mucilaginosum, & scybalosum mucilagine inuolutũ, seu infectum, & sicut vitrum liquefactum, cum ventositate egrediens multa, sonante, quod est actu frigidum secundum Gal. & tamen in principio paucum est, deinde multiplicatur, nec vomitu egreditur aliquid, nisi propter communitatem ad intestina, & compassionem gracilium ad ea, & stomachi ad gracilia. Et vrina in colica est rubea propter dolorem inflammantem magis, quam propter choleræ regurgitationem ad vias vrinæ, & etiam propter compassionem renum in dolore, quare vrina retinetur diu, & tingitur. Et in colica iuuamentum ex clysteri, & collyrio maius est, quam in iliaca. Causas vero doloris interiores occultas, per indicantia signa per ordinem percontaberis. Nam, siquidem causa eius fuerit mala complexio frigida intestinorum, patiens sentiet frigiditatem in visceribus, & iuuatur calidis, D frigidis vero tristatur, dolor erit minor, exeuntia quoque erunt indigesta, alba, phlegmatica, vel melancholica, & vento admixta. Si vero sit mala compositio, puta repletio, oppilatio, retentio fœcum, ventositatis, & aliarum superfluitatum egredi consuetarum, id declarat. Et, siquidem oppilatio sit, ex tortione intestinorum, significat ipsam, eius euentus subitus post motum laboriosum, aut saltum vehementem, aut casum, aut percussionem, aut luctam, aut tolerantiam ponderis, aut multam ventositatem retentam rumpentem, & separantem intestinum a mesenterio, & circunuoluentem ipsum, sicut etiam circumuoluitur in creparura. Solutio vero continui, si causa fuerit doloris, & ea fuerit exterior, sensus, & inuentio demonstrat. Et si sit interior, & sit tumor acutus, dolor acutus declarat; regimen quoque præcedens, grauedo, pauca sitis, & inflammatio, exeuntia citrina, vel nigra, similitudo circumstantiarum; & iuuatur frigidis, & onticis, calidis vero læditur, & tristatur. Si vero fuerit ventosi-

Vrina in iliaca.

6. de lo. aff. cap. 1.

Causa interiores.

tas, de-

tas, demonſtant ipſam præcedens regimen, tenſio, & E inflatio, rugitus, & perforatiuus erit dolor, ac ſi terebello perforarentur inteſtina. Ex exeuntia erunt inflata, ſpumoſa, & ſuper natantia, & iuuantur compreſſione, & calefactorio, & proprie ſicco, cum cauſa ventoſitatis humida fuerit, & non ſicca. Si vero fuerit eius cauſa lapis acutus pungens, & ſcindens, erit ibi grauedo, & punctio, & rememoratio eius præcedenti tempore, & alias generati, & educti. Si vero fuerit vlcus apoſtematis, præcedere videbis apoſtema, deinde exitum puris, & ſaniei. Si vero fuerint lumbrici, ſigna lumbricorum inferius poſita tibi demonſtrabunt, & dolor erit pungitiuus. Si vero fuerit apoſtema, ſigna erunt dolor fixus in vno loco cum grauedine plurimum, & inflatio, & tumor ibidem. ſiquidem fuerit calidum, dolor erit acutior cum febri acuta, & pulſatione, & ſiti vehementi: inflammatio erit & rubedo in toto corpore, & oculis, licet quandoque appareat frigiditas extremitatum, & arſura inteſtinorum, adeo quod operimenta pati nequeant, & illud proprie cum eſt apoſtema magnum in eis, & eſt malum
9. apho. 1. ſignum, & mortale. Inquit enim Hippocr. in acutis morbis frigiditas extremitatum malum. Et, ſiquidem fuerit cholericum, erit grauitas, & pulſatio minor; ſi febris inflammatio, & mordicatio vehementior; & regimen præcedens decliue ad calidum magis. Si vero fuerit phlegmaticum, contraria ſunt ſigna, & ſi non ſpecie, ſaltem gradu, & frigiditati atteſtantia. Inquit enim Abuha. minus calidum reſpectu magis calidi di-
Si per eum ſinſum. citur eſſe frigidum. Si autem dolor fuerit propter compaſſionem, & communitatem abſolutam & propinquã, puta ad ſtomachum, erit apparens repletio, & grauedo in ſtomacho, & nauſeatiua ſatietas cum eructatione, & ſingultu, atque impotentia euomendi eam. Si vero ad hepar, vel ſplenem, vel immittentia choleram, vel melancholicam ſuperfluam, præcedens inflammatio hepatis, vel oppilatio ipſius, & ſplenis craſſities, cum circũſtantijs multiplicantibus illos humores, tibi indicat, & declarat, & dolor ſecundum periodos exacerbatur. Similiter & ſi a toto corpore, quod feratur ad regionem, quæ ſecundum ventrem. Et ſi cholera fuerit, calidis læduntur, frigidis vero, & ponticis iuuantur valde, vt Gal. ait, & expertus ſum, & proprie cum educentibus choleram, vel ſanguinem, ad ſanitatem priſtinam reducantur. Si autem ad ſpiritualia, præceſſio ſitis, phthiſis, & vlcerum partium pectoris, quorum ſigna præmiſſa ſunt ſupra, vbi de eis locuti ſumus, tibi oſtendunt. Similiter ſi ad cerebrum, catarrhus antecedens oſtendit. Et ſi ad totum corpus, diarrhæa, & fluxus liquefactiuus antecedet. Sed, ſiquidem fuerit propter compaſſionem, & communitatem abſolutam, vt ad hepar, ſplenem, vel mirach, apoſtematos ſua craſſitie, & grauedine comprimẽtes inteſtina, & oppilantes, ſigna apoſtematum illorum membrorum percipies antecedere. Et ſiquidem ad renes, & vias vrinæ patientis ſtranguriam propter humorem craſſum viſcoſum aggregatum, aut apoſtema, vel lapidem comprimentem, & oppilantem inteſtinum H colon, dolor inteſtinorum, ſeu colica fuerit, ſigna erunt humoris calidi dominantis, ex regimine, circũſtantijs, & exeuntibus, collecta, & calidis, & diureticis iuuantur, & febri ſuperueniente. Inquit enim Hippocra. Quibuſ-
8. aph. 44. cunque ex ſtranguria ileos innaſcitur in vij. diebus pereunt, ſi non febri ſuperueniente multa vrina fluxerit. Si vero propter apoſtema, ſigna videbis apoſtematis ipſorum, quæ infra dicentur, auxilio Saluatoris. Si autem propter lapidem, quem patiuntur renes, ad quos compatientia inteſtina craſſa doleant, & colicam patiantur, quod frequenter accidit, ad veram curam expedit ſigna diſtintiua habere, & propria, quando ipſa colica vera eſt, quia ex inteſtinorum propria paſſione, accidat, & quando eſt non vera, quia ex compaſſione, aut communitate ad renes lapidem habentes proueniat, & proprie in principio, cum tunc ſint occulta, niſi enim habeant, ſtolidus quidem medicus cum curare voluerit, non curabit, ſed magis augebit dolorem.

Materia & differentia inter colicam. & nephriſim. 6. de in. affec. cap. 1.

Eſt ergo aduertendum ſecundum Galen. quod inter colicam veram, & nephriticam, grandis eſt differentia, quam pertractans Abuha. eius interpres ait, quod differentia talis ex ſex rerum conſideratione accipitur, ex diſpoſitione ſcilicet doloris, ex vicinantium proprietate, & ex eo, quod conuenit, & confert, & quod non conuenit, neque confert, & ex diſpoſitione exeuntium, & ex parte vltimæ conſecutionis accidentium, & ex parte cauſarum antecedentium, & ſignificationum. Ex diſpoſitione autem doloris, quia diſpoſitio doloris diuerſificatur in eius quantitate, loco, & tempore, & motu. Quantitate vero, quoniam ille, qui eſt lapidis, eſt paruus, quaſi ſit acus, & colicus eſt magnus. Loco autem, quia colicus incipit ab inferiori parte dextri lateris, & tendit ad ſuperiorem ſiniſtri propter ſitum colon_, & ſplenis, & quando dilatatur, confirmatur in dextro, & ſiniſtro. Et ſecundum quoſdam non incipit colica, niſi a ſiniſtra, ſed illud non eſt verum, nam licet propter eius frigiditatem F poſſit eſſe, nos tamen contrarium experti ſumus, præterea eſt ad anteriora, & verſus pectinem decliuior, quam ad poſteriora, & renalis incipit a ſuperioribus, & deſcendit paulatim vſque ad locum vbi confirmatur, & eſt decliuior ad poſteriora. Tempore vero, quoniam renalis ſit fortis hora vacuitatis, colicus vero alleuiatur in ea, & ſit fortis in fine ſuo & antecedit ipſum, cum ſumitur aliquid, & colicus incipit ſubito, & in tempore breui, & lapidoſus paulatim, & ſit fortis in fine ſuo, & antecedit ipſum dolor dorſi, & difficultates vrinæ. deinde apparent ſigna, & dolor in colon. Motus, autem, quoniam colicus ad partes mouetur plures, renalis vero figitur. Ex parte autem vicinantium proprio-rum, quoniam tremor multiplicatur in renibus ambobus, & non partium colon.

Differentia vero accepta ex eo, quod conuenit, & non conuenit eſt, quoniam clyſteria, & exitus ventoſitatis, & fœcis alleuiant dolorem colicæ, & non alleuiant dolorem renum, alleuiatione, de qua ſit curandum in pluri-G bus diſpoſitionibus, & medicinæ lapidem frangentes alleuiant dolorem renum, & non dolorem colicæ. Ex parte autem eius, quod egreditur, eſt quoniam in renali non eſt retentio fæcum, ventoſitatis, & rugitus ſicut in colica. Ex parte autem vltimæ conſecutionis accidentium, eſt, quoniam dolor crurium, & dorſi, & tremor in renali eſt plus, & caius apperitus, vomitus conſequens phlegmaticus, & parutitas digeſtionis, & vehementia doloris, & perductio ad ſyncopim, & ſudor frigidus, & iuuamentum cum vomitu, in renali eſt minus. Ex parte autem cauſarum, & ſignificationum antecedentium, eſt, quoniam aſſumptio ciborum malorum, & aſſiduatio nauſeatiuæ ſatietatis, & retentio fœcis, & ventoſitatis, rugitus, & punctio eſt magis præcedens in colica, & vrina arenoſa, & filoſa eſt præcedens in renali. Et cum accidit dolor renum, ſit primo ſubtilis, & cum apparet in conſuete pati, indicat renalem, deinde ſit filoſa, ſeu aſpera, in vltimo eſt arenoſa, & eſt bona. Et ſiquidem colica fuerit per compaſſionem ad cerebrum apoſtematũ, priuans, & auferens ſenſum inteſtinorum, quo minus expellant, ſigna apoſtematis cerebri antecedunt, & appoſito collyrio ex acutis non ſentietur, & nec clyſter impoſitus, nec per os ſumptum aliquod acutum faciet declinare fœces, vt neque porrum, cœpe, & piper in aſſelatione ſentiatur. Et quandoque accidit, vt ſit illic fiſtula corrumpens ſenſum. Similiter ſi propter compaſſionem ad neruos ſpaſmatos, quare muſculus contrahitur fortiter, & retinet ſuperflua, videbis ſpaſmum, & tetanum in alijs membris manifeſtis. Si vero accidat colica propter rupturam, videbis apparentem rupturam, vel herniam.

Reſtant ſigna ad præſciendum futurum bonum, vel *Prognoſtica* malam euacuare. Scias ergo, quod cum in eo non eſt retentio, ſeu conſtipatio multa, nec dolor vehemens, & alleuiatur plurimum, quamuis redeat, & inuenit æger remedium per exitum ventoſitatis, & remedia iuuare ſolentia, iuuant; eſt ſignificatio bona, & incolumis, &

proprie

proprie ſi ſpiritus bonus exiſtat. Contraria vero ſunt
Aph. 21. 1. mala. Inquit enim Gal. ſolentia iuuare ſuo tempore, ſi non iuuent, cum debeant iuuare; eorum ſignificatio protenditur in malum, proculdubio; quòd ſi cum eis accidat vomitus conſequens, & ſingultus, frigiditas ſudoris, & extremorum, perturbatio rationis, & ſubeth, ſpaſmus, & ſyncopis, eſt mortale.

Curatio. Cura doloris inteſtinorum ſimilis eſt curæ aliorum membrorum, quam ſupra in dolore ſtomachi generaliter pertractauimus; differt vero ab alijs, quo ad naturam membri auxilia variantem, & modum vtendi eis. Eſt autem in ea intentio duplex, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis ordinem ponit, & modum, & eſt. Nam, ſiquidem paruus, & mediocris dolor ſit, vt ſunt ſpecies eius de genere neutralitatis ſuperius enarratæ, eius ſanatio eſt vna res tantum; nam ad cauſæ ablationem oportet agere tantum, ſimul enim cauſam, & ſymptomata tollemus: non autem à ſymptomate, ſic enim agendo non intendimus ſanitatem, ſed delectationem potius. Inquit enim Gal. Adulatoris eſt largiri ægrotanti intentionem quorum gerit, ponentis delectationem, non ſanitatem. Si vero eorum dolor fortis ſit, & magnus, conſuetas operationes impediens, vt eſt colicus, & iliacus; eius cura erit quatuor res. Primo enim oportet ad eius mitigationem inflare, deinde ad cauſæ ablationem. Secundo procedere non è conuerſo, ſi enim è conuerſo procedamus, vita ſimul cum ægritudine priuabimus hominem, vnde Galen. ait Siniſtri quidem viri opera eſt ſimul cum ægritudine vita priuare hominem. Tertio oportet regimen ordinare. Et quarto accidentium inſurgere poſſibilium correctionem ſubiungere. Quæ autem ſint dolorem mitigantia, & quæ dolorem auferentia, generaliter fuerunt tibi ſupra tradita. Vt autem ad ſpecificationem eorum deueniàs, ac propriorum, quæ ad dolorem talem inteſtinorum notitiam præſcire oportet, quòd colica, & iliaca in tali cura conueniunt, & differunt, ſic in cura, ipſarum intentio poteſt eſſe communis, & propria. Communis quidem inquantum in cauſis conueniunt pluribus; accidere enim poteſt iliaca, ex eiſdem cauſis omnibus, ex quibus colica generatur, & proinde medicinas, & regimen in vtraque oportet eſſe eaſdem. Propria vero eſt in eis diuerſa, inquantum ipſa iliaca ex certis proprijs cauſis accidere poteſt, vel magis à communibus ſibi, & colicæ diuerſis ſuperius numeratis. dolor etiam in ea eſt fortior: natura quoque gracilium inteſtinorum à natura craſſorum varia eſt, & diuerſa, necnon & accidentia inſurgentia, vt ſuperius eſt monſtratum, & proinde ſpeciem medicinarum, quantitatem, ſeu virtutem locum, & modum vtendi eis à medicinis communibus variare oportet. Sciendum ergo, quòd mitigantia dolorem primam rem complentia communia colicæ, & iliacæ quædam ſunt, quæ tantum imprimentem cauſam, quædam ſunt, quæ vtramque cauſam, ſcilicet imprimentem, & percipientem reſpiciunt, & quædam, quæ percipientem tantum. Et prima quidem in ordine ſunt priora, & quædam ſunt ſimplicia, & quædam compoſita. Simplicia ſunt ſupra in dolore ſtomachi numerata. Compoſita vero hic inferius ſubiungentur, auxilio Creatoris, propria vero colicæ, & iliacæ, ac eis ex certa cauſa, cum de ablatione cauſæ vniuſcuiuſque loquemur. & non omittemus mitigantia, quæ percipientem cauſam reſpiciunt; ibi etiam ſupra in dolore ſtomachi habuiſti, & infra in dolore iuncturarum habebis, & ſimplicia, & compoſita, & etiam, quæ vtraque, tempus quoque, modum, & locum vtendi eis, quod proprie ſecundum Galen. eſt, cum dolorоſa, aut calida ſint virtutibus, & ſubtilia conſiſtentijs: tunc enim non ſolum percipientem cauſa ſtupefaciendo auferunt, verum etiam imprimentem obtundendo, & inſpiſſando adæquant; eius quoque dyſcraſiam calidam alterant, & ad temperamentum adducunt. In alijs vero doloroſis frigidis non conueniunt, cum dolorem fortem talia expectantem non cauſent, & ſi per conuerſionem in ventoſitatem talem cauſent dolorem, iuuamentum imprimunt non ſine nocumento magno, vſus enim, ait Galen. talium pharmacorum non eſt niſi inſtare ad ſymptoma, augent enim hæc diſpoſitionem hanc, & etiam difficile ſolubilem operantur, virtutem debilitando, calorem, & ſpiritum obtundendo, & ſuffocando, vel extinguendo, maxime ſi recentia ſunt narcotica, & multa, & poros membrorum, & inteſtinorum inſpiſſando, proinde rem magni erroris componunt, qui talibus pharmacis in talibus vtuntur, vt in ſeipſo Cæſar medicus ipſe fecit, niſi caſu, quo euitari non poſſunt, vt puta cum talia frigida doloroſa ventoſa fuerint, & perforando fortem inducant dolorem, ad cuius mitigationem cum alia mitigantia anodyna non contulerunt, nec euacuantia, propter reſolutionem, vtendum eſt eis, ſed cum modo, vt ſuperius monſtratum eſt. *12. meth. med. cap. 8.*

Specialis autem intentio in cauſæ cuiuſlibet imprimentis dolorem abſciſſione verſatur, quæ recta eſt cura, & ad perfectionem eius neceſſario comprobata, circa quam deinceps ſigillatim per ordinem procedemus, incipientes ab inferioribus cauſis, & proprijs inteſtinis ipſis exiſtentibus. Si quidem ergo cauſa earum ſit materia frigida phlegmatica, alterans, replens, & oppilans inteſtina, cura eſt duæ res, digeſtio, & euacuatio. Digeſtio autem fit cum ſubtiliantibus, & incidentibus, & poros dilatantibus. Inquit enim Gal. Secant enim ambo humorum craſſitiem, acetoſa, & pontica, hæc cum frigiditate, hæc vero cum caliditate. Talia autem ſunt ſimplicia, & compoſita, quæ infra dicentur (opitulante Chriſto.) Simplicia vero ſunt anodyna, ſupra in dolore ſtomachi numerata, & alia magis calida non multum excedentia, & proprie in principio, cum materia fuerit multum abundans, cum enim eam non poſſunt conſumere, ſeu reſoluere diſſoluendo; in vaporem, & ventum conuertunt, & ſic dolorem augent immiſſa, & euaporata, vt ſupra in cura inflationis ſtomachi dictum fuit. Talia ſunt origanum, calamẽthum, pulegium, hyſſopus hortenſis, ameos, maiorana, ſicla, nemen, meu, enula, gallia, radix pęoniæ, ſtercus columbinum, & adib, ſel tauri, abrotanũ, aſphaltum, myrrha, ſcordeon, & aſa fętida, ſeſelis, iris, andacocha, laurus, & baccæ eius, anethum, tribuli, naſturcium, muri, ruta, galanga, crocus, & vinum antiquum, aſparagi, & ſimilia, clyſterizata, & ſumpta, ſimplicia, & compoſita ſecundum omnem modum, etiam exterius applicata per modum emplaſtri, & alium. *Digeſtio. De pontica non eſt verum, & per hoc vide. Gal. lib. de oculis, cap. 1. partic. 1.* *Digerentia ſimplicia.*

In proceſſu vero cũ materia fuerit diminuta, & euacuata, calidiora poteris miniſtrare ad reſolutionem, & conſummationem reliquiæ, qualia ſunt, piper, allium, ſinapis, zingib. & ſimilia, abſtergentia, & riptica, id eſt radentia, & euaporantia. Abſtergentia ſunt, centaurea minor, vrtica, ſemen eius, aſarum, ſuccus blitis, ſalis ſpecies, & baurach, ſulphur, mercurialis, & ſuccus eius, ius gallorum antiquorum, cartamus, & ſtercus canis, caricæ, & ſimilia, clyſterizata, & ſumpta, & fortiora illis ſunt hiera Gal. aloe, polypodium, ſagapenum, & alia laxatiua leuia, quæ non agitant, & commouent materiam, phlegma trahunt ab alijs membris ad inteſtina, trahendo enim ad ea, dolorem augent. Et ex eis ſunt vomitiua, quæ phlegma vomitu ſoluunt, & ſic trahunt ad ſtomachum, non ad inteſtina, quæ ſupra in cura ſtomachi habuiſti, & in libro conſolationis medicinarum. Euaporantia ſunt interius, & exterius approximanda. Et ex eis eſt balneum thermarum, & ex aqua, marina, vel dulcis habens virtutem prædictarum, poſt prædicta approximatam, & proprie cum prædicta dolorem non ſedant; quandoque vero oportet ante approximare, ſedat enim dolorem, prouocat vrinam, & ſomnum, & cauſam maturat, ſi cibus ſit, ſiue humor. Inquit Abuha. eſt autem cum balneum cibum indigeſtum digerit, & humorem crudum maturat, etiam acutum, ſi ex aqua dulci, & tepida fiat, ſimplici ſecundum Gal. Ex proprijs eſt, petroleum inunctum, vel ceratum, quod ſcripſimus *Salutiua leuiora.* *Vomitiua.* *Euaporatia. Balneum.* *lib. 1. fen 3. doct. 2. cap. 3.*

capitulo de cyclamine, & frictio cum manu vncta ex oleis calidis, ſicut anethino, de lilio, de ſpica, de caſtoreo, & alijs ſupra in ſtomacho dictis, & dolore iuncturarum, ſi ſuperponantur, quæ caliditatem conſeruent, & augeant, vt eſt pellis vulpis, & proprie facculi ex pulueribus, ſpongia, & * ſubarum eſt bonum in ventre, & ſapo, ſemen raphani, & aqua multum calida etiam ſumpta, quæ colicam reſoluit, & ſplenem. Sed oportet, quòd ſint multoties hæc, & prædicta reiterata, donec multitudo materiæ tota ſit euacuata, ſint cum intermiſſione ſpatij, donec natura conforretur, & materia digeratur per approximata euacuantia. Quod ſi prædicta euacuantia non ſuffecerint præ multitudine craſſitiei, & viſcoſitatis materiæ, non eſt malum ſi confortetur cum alijs, quæ materiam educant cum virtute, & proprie in iliaca, & ſi trahant ab alijs ad inteſtina cito, & non retineant cum ſua tarda, & debili operatione in eis, vt eſt agaricum in frigida, & aloe in calida. Confortetur ergo cum colocynthide, & ſpeciebus gummorum, & in calida cum diagridio rectificato, & alijs facile, & cito ſoluentibus, appropriatis, quæ in libro conſolationis medicinarum ſufficientius habuiſti. Sint tamen, ſi ſufficit, quantitatis paucæ, ſic enim ſoluendo, ſi quod nocumentum ex tractione humorum ad ipſa afferant, non durabit, ſed cito tranſeundo iuuamentum ilico maius ſequetur. Et proinde talia, per inferius poſita, & clyſterizata in colico ſunt meliora, quam per os ſumpta, & proprie ſi aliquam antiquam, vel nouam ægritudinem patiantur. Euacuant enim à craſſis proprie inteſtinis, nec à toto corpore trahunt ad eam, rem, de qua fit curandum, nec debilitant ſicut illa. Ideoque in clyſteribus ſtandum, nec per os aliquid ex illis ſumendum, niſi ab alijs membris, & toto corpore aliquid influat ipſis, vt infra dicetur, auxilio Saluatoris, quo caſu ad cautelam fœcum, & ſcybalorum, euacuationem oportet præmittere, vt infra dicetur. Vomitus quoque, & vomentia, locum in ea non habent, niſi cum à ſtomacho, & à ſuperioribus inteſtinis aliquid ad ipſa craſſa mittatur, quod declarat grauitas ſupra vmbilicum, & nauſea, aliter autem non, cum à viſibus traherentur ad nobilia, quod eſt maxime vetitum. In iliaca vero ægros oportet, quòd talia ſumant per os, & proprie vomitiua, primo enim educunt à gracilibus, cum ſint ſtomacho aſſociata, deinde clyſteres imponantur ad fœcum eductionem, & humorum inferius tractionem, quamuis commode non educantur; quòd ſi nõ ſufficiat, per os, & fortiora ſumantur ſimplicia, & compoſita, quæ infra ponemus, & proprie cum ab alijs inſluat illis, vt dictum eſt. Tempus autem clyſterizandi, & propinandi ſolutiua ventris eſt, cum cibus iam digeſtus in ſtomacho fuerit, ne aliquid crudum trahatur ad inteſtina per clyſteria, ne quoque medicina ſolutiua ventris efficiatur vomitiua, natura enim ſtomachi grauata cibo, ſuperueniente pharmaco ſolutiuo magis grauatur, & moleſtatur; quare ad vtriuſque euacuationem antequam deſcendat, vomitu incitatur, ex quo ipſa valde deijcitur à dolore præcedente defecta, quod in re vitæ valde timoroſum eſt. Et quia prædicta ſunt acuta, & inflammantia maxime cum corpora ex dolore ſunt caleſacta, ne læſio eorum ad principalia tranſeat, & fumus proprie, cum clyſterizata, ſeu bibita non ſoluant, vel ſi ſoluant, non inferius, ſed per os, & ileon proprie, oportet, vt principalia cuſtodiantur cum frigidis, & ſtypticis aromaticis, puta cerebrum cum oxyrhodino, cor cum roſis, ſandalis, ſpodio, & camphora epithematis. Hepar cum eiſdem, & ſtomachus cum oleo maſticino, vel de cydonio, vel myrtino, & pauca maſtiche ſuperaſperſa. Quod, ſi ſitim patiantur, melius eſt tolerare, ſi poſſibile eſt, quod ſi non, parum dabis ex granatis dulcibus, vel iuleb cum aqua calida, iuuat enim talis potus cum cito penetret, & humectet. Quod ſi clyſterizata non ſoluant, iuuentur per inferius cum collyrijs, & per ſuperius cum humidis mollificantibus, maturantibus, & abſtergentibus, vt eſt ius galli ſimplex, vel compoſitum, & deinde cum ſtypticis, & ponticis parum ſumptis, & etiam

u ſuber.

Soluio repetenda.

Soluitiua formata.

Clyſteres quando.

Vomitus quando.

Documentum.

Tempus aptius, clyſterizandi, atque pharmacandi, quando.

Documentum.

Si Clyſteria non educãt, quid agen.

E calida proprie. Si vero cauſa eius fuerit ſtercus craſſum, durum, & ſiccum inteſtinis intercluſum, cura eſt duæ res. Prima eſt mollificatio duritiei, & ſiccitatis ipſius. Secunda ipſius mollificati euacuatio. *Cura colicæ ex facculura.*

Primam rem complent mollificantia interius, & exterius approximata. Interius autem per os, ſumendo iura pinguia carnium, & proprie gallinarum, ſiue gallorum. ſimplicia, & compoſita, vt ſupra in antidotario noſtro diximus ſpecies oleorum ſunt ſcilicet ſiſaminum, violarum, & amygdalarum, niſi adſit febris, tunc enim loco eius dabis in potu aquam hordei, vel prunorum, ſebeſten, & iuiubarum, tamarindorum, & lenientium, & aliorum fructuum frigidorum, & herbarum, vt maluæ, violæ, ſiclæ, atriplicis, & ſpinachiarum; mucilagines fœnugræci, pſyllij, & dactylorum, ſecundum quòd neceſſitas te vocabit. Et ex proprijs, & expertis eſt mel caſiæ fiſtulæ ſumptum, & clyſterizatum, complet enim vtramque, ſed oportet, vt poſt horum ſumptionem moueantur fortiter, vt deſcendant detenta, & fœces faciant F deſcendere detinentes, & clyſteres, ſi oportet, deinde cum prædictis. Exterius emplaſtra, & vnctiones, & fomentationes ex prædictis. & frictio tractatiua ventris cum manibus, & oleis prænarratis. Secundam rem complent prædicta drymia, riptica, & ſoluriua, clyſterizata proprie, vel per os ſumpta, prout diſpoſitio exigit, ſed ad perfectam curam, & in via præuiſionis à recidiua oportet, vt cauſa ſiccitatis, & indurationis fœcum auferatur omnino. Si ergo cauſa ſiccitatis eius fuerit cibus ſiccus, & paucus, cibetur cum prædictis herbis, cum carnibus coctis pinguibus, & iuribus ipſarum. Aut ante cibum præmittantur fructus maturi, lubrici, non ventoſi, vt cariæ, pruna, & perſica ſicca, deinde multiplicentur cibi, nutrimenti multi noti. Si vero multa caliditas ſtomachi, & inteſtinorum deſiccans, & condenſans ſit, prædictis oportet vtaris recentibus, & frigidioribus, & lactucis, ſpinachijs, atriplicibus, blitis, ſolatro, portulacis, mucilagine, pſyllij, & melone indo. Et cibos G cum gelea, & aqua hordei potabis eum infrigidata, vino lymphato cum ipſa. Si autem cauſa fuerit fortitudo retentionis, & debilitas expulſionis inteſtinorum: miniſtrabis prædicta lubrica, quibus admiſcebis aliqua acuta moleſtantia, vt porrum, cepas, ſiclam, & allia cum multo ſale. Et ſi cum debilitate ſenſus fuerit, miniſtretur in ſolutione eius hiera, & agaricus, hiera Hermetis, & pilulæ de ſagapeno. Et confortabis deinde naturam, & ſpiritum cum theriaca, & mithridato, diamarte, theodoricon, & ſagenea. Et cibabis eos carnibus laudabilibus. Si fuerit ex debilitate in lacertis ventris. Si autem illud fit, quia cholera, vt conſueuit, non mittatur ad inteſtina, corrigatur oppilatio hepatis, & pori cyſtis, vt ſuperius in hepate dictum eſt.

Si vero ſiccitas fœcum, ex multa prouocata vrina fuerit, extrahe fœces cum prædictis, deinde miniſtra ea, quæ minorant vrinam, non cum retentione ventris, vt ſunt zarur, bdellium mechium, excorticatæ lentes, H & pontica, quæ per ſe faciunt, ſed quæ minorando vrinam, leniunt naturam, vt ſunt dactyli, paſſulæ dulces, penidij, caſia, & ſimilia, quæ illud per accidens operantur. Si quoque ex raritate, & reſolutione corporis illud accidat, prohibeatur reſolutio, & ſudor, prout ſupra in cura cordis diximus. Et cibetur craſſis, & viſcoſis, quantum poterit tolerare, & exponatur ventis, & irrorationibus frigidis, & quietibus, & ab artibus laborioſis abſtineat conſuetis. Similiter autem ſi ex lapide fuerit dolor cauſatus, prædictis humidis, & lubricis, ac abſtergentibus corrigatur, & educatur, quibus admiſcenda ſunt aliqua ex fragentibus lapidem in renibus, & veſica, ſi enim in remotioribus lapidem frangunt, multo magis in propinquioribus inteſtinis. Sed ſi ex vermibus, cum interficientibus, & educentibus, prout infra in cura eorum dicemus. Porro ſi ex ventoſitate intercluſa, & perforante, cum extenuantibus interius, & exterius approximatis procedes, prout ſupra in cura inflationis ſtomachi, heparis, atque

Cura colicæ ſi ex lapide ſit.

Si ex vermibus.

Si ventoſa.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0650-5
DFG

atque ſplenis, plenius dictum eſt. Si vero ex ventoſitate torquente inteſtinum, cura erit, vt ſituentur ſuperius in loco temperato, & manibus inunctis cum oleo de enula, vel nardino, vel caſtoreo, fricetur venter leuiter, & cum tactu ſubtili adæquante inteſtina, & reducente ipſa ad ſitum, & ſtatum priſtinum, deinde extenuantia, & reſoluentia miniſtrentur prædicta ſuperius, & inferius cum clyſteri, quod cruribus eleuatis, & compreſſione ſuaui manus repellatur ad ſuperiora, vt perueniat ad gracilia inteſtina, deinde ventoſetur locus, & propinetur oleum de cherua cum vino albo, vel rutaceum, loco eius, vt vngatur ex eis dorſum, & reſtringantur crura fortiter valde. *In materia melancholica.* Quod ſi cauſa fuerit humor melancholicus, licet raro contingat, educatur cum proprijs clyſterizatis, vt ſunt ſtæchas, polypodium, epithymum, cortices radicum mori, borago, bugloſſa, & ſuccus eorum, cum diaboraginato, diabugloſſato, & diaſene. *Clyſteria.* Et ſumptis, vt eſt decoctio epithymi, pilulæ de lapide lazuli, & lapide armeno, & collyrijs factis ex eis, iuuetur venter quoque, & ſplen euaporetur, ex armel, ſtæchade, origano, & chamæmila in aceto decoctis, & proprie cum à ſplene influit iſtis. *Medicina.* Et ſiquidem ſanguis congelatus fuerit, euacuetur cum diſſoluentibus, & educentibus, prout in ſtomacho diximus. Si autem ſit apoſtema cauſa eius, ſtudebis curare apoſtema ſecundum diuerſitatem ſpecierum eius, prout ſupra in ſtomacho diximus, & ſi contingit plurimum, quòd prædictæ cauſæ ſimul conueniant in **causalitate.* caliditate doloris. Quare oportet, vt prædictis ſimul medicinas commiſceas, vel nunc vnam, nunc aliam miniſtrabis. Et quoque, ſi ex ruptura, & deſcenſu inteſtinorum in oſchum dolor cauſetur, cura *Si ex hernia.* erit duæ res. Prima eſt inteſtina ad locum proprium reducere. Fit autem cum molliticantibus cataplaſmatibus, deinde cum eleuatione crurium, ac manuum compreſſione ſuaui repellente ſuperius. Secunda eſt ruptura regere cum ligaturis, & conſolidantibus emplaſtris, & per os etiam miniſtratis. *Si ex ſolutione continui.* Et ſiquidem cauſa eius fuerit ſolutio continui inteſtinorum, & fuerit ex cauſa exteriori, puta vulnere, & percuſſione ſcindente, ſi penetret vſque ad vacuum ipſorum eſt mortale. Et maxime ſi in gracilibus fuerit. *4. aph. 24.* Inquit enim Hippocr. Si inteſtinorum incidatur aliquod gracilium, non conglutinatur, nec conſolidatur, ſi vero non pertranſeat in profundum, cum ſtypticis, & conglutinantibus regatur, quæ infra dicentur ſectione ſecunda. *Si ex humore acuto.* Et ſi fuerit vlcus, mundificare oportet primum, deinde conſolidare. Si autem à cauſa interiori fuerit, puta ab humore acuto pungente actu, & ſoluente, affuſo, & collecto in inteſtinis, tunc dolor erit non de genere colicæ, vel iliacæ veræ, ied meridpſæ, & proprie eſt de genere punctionis, & erit dolor pungens, in cuius cura excitatur, ex eo ſcilicet, quod ipſorum inteſtinorum dolor plurimum ex cauſa frigida prouenit humoroſa, & ventoſa, ac fœcum conſtipatione, quibus calida approximata, vt prædictum eſt, iuuamentum præſtare conſueuerunt, & frigida nocumentum. Proinde procedunt ad eius curam communiter ſtolidi, & improuidi medici cum calidis, & aperientibus ex quibus dolor exaſperatur, & acuitur, cum ex eis talis humor ſubtilietur, & inflammetur ac bulliat, curratque ad inteſtina effrænus, & trahatur, & proprie cum ab hepate, & cyſti fellis, vel toto corpore influat illis. Recta itaque cura eſt, vt talis humoris complexio adæquetur, & obtundatur eius acuitas, & ſubtilitas inſpiſſetur, & conſtipentur viæ, per quas influit. Confortentur inteſtina, & educatur, quod fluxit; & hoc primum cum rectificatione regiminis, & conuerſione ipſius ad frigidum, & humidum, quod eſt notum. *Clyſteres lenientes.* Et cum frigidis humidis lenientibus etiam clyſterizatis prius, & ſumptis deinde. Et proprie in colicea, qualia ſunt violæ, maluæ, iuiubæ, pruna, ſebeſten, ſurſur, fœnugræcum, & ficla clyſterizata cum oleo violato, & zuccharo violato, & caſia fiſtula. Et ſumantur pruna perforata cum acu, & infuſa cum iuleb, chryſomila, & perſica, caſia fiſtula. tamarindi, tereniabin, aqua ſtructuum, & ſyrupus violatus, vel de ſucco roſa. cum aqua hordei, & granatorum muzorum. Deinde pontica nota, quæ comprimendo effuſam humiditatem exprimant, & educant, & influentem ab hepate, cyſti, vel toto corpore compeſcendo retineant, quo caſu hepar, cyſtis, & totum corpus rectificentur, prout in cura icteritiæ diximus. Clyſteribus quoque addantur oleum omphacinum, vel roſa. ſuccus portulacæ, aqua ſumach, virgæ paſtoris, ſpodium, & adeps hirci, & ſimilium, vt anatis, & gallinæ. Et ſi materia imbibita fuerit, adminiſtrabis cum eis hieram, & ſcammoneam cum pilulis de aloe. Et ſi expediat admiſcebis illis ſtupefacientia, & proprie theriacem nouam, quoniam confert cauſæ imprimenti, & percipienti, vt ſupra dictum eſt. Et ſiquidem ſuperius petens, impetum faciat ad os ſtomachi, vomitus prouocetur, ſi facile ſit, ſi vero non, inferius trahatur clyſteribus, frictionibus extremorum, & ligaturis dolorioſis, fomentis mordentibus, & ventoſis.

Siquidem humor talis ſalſus fuerit, miniſtrabis cum illis ſubtilitantia, & abſtergentia, qualia ſunt cartamus, ſuccus alubleb, & ſiclæ, & baurach, & ſal in quantitate, ſuperius vero ſiclam decoctam, & almuri, cappares quoque conditos cum ſale, & aceto, & hieræ admiſcebis agaricum, & colocynthidem, & ſimilia. Stercus quoque adib dabis, quod eſt huic ægritudini proprium, ſit autem in vino diſſolutum, & inunctum cum oleo nardino, & ſuſpenſum in collo etiam cum filo de lana animalis, quod lupus comedit, & ſit illud quando comedit oſſa, & illud eſt album, & in rubis inuenitur ſuſpenſum. Ex eis eſt cornu cerui aduſtum cum vino in potu ſumptum, quoniam ſedat ſtatim. Si vero cauſa eius fuerit acutus cibus, vel potus, prouocetur vomitus cum aqua tepida, & oleo ſiſamino, vel butyro, & propinetur lac, conuertatur quoque regimè ad frigidum, & vnctuoſum. *Vomitus. Diuerſione. Si ex humore ſalſo.*

Quod ſi cauſa eius fuerit ſanies, à ſpiritualium vlceribus miſſa, cura eſt duæ res. Prima eſt mundificatio ſaniei cum clyſteribus prædictis abſterſiuis proprie. Secunda eſt, vt vlcera ſpiritualium medicentur, prout ſupra in prima ſectione dictum eſt. Si vero ſit humor à cerebro miſſus, cura eius erit cura catarrhi, quam ſuperius diximus. Si vero à toto corpore, vt in diarrhæa, & ſimilibus, cura erit cura diarrhææ, & fluxus liquefactiui, de quibus ſubſequenter dicemus auxilio Spiritus ſancti. Si vero compreſſio ex vicinis apoſtematis, vt heparis, ſplenis, & lacertorum almirach, cura eſt cura apoſtematis illorum membrorum, quæ ſuperius dicta eſt. Secunda mundificatio, & confortatio inteſtinorum. Si vero cauſa doloris fuerit compaſſio ad renes lapidem habentes, cura erit duæ res. Prima erit cura lapidis renum, quam infra ponemus. Secunda eſt mundificare inteſtina à ſuperfluis, & confortare, ne debilitata retineant ſuperflua, & colicam veram, & propriam incurrant. Si vero paſſio eius ſit compaſſio ad cerebrum apoſtematum, & neruos patientes ſpaſmum, vel tetanum, cura erit cura apoſtematis cerebri, quam præmiſimus, & etiam ſpaſmi. Si vero à cauſa exteriori accidat, quæ plurimum eſt iliacæ, vt puta mala complexione frigida, & pura, impreſſa à potu, vel balneo aquæ frigidæ, vento ſeptentrionali, vel ſeſſione in lapide frigido, cura erit duæ res. Prima eſt, vt auferatur cauſa. Secunda eſt, vt calefiant inteſtina per cibos, & medicinas calidas intus, & extra, & per omnem modum approximatas, prout in cura malæ complexionis frigidæ ſtomachi diximus. Si vero ab aere peſtilente accidit. Cura eius eſt, quam ſupra in cura ægritudinum cordis diximus. Similiter ſi à veneno ſumpto, cura eſt, quam ibidem prædiximus. Si vero fiat à cibis ſtypticis, & ponticis proprie tamen habentibus colicam commouere, aut cauſare, cura erit illos educere cum lubricis, & prouocatione vomitus, & proprie in iliaca. Regimen autem ordinandum eſt duplex. vnum eſt curatiuum, aliud præſeruatiuum. Curatiuum eſt, vt regantur in aere temperate calido, ne fortitudine doloris, & calore aeris reſoluantur. Exercitentur pedibus, vel *Si ex lapidere. Si ab aere peſtilenti, aut veneno. Si a cibis aſtringentibus. Regimè curationum.*

manibus, vel reuolutionibus in ſtratu, quantum poſſibile eſt, & dormiant deinde quantum oportet, proprie poſt ſolutionem ventris, & ſupra manitionem, niſi à cauſa calida fuerit: abſtineant vero, & ſitiant, quantum tolerare valent, donec repletio corrigatur, & proprie ſi à frigida cauſa fuerit, & ventoſa, & tunc ſufficit eis ius cicerum, & gallorum antiquorum, & panis furfuraceus ficcus cum alijs, & vinum antiquum, & aliquod ex extenuantibus ventoſitatem. Gal. vero ait, quòd operationū quidam cum ſentiebat colicum dolorem, cingebat ſe non prius cinctus. Comedebat autem cum pane allia, nullam derelinquens conſuetam geſtionem, bibebat autem per totum diem nihil, ad veſpertum vero meracius, deinde dormiebat per totam noctem, mane vero ſurgebat omnino indolorabilis. Sic ergo alendi ſunt niſi ad reſolutionem perducantur propter doloris vehementiam, & euacuationem, & proprie in iliaca. Tunc enim oportet, vt cibus ſit facilis digeſtionis, & boni nutrimenti, lenitiuus, lubricus, & abſterſiuus, ſicut eſt carnis diſſolutæ, vel deſtillatæ, & colatæ, & proprie columborum iuuenum non pinguium, & gallorum iuuenum, vitelli ouorum ſorbilium, medullæ diſſolutæ in iure, vel vino, & quandoque oportet in iure eorum, vt ponatur cartamus, & alubleb, ſemen vrticæ, & polypodium, turbith, vel ſcammonea diſſoluta, prout inuitat neceſſitas. Et, condire cibaria cum porro, allio, & ſale, & ſpeciebus, puta cinnamomo, zingib. origano, pipere, cymino, & aniſo, & ex fructibus concedantur caricæ, paſſæ dulces, & cappares conditi cum aceto. Et ex oleribus, ſicla, ſinapis, vitent vero craſſa, viſcoſa, frigida, ſtyptica, conſtipantia, & ventoſa. Si vero à cauſa calida fuerit, quies eſt magis conueniens, & ſomnus ſupra repletionem, nec non plurima abſtinentia, & cibus humidus leniens, & lubricus, frigidus, vt eſt ius herbarum, & fructuum prædictorum ſupra in cura pungitiui doloris, & potus aquæ hordei, Vitent vero ſtyptica, & pontica, niſi cum cauſa illa influat inteſtinis ex alio, tunc enim ibi competunt, vt ſuperius dictum eſt. Et cibus difficile corruptibilis, vt factus ex chondro in aqua decocto immiſſis granis malorum granatorum, ſicut Galen. oſtendit. Et potus etiam frigidus non veri frigoris, ſi ſiticuloſus, & horæ ætatis fuerit. Sed ius galli decrepiti negatur omnino. Inanitio eſt communis, & quotidiana cum proprijs: repletio eſt nociua, & retentuo fœcis, & ventoſitatis petentium exitum. Animæ vero accidentia per ſe nocent generaliter omni ex omni cauſa, in quantum naturam exterminant, & debilitant. Per accidens autem conferunt, inquantum naturam inflammant, & infrigidant, & diſtrahunt à dolore. Specialiter autem conferunt, vt ira, & indignatio, in eo, qui eſt ex cauſa frigida, gaudium vel triſtitia, & timor in eo, qui eſt ex calida. Si vero ab hepate fuerit, regatur ſicut in apoſtemate ſtomachi dictum fuit. Regimen vero præuiſiuum infra ponemus, auxiliante Chriſto. Circa correctionem vltimo accidentium inſurgentium eſt inſtandum, ſecundum diuerſitatem ipſorum, quorum vniuſcuiuſque quæres curationes in proprijs capitulis, vbi de eis dictum eſt, vel infra dicetur.

Poſtis ingenijs curationis, ad dolorem ventris, & ſpeciebus eius, atque numeratis ſimplicibus medicinis, quibus compleri habent, & debent, ad ſubiunctionem medicinarum compoſitarum deueniemus, quibus valeant, vbi ſimplices non ſufficerent, per ſe compleri. Sciendum ergo, quòd ex eis, quædam ſunt enemata, quædam collyria, quædam vomitiuæ, quædam ſyrupi, quædam electaria, quædam trochiſci, quædam potiones, quædam pilulæ, quædam emplaſtra, quædam euaporationes, quædam vnctiones, quædam balnea, quædam olea, & quædam ventoſæ. Et ex enematibus, quædam ſunt ad frigidum, phlegmaticam: ex quibus eſt, quod digerit, & eſt. Recip. florum chamæmeli, meliloti, abſinthij, parietariæ, calamenthi, origani, maluæ, ana M.j. ſenugræci, feminis lini, ana vnc.j. caricarum x. hyſſopi vnc j. cymini, anith, fœniculi, ana vnc. s. furfuris par-

rr. meth. med. cap. vltimo.

Cibus.

potus.

Animæ accidentia.

Eugenia medicinalia.

Clyſteres ad colicam.

tem j. bulliant in aqua fontis, & in tribus particularibus diſſoluantur mellis communis vnc.ij. olei anethini vnc. ij. ſalis communis, quod ſufficit. Oportet autem, vt forma clyſteris ſit ſecundum meliorem modum, & eſt, vt foramen eius cannæ ſit ita largum, vt cito injiciatur, & quantitas eius ſecundum quantitatem corporis, & ætatis, ſimiliter, & enema, & ſit calidum in hoc caſu, tepidum in alio, non frigidum. Tempus eſt dictum ſuperius, vt cum iam digeſtus fuerit cibus, & pertranſierit, & eſt ſecundum Galen. poſt ſex horas ſumptionis ipſius, & plus. Sitque modus iniectionis ſuauis. Ad hoc igitur cannella clyſteris inungatur oleo dulci, & impellatur enema cum expreſſione continua, vt aer non ſimul impellatur cum eo, & ſuaui in colica, forti, in iliaca. Sitque corpus ſupra genua, & inclinato capite ſituatum; Et quandoque oportet eleuare crura, vt ad ſuperiora melius impellatur. Sitque ſituatus infirmus ſupra ventrem in colica vera, & iliaca, ſupra renes, & dorſum in colica non vera, & nephritica, vel ſupra latus patiens. Deinde venter manibus fricetur, & moueatur, & quandiutius poteſt toleretur, deinde vero emittatur, quòd non exeat, collyrio iuuetur, quòd ſi non ſuffert, repetatur clyſter, cui addatur plus ſalis, vt excitet expulſiuam. Et quandoque oportet admiſcere calidiora aliqua ex prædictis, quæ magis expediunt. Aliud ſolutiuum ex intentione noſtra. ℞. mercurialis, aſari, ſtæchadis, maluæ, chamæmeli, abſinthij, & naſturcij, vrticæ, parietariæ, centaureæ minoris, rutę ſiccæ, ana M.j. polypodij drach. ij. aniſi, ſeminis anethi, ana vnc.s. cartami, colocynthidis, panis porcini, ana vnc.j. bulliant in aqua fontis, & in partes diſſoluantur mellis communis vnc.ij. caſiæ ſiſtulæ vnc.j. hieræ picræ * vnc.iij. baurach drachm.j. olei de been vnc.j. educit enim phlegma, & ventoſitatem, & ſedat doloré colicæ, & iliacę, & ſanat ſi Chriſtus voluerit.

Aliud ℞. baurach vnc.j. tere, & diſſolue in aqua rutæ, vel oleo eius, & clyſteriza. expertum eſt. Aliud ℞. aſari centaureæ, rutæ ſiccæ, & ſeminis eius, ana M.j. bulliant in oleo antiquo cum colocynthidis pulpa vnc.s. & clyſterizetur. Et quandoque additur hiera, quando materia eſt in rugis inteſtinorū, & tunicis intercluſa, & inuiſcata, educit enim eam facile. Aliud Gal. ad colicam ventoſam. ℞. ſemi. apij, anethi, dauci, rutæ, & cyperi, ana vnc.j. bulliant in oleo antiquo, vel ſubtilis ſubſtantiæ. Deinde colentur, in colatura diſſoluatur adipis anatis, vel anſeris, vel gallinæ liquefactæ vnc.ij. & immitte: ſedat enim dolorem, quòd ſi non ſedauerit, rurſus immittendum eſt idem, & ſi non ſederit, iterum adde illi caſtorei puluerizati drac.j. Et ſi cum hoc non ſederit, adde epij drach.s. Et quãdoque admiſcetur baccæ lauri vnc.j.

Aliud Serapionis laxatiuum humoris phlegmatici. ℞. chamæmeli, haſce, violarum ſiccarum, ſebeſten, ficuum, ſeminis lini, althææ, ana partem j. decoquantur in lib.iij. aquæ donec remanent lib j. & s. & coletur. Et ſundantur ſuper eam olei myrtini vnc.ij. ſalis drach.iij. baurach vnc.s. muri, & zucchari, ana vnc.ij. & clyſterizetur cum eo tepido. valet ad colicam cum febre acuta, cuius natura eſt ſicca. Et cum phlegma ex alijs influit, illis adde macem.

Aliud ad dolorem colicæ frigidum, abſque febre, miſceatur colocynthidis cum prædictis rebus vnc.s. Deinde decoquantur, & colentur, deinde ſumatur caſtorei aur.s. & colocynthidis tritæ drac.j. & quarta, centaureæ dra.ij. mellis dra.ij. ſalis triti dra.ij. baurach dr.s. clyſterizetur cum oleo tepido. Et ex hominibus ſunt qui addunt ſagapenum, bdellium, ammoniacum, & opopanacum. Aliud ad colicam ex vermibus. Rec. centaureę minoris, agarici, abſinthij, carui, granorum lupinorum in quantitate conuenienti, diſſoluãtur, ſellis taurini vnc.s. olei amygdalarum amararum, & baurach, quod ſufficit. Et clyſterizetur præcedente clyſteri ex lacte, vel ex hydromeſte, & aliqui addunt hieram.

Aliud ad colicam phlegmaticam ex retentione fœcis. Rec. origani, ſtæchadis, aſari, centaureæ, maluæ, althææ, ſeminis lini, ana partem j. aniſi, fœniculi, carui, ſeminis

rutæ,

rutæ,ana vnc.s. olei amygdalarum dulcium,baurach,& salis communis,quod sufficit,mellis violati vnc.j.& clysterizetur. Et sunt aliqui, qui addunt succum ficlæ,& proprie cum phlegma à capite profluit intestinis. Et deinde,si oportet,supponatur cum collyrio de pane porcino. Aliud absterſiuum. in aqua maris bulliant furfuris frumenti pars.i. ireos,aristolochiæ rotundæ, caricarum, ana vnc.j. stercoris columborum, stercoris canis comedentis ossa,ana drach ij.dissoluatur in aqua prædictorũ, & baurach, ana vnc. ij. mellis rubei,vnc.j. olei de been vnc.j.& fiat clyster,deinde,si expediat, supponatur cum radice bryoniæ.

Aliud ad frigidam colicam absque materia. Rec. olei antiqui simplicis secundum Gal. & eo temperato cum adipe anatis fiat clyster,calefacit enim,& non trahit. Et quandoque misceatur cum alchitram drach.ij. Et quandoque bulliant in eo abrotani, calamenthi, pulegij,sambuci,anethi,radicis lilij, ana vnc.j. & clysterizetur. Et aliqui faciunt prædicta in vino vinoso antiquo bullire. Aliqui clysterizant solum cum oleo sambucino, vel de raphano. Et calefiat sępe venter cum panno calido. Et quãdoque clysterizatur simus columbinus, & proprius canis cum succo chamæmeli. Aliud ad colicam ex siccitate. Rec. extrema animalium humidorum,vt capita, & pedes agnorum, hædorum, & arietum iuuenum,& bulliant in aqua, & in parte dissoluantur olei sesamini, vel amygdalarum dulcium,& clysterizentur. Et aliqui cum iure gallinarum pinguium, aliqui cum lacte asinæ clysterizant,humectant,& impinguant. Aliud Rasis ad colicam calidam ex infusione choleræ ad intestina. Rec. olei rosa.vnc.ij. & dissoluantur in aqua decoctionis violarum, & clysteriza. Et accipe oleum cytoniorum,& cum aqua violarum,& sumach misce, & superadde spodij drach.ij. clysteriza, & si quod influit fuerit phlegmaticum,superadde macęm, myrrham, & charabe loco illorum. Aliud ad colicam ex apostemate frigido. Recip. olei laurini vnc.j. olei de oliuis partes ij. adipis anseris partem j. clysteriza. Est enim mirabile secundum Abuhali. Et consequenter adhibe emplastra facta ex abrotano, & anetho,schænãtho,& meliloto, & reliquis,quibus curatur tale apostema. Aliud Isaac ad frigidam phlegmaticam, & ventosam. Recip. chamæmeli,anethi,ana vnc.j.s. centaureæ, liquiritiæ, seminis lini, & fœnugræci, ana drachm. x. apij, ameos, calamenthi, meu; croci hortensis, ana drachm. iij. caricarum octo, coquantur in aqua, & in partes tres mittes mellis vnc.j. obsomogarum, olei oliuarum, sisameleon, ana drach.j. sambucini,lenticuleon, ana drach. s. nitri drachm.j. Et fiat clyster.

Et ex eis, quæ valde conferunt, est emplastrum de abrotano factum de granis lauri. Ad colicam autem melancholicam clysterizatur polypodium, cum sale indo,& epithymo,boragine,bugloſſa,& melle. Et ex collyrijs est collyrium Almansoris. Recip. salis drachm.ij. colocynthidis, scammoneæ, ana drachm.j. & s. mellis, quod sufficit, decoquantur vsque ad spissitudinem decentem. & fiant inde collyria.

Collyrium ad colicã.

Aliud ex radice bryoniæ, & radice panis porcini inunctis cum oleo anethino. Et valet ad frigidam phlegmaticam ex fęce. Aliud ex litio. ℞. litij drach.j. myrrhæ, storacis,calamitæ,opij,thuris,ana drach.j.croci.scrup.s. Confice cũ succo arnogloſſæ,& impositum teneatur per horam,sedat dolorẽ,stringit materiam,& dormire facit.

Aliud quod dissoluit ventositatem. ℞. cymini,fóliorum viridis rutæ, ana M.j.burchormarien, & est radix pyrethri, vel mali terræ drach ij. nitri drach.v. puluerizentur,& conficiantur cum melle,& coquantur ad spissitudinem. Et fiant collyria,& vngãtur oleo de ruta,vel nardino,vel de cherua,& immittantur cum oportet.

Aliud Abuha. Rec. stercoris porcini, salis gemmæ,& baurach,ana drach.v. terantur, & misceantur cum melle vnc.ij. & coquantur ad spissitudinem, & inungantur oleo,& immittantur. Confectio suppositorij, quæ soluit ventrem: conteritur enim, & proijcitur in clysteri

A solutiuo, & nominatur suppositorium album à Rhasi. Recip. baccarum drach.x. colocynthidis, nitri, bdellij, sagapeni, ana drachm.v. scammoneæ drach.ij.s. & fiat collyrium ex eis.

Aliud Abuha. Conteratur ruta cum aqua mellis,donec fiat sicut illud,de quo fit linimentum, & ponatur medietas ipsius de cymino, & quarta pars de nitro, & sumatur glans longitudinis vij. digitorum, vel fiat ex oleo rutaceo cum castoreo, & melle,felle vaccino,& baurach, ana aur.s. sagapeni, bdellij, colocynthidis, & althææ, ana drach.iij.& fiat ex eis glans, valet ad phlegmaticam,& ventosam.

Vomitiuum ad colicam.

Vomitiuum bonum ad iliacam frigidam, vinum Græcum simplex, vel flauum simplex, vel sclauum sicut est, vel calidum, vel aqua cępæ narcissi, seminis raparum, vel raphani ma. simplex, vel cum aceto scillæ, & vinum infusionis asari per noctem ante, & aqua nucis vomicæ,vel infusionis ellebori albi. Aliud ad colicam. sumatur aqua decoctionis atriplicis. Et bibatur sola,vel cum aceto,& oleo violato. Aliud ad ventosam. Recip. carui, seminis anethi, & rutæ, bulliant in aqua, & tepida cum oleo de neriden, vel de enula sumatur. Aliud vomitiuum, & est Rasis, & est forte. ℞. tartari, nucis vomicæ, nigellæ, semi. raphani, & anethi, ana æqualiter,salis indi,baurach,ana partem s.dosis drach.iiij. cum tepida. Et quandoque additur in ea drach.iiij. de condisi. Syrupus conferens colicæ, & iliacæ phlegmaticæ,& ventosæ. ℞.calamenthi,origani,hyssopi hortensis,sampsuchi, ana M.j. siseleos, anisi, fœniculi,carui,seminis apij, raphani,ana drachm.v. radicis enulæ vnc.v. ireos vnc.s. meu,phu,anisi,acori, ana vnc.s. schænanthi, sem.vrticæ, ana vnc.s. florum roriſmarini, boraginis, & bugloſſæ,ana scrup.j.mellis communis despumati lib.ij. aceti scillitici,vnc.iij.in pecia bulliant zingib. galangæ, garyoph.ana drach.ij. spicæ drach.j. Et quandoque sufficit syrup.ex melle scillitico cum geleniabin, ana vnc.j. cum aqua anisi, & fœniculi. Idem operatur syrupus de hyssopo, & calamentho, quorum descriptiones posuimus in antidotario nostro. Syrupus conferens cholericæ,& iliacæ calidis. ℞. endiuiæ lupu. lactucarum, portulacarum trifolij, cymarum rubi, chrysolocannæ,acetosellæ, ana M.j. prunorum, sebesten, iuiubarum, ana xxx. liquiritiæ, violarum, & rosa. ana vnc.j. zucchari lib.j. succi cytoniorum, & aquæ ros. ana vnc.iij. pecia rara bulliant, spodij, sandali vtriusque, ana drach. ij. succi granatorum muzorum drach. iij. Et quandoque sufficit syrupus violatus simplex,vel de succo violarum, & proprie cum volueris soluere materiã iam collectam. Syrupus ad colicam non veram, quæ est ex lapide renum. Recip. chamædryos, chamæpithyos,senetionum, & cretanorum marinorum, parietariæ, capil. ven.os mundi,calendulæ, scolopendriæ, cum radice endiuiæ, cum radice cichoreæ, hepaticæ, bugloſſæ, agrimoniæ,ficlæ,& pentaphylli, filipendulæ, ana M.j.quinque radicum communium ana drach.j. liquiritiæ, maluarum,seminis violarum, florum boraginis,acori,enulæ,radicum iridis, radicum cardonis, & arundinis, saxifragiæ,milij, folij, ana vnc.j. fileris, anisi, fœniculi, sem. apij, ameos cordumeni, petroselini macedonici, asari, meu,schænanthi, ana drach.s. caricas x. seminis vrticæ, radicis raphani,ana vnc.j. sem. asparagi, bruſci,casiæ ligneæ,ana vnc.s.prunorum, sebesten, ana xxx. seminum communium cicerum nigrorum ana vnc.iij.seminum lactucarum,portulacæ,scariolæ,ana vnc.s. hordei mun. partem j.gummi,tragacanthi,lapidis iudaici,lapidis,qui inuenitur in spongia marina,ana vnc.j. medullæ ossium ceraforum, betonicæ, ana vnc.j. aristolochiæ longæ, & rotundæ,ana drachm.ij. alchechengi vnc.s. passularum enucleatarum, zucch. ana lib.ij. mellis rosati lib.s. succi capil.ven.succi scabiosæ, succi vrticarum paruarum depuratorum,ana lib.s.aceti vnc.iiij.& fit scilliticum. Et quandoque additur,cum volueris,quod laxet,hermodactylorũ,& corti. radicis celsi, ana vnc.ij. polypodij vnc. iiij. Et aromatizetur cum cinnamo cubebe,& spica.

Syrupus ad colicam ex nephritide.

Electaria. Electaria,ad colicam frigidam,diacalamẽtum,diambra. Et fortius eſt diatrionpip. Et ad ventoſam diagalanga,confectio de ſeminibus. Et fortius eſt diacyminum, & theriaca antiqua,& ſimilia. Ad eam,quæ eſt ex comſtipatione facit diacaſia fiſtulatum, & diaprunis,& valent etiam ad colicam calidam, & diarhodon,& triſandalum,quorum deſcriptionem ſupra habuiſti in antidotario noſtro.

Trochiſti. Trochiſcos ex prædictis ſimplicibus poſſes etiam conficere eligendo propria tuæ intentionis. Similiter, & potiones ad maturationem, & reſolutionem naturæ per vomitum,vel feceſſum, & plures in antidotario noſtro eligere poteris ad hanc ægritudinem, ſi volueris.

Pilule ad colicam. Ex pilulis ad colicam frigidam phlegmaticam ſunt pilulæ de ſagapeno, de ſarcocolla; de opopanaco, pilulæ fœtidæ noſtræ, pilulæ de euphorbio, de colocynthide.

Pilule de 4. rebus. Pilulæ de quatuor rebus expertiſſimæ. Rec. colocynthidis, ſagapeni, ſalis gemmæ, diagridij cocti, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum ſucco porri, à drach j vſque ad ij.

Ad idem Rec. hieræ magnæ,& proprie Logodion,& colocynthidis, & benedicta,& iuſtinum ad nephriticã philanthropos. Ad colicam calidam, & cholericam, pilulæ de hiera Gal. de rhabarbaro. Rec. pulueris hierę Gal. drach. ij agarici, rhabarbari, ana ſcrup ij. vel diagridij cocti. Informentur pilulæ cum ſucco roſarum. Et pilulæ noſtræ, quas in noſtro poſuimus antidotario, quæ valent ad febres cholericas, ægritudines de genere choleræ citrinæ,& ſanguinis ad melancholiam. Pilulę de colocynthide, de lapide armeno,& de lapide lazuli.

Emplaſt. Et ex emplaſtris ad colicam, & iliacam frigidam eſt emplaſtrum de granis lauri,& de alijs, & relatum ad Andromachum,& relatum ad Eraſiſtratum,& ſinapiſmum, & relatum ad Andromachum cauterizans vbi oportet. Et Emplaſtrum ad cholericam eligas ex eis, quæ dictæ ſunt in cura ictericiæ. Et ex prædictis ſimplicibus componere poteris, prout oportet. Et ſimiliter vnctiones,& cerata. Et ex euaporationibus, quæ ſunt humidæ, vt ſunt ex ſpongijs, filtro, cotto, vel lana, & infuſis in aqua decoctionis prædictorũ anodynorum. Et quandoque impletur ex ea vas æneum, vter, vel veſica, & applicantur ventri,& hypochondrijs. Et quãdoque bulliunt extenuantia ventoſitatem. Et quãdoque ſunt ſaccelli, ex quibus quidam ſunt ſicci, quidam ex ſale, & milio, vel panico ſunt, nec valent niſi in materia humida, ventoſa, & quandoque ex parietaria in vino cocta. Et quidam ſunt temperati, vt qui ſiunt ex chamæmelo, abſinthio,& ſem. lini,& quidam ex alijs, puta ſem. lini, fœnugræco, radice althææ, violarum, malua, chamæmelo, meliloto,& proprie in colica nephritica cum bullierint in aqua, vino,& applicentur ſupra renes. Et balnea quoque,& olea, quæ ad frigidam, ſunt oleum anethinum, de abrotano, de lilio, quod habet virtutem theriacæ, oleum omphacinum,& vltimum eſt oleum apoſtolorum. Et ad ventoſam oleum rutaceum, nardinum, & de enula, & de cherua, ad vtramque. Ad calidam oleum roſ. & violarum, & de ſem. melonum, & de ſcorpionibus ad nephriticam inunctum ſupra renes. Et ad vtramque ſcilicet veram,& nephriticam, & oleum de piperibus.

Euaporationes.

Saccoli.

Balnea, & olea.

Ventoſa. Ventoſæ quoque debent eſſe magnæ cum multa flamma,& ſint de vitro, vel cornu, vel de argilla.

Clyſter ad colicam. Clyſter educens phlegma craſſum, & ventoſitatem, ſi Chriſto placuerit. ℞. rubeæ. M. j. ſcordeon vnc. ij. cymini, aniſi, ana vnc. j baccarum lauri, vnc. ſ. aſæ fœtidæ drach. ij mellis,& ſalis, ana drach. j. bulliant in oleo antiquo, vel vino veteri, & fiat clyſter. Vnctio ex butyro confecto cum puluere colocynthidis ſupra vmblicum ſoluit ventrem,& curat colicam, ſi Deo placuerit. Clyſter benedictus pro nobilibus cum ſuauitate educens phlegma, & melancholicum humorem, reſoluit omnẽ ventoſitatem, & ſanat colicam. ℞. aniſi triti, polypodij triti, ana vnc. ij. bulliant cum aqua lactis caprarum lib. v.& diſſolue hieræ picræ vnc. j. mellis vnc. ij. ſalis vnc. j. olei viol. fac cum reiteratione ſi oportet. Regimen præ-

Aliud clyſter nobilis

Reg. præſeruans in colica,& ileo. ſeruatiuum à colica,& ileon, cum apparent ſigna repletionis, & inceptionis ex tortione, dolore leuioribus, & punctione, oportet vt interdicatur repletio, & iniungatur abſtinentia,& euacuatio cum vomitu,& fluxu ventris, cum clyſteribus prædiſtinctis; deinde cum aliquo ſolutiuo leui, deinde ſi expediat cum forti, præmiſſa digeſtione cum appropriatis vnicuique cauſæ replenti. Et ex digeſtiuis bonis in via præſeruationis ad colicam veram,& iliacam, & etiam non veram, ſeu nephriticam eſt ſecundum Iudæum belzamen de thymo, vt ſumatur quolibet mane cochlear vnum huius pulueris cum vino albo ſubtili. Rec. ſem. anethi, fœniculi, apij, fœnugræci, ana drach. j. ſ. ſchęnanthi drach. v. Itẽ aliud, fiat vinum ex trifolio, vel pentaphylon, vel betonica, & gramine contritis, & poſitis in vegete, cum vinum in vindemijs ebullit; de quo ſumatur medius cyathus ante cibũ cum puluere zedoariæ. Et ex ſolutiuis leuibus eſt talis tragea experta, etiam ſi ſit cum febre vera, & mendoſa. educit eum humores craſſos, qui ſunt cauſæ vtriuſque, & etiã calculos. ℞. turbith boni, hermodactyli, ana vnc. j. eſulæ vnc. ſ. piperis longi, zingib. ſpicæ, ana drach. j. macropiperis drach. j. croci drach. ſ. feminis leuiſtici, granorum ſolis, ſeminis geniſtæ, ſaxifragiæ, ana drach. ij. medullæ carrami vnc. j. zucchari, quantũ ſufficit, de qua ſumatur cochlear vnũ in menſe,& deſuper bibatur parũ aquæ tepidæ. Et ſunt qui addunt caudas grillorũ, cicadarum,& cineres ſcorpionũ,& cantharidarũ in hyeme,& in frigidis circumſtantijs, Æſtate vero,& in calidis non addantur: ſed ſumantur loco eius mel caſiæ fiſtulæ cum aqua liquiritiæ, ſeruato bono regimine. Et eſt vt in principio cibi, vel parum ante ſumat aquam cicerum nigrorum cum ſemine melonis: deinde ſumat ſubtiliantia,& incidentia,& à contrarijs abſtineat. Item ſumat poſt cibum tragean confortatiuam digeſtionis,& reſolutiuam ventoſitatis, quæ ℞. garyoph. inciſorum vnc. v. galangæ vnc. v. zingib. vnc. j. granorum paradiſi, vnc. iiij. aniſi, fęniculi, ana drach. iij. liquiritiæ drach. ij. ſeminum melonum mundatorum drach. iiij. vinum ſit ſubtile vinoſum.

Digeſtiuũ. Pulus bonus ad colicam.

Solutiua leuioratragea pro præſeruatione colicæ.

De cura vermium,& medicinis eorum. Cap. 2.

QVia curam vermium exiſtentium veluti vna ex cauſis colicæ, vt patuit præcedenti capitulo, reſeruauimus, vt loqueremur de ea latius, eorum genera, cauſas, ſigna,& medicinas inueſtigandum proprias, cum ſint accidentium plurium horrendorum, & mortiferorum: ideo de ea ad præſens loquemur, prout miniſtrabit gratia Saluatoris. Sciendum igitur, quòd ſecũdum Gal. vermium tria ſunt genera, ſcilicet lumbrici rotũdi, aſcarides, ſubtiles parui; & tertium genus eſt eorum, qui lati vocantur,& cucurbitini, producẽtes ſemina ad modum ſeminis cucurbitæ cæteris longiores, vtpote alternatim ſibi continuantes ad modum chordellæ, ſeu zagarellæ, ſicut ſenſus declarat. Cauſa autem in generatione ipſorum triplex eſt, materialis, localis,& efficiens. Materialis eſt humiditas inſipida alba, & viſcoſa in vnum condenſabilis,& compactilis, & talis eſt phlegma, non cholera rubea, nec nigra, licet effundantur ad inteſtina, cum ſint ficcæ, diſpartibilis ſubſtantiæ, non condenſabilis bene,& nimis calidæ, vel frigidæ, ſaporis contrarij generationi,& conſeruationi ipſorum, vt quia amari, vel acetoſi valde, quibus necantur, coloris diſſimilis, quia citrini, vel nigri, non etiam ſanguinis licet ſit conueniens propter ſaporem, quia dulcis eſt, ad inteſtinorum tamen vacuum non effunditur, ſed à natura ſtricte in venis, vt theſaurus conſeruatur, exiſtens proportionalis, & neceſſarius generationi, nutrimento, & augumẽto membrorum radicalium, & carniformium quibus in colore eſt ſimilis non ſicut vermibus. Localis eſt inteſtinorum vacuitas, in qua ipſa materia phlegmatis, vt ſuperflua: quia ex digeſtione, & ciborum malitia, & regiminis in alijs aggregatur, cuius conſideratione, eorum generatio in ætatibus omnibus eſt communis; & in tempore proportionali eſt magis; in qua qui manet, & conſeruatur

Vermium gene. triplex 3. aph. 26.

Cauſa generationis vermiũ triplex.

Locus generationis vermium.

præ

ſtæ frigiditate, & circumuolutione ipſorum ab eius adhærente viſcoſitate,& prædebilitate coloris ipſorum ibi manens non regulata corrumpitur,& putreſcit,& ſic colorem accendit: quia cum nequeat eam conſumere,eius humiditatem reſoluit,& craſſum,condenſatũ dimittit: nec rectificat, ſicut ignis materiã luti putridi ſibi ſubiectam,quam conſumere nequit,rectificat conſumẽdo humiditatem,vel minuendo,& craſſum relinquendo lapideum,ſic ipſam rectificat condenſando,& cum influentia conſtellationis, cooperãte natura corporis,formam, & figuram vermium imprimit in illam ad hunc finem, vt materiam putreſcibilem in id, quod minus malũ eſt conuertat,& reſiduum putredinis naturaliter in inteſtinis aggregandæ conſumat ſe paſcẽdo ex illa, cuius caloris conſideratione,vt diſponentis ipſi efficienti cauſę.dixit Hipp.in aph. Eos maxime in ſenioribus,ideſt in procedentibus vltra ætatem dentium plantatiuam generari. Ex quibus iam cauſa efficiens nota eſt, & eſt triplex diſponens,vt eſt calor putredinalis, operans vt natura, perficiens,vt ſupra cęleſtis influentia,prout Ariſt. dixit. ſic enim eſt videre in animalibus exterioribus mundi, quæ non generantur ex ſemine, vt ſunt muſcæ, crabrones,qui ex ſtercore bouis,& veſpæ, quæ ex carnibus generantur equorum corruptis, cum etiam calefiunt à calore ſolari in ipſas agente,& nequeat ipſas conſumere, depurantur,& condenſantur in vnum,& natura ſupra cęleſtis corporis ſcilicet cõſtellatio, formam,& figuram talium vermium diuerſorum ſecundum diuerſitatem materię,& aptitudinis eius ad eos imprimit.vnde Ariſt. dixit propter melius. quòd enim ex putrida tali materia generentur tales vermes, ſiue talia animalia, melius eſt quam dimittantur ſecũdum ſuam putredinem puram, & vt reſiduum eius,& aliæ congregandæ putredines cõſumantur,ſumptæ,& cõuerſæ in nutrimentum eorum, exiſtentes in aere,terra,& aquis, multiſque modis nociuæ hominibus,melius eſt, quàm permaneant ſic. Sed contra hoc eſt,quod ſequitur. Natura enim ſi quod melius eſt agit,& minus malũ aget, ſed minus malum eſt, quòd tale phlegma putrefactum in concauo inteſtinorũ remanear, quæ ſunt vt dictum eſt, deputata collectioni putredinis,& expulſioni ipſius,cholera rub. coadiuuante,& ex ordinatione naturæ, infuſa in ea ad illud, quam quod talia vermium genera prõcreentur: Et cum ſuperius dictum ſit, quòd plurimum, & horrendorum accidentium frequenter ſint cauſa,& mortis, quod equidem non ſunt cum in quantitate fuerit moderata, tunc enim ſolum iuuamentum, quod poſitum eſt, faciunt abſque nocumento, vt ſupra de anatomia inteſtinorum eſt dictum. Sed ſi quantitate ſuperfluant continua,vel diſcreta,accidentia inducent plura,& etiam mortem frequenter vt ſtatim dicetur. Nec obſtat, quod ibi dictum eſt, quod cholera inteſtina habeat expurgare; quia illud eſt non ſemper, & tunc quando generantur ipſi, cum tunc occultetur cholera, & phlegma abundet in eis,quo etiã porus obſtruitur mittens cholcram ad inteſtina. Et ex accidentibus eorum horrẽdis eſt,quod eſt,quia in loco, in quo generantur ipſi,cum tunc occultetur cholera,ſcilicet in inteſtinis, faciunt accidere colicam,& iliacã, vt ſupra dictum eſt; & ſic locum generationis eorũ nutrimenti,& augumẽti conſeruationis principaliter pungẽdo contra naturam offendunt,& tunc maxime cũ febris aderit,cum enim cõſumat eorum materiam nutrimenti,inflammat eos,& choleram ſuper eos effundat,ad furiam, & motum in quęrendo cibum incitat,& circumuoluti in inteſtinis, & acuiliter pungant, & quandoque profundius tendunt ſugendo, donec inteſtina, mirach ventris perforent, & cutem,vt exeant inde ſicuti multi dixerunt, licet ſit raro, vel incredibile, & conſequenter ſubrapiendo cibũ fames generatur canina,et quandoque boliſmus, & caſus virtutis ori ſtomachi, propter aſcenſum eorum ad ipſum,& tunc quandoque vomitu expelluntur,quod eſt abominabile valde,& quandoque infrigidantur extrema,& quandoque per compaſſionẽ,& ꝑpter vtraſque diſpoſitiones prædictis tremor cordis magnus. Et propter eleuationem fumorũ ad caput,generatur ex eis epilepſia,& ſtupor,quæ maxime in hora commotionis inſurgunt,quæ eſt de ſero,& hora ſomni,tunc enim quærendo cibum ſtomachũ aſcendunt,& ſuperiora,& ſic talia accidentia cauſant,quorũ generũ diuerſitas,à diuerſitate cauſę materialis,& localis procedit Materia.n. ipſorum phlegmatica,aut eſt viſcoſa valde inſeparabilis,aut parũ,aut mediocriter,aut prima exiſtẽte in ſuperioribus inteſtinis.ſ. gracilibus, ſeu ileo, & ieiuno, quandoque generantur longiſſimi dicti cucurbitini ex ea,quæ eſt parũ viſcoſa adhærente recto,& fęcibus corruptis,& ſcybalatis commixta, generãtur rotundi aſcarides ſubtiles, & parui, ex media generantur lumbrici de genere longorum exiſtẽtes, quia quandoque ſecundũ palmum,vel cubitũ prolongati apparent in medijs inteſtinis ſcilicet,colo,& orbo. Et eorũ deteriores ſunt lati, alijs longiores, cum ex materia putrida vehementioris adhærentię generentur. Et in loco ſuperioribus principalibus ſituẽtur magis propinquo. Et minus nocui ſunt parui,aſcarides,vt ſubtiles ad modum ariſtę cum à ſuperioribus principalibus ſint magis remoti, ꝓpinquiano, vt facilius expellantur,licet ex materia magis corrupta. Qua propter ſi dimittantur diutius,vt augumententur, & aſcendant ſuperius,magis fient nociui,cum ex magis putrida materia procreentur. Sed lumbrici, medij ſunt in' malitia, & cum diu retineantur omnes febrem pro eorum corruptione accendunt, & augent.

Et vermes quidem ſua habent iudicia. Cum enim exeũt antequam morbidi fiant,vel cum in febribus acutis exeunt vermes viui,ſignificãt virtutis expulſiuæ potentiam, & eſt ſignum bonum: cum vero mortui,malum; quoniam ibi multam caliditatem mortificantem eos demonſtrant, & ſiquidem puri exeãt mali ſunt,cum materiæ putrefactæ inobedientis multiplicationẽ oſtendãt. Sed cum fuerint permiſti fęcibus,boni ſunt,& proprie cum in declinatione emittantur,vel fine ſtatus non in temporibus * præſentibus morbi. vnde Hippocr. inquit, bonum eſt ſi lumbricos admixtos habuit, ſcilicet ſtercus,inteſtinis, ſtomacho, & corpori manifeſtant, à quo ſtomacho ſi vomitu exeant, horribilis eſt,& malus cum malos humores in ſtomacho eſſe portendant,ſi generentur ibidem,vel ſi cauſa quærendi cibum aſcendat, naturam impotentem repellere eos demonſtrant.

Signa vermium, quædam ſunt communia omni eorum generi,quædam ſunt vnicuique propria. Communium autem, quædam ſunt ſigna ſumpta ex his,quæ ſequuntur accidentibus immediate ipſos generatos,vt eſt mordicatio,punctio inteſtinorũ,& grauitas percepta,& cõmotio,quæ immediate eos generatos ſequuntur,vt dictum eſt.verum non ſunt certa, ex eo,quod talia ex humoribus cholericis ibi retentis fieri poſſunt,vt ſupra de dolore inteſtinorum dictum eſt. Quædam ſunt ſumpta ex his,quæ mediate ſequuntur, cum nocumentum eorũ extenditur ad ſuperiora membra, ſcilicet ſtomachum, cor,& cerebrum. Et illa ſunt,quæ dicta ſunt ſupra. Ex quibus ſunt,quòd ſtrident dentes, & abſtergunt labia ſemper. Et cum dormiunt,accidit eis maſticatio habẽs viciſſitudines,ex eo, quòd comeſtio eorum illa hora cõmouet imaginatiuam, quæ imperat motiuæ,vt moueat genas ad maſticandum,ac ſi comederet ſimili modo. Et hæc minus ſunt certa,cum ex alijs cauſis poſſint accidere, quæ ſunt notæ. Quædam ſunt talia ſigna ex antecedentibus ipſorum generationem ſumpta,& talia ſunt, quoniam præceſſerit paucitas,& corruptio digeſtionis, guloſitas,& appetitus multus,& aſſiduatio ciborum phlegmaticorũ,& corruptibilium habentium generare ipſos proprie,vt lac, caſeus, frumentum, & ſimilia. Et hæc etiam non ſunt neceſſaria: non enim neceſſarium eſt, quòd ex prædictis lumbrici generentur,& vermes. Alia vero ſunt ex eſſentialibus ſumpta,quæ cõcomitantia dici poſſunt,vt ſunt ipſorum euacuatio,& apparitio exitus eorum,per vomitum,vel ſeceſſum; veruntamen eorum euacuatio non eſt ſemper, ſed cum iam quaſi victi ſunt à natura, vt critice,vel ſymptomatice expellan-

Quomodo epilepſia, & ſtupor.

Deteriores vermes qui.

Minus nocent qui.

Medij ſunt malitia.

Prognoſtica.

* *præſentibus.*

In prognoſtica.

Signa communia.

Cur maſticent in ſomnu pueri ꝓpter vermes.

Accidentia vermes in ſequentia.

Cauſa vermium effectiua triplex.

tur,quare oportet alia certiora quærere,quibus à principio cognoscantur, & certa,vel prædicta certificare.

Certificantur autem, si omnia simul coniungantur, vel saltem fient vnitati magis propinqua, impossibilis enim est certa interiorum quorundam cognitio,vt Gal. ait, sed coniecturalis, possibilis. Cum ergo considerabimus,quòd escæ facientes ad eorum generationem præcesserunt,& antecedentia, & sequentia sensibilia accidentia,quæ sunt dicta,eos coniecturabis adesse. Et cum in excrementis apparebunt vermes,per vomitum,vel secessum,eorum certificabis cognitionem. Hæc enim est doctrina medicorum principis Gal. seruanda,in dictis,& dicendis omnibus causis, & ægritudinibus cognoscendis occultis, quorum signa non sunt inseperabilia, non perdurantia,neque certa per seipsa distincta.

Signa demonstratiua quomodo. 3. de loc. aff. cap. 1.

Signa propria.

Signorum vero propriorum, quædam sunt longis propria magis,vt sunt commotio oris stomachi,morditatio ipsius cum punctione, & grauedine, & humore ibi percepto, quandoque casus appetitus, & difficultas transglutitionis, nocumentum ex cibo,& lubricitas,& fluxus saliuæ: & quandoque nocent pulmoni, & cordi propter vicinitatem suam,vnde accidit tussis, & tremor cordis, & diuersitates pulsus, & somnus, & excitatio non secundum ordinem,& cum pigritia,& accidit pruritus,& intuitus,& palpitatio,& apertio oculorum cum declinatione ad clausionem, & accidit eis,vt nunc rubeant,nunc vero offuscentur; & quandoque tenduntur eorum ventres, & fiunt hydropici: & quandoque superueniunt fluxus ventris. Lumbricis vero,& rotundis appetitus secundum plurimum multiplicatur,quoniam elongantur a stomacho, quare non nocent ipsi. Et rapiunt cibum, & commouentur in tempore famis motu forti nocente, & debilitante virtutem: & sunt cum punctione, & grauedine incidente in eo, quod sequitur vmblicum. Paruos autem significat pruritus ani,& inseparabilitas commotionis apud ipsum. Et inuenit habens eos grauitatem sub hypochondrijs suis,& dorso. Et exitus vniuscuiusque generis rectificat cognitionem cuiusque.

Curatio.

Cura vermium est quatuor res. Prima est regimen. Si enim causa prima generationis ipsorum est malitia regiminis in cibis, & in potibus, & in alijs: diminuendo, & corrumpendo digestionem, multiplicans phlegma,quod est crassum, frigidum,humidum,& viscosum, ergo si cura ordinata est,quòd primo oportet causam abscindere,primum erit in cura regimen emendare. Secunda est ipsorum interfectio, vt facile educantur, nisi enim interficiantur, euacuationi non obedient: viui enim retinentur in intestinis,& adhærent,secundum dispositionem,cuius dissolutio est difficilis. Tertia est eorum euacuatio,si neque eos mortuos,neque viuos natura expellat: non enim oportet, vt eorum prolongetur statio in ventre post mortem,ne inferat vapor eorum nocumentum venenosum principalibus membris. Quarta est accidentium correctio.

Dieta.

Primam rem complent rectificatio regiminis in cibis,& potibus sumptis secundum contrarietatem escæ, & prout digestioni complendæ oportet, vt sint cibi subtiles,facilis digestionis,& boni chymi, qui non corrumpantur,calidi,& sicci,nec viscosi, immo sit in eis absterssio,qua educantur, & interficiens natura vel proprietate,vel sint ex interficientibus, & absterssiuis, vel eis admisti,quales sunt aquæ cicerum,& cicera comesta,infusa in aceto, postquam abstinuerunt per medium diem, folia caulium, oliuæ salitæ ante cibum cum ruta comestæ,panes furfuracei; cum carui confecti, anisio, vel fœniculo, vel cymino, carnes columborum, passerum, & aliarum cum decoctione mentæ, vel sallamento facto ex ea,pane asso,& aceto forti,& potus sit aquæ salsæ simplicis,vel comministæ vino austero, vel forti aceto, vel aquæ dulcis cum cymino in ea decocto,anisio,vel fœniculo,vel gramine,& alijs. sit ordinatio congruens confortationi digestionis,& perfectionis ipsius, prout supra in cura stomachi dictum est.

Cibi.

Interficientia vermes.

potus.

Secundam rem complent medicinæ interficientes vermes,quarum quædam sunt communes omnibus generibus,quædam sunt propriæ. Et communium quædã sunt simplices, quædam compositæ. Et ex simplicibus quædam sunt calidæ,quædam frigidæ,quædam proprię.

Vermes necantia.

Communes omnibus, simplices, & calidæ sunt peruenientes ad gradum tertium, nisi sit cum eis febris vel apostema, & sunt amari saporis, acuti, & contrariantes qualitate,& sapore illis,quę magis diligunt ipsi,quę sunt dulcia,& vnctuosa, qualia sunt macis in multo vsu,nux indica antiquata, & comesta, & nasturcium,& semen apij; sunt ambæ fortes in interficiẽdo omnem vermem, & sisymbrium,hasce,carui, cappares, aqua lupinorum, & ipsi amari,chalcanthum,drach. j. cum melle sumptũ, ziniar,lactuca,anisi,& nigella, & si super sumen vnguatur radix enulæ exiccata,& sumpta,aur. ij persica,& folia eorum emplastrata sumini,& oleum eorum,& menta,petroleon cum licinio immixtum, & proprie ascaridibus. Farach,cum syrupo de melle,myrrha decocta in oleo bibitur ad omnes, Calamentum syluestre, chitran,& costus cum ponuntur in clysteri,scea,radix chamæleon interficit vermes, & proprie albos; prassium, cordumeni,grana ademesiæ: Et credo quod sunt grana, quæ non est diu, quod habita sunt in vsu, anisum,fœniculum, cyminum, asarum, chamæpithyos, pulegium, origanum, abrotanum, sicut & absinthium. Hæ Medicinæ interficiunt omnes acuitate, & sua qualitate,& amaritudine,& à proprietate longos,& ascarides aliquæ eis, vt polium, allium, proprię chitran ministratum in clysteribus, & epithematum, costus amarus, & lancis mirabilis est, asimar,& succus persici. Communes simplices frigidæ,& paucæ caliditatis interficientes,sunt semen coriandri bibitum tribus diebus cum rob, & lac acetosum cum semine apij bibitum, vel syrupo acetoso, & decoctio saufel,& spina ęgyptiaca,& sunt absque plurima caliditate,& semen atriplicis, cortex radicis mori, & rubus,decoctio arborum granati acetosi, & muzi,& aqua decoctionis radicum eius, & succus arnoglossæ, aut ipsa sicca, & sumach dissolutum in aqua,est mirabile,si cum eis sit fluxus,& hypocistis,& lutum sigillatum cum vino, est mirabile; vel indicum, vt dicetur, & est magis mirabile semen portulacæ,cum multum sumitur in interficiendo vermes. Enduia amara,tribuli vermicularis,myrtus,& apium aceto conditum,& acetum ipsum in hora somni secundum aliquam sui quantitatem sumptum est conueniens.

Frigida.

Quæ enim sunt non qualitatis, & saporis excedentis à proprietate sunt non interficientes illos, cum non illud agant à qualitate. Et aliquæ ex ipsis frigidis sunt interficientes latos, vt est serratura salicis, coriandrum, enduia amara cum bibitur cum lacte acetoso,aut syrupo acetoso,aut aqua calida.

** autem*

A proprietate.

Compositæ vero interficientes omnes sunt,sicut theriaca magna,& confectio de centonica. Hæ sunt medicinæ,quibus te oportet interficere vermes.

Compositæ.

Sed in earum administratione oportet te attendere earum speciem,potẽtiam, seu virtutem, tempus,locum, & modum. Speciem,vt proprias, prout dictum est administres. Potentiam seu virtutem,vt in occidẽdo ascarides ex eis eligas fortiores: in lumbricis,& rotundis,& laris fortes: in longis debiliores,& maxime cum sint ex ijs,quæ bibuntur,à quibus remotiores sunt ascarides,deinde lumbrici lati,& longi sunt propinquiores. Tempus, vt administres illa vacuitatis tempore: medicinæ enim tunc nullo modo impediuntur ad eos peruenire, & ipsi famelcentes magis trahuntur ad ipsa. Locum,vt interius approximanda approximes,non approximanda deneges,ne maius nocumentum adducas, sed potius exterius administres, & proprie vmblico, & infra,vbi sunt crassa intestina in quibus generantur, & proprie monoculus: supra enim applicata stomacho nocent plurima. Et aliqui applicant super ilia, & renes illa: immo cum interius ministrabis tales medicinas interficientes, & proprie calidas, tunc oportet, vt stringantur nares, ne aliquid

Documentũ in præcedẽtia.

aliquid ex vapore earum malo perueniat ad caput, & multiplicetur expiratio, ne aliquid ex eo perueniat ad cor, quare oportet, vt os teneatur apertum. Et etiam melius est, vt tunc liniantur stomachus cum stypticis confortantibus, ne lædatur ab earum malitia. Et sint ex interficientibus, qualia sunt sumach, hypocystis, & acatia dissoluta in vino, & in longis præpriè, per ebibita, & quouis modo meliori, sumpta: dummodo sint superioribus minus nociuæ in ascaridibus, clysteribus, vel collyrijs immissis, in lumbricis, & medijs per vtrasque, & in omnibus, per extrinsecus applicata, secundum omnem modum emplastri, scilicet epithematis, cataplasmatis, & vnguenti.

Qualiter præmittēda sunt dulcia ꝙ interficiunt vermes.

Modus, vt præmittas eis delectabilia, scilicet dulcia, & vnctuosa, quæ sunt eis, vt esca, ad quam currant; & hoc per horas diei vnam, vel duas, deinde medicinas interficientes, & propria illis subiungas, vel vtraque simul misceas; cum enim currunt ad escam inuenient inuoluta venena, quibus occiduntur, sicut pisces in proprijs escis hamis, quibus capiuntur, & hoc siue interius approximes, siue exterius, & per omnem modum illud agas.

Educentia.

Tertiam rem complent medicinæ ventrem soluentes, solutione eos educentes; quarum quædam sunt di-

Dispositiua.

sponentes, quædam complentes. Et disponentes sunt duplices, quædam occidentes, vt prædictum est, quædam inferius ad loca propinqua sphincteri, puta intestinis inferioribus illos trahentes, qualia sunt dulcia, & vnctuosa, vt mel, lac, & similia clysteribus immissa, vel collyrijs suppositа, vel peritonæo, ano, & alijs partibus ei accidentibus inuncta trahentia illos, quæ adiuuant amara, acuta, salsa, & acetosa, illos fugantia per os sumpta, & supra stomachum, & vmbilicum

Repletiua.

approximata. Et eductionem complentes, quædam sunt tantum educentes, quædam interficientes. Et educentes, quæ educunt tantum; sunt illæ, quæ non interficiunt, sed delectant, vt lac, mel, & aqua mellis, & similes simplices, vel mixtæ in suppositorijs immissæ, & sphincteri inunctæ, sicut baurach, chebuli, hyssopus ficca, quæ soluunt phlegma, vermes, & ascarides, semen coriandri cum rob, educit serpentes, verum extrahit vermes, & ascarides origanum, etiam polypodium. Et tales sunt proprie habentes locum in superioribus, & medijs, non inferioribus, vt sunt ascarides subtiles, & minuti, quibus meliores sunt interficientes, & soluendo educentes modo infra dicto, approximatæ, quarum,

Simplicia. Soluētia, at que educentia.

quædam sunt simplices, quædam compositæ. Et simplices sunt colocynthis, fel tauri, absynthium, epithymum, cartamus, allium, centaurea, nigella, & semen atriplicis. Solutione educentes omnes, & mortificatione, & breuiter omnes solutiuæ medicinæ, quas in antidotario nostro seriatim diximus, & maxime laboriosè educentes. Sed melior est aloe omnibus, quoniam mortificando educit omnes, & oleum bibitum in quantitate interficit cum sua amaritudine, & viscositate educit. Et oleum omphacinum laros interficit sua amaritudine, & & educit sua viscositate: quare, si non potest multum semel bibi, bibatur ter. Et grana nil interficiunt serpentes, & extrahunt eos.

Nota de Aloe.

Medicina ad vermes compositа.

Compositæ sunt hiera picra, etiam si sumatur scea, & absynthij, ana scrupul.iiij. pulpæ colocynthidis, drachm.ij. & quarta, salis indi danich.i & sumatur in potu cum aqua mellis. Et nitrum, & cyminum, & fœnugræcum, ana aurei duo. Item nigri piperis, cordumeni, ana partes æquales, cuius dosis sit vsque ad drachmam vnam, & mediam. Item cyminum indum, mastix, grana lauri, ana, conficiantur cum melle, & sit dosis in mane cochlear.i. & tantumdem in sero, & quando quē additur enula. Et pilulæ de absynthio, educunt longos. Et aliæ, quæ sunt compositæ ex prædictis secundum diuersas intentiones eligentis, non solum interius per sub, & supra, sed etiam exterius secundum omnem modum approximandæ. Modus autem, & regimen ascaridum, & paruorum est, vt interficiantur, & edu-

A cantur cum suppositorijs ex prædictis, & sale, & clysteribus ex aqua calida, quæ eradicant materiam eorum. Et fortius est, in quo recipitur centaurea, cartamus, hyssopus ficca, pulpa colocythidis, & baurach. Et fortius illo est collyrium alchitram, & clyster cum eo, & petroleo, & proprie cum oleo de chrysomilis, aut medullis perficorum, amarorum, & arthanita, vel buchormariem, & cortex radicis hasce. Et ex eis, quæ colligunt ipsos in ano, est caro pinguis, solida, & lardum, sit autem ligatum cum fimbria lili, vt post horam cum fuerint collecti, extrahantur, & iteretur donec mundificentur.

Si febs adsit, vel aliquod accidens talē quæ sint bona.

Quartam rem complent medicinæ diuersæ, secundum diuersitatem accidentiū concomitantium, ex quibus est febris: quare oportet, ut administres frigida, ex quibus sunt semen portulacæ intus, & *granata vermicularis extra, & acetum intus, & extra, & similiter coriandrum, atriplex, & similia non calida, nisi moderate calida vel frigidā ex cibis, & potibus, prout exigit dispositio, & cum debilitat fluxus ventris, necessaria sunt quæ nutriunt cum fortitudine, vt est aqua carnis, & carnes, & alia, quæ sunt boni chymi, & velocis digestionis, & maxime in paruis; nam virtus eorum per se in causa operationis non peruenit ad eos omnino. Et si sunt boni chymi, minoratur chymus corruptus, qui est materia eorum, quare indigent etiam eis, & vermes, cum enim fluxus minuat, vel auferat nutrimentum, mordicant acriter stomachum, & faciunt magis cadere virtutem; quare cibentur ante motum eorum, hora quietis, & somni. Et separetur cibus eorum, vt sit paucus, & permistus aliquibus ex interficientibus stypticis, & confortantibus. Ex quibus proprie est sumach, & myrtus, & coriandrū, & similia, quæ stringunt, & confortant stomachum, & excitant appetitum; qui si timetur ne cadat, confortabis stomachum cum epithemantibus, & emplastris, in quibus stypticitas, interfectio, & eductio suauis, non deficiens virtutem, & confortatio, & ereptio appetitus.

**grana.*

B

C Et proprium est, quod sit ex aloe, & absynthio. Et pilulæ factæ ex eis cum succo cytoniorum, vel mentæ. Medicinas compositas ad eos, aliquas supra in cura ægritudinum cordis diximus. Et nunc addemus alias expertas. Ex quibus est. Recipe foliorum persici, granorum lupinorum, absynthij, ana M.ij. tere crasso modo, & fac bullire in aqua, & aceto, ana partes æquales. Et super vmbilicum, & tenes cum fascia liga, statim educit viuos, mortuos, expertum est. Item. Recip. succi mentæ, panis assi, aceti fortissimi, ana partes æquales, misce in modum salsamenti, de quo dabis ante cibum, & ligabis in pulsibus brachiorum, probatū est, & si oderetur etiam. Item grana vermium, quæ sunt grana centonicæ de romania* fricata, & exhibita cum zucch. vel melle ros. in omni ęrate sunt experta, & omni dispositione, & in cautsone cum granis aranciorum. Item acetum fortissimum hausturn de sero cū vadit dormitum est expertum. Item centaurea decocta in oleo de persicis, & inuncta super

Alia medicina ad vermes composita, & experta.

**frigida.*

D vmbilicum, experta est. Emplastrum Archidia. confortans stomachum, interficiens, & expellens lumbricos, valet ad fluxum. Recip. absynthij, mentæ siccæ, rosarum cum stipitibus, centonicæ, ana vnc.i farinæ lupinorum. vnc.i. panis assi infusi in aceto forti. vnc.s. fellis tauri. vnc.iij. aloes. vnc.s. cornu ceruini vsti. vnc.iiij. spicæ, macis, galliæ muscha. gar. calami aroma. macis, nucis muscha. galangæ, carui. ana vnc.i.s. hypocystidos, acatiæ, sumach. berber. ana vnc. tertiam. Confice cum oleo myrtino, succo mentæ, & cera quod sufficit. Item vngatur venter melle, si sine febri fuerit, vel lacte si fuerit cum feb. post horam pulueriza desuper pulueres aloes caballini mirabiliter interficit. Item fiat embrocha super stomachum, & ventrem contra lumbricos. Recip. panem assum in aceto forti bene mollificatum, & exprime per peciam, & cum liquore misce succum absynthij, sisymbrij hortensis, succi foliorum persici, persicariæ, & *vniuscuiusque mentæ, & marrubij cum oleo modico, & aceto. Et omnia ponantur in olla

Empla ad vermes, & fluxum.

Vnctiones.

Embrocha ad vermes.

**vtriusque.*

vna, &

vna, & fac bullire, poſtea aſperge puluerem aloes caballini, & colocynthidis, ana drach. ij. fellis tauri. drach. i. Et peciam infuſam in eo tepidam ſupra ventrem appone, & adde puluerem lupinorum. Adde cingulum, qui ex longioribus vermibus cauſatur, cura ex inuentione antiquorum medicorum efficax eſt. Recip. granorum piperis 300. & ij. radices rapiſtæ, & duas radices antiquæ fabæ lupinæ maioris, & radices granati acetoſi, tere, & coque cum quinque cyathis albi vini, donec tertia pars remaneat, de quo vino detur ad menſuram trium digitorum, & in tertia vice emittet totum. Pilulæ ad interficiendum ſingultum, & omnes vermes: Recipe ſuccum aſphodeli, & ſuccum abſynthij, & centonicæ, & ſiſymbrij, fabæ lupinæ, ana, & decoquantur, donec inſpiſſentur aliquãtulum, & addito aloe fiant pilulæ, & dentur. iij. vel. v. mire operantur. Puluis ad idem. Recip. cornu ceruini vſti, centaureæ, mentæ, pulegij, ſiſymbrij, abſynthij centonicæ, lupinorum amarorum, ana drachm. iij. s. vtatur hoc puluere cum lacte, vel aceto, vel vino calido, vel quocunque modo accipere poteſt. Electarium ad lumbricos omnes ſecundum Nicolaum, &c.

Potio optima ad vermes.

Pilulæ ad vermes.

Puluis ad vermes.

De fluxu ventris omnium modorum, & curis eius. Cap. 3.

Fluxus ventris quid. 2. tu pri. epid. com. 36.

FLuxus ventris ſecundum Galen. generaliter eſt accidens exeuntis materialis à corpore per inteſtina. Specialiter autem eſt motus naturæ, ſeu virtutis expulſiuæ inteſtinorum ad expellendum nocentia ſaltem ſibi. Diuiditur autem, & ſpecificatur quincupliciter, ſecundum quinque genera cauſarum, quæ Galen. ponit communia omnibus; ſine quorum cognitione cuiuſque ſcientia non habetur, vt ponit Abuha. quæ. ſ. in hac notificatione tanguntur, ſcilicet, Formalis, cum dicit, eſt motus. Efficientis, cum dicit, naturæ, ſeu virtutis expulſiuæ. Materialis ſubiectiuæ, ſiue inſtrumentalis, cum dicit, inteſtinorum. Finalis, cum dicit, ad expellendum. Et materialis obiectiuæ, cum dicit, nocentia. Et ex parte quidem cauſæ formalis, quia aut eſt temperatus, & ſuauis, quia repletioni proportionatur, & virtuti, aut eſt difficilis, & diminutus, vel ſuperfluus. De cura cuius hic intendimus ſpecialiter. Ex parte cauſæ materialis ſubiectiuæ, ſiue inſtrumentalis, aut enim eſt ab inteſtinis, quia in eis materia ſit aggregata paulatim, & eſt multipliciter, quia aut lubricitas, & dicitur lubricitas inteſtinorum, aut dyſentericus, & eſt triplicis ſpeciei, ſeu gradus, vt Hippocra. dixit. Et eſt, aut à ſuperioribus, aut ab inferioribus, aut à recto: & quandoque eſt ab ipſo, quandoque ab extremitate eius, & ſphincteri, aut eſt ab alijs membris influentibus materiam illis. Et hæc, aut eſt à cerebro, & vocatur fluxus cerebralis, aut à ſtomacho, & vocatur lientericus, ſeu lubricitas ſtomachi; aut eſt ab hepate, & cyſti fellis, & vocatur fluxus hepaticus, & eſt multipliciter, ut infra dicetur: aut propter peccatum hepatis, vel meſeraicarum abſq; influxione materiæ ad illa, & vocatur chyloſus, aut eſt à ſplene, & vocatur ſpleneticus, & melancholicus, aut à toto corpore, & eſt diarrhæa, & fluxus liquefactiuus, vel ſanguineus, vel paſſio cholirica. Ex parte vero cauſæ materialis obiectiuæ, quæ in fluxu expellitur ſic: nam aut eſt exterior corporea, vt cibus, & potus, & medicina, & comprehenditur ſub lubricatiuo, & ex eo eſt fœculentus multi ſtercoris. Aut interior, & corporea, & hæc aut eſt ex continentibus, vt membrum, pars membri, ſeu fruſtum, & pellicula; aut ex contentis, & hæc, aut erit ex naturalibus humoribus, puta ſanguine, phlegmate, cholera, & melãcholia; & ab humore proprio generaliter nuncupatur, quia ſanguineus, phlegmaticus, cholericus, & melãcholicus, & ſpecialiter à ſpecie vniuſcuiuſque ipſius. Aut erit ex non naturalibus, vt eſt fluxus corruptis prædictis humoribus, quia fœtidus, æruginoſus, virulentus, lotiuus, ſicut lotura carnis, aquoſus, fœculentus, niger ſicut ſanguis, vel craſſi vini fex, & feleus niger, & niger malancholicus, & ſanguinis puri, & diuerſorum colorum, & ſunt ſpecies hepatici. Et quandoque eſt ex vermibus, quotidie, & frequenter expulſis, ſicut accidit infantibus, qui lacte nutriuntur, & quandoq; eſt ex lapidibus, licet raro. Et viſum eſt à pluribus in vno clerico Neapolitano, cuius cognomen erat Medicus. Et ſeruaui duos ex lapidibus, quos emiſit cõtinue per menſem, per virgam, & anum, & erant plures, & magni, ſed emiſſus per anum fere ſicut ouum: per virgam, ſicut nuclea, & cum melonum comeſtione liberatus finaliter extitit. Ex parte efficientis cauſæ dupliciter, ſcilicet naturæ, ſeu virtutis principaliter operantis, & aeris coadiuuantis, & ſimilium, vt venti, balnei, & ſimilium: primo modo, ſcilicet ex parte virtutis; aut expulſiuæ, principaliter mouentis ipſam ad expulſionem; aut contentiuæ principaliter deficientis, & per cõſequens expulſiuæ. Primo modo, vt cum erit à natura factus naturaliter operante, & quia primo digeſſerit, deinde diuiſit, & finaliter expulit, & dicitur criticus. Secundo modo, vt non naturaliter operante à natura factus, & vocatur ſymptomaticus. Ex parte coadiuuantium, vt aeris, & ſimilium, nam aut ſua caliditate erit diſſolutiuus, aut ſua frigiditate compreſſiuus. ex parte autem finalis, quia ad expellendum nociua, aut iuuatiua corpori, nociua tamen ſibi. Ex quarum combinatione generalem poteris recipere diuiſionem, nam aut erit fluxus laudabilis, aut illaudabilis, & hæc eſt cauſa fluxus ventris generalis, & communis; attribuitur autem potiſſime, vt efficienti; cum enim in eo præſtantior ſit materia, nititur enim cauſa vniuſcuiuſque ad debilitatem, vel fortitudinem ipſius, vt dixit Abuha. debilitas ſcilicet contentiuæ, & fortitudo expulſiuæ virtutis, talem habitudinem inter ſe habent hæ duæ virtutes diſpenſantes natura, cum ſit commune in eorũ proprio actu, quod niſi vna cedat alteri, vel deficiat reliqua ſuũ non exercebit actum, nec fortificabitur, vt dixit Gal. ſic eſt inquam in retentione, quod nec cedat, quieſcat, vel deficiat, at contentiua non retinebit. Sic quoq; in expulſione, & fluxu niſi cedat, vel deficiat contentiua, expulſiua expellere, & fortificari non valebit. Verum quandoq; præcedit debilitas incontentiua, & ſequitur operatio, vel fortitudo expulſiuæ, & eſt plurimum, vt eſt in fluxu ſymptomatico, qui cum procedat a multitudine, quam continentia inteſtinorum cum ſuis villis bona comprehenſione capere nequit, & continere, nec etiam muſculus ani ſine mala qualitate pungente illa, neceſſe eſt illam deficere, & de inde expulſio ſequitur. quandoque eſt e conuerſo, vt quia præcedit, & incipit expulſiua expellere, & tunc cedit contentiua, & illud eſt proprie in fluxu critico digeſtam enim materiam, & diuiſam contentiua retinet quamdiu agat expulſiua, & tunc ſicut expulſiua expellit, ita paulatim, & ordinate contentiua dimittit. Similiter accidit in apertione oppilationum, & apoſtematis dubelati, in qua ſicut expulſiua aperit, ita contentiua cedit.

Hiſtoria.

Nota.

3. nat. ſect. cap. 3. & 6.

Species particulares fluxus ſunt hæ. Diarrhœa. Dyſenteria. Tinaſmus. Ter conſenſum ſunt. Cerebralis. Lienterica.

Hepaticus. Chyloſus. Splenetieus. Diarrhœus. Cætera ſpecies hic infra habẽtur.

Alia eſt cauſa ſpecialis vnicuique propria ſpeciei dictæ poſt generales in vnaquaque ſeruanda.

Et quidem primi cauſa eſt obedientia materiæ membrorum, & viarum aptitudo, & naturæ fortitudo, cui nihil eſt impoſſibile in expellẽdis nocentibus, ex ſua ſapientia ordinata, & infinita, vt dixit Gal. Contrarij vero contraria eſt cauſa; quia debilitas naturæ noſtri corporis oppreſſæ a natura elementari taliter, quod à natura cœleſti regulante, & gubernante noſtra corpora, & alia ſemper, vt Gal. ait, ſubleuari non poſſit membrorum debilitas, viarum oppilatio, vel largitas, & materiæ inobedientia, quia craſſa ſit, viſcoſa, vel ſubtilis imbibita in diminuto, vel eius effrenitas, & furia, & grauedo in ſuperfluo.

Natura in expellendis nocentib. nihil impoſſibile.

Et cauſa inteſtinalis, & lubricitatiui, eſt, quam ſupra in lubricitate ſtomachi diximus.

Dyſenteriæ cauſa. 3. aphor. 22. & 4. de loc. aff. cap. 2.

Et cauſa dyſenterici eſt plurimum cholera rubea in inteſtinis collecta, vel influxa ſecundum Gal. & quandoque eſt fel nigrum, quandoque phlegma ſaltum, & ſanguis acutus, & quandoque ſanies ex apoſtemate in eis acuto, & aperto.

Et

* ab intestio recto.

Et causa eius, qui est a* recto est interior, & exterior, interior est multiplex, sed plurimum est phlegma nitrosum putridum, quod acquisiuit acuitatem, quare abradit intestina, adhærendo sua viscositate illis, deinde vlcerat, & egreditur sicut punctura sanguinis, & æstimat æger quod in suo ano sit sal puluerizatum propter bauracitatem suam, & est cum dolore, & grauedine. Et ex illis est hæmorrhois intrinseca, fistulæ, & ragadiæ. Exterior est frigus aduenies ano, & sessio super duro.

Et causa eius, qui est ab extremitate eius est sanguis, quẽ natura expellit sine dolore, & per venas hæmorrhoidales, quæ sunt in sphincteri critice, vel symptomatice.

Causa fluxus qui per effusionem ab alijs membris existit hic infra habetur per capita.

Et causa illius, qui ab alijs membris existit, & cerebralis, est causa catarrhi, quam supra in cura hepatis diximus, & est breuiter mala cõplexio cerebri, & plurimum frigida, impediens, & corrumpens nutrimentum eius, qua multiplicatur in eo superfluitas, & est plurimum phlegmatica, quam coadiuuat dispositio membrorum inferiorum, & maxime stomachi, & totius corporis repletio, in eo multiplicans vapores, & fumos, porosque cutis oppilans, & ductus eius, per quos superfluitates cõsueuit naturaliter expurgare, & expirare, quare regurgitant ad alios canales occultos, & fluunt inferius ad stomachum, sicut in cura stomachi diximus, & ad intestina propter eorum debilitatem.

Causa aũt eius, qui est à stomacho, dicta est supra ibidẽ.

Et causa eius, qui est ab hepate, & cysti fellis, est vt plurimum cholericus, radens, excorians, & vlcerans intestina; quare sanguis profluit ab eis, & pinguedo, vel pelliculæ, vel frusta ipsorum educuntur, & fit dysentericus, aut sanguineus, & quandoque est aliarum specierum superius prædictarum.

Sed causa cholerici est multitudo choleræ, & acuitas ipsius propter dyscrasiam calidam ipsius hepatis, & mẽbrorum cum regimine calido, vel propter oppilationem in poris cystis cum fortitudine expulsiuæ.

Sed sanguinei ab hepate, causa est oppilatio venarum chylis, & ramorum eius ad mẽbra procedẽtiũ, quare sanguis in hepate generatus ad mẽbra nutriẽda trãsire non valet, sed remanens in hepate tanquam superfluus ab eo ad intestina trãsmittitur, & per ea expellitur, vt nociuus. Aut ruptura venæ portæ, hæc. n. causa est egestionis sanguinis, sicut ruptura chylis, causa est vrinæ sanguineæ.

Et causa fœtidi est corruptio materiæ, & quandoque à longa retentione in eis procedit.

Et causa æruginosi, est adustio sanguinis, & humorum inspissatio, & qñque perducit ad adustionem corporis hepatis, vt supra in causis caliditatis hepatis dictum est.

Et causa virulenti est liquefactio sanguinis, & humorũ vel resudatio apostematis calidi in eis, & sæpe fit resudatio ex apostemate hepatis calido. Inquit n. Gal. In omni apostemate sub cute celato solet virulentus exire liquor, Abu. vero æruginosum, quem Gal. sub virulento cõprehendit, dicit tamen, q̃ &c. Et sanioſi causa est apostematis dubelati apertio, vel vlcus sanioſum in eis, vel superioribus membris, vt in præcedenti capitulo habuisti.

Lotiui vero causa, est debilitas virtutis alteratiuæ hepatis, aut ex se, aut ex defectu contentiuæ ei deseruientis, aut debilitas sequestratiuæ aquositatis a sanguine propter debilitatem hepatis, & renum. Et aquosi est maior debilitas alteratiuæ hepatis, quam sit in lotiuo, immo quasi destructio multiplicans aquositatem, quam coadiuuant multus potus aquæ, & potentia virtutis expulsiuæ hepatis expellentis per meseraicas ad intestina: quæ si deficeret, esset causa ascitis, vt supradictum est, aut conuersio aquæ asciticorum per venas in vacuum intestinorum, quam natura expulsiua ipsorum expellit, & soluitur ascites, sicut Hipp. dixit.

Et causa in nigro sęculento, sicut est sanguis, vel grossi vini fęx, est secundum Gal. caliditas hepatis adurens, vel frigiditas eius massam sanguineam congelans proueniẽs ex melancholia non mundificata ab hepate, quæ superfluens in eo putrefecit, & accendit calorem, & febrem, vel manet sicut est, & infrigidatur, si sponte, & in principio appareant cum febre, vel sine febre sunt pessimæ, & mortales. Si vero in processu sponte, vel cum pharmaco sunt meliores, vt dixit Hipp. Et quandoque est nigredo a longa mora in trãsitu ab hepate ad intestina, sed illa est parua, nec est propter causam ab hepate.

Et causa nigri fellei est adustio choleræ rubræ in hepate, vel multæ, & proprie subtilis partis eius.

Et causa nigri melancholici, qui est ab hepate, est debilitas splenis, vel oppilatio eius, quare non mundificatur melancholia ab hepate, sed superfluit, & expellit hepar ad intestina.

Et causa eius, qui est diuersorum colorum, est diuersitas humorum confluentium ab hepate ad intestina, critice, vel symptomatice, cuius causa est diuersa, & inæqualis hepatis, & stomachi, & venarum dyscrasia, & diuersitas regiminis.

Et eius, qui ex vermibus causa est, quam supra in præcedenti capitulo diximus.

Et chylosi, causa est debilitas attractiuæ hepatis, vel oppilatio meseraicarum, vel multitudo cibi chylim augens supra potentiam hepatis attractiuæ, vt Gal. dixit.

Et causa splenetici, & melancholici est multiplicatio humoris melancholici in hepate, & membris absque oppilatione, & debilitate splenis, quare splen multam melancholiam trahit, quam mittit ad intestina virtus eius expulsiua, vel apertio oppilationis ipsius.

Et causa facti a materia influxa à toto corpore, & diarthici proprie est fm Serap. multitudo humoris in corpore, & venis, & nõ mali, quia cib. non digeritur, nec cõuertitur in membris, nec resoluitur propter cutis densitatẽ, sed tanquam grauans a natura per intestina expellitur.

Et causa liquefactiui est caliditas dissoluens, & liquefaciens humiditates membrorum, quas natura, vt nocius expellit qñque per vrinam, & fit vrina oleaginosa, vel vnctuosa, sicut sperma in superiore habens, sicut telam araneam, & quandoque per intestina, & facit fluxum ventris vnctuosum, sicut in hectica contingit, & phthisi.

Et causa fluxus sanguinis, qui est a toto corpore, est superflua repulsio venarum ex sanguine, quam multitudo cibi, & ꝓprie carniũ, & potus, & proprie vini rubei spissi effecit, vel mẽbri mutilatio aggregauit, vel dimissio exercitij consueti non resoluit, nec solitæ euacuationes naturales, vel artificiales eduxerunt, sicut Gal. dixit, sed natura grauata ad intestina, apertis venis hepatis, trans mittit, quem intestina expellunt, & fit egestio sanguinis. Et interdum ad renes, & vesicam, venis renes imbibentibus, non apertis, sed solum rarefactis, ipsam trãsmittit, & vrina sicut sanguis ipse emittitur, vt contingit in ægritudinibus acutis sanguineis, sicut dixit Abuhali.

* 4 sim. tract. cap. 4.

Et causa fluxus, qui cholirica passio dicitur, est multiplicatio malorũ humorum in corpore ex indigestione, & corruptione ciborum, propter malitiam ipsorum regiminis, & dyscrasiam membrorum, & proprie corrũpentem digestionem, & multiplicantem humores ipsos malos, sicut accidit infantibus, & gulosis, & proprie in æstate, & autumno, in quibus est digestio debilis, & proprie ciborum habentium proprietatem in commouendo, quos natura non conuertit, sed abhorret; quare mouetur ad expellendum, & reddit eos ad intestina, & fit fluxus ventris cholericus, aquosus, & æruginosus, & reddit etiam eos ad stomachum, et accidit vomitus cholericus, & virulentus, viridis, vel aquosus, & secundũ plurimum fit fluxus ventris, & vomitus simul, natura enim valde ab eorum corruptione, & malitia molestata, toto conamine mouetur ad eorum expulsionem, & sic simul per vomitum, & secessum expellit.

Cholerica passionis causa.

Et facti a cibo, & potu causa est manifesta.

Et fluxus multi stercoris causa, est quantitas, & qualitas cibi, & paucitas eius, quod ad hepar, & membra trahit ex eo, & multitudo eius, quod ex eo, & vtraque cholera ab eo mediante cysti fellis, & splene redditur ad intestina, vt Gal. ait.

Et causa eius, in quo membrum, pars, seu fruſtũ eius vt pellicula emittitur, & vocatur excoriatiuus Vlcerosus, est

sus, est causa dysenterici, & cholerici, & eius qui choliti- E ca passio nuncupatur, quam supra diximus. Cum n. humor acutus in intestinis colligit, aut diu per ea fluxerit, ipsa vlcerat, vel abradit, & excoriat, & pinguedinem eorum, sanguinẽ, ac pelliculas educit: demũ vlcerat, & frusta eorum expellit. Et quandoq; est ex superioribus, quãdoq; ex inferioribus, & quandoque ex veneno, & quandoque ex acumine medicinæ. Sed species excoriationis sunt, sanguinea, virulenta, saniosa, & tyriaca corticalis, et habentes cõparationem adinuicem, prima est saluior, & erit quandoque ex ægritudinibus acutis, & febribus adurentibus, & vnaquæque ex exeuntibus est manifesta.

Et causa eius, qui est ex sanguine, vel phlegmate, vel cholera, vel melancholia contenta in intestinis, est multitudo eius proueniens a superioribus ad ea paulatim in eis aggregata propter constipationem ventris, donec superfluat, & lædat sua quantitate, vel qualitate, vel vtraq; expulsiuam; quare mouetur ad expellendum ipsam, quam adiuuat quandoque humiditas, & lubricitas materiæ, & humores, & proprie cum fuerit ex phlegmate aquosus, vel mucilaginosus. Et causa vniuscuiusque speciei ipsius ex præcedentibus est nota.

Et causa naturalis, critici, laudabilis, & qui est ad expellendum nocentia ex dictis causis temperati nota est, & contrarij causa ex contrarijs causis.

De signis fluxus ventris, ac modo ea noscendi.

SIGNA. Signorum, quædam sunt communia, quædam propria. Communia ex præcedentibus, comitantibus, & sequentib. assumuntur. fuut.n. communia tempe rato, critico, & laudabili, qui est ad expellendum nocentia, & eius contrario, vt supra in vomitu dictum est.

Et signa facti a fortitudine expulsiuæ sunt, alleuiatio, quæ sequitur, & facilitas eius cum bona tolerantia.

Sed facti defectione contentiuæ, signa sunt communia, quia nec conferunt, nec bene ferunt.

Signa fluxus lubrificatiui.

Signa vero specialia vniuscuiusq; sunt. Et quidem lubrificatiui sunt signa malæ complexionis stomachi cum materia frigida, vel calida, & vlcerum eius superius dicta. Differunt tamen lubricitas intestinorum, & stomachi, quoniam in lubricitate intestinorum cibaria, & potus sunt magis digesta, quam in lubricitate stomachi. G

Signa dysenterici.

Signa vero dysenterici sunt apparitio prædictorum humorum in exeuntibus acutorum, & ipsorum exitus cum dolore, tortione, & punctione, & plurimũ est cum seb. & deinde permiscetur ei sanguis paucus, & pinguedo, deinceps si perdurat, pelliculæ, & si vlcra intendatur, frusta intestinorum apparebunt. Et per ea distinguuntur tres species notæ dysenteriæ, prima, in qua educuntur sanguis, & pinguedo; secunda in qua educuntur pelliculæ, & tertia in qua educuntur intestinorum frusta, sicut. Hippoc. & Galen. in aphor. ostendunt. Et si quidem tales humores ab intestinis fuerunt, in quibus aggregati paulatim fuerint, prædicta erunt quasi continua. Si vero ab alijs membris influxa eis, prædicta exeuntia, & dolor erunt periodica, & membrum a quo fluxerunt, per præcedentem eius dispositionem, vel passionem cognoscere poteris, si quod est. Et siquidem fiunt ex intestinis superioribus, cognosces per dolores supra vmbilicum, & cum rasura apparente in eo, & exitum egestionis post longum tempus doloris, & per quantitatem sanguinis, qui est plus, & per quantitatem pelliculatum, quia sunt minores, & tenuiores, & per mistionem ipsorum cum fœce maiorem. Si vero in inferioribus e contra perpendes omnia, & loca rasuræ pinguedinem, & dolorem sub vmbilico. Et si quidem talis fluxus incæperit a cholera, vel phlegmate salso, vel ab alijs acutis collectis, vel infusis, est curabilis, si conueniant necessaria ex parte medici, infirmi, astantium, & necessariorum. Quod si a felle nigro incæperit est mortale, vt dixit Hipp. Et tamen si mutantur in bonum, & naturales superfluitates admixtas habuerint est bonum, vt Hipp. idem dixit in aphor.

4. aphor. 26. & 1. de loc. affect. 2.

4. aphor. 24.

Signa cerebralis.

Signa cerebralis, sunt, signa corruptionis complexionis cerebri, scilicet frigiditatis eius, & humiditatis, & est, vt plurimum, vel caliditatis, & humiditatis, &

est rarius, quæ supra in cura ægritudinum hepatis diximus.

Signa catarrhi, siue a catarrho.

Signa catarrhi sunt, quòd est seruans periodos, vt quia de nocte mouetur, & post somnum magis eo, quod illa hora generatur, & retenta aggregatur materia, & post somnum aggregata fluit ad intestina, & apud descensum, cum transit per meri transglutiet infirmus, & cum peruenit ad stomachum sentiet quandoque grauedinem, vel dolorem, & transiens per eum educit ab eo indigestum cibum secum, si inuenit ipsum in eo, & apparebit sicut lubricitas intestinorum. Differt autem ab illa, quoniam lubricitas de se horas non habet distinctas, in quib. crescit, & minuitur, sicut cerebralis, sed secundum regimen tantum, quare non accidit nisi sumpto cibo, & cerebralis etiam apparet absque cibi assumptione, nec signa cerebri corruptæ complexionis in ea apparent, nec repletionis, nec alia accidentia, quæ apud descensum materia in cerebrali contingit, & hæc est in ea, F quæ est ex malitia complexionis. Sed si sit lubricitas ex vlceribus, in ea apparent cortices, & sanies, quæ non apparent in cerebrali.

Signa qui a stomacho.

Et signa eius, qui est a stomacho, sunt signa lubricitatis ibidem dicta.

Signa quã ab hepate.

Et signa eius, qui est ab hepate, & cysti, sunt signa inflammationis hepatis, & regimen præcedens multiplicans choleram absque signis oppilationis, & debilitatis cystis, & hepatis cum circumstantijs similibus, & apparitione choleræ in egestionibus, & vrina alba, & cum consuetudine patiendi, quæ in icteritia diximus, & si sit cholera prasina, est magis in stomacho.

Signa sanguinei.

Et signa sanguinei, qui est ab hepate, sunt signa oppilationum venarum, & ramorum portę, vel ruptura eius, quæ supra in hepate diximus. Et est sine dolore ventris, & est differens a lotiuo, quia hic est sanguis purus, ibi sicut lotura carnis recentis. Et ab eo, qui est ab intestinis, quia hic est sine dolore, & apparens subito multus, & interpolatur duobus, vel tribus diebus, habens intermissionem, donec materia aggregetur; deinde fluit, & deinde fit æruginosus, subtilis, deinde passione augmentata fit crassus, sicut fex. Et est cum rasura, & diuersitate colorum a principio, propter dissolutionem substantiæ hepatis, quam cum natura diu pati non possit, signum est citæ mortis, & est ille paulatim, & post exitum choleræ, & humoris acuti cum dolore quasi continuo. Et si est a recto, est, sicut guttæ * fila, & sputum sanguinis paucæ quantitatis, non commixtum, sed circumuolutum stercori, vel humori mucoso, & etiam cum expressione, & quandoque est cum dolore; & vocauit Abuha. ipsum azait. Et si est ab hæmorrhoidibus manifestis sensus declarat; si intrinsecis, occultis, dolor est sine expressione; & sanguis est niger in principio, & per se emissus, vel valde distinctus. Et est etiam differens ab eo, qui est ex toto corpore, quod est, quia, qui est ex toto corpore, est cum causis suis, quæ sunt manifestæ; ab hepate vero veniens non est.

* fila.

Signa virulenti.

Et signa fętidi, sunt fętor cũ præcessione causæ corruptionis, vt est putredo humoris vlceris, & apostematis. H

Et signa æruginosi sunt viriditas, sicut æris ærugo in egestione apparens, & signum multæ inflammationis hepatis, & corporis totius adurentis, & regimen præcedens calidum. Et cum perducit ad hepatis adustionem apparet quandoque vtinæ hypostasis orobina, & orobus est fragilis, & rubeus tendens ad nigredinem ad differentiam eius, qui est ex renibus; & est mortalis.

Et signa virulenti, est inflammatio apparens non adustiua, sed liquefactiua, vel signa apostematis calidi sub cute subtili cęlati, vt est apostema hepatis, & quandoque stomachi, & intestinorum.

Et signa saniosi sunt ex præcedenti capitulo nota, & sunt signa vlcerũ, & apostematis dubelati, & aperti. Et quandoq; est vlcus sordidum, & quandoq; corrosiuum. Et distinguitur, quoniã corrosiuũ est cũ maiori dolore, et fętet etiam, & quod egreditur est decliue ad nigredinem.

Et signa lotui, sunt signa debilitatis alteratiuæ hepatis, dicta

tis,dicta ſupra;tam ſi ex ſe defecta ſit principaliter,quàm etiam ſi deficiat ex contentiua deficiente,prius,quæ omnia poſuimus in debilitate digeſtionis ſtomachi, & hepatis dicta ſupra ibidem,& eſt cum paucitate vrinæ, & proprie quando eſt ex defectione ſequeſtratiuæ renum.

Et ſigna aquoſi, ſunt ſigna eadem, ſed fortiora, & regimen præcedens,ſicut comeſtio fructuũ,& potus aquę, & paucitas vrinæ, & priuatio ſudoris, vel aſcitis præcedens cum confortatione virtutis, & aqua tunc eſt citrina,ex præcedenti vero cauſa eſt alba.

Signa fæculenti. Et ſigna nigri fęculenti,ſicut eſt fęx ſanguinis,& craſſi vini,ſunt ſigna debilitatis,& oppilationis ſplenis,& regimen præcedens multiplicans melancholiam in hepate,& ſanguine cum corruptione,& inflammatione hepatis,& febris peſtilens,multiplicans, vel ſigna frigiditatis, & regimen præcedens melancholiam in hepate, & ſanguine, cum corruptione, & inflammatione hepatis, & febris peſtilẽs; vel ſigna frigiditatis, & algoris ipſius abſque corruptione,& febres. Et quę eſt a frigiditate,eſt pauca nigredinis, & ſine odore, & craſſioris ſubſtantiæ,quæ eſt a caliditate,eſt e contra;& precedunt eũ egeſtiones,& vrinæ cholericæ,& virides,& mixtæ. Quæ eſt a longa retentione,eſt minoris nigredinis, & procedens abſq; omni nocumento hepatis, immo cauſa eſt in inteſtinis.

Et ſigna nigri tellei ſunt caliditas,& inflammatio fortis in hepate, cum ſignis debilitatis ſplenis,& oppilationis eius: & regimen præcedens calidum, vel melancholicum. Et quod egreditur ſuper terram effuſum ebullit, ſicut acetum, à quo fugiunt muſchæ, & eſt valde nigrum, lucidum, & acris odoris: præcedens autem nihil ex his tribus habet.

Signa melãcholia atræ. Et ſigna nigri,melãcholici,hepatici:ſunt debilitas, & oppilatio ſplenis,præcedentes cũ dominio melancholię, in hepate,& ſanguine. Et eſt minor duabus nigris prędictis ſine comparatione, & ſine odore. Et eſt differens a ſplenetico melancholico, quoniam in illo nõ eſt apparẽs debilitas,& oppilatio ſplenis ſaltem in poro;& per quem trahit,ſed ſola malitia regiminis multiplicans melancholiam,& cum circumſtantijs ſimilibus. Et quandoq; oppilatio in poro expulſionis eſt retinens melancholiam, quã traxit ſplen ab hepate, & cum aperitur, ſequitur fluxus melancholicus;& quandoq; vomitus;& eſt tunc maioris nigredinis propter moram in longa retentione.

Et ſigna eius, qui diuerſorum colorum eſt, ſunt apparitio ipſorum in egeſtione, & regimen præcedens diuerſum,cum inæqualis dyſcraſię corporis ſignis.

Signa chylоſi. Et ſigna chyloſi,ſunt apparens chylus in egeſtione,& ſignum frigiditatis hepatis, vel oppilationis eius, vel ſigna oppilationis meſaraicarum. Sed differt,qui eſt ex oppilatione meſaraicarum ab eo,qui eſt propter oppilationem in venis hepatis; nam cum eſt ex oppilatione venarum hepatis,eſt chylus tendens ad rubedinem aliqualem propter alterationem aliquam, quam recipit in meſaraicis, ſed cum eſt in meſaraicis oppilatio, & orificijs earum, eſt chylus albus, & citius egrediens, vel eſt præcedens regimen multæ quantitatis,& qualitatis abſque aliquo prædictorum.

Signa ſplenetici. Et ſigna ſplenetici,ſunt,qui eſt, vt plurimum, melancholicus,& iam dicta ſunt.

Et ſigna diarrhici, cuius materia fluit à toto corpore ad inteſtina, ſunt ſigna expulſionis naturalis, & plethoriæ, vel cacochymiæ cum forti virtute abſque paſſione alicuius membrorum ad differentiam cholericæ paſſionis, quæ ſemper eſt ſymptomatica.

Et ſigna criſis,vel melancholicæ materiæ,& ſymptomaticæ compellentis naturam.

Signa fluxus emetici. Et ſigna liquefactiui, ſunt ſigna phthiſis, & hecticæ præcedentis cum teneritate membrorum, vt eſt puerorum, & infantium, & eorum proprie, quorum lacerti ſunt molles, & humidi, & exeuntia ſunt,ſicut humiditas liquefactiua, alba,viſcoſa, & proprie cum procedat a ſubſtantia radicalium membrorum, quandoque enim eſt ex liquefactione adipis membrorum, differt tamen ab illa, quia hæc non eſt viſcoſa, ſicut illa, nec cum tanta defectione, & arefactione, & cum eſt alba eſt adipis recentis. Si vero eſt citrina, eſt adipis antiquæ. Et cum expellitur per vias vrinæ, vrina eſt alba ſimilis ſpermati, vel lacti. Et ita vidimus in fratre noſtro,cuius corpus totum fuit ex feb.longa conſumptum,& diſſolutum per talem vrinam, & mortuus eſt; cuius animam Chriſtus recipiat benedictus. Et cum eſt ex liquefactione adipis vrina eſt oleagina per totum admixta, & proprie cum eſt ex liquefactione ſuperiorum membrorum, ſed cum eſt ex liquefactione adipis renum, pinguedo eſt conglobata, & ſuperata, ſupernatans, vnde Hippoc.in aphoriſ. Quibus vero pinguis hypoſtaſis, & conglobata nephriticam ſignificat. *Hiſtoria.*

Et ſigna fluxus ſanguinis,qui procedit a toto corpore ſunt ſigna plethoriæ dimiſſio exercitij conſueti, & quies,& multus vſus carnium, & vini, mutilatio membri præcedentis, & retentio euacuationis conſuetæ,abſq; oppilatione, & ægritudine alicuius membri. *Signa fluxus ſanguinis.*

Sig.choler. paſſionis. Et ſigna cholericæ paſſionis, ſunt ſigna digeſtionis diminutæ, & corruptæ, & malitia regiminis particularis multiplicantis humores diuerſos, & calidos magis. Et ſimul apparet fluxus, & vomitus,& eſt cum anguſtia ſiticuloſa,vigilijs,& dolore ventris;& quandoque deducit ad raſuram, & excoriationem inteſtinorum, & meri, & gutturis debilitatem, ſudorem frigidum, & extremorum frigiditatem, & ſyncopim, & ſpaſmum, & eſt malum ſignum. Et cum materia conuertitur ad vias vrinę, eſt bonum; ſed cum ſuperfluit inde,perducit ad excoriationem, & vlcus, & accidit ardor vrinæ inteſtinis perducens ad reſolutionem.

Et ſigna facta a cibo, potu, & medicina, ſunt manifeſta, & etiam ſigna ſtercoris apparentis.

Et ſigna excoriatiui, abraſiui, & vlcerоſi, ex exeuntibus patent, ex regimine præcedente, & fluxu humorum acutorum longo, qui ipſum minantur, & portedunt.

Et ſigna eius, qui eſt ex ſanguine, cholera, vel phlegmate,& melancholia cõtenta, & aggregata in inteſtinis, & grauedo, & punctio perſeueransabſque nocumento, & paſſione manifeſta in ſuperioribus membris: eſt regimen præcedens multiplicans humores corporis,& ſtringens ventrem, ex quibus in inteſtinis materierum illarum aliqua coadunatur.

CVRA fluxus eſt multiplex, nam ſi ſit laudabilis, & criticus permittatur; quia ſi ſit difficilis, & diminutus, eſt coadiuuandus, & facilitandus, vt dixit Hippo. Et qualiter fiat illud, infra dicetur; deinde permittendus, donec ad perfectionem veniat; & cognoſcitur,quia confert, & bene ferunt, & cum confortatiuis membrorum temperate ſtypticis eſt vtendum, quæ ſint ſicut habenæ materiæ, ne effrenitet, vt non ſuperfluat fluxus, quòd ſi ſuperfluat, ex tunc fluxus eſt illaudabilis, & eſt reſtringendus. Et cognoſcitur vt Hippoc. dixit. Nam quamdiu confert, & bene ferunt, eſt, vt laudabilis, permittendus. Cum autem nec conferre incipit, nec toleratur bene, quia natura debilitari appareat, eſt, vt illaudabilis retinendus. Si vero ſit illaudabilis,eſt ſymptomaticus, aut eſt cum naturæ regulatione, vt ſupra in cura pleureſis habuiſti, & tunc eſt permittendus. Eſt enim ſaltem per viam cauſæ bonus, quam minuit, & per conſequens morbum dependentem ex ea, & naturam ſupra reſiduum materiæ potentem facit, vt Gal.dixit. Aut ſine regulatione naturæ, & tunc cum ſit toto genere præter naturam, & malus,eſt retinendus. In retentione autem eius, duplex eſt intentio, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt generalem cauſam inſpiciendo, & immediatam, res vna ſcilicet confortare ſemper retentiuam, & per conſequens debilitare expulſiuam, ſiue quieſcere facere, quæ eſt in omnibus ſpecialibus etiam attendenda. Si enim ſpecialis cauſa quælibet non niſi debilitando contentiuam, & confortando expulſiuam fluxum gignit: ergo quælibet cura ſpecialis ſit, quia cauſæ ſpecialis fluxus cuiuſlibet debet eſſe ablatiua; quod confortet retentiuam, & debilitet expulſiuam, vel quieſcere faciat. *De cura fluxui in vniuerſali.* *1.apho.2.& 28.* *Nota.* *2.apho.29.*

faciat. Completur autem inquantum huiuſmodi ſtypticis, frigidis, vel calidis prout diſpoſitio exigit, quæ infra dicentur (Trinitatis auxilio. Sed cõſiderando omnes cauſas eius mediatas, & materiales, eſt duplex; quia ſex res, quibus omnibus, vel plurib. oportet, vt cõpleas, præter regimen cõmune, quod quamquã præmittendum ſit hic, vt commune, & principale in cura, poſtponemus tamen vſq; in finẽ, vt illud ex proprijs melius colligamus, quas res ſupra diximus in conſolatione medicinarum, vbi ſolutionem medicinæ cum ſuperfluitate docuimus retinere, & in cura vomitus, & quibus complentur: illuc ergo recurras, & inſpicias diligenter. Et adapta vnicuique ſpeciei res prædictas ſibi conuenientes, ſiue omnes, ſiue plures expediant. Specialis intentio varia eſt, & diuerſa, ſecundum varietatem ſpecierũ eius, atque cauſarum proprie materialium, & interiorum maxime.

Curatio fluxus inteſtinalis.

Si ergo fluxus ſit inteſtinalis, & lubrificatiuus, curandus eſt, prout ſupra in lubricitate ſtomachi dictum eſt. Et eſt breuiter cura eius ſex res.

Prima eſt mundificare, & alterare.

Secunda eſt ſtypticare, & confortare cum his, quæ dicentur infra, & proprie in hoc caſu mũdificantia ſunt ſolutiua vẽtris bibita, ſi cauſa ſit in ſuperioribus: vel clyſterizata, ſi ſit in inferioribus maxime, vel vtraq; ſi ſit in vtriſque, ſicut in hiéteria cũ eſt in ſtomacho vomitiua. Inquit enim Gal. vomitu vero non educitur niſi, quod in ſtomacho ſolo erit. Maxime cum clyſter non tranſcẽdat ieiunum, vbi mundificando deriuare intendas, quo caſu vtraq; in vtraq; lienteria congruunt, & vomitus, & clyſter, & in vlceroſa magis. Et ſumpta ẽt omni eius cauſa ex lauantibus, & lubrificantibus, ſeu lenificãtibus, & abſtergentibus, proprie eſt aqua furfuris, vel hordei, mellis, vel paſſularũ, vel aqua lactis, & aqua oliuarum ſalitarũ calida, & ſalitorum piſcium, mucilagines, caſia ſiſtula, mel, & zuccharum rubeum ſimplex, & compoſitum cum roſis confortantibus, quod confortat, & ſoluit, vt eſt geleniabin, & zuccharum roſ. olea, puta roſatum. chamæmelinum, amygdalarum amararum, nardinum, & irinum, baurach, & alia abſterſiua, calida, & frigida, quæ oportet eligere ſecundum neceſſitatem, puta. Nam ſi inteſtinorum lubricitas fuerit ex viceribus, eligas immordacia, cum quib. aliqua immiſceebis ſtyptica confortantia inteſtina, vt repellant, ſi adſit, materiam fluentem, & clyſterizabis, donec mundificatio vlcerum facta ſit plene; deinde clyſterizabis cum ſtypticis conglutinantibus, & ex proprijs eſt terra ſigillata, & ſanguis draconis, & ſuccus rubi immaturi, & caſeus vetus aſſatus, vt infra dicetur cum aqua ſumach, quoniam ſunt bene propria in conſolidatione vlcerum eorum, & præter hæc ſumach, quia reprimit tales humores rheumatizantes, a ſuperioribus membris ad inteſtina. Et cum datur aqua eius cum theriaca noua, eſt vltima. In ea vero, quæ eſt ex materia frigida, & humida eligas acuta per ſe ſine ſtypticitate multa, deinde confortabis.

Clyſteres ſtyptici.

Tertio, autem, ſi aliquod membrum aliquid influat, rectificabis, & ſpica eſt propria, & alumen, & macis, & pęonia in ſyrupis: prohibet enim curſum talium membrorum ad ea.

Et quarto materiam deriuabis, & exiccabis, & in hoc zingiber eſt proprium, & cinnamomum.

Quinto regimen ordinabis cum ſtypticis conglutinantibus.

Sexto accidentia corriges, vt ibi ſupra dictum eſt.

Cura diſenteria.

Sed ſi ſit fluxus dyſentericus, cum ſtypticis, & glutinantibus ex materia aggregata paulatim in inteſtinis nõ fluente ab alijs, cura erit quatuor res tantum, prima eſt mundificare materiam; ſecunda eſt confortare, congregare, & vnire inteſtina debilitata, & relaxata, vel reſoluta per fluxum: tertia eſt regimen; & quarta eſt accidentium correctio, quæ dimittatur ad præſens, cum non ſit de eſſentialibus curationibus, ſed accidentalibus, & ideo in fine capituli reſeruetur.

Mundificatio.

Mundificationem complent, clyſteres ex abraſinis, lauantib. dictis frigidis, aliquam ſtypticitatẽ habentibus, vt aqua hordei, zuccharum roſatũ, oleo roſ. & ſuccus portulacæ, cum materia fuerit calida, & ſubtilis. Et ſi plus fuerit calida, & adufta addes mucilaginem pſyllij, cucurbitæ, & melonis, vel ex ea cum aqua lactis clyſterizabis oleo roſ. & aqua ſeminum communium, vel caſiæ fiſtulæ. Si vero viſcoſa, quale eſt phlegma ſalſum, fiat ex aqua furfuris, melle communi, vel roſato, oleo amygdalarum amararum, & ſale, vel ex alijs fortioribus abſterſiuis, in vnoquoque ſequantur compreſſiuæ ex ſpeciebus myrobalanorum electis, prout requirit materiæ diſpoſitio, quę aggregant virtutem in ſe mundificatiuam non aſſarę, vel parum cõfortatiuam. Et ex illis eſt rhabarba parum aſſum, & alia conſimilia, rheuponticum, & etiam vomitiua, & proprie cum materia in ſuperioribus eſt inteſtinis, quas ſuperius in cura ſtomachi habuiſti.

Confortationem autem, & vnionem complent inteſtinorum medicinæ ſtypticæ habentes in ſe aggregatiuã virtutem confortationis, quatenus effuſam, ſi quam materiam propter debilitatem eorum non recipiant, ſed repellant, coadunationis, & vntionis partium eorum, & retentionis materię calidę, & frigidę, prout qualitati ipſius materiæ congruit, & dyſcraſiæ inteſtinorum, quas ibi ſupra in conſolatione medicinarum enarrauimus ſimplices, & compoſitas, quarum aliquas (Chriſto duce) infra ponemus, prout diſpoſitio exigit, illas miniſtrabis interius, & exterius per omnem modum.

Corroboratio.

Corroboratiua ſimplicia ſru.

Et ex illis eſt hypocyſtis, lutum armenum, gallæ puluerizatæ, charabæ, cortex ſorbium, papauer album. Et ſi cum ſyrupo violato ſumatur, ſoluit. Et ex illis eſt cãphora, ſandali al. ſemen acetoſæ, alumen, & ſucci prædictorũ exiccati, & rob ipſorũ, & ramich, & roſtrum porcinum. Et ex herbis conſolida, virga paſtoris, & burſa, corigiolus, phaſolaria, cauda equina, portulaca, daraſceni, diurdea, endiuia decocta cũ aceto, & proprie ſylueſtris. Omnia diuretica, & calida, vt aſparagus ſtringunt ventrem, quia vrinam multiplicant. Et fructus ſtyptici alij non, vt matiana, pyra, & cydonia, ſorba, meſpila, ribes, zatur, & lac, & acetoſum decoctum cum lapidibus molaribus, vel ferro. Et eſt melius ſecundum Abuha. à quo eſt penitus abſtractum butyrum, & per decoctionem eſt ſeroſitas minorata; & frigida ſtypticæ virtutis, vitellus oui elixatus in aceto, & alia frigida, & ſicca conſimilia. Et ex eis calidis eſt ſandaracha, ameos, radix fœnic. cum ſemi. ſuo, pulmo, & viſcera animalium vſta, & puluerizata, & xyloaloe, macis, gallia muſchata, maſtix, ſtyrax ſicca, quę dicitur calamita, ſanguis hirci, darſcelam. Et temperatum eſt cera, ſuccus foliorum coti.

Calida.

Temperata.

Et ex proprijs ſolutioni puerorum eſt ladanum, & capillus veneris exiccatus, cui ineſt proprietas, vt confortet ſtomachum, & ventrem, ne recipiant ſuperfluitates, ſicut ſumach. Et ex eis, eſt coagulum hœdi, & pulli equi, quando datur in potu infanti pondus quartum drachmi vnius in aqua frigida, & magno ſupra illum. drach i. ſicut ex coagulo leporis, quoniam coagulando materiam liquefactam retinet ventrem ſtatim, vt dixit Abuha. Et addit, & oportet, vt incipiat, qui ad potandum dat coagula a danich. i. ſi vero non ſufficiat, vel confert, addat in eo vſque ad illud, quod non pertranſeat in pondere drachm. i. quoniam eſt vehementis caliditatis, & valet in fluxu, cuius cauſa ignoratur, vt ait Auer. ex omni proprietate, & in frigido plus, quoniam in eo iungitur proprietas cum complexione. Et caſeus quidem vetus; cum primo fuerit ablatus cum aqua, & ſale pluries, & decoquatur bene, vt egrediatur ab eo ſal: deinde exiccatus, vel aſſatus; cum ex eo datur in potu pondus drach. i. eſt minoris nocumenti, & fortioris conſtrictionis quàm coagulum.

Tro puerit.

Modus ſumendi coagulum.

Caſeus eſt coagulo fortior, &c.

Et alia ſunt ex eis compoſita ad frigiditatem declinantia, alia ad caliditatẽ, quæ infra Chriſto duce ponemus. Et ſiquidem ſiſtatur fluxus ex his, nec facta remanſit aliqua læſio inteſtinorum ſubſtantia, ad alia procedere non oportet. Quod ſi facta ſit, oportet ad alia procedere auxilia, vt ſequetur.

Si per cõſen

Quod ſi talis dyſentericus fuxus a materia acuta ab alijs

fluxus ab aliis membris. vel medicina.

alijs membris influxa fuerit, vel etiam medicina, prædictis rebus præmittes res alias ad curę eius perfectionem, quæ membrum respiciunt; si quod mittit, rectificádum, viam coãgustandum. per quam mittitur, materiam quietandam, inspissandam, compingendam, & repellendam, deriuandam, quas prædictæ medicinæ, & in cura vomitus, & supra in cura accidentium medicinarum, habent complere. Cum ergo abscinditur, quæ currebat tota, tũc oportet, vt redeamus ad intestina; & curemus impressionem factam in eis cum primis duabus rebus.

Si dysent. sit prima speciei, curatio.

Si ergo fuerit primæ speciei talis fluxus, in quo pingue do intestinorum crassorum, vel mucilaginositas, & rasura gracilium apparet in exeuntibus, præmissa mundificatione, ex prædictis sufficiunt leuiora, styptica, & forte simplicia.

Si sit secunda species curatio.

Quod si ad excoriationem, & sanguinẽ, & corticum emissionem deuenerit; oportet vt eligas fortiora, et stypti ca, semper proprietatem habentia; in prohibendo materię acutæ effusionem ad ea, qualia sunt cytonium, succus mori immaturi, & succus cheil, qui prohibet materię attractionem; sumach, adeps ericij, & hepar eius.

Si vt tertia species curat.

Et si ad vlcerationem, fortissima conglutinantia, incarnantia, & proprietate consolidantia, & sigillantia, & sanguinem restringentia, quæ infra, omniptentis gratia annuente dicentur, & non solum simplicia, sed etiam composita, & fortasse non sufficiunt; quare oportet procedere ad cauterizantia, & vltimo ad narcotica; quorum omnium per ordinem recolimus nos sufficientiam posuisse supra in cura fluxus sanguinis narium, & in cura phthisis plurima: illuc ergo recurre, & ministra, quę sunt huic conuenientia, & propria, quæ per te eligas.

Conglutinãtia simplicia.

Et vt abundantior sit tibi electio, ponam ante te aream medicinarum propriarum aliarum, ad hæc scilicet, dysenteriam, & rasuram intestinorum, excoriationem, & vlcera ad fluxum sanguinis, & dolorem, ex quibus eligas prout diligentia te inuitat. Ex quibus est glans, semen lini assatum, cum ex eo, & oleo rosa. fiat clyster, stringit; & iuuamentum eius est magnum in vlceribus intestinorum. Et sumitur ex myrrha quantitas fabæ ad omnia. Fabæ decoctæ in aceto cum corticibus suis, & sauich ex eis, quam non approbamus, quia ventosa est, & dilatat vlcera. Et sic per accidens nocet magis quàm per se conferat. Sanguis capræ, vel hirci bibitus cum melle confert dysenteriæ, & acuto quoque dolori, & rasuræ eorum. Stercus canis comedentis ossa clysterizatum, & bibitum in lacte, in quo extinctum sit ferrum, confert solutioni, & vlceribus intestinorum, & solutioni antiquæ. Semen acetosæ confert fluxui, & rasuræ fœnugræcum per omnem modum confert dolori, & vlceribus; item vinum, in quo extinctum sit ferrum, vel stypticum, vel aliud non dulce, cum aqua extinctionis ferri confert. Taratit bibitum in lacte caprino decocto retinet fluxum, & descensionem sanguinis in egestione, & dysenteria; & talibus taliaphar. i. cortex citri omnibus confert. Camphora, & succus vitis, est conueniens dysenteriæ calidæ. Barba hircina, & flos eius, & succus, qui est hypocystis bibita, est fortior medicina ad vlcera intestinorum. Et cum hoc stringit membra, & eorum ductus infundentes materiam ad ipsas, & stomachum, & ad omnia membra, & potus seminis eius, & clysterizatio succi linguæ arietis vlceribus confert. Carnes vaccinæ, & proprie cum coriandro. Caro leporis assata bona est vlceribus eorum. Merdasengi datur in potu ad fluxum ventris, & vlcera intestinorum; Et cum aqua minuit nocumentum. Muri in sorbitionibus ex milio, & panico, & riso sumptum videlicet ad vlcera. Sal est vltimum ad dysenteriam, quoniam mundificat, constringit, & confortat. Radix nenupharis, succus portulacæ solutioni choleræ, & dysenteriæ confert, & dissolutioni antiquæ, & vlceribus eorum. Et vitellus oui elixati in aceto, est proprius intestinali non hepatico, nec stomaticho: lacrecentur mulsum clysterizatur ad vlcera. Succuturi confert omnibus, cornu Acerui adustum, poma pontica ad dysenteriam, & dulcia, & acetosa retinent ventrem, si inueniant vacuum, & si cum humore, soluunt; Cinis lignificus valet ad dysenteriam, papauer album, & nigrum stringit, & compingit materiam, & prouocat somnum. Grana althęæ retinent ventrem; Et decoctio radicis eius confert ardori intestinorum, & solutioni malæ. Carub alneabut bona est dolori ventris pungitiuo, & solutioni malæ. Et clyster ex aceto, & sale ad vlcera ambulatiua intestinorum post lenitiuum, & absterssiuum. Eupatorium datur in potu cum vino, & confert vlceribus intestinorum. Omnes species luti sunt propriæ in sanguine retinendo, & lapis hæmatitis, & sanguis draconis, myrrha, & succus plantaginis, acacia, consolida, & similia. Rhabarbarum retinet sanguinem stringit, & omnibus confert. Composita sunt quæ ex his componuntur. Et experta infra ponemus ad vlcera annuente Christo, sed aduerte, ne dictum hic ordinem in eorum administratione prætereas, vt qui a posteriorib. vltimis incipias, & fortioribus, & cõpositis. Est. n. causa magni erroris incipere a stypticis, & constringentibus, vt Serapio dixit. Cuius causam inferius subiungemus, & multo magis ab vltimis, quæ sunt cauterizantia, & narcotica. Cauterizantia etiam fortasse indigentiam excoriantionis transcendunt, quibus styptica conglutinantia, incarnantia, & sigillantia sufficerent, quæ cum prætermittantur, & cauterizantia ministrentur excoriationem augent, & vlcera; ex eo, quod crustam, & escaram in facie vlcerum generant, quæ cum facile cadant, materia acuta fluente, & educente ipsam, relinquit excoriationem, & vlcera dilatata, & augmentata. Et iam narcotica materiam non mundificant, cum retineant ipsam, congelando, & ingrossando, & vias constringendo pororum, & venarum orificia; virtutem sensibilem stupefaciendo, ne sentiat nocumentum materiæ: quare non mouebitur expulsiua debilitando virtutem, calorem naturalem extinguendo: & spiritum congelando, contentiuam post paucum tempus ad defectionem adducunt, quare redibit fluxus fortior, quam fuerit prius, ideo secundum sapientiam operare. Et præmissis, mundificatiuis proprijs quantum oportet, procedas ad styptica leuiora, deinde ad fortiora. deinde ad conglutinantia, & incarnantia, & sigillantia, & cum hæc non suffecerint, procedas ad cauterizantia, & vltimo ad stupefacientia, nisi in casu, puta cum vlcera fuerint ex materia corrosiua, quam prædicta in vlceribus detinent, & ea augent, quare post absterssionem oportet, vt incipias a cauterizantibus, quæ consumunt materiam illam, & crustam in facie vlcerum gignunt. Et vbi dolor fuerit grandior, quam oporteat, tunc prius narcoticis sedare, deinde stypticare, & conglutinare, semper cauendo ne cadat escara, & ne narcotica ad vltimam infrigidationem perducant, & mortem: quare eligas ex eis composita magis, quàm simplicia, qualia sunt trochisci de charabe, arsenico, & stella, & philonium. Commixtione enim eorum extrema caliditas, vel frigiditas remittitur, & malitia: & naturæ sic fit tolerabilis magis. Nec propterea cum oportet retardes, vel * præmittas illa, vt puta postquam vulnera, siue vlcera videas augmẽtari, & infirmum debilitari valde. Tunc enim si paras medicinas tales, facies, vt dicit prouerbium. Cõsilium bonum post consummationem litis, vt serapio dixit. Quare soliciter, & cum continuitate, & ordine, vt dictum est, oportet, vt dispositio exigit, approximare illa. Et cum materia est acuta, corrosiua, & dolor, & mordicatio fortis in vlceribus, non est malum clysterizare cum vnctuosis, & pinguedinibus, qualia sunt pinguedo gallinæ, & proprie porci, & anatis, & propria magis est pinguedo renum hirci, vel capræ; cum fuerit dolor cũ vlceribus, sua enim facili cõgelatione obtundit acuitatem materiæ adhærentis in vlceribus, & in eorũ facie adhærentes tuentur ea, ne ab acuitate transeunte vlterius augmẽtentur vlcera, & doleant magis; & sua stypticitate consolidant ea, vt ait Gal. Et ex illis est roseum ceratũ cicatrizans, & prassij succus, & passę cum interioribus

Conglutinãtia cõposita.

Documentũ circa ordinẽ vtendi prædicta.

Nota.

Cardo totius vtendi prædictis.

Curatio doloris in dysenteria.

** prætermittas. Nota. Prouerb.*

ribus ſuis ſumptæ,dolori ſunt propriæ, vt eſt ſpodium.

Cura fluxus inteſtinis recti.

Et cura eius, qui eſt a recto, eſt tres res, vt dicentur infra in cura, auxiliante Chriſto. Et ſi eſt ab extremitate eius, & ſphyncteri,cura eſt duæ res. Prima eſt, vt præcedat mundificatio, & ablutio cum aqua fœnugræci, & ſeminis lini, & ſiſami, vel cum vino decoctionis illorum, & deinde ſequentur ſtyptica, conglutinantia, & ſigillantia, qualia ſunt merdaſengi, balauſtiæ, ceruſſa plumbi, & oſtraca aſſata, & ſanguine draconis puluerizata deſuper; & emplaſtrata. Et oleum vetus permixtum cum aqua acreſtæ confert, cum ex eo fit clyſtere vlceribus ani intrinſecis,& eſt proprium. Et ſi eſt a medicina acuta, cura eſt ſupra in conſolatione medicinarum poſita. Et ipſius regimẽ proprium ad frigiditatem, & ſiccitatem tendat.

Cura fluxus cerebralis.

Quod ſi fluxus ventris ſit ab alijs membris, vt puta ex cerebro, qui dictus eſt cerebralis, & plurimũ eſt phlegmaticus, cura eius eſt cura catarrhi, quam ſupra diximus, & breuiter eſt duæ res, vna, quæ debetur cerebro mittenti primo, alia vero, quæ debetur ſtomacho, & inteſtinis recipientibus,a quibus fluit.

Quæ debetur primo cerebro mittenti duplex eſt. Prima, quæ debetur ipſi cerebro. Secunda, quæ debetur vijs, & ductibus,per quos mittit. Tertia eſt,quæ debetur tranſmiſſæ materiæ.

Curatio mẽbri mãdantis.

Prima eſt,vt cerebrum,ſi quidem repletio in eo appareat,euacuetur,& mundificetur a cacochymia, & demũ eius complexio temperetur,& confortetur,ne materiam regeneret. Secũda eſt vt ductus, & viæ,per quos naturaliter eius ſuperfluitates conſueuerunt emitti, puta nares,& palatum, aperti teneantur, vt natura apte per illos poſſit eas more conueniente, & ſolito expurgare,& proinde,vt currant ad ipſos, ſituetur vt iaceat, & dormiat cum inclinatione capitis verſus anteriorem partem, non ſupra collum;quoniam diuertit eas ab illis ad vias occultas poſterioris partis capitis,per quas fluunt ad vias. Ipſę quoq; viæ occultæ debite conſtringantur, vt infra dicetur propitiante Chriſto. Tertia, quæ debetur materiæ fluenti, donec euacuatio cerebri fiat, vel ex quo facta eſt ei,quod ſupereſt, aut regeneratur,donec complexio cerebri adæquetur,eſt,vt exiccetur,vel deriuetur. Ex quibus quomodo hæ omnes compleantur res dictæ,ſupra in cura catarrhi ſeriosius habuiſti. Ordinem quoque,modũ,& vſum aptum vtendi eis. Et ex appropriatis in eius retentione, & exiccatione,eſt ſacculus, ſupra coronalem commiſſuram, compoſitus ex ſale pauco,ſandaraca,ſpica, & myrrha, & radice nenupharis,quæ eſt propria:& vltima cauterizatio ſupra in primo cap.dicta.

Curatio mẽbrorum recipientium.

Secunda res principalis, quæ debetur ſtomacho, & inteſtinis recipientibus,eſt duplex. Prima eſt mundificatio eorum ab humore,qui fluit cum vomitu,& hoc cum peruenit ad ſtomachum, & antequam deſcendat ad inteſtina, vel cum clyſteribus ſaltem,ex quo fluxit ad ipſa: raro enim materia inteſtinorum educitur vomitu, vel poſtponit tempus. Secunda eſt confortatio ſtomachi, & inteſtinorum cum ſtypticis aromaticis prohibentibus effuſionem materiæ talis ad ipſa. Ex quibus proprie eſt thus, ſpica, capillus veneris, macis, & alia dicta hic, & ſupra. Et inde cum calidis valde conſumentibus materiæ reliquias, & alterantibus dyſcraſiam impreſſam in eis frigidam, & humidam; ſimplicibus, qualia ſunt proprie cortex citri,zingiber, ameos, cortex thuris, & ſimilia dicta ſupra in mala complexione ſtomachi,& ex compoſitis intus, & extra, & per omnem modum approximatis, & habentibus confortare naturam, & ſpiritum, qualia ſunt diambra, mithridatum, morufia, & theriaca. Et ſi eſt phlegma falſum ſint minus calida, vel frigida ſtyptica, & ex eis appropriatis, eſt ſemen papaueris albi, & diacodion retentum in ore maſticatum,& tranſglutitum, terra ſigillata, & lutum armenum eſt efficax in retinendo ipſum, ne fluat,tentum in ore,& ſum expertus in ſubtili calido proprie; ſicut ſpica, & thus in frigido proprie, & ipſius regimen ad ſiccitatem, & caliditatem, vel frigiditatem declinet proprie, & quandoque

oportet, vt miniſtres narcotica compoſita, quæ ſunt res magni iuuamenti, & cura ſtomachi eſt cura lubricitatis ſtomachi, quam ſupra in cura ægritudinum ſtomochi tibi tradidimus, illuc ergo accede. Et cum fuerit ex cholera praſina, cura eſt mundificatio cum frigidatiuis, lenitiuis,& lubricatiuis.ſecundo confortatio ſtomachi cum ſtypticis frigidis notis ſupra.

Cura fluxus hepatici.

Cura hepatici ſanguinei eſt eadem, quæ cerebralis, & conſiſtit in duabus rebus ſimilibus illis. Prima, quæ debetur hepati mittenti,quæ triplex eſt, & ea quibus compleri habet,ſupra in cura hepatis,& icteritiæ habuiſti. Et quæ debetur inteſtinis recipientibus, quæ eſt triplex, & ea quibus habet compleri, hic, & in cura malæ cõplexionis ſtomachi cum materia tibi tradidimus ſufficienter, & bene & in ſumma non oportet,vt curam incipias cum ſtypticis, & oppilatiuis ſuperius, vel deſubtus miniſtratis,perducunt enim ad ægritudines fraudolentas, & difficilis eradicationis, vt dicit Abuh.immo incipias cum euacuantibus, & expurgantibus operationem, & repletionem eius, ſiue ſit apoſtemans,ſiue nõ,& cum diminutione cibi multæ qualitatis,vt carnis, panis,& vini, ſed ſit contentus in principio patiens potu aquæ, vel ſauich hordei,& paſſulis pinguibus,& ex medicinis conferentibus ipſi, cum ſint apoſtemata,eſt corallus.

Si'en vena Hep. rupta.

Et ſi eſt ex ruptura venæ portæ, vel ramorum eius, præcedente phlebotomia,ſi toleret, de baſilica, ſtyptica, conglutinantia, & ſanguinem retinentia, ac ipſum deriuantia ſunt conuenientia : & ex appropriatis eſt ſuccus plantaginis cum lapide hæmatiti.

Et ſimiliter ſi ſit ex vlcere, cura eſt cura vlceris cum proprij, hepati, & cum aperitiuis ſi oppilatio ſit ex facientibus penetrare ſanguinem, & in hoc proprium eſt diacalamentum, theriace, & vinum ſubtile, fricti0, & balneum, piceatio, & huiuſmodi; & cum temperantibus eius complexionem, non multum frigidis, ne materiam retineant in eo, & inclinentur, nec multum calidis, ne diſſoluant, & cum confortantibus, ſi debilis exiſtat; & qualia ſint hæc complentia, ſupra in cura eius ſunt dicta.mundificantia, & materiam ab inteſtinis diuerſam, ſecundum diuerſitatem ſpeciei eius, ibi etiam habuiſti, & in cura doloris ſtomachi, & iam confortantia,& hæc ſtypticantia hic ſupra.

Si ex vlcere.

Cura aquoſi & lotiui.

Et cura aquoſi eſt eadem, quæ & lotiui; quia mundificatio, * & digeſtiuæ hepatis confortatio. Sed oportet, vt illas cum fortioribus compleant, & ex proprijs ei eſt potus feminis, & clyſteria ſucci linguæ arietis, & ladanum cum vino, & omnia prouocantia calida, confortant enim digeſtiuam hepatis, & educunt aquoſitatem a ſanguine, & ſic retinent, & ex illis eſt proprie, ſpica, caſia lignea, & huiuſmodi; & ſi eſt ex conuerſione aquæ aſciticorum in venis illis iuuatur, & regimen ad ſiccitatem tendat.

* eſt.

Curatio ſanguinei fæculenti.

Et cura ſanguinei, nigri, & fęculenti, eſt duæ res; mũdificatio inteſtinorum, & hepatis ab humore tali, proprie cum rhabarbaro;& clyſteribus, & deoppilatio ſplenis, & eius confortatio, atque hepatis, & ipſius infrigidatio, vel calefactio, prout exigit diſpoſitio. ſimiliter regimen, vt ſupra in cura ſplenis, & hepatis habuiſti, & ſi eſt a longa mora in inteſtinis,confortetur expulſiua ipſorum, & debilitetur contentiua. Compleantur autẽ cum humidis, lenientibus, vel lubricantibus notis.

Curatio felis nigri.

Et eadẽ eſt cura nigri melancholici, qui ex hepate eſt.

Et cura nigri fellei eſt feſtina mundificatio eius, ne ſua malitia moram trahendo vlceret inteſtina, & hæc cum bibitis, & clyſterizatis, notis ſupra in cura hepatis, & ſplenis; & hepatis, & totius corporis etiam confortatio, & alteratio cum regimine declinante ad frigidum ſtypticum moderate.

Curatio diuerſorum colorum.

Et cura eius, quæ eſt diuerſorum colorum, eſt æquatio complexionis membrorum nutritiuorum; & etiam regiminis, & illorum humorũ mundificatio precedens.

Et cura chyloſi eſt cõfortatio attractiuæ hepatis cum calidis proprijs emplaſtris,& ventoſis,aperrio oppilationis viarum, & meſaraicarum, & diminutio cibi cum

tempe-

temperamento, & porus, & omnia hęc cõplentia supra in cura hepatis dicta sunt.

Cura fluxus splenetici.

Et cura splenetici, qui vt plurimũ est melancholicus, est tres res. Prima est conuersio regiminis ad humoris boni, & sanguinis generationem. Secunda est splenis rectificatio cum purgatione, & euacuatione humoris melancholici, & cum deriuatione eius, proprie cũ ventosis positis supra splenẽ, cũ aperitione oppilationis splenis, et eius confortatione. Tertia est mundificatio stomachi, ad quem plus melancholicus humor peruenit, & deinde intestinorum, ad quæ duo maxime tendit humor melancholicus, & ipsorum confortatio. Et ea, quibus hęc compleantur supra in cura splenis, & hic dicta sunt. Et ex appropriatis huic fluxui est rhaedisceni, & rheuponticum, nigrum, aggregat enim in se virtutem in communi conuenientem. Et ex compositis est diacene. Et ex appropriatis ta replerione ipsius, ex simplicibus est aqua myrrhæ, & xyloaloes. Et ex compositis miclerum. Et ex confortantibus est diamuschum dulce, & similia.

Cura fluxus diarrhici.

B Cura fluxus diarrhici, ex prędictis in principio, vbi de regimine cretici, & symptomatici dictum fuit, est generaliter nota. Specialiter autem vbi oporteat ipsum retinere, est duę res. Prima debetur toti, & completur tribus modis scilicet cum euacuatione totius, & hoc cum phlebotomia, vel pharmacia, si toleret virtus, et cum deriuatione materiæ, & hoc cum vomitu. Inquit enim Hip. A diarrhæa habito diuturna, spontaneus superueniens vomitus, soluit ægritudinem; & etiam artificialis, ars enim est imago naturæ, & sequela ipsius secundum Hipp. Et similiter cum frictione proprie vniuersaliter totam cutim, quę calefaciat, & poros aperiat & resoluat, vel inspissatione ipsius, & coangustatione viarum, & pororum, per quos fluere habent, & cum diæta extenuatiua declinante ad stypticitatem. Secunda res debetur intestinis, si in eis aliqua impressio facta sit, quę ex prædictis patet; & ex appropriatis est, vt sumatur venter struthij, sed oportet quòd limetur cum lima, & detur in potu ex eo quantitas drach. iij. in rob myrti, aut in rob de cydonijs secun C dum declinationem complexionis.

4. aphor. 25.

2. in prin. epid. co. 51. & 4 aph.

Cura flu. liquefactiui.

Cura liquefactiui fluxus generaliter est cura phthisis, & hecticæ, & specialiter est duæ res. Prima est, quæ recipit causam, & est alteratio, & infrigidatio corporis, & membrorum principalium. Et complentia sunt frigida moderatæ stypticitatis, & frigiditatis non vehementis, quæ extinguant caliditatem naturalem, & subito retinentia, sua enim forti stypticitate oppilando prohibent transitum nutrimenti, simplicia, et composita ex medicinis, cibis, & potibus actu frigidis, nutritiuis, & restaurantibus; quales sunt ex carnibus perdicum, & gallinarum præparatis in gelatina, ouis sorbilibus, & sorbitionibus ex lacte, in quo extinctum sit ferrũ. Et melius est lac muliebre, deinde asinæ, & deinde capræ, deinde bouinum. Et ex farina hordei, & semine acetosæ, quoniã est proprie. Et quandoque inspissatur cum gummi tragacanthi, & puluere coriandri, quod est proprium. Inspissat enim humiditates, & eas reddit viscosas, & adhærentes membris, & proinde minus liquefactibiles. Et ex illis est charabe, & puluis coriandri, & hyoscyami, & folia sursęæ sunt propria in inspissando, & prohibendo liquefactionem, & resolutionem. Et alia, quæ non subito, sed paulatim retineant, & constringant, quæ oportet eligere ex prædictis simplicibus, & compositis infra dicentur duce Christo. Secunda est confortatio membrorum digestionis, & ministratio ciborum, & potuum restaurantium humiditates dissolutas. Et complentia talia, supra in cura stomachi, & hepatis, & cura phthisis copiosę habuisti. Et si est a radicalibus membris, oportet, quod tu procedas cum fortioribus. Si vero a carniformibus, sufficiunt leuiora.

De cura fluxus sanguinis a toto corpore.

Et cura fluxus sanguinis, qui procedit a toto corpore, generaliter cum cura fluxus sanguinis procedente ab hepate, & diarrhici. Specialiter autem vbi ipsum oporteat retinere, est duæ res. Prima auferre causam, & debetur toti corpori, fit autem tribus modis. Primo cũ euacuatione plethoriæ, & illud est phlebotomia venę nigrę, vel basilicæ, vel proportionabilis sibi, quę scitisti supra, & proprie si sint ei consueta, quia consueuit habere fluxum sanguinis ex naribus, hæmorrhoidibus vel menstruis, quibus fuit priuatus, quare reiteratio & prouocatio illi⁹, cũ hoc, quod proportionalis phlebotomiæ cura est eius, & cum extenuatiua diæta, reiteratiua vero exercitij consueti, quod vltra solitum excedere debet, si cum membri mutilatione fit; licet euacuet, & deriuet plenitudinem, quia tamen corpora turbat, in cura cuius locum non habet, sed in processu magis, quare vice huius vniuersalis frictio ordinetur, euacuat enim per poros insensibiliter sicut illud, & deriuat sine turbatione. Secundo cum deriuatione, & inspissatione sanguinis, & eius infrigidatione. Tertio cum viarum coangustatione, ex quibus breuiter compleantur, nota sunt ex prędictis. Secunda est, vt si facta sit impressio aliqua in intestinis, procedatur ad alia, quæ mundificant, stypticant, & confortant, & retinent. Et ad hæc propria est acacia cum sanguine draconis, & charabe, & species luti, & lapis hæmatitis cum succo plantaginis, vel consolidæ, vel caudæ equinæ sumpta, & clysterizata, prout regio exigit.

D

De cura cholericæ passionis.

Et cura cholericę passionis est difficilis, & maxime in processu, est enim acuta, & sine intermissione, & prauorum accidentium, & plurimorum terrentium: quare indiget medico constanti, & prudenti, quem non terreant accidentia. Et generaliter est cura vomitus, & fluxus dicta superius. Specialiter autem est quatuor res. Prima debetur membris nutritiuis secundæ, & tertiæ digestionis, malos humores, quos generant mittentibus ad intestina, & stomachum. Secunda, quæ debetur intestinis, & stomacho recipiẽtibus, & expellentibus illos. Tertia est, quæ debetur virtuti, & est regiminis rectificatio in cibis, & potibus, & vniuersaliter etiam in omnibus sex rebus non naturalibus. Quarta est, quæ debetur accidentibus paruis insurgentibus, & est ipsorum correctio, quæ infra dicetur in fine, si Christus adiuuerit.

Mẽbr. mittentium curatio.

Prima est triplex. Vna est ipsorum membrorum scilicet hepatis, & venarum, & aliorum membrorum mittentium euacuatio; quare oportet, vt fluxus, & vomitus non constringatur, sed dimittatur, donec repletio, seu cacochymia sit expurgata perfecte, & illud est, cum in egestione egreditur chylus, vel aliquid homogeneum perducens ad defectum, & si quidem non procedat ad sufficientia, iuuetur cum leuibus & vomitu. Inquit n. Hipp. vomitus vomitu, & fluxus fluxu, & fluxus vomitu, &c. ecõuerso curatur. Iuuetur itaq; vomitu, & proprie cum aderit nausea, cum aqua simplici tepida, vel cum pauco aceto, a plurimo. n. mordentur stomachus, & intestina: vel cum aqua mellis, & oxymellis acetositatis paucę, vel aqua calida cum pauco baurach, aut cum sale naprico, aut pauco cymino, quod in hoc est iuuatiuũ valde secundum diuersitatem materiæ, non cum oleis, & vnctuosis: quoniam mollificant, & debilitant. Et iuuetur fluxus cũ clysteribus lenitiuis, vel absterſiuis. s. ex aqua ciclæ, pauco baurach, zuccharo rub. & oleo ros. vel sesamino. Et cum collyrijs ex melle, seu zuccharo, & manna, vel cum aliquo ex lenitiuis, quod deponat suauiter, & proprie, cũ humor est descendens quod ex grauedine, & punctione ventris percipies, sic enim oportet iuuare illos, vt modo vnum, modo alium secundum declinationem materiæ, quomodocunq; enim iuues curabis illum, & alium; illũ euacuando, & alium deriuando. Simul autem eos artificialiter iuuare non oportet; sequeretur enim contrarius motus materiæ perducens ad resistentiam, vt ait Abuh. Secunda est materiæ seu humoris deriuatio, quietatio, incrassatio, vel compositio, si propter eius effrænitatem alia non sufferrent, & complentia superius nota sunt. Tertia est viarum, & ductuum coangustatio, & proprie cum succo barbæ hircinæ, luto armeno, & alijs, quæ superius habuisti in consolatione medicinarum.

lib. de locis in homine.

Mẽb. recipientiũ curatio.

Secunda principalis, quæ debetur stomacho; & intestinis est duplex. Vna, vt si quę materia adheserit eis, mũdificetur, & cum prædictis modis. Secunda est, vt con-

fortetur ſtypticis; & alterantibus, & retentiuis; quatenus influxas materias, ſi adhuc fluant, non ſuſcipiant, & ad priſtinam diſpoſitionem bonam adducatur, ac æqualitatem complexionis, & ſubſtantiæ, quæ complentia, ex prædictis ſunt nota, quę eligas prout oportet. Et ſunt ex ſpeciebus rob, ſyrupis, trochiſcis, & pulueribus intus; & extra emplaſtris, & ceratis notis ibi ſuper calidis, & frigidis, prout diſpoſitio exigit, & ex appropriatis eſt aqua andracochæ, quoniam confert ei ſtringendo vētrem. Et ſiquidem nulla facta ſit in eis impreſſio, non oportet ad alia procedere, ſed regere tantum.

ꝑ ꝙ tertia. Diæta in cal. dyſen.

Regimen ergo, *quod quarta res erat, eſt, vt nullo modo cibetur, nec potum ſumat, donec fameſcat, ſi virtus eius tolerat tandiu. Et tunc balneetur prius, deinde contenterur patiens aliquo cibo leui boni chymi, ſicut eſt ſauich hordei, vel amyli, vel ex granis granatorum cōtritorum cum pulpis eorum, & ſumach in principio. Et cibetur deinde cum carnibus perdicum, & auium paruarum, & proprie montanarum vel minutarum, & piſcium cum agreſta, vel ſucco granatorum cōditorum, & decoctorum cum coriandro præparato. Et poterur aqua granatorum muzorum, & aliorum fructuum ponticorum, & aqua frigida habente virtutem florum vuæ.

Diæta in fri. dyſen.

Et quandoque intiatur calida, quia ſpargit materiam, & facit ſudare: quod ſi non toleret ſtomachus aquam, poterur odorifero vino pontico bene lymphato, cum aqua ferrea, vel pluuiali, & hoc in diſpoſitione calida. In frigida vero cibetur, cum pane diſſoluto in vino pontico, & rubeo: & ouis ſerotis in principio, deinde cum carnibus columborum paruulorum non pinguium, vel gallinarum cum ſpeciebus, & vino paſſo, rubeo parum lymphato. Et paulatim addatur, donec confortetur, et redeat ad diſpoſitionem ſanitatis. Quod ſi virtus non toleret, vſq; ad perfectam purgationē, & cadit in medio, & ſyncopizet, viuificetur cum pane ſimilagineo calefacto in vino, deinde cibetur colaticio, vel aqua gallinarum iuuenum deſtillata, quæ ex proprijs carnibus earum, vel perdicum cōtritis, decoctis in duplici vaſe, & expreſſis colligitur, vt docuit Abu. in qua ſit virtus ſandali, magazir, & ſpodij, in diſpoſitione calida, & fiat acetoſa cum acreſtæ ſucco, vel granatorum acetoſorum, vel cydoniorum, vel macianorum. In frigida vero ſit habens ſimiliter virtutem xyloaloes, mentæ, vel galliæ. Et ſi diſſoluatur panis ſimilagineus in ea eſt virtuoſior, de qua detur paulatim. Quod ſi non toleret ſtomachus cibos, & abhorreat, donec non accipiat, oportet, vt ei tribuas fructus ponticos, quos maſticet, & vngat proiecta ſubſtantia, donec viuificetur. Ex quibus ſunt fructus delectabiles. Et ex illis eſt vua paſſula maſticata cum contritione ſuorum granorum: deinde viuificato, & roborato ſtomacho, cibetur ex prædictis cibis, & ſuperdormiat, quoniam ſomnus eſt cura eius, & miniſtrentur odorifera, quoniam confortant cor, & cerebrum, & generant gaudium, & ſedant nauſeam, & vomitum, vt ſuperius habuiſti. Quod ſit tardet diu in ſtomacho eius cibus, iuuetur cum digerere facientibus, & facientibus penetrare. ſ. vino, diatrion pip. dicalamētho, & theriaca, & trahatur cum impoſitione extremorum in aqua calida, compreſſione, & frictione, & cum ventoſis in vmbilico, & hepate, & cum fortificatus fuerit, redeas ad mundificationem corruptionis, & indigeſtionis, & cacochymiæ, donec ſit expurgata perfecte, deinde etiam de ſtomacho ad membrum. balnea etiam poſt tertium, & ciba paulatim, donec ad diſpoſitionem redeat ſanitatis. Regimen autem in alijs rebus in omni regimine reſeruetur infra.

Accidētiū correctio.

Correctio quoq; accidentium, cum infra de eis, dicetur ad plenum propitiante Chriſto.

Cura flu. a cibo falſi.

Cura eius, qui factus eſt a cibo, eſt breuiter tres res, prima eſt mutatio regiminis in contrarium, quod eſt cauſa eius. Secunda eſt, vt dimittatur fluere, donec corruptus, & indigeſtus cibus totaliter exeat, et interim abſtineat; proprie ſi quantitas ſuperflua fuerit retentio, aut ipſius cauſa eſt coliæ paſſionis. Tertia eſt, vt ſtomachus, &

& neruti.

inteſtina relaxata a multitudine *nocita, a qualitate acuta, & ſubſtantia ſubtili leui, vt in ſuperioribus dictum eſt, reaggregentur, & contemperentur, exaſperentur, & confortetur etiam totum corpus, quod fuit nutrimento priuatum, & extenuarum, & debilitatum, bonis cibis, & humectantibus reſtauretur.

Cu. flu. ſtoma coroſi.

Et ſtercoroſi regimē eſt tres res. Prima eſt, vt cibetur cibis multæ quantitatis, & paucarum ſuperfluitatum & ſint moderatæ quantitatis donec ſufficiat. Secunda eſt, vt aperiantur viæ alimenti cum ficubus, & fiſticis, cum amygdalis, nucibus, & alijs aperitiuis, & facientibus penetrare cibum prædictis. Tertia eſt, vt confricentur mēbra, vniuerſaliter, & balneentur, donec trahant multum ex cibo, & per poros, ſiquidem eis ſuperfluat, reſoluatur, ne reddatur ſtomacho, & inteſtinis.

Cura flu. ex med. ſaltus.

Et cura eius, qui factus eſt a medicina, dicta eſt ſupra in conſolatione medicinarū. Ex his autem, quæ abrasionem prohibent inteſtinorum ab acumine medicinæ, eſt bdelliū, licet in via præuiſionis, non curationis ſit illud.

Cura fluxus facti ab aere.

Et cura facti ab aere eſt quatuor res. Prima eſt contēperare aerem, vt ſupra in cura cordis, & alijs dictum eſt. Secunda eſt corporis euacuatio, ſi aliqua ſit repletio diſſolubilis, vel compreſſibilis, & hæc cum phlebotomia, vel pharmacia, prout repletio requirit, abſtinentia, ieiunio, & fame.

Tertia eſt materię inſpiſſatio, & incraſſatio, ſi a caliditate eius diſſoluente fuerit, & hoc cum cibis craſſis, ex carnibus bouinis, et extremis animaliū, decoctis in lacte, & frumēto, riſo, & ſimilibus, & iuiubis, coriandro, & papauere, & alijs frigidis; vel ipſius retractio ad mēbra, quibus comprimūtur, ſi a frigiditate eius fuerit, & hoc cum frictione vniuerſali cum manibus, & pannis calidis, & ſiccis, & ſimiliter balnei. Quarta eſt inteſtinorum mundificatio, & confortatio cum his, quæ nota ſunt ſupra, vt folijs barbæ hircinę, vel eius ſemine. Et cura excoriatiui, & vlceroſi eſt cura dyſenterici dicta ſuperius.

Cura fluxus excoriatiui.

Et cura humoris phlegmatici, cholerici, & melācholici, eſt cura diarrhici, & eſt nota.

Regimen vniuerſale.

Sequitur Quinta res communis curatiua fluxus, & eſt regimen ſcilicet commune conueniens, & vniuerſas res non naturales rectificans, debito modo inſinuans, & demonſtrans.

Aer.

Locetur ergo primo patiens in domo temperati aeris inter actiuas, declinantis ad ficcitatem: & ſi non ſit naturaliter, fiat artificialiter cum his, quæ ſciuiſti ſupra in cura cordis, & lucidi, non tenebroſi, quia recludit vires, & ſpiritus ad interiora, & clari nō turbati, quia aer turbatus triſtificat animam, & permiſcet humores ſecundum Abu. Qui ſi turbatus exiſtat, clauſis portis, fiat cum luminaribus lucidus.

Motus, & quies.

Et quieſcat in lecto mollis culcitræ; durus enim confrangit, & debilitat, & frequēti reuolutione in eo mouet humores. Inquit Gal. Motus nobis mouentur, & ea quæ ſunt in nobis; quare non oportet, vt moueatur, immo ingenietur cū excitatur ad tellam, vt in lecto, vel iuxta ipſum ſituetur ſella, vt ceſſet a motu. Inquit Hipp. in aph. manifeſtat nauigatio, quoniam motus corpora turbat.

Nota de Motu.

Cibus.

In cibis autē regimen eſt, vt non ſit in eis acuitas, non dulcedo, non ſalſedo, nec acetoſitas multa, ne ſua mordicatione iugulet expulſiuam, & proprie cum peruenit ad vlcera, quæ dilatet, non vnctuoſitas multa, nec humiditas, nec liquiditas; ne debilitent cōtentuam, & fluāt, ſed ſint inſipida, & tēperati ſaporis, ac delectabilis; vt acris, & ſtyptici, vel acreſtis, quoniā appetitum excitat; & reſtringit, & ſubſtantiæ ſpiſſæ, & ſolidæ & qualitatis ſiccę, calidæ, vel frigidæ actu, vel potentia, prout exigit diſpoſitio, & ſtypticæ parum in principio, donec fiat materiæ euacuatio, & mundificatio; licet. n. humidi plures conueniat euacuationi, & mūdificationi; tamen parum ſtyptici conferunt, confortant. n. membra, & materiā effrenitare non pmittunt, nec mundificationem impediunt; quales ſunt lac decoctum cū lapidibus fluuiorū ignitis, vel ferro, & eſt melius pp ſtypticitatē ſuā, & panis infuſus in eo adhuc, aut euacuat humiditates corruptas, & cholericas corrumpentes, & qđ remanet in corpore tem-

peratur,

peratur,& reſtænatur. Sed oportet, vt lac ſit quantitatis conueniẽtis,quam digerere poſſit,vel ſit infuſum in ſucco granatorum;& ſorbitio ex hordeo aſſato, & riſo cum lacte cocto,frigida, & amylo. Deinceps vero materia adhuc fluente ſint electi ſecundum alteram trium virtutum, vel quia ſint ſtyptici plures, vt conſtringant ductus, & retineant, quales ſunt ſorbitiones factæ ex milio, panico, vel riſo torrefacto,vel ſumach, vel lentibus excorticatis cum amylo decoctis cum aqua pluuiali, vel ferrea, & conditi cum pauca pinguedine gallinæ, hædi, vel capræ, vel hirci, & cum pauco ſale torrefacto, oleo omphacino,vt ſint ſapidæ. Et ſi vis, vt ſint magis ſtyptici,tũc decoqui cum eis aliquid ex fructibus ponticis, & ſi vis calidos expetente diſpoſitione condias cum cinna. pontico,xyloaloe, cymino, vel aniſo torrefactis, ameos, & ſimilibus, vt caſeo aſſato, vel coagulo, vel ſint ſpiſſæ, vel viſcoſæ ſubſtantiæ, vt materiam incraſſent,quales ſunt ſorbitio facta ex candarufio, quæ ſtringit, & incraſſat, & maxime ſi addatur gummi, tragacanthum torrefactum,& ex tri.& riſo decoctis cum pedibus animalium, & lacte bouino. Et lentes excorticatæ,vel decoctæ, cum corticibus bis, & illud mutatum. Et etiam caules bis cocti,& portulaca,& acetoſa,& plantago, & ſimilia.

Et carnes bouinę cum puluere coriandri, ſi virtus digeſtiua toleret,iuuetur cum ſeminibus,& ſpeciebus calefacientibus, & ſubtiliantibus, vel ſint ex compingentibus materiam,vt eſt ſorbitio facta ex amylo cum ſemine papaue.albi,& coriandro viridi, & lactuca factis acetoſis cum granis granatorum, vel acreſtæ; & tãdiu miniſtrentur donec ſiſtatur materia ab effluxione, & fluxu.

Nota de carnibus. In carnibus autem non eſt iuuamentum magnum cum ſint multi nutrimenti,valde addentes ad materiam, niſi apud neceſſitatem, & tunc eligantur volantia ſuper pedeſtria,& pedeſtria ſuper aquatilia. Et ex volatilibus eligantur,quæ ſint frigidæ,& ſtypticæ;velocis digeſtionis, vt ſunt pernices, coturnices, turtures, turdi, nutriti ex myrtillis. Vel ſtypticę calidę,vt ſunt columborum ſylueſtrium,pulli non pingues,paſſerum,& qualearum. Et ex pedeſtribus,quales ſunt capreoli,lepores,cuniculi,gazeli,& arietum caſtratorum,& campeſtrium: & ſint præparatæ,quia aſſæ,vel frixæ,vel decoctæ in aqua pluuiali, vel ferrea,cum fructuum aliquo ponticorũ, vt cydoniorum,ſorborum,meſpilorum,vel ſumach. Et ex aquatilibus ſunt piſces petrini,parui, ſquamoſi, quales ſunt triliæ,lucij,fragilia,gammari,& ſimilia. Et ſint aſſati, vel decocti in acreſta,vel aceto lymphato, vel vino pontico, conditis cum ſpeciebus ſm diſpoſitionem. Et cum materiam volum⁹ incraſſare,& humectare, ſint ex aqua dulci,quales ſunt caneri,trutæ paruę,& ſimiliter præparati. Hora autẽ cibandi eſt,vt in principio abſtineant,ab omni cibo vſque ad duos dies, donec materia minoretur,& natura reddatur auara in tranſmittendo materiã, ſi qua fluat,deinde cibẽtur cibis paucæ ſtypticitatis,donec euacuetur,& mundificetur materia, deinde alijs ſecundum intentionem quã habes,vt ſint paucę quantitatis, & numeri non multi niſi faſtidiat. Faſtidientis enim ſtomachi,eſt multa deguſtare.Seneca dixit. Et cum ſapit alijs, contentetur eo,& oportet,vt præmittatur ſtypticus, vel alijs ex fructibus ponticis, cuius ſubſtantia nõ trahatur, **ſuccoſitas.* ſed*viſcoſitas tantum;& ſumpto cibo premantur extrema,& proprie ſuperiora;quod ſi non ſufficiant cibi prædicti,quia prolongetur fluxus,& debiliteur virtus,oportet,vt concedas cibos ex carnibus prædictis, & eligas cibaria paucæ quantitatis,& multæ qualitatis, qualia ſunt hepata gallinarum iuuenum,& pinguium, teſticuli gallorum nondum coeuntium aſſati, & vitelli ouorum ſeroſi,& ſimilia,quæ in cura phthiſis habuiſti.

Potus. In potibus vero regimen commune eſt, vt abſtineat omnino ſi poſſibile fuerit,eſt enim cura per ſe,& abſolute ipſius,quod ſi ſitiat vehementer,nec toleret, potus ſit aqua pluuialis,vel ferrea pauca, ſimplex, vel commixta alicui ex ſuccis, vt granatorum, acreſtæ, cydoniorum, vel robub ſtypticorum, vel zuccha. antiquo, vel ſit habens virtutem maſticis,& cinnamomi,ſecundum diuerſitatem diſpoſitionis,& proprie in principio,cum materia eſt multa,& calida. Et interdicatur ei vinum,quoniã inflammat, & diſſoluit, effumat, & repere facit ſubtile eius ad ſuperiora;quare dolor capitis,& mẽtis percuſſio valde timetur,quod ſi ſtomachus aquam non toleret,& virtus ſit requirens,quia debilis,vt reuiuiſcat,& confortetur,detur ei vinum maxime ſi appetat tunc,et maxime in proceſſu,ſit autem nigrum,palmeum, & ponticum, purum, vel lymphatum ſm diuerſitatem diſpoſitionis materiæ,& membrorum ſuperiorum animalium,& inferiorum nutritiuorum,requirit,vt Hipp.dixit; vel ſubtile,ſi oppilatiuus fuerit fluxus,& oportet,vt ſit actu frigidum,quia reſtringit,& tepidum reſoluit,niſi in eo,qui eſt a debilitate digeſtionis,oppilatione, cholerica paſſione,& apoſtemoſo,vt ait Abuha.

Somnus, & vigilia. In ſomno regimen eſt,vt dormiat omni hora, & maxime ſumpto cibo poſt parum;quoniam tunc confortat, ſomnus, & quietat humores moros prius, licet reuocet intus virtutem ſenſibilẽ,quare quieſcit expulſiua inteſtinorum,& contentiua confortatur, & ſic fluxus ſiſtitur. vnde Hipp dixit in apho.Cum volueris elleborum magis educere;moue corpus:cum vero ſtare, ſomnum fac, & noli mouere. Et ſi non potes per ſe,vel impediatur,artificialiter procuretur in calida diſpoſitione cum narcoticis,in frigida cum calidis ſomnifieris ordinate approximatis,quæ in cura doloris ſtomachi habuiſti. *4. apho. 17.*

Repletio. & Inanitio. In repletione vero, & inanitione, eſt regimen, vt inaniatur corpus in principio,ſi repletum fuerit, inaniantur inteſtina ex materia infuſa, deinde confortentur. Et finaliter corpore, & inteſtinis mundificatis, & confortatis; replerio ſubſequatur paulatim ex laudabilibus cibis prædictis.

Animi accidentia. Accidẽtiũ correctio. In accidentibus animæ regimen eſt, vt omnia lætificantia, & dilatantia animam per omnes ſenſus approximentur.

Finalis,& vltima res curam fluxus complens, & impedientia remouens, quæ erat ſexta, ſubiungitur, & eſt accidentium correctio inſurgentium ex ſpeciebus eius, ſunt autem plura,& diuerſa,quæ ſuperius tacta fuerunt impoſitione ſignotum. Et breuiter quædam ſunt propria, & eſſentialia,vt eſt punctio,dolor, & grauedo, ſeu mordicatio viſcerum,excoriatio,vlceratio, & tenaſmõ. Quædam ex communitate, aut propinqua ad ſtomachum, vt ſitis, nauſea, faſtidium,& vomitus, & dolor eius. Quædam ad hepar,vt eſt debilitas,hydropiſis, cachexia,dolor in eo,& grauedo,& illud propter duo,ſ. propter colligantiam, & vicinitatem ad inteſtina ſolum;ſecundo,quia ſtomachus continuatur omnibus membris mediante hepate, & recipit ſuperfluitates omnium membrorum mediante ipſo. Gale. dixit,& quandoq; in ſplene, & illis. Quædam ex communitate remota, puta ad cor,vt eſt debilitas,& extremitatum frigiditas, & ſudores,& ſyncopis,& febris. Quędam magis remota,puta ad cerebrum, vt ſunt vigiliæ, ſpaſmus ſiccus vniuerſalis, qui incipit primo in maxillibularum neruis,quibus mouentur, propterea quod ex membris mobilibus ſunt propinquiora cerebro, & ſicciora, præter cutim frontis, & palpebras, quæ cum moueantur lacertis, & neruis dilatatis ad modum panniculorum,et ad cerebrũ non habentium rectitudinem, non ſpaſmantur; vt illi, & oculi, quia ſunt de ſe humidi non ſpaſmantur prius. Aut ad renes, vt eſt dolor, grauedo in eis,& veſica,& quandoq; ardor, quæ omnia imprimunt in naturam, & debilitant virtutem,& ſic curam impediunt; quare correctione,& remedio indigent. Et,quia quorumdam dicta ſunt remedia, & quorumdam dicentur, in proprijs capitulis requirantur, & reſeruentur ibi; ſolum autem hic de eſſentialibus dicemus. Et proprie de teneſmo cũ citet,& trahat inferius materiam ad fluendũ, & de alijs ſit dictum ſupra in cura dyſenterici, necnon, & de tebre,cum ſit addens ad cauſam humoris, diſſoluendo,& acuendo,vias aperiendo,& dilatando, ac membra debilitando omnia miſcentia,& ſuſcipiẽtia, ſic ſit fluxũ ſeruans,

uans, & augens. Et quia modis pluribus est nociua, ideo de ea quantum ad hanc materiam pertinet prius dicamus, deinde de tenesmo.

Si Febris. Sciendum igitur, quod febris, quandoque antecedit fluxum, & fluxus sequitur ipsam, vt causam eo modo, vt dictum est: quandoque superuenit feb. illi, & comitatur illum, quandoque sequitur fluxum, qui præterijt, & cessauit. Primo modo non est præsentis considerationis, & de eius regimine supra in principio cum de fluxu liquefactiuo, & symptomatico loqueremur, dictum fuit. Etiam modo non est præsentis intentionis, cum illa non sit eius accidens, sed morbus alius factus ei succedens. Solum ergo secundo modo generata est præsentis nostræ propositionis, cum tunc solum sit fluxus accidens, & non causa, nec per consequens morbus. Scire ergo te oportet, quod feb. accidere, & superuenire fluxui potest dupliciter. vno modo ex commotione humorum spiritus inflammante, & est ephemera; alio modo ex putrescentia ipsorum commotorum, quia in motu non regulantur, vel retinentur, intranspirabiles fiunt, vt in eo, qui est oppilatiuus, & apostemosus, & est putrida. secunda simpliciter est mala, quia facit morbi compositionē, & additionem, cuius cura periculosa est; fortasse enim quod vni nocet, alteri confert, & econuerso. prima non est simpliciter bona, sed plurimum mala. Sed circa secundam correctionem est magnum studium adhibendum, vt dicit Abuha. Cum. n. sit causa fluxus conseruās, & augens, & econuerso, & sint conuenientia indicantia, quia feb. inquantum huiusmodi, semper frigida, & humida, fluxus vero inquantum huiusmodi, semper sicca, & quandoque frigida, & quandoque calida, vt superius habuisti. Et inquātum in medicatione passiuatum saltem conueniunt, diligenter oportet aduertere ordinē, vt Gal. docet in cōpositis corrigendis, &c. vt prius inspiciatur, & corrigatur instantius, quod in magnitudine; molestia, seu læsione superet, & aliud nō negligatur, miscendo illius correctioni aliqua, quæ alterius correctionem respiciunt ex his, quæ dicta sunt, & his, quæ dicentur, duce Christo. Quod si in magnitudine sint æquales fluxus, & feb. rectus ordo curationis est, vt incipiatur a fluxu, cum sit principalior in causando, & febris posterior, & cum non sit solum causa conseruans, & augmentans, sicut feb. sed efficiens quoque, & proinde sit etiam illud, sine quo feb. curari non possit. Inquit enim Galen. Inutiliter quis prouidebit febribus, nisi prius meminerit causæ, quoniam nullatenus est possibile curare dispositionem aliquam penitus adhuc manente causa faciente eam, cum plurimum etiam in magnitudine sui; eret, sic ea correcta feb. cessabit. Et si remanet post, propter correctionem fluxus eius detenta putredine, atque causa sine impedimento exierit, putredo feb. melius digeretur, & expurgabitur, ac humectabitur feb. & frigidis extinguetur, & proprie vbi fluxus indicet calida. Si ergo fluxum prius prædicto modo præmissis mundificantibus, quantum virtus tolerare potest, cum siccis curabis, & stypticis fluxum sistentibus quæ, respiciant membrum mittens, & recipiens viam, atque materiam; ad cuius mundificationem, propter eius putredinem, ne detineatur simpliciter stypticis, sicut quandoque aliqua ex stypticis comprimendo soluentibus notis superius, quę per interualla, prout virtus tolerat, & dispositio exigit, miniſtrabis, & cum virtutem confortantibus cum cordialibus ex cibis, & potibus, & medicinis superius demonstratis; quibus alternatim, ratione febrilis siccitatis, admiscenda sunt humida temperate ex medicinis, cibis, & potibus, in cura malæ complexionis siccæ stomachi superius numeratis. & hoc vbi fluxus indigeat frigidis. Vbi vero calidis admiscēda sunt humida, qualia sunt ex medicinis aquæ cucumeris, cucurbitæ, & melonis indi, & herbę, vt chrysolocanna, lactuca, blitæ, spinachia, semperuiua, solatrum, & composita ex eis. Et ex cibis, vt sauich hordei, & amyli, & sorbitio facta ex prædictis herbis, & fructibus, iura gallinarum, aquæ, & collaticia eorundem, atq; hædorum, granata, & poma. Et ex potibus, aqua zucchari, vel cum iuleb, & similibus præter lac, quæ si sint alicuius solutionis, abstergentia, & lenientia, conferent, propter putredinis abstersionem; tamen fortiter soluant, & ea mixta tripliciter, vt Gal. docuit ministrabis. Vno modo particulariter, vt simul siccas, & humidas, frigidas, & calidas, in eadem medicina cibo, & potu æqualiter permiscendo. quod est non omnino laudabile, licet ab auctoribus sit omnino concessum, saltem respectu aliquorum modorum, cum sint aduersantium virtutum, & impedientium operationum, vt dixit Abuha. stomachum aggrauantes, & naturam inquietantes, ac reddentes solicitam circa distinctionem ipsarum, & in appropriatione impedientes, & disturbantes, cum non sit tota soli rei intenta, vt innuit Hippo. Alio modo temporaliter, vt nunc stypticа propter fluxum, nunc humida propter feb. & nunc stypticа in medicinis ministrabis interius propter fluxum: nunc in cibis, & potibus humida propter feb. Tertio modo localiter, vt interius sicca propter fluxum, & exterius humida propter feb. & interius calida, dicta superius propter fluxum; quandoq; & exterius frigida, propter feb. Sic epithemabis cor, cum frigidis superius dictis in cura cordis. Hepar cum cerato de sandalis. Et spinam dorsi cum cerato Galen. quorum descriptionem in nostro antidot. habes etiam, quæ propter fluxum, stomachum, & intestina, & membrum, si quod sit mittēs, stypticis emplastrabis, & quandoq; calidis; prædicta vero membra cum frigidis, & humidis prædictis, vel alijs propter febrem.

Febris dupliciter fluxui superuenire potest.

3. Meth. med. c. 9. & lib. 7. eiusdē cap. 12.

Circa correctionem feb. secundo modo insurgentis, quæ est ephemera: sciendum, quod licet in aliquo fluxu, puta lubricatiuo phlegmatico, vel ex frigore feb. competat alterando, & materiam consumendo; studendum tamen cum hoc, ne illam aliquandiu dimittas: propterea quoquo modo augmentes. Est. n. molesta naturæ ipsas actiones vniuersaliter lædens, & passiones, vt ait Isaac, impediens curam, atque componens: & tunc, maxime cum in aliud genus mutetur. Ipsa enim de se paucam, vel debilem indicationem, vt Gal. dicit, immo semper cum aliquo frigido remittas, & cum tibi sufficerit, debito modo extinguas, prout in secunda sectione, si Christus annuat, describemus.

De tenesmo, & medicinis eius. Cap. 4.

7. metho. med. ca. 12.

SEquitur de tenesmo deinceps dicere, sicut proposuimus in c. præcedenti. Est autē tenesmus secūdū Gal. expressio recti intestini, cuius causa est res molestās, vel grauans, ipsi intestino adhærens, & infixa, ad cuius expulsionem mouetur natura cum conamine, & expressione propter eius adhærentiam, & fixionem.

Tenesmus quid. 3. de 3 spēc. cū 13. 7. & Fernel. de acci. Medicu c. 13. & 8. de la. aff. c. 2. Causa.

Est autem talis res duplex interior. s. & exterior. Interior duplex est, propria in eo existens, & a superioribus ei effusa. Propria, est materia cholerica in eo imbibita pungens, vel phlegmatica adhærens, quæ a putre actione acquisiuit saltedinem, & bauracitatem, naturam grauans, & corrodens, vel apostema durum, aut calidum, quod est propter putrefactionem quam acquisiuit, & sua virulentia egrediente molestans, aut vlcera, & corrosio in eo, fistulæ, hæmorrhoides occultæ, & ragadiæ. A superioribus effusa est duplex, aut acuta materia fluens per intestina, vt in præcedenti capite dictum est, aut earum fœce ficca exalperante, & sua viscositate in suo transitu adhærente ipsi, ad cuius expulsionem natura cum conamine mouetur, & talis dicitur mendosus tenesmus. Exterior res, est frigiditas ad ipsum per anum magis aduenies, & impressa; aut ex aere frigido, cum exponuntur; aut aqua cum balneantur; aut ex lapide duro frigido, cum sederint in eo sua compressione concussante, & sua frigiditate lædente: ad cuius expulsionem natura mouetur violento motu expressionis, ac si esset corporea, sicut in singultu, & tussi est videre, ex aeris, vel aquæ, vel alterius frigidi attractione causatis, vt superius dictum est in proprijs locis eorum. Et quia natura ad talis frigiditatis expulsionem expressæ decipitur

pitur cum mouetur, credens eam expellibilem, vt corpoream, cum non sit expellibilis, sed alterabilis proprie, licet vt plurimum ex eo causetur propter proportionem in natura membri. In genere proportionabili facilior est transitus, dicit Abuha. merito talis tenesmus proprius potest dici mendosus.

Signa. Et signa ipsius sunt, quia cum accidit homini, subito ei inest desiderium egerendi valde cum conamine, donec tendatur intestinum rectum, & anus extensione vehementi; & quod egreditur in principio est paruum ad modum stercoris gallinæ, pingue, viscosum, & vnctuosum: deinde apparent vt plurimum in fæce puncta sanguinis parua, deinde sanguis maior non valde permixtus, tunc ægritudo est in intestino recto, & vocatur tenesmus.

Nota. Et signa causarum eius ex quatuor sunt sumenda, ex causis procatarcticis, & antecedentibus, ex accidẽtibus, & concomitantibus, & exeuntibus, & iuuantibus, & nocentibus; verbi gratia.

B Si sit ex cholera imbibita pungente, cognoscetur ex præcedenti regimine multiplicante choleram, cum circũstantijs similibus, & ex signis dominij choleræ ipsius in corpore, & ex punctione perfecta in recto; & exeuntia sunt cirrina parũ, vel citrinitati admixta; & ꝙ ex eo, quod alterantibus, & mundificantibus choleram iuuantur, & a multum calidis læduntur manifeste.

Et si ex phlegmate falso processerit, ex precedẽte regimine multiplicanti phlegmata, prædominio, & colore manifestabitur, cum circũstantijs similibus. Et ex signis abundantiã ipsius significantibus, phlegmaticã. cacohymiam demõstrantibus cum cholera mixtam; & ex corrosione, & pruritu percepto in loco. Et ex exeuntibus phlegmaticis, & corruptis. Et ex eo, quòd iuuantur calidis, anodynis, & humidis abstergentibus, quæ, Christo duce, dicentur; & contrarijs læduntur manifeste.

Et si ex apostemate fit, præcesserunt causæ multiplicantes humorem, & signa ipsius dominantis, & sentitur grauedo, vel dolor in loco continuus, & magis apud C emissionem stercoris, & calor. Et quandoq; est febris, & exeuntia difficile emittuntur; & sunt cum virulentia, quandoque distincta, non permixta, & alia apostematis signa, & iuuantur mollificantibus anodynis, & contrarijs offenduntur.

Et si sit ex vlceribus, & corrosione, & rhagadijs, præcesserunt causę vlcerantes, & humores acutos multiplicantes: vel apostema, quod fuit ibi apertũ: vel dysenteria & fluxus eruginosus, cholericus, niger, felleus, vel phlegmatis salsi: vel medicina vlceratiua, vt euphorbium, & similes: vel sumptio alicuius rei duræ, acutæ indigestibilis, vt vitrum & similium; vel mala immissio clysteris, cuius cannula fuit acuta: vel collyrij. & sentitur ardor in loco assiduus, & sanies & putredo in exeuntibus apparebunt, & iuuantur lauantibus, & acuris mordentibus.

Et similiter si ex hęmorrhoidibus occultis, & intrinsecis; & sanguis niger apparebit in exeũtib⁹, & distinctus.

D Et si quidem ex fluxu præcedente fuerit, & significabunt ipsum eius pręceilio, & reliquiæ eius, quæ remanserunt, & pulsus erit chordosus.

Et si ex fęce sicca, egressio eius cũ cibis precedentibus cõstipãtibus, labor, & regimen, & oẽ exiccans fęces in cura colicę dictum: & exasperatio percepta in loco, & humidis, & lubricis iuuantur, & lęduntur contrarijs.

Et si sit ex frigiditate, anteceſſit expositio in aere frigido, & iteretur in eo balneatio in aqua frigida, & potus eius post laborem, vel balneum, & sessio super marmora, & proprie in mensibus erratis, & sensus obtusus, & congelatio in loco, nec est in exeuntibus aliquid nociuũ ex prædictis apparens, & calidis valde iuuantur, & læduntur contrarijs.

Cura tenesmi. Cura vero eius generalis, est quatuor res: prima est mundificare, seu resoluere materiam imbibitam, & affixam. secunda est retinere fluentem, si adsit. tertia alterare complexionis malitiam, confortare membrum, & passam particulam, eius mitigando dolorem. quarta est regimen ordinare. his enim rebus omnibus, vel pluribus tota eius cura completur.

A

Specialiter autem singulas causas inspiciẽdo est talis.

Vt siquidem fuerit ex cholera imbibita in recto, Cura eius est quatuor res. Prima est alterare, & inspissare ipsam. Secunda est mundificare, & soluere. Tertia est confortare, sedare dolorem, & punctionem, & hoc complebis clysteribus, collyrijs, euaporationibus & emplastris. Primo clysterizabis cum aqua hordei tepida, oleo violato, succo liquiritiæ, iuiubis, & mucila. tragacanthi: deinde addas mel violatum, & medullam cassiæ fistu. & vltimo hieram simplicem, vt imbibitam materiam, & maturata euellas, vel pilulas, seu collyria ex cassia fistu. succo liquiri. & tragacantho primo; deinde ex melle, & aloe immittes; deinde euaporabis anum, & emplastrabis ex fenugræco, semine lini, maluis, meliloto, radice althææ, fisamo, caulibus chamæme. & similibus mollificantibus anodynis decoctis in aqua, & emplastratis cũ vitellis oui, & oleo rosato, vel impositis faccellis, in quorum aqua fedeant: vel spongia, filtro, lana, vel coto infuso tepido cataplasmentur, & euaporetur, aggregant enim in se hæc virtutem maturandi, resoluendi, confortandi, ac sedandi dolorem. Et proprium est fisamum clysterizatum, & oleum eius.

Regimen quoque, quod est quarta res, fit declinans ad *Regimen.* frigidum, & stypticũ moderate confortatiuũ stomachi, cum defectionẽ patitur ex compassione, quod hic etiam dictum est. Si vero ex phlegmate putrefacto, & humidi- *Si ex phleg-* tatibus baurachijs adhęrentibus fuerit, primo mundifi- *mate putre-* cabis cum clysteribus ex aqua oliuarum salitarum, dein *facto.* de cum succo foliorum ficię cũ virtute turbith, vel bdellio cum aqua mellis, & alijs, quæ supra in cura fluxus ex salso phlegmate dicta sunt; deinde mitigabis dolorem cũ euaporationibus ex prædictis, additis fumo terrę, parietaria, scabiosa, & absynthio. Deinde immittes collyrium ex bdellio, croco, adipe gallinæ, & cera, & ladano, hoc enim sedat, dolorem lenit, maturat, & resoluit, & est rationale, & expertum. Regimen autem ad calidum tẽperatum declinet, & stypticum, & confortatiuum.

Quod si fuerit ex apostemate, & fuerit calidum, rege *Si ex aposte-* ipsum, vt superius dictum est; sicq; eius regimẽ in tribus *mate calido* rebus consistit, in retinendo illud, quod currit ad apostemata, si per modum influxionis fuerit causatum, intemperando humores, & in regendo ipsum apostema.

Prima res completur mutatione sui cũ phlebotomia, *Phlebotomia.* si necessarium fuerit: vel pharmacia cholagoga, & mino- *Pharmacia.* ratione cibi multa; immo fac eũ ieiunare, si possibile sit, *Ieiunium* duobus diebus, vt natura in transmittẽdo reddatur aua- *per biduum.* ra, & materia in ieiunio consumetur. Deinde da post illud prius parum cibi. Sit autem panis infusus in lacte multum decocto, quoniam est melior; euacuat enim superfluitates cholericas corrumpentes, quod remanet in corpore temperat, & retinet, ne fluat ad apostema, deinde dabis sorbitionem de rizo, cadarusio, & milio.

Secunda completur cum exhibitione alicuius frigi- *Digestiua.* di, & inspissantis materiam, & alterantis caliditatem eius; sicut est succus granatorum, & macianorum, aqua lupuli, endiuiæ, lactucæ, cucumeris, cucurbitæ, hordei, coriandri, & similium. Et ex compositis est oxysaccharum, iuleb ros. violatum, & similium, potio de iuiubis, & similia.

Tertiam rem complent medicinę particulares approximandæ loco apostemato, quæ sunt secundum diuersitatem temporum apostematis, ex quibus sunt stypticæ aliqualiter frigidæ. Et cum hoc mollificantes approximandæ in principio, prohibentes, & repellentes illud quod effunditur ad apostema, clysteribus immissæ, & collyrijs, & linitæ, & epithematæ exterius: quale est cly- *Clyster.* ster ex aqua hordei, aqua coriandri, rosarum, oleo ros. & myrtino clysterizata, & collyrio ex licinio inuncto in oleis ipsis, & albumine oui, & alchanna, & inunctio *Inunctio.* renũ, sphyncteris, pectinis, inguinum, & peritonei cum *Fomentum.* eis, & filtrum infusum in aqua myrti, coriandri, ros. cum pauca alchanna epithematum sphyncteri, & alijs

adiacentibus membris. procedente vero administrabis prædictis modis omnibus resolutiuorum aliquod prędictorum;deinde procedente confortabis, & multiplicabis illa,& sic admiscebis ei bdellium,quoniam lenit,maturat, & resoluit. Et ex illis cæpe album assatum cum butyro,vel hyssopo humida, & ladanum, & anethum siccum; emplastra,& similia. Et similiter in declinatione balneabis cum resoluentibus prædictis parum stypticis decoctis in aqua,in qua facies ægrum sedere, & inunges locum cum oleo lilij, amygdalino, anethino, irino,vel nardino,modis prædictis.

Balneum.

Si ex apostemate. frig curatio

Quod si apostema fuerit frigidum phlegmaticum, in principio ministrabis prædicta anodyna stiptica temperate. Et siquidem aliquid virulentũ currat ex eo,mundificetur,& abstergatur cum clysteribus, & collyrijs ex prædictis,& saccellis ex malua,radice altheæ, semine lini,& fœnugroco;deinde permiscebis resolutiua, & chamæmelum, & melilotum,& deinde augebis ipsa.

Si Melancholicũ sit apostema.

Quod si apostema fuerit durum melancholicũ,mollificabis,& resolues, sicut in cura colicæ apostematæ est dictum, in qua de omnibus est dictum. F

Si ex vlceribus.

Si vero ex vlceribus & corrosione extrema in parte eius,quę percipies apud exitũ ani,in expressione, curabis cum mollificantibus,& deinde conglutinantibus,& cõsolidantibus,vt supra in cura vlcerum intestinorum sufficienter dictum est. Etiam si sint vlcera in interiori parte eius,& occulta sensui, vt dictum est: ibi oleum vetus clysterizatum cum acresta est proprium, & aleosol ex merdasengi,& alijs, quæ immitti possunt cum cannella immissa ano repleta puluere, & insufflatione sequente.

Diæta.

Regimen quoque in cibis sit ex mollificantibus, si fæces generent humidas,non siccas;quoniam exasperant dolores,& vlcera, & corrosiones augmentat, & ex insipidis non fortis saporis,quia nec acuti,nec salsi,nec amari,nec acerositatis multæ, quoniam fæces reddunt acutas omnia talia saporis fortis,quę vlcera mordent,& augent.

Et si fuerit a fistulis, hæmorrhoidibus & rhagadijs, curabis cura ipsarum, quã in cura sphyncteris, Christo duce dicemus. G

Si ex fluentibus humoribus.

Et si quidem fuerit ex humoribus effusis a superioribus,facientibus ventris fluxum,in quo est fermo prępositus, curabis cura fluxus ventris prędicta, in quo sunt mixta,quę fluentẽ compescunt acutam materiam ad intestina,vt est sumach,morum immaturum,cydonium, vitellus oui decocti in aceto,& succus portulacæ.

Si ex fæce sicca.

Si enim ex fęce sicca fuerit exasperante, curabis cura colicæ ex fęce sicca, superius dicta; deinde si aliquod viscosum,quod adhęreat,sit in ea,miscebis in enemate aliquod abstersiuum acutum;vt baurach,mel,sal, & similia,& collyrium ex melle,& sale,& bdellio.

Si ex frigore.

Sed si fuerit ex frigiditate ab exterioribus adueniente ano, quare fit tinesmus difficilis cum eleuatione ad sellam frequenti,& non egreditur aliquid,sicut etiam accidit,cum est ex apostemate duro, eius cura præcessit. Et

Oleum appropriatũ.

proprium est ei oleum sisaminum calefactum clysterizatum cum aqua althææ,vel dulci vino, & diu retentũ.

Clyster.

Sitque cura eius alteratio cum calido, omnibus modis prædictis, approximatis cum clysteribus & chamęmelo,anetho,calamentho,oleo nardino; vel costino, rutaceo,vel bdellio,& pauco vino decoctis; vel cum abrotano,ruta,lauro,& origano,quod est proprium: vel oleis eorum, in quibus sit lana infusa; vel spongia, & est melior,quia conseruat caliditatem magis applicata ano. Et cum vnctionibus ex eisdem ani,& partium adiacentiũ, & cum sessionibus super milium,& sal calefacta, & super lapidem marmoreum calidum,vel lateres, vel super tabulam cypressi, vel pineæ, vel saltem populi, super quam fuerit vinum calidum superaspersum, & quidam inungunt eam cum adipe capræ. Et cum suffumigationibus ex sulphure,aut myrrha,cortice thuris, vel styracis; quare oportet, vt infirmus sedeat super sedem perforatam vndique tabulis, vel emboto circundatam, & ponat anum super foramen, & sit testum ignitum, vel prunæ,super quod puluerizetur sulphur, vel aliquod ex H

Fomentum cum lana, sed cũ spongia est melius.

Inunctio. Sessio super tabulã, &c.

Suffumigiũ

aliis,donec calefiat anus, & intestinum; quare percipiatur,vt ingrediatur balneum, & sedeat super solium eius, & cum egreditur,defendatur totum corpus, & proprie pedes,& membra a frigore;frigus enim nocet neruis,& ano & pudendo, vt Hipp. dixit, & eo mediante intestinum rectum; ideo, nocet tinesmo in pluribus horis, & proinde calefactio eorum est vtilis,& conueniẽs. Deinceps medicinas compositas subiungemus ad fluxus species cum feb. vel tenesmo. Electarium conferens ad fluxum stomaticum,lientericum ex phlegmate lubricãte; cuius descriptio est Democriti. ℞. seminis arnoglossæ, anisi torre acti,ana dra.i. corticum granatorum,coriandri præparati,an.dra.s.cinnam.dra.ij.zinzib.ameos,ana scrup.i.s. bibatur cum vino pontico in quantitate. dra.i. si non est feb.& si est feb.cum aqua pluuiali. *5. aphor. 23.*

Electarium ad fluxũ ex phlegmate lubricante.

Aliud ad idẽ ex vlceribus. ℞. seminis arnoglossę, acetosellę;anisi torrefacti ana scrup.ij.corticum granatorũ, sang.dra.thuris albi,ana scrup.i. pulueriz ẽtur,& misceãtur, & sumantur sicut prius. Aui. fiat ad idem de gallis electarium,de thure, electarium de filiquis. Et emplastrum de fausel,cum fuerit caliditas. Ex emplastris fiat tale. ℞. sem. lini torrefacti, dactylorum immaturorum an.vnc.s. masti.vnc.s.aluminis,hypocystidos,acaciæ,balaustiarum,ana vnc.iiij.rosarum rubearum, myrti,rubi, ana partes æquales, fiat emplastrum cum oleo masticino, & cera. Serapio inquit si sit lubricitas intestinorum ex vlceribus,omne quod confert ad excoriationem,confert huic ægritudini. Item linimentum secundum eum ad diarthæam,& lienteriam ex de fectione virtutis retentiuę. ℞. absynthij roma. vnc. i.infundatur in vino pontico nocte vna,& misceatur cum eo succus foliorum myrti,ladanum,& ramich, & submergatur in eo pannus lini,& suffumigetur cum xyloaloe, & ponatur super stomachum,et viscera,postquam illinieris,cum linimento, quod est. ℞. olibani,masti.acacię, aluminis, aloes, apij, corticum radicis mandra. seminis hyoscyami, ana dra. iiij. sauich hordei,ros. siccarum, sumach, gallarum viridium,balaustiarum,succi barbæ hircinæ,galliæ,ramich, litij,ana dra.ii.terantur bene,& conficiantur cum aceto, & aqua myrti recentis. Et si non est caliditas prohibens, line mirach cum vino,& meisusen,& line mirach totũ, & retro supra strictura dorsi, & dimitte, donec cadat per seipsum emplastrum. Et, quæ ex eis conferunt est emplastrum factum de fundo arboris. Confectio pulueris a uminis lenis, qui in ore projcitur ad solutionem ventris cum tussi. ℞. granorum myrti tritorum. dra.i. castanearum,papaueris sicut alcohol,siliquarum,sc spodij,ana dra.s. terantur omnia, & misceantur, & dentur in potu. drach.ij.cum aqua frigida,& præcipiatur, vt in mane comedat vitellos duos ouorum bene elixatorum, & sumat in his puluerem de papauere. *Aliud ad idem ex vlceribus.* *Pulvis ad fluxum.*

Confectio trochiscorum de siliquis fortium, valde constringentium ventrem,qui administrantur cum vehemens est necessitas. ℞. gallarum, siliquarum nabati, fructus tamarisci,thuris,balaustiæ, ana partes æquales, gummi,opij,ana partem.s. fiant trochisci ponderis.vnc. ij. s. dosis fit.i. cum aqua pluuiali, vel vino pontico. Trochisci quos Paulus dixit valere ad lienteriam, & lenitatem intestinorum. ℞. corticem mali granati,gal.ana dra.viij.myrrhæ.dra.iij. sumach,dra.iiij. fac puluerem, & tempera cum vino acido, & fac trochiscos. dra.ij.& da.i.cum aqua simplici. *Trochis.de siliquis.* *Troch.Pau.*

Syrupus valens ad stomachi defectionẽ, lienteriam, vomitum, & ardorem. ℞. sumach, corticum mali granati vel myrti ana.drach.xx.omnia decoquantur in li.v. aquæ,donec redigatur in vnam,deinde colentur, & succus pyrorum,metpilorum, & cydoniorum æquali pondere,& zucchari lib.i.s.& syrupentur,de quo dabis vn.i. cum aqua frigida. *Syrupus vtilis.*

Alius valẽs ad ea ex frigido humore phlegmatico, vel melancholico,& est Isaac. ℞. succi mali granati acidi cũ pulpa interiori,li.v. succi calamenthi,li.iij. vini odoriferi,lib.iiij. omnia coquantur vsque ad mediũ diem, deinde colentur,adde zucchari,lib.i. sapæ.lib.s. postea coque

donec

Pulvis ad

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0670-6
DFG

donec syrupetur,da vnc.ii.vel i.cum aqua calida.

Clysteres. Clyster mundificatiuus in dysenteria cholerica. ℞. aquæ hordei,lib.i.dissolue zucch.ros.vnc.ii. succi portulacę.vnc.ii.quod si materia fuerit valde acuta,fiat ex succo cucurbitæ,vel melonis indi cum prædictis.

Si ex materia adusta. Si vero fuerit ex materia adusta, fiat cum aqua lactis, succo portulacarum,& oleo rosa.vel cum aqua violarú, boraginis,& buglossæ,oleo ros.& zuccharo.

Si ex phlegmate sal. Quod si fuerit ex phlegmate salso, fiat ex aqua hordei dissolutio in ea furfure,& fœnugræco,& colentur,& dissoluantur mel rosa.& oleum rosa. & si oportet ad datur parum salis,vel aquæ piscium, vel oliuarum salitarum, & toties repetatur quoties oportet, vt materia perfecte mundificata appareat,quod si fuerit medicina acuta vel superfluit, fiat ex mucilagine psyllij, cum zuccharo, & oleo ros.quod si sit ibi dolor & punctio, & mordicatio, dissoluatur pinguedo gallinæ,vel anatis,& proprie porci recentis, & puluis spodij superaspergatur, vel ceratum roseum. ℘ si dolor est fortior perducens ad syncopim, sedeat in aqua calida decoctionis fœnugræci, seminis lini,chamęmeli,meliloti,& myrtæ. Et si non sufficiat,addantur narcotica prius extra, deinde in collyrio, deinde in clysteribus,& deinde per os,quod si peruenerit ad rasuram, addas semen acetosæ puluerizatum. Et si sit ex phlegmate salso,decoquátur acorus, & capillus veneris siccus,& fœnugręcum, & spina ægyptiaca in aqua hordei,& cum alijs clysterizetur, ℘ si ad sanguinem venerit,addas acaciam,sanguinem draconis,lutum sigillatú, & succum plantaginis,vel consolidæ,quod si peruenerit ad vlcerationem,adde adipem hircinum cum luto sigillato. Si vero ad corrosionem, addas trochiscum de arsenico,vel de stella, vel de charta. Vel clyster fiat ex luto sigillato, & succo arnoglossæ,quoniam est proprium,& securius,vel succus mori immaturi, & ipsum lutum cũ succo prædicto post mundificationem detur. Et fiat clyster constrictiuus aliquis ex his,quæ sequuntur.

Clyster ad dysenteriã, & vlcera intestinorum. Clyster conferens dysenteriæ, & vlceribus intestinorum confortans intestina,ne recipiant effusionem super fluitatum acutarum a superioribus membris rheumatizantium,& ductus constringens & conglutinans vlcera,& cõsolidans. ℞. sumach vnc. ii.rizi torrefacti vnc.i. bulliant in aqua pluuiali,deinde colẽtur,& colaturæ sufficienti addantur succi mori immaturi, succi barbę hircinæ,& succi teil, & portulacæ,ana vnc. ii. casei antiqui præparati,vnc.s. vitellorum ouorum elixatorum in aceto.ii.terræ sigillatæ,sanguinis draco puluerizatorũ, ana, vnc.i. & est propriũ, & mirabile,& est Ioannitij. Quod si ex materia phlegmatica effusa fuerit, decoquatur in aqua capi.veneris,macis,spicæ,charabæ, & acori.

Alius clyster cõpressiui. Descriptio compressiui, quod ante hoc oportet præmitti, confert ad omnia prædicta, & mundificat materiam & confert ad eam. ℞. pulpę myrob. citri. vnc. s. & rhabar. assati. drach.i.s.gummi arabi. assi, lutisigillati, sang.dra.ana.dra.i torrenant,myrobolani,& rhabar.parum,& dissoluantur in aqua decoctionis se ro. & galãgę, & alia addantur,& succus plantaginis,in quo ductus sit lapis hęmatitis.vnc.ii. Si autem phlegma sit salsum loco citrinorum ponantur chebũli,si melancholicus humor, ponantur nigri emblici,& bellirici.

Clyster ad dysenteriã, & excoriationem. Clyster conferens dysenteriæ,& excoriationi. ℞. corticum fisti.granorum granatorũ,gallarum, granorũ sumach,foliorum leuistici,& radicum leuistici, & radicũ aloes,ana partes æquales. Coquantur in vino stiptico,donec inspissentur, deinde colentur, & terantur aliqui ex trochiscis scilicet de arsenico,vel de charta,vel stellæ, & cum oleo myrtino immittatur,& est Abuhali.

Trochisci de charta. Confectio trochisci de charta secundũ cum ℞.chartæ combustæ,dra.x.arsenici adusti,& corticũ,ęris,aluminis iameni,gallarum,calcis non extinctæ,ana, drac. xii.fiant ex eis trochisci cum succo arnoglossæ ponderis, dra.iiij. ex qua administretur pondus. dra.i.

Alij trochisci fortiores. Alius trochiscus fortior secundum eum. ℞. calcis, & alchali,acacię,gallarum,& arsenici,ana,& terantur cum aceto, & dimittantur aliquibus diebus, & informentur

A trochis. & clysterizetur vnus ex eis. vnc.i. cum aqua arnoglossæ,precedente clysteri ex sale, & aceto, quod prohibet ambulationem vlcerum.

Clyster ad vlcera intestinorũ & fluxum. Clyster alius secundum eũ ad vlcera intestinorũ cum dolore vehementi adeo, ℘ perducit ad syncopim, & vbi alia p̃dicta clysteria non contulerint. ℞. aquæ chist, hordei,& rizi,adipis renum caprarum,olei ros. gummi arabi.& cerussæ, & vitellus oui, conquassentur alia in luto vno,& si expedit, adde parum opij,& administra.

Collyriũ ad idem. Collyrium ad idem, quod præcedere debet clysterem prædictum secundũ eundem, & valet ad tenesmum. ℞. myrrhæ,croci,thuris,opij,an.partes æquales,castorei partem.s. conficiantur cum succo arnoglossæ, & albumine oui,& si vis addas cerussæ partẽ tertiam;liga cum filo,& dimissum per horam extrahe suauiter, ne si dormiat expergefiat. Et dixit medicinæ,quæ sunt materia collyriorum,sunt myrrha,thus,crocus, sandaracha, alumen, litium,styrax,castoreum,cum adest opium,lutum omne, & charta combusta,sanguis draconis, cornu cerui adustum,& chimolea,cadmia,& ladanũ,merdasengi, & similia. Quandoq; sunt necessaria atramenta, & arsenica.

B

Clyster alius ampl. Clyster alius ad idem retentiuus Archidiaconi. ℞. panicis excorticati,risi, lentium excorticatarum, rosarum siccarum,balaustiæ,cupularum glandium,ana M.j.omnia in lib.iij.aquæ coquantur,donec ad tertiam redeant, & colentur;deinde sumatur cerussæ, cineris papyri, aut iunci,ana dra.i.boli arme. drach ii. vitelli ouorum assatorum.ij.olei ros.dra.j.omnibus his in apozemate dissolutis,clysterizetur æger semel,vel bis;& valet fluxui ventris,rasuræ,& excoriationi intestinorum,& tenesmo. Item clyster expertus ex suc. oliuarum immaturarum, vel succo mori immaturi.

Clyster restrictiuus. Clyster secundum intentionem nostram, conferens fluxui ventris vitio intestinorum facto, & optime stringit,& vulnera intestinorum consolidat. ℞. boli arm. hordei excorticati,& torrefacti,sang.dra.cerussæ,ana drach. iiij.ros.integrarum,papyri combusti,acaciæ,ana dra.iiij. tragacanthi,gummi arabici,maluauisci, an. drac.i.succi portulacæ,succi plantaginis,vitelli ouorum, olei ros.an. dra.j.s.fiat puluis,& clysteriza.

C

Pulvis ampliss. Suffus,micletæ, & bibungizir cõferens ad fluxũ ventris diarrhicũ,& cholericã passionẽ,& tenesmũ, & egestionẽ sanguinolentã,ad rasurã, excoriationẽ, & vlcerationẽ intestinorũ,anũ confortat secundũ oẽm modũ administrationis. ℞.myrob.chebu.& indorum,an.dra.vij. belliricorũ, emblicorum, ana dra. iiij.crasse terantur, & cum oleo ros.liniantur,vel leuiter approximentur,deinde sumatur nasturtij,costi,ana dra.v.cymini,seminis fęnic.anisi,ameos, carui,ana dra.ij.omnia in aceto per diẽ, & noctem infundantur,et postea in patella frigantur;deinde puluerizentur, & cũ prædictis misceantur; deinde sumantur ramich,spodij,balaustię,masticis, boli ar. costi,sumach,gummi arab.ana aure.i.terantur,& cribellẽtur,& cum prædictis incorporentur,& totum cum oleo liniatur.deinde cum rob de cytonijs conficiantur, & in olla viridi reponantur.dosis ab aure.ij.vsque ad.iij. cum aqua decoctionis myrtę, & boni temperamenti probauimus,& laudauimus.

D

Pilula ad idem. Item pilulæ ante cibum. ℞.arillorum vuarum, corticum thuris,masticis,hypocystidos,acaciæ, macis,gummi arabi. boli,& sanguinis draco. ana partes æquales. Confice cum albumine ouorum. Informentur pilulæ, sicut cicer cum succo cytoniorum da.iij. ante cibum.

Alia pilula ad idem. Item alia cõfectio. ℞. litij,opij.styra.thuris albi, myrtæ cro. ana partes æquales. Confice cum albumine oui, & informentur pilulę sicut prædictæ, de quibus dentur. iij.ante cibum,proprie cum passio est in superioribus. Et fiant collyria,& post horam extrahantur, vt dictum est supra,& proprie cum passio est in inferioribus.

Suppositoriũ ad idẽ. Item suppositorium ad sistendum fluxum vẽtris sanguineum,& humoralem. ℞.aca.bedeguar.ana drach.x. chartarum cõbus.dra.vij.sang.draco. cerussæ.merdasen. ana dra. iij. cupularum gland. balaust.ana drac.iiij. litij drac.v.myrrhæ.dra.iiij. s.alchannæ. drach.ii.adde si vis

opij.dra.iij.succi barbæ hircinæ.dra.iij.terantur, & cribellentur,deinde ſumantur gummi,& thus. Et confice cum aqua ſpinarum humidarum,& fiat ſief longum, & inungatur cum oleo roſ. antiquo,& ponatur in anum. E

Emplaſtrū ad idem. Item fiat emplaſtrum ad dyſenteriam,& fluxum ſanguinis. ℞. gummi ara.aſſi, myrtillorum paruorum aſſatorum,cornu cerui aſſi,maſtices,terebynthinæ, ſtyracis liquidæ,an.vnc.s cymarum leuiſti.pulpæ cytoniorū malorum ſylueſtrium,meſpilorum, ſorbarum,& pyrorum decoctorum in aqua roſ.an. vnc.s.thuris,myrrhæ, hypocyſtidos,acaciæ,ſeminis arnogloſſæ,ana.dra.iiij.boli arme.ſang.drac.terræ ſigillatæ,lapidis hæmatitis.ana.dra.ij.s. pulueris turturis aſſæ cum pluma in cacabo. vnc.i. olei myrtini,ſtyracis calamitæ,& cerę,ana.quod ſufficit. Et ſi vis adde medicinas confortantes ſtomachum,& emplaſtra totum ventrem,& renes, & eſt expertum.

Fomentum ad idem. Item fomentum ad eos. ℞. radicis vlmi,filicum, meſpilorum,ſorbarum,myrtæ,cytoniorum,lentiſci, & caſtanearum,& pyrorum, ana, bulliant in aqua pluuiali, & ſedeant in ea. Ad fluxum hepaticum calidum,& cholericum ęruginoſum,virulentum,& felleum,fiat epithe- F

Epithema ma ſupra hepar. ℞. vtriuſque ſandali, ſpodij,roſ.an.vnc. ß.ſucci endi. ſucci cytoniorum, ana. vnc. iiij. aquæ roſ. aquæ portulacæ,ana quod ſufficit, fiat per modū epithematis,vel cerati,& eſt Democriti. Si tamen ſit oppilatio in eius cauſa,ponantur ſuccus abſynthij,vel cymæ eius, aut flores ſchænanthi,& ſpica,loco cytoniorum,& proprium eſt,rhabarbari ſuccus reſidentis in vino, vel ſuccus roſ.vel aqua lactis,ſecundum neceſſitatem.

Item compretiuum ex rhabarbaro aſſo, ſucco cytoniorum,& ſucco arnogloſſæ cum aqua myrobolanorū, & roſ.& ſi non ſit oppilatio in eius cauſa.

Syrupus ad idem. Item ſyrupus. ℞. ſucci endi.aquę roſ.ana.lib.ij.bulliāt in eis granorū ſumach,ſeminis roſ. ribes, zarur,an. vnc. s.zucchari,lib.j.& aromatizetur cū ſandalis, ſpodij,ana. drach.j.& aliqui addunt ſuccum granatorum, & coriandrum,eſt ſanus & expertus,datus cum aqua pluuiali.

Alius expertus. Ad fluxum ventris hepaticum ex ruptura venæ portæ. ℞. ſucci conſolidæ, ſucci plantaginis, ſucci caudæ equinæ,barbæ hircinæ,linguæ arietis,& portulacæ, deputatorum,ana.lib s.zucch.roſ.lib.i.ſpodij ſang. drach. terræ ſigillatæ,lapidis hæmatitis,ana.dra.j. ſyrupentur, & colentur,& reſeruentur, & dentur cum aqua pluuiali frigida in quantitate.vnc.j.s.& Et eſt Gualterij, & ſum expertus ipſum. G

Alius fortior. Alius fortior ſecundū eū, & valet proprie ad fluxum ſanguinis per vrinam ex ruptura venæ portæ, vel fluxū ſanguinis per vrinam ex ruptura venæ chylis ℞. ſucci planta. ſucci radicis barbæ hircinæ, ana.lib.j. conſolidæ maioris,& minoris,& mediæ,pimpinellæ, virgæ paſtoris,& burſæ,plantaginis,lenticularum, aquæ roſtri porcini,linguæ arietis,hepaticæ, herbæ viol. ana. M.i.ſucci portulacæ,lib.s.florum boraginis,nenupharis, ana.vnc. i. omnium ſandal.ſem.arnogloſſæ,myrtillorum, coralli albi,& rub.boli arme.tragacanthi,gummi ara.ſem.portulacarum,foliorum roſa.al.charabæ,ana.dra. s.iuiubarum.xx.coriandri.vnc.s.pulueris hæmatitis,ſpodij, ſangui.drac. ana.drach ii. hordei mundi excorticati, lib.i. zucch.lib.iij. Fiat ſyrupus cum aqua pluuiali, & clarificetur bene,de quo ſumatur mane, & ſero cum aqua fri-

Ventoſa. gi. prædicta. Quod ſi fluxus non ceſſet, clyſterizetur cū eo; & deinde applicetur ventoſa ſupra hepar; & deinde

Emplaſtrū ad idem. hoc emplaſtrum. ℞.omnium ſandalorum,ana.drach.i. charabæ,boli ar. lapidis hæmatitis, terræ ſigillatæ, ana. vnc.i.ſang.drac.gummi ara. tragacanthi, ſemi.portulacæ.plantaginis,& cum ſucco ſanguinariæ,& ſucco barbæ hircinæ,& aqua roſ.ana. lib.s. conficiatur emplaſtrū & ponatur actu frigidum. Et detur patienti ad bibendū ter in hebdomada,ſucci plantaginis.vnc.ii. in quo fit lapis hæmatitis ductus in core.

Syrupus ad fluxum hepaticum. Syrupus ad fluxum hepaticum ex oppilatione,ſiue fit ſanguineus,ſiue chyloſus,ſiue cum apoſtemate,ſiue abſque. ℞.endiuiæ cū radice chamępityros,eupatorij, calamenthi,& polij.an. M.i.quinq; radicum cōlum,an.vnc. s.fiſtici,cymarum ſchænāthi,ireos,florū abſynthij, ana. vnc.v.cuſcutæ, lupu. ana.vnc.i.laccæ lotæ.vnc.iiij.zucchari,li.i.aceti ſciliſitici. vnc.ii.& eſt Philagrij.& valet ēt ſi ſit ex ſplenis,et aliorū viſcerū oppilatione,et ſi ſit diuerſorum colorum. Expertus eſt,et ſanus.ſyrupus noſter de abſynthio,de eupatorio,de ſucco herbarum, & ſyrupus diathodon, athanaſia, & ſimilia,vt theriaca, & mithridatum. Confectio trochi.retinentium diarrhæā. ℞. gra- *Trochi. ad diarrhæam.*

norum vuarum,myrtillorum, granorum granatorū, et cytoniorū.ana.vnc.v.balauſtiæ,charabę, ana.vnc.ii.cupularū glandiū.drac.i.maſti.corticis thuris, ameos,cinnamomi pontici,xyloaloes,macis,an.drac.i.ß.coriandri præparati.dra.i.gūmi arabi.aſſi,drac.ii.confice cum miua aromatica,des drachmam vnam cum ſyrupo myrtino,vel vino pontico ſecundum neceſſitatem.

Alij troch. ad idem. Ad idē, ꝓpria eſt cōfectio noſtra de cytonijs. Cōfectio troch.de balauſtijs,nimis cōferentiū diarrhęæ, cū multū ſuperfluit, ſiue ſit ſanguini admixta, ſiue non; ſecūdū deſcriptionē Almāſ. ℞.gallarū ſylueſtriū,ſe tamariſci,olibani,balauſtiarū ana partes æquales, opij, gummi arab. ana partem.s.in ormentur trochiſci ponderis.drac.ij.cū ſucco cytoniorum. da i. cum vino, ſi neq; calor affuerit, neq; feb.ꝙ ſi feb. affuerit,dabis cum rob de cytonijs aceto- *Sitia.*

ſis. Dixit Archidiaconus, pone ſitias magnas in prora capitis ſæpe in fluxu cerebrali,& confortat ſtomachum, & hepar. Item dixit,recipiat omni mane in ieiuno, maſticis. drach.j. cum aqua pluuiali in fluxu ſtomatico, & lienterico, inteſtinorum,& ſtomachi. Item ſanguis draco. cum ſucco plantaginis in fluxu ſanguineo, vel mumia cum ſucco conſolidæ,vel caudæ equinæ.

**granatum. *Pilulæ ad fluxū ventris ex debilitate retentiuæ ſtomachi.* Pilulæ valentes cōtra fluxū ex debilitate retētiuæ ſtomachi,& inteſtinorū. ℞.roſ. *granatorum myrti,ſumach,luti ar.an partes æquales,conficiantur cū ſucco plantaginis,& da cum aqua decoctionis granatorū. Item dixit Abuha.theriacæ nouę,aur.s cum aqua ſumach, valet ad hepaticum,& lotiuum. Confectio pilularum filij Zachariæ cohibentium fluxum membrorum, & confortantium iuuamento magno,ſi Deus voluerit. ℞.anifi aſſati.dra.j.maſticis,ſumach, pilorum leporis combuſtorum,balauſtiarum,ſanguinis.dra.ſeminis cytoniorum, ana.drac.ii.ligni aloes,drac.iij.leuiſtici,olibani,mandragoræ,terebinthinæ,roſarum,ana. drac.j. cōfice cum ſucco arnogloſſæ doſis eſt.drac.iiij.

Medicina ad fluxum ventris ex cauſa frigiditatis membrorum. Suffumigium. Gal.medicina magna ſedans fluxū proprie, qui ſequitur cām frigiditatis membrorum. Et hic modus quando accidit vix ſeparatur. ℞. cinnamo. ligni aloes, aſari,macis,garyoph.aniſi,carui,ameos,chamędryos, ariſto.rot. aſparagi,an.cōfice cum ſyrupo de ligno aloes. Filius Zacharię. fumigium reſtrictiuum. ℞.acatię,balauſtiarum, an.dra.ij.corticum ſorbarū. M.ij.foliorū prunorū. M.iij. lapidū molariū, vel laterum ignitorū extinctorū in aceto,in quo prædicta bullierint, & fumum per inferiorem partem recipiat. Item. ℞.aluminis,maſti. gummi. arab. tarcocollæ,ſtyracis,an.& ponat ſuper prunas,& recipiat fumum. Balneum expertorum iuuamentorum in fluxu *Balneū reſtrictiuum.*

H ventris,& confortans naturam,& ſedans accidentia mala. ℞.foliorum pruni,cetrariæ, balauſtiarum, & foliorū ficus,& quercus,& corticis eius, ſorbarum acerbarum, myrtæ,lapidum ignitorum; omnium poſitorum in aceto;poſt quod cum aqua pluuiali ſufficienter bulliant, in quo balneent ſe, ſecundum poſſe virtutis, die & nocte; ſedat enim cito fluxum, ſi Deo placet.

Ventoſæ. Nota de carnibus pauonis. Coagulum leporis ſtringit. Etiam verificatum eſt,ꝙ ventoſę poſt balneum ſupra vmbilicum ſunt ſublimes,& hinc inde etiam applicatæ.

Dixit Imahim,ꝙ carnes pauonis aſſatæ ſtringunt,vel non aſſatæ, & inter alias carnes laudabiles dyſenterici exiſtent. Dixit Auer. carnes perdicum aſſæ & elixę ſtringunt ventrem. Dixit quoque coagulum leporis ſtringit fluxum,cuius cauſa ignoratur.

Syrupus expertus. Syrupus expertus. ℞. ſucci plantaginis, ſuc.corigiolæ, conſolidæ,& virgæ paſtoris,ſumach barbæ hirci.balauſtiarum.roſ.antheræ,foliorū myrthę,ana.vnc.j bulliant in aqua pluuiali,& cum zucch. fiat ſyrupus. Et in pecia rara ſi vis,bulliant maſti.terræ ſigillatæ,ana. dra.ij.

Gual-

Ad fluxum sine excoriatione. Gualterius inquit si fluxus fuerit sine excoriatione, fiat talis syrupus. ℞. rosarum veterum siccarũ. vnc.iiij. viola balaust.myrtillorum,ana vnc.i.zucchari,lib.s.fiat syrupus; de quo bibat bis,vel ter in die,cum aqua pluuia li,cum adest sitis.

Decoctio bona ad idem. Deinde dabis istam decoctionẽ ℞. omnium myroba. ana vnc.j. puluerizentur,& ponantur in lib.s.aquæ rosa. & stent sub dio per vnam noctem; & summo mane colentur,& detur colatura; & regatur vt potionatus.

Puluis ad fluxũ cũ excoriatione. Si vero fuerit cum excoriatione assentur myrob.cum ossibus suis,& vtatur isto puluere ℞. boli.ar.gũmi arab. assi tragacanthi assa. ana vnc.i. spodij, sang. draco.ana. vnc.iij. puluerizentur, & misceantur, da.vnc.s.cum sauich hordei omni die.

Si vero fluxus fuerit sine calore,vtatur isto puluere. ℞. garyoph.vnc.s.cinna. galangæ, mac. mentæ siccæ. ana vnc.s.xyloaloes, drach.iij.Fiat puluis, de quo recipiat in principio comestionis in vino.Si vero fuerit cum calore,da istum puluerem. ℞.omnium sandal.myrtillorum, & sumach,ana vnc.s.boli armeni.vnc.i.sang. draco.spodij,psyllij,assari,ana vnc.s.Fiat puluis,de quo recipiat cũ syrupo myrtino,et in cibis.Si vero fluxus accidet pueris, & sine seb.ponatur spongia in aceto calido, & abstergatur isto puluere. ℞. boli armenæ,mastiches, thuris al.ana vnc.j. spodii,sangui.drachm.ana drach.ij.actualiter calida applicetur super stomachum.

Puluis ad idẽ pro pueris.

Aliud optimum. Secundum Ioannem Causamizulam.R.caseum vetem,vitellum oui elixatum,florum tapsi barbassi,fricentur omnia simul supra testum, & comedat patiens addito semine myrtillorum, & plantagine,de quo semine cũ vitellis ouorum sumat puer.

Clyster ad tenesmum. Si autem fluxus cum tussi fuerit calida,tunc dabis syrupũ de granis myrti maturis secũdum Abuha. cũ aqua tragacanthi,vel diacodion, & coriandri.Si vero tussi frigida,dabis syrupũ de capil.vene.siccis,ameos, anisso assato,gummi,tragacanthi,& candis, cinnamomo pontico, macis,rosa cum zuccha.& cum aqua masticis detur.

Medicinæ compositæ ad tenesmum. Fiat secundum Ricchardum clyster,in aqua hordei,bulliant fænugræci, seminis maluæ, ana vnc.ij. deinde dissoluantur mellis ros.vnc.ij & olei ros. quod sufficit,& fiat clyster,si materia fuerit caliditati attinens. Si vero fuerit attinens frigiditati,fiat clyster ex aqua furfuris bulliti cum fenugræco,floribus chamæmeli, & meliloti,in qua dissoluantur mellis ros.vnc.ij & cum oleo chamæmelino, sesamino, vel itino, vel nardino clysterizetur. Et si materia valde viscosa fuerit,addatur parum sal. & est Rabi Moysi.

Potio ad tenesmum. Potio conferens tenesmo. Recipe micleti,vnc.i.dissolue in aqua pluuiali, in qua resederint myroba. electi in specie eorum,prout necessitas requirit,& da cum zuccharo rosato,lib.s. Et cũ volueris magis retinere materiam, sint assari myrobalani,& si adhuc magis, sint assati,cum nucleis interioribus.Græcus,fomentum ad sedandam gra-

Fomentatio ad idem. uedinem,& dolorem,& fluxum retinẽdum. Bulliant in aqua pluuiali florum chamæmillæ, meliloti, radicis althææ,fœnugræci,seminis maluæ,althææ,seminis lini,nu cum cypressi,ana vnc.j.gallarum vnc.s.in qua aqua calida sedeat,& euaporetur cum ea.Cum vero exierit prędicta in sacellis recluſa applicentur ano: mundificabunt enim,& sedabunt dolorem, & retinebunt fluentem materiam confortando,et est Gualterij.Dixit,circa instans, fac saccellũ ex thymo, & origano, & bulliat in vino calbrensi,vel alio styptico,& bene calidum quantum tolerat applica ano, tollit statim tenesmum ex frigiditate factum,probatum est.Et si ex caliditate fuerit,fiat ex sumach,myrto,malua,et bismalua decoctũ in aqua rosata.

Saccelli ad idem.

Troch. ad tenesmum. Confectio trochis. ad tenesmum,qui dandi sunt cum caloris absentia fuerit, & ventositas nociua secundum Almansorem. ℞. seminis hyoscyami al. semi anethi,fœnugræci, ana drach.v.ameos, drachm.ij.& s. opij,scrup. ij.seminis apij,drachm.x. fiant trochis. aure.j. de quibus sumatur cum vino.

Electar. de styrace conferens fluxui. Confectio electarij de styrace secundum eundem cõferens fluxui ventris.& tenesmo; cum neque febris,neq; calor affuerit, sed aderit ventrositas magna.℞. castorei, opij assati, styracis liquidæ, myrtæ, seminis hyoscyami ru.thuris,ana partes æquales,mellis, quod sufficiat ad specierum consperſionem,dosis est a dra.ij.vsque ad iiij.

Item confectio emplastri ad hoc de styrace.℞. cymini assati.dra.ij.teratur,& confice cum styrace liquida,& applica sup ventre:sedat dolorem,stringit,& resoluit vẽtositatem. Clyster constrictiuus valde fm eundem.℞. panici excorticati, lentium, & risi excorticatorum,rosarum siccarum,balaustiarum,cupularum glandium, ana M.j.omnia in lib.iij. aquæ pluuialis bulliat,donec ad tertiã redeãt,colent,deinde sumat ceruſſæ,cineris chartæ, papyri,balaustiarum, ana dr.j. boli armenæ,dra.j. vitelli oui assati.j. olei rosa.vnc.j. Ex his omnibus in prædicto apozemate fricando dissoluantur, & clysterizetur æger, bis vel ter. Modus licinij fm Alexandrum, quo vtitur, quando dolor sit fortis, & vigilię,& est mirabilis,Recip. croci, myrrhæ,litij,olibani, ana partem vnam,opij, partes ij.fiat licinium de panno nouo,& torqueatur bene,& dissoluatur opium in vino. Et cum eo confice alias medicinas, & inuoluatur licinium medicamine, & ponatur,& clysterizetur cũ eo in vulua ad fluxũ sanguinis.

Emplastrum ad idem.

Clyster constrictiuus.

Licinij ad idem.

Trochis. de alumine. Confectio trochisci de alumine.℞.gallarum, alumenis,acaciæ,balaustię,corticis granati,succi hypocystidos ana partes æquales,terantur,& clysterizẽtur cũ decoctione medianæ corticis glãdium,balaustiarũ,& rosarum.

Fomentatio ad tenasmum. Itẽ recipe tapsi barbassi,& adde parũ piperis,& coque in optimo vino acetoso, & calidum, quantum tolerare poterit applicetur ano, valet tenesmo,& egressioni ani.

De hæmorrhoidibus,& medicinis eius. Cap. 5.

Hæmorrhoides vnde. HAemorrhoides ab hæmorrhagia dictæ sunt, eo ꝙ ab eis plurimũ sanguinis fluit, vnde Gal ait. Hæmorrhoides sunt fluxus sanguinis ex ano, quẽ impossibile est esse sine apertione venarum, quæ sunt in eo. Est.n. anus foramen inferius positum sub cauda expulsioni superfluitatum siccarum deseruiens,cui coniungitur extremitas intestini recti,in quo est lacertus vnus latitudinalis,sua contractione retinens ipsas pro velle, & prohibẽs egressionem hora inconuenienti, & extẽditur in egestione, necnon, & capita venarum quinq; hæmorrhoidarũ sunt in eius circuitu posita. Aegritudines ergo euenire possibiles sunt plures secundum pluralitatem eorũ, quæ conueniunt in ipso.Et sunt hæmorrhoides,apostemata, rhagadiæ,fistulæ,vlcera,& mollificatio, quare egreditur intestinum rectum; quæ omnes sunt difficiles ad sanandum,propterea,quòd aggregantur in eo superflua,quorũ est via penetrans ad inferius,in quo est situatus vsque superius, & est fortis sensus,quare,quod descendit ad ipsũ, dolorem adauget, & diminuit ipsum a quiete, cum qua completur receptio iuuamenti medicinarum.

Quid sit anus.

Aegritudines sua quæ.

Hæmorrhoides sunt quinq.

De diuisione hæmorrhoidarum. Diuiduntur autẽ hæmorrhoides dupliciter, ex parte eius, quod Gal. dixit apertionem oris venarum, quæ in ano sunt, quod denotat membrum, & a parte eius, qd dixit est fluxus sanguinis, qui est accidens,scilicet a corpore exeuntis.Primo modo quadrupliciter. A parte speciei loci dispositionis, & finis, seu malitiæ. A parte speciei,nam sunt eius tres species, scilicet verrucales; morales,& vuales,seu veſicales. Verrucales sunt, quæ sunt similes verrucis paruis. Vuales sunt laræ,roundæ, purpurei coloris,aut ad purpureitatem decliues, vel sicut veſicæ, & Morales sunt molles, sanguineæ. A parte loci, quædam sunt extra manifestæ, quadam intus occultæ. A parte dispositionis; nam quædam sunt apertæ, quædam cæcæ. A parte finis, & malitiæ; nam deteriores, & nociuæ magis sunt verrucales, & occultæ, & cæcæ, & proprie,quæ propinquiores sunt in suo situ cannæ veretri,quod est,quia quando hæmorrhoides apostemantur, oppilant cursum vrinæ. Et quæ sunt retro non nocent multum. Et a parte, si moderate mittant,vel minus debito,sunt minus malæ cæteris, si vero superfluæ, magis malæ. A parte eius, quod sunt fluxus sanguinis, triplex. s.materiæ,qualitatis,& quãtitatis, & temporis, nam aut fluunt,

Hæmorrhoidarum species. & sufficientia.

fluunt, seu emittunt moderatum sanguinem in quantitate, secundum eius abundantiam in corpore apparentē ad eius expurgandas superfluitates secundum Hippo. & conuenienti qualitate, quia nigrum, & tempore, quia in consueto periodo. Aut econtra in omnibus, aut eorum aliquo, scilicet quantitate, vel qualitate, vel tempore. Primo modo talis fluxus dictus est a Gale. naturalis secundum formam quidem, scilicet, consuetum, eo quòd consuetudo est altera natura secundum Hip. Nec dicit ipsū simpliciter naturalem propter causam inferius assignandam. Secundo modo innaturalis.

Galen. 2. de mo. muscu. ea. 7. Sanguis frequentissime de corpore humano fluens triplex. 4. aph. 81. De differentijs sympto. cap. vlt. 3. de cau. sympto. 2. in medio cap.

Propter, quod aduertendum, quòd fluxus sanguinis, qui de corpore hominis procedere consueuit, vt plurimū est triplex. Menstrualis, De Naribus, & hęmorrhoidalis, per virgam, & intestina malus est, & per os etiam qualiscunque sit, vt dixit Hip. Menstrualem vero Galen. inter alios dixit naturalē absolute, de naribus similiter Isaac: de hæmorrhoidibus Hip. bonum, & naturalem dixit cū cōditione, si videlicet exierit. Propter quod sciendum, ꝙ fluxus hæmorrhoidalis in homine naturaliter esse non debet, sed præter naturam, & accidentaliter tantum; homo. n. cum sit naturaliter sanus, suasque perfectas operationes habeat, in ætate, in qua ad finē peruenit augmenti existens, si debite regulatur, sanguinem talem aggregare nō debet, maxime si sexus fuerit masculini, q inter sexus magis existit perfectus. Vnde nec hæmorrhoidarum fluxum, nec aliquam aliam secundum eundem manifestā superfluitatem tertiæ, & quartæ digestionis debet habere, vnde etiam sudor in eo præter naturam est, vt Theophilus inquit. In sexu autem fœminino, qui est imperfectus, cum fœmina sit masculus occasionatus ſm Philosophum, quantumcunq; sanus, debet habere euacuationem sanguinis ex sui lapsu multiplicati, sicut habent naturaliter menstrua ad expellendum crassum sanguinis. Et quia contingit aliquando licet raro subtilem sanguinem abundare in ea, superiora petens, statuit natura fluxum sanguinis narium, vt eo educeretur, vel vt illo deficiente expellatur per nares, vt Hip. dixit, cū ait in aphoris. Mulieri menstruis deficientibus sanguinem ex naribus fluere, bonum. Proinde Isaac dixit, omnem fluxus sanguinis esse præter naturam, præter fluxum sanguinis narium, & menstruorum. Nō ergo hæmorrhoidalis fuit necessarius ei, cum sanguis crassus ipse melancholicus, menstruis educatur, sicut quandoq; econuerso cōtingit; igitur talis fluxus naturaliter in eo esse non potest, sed præter naturam, & accidentaliter tantum, in quantum puta contingit a generatione, tempore, vel ætate hominem in sua individuitate labi a sanitate, & non fœminā tantū, quæ ex suo sexu lapsa extiterit. Quapropter contingit ipsum sanguinem in corpore melancholicum aggregari, quem naturam impellere est necessariū, ad id compulsam; & ad illas partes ani, ad quas sua grauedine tendit, vt inde extra corpus expellat. Sicut. n. fœmina licet in suo sexu lapsa sit; potest tamē in sua individuitate habere aliquam perfectionē, propter quam carebit mēstruis, vt nihil, vel parum habeat, sicut est virago, vt Aristo. ponit, & Abuh. si mas perfectus in se a sua perfectione, & generatione, tempore, vel ętate labi poterit, vt per eius hæmorrhoides fluat sanguis, & etiam mulier multo magis, cum sit in suo sexu lapsa; quare tantum in ea abundabit tunc melancholicus sanguis, ꝙ ad eius completam mundificationem menstrua non sufficiunt, si fluant, sed hæmorrhoidibus etiam suppleri oportet. Sic accidentaliter talis fluxus sanguinis hæmorrhoidalis, & præter naturam in homine, & non naturaliter, esse potest. Considerandus aūt ex se talis fluxus, vt consuetus factus, quantū ad suas conditiones variantes ipsum, potest esse naturalis, & præter naturam, vt superius dictum est, sicut etiā fluxus sanguinis narium, & menstruorum, sicut, & voluit Gal. cum. n. sint temperati in quantitate non superflua, vel diminuta, & in qualitate bona. & tempore suo, quia in consueto eorum periodo, tunc siquidem sunt naturales, cum vero intemperati in quantitate superflua, vel diminuta, aut tempore, nō suo, quia. f. cōtinuatio nō fuerit, iuxta consuetum, tunc proculdubio erit, præter naturā. Sic fluxus menstruorum etiam ad intra, qui dictus est a Gal. solus naturalis, cum profit speciei, & individuo, ſm tales cōditiones dici pōt naturalis, & præter naturam. Ex quibus cōcludendū est fluxū sanguinis, menstruorū esse naturalem, & hęmorrhoidarū præter naturā, & ex naribus mediū inter illos cōparatione habita respectu corporis, cui debentur, & insunt. Sed inquantū facti sunt consueti, & sic naturaliter, vniusquisq; naturalis, & præter naturam dici poterit conditionibus variatis, ex quibus effectus vtilis, & inutilis pōt sequi. Et quamuis solutionem cōtinui corpori inesse præsupponant semper, dum tamē consuetā sint formā cōseruantes; illā paruā, & innocuā sensibiliter præsupponunt, quæ corpori perfectē sano ſm Gal. potest inesse, dūmodo non illam præsupponit grandem, & nocuam sensibiliter: quia virtutes, & operationes, debilitant manifeste, & proinde a Gal. hūc dictę sunt præter naturam tantū, eo modo qui est dictus est supra.

est naturalis, & hæmorrhoidalis non naturalis.

Isaac tract.

Causa hæmorrhoidarum materialis, diuersa est secundum diuersitatem specierum. Nam est melancholia, & sanguis melancholicus, vt plurimum: quoniam melancholia, est verrucalium causa; melancholicus vero sanguis moralium. Phlegma autem raro causa earum existit, & cholera rarissime, sursum petens propter leuitatē. Et dignius est, vt a phlegmate vesicales fiant, ad modum vesicarum ventrium pilcium, & vuales medio modo inter has, & illas existerēt. Causa vero efficiens duplex est, principaliter operans, & coadiuuans. Prima est natura crisice, vel symptomatice materiam illam ad partes inferiores transmittens. Coadiuuans est grauitas humoris inclinans ipsum ad partes inferiores, membri debilitas recipientis, quia vilis, & ealiditas eius, & dolor trahens, si adsit; his enim in venis ani materia multa aggregatur, quare necesse est eas repleri, & extendi, & dolere, & proprie cum earum orificia præ fortitudine occæcentur, & quandoque aperiuntur, non tamen complete, quare partum sanguinis, vel subtilis, & non perfectē fluit. Quando que aperiuntur quantum oportet, vt tantum quantum abundat, euacuetur, quandoque plus quam oportet, vt superfluum effundatur. Causa formalis, & finalis est nota, quia vt expellantur nociua.

De causa earum materiali.

Efficiens.

Formalis, efficiens.

Signa hæmorrhoidarum, quæ extra sunt, sensui in suis speciebus, & dispositionibus sunt manifesta. Quæ vero intra parum, per ex. resionem manifestantur. Quæ vero multum, & grauedine, & dolore intus in ano percepto, maxime apud immisionem clysteris, & emissionem fęcum, & proprie scybalarum, & ex materia illarum proprie infectarum, & exitu eius post illas si apertæ fuerint. Si vero cæcæ, infectio nulla erit; nec etiam materiæ exitus post eas, nisi forte alicuius maioris, & dolor fortior similis ei, qui est vlceribus ani, quare credunt multi habentes vlcera, hæmorrhoides habere, cum non habeant, sed vlcera tantum, & econuerso. Quæ distinguit ab illis, exitus tanici, & puris, & mordicatio percepta in vlcere apud emissionem fęcum etiam liquidarum. Et dum emittitur sanguis malus, corporis color melioratur, & pulchrior magis fit. Cum vero retinetur, & bonus emittitur, mutatur color habentiū hæmorrhoidas ad subrusedinem, & viriditatem, vt ponit Abuha. Cum vero malus emittitur, & deinde bonus, mutatur color ad citrinitatem, & deinde ad pallorem. Et cum retinetur, & nihil emittunt, dolor in dorso erit, & grauitas in coxis, & cruribus, & inflammatio in lateribus, & gurgulatio in ventre.

De signis hæmorrhoidarum.

In cura hæmorrhoidarum duplex est regimen, propriū, & cōmune. Cōmune quidē corpori toti debetur, & speciebus earum communiter confert. Et est quinq; res.

De cura hæmorrhoidarum.

Prima est humoris, & sanguinis adæquatio, & est vt sanguis melancholicus, & melancholia, & etiam phlegma abundans in vniuerso, euacuetur, & purgetur tempore apertionis earum: vel ante euacuationem sanguinis melancholici. Hanc complent phleboromia de saphena, proprie cum de interiori parte calcanei, & venæ almabil, id est curuaturæ poplitis; purgatio humoris melan-

Phlebotomia. Pharmacia

Nota.

2. de gener. animal. cap. 3. & lib. 4. eiusdē cap. 6.

2. aph. 32.

2. de gen. animal. ca. 3. & Auic. 25. fen. lib. 3 tra. 3. ca. 25.

Loco supra citato Qualiter fluxus sanguinis accidentalis

Digestio. melancholici,& etiam phlegmatis detinẽtis sanguinem ne fluat ad extra,vel etiam cholerici vincentis in sanguine,quare superflue fiunt. Complent præcedentia digestiua,& subsequentia pharmaca ipsorũ expurgantia proprie,supra in cura icteritiæ nota. Fit autem in retentis, & cæcis cum aliquo acutorum, vt sunt gummarum species, & similia. In fluentibus vero cum aliquo pharmaco stypticorum, vt sunt myrobalani citrini, myrobalani bellirici, & similia.

Iterata purgatio.

Deriuatio. De ventosis. Secunda res est deriuatio, quæ completur cum ventosis inter spatulas, quæ ad omnem materiam deriuandam simul conueniunt. Et siquidem virtus debilis sit, sine scarificatione fiant; Si vero fortis cum scarificatione. Similiter quoq;,& aliæ euacuationes antipassiuæ,etiã cum phleboromia de basilica sinistra,vel dextra facta,& aliæ species deriuationis notæ, vel ad membrum, vel ad cutem communiter deriuantes, vel trahentes ad locum materiam in retentis, & cæcis.

Alteratio. Reg. rectificatio. Alterãtia. Diæta. Tertia res est cõplexionis totius alteratio,sanguinis, & humoris,ac hepatis,& splenis, quæ talem habent generare,& multiplicare humorem. Regiminis quoque rectificatio,vt talis materia in sanguine non vlterius aggregetur. Alterantia complexionem totius hepatis, & splenis supra vbi de cura earum dictum est habuisti.

Rectificatio autem regiminis est,vt omnia melancholica etiam sanguinem adurentia ex cibis, & potibus omittantur, ministrentur ea proprie, quæ habent bonum sanguinem generare,ipsumque mundificare,quales sunt cibi ex panibus mundis, & recentibus; & carnibus gallinarum proprie,& agnorum annualium,& hœdorum, vitulorum lactantium, ouorum, & hepatum gallinarũ, & piscium petrinorum, & squamosorum,mediocrium, paruorum. Et ex herbis est borago,buglossa, & endiuia proprie; & alijs mundificantibus sanguinem, & potus boni vini albi,clari, odoriferi, maturi,mediocriter lymphati, & similia. Ex fructibus poma, & granata dulcia, amygdalæ,vua,ficus bene maturæ,& similia,nisi solutio ventris, & fluxus plurimus adsit, quo casu stiptica in quam huius locum habent, vel prædicta eis admixta.

Quarta res est viarum, & ductuum, per quos sanguis a superioribus currit ad eas,coarctatio,vel apertio,completur autem cum stypticis emplastratis in dorso,& renibus,& aperitiuis notis.

Nota. Quinta est naturæ lenificatio, vt fæces anum sua duritie non offendant, & doleant, quàm complent cibi, & potus lenificantes, & medicinæ, quas supra in cura colicæ ex fæce sicca seriosius numerauimus in cura vlcerum intestinorum.

Cura cæcatum repletarum. Proprium autem vnicuique specierum debetur,quod consistit in localibus remedijs, quæ circa ipsas species, & dispositiones ipsarum ministrare oportet, quæ sunt multæ, & diuersæ, vt superius dictum est.

Aut enim sunt repletæ, & cæcæ,quas oportet festinãter aperire,ac ingeniari,vt ex eius apertione retentus paulatim effluat sanguis, quantum possibile est,donec debilitatus appareat: & ex nigredine mutetur in colorem rubeum clarum; in sanguine enim fluente tali ex ano,& ex hæmorrhoidibus, est iuuamentum; sedatur enim in eis mox dolor, & fit securitas ab herpete esthiomeno, epilepsia, melancholia, & mania,erysipelate miliari,excoriatione,cancro,lepra,phrenesi, pleuresi,& peripneumonia. Et quando retinetur sanguis ex eis currere consuetus, timetur aliqua earum ægritudinum, & hydropisis. Et propter corruptionem complexionis, & multitudinem, & malitiam sanguinis, timetur etiam phthisis, & dolor pulmonis, propter expulsionem sanguinis mali ad ipsum, cum repletione extendente,& frangente venas sua multitudine, & sua acuitate vlcerantis. Aut sunt apertæ nimis, quas ne multus, & superfluus exeat sanguis ad irreparabilem defectionem adducens, oportet claudere, & sanguinem restringere, & retinere; & hoc cum defectio incæperit apparere; est enim commune signum nos ad restrictionem inuitans in omni fluxu, non solum critico, sed etiam

Nimis apertarum.

symptomatico, vt Abuha. dixit. In superfluo enim sanguinis fluxu spiritus deficere consueuerunt, dixit Galen. calor naturalis diminui, & etiam resumptionibus humectari, digestio hepatis, & aliorum membrorum debilitari, quare sanguis minuitur, & aquositas augmentatur, & sic hydropem fieri est necesse, & vt plurimum sequi mors.

Eminentiũ. Aut sunt emnentes, & apparentes extra, atque pendentes, & plures, quas incidere oportet,vt cadant,& deinde cauterizare ad retentionem sanguinis incisionis.

Dolentium. Aut sunt dolentes, quarum oportet sedare dolorem, ne ad resolutionem adducant, & materiam magis prouocent ad currendum, & apostemandum, quæ omnia complere oportet cum medicinis simplicibus,& compositis proprijs,& expertis, intus,& extra approximatis, & per omnem modum cum proprio ingenio, quod subiungemus statim.

Si ergo plenæ sunt, tumentes, & cæcæ in aperiendo eas, dupliciter ingeniari oportet. Primo vt leniantur cum balneis, fomentis,& sessionibus in aquis dulcibus, decoctionis maluarum, mercurialis, branchæ vrsinæ, meliloti, radicis althææ, & aliorum habentium virtutem subtiliatiuam cutis, vt sunt ruta, & vechuem. Et ex illis sunt pinguedines gibbi cameli, & adipis anatis,galli,vulpis,lupi,leonis, & vrsi, quæ mollificando, & resoluendo attenuant,& medullæ cerui, & olea,vt est oleum nucum amygdalarum amararũ, de perficis, & de chrysomilis, & bdellium dissolutum in eorum aliquo, vel vino. Secundo oportet,vt cutis subtiliata, & mollificata aperiatur, primo cum frictione cum folijs parietariæ, fici, vel panno aspero, si fuerint apparentes, suauiter aperit, & occultas ad propatulum trahit, ad quod adiuuat fitia magna applicata ano, & cum inunctione ex felle bouino,vel succo atthalei, & foliorum ficus, & melle anacardino, cum emplastris ex cepe contrito, sicut est extra emplastratum, vel cum aliquo lacticiniorum, vt est bryonia, anabula, & similia. Et cum staphisagra, & stercore columbino, & cantharidibus, cum succo flammulæ, quoniam est præstantis iuuamenti. Et emplastrum de asphalto, & galbano est proprium; & expertũ est sicut granum arsenici sublimati superligatum. Cauetamẽ, quia est vehementis acuitatis, & profundationis, ne diutius immoretur. Et cerotum balneantium, quod gallicatum dicitur, quod fit ex calce, arsenico, & alijs, quæ diximus in apertione apostematum mamillarum; & vbi patiens non abhorret, magis proprie,& secure, tolerabilior fit earum apertio cum appositione sanguilugarum, quæ sint totidem numero,quot sunt apparentes, vel cum phleboromi incisione. Quod si occultæ fuerint, nec possint trahi extra,cum ebibitis aperiantur,& collyrijs longis. Cum ebibitis quidem, vt sunt pilulæ de aloe proprie,& radix ireos, & cum collyrijs confectis ex pulpa colocynthidis,drach. iij.& oleo amygdalarum amararum,drach.iiij.ex quibus fiunt,licinia longa,donec locum earum attingant,& similiter collyrium factum ex pane porcino, & radice bryoniæ, & alfcebram, & felle bouino, & cum dolor ex eis fortior fit,extrahantur, & licinium oleo rosaceo inuncto mittatur.

De medicinis claudentibus hæmorrhoidas. Si vero apertæ sint minus debito, supplebimus cum prædictis aperitiuis, vel cum phleboromia saphenæ educente,quantum sufficiens fuerit. Si autem nimis apertæ, ingeniabimus ipsas claudere, & sanguinem retinere cum ebibitis pluribus, collyrijs, & emplastris, fomentationibus, fumigijs, ligaturis, & cauterijs. Cum ebibitis quidem, dando tauich hordei cum spodio, & alias speties luti, sanguinem dracon. & alia restringentia sanguinem, ex his, quæ dicta sunt supra in cura intestinorum, & scoria ferri sumpta cum antiquo vino est propria, & pilulæ de bdellio, quorum iuuamentum in hæmorrhoidibus habẽtibus periodum est manifestum, & maius quam in non habentibus illas, & cum puluere ex prædictis, & puluere dicto supra in cura fluxus sanguinis ex sphyncteri, & similibus, & collyrijs factis ex his, quæ dicta fuerunt in teneſmi cura.

Et

De emplastris ad idē.

Et ex emplastris, emplastrum est de tapso barbasso in vino pontico, & contrito, & mixto cum albumine oui, & gallarum puluere, & alijs glutinantibus notis, & generantibus carnem, vt est mastix, thus album cum cerussa, & similia, vt radix pentaphyllō, decocta, & emplastrata. Et ex fomentationibus, in quibus sedere oportet, est fomentum cum aqua ferri, vel aluminis, in qua sunt decoctæ gallæ, balaustię, & similia: & quandoque decoquātur in aceto puro, vel mixto illis. Et ex fumigijs exiccantibus, & claudentibus eas, est, fumigium ex pice, & puluere thuris, quod est fortis exiccationis, ex sandaraca, styrace ficca, sulphure, & colophonia, & solatro. Et propria est fumigatio cum oleo calciamenti siccati, sed oportet, vt addatur cortex thuris, ipsum thus, vt mitiget fœtorem, & ex illis est baurach, tamariscus, semen eius, nigella, & myrrha, flores carubarum, & similia. Et ingenia in occultis cum traiectorio immisso in ano, vt fumus perueniat ad eas, vel cum vase perforato, super quo sedeat, & recipiat fumum in ano. Et ligaturæ quidem oportet, vt fiant cū filo de serico, vel lini, vel pilis capitis, vel caudæ equi, & dimittantur, donec per se cadant.

Fomenta. *Fumigium.* *Ligaturæ.*

Cauteria autem, oportet, quod cum * candela approximentur, & meliora sunt potentialia, quam actualia propter membri sensibilitatem, & illa proprie, quæ sunt ex pharmacis causticis, qualia sunt calcanthum, æs vstum, arsenicum, calx, & similia, & quæ a proprietate operantur, quę supra in cura fluxus narium habuisti; licet actualia sint aliter meliora, vt in cura dicetur arthreticæ, ex eo proprie, quia possunt applicari, ita quod aliqua dimittatur aperta. Et si cum hoc plures numero fuerint, & eminentes extra, atque pendentes, ingeniari oportet, vt exiccentur prædicto modo, & trahantur per se, aut oportet illas incidere, & cauterizare, vt cadant, vel corrodere, deinde sanguinem retinere. In incisione, & cauterizatione oportet primum attendere Hipp. præceptum; vt si incidantur, vel cauterizentur, quòd altera sit derelicta aperta, vel apertioni apta: incisæ enim, & cauterizatæ per naturam non sunt post consolidationem aptæ apertioni; quare sanguis, qui effluere consueuit, fluere solito more non poterit, ex cuius retentione timendum est hydropē fieri, aut maniam, aut phthisim: expedit ergo, vt sic incidas, vel cauterizes, quòd vnam dimittas apertam, per quam sanguis exire temperate solitus, educatur.

** cautela. De cauterio.* *6. apho. 22.* *Probat vide etiam Matthæum de Gradi. in 9. ad Almans. hoc eodem cap.*

Ingenium autem incisionis, est, vt vna post aliam incidatur, & non simul omnes, & leuius est, & securius cum ligatura ex prædictis cadente in radice earum, dimissa donec per se cadet, quæ si non ceciderit, abscindatur cum acutissimo ferro, vel corrodant: vel * vt abscindatur prius, deinde cauterizetur, & exiccetur, vt sanguis restringantur, cauterizatio cum medicinis causticis est securior, & hoc in apparentibus erit facile: In occultis interius valde, oportet vt extrahantur (si est possibile,) deinde ligatur, & post ligamentum abscindatur, sed si p̄mittatur phlebotomia basilicę, inter ligaturam, & incisionem, erit optimum; & hoc cum ventosis magnis cū igne appositis super anum, & dimissis vna hora, donec tumescant, & non redeant, & tunc retinetur cum instrumento extractionis, vt non redeat, deinde ligetur velociter, & dimittatur exterius. Et quandoque fit cum medicinis extrahentibus, sicut si sumatur succus centaureę, & anethi humidi, & staphisagriæ; & liniatur anus, vel administretur nitrum, & fel tauri, vel piper, & nitrum, & buccormariem cum staphisagria. Et corrosio quidē fit si liniatur cum myrrha cōfecta cum aqua siliquę humidæ, in qua fit lana infusa, & superposita ano, etiam si fricetur ex ea, quandoq; destruit eas, & proprie verrucales, & fit cum alijs corrodentibus multis, quæ nota sunt.

De ingenio incisionis hæmorrhoidarum. ** aut.* *De phlebotomia.* *Ventosa.* *Exiccatio.*

De his, autem, quæ retinent fluentem sanguinem meliora sunt styptica conglutinantia, & figillantia, quàm cauterizantia. Et cauterizantia potentialia sunt actualibus meliora, licet in alijs exterioribus membris sunt actualia meliora, vt dixit Alchindus, ex quibus est atramentum, & similia, & puluis ex aloe, thure, sanguine draco, balaustijs, & sief mentithæ; puluerizatis, & ligaris ligatura forti; & de illis est tela aranei cum albumine oui, quoniam retinet cursum sanguinis, & prohibet apostemari vulnera, & puluis Galen. superaspersus, & positus super vulnera, qui Recip. pilos leporis, & pulueris thuris, sanguinis draconis ana partes æquales, vitrioli, floris æris ana partem s. ligentur fortiter donec cadant per se, & figilletur, & alia restrictiua styptica leuiora. Quod si nihil confert, coquantur cum cotto submersō in oleo calido feruente, deinde puluerizentur, & retinebitur sanguis, & ex illis sunt aquæ stypticæ, vel vinum, in quibus decocta sunt styptica prædicta. Et ex eis, quæ bibuntur ad illud sunt tryphera minor, in qua mista est scoria ferri, infusa in aceto, per hebdomadam; aqua coletur acetum, & frigatur in sartagine, deinde teratur, sicut alchohol, & bibatur, est confectio de scoria ferri nota, & confert micletum, & hic modus est securus.

6. meth. med. cap. 4. in prin. *Nota de cauterijs.*

Si vero doleant fortiter, ex medicinarum acumine, vel incisione, vel ligatura embrochentur, sedeant in aquis, seminis lini, fœnugræci, althęæ, melliloti, & chamæmeli, & euaporetur cum spongia infusa in aceto, & emplastretur cum eorum substantia, & vitello oui, deinde vngatur cum oleo lini, vel de nucleis ceraforum, perficorum, vel chrysomillorum, vel cerato ex cancro fluuiali, hyssopo humida, adipe renum caprarum, & cerato albo. Et vbi ex dolore timetur apostema, succurrendum est cum cæpa, aut porro elixato, & confecto cum butyro in aqua decoctionis rerum stypticarum cum aceto, deinde ligentur cum incarnatiuis fortiter, ita vt apostementur. Et ex sedantibus dolorem est, vt sumatur sagapenum, & bdellium subalbidum, castoreum, & opium, & crocum: facto ex eis licinio, & licinium fit ex radice nenupharis, & cum vides anum apostematum, & dolere fortiter ex huiusmodi medicinis, tunc necessarium est vt sumantur chamæmeli, melilotum, & parum croci, & terantur, & conficiantur cum mucilagine seminis lini triplicato, & emplastra encatissima, & ex eis deinde emplastrabis cum pane, vitello oui, & oleo prius suffumigato cum bdellio, & adipe gibbi cameli. Et cum fuerint hæmorrhoides absque dolore, tumore, apostemate, & multa apertione, non erit tunc multa necessitas curationis, earum enim curatio quandoque perducit ad fistulas, apostemata, & rhagadias.

Dolorem mitigantia varia. *vbi timetur apostema.* *Nota.*

Medicamen Gabr. quo suffumigatio fit ad hæmorrhoidas. ℞. radicis capparis, olcandri, radicis ap ij, & alba mali aniudem, hilj, fructus tamarisci, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum oleo sesami. & fiant trochisci, drachm. 1. fumatur stercus cameli, & comburatur, & ponatur super ipsum rotellus perforatus, & sedeat super ipsum infirmus mane, & vespere, donec exiccentur, & cadant.

Suffumigatio ad hæmorrhoidas exiccandas.

Aliud suffumigium, ad habentes exituram in hæmorrhoidibus, secundum Alexandrum ℞. sinapis albi, * ve narum tinctorum, radicis capparis, radicum colocynthidis, radicis armel, calcis tinctorum, vineæ, seminis marathri, sarcocollæ, ana partes æquales, terantur, & colentur cum eis.

** rubea.*

Ad hæmorrhoidas, cum affellat sanguinem semper secundum filium Serapionis fiat potio. ℞. tabel terri, seminis porri, seminis ameos, ana drachm. ij. fructus capparis ficci drachm. iij. terantur, & cribellentur, & fit potio eius pondus drach. ij. cum aqua porri quantitatis, vnc. j. & aquæ calidæ pondus, drachm. ij. & confert in aquis, in quibus decocta sunt styptica, & pilulæ de quinq; generibus, & myroba drac. x. limaciarum combustarū, & charabæ, ana drac. iij. giezi. drac. iij. bdellij, dra. xx. Cōfice cum vino, dra. vii. Confectio Rasis ad hęmorrhoidas, & vulnera magna intestinorum. ℞. sem. lini. drac. x. granorum nigellæ, drac. v. in al. xv. bdellij, drac. iij. thuris mas. cyperi, ameos, ana drac. ij. s. sandarach. de chei. dr. ij. s terantur, & dentur in potu dr. iij. cum aqua. Confectio medicaminis fm eum sedantis dolorem. ℞. olei nucleorū chrysomilorum, drac. x. styracis liquidæ, drac. j. bdellij, dr. ij. dissoluantur in eo, & vngantur. Cōfectio emplastri

Potio ad fluxum hæmorrhoidarum. *Confectio ad hæmorrhoidas.*

Empla. sistri sedantis dolorē hæmorrhoidarum.

stri sedantis dolorem hæmorrhoidarum apostematarū, & apostema ani. Elixentur cæpe, & conficiantur cū butyro vaccino, & emplastretur cū eo: est enim valde vtile,& sic cæpe album. Clyster fiat de succo porri,& butyro secundum Isaac. Secundum Hibernicum,gummi hę deræ distemperatum cum succo tapsi barbatsi,& inunctum exiccat hæmorrhoidas, & suffumigatur cum spongia marina. Et cinis factus de radice cucumeris agrestis, & filicum,& acori, suppositus exiccat eas precedente lotione cum vino styptico,& ceratum ex cerussa cum oleo rosato,& litio: sedat dolorem, & consolidat. Ad idem: concaua panem porcinum, & reple ipsum oleo, fac bullire bene, deinde inunge, vel emplastra cum eo, retinet statim sanguinem, & sedat dolorem.

Exiccantia ham.

Antidotum valens ad interiores.

Antidotum valens ad interiores de frigido humore secundum Isaac. ℞. carui,lib.j anisi,asari ana drach.vj.costi,cinnamomi,galangæ,zingib.ana drac.v.pyrethri,polypodij,acori,ana drach.ij.fac puluerem, adde mel,& da bis bis in die in modum auellanæ.

Ceratum ad dolorem hæmorrhoidarum, tumorem, & duritiem. Recip succi radicis serpentariæ, olei perfico rum, vel chrysomilorum, vel lini,axungiæ gallinæ, vel anatis,& parum ceræ,& subunge. Descriptio pilularum de sandaracha secundum Abuha.retinentium sanguinē hæmorrhoidarum superfluentium. ℞. sandarachæ,corticum ouorum vstorum, fumiterræ, seminis porri, ana partes æquales, salis ammoniaci partem s.scoriæ ferri, partes.iij.fiant ex eis pilulæ sicut nabac. dosis earum est in mane a v. vsque ad vij .& commouent coitum.

Pilula de sandara.

De apostematibus ani, & medicinis eorundem. Cap. 6.

Apostematum ani diuisio.

APostemata ani sunt nota,distinguuntur vero quātum ad fiendi modum,& quantum ad causas materiales. Primo modo; nam de eis sunt quædam per se incipientia,quędam facta propter dolorem hæmorrhoidarum,aut propter incisiones ipsarum, & acuitates medicinarum approximatarum illis. Secundo modo, nam ex illis, quædam sunt phlegmatica,vel melancholica, sine dolore acuto, quædam phlegmonica, & * erysipelata cum dolore acuto, & sunt plurimum propter choleram, quæ apta est trahi ad ipsum, & cum consueta egestione descendente,& hæc omnia sunt manifesta.

** erysipelatea.*

De cura apostematis ani vniuersalis.

Cura eorum duplex est, generalis, & specialis. Generalis est duæ res; euacuatio scilicet totius, & partis. Euacuatio vero totius completur cum phlebotomijs, vel pharmacijs cum præcessione digestiuorum. Sint autem pharmaca ex leuibus, quæ materiam non agitent,& vehementer attrahant ad passionis locum. Et cum regimine subtiliatiuo diminuente materiā, ne fluat superfluēs, & replear magis,& lenitio adsit naturæ: & breuiter vniuersale regimen, quod præcessit in cura hæmorrhoidarum,ipsum complet. Euacuatio partis tripliciter fit, per pulsum,tractum, & transmissum.

Euacuatio partis quotupl.

Cura Specialis.

Specialis est secundum diuersas species ipsorum varia, & diuersa, siquidem apostema fuerit phlegmonicū, siue incipiens,siue factum, præmittatur phlebotomia basilicæ,deinde saphenæ. Corpus totum, & hepar cum frigidis alteretur notis. Et regimen subtile sit ad frigiditatem, & lenitatem decliue, deinde circa apostema particulariter operare. Et primo styptica ministrentur, & frigidissima, si materia adhuc fluit; qualia sunt albumen oui conquassatum cum oleo rosato, quod cum lenitate sedat dolorem,qui eius est causa fortassis,& repellit materiam; aut ex vitello ouorum tritorum cum memithe, deinde cum pertransierit principium, administrentur sedantia dolorem,lenientia,& resoluentia temperata, qualia sunt chamæmelum,melilotum,fœnugræcum,semen lini,cerebrum anatis cum eis, & alia superius dicta in præcedenti capitulo,& Emplastrum de cæpe, vel porro decocto,& contrito cum butyro,& si quidem resoluantur perfecte,bene quidem. Si vero maneat adhuc repletio, applicentur sanguisugæ, quoniam eradicabunt eam, quod si non eradicetur, & venerit ad exituram, oportet perforare,& aperire, saltem phlebotomo ante maturationem, ne putredo extendatur versus profundum, & fistulam faciat, vt Hippoc. dixit. Et si quidem fuerit cholericum,addes fortiora, non tamen multum, quia inimicantur, vt Hipp.dixit. Et si quidem sit phlegmaticum,vel melancholicum, curetur,prout dictum est supra cap. de tenesmo, & ex expertis, est succus scabiosæ sumptus, & ipsa emplastrata frangit, & sanat,& nasturtium aperit,& maturat.

De medicinis rhagadiarum ani. Cap. 7.

Rhagadia quid sint.

RHagadiæ sunt fissuræ euenientes ano: & sunt plurimum longitudinales in circuitu eius currentes, prout musculus latitudinalis procedit,propter eius dilatationem. Et causa earum est duplex, interior, & exterior. Interior est mala complexio sicca contrahens partes eius,quare separantur. & quandoq; caliditati, quandoq; frigiditati est iuncta cum materia, & plurimū. Et quandoque sunt a fęce erasa, & sicca, & quandoque propter aliam causam (puta) & apostemata calida, & sicca; & quandoque propter hæmorrhoidas, quæ scinduntur naturaliter propter fortitudinem expulsionis sanguinis in orificijs venarum ani. Exterior est multiplex, & plurimum est propter absterſionem ani in secessibus cum dere dura, puta lapide acuto, aut rescindente hæmorrhoidas, & apostema eius, vt est phlebotomus, pharmaca, causticа, & similia.

Causa.

De cura rhagadiarum.

Cura ragadiarum est tres res. Prima est causæ abscissio. Secunda partium scissarum conglutinatio. Tertia est regimen, & cibatio.

Causæ ablatio.

Primam rem complent diuersa medicamina secundum diuersitatem causarum. Si ergo causa sit mala cōplexio sicca, alteretur cum humidis lenitiuis, & lubrificantibus temperatis,sumptis,& inunctis proprie, qualia sunt aquæ, & iura carnium temperatuum,& foliorum, vt maluarum,boraginum, & buglossarum,& pinguedines gallinæ,anatis, & medullæ,vt crurium asini,& vituli, & mucilagines, vt fœnugræci, seminis lini,frumenti, scilicet amyli,& olea,vt amygdalarum dulcium,& sesaminum,& hyssopus humida,vel calida,vt est ius galli antiqui,ius serpentis, anatis,& anseris, & medullæ lupi,canis,leonis,capri,vrsi,lupi,& vulpis,& pinguedines ipsorum,& mucilago radicis ireos, & scabiosę contritæ, & expressæ, & similium, & oleū de lilio,de nuce Indica,& vulpinum. Vel frigidis, vt est ius, & aqua atriplicis, spinachiarum,lactucæ, violarum,& similium, & carnium hœdorum, & vitulorum, & mucilago psyllij,& althęæ, & seminum cytoniorum, & lac mulieris, & papaueris albi, & seminum melonum, & cucurbitæ, & pinguedo porci, capræ, & medullæ eorum, & olea de violis, rosarum, nenupharis, & alchechengi, & prout causa requirit. Et similiter si sint ex fæce crassa, & sicca,& si sint cū materia mala complexio, quæ fit veniens desuper; purgetur cum aloe totum,vel *pilulis* eius,& regimen corrigatur. Et si fuerit retenta ibi, fixuris ani sanguisugę applicentur,vt materiam iam fluxam educant,& sunt efficaciſſimę in fixuris omnibus ani,& labiorum, & si sint ab apostematibus, curētur prius apostemata, vt dictum est. Similiter si sint propter hæmorrhoidas, curentur hę morrhoides,& euacuetur repletio corporis, & dolor, & caliditas ani sedetur: vt corpus, & membra non sint in mittendo auida, & trahendo; nec sub dominio materiæ facientis ægritudinem in illo membro,scilicet ano posita,& si causa exterior sit,auferatur.

Rhagadiarum conglutinatio.

Secundam rem complent duæ res. Prima est frictiones asperę,donec partium scissarum,& labiorum earum superficies excorientur, & sanguinolentur, & fit cum aspera frictione prædictorum multa, & proprie cum foliis ficorum. Secunda est post ipsarum abrasionem, & sanguinolentationem, vt conglutinantia ministrentur, & incarnantia,nota,& vltimo sigillamus; ex appropriatis, & ex expertis sunt fęx atramenti, & alia,quæ in cura vlce-

vlcerum dicemus (prout miniſtrabit pius, & miſericors Dominus.)

Dieta. Tertia res completur,& per abſtinentiam a ſyrupticis, ſiceis,& acetoſis,& acutis, & ſalſis,& vſum in principio omnium lenientium dictorum, & lubricantium ex cibis,ex quibus ſunt vitella ouorum, & amylum,& auellanæ,penidij,& ſimilia,& potibus vini albi dulcis maturi, & aquæ hordei,& iuiubarum,& granatorum dulcium, & pomorum, & ſimilium. Et ex medicinis, ex quibus fortis eſt confectio de vitellis ouorũ, cæpe,butyro vaccino,& oleo,& vltimo cũ cõglutinantibus,quæ ſunt nota.

De medicinis fiſtularum ani. Cap. 8.

Fiſtula quid ac eius ſpecies. FIſtulæ in ano ſunt vlcera profunda,oblonga,& concaua,ſtricta,in eo emittentia putredinem quaſi continue, ad quod adiuuat ſuperfluitatum corporis miſſio ad ipſum ordinata. Et earum, quædam ſunt non penetrantes, & ſunt incolumiores, & quædam penetrantes, vſque ad inteſtinum rectum, & ſunt deteriores;& quandoq; habent orificium vnum,quandoq; plura: & illæ, q̃ ſunt propinquæ concauitati introitus, & remotæ a lacerto latitudinali, ſunt incolumiores, quoniam lacertus eſt ſaluus a nocumento pro maiori parte; nec in cura oportet, vt lædatur inciſione, vel corroſione medicinarũ expedientium,& deſtruatur tota retentio eius, & perducat ad egreſſionem ſtercoris præter voluntatem: & quia eſt continuus cum venis, inde fit in eis timor. Et cauſa,ex qua generantur eſt quandoq; ab apoſtemate ani dubelari diu permanente non perforato,ſicut prædictum eſt: q̃nque ab hæmorrhoidibus inciſis, & corroſis, quandoque ab vlceribus prolongatis, & profundatis.

Decumbẽs.

Cauſa.

Signa. Signa fiſtularum ſunt prolongatio vlcerum, & longitudo temporis ipſorum cum impoſſibilitate deſiccandi, & conglutinandi ea, & ſi conſolidari videntur non permaneant,ſed potius poſt iij vel viij dies,vel menſem redeunt. Et penetrantes a non penetrantibus diſtinguuntur,vt immiſſis digito intus in anum, & tenta per orificium vlceris: & ſiquidem ad digitum perueniat,vt eum tangat,erit penetrans, ſi vero non tangat digitum immediate,erit non penetrans. Præterea ſi penetrans ſit,fæcis aliquod in ſeceſſu emittet per vlcus; ſi vero nihil, non penetrans erit, & ſi declinent concauitati introitus, vel ad lacertum ſenſu dignoſcuntur.

De cura fiſtularũ ani præſtruatio. Cura fiſtularum ani eſt talis; nam ſi non penetrantes ſint, & curſus putredinis non fuerit plurimus, neq; fœtor fortis,dimittantur: ſolum autem commotum fieri neceſſarium eſt.i. mundificationem ipſarum cum abluẽtibus,abſtergentibus,& mundificantibus vlcera,quæ nota ſunt in ſuperioribus, vbi de cura vlcerum actum eſt, & infra ſectione ſecunda; hic enim eſt cura ipſarum, & præuiſio;preſeruatur.n.ne profundentur,& lædantur interiora nobilia,& circunſtantia membra. Earum reſtrictio cauſa eſt plurimarum ægritudinum,& mortis quandoque ſi materia, quæ inde fluere conſueuit non prohibeatur debito regimine multiplicari, vel multiplicata non aliter expurgetur. Si vero curſus putredinis, & fœtor fuerint tædiantes; illas curare oportet.

Prognoſticum.

Curatio. Et cura eorum eſt quinq; res. Prima eſt corporis totius euacuatio,& rectificatio,prout in præcedentibus capitulis dictũ eſt. Secunda eſt remotio corruptionis, & putredinis,nõ ſolum humiditatis,ſed etiam carnis mortuæ in eis apparentis,vſq; ad radicem,& carnem viuam. Tertia eſt carnem bonam loco remotæ,& inciſæ,regenerare, & indurare,ſeu figillare,& calloſam reddere. Quarta eſt dolorem interuenientem ſedare. Quinta eſt regimen debitũ ordinare. Primã rem cõplentia ex præcedẽtibus nota ſunt. Secundã rẽ cõplent, q̃ humiditatem mũdificãt,& abſtergũt putridã, vt eſt aqua mellis,vel vinũ, in quo mel roſatũ eſt diſſolurũ, immiſſum cũ tenta, vel clyſteri,ſi fuerint penetrantes,ſint aũt tepida;quia,abſtergũt melius, & ſunt ano amica. Et poſt hoc acuta pharmaca, & corroſiua puluerizata,vel cũ tenta immiſſa, q̃ carnem mortuam corrodunt, vt eſt puluis aſphodelorum, ariſtolochiæ, & vnguentum viride,& nigrum.

Mundificatio.

Tertiam rem cõplent incarnantia, & cõglutinãtia nota ſupra ex quibus efficacisſima, & experta eſt cauda equina. Et deinde ſicca fortia,& ſigillantia, & cicatrizantia, vt eſt puluis gallę,& corticis thuris,& ſimilia, Et ex proprijs eſt aloes puluerizatus ſimplex, vel cum prædictis mixtus; mundificat enim, & conſolidat vlcera difficilis conſolidationis, vt fiſtulas proprie in ano,virga,naſo,& labijs,ſeu ore. *Incarnatio.*

Quartam rem complent vnctuoſa acuitatem pharmacorum,& etiam tranſeuntium ſtercorum corrodentium temitteñtia, & ſedantia, vt eſt butyrum,& oleum roſatum immiſſum cum tenta,vel clyſteri,& ſimilia; & quandoque narcotica ſunt opportuna. *Dolo. Mitigatio.*

Dieta. Quintã rem complent abſtinentia ab acutis,ſalſis, & acetoſis, quæ ſuperfluitates tranſeuntes reddunt acutas, & vſus ſuccorum exiccantium frigidorum; quibus præmittantur lenientia, & lubricantia nota ſupra, quæ ſeruant naturam lenitam.

Si fiſt. penetret curatio. Si vero fuerint penetrantes eiſdem rebus curam complebis, ſed oportet, vt medicamina ſint fortiora, & immiſſa cũ licinio,vt tenta lõga,& ſubtili inuncta ex eis, & proprie ex atramento, vt perueniant vſq; ad profundũ, & cũ pila comprimatur, vt maneat in loco,ſed q̃q; perducit ad dolorem vehementem, & proprie cum fuerint corroſiua,& acuta valde;quare timetur ex neruis,ne accidat ſpaſmus,& ſyncopis,& tractus materiæ,& additio vlceris,& profundationis ipſius. Quapropter dixit Hip. Quibuſcunq; caneri abſcõditi fiunt, nõ curare melius eſt; curati enim citius pereunt, non curati longius tempus perficiũt. Quare ſit ligata tenta tilo,& cũ dolor intẽditur,& intolerabilis ſit, extrahatur; adminiſtrentur ſedantia dolorem,& prohibeant fluxũ materiæ deſcendentis ad illũ. Ex quibus eſt illud, quod reſoluitur ex pitello,& tabula facta ex plũbo fricatis cũ oleo roſato,deinde reiterentur donec ſufficiat,& vltimo ſiccantia,carnẽ generantia,& cicatrizãtia miniſtrẽtur,quæ fortiores ſunt, & ex proprijs eſt lapis filagius, & medicinas cõpoſitas, quas experti ſumus ſubiungemus inſtanter. *5. aph. 32.*

De vlceribus ani, ac eorum cura. VLCERA ani ſunt nota non.n. ſunt profunda,& cõcaua,& ſtricta ſicut fiſtulæ, ſed ſuperficialia tm̃. Et cura eorũ, eſt cura fiſtularum non penetrantium,& cum lenitoribus habent compleri,& ex appropriatis,eſt aloe.

De pruritu ani. Cap. 9.

PRuritus ani notus eſt.

Cauſa pruritus. Et cauſa eius ſunt vermes, & aſcarides exiſtentes in extremo recti inteſtini, ac humores ſalſi venientes ad ipſum,aut vlcera ſanioſa prædicta.

De cura pruritus ani. Et cura eius eſt. Nam ſi ſit a vermibus curetur cura prædicta vermium.

Et ſi ſit ab vlceribus,curetur cura vlcerum.

Si vero ab humoribus ſalſis conſiderandum. Nam ſiquidẽ ſunt tales humores a ſuperioribus miſſi, duæ res in cura ſunt neceſſariæ. Prima eſt corporis euacuatio ab eis, & rectificatio regiminis, vt non regenerentur, ſed adæquentur generari. Secunda eſt eorum,qui miſſi ſunt reſolutio,& abſterſio.

Pharmacia. Primam rem complent purgantia pharmaca appropriata tali humori, cũ præceſſione digeſtiuorum appropriatorum; qualia ſunt ſyrupus de fumo terræ,& pilulæ eius; Et cõuerſio regiminis ad cõtrarium naturæ humoris,& fit cum cibis, & potibus generantibus ſanguinem bonum,abſtinendo a ſalſis, & acutis. Et deriuatiua, vt ſunt ventoſæ ſuper anchas poſitæ, & rentæ.

Dieta.

Deriuatio. Inſeſſio. Secũdam rem complent feſſiones in aquis decoctionis vio.maluarũ,meliloti,acetoſæ, & granorũ lupinorũ, & fumiterræ, & abſterſio cum eo, & deinde cũ ceratis appropriatis inunctis,quæ dicentur in cura ſcabiei.

Si adſit humorum curatio. Si vero fuerint retenti tales humores in partibus ani, nõ de nouo miſſi,curent,vt ſupra in tenetimo dictum eſt reſoluantur,& abſtergantur cũ lamina æris,& ſuppoſitorijs temperatis, q̃q; narcoticis, & rob ex aceto vini,iuta men-

uamentum est valde, & inunctio iuxta ignem ex sale, & aceto, & oleo, & ventosæ, super alchasos positæ, quę mũdificant partes cutis, & attrahunt subtile cholericũ, quod humorem efficit salsum. Bibenda ſm Procidanium experta ad fistulas, deficcans, & cõsolidans. ℞. pedis colum bini, cardi benedicti, ana lib j. cymarũ rubi. vnc. vij. saluiæ, betonicæ, ana vnc. iij. hæc cõtrita bulliãt in vini, li. v. vsq; ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & adde quartam partem mellis, & coque patũ, & cola, & vsui reserua, de qua sumat mane, & sero in ieiunio cyathũ vnũ, & quidam addunt calendulam. Cauda equina sæpe sumpta in vino; & emplastrata curat fistulam inter omnia, & est experta. Puluis ad fistulam, & cancrũ, & scrophulas apertas. Rec. arseni. vitrioli, aluminis zuccharini, nitri ana vnc. ij. puluerizentur cũ aceto fortissimo in modũ oxymellis, ponant in olla, cooperiantur, & circũuoluant bono luto, vt fumus inde non exeat, & bulliant lento igne a mane vsq; ad tertiam, & remoto vase, qđ inuenit, cooperculo colligat, & seruet; & tenta in ipso puluere inuoluat, & stet ibi per diẽ, & noctẽ; deinde remoueatur; deinde curetur ad modum alterius vulneris.

De potione experta ad fistulas.

De cauda equina. Puluis ad fistulam, & cancrum, atque scrophulas.

De mollificatione ani, & egressione eius. Cap. 10.

Mollificatio ani quomodo, &c.

Mollificatio ani, & egressio eius est nota. Et est, aut a natura, seu infantia, vel præter naturam dilatatus, & egressus non congregatur, & retrahitur naturaliter, & debito suo modo, sed remanet extra, & caput, seu extremitas recti intestini cũ eo, & qñq; parũ, qñq; in quãtitate palmi vnius, & plus prout in quodam vidimus Ianuense. Et qñq; egressio eius est cũ voluntate, & est minus malũ, & qñq; est præter volũtatem, & est magis malum; & qñq; est cũ sensu, & est melius; & qñq; pter sensum, & est peius, & qñq; est egressio sęcũ inuoluntaria, & est pessimũ. Et causa eius est, vt mala cõplexio paralytica ta frigida, & humida interiorũ, cũ materia subtili imbibita in neruo latitudinali cõgregante, & neruis lõgitudinalibus retrahentibus ipsum, & intestinum cũ eo, qñq; est mixta cũ caliditate iuuante ipsum ad penetrandum, & imbibendũ. Et qñq; est apostema in ano, sua grauedine trahendo inferius, coadiuuans. Et quandoq; est exterius veniens, puta ex aqua frigida, cũ balneatur, vt fullonibus, & nauigantibus, sæpe accidit vel aere frigido, cũ ei coacti exponũtur aliq. Et qñq; est pp hęmorrhoidarũ ligationẽ, incisionem, vel corrosionem in medicinis cadentem supra neruos, seu lacertos prædictos, quare abscindimus, & eius cura erit impossibilis. Aut propter casum supra dorsum, aut percussionem dislocantem spõdyles, a quibus nerui prædictorum lacertorum egrediuntur, quare nerui comprimuntur, & disrumpuntur.

Causæ.

De signis.

Signa eius, quæ a complexione mala paralytica est, sunt, quod est, quia paulatim accidit, & præcessit regimen multiplicans talem materiam, & est sine sensu, vt plurimum, & accidit, vt egrediatur egestio inuolũtaria, & si est cum caliditate, sensus declarat, & tactus: & si est a causa exteriori, & frigore, similiter. Quæ vero, propter alias cautas, est subito veniẽs, & est causa manifesta absque aliquo modo regimine præcedente, & accidit dolor propter illud, quod accidit in neruo constringente, vel retrahente, de læsione.

De cura.

Cura eius, quæ est a mala complexione paralyticata interiori cum materia frigida, vel caliditati coniuncta, est similis curæ pruritus ani ab humore facti. Cum ergo præcesserit corporis purgatio ab humoribus prædictis venientibus, cum præcessione digestionis cum proprijs, & regimen fuerit declinans ad calidum, & siccum, necesse est, vt humorem illic imbibitum resoluas, abstergas, & exicces, & hoc cũ clysteribus, lauacris, collyrijs, emplastris, vnctionibus, & cum pulueribus. Clysteribus quidem ex aqua marina, & euphorbio, vel sagapeno, vel hieris magnis, vel agarico, & oleo rutaceo. Lauacris cũ aqua maris, sulphuris, baurach, felle, nitro, & aquis thermarum. Collyrijs ex melle, aloe, & colocynthide. Vnctionibus ex oleo nardino, costino, & laurino, vel ceratis, vel vnguentis appropriatis: quæ in antidotario nostro diximus. Emplastris ex ammoniaco, sagapeno, staphisagria, aceto, scilla, & cera, & melle. Deinde si quidẽ retrahatur, & reducatur, vtaris stypticis lauacris prædictis in tenesmo, quòd si non retrahatur, & reducatur per se, oportet, vt lauetur cum vino nigro pontico, vel aqua aluminis decoctionis gallarum, quercus, & cypressi, & cupularum glandium, myrtæ, & balaustiæ, & ddeine aspergatur puluere thuris, merdasenghi, cerussæ, & plumbi, gallarum, & antimonij, & deinde reducatur, & restringatur, & quiescat, & ventosa supra alchatin reducit ipsum.

Si fit pptio apostema.

Quod si anus non reducatur propter tumorẽ, & apostema in ipso; tunc oportet, vt mollificetur sedendo in aquis calidis, decoctionis mollificantium, prædictorum in tenesmi cura; cum oleo chamæmelino, bdellio. quoniam reduceret. *deinde curetur cum eis, quæ dicta sunt in cura apostematis; deinde cum resoluentibus, & stypticis constringatur, quòd si non reducatur adhuc, supra caudam a duobus lateribus eius, cauteria applicentur.

** reducetur.*

Si a frigore.

Et si est a frigiditate exterius procedẽte, curetur cum calidis, prout in tenesmo dictum est.

Si ex percussione. & casu.

Et si est a casu, vel percussione supra dorsum, curetur dislocatio, si possibile est, vt in secunda sectione (Deo duce) dicemus. Puluis cornu cerui superaspersus post ablutionem cum vino ad reductionem confert.

Emplastrũ expertũ ad exitũ ani.

Medicamen expertum Hybernici ad exitum ani. ℞. charabæ, cornu cerui usti, balaustiæ, thuris, antimonij, acaciæ, thuris, minutim; terãtur, & puluerizentur super anum & vmbilicum, & renes, cum petroleo, & vitello oui assa. Aliud medicamẽ in exitum ani, & hæmorrhoidas. super lapidem molarem calidum folia porri contrita impone, & acetum superaspergе, & fac patientem sedere super eum; & anchæ eius, & renes inungantur melle, & puluere seminis nasturcij, & superliga. Item aliud.

Suffumigiũ optimum.

Recipe absynthium, parietariam, & mentastrum sine aliquo liquore calefactum, & superpositum, multum valet. Item spongia marina calefacta in aceto, in quo coctæ sint radices granatorum, & myrtus, superponantur. Itẽ muscelæon calidum sumptum, multum valet; & quando vadit ad sellam, & surgit ab ea recipiat fumum colophoniæ, thuris, & pinearum. Et ad dolorem ani, parietaria bene decocta, & permixta oleo, & deinde cocta, applicetur. Item aliud ad dolorem, & inflammationẽ. ℞. stercus gallinæ siccum, vel recens, dissolue cum oleo in testa calida, & super peciam extende, & loco dolenti appone, & oleum decoctionis scarabeorum, & balnei cum cimbalaria facit idem.

Aliud medicamen ad mollificationem ani.

Medicamen Gal. conferens ad mollificationem ani, & exitum eius. ℞. fructus, qui dicitur arabugi, gallarũ, cerussæ de plumbo, acaciæ, barbæ hircinæ, corticis pini, quæ dicitur santis, thuris, & myrrhæ, omnium, ana aure. iiij. puluerizentur, sicca, & postquam abluitur anus cum vino pontico, superaspergе.

SVMMA II.

Quartæ particulæ sectionis primæ, & est de medicinis ægritudinum instrumentorum vrinæ.

PROLOGVS.

Anatomia rerum.

SVblimis Deus renes creauit, eosq; dotauit virtute specifica, qua superfluitatem aquosam traheret ex venis, vt virtute hepatis impellentis insimul a sanguine sequestretur, ex quo iumamentum mixtionis ipsius extitit præfinitũ. Et coagulauit eos in substantia dura, ex sanguine, ne ab eius acuitate mordicanti quasi continue grauiter læderentur. Et combinauit eos, vt si vni accideret nocumentũ, alius in operatione complenda subsistat, fecitq; proinde vnumquodq; plurimarũ diuisionum, sicut in boue, non vnius

continuæ

continuæ ſubſtantiæ ſicut in porco, vt cũ nocumentum alicui ex partibus eius accideret, ſtaret in operatione tam neceſſaria cum plurimo eius ab illa parte diſtincto; incubit enim naturæ tam grandis neceſſitas tranſcolationis aquoſitatis ex venis a ſanguine, vt nõ minor ſit neceſſitas mixtionis ipſius cũ eo; quemadmodum enim nutrimentũ tranſire ad mẽbra ſine aquoſitate non poteſt, nec eis diſtribui, & apponi, ita ſine eius ſequeſtratione non valet illis diſtributum vniri, & ſicut ex primo defectu accidit atrophia, ita ex ſecundo prouenit hydrops, vel cachexia. Hanc autem neceſſitatẽ natura præcognoſcẽs, illos alligauit dorſo, neruis, ac ligamentis explantatis ab eo, & iuxta venam ſupra ipſum extenſam hinc inde lateraliter collocauit, vt a vena ipſa emulgenti vocata, habilius traherent illam. Collocauit illos ſeorſum in homine, dextrum quidem ſuperius propinquũ hepati, donec pennulam eius tangat, & hoc, vt habilius ab eo illam traheret, quantum poſſibile eſt. Siniſtrum vero inferius, vt quia, quod trahitur ex illa non attrahit ex primo foramine, quod habet ad venam immoa dextro, vt attrahatur, & quod propinquius primo ad longinquius ſecũdo; ſicque tranſcolatio melius compleatur, ob quam poſita eſt in inferiori, ſeu intrinſeca eorum parte, concauitas, ad quam traſmittitur primo, & aqua impellitur inferius ad veſicam, & in medio corpore renes, quod de ſanguine aſſociatur aquoſitati trahendo, purificant meliori modo, quo poſſunt ab ea, vt nutriãtur ab eo, & aquoſitatem, tamquam inutilem ad veſicam impellant. Aquoſitas. n. natura ordinante nõ fic a ſanguine purificata de hepate transfertur ad renes, quin ad ſanguinis miſti, ad modum loturæ carnis recentis, hanc quo nutriantur renes, quam ſi in ſequeſtrando, nec nutriantur ex illo deficeret, vrina redderetur, ſicut lotura carnis recẽtis, eodẽ quaſi modo, quo ſi hepar debile nõ diſcernat, quam impellit eis aquoſitatẽ a ſanguine, prout oportet. Et renibus aduenit neruus paruus, quo excreãtur panniculi, ipſos a mẽbris alijs diſtinguentes, & circa venam flectentes, & dorſum. Aduenitq; eis vena illa magna ab hepate, & arteria ex arterijs, quæ aduenium hepati. Poſt quorum creationẽ creauit veſicam. Quemadmodum. n. Deus ad expulſionem ſiccæ ſuperfluitatis, quæ digeſtioni primæ inſequitur, ordinauit quædam mẽbra ad ſequeſtrandum ipſum a chylo, vt ſuperiora inteſtina graciliamaxime, quædã ad colligendum, vt monoculum, & quædam ad complendum vt colon, quædam ad extraducendum vt inteſtinũ rectũ propter cauſam ſuperius aſſignatã, Eodẽ modo ad expulſionem ſuperfluitatis aquoſæ, quæ ſecundę in ſequitur digeſtioni, Deus membra inſtituit quædam, hæc vero ad ſequeſtrandum, vt renes: quędam ad colligendum & cõplendum, vt veſicam; quædam ad producendum ipſam extra, vt virgam; propter eãdem ſimiliter cauſam, & vritides, vt viam per quam tranſiret de renibus ad veſicam. Sicq; creauit eam, & neruoſam, & panniculoſam, vt eſſet ſuſceptiua exiẽſionis in colligendo illam, & duorum panniculorum, ſeu tunicarũ, vt fortis eſſet in continendo, proinde fuerunt panniculi ipſi ex ligamentalibus neruis contexti, quorũ interior eſt duplo craſſior exteriori, ne ab acuitate vrinę, cui obuiat, offendatur. Et vt colligatur in ea ſubtiliter ingeniatus eſt, vt ſic eã intraret, quod per viam introitus quoquo modo nullatenus retrocedere poſſit: ꝙ ſi poſſit, naturæ periculum atq; faſtidium parerer, ſicut ſcrophus, proinde vritides poros protenſos a renibus ad ipſam diſpenſauit, vt attjngentes eam in concauo eius, & iuxta collum incederent inter duos panniculos eius, exteriorem tunicam perforando prius & hoc per ſpacium habens quantitatem, deinde diſtumpent interiorem panniculum, vt aquoſitatem in eius concauitatem transfundar, & cum impleta fuerit a comprimente interiorem panniculum eius exteriorem ſubintrãtes, inter eos vritides clauderent compreſſi, quo minus ex eis regrediatur vrina quantũcumque etiam exterius comprimant. Ait. n. Galẽ. ſi. n. ad quam partem clauditur feneſtra, eam impellendo ſtudeas aperire, magis eam firmabis. Et vt collecta in ea teneretur pro voluntate, nec exiret per eius collum, quod ad eius ordinauit expulſionem inuoluntarie, ſicut in patientibus vrinæ deſtillationem contingit, procreauit ipſum carnoſum, plurimorum anfractuum, & in eo lacertum latitudinalem inuoluit, contractione cuius præcluſum, ad modum marſupij, vt vrinam retineret pro velle; & tandiu quod vnctuoſitatem ſanguinis, qua inficitur trahar, qua nutriatur, deinde eo mollificato, vrina procedit ad virgam, vt extra progrediatur per circumtractionem, et compreſſionem villorum eius ſubſtantię, ſi multa exiſtat vrina, & ſi pauca exiſtat in ea per circũtractionem, & compreſſionem lacertorum etiam ventris ordinatorum ad coadiuuandam etiam talium ſuperfluitatum expulſionem. Et cõnuatur vnicuiq; laterum eius neruus quãtitatem habẽs, & venæ quietę & pulſatiles, & multiplicati ſunt in ea, vt ſentiatur cui innititur, & ad quæ extenditur.

Ex quibus manifeſte colligitur, quot ſint ægritudines eis poſſibiles tpaliter euenire, atq; curabiles proprie, & ex cõmunitate. Et proprie ſunt gnis malitiæ cõplexionis ſimpl. & cõmiſtæ, vt plurimũ, & puræ, & cũ materia, vt plurimũ; propter illud, quod de humore aduenit eis cum ſuperfluitate aquoſa, & generis malę compoſitionis, vt oppilatio in eorum venis, & poris, ac repletio in concauitabus eorundem ex ſanguine, humore, vel lapide: & generis ſolutionis continui, vt ſunt vlcera, & corroſio in eorum ſubſtantia, & abſciſſio venarum, & apertio earũ; & generis apoſtematis, ex quibus debilitantur accidentaliter veſica, & renes in eorum operatione prædicta communi, & cum multiplicatur, debilitatur hepar, donec perueniat res ad hydropiſim, ſi non aliter reſiſtatur, dolent quoque, & alia ſymptomata patiuntur. *Quibus nã ægritudinibus ſubiacent.*

Et ſignificatio ſupra tales habetur proprie, & potiſſime ex proprio dolore, & tactu, & diſpoſitione membrorum vicinorum compatientiũ eis immediate, vt eſt dorſum, & alia vrinalia membra immediate, vt eſt hepar, ſtomachus, cor, cerebrum, et etiam totum corpus. Vnde Abu. membrum compatitur alteri, membro, quia tertio membro aſſociatur ſicut cerebrum aſſociatur reni propterea quia vnũquodq; aſſociatur hepati; & exeuntibus cum vrina, quæ ſi ſana ſint, & appetitus non ſit læſus, ſitque cum alijs contentis præter naturam, ſanitatem hepatis indicat & ægritudinem renum, ſi dolor in lumbis exiſtat, vt Abu. dixit, & per ipſam non ſanam puta craſſam, & reſidentem, multam, eorum ęgritudines ſoluuntur, quibus plurimum paucitas vrinæ aſſociatur. *Signa.* *compatitur.*

Et ſecundum, hęc ſumma ſecunda, quartæ particulæ, ſectionis primæ, quę eſt de medicinis ægritudinũ inſtrumentorum vrinæ, capitula cõtinet xiiij. Et quia renes, & veſica in cauſis, ęgritudinibus & accidẽtibus, conueniũt plurimis, quemadmodum & in actu, vt ex prædictis apparet, plurimum & in cura cõuenient, & medicinis quibus habet compleri, differentibus & tamen in virtute, potentia elementali & ſpecifica, propter differentiam in natura, pro tanto de cura ægritudinum plurimarum ipſorum ſimul loquemur cauſa breuitatis, (cum Dei nominis inuocatione, qui ſit benedictus.

Continet autem hæc ſumma ſecunda capitula xiiij.

De mala complexione renum, & veſicæ: de Oppilatione eorum, ex ſanguine vel alio humore; & de medicinis eorum. Cap. 1. 72
De Oppilatione renum, & veſicæ ex lapide; & medicinis eius. Cap. 2. 75
De dislocatione renũ, & veſicæ, & medicinis. Ca. 5. 75
De ſolutione continui in renibus, & uenis eorum, & eorum vlceribus, & ſcabie, ac reliquorũ membrorum vrinæ, & medicinis eorum. Cap. 4. 75
De apoſtematibꝰ renũ, & veſicæ, & medicinis. Ca. 5. 76
De dolore renum, & veſicæ, proueniente ex eo; & medicinis eorum. Cap. 6. 77
De debilitate renũ, & veſicæ, & diſtinctione nocumentorũ contingentiũ in actione vrinãdi. Cap. 7. 78

De

De diminutione, seu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipsius. Cap. 8. fol.78
De diabete. Cap. 9. 79
De fœtore vrinæ. Cap. 10. 80
De dysuria, & inuoluntatio exitu, & destillatione vrinæ. Cap. 11. 80
De stranguria, & difficultate vrinæ. Cap. 12. 80
De ardore vrinæ. Cap. 13. 82
De multitudine, & mictu in lecto. Cap. 14. 82

De mala complexione renum, & vesicæ; de oppilatione eorum ex sanguine, vel alio humore; & de medicinis eorum. Cap. 1.

Oppilatio Renum.

MAla complexio renum, & vesicæ, & species eius, causæ, signa, & cura ex his, quæ dicta sunt in hepate sunt manifesta, & infra ca. de debilitate dicemus.

Causa.

Oppilatio in renibus, & vesica, & alijs instrumentis vrinæ, vt plurimum est coarctatoria, propter illud, quod descendit ad ea, de superfluitatibus, cum vrina; & si ex humore est implente, & oppilante, aut erit ex multitudine sanguinis, & signa eius sunt sanguinea, vrina cum dolore grauatiuo in eis, & dorso. Vnde Abuha ait, est autem cum in ægritudinibus acutis sanguineis vrina, sicut sanguis ipse emittitur, apertione venæ non existēte in renibus, & significat repletionem superfluam in venis, quam contrahit, & ostendit in renibus esse dolor grauatiuus partium prædictarum adiunctus illi, & significat eam tactus caliditatem inueniens supra renes, & dorsum, & sitis quandoque, & regimen vniuersale, & aliæ consimiles circumstantiæ inuentæ in eo, cum iuuamento a frigidis; & quandoq; erit ex congelato sanguine in vesica, de qua infra de solutione dicetur. Aut erit ex alijs humoribus, crassis, & viscosis.

Signa.

Et signa eius, sunt, vrina cum hypostasi crassa, & conglobata, & cum ampullis supernantibus, vt Hippocra. dixit in aphoris. Cum maioris grauedine, seu doloris grauatiui renum additione, non solum propter id, quod oppilat, sed etiam propter id, quod ex oppilatione retinetur, & aggregatur. Et est in ea retentio vrinæ quandoque, vt infra dicetur; & tactus inueniens frigiditatem supra renes, & regimen præcedens multiplicans tales humores, & aliæ consimiles circumstantiæ cum iuuamento ex calidis. Et quandoq; est, cum ventositate crassa coarctata, in eis generata ex prædictis humoribus calefactis, vel cibis. Et signa eius sunt signa prædicta cū extensione percepta, seu tensione proprie cum mouetur, & inclinatur. Et quandoq; est ex humorib. mediocriter alteratis, puta sanie crassa, & viscosa coarctata in eorum concauitate, & poris, quam natura expellit per venam aorti maiorem, a superioribus membris, ad membra vrinæ, sicut Galen. & Abuha. dixit. Et signa sunt, antecessio apostematis dubelati in superioribus membris, vel vlcera, & proprie in hepate, & spiritualibus membris, vrina saniosa, & ardor. Et signum commune in omni causa, est stupor inferiorum membrorum, eo quòd spiritus sensibilis ad ea bono modo transire non valet, cum quibusdam prædictorum signorum, scilicet dolore grauatiuo, & sensu caliditatis supra renes, aut erit ex lapide, de quo statim dicetur.

4. aphor. 71.
4. de lo. affec. cap. 4. & 4. aph. tex. 79.
Signum cōmune in omni causa.
Stupor est inferior.

Curatio si oppilatio sit ex sani.

Cura eius, quæ est ex sanguine, est euacuatio cū phlebotomia ex basilica vsque ad lipothymiam: deinde si expedit cum phlebotomia saphenę, vel apertione venarum hæmorrhoidalium, & cum regimine extenuatiuo, vel infrigidatiuo ex diureticis frigidis.

Cura oppi. ex humore crasso.
Phlegmagoga simpl.

Et cura eius, qui est ex humore crasso, & viscoso, est cura oppilationis hepatis ex humoribus crassis talibus. Et est in summa tres res. Prima est regiminis subtiliatio. Secunda est adequatio materiæ. Tertia est euacuatio ipsius. Prima res nota est. Secunda etiam. Tertia ex præmissis ibidem completur; tamen quandoque cum soluentibus cum deriuatione, vt sunt vomitus, clysteres, & pharmaca ventris solutiua, ex quibus proprium, & simplex est agaricus, & galbanum, semen vrticæ, itis, assarum, sagapenum, cum hydromelle, & vterque elleborus. Et compositum est hiera, oportet autem ne fit solutio laborioſa, ne humores effundantur ad renes, quādoq; cum soluentibus a deriuatione, vt cum diureticis calidis, ex quib. propria sunt spica, folium, casia lignea, phu sicca, aqua cicerum nigrorum, & capil. ven. meu, & vinum, in quo resederit spica, soluunt enim vrinam in humoribus crassis, & alia, quæ prouocant cum virtute, & extrahunt superfluitates crassas, quas infra dicemus in cura oppilationis eorum, ex lapide, & difficultate vrinæ, nisi rheumaticus fuerit; quo casu diuretica fortia non conueniūt, nisi prius purgato corpore, materia cessauerit fluere. Vnctionibus ex oleis resolutiuis, & ceratis, & emplastris, & balneis resoluentibus naturaliter, vel artificialiter ordinatis. Et si quidem sit cum ventositate, cura est inflationis stomachi, hepatis, & splenis superius dicta.

Phlegmag. compos.
Decumbit.

Si oppilat. sit ex sanie curatio.

Si vero eorum oppilatio sit, ex sanie eius. cura est duplex regimen. Primum est regimen apostematis dubelati, & aperti, seu vlcerum superiorum membrorum. Secundum est saniei mundificatio, vt non noceat. primum habitum est superius. secundum etiam vbi de cura apostematum dictum fuit.

De oppilatione renum, & vesicæ, ex lapide, & medicinis eius. Cap. 2.

In quinque partib. corporis lapis generatur.

LApis in quinque partibus corporis secundum Galen. generari potest. In pulmone. s. & intestinis, de quibus supra dictum est, & illud est raro, & in renibus, & vesica, de quibus nunc dicendum est, & est, vt plurimum, & etiam in iuncturis, de quo dicetur infra, & & est mediocriter se habens, & vbicunque generatur, communem in genere habet causam. Et hi, de quib. est sermo, in causa conueniunt, sed in eius quanto differunt. Conueniunt inquam in causa, scilicet materiali, & efficiente. Materialis quidem est, vt plurimum humor crassus, & viscosus in corpore generatus translatus ad illas partes renum, & vesicæ, ibique retentus, & quandoque apostemans. Hic autem humor, vt plurimum est phlegmaticus, cum sit proprie condensabilis; non sic sanguis, licet quandoque ad illas perueniat, quia nec crassus est, nec viscosus, sed consistentia temperatus: & cum peruenit ad illa, conuersus in malam qualitatem venenosam, quemadmodum Hippoc. dixit, non poterit ibi contineri, sed extra pellitur a natura. Nec melancholia, quia propter siccitatem eius partes non adhærent, vt condensentur, sed incinerantur potius, nec choleta, quia non crassa, viscosa. Et causa generationis talis humoris phlegmatici, est debilitas digestionis, aut ex parte virtutis caloris innati, quia debilis, vt contingit in senioribus. Aut ex parte cibi, quia crassus, & viscosus de genere panis, & pastæ azimæ; & carnium crassarum, vt animalium magni corporis, vt boum, bubalorum, ceruorum, & porcorum, & syluestrium, & antiquorum, & nimis iuuenum salitarum, & auium paludestrium, & piscium magnorum, & lacticiniētium, & lacticiniorum, & leguminum, & aliorum similium. Aut potus aquæ turbidæ, & proprie lacunalis, & stagni, & vini crassi, & turbidi. At ex parte mali regiminis in alijs attendendis conditionibus circa digestionis perfectionem, vt in pueris, & gulosis adolescentibus, de quibus supradictum est in capitulo debilitatis digestionis. Causa vero translationis, est virtus expulsiua superiorum membrorum, fortis; hepatis, scilicet, & venarū, proprie cum amplitudine viarum ipsarum, & debilitas renum. Causa vero retentionis illius in ipsis est debilitas virtutis expulsiuæ ipsorum in ipsis naturaliter, vel ex ægritudine cum strictura viarum expulsionis, & crassitie humoris, & concauitatis aptitudine in colligendo, & retinendo quamdiu condensetur; quare extra corpus expellere illum humorem non valet, sed tardatur tempore longo, & euacuatur, quod subtile est, & clarum cum vrina paularim, & crassum, & terrestre remanet in eis, & condensatur. Isaac enim dixit, per canalem stri-

Causa materialis.

ctum non tranſit liquor craſſus. Si enim virtus fortis exi
ſteret,& via apta totum humorem paulatim, ſicut aggre
gantur,cum ſui craſſitie expelleret, cum vrina craſſa vn-
ctuoſa, & turbida; quare generatio lapidis non ſequere-
tur, ſicut in pluribus talem vrinam mingentibus ſæpe vi
demus. Cauſa vero efficiens lapidis eſt caliditas ab æqua
litate egreſſa illorum membrorum agens in talem hu-
morem retentum ibi, & condenſans ipſum,quandoq; in
pilos rubeos longitudinis vnius palmi, vel brachij ſecun
dum Hipp. & Gal. quandoq; in lapidem quēadmodum
eſt videre in balneis thermarum,& vaſis,in quibus aqua
calefieri conſueuit; in quibus craſſum aquæ in lapidem
duriſſimum propter agentem calorem denſatur.

Effectus.

Vnde caliditas tāta mēbrie lapidē generantib. innaſcitur.

Aduenit autem illis membris talis caliditas, aut a cau
ſa intrinſeca,aut extrinſeca,& intrinſeca,aut propria,aut
ex vicinitate. propria autem naturaliter,aut accidentali-
ter ex humore cholerico ad illa tranſlato a ſuperioribus
membris,hepate,ſcilicet cyſti,venis,apoſtemate,vel non
apoſtemate,ex vicinitate, & proprie ad hepar ſuper cale-
factum. Et extrinſeca per ſe, & per accidens calfaciente,
per ſe quidem, vt cibis, & potibus calidis, forti motu,pe
ditando, vel equitando in aere calido, balneis calidis, &
forti ſtrictura lumborum, & alijs. Per accidens, vt ex
frigore aeris, vel balnei cōſtringente poros, & inflam-
mante caliditatem ipſorum: nec eſt frigiditas per ſe cau-
ſa eius, cum talis frigiditas congelans in corpore ſtante
vita non poſſit eſſe. Et ſi generatio phlegmatis vitrei ſit
in ventre,dicendum ꝙ eſt minor ea, quæ condenſat in la
pidem, & tamen dicitur congelans reſpectu cauſæ alia-
rum ſpecierum phlegmatis. Hæ autem cauſæ licet com-
munes ſint eis ambobus, in lapide tamen veſicæ ſunt for
tiores,propter ipſius naturam. Et.n. membrum inferius
poſitum, ad quod humor, qui eſt materia lapidis perue-
nit, tranſcolatus, & ſubtiliatus per vritidum,tranſeundo
ſtrictūrā, quare non eſt aptus condenſari, ut craſſus,qui
peruenit prius ad renes cum ſua viſcoſitate, & groſſitie
propria. Eſt etiam membrū neruoſum pauci ſanguinis,
& frigidum,quare ipſius caliditas non eſt potens cōden-
ſare, ſicut in renib. ſanguineis,& naturaliter calidis. Ad-
huc locus retentionis in veſica eſt amplior. Et via expul-
ſionis apertior propter largitatē colli eius,& breuitatem,
& in mulierib. maxime,quare lapidis generatio in ea eſt
difficilior, & proinde minor, & cum generetur propter
fortitudinem cauſarum, maior erit, ad curandum rebel-
lior, & ſecundum Hip.in apho.periculoſior. Generatio
quoq; ipſorum,conuenientia, & diſconuenientia prædi-
ctorum,cauſarum diuerſarum aptitudinem habet in ęta
tibus diuerſis, vt Hipp dixit in apho.in ſexibus quoq; &
naturis diuerſis corporum, & membrum in quibus ge-
nerari habent,& habitudinem etiam.Nam in prima ęta
te, quæ protenditur vſque ad dentium plantatiuam non
eſt generatio lapidum apta,cum humores ſubtiles nō vi-
ſcoſos habeant,nec craſſis vtantur rebus,non calorem a-
cutum,non ſtricturam viarum,& ſi habeant propter par
uitatem, tamen propter humiditatem complexionis re-
cipiunt extenſionem, quare non retinetur,vt in lapidem
condenſetur. In ætate autem, quæ eſt dentium plantā-
tiua, quæ eſt vſque ad vij.annos completos, & vſque ad
xiiij. in quo inchoatur pubertas, quia materialis cauſa
deficit, naturaliter generatio talium lapidum inepta vi-
detur propter materiales humores, cum in eis adhuc
ſunt ſubtiles, nec ſunt craſſi, & viſcoſi propter debili-
tatem digeſtionis,cum habeant illam fortem. Acciden-
taliter autem cum materiam habeant propter ipſorum
guloſitatem, & malitiam regiminis in alijs debilitan-
tes digeſtionem, quare tales multiplicentur humores,
adſitque cauſa in ea efficiens, quia calor iam factus po-
tens non obtuſus,permanens in prædicta ætate,ſit etiam
viarum conuenientia, quia membra duriora facta non
ſic fuerint extenſibilia, quare in ea ipſius lapidis genera-
tio apta eſt, in veſica tamen ſecundum Hipp. quoniam
fortitudo ſuperiorum expellit ad illam, quam colligit ip-
ſa, & retinet, & non expellit propter frigiditatem. Om-
ne enim membrum frigidum complexionis frigidæ,

Qualiter lapis ſecundū diuerſas ætates in diuerſis locis ḡneratur.

actiones defectas habet ex neceſſitate, dixit Gal. In pu-
bertate, adoleſcentia, & iuuentute, hic nec ibi generatio
lapidis apta eſt propter defectum materiæ, quia humo-
res habent ſubtiles, nec ſunt guloſi, vt priores, & eligere
incipiunt diætam bonam,quare humores tales non gene
rantur;nec tranſferuntur ad inferiora,ibique retinentur,
ſed propter virtutis pororum, & viarum largitatem ex-
pelluntur extra, licet cauſa efficiens ſit in eis intenta. In
ſenectute vero licet ſit materia, vt humores propter dige
ſtionis debilitatem multiplicati in eis,& viarum ſtrictu-
ra propter ſiccitatem corrugātem, & in vltima proprie,
quia tamen deficit in ea cauſa efficiens, quæ eſt in gene-
ratione potiſſima lapidis generatio, non exiſtit in veſica,
ſed in renibus tantum propter eorum caliditatem. Et in
mulieribus non in veſica,quia ibi deficit caliditas, nō ſic
autem in renibus, deficit quoque viarum ſtrictura, quia
vias habent amplas, quia collum veſicæ in eis amplum
eſt, & curtum, non ſic autem in renibus, vt Hippoc.in
principio libri, de aere,& aqua locutus eſt, materia quo-
que ad renes peruenit plus non tranſcolata, ſicut ad veſi-
cam deſcendit.

In naturis quoque diuerſis vniuſcuiuſque generatione diuerſa, & in habitudinibus quoque. In humida enim natura; & habitudine pingui fit generatio ipſius in renibus peremptore: & in ſicca,in veſica,propter cauſam prædictam. Licet autem hæc diuerſitas peruenīat ratione aptitudinis ad cauſas eius, congregandas,vel nō, in naturali complexione ætate, ſexu, habitudine, & diſpoſitione membrorum; accidentaliter tamen poteſt vtrobique lapis in omni ætate, complexione, & ſexu, & habitudine generari. Cumque antiquatur generatio lapidis,vt eius cauſæ perdurent, & habituentur, nō prohibetur, nec ſanatur licet remedium habeat quoquo modo,& proprie in ſenioribus. Vnde Hip.in apho. Nephretici,& circa veſicā dolores laborioſe ſanantur in ſenibus, nec poſt.l.annos.vt. iiij. epidemiarum dixit, ſed continuantur,& tranſit ad hæredes. Et cum non eſt habituata, ſed diſpoſita, & noua ſecundum augmentum, & diminutionem cauſarum fit ſeruans quandoque periodos menſis vnius,vel plurimum. *4.apho.8.*

Signa.

Signa oppilationis renum, & veſicæ ex lapidibus, & aliorum membrorum vrinalium diſtinguentia ipſam ab humoroſa, ſunt ſigna lapidis, quæ in humoroſa nota ſunt; & ſignorum lapidum, quædam ſunt communia, quædam propria. Communia quidem ex vrina ſumuntur, dolore, & exeuntibus cum vrina. Et ſunt, nam cum videbis vrinam, quam conſueuit mingere patiens turbidam, & craſſam clarificari, & attenuari,tunc æſtimabis lapidis generationem, & cum additur dolor, vt quia ſentiat patiens dolorem in partibus vrinæ membrorum, tunc certificata erit æſtimatio tua, quia materia iam aggregata eſt in membris illis ad lapidis generationem: deinde ſi vides aliquid arenæ reſidentis ei aſſociari, tunc tua æſtimatio erit completa, & maxime ſi materiam videas retineri. Notandum autem, quòd lapis ſi mediocris ſit, retinet vrinam totaliter, quia poteſt ſubintrare meatum vrinæ, & occupare; magnus autem ſubintrare non valet, & ſi opponat ſe orificio meatus de facili remouetur, paruus vero ſi ſubintrat, non occupat totum, vt poſſit totaliter retineri. Et cum tanges illas, & inuenies molles, lapis eſt in fieri, ſi vero duras lapis iam factus eſt. Propria vero ex qualitate naturæ doloris, & exeuntium, cum ipſa ſumuntur hoc modo. Nam in lapide renum vrina eſt cum rubedine, dolor eſt in lumbis, & fortis adeo, quòd fit quandoque ſimilis colico, & intenditur tempore inanitionis, ſumpto cibo remittitur, & eſt cum quiete, dolor eſt ibi fixus, & cum mutantur ad veſicam interpollātur, & minuitur,& in alijs augetur,& proprie apud repletionem inteſtinorum propter coarctationē pororum vritidum, & cum peruenit vſque ad inguina, & emunctoria; tunc iam peruenit ad veſicā, vt ſuperius dictum eſt; & arenoſa reſidentia ſunt rubea cum conſuetudine procreationis eius. In lapide vero veſicæ urina eſt alba, & *Communia.* *Vrina.* *Notam.* *Propria.*

4. aphr. 79. ba,& arenoſa ſimiliter alba,vel cinericia, vnde Hip. Qui bus in vrina arenoſa, & alba ſedimina ſubſtant, his veſica,aut renes lirhiaſim habent. dolor quoq; accidit in pectine,& peritoneo minor,& quandoq; lapis veſicæ tenetur in loco amplo,& ſpacioſo,ſed in renib. eſt coarctatus in ſtricto, & plurimũ retinet vrinam. Et eſt maior quàm lapis renum propter maiorẽ extẽſionem,quam recipere poteſt in veſica, & durior,propter longiorẽ moram, quã trahit in ea,quã in renibus faciat. cum ergo cadat ſui grauitate in collum veſicæ,quod inferius tendit ſua magnitudine,integre oppilabit,& retinetur vrina,& eſt ſignificatio fortis ſuper lapidem confirmatum, & tunc cũ hoc eſt pruritus continuus in pectine,& in canali,quare confricat eam continue, & proprie ſi eſt puer,& accidit erectio aſſidua, & quandoq; mollificatio vltra modum, & perducit ad exitum ani. Et cauſa in pruritu eſt exaſperatio veſicæ ex lapide duro, & commoto in ſpacio veſicæ, & maxime cum ſunt plures, ſiue ſint in ea generati, ſiue a renibus deſcenderint ad ipſam,quare exaſperant, & inducunt pruritum, & cum vrina tunc emittuntur furfures, & quandoque ſanguis propter abraſionem.

Prognoſt. Et accidit lapis veſicę in regionibus ſeptentrionalibus magis,conſuetis,& in infantibus, & corpora illorũ pluri mum ſunt extenuata,quod eſt e contra in lapide renum.

De curá lapidis. Cura lapidis eſt quatuor res. Prima eſt abſciſſio cauſę. Secunda eſt ipſius eductio. Tertia eſt regimen.

Quarta eſt correctio accidẽtium, ex quibus eſt dolor, vrinæ retentio, & vlcerum impreſſio, quæ quandoq; eſt prior, præ magnitudine enim accidentium interdum oportet peruertere ordinem curæ.

Præſtruatio. Prima eſt cauſæ abſciſſio. In abſciſſione namque eius conſiſtit præuiſio, qua lapidis generatio prohibetur, & qui eſt in fieri,impeditur, & qui factus eſt,non augetur, ſed educitur,& proprie ſi ſit paruus,& completur tribus

Diæta. modis. Primo cum prohibitione generationis materię, ſcilicet humoris craſſi, & viſcoſi, & illud cum ordinatione regiminis in cibis, & potib. ſubtilibus, & euchymis,

Pharmac. & in alijs debite digeſtionem complendo. Secundo,cum euacuatione ipſius humoris iam generati, ex hepate, & venis, ſi adſit; & etiam cum deriuatione a partibus illis, puta, cum vomitu,clyſteribus,& alijs ſolutiuis pharmacis ſumptis,& in euacuatione eius de partibus renum,& veſicæ, ſi ſit ibi detentus, & coarctatus, vt in lapidem condẽſetur, & hoc cum diureticis temperatæ caliditatis,

** caliditatem Lapidis generationem prohibentia.* quæ cauſam efficientem ſcilicet ipſorum * caliditatis, non augeant, & intendant, qualia ſunt ex cibis. Vt ſunt carnes auium montanarum paruarum, paucæ pinguedinis, & caliditatis, & herbæ diureticæ, vt bauciæ recentes, & apium; petroſelinum,fœniculus,endiuia,& aſparagus.

Cibus. Ex leguminibus, vt chiſt hordei, & aqua ciceꝝ nigrorum, & ex fructibus, vt ficus humidæ,& ficæ, & amygdala, & vua alba.

Potus. Et ex poribus, vt eſt vinum ſubtile clarum, album, cum aqua dulci, & clara lymphatum parum. Et ex medicinis,vt eſt decoctio polij, quinque radicum communium, capilven & radicis althæę,ſchænanthi,& ſcolopendriæ,& ſimilium:omnia enim hæc prohibent generationem lapidis, & paruum frangunt, & educunt, & ſecaniabin cum aceto ſcillæ. Et

Lenalia. inunctio illarum partium cum oleis mundificantibus, & abſtergentibus illas partes, vt eſt oleum de amygdalis amaris, de lilio, & de apio. Et cum ceratis vel emplaſtris ex abrotano, fœce combuſta, & nitro. Tertio

Curatio Caliditatis male mẽb. abſque mat. cum alterantibus ipſorum qualitatem membrorum, quæ eſt cauſa efficiens, & illud cum diureticis frigidis, qualia ſunt bathecæ, & ſemen eius, & ſemen citruli, cucurbitarum, & cucumerum, & aqua lactis, aqua melonis indi, & vnctiones ex ſuccis,& oleis ipſorum, & cum alienatione omnis calidi inflammantis, interius, & exterius miniſtrandi. Et ſi ſit cum effuſione humoris cho-

Curatio eiusdem cum eſt materialis. lerici,purgetur cũ proprijs, ex quibus eſt aqua lactis,ſeminum communium,liquiritiæ,mellis, caſiæ fiſtulæ, & ſolatrum hortulanum eſt proprium omni cauſæ, & ſyrupus de ſucco viol. & ſimilia, & ſi fuerit cum inflammatione,vel eryſipelate, ſeu apoſtemate duro.

Eductio eius tripliciter fieri habet. Vno modo, cum dilatantibus membra, & ductus, ac etiam lenientib. ductuum ſuperficiem,atque lapidis, & proprie cum eſt paruus,& cõpletur cum adminiſtratione balnei,ſeu ſomentis ex aqua dulci, decoctionis meliloti, calamenthi, althæę, maluarum,chamæmeli, ireos,radicum fœnugræci, ſeminis lini, anethi, & ſimilium. Et cum vnctionibus illarum partium ſ.alchatin ilium, inguinum, pectinis, & peritonei,ex oleo de althæa, de ſęnugræco,de anetho, de alchanna, de lilio, amygdalarum dulcium, & amararum, & de lino. Et cum ebibitis in lapide renum, vel iniectis in lapide veſicæ,ex iuribus carnium vnctuoſis, & mucilaginis, caſiæ fiſt.tragacanthi.pſyllij, & olei amygdalarum, & vio.gummi, fœni, azarur; & decoctio maluæ campeſtris cum butyro, & melle, de qua ſumatur res plurima,& grana pini,& ſimilium. Secũdo cum comminuentibus lapidem, & educentibus, & proprie cum eſt magnus,& durus,qui calidis,& humidis nõ diſ-

B ſoluitur,quo rũquędam ſimplicia ſunt,quędam compoſita. Et ſimplicia quædam conuenientia a cõplexione,quædam a proprietate, & quædã vtroq; modo. Et a complexione comminuentium, quædam ſunt debilia, tantum in renum lapidibus imprimentia,qualia ſunt amara abſterſiua,quæ ſunt fortis inciſionis, & temperatæ caliditatis, vt eſt radix ſpinæ, quæ græce nominatur ſpergos, & radices ſenticæ, herba caſtracan, & polium, lapides nominati græcę adhata, & acetum ſcillæ;& reliquæ medicinæ ſimiles iſtis,vt betonica pentaphyllõ,& capil.ven.grana ſolis,ſaxifragia, & folia ſaxifragiæ, quæ frangens lapidem interpretatur, & radix ſcolopendriæ, & aquã ficiæ, harum autem impreſſio non eſt niſi in lapide renum, & pertranſeuntia vſq; ad lapidem veſicæ, qualia ſunt, cicer nigrum, & aqua eius, radix coſti, bdelium, & ſimilia. Quædam fortiora impreſſionem facientia in lapidẽ veſicæ, tanquam in duriori obiecto; lapis enim veſicæ difficilior eſt ad comminuendum, propter eius magnitudinem,propter duriciem maiorem, ac longinquitatem; &

C propterea comminuentia oportet eſſe fortia, & non tantum ſimplicia,immo compoſita, & propterea ſi comminuunt lapidem veſicæ, comminuunt lapidem quoq; renum, ſaltem cum ad illa perueniant prius, & non e conuerſo, vt dicit Abuha. Compoſita vero infra dicentur. Sed talia ſimplicia ſunt radix ſcillæ, allia, & tribuli, & grani nucum, apium montanum, calamenthum. pulegium hirci, vel cerui, radix citruli campeſtris, & eſt cucumer aſininus, radix balſami, & partes eius, ſemen raphani, & aqua radicum eius, ſemen cyperi ægyptiaci, ſcordeon, radix lauri, & præputia vitis albæ, ruta agreſtis, baurach, atramentum, piper puluerizatum, ex quo factus ſit trochiſcus, & daucus cum aqua fiſtici facit deſcendere lapidem, & oleum eius, ſęx aduſta, & nitrum aduſtum. Et eſt ſanguis hirci ſecũdum artem collectus, & * reſeruatus in trochiſcis, de quibus in hora doloris detur vnus cum vino aceti,aut aqua opij montani,& eſt mirabile. A proprietate vero comminuentia ſunt,vt

D puluis ſcorpionum,& oleũ eius, ſolatrum hortulanum; & lapis, qui inuenitur in ſpongia marina, & iudaicus, & cinis leporis decollati, & lumbrici terreſtres exiccati, cinis hepatis aſini in lapide renum, & gramen vtrumque. Quædam comminuunt vtroque modo, vt eſt nitrum album, & clarum aduſtum, & puluerizatum, & ſęx aduſta, & cinis corticum ouorum, & ſcarabei,& ſemen geniſtæ, quod frangit, & educit, & prohibet generari,& auis parua, quæ vocatur græce troglodites, & ſuper alas eius ſunt pennæ aureæ, & ſuper cauda eius ſunt puncta alba, & francigenæ nominant eam ſafuriengi, aduſta, & cinis eius cum aqua mellis extrahit præ cæteris lapidem magis, & fimus columbinus, & fimus galli. Et modus vtendi talibus eſt, vt medicinæ quędam permiſceantur iſtis medicinis comminuentibus lapidẽ, quarum aliæ ſunt iuuantes ad penetrationem velocem, vt piper,calamenthum,& cinnamomum,& cum hoc operantur ad cõminuendum lapidem. Et aliæ ſunt,quę prouocant cum virtute, & extrahere habent ſuperfluitates

Eductio lapidis fit tribus modis.

Lap. comminuentia atque educentia.

Simplicia a complexione debilia.

Fortiora.

** reformatur.*

A proprietate.

Vtroque modo. Semen geniſtæ frangit, & educit lapidem.

Modus vtendi præditis.

craſſas, vt ſemina nota, & proprie fœnugræcum rubeæ radix, daucus, meu, phu, aſarum, acorus, & ameos, cheiſin, ſiſelis, ſemen agni caſtis, ſchænanthum, & cordumeni, & cantharides ſunt in hoc potentiſſimæ cum impreſſione in lapidem. Sed oportet miniſtrare cum cautela, ne vlcerent veſicam, vt Galen. dixit, niſi cum rectificantibus in quantitate temperata ſumantur, ſicut ſtaphiſagria. Aliæ vero ſunt alteratiuæ digeſtionem facientes eius, quod aliæ mouent, & facientes morari, donec illæ operationem ſuam perficiant cum pinguedine, & viſcoſitate ſua, vt gummi fœni. & aliæ ſunt cum aromaticitate confortantes membrum apud diuerſitatem impreſſionis; & modum ſuper ipſum, & ſunt medicinæ aromaticæ, vt ſpica, caſia, & ſimilia, & aliæ ſunt confortantes, in quibus eſt ſubtilitas cum ſtypticitate, vt eſt radix rubi, & rob fructuum, vt conſeruent membrum a nocumento illorum, & eſt virga paſtoris. Et ex illis eſt been, ariſto. lilium ſiccum, ſemen agni caſti, & roſæ, balauſtias, ſchęnanthum, & ſandali, & medicinæ ſedantes dolorem cum proprietate, vt ſunt anodynæ, nuces, & auellanæ, quæ ſedando dolorem retardant: cum permiſcentur iſtæ medicinæ ex eis vna compoſita fiat; natura enim ſapientiſſima inter eas diſcernit, & vtitur eis, prout oportet ordinate; & hi duo prædicti modi ſunt communes ambobus lapidibus. Tertius modus eſt cum inciſione, & aſtractione ſi prima non ſufficiant, qui in lapide renum eſt inconueniens, & mortalis propter profunditatem lacertorum, & oſſium, magnarum venarum, & arteriarum. Sed in lapide veſicæ poſſibilis, ſed timoroſus propter circumiacentiam lacertorum venarum, & arteriarum, & neruorum, quorum inciſionem dolor fortis ſequitur, & ſpaſmus, & ſyncopis, & apoſtema, & mors plurimum, & quandoque foramen conuertitur in fiſtulam, & currit inde continue vrina; Sunt tamen aliqui, qui præſumunt ſuper illam: Caueant tamen, vt non niſi magna neceſſitate cogente ex dolore, & retentione vrinæ infeſtantibus valde infirmum; nec in quolibet corpore illam agant, niſi in forti, & conſtanti, & præeuacuato, & cum cautela ab errore. Quod ſi tales non ſint, dimittant illam, & ad remedium, currant, vt docet Galen. ſcilicet tranſpoſitionem lapidis, vel ſanguinis cõgelati ex lapide pungẽte, fluentis ab orificio, & collo veſicæ, vt vrina libere effundatur, eius enim retentio eſt periculoſa, & mortalis. Fit autem tribus modis, vt infra dicetur in lapide renum quoquo modo ſimiliter, puta vomitu violento, & forti, quo lapis ſuperius trahitur, atque ventoſa ſuper lumbos poſita ſic, vt e conuerſo trahatur inferius forti motu, agitatione, & ſaltu', & anhelitus retentione, ac compreſſione, & frictione renum, & ilium trahentium ad inferiora, & ventoſa paulatim mutata, a renibus ad inferiora, & illis ſunt clamores, & clyſteres conuenientes, & inferiorum calefactio cum fomentis, & alijs calefactorijs. hæc enim trahunt lapidem renum vſque ad veſicam paulatim, & quandoque extra de veſicæ collo per virgam expellunt, vel mulierum naturam.

Varis modo operantia.

Lap. extractio cum inciſione.

Documentũ optimum.

t. de lo. aff. cap. t.

Lap. tranſpoſitio renalis.

Incisionis autem modus, & regimen tale eſt, vt non fiant niſi infantibus propter facilitatem conſolidationis, & temperamentum complexionis, & humorum: quæ non eſt in iuuenibus, & ſenibus; & in conſtantibus in tolerando dolorem lapidis, & ſint præeuacuati, ne humores cutrant ad locum, & apoſtement, & a fœcibus inteſtinorum, quoniam dolorem minuit, & ſint contenti ſubtili diæta, & ſit dies clara, & tempus temperatum, & quietum, & locus, & ſint * temperata inſtrumenta, inſtitæ, & faſciæ, & medicinæ appropriatæ in retentione ſanguinis emanantis, & ſedatione doloris; quæ ſint ex pluribus dictis in cura hæmorrhoidarum ex retentione ſanguinis, & ex ſedantibus dolorem, quæ infra dicentur, atque ligaturis; quibus præmiſſis iaceat æger ſupinus, retractis cruribus, & detentus ſit a circumſtantibus firmiter. Et chirurgus digitum ſuum indicem in anum infantis, vel mulieris virginis, vel in vuluam deuirginatæ immittat, donec perueniat ad lapidem; &

De modo inciſionis pro extractione lapidis. Primus modus.

*præparata.

cum peruenit, ipſum in collo veſicæ teneat firmum, & impellendo ſemper a veſica verſus collum eius, tunc-que ſignet atramento vbi inciſionem faciat, ſitque inter virgam, ſeu burſam, & anum; & iuxta commiſſuram, ſeu filum non in ea, ſed inter eam, & cruris plicaturam, ita quod inciſio cadat in collo veſicæ, non in eius concauo, tuncque incidat ſubito inſtrumento bene acuto, & tantum quantum conueniat magnitudini lapidis; deinde extrahat illum faciliori modo, quo poteſt: quod ſi magnitudo impediat exitum, tenaculis confringatur deinde vitellum oui cum albumine ouorum, & puluere ex reſtringentibus ſanguinem cum plumaceis vlceri applicetur; deinde cura vlceris regatur, & ſuperuenientibus deinde accidentibus ex dolore, apoſt. ſanguinis congelatione in veſica, quem reſoluit vehuem cum hydromelle ſumptum collo eius, & virgæ, alijs ſubueniatur, prout oportet, cum his, quæ ex his dictis, & dicendis ſunt nota. Similiter, & ſi peruenit lapis vſque ad collum virgæ, nec poſſit exire, quoquo modo incidas ſub ea, ſi expreſſione educi non poterit, nec retropelli cum immiſſione ſyringæ, vt vrina egrediatur: deinde cura vlceris eſt regendus. Et ſunt qui ingeniantur, & ponunt cannulam in angulo inciſionis, vt vrina inde tranſiens egrediatur extra, vt vlcus non tangat ne mordear, & conſolidationem prohibeat. Alius modus eſt, qui chirugis dimittatur expertis.

Alius modus.

At modo ſequitur quarta res, quæ eſt correctio accidentium, de qua dicendum eſt, poſtquam de re tertia in re prima eſt dictum ſuccincte; & primo de dolore, qui ſi fortis ſit, oportet ſedare priuſquam prædictorum aliquod intentare, cum poſt inciſionem maxime prouocet apoſtema, & hoc cum balneis, cataplaſmatibus, epithematibus, emplaſtris, vnctionibus, & iniectionibus, ex anodynis, & mollificantibus ſuperius notis in cura teneſmi, & hæmorrhoidarum; & ſi expediat cum ſtupefacientibus ebibitis, ſicut Philonio, medicamine de mandragora, & theriaca noua, quæ etiam ventoſitatem reſoluit, quia cum cauſa doloris eſt, cum hoc quod ſtupefacit, etiam prouocat vrinam inunctis, vel emplaſtratis. Et ſunt, qui talia ſtupefactiua approximant ante inciſionem, & poſt præparationem corporis ad illa, dando ea miſta cum vno, docuit Abuha. vt dolorem inciſionis non percipiat incidendus. Et ſunt, qui opium in forma trochiſci ſuper locum incidendum ligant, & detinẽt ligatum, quamdiu ibi ſenſus ſtupefiat, quo dolor inciſionis, vel aduſtionis, & corroſionis cauſtici pharmaci, vel ignis non ſentiatur, de quorum numero etiam videtur fuiſſe Hippoc. cum dixit. Quicunque dolentes ali quid corporis plurimum, dolorem non ſentiunt, his mẽs ægrotat; quaſi dicat, ſi vis, vt cauſa doloris magni, corpori ſcilicet applicata non ſentiatur, fac vt corporis ſenſus ægrotent. Sedatio enim, vel doloris minoratio a timore futuri apo. & mortis alleuiat ipſum. Et ex eis, quæ operantur ad idem eſt, vt in circuitu inciſionis aliqua ſtyptica miniſtrentur, & proprium eſt ſumach ipſum, nam a proprietate prohibet apoſtema, & terra ſigillata cum oleo roſa. inuncta, lutum armenũ cum ſucco myrtæ, & ſimilia. Et ex illis eſt phleborotomia, & cibi, & potus diminutio, & alia ſupra dicta.

Accidentiũ correctio.

Doloris ſedatio.

Nota de ſumach.

Si vero ex lapide retineatur vrina, quia oppoſitus ſit in orificio pororum vritidum, protenſorum a renibus ad veſicam, vel in eorum ſtrictura coarctatus in tranſeundo; vel quia ſit magnus, & oppoſitus in orificio colli veſicæ, vel coarctatus in collo, vel canali vrget; quod graue, moleſtum, & periculoſum eſt infirmo, ingeniandum eſt, vt inde amoueatur, antequam ad fractionem eius deueniatur, vt vrina libere egredi poſſit: & hoc, vt ſi quid ſit renibus, retrahatur ſuperius cum vomitu forti, & violento, & ventoſa ſuper renes applicata, & ſimiliter ſi inter renes, & vritides ſiſtuetur, quod ex dolore fixo, & continuo in renibus cognoſcetur. Si vero in vritidibus coarctetur, quod ex dolore deſcendente ad ilia, & ibi durante ſcietur, trahatur inferius cum balneis, & dilatantibus, & mollificantibus,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0684-5 DFG

lificantibus, & cum compreſſionibus ilium, & renum cum manibus oleo de lilio inunctis, vel pinguedine anatis, trahentibus inferius cum retentione anhelitus, ſternutatione, & applicatione ventoſæ in ilibus infra renes, & inguina paulatim mutata inferius, & clyſteribus conuenientibus, & motu ferri, & ſalru, & calefactione inferiorum partium. Si autem ſit oppoſitus lapis orificio colli veſicæ, ingeniamus, vt in ipſum inde amoueamus, & hoc cum compreſſione pectinis ſuperius, vel vt reſupine tur lapidoſus, & eleuentur anchæ eius, & concutiantur bene, vt lapis remoueatur inde, & redeat ad concauum veſicæ, ad quod compreſſio pectinis verſus ſuperius confert valde, & tunc vrina egreditur. Et quandoque alleuiat illud, ſi incuruetur ſuper genua ſua, & commoueat ſua membra adinuicem. Et quandoque remouetur inde, per intromiſſionem digiti in anum, vel in vuluam deuirginatæ; & quandoque per alias figuras, quas experimentum, & ratio adinuenit. Cumque illa non conferant, adminiſtretur inſtrumentum ſcilicet ſyringa, quæ linita, & inuncta immittatur, vt lapis inde amoueatur, & vrina egrediatur. Et ſiquidem ſit in collo veſicæ, vel in meatu virgæ, cum balneo, & expreſſione cum manu inuncta oleis, & iniectis exterius producatur.

Si vero ex lapide pungente commoto exaſperante vlcera proueniant in renibus, & membris vrinæ, regatur regimine vlcerum, & ſolutionis continuitatis renum, quod infra Deo propitiante dicemus.

Medicamẽ frangens lapidem compoſitum.

Sequuntur compoſitæ medicinæ. Medicamen frangens lapidem renum ſublime, & expertum valde ſecundum Serapionem. Recip ſem batechæ excorticati, milij ſolis, nitri adufti, dauci, ana partes æquales, terantur, & cribellentur, & dentur ex eis drach iij. cum aqua decoctionis ciceris nigri.

Aliud ſecundum eundem ad lapidem veſicæ. Recip. condiſi. vnc.i. fimi columbini, drach.i & s. ſcarabeorum danich i. & eſt drach s. terantur, & dentur cum calido.

5. in 6. cõ. 3.

Aliud ad lapidem veſicæ ſecundum Humain. Rec. fimi columbini. ſtercoris galli, condiſi. omnium partes æquales, terantur, & cribellentur, & dentur in potu cum aqua raphani, aut calida. Aliud ad lapidem renum, & veſicæ ſecundum Conſtantinum, & eſt ſublime. Rec. ſeminis batechæ, citruli, cucumeris, excorticatorum, an. drach. v. & s. raphani, & apij, & napi ſylueſtris, & dauci, & petroſelini, ana drachm. ij. ſeminis fœniculi. drach. iij. granorum neræ. i. ceraſorum ſylueſtrium. drachm. iiij. ſtercoris vaccæ paſcentis inuoluti cum oleo ſambucino drach. v. & cribellentur, & dentur ex eo pondus. drac. iij. cum aqua apij, & raphani.

Decoctio ad idem.

Decoctio ſecundum filium Serapionis ad dolorem renum, & difficultatem vrinę. ℞. cymini, ani. radicis liquiritiæ, ſeminis citruli, ſeminis bathecæ, an. dr. iij. pſyllij, ſeminis maluæ, an. dra. ij. & in deſcriptione alia, loco aniſi, abſinthium. & loco pſyllij, alchechengi; decoquantur in duab. libris aquę, donec remaneat medietas, & dentur in potu ex ea. vn. ij. Aliud ad renes, & lapidem ſecundũ eundem, cuius permixtio eſt, ℞. ſęnugręc ameos, ſeminis bauciæ, ſeminis apij, ana partes æquales, decoquantur, & detur in potu cum zucchar, & eſt ſana, ſi Deus voluerit.

Aliud medicamen ſecundum Alchindum ad lapidem vtrumque. ℞. fimi columbini, ſtercoris galli ana. drac ij. origani. drach. s. zucchari tabarzet, quantum omnium, & cum aqua raphani extrahit omnem lapidem, & quandoque imponitur cum eis piper, & ſal, & proprie decoctione pulegij. Aliud Raſis ad lapidem veſicę puerorum, balneetur puer quotidie in aqua calida, & dabis iſtud medicamen. Rec. olibani mirthæ, (radix eſt cuiuſdam herbæ,) ana, confice cum melle, & detur ad modum auellanæ, mane, & ſero.

Remedium vltimum.

Vltimum ſedans dolorem, & extrahens lapidem ſm Ioannitiũ. ℞. apij campeſtris, quæ dicitur ſarturion. vnc. i. cyperi ægyptiaci, ſpicæ aromaticæ, ſeminis papaueris albi, cinnamomi, caſiæ, piperis albi, ſeminis bauciæ, acori, ſeminis vrticæ, & caulis, & cardonis, ana vnc s. Conficiantur trita cum melle, de quo ſumatur ad modum auellanæ cum vino decoctionis capil. veneris. Ruſus inquit, plurima balneatio in rinis ſulphureis frangit lapidem, & hæc fortaſſe facit peruenire ad hoc, quod quandoque vlcerant cutem, & ſi infundatur in eis pannus calidus, & applicetur loco lapidis, operatur ad exitum eius, cum facilitate, lubricitate; & ſimiliter ſi olea miſceantur mollificantia; & abſq; nocumento vllo. Inquit Galen. Scio plures de illis, quorum renes ægri medicati, cum hoc medicamine, ſanati ſunt a ſuis ægritudinibus, & oportet, vt aſſiduentur huiuſmodi medicinæ pluribus diebus. Eſt enim medicina ſanans illum, qui habet lapidem, & qui habet ægritudinem colicæ, & ægritudinem veſicæ, & modus eſt. Recip. auellanarum excorticatarum, & nucum, ſeminis cucumeris hortulani excorticati, & ſeminis carui mundi, ana aur. iij. ſeminis hyoſciami nigri, croci, ſeminis citruli, abion, ana, aur. vj. ſeminis hyoſciami albi, ſeminis apij, ana aur. xij. Conficiantur cum melle; & fiant trochiſci, de quibus detur in potu aure. s. cum aqua mellis tepida, in quãtitate cyathorum trium, & in alia deſcriptione ponitur armel aur. s. Item teſtificatus eſt, ꝙ lepus cõburitur, ſicut ſcis, & conſeruatur puluis eius, & ſumitur in potu de eo diebus aliquot ad pondus dra. ij. cum aqua tepida, & frangit lapidem veſicæ, & renum. Ait Abuhadico, quod ſi frangit lapidem veſicæ non eſt dubium, ꝙ frangit etiam lapidem renum; ſed non conuertitur, niſi alterutrum communiter habeat reſpectum. Confectio ſecundum eum conferens illi, qui habet lapidem, & prohibet generationem eius poſt ipſum. ℞. caſiæ aur. ij. ſeminis apij aur. iij. lapidis fœnu maſculi aure. i. ſeminis bauciæ, aniſi, ana aure ij. ſtyracis. drac. iij radicis lilij, alozauchi, aur. ij ſeminis papaueris albi, aure. ij. ſpicæ tãtum dem, amygdalarum amararum, acori. ana aure. iij. mellis boni, quantum ſufficit, ſumantur de ea in potu omni die in vino. drach ij vel aure. ij.

Ruf. ẽpi.

Troch. Gal. epti. ad lithiaſim atque colicam etiam.

Nota de lepore.

Puluis frangens lapidẽ.

Dixit quoque medicinæ compoſitæ ad lapidem ſunt, mithridatum, ipſum namque fortis operationis eſt in lapide renum, ſicut ſagenea, & ſicut confectio de ſcorpionibus cognita ad renes, et veſicam, & medicamẽ factum de ſanguine hirci, quod nominatur Manus Dei propter ſuam nobilitatem, & medicamen theſaurizatum dictũ, factum cum oleo balſami, quod eſt mirabile. Puluis ex inuentione noſtra frangens, & educens lapidem de renibus, & prohibens eum generari. Recip. ſeminis geniſtæ. drach. iij. ſeminis ſtaphiſagriæ. drach. ij. granorum ſolis. drach i. ſpicę. drac. s. doſis. drach ij. cum aqua fraxi.

Alius ad idem educens arenulas. Recip. granorum ſolis bene puluerizatorum. vnc. i. ſeminũ communium. vnc. s. zucchari albi. vnc. i. doſis cochlear vnum in vino. Medicamen expertum ſecundum Abuh. Rec. cineris vitis, cineris ſcorpionum, cineris radicis caulis, & nabatij, cineris leporis, & lapidis ſpongiæ, ſanguinis hirci exiccati, & contriti, cineris corticum oui, de quo pullus egreſſus eſt, & lapidis iudaici, gummi nucis, acori, ana partes æquales, petroſelini, dauci, pulegij, gummi araſemi. althæę; piperis omnium, ana partes xv. conficiantur cum melle, & conſeruentur, doſis ſit vſque ad aur. ij. & ſupra cum aqua tribulorum decoctorum cum ciceribus nigris. Syrupus ſecundum intentionem noſtram, quem ſupra in cura colicæ nephriticæ diximus eſt proprius, & ſecundum Nicolaum, Iuſtinum, & Philantropos. Confectio trochiſcorum ſecundum Abu. ex appropriatis, quæ frangit lapidem in renibus, & veſica. Recip. ſeminis bauciæ ſylueſtris, ſeminis cucumeris, berberis, aniſi, myrtæ, ſeminis apij montani, & hortulani, caſiæ, cinnamomi, ſpicæ, ana partes. I. tere, & cicotriniza, & confice cum aqua ponderis. dr. i. aut aur. i & da primum cum calida. Syrupus diureticus aperiens renum oppilationem ex humoribus craſſis, & educens eos, & prohibens ipſos condenſari in lapidem, & eſt ex inuentione noſtra. Recip. capil. veneris, caſiæ, lig. ſpicæ, folij, meu, phu, ſiccorum, ameos, acori, radi. rubeæ, nigellæ, aſari, dauci, cheriſim, ſiſeleos, ſeminis agni caſti, ſchænanthi, cordumeni, granorum pini, & ſeminis ſolatri, & fœni-

& enulæ, ana partes æquales bulliant in aquę, lib.v.vſq; ad medietatem, deinde adde zucchari, lib.ij gelenſabin, lib.ſ.aceti ſcillitici.drac.iij.& ſyrupentur, doſis.drach.ij. cum tepida in aurora decotionis radicum graminis. Dixit Abuh.ſtercus muris cum thure, & aqua mellis calida frangit lapidem, & nigella aliquantulis diebus miniſtrata cum aqua mellis calida frangit vtrumque. Et lac ficus cum lacte mori cũ ramo ipſius, educit arenulas de renibus,& veſica. Et ſemen centrumgalli puluerizatum cum vino ſubtili,educit arenulas de renibus tantum.

De dislocatione renum, & veſicæ, & medicinis eius. Cap. 3.

Dislocatio quid. DIſlocatio accidit quandoque in renibus, & veſica plurimum, & eſt, vt a proprio remoueatur loco, & declinet ad dextrum, vel ſiniſtrum quod inferius tendit magis; quare vrinandi actio multipliciter impeditur.

Cauſa. Et cauſa eius immediata eſt ſuorum ligamentorum, & F ſuſpenſoriorum relaxatio,vel ruptura, cuius cauſa eſt duplex intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca eſt humiditas cum frigiditate paralyticans, & mollificans ipſa, quare membra prædicta in loco proprio non regunt. Extrinſeca vero eſt caſus, & percuſſio relaxans, vel rumpens, & balneatio in aqua frigida multa, quo interiorem cauſam coadiuuat ſaltem.

Signa. Signa. ſi quidem ſit a percuſſione, vel caſu rumpente, præceſſio ipſum, cum ſanguinis mictu declarat, ſi vero non rumpente, ſed relaxante tantum,præceſſio illorum, cum impedimẽto vrinandi ſola ſufficit ad cognitionem eius. Si vero nulla præcedente percuſſione, vel caſu acciderit diſlocatio,cauſam intrinſecam coniecturabis,mollificationem ſcilicet paralyſim, quam confirmat præcedens regimen illi proportionabile, & aquæ frigidæ balneatio,cum priuatione ſignorum aliarum ægritudinum in eis poſſibiliter contingentium,& quæ poſſunt in actione vrinandi nocumentum præſtare, quorum priuatio diſſolutionem ab alijs paſſionibus diſtinguit,& quando- G que vrina involuntarie emittitur,propter cõmunitatem colli veſicæ in mollificatione, & quandoque retinetur propter oppilationem,expreſſione,& tortura, propter declinationem vritidum, & colli eius.

De curatione. Cura. ſiquidem eius, quæ a percuſſione, vel caſu eſt rumpente, forte non curatur, iuuatur tamen cum reductione, & ſtrictura cum medicinis ſyptycis, & conglutinantibus ſumptis, & emplaſtratis, quæ dicemus cum de diſlocationum medicinis loquemur, ſi Deus annuerit, cuius nomen ſit benedictum. Et ſimiliter ſi ex eis relaxantibus abſque ruptura fuerit. Et ſiquidem a materia humida facta paralyticante, vel mollificante cauſetur, cura eius breuiter erit cura paralyſis,& complentur euacuationibus,& purgationibus,deriuantibus proprie, & trahentibus ſurſum cum vomitu, & compreſſione, digeſtionis materiæ cum oxymelle ſcillitico, & alijs medicinis proprijs. *Pharmacia.* Et ex purgationibus proprijs eſt, quæ fit cum elleboro, cuius virtus eſt tranſiens vſque ad corporis extrema, & trahens, & expellens cum vomitu, & exiccans valde; vel agarico,cuius virtus etiam tranſit vſque ad corporis extrema,& confortat neruos calefaciendo, & purgando. Et cum ſpeciebus gummorum, quæ a profundo attrahunt,& neruis,& vomitum prouocando educunt. Completur quoque cum reſoluentibus,& exiccantibus interius ſumptus ex electarijs, & confectionibus,vt theriaca, mithridato,& ſimilibus. Et exterius applicatis ex ceratis,emplaſtris,cataplaſmatibus,euaporantibus, & balneis thermarum ſiccis, & alijs. Et regimine exiccatiuo, & calefactiuo noto.

Localia.

Dieta.

De ſolutione continui in renibus, & venis eorum, & vlceribus, & ſcabie,ac reliquorum membrorum vrinæ, & medicinis eius. Cap. 4.

Vlcus quid ac eius ſpecies ſeu differentiæ. VLcus renum,& aliorum mẽbrorum vrinalium eſt ſolutio continuitatis eueniens,cũ deperditione ſubſtantię;cum enim ſoluitur quandoque continuitas in eis primo eſt ſimplex, deinde cum perdurat,generatur in eo ſanies, quæ corrodit, & perducit ad ſubſtantiæ deperditionem, vrinæ tranſitu coadiuuante propter eius acuitatem,& fit vlcus. Et quando à principio eſt cum ſubſtantiæ deperditione, & abſciſſione, dicitur vlcus cõcauum; cum vero ad ſaniem deuenit dicitur vlcus ſanioſum, & cum corrodit, dicitur corroſiuum, & cum dilatatur, & ambulat,dicitur ambulatiuum,& non ſanatur. Et in renibus exiſtens, eſt in corpore renum, aut in concauitate ipſorum,& venis,& meatibus eorum,aut in ſuſpenſorijs eorum,aut in panniculo tegente ipſos. Et quandoq; eſt in poris vritidibus, & quandoque eſt in veſica,quandoq; in vrina,& ſi in veſica,aut in concauo,aut in collo,& eſt ſanabilis,etiam ſi ſit in virga,& ſi ſit in concauo;aut penetrans vſque in vacuum,& non ſanatur, vt dicit Hippoc. *6. apho. 19.* in aphoriſm. aut non penetrans, ſed vnum panniculum tantum,& eſt difficile ſanabilis,& quod eſt in veſica magis quàm in renibus,quia neruoſa,ſubtilis ſubſtantię,ſanguinis pauci, ſimiliter in vritidibus.

Cauſa. Et cauſa eius,quæ eſt in corpore renum duplex eſt interior,& eſt apoſtema, aut exterior ex inciſione, percuſſione, vel caſu,& eſt vt plurimum,& ſiquidem perducat ad diſtruptionem,mortalis eſt,vt Abuha.dixit,& ſimilis ei,quæ eſt in ſuſpenſorio, & panniculo cauſa eſt.

Eius vero,quæ in concauo eorum,meatibus,& venis, cauſa duplex eſt, interior, & exterior. Interior eſt plurimum, & eſt aut humor plurimus, & acutus de genere ſanguinis ſcindens venas,vel cholerę,aut phlegmatis ſal ſi tranſiens cum vrina per eos, & ſoluens, & ſua adhærentia corrodens, vlcerans,aut apoſtema dubelatum, & apertum,aut lapis acutus tranſiens, & ſcindẽs,& aliquid de ſubſtantia eorum portans.

Exterior eſt inciſio,& percuſſio, vel caſus diſrumpẽs, & vſque in concauum eorum pertranſiens.

Et ſimiliter cauſa eius, quæ eſt in vritidibus, poris, & veſica exiſtit,& etiam in virga,& cum extalibus humoribus fiant in prædictis membris,& eorum ſuperficie pu G ſtulæ,& deinde vlcerantur, accidit ſcabies in eis.

Signa ſolutionis continuitatis. Signa ſolutionis continuitatis, & vlcerum in renibus, & alijs membris vrinæ, antecedentia cauſarum eius oſtendit. Inquit enim Abuha. cauſa in libris medicorum, quæ primo eſt, ex qua prouenit inuentio alicuius diſpoſitionis, vel fixionis in humano corpore. Et ſiquidem ſimplex ſit ſolutio, vrina ſanguinea indicabit illam, & dolor in partibus illis. Et ſiquidem in hac parte, vel illa fuerit,diſtinguetur:nam ſi ſit cum vrina ſanguis miſſus, ſubito,multus,cum dolore in eis, & defectione virtutis, ſignificat rupturam venæ emulgentis in renibus,vt Hippocr. dixit in aphoriſ. Et quandoq; eſt ex apertione, vel ra- *4. aphor. 78.* refactione venæ illius,& eſt ſine dolore, & tunc eſt ſubtilior, & quandoque ſymptomaticus,quandoque criticus, & cum eſt in renum ſubſtantia, ſanguis eſt minor. Si vero paulatim, paucus, & trumboſus, & ſtranguriam habeant, in alijs illam eſſe ſignificabis, ſed in quo ipſorum, ex doloris loco perpendes. Nam ſi dolor ſit ſub vehitre, H & ilijs, ſolutio in vritidibus erit, ſi in pectine, in ueſica: ſi in peritoneo, in collo ueſicæ erit; ſi in uirga,ibi percipietur. Et quandoque cum urina quaſi carnium fruſta apparebunt,cum in renibus eſt,uel petala cũ eſt in alijs,uel ſquammæ, ſi ſit in ueſica, uel pelliculæ paruæ, ſi in vritidibus eſt, & uirga. Et ſi quidem ad ulcus perueniat, ſanies cum urina egredietur, & ſiquidem poſt ſaniem ſanguis egrediatur, uel ſanguis cum ea ulcus corroſiuum, & profundum ſignificabit, uel ſi malitioſum fuerit, curæ parum proderunt, & damnum fiet. Sed in qua parte fuerit cognoſcetur ex doloris loco, ut prædictum eſt, *Sig. diſtinctiua.* & ex eius ſpecie, nam ſi ſit dolor in renibus, erit grauatiuus, propter ſaniei aggregationem, & ſuperfluitatum. Sed in alijs erit intenſiuus ardor,& proprie apud aduentum urinæ, & etiam ex exeuntibus cum urina, ſcilicet fruſtis, & ſanie;fruſtis, ut ſupra dictum eſt,ſanie uero,ut ex colore,quantitate,permixtione ipſius,& fœtore. Colorę, & quantitate, nam ueniens ex renibus erit minus alba, & quantitatis maioris, quam ex alijs membris,

propter

propter eorum naturam humidam, & sanguineam. A Etiam a vesica veniens, est maioris quantitatis, quam ab alijs, permixtione, nam quanto magis a superioribus prouenit, magis erit permixta sanies, & sanguis etiam cum vrina, & veniens a vesica est grauioris odoris, propter eius frigiditatem, & longiorem moram in eius receptaculo, & concauitate. veniens a virga, antecedit vrinam. Et si quidem a superioribus vltra renes sanies venit, & alia frusta, vrina non erit mediocris, & sana. Sed si a renibus, & a partibus, quæ sunt infra,
6.aph.76. vrina plurimum erit sana, vt Hippocr. innuit di. Quibus in vrina pingui existente quasi carnium frusta, vel sicut pili, his de renibus exeunt, & quandoque sana non erit, cum hepar, & venæ compatientur grauiter patientibus illis.

Signa vero scabiei ipsorum, sunt signa pustularum
6.aph.77. antecedentium ex retentione vrinæ, vt Hippo. dixit ex exitus puris pauci, & furfuris, ardore, & pruritu in partibus renum, vel circa partes vesicæ cum ipsa scabie, & B tunc est fœtor vrinæ grauior.

Curatio. Cura solutionis cõtinuitatis in renibus, & alijs instrumentis vrinæ, si simplex sit, ex quo sanguinis mictus apparet, & similis curæ fluxus sanguinis ex naribus. sputi, & vomitus sanguinis, de quibus supra est dictum, licet hæc fortioribus sit complenda. quam illa, & proprie vomitus, similiter si vlcus sit concauum. Si vero fiat saniosum, curabitur cura phthisis, recurre ergo ad illa, & quæ fortiora sunt, elige tam simplicia, quam cõposita, & ministrabis hic, & variabis in fortitudine maiori, & minori, secundum diuersitatem longitudinis membri, atque malitiam vlceris semper, quæ his membris sunt propria, & leptomeris substantiæ colligendo, & secundum omnem modũ intus, & extra approximando, prout eorum
Phlebotomia. dictat natura, sicut in cura innuimus lapidis. Et ex appropriatis medicinis talibus, & ex simplicibus sunt, ex euacuatiuis phlebotomia superiorum partium, & quæ
Vomitus. est de basilica magis; & vomitus suauis quandoque euacuat, deriuando, a renibus omne, quod potest vlcerare, C
Clyster. sanguinem, & vrinam acuere; quod est quandoque sufficiens tantum, & clyster ex lenientibus: & medicinæ laxantes suauiter, & leniendo, vt est casia, tamarindi, manxantes suauiter, & leniendo, vt est casia, tamarindi, man-
Lenitiua sol uentia. na, succus viol. aqua fructuum in cholerico; & aqua lactis, & senæ in adusto; caueat autem a fortibus dissolutiuis, sua enim acuitate dilatant vlcus, materiam acuunt,
Alteratio. & etiam exasperant superficiem membri. Et ex alteratiuis remittentibus acuitatem sanguinis, & choleræ, & temperantibus ipsos in hac passione est sumere aquam
Sãg. inspissantia. melonis indi alchechengi, lactucę, citruli, cucumeris, cucurbitæ, & lac semi. eorum, papaueris albi, aqua hordei, lactis, & syrupus viol. Et ex inspissantib. ipsum est amy-
Fluxum sistentia vrinam prouocant. lum, coriandrum, aqua iuiubarum, sebesten, dactylorũ, & lenticularum excorticatarum, risum, & frumentum, & fructus styptici: quoniam stringendo ventrem multiplicant vrinam, vt est cydonium, pęonia, sumach, glans, & zarur; vel quæ omnem fluxum retinent, vt myrrha, hienim temperando humores, & inspissando vrinam D prouocant, & lauant a sanguine, & sanie, solutiones, & vlcera; & sua styptricitate consolidant ipsa, & sigillando membra confortant. Et ex mundificantibus lenibus
Vitis. Mundificantia lenia. sunt semi. alchechengi, & aquę vuæ * vulpis proprie montanæ, & althęæ vsque ad fœniculi acceptiones: & in leui
Abstergentia. sunt capil. veneris, quia est temperatus, & iris, & granum pini, & fortasse in ea conferunt hyssopus, & ruta, & similia. Et ex abstergentibus aqua zucchari, & aqua
Exiccãtia. lactis, & mellis cum quibusdam seminibus ex prædictis. Et ex exiccatiuis est farina orobi, lenticularum, alumen, styrax, sandaracha, aloe, & similia.

Consolidantia. Et ex consolidantibus sunt fructus prædicti, & ex herbis cauda equina, barba hircina, succus acatiæ, su-
Glutinãtia. mach, & similia. Et ex conglutinantib. sunt amylum, tragacanthum, gummæ frigidæ, & proprie prunorum, & ceraforum, & psyllij, semi. cydoniorum mucilago, & cibi viscosi infra positi, & proprie anguillæ recentes, glutinatio enim est ex eis, quę faciunt vlcera diminuta a corrosione, & excoriatione eorum, quæ super ea transeunt acutorum, & ex eis est bolus armena, & terra sigillata, & similia, & quoniam conglutinant, & sigillant; & in lacte est absterfio, & conglutinatio, sed oportet, quod eli- *De laſſe. & glycyrriza.* gatur subtile, vt asininum, equinum, & caprinum, & radici liquiritiæ inest exiccatio, maturatio, mundificatio, & conglutinatio, sedatio ardoris vrinæ; & similiter flos tabazæ, idest maluæ, lenit eorum vlcera, & ardorem: & radix althæę, & adeps anatis, & etiam in semine lini torrefacto, & bdellio mechio. Et ex facientib. nasci carnem sunt vnctuosa, vt lacca, mastix, thus, iris, & similia. Oportet autem, vt talibus glutinantibus, *Carnem ingruentia.* & sigillantibus misceantur diuretica; & subtiliantia, vt faciant peruenire ipsa ad loca destinata, licet de se sint no
Diuretica. leuia quę. ciua. oportet ergo quòd sint ex leuioribus, quæ sunt iuuatiua in hoc, & non nocent; ex quibus est radix liquiri. capil. vene. schænanthum, & similia. Et quandoque oportet, vt misceãtur eis narcotica ad mitigationem doloris; *Narcotic.* dolor enim consolidationem prohibet: inflammando enim dilatat, & prouocando rheuma, sordiciem auget. *Lac.* Et lac quidem est boni chymi, faciens exuberare sanguinem nutritiuum, æquans chymos, si stomachus sumentis sit temperatus; & confortat corpus, & abluit; quando bibitur cum melle, mundificat vlcera interiora ab humoribus crassis, & maturat ea, & abstergit, & sua caseitate consolidat, & incarnat sanguinis exuberantiam, & sedat dolorem sumptum, & iniunctum in vlceribus, & scabie vesicæ, & virgæ. Et ex appropriatis vlceribus vesicæ *Nota de Mumia.* tantũ est mumia, si ex ea quantitas Kiratis sumatur cum lacte, & similiter decoctio cheil, quod prohibet etiam tractio materierum ad locum vlceris deorsum.

Et si fuerint fraudolenta, & ambulatiua, glans, rubus, *Curatio vlc. fraudolenti.* decoctio radicis pentaphyllon, papyrus, & lupinus confert omnibus, & sedat dolorem ipsorum cum farina hordei, vrina hominis antiqui, & asini, vermiculosus, & testiculus canis incarnat illa, opopanax, litium, olibanum, alumen cum fęce vini, & omnia pontica, in quibus est mundificatio, & absterfio sine mordicatione. Et cauterizantia, vt colcothar, zimar, & similia, prohibent corrosionem, & si fiant; non curantur, sed prohibent à corrosione cum mundificantibus, & exiccantibus.

Et cura scabiei istorum membrorum, est cura vlce- *Cu. scab. Istorum memb.* rum; leuior tamen euacuatione, & adæquatione humorum corporis cum regimine, & medicinis, & cum mundificantibus, & abstergentibus, deinde exiccantibus absque mordicatione, & vltimo glutinantibus, & consolidantibus medicinis; ex quibus est bolus armena cum succo liquiritiæ æqualium partium in renibus, & sicut mucila. seminis cytoniorum, & psyllij cũ oleo ros. cum est in vesica, & ex cibis dulcibus viscosis, sicut sunt pedes animalium, & res pingues prædictæ cũ oleo amygdalarum, & frumentum coctum cum carne auium, & genera lactis dicta, & pisces dulcium aquarum, vt anguillæ, & similes, & sint in vesica fortiora quàm in renibus, & sint ebibita, inuncta cum exiccantibus, & D emplastrata in renibus, & in vritidibus, in vesica verò etiam iniecta.

Et ex compositis appropriatis sunt trochisci nostri al- *Troch. ad vlcera vesicæ.* chechengi, & trochisci Asclepiadis, & Dioscor. & suffuf. Rasis. Confectio trochiscorum Alsclepiadis ad vlcera, quæ fiunt in instrumentis vrinæ. ℞. granorũ pini torrefactorum numero. xxij. papaueris albi, tragacanthi, ana drach. ij. croci, spicæ, aluminis iameni, & in descriptione alia loco spicæ, galiæ, dauci, ana drach. i. costi, drach. v. fiant trochisci cum rob permixto. Confectio trochiscorum Dioscori. ad illum, qui mingit sanguinem de renibus, & vesica. Reci. aluminis iameni, drach. i. tragacanthi. drach. ij. terræ sigilla. seminis portulacæ, balaustiæ, ana vnc. iij. terantur, & conficiantur cum rob myrtæ, & administrentur.

Confectio trochiscorum Rasis vtilissimorum ad vlcera in renibus, & vesica: in quibus est confortatio, & lenitas, & incarnatio vlceris, & sedatio doloris, & sunt trochi. alchechengi. ℞. citruli. drac. x. boli armenæ, gummi

arabi.thuris, ſan.draconis.ſem.papa.albi,amygdalarum excorticatarum,ſucci liquiri.tragacanthi, amyli.an.dra. ij grano. ſolatri hortulani.cuius, ſ.grana ſunt rubea, alchechengi,ana drach.iij.opij,drach.i.fiant trochiſci.x.& dentur in potu, quando non eſt acuitas huiuſmodi cum vrina,& quando eſt acuitas cum ſyrupo vio.aut in iuleb, fiantque troch.drach.iij.

Medicam. Medicamen Abu.ad vlcera renum.℞.granorum pini num.xx. cucumeris.xl.polypodij drac.i.s.terantur,& bibantur cum aquę lib.i.s. in qua bullita ſint ſpicæ celticæ, ſeminis apij,an.drach.viij.vſque quo redeat ad quartam.

Aliud.℞.terræ ſigillatæ, ſang.draconis,caſtorei, ſeminis meliſſę,cucumeris,& apij,cucurbitæ,ſucci liquiritię, laccæ,ariſtol. amygdalarum,pini magnę,papaueris,ſeminis hyoſciami albi,ana partes æquales.dętur in potu cum

Emplaſtr. rob prour exigitur. Cõfectio emplaſtri, quod ponitur ſupra dorſum,& apud ſtricturam medij, & alia loca.℞. farinæ hordei,& confice cum vino, & melle, iterum fit de roſis ſiccis, lentibus, & melle, & granis myrti quoniam prohibet dilatationem, & vngatur cũ oleo de alchanna, de maſtice, de cytonijs, & ſtyrace quia exiccat, & adeps anatis lenit illa. Cõfectio vnguenti boni ad vlcus veſicæ.

Vnguntũ. ℞.ſtyracis liquidæ drac.i pinguedinis anſeris ex.drac.ij. vſq; ad iiij.cerę, albæ ſatyriorum.ij. & vngatur comprimendo, & proprie cum eſt corroſio. Aliud. ℞.dactylos, gallas,paſſulas,& acatiam,alumen,hypocyſtim,& hyſſopum, & ſtyracem. valet vt primum.Aliud,cum non eſt, corroſio,& debet præcedere illud.℞.cerę,adipis anſeris, vel anatis, olei roſ.& adminiſtrentur; exiccatiua potando,& injciendo;& cum nõ eſt corroſio,incarnatiua lacca iniecta,de quibus ſumma ſunt troch.de charta,& trochiſci de andrulis,cũ aliquantulo merdaſengi, ceruſſæ a-

Medicamĩ. myli,& calcis ablutæ. Deſcriptio medicaminis cõpetentis ſecundum Andromachum. Rec.terræ.ſigillatæ, chimoleæ, cornu cerui vſti,ana partes æquales,ſem.cãnabis tertiã partẽ vnius, opij partem.ſextã, vnguenti de ceruſſa partes tres,ſarcocollæ partẽ.s.myrrhæ, thuris duæ tertiæ partes,aggregentur cum aliquantulo oleo roſ. & line cum eo. Et leuius illo eſt illud, quòd fit ex ſarcocolla,amylo, & ceruſſa, & injciatur cum lacte,& confortetur cum plumbo adusto,& thure, eſt fortius; & quando dolor fit vehemens ſufficit potus lactis, & ſyrupus violatus cum aqua hordei, & ad hæc faciunt, quæ infra capitulo de ardore dicemus. Si autem mictus ſanguinis affuerit, ex appropriatis, & proprie cum fuerit ex ruptura venæ chylis, & eſt ſubitus, & multus, eſt ſyrupus, quem ſupra

Trochiſ. noſter. diximus de ſuccis in cura fluxus vętris ſanguinei. Et trochiſcus noſter de terra ſigillata cum ſucco plantaginis, linguæ ceruinæ,conſolidæ, & ſimilia.

Sang.grumoſi ſig. atque Curatio. Quod ſi ſanguis præ ſui frigiditate appareat congelatus,ex anguſtia,frigiditate extremitatum, malitia anhelitus, pulſus inæqualitate, ſudore frigido, & rigore, cum præcedentibus cauſis ſolutionis,& mictus ſanguinis:tũc cura eſt cura, quam diximus de congelatione in ſtomacho, licet raro ſit euaſio ſecundum Abuha. ex conuenientibus in hac eſt, vt ſedeant in tina decoctionis herbarum, quæ ſunt ad lapidem, & ſumant in potu de carpobalſamo drachm.ij.aut tantumdem ligni pęoniæ, vel granatorum eius, & zuchuẽ; & proprie cum aqua eius, vel tantumdem blactæ bizantiæ, aut cordumeni.i. cum aqua calida, aut cum aceto, vino, & oleo omphacino, &

A proprietate valentia qua. oxymelle ſcillitico. Et ex habentibus proprietatem eſt herba aſini, fel teſtudinis, & coagulum leporis, & lignum vitis, & abrotanum, & lac ficus exiccatum iniectum eſt proprium, & bibitum in quantitate drac.s. cum aliqua ex aquis, quæ in hac bibuntur, vt cum aqua ciceris nigri, aut alhaſech id eſt raphani,ligni ficus,& abrotani,& decoctionis eius cum vino.

De apoſtematibus renum, & veſicæ, & medicinis earum. Cap. 5.

Apoſtematum ſpecies ſiu modi. APoſtemata renum, & veſicæ ſunt nota ex prædictis,Fiunt autem in eis,prout in alijs membris,ſecundum duplicem modum; per modum congeſtionis ſcilicet,atque influxionis,& hoc eſt, vt plurimum;plurimi enim patiuntur, propter humorem, qui influit cum ſuperfluitate aquoſa; & ſecundum hoc differunt in materia,ſeu cauſa materiali. Si enim primo modo fiant,plurimum erunt renum apoſtemata ex ſanguine craſſo, vt veſicæ ex melãcholico,& vnctuoſo. Si vero ſecundo modo,erunt ipſorum apoſtemata ex cholera, ſeu cholerico ſanguine plurimum.humor enim, qui cum vrina euacuatur, vt plurimum cholera eſt, vt Gal.& Abu. vidętur innuere, quod acutus eius odor affirmat, & quandoque ſunt aquoſa,quandoq; phlegmatica, & quãdoq; ſunt ventoſa. Et cauſa ipſorum efficiens duplex eſt:interior,& exterior. Interior,eſt mẽbrorum,ſeu particularum diſpoſitio generantium,mittentium,recipientium caliditate ſuperflua,propter ſtricturam chylarem, vel alia:vel dolore ex vrinæ acumine, vel lapide pungente, & quaſſante, ſi per modum fiant influxionis; & generantium tantum,ſi ad modũ congeſtionis procedant. Exterior vero eſt,ſicut caſus, & percuſſio,ſaltus,labor plurimus,ambulatio,ſtatio in pedibus, & tolerantia ſeu ſubleuantia oneris. Et ſunt habentia indicia, nam apoſtemata renũ calida plurimũ accidunt iuuenibus,& cholerica, & pueris,& adoleſcentibus ſanguineis;& ſi frigida ſint,ſenibus,& mulieribus. Apoſtemata vero veſicæ plurimũ accidunt infantib cauſa lapidis. Et diuerſificantur in ſitu eorum;nã quæ renibus accidunt, ſi quidem magna ſint, totalitatem eorum continent, ſi vero parua quædam fient in corpore renum, quædam vero ad latus concauitatis eorum tendunt, & quædam ad latus declinant ad ſuperius, verſus venam emulgentem infixam eis,quædam ad partem inferiorem verſus vritides emulgentes quædam ad partem interiorem inteſtinorum; & quædam ad poſteriorẽ dorſi; quædam in vno rene; quædam in ambobus: quædam in ſuſpenſorio; quædam in panniculo, vel ante eos; & hæc ſunt diſtincta ſecundum conſiderationem, quam facit ratio, non tamen ſunt propter membri paruitatem, & partium eius propinquitatem dignoſcibilia bene ſignis proprijs diſtinctis. Quæ etiam in veſica eueniunt, aut tendunt ad partem concauam, & fundum, aut partem colli eius inferiorem, & quandoque ſunt magna totalitatem eius occupantia, & quandoq; in vritidibus tantum eueniunt. Et diuerſificantur in terminatione eorum, nam quandoq; reſoluuntur, quandoque collectionem faciunt, & rumpuntur, & plurimum lapidantur. Aut enim Abuha.quo enim modo non lapidantur etiam ſi calida ſunt, cum ipſa ſint cauſa lapidis? Et cum rumpuntur apoſtemata renum, aut rumpentur à parte vritidum, & veſicæ, & eſt melius omnibus, aut à parte ſuperiori per modum reditionis ad venam magnam chylim deſcendentem ad hepar. deinde ab hepate ad metaraicas, & ad inteſtina, & qualitercumque fiat,niſi ſit per modum criſis eſt mala, quia non per conuenientia loca, & apte licet fiat a natura, aut rumpuntur in vacuum ventris, quare indiget perforatione,vt extrahatur per ventrem, & quandoque collectionem faciunt, ſed non rumpuntur,& hoccum diureticis oportet, vt curentur, & cum apertione ex medicinis; cum ferro autem eſt periculoſum, & mortale, vt ſupra in lapide dictum eſt, & quandoque communicant apoſtemati calido in renibus apoſtemata, quæ in veſica,nam quandoq; rumpuntur ad partem colli eius,& virgæ,& eſt bonum, quandoque ad vacuum ventris,& eſt malum,ad partem vritidum, vt recedant erumpi non poſſunt,propter cauſam iam dictam. Et cum apoſtemata renum; & veſicæ ſunt calida, & magna:communicant ei ſuperiora principalia, ſcilicet diaphragma, cor, hepar, & ſtomachus: quare accidit malitia anhelitus, febris, caſus appetitus, nauſea,& deinde accidit commotio rationis, eo quòd cerebrũ compatitur renibus,& veſicę,propterea,quia vtra que alligantur hepati,& etiam diaphragmati.

De ſignis apoſtematum renum. Signa apoſtematum in renibus ſunt,dolor grauatiuus inſeparabilis extenſus ad ſuperiora, & inferiora; vrina clara perdurans, & ſubtilis; & quandoq; retinetur propric ſi

lib. de atr. hil.cap.1.

prie ſi eſt tendens verſus concauum, & conſtrictio ventris, quia coarctant inteſtina, proprie ſi magna fuerint,
Si calida. & alteratio coloris faciei, & oculorum. Et ſiquidem fuerint calida, aſſociatur febris, & tactus loci calidus, &
Si choler. ſitis, abominatio, & vomitus choleræ, malitia anhelitus, & alienatio per compaſſionem ſuperiorum. Et ſi cholerica feb. erit intenſa, vrina fit ignea, & perſeuerat cum ſubtilitate, & acredine; color faciei, & oculorum tendit
Si ſangu. ad citrinitatem. Et quando ſanguinea ſunt, cognoſcentur, quia feb. eſt mitior, & vomitus eſt cholericus, & vrina ad rubedinem tendit, & minus eſt ſubtilis, & alienatio minor, & læduntur à diureticis calidis, acutis, acetoſis, & ſalſis; & cum reſoluuntur prædicta accidentia, dolores, & feb. remittuntur, & vrina inſpiſſatur, deinde fundus apparet. Similiter autem, & cum conuertitur in lapidem, & tunc vrina mutatur in albedinem claram, & ſubtilem; dolor tamen non minuitur: & extenuantur membra inferiora, & aliquando non curatur, & quando eſt in via faciendi collectionẽ, ſimilis eſt vrina, & dolor augetur, & feb. ſed non grauitas, cumque rumpantur, vrina fit ſpiſſa, ſanioſa, & accidentia ſunt debilia, & procedunt minorando, ſi bona ſit eruptio, ſi vero non, è contra venire videbis. Si vero apoſtemata ſint
Si frigida. frigida, ſigna apparebunt prædictis contraria. & ſiquidẽ
Si Melancholica. ſint melãcholica, vrina erit glauca, & inferiorum membrorum extenuatio, atque ſtupor cum conuenientia ſimilium circunſtantiarum in multiplicando melancholicum humorem. Si vero phlegmatica, vrina erit alba
Si phlegmatica. ſpiſſitudinis paucæ cum ſignis dominij phlegmatis ex pallore, & inflatione membrorum ſimili cachexiæ, & alijs circumſtantijs conuenientibus ad digeſtionis malitiam multiplicantis phlegma. Et per modum influxio-
Si per influxionem. nis ſi facta ſint, apparebunt ſigna repletionis in toto, vel parte, & caliditas, & dolor partis apoſtemoſæ antecedẽs, & eorum factio erit ſubita. Si per modum congeſtionis,
Si per congeſtionem. fiet paulatim, non præcedentibus ſignis repletionis totius, ſed debilitate partis tantum.

Si in renib. Et ſiquidem ſit in altero renum dextro, vel ſiniſtro cognoſcetur, quia iacere ſuper latus eſt facilius, quam iacere ſupra oppoſitum. Et ſi dolor extenditur ad Partem veſicæ, tunc apoſtema eſt in ſiniſtro, & ſi aſcendit verſus hepar, eſt in dextro; & ſi omnia conueniunt, tunc apoſtema eſt in ambobus. Cumque apoſtema fuerit in ſuſpenſorio, & panniculo velãte, dolor ſit acutus, & augetur grauedo prohibens reiectionem, & ſternutationem, & quando reſupinatur, ſit dolor leuior, & cum iacet ſupra ventrem, augetur, propterea, quia ſuſpendit renem.

Si in veſica. Apoſtematum autem ſigna veſicæ, ſunt eadem, quæ renum propria, & ex communitate, vel cõpaſſione, propria tamen differentia ſunt tantum in ſpecie doloris, quia in veſica eſt acutior propter neruoſitatem ſui, & in loco, quia eſt in partibus pectinis, & inguinũ, & virgæ, & proprie cum declinet ad collum eius, quod coniungitur ei, & eſt cum inflammatione ipſius, & retentione vrinæ, aut deſtillatione, nec poſſunt iacendo eam mittere, niſi ſurgant, & ſtent. Et ſigna ſpecialium ipſorum ſunt ſimilia illis, quæ de renibus dicta ſunt. Et ſigna terminationum ipſorum, & etiam eruptionis, quæ eſt vt plurimum ad meatum colli ipſius. Et ſi in vritidibus fuerit, parua ad modum puſtularum erunt, & dolor in ilijs erit, & in inguinibus, & vrinæ retentio abſque ſignis prædictis apparentibus in membris prædictis renum, & veſicæ.

De cura apoſtematum renum. Cura eorum ſimilis eſt curæ apoſtematum illorum membrorum, de qua ſuperius dictũ eſt, & proprie pulmonis, ſtomachi, & ſplenis, virtutem innatam, & influentem habentium, ſicut renes ipſi, & veſicæ. Conſiſtunt autem in quatuor rebus. In euacuatione totius, in euacuatione partis, in regimine, & accidentium correctione. ſimiliter & cura apoſtematum horum membrorum, in illis quatuor rebus conſiſtit diuerſificatis tamẽ, tantum quantum natura illorum, à natura eorum diuerſa exiſtit. Primam rem complent phlebotomia de baſilica dextra, vel ſiniſtra, ſi ſanguineum ſit, vel ſi alius humor cum ſanguinis peccato ſit; deinde phlebotomia de
Phlebotomia. curuatura poplitis. Quod ſi non apparet, vel timeatur propter eius inſuetudinem, aperiatur ſaphena. Et ſi ſine ſanguinis peccato euacuatio cum vomitu, & magis ſi cholericus fuerit, & cum nauſea eſt facienda, & ſolutione ventris cum clyſteribus, vel cũ pharmacijs ſumptis appropriatis notis, & præmiſſio digeſtionis, hæc enim à toto euacuant, & à mẽbro apoſtemoſo deriuant. Oportet autem ne ſolutio ſit laborioſa, & fortis commouens materiam, ne magnificetur nocumentum propter rem plurimã effuſam ad inteſtina vicina renibus, ſcilicet in ſubiecto, & in inteſtinis, & ano, vt hic ſupra eſt dictum. Et in caſia fiſt. eſt maturatio, & ſolutio cũ facilitate, & in alijs dictis ſupra in cura oppilationis, q̃ licet ſint fortia, tamen in quãtitate diminuta fiunt leuia. Inquit enim Abuha. Et ſcias, q̃ multoties indigetur medicina forti, & debili, fortis eſt ex hoc, q̃ ſoluit humorem viſcoſum, & ipſius quidem debilitas eſt ex eo, quòd facit aſſellare ſemel, aut bis, ſed quomodo humorẽ viſcoſum mouet, niſi virtutis fortitudine? & ſi talis eſt, quo vtique modo ſemel ſoluet, vel bis, de ſe niſi diminuta ſit quantitate? & ſi quidem in cauſa fuerit lapis, vel acuitas vrinæ dolorẽ inducens, vel alia, proprijs remedijs auferantur, & aliæ cauſæ extrinſecæ interdicantur, & corrigantur.

Documentum. *Materiam à parte repellentia.* Secundã cõplent medicinæ frigidæ, & ſtypticæ, q̃ repellant influentem materiam, & fluxam tranſmittant, quales ſunt interius approximatæ, vt aqua hordei cũ decoctione roſarum, vel cydoniorum, & ſucci frigidi noti. Et approximandæ exterius, ſicut farina hordei cum roſis. Cauendum autem à multum frigidis, & ſtypticis, ne materiã indurent, & cõuertant in lapidem, ad quod ſunt apta, coadiuuant talem euacuationem, trahentia ad diuerſum apoſtemoſæ partis, ſi nobilius illa nõ ſit; ſicut ſũt ventoſæ illi applicatæ, & ſimilia euacuantia in membro alteri oppoſito, & remoto poſt illud, quæ ſunt nota.

Documentum. *Diuerſa.*

Materia iã fluxa euacuatio. Deinde ex quo materia iam ceſſauit à fluxu, iam fluxam, & collectã in eis ſtudebis euacuare de eis, per propinquam partem ipſis, vel propriam extrahere, per propinquam partem dupliciter, ſenſibiliter euacuando, vel inſenſibiliter. Senſibiliter, vt per apertionem venæ curuaturæ poplitis, ſi ſanguinea fuerit; quæ ſi non appareat, aperiantur ſaphena, vel ſchiatica. ſi illa etiam non videatur per apertionem hæmorrhoidarum ſaltẽ cũ ſanguiſugis, quæ euacuant de propinquo magis. Sed ſi alius humor ſit, cum diureticis frigidis, ſi ſit cholericus, vt eſt aqua lactis, & ſeminum communium, vel temperate calidis, vel caſia fiſt. cum aqua capil. ven. & liquiritiæ, quæ maturant, & faciunt ſolutionẽ facilem, & vijs vrinæ eſt propria; vel cũ calidis, ſi materia fuerit frigida, hæc enim nõ ſolũ influxã euacuãt, ſed p viã congeſtionis aggregatam etiã, & virulẽtam abſtergũt, & lauant. Cauendũ autem, ne ante euacuationẽ corporis illa miniſtres, conuertunt enim materiam ad renes, & veſicam, & magis replent inſenſibiliter, vt per contractionem eius lacertos exteriores renum, & cutem, & vẽtoſa ſupra renes applicata, vel emplaſtris, & rubificantibus quidem in veſica nõ eſt bene poſſibile, adeo, cũ à partibus circumſtantibus corporis ſit diſtincta; nõ eis, ſicut renes affixa; & ſi quidẽ euacuatæ perfectæ, bene ſe habebunt. Si autem aliquid remanet, cum ſit cõpacta, et craſſa, oportet, vt extrahatur per ea, & primo cum diureticis liquefaciẽtibus, & ſubtiliantibus, & cum ſtypticitate, quæ confortant, interius, & exterius miniſtratis, notis, vt eſt fenugræcum, cinnamomum, aniſum, hypericon, melilotum, anethum, crocus, liquiritia, & huiuſmodi, quæ ſubtiliant, & ſoluunt, & ex eis eſt chamæmelum, vel fortioribus, vt ſunt ſpica, caſia lignea, ameos, & alia diuretica fortiora, & euaporantia, ſi craſſior ſit materia. Si vero totaliter ſit reſoluta, ſana remanebunt membra prædicta.

Documentum.

Si ſuppurãtur curatio. Si vero ad ſuppurationem deueniat reſolutio inobediens facta, maturentur, & matura rumpantur. & mundificentur, deinde conſolidetur vlcus, vt ſupra dictum eſt cum conuenientibus, quæ ſunt nota ſuperius.

Et ſimiliter ſi in lapidem conuertantur, molliantur, & reſol-

Si lapide ædificatur curatio.

& resoluantur cum omnibus, quæ superius nota sunt in cura apostematum prædictorum membrorum, quæ in istis membris, sunt proprie cum permixtione diureticorum.

Item si aquosa, aut ventosa, aut in vritidibus.

Sed si aquosæ fuerint, curentur eodem modo cum diureticis calidis, vt phlegmatica.

Si ventosa cum eis, & extenuantibus, quæ etiam in cura hydropisis sunt dicta.

Et si in vritidibus fuerit, eodem modo curentur.

Tertiam rem complent retum non naturalium debita ordinatio, cum diminutione cibi, & potus contrariæ qualitatis humori, qui est materia eius. Quiete corporis, & motu membrorum superiorum. Somno, & vigilijs temperatis, prout causa, & accidentia exigunt, & vera inanitione superfluorum digestionum omnium, non repletione, & omnia quieta, & hæc omnia in aere temperato.

Dieta.

Quartam rem complent, quæ accidentia propria remediant, vt est dolor, qui est causa, & accidens grauedo, de quibus supra dictum est sufficienter, & vrinæ retentio, de qua infra dicetur, & ventris constrictio, quæ cum lenitiuis sumptis clysterizatis, vnctis, & emplastris exterius corrigatur, vt supra in cura doloris intestinorum est dictum sufficienter, etiam cum feb. de qua infra (Deo coadiuuante) dicetur, & vomitus, de quo supra est dictum ad plenum, & etiam de malitia anhelitus, & aliis accidentibus prouenientibus per compassionis viam, de quibus est supra dictum in quam pluribus locis.

Medicinæ compositæ dicentur deinceps.

Clyster conueniens.

Inquit Serapio ad vltimum huius perueniunt, aut ad collectionem virtus, aut ad lapideitatem. Clyster Gualterij faciendus in principio apostematis. ℞. aquæ hordei lib. j. & in ea dissolue olei rosati, vnc. ij. & immitte.

Si vero apostema sit frigidum adde in decoctione flores chamæmeli. Si vero apostema fuerit in augmento, fiat clyster ex decoctione althææ, lilij, & florum maluæ, ana M. j. seminis lini, vnc. j. olei rosati, olei de lilio, ana vnc j. & in parte dissoluantur olea, & injciantur. Apostemate vero perueniente ad statum, fortiora diaphoretica misceantur, qualia sunt flores chamæm. anethi, patietaria, sambucus, & benedicta, & iustinum, oleum irinum, nardinum. Emplastrum ad apostemata renum in principio. ℞. olei ro. olei maluæ, aceti parum, farinæ hordei, & emplastra. Cum vero peruenerit ad augumentum adde flores chamæmeli, & oleum eius, vel irinum, tale epithimabis cum filtro imbibito in prædicta decoctione. Et similiter cum peruenerit ad statum, studebis pro posse resoluere addendo diuretica fortiora, quod si non resoluatur, sed peruenerit ad maturationem, & saniem, applicetur quod sequitur maturatiuum. ℞. farinæ fœnugræci, vel triti lib. ß. radicis althææ, chamæmeli, radicis lilij, ana M. j. radices coquantur in aqua, & in illa aqua colata dissoluantur adipes anseris, & gallinæ, olei de lilio, ana vnc. j. ex his fiat emplastrum, & actualiter calidum apponatur. Aliud Isaac ℞. caricarum albarum, dactylorum pinguium, & passularum enucleatarum, radicum althææ, fœnugræci, & seminis lini, ana vnc. j. decoquantur in aqua, & cum axungia gallinæ terantur, & emplastrentur. Cum vero saniatum fuerit apostema, fiat clyster ex his, quæ habent ipsum aperire. ℞. aquæ decoctionis caulium, & limaciarum cum corticibus, & dissolue in ea, mellis vnc. ij. sagapeni vnc. iiij. fœnugræci vnc. j. succi parietariæ vnc. j. olei irini vnc. j. & immitte, & vtere sternutationibus. Facto vero, & aperto, mundificatiuum appone ex aqua hordei cum melle, vel zuccha secundum exigentiam materiæ, vel cum lacte, quod etiam ministrabis in potu. Deinde facta mundificatione exhibebis conglutinatiuum de trochiscis, de charabe, de luto armeno, cum lacte bouino extincto in eo ferro, & emplastrabis ex ipsis.

Curatio per emplastra, quãdo apostema est in principio, in augumẽto, statu, vel declinatione.

Clyster apertiuus.

Sternutatio. Mundificatiuum.

Conglutinant.

Curatio apostematis lapidificati. Digestiu.

Si vero ad lapideitatẽ peruenerit, fiat syrupus ex diureticis notis supra, mixtis cum mollificantibus, hic superius prænarratis, & casia fistu. donec materia maturetur, deinde ea maturata, quod cognosces p vrinæ mul-

E titudinem cum substantia crassa; purgabis cum pilulis infrascriptis. Pilulæ. Rec. benedictæ laxatiuæ drach. iiij. casiæ fistu. vnc. v. esulæ scrup. ij. turbith scrup. ij. zingib. scrup. j. omnia incorporentur cum vino, & fiant pilulæ. Balneum post purgationem ministrandũ Rec. branchæ vrsinæ, radicis apij, & folij eius, & radicis iringiorum, & ireos, foliorum maluæ, florum meliloti, chamæmeli, seminis lini, ana vnc. ij. bulliant in aqua, & adde olei de amygda. vnc. iij & ingrediatur vsque ad vmbilicum, deinde fiat post tertium diẽ phleborotomia de alia saphena sub cauilla: deinde emplastretur cum hoc emplastro. ℞. foliorum parietariæ quantũ vis, & torrefiant in sartagine cum oleis his. Rec. olei anethini, chamæmelini, de lilio, de pulegio, olei viol. an. vnc. s. & inunctis renibus cum prædictis oleis prius emplastretur cum ipsa.

Purgatio ex pilu.

Ve. sectio.

Emplastra.

Emplastrũ de mucilaginibus quandoq; per interualla applicatum est optimũ, cui succedat emplastrum de meliloto nostrũ, in antidotario traditum; & hyssopi ceratũ; & ceratum diapẽte, & alia consimilia ibidem notata.

F

De dolore renum, & vesicæ proueniente ex eo, & medicinis eorum. Cap. 6.

Differentia apostem. Renum atque vesicæ.

DOlor renum, & vesicæ notus est. Et quemadmodũ differt loco, & specie, quibus dignoscitur: ita in causa conuenit, cuius ablatione curatur. Loco quidem differt, nam dolor renum circa lũbos percipitur, & vesicæ circa pectinem. Specie differt, nam renum est grauatiuus, vesicæ vero est acutus, pp neruositatem. In causa conuenit, nam causa eius est aliqua ægritudinum prædictarum, & mala complexio diuersa cuiuslibet generis, de qua infra dicetur, vel ventositas; & quandoque est antecedens crisim per vrinam, & concomitans eam. Et signa earum, & cura ex prædictis sunt manifesta, & ex dicendis in capitulo subsequenti. Et cum non inuenis sedationem doloris cũ anodynis exterius, vnctionibus, & emplastris, clysteribus, & ventosis; oportet, vt narcotica administres, deinde ad causæ ablationem deuenias, cum administratione diureticorum, sed in administratione narcoticorum est timor magnus, debilitant enim ea in actione propria, ex qua sequitur grande malum, abstinere ergo oportet inquantum possibile est, & vti cum cautela, maxime vbi excusatio non habetur. Similiter autem in diureticorum administratione est error, & maxime calidorum, & fortium; propter illud, quod de humoribus ad illa conuertuntur, & maxime vlcera, quæ mordent. oportet ergo, vt non nisi post euacuationem sufficientem corporis ministrentur, & in dispositione vlcerum cum remittetur eorum acumen, mixtione, vt sunt diuretica frigida, prout dictum est supra. Et ex appropriatis simplicibus in dolore ipsorum sunt, siseleos semina; cum enim sunt recentia, & bibuntur ex eis tres amilusech cum rob. x. diebus, sanant dolorem renũ, & sunt iuuatiua penitus renum, & galanga, & spica, amomum est proprium cum sedetur in decoctione eius. Casia confert doloribus renum, & vesicæ, & iuuabæ: quantitas auellanæ de radice pæoniæ confert doloribus renum, & vesicæ, Caro eritij terreni salita cum oxymelle confert dolori renum, zinziar, quæ nominatur acuchia confert dolori renum, & annucuben domesticæ, leniendo naturam conferunt dolori renum, & aqua decoctionis eius, & syrupus, & agaricum purgãdo, & calefaciendo. Gutta alhusar confert, & ficus humida, & ficca, si ab vlcere non procedat. Et ex cõpositis ad dolores renum. Confectio Hermetis diacurcuma, & confectio de alchechẽgi, nux condita, & oleum de styrace, & de pineis, & de filiciis, lentiscis, de nuce indica, vulpinum, laurinum, benedictum est vltimum, & mithridatum, theriaca veldre, & Abu. picra, & alia, quæ sequuntur. Syrupus expertus secundum Ioan. casamizulam ad dolorem renum, ex causa frigida, vel calida, cholera, vel phlegmate. Rec. capil. ven. buglossæ, senetionũ scolopen. tũj. en. chamædry. chamæpi. acori, scariolæ cum radice, cichoreæ, hepaticæ, ana M. j. radicum fœniculi, asparagi, & bruscí,

Sic. & curatio. Doloris sedatiu.

Nota de narcotico.

Nota de diuretic.

Simpl. conferentia.

Compositæ.

Syrupus ad dolorem renũ ex quacunque causa.

ana

ana vnc.ij. corticum radicis celsi vnc.iij. polypodij vnc. A
ſiij. aniſi, fœniculi, ameos, ſeſeleos, amomi, dauci, ſemi.
apij, aſari, meu, phu, epithymi, folliculorum ſenę, zingib.
ana vnc.s. liquiritiæ, viola. florum boraginis, paſſularum
enucleatarum, ana vnc.j. prunorum, ſebeſten, ana xl. tur-
bith, hermodactylorum, ana vnc.j. piperis longi drac.ij.
ſemi. communium, cicerum nigrorum, ana vnc.ij. hor-
dei. P.j. zucch. lib j. zucch. vio. reſidentiæ, zucch. roſa. no
ui, ana vnc.iij ſtreci roſa. lib.s. aceti vnc.ij.

Trochiſci. Confectio trochiſcorum ad dolorē renum. ℞. ſeminis apij dra.iiij. cymini, ſeminis myrtæ. radicis caſtorei, ana dra.vj. fiant trochiſci granorū quinque, & dent vnus, vel duo cum vino ſubtili; ſi non febriat, & ſi febrit cū tepida.

Vnguentū vtile ad multa. Vnguentū ad dolorem renum, & neruorum contractionē, contuſionem, & punctura, & valet ad omnes articulorum, dolores. ℞. olei maſticini, fœnugræci, ceræ citrinæ, ana dra.ij. Cōfice cum mumia diſſoluta in vino.

Emplaſt. Emplaſtrū ad idem ſecundū Archi. ℞. maluarum, mar-
rubij, apij, farinæ hordei, & ſalis, & calidum ſuperpone. B

Pilula. Pilulæ expertæ ad dolorē renū. Rec. ſeminis ęparum
albarū, ſeminis apij, ana conficiantur, cum ſucco fœni-
culi. Pilulæ laxatiuæ ad purgādum renes ab humoribus
craſſis. Rec. benedictæ laxatiuę, iuſtini, ana drach.ij. her-
mo. ſarcocollæ, interiorū colocynthidis, ana vnc.ij. tur-
bith drac.j. & s. cathartici imperialis dra.ij. zingib. aniſi,
fœniculi, ana ſcrup.j. ſaxifragiæ, milij, ſalis, ana drach.j.
ſalis gemmæ, diagridij, ſagapeni, ammoniaci, opopana-
cis, ana dra.ij. Conficiantur cum ſucco apij, doſis drac.j.
& s. Et ſi fuerit durus drac.ij. poſt præparationem cum
prædicto ſyrupo, & abſtinentia à craſſis, & viſcoſis. Poſt
purgationem intret balneum aquæ marinæ miſtæ cum
dulci æqualium partium, in qua bulliant chamæmeli, flo
res foliorum lauri, rutæ, calamenthi pulegij, omnium,

Vnguentū ad dolorem renum. ana. Deinde poſt exitū vngatur hoc vnguēto. ℞. olei cha-
mæmeli, & ſeminis lini, ana vnc.ij. butyri ſine ſale, dial-
thææ, agrippæ, an. vnc.j. ſpicæ dra.ij. ceræ, quod ſufficit.

De debilitate renum, & veſicæ: & diſtinctione nocumentorum contingentium in actione vrinandi. Cap. 7.

Debilitas ren. & veſicæ. DEbilitas renum, & veſicæ eſt nocumētum actionis ipſorum; vel propria, quæ eſt circa nutrimentum proprium; vel communis, quæ eſt circa expulſionem ſuperfluitatis aquoſæ, & dicitur actio vrinandi, de qua intendimus, quàm Gal. dixit compoſitam ſicut primam naturalē, in qua quidem actione naturaliter ſe habente, tres actus ſimul dicebat concurrere neceſſarios, & ordi-

1. de loc. aff. cap. 1. & 3. eiuſdem ca. 4 ac 3. de vſu part. c. vltimo. natos. Primus eſt ipſius ſanguinis ſequeſtratio. Secundus eſt ipſius collectio, & retentio. Tertius eius expulſio vnica, & voluntaria, primus eſt renum. ſecundus veſicæ, & colli eius, cum lacerto latitudinali circumuoluto in ipſo. tertius eſt concaui eius, & virgæ exiſtentis, vt viæ ad extra: ſicut vritidum de renibus ad veſicam. Ægritudine adueniente talibus membris, & proprie renibus, vel veſicæ, quæ ſunt principalia in actione, neceſſarium D eſt actum eorum lædi, & per conſequens actionem vri-

Actionis læſio triplicitèr ęris poteſt. nandi. Talis enim læſio multiplex, & diuerſa. Et diuerſa ſequuntur ſymptomata ſecundū diuerſitatem membrorum ſuorum, & nocumentorum actuum eorundem.

Nam ſiquidē nocitus ſit actus renū attrahendi, & ſequeſtrandi, tunc aut erit debilitatus, & diminutus, vt parum attrahant, & ſequeſtrent; ex quo in actione vrinandi prouenit nocumentum, qd dicitur vrinæ paucitas, & ſequitur cachexia. Aut erit ablatus, vt nihil attrahatur; vel aliquid, de quo non ſit curandum, & accidit vrinæ ſtillatio, ſeu priuatio, & quandoq; hydropiſis, de quibus ſuperius dictū eſt. Aut erit ſuperfluens, quia ſuperflue tra hant, ex quo accidit Diabetes, q̄ multitudo, ſeu lienteria eſt vrinæ, & ſequitur ex ea corporis deficcatio. Aut erit corruptus, & tūc dupliciter, aut quia corruptiuū tribuat, & tunc accidit fœtor vrinæ, aut quia corruptū trahit, & tunc accidit in renibus tremor, & ſequit' tarda miſtura.

Sed ſi in veſica, & eius collo nocitus eſt actus colligēdi, & retinendi; aut erit ablatus, & tunc fit incontinentia vrinæ, & inuoluntarius exitus, & mictus in lecto, vel dyſſuria, quæ vrinæ diarrhæa dicitur, in qua Galen. dixit ablationem actionis eſſe animalis, quia lacerti colli veſicæ, quæ eſt ipſius virtutis organum. In ſtranguria vero *6. de loc' Aff. cap. 3.* ablationem naturalis, non animalis. nam in eo lacertus iſte ſuam actionē agit, ſed veſicæ concauū non valet cōprimi, qd naturalis virtutis eſt inſtrumentū, colligit. n. veſica, & retinet dilatato eius concauo, & oppilato collo eius per contractionem lacerti exiſtentis in eo, quo laxato, vt aperiatur eius collum, & concauo eius circumtracto, vrina ex eo egreditur naturaliter, & quandoque non circumtracto, egreditur etiam, & accidit mictus in lecto, Aut erit diminutus, & tunc erit deſtillatio vrinæ, & paucitas etiam eius ſequitur. Aut corrupte fiet, & male, quia cum dolore, & ardore, & tunc accidit ſtranguria proprie, quæ eſt retentio, & ſtrangulatio, ex quo ſequitur dolor in pectine, inflatio, & cita mors, & frequenter. Si vero ſit actus nocitus in concauo veſicæ, qui eſt compreſſiuus larerum eius vndique, vt expellatur vrina, tunc accidit difficultas vrinæ, & ſequitur vrinæ retentio. Sic *Cauſa.* itaque determinatis nocumentis, quę in actione vrinandi poſſunt contingere, de vnoquoque, Dei implorato auxilio, eſt dicendum.

Sic ergo debilitas renum, & veſicæ, & earū defectio *2. ſan. tu. c. 3. & de diff. ſentijs morb. ca. 3. & 1. de trac. ſag. expl. cap. 4. & 4. meth. med. ca. 2. & 3. de loc. aff. ca. vltimo.* in actione vrinandi, & ‿ cauſa immediata eius, aut eſt propria, & eſt aut imprimens in corpore ipſorum membrorum, vt eſt aliqua ægritudinum prędictarum, de quibus ſufficienter eſt dictum. aut mala ipſorum complexio diuerſa, vel æqualis, de qua nunc dicendum; & eſt vt plurimum in renibus calida, in veſica, & in alijs, frigida. Singulum enim membrorum ſecundum Gal. operatur per qualitatiuam eius craſim, quæ ex quatuor eſt qualitatibus, quamdiu ſcilicet eucrata fuerit certa, prout membri illius actio expetit. Cum vero fuerit dyſcraſiata, & ægra, neceſſarium eſt ipſam lædi, efficit enim ſecundum Gal. in virtutis eſſentia, & in ſubiecto ipſius, quæ in actione penetrabilis exiſtit, cuiuſcunque generis fuerit; maxime frigida, diuerſa, vel æqualis; ex ea enim non tantum debilitas, vel diminutio accidit ſecundum diuerſitatem eius in ſpecie, vel in gradu quælibet alia prouenit in actione vrinandi læſio, & ſequuntur ſymptomatica ſupradicta.

Nam ſiquidem in renibus fuerit complexio mala, & frigida valde excedens; attrahendi, & ſequeſtrandi auferetur ipſorum actio; ex quo accidit vrinæ retentio, aut non erit valde excedens, & tunc accidit debilitas eius, & minorabitur; & ſequitur paucitas vrinæ. Aut erit calida valde excedens, & tunc ſuperflue trahet, & accidit diabetes; & ſequitur corporis exiccatio. Aut erit ſicca, & eos extenuabit, & debilitabit. Aut valde humida ſimplex, vel caliditati parum ad mixta, quæ ſubſtantiam renum mollificet, & eorum meatus dilatet, & aperiat; accidit debilitas renum deterior, quàm ſit.

Si etiam ſit in veſica, & collo eius complexio mala, & *Si veſica, & collum quid.* dyſcraſiata humida cum caliditate, & frigiditate, magiſque mollificent lacertum circumuolutum in eo, vt nullo modo poſſit contrahi, & collum eius conſtringere, tunc accidit inuoluntariæ vrinæ exitus, & dyſſuria, & ſequitur multitudo vrinæ, & mictus in lecto. Si vero non ſit valde excedens, vt parum mollificet, & non conſtringit perfecte, tunc accidit deſtillatio vrinæ, & ſequitur paucitas eius. Aut erit multum humida cum pauca caliditate, quæ textulam villorum veſicæ rarificat, & relaxat, debilitatem in eis feram, & peſſimam generabit. Aut erit ſicca cum frigiditate, vt vrinam acuat, & tunc accidit ardor vrinæ, & ſequitur reſolutio, & debilitas. Aut ſicca cum frigiditate; & tunc accidit ſtranguria, & ſequitur dolor in pectione, & inflatio, & mors quandoque.

Si etiam ſit in veſicæ concauitate mala complexio, *Si veſica in ſua concauitate, quid.* & dyſcraſia frigida, & humida, quæ prohibeat conſtrictionem ipſorum larerum vndique, & vrina non queat exprimi, accidit difficultas vrinæ. Etiam ſi fuerit ſicca,

vel

vel humida in collo eius, quæ spasmet lacertum, & teneat circumtractum. Sicque expeditis ægritudinibus variatis secundum plus, & minus, maior, & minor accidit in prædictis membris debilitas, ex qua diuersa possunt in actione vrinandi prouenire nocumenta. Aut erit cadens supra substantiam spiritus, vt quia sit euacuans ipsum, vt est euacuatio multa humorum, & proprie sanguinis ex eis, vel coitus multus, vel resoluens ipsum, vt mala complexio eius calida. Aut suffocans, vt multa repletio ex humoribus, lapide, sanie, vel vrina. Aut extinguens, vt narcoticorum approximatio. Aut cadens supra virtutem, vt multus labor reiteratus ipsorum membrorum, & proprie renum, vt in longa statione in pedibus, & ambulatione multa, & equitatione subita sine consuetudine, & intermissione, dolore, & percussione, & in vesica multa vrinæ retentione, ardore, & dolore, quæ etiam spiritum resoluendo debilitant virtutem, accidit membris prædictis debilitas secundum plus, & minus, ex quo eorum actio diminuitur, vel aufertur in expulsione vrinæ.

Si per consensum. Et quandoque causa debilitatis ipsorum est, ex communitate ad superiora membra nobilia, scilicet hepar, & cor, & cerebrum; cum enim hæc patiantur, prædicta debilitantur membra, ex quo nocumentum proueniet in actione ipsorum prædicta, & diuersa, vt dictum est, accidentia insequentur. Et causę ipsarum ægritudinum, signa, & curæ superius dictæ sunt.

Causa vero malæ complexionis ipsorum simplicis, & commixtæ, puræ vel impuræ, diuersæ, vel æqualis, quæ in debilitando est pessima, seu plurima, duplex est; interior, & exterior, & vtraque ex dictis in lapide, & vlcere, & in mala complexione hepatis est manifesta, & signa eius etiam licet loco, & proprietate actionis læsæ, & exeuntium quorundam ab eis sint differentia, per te ergo considera, & appropria illa renibus, prout oportet.

Signa debilitatis renū. Signa vero debilitatis ipsius, scilicet renum sunt, vrinæ paucitas, & in substantia, & colore, sicut lotura carnis; & quandoque residet cum venæ sunt saluæ, & quandoque remanet sicut mingitur, nec residet, cum non sunt saluæ. Et extenuatio renum, licet non sit manifesta debilitas, instando, & impotentia tolerandi anhelitum, defectus in coitu, debilitas visus, & dolor capitis.

Signa debilitatis vesicæ. Sed vesicæ debilitatis signa sunt defectus in continendo, vel expellendo vrinam, & grauitas in pectine, & peritoneo, & sensus acuitatis, & ardoris, lenitas, & asperitas in loco, & apud emissionem vrinæ maxime, & vrina erit spissa, & turbida propter illud, quod descendit cum ea, quod non digeritur, nec conuertitur; & non expellitur, nisi adiuncta compressione, & hæc de istis signis.

De cura. Cura malæ complexionis talium membrorum, si pura est simplex, vel commixta, & diuersa, facile curatur, licet difficilius cognoscatur, si vero æqualis, & fixa, difficilius curatur, licet facilius cognoscatur, quemadmodum in alijs membris existens, vt Gal. dixit. Et eius sanatio est tres res.

1. ar. cu. ad Glau. ca. 1. & de differēt. morb. cap. 3. & 1. de differēt. feb. ca. 2. & 3. Prima est remotio exterioris causæ. Secunda alteratio. Tertia ipsorum confortatio. Si vero impura fuerit, & cum materia commixta, eius sanatio est tres res. Prima est materiæ euacuatio. Secunda alteratio dyscrasiæ; si remanserit impressa. Tertia ipsorum confortatio.

Euacuatio. Euacuatio completur cum phlebotomijs præenumeratis, vel medicinis solutiuis, prout materia exigit, & sumptis, & clysterizatis, & vomitibus, & diaphoreticis exterius approximatis per omnem modum, prout in cura oppilationis eorum diximus.

Alteratio. Alteratio vero completur cum administratione diureticorum calidorum frigidorum, & exiccantium, & humectantium, prout dyscrasia expetit, quæ omnia in cura oppilationis ex lapide, vel humore, & viscerum sunt numerata.

Confortatio vero cibis. Confortatio vero completur cum cibis, medicinis, & cibis facilis digestionis boni nutrimenti, & dyscrasiæ contrarijs. Et

E à proprietate conuenientes sunt renes animalium, & proprie hœdorum, & porcorum. Et vesica donulæ exiccata, & carnes eritij salitæ cum oxymelle, ficus humidæ, & siccæ, sed nocens eis vlceratis, & zuccharum alhusar, & lac camelarum, & ouium. Et ex potibus vinum odoriferum paucæ stypticitatis, puri, vel mixti, prout stomachus, & dyscrasia requirit, & in hu. valde mollificante, & relaxante vinum passum. Et ex medicinis simplicibus, & commixtis, interius, & exterius approximatis, per omnem modum, &c. Et ex appropriatis simplicibus, sunt grana sileleos sumpta in quantitate duorum almulusech cum rob, decem diebus, cyperum, bolum armenum, sed cum lacte ouino, oportet vt sumatur, & ex eis sunt, quæ dicta sunt supra in cura lapidis. Et ex compositis sunt trochisci alchechengi, & oleum de cherua, rosatum, de mastiche, cytonio, & alchanna. Et ex mundificantibus eos sunt, theodoricum, mithridatum, anacardinum, hiera Abuha. & oleum de ambra, F ad frigus eorum, ad mollificationem eorum hiera Gal. tryphera de scoria ferri, & aliæ tripheræ.

Totum. *Medic. simpl.* *Composita.* *Mundificantia.*

De diminutione, seu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipsius. Cap. 8.

DIminutio vrinæ, vel paucitas, seu priuatio eius ex prædictis sunt notæ, & in specie causarum conueniunt, sed differunt in quanto eorum, quemadmodum & ipsæ. Est enim causa eius, aut ex parte cibi, & potus, vt materiæ, aut ex parte corporis, vt efficientis, aut ex parte extrinsecus aduenientium, vt cooperantium. Et parte cibi, quia sit naturaliter siccans corporis humiditates, & exiccans, vt est panis miliaceus, vel panici, & furfuraceus. Sorbitio ex orobo, & lenticula, & Fructus pontici, nati ex se, corporis humiditates exiccantes, vel accidentaliter, velut carnes salitæ, vel alij cibi multum salis habentes, panis biscoctus, vel temporaliter, vt antiquus, aut opitus. Ex parte potus, quia sit paucus, & G crassæ aquæ, vel vini similiter, & aliorum similium. Ex parte corporis, aut totius, aut membrorum operantium in vrinam. Ex parte corporis totius, quia sit rarum, resolubile, vel multi sudoris, vel lubricum, vt fluxibile vētris ad quem humiditas corporis tendens, & fluens per eum, * in vijs vrinæ * deriuant, vnde Hipp. vrina multa noctu facta, modicum secessum significat, & è conuerso. Vel quia sit multi vomitus, qui eradicando à superioribus, & ab inferioribus retrahendo, vt Abuha dixit diminuere potest vrinam. vel quia aliam similem euacuationem manifestam patiatur, vt fluxum sanguinis narium, & similia. Ex parte membrorum operantium in vrina, aut per modum generationis, vt heparis debilis non impellentis ad renes aquositatem, generauit, vnde remanet in venis cum sanguine; nec transit in vrinam, aut per modum tractionis, & sequestrationis, vt renum debilitatorum, vt in præcedenti cap. dictum est. Aut ex parte deferentium, & colligentium, vt vritidum, vel vesicæ, H quia sint oppilati, vel vlcerati, & perforati, quare vrina licet plus trahatur cum ad corpus vacuum tendit, non extra vadit. Ex parte autem extrinsecus accidentium puta aeris, quia tempus, vel aeris constitutio fuerit sicca, inaquosa, vel borealis, quæ corporis humiditates, & superfluitates exiccauerit, licet per accidens, scilicet stringendo ventrem, vrinam prouocet, & multiplicet, vt Hipp. dixit, vel motus resoluendo exiccans, vt inanitio, fames, & abstinentia, quæ exiccant per accidens secundum Gal. & vigiliæ, quę sunt vehementis motus, similes motui, vt Abuha. dixit. Et euaporantes, vt Gal. ait, & animæ accidentia immoderata, quæ corpus exiccant, vt Gal. in techni descripsit, quæ omnes, si debiles sint, minorant vrinam, & eam paucam reddunt, si vero fortes, auferunt eam, & priuant.

* deriuatur. * 4. aph. vlt.

11. meth. med. cap. 3. *Techni, seu ar. med. ca. 8.*

Signa. Signa earum sunt talia. nam siquidem processerint à cibo, & potu, sunt manifesta ex eorum assumptione præmissa; si vero à causa in corpore toto, quia sit rarum, & resolubile, duobus declarabitur signis potissime. s. signo raritatis,

1. aph. 69. talitatis,quod est pilositas corporis, sicut Hipp. docuit cum dixit, cutem raram declarat pilus. & signo resolutionis,quod est duplex. Vnum quod Gal. posuit,& est quia in multa sumptione cum priuatione euacuationis sensibilis,& egestionis paucitate corpus non impinguatur,sed remanet extenuatum. Aliud est,quia in laboribus non subsistit,sed cito deficit. Si vero quia sit fluxibile,vel alias sensibiles euacuationes habuerit,præcessio illarum,& reliquæ ipsarum remanentes ostendunt, sicut Gal. dixit. Signa debilitatis eius in suo loco dicta perpendes,cachexiam,vel etiam ascitem. Similiter si ex renum debilitate,signa debilitatis eorum in præcedenti capitulo dicta videbis. Similiter quoque si ex parte deferentium vritidum,& vesicæ,vel etiam virgæ,quia oppilentur; ex signis dictis oppilationis ex humore,vel lapide cognoscere potes. Et stranguria,& etiam spasmi, ac etiam ex signis dictis in capitulo solutionis, vel vlcerum,si soluti fuerint,vel vlcerati, quod ventris inflatio ex aquositate replente confirmat,& ardor vrinæ.

Cura diminutionis vrinæ. Cura diminutionis vrinæ,& ablationis eius sunt tres res. Prima est regiminis permutatio. Secunda est euacuationis retentio. Tertia vrinalium membrorum rectificatio, & confortatio.

Alteratio. Permutatio regiminis est,vt alteretur,& permutetur secundum quantum,& quale; de exiccatiuo,quod eius erat causa ad humectatiuum,in cibo,& potu,& in alijs rebus non naturalibus,de quo etiam supra in cura meri,& stomachi diximus,& etiam impinguatiuum, de quo, Deo dante, dicemus infra; hoc enim regimen primam causam,quæ vt materia erit abscindit; & etiam tertiam extrinsecus subaufert,alterat,& emendat.

Euacuationis retentio. Secunda est euacuationis retentio occultæ,& manifestę,occultæ,& insensibilis retentio completur cum cibis,& potibus humores inspissantibus,& cum medicinis condensantibus poros, de quibus supra in syncopis cura diximus,& hoc supra in cura doloris,& fluxus.

Si vero sensibilis fuerit,& per sudorẽ, cum remittentibus ipsum,de quibus ibidem diximus.

Si vero lubricitas ventris fuerit,& naturalis quia humiditas, & mollities in expulsione superfluitatum naturalium consuetarum cum stypticis cibis, vel potibus præmissis notis supra, corrigatur; & cum frictionibus, & balneis, & alijs diuertentibus ad hepar, & venas humiditates ipsas, & trahentibus ad membra vrinæ,vt sunt diuretica.

Si vero fuerit lubricitas præter naturam, medicetur prout de ea superius dictum est in cura fluxus ventris.

Similiter & si multus vomitus adsit. Necnon,& si fluxus sanguinis narium,curetur prout supra in proprijs diximus locis. Et de alijs euacuationibus similiter quoque intelligas.

Membrorũ rectificatio. Tertia est membrorum rectificatio, & confortatio, & hepatis, prout supra in cura debilitatis hepatis est dictum,vel renum,sicut in præcedenti capitulo habuisti, vel etiam vritidum,& vesicæ,& cum diureticis,vt ibidem est dictum, quæ omnia in fortitudine,& debilitate,diuersa eligenda sunt, prout diminutio vrinæ,& eius ablatio,& earum causa variantur in quanto.

De diabete. Cap. 9.

Diabetes quid. 6. de loc. affec. ca. 3. Diabetes secundum Gal. est propria passio renum, raro contingens, in qua potus citius trahitur quã oportet ad eos, sicut cibus in appetitu canino, & cito egreditur cum vrina, sicut cibus, & potus in lienteria cum egestione.

Causa. Et causa eius est superfluitas. Primo desideratiuæ, Secundo contentiuæ ipsorum defectus; nisi enim foret superfluitas desideratiuæ ipsorũ nõ sic velociter traheretur: nisi quoque deficeret contentiua ipsorum, non sic cito egrederetur. Superfluitatis desideratiuæ ipsorum,& attractiuæ virtutis causa est ipsorum caliditas vehemẽs, eum materia,vel pura magis,quam sunt vltra debitum, in continua tractione,& forti à venis emulgentibus,& de eis ad hepar extenditur,& de hepate ad stomachũ,& ad omnia membra; vnde humiditas ipsorum irrorans ea attrahitur,& exiccatur,& sequitur sitis vehemẽs; quę potu non sedatur, quia ea non remanet, quare siticulosa ab aliquibus appellatur. Defectio contentiuæ non est in eis principalis propter complexionis malitiã calidæ,quę est causa superfluitatis attractiuæ, qua non deficit contentiua,sed frigiditate proprie,& humiditate; sed plurimum accidentalis secundum Gal. consequens superfluitati attractiuæ; cum enim superfluit eorum attractiuæ, vrinæ plus trahitur,quam renes aliquandiu continere possint,& ipsa vesica,quare deficiente cõtentiua ipsorũ, cito profluit inalteratus per vritides ad vesicam; & inualescente expulsiua eius ingreditur cum vrina,sicut in lienteria cibus,& potus cum egestione. Et aliquando est principalis,& essentialis in ea,vt dixit Abu. propter malitiam complexionis puræ, frigidæ,vel impuræ ab intra, vel exterius venientis,quam sequitur superfluitas attractiuæ ipsorum non essentialiter,propter contrarietatem complexionis in causando,sed accidentaliter,& ex consequenti: cum enim in renibus vrina non figitur tracta naturaliter, renes ex sanguine cum aquositate veniente nutriri non possunt; quare remanentes inaniti auidius trahunt, & tunc magis contentiua eorum deficit, & quanto plus deficit,magis trahunt, sicut est deuenire ad circuitionem, quemadmodum in lienteria est videre. *Incopratitate.*

Causæ. Causa vero ipsius caliditatis renum duplex est, scilicet interior,& exterior,vt in lapide dictum est, & similiter frigiditatis causas per contrarium comprehendes.

Signa si ex caliditate. Signa siquidem sit ex caliditate faciente superfluere attractiuã, sensus erit, & inuentio caliditatis in lumbis, & vrina multa;& in principio, sicut lotura carnis recentis secundum Gal. minus tamen tincta,& rubea,quam si procedat ex defectione discretiuæ hepatis, & proprie cum amplitudo meatuum emulgentis venę in ea inuenta fuerit, & sanguinis abundantia in venis, quæ quanto maiora sunt, tanto plus sanguinis cum aquositate transibit, ad renes. Vnde vrina ex defectione contentiuæ virtutis superfluens plus rubebit; procedẽte vero tempore, diminuto sanguine ex venis, & proinde restrictis membrorum meatibus, & exiccatis vrina egreditur in qualitate,seu colore potus,quia aqua subtilis,& alba: si aqua sola bibatur,quæ magis desideratur in ea,vel sicut alius potus, vel vini simplicis, vel cocti, vel aquæ commistæ,vel etiam syrupus. Et forte erit alba,& spissa propter humiditatem membrorum, vltima extractione, vnde vrina redditur sicut lac: & proinde membrorum consumptio sequitur,& mors vt plurimũ. Si vero ex frigiditate faciente deficere contentiuam causatur, sensus, & inuentio frigoris erit in lumbis,& vrina erit in principio non multitudinis magnæ, sed consuetæ, deinde multiplicatur,& erit sicut lotura carnis, minus tamen tincta,quam in præcedenti, in qua fortitudo attractiuæ præcessit,in processu vero temporis sociata fortitudine attractiuæ mutabitur,sicut prima. *Loco citato. Si ex frig.*

Cura diabetis in generali, & speciali,est quatuor res. Prima est omnis causæ ablatio,& exterius proueniẽtis; & interius existentis. Interius,vt siquidem ex caliditate renum processerit; fiet subtractio subtilium,& calidorũ ciborum,& potuum,& diureticorum calidorum,& talium prouententiũ. Exterius,vt labor corporis,& proprie renum; strictura lumborum; balneatio in calida aqua actu,vel potẽtia;mora in sole;decubitus super renes; & somnus profũdus,& vnctiones calidæ,& emplastrorum,& aliorum talium, quæ renes habeant calefacere, hepar,humores, & membra, & accidentis, * siue fuerit humoralis,cum phlebotomia si fuerit sanguis: cum clystere,pharmacia appropriata leni. Si autem humor calidus sit,id est cum vomitu, qui in euacuando est potissimus,quoniam euacuat deriuando ab eis. * siue sit complexionalis, * quia oppilatio sit in eis, cum aperitiuis superius notis; necnon & causæ coniunctæ,quę est renum dyscrasia calida. Alteretur ergo;fit enim talis dyscrasia ægritudo,vlterius augumentata;quam talis sequitur passio,ut superius dictum est,& ea mediante orta alia concomitan- *De cura diabetis. * Si vero. * vel.*

comitantur ſymptomata,& ſitis,& conſumptio corporis,de quorum correctione infra dicetur. Inquit enim Gal. Palam eſt morbum eſſe cauſam omnium accidentium,accidentia tamen alia ſequuntur. Secundum enim ſequitur primum,& tertium ſecundum.

De ſimpt. differentijs cap.4. & 6. Alteratio. Complebitur vero eius alteratio cum frigidis, quæ non tantum illam alterent,ſed etiam hepatis, & membrorum complexionem contẽperent,& humores adæquent; hepar enim & corporis membra, ſi calida ſint, eorum caliditate vſque ad renes extenſa, eorum dyſcraſiam intendunt,humores acuros etiam gignunt,qui vrinam acuunt, vt ipſa tranſeundo ad renes eorum caliditatem inflammat,ſic ergo debent eſſe talia frigida vehementer,& illa proprie, quæ non prouocent,nec iſtis admixta,ſed leniant,ita quòd ſoluendo non prouocent,ſed minorent vrinam, qualia ſunt ex oleribus, lactuca,ſpinachia,atriplices, & ſimilia, & ex fructibus iuiubæ,ſebeſten, pruna, chryſomila, perſica, cucumeres, citruli, & melones, cucurbitæ; & proprie carnes ipſarum,non ſemina,qui aquoſitatem,& vrinam multiplicant,& fructus,moræ maturæ,& grana acetoſa, & muza,& ex aquis: aqua vehementis frigoris, & aqua cucurbitæ, & aqua hordei cum decoctione iuiubarum, & lac acetoſum,à quo extractum eſt butyrum, & melius eſt ex eo, quod ſpiſſius,& craſſius,& ouium,& aqua lactis bouini ſubtracto butyro; Et ex medicinis ſimplicibus eſt ad *Simpl. medic. per os aſſumenda.* hanc intentionem mucilago pſyllij, & ſuccus roſarum, & malorum. Et ex appropriatis in prohibendo vrinam, eſt merdaſengi bibitum, & ſcoria ferri eſt optima, vel proiectum in aqua eris,quod minorat; & alia,quæ in cu- *Ab extra.* ra multitudinis eius dicentur. Et exterius approximandum eſt, ſedere in ſemicupio aqua frigida pleno, & renes,& hepar vngere,epithemare, & emplaſtrare ex frigidis dictis,& ſuccis, & eorum oleis, & proprie oleo de alchechengi, & ſcorpionibus, de cucurbita, de ſemine melonis, ſi dilatatio ductuum non exiſtat in ea, donec *Simp. medi. interna.* eorum caliditas extinguatur, & ſitis. Et ex medicinis compoſitis ſunt trochiſci de camphora,de ſpodio,de balauſtia, cum aqua cucurbitæ, vel mucilagine pſyllij,vel dragacanthi,vel citruli, prunorum,& ſebeſten,vt leniãt non conſtipent: plurimum enim cum conſtipatione *Ab extra.* ventris ſunt tales. Et exterius approximanda ſunt ea,in quibus cum infrigidatione eſt ſtypticitas,quæ ductuum dilatationem,& emplaſtratione coanguſtent, & retentiuam renum confortent, ſicut emplaſtrum de hypocyſtide,de capreolis vitis,virga paſto. & balauſtiæ,ſem.papaue. albi, lactucarum, ſcariolarum, portulacarum, & ſpodij, ribes cum aqua acreſtæ,vel myrtæ, & ſimilium. Et ſicut ceratum noſtrum Galen. & oleum de cytonijs, de zarur,& balauſtijs,& ſimilia.

Si ex frig. curatio. Sed ſi ex frigiditate renum contingat paſſio talis,quæ pro tanto non euacuatur à ſiti,& membrorum conſumptione,licet ſit minor paſſio,quemadmodum paſſio minor eſt,cura eius in eiſdem rebus conſiſtit,& complebitur cum prædictis è contrario ſumptis,& quæ renes,& totum corpus calefacere habeant, non infrigidare. Et ex calefacientibus conuenientibus illi eſt frictio extremitatum,& totius corporis cum rubificantibus,motus, ventoſatio,& balneum,& ſumptio antidoti,quod craſſæ ſubſtantiæ ſit, vt non cito penetret, ſicut ſyrupus, & alia liquida,quale eſt diacalamentum,diatrion pip. theriaca antiqua,& mithridatum,& vina craſſa,vel ſtyptica,vt calabrenſia. Sic ergo cauſis ablatis,& abſciſſis,carebit paſſio talis,ſcilicet velox exitus potus.

Vri. diminuentia, atque retardantia in calida. Secunda res,eſt vrinæ diminutio, & retardatio,& ex his,quæ maxime retinent ipſam, ac retardant ab exitu, & minuunt eam,eſt,vt non tantum poſt ipſa trahentia, deriuantia miniſtrentur,qualia ſunt, quæ præmiſſa fuerunt,ſed etiam,quæ cum retentione,& deriuatione euacuant ipſam,vt eſt vomitus prędictus,& ſudoris prouocatio cum frigidis appropriatis in cauſa calida, vt aqua hordei,& melonis. Indiget vnctione cutis corporis,& *Item in frig. quæ.* proprie ſpinæ cum temperatis, vt oleo chamæmelino, anethino,vel vino albo cũ aqua calida. Et in frigida cum calidis,vt eſt potus calidæ aquę,& proprie apij,aniſi, calaméti,vel pyrethri,& vnctione corporis cutis,& proprie ſpinæ cũ aſaro,& oleo de ſpica,vel cyclamine cũ melle.

Tertia res eſt regimen, & eſt conſeruatio corporis in *Diæta.* aere frigido,ſtyptico,cum quiete, & ſomno temperato, & cibis frigidis,& craſſis plurimis, difficilis inflammationis,conuerſionis in choleram, & aduſtionem,generãtibus humores craſſos,& ſpiſſos, quales ſunt ſorbitiones de chiſt hordei, de candaruſio,ſeu chõdro,cum lacte acri,vel lentium,vel carnis bouinæ;et pedes ipſorum,& piſces recentes magni cum aceto, quoniam ſitim mitigant,ventrem ſoluunt,& ſic vrinã minuunt,& lac ouiũ coctum cum aqua,donec cum illa conſumatur,& aliqua talia,quæ ſupra in dolore ſtomachi diximus, quibus præmittenda ſunt lenientia,ne craſſitie ſua conſtipent, vt pruna, perſica, & proprie dactyli pingues, & paſſulæ, quæ leniendo vrinam minorãt, & poſtponẽda ſunt ſtyptica,ſeu pontica,quæ comprimendo leniant, vt fructus ſtyptici,ſicut pyra, ribes: & cytonia non præmittenda, ne conſtipando prouocent vrinam; & miſcenda ſunt vnctuoſa lubricum facientia, & pinguedines gallinæ,& porci,caprę,& huiuſmodi. Et cum potibus vini acerbi, cum multa frigidæ aquæ permiſtione,ſi aquam ſolã non toleret,vel alicuius ex robub ſtypticis,vt granatorum,ribes,de cytonijs,vel macianis,& ſimilia cum clyſteribus lenientibus fœces, quas habent plurimum conſtipatas. Et cũ lætitia animæ,& promiſſione ſalutis,cum auxilio. ſpiritus omnipotentis Dei, qui ſolus ſanat languores.

Quarta res eſt accidentium ſequẽtium paſſionem ta- *Accidentiũ correctio.* lem correctio,vt ſitis,& membrorum conſumptio,quæ multum, & velocem vrinæ exitum huius paſſionis ſequuntur. Obuiandum ergo eſt primo ſiti cum potu cõ- *Sitis.* ſueto maiori, propter illud, quod ex membrorum humiditatibus conſumitur, caliditate, & ſiccitate trahente. Et in cauſa calida ex aliqua prædictarum aquarum, & proprie frigida pura,quã deſiderat: quæ tranſire moratur,vt Hippocr. dixit. vel permixta cum aceto, quod radendo inteſtina naturam ſoluit, & cum aliquo ex rob ſtypticis,quod ipſam retinet,nec cito tranſeat ad vrinam. Obuiandum etiam eſt vlcerationi ipſorum membrorũ, *Vlceratio.* ſcilicet renum,hepatis,ſtomachi,& reliquorum. Et in *Si cauſa frig.* cauſa frigida,cum potibus vini puri craſſi,& alijs calefacientibus membra prædicta,quæ ſunt nota: Mẽbrorum *Euacuatio.* autem conſumptioni obuiabimus deinde cum cibis laudabilis nutrimenti,& facilis digeſtionis,& potibus vini rubei lymphati competenter, cum omni regimine reſumptiuo, ſicut Galen. docet. Et ex his, quæ ſunt laudabilia,& experta conferentia tali paſſioni, & alijs,ſtantibus accidentibus,eſt, vt ſumat patiens ex aqua frigida in ea,quæ ex caliditate eſt: & in ea,quæ ex frigiditate eſt, vinum multum, & poſt horam euomat, vt ex quo extinguit membrorum inflãmationem, retrahitur ad ſtomachum, & educatur vomitu,ne tranſeat in vrinã,aggregat enim in ſe virtutem digerendi,& euacuandi cauſam calidam,ſi qua ſit,& cauſis extrinſecis reſiſtendi; & alterando dyſcraſiam renum hepatis, & membrorum, & contemperandi humorem, necnon mitigandi ſitim, minuendi vrinæ multitudinem, & prohibendi etiam diſſolutionem membrorum. Abuh. præcipit trochiſcos *Troch. ad diabetem.* ad diabetem ex caliditate,cum dilatatione meatuum renum,& venæ emulgentis. Rec.ſpodij,terræ ſigillatæ,cãcrorum fluuialium combuſtorum,ana partem vnam, lactis partes tres,ſem.papaueris,& ſem.lactucæ,ana partem j.s.& aggregentur omnia cũ mucila.pſyllij,& informentur trochiſci,& doſis eorum ſit,ſicut videbitur tibi.

Ceratum ex inuentione noſtra,quo vngũtur renes,& *Ceratũ pro renibus.* hepar eius,qui diabeticam paſſionem patitur à caliditate. Rec.vtriuſque ſandali, ſpodij, ana drach.ij.ſeminum frigidorum, ana drach.j. camphoræ drach.j. lactis mulieris lactantis puellam drach.j. ſuc.ſemperuiuæ,ſuc.ſolatri,ana vnc.j.aceti drac.j. olei de cucurbita,& olei roſ. quod ſufficit. vngantur ex eo prædicta membra cum innouatione ſæpiſſima. Et quandoque fit per modum emplaſtri, cum eorum ſubſtantia. Et quandoque per mo-

dum

dum infusionis, & epithematis, vt facilius penetrent, per tantos lacertos, & ossa, inter medios vsque ad renes, & sic est finis huius capituli.

De fœtor vrinæ. Cap. 10.

Fœtor vri. quid.

FOetor vrinæ est mala qualitas ipsius mutata in sensu odoratus, & est vt odor eius sit debito horribilior, & quæ non est ad imprimendum secundum Gal. sicut alia duo symptomatum genera, vt curam conuertat ad se, & medicum cogat desistere à cura dispositionis, & causæ suæ, sicut illa tanquam illam præcipuam sanationem habens, cessans simul cum facilitate dispositionis. Sed est potius ad significandum signum existens dispositionis, vel causæ, quam oportet curare eo modo, sicut Abuha. dixit, cum inquit. Cum autem vrinam odorem habet fœtidum, & maturatio in ea fuerit, erit ipsius causa scabies, aut vlcera in instrumentis vrinæ, quæ suis cognoscuntur signis, scilicet dolore percepto in eis, vt in aphor. docuit Hipp. Quod si maturatio in ea non fuerit, possibile est, quod sit ex hoc, & possibile est, quod sit ex putrefactione in superioribus membris. cumque hic in febribus fuerit acutis, & causa membrorum vrinæ non fuerit signum malum. Cumque vrina fœtidi odoris in sanis perseuerat, significat febres, quæ ex putrefactione accidunt, aut minorationem putrefactionis, quæ in ipsis est retenta, & hoc quidem demonstrabit, si ilico

Causæ.

alleuiationem habuerit. Ex quibus colligitur eius causa, & signum. Est enim causa, à qua procedit duplex, aut interior corporea, aut exterior incorporea. Interior est humor corruptus, aut putrefactus, aut in venis, vt accidit in febribus febre putrida, aut in membris corruptis corruptione fœtente, aut quia sit ex toto genere præter naturam, vt in cadaueribus mortuorum, aut non toto, sed partim, vt in apostematibus, & vlceribus, quod est plurimum in homine viuente, & hoc aut in superioribus mẽbris, vel specialibus, vel in vlceribus pectoris, & pulmonis, aut nutritiuis, vt hepatis vlceribus, aut in inferioribus, vt in ipsis vrinę mẽbris. Exterior, & incorporea est cibus, vt asparagus, qui sumptus, & comestus facit fœtere vrinam, & similia, vt attonalia. Et signa causarum ex pdictis sunt manifesta, & interior est maioris fœtoris.

Signa.

De cura.

Et cura eius est duæ res. Prima est ablatio causæ exterioris, & abscissio interioris, quæ ex prædictis supra, & dicendis in cura febrium putridarum est manifesta. Secunda est aromaticorum administratio, quæ ex diureticis, sicut est spica, galanga, gallia muscata, cinnamomũ; & consimilia scitur.

De dysuria, & inuoluntario exitu vrinæ, & destillatione. Cap. 11.

Dysuria quid.

DYsuria, & destillatio vrinæ, est fluxus, seu inuolũtarius exitus vrinæ, cum impotentia continendi, & in hoc conueniunt in genere, sed differunt in cura, & etiam modo. In cura quidem differunt non in eius specie, sed in quanto: vtrique enim immediata causa est defectio contentiuæ virtutis in vesica, quæ in dysuria maior est, quam in destillatione vrinæ. In dysuria enim, vt dictum est, est ablatio contentiuæ, sed diminutio eius in destillatione, licet quandoque possit eius causa esse debilitas expulsiuæ, vt in sequenti capitulo patebit, sed illud est improprie, & ex consequenti; ex debilitate enim expulsiuæ prouenit difficultas vrinandi, quam sequitur destillatio; vt scilicet eodem capitulo dicetur. Sed ex debilitate contentiuæ virtutis destillatio proprie, & immediate, procedit, vt supra capitulo generali dictum est; & sic ipsæ non differunt in specie causæ, sed in quantitate tantum. In modo vero differunt: nam fluxus vrinæ in dysuria est multus, & subitus. In destillatione autem est paulatim, & paucus ad destillationis aquæ modum. Et quia in causa conueniunt, & specie, cõuenient in signis, & cura, in quibus differunt solum in quanto, proinde simul de his vnum capitulum faciemus. Et causa media-

Causa immediata.

Causa mediata.

ta, qua contentiua deficit in vesica est, aut interior corporea, aut exterior incorporea. Interior, & corporea, aut est in membro continente, quod est collum vesicæ, aut in contento cum lacerto eius, aut quia læsio fit in eo, quia deficit contentiua ipsius, & tunc aut læsio in collo, & eius lacerto est principalis in se, quia fit * mollificans ex humore currente ad ipsum, vel eius compressus neruus, sicut in dislocatione spõdylium contingit: aut propter communitatem ad principium, scilicet cerebrum, vel nucham, apostemata, vel percussa, & soluta; aut vicina membra; aut scilicet concauum ipsius, vt quia sunt in concauo eius vlcera, tunc enim adueniente vrina ad ipsam sentit ardorem, & stringit, & sicut vrina exprimitur, & mollificato lacerto colli propter obedientiam motiuæ, cuius organum ad sensibilem extra inuoluntarie fluit. Sic ex vlceribus concaui generatur dysuria, seu destillatio quemadmodum ex vlceribus colli stranguria procreatur, vt infra patebit sequenti capitulo. * cum ad matricem, cum repleta est fœtu magno, quasi comprimit vesicam, vt expellat vrinam præter voluntatem, & faciat deficere contentiuam; sicut in prægnantibus sæpe contingit, & vidimus multas conquerentes. Aut ad intestina repleta fęcibus. aut ad ipsa apostemata, pectiné, & anum, & alia membra adiacentia ipsi, & ea simili mo do comprimentes. Sed recte contenti in ipso membro scilicet vesica; vt vrinæ recte; aut quantitatis, & multitudinis eius, sicut contingebat in diabete, in qua defectio contentiuæ vesicæ non erat ex se, sed ex multitudine vrinæ, propter fortitudinem attractiuę renum; aut erit qualitatis, & acuitatis ipsius molestantis expulsiuam. Sicut enim multa grauedo facit principaliter deficere contentiuam, vnde ex consequenti superfluit expulsiua; sic acuta molestando expulsiuam incitat, vt ex consequenti faciat deficere contentiuam cedentem sibi, vt supra in intestinis, & stomacho dictum est. Causa vero exterior est, vt frigiditas maxime, & humiditas exterius contingens membra vrinæ, vt aer frigidus, & balneatio in frigida aqua, casus, & percussio, & similia; quæ quidem causæ si fortes sint dysuriam generabunt, si debiles, destillationem vrinæ. Quarum signa ex prædictis sunt nota, & etiam signa causarum interiorum, quæ est alicuius earum præcessio, vel inuentio cum aliarum priuatione, exterioris vero sunt manifestæ.

** mollific. catus.*

** aut.*

Interior.

Exterior.

De cura.

Cura eius sunt duæ res. Prima est abscissio causæ interioris, & ablatio exterioris, si adsit. Secunda est membri confortatio. Causæ interioris debilitatem in contentiua imprimentis complent abscissionem, medicamina vnicuique causarum conuenientia: vt scilicet siquidem causa sit mollificatio nerui, & lacerti, & propria; complebunt illam medicinæ superius habitæ. Si vero ex cõmunitate ad dislocationem spondylium complet ipsorum reductio, si possibile sit. Si ex communitate ad principium, curatio causæ erit ablatio; similiter si ex vicinorum, puta dispositione, quoniam illorum rectificatio, causæ erit abscissio; quæ omnia ex dictis, & dicendis sunt manifesta. Si quoque ex multitudine vrinæ fit, cum medicinis diabetis complebitur cura ipsius. Si etiam in acuitate constat vrinæ, medicinæ ardoris erunt expletiuę. Et ex proprijs est mucilago psyllij cum camphora sumpta continue, secundum Ioannem Serapionem. Ablationem vero causæ exterioris, complent, si adsit ipsarum mutatio. In contrarium autem oportet, vt præcedant curationem interioris abscissionis, tanquam illud, sine quo non valet illius abscissio fieri, eo quòd eius causa existit efficiens, & conseruans. Et siquidem remãserit impressio, quia mala complexio; cum tinis, & ex calidis vnctionibus, & theriaca curetur: vel quia fuerit casus, aut percussio: medicinas casus, & percussionis præcedere oportet, de quibus infra dicetur; deinde ad membri correctionem deuenire. Confortationem vero compler, ministratio medicinarum habentium confortare neruos mollificatos, & proprie inferiorum partium, & vesicæ; appropriatæ reunere vrinam. & sunt, quæ dictæ sunt in cura paralysis, simplices, & compositæ. Et ex simplicibus

Si ex consensu.

Si impressio mala remilla.

Confortatio.

Simplicia. cibus appropriatis veſicæ, & collo eius, in hoc caſu ſunt calidæ, ſiccæ, ſtypticæ, vt plurimum, ex eo, quòd plurimum eſt cauſa frigida, & humida, talis mollificatio lacerti in ſe prouenit, & ſunt cyperum, ſandaracha, & thus maſculum, & cortex eius, myrrha, & ſtyrax ſicca, pyrethrum, & enula ſicca alchanna mahael. & alhaſce, ſem. vrticæ, aſarum, mac. anacardus, nux muſch. cyminum, origanum, cinnamomum ponticum, gallæ cypreſſi, ſtęchados, acorus, & ſimilia aſſata, ne prouocent; ſed ſtypticando confortent, & retineant confortando. Sunt autem cum melle confecta cocta, & ſumpta, vel cum melle emblicorum, vel mellicrato bibita, quod ſit ex vino pontico factum. Et ex compoſitis eſt theriaca, & mithridatum, confectio anacardi, tryphera maior, & tryphera minor confortata cum anacardo, vel ſagenea miſta aliquibus ſtypticantibus, & ponticis, vt granis myrti, & cupulis glandium, balauſtijs, & ſimilibus. Et expertæ ſunt, pilulę de alchaſce, pyrethro, & diacyminum, quando eius ſemina valde teruntur, ſumptum, & inunctum, eſt iuuatiuum frigori membrorum vrinalium, & retinet inuoluntarium exitum.

Compoſita.

Pilulæ.

Et cum deſtillatio ex impotentia, & defectu expulſiuæ procedit, miniſtranda ſunt prouocantia cum confortatione, & pauca ſtypticitate, qualia ſunt, quæ infra dicentur. Et de exterius inungendis in hoc caſu eſt oleum de alchanna, de maſtice, de thure, & de cherua, & ſimilia olea, vt coſtinum, nardinum, rutaceum, de ſtœchade, de rhabarbaro; diſruptis in eis muſcho, caſtoreo, vel euphorbio, & oleum de been eſt fortaſſe valde bonum. In ea vero, quæ ex humiditate cum caliditate eſt, licet raro, conuenientes medicinæ in confortando ſunt ſtypticæ, & frigidæ, ſimplices, & compoſitæ. Simplices vero, vt coriandrum ſiccum, roſa, & fructus, ſtipites eius, ſemen portulacæ proprie, grana myrobalanorum, coralli, camphora, bolus ar. ſint autem ſumpta cum zucharo, vel bibita cum aqua granatorum, ſumach, cydoniorum, & aliorum fructuum ponticorum, miſto aliquo diuretico calido. Et compoſita ſunt, quæ ex his, quæ componuntur, & infra dicentur. Et ex vnguentis exterius eſt oleum roſ. & proprie omphacinum, myrtinum, de balauſtijs, & ſimilia.

Si ex cal. & humiditate. Simpl. frig. confortantia.

Compoſita.

Localia.

Med. appropriata. Medicinæ appropriatæ in reſtringendo, & retinendo vrinam ſunt, zarur, aquæ aluminoſæ, & aquæ frigidæ omnes, merdaſengi, ſi bibatur, vel projciatur in aqua, quæ bibitur, retinet vrinam. Fungi faciunt poſſidere difficultatem vrinæ. Vſus comeſtionis carnium ericij facit, vt vrina cum difficultate egrediatur. Et qui aſſuete vtitur enula, non indigebit, vt mingat omni hora. Cortex ſcetbin bibita conſtringit vrinam. & ſcoria ferri, & eſt vltima in retinendo. Mumia mixta cum farina, & ſuppoſita, vel diſſoluta in ſambucina, et deſtillata in virgam confert paucitati tolerantiæ vrinæ. lutum ar. bibitum in ouo retinet vrinam. Et omnia pontica de ſe ſunt communia diureticis, cum ſanguinem incraſſent; ſicut lentes, & licet per accidens contrarium operantur, quia prouocant reſtringendo; illud tamen per eorum poſtpoſitionem cibi, vel præmiſſionem alterius lenitiui tollitur, vt ſupra in diabete eſt dictum. Inquit princeps Abuha. omnis qui deficit in tolerantia vrinæ, iuuatur à medicinis deſiderium coeundi prouocantibus, quæ dicentur infra. Confectio medicaminis experti ſecũdum Abuha. in frigida. Rec. myroba. chebu. torrefactorum multum, ſandarachæ, myrrhæ, olibani, cyperi, ana partes tres garyoph. partem s. enulæ aduſtæ, granorum macaleb. ana partes ij. Conficiantur cum melle emblicorum, & reſeruentur, & bibantur. doſis drach. ij. Aliud ad frigidum, ℞. Caſtorei, myrrhæ, alhaſce, cupularum glandium, pyrethri, ana partes æquales. Conficiantur cum aqua myrtæ humidæ, & fit doſ. drac. j. Confectio medicaminis ad calidam Rec. coriandri ſicci, roſarum rub. ana dra. ij. ſpodij, dra. x. ſem. lactucæ, portulacæ, ana dra. xv. boli armeni dra. v. camphoræ drach. s. gummi pondus dra. ij. conficiantur cum aqua granati acetoſi. Aliud ℞. charabæ, boli ar. myrobalanorum nigrorum, medul-

Confectio ad dyſuriam.

læ glandium, & lentium excorticatarum, ana drac. ij. coriandri torrefacti in aceto poſiti drach. j. doſ. drach. j. & omnia poſt præmiſſionem lenificantium alicuius miniſtrentur. Aliud Io. Serapionis conferens iuuamentum manifeſtum. ℞. granorum myrti, glandium, corticum thuris, cymini, carmeni, & cyperi, ana partes æquales, terantur, & fit doſ. drach. iij. cum vino antiquo.

Aliud ℞. extremitatum myrti ſiccę, aluminis, foliorum alchannæ, thuris, myrrhæ, balauſtiæ glandium, ana partem j. Coquantur in vino, & detur ex eo drach. j. in mane, & eſt iuuamentum valde ad ſanguinem, qui currit ex renibus, & veſica. Dixit Vmain, qui non poſſunt continere vrinam, vtantur menta hortulana, quoniam confortat plus omnibus herbis, & proprie ſtomachum, & caſtoreum magis cæteris carnibus, & maſtix cęteris gummis, & galanga omnibus aromatibus, & Abu. trochiſcus conferens ad deſtillationem, & diarrhæam vrinæ ℞. caſtorei drach. ij. ſampſuchi, rutæ, ſem. hyoſciami albi, ana drachm. ij granorum granatorum grana xl. terantur, & fiant trochiſci, & ſit doſis drach j. de granis cucumeris mundi, & cum albumine oui.

Nota de menta.

Troch. ad diarrhœam vrinæ.

De ſtranguria, & difficultate vrinæ. Cap. 12.

STranguria, & difficultas vrinæ in genere ſimul conueniunt, vtraque enim eſt vrinæ retentio, cum incõſiderata potentia expellendi: è contra dyſuria, quæ eſt vrinæ egreſſio cum impotentia retinendi, & tamẽ communiter ab antiquis vna pro alia ſumitur indifferenter, differunt vero in quanto, & ſpecie, cauſa, & loco. Differunt in quanto, & ſpecie, eſt enim in ſtranguria vrinæ retentio maior, quam in difficultate, quod eſt quia in ſtranguria vrinæ retentio præſupponit virtutis potentiam contentiuæ exiſtentis in collo, quam arguit ſuperfluitatis retentio, à qua procedit cum poſitione oppilationis cauſæ. In difficultate vero retentio præſupponit virtutis expulſiuę defectum in veſica, & lacertis coadiuuantibus ventris, quam arguit dura expulſio, & difficilis, cum priuatione omnis cauſæ impedientis, exiſtentis in collo eius, & via, quæ ſtatim dicetur. In ſpecie vero differunt proprie, & eſſentialiter, ſtranguria enim eſt omnis, & abſoluta impotentia expellendi vrinam. difficultas vero eſt impotentia facilis expulſionis vrinæ, ſeu potentia debilis, dura, & cum conamine ad modum deſtillationis vrinæ, quæ ſicut prouenichat, vt ſupra ex debili retentione, ita etiam accidere poſſit ex debili expulſione, inter quæ diſtinguit voluntas in emiſſione. Et tum accidit ex debili expulſione, & abſtinentia eius; tum ex debili retentione. In cauſa vero differunt, & loco, nam ſtranguria prouenit ex peccato, & ſuperfluitate contentiuæ. propter læſionem exiſtentem in collo veſicæ, & eius lacerto, vel quia ſit ſpaſmatus ex humore currente, vel frigore, vel propter communitatem ad ſuperiora, vt in carabito, vel apoſtemate nuchæ, vel in via eius; quia ſit oppilata attenuatione, & caliditate, & ſiccitate, vt in febribus adurentibus, vel in frigiditate, vt algoratis ex aere, & aqua; vel medicinis expreſſione vicinorum tumeſcentium, quia repletorum, vel apoſtematorum, vt matricis, recti inteſtini, pectinis, peritonei, teſticulorum, vel ani'. Etiam quia patiatur teneſmum, rhagadias, vel hæmorrhoidas doloroſas, vel carnoſe, vel coarctatorie, quod eſt plurimum ex humore craſſo, & viſcoſo, ſanguine cõgelato, ſanie craſſa, vel lapide, vel ventoſitate torquente, & repugnante. Difficultas autem eſt ex debilitate, & peccato expulſiuæ, propter læſionem exiſtentem in collo veſicæ, vel propriam quia alteratum, & alligatum plurimum, vel vlceratum, aut apoſtematũ, vel propter communitatem ad principium ſcilicet hepar lęſum, vel lacertis ventris coadiuuantibus ipſam in expulſione; & magis cum vrina eſt pauca, vt Gal. dixit, patientibus vel in ſe, quia ſint debilitati aliqua prædictarum cauſarum, aut mollificati in ſe, propter communitatem ad ſuperiora, vt cerebrum in ſtupore, vel lithargia, & nucham apoſtemata, vel compreſſam in diſſolutione ſpondylium;

Stranguria quid.

Strangu. & dyſuria differentia.

Strangu. cauſa.

Dyſuria cauſa.

4. de loc. affect. cap. 4.

vnde

vnde lacerti illi mollificati existant. Et quandoque ambæ conueniunt in loco, vt est in virga, & via eius. Vel in vritidibus est oppilatio aliquo trium modorum. & fit difficultas etiam non propter causam existentem in mẽbro tantum, vel loco, sed etiam propter causam existentem in locato, vt vrina, quia fuerit pauca, à cuius compressione deficit virtus expulsiua, aut quia multa, supra quam non valet, quæ diu collecta, & retenta exiit, ex du ritie sensus, propter somnum sopientem virtutem in nocte, vel occupationem in die distrahentẽ ipsam, vel verecundiam compescentem; quare villi eius diu remanẽtes extensi debilitantur in contractione necessaria expulsioni, sicut Gal. dixit. Aut quia fuerit acuta faciẽs dolorem, cum transit per vritides, & proprie per collum vesicæ, & virgam, maxime, si non fuerint vlcera; cum enim sentiant ardorem, tunc refugit vesica à compressione, & stringitur lacertus colli, & etiam lacerti ventris propter dolorem cessant à constrictione; quare retinetur vrina, & difficilis fit exitus vrinæ. Et cum stridet patiens, & in se stringitur, mingit vrinam, & cessat dolor, & ardor. Et causa earum exterior, in qua ambæ conueniunt, est sicut percussio, casus, aeri expositio frigida, & ventus Septentrionalis, si enim valde fortis sit per egestionem retinet, & vrinam, constringendo membra; & vrinam consumendo profundatione sua.

g. de loc. aff. ca. præcedẽ.

Causa exterior.

Nota.

Si vero paruus sit, stringendo ventrẽ prouocat vrinã.

Sig. distinctiua.

Et sic per accidens illud facit, & balneatio in frigida aqua. Ex quibus signa distinctiua ipsarum sunt manifesta. Cum enim retẽtio vrinæ, propter strangurtam sit, & causas eius, retentio, & multiplicatio vrinæ in vesica, maior erit; & sic tumor maior apparens in pectine, cũ omni impotentia expellendi, quantumcunque exprimatur pecten, & patiens exprimat. Cum vero propter deficultatem, & causas ipsius, è contra. Et siquidem cõtingat retẽtio vrinæ in strangutia, seu difficultate communiter sumptis, ex oppilatione in collo, vel multitudine vrinæ, propter duritiem sensus, secundum Gal. difficilis est cognitio eius. Cognoscitur tamen ex prædictis causis, & eo scilicet, q̃ per compressionem pectinis si retentio fuerit, & multitudo, propter duritiem sensus vrina emittitur; si vero propter oppilationem, nequaquam, sicut alibi ipse ponit, & maxime si sit dura.

g. de loc. aff. ca. præcedẽ.

Sig. causarum.

Et etiam signa causarum sunt, nam siquidem retentio vrinæ; cum impotentia expellendi prouenit, ex causis strãguriæ, vt puta ex causa in lacerto colli vesicæ, vt quia fuerit spasmatus, & ex spasmo, attenuatoria in eo peruenit oppilatio. Signa distinctiua inter talem oppilationẽ, & alias oppilationis species, sunt: nam in attenuatoria est præcessio, & inuentio causæ cuiuslibet, & inuentio iuuamenti cum medicinis conuenientibus vnicuique illarum, quæ dicẽtur, & in coarctatione etiam similiter, sed differunt in grauedine, quod est commune, & generale signum in omni specie eius, quia in attenuatoria, vt plurimum grauedo nõ inuenitur semper rõne oppilantis causæ, differũt etiam in tempore euentus, nam coarctatoria est quasi coarctatorie, & subito euenit semper, sed attenuatoria quandoque subito, & quandoq; paulatim. Et similiter in exeuntibus, q̃d est, quia in coarctatoria cum vrina egreditur aliquid mixtum, quia humor crassus, vel aliquid sanguinis, vel aliquid saniei, vel arenula, quæ etiam forte præcedere conuenit. In attenuatoria vero nihil erit, nec in carnosa, nisi ex apostemate fuerit; nam tunc cũ vrina quandoque egreditur aliquid secundum quod ab alijs distinguitur, quia quod egreditur virulentum est, cum est in principio, & postmodum fit sanioſum, & dolor est vehementior. Et propterea iuuamentum à medicinis in carnosa est inuentum nequaquam, & proprie cum ex verruca, vel cicatrice fuerit, & fortasse non curatur, & quandoque est præcessio causæ, vel inuentio, vt cum ex cicatrice præcesserit, & quandoque non est, vt cũ ex verruca fuerit Gal. vero dixit, q̃ inter tales species oppilationis, & etiã causas earum immissio argaliæ distinguit: nam immissio eius inuenit resistentiam in carnosa absque dolore, nisi ex apostemate fuerit; in alijs vero cessionem, & cum dolore, maxime si attenuatoria ex spasmo fuerit, vel apostemate, vel vlcere partium vicinarum, & coarctatoria ex sanguine procedente ab vlcere concreato ibidem. Præterea in coarctatoria cessio maior est, quam in illa, & est cum minori dolore, nisi causa lapidis fuerit. Et causas etiam ipsarũ distinguit, & proprie coarctatoriæ, & carnosæ: nam cum extrahitur ex eius infectione, quandoq; virulentia infecta apparent, quandoque humore mucoso, quandoque sanguine, quandoque sanie, ex quibus causas distinguimus, & quandoque munda, per quod distinguimus attenuatoriam à prædictis.

Sig. distinguentia oppila. hanc ab alijs.

Signum generale.

Et inter causas attenuatorias, hoc modo distinguendum: quæ sunt in collo vesicæ, nã siquidem fuerit spasmatum spasmo humido ex humore currente, tunc, præcedens regimen indicabit, & eius euentus subitus; & siccãtibus, & resoluẽtibus iuuatur, & diutius manet. Si vero à siccitate, præcedens inanitio, & febris absentia illam faciẽt manifestam, & paulatinus eueniẽs cũ maiori perdurantia, & fortasse iuuabitur humidis. Similiter si ex frigore, p̃cedens causa, & sensus frigoris, iuuamentũ à calidis cum vrina in colore remissa, & pallida. Similiter si ex communitate ad cerebrum, vt in carabito, vel ad nucham apostematam; præcedens illorũ passio hoc monstrabit, vel illius præsentia. & si est à cerebro spasmus erit vniuersalis. Similiter, & si talis oppilatio in collo vesicæ attenuatoriam ex quacunque speciali fit causa, eam ostendet, præcessio causæ, cum iuuamẽto à suo cõtrario, & nocumento à simili. Vel etiam si fuerit à repletione interiorum, inuentio repletionis ipsorum ostendit, & iuuamentum euacuationis illorum etiã si apostemosa repletio fuerit, vel alia passio eorũ occulta, vel manifesta.

Si ex siccitate.

Si ex frigore.

Si per consensum.

Si ex oppilatione.

Et similiter inter causas carnosæ oppilationis est distinguendũ, & causas quoque coarctatoriæ, vt ex prædictis est notũ. Si vero vrinæ retentio cum impotentia expellendi, ex causis de difficultate processerit vesicæ, debilitantibus expulsiuã, concauo eius proprijs, quia fuerit alteratum, vel algoratum, q̃d est plurimum, tunc signa considerabis cum prædictis similis causæ in eius peruenientis collo, q̃ est dicta. & si fuerit solutum, vlceratum, vel apostematum, signa solutionis vlcerum, vel apostematum prænarrata superius, demonstrabunt.

Differentia inter causas oppilationis, & coarctationis.

Si vero non ex causa propria in concauo existente, sed ex compassione, & communitate ad eius principia, vt est hepar patiens, & debile, signa debilitatio heparis, vt cachexia, & hydrops. vel mittentia, vt sunt renes, signa debilitatis ipsarum videbis præcedere, quæ sunt dicta. Et si causa fuerit in lacertis ventris coadiuuantibus ad expulsionem, & in ipsis signa debilitatis ipsorũ sunt de genere malæ complexionis, solutionis, & eorum apostematis, quæ infra dicetur adesse, prima æstimabis. etiã debilitas expulsionis erit proprie cum vrina pauca: cum verò multa est vrina, non erit manifesta.

Si per consensum.

Si ex multitudine primæ causæ.

Si autem nihil in se, & in communitate ad principia superiora, vt cerebrum, vel nucham patientia, vt est dictum, in passionibus illorum, vel intentio demõstrabit. Similiter si ex causa in meatibus existat, vt oppilatione in vritidibus, vel virga, signa erunt paucitas vrinæ, vel eius priuatio in vesica. Si ex oppilatione fuerit in vritidibus, vel eius multitudo, & abundantia in vesica, quã tumor ostendit, & inflatio pectinis, si fuerit in collo vesicæ, vel virga, & etiam cum frictione, & in nutritione educetur fortasse, nisi carnosa extiterit oppilatio.

Si per consensum.

Si ex obstructione.

De cura.

Cura stranguriæ, & difficultatis vrinæ est duæ res, est vna communis ei, & dysuriæ, ac destillationi, & est causæ abscissio, seu ablatio. Alia est communis strangutiæ, & difficultati, & est vrinæ prouocatio contraria existens accidenti; quod est vrinæ retentio, siue stranguria, & curæ dysuriæ, & destillationis, scilicet oppositа: quemadmodum, & in illis cura est vrinæ retentio, sic è contra in istis, cura est vrinæ prouocatio. Inquit enim Hippocr. in apho. Contraria contrarijs sanantur. Propria cura est vrinæ prouocatio in stranguria, cum mollificatione. & prouocatio, cum siccitate, & mode-

2. aph. 22.

rata ſtypticitate in difficultate. Cõſtrictio enim & coarctatio membri in oppilatione ſtrangurię indiget mollificatione, debilitas vero in difficultate, ſtypticorum confortatione. Sed ne retineant debent eſſe temperata. Abſciſſio autem interioris cauſæ, exterioris ablatio, ex dictis ſupra. iã eſt manifeſta, & repetemus, vt aliqua huic diſpoſitioni propria adiungamus.

In lacerti ſpaſmati. Si igit' cauſa ſit in lacerto, quia fuit in ſe ſpaſmatus, cura eſt ſpaſmi in ſuo dicto capitulo; cõmixtis ei aliquibus diureticis, & proprijs membro, quæ contrahant medicaminum virtutem ad membrum; prout in cura vlcerum recolimus.

Si eiſdem ex conſenſu. Si vero ſpaſmatus fuerit, non in ſe, ſed ex cõmunitate ad ſuperiora, vt ad cerebrũ patiens carabitum cura illius erit iſtius cauſæ abſciſſio. & ſic', ſi ex apoſtemate nuchæ.

Si ex oppilat. cal. Cum ſiquidem in cauſa fuerit oppilatio ex caliditate, & ſiccitate feb. abſcindetur, & curabitur cura febris. Et ex proprijs ſunt ſemina communia frigida, vt eſt ſemen lactucæ cum vino ſubtili permixto cum aqua granati acetoſi, & regimen humectatiuum.

Si oppilatio ex frig. Et ſi in cauſa fuerit oppilatio frigiditate extrinſeca, coanguſtante, & congelante, quod intuſcatum eſt, oppilans meatum colli ipſius, abſcindere; & curabitur cum oleis calidis, & confectionibus, quæ ſuperius habuiſti, & breuiter cura complexionis frigidæ, etiam ſi ſit à cauſa interiori. Et ex conuenientibus illi, & appropriatis eſt, vt ſumatur ſimi columbini ſylueſtris dra. j. & bibatur cũ vrina pueri, quoniam cũ hoc, quòd calefacit, etiam prouocat; & ſtercus muris aur. j. in pondere cum aqua decoctionis anethi, & quãdoque ſumitur cum mumia, aut ventris arahamati, pondus drac. ij. cum ea menſura ſalis indi, aqua calida, & tertia ẽt aſæ in lacte aſinino. & hoc confert ei, qui eſt ex humore craſſo, & etiam in paralyſi.

Si oppilatio ex compreſſione. Si etiam ſit in cauſa oppilatio ex compreſſione facta in collo veſicæ, à repletione partium vicinarum earum, curatio cauſæ erit abſciſſio.

Sicx apoſtemate. Si vero ab apoſtemate ipſorum ad cauſæ abſciſſionẽ præmittere oportet phlebotomiam baſilicæ, deinde phlebotomiam ſaphenæ, quoniam prouocatur cum ea vrina: & iniungatur ei abſtinentia duobus diebus, deinde curetur apoſtema ſecundum ſua tempora, & mollificetur, & liniatur cum adminiſtratione theriacæ in balneo calidæ aquę, & cũ oleis calidis inunctis notis, & emplaſtris, & ex lenientibus, & clyſteribus, ſimiliter in ano immiſſis, & virga; quales ſunt caules, althea, fęnug. & ſemen lini, cępæ, & porri decocti, & elixari: qm̃ cum lenificatũ fuerit apoſtema, tunc deſcendet vrina cũ cõpreſſione. & minoret aquæ frigidæ potus, dimittat ſtyptica.

Si in dolore. Et ſiquidem in cauſa fuerit dolor ex ipſorum ægritudine, puta vlceribus, hęmorroidibus, ragadijs, reneſmo, curetur cura illorum, cum præmiſſione mitigatiuorum doloris, vt ſuperius dictum eſt, in proprio loco de eis.

Si ex verruca. Si vero in cauſa eius oppilatio fuerit à verruca, vel carne calloſa in collo veſicæ, tunc cura eius erit in tinis ex herbis, & ſeminibus mollificãtibus, & oleis lenificãtibus ſcriptis ſupra hoc; & in cura oppilationis hepatis, & cum frictione in loco, & abſtinentia ab acetoſis, & ſtypticis, & forſtaſſe proderit, & forſtaſſe non; vt ſupra in cura oppilationis hepatis dictum eſt.

Si carno. ex apoſtemate. Si etiam oppilatio carnoſa talis ſit ex apoſtemate in collo veſicæ, curabit cura prædicta apoſtematum partium vicinarum.

Si ex mar-ſtatione. Sed ſi in eius cauſa fuerit oppilatio coarctatoria ex quacunque fuerit cauſa curabitur, & curetur cura oppilationis renum, & veſicæ ſupra in principio tradita, & cura congelationis ſanguinis in veſica, & breuiter cum diureticis calidis, fortibus, ſimplicibus, abſcindetur, & compoſitis, quæ ſupra in lapidis cura ſunt dicta, & infra ſubiungetur huic propria.

Si cauſa ſit in veſica. Porro ſi cauſa ſit in veſica debilitans expulſiuam, & ſit propria, quæ ſit alterata, & infrigidata, quod plurimum, auferetur, & curabitur cura oppilationis frigidę hic ſuperius enarratæ. Et ſi ſit vlcus debilitans, cura vlcerũ abſcindetur ſupra iam dicta. Vel quia ſit apoſtema, E cura apoſtematis abſcindetur, & curabitur, quæ eſt dicta. Et ſi ſit non propria, ſed ex communitate ad principium ſcilicet hepar, aut renes, cura debilitatis ipſorum abſcindetur in proprijs dicta capitulis.

Si vlcus, apoſtema, vel per conſenſum. Si ex urina. Quod ſi cauſa debilitatis expulſiuæ ſit' in lacertis coadiuuantibus ventris, curabitur, & abſcindetur cura illorum, quæ dicentur. & ſi mollificati fuerint, cura paralyſis abſcindetur. Si etiam ex communitate ſit ad cerebrum, vel nucham, vel ſpondyles diſlocatos. cura illarum ægritudinem, abſcindetur.

Si ex debil. ſenſus veſicæ in ſe, aut in cerebro, &c. Et ſi contentũ fuerit in cã, vt paucitas, vel multitudo vrinæ, vel eius acuitas inducẽs ardorẽ, abſcindatur cura paucitatis multitudinis, & ardoris vrinæ. Qđ ſi cã fuerit debilitas ſenſus, abſcindat'. & curet' eius principiũ, ꝙ ſi cauſa fuerit in principio, ſ. in cerebro, vel nucha, aut ipſe lacertus, & collum veſicæ cum medicinis habentibus acutum. obezez, vt eſt theriaca, mithridatũ, & inunctiones cum oleo ſambucino, de lilio, narciſſino, de croco, de balſamo. Et adminiſtrẽtur emplaſtra ex foljs arborum fructuum, & olerum dilectorum ſpiritui animali, vt alliorum, mentæ, & rutæ: & miſceantur cum eis medicinæ exſpergefacientes valde, ſicut eſt ſemen armelis, rutæ montanæ, deinde emplaſtretur cum eis pecten.

Si ex nimia retentione. Et ſi in cauſa fuerit longa retentio, cura eſt cum tinis mollificantibus, deinde cum ſtypticantibus ſupradictis, & cũ cartamo, & ſimilibus, & emplaſtris factis ex illis, deinde vtere eis, q̃ ſunt vehemẽtis ꝓuocationis, vt ſyringa, & oleum balſami eſt maximi iuuamenti in hoc caſu.

Et ſi cauſa fuerit caſus, & percuſſio apoſtemationis, & non apoſtemationis, ſed remanet aliquid, tunc præmittenda eſt phlebotomia, deinde tinæ, & mollificantia temperate, & ſtude, vt mingat, quod ſi minxerit ſanguinem plurimum, retinebis cum trochiſcis de charabe, & de terra ſigillata. Prouocatio vrinæ, quæ eſt accidenti contraria, ex quo cauſæ præceſſit ablatio oppilantis, fit facilius, & ſequitur ſtatim ſi ſola cauſa retentionis oppilatio ſit in collo. Ceſſante enim cauſa oppilante, ceſſat oppilatio omnis, cum ſiens, & factum in oppilatione, taliter ſint connexa, quòd ceſſante fiente, ceſſat & factum, vt ſupra in apoſtemate dictum eſt, & ceſſante oppilatione, & ſtatim tale accidens ceſſat, cum ex ea dependeat velut vmbra, & maxime cum remaneat veſicæ potentia in compreſſione.

Quod ſi cauſa retentionis ſit debilitas in veſica, cauſa abſciſſa, prouocatio non ſtatim fiet, niſi veſicæ confortatio ſubſequatur; ceſſante enim cauſa defectionis, adhuc debilitas remanet confortatione indigens, vt prouocetur vrina. Sic quoque prouocantia cum confortatione, potius abſcindentia cauſam ſunt adminiſtranda. Similiter ſi in cauſa retentionis vtraque cauſa concurrat, ceſſante enim altera, retentio remanebit.

Et quandoque vrina præ ſui multitudine in retentione, minando periculum doloris, & grauedinis, & crepationis proſternentis virtutem abſque eo, quòd det ſpacium ad cauſæ ablationem; adhuc eo manente, cuiuſcunque generis fuerit, prouocatione indiget. Sicque in omni cauſa retentionis vrinæ eſt neceſſaria prouocatio, fiet autem manente cauſa retentionis, non certe, nec penitus, ſed adulatorie: & ad præſens cum his, quæ naturam alliciendo prouocant ad expulſionem vrinæ, vt eſt intromiſſio pediculi, vel feſcellis in capite virgæ, vel orificio vuluæ, & ex illis eſt immiſſio naſalis in ano de ſale tabarzet, quoniam reſoluendo ventrem prouocabit vrinam ad emiſſionem vrinæ. Et eriã linitio allij, vel cępæ, vel alterius rei acutæ ſuper virgam, pectinem, & peritoneum, quoniam trahendo calorem, & naturam ad locum, & diſſoluendo, & reſoluendo oppilationis cauſam, prouocabunt vrinam. Et ex illis eſt adminiſtratio diureticorum mollificantium, vt ſupra hoc dictum eſt, cum lenificata fuerit cauſa oppilans, cuiuſuis fuerit generis, & membrum conſtrictum, & coarctatum in ea mollificatum, & relaxatum, & mitigatus dolor quaſi in modum adulationis cedent vrinæ egredienti, cum compreſſione virtutis potentiæ vi-

Communis intentio curatiua.

caria

caria in expulsione,talia sunt autem supradicta. Sunt,& alia leuem virtutem habentia,ne sua fortitudine faciant distendere materiam plurimam,quæ magis debilitet,& oppilet. Et ex rebus magis conuenientibus eis, est lac calefactum,cum non est febriens, per omnem administrationis modum. Et ex illis est immissio argaliæ simpliciter immissæ, vel cum prædictis mollificantibus,& lenientibus medicinis,per eam iniectis; vel alijs,causæ cuiuslibet appropriatis,quæ dicta sunt in capitulo oppilationis,& lapidis: quoniam cum comprimat mẽbrum, & causam dissoluat,seu repellat,prouocat vrinam,& hoc in mare, in muliere vero vice ipsius supponatur cũ radice dauci,iuniperi,vel narcissi,cum oleo sambucino, vel laurino inuncta,postquam sederit in aqua decoctionis raphani, cicerum nigrorum, foliorum dauci syluestris. Cauendum autem, ne argaliæ immissio inferat dolorem,vel nocumentum, vel ex sua inepritudine,vel ex malo immissionis modo, quæ qualiter debeat esse,& quomodo immittenda sit, docet princeps Abu. in difficultate vrinæ capi. *Documentum.*

Si quoque in causa debilitas expulsionis veficæ assistat,causa ablata ipsius, vel in manente fuit vrinæ prouocatio cum diureticis, siccis, & moderate stypticis, quæ prouocando confortent,& non retineant; qualia sunt,quæ supradicta sunt in cura lapidis, & oppilationis,& infra dicentur; vel saltem cum compressione pectinis, cum manu ducta à superioribus ad inferiora trahendo,corpore stante,vel situato recte, talis enim compressio vicaria, & proportionabilis existit naturali veficæ compressioni in producendo vrinam,vt Gal. ait. Et ex prouocantibus expertis in oppilatione ex humoribus crassis est,oleum de anetho, vel de lilio,& decoctionis fabasularum, scarabeorum, cimicum,vel cantharidis, pectini applicatum. Et ex illis est si fumantur folia hederæ,vel succus eorum cum vino, vel aqua decoctionis agrimoniæ, vel abrotani. Et ex exterius applicandis sunt, folia sambuci, parietariæ, & petroselini, & dauci decocta in aqua,& cataplasmata pectini. Et ex expertis est,quod circa instans posuit, est, vt terantur folia parietariæ,& bulliant in oleo antiquo, vel chamæmel. in trixorio,& cataplasmetur pectini. Et ex illis est,vt sumatur massa vna filati crudi,& bulliat cum cinere,& calida sufficienter pectini applicetur. Et aqua tribulorum marinorum destillata est experta. Et aqua cicerum nigrorum in oppilatione ex humoribus,vel lapide. Et omnes medicinæ,quæ ad lapidem sunt conuenientes,& potentes,valent in hoc casu. Confectio electarij contra retentionem vrinæ,ex oppilatione viarum vrinæ ab humoribus crassis, vel lapide. ℞. ani. fœnic.sem. apij,vrticæ,saxifragiæ,ana drach.ij. sem.asparagi, bruscі,milij solis,petroselini,macis, sem. genistæ, sem.lini, spinachiæ, meu,phu,asati,ana drach.j.liquiritiæ drac.iij. sem.communium mundatorum vnc.j. pulueris capil. ven.dra.j. terantur,& cribellentur, & fiat electarium cum melle, vel zucch. Et si vis laxatiuum facere,addas turbith,hermodactylorum,ana drach.j. cum calida. Confectio diuretica fortis ad idem secundũ Abu.℞.sauich asari,amomi,ameos,petrosel.sem.apij,rubeæ tinctorum,amygdalarum amararum,spicę,ana drach.xxx.sem.melo.dra.x. corporum cantharidarum abscissis capitibus,& alis drach.j.ammoniaci dra.iij.resoluatur ammoniacũ cum triplicato vino subtili,& fiant ex eis auellanæ,vel pilulę, de quibus sumantur vsq; ad iij. Confectio alia fm eundem.℞.castorei,euphorbij,zingib.pip.lon.olei balsami, quod sufficit,& quãdo adduntur opij,sem.hyosciami albi causa doloris. sem.vrticæ pulueriza ti dra.j. cum vino subtili statim prouocat. Puluis educẽs lapides,& humores crassos de renibus,& vesica. ℞. anisi,apij,sem.fœnugræ. ana drac.ij.schænanthi dra.j.nigellæ,rubeæ tinctorum,ana scrup.ij.dosis cochlear.i.cum vino subtili. *Confectio ad retentionem vrinæ.*

De ardore vrinæ. Cap. 13.

Ardor vrinæ quid.

ARdor vrinæ est notus, quia est nociuus sensui ipsius vrinæ,vel sensus ardoris apud emissionem vrinæ. Et causa eius ex prædictis est manifesta, aut ex parte vrinę,aut ex parte membrorum vrinalium,& proprie colli veficæ, & virgæ; in quibus percipitur vt plurimum. Et apud emissionem magis ex parte vrinæ,non autem ex se, quia sit acuta ratione materiæ acutæ ciborum,scilicet & potuum. Et caliditatis membrorum generantium,& trahentium, vt hepatis, & renum,vel aliorum influentium illis aliquid accidentium, vt humorem,vel saniem, aut ex defectu humiditatis aptæ ad temperandum ipsam, & currendũ super meatus,vt eos leniat,& glutinosos reddat, quæ generantur,& procedit à carnibus glandulosis,quæ naturaliter sunt illic. Cũ ergo deficit,remanet ibi vrina acuta naturalis,& in membris deficit lenificatio,& glutinositas, quare mordet,& vrit mẽbra illa neruosa,& discooperta,& ,puenit dolor. *Causa.*

Et causa ardoris, & defectus eius,est ieiuniũ,& abstinentia, coitus diminuens humiditates, & ægritudines eliquantes,& labor plurimus,& similia.

Ex complexione, ætate,& humiditate, & alijs circumstantijs.

Ex parte vero membrorum vrinalium,quia differentium,& producentium,acuitas prouenit,quia sint vlcerata,vel scabiosa, quæ cũ attingat vrina de se naturaliter acuta,& propter colamentum humorum,& cholera cũ ea est apta transire,mordet,& accidit ardor.

Causa vero eius est ex parte vrinæ, præcessio regiminis acuentis vrinam.

Ex parte materiæ cibi,& potus acutorum,& efficientis,vt inflammationis hepatis renum,& aliorum membrorum,vel corporis vniuersi,& sensus acuitatis ipsius.

Ex colore,qa citrina fuerit valde,& ex mordicatione causatur apud egressionem absque signis vlcerum, & scabiei, & præcessione ieiunij, plurimi laboris,& etiam cuiuslibet ægritudinis eliquantis corpus.

Eius vero,qui est ex parte defectus humiditatis contẽperantis cum lenitate, est pcessio causarum ipsius cum macredine corporis præcedenti, & sensus asperitatis in loco ante horam vnctionis,& iuuantur humidis.

Sed eius,quæ est ex parte membrorum vrinalium,vel quia vlceratorum,vel scabiosorum, signa sunt præcessio signorum vlcerum,vel causarum eius; & signa vlcerũ præsentium, & scabiei ipsorum dicta, quia sanioſa fuerit vrina,vel furfuracea. & dixit Abu. multoties primũ perducit ad secundũ, & non è conuerso, sicut ergo egestio cholerica ad vlcerationem intestinorum, & tunc antecedunt signa acuitatis,& sequuntur signa vlcerum, quod te scire oportet ne deuenias in errotem.

Cura eius, quæ est ex parte vrinæ, est duæ res,prima est humorum corporis, & membrorum adæquatio. secũda est glandularũ circa collum veficæ,& radicẽ virgæ existentium humectatio. Prima est humorum corporis, & membrorũ adæquatio in complexione. Cum enim vrina secundum Gal. sit colamentum sanguinis,& humorum de hepate,per renes,& vritides veniens,& veficam,adæquatis humoribus,& mẽbris, vrina colata redditur innocua,& suauis, maxime si humiditatẽ habuerit permixtam obtundentem eius naturale acumen, & lenientem superficiem viæ. Sicque secunda res erit ipsarum glandularum humectatio,& restauratio. *De cura.* *4. aph.2.*

Primam complet regimen. Regimen autem est,vt fiat eius conuersio ad contrarium dispositionis præcedentis cum prætermissione omnis cibi, & potus acuti, & salsi,amari,dulcis valde,& acetosi, & diuretici, & lacticinosi,& laboris, & coitus, & ministratione frigidi, & humidi,atque insipidi,ex quo insipidi generantur humores,& inspissantes sanguinem, & minorantes vrinã, quorum mentionem iam fecimus in cura vlcerum, & lapidis. Medicinæ autem sunt, quæ sunt alicuius humoris super excrescentiam educentis, si adsit; quales sunt lenientes, & suauiter educentes, vt mel,casia, tamarindi,manna,succus violarum, & aqua lactis,& folliculorum sennæ in adustis. Caueat autem ab attractiuis, & dissolutiuis, sua enim acuitate vrinam acuunt, & membra exasperant. Quædam vero sunt alterantes in- *Dieta.* *Medicina.* *Documentum.*

frigidantes,& humectantes,ſimplices,& compoſitę,intus,& extra,& per omnẽ modum adminiſtrationis,quæ corporis, & membrorum, & proprie hepatis,& renum caliditatem,& inflammationem remittãt, de quibus eſt dictum ſupra in ſtomacho,hepate,& renib. ſufficienter.

Secundam rẽ complent ẽt regimen,& medicinæ. Regimen inquantum,ſ. humectatiuum cum cibis, & potibus,& alijs neceſſarijs rebus,& dimiſſione exiccãtium, quod ſupra in cura meri ſtomachi eſt prædictũ. Medicinæ vero ſunt inunctæ,& iniectæ ex humectantibus, quales ſunt mucilago pſyllij, ſemen cydoniorum,tragacanthi, albuminis oui, lactis mulieris,vel aſinæ,vel capræ,oleum roſ. & viol.amygdalarũ dulcium, de cucurbita,& melonum, iniectis, ſingulariter, vel commixtæ, & approximatæ, tepidæ aquæ. Et quandoque debet ei miſceri aliquid ſtupefactiuũ, & proprie cum dolor,vel ardor eſt vehemens, vt eſt ſemen hyoſciami albi,vel lac ſem. papaueris, vel etiam opij.

Eius vero, qui eſt ex vlcere, vel ſcabię vulnerum, membrorũ cura,eſt cura vlcerum,& ſcabiei antedictæ,

Nota de liquiritia.

Et ex appropriatis medicinis eius ſimplicibus, eſt liquiri. per omnem adminiſtrationis modum: & aſſumpta proprie, & iniecta, valet enim ardori vrinæ, vlceribus renum,& veſicæ ſcabiei ipſius,& myrta,& cytonium proprie,& ſuccus eius,aut oleum cum deſtillatur in virgam,& grana pini, & ſemina communia, & ius gallinę mediocriter pinguis,& lactis grana prædicta. Et ex

Syrupus expertus ad ardorẽ vrinæ.

compoſitis eſt ſyrupus expertus ad ardorem vrinę ex vlcere viarum vrinæ, vel ſcabiei veſicæ remittens ardorem,& conſolidans vlcera. ℞. vngulæ caballinæ, virgæ paſtoris,conſolidæ mi.pimpinellæ,graſſulæ,capillorum veneris,bugloſſæ,ana M.j liquiri. violarum,maluæ,ana vnc.j. iuiubarum,ſebeſten,ana xj. papaueris,vel ſeminis lactucarum, portulacæ, ana vnc. s. ſeminum communium,hordei,ana drach.iiij. zucchari libras ij. zucchari violati vnc.iij. Trochiſci proprie ad idem ſunt, noſtri alchechengi; & alij experti,quorum deſcriptio eſt. ℞. ſeminum communium purgatorum,papa.amygda.amyli,tragacanthi, ſem.althææ, portulacæ, laccæ lutæ, rubi. ana ſcrup.ij. & s. terræ ſigillatæ drach.s. pinearum purgatarum, alchechengi, macis, ana drach.iij. ſucci liquiritiæ,pſyllij integri,ana drach.x. Conficiantur cum lacte aſinæ,& fiant trochiſci drach.j. doſis eorum drach.iiij. cum ſyrupo. Prius tamen præmittitur mundificatio vlcerum cum ſtypticis, & vnctis, ſicut ſunt proprie aqua mellis,vel zucchari cum aqua cicerum, & deinde lac,

Detumentum.

quia mundificat,& incarnat. Cauendum autem,ne ſtomachus ſit intemperatus, vel adſit feb. deinde vtatur prædictis,deinde incarnabis,& ſigillabis, ſicut ſunt trochiſci de charabe ſupradicti, & vncti cum lacte,& trochiſci de * cera,& ſicut ſunt tales,quorum confectio eſt.

** charta.*

℞. ſarcocollæ,amyli,ceruſſę,thuris albi,ana. Conficiantur cum lacte,& miſceantur cum eo; & adde ſi vis lutũ ſigillatum,& bdellium mechium,quia leniendo prohibet exaſperationem, & minorat vrinam, & lapidem frangit. Emplaſtrum conſolidatiuum, quo deinde em-

Emplaſtrũ conſolidantium.

plaſtretur virga, & peritoneon acuunt. ℞. dactylorum, paſſularum, gallarum,acaciæ, aluminis, hypocyſtidos, hyſſopi,ſtyracis,merdaſengi,ceruſſæ. Confice cum oleo roſ. & ſucco caudæ equinæ,& emplaſtretur cum eo corroſio. Si vero non tunc,ſufficit, vt fiat ceratum ex cera, & adipe gallinæ, vel capræ, & oleo roſarum, ſeſamino recente,& vngatur,& injiciatur.

Trochiſci experti ℞. hypocyſtidos,terræ ſigillatę,charabæ,coralli, amyli,ſemi. cydoniorum. ſeminis althææ, ſem.melonis indi,apij,dauci,ana. Conficiantur cum lacte aſinæ,dentur drach.ij. vel iij. cum aqua frigida.

Tragea Almanſoris ad mitigandũ ardorem,& dolorem,cui oportet inſtare prius. ℞. papaueris,ſem.melonis indi,liqui.ſem.cydoniorum mundatorum, ana drach.j. pinearum,fiſticorum, ana vnc.ij. pſyllij integri,vel hyoſciami,quod eſt ſecurius,eius enim ſubſtantia non vrit, ſicut ſubſtantia, pſyllij, niſi ſumatur mucilaginis ipſius drach.iiij. aniſi drach.ij. zucchari tabarzet, quod ſufficit.

E Puluis ad idem ℞. caudæ equinæ, ſiccetur,& puluerizetur,& da.drach.ij.in mane cum ſyrupo myrtino,& mucilaginis pſyllij drach.j. cum aqua liquiri. Et ſi videbis ibi lapidem adde bdellium mechium. Item ſi dolor intolerabilis ſit perducens ad reſolutionem, fiat encathiſma.℞.ſem.maluæ,& foliorum eius ſem. lini viol. meliloti roſ.craſſulæ,ana, florum chamæmeli,& fœnugræc. parum bulliant in aqua fontis, & ſedeat in tepida,dum mingit,& poſt emiſſionem infundantur filtrũ,vel ſpongia,ſeu conum,& applicentur pectini, virgæ,& peritoneo;deinde etiam injciatur in virgam lac mulieris nutritæ ex frigidis, & humidis, in quo ſit diſſolutũ aliquid opij,& ex eo vngatur virga cum oleo roſ. Potus extinctiuus ſitis eorum. potetur hora ſitis de ſyrupo viol. vel myrtino cum aqua hordei ſimplici,vel dilatatis in ea ſeminibus communibus,& melonis indi; & poſt cibũ digeſto cibo in meridie, vel nocte mane poterunt etiã ſumere de lacte caprino,mulieris,vel aſinæ,& eſt bonum,

F caueat autem, ne habeat ſtomachũ intemperatum,abſtineat à vino omnino. Item inungatur hepar cum cerato de ſandalis noſtro,& etiam renes,& vtatur frigidis, & humidis herbis, & fructibus ſtypticis, & per interualla, ſi conſtipatus ſit quidem plurimum, clyſteribus lenitiuis cum frigidis prædictis,& iuuetur natura.

Contingit plurimum,quòd compoſitio fiat ex ardore vrinæ,vlcere,lapide. Ex alijs itaque difficile eſt inuenire, quod multum profit, obſit autem nihil, quo caſu cum ardorem habeat actu moleſtantem, alia in potentia,& non ſentiatur,alia continuę, ſicut ardor, immo non niſi per ipſum, ardori plus continue attendendum, alijs per interualla, & localiter, & ſi non ſimul,quandoque vni, quandoque alteri eſt inſtandum. Iniectio magnæ efficaciæ ad ardorem vrinæ,& eſt Gualterij. ℞. pſyllij partem, ideſt decoquatur in aqua,& accipiatur etiam mucilago, & decoquatur,& in oleo viol. diſſoluantur,& cum lacte mulieris puellam nutrientis,& adde pulueris camphoræ vnc.j.& injciatur totum per ſyringam, & ſi ſumatur

Iniectio utilis ad ardorem vrinæ.

G mucilago cum camphora eſt propria,vt dixit Serap.

De multitudine vrinæ, & mictu in lecto. Cap. 14.

Multitudo vrinæ quæ ſit. Cauſa.

MVltitudo vrinæ,aut eſt cum quanto continuo,aut diſcreto. Si quidem cum quanto continuo,quandoque eſt ſola, & cauſæ ipſius contrariæ ſunt cauſis diminutionis ipſius prædictis,& quãdoque eſt cum dyſuria,vel diabete, & prouenit ex cauſis ipſarum ſuperius enarraris. Si vero ſit cum quanto diſcreto,erit per modum deſtillationis,& ex defectu contentiuæ accidit,vel expulſiuæ, vel cauſa in vrina, vel alijs in cauſa deſtillationis prædiſtinctis, & ipſa quidem eſt cauſa mictus in lecto,& etiam debilitas colli veſicæ,& lacertorum eius, necnon reuocatio virtutis ſenſibilis cum quiete à partibus veſicæ,vt non ſentiat membrum, vel grauedinem, quæ in pueris, vel infantibus conueniunt ſimul. Cum

H enim in guloſitate,& multa cibi,& potus aſſumptione perſiſtant,vrina in eis multiplicabitur; & cum debilem habeant contentiuam omnem,propter compoſitionis humiditatem,et proinde ſunt profundiſſimi ſomni,certe grauata contentiua veſicæ, & vrinæ multitudine,tunc vt virtus ſenſibilis reuocata ad principium, & ſopita,non ſentiet, vt imperet motiuæ,& reuocat,deficit contentiua cum lacertus mollificatur,nec vrina egre ditur. Et quãdoque coadiuuat acuitas eius,cum ex guloſitate aliquam rem acutam ſumpſerit acutentem vrinã, quæ etiam in maioribus crapularis,quandoque concurrunt,vt vrinam in lecto mingant, brutorum naturã, & infectionem ſui corporis fœtidam,etiam nociuam,prætermittendo verecundiã,attingentes. Cauſæ vero multitudinis vrinæ ſunt notæ.

Et cura etiam ex his, quæ dicta ſunt in capitulis prædictis,& cura diminutionis ipſius. Inquit Hipp.contraria contrarijs curantur. Et ex ſimplicibus medicinis ſunt,quæ à proprietate habent minorare vrinam,vt len-

2.ap.22.2. de nat hum.1.

tes,

tes,& alia, quæ à complexione, vt sunt bdellium mechium,dactyli, passulæ pingues, penidij, & alia lenientia,quæ leniendo ventrem mimorant vrinam. Et caro eticij terreni confert puero, qui mingit in lecto,& renes leporis exiccati,& cerebrum eius; & enula,cum quis assuete vtitur ea; & excusabitur à frequenti mictura; & oleum de been inunctum est vltimum,& thus est conueniens,myrob. cyperum, coriandrum, gallia,myrrha, & alia pontica, & proprie si præmittantur eis aliqua lubrica,vt supra in dysuria dictum est. Et oportet,vt ante introitum lecti commoueat se ad mingendũ,& imaginetur in lecto sito esse aliquod sanctum,& in camera, in qua sit oratorium aliquod, nam cum talis imaginatio remanet in somno retinebitur fortasis vrina, & si verberetur, tunc timendo retinebit.

Clysteꝛ ad multitudinẽ vrinæ.

Et de medicinis compositis sunt, quæ ex prædictis componuntur, & quæ sequuntur. Confectio medicaminis ad multitudinem vrinæ conueniens. ℞. Castorei, myrrhæ, alhasce, cupularum glandium, pyrethri, ana partes æquales,fiant ex illis pilulæ,cum aqua myrtæ humidæ. dẽ quibus sumatur ad mensionem scrup.j. Clyster ad illud bonum,& confortat renes. ℞. succum alhasce decoctum,donec inspissetur, & vitellum oui,& adipem rennm capratum, colentur, & reseruentur, omnia illa æqualiter aggregentur,& assumatur de lacte recenter mulso,& butyri,& adipis gibbi cameli, & olei alhasce,alchanna,partes æquales,dosis similis primæ, & conquassentur inuicem,& fiat ex eis clyster.

Confectio cum vino iuuatiua eius,qui mingit patum, frequenter in modum destillationis. ℞. vniuscuiusque myrob. ana drach. x. glandium infusarum in aceto die, ac nocte torrefactorũ;sãdarachæ,cyperi,thuris mas.enulæ siccæ,styracis siccæ,corall. omnium,ana drac.s. myrrhæ drac.iiij. Conficiantur cum melle,dos. vnc.cũ vino.

Aliud experium ℞. glandium, thuris, myrrhæ, ana partes æquales,decoquantur omnia in vino quantitatis, vnc.j. colentur,& ponantur cum vnc.j.olei,& dentur,& conferunt. Trochisci confecti ex massa,in qua posita est virtus simi columbini cum aqua frigida,sunt enim vltimi. Et clyster cum medicinis retinentibus vrinam,& iniectio earum,quas supra diximus. Aliud Serap.sumantur glandes,& infundantur in aceto die,& nocte. deinde fugantur in patella,& terantur,& sumantur ex eis drach.x. myrob. embhcorum,& belliricorum torrefactorum,ana drachm.vij.croci,thuris,ana drach.vij.gra. myrri drach.x.terantur,& cribellentur,& dentur ex eis drach iij.in aqua,in qua submergitur ferrum ignitum.

Remedium pro illu, qui mingunt in lecto.

Remedium ad mictum in lecto, vbi prohiberi non possit ℞. veficam,& immitte in ea oleum,et dimitte per horam, vt madefiat eo bene, deinde immitte virgam in ea, euacuato oleo, & parum dimisso in ea,& liga eam ad caput virgæ, & anchas, & dormiat cum ea,si enim minget, non minget in lecto, sed in ea, & remanebit in lecto.

SVMMA III.

Quartæ particulæ sectionis primæ, de ægritudinibus testiculorum, & virgæ.

PROLOGVS.

Genesis primæ. Auic.i.primi Doctr. 3.cap. 3.

PRinceps medicorum Gal.inquit, quã multis.n. existẽtibus dogmatibus naturalibus, Et propter generationẽ,& corruptionem animaliũ sanitates, & ægritudines, & cura in ea solũ vnum inuenitur,id Erasistrato, & vitis huiusmodi,i. alicuius gratia omnia facere naturã,inaniter nihil. Et quia illud cuius gratia oia facit natura, homo esse dignoscitur, qui cum sit periculo necessariæ resolutionis suppositus,non stat semper,sed deficit in termino ei naturali constituto,& plurimũ infra abbreuiato: præuidit, ne deficiẽte eo,& sic oia inaniter egerit; vt semper permaneret in vita, quod,vel quamdiu disponit diuina sapiẽtia quoquo modo. Et proinde in corpore hominis, vltra nutritiua membra,ad conseruationem sic præfiniti ex esse ipsius necessaria procreauit alia,eisque virtutes imposuit desideratiuas cum delectatione grandi,qua inclinaretur,& prouocaretur homo plurimũ ad coitum, & effectiuas ad sui similis generationem, per quod successiue perduret in vita, quod ex seipso semper nõ valuit permanere,quod Auerr. & Arist.voluit cum dixit. Omnia enim illud appetunt,propter illud esse agũt. Et quia generatio hominis fit immisso spermate in matricem, velut semen plantarum in terra,& aliqua procreauit membra,quę ad spermatis generationem etiam faciunt, & in maribus, & in fœminis, testes.s. & seminaria vasa, & in seminantibus maribus ad emittendum virgam,& ad receptionem ipsius,ex quo emissum est,scilicet matricem in fœminis,tanquam locum proprium conseruationis,ne pereat,& in quo suam facit actionem. Necnon generationi longius prouidendo,in eis vbera procreauit, continuata matrici per quasdam intermedias venas,per quas sanguinem ad matricem immissum tempore conceptionis, post partum reassumerent vbera,ipsa retrahente natura,vt sua virtute conuersus in lac, valeat nutrimentum idoneum præstare fœtui,donec mandere dura possit. Sublimis itaque Deus in maribus, & fœminis creauit testiculos,generationis principalia instrumenta, in maribus manifestos,pendentes in bursa: in fœminis vero occultos, in duobus matricis cornibus collocatos; ex carne glandosa alba, inter membra principalia numeratos ad generandum sperma;quod generationis existit principium effectiuum ex mare, & materiale ex fœmina,ex humiditate delata ad eos in venis; quæ est quasi superfluitas quarti cibi in corpore toto. Et est sanguis magis digestus,& magis subtilis, quem alterant propria complexione,& conuertunt in albedinem, & similitudinem suam; ad quod adiuuat commotio aereitatis in ipso per spiritum,& formantem ipsum,sicut mammille sanguinem venientem ad eas ex venis,& quemadmodũ è contra, hepar, chylum album ad se tractum conuertit in rubedinem sanguinis,vis enim agentis est assimilare sibi patientem. Creauit quoque duos propter causam dictam supra in renibus,& rotundos, vt essent salui à nocumento: & à siphac maiore protendunt duo meatus vocati didymi,venientes ad testiculos,quos comprehendunt, & aperiunt. vt duo folliculi intra bursam cũ meatibus illis, Venit quoque ad duos testes de venis pulsatilibus,& quietis plurimũ ramificatis ex vena pulsatili,& vena quieta,quæ illarũ sunt radices ramificationes plurimorum,& inuolutionis cum anfractibus multis deferentibus humiditatem illam sanguineam,quæ est materia spermatis,in quibus aliquam recipit alterationem virtute carnis glandosæ,in qua inuolutæ sunt iuxta testes, ex quibus infunditur in testes,& ibi fit sperma completum. Etiam ibi generantur duo foramina,quæ ad virgam vadunt,cuius euacuatio fit cum illa replentur ventositate crassa, & venæ arteriæ eius sanguinem,& spiritũ,& calorem. Cum enim virtus imaginatiua imaginatur coitum ex se principaliter, vel ex sensibili, à natura apperente commota, cum sit vna de virtutibus superioribus,præcipit concupiscibili,quæ est in corde,vt mittat spiritum,& calorem ad genitalia membra, & calor illi fortiter veniens, dissoluit humiditates contentas in venis, & arterijs in motu, quo erigitur virga ad iectionem seminis in matricis concauum,aliter enim nõ posset immitti,sicut Gal.declarat. Et tunc non quiescit ab æstimatione sua virga, quamdiu vasa spermatis tensa fuerint, quæ quod in eis est expellere appetunt, siue sit sperma multũ, siue acutũ,ad quod adiuuat caput virgæ cum fricatum fuerit: quare à vasis illis attrahitur,& effunditur sperma,& ex ea mittitur in matricem. Et in coitu naturali,cui obuiat matrix cum orificio suo aperto,& trahit illud desiderans sua propria virtute valde. Et ex testiculis suis,præ delectatione etiã procedit sperma, quod generatur in eis ad matricis concauum,cum

2. de anima tex. 32.

Quare creauit duos testiculos.

4. de loc. aff. cap. 6.

ergo concurrunt ambo, & omnia sibiinuicem permiscentur,& temperantur; generatio procedit. Vasa vero spermatis dicta, sunt velut duo meatus procedentes ab vnoquoque ouo nõ generati ab eis,sed contigui eis apud ipsa oua,seu testes,dilatati manifesta dilatatione, deinde cum procedant ad virgam stringuntur,constrictione lacertorum generatorum super ea,& in mulieribus.ramificantur iterum apud statum suum. Et in processu sunt ascendentes versus inguina post principium,deinde descendentes vsque ad collum vesicæ sub meatu virgæ,vt etiam,& quod est inter ipsa digestio spermatis compleatur,donec redeat ad meatum, & expellatur in virgam, donec oportet ipsum perfici illo tẽpore breui,cum coitus celebratur. *De virga.* Virga vero est membrum viri,tale generatum,& insitum ex carne ligamenti orta ex carne pectinis,plurimæ concauitatis, & neruis ortis à spondylibus caudæ, & sunt ligamentales non priuati sensu submersi in ea. Et nerui, cum quibus erigitur,sunt alij secũdum Gal. à neruis,cum quibus mollificatur, ex quibus cum carne conficiuntur lacerti proprij ipsi virgæ, quod Gal.in lib.de anatomia dixit. In virga quoque sunt meatus tres; meatus vrinæ; meatus spermatis; & meatus humoris,qui egreditur cum aliquis tangit mulierem. Et scias,quod virgę aduenit virtus erectionis à corde,& desideratiua ipsius, à quo prouenit ei spiritus per arterias, & aduenit sensus à cerebro, & nucha per neruos, & ab hepate per venas sanguinis, & ventositas crassa,& ventosus spiritus. Ex quibus per anatomiam collectis circa medicinas tam necessarias ægritudinum membrorum generationis in maribus ponẽdas per ordinem,est considerare primo dispositiones testiculorum, tanquam principalium inter ea. secundo ductuum canalium,seu didymorum a siphac,à quo procedunt. tertio oschei,seu bursæ,in qua continentur. quarto vasorum spermatis. quinto virgæ, vt instrumentalium. Et quia ex talibus ægritudinibus enumerandis membrorum talium, lædunter actus vnius communis talibus necessarius generationi, scilicet coitus,læsionum ipsius oportet subiungere medicinas, quas scire nequibimus,nisi ipsum prænoscimus actum secundum Gal. Et quia talis actus fit cum erectione virgæ, ideo oportet de nocumento ipsius actus,& medicinis ipsius tractantes, simul perquirere causam erectionis,& coitus, vt per eas scitas,nocumentum, & causas ipsarum medicinarum valeamus vnicuique distincte subiungere proprias.

Qualiter in virga sunt tres meatus. *Qualiter fit erectio virgæ.* *Conclusio Auctoris.*

Continet autem, secundum hoc, summa tertia, capitula specialia. xxi.

De mala complexione testium. Cap. 1. fol.83
De mala complexione ipsorum, & de magnitudine,& paruitate eorum,& malo situ, ac eleuatione ipsorum. Cap. 2. 84
De eleuatione testium, & de vlceribus ipsorum. Cap. 3. 84
De apostematibus, & quia omnem lædunt eorum propriã actionem,quæ est generare sperma; necnon,& dolorem inducunt. Cap. 4. 84
De spermate,& nocumentis accidentibus in generatione ipsius. Cap. 5. 84
De dolore testiculorum. Cap. 6. 85
De ægritudinibus didymorum,ex quibus plurimũ contingit dilatatio, & ruptura; de qua in quinta summa dicemus. Cap. 7. 85
De mollificatione oschei. Cap. 8. 85
De varicibus,& duritie oschei. Cap. 9. 85
De gonorrhœa. Cap. 10. 85
De pollutione. Cap. 11. 85
De pruritu,& dolore virgæ. Cap. 12. 86
De paruitate eius,& magnificatione ipsius. Cap. 13. 86
De apostematibus virgæ,& corrosione eius. Cap. 14 86
De apostematibus,& medicinis eorum. Cap. 15. 86
De coitu naturali,& præter naturam,ac signis eius. Cap. 16. 86
De erectione virgæ,& nocumento ipsius,ac diminutione eius. & multitudine. Cap. 17. 87
De nocumentis, & iuuamentis prouenientibus ex coitu. Cap. 18. 87
De regimine eius, quem lædit dimissio coitus. Cap. 19. 89
De regimine eius, quem lædit superfluus coitus. Cap. 20. 89
De his, quæ delectationem faciunt in maribus,& fœminis in coitu,de quibus per ordinem exequamur;nomen Domini inuocando,qui sit benedictus in secula. Amen. Cap. 21. 89

De mala complexione testium. Cap. 1.

MAla complexio testium inuestiganda est solicite, vt sanetur, generationem enim, circa quam exequendam sic natura ingeniata est, studiosius lædit,cum in essentiam virtutis, quæ est ipsius initium, maxime inferat læsionem, ac procreationis spermatis, siue naturalis, siue præter naturam sic ipsum reddendo, sicut Hippocra.dixit in aphorism. generationi ineptum,cuius principium est, & esse potest omnis generis : sed frigidum plurimum,& sicca pura, vel impura, & est plurimum præter naturam, & substantiam spongiosiorem ipsorum humiditatem, & materiam colligentem ; ad quam societas eorum ad membrum superfluitatum adiuuat.& situs eorum cuiusque inuestigatio est ex causis, & signis. Et causa eius est, aut interior, aut exterior. Interior autem est propria, & naturalis lapsus eius adeo vltimatus, vt noceat actui generatiuæ proprio virtutis in animali ; aut humor, & cibus, & potus. Et ea, quæ accidentalis est, & est præter naturam, aut est ex communitate ad superiora, vt hepar, cerebrum, & cor. Exterior vero, vt est aer, aqua, & consimilia. *Causa.*

De signis complexionis testiculorum. Signa complexionis testium generationis nociuæ, si naturalis sit, & à principio generationis proueniens, sunt signa generationis eorum, siue ægrorum in natura consimili, quæ Galen. ponit. sed in quanto tamen differentia ab illis, quæ sunt vltimata,seu magna excedentia. Sicut cuius sunt complexio naturaliter lapsa,quandiu lapsa fuerit, quòd fiet cum natura, actioni non nocet sensibiliter. Cum vero modum excesserit, vt vltimetur, lædit manifeste actum propriæ virtutis, quemadmodum ea, quæ præter naturam,sicut Galen. dixit. Et proinde signa vtriusque erunt similia specie, à signis naturaliter lapsæ, in quanto differentia est intra se, vt infra dicetur. Cum ergo venæ, quæ in oscheo,& virga sunt, fuerint valde latæ, eminentes, & manifestæ, & raritas cutis eorum multa, & pili etiam pectinis multi, & spissi fuerint in eis, anchis, & coxis, appetens, & multum desiderium coitus, & velocis coitus consecutionis in emissione spermatis, ipsumque sperma album fuerit ad citrinum, vel fuscum tendens rectificato regimine, complexionem ipsorum cognosces naturaliter calidam, vltra quam generationi expediat. Si vero illis contrarium, frigidam iudicabis. Si autem in prædictis membris sentiat asperitatem in tactu, & in pilis crispitudinem non propter formam pororum,& in spermate paucitatem, & siccitatem, dicas complexionem esse siccam eorum. Si vero contraria, vt sperma multum humidum, & fluxum, humida erit complexio. Et omnis coitus, signum intemperantiæ sumitur ab effectu, quia sperma dimissum, ab eis generatum, omnino erit, vt Hippocr. dixit. Et signa complexionis commixtæ, ex permixtione prædictorum signorum colligi habent. Signa vero complexionis præter naturam ipsorum, sunt similia signa naturalis complexionis, quæ prius non fuerunt inuenta, nec percepta: & quandoque sunt cum dolore, quandoque cum pruritu, quandoque cum mollitie, & paruo sensu, quæ in naturali non sentiuntur.

Cura. Cura eius,est cura malæ complexionis,in alijs membris

bris dicta,& proprie in renibus,hepate,& vesica. Et si- A quidem fuerit naturalis,incurabilis. Inquit enim Gal. alterare enim vtique alicubi, & transmutare possibiles sumus, & vertere semper in melius malas constitutiones corporis,& sic est curabilis,sed difficilis. quod enim naturale est, semper est, aut secundum plurimum, aut Auicen. dicit. Si vero sit accidentalis,& noua,facilis. Si vero habituata,difficilis. Inquit Galen. mala complexio si perfecte membro dominetur,dure sanatur. Et si fuerit sine pruritu,cura infra dicetur. & si cum pruritu,erit cura pruritus virgæ.

1. de differ. feb. cap. 1.

De mala complexione,& magnitudine,& paruitate eorum, & malo situ,ac eleuatione ipsorum. Cap. 2.

Causa. MAgnitudo testium nota est'. Fit enim,aut præter naturam per modum apostematis, vel elephantiæ,de quibus infra dicetur. Aut est naturalis fm semitam augmenti, & ét impinguationis: sicut mammillis contingit. Et signa distinctiua sunt manifesta,quæ licet non sit ægritudo,tamen ei cura debetur; quia inter ægritudines nominatur,vt ait Abu.quę ad particulam decorationis,& ornationis pertinet,hic gratia ordinis seruãdi locata. sic etiam mammillarum cura, est enim simul in vtrisque,& infra tempus naturalis augmenti possibilis commode. Et est tres res. prima debilitat nutritiuam virtutem,vt augmentatiuæ non ministret materiam.secunda partes eorum coadunat,coarctat,& constringit: vt extensionem non suscipiant, & augmentum, sed diminutionem. tertia subtrahit materiam augmenti, & *Nota.* impinguationis. Prima, & secunda complentur cum frigidis,& stypticis; quibus curantur mammillæ virginum stantes,vt nõ cadant, sicut est ceratum ex hyosciamo albo, epithymo, & cera. Et emplastrum de herba cicutæ,cum suo semine superpositum; quod mammillarum in puellis,& testium in pueris,est commune: vel fractura plumbi confracti adinuicem;cum aqua coriandri humidi;vel confracti cotis,& lapidis molendini. Et de appropriatis contemperantibus illos, & virgam, est inunctio olei sambucini. Tertia res completur cum subtractione cibi; sicut enim secundum Gal. augmentum sine fluente,& applicato cibo non potens est fieri; ita eo abstracto,& diminuto est æqualitas. Et deinde cum applicatione resoluentium supra, & circa testes;vt nutritiuus cibus tractus ad eos non permaneat, sed resoluatur. resoluentia tamen nota sunt ex dictis, & dicendis proprie in cura egritudinum iuncturarum. Post tempus vero augmenti est impossibilis,nisi per modum impinguationis existat; de cuius medicina infra in decoratione dicetur,sed remedio eget,quo toleret, & melius deferat,& absque impedimento motus.

B

Paruitas vero eorũ ex contrarijs causis existit,magnitudini,aut.n. est naturalis,aut præter naturam; & tunc aut est secundum semitã phthisis,& hecticæ, de quibus dictum est; & dicetur,aut est ex causis exterioribus,frigidis, & stypticis, corrugantibus,& constringentibus ipsos,& suspensoria eorum. Quare retrahuntur,& eleuantur ad mirach ventris, & inguina,& occultãtur ibi- *Malus testiũ situs.* dem,& constringunt collum vesicæ,vel vesicam; adeo vt difficultas accidat vrinæ,& destillatio, & dolor cum mingitur. Et signa eius ex præsentia,vel præcessione causarum habentur. Cura eius non est necessaria cum naturalis est, ad pulchritudinem enim spectat eorum paruitas,vt paruitas mammillarum; nisi tantæ diminutionis fuerit,quòd actionem propriam lædat; tunc enim cura est necessaria quemadmodum, & si præter naturam sit. Est tamen possibilis infra tempus naturalis augmenti,post vero impossibilis,nisi per modum impinguationis procedat,quæ augmentũ non est proprie. Impinguari enim post macredinẽ, de qua in decoratione dicetur, non est augmentum. Et cura quidem est quatuor res. Prima aufert causam præter naturã, si adsit,vt possibile *De cura.* est; & ex dictis,& dicendis est nota. Secunda dilatat co- C arctata,& contracta. Tertia confortat virtutem nutritiuam,& augmentatiuam,& præbet materiam. Quarta trahit illas ad proprium locum. Secundam rem complẽt fomentationes,balnea calida,quæ virtutem mollificantium,& dilatantium habent,vt sunt flores meliloti,chamæmeli,fęnugræci,& althææ,& calamenthi. Tertiam rem complent calida,& humida ex cibis, & potibus,& medicinis interius, & exterius per omnem modum approximatis; quas supra diximus in cura stomachi,& in cura impinguationis dicemus. Quartam rem complent compressiones desuper,& frictiones de subtus trahentes inferius cum adipe anatis, vel oleo masticino, & piceatione perdurans, deinde cum myrtino, rosa. & de cytonijs,vt tractus cibi remaneat in eis,& non resoluatur.

De vlceribus testium,& eleuatione ipsorum. Cap. 3.

Causa. SEd sciendum quod eleuationis, & contractionis testium ad superiora præter dicta, est alia causa,s. virtutis debilitas,& est ex signis mortis in acutis ægritudinibus,prout Hipp. dixit prognosticorum secundo.

Vlcus quale. Vlcera testium sunt multæ putredinis;trahũt.n. multam materiam propter dolorem à membris superfluitatum eius vicinis vltra illam, quam præ debilitate illorũ generauit,& influit à supremis,quam propter infimum situm recipiunt,& propter raritatẽ colligunt, ac propter eorum complexionem calidam, & humidam, & coarctationẽ in loco occulto,priuato aere. Quare non tran- *Prognostic.* spiratur,corrumpitur, & expanditur multitudine sua ad vicinas partes; & fiunt vlcera ambulatiua, & corrosiua difficilis curationis,sicut vlcera membrorum superfluitatum. Et multoties corroditur testiculus, & indiget,vt *Curatio.* castretur,ne corrosio ambulet, & multoties corrosio in oscheo incipit principaliter, & cadit, & incarnatur,& causatur cystis dura adhærens testiculo non subtili distincta,vt prius. Et multoties procedit à cysti ad testiculum,& sunt nota. & curantur cura vlcerum virgæ,de quibus infra dicetur hic,& in sectione secunda.

De apostematibus testiculorum, & quia omnes lædunt eorum propriam actionem, quæ est generare sperma, necnon, & dolorem in eo inducit. Cap. 4.

Apostema quandoq. APostema quandoque fit in testiculis, quandoque in oscheo,& quandoque in vtrisque,& ois generis esse potest. Et causa eius, vt plurimum est per modũ *Causa.* influxionis fiens, quam prouocat plurimum causa exterior,vt compressio,& percussio,& casus. Et quandoque *Signa.* est interior causans dolorem. Et quod est in oscheo,visu cognoscitur,& colore, & tactu, & factum in testiculis difficile cognoscitur,& est q; oscheum est subtilius,tractabilius,& extensum,subtiliatum,non incrassatum,sed cum eo est quãdoque febris,quia est nobile membrum, arterijs continuatum cum corde. Et si est in vtroque est *Prognostic.* difficilius. Sed febris difficilior erit distinctiua si calidũ fuerit,& grauedo,& dolor fortior. Et quandoque delitescit apostema testiculi, & cum fuerit calidum, & magnum permutatur ad partes pectoris,& cordis hepatis, & cerebri, propter continuitatem cum eis, &c. est signum mortis. D

De cura. Cura apostematis calidi testiũ in quatuor rebus consistit,sicut cura apostematum renum,s. in euacuatione totius; & in euacuatione partis; in regimine,& in sedatione accidentium. Euacuatio aũt totius est facienda eodem modo,sicut in apostemate renum. Euacuatio autẽ *Euacuatio.* partis cum particularibus remedijs applicandis in testi- *Localia.* bus,& repercussiuis,& stypticis, & resolutiuis,& vtrisque permixtis,prout temporibus eius congruunt,& debentur ex appropriatis ipsis testibus apostematis. Qua- *In principio.* lia sunt ex repercussiuis simplicibus approximandis in principio,oleum ros. aqua ros. acetum,mucilago psyllij, aqua & succus endiuiæ,succ. solatri,& aqua cucurbitæ, aqua *caruæ humidæ, *positione farinæ hordei, farinæ **canna.* lentium excorticatarum, alchechengi,&c. similia epi- **propria.* themata,& emplastrata, singularia, vel permixta. Et

si fuerit caliditas multa,& dolor; addantur ꝑdictis semẽ hyosciami albi,& cãphoræ parũ. Cumque pertransierit principiũ manifeste,tũc oportet,vt eis admisceantur resolutiua,vt est proprie farina fabarũ, cicerũ nigrorum, flores chamæmillæ, & melilotũ cũ melle,vel caricis,& bdellio,vel berbena,& folia caulis,& vitella ouorum. Et procedente tẽpore addantur prædictis cyminũ,& passæ enucleatæ,pingues,coctæ,& aggregatæ cũ vino,& emplastrentur. Cum aũt peruenerit ad statũ administrabis ꝑdicta resoluentia simpliciter,& per se,& emplastrabis cũ stercore vaccino cũ pauco aceto,& cinere caulis cum vitello oui,& radice cucumeris agrestis,cũ vino,& fœce vini antiqui,vel melle,lilij,hyssopi. Quod si non resoluatur,& maturetur,ministrentur maturatiua, qualia sunt folia maluarũ,radix lilij albi,radix althææ,& mucilago,fœnugræ. & sem. lini cum axungia porcina corrupta;& cẽpe album decoctum cum butyro ad frigidum. Deinde cum fuerit dubelatũ,fiat apertio cum medicinis super oscheum applicatis,quæ aperiendi habent virtutẽ, quales supertus habuisti. Caue tamen ne occultetur,vt sequatur anum,& ibi aperiatur,quoniam sequetur fistula mala; immo cum illud accidit oportet, vt assiduetur positio farinæ tisi,cum aqua ros.vel myrtæ,vt prohibeat ibi eruptionem,resoluat,& exiccet,& mẽbrum dimittat innocuum. Ex his,quæ expertus sum est,vt primo emplastretur,ex myrta,balaustijs,rosis,chamæmilla,& galla decoctis in vino,quoniam resoluit,exiccat,& prohibet eruptionem,deinde cum emplastro diachylon,deinde facta apertione mundificetur vlcus,exiccetur,& consolidetur cum medicinis simplicibus,& compositis, quales infra dicemus.

Argumentum. *Status.* *Si non maturetur.* *Si maturũ sit apostema. Documentum.* *Empl. expertum.*

Diæta. Regimen aũt oportet,ꝙ sit subtile cum vino,rõne cibi,& potus,& subtractione carnium,& vini. Et cũ quiete,& alijs consimilibus. Accidẽtium correctio sicut doloris facienda est,vt in præmissis dictum est,& ẽt in proprio est dicendum cap. & cõfortatio principalium cum frigidis stypticis,& aromatibus,vt non recipiantur,si materia delitescat,& ad ipsa superiora eorum propellatur,& cum trahentibus,ad ipsos testes,emplastris.

Principium memb. confortatio.

Si apostema frig. Quid in princ. agẽ. Et siquidẽ fuerit frigidum, in principio ex prædictis resoluentibus,cũ stypticis calidis,aliquid ministrabis,vt est farina fabarum cum chamæmelo blactæ bizantię,& schænanthi,passulæ cum nucleis,myrrha,& thus,& similia simplicia,vel commixta. Deinde cum processit ad augmentum, calida, resoluentia minorabis, & augebis calida. Et procedente ad statum multo magis augmentabis calida resoluentia cum processit,& minorabis stypticа,quæ eliges ex prædictis. In declinatione fortiora, qualia sunt rubea tinctorum addita prædictis, & olei nardini parum per virgam.

Quid in augmentum. *Si in statu.* *In declinatione.*

Si tumor sit ventosus, vel aquosus curatio quæ. Et si fuerit ventosum, emplastretur cũ farina fabarũ, thymo,oleo nardino,& melle. Et injciatur aliquid olei de enula,vel sambucini cũ musto in virgam,vel de cherua,quę sunt vltima;prius tamen fomentatione præmissa cum aqua decoctionis sem.apij,rutæ,spicæ,anisi, fœnugræci,& carui,& aliorũ exterminantiũ ventositatem. Et cũ est in oscheo apertio cũ phlebotomo resoluet eã. Et siquidẽ fuerit aquosum similiter. Similiter primo cum tentabis ipsam materiã aquosam resoluere, & exiccare cum fomentis ex aqua maris, vel salsa, seu sulphurea,& aluminosa; & ex emplastris ex resoluentibus,& exiccãtibus dictis in cura hæmorrhoidarum exiccandarũ. Et furfur emplastratum cum vino,& sale est efficax.

Si in oscheo quid agen.

Si stirrho. fuit tumor. Si vero peruenerit ad sclirosim,aut quia tale à principio fuerit,mollificetur,& resoluatur, distincte vel commixte,vt supertus est in alijs dictum. Deinde addamus compositas medicinas.

Emplast. ad apostemata testiculorũ. Emplastrum resoluẽs apostemata testiculorum,& ẽt oschei calidum,& frigidũ. ℞. granorum viridium elixatorũ vnc.j.s. passularũ enucleatarũ vnc.v. cymini dra.j. caulis vnc.s. glutinis pini vnc.iij. Conficiantur cũ melle,& emplastrentur. Emplastrum aliud ad frigidum,& ventosum. ℞. ciceris m.staphisagriæ, ana vnc.j. cineris scorpionis partem s. Conficiantur cum melle,& emplastrentur,& adde olei sambucini cũ myrtino,& cũ nardino,& injciantur in virgam. Emplastrum efficax ad resoluendum sclirotizatũ. ℞. ficuum, adipis anatis,ana vnc.j. foliorum oliuarũ, & cypressi,ana partes æquales, aggregentur cum vino,& butyro vaccino, & hyssopo. Ceratum nostrum ex diapente est solenne ceratum ad apostemata cum vlcerib. ℞. scoriã argenti, decoquatur cum oleo rosa. donec fiat sicut spissitudo; deinde addatur ceræ,& gummi pini,& reponatur. Abuh.fiat emplastrum ex ruta,& folijs lauri supra apostema testiculorum, vel cum altero eorum aliud conficiatur.

Aliud ad sclirosim. *Ceratũ diapente ad apostemata cũ vlcere.* *Aliud Auic.*

De spermate, & nocumentis accidentibus in generatione ipsius. Cap. 5.

Causa. SPermatis quatuor sunt causæ materialis, formalis, efficiens,& finalis. Materialis est,vt iam dictum est, humoralis humiditas,seu sanguinea delata per venas ad testes ex corpore toto,quia ex oĩ mẽbro per resudationis modum;& ex principalibus proprie, & ex cerebro plurimum ſm Hipp. non conuersa adhuc,sed apta conuerti. Est.n. superfluitas quantitatiua digestionis quartæ, multæ aereitatis, & paucæ terrestreitatis, quæ fit cum dispartitur in membris resudando de venis, tertia digestione iam completa in eis, & digesto sanguine,& subtiliato, & recipit alterationẽ in ipsis membris, & fit propinquus alterationi, & assimilationi membrorum spermaticorum,quia iam iunctus est ipsis, & actu nutriens venas,& arterias,& reliqua membra dura, cum carent cibo, alteratione non interueniente multa, sed sola assimiliatione succedente, digestio erit perfecta, & de suaui illius, & proprie,qui vnitus est principalibus membris pars separatur quædã, & mittitur per venas ad testes,vt ibi spermatis naturam assumat. Causa formalis,seu forma eius duplex est,s. substantialis, & accidentalis, substantialis est gonimum esse,i. generationem faciens,& hoc per spiritum gignitiuum receptũ in spumoso eius, habente potentiam trium virtutum vnitatum in ipso; quas defert ad testes à triplici principio, & spiritus triplex ab eo procedens vnitus in spiritu ipso,qui recipit alterationem in testibus,& compositionẽ aptam ad exercendũ actus generatiuæ virtutis, qui in esse nostro sunt priores,alterandi,s. & informandi, quos non ex materia deducit,sed circa materiã principaliter ostẽdit generando ex ea triplex membrũ, in quo quod virtutum de virtutibus erit in spiritu gignitiuo, & in eo disgregatur, discernitur,& appropriatur ſm exigentiam virtutis cuiusliber inhærentis illi, cuius apud medicum basis, fons,& principium dicit. & Accidentalis est albedo,quam recipit virtute complexionis elementaris ipsorum testium. Efficiens est virtus generatiua cum complexione testiũ, quæ duplex est; vna immutatiua, & alia informatiua. Immutatiua est vna, quæ ex humoribus corporis sperma generat in corporibus generantibus masculos,s. & fœminas, primum de qua primus sermo præponitur. Alia quæ virtutes diuertit,quæ sunt in spermate,& permiscet temperando, ſm quòd vnicuiq; conuenit membro,dans parti conuertendæ in neruum,complexionem neruo propriam: & parti conuertendæ in arterias,complexionẽ propriam arterijs;& sic de alijs,& illud secũdo, postquam spermata vtraq; concepta fuerint in matrice, & permixta simul in ea. Informatiua est,quæ præcepto sui Creatoris vnumquodque membrum informat secundum diuisiones conuenientes illi. Finalis est ad conseruandã speciem perindiuidui generationẽ,procedentem ex commixtione duorum seminum receptorum simul in matricis concauo seipsa contemperantium. Masculini se habentis,vt principium intrinsecum effectiuũ in generatione cum fit calidũ, digestum, & spissum,velut grãdo.& fęminini se habẽtis,vt materiale principiũ, cũ sit frigidũ,indigestũ, & aquosum ad modum sanguinis menstrui,& proinde debile,& passiuum ſm proportionem mixtionis coagŭli, & lactis in generatione casei. Coagulum enim cum calidum sit,digestum,& spissum,

Et de ae. aq. & loc. ca. 2. Sperma g.d. *De causa formali.* *De cura efficienti.* *Informatiua.* *De causa finali.* *Comparatio.*

sbissim, sua virtute intrinseca agit in lac frigidum, indige A stũ, & aquosum, & coagulando conuertit in caseum, vtiu pra in mammillis dictum est. Et quemadmodum coagu lum non ingreditur in substantiam, & corporeitatẽ casei, sed virtualiter tantum. Et carpentarius agens in lignum efficit scamnum, ita q; non ingreditur substantialiter, sed corporaliter est distinctus ab eo; eodẽ modo sperma virile substantialiter, & corporaliter in embryonis substantiam nullatenus intrat, Sed in generatione embryonis est, sicut actor, & gubernator in naui, qui in nauis substantiam nullatenus corporaliter, & materialiter intrat, sed ligna, cuius materiam in seipso nõ habuit, sed ab extrinsecus procurauit, nec in se procuratiua conuertit in corporeitatem, & substantiam nauis; quoniam simul in ea contentus nihil existens de substantia eius efficit, & gubernat. Vnumquodq; autem exercere facit cõplexio eius calida, & humida. Cibus, & potus, calidus, & humidus multiplicans sanguinem cum similibus circũstantijs, & eius contrarium facit decrescere, cuius naturam, & proprietatem seruat. Et cum fuerit perfectũ, suis prænarratis causis, generabit quale ipsum est, id est, a quo procedit; cui mater pro posse assimilare masculinũ actiue, fœmininum vero dispositiue, nisi aliud contradicat; quia constellatio, & imaginatio, quæ in generatione habent impressionem, licet extrinsecus, principij effectiui, & matricis indispositio receptantis. Si vero imperfectio nem in se habeat aliquam prædictarum causarum omnium, vel plurimum, seu à corpore toto, a quo procedit; vel ratione ætatis, quia procedit a decrepito, vel infante. Inquit. n. Gal. Infantes non emittunt semen fecundum: decrepiti vero male fecundum emittũt, vel propter rationem regiminis, quia processit ab ebrio, & patiẽte nauseatiuam satietatem; vel ab eo, qui multum coiuit: vel ratione prauæ dispositionis, quia ab ægro, & habente membra debilitata, quod raro generat maxime si principalia fuerint; vel ratione ineptitudinis viæ, & instrumenti, quia ab habente virgam longam, nam prolongato spatio motus eius ad matricẽ venit ad eam colore eius iam fracto, C & spiritu exhalato, quare non generat, sicut Hipp. dixit. Et similiter si nimis breuem habuerit. Inquit. n. Gal. & enim hoc, s. sperma tempore nullo oportet permanere extra propria organa, si debeat suã custodire virtutem, sed aut in particulis esse viri, vel in particulis fœminæ copulari: quare ad matricis concauum non potest, peruenire, sed alteratur, & corrũpitur prius. A tempore vero, quia paruo, vel longo tempore fuerit retentum fuit imperfectum. Vel naturam veneni assumpsit: vel a materia, quia a cibo processit complexionabiliter, vel a proprietate generationi contraria. Hæc sunt præmissa, vt eis scitis, quę ex parte spermatis vtriusque, impedimenta in generatione tã solicite a natura intẽta euenire sunt possibilia, dignoscantur, & meliori modo possibili fugatione fugentur, & corrigantur. Quatenus generatio fiat, vsque ad sterilitatis capitulum postponatur.

Sperma quã de perfectũ, & quib. de causis.

Vide pro his omnib. Auic. lib. 3. fol. 2. tract. 1. c. 1.

Cur. prædicta enumerata sint.

De dolore testium. Cap. 6.

Dolor testiũ quotuplex.

DOlor testiculorum est ex malitia cõpositionis diuersę, & vniuscuiusq; simplicis, vel cõmistæ, purę, vel cũ materia, vt plurimũ, & quandoq; ventosa, & solutione continuitatis, vel vtraque ex apostemate est, sicut in soda diximus, & alijs membris. Et causa eius est, aut interior, aut exterior. Interior est humoralis. Exterior, est aeris qualitas, percussio, casus, & compressio. Et breuiter causa ægritudinum prædictarum ipsarum. Et signa ægritudinum prædictarum sunt signa prædictarum ægritudinum, & cura est cura earum.

Causa.

Signa, & cura.

De ægritudinibns didymorum. Cap. 7.

DE qualitate, & ruptura didymorum dicere reseruamus vsq; ad curam ramicis, & rupturæ siphac.

De mollificatione oschei. Cap. 8.

Mollificatio oschei quare fit.

OScheum in aliquibus mollificatur, & prolongatur prolongatione fœda, & nociua testibus. Facile enim comprimitur cum percutiũtur, quare incurrit dolorem, tumorem, & apostema. Et causa est humiditas humoralis, frigida, & humida, mollificans texturam villorum eius. Cum ergo ponderent testes, sua grauedine tendunt deorsum, & trahunt oscheum inferius, & prolongatur, & est nota.

Causa.

De varicibus, & duritie oschei. Cap. 9.

CVra eius est duplex, leuis, & prima, alia est fortis, & vltima. Leuis quidem est cum infrigidantibus, & styptícis, & emplastratis, & sumptis, & omittuntur tactus, & frictio, & motus ipsorum, & coitus fortis, & vltima est, vt si prima non sufficiat. incidatur deinde suatur. Cauendum autem, ne ex neruis, venis, & arterijs testiũ aliquid abscindatur. Et proinde tutius est, vt suatur prius, superius eleuatis cum inclusione illorum in eo, quod remanet in eo tanquam vtile cõseruandum, deinde quod extra futurum remansit, vt superfluum incidatur, deinde consolidatio fiat. De oscheo, & varicib. infra dicetur capitulo de ramice. & de duritie fiat prout supra dictũ est de apostemate duro testium, quorum est burla.

Curatio varicum scroti duplex.

Documentum.

De Gonorrhœa. Cap. 10.

GOnorrhęa fm Gal. nomen Græcum est compositũ ex gono Greçe, Latine, germen, & rhęa Græce, Latine fluxus. vnde gonorrhæa Græce, Latine inuoluntarius fluxus cum est absq; veretri erectione. Sed exitus spermatis multus, duob. modis fit, aut quia in membro, in quo est expellitur multum, & voluntarie, vt in coitu naturali, & pollutio multa, aut quia per se exiuit inuoluntarie, cum contineri ab ea non possit, vt contingit in gonorrhœa. Et primi causa est, superexcrescentia spermatis, & subtilitas, aut ipsius acuitas, aut vtriusq; excessus in virtute expulsiua imprimens nocumentum, quare mouetur natura, & virtus expulsiua vasorum ad expellẽdum ipsum frequentius solito. Et secundi causa existit duplex, interior, & exterior. Et interior duplex est, aut defectio contentiuę vasorum spermatis, quare inanitio fit ipsius, intantum enim fm Gal. euacuatio secundum naturam procedens ab eo, quod est extra naturam differt, similiter, & retentio, q; semper a fortitudine sunt virtutis procedẽtis; a defectione vero si extra naturam mutatur. Vnaquæq; enim virtus fm naturam se habens opus quidem quod suum est perficit, expulsiua euacuationem, & retentiua retentionem. Cum vero extra naturam mutentur, & debilitentur contrarium operãtur; defectio enim contentiuæ operabitur euacuationem, & defectio expulsiuæ retentionem, non quòd virtus expulsiua, & retentiua, aliquid ibi operentur, licet euacuatio, & retẽtio fiat, sicut nec cum naturaliter procedunt contentiua, vel expulsiua deficit, sed quieścit potius, vbi sua contraria operantur, & e conuerso natura sic ordinante. Et causa defectionis contentiuæ ipsorum, aut est essentialis, & in se, & est mollificatio ipsorum vasorum propter malitiam D complexionis frigidæ, & humidæ cooperante ei excessu spermatis prædistincto, aut causa eius erit ipsorum contentiuæ defectionũm non in se, sed propter vehemẽtiam expressiuæ lacertorum ipsorum vasorum spermatis, cuius causa est spasmus contrahens vehementer lacertos ipsos supra ipsa vasa; quare comprimũtur, & quod in eis est sperma contentum exprimitur, & educitur, sicut in spasmo contingit, & epilepsia, in qua retentio fit stercoris, & vrinæ, & euacuatio spermatis, cuius rei causa est, nã cum epilepsia fit quidam spasmus corpori contingẽs toti subito vniuersaliter, quo contrahuntur nerui, & lacerti corporis totius in ea, & tamẽ lacerti, ani, & colli vesicæ creati sint ad continendum supetflua intestinorum, & vesicæ, lacerti vero vasorum spermatis ad exprimendũ, quod in eis contentum est, quemadmodũ lacerti meri in exterioreeius tunica situati, & ventris, & omnis actio fit per contractionẽ, quæ in spasmo erit necessaria, non est inconueniens, vt illorũ retentio fiat, spermatis vero euacuatio in epilepsia, vel spasmo vniuersali. Exterior

Causa interior duplex.

Causa defectionis contentiuæ.

vero

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0705-1 DFG

Causa vitiosa. vero causa coadiuuans, & est sicut visio, vel auditus coitus, vel cogitatio vehemés in ipso, vt desidertur coitus valde, quare moueantur ad operationes suas vasa spermatis motu forti, & descendat sperma, sicut cú mouentur motu debili, & mittant humorem paucũ per se, vel ante vrinã, quod in mulieribus accidit propter eandem causam.

De signis. Signa primi modi, cuius causa est sperma, sunt, quia egreditur cum erectione. Sed signa secũdi modi, cuius est causa defectio contentiuæ, sunt, quia egreditur absq; erectione, & inuoluntarie, & cũ signis multiplicationis præter eam. cuius causa est spasmus lacertorũ vasorũ spermatis, quoniam illa est etiam cum erectione. Sed differt à prima quoniã licet fit cũ erectione, non tamen fit cum voluptate, & sensu, vt illa, sicut nec pollutio: etiã est cum spasmo vniuersali manifeste, illa vero sine. Sed signa eius, cuius causa eius multitudo spermatis, sunt, quoniã ad expulsionem eius non sequitur debilitas etiam cũ multũ fit, nisi sit corpus debile. Et signa eius, cuius causa est ipsius tenuitas, est exitus eius cum tenuitate, & aquositate. Et signa eius, cuius causa est acuitas spermatis, sunt, quia sentitur in egressione mordicatio, & ardor vrinæ sequitur, & color corporis ad citrinitatem tendit, & significãt ipsum causæ præteritæ ex cibis, & potibus, complexionẽ corporis, & circumstantijs consimilibus.

De cura. Cura gonorrhęæ, quę est fluxus spermatis præter naturam est quatuor res. Prima mollificationẽ vasorũ tollit, & virtutẽ contentiuam confortat. Secunda intemperantiam spermatis adæquat. Tertia spasmũ lacertorũ soluit.

Pharmacia. Quarta accidentia consequentia corrigit. Primã rem cõplent siccarum, & stypticarũ medicinarũ, simplicium, et compositarum, calidarũ, resoluẽtium ministratio, intus & extra, f m omnem modum; quales sunt, quę dictæ sunt in cura dysuriæ, & male complexionis testium frigidę, &

Dieta. humidæ, puræ, & cum materia, & cum paralysi. Secundam rem complent vitæ ordinatio in cibis, & potib. maxime, & in alijs rebus consimilib. eis, vt siquidem superexcrescat quãtitate sperma, minoretur cibus, & potus, calidus, & humidus; auferatur, necnon, quæ habent a proprietate sperma multiplicare; frigidus, & siccus, vel calidus, & siccus multiplicetur, indicetur etiã ille, qui a proprietate sperma habet multiplicare, & exiccare multiplicantia sperma, vt Gal. ait. sunt etiam multiplicãtia lac, præter agnum castum, qui multiplicat lac, & minorat sperma, & ex eis quædam sunt cibi, vt cœpę dulces, cicera, fabæ, & grana pini, & piscis nominatus multorum pedum. Quædam sunt medicinæ, vt scinchus, & testiculi vulpis, quædam faciunt illud, & sunt cibi, & semen lini, vt medicinæ, & eruca, & alia quæ infra in cura diminutionis coitus dicemus. Minorantia, & exiccantia sperma

Minorantia sperma. sunt contraria multiplicantibus ipsum, vt frigida, sicca, siue sint cibi, vt lentes, & acetosa, & stiptica, vt sumach, siue medicinę sint calidę, & siccę, vt menta, quę cõtrariatur spermati a proprietate, vt agnus castus, calamenthũ montanum, & syluestre, ruta, & similes, siue frigidę sint, & siccæ, vt semen lactucæ, coriandrum, radix, & semen nenupharis, camphora, opium, hyosciamus, solatrum, & similes, quæ a proprietate non tantum à complexione habent sperma minuere, & exiccare. Et in hæmatite est proprietas rectificandi gonorrhœam, & ireos auferendi eam, & in menta cum contrarietur spermati a proprie-

Phlebotomia. Vomitus. Documẽtũ. Si fit sperma subtile euatio. Sperma inspissantia. tate, vt nenuphar. Et si corpus toleret, & regimen nõ sufficiat, minoretur sanguis a temperantia, vel superfluitate sua, vt prouocetur vomitus, si necessitas vocat; non autem est conueniens euacuatio per solutionem naturæ, nec per diuretica cum talis attrahat materiam propter propinquitatem, & vicinitatem, vt exercitetur multum, & vigilet æger. Si vero peccet in subtilitate substantiæ, cibetur cibis stypticis, & crassis inspissantibus sang. qualia sunt, quæ dicta sunt in cura doloris stomachi, & ardoris vrinæ, & approximentur, quæ ipsum inspissando, habent confortare a proprietate, vt coriandrum, & menta, quæ cum hoc, quòd incrassat confortat a proprietate vasa spermatis. Si vero peccet qualitate acuta stimulare naturam, cibetur frigidis, & humidis; quales sunt, qui in cura ardoris, & vlceris dicti sunt. Et vngat dorsum, renes, & inguina vsq; ad alchatin ex frigidis, sicut oleo ros. aqua coriandri humidi, & solatri, lactucæ, & portulacæ, & iaceat supra stratum frigidũ, & super latus dextrũ, & illis cibetur, & similibus. Tertiam rem complent in cura spasmi superius dicta. Quartam rem complent, quæ in virtute releuant siccitatem corporis, extenuationem, & inanitionem; humectant, restaurant, & replent, vt est resumptiua dicta. Exitum vero naturalem spermatis, quãdiu ad defectionem adduxerit, non oportet retinere. Inquit Gal. sperma diu retentum in corpore efficitur venenum. Cum vero ad defectionem, & corporis, consumptionem adducere incipiat, obuietur, & curetur cura, eius, quem lędit superfluus coitus, de quo dicetur infra, Deus annuat qui sit benedictus.

Immittis *Stratũ frigidum.* *Accidẽtiũ curatio.* *6 de loc. affe. cap. 6.*

De pollutione. Cap. 11.

Pollutio quid. POllutio est expulsio spermatis in somno, proprie hora noctis, in ætate adolescẽtiæ sentitur; quæ maxime superabundat, quæ autem erit contingens, & per interualla temporis facta. Et causa eius erit motus naturæ, & *Causa.* virtutis expulsiuæ solius naturalis vasorum spermatis, tunc confortatæ ad expellendum nocumentum superfluum tertiæ, vel quartæ digestionis; scilicet spermatis quantitate, vel qualitate, vel vtraque, quod plurimum fit in somno, & econtra expulsione superfluorũ primæ, & secundæ digestionis, quę in vigilijs viget magis cum sit cõposita ex naturali, & animali, & illud propter occupationem naturæ in digerendo tunc cibum, quare multiplicat semen, & maxime si supra dorsum, & ceruicem fiat somnus, quoniam calefiunt, & dilatantur partes illæ: quare facilius expellunt multiplicatam in eis materiam, ad quod adiuuant fumi soluti ab ea petentes cerebrum, quos imaginatiua componit ad mulieris formam, secundum naturæ necessitatem, ad quod mouetur, ac si in ea ageret, vt expelleret, nec est morbus, sed accidens signum.

Prognost. Quod si in principio morbi matetialis fuerit, longum significat morbum, & multam materiam. Si vero in fine, vel declinatione morbi, digestã materiam. Si vero fuerit multa, & frequens, & quasi quotidie, erit morbus in vasis spermatis ad modum gonorrhœæ, ex contentiuæ ipsorum defectione, & signa, & cura erunt quæ illius.

Curatio. Ex conuenienti cura est dormire supra solatrum, folia salicis, & agni casti, super quæ sedent mulieres Athenienses secundum Auer. in diebus festiuis, quoniam reddunt eas castas, & semen lactucæ, & iris sumptum, exiccant enim sperma, & prohibent pollutionem. Et Galen. *6 san. tu. ca 5it. 16.* laudauit laminam plumbi, supra dorsum applicatam, & ligatam, quoniam eius est in hoc impressio magna, prohibet enim pollutionem, & sedat desiderium coitus, sed nocet renibus propter frigiditatem, quare oportet, vt hic attendatur, & proinde melius est cum stipitibus agni casti sternatur supra dorsum, quoniam prohibet pollutionem, & virgæ erectionem absque nocumento, proprietate sua. Et inungere membra spermatis ex althæa, & semine eius, vel emplastrare.

Medicina ad gonorrhœam. Medicina. Io. Serapio. ad gonorrhęã, & pollutionem. ℞. radi. cannæ perficæ sic. calamenthi montani, & hyosciami, sem. rutæ, sem agni casti, rosarum rubearum, ana drac. ij. terantur, & cribellentur, & detur in potu ex ea cũ aqua frigida, & cum aceto permixto. Dosis drac. ij.

Aliud Ioannitij. ℞. sem. rutę, ani. dr. ij. castorei, ſc. hyosciami albi, ana vnc. ij. rosarum rubea, balaustiarum ana drach. iij. s. terantur, & cribellentur, & dentur ex eo in potu cum aqua frigida. Dosis eius. drach. ij.

Aliud Gal. ℞. sem. lactucæ drac. ij. sem. ru. drach. i. sedenegi. drac. iij. s. terantur, & cribellentur. Dosis est drac. ij. cum secanjabin.

Aliud Hebręi. ℞. sem. agni casti, rutę. an. dr. i. terantur, & conficiantur cũ aceto permixto, & post illud vtantur ęgri exercitio donec astringatur corpus eius, & locis eius fit virtus. Isaac. Accipiatur ex farina glădium, cũ acerbo vino omni die, et similiter semen lactucę cum suc. portu.

Item

Emplastr. Item fiat emplastrum. ℞. farinæ glandium, & distem pera cum albumine ouj, & pone super pectinem. Item fiat electarium. ℞. balaustiarum, sem. portulacæ, an. dra. iij. anethi, sem. rutæ, sem. arnoglossæ, an. drac. ij. fac puluerem, de quo stomacho ieiuno da bibere cum aqua frigida. Ruta, & hyosciamus cum syrupo de myrto, & aceto prosunt spermati. Et agni casti, rutæ, ana dra. i. balaustiarũ, dra. i. da bibere cum aqua frigida, & a cibis calidis, & potibus se abstineat. Rasis confectio ad diminuendum sperma, & destruendam erectionem. ℞. sem. agni casti. drach x. sem. portulacæ tantundem foliorum calamenthi exiccatorum, foliorum rutæ, ana drach. v. cymini, cyperi, balaustiarum, ana drach. ij. sumantur in puluerem drach. iij. & nominatur sodograna corporis.

Pulus op.

De pruritu, & dolore virgæ. Cap. 12.

Pruritus quomodo. PRuritus in virga accidit ex materia acuta, salsa, & baurachia descendenti a superioribus partibus vicinis ad ipsam, & refusa ad partes cutis ipsius, quandoque tendit per canalem eius, & tunc accidit titillatio in virga, fit erectio eius ad modum pruritus matricis, ex quo mulieribus accidit priapismus, & immoderati coitus desiderium. Et plurimum est causa doloris cum valde acuta fuerit, & pungens, & vlcerans; & fit dolor in ea, & ex ventositate intercusa in cócauitate neruorum, venarum, & arteriarũ, & carnis eius, vel apostemate, vel ex retentione vrinæ multæ, vel acutæ, vel vtriusque. Et quandoq; ex causa extrinseca, vt compressione, casu, & percussione.

Causa.

De signis pruritus, & doloris virgæ. Signa pruritus acutæ materiæ, salsæ, & baurachiæ nota sunt ex præcedenti regimine, & ex præcedenti pruritu, & dispositione membri; quia rubet cum siccitate, & adustione, & resoluuntur quasi furfures, cum fricatur, & scalpitur. Et quandoque est cum virulentia, & humiditate, cum est phlegmatica salsa materia, & est sine erectione, & titillatione cum resudat ad cutem. Cum vero tendit per canalem cum titillatione, & erectione fit, sequitur dolor. Et cum fuerit dolor eius ex ventositate, est tensio, & inflatio virgæ, & sine grauedine, si sit pura, vel cum grauedine, si sit ibi humorum permixtio. Et si sit ex apostemate, signa apparebunt ipsius, similiter si ex vrinæ retentione, & acuitate processerit retentio vrinæ, & sequitur punctio, vel ardor in emissione. Et si ex causa extrinseca fiat dolor, est manifesta quidem.

Si dolor ex ventosit.

De cura Pharmac. In cura eius est duplex regimen. s. vniuersale, & particulare, vniuersale est tres res. Prima est materiæ euacuatio, & est vt corpus euacuetur, & purgetur, si expediat, vt materia ab ipso non influat, nec descendat ad illam. Et illud complent phlebotomiæ, & purgationes appropriatæ humori adusto, & salso cum præmissione digestionis ipsius, quæ sunt iam notæ. Secunda est diuersio ipsius, & est vt facta euacuatione, si expediat, fiat ventosatio ab interiori parte iuxta radicem virgæ, aut ponantur ibi sanguisugæ. Tertia est regiminis, & vitæ ordinatio; & est vt abstineant ab acutis salsis, & baurachijs, & vtantur regimine humectatiuo prædicto, alterando. Particulare, est vt balneetur virga, & adiacentes partes sedẽdo in semicupio aquæ dulcis, decoctionis violarũ, acerosæ, meliloti, & fumiterræ, in qua sit aspersum oleum ros. & acetum, vt materia fluxa obtundatur, & resoluatur; deinde fugantur, & vngantur ex oleis soluentibus, & notis vnguentis desiccantibus ad scabiem, & prutitum. Et ex illis proprium est hoc. ℞. acaciæ, memithæ, ana drach. i. salis ammoniaci, aloes, ana drach. vij. croci. xij. par. drach. vnius, vuæ quantum omnia sunt, terantur, & cribellentur, & conficiantur cum oleo sambucino. Et similiter in vngatur donec in balneo stat ex albumine ouj, & melle cum oleo ros. & aceto. Et si materia sit phlegmatica addatur alumen, & staphisagriæ parum, & sal cum terebinthina, & abluantur cum aqua maris prius. Et siquidem fuerit ibi corrosio, lenificetur virga cũ lenitiuis ex oleis, vt sisamino, & adipe gallinæ, & anatis, & medullis cruum vituli, & cerui, & cera, & resina, in balneo. Et cura doloris eius, est curę doloris testium proxima, et proportionabilis, & cura vniuscuiusq; causa est nota. Et quidẽ si pruritus sit ex materia tendente per canalem eius, puluerizetur camphora, & croci parum, & distemperetur cum aqua ros. vel lacte, & cum syringa eijciantur, & titillationes, quæ accident, sicut in mulieribus contingit, & matricibus earum. Cura dicta in apostematibus calidis, & gonorrhœa calida, & priapismo calido est conueniens. Et oportet vt frigida supra dorsum, & membra coitus applicentur. Et ex appropriatis est radix nenuphar is, & radix lilij, & injciantur, & æquentur.

Diuersio.

Dieta.

Vnguentum ad illud.

Inunctio.

Si materia phlegmati.

Si corros.

De cura doloris virgæ.

Lenitiua.

De magnificatione virgæ, & parũitate ipsius. Cap. 13.

DE magnificatione autem virgæ, dicere postponemus vsque ad capitulum eorum, quæ delectationem faciunt in coitu, & ibi patebit ad plenum.

De apostematibus virgæ, & corrosione eius. Cap. 14.

VLcera virgæ, & apostemata sunt proportionabilia vlceribus, & apostematibus testium, sunt enim ex humoribus descendentibus a corpore, & superioribus membris. Et deteriora sunt, quæ fiunt in lacerto, qui est in radice virgę, et ano, eo, quod fit in capite, quod est, quia indiget exiccatione forti, & dolor cum hoc est vehemẽs, plurimum veniunt ad corrosionem, & putrefactionem. & minus malum est, quod fit in pelle. Et si quidem sunt in parte exteriori, sunt nota, & sensui. Si vero in via, & ductu vrinæ, cognoscuntur ex dolore magis in vrinæ egressione, & sanie egrediente ante vrinam. Et si fit apostema in via, & ductu vrinę, & dolor erit cum stranguria prius, deinde facta sanie, & erupta soluitur pustula, & stranguria sicut Hipp. dixit in aphorismis.

De cura vlcerũ virgæ. Cura vlcerum virgæ, si sunt intrinseca, est cura vlcerum vesicæ. Et ex appropriatis eis sunt trochisci, de charis papyri, & de panno combusto, alumine adusto, & chimolea abluta post eius adustionem, cortices arboris pini, merdasengi, & thuris ministrati, in traiectorio. Si vero sunt extrinsecus, aut sunt recentia, aut antiqua. Ex recentibus sunt medicinę proprię, simplices, et cõpositę. Et ex simplicibus, melior est aloe puluerizatus super ea, & folia glãdis puluerizata, & ligata, folia rorismarini puluerizata, plumbum vstum, cadmia abluta cũ vino, tutia, & margaritæ nouæ, & adustæ sunt mirabiles, & cineres ouorum, & epithemata cum aqua frigida. Si autẽ humidiora illis ministrẽtur ficciora, vt est os vstum, cinis corticis pini habentis grana parua adusta. Et si indiget generatiuis carnis, misceantur eis thus, sarcocolla, & mastix.

Curatio vlceris corrosiui, & sordium.

Medicamẽ expertum. Et ex compositis est, medicamen expertum ad ea, quę indigent exiccatione vehementi cum incarnatione. ℞. tutiæ, sarco. aloes, thuris corticis Indiani, algarab adusti, gallarum, balaustiarum, acaciæ, an. partes æquales, floris æris partem vnam. s. Et capitum granatorum acerosorũ partem vnam, & fiat ex eis vnguẽtum ex oleo rosarum.

Descriptio alia Galen. ℞. scoriæ ferri, plumbi vsti, sandrac. chartę combustę, aluminis adusti, ana partes æquales, terantur, & misceantur cum oleo ros. & fiat emplastrum, vel vnguentum.

Vnguentum expertum. Vnguentum expertum ad virgã vlceratam. ℞. mellis quantum vis, & vnge ferrum ignitum in eo toties, q̃ deducatur ad spissitudinem sapæ, & conserua eum, & vtere ponendo super vlcera; quoniã expertum est. Vel siquidem fuerint antiqua, addatur prędictis minutum thuris, & corticis eius, & aloes, ana æqualium partium, prius tamen abluantur vlcera cum aqua cineris ligni ficus.

Quod si illic fuerit corrosio, & ambulantia fiant, tunc oportet, vt prohibeatur corrosio, & ambulatio cum proprijs, & sunt, vt abluantur, & epithementur, & fricentur cum vrina hominis antiqui proprij, vel asini, vel aceto: deinde cum succo rubi, deinde superaspergatur puluis glandium, & rubi sicci, deinde emplastrentur cum radice pentaphyllon, & sumach decoctionis, vel cum alumine, &

ne,& fęce vini,& ſalis gẽmæ,vel ex aſphodylo,cum face vini. Et ſi fiat ex eis dolor, emplaſtretur cum emplaſtro facto ex farina lupinorum,& hordei,cum oleo oliuarum ſylueſtrium,vel ſaltem omphacino. Et ex expertis eſt, vt ſumatur cinis capillorum hominis aniuden , & lentes montanæ,& fiat emplaſtrum, & iupponatur. Et vltimũ eſt,vt ſumatur de vnoquoq; arſenicorũ,drac.vij.calcis non extinctæ lapides.xx.& acaciæ.xij. conficiantur cum aceto , & ſucco alexius humidi, & fiant trochiſci in vmbra,& adminiſtrentur. Eſt enim cauterizatiuum,& prohibens ambulationem vlcerum,& corruptionem cũ potentia, actualis autem propter neruoſitatem membri eſt inconueniens. Receptio alia fortior.℞.vtrumq; arſenicũ, & calamenthũ, ſtaphiſagriã, & cineres anethi , & piper, de quib. fiant trochiſci. Si autem ceſſent a corroſione, & ambulatione,tunc emplaſtrẽtur cum allio ſylueſtri,quia facit ea coharere , & cum teſticulo vulpis , quia incarnat ipſa. Si autẽ fuerint fraudolenta,& maligna,& denigrentur , tunc melius eſt ſecundum pręceptum Hippocratis, vt abſcindatur totum nigrum , & deinde curentur cum vnguento carnis generatiuo, & conſolidatiuo. Et ad rhagadias virgæ, cura eſt cura rhagadiarum ani. Et ex proprijs eſt , vt ſumatur tutia , chimolea , & alchanna contrita, & tragacanthum, & cum vitello ouorum, & cera, fiat vnguentum.

De apoſtematibus virgæ,& medicinis eorum. Cap. 15.

Curatio qualis.

ET cura apoſtematum eius eſt propinqua curę apoſtematum teſticulorum , magis tamen tolerantia ſunt ſtyptica in principio propter naturam propriam , propter humiditatum decurſum. Et ex appropriatis apoſtematibus calidis eius eſt vnguentum : quod Rec. corticum granatorum,roſ. ſiccarum,lentium,ana partes ęquales, & decoquantur in aqua , & crocus in decoctione ſoluatur,& terantur cum oleo roſ.& adminiſtrentur.

Vnguentum ad apoſtemata virgæ.

Aliud expertum , & fortius. ℞.chimoleam cum aqua ſolarti,vel bolum armenũ, lentes, & alchechengi, terantur,& fiat,vt ſupra. Aliud Iſaac. Rec cadmiæ,argenti,ceruſæ,lithargyrij, memithæ, an.dra i. & s.cero acaciæ, balauſtiarum,ana drach.i.fac puluerem,& vnge cum oleo, roſ.& aceto. Aliud Rec.frondium vitis,thuris,ana dra.i. ceruſſæ,drach.iiij. tempera cum aqua,vel albumine oui, oleo roſ.& croco, & myrrha fac vnguentum.

Aliud . ℞. cinerem frondium vitis , myrrham , tempera cum aqua roſ.& inunge, Aliud expertum ad apoſtema frigidum , & eſt proprium. Rec oſſium dactylorum partes.ij. althęæ pattem.i. conterantur cum aceto , & emplaſtrentur.

Aliud cum eſt ibi apoſtema durum. Rec.furfuris partem.i.ammoniaci vnc.i. & eſt dictũ ſupra in apoſtemate teſticulorum , ſed hoc eſt magis conueniens ad verrucas virgæ , & eradicat eas ſcilla linita cum oleo & gumma pini , elleborus cum aceto , lac ficus ſylueſtris lacticinium acutum, cantharides linitæ cum aceto; aut incidatur , & ponatur ſuper medicina retinens ſanguinem, deinde liniatur cum aliquo prædictorum. Et ſi fuerit ibi morum, ſumatur baurach aduſtum, & cinis ligni ficus, & miſceantur cum aqua, & ponatur ſuper morum . Aut decoctio ficus,alumen,aut fel aſini,quoniam eradicat ipſum , & ſimiliter capita ſardellarum aduſta , aut lacticinia,quoniam delet ipſum. Et ex expertis, & probatis eſt, vt puluerizetur cortex granati aceroſi , & ponatur deſuper, & ligetur, quoniam infra diem conſumit . Et quando non ſufficiũt incidatur, & puluerizetur de ſuper atramentum, & arſenicum, & ſimiliter ſi fuerit deterius illo non erit excuſatio quin cauterizetur.

De coitu naturali, & præter naturam , & ſignis eius. Cap. 16.

Coitus quid.

COitus notus eſt. Et enim actus naturæ ad expulſionem ſpermatis , ad quem ex ſeipſis animalia furioſe mouentur , & agunt abique doctrina . Et quidem duplex eſt,ſcilicet naturalis,& innaturalis;& vterque a fine de nominationis aſſumit exordium ; ſi enim ad generationem,quam intendit natura,ſit naturalis, dicetur ſimpliciter, ſi quoque ad euitanda nocumenta, quæ ex feminis retentione proueniunt , naturalis dicetur ſecundum quid, cum profit individuo , & non ſpeciei . Si vero ad aliud , vt delectationem, vel opprobrium Dei , & naturæ, non ſolum innaturalis, ſed omnino præter naturam, & ſimpliciter deteſtandus merito comprobatur . Et tamen naturalis ſua habet indicia ad differẽtiã eius, qui eſt præter naturam , quorũ quædã ſunt ex parte coeuntium ſubiectorum quædam ex parte cauſarum,quædã ex parte fiendi temporis, atq; horæ , quædam ex parte qualitatis,quædam ex parte quantitatis, quędam ex parte modi, quædam ex parte ordinis. *Coitus naturalis,& innaturalis qz et quomodo.*

Ex parte quidẽ ſubiectorum coeuntium, vt puta quia ſit maſculi agentis,& fœminæ patientis,ſanorum,& boni regiminis eiuſdem ſpeciei,perfectorum in ætate , vt adoleſcentiæ proprie, ex ſexu, vt quia habeant propria inſtrumenta ſexus diſtincta,non confuſa,ſeu permixta, vel debilia,vt habent hermaphrodiri.

Ex parte cauſarũ, vt fiat a deſiderio ſano,ſcilicet multitudine ſpermatis commouentis naturam ; quam non excitat imaginatio: non commouet aſpectus; non ventoſitas ; non ſtimulat pruritus fluentis alicuius humiditatis,vel ſeminis ardor;non multitudo fæcis concitat,nõ mora mingendi .

Ex parte temporis , vt fiat tempore maioris appetitus ipſius , qui eſt in mare, tempore hyemis, & veris , & in mulieribus æſtate , quia ſperma earum frigidum æſtate acuitur , & digeſtio fortificatur in hyeme , & vere, vt in apho. dixit Hip.multiplicans ſperma, & vt ex tantis interuallis ; quod ſperma ſit generatum , & in vaſis ſpermatis aggregatum : nec ſit tanto tempore retentum , vt frigiditate corrumpatur. *De tempore coeundi.*

Ex parte horæ,vt non hora repletionis ſtomachi, nec inanitionis membrorum fiat; quoniam vtroq; modo eſt valde nociuus,ſed prima digeſtione ſtomachi; & ſecũda hepatis completa : & tertia mediata membrorum , quæ eſt poſt ſomnum,quia ſit cibus miſſus appoſitus, & vnitus membris , ipſis vero non coagulatus , & aſſimilatus perfecte,ſitq; ſperma ſic iam generatum,& hora ſic propinqua , quod ſuperfluitatem digeſtionis tertiæ ſequatur euacuatio, ſitq; hora temperata, & temperatum corpus. Et Gal.determinare interualla temporum docuit per effectum,dicens,dummodo ex tantis interuallis fieret , vt neque diſſolutionem ſentiat,& ſeipſo leuior factus ſit, & melius dormiens , ſalubrior erit venereorum vſus. *De hora conueniẽti ad hoc.* *Ar.med. cap.16.*

Ex parte qualitatis,vt commiſceantur proprijs inſtrumentis prout natura inſtituit,vt virga immittatur in vuluam, tanquam in vas proprium , & concutiendo fricentur, & delectetur,donec perficiatur coitus , & emittatur ſemen ad generationem .

Ex parte quantitatis,vt fiat non multum,nec frequenter,ſed per interualla, ſicut dictum eſt, & toties,vt complexio tolerer , & habitudo, & ætas quoque , & regimen ſupperit, atque vſus , & intentio regulat.

Ex parte modi fiendi , vt maſculus ſupra fœminam , non e conuerſo . In tali enim modo timetur ex labore in emittendo ſperma , & ne aliquid curat in virgam de ſpermate mulieris.

Ex parte ordinis,vt non ſubito miſceantur,ſed præcedente delectationis actu,ex amplexibus,oſculis,tactibus vterum ac genitalium; quamdiu agens,& patiens , auida videantur , & ſe mutuo prouocent ex delectatione ad coitum. In quo igitur hæc cõtinentur indicia,& proprietates,naturalis ſimpliciter eſt dicendus. Innaturalis vero eſt cum omnia,vel plura deficiunt. *De ordine.*

Signa coitus in ſe, & abſolute conſiderati ſunt , quoniam in vrina coeũtis iam apparent , ſicut fila permixta, ex reliquia ſeminis remanente in virgæ meatu , & in expulſione quidẽ ſpermatis , quæ in coitu maior delicia ſequitur, quam in expulſione aliarum ſuperfluitatũ ex duplici cauſa . Prima eſt diuina ordinatio ad genealogiam ſeruan- *De ſignis.*

seruandam. Secunda est spermatis materia, quæ est temperata, suauis, bona, non mala, & acuta, vt aliarū. Sciendum quoq; quòd animalia post conceptum non appetunt coitum, præter mulierem, eo quòd apperunt propter naturam, non propter voluptatem, & delectationē, vt mulier, ac etiam, quia nō abundant spermate, & menstruo, quod molester, sicut mulier, eo quod transit in eorum additamenta, si superfluat.

Nullū animal post cōceptionē appetit coitum præter mulierem, & cur id fit.

De erectione virgæ, & nocumento eius, & de diminutione eius, & multitudine ipsius. Cap. 17.

VIrgæ erectio est propria actio eius cum animal mouetur ad coitum. Fit autem propter plenitudinem cauernosi nerui ipsius paulatim factam, quo pleno pentus erigitur virga, tenditur, & dilatatur, & firmatur. Et causa eius, est coitus causa: licet possit esse erectio absque coitu, & non e conuerso. Et est materialis, & efficiens; & vtraque est duplex mediata, & immediata. Materialis immediata, est ventositas crassa: quam impellit causa efficiens immediata, quę est natura, & spiritus libidinis missus a virtute concupiscibili deferens sanguinem, & spititum crassum, transeundo ad virgam, vt erigatur ad coitum, quod efficit absq; doctrina, sicut cætera mēbra propriam actionem, ad quam exercendam ordinauit ea natura, sicut matrix, & vbera sua, & stomachus, & alia. Et plurimū fit post somnum, & in supine iacentibus, quorum fœmora calefiunt, vt Gal. ait; calefactis enim eis, & arterijs calefiunt magis, & earum ora magis largiora efficiuntur, quibus sic existentibus non minimum concitatur ventosa substātia, & ad neruū dirigitur, vt impleat ipsum, & erigat. Mediata, & materialis est causa ex cibis, & potibus calefaciens, & humectans, in qua est humiditas extranea apta ad ventositatem cōuerti, in qua prima, & secunda digestio agendæ, & conuertendæ nequit finire velociter, immo figitur, & transit vsq; ad digestionem tertiam, & illic inflatur, vt sunt cicera, fabæ, & vuæ. Mediata, & efficiens est omne, quod mouet naturam, & spiritum desideratiuum ad coitus actū, & illud est; aut quantitas spermatis grauans sua multitudine naturam; aut acuitas qualitatis illius, & mordacitas naturam molestās: quare mouetur ad eius expulsionem, & erigit virgam ad coitum, & tunc est coitus conueniens: aut est ventositas existens in sanguine, quo nutritur virga, testes, & seminaria vasa; aut mordicatio materiæ stantis in glandulis positis in duobus lacertis orificij vesicæ, vel materiæ subtilis venientis ad virgam de renibus; aut imaginatio, vel aspectus coitus, vel mulieris, quæ mouet concupiscibilem existentem in corde, vt mittat spiritum, & calorē ad virgam, qui impellit spiritum ventosum ad ipsam, quo erigitur, & tunc coitus non est conueniens. Inquit. n. Abu. nam plus obedit animæ, quā contrarijs qualitatibus in ipsam, aut alibi agētibus. Et alibi mouet enim sanguinem res intueri rubeas. Et siquidem vsus coitus cōfortat hoc membrum, & ipsum reddit lacertosum, & crassum, & ad exercendum ipsum potens, & forte, & dimissio eius extenuat, & debilitat. Inquit enim Plato, quies cum defecerit labor, et exercitiū proprie actoris eius virtutem, & sanitatem augmentat; quod etiam in vberibus est videre manifeste, cumq; superfluat secundum naturā non est nocumentum, sed potius virtus, nec est superfluitas, sed fortitudo magis. Nocumentum ergo si quod accidat in erectione, ex quo coitus læditur, dimittitur, vel aufertur; necnon generatio quoque ex diminutione, seu defectu, vel ablatione alicuius prædictarum causarū eius, vel omnium procedit necessario, si debilis sit, vel auferatur, vel ex superfluitate alicuius ipsarum, vel plurimum præter naturam si superfluat, vt in priapismo.

Causa efficiens erectionis.

4. de lo. aff. cap. 4.

Causa mediata mater.

Notand. optimum Platonis.

De signis.

Signa causarum immediatarū sunt, nam si nocumentum in erectione sit ex defectu materiæ, scilicet ventositatis in membris inferioribus, cognoscitur ex complexione generalium; quia frigida nimis, vel nimis calida, & sic ea fit. Et regimen similiter, & circumstantiæ cōmunes, & ars, & exercitium, vt longa equitatio calefaciens, & ars fullonū infrigidans illa. Si vero ex defectu eius in superioribus, ex fortitudine digestionis primæ, & secundæ, quā robusta dispositio superiorum ostendit, & datis inflatiuis inuantur. Si vero sit ex defectione sanguinis, & spiritus generati, ex debilitate corporis, & ariditate scietur. Si vero in causa efficiente, scilicet in spiritu desideratiuo non mouente, & in natura non impellente, aut erit ex causa in principijs superioribus; aut in via: aut in virga, & genitalibus: aut in adiacentibus membris. Et causa in principijs, aut erit in corde, & vt plurimum est, quia sit siccæ, & gelidæ naturæ: vel aliquā ægritudinē passum, cuius signa superius habuisti, quare abscinditur desideriū, & desideratiuus spiritus non procedit. aut erit in hepate, quia fuerit frigidæ, & siccæ complexionis, & pauci sanguinis, & spiritus, quare materia spermatis abscinditur, vel quia passum aliquam ægritudinem fuerit. aut erit in cerebro: quia sit naturaliter dyscrasiatum, frigidum, & humidum; vel quia fuerit aliquam passum ægritudinem abscindentem virtutem sensibilem, vt stuporem, vel lethargiam, aut compressionem propter casum, & percussionem, vnde commotio confricatiua, vt descensus spermatis, non sentiatur, & horum omnium dicta sunt signa. Aut quia immediatiua causa fuerit occasio, vt cum vere cundus fuerit, vel ratio, & intellectus retraxit spiritū desideratiuum causa seruandi castitatem, vel metus pœnæ propter peccare, aut quia meditatus est fęditatem, & immunditiam aliquam mulieris, seu turpitudinem; quare natura retrahit spiritum, & non impellit. Et causa in via est oppilatio, aut in uenis, quæ sunt post aures, & neruis, quia sunt abscissæ vel etiam oppilatæ, aut in arterijs, vt in oppilationibus cordis ex syncopi, aut in venis; vt in oppilationibus hepatis. Et causa in virga est mollificatio eius, propter malitiam complexionis frigidę, & humidę, cuius signum est, quia posita in aqua frigida non contrahitur, aut erit in testibus, & vasis spermatis, & difficilis sensus ipsius, & eius defectus, vel aliam ægritudinem fuerint passi; quorum signa sunt præmissa, & causa in vicinis erit, aut propinquis: vt accidit ei, cui hæmorrhoides inciduntur; aut habentibus anum dolorosum, & vesicā, quæ sunt manifesta. Nocent enim illa neruis communibus inter anum, & lacertos virgæ. Aut remotis, vt habēt renes frigidos, vel ægrotantes, aut totum similiter corpus, signa cuius habita sunt in præmissis.

Et signa causarum mediatarum, & occultarum sunt hæc, nam si fit ex paucitate spermatis, vel eius obtusione qualitatis, & cum mordicatione ipsius habentium inducere motus in spermate commouendo naturam ad eius expulsionem, signa erunt contraria illis, quæ dicta sunt in gonorrhœa.

Sig. causarum mediatarum, & occultarū.

Cuius causa existit in spermate, & ex illis est, quia egreditur apud coitum res pauca, & illud est plurimum propter cōplexionem frigidam, & siccam. Et cōtingit quòd sperma sit plurimum, sed sit quietum cōgelatum, & post coitum descendit, qui calefacit, & tribuit ei motum dissolutionis, & fluxus; & signa defectus ventositatis in sanguine nutriente virgam sunt, quia non sentitur ibi tēsio, nec iectigatio. Et signa defectus materiæ mordicantis, quæ circa glandulas existit sunt, quia ibi nec punctio, nec mordicatio, nec pruritus, adest. Meditatiua causa est nota, & similiter mediata materialis, quia mediatio, nec est cibi, & potus sumptio inflatiui.

Si est propter sperma.

De nocumentis, & iuuamentis prouenientibus ex coitu. Cap. 18.

MVltitudo vero desiderij, quædā est naturalis, quædam præter naturam. Naturalis est ex abundantia causarum prædictarum, naturaliter tamen. Præter naturam est ex abundantia, vel superfluitate ipsarum. Et dicitur priapismus, & priapismus quidem secudū Gal. est propria passio virgæ. Et sicut gonorrhœa vasorū spermatis, & est tensionis ipsius erectio, & in rotunditate & longitudine magnificatio, nulla existente coitus concupiscen-

Priapismus quid.

cupiſcentia; hoc enim ſumptum eſt a quodã Græco, qui Priapus vocabatur, pictus autem erat in muro cum veretro ad eundem modum quem habebat.

Cuius cauſa eſt duplex, dilatatio, & apertio arteriarũ de ventoſa ſubſtantia, vel de craſſa in neruo veretri generata, vel deſuper influxa, vel vtrumque, vt ſupra in cura erectionis virgæ dictus eſt modus, qui primum adiuuat, vel plurimum fiat ex prima, facilius enim eſt vt aperiatur os venarum, & arteriarum, quam ventoſitas generetur in neruo.

Cauſa. Cauſa autẽ ventoſitatis materialis, & efficientis dicta eſt hic, & ſupra de ſtomachi inflatione. Dilatationis venarum genitalium cauſa, eſt equitatio, & coitus multus, & vſus rerum ex cibis, & potibus multiplicantiũ, & acuentium ſperma, & aquoſitatẽ, vt ſunt cicera, eruca, & vinũ nouũ, & ſtrictura arteriarum, & ſomnus ſupinus, quare calefiunt partes illæ, & aperiuntur orificia venarum, & arteriarum. Et fortaſſis ambæ cauſæ in hoc concurrunt, & ſe iuuant, vt ſupra in cauſa erectionis eſt dictum.

Signa. Signa vero vniuſcuiuſq; ex accidentibus proprijs, & iuuantibus medicinis poſſunt haberi. Nam cuius cauſa eſt vẽtoſitas, ſigna ſunt titillatio, ac iectigationis in virga perceptio, & cito venit, et cito recedit, quod curatur, quia approximatis medicinis ventoſitatem reſoluentibus, vt ſupra virgam, & inter eam, & anum, & ſuper femora, & diſſoluta ventoſitate diſſoluetur priapiſmus. Sed in ea cuius cauſa eſt orificiorum arteriarum, & venarũ dilatatio, titillatio, & iectigatio non ſentitur, & non cito venit, nec recedit, ſed grauedo, ſi diu ſe a coitu conſueto patiens abſtinuerit, vnde ſperma ſit multiplicatum in vaſis maxime ſi cibos, multi ſpermatis ſumpſerit, & quiete vtatur, & ocio, & imaginetur coitũ, vel mordicatio, ſi cibos coruptos, & acutos comederit, & præceſſerit equitatio longa, calefaciens inferiora, & proinde aperiens ora venarũ, & approximata medicina frigida iuuetur, & prohibitiua generationis ſpermatis, calida vero lædatur.

De cura nocumenti coitus. Cura nocumenti coitus, & erectionis ſi diminuatur, vel auferatur cum generationem impediant, vel prohibeant auide a natura intenta, oportet diligenter perquirere, & ſollicite partractare. Et ſunt quinq; res. Prima, ſuperiora membra, a quib. virtutes procedunt, & ſpiritus, & rectificat, & confortat. Secunda, vias tranſitus præparat. Tertia genitalia membra, vt virgam, teſtes, burſam ſpermatis, & alia vicinantia membra ſubalterat, & ad coitus actum confortando diſponit. Quarta, præbet ſanguinem, ſ. ſpiritum craſſum, & ventoſitatem, & ſperma. Omnis enim virtus obtuſa, eſt indigens materia propria, vt Gal. ait. Quinta cauſas exteriores ad coitum incitat, & prouocantes procurat.

Membr. principaliũ mãdatum curatis. Primam rem complent adminiſtratio medicinarum, quas ad curam prędictorum principaliũ diximus ſupra. Et ex conuenientib. eis in hoc caſu ſunt; nam ſiquidem videris cauſam in eis eſſe frigidam plurimũ propter cor, miniſtrabis, vt theriacam veterẽ, & mithridatum, propter cerebrum vero, diambram, et diamuſchum; propter hepar autem diacurcuma, & horomoſiam, & ſageneam, & mithridatum etiam propter omnia. Eſt enim fortis medicina in omni defectu coitus, propter frigus in omni membro, vt ait Abuh. Cum vero perceperis eſſe, propter malitiam digeſtionis ſtomachi, curam conuenientẽ miniſtrabis, & ea proprie, quæ digeſtionem reddunt perfectam, quorum cognitionem habuiſti ſuperius. Stomachus enim inter principalia operatione ſuæ digeſtionis, meruit computari, & ſiquidem fortis caloris, & digeſtionis fuerit, & ſimiliter hepar, quod ventoſitatem prohibet generare, infrigidabis, & æquabis cum frigidis cibis, inflatiuis, ſicut ſunt pyra, cytonia, mora, lac, fabæ, & ſimiles, & cum medicinis ſuperius dictis, vel ſi fuerit fortis frigoris, quod etiam ventum generari prohibet, calefacies cum cibis calidis inflatiuis, vt ſunt, cicera, phaſeoli, cum ſale, in quo ſit aliquid altiliæ, & plurimum cinnamomi, & potibus vini rubei ſpiſſi, & turbidi, cum frictionibus, balneis, vnctionibus, & emplaſtris calidis, ſupra in cura eorum dictis.

Secundam rem complent ea, quę in cura oppilationis neruorum, & paralyſi arteriarum cordis, vt in ſyncopi, & venarum, vt in oppilationibus hepatis dicta ſunt.

Curatio mã. virtutẽ deferentium. Tertiam rem complent, ſiquidem cauſa iſt virga fuerit vt mollificatio, ea quæ ſunt dicta in cura paralyſis, & cura virgæ dicta fuerunt. ſi vero in teſtibus, & vaſis ſpermatis cauſa ſit, curam propriam dictã ſuperius miniſtrabis eorum dyſcraſiæ, vel alteri ægritudini eorundem. Et ſiquidem eorum dyſcraſia fuerit talis, quæ inflationem in eis reſoluat vt caliditas ſuperflua, vel congelet, vt frigiditas in eis, alterabis eorum caliditatem cum diureticis frigidis, & fomentationibus, epithematibus, & vnguẽtis frigidis, & cibis, & potibus frigidis. Et eorom frigiditatem cum diureticis calidis, cibis, & potibus, & alijs medicinis calidis, exterius applicatis, notis ſupra in cura renum, & veſicæ, & cura teſtium: & cum his, quæ infra dicentur. Si autem in vicinantibus membris ſit cauſa, vt in partibus ani, hæmorrhoidarum, & veſica, curam vniuſcuiuſque propriam miniſtrabis. Si vero in renibus, quia fuerunt frigidi, curabis, & calefacies eos. Calefactio ergo renum, & dorſi eſt quid iuuatiuum in erectione, & coitu. Et etiam ſi cauſa fuerit in toto corpore, quia ſit debile, ſiccum, & gelidum, calidis, & humidis confortetur medicinis, electarijs, balneis, vnctionibus, & emplaſtris, & regimine humectatiuis, & cibis, & potibus reſumptiuis huic actui proprijs, quæ dicentur.

Cum mãb. ſuſcipientium.

Dieta. Quartam rem complent, quæ ſanguinem ſpiſſum, craſſum, ſperma, & ventoſitatem multiplicant, ſic materiam erectioni, & coitui prębent, naturam, & virtutem, ac ſpiritum confortant, & incitant ad ipſum, & ſic adiuuant, quorum quædam ſunt, vt cibi, & potus, & medicinæ, & quædam a proprietate ipſum iuuant. Et ex illis eſt in reliquis conueniens regimen; vt cibi, qui ſunt calidum, & humidũ generantes ſanguinem, vt ſunt calidi, et humidi humiditate quaſi ſuperflua apta conuerti in ventum craſſum aptũ non cito conſumi, & finiri; quales hepar, pannicus, panis ſimilę proprie cum granis ſeſami. Et ex carnibus volatilibus carnes gallinarum, & gallorũ pinguium, iuuenum pullorum, columborum pinguium, carnes anatum, & paſſerum, & cerebra ipſorum. Et ex quadrupedibus, carnes ouium, vitulorum, & porcorum nutritorum in domo, & medullę animalium ipſorum. Et ex aquaticis, carnes piſcium paruorum, & cancri fluuiales, & piſces fluuiales exiccati. Sint autem elixæ, aſſæ, & non frixæ. Frixura enim minuit nutrimentũ ſecundum Abu. Et ea quæ ab illis procedunt, vt eſt lac proprie bouinum, camelarum, & ouium, butyrum, & ua gallinarum, anſerũ, columbarum, & anatum, & piſcium. Et ex herbis, caules, bauciæ, borago, bugloſſa, menta, & andacocha, & capita cardonum. Et ex granis, vt eſt frumentum coctum, riſum cum lacte amygdalarum, vel ouis, cicera, fabæ, phaſeoli, piſa, & fœnugræcum. Et ex nucleis fructuum, ſicut ſunt amygdalæ, pineæ, fiſtici, & auellanę, nuces, & nucleæ nucis indæ, & nuces recentes. Et ex ſtypticantibus, aſparagi, præputia vitis albæ. Et ex radicibus, ſecacul, napi, cœpæ, albi porri, & alia parum cocta, vbera, radices iringiorum recentes. Potus autem ſit vinum rubeum, ſpiſſum, vel turbidum, dulce, nouũ, vel temporis medij, & odoriferum. aqua ſit ferea non ſola, cum ſit nocibilior, & maxime frigida valde. Et ſiquidem ibi fuerit frigus manifeſtum, confortabis caliditatem eorum cum zingibe. cinnamomo, mace, & pipere. Quod ſi caliditas ſuperabundat, cum frigidis, quales ſunt lac acetoſum, melones, cituli, cucurbita, cucumeres, & fructus olera multa, & ſpinachia chryſolocanna, lactuca, & portulaca, & ſimiliter albumen ouorum.

Cibus.

Potus.

Vt medicinæ vero, quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, quæ infra dicentur. Et ſimplices, quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, & quædam temperatæ. Et ex eis, quędam ſunt ex terra naſcentibus, & plantis, quædam ex animalibus; quædam ex mineralibus, & ex plantis, quæ calidæ ſunt; quædam ſunt ſemina, vt ſemen napi, vt vrticæ, & ſemen arreticæ, lupini, & alcherua, & mentaſtrum hortulanum, quod eſt mẽta; & ſemen aſparagi, &

Medicinalia qua. & quæ plicta.

ragi, & semen raphani, lingua auis, & semen apij, & petroselini, & cordumeni. piper longum, & macispiper; & quædam sunt ex fructibus, vt grana ben, & oleum eius. Et quædam sunt ex radicibus, vt radix alub, ben, zedoariæ, costi dulcis; testiculus vulpis, qui fortis est in coitu, & erectione, & radix cardi, cœpe assatum, & scillæ, parum secacul, & zingib. & proprie amno condita, galangæ, pyrethrum, assarum, hermodactyli, & napi de barbaria, ipsi enim commouent, sicut caliditas vini in toto corpore. Quædam sunt gummæ, & eorum procedentia a lignis, vt sunt tragacanthum, & allia, quoniam inflant valde virgam, & ad coitum incitant, & proprie infrigidatos; cum ex eo aur.i. bibitur cum vino, succi eius caliditas est superans caliditatem euphorbij; & quandoque cum humiditate iuncta, quam in frigiditate plurimum inuenit, inflationem præstat, quæ ad genitalia membra sua potentia prodiens, facit erectionem, & ad coitum incitat. Quædam vero frigidæ sunt, vt semen portulacæ, lactucæ, & sem. melonis, & sem. caul. quæ vero sunt temperatæ, sunt vt fœnugræcum, sisamũ, dactyli, quæ vero ex animalibus, sunt sicut vermis multorum pedum, stellio, lacertus, & proprie extremitas caudæ eius, vt fumen eius, & renes ipsius, & sal ipsius, hoc modo factus. Sumatur lacertus in diebus æstatis, & decolletur, & mundentur viscera eius, & impleatur sale, & suspendatur in vmbra donec exiccetur. Cum autem feceris illud, tunc accipe sal, & proijce corpus eius: de quo sale sufficiet tibi modicum minus, quàm seinci.

Nota de aliis.

De mineralibus vero sunt, quæ confortant principalia, & quædam cor, vt hyacinthus, quędam cerebrum, vt lapis qui inuenitur in capite animalis, vt serpentis, piscis, vel galli; & quædam hepar, vt lupus, & quæ cutrũ cursu proprietatis. Et ex eis est, vt sumatur vererum tauri, & exiccentur, & puluerizetur, & eius modicum proijciatur super oua sorbilia, & sorbeantur. Et iterum res mirabilis, sumatur coagulum cameli masculi exiccatum, & sumitur apud necessitatem quantitatis ciceris in duabus libris aquæ, & bibatur ante per duodecim horas, quòd si læderetur, abluatur in aqua frigida, & aqua mellis bibita cum oleis, & pauco croci.

Med. compos.

Compositæ sunt, quæ ex eis componuntur, & quædam vt cibi sunt ex his, & quædam, vt medicinæ; secundum quod indigentia te inuitat. Et ex eis est, quod conuenit in frigiditate, & est vt sumantur vitella ouorum, & puluerizentur de supra althit. i. asa & sal scinci, & sumantur post balneum, sunt enim fortiores, & fiat fricțio cum oleo sambucino, & de lilio. Et iterum oua integra quindecim; & sumatur quinta pars eorum de succo cœpę, & fiat sorbitio, quæ sumatur cum aliquo de salibus, & seminibus prædictis.

Aliud. sumatur bauciæ, & cœpe, & napi, & minuti decoquantur cũ fabis, ciceribus, & phaseolis, cum melle, & carne ouina; & desuper aliquid de seminibus calidis puluerizetur, parum altiliæ, cinnamomi, garyoph. & zingiber. Et quod conuenit calefactis, est, vt sumiatur lactis lib. i, & proijciantur super ipsum tereniabin. drac. xl. decoquatur donec in spissetur; & bibatur omni die ex eo quantitas cadi vnius. Et potus calefactorum sit lac loco vini, infrigidatorũ vero sit potus vini prædicti, vel passularum dulcium naturæ, & fiat potus. Alius, sumatur eruca, napi, & ficus, & passularum, & decoquantur in aqua, & colentur, & colatura sumatur.

Aliud medicamen ad entus.

Alius potus secundum Abuha. sumatur alhasce, bauciæ, eruca, & napi, & decoquantur in aqua vehementer, & colentur ex aqua eorum, & ponatur in vnaquaq; partes aquæ vi. pars ficuũ, & medietas dictæ partis, passularum rubearum bonæ dulcedinis, vij. nuces Indicæ. Et fiat inde vinum de passis. Alius secundum eum. Rec. succi vuæ, & ponatur in omni parte. x. minarum eius, tertia mina de hac medicina. ℞. bauciæ, sem. erucæ, naporum, & bauciæ; sem. asparagi, linguæ auis, granorum alchilaz naporum barbarorum, & vtriusque ben omnium ana partes æquales, terantur, & ponantur in panno, & ligentur in eo molliter, & ponantur cum succo in vase, & moueantur omni hora, vsus autem talium sit cõueniens, quia moderatus quantitate, & qualitate. tempore, modo, & ordine, & etiã non declinet ad cibos prius: ex eis enim prouenit exuberatio materierum, & confortatio virturis, deinde ad medicinas, in quibus virturis vnificatio est absque præstatione materiæ.

Caueat autem ne sit ex eis a quibus proueniat ad inflammationem, & febrem, & exiccationem, quare interpolent, & contemperent naturam, deinde redeant ad ea, quæ sunt coitus, & post cibos, & medicinas plurimum vinum odoriferum bibant. Deuitent autem omnes ex cibis, & medicinis, quę ventositatem resoluunt, vel generari vetant sua caliditate, vel frigiditate, vel etiam sperma, qtæ dicta sunt supra de cura gonorrhœæ. In alijs vero regimen est, vt vtatur rebus non naturalibus iuuatiuis, & abstineat a nociuis, & est vt degat in aere temperato, non calido resolutiuo, nec frigido congelante. Exercitentur delectabiliter, ꝙ sufficiat ad superfluitatum primarum expulsionem, & vitet exercitium resolutiuum. deinde quiescat. Et dormiant ad perfectionem digestionis. Non vigilent multum, corrumpunt enim vigiliæ multæ complexionem cerebri, & corporis aliquo siccitatis modo, vt dixit Abuha. Euitet euacuationes, & proprie phlebotomiam, & sudorem, & repletionem nauseatiuam, & ebrietatem. Lætentur, & gaudeant, & omnino omissa curiositate: vitent tristitiam, dolorẽ, timorem, sollicitudinem, & cogitationem in alijs.

Decumentum.

Quintam rem complent, fabulationes narratæ, cantusq; qui ad amorem sunt, & coitus aspectus, & imaginatio eius, & pulchrarũ mulierum, cum dimissione coitus, donec confortetur; deinde procedat ad coitum cum placida, & amęna, dicta in talibus. Et caueat turpem, implacidam, & antiquam, & eam quæ nondum peruenit ad ætatem, & virginem menstruatam, & fœtidam, & quæ cum alio coiuit. Omnia enim talia debilitant virtutem membrorum coitus, sed gradatim perueniant ad ipsam, sed prius calefacti, & inuncti cum his, quæ infra dicentur, coeant, & non multum, multitudo namq; coitus quandoque abscindit ipsum.

Iuuantia coitum pro infrigidatis.

Ex medicinis iuuantibus coitum, quædam sunt interius approximandæ, quædam exterius. Et ex exterius approximandis, quæda sunt linimenta, quædam collyria, quędã clysteria. Ex linimentis, quæ coitũ adiuuant, sunt; quędam simplicia, quędã composita. Simplicia vero propria, & potissima sunt, quæ fiunt ex oleo de nuce indica, oleo de granis cotti, oleo sambucino, & quandoq; miscetur parum pyrethri, & asa, cum oleo sambucino, & cypero, oleo de styrace, & adeps leonis, quia est vehementis virtutis in hoc, si liniatur ex eis virga, pectẽ, peritoneon, femora, anchæ, & renes cũ fricțione faciente subintrare.

Vnguentum vtile ad iuuandum coitum.

Et ex compositis est vnguentum Rufi, forte valde; quod est. ℞. myrrhæ, sulphuris non extincti, granorum cartami, ana drac. ij pyrethri. scrup. ij. piperis nigri gran. xxx. cordumeni grana. xx. terantur cum drach. ij. cœpæ optimæ; & si terantur vnaquæq; per se est melius, deinde misceantur cum croco, & terantur donec fiant in spissitudine mellis, & inungantur cum melle alchatim. Et asa, in virga erectionem facit, & stimulat, quod si timeatur in ea caliditas vehemens, misceatur cum oleo rosa. Et ex suppositorijs sunt, quæ sunt facta ex granis cotti, & de adipe anatis, & de pyrethro cum nuce indica. Item fiat vnguentum, quo inungantur partes prædictæ. Rec. cœpæ albæ. vnc. ij. caudarum scinci. vnc. s. farynon, drac. i. sem. sinapis, sem. cœpæ, & apij, ana drac. ij. muschi, ambræ, ana. drach. i. confice cum oleo de scinco, vel de cypero. Ex clysteribus vero est hoc. ℞. capitum arietum, & testiculorum eius, lib. iiij. scinci. drach. i. carnis anatis, lib. i. cicerum, lib. s. decoquantur in aqua vsque ad dissolutionem. Deinde sumatur ex aqua, & adipe ipsius, lib. i. & ponatur supra illam olei, muschi, vel de granis viridibus, vel adipe scinci, & clysterizetur, & hoc ad infrigidationem. Ad calefactionem vero linimenta fiant ex oleo de papauere, ex oleo de granis portulacæ, & succo

ipsius.

ipſius. Sed ex interius approximandis, quędam ſunt iuſcula, vt quæ fiunt ex iure capitum pullorum columborum, cum vitellis ouorum, & pulmenta ex ſiſamo cum butyro vaccino, cum teſticulis arietum. Quædam rob; quod. Rec. ſucci cœpæ albæ, mellis deſpumati, ana lib.i. ambræ, muſchi, ana drach.s. olei muſcelli. vnc.ij. decoquantur vſque ad ſpiſſitudinem, & quolibet ſero vtatur vno cochleari, & ſuperbibat vinum calidum. Et ſunt qui addunt ſemen erucæ agreſtis, caudarum ſcinci, ſatyrionum, ana vnc.iiij. piperis longi. vn.ij. fiſticorum mundatorum. vnc.i. zingib. galangæ, been albi, & rubei, ana drach.ij. dactylorum, pinearum purgatarum, ana vnc.i. quædam electaria, vt diaſatyrion, confectio teſticulorum vulpis, quam in antido. noſtro diximus.

Multitudo deſiderij coitus nota eſt, ſigna cauſarum eius, & exceſſus earum ex oppoſito ſumenda ſunt ex ſignis cauſarum diminutionis ipſius, quæ ſuperius ſunt narrata.

De cura. multitu. coitus.

CVRA. multitudo deſiderij coitus, quãdo eſt cum fortitudine corporis, ſanguineitate, ſanitate complexionis, & adoleſcentiæ ætatis, & potentia ſupra coitum abſque ſucceſſione debilitatis, non eſt neceſſarium, vt occupatio ſit in regimine eius, & in fractione ipſius: fractio enim eius corrumpit complexionem, & deſtruit virtutẽ, propter vehementiam ſui nocumenti. Et ſciat quod generatio ſpermatis confortat corpus, & cor, & paruitas generationis eius corrumpit calorem, debilitat materiam, & intellectum, quòd ſi euenit ei ex illo infrigidatio, debilitas, atque raritas corporis, & facilitas ſudoris, vtantur exercitio prępparationis, & balneari in aqua frigida ſi poſſibile eſt: confert enim, & non oportet, vt frangatur de deſiderio aliquid, niſi de illo, qui eſt propter ſuperfluitatem replctionis ex caliditate, aut humiditate operationũ eius in ea cum euacuatione. In illo autem cuius cauſa eſt acuitas ſpermatis, vel alterius humiditatis, vel alia cauſa ſtimulans, ſicut dictum eſt ſupra in cura gonorrhęæ, procedatur curatione priapiſmi, quæ niſi acceleretur, extenſione virgæ peruenirct æger ad teranum, & quandoq; ad apoſtema vaſorum, propter tractionem materiæ, extẽſionis dolore; atque calore, & moreretur. Gal. vero talẽ docuit curari paſſionem cum v. primum euacuatio, ſecundum infrigidatio, tertium calfactio, quartum regimen, & diæta, quintum correctio accidentium, vel præſeruatio ab eis; Primũ reſpicit correctionem accidentium, vel præſeruationem ab eis, quibus propter periculum inflandum eſt prius. Et cum hoc cauſam materialem inflationis, ſeu generandæ ventoſitatis abſcindit, completur autẽ cum phlebotomia, virtute, & ætate conſentiente. ſ. iuuentute, in qua maxime conuenit, euacuando enim materiã, quæ poſſet attrahi, & infrigidando caliditatem trahentem, a tetano prędeſeruat, & apoſtemate etiam, purgationem cum vomitu abſq; ſolutione ventris, ne faciat materiam currere ad inferiora, & inflet magis: quare coire dimittant, ſuperiora vero exercitent. Secundum reſpicit dilatationem venarum, & cauſam eius, & etiã ventoſitatis deficiẽtem ſubalterat, & rectificat; completur autem cum frigidis, proportionatis calori, interius, & exterius approximatis. Interius, vt lactuca, coriandrum, nenuphar, camphora, & ſimilia frigida, & ſicca, habentia virtutẽ cõſeruandi ſpermatis materiam, papauer: ſua enim ventoſitate fortaſſe iuuaret ventoſitatem, & cum frigidę aquæ potu. Et exterius cum balneo frigidæ aquæ approximatæ genitalibus, vel toti corpori, & renibus. Et cum emplaſtris, & ceratis frigidis, vel lamina plumbi ſuper pectinem ligata, & ſuper renes ſi non nocet, & ſtratis, factis ex folijs roſ. ſalicum, & myrtorum, &c. Tertium reſpicit ventoſitatem iam generatam, & inflationem reſoluendam. completur autem cum vnctionibus ex calidis temperatis, vt eſt oleum chamæmillæ, & emplaſtrũ ex agno caſto. Quartum eſt regimen, & diæta, & eſt vt abſtineat ab inflatiuis, & vtatur extenuantibus, vt ruta, agno caſto in ſtomachi inflationibus dictis. Quintũ patet per primum. Coitus, ſiquidẽ naturalis ſit, iuuamentum præſtat indiuiduo, & ſpeciei. Indiuiduo quidem, nam virtutes corporis validas reddit, cor, & cętera mẽbra alleuiat, & confortat, euacuatione autem ſpermatis calorem naturalem ſuffocantis ſua multitudine calor ipſe alleuiatur erigitur, & confortatur, cuius confortatione cætere virtutes validæ fiunt, naturales, vitales, & animales ad peragendas actiones. Ipſe enim calor naturalis cum ſit cauſa omnis actionis naturalis, tanquã ſol naturalis in animali exiſtens, ſicut Hip. dixit, animal ab initio conficit; apperitum facit, conuenientẽ digeſtionem, & cuilibet membro aſſimilationem, ſuperfluitates expellit, humiditates dilatat, & ex extendit, ſicut corpora ad augumentum perducit, & complet, fumoſitatibus venenoſis ad retentionem ſpermatis aggregatis, propter eius euacuationem ceſſantibus. Cerebriq; liberatur ſpiritus, & animal dilatatur ad gaudium, ſicq; membrum viuificat, & vigorat; cerebrũ quoq; ab impreſſionibus melancholicis eripit. Caput a grauedine, & dolore oculi, & tenebroſitate, & omnes ſenſus perfectiores reddũtur, & clari: doloręquoq; renũ, & emunctoriorũ, qui a repletione ſunt, ſanat, & materias apoſtematum accidentium in partibus inguinum, & teſticulorum abſcindit. Speciei vero iuuamentum præſtat in eius conſeruatione. Hæc ſunt iuuamenta coitus naturalis tẽperati, innaturalis vero iuuamentũ nõ præſtat ſpeciei, nec indiuiduo, nec quo ad animã, nec quo ad corpus, vt plurimum dictum eſt. Intemperatus autem cũ ſit duplex, ſ diminutus, ſeu miſſus penitus, & ſuperfluus, & dimiſſionis ipſius, nocumenta perueniunt contraria iuuamentis ipſius temperati exiſtentis, prædicta maxime in derelinquentibus exercitium; retentum enim longo tempore ſperma aggregatur, & naturã venenoſam acquirit, ex quo fumus reſoluitur frigidus, & ventoſus, qui petens cor conſtringit calorem naturalem, & ſpiritum conculcãdo ſuffocat, & extinguit, ſicq; corpus totum infrigidat, & omnes actiones naturales debilitat, & petens caput de ſui natura cerebrum perturbat. Et ſenſus hebetes, & tenebroſos, interiores, & exteriores reddit, & ſpaſmũ inducit; & anhelitum aufert, prout mulieribus accidit in ſuffocatione matricis, licet rarius quam in illis, vt in ſuffocatione matricis dicetur. Ex ſuperfluitate aũt ipſius nocumenta eueniunt generalia, & ſpecialia. Generalia ſunt quæ ponit cum dicit, quoniam ex venere fit corpus frigidius, rarius, debilius, & ſiccius. Specialia ſunt quę ex illis ſequuntur, vel cauſæ iſtorum fiunt, quæ calida exiſtunt in ſuperfluo coitu de ſubſtantia cibi, ſeu humiditatum naturalium membrorum, & principalium magis, ac ſpiritus multum educitur, propter delectationem, & ſic calor diminuitur naturalis valde, & reſoluitur, quare corpus infrigidatur, ſoluuntur virtutes, & partes membrorum corporis non reguntur, ſicq; corporis inſequitur raritas, & quanto plus homo coit, tanto plus delectatur, & tanto plus debilitatur.

Nota.

Curatio Galeni. 14. meth. cap. 4. 5.

Coitus temperati iuuamentum in indiuiduo.

Nocumẽta quæ accidũt ex intemperato coitu.

Nocumenta vero ſpecialia ſunt, quę ex illis ſequũtur, & ex eis ſunt, quæ calorem, vel diminutionem, vel reſolutionẽ ſequuntur, & infrigidationẽ, vt eſt tepor, rigor, & horripilatio, & proprie in corporib. in quibus mali humores exiſtunt. Et quandoq; ſequuntur febris acutæ, & ſuperat ſ ipſis nigredo, & citrinitas coloris. Et ex eis ſunt, quæ accidunt ex debilitate virtutum, vt quæ ex debilitate naturali hepatis, & ſtomachi. Vnde eſt caſus appetitus, debilitas ſtomachi, rugitus, & digeſtionis debilitas, & extenuatio membrorũ & caſus capillorum, & fętet eo tum anhelitus, & ſtringitur natura, & accidit dolor colicus, & pollutio eius multiplicatur, & proprie in quãtitate, & regimine calidis, & humidis. Et ex eis ſunt, quę accidunt ex debilitate virtutis vitalis, & cordis, vt eſt pulſus cordis malitia anhelitus, rixa, & triſtitia, & proprie in illis, qui habẽt cõplexionis malitiam. Et ex eis ſunt quæ accidunt a debilitate virtutis animalis, & cerebri, & in ſenſitiua, vt eſt viſus obſcuritas, & debilitas in auditu, vel tinnitus, & aliorum ſenſuũ hebetudo, & ſtupor adeo, vt ſentiatur formicarum inceſſus a capite vſq; ad finem dorſi, & dolorem quoq; renum, & veſicæ, & laſſitudinis ſpeciem artefactam, quæ cum materiam attraxit a membris vicinis, & ſtringitur eorum natura, & accidit quoq;

debilitas

debilitas in motu, & neruis motiuis, adeo vt sẽtiat onus A prijs, oportet tamen, vt non subito, sed paulatim ministrentur, & perueniatur paulatim ad diminutionem coitus cum interpolatione opportuna.

De regimine eius. quem lædit superfluus coitus. Cap. 20.

EOrũ vero, quos superfluus coitus lędit regimen duplex est, generale, & speciale, generale est duplex, vnũ coitũ, qui læsionis est causa, abscindit, & diminuit: Aliud nocumento generali prouenientis ex eo proportionali apponit. Speciale, nocumentis specialibus correspõdet; primum in cura priapismi est dictum, secundum innuit Gal. cum dixit, quia enim ex venere rarius, frigidius, imbecillius, siccius redditur corpus, oportet, quæ inspissãt, calefaciunt, & roborant virtutem afferre, hæc vero cũ regimine complentur humectatiuo, prædicto in cura diminutionis ipsius. Sed vnicuique nocumentorum specialium remedia dispensat, quæ quia sunt plura, & diuersa, quibus in proprijs capitulis est prouisum omittamus, & prouidenti animo, & iudicio eligantur. 3. san. tu. cap. 2.

De his, quæ delectationem faciunt in maribus, & fœminis in coitu. Cap. 12.

INquit princeps Abuh. non est turpe medico si loquatur de magnitudine virgæ, & coangustatione vuluæ, delectationem præstantibus coeuntibus ipsis; sunt enim causæ, quibus venitur ad generationem, & speciei salutẽ, necnon cõiungunt amorem inseparabiliter perdurantẽ, prout Diuina sapientia ordinauit. Cum enim virga parua existit, mulier non delectatur, & cum vulua largior, neque vir, quia sperma non emittitur, & si emittatur cũ paruitate; quare anxiantur corpora, & resoluuntur, & spermata debilitantur, & sic generatio non procedit, nec species conseruatur, & cum non inueniant delectationem adinuicem diuiduntur vnusquisq; quoties sibi comparem inueniat, cui adhæreat, vt delectetur. 20. fe. lib. 3. tract. 2. cap. 44. Confess. lib. cap. 2.

Expedit ergo regimẽ pertractare magnificationis virgæ, & vuluæ coangustationis, & alia delectationem præstantia quoquo modo. Et ex magnificantibus virgam etiam adhuc augmentatam, est frictio, exercitium, & cibus multiplicans sanguinem, & etiam potus, in augmẽtatis iam est regimẽ impinguatiuum, quod infra Christo dante, dicemus in decoratione. Et ex proprijs est frictio cũ sanguisugis, & lumbricis terrestribus exiccatis ex alhalalebleth, & sumantur, sanguisugæ, & ponantur in vase, in quo est aqua earum, & dimittantur hebdomada vna, & vltra donec exiccentur; deinde terantur, & liniatur virga cum eis. *De his quæ magnificãt virgam.*

Et ex coangustantibus vuluam sunt quædam, quæ illud faciunt constringendo partes vuluæ, & collum matricis coadiuuando, vt styptica, & pontica per modum encathismatis, suffumigij, epithematis, & collyrij, approximata circa vuluam, quæ sunt nota supra in cura fluxus. Et ex illis sunt gallæ immaturæ, & * myrrha, balausti æ, mespila, & similia contrita, & decocta cum vino pontico, cum cypero, & gallia ad redolendum. Et ex illis sunt corticis pini, drac. iiij. aluminis, partes. ij. cyperi, partem. i. decoquantur in vino pontico, & odorifero, & madefiat in ipso pannus lini, & superponatur vice posti vicem, & est bonum medicamen faciens acquirere virginitatem. Et quædam illud agunt conglutinando, & sunt nota supra in cura fluxus sanguinis narium, vomitus sanguinis, vlcerum renum, veficæ. *Stringentia vuluam.* * myrta.

Quædam iliud faciunt trahendo humores ad labia, & ad parietes vuluæ, & repellendo, quare tument labia, & via media coarctatur, & sunt medicinæ rubificantes, & calefacientes, & ex eis propriũ cordumeni, & si bulliat cum gallia, & muſco cum vino, & epithemetur.

Ex præstantibus delectationem vtrisq; est retentio in ore cum melle emblicorum, cubebarum, & * hasæ, & zingib. & piper cum melle muliplicat saliuã, quæ præstat vtrisq; delectationem, ex qua etiam si inungatur ca- *De his quæ præstant delectationẽ. * assa.

De regimine eius, quem lædit dimissio coitus. Cap. 19.

REgimen vero eorum, qui coitum dimittũt est tres res. Prima materiam ad coitum incitantem abscindit. Secunda membrorum genitalium alterat dyscrasiã, & eorum furiam subalternando refrenat. Tertia mẽbra læsa rectificat, & confortando a læsione, & nocumento vlteriori præseruat. Primã rem complent euacuationes cum phlebotomia, sudore, & exercitio superfluo, & deriuantes cum vomitu. Et minorationes ciborum, & potuum multiplicantium sanguinem, & sperma, & ventositatem. Et vsus ciborum, & medicinarũ habẽtiũ minorare sperma, & reddere castũ, quæ sunt dictæ supra in cura gonorrhœæ. Secundã rem complent fomenta, vnctiones, & emplastra infrigidantia cor, genitalibus applicata, quæ dicta sunt in priapismo, & diuersio animi ad alia curiosa. Tertiam rem complent ea, quæ stomachum, & cerebrum, & corpus mundificant, & in mulieribus matricẽ, & quæ illa confortant, & confortãdo fumos a cõplexione, vel proprietate ab eis expellũt, qualia sunt simplicia vt coriandrum, proprie præparatũ in aceto, sandalis, spodium, & alia composita, quæ dicta sunt in capitulis pro- 1. de symptom. cap. 6. 4. de loc. aff. cap. 3. 3. aphor. 17. Retẽtio seminis mala.

put virgæ non est malum, cum prima delectatio coitus in frictione existat, secunda in emissione spermatis, & quia mulier emittit sperma, & recipit, maiorem delectationem recipit, cum emittit viro emittēte cum ea, vnde Gal. dixit: in sensu vero genitalium membrorum, quædam virtus est propria fortis, scilicet existens, quæ in viris est expulsiua, in fœminis in testiculis, & vasis spermatis: in vulua enim fortis est virtus appetitiua, quia natura fortitudinem habet virtutis in ejciendo, & suscipiendo sperma cum nimio desiderio, & delectatione.

SVMMA IIII.

Quartę particulæ sectionis primæ, de cura ægritudinum membrorum generationis in mulieribus.

PROLOGVS.

Duo membra organa generationis in mulieribus.

ATtulimus hucusque sermonem in mēbris in generatione in maribus vt scitis naturis, iuuamentis, & actionibus naturalibus eorum, ac dispositionibus præter naturam eisdem cōringere possibilibus medicinas adducamus salubres; deinde afferemus sermonem in instrumentis generationis in mulieribus similem; ex conuenientia enim vtrorumque proprijssimis instrumentis habet generatio proprie fieri, & eis mutatis a sanitate quomodolibet impediri. Sunt autem duo membra organa generationis in mulieribus naturaliter creata, scilicet Matrix, quæ facit ad esse, & vbera quæ ad permanentiam faciunt generati post ortum.

Quid sit matrix.

Est autem matrix mēbrum figuræ concauæ receptionis eius, & conseruationis gratia, ex substantia neruosa, non quia ex neruis a cerebro procedentibus sit contexta, sed potius eius substantia similis est neruis, quia alba, visciosa, extēsa, panniculosa; licet nerui aliquid adueniat, ex quibus sentit. Et composita ex duobus panniculis, seu tunicis ad melius conseruandum; quarum interior est aspera ad modum linguæ bouis, ad melius continendū, & venosa habens plures venas quietas, & pulsatiles ramificatas ex venis portæ, quibus continuatur cum hepate, mammillis, & corde, quarum orificia figuntur in ipsa, & vocātur foramina matricis, siue cotyledones, quibus continuantur panniculi embryonis, vt ex sanguine currente in eis embryo nutriatur, & eius spiritus, & calor cuentetur frigiditate eius, & tunica exterior plurimū est neruosa, & non sunt tales nisi, vt dilatentur apud conceptum, & magnificationem embryonis, & apud partum constringuntur ad expressionem ipsius. Et quantitas matricis sequitur corporis quantitatem, sicut sunt mammillæ. In puellis enim minor est vesica earum plurimum. In augmentatis vero, eius quantitas est completa, sicut vbera occupans sua magnitudine omne id, quod est inter propinquitatem vmbilici vsque ad meatum vuluæ postremum, ad quam peruenit collum eius. Et figura eius est extensa arcuata, in cuius extremitatibus habet duo ouа similia testibus viri nuda, non cooperta, vt illi, & quemadmodum viri habent vasa spermatis inter duos testiculos, & expulsorium radicis virgæ, sic mulieres habent vasa spermatis inter duos testiculos, & expulsorium ad concauitates matricis; habet enim duas concauitates matrix ipsa in hominibus, & in alijs animalibus secundum numerum papillarum, non quod sit numerus embryonum secundum numerum concauitatum tātum, vt asserunt quidam. In ipsa enim matrice in concauitatibus eius generantur quandoque quinque, & est maior numerus, ad quem perueniūt nati prout Albucasis, & Ioan. Serapionis, & Arist. ix. de animalibus ait. Et quia duas habet, quandoq; plures generātur, & plurimū duo sunt, & si earū numero consequantur, & ipsa apud retentionem menstruorum incrassatur, & cum mēstruatur, extenuatur, & munda remanet, vt exinde melius cōceptioni fiat apta. Et est posita inter vesicam a parte anteriori, & intestina a posteriori, vt sit ei a duobus lateribus obstaculum, & status eius sit in tutela simul in embryone; & ligatur mater cum dorso ligamentis pluribus fortibus, & ad partes fuminis, & vesicæ, & ossilago pectinis, existentibus de genere neruorum; venarum, & arteriarum. Et collum eius est neruosum, & lacertosum, rugosum, frictioni aptum, quod coitu incrassatur, & impinguatur. Et eius lōgitudo æqualis est inter vj. digitos vsq; ad ix. & quod est inter illud. Et quandoq; elongatur, & abbreuiat per vsum coitus, & dimissionem ipsius. Et qñ que assimilatur in quanto in figura virgæ cum qua coire consueuit, & est habens meatus duos. Vnum in extrinsecum, in quo sunt panniculi contexti ex venis, & ligamētis subtilibus valde, ortis ex omnibus partibus eius, quod destruit violatio, & currit, quod in eis est de sanguine. Et cum coit matrix vsq; ad illud os trahitur, quasi procedens ad illud desiderando attrahere sperma, per suam naturam, & formam. Et meatus colli vesicæ, per quem extra vrina educitur, est iuxta ipsam a parte suprema, vt alia membra transeundo per ea, non lædat. Et in aliquibus mulieribus collum cadit ad sinistrum, & in aliquibus earum ad dextrum. Aliud in profundo iuxta os matricis ex quo deglutit sperma, & cum deglutiuit concluditur, quod puncta acus non posset ingredi, & eo aperto Dei præcepto pariet fœtum. Et in collo iuxta os ipsius sunt orificia venarum, per quę menstrua exterius expelluntur, quibus super fluitates corporis totius purgantur, non venientes ad eius concauum, ne inficiatur concauū continens, & contentum. Ex quibus manifeste colligi possunt actiones vniuersales, siue naturales cau ę, & ęgritudines matrici euenire possibiles, causæ. f. earum, & loca, & nocumenta actionis ipsius. Actiones vero naturales sunt menstruare, concipere, imprægnari, & parere.

Ægritudines possibiles matrici euenire.

Ægritudines autem possibiles euenire, sunt propriæ, & ex cōmunitate. Et proprię sunt simplices, & compositę. Simplices, vt mala complexio simplex, & commixta, pura, vel impura, mala compositio, & solutio continui. Et compositæ, vt apostematum genera. Ex communitate vero sunt, vt communiter ipsa compatiatur membris alijs, & maxime superioribus principalibus, sicut alia cōpatiuntur eidem, prout accidit in suffocatione matricis, & multiplicatis ægritudinibus in matrice debilitatur hepar; & disponitur, vt fiat hydropisis. Nocumenta actionum sunt plura, secundum pluralitatem eorum, quæ infra ponētur. Ex quarum consideratione peruenire oportet ad cognitionem ægritudinū prædictarum, & ex exeū tibus menstruis, & alijs, qualitate mutata, dolore, & tumore circa ventrem apparente.

Continebit igitur secundum hæc, hæc summa quarta, capitula. 19.

De menstruis, & eorum iudicijs. Cap. 1. fol. 90
De conceptione, seu imprægnatione naturali. Cap. 2. 90
De regimine prægnantis, & fœtus, & concipientis masculum, & gemellos. Cap. 3. 91
De partu naturali, de quibus tantum solummodo procedemus, quantum spectat ad indigestionem eorum, vt per eorum notitias, causas conseruatiuas, & nocumenta ipsorum (si quæ eueniant) cognoscamus, & eius prouidentiam, vel curam faciamus. Cap. 4. 92
De mala complexione matricis, & cura eius. Cap. 5. 92
De ægritudinibus eius, ex q bus est oppilatio. Cap. 6. 92
De suspensione matricis, & de ascensu eius, & de declinatione ipsius, & descensu seu precipitatione. Cap. 7. 93
De præfocatione matricis, & medicinis eius. Cap. 8. 93
De speciebus solutionis continui matricis, ex quibus sunt vulnera, corrosiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fistulæ. Cap. 9. 94
De apostematibus humoralibus matricis. Cap. 10. 94
De nocumentis in actione menstruandi, & primo de cura fluxus menstruorum. Cap. 11. 95

De

De curſu matricis, ſeu fluxu, & aqua. Cap. 12. 96
De cura retentionis menſtruorum. Cap. 13. 96
De nocumentis in actione concipiendi, & impræ-
gnandi, & primo de ſterilitate, et difficultate im-
prægnationis. Cap. 14. 97
De mola matricis. Cap. 15. 97
De nocumento partus, ex quibus eſt difficultas.
Cap. 16 101
De cura accidentium, quæ ſequuntur partum.
Cap. 17. 101
De retentione, & extractione ſecundæ. Cap 18 101
De abortu, & accidentibus, quæ ſequuntur. Ca. 19. 101

De menſtruis, & eorum indicijs. Cap. 1.

Menſtruum quid.

MEnſtrua ſunt a ſanguine ſuperfluente in mulieribus, ſicut ſperma ex ſuperfluo eius in viris, aliter tamen, & aliter, prout Ariſt. ix de animalibus dixit, talis
2. de gen. animal. c. 3. enim ſanguis in mulierum corporibus aggregatur quotidie per indigeſtionis modum, propter lapſum naturæ ipſarum ad frigidum, & humidum ex decidentia ſexus, cum ſit fœmina maſculus occaſionatus, hoc tamen eſt Diuina ſapientia ordinante, cuius gratia earum illuſtrata natura emittit talem ſanguinem in matricis concauũ, vltra illum, quem in ſubſtantia eius emittit pro nutrimẽto ipſius, gratia genealogiæ ſeruandæ, vt ſi quidem purũ in eo ſit, cedat in nutrimentum, & augmentum corporis embryonis tam ex ſemine mulieris ipſius materialiter generati, quod vero impurum, aut ſuperfluum, de corpore expellatur, quemadmodum eſt videre in plantis humidis, ex quibus ſpecies gũmorum emanat, quod menſtruum dicitur, ſeu flos mulieris. Et quia corpus ipſius generationi eſt aptum, cum completum fuerit, & perfectum, dicente philoſopho, tunc vnumquodque perfectum eſt, cum tale quale ipſum eſt, generare poteſt, ſanguis ille ad matricem non mittetur, nec menſtrua apparebunt donec completum, & augumentatum fuerit, cũ
C prius in nutrimentum, & augmentum matricis tranſeat omnis ſanguis, qui generationi ſit aptus: hoc autem tẽpus fixit natura in xiij. annis, cũ in maribus in xiiij. limitaſſet, & hoc propter defectum naturæ mulieris, quia in vtero tardius cõpletur, & citius perficitur extra ipſum; quod enim debile, & frigidum eſt, tarde venit ad terminum, & cum peruenit, parum durat; ſicque mora, & ſtatus in complemento eſt breuis, & ex tunc menſtrua completa priuantur ex ſiccitate corporis cooperante ratione ætatis. In illo autem intermedio, generatione fiente, ille ſanguis totus retinetur, & purum eius propter nutrimentum embryonis, atque augmẽtum, & carnis generationem immittitur in matricem, pro parte ad vbera, vt lac fiat nutritioni eius opportunum poſt eius ortũ; impurum vero partim reſeruetur in venis ſecundinæ, & vacuo eius. Et tunc auxiliatur ſua lubricitate, vt facilis fiat exitus embryonis. Et proinde cum ante partum menſtrua ſuperueniant in quantitate conſueta, fœtum ſignificat ægrum vel debilem, vt dixit Hipp. niſi in mu-
D *4. aphor. 61.* liere ſanguinea valde, in quantitate minori conſueta. Generatione vero non fiente in muliere ſana, purum eius retinetur in membris, & eam impinguat, vt eſt manifeſtum, quod vero impurum eſt, ad matricem tanquam totius ſentinam impellitur, vi ab ea extra corpus, vt ſuperfluũ educatur, quemadmodũ per hæmorrhoidas exiens: qui tamen alijs animalibus reſeruatur, vt in additamentum ſui corporis conuertatur, nec tamen quotidie educitur, licet quotidie aggregetur, ne quotidie abominabilis Infectio eius, & derurpatio inſequatur, immo paulatim aggregetur, quandiu ſuperfluentis fuerit quantitatis, quã natura expulſiua ſui corporis nequeat tolerare, & proinde ad eius moueat expulſionem. Hæc autem tempora, vera Dei ſapientia compenſauit, vt tempus aggregationis eius æquale eſſet menſis vnius, & plus, & minus, ſecundum naturæ temporis, & regiminis varietatem, & dicitur tempus interpolationis ipſorum. Et ſimiliter tempus aperitionis ipſorum in fine menſis coadiuuatur in-
A fluentia Lunæ, & perdurationis ipſorum, vt æquale ſit illud, quod inter vnum diem eſt, & ſeptimanam, & eſt tempus dierum trium, licet in aliquibus ſit latius, & in aliquibus breuius, propter cauſas prædictas, & ſimiliter quantitas, & qualitas; cum enim per indigeſtionis modum aggregatur talis ſanguis in corpore mulieris, in qua digeſtio fortior eſt, vt in muliere virgine, pauci cibi, & maioris exercitij, concurrentibus alijs circumſtantijs ſimilibus, quantitas minor erit. In qua vero digeſtio debilior, vt in lapſa, & molli, & multi cibi, & ocij, circumſtantijs etiam ſimilibus concurrentibus, maior erit, propter eandem cauſam. Color communis in pluribus ipſarum erit ſubrubeus, ad albedinem tendens ad modum ſanguinis arietis nouiter iugulati. In puellis ſanguineus in principio. In melancholicis vero rubeus, obſcurus; in cholericis autem rubeus clarus: in ſanguineis rubeus roſeus: in phlegmaticis ad albedinem multum tendens. Cum ergo menſtrua ſunt temperata in quantitate, qualitate, & tempore ſuo concurrente ſecundum conſuetudinem ſuam naturalem in omni ſpacio, ſunt cauſa ſanitatis mulieris, & mundificationis corporis eius, in omni nociuo in quanto, & quali, & faciunt ipſam acquirere caſtitatem, & paucitatem deſiderij, & euentus ipſorum erit ſuauis cum bona tolerantia, & abſque aliquo accidente paruo; natura enim mulierum diſpenſans corpora earum, per matricem ex menſtruis, velut per renes ex vrina ſtatim videtur expurgari, vt Galen. ait. Cum ergo alterantur a diſpoſitione ſua naturali, veniunt cum prauis accidentibus, ſcilicet dolore capitis, faſtidio, caſu appetitus, debilitate cordis, dolore dorſi, renum, lumborum, & ancharum grauedine, quæ euentus ipſorum ſunt ſigna, & ſunt cauſa ægritudinum plurimarum. Et *5. aphor. 36.* ſiquidem alteretur in colore, vel tempore, cauſa ęgritudinis indicat neceſſariam præuiſionem, dicente Hippo. *5. aph. 37.* in apho. Mulieri menſtrua ſine colore, aut non ſecũdum ſe ſemper facta, purgatione indigere ſignificant. Si vero in quantitate, fiunt ægritudinum cauſæ, vel morbi. Inquit enim Gal. ſanitatem eſſe temperamentum, & æqualitatem exiens, aut temperamentum proculdubio venit in infirmitatem, & ſi parum; cauſa morbi fit; ſi vero multum, morbus appellatur, vnde Hippoc. Menſtruis plurimis venientibus, & non venientibus a matrice accidunt ægritudines, accidentes, ex ſuperfluitate ipſorum ſunt ægritudines inanitionis principaliter, & per ſe, quæ ſunt notæ, per accidens vero, & conſequenter ſunt ægritudines repletionis, ex quibus hydrops eſt plurimum. Ægritudines vero accidentes ex retentione ipſorum ſimpliciter, vel in parte, ſunt repletionales, & per ſe proprie, & quædam harum ſunt propriæ corpori, quædam matrici, & quædam communes vtrique. Corpori autem propriæ ægritudines fiunt, cum antequam impellatur ad matricem generatus ſanguis ex quo menſtrua fieri deberent, corrumparur in venis, & feb. accendat, & colligatur in aliquo membro ad apoſtemata, vel ad præter naturam aliter diſponatur. Matrici proprie fiunt, ex quo ad matricem miſſus eſt, vt retineatur ibidem, nec extra expellatur: vtriq; autem cum ſuffocatio matricis fiat ex eo, & hæ, & aliæ ægritudines omnis generis differentes inter ſe ſecundum diuerſitatem complexionis, nam ſi fuerit cholerica generantur in ea ægritudines cholericæ; ſi melancholica, melancholicæ; & ſi phlegmatica, phlegmaticæ; & ſi ſanguinea, ſanguineæ. Per accidens vero, & ſecundario fiunt ægritudines inanitionis, vt fluxus ventris, fluxus ſanguinis narium, vomitus ſanguinis, hæmorrhoides, & ſimilia, eius materiam deriuante natura, vt Hippocra. ait in aphor. mulie- *5. aph. 32.* ri menſtruis deficientibus ſanguinem ex naribus fluere bonum.

De coloris menſtruum.

De conceptione, ſeu imprægnatione naturali. Cap. 2.

Definitio et eqtiuoca.

COnceptio, generatio, & imprægnatio, conſignificant idem generaliter ſumptæ: ſpecialiter autem

conceptio est feminis a matrice appræhensio, & prior generatio est embryonis, & consequens. Imprægnatio vero est mulieris, & vltimo apparens, quasi vna alteri sit dispositа, immisso enim semine in matrice, vtroque existente generationi apto, & bene disposito, vt quia semen viri, & mulieris non sit alteratum, nec corruptum, nec aliquo modo notabiliter infectum, seu debilitatum, immo perfectum, & sanum, vt supra de spermate est dictū; in matrice etiam temperata, quod Hipp. ait, cum dixit, 3. apho. 62. Quæcumque frigidas, & densas matrices habent non cō cipiunt. Similiter, & in maribus habens generatio spermatum, maxime concurrente interiori impressione superiorum principalium, vt quia in eo sit desiderium, hilaritas, voluptas. Et exteriorum supercœlestium corporum influentia, & aliarum rerum regimine condecenti. Sicut enim videre est in semine proiecto in terram, quòd tunc temperatur germinatio, cum prædictis consimilia adsint, cum vero indispositio sit ex parte eorum alterius, vel amborum, germinatio impeditur, vel annullatur; F susceptо enim semine in matrice non adhuc generatio erit certa, nisi semen viri mixtum fuerit cum semine mulieris, quatenus contemperentur, & inuicem agant conuenienter in materia generationis, dicente philosopho, Semen enim nisi mixtum fuerit ex duobus, non generabitur animal; sicut nec caseus, nisi commisceatur coagulum lacti. Vnde generationis virtus otiosa est carens materia propria, quam attingat, tunc autem bene mixtum erit ex duobus seminum, cum in coitu simul ambo spermata emittentur conuenientibus voluptatibus, & appetitibus, qui eas impellant ad inuicem inter se; materialis enim cum appetit formalem, & econuerso sibi occurrunt impulsa adinuicem, & melius commiscētur, & temperantur. Cumque tale sperma mixtum fuerit matrice tali, nec aliud impediens superueniat ex parte regiminis, & causarum, quæ sūnt causæ abortus, de quo infra, Christo dante, dicemus, & matrix colligetur super ipsum totaliter, vt nullum interueniat ibi vacuum, & os suū intrinsecū etiam taliter clauder, vt nec G
4. dela aff. 6. & 2. de cau. sympt. cap. 3. punctа styli, vel acus ingredi possit, vt Galen. dixit, conceptio tunc facta esse dicitur, & ex tunc sperma manet in forma lactis per sex dies; deinde alteratur potentia virtutis generatiuæ existentis in spermate viri, quæ alterat, & permiscet partes spermatis mulieris, donans vnicuique membro generando complexionem propriam, & tunc prima dispositio, quæ accidit, est duplex. Prima est spumatio spermatis ex operatione virtutis informatiuæ ex viri semine procedentis. Alia est compositio subtilis cuiusdam membri ex superflua parte ipsius ex virtute spermatis viri secundum Galen. vel ex calore matricis, vel vtriusque spermatis mulieris magis, & viri minus secundum alios. Circa primam, naturæ intentio est, vt generet tres vesicas, quæ sint minetæ spiritus viralis, naturalis, & animalis in virili spermate contenti, in quibus figantur, & exerceant, quod vnicuique proprium est. Et proinde prima vesica fit profunda in medio humiditatis, vt detur locus cordi; deinde fiunt ex latere H eius supremo, & dextro duæ vesicæ ramificatæ ab illa, confusæ inter se non bene distinctæ statim; deinde separantur abinuicem post horam, & discernuntur, & fit supremus locus id, ex quo creatur cerebrum, & dextrum, id ex quo creatur hepar. Et impletur illa dextra sanguine ad albedinem decliui, & penetrat ad exteriorem partem humiditatis post duas vesicas ventositas mandans, & extendens, vt recipiat restaurationem a matrice, & spiritum, ex sanguine tracto virtute virilis seminis ab ipsa, vt creetur vmbilicus. Et deinde fiunt lineationes operatione virtutis illius, & informantur reliqua membra radicalia ex reliquo semine mulieris, ordine, & certorum dierum spatio infra distinctorum. Et circa dispositionem alteram naturæ intentio est, vt generet panniculum, quo inuoluatur embryo, & a matrice distinguatur, quemadmodum crusta in pane ex calore assante clibani generatur, in quem panniculum penetrent, & figantur orificia venarum matricis, ex quibus virtute virilis seminis, sanguis trahitur ad matricem, & ad locum concauum generationis, vt ex eo embryo nutriatur, & membra eius, tam modica, cum sint ex modico semine procreata, debitum recipiant nutrimentum, & membra sanguinea generentur, & tunc proprie, cum membra eius creata sunt, multo indigent nutrimēto, & induratus est panniculus ille, qui post spatium diuidiur in panniculos tres propter causam inferius assignatam, cum ante generationem panniculi paruo indigente embryone nutrimento, non nutriatur ab illo, nec foraminibus. Inquit enim Gal. generatur vero, quod est. 3. fac. nat. cap. 3. Ordo autem, & spatium temporis in generatione membrorum, prout rationabilis antiquorum coniectura insinuat, & experientia antiqua talis est, nam in primis sex diebus, qui sunt a principio conceptionis format virtus informatiua embryonem, non petendo aliud ex matrice. Et post illud apperit, & fit incæptio alarum in pectore in alijs duobus diebus post illud, & sunt dies octo a principio: deinde in alijs quinq; diebus, & sunt xiij. a cōceptione, penetrat sanguis a toto, & fit illud vnde creatur complete. Et deinde nouem alijs diebus post illos fit humiditas sanguinea, caro; & iam discernuntur frusta carnis, & discernuntur membra principalia tria manifeste, & iam separantur alia a contactu aliorum, & extenditur humiditas nuchæ; & deinde post in alijs nouē diebus separatur caput ab humeris, & extremitatibus, et lateribus, & ventre. Et discernuntur sensus organa ita, vt sentiat post illud in quatuor diebus completis. xxxv. diebus a principio conceptionis, quod patet in embryone aborso, & in aqua posito secundum distinctos dies, in quibus manifeste adsunt prædistincta membra, & omnia in xl. diebus aborso, & in aqua posito. Hoc enim est tempus æquale, & medium ad informationem, & breuius est. xxx. secundum aliquos, & longinquius, & magis extensum est. xlv. nam, vt quidam dicunt, non inuenitur in aborso masculus completus ante xxx. dies, cū eius compositio sit velocior quàm fœminæ, vt Aristot. dixit. Et causam superius assignauimus. Et generatio embryonis tunc facta dignoscitur, & tunc apparet imprægnatio, idest ventris plenitudo. Et cum peruenit ad informationem per duplum temporis, in quo informatur embryo mouetur, & cum superuenit motui duplum eius, in quo mouetur peruenit ad augmentum eius, & nascitur, si impediens non interueniat, aut ex parte matricis, aut ex parte embryonis, quia infirmi fuerint, & ex parte regiminis, ita quod informatio fiet in xxx. diebus secundum illos, nascetur in sex mensibus; & est rarum, nec est verum, quia si esset natus in sex, viueret, quod est falsum; si vero in xxxv. & diebus informatio compleatur, nascetur in vij. mensibus, & est plurimum; si vero in xl. diebus informatio compleatur, nascetur in mensibus ix. & est frequenter. Et causa triplicationis panniculi, in quo voluitur fœtus, quam natura intendit, est, vt in primo panniculo exterius posito secundina vocato terminentur venæ pulsatiles ex transuerso, a quibus per vmbilicum euentationē spiritus recipit embryo, & non per os, quæ diuiditur in duas, & aliam quintam venam, & vocatur biles, & est inuolutus embryo ibi, vt effundatur ex eo sanguis, & colligatur ad ipsum fœtus vrina ex effusorio vmbilici, non ex virga vsque ad horam partus, & dicitur Alchas, & est vt retineant sudorem. Tertius est panniculus subtilior alijs, vt aggreget humiditatem limosam ex embryone, & non lædat cum sui subtilitate, & duritie, & quemadmodum lædit secundina, cum sit superficies tenera embryonis, sicut vlcera consolidata, quæ non sunt firma. Iuuamentum autem in retentione illarum superfluitatum est, vt separet inter ipsum embryonem, & matricem, & superfluitates, & humiditates; & hoc ne sua acuitate, & mordicatione vrinæ, & sudor læderent embryonem: & quartum vas in colligendo superfluitatem siccam egestionis non fuit in eis necessarium, cum in eo, qui nutritur non sit crassa superfluitas, neque sæx, cum subtile

Quilibet remanet sperma in matrice per sex dies, & embryo fiat.

Secundina at aliarum particularis generatio, & vsus.

existat.

De cauſis maſcu. ad ſuæ exitu, & cauſis idem ſatuæ.

exiſtat. Cumq; ſperma uiri calidum fuerit, digeſtum, & ſpiſſum, & grandinoſum, & abundans, & potens ſuper frigiditatem, & indigeſtionem ſpermatis mulieris, & cum hoc proceſſit a dextro teſticulo, ſiimaturque, & trā ſcat ex rene altiore, propinquiori hepati, & proinde calidiori, ſuntque conuenientia coitus poſt mundificationē matricis, & ceciderit in dextrum matricis. Et ſimiliter ſperma mulieris cum proprietatibus conſimilibus, generabit, vt plurimum maſculos, ad quod adiuuat aer, regio, tempus frigidum, & ventus ſeptentrionalis, & ſimiliter ætas, adoleſcentia, non pueritia, propter incomplementum, non ſenectus, propter defectum. Et contraria ſi adſint, generabitur vt plurimum fœmina. Et dicunt quidam prudentes, ſi currat ex dextro in dextrum matricis, maſculinat; ſi vero ex ſiniſtro in ſiniſtrum, fœmininat. Et ſi currat ex ſiniſtro ad dextrum eius erit fœmina maſculina, ſeu virago, & ſi ex dextro in ſiniſtrum erit maſculus fœmineus. Porro cum ſperma commixtum abundans fuerit in quantitate, vt diuiſum in partes incidat in duas concauitates matricis cum potentia virtutis reſeruandæ in vnaquaque fiet generatio gemellorum diuerſi ſexus plurimum, & quandoque eiuſdem, & parum ſaluantur, nec eſt inconueniens cū in qualibet parte eius generatiuæ potentia integre reſeruetur, quemadmodum in vnaquaque parte diuerſi ſpeculi vis eſt repræſentatiua imaginis, & illud eſt plurimum. Et quandoque eorum generatio a duobus ſpermatibus in duobus procedit ita, vt ſit imprægnatio ſuper imprægnationem, inter quas non multum interſecat tempus, & tunc raro ſaluantur in reſpectu generationis vnius: nam cum accidit in mulieribus fortibus multæ caliditatis, & ſanguinis, & multorum pilorum, in quibus matrices ſunt fortes, nec abortiunt cum menſtruis ſemel aduenientibus, neque bis; tunc caſus litigij, & contentionis ſuper ambos, quod plurimum perducit ad febrem, & alias ægritudines euenientes, eſt vt alter abortiatur ipſorum, quod ſi cadat imprægnatio ſuper imprægnationem non in valde ſorti, & in ea, quæ non concipit niſi propter apertionem ſuæ matricis, non propter fortitudinem eius, timetur: quod filius primus ſit debilitatus, quare concipitur ſecundus, & cauſa debilitatis eſt, quia defectus eſt ſanguinei nutrimenti. Quibuſdam vero viſum eſt, quod imprægnatio ſuper imprægnationem fieri non poſſit, & quod poſt imprægnationem concluditur os matricis, ſicut Hippoc. dicit, necnon cum ex matrice ſperma non currat, ex quo habuit, quod optauit, propter, quod ſperma currit. Sed ſecundum veritatem apud imprægnationem concluditur os ipſius, non tamen in recipiendo, ſed in cuſtodiendo bene, quod aliide concepit ne perdat, & ſi ſperma a matrice etiam tunc non currat, verum eſt exemplum, ſed nihil prohibet ipſum currere intra, cum menſtrua illic currant, & ſi delectatio adeſt in ſecundo coitu, non erit magis ad recipiendum quam immittendum, nam ſi recipit, quod formale, vt generet iterum, immittet etiam materiale, vt compleat cum abundat. Et dum imprægnatur puella, quæ non eſt conſueta, quod eſt in duodecimo anno completo, licet ſit raro, timetur eius mors propter paruitatem matricis. Et cum mater eſt ſana, & boni regiminis, embrio vt plurimum ſanus eſt, cum ergo infirmabitur mater in toto corpore, quia febriat, vel in aliquo membro, & proprie in matrice, neceſſe eſt ipſum pati, & magis ſi mali regiminis fuerit, vel apoſtema calidum in matrice, mortale, eſt, vt dixit Hippocr.

Os matricis claudatur in imprægnando.

1. aph. 30. & 93.

De ſignis cō ceptionis.

Signa conceptionis, & imprægnationis ſunt plura, & ipſorum quædam ſunt ſigna conceptionis, quædam maſculinæ, quædam fœmininę, quædam gemellorum, quędam ſingularis, & quædam ſanæ, & quædam ægræ, & ex conceptionis ſignis, quædam ſunt ſumpta ex diſpoſitionibus perceptis a muliere in ſeipſa, quædam ex perceptis, & conſideratis a medico circa ipſam, quædam inueſtigata ex experimentatis in ipſa. Priora vero ſunt perceptio conuenientiæ emiſſionis duorum ſpermatum, & cum velocitate, in qua caput virgæ ſiccum ſit, & cum ſuctione adunationis oris matricis clauſæ abſq; duritie, vt ipſum ingredi non poſſit ſtylus ſecundum Hippocra. & Galen. in aphor. & hoc propter ſiccitatem ex ſuctione auida, & forti, vt non inueniatur humectatio loci poſt coitum, & cum eleuatione eius ad ſuperiora, & anteriora, & retinentur menſtrua vſque ad tempus partus, & poſt menſem, aut menſtruatur parum, & accidit dolor paruus in eo, quod eſt inter vmbilicum, & receptionem, & quandoque ſit difficultas vrinæ, & accidit, vt abhorreat coitum, licet prægnans maſculi magis abhorreat, & ſi coitur cum ea non emittit ſperma, immo dolet ſub vmbilico poſt ipſum, & anxietates inſunt, nauſea, & abominatio, vt Hippoc. dicit in aphoriſ. quod eſt, quia in conceptu ori ſtomachi nocetur, ſecundum quòd Galen. ſubiungit, & ex illis eſt vertigo, dolor capitis, tenebroſitas oculorum, & pulſus cordis. Quæ autem a medico inſpiciuntur circa ipſam, ſunt commotio appetitus mali: & illud poſt menſem, aut duos, vt ſupra in ſtomacho dictum eſt, & citrinatur albedo oculorum eius, & profundatio palpebrarum, mollificatio ipſarum quandoque, & acuitur aſpectus eius, & minorantur eius pupillæ, & incraſſatur eorum albedo, & non citrinatur ſecundum multitudinem, & neceſſaria eſt alteratio coloris, & euentus impreſſionum egredientium a natura, quamuis ſint in prægnante ex maſculo minus, quandoque imprægnatio ſedat dolores dorſi, & ancharum, propter, quod calefacit ea matrix, & proprie cum conceperit maſculum, & cum parit, redeunt. & quandoque alteratur corpus eius ab eo, quod fuit; quare dilatantur, & citrinantur venæ eius ſuper ipſum, & virides fiunt, & in pluribus prægnantibus accidit, vt in mollificatione earum corpora in principio retentionis menſtruorum, & ex ſuperfluitate eius, quod reſtat ex cibatione ipſius cum pauco indigeat propter debilitatem, & paruitatem ſui, deinde cum magnificatur embryo, totum tranſit in magnificationem eius, quare redeunt ad naturalitatem ſuam.

1. aph. 120

1. aph. 82.

Qualiū ſit prægnantis Vrina.

Quæ vero inſpecta ſunt extra ipſam, ſunt ſigna, quæ inſpiciuntur in exeuntibus ab ea, & proprie in vrina: in principio enim imprægnationis vrina eſt claræ ſubſtantiæ, & coloris irini. i. varij, quia citrini ad ſubalbedinem tendentis, & ſuper ipſius ſuperficie ſubſtantiæ, & coloris irini eſt ſicut nebula, vt in medio eius ſit ſicut cortum carminatum, vel diſperſum, propter diſpoſitiones alias digeſtionem materiæ procedentis a membris, quorum calor confortans eſt ex imprægnatione, & proprie ſi maſculus fuerit conceptus, & in ea ſunt velut grana, quæ deſcendunt, & aſcendunt, & cum mouetur non turbatur. In fine vero imprægnationis loco eius, quod apparuit in principio ſubalbedinis apparebit rubedo, & turbedo; quia eſt ſicut malum vinum rubeum, id eſt corruptum, & aqua cicerum, & cum mouetur turbatur. Patientis vero ſecundum plurimum nigra eſt, & in fundo eius eſt ſicut atramentum, & ſordes.

Experimentum Hippo. ad cognoſcē dum de imprægnatione.

1. aph. 59.

Quæ vero ſumuntur ex experimentatis in ipſa ſunt, vt puta ſecundum, quòd Hippocra. dixit in aphor. Mulierem ſi vis ſcire ſi conceperit, quando dormitura eſt mellicratum da bibere, id eſt hydromel, quod fit ex mellis drachm. ij. tantummodo, & aqua pluuiali tantundem, & cum expergefit ſupinetur. Et ſiquidem tortiones habuerit, concepit; ſi vero non minime. Et eſt experimentum certum, niſi in conſuetis bibere illud. Et iterum in alio dixit aphor. mulier ſi non conceperit in vtero, velis autem ſcire, ſi concipiet, id eſt ſi concipere apta ſit, ſupp. & laboret in die ieiuno, conteges eam veſtibus ſcilicet in ſero: & ſuffumiga eam deorſum aromatibus per traiectorium ſcilicet, & ſiquidē odor videtur tranſire per corpus ad os, & nares, cognoſce, quoniam ipſa ex ſe non generat; eſt autem culpa viri, quod licet in cognoſcendo mulieris aptitudinem ad conceptum, & ineptitudinem ab Hippocrat. ſit introductum, tamen eadem ratione ad cognoſcendam conceptionem ſiſtentem, vel non, poteſt aſſumi. ſimiliter

liter experitur ſupponendo allium, & ſuper dormiendo, & conſiderando ſi ſapor, & odor aſcenderit ad os, & nares, & ſupponitur ariſtolochia cum melle, vt infra dicemus.

De ſignis cõceptio maſculi.

Et ex ſignis conceptionis maſculinæ, quædam ſumũtur ex parte diſpoſitionum vtrorumq; generantium, & quædam ex parte diſpoſitionis prẽgnantis tãtum, ex parte generantium maſculi ſcilicet, & fœminæ diſpoſitionũ, maris quidem, quia cuius vis eſt fortis corporis, æqualis carnis in duritie, & mollitie, & multi ſpermatis, & calidi; & quia eſt magnorum neſtium, & magnarum venarum; fortis deſiderij, quem nõ debilitat coitus, ex cuius dextro excidat ſperma. Et modus eſt, vt reſtringatur teſticulus ſiniſter apud emiſſionem ſpermatis, & effundatur ex dextro, ſicut ruſtici faciunt, cumq; adoleſcentis prius inflatur teſticulus dexter, tunc ipſe erit maſculinans, & ſi ſiniſter, tunc erit fœmininans. Et ſimiliter ille ad quem cito feſtinat pollutio non a nocumento, ſed a ſpermate, eſt faciens maſculum, & ex experimẽtis eſt, vt colligatur ſperma, & ſi eſt ſpiſſum, & proiectum in aqua rotundetur, & deſcendat, eſt generatiuum maſculi.

De ſignis conceptio mulieris.

Et ex ſignis mulieris eſt, vt mulier ſit æqualis formæ, & corporis, ſolidæ carnis, non mollis, & menſtrua eius ſint digeſta, & ſpiſſa, & non cruda, & ſubtilia, nec aquoſa, nec adufta, nec debilia in ſe, ſed reſpectu ſpermatis viri; & cuius os matricis vulue oppoſitum eſt; cuius digeſtio fortis eſt: & cuius venæ ſunt apparentes, & manifeſtæ, & cuius ſenſus, & motus ſecundum, quòd oportet exiſtunt; nec habet ventris ſolutionem, nec conſtrictionem aſſiduam; & oculi eius ſunt decliues ad fuſcedinẽ abſque ſubalbedine, & eſt gaudens, & animæ lætæ. Et puellæ viri potentes in principio cũ coeũt ſunt velocis imprægnationis, pp fortitudinẽ caliditatis earũ, & paruitatem adipis matricum ipſarum, & humiditatum earũ. Et illę quibus velociter eueniunt menſtrua digniores ſunt vt concipiant maſculos, & ſpacium mũdificationis eſt breue, quia vſq; ad xxxij. dies non vſque ad xl. quibus vero ecõtra iueniuntur, vt plurimum ſunt generantes fẽminas.

Signa vero ſumpta ex concipiente, & prægnante tantum ſunt: nam prægnans in maſculo eſt bene colorata, & mundioris faciei, vt Hip. dixit. Et plurimæ leuitatis, & agilitatis, & ſanioris appetitus, & quietiorum accidẽtium, & ſenrit grauedinem in latere dextro, vnde Hipp. mares quidem in dextro, fœminæ vero in ſiniſtro generantur, & proinde cum mouetur fœtus, ſentit motũ in latere dextro, & cum mammilla incipit augmentari, augumentat dextra, & alteratur pupilla dextra in albedinem, vel in rubedinem, nõ in nigredinem, vel fuſcedinem; & ab ipſa currit lac prius, & quod currit ex ea eſt craſſum, viſcoſum, non tenue, & aquoſum, ita quod deſtillatũ ſup ſpeculum, & expoſitum Soli remaneat ſicut fruſtum grani, vel margaritæ, & ſi trahatur gutta lactis ex dextra parte eius, & cadit in aqua deſcẽdit pp eandem cauſam, fit pulſus dexter vehementior, plenus, & frequens. Et dixerunt quidam, quòd cum ipſa mouetur a ſtatione ſua, mouet prius pedẽ dextrum, & oculus eius dexter leuior eſt, motus etiam leuiores, & ſi mouet* poſt menſes tres, erit mas, fœmina vero * poſt quatuor. Quibus vero ſunt contraria, portant fẽminas ſecundum plurimum. Et ex experimentis eſt, vt ſumatur ariſtolochiæ, aur. i. teratur, & conficiatur cum melle, & ſupponatur cum lana viridi de mane vſq; ad meridiem in ieiuno, tunc ſi dulceſcat ſaliua eius, eſt concipiens maſculum, & ſi eſt amara, tũc eſt fœmina, & ſi nullo modo alteretur, non eſt prægnãs, & hoc indiget perſcrutatione.

De ſignis gemellorum.

Et ſignum gemellorum eſt, vt conſideretur prægnantis venter, & ſiquidẽ nõ inueniat in eo ruga, neq; nodus, tunc embryo erit vnus. Si autẽ inueniantur rugæ, & nodi, tunc numerus fœtuum erit ſm numerum rugarum, & proprie cum in vno latere ſentitur motus abſque altero, & econuerſo. Et ſigna ſanitatis fœtus ſunt ſanitas matricis in toto, & parte, & proprie in matrice, & bonitas matricis, & q̃ mouetur fœtus debito modo, & conſueto. Et ſigna ægritudinis eius ſunt ecõtra, & cũ accidit fluxus vẽtris, vel mẽſtrua ſupuenerint modo inconſueto, eſt impoſſibile fœtum eſſe ſanum, vt Hippo. dixit. Et apparitio lactis mammillę in primo menſe, & cum exprimitur, & emulgetur, fœtum ſignificat debilem, & temporum diuerſitas, ſeu mutatio indicat fœtus ægritudinem, quemadmodum Hip. in apho. iij particula dixit. 5. aph. 60. aph. 22.

De regimine prægnantis, & ſętus concipientis maſculos, & gemellos. Cap. 3.

REgimen prægnantis, & ſętus eſt duplex, generale. ſ. & ſpeciale. Generale eſt tres res. Prima ſanitatem eorum conſeruat, & completur adminiſtratione ex rerum non naturalium debita, & eſt vt degat in aere temperato, & occupetur exercitio temperato, & moru ſuaui, & delectabili. Et cibus ſit panis mundus, & carnes facilis digeſtionis, & boni nutrimẽti, quæ notę ſunt, & vinum ſit ſubtile, & odoriferum, & vetus, nigrum, mediocriter ſtypticum, & lymphatum aqua ferrea. Et in ſecunda menſa ſumat paſſulas, cytonia dulcia, & pyra excitantia appetitũ, & mala muza, & granata. Et ſomnus eius, & quies temperatus, & vigiliæ ſimiliter, & aſſiduet lenificantia ſuam naturam, maxime ſi conſtringatur valde, ſint autem ex lenificantibus cũ equalitate, ſicut ſunt fructus lubrici, & herbæ, quæ ex * ætate vegetantur, vt pruna damaſcena exiccata, ceraſa, & ſimilia, & tamarindi, manna, & herbæ molles: hyeme vero carieæ. Repletionem temperatam cibi, & potus aſſuefcat, & gaudijs temperatis, & lenificantibus injiciatur. Et acribus alterantibus, & aborſum ꝓuocantibus, & hoc omiſſione, & vitatione omnis rei pmutãtis ſanitatem eorũ, & q̃ aborſum inducere poſſunt, q̃ infra dicentur. Et vſus medicinarũ cõfortantiũ mẽbra principalia, & ſtomachi, & matricis; ex quibus ſunt electaria, vnctiones, & emplaſtra, q̃ hic infra dicentur. Secũda res eſt, q̃ accidentia ſuperuenientia impgnationi corrigit, & emẽdat, quæ ad aborſum pducere poſſunt. Ex qbus ſunt dolores vẽtris, difficultas vrinæ, & abominatio, & deſtillatio, & nauſea, corruptio appetitus, dolor ſtomachi, & vomitus, dolor capitis, & vertigo, & tenebroſitas oculorum, et pulſus, ſeu tremor cordis, inflatio pedũ, mollificatio, apertio menſtruorũ; de qbus omnibus ſuperius dicta eſt cura, ꝓter curſum menſtruorum, & hæc regula in ea obſeruãda tacite ſubiũget, & eſt vt cũ leuioribus ſi poſſibile eſt, & exterius applicãdis ꝓcedamus, in primis maxime tribus mẽſibus, & vltimis. Inqt. Hipp. pgnantes ſi purgare cõuenit a quatuor vſq; ad ſeptẽ, minus vero has. Et in curſu menſtruorum cõmendatũ eſt philoniũ perficũ valde: & exptum eſt, vt bibat vinũ ponticũ cũ aqua aluminis nigrum, qm̃ prohibet vomitũ, & cõſeruat ſętum in matrice, & ſedeat in aqua decoctionis gallarũ, balauſtiarum, corticum granatorum, gallarum cyp̃ſli, myrtillorum, & huiuſmodi tepida. Et ſumat mane vnũ trochiſcorũ de terra ſigillata cũ ſucco myrthino, ſub mãmillis abſq; ſcarificatione, prius omnibus, apponantur ventoſæ, & vngatur venter, & renes, cũ hac vnctione. ℞. boli, maſticis, ſang. dracon. terræ ſigil. thuris, ana dr. ij. ſumach, berberis, nucũ cypreſſi, hypocyſtidos, acaciæ, ana dr. ij. colophoniæ, farinę ſiliginis, ana dr. i. cõfice cũ ſucco plãtaginis, & virgæ paſtoris. Ad vomitum exptus eſt ſyrupus de acreſta, acetoſitas citri. Ad mollificationem experta eſt theriaca Andromachi cũ vino decoctionis ſaluiæ; hoc. n. mollificationem, & obdormitationem tollit mẽbrorũ, humiditatẽ matricis exiccat, & cõſumit, & cõſeruat ſętum, vt ait Abuhali.

4. aph. 1. *Contra curſum mẽſtruum prægnãtis.*

Vnguentum ad idem.

Ad pedum inflationes, diminutio potus, & ſubtractio iurium, & fomentatio in ſalſa, vel maris, & emplaſtrum de ſolijs caulium aſſorum, & commixtio eorundẽ. Electarium Gal. expertum ad confortationem ſętus, & confortationem ipſius, & matricis. ℞. doronici, zedoariæ, margaritarum, vtriuſque corallij, vtriuſque been, al. & ru. gallarum, ſpodij, aſſæ odoriferæ, gal. muſcatæ, cardamomi minoris, cinnamomi pontici, ana drachm. j. bo li armenæ, terræ ſigillatæ, dra. s. ſyrupi roſ. & ſucci virgæ paſtoris, quod ſufficit, doſis, vnc. s. hoc enim rectificat diſpoſi-

Ad inflationem pedum prægnantis.

dispositionem matricis earum, & stomachi, & intestinorum, & cordis, & cerebri. Et diambrę cōfectio facit ad illud subtractis musco, & spica, & cinnamomum sit ponticum, & addat hypocystidem, & spodium, & fructus rubi cum sumach perficit intentionem. Emplastrum expertum ad confortationem stomachi ipsarum, & retentionem vomitus, & fluxus ventris, est emplastrum nostrum de gallia intentionis caliditatis contra frigiditatē; & si mundificatione indiget, mundificetur, cum geleniabin cum aqua polypodij picci. Inunctio bona confortans ligamenta. ℞. olei myrtini. dr. iij. dissoluatur in eo thuris albi, & mastichana scrup. j. & inūgantur renes, vel ex oleo mast. cum puluere terræ sigillatæ.

Dicta prægnantis speciale.

Speciale regimen prægnantis est triplex, vnū, quod cōpetit habenti masculum, aliud, quod cōpetit habenti gemellos, et aliud, qđ cōuenit habenti debilem, & infirmū. Primū est duplex, vnū est dispositiuū, aliud cōseruatiuū. Et dispositiuum est, qđ disponit marem, & fœminam ad masculi procreationem, & impręgnationem, & est vt ambo calefiant cū cibis, & potibus, & sumptione mithridati, & cū suffumigationibus aromaticorum, pessarijs, clysteribus, vnctionibus, & proprie cū aromatibus calidis, & cōfortantibus matrem, & disponentibus conceptum, & proprie cum musco, croco, xyloaloe mūdo, & crudo, atque camphora, & cum cōfortatione veretri, & gallia musc. et studeant, vt vtriusq; digestio sit perfecta, & deuitent oia actu frigida, vt poma, & potum aquę, & vt dimittant coitū ad tempus non omnino, qa corrumpit sperma, vt diximus, viuant in gaudio, & decubēt in domo lata, in qua sint picturæ masculorum, & cogitent in masculis, & firment meditationem suam in masculis fortibus, & melioris formæ, & pulchrioris figuræ, & coeant. Conseruatiuum vero est triplex. Primum, vt habenti masculum prædicta exhibita declinent ad calidum parum cum intermissione frigidorum. Secūdum, vt cibus, & potus sit multę qualitatis. Tertium est, quod infra specificabimus in aborsu, si Christus voluerit, qui sit benedictus, & habenti gemellos similia competunt ex cibis. Ex his autem, quæ cum proprietate operantur, hoc est lutum creticum suspensum super prægnantem, præseruat enim eas ab aborsu, & alleuiat partum.

Electarium ad ventositates prægnantium.

Electarium ad ventositates, q̄ fiunt pręgnantibus, & solutiones naturæ, & nominat conseruans fm Io. Serapionis. ℞. castorei, nucis musc. zedoarię, doronici, oīum, ana dra. v. ameos, semi. apij, ana dra. j. semi. hyoscyami al. margaritarum non pforatarum, ana drac. s. zuc. duplum omnium, misceant, & fit potio. dr. j. cum vino. Aliud prę gnantibus, & ventositatibus matricis, & cōseruat embryonem. ℞. zedoariæ, doronici, ana dr. ij. margaritarum non perforatarum, bdellij, coralij, charabæ, & ietæ coctæ, & crudæ, ana dr. ij. castorei, dr. j. s. vsneæ, spicæ, ana dr. s. cheil, croci, gario. ana dr. j. mellis, quantum necesse est, dosis sit dr. j. cum vino permixto, aut misceatur cum zuccharo, & detur. Inquit Abu. ad prægnantes, & conseruationem fœtus, theriaca conseruat fœtum. f Gal. & Andromachi; quæ diatessaron vero dicitur facit aborsum; hoc Serapionis filius dixit. Iuuant ad apostemata accidentia in pedibus prægnantium, sunt papyrus, quando infunditur cum aceto, & ponitur super ipsos, & oleum rosatum, qñ misceatur cum aceto, & concutitur, & inungatur cum eo pes. Et sal tritum etiam cum aceto, & chimolea, & est marmor inuentum in luto viridi, quando ponitur cū aceto, & linitur, & cinis, & sal frixum, quando teritur cū oleo, & linitur tritum in aqua caulis, & aloe, & fausel, & sandalus rubeus, quando linitur cum aqua solatri.

Nota.

De partu naturali, de quibus solummodo procedamus, quantum spectat ad indaginem eorum, & pro ipsorum notitia, causis conseruatiuas, & nocumenta ipsorum, siquæ eueniant cognoscamus, vt eis prouidentiam faciamus, & curam. Cap. 4.

Partus naturalis quid.

PArtus naturalis est, cum fœtus mouetur ad exitum, qui iam completus in vtero fuerit. Sicq; natura ceu intentionis finem adepta, velit in manifestum ducere, quod patrauit, & proinde mater naturę organum in hoc actu mouet ipsum, desiderans expellere nociuum. Et ipsius causa est coarctatio eius, & defectus sanguinis, & aeris, sibi prouenientis a matrice ad eius alimentum, & spiritus eius ad euentrationem, quare recalcitrando mouetur, quærens exire locum suæ coarctationis, vt quod sibi deficit, suppleatur post partum. Et tunc matrix suscipiens nocumentum eius, clausa tam longo existens tempore mox aperitur, & comprimitur, ad eius expulsionē modo quodam mirabili. Vnde Gal. ait, quid enim vtrique naturæ existit mirabilius quam mensibus quidem totis nouem clausisse os matricis, & diligentissime, vt neq; acumen graphij. i. scriptorij suscipiat, perfecto vero concepto distantiam habet tam magnam, vt totū animal exeat per illud? illud tñ diuino præcepto procedit. Habet aūt indicia partus naturalis ex parte temporis, ex parte figuræ exitus fętus: & exeundi modus. Ex parte vero temporis, vt tempus completionis ipsius, sit correspondens tempori creationis eius, & motus, vt superius dictum est. Et si accidat in vere, melius est, quia natura est fortior, & dispositio membrorum ad dilatationem aptior. Et proinde tempus naturale partus duplex erit, vt plurimum contingens. Primum erit mensiū nouem cōpletorum, vel diminutorum in septimana vna, sicut in muliere quadam vidimus ex experto, licet illud raro accidat. Aliud tēpus, & raro cōtingens, est septem mensiū cōpletorū, in octauo vero mense rarius est: & cū est, minus saluat natus. In decimo vero rarissime, licet vt plurimū saluet respectu illius, qđ est, quia natus in octauo, aut nō est cōpletus, quare moritur, aut si est cōpletus, quia creatus in * xx die fuerit, & tunc cum petierit exitū in septimo mense, & laborauit, & quia non exiuit, remāsit debilitatus, cum ergo in octauo mēse exit, iterum debilitatur, quare morit, nisi in locis meridionalibus alias septentrionalibus, in quibus sunt mulieres viragines. Secundum Arī. & Auer. in partibus suis hispaniæ. Quod si pertranseat octo, tardat exitum vsque ad nouem, quia quieuit in octauo mense, & resumens vires egreditur confortans. Viuet similiter si natus in decimo mense completus fuerit in nono, sed tunc tractans exitum, & non potuit: si exeat in decimo; accidit, sicut accidit nato in octauo, quod si complementum habuerit in octauo mense; accidit ei sicut nato in nono, cuius complementum extitit in septimo mense, licet parum accidat, vt tantum tardent, & virtutis debilitatem significant.

Causa.

2. de caus. symp. c. 3.

Signa.

Ex parte autem figuræ partus est naturalis, si egrediat fœtus supra caput suum, fm rectitudinem oris matricis, absq; inclinatione, manibus eius extensis super coxas, & econtra est non naturalis, & quis sit infra dicetur.

Ex parte vero modi, vt sit velox, facilis, & quia absq; accidentibus fortibus, & tunc vt plurimum exit.

** 35. De signis naturalis partus.*

Signa naturalis partus sunt, vt cū peruenit prægnans ad mensem vltimum, fm suam coniecturam, & sentiat grauedinem sub vmbilico, & dolorem in dorso, & in inguine, & caliditatem in ventre, inflationem in ore matricis magnam, & humectationem eius, tunc iam apparent signa partus propinqui. Cūq; mollificatur eius cauda, & inflantur inguina eius, & impletio eorum fit fortior, tunc partus erit ftarim, & proprie si aquam emittat.

Et signa facilis partus sunt, vt sentiat dolorē ante partum in anterioribus, & declinet ad pectinem, cum vero ad posteriora declinat, est debilis. Et regimen eius est, vt dimittat naturæ obstetrix, & nihil agat, sed confortet parientem cibis bonis donec pariat; deinde cibet eam cibis facilis digestionis, boni nutrimenti, multæ qualitatis, & paucæ quantitatis, & vinum sit odoriferū. Et studeat in mundificatione eius perfecta, quæ in masculo primo tenditur vsq; ad xxx. in fœmina vero vsq; ad xl. dies. Imperfecta enim mundificatio est causa omnis praue dispositionis, quæ ei accidere possit, quæ multiplex est, sed, quę in difficili partu plurimum accidere consueuit, dicere differemus de causis ad cap. illud, vbi de omni praua dispositione ipsarum intendimus latius dicere dante Deo.

De mala complexione matricis,& cura eius. Cap. 5.

Mala complex. Matricis duplex.

MAla complexio matricis,eſt ſimplex,& compoſita,& vnaquæque,aut eſt pura,aut impura, & cuiuslibet quidem cauſa, aut per vicinitatem, & proprie eius curæ,& cauſæ procatarcticæ aliqua cauſarum, quæ ſunt notæ,& cauſæ per communitatem eius ad hepar,et renes calidos,vel frigidos,vel totum corpus. Cauſa vero impuræ,& eſt plurimum, aut eſt propria, & eſt humor coadunatus,& collectus,aut a ſuperioribus miſſus, vt a toto corpore,vel dictis membris.

Cauſa.

De ſignis mala complexionis. 5. apho. 62.

Signa malæ cõplexionis matricis,quædam ſunt communia omni malæ cõplexioni eius,et ſunt defectio actionis propriæ,ſcilicet cõceptus,& ſterilitas. Inquit.n. Hip. quęcũq; frigidas,& denſas habẽt matrices, & calidas ardẽtes,vel ſiccas,vel humidas valde, nõ cõcipiunt. Quædam vero ſunt propria calidæ, & ſunt inflatio percepta in partibus vuluæ,& membris adiacentibus, & communicãtibus illi,pruritus,& punctio, & deſiderium coitus forte,velut priapiſmus, & fortis attractio ſpermatis,& vlcera matricis,multitudo pilorũ pectinis, & diſpoſitio menſtruorũ,quia paucitas,quoniã ipſum cõſumpſit adu ſtio, & calor ipſorum, qui in panno in nocte ſuppoſito poteſt cognoſci, & proprie cum exiccari permittatur in vmbra,nã color apparet vehementis rubedinis,& nigredinis,& citrinitatis,& odor eorum grauis,& acutus, & anticipatio temporis. Et tinctura aquæ,& ſiccitas oris,et velocitas pulſus,& regimen præcedens calidum. Et frigidæ ſigna ſunt prædictis contraria,& conceptio difficilis. Et ſigna humidæ ſunt tenuitas menſtruorum, & cauſa ſuæ humiditatis eſt aborſus facilis. Et ſiccę ſunt illis contraria,& difficilis partus.

Curatio.

Cura eius,ex dictis in cura malæ cõplexionis renum, & veſicæ,& teſtium,eſt manifeſta, & eſt tres res. Prima abſcindit cauſam,ſi adſit,ſecunda alterat dyſcraſiam,tertia corrigit accidentia,vt debilitatem, & dolorem eius, de qua infra dicetur.

Peſſarium ad calefaciendũ matricem.

Confectio peſſarij ſm Raſ. ad calefaciendum matricẽ,& adiuuat ad impręgnandũ. ℞. caſtorei,ſtyracis, galbani, euphorbij,opopanacis, carpobalſami, granorum been,coſti,bdellij,ſpicæ.ana partes æquales, reſoluantur cum vino,& fiat peſſarium noctibus pluribus, & ſumatur in potu omni die de diamarte. deinde ſuffumigetur cum eis,& approximetur ſocio.

De ægritudinibus matricis,ex quibus eſt oppilatio. Cap. 6.

Oppilatio quotup.

OPpilatio matricis, aut eſt in collo, aut in concauo eius. quæ vero eſt in collo, aut in orificio eius eſt exteriore occurrente vuluæ,aut in meatu, aut in orificio interiore, concurrente matricis concauo, quod os matricis intrinſecum dictum eſt; aut eſt in orificijs venarũ menſtrualium. Quæ vero eſt in concauo eius, aut eſt in meatu vaſorum ſpermatis,aut in orificijs cotyledonum. Etiam eius,quæ eſt in orificio exteriori,aut eſt ſoliditas panniculi, qualis eſt in virginibus, aut res carnoſa ibi, velut virga naturaliter concreata, aut apoſtema durum ibidem prẽter naturam eueniens,aut incarnatio vlceris, hæmorrhoides inflatæ,morum,claui,verrucæ,& quælibet eſt carnoſa.

Cauſa.

Cauſa eius,quæ in meatu cõtingit,vt plurimũ eſt carnoſa. Cauſa vero eius, q̃ eſt in orificio interiori, quod os matricis dictũ eſt,ſimiliter eſt carnoſa, vel pinguoſa in præter naturã craſſis,& cauſa eius,quæ eſt in orificio venarũ menſtrualium,vt plurimũ eſt coarctatoria, & raro eſt attenuatoria, rarius carnoſa.& cauſa eius, quæ eſt in meatu vaſorũ,& orificijs cotyledonum ſimiliter exiſtit.

Signa quædã ſunt cõia,quædam propria. Communia ſunt,nam quęlibet ipſorum ſi fortis eſt, fit cauſa ſterilitatis, ſi vero debilis, cauſa erit difficilis imprægnationis, & partus. Cum enim panniculus ille naturalis procreatus non ſit ſolidus,licet non ruptus,ſed foramina habeat plura,per quæ matrix poſſit de ſpermate etiam proijcere extra ipſam,& in faciem eius,vel in exteriori loco calido temperato,puta balneo,in quo ſua caliditas conſeruetur ſuo orificio occurrente,et trahetur aliquid deſiderio ſui, cum ſit parum,& conceptio fiet,& tamen cum difficultate,vt Philoſophus ponit,licet ſupra in cap.de ſpermate a Gal.aliter ſit dictum. Sed ſigna propria diſtinctiua ſpecierum,& cauſarum ipſarum ſunt.nam quæ eſt in orificio exteriori, eſt manifeſta, quia ſubiacet ſenſui, & eſt prohibens,vel impediens coitũ. Ea vero,quæ eſt in meatu,& orificio interiori,eſt occulta,& cognoſcitur per ſterilitatem. Alijs vero cauſis exiſtentibus ex his,quæ infra dicere debet. Sed inter eas diſtinguit poſitio, vel intromiſſio digiti obſtetricis.cum enim non inueniat duritiẽ coarctantem meatum,oppilatio erit in orificio interiori. Si vero inueniat ibidem, oppilatio erit in meatu exteriori. Et ſi ſine dolore,eſt carnoſa. Si vero cum dolore, erit apoſtemoſa,& æſtate prolongatur,hyeme abbreuiatur,& fortaſſe erit vtrobiq;. Ea vero, quæ in meatu eſt, cum carnoſa exiſtit,ſimiliter digiti impoſitio illud oſtendit,& dolor perceptus in coitu. Signa vero eius, quæ in orificijs venarum menſtrualium ſunt retentio,& priuatio menſtruorum,cum ſignis dominij humoris craſſi,et viſcoſi. Sed ſiquidem ſit in concauo, & in meatu vaſorum ſpermatis,ſunt matricis præfocatio, niſi aliud contradicat. Et eius,quę eſt in orificijs cotyledonum,& poſt impręgnationem,aborſus velox,deficiente fœtui ſanguinis alimento, licet illud quandoque ex totius corporis communitate contingat,quia ſiccum, & tenue ſit prout Hippoc. dixit in aphor.

De cura oppilationis matricis.

Cura eius,quæ eſt interioris orificij,poſſibilis eſt,& facilis. Et ſiquidem ſit carnoſa,cura eſt duæ res. Prima eſt abſciſſio carnis additę. ſecũda eſt regnationis phibitio.

Prima completur dupliciter. ſ. cum corporis diſpoſitione,& modo. Et eſt,vt ſedeat coram lumine cum pauco ſubſtentaculo ad poſteriora, & eleuatis coxis crura faciat adhærere eis,& brachia ligentur fortiter ſuper eis, & in curuatura ſuorum poplitum; deinde cum ſciſſione auferantur,& ſit illud,aut cum ligatura ſtricta.donec putreſiat,& cadat,vt non accidat fluxus ſanguinis,vt dictum eſt in hæmorrhoidibus; aut cum corroſiuis pharmacis, aut cum inſtrumento ferreo acuto taliter, vt de addita non remaneat aliquid,nec aliquid de radicali tangatur. Deinde regatur cum ſtypticis exiccantibus medicinis. Et quandoque in * accidentibus medicinis,quæ notæ ſunt, & quandoq; cum corroſiuis.

** incidentibus.*

Si vero fuerit panniculoſa, cura erit etiã duæ res. Prima eſt apertio. Secũda apertionis cõſeruatio. Prima cõpletur cum ſciſſura primo modo. Secunda cõpletur dupliciter,primo modo cum interpoſitione pilæ ex lana in ſuſa in oleo,& vino. Secunda cũ conſolidatione labiorũ ſciſſurarũ. Fit autem cũ ſtypticis,& cicatrizantibus medicinis,quæ notæ ſunt,quas ſequatur cõcubitus freq̃s.

Documentum.

Sed ſiquidem ſit interioris meatus, & carnoſa, cura eſt quatuor res. Prima eſt extractio cauſæ, ſi poſſibile eſt,cum vncinis. Secunda eſt abſciſſio eius cum inſtrumento,ſed fiat cum cautela, vt paulatim incidatur, non ſubito, & in multa quantitate; ne frangatur veſica, vel aliquid de matrice,& incurrat ſpaſmum & cuzez. Tertia erit, vt inciſio tegatur in principio, cum lana infuſa in vino pontico adhærenti inciſioni. ſecundo cum vnguentis lenitiuis conſolidantibus vlcera ventris, & ſuppoſitis cum naſali, & ſint actu omnia calida, & a frigore preſeruentur. Quarta eſt accidentium correctio; vt eſt dolor,qui oportet, vt ſedetur cum medicinis mollificantibus dictis ſupra in teneſmo, & fluxu ſanguinis: cuius regimen ſuperius habuiſti.

Accidẽtiũ correctio.

Eius vero quę in orificio interiori exiſtit, cum carnoſa,cura eſt impoſſibilis. Sed eius, quæ eſt in orificijs venarum menſtrualium,& vaſorum ſpermatis,& cotyledonum ſi coarctatoria ſit,cura eſt impoſſibilis. Fiat autem cum incidentibus,& ſtypticis pharmacis, prout in cura retentionis menſtruorum dicemus. Quòd ſi fuerit carnoſa,eſt etiam impoſſibilis. Si vero attenuatoria fuerit hæc,

rit hæc, vt in ipsa accidit in consumptis, curabitur rehumectatione vniuersali totius, cum regimine humectatiuo, & particulari partium ipsorum, cum balneis, & sessionibus in eis, & vnctionibus, & humectantium rerũ, quæ notæ sunt. Et ex appropriatis sunt medullæ laudabiles positæ, & carnobite, & myrrha lenit duritiem coarctantem, & oleum de lilio, & vinum & bdellium est cõueniens. Si vero apostemosa fuerit, quæcumque sit iuuabitur cum mollificantibus, & resoluentibus temperatis in modum encatiusmatis approximatis cum iniectionibus vnguentorum, pessarijs ex eisdem inunctis. reliquas particulares operationes chirugico dimittendo. Et in cura hæmorrhoidarum, & mori, aliorum, cura ipsorum in virga, & ano superius dicta, est nota. Et ex appropriatis simplicibus in apertione oppilationum matricis est vchuen, & bdellium vtrumque, spodium aperit os matricis, mundificat eam, & prouocat mẽstrua, oleum maioranæ calefaciendo, & subtiliando confert coarctationi oris matricis perducentis ad præfocationem, & oleum narcissi aperit coarctationem, & confert doloribus eius, & oleum abrotani, semen vrticæ cum vino bibitum aperit os matricis, & gallia, & medicamina composita sunt, quæ ex his componuntur.

De suspensione matricis, & ascensu eius, & declinatione ipsius, & descensu, seu præcipitatione. Cap. 7.

Matrix vt mouetur. MAtrix mouetur de proprio loco, & quandoq; subleuatur, & suspenditur: & quãdoq; declinat ad alterum laterum, dextrum. s. vel sinistrum. Et quandoque descendit, & præcipitatur adeo, vt quandoq; extra egrediatur, & quandoque vtrisque motibus simul mouetur.

Causa. Causa autem est duplex. vna præter naturam, & alia naturalis. Præter naturam causa est ipsius motus distincti. & plurimus secundum Gale. est spasmosa contractio concatenationum ipsius, propter repletionem venarum ipsius, orificijs venarum abstractis: cum enim concatenationes superiores repleantur apostemosæ, vel non apostemosæ, eis contractis subleuatur matrix, & suspẽditur. Quandoq; causa illius est ventositas subleuans. cum vero lateralis, declinabis ad alteram partem, cuius concatenatio est contracta; reliqua. s. extensa, seu mollificata. Et quandoque causa in ea, sunt humores crassi, & viscosi collecti in ea. Sed si concatenationes vtrasque non spasmari, sed & mollificari contingat, & extendi; necesse est descendere ipsam. Causa autem mollificationis est accidens, & est humiditas viscosa, mucilaginosa, aggregata in eis. Et quandoque est primitiua, vt frigiditas subintrans ex aere frigido, balneo frigido, & sessione super lapidem frigidum. Causa vero extensionis earum primitiua; vt casus, & percussio, cursus fortis: aut tussis, & vociferatio; aut sternutatio vehemens; aut terrefactio ex strepitu, non inquantum retrahit, sed inquantum tractũ calorem, & spiritum subito extinguit, & infrigidat, & sic paralyticum facit aut difficultas partus, & grauitas, aut magnitudo virilis virgæ, aut labor obstetricis in extrahendo fœtum, & secundinam; aut exitus eius subito: aut putrefactio concatenationum, & ligamentorum. Causa autem naturalis, est causa vtriusq; motus ipsius, & simultanei cum successione, modo supra, modo lateraliter, modo infra, et est, vt existimo, quam Gal. asseruit, affirmans Platonem, cum inquit. vẽtriculi, qui in vulua dicuntur, cum sint quasi animati, concupiscunt filios procreare, si diu permanserint, q; fructum non afferant, angustiantur, & nequeunt vno loco manere; per corpus enim moti vias spiritus oppilant, anhelitum etiam corrumpunt, quare diuersa, & magna accidentia in mulieribus fiunt.

a. de lo. aff. cap. 1.

a. de lo. aff. cap. 1.

Signa. Signa quidem, & accidentia, quæ ex subleuatione eius contingunt, sunt dolor, & grauedo super vmbilicum, & sensus rei rotundæ: vel sicut manus apprehendens ibidem, anhelitus corruptus: timor & tristitia, abominatio, fastidium, dolor capitis, vertigo, scotomia, & discreta mulier sentit illam, & eructatio, si cum ventositate fuerit. Declinationem eius, & accidentia comitantur. s. dolor, grauedo, alteratio laterum, remotio oris matricis ab oppositione recta, per quam in ipsam immittitur sperma, quare conceptio impeditur, & obstetrices cognoscunt per tactum cum digitis partem declinationis, & cognoscunt, an sit a repletione, apostemate; aut per duritiem in constrictione inuentam, & quandoque accidit præfocatiua, & proprie cum declinat ad sinistrum, & hydrops, & mola proprie, & cum declinat ad dextrum. Descensum vero eius comitantur accidentia, & dolor renum, & laterum, & inguinum, tensiuus, & in pectine grauatiuus, spasmus, & tremor, & sensus rei rotundæ in pectine, in egestione vrinæ difficultas, ex eo quod matrix descendens, comprimit meatus fecis, & vrinæ, quæ erit alba in colore, & spissa in substantia, liuens superius cum resolutionis crinoidalibus, flaui coloris, & nigri, multæ adhærentiæ residẽtis in fundo. & apud vluam sentit rem descendentem leuis tactus, propter eius connexionem, & cum egreditur magis, est a manifesta. Et siquidem in causa sit res præter naturam, puta repletio venarum, cum obstructione orificiorum ipsorum, indicat eam retentio menstruorum. Si vero sit causa mollificans, antecedens regimen, & exitus mucilaginis appositione collyrij, & humiditatis multiplicatio in natura cum alijs circumstantijs consimilibus. & si ventositas, est ibi sonitus, & rugitus. Si vero sit primitiua est manifesta. Si vero causa fuerit naturalis indicat eam consuetus conceptus, nec priuatus cum sanitate, fortitudine, & hilaritate corporis, & bonitate regiminis.

Cura. Cura eius, quæ præter naturã est ex repletione, est quinque res. Prima est euacuatio. Secunda est ipsius matricis reductio. tertia est ipsius reductæ conseruatio. quarta cõueniens regimen. quinta correctio accidentium. & similiter quæ mollificatione procedit. Euacuatio vero est duplex. vna repletionis venarum, alia humoris crassi, & viscosi, earum orificia obstruentis, vel mollificantis concatenationes, & ligamenta. Primam rem cõplent phlebotomia saphenæ in ascendente, & in declinante ex oppositopede, & in descẽdente ex basilica. Secundam rem cõplent pharmaca propria, præmissa præparatione, educẽtia toto corpore, si cacochymia sit in eo influens illi; * & contraria parte * mota eius. & fomentationes, sessiones, unctiones, & nasalia appropriata, in educendo illos ex matricis partibus; quæ infra in cura retentionis mẽstruorum dicentur. Secundum est retractio eius ad oppositũ, & reductio ad medium loci, & æqualitatem. Completur autem in subleuata eius tractio ad infra cum sternutatione ex obtetanico, retentione anhelitus, & uentosis in ambobus inguinibus, & pectine, & coxis, applicatis. & dolorosis ligaturis in cruribus, & pedibus. Et in declinatione ad alterum, cum earum appositione in oppositis tantum. & similiter ligatura, cubitus super oppositam partem. Et in * descendendo cum appositione earum, supra dorsum, & renes, supra umbilicum, & latera. & ligaturis manuum. & cum applicatione odorabilium, uel fœtidorum circa nares, os, & uuluam. delectatur enim matrix, quasi animata existens, odoribus, & tristatur fœtoribus, ut currat ad illos, fugiat uero fœtidos; non quia mentem, & intellectum habeat, ut animal; sed a sui proprietate; qua dotauit ipsam natura. Et proinde in subleuata, fœtida naribus, & ori applicentur; odorabilia uuluæ. ex quibus proprie est gallia suffumigata; hoc enim descendere facit matricem præfocatam; & declinantem ad alterum latus. Similiter econtra in descensu, eius reductionem adiuuabit obstetrix post balneum, uentrem manibus fecernendo, & cum intromissione digitorum in uuluam inunctorum adipe gallinæ, uel anatis. & ad proprium locum subleuando, & coæquando, & ad rectitudinem reducendo, cum appositione uentosæ magnæ in medio fumimis, in umbilico, in medio dorsi. Tertia est conseruatio ipsius iam reductæ, quod remissione accidentium, & relatione obstetricis cognoscere poteris, & illud cum quiete, & decubitu

De phlebotomia.

* ex
* multa

* fui.

cubitu supino,& stypticis applicatis intus, & extra, cum embrochis ex vino stryptico decoctionis, vnctionibus,& emplastris, & per omnem modum approximatis, ex quibus sunt propria experta simplicia,& composita, quæ infra dicentur. Simplicia sunt myrtus, acacia, cortices granatorum, & rosæ, schænanthus herba, quæ oritur super lapides, cum sunt in aqua, & faciunt lubricare pedes,& lentes, & breuiter omnia stryptica odorifera. Quarta res est regimen conueniens, & est, vt regatur in aere temperato declinante ad frigidum. Hippocr. inquit motus a caliditate est, e cõtra frigidum paralyticum faciens. viret omnem motum animæ, & corporis, & omnes superiores nominatos. Repletionem ciborum, proprie viscolorum, crassorum, frigidorum, ventosorum, & salsorum: vtatur vero bonis, & stypticis. Et potus sit frigidæ aquæ,& stypticæ, crassæ, & aluminosæ diuersorum. Et inaniatur clysteribus, vel vomitibus, vt supertius dictum est. Vtatur quiete, & somno. Quinta res,& vltima, est accidentium correctio. & ex medicinis accidentia prædicta corrigentibus, quædam sunt communia,& illa sunt balneum ex aqua dulci, decoctionis anodynorum mollificantium. Quædam sunt propria, quæ ex dictis,& dicendis in proprijs capitulis colligere potest prudens.

Si vero causa fuerit naturalis, cura erit altera duarum rerum, vel conceptionis, & generationis procuratio, si possibile est: vel cum suo viro si honesta, vel cum alio, si inhonesta, vel libidinis extinctio, si vidua sit, vel virgo, vel virum absentem habeat. & hanc complent sperma exiccantia, quæ dicta sunt in cura gonorrhœæ, pollutionis,& coitus exuberationis. Abuhæ dixit in descendente resupinetur mulier, et aperiat quod est inter crura sua,& assume lanam ex lenibus velleribus,& madefactã adhærere fac matrici. Deinde accipe lanam aliam, & infunde eam in acaciæ succo, aut in vino, in quo dissolutum sit aliquid stypticum.& pone superos matricis, & redit cũ facilitate ad interiora, deinde accipe aliam lanã, & eã cũ aceto pone super vulnam. & præcipe mulieri, vt iaceat super latus, vel dorsum,& aduncet crura sua, & ferinet lanam, vt est, temperata in ea, ne cadat. Et pone ventosas super radicem suminis eius, & super dorsum, & faciam odorare odores bonos valde.

In declinante detur in potu oleum de cherua,& similia educentia phlegmaticos chymos:& ventosas, & encathisma cũ decoctione spicæ, confert lubricitati matricis. Abu.etiam dixit folia vuicæ recentia,* reddunt matricẽ exeuntem, loco emplastri contrita,& superpositæ, & bouinum stercus suffumigatum. Gal. dicit, cum mater egreditur, ammoniacum distemperatur cum succo absynthij, & inde inungatur venter cum penna; postea accipe castoreum, rutã, artemisiam æqualiter, in vino coquantur cum consumptione duarũ partium, & tertiã da in potu. Et in summa cõuenit cura eius,cũ cura mollificationis,& exitus ani.& dixit, si mater lateraliter moueatur, vt tortionem, & rugitum sentiat, quod indicat ventositatem interclusam, apiũ, fœnugrecum, & ruta, in vino dabitur, vel coctum cum melle, vel doronigi, & schænantham,& aristolochia rotunda. Item accipe agaricum, asphaltum, semẽ plantaginis,& laureæ,& pulueriza cum vino cocto. Item aristolochia,& propter cocta cum oxymelle stryptica, ventositati matricis est propria,& stomachi, arq; splenis. Itẽ intromitte in balneũ, & post ipsum fac emplastrum de succo rapistri,& farina hordei;& appone ventri,& vulvæ.

Item ad exitum matricis causa virilis virgæ, sternutationis, vel alterius causæ primitiuæ, linc pannum lini cum pice, vel aliquo oleo pulegino, vel muscelino, & imprime vulvæ;& liga, quou q; mater per se resideat, & calida facta sit. Si vero frigiditatem receperit, balneetur in aqua decoctionis foliorum lauri, pulegij, abrotani, & cnulæ,& artemisiæ; deinde suffumigetur cum musco, ambra, & gallia.

In ascendente, balneetur cum aqua cicerũ; qũ subleuat,& sedat dolorem. & suffumigetur cum capillis, vel scarpis, vel ala. & inungatur venter cum oleo sambucino, vel de enula, vel nardino, anethino, de lilio, & rutaceo. Syrupus ad digestionem humorum phlegmaticorum,& mollificantium ligamẽta matricis; aut si descendat,& obstruantur orificia venarum; quare retinentur, & contrahuntur,& fiunt causa suspensionis,& declinationis. Recipe artemisiæ, radicũ ireos, enulę, radicis lilij, chamędryos, chamæpityos, thymi, iringiorum, rorismarini, radicum ireos, & buglossæ, radicum capil. ven. adiãtos, aã. M.j. anisi, marathri, epithymi, florũ vtriusq; stœchados, petroselini, seminum asparagi, spicæ celticæ, schænãthi, liquiritiæ mundæ, ana vnc.i. zucchari lib. ij. vini mali granati, li. s. fiat syrupus, de quo vtatur mane, & sero cum aqua pluuiali. Digesta materia purgetur cũ his pilulis. ℞. theodoricon anacardinum, benedictæ, ana vnc.i.s. agari scrup.i. esulæ.scrup.ij. fiant pilulæ.

Et post tertium, intret balneum istarum herbarũ ℞. artemisiæ, radicis ireos, lilij, althęę, buglossæ, ana M.i. omnia bulliant in aqua,& fiat balneum per duos dies,& tertia die post balneum phlebotometur de basilica. quibus expeditis fiat hæc suffumigatio prædicta, & erit efficax,si Christus voluerit. Et cum matrix ad proprium locum redierit, apponatur hoc emplastrum super sumen, & renes. ℞. masticis, thuris albi, opopanacis, terebinthinæ, galbani, serapini, resinæ, styracis liquidæ, colophoniæ, ana vnc.i. ceræ rubeæ, drach.ij. fiat ceratum.

De præfocatione matricis, & medicinis eius. Cap. 8.

PRæfocatio matricis, siue suffocatio, siue anhelitus abstentio dicatur, in presenti capitulo hæc ostẽdere est intentio, passionẽ enim matricis significant quædam, quæ a suis accidentibus sortita est nomen, commixtus ex spasmo,& syncopi. quare Abu. eam dixit modum esse quendam epilepsiæ,& syncopis. & ex sensus, & motus ablatione, atque anhelitus, quare Gal. eam suffocationem dixit. Causa vero ipsarum est passio, scilicet cordis, cerebri,& aliorum principalium, non propria tamen, sed ex colligantia ad matricem principaliter patientem, mediatione velaminis,& venarum pulsatilium,& quietarum. ex menstrui, vel spermatis diuturna retentione. quare matricis suffocatio dicta. Et modus est, cum enim menstrua retinentur, matricem necesse est pati multipliciter, prius Hippo. dicente in apho. Menstruis pluribus venientibus, accidunt ægritudines, & non venientibus a matrice accidunt ægritudines. tales autem constat omnis generis esse malæ complexionis, & repletionis receptaculorum,& venarum ipsius, extensionis, & solutionis continui. Malæ complexionis frigidæ pluris, cum materia frigida sit,& multa,& quandoque calidę sit, putrefiat; augmentum etiam si ex nutrimento calido fiat infrigidato.& non sequitur, nisi ex eo accidat putrefactio; quemadmodum enim putrefactio ex caliditate, ita ex putrefactione caliditas accidit, ait princeps Abu necnon, & quandoque *apostematum, eius natura non potente materiam extra ducere, propter obstructionem meatuũ. quare spargitur in substantiam matricis, et apostematis, cooperante dolore, prouocante alia menstrua superipia; necnon,& materiam aptam trahi, si quæ in corpore sunt: aut quia ab ęgritudinibus propria proueniũt accidentia. & propter colligãriam ad principalia, insurgunt alia totum corpus vexantia. Proinde ex replerione prędictorũ, matricis motus præter naturam prædictis accidit, cum suis proprijs accidentibus supernus distinctis. Extensiones vero eius dolores fortes adeo, vt mulierem torquere faciant vndique,& caput genibus implicari, vt resolutionis, syncopis prouenit malitia frigidæ complexionis. obstructione meatuum,& pororum ipsius: quare materia coarctatur,& coarctata infrigidabitur,& putrefier,& fumum emittet, propter sui malitiam venenosum naturæ mulieris,& calori eius innato a specie tota contrarium, & cum non habeat spiracula, quibus extra corpus possit excludi; est necesse sursum ascendere ad stomachum,& cum

Vteri præfocatio.

1. de loc. aff. 1

2. apho. 37.

* apostemator.

cum eo peruenerit,ibi nauſeam gignit,vomitum,& om A nem eius actum perturbat, & diaphragma infrigidando,prohibet eius motum.quare anhelitum corrumpit, vel tollit aſcenſum,licet aliquis ſit neceſſarius,quamdiu viua exiſtat. Et maxime quia vlterius aſcendẽdo ad cor, calorem naturalem in eo tanquam in ſuo principio ſic debilitat extinguendo, quod magna ſenſibili euẽtatione non eget. ſicq; igitur neceſſitate diminuta,& organo impedito anhelitus adeo ſenſu priuatus exiſtit, quòd ablatus totaliter videtur.ad cuius indagationem lanam ſubtilem carminatam bene inter nares, & os, talibus antiqui mandauerunt apponi,vel cyphum plenum aqua,ſupra ſtomachi orificium. Exiſtente enim anhelitu quantum libet diminuto eo mouentur,& eis non commotis, priuato anhelitu,mortua iudicatur:proprie cum ex tali fumo cor ſic etiam conſtringatur,vt neque ſpiritum per arterias emittat.quare pulſus ibi aufertur, neque calor, nec ſanguis apparet p venas, vnde corpus infrigidatur, & pallidus color apparet,viuido occultato,mortalis. Et B etiam ſyncopis accidit,vlterius aſcendendo, & cerebrũ attingendo ſpaſmum gignit,* & eius contractione in ſe, quare contrahetur vniuerſaliter prius. Et deinde ſuper occupato cerebro,ſenſus,& motus auferetur in toto;quibus ablatis ſecundum actum, & habitum includitur vera mors. Quæ accidentia ex retentione ſpermatis magna,ac fortiora & terrenda eueniant neceſſe eſt. Res tamen quanto purior eſt,& magis naturæ conformis,maioris eſt iuuamẽti, quamdiu cum natura cõſiſtit, ſcilicet quod naturale, & peioris conuerſionis, atque malitiæ, cum in contrarium ſuæ naturæ vertatur magis, circa naturæ vigorem perdendo. Et proinde licet ex ſanguine ſperma ſit generatum, quia eſt ex eo per alterationem depuratum, & coagulationi propinquum,per naturam ad conſeruationem ſpeciei ſolicite reſeruatur menſtruũ ex eo,vt ſuperfluum ſequeſtratur, cum, in contrarium ſuæ naturæ vertatur deterioris conuerſionis: quia per congelationem, vel putrefactionem malitiam Veneni acquirat,maxime ſi ex mala materia fuerit,& C peioris impreſſionis,quã accidentium terrendorum,quàm ſanguis cum deſierit eſſe ſanguis,quod clare pater in lacte, quod cum ex ſanguine generetur ſic maioris erit iuuamenti,quàm ſanguis,cum in propria natura exiſtat,propter eandem aſſignatam cauſam,& cum in contrarium naturæ vertatur,vt per congelationem, vel corruptionẽ in ſtomacho,ſit peioris conuerſionis, quàm in naturam veneni,& maioris impreſſionis atque malitiæ,quã ſanguis,ſi a ſua natura propria permutetur; prout ſupra in ſtomacho eſt mõſtratum. Quamobrẽm arbitramur Serapionem exiſtimaſſe ex ſolo ſpermate debere cauſari. quod quidem arguit.quia viduatis mẽſtruatis etiam accidit, & coniugatis, etiam illis retentis non contingit, quaſi voluerit dicere ex menſtruorum retentione non contingat,quandiu ex ſpermatis retentione,uec ita prava. Qua propter eius euentus licet ſit rarus, plurimũ tamen accidit in ſanguineis mulieribus,viripotentibus,& adoleſcentibus,& ſpermate abundantibus, libidinoſiſq; D coire conſuetis,non viduatis, & conſeruantibus caſtitatem,& quibus menſtrua retinentur, & autumni tẽpore.

Verum quandoque accidunt huic ægritudini periodi ſicut in epilepſia. Et cum appropinquat periodus accidit debilitas conſilij, & pigrities cogitationis, debilitas crurum,& citrinitas faciei,* diſnia,pulſus cordis,& dolor capitis,& quandoque ſitis. Cum ergo firmatur accidit ſubet,vel permixtio rationis,deſtructio ſenſuum, & deſtructio vocis,et ſpaſmus,cum rubedine maxillarum, ſyncopis & ſtridor dentium. Et cum appropinquat hora reſolutionis eius incipit apparere humiditas quædam ad partem receptricis,quæ ad tactum ſentitur, & redeũt ſenſus earum,& intellectus,& quod ex matrice ſit cum retentione menſtrui,vel ſpermatis,ſignum eſt,quod eſt, quia accidit in muliere ſana boni regiminis,vidua,cuius menſtrua non defecerunt.

Sed ſigna eius, quæ eſt ex menſtruis,ſunt; quia præceſſit retentio menſtruorum, quam indicat quandoque generatio lactis im mammillis. Hipp. dicente in aphor. Si mulier,quæ neque prægnans eſt,neque generauit, lac habet, eius menſtrua defecerunt, grauedo corporis,debilitas ſenſuum, & alia ſigna retentionis ipſorum, quæ capitulo ſuo dicentur. Et ſunt diuerſa ſecundum diuerſitatem humoris vincentis in ſanguine, quem color menſtruorum oſtendit. Cum ergo in eo vincit melancholicus, accidit melancholia, & mania, & loquetur ſola, propter cerebri communitatem, & ſyncopis fortis,propter communitatem cordis,& deſtructio anhelitus propter communitatem amborum,& diaphragmatis. Quod ſi phlegmaticus erit, grauiora, & quietiora habebit accidentia. Et ſi cholericus erit acutus,& incolumis. Signa eius, quæ eſt ex ſpermate, ſunt, nam incipit cum nocumento anhelitus, & magnificatur timor, cum emiſſione coitus conſueti,menſtruis non retentis. Et accidit multoties, quòd cum obſtetrix tangit matricem,eius ſpaſmoſa accidit commotio,& deſiderium; * qualiter deſcendit ſperma groſſum,& ſanatur. & quandoque deſcendit illud ex contractu ſuipſius, & inuenit requiem. Sed numquid accidat ſeruantibus caſtitatem præfocatio,ſicut mulieribus; quæ cum nõ accidat, videtur arguere,quòd non ex ſpermate,ſed ex menſtruis acidat ſolum:cuius contrarium Serapio dixit. cui Gal. reſpondit, quod viris in retentione ſpermatis longa accidentia accidunt, multa praua, quæ ſupra cap. de illo, quem dimiſſio coitus lædit,habuiſti. non tamen ſic frequenter,eo quod laboribus reſoluitur,& non congregatur; nec tam grauia, moleſta, & terenda, cum non ſit ex tam mala materia in viris, ſicut in fœminis. Eſt enim in eis ex generatione ſanguinis mẽſtrui,quod melancholicum eſt, & ſuperfluum, niſi ſit coarctatum in profundo corporis, ſicut in muliere: Quare ſimiliter principalia non lædunrur,quod declarat, quia mulier in tali paſſione mortem frequenter incurrit,maſculus vero nunquam. Et qualiter non accidit in prægnantibus, in quibus menſtrua diutius retinentur. quod quidem contingit; quia licet in eis menſtrua retinentur, ex puriori tamen eorum parte embryo nutritur,& augmentatur; & quod ſuperfluit ex eis vtiliter, à natura partui reſeruatur, ſicque ne putrefiat, vel congeletur, ſtudioſe intercluſum in ſecundine panniculo conſeruatur. ex quo matrix non patitur; & fumus etiam ad ſuperiora principalia non aſcendit,niſi grandis ſit cauſa; & illud eſt raro. Præterea cur ſenſu ablato ſpaſmus contingit,cum dicat Philoſ. quòd ſenſus,& motus adæquãtur. vt etiam Gal. quod ſentire pari eſt,quod eſt minus; moueri vero agere,quod eſt maius. Item ſi ablato ſenſu, motus remanere non debeat,quomodo ablato ſenſu, & motu ſpaſmus,qui eſt motus,ſequeretur? Quibus dicendum, quod ſpaſmus motus eſt præter naturam; nec etiam inconueniens eſt ſenſum, & motum naturalem amitti actualiter; & eum, qui præter naturam eſt, accidere. dicente Hipp. in aphoriſ. Si inebriatus quis repente ſine voce fiat: ſpaſmo innato moritur. Et ſiquidem ſenſu,& motu naturali omiſſo, præter naturam motus qui ſpaſmus eſt accidat; multo magis,ſolo ſenſu ablato,talis motus præter naturam contingere poterit. Et quod dicit Gal. veritatem habet in ſenſu,& motu naturali; vel vbi per eundem ſunt neruum: Præterea ſi ſimilis eſt epilepſiæ,ſpaſmo,& ſyncopi,apoplexiæ,& lethargo,eo quod omnibus in ſupradictis accidentibus conuenit, in quo à ſingulis differt? Differentia vero eſt duplex inter eam, & prædictas; vna eſt ſpecialis: alia generalis. Generalis eſt namque:quia licet in ea ſint accidentia prædictarum, ſunt tamen in ea non ſingularia, & diſtincta, ſed omnia confuſa & mixta. Specialis eſt, quia epilepſia fit abſque menſtruorum retentione,& in coeuntibus magis, & os ſpermatis in ea, quæ difficilis eſt: & ex cerebro. nec narrat,quę acta ſunt epileptica,cum euadit a paroxyſmo,ſicut iacit præfocata;niſi præfocatio maxima ſit,& immoderata;nec ſentit aliquid eleuari ſurſum, vſque ad os ſtomachi & deponi. nec non,& in alijs, quæ dicta ſunt accidentibus epilepſiæ. Præterea in epilepſia ſenſus,& motus

Viri præfocatio ex ſpermate eſt peior.

Sera. opinio.

** ſigna.*

De ſignis præfocatio nis matricis 1. aphor. 39.

** quam de rem.*

1. de ſe. aff. cap. 6. & 4. eiuſdẽ ca. 4. Reſponſio.

tus integre eſt ablatus; in hac vero non integre. Præterea inter ipſam, & lethargum diſtinguit febris continua, quæ lethargum concomitatur; & pulſus vndoſus, plenus, & principium doloris in capite in præfocatione
Solutio. diuerſus. Sed inter eam, & ſpaſmum diſtinguitur ſecundum Galenum, quod eſt; quia ſpaſmus ex repletione accidit, & inanitione paulatim; præfocatio ſubito, & ex repletione ſola.

De cura. Cura huius paſſionis eſt tres res. Prima matricis ægritudinem tollit, quæ ipſius eſt cauſa. Secunda ordinat regimen. Tertia corrigit accidentia, quæ licet tertia ſit in numero, propter errorem tamen aliquorum, & pericula patientis fiet prior in ordine. Prima conſiſtit in duobus ſimpliciter, ſcilicet in cauſæ abſciſſione, & in morbi, ſi quis factus ſit, curatione. Cauſæ vero abſciſſio cõpletur cum prouocatione ſanguinis menſtruorum, vel ſpermatis præter naturam retenti. Inquit enim Abuha. Cumque ventris conſtrictio, qui fluere ſolebat, aliquam ægritudinem poſſidere fecerit, ipſius
F euacuationis reuerſio ſecundum plurimum ipſam medicabitur. dixit ſecundum plurimum, vt quandiu retentioni proportionata fuerit: nam ſi ſuperflua, poteſt eſſe mortis cauſa, ſicut alibi poſuit, cum dixit. Cum retentio ſolutionis conturbat, & eius ſolutio facit acquirere tranquillitatem ..., eſt mortale. hoc autem eſt per eius abundantiam, & exceſſum, etiam ſi febris ſit eradicata, prout dixit in alio quodam loco; quæ vero minor fit, non illico medicabitur. Fiat autem talis prouocatio cum his, quæ euacuando trahunt ſanguinem a matrice, vt eſt phlebotomia ſaphenæ; & proprie, quæ eſt ſub poplite. Et in pinguibus cum ventoſis ſuper loco ſaphenæ, ſcarificatione præcedente, vel cum ſanguiſugis, propter occultationem venæ. Deinde cum purgatione humiditatis viſcoſæ, quæ oppilando venas, retentionis eſt cauſa. Et cum hiera picra, & hiera colocynthidis, & ruffina. Et pilulis de thapſia, & fœtidis: præparatione præcedente, cum oxymelle ſcillitico & aqua
G diureticorum calidorum, & proprie rubeæ tinctorum, nigellæ, quinque radicum, enulæ, & ſimilium. quibus ſecundum omnem modum vtendum eſt ſimplicibus & compoſitis, in via medicinæ, & cibi, & ſeminibus ex aperitiuis, & diureticis, vt eſt fœnugræcum, anethum, ſemen lini, & ſampſuchus, & abrotanum, ſiſymbrium, ſatina, ruta, vrtica, & alia, quæ ſubtiliando ſanguinem, reddunt ipſum acutum, & aperiunt. Et cum balneis thermarum proprijs, & collyrijs; & prouocantibus menſtrua, quæ ſtatim dicentur in ſuo capite, & proprie ex cordumeni, pipere, & euphorbio; quod eſt forte faciens deſcendere menſtrua ſtatim. & cum ſuffumigijs ex cypero, ſtyrace liquida, ſpica, & nigella, & cum commotione oris matricis, & partium eius, appoſitis digitis obſtetricis inunctis cum axungia gallinæ, & oleo de lilio, vel de been, nardino, vel anethino; ipſa enim conferunt, ſiue retentio ſit menſtruorum, ſiue ſpermatis, faciunt enim declinare matricem præfocatam ad inferiora, & redire ad æqualitatem; & pa-
H rant menſtrua ad prouocationem. Et cum exhibitione
Potus Medicata. in potu, caſtorei, & myrrhæ cum aqua mellis, & ſagenea: diacymino, & ſagapenum, cum aqua cicerum, aut phaſeolorum rubeorum; & caſtoreo, & nigella cum rub. tinctorum in oxymelle ſcillitico puluerizata ſunt vltima. aut acetum ſcillitieum, & oxymel eius, & opopanaci ſcrup. j. Et Almanſor. cum ex eo ſumitur in potu, eſt in eo ſanitas. Et ex his, quæ trahere habent ſanguinem ad matricem; eſt oppoſitio ventoſarum ſuper renes, deinde ſuper coxas, & inguina, genua, & crura, & clauiculas pedum. & fricatio ipſorum; & ligatura cum inſtitis dolorosa per horam dimiſſa... Calefactio cum fomentis feruentibus; & cum clyſteribus acutis, vnctionibus, & emplaſtris ex rebus rubificantibus notis, quæ ſanguinem ſubtilient, atque trahant. & omnibus alijs prouocantibus menſtrua, quæ in ſuo loco dicentur.

Si vero retentum fuerit ſperma, tunc oportet, vt impetu * tribuatur: & vſque ad illam horam vtatur exer- * extrahatur.
citio, & exiccatiuis ſpermatis, vt eſt agnus caſtus, ruta, calamentum, ſicla, ſemen almarij, & dyaciminum, cum diureticis; vt eſt decoctio de radicibus. Et oportet, vt intromittat obſtetrix manum inunctam, vt prædictum eſt, vt faciat commotionem delectabilem, ita quod cum commotione accidat dolor; ipſa enim fortaſſe expellet fœtidum, & ſaluabitur. & ſimiliter cum ſupponuntur res mordicatiuæ commotionem facientes, ſicut ſal gemma, cum oleo laurino; & ſicut zingiber & piper, atque cordumenum, ſunt enim mirabiles in hoc. Et caue in hac diſpoſitione phlebotomiam, quoniam infrigidat: immo admiſceas ea, quæ excitant caliditatem. & ſunt mulieres, quæ ingeniantur coire cum eis cum inſtrumento in modum virgæ virilis, ex quo delectantur, & confert. Morbi vero curatio facti ex retentione * illorum, vt eſt mala complexio frigida, & huius * illius.
curatio, ex dictis, & dicendis eſt manifeſta. Secunda
F res, quæ eſt regiminis ordinatio, eſt; vt abſtineat ab omDiæta. nibus multiplicantibus ſperma, ſicut eſt vinum, licet ſyncopis illud peteret, & carnes. & vtatur exiccantibus ſperma, quæ ſupra in cura pollutionis dicta ſunt. Tertia res, ſcilicet correctio accidentium, quæ verenda ſunt; vt eſt ſyncopis, alteratio ſenſus, & motus, atque anhelitus, dolor fortis ex ſpaſmo, & huiuſmodi præmittenda eſt, fiat autem cum expergefacientibus primo, puta fumigatione ex fœtidis approximatis naribus, & ori; quales ſunt petiæ conbuſtæ, pili, & pennæ combuſtæ, & cornu, aſa fœtida, caſtoreum, ruta, harmel, & huiuſmodi ophtalnicha, & vigilantia, & conſimilia. & cum ligaturis in extremis, frictionibus, compreſſionibus doloroſis, contractu capillorum, & aurium, & narium: & clamoribus, & vocationibus, & alijs, quæ dicta ſunt in cura lethargi, apoplexiæ, & epilepſiæ, & ſyncopis. & fac 1. apho. 49.
eam ſternutare, tenendo os, & nares, vt Hippoc. dicit in aphor. Et applica ventoſas anchis, inguinibus, & coxis. & fomenta cum rubificantibus; & emplaſtra cum eis, & euphorbio inguina; & ſuppone collyria prædicta ex acutis, & odoriferis, vt eſt gallia, folium garyophyl. & cyperum, & laurus, & clyſteres ducentes venioſitatem ex aniſo, fœniculo, ariſtolochia, ſpica, & ſimilibus; donec redeat. quod ſi in prædictis ſenſus, & motus non redeant, nec anhelitus, tunc neceſſarium eſt, vt fundatur oleum feruens ſuper caput eius. Sit autem aliquid ex aromatibus confortantibus cerebrum, & calefacientibus valde; quale eſt nardinum, de balſamo, & de been. aut cauterizetur ſinciput eius, ſi non eſt excuſatio inde. Et quandoque euadit cum phlebotomia, & redit. cum ergo redierit anhelitus, tunc curabis ſyncopim cum his, quæ cor, & cerebrum confortant; & conferunt ad huiuſmodi, & alia accidentia. Et ex ſimplicibus eſt ſagapenum, Syncopis curatio.
garyophyl. & ex compoſitis confectio nominata confectio iuuamenti: & eſt mirabilis ſagenea, mithridatum, medicamen de muſco, & theriaca. Et ſi times ex mithridato, ex diamuſco de commotione ſpermatis, confortatio tamen naturæ, & cordis ex eis implendo illud, & reſiſtendo illi, eſt maioris iuuamenti; & cum alijs ſupra in cap. enarratis, intus, & extra, & per omnem modum adminiſtratis, quæ habent cerebrum, cor, & totum corpus confortare. Deinde oportet redire ad prædicta; ex adminiſtratione enim prædictorum ceſſant ægritudines, & alia accidentia leuiora, niſi ſit ſolutio continui, vel apoſtema. Cum ergo accidit illud, oportet; vt cure- Peſſarium.
tur cura ſolutionis apoſtematis, cum his, quæ conueniũt eius præfocationi, qualiter in apoſtemate. Recipe pinguedinis anatis, & gallinæ, ana drac. iij. ceræ bonæ; cro. myrrhæ, amomi, maſticis. ana dra. j. olei balſami, olei lilij cœleſtis, ana dra. iij. terantur ſicca, & liquefiant humida, & adminiſtrentur in peſſario.

Aliud iuuatiuum & expertũ. ℞. ſtyracis. unc. iij. thuris, piperis, ana vnc. i. & s. ceræ albæ drach. vij. pinguedinis anatis, & anſeris, ana vnc. iiij. pinguedinis gallinæ, vnc. iiij. olei balſami, olei lilij albi, & lilij cœleſtis, & olei de ſpica, ana ſecundum quantitatem neceſſitatis.

Si au-

Si autem vis vt sit fortius tunc adde in eo drach. iij. cordumeni semi. vrticæ, aure. iij. misceantur, & administrentur.

Oleum ad dolorem, & prefocationē matricis.

Oleum quod lenit, & calefacit, & conuenit ad dolorem matricis, & prefocationem. ℞. helcha libat, olei masticis, & spicæ, olei laurini, ana vnc. s. olei lilij cælestis, & anethi, ana lib. i. sedenegi, & bdellij, & pyrethri ana vnc. iiij. meliloti, casiæ fist. & nigellæ, & calamenthi campestris aut fluuialis, ana vnc j. terantur medicinæ siccæ sicut puluis, & liquefac alchechengi cum oleis, & misceantur omnia. & vngatur cum eis, quod est sub vmbilico, &

Cu pregnãtio.

pectine: anchæ, & pedes. Inquit filius Serap. Si euenit ægritudo, scilicet hæc mulieri, quæ est prægnans; tunc non oportet, vt administretur phleboromia; aut ventris solutio immo contenti sumus vnctione cum oleo, excepto ex oleis calefacientibus & resoluentibus, sicut est o-

Nota.

leum de lilio, & de been, & quæ sunt similia. Et aduertēdum quod dixit, si euenerit, quasi dicat, quòd raro accidit, propter causam superius assignatam.

Item inquit, & ad vltimum dico sermonem abscindentem, quia oporter; vt curentur mulieres, quibus accidit hæc ægritudo, & non sunt prægnantes: secundum quantitatem complexionis earum, & humiditatem corporis earum, & siccitatem earum. nam illam ex eis, quarum corpus est leue, album, humidum; curamus cū medicinis debilibus. Et ex illis, quæ sunt secundū contrariū illius, donec sit earum corpus siccum, neruosum, curan-

Cu Vetulorum.

tur cum medicinis fortibus. & secundum hunc modū, curantur vetulæ. & illæ, quæ sentiunt inflationem ex ventrositatibus inflatiuis, cum his, quæ resoluunt ventositates. & illis, quæ sentiunt grauedinem, dantur ea, quæ incidunt, & subtiliant. & illæ, quæ sentiunt acuitatem,

Suppo. apt.

curantur cum his, in quibus est virtus extinctiua. Suppositorium Abuha. educens sanguinem mēstruum. ℞. styracis liquidæ. vnc. iij. piperis, thuris, ana vnc. i. adipis anatis. vn. iiij. se. vrticæ. vnc. iiij. fiat ex eis lyciniū, & supponatur.

De speciebus solutionis continui matricis, ex quibus sunt vlcera, corrosiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fistulæ. Cap. 9.

Vlcera Matri. qualia, quotuplex.

VLcera matricis, quędam sunt simplicia, & munda; quędam composita, & cum putredine, & quandoque sunt corrosiua: & quandoque cum apostemate. & quandoq; cum profundatione. & qñque non profundæ, & quandoque perueniunt ad fistulam. & quædam sunt in collo, & quædam in eius concauo. Et causa vlceris,

Causa.

quædam est interior, & quædam exterior. Interior est cursus humorum acutorum, qui si paulatim congregati sunt in ea, erit propria. Si subito confluant, ex toto, aut aliquo membro, erit ex communitate, aut dubelati vlcerarum, aut plaga vlcerata, & est propria. Exterior est casus, vel percussio; aut difficilis partº, aut vulnus instrumenti incidentis; aut ex medicamine acuto superpositio: aut crassities virgæ deuirginantis. & illud est non profundum, sed in collo eius tantum, & similia. Et causa putredinis est, quia vlcera sunt profunda, quæ non euacuantur ab humiditatibus plurimis egredientibus ad profundum eius, in quo retinentur, & non mundificantur. Et ex eis est quandoque corruptio embryonis multiplicantis putredinem. Corrosionis ipsorum causa est acuitas, & adustio humiditatis & putredinis eorum, quare corrodit velut cancer. Et causa fistulationis ipsorum, est prolongatio ipsorum, quia cum proprijs non recipiunt curam. quare prolongatur cum putredine multa corrosiua, & concauantur.

Signa vlcerum eius sunt, exitus puris, & saniei, & sanguinis corrupti, & virulenti; & humoris diuersi coloris, & odoris; & nocumentum ex medicinis mollificantibus, & iuuamentum ex medicinis mundificantibus, & stypticantibus.

De signis vlcerū matricis.

Et signa putredinis eorum, & sorditiei, & tabiditatis, est multitudo humiditatum corruptarum, fœtentium, & est sicut aqua carnis. Et si est cum corrosione, illud quod egreditur est nigrum, cum ardore vehementi, & pulsatione, & circumfluitione pilorum, vt dixit Hipp. in aph. Et differentia inter corrosionem, & cancrum est, *6. aph. 4.* quoniam cum corrosione non est grauitas, nec durities: & sequeretur eam quies in horis quibusdam, & proprie post exitum eius, quod egreditur, & non est plurima longitudo corporis in curatione. Cancer vero est assidui doloris, si in principio sit. Si vero in processu, erit cum punctione sensus, & est cum pulsatione longi spatij. Et signum mundificationis vlcerum præcedens * sanitatem est, quia quod egreditur est ad crassitiem, & albedinem decliue, & leue, absque dolore vehementi, fętore, seu ardore, seu mordicatione. Et quæ non sunt profunda, sunt sensui manifesta, profunda vero sunt occulta sensui. Et cum sunt cum apostemate, sunt cum prædictis signis apostematis, ex quibus est horripilatio, & febris. Cumq; vlcera matricis sua putredine, & corrosione pertranseūt carnem, & profundantur, ita quod vicinum aliquod ex membris vlceretur, & corrumpatur os pectinis, & collum matricis putrefiat adeo quòd quandoque perueniat ad radendum pilos pectinis, & incidit vique ad partes ani & laeertorum eius: Quædam sunt in parte manifesta, & quędam in parte occulta. & declinantia ad latera eis sunt similia. Et rhagadiæ matricis sunt ex genere so-

** sanitas.*

Rhagadia.

lutionis ad modum scissurarum contingentium ex siccitate eius, quare non possunt recipere debitum apud coitum, vel apud partum, extensionem, absque scissura. Et quandoque causa abscindens est magnitudo apostematis. quare apparent rhagadiæ, & proprie cum tangit, & quandoq; crassantur valde, quandoq; fiunt sicut verrucæ, & incrassatur locus. Et si sunt in collo eius, aut in concauo eius, intuitu sensus, vel cum obstetricis digitis cognoscetur. Et si * gratia fistularum sunt antecessio vlcerum, quæ non sanantur cum curationibus proprijs, & prolongatur spatium eorum cum putredine multa, & cursu virus, & doloris attrahentia: deinde dolores illi fiunt sicut dolores cancri; cognoscitur locus eius, vbi peruenitur cum eo, & scitur status eius * vt sit cum carne adhuc, aut pertranseat vsque ad os, per id, quod sentit extremitatis radij, de lenitate, & mollitie, asperitate, & duritie. Et rhagadiarum signa, sunt dolor apud coitum, & exitus virgæ sanguinolentæ; & possibile est, vt perueniatur ad considerationem ipsarum per positionem speculi sub muliere, & apertione vuluæ super ipsum.

** fistula.*

** an.*

Cura vlcerum simplicium, & putrorum est consoli-

De cu. vlcerum. 6. de lo. affec. 3.

datio; tamen difficilis. Inquit Gale. incisio enim vuluæ difficulter consolidatur; ipsorum vero compositorum cum putredine, sordicie: & si cum corrosione fuerit, vel apostemate, mundificatio, cōsolidatio, accidentium correctio, & conueniens regimen. Mundificationem complent aquæ mellis, vel passularum iniectio cum instrumento, vel aquæ decoctio, cum itide, & hordeo, vel cum aliquo ex mundificantibus vnguentis, habentibus mundificare sorditiem, & putredinem, vel habentibus mundificare corrosionem, & rectificare ipsam, aut cum sanatiuis apostematum, vt dicturi sumus. Cum ergo mūdificata fuerint vlcera, curentur cum consolidatiuis, ex quibus sunt vnguenta, pulueres, & similia. Et ex vn-

Vnguen. ad vlcera matricis.

guentis, quędam sunt, quæ conferunt in principio rei, cū nondum nascitur caro, Recipe lithargyrij, cerussæ, sarcocollæ, ana partes æquales. fiat ex eis ceratum cum oleo ros. Et si fuerint in illis sordes, misceatur cum eis parum mellis. Cum autem caro incipit nasci estimatione debita curetur cū hoc vnguento. ℞. tutiæ ablutę partes ij. cadmiæ argenti, ceruſæ, sarcocollæ omnium, ana partem j. fiat ex eis ceratum cum oleo ros. & cera, & administrentur cum tenta, aut ex eis fiat puluis. Et siquidem sit profunda, & in collo eius, sicut in deuirginata a crassitie virilis membri, oportet vt fortes dolores, qui adsunt mitigentur secundo in vino decoctionis stypticorum. & administrentur cerata lenientia consolidationem prohibētia, alienentur concubitus, deinde redeant ad ipsum paulatim, & in tempore medio regatur cum ceratis prædictis, &

ctis,& admiſceatur cũ eis terra ſigillata,& ſimilia. Correctio accidentium eſt, vt ſiquidem ardor adſit, vlcera curentur cum his,quæ ardorem mitigant, & calorem * mitigantia ſint,ſicut mucilago pſyllij,ſemen cytoniorũ, & aqua iuiubarum.& ſebeſten,& aqua hordei. Si vero * conſolidantia,ſint,ſicut ſuccus ſolatri,arnogloſſę,oleum roſ.albarum,albumen oui,lac, ſuccus portulacæ, tragacanthi.& demus ad bibendum catarcticum de iuiubis ſemen papa. & myrtæ, & dolores fortes mitigentur ſeſſionibus in aquis,et vinis eſt ſtypticis,& anodynis,vt eſt fœnugrecum,balauſtia,lentes,& ſimilia.

* mitigãdo. * conſolidãdo.

Regimen conueniens eſt, vt tempore mundificationis vtatur ptiſana hordeacea,aqua cicerum, hædorum, gallinarum,& lacte aquoſo. Tempore autem conſolidationis generantibus ſanguinem craſſum,& viſcoſum,vt ſunt extrema animalium,milium,riſum,panicum,& ſumat lac,& ſimilia craſſa,& ſtyptica omnia.

Illa occulta fiſtula,quæ ex eis eſt in occulto,& profundo,non curatur,& proprie ſi venitur ad veſicam,reliqua vero ab ea curantur,etiam ſi difficiles ſint,& peruenerint ad abradendum oſs, & perforauerit os foramine paruo. Et ſi quidem curatur,cura duplex eſt,vera & poſſibilis. Vera cura per abſciſſionem,& perforationem fit,quę periculoſa eſt propter neruoſitatem membri, timetur enim ex eo ſpaſmus,permixtio rationis,& permixtio vocis,& mors, quia non eſt poſſibilis niſi in ea, quæ eſt in manifeſto,& cuius carnem mortuam oportet incidere. Cura vero poſſibilis eſt,vt mundificetur corpus, & matrix exiccetur,& confortetur. Inquit enim Hipp. in aph. Si matrix in vertebro poſita, fecerit ſaniem, neceſſe eſt commotum fieri,& hoc quia vera cura eſt impoſſibilis, iuxta mandatum eius in alio aph. Quibuſcunque cancri abſconditi fiunt.& ex eis quæ conferunt valde,eſt cauda equina ſecundum omnem modum adminiſtrata.

5. aphor. 47.

6. aphor. 31.

Rhagadiarum vero matricis cura intrinſecarum eſt duæ res, mitigatio accidentium, & conſolidatio rhagadiarum. Completur autem cum ſuppoſitorijs penetrantibus,& deſtillationibus iniectis, ex aquis ſtypticis permixtis cum vnguentis rectificantibus;ſicut vnguentum factum ex cadmia,& plumbo adusto;& vnguentis rhagadiarum ani. Accidentium correctio eſt:vt ſi cum cura tione ſentiat mordicationem, miſceatur cum eis, ſicut vnguentum baſilicon cum adipibus; & proprie ſi indiget maturatione. Et ſiquidem cũ rhagadijs fuerit craſſities, quam ſignificat longitudo ſpatij, & paruitas receptionis curationis,adminiſtretur vnguentum de chartis cum oleo roſ. ſi vero non tolerat illud, ponatur cũ oleo de lilio,& gluten halimbach. Cum autem hæc quieuerit,curentur cura rhagadiarum purarum, &c. proprie quando vlcerantur.& quandoque indigetur eis,quę ſunt ſicut cortex æris, aut tragacanthum opime tritum, aut gallæ,aut illius aggregatis. Intrinſecus vero ſufficiet puluis tutiæ cum vitellis ouorum, & vnguentum de ceruſſa,& ſimilia. Clyſter. ℞.aquæ paſſularum lib.j. diſſoluantur in ea mellis roſ.vnc.iij.& coletur,& adde olei amygdalarum amararum.vnc.j.Iſaac inquit. Si venæ ſint vt corroſę;demus ſanguinem dra.myrtam,thus,bolum arde quibus omnibus fiat clyſter; vel cum licinio apponãtur puluerizata intincta in aqua arnogloſſæ, vel acaciæ. Licinium valens ad pruritiem vuluæ, & priapiſmum mulieris,et purgat putredinem,corroſionem,et ſaniem. ℞.crocum,camphoram,lithargyrium,baccarum lauri, albumen ouorum,oleum roſ. fiat naſale, vel clyſter. Et ſanguis drac.cum ſucco plantaginis iniectus valet. Dioſcor. dixit farina fœnugræci cum ſanguine anſeris valet ad duritiem matricis. Valet etiam lac ſiccum cum vitellis ouorum,ſi fiat inde naſale.

De apoſtematibus matricis humoralibus. Cap. 10.

Apoſtema matricis quotuplex. Cauſa.

APoſtemata accidunt matrici,ſicut in prædictis membris ſecundũ duplicem modum, per vnam congeſtionis,& fluxionis. Et cauſa earum ſufficiens eſt duplex, interior,& eſt ipſius diſpoſitio, vt debilitas, & retentio menſtruorum in ipſa materiam aggregans. Et exterior duplex imprimens,vt caſus,percuſſio,& multitudo coitus;& proprie habentis virgam craſſam:aut diſruptio ſæta ab obſtetrice cum recepit fœtum;aut inciſio cum inſtrumento prouocans rheuma,& faciens ipſum in regiones eius intermedias,& vacuas ſubintrare;& coadiuuãs eſt frigiditas aeris prohibens reſolui materiam. Cauſa vero materialis,& ex qua,eſt antecedens repletio vniuerſalis totius;vt humores quatuor, ventoſitas,aquoſitas,& viſcoſitas. Penes quos ſpecificantur, & ab inuicem differunt curatione, & particulis ipſius matricis. Materia propria eſt ex ſanguine menſtruo non ex ſpermate; licet ad illam immittatur & aggregetur in vaſis ſeminarijs eius;ſed in concauum immittitur, aggregatum quoque in vaſis ipſius proprijs non in eorum ſubſtantiam penetrat,ſed in concauo continetur;ſanguine vero menſtruo in venis eius exiſtente diffuſo,ex quibus poſſibile eſt ſubintrare reſũdans in vacuas regiones ipſius, vt faciat apoſtema. Cauſa vero materialis ſubiectiua, eſt ipſa matrix ſuſcipiens ſecundum aliquam ſui partium; quandoque enim fiunt in ore eius;quandoque in concauitate: quandoque in altero laterum ante, & retro, & deterius eſt, quod per plures eius occuparur partes. Cauſa finalis,eſt: vt materia expellatur,& ſi non extra,ſaltem ad ipſam deriuetur:& deinde extra ducatur prout poſſibile eſt. quare quandoque reſoluitur,quandoq; ſaniatur, & dubelatur;& quandoq; cõuertitur per reſolutionem partis ſubtilis ad duritiem. Et cum adurituri ad cancrum,& quandoq; ad fiſtulam, & quandoque interficit.

Prognoſtic. cum.

Signa, quædam ſunt communia omni ſpeciei, quædam cuilibet propria. Ex communibus quædam ſumuntur a natura membri ſcilicet matricis patientis, quędam ab aliis membris communicantibus ipſi. Ex natura membri,vt eſt dolor, grauedo in vtero, craſſities, & coarctatio; ita vt non fit exitus ventoſitatis, & inflatio pectinis,& almirach. Quæ vero ab aliis per communitatem ſumuntur,ſunt vt dolor ſtomachi,ſubuerſio, nauſea,ſingultus,& defectio operationum eius; dolor capitis, & ceruicis propter cerebri communitatem, proprie in ſincipite,radicibus oculorum,& colli eius extenſio in dorſo,toto corpore,& vſq; ad extrema.mollificatio crurium,& manuum,debilitas pulſus;& ſimilia totum corpus vexãtia. Propria vero animalis cuilibet ſpeciei ſuptnam cum apoſtema fuerit calidum, dolor erit acutus cum pulſatione;horripilatio,& febris inflammata,& ſiccitas,& linguæ nigredo.Cum vero eſt frigidum,ſigna erunt contraria.Et ſiquidem ſit aquoſum,vel vẽtoſum, alia habet propria ſigna, quæ infrà dicentur capitulo de curſu, & mola. Et ſiquidem apoſtema ſit in aliqua ſui parte,dolor indicat partis illius. Nam ſi eſt in parte poſtrema,dolor erit in dorſo, & retinetur ſtercus, propter coarctationem inteſtini recti. Et ſi in parte anteriori,dolor erit in illis, & ſequitur deſtillatio vrinæ, vel difficultas;quoniam veſica, vel collum eius coarctatur ex apoſtemate. Quando apoſtemantur latera matricis, extenduntur, & dolent inguina, & grauantur coxæ, & dolet vertebrum partis apoſtematis lateris. Sed cum apoſtematur concauitas,dolor eſt in vmbilico. Et quando apoſtematur os eius; tunc partes anteriores dolent, & illæ quæ ſunt ſtrictæ, & quando tanguntur cum digitis obſtetricis,inuenitur durum,& clauſum.Cumque minorantur accidentia,& dolor deleatur, reſoluetur apoſtema. Cum autem tumor remanet durus,& grauedo;tunc cõuertitur in duritiem ſine dolore,& ſi eſt magnum comprehenditur tactu.Cum vero augeantur feb.& dolor,ſignificat conuerſionem in ſaniem: & cum minoratur, dubelatur.Cum vero accidentia fortificantur prædicta; & accidit ſudor frigidus;ablatio vocis:ſyncopis;& inflatio almirach,ſignificant augmentum apoſtematis, & interficit;& cum euadit,prolongatur, & cum rodere incipit, in cancrum conuertitur, & proprie cum apoſtema durum non eſt æqualis figuræ,a quo procedunt,ſicut varices; & malı coloris deciuus ad rubedinem ſuſcitati

De ſignis.

com-

commixtus,& plumbeitatem si subiacet sensui; quòd si non, significat ipsam grauitas,& sessio placida, & dolor, & communicat pecten, renes, dorsum, & inguina. Et cum vlceratur, cutrit humiditas acuta, virulenta declinans ad viriditatem;& quandoque sanguis purus propter corrosionem venæ.

De cura apostematis matricis.

Cura apostematis matricis est tres res; euacuatio, accidentium mitigatio,regiminis rectificatio. Euacuatio duplex est,vniuersalis,& particularis. Vniuersalis totius corporis membri mittentis. quia fit repletum. Completur autem cum præmissione phlebotomiæ de basilica, vt fluens materia per antiparistasim educatur,deinde cũ consecutione phlebotomiæ de vena saphena vsque ad defectionem,sicut iussit Hippo. vt quæ fluxa est expellatur; & prouocatio menstruorum, maxime si præcessit eorum retentio,est conueniens;& fortassis resoluit. Vel quia sit cacochymum. Completur autem cum pharmacia vomitiua appropriatum humorem educente,ac præmissione debiti digestiui,quod est notum. Vel fecessiua, sicut ex lenibus,quæ non inquietent naturam, dissoluãt, & prouocent ad cursum super apostematum locum, quemadmodum supra in cura stomachi diximus. Euacuatio autem particularis consistit in particularibus operationibus exercẽdis circa apostematum locum; quas diuersitas temporum morbi variat,& disponit,atque distinguit. Si ergo apostema sit calidum, in principio eius operabis cum administratione repercutientium materiam;qualia sunt ex simplicibus rosæ,lentes excorticatę, cortices granatorum, balaustiarum, cymæ vitis; arnoglossa,solatrum,endiuia,& virga pastoris, succus portulacæ,& psyllium,quod extinguit inflammationem,semperuiua.rasura cucurbitæ, farina hordei, & similia; sit autem eorum ministratio cum sessione in aquis dulcibus decoctionis ipsarum,& embrochatis, & epithematis,emplastratis,clysterizatis,inunctis,& suppositis. Emplastrum de papauere dissolutum in decoctione cum oleo omphacino, vel ros. aut de pomis in hac hora conueniens est. Cum vero peruenit ad augmentum, admiscebis prædictis;quæ mollificant, & resoluunt; sicut fœnugræcum, althæam, melilotum, chamæmelum,anethum,crocum,maluam,puluerem molendini, & similia. Et in statu augebis quæ resoluunt. In declinatione vero ministrentur,quæ resoluunt tantum, vt est aqua fisymbrij,sampsuchi, laurus, polypodium. & similia: & ladanum suppositum resoluit ipsum,& proprie ea, quæ cõueniunt apostematibus frigidis, sicut ammoniacum, bdellium,styrax,galbanum,& cera:& medullæ omnes: & pinguedines omnes;& olea,quæ resoluunt,& proprie oleum de enula. Quòd si apostema non resoluatur, & perueniat ad aggregationem saniei,ministrabis maturãtia quæ dicta sunt, quibus admiscebis,quæ sunt fortiora caliditatis quam ipsa. Cum ergo prolongabitur maturatio saniei confert in velocitate maturationis eius emplastrum de fœnugræco, farina hordei decocta cum aqua ficuum,mixto cum ea aliquo de fimo columbino,& fermento ad aperiendum ipsum,vel emplastrum de hyssopo,adipe anatis,& anseris,& vaccæ;& medulla cerui, ac butyro, & similibus. & ex eis pessarium factum continuo administretur. Cum autem dubitatum fuerit propinquum ori matricis,possibilis erit sectio secundum debitum modum. Si vero in interiori parte eius fuerit, oportet quod eruptio ex ipsomet fiat; vel ex arte cum nasturtio;vel succo scabiosæ sumpto,& iniecto in his, quæ supra in hepate dicta sunt. Cum vero apertum fuerit, tunc plurimum egredietur pus eius ex vulua, quare oportet vt mundificantia ministrentur,qualia sunt, quæ dicta sunt in præcedenti cap. iniecta. Et vnguenti basilicon minus cum oleo ros.clysterizatum est cõueniens; & cum butyro vaccino recenti,et proprie cum spissa est. & si subtilis fuerit fœdi odoris,clysterizabis cum his, in quibus est stypticitatis plus. Et quandoque egreditur per vesicam: quare oportet, vt administres potum lactis, & psyllium, semen melonis cum syrupo ros.quoniam prohibent vlcerationem vesicæ. Et quandoque erumpit ex intestinis; quare oportet, vt clysterizetur cum aqua hordei,balaustijs decoctis in ea,& oleo ros.& zuccharo ros. deinde curatur perfecta mundificatione cum medicamine incarnatiuo iniecto per clysterem. & dentur in potu trochisci de charabe,& ponatur vnguentum incarnatiuum, cuius virtus profundetur super locum, in quo sit dolor, quod si fistuletur, curetur prout supra dictum est.

1. aphor. 67.

Si vero frigidum fuerit, & phlegmaticum curetur cum resolutiuis, exiccantibus,& stypticis; quæ in cura apostematum aliorum membrorum numerauimus. Si vero in duritiem conuertatur, euacuatione melancholiæ naturalis, & phlegmatis crassi curabitur: deinde cum localibus & mollificantibus, resoluentibus, notis supra in cura splenis,& renum. Et cum in cancrum mutatur, non curatur,vt Hippo. in apho. & proprie si fuerit vlceratum, sed commotum oportet tãtum fieri cum mundificantibus virulentiam, & putredinem corrosiuam,& soluentibus choleram nigram per conuenientia exhibitis intertualla.

Si apostema calidum.

Accidentium vero mitigatio completur cum his,quę dolorem,& ardorem mitigant: ex quibus sunt sessiones in aquis,& iniectiones, nasalia,& embrochæ,& emplastra ex anodynis.quorum quædam sunt calida; quædam frigida, quibus vti oportet secundum necessitatem. Calida sunt, vt fœnugræcum, semen lini, melilotum, chamæmelum,althæa,vitellum oui, malua, & similia. Compositum,vt ceratum factum ex fæce olei dimissi in vase æris cum cera citrina, inunctum exterius. Frigida vero sunt emplastra facta de papauere cum coriandro, solatro,& oleo ros.& albumine oui,& illud, quod resoluitur ex plumbo adinuicem fricato, aqua coriandri; & iterum decoctio lentium clysterizata,& lac asinæ,& succus arnoglossæ,coniunctim,vel sigillatim. Et siquidem ex vlcere fluat sanguis,ministrentur quæ sanguinem fluentem detinent,& simplicia & composita superius nominata. Et similiter si debilitas stomachi mitigetur cũ proprijs. Et cordis compassio perducens ad syncopim, sudorem frigidum, & vocis ablationem cum confortantibus cor,& cerebrum,regatur.

Dieta.

Regimen conueniens est, vt regatur in domo boni, & temperati aeris, redolentis. & quiescat & vigilet. & prohibeatur, vel minoretur cibus in diebus suis primis vsque ad tres dies; & prohibeatur aqua penitus. in die primo vtatur vomitu, & resolutione facili.

Suppositorij ad apostema durũ.

Confectio suppositorij ad apostema durum matricis, & dolorem frigidum. ℞. thuris,been, lilij, iudaici, galbani, ana vnc.ij ceræ,opopanacis,ammoniaci, ana drac.j. mastices, castorei, styracis liquidæ; olei de bdellio: adipis anatis, olei chamomillæ,ana drach. iij.gummi cum vino, & melle. & eliquentur adipes, & aggregentur omnia;& fiat suppositorium;& administretur. & est Rasis.

Confectio decoctionis qua sedatur dolor matricis. ℞. sampsuchi, balsamitæ, semina abrotani, caulis, fœnugræ.semen lini,chamæmeli, melilori, ana partes æquales,& sedeatur in eis,& est Rasis. Confectio ad dolorem matricis ex apostemate. ℞. seminis lini contriti cum drach.s. vitelli oui elixati,croci ana dra.ij.opij, sem. hyoscyami,ana drach.j.

Suppositum sedans dolorem matricis.

Confectio suppositorij sedantis dolorem matricis ℞. ceræ, chamæmeli, adipis anatis, opij; ana æqualiter,& supponatur cum lana, & est filij Serapionis. Confectio suppositorij sedantis dolorem matricis calidum. ℞. rosarum siccarum drach.iiij.seminis lactucæ,& amyli,an. dra.i.terantur,& cribellentur,& confice cum violis,& oleo ros.& lacte mulieris, vel asinino, cum lacte ministretur. Item ait.& oportet,vt caueas,& obserues,quando perueniunt apostemata ad statũ, ministrare aliquid ex eis, quæ excitant & prouocant sanguinem menstruũ. In hora vero declinationis,postquam sedantur apostemata parum,si indiges, vt prouoces, sanguinem menstruorum; tunc oportet vt fiat illud.

De

De nocumentis in actione menstruali, & primo de cura fluxus menstruorum. Cap. 11.

1. aphr. 11. INquit Hippo. menstruis plurimis euenientibus accidunt ægritudines, & non euenientibus a matrice accidunt ægritudines; ex quibus innuit sana esse si fuerint moderata, vt superius de menstruis dictum est, vt ergo ad moderantiam reducantur, si immoderata sint, causas immoderantiæ inuestigare oportet, & earum signa; quæ scilicet sunt occulta; quas inuestigans Galen. ait plurima venire, vel non venire totaliter, vel in parte, cum sint contraria, & ex contrarijs causis fiunt; plurima enim sunt, aut ex apertione superflua oris venarum, aut ex peccato sanguinis in quali, in substantia, & quanto; quia calidus subtilis, vel multus existat, quibus contentiua deficit; & expulsiua iuuatur. quare plurima erunt, & superfluent. Et hoc aut in matrice, aut hepate, vel corpore toto, communitate matricis ad illa, a quibus superfluitates sanguineas per menstrua ex matrice natura instituit expurgari. sicut alibi dixit. Econtrario autem oppilatione matricis, aut frigiditate, aut crassitie, aut paucitate sanguinis detinentur totaliter, vel in parte, quibus confortatur retentiua, & deficit expulsiua; secundum varietatem ipsarum in quanto.

Causa omnium duplex est. interior, & exterior. Interior in aperitione oris venarum matricis, hepatis, & totius corporis, sanguinis inflammatione, & subtiliatione. plurimum est mala complexio calida, & humida dilatans. & quandoque sunt vlcera, corrosiones, rhagadiæ, fissuræ, fractura venarum matricis, & menstrualium; & proprie apertio apostematis, & similia quare contentiuam deficere est necesse vbique. Exterior autē duplex est, aut aliqua rerum necessariarum, aut non necessaria accidentalis. Necessariarum quidem; vt aer calidus, & humidus, motus fortis inflammans, & non resoluens, corporis, vel matricis venas aperiens; inflammans, & subtilians sanguinem in matrice, & corpore toto. cibus multus, & potus, calidus, & humidus generans sanguinem subtilians, & inflammans, vel multiplicans in eo humorem acutum. debilitans naturam corporis in digerendo, conuertendo cibum, & expellendo superfluitates eius via alia consueta; quare materia fuit educēda. inde vigiliæ multæ, somnus diminutus. repletio, & proprie ex calidis humoribus subtilibus, inanitio frigidorum crassorum, atque inanitionis, seu euacuationis sanguinis consuetæ retentio. & sanguinis fluxus ex naribus, hæmorrhoidibus, per vomitum, secessum, vel vrinam. priuatio consueti sudoris, pustularum, vlcerum, scabiei, apostematum, & similium; quorum materiam natura consueuit per prædictas regiones expellere, nunc vero retentam conatur ad matricem expellere, exinde expellendam. ira, solicitudo, & gaudium immoderatum aperiens ora venarum, inflammans, & subtilians sanguinem, ac disponens ad motum de hepate, vel de toto corpore ad matricem, & de matrice ad fluxum immoderatum ad extra. Causa vero non necessaria est balneū calidum, & humidum, vt Hipp. ait. quecunque infrigidata sunt, calefacere oportet, exceptis his, quibus sanguis emanare futurus est. fricti multa inflammans non resoluens. Accidentalis, est artificialis euacuationis consuetæ omissio, & proprie sanguinis, sudoris, vomitus, & fluxus ventris, pustularum, vlcerum, scabiei, vel apostematum, & similium priuatio: quorum materiam natura consueuit per prædictas regiones expellere, nunc vero retentam ad matricem conatur impellere, vt exinde extra ducat. Et in oppilatione venarum, & sanguinis supra dictæ dispositioni contraria tam interior, quam exterior e contrario est sumenda. Interior namq; est mala complexio sicca, vel frigida, vel calida superfluens: simplex, vel commixta, pura; constringens, attenuans ora venarum: vel cum materia coarctans est, vt plurimum. quare confortatur contentiua, & expulsiua debilitatur matrice; hepate, & corpore toto, & sanguinis dispositio obtun-

5. aphr. 13.

E ditur, inspissatur, ac minuitur, * licet dispositio aliqua carnosa, licet raro eueniat, vel apostemosa. Exterior ex necessarijs est, aer frigidus, siccus; vel calidus superfluēs: quies multa infrigidās, & inspissans, * scilicet motus paucus, & cibus paucus, & potus frigidus, atque siccus, sanguinem minutum, frigidum, atq; spissum generans: ac crassum, & viscosum humorem in eo multiplicans, vel etiam si fit multus, natura tamen corporis mulieris fortis existit in digerendo, plurimum cōuertendo, & superfluum expellēdo in via occulta, vel sensibili ad modum virorum: vel conuertendo in crassitiem, atque pilos, sicut animalia bruta in eis, & additamentis eorum. quemadmodum est videre in mulieribus viraginibus, quæ neruosæ sunt, & lacertosæ, quòd earum anchæ sunt fortiores pectoribus, & pilosæ, & exercitij multi, vel in crassis valde. quare ex cibo, vel potu nihil, vel parum superfluit expellendum. somnus multus, vigiliæ paucæ. repletio frigidorum, & crassorum humorum, inanitio acutorum,

F pigritia mentis, tristitia, timor, gemitus, omnifariam desses, ideſt pigritia. Ex non necessarijs vero, causa erit balneum frigidum, & siccum; naturale, vel artificiale; fricti multa resoluens, & exiccans totum corpus, vel matricem. Accidentales sunt, sicut euacuationes inconsuetæ artificiales, educentes ex corpore materiam, quæ consueuit per menstrua ex matrice excludi, vel superaduentus alicuius euacuationis non solitæ, vel deriuantis materiam ad aliam regionem, & exinde educentis.

Signa, menstruorum fluxus plurimus licet mulieri sit notus, & similiter retentio, & priuatio; medico tamen sufficienti ex se, & absque mulieris relatu, debet esse proprijs signis notus. Sunt autem signa ipsorum ægritudines, quæ ex ipsis accidunt, quas supra de menstruis, & præfocatione diximus. quarum quadam matrici sunt proprię, quædam alijs membris naturalibus, & vitalibus, & animatis per communitatem accidentes, & alia toti corpori, quæ omittantur hic. Idem enim quolibet loco repetere non nisi alienatio est secundum Gal. Sunt

G quoque, & accidentia alia quæ sequuntur, vnde Galen. ait. Si menstrua cessauerint, alia accidentia sequuntur scilicet dolor in femoribus, colle, capite, & carne, & oculorum vasis, & acuta febris; vrina nigra, viridis, & æruginosa, similis loturæ carnis, & carbonum, & nonnullis natura constringitur. Accidunt quoque pluries accidentia ante productionem ipsorum, cum duriter prouocantur. Quod si fluxus vltra modum extiterit, sequetur corruptio coloris, tumor pedum, & totius corporis, indigestio, & desiderium, & omnia accidentia fluxui communicantia apparent.

Signa vero causarum, quæ occulta sunt, hæc sunt. In fluxu enim malæ complexionis calidæ, & humidę simplicis, & commixtæ, puræ, vel impuræ matricis, hic supra habuisti. & hepatis, & totius corporis. supra vbi de hepate dictum fuit. Signa inflationis, subtilitatis, & multitudinis sanguinis in matrice, ex qualitate, & quantitate menstruorum, percipies, & ex signis repletionis

H venarum, & partium adiacentium, vt ventris, pectinis, renum, & coxarum. Et similiter in hepate, & corpore toto, ex signis repletionis vniuersalis, quæ nota sunt. Signa quoque vlcerum, corrosionis, rhagadiarum, fissurę, fractuarum, venarum matricis apertionis, apostematum, & similium supra sunt dicta. In priuatione quoque signa econtrario colligenda, ex prædictis sunt nota capitulis; ex eo videlicet, de oppilatione matricis propriè illuc ergo redi.

Cur retentionis curā. De cura.

Cura plurimi fluxus, & priuationis menstruorum, ex cura fluxus sanguinis ex naribus, & hæmorrhoidarum generaliter nota est. In ea enim duplex erat intentio, generalis, siue vniuersalis, & particularis. Vniuersalis quidem in quinque consistebat rebus, quarum quatuor primæ fluxui conueniunt huic plurimo, quas ex illis colliges, & ad propositum reduces, cum intuitabit necessitas restringendi. & est cum defectio incipit apparere, vt supra de hæmorrhoidibus fuit dictum. In priuatione vero, & retentione, tres ex eis sunt opportuna, sed tertia

dimitta-

dimittatur, & quarta, & earum contraria procuretur, & A
eſt, vt ſanguis recentus, qui ad matricem conſtituit trãſmitti non deriuetur, ſed ad ipſum, quoquo modo conuenienti trahatur, niſi aliud contradicat, viæ non conſtipentur, ſed dilatentur. Tractionem vero complent ea, quæ ſupra in cura præfocationis ex menſtruorum retentione ſunt dicta. Dilatationem vero diureticæ medicinæ, calidæ, & compoſitæ interius, & exterius, & per omnem modum approximatæ complent, quæ infra dicentur, & ſuperius ibidem aliqua nota ſunt. Particularis porro intentio verſatur circa particulares intentiones in matrice contra diſpoſitiones earum cum localibus exercẽdas. Eſt autem triplex earum diſpoſitio, aut enim fluebant ſuperflue, aut diminuebantur in toto, aut in parte, & ſic incomplete fluebant, & addebant ſupra capitulo de menſtruis: quarta, quia cum prauis accidentibus ibi enumeratis retenta * vniuerſali fluentia erant. Sic equidem in duobus talis conſiſtit ad præſens intentio. in rectificanda diſpoſitione, & accidentium correctione. B
Et quia natura membri licet non variet locaba rem; dia hic, & ibi, ſed diuerſa diſpoſitio tantum, oportet hic alia remedia, quæ matrici in hac ſua diſpoſitione ſunt propria, licet aliqua ſint eis communia, quæ ibidem ſunt dicta, enarrare ſimplicia, deinde compoſita.

In plurimis itaque, & ſuperfluentibus menſtruis qualitercumque, ſiue reſpectu complexionis proprij corporis, ætatis, regiminis, & habitudinis, diſpoſitionis, ſiue conſuetudinis ſymptomaticæ, ſiue criticæ non reſpectu temperati, reſpectu cuius huiuſmodi ſuperfluitatem habet. Si cum non diminuta, & pauca, cum defectio incipiens apparuerit aliqua forte premiſſio phlebotomiæ baſilicæ, aut nigræ, vel purgatio humoris ſanguinei acuentis præſeruat, ea præmiſſa, & deriuationes ſanguinis cum deriuantibus notis, & proprie cum Sitijs magnis appoſitis ſub mammillis abſque igne cum fuctione fortì, vel etiam cum ſufficienti flamma, vt iuſſit
3. aphe. 30. Hippoc. & ſupra dorſum, & inter anchas, & ſpatulas. C
Rectificatio quoque regiminis cum his, quæ cum ſtypticitate ſanguinem laudabilẽ gignunt, quia craſſum, & frigidum, & præcedente alteratione corporis hepatis, & humorum cum frigidis ſtypticantibus, necnon coarctatione viarum, & ductuum, quæ inter renes, pectinem, & inguina ſunt, & vltra, per quas ad matricem de ſuperioribus ſanguis fluit cum frigidis ſtypticis, conglutinantibus, notis ſupra de conſolatione medicinarum, cũ ſuperfluens catarcticum docuimus retinere, in canonibus vniuerſalis intentionis contentis, ingeniabimur apertionem venarum matricis, vel ſciſſuram, vel fracturam præcludere, & ſuperfluentem ſanguinem retinere, & ebibitis pulueribus, & iniectionibus, encathiſmis, collyrijs, & emplaſtris, & vnctionibus ex eis, quæ illud habent efficere complexione, vt frigiditate, & ſtypticitate, conglutinatione, cauſticitate, vel a proprietate, quorum quædam ſimplicia, & compoſita ſunt communia hic, & ibi: in prædictis cap. enarrata, & in cura fluxus ventris. Quædam huic ſpecialiter ſubuenientia ex ſimplici- D
bus, aut apertione ſciſſuræ, & fracturæ. Quædam communia ſunt ſicut arnogloſſa, cui nulla herbarum eſt par in cura fluxus ſanguinis acuti, cõfert enim bibita, & iniecta, & chronico, & non chronico, & alhaſce ſumpta in potu, & camphora, lac enim coctum cum ferro ignito, & ſcoria ferri bibita, & iniecta cum ſyrupo myrtino, vel aliquo ſtypticorum, vt eſt ſuccus glandium, & corticum granatorum, cauda equina, conſolida, lingua hircina, & cauda pecorina, ſemen, & radix nenupharis, herba coriandri, roſ. & ſemen eius. Et planta cicutæ cum ſuo ſemine ſuppoſita, & emplaſtrata, quæ retinet, & confert doloribus matricis, & althæa, & ſolatrum ſuppoſitum, & emplaſtratum, & eſt expertũ, virga paſtoris, ſumach, viola ſaracenica, corrigiola qualibet die ſumpta in quantitate drach. iij. Et ſcoria ferri ſumpta cum rob, & ſuppoſita, eſt enim vltima, licet prohibeat impræ gnationẽ, gummi arabici, & tragacanthus. Et ſemen lini torrefactum cum aqua calida ferrea, aluminoſa, & proprie bibita, & enchathiſmata, & aqua pluuialis, acetum, epithematum cum panno ſupra pectinem, inguina, & renes, retinent ipſum potenter, nabac, grana pini, charab nabatia comeſta, & ſuppoſita, & miſta, & fructus eius, acetoſitas citri proprietate ſua, cytonia, zarur, & omnes fructus pontici.

Et ſiquidem propter vlcera matricis, apertio venarum talis exiſtat, miniſtrabis ea, quæ mundificando conſolidant vlcera, & ſunt gallæ aduſtæ exiccatæ in aceto, chartæ combuſtæ, oſtraca combuſta, & cornu cerui aduſtum, & aliæ medicinæ ſimiles illis, etiam, ſi ex apertione apoſtematis fuerint. Si vero ex corroſione facta in matrice miniſtrabis medicinas alias; ſicut thus, proprie corticem eius, & aloem, ſan. drac. & corallum, myrrhã, charabæ, & lutum, memithe, amylum, & ceruſſam, & merdaſen acorum, colcothar, terram ſigillatam, bolum armenam, & quæ illis ſunt ſimiles. Oportet tamen, vt prędictorum quolibet puluerizato ſicut alchohol diureticum aliquod admiſceatur, cuius virtute ad profundũ matricis cito valeat penetrare. Et ſiquidem ſuperfluat, propter tenuitatem ſanguinis curabitur cum aquoſitatis euacuatione, vt cum procurantibus ſudorem proprie, & alijs, quæ infra in cura curſus matricis dicemus. Ex compoſitis vero proprijs ſunt trochiſci de ſpodio cum camphora, trochiſci cum terra ſigillata; noſtri trochiſci de camphora, trochiſci de charabe. Si proprie ſit ex acuitate ſanguinis, & coriandrum, & alia ſanguinem incraſſantia, & obtundentia. Et ſimiliter trochiſci de ſcoria ferri, electarium eius, & tryphera, philonium perſicum eſt vltimum, & alia opiata; vt eſt confectio arthemiſiæ, theriaca noua, diaolibanum, & ſimilia; oportet autem, vt ſumantur cum aliquo ſtypticorum, vt aqua granorum myrtæ, & aqua roſ. Et ſiquidem fluant, ſine interpolatione continue, adminiſtentur cum reiteratione. Si vero adſunt periodi, in hora periodi ſtudeas ad ſedandum, obſeruetur tamen hora quietis, ne tunc aliquid prouocatiuum ſumatur. Sed quando eſt neceſſarium periodum prævenire: & illud eſt ante tempus periodi, prædicta euacuentur, & mundificantia miniſtrentur. Sint tamen leuia, quæ non agitent, trahant, & prouocent, ſed mundificando retineant, & confortando membra ſuperiora ductibus, & vijs coangunſtationem acquirant, qualia ſunt ex myrobalanis, rhabarbaro, ſumo terræ, ſucco barbæ hircinæ, roſ. vel agari. & cuſcutæ, educunt enim choleram, vel aquoſitatem ex ſanguine cum retentione, & mundificant matricem, & ſimilibus. Deinde matrix mundificetur, & confortetur, vt non recipiat ſuperfluitates egredientes a neceſſitate. Et illud etiam cum temperatis, qualia ſunt ex mundificantibus, fœniculum, ſiſamũ, fœnugræcum, & althæę folia, & radix decocta in aqua, & bibita cum melle, & ſuppoſita. Et ſimiliter ladanum in forma glandis: amygdala ſuppoſita, & lac ficuũ cum vitello oui, & ſuffumigium cum ameos, grana pini, & ſeſſio in decoctione ſua: & ſuppoſitio cum galla ad confortandum matricem, ne recipiat ſuperfluitates, & menſtrua, & ſunt ſumach, naboli, ſpica, rubus, & flos eius proprie, gallæ, & decoctio fructus myrtæ ſecundum omnem modum adminiſtrationis exhibita omnia ſupradicta. Compoſita alia infra dicentur. In priuatione vero, & retentione ipſorum omnimoda, vel in parte; e contrario eſt agendum, præmiſſis enim rebus trahentibus, & mouentibus ſanguinem ad matricem, & alijs prout vniuerſalis intentio indicabit: elaborabimus circa apertionem orificiorum ipſarum venarum menſtrualium ab his, quæ aperiunt ſanguinem, & acuunt, & reddendo ſubtilem faciunt poros facile penetrare. Ex quibus ſunt bibita, & puluerizata in aqua mellis ſumpta, & ſuppoſita, & iniecta, ſeu enchatiſmata, ſuffumigata, & emplaſtrata, & inuncta, prout in cura ſuffocationis eſt dictum. Et ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ſimplicia in oppilatione, ſiquidem coarctatoria fuerint, ſunt triplicia, quędam leuia, vt abſynthium, mercurialis, flos ſchenanthi, marrubium, arthemiſia; ladanum, amygdalę, & nuces; aloe, & enula, & decoctio

Vlcerum matr. cura.

Corroſio.

Documenta.

eius, radix iuniperi, itis. decoctio phaseolorum rubeorũ, semen anisi, fœniculi, petroselini, & sampsuchi, & casiæ
* flexten. ligneæ, agni casti, * sebesten, & est coriandrum putei, vel capillus veneris, batheca, acorus, asparagus, andacocha, fœnugræcum, sisamum, granum viride, amygdalæ, radix althææ, & proprie vbi fuerit attenuatoria, quo casu suppositæ inungantur cum adipe gallinæ, anseris, vel anatis, & oleo de lilio, vel amygdalino, & ex illis est carica inuersa, in hydromelle infusa, & suppositæ: cuscutæ, cuspides herbarum caulis, meri, & mel. Quædam sunt mediocria, vt chamædrys, chamæpitys, ballamum sumptum, & suppositum cum costo, styrax, asarum, gentiana, polium vtrumque, cinnamomum, daucus, hypericon, diacapparis, apium, lubne, angul, pulegium, vrtica, ruta, piper, fauina, sagapenum, opopanax, asa, vtrumque castoreum, cordumeni, rubea tinctorum sunt fortia. Et ex illis, quæ supponuntur est opopanacum, & fructus eius, & radix bryoniæ, & cyclaminis, & serpentariæ, & pœoniæ, & costi, succus cucumeris asinini, centaurea, pulpa colocynthidis; elleborus, gummi oliuæ syluestris, cordumeni, & cum supponitur euphorbium super costum, statim prouocat, & myrrha, & petroleum suffumigarum, & species gummorum; & pulpa colocynthidis sola. Si vero fuerit carnosa, curam non habet. quod si compelleris ad curandum eam, tunc oportet, vt cum lenientibus, & aperientibus in ea procedas; prout supra in oppilatione hepatis est dictum. Si vero apostemosa, curabitur cura apostematis dicta. Ex compositis sunt trochisci myrtę, diacurcuma, sagenea, dialthea, dialacca, diacalamenthum, hiera picra, & similia.

Nota. Accidentium vero correctio, quæ ex retentione proueniunt, iam superius in cura suffocationis sunt nota, plurimorum. Vniuersaliter autem cura vniuscuiusque est vna cum his, quæ sanguinem prouocant, & oppilationem aperiunt secundum omnem administrationis supra dictum modum. Eorum vero, quæ ex superfluentibus immediate accidunt, cura vniuersaliter est cum his, quæ retinent, & confortant. Eorum vero, quæ consequenter, & mediate, cum alijs, quæ in proprijs dicta sunt, & dicentur capitulis. Confectio medicinæ vltimi iuuamenti ad superflua menstrua. ℞. terræ sigillatæ, boli armenæ, aluminis, gallarum, sanguinis draco. ana partes æquales. fiat pulus, de quo recipiatur drac. i. camphoræ, drach. ij. & gallæ sextam drach. i. & totũ dissoluatur in syrupo myrtino, & detur, & est Abuh. Item experta est spongiola quædam alba marina in litoribus maris inuẽta, & minutim exhibita, & scissa, & commixta cum zucch. ros. & est ex inuentione nostra, & viola
Mira. saracenica. Confectio clysteris ad fluxum excoriationum matricis. ℞. colcothar, tragacanthi, acaciæ, corti-
Medi. ad superflua menstrua. cum thuris, antimonij, ana. partes æquales, & fiat ex eis trochiscus aur. i. & boli armenæ, gummi arabi, carabæ. ana drach. i. ponatur in drach. ij. succi styptici, aut aqua aluminis, & clysterizetur in ea matrix. Et si fuerit ibi dolor fortis adde hyosciami, & opij, aut seminum cicutæ, quod sufficit, & est Abuha. Suppositorium bonum, & proprie ad corrosiones, & vlcera. Recipe testas furni, & succum barbæ hircinæ, grana acrestæ, chartam de panno combustam, sandalum album, corticum thuris, terram sigillaram, capita granatorum, vel folium, scoriam ferri, coriandrum siccum, & supponatur ex eis puluerizatis drach. iij. cum his imbibita aqua myrti, & teneat tota nocte. Et de tinis conferentibus ei est enchatisma in decoctione ros. cum stipitibus myrtæ, & corticibus granatorum viridibus, gallis, & gallarum, cypressi, balaustiarum, & barbæ hircinæ; & quidam addunt radicem vlmi, filicum, & fructuum ponticorum. Item de epithematibus eius, est alchanna inuncta super sumen, & partem matricis cum oleo styptico fortis stypticitatis. Ex nastalibus, & suppositorijs proprijs est lana, vel coctum intinctum in succo consolidæ, vel gallæ viridis, cui sit superaspersus pulus trochisci de balaustijs, vel de terra sigillata descriptionis nostræ. Et ex vltimis est nastale quod. ℞. colophoniæ, E camphoræ, scoriæ ferri. confice cum succo solatri hortulani, & suppone cum coto. Filius Serapionis. Confectio medicaminis retinentis sanguinem. ℞. Sedenegi. sang. drach. tragacanthi, charabæ, coralli, aluminis iameni, balaustiarum, boli ar. terræ sigillatæ, sem. portu. ana partes æquales terantur, & cribellentur; & dentur ex ea drach. iij. cum aqua sumach, & sem. apij, aut cum aqua antimonij contriti, quod sit infusum die ac nocte in aqua arnoglossæ. Clyster. ℞. succi virgæ pastoris, vnc. ij. decoctionis corticum granatorum, extremitatis myrti, nucis cypressi, gallarum, ros. & balaustiarum an. vnc. ij. misceatur, & injiciatur cum clysteri. Galenus vero ait cum curasset talem fluxum cum medicinis interius, & exterius approximatis eum non contulisset cum succo solo arnoglossæ clysterizaui, & dedi illud per os, & sanata extitit. Et si talibus succis aliquid ex retinentibus sanguinem conglutinatione sua misceamus, opportunum est, & proprie si cum solutione, vel vlcere fuerit. Pessarium. F Recip. gallarum immaturarum, aluminis iameni; acatiæ, farinæ, thuris ana partes æquales; tere, & cribella, & confice cum myrta humida, & suppone cum coto. Aliud retinens sang. valde. Rec. cornu cerui combusti, chartæ combustæ, gallarum siccarum, ramich, trochis. de lacca. fandal. al. aluminis iam. ostracorum figuli, & ouorum, litij, gallarum adustarum extinctarum in ace. sang. drac. calcadis, chalcanthum viride, nam quando antiquatur fit calcadis, colcothar, antimonij frixi cum oleo, sumach sedenegi, spongiæ combustæ extinctæ in aceto, ostracorum adustorũ, corticum thuris; omnium ana partes æquales; tere, & confice cum aqua sumach, aut arnoglo. aut virgæ pastoris. Suffumigium retinens sang. menstruum effluentem superfluę. ℞. mastic. colophoniæ; boli, sang. drac. ana, argilla ficca bis ponatur supra prunas, & recipiat fumum per embotum. Syrupus ad idem. ℞. succi plantaginis, phaseolatiæ, corrigiolę, pentaphyllon, vio. saracenicæ. ana vnc. vi. his succis depuratis, & colatis addatur lib. v. syrupi ros. & zucchari alb. G lib. i. in fine decoctionis irrorentur aqua ros. vel nenupharis lib. i. in qua ductus sit lapis hæmatitis, & in pecia rara bulliant, sang. drac. boli ar. terræ sigil. ana vnc. j. dosis vnc. vna. cum aqua mittæ, & est ex inuentione nostra.

Confectio syrupi prouocantis retenta menstrua. ℞. calamenthi agrestis, & calamenthi pulegij, radi. enulæ campanæ, & ireos, matricariæ, radi. iuniperi, hypericon. ana. M. i. rubeæ tinctorum nigellæ, zedoariæ, & doronigi. rad. dauci, spodij, prassij, schenanthi, ana vnc. iij. omnia coque in lib. vj. aquæ vsque ad medium, & cola, & pone feces in lib. iiij. aquæ, & coque vsque ad medium, & cola. Et aduna vtraque colamenta, & pone mellis lib. ij. & coque, & initio cectionis pone spicæ, casiæ, garyophyllorum, asari, cinnamomi, mastices, croci, ana vnc. v. subtiliter puluerizata in panno lini, & mitte aceti scillitici. vnc. ij. si non prohibeant alia, educit enim menstrua, ex causa frigida, & coarctatoria retenta, & est sanum, & expertum, dosis. vnc. ij. in aurora cum calida. H

Pilulæ post prędictam prępparationem educentes humores oppilantes, & aperientes obstructionem venarum menstrualium sunt pilulę de hiera picra, pilulę fœtidæ, & de gummis, & de thapsia, & aliæ superius dictæ. Encathisma prouocans menstrua, aperiendo ora venarum matricis: sanguinem trahens ad inferiora ipsius, subtilians, & aperiens, vt facilius egrediatur. ℞. sabinæ, pulegij, calamenthi, apij, fœniculi, agrimoniæ, filipendiæ, parietariæ, absynthij, rutæ, matricariæ, ana partes æquales. bulliant in aqua dulci, & sedeatur in calida. Item suffumigatio posi prædictum encathisma. ℞. gallię mus. asari, gummi hederæ, spicæ, croci, muschi, ambrę, centaurcę, puluerizentur, & ponantur super prunas; & cum emboto suffumigetur pannus tegendo dorsum, prouocant enim hęc menstrua, vt ait Hippo. cum Inquit. Muliebria educit ex aromatibus calefactio; si non capitis grauedinem facerent. Et ex eis sunt suffumigatio cum altero horum scilicet colocynthide, asa, sagapeno,

Syrupus prouocans retenta menstrua.

Pilulæ.

2. aphor. 21.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0730-9
DFG

gapeno, opopanace, & cordumeni, & etiam commixta. Confectio suppositorij efficacis. ℞. * myrti, calamenthi. amborum ana vnc. iiij. sampsuchi, vnc. viij. rutæ siccæ vnc. x. passularum enucleatarũ vnc. xx. cõficiantur cum felle taurino, & fiant pessaria. Oleum de spica, sambucinum, de lilio, iridis, amygdal. amararum, oleum de narcisso, de iunipero, prouocat suppositũ. Aliud pessarium. ℞. castorei, muschi, ambræ, myrrhæ, croci, ana partes æquales. Confice cum oleo de been, & fiant pessaria.

* myrrhæ.

Aliud pessarium.

Item succus papaueris rufi, succus matricariæ, absynthij, dauci, radicum apij, & petroselini, parietariæ, prouocat. Aloes sumptus, & suppositus prouocat menstrua.

Ex proprijs; & expertis medicaminibus ad accidentia prædicta, ex retentione menstruorum insurgentia. cum accidunt mulieri ante prorupționem ipsorum, est vt per tres dies ante tempus consuetum ipsorum comedat mulier matricem ceruæ, & capræ elixatam quolibet trium dierum mane, & in ieiunio de vtraque comedendo.

De cursũ matricis, seu fluxu aquæ. Cap. 12.

COntingit quibusdam mulieribus, quòd currant ex earum matricibus, non menstrua, de quibus dictum est; sed humiditates aliæ alterius generis. Ex eis enim sunt aquosæ, æruginosæ, rubeæ, vel citrinæ, proprijs coloribus, & substantijs designatæ, sicut ex earum relatione habuimus, & inspeximus in pannis, & vasis collectas. Quarum euentus est ex superioribus corporis, in quibus talis materia generatur, quam natura ex eis immittit periodice ad matricem, tanquam nauis ad sentinam, per quam totum corpus in mulieribus statuit expurgari, illa nullum malum habente. Sicut innuit Galen. cum dixit. Item contingit fluxus sanguinis, vulua nihil infirmitatis habente. Causa, quia natura totum corpus per vuluam, sicut per renes, vel nares mundificat, quod plurimum est phlegmaticum, & tenerum. Porro quod egreditur est æruginosum, rubeum, citrinum, vel aquosum, quæ omnia à menstruis differunt, quia veniunt à remotis, in quibus dispotionem aliquam præter naturam percipiunt, vt grauedinem, & tumorem, malitiam an helitus, & digestionis sub alia specie, quàm adueniat menstruis: sunt enim de collo matricis, sicut de phlebotomia exiens sanguis menstrualis. Sed, quod aquosum est in debilitatis, quietis, teneris, & phlegmaticis, currere est conueniens, vel dicamus à natura permoti. In contrarijs vero æruginosum, rubeum, & citrinum, peccato existente vtrobique digestionis hepatis, & venarum, exfrigiditate ea maiori, quæ menstruis causa est, vel caliditate superflua generantibus tales superfluitates in eis. Cuius signa supra in hepate sunt monstrata; vel cum febre acuta, vlcere, seu apostemate in membris, quorum materias natura per matricem expurgat.

3. de caus. sympt. ca. 4. & 6. de loc. aff. cap. 5.

Signa.

De cura retentionis menstruorum. Cap. 13.

Documentum.

HÆc non oportet retinere, cum natura repellat illat per conuenientem regionem, & idoneam (nisi symptomatice, & dummodo non regulet illa) sed naturæ prouidentiæ dimittere, si critice, vel quandoque symptomatice, nec valens ea continere dimittit exinde prorumpentia. Sed vt ex matrice periodice educant, studiosius operare, ita quidem, vt competenti quantitate non deficiant, neque fluant, cum in superioribus magnum, quia symptoma, & naturæ defectionem. Quo casu sunt retinenda, vt infra dicetur, sed sufficiant, & earum proportionentur generationi. Verum quia tales humiditates prodeuntes, licet mulieribus talibus in se sint vtiles, etsi immoderatæ sint, tamen sunt ex eisdem in sua dignitate, & indiuiduitate, & quolibet modo turpes, fastidium generantes ipsis, & viris, facientes semen lubricare, vel corrumpentes, & proinde genealogiam, & generationem, quam naturaliter appetunt prohibentes, A expedit quoquo modo prohibere eas, ne generentur, cũ naturaliter in corpore sano generari non debeant idonee regulato, & quod de eis iam generatum est à membris corporis debite expurgari; & ne ad matricem veniant, conuenientibus auxilijs deriuari.

Cura siquidem est tres res. Prima est prohibitio generationis ipsarum. Secunda est eius, quod generatum est, & quotidie generabitur, donec prohibitio fiat, expurgatio, & ne ad matricem fluat, deriuatio. Tertia est accidentium correctio. Primam rem complent rerum non naturalium debita ordinatio ad siccitatem tendens, & medicinarum conueniẽs exhibitio malitiam complexionis hepatis, & venarum alterantium, prout digestioni complendæ hepatis, & ipsarum expedit, quæ supra in hepate sunt monstratæ; hæc enim non sunt solum præseruatiuæ, sed etiam curatiuæ. Secundam rem complent, quæ superfluitates aquosas, & cholericas habent educere per poros sensibiliter, & proprie per sudorem, vt sudorem prouocantia. Inquit enim Auic. Sudor est aquositas sanguinis, cui cholericum est admixtum. Aut per vrinam, vt diuretica, & chemesir, quod est species opopanacis, sed dicit Auer. quod est fortius; & non habet partem in resoluẽndo saniem, & aquositatem, vel insensibiliter, vt exercitium, & sepelitio in arena, fames, sitis, & abstinentia ab humidis, & brodialibus, & alijs in cura hydropisis denotatis, vel fluxu ventris, si quidem æruginosæ fuerint; vel phlebotomia de basilica, vel nigra, si rubeæ fuerint; vel vomitu si cholericæ, de quibus omnibus in cura fluxus ventris plene dictum est. Et si ex materia febris acutæ, apostematis, vel vlceris exeant, curæ illarum proprie ipsarum est cura, quæ in suo quæratur loco. Et siquidem superfluant cum prædictorum reiteratione agendum est, & etiam cum his, in superfluentibus menstruis dicta sunt supra. Inquit Hippoc. Omnia secundum rationem facienti, & non euenientibus ilico secundum rationem, non transire ad aliud oportet; manente eo quod vsum est à principio. Agens enim etsi non in breui propter indispositionem subiecti imprimit, in longo tamen tempore imprimendo procedens perficiet, & manifestam faciet actionem.

De cura.

2. aphor. 52.

Tertia res, scilicet correctio accidentium est, vt mitigentur dolores, alleuientur grauedines, & punctiones; vt supra in menstruis est notatum. Ordinatio artificialis balnei exiccatiui aquositatum post naturale, sicut est thermarum; & proprie sudatorium, est multiplex. Vno modo sicut semicupium fiat bene coopertum, vt non expiret vapor, vel fumus, & sit in medio eius tabula perforata in multis locis, & de subtus ponatur aqua maris calida simplex, vel decoctionis exiccantium medicinarum, vt baurach. spumæ maris, nitri, sulphuris. Et herbarum, vt stœchados, foliorum chamæmeli, rorismarini, & foliorum, prout necessitati tibi videbitur expedire. Et desuper situetur corpus, vt fumus ipsum bene attingat. Et cum tepescere incipit, habeantur lapides molares igniti, vel lateres, & proijciantur in aqua, etiam iterum fumum recipiat, quoniam multum exiccat. Alij vero aliter faciunt, caldariam magnam de ære bene coopertam, vt ex ea nullus fumus expiret, construunt supra ignem, in qua prædicta imponunt, & faciunt ea bulliri, & per manicam quandam, seu canale de ea in tinam protensam, in qua bene cooperta stet corpus, & fumum recipiat, donec bene sudatum fuerit. Et ex tunc egrediatur, & quiescens in lecto iterum sudet, & reiteret, quantum fuerit necesse. Hoc enim balneum non solum superfluitates tales deriuando educit, & exiccat; sed etiam dyscrasiam frigidam, & humidam corporis, & membrorum ipsas generantium alterat, & emendat, vt cum bono præmisso regimine, non vlterius generentur digestione confortata, cuius generantur debilitate, & quod est in matrice iam fluxum, & contentum consumit. Et balsamus bibitus, & euaporatus exiccat humiditates eius. Et vt consumantur, & vlterius matrix non recipiat eas; sedeat in aqua aluminis, vel granorum ru-

Balneum.

bi,& myrtæ. Et iterum poterunt ſuffumigari, & ſupponi ex eis, qualia ſunt ſandaracha, ſpongia maris,alumen, ſpica, ſcoria, ſal nitrum, ſpuma maris, baurach,ſulphur, ſtyrax ſicca,ſuligo furni; tela aranęæ,ſcarpa,alchanna,& ſimilia. Et clyſterizentur ſtyptica ex aquis, & ſuccis iam dictis in menſtruis ſupra.

De ſterilitate, & difficultate imprægnationis. Cap. 14.

STerilitas, & imprægnationis difficultas differunt,ſicut ablatio, & diminutio. Conueniunt enim in ſpecie,ſed in quanto differunt;, & ſimiliter in ſpeciebuscauſarum,ſed in quanto ipſarum; cum enim ſunt fortes cauſa ſunt ſterilitatis, ſi vero debiles fuerit, ſunt cauſa difficultatis. Et ſi quidem cauſæ ipſarum contrariæ ſunt cauſis conceptionis ſuperius prædiſtinctis, quæ ſunt ex propinquis, & immediate operantibus, vt vno comprehendatur capitulo ordinate. Dicimus autem, quòd in corpore integro ſuis membris,ætate perfecta,& apparente in ſe ſano:aut ſunt ex cauſis interioribus principaliter, aut ſunt ex cauſis exterius imprimentibus.primo modo, aut ſunt ex parte viri,aut mulieris,aut vtriuſque. Ex parte ſeminis, aut ex ſe, quia ſit ex aliqua mala materia generatum, quæ a proprietate habet, vt ſperma generet infœcundum, vt dixit Egidius, & Archidiacon.vel qualitate diſtinctum, vel infectum aliquo malo humore, vel corruptum longa retentione,& debilitatum,ſiue imperfectum in principalibus,vel læſum aliorum communitate membrorum, vel totius corporis, quia febriens, aut tempore diminutum, vel ſua proprietate,ſicut diſpoſitio arboris non fructificantis, vt dixit Almanſor. aut alijs accidentibus cauſis,vel qualitercumque ineptum fuerit, vt ſupra de ſpermate dictum eſt. Ex parte vero inſtrumenti, ſeu virgæ, quia fuerit nimis longa, vel breuis, recipienti non proportionata, vel debilis mollificata, vel in erectione deficiens, vel modo quolibet læſa in cauſa nocumenti erectionis, & in ſpermate ſuperius prædiſtincto. Ex parte mulieris, cauſa eſt multiplex,aut enim in eius ſpermate, aut in loco à natura generationi eius deputato, vt in matrice. Cauſa vero in ſpermate eius ſimilis eſt cauſæ eius in ſpermate viri iam dictæ. Cauſa vero in matrice ; aut erit in orificio eius, & collo, quia ſit totum, vel oppilatum, vt ſupra in proprio capitulo eſt dictum. Quare ſemen trahere non valebit, nec concipiet ſicut Hippoc.in aphoriſ. dixit, cum inquit. Quæcumque vero præter naturam craſſæ non concipiunt, his pinguedo os matricum obturat, aut in matricis concauo, & tunc, aut quia ſit a dyſcraſia debilitata : quare ſemen non attrahit, ſi frigida fuerit ; aut non retinet, ſi fuerit humectata, vel madefacta, lubrica, & egreditur ſemen; aut quia ſit fæda, & immunda ipſum corrumpens, aut congelans ipſum. ſi frigida fuerit, quod eſt plurimum : vel nimis calida ipſum adurens, & conſumens; aut ſicca,vt terra arida, & arena : & eſt, quæ non ſolum ſemen exiccat; ſed etiam alimentum ſanguinis immiſſum in toro corpore conſumit, vel quia ſit in vijs eius, vel ipſorum vaſorum ſpermatis denſata, & oppilata; quare ſperma in eius concauum non diffunditur; nec ſanguis ad alimentum immittitur;vel ſi immittitur, non eſt bonus.quare non trahitur ad matricem, nec nutrit. Inquit Galen. cibus nutritiuus omnis qualitatis exceſſu, vel fortitudine debet carere, quam ſi habeat ipſum alteret natura, vt ſupra in ſuo capitulo dictum eſt. Vnde Hippoc. dixit in aphoriſ. Quæcumque frigidas, & denſas habent matrices non concipiunt. & ſimiliter, & in maribus ſubiungendo. Aut quia ſit aliqua prædictarum ægritudinum generata, vel accidente quolibet læſa in ſe; vel communitate ad membrum aliquod propinquum,vel remotum; vel totum corpus, quia fuerit febriens.

Ex parte vero vtriuſque multipliciter, aut quia non fuerint cũ amore, & deſiderio debite copulati, aut quia coeuntes non conuenerunt in emiſſione ſpermatis, vt debita ſemina recipiant mixtionem, vel ſi conuenerunt, ventoſitas ſeparauit ea, vt non permiſcerentur adinuicem,aut quia permixta non fuerint contemperata,& diſtemperata, nec inter ſe inuicem, vel cum matrice contemperantiã receperunt, quod declaratur, quia facto diuortio, & copulatione cum alijs generabit vterque per contrariam cauſam.

Cauſæ vero exterius imprimentes, quædam ſunt ex neceſſarijs, quædam ex non neceſſarijs. Ex neceſſarijs ſunt quędam,vt aer,& hoc aut ſua virtute manifeſta,quia fuerit peſtilens, & reſoluat, vt congelet ſemina, vel corrumpat virtute occulta, vt quia à conſtellatione influente in corpora alicuius regionis ſterilitas eius accidit,quod eſt manifeſtum. Videmus enim aliquas regiones bene producentes male conſeruantes, & aliquas ſolum conſeruantes bene, & aliquas in vtroque, nulla cauſa manifeſta, in terra, vel aere, vel regimine, & exercitium laborioſum ſubitum, & cum ſaltu plurimo ad poſteriora, quoniam faciet deſcendere ſperma, & cum ſternutatione maxime, & proprie immediate poſt coitum. Quies multiplicans ſuperfluitates inficiens, & corrumpens ſemina. Cibus, & potus ſuperfluus malus, & inordinatus, multiplicans mucilagines facientes lubricare ſemen, & præſtantes alia nocumenta. Similer ſuperfluus ſomnus, & vigiliæ, ſunt enim motui ſimiles, & quieti, vt dixit Abuha. Superflua inanitio, ſcilicet ſanguinis, & aliorum ſuperfluorum humorum, naturalis, vel accidentalis occulta ; vel manifeſta, vomitu, vel fluxu perducens ad diminutionem materiæ ſeminis, vel ſanguinis menſtrui. Et ſuperflua repletio ſuffocatiua ſeminum; & animæ accidentia,vt gaudium ſubitum immoderatum : timor eueniens, ſubitus dolor, & triſtitia. & ex non neceſſarijs ſunt, vt balneum frigidum, vel calidum reſolutiuum omni tempore : ſumptio rei prohibentis conceptionem;vt bibitio multa camphoræ,& emplaſtratio teſtium cum hyoſciamo nigro, & ſimilia,quæ infra in difficili partu dicemus.

De ſignis ſterilitatis.

Signa, ſterilis cognoſcitur mulier per effectum, omni ſcilicet præmiſſa cura, & ingenio numquam tamen imprægnatur cum proprio, vel alio, vel ſi viro generanti cum alia copuletur. Et ſigna, & proprietas viraginis ſunt in ipſa. Et ſimiliter vir ſterilis cognoſcitur per effectum. Et ſigna: quia ſpanus ideſt ſine pilis in barba. Difficultas vero imprægnationis cognoſcitur, quia tarde, & raro imprægnatur ; & non niſi cum aliquibus curis præmiſſis, & ingenijs, quæ infra dicemus ſecundum Ariſtot. in de generatione animalium. Quædam habent à diſpoſitione naturali mulieris, vt prima ætate non concipiant,ſed ſecunda, & tertia, ſic quædam in prima, nec ſecunda, ſed tertia ſic. Vidimus enim quandam dominam medici filiam, quæ nunquam concipere potuit niſi ad quinquageſimum annum, & primo rempore fuit paſſa molam, deinde anno ſequenti fuit imprægnata vere. Quædam prima ſic, & ſecunda, & tertia non; aquiritur enim quædam diſpoſitio, vel indiſpoſitio ipſius ad imprægnationem mutatione ætatis, cum proportionatur ſuo campari, vel diſproportionatur vere. Et ſigna cauſarum ſunt, quæ indicant, an cauſa ſit ex parte viri, aut mulieris; ſicut ea quæ Hippoc.in ſuis apho.cum dixit. Mulier ſi non conceperit in vtero, velis autem ſcire ſi concipiet, tege eam veſtimentis,& ſuffumiga eam deorſum aromatibus. Et ſiquidem odor per corpus ad nares, & os peruenerit, cognoſce quoniam ipſa non ex ſe non concipit ; eſt autem culpa viri. Alij autem dixerunt. Supponatur allium, conſideret ſi peruenit odor ad os, aut nares, aut non. Si enim non peruenerit,oppilatio in poris,& ductibus matricis oſtenditur, quæ prohibet imprægnationem ; vel mala complexio eius conſumens vapores calida, & ſicca; vel congelans, & inſpiſſans, vt non penetrent, ſi frigida, & humida fuerit, ſed hoc ſignum eſt ſuper particularem cauſam ſterilitatis, non ſuper omnem, cum aliæ cauſæ eius ſint multæ, præter oppilationem, & malitiam qualitatis ipſius. Alij vero alia dixerunt, quæ in aliquo

4.aphor.40.

4.aphor.com. 13.& 2. de alimen. facul.cap 18. 5.apho.62.

5.apho.18.

aliquo non verificatur, nisi signa inuestigentur propria. Signa defectus in materia seminis sunt, cibi mali, & potus, vel pauci præassumptio; vel ipsius assiduatio, & digestionis malitia. Signa vero malitiæ qualitatis, & vasorum sunt, quoniam si calidum sit, cito emittitur, & sentit mulier apud emissionem eius acuitatem, & ardorem, & cum recipitur extra, apparet color decliuis ad rubedinem, vel citrinitatem, & odoris acuti, & substantiæ tenuis, vel spissæ, si adustio non peruenit in genitalibus, signa caliditatis percipies, & similiter vrinæ tincturam. si vero frigida contraria apparebunt; si vero sicca paucum erit crassum, & corpus erit similiter siccum, si vero humidum, contraria apparebunt. Signa imperfectionis ipsius sunt, quia sit aquosum, & indigestum: & est cũ passione testium, vel alicuius membrorum principalium. Signa vero ineptitudinis ipsius ex parte totius corporis, vel aliarum causarum sensui nota sunt, & manifesta, in viro communiter, & muliere sperma quidem perfectum, tenuum, & generationis, est album, splendidum, viscosum, & vnitur sicut grando, & odoris paleæ, vel floris sambuci, & positum in aqua descendit, sicut in de generatione animalium dixit Aristo.

Signa vero causarum procedentium ex matrice, vt quia in orificio sit oppilata, vel collo, aut tortuosa in ipso, ex capitulo oppilationis ipsius sunt manifesta, si sit in via vasorum spermatis; vel sanguinis ad alimentum immixtio. Et si quidem defectus sanguinei alimenti communitate totius corporis fuerit, ariditas, & subtilitas corporis demonstrabit. si vero ipsius malitia qualitatis ipsius, & substantia præcollectæ. Sed signa malæ qualitatis concauti ipsius matricis habentur ex tactu, quem percipit apud coitum virga viri, vt, si quidem calida fuerint, perueniunt ad caput eius sensus tactus caliditatis: si frigida sensus frigiditatis, si humida humiditas abundãs, deturpans, ac coitum indelectabilem operans, & cursum matricis. Si siccus e contra habentur etiã ex dispositione genitalium apparentium membrorum, & alijs exeuntibus in vrina, & totius communitate. Si vero sit aliqua prædictarum ægritudinum grauata, præsentia illius ostendit, & similiter si alicuius membri communitate, vel totius corporis. Si etiam plenitudo ex mucilaginibus cotylodonum, ex regimine, & corporis intemperamento percipies, & grauedinis sensu circa renes, & inguina. Signa causarum ex parte vtriusque existentiũ, experimento sunt manifesta, & proprie mulieris relatione. Et signa intemperantiæ ipsorum inter se, & ipsorum causa matricis, sunt defectus aliarum causarum, & quia facto diuortio, & complexione, cum alio generabit vterque, vel alter. Causæ vero aliæ exterius imprimentes sunt sensui manifestæ.

Cura. in cura sterilitatis duplex, est intentio. generalis scilicet, & specialis. Generalis est adæquatio maris ad mulierem. sic quidem quòd omnibus, quæ ad generationem pertinent maximè, & mediate ex propinquo, quæ sunt dicta, inter eos fiat proportio, & temperies. ex contemperantia enim eorum inter se generatio prouenit, vt habuisti. Verum talis apud medicum difficilis est, & quasi impossibilis, & penitus ignota, vel difficilis, & laboriosa cognitio æquabilium, maximè si inæqualitas naturaliter adsit. Et proinde si agamus aliquid ad ipsum procurandum inter eos, attentius perquiramus, siue sterilitas sit ex naturali dispositione siue accidentali. Et si ex dispositione naturali, aut erit perpetua, aut tẽporalis secundum variam dispositionẽ ætatis, vt dixit philosophus. si primo modo dimittenda est, vel alteri socianda, & sic e conuerso, natura ei contra operante vana sunt omnia, dixit Hippoc. si vero secundo modo similiter dimittenda, vel cum leuibus disponentibus, & confortantibus, & curis secundum sapientiam procedendum, quæ si non conferant, quia non bene approprientur propter difficultatem cognitionis, non nocent propter generandi malitiam, & naturalem dispositionem permutent. ex hoc enim, quæ aliqua ætate disposita erat, fiet indisposita semper. Si vero accidentalis fuerit, agendum est caute similiter, ne cum fortibus, & periculosis, ac irrationabilibus fiat, vt stolidi agunt, & imperiti, cum quibus non æquant, sed diuersificant. non contemperant, sed distemperant magis, & in prauas dispositiones adueniunt, & sic generationem non procurant, sed interemptionem magis.

Vt ergo caute, & tute agamus, specialem in adæquando eos sic prosequamur intentionem. Consistit autem in tribus rebus, in causæ sterilitatis abscissione, in seminum vtriusque confortatione, & in apti modi coeundi ad generationem oppertuni inuentione. Specialis intentio est, quam ex dimissione generalis accipientes in actum deducimus, cum specialibus, & proprijs medicinis, & est, vt si quidem sterilitatis causa in semini viri adfuerit, vt abscindatur varijs auxilijs secundum varietatem causarum, vt quia si fuerit ex mala materia procreatum abscindamus iuuando digestionem, ministrando cibaria, & potus, & similiter calida, & humida, quæ bonum faciunt sanguinem, & sperma superexcrescere, vt est supra de spermate dictum. Si vero quia fuerit imperfectum in testibus, & alijs principalibus superioribus, studebimus ipsa principalia corrigere, & confortare, cum alterantibus eorum dyscrasiam aromaticis, eorum spiritus confortantibus, & multiplicantibus, vt supra in cura nocumenti erectionis est dictum, necnon, & ipsum tempore competenti mandabimus retineri, & raro coire, vel alias eorum passiones auferre. cum his, quæ supra in proprijs capitulis ipsarum sunt serioſe descripta. Similiter si aliqua praua affectum fuerit qualitate, alteratione prædictorum amborum studebimus illam cum diureticis notis calidis, vel frigidis alterare. Si quoque est aliquo malo humore infectum, cum mundificantibus sanguinem, & purgantibus abscindemus. Similiter si corruptum fuerit ex longa retentione, mandabimus coire frequentius; necnon si ex communitate alicuius membrorum vicinorum testibus, & vasis contigerit, vel corporis totius, procuratione, & rectificatione illorum corrigetur, & in rectificatione regiminis, necnon accidentium exteriorum, & causarum amotione, si ex illis contingit. Sed si ex parte instrumenti causa sterilitatis contingat, quia virga fuerit longa, vel breuis, curam non habet, & proprie nimis longa; breuis enim vt dictum est supra, occurit vsque ad vuluæ orificium matrix; & cum desiderio naturali trahit sperma, sicut trahit ipsum per * rectum ibidem in non violatis, vt supra dictum fuit, in oppilatione matricis, & quandoque trahitur cum assuefactione proiectionis ventosarum in inguinibus, & alijs, nisi breuis sit adeo, quod delectationem aliquam non inducat, quæ tamen in augmastica ætate correctionem habet. Si vero quia mollificata sit, cura paralysis corrigetur, quam supra diximus in cura neruorum. Porro si causa fuerit in matrice, quia eius collum fuerit tortuosum, vel eius orificium est strictum administrentur continue radij de stanno, qui in crassentur paulatim, & inungantur adipibus lenitiuis, & oleis, & intret balneum humectatiuum, & confert in hoc casu comestio caulium, cymini, anisi, apij, & similium. Et si fuerit carnosa, non curatur. Et si causa oppilationis fuerit humor, euacuatione cum hieris, clysteribus, & collyrijs, & particularibus, & proprijs educetur. Sed si quidem fuerit ex multitudine adipis, curabitur exercitio resolutiuo, & cum extenuatiua, & exiccatiua dicta. balneum quoque exiccatiuum est conueniens, & post ipsum antidota calida exiccatiua, vt theriaca, & theodoricon, clysteres, & suppositoria exiccatiua, & vnctiones ex melle albo, & oleo de spica, & lilio. Et si fuerit mala complexio in eius concauo frigida, vel calida, sicca, vel humida; vel qualitercumque commixta; cura malitiæ complexionis ipsius dicta in capitulo proprio. Et illud cum dictis balneis encathismatibus, clysteribus, suffumigationibus, & suppositorijs, declinantibus ad qualitatem, quam dyscrasia exigit. Quod si causa eius fuerit humor coadunatus in eo præcedente diæta, purgabitur cum purgatione cor-

* serium.

poris præcedente, cum clysteribus, & suppositorijs, quę infra dicentur. Etiam si ventositas in eo collecta fuerit, prohibēs à debita spermatum mixtione, curabitur cum educentibus materiam eius,& extenuantibus ventositatem, vel educentibus eam ex proprio loco, & regimine extenuatiuo. Et ex illis sunt ea, quæ infra dicentur in mola,& ventositate. Et ex proprijs,vt arillo.ro. Et si oppilatio fuerit in vijs vasorum spermatis, vel alimenti,curabitur, prout supra in cura oppillationis est dictum. Quod si causa fuerit ex parte malitiæ alimenti quia sanfit malus rectificatione curabitur,& diæta.

Et si defectus fuerit ex parte corporis mulieris, quia præter naturam tenuis fuerit; regimine humectatiuo prædicto emendabitur, & impinguatiuo; quod suo loco (Christo propitiante) dicetur. Necnon, & si aliqua ægritudinum, vel accidente aliquo fuerit grauata; cura illius propria medicabitur,quæ ex dictis,vel dicendis est colligenda. Si autem ex malitia regiminis cotyledones pleni mucilagine fuerint, & grauati; & rectificatione regiminis ad calidum, & siccum permutatione curabitur; aut eductione ipsorum cum collyrijs, & similibus.

Sem. exsfor tatiu. Conforatio vero feminum, quæ est secunda specialis, completur cum his quæcumque digestiones habent perfectas, & sanguinem gignunt æqualem, quæ superius in cura stomachi habuisti: & membra generationis principalia, maxima in sua solita, & debita æqualitate conseruant, quæ in proprijs sunt dicta capitulis. Sic ergo cauam abstindes, & cum talibus, & spermata confortantibus, quod in vno quoque acquiratur temperies, & ex mixtione temperatorum, maior temperies fiet. Vel si non possibile fuerit, propter indispositionem naturarum, sexuum, vel ætatum,temperies fieri in eorum quolibet: sit diuersitas in eis, & inæqualitas reseruetur, quod ex emissione vtriusque adinuicem resultat æqualitas, quæ generationis est causa. Et quia vt plurimum dispositio frigida in viris, & in mulieribus humida, vel vtraque, sterilitatis est causa, & plurimum recipiens curam abscindentia ipsa proinde calida erunt, & sicca, quæ dicentur infra simplicia, & composita. Confortantia quoque semen talia erunt, quæ sua caliditate frigiditatem alterent, & sua virtute etiam humiditatem expurgent, & siccent, & quæ sua proprietate confortando instrumenta generationis, & spermatis, conceptum, & imprægnationem procurent. Et ex compositis, quæ sine nocumento expurgant, sunt hieræ exhibitæ, clysterizatæ, & suppositæ. Et ex confortantibus sunt antidota, & confectiones magnæ, & mithridatum, diamuschum, theriaca non omnis, vt Serapio inquit, quia diatessaron, vt Abuha.inquit de abortus regimine, sed Gal. vel Andromachi, quæ communiter habentur in vsu; quæ non solum imprægnationem procurant, sed etiam fœtum in matrice conseruant, vt ponit Abuh.de medicinis appropriatis loquendo. Et ex illis est theodoricum,& medicamen alchechengi,vt supra in cura nocumenti erectionis est dictum.

Et ex appropriatis simplicibus sunt, vt mulieri detur vrina elephantis; nam est mirabilis apud propinquitatem coitus, & hora eius; & rasura eboris bibita est præsentis iuuamenti, cum osse de corde cerui; & semen seseleos expertum est, & datur pecudibus fœminis de eo, vt multiplicetur earum generatio; & oleum de balsamo bibitum, euaporatum, & suppositum; vel de been in pessario suppositum; & oleum de lilio; & pessarium de napta nigra, costo; & adeps anseris in lana, & cum singulis aromaticis, scilicet muscho, spica,cypero,anetho,origano, ameos, hyssopo, bdellio, & testiculis vulpis, & darsesebram est mirabilis, & nux cypressi, & bacæ lauri, gallia, amomum, cordumeni. Et ex omni calefactiuo, & styptico proprie, & suppositio coagulorum, & propria coaguli leporis cum oleo viol. post mundificationem adiuuat ad imprægnandum, aut suppositio stercoris, & proprie gazelli masculi: & proprie si ponatur cum eo aliquid testiculi vulpis, & suppositio simi eius, vel fellis adhib, vel leporis; vel leonis in pondere scrup.1. Et ex compositis sunt, quæ infra dicentur.

Sequitur specificatio, & ad actum deductio tertiæ rei, quæ est inuentio modi coeundi ad concipiendum apti. Fiet autem, & complebitur taliter, vt eligatur aptior hora; & est post mundificationem menstruorum, & tamdiu stent separati, quod generatio seminum facta sit bona,& perfecta, vt præfertur; nec tamen tantum, quod corrumpatur à frigido propter longam retentionem. in quo casu oportet coire, & iterum abstinere moderate. Cum ergo æstimatum est, quòd ipsa generatio facta sit, vt oportet, foueant se ambo cum vsu confortantium prædictorum; & mulier apud introitum loci, post fomentationem loci cum aqua calida decoctionis matricariæ, foliorum citri, chamæmeli, & ros. fumigetur per traiectorium, cum aromaticis non valde calidis, & est gallia proprie, & confectio ueræ. Et vir ablutis pedibus cum calida prædicta aromatica; & inuncta virga cum his; quæ delectationem habent inducere supradictis deueniant ad verba venerea, & cogitando in actu venereo cum desiderio mutuo intret lectum, & cum oculis, & amplexibus adhæreant inter se, tangendo mutuo vbera, & pectinem, peritoneum, atque virgam. Cum ergo desiderium commune coeundi vtrique procedit valde, permisceant se permixtione non vera, & completa deinde se retrahant, & tangant quod est inter anum desuper, & vuluam. Est enim ille locus delectationis prouocans ipsam, & alliciens in oculis placidis non cesset requirere eam. Cum ergo aduenit hora desiderij, & vehementia adhærentis vtriusque, & incipiunt oculi mutari in rubedinem.anhelitus eleuari, in verbis balbutire, & tangendo vuluam inuenies os asperum ex concursu matricis ad ipsam desiderando sperma; tunc immittat virgam eleuatis coxis compleat immittendo sperma oppositum ori matricis, quia aliter perderet. Studeat autem quod in emissione spermatis ambo simul eueniant in hora. Sit autem immissio eius, non cum multa dilatatione oris ipsius,ne aer ingrediatur,quia corrumperet ipsum. Et proinde fugantur ambo instrumenta ante; vt stringantur,& adhæreant melius inter se. Et in emissione, inter se adhæreāt fortiter, ne simul cum sperma ingrediatur aer. Et si apud emissionem ipsius sentiat vir matricem concurrere ad caput virgæ, & ipsam stringendo fugere, est maximum signum conceptionis secundum Gal. Quare tunc oportet, vt non extrahat eam, sed eam intus dimittat,donec cessat anhelitus inspissatio:deinde le paulatim retrahat ab ea, & mulier stringendo crura leniter in vuluam dimittit;deinde dormiat cruribus strictis,& odoramentis positis naribus,quamdiu est possibile, quod natura consueuit appetere,vt iaceat,& cum expergefacta fuerit,si adhuc appetat,super cocat,& quiescat. Deinde fugat suauitas,abstineatq; ab omnibus, quæ procurant abortum,quæ infra dicemus.

Coeundi modus.

g. de natu. fac.cap. 4.

Ex compositis vero medicinis, & expertis, est confectio syrupi præparatiui materiæ frigidæ impedientis conceptum ad purgationem. Recipe matricariæ, pulegij, calamenthi, radicum enulæ, acori, althææ, fœni. & dandani, ana vnc.ij.cuscutæ, vnc.s.melissæ, prassij, ameos, ana vnc.s.corticum citri, vnc.i.passularum enucleatarum, liquiritiæ ana vnc.i.cicerum partem, i.zucch.lib. i.aceti scillitici.vnc.i.mellis ros.vnc.iiij.in pecia tara belliant galliæ drach.i.spicæ drac.s. Dosis mane vnc.ij.cum aqua garyophyllorum. Deinde purgetur vterq; si indigeat cum hiera,& agaricos; vel cum pilulis fœtidis,& benedicta, & terebinthina. si materia fuerit crassa valde, post purgationem balneetur in aqua decoctionis foliorum lauri, mentastri, saluiæ, origani, pulegij, & præmisso sufficienti exercitio, exercitetur,& præmissa mundificatione corporis vniuersi, matricis fiat expurgatio, siue mundificatio, calefactio, exiccatio, atque confortatio, & mundificetur si expediat, sed fiat primo clyster, deinde suppositorium.

Syrupus valens ad conceptionem.

Clyster fit tale. ℞.pulpæ colocynthidis.drach.ij.bulliant

Clyster pro matrice.

fiant in aqua masti.& in eius quantitate. dra.iij.dissoluãtur hierę Gal.drac.ij.vel colocynthidis,& injiciatur pessarium.℞.macis, bdellij,galliæ muscha.ana drach.ij.pulpæ colocynthidis,drach.i.pule.hieræ,drach i.confice cũ ladano; & fiat pessarium longum, ita quòd perueniat ad matricis concauum,& aliqui addunt euphorbium. Calefactio, exiccatio fiet cum vnctionibus, pessarijs, atque suffumigijs,& confectionibus.

Fœtum. ejicit. Vnctio talis sit, & est efficax, & experta.℞.radicis enulæ campanæ,& mundæ, & tritæ,lib.i.radicibus branchæ vrsinæ, lib.v.similiter rasæ, & tritæ;quæ bulliant in lib.vij. vini odoriferi albi sufficienter, cum lardi veteris contriti, lib.iij matricariæ vnc.i.deinde coletur, & colatura ponatur in olla noua: & fac bullire, & mitte thuris albi,mastices,ana vnc.v.ceræ nouæ.vn.vi.Et ex quo prædicta sunt liquefacta depone de igne, & immitte puluerem harum specierum. ℞.cinnamomi, galliæ, garyoph. fusticelli, nucis musc.macis, galangæ, spicæ, zingib.ana drach.iij.croci drach.i. & aggrega bene cum spatula; deinde fac coagulare,& tũc videbis quod supernatabit vnctuosum coagulum; & residebunt species, & in medio erit vinum. Vtatur ergo eis sic,& inter balneum,& balneet totum corpus suum, cũ aqua decoctionis foliorum lauri,& inungat totum corpus de parte illius vini,& ventrem ex speciebus,& induat se, & recedat. Sequentibus autẽ diebus donec durabit,intret balneum similiter, nec lauet se, sed superungat crura, & brachia, & coxas, & nates ex vino: dorsum vero,& pectus ex vnctuoso: totũ vero epigastrion ex speciebus, nec coeat cum ea vir omnibus diebus, sed qualibet die cum egreditur de balneo. Ad calfaciendum vero, & confortandum sumat de tryphera hac cum vino drach.ij. ℞.garyoph.vnc.i.seseleos, drach.v.rasuræ ebotis,zingib.nasturtij,asari,ana drac.iij. anisi,ameos,baucię,carui,ana drach.iiij.mellis emblicorum, succi humani generis, & matricariæ, ambræ, ana drach.i muschi drach.v. Ex his fiat tryphera, vel vtatur confectione diambræ. Calefactio,exiccatio,& confortatio etiam fiat cum suffumigatione tali.Recip.ligni aloes, castorei, casiæ lignæ.styra.calami aro.galliæ, ana drach.ij.muschi,ambræ,ana drachm.v.confice cum succo cymarum lauri, & suffumigetur cum eo. Deinde vero abluat se bene, & coeat vir cum ea modo prædicto; sed vtatur quolibet die interim electario tali. Recipe secacul albi, mundi, & exiccati,in aqua satyrionum, quorum aqua sit lib.i. testiculorum vulpis drach. viij. radicum raphani, drach.iij.bauciæ vnc ij. pinearum purgatarum vnc.i.tusticorum vnc.iiij.granorum sisami, drac. iij. zingib.been albi,& rubei, ana drachm ij. nasturcij, cinnamomi, piperis,scheille longi,ana drach.v.zuccha. lib.v.olei sesamini, drachm.ij. oleum balsami bibitum, & euaporatum, & gallia facit descendere præfocatam, mellinatam,& confert frigori, & mundificat,& exiccat humiditatem matricis, iuuat ad imprægnandum secundum Abuhali.

Suffumig. *Electarium ad idem.*

Pessarium. Pessarium Abuha. educens humiditates matricis, calefaciens,& exiccans. Recipe allium siccũ,& humidum, & fundatur,quantum ipsa sunt, de oleo ros.decoquatur, donec in eo dissoluatur, & recedat aquositas ab eis, & supponatur cum lana,& est mirabile. Suffumigatio secundum eum ad idem fiat ex trochiscis myrrhæ, styracis, baccarum lauri; & omni die suffumigetur. Aliud Serapionis. Sumatur medicina vomitus, & æstimo ꝙ fit nux vomica; & inuoluatur in lana, & comburatur, & supponatur. Ipsa enim abscinditur humiditatem matricis existentem in tota matrice,& mundificatur valde. Item clyster ad mulierem,quæ humectatur ab concubitum,& non imprægnatur, mundificat matricem,& confortat confortatione bona. Recipe corticum thuris, cyperi contriti, ana drach.xxx.myrrhæ bonæ, drach.x.decoquãtur in lib.iij.aquæ vsque ad vnam,& colentur,& clysterizentur ex ea omni die lib.vnius tertia diebus tribus continuis. Si vero sterilitas, ex alia causa, quàm ex humiditate,& frigiditate fuerit,curetur cum contrarijs, quæ ex dictis sunt eligenda.

De mola matricis. Cap. 15.

Mola quid. MOla a molõ Persice, vel Græce dicta est, quod est multæ carnis parturitio; Latine vero imprægnatio est mendosa, in qua accidunt, licet raro, mulieris dispositiones similes dispositionib. veræ imprægnationis, quas Hipp.in suis retulit aphor.*in* retentione menstruorum,scilicet ex alteratione corporis, & casu appetitus ex conclusione oris matricis; deinde inflatione mammillarum ambarum: & tumore ventris, qui augetur quotidie vsque ad quantitatem embryonis,velut hydrops; in quo sentit motum similẽ motui embryonis, & mouetur per compressionẽ ad dextram, & sinistram; & remanet vsq; ad tempus naturalis partus,& tunc accidit dolor partus, & angustia, & non parit: immo extenditur vltra vsque ad annos quatuor, vel quinque, & quandoque vsq; ad finem vitæ.nec recipit curationem, & quandoq; emittit, ac si pareret aliquid quod est diuersarum substãtiarum: quandoque est sicut frustum carnis, cui est forma multarum specierum inanimati corporis, & quandoque est ventositas tantum, & quandoque sunt superfluitates aggregatæ aquosæ, & mixtæ cum sanguine plurimo, & detumescit venter. *5. apho. 61. 5. 12.*

Causa. Et causa in generatione harũ substantiarũ est duplex, vna existens in materia,alia vero in efficiente. *in* materia quidẽ est multitudo materiei sanguineæ effusæ,& tractæ a multa caliditate, & siccitate matricis post coitũ,in qua matrix comprehendit sperma mulieris tantum. In efficiente vero est duplex vna per modum priuationis,& est defectus virtutis virilis spermatis;quare non generat,vel concipit hominem. Et causa defectus est,quia aut non interuenit sperma virile, nec fuerat admissum in coitu, vt comprehenderet ipsum matrix: sicut comprehendit fœmininum.sicut accidit in ouis venti,quorum generatio est absque coitu, ex caliditate matricis trahentis ad se sperma mulieris cum menstruo quod comprehendit, & simul extendendo generat oua venti, aut quia interuenit, vt emissum in coitu, & comprehendit ipsum matrix cum spermate mulieris; sed fuit inefficax, & imperfectum; vel ex se, vel ex parte temporis,quia non simul incidit in matricem, nec fuit simul comprehensum, vt esset ex duobus spermatis mixtum, nec fuit defectus ipsius ratione obiecti, & materiæ;quia sic monstruosum generasset animal, nec ratione matricis, quia sic sperma muliebre non comprehendisset. Alia est per mo- *Mola.* dum positionis,& est multa matricis caliditas,quæ sperma mulieris comprehendens excedit cum materia illa, & deficiente dicta virtute informatiua virilis seminis, non informat hominem: sed densat in carnis frustum sua fortitudine durum, adeo, vt ferro non leuiter diuidatur, sicut caliditas ignis suo excessu conuertit argillam, in laterem, ita vterus naturali sua æqualitate coagulat sanguinem in carnem bonam teneram, & tunc quod egreditur est simile frusto carnis, nullam animalis habens similitudinem. Contingit tamen in meridionalibus, & australibus regionibus in mulieribus multi, & praui sanguinis; ex malitia nutrimenti, supra conceptũ verum, quoddam frustum carnis a prædicta materia generari: portans, & habens speciem animalis, scilicet bubonis, vel harpyæ viuentis, quod mulieres feram appellant, quæ quandoque embryonem opprimit, perimit,& interimit; & quandoque cum eo in partu emittitur, &, vt asserunt,tantæ proprietatis existit; & malitiæ, quòd si cadens in terram hora partus mordeat embryonem, statim moritur fœtus. Cuius animalis forma, & vita non existit a virtute spermatis viri primi: sed errore ipsius, cum iam animal, & hominem informauerit: sed secundi in coitu secundo emissi. cuius error procedit ab influentia constellationis, seu virtutis cœlestis, vt Arist. xviij. de animalibus dixit, & quandoque accidit, ꝙ illa caliditas illam materiam non condensat in sanguinem præ multitudine sui;sed illam natura cooperante digerendo dissoluat, cõuertat in aquositatem,vel ventum; quod

emissum cum egredietur, erit sicut aquositas sanguinis mixta, vel ventus, vt dixit Auer.

De signis distinguentibus inter molã, & impregnationem.

Signa. Ex signis autem, quædam sunt distinguẽtia inter molam, & veram imprægnationem; & quædam inter eam, & hydropem; & quædam inter species molæ. Distinguentia vero inter molã, & veram imprægnationem sunt manifesta; licet errent in eis prudentes in aliquibus, & proprie in magnatibus; quoniam in mola res illa non mouetur hora, in qua debet moueri; imo non mouetur omnino nisi hora quadam, & vno tactu, & proprie per compressionem, & motum corporis; & aliter non mouetur. In vera vero imprægnatione post tres menses mouetur fœtus motibus diuersis, & pluribus, absque compressione, & motu corporis. Præterea duricies ventris in mola vehementior est duritie verę impręgnationis, propter causam prædictam; sed nec sentitur corpus formatum in matrice. Et sentitur multoties dolor in mola similis colicę, et apostemati matricis propter constrictionem orobi. Et sunt mulieris pedes molles val F de cum minoratione.

De signis distin. iter molam, & hydropisim.

Signa vero distinguentia inter hydropem, & molam, sunt, quoniam duricies in mola est maior vsque ad tempus: cum vero conuertitur in aquositatem, vel ventum illa materia, sensus commotionis ventositatis, & aquositatis, est minor in mola, quam in ascite. Et venter per cussus non resonat, sicut in tympanite; quoniam aqua, & ventositas in matricis concauo existit recluſa, & stricta; & tument pedes in hydrope generaliter, sed in mola morantur. Distinguentia vero inter species molæ sunt. Nam in mola cuius materia est carnis fructum, est duricies maior quam in alijs, & grauedo. Et similiter grauedo maior in ea, cuius materia est aquositas; in ea vero cuius materia est ventositas, minor, & timor maior.

Cura molæ, est duæ res. Prima est perfecta euacuatio eius, quod prẽter naturam in matricis concauo continetur, cum magis molestet. Secũda est *dyscrasiæ* matricis, quæ ipsius causa est alteratio. Inquit enim Gal. Non est possibile aliquam *dispositionem* curare finaliter, adhuc manente faciente eam causa. Primam rem cõplent duo; primum est, quod materiam ad euacuationem adæquat, & disponit, secundum, quod ipsam educit. Disponentia sunt regimen cũ dimissione exercitij, & proprie inferio-

* *alienatio.* rum partium, & resupinatio in dormiendo, & * eleuatio inferiorum cum euacuationibus, *s.* phlebotomia, & vomitu, & solutione cum pilulis fœtidis, & proprie cum sumptione aquæ decoctionis fœnugræci, dactylorum, & similium, & cum hiera logodion. & euaporatione cum pannis, vel spongijs infusis in aqua virtutem habente aperiendi, & mollificandi supra ventrem applicatis. Tinæ, emplastra, embrochæ, & vnctiones ex illis, & breuiter cum his, quæ partum facilitant, quę sunt nota. & dicẽtur suo loco; hæc enim non solum euacuationem disponunt, sed etiam accidentia mitigant. educunt vero ipsam quæcunque fortiter menstrua prouocantia dicta sunt, & quæ procurant, dicenda in aborsu. Ex quibus sunt antidota magna, vt diamarte, diacurcuma, magna theriaca, H & diatessaron, & similia. Quod si contentũ fuerit aquosum, educetur cum diureticis, & vrinam proucantibus, notis, & cum regimine exiccatiuo iam noto in cura hydropis, & cursus matricis, & hamescir non parum habẽt in resoluẽdo aquositatem, & euacuando ipsam, & saniẽ, & educendo fœtum mortuum, vel fructum carnis. Si vero ventosum, cum regimine extenuante, & educentibus ventositatem: & proprie ex matrice, vt est aristol.ro. & proprie oleum de cherua, & dacty. indi; qui cum hoc, quod trahunt molam, dolorem sedant cholericum. Secundam rem complent, quæ malam complexionẽ matricis calidam, & ficcam alterant, in proprio capitulo dicta. Ex quibus sunt regimen infrigidatiuum notum, diuretica frigida, Tinæ, euaporationes, & emplastra, cũ vnctionib. ex frigidis, & humidis: nasalia ex mucilaginib. frigidis, & ex pinguedinibus, & oleis frigidis, & proprie quale est oleum alchechengi; est enim hoc vehementis iuuamẽti, & expertum ad educendum fœtum, est, come-

stio radicis porrorum cum placentulis, & succus radicum rapistæ bibitus, & radices.

De nocumentis partus, ex quibus est difficultas. Cap. 16.

Fœtum educentia.

QVid sit partus naturalis superius habuisti, & quidẽ ipse plurimũ est facilis, & quãdoq; difficilis. Factilis est, qui citus est, & cum leuibus accidentibus: difficilis vero est illi contrarius. Et est, aut ex causis intrinsecis, & essentialibus; aut extrinsecis, & accidentalibus.

Causa.

Primo modo est duplex, aut ex parte parientis, aut ex parte embryonis. Ex parte pariẽtis multipliciter. Aut. n. erit ex parte matricis in se, aut vicinantiũ membrorum cõmunitate, aut corporis totius. Ex parte matricis, quia sit parua; quia concepit ante duodecimum annum, vt dixit Abuh. licet illud rarissime sit. Aut quia est constricta in collo, & orificijs eius naturaliter, vel accidentaliter; quia interuenit aliqua causarum oppilationis eius, nõ recipiens curam. Et ex his, quæ suo loco sunt dicta, vel siccitas, vel apostema; vel sunt vlcera procreata, rhagadię, & hæmorrhoides; coanguſtationes colli, & * orificia, vt non * *orificiorũ.* recipiant dilatationem absq; dolore graui. Ex parte vicinantium membrorum, vt quia fuerit vesica apostemata, vlcerata, vel scissa: cuius cõpassione non valet matrix suã operationem complere, vel etiam intestina sint similiter passa; aut quia fuerint in ano vlcera, rhagadiæ, & hæmorrhoides, quibus matrix compatitur; vel repletio intestinorum ex fęce sicca comprimente: aut quia sint lacerti ventris tenues, & debiles in iuuando fœtus ex matrice expulsionem, sicut iuuant expulsiones, fœcum, & vrinæ, maxime cum sint paucæ, vt Gal. ait in interioribus. Ex parte autem totius corporis, vt quia sit debilis; vel ratione complexionis, quia sit naturæ frigidæ, quæ habet defectus operationis ex necessitate, vt Gal. dixit. Vel *a. de loc. aff. cap. 4.* ratione ætatis, quia puella multum; vel antiqua, & dura; vel habitudinis, quia sit tenuis, ficca valde: vel pinguis, G vel ratione consuetudinis, quia fuerit insueta, & primo pariens, & timida, & paruæ tolerantiæ, quare est inquieta, & vehemẽtis permutationis perducentis ad alterationẽ figuræ infantis ad inconuenientiam expulsionis ipsius. Sed si ex parte embryonis, hoc erit dupliciter, aut ipsius in se, aut propter secundinam. In se aut propter sexum, quia fuerit fœmineus, vel propter quantitatem, aut cõtinuam, quia fuerit magnus valde. vel paruus carens bona cõplexione, aut discretam, quia fuerint multi numero distincti; vel quia vnus plura membra habeat, & proprie capita, vt monstruosus; vel propter qualitatem, quia fuerit lenis valde, quare effugit a compressione: vel per modum, & ineptam figuram egrediendi, vt cum egreditur super pedes suos, nec manus eius sunt plicatæ super coxas, & iunctæ, aut super vnum pedem, aut super latus, & est deterior modus. Vel propter inconuenientiam temporis, vt quia intempestiue moueatur ad exitum; vel ante tempus determinatum, & proprie in H tribus mensibus medijs, quibus ligamenta sunt fortiora secundum Gal. aliqua causa cogente ex his quæ abor- *4. aphor. 2.* sum faciunt: vel post tempus, vt quia accidat ei aliqua ex debilitantibus causis, vel mors, quare deficit alter mouentium. Propter secundinam vero, aut est, quia sit dura, & crassa, non recipiens fœtus; aut quia sit tenera cito disruptionem patiens, quare egrediantur humiditates, & aqua antequam fœtus egrediatur; quare humiditate lubricante carebit. Porro qui est ex parte extrinsecus accidentium erit ex parte regiminis in sex rebus non naturalibus. Ex quibus est multa frigiditas, & siccitas ãeris constringentis membra partus, & accidit in regionibus, & ventis septemtrionalibus, temporibus, & constellationibus, vt Hippo. dixit in suis aphor. cum inquit. Et multa caliditas resoluens vtriusque virtutem, & consuetudo ciborum ponticorum, & porruum stypticorum, & balneatio in aquis aluminosis, & frigidis. Et accidentia animæ, tristitia, dolor, vel ægritudo virtutem debilitans, fames, & sitis, & inanitio, vigiliæ superfluæ deij-

cientes

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0736-4
DFG

cientes virtutem,& similia. Et ex illis obstetricis error in procurando. Et ex horum contrarijs prouenit facilis partus. Et quidem cum causæ sunt fortes in prohibendo partum,& corpus debile in sustinendo,moritur partus,& pariens,licet,vt quidam dicunt,possit viuere partus, si statim mater in vtero incidatur,& extrahatur, cum adhuc possit habere spiritum euentatum aliquandiu, quod innuit Galen. de interioribus vj. loquens de hœdo tracto ex vtero matris prægaccipiente lac,viuo à natura promoto non docto. Et quandoque viuit partus,& moritur mater, vt plurimum tamen moritur partus,& viuit mater; quoniam multoties difficultas partus perducit ad rupturam venæ in matrice, quare accidit sanguinis fluxus. Et quãdoque in pectore,& pulmone,vnde fit sputum sanguinis,& phthisis. Et quandoque ad incisionem neruorum,& lacertorum, propter vehemẽtiam tensionis; quare accidit spasmus. Et quandoque ad fissionem mirach ventris, & proprie in paruis,& teneris; quare accidit ruptura. & quandoque bocium propter retentionem anhelitus, non exprimendo inflationẽ inflammantem,& trahendo materiam cum condensatione eius in gulam. Ob quam rem aliqui præuisione vtentes conati sunt prohibere prægnationẽ in talibus,& proprie paruis,& antiquis debilibus; cõiecturantes melius fore perdere filium procreandum, quam procreatũ simul,& matrẽ. Et hoc cũ omissione formæ imprægnationis in cap. de cura sterilitatis dictæ, & ministratione omnis causæ sterilitatis, cuius impressio sit emendabilis in tempore consecutionis augmenti, & fortificationis adeptæ,& hoc ne omni tempore sterilis perseueret.

Nota. cap. sit.

Et de prohibentibus,à proprietate,quædam sunt,quæ approximata ante coitum illud faciunt,vt camphora sumpta plurima, & emplastratio testium cum hyosciamo nigro,& suppositio alchitram, & inunctio virgæ cũ eo. Suffumigatio cum corticibus hederę post menstrua, & oleum balsami cum cerussa,& menta,& scoria ferri. Quædam sunt quæ post coitum approximata illud agunt, vt piper suppositum, & stercus elephantis suffumigatum,aqua albedarogi sumpta, & proprie in debili. Quædam ante,& post menstrua illud operantur,vt pulpa granati,alumen,summitas caulis,& semen eius apud mundificationem. Et post coitum est in hoc fortis,& proprie,quoniam ponitur in alchitram,& submergitur in calamentho. Et suppositio foliorum alburab post mundificationem. & proprie quando sunt submersi in aqua eorum. Et similiter pulpa colocynthidis, & albegueften,scoria ferri, caulis,& semen eius, scammoneæ, ana æqualium partium, & aggregatarum in chitram,& supposita. Et multoties partus difficultas perducit eas ad alias dispositiones, & accidentia; quorum in fine faciemus hic sermonem. Et multoties partum naturalem sequitur fluxus sanguinis, & retentio eius, quæ illius est causa.

Signa.

Signa, ex his sunt signa difficultatis ipsius, & signa facilitatis. Et ex signis difficultatis, quædam sunt bona, quædam mala. Signa vero difficultatis ex causis prædictis percipies,ex angustia, & anxietate. & si dolor fortis sit ante partum, non declinans inferius; & si declinat, eius declinatio est ad posteriora. Et si difficulter parere sit consueta. Signa facilitatis sunt contraria; & sunt,vt apud partum sentiatur dolor paruus, & declinet inferius ad anteriora,& consueta fuerit faciliter parere,&c. Signa quoque bona in difficili partu,quæ faciũt acquirere securitatem, sunt inquietudo, & motus fœtus,dolor declinans ad inferiora,& anhelitus bonus cum virtutis potentia. Signa vero mala è contra sunt intelligenda. Et cum perducunt ad sudorem frigidum, pulsus frequentiam,debilitatem,& syncopiam, sunt pessima,& mortis festinæ præuia. Signa vero causarum sunt nota ex præsentia,seu anteceſſione ipsorum, & regiminis procreantis ipsas. Signa gemellorum habuisti.

Signa vero mortis ipsius sunt, priuatio motus consueti, nec ex se mouetur, sed motu prægnantis, & est sicut lapis, qui mouetur de latere in latus apud decubitũ, & infrigidatur semen existens ante calidum. Et detumescunt mammillæ,sicut Hipp.dixit.& quãdoque currunt humiditates viruletæ fœtidæ ex matrice,& profundantur oculi prægnantis, & eorum albedo fit fusca. Et fit infrigidatio extremorum,& dispositio hypofatcica. 5. aph. 53.

Cura, in difficili partu duplex est regimen necessarium. Vnum ante horam ipsius,aliud in hora. Ante horam quidem, est omnis causæ exterioris ablatio, & interioris,ex parte patientis, quæ præter naturam est impediens ipsum, ablatio, (si quæ possibilis est) si non sit possibilis,vt quia naturalis dispositio, habilitatio ipsius quoquo modo, vt partus facilis subsequatur. Absciſſio quidem causarum completur cum contrarijs, quæ in proprijs dicta sunt capitulis, de cura matricis, vesicæ, & inteſtinorum, & ani,debilitatis neruorum, & totius corporis. Dispositio vero, & habilitatio omni causæ conueniens,& communis. Completur autem cum aperientibus,& mollificantibus reddentibus membra tractabilia,& ad extensionem, & compressionem apta, & proprie in parua,antiqua,& nouiter patiẽte. qualia sunt calida, & humida, & lenientia, & lubricantia sumpta interius,& iniecta, & exterius per omnem modum approximata. vt sunt iura pinguia carnium, & proprie gallinarum iuuenum,& pinguium, & olea lenientia sumpta, & mucilagines seminum cytoniorum, & lini, dactylorum, & similium. Et vina matura, lymphata, non frigida valde,& omne regimẽ humectatiuum præter quod impinguat valde. Et interdicantur styptica,& pontica,& hoc per mensem ante. Cum vero appropinquat hora, quia incipiat sentire aliquas grauedines, & dolores,approximentur tinæ,sessiones,& euaporationes cum spongijs,pannis, & alijs approximatis frequenter, & aquis decoctionis althææ, & maluæ foliorũ,fœnugræci,chamæmeli,coronæ regis,& capil.ven. balnea autem vniuersalia raro,sunt enim ex resoluentibus,& debilitãtibus frequenter approximata. Et post ipsa,vnctiones de pinguedinibus,& oleis, & mucillaginibus,& medullæ; & cerataria,& ex illis circa dorsum, ventrẽ,ilia,renes,& coxas. Et iniectiones cum clysteribus eorundem cum resupinatione,& deiectione capitis,& crurium; & proprie vbi siccitas matricis sit causa, & etiam corporis vniuersi ex illis est coitus frequens,& suffumigatio cum aromaticis,vt muscho,ambra,& gallia,vt vulua descendat,& mundificatis inteſtinis, confortetur cibis bonis, multæ qualitatis, & paucæ quantitatis, & potibus vini odori,& exercitetur plus solito; hæc enim addunt in necessitatem attrahendi aerem, & diminutionem nutrimenti embryonis,& descensum ipsius,quare ad exitum præparatur. De cura.

Regimen vero hora partus, & est cum sentiat grauedines,& dolores,& humiditates aliquæ incipiunt apparere, est duplex, vnum est ingeniatiuum ad descensum facilem,& egressum, causarumque ex parte embryonis abscindens. Aliud est mitigatiuum accidentium. Primum est,vt cum talia appareant,præcipiatur mulieri,vt sedeat hora vna, deinde surgat, & ambulet saltando,& ascendat gradus, & descendat grauando,& clamet,vel teneat anhelitum fortiter,& premat ilia sua,& des lentem ad bibendum amaram, quoniam facit descendere ipsum. deinde cum sentit os matricis aperiri. & humiditates amplius emanare,sedeat in sella perforata,posito puluinari post ipsam,obstetrixque stet coram ipsa,& inspiciat diligenter embryonis motum,& patientis actus, quos regulet suis manibus vnctis oleo sesamino,de lilio, vel amygdalis dulcibus, intus in vuluam intromittẽdo, & tangẽdo suauiter, prout sua docuit experientia longa, parietemq; dirigat,& cibis,& potibus, ac verbis persuasiuis,& de cito partu, salubri, & masculino confortet. Quod si mulier fuerit pinguis, non sedeat, sed iat eat supra ventrẽ suũ,& ponat caput suum super petram,& genua sua curuata sub ventre, vt comprimatur matrix,& pinguedo ascendat, & non descendat ad os matricis, & comprimat os eius, & pariat in forma quadrupedum. Cum aũt non pariant, & accidentia intendantur,& sic Regimen duplex.

partus

partus fiat difficilis, oportet vt reiteretur regimen primum, qm̃ facilitabit, & mitigabit accidentia, & dolorẽ.
2. aph. 39. & fac eã fortiter sternutare, vt Hipp. dixit ore, & natibus cõprehensis, fortasse. n. pariet quæ si non sufficiant, tunc succurre cum instrumento, quo os matricis aperitur, & suppositorijs, & suffumigijs, & medicinis, ex pilulis, & alijs alleuiantibus partum, quæ infra dicemus. Cumque apertum est os eius, & apparet secundina, scitur q̃ fœtus exitus appropinquat. quod si tardat. s. causa secundinæ.
* vt. * quia cito scindatur, comprimat se patiens, vt simul cũ exitu aquositatis, exeat fœtus, quod si non prius linitionibus, & iniectionibus ex lenientibus, & lubricitantibus adiuuetur, & alijs. quod si non scinditur, propter crassitiem suam, oportet quod scindatur vnguibus obstetricis, vel forficibus, assumpta ex ea in digitis aliqua
Nota. parte eius, ne fœtum attingat, & lædat, quia si fœtus non est cõplerus, & tunc sua fortitudine non egrediatur scissio nocebit, quoniã exitu aquositatis siccabitur matrix, quare fœtus non poterit lubricare; sicque elongabitur partus, & embryo non curabitur, & peribit; nec iuccurrere poterunt inunctiones, & cerata supradicta. Porro si causa tarditatis fuerit embryo sua quantitate, quia fuerit magnus, & proprie caput suũ, iuuet obstetrix in dilatatione vuluæ colli matricis, & oris eius, imponendo manum suam suauiter oleis, & ceratis dictis, & dicendis calefactis inũctam. Et similiter si femina fuerit, & gemelli. Quod si propter ineptum modum, & figuram ineptã egrediendi, puta quia egrediatur supra pedes eius, manibus, & brachijs non adhærentibus coxis, quo casu habilitandæ sunt manus, & brachia embryonis cum vnctionibus. & ceratis, & suaui obstetricis tractatione, & parientis forti expressione. Sed si supra alterum pedẽ egrediat, oportet, vt non sedeat, sed iaceat crutibus eleuatis, & detecto capite, obstetrixque manu sua reponat pedes suauiter, deinde reuoluatur pariens reuolutionibus plurimis, donec embryo reuoluendo se, caput suũ inclinet inferius ad portam egressionis, & ex tunc sedeat. Quod si non fit illud possibile, subtili ingenio pedem intromissum iuuet cum alteratione, si possibile est, & vtrumque simul apprehensum, manu inuncta cum oleo irino, trahat subito, semper parientem confortando per omnem modum. Quod si non sit possibile, quòd præmoriatur, extrahatur prout infra dicetur in mortuo. Et similiter ingeniandum si super latus ipsum egredi contingat. Quòd si difficultas accidat causa mortis, præmissis prædictis facilitabimus. si non egrediatur, suspendatur, & cum vncinis extrahatur. & festina in hoc antequam infletur, & pariens debilitetur, & syncopizet. q̃ si integre trahi non possit, incidatur si possibile est, & fruſtratim extrahatur. q̃ si non fit incisio possibilis, conquassetur manu, & rumpatur, vt facile extrahatur. Et antiquorum quidam ingeniati fuerunt ad inueniendum regimen in extrahendo illum alio modo, cuius nos relationem dimisimus propter paruitatem fiduciæ in ipso, & nititur ad medicinas, quarum vsus salubrior est.

Fœtũ educentia simp. Et ex medicinis trahentibus fœtum mortuum, quædam sunt simplices, quędam compositę. Ex simplicibus vero sunt chremesis, qđ eijcit fœtum virtuose, nec habet parem in hoc, sicut, & in educendo aquam, & semen thymi, quod eijcit fœtum mortuum; ammoniacum, balsamum, opopanacum, castoreum, gentianæ radix, darsefehan suppositũ, & gũmi oliuæ. aristolochia vtraq; bibita cũ myrrha, & pipere; extrahit embryonem. & nasturtium, & totum, qđ est ciceris medietas. lachryma almusech supposita extrahit fœtũ. chamædryos, & thurides, & ladanũ suppositũ in pessario extrahit fœtũ mortuum. mescatrameſit suffumigatũ, & bibitum, & myrrha. Et
* narciſſ. cum ex* narcisso bibunt drach. iij. cum aqua mellis, eijcitur fœtus mortuus, & viuus. oleum irinum, arthanita rubea, piper; radix similiter cum bibitur drach. j. & supponitur extrahit fœtum. Centaurea, costus, & galbanum suppositum, & cussus suppositus, abrotanum, roba supposita. ablutio cum athaleo, & inunctio ventris, & ilij ex eo, & succus eius, quando ex cortice ferbim fit suffumigatio, extrahit fœtum. lactuca asini bibita, & supposita. ablutio cum athaleo, inunctio ventris. & ilij ex eo, & succo eius eijcit fœtum fortiter. Et hermodactylus, vt in præcedenti cap. dictum est, non habet parem in educendo ipsum fœtum mortuum, & menstruum.

Partũ facilitantia cõposita. Composita sunt, quę ex his cõponuntur; & in summa omnes medicinæ educentes vermes, ascarides superius numeratæ, fœtum extrahunt, & educunt. Ex facilitantibus vero partum, quædam sunt simplicia, quędam composita. Et ex simplicibus, quædam sunt talia natura, & à proprietate, quædam à proprietate solum. Prima sunt, vt cortices casiæ fist. puluerizatæ datæ cum vino, & est expertum bonum, & efficax. & sumere in poru asam, & casiam, & est bonum, & vltimũ. & similiter cinnamomum, quoniam alleuiat partum, & accidentia. Et iterũ decoctio foliorum althææ romanæ in aqua, & sessio in ea facit illa. Et aquæ fœnugræci, phaseolorum, & capil. ven. contritorum, & dissolutorum in syrupo ros. & aliquando oleo irino. & datum in poru, crocus. s. & seselis facilem faciunt partum in omnibus animalibus. Secunda sunt ærugo ferri, lutum creticum suspensum super prægnantes, conseruat prægnantes. Et tenere in manu sinistra magnetem, & linitio eius cum cinere vngulæ asini, & equi est vltimum, & suffumigatio cum ea, & suffumigatio cum oculo piscis saliti, & suspensio lapidis aquilæ super coxam eius, aut matricariæ aphricanæ facilem efficit partum, & sine dolore. Et ex his sunt verba
Verba sancta. sancta, & sunt ex his, quæ procurant ipsum scitum, & illud, vt in vino cypho de vitro scribatur exterius psalmus, Miserere mei Deus, à principio vsque ad versum. Domine labia mea aperies, exclusiue, cũ penna, & atramento; deinde lauetur cum aqua ita, quòd omnes literæ sint ablutæ cum ea, & datur ad potandum ei tota. Item in aure dextra ipsius dicant hæc verba. Memor esto Domine filiorum Edom in Ierusalem, qui dicunt exinanite, cũ Pater noster ter. Et sunt alia, q̃ faciunt facilẽ ipsum, & securum, & illud est, vt scribatur. Dixit Dominus Domino meo, vsque ad Tecum principium, inclusiue in charta non nata, & cum filo de lana per virginem filato, cum ter Pater noster, suspendatur ad collum parientis.

Encathis. ma ad dif. partu. Ex compositis vero, quædam sunt encathismata, quędam suppositoria, quædam pilulæ, quædam suffumigationes aliæ. Encathisma, in quo sedetur ad difficilem partum. ℞. pulegij, foliorum althææ, maluarum, fœnugræci, sem. lini, lenticularum amararum, vel herbæ ipsarũ, capil. ve. ana M. j bulliant in aqua, & sedeat in ea.
Suppositorium ad idem. Suppositorium ad idem. ℞. succi mentæ. in quo bulliat pulpa colocynthidis, & infusa lana supponantur. Aliud ℞. aristolo. cum buchormariem, aut staphisagria, & ministretur. Aliud, fiat cum elleboro, opopanaco, & felle taurino cum melle: facit enim descendere viuum, & mortuum.

Suffumigatio. Suffumigatio bona. ℞. myrrhæ solius, vel ipsius cum galbano, & castoreo, confectorum cum felle taurino, & suffumigetur aur. j. Aliud Rec. sulphu. citrini, myrrhæ, rub. fellis vaccini, opop. galba. an. suffumigetur cum eis, et fumigatio cum spolijs serpentis, & stercore accipitris.

Pilulæ facilitantes partum. Pilulæ facilitantes partum. ℞. sabinæ partes ij. hasceæ, ammo. rub. ana drac. s. confice cum suc. vitis, & drac. ij. Aliæ ℞. arist. lõg. piperis, * myrrhę, ana partes æquales, cõfice cum succo ysimbrij, & drach. iiij. omni die, cum aqua lupinorum, sunt enim aborsum facientes, partum alleuiantes, & mundificantes matricem fortiter, si Christus voluerit. Aliæ idem operantes. ℞. bdellij subalbidi, myrrhæ, sabinæ, & fiant pilulæ cum casia fistu. & melle, & da v. Confectio ad idem, cui non adæquatur. Rec.
Cõfectio ad idẽ perũsit. myrrhæ, styra. castorei, ana drach. j. cinnamo. sabinæ, ana aur. s. conficiantur cum melle, da aur. ij. cum vino. Et est emplastrum, & ceratum, & epithema, quod recipit pulpæ colocynthidis, succi eius, quæ humida est, & misce cum succo rutæ, adde myrrhæ, & inungatur pecten vsque ad vmbilicum. Regimẽ autem correctiuum accidentium prædictorum, & aliorum, quæ contingere possunt ex dictis, & dicendis in proprijs capitulis, est manifestum.

De

De cura accidentium, quæ sequuntur partum. Cap. 17.

ALiquorum tamen, quæ vt plurimũ insequũtur partum, sanationem afferamus hic specialiter, ex quibus est febris, inflatio ventris, & dolor eius, & matricis, & motus eius. Quorum causa plurimum est imperfecta sanguinis mundificatio post partum, vt supra de naturali partu est dictum. & de illis est debilitas, & casus virtutis, cuius causa est sanguinis fluxus plurimus, vlceratio, & ruptura matricis, vel venæ eius, dolorani, & exitus eius. Sanatio eius imperfectæ mundificationis est sanatio, dicta supra capitulo de retentione menstruorũ, & hic quantum necesse dicemus. Et est, ꝙ studeamus in prouocatione, & perfecta eius mundificatione cum diureticis calidis, quæ sanguinẽ acuant, & attenuẽt, ductus, & vias aperiant, quæ superius nota sunt, & cum impellentibus materiam ad inferiora. Ex quibus est sternutatio, & retentio anhelitus, & cum trahentibus ad infima, vt cum ventosis, & cum trahentibus, & elcuantibus simul, vt sunt suppositoria, & suffumigationes supradictæ. Et suffumigatio cum oculo piscis saliti cum cinere vngulæ asini. Quod si hæc non excusant, & debilitas nõ prohibeat, phlebotomia saphenæ est necessaria, qm̃ educit, & prouocat. Fluxus etiam sanguinis plurimi sanatio superius dicta est, in de cura superfluentium menstruorum. hic autem addidimus, ꝙ cũ apparet, oportet, ꝙ extrema vtris ligentur, & proprie manus, & brachia, & non pedes. Et sub mammillis ventosæ, & panni infusi in aceto superponantur ventri. Et supponantur collyria ex ponticis, vt balaustijs, charabe, ros. thure, gallis, & vino pontico. Et suspensio stercoris vaccini in lana, in coxa eius, & cortex citri retinet ipsum. Sanatio eius est duplex, euacuatio eius, quo retinetur sanguis. & hoc cum prædictis, & proprie phlebotomia venæ, quæ est sub poplite, vel saphenæ, & est alteratio febris. Et ad illud quidẽ conueniens est aqua hordei alterans, & mundificans, vel aqua cicerum cum ea, vel semina cõmunia dissolura. Et granata dulcia. & muza, & potus aquæ lactis, & tamarindorum, & mannæ, quoniam alterando leniunt ventrem, qui in eis plurimum constipatur. Et iura gallinarum, & prunorum decoctio idem operantur, & nutriunt. Sanationem vero inflationis ventris, facimus cum aqua cicerum, puluere cymini, & vini puri, cum diamentha, vel alchechengi, vel sagapeno, & origano cum mastice. Et clyster ex attennantibus, vel nasale est conueniens ex aristolochia rotunda, schænãtho, & styrace liquida, cum doronigi, & zedoaria sumpta. Dolorem ventris, & matricis cum encathismatibus ex anodynis, maluis, & fœnugræco, fœn. cymini sisamo, radice althææ, floribus chamæmeli, meliloti, & cicuta. Et vnctione cum oleo sisamo. amygdal. & viol. & cum comestione theriacæ, & trypheræ magnæ cũ vino, matricariæ, vel foliorum resinæ. Et suffumigetur cũ thure, styrace, & sem. racemorum rubi, ana super carbones. & motus eius sanatio supradicta est. Vlceribus vero prouidemus cum his primo, quæ mundificant, & sedãt dolores, vt est succus morellæ, & plantaginis cum oleo ros. iecti, vel suppositi, vel albumen oui cum lacte mulieris, & succo portulacæ. sedeat in aqua stypticorum, & ponticorum prædictorum. deinde vnganrur cum vnguento albo, & alijs, quæ in vlceribus neruorum laudantur. Et cum exhibitione in potu boli armenæ, terræ sigillatæ, & sang drac. succo plantaginis. & * inijciatur. Dolorem ani similiter curamus, vt supra. & exitum eius similiter. Et ex proprijs est, vt abluatur in vino decoctionis ponticorum, & superaspergatur puluis cornu cerui vsti, & reponatur. & quiescat, & vtatur stypticis, deinde lenientibus. Sed si sunt vlceratæ, & putrefactæ, notandum, ꝙ quibusdam fit vnum foramen ex ano, & vulua parientibus, & matrix progreditur foras. Cuius causa est paruitas membrorum, & teneritas, magnitudo fœtus, & obstetricis defectus. & hoc mulieribus est occultũ, quibus sic subuenimus. Ab experto consulimus, vt vino calido

Causa.

Curatio.

* accipiat.

A abluatur matrix, in quo butyrum sit dissolutum, & fomentetur diligenter, donec mollificetur. & ex tunc suauiter reponatur, deinde ruptura suatur in quatuor locis filo serico, deinde pannus lineus imponatur ad vuluæ quantitatem, deinde pice liquida liniatur. hoc autem facit matricem recreari, & * teneri propter sui rupturam, & mundificando consolidat. Et collocata stet in lecto p xl. dies, taliter, vt pedes sint altiores, & abstineat ab omni motu corporis, & animæ, & balneo. Et ꝙ ne talis ruptura cõtingat partui, sic prouideamus. Pannum in modũ pilulæ oblongę poni facimus sub ano ad hoc, vt quolibet conatu expellendo puerum, firmetur in illo; & illud comprimat, vt non fiat in peritoneo solutio talis.

* retineri.

De retentione secundinæ, vel extractione eius. Cap. 18.

SEcundina quia vt plurimum secundo loco post partum exeat dicta est. & quandoque simul cum fœtu, & quandoque inuoluta, qñque expoliata, & qñque post partum retinet. Et causa est aut in virtute parientis, quæ remãsit post partum debilis, aut in secundina, quia sit in profundo matricis fortiter alligata, & fixa, coadunata in modum spheræ, ac cotyledonibus fortiter alligata, vel emissa aquositate sicca in matricis angulo remansit, lubricitate priuata, aut in ore matricis, quia post partum adunatum, & humoribus concurrentibus præ dolore concluſum, & forte omnes causæ simul concurrunt.

Secundina vnde dicta.

B

Signa causarum ipsarum sunt manifesta, * vbi causa secundinæ cuius signa sunt, quia difficilis partus præcessit, & grauedo in superioribus, & digitorum motio nihil attingit ex ea.

* cum.

Cura extractionis secundinæ, ad * ipsius extractionẽ est festinandũ, perducit. n. retenta ad ꝑcipitationem enixã, vt Hipp. dixit. & hoc quia retenta corrumpitur facile, de sui natura non hñs regimen. & vapores ex ea mali ascendunt ad stomachũ, cor, & cerebrũ. quare accidẽtia præfocationis matricis eã incurrere est necesse. In extractione aũt eius est duplex regimẽ necessariũ. vnũ ad habilitandũ extractionẽ, quã sola natura facit. aliud ad accidẽtiũ correctionẽ. Regimen ad habilitandũ, est qđ superius est dictũ in cura difficultatis partus. Et cõpletur cũ cibis, & potibus ex cõfortantibus, ex iuribus carnium cordialium colati, & non colati; vitellis ouorum; & vino odorifero: & medicinis, quæ sunt dicta ibidẽ, & in causa aborsus, vbi de alijs extrahentibus dicimus; quorum rememorationem faciemus, vt simpliciũ, & compositorũ. Quædã os matricis aperiunt; quædam secundinã leniunt, & matricẽ; quædã ligamenta corrũpunt, & frangunt; quædã secundinam descendere faciunt, & ad canale dirigunt, & ad os matricis educunt, vt exinde cadat. Ex aperientibus prout supra de oppilatione matricis est dictum, sunt vchuem suppositum, & suffumigatũ; oleũ lilij, & maiorana confert ad coarctationẽ matricis perducentis ad præfocationẽ; oleum de narcisso, & irinum. Secundario valet præfocationi oris matricis, iuniperus, & sit galbanum cum vino bibitum calefactum, cottũ, sinapis, & agaricus, gagates, & semen vrticæ, cum vino bibitum, & oleũ abrotani calefactum aperit os matricis, & omnia diurerica calida. Et ex expertis, quæ aperiunt, & descendere faciunt, est vinum decoctionis pulegij bibitum, encathismatum, & encathisma factum ex aqua decoctionis fœniculi, & vsneæ, & prædictorũ, & ex illis est instrumentũ apertionis oris matricis. Ex lenientibus vero bdellium vtrumque, suppositũ, & suffumigatum, et myrrha, & medullæ gallinę, anseris, & anatis; & medullæ canabiti; oleũ de lilio, supposita, & inũcta exterius, & interius iniecta, & encathisma cum foliis maluæ, & althææ, branchæ vrsinæ, furfuris, & similiũ. Et ex corrumpẽtibus, & frangentibus ligamenta sunt suffumigia cum sulphure, vel arsenico, & gũmi, & foliis hederæ, vel nasturtij, & concharũ. Et ex facientibus descendere secundinam est lens amara cum vino bibita, gallia suppositа, odorata, & euaporata; fœtida naribus applicata, retentio anhelitus, sternutatio vehemens, compressio iliorũ.

Vinum expertum.

C

D

Et

Et ex dirigentibus ad canale,& trahentibus ad os matricis,& facientibus eam cadere,est vnguentum basilicum immissum,post illud administratur oleum ros. puluerizata desuper althæa,& sumptio stercoris accipitris in potu. Ex illis est manus obstetricis prudentis,& expertæ ex aliquo lubricantium inuncta, & imposita, ita vt inuncta ipsam trahat,si per se non apparear. Cumque ęperit apparere,tunc * tendatur faciliter,sine labore,vt nō scindatur,& abscindatur,& stringatur, quod tactum est coxę mulieris,& conetur in sternutatione,& deinde cōmoueatur leuiter,vt separetur à profundo, & cadat, & succurre cum facientibus abortire ex suppositorijs, & fumigationibus,quæ dicemus ibidē. Et quidā antiquorū locutus est de extractione secundinæ sermonē, vt dixit Abu.quē omittamus gratia breuitatis. Regimen autem ad accidentiū correctionē subscribemus deinceps, & est,vt stomachus,cor,& cerebrū,cum confortantibus defendantur, & proprietatem habentibus in obtusione sensuū,quę supra in cura ipsorū sunt narrata,sicut quoq; ad oppositum,& circumferentias,prout oportet trahātur,& illud cum frictionibus extremorum, fomentationibus eorundē,quæ sunt ex genere acutarū. Cum his ergo præmissis non cadat, elaborare cum talibus nō oportet,quoniam talia aromatica frequenter approximata grauedinem, & dolorem capitis faciunt secundū Hipp. & angustiam cordis, & stomachi defectionem; sed dimittatur, quoniam post paucos dies soluetur corrupta, & lubricabit in modum aquositatis,vel cadet.

* trahatur

5. aph. 21.

De abortu, & accidentibus,quæ sequuntur eum. Cap. 19.

ABortus est, concepti embryonis præter naturā,& ante debitū tps,ortus. Et illud qdem,quia qñque tpe informationis, qñque post,sed ante motum,& ante cōplemētū: & qñq; post cōplementū contra naturæ debitū est emissus; & qñque vitus,& vt plurimū mortuus. Et causa eius,aut est interior,aut exterior. Interior quidē,aut est in matrice,aut est in cōceptu,& si in matrice, aut in se,aut ex cōitate. Et causa in matrice,aut est in orificio sui,cū fuerit naturaliter amplū, non valens debite coarctari; aut accidentaliter ex humiditatibus matricis concurrentibus;& mollificantibus illud;aut in concauo eius,quia sit districtū aliqua mala cōplexione,& humiditate repletum,& relaxatū, non valēs colligi supra embryonem ad eius retentionē debitam,vel quia sit aliqua ægritudinum priorū specie granatorū,vel quia in venis, & cotyledonibus sint mucilagines aggregatę,ora earum oppilantes,quibus sanguis ad alimentum mittit, vel sua grauedine illos rūpens, vel quia sit vētositate repletum, illos ex sua extensione frangente, quæ ex mucilaginibus illis plurimū generatur, quare abortus secundo, vel tertio mense sequuntur. Inquit.n. Hipp. in apho. Quęcunq; corpora moderate habentes concipiunt,& abortiunt secūdo, aut tertio mēse,his cotyledones mucilagine pleni sunt, quapropter non possunt præ grauedine continere fœtum,& abortiunt. Ex cōitate vero,aut ad aliquod mēbrum grauiter passum vicinum est,quibus est anus,cum patiatur tenesmum. Vnde Hipp.in apho.suis. Mulieri in vtero habēti tenesmus superueniēs abortire facit,vel remotus,proprie principale existat,qd catarizās, & tussim inducat,aut etiam totū corpus, quia ꝑgnātis corpus valde fuerit conceptu consumptum, & attenuatum, vnde Hipp.in aph. Quecunque præter naturā tenues existētes concipiunt,abortiunt priusq̄ crassę fiant,aut euacuatione aliqua inanitū,& proprie sanguinis,vel spontanea,puta cū mēstruis vnde Hipp.in aph. Si mulieri in vtero habēti menstrua supueneriut,impossibile est fętū esse sanū, & ideo sequi abortum est possibile,vel artificiali, & proprie cū phlebotomia. vnde Hipp.in aph. Mulier phlebotomata abortit,& magis cuius fętus maior est. Vel vlterius humoris cū fluxu vētris.vnde Hipp.in aph. Mulieri in vtero habēti,si vēter multum fluat,est suspectio abortiendi,ne à defectu nutrimēti fœtū adducat. Vel vomitu.

5. aph. 43.

3. aph. 22.

5. aph. 36.

5. aph. 33.

4. aph. 61.

9. aph. 34.

E vnde Abu. Amplius faciēdū est ne prægnans vomat,qm̄ superfluitates cum eo egrediuntur. Et vomitus,& labor eā ad extenuationē pducūt,fortasse ad ruptura ligamentorū,& cum superfluit,ad inanitionem. Aut vehemēti fame debilitatū, vel aliqua acutarū ægritudinū captum. vnde Hipp.in vtero habēti ab aliqua ęgritudinū acutarū corripi mortale,aut vehementi repletione,& nauseatiua satietate grauatū suffocatiua fętus,& alimēti ipsius corruptiua. Sed cā in cōceptu,aut est in ipso,aut in pāniculo secūdinæ. In ipso,quia fuerit grauiter infirmatus,vel debilitatus aliqua cārum debilitantiū intrinsecarū,vel extrinsecus accidentiū, vel qa ex ipsis fuerit ad mortē adductus,quare natura expellere nitet eū, grauata,& quia humiditate currente ex ea virulenta mordetur,& molestatur. Et quādoque ex labore in exitu resolutus moritur, & qñque suffocatur: quibus non existentibus emittitur viuus. In pānniculo vero,vt quia fuerit fractus;vel debilis fuerit creatus propter tenuitatem spermatis in sua radice;aut quia aliqua cā ruptus. Et effusa humiditas lambendo,& lubricando matricē incitat, & iuuat ad fœtus expulsionē. Et cā exterior est ex primitiuis aliqua,vt est frigiditas multa aeris,mortificando,quare in regionibus valde frigidis,& septētrionalibus multiplicatur abortus. aut multa caliditas resoluēdo, sicut cōtingit in meridionalibus. Et ex his est balneatio multa in frigida,vel calida aqua,pducit enim ad resolutionē virtutis vtriusque, mollificationem ligamentorum, apertionem ductus,& receptaculi dilatationem. & necessitate augmentata fętum facit properare ad exitum, aerem frigidum appetendo. Et ex illis est mutatio temporis præter naturam, vt cum præcesserit hyems australis,& subsequatur verborealis,vt Hipp.dicit in apho. Et ex illis est motus corporeus vehemens, & exercitium laboriosum, & saltus vehemens, & proprie ad posteriora post coitum, quoniam facit descendere sperma, & fœtum. Aut casus,& percussio,aut coitus superfluus. & ex illis motus à pharmaco perducens ad ligamentorum rupturam proprie mensibus tribus primis. Aut animalis. vt ira fortis,timor,& tristitia,gaudium magnum,& subitum.

3. aph. 19.

Et accidentia quidem aborsus sunt dolores fortiores, quā in naturali partu. quoniam hic violentus,& ille naturalis existit. vt ex illis est fluxus sanguinis immoderatus,ex quo spiritus deficere est necesse, & exinde matrem simul cum fœtu perire.

De signis abortus.

Signa abortus, quædam sunt suspicantia ipsum futurum,quædam indicantia ipsum propinquum,& promptum. Prima ex consuetudine, & habitudine corporis totius sumitur: vt quia fuerit valde gracile, vel pinguosum,& abortire consueuit. Et ex dispositione mammillarum,vel ipsarum qualitate; vt cum fuerint prius tumescentes,& solidæ,subito molles fiant, graciles, prout Hipp.dixit in apho. Et ex quātitate causarum prædictarum. Cum enim non fuerint valde fortes,illum suspicandū,& verendū portendunt. Cumque fortes valde illum promptum demonstrant. Cumq; dolores fortes accidunt in matrice, & lassitudo; rubet facies,& accidit rigor; & proprie in febre; & dolor in capite,& in radicibus oculorum; tunc indicant ipsum promptum,& præsentem,& proprie cum menstrua prorumpant. Et signa quidem causarum intrinsecarum, q̄ occultæ sunt, ex dictis sunt nota,& plurimæ ipsarum sunt manifestæ medicō,vel prægnanti ex relatione ipsius. Cumque causæ,& signa apparent ipsius abortus,alterum duorum ingenū est sumendum. Aut enim sunt debiles aborsum portendentes,& tunc,vt prouideatur, cautela, & præuisione vtendum. Aut sunt fortes ipsum fœtum promptū monstrantes,& ineuitabilem, & tunc auxilium,quo fiat tolerabilius est ministrandum. Inquit enim Hipp. Non.n. illius est,vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel saltē competenti adminiculo tolerabilius fiat. Præuisio consistit in abscissione causarum. Cautela vero in conseruatione prægnantis,& fœtus. Abscissio causarum completur cum contrarijs vnicuique earum proprijs,vt siquidē os matricis fuerit naturaliter amplum,constrin-

De præuisione.

gatur

gatur ſtypticis pharmacis illinitis, emplaſtratis, & ſuppoſitis, & ſuffumigatis, quæ ſupra in retentione menſtruorum ſunt dicta. Sic̃t ſi accidentaliter ex humiditatibus in profundo curr̃entibus, cura curſus matricis tollatur. Sic quoq; ſi ſit humectata matrix, & humiditate repleta, vel menſtruis retentis ante imprægnationis tempus, quæ poſſent præ longa retentione corrupta lædere fœtum, cum mundificantibus omni mõ, & exiccãtibus notis ibidem leuioribus, necnon & ſi ſit vento repleta etiam cum extenuantibus in mola matricis ſuperius dictis. etiã ſi aliqua prædictarũ ægritudinum ſpecie ſit grauata, cura ipſarum propria medicetur, ſic̃t ſi patiatur ex cõitate ad aliqđ membrorum, vel corporis totius. Quòd ſi præ ſui macredine fiat abortus, regimine humectatiuo, & impinguatiuo vtendum, quod dicemus (annuente Chriſto.) Et ſi inanitum fuerit cum fluxu, quæ ſuperius habuiſti, vel quia aliqua ægritudinum acutarum ſit captum, cura propria vnicuique, quæ ex dictis, & dicendis eſt nota. Et ſi fame, reſumptione cum tẽperamẽto. Et ſi repletum vehementer, euacuatione paulatina, & abſtinentia corrigatur, Inquit Hipp. Multũ, & repẽte euacuare, vel replere, aut quomodolibet corpus mouere fallax, & naturæ inſuaue; paulatim vero melius. Complebitur autẽ repletionis euacuatio ſiquidem ſi ſanguis phlebotomia moderata, quæ embryonem ad nutrimẽti defectum non adducat; ſed tantum ſuperfluum ſuffocatiuum, vel malum ſanguinem eius corruptum. Si vero alij humores, cholagogo leuiori mundificetur, vt eſt rhabarbarũ, myrob. citrini, & chebuli, indi, & menſibus medijs primos, & vltimos tres verendo, vt Hippocr. docuit, aut cum ſena, ſi humor replens fuerit aduſtus, non pilulis, & hieris, vt aliqui præſumpſerunt, necnon cum lenientibus, & ſanguinem mundificantibus, vt melle, caſia, tamarindis, & manna. ſuc. roſ. lupuli, boraginis, & bugloſſæ: & floribus earundem, fumiterræ, & aqua lactis, & ſimilibus quibus in tribus primis menſibus, & vltimis vti poteſt. Et ſi cauſa fuerit in conceptu, auferatur, & cõfortetur, prout infra dicetur, & ſi mortuus fuerit, extrahatur, prout ſupra in difficili partu dictum eſt, & ingenio, quod dicemus. Si vero fuerit in panniculo, quo inuoluitur auxilio ſuccurratur, quod infra dicemus. Et ſi cauſa exterior apparuerit, amoueatur, & in contrariam diſpoſitionem adducatur. Inquit enim Gal. correctio immoderationis per contrariam immoderationem eſt fiens. Cautela vero conſiſtit in confortatione mulieris prægnãtis, & fœtus. Et completur cum regimine ipſorũ ſuperius prænominato; & medicinis proprijs, quæ narrabimus. Auxilium vero, vbi cauſæ prævaleſcendo ipſum promptum demonſtrant, & ineuitabilem, eſt duplex. vnum conſiſtit in habilitando, vt facile, & cito embryo expellat̃; retentio n. ipſius periculoſa eſt, & matricis * eſt cã. Aliud conſiſtit in accidentis correctione, ne mortis periculo adducatur. Habilitatio eius cõpletur cũ illis, quæ difficili partui ſuccurrendo facilitant ipſum, quæ ſunt ſupradicta. Correctio vero accidentiũ ibidem extitit nota, quoniam ad doloꝛ remittendum. Et retentionem ſuperfluitatis ſanguinis ẽt colligere potui ex dictis in retentione ſuperfluitatum menſtruorum. Amen.

a. aph. 31.

2. aph. 1.

SVMMA V.

Et vltima particulæ quartæ, Sectionis primæ, quæ eſt de ægritudinibus membrorum apparentium, & partium ventris.

SEquitur ſumma quinta, quartæ particulæ, ſectionis primæ finalis, & vltima: quæ eſt de medicinis ægritudinũ membrorũ apparentiũ, & partiũ ventris, q̃ in ſuperfluorũ expulſione ſunt adiuuantes. Sciẽdum tñ eſt, ꝙ primũ, quod nobis de ventre occurrit, eſt cutis; deinde ſub ipſa eſt panniculus primus, & nominauit ipſum Gal. membranam, & eorum duorum aggregatio eſt mirach, cuius iuuamentum eſt ſimile iuuamẽto lacertorũ, q ſequũtur. inde ſunt lacerti viij. duo primi occurrentes longitudinales, protenſi ab oſſibus pectoris vſque ad oſſa pectinis, exiſtẽtes de genere carnoſorum. Et ſub eis ſunt quatuor tranſuerſales, quorum vnus protenditur ad extra coſtarum falſarum, ſupra extremitatem earum, ad ſiniſtrum inferius circa fœmur, & ancham: & alius à ſiniſtra parte coſtarũ falſarum, & extremitate earum, ad dextrum inferius circa fœmur, & ancham: q̃ multa protenſione de carnoſa ſubſtantia deſinente in medio, in carnoſam; deinde in paniculoſam ſubſtantiam deuenerint extrema, ſub quibus duo alij latitudinales exiſtunt, panniculum ventris, qui ſiphac dr̃ immediate tangentes, carnoſæ ſubſtantiæ; protenſi de ilijs partis ſiniſtræ ad ilia partis dextræ, quorum iuuamentum conſiſtit ad continendum, & calefaciendum inteſtina, & ſtomachũ: ad expellendũ, quod in matrice, & veſica expellẽdum exiſtit, vt eorum compreſſionis auxilio facile expellatur, & ad ſuſtinendũ diaphragma, cum adeſt exufflatio, quod etiam ſua conſtrictione adiuuant. Deinde eſt adeps, q̃ pinguedo lacertorum dr̃, q̃ ex frigiditate neruoſitatis, & carnoſitatis ipſorum, & ipſius ſiphac, ibidẽ ex vnctuoſitate ſanguinis generata multiplicatur. Iuuamentũ eius eſt, vt ſua raritate colligat caliditatem, & ſua viſcoſitate confortet eam, quæ reflectitur ad inteſtina, & ſtomachum iuuandæ digeſtionis gratia. Deinde eſt ſiphac, pãniculus vocatus beriteron, cui adhæret pinguedo valde. Cuius iuuamentũ eſt, vt cõtineat oĩa inteſtina, & viſcera, & liget cum dorſo, ſuo proprio loco conſeruet ea tenẽdo firma, & iuncta. Et eorũ ſit tutamen, & diſtinctio inter lacertos, & alia viſcera, ne turbentur operationes ex eorum motu. Et ad exprimẽdum ſuperfluitates, cum lacertis, & mirach cõcurrendo. Et ipſe eſt principium, à quo omnis panniculus corporis habet ortum. Cum. n. aſcendit continuatur velamen, & fit eius inferior tunica vna trium ipſius. Et ex ea cum penetrat, oritur panniculus tegens pectus. Cũ vero deſcendit, & continuatur duobus ilijs, aduenĩunt ibi ei duæ viæ vocatæ didymi, in quibus penetrãt venæ; & ſuſpenſoria teſtium. Ex qbus fiunt duæ cyſtes, & folliculi teſticulorũ. Deinde eſt zirbus adipinus, qui eſt pãniculus ſubtilis, ex eo qui ſuperfluit à duobus lateribus ſiphac: & ex eo, quod deſcendit apud ſtomachum, & duodenum, & ex eo, quod deſcendit apud pectinem eſt ramus duarum venarum pulſatilis, & non pulſatilis, extenſus, ſupra ſtomachum contextus. Et ſuſpenſio eius eſt ex ſtomacho; & continuatur pectini, & eſt compoſitus ex duobus panniculus, quorum vnus capit alium, inter quos ſunt acies pinguedinis plurimæ; & venæ pauciores in eis ad modum retis, & eſt ſicut cyſtis, vel ſaccus, in quo aliquid retinetur, ſi apponatur: & eſt interius; ſicut interior pãnus ſiphac, & ſicut exterior ſtomachi, & eſt additus ab interiori parte, extenſus ſuper omnia viſcera in homine, quoniam eſt magis indigens auxilio, in digeſtione per comparationem ad aliam; ſua enim ſpiſſitudine comprehendit caliditatem, & ſua viſcoſitate pinguedinem illam conſeruat, quam reflectit continue. ſuper hoc, & hoc eſt iuuamentum ſui. In ſumma iuuamentum omnium, & commune in continendo viſcera, defendendo, & exprimendo, & calefaciendo. Et in medio ventris eſt ſumẽ, qui eſt locus vmbilici cuius forma eſt ad modum inteſtini, quo trahit infans ſanguinem à concauo ſecundinæ ad ſui nutrimentũ, & mediantibus venis, quarum orificio in ea concurrunt diſtributione cõporis totius. Deinde ſunt inteſtina, & alia viſcera, quorum anatomiã præmiſimus, (Chriſti omnipotentis gratia) qui ſit per cuncta ſecula benedictus. Ex quibus ægritudines ei euenire poſſibiles cõprehendere poteris generaliter, & eſt dolor, & ruptura, quo omnes operationes, iuuamenta lædũtur, & dicitur ruptura, quam tamen, hernia, & ſpecies eius ſequuntur; & quandoque eminentia vmbilici, ſuis capitulis prædiſtincta. Cauſas quoque extrinſecas, & interiores earum proprias, & communes, & ſigna earum.

Et

Et secundum hoc ista quinta summa, tria capitula continebit.

De crepatura; & speciebus herniæ,& medicinis eius. Cap. 1. fol. 103
De augmento vmbilici. Cap. 2. 104
De dolore ventris,& iliorum. Cap. 3. 105

De crepatura; & speciebus herniæ,& medicinis eius. Cap. 1.

Ruptura gñ. & quæ duplex.

RVptura est solutio continui membro pãniculo adueniens,eius diuisiones vniuersaliter comprehendens; quæ si panniculo continenti intestina, qui dicitur siphac,accidat, vocatur proprie crepatura. Accidit autem ei,in loco iuxta sumen,& raro; quoniam ille locus sustentatus est lacertis, & cum accidit minoris est eminentiæ,eo quòd grauantia intestina inferius tendunt,& est deteriorum accidentium, licet in principio dolorem non faciat: quoniam egressa in ea sunt intestina minora, quæ egressa coarctantur: quibus coarctatis coarctant sęcem,& vomunt eam. Et quandoque accidit in sumine, quare sequitur eius augmentum, & vmbilici, & quandoque sub eo,& circa ipsum, & est paruæ additionis,& quandoque accidit inferius circa inguina,& est vt plurimum; qua pars illa grauedine intestinorum magis extenditur,nisi sustentetur lacertis,vt superior pars,sed extremitatibus lacertorum. & est maioris doloris,propter magnitudinem eius, quod extitit comprehensum,& maioris additionis, quam sequitur descensus eius,quod extitit comprehensum ante illius rupturam, vt intestinorum,& proprie monoculi; quoniam non est circumuolutum, & ligatum vt alia, aut zirbi, aut vtrorumque, cum est magna in bursam intestinorum,quare tumet,& inflatur,& vocatur proprie hernia,seu ramex. Et in mulieribus tument inguina ad modum tumoris oschei. Et tamen,vt præter rupturam eius descensus talium accidat,vt cum peruenit dilatatio in vijs inferioribus partis eius absque ruptura. Et dilatationis causa est effusio humiditatum glutinosarum aquosarum, collectarum in spatio ventris ad modum aquę hydropicorum. Et quandoque tumet oscheum, & inflatur, propter effusionem humiditatum præter naturam in ipsum,aut aggregationem ipsarum in ipso,propter frigiditatem,& conuersionem ipsarum in aquositatem,quare replentur aquositate. Et quandoque inflatur propter conuersionem ipsarum humiditatum in ventositatem, aut casum ventositatis ĩ illud. Et accidit species herniæ improprie,& abusiue dictæ,s. aquosa,& ventosa. Et qñque tumescit,& incrassatur oscheum, propter humiditatem sanguineam, sęculentam descendentem ad ipsum; aut ex apostemate duro,aut pinguedine ita,vt assimiletur ramici, & vocat hernia carnosa. Et qñque inflantur tm̃ venæ eius ex illa, & vocatur hernia varicosa. Et quãdoque mollificatione vehementi absque ruptura, quare prolongatur,& similatur herniæ. Et harum deterior,& difficilior est vtraq; varicalis.s. intestinalis,& zirbosa,qm̃ est cum ruptura, vel dilatatione. Aliarũ vero deterior est carnosa,& varicosa,qm̃ materia est fixa; leuior vero aquosa,& ventosa, qm̃ perforatione sola euacuatur materia, & detumescit oscheum. Et cãrum rupturæ siphac,quædã sunt intrinsecæ,& quædam extrinsecæ. Intrinsecæ sunt humorum corrosio,& replerio tendens, ventositas extendens,& motus super repletione,vox fortis,& sternutatio,expressio partis,& apostematis apertio. Extrinsecæ sunt,vt ignis adurens, percussio, ensis penetrans, aut animalis morsus,& similia. Causa vero dilatationis viarũ est debilitas ipsarum,& effusio humiditarũ mollificantium, & relaxantiũ ad ipsas; coadiuuãte motu forti,percussione,& casu: aut retentio spermatis moti, & prohibiti ab expulsione,aut ascensio mulieris supra virum,aut labor in coitu supra repletionem,aut satietatem, & aggregatio ventositatis, & egestionis in ventre, labor, & anhelitus in ipso,qui etiam possunt esse causa rupturæ ipsarum.

Species herniæ.

Causæ.

Signa rupturæ.

Ex signis, quædam sunt rupturæ conuenientia, quædam dilatationi viarum,quædam herniæ. Signa conuenientia rupturæ, quibus ipsa cognoscitur,sunt apparens additio sub mirach subita,cum dolore, & tumore; qui additur apud motum,retentionem anhelitus,& expressionem, distinguitur diuersitate locorum, & si sit inferius circa inguina tumore bursæ fit hernia eius,nec cõfert exiccatio,nec stypticitas. Et dilatationis quidẽ signũ est tumor,& additio in oscheo paulatim apparẽs absque dolore,& præter motum subitum, & laborioſum,vociferationem,& alia,quæ sunt causa rupturæ percepta. Et est hernia folliculi testiculorum, non bursæ, & oschei immediate,& confert exiccatio,& stypticitas. Signorũ vero conuenientium herniæ, quædam sunt herniæ propter descensum intestini, & sunt magnitudo eius,& reditio eius velox cum resupinatione, & sensibilitas rugitus cum premitur proprie. Quædam sunt conuenientia herniæ propter descẽsum zirbi ad ipsam, & sunt tumor minor in comparatione ad illud, & euentus paulatim, licet minus quam in dilatatione, nec sentitur rugitus in illa, licet sit similis illi in tactu molli, & difficultate curationis,& facili reductione. Et ramex quidem aquosa cognoscitur per tensionem oschei cum splendore, & tactus mollicie,& lenitate. Et quidem ipsa non redit,nec ingreditur, & proprie si ibidem sit aquositas generata, non infusa materia. Et ventosa cognoscitur in inflatione oschei absque grauitate, & dolore, cum tensione, & resistentia impressionis,& est facilis ingressus,& reditus in omni situ. Et quãdoque accidunt in ea dolores fortes, quoniam extendit oscheum,& testiculos comprimit. Et carnosæ signum,est quòd non est materia intus oscheũ, vt in prædictis,sed in eius substantia diffusa inuisceata,& adhærens,& est cum crassitie,& duritie,& inæqualitate. Et si est ex apostemate duro cognoscitur per præcessionem signorum eius,& dicitur buris. Hernia vero varicosa, ex venis repletis cognoscitur tendentibus ad nigredinem contortis,& complicatis,& mollificatione testiculorum,& prohibitione ipsorum à cursu,& motu. Et si est in attenjs oschei, tactu comprehendit ipsa, si vero in venis nutrientibus illa membra,cum sint profundæ, tactus non comprehendit illas.

Curatio.

In cura rupturæ intentio patientis, licet prius inspiciat accidens, videlicet herniam, quia ab eo perceptam magis molestantem,& in actionibus impedientem, attrahentem impudicitiam ipsius operantis medicantis,executio tamen vertitur ad eius causæ ablationem prius. Est autem causæ ipsius ablatio duplex; vna causa est communis omnibus herniæ speciebus, alia vnicuique speciei propria. Communis causæ ipsius ablatio,completur regimine,quod in sex rerum non naturalium debita ministratione cõsistit,& est vt degat in aere temperate calido,& frigido,declinante ad siccitatem,vitet extremitates qualitatũ eius,& proprie humiditatis. Vtatur cibis siccis,& vitet humidos,& brodiales, & vẽtosos,ac repletionem,& potum multum,& proprie aquæ. Quiescat,& dormiat temperate. Vitet omnem motum corporis, & animæ, vniuersalem, & partialem quo totum moueatur corpus, vt est sternutatio, tussis, compressio, retentio anhelitus,atque singultus,vomitus,& coitus,et balneatio,& proprie post repletionem; nec fletus,nec ambulet supra cibum valde, & breuiter fugiat omnes causas rupturæ,delationis, & effusionis medicinarum prædictas,in quarum contraria innitatur. Propria vero ex speciebus herniæ, & ablationi causæ quædam est, quæ appropriatur veris, quædam non veris. Abscissio veræ causæ verarum specierum herniæ,vt intestinalis, & zirbalis immediate rupturam siphac,vel dilatationem viarum eius respicit; ablatio ergo eius est,vt hæc vniantur, & consolidentur; illa vero coangustentur, neutra vero ipsarum fieri potest medio stante, quod descẽdat in bursam,vt ergo hæc fiant, expedit prius, descendat intestinum scilicet, aut zirbum ad locum proprium reducere, deinde rupturam vnire,& consolidare,vel dilatationem

Dieta.

viarum

viarum debite anguſtare. Reductio autem eius completur cum balneis,& cataplaſmatibus, & infuſionibus rerum mollificantium, & dolorem ſedantium, decoctarum in aqua, quales ſunt maluæ folia, & biſmaluæ, & branchæ vrſinæ, viol. ſemen lini, &c. fœnugræcum, in quarum aqua ſit pannus, vel ſpongia infuſa, & ſupra locum immiſſa, donec locus mollescat, & dilatetur, deinde reſupinatione corporis facta, & cruribus eleuatis cũ compreſſione tendente ſuperius, reducantur inteſtina, vel zirbus, vtraque poſt quam ſequi debet rupturæ vnio, & conſolidatio, vel dilatationis coagulatio. Vnio autem, & per interius conſolidatio ſumpta potiones, & diætam, & exterius approximata, & emplaſtrata, & non poteſt fieri quantumcunque ſit in conglutinatione, & ſtypticitate fortiſſima, niſi etiam infrigidantibus tantum, cum partes ruptæ non poſſint vniri, & ad debitum ſitum reduci; arte, vel ingenio, propter magnitudinem vulneris, ineptitudinem, & compreſſionem membri, quod ſubtile, & inſanguineum eſt. Expedit ergo ad aliquid proportionabile illi confugere; ſaltem, vt illam prohibeat ab augmento, & proprie apud corporis motum, donec tempus adſit miniſtrãdi chirurgicum opus, quod in conſolidatione ipſius efficaciſſimum eſt, & probatum. Proportionale vero eſt ligatura, cum brachiali habente eminentiam perpendicularem ad clypei formam, in loco reſpiciente inguina, vbi ruptura exiſtit, & faſcia deſcendente ſub coxa; cum qua in locum poſterum ligata ſtringatur, & eſt nota. Et modus operationis chirurgici eſt, vt prius obſeruato prædicto regimine corpora purgentur, ſi cacochymia ſit apparens; vel phlebotomentur, ſi repletionis ſunt ſigna, & ſit multa, vt natura in mittendo humores ad locum magni doloris reddatur auara, deinde ſupra locum inguinis recipientem rupturam, quam ex tranſitu inteſtini, vel zirbi deſcendentis, & redeuntis cognoſces, & percipies: cum impoſitis digitis apponatur ruptorium, & euitetur ferrum omnino, ſit autem primum leue, & non faciat ſubitam commotionem, & dolorem fortem; ſed facile toleretur, quales ex nitro cum calce abluta, vel ex arſenico cum calce mixto, & ſimilibus, deinde apponatur fortius, vt arſenicum, ſublimatum, & tandiu immoretur in loco, donec rumpendo, & corrodendo perueniat vſque ad didymum. Caueat tamen ne tangat inteſtina, vel ad ea perueniat virtus eius, quoniam vlcerabit nec conſolidabuntur, & proprie ſi gracilia fuerint, & morietur æger, vt in quodam notabili vidimus ab experto. Et ad hoc euitandum ſtatim expedit, vt toto tempore curæ rupturæ faciendæ, iaceat ſupinus in lecto anchis, & cruribus eleuatis, & à parte ſuperiori vbi ſunt inteſtina interponatur aliquod, quod defendat ea, vt peciola, oleo roſ. intincta, & vitet repletionem, & inflationem, & locus quotidie requiratur, & pluries. Caueat etiam ne chorda ligans eius cum oſſe pectinis, quæ ſub vlceris loco exiſtit, attingat, quoniam ſequeretur contractio, & ſpaſmus, & vt plurimum mors. Et modus cautelæ eſt, qui eſt dictus. Cum ergo perueniunt ad didymum, tunc inſpiciatur vlcus ſubtiliter, & inquiratur, vtrum didymus ſit dilatatus, vel ruptus. Si vero dilatatus ſit, comprehendatur acu, & fortiter cum filo ſetico reſtringatur, & deinde vlcus conſolidetur. Si vero ſit ruptus, nec comprehendi valeat, vt ligetur ruptorium, repetatur cum mora, donec pertranſierit ipſum vſque ad os; tunc vero auferatur, & applicentur ſigillantia, & incarnantia cum ſtypticitate, deinde repleto carne vlcere applicentur ſigillantia, & incarnantia, quæ ſunt pontica, & exiccantia fortia, quale eſt puluis gallæ, cortex thuris, ſandaracha, & ſimilia, & patiens nutriatur viſcoſis, & duris. Conſolidatio in infantibus, & coanguſtatio dilatatorum ductuum, & viarum, qui didymi nominantur; completur cum conſolidantibus interius ſumptis, & exterius applicatis ſtypticis, ex balneis, & emplaſtris; & ſunt glutinoſa, & viſcoſa, quales ſunt ſpecies conſolidæ, corrigiola, mumia, terra ſigillata, grana naſturtij, milleſolium, decoctio nucis cypreſſi, & hypocyſtis proprie cum balauſtia, & ſimiliæ excibis, & potibus, & ex decoctione eius ſumptis, & exterius approximatis, & emplaſtratis ſimplicibus dictis, & alijs, vt eſt centaurea cui ineſt proprietas vniendi fruſta carnium, quando cum eis ſimul decoquitur. Et ex eis ſunt confectiones, & emplaſtra compoſita, quæ infra dicentur cum ligatura, & ſtrictione forti. Et quandoque ſufficit ſola ligatura in dilatatione infantium. Quod ſi ruptura ſupra, vel circa vmbilicum affuerit, reductio fiat inteſtinorum, vel zirbi fiat facile, quia ſola reſupinatione infirmi, & manus compreſſione, quod ſi addatur in ruptura, incipiatur in deſiccando illud, quod dilatatum eſt, propter humiditatem, adunando quod fixum eſt, & ingenietur in conſolidatione eius, & regatur vt ſupra. Et quidam nituntur in hoc dilatando fimbrias ſuas, & eorum efficaciſſima cura generalizando ſuperius in ſuperioribus omnibus, cum non videatur poſſibile, niſi in cura infantium exiſtente parua. Et illud eſt apponere ſupra in loco rupturæ emplaſtrum ex rubificantibus, & trahentibus ſanguinem ad locum primum. Quale eſt proprie, quod fit ex paſſulis nigris enucleatis, caricis, & vino nigro pontico, ana &c. bullitorum ſimul in olla ad inſpiſſationem; deinde cum adminiſtratione emplaſtrorum ex ſtypticis, & ponticis ſanguinem illum tractum inſpiſſantibus, & ſclirotizantibus, quæ ſua craſſitie, & duritie obturabunt. Quale eſt proprie factum ex gypſo, & lapide marmoreo, ceruſſa, gallis, luto ſigillato, & ſimilia, & quod ſcribitur infra.

In abſciſſione vero cauſæ proprie ramicis aquoſæ, aut ventoſæ, duæ res ſunt neceſſariæ ſcilicet extractio eius, quod in oſcheo eſt contentum, & materiei prohibitio regenerationis, & multiplicationis eius. Extractio autem fiet cum reſolutione, vel inciſione, vel perforatione eius, cum ferro, vel cauterio, ad modum extractionis aquæ, aut ventoſitatis hydropicorum, talem autem complentia ſunt dicta ſupra in cura hydropiſis, & ſunt ex emplaſtris, ſuffumigijs, & balneis ſiccis, & vnctionibus reſoluentibus. Inciſio autem completur cum ferro, & cum medicinis acutis adurentibus, & exiccantibus, & conſtringentibus illud, quod ruptum, vel dilatatum eſt ex ſiphac, & foraminibus eius, ne vlterius deſcendat, & tranſeat. Et modus perforationis vel inciſionis cum ferro eſt, vt reſupinetur patiens in lecto, vel ſcamno, & ſedeat poſt ipſum aliquis, qui extendat virgam eius ad ſuperiora, & eleuentur teſticuli ad ſuperiora pectinis, & elongentur ab oſcheo, & perforetur cum phlebotomo oſcheum à parte dextra, vel ſiniſtra, recedendo à commiſſura, deinde ſtude in euacuatione totius aquoſitatis, & egreſſione ventoſitatis. Et modus apertionis cum cauterio eſt, vt ſumas ferrum ſubtile, in quo ſint vncini, & igniatur, ſicut ignitur cauterium, & ſepara teſticulos, quantum poſſibile eſt à loco cauterizationis, & reuolue cauterium ab oſcheo, ita vt non inueniat teſticulum, & inueniat oſcheum, & alberiteron, & conſtringat, & calefaciat ipſum, vt non egrediatur poſt ipſum aqua poſt illud, eſt melius quòd conſtringas meatum, deinde incidas cruſtam, & conſolida. Et fortaſſe incides ex alberiteron aliquid, & cauteriza, & pone ſupra ſciſſuram ſtyptica. & prohibe ægrum potare aquam. Prohibitio generationis materiæ multiplicantis eam ſit cum euacuatione, & æquatione cibi, & potus. Et regimen in ventoſa, eſt regimen inflationis ſtomachi, vel tympanitis, quod ſuperius dictum eſt.

Regimen vero carnoſæ, & varicoſæ, eſt regimen durorum apoſtematum, & illud eſt cum mollificantibus, & reſoluentibus alternatim approximatis. Mollificantia ſunt pinguedines, medullæ, olea, mucilagines. Reſoluentia ſunt granorum ſpecies, vt refina, terebinthina, bdellium, aloe, ſtyrax liquida, ammoniacum, & ſimilia, iris, crocus, & chamæmelum, ſpica, &c. Compoſita ſunt, & ex eis eſt emplaſtrum baſilicon, ceratum hyſſopi, & ſimilia. Emplaſtrum leue ad crepaturas infantium ſecundum Græcum. Recip. corticum thuris, maſticis, ſarcocollæ, tragacanthi, ana terantur, & aggregentur

No. de centaurea.

Emplaſtrũ ad crepaturas infantium.

Documentum.

Documentum aliud.

tur cum vino de passis; dissoluta in eo mumia, & aliqui addunt aloe,& gluten piscium. & aliqui solum faciunt ex balaustijs,psyllio,& radice lilij syluestris,& lenticulis aquæ, & fortassis sufficit, vt liniatur locus cum bdellio dissoluto in vino, thure, & colophonia. Aliud fortius Oribasij. Recip.balaustiarum,granorum nasturtij,granorum granatorum,gallarum immaturarum,ana drac. decoquantur cum vini styptici vnc. viij. decoctione vehementi. Et reductis intestinis ad superiora embrochetur locus cum frigido,& apponatur emplastrum,nec remoueatur donec per se cadat. Aliud efficax secundum Ioannitium. Rec. aloen, dissoluatur gluten in aceto vini,& aggregetur medicina cum eo,& fiat ex eis emplastrum. Emplastrum Papæ Ioannis ad crepaturam expertum. Rec. lithargyrij, opij, lapidis hæmatitis,sang. dra.sang hominis recentis,galbani, masticis, thuris,costi,boli armeni,isculi,mumiæ,ammoniaci, ana drac.iiij. picis naualis,colophoniæ,ceræ albæ,& rubeæ,ana vnc.s. myrrhæ,cardamomi, aloes, ana scrup.v. colocynthidæ, palmæ marinæ adustæ,gallarum,balaustiarum,aristolo. long.radicum consolidę minoris,ana drach.j.visci quercini vnc.j. fac decoqui pellem hœdinam in aqua, donec tota pellis dissoluatur, deinde coletur cum expressione. Et cum colatura illa tere, quæ sunt terenda, & liquefac, quæ sunt liquefacienda: incorporentur isculi, & bene contriti in visco fortiter misceantur cum prædictis,donec mixtum reducatur ad modum emplastri,& præcedente balneo cum aqua pluuiali decoctionis balaustiæ, myrtæ, corrigiolæ, consolidæ, & radicum lini,apponatur,& superligetur brachiale, & hoc oportet per tres menses, seruato prædicto regimine.

Puluis ad idem.

Puluis quo vtatur cum cibis. Rec.nucis muse.vnc.s. gatyoph.vnc iiij.cinnamomi dulcis vnc s. boli armenæ vnc.ij.semin. nasturcij. Item aliud emplastrum secundum Iudeum. Rec.picis,hieræ,ceræ rubeæ,ana vnc.s.lithargyrij, ammoniaci, galbani, masticis, terebinthinæ, consolidæ maioris, & minoris, ana vnciam vnam, visci quercini,gypsi.& myrrhæ, olibani, ana vnc.j. aloes,aristolo.long.& rotundæ,isculi ana vnc.j. boli armeni vnc. j.pilorum leporis minutim incisorum tantundem; conficiantur cum melle, & applicetur. trahit enim sanguinem ad locum, & cum styptricis consecutiue appositis condensetur in lapidem, & oppileturruptura. Aliud ad idem Rec. picis naualis lib.j. colophoniæ lib.s. galbani, sagapeni, ammoniaci, opopana. ana vnc.s. ceræ vnc iij. aceti lib.s. fiat autem ex eis ceratum in stagnata liquefactis,& quæ liquefacta fuerint parum de ipsa in aqua frigida imponatur,& cum se tenuerit pix græca puluerizata,cum mastiche,& thure, cum prædictis incorporetur in stagnata,& cum spatula semper agitando bene incorporetur in stagnata, & cum cocta fuerint, adde terebinthinæ vnc.j. deinde super aquam frigidam cola, & manibus inunctis oleo laurino collige, & fortiter malaxa, vt aqua inde exeat,& fac magdaleones, & cum vino eorum emplastra. Linimentum ad crepaturam aquosam, & ventosam, dissoluatur bdellium in oleo sambucino, apostolorum,vel nardino,& vino antiquo,& addito castorei puluere,& hordei puluere,vel milij; fiat.

Linimentū ad crepaturam aquosam. & ventosam.

De augmento vmbilici. Cap. 2.

CONtingit vt egrediatur vmbilicus, & emineat extra,& illud est in infantibus proprie. Et causa eius est, aut propter rupturam in ipso nato superius prouenientem,videlicet ex planta,vel ortu,quia egreditur zirbus,vel intestinum,& inflatur, sicut etiam contingit in oscheo,aut ex causa hydropisis, ita vt mollificetur,& aggregetur in eo aquositas,vel ventositas contenta in concauo ventris replens,et extendēs ipsum,aut propter cursum superfluentis sanguinis ad ipsum ex apertione venæ,& arteriæ ipsius,quare cutis eleuatur in altum. Signa causæ primæ sunt,quoniam calor naturalis non mutatur. Et est locus diuersitatis alicuius,& proprie vbi egrediuntur intestina; & est cum dolore aliquo,& tumor cum mollitie, & occultatur cum premitur. Et quandoque in occultatione rugitus percipitur,& administratione mollificantium ex balneis,& vnctionibus, & motus augmentatur.

De signis.

Signa eius,quæ est ex aggregatione humiditatis sunt, quod cum compressione cedit,& est leue, respectu præcedentis; colore cutis non mutato,& etiam si ex ventositate fiat,& est leuius, & magis resistens compressioni, & sonitus in eo, & vox existit,si percutiatur. Signa vero tertij,sunt mutatio coloris cutis ad colorem sanguineum, & nigrescentem. Et signum est, quòd ex additione carnis natæ,aut apostematis,est,quia est graue,durum,quod compressio sicut alia non occultat.

Cura autem eius est proxima curæ rupturæ, & specierum herniæ supradictæ. Et modus eius in prouenientе ex ruptura est duplex. Vnus cum glutinantibus styptricis,interius, & exterius, ex emplastris approximatis, possibilis in infantibus, & egredientibus post partum, cum ligatura, quam faciunt obstetrices, in quibus ex apertione venarum, & arteriarum contingit. Alius est incisione,futura,& consolidatione chirurgica in corporibus duris augmentatis. Conglutinantia, & styptica, quibus primus completur modus, sunt charabæ, thus, balaustiæ,glans,galla,antimonium,acatia,alumen,terebinthina,terra sigill.& similia simul confecta, vel diuisim applicata, cum ligatura stricta, & quandoque additur cerussa secundum mensuram vnius illorum. Et simile est,si sumatur tenta,& inuoluatur supra ipsum pannus,& accipiatur minutum thuris, & conficiatur cum albumine oui,& liniatur cum eo super vmbilicum, & repleatur eo. Modus vero incisionis est talis. præcipiat infirmo,vt stet,& tendat ventrem suum, & contineat anhelitum, donec appareat,quantum possibile est ipsius augmentum. Et tunc fac in circuitu huius cum atramento signum distinctiuum; deinde comprehende quod ejciatur, cum vncino supra myrach solum, ita quòd non accipias, quod est sub eo de zirbo,vel intestino,deinde fac resupinare eum supra collum; & deinde liga cum filo sub vncino, ita quod cadat ligatura in signo,nec comprehendat aliquid ex eo, quod est sub mirach, sed solum ipsum,ex tunc vero incide cutem,& sue locum descriptum cum filis duris, extensis adinuicem, & stringe ipsum supra ventrem, & dimitte cutem, & consolida prius lacertos,deinde consue cutem,& consolida sicut oportet. Reliquarum vero cura cum exiccantibus,& lenientibus,ac resoluentibus notis completur.

Emplastrū ad exitum vmbilici.

Ad exitum vmbilici fiat emplastrum probatū infantibus,quibus accidit magis. ℞. granorum lupinorum M.j. petiam vnam panni linei combure, qua confices cum vino nigro, & pontico, bulliant donec inspissetur, & intinctam spongiam liga supra locum postea in aceto, & aqua ros. & in eo inuolue stupas, & applica supra vmbilicum,& est Rasis. Aliud fortius ℞. Aluminis aur. xv.gallarum aur.iij. terantur, & conficiantur cum vino calabrensi nigro, donec inspissentur; & infundatur spongia post in aceto, & aqua rosata. Item ponatur super aliquem pannum gluten de corijs, & tepidum vmbilico applicetur, & superponatur puluinar de bombice, & panno lineo, & ligetur cum fascia. Item aliud. Rec. aquam aluminis, vinum calabrense,ana,in quibus bulliant rosæ, & spongia intincta supponatur, & si vis efficacius,bulliant cum gallæ, mastiche, & thus, & infascia. Item ad eius exitum, aquosum vinum in cinere refunde,& ex eo super emplastra. valet etiam ad ventosum,& confrictio cum compressione ex saliua ieiuni, & famelici curat eam,si ex leui fuerit causa.

De dolore ventris,& iliorum. Cap. 3.

Causa.

DOlor ventris,& iliorum ex dictis in dolore intestinorum in parte notus est; quoniam accidit ex causa existente intus mirach,lacertis,& panniculis ventris. Et quandoque ex communitate superiorum, vt diaphragmatis, pleuræ, pulmonis, & aliorum vel subteriorum membrorum, vt intestinorum; vel aliorum membrorum

brorum profundorum correſpondentium illis, vt ſtomachi, hepatis, ſplenis, renum, & ſimilium. A

Signum diſtinctiuum eſt quoniam cum paſſio eſt propria in mirach, dolet continue apud tactum, & quandoque alteratur color, & tumor (ſi adſit) & ſequitur lacertorum figuram. Cum autem paſſio eſt ex communitate interiorum, dolent propter tactum, nec ſemper apparet tumor, niſi cum apoſtema in eis fuerit, magnũ, & eſt præter lacertorum figuram; nec color cutis mutatur, & additur, & diminuitur additione, & diminutione paſſionis illorum, quæ præceſſit.

Curatio. Cura eſt, nam ſiquidem ex propria paſſione fuerit, & ex malitia complexionis frigidæ, quæ eſt plurimum ex cauſa exterius accidente; aut ex ventoſitate interclusa cum calefactorijs, balneis, & electarijs ex diacymino, diatrion pip. & alijs calidis, & proprie ſtœchade medicetur. Et ex medicinis appropriatis ei ſimplicibus eſt ammoniacum bibitum, vel epithematum cum melle, aut aqua hordei, & alhaſee cocta, & tranſglutita cum melle, & mahaleb, & cyperum, & fœnugræcum, & ſemen lini, & ſtœchas, & abſynthium, & reliqua anodyna. Hipp. vero dixit. Quibuſcunque dolor circa hypochondria ſine phlegmone fuerit, febris ſuperueniens curat ægritudinem. Attendendum tamen, quia dicit ſuperueniens; vt quia ſponte, vel caſualiter prouocata ſit; veniens vero artificialiter prouocata non ſemper, niſi corpore mundo, & conſumptioni inepto. Aliter autem diſpoſitio ſi procurabis forſaſſe accidet tibi, ac ſi nequam, & te fortiorem introduxeris in domum tuam hominẽ te adiuuandi gratia, qui cum inuenerit aliquid ex continentibus, vel contentis, cui innitatur, firmabitur in eodem; nec poteris ipſum expellere cum volueris; ſed fortior exiſtens expellet te, ita vt, quod vocaſti in auxilium, in non auxilium conuerteretur. Sed ſi fuerit ex ſolutione continui cum exhibitione mumiæ ſumptæ, & cum compreſſione inunctæ præcedente phlebotomia curetur, & granis naſturcij, & ſucco cytoniorum prænutritis, non fractis, & cum emplaſtro ex conſolidantibus notis, & conuenienti regimine. Et ſiquidem ex apoſtemate fuerit, curetur cura reliquorum apoſtematum, quæ indicationem a patiente particula non ſuſcipiunt. Et ſiquidem ex communitate ad ſuperiora fuerit, vel ſubteriora membra, & profunda, curetur cura doloris pectoris, & pleureſis; vel cura doloris hepatis, vel ſplenis, & inteſtinorum dicta. Et ex ſimplicibus medicinis conuenientes, & expertum eſt betonica, cum teritur ſicut eſt, & emplaſtratur, auferit enim dolorem, & inflationem ventris. Et ſumptæ ex ea drach. iiij. cum aqua dolorem hepatis, & cum melle, & aceto dolorem ſplenis ſedat. Et abſynthium emplaſtratum cum oleo de alchanna facto cerato, auſert dolorem ſtomachi, hepatis, &c. iliorum. Ex compoſitis eſt hoc, quod ſedat dolorem ventris, & iliorum in infantibus, & pr̃batis. Recip. ſucci parietariæ, ſucci herbæ fœniculi ana, guttas. iij. & cum lacte in cochleari da ei poſt balneum, in aqua decoctionis ipſius parietariæ. Aliud. Recip. fœni. granorum naſtur. ſemi. apij, ameos, zingib. cinna. ana partes æquales, ſagapeni, ad pondus omnium, fiant ex eis pillulæ, vt auellanæ, & miniſtrentur.

Ne. de abſynthio.

6. aphe. 40.

PARTICVLA QVINTA ſectionis primæ, finalis, & vltima, quę eſt de medicinis ægritudinum iuncturarum.

Vbſequitur particula quinta ſectionis primæ, finalis ipſius, & vltima de medicinis ægritudinum iuncturarum, continens ſummas quatuor. Quarum Prima eſt de medicinis doloris ipſarum. Secunda de medicinis diſlocationis. Tertia de medicinis ſolutionis, & ſeparationis. Quarta de medicina apoſtematum earumdem.

SVMMA VERO 1. eſt præſentis conſiderationis, continens capitula decem.

Sermo generalis in iuncturis, & diſpoſitionibus, & doloribus earum; cauſisq; & ſignis ipſarum, & eſt proœmialis. Cap. 1. fol. 105
De medicinis iũcturarum, & cura dolorum ipſarum in generali, vt arthreticæ commune. Cap. 2. 106
De dolore ipſarum in ſpeciali, & primo de dolore humeri, & ſpatulæ, & medicinis eius in ſpeciali. Cap. 3. 107
De dolore dorſi. Cap. 4. 110
De dolore anchæ, & iſchiatico, & medic. eius. Cap. 5. 111
De dolore podagrico, & medic. eius in ſpeciali. Cap. 6. 112
De medicinis diſpoſitionis, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum inſurgere conſueuerunt. Cap. 7. 112
De his, quæ præſeruãt, & doloribus iuncturarum. Cap. 8. 113
De varicibus, & de medicinis earum. Cap. 9. 113
De elephantia, & medicinis eius. Cap. 10. 113

Sermo generalis in iuncturis, & diſpoſitionibus earum & doloribus, cauſis, & ſignis earum: & eſt proœmialis. Cap. 1.

TE ſcire oportet, quòd dolor iuncturarũ eſt nociuus ſenſus ipſarum, & eſt recipiens diuiſiones penes ſuas cauſas eſſentiales ipſarum, atq; accidentales, quibus variatur ſua diſpoſitio atque cura. Cauſæ vero eſſentiales doloris ſunt duplices, res percipiens, & res imprimẽs, nihil enim aliud eſt dolor, quam contrarium impreſſorem ſubito ſentire, vt dixit Abuh. Penes cauſam percipientem, quæ eſt membrum, a iuncturis ſpecificationem recipit, & diuiſionem hoc modo. Sciendum primo, quòd iuncturæ paſſiuæ ſumptæ oſſium membrorum corporis extremitates alteratim adinuicem ſunt coniunctæ. Actiuæ vero partes extrema ipſorum contiguatorum ad ſeinuicem contingentes, & ex ligamentis de extremis ad extrema oſſium protenſis, & chordis lacertorum in eorum circuitu alligantibus compoſitæ, & commiſtæ venis, & arterijs ſupercurrentibus, atque cute a natura ordinatis. Et vt per eas membra, & flexionem, & reflexionem recipiant eorum operationibus, & motibus opportuna. Quæ omnes ſenſibiles valde ſunt, quia nerueſæ, durę: ne in motu eorum quaſi continuo rumpantur, & ne calefiant, frigidæ, & proinde debiles vtræque ipſarum, quia a primo principio ſunt remotæ inter ſe, concauitatem, & cauernoſitatem habentes, vt colligant, & conſeruent humiditatem, nec exiccentur in motu, qui ſi non contingat in quanto, vel in quali excedere eas, exiccari, & calefieri eſſ neceſſe, ac debilitari magis; venas quoq; & vias ad ipſas ex membris, & corpore dilatari, quapropter ſuperfluitates, & humores corporis trahere ad ſeipſas influxas recipere, illas conſeruare propter ſpiſſitudinem, &c. frigiditatem. Et proinde ægritudines omnis generis incurrere, & plurium rheumaticas, & dolorem, propter cauſam inferius aſſignandam, quibus ægritudinibus nunc prætermiſſis, tanquam ad ſectionem ſecundam pertinentibus, quæ de medicinis ægritudinum vniuerſalium tractat, tantum de medicinis dolorum ipſarum hic dicendum, qui in generalibus omnibus ægritudinibus eſt ſymptoma ſibi præiudicans ſanationem ſua fortitudine inter omnes, & curam ipſarum vniuerſaliter comprehendens, necnon a membro, ſeu iuncturis denominationem recipiens in genus, & ſpeciẽ variato. Dolor. n. iuncturarum, aut eſt vniuerſalis omnib. iũcturis, & ſic arthretica nũcupatur, ab articulis dicta, qui generaliter iũcturæ dicũtur,

Doleriũ iuncturarũ quid.

Cauſæ.

Arthretica quid.

aut aliquibus proprijs,& hic ſecundum varietatem iun-
Ctturarum varie nominatur, quia variam ab eis proprie-
tarē aſſumit,vt infra patebit; iuncturæ.n.in ventre ſunt
corporis,& tales ſpondylium dorſi eſſe noſcuntur, ꝙ ba
De anatomia iunctu-rarum, & delearum. ſis eſt corporis vniuerſi, ſicut carina nauis. Quædā ſunt
membrorum extremorum de corpore prodeuntium, &
hæc diſtinguuntur dupliciter quædam enim ſunt ſuperio-
rū extremorum, vt manuū generaliter acceptarū,quę
dā inferiorū,vt pedū ſimiliter generali modo ſumptorū.
Et vnaquæq; ipſarum totidē recipit ſectiones, quot in ſe
continet iuncturas, a quarum qualibet propriam deno-
minationem recipit, quæ generaliter iūcturarum dolor
dicitur,& propter naturam earum, variam,& diuerſam
curationem. Denominationem vero recipit,nam ex eis
eſt dolor,qui dicitur humeri,& ſpatulæ.Humero.n.ſpa-
tula,& adiutorium cū furcula coniunguntur, alius cubi
ti, alius raſcetæ manus,& cæterarum iuncturarū ipſius,
quē chiragrā Ioannitius appellauit.a chir Græce, Latine
manus. Alterius vero, qui eſt pedis quidā dictus eſt do-
lor anchæ,vel iſchiaticus,alius poplitis,alius raſcetæ pe-
dis.& aliarū iuncturarū eius,podagricus nominatus,sēſu doloris,quilibet in loco, vel iūctura propria pceptus,
atq; diſtinctus. Curationem quoque diuerſam, de qua
infra dicetur, recipit a varia natura ipſarum. Aliquæ.n.
ipſarum ſunt magis vicinæ principio,vt humeri,ſpatulę,
aliquæ profundæ lacertis craſſis,& pellibus inuolutæ,vt
iſchiæ,& anchæ,aliquæ vero magis diſcoopertæ, a prin-
cipalibuſque remotę; vt manus, & pedes,cętere ſm ma-
gis, & minus proinde ipſarum dolores in corpus diuer-
ſimode imprimentes,& cauſas ſalubres curatiuas pluri-
Cauſa que. mum variantes. Penes cauſam vero imprimentem ſe-
cipit dolor iuncturarum notificationem, & diuiſionem
ſic. Cauſa vero ipſam imprimens, quædam eſt interior,
& quędam exterior. Interior eſt in ſe,& ex cōitate ad mit
tentia mēbra. Et materialis plurimū, q̄ phlegmatica pp
earum naturā,& digeſtionis defectum. Omne autē mē-
brum cōplexionis frigidę actiones defectas haber ex ne-
ceſſitate dixit Gal. In ſe quidem mala cōplexio quælibet
plurimū frigida. In genere.n. ꝓportionabili facilior eſt
tranſitus,dixit Abu. Ex cōitate vero eſt quilibet humor
eſſentiam doloris varians ſeu ſpeciem, & eſt plurimum
phlegma cum choleta,deinde phlegma crudum, deinde
ſanguis,deinde cholera,& rarius melancholia. Et quan-
doque ventoſitas operans ipſum acutum, vel obtuſum,
continuum,vel interpolatum,a corpore toto,vel hepate,
& cerebro,& quandoque inteſtinis patientibus, propter
propinquitatem miſſus,& influens per modum rheuma
tiſmi ad ipſa,vel permutationem. In dolore vero ipſarū
rheumatis cauſæ omnes frequenter concurrunt, quarū
quædam eſt generalis,& immediata; aliæ ſunt ſpeciales,
& mediatæ. Generalis eſt,quam Gal. in ſuo lib de virtu
tibus dixit, cum ait, quemadmodum enim membra ad
ſe inuicem trahunt eſcam, ita ad ſeinuicem deponūt ſu-
perfluitates, & hæc cauſa vocatur rheumatum. Specia-
les vero ſunt,quas Ioānitius in ſuo introductorio nume-
Specialis cauſa ſit quatuor modi. rauit, cum inquit. Modi vero morborum ex innaturali
malitia cum aliquo humore decurrente ad infirma mē-
bra quatuor ſunt. Primus eſt virtus membri impellen-
tis,& debilitas recipientis. Secundus eſt multitudo hu-
Nota hec omnia. morum dictorum. Tertius eſt debilitas virtutis nutriti-
uæ. Quartus eſt largitas viæ pororum. Fortitudinis to-
tius corporis,& hepatis reſpectu iuncturarum cauſa ſa-
tis eſt nota. Debilitatis iuncturarum duplex eſt cauſa,na
turalis, quæ ſuperius eſt narrata, & accidentalis ex tem-
pore,vt caſus, & percuſſio,vel aliqua ægritudo. Acciden
talis debilitatis nutritiuæ cauſam ſuperius in ſtomacho
habuiſti. Ex qua principaliter cum malitia regiminis
humorum multitudo procedit, errat enim inter alias
plurimum mala nutritiuorum membrorum cōplexio,
& corporis vniuerſi,intantum, quòd exaucta tempore
procedente quandoque malos, & ſuperfluos humores
gignit ad iuncturas currentes, dolorem præſtantes, quā
tumcunque bonitas regiminis ſubſequatur,coadiuuan-
te largitate ductuum, & viarum, quæ ab humiditate
E cum caliditate humorum frequenter currentium pro-
creantur, & motu; ſicque deinceps ſibi viuere ſi velit
ſaluus a doloribus tunc non poſſit, quod equidem ver-
bum ab admiratione multos eripiet conſuera,hi.n. hu-
mores rheumatizantes taliter ad iuncturas doloris ea-
rum multiplicati cauſæ fiunt, alterando quidem ſubito
malam complexionem diuerſam inducunt, & replendo
concauitates earum, chordas, neruos, & lacertos exten-
dunt, & illorum quaſi continuitatem ſoluunt, totamq;
iuncturam eleuant in tumorem. Et quandoque apoſte-
mando vtrumque inducunt, licet raro propter ſoliditā-
tem, & duritiem ſubſtantiæ partium,ob quam humo-
ralis materia collecta, vel fluens de facili non ſubintrāt,
ſed interiectas vacuitates aptius, & multiplicata in eis
parte alterat, & extendit. Cum ergo dolores iuncturarū
pertractamus, & eius curam,arthreticum chiragricum,
& podagricum dictum ſic creatum intelligamus. Cau-
ſa vero exterior eſt ex primitiuis, eſt vt plurimum aeris
F frigiditas cōgelās,& ſiccitas indurans priuando humidi
tatem eius naturaliter ordinatam, ſiue ſit temporis, ſiue
ſit conſtitutionis Borealis, vel calida diſſoluens, & hu-
mectans,vt temporis, vel conſtitutionis Auſtralis, ſicut
Hippo.in ſuis apho.nobis retulit. Aut eſt caſus, vel per- *3. aphu. 18. 20. & 4. aph.11.*
cuſſio extendens, vel ſcindens, vel diſlocans partes vni-
uerſaliter iuncturarum; & ſimilia, quæ inter cauſas ac-
cidentales ſerioſius numerantur. Penes cauſas quoque
accidentales, ſeu diſpoſitiones diuiſionem recipit iun-
cturarum dolor; videlicet penes naturam corporis, con
ſuetudinem, ſexum, ætatem, tempus,conſtitutionem,
attem, & diætam. Hæ.n.ſunt cauſæ doloris accidenta-
les, & circumſtantiæ corporis diſpoſitionem variantes
ipſius; atque euentum, curam quoque determinantes, *3. aph. 21. & 4 aphor. 23 & 30.*
& auxilia, vt ſequetur. In corporibus enim complexio-
nis debilis, naturaliter lapſis, vt frigidis, & ſiccis; vel ex
ætate, vt ſenibus, quia pueri non podagrizant,vt dixit
Hipp.niſi ei menſtrua deficiant, licet maſculus ex lapſu
ſexus magis illud incurrat, quàm fœmina: ſed quia ex
G malitia regiminis,quemadmodum pueri ex immodera-
ta diæta,vel accidētaliter ex malitia regiminis frigidi di-
ſcretis, vel ex ægritudine aliqua maxime chronica debi-
litatis,vel conſuetudine patiendi dolores ipſos, vel quo-
rum parentes pati conſueuerunt, cum fit ex morbis,
qui hæreditantur in ſemine, tempore autumnali,ac ve-
ris, & conſtitutione conſimili, dicente Hippocrat. in
apho. Podagra,& maniaca vere,& autumno mouen-
tur. Et pluribus arte laborioſi motus, & exercitij, vt
viatorum, & portantium onera. Et diſſolutis cibi, &
potus, maxime vini puri in ieiunio ſumpti, & proprie
circa venerea dicente. Hippoc.in apho. Eunuchi poda-
grici non fiunt, neque calui. Prædicti iuncturarum
multiplicantur dolores, & diſpoſitiones propter natu-
ræ defectionem, & digeſtionis corruptionem, & in
eorum contrarijs minuuntur; vel nullatenus fiunt pro-
pter contrarias cauſas. In primis quoque dictis corpo-
ribus dolores accidentales curantur tardius, & ab auxi-
lijs minus recipiunt iuuamenta, & citius redeunt: licet
H periculi ſint minoris. Et in eorum contrarijs ſunt
e contra, & in iuncturis eorum remanet ſicut gypſum,
cum eorum materiæ ſint crudæ, ſuper quorum iuncturis oritur etiam multoties caro, quare torquentur digi-
ti, & confranguntur, & dolor fortis, cum materiæ ipſo-
rum ſint calidæ, & humidæ. Signa cauſarum impri- *De ſignis cauſarum.*
mentium interiorum hic oportet ſubiungere tantum,
cum dolor, & locus eius, ſcilicet iuncturæ, ſint mani-
feſti ex dictis. Si quidem eius cauſa doloris ſit mala
complexio pura ex quacumque manifeſta cauſa, dolor
erit in iuncturis abſque tumore, grauedine, & coloris
mutatione. Si vero fuerit cum materia, quod eſt vt
plurimum, e contra ſe habebit. Et ſiquidem fuerit
phlegmatica, vt eſt plurimum dolor erit grauatiuus
paruus, locus albus, tumor magnus, & mollis, tactu
frigidus abſque pulſatione. Si vero cholerica fuerit,
e contra ſe habebit, licet tumor in ea quandoque ſit
maior, & grauedo, ex eo, quod eſt plurimæ effuſio-

nis

nis vice vna & iuuatur frigidis, læditur vero calidis; licet in tali ex iuuantibus, & nocentibus sumpto, ex seipso vero, & certo supra cognitionem habendam causæ, & morbi, cum sit ex posterioribus sumptum, & effectu, a quo omnis actio comprobatur, possit accidere error; qui nisi sciatur qualiter accidat, non poterit euitari; malum enim nisi cognitum non euitatur, vt Boetius ait. Accidit quidem dupliciter, & ex parte doloris, & parte rei approximandæ. Ex parte autem doloris, quia, aut dolor est tantum inflammans, & non resoluens, aut ad resolutionem perducens. Primo enim modo res frigida ministrata dolori, etiam si ex frigida causa accidat, conferre videtur, calida vero nocere. Secundo modo res calida applicata dolori, etiam si ex causa prouenerit, conferre videtur, frigida vero nocere. Ex parte rei ministrandæ, aut ratione proprietatis, aut complexionis. proprietatis, quia non fuerit propria dolori, & membro, cuius est; quare non imprimet iuuamentum, sed nocumentum propter complexionem potius; est enim vnicuique corpori, & membro, vt ab vna medicina patiatur non ab alia, vt dicit Abuha. ratione contrarij, aut enim est calida, aut frigida. si calida, vel trahendo, & replendo, auget dolorem; & sic videtur nocere. Et si ex frigida causa accidat, vel resoluendo minuit dolorem, & sic videtur conferre, etiam si ex calida causa accidat. Si vero sit frigida, aut stupefacit, & sic minuit dolorem, & in hoc iuuare videtur, etiam si ex frigida causa accidat, aut claudendo poros retinet materiam, maxime si styptica fuerit, & sic dolorem auget; quare videtur nocere, etiam si ex calida causa fiat, & sic calida æstimabitur frigida, & frigida calida, quod etiam accidere potest ex qualitate accidentali, vel impressione accidentali, vt ponit Abuha. ad hunc autem euitandum errorem, non oportet hoc signum considerare tantum in cognitione morbi: sed ipsum cum alijs coniungere signis, quibus est deuenire in cognitionem illorum; circa quæ posuit proprie Hippocra. in aphor. cum dicit. Contemplari autem oportet naturam, ætatem, consuetudinem, diætam, tempus, regionem, & artem. Hæc enim est doctrina Galen. quam docuit ad talem euitandum errorem. Si vero materia sit sanguinea, color erit rubeus, & dolor medius inter prædictos, & cum pulsatione, & duritie mediocri, & caliditas tactus. Si vero melancholica, dolor erit minor, & tumor cum duritie, ac liuiditate, Si vero materia sit ventosa, tensio erit absque grauedine, & dolor cum vnctione. Et si mixta erit materia, erunt signa confusa. Et siquidem sit paulatim aggregata, tunc dolor minor cum incipit, & paulatim augetur. Si vero subito influxa, dolor maior erit, & repentinus, & siquidem a cerebro sit influxa præcedens passio ipsius iudicabitur, & catarrhus, & materia ipsa erit vt plurimum frigida, & quandoque acuta, & falsa in sapore ipso percepta. Et incipit a spondylibus colli, & procedit inferius per humeros ad membra, manus, & per anchas ad iuncturas pedum. Si vero ab hepate eius ægritudo sit procedens; demonstratur cum signis repletionis ipsius, & venarum materia est calida plurimum. Similiter si a stomacho, aut intestinis, aut corpore. Fortitudo autem membri impellentis ex natura sui, & ex transmissione superfluorum cognoscitur, & alleuiatione sui, debilitas recipientis. s. iuncturarū ex natura ipsa colligitur supradicta. Et si est naturalis ex mala figura, & compositione, quæ complexionem sequuntur malam debilitatem ex parte parentum, qui similiter passi fuerunt. Si vero accidentalis, ex antecedēte casu, & percussione, aut aliqua ægritudine, quā sunt passæ. Multitudo humorum ex signis repletionis notis, vel cacochymiæ debilitatis nutritiuæ, ex mala dispositione membrorum nutritiuorum omnium, & proprie pro toto operantium, largitas viarum ex amplitudine venarū accipitur, crassitie, inflatione ipsarum, si manifestæ sunt. Si vero occultæ ex frequenti passione potest coniecturari. Si vero materia doloris in iuncturis fuerit profundis immanifestis, vt sunt anchæ, & ischiæ, atque geniculis alijs dignoscetur signis, quæ in proprio dicentur capitulo, coadiuuante Christo.

Malum nisi cognitum nō euitatur.

4. aph. 2.

Nota.

A

B

C

D

De medicinis iuncturarum, & cura dolorum ipsarum in generali. Cap. 2.

SErmo noster erit deinceps de medicinis dolorū iuncturarum in generali, quæ arthretica dicitur. Sunt autem secundum alterum trium modorum. Quædā enim sunt conseruatiuæ, quædam præseruatiuæ, & quædam curatiuæ. Conseruatiuæ autem ipsārum sunt ex similibus, & ex iuuantibus proprijs sumptę, quę in medicinis neruorum supra sunt dictæ, & dicentur aliæ infra, simplices, & commixtæ.

Medic. arti. triplices.

Præseruatiuæ vero causis, & accidentibus debentur, abscindendis, & euacuandis, si humorales existant, vel alterandis, si complexionales. Compositio enim corporis cum sit triplex secundum Gale. prima est consimilium ex humoribus, vt materia, & complexione simul cum virtute, vt efficiente procedant. Secunda est officialium, & ex prima vel tertia fit secunda, quæ est totius. vnde Galen. compositio sequitur complexionem, & rem diuinam.

De differentijs Morbi, cap. 3.

Nota.

Cura proprie ęgritudinibus soluendis cōuenit, aut accidētibus ex se imprimentibus vt dolori, & similibus sequentibus illas; & causis coniunctis abscindēdis, inquātum ægritudines dependent ex eis, & conseruantur.

Primis itaque prętermissis vt superius notis, et in ambabus sequentibus necessario attendendis, de præseruatiuis, & curatiuis dolorum ipsarum dicendum, ars enim secundum Gale. prius insurgit in causam, quę magis vrget. Est autem in eis triplex intentio, vt supra in cura sodæ, doloris stomachi, & intestinorum est dictum. s. causæ abscisio, doloris sedatio, & simul persecutio vtriusque. Verum quia secundum rectum curæ ordinem procedendo, cura circa causæ abscissionem primo vertitur doloris ipsius, cum sit communis, & generalis in omni: ipsius vero doloris sedatio non semper sit præferenda, nisi in casu, prout supra in dolore intestinorum est dictum, pro tanto in hoc cap. de cura, quæ est ipsius causæ abscissiua in generali dicemus. Est autem triplex, mala complexio diuersa, solutio continui, & vtraque in apostemate similis consistens; plurimum tamen mala complexio diuersa est cum materia, proinde secunda, & vltima prætermissa. de prima hic tantum est dicendum, quæ causæ imprimentis huius sit abscissiua. Si ergo sit mala complexio pura ex quacumque causa alteretur cū proprijs iuncturis, & communibus eis omnibus in arthretica comprehensis. Cuius curam hic prosequimur proprie. & siquidem sit frigida, quæ est vt plurimum, alteretur cum calidis temperatis semper styptricis, quæ in dolore dorsi non competunt, nisi debilia sint, sed potius aperitiua, cum materiam propter vicinitatem ad principalia non oporteat retinere, nec repellere, sed vt fluant inferius operari, attrahi exterius, & resolui. Qualia sunt ex communibus omnibus stœchas, sampsuchus, betonica, hyssopus, chamædrys, chamępitys, herba dicta arthretica, pes coruinus, saluia, zarur, acorus, origanum, sandaracha, alumen, myrrha, sulphur, & sal, grana pini, nux Indica, & ipsorum olea, & vinum scillæ, acetum eius, & oxymel interius, & exterius per omnem modum approximata. Si vero calida alteretur cum frigidis temperatis, & styptricis, interius, & exterius per omnem modum approximatis, quæ alterando dyscrasiam iuuant partium, & iuncturarum substantiam, & vias constringunt, ne recipiant superfluitates, Qualia sunt rosæ, cytonia, sumach, mirrha, folia cannarum, lenticula aquæ, rubus, virga pastoris, & memithæ, tribuli, earum aquæ, olea, lutum sigillatum, & armenum; & similes, simplices, & compositæ ex eis, quæ in nostro antidotario sunt descriptæ. Si vero sit sicca, altereretur cum oleis. s. viol. amygdala. dulcium, sesamino, de sœnugræco, & sem. lini, de pineis, nucis Indicæ, vel violarum,

qua simplici tepida, epithemata, vel maluarum,& similium. Si vero humida, & vt plurimum cum materia, quæ alterando,& replendo,& extendendo partes iunctu rarum dolores inducunt. Et si quidem paulatim sit aggregata, tres res expediunt. s. alteratio, & conforiatio, *Euacuatio.* euacuatio, & regiminis ordinatio. Euacuatio completur dupliciter. modo primo cum phlebotomia de nigra oppositę partis,deinde vena respiciente proprium membrum iuncturæ, vel cum sanguisugis per iuncturam positis si sanguinea fuerit materia, & ex toto cessauerit à fluxu. si vero humor alius à sanguine fuerit, purgetur pharmacia proprium humorem educente de iuncturis,simplici,vel composita,quas in antidotario diximus præcedente digestione. Et in medio rempore si oportet, dolorem sedantia ministrentur, quæ narrabimus infra. Secunda vero, & vltimo cum resolutiuis iuncturis applicatis, quæ etiam inferius describemus. Et si ventosa, *Alteratio & confortatio.* cum eis,& extenuantibus. Alteratio vero,& confortatio sequatur, cum prædictis calidis, vel frigidis stypticitatem habentibus.

De regiminis ordinatione. Regiminis autem ordinatio sit ad tenuitatem, & siccitatem tendens plurimum, & contrarium materiæ generatæ,& generandę,quod seriosius in præseruationis capitulo describemus. Si vero ab alijs influxus, & subito, cum fortem, & repentinum prorsus intolerabilem præsentem dolorem,tres res sunt necessariæ. Primo enim oportet dolorem sedare,prout infra cap. de dissoluentibus dolorem dicemus. Secundo oportet fluxum curare, seu prohibere. Tertio ægritudini iunctuarum per eum impressæ prouidere, vt supra autoritate Alexandri in cura tussis diximus. Supra quoque ostendimus etiam ex dicto Galen. quòd ad curam fluxus tria concurrunt. Oportet enim primo prouidere membris mittentibus, vt fonti, non vijs, nec recipientibus membris. Membris autem mittentibus multipliciter prouidemus cum confortantibus non cum debilitantibus, licet enim propter fortitudinem mittant, non est prouidendum cum debilitantibus tantum; Virtus enim *Decum.* membrorum non est debilitanda, & cum sint mittentia maxime principalia, potius confortanda, vt cum præ fortitudine sua diminuta mittant per poros occultos ad iuncturas, & membra debilia intra corpus, fortia sufficienter facta per poros consuetos, & amplos extra corpus superfluitates excludant, quam adiuuant si confortantibus cibis, vel medicinis poros illos expurgantia misceantur, & naturam iuuantia ad expellendum per eos; qualia sunt mercurialis folia, polypodium, tartarum, infrigidantia, pruna, & tamarindi, & violæ in materia calida cibis mixta, vel præassumpta, & similia ex medicinis,& clysteribus ad expurgationem intestinorum adiuncta, & alia abstersiua, vt caricæ, mellis, speciesque salis notæ, & diuretica calida, vel frigida secundum necessitatem materiæ ad expurgationem viarum vrinalium, & frictio rarefaciens poros, proprium cum oleo chamæmeli, deapio, calamentho. Et sudorem prouocantibus, vt aqua hordei, & similia intus H sumpta,& balneū siccū ad expurgationē pororum cutis, & prouocationē naturæ ad materiam expellendam per dictarum regionum alteram, ad quam magis apparent inclinari, quæ etsi non confortanda sint, neque diminuenda in se, diminuentur tamen per confortationem patiētis particulę cum styptics ministratis. Cum enim virtus fortis sit respectu membri recipientis,quia debilis fortificato membro recipiente, virtus mittens respectu eius non remanebit fortis,quare non mittet vlterius illi. Secundo vero cum euacuationibus, & purgationibus minoratiuis in principio, & cum eradicatiuis præcedente digestione, & tertio cum extenuatiua diæta,& abstinentia, & purgationibus, vt non habeant, quod immittant, sed mania facta potius trahant. talia autem confortantia, & purgantia in capitulis de cura vniuscuiu que sunt dicta, siue cerebrum. siue hepar, siue venæ,siue stomachus,siue immittentia, siue intestina, vel alia. Et extenuatiua diæta, & cura stomachi est narrata.

E Quarto cum alterantibus inspissantibus materiam, ne sui acuitate, & subtilitate fluat, qualia sunt, quæ supra in cura catarrhi diximus. Et proprium est coriandrum, & ex illis est balneum dulcium aquarum eucratarum, quod Galen. commendauit in sua therapeutica, vbi cerebrum mittat:quod equat dyscrasiam capitis, materiam per poros resoluit, & reliquum eius inspissat. Et vltimo cum derivationibus ad oppositum partis patientis, & siquidem vltra regeneretur per magnitudinem dyscrasiæ ipsius mittentis,quæ sunt multa superius enarrata. Ex quibus est in frigida materia mittente cerebro emplastrum ex sinapi,& thapsia, & maxime supra commissuram coronalem capitis, vt ibidem docuit Galen. vel cauterium actuale in commissura oppositum, quod in vltimis oportet quòd fiat; & conditionibus obseruatis,quę requiruntur,licet parum prodesse appareat; & si actiones in eo conueniant. *Lib. 12. ca. 10 & li. 11. cap. 9. 20.*

Et ex eis,quæ maxime sumus experti sunt duo.vnum interius sumptum, aliud exterius applicatum in hoc F materia frigida fluente de capite retinenda. Primum est diaprasium secundum Nicolaum in suo antidotario, vbi suas laudes enumerat. Secundum est tractio fortis vnius capillorum existentium supra commissuram tam fortiter superius, vt cutis separatio sonet, sicut supra in cura vueæ docuimus. Et expertum est facellum supra commissuram capitis, ex exiccantibus in calida materia, vt panico, milio, rosa, myrto, & radice solatri proprie. In frigida, ex pulegio, origano, & serpyllo, pipere, spica, cubebis, & sale, stercore columbino, & granis lauri, & myrrha, quæ confortando habent fortiter deficcare, & in vtraque ex illis commixta cum sandaracha. In eo quoque, vt in alijs mittentibus membris, deriuamus cum ventosis applicatis membris extremis oppositis, frictionibus, compressionibus, & ligaturis dolorosis, fomentis ex rubificantibus, qualia sunt vrtica, thapsia, calamenthum, & similia decocta in aqua feruenti; & cauteria actualia, G & potentiala, cantharidibus, arsenico, & calce; & similibus cum succo flammulæ confectis; & similibus, quæ fluentem materiam trahendo ad oppositum a particula, vel iunctura patiente diuertunt. Vijs vero per quas fluit materia varie prouidemus. aut enim sunt manifestæ venæ apparentes tendentes ad iuncturas, & tunc tripliciter prouidemus. Primo cum styptricantibus, & constringentibus superius appositis, qualia unt myrrha, alumen, gallæ, gypsum, cytonium, teria sigillata, cum ouorum albumine emplastrata, & similia. Et cum coadiuuantibus ductus, & venas sumptis, qualia sunt, quæ descripsimus in libro consolationis medicinarum cum superfluit inanitio. Secundo cum ligaturis ipsarum cum filo, vel pilo, præcedente cutis apertione,quatenus valeat apprehendi, cum instrumēto æneo, & vncino, & vltimo cum cauterizatione ipsarum,vt per callosam carnem, & porum generatum in loco cauterizationis oppilentur, & claudantur viæ ipsarum; non tamen omnium,sed earum, quæ plus videntur influere,ne nutrimentum subiectum particulis subtrahatur. Et ideo in ea est regimen necessarium, quod infra dicemus; vbi de cauterizatione loquemur. Aut sunt viæ occultæ, & profundę a sensu remotæ, & tunc coadiuuantibus, & confortantibus dictis ibique narratis solummodo procedemus. Membris vero recipientibus,& iuncturis, ac impressioni factæ in eis ex fluente materia prouidebimus, cum particularibus remedijs applicatis exterius, secundum diuersitatem temporis, *Decum.* varietatum & dispositionum. In principio quidem, dum fluit materia, cum materiam repellentibus,defendentibus iuncturas,& confortantibus ne recipiant, & sedantibus, a complexione vel proprietate operantibus illud, præterquam in iuncturis ischiæ, & anchæ; propter causam,quam in suo capitulo referuamus. A complexione qualia sunt styptica, calida, frigida, vel commixta secundum partes,vel tempora, secundum exigentiam dispositionis, & causæ, seu materia sumpta ex his,

quæ

quæ ſuperius ſunt narrata,& alijs quæ infra dicemus. A proprietate vero, vt bolum armenum, ſanguis drac. & lutum ſigillatum cum aceto ſuperinunctum, quod ſua proprietate conſeruat membra in caſu, & prohibet effuſionem materietum ad manus, & pedes, & ſedat dolorem. Nec eſt dubitandum in approximatione dictorum, vel eis etiam fortiorum de recurſu materiæ ad interiora,& membra principalia,propter quatuor, principaliter autem, & maxime,propter euacuationem prius ſubtrahentem materiam propter fortitudinem principalium repellentem ipſa, propter extenuationem dictam denegantem, & propter recurrendi modum, non enim recurrit vnita ex iuncturis ad ea, quemadmodum ex emunctorijs ad eoſdem, ſed diſpartita in partibus adiacentibus,quæ debiliora ſunt illis.

Feſtinandum ergo ad euacuationem, & minorationem materiæ in principio,cum phlebotomia partis oppoſitæ, ſi materia ſit ſanguinea: & in alia cum vomitu in dolore iuncturarum inferiorum,& pedis: & clyſteri in dolore ſuperiori,& manus; vel cum vtriſque in vtraque earum;vel cum pharmacia leui,antequam ad applicationem viæ,& iuncturæ procedas ſtypticorum,& diæ tam ſubtiliſſimam iniungens, & abſtinentiam, ſine eorum præceſſione repellendo ad principalia; perduceret enim ad pernitiem,vel ſi ad alia in tumorem. Et interius donec exerceas talia ad mitigandum doloris acumen, cui prius oportet intendere, contentus quoque eris in adminiſtratione ſedantium anodynorum, vel frigidorũ leuium,& effuſionis aquę ipſorum ſuper iuncturas temperatæ caliditatis,vel frigiditatis,ſi expediat; quæ feruorem obtundat,& contemperet,& non repellat (niſi acumen doloris perducat ad intolerantiam, & debilitatem) quo caſu oportet tranſire ad fortiora,& narcotica ſecundum regulam ſuperius aſſignatam. Eſt enim minus malum corpus prohibere reſolui,& materiam repellere ad principalia,quam eius contrarium, cum illud citius inferat mortem,& aliud poſſit habere remedium,& proinde illud eſt eligendum magis. Remedium autem eſt, vt illis applicatis fortibus frigidis, ſtatim recurras ad derivantia trahentia à principijs,& ad oppoſitum cum euacuatione,& ſine,& cum confortantibus ipſa,& repellẽtibus ab eiſdem,quæ ſuo loco ſunt nota. Et quandoque in adminiſtratione dolorum in oppoſitus membris. Inquit enim Hipp.duorum dolorum qui ſimul fiunt, non ſecundum eundem locum, vehementior denigrat alterum. Et in prouocatione cum ſomniferis capiti applicatis,& frictione iuncturarum, & membrorum patientiũ cum tactu ſuaui. Et in exhibitione inſpiſſantium, acumen compinguentium,atque infrigidantium, quæ ſenſum reddat obtuſum,deinde redi ad ſtypticorum fortiorum applicationem,ſi materia ſit perdurãtis effuſionis: ſitque frigida,vel calida,prout diſpoſitio exigit ex materia,quæ dicemus. Caue tamen,ne ſine cautela miniſtres, quoniam valde frigida incrudant;& materiam ſubtilem ad principalia pellunt:& reſolutionem congelando reddunt ineptam;& iuncturas debilitant,indurant, & reddunt nodoſas. Valde etiam calida ſubtile reſoluunt,craſſum dimittunt lapideum,& plus attrahunt,quam reſolvant;ſicque ægritudinem ambo prolongant. Et quidem cautela eſt, vt valde frigidis aliqua ex calefacientibus proprijs; calidis vero valde aliquid ex mollificantibus miſceatur, vt infra dicetur. Et cum ceperit dolor alleuiari,& apparet iuuamentum,auferatur. Si vero materia non ſit multa, nec vehementis effuſionis continuę, ſed periodice inducens dolorem, iuſſit Galen confortari patientem particulam cum frictione ſicca: dixit enim, quod frictio maxime ſicca prohibet dolores,qui per periodos in quibuſdam generãtur membris, in medio tempore aſſumpta,& maxime ante per duas horas paroxyſmi; confortantur enim cum eis membra, & minus ſuſcipiunt ea,quæ aſſuete influunt rheumata, & hoc commune omnium eſt ætatum. Procedente vero tempore oportet, vt occuperis circa reſiduum materiæ cum maturatione,& eradicatione cum pharmacis educentibus: A dimittentibus partibus, & extrahentibus a iuncturis, qualia ſunt ex ſimplicibus turbith confortatum,hermodactyli, granorum ſpecies, & alia. Et ex eis compoſita, quæ in noſtro antidotario ſufficienter enumerauimus. Deinde vtamur diureticis,quoniam deficcant materiam iuncturarum doloris, cum ſit ex ſuperfluitate digeſtionis hepatis, & venarum: ſit autem ex lenibus, fortia enim humores adurunt. Oportet etiam,vt ſtypticis applicandis iunctura admiſceatur, quæ temperate reſoluunt. Ceſſante vero fluxu, & declinante dolore ſtudeas materiei reſiduum reſoluere ex iuncturis cũ temperatis. primo ex fomentis, ceratis,epithematibus, vnctionibus,oleis,& emplaſtris,quæ in antidotario ſcripta ſunt; cum eis enim reſoluta tota materia, quæ fluebat,ceſſabit mala complexio, & extenſio iuncturarum ab illa impreſſa;ſicque finaliter ad confortationem ipſarum oportet inſiſtere. Et ad correctiones accidentium, quæ talibus ęgritudinibus conſueuerunt inſequi,de quibus ſpeciale capitulum infra faciemus (annuente Chriſto)qui ſit benedictus,tantum hic medicinas ad arthreticam adiungemus,ſimplices,& compoſitas; quas per capitula ponemus diſtincta proprias, & expertas. Et aliquas ſimplices, ex quibus ſunt dolores ſedantes arthreticam,digerentes materiã,euacuantes, reſoluentes, & cauterizantes.

De dolore ipſarum in ſpeciali, & primo de dolore humeri, & ſpatulæ,& medicinis eius in ſpeciali. Cap. 3.

Anodyna leuant, non autem auferunt dolo.

DOlorem ſedantia iuncturarum, vt plurimum dolorem non tollunt, cum cauſam eius alterutram totaliter non abſcindant, ſed minuant, & pertractent, quatenus commode toleratur vſque ad omnimodã eius abſciſſionem. Ex quibus ſunt quædam talia per ſe,quædam per accidens,& eorum,quę per ſe;quædam ſunt tales à complexione; quædam à proprietate; & quædam vtroque modo. Et quæ à complexione,quædam ſunt calidæ, & quędam frigidæ; & inter eas eſt gradus diuerſi reſpectus,ſicut ſupra in cura doloris ſtomachi diximus. Ibi enim oſtendimus, quòd ex calidis. quædam erant temperatæ caliditatis omni dolori conuenientia, & vtramque cauſam eius reſpicientia,malitiam enim complexionis omnem,propter eorum temperiem alterant, & remittunt, & materiam eius temperata caliditate reſoluunt,in parte membri partes molliunt,& tractabiles reddunt, maxime ſi lenientia ſunt, quare extenſionem melius tolerant,& dolorem. Et ſi ex exiccantibus ſunt, extenſionem earum congregant & remittunt calorem, & ſenſum in membro confortant. Et erãt quædam ſimplicia,ibi enumerata,& quędam compoſita,et ſunt hęc. Sumatur ſęnugræcum,& teratur cum aceto bene, deinde fundatur ſuper ipſum mel,& coquatur,donec coaguletur,& liniatur,vel emplaſtretur cum panno lini,& dimittatur duobus,aut tribus diebus, & ſuccurratur exiccationi ipſius cum oleo roſ.eſt enim conueniens in principio doloris,& aſcenſione eius. & ex illis eſt ſem. lini, cum fœnugræ. conquaſſatum cum oleo ſiſamino, & ex eis, quędam ſunt fortioris caliditatis cõuenientes in dolore facto ex materia frigida,& ſunt vt emplaſtrẽtur, cum caulib.recentibus,& apio,et ſi adhuc fortior fuerit, emplaſtretur cum oleo irino,farina ſęnugræci, farina ciceris,melle,et pauco vino ſtyptico,cum aliquantulo olei de alchanna,& cõmuni. Et iterum cinis lignorum caulium conquaſſatus cũ oleo chamęmeli, quia conueniens eſt,& expertũ. Et ex expertis,& temperatis eſt epithema ex vitello ouorum cum floribus chamæmeli pulverizatis cum oleo roſato commixtum. Et ex illis eſt althæa cum adipe,& terebinthina toties abluta cum frigida, donec albeſcit, & deinde inuncta cum reiteratione. Et cũ volueris eam abſtergere inunge manus oleo, & frica locum, quoniam abſtergetur. Et ex illis eſt abſynthium, & ſtęchas ſecũdum omnem adminiſtrationis modum. Et ex illis eſt emplaſtrum factum ex chamæmelo,meli-

Dioſc. Dioſc. 3.ſan. tum. cap. 3. 2.aph. 46.

loto,fœnugræco,ſemine lini,folijs lauri,& harmel.i. herba fœtida, folijs caulium, radice aligath.i. herba de qua fit aſa,& eſt aniudem,gummi alborin, & oleo nardino, & oleum maſticinum,de ſtyrace,de fiſticis, & vulpinũ, & taurinum,de ceraſis,& granis citri,citrangulorum & alia in antidotario dicta. Et ex frigidis, quædam ſunt ſimplicia,ex quibus erant quædam frigida ſtyptica apocruſtica,& quędam narcotica in gradu diuerſa, ſecundũ plus, & minus, & in dolore calido conuenientia, hæc enim materiam calidam pellunt, alterant membri dyſcraſiam, extenſionem congregant & ſenſum ipſius obtundunt,& mediocriter ſtupidum reddunt,ſi mediocriter ſint narcotica,ſic vtramque cauſam minuunt,'niſi frigida fuerit in materia, quo caſu præcedentem tantum minuit. Et quędam ſunt cum frigiditate lenientia in materia ſicca,propria,vt ſemina communia,lac,oleum vio. de cucurbita,de nenuphare,de melonibus, & aqua ipſarum,mucilago pſyllij,& oleum ablutum,& ſimilia,quæ ibi ſupra ſpecificauimus. Et quædam ſunt compoſita,& ſunt,vt ſumãtur oua cum integritate ſua præter teſtam, & miſceantur cum oleo roſ. ſaluiæ. & modico aceto, plurimum.n. nocet neruoſis,& vngantur, vel epithementur. ſi dolor fit acutior, fiat epithema cum ſucco cannæ humidæ,cum oleo roſ. & aceto;vel lenticularum aqua,vel ſi adhuc intendatur;fiat vt ponãtur iuncturę in aqua tepida,deinde fundatur ſuper eas frigida,vel epithementur ex pſyllij mucilagine, oleo roſato, & aceto, vel ex ſucco ſolatri; vel virgæ paſtoris, vel ſemperuiuæ, vel coriandri humidi,vel endiuiæ,vel bletæ, vel cucumeris, vel cucurbitæ,melonis,& ſimilium,vel ſucci, aut ſeminis hyoſcyami vtriuſque,& poma mandragoræ, in aceto bullita, vel ſucco eius cum butyro vaccino, quod infrigidat, & lenit. Ex vltimis autem eſt opium cum lacte hominis diſſolutum, & oleo de cera,ita tamen quòd ſit paucæ quantitatis, multum enim eius eſt cura mendoſa ipſius, & mortificantium non ſedantium, ſintque permixta ei, quæ membra a nocumento eorum defendunt,ipſorum frangendo malitiam,vt eſt crocus, thus, & myrrha,ſtyrax,& caſtoreum. poſt quæ ſequentur nocumentum eorum corrigẽtia,vt eſt fomentatio, & embrochatio cum aqua chamæmeli, vel ceratum ex oleo eius, quoniam frangit, & corrigit narcoticorum nocumentum impreſſum generaliter in omnibus membris. Et interius miniſtrentur diuretica frigida,& ſimplicia, vel ſolutiuis mixta; quoniam conſumunt, & exiccant materiam. Et præter has ſunt alia permiſta virtutem habentia calidam,& frigidam,quorum quædam ſunt ſimplicia,vt plãtago,quæ facit penetrare medicinarum virtutem, myrrha, roſa ipſa matura, & oleum eius quod ſecundum Gale. calefacta infrigidat, & infrigidata calefacit. Solatrum, endiuia, rubus, caulis rubeus proprie acetoſus, & aqua maris actu frigida, & ſimilia. Et quędam ſunt compoſita ex prædictis. Et ex expertis eſt cataplaſma ex mica panis,vitellis ouorum,lacte mulieris, & oleo roſ.& conquaſſatis in modum ceræ. Earum vero, quæ a proprietate iuncturarum dolores ſunt ſedantia,ſunt lutum ſigillatum, & bolum cum aceto,vel oleo roſ. inunctum, quod etiam malam complexionem calidam alterat, & ſolutionem vnit,quæ eſt cauſa doloris, ſicque plaſma iuncturarum conſeruat, atque confortat. Et ex ſedantibus ſimplicibus vtroque modo, eſt infrigidatio,cum aumeli, quod eſt oleum dulce valde ſpiſſum ablutum. aniudem quando miſcetur cum oleo irino,vel de alchanna confert dolori iuncturarum proprie, & ſter eus cameli,opopanacum, hermodactylus more emplaſtri ſuperpoſitus eſt conferens.

Remedium vltimum.

Theriaca omnibus doloribus dorſi, & proprie in hora fluxus, mehezechenegi confert omnibus doloribus dorſi & anchæ, ius gallorum confert. folia dulb ſunt vtilia eis, & proprie dolori geniculi. ſtercus columborum deſuper inunctum eſt conueniens, & ſtercus vaccarum emplaſtratum cum melle, & pulueribus alijs. harmel linitum eſt bonum dolori iuncturarum, altit,& andacocha eſt bona doloribus iuncturarum ex ventoſitate, & apud timorem contractionis. & iam ſanati ex eo. Et ſemen raphani, & gentiana expellunt pulſationem, & conferunt dolori earum, & ſimiliter enula. Inquit Dioſcorides. Emplaſtrum ex folijs chaunen.i. arboris charabæ confert pulſationi podagræ. Meu confert bibitum, & linitum, aqua marina, & ſulphurea confert embrochata, vel fomentatione facta. Et ſcammonea cum aceto inuncta, rura bibita, & emplaſtrata, fraragi. i. thapſia bibitur ad dolorem iuncturarum,& confert, & ſimiliter decoctio ſpinæ albæ theſillæ, inungitur & fel ſuper iuncturas frigidas, aqua decoctionis vulpis embrochatur, & oleum eius inungitur ſuper dolores iuncturarum, & ſinapis. Et in calida oleum ablutum cum frigida, vel pſyllium emplaſtratum cum oleo roſ. & aceto, & oua vel hordeum cum ſucco cytoniorum, & aceto emplaſtratum. ſedat enim & prohibet fluxum ſuperfluitatum ad iuncturas. hyoſcyamus etiam, & radix zabroc.i. mandragoræ emplaſtrata, & muſcum embrochatum ſuper dolores calidos, & caſſia fiſtu. linita. Et alia ſunt compoſita ex prædictis. Quæ vero per accidens ſedant,quædam ſedant ſenſum, reuocando ad principium vt ſomnus,quædam deriuando, & trahendo ad oppoſitum, vt dolor factus in parte oppoſita, & remouet. vnde Hippocra. duorum dolorum, qui ſimul fiunt non ſecundum eundem locum, vehementior denigrat alterum. quædam ſenſum obtuſum, & cauſam imprimentem reddendo,vt cibaria craſſa, & potus, qualia ſunt, quæ ſupra in dolore ſtomachi diximus,& ſunt prouocantia ſomnum, Et ex illis eſt cimbalaria ſub ceruicali poſita,quæ eſt propria. in quibus omnibus doloris ordo eſt ſeruandus,& modus. Et ordo eſt, vt ſedando dolorem fortem, aut cauſæ ablationem imprimentis ipſius cum finaliter auferri non poſſit ea manente,primo miniſtrentur a proprietate ſedantia cũ ſint efficaciora, & prima, & prævaleant in virtute his, quæ a complexione illud agant, vt ſupra in cura hepatis dictum eſt. & nocumentum non inferant etiam ſi in cognitione cauſæ doloris proueniat error. cum enim conueniat,nec timor repellendi ad principalia,nec replendi iuncturas magis, dummodo in complexione ſit temperata; deinde ea,quæ à cõplexione, vt anodyna,& temperata,& parum excedentia, cum timor prædictus ex eis non accidat; & in omni dolore valeãt. ſicut illa; deinde temperata, parum excedentia, calida in frigidis, frigida in calidis,& mixta in mixto,ęqualiter, vel vno plus altero minus,aut nunc vno, nunc altero ſecundum exigentiam prędominantis materiæ,quę ſi frigida ſit,dolentes iuncturas defendunt, nec repellunt ad principalia, ſed tantum ad partes conuicinas, propter paruitatem exceſſus,quę & ſi nõ ſufficiant propter doloris fortitudinem, facta euacuatione in medio tempore, in vltimo miniſtres fortiora cum ſedent,& non replendi veniat timor, vt ſuperius dictum eſt. Et modus eſt vt exterius approximentur per inunctiones,vel cerata,vel epithemata, embrochas,emplaſtra,euaporationes,& faccellationes. Et per interius,vt per clyſterium iniectiones, ſed varię. Inquit.i. Galen. quòd varie oportet vti pharmacis,natura enim aſſueta longo tempore vni negligit illud &c.

1. ſan. tuen. cap. 9.

In digeſtione materierum dolorum arthreticorũ tres res oportet attendere. Prima humorem digerendum euacuationis gratia, quæ in cura huius ęgritudinis eſt neceſſaria,vt infra patebit. Et locum ſeu membrum ſituationis ipſius. Et viam.per quam habet tranſire ad locum euacuationum,per quem habent extra duci. Eſt.n. materia humoralis ipſorum in locis remotis a vijs euacuationum,poſitaque ibi plurimum intuiſcata, quæ non poteſt niſi cum forti medicina iterata educi, vt dixit Abuh. maxime cum per ſtrictos canales habeat pertranſire. quapropter ipſam oportet adæquare, & vias aperire. Vnde Hipp.digeſta medicari. Et alibi Aph.ij. Oportet chymos nociuos non alios purgari. Gale. quoque ait purgatio de loco morbi procedens melior eſt. & alibi. Corpora vbi vult quis purgare oportet fluida facere. Humorum digeſtio completur, cum adæquantia expulſiuæ

1. aphe. 28.

2. aphe. 4.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0750-0 DFG

pulsiuæ virtuti desponentibus, quorum, quædam sunt A subtiliatiua humorum crassitiei; quædam incidentia eius viscositatem, vt quæ plurimum est in causa; & quædam inspissantia subtilem de se ad iuncturas fluere aptã. Locus est, & membrum generans, & mittens, vt hepar, & venæ, vel cerebrum, stomachus, & splen, & corpus totum. Et membrum recipiens patiens, quod iuncturæ existunt, quorum inspectio completur cum aperitiuis. Et quia apertio vijs, per quas materia habet transire ad loca euacuationum, & ad iuncturas plurimum est communis, sique non possit, proinde hanc iuuare, quin noceat illis, complenda est cum aperitiuis lenibus moderate stypticis, vel eis admixtis, & inclinãtibus eas ad vias euacuationum. Materiam autem auxiliorum prædicta complentium, aut aliquibus insitas virtutes ad illam habentibus oportet sumi, aut ex diuersis colligi, vt insitas virtutes habentibus quidem. dixit enim Gale. Insitas virtutes habens fortius operabitur. Et sunt hæc quæ supra in alteranda mala complexione diximus iuncturarum, B quæ doloris est causa, quorum quædam erant ad frigidã, & quædam ad calidam. Et ad frigidam stœchas, & sequentia alia ibidem numerata, sunt enim propria cerebro plerunque mittenti, & neruis frigidis, hepati, atque venis, & membris alijs, & toti corpori algoratis, ad quæ eorum virtutem dirigunt, & confortant. Et quia calida ebrum dyscrasiæ alteratiua, crassorum humorum subtiliatiua, & viscositatis riptica, incisiua. Inquit enim Gale. secant enim ambo humorum crassitiem, & viscositatẽ acetosa, & drymia. hæc cum frigiditate, alia vero cum caliditate, suntque viarum aperitiua leniter, quia mediocriter stiptica, tunc materias ad vias euacuationũ inclinantia eorum plurima, vt est stœchas, hyssopus, pes corninus, & scilla, polium, anethum, Kerua, rubea, garyoph pęonia, arist. semẽ rutæ, & gentiana. In ventosa vt cyminum, folium, cinnamomum, acorus, & os humanum vstum sumptum in potu, & saluia sicca, acetum eius, & oxymel, quæ inclinant ad intestina, & diuretica frigida, vel calida secundum materiæ exigentiam, C quæ ad vias urinę: & quædam ipsorum decoquenda sunt in aqua cicerum, & apostematis cum melle despumato in modum syrupi conficienda, quibus aliqua ex alterantibus dyscrasiam calidam superius numeratis sunt addenda, vt sunt rosæ, endiuia, coriandrum, vel aqua lenticulæ, lactucæ, & similia, frigida, & stiptica, quæ inspissant choleram, quæ præ illis inflammata, & subtiliata fluere posset, & ad fluxum alia incitare, quibus frigidis prædictis etiam in alteratione membrorum a digestione choleræ, quæ doloris potest esse causa, confectis, aliqua sunt admiscenda ex prædictis calidis, quæ dirigant virtutes ipsorum ad membra prędicta, & naturam conseruent eorum, & materiam crassam in fine, in cuius mixtione est, vt raro valeant adæquare. Ex diuersis oportet quandoque colligere, quæ ad has complendas intentiones, & ad alias possibiliter contingentes oportet componere: quæ ex dictis, & dicendis sunt notæ, & talia sunt in modum syrupi confecta. ex quibus est syrupus secun- D dum inuentionem nostram ad frigidum, oxymel simplex, vel scilliticum, secundum dispositionem materię cum melle ros. & aqua ferrea decoctionis stœchadis arabici. Item syrupus de stœchade, cuius descriptionem in nostro antidotario scripsimus. Alius expertus. Recip. acori, radicum, arthreticæ, betonicæ, ziniar, capil. ven. endiuiæ, lupuli, meliss. pedis corvini, stœchadis arabici, ana vnc. s. rosa. drachm. i. zuccha. quantum sufficiat. Oxymel conueniens ad arthreticam. Recipe os, betonicæ cum radice saluiæ domesticæ, chamædryos, chamæpityos, & pedis corvini, eupatorij, valerianæ, pentaphylon. ana M.i. radicum fœnic. asparagi, & bruscí, graminis ana vnci.i. semi. fœnicu. pęoniæ, anethi, ana vnc. s. polypodij. vnc. ij. hæc omnia resideant in aceto per diem, & noctem; deinde coquantur in aqua, & addantur mellis despumati libr ij. aceti scillitici. vnc. iij. & detur. Item aliud. Recip. radicum fœnicu. vnc. i. anisi, fœni. ana drachm. iij. saluiæ siccæ drachm. v. foliorum rosa. drachm. vij. stœchadis ara. drachm. vj. polypodij drachm. ij. mellis despumati lib. ij. aceti scillitici. vnci. iij. fiat oxymel cum aqua passularum lib. i. mellis rosa. lib. semis. aceti scillitici vnc. ii. Et condias cum cinnamomo, nuce muse. & cortice citri, ana, quod sufficit. Aliud ad calidum. Recip. endiuiæ, lactucæ, lupulorum, lenticularum, aquæ coriandri ana vnc. i. rosa. vnc. i. stœchadis, vnc. s. radicum fœni. vnc. s. zinir, & pedis corvini ana vnc. s. memithæ, sumach, ana vnc. i. zuccha. lib. i. succi endiuiæ, succi cydoniorum, & granatorum acetosorum, ana vncias duas. Et condias cum spodio, & sandalis, & da cum aqua ferrea simplici. Verum quia arthretica morbus mirabilis totum corpus liquans, doloribus membra continuando debilitat, neruosumque stomachum subuertendo neruosis comparientem cibos consuetos delectabiles, atque potus abominabiles reddit, & medicinales multo magis, cum sint aspectus horribilis, odoris, atque saporis; & maxime si talia non toleret per naturam, ingeniari oportet antidota sic confecere, digestiua, atque multo magis pharmaca solutiua, vt commodius possit, quod iussit equidem Galen. dicens, quod vna communis debet intentio facere pharmacum delectabilissimum in quantum possumus, dummodo eius quantum ad vltimitatem custodiatur virtus, non enim hæc dissoluenda gratia delectationis. Sic equidem ad digestionem ordinabimus non syrupos tantum, sed electaria, tragea, mellicrata, condita, & similia ex delectabilibus, & propijs, quæ si ex longo vsu etiam sint conuersa in tædium, dimissis eis, cum diæta, cibis, & potibus medicinalibus ad hoc virtutem habẽtibus cum delectatione studiosius prodemus, hoc enim Gal. præceptum. Præcepit enim extenuatiua diæta ad digestionem crudorum humorum vti, & cibis; & potibus extenuantibus, vt capparibus in aceto de capparibus, & vino mediocriter acido, & mellicrato condito. Item zingib. & piper in cibis, & salsamentis admixtis, & porro, & aceto, & chondro. Et porro cum aceto, & sinapi cum melle, & salsamento facto ex eis, vt porro, sale, & anetho, quibus conficiantur album ius, & composita Lombardorum, Tuscanorum, & alijs varijs secundum varietatem membri, & causæ. In humoribus vero calibis subtilibus, & acutis econtrario cum diæta crassa ex cibis crassis, & potibus inspissantibus est procedendum, quæ sunt nota, & sumuntur etiam ex fructibus acetosis & muzis, qualia sunt granata, arancia, pruna, mora celsi, acetosæ, acetum & similia, & ad solutionem ipsorum eis admiscere mercurialem, polypodium, & oleum, qui & si non proponeretur causæ, & ægritudinis excessui præ debilitate virtutis earum, & proinde nequeant magnum iuuamentum, & cito impendere, vt aliæ medicinæ illi æquipollentes virtute in processu tamen temporis ad sanitatem perducent optimam. Inquit enim Gale. quod agens forte, facit breui, debile vero in longo, non tamen hi multum. Et quia naturam medicinis purius magis conseruant, & quia in quantitate maiori quotidie ministrentur. Serapio dixit Euacuatio, ex medicinis ad curam doloris iuncturarum, seu arthreticæ est necessaria. Est enim, vt superius habuisti ęgritudo repletionalis vacuitatis iuncturarum, & partium adiacentium ex materia humorali proprie, quam euacuatio sanat, vt Hippoc. dixit. Euacuationis autem intentio à duobus sumitur principaliter, a virtute. s. vt fit sustinens, & à repletione, ob quam fit corpus, vel membrum indigens, prout in aphor. Hippo. dixit. sunt autem euacuationis species duę generales cum phlebotomia scilicet & pharmacia secundum Gal. quarum vnaquæque suas vicarias habet, quæ specialiter a specie repletionis sumũtur, et loco: aut enim repletio est cum multitudine sanguinis, et tunc est phlebotomia vtendum, in qua attendendæ sunt, propter locum cõditiones hic supra in capitulo generalis curę narratæ, vel si hoc non possit fieri, aliqua ministretur, prædictis attentis, ei vicaria, vel proportionalis, vt puta scarificatio circa crura, vel spatulas, quæ apud Galen. est consueta, apertio hęmorrhoidarum pręclusarum, &

Syrupus expertus ad diuersas iuncturarum.

2. Aphor. 22.

Euacuationis species duæ.

De cu. re. per sanguinis mis.

menſtruorum in mulieribus prouocatio, ieiunij impoſitio, fricti̊o, balneatio in fine, quæ non ſubito minuunt, & euacuant, vt prædicta, ſed paulatim, & proinde a virtute melius tolerantur. Si vero cum multitudine cacochymia alicuius humoris exiſtat, pharmacia purgandum. In qua ſunt conſideranda principaliter ſeptem, ſcilicet, proprietas, qualitas, quantitas, ſeu virtutis potentia, tempus, hora, modus, & ordo. Proprietas quidem, vt ſit talis, quæ a proprietate euacuet replentem, educat ſubtilem calidum, vel craſſum, & frigidum, peccantem, *1. aphor. 21.* vt plurimum. vnde Hipp. Siquidem qualia oportet purgari purgentur, &c. nec ſi craſſum educat, quinetiam de ſubtili cum eo ſimul, omne enim pharmacum primo choleram mouet, dixit Gale quæ commota, & non educta prompte fluit ad patientes iuncturas, & craſſam magis habilitat: & cum ſit fortioris impreſſionis, maiorem prióre inducet dolorem, ſic equidem dolorem non curaſti, ſed potius augmentaſti, ſicut in cura feb. retulit Galen. necnon quæ ipſum a membro patiente extrahant, & a mittente educant, ſi aliquod mittens ſit, vt iuſſit Hipp. *Simplicia arthretica, conuenientia.* in libro de chymis, tales autem ſimplices & compoſitas in noſtro antidotario quæras. Et ſi vis in ſumma tibi deſcribemus hic ſimplices. Ex quibus ſunt conuenientes ad arthreticã. Et ſunt hermodactyli triti cum pipere, vel aniſo, vel cymino, quia de ſe nocent ſtomacho, & peſ coruinus non nocet, ſicut Paulus dixit. Et quandoque admiſcetur ei aloe, vel ſcammonea, vt confortetur eorum ſolutio, lapis armenus, granum nil, granum regis, & in iure gallorum antiquorum, centaurea, colocynthis, turbith confortatum, pyrethrum, ſpecies gummorum omnes, & bdellium, & ſarcocolla, & vitis alba, & aſarum, & ius galli antiqui, cum ſale gemma, & dauco, ſcilla, iride, ſucco cucumeris aſinini, aſcebram, & feſera. Et ex eis ſunt, quæ conferunt choleticæ, vt aloe, & ſcammonea, & quædam vtrique, vt agaricus, quædam melancholicæ, vt lapis armenus, & epithymus, & quædam ex aduſtione vt ſena, fumus terræ. & quædam ad phlegmaticum, & melancholicum, vt ſtœchas, & polypodium, quibus genera myrobalanorum adminiſtrentur, ſeu aſſocientur in diuerſitate intentionum. Et hic aliquas ex compoſitis ſubiungemus expertas.

Qualitas autem, vt non ſint caliditates fortes diſſolutiuæ, quæ humores quietos, & coagulatos diſſoluant, vialſq;, & venas aperiant, & fluere faciant ad iuncturas, ſi in ſe virtutem ſtypticam inſitam habeãt, vel alterius rei admixtam, quæ membra confortent, humores refrenẽt, & ductus, ſeu vias ſtypticando coanguſtent. In qua proprie commendatur hermodactylus ab antiquis inter cętera ſoluriua, licet ſtomacho noceat, quod eſt commune pluribus ſolutiuis. Sed illud cum rectificatione ipſius cauetur, vt cum mixtione longi piperis, vel aloes, quæ omnia ſi in eodẽ pharmaco ſimplici ſint inſita, & inuenta, vt in agarico, proprie eſt optimũ. Si vero deficiũt aliqua per admixtionem alterius procurentur, vt eſt myrobalanus, rhabarbarum, aloe, & ſimilia, talia autẽ pharmaca ſimplicia, & compoſita in antidotario noſtro dicta ſunt.

Quantitas vero, vt non ſit quantitatis excedentis, vel ſuperfluentis virtutis, quæ humores præcipitet, ſpiritus reſoluat, virtutes & membra debilitet, nec deficientis, quæ diſſoluendo, & non educendo incitat ad fluxum humores, ſed ſit cum bono arbitrio virtuti, & humori proportionata, in principio leuior & minoratiua, in proceſſu poſt digeſtionem fortior, & eradicatiua, & in hoc conſideratio temporis eſt contenta. Hora enim matutinalis, & vacuitatis ſtomachi; cum plurimum ſolutiuum talium ſit ſtomachi ſubuerſiuum.

Modus autem, vt cum potione, pilulis, & electarijs, trageis, vel cum vomitiuis ſumatur, vel cum cibali aliquo miſceatur, ſi abominabiles facti ſunt, vt docet Gale. & ſic dant quidam lac tithymalli cum caricis, vel ſuccũ cucumeris aſinini cum placentulis, vel ius galli antiqui, in quo decoquitur granum longum, vel piper longum, ſimilia mellicrata condita cum ſolutiuis conficiunt, & vina vindemiarum tempore cum ſolutiuis iniectis ebullire permittunt; qualia ſunt turbith, hermodactyli, & polypodium, hęc enim ſumpta cum delectatione educunt ſuperfluitates ex corpore, & iuncturis abſq; nocumento magno, ſi correcta ſint per interualla temporis ſumpta præſeruant, non ſolum curant, vel cum clyſteribus incijciantur, vel cum collyrio imponantur.

Ordo quoque, vt prẽmittantur in clyſteribus; deinde vomitus, vel e conuerſo conſideratione patientis partis, vt ſuperius dictũ eſt, deinde in potionibus, vel alijs, quæ habilius poſſunt aſſumi, deinde ſolutiua ſecundum alios compoſita ſubiungemus.

Clyſter ad arteticam frigidam. ℞. centaureæ. vnc. i. po- *Clyſter ad arthreticã.*
lypodij, vnc. duas, aniſi, fęni. ana vnc. s. aſari. vnc. s. mercurialis. M. i furfu. P. i. ireos. vnc. s. bulliãt in aqua dulci. deinde colentur, & colaturę addantur mellis cõmunis. vnc. ij. ſalis cõmunis quod ſufficit, olei rutacei, vel ſucci rutæ. vnc. ij. & olei anethi, quod ſufficit, & alij faciunt cũ aqua marina, & aliqui addunt colocynthidem, & agaricum, & aliqui diſſoluunt ſpecies gummorũ, vt ſagapeni, opopanacis, & euphorbij in ea, et eſt fortẽ, & efficacius.

Clyſter ad calidam. Recip. aquam maluæ, violarum, prunorum, ſebeſten, & hordei, diſſoluatur mel vio. caſſia hiera. Vomitus fiat cum aqua decoctionis raphani ſuperaſperſo baurach, & aceto, & quidam faciunt cum aſaro condito reſidente per noctem in vino, deinde colato, bibito, & alijs cum alijs vomitiuis ſupra in antidotario noſtro notis.

Tragea ſolutiua ad arthreticam frigidam experta. ℞. *Tragea ſolutiua ad arthreticã.*
turbith al. gummoſi & mundi, ana vnc. i. zingi. drach. i. hermodactylorum electarum. vnc. i. piperis lon. drach. i. aniſi. dra. i. garyo. dr. ii. puluꝛis oſſis humani drachmas duas, tribulorum marmorum puluerizatorum, drach. vnam, & s. roſ. drac. i. myrob. citrinorum. dra. i. zucchari ad pondus omniũ. doſis cochleat. i. in aurora, poſt quod ſumatur hauſtus tepidæ aquæ. Et quidam addunt eſulã, & quidam reſidere faciunt turbith in ſucco cucumeris aſinini, & eſt fortior.

Electarium ſolutiuum ad arthreticam frigidã, & eſt ſecundum Morangium. Recip. turbith albi, & gummoſi, & mundi. drach. i. eſulæ. * vnc. i. pulpæ myrob. citrino. *. drach.*
& chebulorum contritæ, & reſidentis in lacte per dies tres, ſalis gemmæ. ana drachm. vnam garyo. drachm. i. Conficiantur cum ſyrupo acetoſo de zuccha. & ſucco roſa. Collyriũ ad arthreticam. Recipe mellis libr. ſem. ſalis gemmæ, ſalis communis, & baurach, an. vnc. s. ſtercoris foricini. vnc. i. pulpæ colocynthidis, ſagapeni, opopanacis, ana drach. vnam, bulliant vſque ad coagulationem. deinde informentur collyria ad modum digiti. imponantur cum fuerit neceſſe.

Pilulæ ad dolorem iuncturarum calidũ, & ſunt Ioan- *Pilulæ ad dolorem iuncturarum.*
nitij. ℞. aloes ſuccotrini. dr. i. myrob. citrinorum. drac. i. ſcammoneæ, dr. s. eſulę, grana. iij. maſtic. ſcrup. i. confice cum ſucco cytoniorum, vel macianorum.

Item potio ad idem. Rec. ſucci granatorum dul. ex- *Potio ad idem.*
preſſorum cum pulpis, lib. s. reſideant in eo per diem, & noctem myrob. citri. drac. s. deinde coletur, & colaturæ addatur mucilaginis pſyllij. vnc. i. tamarindorum. vnc. i. & detur, aliqui addunt ſcãmoneæ. ſcrup. s. Item ad ar- *Electarium ad idem.*
threticã ex materia phlegmatica cũ cholera mixta. Recipe turbith mundi. dra. vij. & s. contritis cum zingib. dra. s. piperis longi. dra. iiij. eſulæ contritæ cum pilis, ſpicæ. dr. ij. & s. zuccha. albiſſimi. vnc. x carnium cytoniorum, vel diacytonitem de zucch. vnc. iiij diagridij, dr. v. coquatur zuccha. ad perfectionem, & poſtea diſſoluantur carnes prædictæ, & deinde addantur electarij de ſucco roſ laxatiui. vnc. ij. & vltimo alij pulueres, & ſic fiat electarium. doſis. vnc. s. & eſt Rogerij.

Potio ad frigidam arthreticã experta, & eſt Hyberon- *Potio ad frigidã arthreticam.*
ti. Recip. betonicæ, pedis coruini, chamædryos, chamæpityos, arthreticæ, capil. ven. ana M. i. aſſari, ſchænanthi, ana vnc. s. paſſularum enucleatarum drach. i. corticum citri, myro. citrinorum, & chebulorum, ana vnc. s. polypodij, turbith contriti cum ſuc. hermodacty. contritorum cum pipe. al. ana vnc. i. bulliant in aqua cartami,

mercuria-

mercurialis,deinde colentur,& colaturæ addatur agarici puluerizati,dra j.& diſſoluatur electarij de ſucco.roſa. dr.iiij.& detur in aurora, & aliqui faciunt bullire agaricum,& aliqui addunt mel.roſ.& eſt bonum valde,mundificat enim ſtomachum,& alia viſcera confortat,& valet in omni materia.

Pilula expertæ ad arthreticã cholericam.

Pilulæ expertæ ad arthreticã cholericam,& phlegmaticam. Rec.pulpæ,myrob.citrinorum,dr.iiij.rhabarbari, dr.j.agarici,drac.j.& s.electarij. de ſucco roſ.laxatiui.dra. iiij.diagridij. repreſſi.drach.j. maſti. garyoph.ana ſcrup. j.turbith drach.j.arteticæ, ſtœchados arabi.ana drach.s. puluerizentur,& conficiantur cum ſuc.roſ.Item aliæ appropriatæ expertæ ad ægritudines iuncturarum mixta, & ſunt ſudæi.Rec.turbith.alb.& mundi, aloes,ſuccotrini,cotti.myrob.citri.ana vnc.iij. roſ.aniſi,zingib.ana dr. j.pipe.longi drac.s.croci,garyoph.ana grana.xv.conficiãtur cum ſucc.reſolutiuo.doſis.drach.ij.

Syrupus ad arthreticã.

Syrupus ad arthreticã educens materiã phlegmaticã, & cholericã aduſtã,& melãcholicã. Rec.pedis corui,arthreticæ vuæ,paralyſis,betonicæ,hyſſopi,ſtęchados,meliſſæ, chamædryos,chamæpytios,lu uli,endiuiæ,hepaticæ,buglоſſæ,boraginis,capil.ve.ana M.i.radicum fęniculi,aſparagi,bruſci,reſidentium in aceto paſſulato,liquiritiæ,flotum roriſmarini, roſ.ana vnc.j.dauci, carui,aniſi, cymini,cartami,aſſari, ſchænanthi, radicum acori,ana vnc.s. caſiæ ligneæ vnc.s zucchari,lib.j. & s.mellis roſ.lib.s.aceti prædictarum radicum.vnc.iij. & in fine aromatizetur cum cinnamomi dr.ij. cubebarum.drac.j. zingib.i.ligni aloes,piperis longi,ſpicæ, ana drac.s. Et ſunt qui faciunt illud laxatiuum, & addunt in eius decoctione polypodium,epithymum,agaricum,& turbith,hermodactyi.et carramum ſecundum diuerſas intẽtiones,quas proſequũtur. Et aliqui myrob genera,quæ ſtypticant,& confortãt ſoluendo,& aliqui addunt frangentia, & educentia ex renibus lapides,vel de veſica, quos plurimum patiũtur arthretici. Et ſemen geniſtę,grana ſolis,ſaxifragia,& fraxinum,& eſt efficax,& expertus in præſeruatione,& cura. Item fiat decoctio talis.Rec.in ſero caprino depurgato bulliant,ſem.fumiterræ,dr.iij. myrob.citrino. & indorum, ana dr.v.epithymi,folliculorum ſenę,ana dr.vj.tamarindorum,vio. ana dr.vij.tereniabin.v.caſiæ,dra.vij.paſſul. enucleæ dr.x.& in parte diſſoluatur de hiera logodion. drac.iij.& ſumatur, & purgat melancholiam,& humores aduſtos, & hiera Ruſſini eſt propria, & lapis armenus cum ſero caprino eſt proprius.

Decoctio ad idem.

Reſolutiua materiã ægritudinũ iuncturarũ reſolutiuis materierum aliorum membrorũ apparẽtiũ fortiora merito eſſe debẽt,cũ natura earũ ſit frigida, & a fonte caloris remota,& ſubſtãtia ſolida, quia neruoſa ligamentalis,& oſſioſa. Et proinde plurimũ materia earũ in craſſata,congelata, frigida,viſcoſa,quæ liquefactioni reſiſtit, tarde reſoluitur, & in vaporẽ,& fumum cõuertit, necnõ quia in vacuo earum intrinſece poſita ad exteriora cutis difficile trahitur, & tanto plus,quanto magis in corporis profundo fuerit ſituata,vt iunt iũcturæ,anchæ,& iſchię, deinde genu,deinde ſpãrulæ, quapropter medicina reſolutiua ſimplex ſine actione aliqua, vt eſt chamæmelum proprie propter inſitam ſtypticitatem, quam habere meruit per cœleſtem virtutem,per ſe parum conferre videtur; niſi virtutem habeant reſolutionis fortem, & attractiuam de profundo earũ ſic, quia materia apta eſt conuerti in lapidem; propter quod prædicta lenitiua ipſis debent præmitti, vel eis aſſociari. Sunt enim hæ duplices communes omnibus membris.ſ.iuncturis appropriatę, ac differentes in fortitudine,& debilitate,diuerſimode approximandæ ſm diuerſitatem materiæ temporũ,atq; ſituum, vt quia in ſubtili materia leuiores approximandę ſunt,& in principio,ac in iũcturis poſitis in ꝓpatulo.

Documẽtũ.

In earũ vero contrarijs applicandæ ſunt fortes, & tamen lenitiuis mixta, ne reſoluendo ſubtile craſſum induratum dimittatur. Quarum quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ,quas inferius ſubiungemus. Et ſimplices iuncturis aptæ reſolutione materierũ ipſarũ cõiter,quædam reſoluunt liquefaciendo ipſas coagulatas,vt crocus,melilotum,aniſum,aloe,maſtix,phlegma,ſubtile debilium. Et ſunt ex debilibus ſal craſſum congelatum, ſal ammoniacũ,& ſal gemma,praſſiũ,iris,ſtœchas,& ſimilia,& ſunt fortes. Quædam vero ipſarum reſoluũt earum craſſitiem ſubtiliando, & attrahendo ex profundo ipſarum ad exteriora cutis, vt caricæ,mel apũ,lentiſcus, abrotanum, apium ſylueſtre, calamenthum,ariſt.ruta cum melle,& ſunt ex debilibus,vrtica, naſturcium,gummi,ruta ſylueſtris,& aliæ gummorum ſpecies,vt ammoniacum,galbanum, euphorbium,reſina terebinthina,& alia ex eis,chitram,coſtum,& caſtoreum,& ſunt ex fortibus. Et ipſarum quædam reſoluunt attrahendo,& ficcãdo, vt cępe,allium,lac ficuum, mel anacardi,ſapo,& cortex nucis,atramentum,& fermentum. Et quædam adurendo,& vlcerando, vt ſtaphiſagria,colcothar,atramentum,ſcilla,vermis pini,& fortiores eis ſunt thapſia,& cãthарides. Oportet tamen, vt vlcera ſeruentur aperta cũ cępe contrito,vt tracta materia per ea valeant exiccari.

Et quædam earum reſoluunt penetrando in profundum ipſarum, vt aqua vitæ,& eſt experta,& oleum apoſtolorum, & terebintinæ. Et quædam earum reſoluunt leniendo,& mollificãdo, vt adeps anatis,anſeris,vulpis, vrſi,& animalium rapacium. Et medullæ cruris vituli, cerui,& aſini,hyſſopus hunida,mucilago ſeminis lini,ſęnugræcum,althęæ,& olea ex appropriatis, vt oleum de ſem.lini,de pineis, vulpinum, de colocynthide factũ ex decoctione eius cum oleo roſ. donec aſſumatur aqua de caſtoreo,de ſinapi,de cherua, de nuce romana, quando aſſatur,& oleum de coſto eſt vltimum,& proprie cũ ſtyrace, & de coſto, cum aſſa de centaurea,de maſtice, & rhabarbaro,de fiſticis,& de nuce indica, de raſis,de granis citri,& citrangulorum. Et eorum coagulatio eſt cũcera, quæ reſoluit faciendo ea perdurare in membro. In quibus tamen ordo ſeruandus eſt,vt præcedente euacuatione,a ſimplicibus incipiamus,& leuioribus, deinde ad fortiora,& compoſita. Attendendum tamen, quòd ſi ex eis applicatis ſecundum ordinem tumor; & dolor non reſoluatur, ſed potius augeatur,oportet vt eis dimiſſis ad euacuationem mittentium redeamus, eſt enim ſignum regeneratæ materiæ, quam trahunt, & non reſoluunt. Vnde oportet reiterare, deinde fluxam reſoluere, vel ſupra locum iuncturæ contiguum ſtypticorum aliquod applicare, quod talem materiam trahi prohibeat, vbi locus euacuationi non adſit.

Nota.

Compoſitæ vero ſunt,quæ ex his cõponuntur,& alijs, quarũ quaſdã in antidotario nro poſuimus, & alias ſm alios hic deſcribemus, quarum quædam ſunt balnea,ſeu euaporationes,& fomẽtationes,quædã embrochę,quędã vnctiones, quædam emplaſtra; quas nunc per ordinem deſcribemus. Balneorum quædam ſunt naturalia,vt thermarum,& quędam artificialia. Et thermarum quędam ſunt ex aquis ſalſis ſulphureis,vel ſulphuraria, & balnea murtellæ aluminoſę, vt eſt balneum bullæ, quædã ſunt ex ferreis, vt ferrorum balneum, & aquæ ſanctæ Luciæ Neapol. Et plura ſunt ex fumis,vt eſt ſudatorium. Artificialia ſunt plura,quædam enim ſunt ex aqua marina ſola,vbi inueniatur, aqua ſalſifica ex ſale communi, vbi mare non adſit. Aliqua ſunt ex dulci aqua ſimplici in materia calida, vel non ſimplici, ſed in qua prædecoctę ſunt aliquæ ex medicinis iuncturis appropriatis,& materiam reſoluentibus, vt eſt ſtœchas, ſaluia, chamæmelũ. Et in frigida pes coruinus, iris,praſſium, abrotanũ,apiũ ſylueſtre,origanum,vrtica, folia ſambuci, radices ebuli, ruta,anethum,maiorana, folia lauri,cyminum,& ſimilia. Et alia ex prædictis ſecundum intentiones ſuas. Et aliqui miſcent vinum,& aliqui ex vino ſolo cum tale, & eſt expertum, & aliqui embrochando approximant, & aliqui embrochant cum muſto,aliqui cum aqua lupinorum, aliqui cum decoctione ſpinæ albæ in calido, & frigido,aliqui cum decoctione caulium. Omnia vero ſunt miniſtranda ſecundum proprietates, & exigentiam diſpoſitionis,& cauſæ, aliqui cum ſpongijs, & aliqui cum ſtupis, vel lana, aliqui cum filtro maderacto in aliquo prædictorum, & in iuncturis inuoluto,& aliqui recipiũt va-

Balneorum diuiſio.

* reſtitet. vapores * reſistentes ex aqua, prius bene feruenti circunuoluris pannis, donec ſudet membrum, deinde cum repe
fit aqua abluunt, & per ſe fugi permittunt, & aliqui lapides molares, vel lateres ignitos in aquam proijciunt, &
fumum ex eis reſolutum in iuncturis recipiunt ad reſoluendum, & exiccandum. Et aliqui recipiunt in toto corpore ad deriuandum, & euacuandum ſuperfluitates, &
exiccandum, & proprie impotentes ad exercitium, & ad
euacuationes inepti; præſeruat enim eos, & curat, & pro
prie vbi præceſſerit vomitus, vel ſaltem enema, vel extenuatiua diæta, & abſtinentia, inferius denotata in ca. prę
ſeruationis, & ex illis eſt fricțio cum nitro, & ſale, non ſo
lum iũcturarum, ſed corporis vniuerſi, & ſepeliri in arena calida donec ſudet, vel in lixiuio, ſed caput oporter, ꝙ
ſit coopertum a ſole, & aliqui euaporant cum aceto calido ſimplici materia calida, aliqui addunt ſal in vtraque,
omnia enim hæc prædicta reſoluendo tollunt dolorem,
& confortant. Vnctiones, & emplaſtra plura ad hanc intentionem poſuimus in noſtro antidotario conuenientia, & experta, & hic aliqua ſecundum aliquos ſubiunge
mus expertos medicos, & famoſos.

Vnguentum bonum magni iuuamenti. ℞. olei antiqui quantitatem, lib. j. & coquatur in eo vipera cum ruta, & vngatur, ſanat enim ſanatione integra, & eſt Abu.
Aliud reſoluens reſiduum dolorem iuncturarum calidũ in fine. Rec. aloes, croci, myrrhæ, ana partes ęquales, liniatur cum aqua caulis, atque endiuiæ, & oleo chamæmillæ, vel ceratum ex eo, & diachylon diſſolutũ in oleo chamæmeli, & maxime poſt balneum aquæ calidæ dulcis,
quod in frigidis non conuenit cum dilaret, & humectet.

Aliud ad idem. Rec. veſpertilionum decollatorum numero xij. ſucci almatinatorũ, olei antiqui, ana lib. ſ. ariſt. drach. iij. decoquantur omnia ſimul, donec conſumatur aqua, & remaneat oleum, eſt enim ſanum, & expertum.

Vnguentum reſoluens materiam iuncturarum craſſam, & frigidam. ℞. caſtorei, myrrhæ, coſti, puluerizentur, & miſceantur cum oleo antiquo. Aliud. ℞. ſtyracis liquidæ, & ammoniaci, & miſce cum oleo iridis, & ſuper inunge.

Aliud. ℞. ceram, & diſſolue in oleo antiquo, & oleo iris, ana vnc. j. adde pul. euphorbij vnc. j. & vtere, accidit enim ſtatim calor in membro. Aliud calefaciens membrum. Rec. pipe. caſto. euphor. ana aur. j. pyrethri, aur. ij. viol. aur. i. & adde vnc. j. olei coſtini, & vnge locũ, & eſt Raſis, ſed addit, quòd præmolliantur iuncturæ, & alia in materia ſubtili, & calida non ſunt conuenientia. Cum enim per ſe ſit reſolubilis, paucæ reſolutionis indiget medicinis, qualia ſunt calida anodyna ſuperius numerata. Et ante applicationem medicinarum præcaleſiat membrum cum calida, donec rubeſiat, deinde applicentur cũ reiteratione.

Aliud vnguentum mollificans, & reſoluens ſimul. ℞. ceræ, drach. v. olei irini. drac. j. medullæ cruris vituli, ammoniaci, ſtyracis, bdellij, galbani, ana dr. x. liquefiat cera cum oleo irino, & aliæ medicinæ puluerizatæ conficiantur cum eis.

Emplaſtra ad idem.

Ex emplaſtris ad reſolutionem materierum iuncturarum quædam ſunt leuia, quædam mediocria, quędã fortia. Ex leuibus eſt emplaſtrum de ſtercore vaccino calido, ſicut emittitur, vel calefacto, & eſt melius puluerib⁹ alijs, vel de ſtercore columbarum, vel caprarum cũ oleo chamæmelino. Emplaſtrum, quod cauillata dicit, & fit ex furfure cocto in aceto cum modico croco, vel mixto cum aqua coſtin calida cauſa, vel cum vino in frigida. Aliud reſolutiuum. ℞. ammoniaci, litij, ana æquales partes, terantur cum vino antiquo, & oleo omphacino, & farina fabarum, & emplaſtretur calidum. Aliud ex cinere cyclaminis cum aceto, & melle, & eſt mirabile valde. Aliud mediocre. ℞. cineris caulium in quantitate qua vis, ſęnugræci decocti in vino, florum chamæmeli, ana vnc. j. ammoniaci diſſoluti in ſucco rutæ, dr. ſ. conficiantur cum melle, & emplaſtrentur.

Aliud. ℞. furfuris partes. ij. florum chamęmeli partẽ. i. puluerizã, & confice cum oleo lauri. & operare. Aliud.
℞. ammonia. vnc. ij. diſſoluatur cum fęce vini, quod ſufficit emplaſtretur. Aliud forte. Recip. olei antiqui lib. j. ſ. nitri Alexandrini, glutinis albotin, ana lib. i. euphorbij, vnc. j. ireos, vnc. ij. farinę fœnugrę. lib. j. & fiat ex eis emplaſtrum.

Aliud. Recip. bdellij, opopanaci, liquefiant cum adipe anſeris, vel anatis, & emplaſtra. ſunt. n. iuuatiua valde doloribus factis ex humore crudo. Aliud fugitiuum reſolutiuum. Rec. nitri danich. ij. & fiat ex eis emplaſtrum.

Item ſumatur euphorbium, & miſceatur cum oleo de lilio, & liniatur cũ eo, & eſt ex mediocribus. Aliud forte. Rec. baurach, gallię, pyrethri, ſtaphiſagrię. & calcis, ana miſceantur omnia cum melle, & aceto, & emplaſtretur, & eſt Auic. Aliud. Raſis leue. Rec. farinæ ſęnugrę ci cum aqua mellis. Et calcis cum pinguedine antiqua, & ſtercus caprarum cum oxymelle, cineres caulium cũ ammoniaco, & ammoniacum cum oleo antiquo, & aceto. Aliud. Recip. farinæ lupinorum, ſtercoris columbini, ſęnugræci, ana partes æquales, confice cum oxymelle, & ſuperpone.

Aliud. ℞. radicum ireos, ariſto. ellebori al. cõficiantur cum oleo. Aliud forte ſecundum Raſim. Rec. ariſt. pyrethri, radicum capparis, lupinorum, ireos, ſtercoris columborum, calcis, ana partes æquales, de ficubus ficcis quantum de omnibus contere, & confice cum oleo antiquo. Aliud emplaſtrum mollificans, & diſſoluens. Recip. ammoniaci, bdellij, ſtyracis, liquidæ, ana dra. x. oleum irinis quantum ſufficit ad mollificandum, & conficiatur cum ficubus nigris.

Qualiter miniſtrãda ſit cauterizatio in dolore iuncturarum.

In cauterizatione miniſtranda in dolore iuncturarũ plura ſunt attendenda. Cauſa incitans ſ. inſtrumentum, ſeu cauterium, tempus, hora, locus, modus cauterizandi, & ordo. Primo quidem conſideranda eſt cauſa, quæ nos incitat, & inuitat ad adminiſtrandum ipſam, quę eſt duplex. ſ. cauſa neceſſitatis, & cauſa vtilitatis, quæ a patienti loco ſumuntur. Cauſa neceſſitatis nos inuitans ad eam eſt, quia prędicta medicamina non ſufficiunt, quare ad ipſum tanquam ad remedium chirurgicum; & vltimũ recurrendũ, cum ſit cauſa vtilitatis, & iuuamenti, vt infra ſequetur. Non ſufficiunt autem prædicta ex eo, quòd membra corporis nutritiua adeo ſunt ex diuturna paſſione defecta, & habituata dyſcraſia, ꝙ materiã regenerãdo aſſidue multiplicant, & phlegmaticã ex ſe etiam bono ſeruato regimine. Et multo magis cũ ex prægenerato faſtidio nequeant ipſum ſeruare debite, vt ſuperius dictum eſt, iuncturæ fiunt debilitatæ, & ſub dominio ipſorum poſitæ in recipiendo, viæ quoq; ſunt dilatatæ, & lapſæ, vt cõtinue ad ipſas refundant materiã, quæ non ceſſet liquentibus doloribus moleſtare, nec valeat per prędicta educi, quæ fluit à nutritiuis quotidie generata, ꝓpter inobedientiam, & laſciuiam; vel propter impotentia capiendi ea, nec quæ fluit bono modo reſolui, propter ſuæ congelationis craſſitiem, & viſcoſitatis ineptitudinem, & ſoliditatem partium iuncturarum, maxime ſi ſint iũcturæ poſitæ in profundo, ſicut ſunt iuncturæ anchę, iſchię, genu, & ſpatulæ, vt ſuperius habuiſti, ex qua timetur ne multiplicata vlterius ſua lubrica humiditate iuncturarum anchę, & iſchię ad diſſolutionẽ producat, vel congelata, & indurata ad contractionem, & nodoſitatẽ ipſam, & alias, & membrorum impotentiam in operationibus alijs neceſſarijs exercendis. Sicque indigeat patiens alio ad delectationem corporis ad boli immiſſionem, ac ani abſterſionem in feceſſibus, de quo Galen. dixit. Quicunq; non mollis fuerit naturæ, debet vtiq; magis eligere centies mori, quam talem ſuſtinere vitam, miniſtranda eſt itaque cauterizatio neceſſaria. Cauſa vtilitatis, quam ex ea conſequitur patiens, eſt multiplex; introducit enim iuuamenta, & preſeruat à ſymptomatibus, & periculis prænarratis. Iuuamenta introducit; nã ſuo calore membra confortantur, & confortata cum eis calor materiam iam fluxã ſubtiliat, poros aperit, & prõpte reſoluit, atque conſumit, ſi frigida ſit, & humida, cũ non ſit contraria, non calidam ſibi ſimilem, cum eã augeat, ſubtiliet, & inflammet, & faciat furere, vt inquit Gal.

Gal. vbi sit pauca. Præseruat etiam a symptomatibus, & periculis prenarratis, cum vias, et ductus refundentes ad iuncturas regeneratam materiam rarificet: atque materiam ad cutem fluxam subtiliet, & liquefaciat, & attrahat de profundo ad cutis exteriora, quatenus per apertionem eorum commode, quæ fluxa est, & quæ fluxura est, antequam ad iuncturas perueniat, extra corpus valeat expurgari. Tempus electum ætatis scilicet vt post 14. annos, & ipsius anni scilicet temperatum, vt veris proprie, & autumni. Hora ministrandi est cum corpus, vel purgatum existit, stomachus est inanitus, & aer temperatus, de mane scilicet infra tertiam. Instrumentū vero, quod est cauterium duplex est, actuale, & potentiale: actuale est, quod per ignem fit, seu instrumentum ferreum, vel aureum ignitum. Potentiale vero, quod fit, permedicinas comburentes, & vlcerantes, vt cantharides, allium, & alia superius enumerata. Earum autem est melius actuale, sicut testatur in lib. de cauterijs, cap. j. Albucasis dicens, q̄ ignis est simplex, cuius operatio non peruenit nisi ad membrum, quod cauterizatur, nec nocet alijs mēbris coniunctis nisi nocumento paruo. Actio vero medicinæ comburētis peruenit ad id, quod elongatur ex mēbris, & forte facit accidere in membro ægritudinem difficilioris sanationis, & forte interficit, sed ignis non facit illud propter subtilitatem, & bonitatem suæ naturæ: nisi superfluat. Locus est vt in dolore humerorum, vel spatularum apponatur cauterium tribus digitis sub humero inferius à iunctura, non in ipsa; tunc enim causa erit, si in ipsa iunctura ponatur, contractionis, & spasmi. Et si accidat, vt dislocetur humerus propter humiditatem lubricantem, prout contingit in ischia, & non figillat' in hora reductionis suæ, sed iterum resiliat foris, apponatur cauterium subtiliatum cum instrumēto triangulato donec penetret cutem vsque ad latus aliud. Et si ponatur in foramine, laqueus erit bonum, prius tamen dislocatio ad suum reducatur locum, & prout poterit melius conseruetur. In dolore vero dorsi, & lumborum fiat cauterium digitis tribus sub ipsis, & fontanella. In dolore vero iuncturarum manus, & brachij, fiat cauterium tribus digitis à nodo. Item in passione ischiatica, & dolore ponatur cauterium triangularum super ischiam, & cum accidit, vt dislocetur ex humiditate lubricum faciente eū, tunc reducatur ad locum suum, & bono modo seruetur ibidem, deinde cauteriza super pyxidē anchæ cum cauterio circulari, postquam signasti cum atramento in circuitu pyxidis, & sic resoluatur, vt cadat ipsa pyxis in medio circulari. Alius modus est, & est Rasis. Accipiatur instrumentum ad modum cochlearis factum de ferro, & sit diametrū eius, sicut medietas palmi, & sint in circuitu duæ eminentię ad modum ostium dactylorum, & ignias, & iaceat ęger super latus suum, & super pyxidem anchę, signa circulum, & suppone.

Cauterium actuale, & potentiale.

In ischiadicos.

In arthriticos.

In arthritica vero, & dolore subteriorū membrorum ponatur cauterium supra nodum in pede à parte exteriori, & aliud similiter in fontanella trib. digitis sub genu. Studeas quoque locum particularem eligere, vbi cauterium fiat, & est fontanella illarum partium prędictarū inter duos lacertos, & chordas inuenta, per quam venæ, & ductus sunt naturaliter transeuntes. Sic ergo illud ibidem imprimas, vt aperta cute virtute cauterij rarefiant, & aperiantur sic, vt materia eorum fluere consueta expiret, non autem totaliter incidatur, ne nutrimentum subiectis particulis auferatur, nec vt lacertum neruum, vel chordam attingat, ne spasmus subsequatur.

Modus iacēdi.

** obscuretur.*

Modus est, vt iaceat infirmus secundum figuram magis aptam appositioni ipsius. Est vt prohibeatur ei motus, & * conseruetur eius circuitus doloris, & tunc impleatur medium eius sale, & ponatur desuper parum olei, & ponatur desuper pannis. Et igniatur cauterium aureum, vel ferreum iusto modo; & inter locum, & ipsum instrumentum mittatur, quod profundationem cauterij regulet sic; vt cutem totam perforet, transeatq; vsque ad carnem, & ad vias perueniat, vel earum superficiem, & non vltra: deinde repleatur impressio adipe, & superposita lana ligetur: sitque super caput infirmi vas aqua ros. plenum, qua irroretur facies cum sudat, & anxiatur.

Ordo quoque est, vt precedat debilis impressio cauterij, deinde sequatur fortis, & sufficiens, & si precedat stupefactio membri, quo minus sentiatur est laudabilis, & hoc qualiter fiat infra dicemus tertia sectione. Impressio vero cauterij aperta reseruetur, quatenus materia illa fluat, quæ ad iuncturas fluere consueuit, & quę fluxa est tracta expiret, si enim claudatur cum via solita præ cauterio ibi generata cicatrice totaliter obstruatur, & materia regeneretur non seruato regimine debito, & euacuatione non facta (vt oportet) per interualla multiplicata non valens currere ad iuncturas, vt consueuit, regurgitabit ad interiora principalia, & ad mortem perducet, & erit error nouissimus peior priore, nisi per interualla modici temporis quoquo modo purgetur. Ex his autem, quę aperram seruant impressionem, est cerea sphæra, intus imposita, & folium hederę superpositum vel cæpe tritum cum melle. Dolor colli est dolor iuncturarū eius lacertorum, & chordarum circunstantiū. Et causa eius est similis causæ doloris dorsi, & est à cerebro plus. Et signa eius sunt manifesta, quod est quia non potest patiens voluere caput suum, immo stat ac si patiatur tetanum, & apud motum eius sentit dolorem fortem. Et cura est consimilis dolori dorsi, & ex conuenientib. & appropriatis est emplastrum ex folijs suche i. cypressi; vel vngere cum oleo de chamęmelo, & de amygdalis dulcibus, & inuolutio cum panno calido sussimigato cum ligno aloes, & thure. Dolor humeri est dolor iuncturę, qua adiuto rium cum furcula, & spatula alligatur, & quandoq; est fixus in ea, quandoque ad spatulas extenditur, propter in simum situm, & motum. Et quandoque vsque ad manus, & digitorum extremitates velut in ischiatico fit. Et causa eius est consimilis causę doloris aliarum iunctura rum, propria, & ex communitate, plurimum ad cerebrū superius situatum, & ad nutritiua propellentia sursum, maxime si sit ventosa. Et signa earum sunt in genere cōsimilia signis aliarum. Cura quoque consimilis, differēs tamen in membri natura, quæ est suppositio supra vitæ principiū, & vicinitatis ad ipsum quapropter est necessarium, vt apocrustica dimittantur omnia cum materiam aptam descendere ad illud propter grauitatem facile impellant, propter situ, & vicinitatē, sed oportet vt extrahatur ad extra quoquo modo, vt superius dictū, & cum prijs dolor sedetur, quorū quædā sunt simplicia, quædā cōposita. Et ex simplicibus, est in frigido, oleū masticinum, & costinum, & aqua ardens, iunctura est efficax, et experta. In calido vero, oleū ros. & oleum chamęmeli simul mixta, & alia cōmunia oībus superius numerata.

Quid sit dolor colli, & eius curatio.

Quid sit dolor humeri, & eius curatio.

De dolore dorsi. Cap. 4.

Dolor dorsi quid.

Causa.

6. aphor. 46.

Locus prædictus.

DOlor dorsi est sensus rei nociuæ imprimentis mali tia complexionis, vel continui solutione, vel vtraq; in concatenationibus spondylium dorsi, & est vt plurimum grauatiuus, & extensiuus. Et quandoque est in collo tantum, & quandoque in dorso, & spondylib. eius, & est, aut à causis intrinsecis, aut extrinsecis. Si ab intrinsecis, aut à proprietate, aut à cōmunitate, propria sunt mala complexio quæcumque, plurimum frigida, pura, vel cum humoris vitio, & plurimum frigido phlegmatico intercluso in lacertis, & chordis intermedijs spondylibus, & inuolutis dorso; aut replente illos, & trahente, seu extendente: vt in dolore iuncturarum contingit, aut molliēcante, & lubricum faciente. Vnde accidit dislocatio non confirmata ad alteram quatuor partium, quare accidit gibbositas, concauitas, arcuatio, torsio, et asthma, sicut innuit Gal. aut ventositas intercluſa in osse frangēs ipsum non complete, nec frictione magna, quia tunc esset mortale, aut apostema. Factus autem à communitate, aut est propter repletionem venæ magnæ extensæ supra dorsum, aut propter apostemata, vel vlcus pulmonis, & cannæ eius, vel propter asthma, ex quo accidit dislocatio, & gibbus, vt dixit Hippoc. aut propter cōmunitatem

nitatem matricis cum patitur ſuffocationem, aut cũ appropinquat paroxyſmus menſtruorum, aut cum appropinquat tempus partus, aut cum appropinquat hora criſis ex materia declinante, vt euacuetur critice per regiones inferiores, cuius ſignificatio dolor dorſi eſt factus. Aut à cauſa extrinſeca eſt, vt à labore nimio, & ex illa eſt factus à nimio coitu, & ab onere rei grauantis, & à percuſſione, & à caſu facientibus diſlocationem, vel ſeparatione, vel fractura, vel apoſtemate.

Ægre. Si ergo ſit à cauſa propria manus innuit doloré in eo. Et ſi ſit a mala complexione pura, qualitas actu calida, vel frigida indicat, & ſenſus infirmi ſine grauedine ſentiens illam, & iuuatur à contrario, læditur vero à ſimili, & eius inceptio eſt paulatim, & ſi eſt humida non exiccabit oleum, quo inungetur, ſi ſicca eſt, exiccabit illud, & præceſſit febris, fames, & fluxus, & vigiliæ, laborioſus motus, nec cauſarum antecedentium, ſigna erunt. Si vero cum humore fuerint, ſigna cauſarum antecedentiũ; ſcilicet repletionis cacochymiæ oſtendent regimen præcedens, exeuntia, & circumſtantię ſimiles, necnon, & grauitas loci quandoque paulatim incipiens, vel extenſio, ſi fuerit ventoſus, vel diſlocatio iuncturarum fiens, vel ſequens. Si vero ſit ab apoſtemate eſt dolor aggrauatiuus maior, & febris quandoque, & malitia anhelitus, & pulſus frequens, & velox. In facto autem à communitate, non inuenit manus in loco dolorem, & hoc ſi à communitate ſit abſolutus. Et ſi ſit à repletione venæ magnæ, ſignificat repletio corporis, & venarum, & extenſio doloris in toto corpore, & dorſo cum caliditate, & inflatione, & pulſatione in loco. Factum autem à communitate aliorum membrorum diſpoſitio illorum membrorũ oſtendit, & ſimiliter factum à labore, & onere, præceſſio ipſum indicat. Et factum cauſa caſus, & percuſſionis, & gibboſitatis, præceſſio eorum per infirmum tibi indicata manifeſtat, & ſenſus viſus, & tactus tibi fracturam, & ſeparationem, & diſlocationem ab illis introductam indicant, & demonſtrant.

Cura. Cura doloris dorſi ex ſumma doloris curæ iuncturarum exiſtens, cum ſit ſpecies eius, eſt duæ res, ſcilicet cauſæ imprimentis abſciſſio, & doloris ſedatio, ſi quidẽ fortis ſit, & intolerabilis, quod eſt raro, nam ſi paruus exiſtat, ſola eſt abſciſſio cauſæ, auferendo enim eam ſimul, & dolorem auferemus, & non econuerſo ſemper. In cura ergo doloris quandoque ad ſympcoma, & dolorem prius inſtamus cũ ſedantibus, & plurimum ad cauſam intendimus cum abſcindentib. quandoque vtrunq; agimus, prout ſupra in cura ſodæ, eſt dictum. Sedãtia dolorem vehementem ſunt duplicia à complexione, & proprietate; a complexione ſunt duplicia, ſcilicet calida temperate, & anodyna, frigida, apocruſtica, & narcotica, ſicut ſupra in cura arthreticæ dictũ eſt. Prima ſunt in mitigatione doloris conuenientia. Secunda ſunt vitanda, et maximè ſi ſint fortiter ſtyptica, & exterius applicata, maxime cum inimica ſint neruis, & oſſibus, materiam repellant ad interiora, & principalia. Tertia non ſunt concedenda cum plurimum cauſam imprimentem non auferant, ſed detineant, & naturam mortificando dolorem ſedent, vel mitigent, vnde mendoſa dicuntur, vnde non competent niſi in caſu, vt cum prima non ſufficiant, & doloris potentia ad intolerabilitatem perducant, licet illud ſit raro, ſed oportet, quod miniſtrentur cum modo ſuperius dicto. Quæ à proprietate ſunt ſedantia ſuperius diximus, ſimplicia, & compoſita, abſcindentia cauſam ſunt. Nam ſi dolor ſit à mala complexione contraria alterabunt. Et quia, vt plurimum frigida, ambulatio, & exercitium curat, & regimen calidum in alijs rebus non naturalibus, & proprie in cibis, & potibus; cibentur ergo aqua cicerum nigrorum; & aſparagis cum acoro, & vitello ouorum, & carnibus columborum, & iure gallorum, & potentur vino ſubtili vinoſo parum lymphato. Et exterius calefactoria approximentur ex frictionibus cum manibus calefactis, & faccellationibus ex chamæmelo, pulegio, origano, calamentho, ſale, & ſeſeli; eſt enim proprium, & oleis, ſcilicet rutaceo, coſtino, laurino, nardino, vel de lilio, quod eſt mirabile, vel de anheto, vel de ſtyrace. Et proprie ſi ſit ex communitate doloris, & renum. Et ex ceratis ex prædictis cum oleis, & ſuccis prædictarum herbarum, & torrefactis cum cõpreſſione inunctis, & balneis calidis. & emplaſtris ex prædictis, & ammoniaco, opopanaco, ſagapeno, & bdellio.

De ſedantibus dolorẽ.

In mala complexione frigida.

Et ſi fuerit cum humore, ſi quidem fuerit ſanguis replens venam illam ſupra dorſum extenſam, phlebotomia de nigra, vel de ſaphena eſt conueniens, vel iſchiatica, vel quæ ſub poplite eſt, vel de hæmorrhoidibus. Et ſubſequenter vnctio cum aliquo leui frigido, vel oleo roſato, & balneo frigido potentia, & non actu. Et potus aquæ granatorum, & ſimilium. *In materia ſanguinea.*

Si vero alius humor, ſi quidem cholericus hiera Gal. confortata cum diagridio bene repreſſo præcedente digeſtione cum oxyſacchara. *In cholerica.*

Si vero fuerit phlegmatica, hieræ magnæ proprie, vt eſt hiera colocynthidis, hiera Logodion, & pilulę fætidę, & de ſagapeno, & de thapſia, præcedente digeſtione cum ſyrupo acetoſo, & compoſito, vel ſcillitico, vel gẽtiana, vel oxymelle ſimplici. *In phlegmatica.*

Si vero melancholicus, quod eſt raro, pilulæ de lapide lazuli ſunt conuenientes, præcedente digeſtione cum ſyrupo ex acetoſa, de bugloſſa, & boragine, clyſteria trahentia, quæ ex aſſaro, centaurea, polypodio, agarico, colocynthide, & hieris, & deriuatio, & euacuatio cum vomitu, deinde calefactoria prædicta, & balnea thermarum ex ſumis, aquis ſalſis, & ſulphureis, & cum potione ex theriaca diateſſeron, & diatrion pipereon, & cum inunctionibus de euphorbio, & de terebinthina, & oleo apoſtolorum cum emplaſtro de granis lauri. *In melãcholica.*

Et ſi quidem ſit ex vento poſt prædicta detur oleũ de cherua, & ventoſa applicetur loco, & ſacculi ex milio, & ſale, vel ſulphure. Et fiat vnctio ex oleo nardino, & rutaceo. Rubificantia quoque applicabis, aut enim reſoluet ipſam, aut ad cutem dorſi ducent eam.

Et ſi quideth ſit humor lubricans, & mollificans, faciens diſſolutionem, poſt purgationem, & euacuationẽ applicentur epithemata, & emplaſtra exiccantia, ſicut eſt ſpongia marina recens infuſa in aqua aluminis cum ſale, baurach, ſale nitro, cinere, ſpuma maris, myrrha, ſandaracha, ſulphure, diſſolutis in eo, vel in lixinio, vel aqua marina, & vino, & emplaſtra facta ex eis cum calamenthis, baccis lauri, cypero, & ſtyrace ſicca. Et ſiquidẽ materia ex aliquo membro refundatur, illam ex illo euacuare, & deriuare, confortare, & eius vias aperire, & expurgare oportet, necnon, & dorſum confortare, ne recipiat, vt ſuperius dictum, & hoc cum frictione ſicca, vnde Galen ait, quod frictio, & maxime ſicca, prohibet periodos doloribus quibuſdam, qui in membris generantur, & generari ſolent medio tempore aſſumpta, & maxime ante duas horas paroxyſmi. Confortantur enim ab ea membra, vt minus ſuſcipiant ea, quæ aſſueta influunt rheumata, & hoc commune omnium eſt ætatum. Si vero ſit ab apoſtemate in lacertis, & chordis ipſius; cura eſt, cura apoſtematis, vt ſuperius habuiſti. Et ſi eſt ex propinquitate termini menſtruorum partus, vel criſis, cum temperatis, & anodynis ſedantibus dolorem, & iuuantibus motum materiæ abſque eo, quòd inducant ebullitionem in ea, & motum ſortem, quæ ſunt nota. *De frictione ſicca 3. ſen. tex. 3.*

Et ſi quidem factus fuerit à nimio onere, & motu rei grauantis, & percuſſionem inducentis, & diſlocatione, ac percuſſione, vel fractura, cura eius eſt tres res. Prima eſt ceſſatio à motu oneris ex delatione, ac percuſſione, & inunctione quietis. Inquit enim Hippo. in omni motione corporis cum cœperit quis dolere, quieſcere ſtatim, remedium eſt. Secunda eſt nutritio cum cibis, & potibus nutrimenti, & ſimiliter ſi fiat à coitu. Tertia eſt cura diſlocationis, & fracturæ, quam dicemus, (ſi Chriſtus voluerit) qui ſit benedictus. Et ex conuenientibus cum proprietate in ſedando dolorem dorſi, ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ex ſimplicibus eſt oleum veteris naragilis, ideſt nucis indicæ: confert enim dolori dorſi, & geniculi, & ſpinachia doloribus dorſi ſanguineis, & pro- *6. aphoſ.*

prie

prie geniculi calido. Oleander dolori dorsi valet,& geniculi antiquo more emplastri superpositum. Et decoctio asparagi bibitur propter dolorem dorsi, cicer confert dolori dorsi maiorana si ponatur in ceratis, & liniatur super eum, & inguina, magaleb est bonus doloribus dorsi, cyperus confert, & stringit dorsum, & neruos, seselis confert, roha.i. auellana indica dissumpit ventositates in dorso, & ex succo fit ceratum ad dolorem dorsi.

Medicamē ad dolorem dorsi.

Composita deinceps sequuntur, receptio pilularū de thapsia descriptione Democriti conferentium ad paralysim, dolorem dorsi, genuum, & ancharum, iuncturarum,& podagrę Rec. aloes, turbith, hermoda. ana vnc. x. thapsiæ, acori, salis naptici, pulpæ colocynthidis, agarici, granorum hermel, bdellij, sagapeni, ana drach. ij. zingib. macropi. masti. finapis, anisi, costi, anethi, ana drachm. i. epithy. myrobala. amborum, ana drach. v. conficiantur cum aqua caulium, & alchechen. ana drach. iij. dosis est, drach. ij. cum calida.

Confectio pilularum de dende, & est species graminis, vel carapucia, conferentium ad torturam, colicam, dolores dorsi, & genuum, & omnem dolorem, cuius causa est phlegma crassum, viscosum, & vētositas crassa. &. cinnamomi excorticati a cortice suo superiori, de quo proijciantur linguæ repertæ inter duo frusta, & granorum, addendo succi liqui. agarici, alchechengi, & herbæ eupatorij, absynthij, ana partes æquales, tere, & confice cum aqua, & informentur pilulæ paruæ, & ille qui de eis facit pilulas, inungat suas manus ex oleo de balsamo, & odorifero, dosis earum est, a drach. j. vsque ad ij. & sit super eas cibus zarabegici, & sunt alchingi.

Pilulæ de opopanaco lisalemoni, conuenientes ad dolorem genuum, & dorsi, & paralysim, & torturam. &. zingib. macropi. thapsiæ indę, myrob. cittrino. embli. & beli. myrrhæ, turbith, scammoneæ, croci, casto. ana vnc. ij. opopanaci, hermodacty. sagapeni, bdel. ammoniaci, pulpæ colocynthidis, ana drachm. x. aloes drach. xx. Infundantur gummæ in aqua caulium, & conficiantur cū eis medicinæ, & informentur pilulæ, dosis est, drac. ij.

Pilulæ de euphorbio cōferentes ad paralysim, & mollificationem, & humores crudos descendentes ad neruos, & membra. Recipe agar. pulpæ colocynthidis, euphorbij, sagapeni, ana drach v. aloes, drac. ij conficiantur pilulæ cum succo saluiæ, dosis, drach j. & sem.

Clyster anodynus.

Filij Serapio. Clyster conferens ad dolorem dorsi, & colicam: & soluit humores crassos, & intestinis inferioribus confert, & ischiaticæ, & dolori ancharum. &. sem. lini, fœnugræ. centaureæ maioris, & minoris, ana P. j. medullæ carta. vnc. ij. bassach vnc. j. & sem. ficus numero x. furfuris, salis indi, ana vnc. ij. chamæmeli vnc. j. sem. cheruæ contritæ vnc j. sagapeni, opopa. bdellij, colocynthidis, nasturtij, amygda. amararum contritarum, ana drachmas decem, & ex virgis masculinis numero v. caulis, ficlæ ru. ana vnc. j coquantur cum vj. lib aquæ, donec remaneant duæ, & colentur, dentur ex ea P. ij. Et in descriptione alia duæ tertiæ. lib. j. baurach tertij. ij & olei sisamini, olei oliuæ, ana vnc. j. olei de been vnc. sem. olei de spica, vnc. sem. misceantur, & clysterizentur ex ea tepida, & quandoq; sit sine gummi. Aliud. &. ammoniaci, sagapeni, opopanaci, sarcocollæ, ana vnc. sem. fundantur cum vrina tauri tribus diebus, & clysterizetur cum eis in quantitate vnc. iiij. & omni die quinq; vicibus, alias, diebus. Abuha confectio nominata imperialis, conferēs ad difficultatem vrinæ, & dolorem dorsi, & debilitatem renum. &. & dimitte spacio trium, vel quatuor regulorum, vel lunarum.

De dolore anchæ, & ischiatico, & medicinis eius.
Cap. 5.

DOlorem anchæ quandoque antiqui ischiaticū appellarunt, quod est, quia conueniunt in essentialibus, licet in accidentalibus differant earundem. Conueniunt quidem in essentialibus, scilicet in membro, seu loco principaliter patiente, qui iunctura anchæ esse dignoscitur, cum sit ex summa iuncturarum doloris, ambo enim in eo incipiendo conueniunt, & in causis imA primentibus, quæ vtrobique sunt eędem, & sunt intrinsecæ, & extrinsecæ. Et intrinsecæ sunt propriæ, & ex cōmunitate. Propriæ sunt vt plurimum materiales, & humores alterantes iuncturæ ipsius partes, & extendentes replendo, & secundum plurimum sunt phlegmaticæ, & ventosæ; deinde sanguineæ, deinde melancholicæ: deinde cholericæ; & quandoque mixtæ. Ex communitate vero sunt plurimum matricis ceruicis, & ex permutatione materiæ passionum eius ad ancham cui appodiatur. Et quandoque propter vicinitatem. Inquit Hippo. si matrix in vertebro posita fecerit saniem, ne- *3. apho. 48.*
cesse est commotum fieri. Et extrinsecæ sunt plurimum casus, percussio, & debilitas sequens sessionem super rēduram, & assiduitatem equitandi insuetam, saltum, & ambulationem fortem.

In accidentibus vero eorum differunt, licet enim in membro, seu iunctura anchæ conueniant principaliter, differunt tamen quantum ad circūscriptionem, seu firmitatem eius in ea, & extensionem, si enim dolor ipsius B est fixus, & permaneat in iunctura, & circūscriptus dicitur dolor anchæ. Cum vero extenditur per lacertum, & neruum latum retro per coxam inferius, ischiaticus proprie nuncupatur a schia, quod coxa est nuncupatū. Sic quoque licet in causis conueniant quantum ad earum speciem, differunt tamen quantum ad quantitatem ipsarum. Cum enim causa est stabilis, & firma in loco minoris quantitatis esse dignoscitur, quam cum extenditur per neruum idem præstando nocumentum in toto, non enim nisi sua multitudine ampliatur tantum, & ad tam remotas extenditur partes prima non dimissa. Quandoque enim, vt dictum est, ad coxam extenditur per neruum latum, sicut Abuha. dixit per venam venientem ad vtrumque pedem, ex parte inferiori duarum partium venæ orientis à gibbo hepatis, sicut dixit Rasis. Credo enim, quòd materia illa fit in vena, quam replet, & transfunditur ab ea ad illum neruum, & impedit motum. Et quandoque permutatur de iunC ctura, & est in neruo lato, & quandoque vsque ad genu, & impedit inclinationem, & erectionem. Et quandoq; vsque ad crus, & pedem, & impedit stationem; quandoque finaliter vsque ad digitos, & impedit firmitatem, & quandoque sua multitudine phlegma mucilaginosum lubrificando, & mollificando ligamenta, producit, vt vertebrum de pyxide anchæ resiliat fortis, & reintegratur, et accidit dislocatio, & claudicāt modo (nisi vsque ad sanantur,) vnde Hippo. in aph. ait. Quibuscunque ab *1. aph. 39. & 40.*
ischiatica molestatis vertebrum resilit foras, & iterum reuertitur in locum suum, his tabescit crus, & claudicant, si non vrantur. Conueniunt quoque in fortitudine cutationis, fortioris, difficilioris enim, quæ sunt, quā dolores aliarum iuncturarum propter loci profunditatem, licet dolor humeri, & spatulæ sint periculosiores, propter propinquitatem ad principalia, licet quoque curentur difficilius. Cum vero curati sunt, & eradicantur earum materiæ, redeunt facile qualibet ex causa. SimiliD ter, & podagra propter situm membri, & longinquitatem; dolores vero iuncturarum superiorum manus tardius, propter situm, & propinquitatem ad principalia.

Signa causarum eius ex generalibus signis sunt in *Signa.*
prœmiali capitulo nota, licet difficilioris inuestigationis sint propter materiæ profunditatem, & distantiam sensu maiorem, & ipsarum cognitio potest arbitrari ex specie, & quantitate doloris circunstantijs, iuuantibus, & nocentibus, & exeuntibus; licet ex alijs minus quam dolor iuncturarum aliarum, propter prædictam profunditatis causam.

Cura eius consimilis curæ generali doloris aliarum *Cura.*
iuncturarum, quia arthretica dicitur intārum ab eo differens, inquantum naturæ membri propria medicamina, & remedia localia apocrustica, & diaphoretica suis approximando partibus variat propter situm, cum materia in ipso sit posita in profundo, & ad locum profundum currat, & proinde extrahētibus, & resoluentibus

egeat

egeat fortibus,apocruſtica exterius applicanda, & interius, cum clyſteri ipſum recludent ibidē, maxime ſi ſint fortia,& ſtyptica,ibique retinebunt, & multiplicabunt, & multiplicata nocumentum diſſolutionis, quod in pſura eſt ex ſe imprimēt magis,& condenſabunt, quare difficilius,& tardius reſoluetur,licet rariſſime lapideſcat propter amplitudinem vacuitatis iuncturæ, & eius ſitū profundum. Quapropter caloris influentiam plus recipit alijs exterius tituatis. Et fortaſſe ipſam ad principalia repellent propter propinquitatem, cum plurima vis fuerit,& fortis effuſionis,ſicut in dolore humeri,& ſpatulæ ſuperius dictum eſt. Quare oportet,vt cum materiam in principio fluentem ad ipſam retinere volueris, & dolorē impreſſum ab illa ſedare,approximes illa debilia, quæ defendunt membrum vel locum,materiam fluentem refrænent, non repellant; & indent, vt ſunt fortiter ſtyptica,quæ materiam ibidem retinēdo multiplicent, immo ſint debilia, ſi materia ſit calida, & ſubtilis, vel ſint aliqua calida eis mixta, quæ exceſſum frigiditatis contemperent, & iuuent in penetrando, ſintque ex lenientibus ſumpta,quæ mollificando ſedant dolorem, & materiam reſolutioni adæquant. Vel ſaltem illa dimittas, & fiat occupatio in euacuatione cum phlebotomia venæ magnæ,quæ reſpiciat membrum, ſi quod mittens ſit,& à recipiente deriuet cum tractione eius ad contrarium cum ventoſis,& emplaſtris,& alijs doloroſis, & cum phlebotomia venæ iſchiaticæ in ſtatu, & ex quo declinauit, & ceſſauit fluxu,vel ſaphenæ, ſi dolor ſit leuior non extenſus in ſylueſtri, ſed in domeſtica parte, & cur natura poplitis,& proprie cum materia eſt in ſupremo,quam(quoniam ex propinquiori educit) præ illis eam Galen. commendauit,& ex venis, quæ phlebotomantur eſt vena inter minimum,& ſecundum pedis, ſi materia in inferioribus iam exiſtit; phlebotomia enim huius venæ eſt maius iuuamentum,quàm iſchiaticæ,& ſaphenę in hoc caſu, ſicut phlebotomia ſaluatellæ manus eſt maius iuuamentum approbatum in ægritudinibus hepatis, & ſplenis,in hoc caſu prędicto,& in quibuſdam ſanguiſugę loco phlebotomiæ applicantur. In reliquis autem membrorum cum euacuatione ex vomitu primo, deinde cū clyſteri,& pharmacia leui,deinde cum forti,& eradicati ua præcedente digeſtione, vt ſuperius dictum eſt(niſi doloris fortitudo ad reſolutionem perducat,) licet illud ſit rarius,quod ſi accidat,apocruſticis fortioribus, & narcoticis vtendum,melius enim eſt augmentum materiæ, quam corpus ad reſolutionem perduci. In ſtatu vero, & declinatione oportet, vt occuperis circa materiam iam fluxam cum reſolutione,ſint autem reſoluentia, ſicut,& omnia alia medicamina in ea, quàm in iuncturis reliqs fortiora, & leptomeris ſubſtantiæ propter ſitum,& profunditatem, virtutem habentia attractiuam ad exteriora de profundo, & manifeſta, qualia ſunt ventoſæ cum igne,vel ſuctione,& ſcarificatione, vel rubificātia, vt vrtica, calamenthum, & ſimilia,vt ſinapis,gummi, ruta agreſtis,ſtaphiſagria, pyrethrum,naſturtium, & gumma pini, & pici commixta,attrahit enim, & reſoluit cū perduratione,& veſicantia,vt ſunt thapſia, mel, anacardi, cæpe,allia emplaſtrata, lac ficus,& tithymalli,quibus miſcenda ſunt aliqua lenientia,ne ſua forti reſolutione craſſum dimittant lapideum, qualia ſunt adipes, & medullæ. Et ſi ventoſa materia fuerit cum ventoſitatē extrahentibus, & reſoluentibus ex habitis exterius applicatis,qualia ſunt, quæ in inflatione ſtomachi, & cura tympanitis ſunt dicta.

Medicamina propria ad iſchiaticum dolorem ſimplicia,& compoſita nunc dicemus, ventoſationis modum ad ea præmittentes,& eſt vt accipiatur ventoſa duorum orificiorum,vnius autem orificij ſecundum magnitudinem anchæ, alterius ſtricti, cum quo aer fugi poſſit, & ſtrictū claudatur bene, & in amplo mittat ſtuppa ignita ſufficientis quantitatis, deinde applicetur ſuper ancham, deinde ſtrictum os deoppiletur, & fugatur bene per ipſum, quantum poſſibile eſt, & dimittatur duabus horis,deinde auferatur, & tergatur locus,deinde veſicatoria miniſtrentur, ſi expediat. Et ex medicinis ſimplicibus,& proprijs ei, & frigidæ eſt aſſarum ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & proprie infuſio eius, quod confert iſchiaticis, & dolori ancharum antiquis. Cinis adme cum aceto ſuperpoſitus confert iſchiaticis,ireos clyſterizatum, & cortex capparorum confert ei, & balſamum confert iſchiaticis bibitum. Et hypericonis decoctio cum vino bibita quadraginta diebus cōfert dolori anchæ, & iſchiaticæ, & ſanat eum, decoctio aſparagi bibitur ad iſchiaticam, naſturcium confert, & ebibitum, & clyſterizatum, & emplaſtratum cum aceto, & ſauich hordei,& cum inungitur locus melle,& ſuperaſpergitur puluis eius ſedat dolorem. Sordicies caprarum lactantium vtilis eſt iſchiaticis emplaſtrata deſup, & attramentum Aſſyriæ clyſterizatum cum vino confert. Ex ſtercore caprarum, & vaccarum montanarum fit emplaſtrum ad iſchiaticam, & aqua oliuarum ſalitarum clyſterizatur ad iſchiaticam ex aqua piſcium ſalitorum, & ſucco alhaſce, ſauich, & vino fit emplaſtrum ad iſchiaticam, harmel linitum eſt bonum. Colocynthidis aure. confert, & fructus arboris lauri confert iſchiaticæ.

Chamępityos cum melle bibitum quadraginta diebus ſanat iſchiaticam. Omnes partes apij ſumeron ſunt conuenientes iſchiaticæ. Muri confert dolori anchæ,& iſchiaticis * eſt, & proprie album confert doloribus vtriuſque anchæ, & iuncturarum, & petroleum, & proprie album,pentaphyllon confert doloribus vtriuſq; anchæ, origanum confert doloribus vtriuſque anchæ, ſcammonea cum ſauich, & aceto ſuper dolorem anchę more emplaſtri ſuperponitur,ruta confert iſchiaticis bibita, & more emplaſtri ſuperpoſita cum melle. Rubea tinctorum datur in potu cum mellierato, & confert iſchiaticis. Ex calamentho quandoque fit emplaſtrum ad iſchiaticam. Cordumeni confert dolori anchæ phlegmatico. Coſtus eſt bonus iſchiaticis ſuperpoſitus,vt emplaſtrum. Abrotani decoctio confert iſchiaticę antiquę difficili. Et enula ſulen decoquitur cum mellierato, & fiat emplaſtrum iſchiaticæ. Ex lupino fit emplaſtrum ſuper iſchiaticam, ſinapis confert, fructus lupi confert ei. Calidæ vero oleum ablutum, & althæa cum adipe anteris,decoctio radicum papaueris campeſtris in aqua, data in potu confert iſchiaticæ calidæ.

* etiam

Ex ſolutiuis ſagapenum ſoluit materias phlegmaticas, quę ſunt in vtriſque anchis,bibitum,& clyſterizatū, euphorbium cum ſpeciebus mixtum, ſcilicet pipere,cinnamomo,& ſimilibus confert iſchiaticæ; & educit materias frigidas ex vacuitatibus anchæ. Ammoniacū confert dolori iſchiatico bibitum cum melle, aut aqua hordei, & educit materiam ancharum.

Clyſter ex cē taurea.

Clyſter ex centaurea confert iſchiaticis, & educit phlegma ex anchis,& ſimiliter ſuccus,& decoctio cucumeris aſini.clyſterizatus, & decoctio alliorum,quoniam educit phlegma ex anchis, & ſanguinem. Agaricum cū ſyrupo acetoſo datur in potu ad iſchiaticam. Turbith etiā confortat; & colocynthis, ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius. Radix cucumeris aſinini clyſterizata epithemata, & emplaſtrata confert iuuamentum magnum iſchiaticæ. Sarcocolla educit humores craſſos ab anchis. Et grana regum trita,& cocta in iure galli antiqui. Et ſcammonea educit ex eis materiam calidam.

Compoſita ad dolorem anchæ.

Compoſitæ vero ſunt,quæ componuntur ex eis ſecūdum diuerſas intentiones generales ſuperius habitas,& ſpeciales,hic attendendas. Ex quibus eſt medicamē Hermetis, quod eſt proprium digerens, & adæquans materiam frigidam, & eſt mirabile,quod Recip. chamædryos,gentianæ,ana vnc.viij. Ariſto.ro.vnc.ij. ſem. rutę ſicæ,lib.j. terantur, & cribellentur cribello ſubtili, doſis cochlear, ideſt cū aqua mellis,vel oxymelle ſcillitico loco eius; deinde purgetur cum vomitiuis fortibus, deinde cum ſolutiuis ventris.

Ex vomitiuis ſecundum nos eſt,quod fit ex flore cum ſem.geniſtæ, cum aqua calida. Aliud Scrapionis. Reci. ſinapis vnc.ij. baurach. vnc.j. condyſi, danich.ij. terantur, &

tur, & cribellentur, & dentur in potu cũ aqua anethi. A
Aliud Hippo. & fit cum comestione carpę narcissi.

Ex solutiuis ad materiam frigidam proprie, sunt pilulæ de serapino, de hermodacty. pilulæ fœtidæ, pilulæ de thapsia, pilulæ de styrace, & pilulæ iuuamenti. Et hiera hermetis ad prȩseruationem sumpta in vere est iuuatio, & est expertum. Pilulæ expertæ ad dolorem anchę, & ischiaticum, laxatiuæ; & proprie rheumatizante materia a capite Rec. turbith vnc. iij. zingib. dra. semis cẽtaureę, colocynthidis, ana dr. ij. & semis. fagapeni, dr. s. aloes succotrini. vnc iiij. ros sagenæ, masticis, ana dra. s diagridij repressi dra. i. & s. Conficiantur cum succo raphani, dosis drac. s.

Potio optima ad dolorem anchæ. Medicina optima ad dolorem anchæ. recip. pulpę colocynthidis, drac. v. passularum sine granis. P. j. bulliat in iij. sib. aquę donec remaneat tertia pars, da tertiam partẽ, educit enim xx. vicibus ex phlegmate, et humore crudo.

Diuersum. Aduertendum, quòd quia solutiua, & euacuatiua in tali passione sunt fortiora, & cum materia non possit nisi B reiterata euacuatione eradicari, oportet vt talia cum interpolatione ministres; & in medio temporis naturã cum cibis, & potibus, seu forbitionibus confortes. Medicus enim sicut Galen. dixit, est naturæ adiutor, tunc autem perfecte adiutor naturæ est, cum eius cõtrarium destruit, & ipsam fortificat, & sustentat, quod Hippocr. in *Comm. 2. lib. 12.* suo regimine actiuorum docuit, cum inquit. Cum pharmacauerit sorbitionibus vtere. In quo quidem tempore si indigeat minorabis cum collyrijs, & digeres, si quid residium est digerendum cum antidotis, quare alia composita medicamina sunt subiungenda.

Embrochatio. Inquit Abu. ex embrochis post purgationẽ medicinę conuenientibus ad ischiaticam resoluentib. residuũ materiæ est, vt sumatur olei de alchanna, lib. i. aceti, lib. semis. nitri. lib. iiij. cardamomi. vnc. semis. hyssopi vnc. semis, & bulliant simul, et in eis submergatur lana, & euaporetur ex ea locus.

Balnea. Ex balneis sunt balnea thermarum prædicta secundũ C materiæ exigentiam, vel artificialiter constituta ex aqs, & medicinis simplicibus resoluentibus prædictarũ proprie. *Vnctiones.* Vnctiones ad idem post prædicta applicanda conuenientes sunt, quæ fiunt ex oleo de pyrethro, de euphorbio, vel castoreo. Cerata conuenientia sunt, quæ ex aliquo prædictorum oleorum conficiuntur, & cera, quoniã facit perdurare in loco oleum cui ad miscetur. Ex emplastris resoluentibus illud, quod in profundo remansit, est emplastrum factum ex stercore caprino, & aceto forti. *Emplastra.* Est enim sicut emplastrum de sinapi, & eo melius ac iuuatiuum magis.

Aliud Andromachi. ℞. picis. P. j. sulphuris viui. P. j. contriti, sicut alcohol. misceantur, & liniantur super ancham, & ponatur super charta quousque cadat per se. Et aliqui faciunt ex duabus partibus picis, & est debilis.

Aliud expertum valde. Recip. radicum thapsiæ in ęsta te dum est viridis, & contere, & confice cum cera, & inuisca eam ad ancham, & dorsum, & liga, & dimitte à quatuor horis vsque ad sex, deinde ingrediatur balneum D aereum, cumque rorare incœperit, ingrediatur aquam, & tollatur emplastrum, & ponatur super locum lana cum tragacantho hebdomada vna, & iteretur, quoniam sanabit.

Cura. Si vero fuerit sanguis in eo mortificatus, cauterizetur cum aureo rubeo locus sanguinis, cauterizatione vehementi, vt currat ex eo sanguis, deinde emplastretur desuper ex farina confecta cum oleo, quoniam liquefacit sanguinem.

Emplastrum Rasis, quod extrahit materiam de profundo iuncturarum anchæ vrendo. Recipe nasturtij, pyrethri, capparis ana, confice cum aqua cicerum, cinerum ligni ficus, & confice, & liga donec comburat, deinde solue, & si nigrescat locus, bonum, si autem non, iterum appone, donec appareant ampullæ, deinde laua locum cum aqua calida, vt cesset dolor, & inunge locum butyro, & non consolidentur vlcera, & quanto plus steterint aperta, tanto melius.

Aliud. Recipe fœcis vini adustæ, catapuciæ, cantharides, & nasturtij, ana confice cum succo scillæ. Aliud simplex inunge cum melle anacardi, donec ampulletur locus, & modus extrahendi mel ex eo, est, vt bulliat anacardus in forti aceto ad ignem, & permittatur diu bullire, donec exeat mel, & tunc illud ex aceto, & accipiatur, & vsui reseruetur.

Aliud Galen. quod est efficax nulla alia cura indigens post ipsum, sacragnidi, vel setaragi. i. thapsiæ viridis in ęstate decoque bene cum sepo, & applica super dolorem anchę, vel arthreticę, & dimitte p duas horas, & cum sudauerit patiens intret balneum, & auferat emplastrum, & si oportet reitera. Et quia talia sunt fortis attractionis, locum habent post perfectam corporis euacuationem, seu mundificationem, non autem ante, quoniã plus trahunt, quam resoluant. Inquit Gal. meminisse oportet, *13. meth. cap. 18.* quod euaporantia pharmaca corpori pleno approximata plus replent, quam euacuent, & magis cum fuerint fortiora. Clyster conueniens post purgationem cum vomitu, & solutione ventris, cum prolongatur ęgritudo proprie, decoquantur colocynthis, nasturtium, & radix capparis, centaurea, & cucumer asininus, thapsia, & rubea, in aqua, & fiat ex ea clyster. Collyrium fiat ex medicinis excoriationem facientibus, & sanguinem educentibus, vt est decoctio cucumeris asinini, colocynthidis, pyrethri, fellis tauri, centaureę, nastur. allij, thapsiæ, & fit cum mele, & sale, fortasse autem talia sanant.

De dolore podagræ. Cap. 6.

Podagra quid. POdagra est dolor iuncturarum pedis, incipiens à digitis, & pollice, quandoque à latere, quandoque à calcaneo, & quandoque eleuatur ad genu, & ad coxam, & est vt plurimum quandoque dolor ischiaticus, & aliarũ iuncturarum eueniens propter tria, propter situm infimum, propter remotionem à principal. & propter motum, & laborem in sustinendo corpus. Et causa eius est *Causa.* consimilis causis doloris aliarum iuncturarum. Et videtur Gal. quod non fit in ea, nec iuncturarum aliarum dolor in chordis, & neruis, sed in lacertis venis, & cute exterius circundantibus prius, & deinde ligamentis, & vacuitatibus iuncturarum, ad quæ ex venis transeuntibus per illos effunditur, quibus repletis, loca concatenationum, scilicet nerui, & chordæ extenduntur, & sic dolẽt, & non replentur in substantia sua, quod si replentur, spasmarentur podagrici, & arthretici, cũ spasmus ex eorum replerione procedat, sed constat, quod non spasmat, ergo materia non est in eis, sed in vacuitatibus iuncturarum, quapropter Hipp. in aph. ad doloris residentiam, et *6. aph. 49.* materiæ ipsius in loco frigido situatæ resolutionem; cũ dolor podagricꝰ, et arthreticus generaliter sit acutus, qa trahit mortem etiam, si cholericus sit, & proprie cum regimine prauo, terminum statuit dierum xl. non. xiiij. dixit enim. Quibuscunque podagrici rumores fiunt his dolore detumescente in xl. diebus residet. Et signa causarum specialium, ex signis causarum generalium possunt haberi supra in capitulo generali enumeratis.

Cura eius est similis curæ generali differens ab ea in *In materia calida.* specialib. medicinis, & proprijs: sicut propria membri natura requirit, simplicibus, & commistis, & ex simplicibus sunt quædam conuenientia in eius sedatione, cũ est calidus, vt sanguis menstruus, & sperma hominis superius iunctus, & lac eius cum opio, oleo, & cera, & axungia cum farina hordei superposita. Ex psyllio cum oleo ros. & aceto fit linimentum podagræ, & dolori iuncturarum calido. Et ex endiuia, spuma maris rosea valet podagræ cum cera, & proprie cum adipe anseris, & casia fistula. lenitur podagra, & iuuatur lactuca asini, acetum cũ sulphure linitum confert, licet per se noceat neruis. Gagates etiam confert podagræ. Althit herba nitri cum cerato ponitur supra podagram. Aerugo ferri cum vino si superponitur cum auro ex fructu lauri, & solijs rorisina. mixti cum aceto confert. Muscus confert podagræ calidæ, lutum suaue in principio podagræ linitum confert,

fert, & lutum ſigillatum, & armenum cum aceto prohibent fluxum ad pedes, & manus, & ex hordeo fit emplaſtrum cum cytonijs, et aceto ſuper podagram, & prohibet fluxum ſuperfluitatum ad iuncturas. Et ſuccum delinitum cum aceto. Et decoctio ſpinæ al. ex lente, cum ſauich ponitur * emplaſtrum ſuper podagram calidam, ſuccuram linitur ad calidam emplaſtrum ex mugal.

Emplaſtra rum. In frigida.

Ad frigidam vero ſtercus caprarum montanarū cum adipe porci eſt conueniens, oleum vetus, & ariſtolochia bibitur, & epithematur ſuper ea, & proprie roſa. Et ex folijs arboris chitrabæ, quæ dicitur chaurum fit emplaſtrum pulſationi podagræ, & oleo plumbi, & iuuantur qui bibunt ea, decoctio amomi bibitur ad eam, & ſedet in ea. Chamæpitys, ſulphur cum nitro, & aqua eſt bonū linimentum ſuper podagram: caulis ſuper podagrā ponitur cum fœnugræ. & embrochatur ſuper dolorem iuncturarum decoctio eius. Radix lauri ſub cum ſtercore vaccino valet ſuper podagram. Emplaſtrum ex ſale cum farina, & melle, hermodactyli more emplaſtri ſuppoſiti cum farina hordei, aut mica panis pinguis, & vitello oui confert podagræ, & ſedat dolorem ſtatim, & eſt conueniens theriaca omnibus doloribus iuncturarū, & proprie in hora fluxuum.

F

Solutiua.

Ex ſolutiuis eſt colocynthis, mel, & ſua ſolutione confert ei, & doloribus iuncturarum hermodactyli. Grana regum contrita, & cocta in iure gallorum antiquorum educit materiam à iuncturis, & confert podagræ, & turbith confortatum; prædictæ enim conferunt dolori genuum chiragrico, & cubici, quod enim confert iuncturis à principio, remotis, multo magis hic confert, q̄ propinquæ ſunt ipſi, niſi ſint ex prohibitis; natura enim in omnibus operatrix eſt, medicus vero miniſter. Ex appropriatis ſimplicibus, & conuenientibus dolori geniculi ſunt, oleum veteris nucis Indicæ, oleander more emplaſtri ſuperpoſitum videlicet dolori geniculi. Et ſtercus vaccarum eſt melius partibus alijs. Ad calidam ſpinachia emplaſtrata, & dulb.

Cōpoſita ad podagrā ex materia frigida.

G

Ex compoſitis ad podagram conuenientibus eſt, ſyrupus ſecundum inuentionem noſtram adæquans materiam frigidam, qui ℞. pedis coruini, pedis columbini, iuę arthreticæ, chamæpityos, ſaluiæ, herbæ nitri, origani, ſtęchadis, ſpinæ al. ana vnc. j. radicum fœnicu. aſparagi, bruſci, reſidentium in aceto ſcillæ, ana vnc. j. paſſularum enucleatarū vnc. j. amomi, acori, ana vnc. s. Ariſtol. vnc. s. corticum citri vnc. j. florum rorifm. roſ. ana vnc. j. hordei. P. i. cicerum. P. j. zucch. geleniabin, ana lib. s. vel mellis deſpumati, ſi materia fuerit valde frigida, craſſa, viſcoſa, aceti prædicti vnc. ij. Alius ad calidam. ℞. endiuiæ, lactucæ, virgæ pa. lupulorum, coriandri, barbæ hircinæ, plantag. pedis cor. ana vnc. j. radicum aſparagi vnc. j. reſidentis in aceto, paſſularū, hordei, ana P. i. roſ. vnc. i. ſem. papa. & portula. lactucæ, & endiuiæ, ana vnc. s. zucchari lib. j. mellis roſ. vnc. iij. aceti prædicti. vnc. iiij. iroratur aqua roſ. mugar: vnc. iiij. & detur mane cum calida.

Medicamē laxatiuum ad podagram.

Medicamen laxatiuum ad podagram frigidam, & eſt Raſis. ℞. zururgę i. hermo. olibani, & cymini, ana drac. xx. confice cum ſucco faluiæ in modum pilularum, doſis drac. ij. cōfice cum aqua mellis, vel geleniabin. Aliud. ℞. turbith. al. & gummoſi drac. j. pulpæ colocynthidis, dra. ii. zingib. ſcrup. j. maſti. ſcrup. j. ſtœcadis ara. hyſſopi, ana dra. j. origani. ſcrup. s. confice in modum pilularum, vel oxymellis, vel puluerem cum hydromelle. Aliud ad calidam. ℞. myrob. citr. drac. j. aloes dra. ij. tragacanthi, maſti. ana drac. s. Confice cum ſucco faluiæ in modū pilularum, vel da cum aqua hordei in modū potionis.

H

Pilulæ valentes ad podagram calidam. ℞. colocynthidis, maſti. aloes, abſynthij, ſcammoneæ, ana vnc. j. & terā tur, & cribellentur cum ſucco ſolatri. conficiantur, & in formentur pilulæ.

Clyſter ad podagram. Emplaſtr.

Clyſter ad podagram. ℞. aſari, mercurialis, maluę, cētaureæ minoris, ana vnc. iij. polypodij, agarici. ana vnc. ſs. ſal. gemmæ P. i. mellis communis vnc. j. hieræ pi. ſimplicis vnc. s. olei ſambucini vnc. ij. & immittatur, ſoluit cōuenienter. Emplaſtrum emendans nocumentum frigidorum, & narcoticorum inductum in iuncturis ex multa mora, & longo vſu, & eſt ſtupor, & difficultas motus, diſſoluantur ſella cum oleo chamæmeli, & applicentur; hoc enim acquirit iuuamentum, & maturat, & facit redire caliditatem innatam ad membra, quæ infrigidata ſunt ex vſu medicinarum ſtupefacientium, non ſecundum, quod neceſſe eſt.

E

Aliud. ℞. ziniar M. i. farinę hordei vnc. ij. confice cum melle, & emplaſtra. probatum eſt, vt dictum eſt ſupra in medicinis neruorum.

De medicinis diſpoſitionum, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum inſurgere conſueuerunt, vel inſequi. Cap. 7.

Diſpoſitiones, & accidentia, quæ dolores iuncturarū conſueuerunt inſequi: ſunt debilitas, & * laxitudo, ipſarum diſlocatio, duricies, nodatio, conuerſio collecti humoris in lapidem; apoſtematio, & contractio; vlceratio, & apertio, vt egrediatur aliquid groſſum in modum calcis, vel gypſi; & quandoque aliquid virulentum. Iuncturis itaque remanentibus debilibus prouidemus cum confortantibus fortibus, ſimplicibus, & cōpoſitis. Quorum ex ſimplicibus, quædam ſunt talis à complexione, vt ſunt reducentia ad temperiem, & adiuuantia partes ipſarum, quædam à proprietate, vt ſunt, quæ ſupra in generali cura ſunt inducta, cum quibus recipientibus prouidebamus iūcturis. Et ex compoſitis ſunt theriaca antiqua, mithridatum, & omorufia; confortant enim iuncturas, & c. membra, & reliquam materiam reſoluendo conſumunt. Et ex expertis ſunt ea, quæ in noſtro antidotario ſunt ſcripta, & ex illis eſt aqua, qua iuncturę debiles euaporantur, & fomentantur, & embrochantur, & epithemantur, niſi quid ex frigida cauſa fuerint paſſæ, in aqua ſalſa naturaliter, vel aluminoſa, vel ſulphurea bulliant ſtœchas, & ſaluia, & ſuper aſperſa vini boni tertia parte, vel quarta, & euporentur, deinde fomententur, vel epithementur. Et quandoque in ſolo vino bulliant, vel in ſimplici aqua, & proprie pluuiali, & euaporentur, deinde per ſe, ipſis ſiccis, fiat iunctio cum oleo maſticino, de ſtyrace, de rhabarbaro, & cērauea. Si verò paſſę fuerint ex aqua calida, in aqua ferrea, vel ænea, naturaliter, vel artificialiter; cum ferri igniti extinctione, aut ęris bulliant grana, vel folia myrtæ, roſ. ſiccæ, vel glandes, & ſaluiæ parum, & prædicto approximentur, & eis per ſe ſiccis fiat iunctio cum ol. roſ. vel myrtino, vel lentiſcino, & ſimilibus. Si verò cum debilitate ſint laſſæ, & molificatæ, prędictis addimus oleum de ſtęchados, de chāmęmelo, & de ſcincio proprie. Et linitum emplaſtrarum, vel grana myrtæ, & ſtringunt, & confortāt iuncturas laſſas ex calida cauſa, & lutum ſigillatum, & armenum cum ol. roſ. ſuperinunctum eſt proprium, confortat. n. earū oēm naturam, cauſam doloris tollit quancūq; & fluxū prohibet, & dolorē ſedat eſi ,pprietate, & ſi quidē ſit diſlocatio facta, reducātur, & cōueruent cū emplaſtro facto ex ſtypticis cōglutinantib. notis ſuperpoſitis, & ligatura cōuenienti. Ex emplaſtris eſt emplaſtrum ex mugat, & cōmune eſt oxycroceū Nicolai. Porro duritiei, & lapideitati ipſarū prouidemus cū aqua decoctionis radicū altheæ, ſem. lini, meliloti, ſiſami, & abſynthij, deinde inūges cū oleo amygd. dulciū, de lilio, nucis Indicæ, pineārū, & piſticorū, vel ſiſamino, & cataplaſmatibus ex altheā, & adipe anſeris. Et ſi cū duritie fuerint craſſæ ſubtiliari oportet, ideo emplaſtrec cum ſiſamino, & bdellio, quod proprium eſt ipſarum congelationi, & ſinapis, & reſina emplaſtrata, & inunge cum oleo de ireos, de been, de euphorbio, & oleum de iunipero ſanat integre. Et decoctio caſei antiqui cum cruce porci ſaliti, facta confectione vnguenti in dolore cum duritie, & applicata efficitur, vt ſcindatur caro per ſe, & egrediatur virulentia, & aquoſitas multa, ſicut Galen. expertus eſt, & alijs multi, & ſequitur alleuiatio. Et ex expertis, & vltimis eſt, vt fomententur cum aqua altheæ prædicta, addita ſaluia, & pauco vino, dein-

Laſſitudo.

deinde vngatur cũ oleo apostolorũ, vel terebinthina; extenuat enim neruos incrassatos, congelatas iuncturas ex oppilatione aperit, quod oleũ cõsumũ ẽt operatur, si ex ligatura longi temporis fuerint oppilatæ, & congelatæ. Sed nodationi ipsarũ, & contritioni, & conuersioni humoris collecti in lapidẽ prouidemus cum mollificantibus, & resoluentibus succedentibus, vel vtrique mixtis, qualia sunt ex simplicibus ammoniacum, bdelliũ dissolutum in succo ruræ cum axungia anseris. Ex cõpositis est hyssopi ceratũ ſm oẽs descriptiones eius, & ceratum diapente, & simulia, & alijs medicinis compositis, & andacocha, & oleũ eius sunt propria, præseruant enim à timore contractionis, & resoluit eas, etiã sanati sunt quidã ex ea. Ipsis vero apostematibus prouidemus cũ his, quæ dicemus in cura apostematũ, licet iuncturis accidat raro, si potens permittat. Ex proprijs est emplastrũ ex lapide asio cũ farina fabarum, & ex cheyri, cum apostema ipsum induratur, & stercus cameli emplastratum. Et folia dulb, & proprie geniculorum. Sed ipsis vlceratis, cũ oleo prouidebimus, & proprie cum quod egreditur est virulentũ, si vero sit calx, & gypsum, cum cypero, & axũgia anseris emplastrata fit prouisio. Omnia tamen actu calida ministrentur, frigidum.n. neruis, & ossibus, & spinali medullæ est inimicum dixit Hipp. Deinde medicinas compositas subiungamus expertas. Emplastrũ bonũ ad confortandum membrum, seu iuncturas, & resoluendum materiæ residuum, & non indigetur eo nisi post euacuationẽ integrã, dixit Abu. ℞. fauinæ, nucũ cypressi, ossium humanorũ adustorũ, ana partes æquales, aluminis partem j. tragacanthi sextam.i. glutinis piciũ quantum sufficit ad aggregandum. Aliud ſm eundẽ cõferẽs, vt primũ, & confert mollificationi ipsarum iuuamẽtum manifestũ, & extrahit spinas, & ossa putrida de profundo. Rec. sem. vrticæ mundati, spumæ, baurach, salis ammoniaci, aristo.ro. radicum colocynthidis, glutinis albo. ana aur. xx fœnugræ. piperis, macropi. ana aur. x. ammoniaci aur. xij. cordumeni, xylobalsa. thuris, myrrhæ, adipis capræ, gummi pini, ana aur. x. ceræ, lib. iiij. mellis, lib. viij. lactis fici syluestris, aur. viij. olei de lilio, quantum suff. ad conficiendum siccas medicinas, cõficiantur omnia, & fricentur, & administrentur. Ex conuenientibus duritiei, & lapideitati est euaporatio iuncturarum, & genuum, cum fœce aceti, & in omni parte eius ponitur sexta pars harmel contriti, super quã proijciuntur lapides igniti, & fiat suffumigium, & viscus cũ aqua sui põderis resinæ lenit duritiẽ iuncturarum. Et ex conuenientibus est, vt sedeat in decoctione afini syluestris, in qua ponuntur omnia membra eius cum sale, & anetho. Et rectificatur cum seminibus, & porris, & similibus. Et ex illis est decoctio hordei, vel vulpis, aut dabach, & modum ponit Abuhali.

Emplastrum præseruãs à lapideitate iuncturas.

Et ex eis, quæ præseruare habẽt à lapideitate sunt emplastra, ex quibus est hoc. ℞. farinæ orobi, & lupinorum aniuden, ana P.j. confice cum oxymelle, vel ex vite alba, cum parte litij, vel ex ammoniaco cũ vino albo, & oleo omphacino, & posita desuper farina fabarum. Et emplastrari cum bulbo dissoluto in aqua prohibet lapideitatem. Et ex emplastris, quæ conferunt iuncturis conuersis in lapideitatem, est farina lupinorum cum oxymelle vel aceto mixta. Et ex eis sũt embrochæ, & vnctiones dictæ supra, & similiter embrochæ ex aquis, in q bus decocta sunt calamenthum, alhasęę cum aceto, aut decoctione, in qua caseus antiquus decoctus est, proprie in iure cafiæ fist. & myrob. & euphorbij, & aqua cinerum cauliũ combustorum. Rasis inquit ad lapideitatis curam, ablue membrum cum aqua, in qua decoctæ sunt radices malauisci, anethi, & chamæmeli, donec rubeat, quod est in circuitu lapideitatis, quoniam quando est fortis lapideitatis, locus ille non rubet; deinde ponẽdæ sunt pinguedines, & medullæ die, ac nocte, postea accipe lapidem magnetem, & pone in igne, donec rubeat; postea irrora, & pone membrum desuper, & vaporetur hora vna. postea laua cum forti aceto calido, & fiat vniuersaliter per aliquot dies. postea reitera mollificantia, donec resoluat.

g.aph.18. Emplastrum bonum ad confortandum membrum.

A Emplastrum proprium ad dissoluendum lapideitatẽ. ℞. ammo. opo bdell. galbani, nitri, sulphuris, ana de lithargyro quantum de omnibus, & coquatur lithargyrũ donec fiat spissum. deinde conficiatur cum alijs medicinis, & pone desuper. Aliud ℞. caseum longi temporis, & nasturtium, ana & pulueriza insimul, & postea accipe pedes porci antiqui salsi, & coque cum aqua illa coque nasturtium, & caseum, & fac emplastrum desuper lapidem iuncturarum. vnde rumpetur curis, & exibũt ventositates omnes ante, & sum expertus illud sæpe. Ex cõferentib. contractioni ipsarum est oleum de andacocha potatum, & inunctum. est enim res magis conferens, & præseruans. Modus faciendi est, vt decoquatur andacocha cum seminibus in vino bono, & oleo donec consumatur aquositas. cuius dosis sit vsque ad vnc. iij. & minus. Et ex illis, quæ experta sunt ad contractum, sunt, vt sumatur pellis ouis hora, qua excorticatur, & ponatur super ipsum, & liniatur lacte vaccino dulci, & iuuabitur eo. Et administratio balnei statim sicci, & sudoris in furno, aut fouea ignita, est iuuatiuum.

B

De his, quæ præseruant à doloribus iuncturarum. Cap. 8.

GAlenus inquit de melioribus rebus est, vt medicus vtatur præuisione confert enim medico, & etiam infirmo, ac vtrique, & facilius est, quam vti curatione. Medico intantum confert. nam cum ostendit excellentem in sua scientia, & perfectum, & vtendo præuisione agit, quod sibi proprium est, vnde Hippo. nonne illius est, vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel saltem competenti adminiculo tolerabilius fiat? Et proinde infirmo etiam confert, necnon quia ex futuri præscientia confidet in ipso, de quo enim plures confidunt, ei plures se committunt, ille plures sanat. Vtique quoque præuisione vti facilius est, quam vti curatione. Est enim medico facilius causam tantum auferre, quam causam, morbum, & accidentia simul, ac infirmus ipsius oblationem facilius tolerabit ante, super aduentũ morbi, & doloris. Et euacuationem feret modestius, seipsa ante doloris aduentum in suo robore perueniente. vnde Abuh. dum inquam istæ ægritudines curantur, facilius conceditur phlebotomia, quam cum in eis ceciderit quis.

Documentum 1. Prognost. septimo.

C

Circa præseruationẽ à doloribus iũcturarũ est sciẽdũ, quòd talis præseruatio duplicem viam habet. Vna conseruat, & confortat naturam iuncturarum, quæ doloris est perceptiua. Altera obuiat alterantibus, & ipsam naturam permutare habentibus, quæ doloris sunt impressiua. Natura enim confortata minime patitur ab extrinsecis alterantibus. Et siquidem alterantia fortia sint, possibile est ipsum pati, saltem in longitudine temporis, nisi ipsis quomodolibet obuietur. vtramque igitur viã oportet simul prosequi, vel prius vnam, secundo alteram. In casu enim præseruationis cum naturale permaneat immutatum, & alterantia nihil impresserint adhuc manifesti, sed tantum constituerint causam eius, oportet ſm Gal. & debemus, quod naturale est conseruare, & confortare, atque simul permutare cum habentibus obuiare; ne causam ad sufficientiam, & excessum læsionis adducant. In casu vero curationis cum alterantia impresserint, atque quod naturale est permutauerint, nisi præcedat impressionis ablatio, & doloris, non poterit cõseruatio fieri, sicut supra in debilitate stomachi dictum est, quod diuinus Hippocr. in suis innuit apho. cum inquit. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt, maxime vero pueris, & alijs omnibus sic affuetis refici. Et alibi. Non pura corpora quanto magis nutries, tãto magis lædes. Est tamen cum simul vtrumque agimus, vt supra de sedantibus dolorem est dictum.

1. aph. 16.

2. aph. 20.

D

Completur autem prima cum conuenienti administratione regiminis sex rerum non naturalium, ac vsu medicinarum iuuantium, & in omissione nocentium. Iuuatiua quidem generaliter sunt, quæcunque ex eis tẽperatæ sunt ad caliditatem, & siccitatem declinantes.

Cum enim iuncturæ frigidæ ſint, & humidæ iuuantia E noſum,& purum ſubtile,& proprie in ieiuno,loco cuius
ſunt contraria moderate, nocentia ſunt ſimilia. Inquit vino de melle cum diureticis,& aromaticis,& aqua prę-
Galen commune eſt omni dyſcraſiæ iuuari à contrarijs dicta bibere poterit,ſi ſtomachus toleret,& natura. Re-
moderato vſu,à ſimilibus vero lædi. Specialiter autem pletio quoque multa,& diuerſorum ciborum,ac inordi-
conuenientia regiminis in aere eſt,vt degat in tempera- nata,& tempore non ſuo aſſumpta, vt pro tempore non
te calido,& ſicco,& ſi non naturaliter inueniatur,artifi- famis,nec conſueto, quare ſemel in die comedere vtile
cialiter diſponatur,prout ſupra in cura cordis diximus. eſt,& maxime diſſolutis. Coitus quoque multus,& ſu-
Exercitetur tęperate mane,& fero ante cibũ. poſt exer- pra repletionem,imò ſi poſſibile eſt,ab eo abſtineatur,li-
citium vero fricentur iuncturæ temperate cum ſale ni- cet arthretici plurimũ appetãt:eſt.n. cauſa maximę ,pcu
tro aut baurach,aut fomententur cum aqua marina,vel rationis doloris arthretici,& podagrici maxime. vnde
aluminoſa,vel ferrea, deinde quieſcat. In cibis vero,& Hipp.in aph.eunuchi non podagrizant neque calui fiũt. 6.aph.21.
potibus,vt ſint in ſubſtantia,& ſpecie facilis digeſtionis, dormitatio diurna cũ laxet iuncturas,& neruos. balnea-
& boni nutrimenti,& paucarum ſuperfluitatum,qualis tio in aqua dulci,& longa mora in balneo etiam conde-
ſunt panis mundus furfuris modicum habens, carnes centi cõſuetudine. Et ars nociua,vt fullonum,& viato-
ſiccæ,& ex quadrupedibus, & volatilibus,& alijs conſi- rum,& operantium ſtando,& breuiter omnia digeſtio-
milibus, quibus aliqua ex appropriatis iuncturalibus nem indignantia,cum materiam regenerẽt,& ſuperflui-
membris ſunt mixta. Membrum enim ſuum ſimile nu- tates multiplicent. Et iuncturas debilitantia,calefacien-
trit, ſed cum difficile digeſtibilia ſint, bene excocta,aut tia,cum dolores attrahant,quod ſi error accidit,corrigat
in pauca quantitate, & per interualla conceſſa,in quali F cũ vomitu,ſi repletio,& indigeſtio loca primæ digeſtio-
tate contraria humori peccanti generato, vel generan- nis non tranſeat,vel clyſteri,ſi deſcendat ad inteſtina;vel
do. In quantitate continua ſit temperatus,& ad dimi- cum phleboromia: vel pharmacia; vel cum diureticis ſi
nutionem,& tenuitatem tendat,quod humores nõ multi- trãſierit ad ſecundam: vel cũ frictione,exercitio,vel bal-
plicet,ſed minuendo exiccet. ſic quoque famem,& ſitim neo ſicco,& fame, ſi ad regionem tertiæ digeſtionis per-
toleret,& proprie ſi pati conſueuerit.phlegmatica cauſa, uenerit. Abſtineãt ergo ab eis omnibus,& ſingulis alijs,
fames enim exiccat corpora dixit Hipp. In tempore,vt ſed minus nociuis,ſi poſſibile eſt. Intellige tñ ſane,quod
poſt purgationem ſuperfluitatum quotidianarum pri- diximus,abſtineant,à nociuis omnibus, vt non ſubito ſi
mæ digeſtionis,& ſi non ſponte,artificialiter cũ collyrio conſueta ſit,ſed paulatim. Inquit enim Hipp. Præterna-
procuretur,& ſecũdæ,& tertiæ cum exercitio prælibato, turam diæta cibi,& potus, quæ ſecundum ſimilitudinẽ
ſi exiccati poterit, vel cum dilatatione, & frictione cor- fit, potior eſt ad tuendam ſanitatem, quam bona,ſi ad
poris vniuerſi. Ordinem etiam,vt præmiſſis lubricanti- eam mutatio ſubita fiat, abſtineatque ab eius multa,&
bus cibum ſumant conuenientem. Et modus etiam eſt, notabili quantitate. Inquit Hipp.vbi cibus præter natu- 2.aph. 19.
vt non ſubito repleantur,& multum. Potus ſit vini ſua- ram intrat,illic ægritudinem facit. Abſtineantque à fre-
uis maturi, mediocriter ſtyptici, cum aqua pluuiali,vel quenti,& continuo vſu. Inquit enim Galen. non enim
ferrea,prout ſtomachus tolerat. Tempore vero paſtionis oportet negligere,puta facere omnia ad eſum præparan-
loco vini ſit aqua prædicta; nõ pura,ſed mixta cum zuc- da ſemina cognoſcentes quæque, quam id,quod per ſin-
charo in calida,vel meile in frigida, & quandoque com- gulos dies generatur nocumentum non faciat, propter
ponitur hydromel cum cinnamomo, poſt horam vero G paruitatem,tamen aggregatur ex ipſis tempore multo,
dormiat de nocte tãtum,de die non, vel ſomnum vnum & manifeſtũ ſit quandoque. detur ergo in pauca quan-
continuum ſi fuerit conſuetus. Tęperate ſe cibo,& potu titate, & per interualla; maxime ſi appetat valde, & in
repleat ſic, vt orexis proportionetur digeſtioni ſemper, alijs ſit faſtidium. Vnde Hipp. Parum deterior cibus,& 2.aph.42.
& accidentia animæ ſint temperata: Intemperata enim potus,& deteſtabilis, magis apperendus, ideſt appetitui
naturam ſunt exterminantia, & digeſtionem corrum- concedendus, maxime ſi cum aliquo rectificante ſumatur,vt in libro conſolidationis diximus. Attendant quo-
punt. corruptio autem digeſtionis eſt mater omnium que conſulimus documenta prædicta Hipp. & Galen.
ægritudinũ,& arthreticæ maxime: hæc enim iuncturas, ſtudioſius obſeruare, cũ certe arthreticam, & ægritudi-
& totum corpus in ſua natura bona conſimili ſeruant. nes alias faciant euitare omnes ad aliam diſpoſiti; & ma-
Et cum medicinis appropriatis in confortando, prædi- xime, qui guſtauerunt cum inter morbos omnes maxi- 1.ſan. tu. cap.1.
ſtinctis ſupra in capitulo præcedenti, debite miniſtratis, me perdant, eos prohibendo ab operationibus conſue-
ſi earum plaſma ſubſtantiam,& vnitatem confortant,vt tis,etiam morbo declinante, ac ceſſante totaliter, quod
nullatenus dolorem incurrant, maxime ſi abſtineant à aduertens Gal. exclamauit mirifice contra eos maxime
nociuis. Abſtinentia enim ſumma medicinarum exi- medicos exiſtentes,dicens.
Abſtinentia, ſumma medicinarum.
ſtit,vt Gal. aſſeruit reſpondendo ad quæſtionem, quæ Qualiter igitur non turpe eſt optima natura formarũ
ſumma medicinarum erat ſicut retulit Iſaac. hũc quidem portari ab alijs propter podagrã; liquari ve-
Nociua autem ſunt maxime, quæ ſpecialiter ſubiun- ro doloribus lapidẽ habentem,& *anum dolentem,& * celle
gentur. Et breuiter,aer frigidus,humidus,paludoſus,la- ſecundum veſicam vlcus, & cacochymiam habentem? H * deteſtabi-
cunalis iuxta flumina, & conſtitutio eius auſtralis, ſu- qualiter non turpe eſt propter * mirabilẽ arthreticam,& lem.
perfluum exercitium, & proprie ſupra repletionem, & podagram impotentem vti ſuis manibus alio indigere?
equitando,atque ocium, cibi, ſeu ferculum de paſta azi- qui afferat cibum ori, & anum abſtergat in ſeceſſibus?
ma,frixa,vel ſubcineritia, carnes craſſæ antiquæ,& val- Melius eſt quicunque non fuerit naturæ mollis eligere
de iuuenes, & proprie ſi ex humida matre ſint natæ,vt vtique centies mori, quam hanc talem ſuſtinere vitam,
agnorum,aut porcorum, & animalium in aqua degen- & ſi medici ſint,reprehendentur in illo poetico, & alio-
tium,& ſalitæ valde,lacticinia,piſces recẽtes,magni pro- rum,Medicus ipſe vlceribus manans.
prie,non ſquammoſi,oſtraca, malagia, & male caſtrata, Secunda via complebitur cũ obuiantibus cauſis an-
omnia genera fungorum, ſubſtantia leguminũ,& pro- tecedentibus doloris impreſſiuis dictis,antequã ad aug-
3. de natu. hum. 3. prie lentium. Inquit Gal. Hellenes enim cum propter mentum nocentem inducant dolorẽ. Quales ſunt,ſi in-
indigentiam legumina comederent;ſequitur eos pedum trinſecæ cauſæ dictæ ſint de genere complexionis malæ
debilitatio,omnia acria, fructus aquoſi,vt melones. Et alterantis, vel de genere humoris extendentis, & re-
herbæ ſimiliter,vt bleta,& atriplices;multiplicant enim plentis tres res. Alteratio.ſ. euacuatio,& regiminis ordi-
in ſanguine humorem aquoſum fluere aptum,& ſuper- natio iam prædicti. Euacuatio autẽ facienda ex corpore
fluum,niſi conferant prouocãdo. Et breuiter omnes fru- eſt, vel membris,ex quibus plurimum humor ad iun-
ctus præter ficus,& vuas beue maturas, & paſſulas,cari- cturas fluere conſuetit, vel ex ipſis cum ex eis genera-
cas,& dactylos, & baucias in frigida, & mala granata, tus aggregetur paulatim, quale eſt hepar, venæ,& cere-
pruna,& pyra, in aqua calida aqua frigida ſumpta, & ẽt brum. Complebitur autem euacuatio talis cum his,quæ
applicata; frigidum enim inimicum eſt neruis, & oſſi- in curis ſuperius dicta ſunt eorum,leuioribus tamen. Et
1.aph.18. bus,vt Hipp. dixit in aph. Et vinũ plurimum etiam vi- ex ma-

ex maxime præseruantibus, sunt, vomitus, clysteres, & pharmaca propriorum humorum peccantium eductiua, styptica virtute participantia, qualia sunt myrob. genera, agaricum, rhabarbarũ, hermodactyli, absinthium, & species hieræ notæ, & proprie Hermetis, præcedente digestione, maxime vere, & autumno, quibus maxime commouentur, & in temporibus mediis per interualla modici temporis. Alteratio malæ complexionis ex quacunque causa fuerit intrinseca, vel extrinseca frigida, quæ est plurimum, vel calida sit: cum appropriatis medicinis, similiter frigidis, vel calidis fiet, quæ supra in capitulo generalis curæ sunt dictæ, deinde compositas subiungemus. *Medicamen vtile ad p̃seruationem vulnerũ.* Medicamen Hermetis, quod est proprium, & mirabile valde in præseruando à doloribus iuncturarũ, & administratur post euacuationem, & est ex diureticis, ebibitis iuuantibus, quæ diximus. ℞. chamædryos, gentianæ, ana vnc. ix. aristol. ro. vnc. ij. sem. rutæ siccæ, vnc. j. terantur, & cribellentur cribello subtili, & administretur cochlear. i. Vomitiuum conueniens. ℞. aquæ tepidæ, in qua baurach. puluerizatum fuerit, & admisce cũ aceto quantitatem decentem, & bibatur ad satietatem.

Aliud forte eradicans materiã phlegmaticã, & melãcholicã. ℞. aloes, sem. ellebori nigri, scamoneę, ana vnc. j. euphor. nitri, ana drach. s. conficiantur cum succo caulium. Clyster primus fit ex adæquãtibus, vt malua, mercuriali, floribus chamæ. furfure, mel. oleo, & sale. secundo succedat acutus ex decoctione prædictorum approbatorum soluentium.

Syrupus laxatiuus ad idem. Syrupus laxatiuus expertus. ℞. iuæ, betonicæ, stæchados, pedis coruini, arthreticę, plantaginis, an. M j. liquirit. passulatũ, ana drag. j. polypodij vnc. iiij. asari, cattami, ana vnc. s. mellis apum, vel cãnæ, lib. j. aceti scillitici, vel simplicis vnc. ij. in pelia rara bulliant agarici drag. iij. hermodactyli, turbith, ana drag. j. piperis long. zingib. ana drag. j. cubebarum drag. ij. Inquit Abuha ex medicinis maxime præseruantibus à dolore iuncturarum compositis, sunt, hiera Hermetis, hiera Ruffini, & hiera logodiõ sumptæ in Vere diebus aliquot. Confortant enim iuncturas, & extrahũt superfluitates, & plurimũ per sudorem, & prouocationem, & conferunt arthreticę cũ chronica fuerit.

Electarium ad purgandum crassum phlegma de stomacho, & iuncturis, & crassis, & superfluis cibis multiplicatũ, & præseruat ab arthretica, & podagra. ℞. pulpæ cytoniorum decoctorum in aqua simplici, lib. j. zucch. lib. j. turbith. al. gummosi, & mundi vnc. ij. zingib. piperis long. ana vnc. ij. spicæ drag. j. cinnamo. electi drach. j. tertiã garyoph. dr. j. Et si vis vt aliquid educatur de cholera fac bullire cytonium in lib j. succi ros. Et si vis adde drach. j. diagridij bene repressi, & conferebat bene Duci Calabriæ. *Nota.* Ego autem adderem loco diagridij hermodactylos. Franciscus de Pedemonte. Tragea ad idem Rasis Recip. turbith drachm. ij. zingib. drag. ij. zucchari drach. iiij. Iudæus electarium laxatiuum phlegmatis, & cholericæ arthreticorũ cum suauitate. Recip cinnamo. electi drach. ij. garyoph. nucis muscat. galan. folij, ana drag. j. semis. turbith. al. & gummosi drag. vj. & electarij de succo ros. drag. j. zucch. albi lib. j. polypodij lib. j. Pilulæ præseruantes ab arthretica, & podagra, quibus vtebat tribus numero quolibet mense Comes terræ nouæ absque præparatione Syrupi, & erant efficaces cum sola diætæ rectificatione, euacuabant enim vicibus x. & viuebat cum appetitu. Rec. agarici, absinthij, corticum myrobalanorum, citri, & chebu. colocynthidis rectificatæ, hieralogodion, vel Hermetis, et est proprior, ana drag. j. & semis. terantur, & conficiantur cum succo cytoniorum, & betonicæ. Et deinde informentur pilulæ in forma communi, & recipiantur iij. vt est dictum. Tryphera vt electarium elephangi. boni saporis, quod sit tempore æstatis est expertum.

De varicibus, & medicinis earum. Cap. 9.

Varices q.d. Causa. VArices sunt dilatationes venarum cruris, & pedis. Et quandoque est in vno pede, et quãdoque in ambobus. Et causa est descensus humoris ad ipsas, vt putæ sanguinis melancholici, deinde puri, deinde phlegmatici crassi, & grauis non putrefacti. quia si putrefactus esset, non seruaretur à maligno vlcere. Et causa in descensu eius est triplex, quemadmodũ dictum est in arthretica; quare post eam de cura ipsarum subiunximus. Et est dispositio membrorum superiorum humores generantium, sicut hepatis propter eius dyscrasiam, seu malam habitudinem, & regiminis malitiam multiplicantis superfluitates eius, & splenis propter eorum ęgritudinem, & proprie oppilationem immittentium, vt eorum, & aliorum percipientium nocumẽtum à multitudine, vel mala qualitate humorum prędictorum. Secunda est largitas venarum. Tertia est debilitas inferiorum naturalis, vel accidentalis, vt per cussione, ęgritudine, vel alio casu, aut statione super pedes longa, vt astantibus, regibus, & magnatibus, accidit, & magna portantibus onera, aut nimio motu, vt accidit cursoribus, & iter agentibus longũ. quare debilitantur pedes, & calefiunt, & venæ dilatãtur, & trahuntur humores ad inferiora. Et quidem talium humorum descensus quandoque est criticus ęgritudines superiorum sequens, vt accidit in fine ægritudinum acutarum synochæ, amphimerinæ, & quartanæ; in apertione oppilationũ hepatis, & venarũ, & splenis. Et in ægritudinibus melãcholicis. Vnde Hipp. Caluis varices non innascuntur, & si nascantur rursus capillati fiunt. Et alibi maniacis, & melancholicis hæmorrhoidas habentibus, varices innasci bonum. Quandoque vero symptomaticus, vt factus in principio ægritudinum prædictarum, vel cum incipiendo accidant nulla ægritudine precedente. sicut dolor iuncturarum proueniunt, & tales non curantur, & proprie durante ægritudine superiorũ, vt hepatis, & splenis dicta vniuscuiusque causarum. *6. aph. 34.* *6. aph. 12.*

Signa, ex signis causarum arthreticæ nota sunt. Signa vero distinguentia inter earum euentum criticum, vel symptomaticum sunt qualia Hippocrates suis aph. retulit, cum dixit. Si qualia oportet purgati purgentur, confert, & bene ferunt, si vero non, contrarium. *Signa: 1. aph. 21.*

Cura varicũ est similis curæ arthreticæ. Est autẽ breuiter quatuor res. Prima respicit superiora mẽbra, generãtia, multiplicãtia, & mittẽtia euacuanda, & in suis prauis dispositionibus emendanda. Secunda rectificat regimen. Tertia respicit pedes, vt confortandos, & crura. Quarta respicit venas, vt coarctandas. Et ea complentia ex prædictis supra sunt nota. at vero sunt, qui eas incidunt, ligant, & cauterizant, ex quo accidit membris superiorib. nocumentum dictum supra in cauterizatione arthreticę, (nisi succurratur aliter, vt dictum est ibi. Et ex illis est nocumentum, quod accidit melancholiam, vel maniam pati consuetis. vnde sicut illarum apertio est cura illarum, & præseruatio, ita ipsarũ incisio, & eradicatio illarũ est causa. Inquit enim Abuha. Cum retentio euacuationis, quæ fluere solebat, aliquam ægritudinem possidere facit, eius prouocatio illius erit cura. Nocumentum quoque fit in inferiorib. accidit. n. in incisione earum extenuatio cruris, & pedis, priuatis eis sanguinis alimento, proprie si sanguis descendens fuerit purus. *Curatio.*

Et medicinæ conuenientes varicibus sunt ex simplicib. post curã superiorum. Cinis caulium epithematis pedib. & venis eorum, aut oleum de oliuis puluerizata desuper tamarice, & emplastro cum lupinis decoctis, & embrochatio cum aqua eius, & fimus caprarum epithematis, & farina fęnugr. farina raphani, & semen erucæ, & similia, & epithymi cum aqua casei, lapis lazuli, & armenus, & proprie in causa melancholica. Et ex compositis sunt hieræ magnæ virtutem ipsarum habentes.

De elephantia, & medicinis eius. Cap. 10.

ELephantia est ægritudo faciens augmentum præter naturã in mẽbris, & qñque est in vno mẽbro, vt puta in cruribus, & pedibus; & dicitur proprie elephantia quandoque in virga, vel in lingua, & dicitur trismus, & quandoque est in pluribus membris sicut accidit Nicomacho; de quo dixit Galen. q eius membra creuerunt *Elephã. gd.*

adeo, vt vix mouere se posset, &qñ. in toto corpore erit æqualiter, tunc erit secũda species leprę: est enim cũ melancholia in cute tota diffusa, vt in muliere nobili vidicum illud fuerit post tempus naturalis augmenti.

Et quidẽ causa est multitudo sanguinis crassi phlegmatici, vel melancholici ad pedes, quo nutriuntur, & superfluit ex eo multum, vltra illud, quod est necessarium nutrimento eorum debito, nec resoluitur; sed retinetur in eis propter suam crassitiem, quare incrassantur pedes cũ qualitate, plurimũ fine æqualitate, eo ꝙ præter naturam existat. Et quandoque euentus eius ex causis est ipsarum varicum, & est, aut ex sanguine puro, aut phlegmatico, aut melancholico replente, & dilatante venas membri alicuius: vel omnium, in quib. non remanet, vt varicosæ fiant, sed transit ad membrum; vel vniformiter disseminatur in semita alimenti, & naturaliter effusi, vel symptomatice in omnibus partibus eius.

Distinguitur autẽ inter eas ex regimine antecedente, & membri colore. In sanguine.n. præcessit regimẽ multiplicans sanguinem ex pane mundo, carnib. bonis, vino rubeo, quiete, & similib. & color pedis est rubeus, & est incolumior. In phlegmatica autem præcessit regimen phlegma multiplicans ex fructibus herbis, & carnibus innatis, & piscibus in aqua, & alijs indigestibilibus, & color membri est declinans cum liuiditate ad albedinẽ, & plumbeitatem. In melancholica ẽt præcessit regimen multiplicans melancholiã ex pane opiro, carnibus antiquis, caseis antiquis, & carnibus salitis, & vino acido, & similib. Et color membri declinat cũ duritie ad nigredinem, vel est sicut color melongianæ. Et quando peruenit ad vlcerationem, ex qua timetur membri corrosio, & tunc proprie cum coarctatur in membro melancholicus sanguis, corrumpitur, & aduritur, & acquisiuit acuitatem, atque malitiam.

Cura elephantiæ, siue proprie, siue eius, quæ est species lepræ quandoque est possibilis, qñque impossibilis. Possibilis quidem est in suo principio, & antequã mala dispositio frigidorũ membrorũ habituata fuerit, & mala habitudo membrorũ patientiũ cõfirmata. Consistit autẽ in trib. In rectificatione membrorũ superiorũ, quo completur proprie vomitu laborioso prouocato cũ educẽtib. phlegma; vel melancholiã, cũ reiteratione ipsius. Et cũ phlebotomia ex venis partis oppositæ, vt venis manus. s. basilicæ dextræ, vel sinistræ, ac rectificatione prauæ dispositionis ipsorum. Secundo consistit in rectificatione regiminis, & completur breuiter cũ regimine extenuatiuo, quod in secunda sectione dicemus (Christo dante) Et tertio cum resolutione materiæ, & confortatione membri patientis.

Completur cum administratione stypticantium super pedem. Et ex appropriatis est lingua arietis emplastrata: prohibet enim augmentum elephantiæ, & ipsam detumescere facit. Et similiter lutum sigillatum, cũ aceto inunctum in modum cerati super membrum. Cõfortat enim à proprietate membrũ, & materiã resoluit effusam in membrũ, & prohibet materiarũ effusionẽ, vlcerationem, & corrosionem, & coarctando venas retinet sanguinẽ in eis, nec permittet eum exire. Et stæchas fm oẽm modũ administrationis, & ꝑprie in materia phlegmatica, & melãcholica, & colocynthis est mirabilis fricata, & sumpta, facit enim consistere ægritudines, & vlterius non augeri. Calamenthum quoque ipsi, & varicibus sua resolutione, subtiliatione, & incisione, & proprie si post ipsum comestum bibatur aqua casei diebus continuis, & confert varicibus, & sulphur cum resina pini, & aceto curat eam. Arbitror aũt fm hunc modum Asclepiadem curasse Nicomachum de elephãtia, vt Gal. dixit. Impossibilis autem est sanatio, vel parum cũ peruenit ad augmentum, & complementum sui, propter habituatam dispositionem prauam superiorum, & confirmatam malam habitudinem membrorum. tunc enim non speratur salus, vel parum speratur, & cum speratur, illud, quo potissime confiditur est, cura varicum, & administratio resoluentium fortium, & alchitram confert

E

F

G

H

ministratum, & linitum. Cum vero speratur, vt quis non obstante cura prædicta semper augetur, melius est, vt dimittatur, & prohibeatur putrefactio, & corrosio membri cum bolo armena, & terra sigillata cũ aceto linitis. Quod si peruenerit ad vlcerationem, & timeatur corrosio, & est tunc de genere lepræ, cura non est alia nisi, vt incidatur radicitus, & proprie cum particulis colli, deinde cauterizetur, & regatur regimine proprio consolidatiuo, de ea in sectione secunda dicetur in particula apostematum (si annuat Christus) qui sit per infinita secula benedictus. Amen.

SECTIO II. DE MEDICINIS ægritudinum vniuersalium.

PARTICVLA I. & est ad omnes febres.

Sermo generalis, & proœmialis de febribus. Cap. 1.

Feb. quid. 1. aphoris. com. 16.

Galenus summus medicorum, & princeps inquit. Febris est calor naturalis mutatus in igneum, &c. Diuiditur autem in genera, & species, & hoc penes diuisionem ipsius in suas causas generales, quæ sunt fm Gal. quatuor, materialis, formalis, efficiens, & finalis. Causa materialis in qua prius apprehẽditur, & fundatur est triplex. s. membra, humores, spiritus, quod voluit Hipp. in epidemijs, cum inquit. Quæ continent, & quæ continentur, & quæ impetu fluunt, & refluunt; penes quæ in genera diuiditur, & ipsorum diuisionum species, vt infra patebit. Causa formalis, seu essentialis est calor præter naturam in ipsa notificatione expressus dicente Gal. Substantia n. febriũ in genere est calor is, qui est præter naturam; penes quem diuiditur, quia cum sit fm eum acutus, & mordax, aut erit valde, vt genus hecticæ; aut minus, vt genus ephemeræ, aut mediocriter, vt genus putridæ, quæ diuisio, et si sit fm feb. essentiã. s. calorem in seipsum contractum, à natura tñ, & dispositione sui subiecti, seu materialis causæ dependet proprie. Eadem enim caliditas fm essentiam, prout Gal. voluit in diuersis apprehensa substantijs differentibus duritie, & mollitie, seu humiditate, & siccitate diuersa, in diuersis sensibiliter apparebit. In duro.n. & sicco, acuta. In molli vero, & humido, suauis. Et si mediocris in mediocri; licet Auerr. in suis qdliber, secundo videatur sentire contrariũ, adducẽs dictũ philosophi dicentis, ꝙ propria forma propriam requirit materiam, & è contrario, quod si in substãtialibus verũ sit, in accidentalibus non, in quibus prius sermo proponitur, est sentire, vt Gal. retulit esse verum. nec dubitandũ quin febris essentialiter in genere siccitatis, licet Gal. vt dictum est, innuerit, ꝙ tantum in genere sit caloris, qui est præter naturã, quã quoque in genere siccitatis ostendit esse cum prædixit, ꝙ est calor mutatus in igneũ, qui non solum calidus, sed etiam siccus comprobatur, quod alibi voluit, cum dixit, ꝙ febris est mala complexio calida, & sicca, nam cum in genere sit vtriusque dr̃ tamen in genere caliditatis existere potius, quam siccitatis. Eoque calor qualitas actiua in eo est prior, & potior siccitate passiua, & proinde formalior, & ab eo denominatio, & ratio est sumenda. Præterea si siccitas in ea, non est perceptibilis bene respectu caliditatis, quia minus lumen iuxta maius positum offuscatur, & quia cum sit non solum febris essentialis, sed & effectiua dicente Abuha. ꝙ caliditas excedẽs, & si cum temperie sit passinarum, diu durare non possit, quin in processu temporis siccius reddatur corpus, non semper à principio percipiatur, & appareat, sicut caliditas, & proprie cum in corpore humido fuerit apprehensa.

De causis in generali.

1. de differentijs ca. 1.

Causa efficiens triplex est, primitiua, antecedens, & coniunctiua, prout Ioannitius inquit, penes quas diuiditur, vt infra patebit. Causa finalis est contrariare homini, & vniuersas eius lædere actiones, dicente Gal. vna quædam

Causa efficiẽs triplex.

1. aph. 28.

Galen.

Bene.

quædam ægritudinum, quæ ſm dyſcraſiam, eſt feb. in tantam iimoderationem erecto calore, vt & contriſtet hominem,& actioni noceat,vt & ſi neutrum habeat, & ſi quam maxime calidior ſeipſo factus fuerit, nondum febrire eum dicemus, ſm quam non differt, cum in ea omnes conueniant,& quoque ſi differant non in ſpecie, ſed in quanto,cum vna poſſit magis contriſtare alia, & nocere. qualiter autem hæc ſint infra patebit.

De cognitione feb. qualiter eſt duplex.

Verum quia febris non curatur niſi cognita, vt dixit Abuha. princeps cum ait. Et ſcias quia non eſt poſſibile, vt cures feb. niſi poſtquam cognoueris eam. Proinde ſciendũ, quod cognitio feb. eſt duplex.ſ. ſubſtantialis, & accidentalis. Subſtantialis eſt vera,perfecta,& ad curam neceſſaria,vera eſt perfecta,& certa,quia naturalibus,& ſubſtantialibus,vel eſſentialibus omnibus ſumpta eſt effectibus,& proprijs,quæ ſunt ſemper & non fallunt, quod enim naturale eſt,eſſentiale,aut proprium ſemper eſt,aut ſm plurimũ,vt dixit Abuh. Effectus quoque ſeu finis,& ſi ſubſtantialis non ſit,à ſubſtantialibus tamen immediate procedit,& eorũ virtus,& potentia demonſtratur,quod voluit Gal. & Abuh. quoque,cum ait. Virtutum autem,& operationũ adinuicem aliæ ex alijs cognoſcuntur. Omnis operationis virtus exiſtit initium, nec aliqua operatio, niſi à virtute procedit, & eſt ad curam neceſſaria, vt Galen. ait, cum inquit. Quo enim vtique ad hæc modo ſanationis copioſi erimus, ſubſtantiam vniuſcuiuſque ægritudinis ignorantes,quaſi dicat nullo modo. Qualiter autem ſit talis febris cognitio,à natura ipſa ſupra dicta dicitur, quia ab intrinſecis cauſis,quibus ſcire contingit vere,& intelligere,vt à cognitione ſuæ formæ,vel eſſentiæ, & à cognitione materialis cauſæ,in quibus ſua natura à quolibet ſuũ eſſe conſiſtit. Accidentis enim cauſa erit duplex ſcilicet ſuæ eſſentiæ in ſubiecto,vt Ariſt. dixit. A cognitione quidem formæ,vel ſubſtantiæ principalis,vel immediate. Vnde ait. Primi,& principaliſſimi generis differẽtiarũ febriũ eſt,quod ſumitur à ſubſtantia rei diuiſæ. Eſt autem vt dictum eſt eius ſubſtantia in genere caloris, qui eſt præter naturã. Ab eo enim febris eſt principaliter cognoſcenda, cuius iudex proprius tactus eſt ipſum ſentiens acutum atque mordacẽ. Conſiſtit autẽ ẽt in ſuæ cauſæ materialis ſecundaria cognitione,& mediate. Si.n.feb.eſt,in ſubiecto eſt corpore,cum accidentis eſſe ſit in ſubiecto,& ſua exiſtentia ſit in ſubiecto,prout Ariſt.dixit. Cauſa materialis,ſeu ſubiectum, ſeu ſubiectiua,in qua eſt feb. pars corporis eſt, in qua principaliter apprehenditur,& corpus vniuerſum,in quo menſuratur, extenditur,& manifeſte ſentitur(niſi quod impediat adſit,)& eſt vt ſupra dictum eſt, ſecundum quod genus eius tripliciter diſtinguitur, ſcilicet membra, humores, ſpiritus,prout dixit Hipp. in epidemijs. His enim feb.cognoſcitur,& cognita etiam per ea curatur. Cognoſcitur quidem,quia per ea notificatur,ac eſſentialiter diuiditur,& à morbis alijs ſeparatur,ſic ſubſtantialitor,& vere cognoſcitur. Notificatur quidem penes ea in ſe generaliſſime ſcilicet ſubſtantia eius tantum cum præponitur,feb. eſt calor naturalis mutatus in igneum penes ſubſtantiam ſimul,& cauſam materialem eius, ſeu ſubiectiuam, cum inquit Ioannitius,febris eſt calor præter naturam procedens de corde per arterias in totum corpus. Diuiditur quoque penes ea proprie,& ſubſtantialiter. Penes eſſentiam quidẽ. nam febris quædam eſt ſuauis caloris,vt ephemera,quędam acuti,vt hectica,quædam mediocris,vt putrida.

2. de differentijs feb. cap. 1.

Penes cauſam quoque ſubiectiuam diuiditur principaliter in genera,& ſecundo in ſpecies. In genera quidẽ. Nam quoddam genus eius principaliter in ſolidis apprehenditur,vt hectica nominatum;quia eſt multæ inflammationis,& conſumptionis. Quoddam vero principaliter apprehenditur in humoribus,febris putrida nominatum,quia multæ inflammationis, putredinis,reſolutionis,& incinerationis. Tertium vero principaliter in ſpiritibus imprimẽs,ephemera nominatum,inflammationis tantum exiſtens.

Penes quoque diuiſionem horum trium generum, quodlibet in ſpecies ſuas ſecũdo diuiditur. Hectica quidem non penes diuiſionem membrorum; quia principaliter,& proprie eſt ſolidorum tantum. Sed penes humiditates tantum eorum, diuiditur enim in primã ſpeciem,cum calor præter naturam humiditatem primam conſumpſit,& inflãmauit,ſecundum quã hecticam ſm Gal.vocauit,& vocauit ſanabilẽ. In ſecundã ſpẽm,cum calor ſecundam conſumpſit, & tertiam inflammauit,q̃ maraſmum incipiẽtem,& difficile ſanabilem Gal.dixit. Et in ſpeciem tertiam,cum iam tertiam conſumpſit,& inflammatio peruenit ad quartam,quam Gal.appellauit maraſmum completum,& impoſſibile ſanabilem.

1. de differentijs cap. 1. & 2.

Etiam putrida in ſuas diuiditur ſpecies, penes ſui diuiſionem humorum. Nam alia eſt in ſanguine,dupliciter,vel putreſcente magis,propter complexionis aptitudinem, & ſubſtantiam, & tranſpirationem difficilem, ſynocha proprie nominata de genere putridæ,vel inflãmato ſecundum modum ephemeræ non vere, de vtroque exiſtens genere febris,humoralis,& putridæ, prout eſt in humore,& ephemeræ, prout eſt ipſius inflammationis. Et quia ſanguis calidus,& humidus eſt,& omne tale apte putreſcit inflammatũ exiſtens maxime ſi à debita tranſpiratione priuetur, media talis eſt dicta inter ephemerã,& putredinalẽ. Inflammatione.n. ephemerali ex ſpeciebus,caliditate ad ſanguinẽ,& humores extenſa,& in eo impreſſa, & fit ſynocha, facile in eius putredinem deuenitur. Alia etiã putredo eſt in cholera magis apta putredinem retinere,propter caliditatem,dicta tertiana. Proinde,& ex eo,q̃ per tertium exacerbabit. Alia in phlegmate apta propter humiditatem, dicta amphimerina,vel quotidiana, proinde & ex eo,q̃ exacerbatur quotidie. Et altera in melancholia apta propter humiditatem ſubſtantialem non complexionalem, ſi fuerit naturalis, putredo enim eſt tranſmutatio humidæ ſubſtantię à nõ naturali calore. Oẽm.n. humorũ ſubſtãtiam humidã conſtat eſſe,cũ dñetur in ea aqueũ elementũ. Et ſi ſit innaturalis ex aduſtione propter humiditatẽ ſubſtantialẽ,& caliditatẽ,quam reſeruauit in ſe ex aduſtione ſm Gal.ſicut cinis caliditatẽ ignis, & eſt quartana. proinde,& quia exacerbatur per quartum,qd quare ſit non ſm aliũ modũ ſoli Deo ratio eſt ſeruanda. Sed quare hæc tardat plus,illa vero citius,& illa mediocriter diſpoſitio facit humoris, & aptitudo ad putredinem ſuæ ſubſtantiæ,& complexionis, & etiã quantitatis,vt in quintana, & ſextana apparet,à cõi talia infra dicentur. Et quidem quæ in ſanguine eſt ſynocha tm̃,& proprie eſt,cũ nullus locus ſit in ea p̃cipuus,ſeu particularis, & ſolus ſanguis ſit in venis,& ꝓinde cõcluſa eſt dicta; per eas.n. putrida fuligo cõtinue ſoluta à ſanguine cõtinue putreſcente,& non reſoluta, propter concluſionem eius in ipſis ad cor tranſit,propter continuitatem. Alię vero quia in eis cum intermiſſione propter diſpoſitionem particularum,quæ innaſcuntur; generãtium,ſ. mittentium,& recipientiũ, & attrahentium,non ſynochæ, nec concluſæ, ſed periodicæ dictæ ſunt, cum in periodis quibuſdam exacerbantur, quotidie, quarum quælibet poteſt eſſe continua,ex corruptione ſui humoris in venis proprie, & interpolata cum corrumpitur extra venas. Ex eis enim cito,& facile reſoluitur antequam particulæ aliam remittant, & regenerent ad mineram, qui in putrefactione ſuccedat,ſic quod perfecte quieſcat,& calor eius interpolatur quiete,quandiu ſuccedat alius loco ſui.

Et vnaquæque poteſt eſſe pura, & impura. Impura vero dicitur, quia ex humoribus plurimis eſt commixta; vel ſecundum partes,cuius denominatio à prædominante humore dicetur, vel ſecundum vicinitatem ipſorum ad putredinem concurrentium, & tunc erit compoſita. eius autem compoſitio,vel erit generum,vel ſpecierum,& hæc plurimum putridarum. Et erit aut ex interpolatis,aut continuis, aut vtriſque in hæmitritæo. Porro ſi putredo ab epidemia, ſeu peſtilenti aere ſit impreſſa, peſtilentia dicetur. Et ephemera quoque in ſpecies diuiditur penes diuiſionem ſpirituum. Alia enim eſt in ſpiritu vitali, alia in naturali, alia in animali. Pe-

nes causas quoque efficientes diuiditur febris, non substantialiter, sed accidentaliter magis; nec proinde notificatur, cum sint extrinsecæ, & alijs morbis cõmunes, non sibi propriæ. Hectica quidem penes primitiuam corpoream, & incorpoream. Nam alia est, quæ fit à causa procatarctica, & exteriori. Alia à causonibus multum prolongatis. Putrida etiam penes interiorem, & antecedentem, & coniunctam. Nam alia est, quæ fit à causa antecedente, vel coniuncta: quæ causa est tantum, & nõ morbus, & putredo humorum est. Alia est, quæ fit à causa, quæ est per se morbus, vt quæ sequitur aperta, vel vlcus. Penes causam primitiuã quoque, & proprie ephemera febris diuiditur, cum variet eius essentiam, & curam in specie, vel in quanto, vt infra in speciali prosecutione patebit, plurimum tñ primitiua mouet antecedentem, & qñque coniunctam, in corpore antecedente non existente. Et adhuc diuiditur febris penes eius accidentia, & naturam causæ scilicet morbi habentia, & proprie, propter eandem causam. Alia enim est cũ syncopi, alia cum stupore, alia cum fluxu, alia cũ dolore, & alia præter illa.

Curatio generalis.

Cognita ergo febre etiã per ea curetur, quia cura eius per tria generaliter indicatur, per locum, morbũ, & causam, vt in corde superius dictũ est. Vnde Gal. ait. Ex quibus duobus. s. cognoscere membrũ infirmum, & morbum, poteris cognoscere generalem eius curationem, & alibi, inutiliter quis prouidebit febribus, nisi, prius meminerit causæ. Cognita enim febris essentia, quia fit dyscrasia * iudicat eius alterationem, & quia fit calida, & sicca, * iudicatur cum frigidis, & humidis esse complẽdam, quæ infra dicentur. Et quia fit corporis vniuersi, cum pluribus, & fortioribus, quam si esset mẽbri vnius. Et quia eius calor est principaliter apprehensius in humoribus, & consequẽter in hepate, cum sit eorum principium, vt in putrida, vel in spiritibus, & consequenter in corde, cum sit eorum principium, fons, & minera, vt in ephemera, vel principaliter in cordis corpore, vt in hectica, & in eo formatur, vt in omni, tñ non dicitur febris, nisi cum caleat cor, indicat cum talibus frigidis, & humidis esse complenda, quæ spiritus, cor, & hepar, rectificent, & confortent. quapropter dixit Abu. embrochare hepar cum infrigidantibus est res maxima, & magis iuuans; nam cum æquatur, est in eo res maior, & fortasse rectificat aquam, & certe cordis æquatio multo magis propter causam iam dictam ipsius erit rectificatio. Quantitatem quorum determinat corporis naturalis complexionis cognitio, licet sit difficilis, ipsamque limitat ætas, consuetudo, tempus, regio, & aliæ circumstãtiæ, vt ait Gal. His ergo ignoratis nescimus quantum debemus infrigidare, & humectare, nec quando debemus ab eis desistere, & sic aut non curabimus, aut in contrariam dispositionem adducemus. Ad hæc quoque cum ipsa putrida ex efficiente causa humorali dependeat, & quandoque ex ea generetur hectica, & ephemera, & cõseruetur, indicabit euacuationem. Inquit enim Gal. Manifestum vero, quoniam causarum facientium dyscrasiam per euacuationem est sanatio, ipsarum vero dyscrasiarum alteratio sanatio. Et iterum ait, Facta iam ægritudo curabitur, dispositione à qua principaliter, quæ ẽm naturã est operatio læditur, soluta; quam & ipsam dicimus ægritudinis cãm. Attamen cũ sit talis humor in aliquo membro locatus, hepate. s. & venis, vt in cholericis, & acutis plurimũ, vel in stomacho, vt est in amphimerinis, vel splene, vt quartanis, indicat euacuationem ipsius in talibus faciendã, quæ illa respicit, rectificet, & cõfortet. Vnde Gal. Intentio sanandorũ. ẽm partẽ, est aliquã ex ipsa dispositione: plurima vero ex patiẽtibus particularis. Sicq; principalissimã intẽtionem cõplebis, quæ sumitur à virtute in triplici prædicta substantia existente ex similibus vnicuique conseruata. Febris ergo vere, & generaliter per illa cognoscitur, & per illa cognita medicatur. Vnde Gal. Medicina est scientia sanorũ, ægrorum, & neutrorũ scilicet signorum corporũ, & causatũ. cognoscitur quoque vere, & generaliter, propter eius causam extrinsecam, & efficientem, quæ triplex est. Primitiua, antecedens, & coniuncta, quibus omnibus habet cognosci. Quod ostendit Abuh. cum ait. Causa vero in libris medicorum est, quæ primo est, ex qua prouenit inuentio alicuius dispositionis, & fixionis in corpore humano. Finaliter quoque cognoscitur febris propter sui effectum, & proprietatem, & in vnoquoque suo genere propter eosdem. Generalissime autem natura effectus eius est, vt inquit Isaac, læsio vniuersæ læsionis corporis, & passionis, exiccatio corporis, & consumptio, ac contristare vt à Gal. dictum est, quod in vnoquoque suo genere est commune, vt superius dictũ est. Effectus enim ephemerarum est lædere sensum minus alijs. Proprietas vero est, quæ sequitur inflammationẽ suauem, & æqualem solam absque omni putredine, cum sit à sola procatarctica causa. Et incipit absque horripilatione. Et vrinæ digestio in prima dierum apparet. magnitudo, & velocitas in pulsu, & in ea nunquam velocitatem superaddere systolen, & declinatio cum vapore sudorali, & humiditate, & benigna, & suaui infrigidatione succedente illi. Generis vero febrium putridarum effectus est idem. Sed proprietas est contraria propter admixtam putredinem. Et proinde videbis eã magis lædere, & fieri à causa antecedente, & ab ea immediate incipere. Cum rigore vero, & horripilatione, & calore, mordacitas, & inæqualitas secundum diuersa tempora, & secundum primam manus immissionem, & perdurantiam eius. Et similiter in pulsibus in velocitate superaddere systolem, & cum vrinæ indigestio, & aliquod symptoma apparet secundum statum, proprium est generis putridarum, nõ tamen separabili, vt Gal. ait. Generis quoque hecticarũ effectus est maior læsio, & ariditatem videbis eã reddere corpori, & habere caliditatem extensam, & mordacem sine inæqualitate de se, addi vero & inæqualẽ fieri, sumpto cibo, post primam horã, vel secundã, & ascẽsum fieri in contritũ non contritũ, vt in putridis, & pulsum fieri durũ simul, & paruũ, & debilẽ, propriũ est hecticarũ, ex eo, quòd caliditas est acuta, in duro subiecto infixa, & absque putredine. Cognitio vero essentiæ febris est per corporis contactũ, & qualitatẽ eius mutatã in caliditatẽ, quã percipit tactus, vt dictũ est, non tẽperatã, & suauẽ, vt corporis sani, sed acutam, insuauẽ, mordacem, & pungitiuã, qualiter in febricitantibus est, vt Gal. asseruit. Et si simplex est, facilis, & cõmixta difficilis propter confusionem signorũ adinuicem earundẽ. Cognitio vero causæ materialis, vel subiectiuæ scilicet membri, si sit hepar, cor, vel splen, stomachus, vel etiam aliud ex occultis, scitur per ea quæ Gal. docuit, cum dixit. Non apparentia bona vero vniuersaliter quidem discere oportet ex læsionibus operationum, aut egestionibus, aut doloribus, aut ex tumoribus præter naturam, aut ex quibusdam horum, aut omnibus. Cognitio vero spiritus generaliter est ex pulsu, & anhelitu, quibus principaliter dispositio cordis cognoscitur, in quo omnis spiritus generatur, & ex viuacitate, & pigritia in actionibus corporis, & membrorũ, ad quæ impetu fluunt, & specialiter, ex actionibus sensus, & motus in neruis spiritus animalis causa cognoscitur. ex passionibus, & actionibus animæ. in corde, & arterijs spiritus vitalis. ex actionibus naturalibus in venis causæ naturalis spiritus demõstrantur. Cognitio quoque efficientis causæ interioris. s. humoris, ex præcedenti diæta, consuetudine, & ætate, tempore, regione, arte, & ægritudine, vt Hippo. in apho. docuit. Et exeuntibus per vrinã proprie, egestiones, & sudores, & alias regiones corporis particulares. Inquit. n. Gal. Color. n. corporis humorũ abundantiã ostẽdit. Est enim color humorũ, & nõ membrorũ, nisi forte humores concurrerint in profundũ. Et ideo significatio ex eo tantũ, non certa, sed fallax est. Cognitio vero primitiuæ est manifesta sicut proprietas, & effectus. Cognitio vero accidentalis ipsius febris non est certa, quia fallit, cum non sit ex substantialibus eius effectus, & proprijs, quæ sunt semper, sed ex accidentalibus, & casibus, qui qñque apparent, & qñque non. Et tñ apparẽt qñq; in principio, qñque in medio, qñq; in fine. Sed est cõferens coadiuuãs

ad

*indicat.
*indicatur.

3. methap. cap. 13.

A. med. cap. 2.

1. aph. 2.

ad cognoſcendum,& quod eſt proprie,cum ex eo fuerit, quid occultum,vt Abuh. & Ariſt.dixit. Et ſunt color rubeus pallidus,citrinus,longitudo,& breuitas, magnitudo,& paruitas febrium,& ipſorum analogia paroxyſmorum. Dolor alicuius membri,laſſitudo,eruor. ſigna eruditatis,& digeſtionis. ſigna ſaluris, & mortis, & huiuſmodi,quę ſunt accidentalis non propria,ſicut in pleureſi dolor lateris pungitiuus,tuſis, & malitia anhelitus, & pulſus ſerrinus. Specialis cognitio febris,eſt vniuſcuiuſque febris, quam oportet particulariter curare,& diſtincte cognoſcere ſecundum ſuam ſpeciem,prout Gal. dixit,cū inquit. Quæ igitur dicta ſunt mihi,& per alios multoties dicentur. Et nota,q; non oportet periodos.1. circuitiones,& analogias paroxyſmorum ſcrutari ſolū, ſed multo magis ipſam ſpeciem febris,& ex hac cognoſcere eam, quēadmodum hominem per propriam formam, talis autē ſpecies,ex qua oportet diſtincte vnamquamque febrem cognoſcere, ſumi habet ex diſtinctione generis vniuſcuiuſque prædictorum. Et ſm dictum generalem modum cognitionem vniuſcuiuſque procedere. Inquit enim Gal. In ſpecialibus contineri vniuerſalis oportet. Duci vero in vniuerſales ſpecialiores ex diuiſione generaliū inuentas, quæ autem ſint in proſecutione patebit ſm ordinem prædiſtinctū ipſarum ſpecierum febrium ephemerarum. Quarum curam aggrediamur ſecundum modum generalem,& ſpecialem ſuperius prædiſtinctum, ex quo quod inter alia genera facilius accidit,corrigitur. Omnis enim leptomera ſubſtantia facilius eſt alterabilis, vt ait Gal.

Diuinum. 1. de vſ. c.1.

De medicinis ad febres ephemeras generale. Cap. 2.

Curatio generalis feb. eph.

PRæmiſſa cognitione generaliſſima, & curatione febrium ſecundum Serapium,ac generali cognitione vniuſcuiuſque generis eius,ſequitur cura generalis ſecundum vnumquodque genus eius. Et primo cura generalis generis ephemerarum. Conſiſtit autē ſm prætactum modum in duabus rebus. in ablatione exterioris cauſæ, & primitiua,vel interioris,& antecedentis abſciſſione. ſecundum,q; vera eſt,& non vera,& in febrilis dyſcraſiæ alteratione. In cauſæ quidem ablatione,vel abſciſſione. Inquit Gal. quia vera eſt cauſa,quæ febrem facit,inutiliter quis prouidebit febri, niſi prius meminerit cauſæ. Completur aūt cauſæ primitiuæ ablatio,cum priuatione ipſius,& euentatione,ac ſui contrarij introductione. Interioris abſciſſio,cum euacuatione primo, Deinde cum rarefactione cutis, vel obſtructionis apertione, & cum quibus infra in ſpecialium cura dicetur. Alteratio febris cum frigidis, & humidis interius ſumptis, & exterius approximatis non in totum corpus, cū oppilando inflamment,& detineant ſuperfluitates quocunque modo approximatæ, ſiue embrochando, infundendo, ſiue liniendo. Tantum circa ſpiritualia applicentur;ibi enim approximata tantum cuiuſlibet febris dyſcraſiam,ac exceſſum extinguunt, & ſi vapores fumoſi ex poris partiū illarum,oppilando,prohibeant reſpirare, non tollitur ex poris aliarum partium, & per pulmonis tracheam in anhelitu,quin commode expurgentur, quod contradictum aliquorum eſt. Sint autem quæ ſpiritus rectificent, virtutes confortent,& cor alterent,& totum corpus. Et cum inſpiratione aereæ ſubſtantiæ bonæ, & frigidæ naturaliter, vel artificialiter procuratæ,ac quiete corporis, & animæ. Inanitione ſuperfluorum pharmacalium fumantium,& calefacientium,vt cum ſomno ſuo tempore,aut cū his,ex cibis,& potib. quæ vaporoſum ſanguinē gignunt,bonum,& frigidum, aromaticis,vel odorabilibus mixtis: hæc enim ſpiritus multiplicant,alterant cor,& cito virtutes confortant. Vnde Gal. Qui celerius vult reintegrari reintegretur odoribus, quæ qualia ſint, in ſpecialium cura dicentur. Et ſi quam maxime virtus ſecundum naturam ſe habens cibum dare non indiget in hac febre: non enim conuenit in prima, vel ſecunda diecum extenſam febrem fieri imbecillem,illum tamen poterit indicare, ſecundum accidens imbecillis effecta, vt propter malam habitudinem laborantem, & propter ſenectutem, vel quia in laborib. ſimul cum intentione ſolis,& ieiunio per totam diem fuerit,& vigilijs, & circa veſperam antequam cibetur homo inuaſus fuerit à febre,& ſic exoluta virtute. Sic equidem cibum,& potum indicat dandum, non in declinatione vniuerſali completa,ſed etiam particulari. Sed etiam ſtante febre quandoque. Inquit enim Hipp. *Accidentibus ſuperuenientibus virtutem diſſoluentibus,ilico cibus eſt dādus,* ſed ſuis conditionibus omnibus prędiſcuſſis ſcilicet ſubſtantia,vt ſit euchymus,ideſt bonorum chymorum generatiuus;ſitque facile digeſtibilis,propter membrorum nutritiuorum diſtemperiem, & infirmitatem. Inquit enim Gal. venter infirmus non bene digerit, qualitate ſcilicet elementari, quia frigidus, & humidus, propter febris dyſcraſiam. Et ſimiliter potus,vt eſt aqua frigida cum virtus ſit fortis,niſi aliud quid obſtet. Sitque cibus multi nutrimēti abſque multa ſuperfluitate,ne tranſeat in putredinem. Et ſit pauce quantitatis,cum pauco indigeat corpus in tali febre,cito vt infra tres dies plurimum ad terminum venientem,licet non ſit acuta,quæ quia licet ſit breuis, non tamen periculoſa. tempore, vt detur cibus generaliter in declinatione perfecta,vt dictum eſt, omnis ephemeræ,& ſi conuenerit in hora conſueta, eſt melius. Hæc enim hora communis eſt eis, & putridis, niſi in quibuſdam ex eis,vt prouenientibus ex labore,vel anguſtia,vel ieiunio,vel fame,vel vigilijs,vt dictum eſt proprie in corporibus,quibus in talibus diſpoſitionibus cholera ad ſtomachum currere conſueuit, & inducere ſyncopim,præcepit enim Galen. hos cibari in principijs paroxyſmorum,& ante; ſic enim cibus datus ſtomachū roborat,vt currentes ad eum humores repellat. Et ſyncopim,ſeu cardiacam proinde ſuſpectam, vel cōſuetam fieri vetat,& à febre multorum dierum preſeruat. Si autem talis cibus non quilibet, nec reſumptiuus, qualis in declinatione ſolum conuenit; ſed ſit tantum panis infuſus in ſucco granatorum muzorum,quoniam opportunus cibus eſt ſtomacho laboranti cholerico,vel in vino lymphato,vt multiplicet ſpiritus,& velociter penetrando ad cor virtuti ſuccurrat, ſi expetat. Citam enim talis cibus facit reductionem ſecundum Gal. & quandoque oportet prius eos facere vomere cum aqua, & aceto,ſed ſuperueniente febre poſt horripilationem, præcedente vero detur vſque ad declinationem paroxyſmi, cum humores tunc currere non prohibeant, ſed ad grauedinem,& anguſtiam addant. Declinatione vero ſuccedente detur eis perfectione non expectata. Cum enim hi ſiccum habitum habeant, & exoluram virtutem,niſi prius humectentur,ac confortentur cibo,& potu, febris perfecte non poterit declinare.

Et modus dandi cibum, & potum talibus eſt,vt concedantur delitiari,in veris,& non veris maxime; vt puta patientibus ex oppilatione, apoſtemate, & nauſeatiua ſatietate nequaquam. Sed in declinatione perfecta cum diminutione,ſeu ſubtiliatione detur. Porro in talibus febribus quibuſcunq; vel plurimis cōmunis ordo eſt, vt cibus,& potus detur in declinatione incipiente,vel perfecta,vt dictum eſt. Et poſt balneum aquæ dulcis tepidæ caliditatis præmiſſum. Tale enim balneum cōmune exiſtit officium ephemerarum febrium; rarefacit enim poros denſatos venarum,& arteriarum ductus, & orificia. aperit oppilationes, ſudorem prouocat, & ſumoſas ſuperfluitates multiplicatas ex febre reſoluit, & ſpiritus reddit claros,humores purificat, & membra infrigidat, & humectat, & in quietam diſpoſitionem totum corpus adducit,ſi in declinatione fuerit miniſtratum;etiam catarrhum ſedat,ſi patiatur aduſtum. Quapropter oportet,vt primo in aere aliqualiter moram trahat. Deinde in aquam calidam intret, & ibi diutius immoretur; ante enim,ſi miniſtratum fuerit ſpiritus inflammat; alias vero inflammat,horripilat,& ad putredines febres trāſmutat: In corporibus enim immundis rigorem ex putredine gignit. Quapropter in declinatione perfecta febrium talium, & in fine tertij, vel quarti paroxyſmi ſecurius

Eleid. que.

2. aph. 11.

cur ius conceditur balneum,atque cibus,cum omnis superfluitas euacuata sit,& consumpta, & sedata caliditas in declinatione primi paroxysmi,vel secundi, non, nisi repletio fuerit euacuata, & alia materia, si quæ sit digesta. Talibus enim febribus tantum euacuatio competit,vt innuit Gal. commune quoque auxilium est frictio. In oppilatione enim,vel soliditate tacta,poros rarefacit, & aperit,& superfluitatibus obuiat;& liquidem multæ sint dissoluit, & ad loca oppilationum trahit magis; & incuneat: quod etiam aperitiua interius ministrata magis efficiunt. Si vero pauce,resoluit,& consumat. Non ergo oportet,vt frictio ministretur, nec aperitiuum aliquod,nisi euacuatione præmissa,& maxime si forte existat. Videtur autem,& tertia res in cura ephemerarum deficere necessaria, quæ scilicet corrigit accidentia,non autem deficit; quia dictæ duæ res communiter in omnibus sunt necessariæ, hæc autem tertia non in omnibus. In veris enim ephemeris magnitudine febris necessaria non existit, cum causam incoream non antecedentem habeant; in cuius digestione, diuisione,ac repulsione natura instat;non magnitudine febris,ex quibus consueuerunt insurgere accidentia,vt in putridis,prout Gal. dixit. Sed in non veris habentibus illam tantum,quod ostendit cum inquit. Proprium est putridarum secundum ascesum caloris,& statum fieri aliquod symptoma. Ephemerarum vero proprium signũ sit caloris a qualitas,& suauitas; & secundum ascesum,& statum,in quibus augentur,& sunt fortiores, nullum fieri symptoma, non tamen est inseparabile,cum non à veris appareat separari,& illud propter causam prædictam.

Ne. de fri. Simil.

De febre ephemera, quæ fit ex accidentibus animæ. Cap. 3.

Causa.

FEbrem ephemeram fieri ex animæ accidentibus,& alijs causis,quæ sequuntur,dixerunt antiqui. Videndus autem est modus, & qualiter fiant cum ex eo curationis ingenium habeatur. Modus ergo qualiter fiant ex animæ accidentibus est. Quoniam,vt inquit Abuh. Omnia animæ accidentia sequuntur,aut eis associantur motiones spiritus,aut interius, aut exterius,aut vtroque modo,& illud erit, aut subito, aut paulatim, vt ex hoc motiones intelligat non naturales, & naturales excludat,quæ sunt ordinatæ, licet impetu quodam veræ fiant Hipp. dicente. Quæ impetu fluunt, ac refluunt; ac in eis,quæ præter naturam, quæ subito tantum sunt,vt in dolore,dicente Hipp. in apho. Quæcunque corruptiuæ sunt fœtus,his verba gracilia fiunt,scilicet subito. Cum enim paulatim spiritus ad alteram duarum mouentur partium,sequentur,seu associabuntur animæ accidentia, vt gaudium, & tristitia temperatæ stantes cum natura, nec sequitur febris. Cum vero subito moueantur,& fortiter,animæ accidentia proueniunt intemperata,naturam exterminantia; vt est ira, gaudium superfluum,& timor; non tamen tantum,vt perducant ad mortem, sicut accidit pusillanimis, & febris in dispositis corporibus,quia calidis, & siccis magis, deinde calidis, deinde siccis vndecunque. In talibus enim corporibus sic dispositis prædictis motus in spiritibus naturam,id est calorem naturalem exterminat, quia extra naturales terminos ponit,& immutat,& etiam immoderatiam tantum exauget, quòd pertransiens ad substantialia corporis scilicet humores contentos, & continentia membra, lædat vniuersas actiones, & passiones, atque contristet, & sic febrire hominem est necesse. Et quia naturales motiones spirituum sunt, primo de principijs ad extra,vt patet de vigilijs,deinde de exterioribus ad principia,vt patet de somno. Ira vero,& gaudium primam motionem sequuntur, Ideo de febribus causatis ab eis primum dicere proposuimus. Est autem ira secundum Gal. non audacia,sed velut feruor quidam eius, qui circa cor est sanguinis,in quo prius,simulq; feruere necesse est spiritum. Cum autem feruescentia sanguinis moueatur, & simul cum eo feruear, & magis, tanquam magis aptus impellatur ad extra,vt compellat iram. Quapropter febris ex ira proueniens ephemera dicta non est humoralis.

p. aph. 33.

Signa.

Signa vero ipsius ephemeræ proueuientis ex ira sunt signa rememorationis iræ præteritæ,& demonstratiua præsentis febris: vt caliditas corporis, & effiatio,& rubedo faciei,nisi admisceatur timor,ex eo,quem forte offendit tempore iræ. Nam ex hoc remittetur rubedo faciei,& oculorum,ita vt sint rubei præeminétes exterius, vt terrentis; & hoc propter vehementiam motus spiritus ad extra. Et quandoque accidit quibusdam eorum tremor,vt quibus cholera dominatur, & natura est debilis,& resolubilis valde. In eis enim cholera simul feruens cum sanguine mouetur per sensibilia membra;quã cum natura regulare non possit,tremorem ea pungendo per modum rigoris inducit,eisque in ira præcedente tremore absque signo rigoris prouenit apparenter,cum spiritus vehementer moti exterius natura contentiua existente debili resoluantur,quare membra in suo situ non valent naturali,& debito conseruari, & vrina est rubea, mordax in emissione propter choleram dissolutam ei admixtam. Et quandoque est in eo aliqua claritas,cum ex ea non accidit perturbatio in digestione, quod est, quia calor naturalis extra egrediens ira præsente loca digestionis omisit. Et post iram quoque cum remanet resolutus digestionem complere non potest. Et pulsus est magnus,velox,plenus, & frequens propter cursum sanguinis,& spiritus ad exteriora arteriarum.

Curatio.

Cura eius est duæ res. Ablatio causæ,& alteratio febrilis dyscrasiæ. Primam rem complent sedantia irã,vt sunt inductiones, & promissiones inductæ tempore futuro,& magis apta. Et admonitiones rationabiles; quæ refrænent motum spirituum,& conuertant eos ad contrarium; scilicet interiora corporis cũ suauitate,& paulatim;quæ ostendendo mala,quę prouenerunt ex consecutione ipsius aliquem timorem incutiunt. Et occupatio in lætificantibus ex fabulis, ac cantilenis placidis,atque ludis,& mirabilibus, quæ spiritus reddunt in actione claros, & quietos.

Secundam rem complent quæcunque ex medicinis exterius omni tempore applicatis infrigidando,& humectando spiritum conuertunt interius versus cor alteratum detinent,& confortant, & ex magis proprijs ad hæc complenda est oleum rosatum à Galen. inter cętera commendatum. sua enim frigiditate, & humiditate febris dyscrasiam alterat exterius inunctum, cum innouatione,& maxime circa spiritualia membra,& subtili substantia penetrando in profundum corporis humectãdo infrigidat magis spiritus, & membra; ad quod adiuuat sua moderata stypticitas impellendo ipsam interius,quæ etiam spiritum impellit interius, & inspissando,& stypticando retinet,& sua aromaticitate confortat ipsam virtutem,& cor. Et quæcunque ex cibis,& potibus, & medicinis interius sumptis infrigidant, & humectant. qualia sunt ex cibis hordeaceum, & cibus factus ex cucurbita, & ex fructibus citruli, & melones,& ex herbis,portulaca,lactuca,chrysolocanna, & similes. Et ex fructibus pyra,sebesten,& similia. Alterant enim dyscrasiam,& obtũdunt choleram, & vrinæ acuitatem, & naturam leniunt,quæ in eis est plurimum constipata. Et ex potib. quales sunt, aqua hordei,& frigida (nisi fuerit quod prohibeat.) & interdicatur vinum omnino,donec sedetur caliditas. quoniam inflammat spiritum,agitat choleram,& impetum eis præstat ad motum,nisi ad resolutionem deuenerit,quo casu lymphatum bene est concedendum. Et ex medicinis,semina communia,quæ alterando prouocant choleram,& commotam cum vrina educunt. Et ex illis est mel,casia fistula,siracost,& tereniabin,& similia,quę leniendo eorum constipant materiam,& lubrificando ipsam educunt. Hora autem ministrandi prædicta est declinante ira, & febris paroxysmo, nec oportet quod interueniat balneatio cum aqua calida, quoniam inflammat spiritus, & eos ad exterius magis trahit; nec etiam cum frigida, quoniam fumos cholericos retinet, nec resolui permittit; sed cum spiritibus

tibus intra conuertit. Et cum corpora sint nuda carne radicalia membra nocent,& maxime si sint ex resolutione debilitata. Post quę concedatur per horam somnus,quoniam calorem,& spiritum reuocat,& intus tenet humectando, inspissat,resoluit,& confortat,non tamē sit multus, & profundus, ne ad inflammationem perducat.

De febre ephemera, quæ fit ex gaudio. Cap. 4.

Causa. FEbris ex gaudio prouenit sicut ex ira,quia spiritus,& calor mouentur ad exteriora subito, & fortiter si superfluum fuerit,vt superius dictum est,differenter tamē. In gaudio enim virtus in corpore manens ante ipsum mollificatur: deinde cum spiritibus ad exteriora progreditur corporis, & cum valde superfluum fuerit, resoluitur, & sequitur mors. Cum verò non multum excesserit, quia eius causa non fuerit multum ardua,& excedens,nō resoluitur; sed in motum inflammatur,& febrem accendit. Quemadmodum, & in ira, in qua si multum excedens fuerit, & superflua, virtus corporis non dissoluitur, aut vt egrediens resoluatur, sicut in superfluo gaudio; immo retinetur aliqualiter intra,cum timor sit permixtus in eo,vt Serapio dicit,quare non sequitur mors, sicut in illo, & tamen febris ex eo proueniens erit sicut febris *Signa.* causata ex ira. Signa eius sunt proxima illis signis, quia in specie similia, non tamen in gradu æqualiter excedentia,præterquam in signo oculorum, & pulsus; non enim *Cura.* est forma eorum terrentium, sed gaudentium. In pulsu quoque est sequentia minor quàm in febre ex ira. Et proinde cura illius similiter proxima erit.

De febre ephemera, quæ fit ex tristitia. Cap. 5.

Causa. TRistitia, & cogitatio,quia motionem spirituū paulatim ad interiora sequuntur, vt plurimum febres non faciunt, nisi cum magis plurimum sit perdurans, tunc enim licet motio spirituum sit ad interiora, paulatim tamen associantur motiones ipsorum cum eis ma- C gnæ,plurimæ, & perdurantes, agitante spiritus intra, & commotiones de corde ad cerebrum, & e conuerso;quia inflammantur,& febres facit, & maxime si accidat motus laboriosus, in quærendo rem perditam contristantem, quæ inueniri non potest.

Signa eius sunt color pallidus faciei,igneitas vrinę,& acuitas eius in emissione percepta, propter dominiū caliditatis, & siccitatis in interioribus corporis, & motum cholerę multiplicantem ex inflamatione caloris sequentis motum sanguinis, & spiritus ad interiora. Et propterea etiam oculi sunt submersi cum quiete, & subclusione,ad quod adiuuat resolutio superueniens. Deinde accidit illis contrarium. Et pulsus debilis ad paruitatem, & depressionem tendens non valde,& etiam in eo saltus ex subita reditione spiritus ad exteriora, & proprie cum solicitudo inquirendi perditam rem insurgit.

Cura eius est duę res,sicut cura febrium prędictarum, scilicet ablatio causæ, & alteratio febrilis dyscrasiæ. Intentio tamen communis in eis contraria est eis, quæ in D illis. Prima autem est ablatio cogitationis, & tristitiæ, quam complent dimissio studij;& prudentiæ,& conuersio ad solatia plura,& diuersa, quæ spiritum retrahant de interioribus ad exteriora, ipsumque reddant hilarem, & iocundum,& spes inueniendi rem perditam contristantem,vel aliam meliorem. Secundam rem complent quę cumq; ex medicinis stante paroxysmo exterius approximaris, & circa cor maxime infrigidando, & humectando, spiritus de interiorib. trahunt ad exteriora, vt est fricctio cum aliquo oleorum infrigidantium, & humectantium absq; flypticitate, vt est oleum violatū,de cucurbita,de nenupharе, & similia. Et epithemata supra pectus ex mucilagine tragacanthi, psyllij, aquæ endiuiæ, ros. & nenupharis,portulacæ, & melonis indi, & modico croco, & balneatio in tinis declinante paroxysmo, in qua sit aqua temperatæ caliditatis, & decoctionis alicuius prædictarum medicinarum plurima,in qua sit introitus frequens. Post quod vngatur cum aliquo prædictorum,& mulgeatur lac mulieris. Complentq; eam quæcumq; ex cibis, & potibus infrigidant, & humectant,nutriūt cum aromaticitate,leniuntque naturam, quales sunt, quæ superius dicta sunt. Et iura pullorum, & gallinarum, & potus temperati vini. Nihil enim secundum Abuha. est, quod tantum humecter,quantum balneum in tinis, & vinum temperatum, quod exiccando calorem naturalem,spiritum mouet ad exteriora. Inquit enim Galen. Vinum temperatum totum corpus calefacit, membra perforat,calorem naturalem excitat,& humores cōtemperat,humectando remouet vigilias, & attrahit somnū, quoniam spiritus, & virtutes animales quiescere facit,ac prohibendo resolutionem restaurat.

De febre ephemera, quæ fit propter angustiam. Cap. 6.

Nota. B ISaac inquit interest inter tristitiam,& angustiam. Licet conueniant in motu spirituum ad interiora. Nam tristitia ad rationalem pertinet virtutem in cerebro existentem. Angustia vero ad spiritualem in corde permanentem. Ideoque angustia est plus causa phthisis quam tristitia. Est autem angustia motus spiritus, & caloris ad interiora spiritalium cum reclusione ibidem, & impotentia extensionis eius propter debilitatem, & prohibitionem. Cum enim interius recluduntur in sanis ex aliqua causa procararctica, vt est amor rei, quæ haberi non possit, timor perditionis honoris, & sensus, licet tamen paulatim reducti in seipsis agitentur,& comoueantur interius, propter sanguinem currentem cum spiritibus intra, & fumum coarctatum ibidem, vel propter pœnitentiam causæ nequeunt extra exire quærentes viam solicite, quæ primam consequi, & secundam valeat euitare. quare inflammantur, & accidit inquietudo in membris cum in ordinato motu, & si inflammantur in corpore toto,non in spiritualibus tantum, febrem accendunt.

Signa eius sunt similia signis eius, quæ proueniunt ex tristitia, sed sunt magis intensa, propter maiorē motum caloris,& spirituum ad interiora. Et quia est cū reclusione, & impotentia extensionis ad exteriora,pulsus erit in hac minor,debilior densus, & sine saltu. Et signa angustiæ prouenientis ex amore sunt, macrescentia corporis, citrinitas corporis, inquietudo membrorū, & quandoq; febris. Quæ considerauit Gal. in Regis filio, qui passus extitit ex mulieris amore, qui heros dicitur, i. solicitudo melancholica quędam ex amore ad mulierem,qualis est dicta. In qua cum audit patiens,aut videt mulierē,quam diligit,pulsus eius manifestabitur saltu,& inæqualitate, & fit diuersus, & corrumpitur sermo eius, & cessante, vel non apparente illa, redit ad illud quod fuerat prius.

Cura eius est cura illius, fortior tamen propter causam prædictam, sintque frigida exterius applicanda magis remissa,interius vero minus,& magis intensa.

De febre ephemera, quæ fit ex timore. Cap. 7.

Causa. EX timore qualiter ,pueniat febris, & qualiter mors, supra capitulo de febre ex ira conueniente dictū est, proprie quidem quemadmodum ex angustia. In vtraque enim motus spiritus est idem, quia ad interiora: motus vero diuersus. Nam in angustia paulatim, in timore verò subito ad interiora mouetur, & commotus manet, & ibidem reclusus,propter præsentiam causæ ibidem; & agitatur, & commouetur, & inflammatur: & deinceps propter contiguitatem,quæ ad spiritus corporis,& membrorum ēt in vniuerso corpore inflammatur,& accenditur febris. Et quandoque adeo ad interiora cum subitaneitate mouetur,q; suffocatur ibidem,& sequitur mors.

Signa eius sunt proxima signis illius, quia in specie, conuenientia,differentia in excessu. Et propterea diuersitas, & tremor in pulsu est in hac maior, præter quā in forma oculi; in hac enim forma oculi est forma territi: in illa vero quasi suffocati.

Cura

Cura eius est proxima illi, quare oportet, vt primo E auferatur causa timoris, & adducatur causa securitatis. Deinde ministrentur infrigidantia, & humectantia ex cibis, & potibus, & medicinis interius, & exterius, & principaliter supra cor, quæ virtutem habent trahendi spiritum, & calorem ad exteriora, confortandi, & præstandi gaudium, & iucunditatem, quæ ibi sunt dicta.

De febre ephemera, quæ fit ex syncopi. Cap. 8.

Cauſa. SYncopis ex ephemera proprie non contingit. Et si ephemera contingat ex syncopi raro est, & non proprie, cum ex defectu spiritus, & caloris contingat, qui non febris, sed infrigidationis est causa, nisi cum ex aliqua prædictarum proueniat causa, vt puta timore, vel angustia, vel tristitia magis, ex quibus remansit superueniẽte syncopi in spiritibus aliqua calefactio, quæ propter diuersum motum, qui in syncopi accidit in spiritibus, de intus ad extra tractus beneficio medicinæ inflammatur quandoque, & expanditur ad vniuersum corpus, & sic febrem accendit, quæ à syncopi, cuius gratia caliditas ad terminum febris accrescit, fortita est nomen. F

Signa eius sunt antecessio syncopis ex aliqua exteriori causa, & præsentia debilitatis virtutis cum debilitate motus, & pulsus in diuersitate ipsius. nam est cum primo cadit, & occultatur, cum vincit frigus in timore, angustia, & tristitia; & deinde fit velox, & manifestatur, cum expanditur calor, & spiritus ad exteriora.

Cura eius est tres res. Prima succurrit syncopi, vel virtutis debilitati, quæ suo loco superius dicta est. Secunda causam syncopis, & debilitatis aufert, quæ his similiter est narrata. Tertia febrilem dyscrasiam aufert, & extinguit, quæ etiam ex prædictis est nota.

De febre ephemera, quæ fit ex labore. Cap. 9.

Cauſa. NOmen laboris hic nimium motum ostendit, qui causa febris ephemeræ potest esse. Si enim motus G quilibet calorem corporis efficit fortem, ipsum flabellando, & excitando cum frictione membrorum, qua partes in eis igneæ reducuntur ad actum commouendo humores, & spiritus (mouentibus enim nobis, mouentur ea quæ sunt in nobis) nimius motus incendet illum, & inflammabit, & ad alia subiecta corporis excedendo faciet peruenire, & si insuetus sit in lædendo, & molestando, febrem accendit, maximè si in sole, vel circa calidam exerceat materiam, in ieiunijs, atque extensis vigilijs occupantibus horam somni. Inquit enim Abuh. Multæ vigiliæ corrumpunt complexionem cerebri aliquo siccitatis modo, quorum vnus est, vt calor in animali spiritu facile accendatur, & inflammetur in cerebro, & vniuerso corpore dilatetur, & lædat.

Signa eius sunt signa rememoratiua præteriti motus, & exercitij laborioſi, & demonstratiua præsentis, vt magnitudo, & necessitas in anhelitu, calefactio corporis totius in iuncturis vero addita super reliquas partes extremorũ, & lassitudo, & pulsus magnus, & velox absque duritie, nisi ad resolutionem perduxerit; tunc.n. erit durus, & tussis ficca sequetur, & vrina est citrina, & substantiæ mediocis, nisi ex resolutione facta sit subtilis, & pallida.

2. aphor. 41. Cura eius est duæ res. Ablatio causæ, quæ est laboris priuatio. Completur autem quiete. Inquit enim Hippo. In omni motione corporis cum cœperit quis dolere, quiescere statim remedium est. Secunda est alteratio febrilis dyscrasiæ. Completur autem cum his, quæ ex medicinis exterius applicatis infrigidando, & humectando lassitudinem prouenientem ex exercitio tollunt; quales sunt declinante paroxysmo, balneatio in tina aquæ dulcis, & temperatæ caliditatis, & effusio eius super iun-

2. de simpl. med. fac. ca pit. 11. cturas, & musculos multa. Inquit enim Gal. Quoniam lassitudo ex exercitio facit accidere in corpore duas causas, quarum vna est, quia corpora similium partium exiccantur, & altera est, quia loca vacua, quæ sunt inter ista membra replentur humiditate, quę non est bona iuuatiua naturalis; si non est illud, non est repletio humida, immo est subtilis mordicatiua, calida. Balneum quidẽ cum aqua dulci est de reb. magis cõferentib. vtrisque; & illud, quia aqua dulcis temperata caliditate sui resoluit acquisitam caliditatem, & superfluitatem caliditatis subtilis, & sui humiditate rectificat, quod iam accidit corporis intestinis. Et propter illud, quod effunditur de ea super corpus, deforis occurrit; & effunditur facilliorib. modis, quod egreditur de ea in poris egreditur ab ea in velocioribus horis, præter quòd sit hic retinens eam penitus, permisceat oleum cum hac aqua, & præcipue quando inungitur homo cum eis vtrisque simul humectatione multa. Tale autem oleum erit, vel simplex, & dulce, vel violatum, vel rosarum proprie, de quo dictum est supra; & in iuncturis cũ eo sit permixtum aliquid ex oleis, vt de semine lini, vel oleum chamæmeli, quæ sunt propria. Nam quod est ex semine lini sua temperata caliditate confortat, lenit duritiem iuncturarum principaliter patientiũ, & ab alterius olei frigiditate defendit. Oleum verò chamæmeli vltra hoc, & iuncturarum, & lacertorum remouet lassitudinem, plusquam reliquę medicinæ; quoniam caliditas est similis caliditati animalis, vt dixit Abuh. Completur vero cum his, quæ ex cibis, & potibus, & medicinis interius sumptis nutriunt euchymæ, infrigidant, & humectant, quales sunt cibi, quorum paucitas nutrit plurimum propter debilitatem digestionis. Et etiam ex carnibus, dictis, iuribus earum; & vitellis ouorum, & potus vini temperati, fructus, & alij dicti superius. Et somno, qui, & si defectus associetur stomacho, ad quem humores omnes consueuerunt concurrere, ante paroxysmum, parum, vel in ipsius principio concedatur, vel non expectata declinatione perfecta. Nisi enim talia corpora rehumectentur cibo, febris perfecte nullatenus declinabit, vt ait Gal.

De febre ephemera, quæ fit à calore exteriori. Cap. 10.

CAlor exterior, ex quo prouenire potest febris ephemera, est duplex. Aut enim est ex his, quæ exterius tangũt corpus, vt sole, igne, balneo. Aut ex his, quę ipsum ingrediuntur, vt cibis, potibus, & medicinis. Calor solis in spiritũ magis imprimit animalẽ principaliter, & immediate caput attingit, & spiritum eius inflammat, quia pertransiens ad alia principalia, & corpus totũ lędendo, & molestando febrem accendit. Calor ignis, & balnei in vitalem spiritũ imprimit magis, quia aer immutatus ab eo p̃ primum ad cor trahitur per inspirationem, vt cum fuerit superflue calefactum, vel moram nimiã traxerit, qui in eo inflammat spiritum, & totum corpus, & lędendo febrem accendit, qua vitalis spiritus in corde, & alijs mẽbris corporis euentatur. Calor vero cibi, & potus imprimit magis spiritum naturalem; quoniam cibus, & potus ad hepar peruenit prius cum eius calore, & si prius peruenerit ad stomachum, ibiq; alteretur antequam alteretur cum calore immutato, ad hepar etiam peruenit, & priusquam ad alia principalia, dicente Galen. cum inquit. Cibus in stomacho est quid habentis, ad hepar de stomacho trahitur; & dum alterantur naturalis calor, & spiritus alterans inflammatur ex ipsius caliditate, prout Gal. dixit. Quapropter febris ex calore solis proueniens appropriata, seu comparata exstitit spiritui animali. Proueniens ex igne, seu balneo comparata est spiritui vitali. Et quæ prouenit ex cibo, vel potu calido, vel ex medicina, spiritui naturali. H

Gal. de cau. morb. ca. 2.

Signa febris, quæ est à calore solis sunt signa rememoratiua præcedentis causæ, scilicet moræ sub solari radio, & demõstratiua febris, vt est caliditas vehementior in exterioribus corporis apparens, quam in interioribus, & magis in capite cum ariditate, & si corpus fuerit immundum, & caput calidius, & graue propter repletionẽ, quam traxit ad ipsum caliditas ex corpore toto. Et proinde oculi calidiores, & rubicundiores apparet cum ariditate, & venarum repletio in eius temporibus, & vniuerso

uerſo capite, & ſitis, quæ in hac febre, magis quàm febre ex denſitate frigoris, color corporis, & aduſtiuus, & fuſcus. Et * impulſio arteriarum minor velocitas, & frequentia, reſpectu caliditatis cutis, & ſimiliter in anhelitu, quia principalis impreſſio non peruenit ad cor, ſed ad cutem. Et vrina eſt tincta, & rubea parum. * in pulſu.

Et ſigna eius, quæ fit à caliditate ignis, & balnei ſunt duplicia communia, & propria. Communia ſunt rememoratio præcedentis cauſę. Sed propria ſunt, nam quę accidunt ex calore balnei ſunt ſimilia illis, niſi quia exteriora corporis cum caliditate vehementiori non arida, ſed mollia ſentiuntur. Et ſi corpus ſit molle humoribus plenũ, quandoq; deueniet ad rigorem, & febrem multorũ dierum, & aere frigido magis iuuatur quàm potu.

Et ſigna eius, quæ fit ex cibo calido actualiter, & potentialiter, vel potu vini, vel medicinæ, vt nectaris ex calidis ſpeciebus valde, ſunt ex ſignis illis contraria, quia caliditas in interioribus maior, ſenſus ardoris in ſtomacho, ſumoſa eructatio, & ſitis, & iuuatur potu frigido, & magis quàm aeris frigidi inſpiratione, & pulſus, & anhelitus maior, & ſuperflua primæ, & ſecundæ digeſtionis ſunt colorata valde.

Curatio. Et cura eius, quæ fit à calore exteriori eſt duplex, ſcilicet generalis, & ſpecialis. Generalis eſt communis ei, ex quacumq; prouenerit cauſa, & eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Specialis eſt diuerſa. Cum enim ex prima cauſa prouenerit, cauſæ ipſius ablatione cõplebitur. Si ex Sole prouenerit, cum mora in aere frigido per ſe cooperto, & Sole, & igne priuato: vel vmbra, & artificialiter infrigidato, vt ſupra, & infra dicetur. Si vero cibo calido, complebitur vomitu, vel ventris ſolutione cum enemate ex aqua hordei, oleo violato, & zucchato violato, & infrigidant humectando. Cum vero ex potu, cum his, quæ curare habent ebrietatem, quæ infra in ephemera ex repletione dicentur: ex quibus proprie eſt crocus cum rob bibitus, & proprie granatorum, & coriandrum. Alteratio quoq; febris in primis completur, cum his quæ ex medicinis exterius approximatis infrigidare habent, cerebrum principaliter, & conuenienter, cor, & hepar; quales ſunt infuſiones, & embrochationes ex frigidis, & aqua frigida ſupra caput raſum. Et conueniens eſt effuſio, quæ fit cum vrinali pleno aqua frigida ſumitati capitis applicato, & diu retento. Et ſaccellationes, & epithemata ſupra pectus, & hypochondriũ, quæ ſuperius in cura cordis, & hepatis ſunt dicta, quæ communia ſunt in ambabus. Et in ea, quæ eſt ex tertia cauſa, pura ex igne, vel balneo, cum his quæ potibus, & medicinis exterius ſumptis habent infrigidare, & humectare, vt aquæ frigidæ puræ, vel cum iuleb violato denuphare, & ſimilibus, vt diuretica frigida, & declinante paroxyſmo cum balneo aquæ tepidæ caliditatis. Cuius eſt effuſio, vt ſit multa ſuper membrum principaliter paſſum, quoniam etiam ſoluit febrem, & humectat.

2. aphor. 41. Inquit enim Hip. Si febris non à cholera habeatur, aqua calida multa capiti infuſa ſoluuio ſit febris. Et deinde cum frictione alicuius olei prædictorum. Et deinde cum cibis frigidis, & humidis dictis, & potu vini bene lymphati, quæ communia ſunt ei ex quacumque cauſa prouenienti, & ſi quandoque coryza accidat, & catarrhus, deinde iuleb cum aqua tragacanthi tribuas. Poſtea balneabis in aqua dulci eucrata, quæ inſpiſſat materiam. Et deinde tragacanthum in ore teneat, & ſi expedit, quia ſit acutus, diapapauer, & quæ eius ebrietatem corrigunt, & quæ dicentur infra.

De febre ephemera, quæ fit ex dolore. Cap. 11.

Cauſa. DOlor quandoq; ephemeram febrem accẽdit. Cum enim fit diſpoſitio, quæ ſenſibilibus membris innaſcitur, ſecundum quam contriſtatur animal ſecũdum Galen. ſpiritus ſenſibilis in eis exiſtens contriſtationem percipiens ſubito ad principium virtutis animalis ex harmonia naturæ retrahitur, vt referat illam ipſi, & tũc natura ſolicita circa regimen corporis ſe munit, & præparat ad loca dolentia defendenda: trahitque ad ſe ex aliis partibus corporis ſpiritum, carnem, & ſanguinem, ceu propria inſtrumenta; vt tranſmittat ad illa, dicente Hippo. in apho. Duorum dolorum, qui ſimul fiunt non ſecundum eumdem locum, vehementior denigrat alterum. Si ergo ex locis, in quibus eſt neceſſarius concurſus, & ipſorum potentia valde retrahit, vt ſubueniant apparenti neceſſitati maiori; * quanto magis retrahit ex illis, in quibus neceſſitas nulla concurſus exiſtit, quatenus ſuccurrat nouo dolori ſymptomatis, quæ tacta impetu quodam tranſmittit, & ſubito, vt ſuperius dictũ eſt, ad defendendum illam. Ex quo neceſſarium eſt illam inflammari, & durante dolore in loco illo ferueſcere, & maxime ſi acutus exiſtit. Et exinde ad naturæ principium iterum redire, & alia corporis ſubiecta extendi, & lædentem, & contriſtantem, & ſuperaccendere febrẽ, & cum ſuperfluit corpus in contrariam diſpoſitionem infrigidationis, ex ipſius caloris reſolutione reducere. Signa eius ſunt, quæ præſentem febrem demonſtrant, atque dolorem. Et ſunt tactus corporis calidi præter naturam, & ſenſus doloris acuti apud infirmum, in aliquo membro ſenſibili ſui corporis valde; vt in lacertis, ſtomacho, villis, iuncturis, & capite proprie; & partibus eius, vt oculis, & dentibus, & auribus cum calore augmentato in eo protrahente dolorem. vnde Abuh. Dolor capitis febrem declinatã facit redire ad augmentum; quę ambo abſque infirmi relatione medico poſſunt eſſe nota, ex frequentia anhelitus, iuncta modo cum paruitate, & raritate, modo vero cum velocitate, & magnitudine. Vnde Hipp. in prognoſticis dicit, Spiritus, ſi quidem frequens ſit, dolorem, & ſucceſſionem ſignificat, ſuper his, quæ ſunt ſupra diaphragma; quæ ſimilis pulſus etiam indicat. In talibus diſpoſitionibus cum ſpiritu pulſus concurrit, & eſt cum duritie, & ſerrinus; quoniam acutus dolor proprie in neruoſis exiſtit. Et vigiliæ, ſitis, & exeuntia colorata, quamdiu ad reſolutionem caloris, & ſpiritus non perducat. 1. aphor. 48.

Et cura eius eſt duæ res. Prima eſt doloris ſedatio, quæ ſupra in ſoda, pleureſi, ſtomacho, & colica, & iuncturis eſt dicta. Secunda eſt alteratio febrilis dyſcraſiæ. Completur autem cum his, quæ in cura ephemeræ ex labore ſunt dicta. Et cum vini prohibitione omnimoda, & proprie ſi ex dolore capitis ſit cauſata. Vnde Hippo. cum vero capitis dolorem timeas, aut mentis percuſſionem, ab vſu vini ſummopere eſt cauendum; diſſoluendo enim humores, ebullitionem præſtãdo eis, & impetum, vel effundendo, commouendo, dolorem auget ſimul, & febrem (niſi dolor ipſe a crapula ſit cauſatus.) Vnde Hippo. in lib. de crapula, talem poſuiſſe aphor. inuenies. Quem heſterna laborem infert thorexis, i. vini potatio, diluculo craſtina rebibitio reſoluit, nec mirum, cum ex crapula multiplicatos vini vapores, qui magis quam ceterorum membrorum capitis doloris ſunt cauſa, vel alterius conſimilis eius ſymptomatis nocte intermedia prædigeſtos in ſomno, calor naturalis vini moderata rebibitione diluculo conſortatus diſſoluat, & perforando membra extra corpus ſtatim excernat, ſoluit dolorem; concedendum eſt enim talibus vinum hoc modo, niſi febris obſiſtat, vel aliud accidens contradicat, quod non contingit in ephemera ex ſeipſa, cum eius calor magnus non ſit, nec attrahens ſymptomata, vt eſt dictum. Calor quoque vini ſit debilis, & remiſſus reſpectu eius, quod eſt temperatum, quod Gal. oſtendit cum inquit, Vinum cognoſces vtique alibi dantem me, his vniuerſis, ſ. ephemeram patientibus, quod aquoſum viſu, & virtute; melius enim eſt aqua * hic vinum, per omnia digeſtioni coadiuuans, vrinam, & ſudorem prouocans, & vniuerſas excreationes. Vinum enim temperatum totum corpus calefacit, membra perforat, humores contemperat, calorem naturalem excitat, & vt digeſta materia, & apertis vijs vniuerſas excreationes vtiliter moueat, ſicut ipſe in commento apho. oſtendit. 1. prog. 37. Nota.

De

De febre ephemera, quæ fit ex vigilijs. Cap. 12.

Causa. VIgiliæ nimiæ febrem accendunt ephemerā in ſpiritu animali generaliter. quemadmodum, & nimius motus. cui valde ſunt ſimiles aliter tamen, & aliter. Exiccando enim cōplexionem cerebri, & ipſum animalem ſpiritum circa actionem ſenſus, & motus, commouendo, & agitando efficiunt, vt in ea calor prius, & facile igniat, de cerebro ipſo ad corpus tranſiens, & mēbra alia contriſtans, quoniam febrem accendit. In motu vero calor eſt incipiens ex lacertis, & iuncturis, & de eis tranſit ad totum corpus.

Signa eius ſunt ſigna rememoratiua vigiliarum antecedentium, ſicut eſt palpebrarum grauitas, vt difficulter aperiantur, & inflatio earum, & faciei, & cibi indigeſtio multiplicans vapores, & citrinitas, & profundatio oculorum propter ſiccitatem, & reſolutionem. Et pulſus ſpaſmoſus, durus, & tenſus, ſicut chorda corrigiarum tenſa, vel contracta, & debilis propter eandem cauſam. Et vrina ſubtilis proinde, & alba, niſi propter febrem inflammantem. Vrinæ enim vigilantium, vt plurimum ſunt albæ. Et demonſtratiua etiam ſigna, vt caliditas præter naturam in corpore vniuerſo, cum ſiti, & priuatione, ſeu impotentia dormiendi. Inquit Galen. Siquis certa ora dormire conſueuerit, & ea hora tranſierit ſuper vigilias, cum deinceps velit dormire, nō poteſt; quoniam vaporem, qui cauſa eſt ſomni, vigiliæ præcedētes reſoluerunt omnino.

Et cura eius eſt generalis, & ſpecialis. Generalis eſt cura ephemeræ ex labore, & nimio motu. Specialis autem eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & prouocatio ſomni. Completur autem cum his, quæ exterius, & interius approximandæ ſupra in cura phreneſis, doloris ſtomachi, & iuncturarum ſunt dicta. Ex quibus eſt balneum, & poſt ipſum vinum lymphatum, & multum; quia magis inebriat, & humectat, & dormire facit. Et cibus frigidus, & humidus, non expectata perfecta declinatione conceſſus. Secunda eſt alteratio febrilis dyſcraſiæ, cum his, quæ ſupra in nimio motu ſunt dicta, & principaliter ſupra cerebrum applicata.

De febre ephemera, quæ fit ex quiete. Cap. 13.

Cauſa. SOmnus, & quies febrem ephemeram debent accendere e contrario motui, & vigilijs, cum ſint illis contrarij, & inter ſe ſimiles, dicente Abu. Somnus quieti vehementer ſimilis exiſtit. Vigilia vero motui. Sed cū per ſe tantū non accendat, quinimo diſpoſitio corporis operetur, quaſi in accendendo ipſam conueniunt. Et licet quies de ſe ſit infrigidans, & humectans per accidēs erit inflāmans, & febrem accendens, ſimilis cum ſomno. Et ſi perdurauerit tempus eius, calefaciet corpus caliditate extranea: quoniam diſſoluit humores per corpus, & in calidos vapores cōuertit, maxime ſi cholerici ſint humores; nec reſoluuntur, maxime ſi quies ſuccedat, quia retinentur, & retenti inflammant per ſpiritum naturalem, & alios; & ex eis tranſit inflammatio ſubiecta corpori reliqua, & lædendo, & contriſtando febrem accendit.

Signa eius ſunt ſigna rememoratiua ſomni præcedentis, & demonſtratiua ipſius, & febris præſentis; qualia habentur ex relatione infirmi, & inuentione caliditatis præter naturam in corpore, & præter hanc ex diſpoſitione oculorum, vt ſucclusione palpebrarum; & lippitudine, & habitudine corporis humida, & pinguoſa plurimum, & turgiditate membrorum, & pigritia animæ, & corporis, & decoloratione, & frequenter ex denutricatione ac macreſcentia corporis, Inquit enim Hippoc. Derelinquentes exercitium hecticam frequenter incurrunt. Et pulſus repletio vaporoſa, & mobilis, & vrina ſpiſſa cum ſedimine multo, & crudo.

Et cura eius eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Prima contrariatur primæ, quæ in cura febr. vigiliarum eſt dicta. Et cum contrarijs habet E compleri. Secunda eſt ſimilis ſecundæ, quæ in cura illius eſt opportuna. Differunt tamen in gradu, quia debet minus ad frigiditatem, & humiditatem accedere. Et balneum magis reſolutiuum, & minus humectatiuum eſt conueniens. Exercitium temperatum, & diminutio cibi, & ſubtractio vini.

De febre ephemera, qnæ fit ex fame. Cap. 14.

FAmes ephemeram febrem quandoq; accendit, Quo Cauſa. niam vt Gal. ait, Fames corpora exiccat per accidēs. In tolerantia. n. eius, calori naturali, ſubtracto pabulo alimenti calor ipſe in humores corporis, agit, couſq; depaſcit, & conſumit, & ſic corpus exiccat, & agendo intendi tur, nec obtunditur, ſed inflammatur in naturali ſpiritu primo, deinde in alijs, & ex eis ad reliqua corporis ſubiecta pertranſit, & lædendo, & conſtringendo febrem accendit. Similique modo, & ſitis ſuper accendit illam. In tolerantia enim eius, potu, & frigida irrōratione priuatæ particulæ areſcunt, in quas agens naturalis calor incenditur. Nec obtunditur cum deficiat humidum. Sed potius inflammatur in ſpiritu naturali primo, deinde in alijs. Et de eis ad alias corporis partes tranſit, & lædendo, & contriſtando febrem accendit.

Signa eius ſunt eſuries, & ſitis præſens, vel earum reliquiæ remanentes, defectio corporis, pulſus debilis ad duritiem tendens cum frequentia, priuatio ſomni. Vrina xantha, & pauca, & ſimiliter egeſtio aduſta, & ſcybaloſa, cum caliditate præter naturam acuta in corpore vniuerſo extenſa.

Et cura eius eſt cum his, quæ humectare habent ex cibis, & potibus, quæ ex præmiſſis ſunt nota, declinatione non expectata perfecta, paulatim exhibita, & gradatim multiplicata, a multis enim ſubito extinguitur. Vnde Abu. nihil deterius eſt fame in tempore ſterilitatis, quam præceſſit facietas in tempore fertilitatis. Sed illud vertere eſt per peius. Eſt enim eorum natura ſecundum Gal. ſicut lucerna extinctioni parata, quæ cum oleo non redūdar, quodam ſui pabulo recreatur, cum vero modum exceſſerit, neceſſe eſt eam extingui. Et cum his, quæ habent humectare ſufficienter, & parū infrigidare, ex medicinis interius, & exterius miniſtratis: quales ſunt iuleb viol. ro. aquæ hordei, & ſyrupus de cucurbita, & ſimilia. Balnea dulcium aquarum tepidarum, vel non veri frigoris, & oleum viol. frequenter inunctum, & roſa. ſi inuenientur, quòd ſi non ſimplex, & dulce abluatur cum frigida, & inungatur. De ephemera ex cibo, & potu, cap. de epheme. ex calore iam ſuperius dictum eſt.

De febre ephemera, quæ fit ex inanitione. Cap. 15.

EVacuatio quandoq; febrem accendit ephemeram. Cauſa. Si .n. fiat cum pharmaco dupliciter febrem facit, per ſe naturalem caloré, et ſpiritus primo inflammando: omne enim pharmacum calidum, & ſiccum eſt ſecundum ſe, vt Galen. ait. Et per accidens, commouendo, & 1. aph. 24. diſſoluendo humores, & in hoc vim inferendo, & ſoluendo ſuperflue; nec minus incirando, vt frequenter ſurgant ad ſellam, ex quibus fumi calidi diſſoluuntur, proprie ſi calidi ſint humores, & multi, in cholericis corporibus præſubiectis, & denſæ cutis, ex quibus non euaporant, ſed retinentur, & calorem, & ſpiritum inflammant prius. Ex quibus deinceps inflammatio penetrat ad reliqua corporis ſubiecta, & lædendo, & contriſtando, febrem accēdunt ephemeram. Si vero cum phlebotomia, per accidens illam accendit dupliciter, vel commouendo humores, & proprie ſi calidi ſint, & multi, vt prædictum eſt. Phlebotomia vero pauca, vel multa, euacuatione multa, & eradicatiua ſanguinis, qui frænum eſt choleræ ante ipſius digeſtionem, eam reddēdo effrenem, quia ebullit, & febrem accendit in ſpiritib. & corpore toto ephemeram, ſi non corrumpatur; vel putridam, ſi ipſa, vel alius humor aptus ebulliendo putreſcat. Vnde Abu. phlebotomia multoties reſoluit febres, & multoties commouet ipſas. Gal. quoque. Infelices ex cholera non ſunt phlebo-

phlebotomãdi; Caue n. ne eos ad humorũ ebullitionem perducas. Si vero cum abis lenitius compressiuis, vel phlebotomiæ proportionalibus, raro, & non nisi per accidens, altero prædictorum modorum febrem accendet.

Signa eius sunt reliquiæ præcedentis purgationis, & sitis vehemens, & caliditas corporis vniuersi acuta, vel phlebotomia præcedens cum amaritudine oris: præcedente fastidio, & cordis morsu, & figura cholericæ complexionis, & pulsus debilis, & frequens, & vrina cincta, & xantha, quæ choleram dominantem ostendit.

Et cura eius, quæ est ex pharmacia est tres res. Ablatio causæ, alteratio febrilis dyscrasiæ, & correctio accidentium, quæ in solutione eueniunt, vel sequuntur. Primam rem complent quæcumque infrigidant, & humectant, & humores commotos quietant, vt est somnus, & quies. Inquit enim Hippoc. in apho. Cum vero elleborum dare volueris somnum fac, & noli mouere.* Sint autem ante ipsum pontica exhibita, & inspissantia cum frigiditate, vel proprietate, vt est coriandrum; hæc enim humores commotos ex medicina reddunt quietos, & retinent, fumos reddunt obtusos, & malam qualitatem impressam a pharmaco alterant simul, & febrem, ac dissolutos educunt, & medicinam cum superfluit in soluendo, sua refrænant audacia, & sistunt solutionem: qualia sunt, quæ supra in consolatione medicinarum, cum accidentibus, quæ faciunt regimina resolutione medicinæ obuiare docuimus sunt dicta.

Secundam vero rem complent, quæcumque ex cibis, & potibus, & medicinis interius, & exterius ministrandis confortant, & infrigidant, & humectant stypticando, vel leniendo; prout exigit dispositio, quæ ex dictis, & dicendis sunt nota. Sint autem cibi magnæ qualitatis, substantiæ euchymæ, sed paucæ quantitatis, quam digerere possit. Eius vero, quæ accidit ex phlebotomia minoratiua commouente humores calidos, & multos, vt sunt sanguinei, cura est, cum secundatione phlebotomiæ, eradicatione, vt euacuatur, quod de humoribus est commotum. Inquit enim Abuh. phlebotomia quidem multoties resoluit feb. Et si effrænitatione, & ebullitione choleræ accidat, propter multam euacuationẽ sanguinis ex phlebotomia in principio, quia sit eradicatiua, cura est, quæ choleram commotam ebullientem sistunt, infrigidant, & obtundunt: vt frigida, & styptica, sicut granata muza, & acria, maciana, & rob de ribes, & de acresta, de myrto, & de pyris, & de cytonijs, cũ aqua frigida. Et deinde, quæ leniendo educunt, vt frigida lenitiua, & aqua hordei, prunorum, & fructuum, siracost, tereniabin, casia fist. & similia. Et lambificando mucilago psyllij proprie. Deinde cum his, quæ ex cibis, & potibus ex medicinis exterius cum moderamine ministrandis infrigidant, & cum styptication confortant, quæ superius nota sunt. Tertiam rem complent quæcumq; in consolatione medicinarum docuimus serioſe.

De febre ephemera, quæ fit ex repletione. Cap. 16.

REpletio si ex multis (licet temperatis) sit cibarijs, & potibus crapulantibus ex vinis, (licet non vinosis, & antiquis, ac mellicratibus conditis; & pluribus adeo, vt ad satietatem nauseatiuam perducat, et indigestionem ipsorum, & corruptionem, quæ accendit, vapores omnes multiplicat, & fumosos inficientes spiritum, & calorem inflammantes in hepate. Qui perueniens ad alios, & de eis ad alia corporis subiecta peruenit lædendo, & contristando febres accendit, non veram ephemeram, maxime in corporibus subiectis, & densæ cutis, quæ non se fouent, nec sibi subueniunt cum opportunis remedijs. immo supra repletionem exponuntur laboriosis gymnasijs sub solis æstu, balneant se, & alia illicita celebrant indistincte, nutriens supra nutriens, quod nõdum digestum est, immittendo, & ex eo indigestio generatur, & corrumpuntur, & ventositas, & quæ non resoluuntur, sed retinentur, ex quibus febris accenditur, ebrietas generetur, & in visceribus calor, grauedo, & mordicatio apparet, oxyregmia in prædictis corporibus ex seipsis raro, & non nisi per indigestionis modum ex malitia regiminis fiet; & cum fit numquam, vel raro, febrem accendit: & cum accendit debilis est, & parua.

Signa eius sunt, signa rememoratiua præcedentis repletionis, & ipsius demonstratiua præsentis febris. Qualia sunt stomachi grauedo, cordis morsus, satietas, & nauseatio remanens, eructatio fumosa: quam ante feb. aduentũ eructatio acetosa præcessit, vt superius dictum est. Et proprie cum mouentur ad exitum per superius. Vnde vomitus sequitur emittens vapores fumosos, ardentes oculos, & nares infirmi, & aliorum astantium. Et cũ iuuantur diarrhæa, quæ fm Gal. sola est indigestionis remedium, emittunt indigesta, & corrupta, fumantia, & accẽditur grauedo, & dolor pungitiuus in visceribus, & ardor, & punctio in pudico, inflammatio faciei, & oculorum, atque rubedo terrens, sicut in irascentib. cum anxietate spiritus. Pulsus tremens, frequens, tremulus, cum caliditate in corpore toto extensa mordaci. Et vrina turbida indigesta, quã præcessit subtilis, & alba valde multa, & subito emissa; quæ repletionem, & crapulam significat. Et* accendit ei periodi ex innouatione fumorum, quamdiu euacuetur repletio tota; Emendetur indigestio, & rectificetur corruptio, atque crapula. Et plurimum illud est vsque ad tres dies. Licet quandoq; extendatur vsque ad septimum, vel quartum diem periodizãs. quare additur, & minuitur quaque die pauco sudore, propter cutis densitatem. Et tamen est ephemera non vera. Ephemera enim vera febris est diei, quæ nomen accepit (vt retulit Isaac) à pisce quodam, cuius vita diei vnius existit, & hoc quia non habet in corpore causam conseruantem, quemadmodum habet non vera, sed ipsius essentia in qualitate caloris, & in ipsius intentione sola consistit, ex quo ad summum suæ inflãmationis peruenit paulatim, deinceps deficiet, & dimittet subiectum proprium cum vapore sudorali, & corpus in infebricitationem, seu infrigidationem deueniet, quemadmodum lapis, & vel lignum, cum calefactum est, tamdiu remanet, quãdiu per se infrigidatur, & paulatim, quòd ad tardius est infra diem in ephemera, cuius calor est accensus in spiritibus primum ab extrinseca causa, quæ est facilis. sicut alterabilis, & leptomeris substantiæ existens, facile, & cito calorem suscipiunt, & facile perdunt, nisi aliud sit impediens, vt causa interior, sicut in non vera, * vt error medicorum venerantium diem tertiam in omni.

Pulsus, & vrina crapulantium. accenditur.

Febris ephemera a pisce nomen accepit.

* cau.

Cura eius est tres res. Ablatio causæ, alteratio febrilis dyscrasiæ, & correctio accidentium. Prima est repletionis sanatio, indigestionis emendatio, & corruptionis rectificatio. Completur autem prima fame, & euacuatione, vt in suis Hippo. retulit aphor. Quæ autem est per se veniens, aut non quia materia sit detenta, aut virtute deficiente, natura fit restricta. Alterum. n. horum necessarium est inesse. Primo quidem modo euacuatio superfluens, siue spontanea, siue symptomatica, siue superius per vomitum, siue inferius per secessum. Aut est vtilis, quia indigesta, & corrupta tantum mutatur, donec perfecte euacuentur replentia indigesta, & corrupta, & interim abstineat, si toleret: si non, ciba illum cum his, quæ facile digeruntur, & parum eorum multum nutrit absq; stypticatione, declinante quolibet paroxysmo. In declinatione vero vltimi paroxysmi præbalneabis, vt resoluãtur fumosa, quæ ad venas, & membra transierunt, & cibabis vlterius cum prædictis stypticitatem habentibus quæ stomachum roborent. Cui quoq; ministrabis confortantia interius, & exterius secundum communem modum, prout supra in cura debilitatis eius est dictum, & sic facies eum dormire. Si vero sit efficiens, iuuetur donec compleatur cum vomitiuis, vel secessiuis, & suppositorijs, & clysteribus notis, prout euacuationes regioni conueniunt præinceptæ. Et abstineat quãtum possibile est, cum non fiat, vt est prædictum. Si vero superflua, quia non solum indigesta, & corrupta, sed etiam vtilia emittantur, vt molestè feratur, nec conferat, sed deferat, retineatur cum his, quæ dicta sunt supra

2. aph. 22.

in cura

in cura fluxu lienterici lubricatiui, & diarrhici, vel alterius, quam vtilia emissa specificant, & ostendunt, & confortetur cum cibis prædictis stypticis. Et siquidem abscindatur, vel deficiat appetitus, quod est plurimum, vel necessarium, tum quia stomachus est principaliter passus, tũ influxit, & recipit plurimum stomachus superfluitates, quæ euacuantur, vt dixit Galen. Stomachus continuatur omnibus membris, mediante hepate, recipit superfluitates omnium membrorum mediante ipso, & etiam, quia virtus ex fluxu cœpit deficere absolute, quare confortetur, & erigatur cum his, quæ supra in destructione appetitus sunt dicta, & proprie cum cytonijs, & succo eorum, & his, quæ ex his conficiuntur, & cum emplastris ex his, quæ confortant frigidum, & absq; caliditate multa aperiunt oppilationes inter ipsum hepar, & cerebrum si quæ sunt, quæ ibi sunt supra notata. Secundo vero modo, quia non fit superfluus per se veniẽs, sed restricta natura, tunc proculdubio necesse habes resoluere eam, & educere, quod si adhuc cibus, & potus est in stomacho indigestus, & corruptus, prouocabis vomitum, donec perfecte euacuetur, si possibile est. Deinde confortabis, balneabis, & cibabis, vt superius dictum est, quod si non sit possibilis vomitus, vel sit difficilis valde, administrentur per os, quæ ipsum inferius faciunt lubricare ex mucilaginosis, lenientibus, & lubricantibus, & labificantibus notis. post quæ sequantur abstergentia ex aqua hordei, vel passularum, cum melle, vel zuccharo rubeo propter febrem. Et immittantur clysteria, & collyria naturam compellentia, vt illam transmittat inferius; & si proprie si fuerit corruptus, quod ex fumosa eructatione cognoscitur. Quòd si non corruptus fuerit, sed tantum indigestus, administrabis tunc interius, & exterius supra stomachum, quæ digestionem eius confortant, & complent absque stypticitate, & caliditate multa; quæ supra in cura debilitatis digestionis sunt dicta, & in iungas abstinentiam, donec digestio sit completa, & superfluum consumatur. Deinde balneabis, & cibabis, vt dictum est. Si autem non sit in stomacho, sed subito descendit in ventrem, oportet vt solutione ventris educas, aut cum his, quæ ministrantur inferius ex collyrijs, & clysteribus, aut cum his, quæ sumuntur, & deponunt aut digerant, quòd equidẽ facere scies, si ventris regionem ad quã subijt bene cognosces, & dispositiones eius, super quam significare, & distinguere docuit Gal. per eructationẽ, mordificationẽ, & grauedinem circa regionem ventris perceptam.

8. fen. tr. 2. cap. vlt.

Ar. med. cap. 79.

Si enim circa regionem stomachi leuitas, & grauedo, & mordicatio in sublimi parte ventris, iuxta stomachi fundum, & supra vmbilicum percipiantur, adhuc eructatio aliqua habens odorem, & saporem cibi, & potus scies cibum in intestina subtilia descendisse, & tunc si sit indigestus vel corruptus, ex qualitate eructationis percipies. nam si acida sit, illum indigestum esse cognosces, & tunc fouebis hypochondria, & vniuersum ventrem, & ministrabis, quæ digerunt magis, & abstergunt, vt est pipereon simplex, vel diatrion pip. vel aliud leuius, propter febrem; postquam aqua hordei detur. Si vero fumosa, & fœtida, vt oua corrupta, scies illum esse corruptum, & tunc, quæ deponunt ipsum, & lubricando, & abstergendo subducunt, superius ministrabis; qualia sunt, quæ hic supra sunt dicta. Quod si sub vmbilico grauedo, & mordicatio sentiatur, & fortis rugitus, & eructatio nulla, vel quæ non afferat cibi, vel potus ardorem, neq; saporem, cognoscescibum ad colon, & crassa intestina subijsse, & tunc cooperari oportet, vel per collyria, vel per clysteres mites, vt expellatur. Secundam rem complent quæcumquæ ex cibis, & potibus, & medicinis interius sumptis, & exterius applicatis, & supra principalia, & supra cor magis infrigidant, & humectant, quæ ex dictis in alijs nota sunt supra. Tertiam rem complent quæcumque accidentia interuenientia sedant, & siquidem extitetit mordicatio, grauedo, & ventositas modica, ex melle ros. aqua hordei, decoctione anisi, olei simplicis compositum clysterem impone. Si vero mordicatio fortior in eo fuerit, in eo liquefacies adipes anseris, galli, vel capræ. Non inuentis autem his, cæpe parum immitte, & olei ros. sint autem lota. Si vero ventositas fuerit vehementior, loco ros. rutaceum, vel nardinum ministrabis, & semina destruentia ventositatem, vt apij, & fœniculi. Si vero ebrietas, curetur propria cura. Si vero defectus stomachi, & oris eius deficiat appetitus, mastichem in nardino terentes, vt glutinosum fiat, & deinde in eo positam spongiam infundentes applicabimus ori ventris. hæc autem stypticitatem habet, & concauitates, in quibus virtus medicaminis conseruatur. Sit autem oleum sufficienter calefactum secundum primam immissionẽ, exoluunt enim omnia tepida robur ventris, sitque in vase duplici calefactum, secundum primã immissionem, cuius alterum plenum sit aqua feruenti, sicut consuetudo extitit Gal. Corrumpitur. n. virtus eius aliter calefacti. Quod si febs. caliditas ardens appareat, melius est ob hoc ceratum, quod per violarum, & per cytoniorum oleum fit ex cæra, sit autem tepidum, & non frigidum actu, oxyregmiæ vero, eructationi fumosæ, vt prædictum est, instabis, & cum rectificabitur, bonum, & signum salutis.

Nota.

De febre ephemera, quæ fit ex oppilatione. Cap. 17.

Causa.

Oppilatio faciens febres, quædam præbet causam materialem, vt est oppilatio viscerum, hepatis, & cystis fellis, & splenis, & proprie aggregat superfluitatem humorificans inflammationem, & putrefactionem parans. Quædam præbet causam efficientem, vt est oppilatio pororum capitum paruarum venarum, & arteriarum, & earum meatuum contiguatorum simul: prohibent enim transpirationem. calor enim naturalis, spiritus, & humores inflammantur, & a natura, proinde quasi derelicti quandoque putrescunt, cum immediata causa putredinis sit prohibita transpiratio, vt Galenit, & sic diuersorum generum febrium erit causa: est enim secundum eum multiplex, quia aut in poris cutis tãtum ex se, propter cutis terreitatem naturalem, vel ex causa exteriori dentante ipsas, vt propter frigiditatem aeris, vel aquæ, vel propter caliditatem solis, vel ignis adurentis, vel propter stypticitatem aquæ, vel medicinæ stypticæ in corpore toto inunctæ, & tunc facit species ephemeræ, de quibus subsequenter dicetur. Aut ex causa interius sumpta ex multis cibis calidis, & superfluis, multiplicantibus vapores crassos, & fumosos, oppilantes poros ipsos, & tunc facit ephemeram ex repletione nauseatiua superius dictam, aut in capitibus dictarum venarum, & arteriarum, & earum ductibus, & est ex causa interiori humorali, quæ autem est fortis in illis tantum existens, & multa, vt ad poros cutis extendatur, & tunc facit putridam, maxime in corporibus sanguineis, calidis, & humidis, quæ multa indigent transpiratione, propter multas superfluitates, in quibus abundant a caliditate facile putrescibili. vnde eorum corpora fœtent, sicut hirci. Aut est mediocris, & sic facit synocham inflammatiuam, eo quòd sanguis non perfecte * transpiratur. quare inflammatur, no corrumpitur, quia cum non sit magna aliqua, licet insufficientem transpirationẽ accipiat, vt cum adhuc fiet cum natura, aut est debilis, & modica, vt in capitibus illarum tantum, existens, & tunc facit ephemeram ex oppilatione, cui nunc insistimus, eo quod retinẽtur fumositates, & vapores, & calor naturalis, & omnes spiritus inflãmantur; quia non sufficiẽter transpirantur, licet magis, quã synocha dicta, & proinde minus caloris accendit, quã illa, & minus durat, eo quòd causa oppilationis in eo est minor, & in leptomera substantia spiritus, proinde inflammatio est minor. Et est in substantia spiritus, quæ est facile alterabilis, accensa. Et istud est vsque ad tertium vt plurimum, & quandoque extenditur vsque ad quartum, & breuiatur in eo quod est infra tertium, secundum varietatem oppilationis prædictam. Et secundum vnamquamque dierum extenditur, & remittitur per modum periodi,

periodi, propter innotationem fumorũ oppilatione durante. quapropter accenditur cum rigore præcedente in ſtomacho putridę,& cum remittitur quieſcit inuocatione ſudoris propter oppilationem detinentem. Ceſſante vero oppilatione declinat ex toto cum abundanti ſudore. Et quia generatus ſit ex calidis ceſſat, ita vt ad infrigidationem deueniat corpus. Et cum perſeuerat eius inflãmatio in ſpiritu,feb. manet,& ephemera;ſed cum inflammatur in ſanguine propter aptitudinem ſui, vel auctam oppilationem, vel mixtionem cum cholera,tranſit in ſpeciem ſynochæ inflammatiuæ; & eſt illa, quam diximus mediam inter ephemeram, & putridam, eo quod vtriuſque naturam ſapit; eo etiam, quia ephemera tranſit in putridam mediante ipſa: ſi enim aucta oppilatione ephemeræ inflammatur ſanguis, & ſi ephemera tranſit in ſynocham dictam exaucta magis oppilatione, vt ſanguis inflammatus nullatenus tranſpiretur; vel ſi non adeo, de quo ſit curandum, neceſſe eſt ipſum ſanguinem putrefieri, & febrem accendere putridam: & ſi ephemera tranſit in putridam, ſynocha mediante. quapropter ſit difficilis cognitionis, ſecundum Gal. hæc febris.

De ſignis oppilation. Signa ſunt ſigna eius cauſæ: ſcilicet oppilationis, & febris. Signa oppilationis, non ſunt ſigna oppilationis viſcerum, quæ in prima ſectione ſunt dicta; ſed oppilationis habitus corporis vniuerſi, ſecundũ quem diffuſa ſunt capita, & orificia venarum, & arteriarum dictarum, quę ſigna plethoriæ eſſe noſcuntur vniuerſalis in toto, vel cacochymiæ humorum ſua viſcoſitate, vel craſſitie habentium oppilare, quę ſunt nota. Inquit Galen. Nequaquam igitur mirabile eſt cum plethoras ſequuntur febres. etenim oppilationes multæ, & difficile eſt tranſpirabile totum corpus ſecundum tales diſpoſitiones, quemadmodum, & alteram multitudinem, quæ eſt ſecundum virtutem imbecillem, in corruptionem cito deueniunt humores non vltra poſſeſſi; & priuatio ſudoris, & ſordicies veſtigium, & quod ex oppilatione,& nõ alia cauſa ephemerarum ſit febris ipſa, ſicq; diſtinguitur ab alijs ſpecie-- bus ephemeræ. ſigna ſunt, quia non ab exteriori cauſa fit feb. vt vera fuerit, quia ſit periodicãs,& remittitur quaq; die ſine humectatione ſudoris vaporalis, quod illud non veris alijs non conuenit, quod etiam ipſam diſtinguit a ſynocha, quæ vnus eſt paroxyſmus; his enim coniecturabis feb. ex oppilatione procedere, maxime prædictis concurentibus ſignis, quod eſt, quia illa omnia in alijs non concurrunt ephemeris, nec ſynochis, & diſtinguit a putrida, quia in eo non apparent ſigna putredinis propria, quæ intra dicentur duce Chriſto, licet aliqua communia videantur: periodicat. n. quaq; cum frigore, caliditas tamen eius non eſt mordax, ſicut in putrida ſic indigeſta, nec in pulſu velocitas ſyſtolis, quę proprie ſunt putridarũ.

De ſignis ſe quentibus. Signa vero febrium fiunt proportionalia ſignis febr. apoſtematum, ex qualitate caloris in vniuerſo extẽſa corpore non mordaci, inflammatione faciei maiori, & rubedine, cum magnitudine, & frequentia pulſus abſq; alijs.

Curatio. Et cura eius eſt tres res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Abſciſſio cauſæ completur cũ phlebotomia, & purgatione, vt ſi quidem in cauſa oppilationis ſit plethora, & multitudo, miniſtretur phlebotomia eradicatiua totius ducens ad lipothymiam; hæc enim phlebotomia cauſam abſcindit, & corpus in contrariam diſpoſitionem febrilem adducit, nullo auxilio mediante. Si vero cauſa fuerit cacochymia craſſorum humorum, & viſcoſorum, aut erit cum peccato ſanguinis, aut ſine. ſi cum peccato ſanguinis, phlebotomia præcedat minoratiua, deinde ſequantur pharmaca aperientia, quæ ſubtilient, & rectificent humorum craſſitiem, & viſcoſitatem abſque multa caliditate. quale ſyrupus acetoſus ſimplex cum aqua endiuiæ, & fœniculi, apij, & ſimilium æqualitatem habentium. Et deinde apparente digeſtione pharmaca ſolutiua ipſis appropriata, quæ in noſtro antidotario ſeriosius ſunt monſtrata: aliter autem aperitiua aperiendo venarum ductus, & diſſoluendo humores ſumpta interius tranſeundo ad locũ oppilationis, eorum abundantiam trahent in ipſam, & in eis aggregant, & incuneant, ſic oppilationem augent, non aperiunt. Si vero abſq; ſanguinis peccato miniſtrabis a principio enemata, et vomitus, ipſorum abundantiam minorantes, & deinde prædicta pharmaca interius, quæ ſubtiliant, incidunt, & abſtergunt, & euacuant, & diætam extenuatiuam iniunges. Et deinde ad loca oppilationum deueniens cum approximatis medicinis exterius, quæ rarificent humores oppilantes, ſubtilient, reſoluant. qualia ſunt frictiones temperatæ cum oleis temperatis rarificantibus, & reſoluentibus, & ſudorem prouocãtibus, quæ ſuperius nota ſunt. Et cum alijs medicinis temperatæ caliditatis, & eorum pluribus, qui abſtergant, vt eſt farina cicerum, & fabarũ, vel hordei, & radicum lilij, & amygdalarum amararum, & ſimilium. Et ſi indiget fortiori, ſi non obſtet caliditas feb. & cum eis miſcebis, quæ cum infrigidatione abſtergant; vt ſemina communia puluerizata, & farina hordei, & melonis indi, & ſimilia, & balnea aquarum dulcium eucratarum, quæ aperiunt poros, & humores in orificijs capitum venarum, & arteriarum cõtiguarum poris obſtruentes, & obſtructos in vaporem diſſoluunt, & fumum; eoſque ad ſe attrahunt. & reſoluunt. Inquit enim Gal. Reſolutio eſt, cũ humores corporis fumi facti, per poros dilatati egrediuntur. Et hoc in fine totius ægritudinis, & declinatione vltimi paroxyſmi, cum materia eſt tota digeſta perfecte, ac radicata, quæ ſi perfecte digeſta, & poſt primum paroxyſmum adſit, balneare tunc in declinatione ipſius, non timebis, & poſt ſecundum, quòd ſi affuerint nequaquam balneabis. Accidit enim rigor ex diſſoluta materia, & indigeſta, & ex caliditate cum humiditate præter naturam corpori acquiſita tranſpiratione prohibita putrefiet; & in febrem putredinis conuerteretur.

De febre ephemera, quæ fit a caliditate ignis, vel ſolis. Cap. 18.

Cauſa. Accidit in corporibus laborãtibus circa ignem, vel ſub ſole, vt quaſi areſcat', & induretur cutis eorũ, adeo, vt teſta fiant: ſicut bruta animalia quædam habent, maxime ſi complexionis exiſtant aduſtæ. quare pori eorum attenuantur, & conſtringuntur, vt ſuperfluitates fumoſæ generatæ in eis, maxime ex calidis cibis aſſumptis nõ reſoluantur, ſed retinentur, & non reſoluũtur magis tranſpiratione prohibita, quæ ſpiritus inflammat, & de eis ad ſubiecta alia tranſeunt, & lædentem, & con- *Signa.* triſtantem febrem accendunt. Signa eius ſunt, ſigna cõplexionis naturalis, diſpoſitio cutis, aer, & regimen, quæ indicant cauſam eius, & caliditas acuta in toto extenſa corpore, vniuerſas actiones, & paſſiones lædens, ſitis, & anguſtia, & alia, quæ in ephemera ex calore ſolis, & cibis dicta ſunt.

Curatio. Cura eius eſt tres res. Ablatio cauſæ, alterario febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Prima completur cum correctione omnis calidi extrinſecus, & intrinſecus propinanda; & cum ſituatione corporis in aere parum calido, & humido magis, cum miniſtratione balnei aquæ dulcis, eucratæ, & multæ; quæ mollificent cutem, & rarificent poros eius, & fumoſas ſuperfluitates reſoluant, & cum frictione ſuccedẽte cum oleis frigidis humidis, vt eſt violatum proprie. Secundam rem complent quæcumque infrigidant, & humectant ex cibis, & potibus, & medicinis; interius, & exterius miniſtratis, quæ ſpiritus alterent, multiplicent, & confortent, & cor infrigident, & humectent ipſum, & totum corpus. Tertiam rem complent, quæ ſitim mitigant ex proprijs frigidis, & aeris inſpiratione, & quæcumque anguſtiam curant, quæ ex dictis ſunt manifeſta.

De febre ephemera, quæ fit a frigore. Cap. 19.

Cauſa. Accidit quoque ſimiliter, vt prædictis, fumoſorum vaporum retentio in corporibus calidis, cum aeri frigido exponuntur, & ſub Dio dormiunt, & maxime hyeme;

hyeme; & balneantur in frigida aqua niuea, vel ſtyptica, vel aluminoſa, vel gypſea, propter conſtipationem pororum accidentem illis ex tranſpiratione prohibita, & inflammatur cum eis calor, & accenditur in ſpiritibus primum, deinde tranſiens ad alia corporis ſubiecta, lædentem, & contriſtantē ſe accendit. Signa ſunt præceſſio cauſę, & catarrhus, & coryza ex expreſſione accidens ſicut illis, qui extaſim ſunt paſſi ex diſſolutione, differentes tamen ſignis, quia calor pallidus, & pulſus durus, paucæ velocitatis, & frequens difficultas anhelitus, & grauedo capitis propter fumos retentos. Vrina tincta, & caliditas in toto corpore extenſa parua. Et cura eius eſt tres res. ablatio cauſæ. alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium in prima immiſſione, & acuta cum retinetur. Primam rem complent, quæ primam rem compleuerūt in prædicta. Oportet tamen, vt ad caliditatem magis accendat, ſicut ibi ad frigiditatem, vel ſtypticam caliditatem: ſintque paulatim non ſubito approximata. quare oportet vt loco olei vio. miniſtretur rinum, vel loco chamæmelini, ſambucinum, & amygd. dulcium, anethinum, & de lilio; per ſe, vel mixta, vel narciſſi, quæ algoratis ſunt propria, & ſtypticitatem cutis, ac duritiem molliunt, & aperiunt poros, vt vapores expirent; & oleū de apio, quod prouocando ſudorem illos educat, & difficultatem anhelitus auferat. Secundam rem complent, quæ ſecundam rem compleuerunt, & ibi prædicta ſunt, aut frigida minus, vel temperata.

Tertiam rem complent quæcumque aſſumpta ex medicinis curant catarrhum frigidum, quę ſuperius ſerioſe, & complete ſunt dicta ca. proprio, & pulmonem diiatāt & anhelitum reddunt facilem. Ex quibus quædam ſunt, ſimplicia, quædam compoſita. Simplicia ſunt, vt arthemiſia, & decoctio eius ſumpta, radix, & ſemen ſeſeleos cum aqua mellis, iris, & oleum eius inunctum, & oleum balſami: hyſſopus ſicca, & decoctio eius cum caricis gargarizata, & bibita in aqua cicerum, ariſt. ro. & naſturtiū, cyminum, galbanum, & ſimilia, quæ quidem ſunt calida valde, miſceantur cum frigidis dilatantibus, qualia ſunt ſpinachia, aqua hordei, & ſimilia. ob quam rem decoquuntur in aqua hordei, vel comminiſtentur cum aqua ſpinachiarum, & cyminum cum aqua bibitum, ſi non prohibeat tuſſis, apium, & ſęniculum, & ſimilia, quę cauſa breuitatis tacentur. Compoſita ſunt djairis, diacalamenthum, & ſimilia, vt ſyrupus de praſſio, theriaca, & ſimilia, & quæ grauedinem capitis ſedant, & tollunt, quę ſupra in cura ſodæ ſunt ſufficienter monſtrata. ideo non hic amplius repetantur. Idem enim in omni loco repetere alienatio eſt dixit Gal.

Signa:

Curatio.

De febre ephemera, quæ ſit ex apoſtemate. Cap. 20.

Cauſa.

CVm accidunt apoſtemata in membris apparentibus, vt emunctorijs principalium, quæ bubones Hipp. appellauit ex ſuperfluitatibus proprijs, quas principalia ad illa mittere conſueuerunt, & mittunt commota vero ab aliqua procatarctica rum cauſarum, vt eſt cib. plurimus, aut caſus, & percuſſio in aliquo principalium, tales multiplicans ſuperfluitates in eis, quas confortata mittunt poſt modum in emunctoria ipſa aut ſcabies, ſeu vlcus innaſcens eis, ex quibus prouenit dolor in illis contrahens, & prouocans per principalia ad tranſmittendū eis ſuperfluitates, & rheumata, vel in aliquod aliud membrum, ad quod via ſit per emunctoria ipſa tranſire, ſeu eis aſſociata, vt in pedem, manum, vel collum. ita ſuperfluitas tranſmiſſa ad illum paſſum dolens, tranſiens per emunctoria, in eorum ſpongioſitates colligitur, & ſic cōparantur emunctoria illi, quia ſit illa via, vt dixit Abu. Et manens ſecundum locum bubonis, ſeu in emunctorium collecta, & circumſcripta, intranſpirabilis putreſcit, ſecundum primum, vel duos dies continuos tota ſimul, abſq; intermiſſione propter concluſionem, & continuitatis partium eius in illo eodem quoque loco, maxime cum plurimum ſit ſanguinea, ex cuius putrefactione prouenit caliditas. Inquit enim Abuh. Augmentum autem in quantitate plurimum eſt infrigidans, niſi cum ex eo accidit putrefactio; quemadmodum enim putrefactio ex caliditate, ita ex putrefactione prouenit caliditas, quæ ſecundum plurimum de loco bubonis tranſit ſecundum cōtinuitatem intermediorum membrorum ad cor abſq; putredine, ſeu fumo putrido aliquo; propter circūſcriptionem, & incluſionem ipſius, & in loco bubonis, a quo nihil reſpirat: ex quo ſupercalefieri cor eſt neceſſe, & primo ſpiritus exiſtentes in eo cum ſint magis alterabiles, vt ſuperius dictum eſt; & eis deinde tranſeundo ad reliqua corporis ſubiecta lædendo, & contriſtando, febrem accendunt vnius, vel duorum dierū, vt plurimum; ſecundū quod materia poteſt plurimam effuſionem habere. Et deinde paulatim deficit, & ceſſat, vt in febriens remaneat corpus, quę ephemera erit non putrida, licet ex putredine fiat. Eo videlicet, quia ſi putredo caliditatis accenſæ illius ſit cauſa, vnde ephemera non vera dicatur; ipſa tamen non plurimum cum caliditate ad cor nō accedit, ſed caliditatis qualitas ſola abſq; infectione putredinis aliqua, quod ſi tranſiret, non ephemera ſola maneret, ſed etiam heret putrida, vt dicetur, & licet caliditas in ſpiritibus prius ſit ſola acenſa, inquantum ephemera, tamen putredo ſuperueniens caliditatem præſentis, ſi ſola accenſa perturbat, ephemeræ, eiuſq; ſigna confundit, & obtenebrat tanquam leuia, vt nō dignoſcantur bene, ſed ſigna putredinis magis. ob quam cauſam dixit Gal. Ephemeram ſuperueniēte putrida quieſcere, non autem ceſſare. quod quidem contingit, & raro, & cum contingit eſt malum ſignum. Oſtendit enim non ſolum ſuperfluitatis in bubone collectæ putredinem, ſed etiam alterius antecedentis cauſæ exiſtentis in venis, vel viſceribus compurreſcentibus illi, ex qua putrida fuligo ad cor vadens, putridam caliditatem accendit, & febrem. Vnde Hipp. In bubonibus omnes feb. malæ, exceptis ephemeris. Signa ſunt ſigna demonſtratiua ipſorum apoſtematum, & febr. & ſunt ex relatione infirmi, vel aſtantium cognita. Et abſque relatione ipſorum ab experto medico, & famoſo, quod eſt; quia videt dolere infirmum circa regionem emunctorionum, cum impedimento motus manus, vel pedis; & faciem eius inflammatam, & rubeam vltra diſpoſitionem ſanitatis. Et proprie cū fuerint apoſtemata magna, & ſentit caliditatem febrilem in toto corpore extenſam paucæ mordacitatis, quoniam eorum materia plurimum eſt ſanguinea, & raro cholerica faciens eryſipelam. Cui accidunt ſecundum materiam, quæ effunditur ad ipſa, & ſuccedit ei humectatio vaporoſi ſudoris, & abundantis propter repletionem corporis, nō propter materiam in apoſtemate intercluſam. Et pulſus in eis frequens, magnus, velox, & vndoſus, vel mollis, propter repletionem ſanguinis in corpore, & in membro carnoſo. Et vrina clara, & alba propter tranſitum materiæ calidæ ad loca apoſtemata.

4. aphor. 55. Signa.

Et cura eius eſt tres res, ablatio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Prima completur cum his, quæ curant apoſtemata, quæ ſupra ſunt dicta, & infra dicentur propria ſectione (Chriſto duce.) Secunda quoniam oportet, vt in principio apponas remedium membris mittentibus principalibus cum phlebotomia ex parte, qua reſpicit membrum mittens, & a membro patiente deriuat. Et deinde cum ſolutione, ſi materia alia ſanguini ſit admixta, ita, quòd per antiperiſtaſim fiat. In proceſſu vero cum iam tota fluxit materia, per eandem, vel propinquam partē. Et ſubtilia regimen, nec cibes niſi declinatione completa, (ſi poterit tamen tolerare) nec vinum des omnino, quod ſi tolerare nequeat parum in qualitate, & quantitate dabis, vt hordeaceam ptiſanam. Et pones remedium in via, quæ inter principalia exiſtit, & emunctorium, cum ſtypticatibus, & contringentibus ſupra notis. Deinde circa membrorum apoſtematum particulares operationes in apoſtemate neceſſarias exercebis, cum calidis temperatis, & parum ſtypticis in principio, vt cum chamæmelo, & oleo eius, non frigida, nec apocruſtica, cum repellant ad principalia, a quibus oportet trahere magis, quam repelere.

Curatio.

lere. Deinde cũ reſolutiuis, ſi reſolutio ſit poſſibilis, qualia ſunt emplaſtra ex fœnugræco, ſe lini, fiorum chamæmeli, radicum althęę, irreos, & ſimilib quæ ſupra ſunt dicta in apoſtematum cura, quod ſi nõ ſit poſſibile, maturetur, incidatur, mundificetur, & conſolidetur deinde.

Secundam rem complent quæcumq; infrigidant, & humectant ex medicinis, interius, & exterius approximatis non ſupra membrum apoſtematũ, ſed ſupra principale, quod mittit, & etiam ſupra cor, quæ ipſorum alterent ſpiritum, & virtutem eius conforteñt; quæ ſupra in cura cordis ſerioſius ſunt narrata. Tertiam rem cõplẽt, quæ dolorẽ, ſitim, vigilias, & alia accidentia habent corrigere, quæ ex dicendis infra ſectione ſecunda ſunt nota, vbi de cura bubonum agemus proprie, (ſi Chriſtus annuerit) qui ſit per infinita ſecula benedictus.

De ſynocha inflatiua. Cap. 21.

Cauſa. ET quia ſynocha inflammatiua media eſt, per quam tranſitur de ephemeris ad putridas, & vtriſq; communicans in natura, vt eſt dictum, ideo completo ſermone de medicinis ephemerarum, antequam de medicinis putridarum ad ſermonem deueniamus, prius de medicinis ipſius dicamus, vt melius ſit ſermo de ipſa. Fit enim ex inflammato ſanguine abſque putredine, in modo non veræ ephemeræ, propter oppilationem accidentem mediocrem ex multitudine eius in locis prohibentem eius tranſpirationem, & multiplicantem eius vapores in corpore. *Signa.* Quapropter accidentia, & ſigna eius, licet propter cõuenientiam eius cum extremis ſint dignoſci difficilia, erunt tamen ſigna complexionis ſanguineæ, plethoria, cum via delitioſa, ac cutis ſuauis ad modum corporis balneati, extẽſa in vniuerſum corpus, vt plurimum protenſa vſq; ad quartum diem, & quando que vſque ad ſeptimũ periodizans in aliquo, quia vnus eſt paroxyſmus tota, vt ſuperius dictum eſt, per, quod ab vtroque extremorum diſtinguitur genera, in quo procedit augmentando ſemper, vel minuendo, vel aliqualiter inflammando, ſecundum diuerſitatem generatorum vaporũ in ſanguine, quia aliquando magis multiplicantur, quàm reſoluantur, & caliditas inflãmatur oppilatione magis aucta, aliquando econuerſo oppilatione *Tres huius feb. ſpecies.* minorata, quam hora, & tunc fit ꝓtraugmaſtica. Et aliquando multiplicantur, & euaporantur æqualiter permanente oppilatione in prima diſpoſitione, & tunc fit homogenea. Et neq; in pulſu, neque in vrina ſignum exiſtit putredinis, ſed eſt magis velox, & ſpiſſus. Et vrina digeſta, rubea, roſea in colore, ſubſtantia ſpiſſa, cum circumſtantijs ſimilibus ſibi.

Curatio. Et cura eius eſt tres res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febris dyſcraſię, & correctio accidentium, parua de virtute ex ſe conſideratione habita, eo q; non ſe committit, niſi forti virtuti, quæ vſque ad terminum præſignatum abſque cibo tolerare ſecure poteſt, niſi complexio naturalis, & potentia corporis, & rara ſtomachi diſpoſitio, & alia exterius contingentia contradicant. Inquit enim Abu. Quædam corpora ſunt, quæ niſi cibentur in principio primo, & in deteriori hora eius conſumuntur, & debilitantur, vel in ſyncopim deueniunt, & moriuntur, vt cholerica, & ſunt de hominibus quidam, qui ſunt exuberantis carnis, qui cum abſcinditur eis cibus, debilitantur, & extenuantur, quia non tolerant prohibitionem. Et omnis eius calor innatus eſt fortis valde, aut debilis, vt non poſſit dimittere cibum, niſi enim eſſet virtus fortis in ea, tanta multitudo ſanguinis, in tranſpiratione prohibita, non poſſet gubernari, & regi, quin in putredinẽ deueniat. Vltima enim cauſa putredinis humorum perfectiue, & per modum priuationis eſt derelictio a natura, licet prima cauſa putredinis ſit ipſius, & per modum paſſionis oppilatio prohibens tranſpirationẽ, qua acquiritur calor, & fumus extraneus in humore, q cauſa eſt, vt a natura derelinquat, & putrefiat humor.

Primam rem complent phlebotomia facta in principio nulla expectata digeſtione, vel hora, imo quacunque die, vel hora ingreſſus fueris ad infirmum. Inquit enim Abu. cunq; phlebotomia fit retentio ſanguinis, non expectatur digeſtio, ſed facienda eſt vſque ad defectionem, & ſyncopim, ſeu lipothymiam, quæ eſt defectio reparabilis. Inquit enim Hippoc. in apho. Et vbi oportet vſq; *1. aphor. 25.* ad defectionem euacuationem oportet ducere. In maximo enim dolore, & in acutiſſimo apoſtemate, & in febribus peracutis nulla melior medicina hac eſſe poteſt. Gal. ait. Eſt enim maximũ eis auxilium cum ſit eis ſuauius, & cum lipothymia corpus ſtatim in contrarium diſpoſitionem adducat. Educendo enim totam ſanguinis multitudinem, oppilationem, ac febres dependentes ex ea tollit, & etiam accidẽtia, ſi quæ comitentur, vt anxietas, ſitis, & vigiliæ, & ſic omnem diſpoſitionem tollet præter naturam, & maxime ſi tantum quantum ſuperabundat, euacuet. Et aliqua requirendarum intentionum non contradicat, ſeu intrinſecarum, ſeu extrinſecarum. Et ea dimiſſa in periculum multitudinis putrefactionis ipſius, vel ſuffocationis perducent infirmum, niſi virtutis potentia hæmorrhoſagia, vel ſudore copioſo iuuetur, poſtquam dabis lipothymiæ gratia iuleb. roſ. cũ frigida, & poſt vnam horam cibabis ptiſanæ ſucco. in craſtinum vero fricabis, vt aperias, & rarifices poros, deinde balneabis, & cibabis vberius.

Regimen phlebotomati. Quod quidem dictum impugnat Auerroes tribus rationibus talibus, quarum prima eſt talis, quòd eſt, quia medicus debet ſequi natura, & natura nullam facit euacuationem ſanguinis ducentem ad ſyncopim, ergo nec medicus talem facere debet. Secunda eſt, quia cum in euacuatione oporteat vt ſolum, quod nociuum eſt * perpendatur, & naturale non, immo dimittatur, vt ſyncopis non ſequatur euacuationem, niſi quatenus, quod naturale eſt educatur, propterea in euacuatione ad eã nulla tenus veniendum eſt. Tertia ratio quod eſt, quia in tali corpore eſt aptus aliquis humor putreſcere, ſi euacuatio perducat ad ſyncopim, virtus cadens nõ poterit reſiſtere, quin corrumpatur humor ille, cum non reguletur, & eius corruptionem, ſi ſequatur, nõ erit quod emendet. * educatur.

Syncopis duplex. Quibus rationibus ſolutio patet ſi diſtinctio præmittatur ſcilicet, q; duplex eſt ſyncopis, reparabilis, & nõ reparabilis. Secundo ſi ſciatur quod caſus virtutis, & ſyncopis reparabilis, de qua hic intelliget Gal. accidat, nõ ſolum in euacuatione iuuatiui, & eius, quod naturale eſt, ſed etiam in euacuatione nociui, dummodo ſubito, & ſimul fiat, ſicut in phlebotomia præſenti. Tertio ſi ſciatur, quod facta reſumptione cum cibo, vel aliquo nutritiuo virtus, quæ cecidit, reſumatur ſtatim, eo ilico poſt euacuationem dato. Nam cum ſit ſyncopis leuis, quæ proprie lipothymia i. apparẽs caſus eſt dicta, ex cibo reſumpta virtus, vel reparata poterit regulare humores, ne in putrefactionem eueniant, & etiam corrigere putrefactionem, ſi forſan conſequatur.

Secundum rem, ſi neceſſaria ſit, vt puta, quia phlebomia ſit omiſſa, vel quia facta, non totum quod ſuperabundat ſanguinem eduxit, vt infrigidet corpus, complet aquæ frigidæ potus vſque ad caloris permutationem ſcilicet vt fiat pallidus, & tremat. Et illud eſt, vt detur ex ea vſque ad minam vnam, & eſt pondus lib. iiij. Inuenit enim in tali corpore * præſubito omne, conditiones in eius adminiſtratione ſeruandas, & ſanguinem inflammatum, & ſubtiliatum a febr. in frigidando inſpiſſat, vt ad principalia non diſcurrat, & febrilem inflammationem ſtatim extinguat; niſi corpus ſit accidentaliter immutatum, quo caſu ab eius datione oportet deſiſtere, & alijs vti medicinis, quæ obſtructiones aperiant, multitudinem euacuent, & febrem extinguant, quæ ſunt notæ infra. Et quod tantæ virtutis in cura huius febr. exiſtit, quod ſi phlebotomia celebrari aliquo modo non poſſit, vel propter medici tardum aduentum, ſeu eius inſcitiam, aut laborantis delitiam, ſeu inobedientiam, ſuſpitionem, vel timorem, vel aſtantium proteruiam, & excitationem, quam medicus euita- *Nota. *præſen.*

euitare debet, ipſa ſola ſufficiens eſt ad curam, maxime vbi ſigna digeſtionis humorum obruentium, ſi alij ſint a ſanguine videantur. Confortata enim virtus ex temperantia ſubiectorum eius ſcilicet ſpirituum, & humorum, & membrorum radicularum propter frigiditatem aquæ humoribus obſtruentibus prę ſubtilitate obuiat: vt quouſq; benignos iuueniat, ad ſe trahat, inutiles vero, per ventrem, vel ſudorem excernat, & plethoriam ſanguinis per hæmorroſagiam in regionem aptam magis expellat, anxietatem auferat, ſitim extinguat, & prouocet ſomnũ. Ita hæc duæ ipſius ſynochæ ſint maximæ ſanationes, ſcilicet phlebotomia omni tempore, & frigidæ aquæ potatio apparente digeſtione, ſiue ſibi inuicem ſuccedẽtes, ſiũe miniſtratæ diſtinctim. Completur quoq; cum alijs medicinis interius, & exterius miniſtratis ſuper ſpiritualia proprie, maxime vbi conditiones phlebotomandi, ac exhibendi frigidam aquam, deſint; vel plures obſiſtentes inueniantur, quæ ex dictis, & dicendis ſunt notæ. Et deinde cum balneis dulcium eucratarum aquarum, quæ aperiant poros, ſubtilient humores craſſos obſtruentes, & eorum viſcoſitatem abſtergant, multoties replentem in vapores conuerſam, & ſudorem euacuant, & reſoluunt. Completur cum cibis, & potibus frigidis, & humidis, quæ alterando dyſcraſiam febr. potentem in ſe virtutem, ſcilicet exolutam ex corporis diſpoſitione, vel aeris exterioris, ſiue extenſione dierum maiori propter magnitudinem oppillationis, aut inſcitiam medicorum confortent. Sintque talia, qualia ſupra hic in cura ephemerarum ſunt dicta. Correctio vero accidentium ex dictis eſt manifeſta.

SVMMA II.

Particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium putridarum.

SEquitur ſumma ſecunda particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium putridarum.

Continet autem capitula octo.

De ordine curationum, ſeu medicationis ipſarum, & medicatione eorum ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1. fol. 121
De med. feb. in ſpeciali, & primo ſimplicium, & inter eas primo ſynocharũ in putredine ſanguinis fientium. Cap. 2. 127
De medicinis feb. pulegmaticarum, & primo de quotid. Cap. 3. 127
De med. feb. choleric. & primo de tertiana. Cap. 4. 130
De medicinis feb. melancholicarum. Cap. 5. 133
De med. feb. peſtilentioſarum, & earum, quę de genere ſunt illarum. Cap. 6. 136
De medic. feb. apoſtematum. Cap. 7. 139
De med. feb. compoſitarum ex eis. Cap. 8. 140

De ordine curationum, ſeu medicationis ipſarum, & medicatione eorum, ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1.

QVoniam contingit ephemeram tranſire in putridam per ſynocham mediam, cum non contingat tranſire de extremo ad extremum, niſi per medium, vt eſt dictum. Ideo poſt curam ephemerarum primam, & ſynochæ mediam, dicendum eſt de cura putridarum in ordine exemplificatorum. Et primo in generali, Secundo in ſpeciali: præcedit. n. generalis ſpecialem artificialiter, & naturaliter; Verum quia febri putredinis accidit, vt ſit morbus in ſe, aut accidens, * & ſimplicem, & compoſitam faciens varietatem; ideoq; in cura præcedunt putridæ illis, quæ ſunt accidens, ſicut ſubſtantia accidens, & ſimplices compoſitas, & elementa elementata. Primo igitur de medicinis putridarum ſimplicium eſt agendum, ſecundo de medicinis compoſitarum, & ſimplicium. primo de medicinis feb. quæ ſunt accidens, & de earum, quæ ſunt per ſe morbus. Primo de medicinis ſynocharum factarum ex putredine ſanguinis, eo quòd de ſynocha inflammatiua media facilius deuenitur. ſ. in putredinem ſanguinis, quàm aliorum humorum. facilius. n. eſt vt caliditas inflammata in ſanguine imprimat putredinem in ſeipſo, quam tranſeat in alium humorem, cum in eodem ſubiecto exiſtat, & magis putredini apto; & propter complexionem eius, & ſubſtantiam quidem, & ſitum. Inquit n. Galen. illa ſolum. i. maxime putreſiunt corpora, quæ calida ſunt, & humida intranſpirabilia, & inflabellabilia in calido, & humido manent. Sic alijs humoribus citius putreſcit, & maxime ſi aquoſitate generata ex fructibus ſit infecta eius ſubſtantia, & crudo humore reddente ipſum intranſpirabilẽ. Et quia inter humores omnes ſuperexcreſcens it regulabilis ſit a natura, factus inobediens febrem accendit ſynocham. i. continuam proprie; & maxime propter eandem cauſam, vt ſuperius eſt expreſſum in tractatus huius principio, licet raro talis febr. fiat, vt Gal. ait. Cuſtodit enim ipſum naturam tanquam theſaurum, & filium, & vſque in poſtremum, nec deſerit ipſum, niſi coacta, vt ſuperius in conſolatione medicinarum diximus, & tardius putreſcit, licet ex ſui diſpoſitione ſit magis aptus. Secundo de medicinis phlegmaticarum fientium in putredine eius. Citius enim putreſcit, & ad putrefactionem accedit, quam cholera, ſapiens de natura ſanguinis, & proinde quaque die febrem accendit, non per tertium, nec per quartum, quemadmodum alij. Et ſi cholerica propter ſui caliditatem igneam apta inflammari ſit magis, quam phlegma, & putrefieri quod eſt aqueum, frigidum, humidum; cum caliditas, vt efficiens in putrefactione magis, quàm humiditas, vt materia operetur. Ipſa quoque cholera, licet finaliter non ſit, tamen humida ſubſtantia aliter ſemper eſt, quamdiu in ſpecie humoris exiſtit, dicente Galen. In omnis humoris ſubſtantia aqueum dominatur elementum, phlegma... tamen a ſua craſſitie, aut viſcoſitate ſubſtantiæ; necnon ſua multitudine excreſentiam eius compeſcit, vltra vtramque choleram, vt ſuperius diximus in conſolatione medicinarum, multarum oppilationum eſt cauſa. Et proinde tranſpirationis prohibitæ, quæ eſt cauſa inflammationis caloris præter naturam in eo, quæ putrefactionis cauſa exiſtit maioris, & citioris, quam caliditas choleræ, quæ naturaliter eſt, licet ſit ignea. ad quod adiuuat complexio humida, ſupra humiditatem ſubſtantię in eo additam, aqueam, & putreſcibilem magis. Situatio quoque eius, quia in profundo corporis eſt poſita, & iuxta ſanguinem propter ſui naturam, non in circumferentijs, vt cholera, quæ de natura ignis exiſtens de centro ad circumferentias ſemper mouetur ex ſe, in quibus refrigerium euacuationis requiritur. Opitulantur quoque ad id ſemina ſuæ putredinis, quę in loco ſuæ mineræ, ſeu putrefactionis reliquit. Quapropter intermiſſio eſt impurior, & ſecundi paroxyſmi tempeſtiuior inuaſio, ſunt enim cauſa, vt regeneratus humor ex diſpoſitione particularum citius ad putredinem inciteturꝛ & ſic faciat paroxyſmum, ſecundum ſingulos dies non ceſſans periodizare, donec particularum diſpoſitio corrigatur. Tertio de medicinis cholericarum in putredine exiſtentis choleræ, quæ tardius mouetur, quàm phlegma; licet frequentius accidat propter caliditatem ſuam mouetur, & furit, vt non reguletur, & putrefiat, & febr. accendat coadiuuantibus ſimilibus circumſtantijs, ætate ſcilicet, conſuetudine, & tempore calidis, & regimine. Simile enim auget ſuum ſimile, & facit ipſum furere, frigida ipſarum exiſtens contraria remittit, & refrenat. vnde Gal. tempus eſt augmentatio ægritudinis ſibi ſimilantis. Quarto de medicinis melancholicarum feb. fientium in putredine melancholiæ, quæ tardius ad putredinem præ ceteris mouetur humoribus, propter contrarias ſuperius aſſignatas cauſas. Quinto de medicinis feb. pe-

1. meth. ca. 7. & 1. de differentijs feb. c. 3.

Qualiter natura cuſtodit ſanguinem tanquã theſaurum.

Ratio ordinis dicendorum.
** aut.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0778-9
DFG

feb. peſtilentioſarum,& earum, quæ ex genere febris peſtilentis ſunt. Quæ, etſi a cauſa exteriori & procatarctica ſumant generationis exordium, vt ephemeræ; non tamen per modum inflammationis tántum, vt ille in ſynocha, imo in putredine humorum,& cordis ſpiritibus earum eſt complementum, à quo earum denominatio ſumitur, & proinde inter putridarum genera ſunt computandæ. Et vltimo de medicinis compoſitis;& primo ex generibus, vt putridæ, & hectícæ, non ephemeræ, quia non facit compoſitionem in cura cuicunque illarum ſit complicata. ſecundo de compoſitis ex ſpeciebus putridarum, non ephemerarum nec hectícarum cum, non faciat compoſitionem in cura. quemadmodum cõpoſitæ ex ſpeciebus generis putridarum, cum ex cauſa ſint putridæ, non habent dependentiam.

Curatio generalis.

Harum omnium medicatio generalis, ſequens generalẽ cognitionem ipſarum in principio huius cap. prænotatam, eſt quatuor res; quarum tres reſpiciunt res præter naturam; quarta vero naturales, & virtutes, Prima enim abſcindit cauſam. ſecunda ſubalterat febris dyſcraſiam. Tertia ponit ſtudium in virtute, & vita cum dieta cibi,& potus, & regimene debito in alijs non naturalibus rebus. Quarta corrigit accidentia. Hæ enim res in medicatione earum omnem neceſſariam cõplent intentionem, ex parte rerum non naturalium conſeruandarum comprehenſarum ſub virtute, & ex parte rerum præter naturam remouendarum. Quæ ſi quidem in vnum conueniant omnes, vt in feb. cholerica, & pura, ſimplici, vna cómunis erit indicatio, vno quoque communi complenda auxilio; infrigidationem demonſtrans. Fiet autem cum his, quæ ex medicinis frigidis, & humidis interius approximatis ſm omnẽ adminiſtrationis modum, & exterius, qui, & prout oportet in ſpecialium cura dicetur, (ſi Chriſtus annuat.) Et ex illis eſt potus aquæ frigidæ. alterat.n. & digerit, cholerã euacuat per fluxum ventris, & vrinam, vel vomitum, vel ſudorem; & quandoq; per omnia ſimul. & cum virtus eſt potens, feb. extinguit,& ſitim,& ſic cauſæ cõfert, morbo,& accidenti,(niſi fuerint, quę prohibeant aliquę ex conditionibus, quæ ſequuntur,) vt materiæ craſſæ, cruditatis non febrilis, vel cholericæ. cuius digeſtio eſt, vt remota a ſui ſubtilitate fiat ſpiſſa, & aqua frigida facit illud, & ſtomachi frigiditas, debilitans; vel hepatis, vel alicuius alterius ex viſceribus: vel dolor in eis, aut apoſtema, ſeu oppilatio, vel quia complexio naturalis ſit pauci ſanguinis, & caliditas innata debilis, habitudo extenuata, non carnoſa, aut inconſuetudo bibendi eam. Nocumẽtum.n. his ex aquæ frigidæ potu generatur maius, quam ſit iuuamẽtum eius in feb. extinctione,& ſitis. quare oportet, vt dimittatur,& recurratur ad auxilium, quod his conferat; illis vero non noceat; quamuis ſit difficile inuenire dicente Gal. Itaque in contrarijs diſpoſitionibus difficile ſit inuenire, quod proſit multum, obſit autem nihil, quod inter cætera ſyrupus acetoſus comprehenditur eſſe talis; digerit enim crudos humores obſtruentes, & obſtructos incidendo,& ſubtiliando aperit oppilationem. Et proinde prohibita tranſpiratio ceſſat,& euacuat illos ſtypticando; alterat feb. & per cõſequens ſitim ſedat. ſic equidem omnia, quæ præter naturam ſunt, in cura feb. putridæ conſideranda reſpicit indefecte, & eius nocumentum in apoſtematibus viſcerum, & alijs diſpoſitionibus prædiſtinctis corporis non eſt ſicut nocumentum frigidæ aquæ. Verum quandoque feb. intenſio, & ſitis eſt tanta, vt ægrum ad eſtuationem, & reſolutionem perducat; nec proinde ſit excuſatio ab exhibitione aquæ frigidæ, vel alterius extinctiui valde, vt melonis indi, ſyrupi de nenuphare, de melonibus, & ſimilium. Augmentum enim in prædictis, & materiæ incrudatio melius eſt, quam corpus ad arefactionem perduci. In quibus verbis quis mirabitur forte dicens. Quæ cruditas in febre cholerica dicta ex pura cholera eſt, cum Gale. dicat, quod crudus humor in ſpecie phlegmatis eſt? ac etiam quæ feb. intenſio, atque ſitis in phlegmatica eſſe poterit, cum ipſe dicat calorem humoris phlegmatici putrefacti aſſimilabis vtique igni fumoſo in viridibus lignis accenſo, adeo vt ſubmergat dicens maxima dominatio humoris accendentis febr. qualitas eſt caloris: Cui reſpondet Falco dicens. Scite autem te oportet circa primum, quod cruditas in humore craſſo eſt, vt in melancholia, & phlegmate proprie, cum ſit ſanguis diminute decoctus, in quo dominatur, ſicut, & melancholia terrea. quia frigida eſt, & indigeſtibilis, & tranſire moratur, ſicut Hippocrates dixit,nõ in humore ſubtili cholerico puro; adeo quod ſi oppilatio ſit in febr. creata ex eo, non erit a craſſitie, & viſcoſitate ſubſtantiæ ſuæ: licet quandoque poſſit eſſe ex alia, non tamen in propoſita feb. ſed ab eius multitudine ſola: licet ipſe humor cholericus purus in ſua ſubſtantia crudus humor, reſpectu naturæ ſit indigeſtus prius, quia virtuti expulſiuæ non adæquantur propter ſubtilitatem imbibitam, ob quam eius expulſio ſit difficilis, ſicut melancholiæ propter eius craſſitiem in ſtrictos meatus non penetrantis. Et phlegmatis propter adhærentem ipſius viſcoſitatem in illis membris, ſubtilitatem poſt modum affert frigida aqua potata, quod oſtendit Abuha. dicens. Vbi autem materia calida indigeſta, aut craſſa, digeſta eſt concurrentibus alijs, tunc frigida aqua eſt melior res: Sit ergo verbum de cruditate dictum humor ad craſſum frigidum, & viſcoſum digeritur non ad calidum, & ſubtilẽ.

De potu aquæ frigidæ.

Obiectio.

Circa ſecundũ ſcire te volumus, quòd ſi intenſio feb. & ſitis in phlegmatica feb. contingat, non erit à parte humoris phlegmatici in ſe conſiderati tantum, ſed etiã ex parte aliquorum concurrentium, quæ quatuor rationabiliter æſtimantur. Primum eſt mixtio choleræ, vt in phlegmate falſo. non enim eſt dare purum humorem in corpore,& ſi humor cholericus dictus ſit purus, illud eſt, quia ſi mixtionem aliquam habeat, non tamen de qua ſit curandum, vt variet ſpeciem. quemadmodum cholera humori phlegmatico miſta, quæ ſua ponticitate phlegma facit ponticum. Secundũ eſt poſitio ipſius, & corruptio in partibus cordis magis vicinis, vt in non vero cauſone patet. Tertium eſt oppilatio multa exiſtẽs in ea, quæ prohibendo tranſpirare fumos reſultantes ex corruptione ipſius, multos ad cor conuertit,& alia principalia, quia calida ſunt, & perdurantes ſiue adhærentes, propter viſcoſitatem inflammant fortiter illa,& per conſequens totũ corpus, atq; exiccant, vnde feb. intenditur, atq; ſitis: ad quod adiuuat quartum. Et eſt cordis complexio ſicca, & calida corporis, atque eius habitus ſiccus, in quo calor phlegmati, licet ſit obtuſus, multũ intenditur,& ignitur.

Reſponſio.

Porro ſi adinuicem res præter naturam diſcrepent, vt quia ea, quæ cauſam abſcindant digerendo, & euacuando cum oportet calidam, & ſiccam irritent febr. quod eſt plurimum, & ſimiliter accidens dictum, ſicut in febre phlegmatica proprie, & melancholica eſt videre, tunc conſiderãdum. Nam ſi quidem cauſa, morbus, & accidens ſint æquales in fortitudine, & in lædendi malitia, tunc cura ordinata locum habet. Et eſt ſecundũ Gal. vt quia primo abſcindere cauſam oportet cum remiſſe calidis propter febr. deinde ad eam, quæ ab illa facta eſt ægritudinem deuenire; deinde ad accidens,ſi quod perduret inflare, vel ſimul omnes inſpicere, quæ eis ſunt congrua componendo, vel diſtinctis locis vnicuique propria applicando, vel nunc ad vnum, nunc ad aliud intendendo. Si vero fuerint inæquales, vt quia intentio, quæ ad cauſam, intentionem ſuperet, quæ ad febr. aut eam, quæ ad accidens, vel e conuerſo, tunc fortiori intendendum, alterum vero non negligendum, ſed alterum trium dictorum modorum vtramque incipiendo vno plus, altero minus. Si enim magnitudo febr. ſuperet, eamque omittes totaliter, intendendo ad cauſam, ſimul febris cum febricitante peribit, & e conuerſo. Si cruditas cauſæ ſit multa,& feb. parua, vt accidit in phlegmatica, plurimum intenderiſq; ad feb. totaliter derelinquendo cauſam, augmentabis cauſam, & cruditatem ipſius, & ex conſequenti febrem quidem

10. Meth. cap. 1.

curando, feb. augmentabis ipsam, vt Galen. dixit.

In abscissione autem causæ duæ res sunt necessariæ. Alteratio, & euacuatio. Inquit enim Gal. Ferunt enim si contingat in humoribus putrefactis accendi febr. demonstratio in talibus est alteratio, & euacuatio; ipsa vero alteratio digestio est. Completur autem cum duobus, scilicet cum minoratiuis in principio, si multa sit causa grauans virtutem. *Cauſæ feb. minorantia.* Eius enim minoratio pars digestionis existit, vt infra patebit, quæ sunt ex medicinis, & vomitibus, & clysteribus præmissis secundum inclinationē materiæ ad superius, vel inferius, quam ex nausea, vel rugitu ventris percipies, & etiam cum succedentibus, phlebotomia, aut pharmacia secundum speciem dominantis materiæ, & situationem eius; siue situata sit in venis, siue in primis, siue in secundis, & maxime; siue alijs extremorum, siue extra, vt in stomacho, & intestinis, siue in hepate, siue in splene, siue in partibus cordi propinquis, siue in carnosis, & subcutaneis eius per apriorem regionem fiat. Et prout eis correspondet, & conuenit, vel proportionalibus eis, vt sunt venarum hæmorrhoidarum apertio, menstruorum prouocatio, & sanguinis ex naribus, & scarificatio in dorso, & cruribus. Et vrinæ, & sudoris prouocatio cum temperatis in caliditate, quæ est pharmaciæ proportionalis; & vtriusque abstinentia, & fames, quæ minuit, & exiccat per accidens omnes humores. Sed cum phlebotomia quidem, si signa repletionis, vel peccatum sanguinis appareant, & vrina rubea, & spissa, & virtus, & ætas corporis consenserit. Nam ex quo deuenit in putredinem humor, virtus, quæ prius fuerat fortis, facta est debilis. *In omni purgatione virtus est custodienda.* Ideoque aduertendum si toleret. Inquit enim Hippocrates. Acutas passiones phlebotomabis, si robur virtutis fuerit, & æger iuueneſcat ætate, & in euacuatione cum pharmacia etiam, & alijs. Inquit enim Gal. In omni autem purgatione virtus considerandа est, & tandem pro suo posse purgetur. Si enim virtus deficiat, cohibenda est euacuatio, & si non tota exierit abundantia, nec in ea sis audax, imo postponas inquantum possibile est sequens naturam, quæ ipsum vsque in posterum reseruat, nec deserit nisi coacta, & ex se sanguinis peccatum corrigit, & frequenter emendat. Cum vero cogeris illam celebrare, quia multitudo grauando superat, & tendit ad putredinem magis, quod ostendit, quia vrina cum rubedine magis, tunc phlebotomabis, nec multum simul educens, quanquam multum abundet. Multum enim, & repente euacuare fallax est, & ‿ naturæ *2. apho. 11.* insuaue, dixit Hippocra in apho. Et si oppilatio, & putredo non cessat, per eam euacuet de bono etiam naturam in defectionem adducet, vt non fiat potens in crisibus expectandis. Quare oportet intemporaneę cibare, & ‿ berius, & sic distrahendo a digestione naturam, & addendo in causam prolongabitur morbus, vt ergo dimittas aliquid sanguinis in cibum naturæ parum educes, & si oporteat secundabis, & interim cibabis, vt *1. de diebus iſ. feb. ca. 4.* loco mali euacuati bonum restauretur. Ait enim Gal. corruptioni necessaria est restauratio cum temperamentō, propter quod secundatio est melior multitudine. Et cum pharmacia quidem, si cacochymiæ signa videbis, & vrinam a prædicta diuersam, sit autem appropriata humori peccanti; nec sit ex fortibus, quæ agitēt, & inquietent humores, & sic in digestione ipsos impediant, & quandoque ad periodum ipsos incitant, & feb. inflammant. Sed ex lenibus, quæ cum frigiditate non stypticent, vt myrobalani, qui oppilando impediunt digestionem intentam, liniendo, & lubrificando naturam ad fluxum disponant, vt est mel, casia fistula, manna, siracost, & succus duorum granatorum expressorum cum pulpis suis, qui sua temperata stypticitate nō debilitant stomachum relaxando, vt casia, sed confortat suauiter, & laxat, vt decet. Et ex illis est aloe ablutus tantum cum aqua cordumeni, vel solarri fructuum aqua, & similia, cum caliditate temperata, vt alubleb ideſt mercurialis, & medulla cartami, & similia, sic multitudinem minuant, & naturam alleuient, vt in digestione residui potentior fiat. Inquit enim Hippocrates Inchoantibus morbis si quid videtur mouere, moue, quod Gal. confirmat dicens. Alleuiata enim, quæ *2. apho. 26.* dispensat nostra natura corporea, & deponens, quod aggrauat velut onus alienum, dominantur reliquiæ facile. Tunc enim digerit, quod digerendum est, & ‿ expellit, quod expellendum, recolens propriarum actionum, nisi materia mobilis fuerit de membro ad membrum, & furiosa. Inquit enim Hippocr. Digesta me- *1. apho. 22.* dicari, & mouere non cruda, neque in principio, nisi expediat. Aduertendum autem, vt eius euacuatio commode fiat, ne sit in corpore aliquid, quod illam impediat, vt viarum oppilatio. Si enim non sit iuuamentum in eductione ipsius erit magis, quam a periculo maximo liberans, quàm sit nocumentum ex febris intensione, quam natura pharmaci facit, maxime cum sit euacuationi parata non resistens materia, quia subtilis non imbibita. Quia mobilis, & quia mala, & naturæ multum odiosa in euacuatione ipsius per artem iuuabit natura, quæ si adsit, nec possit statim, & in breui corrigi, dimittatur; nocumentum enim in eius commotione, iuuamento, si quod possibile sit, est similiter maius. Et ideo ad aliquod remedium si quod possibile est, recurratur, vt sunt valde inspissantia, & congelantia, & stupefacientia, oppilantia, & confortantia principalia. Ex quibus sunt theriacalia simplicia, & composita nota, quæ iuuāt in liberando à mortis periculo, quod omni nocumento est maius. Nec moueas eam eis in die periodi, nisi apud necessitatem. Inquit enim Hippocrates, Medicari in *4. apho. 11.* valde acutis eadem die, si expedierit, differre enim in talibus malum est, deinde aliqua digestione ex his præmissa dabis aliquod ex solutiuis, vel prouocantibus vrinam ex temperatis, deinde sudorem. Completur quoque digestio, cum digestiuis ex propriis simplicibus, & compositis medicinis; & cibis, & potibus, non subtiliantibus, nec inspissantibus absolute, vt quidam arbitrantur, & male inhærentes dictis Gal. in. ij. regiminis, & ij. progno *2. reg. 44. 2. prog. 13.* sticorum, vbi inquit, quòd digestio procedit in omnibus inspissando; sed respectiue, vt quæ inspissando humores subtiles imbibitos, crassos subtiliando, & viscosos incidendo eorum substantiam virtuti expulsiuæ adæquāt, ita vt ad expulsionem facilem sint parati non solum obstructi, sed etiam obstruentes, qui causa oppilationis; & prohibitæ traspirationis existunt; quæ scilicet, & qualia sunt; in specialium cura dicetur (Christo duce.) Et ex cōpositis est syrupus acetosus maxime, qui commune est digestiuum omnibus humoribus, sicut supra in suo capitulo diximus. Et sumatur cum aqua calida simplici in humoribus crassis hyeme, cum frigida in calidis subtilibus æstate, vt est hordeacea. Corrumpitur enim plu- *Nota.* rimum hordeacea illi mixta aqua, & ‿ acescit in stomacho si parum de nocte detur ante accipiendum ius, vel post cibum. Caue tamen ne ad raturam perducat, quod contingit cum intestina sint nuda, & vacua, quod est in acutis pessimum ‿. Et cum somno in declinatione vel fine flatus facto. Et hic intendatur digestio, & quies, quæ magis est digerens. Quod si in cura istarum febrium vtaris aliquo ex his, quæ putredinem prohibent, & rectificant, res erit iuuamenti magni, & magnæ confidentiæ in sanatione corporum; habent enim humoris putredinem aptam per contactum transire in alios, non solum humores, sed etiam cibos; maxime si cacochymi sint. Inquit enim Galen. Cibi subeuntes corpora non prius mundificata a malis humoribus corrumpuntur, quorum quantitas augmentatur, & qualitas non mutatur. Et illud est, quia quod tangitur a putrido putrefit. Res autem tales quædam ‿ sunt simplices, quædam compositæ, & simplices prohibentes putredinem, & corruptionem sunt, quæ illud agunt a complexione, vt frigidæ, & siccæ, sicut acetum, aqua ferrea, & granata nuza. Et ex illis est camphora, sandalus, & similes. Et ex his sunt, quæ id agunt ex proprietate, vt eupatorij, iris, cortex citri, carduus benedictus, & *Ciborum prohibentia.* venenum ideſt sisymbrium, & stœchas. Et ex eis est cinnamomum

momum xyloaloe, quæ mundificant putredinem vbicunque, & aqua ferrea,& naſturcium, quæ exiccant putredinem vacuitatis ventris. Compoſita vero ſunt rob de ribes,& theriaca.

Euacuatio. Euacuatio vero prædigeſtæ materiæ cum perfectione debet inſequi ſecundum ſemitam eradicationis ipſius. Inquit enim Hippocrates digeſta medicari. Completur autem cum phlebotomia, aut pharmacia, vel proportionalibus illis, quæ totam ex corpore educant materiam ſecundum exigentiam cauſæ. Sic ergo eradicabis materiam poſt eius completam digeſtionem, & hoc vbi natura ex ſe talem euacuationem non faciat, prout eſt conſueta. Inquit enim Galenus Natura primo digerit, deinde diuidit, deinde expellit, niſi debilitata fuerit in prædictis, vel ab aliquo impedita,prout ante digeſtionem euacuet moleſtata. Quare expectabis motum eius ad euacuationem prædictam, quòd ſi mouerit ipſa,ſinere oportet,& ſecundum Hippocratem habere ſilentium *1. aphor. 20.* tunc melius eſt,quòd ſi non mouerit, moue tu hora poſt horam motus eius, quæ proprie eſt in ſtatu. In fine ergo eius,aut declinatione mouebis, vt quod de ſuo minuitur compleas prout oportet. Et vndecunque natura repit,ſi per conuenientem regionem, moue tu: non tamen hora motus ægritudinis,vt periodo,inquantum plus poſſibile eſt,ſed oportet, vt tunc horam eligas frigidiorem, vt in ſynochis, & concluſis, quæ eſt hora matutinalis, quæ ſua frigiditate caliditatem ſynochæ febris ipſius in tota ſui duratione conſeruatam contemperet, & ab extrinſeco acquirat, quod ab intrinſeco, vel ex ſe habere nequiuit, aut hora temporis in continuis proportionalibus; aut hora interpolationis, ſeu quietis, vt in periodicis,& interpolatis vera quiete.

Documitū. Caue tamen vt in talibus febribus, & maxime peracutis hora æſtiua, & conſtitutione conſimili; qualis eſt caniculatis, & auſtrina, moueas cum pharmacis valde calidis,& ſiccis,etiam ſi materiam ex venis in partes ſub *20. aphor. 3.* cutaneas oportet trahere. Inquit enim Hippocrates in aphor. Sub cane, & ante canem, & poſt canem,moleſtę ſunt purgationes. Anguſtiant enim ægrum,& ad reſolutionem perducunt, maxime ſi reſolubilis ſit caliditate propria,& malitia addita caliditatis febrilis,& aeris cõrinentis ſupra reſolutionem,& pereunt plurimi,prout vidimus ab experto, quare oportet, quòd cum benedictis pharmacijs moueas ſtypticitatem habentibus, quale eſt rhabarbarum,& ſimilia,quibus ad euitandum reſolutionem miſcebimus aliquod ex myroba- generibus, prout oportet, & ſuccum roſarum, & tamarindorum,quæ ſua frigiditate caliditatem illorum reſoluentem,& anguſtiã tem remittant,humorem inſpiſſent, & poros ſua ſtypticitate condenſent, & ſic reſoluentem vocent. Et ex illis eſt charabe, quod ſua proprietate illud auget, ſicut dicit Abuh.

Alteratio. Secundam rem, quæ alterat febris dyſcraſiam, complent duo; ſcilicet quæcunque ex medicinis frigidis per ſe,vel per accidẽs actu, vel potentia,immediate,vel mediate,interius,& exterius approximatæ,vt ſupra corpus, & proprie ſupra hepar, & cor ſecundum omnem adminiſtrationis modum alterando confortant,quæ in ſpecialium cura(duce Chriſto dicentur,)& ex cura ephemerarum ſunt notæ. *2. Alteratio.* * Tertiũ eſt conuerſio regiminis ad frigidum,& humidum in omnibus rebus nõ naturalibus. Medicinæ autem frigidæ interius adminiſtrandæ in talibus putridis debent eſſe humidæ, abſterſiuæ,lenitiuæ, ſeu mundificatiuæ, quæ alterando putredinem mundificent, & abſtergant, non ſtypticæ, quia ſtypticando reducunt,& indigeſtũ reddunt, niſi natura lenificata fuerit vltra modum,quo caſu debent eſſe ſtypticę mediocriter,qualia ſunt ex lenitiuis,quæ ex dictis ſuperius habuiſtis in cura ægritudinum cordis. Et ex illis, quæ his ſunt propria,quædam ſunt ſimplicia,quædam compoſita. Et ſimplicia ſunt aqua cucurbitę,citruli, cucumeris,& melonis indi,aqua hordei,lactuca cum aceto; a quo acquirit abſterſionem,inciſionem, & apertionem,endiuia,lupulus, iuiubæ, ſebeſten, lac acetoſum a quo extractum eſt butyrum,& colatum bene,& aqua frigida cum zuccharo, & ſimilia.

Contra medicos concedentes frigus. Quidam tamen ſtolidorum medicorum,hanc intentionem ſequentes cõcedunt febricitantibus talibus prædictorum fructuum, non ſolum aquam, ſed ſubſtantiã, & carnem, & aliorum fructuum frigidorum,& humidorum, & ſimilium ſtypticorum etiam indiſtincte conſiderantes ſolam contrarietatem qualitatis in eis ad febeorum ſubſtantiam, & proprietatem non aduertentes, quia indigeſtibilis eſt, & corruptibilis in ſtomacho,humore crudo,& aquoſo venas replet, qui ſanguinem inficit, & corrumpit, & ſic putredinem auget, & febrem, maxime ſi a proprietate id habent,vt ſunt poma,perſica, acida,immatura,& humida. Vnde Gal. ait. Sed illud memorare,ſemper,quòd ſi indigeſtibilium aliquod digerat quis, qui ex eis diſtribuitur chymus eandem naturã habet. Oportet ergo vt hanc intentionem compleas non cum indigeſtilibus, & corruptibilibus, quanquam frigidi ſint, fructibus; ſed cum his, quæ ex fructibus,herbis,vel alijs, quæ indigeſtionem, ac corruptionem quoquo modo non habeant generare, vt granata,pyra ficca, mora immatura,ſebeſten,& ſimilia.

Quæ vero inſtigidant cum ſtypticitate moderata,his conuenientia in prædictis caſibus ſunt,ſuccus granatorum muzorum, & acetoſorum, aqua limonum, ſeu acetoſitatis eius,& citri,& aqua acetoſæ,& alleluię,acreſtæ ſuccus,aqua mori, berberis,roſa ſumach,& ſimiliũ, & ſandali,quæ infrigidant, & confortant complexionẽ, & a proprietate cor, & hepar, & per conſequens totum corpus. Et ex illis eſt gargarizare aquam frigidam,& tenere in ore aliquod infrigidans,vt cryſtallum,& niuem, & trahere naribus odores frigidos, vt roſarum,ſandalorum,camphoræ, & aceti, & ſimilium,& inſpirare eos, & aerem infrigidatum ab aqua: necnon, & clyſterizari cum aquis fructuum prædictorum, & oleo roſa.& quãdoque cum camphoræ pauco,& per omnes meatus corporis immittatur frequẽter, propter vrinæ ardorem, qui in acutis feb.contingit frequenter. Et quidem compoſita ſunt,quæ ex his componuntur in modum ſyrupi,iuleb, trochiſcorum,& decoctionum,& aqua fructuum,quam in noſtro antidotario poſuimus, & electariorum,quorũ deſcriptiones ibidem fecimus ſerioſe.

Medicinæ vero exterius approximandæ frigidę,& humidæ ſunt,quæ per poros habendo ingreſſum,& per cõtactum infrigidant, & humectant. Ex quibus ſunt quoque ſimplices, & compoſitæ. Simplices ſunt expoſitio ad aerem frigidum, ſed ſub dio, maxime ſi ſit conſuetus, balneatio in frigida aqua, digeſta materia, concurrentibus alijs conditionibus,nam ſtatim venter erũpet cholerica, vel vomitus, aut prouocabitur ſudor vniuerſalis, & curabitur ſtatim. Et oleo inuncta,vt roſ. de violis,de cucurbita,& nenupharis, & irroratio aquę roſ. in facie,pulſibus, & ſimilibus,vt poſitio pedum in frigida aqua, hæc autem non ſolum infrigidant, & humectant, ſed etiam naturam a reſolutione præſeruant,maxime ſi ſubito fiat, retrahitur enim per ea natura, & ſic ad centrum attrahitur reſiduum,diſgregatio caloris propter febris exceſſum, ſicut dixit Abuh. Compoſita ſint emplaſtra, & epithemata, & cerata ex dictis, & maxime ex roſis ſandal.camphora, & acetoſa, croco pauco cum aqua roſata, coriandro, endiuia, vel mucilagine pſyllij cum aceto, & aqua roſata applicata cordi, & hepati; eis enim infrigiditatis totum corpus frigidum fiet. Inquit enim Gal. Si cor,hepar,& cerebrum ſint frigida, totum corpus erit frigidum. Et proinde ſi applicentur capiti bonum erit, & vtile,extinguendo enim prohibent aſcenſum fumorum, & raptum materiæ; qui eſt promptus in putridis, & maxime in acutis, quarum caliditas materiam ſubleuat, & aſcendere facit, vt dixit Gal.ſedat dolorem, & prouocat ſomnum, qui materiam diſgregatam a feb. reuocat, & vniendo confortat, & digerit cõfortando, ac humectat, niſi grauitas in eo ſit catarrhus, & tuſſis, quo caſu nocent magis quàm conferant extinguendo, cum poros conſtipent, & colatoria cere-

bri vapores multos, & craſſos in capite aggregatos; quas grauitas ipſius oſtendit, profunditas ſomni, & humiditas narium, congelant, retinent, & comprimendo ipſos ad ſpiritualia exprimunt, & ſic ruſſim augent. Quare oportet vt prædicta prohibeantur, & ea, quæ repletionem capitis augent, vt eſt mulſio lactis ſuper caput, & ſtare in lumine Lunæ. Tunc enim his prætermiſſis occupatio fiat in his, quæ poros, & colatoria dilatent, & vapores maturent, ſubtilient, & reſoluant, vt eſt inclinatio capitis ſuper vaporem aquæ calidæ temperatæ decoctionis meliloti, & chamæmeli, & tractio ipſorum ad inferiora cum fricti onibus, fomentis, mordicationibus, ventoſis in cruribus, & brachijs; clyſteribus, & collyrijs, niſi vapor fuerit cholericus ſubtilis, & acutus, quem cõtraria ſigna illa demonſtrant, quare prædicta infrigidantia ſupra caput applicata conferunt inſpiſſando, in quo ſumptio papaueris albi præſtat iuuamentum mirabile, & prouocat ſomnum. Et ex his, quæ per accidens infrigidant, eſt phlebotomia, & cholagogum; educendo enim humorem calidum infrigidant. Et balneum dulcium aquarum calidarum in declinatione. Et diaphoretica ex vnctionibus, epithmatibus, cataplaſmatibus, & emplaſtris, concurrentibus tribus conditionibus, quas Gal. adiunxit. Ad cuius enim eſſe ſequitur caleſactio, ad eius abeſſe ſequitur infrigidatio.

Dieta. Aer.

Conuerſio autem regiminis ad frigidum, & humidum eſt alteratio rerum non naturalium omnium ad illud, ex quibus maxime alterans, infrigidans, & humectans eſt aer. Cum ergo non eſt talis ex tempore, vel conſtitutione, aut regione, vel vicinitate fluminis, & aliarum aquarum, eligas terraneum, & alterabis illud ad frigidum, & humidum ex prohibitione ingreſſus multorum hominum in thalamum infirmorum, & fumoſitates eius expirare ex eis, quæ per anhelitum, & per poros inficiunt aerem, & inflammant. Sitque thalamus habens feneſtras apertas, per quas innouationem aer recipiat, & ingrediatur ventus, & proprie borealis; aut flabelletur, & effundatur aqua frigida, qua ſint etiam vaſa diuerſa repleta, ex quorum vno decurrat ad aliud, & per modum tranſmurationis, & embrochationis. Inquit enim Abuha. Cum in aliqua æſtate venerit pluuia tempore quo eleuatur, cui poſtea ſuperuenerit ventus ſeptemtrionalis, boni fiducia habetur, & reſoluentur ægritudines. Sintque in eo folia arborum frigidarum ſtrata, & ſuſpenſa; & herbarum boni odoris, vt ſalicis, vitis, myrtæ, & nenupharis, & aliorum, non quæ ex aquis ſtantibus colligantur. Sintque vaſa plena folijs, & floribus redolentibus, vt ſunt roſæ,

Somnus.

violæ, nenuphar, & myrta, & ſimilia. Et irroratione ex aquis ipſorum, & ſandalorum, & camphoræ, in quibus aliquid ſit mixtum vini odoriferi, vel aceti, & in eo ſtratus eius ordinatus, non ſuper plumam, & paleas, ſed matarratium de lana, vel coto ordinato in lectoria,

** reti*

de * reti. vt mos erat decumbere antiquorum, & ſuper matarratium, & deſuper opertorium de corio, ſicut Arabes iacent, & cooperiantur coopertorio, quod non valde adhæreat corpori, dormiantque ſub hora in eo, quoniam ſomnus infrigidat eos exterius, & humectat eos interius, nec profundetur in eo valde, quoniam inflamat, vt ſuperius dictum eſt. Quieſcant, non moueantur; quoniam quies eſt infrigidans, & humectans; motus vero calefaciens, & exiccans. Eſt tamen cum motus nocet febricitantibus talibus, vt cum eſt fortis in principio factus exiſtente plethoria, & cacochymia non digeſta, quoniam eo non euacuatur plethoria, & cacochymiæ digeſtio impeditur, & ad putrefactionem commouetur, & ad periodum incitatur, euacuatur indigeſta, dyſcraſia febrilis augetur, & virtus corporis debilitatur, & membra. Et etiam conſert, vt cum plethoria non adſit, ſed cacochymia ſola digeſta, vel etiam non digeſta. Sitque ſuauis in lecto de latere in latus mouendo ſe; quoniam eſt conueniens ei qui habet hæmitritæum, & febres compoſitas, & phlegmaticas. Et cum eſt debile corpus, fit reſolutio intima. Illis enim eſt conueniens, quos feb. debilitauerunt conualeſcentibus, quoniam facit dormire, & vetuſtates diſſoluit. Et confert reliquis ægritudinibus capitis, ſicut ſtupori, & obliuioni, & commouet deſideria, & naturam excitabit. Dixit Galen. & Abu. Cibus, & potus ſit frigidus, & humidus potentialiter, vel accidentaliter; ex ſe, vel admixtione, de quo infra (Chriſto duce) dicetur. Minuatur minoratiue vſque ad ſtatum; tunc digeſtione perfecta eradicatiue; & repleatur prout virtus in tolerando vſque ad ſtatum morbi requirit, ac exigit corporis diſpoſitio. Seruetur iucundus, prout melius poterit, & cum promiſſione citæ ſalutis. Cum autem infrigidatur de his febribus, caue ne infrigidatio ad exceſſum perueniat. Eſt enim cauſa tunc indigeſtionis materiæ, oppilationis, & deiectionis virtutis. Inquit enim Abuha. Amplius acutorum morborum digeſtio virtutem extinguendi prohibet; licet aliqui procurent ad deſtruendam hanc ſententiam; & ignorent, ꝙ fortis extinctio deijcit virtutem, quapropter oportet, vt paulatim procedas ad ſufficientiam, quam naturalis complexio tibi inſinuat, vt ſuperius dictum eſt, & caloris quantitas, ſeu caliditas, in forti enim calore febriũ vt acutarum, omnia prædicta, vel plura, & fortia miniſtrabis; in remiſſione vero aliarum aliqua ex eis, & leuia erunt ſufficientia. Et caue ne infrigidatio cadat in hora principali paroxyſmi, ſed parum ante; nec in declinatione, cum ſit hora obſeſſionis naturæ, & reſolutionis materiæ, & ſudoris; ſed in hora feruoris, & ſtatus, ſed nec fugias ipſum paroxyſmum cum narcoticis, quæ conſtipando meatus, repellendo materiam, & congelando, virtutem quoque ſenſibilem ſtupidam in faciendo periodum prohibent, & retardant. Et quoniam talia deſtruunt naturam, quæ ad medicum ſpectant. Dicit namque Galen. Medicus eſt adiutor naturæ, non deſtructor. Sed frigida exterius miniſtrantur ſupra principalia. ſ. hepar, & cor, & ſtomachum, & etiam dorſum, propter dicenda inferius in capitulo de hecticæ cauſa. Cumque principalibus frigida miniſtrabis, non expolia bis ea ab aliquo calido appropriato, & aromatico, quod calorem, & ſpiritum in ſua radice cõfortando defendat a nocumento ipſorum. Et propterea cum applicabis eis illa exterius, oportet, vt locum circunſcribas applicationis ipſorum ne frigiditas extendatur ad intima, & lædat. Cum ergo applicabis in dexro hypochõdrio ſupra hepar, ſecedes falſis coſtis, ne infrigidando ad diaphragma perueniat, & anhelitum reddat difficilem. Quo caſu docuit Gal. auferre illud, & calefacere locum cum aqua calida chamæmeli, vel abſynthij, & oleo eius, niſi enim ita emendetur, perducet frequenter ad mortem. Nec ſint ita applicata exterius, aut frigida valde: tenetur. n. ex eis natura in ſuis principijs, & denſando poros prohibent virtutis ingreſſum. Sint ergo tepida, & cum eis aliqua ſubtilia facientia ſubintrare admixta. Sed dices ob quid frigida ſupra totum corpus exterius applicati docuiſti, non ſuper principalia tantum, & per aerem infrigidatum, qui non interius tantum, ſed etiam totum corpus exterius tangit, cum conſtipent poros, & ſic tranſpirationem prohibeant, quæ eſt cauſa accenſionis febris caloris magis, quàm extinctionis, ſicut ſupra in cura ephemerarum in generali monſtraſti.

Cibus.

Dubium.

Cui Falco reſpondit, quòd caliditas febrilis parificat in potentia aperiendo, poros potentiæ frigidorum, & proprie aeris in conſtipando eos, & ſuperat, quod patet, quia reſoluit corpus, non obſtante illa. Calor quoque confortatur naturalis ex contemperantia, quam recipit ab iſto, etiam parificatur, & ſuperat * omnibus, & ſuperfluitates reſoluit, & ſi non ſenſibiliter ſemper, occulte tamen, quanquam reſponſionem dederit. Abu. dicentibus, quòd mulieres habitãtes in ſeptemtrionalibus ſunt ſteriles, quoniam earum matrices propter loci frigiditatem, & ſiccitatem ſunt immundæ, dicens ille. Ego autẽ dico, quod caloris innati earum fortitudo, parificatur ei, quod minuitur ex cauſis, quæ fluere faciunt, & laxant exterioribus. Tertia res, quæ ſtudium ponit in vita, & virtute,

Reſponſio.

** omnia.*

Cibus, & potus.

virtute, cum diæta cibi, & potus, & aliarum rerum regimine debito, vt est dictum, completur cum vsu ipsorum competenti virtuti, & febribus. Sumitur enim cibum, & potum dandi intentio secundum Gal. principaliter a virtute consequenter a morbo; sicut e conuerso intentio medicandi; consistit autem talis competentia in conditionibus obseruandis debite prout conueniunt virtuti, & febri. Inquit enim Gale. hæc igitur omnia nunc dicta genera salubrium causarum, materiæ quædam sunt, & cum competenti vsu causæ fiunt; & seruantes, & saluté præstantes; tales autem conditiones, licet plures sint, quas Hippocr. in suis apho. posuit attendendas, scilicet qualitas, quantitas, tempus, modus, & artificium, quod addit Iounitius, potissimę tamen, & principales secundum Gale. sunt duæ scilicet quantitas, & qualitas eius, quod offertur indigenti. Quantitas vero attendenda in febre, sicut in cæteris materialibus morbis secundum Hippocr. duplex est scilicet continua, & discreta. Continua est multum dare, vel crassum cibum, parum, vel subtilem, discreta est frequenter, seu pluries dare; vel raro, & semel, vsus vero quantitatis competenter talis cõtinue in talibus feb. sicut in alijs materialibus morbis a tolerantia virtutis respectu status earum est assumẽdus, secundum enim, quòd virtus est potens tolerare vsque ad statum earum, ita dandus est cibus, vt si quidem tolerare posit complera absque cibo nullus cibus, seu diæta vltime tenuis esset dandus, vt circa digestionem materiæ diuisionem, & euacuationem natura nullatenus impediatur discreta cibo delectabili vsque ad perfectionem ipsius, quod Hippocrates in suo aphoris. ostendit dicẽs. Contemplari autem oportet, & ægrotantis virtutem, vtrum sufficiat diæta vsque ad statum ægritudinis, aut illa prius deficiat, & obtundatur. Et quia virtus est multiplex in tolerantia, & diuersa: status etiam multiplex in longitudine, & breuitate, ac diuersus. Cibus quoque, qui proprie ad confortandum virtutem, non morbum, est ordinatus, & sic ostendit Gal. dicens. Vt ergo virtus nutriatur, & non morbus, diætantur infirmi, erit crassitie, & subtilitate multiplex, & diuersa secundum tenorem, aut tolerantiam virtutis diuersam, respectu diuersorum statuum febr. cibus subtilis, vel crassus diuersimode concedatur. Quæ Hippo. in suo apho. monstrauit di. Quibus ergo continuo est status, continuo, & tenuiter reficere oportet; quibus vero longius ad illud, & ante illud parum est auferendus; prius vero vberius reficere, vt sufficiat ægrotans, quod etiam ostendit in alio aphor. di. Quibus ergo secundum acumen ægritudo cõtinuos, & vltimos labores habet, continuo reficere oportet; vbi vero melius, vberius reficere, & tantum subcondescendere, quantum ægritudo melior vltimis fuerit. Et Galen. status est cum labores, & accidentia vltimantur, quo diæta subtilissima est vtendum, licet Hippocrat. videatur contrarium alibi dicere. Accidentibus virtutem dissoluentibus ilico cibus est dandus, secundum suum sermonem direxit ad accidentia, naturam causæ habentia, non per modum furiæ molestantia. Sciendum est ergo, quòd virtutis tenor in tolerantia absque cibo est diuersus, secundum diuersitatem corporum infirmorum. In robustis enim corporibus, in quibus crudi sunt humores crassi, & viscosi, & multi humoris congelatio solida, & pori densati in febribus, virtus est diutius tolerans absque cibo; maxime si ætas, & consuetudo in hoc concurrunt, & aliæ similes circumstantiæ. In contrarijs enim breuius, & maxime si stomachus sit debilis, recipiens choleram, & in mediocribus mediocriter: quod secundum magis, & minus multipliciter variatur. Inquit enim Gal. in eo, quòd secundum magis, & minus est variabile, innumerabiles differentiæ sunt.

Item febrium, sicut aliarum ægritudinum materialium, quædam sunt acutæ, quarum terminus est in xl. diebus, quædam chronicæ, quæ vlterius prolongantur. Item acutarum, quædam sunt acutæ absoluræ, quæ in xiiij. diebus terminantur, quædam valde acutæ, quæ in vij. quædam valde peracutæ, quæ in iij. vel prima, & quædam sunt acutæ, propinquę chronicis, dictæ cõuersiuæ, quæ a xiiij. vsq; ad xx. prolongantur, & ibi terminantur, & in eo, quod est infra eos, & quædam sunt chronicæ, quæ a xx. vsque ad xl prolongantur, & terminãtur, & in eo, quod est infra illos, & chronicæ sunt, quæ prolõgantur vltra xl. vt ad temporis mutationem, vel annum, vel vltra terminantur secũdum ætates, vt in mulieribus apud eruptionem menstruorum, vel epilepsia puerorũ, vel infantium, quæ mutatur a iuuentute, & infra tẽpus illud, secundum magis, & minus. Cibus ergo, seu regimen, seu diæta; quidam est tenuis, quidam crassus, quidam vero mediocris. Mediocris absolute est chist hordei. Subtilis, quidam subtilis vltime, quidam non vltime, quidam est inter mediocrem vltime subtilem, & est multiplex; secundum, quòd magis, & minus accedat ad naturam illorum alterius. Quidam enim accedit ad naturam vltime tenuis, vt est granata, hydromel simplex plurimæ commixtionis, quidam accedit ad naturam absolute mediocris, vt qui est ex oleribus frigidis, & humidis, vt atriplicibus, spinachijs, betis, blitis, borragine, & similibus; quidam inter illos stant in medio, vt est aqua hordei in sua latitudine. Crassus quoque cibus sanorum istis non conueniens; quidam non absolute, & hic etiam est multiplex secundum, quòd magis accedit ad naturam crassi ad æqualitatem, & vere mediocris æqualitatę. Quidam enim ipsius est, qui accedit ad naturam crassi absolute, vt sunt gallinæ; & quidam accedit ad naturam mediocris absolute, vt est panis similæ, solutus in aqua frigida bene, vt caliditas frumenti, & fermenti etiam extinguatur. Et quidam est medius inter illos adhuc latitudinem habens, quidam accedit ad latus gallinarum, vt sunt extrema ipsarum, & pulli; & quidam ad latus panis, vt sunt pisces parui; & quidam vere stat in medio omnium, vt perdices, & oua forbilia, & pauca, quos cibos varie ministrabis febrientibus secundum tenorem, & tolerantiam virtutis febrientium vsq; ad statum ipsarum febrium, diuersum, & completum, vt in valde peracutis des eis vltime subtilem, vt nihil, & proprie in hora crisis. Et ad cautelam dare oportet aliquid succi granatorum, vel iuleb, & non aliud, nisi accidentia superuenerint virtutem dissoluentia. In peracutis febr. des aquam hordei, & iuleb commixtionis paucæ, in acutis absolute chist hordei, & in alijs alios, secundũ diuersitatem ipsorum in acuitate, & longitudine, vt appropiatis singulos singulis, quibus conueniunt, aliter autem sunt difficiles, vt Hippoc. in suo apho. ostendit cum dixit. Tenues, & certæ diętæ in diuturnis quidem passionibus, & in acutis, quibus non conueniunt difficiles. Et cum ambigua sit tibi virtutis potentia, & tempus status, adeo, quòd quantitatem cibi limitare non possis, oportet vt declinatio tua ad diminutionem fit magis, si virtus tolerare queat, & ægritudo sit in statu. aliter autẽ increscere est tutius, inquit enim Hippoc. In tenuissimis diætis peccant ægrotantes.

Quantitatis vero discretæ competens vsus assumitur ex tenore virtutis in robore, ac qualitate corporis, ac etiã morbi, necnon ex consuetudine, ætate, tempore, & similibus, prout Hippocrates in suo aphorismo docet cum dicit. Et quibus semel, aut bis, aut amplius dandum est aliquid, &c. quod Galenus pertractans specialiter declarauit. Qualitas etiam cibi competens omnibus febricitantibus est humida, maxime vero si pueri sint, & in humidis assueti, sicut Hippocrates in suo aphorismo monstrauit. Quam humiditatem in cibis Hippocrates inter alias qualitates maxime commendauit, cum naturalia simul conseruet, & quod præter naturam est subalteret; & ad id quod est secundum naturam adducat. Et si frigiditas illud idem faciat in febricitantib. frigidis natura, ætate, & cõsuetudine; non tamen in omnibus, nec effectui feb. qui est consumptio contradicet: nec restaurabitur humiditas, quæ materialis est qualitas, & substãtialis cibi; siccitas quoque, etsi materialis est qualitas, & substantialis, & naturalem siccitatem valeat conseruare; feb. tamen nõ subalterat, nec eius im-

Diæta latitudo.

Ciborum qualitas duplex.

2. apho. 9.

Ægritudinum acutarum latitudo.

1. apho. 2.

2. apho. 16.

3. apho. 4.

1. apho. 2.

preſſioni reſiſtit, nec in omnibus, ſed in ſiccis tantum; ſicut nec caliditas, quapropter, & humidi, & frigidi cibi erunt ei magis conuenientes, & magis in acutis; & inter eos magis chiſt hordei, ſeu ptiſana hordeacea, quã Hip. in ſuo yperiton interiore de grano cibarium maxime commendauit.

De potu febricitantiũ ante digeſtionem.

Potus vero ſit hydromel plurimæ commiſtionis ex melle cannæ in acutis, & calidis, & ex melle apũ in chronicis, & phlegmaticis, & mixtis; vel ex aqua hordei ſubtilis, vel ſucco granatorum muzorũ cum frigida in acutis cholericis, ſi ſtomachus toleret: vel in aqua ſit virtus ſubtiliantium, & abſtergentium, vt radi. fœni, & apij, vel cicerum, in cholericis phlegmaticis, vel miſtis, & melancholicis, & ante digeſtionem, & maxime ſi aceſcat in ſtomacho, quia ſit frigidus; poſt digeſtionem vero ſit, vt potus vini, niſi fuerit aliquid quod prohibeat, ſicut capitis dolor, turbatio mentis, quod ſi excuſari poſſit, quia appetat, & delectetur, dabis vinum palearis coloris, & album acetoſum virtute, & coloris ſine odore; & a nocumento aquæ, vel vini priuatum extitit pluſquam lymphatum, poſt quod parum aquæ dabis, quæ eius virtutem in capite minuit, & mentem confortat, prout Hippocr. dixit.

De tempore cibandi vniuerſali.

Tempus autem competens ad cibandum eſt duplex, vniuerſale, & particulare. Vniuerſale, quod in tota duratione morbi conſiſtit, in quatuor diuiſum tẽpora in omni morbo ſalubri. ſ. principium, augmentum, ſtatum, & declinationem; penes, quæ prædictam cibi quantitatem cõtinuam variabis, vt a morbi principio, in quo dare expediat, des quãque die; & toties, quoties aſſuetus fuerit, niſi potionis, vel clyſteris fuerit neceſſe; tunc enim præmiſſis illis completa operatione earum ptiſana danda erit. Inquit n. Hipp. Tempore quoq; ſolutionis nullum ius conuenit propinari; ſolutione vero ceſſante, de ptiſana eſt dandum; minus vero, quam conſueuerit; deinde ſemper addendo procedas, donec plus detur, & hoc ſi dolor quieuerit, & nullum accidens obſtiterit. Nec venas eximaniri prius permittas tribus diebus, vel quatuor, vel plus; deinde des, vt mos erit antiquis, cum ſit valde nociuum, & naturæ intolerabile, quæ repentinas mutationes non patitur; ſed des vberius, vt natura tunc occupata in pugna confortetur habilius, & confortata in hora pugnæ; quæ ſuccedentibus eſt temporibus, cum diminutione cibi aliqua, vel omnimoda valeat ſuſtentari, & incitata ad pugnam nequeat quomodolibet impediri, quæ oportet omnia, ſcilicet cibũ, & medicamina prætermittere, ſic ergo in augmento ſubtiliabis, & parum dabis, & ſubtrahes omnino in ſtatu; & dimiſſo cibo intendes ad morbum cum medicamine. Inquit enim Hippoc. Huiuſmodi enim ægritudinibus in ſtatu poſitis, ſi ptiſana detur illico, morbus periculo ſubiungitur: & maxime hora criſis, & hoc eſt ſi ſtatus, & hora criſis ſit breuis, vt infra dies tres vſq; ad quem in abſtinendo conueniunt plura corpora; niſi in febribus apoſtematum, in quibus a principio oportet ſubtiliare, & parum, vel nihil dare; & quanto procedit digeſtio, & expulſio magis, quæ in ſputo oris humori facto apparet, tanto magis incraſſabis, vel ptiſanã augmentabis. Status enim in eis quo ad accidentia eſt in earum principijs; & quod ad digeſtionem dicerem, & expulſionem in proceſſu, in quo non oportet abſtinere toto; cum tempus durationis eius ſit longum, ex eo, quòd paulatim fit digeſtio, & expulſio, & nõ ſubitõ, vel in breui; ita quòd natura in eo toto ſine cibo tolerare non poteſt, immo, ſicut digeritur, & expellitur, paulatim cibare oportet magis, & magis; prout digeſtio, & expulſio procedit. In declinatione vero incraſſare, vt natura debilitata in pugna decoctionis, & digeſtionis, & euacuationis, reſumatur cibo, circa cuius digeſtionem nequaquam impediatur.

Rota.

Tempus particulare.

Tempus vero particulare eſt tempus cibandi ſecundum vnam quamq; diem, quòd a circuitu, & hora periodi, ſeu exacerbationis aſſumitur, quia ſi certe prænoſcees, quod ſit feb. ex ſeruantibus ordinem, ante eius aduẽtum, per tantum dabis, quòd poſſit eſſe digeſtus, & hoc ſecundum diuerſitatem febris eſt diuerſum, ita quod nõ ſuperueniat paroxyſmus, niſi tanquam ventrem a cibo habuerit vacuum, nec in principio eius, & cibum, & potum, & eius medicinas, niſi aliud obſtet, quod infra in vltima re cum loquemur de regimine regionis (Chriſto duce) dicemus; & ſupra in cura generali ephemerarum eſt dictum. Et ſi dederis aliquid, quod in ventre tunc remãſerit, aut humor ibi fuerit, vel cucurrerit, prouocatione vomitus ſubtrahes, & maxime ſi facilis fuerit, & humor impetum fecerit ad os ſtomachi. Inquit n. Hippo. in parox. cibum ſubtrahere oportet. Nec etiam dabis in tota duratione vſque ad quietem, poſt declinationem perfectam, niſi aliud impediat ex his, quæ dicemus ſtatim. Inquit n. Hipp. in ſuo regimine acutorum. Cum pharmacueris, ſorbitionibus vtere, attẽdes paroxyſmis febriũ, vt ne des eis incipientibus nec præſentibus, nec ad capiendum appropinquantibus, ſed eis deſinentibus, vel quieſcentibus, vel abſentibus, nec etiam tunc des, niſi fæces primi cibi fuerint expulſæ. Quod ſi quietis tẽpus ſit latũ, vt ante ſupaduẽtũ paroxyſmi ſecundi cibus, & potus poſſit eſſe digeſtus, vt in interpolatione vera, & ampla qete, ſicut quartanis, et tertianis, cibabis vtiliter, & abſq; nocumẽto. Si vero non ſit amplũ, vt nequeat digeri infra illud tẽpus, & ante ſuperaduentũ paroxyſmi ſecundi, ſicut interpolatio, ſicut i phlegmaticis, et aliis paroxyſmis ſubintrationes habẽtibus, vel in cõtinuis, pportionatis, ſimplicibus, vel cõpoſitis, ita qđ oporteat accipere de declinatione ipſius paroxyſmi antecedentis, nec incidat in hora principaliter ſubſequẽtis, cibabis in declinatione. Quod ſi in declinatione adhuc nõ ſufficiat, ita qđ oporteat accipere de hora ſtatus præcedẽtis, & principij ſubſequentis, tunc conſideratione indiget, vtraque enim hora eſt ad cibandum negata, & mala, vt ſuperius dictum eſt. Nam ſi quidem intentio, quæ a principio ſuperet intentionem etiam, quæ a ſtatu ſumitur in prohibendo, vt quia accidentia aggrauationis naturæ, & ſuffocationis, quę apparent in principio de infrigidatione forti ſubeth, & ſtupore ſunt fortia, & ſuperant accidentia ſtatus eſt ex inflammatione, anguſtatione, & reſolutione, vt quia inflammatio feb. eſt in ſtatu debilis, & corpus aridum, tunc oportet ſumere de ſtatu præcedentis periodi, vt cibatio non contingat in hora principalis ſubſequentis. Si vero econtra, contrarium, & maxime ſi cum phlegmone fuerit. Quod ſi vtriuſque intentio ſit æqualis in prohibendo, de hora ſtatus tutius eſt capere hoc de hora principali propter duo. Primum eſt, quia periculum ſuffocationis in principio ex cibo eſt maius, quàm retentionis a pugna in ſtatu, quinimo cum periculum ſtatus ſit reſolutionis, propter acumen morbi, & moleſtia accidentia per cibum, tali periculo ſubuenitur, vt non fiat, ſi fieri debeat, quia inualeſcat morbus propter retentionem naturæ a pugna, & reſiſtentia, & reſoluat virtutem, & corpora, quàm periculo ſuffocationis in principio. Secundum eſt, quia nocumentum factum ex cibo dato in principio extenditur ad omnia alia tempora a paroxyſmi, nocumentum vero ex cibo dato in ſtatu hon tranſit ad aliud, cum declinatio ſola ſuccedit.

1. aph. 11.

2. de vi. ac. tex. 12.

Queſtio.

Sed quid, ſi oportet cibare in augmento, vel ſtatu? Nam in principio non potes, propter cauſam iam dictũ, in declinatione, vel tempore etiam non, quia ſuperueniat paroxyſmus alterius febris, cum compoſita febris ſit, & hora quietis *primæ febris, cum concurrat cum augmento, & ſtatu ſequentis febris, & ſubintrantis in declinatione ſuperueniat paroxyſmus primæ febris redeuntis, ita quod in declinatione non potes cibare; cum ſemper occurrat in principio, & virtus eam longo tempore non valeat ſuſtentare. Certe hoc caſu cibabis in augmento; & ſi non innocue, minus tamen quàm in principio, & ſtatu, cuius eius ſit medium inter alia, & ſapiat de natura illorum, & malitia; minus tamen, eo quòd non totalem illorum malitiam habet; quia tunc eſſet eorum alterum, ſed eorum malitia contemperatur in ipſo, tanquam in medio extremorum. Quod ſi paroxyſmi horam cognoſcere non poſſis certam, quia ſit ex inor-

** propria.*

Soluti.

1. aph. 9. & 19.

inordinate vagantibus, iuxta Hippocra. in aphoriſ. Ni- A
hil des niſi cum quadam coniectura. Et ſi ſupereueniat
Conſiſtentes ægritudines quo. paroxyſmus, auferex appoſitis ante criſes. Vnde Hipp.
in ſecundo regiminis acutorum inquit. Ægritudines cõ-
ſiſtentes debent ſeruari, donec ſtent. conſiſtentes appel-
lauit determinatum tempus afflictionis,paroxyſmos nõ
ſeruantes, debent ſeruari,vt quia diæta certa ordinari nõ
poteſt, donec hæc ad determinatum, & certum tempus
affligendi deuenerint. Sed cum coniectura veritati pro-
pinqua oportet,vt prius des. Modus vero competens in
talibus cibationis febribus, ſicut in alijs ægritudinibus
materialibus, a diſpoſitione virtutis, & corporis habet
ſumi; vt ab intrinſecis cauſis, & extrinſecis,vt puta tem-
poris,& ætatis. Si enim virtus ſit fortis,& reſolutio pau-
ci corpotis in febre; ſitque hyems,& in ætate iuuentutis,
multum cibum ſimul datum poterit ſuſtinere, & dige-
rere, & quod neceſſarium eſt conuertere: ſuperfluum
vero expellere; nec permittet in morbi materiam cade-
re. Si vero econtra, licet multo egeat, tamen ſimul to- B
lerare non poteſt, quare ipſum multum diuidat,& plu-
ries detur; maxime ſi ſtomachi natura organica,& con-
ſimilis concurrat cum illis; vt quia tale corpus habuit
ſtomachum calidum, rotundum, paruum, & propen-
ſum ſuperius, & frigidum, vt Gale. monſtrauit. Et in
medijs diſpoſitionibus mediocriter. Artificium quidẽ,
quod Ioannitius poſuit, debet eſſe tale; vt cibum ſapi-
dum, & delectabilem reddat, & bene digeſtibilem. In-
quit.n. Hippocr. Parum deterior cibus,& potus.& dele-
ctabilior quidẽ,melioribus magis appetendus. Gal.quo-
que dixit,q; delectatio corrigit malitiam, & magnã par-
tem confert ad digeſtionem. Conuenitatque feb. cauſæ
quoque,& accidenti.

Regimen vero in alijs rebus non naturalibus vt breui
ter tranſeamus, ſi prout conuenit feb.& accidentibus:
vel æqualiter, ſi æqualiter earum intentio inſter,vel in-
æqualiter, ſi vnius intentio alterius intẽtionem excedit.
Complebitur autem prout ſupra in re ſecunda dictũ eſt.
Et cum eorum contrarijs,quæ ex illis ſunt nota; potẽs.n.
eſt altera pars contrarietatis declinare ſeipſam, & oppo-
ſitam. Ariſt.dixit,maxime ſolerti medico, & experto.

Quarta res, & vltima eſt illa, quæ corrigit accidentia
feb.putridis contingentia. Sciendum autem,quòd euen-
tus talium accidentium eis contingit; & propter feb.ma
litiam, & exceſſum propter putredinẽ, & propter actio-
nem,& pugnam naturæ contra materiam febr.in digerẽ
do,diuidendo, & expellendo; tamen omnia indigẽt cor-
rectione, nec ſemper exiſtentibus eis triplicis generis.
Aliud enim qualitas mutata eſt,aliud actio læſa,& aliud
exiens a corpore, & conuenientibus his omnibus in hoc
genere, quod eſt accidens,in quantum enim accidentia
ſunt, & morbum ſequuntur, ſicut vmbra corpus, nullã
in ſe habent curatiuam intentionem, ſed ſolum intentio
nem curatiuam, morbo remanente proprie, ſicut præ
cuſtodia cauſæ, ſecundum accidens vero curam indica-
re poteſt,inquantum ſua magnitudine excedendo lædũt
magis virtutem, & diſpoſitionem, nec ceſſant ſimul cũ D
diſpoſitione naturam cauſæ habentia, & ſic cogunt me-
dicum derelinquere curam morbi, & intendere ad cor-
rectionem ipſorum, & proprie actio læſa,exiens a cor-
pore. Qualitas vero mutata cum non excedat, & lædat
virtutem, & diſpoſitionem, ſicut illa,ſed ſit ſignum di-
ſpoſitionis ceſſans ſimul cũ diſpoſitione, q̃ curatur, nul-
latenus indicabit curam,& licet ſiccitas oris,ariditas lin
guæ,& ſuffocatio eius correctionem habeant, cum ſint
qualitates mutatæ,illud tamen eſt inquantum actionem
oris,& linguæ impediunt, & alijs membris nocumenta
inferunt, quibus miniſtrant, vaporeſque trahunt ad ca-
put,qui cauſa ſunt, quandoque firſen. Sciendum præte-
rea,quod accidentium talium indigentium correctione,
quia magna ſunt, & difficilia, quædam antecedunt quã-
doque febrem, vel cum ea incipiunt, vt rigor,horripila-
tio, & frigus,anomalia fixa, & breuiter mutata, & ſi ſe-
qui debent,vt vmbra ſequitur corpus,tamen antecedere
videmus, ex eo, quod non febr. accidentia proprie ſunt,
ſed alterius morbi,vt ſolutionis continuitatis, & ſubitæ
alterationis inductæ, non a febr. ſed a ſui materia apud
motum eius de venis ad mineram putredinis. Et ſi di-
cantur eſſe accidentia feb.dicuntur tamen large,inquan
tum feb.attribuuntur, quæ principalis eſt morbus. Et
tunc ſi antecedit,non tempore, ſed proprietate naturæ
inhærente humori apud motum eius,in faciendo perio-
dicam feb. ſicut rumor inimici inſultantis, quædam ſe-
quuntur feb.immediate vt actio læſa, ſicut dolor capitis
vehemens,vel alterius membri; vigiliæ fortes,& inſtan-
tiæ ipſarum,alienatio,profunditas ſomni multa,ſubeth,
quæ non proprie feb. ſequuntur, ſicut prædicta, ſed ma-
lam complexionem materiæ vaporalis multiplicatæ in
cerebro, propter feb.quæ fumos ex putredine reſoluta
ſubleuat ad caput, & ibi propter naturam cerebri cõge-
lantur: & proprie in principio paroxyſmi,& ſubeth fa-
ciunt,ſicut ante congelationem,& vigilias,& ex illis eſt
ſternutatio continua,tuſſis,caſus appetitus,boliſmus,ap
petitus caninus, ſingultus. Et quædam mediate,vt exeũ-
tia a corpore ſicca,fluxus ſanguinis narium,vomitus la-
borioſus,fluxus ventris, & vrinæ, & ardor ipſius, fluxus
menſtruorum,& hæmorrhoidarum,& ſudor pruritus,
& diaphoreticus. Hæc omnia actione læſa mediante
morbum ſequuntur,cum omnia ad fortitudinem virtu-
tis,& debilitatem nitantur, ſicut Abuha.dixit. Et cum
de plurimorũ correctione in prima,& hac ſectione ſuffi-
cienter ſit dictum,hic pertranſibimus ſuccinctè, de qui-
bus vero non dictum eſt, amplius, & ſufficienter dica-
mus, & ex illis eſt rigor, & horripilatio, & ſimiliter
frigus, &c.

Sciendum autem,quod rigor eſt impotentia continẽ- *De rigore.*
di membra a ſua commotione. Eſt autem in talibus fe-
bribus multiplex,antecedens febrem,qui in interpolatis
eſt plurimum, & quandoque in continuis. Alius eſt in-
tercidens,alius eſt ſequens,& hic eſt triplex,ante criſim,
in criſi, & poſt criſim contingens. Primorum trium cau
ſa potentia virtutis expulſiuæ lacertorum in membris
C commouentis ipſa ad excutiendum humores ſua mul-
titudine,& acuitate nocente pungente lacertorum pan-
niculos, quibus effunduntur apud ſubitum motum eo-
rum de venis ad extra,quare ſanguis,calor,& ſpiritus ad
interiora verſus pectus, & cor tanquam ad principium
retrahitur,& coadunatur, & infrigidant extrema,& tre-
munt non ſubſtentata. Aliorum duorum cauſa eſt di-
uerſa. Et intercidentis quidem cauſa eſt terror naturæ a
malitia, & cauſa materiæ cum fuga ipſius. Tertij vero,
& eius qui antecedit criſim cauſa eſt,quæ primi acciden
tis in criſi,vt puta in ſudore cauſa eſt eadem, quæ ſecun-
di,& eſt malum ſignum, vnde Hippocrates in aphoriſ. *2. aph. 4.*
ait. In ſudore rigor malum,ſed eius,quę ſequitur criſim,
quæ eſt de natura frigoris,vel horripilationis, magis cau
ſa eſt frigiditas ſuccedens calori reſoluto febris, & eua-
cuationis eius materiæ calidæ cum natura debili rema-
nente. Et quidem cauſa eius eſt quandoque exteriorum,
vt ſubita effuſio aquæ feruentis, vel alterius cõſimilium
ſupra cutem. Et illud in ſanis plurimum accidit,ſed an-
tecedens criſim correctionem habet, dicente Hippocr. *2. aphor. 22.*
in aphoriſ. Ea quorum criſis fit, & facta eſt æqualiter,
non mouere oportet,neque nouũ facere, niſi ſuperfluat,
quo caſu frictiones,& calefactoria poſſunt concedi, quæ
materiam de interioribus ad exteriora trahant, & iuuẽt
naturam in criſi,ſuperueniente criſi, quia ſignum mor-
tis eſt,vel diſtrictæ criſis,quare prognoſticis ſunt dimit-
tendi ſignis infirmi. Sequens criſim per ſudorem etiam,
non cum de ſe ceſſet, & facilis, & tanquam ex leui con-
tingens cauſa,vt cum calefactorijs ſimplicibus, & cibis,
potibus calidis reſumentibus. Intercidens quoque non,
quia raro eſt,& cum accidit, eodem modo ſuus exceſſus
corrigitur, ſicut antecedentis febr. Cuius correctio eſt
quinque res, ſuis cauſis, quæ ſecundum Galen.ſunt cor- *Minoratio.*
reſpondentes effectui. Prima eſt humoris multitudi-
nis minoratio, quæ ipſius eſt cauſa. Completur autem
cum vomitu eius præſentiam cum calida aqua; quoniã
minorat, atque eradicat materiam paroxymi, vt dixit
Abuh.

Abu. & calefacit. Completur quoq; purgatione ante eius aduentum, vel declinante paroxysmo, cum rhabarbar. myroba. citrinis, hietis compositis, & alijs leuibus, cum suauitate resoluentibus absque commotione humoris, & cum euacuantibus per horam præmissis habentibus humorem proprium diminuere; & proprie vbi vomitus non sit possibilis, & rigoris vehementia sit multa. Et proinde cogimur dare diagridium, & agaricum, vbi materia sit mixta, & vbi frigida opopanacum, sagapenum, diaphœnicon, & pilulas fœtidas, si non prohibeat febris. Secunda res est molestantis acuitatis ipsius, & pungentis obtusio. Completur autem cum cibis, & potibus, & medicinis infrigidantibus, & inspissantibus, in hora qetis ante rigorem exhibitis; vt sunt frumentum coctum, vel chondron, lentes, & phaseoli rub. extrema, & viscera animalium, & vina parum aceti habentia, vel cum eo præparata aqua frigida, & vinum spissum stypticum, si non prohibeat febris, lactuca, coriandrum siccum, & humidum, portulaca; iuiubæ, & similia, & pruna, siracost, casia fi. & similia, quæ remittunt feruorem sanguinis, & choleræ, educendo eam. Tertia est, quæ subitum humoris motum, & deliberationem sistit. Completur autem quiete corporis, adeo, quòd si quiescant non rigent, nisi moueantur, & stypticis, & ponticis, & ingrossantibus dictis. Quarta est quæ sensum membrorũ reddit obtusum. Completur autem cum prædictis inspissantibus, & infrigidantibus, & cum narcoticis, & cum opiatis, vbi fortis sit, & multiplicetur rigor, vt est theriaca diatesseron, & philonium, & pilula ex opiatis, quæ infra (Christo mediante) dicentur, & proprie vbi digestio, & euacuatio materiæ præcessit, quoniam theriaca tunc resoluit residuum, confortat, & calefacit temperate, ante vero componit seb.

Auxilia frigoris.

Quinta res est membrorum infrigidatorum, & cõtractorum calefactio, & confortatio, vt lumborum, coxarũ, & dorsi, à quibus rigor incipit, & procedit, vt in aphoris. Hippo. dixit. Completur autem cum inunctionibus ex medicinis calefacientibus simplicibus, & compositis, quæ infra dicentur. Et simplices quidem sunt sicut oleũ antiquum simplex, chamæmelinum, anethinum, de lilio, de iride. Et fortius eo est oleum costinum, balsami, nardinum, & de abrotano, sambucinum, de enula. Et fortius est oleum de asa. de been, & de saha, laurinum, de stœchade, de myrrha, & de piperibus, & de euphorbio, & proprie in frigore. Et aliqui confortant olea prædicta debilia, cum succis herbarum propriarũ, vt sampsuchi, calamenthi, absynthij, rutæ, artemisiæ, & erucæ, cũ speciebus ex pipere, pyrethro, aristolochia, myrto, castoreo, & similibus calidis proprijs, vt sinapi, staphisagriæ, & erucæ, nasturcij, & similibus. Cõpletur quoq; cum his, quæ calefaciendo trahunt calorem in pectore, & spiritalibus, coadiuuantib. ad ipsum; qualia sunt ligaturę dolorosæ, frictiones asperæ, si tolerat, fomentationes ex aqs calidis mediocriter habentibus virturem medicinarum calefacientium prædictarum, & cum calefactorijs alijs ex pannis, lateribus, lapidibus calefactis, & pomis plenis prunis retentis in manibus, artificialiter factis, & cũ calefacientibus totum corpus, vt sunt operimenta multa calida. Et quandoq; oportet, vt immittatur in balneũ aquæ prædictarum medicinarum.

De horripilatione.

Horripilatio vero est dispositio, in qua sentit eger inæqualitatem frigoris, & punctionis in corpore suo, & proprie in dorso, cute, & lacertis; & frictio est ex genere eius. Et frigus est, vt sentiat frigus purum in eis. Et causa exterior est, & interior. Exterior vt aeris frigiditas, aquæ, & pannorum lecti, & similium. Interior est in sanis, & ægris. In sanis vt reuocatio caloris causa cibi ad loca digestionis extrinseca, & ex illis est humor phlegmaticus intrans, abundans corpore ex regiminis malitia cum calefit, & vapor eius effunditur ad corporis exteriora. In ægris non est retentio caloris ad loca apostemata, & viscera; vel debilitas caloris nequeuntis se extendere ad corporis extrema, vt in propinquis morti; vel quia eius extensio impeditur, vt in liparia cõ-

E

tingit; vel eius frictio, propter humorem frigidũ phlegmaticum, vel melancholicum subito effusum per sensibilia membra corporis prænarrata, sicut in principijs quotidianæ, & quartanæ contingit, ad quem præsens sermo dirigitur. Correctio rigoris est cum medicinis calefacientibus fortiter prænarratis, internis, & exterius approximatis; calefacientibus, & soluentibus: simplicibus, & compositis, quæ Omnipotentis auxilio dicẽtur.

Et cura horripilationis est medicina ex vtrique mixta. Et ex compositis appropiatis frigori sumendis interius est diacalamenthum, & etiam exterius inuncta spina, diapipereon, mithridatum, musa, confectio de aia, cũ vino tepido. Syrupus de mentha, & hyssopo, diacyminum ad eius præfocationem, & inunctum in spina, & in quartanis propriæ; & quotidianis, & rubea trochiscata in quantitate auellanæ, & cum rhodostomate sumpta ante paroxysmum per horam, & requies in omnibus, & theriaca antiqua. Et quandoque expedit dare cibos, & potus calidos, propter syncopim, & casum virtutis. Inquit enim Gal. Accidentibus virtutem dissoluẽtibus illico cious est dandus. Et tunc diamuscum est proprium. Accidit enim syncopis in febribus putridis, propter humorem frigidum effusum ad stomachũ in principio paroxysmi. Et quandoq; propter choleram effusam ad ipsum. Quo casu expedit ante paroxysmum panis aliquid dare cum succo granatorũ, vel acetitas; hora vero syncopis cum vino odorifero: & fricentur extrema, & caletiãr, deinde vomitus prouocetur, vel liniatur venter declinante paroxysmo cum clysteri vel tamarindis, deinde cibet cum sauich chordei, cum granis granatorum, & interdicatur phlebotomia. Et quandoq; accidit hora febris, pp caliditatem resoluentẽ spiritus, quibus virtus deficit.

F

11. Meth. 12. & 3.

Et cura supra in corde dicta est. Et in cura febris syncopalis dicetur proprius, cuius accidens est, quanquam Auer. voluerit in suo colliget, quòd syncopis ex resolutione non sit accidens; sed alterius ęgritudinis febri contrariæ scilicet frigidæ, quæ ex inanitione causatur spirituũ, & contrarijs alijs indigetur quam febris, quia calidis. Sed secundum Gal. non est inconueniens, quod aliquod accidens morbum, mediante alio sequatur, & tamẽ quia morbus est principalis, attribuendus est morbo. Sic quidem, licet syncopis talis ex inanitione spirituum immediate fiat, quàm frigiditas sequitur, tamen, quia eius febris est principalis causa inde, ideo febris accidens esse dicetur, & medicabitur frigidis, sicut febris.

G

Ceratum efficax, & expertum ad rigores inúctum inspina per horam ante paroxysmum. Recipe olei antiqui, succi artemisiæ, cęræ parum, & frictione forti vngatur, donec calefiat locus, & imbibatur ceratum.

Pulus ante paroxysmum ter datur. Recipe zedoariæ, vnc. j. baccarum lauri, seminis rapæ, ana P. j. puluerizentur, & misceantur, dosis ante paroxysmum per horam, & detur, drach. j. cum tepida.

Pilulæ expertæ ad rigores. ℞. styra. myrrhæ, opij, opopanacis, omnium, ana partem. i. Conficiantur cum butyro, & fit dosis earum. v. ante paroxysmum per horam, infirmo bene se fouenti in camera sua.

H

Item confectio bona, & experta. ℞. opopanacis, sagapeni, aniudẽ, cymini, carmeni, sem. apij, piperis, ana aur. i. s. se. hyoscyami albi, croci, aristo. euphorbij, myrrhæ, zingib. ana drach. j tertiam, pyrethri, seminis harmel, ana aur. i. Conficiantur cum melle. Dosis, auellana vna cum aqua calida.

De dolore capitis.

Dolor capitis in febribus putridis est accidens nõ parum lædens virtutem, prosternendo sua fortitudine ipsam, & augens febrem sua inflammatione, adeo vt declinatam redire faciat ad augmentum, sicut dixit Abu. & causa fit collectionis materiæ partibus capitis rheuma prouocando, & si perdurer, fit morbus faciens compositionem. Vnde Abuha. & est cum vna res compositione sui, & rei, quæ est ante ipsam, & rei, quæ est post ipsam, est ægritudo, causa, & accidens, sicut dolor capitis, qui accidit ex seb. non immerito, ergo ipsa seb. maiori indigebit prouidentia, & correctione. Et siquidem pro-

prõprie accidit ex calore febris plurimum, & ex fumis resoluentibus à putredine earum sursum, prout de natura est eorum ascendẽtibus ad caput, & ex vaporibus dissolutis ex materia ipsius carminata apud digestionem, diuisionem, ac eius expulsionem, quos ad caput subleuat feb. & quandoque ex ipsa materia, & humoribus corporis ascendentibus ad caput per eam, quia sua multitudine replendo, & extendendo * myringas cerebri, & inflãmando sui acuitate dolorem inducunt. Quos dolor perceptus in radicibus oculorum demonstrat. Et quandoq; aggregantur in partibus exterioribus subcutaneis, quos dolor cutis capitis apud tactũ exterius magis perceptus ostendit. Et siquidem fuerint crassi, capitis grauedinem totam habent. Et quia cura eius in soda absoluta generaliter dicta est, hic in speciali correctionem eius breuiter transeamus. Et eius correctio breuiter est tres res. Prima materiam ascendentem trahit inferius, & deriuat. Secũda reprimit ipsam, & obtundit, ad dyscrasiam alterat calidam, & permutat. Tertia materiã eleuatam euacuat. Prima stante feb. permutatur, & completur cum frictionibus asperis manuum, & pedum; incipiendo à superioribus, & trahendo ad eorum inferiora, & cum effusione aquæ mordaciter calidæ super extremitates, & assiduatione: trahitur enim dolor sensibiliter per eam ad inferiora, & cum ligaturis dolorosis, & quandoque cum vẽtosis. Et declinante feb. si dolor det spacium, cum clysterijs, & collyrijs trahentibus, proprijs: vel cum pharmacijs ex aloe, & hieris, si vapores cholerici fuerint, vel colocynthide, si phlegmatici, vel epithymo, si melancholici; vel polypodio, si phlegmatici simul, & melancholici: vel cum sena, & fumoterræ, & aqua lactis, si adusti. Et generaliter, quicunque sint cum agarico, & apertione venarum hæmorrhoidalium cum sanguisugis, & proprie prouocatione menstruorum, maxime si materia sanguinea fuerit, vel cum peccato sanguinis; quoniam trahunt, & euacuant, vel cum phlebotomia cephalicæ manus, loco doloris oppositæ, quoniam deriuat, & euacuat. Et quandoque confert vomitus, cum materia est in stomacho, & est facilis. Secundam rem complent epithemata ex frigidis, & stypticis confortantibus, supra frontem, & tempora applicatis. Et caput si expediat præabrasum, deinde temperate fricatum, si non prohibeant catarrhi grauedo tussis frigidi. Qualia sunt ex aquis, vt ros. coriandri, semperuiuæ, filicum, solatri, & similium cum aceto pauco, rasura curcurbitæ, sandalis, camphoræ, & similibus, & proprie oxyrhodino. Et exhibitio granatorum acetosorum, & muzorum, & rob de succis ipsorum de acetosa, & de acresta, & cytoniorum, & coriandri, & aqua eius proprie si pulsatiuus sit dolor. Tertiam rem complent fomenta, & embrochæ ex aqua decoctionis anodynorum temperate calida, quales sunt flores chamæmeli, melilotum, & similia, quæ poros aperiant, quæ præmasticata, apocrusticata cõstiparunt, quæ causa multiplicationis sodæ ex feb. quandoque existit. Inquit enim Abuha. Et sodam quidem calidam in febribus multiplicat vsus epithematum, vapores exire nõ pmittentium, sic ergo applicanda subsequenter sunt ibidem cum poros aperiant, & collectos ibidem vapores resoluant ea. Et siquidem fuerit materia humoralis causa, & multa, præaperiatur vena narium, vel frontis, vel quæ post aures est, quæ parti repletæ melius correspondet, si cum peccato sanguinis fuerit; vel cum pharmacis proprijs educatur, si sine eius peccato existat: deinde prædicta fomenta, & embrochæ prædictis partibus capitis applicentur.

Et expertus est facculus repletus ex prędictis floribus cum folijs maturarum ros. parum bullitis in aqua, & supra frontem, & tempora ligatis. Et cum fuerit grauedo prima remissa, si expedit, & prætermissa secunda, contẽtatur præmissione capitis supra vaporem aquæ decoctionis florum chamæmeli, & meliloti, & surfuris, & violarum propter febrem, & embrocationem ex ipsa, sanabitur enim ex his (si Christus voluerit.

De dolore ventris. De dolore ventris eius antecedente supra sectione prima suo loco est dictum. Et plurimum accidit ex humore cholerico concurrente ad stomachum, & intestina. Et quandoq; ex ventositate. Et quandoq; ex vermibus. Et signa quærantur supra, & etiam correctio eius.

De vigilijs & alienatione. Vigiliarum instantia contingit eis plurimũ apud statum, et similiter alienatio. Et causa est communis vtriq;. Et est quam Gal. dixit, cum ait. Alienatio, quæ fit in statu febrium ex fumis caput petentibus. Cum ergo perueniunt ad oculos in humiditate albuginea, vel cerebrum ascendunt, in phantasia, & imaginatiua impressionẽ formarum diuersarum faciunt, & intellectum turbant, & rationem, quare mouentur irrationabiliter, & loquunt infirmi, ac si viderent aliquid exterius, quod est intus; & cum exiccent simul cum feb. cellulam anteriorem cerebri inducunt vigilias, & priuant somno. Correctio eius est similis illi, q̃ in dolore est dicta, & supra in phrenesi.

De profunditate somni. Correctio vero profunditatis somni, & subeth, quæ plurimum apud principium paroxysmi contingunt ecõtra est faciẽda, scilicet cum clamoribus, et locutionibus, strepitu, & alijs expergefacientibus, trahentibus materiam, & deriuantibus vapores, sicut supra in lethargo dictum. Et cum frictionibus asperis, & odoribus ex ruta agresti, & harmel, quæ calefaciunt cerebrum, confortãt, & expergefaciunt.

De subeth. Et ad subeth cum ligaturis extremorum dolorosis, & fomentis cum calidis aquis mordentibus, in quibus decocta sunt ex calefacientibus aliqua dictis in rigore, & ex rubificantibus; sicut vrtica, calamenthum, & similia. Et cum collyrijs acutis, maxime si fuerit stricta natura, & cum ventosis inter spatulas, & spondyles, & declinante paroxysmo cum clysteribus acutis, & deinde sternutatorijs ex pipere, elleboro, & condysi, & cum epithematibus supra caput, & ex oxhirodino in principio: deinde cum additione calefacientium cerebrum, & ex serpyllo; & deinde castoreo proprie, & deinde cum epithematibus, vnctionibus, & proprie ex oleo nardino, sambucino, sampsucho, & succo rutæ, quæ est cõueniens spiritui animali. Et cum vno trochiscorũ de scammonea, succo sisymbrij, & aceto; & loco opij ponatur castoreũ, & fiat inunctio in superiori parte capitis, & vltimo emplastretur cum sinapismo. Caue tamen ne alia approximentur à principio corpore replero, quia trahunt magis cum repletione. Et cum prædicta non suffecerint, ministrentur pharmaca ex hieris magnis, & proprie hiera logodion, agarico, & castoreo pauco cum decoctione stœchadis, hyssopi, & similium.

Dochmus.

De sternutatione. Sternutatio cõtingit eis ex fumis, & vaporibus caput petentibus; eius vacuum replentibus, & humectãtibus. Et proprie in principio paroxysmi suffumigante materia accensa feb. calefacit, & dissoluit, & virtus expulsiua percipiens nocumentum impetu quodam mouetur ad expulsionem, adiuta intus ab aere per nares tracto, qui extra effusus cum materia, cum impetu exiens per angustum sonat, & sternutationem facit, sicut Hippocrates in aphoris. Quæ si immoderata, & superflua fuerit, nocumentum præstat. Debilitat enim virtutem, & replet caput trahendo, propter nimium motum accendit febrem. Et fortassis propterea aperit venas, & prouocabit ex naribus sanguinem, qui in debilitate prędstat augmentum, & in materia cruditatem. Correctio eius est tres res, deriuatio, & attractio vaporum, repletio, & resolutio ipsorum. Primam rem complent compressiones extremorum, & frictiones ipsorum asperæ, & partiũ dorsi, pectoris, & colli. Repressionem complent odoramenta ex luto armeno, spongia marina cum aceto lymphato, & oleo ros. Resolutionem complent motus capitis, frictio frontis eius cum suauitate, & iniectio olei chamæmelini in aures, calefactoria capitis cum pannis suffumigatis cum xyloaloe, & thure, & spica. Et somnus tẽperatus. Et post, vigilia superflua interdicatur quandoque, quoniam replet magis, & calefacit. Et omne repletiuum ex cibis, & potibus, & odoribus.

7. aphe. 43

De tussi. Tussis accidit ex febre eis exiccando exasperante tracheam gutturis, & alias pectoris partes, & quandoque dissol-

dissoluente materiam in cerebro, & acuente ipsam, quæ catarrhizans ad partes prædictas, tussim facit eo, quod natura ipsam ibi non patitur, immo ad eius expulsionē motu impetuoso mouetur, qui tussis dicitur. Et signum distinctiuum est, quia rem sentit medicus transglutire ęgrorum, & est cum sputo humido, subtili, & pauco, & salso, & quandoque acuto, & pauca siti. Inquit enim Hippocrat. Quibus tusses ſiccæ, & modicæ prouocatæ in febribus vrentibus, hi non valde sitientes fiunt. Prima vero est ſicca, & cum siti multa, & sine sputo. Cura tussis ex feb. & correctio eius est duæ res, Prima est, vt interdicantur nociua. Secunda est, vt ministrentur iuuatiua. Primam rem complent inhibitio acutorum fumantium, & salsorum, & acetosorum, & aliorum extrinsecus aduenientium nociuorum, dissoluentium, vel comprimentium cerebrum, quæ ex prædictis sunt nota. Secundam rem complent humectantia ex cibis, & potibus, vt pulmenta ex amylo, succo hordei cum iuiubis, de coctio medullarum, seminum frigidorum, et fructuum, & cucurbita, & similia, & aqua hordei, decoctionis iuiubarum; vel simplex cum penidijs bibita, & iuleb vio. & cucurbita, & syrupus iniubinus, & detentio in ore penidiorum, & proprie tragacanthi cum seminibus communibus; & inunctio exterius supra pectus ex oleo violato, & amygdalarū dulcium, vel ex cerato frigido ex succo maluæ, tragacantho, oleo violato, & cera. Et in frigida catarrhizante materia etiam cum cerato frigido, ex oleo ros. puro, vel misto cum mucilagine psyllij, & succo portulacæ, & similibus, & cum sacculo retento supra commissuram capitis coronalem, ex milio, panico, ros. sandalis, myrto, & radice solatri, quæ est propria, & alijs frigidis exiccantibus, & confortantibus. Et cum retentione in ore pilularum bechichiarum, quas supra in tussi diximus, sem. papau. albi, & confectionis ipsorum, vt diacodion, diapapaueris, & cū suffumigatione ex sandaracha, & odoramentis ex camphora, & aceto lympha to. Superius præmissa summa ostendimus, qualiter ex

De angustia. angustia ephemera feb. proueniet. Hic autem dicemus qualiter angustia, & inquietudo in putrida febre contingat. Et quod angustia contingit ex fumis calidis circa spiritalia coadunatis, coangustantibus spiritus, & virtutem in eis, cum debilitate, adeo, vt expandi ad exteriora non possit, quare natura mouet hinc inde corpora, & membra sine ordine, & quiete, quatenus possit ab angustia, & carcere deliberari, ad quod caliditas febr. adiuuat spiritus inflammando. Et correctio eius est duæ res, derivatio fumorum, & attractio ad extrema, scilicet prout in dolore dictum est; & alteratio spiritalium cum confortantibus notis supra in complentibus rem secundam, quæ in cura putridarum est principalis.

De difficultate anhelitus. Difficultas anhelitus, & transglutiendi accidit in febr. aut propter febrem exiccantem, & spasmantem lacertos anhelitus, qui sunt in pectore, vel transglutiendi, qui sunt in gutture, & meri. Et illud est malum, vt *5. aphor. 28.* dixit Hippocr. in suo aphoris. cum ait. In febribus spiritus offendens malum, aut propter materiam dissolutam à febre catarrhizantem à capite ad guttur, & ibidem collectam, aut propter virtutis motiuæ debilitatem in suo principio. Et signa distinctiua sunt manifesta. Et correctio primæ causæ est cum humectantibus frigidis, virtutem, & propietatem in dilatādo habentibus, interius, & exterius approximandis, notis supra in cura ephemeræ ex frigiditate, vel densitate. Secundæ vero est, vt cum his, quæ tussim catarrhalem corrigunt, strangulationem, & synachen; & cum confortantibus cerebrum, neruos, stomachum, & meri, quæ supra sunt nota, & interdicantur vomitus, & omnia clysteria, & collyria sunt meliora pharmacis per os sumptis.

De siti. Sitis in talibus accidit ex calore febris, inflammante, & exiccante spiritalia, & etiam nutritiua. Et quandoque est ex materia baurachia salsa ori stomachi adhærente, vel cholera in partibus stomachi superioribus effusa, quæ sitim, & tristitiam infert, atque cordis morsum, fastidium, appetitus casum, & similia. Et signa harum causarum ex prædictis sunt manifesta. Et correctio primo fit cum infrigidantibus, & humectantibus, sumptis, & bibitis in quanto sufficienti per interualla, notis supra in sectione prima. Oportet autem vt sint quantitatis sufficientis magnæ; pauca enim sitim magis accendunt, dixit Abuha. quoniam excitat caliditatem, sed fit sumptio suis horis, & per interualla, continue vero frigidis aquis gargarizatis, & lauationibus, & masticationibus ex ramis portulacarum, & præputiorum vitis, tamarindorum, & similium, & retentis in ore, vt mucilaginibus, tragacanthi, psyllij, seminum cytoniorum, & melonum, & proprie indorum, & prunis, infusis, & sebesten. Et medullis seminum communium frigidorum, radicum liquiritię, & zucchari candi, in quantitate fabæ, carnium melonis indi, limonum, & similium, vel crystallo infrigidata in aqua, & aliis compositis, quæ (Christo duce dicentur.) Et oleis frigidis infusis super caput, si non sit prohibens. Et frigidis epithematibus supra pectus, hepar, & stomachum, & ex prędictis, & proprijs, & cum vigilijs, quoniam si ex siccitate vel frigiditate esset, somno corrigeretur. Correctio vero secundæ causę est cum incisiuis, & abstersiuis, & proprie cum aceto lympharo, gargarizato, & bibito, & appropriatis, vt anisо, masticato, & transglutio, & similibus compositis, dictis supra in tussi. Et tertiæ causæ correctio est cum vomitu, & sumptione aceti, & medicinarum acetosorum, & prunorum, tamarindorum, & succo duorum granatorum expressorum, cum pulpis eorum, quæ choleram reprimunt, & educunt, stomachum confortando, & excitando appetitum. Et siccitas linguę ac oris ex illis est, quæ febris caliditatem causat, & corrigitur, sicut prima sitis.

De siccitate & asperitate linguæ. Asperitas vero linguæ duplex est, quædam est cum superficie eius clara, & munda, & talis est ex caliditate, & siccitate febris, ex asperitate, & remanet in calore suo, quædam est cum superfluitate viscosa adhærente, cuius causa materialis est quandoque catarrhus phlegmaticus cum signis suis, & tunc primo est alba, & quandoque est vapor cholericus eleuatus à spiritalibus, & nutritiuis, & tunc est primo citrina, quos cum aduret febris caliditas, deinceps conuertetur in nigram.

Cura eius, & correctio eius, quæ munda est, est correctio siccitatis dicta, & sitis primæ. Eius vero, quæ est cum viscositate correctio, est sicut secunda. Et oportet, vt abstersio fiat præcedente ablutione, cum aceto, & aqua, cum instrumento ex canna, vel salice facto, vel cochleari ex aliquo metallorum: deinde, cū panno aspero madefacto cum aqua zucchari; deinde humectetur cum pipatella ex seminibus cytoniorum vel melonis recentis interclusis, quoniam prohibent offuscationem, & humectant, ex quo valde alleuiantur infirmi. Oportet autem, vt non dormiat supine, neque super cervical ex plumis mollibus, quoniā sunt ex his, quæ calefaciunt, & exiccant, & exasperant, & denigrant.

Pilulæ. Recip. medullæ seminum cytoniorum, sem. communium, ana vnc. ij. tragacanthi vnc. j. confice cum carne prunorum, & mucilagine psyllij, & teneantur sub lingua succesſiue.

De sudore. Sudor symptomaticus, & criticus, superfluus, vel diaphoreticus accidit eis secundum Gale. ex feb. subtiliante humores, & ratefaciente poros, quare deficit contentiua, & contineri non possunt, quinimmo cum humoribus superfluis, quos quandoque virtus euacuat expulsiua, egrediuntur etiam boni deficiente contentiua. Et signa sunt, quia non confert, neque bene fertur, sed eorum virtutes deficiunt, & obtenduntur. Et correctio eius, licet supra in cura cordis sit dicta; tamen, quia cum febr. accidit, hic in fine pro tanto sciendum est, quod est tres res. Prima inspissat, & adæquat humores. Secunda inspissat poros intropellendo humores. Tertia deriuat ipsos ad aliam regionem. Primam rem complent omnia ex cibis habentibus inspirasse humores ex leguminibus, chondro, lentibus excoriatis, & phaseolis albis, qui dicuntur meleroio, & frumento de

cocto,

cocto, parum aceti habentibus: pane similagineo, & albo, & ex amylo, & panico, carnibus porcinis, & viscosis, & proprie extremorum ipsorum, & cerebri, viscerũ, & testiculorum galli. Et ex fructibus, cytonijs, pyris, sorbis, mespilis, castaneis, zatur, dactylis, & iuiubis, & similibus. Et potibus frigidæ aquæ, & stypticis si toleret stomachus, & natura. Si vero non, cum vino crasso, & styptico, & ex medicinis, vt charabe, coriandro, tragacantho, myrob. penidijs, & similibus, quę supra dictæ sunt, & infra suis locis (Christo propitiante) dicentur.

Secundam rem complent frigida, stiptica proprie, & exterius approximata ex aeris infrigidatione, vt supra præfertur in alteratione febrilis dyscrasiæ, & proprie cum aspersione aceti, sandalorum, & camphorę, & myrtorum ministratione, aut euentatione, & flabellatione corporis, adeo vt quandoq; ducatur in cunis, & sine motu per se ad aerem frigidum immutetur, & cum irroratione aquæ frigidæ per se stypticæ supra faciem, & caput, & pulsus, & proprie ros. Et cum epithematione hepatis, & pectoris ex sandalis, spodio, & camphora, & aqua rosa. & madefactione corporis etiam, si expediat, & toleretur ex ea, vel aquis decoctionis stypticorum, & ponticorum, & proprie cytoniorum immaturorum, & macianorum ros. balaustiarum, myrtillorum, gallarum, & similium, vel succis, vt aceto mixto aquæ niuali, & est fortis impressionis, succo acrestæ, myrtę, & summitate salicum, virgæ pastoris, & etiam semperuiuæ, si toleretur. Quæ si non sufficiant, liniantur ex mucilaginibus psyllij, & tragacanti, & sem. cyto. & similium, superaspergatur puluis subtilissimus charabe, & spicæ, & super pulsus extremorum ponatur nix, vel rasura cucurbitæ, & balneentur in frigida, si toleretur. Oportet autem, vt alia minorentur quandiu expediat, deinde auferatur absque abstersione. Abstersio enim rarefacit, & prouocat, quare oportet, vt camisia, & linteamina ex sudore madefacta, non nisi cum cessauerit, immutentur. Et deinde gradatim caleſiat, & nutriantur vt sanguinem, spiritum, & calorem, quem perdidit, resumat, & confortetur, vt vlterius sufficiat ad pugnandum, si expediat, morbo. Tertiam rem complent diuretica frigida, & aquæ ipsorum cum zucch. ros. mista, quæ deriuent humores subtiles ex poris ad vias vrinæ, & prouocando, confortant. Et quia de reliquis accidentibus in sectione prima sufficienter est dictum, hic dimittantur gratia breuitatis. Correctionem aliorum accidentium, quæ consueuerunt insurgere, talibus febribus, quæres infra in cura pestilentialium.

De medicinis feb. in speciali, & primo simplicium, & inter eas primo synocharum in putredine. Cap. 2.

Controuersia inter G. & Aui. de feb. san.

GAlenus inquit. Sanguis cum superexcoquitur, vel putrefit, subtile eius trasmutatur in choleram, crassum vero in melancholiam. Quod quidem verbum mouit Abuhali eius interpres ad dicendum Galeviſum febrem ex sanguine putrescente, vel inflammato non esse, quod enim conuertitur, & transit in aliud, desinit esse, quod est, quapropter feb. non erit sanguis, sed aliorum humorum alterius in quo transmutatur. Cuius contrarium in de crisi, & therapeutica euidenter apparet. Et quidem verbum hoc trasmutatur cum dicat quid in fieri, & in eo quod in fieri est, sit dare aliquid factum, aliquid vero quod restat ad fiendum, vt Galen. alibi dixit. In putrescente sanguine, & existente in conuersione actu, seu trasmutationis, erit dare aliquid eius conuersum in prædictos humores, & aliquid non; sed adhuc sub specie sanguinis permanebit. Siquidem ergo, quod de eo remansit adhuc sub specie sanguinis superet, quod de ipso conuersum est, febris dicetur esse sanguinis. Si vero econtra feb. non dicetur esse sanguinis, sed secundum speciem in quos conuersio facta est prædominantis semper nomine præseruato, quod innuit Auer. in suo vij. col. Et hoc secundo modo interpretatus

Cuiçillatio.

A fuit, vt æstimo verbum illud Abuha. Et, quod talis febris mordacis est caloris respectu inflammatiuæ, minus vero quam causon, propter accensionem ipsius in stomacho humido putrescentis in omnibus venis corporis, vel maximis titillico vsque ad inguina protensis valde in proprio loco eius. Et proinde continua existit, & concluſa, nullam intermissionem quietis ex se habens, sed vnum paroxysmum à principio incontritum, & continuum, & absque sudore interueniente vsque ad finem accedens varium habente calorem, quia aliquando augmasticum, aliquando paraugmasticum, & aliquando homotonum, secundum de eius putredine plus, vel minus, vel æqualiter resoluitur ei, quod de ipso putrefactioni succedit, propter quod dictum est tres habere species, quarum prima est deterior, minus mala est secunda, & tertia est media inter eas. Quarum terminus est, vt plurimum, vsque ad septimum diem. Et quandoque in quarto cum euacuatione manifesta per fluxum sanguinis, vel eruptionem choleræ ex ventre, vel sudorem, vel B deriuationẽ ad cutem, quare fiunt phlegmones in emunctorijs, vel variolæ, vel morbilli, aut pasticium, & illud est plurimum, bona terminatio, quando antecedunt signa digestionis. Et quandoque terminatur male, vt quia permutatur in causonem, & quartanam, & phrenesim, vel lethargum, & profunditatem somni aduenientem ei; vel hydropem siccam, quòd prædicta euacuatio non resoluit, & permutationis signa præcedunt in quolibet apparentia membro, ad quod permutatio fiet.

Tres luius feb. species.

Et causa eius duplex est, interior, & exterior. Interior est quam supra in principio summæ huius ostendimus, & est sanguis propter oppilationem intranspirabilis, putrescens propter sui aptitudinem à complexione, substãtia, quantitate, & loco: licet raro accidat talis febr. propter causam in principio huius capituli assignatam. Exterior vero est duplex, vna est dispositionis, alia est complexionis. Dispositionis est vsus fructuum in substantia sanguinis multiplicantium humorem aquosum, cruC dum, quod ad putredinem præparatur, vt sunt fructus aquosi, styptici, & pontici, noti, & proprie persica, & poma immatura, & pyra. Complexionis est motus corporis laborioſus, & animæ, vt ira, & similia, subito commouens, & inordinate ipsum ad loca oppilationum inflammans, & perturbans, & calor aeris inducens ebullitionem in eo, quare putrescit à naturæ regimine destitutus, & feb. accendit.

Causa.

Signa, sunt signa repletionis sanguinis, & qualitas corporis mutata ex inflammatione faciei, oculorum, & venarum cum rubore, & pruritu in collo, facie, & naso. Et quandoque fluit sanguis ab eo, grauedo capitis, & pectoris, & dolor grauatiuus inter spatulas extensus in dorso, angustia anhelitus cum multa fumorum emissione, & odore graui, & cordis tremore, & quãdoque cum syncopi. Pulsus plenus, velox, & spissus, non fortis, vt erat inflammatiua. Illa enim non committebat se nisi forti virtuti, in hac vero ex quo sanguis putrescit, facta D est imbecillis, non valens sanguinem gubernare. Vrina vero est rubea, obscura, * puluerulenta, & spissa, & febris dispositio est, vt est dicta cum circumstantijs consimilibus ei.

Definit.

** pulueru-lenta.*

Et cura huius feb. speciali iudicio generalis curationis prædictæ est adaptanda. Cum enim secundum Gal. generalia in specialibus contineantur, in eis erunt seruanda. Et proinde cura huius est quatuor res, proportionabiles illis supra scilicet. Abscissio causæ, febris alteratio, regiminis ordinatio, & correctio accidentium.

De cura.

Prima est euacuatio sanguinis putrescentis, quæ dupliciter est complenda: minoratione scilicet, & mundificatione. Minoratio fiet eius non expectata, nec præmissa digestione cum phlebotomia de venis manus magis, q̃ cum re alia, etiam dierum numero non attento; sed fiat quacunque die peruueneris ad infirmum: siue sit par, siue impar, & quacunque hora maxime prima, & cum illis proportionabilibus, vt ventosatione cum scarificatione in cruribus, pulpis tibiarum; & dorso, apertione venarum

narum hæmorrhoidalium,vel menſtrualium, ſi phlebo tomiam non tolerat,propter cauſam ſuperius dictam in inflammatiua,deinde in apertione venarum narium,& frontis mediæ,& propter repletionem facientem magnã indigentiam,debet eſſe multa; ſed propter putredinem, & oppilationem,quæ non tolluntur ex ea, & virtus debilitatem,quæ non tolerat,oportet eam patiri. Si ergo fiat aliqua,ſeruetur aliquid ſanguinis in cibum naturæ, quæ fiat potens in alijs,& criſibus expectatis, nec oportet intemporanee vlterius præcibare, propter cauſam iam iã ſuperius dictam, ſed fiat ſequenter, vt paulatim educatur putredo cum totalitate, & virtutis conſeruatione.

Mundificatio putrefactionis ſanguinis completur dupliciter. Vno modo cum his, quæ ab eo ſuauiter mundificant fumoſitates,quibus ad inflammationem perducitur,clarificant ipſum, & purificant ſequeſtrando ab ipſo ſuperfluitates aquoſas, quibus ad putrefactionẽ diſponitur, quare ipſum febrem accendere Gal. dixit. Qualia ſunt cuſcuta, abſynthium, & capilli veneris,& tamarindi,quæ aquoſas ſuperfluitates educunt. Et diuretica calida proprie leuia; & alia ex mundificantibus ſanguinem, quæ in antidotario diximus, & quia ſunt hyſſopus,aſphodelus,& haſce,quæ mundificant ipſum ab humore crudo,qui cauſa oppilationis exiſtit,quæ cauſa eſt immediata putredinis eius,digerendo illum. Alio modo cum his, quæ ſubſtantialiter,& notabiliter purgant,& ſoluunt humorem corruptum, ſanguini mixtum, vel generatum ex corruptione ipſius, vt cholericum,vel melancholicũ, vel aduenientem ſibi, & inficientẽ ipſum,ſiue ſit phlegma,ſiue melancholia. Nihil enim aliud eſt purgare ſecũdum Gal.quam purum ſanguinem derelinquere,vtroq; modo intelligendum eſt hic, cũ corruptum ſanguinem mundificandum dicamus. Comprehenditur enim effectus putrefactionis ipſius,à quibus purgatum eſſe oportet, ſi mundificatus, & purus debeat ſanguis permanere. Qualia autẽ ſint hæc, omnia ſupra in antidotario dicta ſunt. Sunt enim ex eis ſimplicia,& compoſita,& ſimplicia ſunt, quæ ibidem ſunt numerata,& compoſita ex quibus eſt hiera picra proprie,& decoctio capil.ven.quæ ſimul omnem reſpiciunt. Et alię medicinę ex illis compoſitæ,talia vero mundificantia vltimo modo dicta digerentia præcedere debent, eo quod mundificant attrahendo fortiter plurima; aliæ vero ſimul digerentia, & mundificantia ſunt abſque attractione forti. Et digerentium quædam ſunt,quæ ſubtiliant, cum in ſanguine humor crudus mixtus fuerit, & craſſus, quæ ſunt iam nota ſupra. Et ex illis ſunt ſyrupus de hyſſopo, ſyrupus,& trochiſci proprie de roſ. de haſce, & ſimilia. Quædam,quæ inſpiſſant,cum fuerit in ſanguine humor ſubtilis, vt eſt rob iuiubarum,aqua lẽtium, dactylorum, tragacanthi, & ſimilium. Et quandoque oportet præmittere aliqua, quæ naturam leniant,ſicut eſt herba acetoſa recens, quæ laxat,ad differentiam ſeminis ſui,quod ſtringit,ſpecialiter ſi ſit ſiccum, vt dixit Abutha. Et ſuccus duorum granatorum expreſſorum cum pulpis ſuis, granis eorũ non cõtritis in quantitate, vnc.vj. ſiracoſt,tamarindi, pruna, & ſimilia,q̃ feruorem ſanguinis reprimunt,& reſoluunt ſubtilitatem cholericam, leniendo naturã. Alteratio ſeb.dyſcraſię fiat cum illis,quę ex medicinis interius approximatis infrigidant,& humectant,& cum aqua hordei,lactucæ,& aqua caſiæ fiſt.coriandri humidi,& aqua lentium,& ſimilium,& aqua frigida, ſi non fuerit quod prohibeat, & breuiter cum his,quæ ſupra in cura generali ſunt dicta, quę hic etiam ſunt obſeruanda,& prout diſpoſitio exigit,eligenda,& miniſtranda abſque ſuperfluitate, vel paruitate. Sicut enim talia, quæ infrigidando ſedant ebullitionem ſanguinis, incidant humorem crudũ oppilantem, & aperiant oppilationem, qualia ſunt ex ſimplicibus acetoſa proprie, & compoſita ex illis ſunt nota,& ex illis eſt ſyrupus acetoſus,oxyſacchara, ſuccus granatorum muzorum,& aranciorũ cũ zucchаro, pruna,et ſimilia,nõ valde ſtyptica. Et ex appropriatis eſt chryſolochana,& pes locuſtę, & decoctio eius,& cõſimiles.

Diæta. Regimen vero ipſius fit cum cibis, & potibus virtutẽ conſeruantibus, non multum nutrientibus,euchymis, frigidis,& humidis,vt eſt ſauic hordei cum granis granorũ, & iuiubis; aqua hordei, & alijs inſpiſſantibus ſanguinem abſque ſtypticitate multa,propter oppilationẽ, quæ in putrefactione eſt prima. Et ideo cauſa augmenta ta,augebitur feb.ipſa,vt eſt ſumach,& amylum,ex mundificantibus,vt endiuia, boragine,& bugloſſa,bleta,portulaca,lupulis, lactuca, & ſimilibus,& quandoque cum ſubtiliantibus, vt aqua cicerum, capparibus cum aceto, & aqua caulium,& ſimilibus. Sint autem in quantitate pauca,& ſæpe data, vt reſumptio euacuationi correſpondeat. Et ſicut paulatim corruptus ſanguis educitur, ita paulatim reſtauretur bonus. Corruptioni enim eſt neceſſaria reſtauratio cum temperamento,dixit Gal. in hora matutinali, in qua refrigerium ab aere recipit, quod a ſe habere nequiuit.

Sanguinem mundificans.

Accidentis correctio.

Correctio accidentium eſt: pruritui accidenti:in naſo, & collo, ſuccurratur cum poſitione ventoſæ in eo,& prouocatione ſanguinis ex eis, tremori vero cordis, & pulſui anguſtiæ anhelitus, & dolori capitis grauatiuo, & dorſi, ſubuenietur eis cum phlebotomia,& reiteratione eius,& ſyncopi,cum pane,& ſucco acreſtæ,vel granatorum ante ipſam,& cum vino lymphato,cum aqua roſ.in hora ſyncopis. Fluxui vero ſanguinis ventris, & ſudori non obuietur, niſi cum ſuperfluxerit, de quibus dictum eſt ſuperius.

Deſcriptio ſyrupi mundificantis ſanguinem. Rec.boraginis,bugloſſæ,lupulorũ, capil.ven.endiuiæ,cichoreæ, ana.M.i.radicum quinque communium,ana vnc.s.cuſcutæ,florũ abſynthij, eupatorij,ana vnc.s. zucc.lib.i.ſuc. roſ.drac.iij.doſis,drac.i.cum drachm.s. tamarindorum, pulpæ tereniabin, & aquę paſſularum,quod ſufficit.

Deſcriptio potionis ad idem cum ſolutione. Rec.mellis,caſiæ tiſt.drac.ij. diſſoluantur in aqua endiuiæ,& ſumatur per interualla hebdomadæ. Et aliqui addunt rhabarbarum, cum in ſanguine cholera dominatur, & aliqui agaricum, cum dominatur phlegma, & aliqui aquã epythimi,cum admixta eſt ei melancholia.

Deſcriptio aquæ inſpiſſantis ſanguinem. Rec.i.dactylorum immaturorum, iuiubarum,numero xv. lenticularum terræ excorticatarũ,aquæ, ſem. vtriuſque,ana dr.i. gummi tragacan.drac.i. coriandri, drac.s.decoquantur, & addantur penidiorum. drac.iij. zuccha.tabarzet.dr.i. Doſis,quolibet mane vnc.ij.

Deſcriptio trochiſcorum propriorum ad ſeb.ſanguinis. Rec.ſpodij,drach.ij.ſem. portulacæ,drac.vj.ſem.cucumeris,drach iij. gummi tragacanthi, amyli,ana drac. iij.ſuc.liquiri.drac. viij. fiant ex eis trochi. drach i.detur, drac.s.vel.i.cum aqua cuſcutæ; inſpiſſat enim ſanguinẽ, & confortat hepar.

Deſcriptio aliorum Reci.roſ.dra.iij.berberis, drach. ij.ſem.cucumeris, citruli, melonis; ſpo.ſem.portulacæ, ana dra.j. gummi,tragacan.amyli,ana dra.s.rhab.ſem. croci, camphoræ, ana * pondus granorum.xx. & informentur in quantitate, drachm.i. & detur vnus cũ aqua coriandri ad idem.

* ſirup.

De medicinis febr. phlegmaticarum, & primo de quotidiana. Cap. 3.

Feb. quotidiana quid.

Febris quotidiana eſt febr. accenſa in phlegmate putreſcente, quæ quidem quia æqualiter exacerbatur quotidie, eſt quotidiana, licet accidentaliter, vt infra dicetur,erat autem, vt prædictum eſt in principio ipſa duplex interpolata,& continua illa proportionata. Exacerbari enim videtur in periodis quibuſdam quotidie ipſius continua, ſicut interpolata: non tamen incipit cum rigore, nec eradicatur plene, ſicut illa. Siquidem dicta eſt proportionalis, quia conuenit interpolatę ex eodem humore in ſpecie facta; non tamen totaliter, quia conuenit ei, & differt ab ea. Conuenit ei certe in quotidiana exacerbatione, prout eſt dictum, & in materia, quia vtraque eſt ex phlegmate putreſcente ſecundum quamlibet ſui ſpeciem. Separatur autem in diſtinctam, & in longitudi-

longitudinem durationis totalis, seu vniuersalis morbi, & particularis paroxysmi respectu tertianæ; sunt enim de genere chronicorum, vt Gal. dixit, quorum vniuersalis terminus est in 64. diebus, et particularis paroxysmus in 18. horis secundum plurimum. Variantur autem secundum plus, & minus, ratione varietatis humorum in quantitate, & qualitate, & ratione varietatis corporis in virtute, & cõpositione, & in temporibus vniuersalibus, quia status, & declinatio prolõgatur in eis, & in hora exacerbationis, quia secundum vnumquemque diem ad vesperam, & noctem magis. Et in partibus, seu horis exacerbationis ipsius paroxysmi, quia principium, & declinatio prolongatur in eis. In essentia feb. quia vtriusq; calor obtusus est, & inæqualis, seu dispartitus, & hoc totũ propter humoris naturam, quia frigidus, crassus, & viscosus est vniuersaliter; differunt tamen secundũ plus, vel minus, secundum vniuersitatem specierum eius, vt infra dicetur (propitiante Christo.) Porro in alijs accidẽtibus essentialiter distinctis, vt in qualitate mutata corporis, vt quia faciei color, & vniuersi corporis ad pallorem, & plumbeitatem cum inflatione tendit, licet vapor ex putredine ascendens quãdoque ipsum ad rubedinem mutet. Et actione læsa, quia est cum stomachi læsione; vt plurimum, propter causam inferius assignandam, & cum dolore ipsius atque crassitie, et aliorum viscerũ propter oppilationes multiplicatas i eis. Et pulsus est paruꝰ, demissus, debilis in primis: deinde fit frequẽs in processu, propter eius paruitatem, & frequentiam. Et eius paruitas vehementior est quam frequentia quartanæ, & tertianæ, verum non est velocior pulsu quartanæ, quandoque est tardior eo, aut similis illi; in primis est vehementis diuersitatis cum priuatione ordinis, & diuersitas magis est in paruitate, & debilitate ipsius, & significationes pulsus super eas sunt de certioribus signis. Et vt vrina quidem in eis in primis est alba, & subtilis, propter frigiditatem humoris, & complexionis, deinde fit rubea, propter putredinem, & quandoque permutatur, econuerso propter humorem, qui indigestionem incurrit, & iterũ rubet, & inspissatur propter digestionem, & expulsionẽ, oppilatione aperta, & egestio est mollis, alba, & inflata phlegmatica. Et in circumstantijs, vel ętate, nam plurimum accidunt humidis natura, quietis, vel ætate infantibus, & senibus; in tempore hyemis; in regione humida; gulosis, patientibus nauseatiuam satietatem, exercitantibus, & balneantibus se post repletionem, & nauseam, & habentibus oxyregmiam, & descensum humoris phlegmatici ad stomachum, in quo putrefit plurimũ, tanquã in minera generationis suæ, propter malitiã regiminis. Et proinde non excusatur à defectione stomachi cũ casu appetitus, & malitiæ digestionis, quæ est causa dolorum, & syncopis, defectus virtutis, & prauorum accidentium aliorum, & proprie in interpolata. Et sunt absque siti, propter phlegmatis naturam abundantis in ipso, quæ si accidit, fit propter putredinem eius, & salsedinem ductã ex ea, & tamen minor erit, quàm in alijs: licet sit magis perdurans. Quibus omnibus accidentibus, vel pluribus dictis cognoscitur feb. phlegmatica, seu quotidiana, interpolata etiam, & continua in seipsa, vt proprijs signis, & distinguitur ab alijs generibus putridarum feb.

Signa differentiæ. Differt vero ab ea, in modo exacerbandi, & declinandi, in fortitudine, vt dictum est, & debilitate caloris, & interpolatione, ac continuitate ipsius. Et quidem, quę interpolata est cum exacerbatur, vel mouetur ad afflictionem, & paroxysmum inuadit cum frigore manifesto, primum tamen paruo, deinde magno, & vtroque prius puro, deinde cum horripilatione propter calorem, quem acquisiuit phlegma cum ad putredinem successiue, secũdum partes suas deuenerit propter sui crassitiẽ, & quia frigiditas ab eo, & fumus calidus resolutus simul p sensibilia membra corporis subito diffunditur, & sic frigiditas simul, & calor percipitur. Cum vero totus sit putrescens, calorem accendit minorem, quia transpirabilẽ ad exteriora. Deinde resoluitur, & declinat omnino, quandoque plurimum absque manifesta euacuatione, & plurimum non omnino, & tũc quies succedens erit impurior, & propter debilitatẽ virtutis, & humoris viscositatem, qui semina putredinis derelinquit, & aliquando cum vomitu, & ventris fluxu, & rarius cum sudore pauco, propter naturam humoris, qui si fiat, subtilitatẽ oftendit magis, & morbi proinde breuitatem. Continua vero cum ad exacerbationem venit, absque frigore inuadit, vel cum frigore pauco non valde manifesto, propter ventrem apud præsentiam frigoris humoris commoti, quod inimicum est eius. Et licet tarde ad augmentum perueniat, sicut illa, tamen ex quo putrefit, calorem fortẽ accẽdit, & contiuum, qui non declinat omnino. Et hoc totũ propter humoris positionem, & situm, vt superius dictũ est. Differt quoque ab illa in pulsu, & natura, quoad qd, nam pulsus cõtinue est inæqualis, & natura turbata, interpolatæ vero non, & in periculositate: continua enim periculosior est respectu interpolatæ sibi proportionatæ. Inquit enim Hipp. in aph. Febres quæcunque non desicientes, in diatricis fiunt fortiores, sunt, & periculosę. Qđ generalizans Gal. ait. Feb. illa non molesta est, quæ de se corpus mundificat, quæ vero non mundificat, respectu eius esse molesta dignoscitur. His enim accidẽtibus quotidiana interpolata distinguitur à continua sibi proportionata. Et cõueniunt ambę cum alijs generibus putridarum proportionaliũ, de quibus infra dice (duce Christo.) *7. aph. 66.*

Adsunt ergo ipsi quotidianæ species plures, & diuersæ, & differentiæ substantiales secundum pluralitatem specierum phlegmatis, in quibus accenditur. Alia enim est in phlegmate acetoso. Alia in phlegmate salso, alia in dulci, raro vero in vitreo: plurimũ enim rigorem facit absque febre cum putrefactioni sit ineptum, ratione cõplexionis, & substantiæ. Accedunt quoque species aliæ, vel differentiæ accidentales, seu modi, ratione loci, temporis, seu horæ, & ratione symptomatis ei associati. Cũ enim frigore, & calore consistat, aut præcedit frigus, & sequitur calor, vt dictum est, quod est plurimum, & tũc fiet quotidiana vera; aut simul est frigus, & calor, quod est rarius, & tunc aut sunt in diuersis partibus corporis, aut in eisdem, si in diuersis, aut quia extra sentiatur calor, & intra frigus, & sic erit quotidiana epiala nominata de genere quotidianæ, & putridæ, licet Serapio dicat tunc ephemeram fieri feb. per quam tamen interpolatã dedit intelligi, aut econtra, & sic erit quotidiana nominata lypiria. Si vero in eisdem omnibusque corporis partibus in quo fit frigus, & calor sentiatur in eis, & tunc erit tertiana nominata, in qua simul vtraque existit, à proprietate rei denominatione assumpta. Et secundum horam exacerbationis: aut enim exacerbabitur in hora phlegmatis vesperarum scilicet, & noctis, quod est magis, vt dictum est, & tunc fiet quotidiana dicta nocturna, aut secundum horam diei, licet illud sit raro, & tunc fiet quotidiana dicta diurna. Et etiam secundum associationem accidentis syncopis, & tunc fiet quotidiana dicta syncopalis humorosa, ad differentiam humoralis subtilis, quæ est humorosa cholerica semper à proprietate rei nomen sumendo. Et quidem causę specierũ primarum, vel verarum, & essentialium ex prædictis sunt notæ. Omnes autem sunt chronicæ, & proprie, ac magis, cuius causa est phlegma purũ, vt infra ex vitreo, nisi eius paucitas cõtradicat. Cuius vero causa est phlegma mixtum, si cum cholera, vt est phlegma salsum, est minus longa, si vero cum melancholia, vt est acidum, & ponticum, magis longa. Mixtio enim si sit, & partialis, & vera, abbreuiat, vel prolongat secundum diuersitatem miscibilium, vt est dictum. Si vero sit secundum vicinitatem, vt est in hemitritęa, licet ratione contrarietatis vnius humoris ad alterum abbreuiet, vel prolonget, tamen ratione diuersitatis semper prolongat. Inquit Gale. vel Hippoc. in apho. morbus habens multam, & diuersam materiam, longior est habente vnam similem. *Febr. quotidiana. Prognostica.* *4 aph. 90.*

Signa eius sunt eadem, quæ dicta sunt superius in generali; variata tamen, secũdum intensum, & remissum, longum, & breue. Nam, quæ in acetoso, & pontico accenditur, prædicta accidentia pura habet, atque intensa,

&

& etiam frigus longum,& calorem quoque tarde accendibilem,minorem, & lõgiorem. Et in diebus primis calor ipsius est paruus. In subsequentibus vero fit fortior, propter calefactionem, & subtiliationem humorum. Et vrina est pallida, remissa in colore,& subtenuis in substãtia.obumbrata in superficie,& nebulosa. Quæ vero in phlegmate falso,cõfusa, & obtusa, propter choleræ mixtionem, vnde minus frigus, rigorem vero magis habet, & calorem acutiorem, ac breuiorem. Et erit in primis diebus fortior. In sequentibus vero minor, & vrina est rufa in colore, confusa in substantia, obumbrata in superficie, liuens superius. Quæ vero in phlegmate dulci, medio modo se habent.

Causa. Epiala. Specierum vero accidentalium, seu modorum causæ sunt. Et eius, quæ epiala est cum est phlegma vitreum, comprehensum in occulto corporis, non tamen in venis, ne continuam faciat,sed extra,vt in stomacho, & in testinis,& hoc propter suam frigiditatem intensam, quia non potest aggregari in venis, sed in illis tantum, in cuius parte accidit iam putrefactio, ex qua vapor inflammatus spargitur ad exteriora corporis, & inflammat ea inflammatione debili, lenta. Quapropter dixit Serapio eam ephemera, sicut Abuha. quotidianam continuam consimilem hecticæ. Et pars eius, quæ remansit in putrefacta, propter præsentiam caloris alterius partis putrefactione in suo frigore roboratur, vnum enim contrariorum per præsentiam alterius confortatur, vt Aristo. dixit, & sic magis frigiditatẽ in interioribus imprimit, & magis sentitur quam prius. Sed ad exteriora corporis non peruenit,propterea quia caliditate alterius partis putrefactæ sunt in phlegmate, & non est continua, sed interpolata durans tribus, aut quatuor periodis. Et signa eius sunt ea,quę dicta sunt,suam causam demonstrantia.

Signa. Et tarius est euentus eius propter causam superius dictam. Et plurimum cum accidit exacerbatur omni die, verum quandoque permutatur sua exacerbatio quotidiana in tertianam, vel quartanam, cum difficile, & tarde veniat in putredinem propter compositionem, substantiam, & quantitatẽ puram, & complexionem frigidam, potentialem, & actualem,quam in corpore seruat, vt Galen. dixit, ob quam rem periodica solum est, non continua. Non enim possibile est tantam frigiditatem esse in venis sanguine repletis,quam etiam natura non tolerat, nec pro tanto non dicetur quotidiana ex phlegmate substantialiter, & proprie. Accidentaliter vero à paroxysmorum circuitione facta,quod quare fit infra de quintana(propitiante Christo)dicetur. Et spacium paroxysmi eius est vsque ad quatuor horas, & plurimum cõsumitur ante, propter materiæ paucitatem. Et vrina

Causa lipyria. eius alba est, & cruda, & valde modicæ colorationis, & pulsus eius est tardus,& rarus. Et causa lypariæ dicta est phlegma plurimum, & per se, quandoque vero, & per accidens cholera. Et modus quidẽ,quo phlegma ipsius causa existit est. Nam cum interius, & in corporis profundo est, vt de sui natura existit, putrefit, & inflammatur,interiora calefacit, & vapor ex eo resolutus,ad exteriora venire nõ potest, vt calefaciat propter phlegma vitreum, quod existit in eis, prohibens eius extensionem, & calefactionem, vel sua frigiditate, à qua non alteratur propter illos, vt calefiat, vel si calefit,non putrescit propter ineptitudinem suam, sed calefit calefactione aquæ calefactæ. Cum ergo resoluitur ab eo caliditas, sicut calidus vapor ab aqua,redit ad suam naturã, & infrigidat, infrigidando etiam illum, qui prius fuerat putredine resolutus, quo etiam erat calefactus, & sic magis infrigidat, & maxime cum calor naturalis attrahatur ad interiora super calefacta, impulsus etiam à frigiditate exteriori. Modus vero secundum quem causa eius cholera existit,est,nam cum est pauca, & putrefit, calefacit interiora tantum calore febrili, vt vapor, & fumus ex ea resolutus ad exteriora, propter sui paucitatem peruenire non potens,non calefacit,verũ,quia calor naturalis ipsorum ad interiora trahitur, calefacta remanente depauperata calore, & plus solito frigida. * Liparia enim no-

** Lipyria.*

men est generis omnis febris, in qua calent interiora, & exteriora frigescunt, quod si contra feb. omnem existit cum calor sit innaturalis in totum corpus extẽsus, illud tamen non est ex se,sed per accidens, quia eius extensionem prohibuit phlegma vitreum scilicet defectus caloris inextensibilis, vt est dictum, quemadmodum appareret in simili,prunæ enim positæ supra manum cum non vrant, & de earum natura est illud, non per se est, sed propter aliquid aliud impediens,quemadmodum etiam in eius contrario est videre, videmus enim aquam frigidam infrigidare, & humectare, si non fuerit quod prohibeat, vt est qualitas mineralis.

De signis dissimilium. Signa distinctiua inter phlegmaticam, & cholericam nota sunt ex prædictis, & maxime ex frigore in exteriobus percepto. In phlegmatica enim maius est, quam in cholerica: & exeuntibus, & præcedenti regimine, & alijs circunstantijs, quæ in corpore abundantem humorem ostendũt. Eius vero,in qua calor, & frigus simul existit in vtrisq; partibus,causa est non vna materia in parte putrescens,& in parte non,sicut in epiala,nec duę materiæ,vna quarum putrescit intra,altera vero extra existẽs, sicut in * lyparia. Sed duæ materiæ simul ambæ putrescentes in periodo,quarum vna est in interioribus, quæ quandiu quietæ existunt, suam malitiam non ostendũt, sed cum ambæ earũ incipiunt putrefieri, mittit vnaquæquæ alteri fumum suum antequam totaliter putrefiat ad locum, in quo est,& tunc est pars nõ putrescens, propter præsentiam eius in sua frigiditate roboratur, & manifestat eam. Sic equidẽ in interioribus,& exterioribus simul caliditas, & frigiditas sentietur,vt Gal. dixit. Et,qđ plus est,in eodem loco,non tamen punctuali, & stricto, sed habente latitudinem,vt consideratione medici Gale. intellexit, quod innuit, cum dixit. Non est dare partem in corpore frigidam,ad cuius latus non sit caliditas.

Et signa eius sunt nota ex sui essentia,& alijs,quæ causam eius ostẽdunt. Causa nocturnæ est similitudo inter horam vesperarum noctis, & ipsum phlegma in sua natura propria, qua augmentatur phlegma, & mouetur ad putredinem illa hora. Inquit enim Gale.simile auget suum simile, & facit ipsum furere. Et causa diurnæ est fortitudo, & multitudo materiæ, quæ in in hora suæ naturæ contrarię diei scilicet ad putredinem mouetur,non compellitur, neque retinetur. Inquit enim Galen. Fortis est ignis,qui in aqua non extinguitur, & fortis aqua, quæ igne non calefit. Et proinde periculosior est diurna. Inquit enim Hippocrat. In morbis minus perichitantur ægrotantes, quibus propriæ naturæ temporis, & horæ, ægritudo ineſt,quam quibus non propria secundum aliquid horum ineſt. Et licet aphor. loquatur non in cautis, & proinde nocturna periculosior sit censenda. Et cum eadem sit ratio vtriusque,hic morbus pro causa sumatur, & hoc quia curatiua intentio, quæ à causa eam separat, quæ à morbo, in hac febre, nisi in casibus. v. exceptis supra capitulo generalis curationis dictis. Coadiuuant quoque ad periculum, quia est ex maiori, & fortiori materia coniunctio caloris diei cum calore febrili; & longitudo eius cooperantes simul in resolutione virtutis, & corporis, qui perduxit ad hecticam. Inquit enim Gale. feb. cum prolongantur,minantur hecticam; licet nocturna sit molestior, eo quòd hora quietis, & somni affligat, qua percipitur magis afflictio. Inquit enim Galen. Hora quietis facilius apparent pericula, & signa ipsarum in motu paroxysmi in horis prędictis habentur. Et feb. syncopalis humorosa,est feb. cui associatur syncopis frequenter, & multum,& à qua non excusatur,& proprie apud motum corporis, & erectionem. Et causa eius est proportionalis causæ sui corporis. Quandoq; accidens in feb. superius assignata, & est plurimum phlegma crudum replens sua multitudine venas, & grauans naturam plurimum ibidem. Et cum mouetur ad paroxysmum, currit ad os stomachi disponente caliditate eius, quod sua multitudine, & frigiditate debilitat, suffocando, & extinguendo caliditatem ipsius, & cordis compatientis illi, propter ligamen in ar-

3. aphor. 34.

1. de differẽt. feb. c. 8.

seriis, & vaporem frigidum per illas peruenientem ad ipsum, & cerebri, propter ligamen in partibus neruorum, quare virtutes omnes deficiunt. Quandoque putrefit, deinceps facit febrem dispartitam facientem eam excitare. Quare prædebilitata magis cadit, & sic syncopizat eger frequenter omni hora deteriori paroxysmi. Et maxime cum mouetur, & surgit propter commotionem humoris, & emissionem factam ad cor, & cerebrum, & tunc magis; & proinde quandoque fit alienus.

Signis. Signa eius sunt signa repletionis phlegmatis crudi, quæ sunt nota. Et febris ex qualitate vniuersalis caloris obtusa, & periodicatione quotidiana; licet plurimum quotidiana, propter primam abundantiam humoris, & putrescentiam in venis, & syncopis associata febr. frequenter, & multum, quia calor facici non remanet secundum dispositionem vnam: imo quandoque est plúbeus, quandoque citrinus, quandoque cineritius, propter fumos corruptos; & quandoque niger, & color labiorum est, sicut comedentis mora. Similiter exeuntis valde apud commotionem egritudinis, quasi fuerint suffocati. Et hypochondria sunt suspensa vehementis inflationis, & oculi; similiter eorum viscera, & pulsus minoratur, & tardatur, & rarificatur, & maxime in principio motus eius. Cum ergo calefit materia subtiliatur, & pulsus putrefit, & pullus fit non magnus; sed velox in systole, & spissus propter defectionem virtutis, quam nis illud quod in eo vincit fit paruitas, tarditas, & raritas, & vomitus est acetosus, & globosus, & licet quandoque fit cholericus, propter adustionem choleræ, a qua quandoque fit in visceribus, propter caliditatem apostematis veniens in illis, cum quo non separatur ad apostema. Inquit enim Galenus, apostema interiorum cum debili virtute, mortale. Si enim cibetur, additur ad apostema. Si vero non, cadit virtus, & maxime si putredo in humoribus corporis fit extensa, & vrina est sicut vrina phlegmaticæ veræ superius dictæ. Et quandoque est cholera valde acuta, subtilis substantiæ, & venenose, in suo motu furiosa, quæ discurrendo venit ad stomachum, & ad principalia. quare virtus cadit in paroxysmo frequenter, & multum, propter vehementem malitiam causæ, & feb. acuitatem resoluentem corpus, & attenuantem. quare dicta est subtilis adeo, vt quandoque non sufficiat vsq; ad quartum diem, nisi succurratur opportuno consilio, quod infra (Deo duce) dicetur.

De cura. Cura eius est duplex, communis, & propria. Communis est, quæ in qualibet sui specie communiter conuenit. Et est quatuor res. Prima abscindit causam. Secúda feb. dyscrasiã quandoq; subalterat; raro tamen intendit ad eã, vt alteratione indigeat, sicut est dictũ, sed ex se plurimũ defici, causa cessante. Tertia ponit studium in virtute, & vita, cum cibis, & potibus & regimine debito in alijs reb. non naturalibus. Quarta corrigit accidẽtia.

Causæ abscisio in duobus existit, in alteratione, & euacuatione. Alteratio vero completur cum minorantibus, & leuibus in principio, si multitudo in materia videatur, quam natura vsque ad perfectam digestionem non valeat tolerare. Aliter enim minuenda non est. Destruit enim loca sana resistentia ægritudini, vt Hippoc. dixit. Et proprie si fortibus moueatur, ex quibus sunt clysteres, vomitus, & solutio leuis, secundum declinationem materiæ (variata tamen, secundum varietatem

Nota. specierum phlegmatis, vt dicetur, sicut est zuccharum rosa. ex rosa. rub. & nouum, quoniam est lenitiuum, & confortatiuum cum melle, casia fistu. & aqua hordei, vel iuleb, & hoc in materia mixta ex cholera, vel geleniabin cum aqua alubleb, & melle, tereniabin, & hoc in materia frigida pura, vel mista, vt in phlegmate dulci, & parum salso, deinde cum pharmacis, & leuibus secundum hoc post tres dies, ex quo subtiliatio aliqua facta est in materia propter feb. Materia enim inobediens valde, leui non educetur pharmacia, nisi fit disposita quoquo modo. Et quandoque phlebotomia cum materia fuerit admixta sanguini, vel naturæ eius propinqua, vt est phlegma dulce, si vrina fuerit rubea; oportet autem, vt post ponatur in principio, non tamen multum vt Galen. docuit, & Abubali.

Quæstum. Sed dices quo die fienda est phlebotomia in die pari, vel impari. Die pari magis, vt seruant moderni quam impari, ex quo omni die exacerbabitur qualiter, vt est dictum in ptincipio supra. Dixit Falco, non video causam quare magis in pari fiat, vt eruatur, quam in impari. nisi quia cum contingit associatum, & ponitur peccatum esse humoris calidi, & sanguinei proprie, quia vt supra calefactus à se. naturam talem consueuit assumere, licet Galen. videtur, quæ impetum præstat humori phlegmatico magis, quam in diebus imparibus, licet paruus, & insensibilis, propter quod dicta est feb. huius semper exacerbari, æqualiter quoque die.

Deinde completur cum digestiuis, subtiliantibus, incidentibus, abstergentibus, & aperientibus cum caliditate temperata, propter febr. & maxime si continua fit, & habentibus stomachum confortare, & prouocantibus vrinam, & sudorem, quæ infra dicentur simplicibus, & compositis. Et ex simplicibus sunt radices communes, & semina anisi, fœni. apij, ameos, grana passu. & acetum ipsarum, & capil. ve. schænanthus, endiuia cum radice eupatorij, hyssopo, hasce, & bedeguar, & proprie si cum debilitate stomachi fuerit, & similia, & eis fortiora secundum exigentiam materiæ. *Digestiua.* Et ex compositis in principio ministrandis sunt geleniabin cum aqua endiuiæ, & proprie in mixta ex cholera, vel anisi, apij, & fœni. in pura. Et syrupus acetosus simplex, vel de radicibus, & seminum dictorum, & aqua mellis cum hyssopo secundum diuetsitatem materiæ. Et proprie cum syrupus acetosus acescit in stomacho, post quam si non acescat per duas horas detur aqua hordei decocta cum radicibus apij, & fœ. vt etiam non acescat, sed subtiliet, & aperiat. Et cum electarijs subtiliantibus, & incidentibus, cum acredine, & caliditate acuta, & proprie cum phlegma crudum, seu vitreum fuerit, vel mixtum melancholiæ, quia fuerit ponticum, seu acetosum, vt est diacyminum, diasulphur. Et comestio salsorum, & proprie oliuarum solitarum, & capparorum, & potus oximellis scillitici cum aqua endiuiæ, & rosa. & alia, quæ (Christo annuente) dicentur infra. Deinde cum aperitiuis equaueris, & vsque ad vij. dies, oportet vt redeas ad solutiuum dictum confortatiuum, deinde ad digestiuum. *Documen.* Melius enim est, vt euacuetur ex materia aliquid, & expectetur in reliquo donec digeratur paulatim, quam quod expectetur vsque ad digestionem perfectam, quoniã quotidiana maioris materiæ inter alias periodicas est, & peioris terminationis, vt Rasis dixit. Et terminus expectationis digestionis paulatim in ea est vij. dierum dictus, ergo sicut singulis hebdomadis paulatim digeritur cum prædictis, ita paulatim euacuetur. Sed oportet, vt solutiuum prædictum confortetur cum medulla carthami, vel turbith, vel agarico, si materia fuerit declinans ad additionem frigoris. Si vero ad cholerã addantur violæ siccæ contritæ, & syrupus earum. Si vero ad melancholiam, cum polypodio, & epithymo.

Deinde administrentur diuretica, & troch. de rosis. de eupatorio, vel absynthio, cum aqua fœniculi, vsque ad digestionem perfectam: post ipsa vero ministrentur, quæ euacuant cum eradicatione. Et quidem euacuationem complentia sunt pharmaca dicta, simplicia, & compositа: verum oportet, vt addatur dosis simplicibus dictis, quibus etiam aliquid colocynthidis ministretur. Et ex compositis est melior hiera electa in specie sua, secundum materiei speciem, post quam balneabis eum, & post dabis theriacam veterem cum vino, quoniam resoluit reliquias, & confortat. si expedit dabis cum miua acetosa, vel aromatica, secundum mẽbri, & materiei exigentiam. *Clysteres.* Et quidem clysteres sunt ex aqua siclæ, melle, & sale, cum oleo sesamino in principio. Deinde digestione apparente cum fortioribus, & vomitus fiat cum aqua raphani, raphano infuso in syrupo acetoso, cum

aqua anisi, & atriplicis, & semine raphani bibita vsque ad nauseam, & hoc si fit facile, & materia impetum ad os stomachi faciat: tunc enim conueniens est omni tempore, & proprie in principio paroxysmi cum aqua calida, quoniam resistit rigori, & frigori, extinguit sitim, quãuis fit cum hoc æstuosa, cum multũ sit calida, quare sit in caliditate temperata, quo tempore non retineatur nisi debilitet, & tunc retineatur cum mixta, & syrupo de menta, quæ in nostro sunt antidotario scripta. Quod si grauis sit, & difficilis, non prouoces quoquomodo, quoniam licet sit magni iuuamenti in hac feb. tamen si difficilis est, stomachum debilem debilitabit magis, attrahendo materiam, cum non possit præ stomachi debilitate educi, remanebit in stomacho faciens in corpore eius apostema, vel in vacuo repletionem perducentem ad syncopim, vt dixit Abuh. Oportet ergo, vt expectetur in ipso vsque ad dies vij. donec materia disponatur, & stomachus faciliter ad ipsum cum nauseantibus prædictis.

Documen. Alteratio dyscrasiæ proprie locum habet in quotidiana ex phleginate salso, & in continua magis. Completur autem prout supra in capit. generalis curationis est dictum, Cauendum autem in hac feb. à forti alteratione, seu infrigidatione; incrudat enim materiam, & ad congelationem perducit, & consequenter ad subeth. ad stuporem, & oppilationis augmentum, & morbi prolongationem. Et ex appropriatis conferentibus febr. quotidianæ est bedeguar, quia confert eis cum defectione stomachi, & folia pentaphyllon cum augmeli. & est oleum dulce, & suaue, aut vino bibita. Conferunt enim ei, & tollunt eam, & fumus experti, & nigella, quæ prohibet, & resoluit febres phlegmaticas. Cyperum similiter, & aqua hordei decocta cum ficubus, & cum mellicrato, & cum apio, & fœniculo, & sumptio de corticibus tesiliæ aur. iij. & succo eius iij. almisuseth, & de lachryma eius aur. i. & sumptio olibani cum vino, verum non oportet, vt multiplicetur vsus eorum, quoniam nocet.

Tertiam rem complent debita cibi, & potus ordinatio, & est, vt non sint subtiles, vt in tertiana, nec adeo crassi, vt in quartana, sed mediocres inter illos, prout morbo composito conueniant, vel mediocriter longo, quales sunt carnes, vt extrema pullorum, auiculæ paruæ, perdices, & pulli fasianorum, panis similaginis aliquid furfuris habens, præterquam in phlegmate salso, & dulci. *Carnes.* Et alia, quæ inter mediocrem sunt dicta crassa propinqua superius demonstrata. Et aqua hordei potus simplicis, vel decoctionis in radicibus, vel seminibus, *Potus.* & proprie si acescat in stomacho, aut aqua cicerum. Est enim de melioribus, cum sit potus, & cibus, omnes præ dictas in se complectens intentiones, vel hydromele in crudo, & vitreo, vel acetoso, vel simplex conditum cum speciebus subtiliantibus, incidentibus, abstergentibus, aperientibus, & confortantibus stomachum, vt cum cinnamomo, spica, & anisо, & mastiche, menta, & similibus. Et cum apparuerint signa manifestiæ digestionis, quod est post. xiiij. vinum subtile est eis conueniens, confortat enim choleram naturalem, digerit semi crudos humores prouocando vniuersas excreationes, ipsos expellit. Et quandoque ante digestionem conuenit propter stomachi digestionem, frigiditatem humorum, & cruditatem; & proprie cum est paucus, vt quia vitreus fuerit, vt est dictum. Oportet autem vt his, & consimilibus ex pulmentis, herbis, confectis ex sicla, anetho, bedeguar, asparagis, & similibus in principio vberius reficiantur. Deinde gradatim quantitas minuatur, vt in augmento parum, in statu multum. Et in crisi magis, nisi debilitas, & accidentia contradicant, in declinatione vero *remittantur vberius. Et hora cibi est in quiete paroxysmi, vel tempore, aut declinatione; ita, vt sit ante paroxysmum futurum per quatuor horas ad minus, quòd si æstimaueris ipsius statum propinquum, vt vsq; ad vij. diem, propter subtilitatem, & paucitatẽ ma-

** reſtriant. Hora cibandi.*

teriæ eius subtilietur cibus, & potus, & cõtententur aqua hordei, & sauich eius, quod si æstimatio iusta non fuerit, & rationabilis, nullo modo subtilies, quamuis diætam extenuatiuam melius tolerant, atque famem nutriti a corporis humoribus, paulatim digerendo eos, vt Ga- *Aer.* len. dixit: tamen quia putridi sunt, nutrire non possunt. Regatur quoque in aere temperato, declinante ad caliditatem maxime, præterquam in salso exerciterur suauiter in lecto de latere in latus voluendo, prout supra dictum est, & digesta materia magis, quam in salso. Et fricetur frictionibus extremorum, trahendo à superioribus ad inferiora, & proprie ante cibum donec calefiant. deinde dimissis extremis perueniatur ad dorsum, dormiat temperate, & æqualiter vigilet, vt quod digerit somnus, euaporent vigiliæ. Et si phlegma fuerit ad frigiditatem decliue, dormiant supra famem, quoniam confert. Inaniatur superfluis, & repleatur vtilibus, prout superius dictum est. Et viatur temperamẽto in accidentibus animę calefacientibus, vt ira, & gaudijs. Si ergo perducatur ad iram, confert, præterquam in salso.

Correctio autem accidentium completur cum his, quæ sequuntur, si enim frigus sit vehemens, & rigor in paroxysmorum principio, & ægritudo sit in principio, da in potu aquam calidam decoctionis ani. apij, & fem. ozimi. & euaporabis cũ ea. Et dabis theriacam, si phlegma valde fit frigidum; vel hanc confectionem, quæ infra dicetur, etiam si ægritudo processerit vltra defectionem stomachi, succures cum vomitu (si possibile est,) vel cum vino vinoso, & asso pane, cum menta, & mastice, & similibus, & confectionibus eorumdem. Et eum ceratis, & emplastris habentibus stomachum confortare in nostro antidotario prędescriptis, & cum masticationibus mentæ, ac masticis, & odoribus, & cibis redolentibus, atque potibus ex vino, ac hydromelle conditis. Et si defectus proinde ac petitus absit, præmisso vomitu, si expediat, dentur pilulæ de aloe, cum sal gemma, ana æqualium partium, quorum duorum quodlibet sit ponderis drach. i. ad minus; & fint confectæ cum succo mentæ. Et in cibis ministrentur, gellea, oliuæ salitæ, & capparus cum aceto, & folijs mentæ hortulanæ odoriferæ, & omnia odorifera modo quolibet ministrentur, virtutem enim animalem cerebri, & cordis spiritualem cõfortant, atque hepatis, & stomochi sedant nauseam, & confortando sensibilitatem oris stomachi, excitant appetitum. Ad quod expertum est garyophyllum cum aceto ante cibum sumptum, post quæ sumpta ministrabis digestionẽ iuuantia, vt electaria sumpta, & inunctiones, & emplastra, & alia localia remedia in hoc propria. Et si accidat syncopis, vel dolor stomachi, seu capitis, corriges illos, prout superius dictum est. Similiter si subeth, & fluxus ventris contingat, & superfluus vomitus. Et ad breuiationem eius cum peruenerit vltra quadragesimũ diem, qui est verarum chronicarum, vel proprium eius teminum superius præfixum, idest quadragesimum diem appareat prolongari, quadrupliciter inttabis, secundum quadruplicem causam prolongationis ipsius, quæ secun- *Art. Med. cap. 11.* dum Galenũ, est quadruplex, duplex ex parte corporis, vt virtutis debilitas, & densitas compositionis, ac viscerum oppilatio. Et duplex ex parte materiæ humoralis scilicet multitudo, & frigida qualitas; scilicet crassa, & viscosa ipsius. Cibabis ergo propter primam vberius cum cibis, & potibus temperatis, & cordialibus, quæ virtutes in suis mineris confortant; virtus enim est curans, & medicus minister. dixit Galenus. Confortatio igitur contra morbum inualescit. Ministrabis quoque propter secũdam appropriatas medicinas oppilationum viscerum, quæ supra in hepate, & splene sunt dictæ. Et hic supra, ex quibus propria est ameos confectum melli e drach. ani. fœnic. & asarum, Et semin. & aqua cuscutæ, quæ propria est feb. infantium, & rarefacientes pororum constipationem. ex quibus proprium est oleum anethinum in duplici vase calefactum, & chamæmelinum, & cum debita frictione inunctum. Et calidas,

subtilia-

subtiliatiuas; & incisiuas medicinas simplices, & compositas dictas, prædictorum humorum adæquatiuas resolutioni habili, & euacuationi, post quas euacuatiuas ipsorum multitudinis, propter tertiam causam subiungemus paulatim, & per interualla purgantes, & præferunt proprias. Ex quibus sunt simplices, & compositæ. Et ex simplicibus est agaricus, quem præcepit Abuhali. dari quotidie à drach.i. vsque ad drach.i.& tertiam cum puluerizatis, & cum melle mixtis sumitur, & semen vrticæ post digestionem dixit esse mirabile valde sumptum, in puluere melli admixtum. Verum si accidit ei modus solutionis ventris aliquis cum noceat, & debilitet viscera propter hepar, miscebis ei semen cuscutæ propter stomachum, masticem, & anisum propter splenem, & eius crassitiem; radicem apij, & scolopendriæ, & forsasse oportet, vt addatur vltra hoc cyperum cum aqua de been; resoluit enim febres phlegmaticas. si vero accidat inde inflammatio, febres compositæ, infra (Christo propitiante) dicentur.

De cura quotidianæ febris.

Cura quotidianæ febris propria est, quæ proprie speciei, & modo proprio ipsius debetur. Et licet aliqua superius narratiue sint dicta, hic tamen eam specialiter efferamus. Et est vt in eius continua abscindentia causam cum adæquatione, & solutiua cum maiori temperie ministrentur. Et frigida alterantia intendantur magis, quam interpolata, & in frigida ex phlegmate falso. in frigido vero ex acetoso vitreo, vt in epiala, & *lyparia, quæ est, vt plurimum ex vtriusque admixta e contra, & in facta ex dulci mediocriter. Et diætæ cibi, & potus subtiliatio fiat similiter illis. Sit ergo contentus in primis syrupo acetoso zuccharino, & geleniabin cum aqua fœni. apij, & trium radicum, & iuleb de zuccharo, & succo granatorum muzorum, & solutione de aloe, hiera, & similibus. In reliquis vero incipiatur à syrupo acetoso mellino cum aqua zucchari, anisi, fœniculi, hyssopi, hasce, & procedatur ad calamenthum, & origanum, & similium, & ad oxymel scilliticum, & ad fortiora solutiua cum colocynthide, & hieris magnis, & similibus, habentib. mixtionem myrobalanorum chebulo. spicæ, & masticis; ad confortationem stomachi. Et clysteres cum eis ex asaro, centaurea, & gumorum speciebus notis; & similibus. Et ex his, quæ curant cum proprietate epialam, est sumptio trium, vel quatuor granorum hyosciami cum vino.

*Lippria.

In febre autem syncopali humorosa, licet cura sit difficilis, & propter virtutis succumbentiam morbo, quæ est principaliter curans, & propter contradictionem, & repugnationem earum in auxilijs, virtus enim, quia cadit, indicat cibum dandum; licet humorum crudorum & venarum repletio contradicat, quia per ipsum additio fit in causa, repletio quoque, quæ præter naturam est, indicat euacuationem fiendam, cum contradicit virtus, quia præ debilitate non tolerat, ad cutam ergo eius medicina est eligenda, & est breuiter duæ res. Prima est, vt venarum repletio, atque stomachi euacuentur, vt toleret virtus. Secunda est, vt cibus, & potus propter virtutis causam necessariam sic detur, vt confortet, & magis non repleat. Et tertia additur, vt si quod sit accidens interueniens, corrigatur.

Primam rem complent clysteres lenes absterſiui, & parum attrahentes, & suauiter, cum ordine ministrati, ex venis primis humorem crudum, & intestinis paulatim educant, & vomitus similiter cum ipsum educit, de stomacho; & maxime si cholera sit admixta, & facile prouocetur. Et digestiua in reliquo abundante in eis, & alijs adæquationem facientia, vt est syrupus mellinus cum virtute hyssopi, & hasce, & semi. apij mane, parum de nocte, & aquæ mellis potus. Et alia ex electarijs, & trochiscis subtiliantibus absq; multa calefactione, vt est syrupus acetosus mellinus, & somnus temperatus supra ipsum; & frictiones. deinde ad euacuationem ipsius paulatim cum tolerantia, & suauitate de venis secundis: quamquam Auer. illam deneget. Et quia dissoluendo nocent, quia tales humores ex venis non educunt, imo medicinæ laxatiuæ sunt necessariæ; quod quidem verum est si sint tolerabiles, & quia non sunt, & frictiones faciendæ sunt, licet immediate non euacuent, sicut illæ, & tamen, si nocer, iuuamentum est maius, vt pater, & melior modus in fricando est, vt incipiatur à coxis, & brachijs, trahendo à superioribus ad inferiora; & illud cum manibus asperis, vt mantili abradente curem, donec calefiat cutis, & membra, & eis dimissis tunc redeatur ad dorsum, & pectus: deinde redeatur ad crura, secundum ordinem primum; & vigiliæ ita, quod æquales sint somno, vt quod digessit somnus supra digestiua factus, resoluant frictiones, ac euaporent vigiliæ. *Modus fricandi.*

Secundam rem complent panis calefactus in vino vinoso, & odorifero, temperato, tempore casus virtutis, syncopis datus in quantitate temperatus, vt spiritus, & virtutes restauret, in repletione non addat supra quam alius potus, & cibus non conuenit vsque ad declinationem: nisi aqua hordei, vel panis infusus in iuleb, aut aqua mellis, maximè cum crudis humorib. nutriantur, paulatim digerendo eos, vt Galenus dixit. nisi sint putrefacti, quo casu est desperandum, & maxime si in eorum visceribus apostema existat, atque casus virtutis maxime est nociuus. Necessarium est, vt consideres diligenter pulsum habentis ægritudinem hanc semper. Et cum videris debilitari, ciba eum pane infuso in vino commixto, antequam cadat in syncopim, quod si in eam incidat, eris maxime inculpandus. Cum enim adiutor naturæ sis, & tua interfit, vt futurum periculum omnino prohibeas; vel saltem competenti adminiculo tolerabilius fiat, expedit necessario, vt iam ante præcognoscas, & bene virtutis casum, quatenus possis eius periculoso casui præuenire. *Hæc* enim sunt Hippoc. præcepta, quæ maxime tanquam diuina sunt studiosius obseruanda. Accidentia vero, quæ superuenire consueuerunt, sunt fluxus ventris, sitis, grauis dolor capitis, subeth, & similia, propter primum mel quo conficitur hydromel, tantumdem amplius decoquatur; & venter cum stypticis emplastretur, sitis extinguatur cum syrupo proprie acetoso simplici, cum aqua tepida omni tempore, & vt Galenus iniunxit, cum frigida in æstate, tamen tutius est cum tepida. Alijs vero prouisum est supra.

De cura feb. syncopali.

Cura febris syncopalis dictæ subtilis, est tres res. prima abscindit causam. secunda subalterat febr. dyscrasiã, & residuum omne adæquat. tertia virtutem cadentem exigit, & confortat. Primam rem complent pharmaca solutiua, & medicinæ; mox cum æger videatur angustiari, & debilitari, antequam per eius casum in syncopim ad eorum tolerantiam perducatur. Inquit enim Hip. me dicari in valde acutis eadem die expedit; differre. n. in talibus malum est. Sint autem pharmaca, quæ suauiter soluant infrigidãdo, & stypticando, quatenus resolutionem prohibeant, atque syncopim, & confortent, qualia sunt ex speciebus myrob. electario de succo ros tamarindis, rhabarbaro, & succo granatorum expressorum cum pulpis eorum, & psyllij mucilaginibus, & similibus. Secundam rem complent frigidæ medicinæ, & stypticæ cum proprietate confortantes principalia membra, interius, & exterius ministratæ. Interius, vt est syrupus de nenuphare, trochisci de camphora cum aqua coriandri, & similia. Et ex electarijs, vt est electarium de gemmis, calidis medicinis subtractis, triasandalis, diarhodon frigidum Genonis, & similia. Et medicinæ tales bezoarticę, vt est terra sigillata cum aqua coriandri, quæ ventositati eius resistit, & theriaca proprie cum iuleb ros. Exterius vero, vt quia pectus, seu cor, & hepar epithemetur cum sandalis, spodio; & camphora cum aqua rosata. Et cerebrum cum oxythodino, vt néocumtum venenositatis à se repellant, febris inflammatione extincta. *4. aphor. 20.*

Tertiam rem complent cibus, & potus; cibus ex pane cum vino temperato cum aqua rosa. hora syncopis. Et vberior cibatio ante, & post, cum cibis frigidis, ex carnibus cordialibus, vt perdicum, fasianorum, & auium præparatis in gelea, vel cum aceto, acresta, &

ſucco granatorum, cum prunis, & ſimilibus. Et ex illis E eſt ferculum nominatum romana, ſiue limonia. Et potus vini ſubtilis lymphati cum frigida, & infrigidati cum vino. Et conuerſio regiminis in alijs ad ſimilia. Deinde ſubiũgemus medicinas, & proprias, & expertas.

Syrupus digerens phlegma. Syrupus digeſtiuus phlegmatis. Recip. capil. ven. hyſſopi, haſce, meliſſæ, bugloſſæ, boraginis, endi. bedeguar. ana M. i. trium radicum reſidentium in aceto ana. vnc. i. liqui. thymi. ana. vnc. ſemis, paſſ. enucleacor. radi. capparo. radicum ſcolopendriæ ana M. i. cicerum rub. M. i. florum boraginis, & bugloſſæ, roſa. vio. ana vnc. i. cyperi. drach. iij. hordei. P. ſchænanthi. vnc. ij. zucchari lib. i. geleniabin vnc. iij. diaboraginati, diabugloſſati, ana drach. ij. aceti, prædictarum radicum. vnc. iij. Et aromatizetur cum ligno aloes, cinnamom. ana drach. ij. ſpicę. ſcrup. s. Doſis. vnc. ij. in aurora cum tepida. Materia enim ſimplex ſimplici indiget digeſtiuo; compoſita vero compoſito.

Syrupus ad phlegma falſum. Syrupus ad phlegma falſum ex infectione choleræ. F Recip. fumiter. enduiæ, cuſcutæ, abſynthij, thymi, agrimoniæ, ſcabioſæ, bedeguar, lupulorum vio. roſ. ana. vn. i. hordei, cicerum ana. P. i. corticum myroba. citri. vnc. i. ſucci boraginis, & granatorum muzorum ana vnc. ij. zucchari. lib. i. zucchari viol. vnc. iij. aceti, prædictarum radicum. vnc. ij. aromatizentur cum ſandalis, ſpodij ana drach. vna. cinnamomi. drach. ij. Et ſyrupus de fumoterræ noſter eſt proprius. Et de epythimo, cum eſt ex aduſtione cauſatum, cum ſucco fumiterræ.

Syrupus ad phlegma dulce. Syrupus ad phlegma dulce digeſtiuus. Recip. hyſſopi, meliſſæ, capil. ve. boraginis, & bugloſſæ ana M. i. liqui. vnc. i. paſſularum, hordei, cicerum, ana partem i. lupulorum cichoreæ ana. M. i. ſchænanthi. vnc. ij. florum ronſmarini. vnc. ſemis. ani. fœni. acori. eupatorij. ana vnc. s. radicum quinque communium in aceto. an. vnc. i. zucchari, geleniabin ana lib. s. radicum acetoſæ. vnc. ij. atomatizentur cum cinnamo. vnc. ij.

Syrupus ad vitreum phlegma. Syrupus ad vitreum phlegma. Recip. hyſſopi, calamenthi, origani, haſce, ſtœchadis arabici, meliſſæ ana. G M. i. florum roriſmarini, bedeguar ana vnc. i. carui, aſari, ameos, cinnamo. ana vnc. i. radicum. v. communium corticum capparorum ana vnc. i. nigellæ, cyperi, ana vnc. s. mellis deſpumati lib. s. geleniabin lib. s. aceti ſcilitici ana vnc. iij. & aromatizentur. Reci. cinnamo, galangæ. ziugib. piperis albi ana vnc. ij. ſpicæ. drach. ſem. ſandalorum. vnc. i. Et conueniens eſt ſyrupus noſter de ſtœchade, ſi non prohibeat febris. Et trochiſcorum ſpecies, ſecundum diuerſitatem ſpecierum, ſunt conuenientes in adęquatione materiæ, quas in antidotario diximus. Et hieræ Ruſin. Galen. hiera Logodionis.

Ad purgationem autem iſtorum proceſes cum decoctione haſce, & epithymi ad phlegma acetoſum, & ponticum, cum puluere agarici, & turbith, & polypodij ad phlegma ſalſum, cum decoctione fumiterræ, puluere agarici, & myrob. citri. & hiera Gale. & Ruſi. Ad phlegma dulce cum decoctione ſucci herbarum cum rhabar. & agarico, & decoctione eupatorij, aqua ſtu- H ctuum, & ſimilibus. Ad phlegma vitreum cum decoctione ſtęchadis, & haſce cum agarico, colocynthide, & ſpeciebus gummorum. Et hiera colocynthidis, hiera Logodionis, & Hermetis. Et pilulæ ſunt conuenientes huic intentioni, quas in noſtro antidotario diximus. Ex quibus eliges ſecundum ſpeciei exigentiam, ſpeciales Heben. Meſue.

Diarrh. ad frigus. Medicina conferens infantibus febrientibus cum ſiti. Recip. fermenti piſtorum infuſi in aqua, & colati poſt duas horas. vnc. i. ſpodij. ſcrup s. & quartum. ſcru i. de croco, & zucch. tabarzet ana ſcrup. i. Conficiantur, & dentur in potu cum vnc. iij. aquæ, quoniam ſedat febres eorum, & aufert ſitim.

Decoctio conferens frigori, & rigori cum ſolutione materiæ facientis ipſum. Recip. hieræ. drac. i. turbith. drac. x. myrob. nigrorum, eupatorij, ana drac. v. ſalis indi. drach. iij. bedeguar, ſuchaha aua drac. iiij. aniſi drac. iij. terantur, & decoquantur cum aqua apij, & ſumatur de ea in potu in quantitate, ſecundum neceſſitatem, & aliqui addunt prædictis ſpicæ drac. i. mentę ſiccæ. drac. iij. radicum lilij. drac. vi. & informa trochiſcos cum ſucco eupatorij.

Emplaſtrum conferens ad debilitatem ſecundum Abuha. ℞. chamæmeli. vnc. ij. maſti. vnc. s. mellis. vnc. ij. decoquantur cum vino. vnc. ij. Et ſi ceciderit appetitus, melius eſt, vt adminiſtretur vinum, in quo decocta ſunt chamæmelum, dactyli, melilotum, & abſynthium, & ſi non interius, ſed exterius ſupra os ſtomachi applicentur cum ſpongia.

Trochiſci de abſyn. conferentes quotidianæ inſeparabili. Recip. aſari, ſem. apij, amygd. ama. ſuchaha, bedeguar. ſucci eupa. ſpicæ, maſti. ana. vnc. ij. florum abſyn. drac. iiij. Conficiantur cum ſucco abſyn. & informentur in pondere. drac. i. Doſis. drac. i. cum ſyrupo ace. & aqua geleniabin.

Medicamen de turbith. Deſcriptio medicinæ de turbith conferens ei in principi. ℞. zingib. maſti. ana drachm. ij. turbith ſicut alcohol puluerizati. vnc. x. zuccha. tabarzet, quantum omnia. detur de eo in nocte qualibet aur. i. quando natura non eſt lenis. Cum enim fuerit lenis ſaltem in diebus non indigebit eo, & eſt Abuhali.

Decoctio ad phlegma ſalſum. Decoctio bona ad phlegma ſalſum, in quo vincit cholera. Recip. eupatorij, drach v. radicum lilij, radicum liquiritiæ, ameos, ana drac. iij. ſem. apij, & fœn. drach. iiij. ſem. communium. vnc. ij. roſ. vnc. v. decoquantur in aqua, & ſi vis ſyrupentur cum additione zucch. tabarzet. doſis omni die vnc. iij. Et aliqui addunt bedeguar, ad ſuchaha, abſynthij, & paſſularum ana. vnc. v. Et etiã aliqui addunt ſucci granatorũ muzorum lib. s. & eſt vtile.

Confectio trochiſcorum ad prolongationem eius. Recip. roſ. drac. x. maſti. fœn. ſem. apij ſem. endi. ſucci abſynth. ſucci eupato. omnium ana dra. iij. ſpodij. drac. v. & ſit doſis. an. dra. iij. vſq; ad v. geleniabin cum decoctione fe.

Confectio alia trochiſcorum laxatiuorum ad idem. ℞. hierę ſucci eupatorij, abſynthij, ſuchaha, bedeguar ana vnc. v. ſem. fœni. apij, ana vnc. iij. ſalis naptici, ſem. cuſcutę, berberis ana drac x agarici drach. xv. trochiſc. de roſ. drac xx. turbith. drac. xxx. fiant ex eis trochiſci. drac. i. & ſ. & da. i. per tertium. Serapio inquit drac. i. ſemi. hyoſcyami data cum vino curat febrem epialam.

Confectio aliorum troch. ad idem. Rec. aloes. myro. citrin. rhabar. maſti. ſuc. eupatarij, abſynthij ana P. i. cro. P. i. & ſ. Conficiantur, & adminiſtrentur.

Syrupus ad feb. chronicas. Syrupus ex inuentione noſtra conferens ad feb. chronicas phlegmaticas, cholericas, & melancholicas; quarum difficilis eſt eradicatio, cum debilitate ſtomachi, & oppilationibus. Recip. Succi bletę mi. ſucci endi. aceti, paſſularum ana lib. i. ſucci mentę, ſucci buglo. ana lib. ſ. aquæ fontis. lib. ij. in his reſideant. ſ. radicum communium ana vnc. i. radi. ſcolo. & lupulorum ana vnc. i. capil. vene. bedeguar, corticum capparis, cymarũ & corticum tamariſci ana vnc. i. ani. fœni. aſari, cuſcutę, altheę, ameos, andacochę, linguę arietis, pentaphylli ana vnc. ſemis. cymarum ſchęnanthi, cinnamo. ana. vnc. ſemis. ſem. communium; corticum citri, ana vnc. ij. hordei, cicerum. ana P. i. folliculorum ſenę fumiterræ, ana vnc. ſemis. Deinde decoquantur vſque ad conſumptionem medietatis poſtea colentur cum expreſſione, & colaturæ addantur puluerís zuccha. lib. ij. geleniabin ſpice, ligni aloes, garyophyl. an. vnc. v. folij nucis muſ. ana ſcrup. ij. cubebarum, ſandalorum, citri, ſpodij ana vnc. ij. Doſis vnc. ij. cum calida in aurora. Et eſt efficax, & expertus, liberans (ſi Chriſtus voluerit.)

De med. feb. cholericarum, & primo de tertiana pura. Cap. 4.

TErtiana eſt febris accenſa in cholera putreſcente, quapropter, & quia exacerbatur per tertium, dicta eſt tertiana, prout dictum eſt ſupra. Recipit autem diſtinctionem duplicem, eſſentialem ſcilicet & accidentalem Eſſentialem primo ratione ſuæ cauſæ, ſeu materiæ di-

riæ diuersificantis eius speciem, eo quod diuersificat eius essentiam, & accidentia, atque causam, vt infra patebit. Cum enim causa eius interior, & immediata in qua accenditur, sit cholera putrescens; aut est pura, ratione cuius pura dicetur; aut non pura, à qua dicetur impura, quam Hippo. vocauit adulterinam in suo regimine acutorum, vt quia fit in putredine choleræ mixtæ phlegmati, subtili, vel crasso, commixtione partiali, & vera; ex qua vnus humor in specie resultauit, vt est cholera citrina, & vitellina, vnum paroxysmum faciens essentia, calore, & rigore non diuersum, vt hemitritæo. Cuius causæ sunt duæ materiæ, & diuersæ in specie, vt plurimum cholera, & phlegma, separatæ secundum locum. Et si dicantur commistæ sunt secundum vicinitatem commixtæ, non secundum partes materiæ; & proinde duos diuersos paroxysmos sunt facientes, vt infra capitulo suo dicetur. Cum autem choleram puram dicemus, rubeam intelligimus, non nigram. Cum sit causa febris quartanæ, vt infra patebit, non viridem vt prasinam, & æruginosam, cum feb. non facit, vt Hippoc. dixit. Et si facit, mortalem facit propter suã naturam venenosam, corrumpentem naturam nostri corporis, & proprie si natura non sit æquiuoca, vt dixit Auerrois.

Accidentalem autem recipit distinctionem ratione sui motus ad afflictionem continui, vel interpolati, vnde est duplex, interpolata scilicet, & continua. Interpolata est, quia in suo motu ad afflictionem, et exacerbationem partium interpolantur exacerbationes ipsius quiete vera cadente in medio earum. Continua vero eius est duplex, quædam proportionalis illi, quæ in quibusdam periodis partium, licet fortius exacerbari manifeste appareat; tamen in exacerbationibus non deficit, donec totaliter consumatur; licet in exacerbationibus suis tepescat, conueniens, & differens ab interpolata, vt in præcedenti capitulo dictum est; cuius nomen est tertiana continua, Alia est, quæ proportionatur magis synochæ, eo quod, & si de cholera fit, & plurimum per tertium exacerbatur, tamen quia exacerbatio, seu accensio caloris eius, & tepor, & etiam manifesta mediante artifice medico sensitiuo, iudicabitur esse de genere synochæ veræ, ab aliquibus, & male. Non enim feb. à circuitione paroxysmorum in genere, sed in specie ponitur; sed potius à materia, & essentia, vt dictum est supra: per quam etiam est cognoscenda, sicut homo per propriam formam, sicut docuit Galen. & etiam est curanda, vt infra patebit. Hæc autem est causon verus de genere tertianę dicendus, non de genere synochæ; valde enim ambo differunt, vt in materia, & essentia, qua est etiam differens à prædictis positione materiæ principaliter, vt in principio dictum est. Interpolata enim est in cholera putrescente extra venas, vt in carne, & poris cutis. Continua vero proportionalis est principaliter in cholera putrescente in venis diffusis per corpus à corde remotis. Causon vero est in cholera putrescente, & multa in venis partium vicinantium cordi, vt in venis pulmonis, capsula cordis, ore stomachi; & in partibus hepatis proprie; aut quia talis choleræ positio accidit tertianæ non diuersificans essentiam eius, aut accidentia, neque curam in specie, sed solum in quanto, talis diuisio accidentalis est dicta. Et cum causa eius interior ex iam dictis sit nota, exterius causa eius sciendum est, quòd est conuersio regiminis in omnibus non naturalibus rebus ad calidum, & siccum.

Definit. Signa. cognitio tertianæ simpliciter, & absolute, ex iam dictis eius causis assumitur ex sui essentia, & accidentibus proprijs, & circumstantijs consimilibus. Causa vero exterior est manifesta, saltem ex relatione astantium, vel infirmi. Interior, quia cholera generata ex præcedenti regimine accipitur, & ex de corpore exeuntibus, sua essentia quoque cognoscitur à qualitate caloris. qui acutus, & mordax. Et proprijs accidentibus, quę sunt *Accidētia.* actiones læsæ, & qualitates mutatæ, vt est dolor capitis plerumque, & quandoque alienatio, vigiliæ, siccitas labiorum, cum bothor apparentibus, & fissura in eis, & oris amaritudo, & siccitas eius, & sitis vehemens, angustia, & inquietudo, & nausea, & in pluribus siccitas ventris, quoniam superius cholera tẽdit ad subcutaneas partes ex circumstantijs quoque consimilibus, & pari etiam illis, quia fit in complexione cholerica ætate iuuentutis, forma corporis tenui, consuetis in calidis, & siccis, & in diæta consimili tempore ætatis constitutione, & aere, calidis, & siccis, & multiplicatio eius tunc temporis quando accidit. Hæc autem signa dicta tertianam febrem indicant esse puram, & veram; adeo vt intantum à veritate secedat, inquantum aliquid eorum deficit, vel aliquid admisceatur eis.

Cognitio autem tertianæ purę, & non purę ex signis *Sign. pure.* distinguentibus inter eas habetur; quæ sunt, quoniam in pura signa sunt puræ cholerę in exeuntibus apparentia, vt quia vomitus est cholericus, & citrinus, incensus, & spumosus, & similiter egestio, & vrina est ignea, & subtilis. Et incipit paroxysmus eius cum rigore parum durante, & cum vomitu cholerico plurimum, & calor cito extenditur a corpore ad extrema adhuc frigida, & augmentatur cito, quia venit ad statum, & est acutus, mordax, citoq; resoluitur, & declinat cum sudore plurimum, vel tepescit absq; manifesta euacuatione, vt quia consumatur in horis quatuor paroxysmus, qui minor est, & in duodecim, qui est maior, quod si addat, eius additio secundum plurimum perueniens est ad horas vij. Et pulsus est velox, & frequens valde licet in principio fuerit coarctatus, & incrementa circuitus ipsorum, paroxysmorum seruantes secundum ordinem. Tempus durationis vniuersalis morbi non extenditur vltra paroxysmos. vij. cum non interueniat error; imo quandoq; consumitur totum in vno paroxysmo, & facit. Et quandoq; complet primum suum augmentum, & statum in primo paroxysmo, alium declinando propter subtilitatem, & paucitatem materiæ. Et in vrina eius cito apparet digestio, vel in quarta, vel tertia, & accidentia superius dicta sunt multum intensa, nec aliquod signum prolongationis ex his, quæ dicta sunt supra existit. *Tẽpus.* *Vrina.*

In non pura vero egestio apparet, quod est, quia in exeuntibus phlegma choleræ inuenitur permixtum valde. Et vrina citrinitatis remissæ, spissæ substantiæ, nisi oppilatio contradicat. Et paroxysmus eius incipit cum horripilatione durante multum, & calor tarde extenditur, vt perueniat ad augmẽtum, & ad statum, nec cum equalitate venit, & est obtusus, vel minus acutus habens diuersitates, & tardius resoluitur, & declinat cum pauco sudore, vel tepescit, vt quia consumatur fm plurimum in horis. xiiij. & secundum plus in xxx. nisi addat supra illas, & si addat, eius additio erit vsq; ad horam suam, quæ est 36. vt Gal. dixit. Et ex tũc quiescit, vel tepescit, donec compleantur horæ 48. in duobus diebus comprehensæ, post quos incipiente secunda die ad secundam exacerbationem mouetur, & quanto magis prolongantur ipsa, etiam eius exacerbatio longior erit propter subtilis partis materiæ resolutionem velocem; & proinde vniuersalis durationis tempus erit longius, vt extendatur vltra vij. periodum, plus, & minus secundũ permixtionem phlegmatis diuersam. Et plus est minoris velocitatis, & frequentiæ. Incremẽta quoq; circuituum inuasionis ordinẽ non sunt seruantes, imo quandoq; anticipant, quandoq; postponunt, quandoq; æqualiter inuadunt, etiam in tempore vniuersalium vno. Et in vrina tarde apparet digestio. Et accidentia superius dicta erunt remissa, & inuenitur grauitas capitis multa, & subeth cum omnibus signis pluribus prolongationis dictis. *Signa imper.*

Cognitio vero ipsius interpolatæ, & continuæ ex signis superius distinctis inter eas sumitur, quæ possunt colligi ex præcedenti capit. Et breuiter sunt quod est, quia interpolata incipit cum rigore, & punctione in cute in primis diebus. In processu vero cum horripilatione, secundum contrarium quotidianæ, & quartanæ. Et declinat cum sudore copioso, & vomitu, & quandoque cum fluxu ventris, & vrina subtilis substantiæ, & claræ tincturæ. Pulsus vero est velox absque inæqua-

Notandum.

2. de Crisi cap. 2.

litate. Contiuna vero proportionalis ei non incipit cum rigore, nec horripilatione, sed cum tempore quodam extremorũ, & pulsus coarctatione, & eius calor acutior est. Et accidentia dicta tertianæ vehemẽtiora sunt quam in prima: nec tepescit cum aliqua manifesta euacuatione. Et vrina turbida, & pulsus diuersus, & inæqualis, & *6. apho. 43.* est periculosior, quam interpolata, vt in apho. Hippo. dixit, licet minus, quam causon propter intentionem caloris in interioribus magis, & accidentium austeritate ex *Causon duplex.* malitia suæ causæ, & vicinitate eius ad cor. Qui cum sit duplex verus, & non verus. Verus quidem à phlegmate salso fit in prædictis partibus putrescente. De vero, qui de cholera putrescente in prædictis partibus fit, prius signa ponamus summatim, quia superius posita sunt disperssim, quamquam Auer. velit ipsum ex putrefactione non fieri, quod arbitratus est propter aptitudinem choleræ ad inflammandum, ratione suæ complexionis, & ratione loci, seu positionis in locis inflammabilibus valde; si enim sanguis id efficit, multo magis cholera cum possit multa in corpore abundare prout in causone ponitur, & temporis sufficientia adsit ad inflammandum. Et licet esse possit, non tamen erit inflammatio correspondens suæ naturę intensiuæ, quemadmodum si ex ipsius putredine fiat, & sunt talia signa, quia choleræ drymis ideſt acris, & multæ.

De signis causonis veri. Signa in exeuntibus sunt apparentia, & vrina eius ad vltimũ gradum citrinitatis peruenit, vt color capillorũ croci. Et regimen præcedens in acutis, & motus eius ad afflictionem, & ascensionem caloris, & repor est insensatus calor acutior cæteris crescens apud moram manus, cũ in prædictis diminuatur. Accidentia tertianæ sunt vehementiora in eo, quam in tertiana continua. Ex quibus est siccitas linguæ, & nigredo subsequens, & multa sitis, *4. apho. 14.* nisi tussis modice prouocata, vt Hippo. dixit in apho. Et pulsus erit maioris velocitatis, frequentiæ, & inæqualitatis in diuersitate. Et est periculosior, maxime si in circumstantijs contrarijs fiat, vt in complexione frigida, & humida, in pueritia, & in infantia. In senectute magis propter defectum naturæ, & elongationem magnã ab *2. apho. 18. 2. apho. 39.* ipsa. Vnde Hippoc. in apho. paruus est calor, & propter hoc senibus febres non sunt acutæ, frigidum enim habẽt corpus. Et alibi. Senes plerumque iuuenibus minus ęgrotant. Si vero eis aliquæ ægritudines acutæ fiunt, moriuntur propter naturæ defectum non valentis pugnare cum ægritudine, nec tolerare auxilia excedentia conuenientia illi. Et crisis eius est cum tremore, cui alienatio succedit, & hoc propter motum choleræ de venis ad extra, & expansionem eius ad sensibilia membra, vt expellatur, quã tremor sequitur, & quia in motu fumi resoluuntur perentes cerebrum, alienatio fit; quæ soluere dicitur ipsum, eo quod cum alienatione fit expulsio materiæ eius, aut cum vomitu, aut fluxu ventris, aut sudore, aut fluxu sanguinis narium, cum eis fuerit associatum peccatum sanguinis, cui impetum cholera præstet simul cum febre.

De signis causonis nõ veri. Signa vero causonis non veri, quæ Hippoc. dixit, sunt signa phlegmatis salsi in præcedenti cap. dicta. Et magnitudo febris, sitis, & aliorum accidentium plusquam conueniunt phlegmati tali in locis alijs putrescenti, prout supra in capit. generalis curationis est dictum; minus tamen, quam ex facto ex cholera. Ita vt solutio ventris, & casus appetitus, minus in eo accidant quàm in cholerico. Ita, quòd si infantibus accidat, abhorreant mãmillam. Et si quid de lacte sumant, in stomacho eorum acescat. Et quandoque erysipelas in facie accidit habentis ipsum, quæ est commune signum vtriusque. Et cum addit fortior est in cholerico, & in phlegmatico magis perdurans.

De cura tertianæ. In cura tertianæ duplex est intentio, seu iudicium, seu regimen, commune, & proprium. Commune, quod omni suæ speciei communiter conuenit, & est quatuor res. Abscissio causæ, alteratio febr. diætæ ordinatio, & accidentium correctio. Causæ abscissio in duobus consistit in digestione, seu adæquatione, & ipsius euacuatione. Adæquationem cõplent medicinæ minoratiuæ, si in materia sit multitudo, & alteratiuæ residui. Minoratiuæ sunt proprie vomitus quotiescumque cholera ad os stomachi fecerit impetum, nauseam prouocando, & maxime in principio paroxysmi. Et si declinauerit ad intestina. quia mordicationem in eis fecerint clysteres, & pharmacia lenitiua suauiter soluentia absque motu, & caliditate inducente ebullitionem in ipsa, & absque ponticitate, vt myrob. sunt, quoniam impediũt digestionem in residuo. Ex clysteribus sunt, quæ fiunt ex malua, althæa, iuiubis, radicibus lilij, prunis, sebesten, & oleo viola. succo sicl æ, & parum salis. *De minoratiuis.*

Ex lenitiuis pharmacis sunt simplicia, & composita. Et simplicia sunt, aqua hordei, syrupus violatus, & violæ conditæ cum zuccharo, tamarindi infusi in aqua de nocte, & de mane colentur, & dissoluantur in eis siracost, aut tereniabin, aut aqua duorum granatorum, & mellis casiæ fist. cum aqua hordei, & infusio prunorum cum aliquo prædictorum, & mucilagine psyllij. Auicen. docuit in eis administrari aliquid rhabar. ad confortationem stomachi, quem prædicta habent debilitare. nec est curandum, si non præcesserit digestio, cum calida sit de se subtilis, naturæ obediens, & secundo sit paucæ quantitatis. Decoctio alubleb cum tereniabin, & passulis enucleatis, & similibus. Et composita sunt, quæ componuntur ex prædictis, vt aqua fructuum, quamquam Abuh. illam doceat postponendã esse vsque ad hebdomadam, quod est, quia ibi loquitur in feb. cuius materiæ digestio, & minoratio differet ab intentione feb. & infrigidando, cuius contrarium est hic. Et licet generaliter dicendo omnino oporteat, vt postponatur, vsque ad hebdomadam; illud est, quia cum soluet, & infrigidet simul, & humor soluendus sit frigidus, non poterit aliquo modo esse digerens, vt apte minui possit ante hebdomadã per illam, imo cum sit frigidus, incrudabitur, & non minuetur, licet infrigidet feb. post hebdomadam vero data feb. infrigidat, & materiam si non minuat, saltem leniendo ad minorationem disponit. Et ex illis est phlebotomia, si cum peccato sanguinis fuerit cholera, & vrina rubea fuerit, & spissa, & virtus, & ætas consenserint; vel alia illi proportionalia. Sed oportet, vt prætermittatur in principio vsque ad tres paroxys. donec aliqua digestio in humoribus facta fuerit à debita permixtione; quamquam enim sit minoratiua, & proinde licet in principio possit concedi; tamen propter peccatum, & dominium choleræ, ne effrenaret propter euacuationem sanguinis voluit Gal. vt in principio dimittatur, donec inspissetur, & permixtionem cum sanguine recipiat cholera, vt simul euacuetur cum illo. *Lenitiua simplicia.* *Composita.* *Phleb.*

Nec oportet vt moueas in die periodi aliquid, nisi propter necessitatem, deinde prouoces naturam cum diureticis frigidis, & ratifica poros cum oleo chamæmelino, & aqua calida, quæ sunt alteratiuæ.

In residuo adæquationem facientes sunt simplices, & compositæ, & simplices sunt granata muza, & acetosa, & arancia, & succi ipsorum cum zuccharo. Ex compositis autem est oxysacchara, & syrupus acetosus simplex omni mane cum frigida sumptus, si aliud non prohibeat, ante paroxysmum per tres horas, vel quatuor, & in processu cum emulsione seminum frigidorum, & diureticorum si inflammatio intendatur, & post ipsum per duas horas aqua hordei sumpta, nam quod inficit illud hoc abstergit, & lauat, quare post paroxysmum etiam detur, vel in ipso syrupus acetosus de radicibus cum geleniabin secundum exigentiam causæ, & breuiter omnia acetosa. Inquit enim Hippoc. Vniuersaliter autem aceti actedo eos iuuat, qui choleram habent amaram, non autem nigram. Cholera autem euanescendo in naturam phlegmatis transfertur cum ab aceto retrahitur, & altera adæquata materia eius euacuationem plurimum complent medicinæ, quæ cum eradicatione illam euacuant, quales sunt medicinæ lenitiuæ prædictæ, in quantitate augmentatæ, & pharmaca absque multa caliditate soluentia, vt rhabarba. maxime myroba. citri. chebuli, agaricus, & aliud se- *De digestiuis.* *De solutiuis.*

cundum

cundum mixtionem materiæ, & quandoque expedit illis associare diagtidium in robustis corporibus, sit tamen rectificatum, & mixtum cum syrupo de nenuphare, de pomis ad frangendum caliditatem eius: deinde dabis diu retica frigida, & calida temperate.

Alteratio. Alterationem feb. complent frigida, & humida, interius, & exterius, & per omnem modum approximata, prout supra in cap. generalis curationis est dictum. sunt enim in hac febre maxime necessaria, cum calorem naturalem, & spiritus disgregent, & resoluant furiam caliditatis ipsius, & inquietudinem corporis, & alijs accidentibus, quos reducunt, & congregant. Quapropter Abuh. iussit post paroxysmum pedes in aquam frigidam mitti, ad quod etiam somnus adiuuat post cibū concessus; sint tamen calida administrata secundum cano. prænotatos. Et ex appropriatis est andacocha cum patiēs tertianam sumit tria ex solijs eius, aut granis ipsius, quia alterabitur circuitus eius feb. & linguæ arietis, & plantaginis radices tres cum vini vnc. iij. vel iiij. bibantur feb. triangulæ. i. tertiana, & sandali conferunt ei, & causonj, & proprie albi. Et cucurbita, & aqua hordei infrigidatiua, & humectatiua est febrium. Et datur in calidis pura, & in frigidis cum apio, & fœ panis abultus est infrigidatiuus, & conuenit calefactis, neque calefacit, neque oppilat, & nenuphar eripit caliditates a fe. Et ex illis est vngula caballina, & proprie aquatica. Et succus plantaginis depuratæ in quantitate. vnc iij. ante paroxysmum per horam, sicut dixit Dioscorides. Et tres pedes pentaphylli cum tribus verbenæ contriti, & residentes in vino Græco antiquo per noctem, & colati * mane, & sumpta colatura ante paroxysmum per horam. Et sum expertus multoties in simplici, & simplici, & duplici.

* cum matutina.

Diæta. Diætæ autem ordinatio completur cum cibis, & potibus proprie, qui in qualitate sunt frigidi, & humidi, insipidi, vel acetosi, quales sunt ex granis collectis, vt hordeo, & succus eius, & ex pane abluto cum frigida pluries prout consuetum est Gallicis, vel decoctio in aqua cum zuccharo, prout consuetum Lombardis, & hoc vt frumenti, & fermenti, & etiam salis, si sit ibi caliditas, extinguatur. Et ex chondro, vel liri, prout cōsuetum est Ianuensibus, & maxime in acutis, & incensiuis, in quibus subtilia aduruntur. quapropter aliqui far etiam minis trant, quod reprobamus, cum enim oppilationē non digerat, nec abstergat, sed potius augeat, cuius contrarium debet cibus febricitantium agere, sicut Hippoc. & Gal. monstrauit, & ex fructu, vt sunt cucur. cucum. citruli, pruna matura proprie, iuiubæ, sebesten, mora celsi, & accitæ, granata acetosa, & muza, limones, arācia, & melon Indus quandoque. Et enim maximi iuuamenti in extinctione incesionis. Et cum hoc quod parum nutrit, & soluit, & prouocat, & facit sudare adæquando materiam, & alleuiando naturam à caloris incendio, quare confortatur, & corporis superfluitates alteratas vniuersas extractione mouendo expellit. Et breuiter omnes insipidi, & acres non dulces, quoniam in choleram conuertuntur; vt sunt ficus, vuæ, melones dulces, & similes non vnctuosi, quia sunt etiam inflammabiles, & veræ choleræ; vt sunt amygdalæ duces. Et carnes nisi rectificatæ, cum mixtione granorum, acresta, succo limonum, & similium. Et ex herbis, vt sunt lactuca, portu. endi. atriplices, spinachia, bletæ, & similes. Sint quoque in quantitate pauca datæ, prout conuenit morbo. Tertiana enim se breuem ostendit, dixit Gal. Et proinde ad tenuitatem cibus eius tendat secundum magis, & minus; prout eins conuenit speciebus virtuti, & statui eorūdem. Cum enim statum arbitrantis propinquum, vt in secundo, vel tertio paroxysmo, seu die, vt quia in vrina nebula alba appareat prima, vel secunda die; sufficiant eis granata, lactuca, pruna, & similia, & potus aquæ hordei subtilis, & succus granatorum, & vinum aquosum, plurimumque lymphatum post digestionem. Si vero remanet vsque ad periodum, vel diem quartum, quintum, sextum, vel septimum dabis chist hordei, vel succum eius, & aquam hordei spissam cum zuccha. & cibum ex prædictis fructibus, & herbis, & similia. Si vero vltra prolongabitur, procedas ad latus eius crassioris diætæ secundum plus, & minus, prout fuerit expediens illis. Et proinde dabis auiculas paruas, extrema pullorum, testiculos gallorum nouorum nondum coeuntium. Coeuntium enim testes acquisierunt infectionem, & malum odorem à spermate, & si sint perfectiores, verum est in sua propria actione generationis, quamdiu sunt viui, non tamen in nutricationis virtute, & cerebrum ipsarum, si nausea non sit. Et vitella ouorum recentium alterata in decoctione eorum in aqua hordei, vel alia cum prunis, acresta, vel granis granatorum, & similibus, & cum humectatione ipsarum.

Modus. Oportet autem, vt in exhibitione prædictorum cum gradatione procedas, vt in principio tenuiter, & in augmento tenuius, & in statu remisse cibes. In declinatione vero vberius. Et discreta quantitas sit, prout superius dictum est, numerus quoque cibationis sit, prout consuetudini conuenit, nisi obuiet paroxysmus, prout infra in cura feb. propria tertianæ non puræ dicetur.

Tie tempora cibationis. Tempus autem cibationis sit ex quo fæces primi scilicet cibi fuerint euacuatæ, & hora quietis, cum qua consuetus continet, melius est, sit autem ante paroxysmi horam per tres, vel quatuor horas ad minus, vt ante superventum eius sit prædigestus, quod si non, docuit Hip. ipsum vomitum cum tepida, & aceto prouoca.

Documentum notabile. Ordo autem sit vt lubrica premittantur. Et modus præparationis, vt sint decocta cum rectificantibus, & alterantibus; vt est dictum, non sint assa, neque frixa, quoniam constipant, nisi expediant, & corrumpantur, si in patella sint frixa, & cū hoc nutrimentum quartū impendant. In alijs autem rebus non naturalibus conuenientia.

Declinante vero ipsa, & euacuata materia digesta, balneabis in semicupio dulcium aquarum, & eucratarum, quoniam resoluit reliquias, cum prouocatione sudoris, & infrigidat, & humectat. Ad quod post sudorē vngantur cum oleo vio. & ros. & proinde nō intret ipsum cum labore, ne multis horam prolonget, imo egrediatur velociter, deinde si expediet reiterent. Melius enim est reiteratio quam prolongatio moræ. Post quod cibabis cibis prædictis, nutrientibus, & humectantibus, & potabis vino aquoso valde, permixto aquæ plurimæ, quoniam vinum temperatum humores contemperat, si quid residui fuerit, membra perforat, calorem naturalem excitat, vt choleram per sudorem, & vrinam expellat, & cū hoc membra arefacta infrigidat, & humectat, faciendo aquam frigidam penetrare.

Cum post crisim, & euacuationem remāserit aliquid caloris inseparabilis, vel difficile alterabilis, superest tibi, vt administres syrupum acetosum, cum succis diureticis, in quo est decoctio seminum, & radicum diureti. qui materiam inobedientem, & corporis viam disponit ad resolutionem, & euacuationem facilem. Quartā rem complent prædicta in suis capitulis enumerata.

Iudicium proprium in cura tertianæ, est! quod proprie vnicuique ex speciebus eius debetur. Aliud enim debetur puræ aliud impuræ, aliud interpolatæ, & aliud continuæ inter se; sunt enim adinuicem differentia, quo ad alias res quatuor prędistinctas in cura communi, non in specie, cum cholera sit peccans, vel in prædominio vtriusque, sed in quanto propter additam materiam frigidam phlegmatis mixti illi. Quapropter prædictis magis, vel minus excedentibus in frigiditate, & humiditate; addita virtute alia super illis propter substantiam phlegmatis viscosam, & crassam. Sic pura equidem ex *Curatur. pura.* exscindentibus causam eam euacuando, & digerendo de prædictis indiget frigidis, & humidis, puris; vel parum in caliditate, & siccitate excedentibus, saltem propter oppilationem; & purgationem materiæ cum attractione, euacuatione, & eradicatione, & ex alterantibus feb. similiter frigidis, & humidis puris, & balneo, prædicto, quod vtrique causæ scilicet, & feb. est conueniens sua hora, vt post completam digestionem, & ante digestionem perfectam, cuius materias digerat inspissando,

t. ad Glau. cap. 8.

& sudorem prouocando, ipsam totam propter dyscrasiæ homogeneitatem resoluat, ac alteret seb. dyscrasiam. Et multa ex eius accidentibus corrigat, & emendet. Et dieta ex cibis, & potibus prædictis frigidis, & humidis puris, cum maiori subtilitate propter acumen, & breuitatem ipsius, quãto enim magis cholera denominatur, tanto magis acumen morbi significatur, Gal. ait. & numerum cibationum inter paroxysmum, & paroxysmum sit triplex, si consueuit. *1. progn. 46.*

Non pura vero illis frigidis, & humidis indiget propter dominium choleræ, sed minus propter additionem, & permixtionem phlegmatis ipsi choleræ. Et cum addita virtute incidentium, abstergentium, subtiliantium, aperientium, & soluentium cum caliditate, & siccitate temperata, & etiam manifesta; qualia sunt radices cõmunes, succi, & semina diureticorum, & agaricus, turbith, polypodium, cartamus, & semina vrticæ, asarum, stœchas, centaurea, & similia phlegmatis solutiua, & alterantibus seb. frigidis, & humidis minus, & balneo indiget post digestionẽ perfectam, & declinationem ipsius. Ante enim dissoluit crudum humorem, & imbibitum totius corporis reddit. Et cum putrido imputridum miscet, subtile resoluit, & crassum dimittit.

Et diæta ex cibis, & potibus frigidis, & humidis minus cũ additione subtiliantium, & aperientium cũ caliditate pauca, & minori subtiliatione. Oportet autem, vt consideres propinquitatem non puræ ad purã, & elongationem eius ab ea; & secundum illud diuersifica magis, & minus excessum illorum. Oportet ergo vt regimen, & cura tertianę puræ fit cum prædictis, & eorum plurimis.

De cura tertiana nõ pura.

Non puræ vero cura fit cum minorantibus prouocatiuis cum aqua calida decoctionis anisi, & aceto permixto ante cibum, & post magis, & in principio paroxysmi, & clysteribus cum aqua stœchados arabici, caricarum, centaurea, succo ficlæ, melle violato, sale, & oleo chamæmelino, furfure, & sale baurach. Et quandoque additur casia fist. & turbith, & hiera picra, & agaricus, cum materia cæperit digeri. Et exolutiuis est aqua alubleb proprie, cum residentia geleniabin, cum casia fist. & cartamo. Et quandoque confortamus ea cum decoctione turbith, & ex phlebotomia, si cum peccato sit sanguinis, & minoratiua. Et cum digestiuis ex syrupo acetoso simplici permixto cum geleniabin, aut composito cum radicibus, & post hebdomadam cum virtute aliorum subtiliantium, sicut ex aqua fœni. apij, anisi, & decoctio absynthij, quod subtiliat materiam, & confortat stomachum. Etsi transierit hebdomadas duas, non est malum dare trochiscos de rosis minores. Si autem prolongabitur vltra, non excusaberis à datione trochiscorum de eupatorio, & decoctionis eius. Et syrupi de succis herbarum, & syrupi acetosi, diacorcotio, diacurcuma, quorũ in antidotario nostro descriptiones inuenies. Et cum calefactorijs, & cataplasmatibus, vnctionibus, & emplastris, cum aperientibus fortibus nisi cholera vitellina ex actione fuerit generata. Quo casu cũ frigidioribus, quam in cholera pura est procedendum, subtiliantibus tamen mixtis, propter humorum crassitiem, & mollificantibus etiam, propter viscerum tensionem, quæ supra in cura eorum nota sunt. Cum ergo digestio appareat complete euacuabis cum eradicatione, & hoc cum decoctione eupatorij, & endi. cum rhabarbaro, & agarico puluerizatis, & alijs compositis pharmacis, quæ infra (duce Christo) dicentur. Et Abuh. dixit. Fortasse erit necessaria medicina fortis vno modo, & debilis modo alio; fortitudo namque est in eo, quod euacuat humorem viscosum, debilitas vero est in eo, quod non euacuat plurimum vice vna, & illud est, quia virtus multa simul non tolerat, sed deficit. Quare oportet, quod fiat gradatio in ea, prout supra in phlegmatica diximus. Talis autem medicina solutionem aggregat, & digestionem, & à virtute melius toleratur.

Et est. ℞. turbith. vnc. s. & plus secundum necessitatem, & scamm. proprie alcusugi, lib. i. & supra illud. Conficiantur cum geleniabin, & bibatur. Aut sumatur de agarico, & scammonea secũdum hanc comparationem, vt conficiantur cum geleniabin prædicto. Et bibatur, & ponatur in succo ros. recentium, cuius quantitas sit dr. i. & s. aut syrupo ros. & bibatur, & hoc quia remittit calorem scammoneæ, & confortat principalia, & stomachũ, quem habent offendere, ne lædatur.

Et diæta ex cibis, & potibus humidis, & frigidis dictis, non tamen puris, sed mixtis subtiliantibus, & abstergentibus notis. Quare oportet, vt cibus sit panis cum cinnamomo, & aqua hordei sit spissa cum decoctione radicum, & proprie cum acescit in stomacho. Et quandoque cum decoctione piperis, vel hyssopi, vel calamenthi, vel origani, & spicæ secundum necessitatem: aut aqua cicerum permixta, & cum minori subtilatione, quare oportet, vt cibetur cibis ex carnibus cum oleribus, & fructibus dictis, cum fœ. anetho, & petros. & similibus gradatim ministratis in quantitate continua secundum diuersitatem ipsorum. *Diæta.*

Sitque numerus cibationum secundũ longitudinem, & breuitatem paroxysmi: si. n. sit longior puta 48. horarum comprehensarum in duabus diebus, nõ poteris habere quolibet die innocue: quia oportet, vt in duobus diebus semel cibes, & cibatio fiat in 37. hora a principio paroxysmi, quæ est prima hora declinationis ipsius perdurans vsque ad complementum. 48. horarum, quod est xij. horæ. Et hoc si toleret virtus. Si vero non, oportet vt redeas ad capitulum dictum in cap. generalis curationis. Si vero sit breuior, poteris cibare pluries secundum diuersitatem alleuiationis ipsius, & longitudinem quietis.

Et cura quidem seb. cõtinuæ est cura interpolatæ iam dictæ in iudicio communi, & absolute. Cum enim Gal. dixit tertianam, vel triteam seb. intellexit interpolatam. Et cum Hippo. veram dixit in aphor. interpolatam maxime intellexit. Dixit enim tertiana vera, in vij. periodis iudicatur longissima: periodus autem maxime, & proprie debetur interpolatę: consequenter, & improprie cõtinuæ, vnde commentator subiunxit, quod illud facit dies in continuis, quod periodus in interpolatis; quasi dicat continua tertiana facit, seu complet vij. periodos suos in septem diebus, sicut interpolata suos in xiiij. Si veræ sint ambæ; differunt tamen in quanto, quemadmodum est dictum in continua supra. Quod est, quia in cura continuæ tertianæ procedere oportet cum illis tribus communibus prædictis ex abscindentibus causam in digerẽdo, & euacuando fortioribus; & ex alterantibus seb. cum minori frigiditate, & extinctione; & cum dietis cibi, & potus similiter maiori subtiliatione, & cum abstersiuis, subtiliatiuis, & aperitiuis, cum minoris caliditate, si necessaria fuerit propter impuritatem, quam in interpolata. Et in causone multo magis, nisi in non vero; in nõ vero enim oportet, vt procedas cum euacuatione in principio, cum illis, quæ dicta sunt, & proprie mucilagine psyllij. Festinatio enim in ea melior est, quàm expectare coplementum digestionis: proper periculum acuitatis, & mobilitatis materiæ, & positionem sui, cũ materia eius sit dispositа, quia subtilis peccans in caliditate superflua. Quare oportet, vt cum phlebotomia si in vrina fuerit spissitudo, turbiditas, & rubedo. Si vero igneitas prætermittatur omnino; non enim infrigidabit, sed potius inflammabit. Et cum digestiuis ex syrupo acetoso proprie cum emulsione seminum communium, & seminum frigidorum ex lactucis, endiuia, & portulacis, & interius, & exterius, & per omnem modum, & papauere albo, & cum alterantibus seb. dyscrasiam cum infrigidatione potenti, approximatis interius, & exterius per omnem modum, & interius solutiua, si calidum fit administrare aliquod frigidum, vt syrupum viola. de nenuphare, de pomis, & aquam seminum frigidorum. Aut cum frigidæ aquæ potu vsque ad satietatem, & pluries, si non fuerit, qd prohibeat, et proprie cum nigredo appareat in lingua. si vero fit quod prohibeat, detur syrupus acetosus, vt supra in capitulo generalis curationis est dictum, & cum syrupo de nenuphare, de papauere, & de limonibus, & de melone indo sufficientis quantitatis. In pauca enim quantitate

De cura tertiana continuæ.

4. aphor. 33.

De cura eius.

quantitate conuertitur in choleram, dixit Auerr. Et finaliter cum trochiſcis de camphora vel de ſpodio non ſolutiuis, ſi ſuperfluat venter.

Caueas tamen à ſuperfluitate, quoniam infrigidabit hepar, & perducet ad cachexiam, & hydropiſim.

Exterius vero cum epithematibus ſupra hepar, & cor, & ex ſandalis, roſa, camphora, & ſimilibus, cum aqua coriandri, & roſa. Et ſupra caput cum embrochis, ex frigidis, & ſomniferis epithematibus, ex oxyrhodino cum lacte papau. Etenim eius materia eſt valde apta ad raptum. quare oportet, vt ſolicitudo habeatur de capite magis, attendendum autem in his multum ad naturam corporis, & ætatem.

In virtute enim forti, & iuuentute ſunt concedenda. In debili vero, & in ſenectute, nequaquam, quoniam ſunt cauſa extinctionis febris, & caloris innati.

1. Collig. c. 2 Sed contra, eſt quod Auerr. ponit. Inquit enim contra Galen. cum inquit, & cauſon in ſene maioris receſſus eſt à natura, quam in iuuene. Quod dictum impugnando dicit. Si ita eſt, ergo fortiora conueniunt ei in cura: ſi cura per contrarium in æquali gradu dyſcraſiæ fieri debet, vt ipſe oſtendit, ſed hoc eſt falſum ſecundum hoc, ergo, & primum.

Et Falco reſpondit, quòd non meminerit diſtinguere tanquam inexpertus Auer. inter contrarium ſecundum exceſſum, ſeu gradum, et ſecundum effectum contrariũ.

In ſene enim patiente cauſonem comparato ad iuuenem maior eſt exceſſus caloris febrilis: & proinde frigida maioris exceſſus conueniunt illi, quam iuueni: non tamen ſecundum gradum, & exceſſum, ſed ſecundum effectum; hæc enim ſeruant naturam, paulatim extinguendo feb. ſuper exceſſum, illa vero extinguendo vtrũque ſimul humorem, & feb. occidũt. Et cum correctione accidentium eius diligenti cum fortioribus dictis ſuperius in cap generalibus curationis. Et caueatur in eo ſuperfluitas ſanguinis narũ cum his, quæ oportet, quæ dicta ſunt, & infra (Chriſto dante) dicentur; perducunt enim ad defectionem, & inflãmationem maiorẽ, & obſeruatur anhelitus eorum cum oleis, & ceratis. Ex oleis viol ro. & amyg dul. cũ ſucco maluæ, & attriplicis, graſſularum, & ſpinachiarũ, & cera; nec partes pectoris permittantur ſpaſmari. Et regas eos cum dieta vehementer ſubtili ex cibis, & potibus extinctiuis, dictis hic ſupra, ſi toleret virtus, cum ſtatus eius ſit citus. Quod ſi timeas caſum virtutis ex eo quòd patiens ex æſtuatione reſoluitur plurimum; ex hoc tunc oportet, vt cibes vlterius cũ eis, quæ dicta ſunt in cura febris ſyncopalis ſubtilis.

Document. *Dieta:*

Et ſi cadat appetitus propter intenſionem dyſcraſiæ calidæ lædentis virtutem ſenſibilem, nõ ſolum in ore ſtomachi, ſed in principio, vt in cerebro. ob quam non ſentiat ſtomachus, quod ſibi neceſſariũ ſit, vt petat cibum, & turbato cerebro non patiatur cibari, oportet iuuari auxilio ibi tacto ab antiquis, & à modernis ignoto; licet poſſibile, quia rationabile, & expertũ eſt. Et eſt vt fiat colatium bonum ex gallia electa, & ponatur in clyſteri, & injiciatur per anum; trahetur enim per naturam, & nutrit. Iuuatur eo modo, quo eſt poſſibile, & cõueniens ad refocillationem virtutis, & ſubſiſtentiam eius, donec reſumatur, & redeat ſenſus, vt cibum ſumat, quo confortetur, & vincat finaliter morbum, & curabilis eſt: quod poſſibile eſt, & rationi cõforme. Ordinauit enim natura in inteſtinis omnibus meſaraicas venas, etiam & in recto, vt manus hepatis, quibus ſuccum prædecocti cibi in ſtomacho traheret ad ſeipſum hepar, & conuerteret in ſanguinem nutritionis ſui gratia, & corporis vniuerſi, quod ipſi ſua inanitione trahendi illius neceſſitatem imponit. Si ergo illũ trahit indiſpoſitio naturaliter, in quo multa inanitio non exiſtit, vt non trahat ſuccum colatũ ex inteſtinis in corpore patiente cauſonem: in quo non ſolum attrahens eſt inanitio, ſed etiam calor fortis, & ſic etiam neceſſitas maior, & maxime cum ſuccus talis ſit mulcebris, naturæ amicabilis, & quaſi digeſtus, ſi etiam in exiccatis venulis hora æſtiua emulſerint à ſe humores de genere choleræ attrahant quoque ſuccum, factæ per

Curatio tenenda.

A phlebotomiam inanitæ. Ob quod Gal. præcepit in repletione inteſtinorum ex ſęcibus, non debere fieri phlebotomiam, niſi prius illis euacuatis: multo magis attrahent ſuccum colatum, mulcebrẽ, in tam grandi neceſſitate adauctæ; niſi natura ponatur habere mentem, vel non, & intellectum. Cum ergo traxerit hepar per illas ſuccum eius, refocillatur. Et refocillabit natura admodum ſtomachi. Et ſi vero nutriatur ex eo tanquam in digeſtione prima à natura prædigeſto, licet multum alteratus, & quaſi digeſtus ſit per artem, quæ ſequitur naturam, & perficit eam, exiſtens eius imago, donec redeat, cibumque ſumat, vt confortetur, & vincat, ſi curabilis morbus ſit, quod equidem experti ſumus in regina Siciliæ diſpoſita dicto modo, in quam iniectum colatiuum per clyſterem natura retinuit. Et poſt tres horas ſcybala emiſit, nulla infectione ipſius apparente in ipſis; deinde humores cholericos ardentes, & fœtidos. Et ſic reducta ad ſenſum, petijt potum, à quo confortata eſt, & facta ſana (gratia Saluatoris) qui ſit benedictus. In non vero extinctiua, minoret, & remittatur, & inciſiua, & abſterſiua multiplicentur, & intendantur, & regimen minus ſubtilietur. Deinceps medicinas cõpoſitas ſubiũgamus.

9. meth. cap. 5. & 6. & compo. med. ſecundũ loc. cap. 2.

Hiſtoria pulchra.

B

Confectio ſyrupi ad febr. tertianam puram. ℞. endi. cum radice, lupulorum, hepaticæ, cichoreæ, trifolij, linguſæ arietis, acetoſæ, lactucarum, ramorum portulacarum, lenticularum aquæ, ana vnc. j. ſemis. commu. hordei mundi, ana P. j. viol. roſ. florum cucurbitæ acetoſæ, ana vnc. j. radicis fœn. vnc. j. ſemis endiuiæ, portulacæ, ana vnc. ſem. corticum citri. vnc. ſem. prunorum, iuiubarum, ſebeſten, ana numero xv. zucch. lib. j. & ſit tabarzet, ſucci granatorum muzorum, vnc. ij. aceti albi. vnc. ij. Et aromatizetur cum ſandalis albis, ſpodio, & aqua roſa. Doſis eſt vnc. ij in mane cum frigida in æſtate, & calida in hyeme. Et ad continuam addatur nenuphar, & ad cauſonidem camphora, & ſuccus limonum.

Syrupus ad tertianam feb.

Confectio ſyrupi ad tertianam impuram. ℞. radicum quatuor cõium reſidentium in aceto, ana vnc. j. capilli ven. ſchænanthi, ana vnc. ſemis. endiuiæ cum radice lupuli, boraginis, & bugloſſæ, cichoreæ, hepaticæ, meliſſæ, ana vnc. j. hordei, ciceris, an. P. j. liqui. vnc. ſemis. vio. roſ. acetoſæ, ana vnc. j. prunorum numero xx. zucch. lib. j. geleniabin vnc. iiij. aceti, prędictarum radicum vnc. iij. aromatizentur cum ſandalis, cinnamomi, ſpodij, & corticũ citri. ana vnc. ij. Doſis vnc. ij. in mane cum calida.

C

Confectio ſolutiui ℞. ſcãmoneæ ſextã vnc. j. in iuleb, & eſt conueniens puræ. Decoctio faciens ad ſoluendam non puram. ℞. myrob. citrino. & chebul. tamarindorũ, ana vnc. v. paſſularum enucleatarum, hordei, an. P. j. radicum quatuor, caſiæ fiſt. ana vnc. j. fumi terræ, folliculorum ſenæ, ana vnc. v. bulliant in lib. j. aquę vſque ad medietatem, & calidam ad bibendum in mane.

Solutiuũ ad ſcrip.

Confectio electarij triapharmaci faciens ad choleram, & phlegma, & humores commiſtos ex eis. ℞. electarij, caſiæ fiſtu lib. j. agarici, & rhabarba. puluerizatorum, ana lib. ſ. Confice ſimul, & da ab vnc. ſ. vſque ad j. in aurora cum calida.

D

Confectio electarij de ſucco roſa. & diaprunis eſt faciens ad ſolutionem choleræ poſt digeſtionem, & diacatholicon. Rubea trochiſcata ſecundum Nicolaum valet tertianarijs, & quotidianarijs cum * rhodoſtomacho, in quantitate auellanæ ante horam paroxyſmi data.

** rhodoſtomach.*

Confectio trochis. de ſpodio ſolutiuorum cõferentiũ patientibus tertianam. Recipe medullę granorũ citrino. enucleatorum drach. iiij. zucch. tabarzet drac. xx. ſcammo. drach. j. ſextam. bibantur, drach. ij. cum frigida. Et poſt illud curetur cum prouocatione, & emulſione ſem. communium frigidorum, & ſi fuerit ſuperflua inflammatio maxima, vt in cõtinua, & cauſone, cum iam euacuaueris, nõ eſt malum dare aliquid de extinguentibus fortibus, vt ſunt trochis. de camphora, mucilago pſyllij, aqua melonis indi, & ſyrupus de limonibus, & ſimilia.

Document.

Nota.

Alexander dixit ſuccus plantaginis depuratus in quãtitate vnc. iij. ante paroxyſmum tribus vicibus ſumptus liberat à tritæo, & ſum expertus.

De

De medicinis feb. melancholicarum. Cap. 5.

Quartana vnde. FEbris quartana eſt feb. accenſa in melancholia putreſcente. Quæ quia exacerbatur per quartum dicta eſt, quartana, vt in principio dictum eſt. quemadmodũ ſi per quintum,& ſextum, dicta eſt quintana,& ſextana, de melancholicarum genere exiſtentium,ſaltem quintana. Et quod quædam ex ea erat interpolata,& quædam continua illi proportionalis, & qualiter differãt,dictum

Cauſa. fuit ſuperius. Et quæ erat etiam eius cauſa. erat enim interior etiam cauſa,& immediata,melancholia putreſcẽs extra venas,vel intra. naturalis,vel innaturalis, ex aduſtione generata non ex congelatione, cum rariſſime fiat illa,nec apta ſit inflammari,& putrefieri, vt febrem accendat. Cumque melancholia innaturalis ſit ex ſe magis apta putredini, quàm naturalis, eo quod caliditatem innaturalem in ſe ſeruauerit ex aduſtione, vel putrefactione,febrem aliquam accendere acquiſitam,quemadmodum cinis caliditatem ignis. Et Galen. dixit. Sitque maioris quantitatis,ac malitiæ,quã natura regulare non poſſit,putrefieri poteſt aptius, ideo raro fit incipiens,& plurimum alium morbum ſequens,ac propter ſui malitiam natura inter venas ipſam ſuſtinere non poteſt (& ſi naturalis ſit)cum ſua ineptitudine ad putredinem in venis exiſtens contrarietatem habeat à ſanguine ne putreſcat,& à natura in melius reguletur, quã extra,ideo plurimum interpolata eſt,& raro continua,vt Gal.dixit,& quidem alius morbus,quem plurimum ſequitur. Eſt autem feb. putrida maxime multum prolongata,quæ non ſolum in humoribus impreſſionem impreſſit humidis, ſed etiam in membris ſolidis inflammationem,& conſumptionem. Quapropter Gal.dixit febres cum prolon-

1. de differentijs feb. cap.8. gantur,minantur hecticam,vel feb. multæ, & diuerſæ, vt ſunt inordinatæ, vagantes propriæ. in quarum materierum euacuatione natura redditur negligens propter diuerſitatem ipſorum diſturbantiũ ipſam. Intenta enim pluribus fit minor ad ſingula; quare remanent aduſtæ, & incineratæ. Et ſic melancholia innaturalis multiplicatur quadruplicis ſpeciei ſecũdum ſpeciem poſſibilem quatuor humorum aduſtionem.

Alia igitur erit ſanguinea, alia cholerica,& eſt plurimum,alia phlegmatica,& alia melancholica,& eſt minus, quæ cum exacta occaſione in putredinem venerit, feb. accendit quartanam diuerſam in ſpecie, ſecundum diuerſitatem ſpecierum melancholiæ. Alia enim eſt in melancholia naturali putreſcente,& alia melancholia innaturali, quæ eſt quadruplex,& ſunt omnes inter ſe inuicem differentes in eſſe eſſentiali, accidentibus,atque

3. Prog.23. cura,vt infra patebit.vnde Hippocr.in prognoſticis.Febribus inordinate vagantibus, quartanæ ſunt futuræ: Aut oppilatio,& craſſities ſplenis colligens,& multiplicans melancholiam vtramque, cui putreſcenti ſuccedit quartana. licet ipſa quartana raro euacuetur à ſplenis craſſitie,& oppilatione, plurimum enim ſuccedit ei,vel communicatur,vel ſequitur oppilatio.

Quandoque eſt ab apoſtemate eius, vel cum eo,& eſt malignior; perducit enim frequenter ad hydropem,& pernicie. Et ex naturalib. diſpoſitionibus ad ipſam cum alijs ſimilibus circumſtantijs eſt complexio naturalis corporis,vel innaturalis habitudo,ſeu forma extenuata, ſeu ſicca,ætas ſenectutis,conſuetudo in frigidis,vel calidis,ficcis tempus aptum, Vere, vel Æſtate, regio conſimilis illis, ars fabrilis, vel laborioſa, vita timida, ſeu timor perdurãs diu,ac etiam puſillanimitas. Inquit enim

6.aph.23. Hippocr. Timor, & puſillanimitas ſi diu ſteterint ad diſcendendum,humores melancholicos faciunt.

Cauſa. Et cauſa exterior mediata eſt in non naturalibus rebus,& cibis,& potibus multiplicare habentibus melancholiam naturalem, & innaturalem, vt eſt proprie panis opitus, lens, caulis, caro bouina, hircina, equina, & arietina, & vaccina, antiqua, & ſylueſtrium antiquorum magis,piſcium,& auium magnarum, caſeus antiquus,& caro ſalita, & piſces ſaliti, & ſimilia. Et aquæ craſſæ,& turbidæ,lutoſæ,& ſulphureæ,æneæ,& ſimiles ſumptæ,& potatæ,& acetum. Inquit enim Hipp. acetum choleram nigram adiuuat,& procurat. Quales etiã ſunt acuti,ſubtiles,aduſtibiles,qui melancholiæ ſunt cauſæ. Et quia in ea accenſa eſt,quæ teneræ naturæ exiſtit, non obediens corporis noſtri naturæ,quam calorem naturalem eſſe dicimus cum ſit illi omnino contraria. Inquit enim Gal. calor naturalis calidus eſt,& humidus, nec etiam poſitioni vt Hipp.& Gal.dixit in aphor. Ter- *1.aph.14.*
minus vniuerſalis ipſius, ſi error non interuenerit,erit anni vnius, ſi vero interuenerit, erit annorum duodecim,vt dixit Abuhali. Et ea ratione particularis paroxyſmus eius prolõgabitur xxiij. horis,in quibus erit addens,& diminuens ſecundum diuerſitatem melancholiæ in quanto,& ſpecie, & mixtione cum cholera,& phlegmate, & aliarum cauſarum corporalium in hoc cooperantium,dictarum ſupra,& etiam extrinſecarum. Et communiter ſalubrior eſt quotidiana propter quietis longitudinem,& accidentium priuationem,& leuitatẽ, minus vero quam tertiana propter aptitudinem cholerę ad reſolutionem,propter quod longior eſt quam illa. Et quæ ex ea ſalua eſt, vt quia ſine oppilationibus magis,& apoſtematibus fuerit,& breuis præſeruat ab ægritudinibus melancholicis,vt epilepſia,& melancholia,& etiam liberat,cum terminentur in quartanam,vt dicit Abuhali,& à ſpaſmo de repletione. Inquit enim Hipp. in aph. *3.aph.70.*
A quartanis habiti non valde ſpaſmantur. Et cum fuerit talis, terminatur plurimum per reſolutionem,& ſudorem naturaliter. Et in particulari paroxyſmo,& maxime cum innaturalis, & calida fuerit melancholia. Et quandoque per varices, & hæmorrhoidas, & maxime cum melancholia fuerit naturalis. vnde Hippocr. *6. aph. 11. & 21.*
melancholicis varicibus,aut hæmorrhoidibus innatis, bonum. Et quandoque per dyſenteriam maxime cum innaturalis fuerit melancholia, vnde Hippocr. melan- *6.aph.48.*
cholicis dyſenteria ſuperueniens bonum. Et quandoque per ſcabiem, cum natura non poſſit melancholiam innaturalem extra corpus expellere, ſed deriuat, & tranſmittit ad cutem,quæ eſt membrum ordinatum per eam ad receptionem ſuperfluitatum corporis totius, vt ait Galenus. Quæ vero eſt longa, & cum oppilationibus *De morb. ca.8.can.*
magis perducet frequenter ad ſtomachi defectionem,& hepatis,& caſum appetitus, & hydropem,& perniciem magis,ſi cum apoſtemate fuerit,vt dictum eſt: & quandoque ad lepram propter diffuſionem abundantius melancholiæ innaturalis in habitu vniuerſo.

Signa quartanæ interpolatæ prius dicemus. Signifi- *De ſignis quartanæ interpolatæ.*
cant autem ipſam inuentio cauſarum antecedentium prædictarum, & concomitantia accidentia. Quod eſt quia precedente regimine melancholico,& circumſtantijs dictis,inuenies egreſſionem melancholicam,& vrinam glaucam in principio, & augmento, niſi apud ſtatum; tunc enim propter digeſtionem acquirit rubedinem,& ſpiſſitudinem,& in declinatione fit nigra. Et cum mouetur ad exacerbationem inuadit cum frigore, *Nota.*
ſed in primis diebus paruo,& in ſubſequentibus magno, propter humoris craſſitiem, qui non poteſt moueri ſtatim,vt ſubito deferatur per ſenſibilia membra,niſi caliditate febris ſubtilietur in duobus diebus accenſis, ſicut dictum eſt in phlegmatica; deinde calor eius extenditur tarde,vt perueniat ad augmẽtum,& ſtatum propter humorum craſſitiem, ſuper quem calor de facili comprehẽdit; ſicut nec ignis ſupra ligna craſſa,licet citius,quàm phlegmatica, & tardius quàm in cholera pura, proinde calor dum extenditur, vt totum comprehendat corpus cum horripilatione procedit,& eſt frigori miſtus,prout in quotidiana eſt dictum, vt ex eo quidem dyſcraſia inæqualis,& diuerſa in membris proueniat, quæ eſt cauſa doloris,& confractionis magnæ, adeo,vt videantur oſſa frangi. Ad quod adiuuat in illo fortis membrorum commotio, adeo, vt ſtridore frendeant dentes propter contractionem naturæ ad principia, & motum ipſius ad expellendum nocentia, non tamen ſicut in phlegmatica. Et perducit illud ad viſus debilitatem propter multam

tam euaporationem fumorum ad caput, ſicut accidit in accéſione lignorum viridium, & craſſorum perturbantium ſpiritum animalem in cerebro, & ſentibilem, & motum: quare etiam motus ſit debilis propter fatigationem ipſius in expellendo illos commotione membrorum. Cum ergo peruenit ad ſtatum, calor eius acutior eſt, quam in phlegmatica, minus tamen quam in cholerica, (niſi in melancholia innaturali accenſus exiſtat.) Et deinde declinat cum ſudore plurimum, & proprie ſi melancholia innaturalis ſit, vt eſt ſuperius dictum. Ita, vt in xiiij. horis in febriendo deficiat, & perfecte quieſcat, & hoc in quartana interpolata ex melancholia naturali. Et pulſus eſt parum durus, & diuerſus magnus, velox. & ſpiſſus, licèſih principio coarctatus, & in velocitate, & in ſpiſſitudine non diuerſus, ſicut in quotidiana. Et ſyſtoles velocior diaſtole propter putredinem, quæ mundificatur apud declinationem. Et eſt ſignum perfecte diſtinctiuum inter quotidianam, & ipſam.

Si vero ſit continua, ſigna cauſarum antecedentium ex ſignis, & circumſtantijs inuenies fortiora. Exacerbabitur continue, & de quarto in quartum magis, & exacerbatio fortioris eſt caloris, nec incipit cum frigore, ſeu horripilatione, nec declinabit, ſeu tepeſcet cum ſudore, aut alia manifeſta euacuatione, & accidentia eius alia ſunt fortiora.

Signa vero quartanæ ex melancholia innaturali, & phlegmatica ſunt anteceſſio phlegmaticarum febrium, & cum incipit frigus antecedit maius, & calor eſt obtuſior, quàm aliarum innaturalium. Et ſudor in declinatione tardior, & minor quam in naturalibus. Et vrina craſſior, & duricies pullus minor, & ſignificant eam etiam conſimiles circumſtantiæ.

Signa vero quartanæ ex melancholia ſanguinea ſunt anteceſſio ſignorum ſanguinis, & febrium ſanguinearum. Et incipit cum minori frigore, & calor eius eſt mediocris, & declinat cum fluxu ſanguinis, vel ſudore, & vrina eſt rubea ſpiſſa, & etiam ſignificant ipſam conſimiles circumſtantiæ.

Et ſigna melancholiæ cholericæ ex aduſtione choleræ ſunt anteceſſio ſignorum dominij choleræ rubeæ, & febrium eius. Et cum inuadit, incipit cum minori frigore, & horripilatione maiori, & calor cito aſcendit, & eſt acutior, & cito declinat cum ſudore copioſo. Et vrina eſt cholerica valde, ſubtilis; & pulſus velocior, & frequentior, cum minori diuerſitate, & inæqualitate aſcendit, & concurrunt cum ea circumſtantiæ conſimiles.

Et ſigna quartanæ ex melancholia naturali aduſta ſunt, ſignorum præceſſio dominij melancholiæ ægritudinum melancholicarum. Et cum mouetur ad paroxyſmum incipit cum minori frigore: & calor citius aſcendit, & magis æqualiter, & eſt acutior quam in melancholia naturali non aduſta, & citius declinat, & cum completiori ſudore. Et vrina eſt magis tincta, & ſubtilis in principio. Et pulſus eſt velocior, & ſpiſſior cum minori diuerſitate, & inæqualitate exiſtens, & concurrunt cum ea circumſtantiæ ſimiles.

Decura. In cura quartanæ duplex eſt regimen, commune, & proprium: Commune eſt quod ei in vnaquaque ſua ſpecie, & materia communiter cõuenit. Et eſt quatuor res. Prima abſcindit cauſam. Secũda ſubalterat feb. dyſcraſiam. Tertia ponit ſtudium in virtute, & vita, cum regimine cibi, & potus, & aliarum non naturalium rerum. Quarta corrigit accidentia. Prima res completur dupliciter, digeſtione. ſ. & euacuatione. Digeſtionem vero cõplent medicinæ minoratiuæ, ſi in materia appareat multitudo, & alteratiuæ reſidui. Prima ſunt elyſteres ex lenientibus, & abſtergentibus notis in principio, & deinde cum ſolutiuo aliquo educente de melancholia abſolute, quod infra Saluatoris dicetur præſidio. Et ex communibus melancholiæ abſolute eſt agaricus, ſed illud poſt digeſtionem; ante enim eſt præſumptio, & introductio erroris, & proprie in quantitate multa miniſtratus. ergo addatur quod ſit paucę quantitatis. Conſideretur tamen *Phlebotomia.* ſi ſanguis ſit abundans in eis, & proprie ſi melancholia naturalis, & ſanguinea; tunc enim phlebotometur, & extrahatur ſanguis ſecundum neceſſitatem, aliter autem phlebotomia nocet, cum debiliter, et incrudet, cum euacuet contrarium melancholiæ, & diſſoluat humores, & trahat illos ad exteriora. Et vomitus leuis in principio, *Vomitus.* & fortior in proceſſu, factus ante, & poſt cibum ſubtiliatiuum, & abſterſiuum ex acetoſis, & acutis quacunque die, & maxime in die paroxyſmi, & in principio eius, vt eſt aqua decoctionis ſemi. raphani, & ſyrupus acetoſus poratus ante paroxyſmum per horas duas, vel vnam. Et deinde cũ aqua multa calida, quæ ſecuritatem facit à nocumento rigoris, & frigoris, & à nocumento acuitatis rerum premiſſarum propter febrem. Talis autem vomitus ante paroxyſmum factus, vt dixit Abuh. quicunque humor ſit, alleuiat paroxyſmum, aut eradicat, quaſi dicat, dato q̃ humor peccãs, vt ineptus ad vomitum, quia melancholicus, quare iuſſit Hipp. in aphor. educendum *4. aphor. 9.* eſſe inferius non ſuperius, tanta tamen eſt vomitus talis virtus in euacuatione ipſius, quòd ſi aſſiduetur, aut minorat ſi multus eſt, & indigeſtus, aut eradicat ipſum, ſi paucus eſt, & digeſtus; aſſiduatione enim ipſius humor melancholicus ineptus diſponetur, & trahetur ſuperius, vt educatur per ipſum. Et cibaria lenificantia ante cibũ ſumptum ex fructibus, & herbis, vt ficus, & caricæ, pruna cum endiuia proprie, & alijs oleribus lenificantibus proprie, vt borago, buglоſſa, lupuli, fumus terræ, & ſicla, hæc enim in leniendo naturam, & minorando materiã melancholicam abſolute conuenientiora ſunt potionibus. Quod ſi oportet vti eis eligas leuiora, quæ cum lenificatione ſoluant, & humectent abſque caliditate, & ſiccitate multa, & confortent ſtomachum, vt eſt manna, & ſuccus granatorum dulciũ expreſſorum, cum pulpis caſiæ fiſt. cum aqua liquiri. cicerum, & alubleb, & geleniabin, diaboraginatum, & diabugloſſatum, & diaſena, & ſimilia. Si autem indigeat attractiuis miniſtrentur in quantitate pauca. Et cum eis miſce liquiri. viola. & paſſulas ad refrænandum ſiccitatem, & iuuant cum hoc euacuationem. Et diuretica, & prouocantia ſudorem abſque fortitudine, vt ſunt ſemina communia cum aniſo, ſęniculo, & aqua ipſorũ, & radicum cõmunium, fortia, & calida nocent exiccando; educunt enim ſubtile, & craſſum exiccatum dimittunt. Alteratiuæ, & digeſtiuæ deinceps miniſtrandæ in adæquatione reſidui ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Et ex ſimplicibus ſunt prædictæ, & conſimiles aquæ prædictarum ipſarum, & aqua geleniabin, & ſyrupus acetoſus ſimplex cum ea. Et ex compoſitis ſunt compoſitæ ex eis, & aliæ quæ infra (Deo duce) dicentur. Quæ ſint daræ ante paroxyſmũ per tres, vel quatuor horas, digeſta materia per duas, vel tres hebdomadas, ipſam oportet euacuare prędictis medicinis lenitiuis attractiuis ſimplicibus, & compoſitis in quantitate augmentantes abſque multa caliditate, & ſuperfluitate virtutis, & attractionis; quoniam reſoluit ſubtile, & prætergreditur craſſum, vt ſupra capitulo de melancholia eſt dictum. melior eſt ergo ſecũdatio multitudine; vt cum digeſſeris per duas, vel tres hebdomadas, des ſolutiuum prædictum moderatum in quantitate, & qualitate; deinde redeas ſi oportet ad digeſtionem per illud tempus, & deinde ad euacuatiuum. Et hoc quia quamquam ſit ſalutifera, nec pernitioſa, vt quotidiana; tamen quia longa propter humoris craſſitiem, oportet per interualla purgari; perfecta digeſtione non expectata, vt vnica in forti digeſtione purgetur propter cauſam prædictam. Et quia à natura melius toleratur, vt ſupra in tertiana non pura, & quotidiana eſt dictum. Cumque appareat prolongari vltra hebdomadas quatuor docuit Raſ. dari trochi. de abſinthio, cum ſyrupo acetoſo. vel aqua cicerum. Sed dices quare citius docuit miniſtrari trochiſcum in quartana, quàm in quotidiana, propter prolongationem, & abbreuiationis gratia? cum longior ſit quartana, vt ex iam dictis apparet. Et proinde ſi tranſierit vltra quatuor hebdomadas, non dici poterit prolongari, vt proinde expediat miniſtrari trochiſcos. Præterea vt quid trochiſ. & non alias medicinas? Reſpondit

ſpondit Falco ad primum dicens, quod terminus dandi trochiſcos eſt terminus, ſeu tempus prolongationis ipſarum propter cauſam inferius aſſignandam: vt quia ex quo incipit prolongari ſint dandi. Talis autem eſt duplex, quidam communis, & quidam proprius. Communis eſt duplex, quidã in acutis, & eſt xl. dierum; eſt enim xl. finis acutarum, & principium chronicarum, prout dixit Hipp. Alius eſt in chronicis, & eſt poſt anni complementum. Eſt enim eis terminus ſecundum motum, & influentiam ſolis, qui in anno vno finitur, vt dixit Gal. Terminus proprius eſt diuerſus ſecundum diuerſitates febrium in ſeipſis. Talis autem eſt duplex, vnus eſt terminus temporis ſtatuti ſecundum plurimũ vnicuique earum, vt in acutis abſolute terminus dandi ſit poſt xiiij.
4. aph. 23. dies. Inquit enim Hipp. in aphor. Acutæ ægritudines in xiiij. dieb. iudicantur. in quotidiana poſt lxx. dies, & in quartana poſt annum, vt ſupra eſt dictum. Alius eſt terminus regularis ſecundũ ϕ feb. tam acuta, quàm chronica poteſt minus, vel amplius prolongari; & illud propter diuerſitatem cauſarum habentium prolongare, quę cum eis poſſunt cõuenire, vel non. Et hoc modo in tertiana pura terminus dandi eos, eſt poſt duas hebdomadas; i quartana poſt quatuor, & in quotidiana poſt quinque, vel ſex, vel quatuor. & illud per reſpectum ad naturam habentem tolerare ipſam, ſeu longitudinem eius, ſicque in longis, vt quotidiana, & quartana dicente Gal. Rari ſunt diuturni morbi de genere phlegmatis, vt melancholiæ, &c. datur quãdoque infra terminum ſtaturũ ſecundum plurimum eis, vt non prolongentur cum de ſe naturaliter longæ ſint, ſed vt infra illud terminentur, ſeu à longitudine iuuentur. Ad ſecundum dixit, quòd tales morbi, ſeu febres ſunt duri ad digerẽdum; quòd prolongatio eorum demonſtrat. & proinde medicina debilis monſtrãda non eſt in eis cum in virtute non proportionetur eis, immo fortis virtutis, vt forti infirmitati
1. aph. 1. fortis medicina occurrat. vt Hipp. dixit in aph. & Gal. Talis autem trochiſcata, vel in electario confecta, cum in ea ingrediantur medicinæ fortis virtutis, & ſubſtantialiter nõ virtualiter tantum, quemadmodum in ſyrupis, & decoctionibus, in quibus virtus in proprio ſubiecto exiſtens fortior eſt, quàm in tranſlata in aliud per decoctionem; & deinde trochiſci, & electaria ſunt miniſtrandi cum termino, & tempore, ex quo febres incipiãt prolongari. Finaliter autem, perfecte digeſta materia, eradicabis, cum pharmacis appropriatis, ſimplicibus, &
Et balnea. compoſitis, quæ infra dicentur. Finaliter balneabis in dulci, eucrata, quoniam reſoluit reſiduum, dyſcraſiam alterat, & humectat: & proinde non ſudet multum, poſt quod dabis aſam, vel theriacam cum vino; & magis in
& quidem in melancholica, * & phlegmatica. quoniam reſoluit, & confortat, aut mithridatum; medicinæ de aſa, de ſulphure, diapipereon, & ſimilia; de electarijs non aſſidue, ſed in ſingulis diebus trib. vel quinque. nec feſtines cum
Documentum. eorum aliquo digeſtionem, quoniam ſi dederis theriacã, aut aliquod eorum ante digeſtionem, compones quartanam cũ quartana, & fortaſſe attrahes ægritudines alias, & proprie in hyeme. Et illud, quoniam tunc diſſoluit, & non reſoluit, ad quod adiuuat diſpoſitio hyemis, quæ ſuperfluitates multiplicat, & ſua frigiditate vetat ſolui. Cum igitur diſſoluit, mouet humores per corpus, vt Se-
Nota. rapio dixit, & Abuha. & per corpus fluere facit. Et bonis humoribus illum permiſcet parum, qui eo mutat in ſuam naturam. & ſi remanet in vno loco parit febrem magnam vehementem plus quam oportet, & ſi remanet in duobus locis, acquirit duas feb. melancholicas, & ſi ſit in tribus locis, tunc forte facit tres, & tunc ſollici-
Queſt. tudo tua ſit de hepate, & ſplene. Sed dices, conceſſiſti theriacam in ægritudinibus neruorum frigidis, & humidis ante digeſtionem; quare vero in quartana vetas, cum ſit ex materia frigida, & ſicca, & ſit minus diſſolutiua? Reſpondit Falco. d. quòd ægritudines neruorum paucæ ſunt materiæ, & eſſentialiter frigidæ, & humidæ quam theriaca diſponit, & conſumit, nec diſſoluit, & ægritudines alterat, non autem intendit. Quartana vero è contra ſe habet, quia non frigida eſt, vt illa; & ſi frigida eius materia ſit, cum hæc magis eſt coadunata: in quartana vero non diffuſa ſicut illa. Et propterea magis eſt apta diſſolui ex calore theriacæ, & febris ignitione; illa vero diffuſa magis digeri; & conſumi apta. Et vomitus fortis, & clyſteres acuti cum prædictis, & alijs in eradicatione ipſius conuenientes, & prouocantes temperati; fortes enim nocent excitando materiam, & corpus. Alterationem febrilis dyſcraſię complent temperate frigida, & humida ex medicinis, interius, & exterius ſecundum omnem modum approximatis. quales ſunt ex herbis, ſicut endiuia proprie, & chryſolochana, andacocha, & ſimilia, quæ cum ſua temperie conferunt febrili dyſcraſiæ ex quacunque ſit materia. Et interdicantur valde frigida, vt ex herbis lactuca, quoniam timetur ex ea infrigidatio nimia, quod non eſt inuentum in endiuia. Et ex fructibus, ſicut melon indus, quoniam timetur ex eo propter vehemẽtiam prouocationis, incraſſatio ſanguinis, & incrudatio humorum, quod non eſt inuentum in melone dulci. Et ſicut perſica, quoniam timetur permiſtio putredinis; & illud non eſt inuentum in pomis maturis granatis, & alijs. Quod ſi timeantur prædicta propter exceſſum caliditatis, vel accidentia, excuſatio non ſit ab eis, miſceantur eis calidæ temperate, quæ ſunt liquiri. capil. ven. paſſul. zuccharum album, & rubeum, & quoniam licet conferant febri, inquantum febris eſt calida, & ſicca, nocent tamen melancholiæ, quia frigida eſt, & proinde alienantur, ac etiam omnia exiccantia, cum noceant feb. & cauſæ. Quod ſi ſiccis oporteat ad digeſtionem materiæ, & diuiſionem, ac apertionem oppilationum vti, vt ſyrupus acetoſus, miſceantur eis humectantia, vt aqua bugloſſæ, boraginis, liqui. paſſula, & huiuſmodi. Et ex conferentibus ex proprietate eſt calendula, lauendula, & pes locuſtæ. Et decoctio eius, aſſa, andacocha, cum ex eis bibuntur quatuor folia, ſeu grana alteratur periodus eius, & linguæ arietis radices quatuor cum bibuntur cum vini vncijs quatuor, & ſemis. ſemen raphani cum vino curat eam, & cancer marinus curat eam. Rocha confert febribus quartanis, nigella reſoluit, & prohibet feb. phlegmaticas, & melancholicas proprie.

De regimine quartanæ. Regimen vero commune in cibis, & potibus, & in alijs ſit ad caliditatem tendens, & humiditatem. Æqualitas autem, & temperies omni lapſui conuenit, & materiæ cuiuſcunque ſint ſpeciei, vt Gal. oſtendit, qualis eſt in cibis, & potibus euchymis ſuperius dictis, quæ maxime in ſe has quatuor aggreget proprietates. Prima vt non includet, immo ſit cruditatem reſoluens, quæ prouenit ex melancholia; & proinde debet eſſe ex facile digeſtibilibus. Secunda eſt, vt non ſit incraſſans, immo ſubtilians craſſum eius, & proinde ſubtiliatiuam habẽs virtutem. Et tertia eſt, vt non ſit ventris, & viſcerum conſtrictiua, & oppilatiua, ſed ſolutiua, & aperitiua; & proinde præmittantur cariæ cum endiuia, vel cappares cum aqua cicerum, & ſemina lenitiua. Et quarta eſt, vt *De cibis.* ſit boni ſanguinis generatiua, & proinde dicta eſt euchyma. Vel breuiter cibus eius ſit panis, perdices, phaſiani, caro annualis agni, hędina, columborũ nouorum, non valde pinguium, & oua recentia. & ſorbilia, & piſces petrini parui, & mediocres, ſquamoſi, & marini. Et ex herbis, borago, & bugloſſa, & endiuia. Et ex granis hordeum, & amylum, & farina cicerum, & ſimilia. Et ex fructibus cappares, poma dulcia, & odorifera, granata dulcia, & muza, caricæ, vuæ paſſulę, & paſſatæ, amygdalæ, pineæ ablutæ, & fiſtici, & conſimiles.

Et potus ſit vinum album, vel rubeum maturum, *De potu.* competenter lymphatum, & proprie cum aqua bugloſſæ, boraginis, vel ferrea, quia ſplenem reſoluit; & quandoque mellicratum conditum proprer debilitatem ſtomachi, hepatis, ac faſtidium, ac debilitatem digeſtiuæ, quæ eſt accidens commune febribus iſtis. Aer quoque *Aer &c.* ſit temperatus, in quo locentur iſti, & quieſcant, non moueantur niſi delectabiliter, & ſuauiter in die quietis. Exercitium, & proprie laborioſum maxime quartanarijs

ris nocet, & corporis, animæ, si vero imbecillis fuerit, nil prohibet diebus intermedijs ad exercitia consueta transire. Somnus quoque superexcedat vigilias. inaniantur superflua, & introducátur cibi, & potus iuuatiui prędicti, quantitate, tempore, & ordine. modo, & artificio limitatis. Et est quoniam vt Galen. dixit, quartana se longam ostendit alijs magis, diætæ ordinatio in substantia, quãtitate continua, cibi, & potus debent esse ad crassitiẽ tendentes, quatenus valeant ægrotum sustinere vsque ad statum; sicque debent vberius nutriri. Et ex nutribilioribus dictis in principio, deinde gradatim minuere secundum successionem augmenti, & status. Et in declinatione vberrime, vt impressa siccitas, & consumptio humectetur, & resumatur. verum quia contingit melãcholiam paucam esse, & subtilem quandoque, & proinde ipsam quartanam abbreuiari infra mensem, vt in tribus hebdomadis, quæ sunt dierum xx. Qui periodus est secundum Hippocr. completus, licet in acutis temperate, oportet procedere etiam & subtiliare ipsam; quatenus natura innitatur magis contra ipsam, & eius materiam, vt cito digerat, & resoluat, & fit breuis; & à superius dicto prolongationis periculo eximatur, vt superius etiam in quotidiana est dictum. Sed hoc vsque ad prædictum terminum septimanarum trium. quòd si vllo adueniente non cesset, redire oportet ad incrassationem propter causam iam dictam, nec proinde sequetur nocumentum venerantium diatritum, cum adhuc sit quartana vsque ad tunc, & à sui principio constituta, in quo augmentum cibi non fallax est; sicut in augmento, vel statu ægritudinum acutarum. Et nihilominus reductio fit paulatim facta. Et quantitas discreta sit, secundum naturam infirmi, & qualitatem morbi, vt sit parum, & frequenter datus cibus, indigente multo propter siccitatem morbi. Sed quia debiliter digerit, oportet illum parcite multum, & frequenter date, nisi obuiet superueniens paroxysmus.

Sit quoque secundum ætatem, tempus, regionem, & consuetudinem, & similiter modum, sicut Hippocrates in suis aphor. ostendit. Et ordo est, vt præmittantur lubricantia ventrem, vt supra ibidem dictum est, tempus autem dandi cibum est, vt in die paroxysmi abstineat à cibo per diem, & per diem horam lucis intelligamus duodecimam, si toleret virtus. cum enim digestio in talibus sit debilis magis, quàm in alijs febribus, eo quòd à calido, humido fiat, præcibare oportet ante paroxysmũ diutius, quàm in alijs quatenus in longiori valeat esse digestus, vt superueniente paroxysmo ventrem inueniat vacuum. sic in quartana debet esse longius, in tertiana breuius, in quotidiana mediocre, vt est dictum. Si enim vacuum non inuenitur iuxta Hippocratem in aphoris. subtrahere oportet ipsum, nisi enim subtrahatur natura præsocata sub materia, præsocabitur magis sub cibo delectabili sibi. Et conuersa ad eum delectabilem sibi, dimittet pugnam, & tamen non digeretur vt conferat, sed corrumpetur, & addet ad paroxysmum; & accidentia eius praua efficientur intendendo. postponatur ergo ex tunc, & hoc vsque ad quietem, vel declinationem, si vsque tunc valeat tolerare. Quod si virtus non tolerer, vt quia cholericus, sufficit tunc parum de cibo ante paroxysmum tantum, vt digeri possit, in diebus autem quietis intermedijs cibetur tunc, & toties, quoties fuerit consuetus. & artificium præparationis sit, vt præseruet humiditatem naturalem, eamque non minuat, vt superflua * assatio, & frixura.

Accidentia vero corrigenda in ipsa, quæ ad quartam rem pertinent, sunt splenis dispositiones, maxime cum principaliter patiatur in ea, & proinde principaliter est obseruandum, & procurandum cum rebus ipsius euacuationem, duritiem, & oppilationem remouentibus confortando, quemadmodum in cholericis studiosius procurandum est hepar, & maxime in acutis, & in phlegmaticis stomachus, vt Auerr. in suo col. dixit. Et quia ad oppilationem splenis sequitur quartanæ prolongatio, & maxime quia ad eam augmentatam debilitas A heparis, & stomachi sequitur, qua appetitus deficit, & digestiõ. vnde cibum bonum, & potum prædictum non valens sumere, cogitur malum recipere augmẽtatiuum oppilationis ipsius. Et propter eius malitiam, & indigestionem expedit non solum splenem, sed etiam hepar, & stomachum procurare, & aperiendo, & confortando, ne superfluitates abundantes in corpore recipiant in seipsis, quibus in operationibus, & appetitu eorum vltra modum deficiant, quod in longis morbis est valde verendum, vt Hippocrates in suis retulit aphorism. qualiter autem fiant hæc, superius in prima sectione est dictum.

Regimẽ vero proprium quartanæ debitum est, quod proprie vnicuique speciei eius, & materiæ conuenit, post commune enim aliud debetur quartanæ proprium ex melancholia naturali factæ, aliud ei, quæ facta est ex melancholia. Et cura huiusmodi sit quadruplex. Aliud enim quod debetur vni, & aliud quod debetur alteri, B & aliud interpolatæ, & aliud continuæ. Et est quod proprium à communi non differt in specie, sed in quanto. Sit itaque cura, seu regimen dictum, licet in omnibus sit commune, proprium erit vel conueniens magis quartanæ, ex naturali melancholia, cum ei æqualia proprie, vel temperate calida debeantur, & humida, eo quòd à sanguine fit decisa, sicut crassum, & fœculentum ipsius. Et proinde est quod est sapiens de natura temperamenti, & æqualiter ipsius, sanguis enim inter humores est temperatior, & conuenientior. Gal. ait. Et magis proprium ei est vt, præparatio, seu naturæ lenificatio fiat primitus cum aqua iuleb, & penidijs, & cum administratione geleniabin, & zucch. ros. nouo, & consimilibus. Et in fine duarum septimanarum minoretur cum decoctione fu. terræ passul. epithymi, deinde digeratur materia cum geleniabin in syrupo ace. cum aqua boraginis, bugloss æ, & passularum. Cum ergo dicta est ægritudo, bonum erit phlebotomate de basilica, prout est dictum, & administretur vomitus supra cibum in fortitudine; & clysteres, &c. Et medicinæ euacuantes cum eradicatione, vt sunt epithymum, & agaricum, stæchas, lapis armenus, & lapis lazuli ablutus, myrobalani nigri, & pilulæ eorum, & succus florum centaureæ cum syrupo mellino, & fortassis est necessarius elleborus niger. & alterantia remisse ministrabis, & diæta magis crassa cum prædictis sit diuturnior. Quartanæ vero ex melancholia innaturali cum sit magis calida propter caliditatem reseruatam ex adustione, regimẽ proprium debitum, ab æqualitate declinare oportet à caliditate ad frigiditatem temperatam, differenter tamen secundum diuersitatem speciei melancholiæ.

De cura quartanæ innaturalis.

Si ergo fuerit ex adustione naturalis melancholiæ regimen eius proprium propinquum est illi. sed si fuerit cum sanguinis adustione, minuetur cum phlebotomia ex basilica. Et cum euacuatione, deinde subtilia cum eo in quo ponuntur mundificantia sanguinem cum temperamento, & frigiditate pauca, vt est fucaha, bedeguar, D borago, bugloss a, fumus terræ, & myrob. chebuli, & alterantia sint minus frigida.

Et quia hæc cito recipit curam, tenuior fit diæta.

Et si ex adustione choleræ erit melancholia, regimen eius est propinquum, vt in primis lenificatio fiat cum viol. aqua lactis, syrupo ros. iuleb, & casia fist. & tamarindis, deinde procedatur ad digestionem cum his, quæ subtiliant, & incidunt, vt est syrupus acetosus cum aqua fumi terræ, endiuiæ, chrysolocannæ, & andacochæ. digesta vero materia post vnam hebdomadam purgetur cum decoctione de epithymo, fumo terræ, cum myrobala. citri. & nigris, & sena cum aqua lactis, lapide lazulo, armeno. & alterantia fint ad frigiditatem magis declinantia. Et diæta cibi, & potus magis attenuatiua, & magis frigida, & humectatiua. Et balneum aqua dulcis temperate calidæ est ei conueniens in fine, & sessio in ea.

Et si ex adustione phlegmatis fuerit necessaria lenificatio, lenificetur in primis cum decoctione polypo-

dij,

5. aph. 19. Ordo.

Cibationis hora.

De assatione.

Documentum.

dij,& turbith. deinde addatur parum agarici,& digeratur reſiduum cum ſyrupo acetoſo de ſeminibus,& geleniabin, donec manifeſte digeratur materia, & deinde euacuetur poſt tres hebdomadas cum prędictis in quantitate maiori, & cum myrob. cheb. embli. & bellitricis, cum confortent ſtomachum,& cum oleis mundificetur vt oportet, & prouocetur (ſi oportet) vomitus cum ſyrupo acetoſo, in quo ſit virtus ſinapis, & electarij albi. immo erit neceſſarium, vt in potu detur elleborus niger, non albus, quoniam in ætate noſtra eſt præfocatiuus, vt prædiximus in ſuo capitulo, aut virtus ellebori in raphano,aut raphanus cum diſpoſitione, ſi nõ timeatur virtutis debilitas, & in fine balneabis, vt ſuperius dictum eſt.

De cura quartane continue.

Et cura propria quartanæ continuę eſt cura ipſius interpolatæ iam dicta differens ab ea in quanto, non in ſpecie,vt ſupra in quotidiana eſt dictum. Et eſt in ea declinatio ab æqualitate ad infrigidationem, in illis quatuor debet eſſe magis propter fortitudinem, & adhærentiam febris. Sic in digeſtione eius miniſtretur ſyrupus acetoſus cum ſeminibus, & geleniabin cum aquæ de radicibus æquali. Et in minoratione materiæ,ipſius cum propijs miſcentur violæ,tamarindi, & ſimilia. Et phlebotomia in hac eſt magis conueniens propter comprehenſionem materiæ eius in venis. Et ſubtilſatio regiminis maior cum minori licentia in carnibus propter breuitatem.

Nota.

Syrupus ex inuentione noſtra efficax, & expertus ad quartanam cholericam,quo curauimus plures,& vnum quinquaginta annorũ, qui paſſus fuerat eam annis quatuor. Recipe calendulæ, lauendulæ, pimpinellæ, lupul. quinque folij, trifolij,linguæ arietis, capil. ven. enduiæ cum radicibus,boraginis, fumiterræ, radicum bugloſſæ vtriuſque,& florũ earum,cichoreæ,hepaticæ, bedeguar, querculæ maioris,& minoris, capparorum recentium, radicum eorum, & corticum ſeminis tamariſci, ſcolopendriæ cum radice,ana M.j. vio.florum boraginis, ana vnc.ij. prunorum, ſebeſten ana xxv. ſenæ, cuſcutæ,thymi,epithymi,ani.fœni. ana vnc.s.liqui. paſſularum,ſtæchados, ana vnc. ſemis. hordei mundiſi. P.j. ſeminum communium, corticum citri. ana vnc. ij. ſchænanthi drachm.ij.quinque radicum communium reſidentium in aceto vnc.ij. prædicta bulliant in aquæ lib. vj. vſque ad medium,deinde colentur, & colaturæ addatur ſucci bugloſſæ,ſucci pomorum dulcium,ana lib.j. & s. Et diſſoluantur in eis zucchari lib.ij. & mellis roſ.aceti prædictarum radicum vnc.iiij.& aromatizetur cum ſandalis, drac.j.garyoph.ligni aloes,ana dra.s.doſis eſt vnc.ij.mane cum tepida. Et ſeruato prædicto regimine,cum digeſta materia apparuerit, purgetur cum pilulis de lapide lazuli, & de epithymo, & fumi terræ, & eſt efficax, (ſi Chriſtus voluerit)

Alius ſyrupus generalis ad quartanam,oppilationem ſplenis,& omnes ægritudines melancholicas, quem ſupra capitulo de ſoda deſcripſimus. Et pilulas efficaces, capitulo de ellebo.

Syrupus laxatiuus ad quartanam ſecundum deſcriptionem Andromachi *in* antidotario ſuo magno cõueueniens poſt digeſtionem materiæ. Curat enim in bina aſſumptione, & ſumus experti ipſum. Recj. calendulæ, lauendulæ, pimpinellæ, bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris, lupulorum, borag. ſcariolæ, cum radice calamenthi,cichoreæ,hepaticæ,bedeguar,chamædryos,chamæpithyos,capparorum recentium cũ radice, ana M.j.agarici vnc.j. polypodij vnc.iij. aniſi, fœnicu. ana vnc.s. ſebeſten, prunorum, ana xl. papaueris albi, viola. florum boraginis,liquiri. ſtæchados,ana vnc.ſemis. paſſularum enucl. lib.j. & s. hordei mundi. P.ij. ſem. communium drach.ij.radicum fœn. aſparagi,& bruſci.ana vnc.j.ſucci bugloſſæ domeſticæ, & ſylueſtris depuratorum, ana lib.j.ſem.aceroſæ, portulacæ, ana vnc.s.aceti fortis,lib.s. ſucci pomorum dulcium,lib.j. aquæ lib.iij. ſtent omnia iſta in aqua, & ſuccis prædictis ſimul per diem,& noctem. deinde coquantur cum facilitate vſque ad conſumptionem medietatis.poſtea colentur,& colaturę addantur mellis deſpumati,lib.iij.diaboraginati lib.ſemis. Et in decoctione eius bulliant in pecia rara, epithymi, folliculorum ſenæ, ana vnc.ſemis. ellebori nigri repreſſi cum aceto,aur. iij. lapidis lazuli loti cum aqua bugloſſæ vicibus xv.aur.j.cro.drac.j. lapi.arme. repreſſi ſecũdum artem drach.j.& ſemis. ligni aloes, garyoph. ana drach. ſemis.ſandali citri.ſpo.ana drach.ij.galliæ muſc.corallorum,ana ſcrup.ij.doſis vnc.iiij.cum calida in aurora. Eſt enim efficax in quartana melancholica. Si vero fuerit cholerica,loco mellis ponatur zuccha.lib.j. zucch. viol. lib.ſ. ſucci endiuiæ depurati vnc.viij. & in decoctione addatur myrob.citri. & nigrorum, ana drach j. Gal. inquit ſanaui plurimam gentem à quartana, dedi enim eis in potu poſt digeſtionem ſolutiuum, deinde dedi in potu ſuccum abſinthij, deinde theriacam. Et dico aſa,& piper ſumpta cum aqua calida ſingula ſunt iuuatiua valde,quando apparet digeſtio,& peruenit ſtatus. *De ther. ad Piſo. ca. 11.*

Pilula.

Item pilulæ expertæ ſecundum Iudæum ad ipſam. Recipe theriacæ nouæ, & myrrhæ electæ quantum ſufficit ad confectionem theriacæ, & informa pilulas, de quibus ſumat patiens v. ieiuno ſtomacho, & poſt vini hauſtum boni, omni die ante paroxyſmum ſumat.i. cum incipit frigere,& aliqui addunt nigellam.& ataın.

Potio.

Potio experta ad quartanam,& eſt Archig.Rec.fœni. liquiri.zingib.ana vnciam vnam,bulliant in optimo vino vſque ad tertiam, de quo ſumat patiens omni mane cyathum.i. Et ex expertis eſt vinum decoctionis dictãni. Et ex electarijs expertis ſecundum Nicolaum eſt diacyminum,mithridatum, & muſa, & requies, & confectio de muſcho dulci.

Electarium.

Confectio electarij ex inuentione noſtra conferens feb. quartanæ,& omnibus ægritudinibus melancholicis. Rec.doronici,macis, been albi, & rub. cymini curati,cinnamomi,ana drac.ij. ſpicæ, garyoph.ana drach.iij. ſem. acetoſæ, bugloſſæ, & meliſſæ,ſem.tamariſci,ana ſcrup.ij. foliorum roſarum, ſandalorum, magazir,ligni aloes,ana drach.s.margaritarum, corallorum al. ana dr. ſem.florum boraginis,& bugloſſę,ana drach.duas,croc. drach.ſem.oſſium de corde cerui,drachmas duas. Confice cum ſyrupo de cortice citri,radi. fęn. decoctionis in aqua deſtillata, ſcolopendriæ, & ſucco pomorum dulcium,ana æqualium partium, zucchari tabarzet, quod ſufficit. Et adde ambræ crudæ drachmam ſemis. foliorum auri numero x. Et expertum per Chriſti gratiam.

De feb. quintana. 3. in 1. epidem. 3.

GAlenus ait. Si deinde quintana aliqua eſt febris ꝓp ſ ut Hipp. dixit in epidemijs cum ait, quòd ſeptena eſt prolixa, & non eſt mortifera, & nonana eſt longior ea, & non eſt mortifera, ſupple quia eſt longioris quietis. Quartana eſt deterior febrium,eo quòd ſit ante phthiſim,& hecticam, & poſt ipſam,& illud,quia cum feb.prolongantur minantur hecticam. Et in hac febris quartana præcedens multũ prolongata fuit, quæ humorem diminuit,& ſic facta fuit quintana,& eam ſequitur hectica. Et quia hæc conſumit etiam ex ſe humores,ideo eam ſequitur in quintana. Ait inquam Gal. Ego nõdum manifeſte vidi circuitionem hanc, ſcilicet quintanam, neq; aliam quidem vlterius quartanã. Si ergo nondum vidit eam,manifeſte nõ vidit. Et quia Hipp.eam poſuit, non negauit. ſed potius affirmauit, cum poſitio eius ſit certa,quia Hipp.diuinus.dicendum eſt ergo,nec prætermittendum de eius cauſis,ipſarum ſignis, & medicinis. *2. de differentijs feb. cap.5.*

Aduerte.

Febris ergo quæ exacerbatur per quintam diem,dicta eſt per Hippocr.quintana, & quæ per ſextam,ſextana,& quæ per ſeptimam, ſeptena, & quæ per nonam, nonana. Accidentaliter tamen ſicut de quotidiana, tertiana, & quartana eſt dictum,non eſſentialiter, & illud quia cauſa eius, & proprie quartanæ interior humoralis, & immediata,à qua eſſentiam ſumit, & ſpeciem, non eſt in natura quinta,ſeu in humore quinto à materia quartanę, ſpecie diſtinctis,cum non ſit dare illum in corpore. Omnes enim humores naturales,ſiue innaturales ad ſpecies quatuor reducuntur iam dictas. Sed eſt materia melancholica ex aduſtione creata plurimũ phlegmatis vitrei craſſioris

Cauſa.

crassioris inter humores, quæ non efficit ipsam propter A
sui speciẽ, & inquantum melancholica, sed per suam
quantitatem, & substantiam magis. Cum enim secun-
dum suam speciem febrem facit cum quantitate sua suf-
ficienti, sine qua nihil efficitur secundum Gal. quarta-
nam febrem accendet, sed cum ex adustione consumen-
te, & exiccante facta fuerit pauca, & crassa, propter quar-
tanæ longitudinem, transiet in quintanam, quemadmo-
dum phlegma vitreum faciens est quotidianam cum
deuenerit, vt sit paucum, & crassum, vt est crudum, qui
est crathior eius pars, paroxysmum faciebat tertianum,
vel quartanum, vt supra in quotidiana est dictum. Et
quoque si contingat ipsam melancholicam materiam ex
aliqua causa superexcrescere, & abundare, redibit ad
circuitionem quartanam, quemadmodum cholera cum
abundat facit paroxysinum quotidianum, omni die
inuadendo, & exacerbando, & paroxysmum tertianum
vna die exacerbando, & alia non, vt quia sit duplex, &
triplex; motus enim talis, & circuitio non inest huic fe-
bri ab humore, à quo substantiam, & speciem habent, B
cum sit subiectum, & materia eius, ideo cum sit acci-
dentalis, oportet ꝙ ab aliquo accidente insit sibi; & hæc
quantitas est, & crassities eius, & proinde raro est, & ra-
ro visa non frequenter, sicut circumitio aliarum.

Quæstio. Sed dices quare pauca cholera, & crassa suam circui-
tionem per tertium non dimittit, vt transeat in quarta-
nam? quemadmodum phlegma, & melancholia? & cũ
etiam sanguis sit paucus, sic motum synochum non per-
mutat in periodicis interpolatis?

Solutio. Respondet Falco, illud equidem conuenit choleræ
propter aptitudinem eius ad motum maiorem, quàm in
alijs humoribus sit. Et illud à caliditate, cui quantitas
modica non contradicit in retardãdo, nisi multum, ad-
eo quòd si mixtionem recipiat etiam in seipsa humoris
alterius crassi, & frigidi, vt est in cittina, & vitellina: vel
ex adustione crassitiem, vt est in aliqua vitellina, prassi-
na, & æruginosa, suum motum proprium non dimittit.
Caliditas enim vincit in ea, & prævalet incitando, & cõ-
mouendo eam, cuius ad motum proprium paucitati, &
crassitiei, quam acquirit ex illis in retardando ipsam ex
illo, & in sanguine illud conuenit, eo ꝙ locus sanguinis
est in venis. Si vero contingat in eis corrumpi illud, non
est nisi, quia multæ quantitatis existit, quam natura re-
gulare non valet. quod ostendit quia in venis magnis est
corruptio eius, cum synochã facit; si enim paucus sit, na-
tura bene regulabit, et corriget tanquam silium: sed cum
fit multus, & in loco cordi propinquo synocham faciet
febrem, nõ periodicã, nec interpolatam; & proprie cum
v deriuat. totum in simul corrumpitur à natura simul totaliter v di-
rectus. ob quam causam etiam si extra venas contingat
præter naturam effundi, vel corrumpi, & in alijs paruis
extremorum, vnam continuam etiam à principio vsque
ad finem febrem accendit. Et quidem cum fiet quinta-
na ex melancholia, quia materia fuit quartanæ, donec
sufficientis fuerit quantitatis, nunc facta pauca, & crassa
propter longam putredinem, & adustionem ipsius, quia D
raro est humor paucus crassus, quem natura non regu-
let, nec deueniet in putredinem, propterea raro fit, & ra-
rius alijs. Ob quam causam non inconuenienter Gal.
dixit seipsum non vidisse manifeste i. frequenter, nec
alia, vel quarum causa interior humoralis non est putri-
da materia melancholica quintanæ diminuta magis, &
incrassata propter adustionem putredinis in quintana.
Sed Gal. cum eas inordinare vagantes comprehenderit,
propter tarditatem motus, & contingentiæ raritatem, il-
larum causam duplicem assignauit scilicet transitionem
humoris in alium per adustionem, vt dictum est, quem-
admodum sanguis putrescens in melancholiã, & chole-
ram transit; & diætæ delictum transitionis humoris in
Sextana. alium, causam propriam dare oportet quintanæ. Delictũ
vero diætæ sextanæ, ex alijs subsequentibus assignare: nõ
enim hæc ex humore generato ex transitione fieri pos-
sunt, quòd natura humorem ad tantam paruitatem re-
ductum, atque crassitiem regulare consueuit taliter, ne
in putredinem incidat; quinimmo prius resoluit ipsum
ex corpore, vel digeret, vel manifeste expellet.

Signa sunt omnium aliarum præcedens quartana, & *Signa.*
aliæ feb. longæ, & motus, & circumitiones dictæ.

Et cura quintanæ in epidemijs est propinqua curæ *De cura quintanæ.*
quartanæ ex phlegmatis adustione, differens tamen ab
ea, quoniam in hac indigemus rectificatione regiminis,
& subtiliatione diætæ cibi, & potus maiori; & quia bre-
uis est propter paucitatem materiæ. Et quia oportet in-
citare naturam cõtra ipsam digerendam, & resoluendã,
licet propter crassitiem prolongãtem oportere videatur
regimen incrassare, ne deficiat virtus. Et quidem cum
sit contrarietas inter hoc, docuit Abuha. hanc viam, &
diætam esse tenendam, nec cum alteratiuis frigidis esse
curandam ipsam, & alias, ne resolutionem impediat. Et
est, quia cum febris ipsa nocumenta non faciat accidere
in virtute, subtiliemus regimen, & faciamus aliquandiu
abstinere infirmum, & vti ieiunio ad incitandum natu-
ram ad materiam digerendam, & resoluẽdam. Et si vir-
tus debilitatur ex eo, alio tempore succurramus cum ci-
batione ita, vt cibemus cum eo, cuius nutrimentum est
bonum, facilis digestionis, nec est in eo additio materiæ,
nec incrassatio. Et de curationibus conferentibus ad re-
solutionem materię ipsius, est vomitus cum elleboro, se-
mine atriplicis, & nuce vomica. & digestione cum oxy-
melle scillitico. & euacuatio deinde cum hieris; & post
ipsam cum balneo; & ministratio theriacæ, & aliorum
similium supradictorum. Et tunc confert sudare super
medicinas, & balneum absque administratione hume-
ctantium prædictorum. His ergo præmissis per ordi-
nem, vt est, dictum sanabitur patiens, (si Christus vo-
luerit,) qui sit benedictus.

De medicinis feb. pestilentiosarum, & earum quæ ex genere sunt illarum. Cap. 6.

C SVperius dictum est, quòd si putredo ab epidemia, seu
pestilente aere in humoribus corporis sit impressa,
febris in putredine talis existens pestilẽtia dicetur. Cum
enim triplex sit morborum genus, scilicet diuersus, en-
dimialis, & epidemialis; vt commentator innuit Gal. &
Alexandrinus. Diuersus morbus est, qui ex malitia regi-
minis prouenit, qui cum in diuersas res non naturales,
& cibos, & potus, magis diuersos generabit morbos in
eis: quales sunt febres dictæ iam superius, & aliæ ægri-
tudines multæ. Endimialis est qui ex aliquibus dispo-
sitionibus aquæ, vel terræ generatur, & gentibus commo-
rantibus ibidem sunt proprię, vt dixit Abuh. sicut Nea-
politanis plurimis podagra, propter humiditatem terræ,
& austeritatem ipsius. Et eorum quibusdam nigredo
dentium propter aquam salmastram. Et sicut Ianuensi-
bus tusses, & catarrhi, & Messanensibus etiam propter
borealitatem terræ ipsorum. quare in via præuisionis Ia-
nuenses circumdant veste eorum colla, & guttura, &
vtuntur papauere: & Messanenses coriandro, & sesamo.
Epidemialis est qui à mutatione, qualitate, vel substan- *Quid mutatio epidemialis.*
tia generatur. Quem sic notificat Cõstantinus. Morbus
epidemialis est morbus subito multis simul eodemque
tempore ingruens humoribus. Ex quo inter eos differẽ-
tia notatur, dixit enim quòd est morbus ingruens subi-
to, ad differentiam endemialis, qui pluribus simul ve-
nit, non tamen subito, sed paulatim, & hoc propter de-
bilitatem imprimentis causæ; fortioris enim impressio-
nis constat esse aerem, quàm terram, & aquam; dixit
enim Galen. maxime alterans aer est. dixit quoque mul-
tis simul, eodemque tempore ingruens, ad differentiam
morbi diuersi, qui non est multis simul, neque in eodem
tempore accidit, sed diuersus in diuersis hominibus,
& temporibus.

Talis autem mutatio in aere epidemicum faciens ip-
sum, vel pestilentiam tripliciter accidit. Vno modo à cau-
sa manifesta, vt à mutatione temporum plurium, vel
vnius, & magna, vt Hipp. in 3. apho. ostẽdit cum secun- *aphor. 2.*
dum ipsum annus sanus sit, cum tẽpora sunt moderata,
& tem-

& temporaliter reddita, vt quia ver fit temperatum, ad caliditatem tamen ſubtilem parumper declinans ſopitam, & humiditatem, & quia ſint pluuiæ temperatæ, æſtas, calida non valde, neque omnino abſque pluuia, & autumnus temperatus inter actiuas, & pluuiolas. Multæ enim pluuiæ ſecuros nos reddunt ab ægritudinibus autumnalibus dixit Abuha. & hyems frigida; non tamen plurimum, & in pluuia temperata, ſi propter ventos, & pluuias mutetur à ſui natura, propter aliquam conſtitutionem ſiccam, vel aliam ad contrariam nó emendans, perturbans, & diſtemperans magis, vel quia ſit vnum tempus inæquale, vt autumnus. generabuntur ægritudines peſtilentiales, vel epidemicę, quas Hipp. in 3. aph. dixit, vt ſunt feb. acutæ dyſenteriæ, ophthalmiæ, apoſtemata, morbilli, variolæ, deſudationes, paſticia, vlcera, ileon, & ſimiles aliæ, quas narrauit ibidem. *3. aph. 22.*

Secundo modo accidit à cauſa occulta, vt ex coniunctione ſtellarum imprimentium in aere qualitates mortiferas, quia caliditatem ſuperfluam reſoluentem; vel frigidam congelantem, & humidam ſuffocantem; vel ſiccam conſumentem naturam noſtri corporis. Quapropter deficiunt à regimine noſtri corporis humores, quare putreſcũt, & febres accendunt plurimũ, & alias ægritudines. Et quia noſtris ſenſib⁹ talis cognitio eſt ignota, dixit Abuh. Peſtilentia in aere accidit quãdoque ex formis cęli, quarum euentus ignoratur; cognoſcitur vero, quia volatilia cadunt ſubito mortua ſuper terram.

Tertio modo accidit talis mutatio epidemialis, ſeu peſtilens in aere ex quibuſdam diſpoſitionibus terræ, vna manifeſta, alia vero occulta. manifeſta, quia ſit terra profunda, lacunalis, lutoſa, & fœtida; quia ſint ibi gurgites, & ſtagna, & herbarum venenoſarum productiua, vel in cuius ſuperficie remanſerunt funera mortuorum multa in prælio non combuſta, nec tumulata. Occulta vero, quia cauernoſitatibus eius lateant mineræ, malæ putredines, & animalia venenoſa, quæ noſtris ſenſibus ſunt occulta. Quare dixit Abuha. quòd accidunt in aere quandoque putredines, & peſtilentiæ ex cauſis terræ, quarum euẽtus ignoratur. Cuius cognitio eſt, quia aquæ ſunt *infectæ*, & animalia in eis habitantia, & ſub cauernis, fugiunt ſupra terram, & inueniuntur mortua hic & ibi. Ex quibus omnibus fumi, & vapores putridi reſoluti aerem aſcendunt, tracti à caliditate Solis. Vel à diſtantibus partibus aliquando ventus portat ad ipſum, vt à partibus Æthiopiæ vſque ad terram Gal. tepiditate eius corrupti, & miſti aeri ex ſua natura imputreſcibili propter ſimplicitatem, ipſum inficiunt, & reddunt corruptum ad modum corruptionis aquæ remollitionis fœtidæ, vt eſt aqua, in qua remolliuntur ad maturationem cãnabes, & lina, vt dixit Abuha. & quòd iſtis duobus vltimis cauſis accidit aeri diſpoſitio epidemia, ſeu peſtilẽs, ait Galenus. Quas Conſtantinus aduertens notificauit epidemiam ſic. Epidemia eſt mutatio aeris in putredinem, vel in peſſimam qualitatem, maxime vero propter vltimam cauſam, & corruptionem ſubſtantię, vt innuere videtur Abuha. cum dicit peſtilentia eſt corruptio adueniens, ſeu accidens aeri, ſimilis corruptioni aquæ remollitionis fœtidæ, quod equidem confirmauit cum dixit, quòd febris peſtilentialis plurimum eſt perdens, ſi non ſit confirmata putredo, quia ſi confirmata fuerit, eſt mortalis omnino. Quod etiam cõfirmare videtur commentator Ioan. Alexandrinus, cum diſtinxit morbum epidemicum in non mortificantem, & in mortificantem, & cauſa eſt, quia talis aer corruptus ſubſtantia non ſolum corrumpit animalia, ſed etiam vegetabilia. Calefactus vero, & infrigidatus plurimum non corrumpit, ſed alterat, & immutat, quare ſapit de natura * endimici, non epidemialis, ſed peſtilentis. ſunt enim hæc ſynonyma, inter ſe differentia ſicut genus, & ſpecies. Quod innuit commentator Io. epidemiarum cum diuidit epidemicum morbum dicens. Morbus, epidemicus alius eſt ſalubris, alius peſtilens corpora noſtra contingit, infra omnia, quæ diſpoſita inueniuntur eius impreſſioni, quia ſint debilitata ex multo coitu proprie, & malis pleE na humoribus non bene tranſpirabilia, quia denſorum pororũ, dilatatorum multæ dilatationis, & exercitij, addentium ad neceſſitatem, & ad attractionem multam aeris propius in diſpoſita permittens, & peruenit inſpiratus per anhelitum, & per poros attractus ad cor, & primo complexionem ſpiritus, qui eſt in ipſo inficit, & putreſcit ſanguis, & ſpiritus qui eſt circũdans ipſum, vt qui eſt in arterijs, & venis circundans ipſum propter diſpoſitionem ſuam. Inquit enim Gal. nulla cauſarum actiuarum agere apta nata eſt ſine patientis aptitudine, & aptitudo eius eſt, vt quia ex malis ſit generatus cibarijs. Ait enim ipſe, nulli dubium eſt, malum cibum malum generare ſanguinem, & malum ſanguinem malum generare morbum, & cibarijs cacochymis in eo multiplicantibus aquoſitatem, & humorem crudum. vnde Gal. dixit abſtinere aũt oportet à cacochymis edulijs; manet aũt in venis diu ex eis aggregatus humor, qui cum aliqua occaſione in putredinem venerit febres operatur mali * humoris, qui proprie ſunt peſtilentes: & accenditur caF liditas egreſſa à natura, & ſpargitur in corpore toto cum continuitate abſque intermiſſione. Si enim putredo, quę in venis, & apoſtematibus continuam febrem accendit, quia continue putridam fuliginem mittit ad cor, multo magis hæc continuam faciet, cum ſit fundata in ſpiritu cordis in corpore eius, quod circundando ſemper attingit, & ſic fiet febris peſtilentialis tali complemento inter putridas numerata, licet prima cauſa ſit ephemeralis, & procatarctica, vt eſt dictũ ſuperius, & tranſit de corpore in corpus diſpoſitũ, maxime ſi in loco alto, vel ſub vento locetur, ſicut & alij morbi contagioſi, vnde Gal. ait, demum vicinari his, qui peſtilentiam patiuntur, fallax eſt. *De ſigna peſtilentialis feb.*

Signa feb. peſtilentialis ſunt eius cauſæ, quæ ſunt ſigna ipſius feb. Signorum autem peſtilentiæ, quædam ſumuntur à cauſa, quædam ab effectu. A cauſa, nam à cauſa prouenit intentio diſpoſitionis, & febris, vt dixit Abuh. Et ſunt nam ſi quidem cauſa peſtilentiæ ſit manifeſta, & temporalis, videbis tempora mutata valde à naG tura ſua, & inæqualia fieri, & autumnalia, quod eſt quia multiplicantur in principio autumni vſque ad eius plurimum, & videbis curſum ſtellarum, & flammas ignis multas in aere cum multa inæqualitate, conſequenter in æſtate, & in poſtremo eius magis. Et videbis paucitatem pluuiæ in vere, præcedente, & frigore; deinde multiplicabitur auſter, & turbabitur aer aliquot diebus; deinde clarificabitur, & accidet in die caliditas multa, & in nocte frigus, vel etiam ſi non ſit multæ caliditatis, ſed eſt multæ inæqualitatis, & turbationis ex nebulis exiccatis, ita vt expectetur pluuia, & non pluit, & in aeris velaminibus fiunt pluuiæ, ſicut puluis, & pruina: tunc enim iudica peſtilentiam. Et cum hyeme accidet, licet raro, vi- *3. aphor. 3.* debis multiplicare auſtrum, & ſubſolanum diebus aliquot, & turbinem magnum, donec expectetur pluuia, & non pluit, tunc enim complexio aeris erit corrupta. Et cum accidit in vere, licet rariſſime, quoniam eſt ſaniſſimum de ſe, & minime mortiferum, vt dixit Hippocr. tempus erit auſtrale, & multæ caliditatis, vel frigiditatis, & ſiccitatis, multiplicantur variolæ, & morbilli, & raro feb & cum fit, erit paruiſſima, vt Hippocr. dixit. Si etiã ſit putredo, & corruptio terræ in ea cum fœtore, videbis putredines dictas ſupra, & erit in eis feb. apprehenſa. Sed ſi quidem cauſa peſtilentiæ ſit occulta, ſigna ipſius ab effectu ſunt ſumenda, & ſunt quia videbis animalia generata ex corruptione multiplicari in terra, vt vermes, ranæ, & muſcæ. & ſi fit à cauſa ſubterranea videbis reptilia habitantia in cauernis exire ad ſuperficiem terræ, & dimittere oua ſua, & aliquando mori. Et ſi eſt à cauſa cęleſti, ſimiliter volatilia.

Signa vero ipſius feb. prima ſunt, quæ ab eſſentia, à *De ſignis feb. peſtil.* qualitate mutata ad tactum ſumuntur. Et ſunt quoniam, vt dixit Abuhal. caliditas eius eſt vehemens interius, perturbans, & inflammans, exterius vero ſuauis, eo quòd ſuam radicem habet intra cor, vt in ſpiritibus eius, & extra ipſum, vt in humoribus circumdantibus ipſum. & proinde perturbatum eſt, & perdens plurimum, &

proprie

Definitio epidemiæ.

Endemici

proprie cum putredo eius fuerit confirmata, quæ ex fœtore anhelitus habet cognosci; tunc enim cum deijciat virtutem vitæ, spiritum & calorem innatum, ad exteriora feb. expandi non valet, vt ea inflammet valde. Et proinde exterius est suauis adeo, vt quandoque de febribus pestilentialibus fit à causa, in qua non percipit æger, nec tangens propinquus multitudinem caloris. Et non alteratur pulsus, nec vrina alteratione; immo quandoque est vrina sana, & infirmus ad mortem velocem tendit. Et hæsitant medici in esse eius, quod quidem contingit propter debilitatem caloris, & spiritus in radice, non potentis se extendere ad exteriora, in quibus percipi habet calor, & pulsus; & propterea non apparet multum alteratus, quia velox, & spissus, licet caliditas interius multa sit aqua plurimum pulsus procedit. Sed quare vrina in eo sana sit Abuha. euidenter ostendit, cum dixit. Et impares non est virtus nutriendi tantum, ita vt dicamus quandiu virtus nutriendi affuerit, erit viuum, & cum destruetur, erit mortuum, quoniam hoc ipsum verbum si virtuti afferemus nutritiuæ; fortasse enim plerunque remanebit eius operatio in hepate, & venis, & membrum scilicet cor tendit ad mortem. Et quidem vehementia eius interius cum impotentia expandendi ad extra cognoscitur cum respiratione grãdi, & caliditate percepta in ea cum inquietudine, & angustia. Quod est quia magnitudo anhelitus, & latitudo pectoris minoratur, & coarctatur, & est siccitas, & siccitas linguæ cum nigredine multa, cum pustulis in labijs, & alchola in eis, & lingua.

Pulsus, & vrina.

Impares.

Et ex signis eius duo sunt, quæ ex actione læsa sumãtur cordis principaliter patientis in ipsa, vt est debilitas, tremor cordis, & pulsus: & anhelitus secundum plurimum fit frequens, & paruus, & fit vehemens in nocte, & augmentatur cum sua magnitudine febris huius; & incensione suorum accidentium perducit ad syncopim, frigiditatem extremorum, spasmum, & alcuzez. Et ex læsione accidentium aliorum membrorum compatientium illi ex vicinitate propinqua; quod est, quia accidit tussis sicca, fortis malitia anhelitus propter compassionem pectoris, & pulmonis, & siccitatem. Et accidit dolor oris stomachi, nausea, & casus appetitus, propter compassionem stomachi, & permistio rationis, vigiliæ, vel subet propter vicinitatem, & colligantiam cerebri, & magnitudo splenis, & quandoque accidit dispositio, sicut hydropisis, propter compositionem splenis, & hepatis colligantiam ex vicinitate longinqua, quod est, quia antecedit corporis mollificatio, tepor, & debilitas ipsius, in qua stat, vt non loquatur, nec sentiat, & accidit, vt plurimum pasticia. Et aliquando bothor subalbida, & rubea, & liuida, quas papulas vocat vulgus, si in toto corpore sit diffusa & apostemata mala, & fraudolenta; & quandoque est velocis apparitionis, & velocis occultationis. Et ex signis eius tria sunt, quæ sumuntur ex exeuntibus, quod est, quia egestio est lenis, non naturalis, quia spumosa, fœtida, & liquefacta, & vnctuosa, & quandoque est melancholica, & accidit quandoque fluxus ventris cholericus, & aliorum humorum, & multoties euomit patiens melancholiam, & choleram post illam. Et vrina est aquosa, vel cholerica, vel melancholica in principio, & in processu sana, & sudor si adsit, est fœtidus. Et sunt plurimum, quæ emittuntur fœtida, & corrupta.

De cura.

Cura. Medicatio conueniens huic feb. sicut, & alijs pestilentialibus morbis est secundum duplicem modũ scilicet præseruatiuum, & curatiuum. Cum enim earũ dispositio duobus modis existat, quia aut putredo eius existit confirmata in corde, & tunc simpliciter est mortalis, aut nondum est confirmata, sed est in via, vt confirmetur, & proprie, quia pestilentia non cessat imprimere, & dispositio corporis sit apta recipere, quo casu est possibilis cura, vt superius dictum est. Et quidem cura conueniens morbo existente in fieri dicitur esse commista ex causa curatiua, & præseruatiua. Et Gal. ostendit pro tanto, quòd medicatio conueniens, & completa huic feb. oportet, quòd sit secundum duplicem modum curatiuum, & præseruatiuum, maxime cum malitia pestilentiæ tam grandis sit vehementis impressionis, quòd dominij rerum necessariarum superexcedit impressionem, vt Galen. dixit, Oportet ergo curando impressionem eius, seu morbum impressum ab ea, insimul prẽuidere periculum impressionis ipsius, ne ad terminum confirmationis attingat. Inquit enim Hippocr. nonne illius est, vt futurum periculum omnino prohibeat, vel vt saltem competenti adminiculo tolerabilius fiat?

1. de diff. feb. cap. 4.

Vt ergo vtrumque modum comprehẽdamus simul, scias, quòd medicatio talium febrium in quatuor rebus cõsistit. In abscissione causæ, alteratione febrilis dyscrasiæ, in regimine cibi, & potus, & aliarum rerum non naturalium, & in accidentium correctione. Abscissio causæ est primitiuæ, antecedentis, & coniunctæ. Primitiuæ abscissio, & antecedentis ad modum præuisionis pertingit. Completur autem dupliciter cum his, quæ auferunt causam primitiuam, & aerem pestilentem primo, secundo vero cum his, quæ abscindunt causam antecedẽtem, & corporis dispositionem. Causæ primitiuæ aeris pestilentis dupliciter fit ablatio. Vno modo mutatione patientis de regione in regionem, vel de ciuitate in ciuitatem (si possibile est) & proprie si ex formis cœli proueniat pestilentia, cum non commode possibile sit aliter remediatio eius, nisi rectificatione corporis, & dispositionis eius amotione, ob quam non euadit omnino, cum fortis impressionis est, vel saltem vbi possibile non sit, fiat de loco in locum. Et si quidem ex causa cęlesti euenerit, mutetur à loco ad locum infirmum ciuitatis, vel domus, si vero ex causa terrestri manifesta, vel occulta, mutetur in altum. Et cum non sufficiat ad cautelam, est necessarius modus secundus. Et esi, vt corrigatur aer, & mundificetur, si est corruptus, & altererur quoque, si in qualitatem pessimam sit mutatus.

Mundificationis correctio habet compleri cum his, quæ à complexione eius habent substantiam rectificare, & depurare, & quæ à proprietate simul, & complexione. A complexione sunt solis ingressio in domum, & ignis accensio. Inquit enim Abu. ipse scilicet Sol solus est, qui rectificat aerem calefactione, & exiccatione, hoc facit multo magis ignis. Et ex illis est vinum vinosum antiquum odoriferum, cum ex eo nares, os, manus, & facies abluitur, & aliquid sorbeatur; purificat enim animam, & spiritus confortat, & contraria fugiant. Sunt quoque frigida, & ficca omnia, quæ corruptioni resistunt aspersa, vallata, & suspensa in camera, & quoquo modo locata, vt est acetum, & proptie acetosa omnia, & proprie cum aqua ros. mixta. & omnia exiccantia aeris humiditatem, atque putredinẽ. A proprietate vero sunt odorifera omnia, & aromatica similiter situata per eundem modum, & suffumigata, & odorata, bibita, & comesta. si enim corruptio vaporem emittat fętidum, qui spiritus inficiendo contristat, & deijcit, & mortificat, odorifera cum sint contraria illi, viuificant, & confortant. Sintque cordialia proportionata spiritibus virtutes nostras, & calorem innatum, qui eius est instrumentum, cõfortantibus, cuius est superflua mundificare, & aduenientẽ pestẽ, & qualitatis eius nocumentum repellere, vaporem resoluere, atque consumere materiã eius, vt Gal. dixit maxime conuenientia erunt, & propria. Et ex illis sunt frigida exiccantia, & proprie cum mutatio eius fit in pessimam qualitatẽ calidam, siue ex putredine, siue absque, vt sunt rosæ, myrti folia, sandali, & camphora. Et irrorationes cum aquis eorum mixtis cum aceto proprie, & emanationes ipsarum, & aliarum, & coriãdri, nenupharis, corticum granatorũ, pyrorum redolentium, & pomorum, cyroniorũ, & ebani. Et alchechengi, tamarisci, ribes, & similium, & hoc in sanis, & febriẽtibus proprie. Et ex illis sunt calida, & ficca, & proprie cũ alteratio sit in pessimam qualitatem frigidam, vt sunt ex simplicibus, xyloaloes crudum, thus, ambra, muscus, costum dulce, styrax, & sandaracha. asa. garyo. mastix, & gluten albotin, ladanũ, mel, & crocus, iunipẽrus, & cypressus, cyperum, & schæ-

& schænanthus, fauina, acorus, & gallia, amygda. amaræ, pulegium, origanum, & laurus proprie. Et ex appropriatis sunt poma, citri flores, & folia eius, & quæ illius sunt generis, vt limones magni, & parui, quoniam rectificare habent corruptionem aeris, sicut dixit Abu. Et ex illis sunt composita ex istis, & similia, & hoc in sanis, & algoratis non calefactis, & febrientibus.

Secunda completur cum his, quæ abscindunt causam antecedentem, & corporis dispositionem. Causam antecedentem, vt humorum est repletio cacochymorum, sicut euacuatio cum phlebotomia, si cum peccato sanguinis fuerit, vel pharmacia si absque. Et cum clysteribus vomitiuis, & digestiuis, proprie cum syrupo acetoso, & euacuationibus cum medicinis alijs sudorem, ac vrinam prouocantibus. Et diæta sicca, & extenuatiua in omnibus, quam infra Christo duce dicemus. Corporis dispositionem abscindunt rarefactiua, & aperitiua maxime, quæ reddunt corpus bene transpirabile, spiritus, & humores, ne incidant in putredinem ab intranspiratione venti, quæ est maxime causa putredinis secundum Gal. Et ex illis est vsus acetosorum in cibis, & potibus, quæ infra dicentur, & aceti proprie, cum resistant proprie corruptioni. Inquit enim Abuh. acero autem in cibo, & potu vti, est à nocumento ipsius assicuratio, & hoc in sanis, & ægris, & febrientibus, ac patientibus ex corruptione proprie, præseruat enim sanos à pestilentia omni, & ægros, qui ab ea sunt capti, ne procedat vlterius impressio eius. Et ex illis sunt composita, quæ habent prohibere putredinem, vt est mithridatum, theriaca. Et ex parte confectio ex aloe, croco, & myrrha, ana æqualium partium, cum ex ea sumatur quaque die circiter drach. j. & salis vsus commendatur, quod sitim non prouocet, & hoc in sanis, & patientibus ex frigida qualitate, & corruptione quandoque. Abscissio causæ coniunctæ, & humorum putredinis pertinet ad modum curationis, eo quod pestilentia iam impressit, & corrupit humores corporis, à quibus morbus pestilens, & feb. dependet. cui proprie curatio competit. Completur autem cum prædictis reddentibus corpus, & humores bene transpirabiles. Et cum his, quæ corruptionem, seu putredinem habent mundificare à complexione, & à proprietate. Ex quibus sunt simplicia, & composita, dicta supra in cura feb. sanguinis ex putredine, vt cinnamomum, xyloaloe, & similia. Et ex compositis mel ros. & hiera picra proprie, quæ ex sanguine ducere habet humores putrescibiles, & alia similia superius dicta ex digestiuis, & solutiuis, vt syrupo acetoso, agarico, & huiusmodi. Alteratio febrilis dyscrasiæ completur cum rectificantibus aeris putredinem, & caliditatem, & cum medicinis frigidis cordialibus, cum principaliter cor patiatur ministratis interius, & exterius secundum omnem modum, qui ex dictis in cura generali febrium, & causonis possunt assumi. Et ex appropriatis simplicibus his febribus, est lutum armenum, plures enim iam sanati sunt ex pestilentia magna propter consuetudinem bibendi ipsum in vino subtili, vt deferat ipsum ad cor, sed sit mixtum cum aqua ros. propter febrem.

Maximum aceti inuasitum.

Diæta. Carnes.

Regiminis, & diætæ ordinatio in cibis, & potibus, & alijs est, vt cibus eorum sit exiccatiuus in sanis, & ægris omnibus. Qualia sunt ex granis hordeaceum, & ex carnibus perdicum, & auium paruarum montanarum, præparatis cum aceto, & cappares cum eo, & similes. Et si

1. apho. 2. Hippocr. in aphorism. dixit. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt, & non siccæ, dic quòd hoc intelligere oportet gratia exiccationis humiditatis superfluæ, & aquosæ humorum putrefieri aptæ, non naturalis ipsorum spirituum, & membrorum, quã oportet diæta cibi, & potus humida naturaliter conseruare, & restaurare ex eis virtutem. Inquit enim Gal. vt virtus, & non morbus nutriatur, diætantur infirmi. Præmittantur autem lenientia. sint vero ex acetosis in febrientibus, & sanis etiam, & proprie vbi mutatio sit aeris in putredinẽ, vel in pessimam qualitatem calidam: qualia sunt ex herbis, vt acetosa, alleluia, andacocha, chrysolocanna, atriplices, bliti, portulaca, & betæ. Et ex fructibus, vt limones, & citri, acetositas acrestæ, pruna, ribes, acraneæ, zarur, poma acria, & maciana, mora mediocriter matura, sumach, granata, acria, & muza, & similia. sint autem in pauca quantitate sumpta, & sæpe, nisi aliquod impediat accidens. Corruptioni autem necessaria est restauratio cum temperamento dixit Galen: Sintque rectificata cum aromatibus, & cordialibus dictis supra in corde, quoniam ex pestilentia sunt infecta. sint quoque alijs conditionibus, vt supra dictum est, discussa, & electa. *Fructus.*

Potus. Potus similiter ex frigidis, & acetosis dictis, & proprie ex aqua hordei frigida cum succis acrium prædictorum, & proprie granatorum, vel aceto simplici: sint autem in quantitate multa, ne sua paucitate inflamment, & sitim augeant. quare attrahendi aerem necessitas augmentetur, si non fuerit quod prohibeat. Et si indigeat vino, sit album, acerbum, & conuenienter mixtum, prout feb. exigit, & tolerat dispositio stomachi. Quiescant vero in *Motus.* firmi, & dormiant, & non moueantur omnino, neque sani nisi temperate non superflue, nec attrahendi aerem necessitas augeatur, & dormiant parum. & vigilent magis, vt caliditas interius extrahatur, non intus inflammata longitudine somni amplius intendatur, inaniantur superflua, & exiccentur humida, & aquosa, & cruda, quæ inficiendo sanguinem ad putrefactionem disponũt, & impleantur iuuantibus, prout virtus, & dispositio corporis exigit, atque morbi. Et cõfortetur verbis, & cõfortantibus citæ liberationis, & sonis, cãtilenis, & ludis, quibus animus suus lętetur. Inquit enim Abu. Ex cognitis medicaminibus est stare cũ his, à quibus delectatur.

Correctio vero accidentium completur cum his, quę vnicuique ipsorum conueniunt, vt inquietudo, & angustia corrigatur cum fricationibus, fomentis, & calefactionibus extremorum, & maxime si frigida sint, & ex alijs dictis supra in ephemeris, quæ ad exteriora trahunt calorem. Siccitas vero oris, & linguę, atque nigredo corrigatur, vt supra in capitulo generalis curationis est dictum. Et bothor eius cum aqua maluæ, lilij, & inunctione ex axungia gallinæ, vel oleo amygdalino. & Alchola eius corrigatur cum ablutione ex aceto, vel cum aqua geleniabin, vel foliorum linguę arietis, deinde cum rob mori, myrtæ, lentisci, & masticatione. & similiter Debilitas, Tremor, & Pulsus cordis, & syncopis cum cibus corrigatur potibus, & medicinis hic supradictis, & in cura cordis. Nausea vero, & casus appetitus, cum medicinis confortantibus stomachum intus, & extra, & per omnem modum supra in cura stomachi dictis, & cum cibatione, & confortatione illorum supra cibum. Et causam dixit Abuh. quoniam plurimi eorum, qui viriliter agunt, comeduntque violenter, saluantur, et viuũt, vt intelligat viriliter secundum virtutis potentiam digerentis, & violenter secundum corporis indigentiam vt quia parum, & sæpe comedant, vt est dictum: & sic sustenteretur non refocillerut. non pura enim corpora quanto magis nutries, tanto magis lædes pura. Hipp. Oportet autem cibum esse delectabilem, restauratiuum spirituum proprie, & confortatiuum cordis, alterando, & confortando complexionem eorum, quæ principaliter fuit corrupta, non substantia, quia tunc non remaneret vita. vita enim est in spiritu, vt in radice, dixit Abuh. qua destructa per corruptionem vita cessabit, & proprie si corrupta sit totaliter. Dixit enim Gal Mors non accidit nisi per intemperamentum complexionis cordis, talis autem est ex prædictis carnibus, & vinis, & alijs cordialibus supradictis in corde. Spasmatis vero, & alcuzez cum inunctionibus ex oleis humectantibus, vt ex vio, & amygdal. dulc. Et similiter tussis sicca, & malitia anhelitus cum retentione in ore humectantium, vt diadragacan. cum seminibus communibus, penidijs, rob viola, cum aqua iuiubarum, hordeacea, & similibus. Permistio vero rationis, vigiliæ, et iubeth, sicut in capitulis proprijs dictum est. Et similiter magnitudo splenis, & debilitas, in qua stat, nec loquitur, nec mouetur, nec sentit, corrigatur vt stupor; congelationis enim accidentia,

2. aphe. 10.

2. de diff. feb. 8.

Stupor qd. tia, & ſtuporis eadem fiunt, vnde Galenus, ſtupor eſt cum æger nõ ſentit, nec mouetur, nec loquitur, ſed oculis apertis tanquam timidus tacet. Papulæ vero cum rectificatione putredinis corrigantur, prout eſt dictum. Et ſimiliter vomitus, & fluxus, prout ſuperius eſt dictũ.

SCiuiſti quod variolæ, paſticium, & morbilli, ex genere ſunt peſtilentioſorum morborum, & apoſtematum *paruorum, quia bothor. Et quod eorum cauſa exterior, ſeu euentus eſt plurimum in temporibus humidis, & calidis valde, & proprie in vere, & autumno, cum natura eorum in auſtrinam fuerit permutata, & in alijs conſimilibus circumſtãtijs, in contrarijs quoque ratius.

*paruorũ.

Cauſa. Et cauſa interior eſt duplex, materialis, & efficiens. Materialis eſt repletio ſanguinis, ſeu corporis plethoria. Efficiens eſt mutatio aeris non in putredinem ſuæ ſubſtantiæ magnam, ſed potius in qualitatem peſſimam calidã valde, ac humidam ſupradictam. Cum enim aer, & proprie ſupradictorum temporum fuerit, ſic mutatus, attingatque corpus repletum ſanguine, in eo ebullitionem, & turbationem inducit, & quandoque putredinẽ accendentem ſynocham plurimum inflammatiuam, quãdoque putredinem, in qua craſſum, & ſubtile; quod cum exiſtit in eo, ſiue ſit à generatione ex menſtruis reſeruatis in venis, & poris, ſiue ex malis nutrientibus prouocatum, ſequeſtratur à puro eius. Quemadmodum eſt videre in vinis nouis ebulliẽtibus ex caliditate proprtia, & maxime exteriori, reſeruata in eis, in quibus fex, & ſpuma ſequeſtratur ab eis, vt ſuperflua illis remanentibus depurentur. Cumque talia ſequeſtrata naturæ beneficio quodammodo critico expellantur de venis, & ſanguine, effundẽtur per vniuerſa conſimilia membra corporis occulta, & manifeſta, & pro parte ad cutem, auxilio qualitatis aeris attrahentis ad ipſam, & ex craſſo ſanguinis in ea ſecundum vniuerſum eius diffuſo, & in illis etiam membris ex eo, vt in velaminibus, & neruis collectio fiat, generabuntur in eis variolæ, & ex ſubtili cholerico, & ſpumoſo morbilli, & ex parte alia, ſi quæ corrupta ſit in cute paſticium. Et quod nutrientia, quæ talem ſanguinem generare habent, & facere incidere in variolas, ſunt generaliter calida, & humida, & proprie vuæ rarificant ſubſtantiam ſanguinis, & eum faciunt ebullire, & proprie cum adminiſtrantur ſupra ea cibi, & medicinæ calefacientes, ſicut lac camelarum, & equarum, & proprie cum multum ex eo ſumptum fuerit, & influetum, & ſuper ipſum bibunt vinum plurimum, & medicinas calidas ex ſpeciebus, vt electaria, tragena, & ſimilia.

Et quidem diuerſificantur variolæ, ratione ſubſtantiæ, ratione coloris, ratione quantitatis, ratione loci, ratione exitus, ratione finis, & terminationis. Ratione ſubſtantiæ, nam quædam ſunt duræ, & viſcoſæ: quædam teneræ, & molles. Ratione coloris, nam quædam ſunt de eis rubeæ, citrinæ, albæ, & de eis ſunt virides, & de eis ſunt violatæ, & de eis ſunt declinantes ad rubedinem. Ratione quantitatis continuæ, ſcilicet & diſcretæ. Continuæ, nam de eis quædam ſunt magnæ, latæ, & coniunctæ, ita quod vna ingrediatur aliam, & de eis ſunt paruæ rotundæ, & diſtinctæ. Diſcretæ, nã de eis ſunt multæ, & paucæ. Ratione loci, nam de eis ſunt, quæ ſunt plus in capite, facie, pectore, & ventre, & de eis ſunt, quæ fiunt in extremitatibus magis. Ratione exitus, nam de eis ſunt, quæ ſunt velocis *apertionis, & exitus, & de eis ſunt, quæ tardæ, & de eis ſunt, quę ſunt diuerſæ, nam nunc apparent, nunc occultantur, nunc ſunt vnius coloris, nunc apparent alterius. Et de eis ſunt, quæ ſemel exeunt, & apparent, & quæ apparent bis, & de eis ſunt, quæ apparent, & exeunt in prima ætate, quædam in ſecunda, vt in iuuentute; quædam in prima ſenectute, licet parum. Ratione accidentium, nam de eis, & morbillis ſunt, quæ ſunt cum leui febre, & quæ cum forti. Et de eis ſunt quas feb. antecedit, & de eis ſunt, quas feb. ſequitur. Et de eis ſunt, quæ ſunt cum accidentibus bonis, & fortitudine virtutis, & appetitus bonitate, & anhelitus facilitate, & vocis, & abſque ſiti magna, & anguſta, & continua. Et

*apertionis. cum pulſu forti, & vrina ſanguinea, etiam rubea, & abſque dolore gutturis. Et de eis ſunt, quæ ſunt cum accidentibus prauis, contrarijs dictis, & proprie, & maxime ſi fuerint cum malitia anhelitus, & anguſtia, raucedine vocis, & ſyncopi, & extremorum frigiditate, qm̃ ſunt ex deteriorib. ſignis. Ratione finis, & terminationis, nam quædam ſunt, quæ reſoluuntur, quædam quæ maturantur, & emittunt ſanie, & faciunt cruſtam, & cadunt, & de eis ſunt, quæ vlcerant, de eis ſunt, quæ dimittunt concauitates vlcerũ, & veſtigia, & quædam cito, & quædam tarde. Et ex eis ſunt, quæ deliteſcunt, & occultantur. Et quædam permutantur ad phlegmonem, & ſare. Ex quibus omnibus iudicia habes, nam quæ in principio ſunt molles, & teneræ, & in principio apparitionis ſunt rubei coloris ad modum phlegmonis, deinde dealbantur, & ſaniantur nec variantur in colore. Et quæ ſunt paruæ, & rotundæ diſtinctæ, non multæ. Et quæ ex eis ſunt in extremitatib. magis, & paucæ in facie, nec in oculis, naribus, ore, & gutture. Et quæ ſunt velocis apertionis, exituſque continui, nec occultantur. Et quę ſemel apparent, & in prima ætate infantiæ, vel pueritiæ. Et quæ ſunt non cum prauis accidentibus, ſimiliter morbilli. Et quę cum leui febre, & antecedit feb. eos, & cum apertione ipſorum minuitur, & ſunt cum virtutis conſtantia, & bonitate appetitus, & cum bonitate anhelitus, & facilitate vocis, abſque ſiti, & anguſtia, vel magna, & continua; & pulſu, & vrina dictis; & abſque aliquo alio accidente malo. ſunt bonæ, in quibus ſalutis fiducia expectatur. Significant enim materiæ bonitatem cum ſubtilitate, & obedientia ad naturam, & naturæ ipſius potentiã innocentibus expellendis. Quæ vero ex eis fuerint cum contrarijs, vt quia ſunt puræ, & viſcoſæ, & citrini coloris, vel violacei, vel declinantis ad nigredinem, vel varij coloris, & ſunt magis latæ, & coniunctæ, quarum vna ingreditur alteram, multæque ſunt in capite, facie, & proprie in oculis, naribus, & gutture. Et quæ ſunt tardæ *apertionis, & exitus, & diuerſi; quia nunc apparent, nũc deliteſcunt, & occultantur. quæ pluries eueniunt in ſecunda, vel tertia ætate, ſunt malæ omnes; Oſtendunt enim materiam malam, craſſam, viſcoſam, diuerſam, & multum naturę rebellem, & ipſam defectam, ſi ſint cum accidentibus malis, quia feb. ex eis non minuitur, immo augetur, & quandoque ſuccedit. Et quæ ſunt cum malitia anhelitus, & anguſtia eius, & vocis aſperitate, grauedine multa, & cum ſiti, & anguſtia eius magna, & continua inquietudine, cum debilitate virtutis proprie, caſu appetitus, quia cum ſyncopi, & frigiditate extremorum, & pulſu interfecto, & vrina quaſi nigra, & fluxu ventris cum raſura, ſanguineo, vel lotiuo, ſiue variolæ ſint, ſiue morbilli, peſſimæ ſunt, & mortis ſignificatiuæ ſecundum magis, & minus propinquæ.

Prognoſti. ca.

*apparitionis.

Signa earum variolarum, quædam ſunt communia eis, et morbillis, quorum quædam ſunt prognoſtica, quędam demonſtratiua, & quædam rememoratiua, quædam vero diſtinctiua inter variolas, & morbillos. Prognoſtica antecedentia illos, & morbillos præcedẽtia eos, ſunt ſigna plethoriæ, & ſanguinis repletionis conturbati non minoratæ more ſolito ſuperius dicto in ſynocha. Et ſunt dolor dorſi, pruritus in naſo cum rubore, & in facie, & in oculis, & lachrymæ cum inflatione, & timor in ſomno, & phantaſiarum rubearum viſio, grauitas cum punctione in membris corporis, multitudo alicum, & ſaltuum cum conſtrictione anhelitus, raucedo vocis, & craſſities ſputi, & grauitas capitis cum dolore, & calefactio oris cum exiccatione, & ſiti; anguſtia, & inquietudo, dolor in gutture, & tremor pedum apud reſupinationem, & declinationem ad ipſam, & cum his febris concluſa.

Signa vero demonſtratiua, & oſtendentia ipſas, & in præſenti apparentia ſunt, quoniam cum incipiunt apparere, faciunt accidere pruritum, deinde apparent res ſicut capita acuum in cute, & deinde ſicut mordicationes pulicum; deinde augentur, & fiunt ſimiles milio, egrediuntur cum totalitate ſua, deinde replentur ſanie,

& proprie variolæ, deinde exiccantur,& cadunt. Morbilli vero resoluuntur,& euanescũt Rememoratiua sunt concatitates remanẽtes in membris,& eorum vestigia, & proprie variolarum, & quandoque dimittunt cęcitatem,& in naribus vlcera. Morbilli vero non dimittunt infectiones,neque vestigia,cum materia eorũ sit apta resolui,& proinde non sunt eorum signa rememoratiua.

Signa vero distinctiua inter variolas, & morbillos multipliciter sumi habent,ex materia,& ex parte* apertionis ex forma,& quantitate,ex situ,& cum communicantibus eorundem. Ex materia quidem,nam generatio variolarum est propter multitudinem sanguinis crassi, & corrupti,& proinde dolor,& grauedo in dorso maior propter venam magnam exinde tensam in eo, quam replet sanguinis multitudo. Generatio vero morbillorum est propter vehementem malitiam sanguinis corrupti, vel non corrupti,quia cholerici subtilis, & acuti,& pauci; & proinde inflammatio,& feb. æstuatio est in eis. Ex parte* apertionis,& exitus,nam morbillus egreditur subito secundum plurimum; variolæ vero aliquid post aliquid,vt est dictum. Ex forma,& quantitate. nam variolæ sunt eminentes,rotundæ,vel latæ,& magnæ in quantitate, Morbilli vero sunt non eminentes,vt pertranseãt cutem, & in ea faciant eminentiam; sed sunt diffusi in cute,& sunt sicut puncturæ,& paruę quantitatis. Et situ, nam sunt in superioribus membris magis morbilli,quã variolæ,licet in oculis accidant minus,& tamen lachrymæ sunt eis plures. Ex accidentibus,quoniam angustia, inquietudo,& inflammatio fortior est,quam in variolis in ipsis morbillis,vt dictum est.

a apparitionũ.

b apparitionũ.

De cura variolarum.

In cura variolarum,& morbillorum duplex est regimen,commune scilicet,& proprium. Cõmune vtriusq; in tribus rebus consistit. In abscissione causæ, in ordinatione regiminis, & accidentium correctione. Causæ abscissio completur cum eius minoratione, adæquatione,& habilitatione ipsius ad expulsionem velocem, & facilem, cuius minoratio locum habet, cum incipiunt apparere. & fit phlebotomia de vena magna, & nigra in variolis,& basilica in morbillis, si virtus ætasque consenserit: si vero non,aperiantur venæ nasi, quæ proportionatur fluxui sanguinis narium,quo iuuantur. prouocetur ergo si natura ipsum non fecerit post phlebotomiã basilicæ si expediet,& virtus toleret, vt quia sanguis narium,quo iuuantur prouocatus ad partes superiores appareat rapi ex dolore capitis;grauedine gutturis,& similibus; præseruat enim eos à nocumento ipsorum diminuendo,& euacuando materiam: fiat autem donec perfecte euacuetur quod abundat. Quod si non fiat complete euacuatio,præmittatque phlebotomia,cum sit maximum auxilium proprium,& necessarium timetur supra infirmum corruptio extremitatum,forte suffocatio,nisi natura aliqua sanguinis euacuatione succurrat. Tempus autem phlebotomiæ est vsque ad quartam,vel infra. In quarta enim natura talem materiam sanguineam synochæ complete consueuit ad cutem expellere. Si ergo prędictis phlebotomijs materiam ipsarum educentibus nõ cessant variolæ,& morbilli procedere, sed stãt,& exeunt magis,phlebotomia vlterius non intendetur, nisi repletionis magnæ signa perdurent. Conuertit enim materiã ad cutem,quam natura reddere videtur intenta,ideoque non est impedienda. Quod equidem innuit Hipp.& hoc maxime cum conuertit de exterioribus,& vilibus ad interiora,& nobilia membra.

Documentum.

In sanguine subtili.

Adæquatio ipsius sit in principio, quia subtilis sit,& cholericus sanguis, vel quia cholera dominatur in eo, et proprie in morbillis cum stypticis infrigidantibus,& inspissantibus ipsum prohibentibus ebullitionem. qualia sunt simplicia,& compositа ex medicinis. Et ex simplicibus sunt iuiubæ,dactyli immaturi,lentes excorticatæ, vel in duplici aqua coctæ integræ, acrestа, lacca ablura,ribes,tragacãthi,sorba, & dactyli syluestres immaturi,pyra,& rob ipsorum, & aqua fructuum frigidorũ, vt aranciorum,limonum,pomorum acetosorum, chrysomilla immatura,& mora celsi,manna,& similia supra in synocha dicta,& composita ex eis,quæ (Deo dante) dicentur. Deinde cum lenificantibus, & educentibus eam cum lenificatione subtili, vt sunt tamarindi proprie, & cum additione siracost, si fuerit inobediens; aut infusio prunorum,& aliorum absque omni attractione,& compressione,ne ad interiora conuertant* naturam. Et proinde clysteres prohibentur,cum conuertant interius materiam inquantum tales, nisi fuerint lenitiui valde, & natura multum fuerit constipata.

** materiã.*

In sanguinẽ.

Si vero sanguis fuerit crassus, & in variolis proprie, adæquatio fieri cum subtiliantibus, & aperientibus oppilationes,& facientibus ebullitionẽ in sanguine absque multa caliditate,vt semen anisi,fœniculi,ana cum zuccharo aut aqua eorum, & decoctio radicum eorum, & odoratio croci est de illis.

Si vero aliquo humore infectus sit scilicet phlegmatico,vel melancholico mundificetur ab eo. Et si turbidus clarificetur cum medicinis lenientibus, dictis supra in cura synochæ de putredine, & in antidotario nostro; hæc enim adæquando materiam incitant ad egressionẽ ad exteriora. Et cum prætierit principium* aperitionis,& prodierit, & præcesserit euacuatio multitudinis, vt post septimum, maxime competunt. Quo tempore prætermissis omnibus euacuantibus adæquantibus, inspissantibus,stypticis,interius, & exterius approximandis,ne detineant,& conuertant materiam intus,oportet habilitare naturam,& incitare ad exitum, & trahere ad exteriora. Fiat autem illud cum calefactione aeris, cum coopertura ex indumentis,& proprie rubeis. Et his quæ faciunt sudare cum caliditate,vbi cum exitu eorum non inueniatur* alienatio,immo caliditas remaneat inflammata, & lingua fortiter nigra; tunc enim caue ne calefacias; fortasis enim ex ea accidet angustia,& syncopis. nam tunc erit necessarium redire ad odorandum rosas, sandalos, camphoram. Et si ex his non fiet excusatio, quin apponatur aeri frigido,& vento, ne propter angustiam extinguatur, fiat illud paulatim. Et similiter quando iuuatur cum calefactione, & dimiseris frigida,& cum habentibus proprietatem ad expellendum materiam,sanguinem ad cutem, vt sunt caricæ,& proprie albæ,citrinæ,& decoctiones earum. Et cum eo quod habet sanguinem mouere ad exteriora, vt aspectus rerum rubearum. Vnde Abuhali ait. Mouet enim sanguinem res intueri rubeas. Oportet quoque vt alienentur omnia soluentia ventrem, nisi prædicta, quia de consuetudine huius ægritudinis est,vt in processu faciat accidere *diariam; & proprie cum materia retinet vt,& non egreditur. & proinde dandum est excorticatas lentes,& alienanda sunt omnia frigida interius,vt aqua frigida,& huiusmodi exterius ex aere,& vento, & proprie in hyeme, & omnia olea cum sint viscosa, & poros oppilent. Et omnia ex emplastris, ceratis, & epithematibus supra ventrem. Est enim ex eis timor constrictionis materiæ, & ne accidat fluxus ventris malus, & sanguinis mictus.

** alienatio.*

Documentum.

** diarrhœã.*

Ordinatio vero regiminis cibi, & potus,sit in principio* apertionis cum his, quæ confortare habent cum extinctione absque constrictione naturæ, quæ supra in pestilentiali feb. sunt dicta. Et cum inspissantibus sanguinem ex iuiubis,& cum lenientibus ventrem,ex prunis,chrysomillis,& moris mediocriter maturis,& cibo facto ex cucurbita,citrulis, & melonibus,& succo ptisanæ,& amylo. Et potu aquæ ptisanæ, vel aquæ frigidæ cum iuleb violato,& similibus. Et in processu cum procedere, & exire non cessant. & minuitur feb. cum confortantibus,ex carnibus,& ouis,& alijs,quæ sunt in cura pestilentiali dicta supra. Et ex fructibus, & proprie ex caricis,passulis,enucleatis, & dactylis maturis,& huiusmodi,& cum vino rubeo competenter lymphato, proprie cum febrem apparet lentescere.

** apparitionis.*

Correctio autem accidentium in duobus consistit, in remediatione accidentium prauorum prædictorum, & in præseruatione quorundam membrorum, in quibus consueuerunt imprimere maxime talia nocumenta,&

ra,& proprie vlcera; quæ cum impressa fuerint,nec sint A media remediabilia,timorem mortis portendunt. Si ergo feb. in earum apertione in processu non minuatur, sed augeatur magis, extinctiua ministrentur, paulatim dimittis calidis,vt est dictum, & interius, & non exterius,& magis apud eorum processum ad extra. Et si quidem cessauerit ab egressione eorum, redieritque, oportet vt redeas ad euacuationem sanguinis, & adæquationem ipsius cum frigidis extinguentibus supra. Est enim signum regenerationis calidi, & acuti,qui nisi euacuetur,& obtundatur cum hoc,quòd feb. accendit,rapi cõsueuit ad caput, & facere phlegmonem; & quandoque declinare ad spiritualia, & subito suffocare infirmos, *Attendũ.* quorum aliquos vidimus liberatos. Et Ducissam Calabriæ, quibus phlebotomia ex venis hæmorrhoidalibus magna fuit illico ministrata. Et aliquos mortuos,quibus ipsa fuit omissa, vel tardius celebrata. tali etiã phlebotomia cum mundificationibus humorum in sanguine dominantium,& calefactionibus corrigetur magni- *& colorum.* tudo, & multitudo ipsarum, varietas & calorum, & exitus,atque tarditas.Reliquis vero accidentibus alijs prouidendum,sicut supra in cap.generalis curationis est dictum de ephemeris,& de pestilentiali. In quorum omnium curatione nocumenta impressa in membris,quorum sunt,vt puta inflammationem multam siccitatem exasperantem, & proprie vlcera oportet attendere, & cum mundificantibus primo, & deinde cum glutinatiuis illis appropriatis simul cum alterantibus,& alijs ibi dictis; oportet ergo corrigere. Membra vero quæ à nocumento earum præseruare oportet,sunt oculi,superiores partes narium,guttur,pulmo,& inteſtina; hæc enim membra ex euentu earum in eis plurimum grauius vlcerantur,ex quo oculus fortasse destruitur, & accidit in eis albugo. Et gutturi accidit prefocatio. Et si in meri euenerit, accidet transglutiendi difficultas, & fortassis accidet illic corrosio pernitiosa. Et si in superioribus partibus narium, accidet constrictio meatus odoratus. Et si in pulmone, accidet cõstrictio anhelitus vehemẽs. C Et cum vlceratur, fortasse facit deuenire in phthisim. Et si in inteſtinis, faciet accidere dysenteriã, & egestionem sanguineam: quibus succurrere est difficile,& forte impossibile. Præuidendum ergo est,ne illis accidat, *Defensiua oculorum. & aliorum membr.* seu eueniat. Oculis quidem in prima die cum alchohol facto ex almuri solo, quod est proprium; secunda vero cum eo nutrito in aqua coriandri,vel aqua ros. in qua resederint sumach,& camphora, aqua sumach posita in ea camphora; & succus pulpæ granatorũ est bonus etiam in principio,& aqua ros.cum antimonio. Si vero appareant non obstantibus illis, tunc facere alchohol ex naphtha alba bonum est valde, & similiter collyrium album. Et si vlcera fiant in eis, sarcocollam nutritam in lacte apponas. Et succum radicum chelidoniæ rubeæ cum lapide hæmatitis,quod est proprium, & expertum per nos. Oleum vero de fisticis, & non de oliuis, cum mordeat oculos,sicut dixit Gal. est de his,quibus vtũtur mulieres in regione nostra post variolas, ostendit euen- D tum nocumenti in oculo;eradicat enim caliginem si remanserit,& rectificat oculum. & similiter memithe,& succus eius,cum antimonio. Sed superiores partes nariũ cum epithemate,& memithe,sandalis,& rob acrestæ,& aceto. Et odorare acetum solũ est vehemẽtis iuuamenti. Guttur vero cum suctione granatorum in eius principio,suctione mororum,& gargarizatione cum rob eorum; & proprie quando conqueritur de dolore in eis. & tunc opottet.vt lambat de rob earum aliquid post aliqd. Pulmonem cum rob ex lẽtibus, leue cum semine papaueris,& diadragacanthi. Et inteſtina oportet,vt præseruentur post inceptionem cum stypticis dictis sumptis, & iniectis. Et cum incipit solutio ventris,curetur cum troch.de spodio,& ribes,& troch.de semine acetosæ.

Regimen proprium variolarum,& morbillorum est, quod vnicuique eorum proprie conuenit. Et est,quòd cum communicent in prædicto,inter se differunt quantum ad duo. Primo quantum ad prædictum regimen non in specie, sed potius in quanto. Euacuatio enim cum phlebotomia maior, & citior variolis est conueniens,extinctio minor,& diæta tenuior. Morbillis vero adæquatio cum frigidis extinctiuis, & inspissantibus,& mundificantibus choleram,& sanguinem,& dieta tenui minus. Secundo quantum ad particulares operationes exercendas,quæ sunt variolis opportunæ,& nõ morbillis. Et sunt quod est,quia cum egressæ fuerint cum complemento variolæ,& appareat in eis maturatio perfecta. Aut enim est perfecta causa doloris, & apostematis,vt quia pertranſierint septimum,nec exiccentur,nec resoluantur: tunc necessarium est, vt aperiantur cum acu de auro,& auferatur earum humiditas cum coto, & proprie cum sunt magnæ. Quod si tardetur earum maturatio,quia non sit facta in septimo, & completa in nono: tunc oportet, vt iuuetur cum exhibitione dactylorum pinguium,passularum, & caricarum in aqua ipsarum cum euaporatione vaporis aquæ decoctionis fœnugræ. semin.lini,maluæ,bismaluæ,& radice lilij.

B Cum autem apertæ fuerint,& remaneat in eis humiditas multa, oportet vt saliantur, & fumigentur, & etiã cum non apertæ sint, nec patiatur ægrotans aperiri,& eas volueris resoluere, & exiccare. fit autem salitio cum aqua salis,in qua virtus croci est,*linita* super eas,desuper aspergatur sal puluerizatum cum camphora. Suffumigatio sit cum tamarisco,& sandaracha,& cortice thuris, non cum frigidis, ne recludant materiam. Et similiter cum myrta suffumigatio est conueniens,& proprie cum sit vehementis humiditatis. Et dormire,& iacere in lecto,in quo sit aspersa farina hordei, milij, panici,vel fabarum,& culcitra cum folijs cypressi est bona.

Cum ergo incipiunt exiccari, oportet vt linias super eas ex medicinis prædictis cum virtute croci. Et cum vlcerant variolæ profunditate, & acuitate suæ materiæ, confert vnguẽtum album,& proprie commixtum cum aliquantulo camphoræ, rasura radicis cannæ cum aqua ros.venarum arboris salicis,aut arboris azarur. Et quan- C doque confert vnguẽtum de ceruſa, lithargyrum,& vnguentum rubeum. Et cum aperiuntur,& faciunt crustã in cute,vel naso,confert vnguentum factum ex oleo duro ros.& virtute ceruſæ,& cadmiæ, & ceratum ex adipe gallinæ cum cera. Et cum ceciderit crusta,liniantur vestigia cum aliquo oleo,vt de lentisco proprie. Et si quidem remanserint ipsa vestigia, & decolorationes, vlcerum ipsorum, cum in tertia sectione de cura vestigiorum,vlcerum loqui oporteat, hic tamen proprie loquamur de cura vestigiorum ex vlceribus variolarum.

Scias ergo,quod de eis, quæ eradicant talia vestigia, *Vestigia variolarũ eradicantia.* sunt oia abstersiua,vt radix arundinum, sarcocolla,semẽ melonis,& cortices eius siccati, risum ablutũ,aqua hordei,albumen oui,creta, & lutum, lithargyrum,zuccharum tabarzet,milium,& panicum,amygdalæ dul. & amaræ. Et de oleis oleum de lilijs,& de fisticis,& adeps asini,cum oleo ros. Et de illis,quæ sunt fortiora, est spuma maris,& lapis piperis, costus, ammoniacus,thus,& sapo cum baurach,& ossa antiqua adusta, semẽ raphani exiccatum,arist.lupini; hæc enim abstergunt nigredinẽ, & obscuritatem coloris cutis. Et ex rectificãtibus colorem plumbeum sunt ex oleribus, & granatis dulcibus, vitellis ouorũ sorbilium, iura galli, & phasianorum,& perdicũ impinguatis,& vinũ rubeum,& assiduatio balneationis. Et de compositis sunt (duce Christo,) quæ in- *Nota.* fra dicentur. Quod si concauitates remanserint,non replebuntur;vlcerauerunt enim interiorum cutem,& mirach,quod cum sit ex radicalibus,non restauratur.

Medicina conueniens in principio apparitionis ipsarum repercutiens, & inspissans sanguinem. ℞. lentium excorticatarum, dactylorum immaturorum, gummi, tragacanthi, bulliant in aqua pluuiali,vel rõ. & da cum vino trochiscorum cum camphora.

Confectio medicaminis facientis variolas apparentes exire, & morbillos, & alia de genere eorum exeuntiũ,& occultorum. ℞. ficuum citrinarum vnc.vij. laccæ ablutæ drach.v.lentium cum corticibus drach.iij. semi.

ani. ſęniculi, tragac. ana drach. iij. decoquantur in aqua, lib. j. s. donec remaneat pars tertia: deinde coletur, & detur ex ea; expellit enim caliditatem à partibus cordis, & prohibet pulſum eius.

Deſcriptio medicaminis cõferentis ad veſtigia variolarum, & colorem malum derelictum. ℞. oſſium adu-
ſtorum, ſtercoris ouini antiqui, oſtracorum nouorum, amyli, ſem. meliſſæ, rizi abluti, cicerum, ana part. x. gra-
Alberi. norum * albem, lupinorum, coſti, ariſtolo. rotun. ana par
tes v. radicum arundinis ſiccæ partes xx. Fiat ex eis epi-
thema cum aqua melonis, aut cum ſucc. cucumeris ſyl-
ueſtris, aut panis porcini, aut radice ireos, aqua hordei,
vel fabarum, vel lupinorum, & liniantur ex eis membra
ſero. Et abluantur mane cum aqua violata, vel hordei.

De medicinis feb. apoſtematum. Cap. 7.

SVperius te ſcire fecimus, quod febrium quædam erãt
morbus, quædam accidentia ſequentia apoſtemata F
vel vlcera, quę ſunt per ſe morbus. Hic etiam ſcias, quòd
tales etiam febres omnis generis eſſe poſſunt. Si enim
apoſtemata fiat exteriorum membrorũ, vt aſſellarum,
febres fiunt ephemeræ, vt plurimum; raro vero putri-
dę, & qualiter, & quare ſuperius dictum eſt. Si vero apo-
ſtemata ſint interiorum membrorum, vt poſitorum in
profundo, & cõcauo corporis, & maxime principalium,
vel aliorum vicinorum cordi, vt pleuræ, pulmoni, & hu-
iuſmodi è conuerſo fiet. Nam plurimum fiunt putridæ:
ephemerę vero raro, & quandoque vel conſequenter he-
Cauſa. cticæ. Et cauſa eſt quoniam caliditas præter naturam
procedens ab apoſtemate, vel vlcere talium membro-
rum vadit ad cor plurimum cum fumo putrido ab eo
reſoluto, cum nõ ſit circumſcripta putredo in loco apo-
ſtemato, ſicut in bubonibus; & non ſola, niſi raro. Qua-
re febrem accendit, quæ diuerſificatur in continuitate, &
interpolatione, ſpecie, & qualitate ſuæ eſſentiæ. In con-
tinuitate, & interpolatione quidem, ratione quantitatis
cauſę, & poſitionis; cum enim apoſtema vlcus tale, quod G
eſt eius cauſa, ſit magnum, & propinquum cordi, vt in
pleureſi, & peripneumonia, faciet febrem putridam, &
continuam, eo quòd continue fumum putridum ad in-
flammandum mittit cordi. Nec obſtat ſi poſitio putre-
dinis eſt extra venas, cum collectio eius in loco apoſte-
matis ad emittendum continue fumum ęquipolleat po-
ſitioni in venis, cum ſit magnum, non propinquum; vt
eſt apoſtema renum, vel matricis vlcus, vel veſicæ, vel
propinquius non magnum, vel capſulæ cordis, vel pleu-
ræ, & pulmonis. Sed ſi ſit cholericus facit interpola-
tam, eo quòd etſi talem fumum cordi emittet; non con-
tinue tamen propter diſtantiam, & paucitatem, cum
conueniat quandoque reſolui in via. Si vero ſit parum,
& longinquum, faciet ephemeram quandoque. Cum
enim fumus ſua quantitate, licet parua, poſſit peruenire
vſque ad locum cordi propinquum, licet cor non attin-
gat caliditatem in loco illo tantam imprimere poterit,
quæ cum calefaciendo attinget ſecundum continuum H
cor, feb. ephemeram generabit. Cumque tale apoſtema
cum ſua feb. & proprie putrida prolongatur, minabitur
hecticam, & ipſam accendet. Et proprie ſi membrum
fuerit diſpoſitum, & apoſtema in aliquo nutritiuorum
membrorum, vt in hepate, vel ſtomacho. Inquit enim
Abuha. Amplius omnia apoſtemata interiorum mem-
brorum in mirach, ventris tenuitatem efficiunt, & ma-
credinem, cum collectionem fecerint. Efficit enim tale
apoſtema tam grandem impreſſionem in diſpoſito cor-
pore conſumendo, quòd eo reſoluto remanet exiccatio,
& hectica, maxime cum pręciſione membrorum nutri-
tiuorum, in quibus eſt, cum nequeat remitti, reſumi, &
humectari. Et quod amplius eſt contingit ipſo reſoluto
putridam remanere febrem propter impreſſionem pu-
tredinis in humore venarum. quare remanente cauſa
conſumente procedit hecticalis conſumptio, licet cauſa
primi, ſeu febris apoſtematis ſit remota, & quanto ma-
gis ſi remota non ſit, quia ſtat per apoſtema. Et enim feb.
tunc erit duplex, & commixta eſt febr. quæ eſt morbus, E
& febr. quæ eſt accidens. In ſpecie autem ratione cau-
ſæ apoſtematis, & materiæ, quæ cum ſit calida, erit cho-
lerica, vel ſanguinea, vel ex eis commixta. Et ſimili-
ter feb. aut erit cholerica, aut ſanguinea; materia vero
frigida non, niſi faciat collectionem. In qualitate vero
eſſentiæ ſuæ ſcilicet caloris ratione ſuæ cauſæ, ratione
membri in quo eſt, & ratione vicinitatis ad cor. Cum
enim materia ſit cholerica, vel cholericæ admixta, ca-
loris febr. acuitas eſt, vel erit maior quàm ſit ſangui-
nea, cumque etiam in membris ſanguineis, & arterijs
vicinis, feb. fortior erit: cum vero in neruoſis, pannicu-
loſis, & venis vicinis, erit debilior, niſi dolor exiſtat. Et
quidem non enumerantur iſtæ feb. à periodis proprie
vnicuique materierum, quæ effunduntur ad apoſtema-
ta earum, vel vlcera; periodi namque earum ſecundum
generationem earum in mittentibus membris propter
debilitatem nutritiuæ, & fortitudinem expulſiuæ, & ſe-
cundum attractionem ipſarum ad membra, ad quæ ef-
funduntur materiæ per caliditatem, vel dolorem, & ſe-
cundum receptionem earum in illis propter defectio-
nem. Cum ergo effunduntur materiæ, accidit rigor, &
deinde additur grauedo, dolor, inflammatio in loco apo-
ſtemato, vel vlcere, & de vlceribus idem eſt iudicium
cum aggregent putredinem, & proprie quæ apoſtema-
ta dicta ſequuntur.

Sed dices numquid feb. vlcerum, putrida ſit, vel he-
ctica, cum dicat Gal. ℈ omnis phthiſicus hecticus, & nõ
putridus ſit. Reſpõdit Falco, vtraque feb. eſt cum phthi-
ſi cum vtriuſque cauſa ſimul in ea aſſiſtat: putredo. ſ. vl-
ceris, quæ eſt cauſa putridæ. Et ipſa feb. cum impedita
euentatione ſimul inflammando conſumens roriformem humiditatẽ cordis, quæ eſt cauſa hecticæ, quæ quia
in phthiſi prævalet putridæ omnibus cauſis concurren-
tibus ad generationem ipſius magis, quam putridæ, di-
ctum eſt à Gal. ipſam pati phthiſicum, quàm pati putri-
dam feb. quàm in alijs vlceribus.

Signa cauſarum ſunt ſigna apoſtematis interiorum *De ſignis cauſarum.*
membrorũ præcedentium, quæ ſuperius in ſectione pri-
ma ſunt dicta. Et etiam ſunt ſigna vlcerationum ipſo-
rum, & ẽt apoſtematum ſunt ſigna propria, quæ ſupra in
capitulis ſuis ſunt dicta, v. g. In pleureſi, quorum quæ-
dam indicant locum, vt pulſus ſerrinus cum dolore pe-
ctoris pungitiuo; quædam cauſam, ſeu materiam, vt feb.
acuitas, quæ indicat choleram. Quædam ſunt ſigna di-
geſtionis, & indigeſtionis materiæ apoſtematis, quæ ſu-
munt à ſputo proprie; quædam ſunt ſigna digeſtionis, &
indigeſtionis non materiæ apoſtematis, vt prædicta, ſed
materiæ compatientis in venis, quæ ſumuntur ab vrina.
Et quædam ſunt ſigna ſaluris, & mortis, & quędam ſunt
ſigna criſis, quæ prædictis variatis ſecundum ſpeciem
ſumentur, ſicut Hippocr. in apho. & Gal. oſtendunt. *2. aphoriſ.*

Cura febrium apoſtematũ eſt quatuor res. Prima eſt *De cura.*
cura apoſtematũ, & vlcerum, quæ ſequunt, quæ dicta eſt
ſpecialiter ſupra in locis ſuis. Secunda eſt alteratio febr.
Completur autem cum frigidis humidis, ſiue hectica
ſit, quæ ex dictis ſupra in cap. generalis curationis poſ-
ſunt haberi; ſint autem frigida temperate, ne incrudent
apoſtemata, & proprie ſi interius aſſumatur; ſint autem
ſumpta ex mollificantibus, & lenientibus, qualis eſt
aqua hordei, cucumeris, & cucurbitæ, ſyrupus viol. &
ſimilia; non autem ſtyptica, cũ detineant, & prohibeant
reſolutionem, proinde potus aquæ frigidæ inhibendus;
niſi magnitudo feb. & eius exauctio intentionem matu-
rationis, & reſolutionis apoſtematis ſuperexcedat. Quo
caſu inquit Gal. Melius eſt augmẽtum. i. incrudatio apo
ſtematis, quàm perducere ad arefactionem infirmum;
aliter autem infrigidantia, & extinguentia fortia erunt
valde nociua, etiam ſi cholericum ſit apoſtema; & pro-
inde ſecurius exterius cum expedierit miniſtrantur. Si
ergo ſit apoſtema eryſipelatum febris vehementiam ex-
tinguemus cum ſuccis lactucæ, ſempetuiuæ, & portu-
lacæ, & aqua cucurbitæ, nenupharis, & oleo viol. cum
ſauich hordei, vel farina eius, exterius applicatis ſuper

locum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0814-6 DFG

locum apoſtematis, & cum ſanda. roſ. ſpodio, & aqua roſ. ſuper principalia, & oxyrhodino capiti: quæ etiam ſi oportet infrigidentur in niue. Tertia eſt regimen cibi, & potus, & eſt diæta extenuatiua cum lactucis, ſauich hordei, & aqua eius. Inctaſſatio enim eſt cauſa apoſtematis, & mortis etiam, ſi ſit virtus defecta. Quarta eſt correctio accidentium, quam requiras ſupra in ſectione prima, & infra, vbi de apoſtematibus dictum eſt.

De medicinis febrium compoſitarum. Cap. 8.

EX quo de febribus ſimplicibus diximus ſecundum præmiſſum ordinem, dicendum eſt de compoſitis. Sciendum eſt autem, ꝙ compoſitionis ipſarum ſpecies ſunt, & modi. Species quidem ſecundum compoſitionem feb. ſimplicium, quarum eſt compoſitio earũ. Modi vero tripliciter, & ſecundum compoſitionem materiarum ipſarum ſimplicium febrium, à quibus ipſe dependentiam habent. Et ratione loci, ſeu putrefactionis in loco. Et ſecundum compoſitionem motuum, ſeu circuitionis, contritionis, ſeu inuaſionis ipſarum poſſunt haberi, quæ multiplex eſt.

Prima enim diuiſio eſt in genere, & remota ratione eſſentiæ ipſorum. Et eſt natura ſeb. quædam eſt genus ephemerarum, quædam hecticarum, & quædam putridarum, ſecundum quam componetur putrida cum hectica quamquam plurimum ſit eius cauſa, & non cum ephemera. Et licet poſſit componi, tamen nõ facit compoſitionem in cura eius additio ad putridam, nec eſt diſtinguibilis ab ea cum eius ſigna debilitate ſua cum fortitudine ſignorum putridæ offuſcentur. Quapropter dixit Gal. Superueniẽte putrida ephemeræ, quieſcit ephemera, nec etiam hectica cum ephemera propter eandem cauſam. Verum quia ipſorum trium generum duo, vt hectiæ, & ephemeræ non ſunt diuiſibilia in genere propinquiora, ſed in ſpecies magis, & proprius hectica, quarum ſpecies non ſunt bene componibiles, eo quòd hecticæ ſpecies inter ſe ordinem habent ita, ꝙ vna præcedit, & alia ſequitur, vel ſuccedit, & deinde alia prima ceſſante propter conſumptionem humiditatis, & ſuæ materiæ ſubiectiuæ, in qua accenditur etiam ephemeræ ſpecies, & ſigna ſint in ea, licet ſint cõponibiles, tamen non ſunt in compoſitione diſtinguibiles bene, nec compoſitio cauſat varietatem magnam in cura. Solum autem genus putridæ diuiſibile eſt in alia genera propinqua, & ſpecies habentes ſigna diſtinctiua, & manifeſta facientia compoſitionem in cura, & pro tanto compoſitio febrium attendenda magis exiſtit in eo. ſ. genere putridarum. Et prima ſpecies compoſitionis erit ſm primam diuiſionẽ eius, quæ ſecundùm Gal. eſt ratione eſſentiæ ipſius feb. Et ex natura febrium putridarum, quædam ſunt febres per ſe morbi ex humorum in vaſis putredine dependentis, quædam ſunt apoſtemoſæ. Sic quidem prima compoſitio feb. putridarum erit feb. compoſita ex feb. dependente ex apoſtemate, cuius eſt accidens, & ex feb. dependente ex humoribus putrefactis in vaſis, in quibus apoſtematis putredo impreſſit, vel è conuerſo, vt dictum eſt ſupra in febre apoſtematum, ſicut eſt proprie in pleureſi, peripneumonia, & apoſtemate hepatis.

2. de diff. feb. 1.

2. ſpecies.

Secunda ſpecies eſt ratione compoſitionis materiæ, ſeu humoris à quo dependent. Et eſt natura febrium putridarum dictarum quælibet, aut eſt ſanguinea, aut cholerica, aut melancholica, aut phlegmatica, eo quòd à talium humorum putrefactione dependent, quorum cõpoſitio eſt ſecundum modum prædictum materiæ, qui eſt duplex, vnus ſecundum mixtionem, alius ſecundum vicinitatem. Et quidem ſecundum mixtionem, qui ſupra dictus fuit in tertiana non pura, & in quotidiana ex phlegmate ſalſo, & cauſone, & phlegmone eryſipelatode. Secundum vicinitatem vero eſt multiplex, cui nunc inſiſtimus, & erit quia cum quatuor ſint humores in ſua putreſcentia febres accendentes ſeruantes ſpeciẽ, vt dictum eſt ſupra in feb. ſanguinis, ex quatuor humoribus ſimplicibus commixtis ad inuicem cõpaſſibilibus maxime, quia in diuerſis locis corporis ſituatis intra venas, vel extra, ſicut etiam apoſtemata diuerſa in diuerſis membris corporis ſituata, octo proueniẽt cõbinationes, ſic erit vna cõpoſitio febris ſanguinis cũ feb. phlegmatis. ſecunda feb. ſanguinis cum febri choleræ. tertia feb. ſanguinis cum feb. melancholiæ. quarta feb. phlegmatis cum feb. choleræ. quinta feb. phlegmatis cum feb. melancholica. ſexta feb. cholericæ cum feb. melancholica. ſeptima triũ ex his inter ſe. Et octaua omnium feb. quatuor humorum ſimul, quæ, vt plurimũ eſt mortalis.

3. ſpecies.

Tertia ſpecies compoſitionis ipſarum putridarum eſt ratione non eſſentiæ, nec materiæ, ſed ratione *loci*, vel putrefactionis in loco, à quo procedit diuiſio ſecũdum continuitatem, & interpolationem ipſarum febrium. Et eſt quia cum ſint quatuor continuæ, & tres interpolatæ, ſpecies ipſarum compoſitionum erunt multæ. Nam componi poteſt ſynocha cum vnaquaque aliarum trium cõtinuarum, & cum duabus, vel pluribus ipſarum, aut diuerſi generis propinqui, ex qua prouenient complicationes octo, aut diuerſi generis, ex qua prouenient complicationes plures. Similiter poteſt componi vna interpolata cum alia, vel diuerſi generis, ex qua proueniũt complicationes quatuor, vel eiuſdem generis, ex qua prouenire poſſunt complicationes plures, ſecũdum quod poſſunt componi duæ tertianæ, & tres tertianæ, & ſimiliter tres quartanæ interpolatæ, & etiam quotidianæ ſimiliter poſſunt componi continuę ipſæ cum interpolatis diuerſi generis, vel eiuſdem, ex qua complicatione ſpecies erunt plures, quandoque fientes in prima die, quãdoque in ſecunda, & illa eſt mali moris. Eſt enim habens motum per poros, qui cõtra naturã eſt morbi acuti, vel medij. Et quidem cum deberet *in die* ſecunda quieſcere, vel tepeſcere, & dare naturæ ſpacia, ſi moueatur, ſignum eſt ſuæ malitiæ, & grãdis læſionis eſt cauſa. Ex quibus complicationibus omnibus illam, quæ ex quotidiana continua, & tertia interpolata componitur, Hippocrates ſpecialiter notauit, cum plurimum accidat inter compoſitas ex interpolatis ſimul, & cõtinuis, & ex continuis tantum hemitritæam proprie nominans, quam horridam, & continuam, mediam tritęam eſſe ſpecificauit. Et quia vnicuique ſpecierum modus ſecundum inuaſiones poteſt eſſe triplex, ſcilicet coinuadens, ſubintrans, & coalterans, Et hemitritæam voluit eſſe compoſitam ex quotidiana continua, & interpolata ſecundum inuaſionis modum; non enim omnis compoſitionis modus horridum facit, ſed coinuadens ſolus, etiam cum non faciat horridam, cum inuaſiones ipſorum niſi ſint pares non vna prædominans alteri, vel ſuperans, ſicut eſſe poteſt. ideo tria ad hemitritæam veram, & propriam concurrunt. quòd ſit continua quotidiana: eſt enim de genere continuarum febrium, & ꝙ ſit complicata tertianæ interpolatæ; eſt enim hemitritæa, i. media tertia, vel tertiana. Cum enim Hipp. tertianam veram, & putã in apho. dixit, interpolatam intellexit, & motus maxime ſuæ materiæ ſit de centro ad circumferentias, ſicut Gal. dixit. Si mota ad putredinem mouetur ad extra de venis potius, quam putrefiat in illis. Et ga debet eſſe horrida, oportet quod ambæ ſint compares, & coinuadentes: largo modo hemitritæa poteſt dici quælibet putridarum compoſitio dicta vicinitatis, & continuarum cum interpolatis, magis ex ea, quæ componitur ex tertiana continua, & quotidiana interpolata. Alia vero genere nominis erunt porientes, quia dicentur compoſitæ, nomen proprium non habentes. Et hoc modo compoſitionis dixit Gal. morbum compoſitum puta febrem in qualitatibus ſuis, & etiam cum ſua cauſa, & quidem cum hemitritæa continua, & interpolata diuerſi generis ſit complicata; quarum continua, quia phlegmatica prolongat non ſolum paroxyſmos, ſed etiam morbum totũ, & interpolata, ga cholerica abbreuiat, ſicut illa prolongat, & hemitritæa inquantũ huiuſmodi media erit inter chronicam, et acutã. Sed quia diuerſitas eius diſturbat in actione naturam, ideoque fiet chronicus, & extendetur fortaſſe vſque ad ſeptem menſes. Inquit enim Gal. morbus habens multam, & diuerſam materiam, longior eſt habente vnam,

Hemitritæa.

4. aph. 18.

4. aph. 40.

& si multam, illud si virtus sit fortis in tolerando. Et quandoque fiet acutus, & breuis, vt quia finitur in septimo, & illud propter magnitudinem sui, & molestiam accidentium. quare necesse est materiam subito vincere, vel vinci. Et quandoque extenditur vsque ad xiiij. vel xx. & vt plurimum est de febribus interficientibus. Si enim sola eius continua periculosa est, nulli dubium est, quòd si superaddatur alia feb. cum natura non possit sufficere, nisi raro, quòd plurimum sit interficiens, & mortalis. Et quandoque perducit ad hecticam, & alias difficiles ægritudines, vt est hydropisis, syncopis, mania, melancholia, & epilepsia. & illud propter impressionem in principalibus, & etiam cum illis plurimum euadit infirmus ab eo. Inquit enim Abuhali non est euadere ab ægritudinibus interficientibus absque cõtractione membri. Quod Gal. affirmat dicens. Raro sunt diuturni morbi de genere phlegmatis, vel melancholiæ, qui non imprimant lasionem alicui membro.

Dubiũ sanguis in venis est omnis humor.

Sed dubitaret vtique socius, quomodo possibile est feb. sanguinis complicari alijs, cum dictum sit supra auctoritate Galeni, quòd sanguis putrescens suam speciem non obseruat, sed desinit esse sanguis, quia in alterius humoris speciem transit. Adhuc videtur quòd sanguis putrescens in venis, non febrem accẽdit, quin complicetur non tantum vni, sed omnibus putridarum continuis simul; sanguis enim in venis est omnis humor, vt Gal. & Abuh. loquens in humoribus dixit. si ergo putrescit sanguis, etiam omnis humor contentus in eo.

Responsio Falconis.

Respondit Falco, & quidem dicens ad primum sicut supra in feb. de putredine sanguinis dictum est. Ad secundum vero dicemus, quod sanguis vere est omnis humor in potentia, sub forma tamẽ sanguinis nobis apparens, sub qua est contentus, vt quia adinuicem vnit sunt vera mixtione quo ad nos, licet actu sint inter se diuisibiles per naturam. quod patet. Si enim cum phlebotomia euacuatur, quæ immediate, & directe educit ex venis, & receptis vase aliquo per seipsos distingui videmus, quanto magis per naturam *distinguuntur* in venis, & vnus, vel duo intranspirabiles facti derelinquantur à natura, & putrefiant alijs remanentibus cum natura.

Dessgnis.

Signa compositarum febrium ex signis simplicium sunt confusa. Et proinde cognosci difficilia, & magis si compositio sit ex his, quæ eiusdem sunt generis, vt tertianarum, & continuarum, quotidianarum, & quartanarum simul, vel interpolatarum ipsarum. Et etiam synochæ cum tertianarum aliqua, vel continuarum, & interpolatarum eiusdem generis; & est tertiana continua, & interpolata simul complicata, & sic de alijs. Inquit enim Arist. propinquorum difficilis est cognitio, & electio: & maxime si secũdum modum coinuasionis compositio sit earum: est enim difficilis cognitionis modus talis magis, deinde modus subintraneus, & deinde modus coalterationis. Sed si quidem sit compositio ex febribus diuersi generis remoti, vt putridæ, & hecticæ: vel propinqui, vt est compositio quotidianæ, & tertianæ, vel quartanæ inter se, & synochæ cum quotidiana, vel tertiana, vel quartana, eius cognitio est minus difficilis; & proprie si per modum coalternationis existit, deinde subintrationis, deinde coinuasionis, qui difficilior est inter omnes, & proprie in hemitritæa. Inquit enim Arist. In longe distantibus distinctio facilis est, & electio. Et quidem ex eis sunt quædam communia, & quædã propria. Et communium quædam sunt, quæ sunt communia speciebus coinpositionis febrium, quæ diuersi sunt generis, vt putridæ, & hecticæ. Et sunt quia cum videris febrem putridam sumpto cibo fieri incontinenti ascensum caloris, vel feb. continuam habere incontinenti ascensum caloris post cibum, cum duritie, paruitate, & inæqualitate pulsus, & superaddi rigorem, vel frigus aliqua horarum, & deinde calorem declinare cum humectatione, remanente pulsus duritie cum febre, & tunc iudica compositionem hecticæ cum putrida febrem præcedente, vel sequente. Et quædam eorum sunt, quæ sunt communia speciebus compositionis febrium eiusdem generis propinqui, vel speciei. Et sunt quæ Abuh. posuit, cum ait. Et est videre febrem conclusam, & in ea rigor & non sudor. & fortasse accidit in rigoribus pluribus sudor vnus, tunc testifica in ea compositionem febrium eiusdem generis, supple ex continua, & interpolata. Et similiter cum videris inconclusam superfluitatem in frigore, & rigore, sed pro quia fortasse parum est de ea inclusa. Inquit enim Galenus, Omnis feb. continua secundum rationem suiipsius cum certa fuerit, nullum horrorem habet, neque rigorem, neque quæ composita est ex eis erit horrida simul composita. Et similiter cum videris addi febres, & extendi vltra debitum, & non etiam deficere calorem, tũc iudica compositionem continuarum. Et similiter cum feb. videris incipere cum horrore, & addi cum calore eius ascendente vltra debitum eius, vel incipere cum rigore, aut frigore, & ascendente calore superaddi rigorem, aut frigus, & extendi calorem, & in calore sudorem, & post sudorem remanere calorem, & deinde declinare cum sudore, vel absque, vel declinare, tunc iudica compositionem ex interpolatis. *2. de Crisi. 12.*

Signa vero propria sunt signa, quæ vnicuique speciei compositionis conueniunt, quæ per te poteris arbitrari, cum hic ponere omnia sit difficile, & longinquum. Solius autem illius compositionis, quam Hipp. proprie hemitritæum nominauit, signa ponemus. Et sunt, nam incipit in prima die compositionis cum horrore: ascensus caloris est inæqualis, & dispartitus propter materiæ diuersitatem, & pugnam earum inter se perterrentem naturam. quare retrahitur natura, & multiplicabitur horripilatio bis, & ter, vel amplius. & proprie apud ascensum caloris, etiam illo die febris minoris acuitatis erit, quam expediat tertianę, & minoris obtusionis, quam cõuenia quotidianæ, & eius status est longior, quam tertianæ conueniat, & breuior quam quotidianæ; & cum pluribus accidentibus, & intensis magis, & cum repellit tepescit plurimum absque sudore, & quandoque cum sudore propter declinationem tertianæ, nec cessat ex toto, quia cessante tertiana remanet calor quotidianæ continuæ. Et in principio commotionis, & inuasionis est plurimum subeth, & stupore euigilatiuo, & in statu cum alienatione propter intẽsionem febrium duarum adinuicem coniunctarum inflammantium cerebrum valde.

Et propter repletionem eius ex vaporibus diuersis, & multis, & cum inquietudine, & angustia multa. Et pulsus est velox, & frequens, inordinatus, & inæqualis propter diuersarum materierum pugnam cum natura, & grauamine ipsius. Et exeuntia per vomitum, & per secessum sunt ex cholera, & phlegmate æqualiter mixta, vel coniuncta. Et vrina est mediocris in substantia, & colore, inter vrinam continuæ, & vrinam tertianæ, & plurimum ei distans, nec phlegmatica, nec cholerica. Sequenti vero die stabit febris, & superaccendetur cum frigore pauco absque horrore, & calor est minor, & etiam accidentia, deinde tepescit. Sed in tertia redibit aliquid quod fuit in prima die compositionis propter complicationem, tunc tertianæ cum quotidiana, & commotionẽ materierum earum simul, & concurrent confimiles circunstantiæ ex complexionis, & consuetudinis mutatione, & aliarum operationum ad generationem diuersorum humorum, & phlegmatici, & cholerici.

Cum vero compositio quotidianæ continuæ, & tertianæ interpolatæ naturam certam non seruauerit hemitritæi, neque modum. vt quia materiæ vtriusque non sint pares, dominantis signa dominabuntur. Et si cholera dominabitur, erit horripilatio magis ad rigorem tendens si phlegma minus, & magis ad frigus, & dominante phlegmate puro incipiet cum stupore, cholera vero dominante cum alienatione erit in augmento, & statu, & sic de alijs. Et si secundum modum subintrationis existat apud statum, & augmẽtum caloris videbis superaddi rigorem, continua sit precedens, vel frigus, & paruum typum, si tertiana precessit, & extendit calorem vltra debitum præcedentis febris. Et quandoque in declinatione

tertianæ

tertianæ sequi sudorem, quandoq; vero non, & maxime quando cõtinua superuenerit tertianæ, quoniam humores eius restringit sua frigiditate, & sua superaddita caliditate consumit. Si vero secundum modũ coalternationis existat compositis in mixtis, & continuis, & interpolatis, vel ex solis continuis, talis cognitio locum non habet, sed in interpolatis solum. Et quidem cum compositio fiet ex tertiana continua, & quotidiana interpolata, quam Serapio purum hemitritæum dixit, quoniã si sint coinuadentes, non coinuadunt cum horrore, sed cum tepore magis, vel frigore pauco, & alia succedit, sicut est in commixtione præcedenti, si vero sint subintrantes, similiter. Sed si sit compositio duarum continuarum, etiam si sint diuersi generis, vel speciei, omnino non erit horrida, sed calor fortior, inquietudo, & angustia maior, & accidentium vehementia. Sed si quidem sit duarum interpolatarum, & sint eiusdem generis, vel speciei, vt plurimum sunt subintrantes, vel coalternantes, & tunc videbis, si subintrantes sint prolongatos paroxysmos febris. B Et quandoq; stante vna feb. secunda, declinare ipsius primam cum sudore, & quandoque sine, & non deficere in febricitatione, & quandoq; deficere. Si vero coalternannantes sint, vt quia quælibet suum diem occupat, signa erunt distincta, & manifesta. Et siquidem sint tres interpolatæ quartanæ complicatæ, quælibet suum diem occupabit in affligendo. Si vero tres tertianæ, vna die erunt duo paroxysmi, altera vnus. Et si duæ quotidianæ quolibet die duo secundum alterum trium modorum, vel prima die erit vnus, alijs duobus, duo.

De cura. Et cura compositarum febrium duplex est, generalis, & specialis. Generalis est, quam Gal. demonstrauit dicens. Singuli morbi simplices simplici medicina medicabuntur, compositi composita; & si æquales sint æqualibus; & si inæquales inæqualibus, vno plus, altero minus. Specialis quæ vnicuique speciei compositarum conuenit, quæ ex cura simplicium prædictarum potest haberi. Inquit enim Galen. Nos enim non possumus vti medicinis compositis secũdum canonem, & viam rectam, C nisi quando sciuerimus virtutes medicinarum simplicium, & in hoc est necessarium ingenium, & vsus lõgus. Et est duplex, vna quæ debetur compositis, & diuersis generibus remotis, vt ex putrida, & hectica. Alia quæ debetur compositæ ex generibus propinquis, vel speciebus eorumdem. Prima prætermissa vsque ad accidentium correctionem tanquam ea, quæ est composita ex causa, & effectu (dictum enim est supra, quod vt plurimum ad hecticam perducit causon, & aliæ putridæ, quæ multum prolongantur) de secunda cõpositione, quæ ex generibus, & specieb. fit putridarum, dicendum, & de specieb. eius. Et quidem de omnibus difficile, & quasi incomprehensibile esset dicere, & proinde de cura eius, quam Hippo. veram hemitritæam appellauit, dicamus tantum, vt per eam manuductus ad alias possis curam vnicuique, prout competit, ministrare.

1. de facul. simpl. med. cap. 24.

Hemitritæi puri cura est quatuor rei. Est ergo sciendum quod hemitritæi puri, & certi, seu veri, cura specialis est quatuor res, quæ ex cura simpli- D cium sunt collectæ, scilicet abscissio causæ, alteratio febris dyscrasiæ, & regimen in diæta, cibis, & potibus, & correctio accidentium. Causæ abscissio prior est alteratione febrilis dyscrasiæ, curationis enim intentio magis vertitur in hoc morbo supra causam quã supra febrem, eo quòd causa eius multa est, & diuersa materiam aggrauans, & sua inæqualitate dyscrasiæ molestans, & perturbans, & terrens. Inquit enim Abuhali. Mala complexio diuersa, deterius in corpore efficit nocumentum, quam consimilis, & æqualis, licet sit mala, febr. vero in acuitate est propter phlegmatis mistionem remissa. Completur autem ipsius abscissio alteratione, & euacuatione. Alteratio vero minoratione, qua in materia multitudo est, & diuersitas, & adæquatione in residuo. Minoratio vero habet compleri cum clysteribus leuibus, & vomitibus in principio, quæ mundificant intestina, & stomachum, & educunt minorando ex primis venis, vt supra in quotidiana est dictum. Et deinde ex A minorantibus ex alijs venis, & partibus subcutaneis, vt cum prouocantibus vrinam, & sudorem cum leuitate si peccatum sit in sanguine cum phlebotomia minoratiua, si virtus, ætasque consenserint, vel cum proportionalibus eis, & alijs solutiuis absque stypticitate multa, vt sunt myroba. & eis similes. Ex quibus proprium est absynthium quod subtiliat, & abstergit phlegma, & choleram educit. Si peccatum in sanguine non apparet, sed oportet quòd postponantur talia solutiua vsque post septimum, vel octauam, donec sit facta aliqua digestio in materia, cum ex se indispositа sit materia valde, & minoratione cũ eis, vt supra in quotidiana est dictum, quasi materia dissoluetur, & non educetur ex illis, nisi ex eis, quæ naturam leniendo soluunt, non inquietant, & cõmouent, & sic digestioni resistunt, vt sunt aqua alubleb, geleniabin, & medulla cartami, propter phlegma. Et cum tereniabin, & siracost, aqua * porrorum, & hodei cum syrupo violato, & melle, casia fist. propter cholerã. Opotet autem vt talia sint æqualiter mixta secundum partes, vel tempora, cum hæ ambæ materiæ sint æqualiter superantes, quòd si inæquales sint, prædominanti attendatur in commistione earum magis, talia. n. mundificant sanguinem, ab eo phlegma, & choleram minorando, dimittunt naturam lenificatam, & materiam, & deinde residuum ipsius digestioni completæ dispositum, & eradicationi. Oportet quoq; vt clysteres, & vomitus sint cũ his, quæ materiam vtramque recipiunt, qualia sunt clysteres ex aqua decoctionis maluarum, violarum, mercurialis, & furfure, cum casia, & melle viol. & succo betæ cum oleo violato, & amygdalarum amararum, & sale. Et qualia sunt ex vomitiuis, syrupus acetosus cum aqua raphani propter phlegma, & aqua tepida decoctionis seminum artiplicis cum aceto propter choleram. Sint autem æqualiter mixta, vel inæqualiter, si inæqualiter, sunt materiæ abundantes, & similiter prouocatiuæ vrinæ ex calidis diureticis, & frigidis mixta, quæ sunt nota, & etiam sudoris; vt est vinum, vel oleum anethinum cum aqua tepida, quæ illorum remittit caliditatem, deinde supra residuum materiæ oportet procedere cum adæquatione ipsius, & maturatione, quæ via est perueniendi ad statum salutis, & dominetur supra materiam morbi, donec diuidat, & complete expellat, aut ex se critice, aut medici artificio coadiura. Completur autem eius adęquatio cum his, quæ ex simplicibus, & compositis dicta sunt supra in cura quotidianæ, & tertianæ, in simul mistæ secundum materierum necessitatem. Et cum alijs simplicibus, & compositis appropriatis. Et ex simplicibus, vt aqua hordei cum virtute piperis, qua Hippoc. & Gal. curauerunt hemitritæum. Et est vt in lib. ij. aquæ ipsius bulliant grana piperis nigri contriti quadraginta, & in pecia rara ligata sufficienter, deinde coletur, & reseruetur, detur cum fuerit opportuna non in potu cum cibo, vel sine; sed in ieiuno cum melle ro. vel post syrupum acerosum per duas horas, quoniam abstergit quod digestum est per syrupum, & fert maturationem in reliquo vtriusque materiæ; natura enim sapientissima, nostra dispensans corpora, in tali medicina composita ex eis, & alijs similibus sunt, ex quo permistionem illorum confrangi eorum adinuicem sunt excessus, & reducta est ad temperiem cum temperamento eius existente in composito, resistit, & alterat materiam calidam, arq; frigidam, & febris excessum, & cordis inflammationem remittit. Et deinde si expediat ad digestionem illarum complendam magis segregat inter ea, & ponit virtutem calidam piperis ad partem phlegmatis digerendam, qua corpora febris, & cor non inflammantur, cum à virtute aquæ hordei sit confracta, sed sit aqua hordei cum sua virtute adiutrix virtute piperis ad penetrandum in venas, in quib. phlegma peccans exit. Et eius virtutem ponit ad partem choleræ, & cordis, ne inflammetur, sicut princeps Abu. contradictioni Galeni respondit, quòd Galenus confirmauit, cum dixit omnium natura operatrix, medicus vero minister. potest nãque operator magister, ex ministratis sibi discipulum instrumentum vnum, quod est necessarium

Clysteres.

Vomitiua.

Armed. cap. 31.

eſſarium ſibi eligere,ad hoc,aliud vero in alio,& vnum recipere, & aliud prætermittere.

Aliter enim nec vnius ſimplicis medicinæ operatio erit in corpore, nec compoſitæ:operatio.n.medicinæ non niſi diſcretionibus,& regulationibus fit naturæ, vt dictũ eſt ſupra. Compoſita propria ſunt,quæ infra dicentur:digeſtione vero perfecta ſi natura critice, ſicut conſueuit expellat. ſilentium habendum. Si vero non; oportet, vt eradicetur cum prædictis omnibus,vel prioribus fortificatis in virtute,& augmentatis in quanto. Et cum ſolutiuis proprie, quæ habent educere à remotis,& vehementius,prout conuenit eradicationi,qualia ſunt,quæ in cura quotidianæ,& tertianæ,ſunt dicta. Alterationem febrilis dyſcraſiæ complent, quæ cum temperamento infrigidãt, & confortando omnia principalia ſic febrem remittant, & choleram alterent,vt non rapiatur ad caput, & alienationem vel phreneſim faciat, & quòd phlegma non incrudent, nec coagulent, ne ad ſtuporem, vel lethargiam perducant. Et proinde exterius applicantur tutius,quàm interius miniſtrentur,ſi bono modo ſufficiant,qualia autem ſint, ex prædictis eſt notum.

Diæta. Regiminis vero ordinatio,& diæta cibi,& potus, eſt, vt regatur cum cibis,& potibus ſubtiliantibus cum caliditate temperata; vt eſt aqua hordei,cicerũ,ficla,& aſparagus,borago,fœniculus,capparus,& conſimiles. Et cũ alterantibus,vt chiſt hordei,vel endiuia, lupuli,& ſimiles.

Et ex carnibus, & alijs virtutem nutrientibus,& magis confortantibus indigentiam eius ibi dictis,quandoq; in ſimul mixtis; vel nunc cum his, nunc cum illis.quales ſunt, quos etiam ſupra diximus in cura quotidianæ, & tertianæ. Sit autem craſſus mediocris,vel ſubtilis ſecundam quod arbitrari poteris longitudinem eius,& in alijs conditionibus ſit, prout in ſuperioribus dictum eſt. Accidentium vero correctio eius, eſt accidẽtium prædictorum in cura quotidianæ,tertianæ,& quartanæ, vt ſtuporis,& alienationis,& vigiliarum,lethargiæ,ac phreneſis, quorum ex cõmuni ſuperius eſt nota correctio. Et etiam hydropiſis, melancholiæ, epilepſiæ, & maniæ, ad quas perducet quãdoque,& apud receſſum eius. Et ex illis eſt hectica, ad quam frequenter perducit propter multiplicationem febrium in ea, & prolongationem ipſius, de qua ſtatim ſubiungemus capitulum ſpeciale duplex, primum de ea, & cura eius, ſecundum eſt compoſitionis eius cum putrida.

Syrupus ad feb. compoſitas. Deinceps medicinis ſubiungemus compoſitas, & expertas. Syrupus valens ad febres compoſitas, & permiſtas eſt ſyrupus acetoſus diarhodon, & ſyrupus acetoſus de ſuccis herbarum; quorum deſcriptionem poſuimus in antidotario noſtro. Et ex appropriatis huius ſunt trochiſ.de abſynthio,& trochiſ.de roſ. Et ex appropriatis hemitritæo puro ſunt trochiſ. Abuh. qui Recipiunt roſ.radicum liquir. ana drach.iiij.tereniabin. drach.iij. ſpicæ, ſuccí abſynthij,ſpodij, ana drach.ij. Fiant trochiſ.drac.i. cum ſyrupo acetoſo.

Pilulæ bonæ ad eam, & proprie quando prolongatur, & lædit ſtomachum, & viſcera; & valent ad alias etiam compoſitas huiuſmodi malitiæ. ℞.alo.maſt.ſuc.eupatorij,myrob.rheu.ſuc.roſ.ru.ana partes æquales,croci,partem ſ.fiant pilulæ cum aqua endiuiæ,ſit doſ.drach ij.

Decoctio bona conferens proprie digeſtioni, ℞.aloes, maſt.ſuc.abſynthij; roſ.ana partes æquales,croci drac.ſ. Informentur pilulæ,& doſ.drach.ſ.mane.

Syrupus valens ad feb.compoſitas, quem compoſuit Abuha.eſt ſatis bonus.

Syrupus ad hemitritæũ. Syrupus ex inuentione noſtra efficax, & expertus ad hemitritæum verum. Recip. bedeguar, hyſſopi, haſce, lupulorum, graminis,endiuiæ,eupatorij,abſynthij,capi. ven.cuſcutæ ana vnc.i.ſem.cucurbitæ, citrulorum, melonis, & cucu.ana vnc.ii.ſchænanthi,drach.i.hordei,cicerũ.P.i.liquir.viol.roſ.ana vn i.zuccha.lib.i aceti.v. radicum communium vnc.ij. in pecia rara bulliant.corticum citri,ſandal.ſpodij, ana drach.i.cinnamomi,ligni aloes, ana.drach.v.doſ.vnc.ij.in aurora cum tepida.

Si vero continua ſit tertiana, & quotidiana ſit interpolata,multiplicentur frigida, & minorentur calida. Et illud ſi inæqualiter dominentur humores ambo, ſi vero æqualiter,etiam, ſed minus propter febris cõtinuitatem, ob quam vincit intentio choleræ.

Syrupus ad feb. compoſitam. Syrupus ex inuentione noſtra efficax,& expertus compoſitæ ex colera, & melancholia; Recipe radicum fœni. endiuiæ, ſcolopendriæ,petroſelini reſidentium in aceto, ana vnc.i.thymi,epithymi.ana vnc.ij.calendulæ,lauendulæ,capil. ven.lupulorum, ana vnc.i.liquir.paſſularum enucleatarum, ana vnc.i.lenticularum,aquæ, nenupharis,ana vnc.i.ſemi.communium,corticum capparis,ana vnc.i.hordei cicerum,ana P.i.ſucci boraginis,& bugloſſæ depurati.ana drach.vi.zucch.lib.i.geleniabin. vnc.iij. aceti.radicum prædictarum,drac.iij.Aromatizetur cum cortice citri, ſanda.ſpodij, & roſ. Doſ.in aurora ad digeſtionem procurandam.vnc.ij.cum tepida.

Syrupus alius ex inuentione noſtra ad compoſitam ex phlegmate,& melancholia, vt eſt quotidiana, & quartana.℞.bedeguar,gummi,abſynthij,cuſ.thy.corticum cappa.orgigani,ſcolopendrię,cum radice eupatorij,endiuię, ana vnc.ſ. radicum quinque communium ſeruatarum in aceto, ana vnc.i.zuccha.lib.i. geleniabin lib. ſ. ſucci granatorum muzorum,& pomorum dulcium,an.vn.ſ. aceti prædicti. vnc.ij.in pecia rara bulliant, ligni aloes, cinnamomi ana vnc.i.

SVMMA III.

Particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium hecticarum.

SEquitur ſumma tertia,Particulæ primæ,Sectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium hecticarum continens capitula iiij.

Generalis ſermo de febr.hecticis, & ſignis earum omnium in communi. Cap. 1. fol. 141
De cura hecticæ febris. Cap. 2. 142
De cura hecticæ ſenectutis. Cap. 3. 143
De cura,vel medicinis hecticæ compoſitę cum putridã. Cap.4. 144

De febribus hecticis, & ſignis earum omnium in communi, & eſt generale. Cap. 1.

Hectica duplex. HEctica corporis eſt exiccatio,et conſumptio. Et eſt duplex, quædam quæ eſt febris, & quædam, quæ non eſt feb.& nominatur hectica ſenectutis;de qua infra dicetur; licet ad ſectionem tertiam ſpectet, vbi de cura mœredinis (Chriſto duce) dicemus. Quæ vero eſt calor præter naturam acutus, & fortis in humiditatibus notis quatuor membrorum radicaliũ fundatur,& proprie cordis; cuius propria paſſio eſt omnis febris. Inquit enim Gal. non dicitur febris, niſi cum caleat cor. Cuius ſunt duæ ſpecies ſecundum Gal. ſcilicet hectica abſolute, & maraſmus incipiens,& completus;& ſunt ſecundum ſemitam inflammationis tantum,prout Haliab.voluit. Fit autem ſecundum duplicem modũ, quia aut eſt incipiẽs, aut alium morbum ſequens,& ſecundum cauſæ diuerſitatem. Cum enim incipiens eſt,eius cauſa interior eſt,& eſt caliditas aeris, motus corporei, & animalis, & aliarũ procatarcticatum cauſarum perueniens ad cor principaliter,& de eo ad radicalia mẽbra,vel e conuerſo,vel vtraque ſimul:& eſt plus inflammans, & ſua fixione in eis taliter, vt ſit calefacta, conſumens humiditates eorum ordinate ſecundum ſuperius dictum modũ,& eſt raro. Raro enim caliditas exterior peruenit ad cor, & radicalia membra, cum frigida ſint, & dura, quod inflammet ea vſque ad terminum,quin prius perueniat ad inflammandum ſpiritus, & humores ſua caliditate paratos, & ſubtilitate, & raritate ſubſtantiæ, niſi cum tantæ ſit acuitatis,& potentiæ,quod prætergrediatur illos tanquam ſubiecto indiſpoſita ad retinendum impreſſionem ipſius, & perueniat ad imprimendũ in ſolidis membris tanquam

1. de diff. feb.3. lib.cc.cap. 1.& 3.

potentiæ

potentiæ ſuæ proportionatis, vt ſigatur in ipſis propter ſo A dum compaſſionis ex vicinitate vnius ad alterum, quare
liditatem ipſorum, & illud eſt raro, tamen poſſibile eſt. nutrimentum ſufficiens ad reſtaurandum, quod conti-
Similmodo pulchra. Inquit.n. Algagel, vidimus enim quod fulgur ferrea in- nue diſſoluitur digerere nequeat. Et proinde mẽbra cor-
ſtrumenta combuſſit, quæ in penariolo chirurgici conti- poris quotidie exiccantur magis, & magis, & hoc aut e-
nebantur, & penariolum dimiſit illæſum. Cum autẽ eſt rit naturaliter procreata in eis, vt eſt videre in melancho
ſequens alium morbum, cauſa eius eſt interior, & calor licis, aut accidentaliter acquiſita, vt ex aliqua ægritudine
eſt febrilis, ephemerarum minus propter debilitatem ip frigida, vel malo regimine, & proprie ex potu aquæ frigi-
ſarum, & durationis breuitatem, licet illum quandoque dæ hora non ſua tempore ſanitatis, vt * ſucceſſione exer- * ſucceſſio-
adiuuet membrorum diſpoſitio maior ad imprimendũ, citij inflammantis, & reſoluentis virturem, & aperientis ni.
vel putridarum magis, vt hemitritęarum, & proprie cau corporis poros, & meatus membrorum, ac prouocantis
ſonidum prolongatorum valde propter vicinitatem pu- vt aqua frigida ſubito trahatur ad viſcera, & debilitet; &
tredinis ad cor ipſum diſpoſitum, & alia radicalia mem- quaſi caliditatem naturalem extinguat, vel ex ſtolida cu-
bra. Et apoſtematum, & vlcerum magnorũ vicinorum ra, ex ſuperflua extinctione tempore ægritudinis, & fe-
membrorum propter vicinitatem propinquam, vt pul- bri, cum quis quæ aſſumuntur, & emplaſtrantur: aut ex
monis, pleuræ, diaphragmatis; licet apoſtemata talium vaporibus malis, & frigidis, qui eleuantur ad cor ab ali-
mẽbrorum citius mortem inducant, quàm ad hectícam quo membro, debilitãtibus eius calorem, & ſanguinem,
completam perducant, vel vicinitatem remotam, vt he- quare nutrimentum in corpore non completur, ſicut ac
patis, ſtomachi, renum, marricis, veſicę, viſcerum, & ani; cidit in ſimia Gal. Et hanc vocauit Philippus ex ægritu-
& proprie cum in cura ipſorum interueniat error. B dine ſenectutem, quæ eum confirmata fuerit, vt quia ſo-
Quomã mo do hectica ex putrida fe. contingat. Cum enim tales febres putridę accidentes prolongen- lida membra tetigerit valde, non curatur, & ſi eſſet cu-
tur, primum corrumpunt humiditatem corporis; poſtea rationis ingenium, vtique eſſet morbi, vt rex Abuhali
ipſum reſoluunt ſua vehementia, & rem ſiccam dimit- dixit, & Galenus.
tunt cineritiã, vnde dixit Abu. deinde procedit ad mem- Ex ſignis hectícæ quædam ſunt ſigna permutationis *De ſignis.*
bra ſanguinea, & ea exiccat, ac liqueſaciendo conſumit, aliarum febrium in ipſam, quæ *ipſam* minãtur: quædam
nec tamen adhuc erit hectica, licet ad eam ſit diſpoſitio ſigna ſunt ipſius per ſe incipientis, vel poſt receſſum alia-
magna. Deinde cum ad exiccandum, & conſumendum rum, quas ſequitur, & quædam ſunt ſigna ipſius compli-
humiditates ſolidorum peruenerit, & proprie cordis, he cantis cum putrida, à qua cauſatur. Prima ſunt progno-
ctícam facit certam. Et maxime cum in cura earum in- ſtica, & ſunt duplicia, quædam ſunt oſtendentia permu-
terueniat error, & ephemerarum ſimiliter, vt quia omit- tationem ephemeræ in hectícam, & quædam permuta-
tantur neceſſaria. Ex contingentibus interius approxi- tionem putridæ *in* eam. Prima ſunt, quoniam cum vides
mandis, vt eſt aquæ frigidæ potus, & exterius ſuper cor, vehementiam, & fortitudinem caliditatis in principio,
& hepar. Et extra miniſtrẽtur ex nociuis, & inflamman- pluſquam conueniat naturæ ephemeræ, & prolongatio-
tibus cum ſuperfluitate, vt emplaſtrum ex artomellis, & nem eius vltra tempus, quo declinare cõſueuit, quod eſt
intus, vt cibus carnium, & aquæ earum, & potus vini, & tempus horarum.xij. vt plurimum cum continuitate, &
electaria calida, vt diamuſchum, & ſimilia propter ca- fortitudine; & eſt multa corporis diſpoſitio in ariditate,
ſum virtutis, & frequentiam ſyncopis. Et quia in illis, & macredine, tunc timebis permutationem eius in he-
& ephemeris diatritum ieiunium obſeruetur in infirmo ctícam. Secunda vero eſt febris putrida principalis, & re
cholerico in ieiunijs laborantium corporis ſiccitate, talis C mittitur, fitq; lenta cum continuitate æqualis, nec haber
enim error non prohibebit ab illis hectícam generari, periodos conſuetas cum rigore, vel typo aliquo, ſeu con-
ſed vt generetur auxiliabitur magis, ita, vt illis complice- trítione, cum pulſus coarctatione, quemadmodum pu-
Acci. ſenectutis quid. tur, vel illis recedentibus remaneat, & procedat. Hectica tridis, & natura ipſarum conuenit cum corporis ariditate incipiente, & vrina eſt digeſta, & vnctuoſa; tunc ſuſpi-
vero, quæ non eſt febris nominata hectica ſenectutis, eſt caberis putridam permutari in hectícam.
conſumptio, & exiccatio corporis, & membrorum om- Signa vero ipſius hectícæ per ſe venientis, vel exiſten- *Documentum. & hec ſigna.*
nium abſq; feb. Et quidẽ vocata eſt hectica propter con- tis poſt permutationem illarum in ipſam ſunt demõſtra
uenientiam cum prædicta hectica certa, & vera, ſed com tiua ipſius. Et ſunt duplicia. quædam ſunt ſigna demon-
poſitio nomine ſenectutis propter differentiam, quam ſtratiua hectícæ febrilis, quædam vero hectícæ ſenectu-
habet ad illam. Conuenientiam enim habet cum illa in tis. Demonſtratiua hectícæ febrilis ſunt duplicia ſecun-
effectu ſiccitatis, & conſumptionis, vtrobique enim eſt dum duplicem eius ſpeciem. Circa quod ſciẽdum, quod
ſiccitas, & cõſumptio. Differentiam vero habet ad illam hectica in principio ſui, ſeu in prima ſpecie eſt difficilis
in cauſa, nam in prædicta cauſa ſiccitatis caliditas infla- cognitionis, & facilis curationis, in fine vero, vel proceſ-
matiua, & febrilis exiſtit. In hac vero caliditas non eſt in- ſu, vt cum deuenerit in maraſmum, eſt facilis cognitio-
flammatiua, vt conſumat, ſed deficiens potius, & quaſi nis, & difficilis curationis, & hoc dum eſt incipiens in ſe
mortifera, vt nequeat nutrimentum alterare, quod reſtau cundo gradu, at impoſſibilis cum completus eſt maraſ-
ret membra corporis conſumpta, & exiccata humectet, mus, & factus eſt adubul; ſunt enim radicalia membra
& hoc propter defectum humidi radicalis, in quo funda- D ad tantam ariditatem ducta, conſumpta eorum radicali
tur. Quod contingere poteſt dupliciter. Vno modo na- influente humiditate triplicis generis, adeo quod quan-
turaliter, vt ex defectu caloris proueniente in decurſu ęta tumcumq; nutrimenti apponatur, præ defectu radicalis
tum, & depaſcentia humidi ab eodem coadiuuantibus humidi, calor in eis, vt remaneat tecreari, ſeu viuificari
exterioribus cauſis in reſolutione ipſius, & hæc proprie non poteſt, quemadmodum in carbone licinij licet addi-
1. de differ. feb. 1. dicta eſt à Gal. hectica ſenectutis ab ætate. Eſt enim in ea ſcere; qui cum ad vltimam ariditatem deuenerit non po-
dominium ſiccitatis cum frigiditate; ſenectus enim ſemi terit flammam ſeruare, nec vlterius ſuperaccenſionẽ re-
ta eſt ad mortem, quæ per frigidum, & ſiccum accidit ſe- cipere quantumcumq; ſuperinfundas oleum, ſed circum
1. de temp. cap. 3. cundum Gal. Et propterea talis hectica frequentius ſe- palpitat, & ſemp fit minor, donec toraliter extinguatur.
1. de diffe. feb. 8. nibus accidit, rarius iuuenibus, & rariſſime pueris, quam Hectícæ autem ſimplicis, & abſolutæ ſigna ſunt, nam *De ſignis hectica ſimplici.*
ſequitur contriſtabilis, mors vt Gal. dixit. Alio aũt modo ſiquidem incipiens ſit ſcias ipſam immediate fieri à ſo-
accidentaliter, vt quia fiat ab ægritudine aliqua conſu- lis procatarcticis præcedentibus cauſis, vt ab aeris æſtu,
mente; vt eſt hectica prædicta febrilis, vel alia ex prædi- ira, & labore nimio, fame, & ieiunio facto. Cum vero fa-
ctis, quę ſiccitatem impreſſit, & cum extincta fuerit cali- cta eſt ſeu alium morbum ſequens, præcedere febres pu-
ditas exuperans inflammans, & exiccans, & remanſit ſic tridas dicas, nulla præcedente procatarcticarum cauſa-
citas cum æqualitate in calore ſcilicet, & frigore, licet ra- rum, quamdiu hectica ſola ſit videbis calorem ſuauem
ro contingat. Quandoq; vt plurimum ſuccedit cum ſic- ſecundum primam immiſſionem manus; in moranti ve
citate, & conſumptione frigiditas membrorum, ſtoma- ro fieri mordicantem ſimul, & ardentem, & eſſe contri-
chi, & hepatis proprie ab ipſa complexione mala frigida nuum, & æqualem per ſe ſemper. Sed ſumpto cibo poſt
nutritiuorum ſimul proueniente, vel ſucceſſiue per mo- vnam

vnam horam, vel duas habere ſenſum incontritum, & & pulſum in magnitudine addere, cum in natura ipſius ſit, & omnium hecticarum ſemper debilem eſſe pulſum ſpiſſum, & paruũ. Cum vero pulſus talis cum prædictis ſignis ſic permanſerit, hectica ſola erit, & abſoluta. Cum vero mutabitur, quia debilis, ſpiſſus, immaturus, & durus appareat, tunc hecticam ipſam ſimplicem etiam marasmum noueris eſſe. Cuius quidem ſigna prompte apparebunt tanquam manifeſta valde; & ſunt, nam tunc pulſus erit paruus, debilis, ſpiſſus, & durus ad modũ caudæ ſoricinæ permanſiuæ, & vrina erit vnctuoſa magis, & petalas habens, & profundatio oculorum augetur, & corporis ariditas magna, & coloris mutatio verſus nigredinem faciei, ita vt incipiat fieri viſui verſutus, & ægrotans, & hoc quamdiu incipiens fuerit marasmus.

Pulſus.

Vrina.

Cum vero ad complementum deuenerit, pulſus prædictæ differentiæ augebuntur, & fient in modum caudæ ſoricinæ finitiuæ, & oculorum profundatio augmentabitur, vt oſſa palpebrarum appareant eminentia, & palpebræ remanent apertæ, & limpitudo in eis ſicca; licet ſomnus eius non proprie ſomnus ſit, ſed potius impotentia vigilandi; tempora applanantur valde, narium extremitates acuuntur multum, & oſſa maxillarum, & menti acuuntur; & in omnibus membris, & facie color mutatur ad nigredinem, & pulchritudo faciei perit omnino, adeo vt fiat tornatilis, & horribilis valde, & cutis totius corporis, & faciei arida valde, & puluerulenta, vt neque extendantur valde, & cum extenditur fiat ſuſpenſa, & pili elongantur in ea, & apparent pediculi, & oſſa pectoris valde eminentia, & diſtincta, & venter adhæret dorſo, ac ſi viſcera eſſent quaſi euacuata, & finaliter vngues curuantur. Cum ergo curuantur, & acuuntur, tunc incipit tendere ad occaſum, & liquefiunt chartilagines, & ſequitur mors incontriſtabilis ſicut in hectica ſenectutis. Cuius vera ſunt ſigna marasmi, & conſumptionis. neque apparet in corpore calor, & inflammatio, ſed frigiditas plurimum tactu perceptibilis, & eorum pulſus non eſt ſpiſſus, ſicut pulſus hecticæ febrilis, ſed debilis, tardus, & paruus, niſi fortis debilitas inſit, quoniam tunc incipiet fieri frequens ad modum formicantis, & proprie in illis, in quibus hoc accidit ex potu aquę. Et vrina erit alba ſubtilis, aquoſa, & in reliquis diſpoſitionibus eſt ſicut ſenex.

Signa mortis.

Signa vero hecticæ complicatæ cum putrida cognoſci ſunt difficilia, cum non ſint diſtincta, ſed adinuicem valde confuſa. Et ſunt, nam in calore lento, & continuo fieri videbis aſcenſum caloris contritum aliquãdo cum rigore manifeſto, vel aliquo alio typo, vel aliquando ſine manifeſto, ſed cũ pulſus coarctatione declinante eo cum ſudore, vel ſiti, aut cum euaporatione cum balneo remaneat caliditas, & ſiccitas in arterijs, & venis maior, quam in circumſtantibus partibus, cum velocitate, & ſpiritudine motus non diſoluti in eis. Et ſumpto tunc cibo iterum fieri eius aſcenſum in contritum, & iterum redire ad primum, & ariditas, & conſumptio maior, quàm conueniat putridę. Et vrina rubea, & vnctuoſa, & ſimiliter egeſtio vnctuoſa, & humoroſa, & quandoq; turbida.

Deficit hectica complicata cũ putrida.

De cura hecticæ febris. Cap. 2.

CVra hecticæ febris, ſi ſimplex ſit, & ſola, vt quia, incipiens ſit, vel alium morbum ſequens, vt putridam febr. abſolute, vel cum apoſtemate, quod ceſſauit euacuatione putredinis. Cura deberur proprie cum morbus factus ſit, & non à cauſa dependens, licet dici poſſet incipiens, quia per ſuos gradus præcedens, & ſimplex, quia nulli alteri eſt permixta. Si vero applicata ſit alteri ægritudini, vt febri putridæ, à qua vt plurimum eſt cauſata; ſi enim putredo adhuc manet in corpore, cura ipſi debita erit, compoſita ex præuiſione, & cura, vt infra (Deo dante) dicetur. Et cura quidem vera, & ſimplex, quæ deberur hecticæ ſoli conſiſtit in duobus, in remotione nocentium, & in miniſtratione curantium. Nocentia autem ſunt omnia ex vi. rebus, calida, & ſicca E auferantur ergo omnia. Curatiua vero ſunt tres res, alteratio febrilis dyſcraſiæ, regiminis ordinatio, correctio accidentium. Intentiones, quæ à cauſa ceſſante, vt quia interiorem efficientem non habeant, quæ tranſiuit, vt putrida, licet conſeruantem habere poſſit, cui iam immediate eſt præuiſum.

Alterationem complent frigida minus, & humida magis; frigida enim cum fortia ſint, fortioris impreſſionis erunt quam natura membrorum in talibus facta valeat tolerare. Et proinde lædunt, & ſi dyſcraſiam calidam alterant, non tamen ſiccam, quinimmo cum naturam debilitent, ipſam à nutritione cum cibo deficere faciunt, quare feb. augebitur, & ſiccitas, & effectus eius, qui eſt conſumptio membrorum, maxime ſi ſint talia; quæ ſiccitati ſunt iuncta, vt trochiſ. camphoræ, & ſimilia. Sic ergo non debent eſſe intenſa, & dyſcraſiæ proportionalia, ſed remiſſa potius cum ſufficiunt ad infrigidandum. Et ſi non per quantitatẽ, & multitudinem, per F iterationem, & vices, vt compleant in longo tempore, quod oportet abſque nocumento, quod potuerunt, ſi fortia fuiſſent in breui complere cum nocumento. Humida vero cum non ſint vehementis impreſſionis, vt in naturam nocumentum imprimant, atque defectionẽ; ſintque contraria vtique dyſcraſię calidę obtundendo, & ſiccæ alterando, vt earum conſumptionis reſtaurando, vel ſaltem made aciendo non ſint talia, quæ caliditati ſint iuncta, vt vinum, & carnes, poſſunt eſſe fortiora frigidis, & magis excedentia; ſi non eſſentialiter, & in gradu, effectualiter tamen, quia multiplicata in quantitate, & tempore, non tamen tantum, quòd naturam ſuffocent, vel ſaltem oppilent. Quod ſi neceſſitas vti fortioribus extinctius contingat, & frigidis, quæ ſint non cum humiditate, vel temperamento paſſiuarum, ſed ſiccitati cõiuncta, vt ſunt ex ſimplicib. camphora, ſandali, ſyrupus limonum & alia plurima; & ex compoſitis trochiſ. de camphora, oportet attendere illud conſeruare, ſic vt ante, vel poſt, vel ſimul cum talibus frigidis humida miniſtrentur, G & etiam aliquid calidi humidi quod dyſcraſiæ intentionem obtundat, & ſiccitatem medicinæ contemperet; calidum vero contemperet medicinæ frigiditatis exceſſum, ne membra percutiat, & in contrariam diſpoſitionem adducat, quę incorrigibilior eſſet prima. Et ad illud vitandum periculum intus frigida remiſſa immittantur, quæ humiditati ſint iuncta, vt iuleb viol. roſ. ſuccus hordei, & aqua ptiſanæ, & ſimilia, quæ ſi ſuperfluant, nõ multum nocere poſſunt. Et ſi conceditur interius aliquid eius calidi, miſceatur quod contemperet, ne noceat valde, vt dictum eſt ſupra. Et ſimiliter ſi humida, caliditati erunt permixta: talia autem frigida ſunt, quæ ſupra in cura generali ſunt dicta putridarum. Et ea, quæ in alteratione huius feb. ſunt propria ſecundum Galenũ ſunt duplicia, vt quæ intus aſſumuntur, vt medicinæ potabiles, & comeſtibiles, & qui inſpiratur aer; quæ quales oporteat eſſe ſubiungemus. Et quæ extrorſum applicentur, vt continens nos aer, cerata, & ſimilia; vt emplaſtra, H & balnea. Medicinarum potabilium, & edibilium quędam ſunt frigidæ, & ſiccæ, & earum quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ. Et ex ſimplicibus humidis potabilibus eſt aqua hordei ſimplex, vel cum calidis, aqua lactucarum, ſeminum communiũ, & omnium ſenſibilium, aqua lactis vaccini, à quo extractum eſt butyrum, & lac mucilago plyllij, & ſimilia. Et ex comeſtilibus ſunt prædictæ cum ſubſtantia propria, & ex frigidis, & ſiccis, roſ. ſandali, ſpodium, camphora, & ſimilia. Et ex compoſitis ſyrupus, & iuleb viola de cucurbitis, roſa & ribes, & trochi. & dactyli, de camphora, & electaria, quæ dicentur. Aer autem inſpiratus, & nos continens, debet eſſe alteratus frigidis, & humidis, vt ſupra ibidem dictum eſt; talis enim inſpiratus, & tractus per cutis poros, cordis dyſcraſiam alterat, & omnium membrorum, & proinde hyeme non calefiat cum igne, ne poros oppiler, & febrem inflammet, defendatur indumentis, ne fit congelatus, quo caſu accendatur in camera paruus, & leuis ignis.

10 meth. cap. 7.

Aer qualis.

1.

Cerata

Cerata. Cerata autem sunt secundum duplicem modum, scilicet simplicem, & compositum. simplex vt ex cera, & oleo ana compositum, vt est ex eis pigmentis siccis, adipe, & speciebus, quæ infra dicetur. Talia autem cerataria cum frigiditate, & humiditate, & permanentia multa in membris eorum dyscrasiam alterant. Sed vt illud agatur suis sint conditionibus prælectæ, quæ sunt ex parte suæ materiæ, & formæ, & conseruationis eiusdem modi, loci, & tẽporis, vsus ipsius. Ex parte quidẽ materiæ, vt sit oleum electũ, & est de cucurbita, salicibus, violatum, de seminibus melonum, & ros. quod suam frigiditatem impellendo stypticitatem moderatam suam magis humectat, quam oleum simplex, vt Gal. ostendit, non veniũt, sicut Galen. dixit. Sitque eorum cera alba, & munda, paucæ quantitatis, ne illud reddat spissum valde, & solidum, sit enim ex hoc difficile valde penetrabile ad profundum, maxime cum sit frigidum, & oleum sit vi-
Nota. scosum, cera spissa, & stiptica, & proinde si ex aliquo frigido valde subtili fieri posset, optimum esset, & efficacissimum, sed tale difficile est inuenire, vel impossibile. Et si acetum sit tale non simplex frigidum est, sed aliquid habens calidi, & ficci. Et proinde non ex eo fiat, sed ex eo aliquid illi admisceatur. Sitque oleum ablatum cum frigida aqua, vt sua caliditas (si quam habere possit) auferatur, & frigidum fiat, & humidum. Et proinde ex quo coagulatum est cerarum, abluatur cum frigida aqua pluries, & resideat in ea, vt conseruetur eius natura. Et vngatur frequẽter, ne calefiat, & vt alteret magis, sit eius inunctio supra membra principaliter passa, ex quibus caliditas inflammans ad omnia corporis membra procedit, vt est cor, hepar, & stomachus, & dorsum, sub quo vena magna existit extensa, multum sanguinem continens calidum inflammantem dorsum, & totum corpus, ad quod procedit. Alteretur ergo cum inunctione eiusdem cerati, vt ad omnia membra transeat alteratus, vt supra in generali cura putridarum est dictum. Et si totum corpus inungas est bonum, sed post balneum, vt apertis poris subintret amplius. Emplastra etiam, sicut in cura putridarum est dictum, sunt supra stomachum, cor, & hepar applicanda.

Balnea quoque debent esse suis opportunis conditionibus, prælecta scilicet materia, quantitate, & qualitate eius, loco, tempore ingressus, & egressus ab eis, & hora standi in eis, & alijs, quæ sequuntur ad ipsum, vt sunt aquarum dulcium calida, & frigida, calida oportet præcedere debent autem esse euacuata, vt rarificent non cõstipent, & resoluant, & semicupio facta pleno, abundanti aqua, vt totum corpus attingat, in qua sint cocta frigida, & humida ex herbis, & floribus, & fructibus, vt lactuca, semperuiua, melilotum, vio. & hordeum, & superaspersum oleum aliquod ex prędictis in domo locato, & iuxta lectum infirmi, vt in eis facilis sit ingressus, sitq; gradatus, & paulatinus, & post complementũ digestionis primæ, & antequam fiat vacuitas, & fęcibus euacuatis.

Sed ante sumatur aquæ hordei duabus horis cyphus vnus, in quo stet quo ad delectationem, & membra corporis, & cutis videantur in tumorem eleuari, nec sudet aliquo modo, tunc statim egrediatur, ne tracta humiditas nutrimenti ad membra resoluatur, & debilitetur ægrotans. Est enim tempus humectandi, & faciendi carnem acutam euaporandi locum secundum Gal. Et cum egressus fuerit, sequi oportet balneum frigidæ aquæ. Sit autem paucæ frigiditatis, & quasi tepida, & super corpus prębalneatum in calida subito effundatur, vt tracto calore ad ipsam, non effundatur a frigiditate illius, sed propterea debet esse paucę, vt calor retrahatur in membris, atque humiditas tacta retineatur, & non permittatur resolui, sed infrigidet, & humectet. Et proinde in lecto de
Nota de lecto. corio aqua pleno, vel vento hora æstatis proprie ex tunc locetur, vt quiescat, nec cooperiatur, vt sudet, nec quoque vt rigeat. Tale enim balneum per se, & per accidens talibus confert. Alterat enim caliditatem resoluendo humiditates corporis inflammantes illam sua caliditate temperata acquisita, & sua naturali humiditate subintrante poros siccitatem membrorum, & ariditatem madefaciendo, & irrorando humectat, & sua frigiditate naturali, ad quam redire est apta, inflammationem extinguit, quod in alio euenire auxilio ex prædictis difficile est, si enim per se conferat, per accidens nocet, & e conuerso, & ex tunc detur illico lac.

Si vero contingat ex tali frigido balneo naturam terreri quandoque, eo dimisso docuit Gal. post exitum corporis à balneo calido, oleis prædictis, & ceratis inungi propter eandẽ causam, quod melius est cum non terreat, & magis humectet cum magis permaneat, vt supra auctoritate. Gal. dictum est. *10 auctio 10.*

Et deinde lac dare, & dimittere infirmum quiescere, donec lac digeratur vsque ad horam diei tertiam prandij. Et post digestionem fricare manibus mollibus, donec rubeat cutis, vt nutrimentum lactis trahatur ad mẽbra. deinde hora tertia cibare, & quiescere vsque ad cœnam, & tunc ante cœnam fricare iterum, deinde cibare, & permitte quiescere, & dormire vsque ad secundum balneum in mane sequenti. deinde similiter agere, licet non sit malum bis, vel ter in die ingredi balneum, maxime si delectet.

Sed lactis conditiones oportet hic attendere, quæ sunt plures, ex parte animalis scilicet, à quo accipitur, & regiminis eius, à tempore sumendi, & à modo, à quantitate, & mixtione. Animal autem sit mulier, seu fœmina iuuenis, & sana. Est enim melius lac mulieris, & proprie naturæ ætatis cæteris propter conformitatem, si non abhorreat æger; vel asinæ similiter, vel capræ iuuenis, & pinguis, & sit earum regimen in frigidis, & humidis cibis, & potibus. *De conditionibus lactis exhibendi.*

Tempus autem sit post balneum illico, & si præmittatur emulsio eius supra dorsum ante ingressum balnei bonum erit. Modus autem sumẽdi est, vt sugat patiens de papillis, ne alteretur ab aere antequam sumatur, & hoc si tolerat, quod si nõ statim cum nullum fuerit cum naturali caliditate propinetur. Quantitas autem eius quam digerere bene possit. Et proinde primo parum detur in quantitate vnc. iij. quam si bene digerit, addatur ad eam paulatim, donec ad sufficiẽtem peruenerit quantitatem, si vero male, minuatur ex illa, sed mixtum sit illi parum mellis, vel zucchari, aut salis, vt prohibeat eius casationem in stomacho, quæ penetrationem eius à membro prohibendo sit causam prauorum symptomatum, sicut supra in stomacho est dictum. Et canon dandi in potu lac acetosum, à quo extractum est butyrum, est proximus illi.

Regimen autem cibi, & potus, & aliarum rerum non naturalium completur. Nam oportet, vt eligantur ex cibis, & potibus frigidi parum, & humidi plus, & facilis digestionis, boni, & multi nutrimenti, quales sunt facti ex granis, & panis tritici ablutis in frigida, succus ptisanæ, aut hordei, coriandrum præparatum in pulmento habens aceti parum, & ex animalibus sumpti, & proprie lac vaccinum, à quo extractum est butyrum, quonia est multi nutrimenti. Et aquæ carnis pullorum, gallinarũ, perdicum, phasianorum, ardearum, & hædorum, decoctæ cum coriandro, vel lactucis, carnes ipsæ, & testudinum, & limaciarum purgatarum, & cancrorum fluuialium, & serpentis albi, vel gallinæ nutritæ ex eo cum frumento decocto quando indiget præ debilitate. Et hepata gallinarum, testiculi gallorum, & oua sorbilia, & caseus recens pinguis non salitus, si appetit. Sint autem carnes decoctæ in aqua hordei cum lactucis, vel assæ parum, vt humiditatem naturalem conseruent, & prępparatæ in gelea acetosa parum. Et ex fructibus recentibus, cucurbitę, citruli, melones dulces, & indi, in quantitate pauca, & granata dulcia, & poma. Et ex siccis amygd. pineæ, fistici, & auellanę. Et ex potib. sunt aqua hordeacea, & aqua frigida, si non fuerit, quod prohibeat; non tamen sit multa, & fortis frigoris, ne extinguẽdo caliditatem subito ad mortem, vel saltem ad hecticam senectutis adducat, quę difficilioris curationis existit, sed longioris vitæ. Et forte esset melius perduci ad illud, quam in marasmum completum *Administratio victus.*

completum per eam, vbi ad curam alia non sufficeret medicina. Fortasse propter debilitatem, & digestionem conceditur vinum subtile, album, pauciferum, bene lymphatum cum frigida. Tempus autem eius, & hora sit consueta; quantitas vero pauca, & sæpe; sic enim conuenit ei, cum morbus de inanitione cum virtutis defectione existat. Et etiam ex cibis, & potibus, & medicinis humectantibus ministretur, quod supra in cura malæ complexionis siccæ stomachi dictum est. prouidendum autem ne in oppilationem perducant. Aliæ quoque res ad humiditatem mutentur; his enim omnibus, vel pluribus hectica simplex, vel sola curatur facilius. Quod si negligatur eius cura vt transeat in marasmum difficilius curabitur, vt est dictum. Oportet ergo tunc, vt multiplicentur prædicta, & diutius ministrentur, ne transeat in marasmum completum, qui omnino est incurabilis. Et proinde curam dimittere melius est, si non desperet infirmus, quapropter prosequenda est cura, sed cum protestatione siue prognostication præmissa. Melius est enim cum spe benigna mori infirmum, quam sine spe ipsum signis prognosticis dimittendo, vt Galen ait. Oportet autem, vt in balneum cum linteo imponatur, & extrahatur, cum non possit per se egredi, sicut tempore præcedenti. *Vt. 3. aph. 21.*

Accidentium vero correctio est accidentium, quæ superuenire consueuerunt hecticis, quibus ante aduentum melius est obuiare quàm post aduentum remedium inuenire. non enim tunc bene corrigibilia sunt, præ debilitate naturæ ex corporis consumptione in ipsa. Et sunt syncopis, de qua supra est dictum multoties, & fluxus ventris, vt diarrhæa, & ex defectione virtutis est, & ipsa est causa maioris defectionis ipsius. Sit autem cibus eius ex pane tortellarum de scen1, ex lacte decocto cum lapidibus fluuialibus ignitis, vel ferro, aut igne solo, donec consumatur aqueitas, quia fit solutiuum, & farina panicij, milij, vel rizi, decocta cum ipso; & carnes prædictæ assæ, & potus eius aquæ ferreæ, vel pluuiali, & vini styptici, & pontici. Et medicinæ eius, ex simplicibus, spodium, gummi arabici, charabæ, sem. acetosæ, granorum berberis, psyllium assum, et bdellium mechium proprie, & sumach. Et ex compositis, est trochisc. de spodio, de dactylis, de balaustijs, & de terra sigillata, si ad excoriationem deuenerit, & cum clysteribus, emplastris, & alijs medicinis, quæ superius habuisti. Et ex illis est appetitus defectus, de cuius rectificatione supra in sectione prima de medicinis stomachi dictum est.

Confectio trochisc. de dactylis. Rec. dactylorum immaturorum, vnc. iiij. spodij armeni, aur. iiij. ros. drach. vj. portulacæ, citruli, cucurbi. charabæ, ana drach. iiij. fiant ex eis trochisc. dosis, drach. ij.

Confectio ad fluxum ventris. Confectio alia ad fluxum ventris. Recip. boli armeni vnc. v. castanearum torrefactarum, ros. ana drachm. iiij. spodij, charabe, berberis, ana drachm. iij. fiant trochisc. drac. i. cum succo cytoniorum, & detur in potu cum aqua pyrorum.

Balnea. Fortasse. Balnea conuenientia talibus, sunt thermarum naturalia. Et propria sunt balnea * orthodonice, * calaturæ, & arcus, & tripergulæ, & balnea * resinæ. In æstate artificialia, sicut aquæ fontis dulcis simplicis, vel decoctionis rerum humectantium, vt herbæ crassulæ, vel semperuiuæ, & vermicularis, & cymbalariæ, violarum nenupha. hordei, meliloti, & chamæ. Et sunt qui supereffundunt oleũ vio. vel de amyg. vel de curcur. vel sem. eius, vel melonum, vel ipsorum, lac mulieris, & est efficax. Et aliqui decoquunt axungiam animalium, & clysterizant cũ ea. ** Montis ortphuij. * Calderij. * Regina.*

Ceratum ad eat. Ceratum expertissimum ad os post balneum, quo inungitur dorsum, spina tota, & vniuersum corpus. Recip. axungiæ gallinæ, anatis, anseris, & porci recentium, ana vnc. iij. medullæ crurum vituli, vnc. iiij. lactis mulieris, vel asinæ. vnc. iiij. olei viol. olei sesami. vel amygd. dulcium, ana lib. semis, ceræ albæ. vnc. vj. ita, quod fit liquidum parum, succi crassulæ, vel semperuiuæ, vnc. ij. puluer is ros. drach. i. & est efficacissimum ad hecticam febrilem, & senectutis, & etiam sine succis pluribus fri-

gidis dictis. Et sunt qui ad extinguendam inflammationis intensionem induunt ægrum camisia sandalis lota cum camphora. Sed in ea est timor, sicut supra in capitulo generalis curationis est dictum, & in sudore diaphoretico sectione prima.

Electarium restauratiuum consumptionis ipsorum, valde efficax, & expertum. Rec. seminum lactucarum, portulacæ, papaueris albi, ana drachm. i. seminum cucurbitæ, melonis, & citruli, ana drachm. iij. sem. cytoniorum mundatorum, drac. iij. liquir. drac. i. semis. coti mundi. dra. i. s. sem. sesam. dra. iiij. capitum viol. drac. i. & s. farinæ hordei, amyli, ana vnc. i. zucch. nabit. vnc. i. cinn. dulcis. vnc. ij. gummi arab. gummi, traga. ana drac. i. garyophyl. charabe, ana vnc. i. penidiarum, vnc. i. & s. spicæ. dra. i. syrupi ros. quod sufficit. Et impinguetur cum caricis, amyg. dulcibus excorticatis, pineis purgatis, fisticis mundatis, ana vnc. i. Dosis, qualibet hora in quantitate nucis, & superbibatur parum vini. Est efficax, & expertum in hectica febrili, & in hectica senectutis valda frigidis ex eo ablatis.

De cura hecticæ senectutis, & medicinis. Cap. 3.

HEctica senectutis si in senibus sit, curam non habet, cum in eis defectus virtutis naturaliter insit, & quod naturaliter inest semper inest, vel vt plurimum, dixit Aristote. habeatque in eis causam conseruantem, similitudinem ætatis scilicet, & complexionis concurrentis cum ea. Et proinde remediari poterit, non curari, quinimmo si sola ætas quædã naturalis ægritudo est, vt visum est Galen. cum in ea sit dolor, & labor incurabilis, quid si superaddatur accidentalis dyscrasia, & consimilis? certe multo magis incurabilis remanebit, & quid vltra si correctionem haberet? multo magis perpetuaretur vita, vel non haberet vtique tempus perficiendi operationes in melioribus. Si vero in iuuenibus sit plurimum curam habet, & magis si pueris insit; habent enim iuuenes naturam fortem, resumibilem naturaliter, etsi accidentaliter sit defecta, & pueri multo magis. Et proinde à fortitudine naturali apti sunt reduci secũdum magis, & minus, nisi accidentalis siccitas sit confirmata, vt quia tetigerit adeo membra solida, quòd tertia humiditas posita sit in periculo non vltra extendi iam totali consumpta, & si non in toto, in parte vtili, & maiori. *2. Thesica. cap. 4. 6. sen. tra. cap. 2.*

Et quidem remedium in cura est sola dyscrasiæ ficcæ alteratio, quæ quidem cum frigiditati sit iuncta, complebitur humectantibus calidis temperate, qualia sunt, quæ in cura hecticæ febrilis sunt dicta, minus eis, aut commistis aliquibus calidis odoriferis; & cum actuali caliditate minori approximaris. Ex quibus est balneum prædictum decoctis in aqua eius floribus chamæmeli, & meliloti, & calidius actu quàm febri conueniat: Et quale est lac, à quo non est extractum butyrum habens plus mellis, & mel ipsum, quod est vltimum in iuuamento istis, sicut vltimum in nocumento febrib. dictis. Et quales sunt aliæ medicinæ humidæ, & calidæ, & vt clysteria facta ex fœnugræco, semine lini, capitibus, & pedibus agni, oleo chamæmelino, & sesamino, & melle, & syrupi ex aqua decoctionis ipsorum, & proprie ex floribus chamæmeli, & sesamo, & zuccharo nabit, & melle. Et electaria ex calidis, & humidis, vt pineis, dactylis immaturis, passulis, fisticorum, amygda. dulc. liquir. & alijs similibus illis. Et ceratata ria ex oleo sesamino, vel amygda dulcium cum cera rub. Et frictiones fortes trahentes non resoluentes. Et quales sunt cibi calidi humidi potentia, etiam actu facile penetrabiles, & velocis descensionis, in quibus non sit viscositas, sicut aqua carnis, & vitella ouorum forbilium, hepata, gallinarum pinguium, & carnes nouæ columbæ non pinguis valde cum aqua rosa & fructus prædicti, & potus vini maturi subtilis, & odoriferi conuenientis quantitatis minus lymphati. Et qualia sunt alia, ex non naturalibus rebus proportionabilia illis. Et si siccitas cum æqualitate acti- *Cura. Diæta.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0822-0
DFG

te actiuarum sit iuncta, cum eis fiet eius curatio, remissis tamen à caliditate naturaliter, vel artificialiter saltem mixtione.

De cura, & medicinis hecticæ, & putridæ complicatæ. Cap. 4.

HEcticæ febrilis cum putrida complicata cura est quatuor res. Prima abscissio causæ. Secunda alteratio febrilis dyscrasiæ. Tertia regimen. Et quarta correctio accidentium. Abscissio causæ, est putredinis euacuatio, & multa mundificatiua. Ipsa enim putredo existens febrilis putredinis causa immediata, quæ est causa hecticæ, aut causa est hecticæ mediata, & sic causa est causæ.

Et pro eo cura ab ea est recto ordine inchoanda, nam ea euacuata cessabit putrida, & hectica consequenter, & ea manente quantumcumque febris vtriusque magnitudo, & incensio possit remitti, semper tamen procedit consumptio propter reseruationem putredinis prolongantis febrem à remissiuis causatam. Inquit enim Galen. Non est possibile dispositionem vllam curare finaliter, manente adhuc causa faciente eam, & propterea à putredine inchoanda est cura. Inquit enim Abuh. cum duæ ægritudines iunguntur, ab ea inchoanda est cura, quæ causa est alterius, sine qua alia curari non potest. Qualiter autem, & quibus curetur, & euacuetur putredo superius dictum est. Alteratio quoque febrilis dyscrasiæ qualiter, & quibus compleatur medicinis superius est dictum. Et tamen quia dyscrasia febrilis est magna; nam ad consumptionem perducens quasi præuendicans supra curam, oportet, simul digerendo, & euacuando putredinem, dyscrasiam alterare, & si non conueniat in auxilijs vtrique, causæ scilicet, & feb. nec cõmune auxilium impendatur, & simplex phlegmatica, vel melancholica fit putredo, quod naturaliter talẽ inuenire est possibile secundum Galen. dicentem. Itaque in contrarijs dispositionibus difficile inuenire auxilium, quod multum profit, obsit autem nihil. fiat secundum artem compositum in partibus mixtum, aut diffinctum loco, vel tempore, quod sit æquale, siue inæquale, equalitate, & inæqualitate seruata, vt sic alteretur febrilis dyscrasia, quod non incrudetur putredo, & illud fiet si alterantia exterius, & interius remisse calida ministrentur. Et proinde lac denegetur, quantumcumque enim conuenit hecticæ immediate, magis tamen nocent ei mediate, quia putredinem auget, quæ causa est suæ causæ. Et similiter balneum, donec fit digesta putredo, & alijs auxilijs procuretur, quæ & si alteri nocent, non tamen valde, quæ tuæ discretioni relinquimus causa breuitatis, & regimen, & accidentium correctionem, cum omnia ex prædictis sint nota.

7. metho. cap. 12. Feb. 4. primi cap. 31.

Nota.

PARTICVLA SECVNDA, Sectionis secundæ, continens summas quatuor.

SEquitur secunda Particula, Sectionis secundæ, quæ est de medicinis apostematum, quę plurimum febris sequitur de partibus chirurgiæ continens sum. iiij.

SVMMA I.

Est de medicinis apostematum sanguineorum continens. Cap. 13.

Sermo generalis in apostematibus, causis, signis, & cura omnium. Cap. 1. fol. 144
De phlegmone, & est apostema sanguineum, & de medicinis eius. Cap. 2. 146
De apostemate glandularũ, seu phlegmone earum & medicinis eius. Cap. 3. 147
De phlegmone quod dicitur anthrax, & carbunculus, & medicinis eius. Cap. 4. 147
De phlegmone, quod spina dicitur, clauus, vel furunculus, & medicinis eius. Cap. 5. 148
De pruna, seu carbone, & igne persico, & medicinis eius. Cap. 6. 148
De vena egrediente, & medicinis eius. Cap. 7. 148
De panaricio, & medicinis eius. Cap. 8. 149
De apostematibus paruis, seu pustulis illius generis, vt sunt morbilli, & variolæ, & medicinis eorum. Cap. 9. 149
De exituris calidis extrinsecis, quia de intrinsecis in prima Sectione est dictum, & erit sermo generalis in terminationibus apostematum. Cap. 10. 149
De appropriatis apostematum secundum diuersitatem membrorum, in quibus fiunt. Cap. 11. 151
De esthiomeno, & cancrænis eius. Cap. 12. 151
De moro, & medicinis eius. Cap. 13. 152

Sermo generalis in apostematibus, causis, signis, & cura omnium. Cap. 1.

APostema secundum Galen. est tumor præter naturam, quo membra magnitudine deficiunt ab eo, quod est secundum naturam. Diuiditur autem, & variatur per genera, & species variatione suarum causarũ, penes quas eius cura, seu medicatio plurimum variatur, & proinde ad curam necessariam requirenda, prout ad Glauconem docuit Galen. quæ sunt quatuor, materialis, formalis, efficiens, & finalis.

Apostemata quid.

Materialis est duplex, vna in qua est omne mẽbrum habens regimen, adeo vt in osse, & cerebro etiam fieri possit; quamquam Serapioni videatur contrarium, eo, quòd recipere nequeunt extensionem magnitudinis, & tumoris, quæ essentialia sunt apostemati ipsi. Ad quod rex Abuh. respondit ostendens, quod in prædictis membris possit fieri apostema sic, omne qd recipit nutrimentum, & recipit augmentum superfluitatis ipsius, cum in eo collecta fuerit, recipere potest, & extensionem, & si non magnam, vt expedit in apostemate proprie, tamen aliqualem recipit, quæ sit similis apostemati sensui manifesta, vt hoc dici possit, ꝙ fieri possit apostema in eo; siue sit consimile, cuius ægritudo est principaliter; siue officiale, cuius ægritudo est consequenter, & tamen à natura eius mutata formã accipit scilicet magnitudinem, & tumorem, eo quod læsio naturæ ipsius, & operationis similiter eius magis manifesta est sensui quam læsio naturæ consimilis, licet principaliter sit in ipso.

Vtrum cerebrum, & ossa apostemari possint.

Alia materialis est ex qua. Et est quatuor humores, aquositas, & ventositas, penes tales cau as diuiditur in genera, & species essentiales. In genera, nam apostematum aliud calidum, aliud frigidum. In species, nam cãlidi quoddam est sanguineum, quoddam cholericum, quoddam commistum. Et frigidi quoddam phlegmaticum, quoddam melancholicum, quoddam aquosum, & quoddam ventosum, & ea, quæ generum sunt illorum licet ipsius materia plurimum mista sit. Verum quia morbi speciati cura magis propria est, & certa, apparetque apostema inquantum morbus, & accidens est, specificetur dupliciter, vt per subiectum in quo, & essentiam eius dependentem à materia eius ex qua, secundum duplicem eius generationem dictam. Et medicina, seu cura propria ei debetur secundum considerationem quidem, prout est membri organici, à cuius natura curationis sumitur ingenium, ratione cuius ita est morbus vni membro proprius, quod non alteri. verbi gratia, sirsen, phrenesis, lethargia, pleuresis, peripneumonia, & similia, ista sunt ita organicis membris, à quibus denominationem recipiunt, propria ægritudo, quòd non alteri, quia non hepati, nec stomacho, nec renibus, nec similibus, eis. Et sub hac ratione eius cura cecidit, seu pertinuit ad sectionem primam, vt quia in ea agit de cura apostematum occultorum membrorũ scilicet in profundo corporis positorum, quæ officialia sunt; secundum vero considerationem suæ essentiæ, qua morbus calidus est, &

eſt, & frigidus à natura humoris procedens, & ſic eſt ſimilis in conſimili membro, à cuius natura, curationis via ſumit ingenium, quia quantitas calefaciendi, & infrigidandi, & exiccandi, & humectandi habetur ab ea, & cadit, ſeu pertinet ad hanc ſectionem ſecundã, vt quia agatur in ea de cura apoſtematum apparentium ſcilicet cutis, & ſubcutaneorum, vt carnoſarum, quæ vniuerſaliter totius habitum comprehendit, licet infraſcripta cura inquantum generalis intrinſecis ſit communis.

Cauſa efficiens duplex eſt ſcilicet intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca vero eſt duplex ſecundum duplicem modum fiendi ipſius. Nam aut fit ſecundum modum influxionis, & eſt, vt plurimum, & tunc cauſa eius erit triplex, vt ex parte influentis, ſeu mittentis, vt corporis totius, vel membri, & eſt plethoria, vel cacochymia, cum virtutis ipſius fortitudine non abſolute. Secunda eſt ex parte membri recipientis, & eſt debilitas eius naturalis, vel temporalis, & vacuitas diſponens ad recipiendum, & dolor fortis, & caliditas in attrahendo coadiuuans, etiam ſi non ſit eius ſitus inferior, & mittentis repletio non exiſtat. Tertia eſt viarum aptitudo, quia ipſarum largitas venarum, vel pororum de mittente ad recipiens protenſorum. Inquit enim Ioan. Modi morborum, ex* naturali melancholia cum aliquo humorum concurrentium ad infirma membra ſunt quatuor. primus eſt virtus membri impellentis, & debilitas recipientis, ſecundus eſt multitudo humorum. tertius eſt debilitas virtutis nutrientis. quartus largitas vię, vt pororum, vt ſupra in iuncturis eſt dictum. Aut fit per modum cõgeſtionis, & illud fit raro. Cuius cauſa eſt debilitas ſola membri, in quo apoſtema eſt, quare non ſuũ poteſt proprium conuertere nutrimentum totum, vel ſecundum partem, quia membrum ſit paruum, & nutrimentum multum; vel quia nutrimentum poſſit conuertere, ſed ſuperfluitates eius nequeat expurgare, vel quia debile in ſe, vel quia ſint multæ, craſſæ, & viſcoſæ, aut imbibitæ; & vel quia ductus ſint obſtructi; vel quòd deficit ei exercitium, vel euacuatio naturalis conſueta ei, vel artificialis. Inquit enim Galen. Etenim tentat quidem natura ſuis ſemper vtens virtutibus aſſimilare his quæ nutriuntur, quodcumque fieri poteſt benignum, expellere vero quod non eſt tale. ſi vero quandoque propter craſſitiem, vel viſcoſitatem, vel ſubtilitatem imbibitam, vel multitudinem ſuperfluitatis, vel propter quandam ſtructionem, vel propter ſui ipſius imbecillitatem nequeat ex ſe expellere, quod malum eſt, neceſſe eſt, & ipſum morans ſecundum animalis corpus corrumpi, & in ipſa particula ægritudinem procreari, vt apoſtema, quod vel erit fiẽs, vel factum. Fiens vt dum materia influit, vel generatur, & coadunatur in vacuis membrorum regionibus. Factum vero cum iam influxit, vel generata eſt, vel coadunata, & dicitur proprie extura. Et eſt habens quatuor capitula.

* Innatura li.

Congeſtio.

Cauſa. Cauſa vero debilitatis vtriuſque membri interior plurimum eſt malitia complexionis diuerſæ, vel æqualis, naturalis, vel accidentalis, & eſt humoris vitio, vt plurimũ, vel ſine obſtructionis cauſa plurimum eſt coarctatoria, & eſt multitudo humorum, & ſuperfluitatũ, & ipſarum craſſities, & viſcoſitas ex regimine procedens, vel natura membri, quia ſint eius ſuperfluitates tales, vt ſunt nerui, panniculi, oſſa, & ſimilia, & eſt cauſa antecedens.

Cauſa vero extrinſeca, & eſt cauſa primitiua communis, quantum ad vtrumque fiendi modum, eſt malitia regiminis non ſolum in cibis, & potibus, ſed in alijs omnibus neceſſarijs rebus non naturalibus, taliter vt ex eis procedant omnes cauſæ extrinſecæ prænarratæ, & motus humorum influentium, vel multiplicatio, & aggregatio ipſorum in membro apoſtemando, ex quibus ſunt maxime motus fortes, & corporei, & animales, & vinum, & etiam cauſæ non neceſſariæ, vt caſus, percuſſio, morſus, & ſimilia.

Cauſa formalis eſt detractio naturalis membri magnitudinis apoſtemati ab eo, quod eſt præter naturam. Et ſecundum hanc diuiſionem diuiditur apoſtema, quia

E aut eſt tumoris grandis, vt apoſtema eſt, aut parui, vt eſt puſtula, & bothor.

Cauſa vero finalis, quia aut erit ſalubre, aut mortale, quantum ad finem vltimum, aut quantum ad finẽ medium, qui eſt aliquo modorum ſex, quia aut reſoluetur, aut maturabitur, & ſaniatur, aut lapideatur, aut putrefit, & corrumpetur ſętenter, aut ſubito aperietur, et ſuffocat, aut permutatur. Et melior harum eſt reſolutio ſecunda maturatio, ſeu ſaniatio, mala eſt apertio ſubita, & ſuffocatiua, deinde corruptio. lapideatio vero media eſt, permutatio poteſt ſe habere ad bonum, & malum.

Signa. deinde ad curam apoſtematis certam, & com- *De ſignis.*
pletam, oportet inueſtigare ſigna generum, & ſpecierum, & cauſarum eius. Dictum enim eſt ſupra in principio operis auctoritate Galen. quod cura cuiuſlibet morbi confeſtim ſequitur cognitionem facientis cauſæ, adeo vt dicat ad Glauconem. nihil mirabile intantum me- *lib. 1. aſſ. 2.*
dicos peccare in ſanationibus, inquantum, & in cognitione falluntur. Signorum ergo apoſtematum quædam F
ſunt generaliſſima, quorum quædam ſunt exteriorum, quædam interiorum. Exteriorum ſunt manifeſta ſenſui, vt apoſtematum exteriorum membrorum, & ſunt tumor, & inflatio. Interiorum vero quædam ſunt eſſentialia, & communia omnibus, vt ſunt grauitas, vel tenſio, & inflatio, ſeu tumor ſi ad ipſum cum medio perueniat ſpiritus, vt quia fuerit in ſtomacho, hepate, vel ſplene. Quędam accidentia ex communitate propter vicinitatem, vel colligantiam, vt tenuitas in mirach vẽtris, extenuatio corporis ſubita, & in oculis concauitas repentina. Quædam ſunt ſigna generum ipſius. Nam ſi ſit calidum prædictis ſignis addetur inflammatio, & dolor acutus, & fortis, & perdurans. Et hoc ideo, quoniam in eo non ſolum eſt repletio, ſed malitia complexionis diuerſæ, & continuitatis ſolutio; quæ & ſi ſigna ſint, ſunt etiam concauſæ, vt ſupra dictum eſt, quibus fiens apoſtema, ſi non obuietur ad factionis complementum breuiter producetur. Et proinde Hipp inuenimus in apho. *In apho. 5.*
G dixiſſe. Dolores in lateribus, & pectoribus, vel in alijs corporis partibus ſi multum ſteterint ad diſcernendum, mali ſunt, & eſt etiam febris; maxime ſi ſit cordi propinquum, & putrefactum, ſeu ſaniem faciet, & etiam comitantur illa. Et ſigna ſpecierum, quæ ex materia ſunt dependentes, ſunt ſigna materierum ipſius, ex quib. fiunt, quæ infra dicentur. Et ſunt in ſumma. Nam ſiquidem ſit calidum, & materia eius ſit ſanguis, accidentia prædicta erunt obtuſa. Si vero cholera, erunt intenſa. Si vero adufta, erunt intenſiora. Si vero frigida, dolor erit paruus, nec tumor magnus, & acutus, quia materia eſt diffuſa, & viſcoſa non bene congregabilis, nec eſt febris inquantum huiuſmodi, niſi per putrefactionem caliditatem acquirat.

Et ſigna ſpecierum infra dicentur, & ſunt in ſumma *De ſignis.*
ſigna dominij phlegmatis, vel melancholiæ, & ſi peruenire poſſit ad ea ſenſus, in phlegmatico ſentiet frigiditatem, albedinem, & mollitiem. In melancholico duritiẽ, & ſiccitatem abſque dolore omnino. Et in ventoſo, tenſionem reſiſtentem tactui cum dolore.

Signa vero ſubiectorum, ſeu cauſarum materialium *De ſignis.*
ſunt. Nam ſi fuerit in membro ſenſibili neruoſo, erit dolor acutus, pungitiuus, & fortis, quandoque perducẽs ex continenti ad ſpaſmum, alienationem, & anhelitus nocumentum, & pulſus eſt ſerrinus. Si vero in membro inſenſibili fiat, ſit in eo grauitas ſine dolore acuto, vel eſt dolor grauatiuus, & pulſus vndoſus. Et ſignum proprij membri officialis in quo eſt nocumentum operationis illius.

Et ſigna modorum ſunt, nam ſi per modum influxionis fiat, videbis ſigna repletionis totius, vel alicuius membri, & venarum, & debilitatem membri, & per eorum euacuationem ceſſat, vel minuitur apoſtema. Si vero per modum congeſtionis, ſigna debilitatis membri apoſtemati ſola aderunt, vel cum regiminis malitia, & prædictarum priuatione. Et ſi quoque ſit in fieri videbis augere tũmorem; & accidentia quotidie parum poſt

parum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0824-2
DFG

parum. Si vero factum, iam materia est aggregata cum A cupo tumor permanebit in esse suo, & dolor, & febris ex tunc augebitur propter digestionem materiæ, quæ ex tunc incipit fieri, si fieri debet.

De signis tē porum. Signa vero temporum eius sunt tripliciter sumpta, vt quia penes essentiam eius, penes accidentia, & penes signa digestionis, & indigestionis. Penes essentiam quidē, nam in principio incipit tumescere membrum, deinde augetur donec stet, deinde stat in vltimo in regionibus membrorum, deinde minuitur, & resoluitur si debeat esse salubre. Sed dices, vbi sunt vacuæ regiones mēbrorum, cum dicat Aristo. non dare vacuum in natura? Cui respondet Galenus, dicens Quoniam autem in continuo non est dare vacuum, &, si aliquid influxerit, concurrunt ad se inuicem vniuersæ particulæ corporis; quemadmodum, & in aqua videmus, signa ergo concurrunt propter effluxionem, vt quid non rarefient propter influxionem? sic ergo sunt, & si non actu, potentia tamen.

Penes accidentia vero, nam si in principio fiunt, prædicta essentia erunt leuia, & cum peruenerint ad augmē tum, augebuntur, & apud statum vltimabuntur, & in declinatione remittentur, donec totaliter cessent, si salubre sit apostema; si vero mortale, stabūt in acumine suo, donec extinguant.

Tertio penes digestionis signa, eius tempora dignoscuntur, nam si incipiat mutari, videbis duritiem, quę in principio fuit, minui, & dolorem, & febrem augeri, si fuerint, vel insurgere, si non fuerint, deinde vltimari, quā do digestio, & maturatio sit completa, & virulentia egreditur si sit non sub cute cęlatum, vt quia in oculis, naribus, vel labijs, pleura, & similibus fiat. Inquit enim Galen. In omni apostemate sub cute cęlato solet ęruginosus exire liquor, maxime si calidum fit, vel maturum, &

De signis formæ. vltimo cum completa, & est perfecta, minui. Signa formę eius sunt, nam si apostema fuerit magnum, grauedo, & dolor erit maior, & maior læsio operationis consuetę. Si vero paruum, vt pustula vel bothor, prędicta sunt minora. Signa vero finis, & terminationis sunt diuersa se-

De signis maturationis. cundum diuersitatem ipsius, nam si quidem resoluatur remissio fiet doloris, grauitatis, & febris, & aliorum cō comitantium accidentium, & virtutis inualescentia, & fortitudo. Signa vero maturationis, & saniationis, seu suppurationis fientis sunt prolongatio apostematis, pulsatio, & doloris, & febris augmentatio, sed ipsius factæ

2. aphо. 47. illorum est diminutio. Inquit enim Hippoc. in aphoris. Circa generationem saniei dolores, & febres accidunt

De signis eruptionis. magis quam perfecta saniei, & cum hoc est augmentatio grauitatis, & ponderis. Et signa eruptionis sunt rigor, diminutio grauitatis, & doloris, & fortis egressio puris, & ex signis bonis sunt, vt sanies, quæ erumpit sit laudabilis, quia alba, lenis, & æqualis, carens malo odore, & sequitur diminutio, vel cessatio febris, doloris, & aliorum accidentium, & virtutis inualescentia, & operationum eius. Quæ si sunt, e contra sunt mali significatiua. Signa subtiliationis, & conuersionis in lapidem sunt diminutio doloris, & febris omnino cum duritie, vel augmentatio, si in principio fuerit. Et signa corruptio nis fœtentis sunt mutatio coloris ad liuiditatem, vel nigredinem membri, vel vicini, & exeuntium fœtor. Signum subitæ apertionis est subita minoratio grauedinis, & doloris in apostemate membrorum, & permutatio eius in membro, ad quod transit materia, & quandoque exitus puris, vel sanguinis.

De signis permutationis. Signa vero permutationis sunt diuersa secundum diuersimodam permutationem ipsius. Et sunt, nam siquidem mutatio sit de interioribus ad exteriora sunt alleuiatio accidentium, & permutatio interiorum; situs cū dolore, & tumore, & qualitate mutata exterius in membro, ad quod mutatur. In quo proinde dolor, & caliditas est prius percepta, & sunt bona, contraria vero ma-

4. aphо. 55. la. Inquit Hippocrat. in aphoris. Erysipela interius, extra conuerti, bonum, exterius vero intus, malum. Aut erit de nobili ad ignobile, vt de principali ad emunctorium, aut e conuerso, aut de minus nobili ad magis nobile, vt de pleura ad pulmonem, aut de pulmone ad cor, aut de superiori ad inferius, aut econtra. Siquidem ergo primo modo permutetur, signa erunt alleuiatio doloris, & febris, & aliorum accidentium, & virtutis inualescentia, & in grauitate, dolore, calore, & tumore in emūctorio. Si vero permutetur econtra, signa erunt contraria, & malitia anhelitus, & pulsus, si permutatio fit ad spiritalia, & ad cor, quia eius consecutio, & diuisio erunt manifesta, & pulsus diuersitas, & inæqualitas. Si autem fiat de superiori ad inferius, vt de cerebro ad cor, signa erunt eadem cum prædictis. Si vero de eo, vel spiritualibus ad nutritiua, signa erunt tensio in hypochondrijs, & grauitas si e conuerso de inferioribus ad superiora mutetur, signa erūt malitia anhelitus, quia coangustatio eius, & dolor pectoris, & grauitas in parte furculæ, & ardoris, & doloris mutatio de inferioribus, et nutritiuis ad spiritualia, si ad ea pmutatio fiat. Si vero perueniat ad cerebrū, seu caput, dolor erit capitis, & alienatio, & vigilię, & B quandoque subeth, & stupor. Si vero ad emunctorium post aures, signa erunt, quæ sunt dicta, & bona nuncia, si consistit virtus. De his autem omnibus qualiter, & in quibus fiat, & cum quibus iuuentur terminationes bonæ, & obuietur malis infra specialem afferemus Christo duce sermonem.

Cura apostematis duplex est, generalis, & specialis. Generalis quidem est euacuatio. Cum enim sit morbus *De cura.* materialis ex repletione vacuitatum, regionum, mēbrorum, ipsum inquantum huiusmodi euacuatio sanat, vt Hippoc. dixit: Completur autem eius euacuatio quan-

2. aphо. 17. 22. doque euacuatione partis apostematæ sola, vt cum apostema fuerit iam factum quocumque modo, quæ propria, & absoluta cura non est: fiet autem per extractum solum de parte patiente, qui dupliciter habet compleri: per diaphoresim primo, secundo per caraxationem. Quibus autem particularibus medicinis compleantur hæ ambo, superius dictum est, & in speciali cura infra dicetur. Si vero nondum factum sit, sed adhuc sit fiens, quocumque modo fiat, sola partis, in qua fit euacuatione nō sanatur: quinimmo etiam sanatio secundum Galen. sit composita ex præuisione, & cura, sicut morbi fientis cuiuslibet, oportet vt præcedat præuisio, & abscissio efficientis causæ. deinde sequatur cura apostematis facti, seu euacuatio materiæ iam influxæ, vt his, & alijs considerandis artēris eius medicatio apostematis consistat in quatuor. In abscissione antecedentis causæ, quæ nūc fit in cura apostematis, seu abscissione materiæ influxę iā, & conceptæ, in parteque collectæ, quæ causa coniuncta ipsius existit in regimine, & accidentium correctione. Abscissio vero antecedentis causæ complebitur, si per modum fiat influxionis, primo cum euacuatione totius corporis, vel membri influentis, conuenienti, & circumstantijs, & cum detiuatione ad contrarium cum eorum alterius præsupponatur repletio. Fiat autem dupliciter secundum duplicem modum repletionis, aut enim est D plethoria, aut cacochymia. Siquidem autem plethoria sit, euacuatio eius complebitur phlebotomia per antipa ristasim facta, vel ei proportionalibus magis proprie, & in ieiunio, quam cum re alia; sicut est frictio multa, & aspera exercitia, balnea ampliora, & euaporantia, pharmaca, & purgatio cum solutiuis. Phlebotomia enim euacuabitur, & ieiunio in omni dispositione si cum febre, alias vero non. Item si repletio multa fit, neque balneis, neque exercitijs periculosum est vti. Si vero repletio sit cacochymia, pharmacia euacuabitur appropriata cacochymiæ, quæ ex prædictis est nota. Secundo cum constringentibus, & coarctantibus venas medias, atque ductus. Fit autem illud cum stypticis, & ponticis applicatis venis intermedijs, si sint apparentes, qualia in cura iuncturarum, & alibi dicta sunt, & infra dicentur in speciali cura. Et tertio fac cum confortantibus membrum, nec recipiat, qualia sunt stiptica pharmaca substantiam eius coadunantia, & adæquantia complexionem ipsius cum caliditate, vel frigiditate, prout dyscra-

sia exigit, vel proprietate, & cum sedantibus dolorem eius, atque calorem, ne vlterius trahat, quę sunt supra nota in cura iuncturarum, & stomachi, infra in speciali cura dicentur. Et condysi cum aceto prohibent apostema in principio. Sed si per modum congestionis sit fiens, complebitur cum confortatione, & adæquantibus complexionem ipsius membri, in quo apostema sit, & vnientibus substantiam eius, ne materiam generet, quoniam causa eius interior antecedens est complexionalis, non humoralis, vel exterior primitiua, nisi repletio antecedens sit in eius debilitate cum causis; quo casu præmittere oportet euacuationem, sicut dictum est.

Euacuatio vero apostematis, & euacuatio materiæ influxæ, & congregatæ in ipsa parte, quæ ad curam spectet, non proprie fiet diuersimode secundum diuersum eius fiendi modum; si enim per modum influxionis sit factum, complebitur dupliciter per recursum, & per extractum.

Cura. Per recursum fit triplicitet per pulsum tractum, & transmissum, & his omnibus, vel pluribus tantum recurret. Si vero per modum congestionis sit factum, cõplebitur similiter; licet per extractum de patiẽte magis, & per pulsum minus; pulsus autẽ materiæ fit, si in principio infrigidetur, & parti patienti styptica apponamus. Competunt enim talia repercussiua in principio omnis apostematis per influxionis modum fientis, inquantum apostema est, licet fallat ratione materię, vel quia frigidę, crassæ, & viscosæ, hic ex talibus intueantur magis, vel quia venenosa tibi repulsio impellit ad principale cũ sua proprietate ad cẽtrum, id est, cor. Aut ratione membri; vt quia sit emunctorium alicuius principalis, ad quod influxit materia, a quo repulsio nó ad circumstantes particulas repellit materiam, & disseminat, sed ad principale totum reddit vnitam propter viæ amplitudinem, in alijs vero excusat à repletione ad illud euacuatio, dissemination materiæ, & eius proprietas.

Tractus autem fiet cum euacuatione partium oppositarum, & remotarum, & illud cum frictionibus, ligaturis, compressionibus dolorosis, & ventosationibus dolorosis, & remotis, vel propinquis, vt materia de loco apostemando, & de profundo corporis ad exteriora trahatur, quemadmodum in pleuresi, & lethargia ventosamus exterius, & in alijs, vt materiam euacuemus, & extrahamus; sic quoque phlebotomamus, & venas linguæ in synanche; & saphenam in apostematibus matricis, & vesicæ, & renum.

Transmissus vero cum applicatione medicinarũ stypticantium supra ipsum completur; his enim omnibus, vel pluribus, & materia actu fluens adhuc in venis est paruis membri repelletur; & quæ fluxa iam est, recurrat ad circumiacentes partes disseminata, vt forte vno auxilio simul influens materia, & effusa tota, de passa, vel passata particula expellatur. Et illud est cum materia recurrere bene sit apta, & quia calida sit, & subtilis.

Extractus de parte faciente fit dupliciter; insensibiliper diaphoresim, & diaphoretica pharmaca; vel sensibiliter per curationem, seu sectionem, vbi non recurretur tota; & quia crassa sit, & viscosa, præcedet autem eas maturatio, & mollificatio resolutionem quandoque, & mollificationem, quandoque, & saniationem, & caraxationem, deinde sequitur mundificatio saniei; deinde incarnatio, & consolidatio vlceris, & vltimo sigillatio, seu cicatrizatio eius. Quibus autem medicinis habent illa compleri supra in prima sectione, vbi de cura apostematum egimus, dictum est; ibi enim ostendimus, quod ex medicinis particularibus apostemarum; quędam repercussiuæ frigidæ, & stypticæ, vel calidæ; quædam trahentes; quædam diaphoreticæ; quædam saniantes, & maturantes; quædam erumpentes; quædam mundificantes, quædam incarnantes; quædam consolidantes; & quædam sigillantes, seu cicatrizantes, tali ordine approximandæ in temporib. eius. Et ordo est, vt in principio apostematis per modũ influxionis fictis magis, & calidi in emunctorio nó existente supponantur repercussiua.

Quapropter Abuhali dixit, & oportet, vt in potu tribuatur habenti apostemata aqua endiuiæ, aqua solatri cum medullis casiæ fistu. Si vero sint styptica; calida temperate, & in augmento permixta diaphoreticis, & in status principio, & prælio eius magis; & tunc etiam attrahentia sic ministrentur cum scalpellatione, seu scarificatione, & proprie cum materia multa, vel mala perducens membrum ad correctionem; in quo non expectata est digestio. In fine status, & declinatione vero diaphoretica sola habentia quid styptici, & aromatici, si in membro sit, & virtutem influentem habente, quod si non resoluatur, & materia sit aggregata tota, vt facta sit exitura, maturantia, & saniantia ministrentur, deinceps facta suppuratione, & dubelati, erumpentia ministrentur. Fiat autem apertio secundum processum rugarum membri, nisi in quibusdam, de quibus infra dicetur. Deinde mundificantia saniem, & pus. Deinde incarnatiua, si expediat. Deinde consolidantia, & vltimo cicatrizantia. Et in alijs aliter terminandis, seu finiendis, aliter est operandum, prout in speciali cura dicetur. Et de terminandis secundum alterũ prædictorum modorum diximus, eo quod inter ceteros sunt meliores, vel boni. Et modus est, vt apocrustica in suo genere frigida, & styptica, & diaphoretica, & calida sint parata, & saniantia calida, & humida in secundo gradu sint proportionata naturæ materiæ membri, & proinde variantur secundum varietatem illorum non excedendo, accidunt enim ex eorum excessu inconuenientia multa. Ex repercussiuis quidem vehementia doloris propter retentionem materiæ, & soliditatem membri, & reductio quandoq; ad principalem, & quandoque induratio apostematis, & quandoque tendit membrum ad corruptionem cum viriditate, & nigredine, & proprie quando medicatur cum eis in fine rei, & prope statum. Ex diaphoreticis vero fit cicatrizatio apostematis, & doloris additio propter ficcitatem. Et ex saniãtibus corrosio membri, & vlceratio: sanies enim longo retenta tempore acuitur, dixit Galen. Cum ergo talia videbis insurgere inconuenientia, oportet, vt desistas ab eis, & corrigas inconuenientia nocumenta, quæ prouenerunt. Et illud est, vt doloris violentiam, & vehementiam tollas, & corrigas cum embrochis calidis anodynis, & cum emplastris ex eis, vt semine anethi, & radice lilij, florum chamæmeli, lilij, fęnugræ. sem. lini, & radic. bismaluæ, & cum oleis eorum, & fœcibus eorundem, quæ indurationem eius corrigunt, reditione ad principale obuies cum cordialibus stypticis intus, & extra approximatis cum ventosis rubificantibus supra partem, & si membrum virescat, vel liuescat, quia tendit ad corruptionem, scalpellabitur, vel scarificabitur profunde, vel superficialiter, prout naturæ membri conuenit, & loco ipsius; sed prius inunge membrum ex bolo armeno dissoluto in oleo rosa. vel aqua cum alijs auxilijs dicendis in cura esthiomeni. Quod si cum toto hoc non saluabitur, sed putrescit, iuxta Hip. abscindere ipsum, ne putredo ex eo perueniat ad alia membra, & quandoque moritur, & in omnibus cõfortabuntur principalia cum theriaca, vel mithridato.

Sclirozationem vero, & exiccationem ex diaphoreticis prouenientem, corriges cum mollificationibus diu approximatis ex mucilaginibus, adipibus, medullis, & similibus, quibus humectantibus dolor cessat. Corrosionem ex saniantibus introductam cum mundificantibus, & incarnantibus dictis, & alijs, quæ infra dicentur auxiliante Christo. Cumque apostemata membra in natura sint differentia, consimilia scilicet, & officialia, prædictæ etiam medicinæ sint differentes substantia, & virtute oportet ex illis eligere in cura apostematis talia, quæ naturæ membri, in quo fit, tam consimili quam officiali conueniant, vt cura eius cum talibus reddatur habilis conueniens, & completa non solum quo ad rem præter naturam eius talem considerare sufficit, quia apostema talis morbus est, & ex tali causa, seu materia, sed etiam cuius membri sit, vel in quo fit Apostema

flegma enim ſua eſſentia propria,& materia ſuiſque tem- A
poribus medicinas varias indicat, & diſtinguit, ſic na-
tura membri in quo eſt propria quantitas ipſarum de-
terminat ſpeciem propriam ſibi, elegit ordinem atque
aptum vtendi modum, locumq; immiſſionis ipſarum
& expulſionis materiæ. Talis autem membri natura
conſtat eſſe complexionalis quia calida, vel frigida, ſic-
ca, vel humida. Et complexionalis qualis, quia ſitus, &
ſocietas, forma cum receptaculis, atque via, principa-
tus, ſeu dignitas, & ignobilitas. Et communis, quia ſub-
ſtantiæ raritas, & denſitas, inſenſibilitas, & ſenſibilitas,
quia hoc modo quantitatem auxiliorum, ſeu medici-
narum conuenientium apoſtemati prædictarum qui-
dem naturam conſimilis membri determinat. Nam
ſi apoſtema calidum ſit in membro calido repercuſſiua frigida debent eſſe: ſi in frigido fortiora, & diapho-
retica calida ſint in membro calido fortiora, in frigido
leuiora, & ſimiliter de alijs auxilijs. Et ſi membrum ſit
ualde ſenſibile, vt eſt neruus, chorda, vel ſtomachus, &
oculus, magis leuiora, vt ſint immordacia, ſufficiunt, li-
cet euacuatio vniuerſalis debeat eſſe maior, etiam non
exiſtente multitudine, vt natura reddatur auara, inni-
tendo tamen forti dolori trahenti ipſius. Et proinde ſe-
dantia dolorem oportet eſſe fortiora, quæ infra dicen-
tur. Natura quoque officialis ſimiliter illa determinat,
vt ſitus. Nam ſi fuerit mẽbrum apoſtematum in profun
do, multiplicanda, & eligenda ſunt repercuſſiua, & ſi-
militer diaphoretica, & alia auxilia, quæ leptomeris
ſunt ſubſtantiæ, vt cito proueniant in profundum, &
proprie repercuſſiua. Et cum talia ſit difficile inuenire,
vt ſuperius dictum eſt, eis parum miſceatur aceti, vel
croci. Forma etiam, nã ſi mẽbrũ in quo apoſtema eſt in
ſua receptatione habet receptaculũ, ſeu viã aptam, vnde
materia facile poſſit educi, vt eſt ſtomachus, medicinæ
prædictæ, & proprie ſolutiuę debent eſſe leues, ſi vero e-
cõtra erunt contrariæ. Principatus quoq; nã ſi principia
ſint frigida repercuſſiua, & diaphoretica calida oportet
eſſe lenia, & nõ pura, ſed ſtypticis, & aromaticis mixta
in quantitate minori, ſi ignobilis, fortiora, & maiora.
Eligit quoque principatus medicinas ſibi proprias, vt
cordiales, odoriferas, & confortatiuas virtutum pro-
priarum in eis: ignobilitas vero, communes, ordinem
quoque, & modum, quia talia non multa in quantita-
te, nec ſubito, ſed paulatim oportet ipſa, & laxatiua pro-
pria, & nobilia miniſtrare, licet medicinæ debeant eſſe
promptæ, vt cito imprimant collectionem, quam in eis
prohibeant fieri, cum in eis ſit periculum grande. Igno-
bilibus vero, & innata tantũ virtutem habẽtibus fortia,
atq; ſubito, niſi principalium terreatur natura, & emun
ctorijs nobilium diaphoretica tantum, & fortia.

Societas quoq; locum immiſſionis medicinarũ, ſi. n.
ſit in cerebro, per nares, per palatum, aures, & ſimiles re-
giones medicinas immittes; ſi autem in ſtomacho, pos,
ſi in inteſtinis inferioribus, per anum, ſi in ſuperioribus,
per os; & in vtriſq; ſimul per ambas; & ſi in hepate ſit
materia, per inteſtina expelles cum ventrem ſoluenti-
bus, ſi in gibbo, cum diureticis, & prouocantibus vri-
nam, ſi in vberibus, per matricem in menſtruis, & ſi
in matrice, per ſaphenam, & ſi in gutture, per venarum
eius apertionem.

Sequitur regimen in ſex rebus non naturalibus, & ne-
ceſſarijs, & nõ neceſſarijs, quod cauſam primitiuam tol-
lit omnem ſuperius prænarratam, ſi adſit, vel prohibet, ſi
non adſit: debet ergo eſſe tale, vt virtutem digeſtiuam,
& nutritiuam cõfortet in corpore, attractiuã cõtẽperet,
& retentiuam, & etiã expulſiuam, atq; repletionem mi-
nuat ſi inueniat ipſum prout diſpoſitioni conuenit æqua
lis ſupra ſectione prima in cura debilitatis ſtomachi, &
digeſtione eſt dictum, & extenuatiua diæta.

Accidentiũ correctio. Accidentiũ quoq; correctio, in febri ſcilicet, & dolo-
ris proprie, patet ex his, quæ dicta ſunt in cura febriũ, &
de ſedantibus dolorem in ſectione prima, & proprie in
cura ægritudinum iunctarum. Et ex eis ſunt calida, &
humida temperata, quæ influxam materiam reſoluunt
aliam non trahendo, alterantque caliditatem, vt eſt
tetrapharmacum à lana ſuccida oleo calido infuſa; &
hyoſcyamum, opium, plumbum, ceruſſa, & portula-
ca in calidis. Et eſt propria illis, in quibus timetur pu-
trefactio. Hæ duæ res licet ſint in principio vltimæ,
ſunt tamen in ordine primæ in apoſtematis cura. Re-
gimen enim, & diæta, cura ipſius fundamentum eſt ge-
nerale in cura ægritudinis omnis. Et quandoque ſola *Diæta.*
ipſius bonitas eſt ſufficiens; vt oſtenſum eſt ſupra, &
diæta extenuatiua in præſentis ægritudinis cura eſt effi-
caciſſima: abſcindit enim omnem eius cauſam, a qua
dependet; nam primitiuam, & extrinſecam tollit, ſi ad-
ſit, vel prohibet, ſi non adſit; antecedentem præſentem,
& accidentalem abſcindit, quo minus, vel non vltra
fluat, coniunctam quoque in apoſtematis partem iam
influxam diminuit, & reliquum reſoluit, vel ſaniationi
dimittit. Sedatio quoque doloris qui prouocando rheu-
ma, fit cauſa collectionis, apoſtema fieri vetat, &
B deinde ſi aliqua mala qualitas fortis a rheumate fluen-
te in particula ſit impreſſa, vt euacuatione illius rema-
neat facta, alteretur, vt contemperantiam habeat, quæ
ſecundum naturam. In alteratione autem ipſius
neceſſaria eſt complexionis cognitio; ſine enim ea ne-
ſcimus, quantum oporteat alterare, & quando ab alte-
ratione deſiſtere, & ſic duorum alterum eſt neceſ-
ſarium, vel non curare, vel in contrariam diſpoſitio-
nem adducere.

Sequitur cura apoſtematum ſpecialis ſecundum
vnamquamque eius ſpeciem, & primo de phlegmone
pro eo, quod ſæpius accidit, & quia febres, & alia ſym-
ptomata facillime operatur.

De phlegmone, quod eſt apoſtema ſanguineum, & de medicinis eius. Cap. 2.

C PHlegmon eſt apoſtema ſanguineum ex ſanguine *Phlegmon quid.*
benigno mediocriter craſſo, & multo plurimum,
quia repente influxo ex toto corpore, vel aliquo mem-
bro puta hepate in ſua natura manentibus per venas
ad vacuas regiones ſubcutanearum partium, ſeu mem-
brorum, vt carnis, & lacertorum, in eiſque colle-
ctio quandoque per modum congelationis aggrega-
to, vnde neceſſe eſt ipſas partes extendi, & in tumo-
rem leuari, & cum eis inſimul cutem, quæ ſuper eas
exiſtit.

Et cauſæ eius interiores, & exteriores ex præcedenti
capitulo generaliter notæ ſunt. Dictum eſt pluries ge-
nerales canones debere in ſpeciali obſeruari, vt eis ma-
nuducti ad ſpecialium inuentionem ſit facile pertranſi-
re. Vt autem eas ſpecialiter oſtendamus, ſcias, quod
cauſa interior ex triplici eſt. Ex parte quidem corporis
vel hepatis, vt eſt repulſio multa ſanguinis boni craſſi,
vel mediocris conſiſtentia, quam præ multitudine con-
tinere non voluit, ſed ſua fortitudine expulſiuæ non
D abſoluta, per venas magnas ad paruas, & de paruis ad
minimas carnis diffuſas, apertis earum orificijs, illum
influunt, ad vacuas regiones illorum. Alia eſt, quod
ex parte lacertorum, & carnis recipientis illius influ-
xionem, & eſt debilitas illorum naturalis, vel tempo-
ralis, vel ex cauſa extetiori, quæ dicetur, licet cooperetur
raritas compoſitionis, & natura ſanguinis, & poſi-
tio in circunferentijs corporis, & partibus ſubcutaneis,
ad quas fluxus ſanguinis naturaliter, & prompte mo-
uetur, magis quam ad alia membra, ad quod adiuuat
dolor, & caliditas in ea generata ex cauſa ipſa exterio-
ri, vel interiori in fluxu ſanguinis ad ipſam, qui ad in-
fluendum ſanguinem adiuuat attrahendo, vel etiam
alia mala qualitas, quæ efficit, vt tractus ad nutrien-
dum ſanguis in eis non conuertatur debilitando, quæ
ſupereſt in ipſis, licet ſit raro, vt ſupra dictum eſt.
Et tertia eſt ex parte venarum ipſarum mediatum, per
quas influit ex toto corpore, vel tempore ad illam, &
eſt largitas, & multitudo orificiorum ipſarum. Cauſa

vero exterior eius est malitia regiminis in sex rebus necessarijs, & abusus, & non necessarijs, & talis prædictarum causarum interior causa fiat.

De signo. Signa eius sunt, sensus doloris in profundo membri, vti tumor est vltra cutem, quia caro lacertosa, & sensibilis valde, in cuius vacuo multitudo sãguinis est collecta extendens, & scindens, & cum eo pulsatio, eo, ꝙ arteria musculi à repletione coarctãte multitudinis est cõpressa, &c. Et proinde ibi concussio, & in tactu resistentia q̃dam, & cum rubore calido, & inflammatio multa, à qua phlegmonis nomen assumpsit, & illud, non quia sanguis ex se calidior sit influxus, sed quia licet in se benignus sit, tamen in illis partibus intranspirabilis manens ex excatione pororum ipsorum, & superadiacentis etiam cum multitudine, & crassitie cutis, inflammatur, & inflat, & maxime si putrescat, & signa causarum eius ex præcedẽti capitulo generali sunt nota.

De cura. Cura specialis fientis phlegmonis ex cura generali q̃tum ad canones attendendos in ea est nota. Consistit.n. in quatuor rebus dictis: quantum vero ad inuentionem auxiliorum specialium medicinarum, quibus res compleantur prædictæ, præiacet ipsam monstrare. Abscissio ergo causæ eius antecedentis, & influẽtis, ad præsens primo complebitur cum phlebotomia magna perducente ad lipothymiam, vt causam antecedẽtem totam, & aliquid de coniuncta educat. Vnde Galen. ait. In maximo enim dolore, & in acutissimo apostemate nulla melior medicina hac esse potest, & de nigra si totum corpus sit influens, & de basilica, si hepar, vel cum proportionalibus ei, vt supra dictum est, & proprie in cura febris synochæ: ita tamen, quod fiat antipassando semper, vt euacuando a membro mittente, vel corpore semper à membro apostemato deriuet. Si quidem ergo in superioribus partibus corporis fit, phlebotomeur de vena inferiori, vt saphenã, & similia, & econuerso si in inferioribus, de basilica, si vterque de nigra, seu media. Et si quidem aliquis humor sanguini mixtus sit, qui ipsius substantiam incrassauit quãdoque, vt phlegma, vel melancholia, deinde purgatione educatur, cum pharmacia humoris proprij secessiua, si in inferioribus sit, vel vomitiua, si in superioribus sit. Et si in vtrisque est, vtraque abscissione præmissa antecedentis, & influentis sanguinis.

Phlebotomia.

2. aphor. 23.

Oportet ad rem secundam, vt phlegmonis curam secundo accedere, sicut autem prædictũ est cum euacuatione causæ coniunctæ influxæ ad partem, & aggregatæ in eo. Completur etiam cum cataplasmatibus parti superappositis in principio ex apocrusticis, nisi in emunctorijs, & quæ multiplicia sunt, vt virga pastoris, myrtus, oliua sylueſtris, portulaca, memithe, lenticula aquæ, semperuiua proprie, & solatrum, cum eorum substãtia, vel succo, oleo ros. vel ex corticibus granatorum, vel balaustiarum decoctis in vino cum aqua eorum mixto, vt naturam membri materiam repellendo conseruent, superaddatur tamen aceti parum, quoniam ad vtrumq; se habet. Optimum enim est pharmacum tale, omnem quasi intentionem, quam * gerimus complens; repercutit. n. quod superfluit, & infrigidat, ac transcurrit, & recurrere facit, quod iam influxum est, & in particula continetur. Etenim robur imponendo ad vtrumque complendum efficit ipsum potentem, vt plurimum, & quia caliditatẽ extinguit, quæ doloris est causa, & sedat dolorem, & si indigeat fortiore illo, adde illis sandalos, acaciam, faufel, hyoscyamum album, & psyllium, & herbam apostematum, & iuuatur cum croco: minuit enim earum nocumentum stypticitate, & caliditate, & confortãdo cor, & sua subtilitate virtutes adiuuat penetrare. Quod si dolor fortificetur augmento apostematis, vt dicta repercussiua in sedatione ipsius non sufficiant, oportet ad ipsius sedationem vacare prius, cum alijs operatiuis auxilijs, in quibus tertia res comprehenditur ad curam necessaria, quæ est correctio accidentium, quod ad alia procedatur auxilia, quæ huic rei complendæ sunt opportuna; nisi enim prius sedetur, in prouocando rheuma, phlegmonem augmentabit, & recursum etiam, & abstractum materiæ prohibebit, & tractum. Inquit enim Abutha. Cumque ad diuersum trahere volueris, loci dolorem prius seda. Instare igitur ad eius sedationem oportet. Complebitur autem cum non siccantibus stypticis, & conglutinantibus, quæ rheuma retinent, & incuneant prohibendo resolutionem pororum, cutis obstructione, ob quam rem sanguis intranspirabilis factus, inflammatur, & retentus ebullit, particulam magis subalterat, & extendit, & sic auget dolorem. Sed cum mollificantibus poros, & materiam incuneatam in apostemata particula resoluentibus absque attractione cum caliditate temperata, & humiditate, in qua membrum tractabile redditur, & feruorem caloris obtundit, & sic causam vtramque doloris tollit, scilicet malam complexionem membri, & eius extensionem. Qualia sunt ex simplicibus melilotum, malua, semen lini, fœnugræc. & similia, quæ in cura iuncturarum sunt dicta. Et qualia sunt composita ex eis, & ex his, quæ sunt propria pharmaca pet dulce vinum, vel coctum, & oleo ros. vel cera breuis in eis liquefacta. Oportet autem tale pharmacum cum lana succida, hyssopum humidam quamplurimum habente applicare, æstate frigidum, hyeme, & vere tepidum. Et similiter cataplasmata, quæ per arnogloſſam, & lentes, panem, & oleum ros. vel vio. Etiam oportet ponere supra patientem particulam spongiam vino stryptico madefactam, aut aceto lymphato cum frigida. Quod si in principio volueris regere cum sedatione doloris propter magnitudinem eius, vbi prædicta apocrustica dolorem mitigantia non suffecerint, ministrabis ista, quod si ista non sufficerint, ministrabis volubilem, quoniam est vehementis iuuamenti in principio, & staau, & apium, & similia, quæ cum resolutione stypticent, & prohibeant influxionem materiæ. Et deinde pharmacum, quod ex farina, aqua calida, & oleo calido commiscetur, & similia non ministrentur in principio, sunt enim rheumaticis dispositionibus aduersantia valde, et proinde ante euacuationem, et si videantur aliqualiter mitigare; magis enim trahunt, quam resoluant; proinde dolorem communiter magis augebunt, talibus auxilijs videbimus quiescere phlegmonem.

Colorum mitigantia.

Aguerimus.

Cum autem, quod est velut bulliens phlegmonis, & feruor cessauerit, à mitigatiuis simplicibus recedere, & ad diaphoretica ideſt euaporantia transire oportet paulatim, qualia sunt prædicta temperata, vt chamæmelum, & similia, quæ non mordeant. Cum enim membrum patiens in superficie positum sit, licet valde calida, & acuta fint diaphoretica, mordebunt illud applicata, & dolebit non parum, si simul patitur, & doleat, quare rheuma prouocabunt, & sic phlegmonem augmentabunt. Oportet ergo illa esse temperata, nec etiam duræ substantiæ propter eandem causam: nec cum digitis applicetur fortiter, vel leniter, sed tangendum cum pluma, quia simul miscebis æqualiter. Et cum venerit ad statum illa augebis, in fine vero in declinatione pura, & sine mixtione pura, & sine mistione illorum aliqua ministrabis. Et composita, quæ infra dicentur. Sed in circuitu stryptica, & proprie diaphoretica fortia sunt. Quod si non resoluatur, superque particula appareat sanies, dimissis diaphoreticis saniantibus, & maturantibus est vtendum, qualia sunt farina tritici, vel hordei cum vino, vel psyllio in capite eius, vel cum exiccatiuis in circuitu, & alijs, quæ infra dicentur. Deinde apparente saniatione completa oportet aperire cum caustico pharmaco, vel cultello, si non timeat in loco emunctorij eius; fortasse tamen oportet antequam ad saniandum deuenias, & etiam resoluendum, aperire ipsum, seu scarificare, & scalpellare, seu sanguinare, vt materia effluat, & proprie cum materia multa in apostemate fuerit congregata, & incuneata perducens ad suffocationem membrorum, propter suffocationem caloris naturalis eius à multitudine, vel malitia, vt in alijs, vel etiam cum infrigidan-

frigidantia ad ſuper exceſſum peruenerunt, vt ſuperius, & poſt ſcalpellationem embrocha cum aqua calida maris, vel reliquis ſalſis; diaphoretica enim ante hæc ſunt nociua, & maxime ſaniantia cum putrefactiua ſint, membrum magis ad putrefactionem adducent cumque aperueris, euacuabis ſaniam, & cum volueris vulnus abluere, mellicrato, & vino mellito vtendum. Cauendum autem ne aquam immittas, vel oleum, quoniam aqua humectat ipſum, cum oporteat exiccare, & oleum ſordidum reddit. Sed ſiquidem adhuc phlegmonabit, cataplaſma denique per lentes, quia repercutiunt, & reſoluunt temperate, & ſic phlegmonem ſedant, & ceſſare faciunt, applicabis, non phlegmonanti aliquid pharmacorum, quibus in talibus inciſionibus ad mitigationem doloris vtimur, applicandum, quale eſt quo vtuntur empirici, ex vtraque ſubſtantia ouæ concuſſa adinuicem complicata exterius immiſſa cum vino, vel lana; non ſuccida, ſed molli; mirigat enim inciſionis dolorem, & prohibet rheumatis influxionem propter dolorem. Deinde vero ablutione facta immitte puluerem thuris ad exiccandum, & conſolidandum, vel corticum eius, & maſticis, & ſimilium. Adhuc ſuperponere oportet exterius lanam, vel linum, vino ſtyptico madefactum iniectum aqua permiſto quãtum vtique poſſit bibi; vulneri veronihil pinguium pharmacorum afferri oportet, quale eſt macedonicum & tetrapharmacum ex farina aqua, & oleo mixtum: certiſſime enim exiccari indigent propter ſaniem, putredinem, & propter carnis regenerationem, ſi quæ de peris; & proprie in generatione ſaniei, & cutis materia eſt humor crudus, & caro attrita, & propter cicatricationem, & conſolidationem. Vnde Galen. non ſanantur vlcera, niſi perfecte, ſeu certiſſime ſcilicet quantum ad prædicta omnia exiccentur, ita quod oportet ſanare eos, qui in rheumate phlegmonant.

Diæta. Quarto conſiſtit in cura regiminis, fit autem regimen in diæta extenuatiua ad frigidum, & ſiccum vergens. Eos vero qui per modum congeſtionis ſunt quandoque fientes curari oportet auxilijs per omnia conſimilibus ſecundum plus, & minus differentibus à prædictis, primo euacuatione vniuerſali, phlebotomia enim in *ſaniatione prædictorum plus conuenit, in ſaniatione iſtorum minus, plus conuenit in illis, quia cum ſemper in illis præſupponatur vniuerſalis repletio corporis totius, vel hepatis, in iſtis quandoque fit vel non. Cum enim fiat à debilitate particulæ ex cauſa procatarctica, vel antecedenti generali immediate, & proprie non conuenit eis phlebotomia, niſi quando cum mala qualitate, ſeu cõplexione lædente ipſam, fuerit coniuncta prædicta repletio, vel cauſa procatarctica ſuperueniens inuenerit eam, ſed illud eſt raro, & quando proinde minus conuenit. & plurimum, non minus conuenit, quam quando conuenit ſemper, propterea ſi oporteat illam prætermittere omnino propter magnitudinem, & malitiam apoſtematis in vtriſque non exiſtente humorum abundantia, ſed cum moderatione in iſtis minoris quantitatis eſſe debet, quàm in illis propter eandem cauſam proprie, quia vbi materia influit, maioris quantitatis eſſe præſumitur, quam vbi ſolum extitit generata, cum illic non intantum influens ſit, ſed etiam generata, hic vero generata ſola. Secundo in particulari euacuatione non tam per recurſum, quam per extractũ de parte patiente, quia repercuſſiua ſtyptica, & attractiua euacuantia, & diaphoretica, & etiam ſaniantia in iſtis minora, & leuiora eſſe oportet, quam in illis, propter eãdem cauſam. Regimen vero eius ex præcedentibus eſt manifeſtum, & eſt, vt in omnibus ad frigidum conuertatur, & ſiccum.

Repercuſſiuum. Repercuſſiuum efficax, & expertum, & commune in omnibus ſatis temperatum. Recip. aquæ roſ. partes. iij. aceti al. & boni partem. i. olei roſ. ij. conquaſſentur ſimul, & cum ſpõgia peciola duplicata in eis madefacta epithemetur, & innouetur frequenter, & quandoque expedit aliquem ex ſuccis prædictarum herbarum addere illis, propter doloris, & inflationis magnitudinem.

Diaphoreticũm emplaſtrum conueniens, & expertũ. Recip. florum chamæmeli, anethi, fœnugræ. ana vnciam vna, radicum ireos vncias v. decoquantur in vino, & deinde terantur, conficiantur cum melle, & emplaſtrẽtur, & addatur parum croci. Emplaſtrum ex ſecibus oleorũ dictorum eſt efficax, & expertum.

Emplaſtrum commune, & expertum in maturatione, & ſaniatione phlegmonum, Recip. foliorum maluæ, radic. maluauiſci, radicum lilij, al. quæ ſunt ſicut radix allij in colore, & forma, & eſt lilium domeſticum ana partem æqualem, bulliant in aqua, & conterantur cum axungia putrefacta, vel butyro, & emplaſtretur.

Emplaſtrum commune ſatis, & expertum in maturatione, & mundificatione phlegmonum apertorum. ℞. farinæ tritici vnc. iij. axungiæ, olei communis, ana vn. j. mell. ij. croci, vnc. j. bulliant ſimul in olla donec perfecte miſceantur, deinde auferatur, & vſui reſeruetur, & cum oportet extendatur ſuper peciola, & ſuperponatur, & apprehendat vlcus, & totum phlegmonem, mundificatione facta perfecte abluatur cum vino ſtyptico tepido, & repleatur vlcus peciolis, & filatis, & deſuper emplaſtrum apoſtolicon ſuperponatur. Et finaliter cũ puluere gallarum deſuper contrito cicatrizetur.

De apoſtemate glandularum, & phlegmone earum, & medicinis eius. Cap. 3.

Glandulæ quid. GLlandulæ ſunt membra carnoſa ad modum glandis rotundæ, raræ ſubſtantiæ, ab alijs membris diſtincta, & in vacuitatibus eorum poſita, habentia velamen durum. Quarum quædam ſunt operationes faciẽtes, quædam iuuamentum præſtantes, & ſi non operationem faciant ſicut primæ. Inquit Galen. vnumquodque membrorum, & ſi non faciat operationem tamen efficit iuuamentum. Operationes vero facientes ſunt glandulæ teſtium in generando ſperma, & mamillarum in generando lac; & quæ ſunt in radice linguæ in generando ſaliuam, & quæ ſunt in radice virgæ in generando humiditatem contemperantem acumen vrinæ, quæ nomen proprium non habentes, ſicut præmiſſæ, nominatæ ſunt glandulæ nomine generali, de quarum apoſtematibus dictum eſt ſupra in ſectione prima, vbi de genere officialium membrorum exeuntium ad prædictas operationes complendas à natura ſunt ordinatæ, & proinde non ſimpliciter glandulæ, & in abſtracto ſunt dictæ, ſed membra glandulosa in concreto, quia velut officialia habentia commixtos neruos, & plurimas arterias. Facientium autem iuuamenta, quædam ſunt glandulæ emunctoriorum membrorum principalium, quæ faciunt iuuamentum in receptione ſuperfluitatum ipſorum nomen adenes proprium aſſumentes, tanquam ad recipiendum aptæ propter debilitatem, & ſpongioſitatem ipſarum. Inquit enim Abuh. quædam ſunt inter vacuitates aliorum membrorum quam plurium corporis diffuſæ ad replendum vacuitates ipſorum membrorum, & recipiendum cum expedit ſuperfluitates eorum, & neruorum, pãniculorum, muſculorum, arteriarum, & venarum, quæ illis ſunt fortiora. Inquit enim Galen. ſingulum membrum cum debile fuerit, vicini ſui recipit ſuperfluitates, & tamen quia nomine proprio carent, nominatæ ſunt nomine generis, ideſt glandulæ; de quarum apoſtematibus hic intendimus, vt conſimilium membrorum, tanquam non habentium prædictarum operationem. Accidit ergo eis, & magis, & ad eius dans apoſtema per modum influxionis plurimum ſuperfluitatem à prædictis membris principalibus, & fortibus, & quandoque per viam criſis, & cum virtus principalium facta potens ſupra materiam diſpoſitionum ſuarum proprie illam per viam deriuationis mittens ad illas non potens extra corpus expellere, & quandoque per viam ſymptomatis, vel quia multitudine, & malitia naturæ in membris prędictis exiſtente, qua coguntur ad illam immittere, non

potentia extra expellere propter aliquam causarum prędictarũ in capitulo generali, vel quia vlcus sit in aliqua extremitatum corporis, puta pede, brachio, seu humero, aut manu, aut dolores, ad quod tractæ, & immissæ super fluitates transeuntes per illos existentes in via facile imbibuntur in eis, & proprie in arterijs, quæ cum non valeant eos à se expellere, remanent in eis, & generant apostema. Quod quidem diuersum est in specie secundum diuersitatem materiæ eis ab illis influxæ, quod enim in aduenis sit, vt plurimum est sanguineum, vt est cor, & hepar proprie, & quandoque phlegmaticum, cum mittitur ad cerebrum illis; quod vero in alijs fit glandulis, vt plurimum est phlegmaticum, eo, quod membra, a quibus materia illis immittitur, sint naturæ frigidę, quorum cibus non bene digeritur, & sic proculdubio in phlegma conuertitur, vt supra pluries dictum est, & quandoque sanguineum, cum à musculis illis immittitur. Et quidem in eis omnibus apostema aut seruat inflammationem, & dicitur phlegmon proprie, aut vndimia secundum diuersitatem materiæ, aut in sclirosim vertitur, & duritiem, & dicitur scrophula, aut botium, de qbus omnibus est per ordinem procedendum, & hic proprie de earum apostemate seruante naturam phlegmonis, de alijs vero infra, et primo de signis; secũdo de cura.

De signũ. Signa vero sunt manifesta, eo, quod exterius posita, sunt in proprijs locis nota, in quibus manifeste sunt tumores apparentes cum rubore, dolore, & feruore, adeo quod extenditur quandoque vsque ad cor, & fit epheme ra febris, vt supernus dictum est.

De cura. Cura vero phlegmonis glandularum, vt adenarum, & aliarum est, sicut cura phlegmonis prædictæ lacertorum, & carnis, differens tamen in repercussione, nã omnia abscissione succedentis causę propter repercussiua, sunt hic necessario pręmittenda, deinde subjungẽdo dolorem sedantia; proprie dicta ex lana infusa in oleo calido, primo superposita, deinde addito in fine eius sale, donec sedetur dolor, ex quo etiam consuetum est apostema cessare. Deinde procedendum est ad curam apostematis, & euacuationem causæ coniunctæ incuneatæ in parte, & repercussiuis, omissis eis cum resolutiuis est procedendum, & attractiuis quocunque modo, & cum emplastris rubificantibus, & ventosis. Et ex appropiatis cõuenientibus talibus apostematibus post aures factis, est emplastrum factum ex absynthio, & folijs myrtæ contritis, vel ex folijs lauri, solatro, & si fit in radice auris, confert viscositas limaciarum, & butyrum immissum, & lingua arietis, si fit calidum. Deinde cum maturantibus, & santiantibus, si oportet: deinde cum apertione cum pharmaco causticо, vel alio ruptorio, vel ex nouacula. Sit autem incisio, & apertura vniformis, per transuersum in longitudine cruris facta: repercussio enim in talibus in principio ministrata cum hypticis suppositis valde est mala, & proprie cum per modum, & viam crisis est phlegmon, & in adenis, quoniam tunc impedit operationem naturæ naturaliter operantis, quam si expedit, oportet iuuare cum attrahentibus prædictis, & alijs, quæ supra diximus sectione prima in cura apostematũ, non impedire. Et materiam repellit ad principalia propter communitatem in via; sicut adene repercussio, non repellet ad illa nisi fortis sit; quo casu non repellet ab illis ad principalia proprie, sed ad interiora, & vicina nobiliora eis. Si quoque phlegmon sit per modum sympromatis, vt propter multitudinem materiæ, & malitiã eius, repercussio est nociua valde, & maxime si non præcesserit multitudinis euacuatio, & repercussio fortis sit, quoniam repercussio tunc fiet ad principalia interiora, vel vicina nobiliora, sed prærnissa tunc euacuatione, & tractione, ac deriuatione ad oppositum membri principalis, ne materia augeat sua multitudine apostema, & corrumpat membrum bubonis, ministrabis diaphoretica, seu mollificãtia ex farina tritici, vel hordei cũ aqua, & oleo addito cum melle. Et ex proprijs communibus omnibus est cicer, & farina eius; nec timebis tunc de augmentatione apostematis per diaphoretica, nec de repulsione ad principalia, quoniam euacuatio, & derivatio securat ab illis, nisi in adenis phlegmon existat. Si vero sit propter vlcus alicuius eorum, sedabis dolorem vlceris prout infra dicetur, & mundificabis ipsum, & super apostema mollificantia ministrabis. Si vero apostema sit * vndimiosum, cognoscetur, & curabitur sicut infra de cura * vndimiæ dicetur, & est huic dictæ proxima, tamen differens in quanto, nam oportet diaphoretica esse fortiora in hoc, & etiam saniantia, & alia qnę sequuntur ad illa, vt mundificantia, ex quibus proprium est fęx olei, quod mundificat apostemata in glandulis, & proprie cum folijs suis, & dolorem sedantia leuiora, vel non necessaria, & vlcerum conglutinantia. Si quoque in * sclirosim conuertatur, & maxime quod vndimiosũ est, curabitur sicut infra dicetur de scrophulis, & capitulo de bocijs, de quibus infra dicemus, (si Christus annuat) qui sit benedictus, & vltimo regimen dictum in cura illius est ministrandum, & diuersum, secundum naturam materiæ.

** Oedematosum.* ** Oedematosũ.* ** scirrhum.*

Emplastrũ expertum. Emplastrum expertum ad dissoluendum apostema glandularum non sclirotizatum. &c. herbam quæ dicitur spargula; cuius folia sunt aspera parua, in modũ stipitis posita, & similiter stipes, & prolongatur per palmam. Et tere, & fac bullire in vino lymphato cum axũgia porcina, & superpone præcedente euacuatione.

De phlegmone, quod anthrax dicitur, ac carbunculus, & medicinis eius. Cap. 4.

Anthrax quid. ANthrax est apostema paruum ad modũ pustulæ, seu bothor in principio, fraudolentum, & veneno sum, comburens, & corrumpens particulam, cui accidit, vlcerando, & reliquas adiacentes inflammando, & vlterius corrodendo, & petens antrum, ideſt corporis absconsum, & proprie cor à proprietate venenositatis suę, & potentia coniunctionis in parte, quare dictum est anthrax, proinde paruum est apostema, debilitatem operatur, pulsum, tremorem, & syncopim, & deinde occidit, quod autem expulsionem eius materiæ in particula à natura nequiuerat facere, & si principalibus propinquior est, eo quod dissoluta erat in corpore tunc, & proinde debilis virtutis existens regulabatur melius à natura. Carbunculus autem est species eius, sed minoris malitiæ.

Et causa eius est sanguis crassus, & malus, quia adustus, ex adustione enim acquisiuit crassitiem, & malitiam, non ex mixtione, & quandoque per adustionem acquisiuit citrinitatem, quandoque viriditatem ex vario colore, quandoque nigredinem secundum diuersitatem adustionis suæ, cum enim sanguis bonus est, naturæ benignus, cæteris humoribus fit iuuantior: cum vero à natura recedit, fit malus, & quanto magis recedit, fit maioris malitiæ, sicut dictum fuit supra in sectione prima, capitulo de sũffocatione matricis à semine facta. Cum igitur sanguis aduritur, à natura multum recedit, sicque vehementem acquirit malitiam venenosam, & si quidem ita crassus, & ita exiccatus cum multa caliditate influit alicui particulæ repente, & simul colligitur in eius vacuo, & comburendo statim vlcus faciens, escaram operatur, quòd circumadiacentes partes omnes in tumorem phlegmonosum cum ebullitione eleuat, vt etiam febriat patiens, & illud propter sanguinem tractum ad locum vlceratum ex dolore horribili, est enim horribiliter doloroſum. Et nominatur apostema hoc, vlceratum anthrax, latine cõbustio. Cum * ergo sanguis ille crassus, & venenosus ebulliens non fuerit siccus, vt prædictum est: sed aliquos liquores subtiles remissos habeat, influxus ad particulam, in superficiem eius vesicas erigit similes eius, qui ab igne coctus existit, quibus corruptis escarosum ab eis vlcus perficitur, & est carbunculus minoris malitiæ, quam anthrax, propter liquores admixtos, obtundentes acuitatem ab aduſtione adeptam.

** vero.*

Et est habens indicia ex parte coloris, & particulæ, seu

Mollificatiua.

seu loci, & dispositionis eius. Coloris quidem; nã quod A est nigri coloris, seu luridi vehemẽtioris est malitię. (Vnde Cathalani blasphemantes dicunt buba nigra) deinde viridis, deinde citrini. Ex parte particulæ cui accidit, seu loci, nam quod est in extremitatibus magis, minoris est malitiæ, & quanto magis est in corpore, & in partibus propinquioribus principalibus, & in emunctorijs eorũdem, ma ignum est magis. Ex parte dispositionis loci, nam si pars vel locus apparitionis eius exiccatus fuerit, malus est; si vero non exiccatus fuerit, minus malũ est. Et si omnia dispositione, colore, & loco conueniant in malo, pessimum erit, & mortale. Inquit Hippoc. in pri- 1. prog. 11. mo prognosticorum. Si in ægro corpore fuerit anthrax, aut carbunculus, siue præcesserit, siue ægritudini superuenerit, opus est attendere signa, quæ sequuntur, quod si exiccatus fuerit, & colorem viridem habuerit, vel citrinum, vel luridum præstulerit, mortem proximam dicit. Et signa vnius cuiusque propria, & distincta ex dictis colligere poteris insimul, si volueris.

De cura. Cura vero eius in quinque rebus existit. In euacuatione omnis repletionis communis, completur vero cũ phlebotomia perducente ad defectionem, mox cum apparuit absque omni dilatatione, si cõditiones aderint opportune autispasi seruata, nisi transitus fiat super principale. Præseruat enim a magnitudine phlegmonis circũstantes particulas, deinde cum purgatione humoris adusti. Secundo consistit circa euacuationem particularem partis, seu materiæ apostematis. Completur autem cum scarificationibus profundis propter crassitiem tristantis humoris, vt trahatur extra, & cum cauterizatione vlceris escarosi, ita quod cadat cauterizatio supra ipsum tantum, & circumadiacentes partes phlegmonizantes non tangat, inutiliter enim combures, & non absque nocumentis, quod quidem innuit Galenus dicens. Nullus igitur dabit illud, quod afferat nullam vtilitatem, nocumentum vero habet secum immensum. Cauterizabis quidem causticis pharmacis, ex acutissimis, igni similibus, sicut ex vitriolo, ex limatura æris adusti, arsenico, calce, & sandaracha simul mistis, & comburitur similiter igni. Quod si grandis eius malitia apparuerit, vt neque illa in adurendo sufficiat, & proprie in anthrace, igne combures, at quandoque cum candela ardente supereffusa, & quandoque cum ferro, vel cum aureo instrumento ignito superimmisso; talis enim cauterizatio proprie materiam venenosam à profundo corporis, & à principalibus ad locum appropriatis trahit potenter, & tractam quandoque insensibiliter effluere facit extra, vt, cum egreditur, atramentum videatur, & quandoque insensibiliter resoluit, & consumit, vt deinde non extendatur corrùptio, & periculum suæ malitiæ euitetur. Et proinde non tardetur, quin statim euacuatione vniuersali præmissa huiusmodi cauterizatio fiat; dilatio enim ipsius perducit ad mortem festinam, & proinde consequenter, &c. festine herbam scabiosam, quam Macer mirifice commendauit contritam simpliciter emplastrabis, cum innouatione frequenti, a proprietate anthracem ait necat in tribus horis. Et proinde si succum eis tribuas, citius, & tutius operaberis, &c. maxime si cum eo lutum sigillatum immisceas, vel theriacam, nisi inflammatio contradicat. Tertio consistit in accidentium correctione; completur autem, vt si rubor dominetur, & multa inflammatio cum dolore ardente in loco cauterizato, & adiacentibus partibus, tum propter naturam materiæ venenosæ principalis, & attractæ, tũ propter naturam ignis, vel pharmaci causticj additi; cum pharmaco dulci remittatur, quod fit ex pane elibanaceo, & vino acetoso, vel arnoglossæ succo, vel decocta lenticula cum pane in aceto. Et si tumoris magnitudo existat, cum vinõ quidem stiptico, deinde autem cum aceto, & consequenter cataplasmabis orobi farinam super, cum oxymelle non super vlcus, sed circa ipsum, quia mordent, hæc enim pharmaca extinguunt feruorem, & ardentem dolorem, atque extenuat tumorem sua stipticitate, nec cum ea materiam repellent ad interiora scilicet principalia; sed cum sint heterogenea, extinguunt sua temperata stypticitate, vel remittunt feruorem, inflammationem, & ardorem, & admixta caliditate illam trahunt, & resoluunt influxam materiam sic, ne aliquid repercutiatur ex eis, sed pharmaca sanantia nullatenus talibus oportet afferre, ne putrefactionem in particula augeant. Inquit Hippocra. in apho. Calidum saniem faciens non omni vulneri op- 5. aphe. 21. portunum est ad salutẽ, vlcus vero quod impressit, corrigatur, & regatur regimine vlceris maligni, fraudolenti, corrosiui, quod infra dicetur.

Et si debilitas pulsus, seu tremor, aut syncopis, ex fu- 5. aphe. 21. mo suæ malitiæ venenosæ cor attingere contingat, cum confortantibus cor, & alia principalia ex frigidis, & stypticis notis, intus, & extra approximatis auxilijs adiuuetur, & cum deriuantibus fumos venenosos, & eorum materiam etiam cum frictionibus, ligaturis, compressionibus dolorosis, & ventosationibus, quæ supra in sectione prima sunt dicta.

B Quarto consistit in regimine, & est, vt regatur aere calido temperate, resoluente materiam, non tamen multum, ne prohibeat refrigerium in interioribus, & nobilibus inflammatis moueatur, & parum quiescat, vt materia semper trahatur ad extra, & resoluatur, & proinde vigilet, nec dormiat nisi parum, vt semper materia trahat ad exteriora, non reuocetur ad interiora. Inquit enim Gal. somnus, & vigiliæ reuocatione caloris naturalis cũ 5. aphe. 1. humoribus ad interius, & exterius fiunt. Et proinde tota die vigilet, & maxime hora noctis prima, qua multũ consueuit natura prouocari ad somnum, & regatur cum clamoribus, sonis acutis, & fortibus, & alijs expergefacientibus dictis in lethargia vsque ad horum matutinalem sanguinis, qui acuti humoris est frænum, minoretur cibus, & potus sit ex frigidis, & humidis abstergentibus, parum nutrientibus, & à principalibus repellentibus; qualis est chist. hordei, & olea in principio: aquæ hordei, & granatorum succus in processu, ius carnis, & C similia. Et cõfortetur verbis, & suasionibus citæ salutis. Et ex communibus cum proprietate ex simplicibus in expulsione venenorum, & materierum venenosarum, est coagulum hædi, agni, pulli, cerui, vel vituli sumptum cum vino, & lutum sigillatum cum vino, & linitum cũ aceto, & semen citri cum ex eo sumuntur, vnc. ij. cũ vino, thure, & aqua calida. Et ex compositis interius approximandis est ficus ficca cum ruta, cum nuce, vel auellana sumpta. Et ex interius sumptis, & exterius linitis est theriaca, & exterius est allium cum auellanis, & pipere emplastratum.

Quinto consistit, & vltimo in cura vlceris maligni, et Emplastr. corrosiui quæ infra (Deo dante) dicetur. Medicamẽ efficax, & expertũ valẽs in principio anthracis cũ apparuerit nigra, mortificans ipsam. ℞. vitellum oui, & confice cũ sale trito, & extende super peciolas rotundas ad modum carleni, & sint. ix. vel. xij. quæ succedue vna post aliam applicetur, & vnaquæque moretur in loco per horam. D Sequentibus vero diebus cum attractiuis, & mundificantibus medicetur.

De phlegmone, quod spina dicitur, clauus, & furunculus, & medicinis eius. Cap. 5.

VNdimia est apostema phlegmonicum ex sanguine bono, & subtili à corpore influxo ad subcutaneas partes, sed subtilitate substãtiæ nõ remanet in carne, sed pertransit ad cutẽ, & colligitur in suis poris densatis, vt nequeat expirare. Et signa eius sunt, nam est tumor eius paruus sine pulsatione, & color rubeus, & doloris acuti, pungitiuus ad modũ punctionis spinæ; quare dictũ est spina. Aliqui dicũt illud clauũ, aliqui furũculũ, aliq ademenul. Et cura eius est cura phlegmonis carnis, & mus- Phlegmon quare spina dicatur. culorũ dictæ, q̃ nõ est ꝑtermittenda, cũ qñq; ex errore amplier, & deueniat ad apostema magnũ. Cõpletur autẽ primo cũ euacuationibus, minoribus tñ in quanto; eo Curatio. q̃ huius materia minor est, ex phlebotomijs, & phar-

macis, quoniam sunt efficaciores in resoluendo, & facie-
dō cessare illa à multiplicatione ipsarum, & ex eis est
rarefactio cutis, ventosatio in dorso, & natibus. Secundo
cum particularibus, & localibus remedijs, ex repellenti-
bus in principio vsque ad tertium diem, deinde cum re-
soluentibus; quod si non resoluantur (quod raro accidit)
illud maturetur; & si difficulter veniat ad pus, & calidi-
tas eius est grauis, tunc phlebotoma venam, quæ imbibit
ipsum, deinde ventosa locum, & non agas illud in princi-
pio, quoniam egredietur sanguis, & humor virulentus,
& retinebitur crassus, & fiet illud vlcus durum, cumq;
maturatur, & non aperitur, perfora ipsum, aut cum me-
Caust. dicinis, aut cum ferro. Et de repercussiuis conuenientibus est oleum rosc. cum aceto, & lacte. Et ex resoluentibus conueniens est emplastrum de passulis cum melle, & floribus chamæmeli, & baurach. Et de maturātibus conueniens est frumentum masticatum emplastratū, & ficus, & passæ cum melle, & similia. Et ex rumpentibus bonum est emplastrum, quod fit ex sem lini, simo colum bino, & fermento. Tertio cum diætæ ordinatione debita, prout temporibus eius conuenit. Quarto cum accidentium correctione, doloris, & aliorū quolibet, si oportet. Commune maturatiuum ipsius. ℞. sem. almaru triti, psyllij, ana vnc. i. lactis fici. vnc. ij. fœnugræ. sem. lini, ana drac. v. fermenti acetosi, vnc. i. & semis. decoquantur in lacte, & administrentur, quoniam maturat, & aperit. Inquit Dios fermentum de farina frumenti, quando decoquitur cum sale, maturat clauos, & aperit. Et similiter nasturtium emplastratum.

Maturatiuum.

De carbone, seu pruna, & igne persico, & medicinis eius. Cap. 6.

CArbo, seu pruna, & ignis persicus proprie ex apostematibus paruis ad formam, & quantitatem lupini malæ morigerationis sunt, & venenosis perducentibus ad defectionem, & syncopas, vesicam in principio, & escaram facientes, & particulam corrumpentes, seu putrefacientes ipsam cum fœtore plurimo denigrantes, quare dictum est carbo, seu pruna: & deinceps etiā ambulantes de genere carbunculorum, differentes ab eis, quod est, quia in illis est materia sanguis crassus adustione malus, in istis vero materia est sanguis subtilis, cholericus adustus, vel cholera adusta mixta melancholiæ, proprie generata ex sanguinis subtilis, & calidi corruptione; sicut in pestilentia quandoque contingit. Differt etiam in antecessione, & colore, quia hic antecedit pruritus, & color est niger, vt carbo; illic vero non præcedit pruritus semper, & color non est semper niger, sed quandoque rubeus, quandoque citrinus, & quandoq; viridis, & inter se sunt differentes. Cū cholera dominat melancholiæ in tali adustione, dicitur ignis persicus. Et tunc videbis nigredinem in eo cum quodam splendore, & est comburens superficiem, & cutem: magis ambulans, & corrodit eam, & corrosio eius, & motus est velocior ad modum eryspelatis, & formicæ. Cum vero melancholia dominatur choleræ, color erit niger, pressus, cum siccitate membri ad modum carbonis, quare sic nominatus est; & eius cōbustio, & corrosio est profundior, quia in carne, non tantum in cute, & est tardioris motus.

Carbo.

Signa. Et sunt habentes indicia ex parte dispositionis, seu naturæ membrorum. Nam quæ accidunt in carne velocioris sunt resolutionis, quæ vero in neruis tardioris, & accidunt quandoque cum pestilentia, quandoque sine ea, & quandoque sumuntur communiter ad carbunculum, & eryspelatem vlcerosam, comestiuam, & ambu-
Curatio. lantem. Ex quibus causæ, & signa sunt manifesta. Et cura eius est proxima curæ carbunculi cum euacuatione vniuersali, præcedente phlebotomia, educente sanguinē cholericum, adustū multū vsque ad defectionem, cum tolerat virtus, & ætas, & cum euacuatione partis apostematæ, & materiæ incuneatæ in ipsa. Complerur autem cum scalpellatione profunda, donec egrediatur sanguis malus venenosus, constrictus in ea proprie, & in pruna eius materia est profunda in carne, vel superficiali, vt in persico igne, deinde cum administratione in principio medicinarum, non repercussiuarum frigidarum in principio: fortis stypticitas, ne materiam venenosam repellant ad interiora, & principalia, nec etiam mollificantia fortis resolutionis, quę particulam calefactam magis inflamment, & materiam, ac magis trahant, & incitent ad currendū, immo oportet, vt administres medicinas exiccatiuas, in quibus est infrigidatio, & resolutio cum caliditate temperata, vt eius frigiditate caliditas partis, & materiæ alteretur, & remittatur, & confortetur, & defendatur, & cum caliditate resoluant, non repercutiant. Qualia sunt, quæ dicta sunt, arnogloſſa emplastrata, & galliæ cum aceto vini decoctæ, & lentes cum pane quid furfuris habente; nam huiusmodi panis subtilior est in substantia sua, diuisim, vel in simul emplastratæ, vel alia similia in antidotario nostro scripta. Et ex appropriatis sunt, quæ hic subscribuntur, & cum regimine, & accidentium correctione vt supra.

Emplastr. conueniens.

Emplastrum conueniens, & efficax, & expertum. ℞. granata acetosa integra, & infundantur, & coquantur cum aceto donec dissoluantur, & deinde terantur, & ponantur super pannum, & superponatur: ipsum enim conueniens est in omni hora, & eradicat hanc ægritudinem in principio, & statu.

Aliud emplastrum.

Aliud emplastrum ad idem. ℞. nucem recentem, & folia eius, sauic hordei, passularum, caricarum æquales partes, terantur simul, & conficiantur cum vino, & oleo papa. nigri.

Medicina conueniens in principio, cum nondum vlceratum est. Reci. acaciæ, tragacanthi, opij, corticum granati, ana drach. i. sem. hyoscyami. al. vnc. sem. confice cum vino.

Medicamen conueniens huic cum est vlceratus, & est medicamen, quod parum exiccat, qualis est * auda-
** audatis.* con, & trochis. iiij. ex tragacantho cum vino dulci, & rob. quod enim fortiter exiccat, addit in malitiam ęgri-
Medicina conuenies. tudinis. Oportet autem vt subuenias partibus adiacentibus loco combustionis, ne putrefiant, & corrumpatur, & illud fit cum bolo armena, & aceto superinunctis, vel aqua, & reliquis, quæ infrigidant, & repercutiunt. Et id quod est propinquius illo cum lana hyssopi infusa in vino. Cum ergo quieuerit in phlegmatico, & remanent vlcera, curentur cum his, quæ sunt sicut emplastra de merdasengi, & emplastrum de diaburyto, & cum reliquis, quæ sunt cōuenientia vlceribus corrosiuis, & fraudolentis. Et nux antiqua vnctuosa est conueniens igni persico in hac hora.

De vena egredienti, & medicinis eius. Cap. 7.

COntingit aliquando, vt eueniat super aliqua particula corporis quidam feruor, deinde vesica, vel ampulla, deinde rumpitur, & egreditur ex ea quoddam rubeum decliue ad nigredinem; deinde prolongari non cessat, & est vena, & fortasse est ei motus voluntarius sub cute, ac si esset animalis in veritate, quasi sit quod generatur in eo, & extimant quidam, quod sit ramus vtili nerui propter vehementiam crassitudinis, & extensionis ipsius. Et plurimum quidem accidit in cruribus. Et Abulha. dixit se vidisse super latus, & manus multiplicatur super infantibus vtrunque, & quando extenditur, vel scinditur, magnificatur ei dolor, & labor. Et *Causa.* causa eius est sanguis calidus, malus, melancholicus, aut phlegmaticus adustus cum vehementia siccitatis complexionis. Et fortassis generant eam quædam aquæ, & olea cum proprietate, quæ est in eis, qualia sunt calida, & sicca, acrimonialia, & multiplicantur in aliquibus regionibus calidis, & siccis, ac si sit morbus * vndi-
** endemicus.* micus, vt in Aegypto, & alijs etiam regionibus calidis, & siccis, & in corporibus similibus. & minoratur euentus in corporibus humidis, & assuetis vino cum mensura. Signa sunt ex dictis manifesta.

Cura. Galen. vero dixit cum non sit comprehensum

ex

ex eius cauſis aliquid manifeſtum ſuper quid ſit inniten
dum eo,quòd non vidit cum omnino,& in his vltrama-
rinis regionibus proprie quibus fuit. Abu. vero, & alijs
ſequaces Gal. cum multories illic viderint, curam eius
cõprehenderunt in v. in abſciſſione cauſæ primitiuæ cũ
regimine, & correctione aeris illius regionis, in qua ac-
cidit,rectificatione aquæ,& eiborũ regionis,vel dimiſſio
ne eorum omnino, & miniſtratione humectantium, &
balneorum, & omnia regiminis humectatiui noti. In
abſciſſione cauſæ antecedentis cum phlebotomia oppo-
ſitæ partis, & cum mundificatione ſanguinis,& illud cũ
medicinis ex myrob.epithymo,ſene, fumoterrę,polypo
dio,& ſimilibus educentibus humores aduſtos, & cum
compoſitis, vt cum pilulis cochijs, & tryphera confecta
cum ſena, & fumoterræ.

Tertio cum euacuatione cauſæ coniunctę cum parti-
cularibus medicinis. Et illud cum appoſitione ſanguiſu
garum ſuper locum, deinde cum repercuſſiuis ex ſanda-
lis,camphora, cum ſucco herbarũ frigidis, notis ſupra,
aut myrta,pſyllij,lac dulce, quoniam nó repellit ad prin
cipia, eo ꝙ precedens afficiabit euacuatio. Non autem
talia frigida ſuper vlcus ponantur, ſed circa ipſum, quo-
niam frigidum vlceribus mordax dixit Hippocr. in aph.
ꝙ ſi nó ſpargatur,reſoluatur non cum valde calidis, quo-
niam ex eis perueniet forſaſſe ad eſthiomenum,ꝙ ſi non
reſoluatur,ſanietur, deinde aperiatur, & mundificetur,
& regatur,vlcerum cura,quæ infra dicetur. Et quarto cũ
correctione accidentium, vt exeuntis venæ. Cum ergo
ambulla rumpitur, & vena ad exeundum feſtinat,opor-
tet,vt æger in die prima vnc.s. ſecunda die. drac.i. & in
tertia die.drach ij.de aloe bibat, & locus eius etiam epi-
thematur cum aloe. Ex hoc nocumentum eius omnino
deletur,poſtquam enim quod exerit,quod ex ea fortis ap
paret,ſuper arundinem paruam ex plumbo factam, cu-
ius pondus ſit.i. vnc.voluendum,& cum prędicta canna
ligandum,& vt pẽdeat dimittendum, nam ex ipſius gra-
uedine incipiet deſcendere,& citius egredi, & cum ex ea
aliqua pars exiſtit circa plumbum voluatur, & ligetur.
Si autem quod iam egreſſum eſt longum fuerit, incida-
tur,& quod remãſit inuoluatur, & donec radicatur ob-
ſtruatur, quod eſt obſeruandum, quia ſi ſic factum fue-
rit, attrahetur, & intrabit cannam, & poſtea putridum
vulnus magnum generabit, quapropter huic ęgritudini
ni blandiendo eſt ſubueniendũ,& paulatim vena eſt ex-
trahẽda donec omnino egredietur, & nihil ex ea in cor-
pore remaneat. Si aũt ipſam omnino intrare contingat,
in ipſius foramine ponatur radius,& in longum ſcinda-
tur,& bene aperiatur,donec quicquid ex ſua materia cõ
tinetur euacuetur; butyrum quoq; per aliquot dies ſuper
ponatur, donec putreſcat, & eius conſumatur materia,
deinde cum his, quæ carnem generant,curetur. Et quin-
to cum regimine, quod ſupra in carbunculo dictum eſt.

De panaritio, & medicinis eius. Cap. 8.

PAnaritium eſt apoſtema calidum,rubeum, in circui
tu vnguium naſcens, & ardens,& dolorem inferẽs,
& fortiter pulſans, ex quo plurimũ accidit febris,& per-
tingit dolor vſq; ad loca,quę ſunt ſub aſſellis,& inguine,
& finaliter perducit ad caſum vnguis, & quandoque ad
corroſionem digiti, & cauſa eius eſt ſanguis cholericus.
Cura vero eius cõſiſtit in tribus, in euacuatione vniuer-
ſali cũ phlebotomia,& maxime ſi diu eſt,ꝙ patiens non
fuit diminutus, in particulariũ remediorũ approxima-
tione cũ ſedantibus dolorem,calorem,& pulſum ex apo
cruſticis. Et primo in principio cũ ſubmerſione digiti in
aceto calido,vt iuſſit Gal.deinde cũ emplaſtro de cãpho
ra,aut mucilagine pſyllij cõfecta cũ aceto, deinde ſi ex-
pedit propter dolorem cum epithematione digiti ex ace
to,& opio diſſoluto in eo, donec ſuper locũ craſſum fiat
epithema, deinde cõtritæ gallæ, aut cortex granati, vel
grana myrtæ cũ aceto,& aqua cõquaſſata,& ſuperponat
ẽt pãnus ſuper ipſum aqua niuis infrigidatur,quoniam
ipſum refrænat multoties,ſi fiat cum frequenti innoua-
tione,& confirmationem eius prohibet,& ſimiliter ſor-
des auris cum litio prohibet à proprietate illius collectio
nem,quòd ſi pulſus in loco fuerit vehemens,prædictam
medicinam, vel aliud ſibi ſimile per diem integram ap-
proximare curabis, deinde ſi pulſus adhuc perdurat, ſi-
gnum maturationis erit. Quare oportet, vt aliquod em-
plaſtrorum, quæ in cura phlegmonis ordinauimus, &
hic ſuperponas,& proprie ſemen almari, & pſyllium
cum lacte,donec ad ſuppurationem deueniat,deinde ape
riatur, & quod in eo continetur, educatur, proprie cum
emplaſtro ex farina lupinorum cum melle, deinde cum
curantibus vulnera locum rege, & proprie cum aloe. Et
deinde cum vnguento de ceruſſa, & ſarcocolla, & ſuper
ponatur pannus madefactus in fine. Et ſi in principio
vnguis pruritus acciderit,vnguis cadet; ſi ergo ceciderit,
digitus ab omni motu lædente cum obuiatione rei con-
quaſſantis cauendus eſt, ne vnguis, qui renaſcitur fortis
egrediatur, & aſper. Et in regimine quale eſt dictum in
phlegmone. Cõſiſtit etiam cura eius ex ſimplicibus ap-
propriatis eis,vt ſuc. myrtæ proiectus ſuper eum, & epi-
thematus,acatiæ cum albumine oui,ſordities balnei,oli
banum quod incarnat,radix pentaphyllon decocta cum
aceto,& emplaſtrata,ſuccus,& radix liqui.ſumach,ſires,
aloes cũ melle, ficus cũ penidijs ponit ſupra panaritium
ad maturandum, & reſoluendum cum aqua cineris li-
gni ficus, & in augmento cum cortice granati, & ſanat
illud acetum, & folia oliuarum ſylueſtrium. Abuh. In-
quit enim,nec oportet, vt fletur ſuper infrigidãtia,nam
ipſa,quando pertranſit hora principij, inſpiſſant cutem,
& obſident materiam, & vehementior dolor fit, & non
illud quod ſentitur de caliditate, quamuis ſit ſicut ignis,
immo reſoluatur, & exiccetur, cum ſubmerſione in lo-
co calido,& in medio teratur olibanum ſuper ipſum,aut
nigella trita,& adeps,mucilagines lenientes, & bona ſor
des auris. Et dixit quoque fortaſſe, cum enim eſt timor
corroſionis, neceſſarium eſt miniſtrare emplaſtrum ex
arſenico, & tragacantho, calce, & flore æris, quoniam
exiccat,neque eſt melius eo. Et quandoque incipit curre
re ex panaritio vlcerato ſanies, & tunc cauterizetur, &
incidatur,vt non perambulet malitia in digito toto. Em
plaſtrum. ℞. aloes,balauſtiæ,olibani, & gallæ confician-
tur cum melle,& adminiſtrẽtur. Emplaſtrũ quod dixit
Paulus. Recip. tragacanthi vſti, thuris, ana partes æqua-
les,floris æris partem.s. terantur, & conficiantur cũ mel
le,& ligetur,ne tangat locum,adde vero oleum.

De apoſtematibus paruis, ſeu puſtulis illius generis, vt ſunt morbilli, & variolæ, & ſere, & medicinis eorum. Cap. 9.

QVia ſupra prima particula ſectionis huius locuti
ſumus de cura variolarum,morbillorum,& paſti
cum,quæ ſunt ex apoſtematibus ſanguineis paruis,nunc
de Sere loquemur,quod ex illorum genere eſt. Eſt inquã
ſere puſtula parua laxa ſicut veſica, ad aliquam tendens
rubedinem,& eſt pruritum faciens, & anguſtiam, & eſt
veniens ſubito plurimum. Et accidit,vt currat ex ea hu-
miditas, quæ fortaſſe eſt ſanguinea, & plurimũ ſit vehe-
mẽs in nocte, & in eis etiã anguſtia fit fortis cũ triſtitia.
Et cauſa eius eſt vapor calidus eleuatus in corpore ſu
bito,aut ex ſanguine cholerico, aut phlegmate ſalſo bau-
rachio. Et ſanguinea quidem eſt vehementioris rubedi-
nis caliditatis, & vehementioris * apertionis. Et phleg-
matica eſt minor in omnibus illis,& cum Sere inuadit
locum amplum, & intrinſecum; ſi non fiat phlebotomia
timetur feb.tertiana, oportet ergo, vt fiat phlebotomia
in ſpacio, quod eſt inter principium,& ſtatum.
Cura vero Sere in quatuor rebus conſiſtit. In euacua-
tione cauſæ antecedẽtis cũ phlebotomia, ſi ſanguis fue-
rit vincens,deinde conſequenter cum ſolutione cholerę;
ſi tolerat virtus, quod fit ex duabus partibus myroba-
lanorum citrinorum, drachm.i.hieræ, cuius doſis ſit,
drach.iij.cum iuleb; ſeu ſyrupo acetoſo. Secundo conſi-
ſtit in ſedatione anguſtiæ, & inflammationis. Et primo
cum

Diata.

Sere quid.

Cauſa.

* apparitio nu.

De cura.

cum tamariscis de aqua fructuum,& de infusione chrysomilorum, & succo duorum granatorum expressorum cum pulpis suis in quantitate lib.s. aut cum succo granati acetosi. Et de his, quæ sedant eam, est infusio sumach colata cum ex ea sumuntur in potu drach.ij. & detur in syrupo de nuce in die multoties; est enim ex his, quæ multum conferunt ei,& lenit naturam. Et de appropriatis ei est,vt sumatur crocus hortulanus,& teratur,& cócutiatur cum aceto, & sumatur aqua myrtæ, seu aqua vrcei noui. Et si humor fuerit phlegmaticus,baurachius, ducatur cum myrobal. chebu.& citri, cum turbith, de quo fit quantum est media pars illorum, & fit potio eorum vnc.ij.& detur in syrupo de nuce cypressi humidi.vnc.j.cum aloes,vnc.j.& sumitur crocus hortulanus, & ex illis est,vt sumantur cucubæ. vn.j. cum iij.zucchar & sem.agnicasti. in lacte dulci. Tertio consistit in regimine,& est,vt regatur cum cibis frigidis, & acetosis absersiuis. Quarto consistit in particularium remediorũ approximatione ad particulam patientem cum resoluentibus temperatis, & humidis,dictis supra in cura phlegmonis, & cum saniantibus, si expediat, & alijs,quæ illa sequuntur.

De terminatione apostematum,quot modis possunt terminari, & est sermo generalis in terminationibus apostematum. Cap. 10.

OMne apostema vbicumq; sit corporis terminatur secundum Galen.aliquo sex modorum, quibus ad finem salutis, vel mortis perducitur æger. Qui autem sint, & quales, quia boni mali, & mediocris, & quæ eorum sint signa, supra in *huius* sectionis principio dictũ est. Sed vt scias apostemata regulare, vt ad bonum, & optimum perueniant terminandi modum in finem salutis, ipsumq; cum expediat valeas adiuuare, & malis obuiare,nunc oportet adijcere,& monstrare, quid sit scilicet vnusquisque, & quibus causis fieri habeat,vel medicinis, & cui competat quilibet,& cui non, & quod sit regimen obseruandum in eis, supra enim in capitulo generali *dictum* est, qualiter nocumenta apocrusticorum, & diaphoreticorum cum accidant corrigantur, hic autem dicendum, qualiter sit ne accidant obuiandum. Sciendum ergo, quòd resolutio apostematum, & cuiuscunque alterius materialis morbi,est,vt humores, qui sunt materia eius subtiliati, & in vaporem conuersi apertis poris insensibiliter expellantur,vt Galen.often dit. Fit autem illud a natura,& arte, completur vero calidítate, & humiditate temperata naturali medicinarum quarundam proprie,simplicium,& compositarum,quæ humiditates corporis ponant subtiliatas,& in vaporem conuertas,poros cutis rarificatos, vt facile expellatur,vt est semen lini, anethi, fœnugræci, & similia, differunt autem, & variantur in qualitatibus dictis, secundum plus,& minus,secundum diuersitatem materię,& membri,& aliarum rerum intrinsecarum, & extrinsecarum, quæ notæ sunt, quibus indicia aptæ, & ineptæ resolutionis habent. Coadiuuant autem ad resolutionem apostematis recurrere facientia præmissa, vt dicatur apostema resolui, cuius pars recurrit, & pars inepta recurrere proprie resoluatur, vt non procedat à modo, sed desistat. Cũ ergo materia apostematis recurrere non sit apta, quia iam aggregata est, & incuneata in cupo, sed resolutioni potius,vt quia calidum sit,sanguineum, vel cholericum vel ex vtrisque mixtũ, & cõplexio corporis calida,& cõpositio rara, quod expiratio visus, & liquoris declarat, quæ in emplastris quotidie inuenitur, & maxime quia dolor, febris, & alia accidentia remittantur cito, si non sufficienter agant sunt reliquiæ, si vero non, vt quia tepide se gerat, iuuat ipsam cum temperatis prædictis, si prædicta nõ sufficiant,vel propter medicinarum ineptitudinem propter naturam, positionem eius, vel caloris membri debilitatem,compositionis densitatẽ,confortabis illa cum alijs subtiliantibus, & calefacientibus magis, vt est spica,absynthium, ameos,baurach,& similia,

Nota.

quæ infra(Christo auxiliante)dicentur, nec illis fortibus absque necessitate prædicta vtaris; fortia enim caliditate sua, & siccitate, subtile quodã impetu resoluendo à crasso diuidunt, & illud sciratum dimittunt, quod difficilius resoluetur quàm prius, & etiam sanabitur.

Et rege patientem cum extenuatiua diæta, siti, & fame, fames enim exiccat corpus. Sanatio vero apostematum est adæquatio materiæ, & dispositio eius apta ad euacuationem per eruptionem. Cum enim in vacuo membri, seu cupo apostematis iam tota materia sit collecta facta, quia sit exitura, tunc cum non possit apte repelli, quia iã exiuit à vijs, & venis, non resolui,quia incuneat ibi existit, & compacta,expedit,vt per partem patientem sensibiliter educatur, eo quòd præter naturam existat, & illud per eruptionem, vt ergo absque grandi nocumento naturæ, & membri possit expelli, oportet maturare ipsam, & in saniem conuertere, vt per eruptionem facile expellatur, aut enim si niteris euacuare destrues loca sana ægritudini resistentia, dixit Hippocrat. Fit autem à natura, & ab arte cum medicinis calidis, & humidis cum æqualitate viscosæ substantiæ, quæ cum caliditate æquali subtile a crasso non diuidunt resoluendo, sicut diaphoretica, & proprie fortes, sed agunt in eis vtique simul decoquendo, & permiscendo, & sua viscositate substantię vtrumque retinet oppilãdo, nec permittunt expirari subtile, & prohibendo transpirationem, caliditatem præter naturam acquirunt in loco,à qua permixta cum naturalis sanies generatur in tali materia bonum, & ad malum mediocriter se habente, vt dixit Galen. debent ergo esse tales medicinæ calidę in principio primi gradus, vel in fine ipsius, vel vsque ad medium secundi gradus,quæ infra dicentur,& hoc propter diuersitatem complexionis corporum, quibus approximantur, & etiam materiæ saniandæ. Inquit enim Galen. Medicina saniem generans debet esse caliditatis, seu complexionis similis complexioni corporis, in quo sanies generatur, & etiam membrum, vt dixit Auer.

Dieta.

Habent autem exituræ iudicium ex parte naturæ ipsius materiæ, & corporis seu membri in quo sunt,& quãtum ad saniationem, & quantum ad eruptionem, in quo materia est diffusa, apta,& facilis, inepta, & difficilis, & bona, & mala, seu laudabilis, & illaudabilis. Quantum ad saniationem quidem, nam quæ est in materia calida, est, & in membro calido carnoso,& corporis fortis caloris,in quo materia diffusa, & posita extra, multæ eminentiæ, & tumoris pyramidalis, vel coloris rubei cũ pulsatione prompte saniatur, & est bona. Quæ vero ex materia frigida in membro frigido, quia neruoso,& simili,& in corpore caloris debilis,inepta est,difficilis,& illaudabilis, & maxime si in membro ſicturali, vel propinquo existat, in quo nec apte fit exitura,nec saniatio propter mucilaginitatem ipsarum, & materię, & propter amplitudinem vacuitatis ipsarum,quare materia in eis non est bene aggregabilis in vnum, nec retinibilis,quin transpiretur, sicut exitui expedit, & saniationi, nisi grandis causa existat in eis.

Similiter quantum ad eruptionem, nam in prima est prompta eruptio,& absque periculo,in secunda est difficilis, & pernitiosa. Et quidem cum habet duobus fieri modis,vt per materiam,& artem, si fiat per naturam est melior,& securior, & si fiat ad extra laudabilis, si ad intra illaudabilis, si vero ad vtrumque magis. Et siquidem quod erumpit, egreditur album, & lene, & æquale, carens malo odore, laudabile est. Si vero citrinum, rubeum est; liuidum,& cænosum,malum, sicut Hippo. in prognosticis dixit. Cum ergo vides apostema aptum saniationi, & prolongatur, & fit factum exitura dolor, & feb. non minuitur, nec pulsatio, nec apparet humiditas aliqua expirati, imo tumor remanet, vel augeri non cessat, & maxime quando sanguineum, vel phlegmaticum, seu mistum ex eis fuerit apostema, non cholericum, nec melancholicum: humor enim crudus,& caro matura, materia sunt saniei: cholera vero inepta est ei,

2. prog. 42.

reso-

2. apho. 23. resolutioni potissime apta. Vnde Hippocr. in erysipelate putredo, aut sanies, malum. Et similiter melancholia si naturalis sit, maturationi, si præter naturam sit, corrosioni, cui maturatiua non competunt, cum putredinem augeant, & corrosionem. Vnde Hippoc. in apho. calidũ sanationem faciens non in omni vulnere optimum est ad salutem. Et si potes impedire, & resoluere, in hoc quã tum potes instabis, & illud sæpe ad meliorem terminandi modum reducas, & illud facies auferendo saniantia, & diætam extenuatiuam ministrando, ac resoluentia, quę aperiendo poros materiam transpirabilem reddant, & subtilem eius partem à crassa diuidant, resoluendo: illa enim sola putrefiunt corpora, quæ calida sunt, & humida, & intranspirabilia perseuerant, deinde cum administratione styptícantium, & exiccantium, vt foliorum myrtæ, balaustiæ, & gallæ, & huiusmodi, quæ si euitare non potes, quia natura sit ad suppurationem intenta, siquidem per se sufficiens sit multum apta, & naturæ obediens, quia si calida in eodem loco vehementioris exitus ad exteriora cum maioris tumoris eminentia, & acutioris capitis cum rubedine ac pulsatione, relinque ipsi naturæ. Dixit enim Galen. Medicaminum auxilio non indiget, nisi cum morbo magnificato, dominari nequiuerit. Si vero per se non sufficiat, confortabis illam cum medicinis prædictis, & proprie cum materia est inepta, & prædictæ contraria. Cum vero sanies sit, tunc considerabis an locus eius sit in membro carnoso, aut in mẽbro arterioso, & neruoso, & proprie quod iuxta iuncturas existit. Si enim fuerit generatio eius in loco carnoso, arterijs, & panniculis carente, & neruis, vt sunt nates, & adenæ, non aperias exituras, donec tota materia sit complete saniata; nisi multa, & superflua in quantitate existat, de quo membri corruptio timeatur; melius enim digeritur insimul dimissa quàm si euacuaretur in parte; tunc enim intranspirabilis perseuerat, & quia permista, quod ex ea tangitur à putrido apertius putrefit. Si vero in membris alia conditio fiat ante perfectam, & completam saniationem totius, si natura non aperiat, studeas aperire. Sanies enim diu retenta, ac virus, dicta membra sua acuitate corrodit, quod plerunque ad spasmum adducet.

Nota. Cumque artificialis apertio duobus modis habeat fieri, vt per pharmaca causticа, quæ infra (annuente Christo) dicentur, & per incisionem cum ferro, vel sectioné, sitque in eis dubium, ne subiecta membra læderentur, expedit, vt hat conditionibus debitis obseruatis, & maxime in exitura tali existente in neruosis, venosis, arteriosis membris, si enim sint in membris carnosis, sine periculo inciderur, vel secabitur, etiam si profunda fiat, vt dictum est.

Conditiones incisionum. Conditiones autem debite obseruandæ sunt. Quædã ex parte chirurgici operantis, vt quod sit sciens, & proprie in arte anatomica, & expertus in sectione, sitque habens manus leues, & habiles ad secandum, & secum deferens instrumenta apta ad illam, vt nouaculam vel lanceolam, mollificantia, & dolorem sedantia, quæ in solutione neruorum dicentur, & cõstringentia sanguinem, qualia sunt plura, ex quibus est medicina Galen. quæ ex pilis leporis, tela araneæ, & ouorum albumine commiscetur, & ferramenta, quibus cauterizetur. Quędam vero sunt ex parte corporis, in quo inciditur, quædam ex parte loci, quædam ex parte quantitatis, & formæ, seu figuræ, quædam ex parte ligaturæ. Ex parte quidem corporis, vt si forte tumeat, & si sit sensibilis valde, prout Abuh. docuit, in vino lolij aquam ponas, aut sumach, aut sumitertæ, opij, & hyoscyami, ana vnc. sem. nucis musc. & galliæ musc. & ligni aloes crudi, ana drachm. j. sextam, aut hyoscyamum nigrum cum corticibus mandragoræ in aqua coquatur, donec rubefiat, & cum vino admisceat, & præbibat. Ex parte quidem loci est, vt fiat vbi sanies aggregata rumpitur, quam mollities tactu inuenta in loco cum digitis indicat, & albedo, seu illius color puris, licet quandoque propter crassitiem sui non maturetur, vel profunditatem loci, vt Hippoc. dixit in aphor. quo casu calorem oportet attendere, & pruritum, fiatque in loco subteriori remoto ab arterijs, & neruis, quo sanies melius possit effluere, & expelli, vt siquidem sit exitura pinealis extra eminens, & acuta, in capite sui fiat, ibi enim, cutis propter saniem attenuata est magis. Nota. Si vero sit spaciosa, & lata, fiat in parte subteriori, per quam melius possit euacuari, vt si expediat, in locis eius duobus, vel tribus incides. Ex parte figuræ, vt fiat secundum processum rugarum, vel linearum cutis, nisi in illis membris, in quibus positio villorum non currit secundum cursum rugarum, vt est frons, & palpebræ, in quibus si secundum rugas cutis ipsarum incides, simul, & neruum, seu villum eius, qui in longitudine currit, incides, caditque supercilium, & palpebra, & breuiter fiat, sicut Ancilinus in chirurgica arte expertus, & in anato. doctus insinuauit, quod infra ponetur. Ex parte quantitatis, & formæ, vt si sint in superficie posita, fiat superficialis, si vero in profundo profunda, & lata, vt carne adiacente, eius labia non claudantur. Et proinde ad cautelam tentam aliquo liquido inunctam impones prius expressa suauiter sanie, & paulatim, non subito; si enim subito expellatur, & exitura sit magna, & multa collecta sanie, perducet ad mortem subitam, maxime si intrinseca fuerit. Vnde Hippocrat. 6. apho. 27. in aphoris. Quicunque empyici, aut hydropici vruntur, aut inciduntur, sanie, aut aqua subito, & multa fluente, repente moriuntur. Cum ergo, quod per se effluit, fuerit parum prius imposita tenta superemplastretur ouum conquassatum cum ambabus partibus suis, cum stupa ad sedandum dolorem, restringendum sanguinem ex venis incisis fluentem, vel spongiam in vino styptico infusam, vt docuit Abuha. Et emplastrum de chalcantho non valde frigidum, ne mordeat vlcus, & superligabis modo quo oportet, qui infra dicetur absque multa constrictione, ne doleat magis, & sic dimittes vsque in diem sequentem. Ex tunc vero solue, & mundifica vlcus cum mellicrato, vel cum vino, & impositione tentæ ex filis telæ antiquæ, vel stylo si fuerit in profundo, super ani caput autem sit pannus absterssiuus, & exiccatiuus saniei, & puris. Cumque aliquid remanserit saniandum, illud saniabis miscendo mundificantia, & saniantia in emplastris. Et cum mundificaueris necesse est, vt succurras ad conglutinandum cutem cum carne, vt non rumpatur, & indurescat, & fiat taliter, vt non conglutinetur, quare fiat sinus, vel bursa, quæ non cesset impleri, & redeat similis exituræ primæ. Et quoties mundificabis non moretur quin impleatur carne, ne fiat de genere fistularum. Ad hæc ergo complenda, facta incisione, & mundificatione, si ea, quæ in circuitu incisionis sunt sine phlegmone fuerint, replebis vlcus puluere siccantium, seu styptícantium pharmacorum etiam mordentium, qualia sunt ostraca adusta, & quale est compositum pharmacum ex fermento, & eis quæ per chalcitem. Si vero quid eius, quod in circuitu, phlegmonat, id quod per oleum, & chalcitem liquefacies, quando infrigidabitur, ducens in olla mollificare manibus oportet de vino fundendo, vt nosti, vtile enim est in multis hoc tale pharmacum, &c. Deinde conserues cum ligatura debita, quam infra dicemus (annuente Christo,) vt nec aqua, nec oleum, nec pilus cadat, nec aliquid quod humectet, sordidet, & conglutinationem retardet. Et deinde incarnantia, & conglutinantia ministrabis, & finaliter sigillantia. Quod si ex errore sinus accideret seu bursa, quam Galen. colpum appellauit, melius est, vt dixit ad mundificationem puris, & ichoris, sine qua incarnatio, & conglutinatio opportuna est impossibilis, quod habeatur canale perforatum secundum rectum, ex ære, vel corio præparatum, ea vero non existente, habeatur instrumentum puris mundificatiuum habens amplum canale, habeaturq; pharmacum per chartam combustam compositum ex eo parum mistum multo rhodino. i. oleo ros. Et hoc canale p orificium vlceris fine immittere, & deinde inuoluto lici nio claude orificium, & tãdiu in eo dimitte, donec mũ-

difica-

dificatus perfecte sit sinus, & carnosatus, qd absente tumore, & dolore partis, sinus constrictione ac siccitate ipsius cognosces. Quod si in ore pus benignum, & paucum uideris, magis spem carnosari, & conglutinari habebis colpum, propter quod superpones spongiam madefactam, & acetosam, gallæ oleo superligans, ut infra dicetur, & superpones emplastrum, & tentam ex eo inunctam, & dimittes usque in secundam diem, uel tertiam; quod si tunc ligatura soluta, liquor quis subtilis excernatur ex colpo, ne à conglutinatione desperes, multoties enim superposita pharmaca patienti particulæ uirus exprimit ex cute ipsa uiolenter, & carne sibi subiecta humiditatem subtilem, & maxime si corpus humidum sit, & dieta humida, & superflua usum fuerit, qua expressa, commensurate siccæ fientes regiones, conglutinatur prompte, quod si secundum, tertium, uel quartum diem absoluens inuenies liquorem indigestum, per hoc scias non conglutinatum esse colpum, & proinde expedit, vt supra apponatur particulæ pharmacum fortis exiccationis absque mordacitate, quale est pharmacum nostrum flauum, per metallica pharmaca sine cera confectum, & oleo gallæ, & acetum sanguinolentorum veterum vlcerum, & neruorum est conglutinatiuum, & corporis instantis exiccatiuum, quecũque autem emplastra sint pharmaca liquata rhodino, si in huiusmodi sinus immittimus, per canale non trãseãt, sed in his conuenit vesicam accipientem porcinam apponere ante listum perforatum, secundum rectũ oportet esse acriora pharmaca, quæ liciniosis imponuntur nominatis, quia sunt viridia colore, & propterea pauco rhodino commista, commensuratio vero super incarnato sinu conglutinatorum aliquod pharmacorum superponatur, vel si recès, seu sanguineum curares vulnus, multa.n. sunt talia, qualia per butyrum, lithargyrum, & æruginẽ æris, & alia metallica pharmaca, ex quibus quandoque flauum pharmacum resultat, cum amplius fuerit cocta, & quãdoque violaceum cum ad modicum fuerit cocta. Scire oportet enim quod omnia metallica pharmaca lepromera, & ficciora fiunt vsque ad plurimum cocta, & proinde in colpis profundis magis operatiua, cũ ad profundum oporteat peruenire eorum virtutem, quæ vero recentia, & sanguinolenta sunt vulnera, facile conglutinamus, & si vnum ex his exiccent, vt sunt, quæ suprascripta sunt, de quibus multa enumerauimus, quibus scripta sunt, similiter multa foramina, & longa, habentia multam sorditiem.

Aduertendum autem, quod si aliquid colpi in superiori fuerit regione; & similiter si vulnus fuerit profundũ, os vero eius in corporis manifesto inferius, facile per os effluat liquor, si solam custodias conuentionem figuram patientis particulæ, vt si fuerit colpus in crure: orificium vero eius iuxta genu tendente deorsum, orificium vero eius sursum, liquor manebit intus, & corrodet cõtinuas partes, neque effluet, vt nec carnosetur, & conglutinet, vt expedit, nisi subincidas inferius ad suffusionem ichoris ipsius. Et si illud in vulnere profundo nequeat fieri, iuuetur conuenienti figura, & expressione versus orificium tendente in pharmacis trahentibus de profundo, cũ exiccatione forti, donec ichores perfecte fuerint exiccati, quod ex prædictis signis cognosces certe, & ex tunc abluatur cum imectione mellicrati, quod in hoc melius est ad maiorem mundificationem; deinde incarnantia ministrentur, deinde vero ablues cum vino mediocriter stiptico, & ætate medio repido, & conglutinantia superponas. Et spongiam mollem quàm magis possibile est modo prædicto madefactam, expressam circumpones, & superligabis bindam. Sit autem eius superligatio, vt a fundo colpus incipiat, terminetur autẽ versus os, & circumpones vero othomoris bindam, stringat quidam indolorose fundum colpus, paulatine vero exoluatur vsq; ad orificium, vt illic laxam superligationem habeat, & a binda, quę superponitur extrorsum super orificium cum emplastro cum forficibus existente incisa, vt effluere possint ichores ab orificio, colpi quoq; aliquo secundum id, superpositoq; emplastro, vt ad supersolutionem quã in tertia die facies, auferens ab eo id quod velut epithema circumiacet; adhuc autem si dominium eorum, quę ad saniem deuenerunt apostematum, incisio fiet tarde, vel propter imperitiam medici, vel timorem infirmi, necesse est in tempore corrodi cutem a sanie, & subtilẽ fieri, & dirumpi vndique ad modum dislaniati panni, vt fiat vlcus a medicis nominatum rancosum, & dilaniatum, seu dilaceratum. Est ergo cutis huius difficile conglutinabilis, & maxime si quis siccum superponat consistentia pharmacum; ab his enim adhuc magis rancosior fiet, & ficca cutis similiter, & acutis gũmis exiccantibus similiter, quare ad conglutinationem eius vti oportet aliquo humido consistentia pharmaco: virtute vero sicco, & effectu, quale est pharmacum compositum per lithargyrum, & pinguedinem porcinã veterem, & chalcitem habentibus, vel oleum veterinum. Melius autem operabitur secundum has dispositiones, quando nõ valde durum, nec certissime molle conficitur; conglutinatiuum enim omnium est vlcerum, & sanguinolentorũ immissum per oleum vetus, deinde per vinum vetus, deinde positis in circuitu huiusmodi dispositionum; intristanter enim eas consolidauit multoties, confert in lacer tosa cute. Nihilominus mel vsque ad consistentiam coctum, emplastratum, vt neque sit ita durum, vt lædat cutem, & instabile sit, neque ita humidum, vt circumfluat calido corpore, & siccam relinquat bindam, & sic nihil prosit, quoniam autem mensuratio coctionis vix perceptibilis est in eo, melius est emplastrare puluerem myrtæ, vel aloes, vel olibani, vel omnia simul, & maxime qñ in binda vnctum humidum appareat. Sit autem subtiliter puluerizata, & bis, vel ter cribellata, & si supermisceatur decoctioni mellis, prędicta operabuntur melius, si magnus, & profundus fuerit colpus. Ad hoc autem subtilissima est, & expertissima centaurea; est enim mirabile pharmacum in vtilitate eius, deinde symphytum .i. plantago aptissimum, deinde ireos, & absynthij radix, & postea oroborum farina. Sint autem subtiliter cribellata, & linita; mista autem mellis decoctio, secundum illud tempus quandoque vtique ab igne auferendum, deinde supertere baculo vel miscula, vt misceantur ipsa bene melli. Melius autem est præferentes ollam ab igne emplastrari omnia huiusmodi; deinde diligenter mouere, donec mel vtique fiat tepidum, vt superponi possit ei, quæ curatur particulæ. Cum autem exitura intrinseca fuerit, licet de ea in prima sectione particulariter dictum sit, & ad chirurgicum non pertineat, sed ad physicum: magis tamen regat eam chirurgicus in absentia physici, velut manualiter operatio in eo, cum ministratione euacuationis minus, ne subtractione humiditatis impediat maturationem. Sed siquidem sanguis, qui inuentus est, malus, & corruptus existat, quod vt plurimum est, tam propter compassionem, quam propter alicuius euacuationem, cum phlebotomia cognosces, mundificabis eũ, prout superius dictum est. Si vero bonum videbis, non euacuabis, nisi multus fuerit: minutio enim impedit saniationem subtrahendo humiditatem, & minuendo calorem ministrabis maturantia exquisite, quę sunt medicinæ subtiliatiuæ, ex simplicibus, & compositis. Ex simplicibus vt myrta, cinnamomum, amomum, & reliquæ species cum confectione vini subtilis, declinantis ad albedinem, paulatim bibiti. Et ex compositis est theriaca, & mithridatum, & homorusia. Et facta maturatione, si per se non rumparur ministrantur rumpentia eis appropriata, deinde mundificantia, & vltimo conglutinantia, quæ ex prædictis in prima sectione sunt nota. Et oportet, vt regas patientem huiusmodi exituras intrinsecas, & cum maturatur, tendat ad caliditatem, & humiditatẽ temperatam. Cum vero erumpitur, & fit dubelati, oportet vt regas virtutem, ne cadat subito, & syncopizet, & moriatur; & proprie vbi multa, & subita sequitur euacuatio, & illud cum cibis, & potibus iurium carnium, & vini subtilis, odoriferi, perinde cum his, in quibus est absterſiõ, & mundificatio, vt chisi hordei, aqua eius, & cicc-

ceterum aqua, mellis,& cappares, caricæ, & paſſulæ, & A ſimiles, deinde cum habentibus virtutem conglutinatiuam, vt ſunt extrema animalium neruoſa, & viſcoſa, quę ſua qualitate generant ſanguinem viſcoſum conglutinationi conuenientem.

De appropriatis apoſtematum ſecundum diuerſitatem membrorum, in quibus fiunt. Cap. 11.

Cauſa. LApidatio vero apoſtematis, non talis a principio exiſtentis, vt melancholicus eſt, & conuerſio eius in ſclirosim, & duritiem, accidit dupliciter. Aut ex natura materiæ ipſius, vt quia fuerit eterogenea, ſubtilis,craſſa, & viſcoſa, cuius ſubtile reſoluitur per ſe, vel actio naturæ reſolutioni intendens ſubtile euaporari fecit, craſſum vero dimiſit, nequiens illud reſoluere propter ineptitudinem ſuam, quod induratum remanſit ſequeſtrato ab eo ſubtili, & humido leniente, & mollificante. Alio modo accidit ex errore medici in curatione, vt quia volens ipſum reſoluere, reſolutiua diſproportionata miniſtrauerit, & ſuperflua, ab humiditate priuata, vel quia à principio apocruſtica fortiora, quam oportuerit, apoſtemati miniſtrauerit. Cumque videbis apoſtema aptum huius terminationis per ſigna, quæ ſuperius habuiſti, & per duritiem a tactu inuentum poſt duritiem, vel maiorem,& per ſigna aptitudinis materiæ eius ad illam, obuiabis cum regimine humectante,& miniſtratione humectantium intus, & extra,abſq; reſolutione, & cum euacuatione humorum craſſorum, & viſcoſorum, & quod ſcliratum, & induratum fuerit curabis, & reges cura propria ſclirroticorum, & melancholicorum, quæ infra ponetur. Conuerſio vero,& permutatio apoſtematis in putredinem fœtentem, & corruptionem, eſt tranſmutatio totalis materiæ eius putrefientis, ex calore non naturali extinctio eius naturali, hæc eſt natura putredinis dixit Galen.& in hoc differt a ſaniatione ipſius, quia in materia, & efficiente, ibi enim materia inter bonum, & malum ſe habebat, & calor efficiens ex calore naturali, & præter naturã erit mixtus, hic vero, & materia, & cauſa efficiens præter naturam totaliter eſt effectus. Cum ergo corrumpitur apoſtema, forſaſſe putrefaciet,& corrumpet membrum,& fortificabit ipſum. Qualiter autem hoc fiat, & qualiter hoc curandum ſit, & regendus ſit patiens, ſupra dictum eſt in capitulo generali, & infra in eſthiomeno, & gangræna dicemus. Apertio autem ſubita periculoſa eſt, & ſuffocatiua, ſi interior ſit, & in membris nobilibus, & animalibus, vel ſpiritualibus magis, vel eis vicinis, vt quæ in cerebro eſt,& panniculo eius,gutture vel pulmone, vel pleura, quæ vicinatur cordi. Et ſi quidem apoſtema, vel exitura non ſit matura, illud contingit multitudine materiæ, & acumine eius dirumpente,vel vlcerante particulam continentem, & ex tenuitate, vel ſubtilitate ipſius,vel aliqua cauſa exterius adiuuante,vt eſt percuſſio,& caſus. Si vero ſit matura, & ſuppurata iam, & aperiatur ſi ſubito fiat: cauſa erit multitudo ſaniei, & D acuitas ipſius cum tenuitate membri, vel vtraque. Quare ſiquidem in prædictis locis fiat, morte ſubitam portendit vt plurimum, quæ propter curſum cum multitudine,& malitia ad cordis, & cerebri ventriculos,& proprie cum eruptio facta ſit in parte ipſius poſteriori:tunc enim cum non habeat vnde expiret, eius ſpiritus ſuffocabitur. Si vero in membris nutritiuis fuerit,talẽ morte ſubitam non portendet, niſi cum in hepate fuerit, vel cum materia deferatur ad illa cum apoſtema, vel ad exituram aptam, cum hoc videris ex ſignis magnitudinis apoſtematis, vel exituræ, & multitudinis materiæ eius, & ipſius malitiæ obuiabis,vt tua intereſt,dicente Hipp. *2. prog. 43.* in prognoſticis,nonne illius eſt, vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel vt ſaltem competenti adminiculo tolerabilius fiat, & illud quidem facies regendo patientem cum euacuationibus totius, ſi expediat, & partis cum ſanguiſugis, & caraxationibus dimiſſis, donec ſanguis ſufficienter exeat, & etiam deriuationibus, & attractionibus materiæ ad exteriora, & ignobilia, cũ vẽtoſis,& alijs prænarratis ſupra obtundentibus acuitatem materiæ, ſiue humor ſit,ſiue ſanies, ac cum reſolutione materiæ apoſtematis, ſeu exituræ, & cum diæta tenui, & ſiti, & fame, & alijs materiam minorantibus. Et ſi expediat cum eruptione feſtina,ex his quæ eruptionem habent facere in interioribus, quæ dicentur, cum confortatione membrorum principalium, & virtutum in eis,ex odoriferis, & ſtypticis, ex his, quæ in prima ſectione ſunt dicta, in cura cordis, & cerebri. Permutatio apoſtematis eſt, vt quia materia eius de membro, in quo extitit aggregata tranſferatur ad membrum nobilius,vel ignobilius,intrinſecum, vel extrinſecum, ſupremum, vel infimum, vt eſt dictum,& illud dupliciter eſſe poteſt naturaliter,& vi ſymptomatis. Naturaliter quidem, vt quia potentia naturæ non abſoluta, materia ſubtiliata ſit,& poris membrorum, ſeu intermedijs venis ad aliud expellatur ignobilius extrinſecum, & infimum, vt cum tranſit de apoſtemate pulmonis in apoſtema cruris, vel pedis, & de nobilibus ad emunctoria eorundem in infimum, quod non eſt poſſibile, etiam ſi inter membra nulla manifeſta appareat via. Inquit enim Galen. naturæ forti nihil eſt impoſſibile in expellendis nocentibus; trahit enim ſaniem per medium oſſis. Et regimen tunc eſt tale, vt ſinas naturæ nihil agendo, vt in aphor. docuit Hippo. Si vero vi ſymptomatis fiat, eſt vt quia materia ſua multitudine, & ſubtilitate ſubſtantiæ,ac acuitate qualitatis ſuæ grauante, & moleſtante, non poſſit contineri in membro, ſed effluens per poros eius venas reingrediatur, & tranſeat ad aliud, & maxime ſi ſit ei ſubiectum ſitu, & virtute, ſicut cum tranſit pleureſis,& ſynanche in peripneumoniam. Cum ergo apoſtema ad talem permutationem videris aptum ſit per priuationem ſignorum terminandi per alium modum,& apertionem doloris,& caloris in alio membro, & maxime ſibi vicino,& ligato, vt matrici vberaalligantur per venas, & ſtomachus cerebro per paria C neruorum, cum permanentia eius in ſua diſpoſitione prima, & ſi talem permutationem coniecturaueris bonam, vt dictum eſt, ſine eam, & iuua ſicut in phlegmone dictum eſt. Si vero malam, impedies euacuando, trahendo, & deriuando, exiccando, compingendo, & ſubtiliando, vt ſuperius cum de apertione eius, vt dictum eſt.

Conuerſio quid. *Permutatio quid.*

Reſoluentia. Ex reſoluentibus apoſtemata, quædã ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, quas ſupra narrauimus in ſectione prima, & proprie in ægritudinibus iuncturarum, & appropriatis in hoc loco eſt omne calidum temperatum, & reiteratum ſuper membro cum frictione membri tẽperata, & vaporatione faciente illud, in qua eſt humiditas calida ſimplex, vel decoctionis florum chamæmeli, meliloti,aniſi,& ſimilium,embrochata,vel cataplaſmata cum ſpongia,& reiterata multoties, cum ſuperpoſitione aliarum medicinarum ſimplicium, ex quibus ſunt caricæ, paſſulæ, mel, oleũ antiquum, terebinthina,thus, & maſtix, & vinum, & fortiores, ſicut ſinapis, ſtercus auium, calx, cordumeni, pyrethrum, gluten albotin, & maſtix,& oleum antiquum.oportet autem, vt à lenientibus non expolietur.

Et ex compoſitis eſt medicamen de marcheſia, cuius hæc eſt deſcriptio. ℞. lapidis marcheſitæ dra. vij. ammoniaci tantundem,farinæ fabæ dr. vj. miſceantur cum reſina hu.& liniatur ſupra ſaniatam exituram donec cadat per ſe, & oportet vt adminiſtretur ſtatim,quoniam exiccatur multoties.

Aliud. ℞. ammoniaci partem. i. bedeguar quartam partem partis vnius, & miniſtrentur. Oportet autem vt non ſpolientur a lenientibus,& mundificantibus notis, quæ infra dicentur, ne ſua forti reſolutione ad * ſcliroſim perducatur exitura, & alijs,quæ in noſtro antidotario ſerioſe notauimus. **ſcirrhum.*

Maturãtia. Et ex maturantibus ſunt medicinæ, in quibus caliditas ſimilis exiſtit caliditati corporis humani, & etiam membri, in quo fieri habet, & eſt vt ſi calidum,& humidum

midum cum latitudine, quæ est a principio primi gradus vsque ad medium secundi, in finem eius quandoque cum substantia viscosa, et de illis sunt simplices, & compositæ. Et ex simplicibus sunt, quæ sunt calidæ tales, in primo gradu, vt est embrocha cum aqua tepida, & farina tritici, vel hordei, & oleum dulce, & triticum masticatum propter illud, quod cõtinet de calore naturali corporis est melius. Et panis, cera, crocus, malua, & bismalua, radix ladanum, butyrum, hyssopus humida, adeps porci, radix lilij al. domestici, fem. lini, fœ. caricæ pingues, melilot, & vuæ passæ. Et ex fortioribus est hyssopus, gluten albotin, frumentum, radix cucumeris asinini. Et ex compositis sunt, quæ componuntur ex eis secũdum necessitatem.

Medicamen compositum conueniens maturationi, & est Abu. ℞. vuarum passularũ, styracis, galbani, myrti, ladani, resinæ, masticis, butyri, hyssopi humidæ, radicis cucu. asinini ana partes æquales.

Emplastrum Gale. ad idem de Kerua, & emplastrum de thymo, & emplastrum basilicũ. Et de bonis ad hæc est emplastrum de marchesita cum ammoniaco, cum desuper ponitur, donec per se cadat, & alia, quæ in nostro antidot. diximus.

Rumpentia. Ex pharmacis vero eruptionem facientibus in exituris, & collectionibus apparentibus, præter dicta supra in sectione prima in apostematibus mãmillarum, sunt, quæ illud agunt attrahendo fortiter, rubefaciendo, & adurendo, & ex eis sunt, quæ illud agunt in intrinsecis, quæ supra in cura pleuresis diximus sectione prima, & ex eis sunt, quæ illud faciunt in extrinsecis, de quibus nunc sermo est, ex quibus, quædam sunt simplicia, quædam composita, ex simplicibus sunt fermentum, species gummorum, & proprie galbanum, & euphor. & arseni. nasturcium, vrtica, scilla, flammula, calx, sinapis, nux ræcida, cantharides, cordumeni, salgemma, baurach, pyrethrum, & stercora auium calidarum, vt columbi, anatis, & anseris, accipitris, falconis, thapsia, & similia, & maciana tritrita cum corticibus suis, vel herba alchanna, coctæ, & emplastratæ. Et compositæ sunt, quæ ex his componuntur, & conficiuntur cum succis eorum, vel gummis dissolutis in eis, vel cum melle, vel cum stercore auium prædictarum, vel capitello. i. lixitio forti, & color balneantium. Et alia sunt ex rumpentibus, & cum exiccantibus saniem cum eruptionem voluerimus euitare.

Et ex compositis erumpẽtibus est emplastrum quod fit. Rec radicem narcissi, bulliat cum aqua, & oleo de lilio, & melle, deinde emplastretur, rumpit enim omne prauum.

Aliud fortius, fumantur cantharides, terantur, & ponantur super oleum vetus, & decoquãtur super prunas, donec totum congeletur, deinde terantur cum melle anacardi, & stercore columbino, & emplastretur. Emplastrum expertum per Abuh. ℞. medullam granorum coti, nucem rancidam, fermentum, caules, & cepam decoctam, sinap. & fimũ columbinum, & fiat emplastrũ. Emplastrum exiccans, & resoluens saniem sine eruptione. ℞. baurach, salem ammo. sinapim, stercus auium, arseni. calcem, cordumeni, misceantur thus, & gluten albotin, & mastix, & aggregentur trita cum aceto, & oleo

Vnguentum aperitiuum. antiquo. Linimentum ad idem. ℞. marchesitæ, ammo. ana drac. xij, farinæ fabarum drac. vj. misceantur cũ resina humida, & liniantur super cutem, & sanẽ, donec cadat per se, oportet aũt vt statim ministrentur, quoniam cito exiccatur. Linimentum quo aperiuntur apostemata materia. ℞. liquoris anacardi, picis liquidæ, ana partes æquales, fumautur in cochleari ferreo, commistæ terantur donec fiant vnum, de eo pone super locum, quem voluerit aperire, & dimitte per medium diem.

Modus faciendi. Quod si cum prædictis non aperiatur, nec sanies exicetur: oportet vt aperiatur, & incidatur ferro, & modus est, quem in membris singulis Antillus magnus chirurgicus, & expertus insinuauit dicens, si exitura fuit in capite, sectio eius sit sectio æqualis, & sit cum radice nati-

E uitatis pilorum; nec trãsuersa in eo, vt cooperiantur pili, & non appareãt cum saniabitur; & cum est locus occultus, tunc eius apertio fit lata, & si accidit in naso, tunc perforabimus eum æqualem secundum quantitatem longitudinis nasi, & si fuerit prope, perforabimus perforatione simili capiti lunæ nouæ, & conficiemus tortuositatẽ inferius. Si autem accidat in mandibulis, secabimus eã sectione æquali: quoniam cõpositio huius loci est æqualis, sicut illud ex corporib. senum, post aures vero perforabimus eam sectione æquali, quoniam compositio huius loci est æqualis, brachia vero, & cubitos, & manus, & inguina omnia perforabimus in longitudinẽ. Et si fuerit prope coxam, perforabimus eam perforatione rotunda. Et perforatio quidem rotũda est, quæ apprehendit cum apprehensione sua de longitudine corporis, aliquid de latitudine eius, quoniam cum locus ille non perforatur rotunde, possibile est, vt aggregentur in ea materiæ, & fiant fistulæ, & similiter etiam perforatur, quod est prope anũ, propter locum humiditatis, quæ aggregatur in eo, & in latere costæ perforántur aperiendo, in restículis, & virga æqualiter. Et simus prompti semper, vt constitutum sit cõsequens figurã loci, quanto plus poterimus supra ipsum. Coxæ vero, & adiutorium secantur longitudine, & obseruatur, vt non lædantur nerui. Et dixit, scias quòd perforatio diuersificatur secundum loca, & quãdo est apud oculum, tunc perforentur æqualiter, & in brachijs, cruribus, cossis, & virga, totum æqualiter fit in longitudine, & similiter in lacertis ventris, & dorso, & in inguinibus, & sub axillis penes perforationem eam accipientem ex latitudine etiam, ne fiat in ea sinus, qui fiat fistula. Et restículos, & virgam æqualiter in longitudine: & lateres, & costalis est similiter, & similiter caro, quæ est super eas. Inquit quoniam propter situm carnis, & villos lacertorũ, quoniam non sumus prõpti nisi ad hoc, vt perforemus, nisi cum immutatione, vt nõ perueniat incisio, & sit locus incarnationis bonus, & non crassus. Et sit in omni dispositione ingenium tuum ne incidas arteriam, neq; venam magnam exituræ, aut neruum, aut villos lacerti. Et perforatio sit secundum magnitudinem exituræ, scilicet si fuerit parua, & currit quod in ea est ex loco vno, seca eam in loco vno: & si fuerit magna, tũc perfora, deinde intromitte digitum tuum indicem sinistrum in ea, & perfora iterum eam, vbi peruenerit caput eius, deinde intromitte etiam in foramine secundo, & secũdum hoc donec venias super eam, & si exituræ fuerit locus sufficiens, ex quo fit possibile exire, quod est in ea, perforabimus ipsam in loco illo, & si fuerit rotunda, aut fuerit ei sinus, ne egrediatur, quod in ea est ex perforatione vna; perforamus etiam eam in inferiori parte sui in duobus locis, aut tribus secundum quantitatem quam scis, quod omne quod aggregatur ex ea currit in hora. Inquit vbi sit exitura coniuncturalis, aut membrum nobile, aut membrum propinquum ossi, aut panniculo, festinabimus in perforatione eius antequam cõfirmetur eius maturatio, ne pus corrumpat aliquid de membro illo, & multoties cutis perforatur pforatione aliqua, aut accidit de ea aliquid, aut post ponatur super eam eruptionem faciens, vt fit ei profundatio. Incarnantia, & conglutinantia, & sigillantia infra quærantur, particula iij. capitulo primo.

De *cancræna, & esthiomeno. Cap. 12.

*Grangræna.

CAncræna, & esthiomenus est, cum apostema sit perducens membrum, in quo est, ad coruptionem, & mortificationem, tunc enim corrumpitur membrum, cum ad mortificationem perducitur, tuncq; corruptum erit cum fierit mortificatum; corruptio enim est mutatio de ente in non ens, & viuere viuentibus est esse, vt Arist. dixit, tunc dicetur corrumpi, vel corruptum esse, cum in mortificationis sit via; vel iam mortificatũ existat, cumque in via corruptionis existat, quia color eius in liuidum, vel viridem incipiat manifeste murari, minorari eius sensus, si sensibile sit, & in principio sit talis corruptio, & mutatio a phlegmone proprie dicitur cancræ-

na. Cum vero procedat, & deſtruatur eius caro, & quæ ipſum ſequuntur, & putreſcat, & corrodatur vſq; ad os, dicitur aſcachilos. Cum vero putrefactio proceſſerit, & peruenerit ad corruptionem perfectam, vt iam ſit mortificatum mẽbrum, & color ſit mutatus ad nigredinem, & ſenſus eius totaliter ſit deſtructus, dicet eſthiomenus.

Cauſa. Et cauſa corruptionis, & mortificationis ipſius membri eſt deſtructio complexionis, vel caliditatis naturalis, & ſpiritus eius, & ſuperacquiſitio caliditatis præter naturam. Cuius cauſa eſt duplex, intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca ratione apoſtematis, de qua eſt ſermo ad preſens, eſt duplex ſcilicet ex parte ipſius apoſtematis, & ex parte erroris commiſſi per medicum in eius cura. Ex parte quidem apoſtematis tripliciter, vel quia ſit magnum, & multæ, & craſſæ materiæ de genere phlegmonis, quare ſuffocat calorem naturalẽ, & ſpiritum in mẽbro, oppilando vias tranſitus eius de principalibus ad ipſum prohibeat illum venire ad eum; vel quia ſit malæ materiæ putridæ putreſcentis, vel vlcerantis de genere herpetis, vel venenoſæ de genere anthracis, vel ignis perſici; vel quia ſit multæ, & malæ ſimul, de genere phlegmonis eryſipelati, & formicæ vlceratiuæ, cancri, & lepræ. Ex parte vero erroris medici in cura, licet ad extrinſecam cauſam pertineat multipliciter, vel quia in principio fortiora apocruſtica miniſtrauit, & frigidiora quã oportuit, & diutius, quare caliditatem naturalem, & ſpiritum extinxit in illo, vt ſupra in generali capitulo dictũ eſt, vel quia effuderit oleum in vlceribus profundis, quare ſordidatur caro, & putrefit, vel quia putrefactiua, & ſaniatiua fortia diutius miniſtrauerit: necnõ, & ſaniem in membro diutius permiſerit quàm oportuerit; vel qa corroſiua impoſuerit in ipſum iam vlceratum, cauſa corroſionis carnis malæ additæ, & diu permanſerit, vel pluſquam oportet, aut abſque cauſa, vt quia voluerit dolorem in membro augere cauſa extirpationis pecuniæ, aut quando medici irrationabiliter agunt, & vltra ſtatutum eis pretium plus exigunt; vel quia ligaturam magis ſtrictam quàm oportuerit, fecerit, proprie cum ſteletis, quare oppilatis vijs prohibetur calor, & ſpiritus tranſire ad membrum. Cauſa exterior eſt frigiditas aeris, complens; Inciſio, vel percuſſio, caſus, morſus venenoſorum animalium, vinum ſumptum calidum, vel ſua proprietate corrumpens, cum auxilia proprie non fuerint miniſtrata, & hæc omnia ſunt manifeſta.

Cura cancrænæ, & eſthiomeni. Iam dictũ eſt in præcedenti capitulo qualiter prohibeatur apoſtema, & corruptio membri ne fiat, nunc dicere volumus qualiter cũ acciderit, ſit curanda. Sciendum autem, quod cancrenę in principio eſt cura poſſibilis, cum vero proceſſerit, vt perueniat ad aſcachilos, non certa eſt ſpes ſalutis; declinat enim plus ad corruptionem, vel mortem, quam ad vitam. Galen. vero exemplificauit in corruptione ſanguinis, loquens in vino, quod corrumpitur dicens. Cum ergo ſanguini corruptio contingit, idem fit, quòd in vino ſolet fieri, quia cum vinum in acetum ſolet mutari, & in perfectum acetum peruenerit, non poteſt in vinũ amplius redigi, quòd ſi parum mutetur, & non ad acredinẽ ducatur, vt plurimũ ad naturã vini vertitur. Idem in correptione ſanguinis, & membri eſt intelligere.

Cura vero omnem eius comprehendens diſpoſitionẽ eſt quinque res. Prima eſt putrefactionem prohibens. Secunda eſt putrefactum abſcindens. Tertia eſt prohibens ne putrefactio ſpargatur vterius. Quarta eſt corrigens accidentia. Quinta eſt regimen. Prima completur hoc modo, quia cum videbis colorem membri apoſtemati, & proprie in apoſtemate phlegmonico magno alterari, & permutari ad liuidum, quia in via putrefactionis, & corroſionis exiſtat, tunc oportet vt ſubuenias eum eo, quod ſi proprietate, & complexione adiuuante prohibeat eius putrefactionem, qualis eſt bolus armena, terra ſigillata cum acero linita ſupra ipſum. Si vero illud non ſufficit, nõ inuenies excuſationem, quin facias ſcalpellationem profundam diuerſorum modorum in locis, vel ponas ſanguiſugas, & phlebotomes venas proximas ei paruas, vt euomatur omnis ſanguis cum cautela malus, qui circundat locum, & ponatur ſuper locum ipſum ſcalpellatum, quod prohibeat putrefactionem ex his, quæ dicta ſunt ſuperlinita, vel de contrarijs in complexione ea, in quibus eſt profundatio fortior, ſicut farina hordei cum ſyrupo acetoſo permiſta, aut cum farina fabarum, & proprie permiſta cum ſale. Et de his, quæ ſuperliniuntur eſt, aſa, ſemen vrticæ, & ſuccus foliorum acori, vt de vnoquoque ſit pars vna, floris æris-par. ſemis. terantur cum aqua donec fiant ſecundum ſpiſſitudinem mellis; de quo liniatur manus in circuitu eius, attendens mente ad corpus laborantis in talibus auxilijs miniſtrandis, vt forti, & duro, vt ruſtico, fortia miniſtres, debili vero, & molli, vt puero, & mulieri, & viro coloris albi, & mollis carnis, mollia miniſtrabis. Et de medicinis prohibentibus corroſionem eſt, vt ſumatur floris æris, mellis, & aluminis, ana partes æquales, & liniatur cum eis; prohibet enim eas, & facit cadere, quod putrefactum eſt; & ſeruat id, quod ſequitur ipſum. Si autem pertranſeat diſpoſitio diſpoſitionem apoſtematis; & diſpoſitionem corporis eius, vel coloris, & incipiat deuenire in molliriem membrum, & humectetur parumper, tunc hæc eſt inceptio eius in putrefactione. Quare oportet, vt puluerizetur ſuper ipſum ariſto. rotun. & gallæ, ana æqualis partis, & exiccentur etiam tragacan. & colcothar ſunt bona, & proprie cum ace. & ſolijs nuc. ipſum chalcanthum rub. puluerizarum ſolum, & ſimul cucumer aſi. & ſuccus eius epithematus.

Secunda res completur: quòd ſi pars carnis incipit corrumpi, vt iam peruenerit ad aſchachilos, incide eam, aut fac eam fortiorem illis. Cumque feceris cadere carnem, fac currere cum butyro, vel alijs, quæ infra (duce Chriſto) dicemus ponendo deſuper, deinde fac cadere eſcaram, & non ceſſes, donec peruenias ad carnem ſuã. Et cum membrum totum quaſi putrefactum eſt, vt ſit factum eſthiomenum, oportet, quod incidatur, ne corruptio tranſeat ad vicinum. Inquit enim Gal quod tangitur a putrido putrefit. Cumque inciderit illud, vel pertem eius, oportet vt exerceas rem tertiam, prohibendo ne ſpargatur adhuc putrefactio, & corruptio. Completur enim cum cauterizatione partis, vel membri remanentis cum igne, aut cum pharmacis cauſticis, & adurentibus, & proprie in membris facile ſuſcipientibus putrefactionem propter ſuam caliditatem, & quia ſuperfluitates calidæ approximentur eis, vt teſticulus, & anus, efficit enim cauterizatio, iuuamentũ quod Abuh. oſtendit cum inquit. Cauterizatio eſt medicamen valde vtile ad reſoluendum materias corruptas in membro repertas, & ad prohibendum, ne corruptio ſpargatur, & ad confortandum membrum, cuius complexionem volumus rectificare, & ad reſtringendum ſanguinis fluxum, quibus hic omnibus indigemus. Cum ergo cauterizatione fit eſchara facta in loco, oportet vt ſic agas, quod eſchara cadat cito, complebis autem illud miniſtrando, & deſuper ponendo panem cum hydromelle coctum, aut cum farina hordei, vel cum eo miſcere fermentum, & quæcumque ad ſuppurationem ſunt aptiſſima, idonea ſibi ad deciſionem aduſtionum, & panis ex apio tritus, & baſilicon tritum corrumpit, & ſedat vſtiones ab humidis. Et ex ſimplicibus, vt ireos radix cũ mel'e, vel panici farina, vel ariſt. vel acorus in duris corporibus, in mollibus vero ſufficit butyrum, vel oroborũ farina cum melle. Cumq; ceciderint vſtiones, & eſcarę, carnoſentur, & conglutinentur finaliter, de quibus dicetur in ſequenti particula (ſi Deus annuat.)

Accidentium vero correctio eſt, vt cum magnificari appareat apoſtema in circuitu putrefacti, tunc corrigatur, & ſuccurratur cum emplaſtro ex ſauich hordei cum ſucco hyoſcyami albi, verum non approximetur ſupra partem putrefactam, ſed in circuitu eius, vt ab illa repellat.

Regimen vero eſt, vt regatur cum frigidis, & ſiccis, & alijs prohibentibus putrefactionem, qualia ſunt acetoſa, acetum, & ſalita, & amara, cum ex eis fiant pilulæ,

pilulæ, & sumantur quolibet die ex eis.iij. cum his, quæ mundificant a proprietate, vt est cinnamomum, xyloaloe, & similia.

De moro, & medicinis eius. Cap. 13.

Morũ quid. MOrum est apostema molle ex carne addita accidens carne rara, & plurimum in ea, quæ in ano, vulua, & capite virgæ, & quandoque est effundens humi ditatem rubeam ad modum aquosi, & quandoq; est saltuum, & quandoq; est magnum, & dolorosum. Et cura salui est cum aspersione pulueris corticum granati acetosi. Eius vero quod est malignum curatio eius est cum sedantibus dolorem ex corrosiuis pharmacis, deinde cũ glutinosis. Et decoctio ficus, & pròprie allium confert ei, & fel asini syluestris eradicat ipsum.

SVMMA II.

Particulæ secundæ, sectionis secundæ, & est de medicinis apostematum cholericorum, & mistorum, &c.

SEquitur summa secunda particulæ secundæ, quæ est de medicinis apostematum cholericorum, & mistorum continens cap.iiij.

De erysipelate. Cap.1. fol.152
De formica. Cap.2. 153
De herpete. Cap.3. 153
De phlegmone erysipelatode, & alijs ex sanguine commistis, & cholera. Cap.4. 153

De erysipelate. Cap. 1.

Erysipelas quid. ERysipelas est apostema cholericum ex cholera xantha naturaliter se habente extracta de corpore hepatis, & cysti fellis ad cutem, ibique collecta propter crassitiem, & multitudinem, ac densitatem cutis. Quare in tumorem eleuatur, & supercalescit in phlegmonis modum. Conuenit enim, & differt ab ipso: conuenit quidẽ in tumore, & caliditate, vtrobique enim tumor, & calor est: differt autem ab ipso in quanto ipsorum, in phlegmone tumor maior est, calor vero minor, in erysipelate vero tumor minor, & calor maior, siue acutior. Et differunt etiam in materia, quia in phlegmone materia sanguinis est, in erysipelate vero cholera. In loco etiam, nã in phlegmone sanguinis materia in subcutaneis partibus est, vt in carne, & musculis, in erysipelate vero cholera in cute est cholerica, calida enim, & subtilis est cũ cõsistentia, quare impulsa mouetur de sui natura ad partes circumferentiales corporis apte, & pertransiens carnes, & raras particulas corporis deuenit ad vltimam cutem, quam cum non possit pertransire factam densam, vel quia crassitiem aliquam acquisiuit, colligitur in ea, & facit apostema. Si enim subtilis esset, & cutis rara, vt in corpore naturaliter se habente existit, pertransiret vtiq; ipsam, & conspirando insensibiliter efflueret de corpore, vel sensibiliter cum sudore, quemadmodum secundũ vnamquamque diem vidimus, & proprie in balneatorũ absterfis sudoribus color flauus apparet, qualis choleræ est. Differunt quoque in accidẽtibus, in colore cutis rubeus est, & cutis de se illæsa cum pulsu; in erysipelate vero flauus, vel mixtus ex flauo, & xãthino, sine pulsu, vel cum minori, & quidem cum ipsa cholera dimisit membrum, quod est super eam, cutem excoriat: & cum tempore ad profundum vadit, vt vlceret totam cutem vsque ad suppositam carnem, vt hæc tota dispositio erysipelatis varietur, duplicem habens differentiam, seu speciem, quia vel sine vlcere, vel cum vlcere fiens, primam Gale. herpetem nominauit, secundam herpetem esthiomenum, vt innuit ad Glauconem, licet videatur ex dicto cap. quòd cum vlcere fit, & ascachilos, item pulsus est symproma magis phlegmonis, etenim in profundũ fit, vbi arteria sit, erysipelas vero in cute vbi arteria nõ est, licet ipsa orificium ramusculorum eius attingat, erysipelas quoque iudicia habet, ex loco in quo incipit. Si enim incipiat a lepore nasi, & est vt plurimum, augmentat, & expanditur in facie tota, & capite, & est minus malũ, & quandoque incipit a strictura ossis, & sub cute, & est maius malum. Ex quibus causæ, & signa erysipelatis sunt manifesta.

Herpes gd.

Cura eius est.iiij. res. Abscissio antecedentis causæ, euacuatio causæ influxæ, & incuneatæ in poris cutis, correctio accidentium, & regiminis ordinatio in similitudine phlegmonis. Quemadmodum enim phlegmoni erysipela conuenit, & differt, eodem modo in cura conuenit ei, & differt. Conuenit quidem in euacuatione, & infrigidatione, eo q; vtrobique tumor in causa est. Differt vero in quantitate euacuationis, & infrigidationis, sicut in quanto differebant tumoris, & caloris; in phlegmone enim quia tumor superat calorem, intentio quoque euacuandi prævalebit infrigidandi intentioni; in erysipelate vero infrigidandi intentio prævalebit, seu superabit euacuandi intentionem, & quia materia influens, & antecedens in erysipelate erat cholera pura, in phlegmone sanguis purus, vel parum mistus, totius euacuatio in erysipelate choleræ, quemadmodum in phlegmone totius euacuatio sanguinis.

Complebitur autem cholagogo aliquo, sicut in phlegmone euacuatio sanguinis cum phlebotomia. Et siquidem pauca sit passio, sufficiet clyster cum acri; nõ enim conuenit in tali phlebotomia. Cum enim sanguis sit finum choleræ vbi non superabundat, si euacuetur, cholera fiet effœnis, vnde Gale. infelices ex cholera non sunt phlebotomandi, quod si cholera superabunder, præmittenda est phlebotomia, sed non minoratiua. *De phlebotomia.*

Euacuatio vero apostematis, seu partis erysipelatę dupliciter completur, primo per apocrustica, & repellentia ad particulas alias, secundo per diaphoretica, & quia nõ quantitate contristat particulam, & a magnitudine deficere facit, ab eo quod secundum naturam vt phlegmon, sed qualitate, & inflammatione magis infrigidantibus repercussiuis apocrustricis fortioribus indigebit, quam phlegmon. Et quidem talibus non periculosum est vti, cum repellant de ignobilibus exterioribus ad interiora nobilia, nisi totius euacuatio præcessisset, quemadmodũ in phlegmone; nec quoque sine ea repulsio materiæ bono modo fieri posset per illa ad circumadiacentes particulas, & totum corpus, nec diaphoresis etiam. Inquit enim Gal. plenum existens corpus non recipit quod impellitur, & si aggressi fuerimus, trahemus per calorem amplius in partem, quam diaphoresim faciamus.

Ad hæc vtraque complenda, & euitandum periculũ repulsionis ad principalia, & ad complendam operationem repercussionum, & diaphoreticorum quoque approximandorum particulæ ad euacuationem causæ cõiunctæ apostematis incuneatæ in ea præmittendum est in erysipelate cholagogum ad euacuationem totius, sicut, & phlebotomia in phlegmone; deinde ad euacuationem partis accedere, & choleræ in cute collectæ. Et primo cum repercussiuis amplioribus, & fortioribus, quæ in phlegmone diximus, qualia sunt lactucæ, semperuiuæ, portulacæ, lenticulæ aquæ, mucilagines, ptyllij, hyoschyamus, & virga pastoris emplastrata, & similia, & cum substantia accepta, vel cum succis earum superposita, & aqua frigida infusa, quam Hippocrates in aphorism. commendauit in non vulnerata, & tandiu donec transmutatio fiat coloris; certissime enim inuenies erysipelas curatas cum talibus; repellũt enim, quod influit, & erysipelatis causa fit: & simul inflammationem extinguunt, sedant dolorem particulæ, qui trahendo influxionem choleræ adiuuat, vt erysipelæ præstet augmentum, & sic erysipelam prohibent. Et quoque, quod in particula continetur etiam cum appropinquantes expeliant particulas propter ipsius subtilitatem curatam iam factæ erysipelæ auxilia exstitit.

Secundo

Secũdo si aliquid in parte adhuc remanserit sua crassitie repelli non valens, expedit quando fernor iam eius abierit ad diaphoretica deuenire auxilia, qualia sunt temperata in caliditate, & humiditate, & medicamine, & cataplasmate * eis; vel calida hordeacea farina, & croco, vel chondro, vel alio, adhuc enim secundum vtrumque modum cõferunt sicut prædicta, nam in eo, quòd sedant dolorem, & etiam caliditatem remittunt, augmentationem erysipelæ fieri prohibent; inquãtum vero quod iam influxum resoluũt, sanant quod iam erysipelatis factum est, & sic præuisio sunt simul, & cura; nec expedit ad sanationem eius procedere; in erysipelate enim sanies mala est, vt Hippo. dixit in aphorismis.

* cataplasmati.

Correctio vero accidẽtium, scilicet doloris, & inflammationis ex prædictis est nota. Vlcerationes vero ipsius corriges præscarificans emplastrando hordeaceam farinam, deinde ipsum, & excoriationem cum vnguento albo de cerussa, quod in nostro antidotario dictum est, & est vnguentum seriscinum.

Regiminis ordinatio est, vt conuertatur regimen in omnib. rebus nõ naturalibus ad frigidum, & humidum, quæ supra in cura febrium nota est. Medicina Abuh. ad excoriationem erysipelatis. scoria plumbi in vino pontico bulliat cum ficlæ folijs, & cum eo euaporetur, deinde curetur cum eo, in quo est resolutio fortis cum infrigidatione, quale est. ℞. lanæ veteris adustæ non lotæ. drac. xv. scoriæ ferri, plumbi, ana drach ix sepi caprini veteris abluti cum aqua drac. xv. olei myrti dra. v. & vtatur. Aliud lenitiuum leuius illo. Rec. scoriæ plumbi drac. x. succi ficlæ, drach. ij, olei, & ceræ quod sufficit.

B

De formica. Cap. 2.

Apostema quare dicta sit formica.

FOrmica est apostema cutis cholericum ex cholera aduста, paruum, incipiens sicut pustula vna, vel plures cum punctione ad modum punctionis formicæ, quare dictum est formica; deinde fit apostema paruum, & ambulat paulatim, & quandoque corrodit, & vlcerat propter crassitiem choleræ, & fit vlcus putridum, & quãdoque resoluitur cum est subtile; & est vesicans tantum, separans, & excorians, & quædam eius est miliaris, eo quòd habet pustulas plures, & paruas, similes milij, & est species formicæ.

C

Signa quidem sunt formicæ, quod est, quia incipit sicut pustula, & eius essentia est rotunda, & dispositio, vt audiuisti, & color eius est ad citrinitatem decliuis cum inflammatione grandi habens radicem latam, inde est quod nominatur miliaris.

Cura formicæ consistit in illis, in quibus consistit cura erysipelatis scilicet in euacuationibus totius, & partis cum alteratione, & infrigidatione, & reliquis. verũ oportet, quod cholagogum eius in euacuatione vniuersali sit ex educentibus choleram aduстam, qualis est aqua casei cum folliculis sennæ, & fumo terræ, & similibus, & cum additione scãmoneæ, si expediat, deinde ministrabis super apostema infrigidantia, quæ sunt dicta in erysipela, nisi fuerit corrosiua, quoniam tunc humida, licet sint frigida nocent, & similiter diaphoretica, quare oportet vt ministrentur ea, in quibus est styptica cum frigiditate, & caliditate parua, vt est rubus, lingua canis, solatrũ, lentes, plantago, & similia, quæ dicta sunt supra in cura carbunculi, & carbonis. ante enim purgatationem prædictam, si incipias infrigidare, retinebis materiam, & maxime si styptica sint frigida. quare corrosio post corrosionem non cessabit augeri. Et post prædicta ministra bis sauic hordei, & corticem granati, & ramos vitis. cum vero terminetur corrosio super eam miscebis cũ istis infrigidatiuis aliquid mellis, aut farinæ thuris cum aceto, & aqua, quæ currit ex ligno vitis humido cum aduritur, & stercus ouium cũ ace. ficus cum axungia porcina superposita non finit eam dilatari.

D

Cum ergo apparet corrosio, & vlceratio, tunc administra trochiscos andoron cum vino styptico, aut aceto commixto cum succo cucumeris asi. & sal. & fel hirci, & rutam cum thure, & piper nigrum cum vrina pueri. Gal. autem conueniens esse dixit, vt sumatur aliquid sicut est bucca extremitatis pennæ, aut alia res cuius extremitas sit acuta, quã possibile sit deglutire formicam, deinde penetret formicam in circuitu eius vsq; ad profundum cum acuitate sua deinde eradicetur cum ea formimica ex radice sua. Illius autem formicæ, quæ pura est, cura, & destructio est cum intromissione in balneũ multæ aquæ, quoniam nocet ei aer, deinde egrediatur velociter, & vngatur cum oleo ros. & aqua ros. Eius quoq; quæ est miliaris, similis est huic. verum cũ eius causticо, siue cholagogo fit virtus pharmaci educentis phlegma sicut turbith, & educentis melancholiam sicut epithymum, & similia, quoniam necesse est illic, & melancholiam, & phlegma choleræ esse mista propter crassitiem eius, deinde sumantur gallæ, & fructus tamariscі, & corticum granati, & boli ar. ana, & aggregentur omnia cum aceto, & aqua rosata, mista tali mistione ne mordeant, & liniantur desuper cum penna, & lac dulce vehementer est conueniens huic ægritudini. Cumq; transit principium, tunc curetur cum medicinis ex capite piscis adusto, cum vino põtico, & fortius illo est, quãdo exiccatio vltima ne cessaria est, & sumantur folia albedorogi, & ponantur in eis calidis, & ministrentur. Et fortius hoc est, sumatur flos æris, & sulphur citrinum aduстum, & fiat ex eis linimentum cum vino, aut aqua vitis prædicta, aggrega oliba. cum aceto, & oleo mixtum, & linitum in principio formicæ aufert eam.

De herpete. Cap. 3.

CApitulum de herpete propositum pertractare, ex capitulo erysipelatis notum est. Quod enim Hip. erysipelas nominauit, Gal. herpetem dixit. dixit enim ad Glauconem sic. cholera xantha, cum quidem subijpsius naturam seruans cum sanguine vbicumq; feratur corporis icterica passio nominatata fuit; sola autem extracta, & secundum aliquam particulam stante herpes nominatur. Si quidem deniq; crassa fuerit totam vlcerat vsq; ad suppositam carnem cutem, & vocat hos Hipp. herpetes esthiomenos. Si vero subtilior fuerit ea vero, quæ in superficie sola quasi superuixerit, & huius generis aduстæ nuncupatione, & fine additione herpes nominatur, hoc autem nihil aliud est, quam erysipelas vlcerata, vt ex dictis patet, & ex cura eius, quam ibi posuit Gal.

Nota bene.

De phlegmone. Cap. 4.

SI vero ex sanguine, & xantha cholera fm naturam se habentibus missum fuerit rheuma, aut non in solam cutem effunditur, sed etiam suppositam carnẽ tangat, nõ phlegmon, neq; erysipelas solum fit, sed quædam mista dispositio ex phlegmone, & erysipelate simul, cumque superet mixtione sanguis choleram phlegmon erysipelatodes dicetur, & symptomata dominabuntur phlegmonis. Si vero cholera dominetur erysipelas phlegmonodes nuncupatur, humoris prædominantis præpositо semper nomine substantiuo, & symptomata choleræ dominantur. Si vero neuter obtineat prædominium, sed æquales appareant phlegmon, & erysipelas mista dicentur, & symptomata erunt confusa, & permista, nam calidior multũ phlegmone, & flauior est videre, nec adeo, vt erysipelati conueniens est, & si tetigeris facile subdecurrit sanguis, & rursus superfluit subtilis simul, & rubeus certe apparẽs, nõ tamen est doloroſus similiter hic phlegmoni secundum vllam speciem phlegmonis, neq; etiam pulsationem, neq; compressionem, neq; tensionem similem infert, sed est quędam in eo valde molestatio temperata. Eodem modo commista esse rheumata possibile est ex cholera xãtha, & phlegmate, & erysipelas * vndimiæ commiscerі, & mollem erysipelam nominari, & siquidem propter frigidum superfluum scirotizata particula fuerit duta, nuncupatur erysipelas.

* oedemati.

Cura ostensio curationis in talibus sibi inuicem complicatis erit composita, quod vniuersale in causis morbis, &

De cura.

bis,& symptomatib. semper est,& supra in febribus me- E
minimus faciendũ; habetur autem ex cura simplicium,
vt ibi est dictum. Et si quidem inæquales in missione
fuerint apparentes sanguis,& cholera, primo ad euacua-
tionẽ totius,& antecedentes causæ, & dominante sangui
ne,præmittetur phlebotomia,cholagogũ veroaut phleg-
magogum sequatur,e contra vero præmittetur cholago-
gum, vel phlegmagogum, & sequetur phlebotomia.
Æqualiter vero apparentibus præmittenda tamen phle-
botomia sequetur cholagogum, vel phlegmagogum;ne-
queuntelvero patiente tolerare phlebotomiam propter ti
morem,vel suspitionem, vel propter aliam causam præ-
mittere poteris cholagogum, quale superius in febribus
dictum est leue, quod leniendo, vel lubricando educit
choleram absque commotione sanguinis, & turbatione
absque molestia. Inquit enim in epidemijs Hippocr.
cum autem minutio necessaria fuerit, & ventris solutio,
à forti medicina incipere non debemus,neca minutione
forti. Si enim medicina sit necessaria fortis,vt elleborus, F
& violentæ medicinæ; vt quia humores, vel melancho-
lici cum sanguine misti sint, & præmittatur, ebullitio-
nem in sanguine, & turbationem inducet, ac in natura
molestiam, quare sanguinem inflammabit, & ad turba-
tionem mouebit; si quoque fortis minutio præmittatur
viscositatem, & crassitiem augmentabis in eis,vel si cho
lerici sint humores reddet effrænes.

Ad hæc autem omnia particularia euitanda ad sum-
mum in tali necessitate est operandum cum leuibus mi-
nutionibus. Aduersantibus enim prædictis humori-
bus in seinuicem, & causis eorum, neutrum possibile
est sibi multum excedere eam,quæ secũdum naturam est
moderãtia, vt & *forti minutione*, vel solutione sit opus,
& maxime si cum sanguine cholera sit excrescens. Si er-
go humores fuerint æquales,leuis minutio præmittatur,
& si postea aliquid abũdauerit, medicina soluatur,quod
si æquales non fuerint,in primis superdominans cum le-
ui medicina soluatur, donec æquentur, postea minuan-
tur,sed siquidem leuis medicina non sufficiat,vt quia hu G
mores crassi, & viscosi valde,& in remotis positi parti-
bus,& profundis,ex aliquo regimine distincti multi-
plicata, a sanguine præmittenda erit solutio leuis,& mi-
noratiua cum reiteratione, cum iuuamentum afferatur
absq; nocumento prædicto. violenta vero medicina no-
cumentum prædictum faciet, quod est maius iuuamen-
to,si quod indicet. Secundo ad euacuationem particula-
rem apostematis, & causæ aggregatæ in eo oportet acce-
dere, & primo cum repercussiuis frigidis fortioribus, si
erysipelatodes fuerit phlegmon, quam in solo phlegmo-
ne secundum plus,& minus,vel mediocriter,prout cho-
leræ diuersa mistio exigebat,nec tamen fortioribus,sicut
in erysipelate,certa,prouocabũt enim in tali dispositione
cutem particulę in nigredinem, vel liuorem, & in schiro-
sim apostema, adeo q; chalastica, & cataplasmata salu-
tem minime perficiunt, quare rationabilis est, vt fortio-
ribus parum vtaris, & prius ab infrigidatione cesses, quã
repercussam particulã post occupet nigredo calore inna- H
to infrigidato in ea. Cessante vero ebullitione cataplas-
mare oportet particulam cum hordei polline, ideſt fari-
na hordei,& seminis lini, & anethi, & fœnug. Et si * vn-
dimiæ mista fuerit erysipelas, vt * vndimiosa, seu mol-
lis dicatur, ministranda erunt in principio apocrustica,
minus frigida; magis vero styptica, & remissa, & magis
calida, & styptica, qualia ex dictis supra, & dicendis in
cura vndimiæ scies componere. Tertio vero ad correc-
tionem accidentiũ, & si ex superfluitate infrigidationis
liuor, vel nigredo in particula apparuerit, fomentabis
cum aqua marina, vel dulci calida,aquæ decoctionis cha
mæmeli,absynthij, & reliquorum cõfortare habentium
calorem in membro. Et deinde si expediat scarificabis,
deinde cataplasmabis luto figillato, & armeno, cum a-
ceto, & calida aqua,vt supra pluries dictum est; supercа-
lefactionem enim ex tali dispositione particulæ infrigi-
dare expedit non calefacere,nõ tamen si ex repercussiuo-
rum superflua approximatione fuerit in dispositionem

* sedemat. *edematosa.

contrariam permutata, quod liuor ei superacquisitus,
vel nigredo declarat. Regimen inter illa medium ob-
tinebit æquale inter extrema, vel ad vnum eorum, vel
aliud declinandum.

SVMMA III.

*Particulæ secundæ sectionis secundæ, de medicinis apo-
stematum phlegmaticorum, & eorum, quæ
illius generis illa sequuntur.*

SEquitur summa tertia, particulæ secundæ,sectionis
secundæ, quæ est de medicinis apostematum phleg-
maticorum, & illorum, quæ illorum generis sunt,& illa
sequuntur continens. Cap. 9.

De * vndimia, & est apostema phlegmaticum mol- * *edemate.*
le. Cap. 1. fol. 153
De * scirrho, & est apostema scirrhoticum durum. * *scirrho.*
Cap. 2. 154
De scirrho splenis. Cap. 3. 154
De scirrho hepatis. Cap. 4. 154
De glandulis, & similibus alijs quæ illius generis
sunt,& pustulis glandulosis. Cap. 5. 154
De nodis. Cap 6. 154
De apostemate ventoso,quod inflatio dicitur. Cap.7. 155
De apostemate aquoso. Cap. 8. 155
De dubellati frigidis comprehendentibus humo-
res viscosos,& gypseos,& lapideos,& capillares,
& arenosos, & alios. Cap. 9. 155

De vndimia, & est apostema phlegmeticum, molle. Cap. 1.

VNdimia est tumor phlegmaticus albus, mollis,fri-
gidus, & indolorosus. Est autem vnus,qui in hy-
dropicorum,& phthisicorum pedibus accidere sæpe so-
let totius corporis cacochymia,& complexione facta,& hic talis in corporibus tumor non apostema sit, de quo hic loquitur, sed quoddam symptoma consequens ægri-
tudines dictas,qui dictus est cachexia,alius dictus est tu-
mor apostemosus per se veniens, & morbus existens,di-
ctus est vndimia,& est apostema lapsum.

Causa cuius duplex est,interior, & exterior. Interior
vndimiosi apostematis est superfluxus phlegmatici hu-
moris in particulã aliquam ex extremitatib. corporis,vt
neruos, panniculos, & iuncturas. penes eius diuersitatẽ
variatur, & quanto crassior humor est, tanto ad duritiẽ,
& frigus est magis decliue; licet ab apostematib. melan-
cholicis differat,pp paucitatem duritiei,et offuscationis.

Causa vero vndimiosæ dispositionis,& cachexię, quæ
illarũ ægritudinum est symproma plurimum est vapor
phlegmaticus eleuatus ab ea, & nutritiuis membris, &
quanto est subtilior, & magis marcida materia mollifi-
catio eius est vehementior,ac impressio digitorum cum
penetratione facilior. Causa vero exterior est percussio,
casus, & similia attrahentia ad locum phlegma;licet il-
lud sit paruum, & tunc non euacuatur dolore, ex qui-
bus signa distinctiua vniuscuiusque sunt manifesta.

Cura. Illa vero quæ symptoma est nullam præcipuam
curationem habent,cũ dependeat eius cura, ex cura illo-
rum. Eius tamen tumor si supercrescat,licet in prima se-
ctione sit dicta, cum de medicinis ægritudinum loque-
bamur, hic tamen breuiter dicatur. Fit autem frictione
sola per oxyrhodinum, ac quando per oleum, & sal, vel
salis cum oxyrhodino.

Cura vero vndimiæ, quæ est apostema, de qua præ-
sens est sermo, est quatuor res, prima est absciſio ante-
cedentis causæ. secunda est curatio apostematis, seu eua-
cuatio coniunctæ causę collectę in eo,tertia est regimen,
& est abscindens causam primitiuam. quarta est acci-
dentium correctio. Primam complent euacuatio phleg-
matis, & rectificatio malæ complexionis frigidæ, &
humidæ, ac confortatio membrorum nutritiuorum, &
digestionis ipsorum, & illud fit cum enematibus acri-
bus, vomitibus, & pharmacis phlegmagogis, quæ nota
sunt, &

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0842-2
DFG

sunt, & simplicia, & composita, & cum syrupis, & confectionibus, & alijs antidotis rectificantibus, & confortãtib. ex electarijs, cerotarijs, & emplastris, seriosim enarratis in antid. nostro; hæc enim vtriq; vndimiæ sunt communia. Secundam rẽ complent repercussio in principio fiente apostemate cũ eo quod aggregat, exiccationem, & stypticitatem, & resolutionem, quale est spõgia noua, vel antiqua, aut pecia duplicata, stupa, vel filtrũ bene ablura, cum aqua madefacta mõdicũ aceti habente; facit enim quãdoq; huiusmodi sistere passionẽ. Et memithe solum, vel cũ quibusdam exiccãtib. calidis, & succus myrtæ est bonus, & proprie cum ex eo conficiantur medicinę post. Si vero desistere non fecerit, sed augeatur plus de aceto ſm complexionem miscere oportet, cõmensuratam tamen, vt in mollib. corporibus fit aquosius, in duris, & robustis fortius. Quod si per primas operationes non iuuetur, veneritq; ægritudo ad statũ; peruenianturcum ipso ad ægritudinis finem, & cum ipso solo, vel cum aliquo resolutiuo oleo, spõgiam ipsam, vel cum sale nitro, & lixiuio, aut beruali ex cineribus vitis, vel licis, fici, & similium; vel aqua calcis, quæ est fortior, confert applicare. Adhuc vero non delitescente hoc auxilio, spongiam cum nitro, aut alumine sulphure, vel calce, vel sulphure adusto confortatam super applicare est bonum. Et cortex citri cum aqua caulis est mirabilis. oportet autem spongiam, pannum, vel filtrum, esse spatiosum, vt omnia latera cõprehendat, ne declinet ad alterum locum materia, si non ſm aliquam extremitatum hoc tale fiat vndimiaticum apostema, vel iunctura, super ligatione ab inferiorib partib. incipienti, & superius terminare super immissionẽ comprehendere vniuersam, quemadmodum in fracturis facimus; intẽtio enim curationis in huiusmodi passionib. mista est, hęc quidẽ diaphorarę de materia eorum, hęc nero substantiam eorum constringere. Si ergo quis cũ prędictis non sistat, & fortiora pharmaca, quæ mistam habent virtutem ex prædictis virtutib. suppone, quib. Gal. est vsus in chronicante vndimioso tumore perungens oleo particulam, deinde superponens spongiam ex lixiuio, constringensq; violentius vidit passionem curatam perfecte, non adhuc habens intentionem miscibilium virtutum, sed ad diaphoreticum, & incisiuum declinantem, quod intelligitur in chronicantibus fere omnibus, scinit perficere. Cumq; apostema tale in membro neruoso fuerit, spisso, aut ligamẽto, aut chorda, miscearur cum medicinis prædictis, quod incidat cum lenificatione: porro si mollities in apostematibus prægnantium accidat subiungatur fumitas cannæ, de qua sunt scopæ in aceto, & ponatur desuper. Et melius est illud quod fit post contritionem ex chimolea cum aceto, & anethum. Et de embrochis est decoctio caulis, & anethi, & decoctio corticum citri. Et de expertis est inuolui post huiusmodi in folijs caulium rubeorum, & ipsos assatos comedere.

Regimen autem sit ad siccitatem decliue cum caliditate resoluente, quale est dictum in cura malæ cõplexionis stomachi, humidę hepatis, & cachexiæ.

Accidentiũ autem correctio est doloris, & maxime si ex causa exteriori peruenerit, cũ superapplicatione hyssopi humidæ, & vini cocti, & cerotarijs ex oleis anodynis cũ chamæmelo, anethino, fęnug. & sem. lini. Et cum embrochatione ex vino nigro stiptico. Et post illud minis tratio cũ cinere, & similibus; & cum epithematibus, ex quib. bonũ est vt sumatur litium, & myrrha, cyperum, aloes, & crocus, & acacia, & bolũ armenum parum, & conficiantur cũ aceto. Et cum dolor antecesserit, sumantur sordes balnei, & bulliãt cũ vino, & aqua, & inspissetur cũ calce, quę ponatur in ea, donec fiat sicut massa mellis, & liniatur. Et iterum liniantur loca cũ oleo, & superponatur spongia, aut lana imbibita aceto, & superligetur fortiter, & medicamen de fermento est iuuatiuum.

Et de his, quę sunt iuuamẽti mirabilis sunt folia lilij, terantur, & exprimantur, & superponatur. Et similiter alumen, & litium contrita cum aceto, & aqua cineris. Et de epithematibus fortis iuuamenti est stercus vaccinum, & olibanum, & styrax, & calamus aromaticus, & vsnea, & spica, absynthium, & aliæ consimiles simplices, & compositæ in nostro antidotario dictæ.

De scirrho, & est apostema scirrhoticum durum. Cap. 1.

Apostema durũ, & duricies, seu scirrhos est tumor indolorosus, non tamen omnino, nisi particula insensibilis sit omnino, vt concatenationes existunt, & glandulæ, ossa, & cartilagines; si enim particula sensibilis est, vt chordæ, nerui, & iuncturæ lacerti, & similia, durũs tumor, talis non erit omnino insensibilis. si enim omnino deinde insensibilis esset, omnino insanabilis foret, sed quia est difficile sensibilis, & secundum hoc difficile sanabilis erit. Est autem difficile sanabilis cum fiat ab humore viscoso, & crasso difficile resolubili a particulis, in quibus emplastratus existit. Aliquando quidem mox a principio tale existit, & paulatim augetur, & est melancholicum; plurimum vero a stolido modico cõstruitur apocrusticis, veldiaphoreticis pharmacis incompetenter approximatis phlegmonoso, vel * vndimioso apostemati, vt superius dictum est, quibus manifestam diminutionem operantibus tempore breui spe rabit de tali curatione, vere ignorans, quoniam reliquia passionis insanabilis fiet. diaphoretica enim subtili parte humoris, & humida reliqua exiccata, lapidea fiet. Et enim generatio lapidis, qui in iuncturis, ex humore crasso est, & viscoso, non paulatim euaporato, sed repente simul exiccato, & violenter * chalastico. Ita vero, & in renibus lapides generabuntur, adusto in eis humore crasso, & viscoso. Propterea igitur in scirrhosis, idest duris dispositionibus, nullum eorum. quæ fortiter calefiunt, vel deficcant pharmacum ad curam congruum est, sed quæ caliditatem habent tepidam potentem euaporare, vt neque multam, neque omnino minimam, sed sufficientem mollificare; superexcellens enim humidũ, non omnino diaphorat; modicam vero habens humiditatem exiccat fortius, quàm conueniat, vel insufficienter remollit.

* ædematis.

* calastico.

De cura.

Cura. itaque insensibilis cura est tres res. & proprie eius qui est a medico generatus. Prima est mundificatio corpotis ab humore phlegmatico, sanguineo, vel cholerico, vel melancholico, apto facere augeri ægritudinem, completur vero cum his, quæ sunt nota. Secunda est curatio exituræ, seu tumoris scirrhosi, completur autem mollificatione, & ipsius resolutione. Complentur vero ambæ quandoque simul mistis eisdem pharmacis; quandoque distinctis, simul quidem, vt simplicibus, vel compositis, diuersis tamen secundum fortitudinem, & debilitatem, secundum diuerfitatem infirmi, & membri naturam. simplicibus, vt puta medullis, ex quib. melior est ceruina, & vitulina, & adipibus, de quibus inter volucres anserina melior, inter gressibilia, asinina, deinde anserina, et gallinacea. Et similiter ex rapacib. auibus, & vulturis, & falconis. Et ex quadrupedib. sylueſtribus, & rapacibus, vt vulpina, leonina, vrsina, & leopardina, & taurina, caprina vero pinguior est, et siccior, & magis, quæ hircina, & proinde huiusmodi dispositionibus inconuenientior, & adhuc vero cum his ammoniacum, & thymiama, & bdellium alterutrum, & maxime hirci num inquantum vtiq; huiusmodi est, & mastix, & styrax humida, & sicca; & mucilagines adhuc, vt fœnugręci, sem. lini, radicum salicum, & radicum althæę, omnia prædicta mollificant multum cum resolutione pauca. Composita sunt, quæ ex his componuntur, & ea, quæ ex ceratis, & electarijs in antidotario nostro sunt scripta. Distinctis vero, vt humidis, & diaphoreticis alternatim minisſratis. Sint autem ex leptomeris partibus, mollificantia humida, & maxime in particulis densis existente scirrho; propterea in neruis, concatenationibus, & colligationibus, visum est mihi melius ipsis mollificantibus quid immiscere incisiuum subtilis substantiæ, quale est acetum, & maxime in medio mollificantium, & diaphoreticantium. sit autem paucum, & parum minis-

ſtratum, quoniã neruoſis nocer, niſi ſint carnoſa, & rara, vt hepar, & ſplen. Et quidem ordo ſit talis, vt præmittantur fomentationes, euaporationes particulæ ex aquis decoctionis herbarum radicum, & ſeminum prędictorum cum folijs, malua, & meliloto, brãcha vrſina, anetho recenti, & radicum cucumeris aſinini, & ſimilium; cum oleis, quod eſt melius. Sint autem ex ſubtilibus, porẽtibus penetrare in profundum, mollificantibus cum reſolutione quadam, vt eſt oleum antiquum ſimplex, oleum de alchanna, de lilio, de ladano, de ſtyrace, & ſambucino, & caricis pinguibus, & de alcherua, & in ſambucino quidẽ eſt melius de reſolutione, & mollificatione æqualiter. Deinde inunctiones ex prædictis adipibus, & medullis; deinde lapidem marchaſitam, vel molarem ignitum habere, & ſupereffundere acetũ acerrimum, vt ſcirrhorizatum cholera euaporetur cum eo, deinceps applicentur diaphoretica pharmaca, ſimplicia, & compoſita, ex gummi, & pinguedinibus prædiſtinctis, & alijs diaphoreticis appropriatis. optimum autem eſt ammoniacum per acetum diſſolutum, mollificato ſcirrho, ſufficit autem eo ſecundum vnum, vel duos dies vtentes redire ad mollificantia turſus, quib plurimis diebus vtentes oportet ſitiam ſuperapponere, deinde redire ad pharmacũ ex ammoniaco, vel opopanaco, & ex bonis, quæ eſt fæx ſeminum, & fæx aceti, & bulliant bene, & effundatur ſuper eas ammoniacum. Aliud ſumatur ſtercus aſini, & radix euiſci, & ſtyrax, & fiat linimẽtum cum eis, & fortius eſt, quod fit cũ radice cucumeris, vel bryoniæ, vel althæę decoctis, & miſtis cum pinguedine, & ex radice dragonteę, quę eſt fortioris reſolutionis: ſint autem ei miſta mollificantia dicta, & cheyri, & proprie de radice eius ſicca cum aceto emplaſtrata curat apoſtemata dura petrificata. Tertia res completur regimine, ſit autem humectatiuo ſupra noto, & proprie ex radice althæę cum adipe defecta decocta, & extenuatiuo, ſeu exiccatiuo miſta ſecundũ tempora variatum, vt tempore mollificationis ad humectationẽ tendat; tẽpore vero reſolutionis, ad ſiccitatẽ.

Nota.

De *ſcirrho ſplenis. Cap. 3.

*ſcirrhe.

CVra ſcirrhi dicta, eſt cura eius inquantũ ſcirrhus, & prout conſimilis membri eſt. Curam vero eius, prout officialis membri eſt, nunc placet dicere, exiſtentibus inquam quibuſdam organicis maxime aptis ſcirrhari membris, altero quidem propter lutoſam ſubſtantiam craſſam, & denſam coagulantes tranſitus eius, & vias, vt hepate: altero propter craſſitiem cibi, quo nutritur, vt ſplene, altero propter vtrumque, vt renibus, de cura ſcirrhi in eorum vnoquoque dicendum, quòd breuiter gratia indicationis ſumendæ a natura particulæ, licet latius ſuperius ſunt.

Splenis itaque ſcirrhoſis prædictis trib. reb. perficitur cura fortitudine tamen differentibus, & loco; pharmaca enim incidẽtia cum remolliendo, & diaphorando, oportet eſſe fortiora prædictis cum ſplen ea toleret intriſtanter, & non exterius miniſtrata, ſed etiam interius.

Sintque interius miniſtratæ ex appropriatis, vt cortex capparis, radix ſcolopendriæ, & tamariſci radices, & ſummitates, & cortex ſalicis, tamariſci cortex, & ſummitates, ac flores, & folia fraxini, ſintq; in aceto decocta, vel præparata in oxymelle.

Et exterius mollificantia præmiſſa ex vaporationibus cum aceto, & aliquo ex prædictis cum medullis, & adipibus. Et deinde ex eis cum gummis prædictis diaphorãtib. miſtis, ſintq; reiterata multoties cum frictione longa, manibus calefactis. Regimen quoque imponatur ſubtiliatiuum, aperitiuum, & eſt abſterſiuum viſceris. Contingit autem quandoq; timidum, & durum fieri, nõ quia ſcirrhũ, ſed quia ventoſitate plenum, vt tangenti renitẽs videatur, neq; grauẽ ipſum ſentiat patiens. Tali quidem non mollificantia conuenit miniſtrare, ſed quæcumque apta nata ſunt exiccando diaphorare, qualia ſunt ſimplicia, & compoſita, & ex ſimplicib. eſt flos ſalis extrorſum ſuperpoſitus ſpleni, & cõpoſitis, quale eſt, quod per abſynthium emplaſtratum cum ſpica. primo fit. deinde quale eſt quod per ſulphur plus, & alumen minus. in talib. enim diaphorericis oportet dominari modicum, aut aliquid miſcere ſtypticantis, & exiccantis.

De ſcirrho hepatis. Cap. 4.

HEpatis vero ſcirrhoſim incipientẽ ſanare eſt poſſibile plurimum, extenſum vero, quaſi in plues dies impoſſibile eſt ſanare. pereunt autem plures in tempore ampliori, & quidam, quibus melius ſecedit vẽter, pereũt cito. Manifeſtum eſt autem, quòd ſufficienter orificia ſunt conſtricta vaſorum tranſmittentium nutrimẽtum ab hepatis ſima ad gibbum.

Incipientem itaque ſclirofim in eo pharmaca, quæ illius phlegmones liberabant prædicta: non enim tolerat virtus hęc pharmaca fortia, quemadmodum ſplen. ſuper miſcere ergo oportet his, quæ illi propter eius phlegmonem adducunt, mollificantia. Erunt autẽ, quæ ex abſynthij extremitatibus, & myrobalanorum expreſſione, & olei nardini ſpicati conficitur adhuc, & maſticini, & mellini, & myrtini. hoc igitur, & thus, ammoniacũ, & bdellium, & prædictæ pinguedines miſtæ incidere potentia, factum in hepate ſanabunt ſcirrhum, cum his ſimul, quæ potantur, & pharmacis deoppilantibus, & expurgantibus hẽpar cum congrua diæta ad hanc intentionem tendente. Sunt autem, & hæc quæ in renibus lapidem frangentia ſuper miſtis ex aliquibus diureticis, quæ ſunt nota.

De glandulis, & earum, quæ illius generis ſunt, & puſtulis glandulofis. Cap. 5.

GLandula nomen eſt membri, vt ſuperius dictũ eſt, & nomen eſt ægritudinis ipſius, vt apoſtematis, & tumoris prout aſſumitur hic. Glandulæ ergo ex apoſtematibus ſunt phlegmaticis, ſi molles ſint; ſi vero à principio duræ, ex melancholicis, de quibus (Chriſto duce) infra dicemus. Et quidem ab apoſtematibus differunt, quoniam ſunt ſeparatæ à membris, in quibus fiunt, & mobiles; apoſtemata vero ſunt ipſis affixa, & tamen generantur præter naturam. In quibuſdam membris glandulæ ipſæ tumentes ſunt adeo, vt ſint ſicut auellana, vel nux, & maiores, vt in vola manus, & ſupra frontem, & ſeparantur, cum premuntur, deinde redeunt multoties, & quandoque non redeunt, & quandoq; poſt aurem, & in collo, & ſunt vocatæ *frigulæ.

Nota.

*Figula.

Cauſa eius exterior eſt ſuperfluitas phlegmatica ſuper infuſa eis à circumſtantib. membris ſcilicet neruis, & panniculis, prout ſupra in cura apoſtematis eſt dictum.

Signa vero ſunt, quoniam mobiles ſunt, & molles, ac parui doloris. Et cura eius in fronte, vel vola manus eſt, vt redeat, & non redeat. Et eſt duæ res, mollificare, & digerere, deinde euacuare, & reſoluere. Primam complent mundificantia, ex quib. eſt ammoniacũ in aceto diſſolutum, & ſuper lamina plumbea inunctum, quæ ſuperponatur illi, & conſtringatur. Quòd ſi non recedat frangatur, & teratur cõpreſſione, ac ſuperligatione prædictæ laminæ, & ſi non recedat, ſcindatur cutis, & extrahatur, deinde inciſio cutis ſanetur. Et quidam perforãt, & cum cauſtico pharmaco paulatim corrodẽdo cõſumunt; melius autem eſt cum inciſione, quoniam vlcus minus efficit, & cicatrix minor relinquitur. Cura vero eius, quæ in collo exiſtit, & poſt aurem, eſt cura apoſtematum glanduloſorum, & adenarum ſuperius dicta. Et ex appropriatis ei eſt cinis limaciarum confectus cum adipe antiqua, aut ſalita, nulla quidem medicina eſt ei par. Et iterum cinis muſtellæ permiſta eius cerebro cum oleo de lilio, & antiquatur, & detur, confert etiam ſcrophulis. Cõtingunt quandoque puſtulæ glanduloſæ in membris, & cura earum eſt cum compreſſione prædictæ.

De nodis. Cap. 6.

NOdi ex apoſtematibus ſunt ſcirrhoſis, & duris. Et cauſa eius interior eſt phlegmatis craſſi, & viſcoſi diſcurſus

Cauſa.

discursus ad aliquam superficialem particulam corporis; plurimum ad dorsum, manus, & pedes, & iuxta iuncturas, cuius obuiatio, & durities facit, vt de melancholicorū genere licet ex phlegmate fiat, in principio cuius pars subtilis existit resoluta, & crassa dura remansit, quare inter melancholica quandoq; numeratur, & plurimum durus est, & quandoque est sicut caro, aut puls, aut mel, aut aliud non durum valde, & proprie cum in curuaturis iuncturarum euenerit. Et quædam species eius est glandularum duarum, quę sunt similes alchiliæ. Et quandoq; accidit, vt nodetur neruus, & assimiletur nodo, licet nodus non sit. Et enim differt à nodo, eo quod non separatur ab omni parte, nec à lōgitudine, nec à dextra, nec à sinistra. Et quandoq; accidit à causa exteriori, vt a percussione, quòd similatur nodo, & rotundus, albus, similis capiti claui eueniens in pedibus, & plantis pedum plurimum, & post curationem exiturarum, & est prohibens incessum. Cumque curatur in principio constrictura superposita, resoluitur, & deletur, nec redit. In processu vero oportet incidatur, & extrahatur, vel curetur, vt cancer. Et est differens a glandula molli in suo principio, & dura in sui fine, quoniam glandula est mobilis separata a membro cum coopertorio, seu folliculo suo. Nodus est magis cum eo in mēbro, & est magis durus neruosus, & dolorosus, & cum compressione spargitur, & non redit, alia vero non.

Nota.

Cura glandularum nodosarum, vel nodorum glandulosorum dicta est supra immediate. Et quidem cura nodorum cæterorum similis est illi. Completur enim mollificantium præmissione, & digerentium, & deinde compressione forti frangente, & contrahente laminæ plumbeæ super ipsum, vt ibi supra dictum est, & vltimo perforatione, & incisione, & quidem perforatio fiat cum pharmacis caustics, quæ dicentur infra (auxiliante Christo) & cum præmissione euaporationis alicuius calidi, & emplastratione cum mollificantibus, deinde auferatur simul cum * chist; & si non cum alio, saltem cum vncinis, & excorietur, vt nihil de eo remaneat, quoniam redit. si ergo aliquid remaneat de eo ponatur emplastrum causticum, quod melius est. Incisio autem fiat prout Antillus dixit. Inquit enim tende curim, quæ est supra nodum cum manu sua, vel minister tendat manu sua, quantum possibile est, ita quòd cystis non tendatur cum ea, quod si tendatur caule incide curem, & cystis nodi nō incidatur, quoniam illud est, quod te prohibet vltimare excoriationem. Cum ergo incideris, & appareat tibi cystis nodi, extende latera cutis retro cum vncinis, & incipe excoriare cystim à carne circumstante cum vnguibus, aut instrumento, donec egrediatur cystis sana cum nodo, qui in ventre eius est, quòd si aliquid de cysti remanear, quia abscindatur, vel rumpatur, tunc extracto illo, quod potuit extrahi, super illud, quod remansit, redibit nodus maior. Cum ergo totus nodus cum tota eius cysti fuerit expulsus, si cutis non superfluat à loco vulneris propter paruitatem nodi tūc absterge sanguinem, & abiue ~ vulnus cum mellis aqua, & sue eam, & incarna, & magnificatur super ipsum plurimum, propter magnitudinem, & compressionem nodi, tunc abscinde radicem eius totam, deinde cura. Et si nodus est ~ vicinus neruo, vel venæ, & est de illis, quæ excoriantur tunc excoriare ipsum est necessarium, ita quòd neruus, vel arteria non lædatur, quoniam facit acidere ~ spasmum. Et in mellino quidem etiam solicitus sis, vt extrahatur cum cysti integra, ne rumpatur, quoniam ea rupta egressio eius est difficilis. si vero accidat, vt rumpatur, rectum est, vt excorietur, & stringatur, ligetur cum ligamentis, & si currat ex eo sanguis plurimus, conforterur patiens, ne cadat in defectionem, & syncopim, quod si cadat, cura eum cura syncopis. Et si quidem timeat, neq; toleret excoriationem, neq; medicamen acutum, sed perforationem tantum, in tali perforatione facta extrahatur quod egreditur facile, neque præsumas de cysti cum excoriatione, vel medicamine acuto extrahendo, immo pone in illo postquam egreditur illud, quod potuit, oleum cum butyro calido, nam cum cystis putrefit, egreditur per se. Et bona medicatione mellini sanioſi, est vt euaporetur cum aliquo calido, deinde emplastretur cum aliquo passula. enu. deinde excorietur cutis, & ponatur medicamen acutum; efficit enim, vt non redeat, quale est calx, sapo, & cinis, & illa quæ currunt cursu eorum, quæ dicta sunt de erumpentib. exituras. Glandulas autem quæ sunt velut alchilia, & sunt species nodi, extrahe, si possibile est absque nocumento neruorum, & vicinorum membrorum, & si sint in loco vicino chordis, & neruis, vt in manu, vel pede, supra ipsum, non extrahas ipsas, quoniam facit cadere patientem in spasmum: immo contere ipsum, & stringe super ipsum rem cui sit grauitas cū maturatione, vt est lamina plumbea vncta. Et signum sufficientis compressionis est, vt stupefiat membrum. Medicamen bonum, & est Abub. ex acutis. ℞. calcis. drach. iiij. fecis vini adustæ drach. ij. nitri. drach. i. ferueant in aqua cineris feruitionibus paucis, & ponātur in ampulla de plumbo, & roretur semper, ne exiccetur. Aliud bonum nodis, & glandulis, & similibus. Rec. arsenici rubei, ellebori, ana P. i. corti. æris P. iiij. & fiat linimentum cum oleo ros.

Emplastrum bonum Rasis, & etiam in mellino, & in omnib. exituris calidis, in quibus est humor calidus leuis. ℞ec. galbani, bdellij, sorditiei vasis apum, & glutinis albotin, ana partes æquales.

De apostemate ventoso, quod inflatiuum dicitur. Cap. 7.

APostema vētosum tumor est inflatiuus membris præter naturam eueniens. Et quidem alius est, qui fit a vapore leui, facile resolubilis, & alius est, qui a crasso aggregato in membro, & inflatio dicitur. Et est duplex. vna quæ ex ipso spiritu crasso fit aggregato in membrorum, vel viscerum vacuitatibus constipatis, vt stomachi, intestinorum; vel inter renes, ac ipsa, vt in colica, & iliaca accidit, & tympanite; & dicta est inflatio proprie, habens percussiones, & impetus apud infirmi sensum, vel medici, perceptas propter motum illius in spacio, quo continetur amplo, & infusione eius, & trāsitum subitum, & in vacuitates illas a membris, a quibus generantur, vt in colica, & iliaca cum vehement dolore proprie est sentire, de cuius cura in prima sectione est dictum. Alia est ex ipso spiritu, subito, vel paulatim influxo a nutritiuis membris ad aliquem locum, separante inter adhærentiam suarum contiguarum partium, vel eius medio aggregato, sicut cum inter musculos, & cutem constipatam in poris cooperientem eos aggregatur, aut inter ossa, & membranam eorum, & inter neruos, vel chordas, vel iuncturalia membra, aut in eius substantia aggregato, vt inter substantiam musculorum, quæ quia extendendo eleuat in tumorem, dicta est apostema, proprie habens a prædicta differentiam, quoniam in hac ventosatio est quieta, quia intercluſa in stricto, & cum resistentia tactui, & dolore propter tensionem ad differentiam * vndimiæ, in qua nec dolor, nec resistentia est, sed cessio cum remanentia impressionis in loco, de cuius cura ad præsens intendimus.

* *ædematis.*

Cura eius est quatuor res communes omni inflationi, quæ secundum viscera, siue secūdum collum aliquid extiterit. Prima est doloris sedatio. Completur autem calidis anodynis, & illis proprie, quæcumque virtutem extenuatiuam, & resolutiuam crassi, & ventosi spiritus habent, & resolutiuam. Qualia sunt proprie calefactoria Hippo. ficca, ex sale, & milio propter suauitatem suam, vel ex sale, & sulphure, & similibus, vel alia humida, & mediocria. Secunda est regimen. Completur vero cum extenuatiua diæta mistionem habente alicuius resolutiui ventosi spiritus, & commouens ipsum, quæ ex prædictis est nota. Tertia est euacuatio ventosi humoris, & ventositatis a membris ex quibus influat talibus extremitatibus forte.

Completur vero cum his, quæ dicta sunt supra sectione prima

ne prima de cura inflationis. Quarta est expulsio eius de loco, in quo aggregata existit. Completur vero cum his, quæ spiritus ventosi crassitiem attenuant, & cutis, seu membri, in quo est intercluſus, & constrictus tenetur, poros aperiunt, quæ calida sunt, & sicca, & plura, differentia tamen secundum ventositatem spiritus, & particularum differentiam in consistentia a natura; adhuc vero, & causarum, ac mistionis, & temporum ipsius, differentiam secundum consistentiam spiritus, quia crassi, vel subtilis, secundum particularum vero naturam, vel secundum situm profundum, sicut cum inter ossa, & membranam cooperientē ipsum fuerit intercluſa; aut superficialem, vt cum inter lacertum, & cutē existat; vel secun-
s tendines. dum membri substantiam solidam, vt neruos, * tenontas, & iuncturas, vel raram, vt cum fuerit in lacerti substantia. Adhuc vero in parte eius, quæ magis neruosa, & sensibilis est, & quæ minus. Nā existente ventoso spiritu crasso fortiora expediūt quàm existente subtili; existente vero in profundo, fortiora sunt necessaria, & lepromeris F
substantiæ, quam si in superficie sit aggregatus. Qualia sunt ex oleis rutaceum, costinum, & enula. de piperibus, de spica, de castoreo, de terebinthina, de lauro, & apostolorum, & similia. Suntque necessaria quandoque quæ ex profundo ad superficiem trahunt, vt est fricti o dura, ventosatio cum sufficienti flamma, & pharmaca trahentia de profundo, vt sunt emplastra de cypero, sem. vrticæ, granis lauri, & similibus, cum melle, & quæ ex sinapi, & alijs adurentibus fiunt. Si quoq; in membro duræ, & solidæ substantię sit, fortiora conueniunt, & subtiliora quàm si in membro raræ substantiæ, vt musculus est, & eius pars proprie, quæ circa mediū eius, quæ enim circa iūcturas pars eius est neruosior, & durior. in tali enim membro raræ substantiæ sensibilis, talia alienentur omnimode, ne terreantur ab eis, & fugiant, & maxime cum talis inflatio acciderit in lacertis propter attractionē, vel plagam, quæ accidit eis, vel quid phlegmonis fuerit ei mistum; tunc enim cum medicinis resolutiuis mista sint
G ex dolore sedantibus aliqua. Qualia sunt quę ex rob concusso cum oleo habente virtutem resolutiuam, vt oleum anethinum, chamæmelinum, & similia, in quibus infusa sit lana succida; & succus ipsius, administrentur tepida, & ad caliditatem declinantia, & ne permittantur infrigidari; frigidum enim nocet eis, & demum quale fit ex sapone, vino, oleo, & aceto; mitigat enim dolorem, repellit stypticando, & resoluit.

Quod si dolor cum phlegmone fuerit illic a principio, tunc administra resoluentia olea, in quib. sedatio est doloris cum prohibitione, seu repercussione aliqua a principio, sicut oleum violatum, vel ros. cum virtute olei anethini, vt repellendo, & sedando dolorē resoluat, & quando inuenitur alienario aliqua, per ea addatur illud, quod addit ad resoluendum, sicut vinum nigrum, vel stypticū, vel coctum, & acetum, quod virtutem apocrusticam, & resolutiuam habet. In dorso vero facto musculo licet tibi addere saponem, non existente eo, adde affoniam. i. spumam maris; non sit autem lapideum, sed molle, & ra-
H rum, & album, quoniam cito resoluitur, & est leptomeron maxime. Deinde cinis addatur, si talis ventositas, & inflatio neglecta fuerit, & moratur diu, primum quidem vtens pharmaco per saponem facto, secundo vero aliquo emplastrorum, quæ ex leptomeris, & resoluentibus sint fortibus, & mistis mollificatiuis; quorum tibi hic aliqua numerantur.

Emplastrum resolutiuum ventositatis intercluſæ in membris chordosis, neruosis, & lacertosis. ℞. sordiciei balnei, quæ ponatur cum aqua in patella, calcis non extinctæ secundum quantitatem, qua proueniat spissitudo sicut lutum, & liniatur cum eo, & quandoque fit illud cum vino.

1 Aliud. ℞. hyssopi siccæ, teratur, & puluerizetur super ceratum factū ex cera, & oleo anethino, & emplastretur.

a terram. a aquæ. Aliud Gal. ad idem. ℞, * certam * atq; mistam fac bul lite, & cola primo, & fiat pura, deinde rursus mittens in ollam calcem non extinctam lenem, vt farinam misce donec fit vnctuosa substantia, deinde emplastra.

Aliud. ℞. picis, resinæ, terebinthinæ, & confice cū pinguedine leonina, & taurina. Aliud. ℞. glutinis, calcis, fici sylueſtris, vel cineris eius, confice cum vino, vel pinguedine leonina. Si vero apostema, seu inflatio ex vapore leui sit, curabitur cum leuioribus ex extenuantibus, quales sunt spongiæ in aqua anethi, anisi, & fęniculi, & carui, & cum oleis leuibus, quale est anethinum, de semine lini, de schænantho, & similibus.

De apostemate aquoso. Cap. 8.

APostema aquosum est hydropisis ascites, & ramex aquosa est cū in membrorum præexistente in concauo intermedio, in eis aquositas congregata, & aliud in quo aquositas congregata existit non in vacuo præexistente in eorum intermedio, sed inter substantiam membri, & membranam cooperientē ipsam, quemadmodū in hepate, & splene per anatomiam videmus ampullas fieri, quib. eruptis aqua egreditur super, de quib. sectione prima est dictum. Et quandoq; est inter duas tunicas cutis, seu, duas cutes, vt cum aliquam ampullā, seu vesicam plenam aquam in manu, vel pede fieri videmus, sicut crisice in peripneum onicis contingit, vt Hip. in prognosticis dixit. Et cura eius est duæ res. Prima est euacuatio. cōpletur autem perforatione. Secunda est perforationis curatio. Completur autem vesicæ, & cutis abscisione. deinde conglutinatione, seu cicatrizatione, & indurationē subteriori cutis, quod cum siccātib. fiet. Et ex appropriatis, & conuenientibus ei est fordicies balnei, siue ventosa, siue aquosa fit, & proprie si cum spongia superponatur, & expressus emplastratus extenuat ramicem.

De dubelati frigidis comprehendentibus humores mucosos, gypseos, lapideos, & arenosos, & capillares, & alios. Cap. 9.

DVbelet nomen duob. modis accipitur, generaliter, & specialiter. Generaliter quidem ad omne apostema cuiuscumque generis sit aggregans materiam in loco vlcerato, seu continuitatis solutæ ipsius membri, in quo est, siue à principio incipiat apostema calidum cum aggregatione materiæ in eo, ac solutione tali, siue apud statum essentiæ, & tumoris sui, & exitura est illius generis. Est enim exitura proprie apostema calidum aggregans materiam in loco continuitatis solutæ, seu cupo, & fit ei caput acutum, vt conuertatur in saniem, deinde generatur, & maturatur sanies, deinde rumpitur. Et modus est etiam aggregans materiam, vt indurescat, non vt conuertatur in saniem, de quibus superius dictum est. Proprie vero nomen adubelati cadit, seu dicitur, de apostemate aggregante, & comprehendente in regione, seu loco intermedio solutæ continuitatis apostematæ particulæ res diuersi generis, sicut humores mucosos gypseos, & lapideos, arenosos, & capillares, fuscos, carbones, ostracos, lutum, amuricam, & tumbos, & similia. Talis autem apostematis dispositio prouenit, vel transitione phlegmonum, & erysipelatum multarum in ipsam, vel sine his, ex abundantia humorum aliquorum, vel spumosorum vaporum aggregatorum in ea regione intermedia apostemosæ particulæ, siue ex ipsa particula, siue patiente, siue ex alijs superfluentibus illius. Cum igitur locus intermedius apostematarum particularū repletus fuerit talib. humoribus, & sic longo persistens tempore humores ipsi ex diuturnitate temporis multiformes alterationes recipient, vnde prædictæ res diuersi generis producuntur. fiunt autem secundum viscera, & secundum superficiem cutis talia apostemata.

Signa. Eorum vero quæ in superficie cutis fiunt cognitio est facilis, sanatio vero difficilis. Cognoscitur autem * parata, vt ex tactu ipsorum inuenire est, & sentire est in eis diuersitatem corporum prædictorum, & distinctorum mollitie, & duritie, & subtilitate, & crassitie. Signa. * apostemæ quid.

Cura vero eorum fit per incisionem, & extractionem illorum,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0846-5 DFG

illorum, & per pharmaca exterius superposita, & attrahentia, & educentia, quale est emplastrum de fermento proprie dicto in antidotario nostro absque his, quæ sumuntur interius, quemadmodum ea, quæ ex talibus secundum profunditatem fiunt, & maxime secundum viscera; sunt enim tanquam inculta difficile cognoscibilia, & curabilia, quæ indigent medicinis non solum exterius applicatis, sed ebibitis, erumpentibus magis, & mundificantibus, incarnantibus, & consolidantibus, quales in prima sectione sunt communiter dictæ.

SVMMA IV.

Particulæ secundæ, sectionis secundæ, quæ de medicinis apostematum melancholicorum, continens. Cap. 3.

De apostematibus duris, ex quibus sunt scrophulæ, & bocia. Cap. 1. fol. 156
De cancro. Cap. 2. 157
De lepra. Cap. 3. 157

De apostematibus duris, ex quibus sunt scrophulæ, & bocia. Cap. 1.

DVrities glandulæ duræ ex apostematib. melancholicis sunt, & cancer differētes inter se, durities glandulæ, vt supra dictum est, & ipsæ a cancro, vt in sequenti dicetur cap.

Et quidem durities inter se differt, quo ad aduentū ipsius, & locum, seu membrum. Quo ad aduentum. n. quia quandoq; fit incipiendo, cum ab humore melancholico fit, siue generato, & aggregato in particula patiente, siue ei à toto corpore, hepate, vel splene influxo, & fit plurimū permutatio ex alijs apostematibus per naturam, vel errorem medici in duriciem permutantis, vt superius dictum est. Quo ad locum vero, seu mēbrum. Nam alia fit in iuncturis, de qua in prima sectione dictum est, alia in hepate, vel renibus, de quibus hic supra dictum est.

Glandulæ quoque inter se differunt. Aliæ enim sunt adenes. Aliæ sunt glandulæ generaliter dictę, vt hic supra dictum est. Et siquidem apostementur duræ, vel primo molliter, deinde durescant dictæ sunt scrophulæ in plurali. Scrophulę quidē, quia plurimum accidunt scrophis, & porcis. In plurali vero, quoniam plurimum fit, & incipit vna magna, deinde generantur plures, & sunt ordinatæ, ac si essent in cingulo pendente ex collo ad alterā partium, & quandoque sunt, vt racemus combinatæ, omnes tamen durę, & * scrotizatæ, vt quia scrophulæ non sint aliud nisi scortizatæ glandulæ. Et de scrophulis sunt quibus dolor non associatur, & sunt incurabiles, & sunt in quibus dolor associatur, & tamen sunt difficilis curationis, per mollificantia, & resoluentia, quare necessaria est maturatio, & putrefactio.

Et magis dispositi ad incurrendū scrophulas sunt habētes capita humida, & proinde loca in quibus magis generantur, sunt collū, & subaxillæ, pp caliditatem loci, structuram, & occultationē resoluentem subtile humidum, & dimittentē induratum crassum eius. Et plurimum accidunt infantibus, & sunt saluiores, & raro iuuenibus, & sunt peiores. Et quandoq; fit durities in neruis, & lacertis, qui sunt in gula, & quibusdā glandulis intermistis eis ita, vt augeatur paulatim, & dicitur bocium ad similitudinē burorum. Accidit autē prædictis capita habentibus humida apud labores, & portantib. onera super caput, & mulierib. apud partus expressionem. Et quandoque est morb. regionalis, & hęreditarius procedens ad genitos.

Cura vero scrophularum ipsarum, & bocij est cōmunis, et propria. Communis ab essentia passionis sumitur, quæ durities est, seu durū apostema. Propria vero à natura particulæ, in qua scrophulę fiunt, & bocium. Cōsistebat enim cōis cura duritiei seu sclirosis omnis inquantū huiusmodi in tribus. Primo in euacuatione totius corporis, vel mēbri, ab humore, à quo generationē habuit, & recipere posset augmentū sufficiens, & illud cum solutione ventris forti, educente phlegma crassum, vel melancholiam, vel vtrimq; à remotis. Et ex simplicibus, & proprie agarico, elleboro, & turbith cōfortato cū zingib. & compositis, & proprie pilulis cochijs, vel de hiera, & pilulis Hipp. & de gummis, & proprie de euphorbio pręcedente digestione, & vomitu cum melle de floribus genestrę, & cum phlebotomia, si fuerit necessaria de cephalica. Et secundo in euacuatione materiæ induratæ in parte sclirata, complenda cum mollificantibus, & resoluentibus simul mistis, vel alternatim ministratis, diuersificatis in virtute, potentia, & qualitate substantiæ secundum diuersitatem materiæ in crassitie, & duritie secundum magis, & minus, vt quia dura fuerit à principio, vel postmodum acquisita, & secundum naturam particulæ variam in raritate, & spissitudine substantiæ, atque positione ipsius in superficiali, seu profunda.

Et quidem scrophulæ cum sit glandularum rarę substantiæ, & in superficie positarum dutities, & * sclirositas euacuatio duritiei, & materiæ induratæ in eis dupliciter habet compleri. Primo cum mollificantibus, & diaphoreticis, si sufficientes sint, vt in quibusdam * scliris est videre similibus frequenter. Secundo, si illæ non sunt sufficientes, incisione cum ferro, putrefacientibus pharmacis educatur cum velamine, vt redeat iterum, nisi fuerint magnæ, quoniam perducunt ad vlcerationem, quare expedit, vt cum subtili regantur regimine, & mollificantibus, & resolutiuis, neque ventosentur, vt durities aliarum partium, quoniam educi subtilem sanguinem ventosatio, & scrophulas separatas magnificatas relinquit. Et ex appropriatis sunt acetosa emplastrata suspensa ad collum.

Aduertendum tamen ad naturam particularum, seu glandularum, nam siquidem sint ex facientibus operationem, vel iuuamentum in superfluitates à principalib. colligendo, cura seu euacuatio. primo modo est facienda sola, secundum modum nullatenus acceptando; est enim priuatio in eo operationis, vel iuuamenti, & incisio circumadiacentium neruorū, & venarum adiacentiū inuolutarū in eis, ex quorum incisione grande sequitur nocumentum iuuamento maius. Et in bocio multo maius propter suas arterias, & venas quidem, & arterias intermissas lacertis, & neruis in gula cum quantitate maiori, vt infra dicetur. Ob quam rem loco incisionis consueuerunt quidam resoluentia, & exiccantia fortiter ad euaporationis modum, & retentionis in ore post prędicta talia patientibus ministrare, & alia localia remedia, quæ dicentur, quas si in principio sint, & paruæ, curare vidimus; procedentes vero, & magnificatas non, & proprie bocium. Si autem sint ex præstantibus iuuamentū in replendo vacuum aliorum, vbi primus modus euacuationis non sufficiat, secundus est tentandus, cum fit in eo iuuamentum maius incomparabiliter nocumento.

Tertio autem consistebant ex regimine. sit autem subtiliatiuum ad siccitatem tendens. Aer ergo eius calefiat temperate, & exiccetur cum igne, & fumigijs ex sandaracha, thure, ligno aloes, & alchitram. Exercitetur perdendo mane, & sero ante cibum, deinde cibetur pane furfuraceo, & miliaceo, sicco, non madefacto in brodijs, quæ fugiat præter brodium cicerum. Carnes eius sint ex animalibus siccis, & montanis, & pedestribus, & volatilibus, assatis, vel elixis sine iure sumptis. Et vinum sit album, subtile, stypticum, cum ferrea aqua, & vtatur cum fructibus siccis, & caricis, passulis, & baccis, vitet recentes, & humidos, & herbas, vtatur salsamento ex sale sacerdotali, quod ponit Nicolaus in antidotario suo, & speciebus. Recipe cubebarum, nucis musc. cinnamomi, zingi. ligni aloes, macis, spicæ, garyoph. cardamomi maioris; ana quantitatem quamuis, & vnam partem coriandri præparati. Vitet repletionem, crapulam, & nauseatiuam satietatem: de sero vero minuat cœnam suam, & toleret famem, & sitim, quantum potest. Post cibum quiescat, & de nocte tantum dormiat post descensum cibi. Vitet ventris constipationem, iram & animæ accidentia naturam extenuantia. Vitet quoq; cibaria crassa, & melancholica, & potum aquæ superę, & vina fumosa, & pura, & abhorreat omnia caput replentia, & omnia

Scrophulæ quid, & vnde.

* *scirrhositas.*

* *scirrhis.*

Corpore præparato ad scrophulas.

Diæta.

De cura.

quæ trahunt materiam ad caput, vt est sol, & locutio plurima, ita, & rixa, & capitis dolor, quæ faciunt currere materias ad ipsum, sicut externere se super faciem, & curuare se super genua prolixe, & habere puluinar planum, & quæ faciunt catarrhizare ab ipso inferius materiam, sicut est stare sub dio, & lumine lunæ, &c in aere frigido, & humido, vel austrino, cui succedit Borealis.

Puluis ad bocium. Et de localibus remedijs, quibus ad scrophularum curam vtimur, & bocij, quædam per aurem immittuntur, quædam retinentur in ore, quædam euaporantur cum receptione vaporis in loco, quædam inunguntur, & quædam emplastrantur. Per aurem immittuntur oleum de been, & cucumeris asinini, quoniam resoluit ipsas. Ex retentis vero in ore, & bocio proprie est puluis ostracorum adustorum, qui est. Recip. crucem marinam, palmam marinam, spongiam, pallam mari-
* *sincum.* nam, * sciticum marinum, corium marinum, os sepiarum, porcellos marinos, vmbilicos marinos, omnia recludantur in olla noua, & apponantur ad ignem, donec sint sicca, & quasi adusta, deinde terantur, & cribellentur. Et accipiatur de eorum puluere. vnc. iij. & puluer is piperis. vnc. iij. & misceantur cum mellis despuma. al. lib. iij. & reliquus puluis reseruetur. De cõfecto autem sumat mane cochlear vnum tenendo in ore, & sicut dissoluitur, ita transsumat cochlear vnum, & similiter sicut dissoluitur humiditas, & saliua, ita spuat.

Ex euaporantibus est, vt euaporentur scrophulæ, & bocia, ex aqua capil. vene. & chamæmeli, & radices althæę, & cucu. asinini. Deinde recipiat vaporem per os in loco proprie ex lapide resultante molari, vel marchesita ignito extincto, vel aqua ferrea, vel aceto forti, & manu premente tangatur, & hoc in diminutione lunæ, & hora coniunctionis proprie. Ex inungendis sunt, vt post euaporationem vngatur cum simplici, vt ex oleis de been, vel compositis vngatur, & vnguento hyssopi descriptione cerati per xv. dies, & per interualla trium dierum.

Vnguen. Item euaporetur cum lapide molari, vel marchesita ignito, superaspersis prædictis. Deinde vngatur cum hoc vnguento. ℞. spumæ maris, salis communis ana vnc. s. sulphu litij, ana vnc. s. foliorum nasturcij, foliorum lauri, ana. vnc. s. testiculi canis dra. i. terantur, & conficiantur cum melle, & oleo narcissi, & vngatur mane, vel sero quolibet semel.

Et ex his, quæ emplastrãtur sunt simplicia, & composita. Et ex simplicibus est emplastrum de coriãdro cum melle contrito, & similiter emplastrum de radicibus cucumeris asinini cum melle. & oleo de narcisso, vel farina hordei, quoniam resoluit illud, vel pix confecta cum caricis, aut cum scilla, aut cum radi. caulis, aut cum radice cappa. vel oleo de lilio, vel lupini cum aceto, & melle, & stercus vaccæ, decoctum cum aceto. Item aliud. stercus caprarum, & ouium montanarum cum vrina infantis, & stercus columbinum cum oleo.

Emplastra ad idem. Ex compositis aliud fortiotis exiccationis. ℞. salis, nitri, baurach, aloes, sanda. cyperi, corticum radicum sola. corticum olibani, telæ aranei ana, terantur, & conficiantur cum aceto, & melle, et emplastrẽtur. Et ex emplastris resoluentibus cum facilitate est emplastrum apostolicũ, relatum ad christianos in scrophulis mortalibus ruptis, & emplastrum diachylon. Et quandoque permiscentur cum hoc emplastro medicinæ simplices cum proprietate operante, sicut est radix lilij, & stercus caprarum, & ouium, nasturcij, & radix cucumeris asinini, & vuę montanæ, non quę cadunt ante maturationem, & albæ, & farina fabarum, & amygdalarum amararũ, & bdellium, quæ aggregatæ, ad illud ministrentur præcedente mollificatione cum euaporationibus, & vnguentis, & ceratis, & oleis simplicibus, & mistis.

Item emplastrum. Gal. resoluens duritiem in hebdomada, vel tribus dieb. quod narrant ipse in Megatechni. ℞. sinapis, sem. viri. sulphu. spumæ marinę, aristo. ammonia. bdellij, olei antiqui, & communis, quod sufficit.

Item aliud. bonum. Recipe farinę fabarum, & hordei, pinguedinis porci, & vrsi, omnium. ana. P. i. radicum eo locynthidis aluminis iameni, litij, picis, liquidæ, omniũ ana partem semis terantur, & misceantur cum oleo antiquo, & pinguedine stixa, post liquefactionem pinguedinis, & picis in oleo.

Item aliud relatum ad Andromachũ. ℞. radicũ. capp. radicũ cau. lupini amari, sę. calcis, & nitri, an. admisceantur cum pinguedine porci, & oleo antiquo, & melle.

Item aliud mirabile, & est Nicodemi. ℞. sem. lini, fœnugræci, resideant in vino, & addatur eis fimi columbini pars media.

Item aliud, & est Alchindi ad scrophulas, & bocium & simplex, quod est. ℞. oxymellis, scillæ cũ aqua morbellæ, s. scrophulariæ rad. & floribus genestæ, vel sem. eius.

Aliud compositum, & est syrupus ex appropriatis, qui est. ℞. capil. vene. auriculæ inuris, hyssopi, scabiosæ, me- *Syrupus ad idem.*
lissæ, chamædryos, stœchados arab. acori, radicum morellæ, ana vnc. i. florum roris marini. genistæ, ana vnc. v. zucch. mellis ros. ana lib. i. aceti scillitici vnc. iij. in pecia rara bulliant spicæ, drach. i. nucis musch. cinnamo. cubebarum, zingib. ana drac. iij. Dosis est vnc. ij. cum tepido mane. & seruato prædicto regimine purgetur cum pilulis Hip. de hiera Logodion, vel hiera colocynthidis cum agarico, & euphorbio. Pilulæ Hip. expertorum iuuamentorum ad hoc, & alia multa. ℞. galbani, oppo. sarcocol. myrrhæ, sagapeni, laccæ lotæ, terebinthinæ, asa. fœti antimonij, pyrethri, saxifragiæ, ammoniaci, cara. ana vnc. ij. agarici. anacardi, turbith, boracis interioris colocynthidis. casiæ nostu. mundatæ, tamarindi, castorei, caraputiarum mundatarum, iuæ valde bonæ, dictami, ana dra. i. euphor. styracis calamitæ, salis ammoniaci. esulæ, polypodij, pentaphyli, ellebori albi, betonicæ, draguntеæ, medianæ corticum sambuci, radicis ebul, pęoniæ, senæ, turbith, hermodacty. lapidis lazu. aristo. long & ro. cocognidion quinque grana, myrob. mundatorũ, rhaba. rheu pontici, cyperi, satureiæ, thymi, epithy. auripigmenti, salis gemmæ, tartari, ros. viol. mast. cymini, se. apij, macis, petroselini, anisi, costi, carui, phu, basiliconis Alexandrini, sinapis, baccarum lauri, semi. iuniperi, semi. hederæ, ana drac. ij. aloes succotrini. dra. v. garyoph nucis musc. zingib. ligni alo. xy. aloes, ana drac. i. olei ros. & muscellini, sambuci, & petrolæi, ana dra. vij. bene cocti, & bene spumati, tantumdem quantitatis medicinarum prędicta rum, & tamdiu iaceat in lacticinio prædicto quamdiu totus imbibatur, & sic mediocriter deficcetur, facto tũc confice cum prædictis oleis, & cum bene coctum fuerit fiat magdaleon, & serua per mensem vnum, vel duos. vel tres, antequam des, & cum dare volueris fac pilulas ad modum ciceris, & da de sero quinque, vel septem stõ inanito; & cum multum antiquæ fuerint non valent, quare da plures. Et adde aliquid prædicti succi. Valent etiam contra dolorem stomachi, vt supra prima Sectione est dictum, & sunt valde expertæ contra ægritudines antiquas totius corporis, & præcipue cõtra arthreticam antiquam quartanarijs, hemicraneis, asthmaticis, iichiaticis, stomachicis, iliacis, nephreticis, & calculosis, scrophulis, & bocijs. post purgationem sumatur theriaca Andromachi cum vino calido. Item experta post purgationem prædictam, & sufficientem mirabiliter resoluens, & extenuans scrophulas, & bocias. ℞. radicũ asphodilorum, radicum morellæ, radicum bryoniæ, ana lib. i. terantur crasso modo, & bulliant in cacabo, pleno Græco antiquo, capacitatis lib. x. & bulliant vsq; ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & colatura reseruetur, de qua sumat omni mane. vnc. iij. Præterea sciendum est quod interdum redeunt scrophulæ, quæ cœperunt extenuari, & resolui ad dispositionem suã primam. quare oportet, vt extenuatiuo regimine iterum purgentur. Et de eis sunt in quibus est carnositas, & in huiusmodi oportet, vt conficiantur medicinæ calidæ corrosiuæ cum oleo, & dimittantur per aliquos dies; & deinde administrentur, & hoc in scrophulis frigidis. In scrophulis autem, quæ sunt complexionis calidæ non oportet, vt

tet,vt ſuperflua ſit adminiſtratio medicinarum calidatum, immo ſufficit eis, quod eſt ſicut ſauich de tritico cum aqua coriandri. Et fortius illo eſt myrrha cum duplo ſui de licio confecta cum aqua coriandri,aut vincat medicamen aliud, ſecundum quod prius dictum eſt,& illud quod neceſſarium facit vehemẽtiam inflammationis,aut paruitas eius, & de illis, quæ conferunt eis eſt,vt fiat ſternutatio cum oleo de nucleis perſicorum excorticatis aduſtis.

Quod ſi neceſſarium fuerit in curatione ſcrophularum,vti inciſione cum ferro,oportet q̃ fiat cum cautela eis vicinantibus arterijs neruis, & venis, & vbi multæ ſint melius eſt omittere, vt ſupra dictũ eſt, & vacare in cura cum prædictis. Homo enim quidam,vt Abu. dixit, errauit cũ perforaret ſcrophulas adenarum , & gulæ,q̃ ſub mento ſunt: incidit.n. nerui reuerſiui ramum; quare deſtructa fuit vox ei⁹. Et iam accidit,vt inueniret neruũ aliũ,& detegeret eũ frigori,quare deſtructa fuit cõplexio eius,& per cõſequens eius operatio vſq; quo reduceretur ad ipſum eius cõplexio cũ calefactione, & fortaſſe errabit;& inueniet quidẽ,& incidet eá,& ſequetur * hæmorroſagia difficilis conſtrictionis, perducens ad ſyncopim fortem,& deterior quidem eſt illa, quæ eſt profundior. Quapropter cum excoriatur ex latere ſoluto, oportet vt ſcindantur ſcrophulæ,& deſtruatur quod reſiduum eſt cum medicamine acuto ſic,q̃ non perueniat lateri læſio. Diachylon emplaſtri confectio ſm Almanſor. ℞. lithargyri triti.vnc.j.ſ. ſumatur cum ſartagine layæ,olei veteris vnc ij.ſ ſuperadijciatur,& aggregentur,& lẽtus ignis ſub eis fiat, & coquatur donec ſoluatur totum lithargyrium,deinde mucilago ſen.& ſem.lini,ana dra.ij. mucilaginis maluauiſci vnc.j. ſumantur,& in prædictis adiũgantur,& poſt hoc totum agitando donec totum incraſſetur,decoquatur. cum autem coctum fuerit,ab igne deponatur , agitando tamen non dimittatur, quòd poſtea tenendo commaſſetur,donec ſpiſſitudinem habet,& viſcoſitatem; deinde recondatur,& vſui ſeruetur.

Deuarchium.

De cancro. Cap. 2.

CAncer eſt apoſtema melancholicum pauci tumoris , & diffuſi , cuius cauſa eſt melancholia aduſta in toto corpore,hepate,& venis abundans,propter naturalem complexionem eorum, regimẽ,& diætam in acribus,lentibus,& carnibus antiquis,& melãcholicis: propter ſplenis defectionem,non trahentis illam,ac virtutis extractiuæ ipſorum extra corpus nullatenꝰ expellentis; ſed propter ſui melancholiam cum ſanguine ab illis inſuſam alicui ex membris, eiuſque venis diſſeminantur in eo collecta minutis, differens à glandulis mobilibus fixione ſua cum mẽbro;& à duritie quoque eſt differens, primo in cauſa, qm̃ cauſa durities melãcholica eſt naturalis fex ſanguinis. Cancri vero cauſa eſt melãcholia per aduſtionem facta innaturalis, à qua melancholiam ; & acredinem acquiſiuit, vt proiecta in terram ebulliat,ſicut acetum acris odoris,à qua effugiunt muſcę,& proinde non eſt quietus cancer,ſicut durities, ſed mobilis ; & corrodendo procedens, habens radices infixas vndique membro ad modum brancarum cancri infixarum cibo,& in medio eius eſt rotundæ formæ,cum colore cancri, à qua egrediuntur venæ, ſicut brancæ cancri,quare dictus eſt cancer. Et ſunt venulæ paruæ illo humore repletæ,ibi diffuſæ,quæ in duritie non exiſtunt,humore in ea totaliter ad membrum in quo eſt à venis expulſo, & propterea tumor in cancro eſt minor,& magis diffuſus, nec oportet, vt per ipſum deſtruatur ſenſus in principio ſui,ſicut in duritie : tunc enim in ſuo impreſſionis principio cum inſit membro complexionis malitia acquiſita virtuti membri ſenſibilis,ei reſiſtendo facit dolorem, niſi cum elongatum fuerit ei tempus, & factus eſt magnus,vt melo,& facta æquali dyſcraſia mortificetur virtus membri ſenſibilis, & deſtruatur in eo ſenſus,vt corrodatur,& vlceretur eius ſubſtantia. Et tunc licet ad vlcus deuenerit, natura tamen apoſtematis non relinquit, A venis in circuitu eius miſcentibus, propter repletionem corrodentis humoris, ſi complexionis acquiſiuit naturam ex apoſtemate,& vlcere corroſiuo. Durities vero à principio ſui deſtruit ſenſum, ꝓpter ſui craſſitiem,& frigiditatem humoris prohibentem tranſitũ ſubtilis ſpiritus ad membrum,ac ſtupefacientem,& cõgelantem ipſum,& proinde color eius eſt liuidus, & melõgianus,vt fęcis ſanguinis. Cancri vero color erit niger,ex aduſtione cauſatus ad quandam viriditatem tendens.

Adhuc quoque differunt quibus accidit mẽbris. Cancer enim,vt plurimum accidit membris raris,vt mammillis mulierum,vt ſupra Sectione prima eſt dictum,& in lacertis carnoſis valde, vt in naribus, & cruribus,& pulpis tibiarum,& extremis;& proprie ad quæ ſuperflua melancholia conſueuit decurrere,vt eſt virga in viris,& teſtes in mulieribus,vulua,& anus. Durities vero in dẽſis,vt hepate,& renibus,neruis,& iuncturis. Præterea in aduentu cancri. Cancri enim aduentus plurimum eſt incipiendo; durities vero plurimum eſt permutando,& ex apoſtemate calido,& quandoq; * vndimioſo: necnon in modo euacuandi,& aperiẽdi. cum.n. accidit durities, vt plurimum non eſt occultæ diſpoſitionis, ſed apparet. Cancer vero non apparet ſm plurimũ, deinde apparet. Et durities quidẽ q̃nque permutatur in cancrũ ex ſe,vel errore medici,& ſi ex ſe apta fit, vel inepta, & ex inuentione inflãmationis, & pulſationis in ipſa,& apertione venarum in eus circuitu,vel eorum abſentia, & priuatione cognoſces. Et q̃nque permutantur phlegmones,& * vndimiæ in cancrũ,ſicut in duritiem permutãtur,& illud cũ prolongantur, & eorum retentæ materiæ aduratur ex ſe,vel putrefactione,vel errore regiminis,vt tranſeant in melancholiam innaturalem per aduſtionem.

** eudemata.*

** eudemata.*

Signa cancri dum eſt in principio, ſiue quod eſt,quia quãdoque apparet ſicut faba, aut cicer, aut auellana parua,& durus rotundus, fuſci coloris,in quo eſt caliditas aliqua, & quandoque cum dolore forti, quãdoq; paruo, & cum perdurat ad magnitudinem procedit, & deinde perducit ad vlcerationem propter acredinem,& acuitatem aduſtionis materiæ. & quãdoq; non vlceratur,quia eſt ſiccus,& quãdoque permutatur vlceratũ ad nõ vlceratum, & q̃nque facit curatio cum ferro, q̃nq; facit eius labia craſſiora,& duriora. & ſi cauterizetur, reſoluetur materia,& conſumetur corrodens,& putrefaciens.

De ſignis cancri.

Regimen in cura cancri eſt diuerſum ſecundum diuerſitatem temporum,& diſpoſitionis, & loci eius. Si enim in principio ſit, & in manifeſto loco,antequam ad confirmationem , & magnitudinem , & vlcerationem deuenit,in qua plurimum ſine chirurgia non curatur. Regimen eius eſt duplex,vniuerſale,& particulare. Vniuerſale eſt quatuor res. Diæta vniuerſalis,euacuatio,rectificatio membrorum generantium materiam, & correctio accidentium .

De cura.

Diæta ſit euchyma ad frigidum,& humidum tendẽs, prohibens regenerari materiam, cum aeris alteratione, vt ſupra in febribus cap.generalis curationis eſt dictum, vt cum quiete animi,& corporis, & cum cibo ex lactucis,& herbis frigidis, & humidis, vt atriplicibus, ſpinachijs,betis, boragine, & ſimilib. & fructibus,vt cucurbita,citrulis,& piſcibus petrinis,& aquæ dulcis, & cancrorum fluuialium, chiſt hordei, & vitellis ouorum, & potu lactis vaccini,à quo extractum ſit butyrum,vel ſerum,& potu aquæ hordei, vel vini albi ſubtilis, & lymphati,& cum ſomno,& vigilijs tẽperatis,& cũ inanitione ſuperfluitatũ ſiccarũ, & rehumectatione cũ ꝓdictis.

Diæta.

Vniuerſalis euacuatio cõpletur cũ euacuantibus antecedentẽ cauſam.ſ.melancholiam aduſtã abundantẽ in venis,& etiam naturalẽ, quæ materia eſt ipſius minoratiue,& eradicatiue,præcedente digeſtione ex his, quæ nota ſunt ſupra in ca. de quartana, & cum ſanguiſugatione aperiẽte orificia venarũ hæmorrhoidarũ, vel cũ prouocantibus menſtrua in muliere: vel cũ phlebotomia vniuerſali de nigra, vel particulari, de baſilica dextra,vel ſiniſtra,prout expediens eſt. Rectificatio mẽbrorũ generantium melancholiã cõpletur ex prædicto regimine, & medi-

medicinis alterantibus hepatis, & corporis dyscrasiam, confortantibus splenem,quæ sunt supradicta.

Correctio vero accidentium est, vt dolor, si est fortis, mitigetur cum frigidis repercussiuis,defendentib. membrum,& repellẽtibus materiam, si non fuerit quod prohibeat,vel cum calidis anodynis eis mistis superius numeratis, si quod prohibeat,illa adsit, & si sit caliditas in eo vehemens, extinguatur cum aqua coriandri, & solatri,& prædictis repercussiuis,& alijs frigidis sumptis.

Particulare regimen,& particulariũ operationũ exercendarũ circa locum,& particulam cancri cum medicinis localib⁹,& alijs opportunis est quatuor res. prima est destructio cancri, si possibilis est. secunda est vbi possibilis non sit eius destructio,prohibitio additionis eius, tertia est si ad augmentũ perueniat,prohibitio vlcerationis, & tunc proprie quando cum eo est caliditas, & pulsatio, qm̃ vlcerationem minantur. quarta est vbi iam peruenit ad vlcerationem,& fit confirmata curatio vlcerati.

Primam rem complent(licet difficulter)duo. Primũ est resolutio materiæ aggregatæ in membro,& venis, & repulsio eius quod paratum est influere,ne colligatur,& illud cum his,quæ frigiditatem habent multam,& caliditatem temperatã, qualia sunt coriandrum, solatrum, lentes cum aceto,succus plantaginis, & similia,quæ supra in cura anthracis,& ignis perfici dicta sunt. Alienẽtur autem ea,quæ debilis virtutis sunt, quia operationẽ non perficiunt,& quę fortis etiam,cum resoluẽdo subtile,crassum magis,& induratum relinquant. Alienantur quoque mordicantia,quia tristant particulam,et humorem syluestrem,& immorigeratũ reddunt. Et proinde medicinæ ei conuenientes sunt metallicæ, seu minerales ablutæ, vt est tutia abluta mista cum oleo ros.

Documentum. Aliud est incisio, & sectio ipsius,vbi resolutio nõ sufficerit,& proprie cum fuerit in aliquo extremorũ,vt est pes,manus,& mammillæ,apto incisioni. Oportet autẽ vt incisio fiat magna,vel ex toto abscindatur particula, in qua est cancer,& quod est in circuitu eius ex venis circumdantibus ipsum, ita vt de his nihil remaneat; & currat post illũ sanguis plurimus post euacuationẽ vniuersalẽ,quæ præcessit cũ expressione ipsarum, vt curetur incisio. Et fortasse incisio non est melior,qm̃ nihil aliud est quàm perducere ipsum ad vlcerationẽ, nisi vbi possibilis sit incisio radicalis,vbi vero non,oportet tegere,ne addatur,& fortasse post incisionẽ indigebit cauterio cũ igne, qm̃ resoluit reliquias materiæ malæ, & confortat membrũ,& retinet * hæmorrhoſagiam. & fortasse in eis est timor magnus,& illud qm̃ fuerit cancer iuxta principalia membra,& nobilia, ne perueniat ad ea,vel orta ex eis; & accidit exinde mors, vel spasmus, vel quia sit in membris occultis,de quo Hipp. in aph,ait Quibuscunq; cancri absconditi fuerint, non curari melius est; curati enim citius pereunt, nõ curati vero longius tempus perficiunt. sed tunc oportet, vt rectificentur cum mundificãtium ministratione,cum infrigidatione, & humectatione;qualia sunt aqua lactis proprie,& cum diæta ciborum,& potuum prædictorum, & eorum, quæ generant sanguinem bonum,& frigidum,& humidum.

* hæmorrhagiam.

Secundam vero rem.s. prohibitionem additionis cõplent duo.s.abscissio antecedentis causæ prædictis modis facta,& regimen. Secundum est confortatio membri.& repercussio materiæ. Fit autem cũ medicinis repercussiuis iam dictis ſm oẽm administrationis modum,et melior est,quæ fit cum lenitiuis mineralibus,quale est factũ ex lapide molari,& lapidibus coctis,& quale est linimentum factum ex oleo cum frictione,quod resoluitur inter tabulam,et manicam de plumbo cum humiditate effusa super tabulam,quæ est sicut oleum ros.& aqua coriandri,& qualis est emplastratio cũ acresta trita,& colocynthide,cum aceto est proprie emplastrata. Tertiã rem.s. prohibitionem vlcerationis,nisi obstantibus illis ad magnitudinẽ perfectionis deuenit,et timetur vlceratio propter caliditatẽ,& pulsationem apparentem in ea,quæ res frigida est,& periculosior ex membro in eo vicino,blãdientia complent,quæ prohibeant,ne calefiant vnquam ex cibis frigidis,& medicinis,& alijs rebus, & ex illis est prohibitio somni super ipsum, & herbæ frigidæ contritæ,& superpositæ, & linimenta prædicta proprie ministrata cum frictione prædicta,& proprie,quę fit ex tabella,& manica plumbi,quando est cum eius fricatura terra sigil.aut bolus arme.aut oleum antiquum,aut aqua sẽperuiuæ,& ceruſſa de plumbo,quoniam est operatio bona. Et de appropriatis magni iuuamenti est emplastrum de cancris fluuialibus,& proprie cum cadmia.

Quartam rem alterum duorum complent,scilicet assiduatio panni linei infusi in succo solatri super ipsum vlcus,& cum exiccatur,iterum infundatur desuper aqua prædicta,si incisio membri,in quo est,non sit apta,quod si apta sit,incidatur,& regatur,vt supra dictum est. Emplastrum bonũ conueniens ad illud. Sumantur medullæ tritici,& olibani,& ceruſſæ de plumbo, ana vnc.j. terræ sigil.boli arme. aloes abluti, ana vnc.iij. aggregentur,& administrẽtur super humidum puluerem cum oleo ros. Et si admisceatur ei æquale de cadmia melius erit. Medicamen ad idem ℞. tutiæ ablutæ cum aqua portu. aut mucilaginis psyllij,& emplastretur. Melagogum solutiũ vtriusque melancholiæ conueniens cancro. ℞.epithymi,fumiterræ, sennæ, ana aure.iij. puluerizentur,& in aqua lactis,aut mellis * myrtæ,& fumatur vicibus multis. Aliud fumatur decoctio epithy. cum syrup. aceto. Aliud ℞.hieræ Gal. quantitatem conuenientem,& da cum decoct. fumiterræ.

* mirtæ.

Contra cancrum,& proprie oris puluerizetur crystallum,& fricetur os cũ illo puluere,& deinde proijciatur postmodum de eo in ore vsque ad x. dies,& liberabitur. expertum est. Item ablutio cum vrina mundificat,& consolidat, expertum est.

De lepra, & medicinis eius. Cap. 3.

Lepra quid. LEpra est cancer vniuersalis, cuius causa interior est cholera rubea cum sanguine multiplicata in venis, effulaque ab eis ad vniuersum corpus, & subcutaneas partes,ibique putrefacta manens. *Causa.* Causa vero multiplicationis eius in venis principalis, & efficiens,est complexio calida,& sicca hepatis generãtis humores,vel totius corporis,vel vtraque,adurens sanguinem,& humores naturales ex hæreditate.seu semine,aut menstruo,aut quia conceptus fuerit embryo in matrice tempore menstruorum fędata sanguine melancholico, vel acquisita ex tempore,& in malitia regiminis,vt materialis in cibis melancholicis, & cholericis simul, & proprie in piscib. & lacte,qui noti sunt supra cap. de melancholia, & elephantia,cum alijs extrinsecis causis, puta nõ naturalib. reb.consimilib.illis cooperantib.in generatione talis humoris,ex quib.maxime est aer regionalis corruptus in se propter pestilẽtiam,vel infectus vapore resoluto ex corpori. leprosorum vicinorum in loco coarctato, & sub vento inficiens humores,& spiritus,membra, & totum corpus,atque vegetabilia, & proinde efficiẽtem causam, & malam ad generandũ lepram maxime disponens. Secunda est splenis associata debilitas non trahentis illam, quare cum sanguine remanet multiplicata in venis, & cum non secernatur ex corpore per hæmorrhoidas,propter inualetudinem virtutis, nec per menstrua, nec per poros cutis densatos,nõ deriuatur ad venas crurium, & varices,vt pluri mũ consueuit,sic ꝙ vehemẽtis impetus, & malitiæ,quę natura illam regulare non potest,quoad digesta fuerit,influit, & à natura repellitur quãdoque ad aliquod mẽbrum,ibique cancrum facit,et proprie si fuerit crassa: si vero subtilis faciet herpetem,si vero impellatur,& influat ad cutem,fiet albaras, & morphea nigra vniuersalis,virtute nutritiua,seu actu eius assimilationis corrupta,& si influat,& impellatur, & spargitur in corpore toto,& subcutaneis partib.& carnosis,& tũc si quidem putrefiat,peruenit ex ea melancholica seb.& si occultetur,nec putrefiat,fiet lepra,quod est, quia corrumpitur membrorum vitalis complexio ex sparsione talis humoris in corpore,& proinde compositio, vt forma,& figura;

Nota.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0850-6 DFG

figura; quæ complexionem sequuntur, & color, ex facie A tota terribilis sit ad modũ leonis tenentis rapaciter prædam suam; quare dicta est leonina. aduriturque sanguis in venis ex mistione ipsius, & incrassatur, vt in * phlebotomijs, quandoq; sanguis apparet arenosus, & cum retinetur in venis longo tempore coarctatus, inflammatur, & vritur, & corrumpitur ipsa ita, vt vlceret, & corrodat, & calorem alteret, sicut cancer vlceratus, & soluta continuitate cadunt quandoque, & cũ talis humor cholera nigra fuerit ex adustione choleræ causata, erit maioris malitiæ, ac penetrationis, & impressionis in membra, & susceptibilioris corruptionis. Si vero ex adustione melancholiæ naturalis facta fuerit, est vehementioris malitiæ, & potentior ad penetrandum in membra, & imprimendum, & tũc proprie cum ex adustione subtilis partis eius fuerit generata, & minus recipiens curam, quoniam nõ obedit potioni, vt Gal. dixit. Et manens in corpore corrodit, & vlcerat mẽbra extrema, & procedit ab eis paulatim donec perueniat impressio ad totum corpus, & principalia membra, & interficiat, & propter malitiam cõplexionis & corrosionem, & vlcerationem taliter imprimendo procedit, quoniam quamuis ipsius humoris generatio sit in visceribus, tamen primum vestigium, & impressio est in extremitatibus, ad quæ impellitur propter debilitatem, & quandoque moritur patiens, antequã impressio corrosionis, & vlceris perueniat ad principalia, propter solam complexionis malitiam, & faciet speciem lepræ, quam Auic. & Isaac, leoninum vocant.

* Phlebotomijs.

Signa. Signa eius sunt, quia tunc est pectus siccum, fissura narium, manuum, & pedum combustio, vel contritio macilenta, cuius calor sic augmẽtatur magis, quàm siccitas, articuli separantur, & cadunt. Cũ vero fuerit causata ex adustione partis eius crassæ, minoris erit malitiæ, ac impressionis, & minus recipiet curam, quoniam non obedit potioni sicut dixit Hipp. & Gal. propter duritiẽ & terrestreitatem suam, & faciet speciem lepræ, quam Gal. vocauit albaras, seu impetiginẽ, & morphẽam nigram vocauit. Cuius signa sunt, quia color est niger, & crassescit corpus, seu sensus, supercilia finduntur, manus & pedes cõtrahuntur, & digiti, nec vlcerat, nisi corrumpatur, & acuatur. Cum vero causata fuerit ex adustione phlegmatis, faciet aliam speciem, quæ dicitur thyria', quam Gal. appellauit squammosam.

De signis. Et signa eius sunt, quoniam humescit corpus, glandes nascuntur, color est albus, & oculorum fluxus. Et cum tanta fuerit ex adustione sanguinis, facit aliam speciem lepræ, quæ dicitur alopecia, albaras, & morphea nigra, & scabies antiqua illis in toto corpore. Cuius humoris signa sunt, quoniam rubet cutis, & putrida est, & tumet nimis, & sanguis, & sanies effluunt. Et forsitan non vlcerant cum humor exiccatus fuerit, & euentatus remanens, vel infrigidatus non inflammatur, nec acuitur, & durat cum patiente tempore longo, sola tamen tumescentia existente in membris, quæ videntur excreata membra, & augmentata. Et vocauit hãc dispositionem Gal. elephantiam, & est ex speciebus vna, sicut albaras, D & morphea nigra prædictæ. Et quandoque corrodit radices pilorum, & facit alopeciam, & quandoque excoriat cutem, & facit dispositionem, quæ thyria nuncupatur, & quandoque facit scabiem, quæ antiquatur, & est de genere eius secundum quatuor humorum adustiones scilicet leonina, albaras, seu impetigo, & morphea nigra vniuersalis in toto, & fixa thyria, seu squammosa, elephantia, alopecia, seu scabies antiqua. Dictæ sunt autem hæ species lepræ modo metaphorico quodam, eo, quòd ab eodem humore in genere sunt causatę, licet aliter, & aliter dispositio essentia sui, & loco, atque corrumpentem complexionem corporis colorem pulchritudinem, & figuram, & quia difficile mobiles, vt habituatæ, longo tempore perseuerãt in corpore ad modum lepræ, licet membra non omnia corrodant, nec vlcerent, nec eorum continuitatem soluant, aut quia quãdoque ab eis incipit lepra ipsa, vt Gal. dixit. Quibus omnibus prætermissis ad præsens, vt pertinentib. ad tertiam Sectionem, hic solum de vera lepra iam dicta, quæ vniuersalis est cancer, signa, & medicinas ponemus.

Signa. In principio eius occultantur signa ipsius. Cũ vero procedit, & extenditur tempus eius, deteguntur, & cognoscitur. Cum vero confirmabitur, nullus dubitabit in ea, quod est, quia in principio cum incipit lepra color corporis, & præcipue faciei incipit fieri rubeus ad nigredinem tendens, & hoc quia color est humorum, & non membrorum, vt Galen. dixit. Et humores peccãtes sanguis, & cholera nigra sunt, & venæ oculorum proinde ad fuscedinem tendunt, & apparet in eis victoria choleræ nigræ in cerebro ex somnis, & subtilitate, & paucitate capillorum, & sternutatione, & apertione verrucę in naso, & stricta eius, & in pulmone, & canna eius ex nocumento anhelitus, & raucedine vocis, in corde ex morsibus malis, & dolorosis, & apertione venarum in pectore, & toto corpore ex sensu supra ipsum, quasi sit grauedo, vt incubus tempore somni, vel ex fœtore ipsius, & proprie, in sudore, & anhelitus ad fœtorẽ declinat. Cum B vero procedit, & extenditur tempus eius apparet sparsio in capillis, & casus eorum, & proprie in pilis faciei, & partium eius, & quandoque deficeantur casus capillorum, & incipit forma fieri fœda, & casus terribilis, & color denigratur, & additur constrictio anhelitus, donec peruenit ad difficultatem, & dyspnęam magnã, & peruenit vox ad finem raucedinis, & incrassantur labia, & denigrantur, & incipit sanguis congelari in iuncturis, & putrefieri, & apparet supra corpus sub cute tota additio glandulosa, similis animali, quod Græce vocatur saros. Cum vero confirmatur ægritudo, cadunt pili omnes, & proprie faciei, deinde incipit corpus vlcerari vniuersaliter, & proprie vbi apparent additiones glandulosæ. Et illud quandoque lepra non quieta in modum elephãtiæ, & corroditur chartilago nasi, & roditur extremitas nasi eius, & corrosis iuncturis cadunt extrema, & currit ex eis virus fœtens, & vox occultatur, & tendit ad occultationem, & denigratur color valde, & pulsus eius est de- C bilis propter debilitatem virtutis, & fit necessaria spissitudo in eo, deficiente magnitudine, & velocitate.

Regimen in cura lepræ est proportionale regimini, dicto in cura cancri, & est ab eo diuersum secundum diuersitatem temporis, & dispositionem eius. Si enim in principio fuerit debilis, possibilis est curationis, licet difficilis: si vero fortis, confirmata, impossibilis sanationis erit. Si enim cancer, qui particularis est morbus, cum magnificatus fuerit, seu vlceratus, curam non habet; quanto minus lepra, quæ est vniuersalis morbus, licet in ea materia sit diffusa, ita, vt non ministrentur medicinæ fortes, sustentent ægritudinem, ac refrænent, vt non agat, vel imprimat super principalia membra. In cancro autem cum sit in eodem tota vnita, est secus. Regimen in cura lepræ.

Eius ergo, quæ est in principio cum est debilis, regimen erit duplex, vniuersale, & particulare. Vniuersale est quatuor res consimiles illis, scilicet euacuatio vniuersalis, & antecedentis causæ, diæta, rectificatio membrorum regenerantium materiam, & correctio accidẽtium. Vniuersalis euacuatio completur phlebotomia, pharmacis, & vomitu, & enematibus. Phlebotomia quidem de basilica dextra, & nigra, & basilica sinistra, & hoc si sanguis cum tali nigra cholera multum appareat abundare, quo casu oportet de venis magnis ipsius manus, vel etiam pedis euacuare vltime. Si autem non dimittatur phlebotomia magnarum venarum, & fiat de ramis ipsarum, vt de saluatella dextra, & sinistra. Phlebotomia enim magnarum dictarum forsasse tunc magis nocebit, quam iuuabit, malitiam reddendo effreniem. In ea vero, quæ est ex paruis venis, fit securitas ex iuuamento, quod accidit absque nocumento, & aperto venarum ani, & sanguisugatio cum magnis sanguisugis, vel prouocatio menstruorum, deinde erit conueniens, & proprie cum retenta fuerint vltra modum. Ventosatio vero propter crassitiem sanguinis, locum non habet; phlebotomia vero celebrata quiescat ab hebdomada, seruato bono regimine, & digestiuo sumpto purgetur pharma-

cis

eis appropriatis,ex simplicibus,& compositis,quæ infra dicentur ipsi humori. Festina autem antequam incrassetur,indurescat vsque ad hebdomadam, quia tunc non obediet potioni,vt Hippocr.dixit in aphor.

Et ex simplicibus sunt,sicut epithymum,& stachas, myrob.& elleborus,lapis lazuli,& lapis armenus,& polyp.fumus terræ,& si addatur pulpa colocyn. est potissima,facit enim desistere ægritudinẽ,& vlterius nõ augeri,& quando fuerit ibi cholera mista faciens adustionem in melancholia addatur aloe,succus scilicet cucu. asi. vel scammonea. Oportet autem,vt purgatio cum prædictis fit multiplicata in tempore pluries, non enim sufficit,vt vnica purgatione purgetur, & talis purgatio non debet esse fortis,sed debilis,& parũ educens,ac paulatim,vt supra in cura melancholiæ est dictum,& cõsimilibus suis non poterit materia vnica medicina educi, & maxime cum sit penetratiua,& vehementer sanguini mista. Inquit enim Abu. cum materia fuerit vehemẽter penetratiua,aut cum sanguine multum admista,non poteris ipsam vnica vice euacuare,sicut in ischiatica,& arhritetica longo tempore,& cancro, scabie antiqua, & carbũculis antiquis oportet ergo, vt incipias cum leuioribus, quæ paulatim educunt materiam bis, vel ter soluendo,& toties repetatur quamdiu necessaria fuerit, vt hebdomada qualibet repetatur,vomitibus vero, & enematibus lenitiuis euacuetur omni tempore secũdum declinationem materiæ,oportet autem, vt vomitus fiat cum acutis, & salitis,& acetosis,quæ aliter locum nõ habet; deinde sumant aliquid de absinthio in potu. Diætam vero cõplet regimen rerum non naturalium,ad frigiditatem,& humiditatem conuersio,seu permutatio, & primo aeris ad frigidum, & hu. & contrarium ei, in quo ægritudo existit procreata, & cum exercitio delectabili omni mane in vmbra post euacuationem superfluitatum siccæ,& aquosæ,& cum cantilenis altis: deinde fricẽtur,& quiescant, deinde cibetur cum cibis euchymis ex herbis,vt atriplicibus,& spinachijs,blitis,& portulacis,& boraginibus, carnibus hœdinis, arietinis, & vitulinis, & proprie gallinarum iuuenum, & pinguium, & iuribus earum; quoniam contemperant humorum complexionẽ, & cum lacte caprino,& ouino, nouiter mulso in quantitate,quæ digeratur, simplici, vel misto cum pane, vel sorbitione facta ex eo,zucch.& oleo amyg. vel lacte,vel farina hordei,& fructibus,vt prunis chrysomillis,persicis,pomis,& amygd. & cum omni euchymo ad frigidum, & humidum declinante, & malam complexionẽ membrorum calidam,& siccam nutritiuorum alteret, & impinguet, & proinde dulcia sunt conuenientia, & materiam prohibent generari. Et ex his,quæ commendauit,& est expertum à Gal. in lepra causata ab apostemate splenis,vel oppilatione eius est decoctio tamarisci cum passulis sæpe sumpta, & ranæ paludum cum oleo, & sale coctæ,& comestæ sunt bonæ lepræ, & cinis asini curat eam. Et ex his,quæ cõmendauit præcipue Gal. est comestio carnis serpentũ,& sorbitio iuris eius,prout infra dicetur,& comestio micæ panis in eo de similia. Et poterur vino albo,subtili permisto valde. Et quandoque dimittetur vinum,quare poterur frigida aqua permista aceto albo pauco,& si tolerat stomachus, vel aqua hordei,vel aqua lactis,vel lacte acetoso,à quo abstractum sit butyrum: quoniam est materia inflammationis,& adustionis, & deinde cum somno temperato de nocte non profundo,ne inflammetur, & cum inanientibus quotidianas fæces,vt clysteri,& alijs lubricãtibus, & fructibus ante cibum sumptis, & cum repellatione cibi prædicti pauca,& sæpe facta, donec humectet corpus,& impinguet,& cum gaudio, & delectatione animi, & spe certa salutis,& cum omni abstinentia à coitu. Rectificationẽ quoque membrorum generãtium materiam complent quæcunque alterant dyscrasiam hepatis calidam, & siccam,& corporis vniuersi, aperiunt,& confortant splenem,qualia sunt regimen prænotatum,& medicinæ supra Sectione prima in curis eorum dictæ.

Correctio accidentium complectur cum conuersione regiminis ad rectificationem impressionis factæ in interioribus membris,vt cerebro, pulmone, pectore,& corde,ex qua prædicta signa apparent in eis, licet enim impressio mutationis coloris figuræ,corrosionis,& vlcerationis prius sit in exterioribus extremis, tamẽ corruptio complexionis prius est in interioribus,& principalibus, ac humorum aggregatio,& fumorũ,vnde necesse est peti prius,& si non appareat extra,proinde oportet,vt incipias ab eis, & in cerebro quidem cũ mundificãtibus ipsum, ex gargarismis, & caputpurgijs dictis in curis ipsius. Ex quibus sunt propria in hoc casu,quæ infra dicẽtur,& cum phlebotomia venæ frontis, & nasi, & cum epithematibus,& confortantibus ipsum, & repellẽtibus malas humores, quale est oleum rosarum,& lac mulieris,& similia. In pulmone vero, & trachea propter raucedinem vocis asthma,& timorẽ prẽfocationis cũ phlebotomia venarũ quidem. Et deinde cum alijs medicinis ex syrupis,& iuleb,& mundificantibus, & præseruantibus ipsa à nocumento,facilitãtibus anhelitum,& cibent tũc lacte,& spinachijs,quoniã sunt ex melioribus rebus. In corde vero cum phlebotomia basilicæ sinistræ ꝓpter abundantiam vaporum adustorum resultantium ad illud,& cum cordialibus frigidis confortantibus,& repellentibus humorum vapores ab eo, & fumos, & mores animæ corrumpentes. Inquit enim Gal natura corporis complexiones,& humores corporis imitatur.

Particulare vero regimẽ versatur circa extrema corporis,& eius exteriora,in quibus principalis apparet impressio propter effusionem materiæ ad ipsa, & debilitatem ipsorum,& hoc cum particularibus operationibus, & localibus medicinis exercendis,& ministrandis in ipsis,& primo cum frigidis,& [illegible] stypticis confortantibus membra,& repellentibus materiam, qualia sunt oleum myrtinum,de extremitatibus virgis,& de glandibus cum aceto; & deinde cum frigidis,& stypticis habentibus caliditatẽ temperatam,vt repercutiant quod fluit,& resoluant simul,quod fluxit, qualia sunt succus plantaginis, linguæ canis,lentes, acetum,& alia, quæ supra in cancro sunt posita,& anthrace,sed melius est,vt balneentur,deinde vngatur. Sit autẽ balneum ex aqua decoctionis fœnugræci cum sapone bono,& ex bonis est balneum in aqua decoctionis serpentis,& Siculi balneantur in sanguine hominis, est enim temperatior inter humores,& naturæ conuenientior. dixit Gal. & aliqui in oleo, sicut patet ex infrascriptis. Post balneum vero vngatur totum corpus cum prædictis cum aceto fricãdo, & quandoque confert inũctio ex oleo vio. & lacte mulieris,oleo de cucu & nenupharis,& illud quando corpus fuerit inflammatum,& exiccatum, & maxime post balneum resolutiuum,cum resolutiuis,& resoluentibus fortibus. Quo casu oportet,vt etiam caputpurgium fiat ex lacte mulieris cum oleo viola. & inunganturr extrema, & conseruẽtur ex darsesaham cum oleo de lilio,& de costo,& inunganturr iuncturæ cum his subtiliatiuis, & resoluentibus fortibus,quæ sequũtur, & illud cum materia fuerit exiccata,& indurata, & forsasse erit necessarium inũgere eos in balneo cum subtiliatiuis resoluentibus,in quibus ingrediatur nitrum,& sulphur,baccæ lauri, & gluten carpentariorum,& sinapis,origanum,piper,macropiper,& staphisagria,& calamenthum, quod confert,non sua incisione tantum,sed etiam sua resolutione,& forsasse erit necessarium euphorbium,& hoc quando balneantur,& inunguntur propter resolutionem superfluitatum,quia materia exiccata,& est indurata valde, sed oportet, vt præcedat vnctio cum butyro, & forte necessarium erit inungere eos fricando cum huiusmodi medicinis in sole calido,& illud cum balneum præsto non habetur. Et quandoque inunguntur cum theriaca,& solitis.

Et ex medicinis, quæ bibuntur compositis sunt multæ, & melior est theriaca maior facta cum carnibus viperæ,& theriaca diatesseron,& diasulphur,& trochis. scillæ cum vino passo, & crasso, & hoc post mundificationem corporis. His medicinis curabitur in sui principio, & processu. Si vero perueniat ad complementum,

Diæta.

Experta Galen.

De corrigẽdis accidentium lepræ.

De pulmone,& trachea arteria.

In corde.

Lib. quod animi mores.

Regimẽ particulare.

Balnea.

Vnctio.

Antidota.

mentum,& fortitudinem ſui,& ſit confirmata,phlebotomia penitus omittatur,& proprie ex venis magnis,& etiam purgatio cum forti medicina,quoniam ſuperfluitates in eis ſoluuntur,& non educuntur, ſic earum malitiam manifeſtant magis, & ſi conuertantur ad inteſtina,fortaſſe imprimerent cancrum in eis. Vnde Hipp. in aphoriſm. Sana habentes corpora pharmacis purgati, exoluuntur celerius,quam malo cibo vtentes. Alienentur ergo tunc omnia,quæ materiam trahant,& conuertant interius,& minittrentur de foris,quæ illam carminent, & reſoluant, & motum faciant, ab vlceribus, ſaniem abſtergendo. Et de potibus conuenientibus eis eſt,vt ſumatur de limatura eboris drach.x. & ſumantur in potu cum vini, & butyri vnc.iij. aut ſumatur althit, cum mel'e in quantitate nucis,aut de ſcilla,charatti x. cum ſyrupo ſcyllæ inſpiſſato, ſicut rob,aut cymini drac. v.& mellis,quantitas,quam inſpiſſant, ſicut rob,& ſuccus calamenthi cum eis eſt bonus valde ex iij. almuſach
Potus. vſque ad vj. Et vltimo medicetur cum cauterio diſpertito ſuper membro eorum, ſicut ſupra ſinciput ſummitatis capitis,radicem epiglotti,& duo tempora,& collũ,
Cauterijs. & iuncturam manuum,& pedum. Cauterizentur quoque in principio timoris, & vlcerationis ex medicina ſplenis. Inquit Abuha. Valde vtile inuenta eſt ad prohibendum, ne corruptio ſpargatur, & ad confortandum membrum,cuius complexionem volumus rectificare, & reſoluendum materias corruptas in membro repertas,& proinde viſum extitit antiquis, vt in principio timoris lepræ, & proprie vbi ex corporis diſpoſitione timetur proceſſio,& confirmatio eius,vt cauterizentur in anteriori parte capitis,vt conferat caluariæ, & alio inferiori loco,vbi capilli tondentur,& inter ſupercilia,& alio in dextra parte capitis, & alio in ſiniſtra; immo poſterius ante nucham, & duobus apud duas commiſſuras coronales,& alio ſupra ſplenem; & fiant coćturæ illæ cum cauterijs leuibus minutis. Et quando cauterizatur ſupra caput, oportet, vt perueniatur vſque ad os ſaltem,non fortiter, & ſubito, & cum mora ipſius in loco, immo ſic applicetur, ne complexio cerebri corrũpatur, & inflammetur,& deſiccetur, vt ſtolidi faciunt,nó alleuiando manus ipſorum,& interficiunt. quare oportet,vt leniter imprimatur,& paulatim abſque grandi inflammatione cauterij,& impreſſione, ac retentione ipſius in loco,& proprie cum in commiſſuris cauterizatio fiet.

Sermo Gal. in exhibitione carnis ſerpentis ad Glauait. In elephantiam patientibus *echidnarum,ideſt ſerpentium eſus mirabile eſt auxilium: oportet autem comedere eas ita conficientes quemadmodum feris nutritos,& aſpidibus morſos vidiſti. Primum quidẽ auulſis capite,& cauda vſque ad digitos iij.deinde inteſtinis omnibus ablatis, & manifeſto quod eſt ſcilicet cute ablata, deinde aqua eorum corpore loto, ſed hucuſque quidem cum theriacã vocatam conficimus; deinde autem indifferenter coquimus,in theriaca quidẽ in aqua ponentes anethi,& pauci ſalis. In elephantia autem patientibus in lebete ſimiliter conficientes per alium ius album. Fit autem ſic,aquæ quidem copioſæ immiſſa cum oleo breui,& cũ eo porro, & anetho,manifeſtũ eſt autem,quod vſque ad carnes *echidnarum coquete congruit,quouſque fiant molles,& ſeparatæ,& ſic comedere. Et ipſum autem echidnarum confectũ pharmacum,quod vocauit theriacam antidotum eſt optimum bibere in laborantibus, & ſi voluerit quis ipſam cutem perungi, hæc omnia facientibus eſt,quando ſquamma deſiſtit à cute, qualis quod vocatur ſerpentum ſepum. Sermo Abuhali. Galen. interpretis ſuper eodem. Et ſorbeatur ius eius,& ponatur ſuper ipſum mica panis,& de ſimila,& fortaſſe proijcietur in eo aliquid de pullis columborum donec fiat ſicut puls. Et huius quidem regiminis iuuamentum fortaſſe non apparet in principio, ſed paulatim augetur, donec ſubito appareat ſanitas, & fortaſſe antecedit ſanitatem ſeparatio rationis diebus aliquib. & eſt ſignum ſeparationis,& iuuamẽti eius,& applicatio,in qua oportet,vt abſtinentia à datione eius, eſt, vt incipiat leproſus inflammari,& inflammetur,ac patiatur ſcotomiam,deinde fortaſſe permiſcetur ratio eius,deinde excoriatur,& finaliter ſanatur. Cum ergo ex comeſtione eius non patitur ſcotomiam,neque inflammatur, tamen non ceſſat comedere carnes eius,& ius. Sermo aliorum antiquorum ad illud eſt, vt ſumatur ſerpens niger excorticetur, & ſepeliatur donec in eo fiant vermes,& deinde extrahatur cum vermibus,& exiccetur, & detur in potu puluerizatum illi,in quo ſuperfluit lepra vſque ad triduum omni die vnc.j.cum ſyrupis mellis. Oleum in quo coquitur vipera conferens eſt, valde ſi inungatur ex eo. *Medicamẽ ad leprã.* Aliud medicamen. Accipiatur ſerpens niger,& excorticetur,& ponatur in olla,& fundatur ſuper ipſum de aceto forti vnc.viij. aquæ vnc.j. thapſiæ recẽtis, & radicum draguntæ, ana vnc.ij. decoquantur omnia ſimul ſuper ignẽ leuem,donec diſſoluatur ſerpens, & coletur aqua à ſerpente,& fricetur cum ea poſt abraſionem barbæ, & capitis,tribus diebus. Et ex iuuamentis,quæ accidunt ex adminiſtratione medicinarum viperalium, eſt excoriatio cutis corruptæ, & permutatio carnis, & cutis ſanæ, quam inunctio lepræ cũ humidis, & temperate calidis conſeruare oportet. Bona ſolutiua conferentia leproſis digeſtione præmiſſa cum ſyru.de epithymo,cuius deſcriptionem poſuimus in antidot. noſtro ſunt hiera Logodiõ,hiera colocynthidis,hiera picra, & pilulæ de epithymo,& ſimilia. Decoctio. Recip.myrob.citr. & indo.ana *Decoctio ad idem.* drach.x.ameos drach.v.althit boni drach.v.paſſularum enucleatarũ minam.s.decoque cũ dra.iij.turbith,donec veniat ad tertiam,& exprimatur,& commiſceatur cum ea de aqua mellis vnc.ij. Sumatur poſt purgationem,& vngatur corpus leproſi in principio, & proceſſu, ex butyro, & ſedeat in ſole donec ſugatur, aut ambulet lxx. paſſus,& conuertat ſiper ſiniſtrã,ante,& retro,& comedat cappares cum melle, & accipiat in potu decoctionẽ prædictam ſeptẽ diebus,quolibet die renouando ipſam.

Deſcriptio caputpurgij mundificantis cerebrum leproſorum. Recip.macropi. chelido.thapſiæ,naſturcij, *Caputpurgium.* borungi,ana drachm.j.nucis muſc.pulegij, ana drach.ſ. ſuc.agni caſti cotylas iij. olei ſeſa. tantundem, miſce,& decoque donec conſumatur aqua; deinde coletur,& reſeruetur in vitreo,& fiat ſcilicet caputpurgium naribus quantum capiunt, deinde conſequatur quando inflammatur,& exiccatur ex illo caputpurgium humectatiuũ *Nota.* prædictum. Et dixit Iſaac,vt inquit Gal. Nunquam vidi in vita mea hominem hac infirmitate habitum plenarie ſanari,niſi vinum bibat, in quo thyriæ ceciderint, & ibidem computruerint. Hunc enim vidi excoriari,& cute expoliari,cum vinum illud ebiberit,vnde certificauit,quod dixerunt antiqui de iuuamento carnis, & pinguedine thyriæ in hac, & in omni alia paſſione dura,& melancholica. Et proinde purgato corpore cum ſpecibus hieræ magnæ,ſcilicet hiera Logodion,theodoricon, ſyrupo,& decoc.de epithy. & ſero,cũ eo demus theriacã magnam factam cum pinguedine,& carne viperæ.

Hic complemento Doctoris famoſiſs. Franciſci de Pedemontium,
Domini Ioannis Meſue,

Chriſto fauente Finis felix ſtatuitur.

ANTI-

ANTIDOTARIVM NICOLAI

CVM EXPOSITIONIBVS, ET GLOSSIS

CLARISSIMI MAGISTRI IOANNIS PLATEARII.

EGO Nicolaus rogatus à quibuſdam in practica medicinæ ſtudere volentibus, vt eos recto ordine modum conficiendi, diſpenſandique docerem, & certam eis traderem doctrinam, in qua de ſingulis vſualium medicinarum vnam tantum vel duas, aut plures libras conficere ſcirent, & quantum de vnoquoque genere gummarum, herbarum, ſeminum, & ſpecierum, inter omnes medicinas ſubſcriptas acciperent, eis ſcilicet in ſcriptis redigerem. necnon quibus ægritudinibus proprie ipſæ medicinæ probatæ fuerint: Illorum tandem precibus adductus talem eis tradidi doctrinam. Et primo de ſpeciebus.

Tria igitur requiruntur in ipſa diſpenſatione. Primum, vt omnia æqualiter ponderentur, tam in ſpeciebus, quam in gummis, & herbis ſecundum proprium pondus vniuſcuiuſque. Secundum, vt non ſint nimia vetuſtate conſumpta. Tertium, vt radices, herbæ, & ſemina congruis temporibus ſint collecta, & in congruis locis repoſita, ita, vt à fumo præcipue & nimia humectatione, & humido loco corrumpi non poſſint. In conficiendo autem, tria conſiderantur ſimiliter mellis puritas, & quod ſufficiat, & æqualis pulueris cribellatio, & ſyrupi ad aquæ conſumptionem fiat decoctio. In puritate mellis, duo attenduntur. primum ne ſit aquoſum: ſecundum, vt non ſit nimis coctum, ſed quod ſufficit, nihil aliud eſt dicere niſi, vt ſpecierum pulueres colligere tantum valeat, & conſeruare. Tribus namque de cauſis ponitur in medicinis. Prima namque ad conſeruandum. eſt namque præ ceteris liquoribus mel conſeruatiuum. Secunda, quia mundificatiuum eſt valde. Tertia, quia ſua dulcedine ſpecierum amaritudinem temperat.

Pulueris autem cribellatio duobus modis debet fieri, nã in electuariis ſubtiliſſime debet cribellari, in alijs vero medicinis craſſior debet eſſe, & maxime in laxatiuis.

Prædictæ vero doctrinæ magna, & multiformis conſiſtit vtilitas. Nam cum aliqua indigeremus medicina, eam, aut totam, aut partem oporteret facere, aut certe ab alia perſona cariſſima, aut forte corruptam emere cogeremur, aut eam facere totam, aut omnino inutilem, aut certe eſſet impoßibile neceſſario, aut carere ea, aut aliquod iſtorum inconuenientium nos oporteret incurrere. ſed huius operis ſcientia non ſolum hæc vitabuntur incommoda, verum etiam multa commoda conſequentur. Hac namque doctrina bona fiet medicina, & demum perfecte operabitur corpori adhibita, necnon leuior erit expenſa. Scire autem quantum de vnoquoque genere gummarum, & herbarum ſeminũ, & ſpecierum inter omnes accipiant medicinas, non eſt inutile: per hoc enim facilis, & certa erit notitia emptionis. leue pretium, & moderata diſpenſatio.

LIber iſte, quem in præſentia legendum ſuſcepimus, ex multis antidotis eſt compilatus, quod patet ex ipſarum medicinarũ intitulationibus. Inſcribitur enim quandoque medicina picta Conſtantini, picra Galen. Aurea Alexandri, Eſdra magna, id eſt medicina Eſdræ prophetæ, trochiſci Andromachi. Cum igitur ex diuerſis auctorum nominibus intituletur medicina, diuerſos ſic conſtat eius fuiſſe inuentores. Liber autem iſte dictus eſt antidotarium ab antidotis diuerſis, diuerſo modo compilatis. Nota, quòd Conſtantinus compilauit magnum antidotarium de antidotario Gal. & alijs. Quidam enim compilauerunt ſub breuitate modica, quidam ſub magna prolixitate multã de propria intentione ibi addentes. Nos autem non omnes, ſed vſuales medicinas propoſuimus aſſignare. Primo, quid ſit medicina, quæ medicinarum compoſitionis cauſa fuit, quæ nominis etymologia, vbi ſit inuenta, quæ medicina: contra quas valeat ægritudines. Vtrum auctorum laudes ſint omnes veræ, aut quædam, & in quibus cauſis, quomodo debeant dari medicinæ, quæ per ſe, quæ cum alijs.

De electione ſpecierum medicinalium aliquid eſt tangendum.

MEdicina alia eſt ſimplex, alia compoſita. Simplex eſt, quæ talis, qualis eam natura produxit, vel quæ artificio paratur ſine alterius admiſtione. talis autem eſt, ſicut piper, ſcammonea, & multæ in hunc modum. *Medicina ſimplex.*

Cum igitur in his ſimplicibus maxime virtus medicinæ conſiſtat, quæritur, & non ocioſe, quæ cauſa compoſitionis exiſtat? Multiplex autem fuit. Prima, & principalis fuit medicinarum propter compoſitionem maior efficacia. Secunda diuerſitas ægritudinum, & morbi cum morbo contrarietas. Tertia acuminis repreſſio. Quarta medicinarum conſeruatio. Quinta ſaporum horribilitas. *Cauſa compoſitionum medicinarum.*

Maior efficacia fuit cauſa, quia quædam ægritudines compoſitæ ſunt, quæ vna ſola medicina purgari non poſſunt, vel quia minor virtus vnius augmentatur maiori virtute alterius: facit enim duplicata, quæ per ſe facere non poterat.

Diuerſitas ægritudinum fuit cauſa, quia quædã ægritudines ſunt calidæ, quædam frigidæ, quæ ſimul ſunt in humano corpore. vna autem medicina hos diuerſos effectus conſequi non poteſt in dyſcraſijs diuerſis. Compoſita medicina virtutem habet in laxando, quoniam ibi eſt ſcammonea, quæ principaliter calidos, ſecundario frigidos purgat humores.

Contrarietas morbi eſt ad membra, quia quandoque membrum ægrotans nobile eſt, vt hepar, quod vt poroſum diſſolutioni eſt ſatis obediens, aut enim infrigidatur, vnde indiget diſſolutiuis ad ſui purgationem, vt pori aperiantur, & diſſoluatur frigida materia. Sed quia vehementer diſſolutiua lædunt ſubſtantiam hepatis, apponenda ſunt ſtyptica aliqua cum diſſolutiuis, quæ debilitatem hepatis conſortent.

Propter repreſſionem acuminis, quia quædam medicinæ ita diſſolutiuæ ſunt, & malitioſæ, & acutæ; quæ interius recipi non poſſunt per ſe; niſi ante cum alijs admiſceantur, quę reprimant acumen, & malitiam, vt maſtix, ſcammonea, ellebori, garyophyllus; elleborus enim niger, & ſcammonea non poſſunt per ſe dari.

Ad conſeruationem medicinarum neceſſaria fuit cõpoſitio. quædam enim ſunt naturaliter humidæ, & cito putreſcunt, vnde niſi alijs commiſtæ ſint ſeruari nõ poſſunt, vt eſt zingib. iuiubæ, & myrob. & chebu. iuiubæ virides magnam habent efficaciam; quæ ne pereant, ſyrupis, & quibuſdam alijs admiſcentur.

Propter horribilem ſaporem neceſſaria fuit compoſitio; quædã enim ſunt medicinæ, ſicut aloe, quæ adeo abominabiles ſunt, quod ab ægris recipi non poſſunt, & ſi recipiantur, debitum non habent effectum, quædam ergo dulcia debent admiſceri, quæ ſuam reprimant abominationem, & horribilitatem, vt mel, & zucch.

Antidotum dicitur contra darum ab anti, quod eſt contra, & doſis, quod eſt datio; dicuntur autem compoſitæ medicinæ antidota à diſcretis medicis compoſitæ, & inuentæ cum multa diſcretione, & ſic omnes medicinæ poſſunt dici antidota.

Aurea

AVrea quando datur, capud à languore leuatur, aurea dicta est ab auro. Alexandrina ab Alexandro peritissimo Philosopho, à quo inuenta est. Proprie valet ad omne capitis vitium ex frigiditate maxime, & ad omnẽ rheumaticam passionem, quæ a capite ad oculos, & aures, & gingiuas descendit, & ad grauedinem omnium membrorum, quæ fit de eodem humore. datur eunti dormitum cum vino calido viij. pars confecta est lib. ij.

Rec. asari, carpobal. hyosciami, ana drach. ij, & 5. garyoph. opij, myrrhæ, cyperi, ana drac. ij. balsami, cinnamo. folij, zedoariæ, zingib. costi, coralli, casiæ lignea, euphorbij, tragacanthi, thuris, meu, styracis calamitæ, salinæ, bdellij, anacardi, mast. sulph. viui, pæon, eryngij, roseæ, thymi, acori, pulegij, arist. long. gentianæ, corticis mandragoræ, chamædryos, phu, baccarum lauri, amei, dauci, macropi. chamædryos, xylob. carui, amomi, petroselini, sem. leuistici, rutæ, sem. sinonis, drach. 5. auri purificati, argenti meri, albarum margaritarum, blactæ bizantiæ, ossis de corde cerui, ana gra. 15. limaturæ eboris, calami arom. apyrethri, ana gra. ix. mellis, quod sufficit. detur in modum auellanæ febricitantibus cum aqua calida, non febricitantibus, cum vino calido.

Sũma tredecim rerũ est.

AVrea est dicta ab auro per excellentiam potissimũ scilicet medicina in multis passionibus probata, vt aurum præcellit omnibus metallis, vel dicitur aurea ab auro quod recipit. Alexandrina ab inuentore, vel forte à loco. Ad omnem rheumaticam passionem faciens, ad rheuma capitis. Nota, quod distinguendũ est in hoc loco; facit enim aurea contra rheuma capitis, non tamẽ in principio rheumatis datur. habet enim triplicem virtutem, constrictiuam, quod per opium quod recipit, declaratur, confortatiuam, quia recipit aromaticas species; dissolutiuam, quod per consumptionem probatur, consumit enim humorem, & omnem consumptionem dissolutio operatur. fit enim per dissolutionem consumptio. Cum igitur dissolutiua virtute operatur, dissoluit materiam, & eam mouet, & sic rheuma augmentatur. dentur igitur prius alia opiata minus dissolutiua, vt Musa Ænea, purgato tamen corpore prius vniuersaliter, cum plethoricum sit, vel præcedat phlebotomia, vel scarificationes, non tamen sequenti die post purgationem, vel phlebotomiam, vel scarificationem debet dari, sed in tertio die post purgationem, in quinto post phlebotomiam.

Quo tẽpore debent dari opiata.

Nota etiam, quod nisi multa instet necessitas, non nisi de nocte debent dari opiatæ, & ieiuno stomacho. Vnde patiens acceptarus, ante horam vespertinam comedat, & tamen parum. melius enim propter noctis frigiditatem operatur calore naturali fortius operante, qui per frigiditatem noctis retentus fortius operatur. Detur autem aurea secundum prædictas considerationes contra rheuma capitis, sine febre cum vino calido, cum febre, cum aqua calida, vel cum decoctione aliqua.

Dolores sedat. distinguẽdum est, si sint de frigida causa, & prædicto modo, considerationibus prænominatis obseruatis.

Lachryma oculorũ quomodo fiant.

Oculorum lachrymas constringit. Lachrymę oculorum fiunt, aut per calorem dissoluentem, vt in febribus acutis, & est signum mortis, & tunc non detur aurea, aut per frigiditatem constringentem, & hoc est ex vitio cerebri. Ad hoc ergo valet aurea, prius corpore purgato, & hoc cum decoctione olibani data, vel quod melius est formentur pilulæ de puluere olibani, & aurea, & teneantur diu sub lingua.

Dolori dentium. dolor quandoque fit ex fumo acuto ascendente à stomacho ad dentes, fit etiam dolor dentium, quandoque ex humoribus descendentibus à capite. si fiat vitio stomachi, prius purgetur, postea cum succo mentæ calefacto distemperata detur. si vitio superiorum fiat, detur aurea secundum prædictam doctrinam, inungantur dentes, & gingiuæ; fiat etiam emplastrum de aurea, & succo mentæ, & tẽporibus apponatur.

Momentanea epilepsia dicitur, quæ momento, idest frequenter inuadit, quia non præsentitur accessio, & habet neri vitio cerebri. detur etiam contra hanc passionem cum decoctione pęoniæ, vel quod melius est, formentur pilulæ de aurea cum puluere pęoniæ, & teneantur sub lingua.

Nota, quod epilepsia, quæ fit vitio stomachi, & extremorum membrorum, præsentitur, tali epilepsiæ non confert aurea, quæ autem fit vitio cerebri, illi valet.

Quid sit mania.

Maniacis opitulatur. Mania est infectio anterioris cellulæ capitis cum priuatione imaginationis. fit autem huiusmodi infectio quandoque ex sanguine, quandoque ex cholera, non valet aurea: si ex melancholia, tunc detur in potu, sed cum magno studio, ne cõperiatur, quod admisceatur potui. colata per annum offeratur nescienti, vel tale fiat experimentum in hac causa probatum. Cum inciduntur maniaci, prius inungatur totum corpus, vel caput aurea, & postea in loco incidendo ponatur in magna quantitate secundum formam instrumentorum, si rotunda debet esse incisio, ponatur pilula magna super locum, qui debet incidi: si capistrata, fiat quædam longitudo in modum magdaleonis, & apponatur loco incidendo, & super ipsum fiat incisio.

Quid sit tussis.

Cephalalgicis de frigida causa detur cum vino calido. Tussientibus. tussis est inuoluntarius motus pulmonis, quia fit tussis ex humoribus rheumatizantibus à capite ad pulmonem, etiam ex abundantia eorum in pulmone, siue rheumate. Illi autem sunt calidi, vel frigidi vel sicci, vel humidi, vel quoquomodo possint commisceri, si autem humidi, quia multum consumit, aurea valet, si frigidi, quia calefacit, prodest. Si calidi, vel sicci sunt, non est danda.

Decumatum.

Nota tamen quod aurea valet illi speciei, quæ est anhelitus.

Nota tamen, quod si humores sunt congesti, & viscosi, non debet dari, quia compactiores eos reddit, & incurabilem reddit ægritudinem, nisi prius fuerit materia digesta per vnguenta mollitiua. Cognoscitur autem digesta per liberiorem sputaminis eiectionem. Detur hoc modo, gummi arabici, puluerizetur hoc modo, & tantundem aureæ admisceatur. formentur pilulæ, quæ diu teneantur in ore, vt virtus medicinæ liberius petat caput. Et si est de rheumate tussis, efficacius operatur, humectat etiam lacertos tracheæ arteriæ, & pulmonis, & confortat spiritalia membra, quæ eis sunt vicina, & vt aduenientem malam medicinam repellere possint, & si spiritualibus infideant, confortata expellant.

Phthisis. phthisis est alia vetus, alia recens, soli recenti detur, & tussientibus; præcedente tamen alia minus dissoluta, vt rubea.

Suspiriosis. suspirium est difficultas attrahendi aerẽ. Est aũt species asthmatis, quę alio modo dicit anhelitus.

Nota, quòd aurea illi speciei valet, quæ dicitur anhelitus. fit autem suspirium quandoque ex siccitate, & tunc non valet aurea. quandoque ex abundantia humoris, & tunc valet aurea sic præparata, gentiana coquatur in vino vsque ad tertiam partem, coletur, & in ipso vino ponatur aurea, & postea ad Solem deficcata detur in puluere, vel pilulis.

Cardiacis cum decoctione nucis musc. garyophyllorum, ossis de corde cerui, in vino odorifero vel aqua rosata, detur, vel his detur, vt tussientibus.

Sanguineo vomitui per anagra. vel diabrosim, id est per resudationem sanguinis, reiectio fit v. de causis, vel propter eius abundantiam, vel acumen, vel propter calidi. & sicci. vel propter venæ putrefactionem, & cum fit propter siccitatem, vel abundantiam humorum, nõ valet aurea, si propter putrefactionem venæ valet, quia cõsumit materiam putrefactam, constringit membrũ putrefactum corruptum, & venæ sequitur consolidatio, detur sic, in hac causa bulliat mastix in aqua rosa. postea permittatur, ficca, & puluerizata aurea admisceatur, fiant inde pilulæ, quæ in ore diu teneantur. Si propter frigi-

frigiditatem fluat ſanguis, detur cum vino calido. E

Paralyticis. paralyſis multis de cauſis habet fieri, fit autem de calidis, & frigidis humoribus; raro tamen de calidis, vnde omnibus videtur prodeſſe paralyticis. Vſus tamen eius ſecundum diuerſitatem membrorum, in quibus fit, diuerſificatur. ſi ſit in lingua paralyſis maxime valet aurea, formentur pilulæ de aurea cum puluere facto de ſemine cauliculi agreſtis, & naſturcij, & teneantur in ore, ſi fiat paralyſis in remotis partibus, vel medijs, detur cum decoctione eupatorij, vel herbæ paralyſis, vel caſtorei, vel fiant de puluere eupatorij, & aureæ pilulæ, hoc autem fiat præcedentibus vnguentis diſſolutiuis, & purgatione, non tamen vnguenta adhibeatur, niſi in locis, vbi cauſa exiſtit. conſiſtit autem frequenter in neruorum origine, vnde debet inũgi ſpina, & collum
Nota. cum vnguentis, & occipitium cum humeris. Malum terræ concauetur, in quo ponatur oleum cum aurea, & bulliant, & poſtea inungatur patiens circa neruorum originem. Et nota; quòd raro fit paralyſis ſine rheumate, vnde duplici modo valeat aurea, cõſtringendo rheuma, & exiccando humores phlegmaticos, vel humores paratos ad hoc. Item ſi fiat inunctio de aurea reſoluta in
** muſtellino.* oleo * muſtellino valet. F

Ad dolorem lateris, & renum. diſtingue, ſit dolor ſit de cauſa frigida. Item ſi ſine febre, & apoſtemate ſit dolor. Idem ſit vſus in omnibus paſſionibus, & doloribus ſcilicet lateris, & renum ſtrangurię, & dyſurię, niſi dolor lateris ſit ex ventoſitate, tunc debet dari cum decoctione aniſi, & ſaxifragię; ſi ventoſitas non adſit, cum decoctione ſolius ſaxifragię, præcedentibus diſſolutiuis, & diureticis purgationibus accipiatur.

Nota. Lapidem frangit. Nota ſecundum doctrinam Ioannis platearij cum dari debet calculoſis, cum conficitur remoueatur opium, & in ea apponatur balſamus, detur cum decoctione ſaxifragię. ſi enim lapis in renibus ſit diſtemperetur cum oleo nardino, ſi eſt in veſica lapis, injiciatur per ſyringam.

Quotidianæ, tertianæ, quartanæ. diſtinguendum eſt, G quotidianæ de phlegmate naturali, tertianæ de cholera innaturali, quartanæ de melancholia innaturali, detur parum ante acceſſionem, & hoc digeſta materia, & purgatione facta, in æſtate cum aqua calida, in hyeme cum vino calido, vel frigido, & hoc modo debent dari omnes opiatæ, & melius eſt, quod detur in hoc caſu ſine opio, quam cum opio.

Nota autem quod aurea non debet dari febricitanti ante purgationem ſcilicet poſt tertium, vel quartum diem, quartanarijs niſi poſt tres, vel quatuor acceſſiones, vel purgationes.

Valet contra oĩa vitia matricis. diſtingue de frigido humore; ſi enim menſtrua retineantur per frigiditatẽ valet, data cum ſucco mentæ, vel rutæ agreſtis. ſi humoroſa ſit matrix, diſtemperata cum aceto, & ſucco rutæ
Nota. agreſtis ita, vt injiciatur per peſſariũ, & valet. Nota ad menſt. prouo. debet dari ſine opio, quia cũ eo data multoties cancrum operat, vel contrarium. Si vitia matricis H fiant ex theumate non remoto opio det cum decoctione olibani, vel fiat ſuppoſitorium de aurea, & puluere olibani, doſis eius ſecundum modernorum confectionem eſt vnc. s. ſi in magdaleonibus conficiatur, detur ad pondus trium denariorum confiderata virtute patientis.

Apoplecticis, & epilepticis, detur eodem modo.

Nota q; vtriſque valet ante acceſſionem, ſi de frigidis hu. habeat fieri, data tamen ſemel in hebdomada cum vino decoctionis caſtorei, olibani, vel cum vino calido in acceſſione, aut ſuffocatione imminente aperiantur dentes, cum eo applicetur, & fricetur palatum cum aurea. Imponatur & naribus, attrahit phlegma cũ multa quantitate, vnde multi in tali caſu, vel cauſa liberati ſunt. debet tamen parum patiens ſuffumigari, in ipſa frictione aureæ cum cornu ceruino, vel puluere olibani, vel aſa fętida ſuper carbones poſitis inclinato capite, ne diſſoluta materia per fumigium, & auream fluat ad interiora, vel fiat ſuppoſitum de aurea, & puluere olibani.

Colicis. colica fit ex humore congregato in inteſtino colon, vel frigido, quod cognoſcitur per propria ſigna vniuſcuiuſque humoris, ſi de calidis fiat humorib. vt cholericis per cholericum ſeceſſum cognoſcitur, tunc non detur aurea; ſi de frigidis aut phlegmaticis detur. Refert tamen quomodo, fit enim de phlegmaticis duobus modis, cum rheumate, & ſine rheumate. Si cum rheumate fiat, quod per ampulloſas egeſtiones cognoſcitur. detur cum vino decoctionis olibani, vel in pilulis. Si ſit dolor colicus ex hum. phlegmaticis inuiſcatis in inteſtinis, & conglobatis, præcedant inunctiones dialthæa, & oleo * muſtellino, & martiato. fiet clyſter mollificatiuus cum aqua, in qua decoquatur branca vrſina, malua, biſmalua, vel ſolum cantabium, hoc facto, aurea diſtempereur cum vino calido addito melle coletur per pannum, & injiciatur. Item ſi de aurea fiat ſuppoſitorium patienti teneſmum ex frigida cauſa valet. *Qualiter fiat colica.* ** muſtellino.*

Nota, quod aurea ex diuerſis componitur in complexione ſubſtantiæ, virtute diuerſa. ſunt etiam ſecundum quantitatem in virtute, quod recipit quædam conſtrictiua, quædam laxatiua, quædam diuretica, & alia multa, diuerſas virtutes habentia; in complexione, quia recipit calida quædam, quædam frigida, quædam ſicca, quędam hu. in ſubſtantia, quia recipit, quædam craſſa, quædam ſubtilia, quædam facile penetrabilia; diuerſa in quantitate, ponuntur in aurea, quia de quibuſdam plus, de quibuſdam minus, & ſic multa diuerſificantur in aurea. Quare autem diuerſa virtute complexione, & ſubſtantia recipit, datis compendioſe ſuperius ſub quinque cauſis aſſignatis comprehendimus, licet hoc auctores diffuſius, & prolixius exequantur, diuerſas aſſignantes cauſas, ſub aliqua tamen illarum v. quælibet ab auctoribus poſita continetur.

In hoc loco non ocioſe quæritur quare in hac medi- *Dubium.* cina ponatur tantum de vno calido quantum de alio tantundem calido, vel plus, vel minus, & quare tantum de vno calido, quantum de alio tantundem frigido, nec plus, nec minus, quare tantum de vno calido quantum de alio magis calido plus, vel minus, quare tantum de alio frigido, quantum de alio magis frigido plus, vel minus. Eadem quæſtio formatur, & eodem modo. inter ſiccum, & humidum, inter calidum, & humidum, & inter frigidum, & humidum. Item quæri ſolet quare vnum de vna recipiat, & quare nec plus nec minus, ſed hoc ſoluere poſſibile eſt. Diuerſa hoc antidotum, & alia antidota ſunt componentia per quintam complexionẽ, & virtutem, ſed quare, ſuperius dictum eſt, diuerſa ibi ſunt, ſed pondus, quod in hoc loco eſt determinandum diuerſa quidem ſunt, quæ de quibuſdam plus, de quibuſdam minus, de quibuſdam recipitur æqualiter.

Quare autem quædam in minori pondere, quædam in maiori ponantur in antidotis, quatuor ſunt cauſa generales, vt ſub vna duas contrarias cõprehendamus. Ex his multæ deſcendunt ſpeciales. Prima eſt maior, vel minor indigentia. Secunda fortitudo, vel debilitas virtutis. Tertia remiſſio, vel furioſitas qualitatis. Quarta ſimilium ſpecierũ paucitas, vel minoritas. Propter maiorem indigentiã plus apponitur de vna, quã de alia, quia efficacior eſt ad conſequendum medicinæ cõpoſitę effectum. propter enim aliquẽ effectum inuenta fuit omnis medicina compoſita, propter illud ergo illa medicina qua antidotum magis indiget, in maiori quantitate eſt appõnenda propter virtutis debilitatẽ, quandoque enim antidotum indiget aliqua ſpecie in ſua virtute debili, vnde in magna quantitate eam recipit, vt quantitate ſuppleat, quod propter debilitatẽ non poteſt facere. propter qualitatum remiſſionem multum de ſimplici medicina ponitur in compoſita, vt ſic multiplicata in ſua qualitate intendatur, hoc licet videre in roſis, & alijs ſimilibus. Roſæ enim, quia parum frigidæ ſunt, in parua quãtitate multum infrigidare non poſſunt, vnde ex neceſſitate apponuntur in magna quantitate. propter ſimilium modicã operationem medicina compoſita quibuſdam ſimilibus ſpeciebus multũ indiget, ſed ſi in modica quantitate

eas

eas recipit,ſuum non cõſequetur effectum. Vnde oportet,vt ſimilem recipiat in magna quantitate, vt multarũ vices ſuppleat. E contra multa ponuntur in medicinis in modica quãtitate propter prædictas ſcilicet propter minorem indigentiam,propter virtutis fortitudinem, propter qualitatis acumen,propter numeroſitatem cõſimilium. Propter minorem indigentiam de quibuſdã minus apponitur,quia quæ minus neceſſaria ſunt in minori pondere ponenda ſunt,poni tamen debent,quia medicinæ eis indigent, propter virtutis fortitudinem, quia quædam medicinæ ſunt acutæ,& furioſæ,& membro mortificationem,& aduſtionem inducunt, vnde licet ſint neceſſariæ,in modica quantitate ſunt ponendæ propter numeroſitatem ſimilium, quia aliæ ſufficiunt,vnde de ea modicum apponendum eſt,tam de vna,tam de primo quantum de alia, duplici de cauſa propter æqualem indigentiam, vtraque enim indiget æquali, quandoque vnum æquale eſt pondus; vel propter qualitatem proportionum,vel conditionem,quædam enim calida quibuſdam frigidis proportionaliter ſunt cõtraria. Ex quibus compoſitis quoddam fit temperamentum.

Nota. Generalibus cauſis aſſignatis quare plus, vel minus, vel æqualiter de ſimplicibus medicinis ponatur in compoſitis ad ſpeciales deſcendamus. Aſſignemus quare tãtum nec plus,nec minus de duobus calidis,ſed æqualiter ponitur.in eodem pondere poſita ſunt in medicinis propter æqualem indigentiam,quia licet vtraque medicina calida ſit,tamen vtraque indiget compoſita, quia nullæ prorſus eiuſdem virtutis inueniuntur, vt in effectu eorundem patet,& in auctorum teſtimonijs. Eadem vero quæſtio eſt,quare plus de alia tantundem calida,vel minus ea proportio,an effectus, vel occulta proprietas, vel poteſt ferri ad minorem indigentiam.

Quare æqualiter de frigida, & calida in eodem gradu, an æqualiter debet fieri propter diuerſos effectus, quia contingit quandoque diuerſa membra, vt ſtomachum, & hepar, diuerſis paſſionibus infici, vnde frigida ad infrigidandum, calida ad calefaciendum apponuntur. Fit etiam quandoque vt ex eis fiat temperamentum, vt propter remiſſionem acuminis plus ponitur de vna calida, quam de alia tantundem frigida, & propter locorum poſitionem. Eſt enim locus infrigidatus poſitus in profundo, vnde calidius oportet eſſe medicamen,ſi membrum poſitum in profundo debet calefieri, in maiori pondere ſunt apponenda calida, ne frigida caliditatem impediant,vel caloris effectum. quare tantum de vno calido quantum de alio minus frigido propter æqualem indigentiam, quare non eſt propter minorem, vel referatur ad repreſſionem acuminis. Similiter diſtingue inter calida, & ficca; frigida,& ſicca; calida, & humida: frigida, & humida, diuerſa hoc in antidotario reperiuntur, non autem virtuti. quorum omnium virtutem complexionem quintam aſſignare propoſuimus,& ad quid in aurea apponuntur. Non autem virtutes ſingulas aſſignabimus, quia in libro noſtro de ſimplici medicina dictum eſt ſufficienter de eis. poſtea in fine de pondere dicetur. Recip. aſari i. baccaræ. Aſarum baccara calidæ,& ſic.complexionis eſt ſubtilis, & virtutem habet diureticam, conſumptiuam, mundificatiuam. Nam humores educit per vomitum, vnde ad acrem,vel acredinis naturam dicitur pertinere. ponitur in aurea contra ſtranguriam, & dyſuriam,quia diuretica eſt, cum complexione calida, & ficca diſſoluente,tamen ex ſubtili ſubſtantia, & diuidente. Ponitur autem contra febrem quotidianam, & quartanam, quia earum materiam diſſoluit. Vnde experimentum habemus optimum de aſaro, & probatum contra quotidianam, & quartanam, vinum decoctionis aſari,ideſt baccaræ detur ante acceſſionem,ſi materia ſit in ſtomacho,educit eam cum vomitu, ſi in alijs partibus, conſumit. Radix eius medicinalis eſt, & folia,radix ponitur in aurea. Radix debet eligi odorifera non multum leuis,ſed ponderoſa, non perforata, ſed continua,poteſt per triennium in ſua virtute ſeruari.

Quid ſit aſarum.

Carpobalſami. carp. eſt calida, & ficca in ij. gra. xylobal. lignum balſami appellatur; balſamum,vel opobalſamum ſuccus ſcilicet lachryma balſami. Balſamum eſt maioris efficaciæ. Carpobalſamum minoris, maioris tamen quam xylobalſamum. Carpobalſamum ſubtilis eſt ſubſtantiæ, virtutem habet mundificatiuam, attractiuam, & confortatiuam,quia calida eſt, & ficca,propter ſui naturam igneam, confortatiuam propter aromaticitatem, ponitur in aurea propter quaſdam paſſiones capitis,vt eſt epi. cephala. & ſimilia,quia materiam conſumit. Contra cardiacam,quia reſtaurat ſpiritus,& membra confortat. Vnde habemus optimum experimentum contra cardiacam. Patiens vtatur omni die puluere carpobalſami, cortice ſuperiori ablato contra vitia matricis ex frigida cauſa, quia eam mundificat. illud eligendum eſt, quod non eſt perforatum, & quod eſt aromaticum. De carpobalſamo.

Hyoſciami. hyoſciamus frigidus, & ſiccus in iij. gra. ſubtilis eſt ſubſtantiæ, virtutem habet mortificatiuam, & conſtrictiuam. Hyoſciamus ſemen eſt caſſilaginis, ſed aliud eſt album,aliud nigrum, aliud ruſum. nigrum non eſt ponendum in medicinis,album ponatur ſi inueniatur; ſi non ruſum. ponitur in aurea propter rheuma, propter dolorem dentium, propter fluxum ſanguinis per anagoga,vel diabroſim, contra rheuma ponitur,& fluxum ſanguinis,quia poros conſtringit,ex quorum cõſtrictione ceſſat ſanguinis fluxus; contra dolorem dentium, quia partem mortificat, & reddit inſenſibilem, vnde dolor non ſentitur. De hyoſciamo habemus experimentum contra omnem dyſcraſiam de calore,vel omnia apoſtemata cuiuſlibet exterioris partis corporis,ipſa herba trita cataplaſmetur,vel ſemen hyoſciami teratur, ablactetur cum ſucco ipſius herbæ, coletur,ſuperponatur,nõ ſophiſticatur hyoſciamus,per xl. annos ſeruatur. Ponuntur aſarum, & carpobalſamum in maiori quantitate,quam quædam, quæ eſſent fortiora,ideſt fortioris virtutis, vt ſuppleant quantitate,quod minus eſt in qualitate. ponuntur autem in maiori quantitate,quam quędam dicta, quæ ſunt minoris virtutis, propter ipſorum maiorem indigentiam, vel neceſſitatem, & eadem eſt ratio de carpobalſamo, ſed hoc non habet hyoſciamus. Conſtat enim magis eſſe neceſſaria, quæ in maiori ponuntur pondere; fortis eſt enim virtute hyoſciamus,ponitur enim in magna quantitate propter modicam appoſitionem ſimilium. Garyophyllus.quia ſpiritus reparat,& ponitur in hac medicina contra vitium matricis, contra vitium ſpiritualium,cõtra cardiacam paſſionem. Contra vitium matricis, quia conſumit humores,& matricem mundificat. contra vitium ſpiritualium,quia eorum ſuperfluitatem conſumit per calidi,& ſicci. contra cardiacam paſſionem. Contra vitium matricis, quia conſumit humores,& matricem mundificat, contra vitium ſpiritualium,quia eorum ſuperfluitatem conſumit per cal. & ſic. cardiacam paſſionem,quia aromaticitate ſua ſpiritus reparat,& membra confortat,vrinales meatus aperit ſubtilitate ſuæ ſubſtantiæ. Illi eligendi ſunt qui in ſuperficie planificati ſunt. In ſapore acuti,in ſubſtantia humidi, in impreſſione vnguis, aliquantulum emittunt humiditatis. Vinum decoctionis garyophyllorum cum aqua roſ. valet contra dolorem omnem ſtomachi ex frigiditate,& contra cardiacam paſſionem. Myrrhæ. myrrha cal.eſt,& ſic.in ij. gra. & ſubtilis ſubſtantiæ,virtutem habet mundificandi,& conſeruandi,quia id,quod diſſoluit conſumere ſufficit, vnde corpora antiquitus myrrha conſeruabantur; habet etiam virtutem conglutinandi. ponitur myrrha in aurea contra cardiacam,& contra fluxum; contra cardiacam,quia cõſeruat conſeruando,& depurat depurando,maxime opitulatur, fluxũ conſtringit conglutinatione ſua. illa eligenda eſt, quæ caſſa eſt,& gummoſa,clara,lucida,lenis. Myrrha puluerizata cum pice, vel colophonia, vlcera virilis virgæ ſanat,& ſaniem conſumit deſiccando. De myrrha.

Opij,opiũ frigidum eſt in iiij. gra.ſic.in ij.craſſam habet ſubſtantiã,& fumoſã; vnde cito petit cerebrũ,virtu- De opio.

tem habet mortificatiuam conſtrictiuam,ſoporiferam, vnde cerebrum conſtringitur, & ventriculos eius oppilat, conſtrictiuam propter frigi. & ſic. mortificationem propter intenſam frigiditatem ſuam. in aurea ponitur ad conſtringendum rheuma,& ad conſeruationem ſpecierum. fit autem opium de ſuc.papaueris albi ſubtiliter inciſi. eligendum eſt in colore ſubruſum, in ſapore ſubamarum, in odore horribile, in ſubſtantia mediocre,& quòd manibus poſſit malaxari. Valet ad ſomnum inducendum cum lacte mulieris,folijs mandra. ſemine hyoſciami, cataplaſmetur fronti, & temporibus contra dolorem extremarum partium, quia mortificat partem,& inſenſibilem reddit. Cum inuenitur ſimplex opium ponendum eſt thebaicum. ſeruatur per omnia ſecula ſeculorum. ſit autem citra mare, & vltra mare, tranſmarinum maioris eſt efficaciæ.

Nota.

De cypero. Cyperi. calidæ eſt, & ſiccæ complexionis in ij.gra. & ſubſtantiæ ſubtilis, virtutem habet diureticam,ponitur in aurea propter ſtranguriam,& dyſuriam,& vitium renum. Vinum decoctionis eius frangit lapidem,contra ſtranguriam puerorum maxime valet, accipe cyperum cum herba, & coque in vino, & oleo,cataplaſma ſuper pectinem multum confert ad menſtrua prouocanda,teratur cum ipſa herba,& fiat decoctio in aqua,& oleo,& fomentetur circa radicem ipſius herbæ, quæ dicitur cyperus. De iſtis quatuor ponitur minus,quam de ſupradictis,propter earum ſupradictarum proprietatē. Garyophyllus,& cyperus in maiori ponuntur quantitate,quoniam ſupradicta maioris efficaciæ,vt quantitas ſuppleat virtutis defectum ſcilicet propter maiorem indigētiam. Myrrha propter eaſdem cauſas, & propter conſeruationem, opium propter modicam ſimilium appoſitionem, opium diſtemperatum cum lacte mulieris pulſibus imponatur in patua diſtemperantia ſanatur.

De balſamo. Balſamum ca.& ſic. in iij.gra. ſecundum quoſdam,in ſecundo ſecundum alios,ſubtilem habet ſubſtantiā, virtutē habet attrahendi,confortandi,conſumēdi,diuidendi,& mundificandi,& ponitur in aurea contra epilepſiā, quia conſumit materiam ſuis qualitatibus, ſimiliter cōtra renum vitia; ſubtilitate & qualitatibus ſuis contra vitia matricis, quia eam calefacit. Contra paralyſim,quia viuificat partem. apponitur balſamum præcipue ad cōſeruationem,quod patet,quia medicina opiata,& balſamata diutius poteſt reſeruari, quam non balſamata.

Opobalſamum infectum per ſyringam lapidem frāgit, ſi detur in potu fœrum mortuum educit,& matricem iuuat,& menſtrua prouocat.balſamum eligendum eſt, quod cum ponitur in palato ſtatim calefacit cerebrum, quod cum ponitur,lac caprinum ſtatim coagulatur,quòd ſi in eo intingatur pannus,& inde locus fuerit exiccatus,non remanebit macula. ſi cum oleo,vel tereben. ſophiſticatus fuerit,maculæ ſemper erunt. Item ſi apponatur igni, flammam emittit, quòd ſi apponatur in ſuperficie aquæ, ibi reperitur, ſi in medio: ibi remanet, in fundo ſimiliter. Item ſi ponatur in panno raro in aliquo pondere; poſtea lotis manibus exprimatur bene ſuper aqua mundiſſima, ſi inuenitur in eodem pondere,bonum eſt. Cinna. idem, eſt quod cinnamo habet autem ſubſtantiam glutinoſam, virtutem habet conſumptiuam, conſolidatiuam. Cinnamo. cal. & ſic. eſt in ij. gra. vel in iij. conſumit qualitatibus ſuis. confortat aromaticitate ſua, conſolidat glutinoſitate ſua, contra paſſiones capitis ponitur in aurea, quia materiam conſumit, contra cardiacam, quia aromaticitate ſua, confortat, & depurat. valet contra fluxum ſanguinis ex corruptione venæ, quia conſolidat. eligendum eſt, quod eſt ſubruſum cauernoſum, vel canellatum odoriferum,& habet dulcedinem acumini admixtam,cortex eſt cuiuſdam arboris, quæ in India reperitur, ſi fiat vulnus in locis cartilaginoſis puluis cinnamomi conſolidat. Folium quando ſimpliciter folium inuenitur, ſolia garyo. ſunt intelligenda.cal. ſunt, & ſic. in iij. gra. ſubtilē habent ſubſtantiā,virtutem confortandi,& conſumendi, diuretica ſunt ex cōplexione,& ſubſtantia,folia ponuntur in aurea propter conſumptionem materiei, contra paſſionem capitis, contra cardiacam,quia confortantur aromaticitate ſua,deputant, & reparant ſpiritus,ſi contra vitia renum,quia vrinales meatus aperiunt ſubtilitate ſubſtantiæ,& lapidem reijciunt. contra frigiditatem ſtomachi,quia calefaciunt. cardiaci,& ſtomachici bibant vinum decoctionis folij cum aqua roſ. eligendum eſt folium garyoph. in odore ſuaue, in ſubſtantia tenue, in colore ruſum, in ſapore acutum cum amaritudine.

De folio.

Zedoarium.zedo.ca.& ſic.comple.in ij.gra. ſubtilem habet ſubſtantiam, virtutem habet confortandi ex aromati.ſua, mundificat ex complexione, diureticam habet virtutem ex ſubſtātia. propter paſſiones capitis ponitur in aurea,& quia indigēt confortatiuis diureticis mundificatiuis. Zedoariū eſt radix cuiuſdā arboris,quæ reperitur in India,cuius duo ſunt genera, vnum citrinū, aliud album,quod eſt citrinum ſolidum non perforatum laudabilius eſt,citrinum raro inuenitur, album ergo eſt eligendum,quod eſt acutum, & continuum, & ſolidum. per tres annos poteſt ſeruari, ex citrino ſophiſticat aloe. Aloe. per minuta fruſta diutium aceto calefacto, in quo puluis zedoariæ poſitus ſit,ponatur frequenter,& extractum deficcetur, & iterum ponatur, colorem ſuſcipit aloes hepatici,& ſuam horribilitatem amittit, & ſubcitrinum habet colorem, & malum odorem amittit, vel deponit. puluis zedoarij,cum puluere cinnamo. carnoſitatem,& putrefactionem gingiuarum ſanat.

De zedoario.

Zingiber ca.eſt in ij. & in iij. hu. in primo ſubſtantiæ eſt mediocris,virtutem habet confortatiuam ſpermatis, & ſanguinis generatiuam, & reſtauratiuam ex aromaticitate, reſtauratiuam ex hum. ponitur in aurea contra cardiacam, & defectum humi. & alias paſſiones, quæ indigent reſtauratiuis. Zingib. radix eſt,quæ in India reperitur,& aliud eſt ſubnigrum, quod eſt repudiandum aliud ſubpallidum, quod eſt, odoriferum, album, ponderoſum,non perforatum, & acutum, & quod difficile teritur,laudabile eſt.per ij. annos poteſt ſeruari, cito putreſcit, in cumulo piperis diutius durat in ſua efficacia. Vinum decoctionis zing. digeſtionem procurat,& libidinem augmentat,& aliter radices dimittantur in vino, quouſque relaxentur, & cum vino ca. pectini cataplaſmatur. valet contra apraxim eorum,ideſt contra inoperationem illarum partium.

De zingib.

Coralli albi. frigidi. & ſic.in ij.gra.craſſam habēt ſubſtantiam,virtutem conſtrictiuam,& occultam. ponitur in aurea propter fluxum ſanguinis per anagogen.& propter epilepſiam, quia occultam habent naturam iuuandi epilepticum. Coralli ſunt lapides,qui inueniuntur circa mare in lapidoſis locis. Coralli alij albi, alij rubei, maioris efficaciæ ſunt rubei, vnde cum ſimpliciter coralli inueniuntur, de rubeis intelligendum eſt, qui vero rubei,& craſſi ſunt,non perforati,ſunt laudabiliores. Coralli multas habēt virtutes occultas. collo ſuſpenſi curāt epilepſiam,vt dicit Gal. domus, in qua ſunt,nō fulgurat. puluis coralli combuſti,& gummi ara.non combuſti detur in cibis contra hæmoptoicam paſſionem.

De coralli.

Coſti.Coſtum cali.& ſic.eſt in ij.gra.ſubtilis ſubſtantiæ virtutem habet diureticam. propter ſubtilitatē ſubſtantiæ,& ſtomachi confortatiuam ex aromaticitate,vel amaritudine.ponitur in aurea propter vitia renum,quære diureticum,& ſtomachi confortatiuum eſt. Coſti duo duo ſunt genera, aliud eſt ſubalbidum, aliud ruſum. ruſum vehemētiorem habet effectum, album minus operatur,& in India reperitur,vel Perſia. vnde frequentius eo vtimur,quod ſubalbidum, ſolidum, ponderans, non perforatum,amarum,laudabilius eſt. Seruatur per triēnium ad confortationem ſtomachi, puluis coral. ſeminis fœn.cinnamo.ponatur in cibis,vel fiat cataplaſma ex puluere coſti,maſtich.cera,& ol.

De coſto.

Caſia lig. eſt cali. & ſic. in ij.gra. quæ ſubtilis eſt ſubſtantiæ,virtutem habet diureticam,conſumit,confortat ex aroma. ſua, diuretica eſt ex ſubſtantia,& qualitatibus ſuis. ponitur in aurea contra vitium renum,& veſi-

De caſia ligna.

cæ,

Caſ. lig. cæ, contra vitia matricis, cõtra cardiacam. Caſia lig. correx eſt cuiuſdam arboris in India naſcentis, cuius plures ſunt ſpecies. eligenda eſt tortuoſa, cauernoſa; continua, in colore rufa, quæ etiam habet ſubalbedinem diſtinctã, quæ acutum habet ſaporem, & dulcedinem admiſtam amaritudini. ſophiſticatur ex cortice capparis, quę multum eſt amara. caſia debet eligi, quæ multum eſt odorifera. Puluis caſiæ lig. admiſtus rrypheræ menſtrua prouocat, & educit, ſi inde fiat peſſarium. ſi dentibus teratur, fętorem oris remouet, & putrefactas gingiuas ſanat, detur cardiacis cum ſuc. paſtinacæ.

De euphorbio. Euphorbij. Euphorbium calidum, & ſiccum in iiij. grada ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem laxatiuam ex modo complexionis phlegmatis primo, & ſan. ſecundario, purgat attrahendo ex ignea ſui ſubſtantia, vel natura. ponitur in aurea propter epilepſiam, apo. arthreticam, paralyſim, ex contractiuis virtutibus aliarum ſpecierum laxatiua eius virtus reprimitur, vnde ponitur præcipue, vt ignicitate ſua mortificationem opij reprimat. Euphorbium gummi eſt arboris in India naſcentis. eligendum eſt craſſum, ſubruſum, non perforatum, non terræ admiſtum. Puluis euphorbij cum ſuc. centrigalli iniectus impetuoſe educit muliebria. fiat emplaſtrum ex puluere euphorbij, & ex axungia vrſina, cera, & oleo, & inungatur epilepticus per ſpinam vſque ad partes inferiores.

De trag. Tragacanthi. Tragacanthus frigidæ cõplexionis eſt in ij. gra. hum. in primo. ſubſtantiam habet glutinoſam, & mediocrem, virtutem habet conſtructiuam ex frigiditate, lenificatiuam, & humectatiuam ex humiditate. ponitur in aurea contra ſuſpirium, & fluxum ſang. per anagogen, & ad repreſſionem acuminis aliarum ſpecierum. Tragacanthus gummi eſt cuiuſdam arboris in India naſcentis. eligendum eſt in colore album, lucidum, clarum, non terræ admiſtum, ruſum, vel rubeum, in medicina ad calefactionem plus valet, quia minus eſt frigidum quam album, quod in medicinis ad refrigerandum ponitur. diu ſeruatur. Dimittatur cum amylo, ſiue penidijs per noctem vnam tragacanthus in aqua, ex illa aqua liniantur labia, & gingiuarum, linguæ, & oris ſciſſuræ febricitantium acute. ſi illinis hoc herpetem granuloſum, valet multum.

De thure. Thuris. Thus ca. & ſic. in ij. gra. gummoſam habet ſubſtantiam virtutem conſtrictiuam ex viſcoſitate, confortatiuam ex aromaticitate propter rheuma capitis ponitur in aurea, & propter frigiditatem matricis. Thus gummi eſt arboris in India naſcentis, cuius duo genera, craſſum, & maſculum, dicitur minutum maius. eligendum eſt thus album, planificarum, craſſum, non terreſtreitaci admiſtum. diu poteſt ſeruari. Tria grana thuris ſi deglutiantur, digeſtionẽ procurant, & bonum anhelitum præſtant, & acetoſam eructationem remouent.

De Styrace. Styracis. Styrax cal. eſt in j. gra. ſic. in ij. ſubſtantiam habet mediocrem virtutem confortatiuam, quia ſpiritus reparat quorundam membrorum, conſolidatiuam, quia glutinoſa eſt, muliebria educit qualitate ſua. ſ. caliditate, ora venarum aperiendo, rheuma conſtringit. ponitur in aurea contra vitia matricis, ſtomachi, & capitis, pilulæ ex ea factæ digeſtionem confortant, cataplaſma ex ea factum * ſclirоſim curat. fumigatio eius menſtruis imperat. Styracis tria ſunt, genera, ſtyrax, calamita, liquida, & rubea, liquida eſt, quæ ſigia dicitur. cum ſimpliciter ſtyrax inuenitur, de calamita intelligendum eſt, quæ in colore rufo. eligenda eſt in ſubſtantia glutinoſa, quæ in colore rufo. eligenda eſt in ſubſtantia glutinoſa, vt valeat malaxari ad modum ceræ; non furfurea, vel ſulphurea, in ſapore amara. ſophiſticatur ad raſum iridis illyriæ, & mellis, & tunc dulcis eſt.

** ſcirrhum.*

De ſaliunca. Saliuncæ. Saliunca cal. eſt & ſic. in iij. gra. ſubtilẽ ſubſtantiam, virtutem diureticam habens. ponitur in aurea propter vitia renum, veſicæ, & matricis. Saliunca eſt ſemen cuiuſdam arboris, vel herbæ, quæ eodem nomine appellatur. ſemen in hac medicina ponendum eſt. eligendum eſt ſubalbidum, recens, habens amaritudinem admixtam acumini. Semen poteſt ſeruari per tres annos. Fiat ex aqua fomentum, ſaliuncæ decoctionis ad menſtrua prouocanda. ſuffumigium herbæ eodem modo appellatæ, multum valet matrici.

De napi. Napi, Sinapis. ſinapiſmus alius fit ex ſeminibus, alius ex foliis ſinapis, tamen eiuſdem efficaciæ ſunt, ſed maioris eſt ſinapiſmus ex ſemine factus ex foliis ſiccis ſic fit. terantur folia, & ebulliant in vino, cataplaſma loco patienti. ex ſeminibus ſic fit. Semina terantur, & coquantur in aceto, & vino, & in maiori quantitate ponatur vinum, cataplaſmetur ſuper loca dolentia, valet ad lethargiam, & paralyſim. Semen ſinapis cal. & ſic. in medio quarti gra. ſubſtantiam habet ſubtilẽ, virtutem habet attractiuam ex ſubſtantia ignea ex natura ſua conſumit. ex complexione mundificat; ex eadem poritur in hac medicina propter membrorum inſenſibilitatem, propter vitium matricis, propter paralyſim, apoplexiam, epi. Sinapis ſemen eſt herbæ eodem nomine appellatæ, ſemen non herba ponitur in aurea, quod eligendum eſt album, non amarum, non ponticum, ſed acutum. ſophiſticatur cum ſemine rapæ. Puluis eius ſub lingua poſitus loquelam reſtaurat, ſemen in oleo laur. bullitum, & faccellatum eam partem viuificat, in qua fuerit poſitum.

De ſaxifra. Saxifragiæ. Saxifragia cal. eſt & ſic. in iij. gra. & ſubtilis ſubſtantiæ, virtutem habet diureticam ex qualitatibus ſuis, & ſubſtantia, & ponitur in aurea propter vitium lapidis, & contra dyſuriam, & ſtranguriam, menſtrua prouocat. radix eius ſimiliter dicitur ſaxifragia. radix per ſe ponenda eſt in medicinis, quæ exigunt ſaxifragiam. Radix eligenda eſt continua non perforata, quę difficile frangitur, quæ frangitur de facili, vetuſta, & conſumpta eſt. Saxifra. ſaxum frangens dicitur, frangit enim lapidem, & partem à parte ſeparat, vnde maxime valet calculoſis. contra lapidem fiat fomentum ex aqua falſa decoctionis eius, ideſt ſaxifragiæ circa pudenda. vinum decoctionis eius bibitum lapidem frangit.

Ad idem nutriatur hircus per iiij. menſes de foliis ſaxifragiæ, deinde interfice, & accipe ſanguinem eius, non primum, ſed ſecundum, cum coagulatus fuerit, per fruſta diuide, & permitte deſiccari ad Solem, ſed tamen ſal admiſceatur, vt diutius conſeruetur. per annum ſic poteſt fieri, & ſi eis admiſceatur balſamum. per x. annos, vel xv. poteſt ſeruari puluetizetur ſanguis. & tali puluere vtendum eſt in cibis, & potibus.

De anetho. Anethi. Anethum cal. & ſic. in iij. gra. vel ij. ſubſtantiã habet ſubtilem, virtutem diureticam. ponitur in aurea contra vitium renum, & veſicæ, & matricis. Nota quod in diureticis efficaciora ſunt ſemina, quam herbæ ipſæ, & ſemper ponenda ſunt in medicinis. valet contra indigeſtionem vinum decoct. eius per iij. annos ſeruatur.

De aniſo. Aniſi. Aniſum cal. eſt & ſic. in iij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, & virtutem diureticam confortatiuam ſtomachi, & ventoſita. conſumptiuam. propter vitium interio. membro. ponitur in aurea, ſtomachi. ſ. & interiorum, & matricis. aniſum maxime valet contra indigeſtionem. Aniſum ſemen eſt cuiuſdam herbæ ſimili nomine vocatæ; ſemen eſt ponendum. debet eligi odoriferum, in ſapore acutum cum aliquantula inſipiditate admixta dulcedini, non perforatum, per xx. annos ſeruari poteſt. Vinum decoct. eius optime procurat digeſti. ventoſitatem conſumit, omnium xx. quare iſta xx. in maiori quantitate ponuntur, quam prædicta, aſſignatum eſt ſuperius, quoniam in maiori quantitate, quam infraſcripta aſſignãdum eſt. Balſamum in maiori quantitate propter maiorem indigentiam, quia maioris efficaciæ eſt. Cinnamomum in maiori quantitate, quoniã quædam ſunt in maiori quantitate habentia virtutem, vt quantitas ſuppleat vitium virtutis. Euphorbium in maiori, quã quædam maioris efficaciæ, vt reſiſtat ignicitate ſua mortificationi opij. Sinapis maioris eſt efficaciæ, quam aliqua infraſcripta, ſed propter maiorẽ neceſſitatem in maiori pondere ponitur.

De ligno aloes. Ligni aloes. Lignũ al. ca. eſt & ſic. in ij. gra. locũ vbi naſcitur nouit nemo, qm̃ naſcit in montuoſis locis orientis circa originẽ Nili, quæ nemini nota eſt, de montanis in

Nilum cadit,quod Nilum recipiens fert in Indiam. ibi vero à Saracenis retibus capitur, & venas quasdam inutiles igne comburunt,vel cultello remouent. Lignum aloes aliud subnigrum, aliud subrufum, subtilem substantiam habet, virtutem diureticam ex subtilitate substantiæ, confortatiuam ex aromaticitate, aperitiuam ex qualitatibus suis,& substantia. ponitur in aurea propter causas cerebri ex frigiditate,propter vitium renum,vesicæ, & matricis,propter cardiacam. Eligendum est subrusum ponderosum, granosum, nodosum,aro. in sapore amarum,non multum solidæ substantiæ, subnigrum tamen laudabilis. Sophisticatur cum quodam ligno,quod iuxta Almansiam reperitur, quod simile est in odore,sed nigrum,vel album,vel solidioris substantiæ. Si comburatur in igne, odorem reddit aromaticum, sed momentaneum. scrup. iiij. ligni aloes puluerizati in aqua rosa. bulliant. detur talis aqua syncopizantibus, & cardiacis. per x. annos seruari potest.

De rheu barbaro. Rheubarbari. Rheubarbarum cal. est & sic. in ij. gra. secundum quosdam in iij. subtilem habet substantiam, diureticam,laxatiuã, choleræ purgatiuam ex su. ponitur in aurea propter vitia renum,& matricis ex frigida causa,& propter febrem tertianam,& quotidianam,vel cardiacam. Rheubarbarum aliud ponticum, aliud barbarum,de barbaro intellige cum dicitur in medicina, Rec. rheu. quando ponticum est neutrum plane exigitur. Eligendum est subcitrinum, continuum,non pertoratum, quod habet maculas quasi venas distinctas, albas,citrinas,quod habet croceas, vel citrinas, puluerizari aptas, vel non est rheubarbarum, vel est sophisticatum plus. Febricitantibus debet dari. scrup.j. rheubarbari cũ frigida aqua datum,vel cũ succo scariolæ, vel tryphera saracenica. confert ictericis. tertianas curat datum ante horam accessionis. per tres annos potest seruari.

De aliptæ. Aliptæ ca. & sic. sed in quo gradu determinatum non habemus. subtilem habet substantiam, virtutem habet confortatiuam ex aromaticitate sua. Aliptæ diuersæ sunt species,alia est amara,alia est muscata. Alipta est confectio,cuius receptio in antidotario reperitur. Sophisticatur cũ ladano,mastiche, muscho, & styrace,& aqua ros. fiat ergo alipta, vt videas receptionem, & eam confice, quia aliter non potest cognosci. Magdaleon ex alipta formatur. & naribus appositus maxime valet contra coryzam, & catarrhum ex frigida causa.

De castoreo. Castorei. Castoreum ca. est in ij. gra. sic. in iiij. mediocris est substantiæ, virtutem habet confortatiuam, maxime neruorum,quia infrigidatos calefacit, dissoluit,& consumit ex qualitatibus suis. ponitur in aurea propter rheuma capitis, dolorem dentium, apoplexiam, epilepsiam,& arthreticam,paralysim. Castoreum testiculus est cuiusdam animalis,quod castor dicitur; non enim vt quidam dicunt cum venatores sequuntur, vt damno testiculorum eos euadat, sibi eos amputat,quod ociosum est cum maioris sit precij pellis, quam testiculi. Castor in orientalibus,& occidentalibus, & septentrionalibus plagis reperitur copiosius. Castorei duo sunt genera. Est autem quoddam album,in quo interius sperma retinetur,quod inutile est,& illud coagulum appellamus,testiculi similiter iuuenis castoris non ita sunt efficaces, vt inueterati,quoniam adulti testiculi laudabiliores sunt. Sophisticatur autem cum neruis minutatim incisis,& commistis,addito sanguine, & puluere piperis, & modico castoreo,in folliculo testiculi ipsius. Eligendum est castoreum subrusum,neruosum, horribile,in sapore parum acutum,quoniam omne castoreum in sapore valde acutum, est sophisticum. Castoreum distemperatum cum succo mentæ,& rutæ in quantitate magna naribus immissum valet multum epilepsiæ, interius receptum cum eodem succo valet contra paralysim stomachi, & etiam contra omnem paralysim.

De spica. Spicæ. Spica ca. est & sic. in ij gra. subtilem habet substantiã, virtutem confortandi ex aromaticitate,ex amaritudine virtutem diureticã, tum ex complexione, tum ex substantia. ponitur in hac medicina contra vitium renum,& cardiacam, & propter oppilationem splenis, & hepatis,& vitia matricis. Spica alia nardi,alia celtica. dicunt enim cum inuenitur per se nardi,intelligẽdum est, quæ nascitur in India. vel secundum quosdam flos est, vel secundum virtutem circa radices arboris inuenitur. Eligenda est plana,citrina,odorifera,subamara,non acumine remoto illo albo, & tiste interiori. Vinum decoctionis spicæ digestionem procurat. Spica decoquatur in aliquo vase bene cooperto,ne fumus exhalet. postea patiens tenesmum ex frigiditate fumum recipiat per anum,postea spica super anum cataplasmetur.

De Galãga. Galangæ. Galanga ca. est & sic. in iij. gra. substantiam habet subtilem, virtutem habet diureticam. ponitur in aurea propter vitia renum, & vesicæ, & matricis, apople. epi. paralysis. Galanga radix est arboris in India nascentis. eligenda est subrusa,& nodosa,amara,continua, non perforata. Vinum decoctionis eius valet ad digestionem confortandam.

De opopanace. Opopanacis ca. est & sic. in iij. gra. substantiam habet subtilem,virtutem diureticam valde dissolutiuam,& cõsumptiuam. ponitur in aurea propter vitium renum, cerebri,matricis,apo. epi. paralysim, & maniam, & arthreticam. Opopanax,gũmi est arboris in transmarinis partibus nascentis. Cum ponitur in electarijs,debet resolui,quod sine fustibus inuenitur,cum ponitur in pilulis debet puluerizari, sed quia fustes multum naturæ similantur. Eligendum est ergo parum in colore album, odoriferum, dimittatur in succo radicis maluæ per noctem i. dissolutum deficcetur, & supponatur. menstrua prouocat,secundinam,& fœtum mortuum educit.

De anacardo. Anacardi. Anacardi ca. sunt,& sic. in iiij. gra. substantiam habẽt subtilem mediocriter,virtutem attractiuam melancholiæ, & phlegmatis dissolutiuam, consumptiuam,venenosam,& hoc propter qualitates suas, & modum complexionis. vnde quia venenosi sunt,parum debet dari,quia lepram,& mortem inferunt, admisti cum alijs secure dantur, & maximam habent efficaciam. in aurea ponuntur propter epilepsiam, apoplexiã, paralysim; arthreticam. Anacardi sunt fructus cuiusdam arboris in India nascentis, qui alio nomine pediculi elephantis dicuntur. Eligendi sunt nigri, & humorosi, & ponderosi. Nota tamen,quòd sic sophisticantur,ponuntur enim in humido loco, vt humorositatem contrahant à loco humido. cognoscitur,quia humidi sunt exterius. Anacardi principaliter purgant phlegma,quod lethargiam inducit. fiat scarificatio in occipitio lethargici,postea fiat emplastrum de anacardis eodem modo contra impetiginem,& morpheam.

De mastice. Masticis. cal. & sic. in ij. gra. subtilem habet substantiam,& viscosam, glutinosam, virtutem habet confortatiuam ex aromaticitate sua, & stypticitate sua, partes facit partibus vicissim adhærere. quare confortat constrictiuam ex viscositate, & glutinositate; diu seruatur. ponitur in hac medicina propter cardiacam; & capitis rheuma, propter fluxum sanguinis per anagogen. Mastix, gummi est cuiusdam arbo. in quadam] insula Græciæ, quæ assimilatur lentisco, secundum quosdam est lentiscus. Mastix,eligenda est subalbida, lucida, & clara,siue fœculenta. non sophisticatur. diu potest seruari. Vinum decoct. eius digestionem procurat, vomitum compescit, emplastrum factum cum alb. oui, temporibus superpositum oculorum lachrymas constringit,ponatur mastix super tegulam calidam,quousque liquefiat, post impositum super pannum lineum stomacho superponatur, multum digestionem confortat in conualescentibus ex ægritudine.

De sulphure viuo. Sulphuris viui. Sulphur cal. est & sic. in iiij. gra. mediocrẽ habet substantiã, virtutem dissolutiuam,cõsumptiuam,& igneã. quod ꝓbatur, quia cito ignitur,& etiã sub aqua arder,& expulsum conseruat ignem. ponitur in aurea propter arthreticã,epi. apo. quartanam,paralysim. Sulphur est genus terræ,cuius duo sunt genera, viuũ, & non viuũ,quod extinctum dicitur, & in magdaleonibus formatur. viuũ maioris est efficaciæ,minus tamẽ durat.

reli-

eligendum est vitide, & quod difficile teritur, sulphur A vium super carbones ponatur, asthmaticus si fumum recipiat per os, multum confert.

De pœnia. Pœoniæ. Pœonia ca. est & sic. in ij. gra. virtutem habet diureticam, & occultam vim iuuandi epilepticos. ponitur in hac medicina propter vitium renum, & epi. Pœonia appellatur herba, & radix ipsius herbę. cum simpliciter reperitur pœonia intelligendum est de radice, quæ eligenda est in colore nigro exterius, interius autem ponderosa. per ij. annos, vel iij. seruatur pęonia. iuuat epi. collo suspensa. De confirmatione, puluis pœoniæ datus cum ouo sorbili, epilepticis confert, & apoplecticis. Item vinum decoctionis sanat stranguriam, & dysuriam.

De eryngij. Eryngij. Eryng. ca. & sic. in ij. gra. subtilem habet substantiam, diureticam, confortat ex aromaticitate sua, ponitur in hac medicina propter vitia renum, & cardiacos. Eryngij duo sunt genera, alij montani, alij marini. Montani plus sunt diuretici, quàm marini, sed marini plus sunt confortatiui. & vsui medicinæ laudabiliores. seruari possunt per annum. Vinum decoctionis eryngij valet contra vitium renum, & veficæ.

De rosa. Rosæ. Rosa frigida est in j. gra. sic. in ij. duplicem habet substantiam scilicet ponticam, & aromaticam. Aromaticam ex igneis partibus, & aereis, ponticam habet ex terrestribus, & aquosis. virtutem habet confortatiuam, tum ex aromaticitate sua, tum ex ponticitate. ponitur in hac medicina propter cardiacam, vt reprimat vim aliarum specierum dissolutiuarum. Rosæ flos omnibus notus est, qui debet colligi antequam omnino expandatur. Expansæ enim rosæ citius corrumpuntur. Rosarum alta est rubea, alia alba. Rubea, magis confortat, minus stringit. Alba è contrario. Item alia recens, alia ficca. Recens non debet poni in medicina. ficca vero eligenda est rubea, remota anthera, & remoto illo per quod pender, vel adhæret, quia stypticum est, seruari potest per ij. annos. Puluis rosa. & garyophyl. valet contra corrosionem gingiuarum. Item si rosæ coquantur in aceto, & aqua pluuiali, & spongia infundatur, superposita stomacho vomitum stringit, & fluxum ventris. Rosa alba antequam ad maturitatem veniat collecta, & deficcata dysentericos sanat. C

De thymo. Thymi. Thymi cal. & sicc. sunt in iij. gra. substantiam habent subtilem, virtutem attractiuam melancholiæ, & phlegmatis, non tamen purgat, quia reprimitur eius virtus laxatiua virtute constrictiua aliarum specierum, propter epi. ponitur in hac medicina, & apo. paralysim, & cardiacam. quæ confortat. Thymus appellatur herba, & flos herbæ. Flos est ponendus in medicinis, qui per annum potest seruari. eligendus est albus in colore. Puluis thymi cum aceto, & modico sale datus iuuat scabiosos, phlegma salsum purgat, lumbricos necat, teste Dioscorides & Constantino.

De acoro. Acori. Acorus cal. est & sic. in ij. gra. substantiam habet subtilem, virtutem diure. ponitur hic in aurea propter vitium renum, & veficæ. Acorus est herba, quæ alio nomine gladiolus vocatur, cuius radix est melior. debet colligi in canicularibus diebus, & per frusta diuidi minuta, & ad Solem ficcari. per ij. vel iij. annos potest seruari. Eligendus est acorus subrufus, ponderosus, continuus, & non perforatus. Vinum decoctionis eius valet contra stranguriam, & dysuriam.

De pulegio. Pulegium. Puleg. cal. est & sic. in iij. gra. substantiam habet subtilem, virtutem confortatiuam ex aromaticitate sua, aperitiuam ex substantia sua, & qualitatibus suis, attrahit ex ignea natura sua, consumit ex calore, & ficci. ponitur in hac contra passiones cardiacas, & rheuma capitis ex phlegmate, propter vitia renum, & matricis. Pulegium est herba, debet colligi in æstate cum floribus suis. seruatur per annum. ponendi sunt in medicina flores, & folia remoto stipite, pulegij suffumigatio, vel fomentatio deficcat humorosam matricem, puluis eius subtilissimus panno lineo subtili impositus super anum, dum prominet extra, tenesmum curat ex frigiditate.

Aristolochia. Aristo. cal. est & sic. in ij. gra. subtilem habet substantiam, virtutem diure. & occultam. virtutem attrahendi venenum. Ponitur in hac propter vitia renum, & veficæ, & matricis, & potionem venenosam, & morsus reptilium. Aristolochia est herba, cuius radix est ponenda in medicinis, cuius diuersæ sunt species rotunda, & longa. Rotunda maioris est efficaciæ. colligitur in vere, vel æstate, & deficcata, in vsu reseruetur. Eligenda est subrufa, & non leuis, ponderosa non perforata, sed continua. Puluis eius recens pessarizatus cum oleo mustellino menstrua prouocat. Vsus eius potui datus valet contra venenosam potionem, & morsus reptilium, & contra stranguriam, & dysuriam; valet contra asthma, puluis cum suc. mentæ; contra vitia matricis cum succo arthemisiæ. *De aristolochia.*

Gentianæ. Gentiana cal. est & sic. in ij. gra. secundum Dioscor. in iij. substantiam habet subtilem, virtutem diureticam, mundificat spiritalia ex frigiditate, ponitur hic contra vitia renum, & matricis. Gentiana est herba, cuius radix ponenda est in medicina. Colligitur in æstate, & siccatur. per tres annos seruari potest. Eligenda est subamara, interius rufa quasi tincta, & cõtinua, non perforata. Puluis gentianæ datus cum vino singulare remedium est asthmaticis, tussientibus de frigiditate, pessarizatus cum oleo * mustellino menstrua prouocat. *De gentiana.* B * mustelino

Mandragoræ. Mandragora frigida est, & sicca in iij. gra. substantiam habet crassam, & gummosam, & fumosam, virtutem constrictiuam, & etiam somniferam. ponitur hic contra vitia capitis, vel rheuma ad stringendum fluxum, vt etiam augmentet virtutem opij constringendo. Mandragora est herba, cuius radix medicinalis est, id est melior in medicina. colligi debet in æstate, & per frusta diuidi, & siccari, & seruari potest per tres annos. Eligenda est ponderosa continua non perforata. in vnguentis debent poni frondes, & fructus, in alijs medicinis radices. Puluis cum ouo sorbili superiorem, cum aqua hordei inferiorem dysenteriam clysterizatus iuuat. Item cataplasma factum de radice eius cum succo proprio, temporibus febricitantium acute superpositum, somnum inducit. *De mandragora.*

Chamædryos. Chamæ. ca. & sic. in ij. gra. substantiam habet subtilem, virtutem diureticam. ponitur hic contra vitium renũ, & veficæ. Chamædryos herba est, quæ colligi debet in æstate. seruari potest per duos annos. Vinum decoctionis eius necat lumbricos. valet contra stranguriam, & dysuriam cocta in vino ca. & oleo, & pectini cataplasmata multum valet. *De chamædryos.*

Phu cal. est & sic. in ij. gra. subtilem habet substãtiam, virtutẽ diureticam. propter vitia renum ponitur in hac medicina, & matri. Phu. herba, est, quæ alio nomine dicitur valeriana, & her. & semen, & radix eodem nomine dicitur. Radix ponenda est in medicinis. in æstate debet colligi. seruari potest per duos annos solum. *De phu.*

Baccę la. Bacæ lauri cal. sunt, & sic. in ij. gra. substantiam habent subtilem, virtutem habent confortatiuam, propter matricem, & passiones interiorum membrorum ponitur in hac medicina. Baccæ lauri fructus sunt lauri, de quibus fit oleum laurinum, sicut de nucibus per assaturam in patella. colligi debent in autumno cum plane maturæ sunt. seruari possunt per duos annos. eligendæ sunt continuæ, non perforatæ. Baccæ lauri deficcatæ excorticantur, & interiora puluerizantur, de puluere isto inungatur facies in balneo simpliciter, vel cum melle, quod sic fit. Puluis baccæ la. commistus sit melli cum albumine oui despumato, & postea super ignem modicum dimittatur, vt mel dissoluatur, & ab igne depositum in vase reconditur, & de isto tuberositates inungantur, & variolæ, vel panus in facie mulieris, qui post partum apparet in balneo, & post paululum faciem inde abluat, clarificat, & ab illis superfluitatibus faciem detergit, & tuberositates faciei remouet; & variolas, quæ sunt maxime post partum, sacellatio de bac. lauri capiti opposita curat catarrhum. *De bacch.* D

De ammi. Ameos. Ammi ca. eſt & ſic. in ij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem. virtutem diureticam. ponitur hic propter vitia renum, & matricis, & veſicæ. Ameos eſt herba, cuius ſemen in medicina eſt ponendum. colligi debet in æſtate, & debet ſiccari. ſeruari poteſt per duos annos. Vinum decoc. eius valet contra ſtranguriam, & dyſuriã. E

De ſpecieb. piperis. Leucopiper. Leucopiper calidum eſt in iij. gtadu, ſiccũ in quarto, ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam, album piper non inuenitur quandoque, ſed loco eius ponuntur quandoq; capitiæ quædam de transmarinis partibus allatæ. quidam dicunt diuerſas arbores diuerſas ſpecies ferre, ſed non eſt verum. immo Dioſco. dicit, ꝙ vna, & eadem arbor has ſpecies fert. Longum piper flos eſt piperis, qui oblongus eſt, vt videmus in auellanis. album piper eſt antequã perueniat ad maturitatem, quod poſtea calore ſolis coquente nigreſcit.

De macropipere. Macropiper. Macropi. cal. & hu. in ij. gra. mediocrem habet ſubſtantiam, virtutem diureticam, & reſtauratiuam, & confortatiuam. propter vitia renum ponitur hic, & veſicæ, & cerebri. Macropiper, longum piper dicitur. eligendum eſt, quod eſt continuum, ſeruatur per iij. annos, & electarium de eo factũ, & de ſemine bomb. excoriato, & ſemine mal. & biſmal. cum ſyrupo additis amygdal. prædicta membra reſtaurat, & valde confert hecticis. Vinum decoct. eius valet cardiacis addita aqua roſ. & ſyncopizantibus. F

De ligno balſami. Xylobalſa. Xylobal. cal. eſt & ſic. in ij. gra. ſubſtantiã habet ſubtilẽ, virtutem diureticam, & confortatiuã, ponitur in aurea propter vitia renum, & cardiaca. Xylobal. lignum eſt balſa. quod eligendum eſt continuũ non perforatum, ponderoſum; & ſi gummoſum erit, melius erit, & eſt colligendum *in* æſtate. ſ. in fine eius. per annos ij. ſeruari poteſt. Vinum decoct. addita aqua roſ. opitulatur cardiacis, & ſyncopizantibus.

De petroſelino. Petroſelinum. Petroſe. cal. eſt & ſic. in iij. gra. ſubtilẽ habet ſubſtantiã, virtutem habet diureticam, & confortatiuam ex aromati. ſua. ponitur hic propter vitia renum, & veſicæ, & matricis, & cardia. Petroſ. herba eſt, cuius ſemen ponitur *in* medicinis, colligitur *in* æſtate. diu poteſt ſeruari. Vinũ decoct. eius ſpeciale remedium eſt contra ſtranguriam, & dyſu. G

De leuiſtico. Leuiſtici. Leuiſticum cal. eſt & ſic. in ij. gra. ſubſtantiã habet ſubtilem, virtutem diureticam. Leuiſticũ eſt herba cuius ſemen ponendum eſt in medicinis. colligitur in æſtate. diu poteſt ſeruari. Vinum decoct. multum valet ſtrangu. & dyſu.

De ruta. Rutæ. Ruta ca. eſt & ſic. in iij. vel iiij. gra. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem habet diureti. & diſſolutiuam, & conſumptiuam. ponitur in hac medicina propter apo. epi. paralyſim, arthreticam, propter vitia renum, & matricis. Ruta herba eſt, cuius ſemen eſt ponendum in medicinis, cum ſimpliciter inuenitur ponenda eſt ruta hortenſis. colligitur ſemen cum ſuis folijs, vel folliculis, & ſic diu poteſt ſeruari cum ponitur in medicinis. folliculi remouẽdi ſunt. Ruta trita, & bene piſtata, & cũ puluere cymini mixta, & cum vitel. oui, mirabiliter abſtergit oculum à ſanguine coagulato in eo exiſtente, ruta diſtemperata cum ſucco mentæ, vel cum ſuc. proprio naribus immiſſa epi. curat. Item ſi in proprio ſuc. temperetur per x. dies, & noctes detur epileptico. H

De ſinone. Sinonis. Sinon, eſt ſemẽ petroſel. agre. eiuſdem virtutis eſt cum domeſtico; & propter eaſdem cauſas in hac

De carui. medicina ponitur. Carui. Carui ca. & ſic. eſt in ij. gr. ſubſtantiam habet ſubtilem, virtutem diureticam, & confortatiuam. ponitur hic propter vitia capitis, hepatis, & renum, matricis, cardiacæ. Carui herba eſt, cuius ſemen ponendum eſt in medicina hac. colligitur in æſtate, diu poteſt ſeruari. eligendum eſt non puluerizatum. Puluis carui facit os bene olens, & digeſtionem iuuat, carnes eo aſperſæ fiunt boni odoris.

De amo. Amomum. Amo. ca. & ſic. eſt in ij. gra. eiuſdẽ virtutis eſt cuius carui, ſemẽ eius eſt medicinale, diu põt ſeruari. Puluis amomi tryphetæ magnæ miſtus, & ſuppoſitus menſtrua prouocat; vinum decoct. eius idem facit.

De dauco. Dauci. Daucus alius creticus, alius aſininus. Semen cretici ponendum eſt in medicinis, idem intellige de dauco, quod de petroſelino. Omnium drach. j. s an. quia in maiori quantitate ponuntur, quàm prædicta. ſuperius dictum eſt. lignum aloes ponitur in maiori quantitate, quàm infraſcripta, propter maiorem indigentiam. alipta propter eandem cauſam. Rheubarbarum, & opopanax; ſpica, galanga, eryngium, roſæ, & ſimilia propter ſimilium modicam appoſitionem.

De caſtoreo. Caſtoreum. Caſtor. valet ad omnes paſſiones, contra quas valet aurea; ſulphur viuum, radix mandragoræ. tragacan. reprimunt acumen, pæonia, & ſequentia ſimilia propter debilitatem ſuæ virtutis.

De auro. Auri. Aurum dicitur tẽperatum in caliditate, ſubſtantiã habet craſſam, virtutem habet purgandi, & extenuãdi ſuperfluos humores; corpus à fumoſo humore releuat; capſulã cordis in ſuperfluitate medi. purgat. ponitur hic propter cordis paſſionẽ. limatura auri poni debet in hac medicina; ſed cauendũ eſt, ne cum limatura loco ipſius ab apothecarijs cuprum apponatur. limatura auri in cibis exhibita corpus à corruptione lepræ præſeruat; mentem confortat. coctura ex auro facta vtilis eſt, quia in ea non naſcitur cancer, vel erypelas, vel fiſtula. Epilepſiam in principio datum curat. diu poteſt ſeruari.

De argento. Argentum. Argen. frigidum eſt, temperatum in humiditate; craſſam habet ſubſtantiam, virtutem confortatiuam, & phlegmatis mundificatiuam. Argentum in aurea ponendum eſt purum. argentum valet ad quod, & aurum: minus tamen ponitur in hac medicina, vt cõtra operetur quibuidam ſpeciebus, quæ violenter diſſoluunt, vt euphorbium. lamina argentea coctura impoſita fœtorem remouet.

De margaritis. Albarum margaritarum. Margaritæ frig. & ſic. ſunt in iij. gra. craſſam habẽt ſubſtantiam, virtutem confortatiuam. Margaritæ ambæ ponũtur in hac medicina propter eandem cauſam, propter quam ponitur argentum. cardiacis medetur. Ambæ margaritæ in trãſmarinis partibus inueniuntur, in ſuperiori parte Indiæ, in ventre cuiuſdam piſcis, qui ſimilis eſt cõchulæ marinæ, qui etiam habet in ſuperficie lanam molliſſimam, quæ dicitur melotida, quæ valet ad dolorem aurium. Margaritæ in ventre illius piſcis inueniuntur loco ouorum, quando extrahuntur à piſce obſcuræ ſunt, & tunc dantur columbis ad manducandum. in quorum gutturibus depurgantur, quæ per tres horas ſeruantur in columba, & extrahuntur. Quædam artificioſe perforantur, ſed perforatæ, & non perforatæ eiuſdem ſunt efficaciæ. perforatæ tamen à motu perforationis aliquid caliditatis poſſunt acquirere. Sophiſticantur autem cum lapidibus, qui in ventre alterius piſcis inueniuntur, & loco earum ponuntur; ſed tamen tantæ non ſunt efficaciæ, ſed ita poſſunt cognoſci, & diſcerni, quia iſtæ ſunt magis obſcuræ.

De blatta bizantia. Blactæ. Blac. bizantia cal. eſt & ſic. mediocrem habet ſubſtantiam, virtutem habet confortandi, & abſtergendi, propter car. ponitur in hac medicina. Blacta bizantia eſt quædam ſuperfluitas, quæ inuenitur in ore, vel brancis cuiuſdam piſcis, qui bizantium dicitur, quia bizantio ſimilis eſt in latitudine, & diu poteſt ſeruari. Puluis eius cum ſucco boraginis, & aqua ro. commiſtus, cardiacis eſt optimum remedium.

Os de corde cerui. Os. Os de corde cerui quoddam durum eſt ad modum cartilaginis, quod inuenitur in corde cerui. Generatur autem ſic; vena quædam tranſmittitur à ſplene vſque ad cor, per quam melancholia multa tranſit ad cor iſtius animalis, ipſumque cor frequenter conſtringit. Vnde ceruus timidus efficitur, liquidiores, & ſubtiliores partes melancholiæ, conſumuntur caliditate, fęculentiores indurantur, & in oſſis tranſeunt ſubſtantiam. Ponitur in hac medicina ad melancholiam purgandam. purgat eam ratione ſimilitudinis. Os de corde cerui dicitur calidũ à quibuſdam, quia per caliditatem generatur, ab alijs frig. & ſic. quia melancholiam attrahit ſimilitudine ſua. Siquis aũt dicat, ꝙ ratione conformitatis eam purgat, multo magis

gis cibus melancholicus melancholiam purgare debet, quod falsum est, quia cibus melancholicus digeritur,& digestus assimilatur membris, vnde potius melancholiã auget,q̃ purget, os autem de corde cerui purgat eam,qa ratione similitudinis eam trahit, & quia nõ digeritur,secum ducit. Sophisticatur cum chartilagine,quæ accipitur in furcula pectoris ipsius cerui,vel hirci,& vix potest discerni. Os de corde cerui frig. est,& sic. crassam habet substantiã,virtutem confortatiuã, secundum quam speciem confortationis cõfortare dicitur,spiritus reparãdo, humiditates restaurando,caloré naturalẽ confortando, partes constringẽdo,superfluitates educendo.s. reparando spiritus,vt res aromatica,restaurando humi. vt vinũ, digestibiles cibi,& similia, & confortando calorem naturalem,vt quædam calida,constringendo partes,vt styptica,educendo superfluitates, vt medicina laxatiua. Confortare dicitur os de corde cerui, quia purgat melãcholiam à capsula cordis. sed ponitur in aurea propter cardiacam passionem,diu potest seruari,os de corde cerui. In maiori pondere ponitur in hac medicina quam prædicta: propter prædictam rationem,in maiori pondere ponitur aurum quam infrascripta propter maiorem efficaciam; argentum propter eandem causam; margaritæ propter debilitatem suæ virtutis: blacta bizantia,os de corde cerui, propter similium modicam appositionem,vel propter maiorem necessitatem.

De limatura eborũ.

Limaturæ. Lima. eboris, ebur fri. est & sic. crassam habet substantiam,& ponderosam, virtutem confortatiuam. ponitur hic propter cardiacam, propter fluxum sanguinis, & propter conseruationem aliarum specierum; constringit enim fumositates specierum fumositate sua retinendo, ne fumando virtus earum euaporet. eligendum est ebur, quod albius potest inueniri, lucidum, clarum,& sine medulla. Sophisticatur ex limatura aliorum ossium,quod vix,aut nunquam potest discerni, debemus autem coram nobis facere limare. Pul. eboris naribus insufflatus fluxum sanguinis narium restringit.

Calamus aromaticus.

Calamus. Cala. aroma. ca. est & sic. in ij gra. substantiam habet subtilem, virtutem diureticam, confortatiuam,constrictiuam. ponitur hic propter vitium renum, & matricis. Est autem radix fruticis debet eligi perforata in longum, & contra latũ, & sine medulla,sit leuis,& puluerizata cum frangitur radix vetustate. debet autem eligi aliquãtulum ponderosa, & continua,in colore rufa,in sapore acuta. Vinum decoct eius confortat stomachum, & digestionem, adiuuat cardiacam, & nephreticos curat.per iij.annos potest seruari.

Pyrethrum.

Pyrethrum. Pyret. ca. est & sic. in iij gradu,calefacit, & desiccat;substantiam habet subtilem,virtutem diureticam dissoluit,& consumit. Ponitur hic propter epi. cephalęam. propter asthma,& tussim,propter vitia renũ, & paralysim,febrem quartanam, & alia diuretica; propter has causas ponitur in medicina hac. vnde opiatę diuidendo coagulant humores,& expellunt feb. per vrinã, licet ventrẽ constringant.pyrethrum radix est cuiusdam herbæ,quæ in calida,& frigida regione inuenitur; sed in calida minoris est efficaciæ. eligendũ est,quod est crassũ continuum,& ponderosum,quod ori appositũ quadam ponticitate linguam mordet. per tres annos seruatur. Pyrethrum commasticatum mirabiliter phlegma educit,& cerebrum depurãdo confortat, acetum decoctionis gargarizatum desiccat venam humotosam; & hoc maxime,si addatur rosę ebur. In aurea ponitur in maiori pondere quam prædicta, propter maiorem indigentiam; calamus aromaticus propter similitudinẽ simul, nec pyrethrum propter intensionem caliditatis.

Mel.

Mel quod sufficit. Mel diuersis causis in hac medicina ponitur,propter conseruationem specierum,vt amaritudinem,& horribilitatem quarundam specierum temperet,nisi enim multa antidota conficerentur cum melle,nõ solum horribilitatem linguæ,& cęteris membris inferrent,quę non ab eis attraherentur,sed ab eis expellerentur;operatur enim idem mel in medicina,quod esca in hamo. Membra cum dulcedine mellis amaritudinem attrahunt. vnde depurantur,& confortantur.

Cum autem mel ponitur in medicinis, sic est præparandum,ponatur ad ignem quousque bulliat,& tũc deponatur ab igne,& spuma dimittatur residere aliquantulum, postea despumetur non solum per caciã,sed per pannum coletur. Cum autem volueris puluerem admiscere, non sit multum cal. quia eius calore species corrumperẽtur. Mel diuersis est modis. est enim mel castaneum,quod aliquantulum amaritudinis habet,scilicet quod fit vel in vase de illa arbore facto, vel quia apes istud operantes floribus castanearum vescuntur,& illud vehementius operatur in medicina, sed propter amaritudinem non ponitur. & aliud est dulce secundum pastum apum. In ca.medicina, ponendum est mel rufum in frig. album tali proportione, si vis facere magdaleones ini lib.pulu.pone.i.lib.mellis,si vis facere in liquida forma sine magdaleonibus in lib.pul. pone.iij. lib.mellis. Nota quòd magdaleonibus diu non potest seruari, quocunque modo conficiatur,non debet seruari vltra v. annos; dosis enim est vnc.s. secundum modernos, vel melius est vnc.iij.vel ij. tãrum,quia plus mellis antiqui.

Mel castaneum.

Conficitur sic post electarum specierum secundum competentem doctrinam, & cognitionem,& competẽtem tribellationẽ limaturæ auri, & argenti, ponderatæ mittendæ sunt cum puluere margaritarum; deinde pars prædictarum specierum immittenda est cum prædictis, & indesinenter debent moueri, & commiscęri. Item admiscendum est amplius quousque pars puluerum sic semotim misceatur cum prædictis limaturis, & cum puluere margaritarum, donec mistum sit per minima, cum su. puluere, specierum, deinde indesinenter debet duci, modo de puluere, modo de melle apponendo, & iterum admiscendum est de pulueribus amplius,quousque media pars pul. sic semotim commiscearur. Item ebulliat mel,& bene despumetur,& reliqui pulueres admiscęantur, tamen quandoque crudum apponitur,non ex causa conseruationis,sed putrefactionis.

Cognitio mellis decocti aquosi hæc est, gutta super marmor posita non diffunditur,sed colligitur, tunc deponatur ab igne, in ij. gra. calidum est, pulueres supponendi sunt,vt in.i.lib. puluęris ponantur iij.mellis, tunc inferenda est terebinthina ad maiorem conseruationem, vel quod melius est in prima cum melle distemperetur per se terebinthina, post apponantur alij puluęres,& si habueris balsamum; & apponas,multo melius erit,quod sic apponitur. In particula mellis,dissoluatur balsamum semotum in vase mundissimo.& sic diligenter dissolutis melli admiscęatur, melle tãmen existente cal. aliter enim tam balsamum, quam specierum virtutes deperderentur. vltimo appones pul. sed paulatim,& cum pistello sine intermissione ducendi sunt, quod in omnibus medicinis faciendum est, vt melius incorporentur, sed in hac præcipue,ne pul. auri,& argen. petant fundum,sed per minima misceantur. Conseruantur autem effectu suo per vij. ann.& si infra hoc partium ex alio accidenti deficcetur, & indurescat in.i.lib. medicinæ ponatur vnc.j. mellis despumati, & bene reducatur ad modum proprium lib.ij. sic in mortario pone medicinam, & prius tere cum pistello, & postea cum melle despumato,& temperate ca.paulatim distempera. Detur eunti dormitum cum vino cal. Rec. cinna. folij zedoa. zingib. costi,cora. casiæ lig. euphor. tragacã. styra. saliuncæ,meu, carda. sese. napi, saxi. ane. ana drach.j. digni aloe. rheupon. aliptæ,cast. spi. galan. opopa. anacar. masti. sulphur. pæo. eryngij, ros. thymi, acori, pulegij, ari. lon. gentianæ,corticis mandra. chamædry. phu, baccarum lau. amomi, petrose. semi. leuisti. semi. ru. finonis,ana drac. s. auri, costi, argenti, ambarum margaritarum, blactæ bizantiæ os. cor. cer. ana drach. ix. limaturæ eboris calami aroma. argenti, pyrethri, ana drach. viij. mellis quod sufficit. detur in modum auellanæ eunti dormitum cum vino calido. hoc facit ritus.

ADrianum dictum est, quod ab Adriano Imperatore Romanorum compositum fuit. valet propriè ad omne vitium capitis ex frigiditate, & ad grauedinem oculorum, & obscuritatem: contra hemicraneam datur cum vino calido, vbi cocta sit saluia in fero, in modum auellanæ; datur etiam quartanarijs cum decoctione gentianæ, vel origani, ante horam accessionis; datur etiam accipitri lapidem habenti. Sed homini habenti lapidem detur cum vino, in quo decocta sit saxifragia, vel milium solis, decima pars confecta est lib. 1.

Recip. opij thebaici, drachm. ij. casiæ lignea, hyosciami, amborum ana drach. ij. & scrup. ij. & s. euphor. leucopiperis, ana drachm. ij. & gra. vi. & tertiam partem vnius grani, seselcos, seminis apij, ana drachm. i. & scrup. s. & gra. ij. folij origani, tragacanthi, ana drach. 1. opobal. petroselini, macis, styracis cala. zingib. xylobal. cyperi, carpobal. macedonici, ana drachm. 1. minus gra. vi. semi. marathri, scrup. ij. & gra. viij. calami aroma. scrup. ij. & gra. ij. cinnamomi. croci, costi, rheupontici, pyrethri, acori, dauci cretici, amsi, ana drach. s. & gra. vi. casiæ drach. s. serapini, myrrhæ, roseæ, cardamomi, nucis agrestis, seminis ameos, ana scrup. i. & gra. iij. casiæ fist. scrup. i. Aly addunt liliastri drach. i. melis quod sufficit.

Summa medici. est vel 31.

ADrianum antidotum ideſt contra datum. Adrianum ab inuentore. valet contra omnes morbi desperationes vel morris sub. quæ fiunt veneno interius sumpto, vel exterius illato, vel ex ea, quæ fit ex superabundantia frigidi humoris, vt ex spasmo de repletione ex frigida causa rheumatis, vt in epilepsia, apoplexia. & ex indignatione neruorum, vt in paralysi. diuersificatur autem vsus fumendi secundum diuersitatem morbi. Contra venenum interius sumptum detur cum vino decoctionis dictami, & cichoreæ; contra venenum exterius illatum, vt morsum canis rabidi, vel reptilis superponatur distemperatum cum suc. mentæ, contra abundantiam frigidorum hum. fiat vnguentum de adriano, & scarabeis i. echabed, qui inueniuntur inter pannos, & inter libros simul contritis, & confectis cum petrolæo, & adriano, inde vngatur patiens in balneo, vel si tale balneum, vel oleum non habes, obruatur fimo caballino, post inunctionem ad solem, vel ad ignē detur eisdem cum vino decoctionis piperis, contra epilepticos, & apo. cum vino decoctio. pæoniæ; fiat etiam frictio palati ex eo, immisso cum eo inter dentes, & injciatur per nares, cum suc. mentæ vel ru. distemperatum, detur epilepticis, & melancholicis cū decoctione costi, & si detur cum decoctione senæ, & casborei melius erit. Cephalalgicis detur cum vino decoctionis nucū muscatarum, cōtra indignationem neruorū cū decoctione olibani. Scotomicis, si scotomia fit vitio cerebri det adrianū cum vino decoctionis garyophyllorum, fiat eis emplastrum ex adriano, & puluere garyophyl. nu. mus. olibano, & oleo *muſtellino. Hepaticis, cōtra vitiū hepatis ex frigiditate, vt hydropicis detur cum vino decoctionis petroselini, apij, asparagi, fœniculi, bruscī, si est vitium heparis ex apostemate præcedenti sanioso, ad saniem mundificandam, da pilulas factas ex adriano, ex puluere myrrhæ, terræ electæ, masticis, bdellij. Spleneticis cum decoctione capparis; præcedentibus tamē mollificatiuis, vt althæa, butyro, & purgatione competenti. Nephriticis cum decoctione xylocasiæ, præcedente vsu abracem duobus vel tribus diebus, & strangu. cum decoctione milij solis, & seminis citruli, quia diuretica sunt, & mundificant præcedente benedicta, quia materia in vijs vrinalib. existens posset indurari, si prius daretur. Calculosis cum apozemate saxifragiæ, vel quod melius est fiant pilulæ ex adriano cū lapide lyncis, saxifragiæ, milij solis, sanguine hirci veteris diu iolijs hederæ pasti, vel fiat eis tale emplastrum, quod etiam stranguriosis valet. Accipiantur cimices in magna quantitate, terantur, & coquantur cum oleo, resoluantur cum adriano, fiat emplastrum, superponatur pectini.

*muſtellinæ.

Colicam patientibus de phlegmate vitreo, injiciatur adrianū cū aqua *salmatina per clysterē, diureticis præ-

*salmatina.

cedentibus, & mollificatiuis; si fiat de cholera nō detur, detur etiam prædictis cum vino decoctionis cymini, & castorei ad bibendū. Periodicis febribus interpolatis febricitantibus de phlegmate naturali, vel vitreo ante horā accessionis cū vino decoctionis pigani. Tertianarijs de cholera vitellina cum aqua tepida. Quartanarijs, qñ datur quartanarijs, accipe herbas calidas, & coque in aqua, quæ ponantur in stupha, sedeat patiens, vt sudet; & recipiat adrianum cum vino decoctionis pigani cum calida. Quidam dicunt, quod si in ore, vel aure galli à serpente morsi mittatur adrianum, statim liberabitur; sic etiam fit in nobis. quomodo aūt debet darī contra venenū interius, & exterius sumptum dictum est superius. Re. opij thebaici propter fluxū humorum à capite descēdentium. Xylocasiæ contra vitia renū, & vesicæ, & matricis, & contra cardiacā, euphorbium contra epilepticos, apoplecticos, arthreticos, paralyses leucopiperis cōtra viscosos humores ad dissoluendum.

Hyosciami contra rheuma, cōtra dolorem dentium, contra fluxum sanguinis, per anagogen, & diabrosim. Contra rheuma ponitur, quia poros constringit, ex quorum constrictione cessat fluxus. Seselcos contra vitia renum, & vesicæ, & matricis.

Apij semē. Apij semen calidum est, & sic. in ij. gra. virtutem habet diureticam, extenuatiuam, dissolutiuam ventositatis contra vitia renum, & vesicæ, & matricis, & colicā. hic ponitur apium contra ventositatem, quia medicinale est. cū inuenitur apium, si simpliciter cōmune tm intelligendum est, non apium risus, nō raninum, nec apiū hæmorrhoidarum; & ēt debet intelligi semen. & non radix, & non folia. per ij. an. potest ser. non sophisticatur. vinum decoctionis eius ventositatis tortionem dissoluit. folium eadem causa ponitur hic, & in aurea.

Origanum. Origani tragacanthi, opobal. cyperi, carpobalsami. sem. petrose. macedonici, & ēt petroselinū Alexandrinū virtutē habet dissolutiuam, & diureticam. ponitur hic contra vitia, & dolorē stomachi, & eildē causis, vt apiū renes, & vesicam purgat à superfluis humoribus, quod potest cognosci, quia cum comeditur, vrina mingitur spissior; & hu. plena, sicut qui cretanum comedunt. per v. an. seruatur. *Marath.* Marathu. ca. est, & sic. in ij. gra. idem facit quod petroselinum, quando ponitur per se intelligendum est de semine. virtutem habet diureticam consumptiuam crassæ ventositatis, & præterea digestionem cōfortat, contra rheuma renum, & vesicæ hic ponitur, vinum decoctionis eius stomachum iuuat. per tres an. seruatur. post prandium comestū; medetur acidis eructationibus, quæ sunt ex indigestione.

Rheupōti. Rheupōti. ca. est & sic. in ij gra. herba est, quæ in ttās marinis partib. inuenitur, habet virtutem ex aromaticitate diureticam, confortat, ex styptica citate condensat. Eligenda est rufa in substantia solida, quæ cum frangitur habet quasdam venas interius, & est simile rhabarbaro, subamarum in sapore propter splenetica passionem ponitur hic, & colicam, renum, & vesicæ. vinū decoctionis eius digestionem iuuat, seruatur per ij. an.

Sagapenū. Pyrethri, acori, sagapeni. ca. & sic. in ij. gr. gum. est arboris, quæ eodem nomine dicitur sagapenum, virtutem habet confortatiuum, attractiuam, & consumptiuam. ponitur hic propter cephalæam, & epi. Eligendum est subrusum clarum, & cui paleæ non sunt admistæ, vel lapilli. si autem liquefiat, & coletur, suppositum mēstrua prouocat, & educit. seruatur per ij. an.

Ruta. Myrrhæ, ros. amo. rutæ agre. Ruta ca. est, & sic. in ij. gra. virtutē habet diure. dissolutiuam, & confortatiuam. ponitur hic contra cephalēā, epi. paral. propter vitia re. & vesi. cū inuenitur pigani semē debet poni, & cū non inuenitur. Rec. rutæ agre. folia rutæ agre. ponenda sunt. folia rutæ debent colligi, quādo flores producit, quia tūc plus valet. vltra an. non seruatur succus rutæ. epi. valet nari immissus, purgat enim cerebrum à phlegmate.

Casiæ fist. Ameos dictū est. Casia fist. ca. est, & hu. circa primum gra. sanguinē depurat, membra confortat, contra tertianā, & quotidianā hic ponitur, quia depurat humores, &

præparat. fructus est arboris vltra mare. eligenda est in colore rufa, in substantia crassa, ponderosa, quæ dū concutitur, grana non sonant interius. sophisticatur sic cum inuēta sit leuis cooperitur in arena, vt ibi humiditatem, & ponderositatem accipiat: quod sic cognoscitur, quia humiditas multum aquosa intus reperitur. per iij. ann. seruatur, quādo ponitur in medicinis sine cortice debet poderari; quando ponitur in decoctione cum cortice. mel quare apponitur diximus, & mel quod sufficit.

A Charistum sine munere interpretatur, & proprie datur contra catarrhum, & contra omne vitium pectoris ex frigiditate, maxime asthmaticis, arthreticis, tussientibus; confert fluxum patientibus phlegmaticum per os datum in sero cum vino albo calido. sexta pars confecta est lib. i.

Recip. cocti, chalbani opij, phœnicon indi, hyssopi, selini, ana dr. i. spicæ, croci, coralli, xylobal. casiæ fist. xyloca siæ, cala. rheupon. myrrhæ, styracis calami. opop. bdellij, ammoniaci, olibani, cicidon, spicæ celticæ, abrotani, acori, assari, brathyos, roris syriaci, scyllę, daphnidō, pyrethri, ammo. anisi, psyllii, ozymi, dauci, leuistici, marathri, meconis, melanopiperis, macropiperis, leucopiperis, floris syriaci, ana scrup. ij. beleni, scrup. i. & s. ellebo. ni. zin. ana. scrup. i. mel quòd sufficit. sumatur cum vino calido in sero.

ADDITIO.

Acharistum sine munere interpretatur, nisi prius mercedem acceperis. Et istud est magnum, quod est admirabile, ad differentiam parui, vt vult Nicolaus in magno antidotario, in quo habet has duas descriptiones, magni scilicet, & parui. valet contra catarrhū, & omne vitium pectoris ex frigiditate, hoc est contra humores frigidos pectus rheumatizantes, & spiritualia grauātes. Maxime asthamaticis, & est asthma, vt vult Au. xiij. ægritudo pulmōnaris, cum qua patiens non inuenit excusationem ab anhelitu frequenti; sicut est anhelitus, quo laborat prę-
C focatus, & festinatus. Et conueniunt ista quatuor nomina in hoc, ꝙ significant malitiam anhelitus. Asthma, dyspnęa, oregmon, & orthopnæa pp defectum contingentē ex membris spiritualib. principaliter. Sed differunt, quia dicitur asthma quādo cadit peccatum in expiratione, & est sine sono, & cum tussi parua, oregmon vero dicitur quando sonus est plurimus in anhelando, orthopnæa dicitur, quando est peccatum in inspiratione, expiratione, & sonitu; dyspnęa vero est sine sonitu. valet etiam arteriosis, ideſt illis, qui detrimentum patiuntur in trachea arteria, vt rauci: & sic valet contra raucedinem ex frigido humore causatam; vel propter descensum frigidi humoris ad tracheam arteriam. Tussientibus ex descensu frigidi humoris ad partes pectorales. Contra fluxum patientib. phlegmaticum per os datum cum vino calido albo, ideſt contra humiditatem saliualem superfluam, & abundantem per os datum. Etiam Nicolaus in magno antidot.
D dicit ipsum ad plures alias infirmitates valere, vt ad stomachi debilitatē, & vomitum ab humore supple phlegmatico causatos. Ad hepar ex ventositate splenis distēperatū, & splenem ex lūga infirmitate tumentē, hoc est inflatū, pleureticis, iliosis, nephreticis stranguriosis peculiariter medetur, & omnibus venenatis morsibus obsistit.

Phœnicon. Simplicia quæ hic sunt declaranda, nunc declarabuntur. Primum est phœnicon indum, & per phœnicon indū, intelligitur hic cōiter dactylus, qui ex India affertur, nam phœnicon grece dactylus latine. Isidorus Greci palmam phœnicem dicunt eo, ꝙ diu duret ex nomine auis phœnicis, quæ multis annis viuere perhibetur, sed in libro de doctrina Græca scribitur phœnicobalanus dactylus. Aliqui tamen intelligunt per phœnica tamarindos, & dicuntur proprie oxyphœnices, ideſt acetosi dactyli qui fructus ex India deferuntur, & ideo aliqui textus loco phœnicon indi habent tamarindi. Secundum simplex,
Selinum. quod nunc est declarandum est selini, & per selinum intelligendum est apium, hoc est semen apij, nam selinum Græce apium latine dicitur, inde petroselinum, ideſt apium petrę; nōnulli tamen textus habēt semen lini, quod satis est consonum, vt satis videtur per vtilitates ipsius acharisti. communiter tamen reperitur selini. i. semen apij.

Cicidon. Tertium simplex, est cicidon, & est cicidon galla, nam cicidon, vel cicis Græce est galla latine, & sic reperitur apud Dioscoridem ca. de cicidos. Galen. vij. simplicum dicit cicis, ideſt galla, quam quidam omphacia nominant.

Brathyos. Quartum est brathyos, & est brath Græce, sabina Latine, de qua Serapio in c. de iunipero dicit, sed sabina est illa, quæ dicitur brathy. Plinius inquit sabina herba brathy appellata à Græcis duorum generum est, &c.

Ros syriacus. Quintum simplex, hic declarandum est roris syriaci, & est ros syriacus secundum compositorem flos ormi, sed non dicit quid sit ormus, sed secundum rei veritatem ros syriacus est sumach. nam vide, quod vbicumque in libris de Græco translatis habetur ros syriacus, in arabicis in eisdem locis habetur sumach. Nam apud Dioscor.
B cap. de origano, vbi est ros syriacus in Serapio. eodem loco ex verbo Dioſc. est sumach idem in cap. de porro, vbi habetur tuso cum rore syriaco, in Serapione habetur sumach. Sextum simplex, hic declarādum est daphnidon, nam daphne Græce, laurus latine dicitur, inde daphneleon, i. laurinum oleum, & sic hic per daphnidon baccas *Daphnidon.* lauri intelligimus.

Mecon. Septimum simplex, est mecon, quod est semen papaueris secundum Gal. viij. simplicium. Dioſ. de meconio cal. facit, & est idem. Octauum simplex, est helenium, & *Helenium.* est secundum cōpositorem enula cāpana, & apud Dioſc. vocatur gelenium. multi symphitum vocant. alij blatū, alij phlomum falso supple. Latini autem enulam vocant, folia habet phlomo similia angusta, & mollia, & oblōga non crescentia in altum, sed super terram late expandun tur. radix est illi ingens, & odorabilis, & rufa, & viscida, gustu non suauis, frutex est illi similis lilio. tirsum habent albū, in cuius summitate flox est aurosus. montuosis, &
C vmbrosis nascitur locis, & humidis, & hortis. hæc sunt quę hic pro nūc declarabuntur: alia satis nota sunt etiam alibi pluries declarata. Ista opiata raro in vsu habentur, vnum simplex dimissum est indeclaratum, & est flos syriaci, quod est, vt volunt aliqui, flos maluæ, alij dicunt ꝙ est flos bismaluæ, cape quem volueris, quia paruum adinuicem differunt. Summa medi. est res xlvj.

*A Thanasia, id est immortalis proprie valet ad fluxū sanguinis mulieris datur cū succo plantaginis, qui succus debet prius duci super lapidem molarem cum lapide hæmatite tamdiu donec in sanguineum colorem vertatur, & cum tali succo distemperata medicina detur; & eadem bombice intincta, & sæpius in vuluam missa sanguinem cōstringit: hoc quidem facit * hæmopthoicis cum tali ordine distemperata, & naribus attracta flu. sanguinarium sistit. Sexta pars confecta est lib. i.*

Reci. cinna. casiæ fist. ana drac. iij. & gr. viij. croci, schænanthi, styracis calamitæ, phu, sileris, hyoscia. apij. dauci, anisi, betonicæ, opij, ana drach. i. & s. & gra. iij. spicæ, folij, castorei, myrrhæ, lapidis hæmati. sang. dra. coralli rub. mumiæ, costi, boli, charabæ: symphiti lemnias, asari, acori, *Summa medici. ad res xl.* *corticis mandra. polij, baccarum lau. meu, macropi. leucopi. petrosę. ana drach. s. mellis quod sufficit. dosis eius est drach. iij. cum succo plantagi. propinata lientericis, dysentericis, & ad diarrhœam valet.*

Athanasia. A Thanasia dicitur immortalis, quia hominem ab impetu mors liberat; facit ad dolorem capitis factum a rheumate, data cum decoctione olibani præcedente generali purgatione contra dolorem oculorum, tunc debent pilulæ de athanasia formari cum puluere olibani, & teneri sub lingua, vt fumositas resoluta petat cerebrū, & cōfortet neruos eius, & fluxum cohibeat. fiat emplastrum ex athanasia, mace, & olibano, & albumine oui, & fronti, & temporibus apponatur.

Ad dolorem dētium si fiat vitio stomachi, detur cum

aqua

aqua tepida, quia reprimit fumositatem à stomacho a- E
scendentẽ ad dentes. Si fiat vitiò superiorum fiat emplastrum quod diximus in dolore oculorum. Stomachicis, & cibos non digerentibus non debet dari, licet in antidotario reperiatur, quia aliter a primo inuentore fuit cõposita, quã modo fiat. tunc enim erat satis ca. modo est frí. per species appositas, & temperata sanguinis fluxum cum suc. pentaphylli stringit, vel quod melius est lapis hęmatites cum suc. plantaginis super cutem fricetur, donec succus rubescat, & cum eo athanasia distemperetur, in eo succo bombax intincta sanguis anatropin, ideſt fluxum per subuersionem, anagogen, siue diabrosim ex pectore, vel pulmone, vel hepate cum tussi frigida curat.

Nota triplicem fluxum sanguinis per subuersionem, illum scilicet qui fit per ebullitionem cum petit superiora, & venas abrumpit, & fit fluxus per diabrosim, ideſt per resudationem, per anagogem nota sanguinis omnimodum fluxum, tam per superiora quam inferiora fm diuersitatem membrorum, vnde variandus est modus F
exhibitionis. Si fluit sanguis ex spiritualibus dandæ sunt pilulæ de athanasia, & puluere penidiarum; sed quia sunt constrictiua pectoris tussim incitant. vnde fit maior fluxus sanguinis, statim lenitiua sunt exhibenda, vt aqua decoctionis tragacanthi, gummi ara. liquiritiæ. Si à nutritiuis fluat sanguis danda est cum suc. plantaginis, per inferiora per clysterem injciatur cum eodem suc. fiat etiam emplastrum super vmbilicum, & renes ex athanasia, mastice, olibano, sangui. drac. bolo. & albo. qui cum modico ace. & sale, menstrua contingit cum vino decoctionis verbenæ. Et alius potior vsus in vino decoctionis geneſtellæ, vel bistortæ, vel succo plantagi. contra suffocationem matricis, non iniecta, nõ ore recepta, sed super carbones ponitur, & fumum per os, & per nares recipiat. habet enim fumum horribilem quem nerui sentientes abominationem concutiuntur, quod motu mouetur matrix ad inferiora. Contra gonorrhœam cum stiptico decoct. bdellij, & castorei; fiat emplastrum ex athanasia, & duobus prædictis cum succo alicuius herbæ stypticæ, & frigidæ, & apponatur pectini, & pudibundis addita acre sta, vel aceto. Contra diabetem cum aqua ros. fiat emplastrum ex athanasia, & sandalis alb. & rub. & ros. suc. lem peruiuæ, & apponatur renibus, & lamina plumbea minutatim perforata superponatur. Omnibus vitijs vesicæ detur cum puluere cymini, vel cinnam. cęliacis cum vino decoctionis olibani, & masticis. Colica cum aqua, in qua tragacanthum infusum sit. Nota quod quando colica passio est de phlegmatico humore viscoso, non debent dari athanasia, si fiat de rheumate, vel calida causa, potest dari dysentericis cum decoctione alipsei, id est gallæ. herba est, quæ iuxta riuos, & in riuis nascitur. Nota dysentericis non est danda, nisi præcedat generalis purgatio myrobalanorum citri. cum aqua rosa. vel aqua pluuiali, sed præcipue debet dari eis, sicut prædictum est de fluxu sanguinis per anagogem. lientericis cum decoctione balaustiæ, præcedente purgatione cum decoctione agarici, polypodij, & interiore colocynthidis. Nota mithridatũ spe H
cialiter cura est lienterico. ℞. aperta, antequam in specialibus confirmentur, valet athanasia cum aqua infusionis traganthi post confirmationem non valet, epithemetur exterius cum succo corrigiolæ, vel semperuiuæ, bonum est, si exterius fit apostema, quia repercutit. his qui venenum receperunt datur cum melle, vt mundificet, cum oleo, vt vomitum prouocet, post vomitum sero detur athanasia cum decoctione aristol. vel dictamni, gentianæ, & tunc vomitus non prouocetur. à serpente, vel animali venenoso morso cũ prædicta decoctione supra morsum cataplasmetur. ℞. cinna. ad fluxum cohibendum etiam confortat casia fist. licet laxet non ponitur hic ad laxandum, sed ad depurandum.

Schænanthi. ca. & sic. in ij. gra. dicitur autem palea camelorum in ægypto, & in arabia, communis est cibus camelo. virtutem habet diure. consumptiuam, attractiuã, ponitur hic propter dolorem dentium, & neruorũ, quia confortat, quanto albius melius, non sophisticatur, cum Schænãthi.

ponitur in medicina abijce illud lene qđ est exterius, & fustes, si qui sunt interius, per ij. an. seruatur aqua decoctionis eius, phlegma diuidit, & purgat, styr. cala. phu. se. hyosciami, opij, diximus supra, anisi, apij, dauci. similiter opij, sed nota quod ponitur hic propter vitium Pectoris, & hepatis, & apostema renum, si sanies ibi sit ex aliquo apostema per istam medi. mundificatur.

Spicę, folij, castorei, myrrhæ diximus supra. Nota castoreũ, & apiũ ponitur hic propter gonorrhœã, vt castoreũ sua sic. sperma deficeret, opiũ sua frigiditate cõdenset. Hæmatitis fri. & sic. est lapis qui in transmarinis partibus inuenitur. præterea propter fluxũ sanguinis vndecũque fit diu seruatur. lapis iste tritus cũ succo plantaginis, & narib. immissus fluxum sanguinis narium restringit. *Hæmatitis.*

Bolus. fri. est, & sic. in iij. gradu, terra est, quę in armenia reperitur, vnde bolus armenicus dicitur; inuenitur, & in alijs regionibus. ponitur ad quẽlibet fluxum restringẽdũ, eligendus est in colore rufus, qui alterius terræ non habet admixtionẽ, nõ sophisticatur. diu seruatur in cibis, & potibus. datur cum ouo sorbili vetus fluxum sistit. *Bolus.*

Sanguinis dra. suc. est herbę, aliqui dicunt, quod gummi est fruticis, quia fustes cum eo inueniuntur admisti, est frig. & sic. in ij. gra. ponitur hic maxime propter fluxum sang. per inferiora, sed quia sophisticatur, ille debet eligi, qui cum frangitur colorem habet sanguineum, & lucidum in substantia, diu seruatur, puluis eius in cibo, & potu datus stringit sanguinis fluxum. *Sang. drac.*

Charabe, vernix, vel inuernix, idẽ est. gummi est arboris cal. & sic. temperate contra fluxum sanguinis hic ponitur, & sunt tria genera vernicis, crassum, subtile, & confectum cum oleo, & gummi vernicis fit, quo clypeorum pictores vtuntur, & illud non paratur in medicinis quando inuenitur in receptis. charaba crassum est intelligendum, quando smirnix subtile, non sophisticatur. diu seruat. eligendum est in colore clarum. *Charabe vernix.*

Symphitũ, cõsolida maior est, sed proprie symphitũ dr, radix eius ponitur pp fluxũ san. & ventris, & mẽstruorũ, eligendũ est habens substantiã non leuem, non perforatã per v. an. seruat. puluis eius datus in cibis valet cõtra fluxum ventris, suppositus cõtra fluxum menstruorum; fomentatio de ipsa herba valet contra retent. menst. *Symphitũ.*

Lemnias, ideſt auripigmentum, ca. est sic. in iij grad. virtutem habet attrahẽdi, & consumendi, & est vena terrę in Græcia, & in occidente. eligendũ in colore clarum, quod cum frãgitur inuenitur foliatum illud bonum est. Illud autem optimũ est, quod est clarum, & minutum, non sophisticatur. ponitur hic propter vitia capitis, & pectoris, vt eius caliditas repugnet frigiditati opij, per multũ tempus seruatur. Puluis eius missus cum tapone sparreno multum valet inueteratæ serpigini si locus serpigninosus aqua ca. lauatur, deinde prædicta confectio superponatur aliquãtulum ibi dimittatur, post auferatur, quia multum astringit, nec patiẽs potest tolerare diu, & post, locum ablue, sic igni impone, & aufer per interualla, donec serpigo sit mortua, post vngatur vnguentis, vt docetur in chirurgia. scrup. i. auripigmenti datus tussientibus cum ouo sorbili multum valet. Coralli rubei, costi, asari, mandragoræ corticis. Polypodium, ca. est & sic. in ij. gra. virtutem habet extenuandi crassos humor. ponitur hic cõtra vitia splenis, & hepatis. herba est satis communis, subtilis substantiæ. valde contra diuturnam duritiẽ splenis. per an. post seruari. Bacca lauri subtilis est substantię depuratiuę, c. est, & sic. in ij. gra. virtutem habet confortandi. ponitur hic propter catarrhum, & alia vitia capitis, quando inueniuntur baccæ, vel daphnæ coctæ, fructus lauri est ponendus, quando daphnis, vel daphnides folia lauri. Sed quia de fructu diximus de folijs est dicendum, catarrhum, vel coryzam patiens folia lauri cũ rosis coquat, & fumum per os, & per nares recipiat, illam aquam cum nare fugat, ꝙ si catarrhus, vel coryza fiãt ex frigi. loco ro. po. lada. folia laur. in media maij debẽt colligi, & in vmbra deficcari vltra an. non debet seruari. Mumia ca. est & sic. in iiij gra. virtutem habet constringẽdi. ponitur hic propter fluxum sanguinis per inferiora, vel superiora, *Polypodiũ.* *Baccelauri.* *Mumia.*

ſuperiora, & eſt quædam ſuperfluitas, quæ inuenitur in ſepulchris mortuorum, qui fuerint conditi balſamo, vel viridi aloe ſophiſticatur, ideſt intelligendum eſt, quòd cũ frangitur habet ſubnigredinem cum quadam liuiditate, & quia horribilem habet ſaporem, diu ſeruatur. Meu, macropiper, de iſtis ſuperius dictum eſt.

Caſiæ, petroſelini, caſiæ fiſt. cinna ana drach.i.s. & gra.iij. caſtor. myrrhę, lapidis hæmatitis, ſang. draco. mu. coralli, rutæ, coſti, ſymphi. lemnias, acori, corticum man dr. polij, baccarum lauri, meu, macropiperis, leucopi. petroſe. ana drach.s. mel quod ſufficiat. conficiatur, vt dictum eſt. caſia fiſt. reſoluatur in cacia, & ſi ponatur vltra tres annos nil habet efficaciæ. doſ. eius eſt drach.iij. Nota hic opiata. per iij. an. ſeruantur.

Euangelon, id eſt nuntium bonum, datur patientibus acutas feb. cum ſyrupo vio. vel aqua frig. datur tertianarijs, & duplici tertianæ cum duobus ſcru. aut tribus boni rhabar. vel cum aqua tepida, diſtemperatum, & bibitum mirabiliter medetur, & datur contra caligině oculorũ patientib. ex fumo choleræ rubeę, vel ex acuta feb. hepaticis, itẽ ericis datur cum ſuc. ſcariolæ, vel fœ. aut cũ decoctione capil. ven. viij. pars confecta eſt lib.ij.

Rec. myrob. citri. chebu. cort. ana drach.ix. indorum, drac. vij. ſem. portulacæ, violarum, ſcariolæ, ana vn.5. bel liri. emblici, ana drach.i. & gra.vj. maſticis drach.ij. & ſcru.i. tamarindi. vnc.iij. floris nenupharis, berberis, been rubei rhabarbari: ana drac.i. & gra.iij. medullæ caſiæ fiſt. vnc.iiij. Conficitur ſic, in duobus lib. aquæ pone ſyru. viol. vn.5. & bulliat, donec aliquantulum coloretur aqua; poſtea ab igne deponatur, & coletur: de eadem aqua accipiatur, quod ſufficiat ad abluendum caſiam fiſt. & tamarindos: cola per caciam, & cum alia aqua addatur lib.i. & 5. zuc. & bulliat vſq; ad aquæ conſumptionem, poſtea addatur lotura caſiæ fi. & tamarindo. & iterum bulliãt ad ſpiſſitudinẽ. Si vis probare ſi coctũ ſit ponatur ſuper marmor, & ſi adhæreat quaſi mel coctũ eſt, et tunc ab igne deponatur, & aliquantulũ infrigidari permittatur, deinde ſupradictarum ſpecierũ puluis ſuperaſpergatur, & cũ ſpatula agitetur, donec incorporetur, doſis eius eſt dr.iij. vt ſuperius dictum eſt, ſero, et mane cum aqua tepida datur.

ADDITIO.

Euangelon interpretatur nuntium bonum. datur patientibus febres acutas cum ſyrupo violato non pro minoratione materiæ, ſed pro eradicatione. per febres acutas intellige hic tertianas continuas; vel cauſon, vel cum aqua frigida, vel tepida diſtemperatum, & bibitum datur tertianarijs, vel duplici tertianæ. tertianarijs quidem veris, vel nothis, ſimiliter, & duplici tertianæ veræ, vel nothæ. Datur etiam patientibus caliginem oculorum, id eſt tenebroſitatem ex fumis choleræ rubeæ, vel ex acuta febre. datur hepaticis, hoc eſt dyſcraſiam calidam hepatis patientibus, & ictericis ex cholera rubea cum ſucc. ſcariolæ, vel fœni. ac cum decoctione capil. veneris. quia omnia iſta ſunt deoppilatiua. Iſtud electarium non habent in vſu, & ſi bene inſpexeris, parum differt à tryphera ſaracenica quo ad intrantia, & quo ad effectus, & proprietatem, & ideo ipſa tryphera ipſius Nicolai vtuntur medici Galliæ ad caſus ſupra ſcriptos, & non hoc elactario.

Simplicia hic declaranda pauca ſunt, quia ſatis nota, & alibi pluries declarata. Aliquæ tamen diuerſitates in confectione præſentis electarij apud diuerſos reperiuntur. Et primo apud aliquos reperitur. Recip. myroba. citrino. cheb. corticum, an. drac. vij. indorum drach. viij. apud vero nonnullos reperitur. Recip. myrob. citrino. chebulorum, corticum, & indorum, ana drach. vij. ſed primus ordo mihi melior videtur. Secundo apud aliquos reperitur circa finem caſiæ fiſt. vnc. iiij. ſyru. viol. vnc.s. conficitur ſic. in duabus lib. aquę. vnc.i. & s. vio. bulliat, donec aqua aliquantulum coloretur, &c. In aliquibus vero reperitur in duabus lib. aquæ pone ſyrup. viol. vnc.s. & bulliat donec aliquantulum coloretur, &c. Et primus modus mihi videtur rationabilior. Item aliqui textus habent flores nenupharis &c. Alij nymphæę, & eſt nymphęa apud Serapionẽ nenuphar, & ſic idem eſt, de quo Ianuenſis in ſynoni. nymphęa Græce, nenuphar Latine, & vocatur ſic a nymphis, quæ vocabantur Deæ fontium; ipſum namque non niſi in aquis naſcitur, falſi herbolarij, qui ſe omnia ſcire fatentur, neſcio quam plantam in vineis naſcentem pro nymphęa tradebant. Dioſcor. Nymphęa ſiue, vt alij, cacabus veneris, i. papauer paluſtre, ſiue, vt Latini alga paluſtris, naſcitur in aquis ſtantibus, vel locis non cultis, & aquoſis, folia habens ſimilia ciborio, ſed minora, & oblonga altius ſuper aquam proferens caput, multa capita infra aquam habens ex vna radice, flos eſt illi albus ſimilis lilio cum paruo pallore, ſemen habẽs in medio croceum, ſed cum efflorierit rotundũ efficitur, ſicut mala maciana; aut capita miconis, in quo ſemen nigrum inuenitur latum, & ſpiſſum, in guſtu argilloſum, haſta eius lenis, & non craſſa eſt, & nigra, eſt ſimilis ciborio, radix eſt nigra, & aſpera, & nodoſa, & in autumno ſiccatur; hæc ille. Summa medi. præſentis electarij eſt res. xviij.

Antimoron. i. contra mortẽ, quod cephalalgicis, lethargicis ſtomachicis, iſchiaticis, podagricis, & de matrice laborantibus, diſcoloratis, & nephriticis, & omnibus qui de tenui, aut viſcoſo phlegmate affliguntur, & his qui cibos non digerunt. phlegma, et choleram purgat, & aquoſos humores cum ventoſitate. octaua pars confecta eſt lib.i.

Rec. aloes, drac.v. & 5. & gra.vi. caſiæ fiſt. drac.i. & gra.vi. & 5. marathri, maſti. an. ſcr.ij. gra.v. croci drac.5. aſari ſcrup.ij. & gra.v. & xylobal. ſcr.i. & gra.ij. & 5. cinna. ſcru.ij. & gra.v. ireos, drac.i. aron, dragonteæ, ana. ſcrup.i. & gra.ij. & 5. agarici, colocynthidæ, nitri, euphorbij, caſtorei, ana ſcrup.ij. & gra.v. alexandri. apij, petroſe. ana ſcrup.ij. gra.v. ellebo. nig. drach.5. diagridij, cocognidij, ana ſcrup.ij. gra.v. mel quod ſufficit. datur in modum caſtaneæ in ſero cum aqua calida.

ADDITIO.

Antimoron, id eſt contra mortem: Iſtud electarium quod a Nicolao deſcribitur valet ſecundum eum cephalalgicis, hoc eſt dolorem capitis patientibus. Lethargicis, & eſt lethargia apoſtema frigidum poſterioris partis cerebri. Stomachicis; ſunt enim ſtomachici ex facili cauſa dolorem ſtomachi patiẽtes. Iſchiaticis. eſt quidem iſchiatica paſſio dolor iſchiæ, vel anchæ, quamuis aliqualis ſit differentia inter dolorem anchæ, & iſchiæ. Podagricis, & eſt podagra dolor, vel gutta pedum. Et de matrice laborantibus, ſiue ſuffocationem, ſiue præcipitationem; vel aliquem alium morbum ex vitio humorum præcipue phlegmaticorum. Diſcoloratis, propter oppilationem factam in venis ab humore iam dicto. Nephriticis. eſt enim nephreſis dolor renum propter calculos illic generatos. Valet generaliter iſtud electarium laxatiuum omnibus illis, qui de tenui, aut viſcoſo phlegmate affliguntur, & his qui cibos non bene digerunt propter lubricitatẽ ſtomachi. phlegma, & choleram purgat, & humores aquoſos, vt in hydropicis, præcipue in aſcite cum ventoſitate, in qua ſpecie humores aquoſi ſuperfluunt cum aliqua portiuncula ventoſitatis.

Aliqua ſunt in præſenti electario ſimplicia declaranda. Primum eſt aron, id eſt pes vituli, ſiue draguntea minor. in præſenti electario ambæ ingrediuntur, maior ſcilicet, & minor, & alio nomine vocatur iarus, vel barba aron, vel pes vituli. Secundum ſimplex eſt draguntea, quæ ſecundum Dioſcor. colubrina, vel viperina dicitur, & ſecundum Meſ. in ſuis ſimplicibus luſ, ſiue ſerpentaria maior, ſiue collum draconum. Ambæ radices vſui medicinæ competunt, vt ſatis patere poteſt hic. Tertium ſimplex hic declarandum eſt nitrum, quod eſt ſal indus ſecundum compoſitorem, ſecundum Serapio. in

cap.

cap.de baurach,nitrum est aphronitrum, siue spuma nitri. Dioscor.de nitro capitulum fecit, de quo dicit, quod eligendum est leue, & colorem rubeum habens, aut album, & est baurach armenum. Quartum simplex est Alexandrum. i.olixatrum, siue apium Macedonicum. Quintum simplex declarandum est coccognidiū, quod est semen chamæleæ, vt dicit Dioſco. in c.de chamælea. Alexander iatros cap.de hydropisi ait, chamælea. vnde coccognidium colligitur, & est lacticinium folij oliuæ habens similitudinem. Et sic est secundum veritatem, quod coccognidium folia habet sicut folia oliuæ. Summa medi. est xxiiij.res.

ANtidotum, idest contradatum: hæmagogum, idest sanguinem menstrualem ducens, valens ad multas mulierum passiones, matricē, quæ non vsu purgatur, purgat, mirabiliter, menstrua educit, & fœtum in vtero occidit, & postea extrahit, & post partum, quę non sunt purgat, & ad salutem perducit: petram in vesica rumpit, & purgat, vrinam mouet: stranguriā sanat hepatis emphraxim curat, scirrhosim in splene sanat, & ad omnia interiora magnum bonum facit, & ad stomachi indigestionem, & eos sanat, qui colicam patiuntur: nephriticis prodest, qui autem hoc habuerit, sanitatem obtinebit, vel aliquādo hæmorrhoidas prouocat, viam totius corporis aperit, & fœtum mortuum, & secundinam educit, & vesicam purgat, stomachum calidum facit, ventositatem cōsumit, vomitum compescit: tamen in mulieribus nihil operatur fortius ad omnia, quæ illis sunt vtilia, propter quod cauendum est à patientibus hæmorrhoidas, aut fluxum vētris, aut dysenteriam. oct aua nonę pars confecta est lib.i.

Rec. asari, acori, amomi, sem. atriplicis, marathri, an. drac. i. & gra. vi. anisi scrup. ij. aristo. lon. arthemisiæ, casię fist. ana scrup. ij. & gr. xiiij. centaureæ minoris. scrup. i. & gra. vij. centaureæ maioris, dauci cretici, ana scrup. ij. elleborі ni. scru. i. foliorum lauri, scrup. i. & semis. & gra. iij. liquir. drach. i. & scrup. i. lupini, drach. duas, melanthij, scrup. ij. myrrhæ scrup. i. & gra. iiij. orobi, scrup. i. styptеriæ, scrup. ij. macedonici, scrup. ij. & gra. xiiij. pyrethri, scrup. ij. & gra. xiiij. piper. drach. i. & scrup. ij. & gra. vij. sem. rutæ scrup. ij. & gra. xiiij. spicæ scrup. ij. & gra. xiiij. puleg. scrup. i. & gra. xiiij. pœoniæ scrup. i. & gra. vi. cyperi scrup. i. sinom. scru. ij. schoenanthi, scru. i. & gra. xiij. garyophyl. scrup. ij. & radicis capparis, cymini, ana dra. i. apij, sabinę. ana scrup. ij. & gra. xiij. xylobal. scrup. i. & gra. iiij. mel, quod sufficit: datur in modum auellanæ maioris cum aqua post balneum, si cum febre est: si vero sine febre, cum vino aut mulso dabis.

ADDITIO.

Antidoton, id est contradatum, hæmogogum, idest sanguinem menstrualem ducens. Et dicitur hæmagogum ab hæma, quod est sanguis, & ago, quod est duco, quasi ducens sanguinem menstrualem. Alij dicunt, quod dicitur ab hæma, quod est sanguis, & rheos fluxus, & ideo dicitur * hæmorosagia. Hoc antidotum apud aliquos interdum in vsu habetur, respicit proprie membra naturalia, & propagationes proprie mulierum. vnde datum cum decoctione calamenthi, & arthemisiæ educit mirabiliter menstrua, & fœtum mortuum. Datum cum decoctione aristolochiæ longæ, mundificat puerperas, & interficit fœtum, & expellit secundinam. Datum cum decoctione saxifragiæ, & acori, frangit lapidem, & expellit ipsum. Datum cum decoctione diureticorum confert hepaticis oppilatis, prouocat vrinam, & sanat stranguriam, & nephtesim. Datum cum decoctione tamariſci, confert spleneticis induratis. Datum cum decoctione muschatæ, & galangæ, confert in digestione stomachi ex frigiditate. Datū cum vino decoctionis mentæ, retinet vomitum ex frigiditate, vel indigestione. Datum cum decoctione asari educit phlegma fortiter. Datum cum decoctione rutæ, & anisi confert colicæ ex ventositate, vel phlegmate. Vsus eius in mane conseruat sanitatem, maxime in complexione frigida. tamen nocet patientibus hæmorrhoidas, vel mēstrua. Simplicia hoc antidotum componentia fere omnia iam satis declarata sunt, tamen de aliquibus dicemus. Et primo de casia fist. dicunt doctores, quòd hic per casiam fist. intelligere debemus casiam ligneam, quod satis videtur consonum, si naturam antidoti bene consideraueris. tempore enim antiquo vocabant casiam ligneam casiam fistulam, vt vult Ianuensis in synonymis quod apparet, nam Cassius fœlix ca. de ægritudinibus stomachi in picta Gal. vbi alij casiam ligneam scribunt, ipse scribit fistulam simpliciter, similiter in quampluribus confectionibus antidotorum in antidotario vniuersali, quæ nec laxatiua sunt, nec casia fi. competere videtur ex suis proprietatibus, casiæ fist. inuenies, & ligneam intelligere debemus, sicut in athanasia, & in alijs multis antidotis antiquis de Græco translatis. Secundum simplex de quo dicetur hic est melanthium. i. gith. Dioscor. de melanthio capitulum facit. Sed apud Serap. est nigella. Et si legis capitulum de melanthio apud Dioscor. cum capitulo de nigella apud Serap. videbis quod idem sunt. Species vero nigellæ secundum modernos sunt duæ, vna habens semen citrinum cum odore prioris, sed forma est, vt semen porri, & ista est illa, quæ debet poni in præsenti antidoto. Tertium simplex est stypterium, id est alumen Dioscori. Stypterium omne in metallis ægyptiacis inuenitur; est vero stypterium scissum à terra ascendens, sicut flos, nascitur in locis mollibus, sicut in Macedonia, Hierapoli, & multis alijs locis. Sunt vero species eius multæ aptæ vsui medicinæ. est autem rotundum stypterium, est & sciſſum, est & liquidum eligendum; est vero sciſſum recens, & niueum valde, quod aer, aut aura rapiat. Hoc stypticum est valde, & sine lapide separans se sicut capilli albi, vnde dictum est trichitis, hoc in ægypto nascitur. inuenitur etiam lapis similis illi, quo facile adulteratur, sed gustu intelligitur, quia non est stypticum. est vero rotundum, quod multi manibus componunt, sed bonum compositione facile cognoscitur. Eligendum est quod ex natura sui compositum est pompholigi simile, & album, & stypticum valde, & paululum subuiride, & pingue, & sine lapide, & fragile, liquidum verum stypterium eligendum est limpidum, & lacteum habens vnum colorem, & iunctum sine lapide, & grauem odorem, & igneum habens. Est igitur stypterium species aluminis, quæ secundum Dioscor. sunt multæ, tamen tres sunt species, quæ necessariæ sunt in medicina, & sunt propria alumen iamenum, id est sciſſum quod alumen de pluma a vulgo dicitur, & est rotundum, quod zuccharum vocatur, & est liquidum quod dicitur alumen de rocha, siue lipparium, & sic secundum Matthæum syluaticum de alumine sciſſo hic intelligitur, quod aliter iamenum vocatur. Alia pro nunc satis nota relinquuntur. Summa medic. est res. xxxvij.

BLanca dicta est quoniam albos purgat humores, id est phlegmaticos. valet crphalalgicis, & oculorum doloribus, & sanguinolentis tumoribus, & lippis; optime facit contra omnia, quæ turbant phantasiam, rationē, & memoriam: vtilis est tremulosis, epilepiticis, paralyticis. oct aua nonæ pars confecta est lib.i.

Recip. terebinthinæ, opopa. chalbani, assæ, sagapeni, castoreі, antimonij, sulph. bdellij, asphalti, ammoniaci, styracis liquidæ, carnis leonis, diagridij, euphorbij, agarici, interiorum colocyn. ellebori ni. polypo. thapsiæ, pyrethri, schænanthi, peucedani, asari, cyperi: pœoniæ, betonicæ, chamæ. polij, amomi, leuistici, sem. rutæ, sang. drac. ana drach. i. cinna. ga. macis, cardam. anisi, marathri, balsami scr. ʒ. ambræ, gra. v. mel, quòd sufficit. dosis drach. ij. datur cum vino, in quo cocta sit saluia, aut herba paralysis in sero in modum castaneæ.

Summa huius dicti. est res xvi.

BLanca triplex est, media, maior, & minor. maiori vtimur. licet in antidotario reperiatur, quòd fit medicina

* hæmorrhagia.

dicina vſualis blanca,& medicina laxatiua. Valet cephalalgicis. Cephalea eſt inueterata paſſio capitis ex frigido humore facta, & fit vitio quandoq; ſuperiorũ,quandoq; vitio inferiorũ ſit ab ipſo cerebro ad digeſtionẽ materiæ, dandũ eſt hyerapicra,vel benedicta,vel etiam aurea: injiciatur per nares, vel pilulæ diacaſtoreæ; & tunc blanca exhibeatur cum vino decoctionis garyoph.vel caſiæ lig. ſi fiat vitio inferiorum.i. fumo aſcendente a ſtomacho, dandum eſt oxymel ad digeſtionem materiæ,poſtea blãca cum vino alicuius odoriferę ſpeciei. Valet oculorũ dolori, & ſanguinolentis humoribus.dolori oculorum valet data cũ aliquo vino odorifero, vel cũ decoctione numuſ.vel caſi.valet, & ſanguineis tumorib. ex calidis humoribus,vt pote cholera,vel ſanguine nõ exhibeatur,ſed videntur aliqui tumores eſſe ſanguinei cum nõ ſint, quia phlegma impellit ſanguinẽ ante ſe, & indigeſtus ſanguis efficit phlegma,& colorat ſecundum ſe; & tunc humor phlegmaticus debet nominari phlegmatica cerebri habitudine, & tunc blanca datur prædicto modo.

Lippis. Lippis, lippitudo ſemper accidit ex phlegmate, & tũc fiãt pilulę de blãca,caſi.& nu.muſ.& olib.& exhibeatur. Valet cõtra oia, quæ turbãt rationẽ phãtaſticã, & memorialẽ. Quidã talib.dant blãcam cũ decoctione anacardi, qđ non laudo,ſed fiat emplaſtrũ de blanca, & gũmoſitate,quę inuenitur intra anacardos,& raſo occipite apponatur,et frequẽter remoueatur,detur blanca cum decoctione alicuius ſpeciei cõfortantis cerebrũ;podagricis,ſpleneticis ſingulariter medetur. podagricis dẽtur pilulæ factæ ex puluere hermodactyl.& blanca,ſpleneticis cum decoctione phylipendulæ,& cum vino decoct.phyli.& tamariſci, fiãt pilulæ de puluere phy. & exibeatur hydropicis cum vino deco. radicum fœn.petroſelini,apij, bruſci,aſparagi.& tereniabin.ca.eſt,& ſic.gum.eſt arboris in Italia naſcentis, circa Brunduſiũ eſt ſatis,attrahit,diſſoluit, propter vitia capitis ponitur hic, ſed balſ.ab ea ſophiſticatur, illa a nullo. aliquando alba inuenitur, aliquando ſubrufa, quæ melior eſt,diu ſeruatur.

Opopa. Opopa.ca.& ſic.attrahit, diſſoluit.gum.eſt fruticis ſecundum Dioſc.quæ dicitur panax, inde opo.i.ſuc.panacis ponitur hic propter ep. apopl. & alias paſſiones capitis,pp paralyſim. Elige in colore clarũ,lucidum,ſed quia frutex a quo fluit,tenerę eſt ſubſtantiæ,vix ſine fuſtibus, vel corticibus poteſt inueniri,quia cum fermento ſeparatur a cortice, & frutice;ideo ſecum trahit cõmiſtionem antequam liquefiat coletur, quando ponitur in medicinis; ſuppoſitum ex eo, & oleo muſtellino factum, valet contra menſtrua retenta ex frigiditate.

Chalban. Chalbanum ca.eſt, & hum.gummi eſt arboris, attrahit,conſumit.ponitur hic propter paſſiones capitis, & apoſtemata.non ſophiſticatur, diu ſeruatur.in modũ emplaſtri appoſitum apoſtema ducit ad ſaniem, & cutem attenuat,conſumit.gummi eſt arboris, igneam habet virtutem.ponitur contra paſſiones capitis, paralyſis,& neruorum confortationem. Ponitur in hac medicina Aſa, quæ eſt ferrei coloris,in ſe habẽs terræ admiſtionẽ proijciatur. Eligatur in colore,quæ ſimilis eſt ſagapeno, quãto fętidior,tanto melior. aſa ſuper carbones ponatur, & patiens lethargiam fumum per os,& nares recipiat,& multum confortat paralyticos. ponatur ſub lingua. ſcru.aſę, phlegma attrahit,multum, & cerebrum purgat.

Antimon. Antimonij.ca.eſt,& ſic.attrahit,& cõſumit,cõtra epi. & paralyſim. dicunt quidã, qꝺ eſt metallũ, quod falſum eſt,ſed eſt vena terrę,& artificioſe fit:ſimilis eſt plũbo in colore,& põdere,ſed facilius teritur,quod nõ facit plumbum, nec aliud metallum,niſi comburatur;in trãſmaribus partib.inuenitur,& artificioſe coaptatur,nõ ſophiſticatur. Eligendum eſt in colore lucidum.puluis eius cum aqua roſ.maculã oculi abſtergit, naribus iniectũ ſanguinis fluxũ ora venarũ exurendo conſtringit. diu ſeruatur.

Bdellium. Bdellij ca.eſt et ſic.in ij gra.gummi,eſt,quod vltra mare inuenitur,ſubſtantiã habet glutinoſam,virtutẽ cõſtrictiuã,& attractiuam,ponitur hic propter paſſiones capitis,vt contra operetur elleboro, & diagridio,reſtringẽdo eorũ malitiã gũmoſitate ſua membra reſtringat, vt violentia prędictorum non poſſit libere diffundi. propterea eius pręcipua virtus eſt reprimere violentiã ſpecierũ, cũ quib. ponitur.non ſophiſticatur. diu ſeruatur. Eligendũ eſt craſſum bdellium,conſolidat membra cartilaginoſa.

Aſphaltũ. Aſphaltum ca.& ſic.alio nomine dicitur bitumen Iudaicum,trahit,conſolidat, conſumit.quidam dicunt eſſe venam terræ,alij dicunt quod in lacu Sodomæ reperitur, & fit ex alba, vel nigra ſpuma allidente. ponitur hic propter paſſiones prædictas.non ſophiſticatur.diu ſeruatur. Accipe lacertam viridem abſciſſo capite, & cauda, & ponatur in oleo communi ca. per xl. dies donec putrefiat; poſtea coquatur in ipſo oleo,& addito aſphalto, cera ru.fiat vnguentum valens epilepſiæ paraly.ſi ex eo ſpina dorſi inungatur: valet etiam alopeciæ ex humoris frii. putredine. *Vnguentũ pro epilepticis.*

Ammon. Ammoniacum ca.eſt in i.ſic.in ij.gra.attrahit, conſumit,relaxat, diſſoluit, & deſiccat.ponitur contra paſſiones capitis.gũmi eſt, vltra mare inuenitur,quod ſi frãgitur, nõ eſt vnius coloris intus. Eligendum,qꝺ habet quędam grana lucida,quæ poni debent in medicina. In vero quando inuenitur cum manibus malaxatur, & vnius coloris, illud abijce; fit optima confectio ex colophonia, maſtice, ammoniaco, arſenico ad pilos tollendos, & faciem limpidam, & rubeam facit, ſicut in libro de virtutibus herbarum habetur, in tractatu colophoniæ.

Styrax. Styrax liquida alio nomine ſigia dicitur, ca. & ſic.eſt attrahit,& conſumit.propter prædictas paſſiones hic ponitur.gummi eſt in Calabria, quanto eſt liquidior,tanto eſt melior; valet ad tineam patientibus ſic præparata. Accipe ſtyracis liquidæ vnc.ij. ammo.ſagapeni,picis naualis, ana vnc.i. in panno capiti tepidum ſuperponito; per triduum dimitte, poſt euelles radices pilorum optime, & ſuperfluam putredinem ibi exiſtentẽ extrahit, & conſumit, depiletur tamen prius cum pſylothro,poſtea ibidem apponatur.

Carnes leon. Carnis leonis.ca.eſt ſic.in iiij.gra.calefacit, & neruos confortat propter quandam ſimilitudinem, quam cum neruis habet ſicut caſtoreum, eſt enim neruoſa, valet contra paralyſim, craſſam habens ſubſtantiam.ponitur in hac medicina propter prædictas paſſiones. ſophiſticatur per aliam carnem, ſed dignoſcitur per cutem, & pilos.ſalita, & deſiccata per.v.an.ſeruatur. quidam ſeruant eam deſiccatam ad ſolem ſine ſale.

Diagridiũ. Diagridium calidum eſt, & ſic.licet choleram rub. purget principaliter, tamen ſequens naturam ſpecierum cum quibus admiſcetur, phlegma purgat. de cuius electione, & conſeruatione, & ſophiſticatione, in alio lib. ſufficienter dictum eſt. Sciendum tamen quòd de ea optimum fit ſuppoſitorium acute febricitantibus ſic. Accipe zuccharum, & reſolue ſuper tegulam ca. poſt adde acetum, & coque ad ſpiſſitudinem, poſt ſcammoneam puluerizatam appone,& commiſce, iſta ſuppoſitoria debent eſſe gracilia.de v.vel iiij.ſcrup.ſcammoneæ,poſſunt fieri iiij.vel v.ſuppoſitoria.

De euphorbio agar. Euphorbium agaricum ca.eſt & ſic. ſubſtantiã habet ſubtilẽ,attrahit,& extenuat.cõtra prędictas paſſiones hic ponitur agaricus, ſiue fungus, vel bolus eſt,qui in quadã arbore reperitur. Item inuenitur agaricus maſculinus, & femininus: maſc. ponderoſior eſt, & habet quoſdam nodos interius, & eſt diuerſi coloris, femininus leuior eſt,albus, æqualis,leuis ſubſtantiæ, qui ponitur in medicina.quanto leuior, tanto melior tribus an.durat.

De colocynthide. Colocynthidæ interioris. ca.eſt in iij ſic.in ij.gra.purgat phlegma principaliter,in hac medicina ponitur contra paſſiones capitis,& epilepſiam,& apoplexiam,& paralyſim, fructus qui ſolus in ſua arbore reperitur mortifer eſt. Eligenda eſt pulpa,quæ cum granis hæret cortici, illa non valet, quæ cum frangitur habet grana ſeparata a cortice; tamen ponitur ſuccus fœniculi, & ſcrup.iij diagridij,& ipſius colocynthidę,& bulliat ſuper cineres feruentes, & detur contra quotidianam dephlegmate naturali,vel vitreo.multum confert.

De elebor. Elleborus niger ca.eſt,& ſic.purgat phlegma principaliter, ſecundario melancholiã, pp prædictã cãm, ponitur hic albus

hic albus elleb. purgat phlegma, niger melãcholiã albus debet poni cũ inuenitur simplicitet. elleb. niger nũquam fine adiũcto, neuter per se dari debet. radix in medicinis ponitur. colligitur in autumno. per tres an. seruatur. Vnguentum fit ex eo ad scabiẽ, quod valde violentum est. ℞. lithargy & pone in aceto per noctẽ, & mane agita fortiter, & adde vnicuiq; lib. vnc. ij elleb. & fiat vnguentũ.

De polypodii. Polypodium ca. est. & sic. in ij. gra. crassæ substantiæ. habet subiecti, virtutem purgãdi principaliter phlegma, secundario melacho. contra prædictas passiones ponitur hic. Polypodium est radix, & inuenitur quandoque cohærens lapidibus, quandoque lignis. illud optimum est, quod inuenitur in quercubus. conteritur polypodium. vnc. iij. fiant pil. ex eo, & farina triti. addito fœniculo, cin. & ouis. detur delicatis cum suo iure ad laxandum.

Nota, polypodium non debet dari sine aliquo extenuatiuo ventositatis, quia multam generat ventositatem.

De thapsia. Thapsia ca. & sic. est in iiij. gra. virtutem habet educendi phlegmaticos humores per inferiora. Secundario melancholicos. thapsia est herba, quæ inuenitur in transmarinis partibus, & Sicilia; quæ ibi reperitur optima est. ponitur hic propter prædicta in vere debet colligi. cortex in medicina tam radicis, quam arboris ponitur, quandoque in parua quantitate apponitur, secure cũ alijs speciebus potest teri, & dari, quandoq; vero in magna quantitate per se teritur: ille qui eam terit liget faciẽ, & manus; & brachia, & crura, & testiculos optime cooperiat, quia nisi ita se præparet inflabitur, quia eam conteret, quod si contingat eum inflari, inungatur populeon cum aceto misto. Eligendum est quod cum frangitur, non exoluitur in puluerem. per tres annos seruatur.

De pyrethro. Pyrethri, schœnanthi, peucedani, ca. est, & sic. subtilis est substantiæ, virtutem habet diureticã; alio nomine dicitur fœn. porcinus, radix eius in medicinis ponitur. herba est, vim habet diureticam, ponitur hic propter spleneticam pas. vt. s. medicinam conducat ad locum, vbi continetur medicina, & propter vitia renum, & vesi. in vere colligitur. Eligendum est quod cum frangitur non puluerizatur. per iij. ann. seruatur, melius tamen est, vt singulis. an. remouetur. Vinum decoctionis eius valet calculosis, contra stranguriam, & dysuriã. Asari, cyperi, pœoniæ. cham. pol. amomi, leuistici, sem. sang. drac. quædam istarum ponuntur hic ad confortandum, quædam ad extenuandum ventositatem, quedam ad constringendum, quædam ad laxandum, de quibus superius dictum est. Cinnamo. garyophyl. hæc confortant.

De macis. Macis ca. & sic. est in ij. gra. subtilis substantiæ, confortat, & consumit. ponitur hic contra prædicta, flos est nu. mus. sicut est quidam folliculus, qui continet auellanam, sic & macis continet nucem mus. Eligendum est colore subrufum, in sapore habens acumen cum amaritudine mediam, inter ariditatẽ, & hum. asperitatẽ, & lenitatem mediam, quæ si cõplicetur, cito frangitur, & significatur esse vetus, si fine fractura bene cõplicatur significatur habere sophisticationẽ. Vinum decoctionis eius contra dolorem stomachi ex frigiditate valet. Cardamomum. ani. marathrum ponuntur ad extenuandã ventositatẽ balsami: confortat cerebrum, & consumit eius superfluitates.

De ambra. Ambra ca. & sic. in ij. gra. Ambra super carbones posita valet epilepsiæ, per os, & per nares fumo eius recepto. multum confert febricitantibus, detur cum tepida, non febricitantibus cum vino. subtilis est substãtię, & confortat cerebrum ex aromaticis; reprimit violentiam aliarũ specierum, & est factum ex sperma ceti. nam cum cete concumbit, sperma effluit, & maris siccitate circa littora condensatur, & in ambrã mutatur. in occidente maxime reperitur, cuius duę sunt species, alba, & grisea; grisea melior est quã alba, alba ẽt laudatur. Ambra valet cardiacis, suffumigium eis factũ, epi. & apo. sophisticatur ex admistione ladani, & styracis. Ea ergo nõ valer, quæ nigra est, quæ aũt est crassa odore aro. quæ dentib. masticata malaxari potest, eligenda est. diu seruatur. sic cõficitur, species cum gummis debent teri, & puluerizari in tẽpore sicco, & in vna lib. puluerum ponuntur tres mellis despumati.

Nota, quod gummæ cum ponuntur in medicinis debent puluerizari cum alijs, vel resolui ad ignem, vel etiam colari, dos. eius est vnc. ℈. vel, dr. ij. vel ʒ. vel plus ad plus. biennium seruatur in multa efficacia febricitantib. cum ca. alijs cum vino detur. ℞. terebinthinæ, opop. chalbanæ fœtidæ, antimonij, casto. bdellij, asphalti, ammo. styracis, carnis leonis, diagridij, euphor. elleb. ni. interioris colocinthidæ, polypodij, pyrethri, schœnãthi, thapsiæ, peucedani, asari, cyperi, pœoniæ, betonicæ, chamædryos, polij, amomi, leuistici, se. rutæ. sang. dra. ana drach. i. cingaryo. macis, carda. ani. marathri, balsami, ana scrup. ℈. ambræ. gra. v. mel quod sufficit.

Benedicta dicitur, quoniam ab omnibus, a quibus sumitur est benedicta, si detur habentibus infirmitates, cõtra quas inuenta fuit. valet ad guttã, arthreticam, podagricis ex frigiditate, renes, et vesicam purgat. media pars confecta est lib. ij. Recipe turbith, esulæ, zuc. an. dra. x. diagridij, hermo. ros. an. dra. v. cærdi spicæ, zingib. croci, saxifra. marco. amomi, carda. sem. lini, spermatis, petroselini, salis gem. galangæ, macis, carui, fœn. asparagi, brusci, granorum solis, ana drac. i. mel quod sufficit. detur in sero cum vino calido ad modum caſtaneæ. Summa medici. est vers. 24.

Benedicta medicina est laxatiua, peripneumonicis detur, sed non in principio. neque augmento, nec ante septimum diem, sed in septimo, & aliquando nonum diem expectamus, quandoque quartumdecimum. detur cum aqua decoctionis hordei, tragacanthi, gummi arabici, liquiritiæ, & succis eius. In hac decoctione ablacterantur semen melonis, cucumeris, & cucurbitæ cum vino decoctionis radicis fœniculi, petroselini, asparagi, brusci, vsu tamen oxymellis præcedente, cum tali aqua benedicta exhibeatur tantum patientibus hepaticam ex frigiditate.

Stomachicis habentibus stomachum distemperatum in frigiditate, ex frigiditate, & alio humore frigido cum vino decoctionis mastichis, sem. fœniculi, petroselini, apij, cymini, & anisi contra ventositatem.

Cephalalgicis, cephalalgia est dolor verus capitis, quandoque continuus, quandoque interpolatus, & fit ex frigidis humoribus in meningas capitis descendentibus. huic confert benedicta cum vino decoctionis garyophyllorum, nucis musc. præcedente iunctione capitis cum vnguento calido. Dolor renum, & vesicæ, si dolor fit ex sanguine, vel cholera, non prodest benedicta, nec aliquod electarium calidum, quia inde posset maior sequi distemperantia, sed quando fit ex frigidis humoribus, detur præcedente vsu diure. vt apij, petroselini, fœn. & consimilibus, detur autem cum vino decoctionis saxifragiæ, granorum solis, filipendulæ. vnde fiant pilulæ cum puluere prædictorum se. & exhibeatur podagricis, arthreticis. Podagra species est arthreticę, quę quãdoque fit ex frigido, quandoque ex calido humore, & tunc non valet, sed specialiter datur his electarium de succo rosarum, quod inscribitur ad guttam calidam, si fit de frigiditate, detur benedicta hermodactylata, apponemus de hermodactylis in triplo quam soleat recipere, iuuenibus omnibus exhibeatur cum aqua calida, Senibus, & frigidis natura cum vino calido, hæ sunt laudes ab auctore præmissæ. Experimento didici multum valere iliaco dolori, & colico. sic exhibita, fomentetur patiens de aqua salsa, & dulci secundum ventrem, & renes, & illa in aqua coquantur mercurialis, malua, senationes, in colatura resoluatur benedicta, & addito modico melle, & oleo, & succo mercurialis per clysterem injiciatur, & sic cũ egestiones emiserũt, secure detur benedicta per os, & diamargariton mista, ita quòd duæ partes sint de benedicta, tertia de diamargariton. si autem per clysterẽ non assellauerit. nullo modo detur benedicta per os. ℞. turbith. cal. est & sic. in iiij. gra. radix est, quæ in transmarinis partibus inuenitur, virtutem habet attrahendi, dissoluendi, & expellendi phlegmaticos humores, propter omnes fere prædictas passiones, ponitur præcipue

cipue hic propter podagram, & arthreticã. Eligenda eſt perforata non continua, circa mediũ foraminis aliquantulum gummoſa, nigra in cortice, alba in foramine, plus valet gracilis quam craſſa: inſpice ſubſtantiã, ne ſit in minutis foraminibus perforata, quod ſi eſt, ſigna vetuſtate conſumpta, ſi inueniantur frondes interius, abijciantur, & ſic in medicina ponatur. per quinque annos ſeruatur. Vinũ decoctionis eius confert arthreticis, podagricis, de turbith acuitur medicina, ſicut hieralogodion, & quædam alia, quæ competenter in quantitate. ſcrup. iiij. debent poni, carnem mortuam conſumit, & corrodit. Zucchari temperate ca. & hu. plus tam hu. quam calidum. ponitur hic, vt reprimat malitiam aliarum ſpecierum. ſit autem zuccharum de canna mellis vltra mare in Hiſpania, & Sicilia. Elige valde dulce, & album interius, & exterius. aliquando apothecarij de illo rufo zuccharo, quod interius reſidet, quod mel zuccharinum dicitur faciunt zuccharum cum eo. cõficiunt medicinas ſuas, quod omnino cauendũ eſt, quia melius eſſet mel. per multum tempus ſeruatur ita tamen quod ad ſolem ter, vel quater in menſe exponatur, & in loco frigido collocetur.

Diagridiũ ca. in iiij. gra. licet diagridiũ choleram purget naturaliter, hic tñ ponitur pp arthreticã, & podagrã, quia ſequens virtutẽ electarij purgat phlegma præcipue.

Hermodactylus ca. & ſic. in iij. virtutem habet attrahendi, & purgandi phlegmaticos hu. herba eſt, in cuius radice tuberoſitas quædam inuenitur, quæ in medicina ponitur. in vere debet colligi, & ad Solem aliquantulum exiccari, & poſtea in vmbra ſuſpendatur integra non perforata, quia facilius corrumperetur. poſſunt autem ſeruari plus. hermodactylus in modica quantitate datus multum cõfert arthreticis, ſuper cibos aſperſus. ℞. Roſarum, garyophyllorum, ſpicæ, zingib. coſti, ſaxifrag. macropiperis, amomi, ſeminis li. ſalis gem. ca. & ſic. duplicis manerici dicitur, ſcilicet ſalſum, & dulce, ſal gemma dicitur cretale, & eſt lapis ſal gemmæ, ſalſum habet virtutem attrahendi phlegma. non ſophiſticatur, in trãſmarinis partibus, & in iſtis inuenitur copioſe, & eligendum eſt in colore liquidum, in ſapore ſalſum, per multum tempus ſeruatur. puluis ſalis gem. & ſalis communis, & aromaticarũ ſpicierũ ſuper cibos aſperſus multũ valet arthreticis.

Puluis pro arthreticis.

Galangæ, carui, macis, marathri, aſparagi, bruſci, ſemẽ herbæ calidæ, & ſic. virtutem habet diureticam. ponitur hic propter vitia renum, & veſicæ, vt medicinam educat vſq; ad renes, & vſque ad vrinales meatus, & ad inferiora. quando reperitur, aſparagi, & bruſci ſimpliciter apponendum eſt ſemen ad pondus drach. gra. ſolis.

Lapis lyncis Lynx.

Lapidis lyncis; ca. eſt, & ſic. virtutẽ habet diureticam.

Lynx animal eſt cuius vrina cum mingit in terra conglobatur, & in lapidis eſſentiam tranſmutatur. non ſophiſticatur, quia plurimum de eo reperitur.

Grana ſolis.

Grana ſolis, frigida ſunt, & ſic. virtutem habent diureticam. ſemen eſt cuiuſdam herbæ, quæ in fine autumni colligitur. diu ſeruatur. Vinum decoctionis eius confert ſtranguriatis, conficiatur ſic. ſpecies puluerizentur præter ſcãmoneam; hæc autem per ſe puluerizanda eſt, quæ cum ſit genus lactis coaguletur cum pulueribus alijs, & etiam ipſa non eſt terenda, vt aliæ ſpecies, ſed eſt molenda. Hermodactyli duplicandi ſunt, & puluis eſulę miſcendus eſt cum pulueribus. ſi vis eam acuere cũ eſula, ſiue ſcammonea, appone puluerem ſcammoneæ cum melle deſpumato, & ponderato, & impone pulueres ante paulatim. Vltimo appone puluerem zuchari. per xv. an. ſer. & dentur inde. drac. iij. in mane, vel veſpere cum calida, benedictæ medietas. drach. ij. ℞. turbith, eſulæ, zuc. ana drach. x. diagridij, hermodactyli, roſ. an. drac. v. garyo. ſpicæ, zingib. croci, ſaxi. macropi. amomi. ſe. lini, ſalis gem. galan. macis, carui, fœni. ſpara. bruſci, ſe. granorum ſolis, ana drac. i. col. mel. quod ſufficit detur in ſero in modum caſtaneæ cum vino calido.

Benedicta probata arthreticis, podagricis, paraliticis, nephreticis. Recip. pyrethri, ſpicæ, piperis albi, & nigri ana drach i. lilij ſiluatici. hermodactyli, ana drac. i. & ſ. turbith. drach. xx. ſcammo. vnc ij. zucch. vnc. i. & ſ. A oxym. vnc. ſ. mel quod ſufficit, da in modum nucis maioris cum cali.

Confectio aliptæ muſ. alipta, i. miſtura, valet pueris. patientibus aſthma, & conſtrictionem pectoris: & etiam non valentibus lac retinere. fit inde optimum fumigium, & odoriferum, quo vtuntur apoſtolici; & imperatores in capilli ſuis, & intrat in precioſiſſimis medicinis, & electarijs.

Recip. ladani puriſſimi, vnc. iij. ſtyracis ca. optimæ vn. i. & ſ. ſtyracis rub. vnc. i. aloes optimi drach. ij. amb. drac. i. camphoræ, ſcrup. i. ſ. muſchi, ſcrup. ſ. aquæ roſ. quod ſufficit. Confice ſic. In diebus caniculatibus pone ſtyracem calam. & ſtyracem rubeam, & ladanum in catino ad Solem cooperto cum pãno ſubtiliſſimo, ne puluis poſſit attingere: & cum mollificata fuerint ad Solem, pone in mortario æreo calefacto ad Solem cum piſtillo ferreo ſimiliter calefacto, & fortiter inſimul conteratur, donec ad nigrum deueniant colorem. poſtea addes puluerem ligni aloes, & inſimul fortiter contere, & camphoræ ſimiliter: poſtea contere muſchum in tribus vnc. aquæ roſ. & de hac aliquantulum madefac marmor prius bene lotũ, & calefactum ad Solem. & accipe drach. i. cum tabula planiſſima de eadem aqua madefacta. ſuper marmor diu agitetur, donec ad ſubtilitatem iunci deueniat: hoc modo facias ſuper marmore madefacto, & tabula de eadem aqua ſupradicta: & cum repoſueris ſuperaſperge de illa aqua videlicet, & ſup. diximus.

ADDITIO.

Cõfectio aliptæ, i. miſturæ dictæ muſchatæ, quia muſchus intrat. ſuffumigatio eius accelerat partum ponẽdo vnum ex trochiſcis eius ſuper prunas odorãdo fumum, confert etiam hoc modo ad brãchos, & ad coryzam, & ad catarrhos ex frigida cauſa; etiam valet aſthmaticis, & conſtrictioni pectoris ex frigida cauſa in eo contenta. Cum eadem etiam fit ſuffumigatio, quia iuuantur apopletici. nobiles aromatizant capillos ſuos, ſuffumigando cum ea quolibet mane. Tranſglutiendo etiam ex ea tres pilulas confert proſtrationi appetitus ex debilitate ſenſus ſtomachi, & conforrat ſtomachum; ſimiliter oblata cum lacte confert paruulis nequeuntibus lac retinere. Simplicia quæ hanc componunt confectionem ſatis nota ſunt, pro nunc de duobus tantum dicetur, hic primo de ladano, dictum eſt ladanum ab illa herba, vnde colligitur, quam in Cypro ladanum vocant ſecundum Serapio. ex auctoritate Dioſcor. & fortius ex ladano eſt illud, quod eſt boni odoris, coloris vergentis ad virorem ſub molli tactu, & quando malaxatur adhæret manibus, & non eſt in eo zabulum, & non aſſimilatur reſinæ pini. & fit in terris Arabum. Auic. laudat illud quod eſt pingue, ponderoſum, boni odoris, & quod ad citrinitatem declinat. Secundum ſimplex, eſt ſtyrax rubea, quæ ſecundum compoſitorem eſt confecta rubea, apud eundem eſt cozumbrum, ſiue thus Iudæorum, & ſic eſt cozumbrum, vel ſtyrax rub. eſt thymiama. & eſt fæx ſtyracis liquidæ; non enim eſt ſtyrax calamita, vt dicunt quidam. in hac confectione poſſumus verificari, quod eadem non ſunt, quia Nicolaus in præſenti confectione habet ſtyracem calamitam, & ſtyracem rubeam. Summa medi. iſtius confectionis eſt res viij:

Confectio galliæ muſcha. quæ intrat in precioſiſſimis medicinis, & electarijs. Recip. maſtic. vnc. ij. & gummi, vnc. i. campho. ſcrup. i. hæc autem bene terantur ſubtiliſſime, cribrentur, & trochiſci inde fiant cum aqua roſa. & ſiccentur ad vmbram, & poſtquam fuerint deſiccati, terantur ſubtiliſſime, & miſceatur cum iiij. vnc. olei ſambu. bulliti, & colati medietatem; deinde miſce cum ſpeciebus iſtis bene tritis. Recip. cinnam. garyoph. nu. muſc. ana vnc. ſ. & omnibus iſtis commiſtis, & bene manibus malaxatis, fiãt trochiſci in medio concaui,

eaui,& cum sigillo sigillati ad pondus.i. drach. & s. & postea iungatur cum aqua rosa.cum musco.

ADDITIO.

Confectio galliæ musc.dicitur,eo quod recipit muscū, ea.est, & sic.& styptica.confortat membra,carnē stringit. Tentio vnius pilulæ ex ea in ore inter dentes molares palliat optime fœtorem oris,& data cum bdellio, & sanguine dra.& chatabæ,confert sputo sanguinis, posita in electuarijs,vel in aliis medicinis cordialibus, vel odorata cōfert syncopi,& cardiacæ. Data cum aqua rosacea, infusionis garyophyllorum recuperat spiritus. Data cū decoctione garyo.& nu.musc.confert stomacho læso, materiam frigidam consumendo infusa in vino aromatico. & odorata confert bolismo non calido. data cū vino decoctionis garyophyl.retinet vomitum materiam consumendo. data cum vino decoctionis masticis confert ad fluxum ventris ex lubricitate stomachi causatum; bibita cum succo rutæ, confert suffocationi matricis. Hæc confectio intrat in medicis preciosis positis in antido ipsius Nicolai,quia Mesue in proprio antido.habet similiter vnam confectionem gallia musc.quæ intrat in medicinis preciosis ab eo descriptis. Et dicuntur de gallia secundum aliquos a quadam prouincia sic nominata. Alij dicunt quod dicuntur à quadam herba sic nominata, quæ est odorifera. Serapio facit capitulum de gallia, & dicit, quod est such. Simplicia hanc confectionem componentia satis nota sunt. Summa medi. est.ix.res.

Gallia vnde.

Confectio neræ ita fit. Re.amb. Orientalis,vel Occidentalis vnc.i.ligni aloes optimi.vnc.iij.musc.scrupu.s.campho. gra.s. Conficiantur sic. Inueniatur caciola ad modum caciæ,qua colatur syrup.vel mel,non tamē perforata,& ibi apponatur ambra,et super prunas liquefiat, & liquefacta ab igne deponatur, & postea lignum aloes pulueriz atum subtilissime admisceatur.deinde addatur muscus diligenter malaxando cum manibus, & ad vltimum camphora,tamen vna quaque re per se pulueriz ata. postea diligenter malaxando cum manibus extrahatur,super concham æneam concauam,& sigillatam extendatur, & cum infrigidatum fuerit inde extrahatur,& frustatim incidatur. Valet dolori matricis si mulier per inferiora fumum recipiat. & est preciosius incensum,quod inter cætera reperitur. valet etiam satis ad concipiendum.

ADDITIO.

Nera vnde.

Confectio neræ dicta sic ab inuentore. est incensum preciosius,quod inter cætera reperiatur. Nam quādo ponitur supra carbones ante oculos, suffumigatio, confert principaliter syncopi,eius etiam suffumigatio,& assumptio conferunt valde in dolore matricis frigido,mēstrua prouocat, matricem confortat, & iuuat ad concipiendum. Simplicia hanc confectionem componentia satis nota sunt; dicemus tamen hic de ambra, quia pro basi hic habetur.

Ambra.

Ambra secundum Serapio.nascitur in mari, & generatur in eo, sicut generantur species fungorum in terra, & quando mare turbatur,eijcit a fundo eius lapides magnos,& cum eis eiicit frustra ambræ. Auic.in ij.can.ait. Ambra secundum quod existimo est manatio fortis in mari.illud vero, quod dicitur quod est de spuma maris, aut ex stercore animalis maris,longinquum est. Electio, melior est grisea fortis ase leheti, deinde varia, post eam citrina,& deterior est nigra. Multoties assumitur ex ventre piscis,qui eam comedit,& moritur. Circain stans ait, ambra,i.spuma, Ceti.i. Balenæ; non est ergo gummi,vt quidam dicunt,nec est spuma, nec est stercus animalis, nec est iecur piscis,vt quidam mercatores dicunt. Auerrois in v.colliget ait.ambra est vna de speciebus camphoræ,quæ oritur in fontibus maris,& natat super aquā maris. Et fm compositorem melior est, quæ in mari Orientali,vel Occidentali reperitur. Summa medici.est res.4.

Catholicon valet hepaticis, splenèticis datur in acutis, & peracutis,quia mollificat, digerit,& confortat. Re.sennæ bene mundatæ,casiæ fi. mundæ,tamarindorum ana vnc. viij. rheub. violarum, polypo. anisi ana vnc.iiij.liq.mundæ, peni.candi. ana drac. iij. quatuor se. frigidorum munda. vnc. i. Accipe iterum lib.i. polyp. quercini,& tere modicum,et in aqua diutissime decoque, & ex colatura fac syrupum cum lib.viij.zuc. In parte autem colaturæ distempera casiam, & tamarindos,& in fine decoctionis syrupi pone, deinde confice electarium imponendo pulueres aliorum. & dosis eius est ab vnc. s. vsque ad vnc.i.

ADDITIO.

Istud electuarium apud aliquos puta modernos reperitur scriptum in paruo antidot. Nicolai, tamen in antiquis codicibus non reperies scriptum. Et dicitur Catholicon id est vniuersale, eo q̄ omnes humores educit leniendo absque nocumento,vel quia indifferenter omnes humores euacuat incolumiter; febrientes etiam, & non febrientes.potest omnia, quæ possunt cæteræ medicinæ simplices,& est medicina familiæ: Educit enim melancholiam,choleram & phlegma,& mundificat sanguinē. Quod si volueris euacuare melancholiam solum, aut sānguinem mundificare,commisce cum eo epithymum; si choleram,rheub. si autem phlegma cōmisce cum eo turbith; si vētositates misce cum eo anisi,& carui. Descrip. præsentis electarii similē apud omnes non reperies,imo quilibet aromatarius suo modo illam vult componere. quod ex arrogantia ignorantiæ associata accidit,hanc tamen hic descriptam inter cæteras meliorem, & in quodam antid. Arnaldo attributo reperitur. Nonnulli tamē, vt est Luminare maius,& alii hoc modo describunt. Recip.sennæ mūdificatæ,casiæ fi.tamarindo.an.vnc.ij.rheub. vio.polypodij quercini,sem.anisi ana vnc.j.liqui.mundificatæ,penidiarum,candi.quatuor se. frigidorum mūdaana drach.ij.zucc.lib.ij.fiat decoctio cum drach.vj.sem. fœ. vnc.iiij.polypo. recētis. in qua colata dissolue casiam extractam,& fiat electarium.Si vis fac hoc modo,parua nanque est differentia inter præcedentem,& istam. Additur in præsenti decoctione parum sem.fœni.quod bene factum est, quia polypodium de se multam generat ventositatem.

Catholicon.

Notabis tamē vnum quod cōmune est ad omnia solutiua compositа,siue sint electaria,siue cōfectiones,& est quod species solutiuę,sunt crasso modo pulueriz andę,& per satis rarum cribrum tamisandę, quia talis crassa pulueriz atio fit duplici de causa, prima vt diu in stomacho remaneant,& ibidem diu operentur, secūda causa, vt virtus earū cito nō euanescat,& ne sua subtilitate ad mēbra transeant,quia maximū nocumentum inducerent. Componentia hoc electarium pro nunc satis nota sunt, ideo hic nihil de eis dicetur. Summa medici.est res.15.

Notan.

Diamargariton dicitur a duobus margaritarum generibus, perforatarum,& non perforatarum,quę ibi intrant. valet cardiacis,tristibus,ad omnem cordis debilitatem,& stomachi fastidium patientibus aufert,digestionē procurat, asthmaticis & dyspnoicis opitulatur, & phthisicos,& eos,qui ex longa ægritudine sunt extenuati,reficit.decima pars confecta est lib.i. Rec.garyoph. cinna.spicæ,galan.ligni alo.trochi.diarrhodon,diani.ana drach.i.& s. nucis mus.macis,aliptæ,zedoa.rheub.styra. calami.ana drach.i. marg.perfo. & non perfo. zing.ossis de corde cerui,rasuræ eboris,blactæ bizantiæ ana drach.s. mus.amba.carda.leuist.basilic.ana scrup.i. minus gra.ij. campho.gra.vi.mel. ros. quod sufficit.detur in æstate cum rhodostomate, vel frigida. in hyeme cum vino mane, & meridie, valet vt superius diximus maxime phthisicis etiam consumptis.

Diamarg. vnde.

Dia-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0872-9
DFG

Diamargariton est electarium valens ad omnes pas-
siones cordis ex frigiditate; sed quando fit debilitas
cordis ex calore, non detur, si fit ex frigiditate detur. Ac-
cipe ſcru. i. ossis de corde cerui puluerizа, & pone ī vnc. i.
diamargariton, vel dr. ij. & in vnc. ij. & mane cū vino da.

Ad distemperātiam stomachi ex frigiditate sumatur,
fastidium amputat. Fastidium aliquando fit ex calore,
aut frigiditate, aliquando ex defectu spirituum, & ex cru-
dis, & frigidis humorib. in ore stomachi inuiscatis, si fit
ex calidis non detur, si ex defectione spirituum cum vino
detur ante prandium, si ex frigidis, & crudis humoribus
post cibum. Digestionem procurat. Digestio multis mo-
dis impeditur, si ex frigiditate detur sic, lignum aloes in-
tegrum, & scammonea, basilicon, pone per noctem in
vino, & mane exhibeas lignum aloes, ita valet, nec suam
amittit virtutem, solum autem tale vitium confert mul-
tum, sed tunc tota vis ligni aloes amittitur, & post li-
gnum non valet. Dyspnęis. Dyspnæa est species asthma-
tis, sed dyspnæa est ex siccitate, asthma, ex humi. asth-
matico sic detur, quod sumptum, non statim transglutia
Bdumen. tur, sed diu in ore teneatur, & hoc sit nobis generale. No
ta quoties datur contra vitia spiritualiū, diu teneatur sub
lingua, vt sic per morā veniat ad spiritualia, nisi, amari-
tudo saporis impediat, aut horribilitas. Phthisicis valet,
nisi multum febrient, datur cum vino, vel aqua hordei,
in qua abluta sunt semina melonis, citruli, cucu. quia sa-
niem mundificat, & sic aliquando vulnera consolidat.
Longis ægritudinibus, vt quartanæ, quotidianæ, quia ca-
lorem naturalem confortat, & spiritus reparat, detur cū
vino odorifero, & citrino, lymphato cum aqua rosata.
Malisientes, i. syncopizantes vt cardiaci, & mulieres la-
borantes de fumositate matricum, quibus non detur in
agitatione; sed ante, vel post, mulieribus sic laborantib.
non detur per os, sed supponatur in bombice, vel re-
soluatur in vino, & aqua ros. & colata per pessarium inji-
ciatur, post accessionem interius recipiatur. Recip. ligni
alo. garyophyll. cal. sunt, & sic. in iij. grad. virtutem ha-
bent satis conformem garyoph. ad confortandum he-
par. hic ponuntur propter stomachum, & virtutem di-
gestiuam, eligēda sunt subtilia, & breuia in quantitate pa
rum garyoph. excedēria, crassa omnino sunt abijciēda. p
sex an ser. vinū decoctionis eius satis confert stomacho.

Trochisci diarhodon ponuntur hic sed ad confortan-
dū. Troch. interprerantur rotunda confectio diarhodon
. i. de suc. rosarum facti. Trochi. diani, i. de suc. violarum,
Muſcus. ponitur hic ad mundificationē. Muſci cal. est, & sic. in ij.
gradu. virtutem habet confortādi, ponitur hic quia dige-
stionem sua caliditate cōfortat, & aromaticitate spiritus
reparat, superfluitas est cuiusdam animalis, in India, Ale
xandria, Damasco reperitur, qui subrufi coloris est, & ali
quantulum solidę substantię per v. an. seruа. Seminis ba-
silicon herba est ca. & sic. in tertio gradu, cōfortat, semen
eius proprie dicitur ozymū, cū inuenitur basilicō semen
est apponendum. Quidam tamen apponunt herbam sic
cam, intelligetur hic herba sic. satis confortar digestionē,
non sophisticatur, per annū herba seruatur, semen per se-
ptem annos. Herba basiliconis trita cum ouis in sartagi-
ne ad modum crispellæ facta, multum confert indigestio
ni, diamargaritō per an. duos seruatur; benedicta p tres.

ADDITIO.

Diamargariton dicitur a duob. generibus margarita-
rum perforatarum, & non perforatarum. Aui. in ij. can.
habet vnam aliam descrip. quę differt ab ista, communi-
ter præparatur secundum presentem descriptionem, quę
est Nicolai, & valet istud electarium ad ea, quæ scripta
sunt in textu maxime in causa frigida, & ideo vocatur
communiter diamargariton calidum, ad differentiā fri-
gidi, quod valet in causa calida, quod descriptum non re-
peritur apud aliquem doctorem famatum: & ideo a di-
uersis diuersimode reperitur descriptum, & præparatū.
Nonnulli hoc modo describunt, & præparant. Rec. iiij.
se. frigidorum maiorum mūdato, se portul. sem papa. al.
A sandali albi, sandali muscatellini, ligni aloes, zingib. rosa-
rum rub. florum nenuph. florum borag. myrtillorū ana
drach. i. coral. al. & rub. ana drach. ʒ. misce simul vt de-
cet, & fiat electarium.

Alij vero hoc modo describunt, & præparant. Recip.
sanda. omnium, florum, rosārū, florum, viol. se. melonū,
trochiscorum, diarhodon ana dra. ij. ossis de corde cerui,
spodij, doronici romani, been albi, been rubei, spicæ nar-
di ana scru. ij. margaritarum perforatarum, & non perfo
ratarum, ana scr. ʒ. smaragdorum, rasuræ eboris, hyacyn
thorum, saphyrorum ana dr. ʒ. lerici crudi combusti dr.
ij. se. endiuiæ, se. acetosæ, auri optimi ana dr. ʒ. ambræ, li-
gni aloes ana scr. ʒ. camphoræ scr. i. muscі gra. i. misce, &
fiat pyluis. Istud apud Lugdunenses magis præparatur q̄
præcedens. Cōponentia istud diamarga. calidū satis nota
sunt, vnū tamen notabis quod per trochiscos diarhodon
hic intelligere debemus illos, quos ipsemet Nicolaus in
præsenti electario describit in suo magno antidot. q inse-
B rius describent, similiter p trochiscos diani, i. de violis, q
similiter inferius describent. Sūma medi. est xxvij. res.

Diacamereon, i. ducens hominem de morte ad vitā, quod facit asthmaticis, arteriacis, tussiētibus, phthi sicis, omnem imbecillitatem stomachi emendat, debiles lumbos confortat, luxuriam prouocat, & omne quod in diarhodon Iulij laudatur adimplet, decima pars confect. a est lib. ij. Recі. antiophyl. zingib. ana vnc. v. & scrup. i. & gra. xvi. cinnam. gar. ana vnc. iiij. & scrup. i. & gra. xvi. carnium dactylorum tantundem, galan. spi. zedo. costi. py rethri, coral. rub. traga. rheupon. saliuncæ, anatar. ossium dactyl. car. ani. ami. fructus, i. iunip. ana vnc. i. & scru. ij. & gra. viij. leuco. macropi. ana vnc. i. & scrup. ij. & gra. viij. limaturæ auri puri, & argenti meri; ossis de corde cer. ana scrup. ij. & s. musc. rasuræ eboris ana scrup. i. & gran. vij. ambræ, scrup. i. mel. quod sufficit, detur de eo. vnc. iij. mane, vel vesperi cum vino.

C

ADDITIO.

Diacamereon. i. reducens hominem de morte ad vitā, quod interdū in vsu habet, est preciosius quā diamarga. virtutem proprie respicit vitalem, & animalem, cōpiet omne illud, in quo diarhodon Iulij cōmendatur, datum cū pliris cū musto confert maniæ prouenienti ab ascensu fumositatum a corde procedētium, datum cum vino in fusionis croci confert cardiacæ calidæ. Tentum in ore, ac transglutiendo mane, & sero confert pectori, datum cum decoctione hyssopi, & ficuum cōfert asthmaticis, arteria cis, russientib. & phthisicis cum ptisana, datum cū vino decoctionis galangæ confortat stomachū frigidum, ac eius imbecillitates, & indignationem emēdat datū cū vi no aromatico confert dolori stomachi, & melancholiæ, datū cū vino remollitionis zingib. confert libidini, & cō fortat lūbos imbecilles frigiditate, & ipsum muscatū cō-
fert impedimēto conceptionis ex humiditate matricis.

D De aliquibus simplicibus hoc electarium cōponenti- *Saliuncæ.*
bus dicetur hic. Et primo de saliunca, quia secundum cō positorē est spica celtica, & sic reperitur secundū Matth. syluaticum in litera saliuncæ Dioſc. dicit, saliunca ge-
nus herbę, quę radiculas, & folia habet, flores similes vio
læ; spica celtica habet florē citrinū, qui nō conuenit cum
colore viol. tamen loco saliuncæ communiter ponitur
spica celtica. Secūdum est antiophyli, & sunt antiophyli *Antiph.*
crassi garyophylli. Tertium est ami fructus secundum
Nicolaum, hoc est semen iuniperi. Auic. in ij. can. dicit,
abel est fructus iuniperi similis zarur. hic tex. Auic. est
corruptus, nam fructus iuniperi dicitur halharhar, &
abel est sabina sicut patet apud Sera. ca. proprio de sabi- *Trn. am.*
na, cui magis credendum est simplicib. quàm Auic. alia
satis nota sunt. Summa medi. est res. 17.

Diamoron a moris celsi dictum, a moris rubi, batinū, valet ad omnem causam palati, & gutturis; caden tem vuam subleuat, & humorosam desiccat, medietas

eſt lib.i. Rec. mororum celſi lib. 5 moro. bati, lib.i. mellis lib.5. ſape. vne. iij. Confice ſic. ſuc. mororum cum melle, & ſapa in vaſe æreo ſtagnato ad prunas ſuauiter decoque, cum autem ſcire volueris ſi coctum ſit, pone ex eo guttã ſuper marmor, donec gutta marmori inuiſcata appareat, & adhæreat, tunc cola, & in vaſe ſtagnato vſui reſerua, & cum opus fuerit gargarizetur.

ADDITIO.

Diamoron dicitur ſecundum intentionem Nicolai a moris celſi, & rubi, batinum a moris ru. Meſue in ſuo antidot. diſtinctione de loch habet confectionem de moris, & dicit, quòd eſt diamoron, & ſic eſt: nam ſua deſcr. cum iſta Nicolai concordat, tamen generaliter conficitur ſecundum præſentem deſcript. ipſe Meſue in practica capitulo de ſynanche gutturis habet vnam aliam deſcript. ex auctoritate Alexan. ſed non eſt in vſu, in eodẽ capitulo habet vnam aliam deſcript. quam dicit diamoron, quod Galen. compoſuit, ſed ſimiliter nõ eſt in vſu. Galen. vero. vi. myamir. deſcribit duas deſcriptiones diamoron, quarum vnam ſibi attribuit, alteram vero Andromacho, quæ non ſunt vſuales. Hæc deſcript. paſſiones reſpicit gutturis, palati, vuulæ, ac omnia genera præfocationum, vnde diu, ac pluries gargarizatum in principio cum decoctione balauſtiæ, liqui. & rõiarum prohibet, ac intercipit fluxum horum ad ea; quòd poſtea gargarizatum, & diu in ore tentum cum decoctione corticis nucum frequenter, confert mirabiliter repercutiendo materiam fluentem ad guttur, & ad vuulã, ac fluxa conſumit profundatione ſucci, quare eſt peculiare infirmitatum omnium eorũdem. Vuulam cadentem ſubleuat, ac humoroſam deſiccat; ſynanchen prohibet mangendo palatum, ac guttur cum eo. gargarizatum, cum ſucco plantag. confert puſtulis, ac vlceribus oris, in quo augeatur mel, vel minuatur, ſecundum, quod quæritur maior, vel minor ſtypticatio, vel abſterſio, verum ſynanchen ex vſu fungorum curat gargariſmus ex oxymelle ſcillitico factus. Componentia hoc electarium ſatis nota ſunt. Sapa hic ponitur ad reſoluendam materiam fluxam, & ad refrenandum ſtyptica. Summa med. eſt res. iiij.

Dianthos dicitur, quia fit ex floribus dendrolibani, violarum, & roſarum; valet triſtibus, macilentis, cardiacis multum lætificat, & conualeſcentes ex ægritudinibus miro modo cõfortat. 6. pars cõfecti eſt li. ij. & 5.

Recip. florum roriſmarini vnc. i. roſ. vio. liquir. ana dr. vi. gar. ſpi. nucis muſ. galan. cinnamo. zinz. zedo. macis, al. cardamo. ani. ana ſcrup. iiij. mel. quod ſufficit, detur mane, & meridie febricitantibus cum frigida, non febricitantibus cum vino. Summa med. eſt res. xvj.

Dianthos electarium eſt ab anthos dictum, quod eſt flos rõriſmarini, valet ad omnem debilitatem corporis, ſi ſit ex defectu ſpirituum, vel ex frigiditate, vel ex oppilatione, vel ex caliditate, vel ex humiditate: tunc non valet, ſi ex frigiditate, vel oppilatione valet, frigiditas vero quandoque cum humore, quandoque ſine humore, ſi ſit frigid. ſine humore, detur cum vino calido, vel frigido. Frigiditas cum humore, quandoque eſt cum fluxu, detur cum vino decoctionis garyophyl. maſticis. & zymini, ſi ſine fluxu, cum decoctione nucis muſ. ſi ſit cum oppilatione, detur cum vino decoctionis aliquorum diureticorum, anthos cali. eſt, & ſic. ſubtiliat, & confortat, ſubtiliat ex qualitatibus ſuis, confortat ex aromaticitate: roſmarinus bis, vel ter fert flores in anno. meliores ſunt, in vere. in vmbra ſiccantur, per annum ſeruantur, cum ponitur in medicinis, folia & fuſties abijciantur. Violæ ſunt fri. & hu. ponuntur hic vt temperent calorem aliorum, & humectent membra ſpiritualia, & aromaticitate confortent. Violæ, quedam ſunt ſubalbidæ, & illæ non ſunt aromaticæ, nec adeo, bonæ, & ſunt ſubnigræ, & fere purpureæ, & tales ſunt bonæ, & in vere colligantur, & ad Solem parum ſiccantur, quia multum ſunt humidiores, & poſſent putrefieri, confice vt alia electaria, per duos annos ſeruatur.

Aut'. Viole.

Diaſatyrion dicitur à ſatyrionis radicibus, ſatyria-ſis enim Græce, erectio virgæ latine dicitur, proprie datur illis, qui debilitatem patiuntur renum; libidinem mirabiliter prouocat ex aliqua occaſione prædicta, ſine mora reſtaurat. viij. pars confecta eſt lib. i. ſ.

Rec. ſatyrionum teſticulorum viridium, bauciæ, nucis indicæ, piſtacearum, ſecacul, pinearum enucleatarum ana dr. xij. car. zing. aniſi, erucæ ſemi. linguæ auis ana drac. v. cinnam. caudarum ſcincorum viridium, ſe. bulbi ana dr. ij. & ſ. muſci gra. vij. Conficitur ſic, in tantum mellis deſpu. quòd ſufficit, ponantur teſticuli ſatyrionum, & bauciæ, & ſecacul, vnaquaque perſe in ſupradicto melle, ponantur prius bene contrita, & cum ſpathula bene cõmiſceantur, & bulliant aliquantulum, deinde addantur pineæ, & piſt. & nuces bene tritæ. & cum aliquantulũ bullierit ab igne deponantur, & puluis prædictarum ſpecierum commiſcendo adiungatur, & ad vltimum vero muſcum diſtemperatum cum aqua ro. apponatur; & ſic vſui reſeruetur, detur in ſero cum vino dulci, vel condito, cochlearium vnum. Summa med. eſt res. xv.

Diaſatyrion dicitur a ſatyris, quos pronos in venerem fama vulgauit, vela ſatyrionibus, qui ibi recipiuntur. Valet contra omnem debilitatem renum, ſed tamen ſi ſit ex caliditate non detur, ſed ex frigiditate cum vino calido detur, ſi ſit ex viſcoſo humore cum vino decoctionis feniculi, petroſelini.

Libidinem excitat, coitus quandoque debilitatur ex defectu ſpirituum, & hu. & ex frigiditate, & caliditate, quando ex calore, non detur, quando ex frigiditate, detur cum vino mediocriter lymphato, quidam dant cum decoctione vini ſcincorum, ſed malefaciunt, quia dum putant libidinem excitare extinguunt. Accepturus diaſatyrion vtatur bono cibo, generante bonos humores, & multos poſt quam accepit, fumat ficus, vel dactylos, pineas, vel amygdalas. Recip Satyrion, herba ipſa coctа cum carnibus hirci diaſatyrion eſt ruſticis, cali. ſunt, & ſic. in iij. gra. coitum excitant, craſſos humores diſſoluunt in ventoſitatem, vnde virga renditur, per annum ſeruatur. Satyrion.

Bauciaca. & hu. in medio ſecundi gradus, ſanguinis, & ſpermatis generatiua, alio nomine dicitur paſtinaca, radix competit vſui medicinæ, ponitur hic ad excitandum coitum, quia ventoſitatem facit, vnde debet poni in hac medicina. Bauciaſa. Paſtinaca.

Eruca cal. eſt, & ſic. in iij. gradu herba eſt cuius ſemen ſimiliter dicitur, ponitur hic quia ventoſitatem generat ex viſcoſis humoribus quos reſoluit, reſeruatur per tres annos ſemen, & herba ipſa, cocta, cum carne hirci, & comeſta diaſatyrion eſt ruſticorum. Eruca.

Scincorum recẽtium, piſciculi ſunt vltra mare in fontibus dulcibus, calidi ſunt, & ſic. in iij. gradu, circa caudam maioris ſunt efficaciæ recentes, ſi habeantur, & ponantur, ſi non, ſicci ſaluntur, & ſiccantur, per tres anſeruan. ſed vltramarini maioris ſunt efficaciæ; noſtrates minoris, illi maiores ſunt, & craſſiores, iſti minores ſunt, & graciliores. Scinci.

Bulbi ſemen, ideſt cæpe marinæ, cali. ſunt, & hu. propter eaſdem cauſas ponuntur, reſoluendo humores in ventoſitatem, in vere colligitur, per iij. annos ſeruatur. Bulbi ſ.

Lingua auis ca. eſt, & hu. propter eaſdẽ cauſas hic ponitur, per an. ſeruatur, quãto recentior tãto melior. Quidã ita conficiunt ſatyrion, & bucias, & ea, quæ non poſſunt puluerizari, conterunt, & diſtemperant cum melle, poſt addunt puluores, ſed ſic confecti cito corrũpuntur, ſic hat. ſatyrion, & bauciæ in melle coquantur, & poſtea optime contundãtur, & cũ melle, in quo cocta ſunt cõficiatur; deinde amygdalæ, & penidiæ, & ſpinæ p ſe cõtritæ, ad vltimum puluores ſpecierũ, per annum ſeruatur. Lingua.

Diaprunis

Diaprunis, vel diadamaſcenum dicitur a prunis, quæ ibi intrant, datur acutas, & peracutas patientibus, & maxime cauſon, & ſynochæ; in principio, & in augmento, & ſtatu ægritudinis, nona pars confecti eius eſt lib.ij. & s.

Recip. prunorum damaſcenorum viridium num.c. quę poni debent in ſtagnato, & tantum aquæ quod bene cooperiantur: bulliant quouſque diſſolui videantur, tunc ab igne deponantur, & cum aliquantulum infrigidata fuerint, ab aqua extrahantur, & in cribro ſuper catinū poſito pruna ponantur, & manibus tandiu fricentur, vt nihil præter oſſa, & cortices in cribro remaneat: in aqua autem illa in qua decocta fuerint pruna, ponantur vnc.i. & s. violarum, & iterum bullire permittatur, & abſtractis violis ponantur ibi lib.ij. zucc. & lib.i. de pulpis prunorum, & coquantur ad ſpiſſitudinem: incipiente inſpiſſari, adde vnc.i. tamarindorum, & caſiæ ſi. medullæ vnc.i. diſſolutæ, & colatæ cum ſupradicta decoctione prunorum; memento tamen, quod in aqua prunorum bulliat vnc.i. & s. viol. vt dictum eſt: & cum ad perfectionem decoctionis peruenerit, ſemper agitando cum ſpathula, & poſtea ſuper aſpergatur puluis iſtarum ſpecierum. Recip. ſand.alb. & ru. ſpod. rheubar. cinnam. ana drachm. iij. roſ. viol. ſem. portulacæ, ſcariolæ, berberis, ſucci liqui. traga. ana drach. ij. ſem. citru. melo. & cucurb. mundatorum ana drachm.i. datur omni hora diei cum frigida ſine diagridio ad modum caſtaneæ. Si laxatiuum facere volueris, ponatur in vna quaque lib. drac. vij. diagridij, quando ab igne deponitur, datur in declinatione febrium laxatiuum ad purgationem in matutinali hora, ad modum caſtaneæ cum aqua calida.

Summa medic. eſt ret. xx.

Diaprunis dupl.

Diaprunis dicitur a prunis, fit ſimplex, & laxatiuus, quia ſcammonea trita apponitur. Quidam conficiunt ipſum cum ſyrupis. Quidam cum melle, & ſyrupo. Confectum bene poteſt dari cum aqua vio. & prunorum conſtipatis choleticis in æſtate in ea regione, datur etiam in mane, & meridie febricitantibus cum aqua frigida ad ſitim, & ad calorem minuendum. Item factum laxatiuum detur acute febricitantibus ad laxandum maxime enutricatis, poſt tertiam, & quintam purgationem, & hyeme factum cum melle, & ſimplex datur phlegmaticis conſtipatis, ſed febricitantibus acute non detur cum melle, ſed cum ſyrup. Recip. prunorum, fri. ſunt, & hu. infrigidant, & humectant, quia virtutem habent leniendi, hic ponuntur ad infrigidandum, & humectandum.

Pruna.

Prunorum alia alba, alia nigra; alia dura, alia mollia, alia carnoſa, dura, & bene carnoſa plus valent quam mollia, & parum carnoſa, & talia debent poni in medicina, ſi forte non habemus damaſcena, quia illa præ cæteris ſunt laudabiliora, huiuſmodi pruna ante maturitatem debent colligi, quia perfecte matura cito corrumpūtur, ſcinduntur autem in quatuor partes, ita quòd carnes ab oſſibus non ſeparentur, ad Solem deſiccantur, moderate tamen deſiccata cum aceto lauentur, & iterum deſiccentur, vt humiditas ab aceto contracta conſumetur, poſtea in vaſe ſtricto repone, quidam lauant cum aceto, & oleo, & bene faciunt, quia inde ſunt pulchriora. Nota, quòd tam ſicca quam viridia ponuntur in medicina, per annum ſeruantur.

Spodium.

Spodium frigidum eſt aliquantulum, & humidum, ponitur hic ad reprimendum calorem, & ſitim. Ego autem dico cum Dioſcoride ipſum fieri ex oſſe elephantis combuſto; comburitur enim os elephantis in vaſe æneo, vel ferreo ad ignem, & fit ſpodium. Alij dicunt, quòd ſpodium fit cum radice calami in India naſcentis combuſta, dura, & ſolida, & circa Babyloniam, ſophiſticatur autem cum marmore combuſto, vel cum oſſe canis, vel alio; ſed ſic diſcernitur, quia marmor graue eſt, & ponderoſum; ſpodium vero leue eſt, debet enim eligi album, & leue, quia in puluere adulteratur, quia vix cognoſcitur.

Sandali. tria ſunt genera, albus, rubeus, & cittinus, frigidi ſunt, & ſic. in primo gra. albus frigidior eſt rubeo, & minus confortat, citrinus plus omnibus confortat, & ponuntur hic ad confortandum, & refrigerandum, ligna ſunt, raro ſophiſticantur; ſed tamen albus poteſt ſophiſticari cum ligno cypreſſi, ſed odore diſtinguuntur, quia lignum cypreſſi, odoriferum eſt, rubeum ſimile eſt ligno, quod dicitur braxius, ſed carnus eſt, nec cum eo ſophiſticatur, per longum tempus durant.

Portulacæ ſemen.

Portulacæ ſemen frigidum eſt, & hu. ponitur hic ad ſitim mitigandum, & ad laxandum, per an. poteſt ſeruari, ponitur hic contra feruorem.

Scariol.

Semen ſcariolæ frigidum eſt, & ſic. ponitur hic ad mitigandum, quia mitigat diuretica, & contra ſitim, & feruorem ponitur hic, per tres annos ſeruatur.

Tamarindi

Tamarindi frigidi ſunt, & ſic. aliter dicuntur oxyphœnicia, ſubtiliant ex qualitatibus ſuis, diuidunt ex aceroſitate, purgant quadam mordicatione. Tamarindi fructus ſunt arboris in India naſcentis, qui conquaſſantur, antequam ad nos veniant. Eligendi ſunt in colore nigri, non nimium molles, vel duri. Cum enim ſunt exiccati, apothecarij reſoluunt caſiam ſi. in aqua, & in illa humectant tamarindos, vt recentes appareant, ſed diſcernuntur, quia dum tractantur digitos inficiunt; ſi autem ſint aridi, vel pallidi, vetuſtate ſunt conſumpti, componuntur in medicinis, nuclei abijciantur, per tres annos ſeruantur. Confice ſic, pruna decoquantur in aqua, poſtea per cribrum de corio fricando tranſmittantur, ſicut fit de cytonijs, poſtea caſiæ ſi. abiectis vlceris, reſoluantur cum ſyrupo, vel in melle, ſi cum melle debeat confici, & decoquantur ſimul cum carnibus prunorum ſemper agitando cum ſpathula, ſignum decoctionis eſt cum incipit adhærere ſtagnato, ab igne depoſito, puluis ſpecierum addatur; quando enim cum ſyrupo conficitur per annum ſeruatur, quando cum melle per duos annos ſeruatur, qualiter autem cum ſyrupo habeat confici dicemus quando de oxymelle docebimus.

Diapraſium dicitur a praſio viridi, quod ibi plus intrat quam de alijs ſpeciebus: valet ad omnem pectoris infirmitatem, & maxime ad catarrhum, & ad cerebri frigiditatem, ſanat capitis vertigines, & oculorum caliginem, & palatum, & arterias; & ad omnem ſpeciem catarrhi, quæ fit ex frigiditate, mire prodeſt; dentium dolorem mitigat decimaoctaua pars confecta eſt lib.iiij.

Recip. praſii viridis drachm.v. & s. trag. pinearum mundata. amyg. piſtaciorum, carnium dactyl. ficuum pinguium, paſſularum enucleatarum, ana drachm. tres, cinnamo. garyoph. nu. muſc. macis, ligni aloes, galangæ, zing. zedoariæ, ſpicæ, liquir. rheupontici, anacardi, ſtyracis calamitæ, maſticis, myrrhæ, chalba. terebin. ireos, ariſtolochiæ rotundæ, radi. capparis, gentianæ, melanopiperis, aniſi. fœni. anethi, ſeminis apij macedonici, ſaxifragiæ ana drachmas duas, hermodactyl. origani, peucedani, ſchœnanthi, cardamomi, leucopiperis, carui, leniſtici vincetoxici, ana drachm.i. & s. & granaij. s. balſamitæ, pulegij, dictami, coſti, pyrethri, ſatureiæ, baſiliconis, pæoniæ, macropiperis, amomi, ſinonis, orobi ana drachm.i. & granæ ij. & tertiam partem alterius, xylo. caſiæ ſi. corall. raſuræ eboris, carpobal. dauci cretici ana drach. s. muſci, ambræ, oſſis de corde cerui ana gra. xiiij. mellis deſpumati, quod ſufficit. Conficitur ſic. in li. iiij. mellis deſpumati, pone praſium ſupradictum aliquantulum contuſum dra. vi. & quartam partem pineæ recentis cum reſina ſua, & de vino vetuſtiſſimo optimo vnc. iij. et bulliat ſimul lento igne ad vini conſumptionē, uel donec pineæ aperiatur, & caricæ bene purgatæ intus, & extra, & dactyli eodem modo purgati, & paſſæ ſine granulis ſuis, pineę, & amygdalæ, et piſtacia, omnia iſta bene mūdata piſtentur, tamen vnumquodq; per ſe piſtetur, & poſtea

postea in simul misceantur in mortario, & addatur ibi terebinthina, & simul pistentur, & cum prædicto melle calido in eodem mortario paulatim posito distemperentur; & postea addatur puluis supradictarum specierum, & diu conficiantur; styracem vero cum modico melle liquefactam confectioni supermisce sine intermissione; ad vltimum balsamum, ambram, & muscum supermitte, iterum bene permisce, & vsui reserua, datur in fero cum vino calido, in quo cocta sit hyssopus, & tragacanthum.

Summa me dic. ℈ ss. ℔ lxvi.

Diapraſſium magnum electarium eſt, vertiginẽ capitis ſanat factam ex frigiditate, & vitio ſtomachi; ſed ſi fuerit vitio cerebri, non tantum valet. Caliginem oculorum aufert factam ex fumoſitate à ſtomacho ad ſuperiora aſcendente cum vino calido datum, & poſtea propinetur vinum decoctionis fenę. Palatum, & arterias purgat, ſi dolor ſit ex rheumate, datur cum vino calido. Vuæ deſtillationem iuuat, coquantur roſ. in aceto, poſt addatur vinum dulce, & gargarizet, poſt recipiat diapraſſium cum vino calido.

Dentium dol. ex frigido hu. ſumatur cum vino calido interius, & ponatur ſuper dentes exterius. Aſthmaticis, ſuſpitioſis, epilepticis, ſi fiant pilulæ ex puluere liquiritiæ, & gentianæ, & diapraſſio, & dentur, cannas pectoris, & pulmonis emundat ſumptum cum vino repido, vel fiant pilulæ ex puluere penidiorum, & amyli, & diapraſſio; & teneantur in ore donec liquefiant. Stomachum, & hepar confortat cum vino decoctionis fœni. & ani.

Spleneticis cum decoctione herbarum diuretica. peripneumonicis omnino detur cum aliquo lenitiuo, vt cũ decoctione gummi arabici, & tragacanthi, omnib. vitijs interioribus ex frigiditate detur cum vino calido. Nephriticis, Calculoſis, Strangurioſis cum vino decoctionis ſaxifragiæ. Colicis ſi ſit ex frigido humore, vel viſcoſo, vel ventoſitate, corpori beneſacit, ſi fiat diſcoloratio ex indigeſtione, vel ventoſitate, detur cum vino decoctionis ſpicæ, & nucis muſcaræ.

Menſtrua educit, ſi fiat retentio ex humore frigido, & viſcoſo oppilante vel ventoſitate, vel frigiditate, diſſoluatur cum oleo muſcelino, informentur ſuppoſitoria, et inuolutum in bombice ſupponatur. Recip. praſſij viridis cal. eſt, & ſicci. in tertio, virtutem habet diureticã, & diſſolutiuam contra cauſas ſpiritualium, & ad munditionem hepatis, & viarum vrinalium viride debet hic poni, quia ſiccũ nullius eſt efficaciæ, hoc multo melius, ſi ſuccus exprimatur in quantitate, ponatur ab auctore cum melle, in quo praſſium conficiendum eſt, & quia non poſſumus ſemper viride praſſium habere, extrahe ab eo ſuccum, & cum ſucco liquiritiæ informentur, & eis vice praſſij vtere cum opus fuerit. Nota, quod apothecarij praſſium ſiccum in hac medicina apponunt multum de puluere contrito, & ex eo componunt non decipientes.

Pinea. Pinearum, pineæ ſunt fructus ca. & hic propter cauſas ſpiritualium, quas ſic præparata, pinea integra ſuper carbones ponatur donec folliculi aperiantur, & nuclei extrahantur, & frangantur, pellis abijciatur; poſtquam prę parati fuerint, ſtatim præparatos pone in medicina, quia vltra duos dies non ſeruantur. Contra teneſmum. Pinea inuoluatur pellicula, & patiens ſubtus ſimum recipiat per emborum non inuoluta pellicula; dyſentericis confert, per duos annos ſer.

Piſtacia. Piſtacia calida, & humi. ponunt contra vitia ſpiritualia, fructus ſunt arboris, qui in tranſmarinis partibus inueniuntur, cum ponuntur in medicinis enucleantur, nõ indigent tamen vt mundentur, contra cauſas ſpiritualiũ ponuntur hic, multum excitant coitum.

Carnium. Carnium dactylorum. cali. ſunt, & hum leniunt, & humectant, fructus ſunt arboris, eligendi ſunt non perforati, bene carnoſi, & gummoſi, cum apponuntur in medicinis oſſa ſunt remouenda, & tantũm carnes apponendæ in quantitate determinata ab auctoribus, per duos annos ſeruantur.

Ficus. Ficus ca. ſunt, & hu. temperatæ, pingues, & recẽtes, ſiccæ temperatę in caliditate, & hu. fructus ſunt arboris, ficus ſiccæ ponẽdæ ſunt in medicinis, ponuntur per cauſas ſpiritualiũ, propter aſthma, propter tuſſim, leniunt, molliunt, & mundificant, per duos annos ſeruatur, aqua decoctionis earum valet contra ſtricturam pectoris.

Vuarũ paſſarum. Vuarum paſſarum. ca. ſunt, & hu. fructus eſt communis, & notus, vuæ ſic debent præparari, accipiantur vuæ perfectæ maturatæ, ponantur in furno mediocriter calido, donec aliqua pars conſumatur, & deſiccetur, tunc extrahantur, & in vino abluantur: & ablutæ in loco competenti ſuſpendantur. Vel aliter, & melius, accipe grana vuarũ in furno ſiccarum, elige meliora, & ablue in vino, & ſuperaſperge pulueres cymini, cinnamomi, & aliarũ ſpecierum aromaticarũ, & inuolue in folijs ficus, & ita ſuſpendentes eas conſeruantur per duos annos, & cũ ponũntur in medicinis enucleantur, & abijciũtur acini, poſtea ponderantur, contra cauſas ſpiritualium hic ponunt ad mundificandos renes, & meatus vrinales, & lumbos.

Ireos. Ireos. ca. & ſic. herba eſt, cuius radix ſimili nomine appellatur, & ponatur radix in medicina, virtutem habet diureticam, & diſſolutiuam, eligenda eſt non perforata, quæ cum frangitur non puluerizatur ſecundum doctrinam, quam de alijs radicibus dixi. Aqua decoctionis eius contra ſtrangluriam, & dyſuriam iuuat, radix debet deſiccari, & in vmbra ſuſpendi, per duos annos ſeruatur.

Ariſtolochia. Ariſtolochiæ radix medicinalis eſt, cum inuenitur ariſtol. per ſe, rotundam apponas, contra venenum valet, contra cauſas ſpiritualium, valet capitis, & viarum Vrinariarum, in fruſtulis ſciſſa, & exiccata, per iij annos ſeruatur, in multa eſt efficacia.

Rad. cap. Radix cappari. frutex eſt, cuius radicis cortices competunt in medicinis, ponitur hic propter ſpiritualia, & ad cerebrum confortandum, eligendus eſt cortex habens ponticitatem cum amaritudine, & quia non puluerizantur, per tres annos ſeruantur.

Vincetoxicum planta eſt ab ellebore plurimũ inuẽta, qua ſibi contraria, putantur. Vincetoxicum calidum eſt, & ſiccum, diureticam habet virtutem, & diſſolutiuam, & dicitur vincetoxicum, quia vicem theriacæ contra toxicum tenet, & radix, & herba eodem nomine appellatur, radix competit medicinæ, contra cauſas ſpiritualium, & principalium mẽbrorum valet, ſimilem habet radicem ellebori, elige vt dicitur in circa inſtans, per tres annos ſeruatur.

Satureia. Satureia calida, & ſicca eſt, diſſoluit, confortat, ſpiritualia mundificat, alio nomine dicitur tymbra, folia eius ponuntur in medicinis, quæ diuretica ſunt contra ſtranguriam, & dyſuriam, vltra annum ſeruatur.

Diktamum. Dictamum ca. & ſic. virtutem habet diſſolutiuam, & attractiuam, & vim occultam contra venenum, ponitur hic propter cauſas ſpiritualium, & lumborum, herba eſt, quæ in petroſis locis naſcitur, cuius radix comperit medicinæ, eligenda eſt non perforata, ſed continua, per duos annos ſeruatur.

Orobum. Orobum genus eſt leguminis temperate cal. & ſic. ſecundum quoſdam, quod eſt falſum. Eſt enim frigidum, & ſic. quod poteſt probari auctoritate Iſaac dicentis, in diebus ſuis ipſum cibum eſſe bonum, ratione ſimilis complexionis ponitur in hac medicina, & in quibuſdam alijs, non vt dicunt quidam, quia ſit diureticum, ſed quia grauitate ſua medicinam ſecum ducit ad inferiora, & viſco. hu. diſſolutos per medicinam educit.

Diapraſſũ. Diapraſſium ſic conficitur, pineæ, amygdalæ, ficus ſiccæ, vuæ paſſæ, & quæ non poſſunt puluerizari piſtentur, & cum melle deſpumato, & ſucco praſſij admiſceãtur: poſt modum puluis aliarum ſpecierum addatur, dum adhuc bene calidum eſt, balſamus imponatur, quia aliter non poſſet incorporari, poſtmodum muſcus, & ambra ſimul trita cum vino modico, vel cum aqua roſ. diſtemperata, & parum vini adhuc calidum eſt, per ij. annos ſeruatur in multa efficacia.

Diazingibereos, ſiue zingiber cõditũ ſic fit. Rec. eryngiorũ, qui habent folia ad modum cretani marini, quod Saraceni ſecacul vocant bene raſi cũ cultello, poſtea

coquantur

aequantur in aqua donec dimittat se stringere manibus, & postea abstrahatur, & de aqua, & lignis, quæ sunt interius mundentur, & cum cultello frustatim incidantur, & in mortario marmoreo fortiter pistentur, & cũ manibus exprimantur, vt aqua inde exeat, & ponderetur in lib.iij. & ponatur in x.lib. mellis despumati, & albissimi, & coque donec incipiat rubere, & addatur lib.s. zin. frustatim inciſi, & dimittatur tamdiu bullire, donec digito adhæreat in marmore superposito, & postea tolle ab igne, & impone pulueres harum specierum. Rec. Summa me dic. est res ẽg. *zin.vnc.iiij. pistaciorum vnc.iiij. zedoariæ vnc.i. & s. dactyl.vnc.iiij.cum omnibus istis conditur, stomachum confortat, digestiuam virtutem adiuuat, vitio pectoris ex frigiditate valet, renes confortat, libidinem potenter incitat.*

A

Dlazingiberos idem est quod zingibet conditum, contra raucedinem valet, non quidem ex caliditate, & siccitate factam, quia tunc datum raucedinem magis augmentaret, sed si sit de phlegmate crasso, & viscoso circa tracheam arteriam cohærente, & tunc parũper, & cum mora transglutiatur vt supra diximus, vt humectetur arteria, & dissoluantur humores, qui eam exasperãt ad. Asthmaticũ de phlegmate fistulas pulmonis impediente, sitim, & ardorem stomachi scilicet quando ex indigestione proueniunt, datur his cum aqua hordei cũ decoctione tragacanthi, liquiritiæ siccæ, tussi quando est ex frigiditate, & siccitate, vel ex rheumate; his detur cũ vino decoctionis fęniculi, qui calore suo dissoluit, & spuere facit.

B

Spleneticis non debet dari nisi facta sanie, & rupto apostemate, datur autem vtiliter cum aqua hordei decocti, tragacanthi, liquiritiæ, de his omnibus, quæ recipit satis superius dictum est, quæ cal. sunt, & confortatiua digestionis, conficitur autem sic, & diuersi diuerso modo conficiunt. Accipe eryngios marinos mundatos optime, decoque, & decoctos laua, & fustes inferiores, & cortices exteriores remoue; postea minutim incide, & aquam fortiter exprime, vt aqua exeat, & appone mel tali proportione, vt pro.i.lib eryngiorum sint duæ mellis, & bonum est. Alij ad libitum ponunt, in principio decoctionis apponuntur ibi amygdalæ bene mundatę non tritæ, & in fine nuclei pineatum mundati, facta decoctione, quod cognoscitur, quando totum in subrufum muratur colorem, vel gutta posita supra marmor non fluit, deponatur tunc ab igne, & infrigidetur, & tunc apponatur zing. minus scissum, per sex dies in vino temperatum, vel lixiuio, & bene incorporetur, alij totum zin. puluerizatum, & quia potest tunc recipere plures pulueres, & bene incorporatur, & sic bonum est, in Alexandria fit de viridi zingib. & ideo optimum est, quidam faciunt de eryngijs, & baucijs; alij ex solis baucijs; & in loco mellis ponunt trophum gallæ, vel syrupum, & valet sic confectum, præcipue habentibus hepar, & stomachum calefactum, per annũ seruatur, multum valet.

C

D

Dlaolibanum dicitur ab olibano, quia olibanum ibi intrat, valet ad omnes capitis passiones, lachrymas potenter stringit, dolorem hemicraneum, & superciliorum sanat, & synanchen curat datum cum decoctione ptisan. vi. pars confecta est lib.i. Recip. castorei, opij, hyoscyami ana drach.iiij. casiæ lib.drach.ij. & scrup.ij. folij, croci, thuris masculi ana drachm.ij. rheupontici, amomi ana drachm.i. scrup.ij. myrrhæ, drach.i. s. spicæ, pyrethri, euphorbij, leucopiperis ana scrup.s. Summa me dic. est res xt. *pœoniæ, styracis, macropiperis ana drachm.i. mel quod sufficit, datur sero cum vino calido, in quo coctum sit olibanum, & saluia.*

Dlaolibanum medicina est opiata dicta ab olibano, non quia plus recipiat de illo quam de alijs, quia magis recipit de opio, & hyoscyamo, sed quia plus recipit de eo quam alia opiata secundum suę quantitatis modum, valet ad multas capitis passiones, ad dolorem hemicraneæ scilicet in principio; si tamen dolor fuerit ex frigiditate, vel ex rheumate, & detur prout dicitur in fluxu lachrymarum, si vero fuerit inueterata passio, tribus diebus ante detur oxymel, & postea hiera picra. & si corpus fuerit phlethoricum, purgetur cum pilulis aureis, postea detur diaolibanum cum vino calido, valet ad dolorem supercilij factum ex prædictis causis, vt si fiat de fumositate a stomacho ascendente, detur prædicto modo, valet specialiter contra fluxum lachrymarum factum ex frigiditate constringente, vel ex humiditate lubricante, vel ex debilitate virtutis contentiuæ. Si vero fiat ex calore dissoluente non detur, si autem fiat ex prædictis debet dari in pilulis hoc modo, fiant pilulæ ex mastice, & olibano puluerizatis, & diaolibano, & dẽtur.xij. vel xiij. vel xv. fiat etiam cataplasma ex puluere olibani cum diaolibano, & albumine oui, & superponatur fronti, & temporibus. Valet ad fauces rheumatizantes præcedente purgatione, si corpus fuerit plethoricum cum pilulis aureis; deinde detur diaolibanum prædicto modo contra asperitatem linguæ, & tracheæ factam ex viscosis humoribus ipsi adhærentibus, si vero sit ex caliditate, non detur: detur autem hoc modo, fiant pilulæ ex puluere penidiarum, & amylo, & diaolibano, teneantur sub lingua, & transglutiantur, penidiæ, & amylum dissoluunt, & relaxant medicinam, & diaolibanum consumunt. Tussientibus ex causa rheumatica, vel ex frigiditate cum vino decoctionis caricarum, & passularum. Valet contra vomitum factum ex frigiditate, vel ex debilitate virtutis retentiuæ cum vino decoctionis masticis, & fiat emplastrum ex puluere masticis, olibani, & sit tãtum de costo quantum de duobus alijs: conficiantur cũ oleo muscellino calefactis in testa. Valet contra nauseã cum vino calido patientibus dolorem stomachi, vel renum, ex frigiditate cum vino decoctionis masticis, & nuc.mus. Peripneumonicis competenter datur antequã febriant, vel post vndecimam, vel quartãdecimam diẽ, ad mundificationem saniei in principio datur; sicut cõtra fluxum lachrymarum post quartamdecimam diem in pilulis factis cum puluere myrrhæ.

Empyicis eodem modo cõtra gonorrhęã talis sit vsus cum aqua rosata frigida, vel calida detur, & fiat emplastrum super lumbos, pectinem, & testiculos; rosis coctis in aceto, & puluere castorei, & diaolibano. Fluentibus menstruis subuenit, informetur suppositorium ex diaolibano resoluto cum succo plantaginis, inuoluatur cum bombace, & supponatur; datur etiam in potu cum succo eodem ad modum electarij, per xv. annos seruatur, dosis eius est scrup.iij. Nota, quòd non debet dari recens ante dimidium annum.

Diarhodõ abbatis a rosis dicitur, quæ ibi intrant plus quam de alijs speciebus, nomen accepit abbatis ab abbate de curia compositum, datur proprie ictericis, hepaticis, phthisicis, hecticis, & cardiacis, qui patiuntur ex calore de acutis, & ad calefactionem stomachi, pulmonis, & totius corporis; & conualescentibus ex longis, & acutis ægritudinibus mirabiliter auxiliatur, & pars vi. confectæ est lib.ij.

Recip. sandal.al. & ru.ana drachm.ij.s. traga.gummi ara. spodij ana scrup.ij. asari, spicæ, mastices, carda. croci, xylo.garyo. galliæ mus. anisi, marathri, cinna. suc.liqui.rheub. sem. basiliconis, berberis, scariolæ, portulacæ, papaueris albi, citruli, melo.cucu. & cucurb. ana scrup.i. ossis de corde cerui, margaritarum ana scrup.s. zuc.candi. ros. ana vnc.i. drachm.iij. camph.gra. vij. mus. gra.na.iij.s. syrupi facti de aqua ros. quod sufficit, datur mane, & meridie cum rhodostomate; vel cum aqua frigida, si opus fuerit. Summa me dic. est res. xxxij.

Diarhodon tres sunt maneries: diarhodon iulij, diarhodon abbatis, diarhodon magnum, & isto vtimur, & dicitur diarhodon a rosis, magnum propter efficaciam, contra ventositatem stomachi, & dolorem scilicet

scilicet cum humore ex caliditate facto. Si vero sit ex sola caliditate non detur, quia aliquantulum est calidũ.

Cardiacis, & diaphoreticis. Cardiaca, & syncopis nõ differunt nisi in positione materiæ. Quando enim materia est in capsula cordis, vnde sequitur defectus cordis, dicitur cardiaca, si a fumo consurgente aliunde dicitur syncopis. Cardiacis detur mane cum vino decoctionis, vel garyophyllorum. Diaphoreticis in meridie cũ aqua frigida contra debilitatem, vt pote conualescentibus ab ægritudine, præcipue datum cum vino mediocriter lymphato in mane. Contra oppilationem splenis, & hepatis cum vino alicuius diuretici. Contra vitium lapidis cum vino decoctionis saxifragiæ, & granorum solis valet, quia multa diuretica recipit, confice vt alia electaria, per annum seruatur.

Diapenidion dicitur a penidijs, qui ibi intrant plus quam de alijs speciebus, valet ad omne vitium pulmonis, & tussis, & raucedinem vocis factam ex siccitate, phthisicis subuenit, vi. par. confecta est lib. i.

Recipe penidiorum drach. xvi. s. pinearum, & amygdalarum munda. sem. papau. albi ana drach. iiij. scrup. i. cinnam. garyoph. zingi. succi liqui. traga. gummi arabi. amyli, semi. citrul. melo. cucume. cucurbi. purgatorum ana scrup. i. s. camphoræ tertiam partem scrup. viol. quod sufficit. Conficitur sic in vna li. aquæ bulliant vnc. ij. viol. donec aqua inficiatur aliquantulum, postea coletur, & colaturæ addatur lib. zucch. & bulliat donec incipiat inspissari, & tunc addantur pineæ, & amygdalæ, & sem. melo. citrul. cucu. & cucurbitæ vnaquæq; per se bene contusa cum spatula semper mouendo; deinde addantur penidiæ subtiliter puluerizatæ, & cum liquefactæ fuerint illud crassum quod supernatat, cum cacia colando in mortario bene iterum teratur, & commisceatur bene agitando, deinde camphora commisceatur, & ad vltimum puluis prædictarum specierum cum prædicto syru. agitando in mortario moueatur, donec incorporetur, detur mane, & sero cum ptisana calida, non habentibus calorem cum vino calido.

Sum. med. est res. xvij.

Diapenidion magnum dicitur a penidijs, magnum propter efficaciam, valet tussientibus ex siccitate cum aqua decoctionis tragacanthi, gummi arabic. liquiritiæ. Arteriacam. Arteriaca passio dicitur, quando patiens loquitur cum magna difficultate, & hoc in siccitate tracheæ arteriæ, & quandoque vitio viscosi phlegmatis oppilantis, datur prædicto modo, sed diu in ore teneatur; valet asthmaticis simpliciter sumptum. Nota postquam asthmatici fiunt arteriaci, passio est incurabilis. Phthisicis similiter datur, sed non in secunda, vel tertia specie hecticæ, quia calidum. Pleure. peripneumonicis datur post apostematis eruptionem cum aqua decoctionis hordei, gummi ara. liquiri. in aqua ablacteretur semina melonis, cucu. & cucurbitæ, citrul. tunc coletur in aqua, col. ura resoluatur diapen. & exhibeatur, digestioni prodest datum cum vino. Nota, quòd potest dari omnibus diebus ieiuno stomacho.

Arteriaca.

Penidia. Penidiæ ca. sunt, & hu. & fiunt ex zuccharo, & aqua, leniunt, & mollificant, propter causas spiritualium ponuntur hic. per. ij. annos. seruantur si bene siccentur.

Amylum. Amylum cal. & hum. propter prædictas passiones ponitur hic. vltra annum non seruatur, quia ventositatem tollit post sex menses, quomodo fiat in circa instans require.

Capita pa. Capita papaueris albi a quibusdam dicuntur esse frig. & sic. nos autem dicimus frigida esse, & hu. propter prædictas causas ponitur hic, quando simpliciter ponitur papauer, album intellige, raro tamen sine additione reperitur, papauer tritum, & cum albumine oui, & lacte mulieris distemperatum, & fronti appositum somnum prouocat.

Conficitur sic, quæ possunt puluerizari, puluerizẽtur, exceptis penidijs; quæ vero non optime contundantur, & cum syrupo conficiantur, postea puluis aliarum specierum addatur, ad vltimum penidiæ per se puluerizentur, & apponantur, syrupus cum quo conficitur optime sit decoctus plus scilicet alijs; minus tamen quam ille, cum quo conficitur stomachicum, vltra dimidium annum non seruatur.

Diacyminum dicitur, quia plus ibi est de cymino quam de aliqua specie, valet præcipue ad pectoris, & stomachi frigiditatem, & capitis; ventositatem intestinorum soluit, quartanarijs febrientibus mirabiliter digestionem procurat, si detur post comestionem cum vino. xij. pars. lib. i.

Recip. cymini pridie in aceto infusi, & exiccati drac. viij. scrup. i. cinna. garyoph. ana drach. ij. s. zingib. melanopiperis ana drac. ij. gra. v. galangæ, tymbræ, calamenthi ana drachm. i. scrup. ij. ameos, leuistici, ana drach. i. gra. xviij. macropiperis drach. i. nardi, cardamomi, Karæ myristicæ, ana scrup. ij. s. mel, quod sufficiat, dosis drac. iij. datur post comestionem cum vino.

Karea myristica nux mascata.

Diacyminum dicitur a cymino, quia ibi plus de cymino quam de alijs speciebus ponitur, diacyminũ magnum faciens alteratis a calido, quo non vtimur, sed tantum eo, quod facit ad omnes frigiditates pectoris, & stomachi, valet tussientibus ex frigida causa; consumit enim sua caliditate frigidos hu. à capite descendentes, & tracheam exasperantes, tussim facientes, vel etiam frigidos humores ibidem existentes, detur autem cum vino decoctionis caricarum; & passarum eunti dormitum, & bene cooperiatur, vt sudet, dolorem superciliorum placat, si fit ex fumo per indigestionem ascendente. Itaq; cõfert cyminum cũ vino decoctionis alicuius speciei procurantis digestionem. Capita frigida emendat, idest, q̃ fiunt in febribus. Cum autem febres fiunt ex frigido humore valet hoc electarium cum vino dulci. vinum artificialiter dulce dicitur carenum, digestionem procurat cum vino forti decoc. mastichis, datur secure ante cibũ, & post, ventositatem intestinorum expellit cum vino decoctionis fœniculi, anisi, valet contra emphraxim splenis, & hepatis, idest contra oppilationem splenis, & hepatis, valet cum vino decoctionis tamariscicorticum, & de radice fœniculi, petroselini, apij, asparagi, bruscі. Et nota, quòd emphraxis aliquando dicitur oppilatio, aliquando duricies splenis, & hepatis.

Cyminum. Cyminum calidum, & siccum in tertio ventositatẽ, & inflationem ab intestinis expellit, virtutem habet diureticam, & subtilitatiuam, ad confortandum digestionem ponitur hic, sic conficitur. Cyminum per diem in aceto infundatur, post ad solem desiccetur, siue ad vmbram, & cum alijs teratur. Confice sicut aliud electarium, per duos annos seruatur in sua bonitate, & non vltra.

ADDITIO.

Gilbertus Anglicus capitulo destrictura corporis habet tres descrip. diacymini, quarum prima est eadem cum ista; aliæ vero ab ista differunt. Rasis nono ad Almansorem capitulo de his, quæ confortant stomachum, habet vnam aliam descrip. sed non est eadem; sunt vero nonnulli qui vtuntur isto diacymino Nicolai, & maxime in Gallia. Aliqui vero interdum magistraliter vtuntur descriptione Mesue. Summa medicinarum est res. xv.

Diacastoreum a castorco dicitur, quod ibi recipitur, valet contra grauissimam cephalicam, epilepticis, vertiginosis auxiliatur, hemicraneis, & monopagicis prodest doloribus, paralysim omnium membrorum emendat, & maxime capitis, emphraxim splenis, & hepatis, & renum soluit, & omnibus ægritudinibus secundum frigidum nocentibus obstat. xvi. pars lib. ij.

Rec. castorei, myrob. ana drachm. iij. minus gra. i. assæ fœti.

fati. myrrhæ,euphorbij ana drach.i.& grana.xvij.aloes, drach.i.s.minus gra.i.folij,antimonij,pyrethri,liqui.tragacanthi,calami aro.nitri,chalbani,schænan.opop.spicę, sagapeni, nu.muſ.caſiæ ſi.pip.long.albi.& ni.xylobal. carpobal.colocynthi.rheuponti. ſtyracis calamitæ,zing. cinna.ana drac.i.& gra.ij.ſtaphiſagriæ,dauci,marathri, petroſelini,apij,ſem.ſileris,daphnococci,ſinonis,petrolei, ſtyracis vn.ſan.draco.cardam.thuris maioris,& minoris,agarici,maſti.ſal.ammon.zedoariæ,niſi,ana ſcru.i. gra.ix.ſatureiæ,hyſſopi,chamædryos,pulegij,origani,balſamitæ,ocymi,brancæ vrſi.dictami,rutæ ſem.ariſtol.longæ,& ro.caron,mabathematicon,aſari ſaluię,roſæ,bdel. ana grana.xvij.epithy.poly.opobal.ana gra.xiij.alipiados,cappa.ana gran.xi.anacardi,ſabinæ,gentianæ,corticis mandragoræ,ana gra.xi.peucedani,abſynthij ana dr. vij.ireos gra.iij.& tertiam partem vnius,mel quod ſufficit,datur in modum auellanæ capitalibus paſſionibus cũ apozemate eleliſphaci,hepaticis cum decoctione abſynthij,vel eupatorij,ſplenęticis cum aqua capparis,vel calamenthi;nephriticis cum aqua decoctionis granorum ſolis,vel macedonici;accipiatur ſummo mane,& ieiunet vſque ad horam nonam patiens.

Dlacaſtoreum dictum eſt à caſtoreo, valet cephalalgicis omnibus prædictis, vno modo datur, ſcilicet cum vino decoctionis eleliſphaci.i.ſaluię, paralyſim omnium membrorum, maxime capitis emendat; ſi ſit paralyſis in lingua, fiant pilulæ ex puluere ſaluiæ, & caſtorei, & diacaſtoreo, & dentur.viij. vel xv. & diu teneantur ſub lingua ante quam tranſglutiantur; ſi ſit paralyſis brachij,vel alterius membri fiat inunctio de diacaſtoreo reſoluto in oleo muſcellino, vel alio calido, & etiam interius recipiatur in prædicta decoctione. Emphraxis ſplenis,& hepatis,contra emphraxim ſplenis detur cum vino decocti.abſynthij,vel eupatorij,nephriticis,& ſtrãguriosis,cũ aqua decoctionis granorũ ſolis, vel petroſelini macedonici,qui mane accipit, ieiunet vſq; ad ſextã horã,melius eſt,ꝙ accipiat in medio die,& poſt non comedat,& in nocte accipiat.Reci. ſtaphiſagriæ,cal.eſt,& ſic. virtutem habet attrahendi phlegma a capite,& purgandi,vnde caput purgare dicitur, herba eſt, cum inuenitur per ſe, ſemen apponendum eſt, per tres annos ſeruatur.

Scilla. Scilla herba eſt, quæ alio nomine cæpe marina dicitur,quod attrahit,diſſoluit,digerit,& diuidit; attrahit.n. humores a ſuperioribus, & digeſtionem operatur in interioribus, & educit: herba venenoſa eſt ſecundum partem ſui vltra mare; quod interius eſt, mortiferum eſt, propter nimiam frigiditatem mortem inducit,quod autem exterius propter calorem nimium, quod in medio eſt temperatum eſt. Cum ponitur ſcilla in medicina ſcindenda eſt per medium, & ſic conſtat ex duodecim folliculis,quatuor remoueantur ab exteriori parte,& totidem ab interiori,& ſic de alijs proportionabiliter; medium vero in paſta inuolutum in furno ponitur, Cum autem paſta cocta fuerit, extrahatur,& ita præparata in medicina ponatur. Scilla integra ſub terra poſita per annum ſeruatur, dimidia per dimidium.

Branca vrſina. Branca vrſina ca eſt, & hu.lenitiua,& mollitiua,ponitur hic,vt temperet acumen ſcillæ, & quarundã aliarũ.

Epithymũ. Epithymum calidum eſt, & ſiccum in tertio gradu, attrahit,& purgat melancholiam, ideo hic ponitur, per an.ſeruatur,herba eſt, quæ creſcit ſupra thymum ad modum foliorum, nullas habens radices, ſed ſupra thymũ ramuſculi cohærent ad modum radicis, conficitur ſic.ſi gummæ, quæ hic recipiuntur præ humiditate non poſſunt puluerizari, liquefiant, abſque liquore colentur, & cum melle deſpumato miſceantur, poſt aliæ ſpecies puluerizatæ addantur, per duos annos ſeruatur.

ADDITIO.

Simplicia cõponentia diacaſtoreum ſunt plura,inter quæ aliqua ſunt ſatis obſcura, de quibus parum hic dicetur. Primum eſt daphnococci, ſecundum compoſitorem ſunt baccæ lauri. ſcilicet ſemen ipſius. Circa inſtans inquit lauri folia, & ſemina vſui medicinæ competunt. Secundum eſt, petroleum, eſt oleum de naphta de petris factum; ideſt oleum petrolæum. Tertium eſt mabathematicum, quod ſecundum compoſitorem eſt ſuccus cauliculi agreſtis, qui cauliculus, vt plurimum naſcitur in locis maritimis, & in locis altis, & deſertis, &, ſunt ſimiles domeſticis, niſi quia ſunt albiores, & aſperiores, & amari. Quartum eſt alipiados, ſecundum compoſitorem eſt mezereon, & ſemen ipſius cocognidion vocatur, & non eſt laureola, vt quidam dixerunt; & aliter vocatur herba catholica. Alia ſatis nota ſunt. Summa medi. eſt res lxix.

Diacoſtum dicitur a coſto,quod ibi intrat,valet proprie ſpleneticis,& hydropicis,& leucophlegmaticis,& hypoſarcæ,quæ fit ſine calore,proprie valet ſpleneticis,nephriticis,& ſtranguriosis optim.eſt.xij. pars lib.2.

Recip.aniſi,apij,aſari ana drac.ij.& ſcrup.ij.ſchænan. melanopi.myrrhæ ana drach.ij.ſem.rheubar.croci,ariſto. rot.& lon.ana drac.i.& ſcrup.ij.coſti, drac.i.s.cinnam. caſia ſi.ana drac.i.& ſcrup.i.mel.quod ſufficit,detur cum decoctione capparis, vel ſcolopendriæ ſero,& mane,doſis eſt drachm.ij.cum vino calido. *Summa me dicinarũ eſt eſt ter. 14.*

Diacoſtum dictum eſt à coſto. Valet, &c. Spleneticа paſſio quandoque eſt ex cholera, quandoque eſt ex melancholia; raro tamen ex cholera, ſed ſi paſſio fit ex cholera non valet, ſed raro fit ex cholera: ſi vero fiat ex melancholia cum febre, non detur cum vino decoctionis tamariſci, ſi fit ex calefactione hepatis, detur cum aqua tepida additis triaſandalis, vel tryphera ſaracenica.

Contra dolorem ſtomachi ex frigiditate, vel ventoſitate detur cum vino decoctionis nucis muſcat. fiat emplaſtrum ex puluere maſticis, & ſoluta cera cum oleo muſcellino, & diacoſto, & ſtomacho ſuperponatur, datur ex frigida cauſa cum vino decoctionis ſpicæ nardi. Nephriticis, & ſtranguriosis cum aqua decoctionis ſaxifragiæ, granorum ſolis, & corticibus radicis herbarum diureti. hæc confectio non habet artificium, conficitur, vt electarium, per duos annos ſeruatur. *Summa me dicinarũ eſt ter. xx.*

Diatragacanthum a tragacantho nomen accepit,ſanat omne vitium pectoris,et pulmonis,quod fit ex caliditate,& ſiccitate; maxime phthiſicis,hecticis,pleuriticis,& peripneumonicis valet,& ad omnem tuſſim, quæ fit ex caliditate,vel ſiccitate,& ad omnem linguæ, & gutturis aſperitatem. Cum vero ſumitur tandiu in ore teneatur,donec ibi diſſoluatur,medietas eſt lib.ij.

Recip. tragacan.albi,vnc.ij. gummi arabi.al. vnc.i. drachm.ij. amyli. vnc.s. liquiritiæ drachm.ij.ſem.melo. citrul. cucurbitæ ana drachm.ij. penidiarum vnc.ij.camphoræ,ſcrup.s.ſyrupi vio. quod ſufficit.Conficitur ſic,ſemina cum aqua,ponantur ſuper zuccharum,tantum tamen de aqua,qua poſſit zuccharum cooperiri,& bulliat vſque ad diſſolutionem zucchari; poſtea colentur per pãnum rariſſimum,& colatura ad decoctionem ſyrup.coquatur; poſtea tundatur in mortario bene miſcendo puluerem ſpecierum.

Diatragacanthũ dicitur à tragacantho, quod recipit pluſquam aliud electarium. Valet patientibus in pulmone, & in pectore, & ad vocem clarificandum. Si huiuſmodi paſſiones ſunt ex frigida cauſa non detur; ſi ex caliditate, & ſiccitate detur, tenendum eſt ſub lingua, & paulatim tranſglutiatur, vel diſtemperetur cum aqua hordei,& potetur, ſi patiens habeat frigidũ ſtomachũ,vt ſępe contingit, ne ſtomachus magis infrigidetur

post exhibitionem tragacãthi detur vinum aliquantulũ E
lymphatum, vel quod melius est, vinum decoctionis
masticis; potest etiam dari in pilulis, ex amylo, & zuc-
charo, puluere liquiritiæ, & tragacantho confectis, &
vna magna, vel duæ paruæ sub lingua teneantur. Con-
ficitur sic, tragacanthum per se puluerizatur, quia ante-
quam cum alijs speciebus possit puluerizari, omnes
aliæ in fumum extenuarentur, & puluis ipsius ponde-
retur, postea aliæ species puluerizentur, sed semina melo-
nis, citruli, cucumeris, & cucurbitæ mundentur a corti-
cibus, sicut debent, & sicut præceptum est ab antiquis.
Nostri enim apothecarij huiusmodi laborem in se mini-
bus mundari recusantes, semina ita aliquantulo zuccha
ro simul terunt, & cum corticibus, & puluere cribella-
tum ponunt in medicinis, sed non tantum valet, confi-
citur cum syrupo simplici, qui bene sit coctus; non ta-
men nimium, quia nimis de speciebus non posset appo-
ni. Quidam hunc syrupum clarificant spuma oui, vt
diatragacanthum albissimum sit, postea ponitur puluis F
tragacanthi, postea aliorum, diutissime in mortario du-
cantut, vt bene incorporentur, & album fiat. Nota qui-
dam sophisticant hoc electarium cum puluere amyli in
multa quantitate ponentes, & alias species subtrahen-
tes; sed cognoscitur, quia positum in ore farinam sapit.
per ann. seruatur.

Diairis dicitur ab iri, prodest dyspnoicis, arteriacis, tussientibus, vocem perditam restaurat, si fuerit ex frigid. xij. pars est lib. iij. Recip. ireos vnc. i. pulegij, hyssopi, liqui. an. drachm. vi. tragacanthi, amyg. pinearum, cinnamomi, zingi. piperis, ana drachm. ij. caricarum, carnium dactylorum, passularum enucle. ana dr. iij. sem. styracis rub. drachm. ij. & scrup. i. mel quod sufficit, sumatur sero cum vino calido.

ADDITIO.

Diairis dicitur a radice illa, quæ ireos appellatur, vir- G
tutem respicit spiritualium lęsam frigiditate, maturat,
consumit, ac mundificat humiditates contentas in pecto
re, & pulmone, vnde trãsglutiẽdo ex eo confert dyspnoi-
cis, orthopnoicis, asthmaticis, tussientibus, vocem perdi-
tam restaurat, & commistum cum zuccha. confert em-
pyicis. Gilbertus de Anglia in cap. de strictura thoracis
habet vnam aliam descrip. quæ eadem est cum ista. Aui.
in v. can. tractatu. vi. de ventre inferiori, & de debilitate
stomachi inquit, medicamen, quod dicitur diaireos, sed
idem non est, & fit istud electarium cum melle secundũ
præsentem descrip. communiter tamen in hoc tempore
præparatur cum zuccharo hoc modo, accipiatur zuccha
rum depuratum, & clarificatum, & coctum ad debitam
coctutam, & quando infrigidatum fuerit, addatur pul-
ueris radicum ireos quantitas debita, & fiat confectio in
morsellis, quod vocatur diairis de zuccha. Simplicia sa-
tis nota sunt. Summa medicinarum est. xv. res.

*Diacalamenthum a calamentho dictum est, valet præ H
cipue ad omne vitium pectoris ex frig. maxime his
qui in senili sunt ætate; valet etiam tussientibus ex fri-
gida causa, & quartanarijs; si vero ex eo vtuntur post
prandium, & post cœnam in sero cum vino. xv. pars. est
lib. ij.*

Summa medicinarũ est xvi. xix. *Rec. calamenthi, pulegij, hyssopi. melanopip. seseleos, petroselini ana dra. iij. & scru. ij. leuistici, drac. i. & scr. i. apij sem. scr. i. ameos, thymi, anethi, cinna. zin. ana scr. ij. mel quod sufficit, datur post prandium, & cœnam.*

Diacalamẽthum dicitur a calamentho, valet tussi ex
rheumate, & ex frigida causa, datur in sero cum vi-
no forti, & aliter. Accipe baccas lauri, & cyminum, con-
trita calefiant in testa, sine liquore ponatur in sacculo, et
inde caput facellet, si sit vitio pectoris sup pectus ponat.

Pituitas. Pituita est frigidus humor, & viscosus in spi-
ritualibus, quem caliditate sua dissoluit, & consumit
sumptum, contra dolorem stomachi, si sit ex phlegmate
valet cum vino forti, digestionem procurat cum vino
decoctionis macis, potest dari ante cibum, & post ad pro
curãdũ digestionem. Ventositatẽ in intestinis expellit cũ
vino decoctionis ameos. Mẽstruis imperat, si retineãtur
ex viscosis humoribus sumptum per os, vel suppositum,
sic diacalamenthum reseruatur cum oleo muscellino, &
suppositorium inde factum cum bombace inuolutum
supponitur, quartanæ, & quotidianæ sic datur. Accipe
scrup. ij scammoneæ, scrup. i. euphorbij vnc. i. masticis,
vel macis, & tere cum diacalamentho commista dẽtur.
iij. vel v. horis ante accessionem, quartanarijs in die inter
polationis, postea detur vinum decoctionis rorismarini,
marathri, vel pigani, præcedente tamen purgatione in
vtrisque confice vt alia electaria, per duos an. ser.

*Diapapauer, quod mirabiliter prodest hecticis, phthi
sicis, nimium vigilantibus, tertia pars confecta est
lib. ij. Recip. succi liquiritiæ, tragacanthi, gummi arabi-
ci, ana drac. x. semi. papaueris albi, penidiorum, ana dr.
xx. amyg. dulcium mundata. drac. x. amyli. sem. cytonio-
rum, portulacæ, ana drac. v. sem. melonis, & cucurbitæ,
& cucumeris, lactucæ, maluæ, ana drach. viij. fac pul-
uerem, confice cum syrupo violarum, vel sapa.*

ADDITIO.

Diapapauer autem dicitur a papauere albo, quod reci
pit. Gilbertus Anglicus cap. de causis tussis habet vnam
aliam descrip. quæ eadẽ est cum ista Mes. distinctione de
loch inqt. Loch de papauere, & est diapapauer, sed apud
modernos aromatarios, aliud est diapapauer, & aliud
loch de papauere; nã hodiernis tẽporibus fit loch de pa-
pauere secundũ intentionẽ Mesue, & diapapauer de mẽ-
te Nicolai. Simplicia satis no. sũt. Sũma medi. est res xv.

*Diacodion dicitur a codio, quod papauer nigrum in- G
terpretatur, quod ibi intrat proprie, datur omni
solutioni ventris, maxime dysentericis cum decoctione
aquæ pluuialis, in qua sit spodium coctum, vel cum aqua
rosata, & lientericis cum careno. xij. pars lib. ij.*

*Recip. capita papau. nig. non nimis viridium, nec ni-
mis siccorum nu. xij. ros. drach. ij. s. croci, acaciæ, liqui. an.
drach. i. boli. vnc. s. cinnam. symphyti, hypocystidos, ba-
laust. ana drach. i. myrtill. vnc. i. coralli rubei, & albi, su-
mach. sanguinis draconis, laccæ, roris syriaci, ana scru. ij.
sem. portul. drac. s. Conficitur sic. capita papauerum po-
nantur in tantundem aquæ plu. quòd bene cooperiantur,
& per tres dies ibi dimittantur, & in ipsa aqua vsque
ad tertiam partem bulliãt, & postea colentur, & in cola-
tura ponatur, lib. i. s. mellis myrtini, & in tali melle su-
pradicta admisceantur. Confectio mellis myrtini, talis* Summa medicinarũ est xvi. *est, in duabus lib. mellis despumati ponatur vna lib. suc-
ci myrtillorum, & coquatur ad succi consumptionem,
& postea coletur, dosis eius drach. iiij. vel vi.*

Diacodion à codion, quod est papauer. quod recipit
in multa quantitate, & est duplex, Diacodion fa-
ciens ad fluxum ventris, & diacodion Gal. de quo hic a-
gitur, valet ad rheuma descendens ad pulmonem per tra
cheam, & tussim commouens.

Rheuma quinq; modis fit, vel enim fit, ex caliditate
dissoluente, aut ex frigiditate exprimente, aut ex humidi-
te lubricante, aut ex humorum abundantia, aut ex debi-
litate virtutis retentiuæ. Si ergo rheuma fit ex caliditate
detur cum aqua calida, si ex frigida causa nullo modo de-
tur, si ex humiditate lubrificante detur cum vino deco-
ctionis masticis, si ex humorum superabundantia nõ de-
tur, nisi facta prius purgatione, si ex debilitate virtutis re
tentiuæ detur cum aqua decoctionis rosarum, vel aqua
rosacea. Valet phreniticis datum cum aqua frigida si ta-
men cõfectum fuerit cum syrupo, & nõ cum melle, fiat
etiam emplastrum ex diacodion, & medico opio cum
lacte mulieris resoluto, vel cũ aqua rosacea, & fronti, &

tempo-

temporibus ſuperponatur. Valet febricitantibus non cō ſtipatis datum cum frigidis: ſi autem fluxum ventris patiantur cum aqua pluuiali, vel roſata. Requiem arthetics præſtat, requies alia eſt laborioſa, alia quieta. Cum.n. fluxus ventris ſit immature, & aliqua cauſa conſtringitur, requies ſequitur laborioſa; quando vero fluxus ſit vi ſymptomatis, & aliqua cauſa conſtringitur, ſit requies arthetica. i. ſine labore. ℞. capita papaueris. Papauer aliud eſt album, aliud nigrum. Nigrum ſr. eſt, & ſic. album vero magis hu. cum inuenitur receptio papaueris ſimplex, tunc ſemen ponitur in medicinis, folia in emplaſtris, & vnguētis. Semina papaueris nigri, p duos annos ſeruant. *Papauer.*

Acacia frigida eſt, & ſicca, conſtringit, & confortat, per annum ſeruatur. Eligenda eſt ſubnigra, quæ cum frāgitur interius lucida eſt, quæ aliquantulum cohærer, melior eſt; ſi eſt enim nigra, vel pallida, vetus eſt. Conficitur ſic. ſemen papaueris a capitibus excutiatur, & cum ſpeciebus teratur. Capita vero, nec nimis viridia, nec nimis ſicca, vt dicit auctor, aliquantulum contundantur, & acacia ſi. militer, & ponantur hæc duo in aqua pluuiali, per triduum dimittantur; deinde coque, & cola, & in colatura addito zuccharo fiat ſyrupus, cum quo conficiatur. Si vero conficiatur cum melle, coletur, & illa aqua coquatur ad ſpiſſitudinē, poſtea puluis ſpecierū addatur. *Acacia.*

Diaſena dicitur, quòd plus de ſena ponitur ibi quam de alia ſpecie, valet proprie melancholicis, maniacis, cardiacis, & triſtibus, tota confectio venit lib.i. Recip. ſenæ, vnc.iij. auellanarum aſſatarum numero.l. ſerici combuſti, drach.ij. lapidis armenici, drach.i. lapi. lazuli, drach.iij. zuc. vnc.vi. cinnamo. vnc.i. garyo. galangæ. piperis, ſpicæ, ocymi, zingi. foli. gar. cardamo. croci, zedoariæ, floris roriſmarini, macropiperis, ana drach.ij. mellis, quod ſufficit, detur cum aqua, in qua infuſa eſt ſena per noctem ſub diuo. Conficitur ſic. cum puluere auellanæ bene puluerizatæ, & deſpumato melle ad ignem decoquatur, deinde puluis ſpecierum admiſceatur, quod valet quartanarijs, & magis ſpleneticis. *Summa medicinarū eſt ver. xx.*

Diaſena electarium dictum a ſena, quod recipit plus quam de alijs, cum autem plura electaria dicta ſint diaſena, iſtud inter cætera vſuale eſt, valet melancholicis, triſtibus, & his qui ſunt ſine memoria, datur mane ſtomacho ieiuno, eodem modo detur cum omnibus prędictis. Sena folium eſt cuiuſdam arboris, & fruticis vltra mare in Græcia, & India: calidæ, & ſiccæ, complexionis, virtutem habet purgandi melancholiam, & ſanguinem aduſtum, per quinque annos ſeruatur; ſed non ſophiſticatur, quia in multa copia reperitur, ſena bulliat in ſucco boraginis, & inde fiat ſyrupus, multum valet epilepticis.

Auellanarum aſſatarum, calidæ ſunt, & ſiccæ, quidā dicunt, quòd ad membra confortandā hic auellanæ ponuntur, ſed falſum eſt, quia indigeſtibiles ſunt, & faciunt hoc electarium morari in inteſtinis, a quo fumus reſoluitur petens cerebrum, illud confortat, & depurat. Aueſlanæ ita aſſantur, nuclei in vaſe ferreo moueantur continue, ne exurantur, poſtea fricentur fortiter inter manus, vt pelliculæ non remaneant; ſimiliter terantur, & cum melle bene deſpumato conficiantur; deinde puluis ſpecierum addatur, per duos annos ſeruatur. *Auellanæ.*

Alia diaſenæ deſcriptio. Recip. ſenæ, vnc.iij. cinnamomi, garyoph. folij, cardam. galangæ, macis, ligni aloes, piperis longi, zingib. zedoariæ, ſpicæ, nucis muſ. ana drac.iij. boraginem, & calamenthum adde, & cætera, quæ melancholiam purgant, auellanarum aſſatarum. l. ſetæ combuſtæ, drachm.ij. lapidis armeni, vnc.i. lapidis lazuli, drachm.iij. zucch. vnc.v. mellis deſpumati, quod ſufficit.

ADDITIO.

Diaſena dicitur a ſena, & ibi ponitur plus quā de alijs ſpeciebus. Gilbertus Anglicus ca. de vitijs ſplenis habet hanc eandem deſcr. hoc antidotum eſt multū in vſu, ſed dubium eſt ſecundum quam deſcri. debeat fieri, quia aliqui ſecundum primam componi faciunt, alij vero ſecundum alteram; tamen ſi bene conſideres parum inter ſe differunt, & ideo parum refert ſecundum quam præparari debeat, quia ambæ deſcrip. etiam ad eandem intentionem ſunt ordinatæ. Summa medicinarum eſt res. xvi. cum additionibus.

Diacytonites dicitur à cytonijs, vnde ſit valet ad debilitatem ſtomachi, ſi fuerit ex frigiditate, appetitum confortat, ſi non deficit ex abundantia humorum, vomitum abſtinet, ventoſitatem prædictorum emendat, & bonum colorem facit, & debilitatem ſtomachi reparat, lientericis prodeſt; valet etiam his, qui nimiū ſolutionem habent, facit maxime delicatis hominibus, & nobilibus: ilioſis confert, bonum odorem, & colorem præſtat. Nota, quod ſi ſtomachus laborat ex debilitate virtutis digeſtiuæ, debet dari poſt cibum; ſi vero ex debilitate retentiuæ, ante cibum.

Recip. cytoniorum in aqua elixatorum a cortice exteriori, & à nucleis interioribus mundatorum, lib.iij. mellis deſpumati, lib.iiij. v. ſupradicta cytonia bene, vt diximus, mundata, & fortiter trita in mortario, in caldario cum prædicto melle ſuper ignem ponantur; & cum ſpathula ſemper agitando bulliant, donec inſpiſſari incipiant. Cum vis ſcire, quando coctum fuerit, ponatur aliquantulum ſuper marmor infuſum aqua roſ. ſi non inuiſcatur, vt colligere valeas, coctum eſt: & tunc ab igne deponatur, & puluis harum ſpecierum cum ſpathula ſemper agitando ſuper aſpergatur. Recip. cinnam. vnc.i. ſ. zing. vnc.i. galangæ, pipe. ana vnc.ſ. garyoph. nu. mu. ana drach.iij. ſpicæ, ligni aloes, macis, cardamo. liqui. ana drach.ij. zedoariæ, drach.i. deinde ſuper marmor infuſum aqua roſ. cum aliquantulo muſci diſtemperatum ſupra marmor ſpargatur, & cum infrigidatum fuerit cum cultello fruſtatim incidatur. Et ſi laxatiuum facere volueris in vnaquaq; libra apponatur, vnc.ſ. ſcammoneæ tritę, tamen cum fuerit calidum, antequam ſupra marmor ponatur, ſcammoneæ bene commiſceatur, & laxatiuum detur cum vino calido in ſero, ſimplex autem detur mane poſt prandium, & poſt cœnam. *Summa medicinarū eſt ver. xv.*

Diacytonites enim vtile eſt aſthmaticis, detur his cū vino decoctionis liquiritię, eodem modo tuſſientibus. Phthiſicis valet, ſi phthiſis ſit ex rheumate, quia cōſtringit, & conſumit putredinem, virtutem habet cōſtrictiuam, & conſumptiuam ex ſpeciebus, cæterum detur hic cum aqua hordei. Vomitum conſtringit, ſi ſit de frigida cauſa, digeſtionem procurat, poſt prandium datum ventoſitatem delet cum decoctione ſęniculi. Colorem bonum facit, quia virtutem debilem confortat, quia ſpiritus reparat, hoc electarium conficitur diuerſis modis. Antiqui ſic faciebant, cotoneis contuſis extrahebant ſuccum, cum ſucco mel ponebant in duplo; eo decocto ad ſpiſſitudinem addebant ſpecies, & conficiebant. Moderni ſic faciunt, coronea integra aqua prius bulliente decoquunt optime, poſtea mundata a cortice, & a ſeminibus, & a duro illo, in quo ſemina latitant, & quicquid durum eſt interius, & exterius, poſtea exprimunt, & ſubſtātiam tranſire faciunt per cribrum de ſetis, vel per corium vrſi minutim perforatum, & cum duabus lib. ſubſtantiæ commiſcent tres, vel quatuor lib. mellis, & decoquunt vſque ad perfectam decoctionem, & in v. lib. drachm.iij. vel iij. ſcrup. ſpecierum addunt, & faciunt electarium, & vſui reſeruant; deinde muſcus reſolutus cum vino puriſſimo in parua quantitate vini incorporatur ei, & ſic reſeruatur. Alij decoquunt ad multam ſpiſſitudinem. Deinde proijciunt electarium ſuper tabulam planificatam, & mundatam, & extendunt illud, vt ſtomachion; deinde muſcus diſtemperatus cum aqua roſata, vel vino ſuperaſpergitur, per fruſta ſcinditur, & reſeruatur.

Diahyſſopum

DIahyssopum. Recip. hyssopi, ireos, thymi, melanopi-
peris, ana drac, xxx. gliconij, thymbræ, pigani, cy-
mini, ana drac. xx. carnis dactylorum, caricarum, pas-
sularum enucleа. marathri, ana drac. x. zingib. anisi, carui,
leuistici, ana drach. v. mel, quod sufficit, sumatur mane,
& sero cum tepida.

ADDITIO.

Istud electarium non est multum in vsu. Gilbertus anglicus in capitulo de causis tussis habet vnã aliam descript. quæ eadem est. Hyssopus est herba satis nota, & hæc est hyssopus sicca. Gliconium, secundum compositorem est pulegium. Gilbertus etiam in sua descriptio. posuit Gliconium, quod secundum quosdam est mentha strum. Alij dicunt, quòd est calamenthum, sed prima opinio est melior, thymbra id est satureia, piganum, id est ruta agrestis. Summa medici. est res. xvij.

DIatrionpipereon, optimum rheumaticis, arteria-
cis, asthmaticis, tussientibus, facit ad causas pe-
ctoris, & pulmonis; phlegma stomachi digerit, digestio
nem procurat, frigiditates, & dolores in ea factos am-
putat, hepaticis, & spleneticis, hypochondria tumenti-
bus, renibus, & vesicæ causis vtilissimum est, mensi truis
imperat, quartanarios, & quotidianarios typos, emen-
dat. Recip. nardi, amomi, melanopiperis, marathri, ana
drach. iiij. zingi. hyssopi, petroselini, leuco. ana drach. iij.
croci, cas. trochi. hedychroi, epithymi, enulæ, betonicæ,
pigani, sinonis, ameos, seseleos, leuistici, ana drach. i. mel
lis, quod sufficit, detur in modum auellanæ.

ADDITIO.

Diatrionpipereon dicitur à tribus generibus piperũ. Istud electarium describitur à Nicolao in proprio antid. quod raro in vsu habetur, & valet ad ægritudines pectoris, & pulmonis frigidas, procurat etiam digestionẽ impeditam a frigiditate; nocumentis etiam aliorum membrorum subuenit à crassis humoribus, & frigidis causatis; diminuit typos quartanarios, & quotidianarios, raro tamen in vsu habet, sed illud quod à Mesue describitur, præparatur. Eligendum est ex pipere nigro illud, quod est notum, in quo non est res similis grano furfuris, & plenum. Sed ex pipere albo melius est illud, quod non est rugosum, & contractum, sed illud quod est magnum grauis ponderis; & illud confortat stomachum plus quã aliæ duæ species. Summa medici. est res. xxj.

DIamanna vtilis ad mollificandum sanguinem, ad
choleram reprimendam, & etiam melancholiam,
valet etiam ad hepar calefactum, & corpus sua virtute
purgat, recipiatur de eo, vnc. s. in aurora cum calida; &
multa alia corporis incommoda valet. Recip. mannæ,
zuc. viol. casiæ fi. ana vnc. iiij. tamarindi, zuc. ros. ana
vnc. i. hæc omnia resoluantur aqua decoctionis capil. ue.
scolopendriæ, hepaticæ, ana vnc. iij. seminum frigidо-
rum mundatorum, viola. ana vnc. i. prunorũ numero. xx.
colaturæ addantur zuc. lib. iij. & coquatur ad ſpissitu-
dinem, sicut fit in tryphera saracenica, & tunc addan-
tur istæ species. Recip. seminum frigidorum mundato-
rum, vio. nenupha. scariolæ, lactu. portu. ana vnc. i. rheu-
bar. foliorum sennæ, anisi, ana vnc. i. & drachm. i. sumа-
tur, vt dictum est superius.

ADDITIO.

Istud electarium diamanna in aliquibus paruis antidotarijs Nicolai reperitur scriptum, in aliquibus non, & ideo non habetur in vsu; sed illud Mesue, quod describitur in proprio antidotario habetur in vsu, siquis tamen eo voluerit magistraliter vti poterit, quia valet ad ea, quæ dicuntur in tex. per semina frigida intelligun-

E tur hic quatuor semina frigida maiora. Summa medici. est res. xx.

ESdra dicitur, quia Esdra propheta in Babylonia in
exilio positus eam primo inuenit, datur melancholi-
cis, timidis, & quibus inest malus appetitus, prodest, va
let etiam comedentibus carbones, & tophos, & testas
olarum, & ad nimiam cerebri frigiditatem, valet ad do-
lorem, & putredinem aurium ex rheumatica causa, &
si hoc modo fuerit aptata, fac licinium de panno, vel bõ-
bace, & in capite licinij pone parum olei muscellini, &
superponatur esdra, & in aure patientis immittatur, ad
difficilem partum mulieris satis valet, si cum succo ar-
themisiæ fuerit distemperata, vel sabinæ, vtroque latere
ab vmbilico inferius inuncta: prodest ad tussim uete-
rem, uel humidam distemperata cum succo ptisanæ, uel
amyli, valet ad scissuras labiorum, si ex ea fuerit inun-
cta, valet contra venenosos morsus animalium, serpen-
F *tum, ranarum, & aliorum reptilium, & contra mor-*
sum canis rabidi; prodest toxicatis hominibus, si trium
annorum, vel quatuor fuerit data, cum suc. mentæ di-
stemperata supra vulnus inunctum satis confert. xl.
pars confecta est lib. iij. Recip. aliptæ muse. myr. zuc. fo-
liorum rutæ, apij. se. chamæd. fœnu. ana dra. i. scrup. i. &
gr. i. eboris limaturæ, pigani, eleliſphaci. galenæ, balau-
stiæ ana drac. i. & gra. vj. s. & parum plus, cinna. garyo.
xyloaloes spicæ, zedoariæ, laccæ, ros. cappa. pulegij, abro-
tani, melanopi. petrosel. osſium dactyl. ana scrup. ij. s. &
gra. v. galangæ, zing. cro. hortensis, anacardi, lithodæmo-
nis, mand. acori, pæonie, thymi, hyssopi, roris syriaci, ba-
silici, dauci, fœni. se. altheæ, oliuarum osſium, nimi uete.
optimi. drac. s. scrup. s. & gra. i. balsami, croci orientalis,
folij, costi, galliæ calami aromatici, casiæ fi. myrob. nardi
celticæ, xylobal. traga. coral. al. & rub. confice rub. casto.
opopana. bdel. chalba. aspalthi, terebint. masti. theriacæ
adriani, splenis pultri, uentris merguli, rheupon. aristolo.
G *lon. asari, hermo. meu, ireos, pyrethri, peucedani, gentia*
næ, epithymi, iuio. arthemisiæ, chimolee, folij, citri, laureo-
læ, mentæ, malabatri, quinquefolij, carpo. anisi, amomi,
cymini, miconis, se. ozymi, palatocyni, se. rutæ hortensis,
bac. lau. san. dra. lapidis magnetis, lapidis gagatis, osſis
de corde cerui, muscelæi, petrolæi, ana scrup. i. & tertiam
partem alterius, campho. amb. margaritarum perforata-
rum, & non perforatarum, blactæ bizantiæ, sambuci,
styracis, cala. sera. sulphuris uiui, antimo. hypocystidos,
macis, licij, schenanthi, acaciæ, herbæ syriacæ, floris o-
leãdri, phu, marrubij, sulphuratæ, absynthij alexandrini,
euphorbij, car. se. anethi, ameos, git, leuistici, se. citri, lac
copi. macropi. nigellæ, usſur, corticis neræ, mabathema-
ticon, aquæ uitis, ana scrup. s. gra. ij. litharg yri, amyli,
opij, iunci, radicis calamenthi, hyoscia. ana gra. vij. mellis,
quod sufficit, datur in sero in modum auellanæ cum ui-
no calido.

Summa me dicinarũ est vii. qi.

H ESdra opiata est dicta ab inuentore scilicet Esdra Propheta, valet contra omnes capitis molestias factas ex frigiditate, vel ex frigido humore, absque febre, & apostemate, vel ad eas, quæ dicentur in sequentibus. Nota, quòd hæc opiata habet quasdam communes laudes, quoniam valet contra quasdam ægritudines, contra quas valet aurea, & eodem modo exhibẽda est, vnde de supra dictis in aurea prætermitto, valet melancholicis melancholia naturali, existente in capite, præcipue data cum vino decoctionis gentianæ, vt ipse dicit, sed quoniam gentiana valet plurimum contra causas pectoris, vtilius datur cum vino decoctionis alicuius confortantis, vt nucis muſ. vel garyophylli, vel muſci, hæc enim depurant cerebrum, & confortant. Ad vuulam relaxatam ex rheumate data in pilulis sic, puluis cinnamomi, antheræ, commiſceantur cum esdra, & fiant pilulæ, & teneantur sub lingua, cum tali etiam confectione longiore digito, vel aliquo alio in estino subleuetur vuula: exiccat. n. & consumit hu. Synanchicis in prin. ſ ante confirmationem

tionē apoſtematis facto inde gargariſmo cū ſapa, & ſorti aceto prodeſt; hic enim gargariſmus repellit materiā, nec permittit apoſtemata confirmari. Item etiam valet ad intenſam, vel remiſſam. Cōtra rhagadias, & ſciſſuras labiorum factas ex melācholica ſiccitate, ſi fiant ex cholera vlcerante non valet eſdra; debet autem ſuper rhagadias inungi hæc opiata addito puluere radicis portulacæ aduſtæ, mirabiliter confert puluis iſte confricatus cum eſdra, vel cum ſolo melle contra huiuſmodi ſciſſuras labiorum, manuum, & pedum, ex viſcoſo phlegmate factas. Ictericis ſine febre, & ſine magnā hepatis calefactione, & præcipue quando ictericia naſcitur ex aliquo craſſo, & viſcoſo humore oppilante, exhibetur in iſtis competēter cum aqua diure capil. vener. hepatica, adiathos; cerrach etenim aqua deoppilatiua eſt. Splenetricis ex melancholia, quia ſi ſit ex cholera non confert eſdra, debet autem eis dari cum aqua, vel vino decoctionis capparis præcedente purgatione, & inunctionibus ſplenem mollificātibus, arthreticis, podagricis, ſi fiant ex frigidis humoribus rheumatizantib. valet eſdra eūti dormitum cū calido vino; conſtringit enim membra relaxata, & conſtringendo rheuma cohibet. Ad dolorem poſt partum, qui fit ex ſolutione continuitatis retinaculorum ex magnitudine fœtus elongantis pudenda præter modum, & elargantis, tunc valet eſdra cum vino; conſtringit enim membra relata, & conſolidat ſoluta. Suppoſita etiam cū puluere olibani idem facit.

Ad dure parientem valet propter balſamum, quod recipit, & expellit fœtum. Iſtis autem dātur cum vino decoctionis rutæ, arthemiſiæ; ſupponatur etiam diſtēperata cum ſucco earundem herbarum. Ad morſus venenatorum, quia multa recipit, quæ venenum expellunt, vt dictamum, ariſtolochiā rotun. gentiana, detur cū vino decoctionis mentæ, & morſuræ ſuperponatur; ad hoc tamen theriaca melius valet. Contra lepram albam. i. quæ fit de phlegmate, quam quidam dicunt alopeciam, Conſtantinus tamen dicit, quòd alopecia fit de ſanguine; detur autem cum vino. Nota, quòd non tantum efficacius eſt in hoc mithridatum. Fluxui prodeſt a capite, data, vt diximus, vel fluxui ventris, & præcipue lienteriæ data cū vino decoctionis maſticis: præcedat tamē medicina phlegmagoga, vt polypodium, colocynthis, & ſimilia. Fœnugræc. ſecūdum quoſdam calidum eſt, & ſiccum, mihi autem videtur, quòd ſit calidum, & humidum, virtutē habet remouendi, & relaxandi, & maturandi, ponitur hic vt relaxando medicinas eaſdem conſumptioni habiliores reddat, & humiditate ſua violentiam aliarum reprimat, & obtundat. Fœnugræcum herba eſt, cuius ſemen ſimili nomine dicitur, cum ſimpliciter reperitur in medicinis ſemen apponendū eſt, per tres annos ſeruatur.

Balauſtia. Balauſtia frigida eſt, & ſic. virtutem habet conſtringendi fluxum, & rheuma, & ob hoc ponitur hic balauſtia, flos eſt mali granati caducus; debet autem colligi quando adhuc vicinatur origini, viridem habens colorem, ad vmbram, vel ad Solem deſiccatur, per biennium ſeruatur.

Abrotanū. Abrotanum ca. eſt, & ſic & virtutē habet attrahēdi, & cōſumendi ſuperflua, herba eſt, q̄ in productione florum colligi debet; flores, & folia abiectis ſtipitibus in medicinis ponimus, per annum vel per ij. ſeruatur, ſed ſi quolibet anno renouetur, melius eſt.

Lithodæmō. Lithodæmonis, ca. eſt, & ſic. complexionis, virtutem habet conſumendi, & abſtergendi ſuperflua, lithodæmon, lapis dæmonis dicitur, vel ideo quia eſt nigri coloris, vel ideo quia in lacu, vbi Sodoma, & Gomorra perierunt, inuenitur, ſicut aſphaltum ſecundum quoſdam: ſed eſt falſum, non multum indiget electione, diu ſeruatur.

Oliuæ fructus. Oliuæ fructus, oliua ca. eſt, & hu. virtutem habet relaxandi, & reſoluēdi, recentes ponendæ ſunt in medicinis, vel ſaltem ſine ſale conditæ, quidam ponūtamen oſſa, quidam totam oliuæ ſubſtantiam, quod melius eſt.

Semen althææ. Semen althææ inter ca. & fr. temperatū, virtutem habet humectandi, vt humiditate ſua violentiam aliarum ſpecierum contemperet, ſemen maioris dicitur maluæ: eſt enim malua maior, & arbor. maior malua biſmalua dicitur, & viſcus idem dicitur, cum in vnguentis, & emplaſtris althæa inuenitur, folia, vel radices debent apponi, in antidot. tamen ſemen eſt ponendum, per annum ſeruatur.

Celtica. Celtica ca. eſt, & ſic. virtutem habet diureticā, propter vitium renum ponitur hic, & veſicæ, & matricis, dicunt quidam, quòd ſpica celtica eſt ſaliunca, quod falſum, eſt enim ſpica duplex, ſpica celtica, & ſpica nardi. Spica celtica debet eligi albida; in occidentali plaga inuenitur, pro ea ponunt apothecarij ſaliuncam.

Gallia. Gallia calida eſt, & ſicca. virtutem habet confortandi, & conſumendi.

Confra. Confita ru. i. ſtyrax, calida eſt, & ſic. virtutem habet confortandi, & conſumendi, & conglutinandi; confortat enim aromaticitate ſua reparando ſpiritus, qualitatibus ſuis conſumit ſuperflua, & glutinoſitate ſua fluxum rheumaticum cohibendum cōſtringit. Styrax ru. gummi eſt arboris in India naſcētis, in vere namque arbore illa incīſa ſecundum ramuſculos a ruſticis gummoſitas quædā emanat, quæ circa ſuperficiem arboris condenſata fit ſtyrax rubea, & dicunt quidam, quod puriūs eſt in illa gummoſitate. ſtyrax talis dicitur; quare bona gutta, & impurius ſtyrax rubea. Nos dicimus, quòd gummi ſunt diuerſarum arborum, fortaſſis de rubea, quia ad colorem rubeum accedit, illa debet eligi, quæ rufa eſt, & manibus malaxata, vt cera, per xxx. annos ſeruatur.

Splen pulr. Splen pultri non determinatur ab auctoribus cuius complexionis ſit ſplen pultri; ratio tamen, & effectus eius manifeſta, quòd ſit cali. & ſic. tum quia de maſſa ſāguinea fit, tum quia ſuperflua conſumit, ponitur hic propter paſſiones capitis, & epilepſiam, & paralyſim, & typos febrium. Splen pultri non eſt ſplen, vt quidā dicunt, ſed eſt quædam ſuperfluitas circa cerebrum pulli equini, quod in tempore ſuæ natiuitatis per motum permutationis per nares emittitur, & niſi ſtatim ab aliquo recipiat', mater pulli eam abſorber, Soli exponitur, & ſiccatur, per biennium ſeruatur, ſed quāto magis exiccatur, tanto eſt melior, puluis eius ſpecialiter valet pueris tuſſientibus, & aſthmaticis datum cum lacte.

ventris merg. gal. Ventris merguli, de ratione huius eſt, q̄ ſit frigidæ, & ſiccæ complexionis, licet non inueniatur ab auctoribus determinatum, quia auis nata eſt in aquis degere, & aquas habitare, dicitur tamen quia membrum illud neruoſum eſt, ideo ponitur hic, vt frigiditate ſua aliarū ſpecierum acumen temperet, & ſiccitate membra conſtringendo relaxata rheumaticum humorem cohibeat. Venter merguli, ſtomachus merguli dicitur, & in noſtra lingua peter, & in gallica caſſier appellatur, & tota illa ſubſtantia, exiccata vſui medicinæ conſeruatur, quanto autem de maiori, quæ poteſt haberi, tanto melior eſt. In electione tamen ventris merguli, & ſplenis, facile quis poteſt decipi, quoniam quolibet ſimile pro eo poteſt vendi. per annum ſeruatur.

Arthemiſia Arthemiſia ca. eſt, virtutē habet conſumendi, extenuā di, & diuretica eſt, propter cauſam ponitur hic renum, et veſicæ, flores, & folia abiectis ſtipitibus medicinæ competunt, in tempore productionis florum colligitur, & ſiccatur, per annum ſeruatur.

Chimolea. Chimolea ſti. & ſic. complexionis, virtutem habet cōſtringendi. Chimolea, teſta argentea, terra ſaracenica, terra ſigillata, & terra ſiguli idem eſt; eſt enim quædam maneries terræ, quæ vltra mare reperitur: aromatica eſt aliquantulum, & alba ſicut trochiſci. Saraceni in ea ſigillum imprimunt, vnde ſigillata eligenda eſt aromatica, & quanto albior inuenitur, & cui ſigillum impreſsū eſt, apothecarij quandoque accipiunt aliam terram, ſcilicet cretam albam, & pro ea ponunt, & diu abſque corruptione ſeruatur. Experimentum contra capillorū aſperitatem poſt ablutionem capitis reſoluatur chimolea in aqua tepida, & inde caput lauetur, & capilli per ſe exiccentur, capillos facit odoriferos, lenes, & aſperitatem rem ouet.

Menta

Menta. Menta ca.eſt,& ſic.virtutem habet confortandi,& conſumendi. Mentæ duæ ſunt maneries, eſt.n. menta communius, & menta Romana, ſiue ſaracenica, quæ apud Montem peſſulanum coſtum dicitur, cum ſimplex inuenitur.Recip.mentæ,communis debet poni,ſcilicet folia abiectis ſtipitibus,in vmbroſo loco, vel ad Solem deſiccatur, per dimidium annum ſeruatur.

Malobathrum. Malobathrũ ca.eſt,& ſic.virtutem habet confortandi ex aromaticitate ſua,& conſumendi, & diſſoluendi,malobathrum folium album, vel folium Paradiſi dicitur, quia in Paradiſo naſcitur,non recordor me vidiſſe, malo bathrum vltra mare inuenitur; ponuntur autem pro eo folia garyophyllorum, ſubtiliora, & tenuiora, de quorũ electione dictum eſt ſatis.

Lapis magnetis. Lapis magnetis frigi.& ſic.complexionis, virtutẽ habet ſuperflua detergendi aſperitate ſua,& ferrum attrahẽ di,lapis eſt, qui in Occidente, & Oriente reperitur,eligẽ dus eſt, qui ſecundum quantitatem ſui proportionaliter ferrum magnum, vel paruum facile attrahit; qui vero hoc non facit,abijciendus eſt,diu poteſt ſeruari.

Lapis gagatis. Lapis gagates frigi. & ſic.complexionis eſt, virtutem habet deponendi ſuperflua grauitate ſui, & aſperitate, lapis rotundus eſt, & ſatis ponderoſus eſt, non ſophiſticatur, diu poteſt ſeruari.

Muſcelæon. Muſcelæon cal.eſt,& ſic.virtutem habet calefaciendi, & diſſoluendi, & conforrandi, oleum eſt, quod de muſco, & alijs ſpeciebus aromaticis ſic fit. In vaſe vitreo ponitur oleum commune cum prædictis ſpeciebus, & in caldario aquæ pleno bene per vnum diem permittat; bullire debet cum radice eius herbæ, quæ pes columbinus dicitur: illa herba tantum vltra mare inuenitur, ſophiſticatur autem a quibuſdam, qui de ſola caſia lignea, & cinnamomo hoc faciunt oleum.

Sambucus. Sambucus cali. eſt, & ſic.ſambucus arbor eſt,quæ de menſe in menſem flores producit, vltra, & citra mare inuenitur,de florib.eius fit oleum ſambucinum ſic: flores in oleo communi in ampulla vitrea ponuntur. Soli exponitur per xxx.dies, & eo amplius illud coleur; & fit oleum ſambucinum, & cum inuenitur oleum ſambucinum, ipſum oleum debet imponi, non frondes, quas quidam ponunt.

Caballi marini. Caballi marini ca. & ſic.ſunt ſecundum quoſdam, ſecundum alios frigidæ,& ſiccæ virtutis, virtutem habent deſiccandi, & conſumendi ſuperflua, quidam piſciculi ſunt,qui in mari inueniuntur dicti caballi, eo,quòd capita habent ſimilia caballi capiti, & pedes ſimili modo, quidam eos exiccant ad Solem ſale conditos, vel ſine ſale; quidam non, per biennium ſeruantur.

Hypocyſtidos. Hypociſtidos fr. & ſic. complexionis eſt,virtutem habet conſtringendi membra ſolura,ſuccus eſt cuiuſdã ungi eodẽ nomine vocati, qui apud pedem roſæ caninæ naſcitur,& eſt rubeus; fit autem ſic.fungi in magna quantitate terantur,& ſuccus exprimatur, & Soli deſiccetur,eligendus eſt non multũ ſolidus, nec multũ mollis,qui cũ frangitur aliquãtulũ lucidus eſt, per biennium ſeruatur, melius tamen eſt,ſi quolibet anno renouetur.

Litium. Litium calid.eſt,& ſic.virtutem habet abſtergendi,et mundificandi ſuperflua, litium, oculus lucidus dicitur, eo, quòd oculos lucidos, & claros reddit in collyrijs appoſitum, quidam aſſerunt, quod confectio eſt, alij,quòd ſuccus herbæ; fit autem litium ſic caprifolij pinulas collectas in menſe Septembris tere, & per linteolum cola, & ſuccum eius in concha ad ſolem exicca, & illud erit litium,eligendum eſt aliquantulum ſolidum,& vnius coloris cum frangitur, per vij.annos ſeruatur.

Flos oleandri. Flos oleandri cali. & ſic. complexionis, virtutem habet calefaciendi vehementer, & conſumendi. Oleander arbor eſt ſimilis lauro circa marina naſcens, eſt autem arbor pernitioſa, & mortifera: ſi enim in eius ramis carnes aſſentur vel verubus infigantur, comeſtæ, mortem inferunt. Et nota, quòd flores eius nunquam per ſe debent dari.

Sulphur. Sulphurata ca.eſt,& ſic.virtutem habet diſſoluendi ſuperflua, etiam extenuandi *in* modum ſulphuris,vel exurendi in modum ſulphuris; vnde ſulphurata, vel ſulphuritia dicitur,herba eſt,cuius ſemen competit vſui medicinæ, vnde cum ſimplex ſulphurata inuenitur,ſemen ipſius aponimus,per tres,vel quatuor ann.ſeruatur.

Cardamo. Cardamomi ca.& ſic.ſemen eſt naſturtij,virtutem habet diſſoluendi ſuperflua,& conſumendi,& attrahendi. Naſturtium herba eſt,& eſt naſturtium hortulanum,& eſt aquaticum, & alio nomine ſenatio dicitur herba cõpetit vſui medicinæ, & ſemen,cum ergo inuenitur.Rec. naſturtij, ſemen apponendum eſt.

Naſturtium hortulanum eligendum eſt, quod habet acutiorem ſaporem,per tres annos ſeruatur.

Semen citri. Semen citri, cali. & ſic.virtutem habet diureticam. Citrus eſt arbor,cuius fructus citrus vocatur.

Semen citri, & cortex medicinæ competunt, ſemen colligitur in Maio, & Soli exiccatur, eligẽdum eſt ſemẽ, quod in maturo citro inuenitur, per tres annos ſeruatur.

Git, & nigella. Git,& nigellæ cali. & ſic. complexionis virtutem habent diſſolutiuam,& conſumptiuam,ſemina ſunt,ſimili nomine appellantur, quorum herbæ in frumentis inueniuntur, in quorum notitia Salernitani non conueniũt. Quidam enim dicunt git eſſe craſſum; & rubeum, ſemẽ autem nigellæ gracile, & triangularum: & fere omnes habent hanc ſententiam, ego autem dico nigellam eſſe craſſiorem quam git, per tres annos ſeruatur,nigella mẽſtrua peroptime prouocat, cum inuenitur ſimpliciter. Recip git, vel nigellæ,ſemen eſt apponendum.

Vſtum. Vſtum idem eſt, quod minium,vnde fiunt capitales literæ rubeę,ca.& ſic.complexionis eſt,virtutem habet abſtergendi ſuperflua ex aſperitate ſua, vſtum non eſt vena terræ, ſed ex coctione artificioſa aquoſis, & aereis partibus in igneas tranſeuntibus, eligendum eſt clarum,& lucidum cum oppreſſo rubore, diu ſeruatur.

Cortex nucis. Cortex nucis ca.& ſic.virtutem habet diureticam. Nux arbor eſt ſecundum quoſdam, vel herba,quæ in Apulia inuenitur,producens fructum ad modum baccarum lauri, qua vtuntur Saraceni ad faciendas tincturas, cortex huius arboris competit medicinæ, non ſophiſticatur, per duos annos ſeruatur.

Mabathematicon. Mabathematicon cal.& ſic.complexionis eſt, virtutẽ habet diureticam, mordicat, & pungit inteſtina: vnde mouentur ad ſuperflua expellenda. Mabathematicó ſuccus eſt caulis agreſtis, & domeſtici habentis folia piloſa, ex parte exteriori, & interiori ſubalbida, vel pallida: eſt autem domeſticus, & agreſtis, folia conteruntur, ſuccus extrahitur, ad Solem exiccatur; quidam autem ſubſtantiam caulium tritam cum ſucco conficiunt, & trochiſcos informantes vſui ſeruant, ſed non approbo, eligendum eſt, quod cum frangitur interius non habet lanuginem, aliquantulum humiditatis habens, per tres annos ſeruatur.

Aqua vitis. Aqua vitis frigida, & ſicca. virtutem habet conſtringendi,& infrigidandi; colligitur autem ſic. In vere quãdo multa humiditas a terra transfertur, rami vitis inciduntur, & loco inciſionis ſuſpenditur ampulla vitrea, vel aliquid huiuſmodi, vt gutta aquæ recipiatur, & aqua optima eſt contra arſuram, & pruritum oculorum, per tres an.ſeruatur.

Lithargyrium. Lithargyri frig. & ſic. complexionis eſt, virtutem habet abſtergendi ſuperflua interiorum aſperitate ſua; raro tamen ponitur in medicinis excipiendis per os, melius enim in vnguentis, & emplaſtris operatur. Lithargyrũ dicitur fieri de ſpuma auri, vel argenti, ſed ſpuma auri proprie dicitur cadmia; & iſtud eligendum eſt, vt potemelius, & poni debet in medicinis, ſi poteſt haberi, ſed apothecarij ponunt loco eius lithargyrum, quod fit ex ſpuma æris,quod non tantum valet, diu ſeruatur, optimum vnguentum fit de puluere eius,& forti aceto decoctum contra ſalſum phlegma.

Iuncus. Iunci radix ca.eſt, & ſic.virtutem habet diureticam, iuncus herba eſt ſatis nota, cuius radices aſſimilantur galangæ,adeo,ꝙ cum ipſis aliquando galangam adulterãt, huius radices ponuntur in medicinis mundatæ a ſuis ramuſculis, per duos annos ſeruatur; melius tamen eſt ſi

quolibet

quolibet anno renouetur. Conficitur sic a quibusdam. Omnes species simul puluerizantur, & appositis oleis, & melle despumato conficiunt. Sed longe melius est si lapides, qui ibi recipiuntur, puluerizentur, & aliæ species simul, postea facta commistione puluerum conficiantur cum tali proportione, vt pro vna lib. puluerís ponantur tres mellis, vltimo apponantur olea cum modico mellis incorporata, diu seruatur esdra, & post vij. annos melior est. Nota, quòd magister Copho, & magister Io. de Pla. in hoc erant gemelli, quia fere omnes alij de esdra discordabant dicentes, quòd esdra, aut nullam, aut modicam habebat efficaciam, quia cum infinitæ species in ea reperiantur, quas reperies in eius dosi, de tot millibus vnum fere nihil potest operari.

Electarium Ducis dicitur, quia abbas de curia illud composuit ad opus ducis Rogerij filij Roberti Viscardi, propter indigestionem, & ventositatem stomachi, & intestinorum, & ilij dolorem, & vitium lapidis. xij. pars est confecta lib. i. Reci. ani. drach. ij. & gra. xvi. liqui. masticis, ana scrup. i. & gra. v. chamædrios, zinzi. cinnam. galan. mara. carui ana scrup. i. gra. xv. xylocasiæ, calamenthi, dauci, pyrethri, piperis al. & lon. cyperi, schænanti, ireos, amomi, folij, asari ana scrup. i. spicæ, croci, gummi ara. drag. se. anheti, cala. aro. cucubæ, garyo. carpob. leuistici, iuniperi alexandri. sileris, pentaphylon, se. asparagi, citri, acori radi. ameos ru. indi, virticæ, rheupon. nucis myristicæ, ligni alo. basilici, milij sol. saxifragi. se. citrul. melo. cucu. & cucur. scario. petroselini, been al. & rub. styracis cala. cardamo. ana. gra. xv. penidiorum vnc. s. & scrup. ij. s. mel, quod sufficit, datur post prandium, & post cænam cum vino calido, si datur contra lapidis vitium, sumatur cum decoctione milij solis, vel scolopen.

Summa medici. est res.

Electarium ducis dicitur a duce inuentore, vel ad opus ducum cõpositum, valet ad dolorem ilij. Alius fit ex cholera pungente, & mordicante intestina, & resoluente humores in ventositatem, vnde fit extensio, & dolor. Interdum ex humore phlegma. in intestinis congregato, aliquando vitio lapidis comprimentis intestina, ex compressione cuius; superfluitatibus retẽtis, dolor emergit iliacus. Si fiat ex cholera hoc electarium confert propter plura calida, quæ recipit; si autem fiat ex phlegmate, de ratione probatur multum valere datum simpliciter; hoc enim electarium diureticum est, & experientia nouimus, quòd electaria calida, & diuretica simpliciter data, non existente constipatione, valent subtilioribus partibus per vrinam euacuatis. Si fiat ex vitio lapidis, valet datum cum decoctione saxifragiæ, granorum solis, & lapidis lyncis; fiat etiam emplastrum de electario ducis cum succo senationis, & cum oleo communi, vel
w mustelino " mustellino, & pectini, & lumbis superponatur; pars etiam illius emplastri per pannum exprimatur, & colatura addito balsamo per syringam injiciatur, valet contra dolorem ilij ex phlegmate sic exhibitum, fiat decoctio violarum, & prunorum damascenorum, & mercurialis in vino, vel aqua, & in colatura electarium resolutum exhibeatur optimum clyster contra hanc causam; fiat decoctio senationis in aqua dulci; & marina; in colatura electarium ducis; & benedicta resoluatur, & addito melle, & oleo per clysterem injiciatur. Valet ad dolorẽ stomachi factum ex frigido humore, vel ventositate; detur autem cum decoctione nucis muscatæ. Nota, tam in his quam in prædictis ieiuno stomacho melius exhibetur, in eius confectione non magno vtimur artificio, terantur species secundum doctrinam aliorum electariorum, cum melle conficitur; debet autem exhiberi cum vino decoctionis nucis muscatæ.

Electarium Pliris arcoticon, pliris est completa medicina, arcoticon principium interpretatur, valet tristibus, melancholicis, & ad magnam stomachi debilitatem, & cordis, & syncopim, memoriam reparat, sensum acuit, epilepticis, anheliticis, acataleptis prodest, & omnem debilitatem cerebri reparat. vij. pars lib. i. Recip. cinna. garyo. ligni alo. galang. spicæ, nucis muscatæ. zing. spo. schænanthi, cyperi, ros. viol. ana dra. i. & gra. xv. folij, liquiritiæ, masticis, styra. sampsuchi, balsamitæ, basiliconis, cardam. macropi. & leucopi. myrtilli, corticis citri ana scrup. ij. & gra. v. gemmarum, been albi, & rubei, coralli, serici combusti ana scrup. i. gra. ij. muscí gra. vij. & s. camphoræ, gra. v. syrupi ros. quod sufficit febricitantibus cum aqua mane, & sero, non febricitantibus cum vino.

Summa medici. est res.

Electarium pliris arcoticon. Pliris nomen est huic electario ab auctore impositum, arcoticon dicitur principale, seu princeps electarium propter magnam efficaciam, valet contra omnes passiones, quę fiunt ex melancholia scilicet maniam, vel melancholiam, epilepsiã, & cardiacam. Perditum saporem restaurat, omnibus eodem modo exhibeatur scilicet, cum vino odorifero, vel, quod melius est, cum syrupo facto de succo boragi. & zuccharo, melancholiæ fumositatem consumit, & meatus spirituum elargat, & sua aromaticitate cerebrum confortat.

Timorem remouet, & securitatem præstat, timor ex melancholico humore consurgit, quem consumendo securitatem inducit, cessante enim causa, cessabit effectus; detur contra hanc passionem cum vino decoctionis ligni aloes, & ambræ. Ad dolorem stomachi ex indigestione, vel frigiditate contra quam valet prædicto modo, vel addatur principaliter, datum cum decoctione tertiæ partis nucis mus. & viij. garyoph. & scrup. i. masticis. Anafrasim stomachi amputat ex indigestione facta, contra quam valet prædicto modo, vel addatur modicum masticis, vel anisi.

De Sampsuca. Recip. Sampsuchi. Sampsucus herba est, quæ alio nomine dicitur maiorana, ca. & sic. virtutem habet confortandi ex aromaticitate sua, cõsumit ex qualitatibus suis, ad confortationem membrorum ponitur hic, in productione florum est colligenda, & ad Solem deficcanda, cum ponitur in medicinis, flores, & folia à stipitibus separentur, & quãtitate ab auctore determinata ponatur, per annum seruatur.

De balsamita. Balsamita ca. & sic. est, balsamita dicitur, q̃ odorem balsami portendit, herba est satis cõmunis, & nota. ponitur hic ad confortationem membrorum, in vere colligitur, per an ser. quanto recentior est, tanto melior est.

De myrtilli. Myrtilli fr. & sic. fructus sunt herbæ myrti, virtutem habent constringendi, & confortandi, ponũtur hic nõ ad constringendum, sed ad confortandum; confortãt enim membra calore relaxata, cum constringendo partem parti cohærere faciant: vel apponuntur ad repressionẽ caloris calidarum, & siccarum; ne calor exolutus membra debiliter. Colliguntur cum bene sunt nigri, & maturi, & siccantur, per annum seruantur, eligantur autem, qui cum franguntur, aliquid habeant humiditatis.

De cortice citri. Corticum citri. citrus est arbor cuius fructus citrum dicitur, citrum triplicis est substantię; habet enim acetosum interius, quod frigidum est, & siccum, pulpam in medio, quæ calida est, & humida, corticem exterius, qui frigidus est, & siccus, & sic cortex ponitur hic, qui subtilissime etiam mouetur à pomo, & siccatus apponitur.

De been alb. Been album, & rubeum, tam album quam rubeum cali. est, & sic. herba est, quæ in transmarinis partibus inuenitur, radix competit medicinæ; virturem habet confortandi, consumendi, ponitur hic ad consortandum membra, & ad consumendum superfluitates melancholicas, quæ cardiacam inducunt passionem, eligendum est continuum, non perforatum, extentum, ponderosum, quod habet his contraria signa vetustate consumptum, per annos tres ser.

De serico combusto. Serici cõbusti, non est determinatũ ab aliquo auctore, cuius complexionis sit, ex complexione aũt animaliũ illud operantium percipere possumus esse frigidæ cõplexionis, & siccę, qa anili vtuntur nutrimẽto, & magis siccum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0885-3 DFG

cum poſtquam combuſtum eſt, ponitur hic, vt conſumat,& abſtergat ſuperflua, comburitur ſic. ſuper regulã calidam ponitur,& deſiccatur,donec poſſit puluerizari, combuſtum non poteſt ſeruari, apothecarij non apponunt purum ſericum,ſed eius ſuperfluitatem, ſed ponendum eſt quanto purius inueniri poteſt, quia efficacius operatur.

De camphora. Camphora fri.eſt, & ſic.virtutem habet conſtringẽdi ex qualitatibus ſuis,confortandi ex aromaticitate, ad cõfortandum,ponitur hic vt temperet caliditatem ſpecierum ibi appoſitarum. Quidam dicunt camphoram eſſe gummi. Sed nos cum Dioſco.dicimus eſſe ſuccum herbæ, quæ in tranſmarinis partibus inuenitur, quæ cãphora dicitur. Eligenda eſt alba,& quam clarior poteſt inueniri, in pſyllio, & ſe.lini in vaſe vitreo poſita diu poteſt ſeruari,vel quod melius eſt in vaſe facto de alabaſtro,vel de marmore, præcipue, ſine alicuius commiſtione diu poteſt ſeruari.ſ.per.xx.ann. Conficitur ſic.lignum aloes, per ſe puluerizetur, margaritæ per ſe, ambræ muſc. per ſe,camphora per ſe, &c. ſimilia, multi enim ſunt qui in hoc electario camphoram nõ ponunt propter delicatos; præſtat enim horribilem ſaporem, ſed loco eius de ſandalis in ſyrupo,in quo conficitur, multum apponunt,& bene faciunt. Sic autem fit ſyrupus, ſandali al.& rub. & roſæ in aqua bulliant, vel aqua roſ.ſi dies ſit,quod melius eſt, coletur in colatura addito zuccharo, fiat ſyrupus, & bene bene coquatur, quo bene cocto,ea,quæ puluerizata ſunt,ſimul imponantur, deinde lignum aloes, poſt margaritæ, poſt ambra, poſt muſcus, poſtremo cãphora, & adhuc electario feruente, iſta ſicut diximus imponantur, per ij.annos ſeruatur.

Electarium de ſucco roſarum ab eodem ſucco dictum eſt, expertum eſt contra guttam calidam, & choleram ru. purgat conualeſcentes ex ægritudine, ſcilicet quotidianarijs, & tertianarijs, purgat ſine moleſtia,& reliquias malorum humorum potenter educit, qui remã ſerint iij. pars lib.ij. Recip. zuc.roſ.ana lib.i.& vnc.iiij. ſand.al. & rub. & citri.ana drach.vi. ſpo.drach.iij. diagridij, drach.xij. camphoræ ſcrup.i.tempera ad modum electarij cum ſyrupo facto de eodem zuccharo, & ſucco roſ.datur cum aqua calida in mane ad modum caſtaneæ.

Summa medicinarũ eſt res 19.

De gutta. Electarium de ſuc.roſa. valet contra guttã calidam, gutta dicitur percuſſio alicuius membri ex fluxu humoris facta, cum enim humores fluunt ad aliquam partem corporis eam replent, & extendunt locum,& ex digeſtione fit dolor,quæ dicitur gutta, hæc autem gutta aliquando fit de frigidis,aliquando fit de calidis ſpecialiter, valet duobus modis tum propter ſcammo. quæ cholerã purgat,cum propter ſuccum roſæ, quæ ſtringendo fluxũ cohibet,& refrænat. Valet ꝓprie arthreticis, chiragricis, podagricis,de calida cauſa laborantibus; ſanis etiam cholericis datur ad præſeruationem. Cũ itaque contra guttam calidam ipſum neceſſitas ex poſtulauerit,præmiſſis digeſtiuis per tres, vel quatuor dies, detur cum calidã in tempore quietis, non enim debet dari in tempore acceſſionis, quando ſcilicet natura multum affligitur, antequam detur, membrum guttoſum inungatur butyro, vel oleo violato.ad materiæ mollificationẽ; facta purgatione poſt tertiam diem fiat inunctio,in ſecundo die purgationis detur rubea opiata ad conſumptionem reliquiarum, & ad fluxum rheumaticum cohibendum conficitur ſic. De recentibus roſis ſuccus extrahitur, de quo addito zuc.fiat ſyrupus, cum quo ſyrupo conficitur ſcammonea per ſe puluerizata, electario adhuc calido à quibuſdam imponitur,alij ſcammoneam decoquunt in paſta,& puluerizatam imponunt, alij puluerem ſcammoneę per diem ponunt in aqua hordei, vel in ſyrupo roſ. vel vio.ſed ſi de ſcammonea magis oportet poni;tutius eſt, quia ſtatim medicina poteſt dari, quando vero ipſa ſubſtantia ſcammonea apponitur, non debet dari ante. xv.dies, vel ante menſem, maxime in calida regione, & tempore. Nota, quòd melius cõficitur, cum ſuc.à roſis

Decumen.

nouiter extracto, & conſeruato, conſeruatur autem ſuccus in vaſe vitreo, vel ſtagnato,vel terreo ſtrictum habẽte orificium, oleo roſ.vel communi ſuppoſito,pauco tamen; poteſt autem ſic ſeruari, per viij.vel per ix.menſes. Nota tamen, quod fæx quædam ibi generatur, quæ per interualla eſt abijcienda, alij aliter ſeruant in tempore roſarum, ex ſucco earum fit ſyrupus, bene coctus vſui reſeruatur, per iij.an.ſerua. ad plus.

Electarium frigidum ſecundum Cophonem, quod optime tertianarios, & quotidianarios, & erraticas ſe.purgando ſanat, & etiam habentibus ſtomachũ cholericum familiare eſt.iij. pars confecta eſt lib.iiij.

Recip. ſandalorum al. & ru. & ſpodij, trag. gummi ara.amyli, raſuræ ebo. rheubar. ſenæ.ro.vio. ſe. fumiterræ, berbe. ſebeſten, ſe. portu.mara.aniſi, ſe. papa.liqui. ſe. lactucæ, ana drac.iij.myrob. citri.belliricorum, capil. ven. ana vnc.ſ. embli. vnc.i. Conficitur ſic, pſyllij, vnc. viij. ponatur in ſufficienti aqua feruenti,in qua bullierit, lib.ſ. polypodij quercini viridis mundati,& triti,omnes herbæ diureticæ, viol.& pruna,& tamdiu dimittantur, donec bene congelentur, deinde coletur fortiter perſaccum; ad meliorem vero mucilaginis conſtrictionem intromittatur in ſaccellum aliquantulum aquæ feruentiſſimæ,& colaturæ addantur ſcammo. vnc.vi. puluerizatæ; prius tamen cum aqua frigida intermanus fricatæ, & bene cum eadem mucilagine fricentur manibus, deinde apponantur zuccha.lib.iiij. diſſoluti prius cum ſufficienti aqua decoctionis polypodij, & cæterarum herbarum diure. & colati deinde ſuper ignem poſitum bullire permittatur; cumque ad medium decoctionis peruenerit, addantur vnc.ij. tamar. & vnc.ij.caſiæ ſi. diſſolutæ prius in ſufficienti aqua decoctionis prunorum, & prædictarum herbarum diure. & per caciam colatæ vſque ad perfectam coctionem bullire permittatur, ſignum autem decoctionis eſt ſi ſuper marmor poſitum, & infrigidatum aliquantulum viſcoſum fuerit, & digito adhæſerit; motione tamen baculi ab ipſo decoctionis principio non ceſſante. Cumque coctum fuerit, ab igne deponatur, & in mortario poſito puluis prædictarum ſpecierum ſuper aſpergatur, & cum piſtello bene conterantur vſque ad ipſius viſcoſitatis, & gummoſitatis remotionem; deinde recondatur, detur colatura caſiæ ſi.in ſero, vel media in nocte.

Summa medicinarũ eſt res 18.

Electarium frigidum Cophonis exceptum a pſyllitico; Copho namque quædam addidit, & modum confectionis variauit, vnde frigidum Cophonis hodie intitulatur, dicitur frigidum, quia inter electaria frigida ſuperius iudicatur. Electarium frigidum principaliter purgat choleram propter ſcammoneam, quam recipit, ſecundario flegma ſalſum, & melancholiam innaturalem, quoniam quædam phlegmatis purgatiua recipit vt polypodium, & chebulos, & quædam melancholiæ naturalis purgatiua, vt fumum terræ, & ſimilia. Detur itaque competenter febricitantibus tam continuis quam interpolatis, & in ſimplici, & duplici materia, vel tertiana, vel quotidiana de phlegmate ſalſo: hoc prænotato, quòd ſi patiens præter modum macilentus fuerit vel hepar calefactum habuerit, & tempus calidum nimis, & ſiccum, non eſt exhibendum, ſi vero plenus fuerit,& reliqua non affuerint, ſecure poteſt exhiberi. In continuis ſpecialiter detur, vt in cauſone,tertiana continua, ſynocha; ſecundum quoſdã, ſed nunquã in his purgatio debet fieri cum medicina ſcammoneata, ſed cum ſyrupo laxatiuo, & cum decoctione, quę poteſt exhiberi in maiori hæmitritæo, vel minori, vel medio, non tamen in prima purgatione eſt exhibendum, ſed in ſecunda, vel tertia, primo enim purgatur patiens aliqua decoctione ſemel, vel bis,ſi opus fuerit, ſemel ſi fuerit in hyeme,& vij die ſignis digeſtionis præcedentibus, poſt modũ ſi hæc febris perſeuerauerit, exhibeatur hoc electarium ad laxandum, vt pote in xj.vel xiiij.die. Si vero fuerit

ro fuerit æstas, bis purgetur patiẽs cum competenti deco A
ctione, vt pote in viij. vel x. die; deinde si opus fuerit, istud
exhibeat. Nota tamẽ, quod in frigida regione rẽpore simi
li in hemitritæo secure potest exhiberi ad primã purga-
tionẽ, & in quibus phlegma, & cholera simul abũdãt, &
præcipue in vere, præcedente tamen syrupo acetoso, vel
oxymelle additur materiæ. Purgationi autẽ sic insistẽdũ
est dicetur patiẽs duobus, vel tribus dieb. ante liquidis,
& forbilibus cibis, in tertia circa meridiẽ comedat, & nõ
ſh sero, & in media nocte; vel circa matutinas, hoc laxa-
tiuũ offeras: vel in sõlida substãtia, si forte acceptarus
facilis sit ad vomendũ, & remotas partes purgare volue-
ris. Resoluunt quida, & certe citius cõsequitur effectum
in purgatione, nec est super dormiendum, ne vis medici-
nę deperdatur. Et nota, q̃ nullatenus dandum est cũ frigi-
da, vt Copho scripsit, & quida alij faciunt, nec etiam cũ
quidam alia medicina scamoneata; facile.n. inde sequit̃
tortio ventris, febris, dylenteria, & similia; frigiditate.n.
aquę habẽte motũ ad intestinum, vel stomachum, imbi B
bitur, & intestinis cohæret, vnde retenta in corpore, præ-
dicta operantur incõmoda; hoc autẽ præcipue habet fieri
cũ oleo frigido dato cũ frigida propter multã viscositatẽ
quã a olyssio cõtrahit; data itaq; medicina, potionatus sit
motus maxime post duas, vel tres assellationes, foramina
Nota. domus sint obstructa, ne frigus potionatũ attingat. Lo-
cus vbi assellat sit calidus, cum stupa, vel cum molli pan
no se refrigat. Si autẽ iple valde frigidus fuerit, assellet in
balneo; si ardorem in ano senserit, quod si ex medicina
nimis acuta, vel ex furiosis humoribus, & nimis acutis
pannum, vel stupã in aqua calida intingat, & inde anum
abstergendo foueat; vel fiat idem cũ absynthio in aqua,
vel vino tepido intincto, quod etiam valet contra tenes-
mum post tres, vel quatuor sellas, si cũ tortione; vel tar-
de asselauerit panni linei calefacti, vel vesica enea plena
aqua diuretica, vel simplici aqua, stomacho applicetur,
detur etiã aqua calida ad potãdũ facta purgatione, prius
offeratur brodium gallinę ad saturitatem, & si fortis fue-
rit, antequam cibetur, ducatur ad balnea, vt si forte aliqd C
de materia relictum sit in corpore extenuetur, & euapo-
retur, vt suspicio omnis tollatur prędictorum symptoma
tum, & febris, & similium: si vero balneum præsto non
fuerit, fiat de aqua dulci, & patiens ipsum intret. Et no-
ta, q̃ mel rosatum datum his cum aqua calida, optimum
est ad mundificationem stomachi; confortat enim. Si
autem potionatus debilis fuerit, & impotens, priusquam
cibetur, balneum sustinẽs, bibat, vt dictum est brodium
gallinæ, & super dormiat, vt in somno calor reuocatus
ad interiora: idem faciat in stomacho quod balneum, &
si post somnum asselauerit, detur iterum ius gallinæ; ad
vltimum cibetur: prius tamen attendendum est, quod
si potionatus possit ieunare vsque ad vesperum melius
est, nonnulla potionati esca cuius assumentes febres,
tortiones, dysenterias incurrunt. Aliquando hoc fiat, qa
dum natura ad ciborum refectionem operatur, cum ip-
sis cibis scammonea interciptur, quæ retenta prædicta
ingerit incommoda, post tres, vel quatuor dies purgatio
nis, resumptis viribus eat ad balnea, prius sibi minuat, si D
Detenues. opus fuerit. Et nota, potionatus parce debet comedere,
& parcius bibere, & vinum lymphatum, bene contem-
peratum, quia vinũ fortes febres solet inducere; in phleg
maticis vero cibus debet minui, & augeri potus, & cau-
sa est, quoniam in potionato humores extra vasa existẽ-
tes subducuntur, & nõ sanguis, quorum defectus princi-
paliter est reparandus, in phlegmaticis non plus de san-
guine, quam alio humore detrahitur, qui ex potu vini ha
bet generari, merito ergo in potionatis cib. augmenta-
tur, & potus minuitur, potus in phlegmaticis est augmẽ
Psyllium. tandus, in alijs econtrario. Psyllij, frigidum est, & hu-
mi. virtutem habet infrigidandi, humectandi; & leniẽ-
di, ponitur hic ad reprimendum malitiam aliorum. sicã
mollex, & ad lenienda intestina, vt melius resistant acu-
mini medicinæ, psyllium est herba, cuius semen compe-
tit medicinæ. Semen psyllij a quibusdam dicitur semen
camphoræ, eo, quod in eo caphora seruatur. Eligendum
est, quod est post ventilationem, & in fundo scutellæ resi-
deat, quod vero leue est, & volatile, abijciatur: significat
enim medulla carere. per v. annos seruatur. Et nota, q̃
collectum non exiccatur, sed quale est, vsui reseruatur.

De chebulis. Chebuli frigidi, & sicci. principaliter phlegma pur-
gant, secundario alios humores, quare ponuntur hic.
Chebuli sunt quædam species, vel maneries myrobala-
norum, tuberosiores, & crassiores eligendi sunt, &
quorum cortices bene nucleis coniungantur, rugosi,
& continuam habentes substantiam, & non perfora-
tam, sed aliquantulum habentes humiditatem humi-
diores sunt. Si autem aliqua vacuitas intus fuerit, vel
etiam puluis, significantur vetustate consumpti. per v.
ann. seruatur.

De emblicis. Emblici frigidi, & sicci sunt, virtutem habẽt purgan-
di phlegma, choleram, & melancholiam.

Bellirici. Bellirici eandẽ virtutem habent, per v. an. seruantur.

Indi. Indi frigidi sunt, & sicci. purgant principaliter melan-
cholicam, quædam species est myrobalanorum, nigrio-
res sunt eligendi, non tamen multum curandum est de
electione, quia diutius cæteris possunt seruari. Sciẽdum
est, quõd quidam myrobalanorum artificiose coaptãtur,
cum ponuntur in medicinis, quidam non. Citrini nam- Citrini.
que chebuli, & indi, s. cortices tantum abiectis nucleis
ponuntur in medicinis iuxta pondus ab auctore inuen-
tum, vel determinatum, & tantum cortices debent pon-
derari, & poni in medicinis.

Semẽ fumiterræ. Semen fumiteriæ cali. & sic. virtutem habet purgan-
di salsum phlegma, & melancholiam; & ideo ponitur
hic herba sicca. nullius est efficaciæ, viridis magõ, se-
men comperit medicinæ. Electarium frigidum a diuer-
sis diuerso modo conficitur; quidam enim conficiunt
cum decoctione herbarum diureticarum, quod melius
est, quidam non. Conficiatur ergo sic, fiat decoctio capil
li veneris, adianti, hepaticæ, cetrach, & polypodij quer-
cini viridis, si possit inueniri, in aqua coleatur, & in co-
latura ponatur psyllium mundatum, vt prædictum est, &
maneat ibi per tres dies, postmodum tota illa substantia C
mucilaginosa per saccum coletur, & in colatura scam-
monea per se puluerizata cum zuccharo ponatur, &
totum illud optime inter manus confricetur, quo facto
semper agitando cum spathula ad ignem satis lentum;
vt syrupus diu bulliat, signum autem decoctionis est;
quando tota illa substantia lateribus stagnari non con-
uiscatur, sed facile per modum spathulæ in gyrum mo-
uetur, & quasi totum cum spathula potest simul eleua-
ri, tunc itaque ab igne deponatur, & cum pistello in
mortario diu teratur per se, & agitetur, vt viscositatem
amittat; deinde simul puluerizatæ imponentur, electa-
rio tamen existente calido, & reseruetur. Alij aliter po-
nunt scammoneam puluerizatam in aqua hordei, post
vnum diem colant, & colaturam tantum cum prædi-
cta colatura psyllij imponunt, & prædicto ordine incc-
dunt, & tunc securius exhibetur in acutis, sed cum sic
fit, magis de scammo. est apponendum, quam quando to
ta substantia apponitur. Alijs etiam modis apponitur,
de quibus in electario de succo rosarum latius dictum
est. Magister vero Platearius tam diu bullire fecit cum
syrupo, & electarium frigidum vehementer fuit durius,
& potuit extendi ad modum stomachicon. per ij. vel iij.
an. seruatur.

*Emplastrum Apostolicon. empleſtrum, i. dura confe-
ctio apostolicon, ideſt superpositum, vel supra missũ
interpretatur, quod tumoribus, & inflationibus ad lucẽ
inductum, & superpositum, saniem excludit, optime fa-
cit ad nimium ceruicis dolorem, valet proprie ad subtri-
liandam cicatricem in quacumque parte corporis fuerit;
sagittam, vel lanceam, vel aliquid aliud tale in membro
infixum sine dolore extrahit, valet etiam dolori ex decur
sione innata in ipsa parte, vbi ante fuerit vulnus, attra-
hendo humores, & putredinem, & valet dolori renum
si superponatur. iij. pars. confecta est lib. iij.*

Rec. lithargyri vnc. vi. ceræ rub. colophoniæ an. vnc. iij.

pro

propoleos, viſci quercini ana vnc.i. ammo. lapidis calaminaris ana vnc. vi. maſt. oliba. mumiæ ana vnc. s. tereb. chalba. bdellij, myrrhæ, chalcucecaumenon. i. æs vſtum, ſarcocol. lapidis calcis, dictamni, ariſt. ro. praſii viridis, opopa. ana vnc. iij. Conficitur ſic, opopanacum, & ammoniacum, & chalbanum aliquantulum tuſa ponantur per noctem in vino, ita vt cooperiantur, & mane bulliant, donec liquefiant; & per caciolam colentur, & iterum bulliant ad vini conſumptionem, lithargyrū in pulueren ſubtiliſſimum redactum cum ſufficienti oleo in cal dario diſtemperetur, & ſuper ignem ponatur, & cum ſpathula iterum agitetur, tam diu donec ſuper lapidem poſitum in modum ceræ inſpiſſetur, & ſtatim addatur cera, & liquefacta cera addatur coloph. poſtea addatur maſtix, & olibanum, deinde myrrha ponantur, & facto interuallo ponatur bdellium, deinde viſcus quercinus, liquefacto viſco ponatur terebinthina, liquefacta ea, caldarium in terra ponatur, & tunc in ipſo gummi ponantur paulatim, & igni iterum ſuperponatur, & cum ſpathula ſemper agitando aliquantulum permittantur bullire, poſtea addatur ſarcocolla, & lapis calaminaris, facto interuallo ponatur flos æris, & lapis calcis: poſt hæc chalcucecaumenon ſemper cum ſpathula agitando, donec incipiant aliquantulum rubere, ad vltimum dictamum, & ariſt. ro. poſtea infundatur in aqua frigida, & ab aqua extractum manibus exprimendo, & malaxando, ita tractetur, vt tota aqua inde exeat, & inunctis manibus oleo lau. magdaleones informentur, & vſui reſeruentur.

EMplaſtrum, non dicitur emplaſtrum apoſtolicon, vt quidam dicunt, ſed apoſtolicon. i. principale, quia inter cetera emplaſtra præcipuum eſt, facit ad neruos ceruicis præcipue ſi dolor eſt ex contuſione neruorum. Talis autem fit vſus, ſal, & cyminum torrefiant in tegula, & locus ille ſacelletur, poſt ſupponatur apoſtolicon hoc eſt optimum remedium in hac cauſa, Ad ſcrophulas maxime nouellas, vtatur tamen patiens aqua diuretica, poſtea locus vngatur cum vnguento, quod fit de ſerpente ruſo, vt docetur in lib. noſtro de herbis in tractatu capparis, poſtea applicetur apoſtolicon. Cicatrizat. i. bonam carnem inducit, cutim enim ſubtiliat, & nutrimentum attrahit ad locum, quod ibidem inſpiſſat, & vacuitatem cicatricis replet, & ita cicatrizat. per ſe ſuperpoſitum, ℞ vel balſamo ab interiori parte inunctū, & ſi poſſit haberi, quod melius eſt. Apoſtema in corpore, pulmone, ſtomacho, hepate, diaphragmate ſub coſtis inunctum emendat. Si apoſtema ſit de frigido humo. ℞ in exterioribus, & interioribus hoc emplaſtrum valet, præcedat autem aliquod maturatiuum, & præcipue iſtud, cæpula rubea bullita cum vino, & oleo, & cymino, & cataplaſmetur, poſt ſuperinducatur apoſtolicon. Tumorem, & dolorem ſplenis ſoluit, & duritiem vt dictum eſt in tractatu ceronij. Rheuma in pede, vel genu deficcat præcedente purgatione cū benedicta, locus etiam inungatur prius cum vnguento aureo, vel oleo laurino; deinde detur aliqua opiata ℞ vt aurea, poſt applicetur apoſtolicon. Ad neruos præciſos, & puncturas, loco prius inuncto cum oleo calido, & aperitiuo; ℞ valet enim apoſtolicon puncturæ neruorum, quia locum ſeruat apertum ℞, & mundificat. Contra morſus ℞ venenatorum animalium, quia ℞ venenum attrahit, & conſumit, & ſi tamen theriaca morſuræ prius applicetur, deinde apoſtolicon, melius eſt. Sagitta, vel aliquid tale in membris extrahit, ſi tamen oſſibus non cohæreat facto inde ſtuello, & impoſito. Contra fiſtulas valet, quia ſaniem attrahit, & locum mundat, ſit autem talis ℞ vſus, fiat ſtuellum de malo terræ, & fiſtulæ immittatur, deinde apoſtolicon ſuperponatur, ſic etiam os fractum attrahit, ſi ibi ſit. Recip. propoleos. i. ceræ albæ. Nota, quòd quælibet cera alba non dicitur propolis, ſed artificialiter coaptata ſic. Liquefiat in feruenti aqua in patella, & lapis politus in aqua frigida humectatus in illa cera liquefacta imponantur, & ſtatim extrahatur, & ſic fiat bis vel ter, laminæ ceræ lapidi adhærenti indurantes, poſita in aqua frigida, & cali. dicitur propolis.

Propoleos.

Viſcus quercinus.

Viſcus quercinus cali. & ſic. attrahit, & diſſoluit, & conſumit, & eſt ſuperfluitas diuerſarum arborum, quæ ſic fit. Quædam grana viſcoſa in quercu, & in quibuſdam alijs arboribus reperiuntur, de quibus poſitis in aquis, ruſtici viſcum operantur ad aues capiendas, dicitur autem quercinus, quia de granis, in quercu inuentis fit.

Lapis calaminaris, fri. & ſic. attrahit, & conſumit, & membra confortat, in orientalibus, & occidentalibus partibus inuenitur, non ſophiſticatur, diu durat.

Chalcuc.

Chalcucecaumenon, quod eſt æs vſtum frigi. & ſic. & fit de veteri ære in alio vſu habito, vt de pelui, & ſimilibus fruſtatim inciſi; ponitur in vaſe terreo, in fornace interiori, vbi ignis non deſinat per tres, vel quatuor dies, dimittatur ad minus per diem, & noctem ibi, deinde extrahatur; & igneis, & aquoſis partibus conſumptis terreſtres remanent, & ſic aptum efficitur ad puluerizandū.

Lapides calcis, & battitura æris ca. eſt, & ſic. diſſoluit, & conſumit; eſt autem battitura æris quoddam, quod euolat per motum fabricationis, dum ęs fabricatur, confice apoſtolicon, vt docetur in antido. Additio, Gilbertus de anglia in cap. de vulneribus in partibus interioribus habet vnam deſcrip. quæ eadem eſt, ſimplicia ſatis declarata ſunt. Vnum tamen deeſt circa, quod multi errant, eſt propolis, vel propoleos, quod ſecundum expoſitorem, & rei veritatem eſt ſordities alueariorum apum, quæ vocatur meum, quod patet per Dioſco. qui de cera propoli ſingulare ca facit, & hoc ponunt boni aromatarij, & non ceram albam, vt multi faciunt, & hoc redditur emplaſtrum attractiuum, quod eſt de proprietatib. maioribus emplaſtri, vt ſatis patere poteſt. Summa medi. eſt res. xxij.

Propolis.

Lectarium pſylliticum, a pſyllio dictum probatum contra chole. rob. tertianarię, acute feb. hepaticis ictęris omnino ſubuenit, medietas eſt lib. i. Recip. pſyllij lib. iij. & in aqua feruenti pone per triduum, poſtea coletur, & in colatura admiſceantur ſcammo. vnc. iij. & zuc. lib. iij. & per duos dies admittantur, & poſtea coquantur, deponantur ab igne, & puluis iſtarum ſpecierum admiſceatur, qui Recip. ſandali albi, & rubei, roſ. rub. ſpo. trag. gummi arab. viol. herbe. an. vnc. s. ſem. portu. ſcariol. ana drach. iij. in æſtate detur apud ſomnum, in hyeme circa mediam noctem, in vtroque tempore cum aqua calida ad modum caſtaneæ.

ADDITIO.

Pſyllitium.

Iſtud electarium pſyllitium dicitur à pſyllio, quod in vſu non habetur, ſed illud, quod deſcribitur à Meſue, & ponitur pſyllium ad reprimendum malitiam ſcammoneæ, & ad inteſtina lenienda, vt melius reſiſtant acumini ſcammoneę. Similiter ad alterandum complexionem. & ſolutionem faciendum, quia, vt vult Meſue in ſuis ſimplicibus, pſyllium eſt de alterantibus cōplexionem, & ſolutionē faciētibus, & eius ſolutio proprie fit lābificādo. Eius autem aliud albū, aliud ſubnigrū, aliud ad purpureitatem declinans, & melius eſt, quod eſt completum, & craſſum, & eſt grauius, & ſubmergitur in aqua. Cōpoſitum eſt ex duabus ſubſtantijs, quæ ſeparari poſſunt, inter quas cortex eſt ſeparans. Eſt. n. in eo ſubſtātia interior medullaris, & eſt in eo ſubſtantia expanſa ſuper corticem ipſius. Subſtantia autē interior medullaris cali da eſt, & ſic. in iiij. gradu, & eſt acura vehementer, inciſiua, rubificatiua, vlceratiua, & eſt de genere veneni. Subſtantia autē exterior expanſa ſuper corticē eſt ex multum infrigidantibus, & dixit Rufus, eſt frigida, & humida in ij. gra. Et dixit Dioſc. quòd eſt in ij. & eſt verius, inquit enim Hipp. in epidemia non eleuatur res frigida iuncta cum humiditate vltra ſecundum gradum, & dicit Gal. humida res non tranſgreditur metā vſque ad quam poteſt regimen extendi, propter quod non inuenimus humidū eſſe cauſam doloris, inquantū humidum, ſed inq̄tum poteſt eſſe materia, quæ quantitate ſua mouetur ad

Nota.

Nota.

conti.

continuitatis solutionem, quod ex eo conquassatum est cum aqua fontium frigida,& fit mucilaginosum,& bibitur sicut est proprie cum oleo violaceo,aut syrupo violato, soluit ventrem; quod autem ex eo est frixum, & conquassatum cum oleo rosaceo, est medicina fluxus vētris, & dysenteriæ. Contritum autem potui nullo modo propinandum est, deoccultat.n.contritio eius substantiam medullarem vlceratiuam, & excoriatiuam. Conquassatum cum aqua frigida,sicut diximus, solutione educit choleram,& confert febribus inflammationis multæ,& & siti vehementi calidæ, & sedat inflammationes omnes, dolores inflammationum,& proprie supercataplasmatum, & similiter sodam calidam vehementem. frixum vero,& conquassatum sicut diximus confert fluxui cholerico, & dysenterico, & fluxui medicinali, & proprie post potum scammoneæ, & medi.acuta. potus eius est à drach.i. vsque ad drach.iij.timeat autem ipsum habens debilitatem viscerum.

E*Lectarium lætificans. Rec.melissæ,corticis citri,gar. galliæ mus.masti.croci Orientalis,cinna.nu.mus.carda.nebremisch. i.sem.pæoniæ, ben al.& ru.zedoariæ,doronici,loco eius ponitur sem.pondus galan.sem.ocymi maioris,& ocymi garyo.omnium ana vnc.s.muschi.quantū est x.pars vnius supradictæ;deinde sumantur chebuli xx. emblici xxx.& terantur in trib lib.aquæ,coquantur donec ad unam redeant,& coletur;in colatura vero mittatur lib.i.mellis, deinde bulliant donec cōsumpta sit aqua; postea ex hoc melle conficiatur puluis prædictarum, quod in triplum sit mel ad species;de quo cum necesse fuerit,sumetur ad magnitudinē auel.medicamen lætitiam,& coloris pulchritudinem, & digestionis bonitatē operatur, & canos retardat.*

ADDITIO.

Lætificans. Illud est electarium lętificans describitur à Rasi.ix.ad Almansorem c.de melancholia,quod interdū in vsu habetur. Mesue in suo grabadin particulari.ca.de mania,& melancholia sanguinea,habet vnam aliam descr.quæ satis est consonans isti. Bartolomæus in proprio antidoto. describit vnam aliam descr. ex auctoritate Rasis. ista tamen est nobilior. Rasis in lib.diuisionū ponit vnā aliam desc. Aliqua sunt hic simplicia satis ignota apud multos. Primum est neheremisch.cuius flos, cortex, & capita similatur macis secundum Ali. in 2. can. sed est minus rubeus,ad citrinitatem declinans,& est aromaticus,&c. sed non bene cognouit Aui.quid sit. Similiter Simon Ianuensis inquit. neheremisch est, vt Aui.describit,sed nec Simon Ianuensis similiter videtur cognouisse quid esset. Matthæus Syluaticus dicit,quòd neheremisch est semen rosæ asini,vel flos eius. Aui.in suis synonymis in fine antidoto.ait nehermeisch,id est musaha,& est flos pæoniæ, vel pæonia, & sic creditur esse bene expositum, nā sicut dictum est, Matthæus Syluaticus dicit neheremisch est flos rosæ asini. Auer.v.colli.dicit pæonia,id est rosa asino rum.pręterea videapud Herculanum c.de melancholia, qui describit pręsens electarium ex auctoritate Rasis, inquit ibi, neheremisch, id est semen pęoniæ. Bartholo.habet loco neheremisch semen pæoniæ. præterea videt etiā Rasim,in electario de nucleis fructuū, habet semen pęoniæ,& Aui.in eadē confectione habet neheremisch,quoniam idem est. Secundum simplex est ocymum maius, quod secundum Gentilem, & alios bonos authores est illud quod maiora folia alijs speciebus habet, quod sane intelligatur, nec est, vt voluit Luminare maius, nasturtium nam si bene legisset Herculanum, quem sæpe allegat super hoc electa.nō hoc dixisset. postquam tamen superflua dixit de ipso ocymo maiori, tādem videtur quasi ad veritatem descendere.dicit.n.in fine postquam ostendit de ocymo maiori fm auctores prædictos, & fecit videre,q̄ volunt,quòd sit sanatio,tamen secundum cōpositorem aliud est, vt reperitur apud ipsum.nam ipse Rasis li.ij.apho.& experimentis; & confidentijs in quodā emplastro inquit.semen basiliconis garyophyllati, sc.basiliconis maioris, qđ vocatur burungi.i.cubebe. Ecce qualiter vī veritatem attigisse, postea in erroré maiorem incidisse ratione corruptionis vocabuli. nam vbi dicit, q̄ vocat burungi, vult litera vera bedoragi, vel albetarogi, & est bedoragi,vel albetharogi, vt vult ipse Rasis.iij.ad Almansorem,semē basiliconis maioris,& ita exponit Herculanus super hoc electa. cum dixit,sem.ocymi maioris, quod aliter dicitur bedoragi. hoc idem vult Matthæus Syluaticus in litera berengemisch. vbi circa finem ait auctoritate Ras.5. Almans. cap. albetharogi.i.ocymum nō garyophyllatum; & dicit in fine quòd cordi auxiliatur, & sic ocymum maius intellige si vis ocymum commune, quod vbique inuenitur, & habet folia latiora ocymo garyophyllato. Summa med.est res 20.

E*Lectarium lætitiæ Gale. Recip. suc.pomorum dul.& odoriferorum,succi cytoniorum aromaticorum, vini veteris,succi boraginis,florum basilico.aut sem.eius,croci,zedoariæ,xylobalsami,garyoph.corticis citri,galangę, macis, nu.muscę.styracis calamitæ ana drach.ij.s. ambræ, muschi,camphoræ ana drac.s.anisi, rasuræ eboris, thymi, epithymi ana drach.i.margaritarum drach.i. ossis de corde cerui.drac.s.limaturæ auri, limaturæ argēti,ana.scr.s. zuc.al.quod sufficit, fiat electarium.*

ADDITIO.

Istud electarium interdum reperitur scriptū in antid. paruo Nico. interdum supra descriptum,tamen istud sępius reperitur,& in Gallia magis in vsu habetur. Vnum tamen notabis, quia in recepta reperitur florum basiliconis.dubitāt aliqui, an flores debeant poni, vel semen, reperitur apud auctores, q̄ melius,quod in planta reperitur est semen, & raro folia,& flores habentur in vsu,nisi in vnguentis,& emplastris,& ideo melius est hic ponere semen, quam flores. Summa med.est res.26.

E*Mplastrum ceroneum a cera dictum, præcipue valet ad omnem dolorem spatularum, & pectoris ex frigiditate,& si humor frigidus illuc fecerit discursum mire soluit,splenem remollet,valet ad hydropisim de frigida causa hepatis, de eadem causa matricis frigiditati superpositum multum resistit.iij.pars confecta est lib.ij.*

Rec.picis naualis bene colatæ,cerę ana vnc.ij.& dra. iij.sagapeni vnc.ij.ammonia.tereb. colophoniæ,croci ana vnc.i.& drac.iij.alo.thuris,myrrhæ ana vn.i. opo.chalbani,styracis calamitæ,masticis,aluminis,fęnu.an.dr.vi. confice,cum bdellij ana drac.iij.lythargiri drac.i.s. Conficitur sic.cera alba,ammonia.opopana.aliquantulum tunsa ponantur in vino,& præparentur, vt in apostolicon dictum est.bulliant ad vini medietatis consumptionem,& stagnato super ignem posito,cum inceperit bullire,pix naualis bene colata addatur,& cum spathula semper agitetur,liquefacta pice addatur cera,et ea liquefacta ponatur colophonia,& postea styrax cum pistello calido trita frustatim in stagnato ponatur, post hæc ponatur mastix,& olibanū,deinde myrrha cū bdellio,& interuallo facto ponatur terebinthina,& consequenter alumen,& lythargyrum,& ad vltimum fęnugraci,& cum coctum fuerit fundatur super aquam tepidam,& extracto ab aqua manibus exprimatur,donec tota aqua inde exeat,deinde puluis aloes super marmor inunctum cum oleo lauri malaxetur, deinde croco pulueriz̄ato,& inunctis manibus cum eodem oleo magdaleones informentur.

EMplastrum ceroneum. Emplastrum dura cōfectio dicitur, ex duris, & glutinosis rebus, quæ manibus malaxari possunt. differt aūt ab epithemate, & cataplasmate, quia epithema est confectio de puluerib.ex aliquo liquore, vt de sandalis albis, & ru.& aqua ros. Cataplasma fit de herbis coctis. Ceroneum a cera dictum quam recipit in multa quantitate. Valet contra dolorem sca-

Nota.

pulæ factum ex frigido humore, vel ex ventositate, quia E multa recipit dissolutiua, consumptiua, & extenuatiua: debet autem sic superponi, calefiat ad ignem, & malaxatum, & alutæ inductum, loco dolorolo prius inuncto petroleo, vel laurino oleo, vel alio calido superponatur. Spleneticis, & hepaticis ex ventositate, vel humore frigido, non tamen in principio, quia subtilioribus partibus consumptis sclirrhosis, & durities possent accidere, vel augmentari. inungatur ergo hepar, vel splen. per i. diem cum butyro, vel dialthæa fortiter, & patiens aliquibus diureticis vtatur, postmodum superponatur ceroneum.

Valet contra phlegmonem. si phlegmon sit de cholera, vel sang. vel melan. innaturali non valet. Si de phlegmate, vel melan. naturali valet. Loco prius inuncto cum oleis; remouet enim duritiem, & sclirrhosim.

Valet ad mundificandum saniem apostematis. hepatis, fluello inde facto, & intromisso; multa enim accipit attractiua, & purgatiua. hydropi. anasar. tympanum hydropeum curat in qualibet specie hydropisis, quia ventris inflationem sedat, & quamlibet speciem hydropisis sequitur inflatio; consumit enim, & extenuat causam inflationis; debet autem superponi sicut diximus, contra vitia splenis, & hepatis. F

Dolorem etiam intestinorum placat, & tortionem, si dolor est ex frigido humore, vel ventositate, superponatur emplastrum, & super emplastrum vesica ænea plana oleo laurino calido, vel oleo cõmuni, vt emplastrum sic adductum, vel in profundum melius operetur.

Lumbis, & pudendis superponatur, renum, & vesicæ distemperantiam emendat, si fuerit ex frigiditate, quia calefacit. Si fuerit vitio lapidis, præcedat tamen vsus saxifragiæ decoctionis. Inflammationibus, dolori matricis subuenit, si dolor sit ex ventositate, vel frigiditate superpositum, vel suppositum inde factum oleo viol. inuncto superponatur, fomentetur tamen prius mulier cum decoctione centri galli, vel pulegij. Arthreticis, & podagricis ex frigida causa superpositum, loco prius inuncto cũ G calido vnguento. Febribus typicis videlicet, idest interpolatis, scilicet in quotidiana de phlegmate naturali, vel acetoso, vel vitreo supe ralutam inductũ ceratum, si materia quotidiana in stomacho fuerit, consumit. Vel superpositum spleni, si materia ibi fuerit.

Canis rabidi morsui subuenit, & serpentum, lauetur morsura cũ succo mentæ, & ceroneum distemperatum cum eodẽ succo in vulnere ponatur; recipit enim quædam venenũ attrahentia, & expellentia. ℞. picis. pix. cal. est, & sic. virtutem habet attrahendi, & consumendi superflua. Gummi est ca. & sic. est autem pix triplex, scilicet pix liquida, pix naturalis, pix cõmunis, qua pinguntur, vel picãtur naues. Cum simpliciter reperitur. ℞. pic. pix naualis apponenda est. Eligenda est, quæ nigrior est. Cera humida est temperata inter ca. & fri. & mollit, & humectat. ponitur hic, vt aliorum siccitatem temperet, & remolliendo materiam eam cõsumptioni habiliorem reddat, & etiam aliorum puluerem conglutinet. eligen- H da est purior. confice, vt in antido. inuenitur: puluerizentur, quæ puluerizari debent, & gummæ resoluantur, vt ibi dicitur. Nota tamẽ signum decoctionis est, diu dum bullit ad ignem de illo projciatur aliquantulum in aqua frigida, quod extractum ab aqua, si brachio nudo superpositum prius cohæreat, non est coctum, si autem, coctum est. per v. annos. seruatur.

EMplastrum oxycroceum dicitur ab oxy græce, latine acetum: oxycrocum, ex aceto, & croco nomẽ habet. valet præcipue ad fracturas ossium, & ad membra, quæ dolore aliquo affliguntur. apostemata dura in quacumq; parte corporis fuerint, remollit, & dissoluit. unde antiqui chirurgici Salernitani in fracturis ossium, & cicatricibus attenuantibus, & tumoribus, nullo alio emplastro vtebantur. iij. pars est. lib. ij. Rec. croci, picis naualis, colophoniæ, ceræ ana vn. iiij. tereb. chalbani, ammoniaci, myrrhę. oliba. mast. ana unc. i. & drac. iij. Conficitur sic. chalbanũ, ammo. aliquantulum contusa ponãtur in sufficienti aceto per noctem, & mane mittantur super ignem, & eliquentur, & eliquatæ per caciam colentur, & iterũ coquatur, donec pars aceti consumatur, tunc pix naualis ponatur bene colata liquefacta: pice addatur cera, & ea liquefacta ponatur coloph. deinde tere. & facto interuallo ponatur mastix, & olibanum, & myrrha, cum spathula semper agitando, ad ultimum cum bene fuerit coctum, in aqua frigida infundatur, & ab aqua extracta manibus exprimatur, ut aqua inde exeat, & super marmor inunctum oleo lau. cum puluere croci malaxetur, & facti is magdaleonibus usui reseruetur.

ADDITIO.

Istud emplastrum est multum in vsu, & maxime fm præsentem descr. dicitur autem oxycroceum, ab oxy, ꝙ est acetum, & crocum a croco. valet proprie ad fracturam ossium, & ad dolorem eorum, & ad multa alia, vt habetur in tex. Gilbertus Anglicus in capitulo de vulneribus in partibus interioribus habet vnam aliam descrip. quæ est similis huic. Similiter Bartholomæus in *Crocus.* proprio antido. habet vnam descrip. sed non est similis huic. Nota, quod per crocum intellitur hic crocus orientalis, seu communis, qui a vulgo safferen dicitur, & ideo quia vt sæpe magno precio venditur, alij aromatarij quãtitatem ipsius croci hic requisitam non apponunt, sed in parua quantitate, vt solum colorari possit, & ideo effectus, quos habere debet non facit. Summa medi. est res. xj.

PHilanthropos amicus hominis interpretatur, proprie ualet stranguriosis, nephriticis, calculos in renibus, & in uesica mirabiliter frangit, & fractos expellit. ualet etiam ad duritiem splenis, & hepatis, dolori iliorum subuenit datum cum scrup. i. s. diagri. xij. pars lib. i. est.

Rec. foly, schœnanthi, cyperi, asari, cupho. thymi. petro. macedo. ani. milij solis, lapidis lyncis ana scrup. ij. s. cinna. calamẽthi aromatici, polypodij, philiasidos, mel, nopt. se. leuisti. & petro. & sem. urt. sem. citri. lithospermatis, se. bardanæ, baccarum hederæ ana. scrup. ij. galan. nardi, zedo. beto. phu, meu, spara. carda. apij, marathri, eruce, fina. orobi al. & rub. ana drach. s. garyoph. zing. casiæ lig. pyrethri, costi, spicæ celticæ, myrob. cortic. olibani, leucopip. carpobal. carui, cymini, baccarum lauri, fileris ana scru. i. olei nardini, pulegij, sambu. muscellini ana gra. xv. mel. quod sufficit, datur cum uino calido, Laxatiuum uero *Sum. med. est ru ij.* *cum aqua calida.*

PHilãthropos dicitur a philiasidos, ꝙ est philipẽdula, herba est diuretica, valet ad emphraxim splenis, & hepatis, si oppilatio fit ex humore frigido, & viscoso detur cum aqua decoctionis fœniculi petroselini, bruscі, asparagi. Valet etiam stranguriosis, nephriticis, & calculosis, multa. n. recipit diuretica, & lapides frangentia. Detur delicatis cum vino decoctionis saxifragiæ, & gra- *Nota.* norum solis, dolori iliorum subuenit cum scrup. scammo. & scrup. i. euphorbij, præcedat tamen, si opus fuerit, clyster, & vomitus. numquam enim laxatiuum, offerendum est alicui vehementer constipato, præcipue iliacis, & colicis; fiat autem sic. puluerizetur scammo. & euphorbium in prædicto pondere addito mastiche ad reprimendum malitiam scammoneæ, & gummi arabicum, papa. euphorbium, & admisto puluere prædictorum philanthropos detur cum calida, & in ipsa accessione, vomitu tamen, & clysteri præcedentibus, vel circa mediam noctem optimus est modus dandi. Rec. philiasidos ca. & sic. est, diu. herba est, in Apulia reperitur. Alio nomine philipendula dicitur. radix eius competit medicinæ, quæ eligenda est non perforata.

Baccarum hederæ, dico ꝙ frigidæ sunt complexionis, *Baccarum hederæ.* de hedera dubitatur cuius cõplexionis sit, sed folia eius, spargantur in pauimento domus; inuenitur tamẽ quoddam gummi eiusdem arboris, diureticum est, vnde valet

ad

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0890-2 DFG

ad frangendum lapidem, & inde videtur, ꝙ sit calida: A dicimus reuera, quòd folia frigidæ complexionis sunt, subtilem tamen habent substantiam, & diureticam. vnde præcipitur hircum vetustissimum folijs hederæ nutriri, vt eius sanguis melius operetur ad frangendum lapidem. Gummi eius aliquantulum est calidum, & satis diureticum, maxime illius hederæ, quæ suæ arbori maturatur; fructus eius diuretici sunt; in fine autùmni colliguntur. diu seruatur.

Oleum puleginum. Bardana.

Oleum puleginum ca. est, & sic. dissoluit, & cõsumit, & qualiter hoc fiat, satis notum est.

Bardana ca. est, & sic. dissoluit, & consumit, & extenuat. herba est cuius radix competit medicinæ, & præcipue cortex radicis. optimum experimentum contra dolorem arthreticũ, podagram, chiragram. radices eius decoquantur in vino, & ex eo locus patiens fomentetur. philanthropos per tres annos seruatur.

PHilonium maius, ideſt nouus amicus. tuſſes cum vino datum, & mulſam emendat, peripneumoniam cum hydromelle ſanguinis ſputum cum ſucco polygoni, indigeſtionem ſtomachi, & vomitum cum poſca, vel hydromelle; dolori hepatis, & ſpleneticis, ac vertiginoſis cum oxymelle ſubuenit: celiacis cum apozemate pigani, pleuriticis, iliacis, nephriticis, & cauſis veſicæ cum mulſa, colicis etiam peculiariter medetur. iij. pars eſt lib. i. Recipe leucopiperis, hyoſciami ana drachm. v. opij. dra. ij. s. caſiæ fiſt. drac. i. s. ſem. apij. drach. i. petroſe. marathri, dauci cretici ana ſcrup. ij. gra. v. croci, ſcrup. s. nardi, pyrethri, zedoariæ, ana gra. xv. alij addunt cinnamo. drac. i. & ſem. euphor. coſti. ana drach. i. mel quod ſufficit. datur in modum fabę ægyptiacæ. B

ADDITIO.

Philonium amicus nouus interpretatur, vel quòd Philon primitus inuenit. respicit virtutem, naturalem, & spiritualem. datum cum mulsa emendat tussim phlegmaticam, & difficultatem anhelitus; & confert pleuriticis ex phlegmate, & nephriticis, & vesicæ ex frigiditate, & ventositate. datum cum hydromelle confert peripneumonicis; & dolori hepatis datum cum succo sanguinariæ confert sputo sanguinis. datum cum vino cocto confert indigestioni, & singultui valde. datum cum oxymelle subuenit spleneticis. datum colico facit euadere præ cæteris opiatis; est etiam ex melioribus rebus in sedatione fortis doloris apostematis renum. Sum. med. est res 15. C

GAryophyllatum dicitur a garyophyllis, qui ibi intrant. gar. ore retenti ſingultum ſtringunt. cocti, et bulliti in aqua, & bibiti vomitum ſtomachi, & ſubuerſionem mirabiliter reprimunt. valet proprie acide eructantibus, & digeſtionem optime celebrat; pororum oppilationem, & ſpiritualium meatuum aperit. pars viij. eſt lib. i.

Recip. cinnamo. garyo. zing. liquir. ro. ana drach. ij. & gra. xv. ligni aloes, galan. cardi, nucis myriſticæ, nardi, zedoariæ, viol. ana drach. i. & gra. vij. s. rheubarba. macis, croci, aliptæ, coſti, cyperi, carda. baſilico. aniſi, leuiſtici, eboris ana ſcrup. i. s. gra. iij. s. mellis quod ſufficit. datur poſt prandium ſero cum vi. vel rhodoſtagmate poſt cœnam in modum auellanæ. D

ADDITIO.

Garyophyllatum dicitur a garyophyllis. respicit proprie spiritualia, & virtutem naturalem læsam a frigiditate. datum cum decoctione hyssopi emendat potenter oppilationes frigidas pectoris, & pulmonis. datum cum ptisana reparat phthisicos debilitatos infirmitate. datum cum vino remollitionis croci, reparat cardiacos ex frigiditate, datum cum decoctione gary. compescit mirabiliter vomitum, & subuersionem stomachi, & acidos ructus. Summa medic. est res. 24.

HYgija Græca; hygia, ideſt ſaluatrix; Græca dicitur quia a Græcis fuit inuenta. valet proprie ad rheuma gingiuarum, & dolorem dentium fricata ſuper eos, ore ſæpe abluto cum aceto calido, & ſordidas nebulas ab oculis aufert. vi. pars eſt lib. i. Recip. hyoſciami ſeminis drach. ij. opij. drach. ij. & ſcrup. i. coſti. drach. i. & gra. xv. myrrhæ, opopanacis, ſcordei, origani, ana drach. i. & gra. x. ſtyracis calami, galbani, agarici, gentianæ, pigani, ſtœchados, praſii, cardamomi ana ſcrup. ij. s. balſami, nardi, croci, ſchœnanthi, thymiamatis, amo. terebinthinæ, caſiæ ligneæ, mandragoræ, eryngij; radicis roſæ, eupato. eupho. melanopiperis, leuiſtici, dauci, fœni. trifolij, ſem. ana ſcrup. ij. mel quod ſufficit. datur cum vino calido in modum auel. Sum. medi. eſt res 25.

ADDITIO.

Hygija saluatrix interpretatur, Græca, quia a Græcis inuenta fuit, proprie fistit rheuma frigidum, data cum decoctione olibani fistit fluxum rheumatis ad gingiuas, & dentes; vnde si dentes fricentur cum ea, & etiam si super emplastretur, confert dolori ipsorum, oculorum, faucium, & superciliorum dissoluta in aqua euphragiæ, & iniecta post fomentationem cum mollitiuis. abstergit nebulas sordidas ab oculis. Tenta in ore, & gargarizata cum decoctione balaustię, confert synanchiæ rheumaticæ. data cum olibano, & tragacantho opitulatur asthmaticis, tussientibus, & phthisicis ex rheumate. data cum decoctione ficuũ, passularum, & liquiritiæ mundificat pleuriticos. data cum decoctione mentæ, & masticis curat dolorem stomachi, & vomitum, & fastidium ex frigiditate. data cum vino decoctionis cappharis auxiliatur spleneticis. data cum decoctione asari, & schœnanthi confert hydropicis. data cum decoctione diureticorum medetur nephriticis. data cum decoctione asari, & costi consumit humores frigidos, & viscosos causantes nephresim, & colicam. bibita cum vino compescit cruciatus podagricorum confestim, prouocando sudorem. data cum vino præseruat à nocumento aquæ corruptæ.

HYdrocopion olympiacum, hydrocopion, ideſt potus contra rigorem: olympiacum ab auctore dictum. confert proprie quotidianarijs, & quartanarijs, & non tertianæ. ſudores etiam in diebus criticis prouocat ante horam acceßionis ad modum auellanæ cum tepida data. vi. pars eſt. lib. i.

Recip. cinnamo. drach. iij. & ſcrup. i. & gra. xvi. croci drac. ij. & ſcrup. ij. nardi, myrrhæ, olib. opij, mandragoræ, macropiperis, aniſi, ameos, ſileris montani, hyoſciami an. drac. i. & ſcrup. ij. & gra. viij. mel quod ſufficit. datur ad modum auellanæ ante horam acceßionis cum calida.

ADDITIO.

Hydrocopion, i. potus contra rigores, olympiacum ab olympiaco Imperatore. virtutem proprie respicit naturalem læsam ab humiditatibus frigidis. vnde datum cum ab aqua calida ante horam accessionis amputat quartanam ex melancholia naturali, & quotidianam, nisi fit ex phlegmate falso, distemperatum cum aqua calida; & temporibus, & extremitatibus inunctis in die critico alleuiat valde febricitantes, prouocando sudorem. datum cum succo plantaginis fistit mictum sanguinis. Sum. med. est res. 14.

IVſtinum dicitur, quia a Iuſtino Imperatore primo fuit inuentum. præcipue datur calculoſis, & patientibus dolorem ilij, valet ſtranguriæ, & dyſuriæ, & his qui mittunt mucos. vi. pars eſt lib. ij. Sum. medi. eſt res 21.

Recip. cinnam. folij, coſti, nardi caſiæ, ariſto. lon. & ro. helenij, hyſſopi, puleg. arthemiſiæ, pentaphylli, leucopip. orobi, petroſel. leuiſtici, oxilatri, vrt. ſem. gra. ſolis, ſaxifr. iuniperi, aſparagi, ſe. ſileris, apij, anethi, pigani, ſe. fenicul.

niſi, baccarum lauri ana drac. i. s. mel quod ſufficit. detur cũ vino in quo coctum fuerit milium ſolis, vel ſaxifragia.

IVſtinũ medicina eſt diuretica. valet contra dolorem renum ex frigida cauſa cum vino calido, vel frigido ieiuno ſtomacho; calefacit enim, & diſſoluit humores frigidos, & purgat per vrinam, calculos frangit, & arenam expellit datum cum vino decoctionis ſaxifragiæ, granorum ſolis, lapidis lyncis. Contra ſtranguriosos, & dyſurioſos reſolutum cum oleo muſcellino, vel communi; facto tamen emplaſtro circa pectinem, vel virgam, vel melius, iſtud totum colletur per pannum, colatum per ſyringam injciatur. ſecundum doctrinam aliorum conficitur cum melle rufo; & melius eſt, ſi ſit mel caſtanearum amararum, quia diureticum, & melius eſt ſi cum eo conficiatur in hac, & in ſimilibus medicinis. ponitur autem in tali proportione pro lib. i. pulueris appone. iij. mellis: per. iij. annos ſeruatur in multa efficacia.

CAtharticum imperiale, ideſt laxatiuum pro imperatoribus, factum, & pro alijs delicatis hominibus ducit enim ſine laſione, & præcipue confert pinguibus hominibus, qui ſemper ſunt conſtipati, valet multum iliosis, uuat eos, qui ex ventoſitate ſtomachi, & inteſtinorum laborant. medietas lib. ij. Recip. diagridii, zuech. ana drach. iiij. cinnamo. nardi, ſaxifragiæ, polypodij, ana drac. ij. myrob. citri. hermodactyl. ana drach. iiij. gar. zing. melanopiperis, macropiperis, cardam. amomi, ana drac. i. s. mel quod ſufficit, ſumatur cum vino calido, vel aqua calida mane, & ſero.

Sum. medi. ℔ rei 16.

CAtharticum imperiale. Catherticum interpretatur laxatiuum, Imperiale propter ſuam dignitatem. Optime caput purgat in laxando: recipit enim quædam violenta, quæ optime purgant, extrema ſubtilitate ſui fumi; non inuenit cohærentiam niſi in extremis, vnde magis purgat remota quam propinqua; debet autem exhiberi ad purgandum caput cum pilulis; fiant autem ad receptionẽ cathartici, & conficiantur cum ſucco abſynthij, & dentur in ſero, ſed parum ſuperdormiat, qui eas ſuſcipit, tres, vel iiij. horas, deinde excitandus eſt. Os bene olens facit. Fœtor oris fit, aut vitio putridorum humorum à cerebro deſtillantium, aut vitio ſpiritualium, aut vitio ſtomachi. ſi fœtor oris ſit à cerebro, detur in pilulis, facta purgatione, dentur alia opiata, poſtmodum localia fiant remedia circa os, & gingiuas. ſi ſit vitio ſpiritualium parũ, aut nil valet. Si ſit vitio ſtomachi, detur more electarij cum aqua calida, præcedente tamen vſu oxymellis ſcillitici, vel de raphano. vtramque choleram purgat ſecundario phlegma, principaliter melancholiam. Sciendum ideo, quòd cholericis extenuatis, & ſi cholera multum fuerit intenſa in tempore calido non debet dari, neque febricitantibus. datur autem alijs ad præſeruationẽ competenter, vere cholericis cum aqua decoctionis prunorum, violarum, ſeminis citruli, melonis, cucumeris, & cucurbitæ; phlegmaticis cum aqua decoctionis polypodij; melancholicis cum aqua decoctionis ſenæ. ſi etiam ſtomachum humidum purgare volueris, & maxime ab extremis partibus, cum hermodactylis competenter acuatur. Nota quod catharticum imperiale, aliquando ſit ſimpliciter, aliquando acutum; ſimpliciter, quando tantum in eo ponitur ſcammonea, quantum eius receptio exigit, & tunc ter, vel quater ducit. Acutum ſit cum magis de diagridio additur, acuitur autem competenter, ſi cathartici imperialis, drachm. i cum. ſ. de ſcammonea miſceatur, electario adhuc exiſtente calido, etiam poteſt conñci ſecundum doctrinam aliorum, per duos ann. ſerua. Et nota, quod vetus catharticum melius eſt nouo.

LIthontripon pertundens lapidem interpretatur. hoc proprie lapidem frangit, & expellit; ſi in renib. vel veſica fuerit, hac medicina vtẽtes. nec dolorem ilij, nec lapidis vitium incurrunt; ſtranguriam, & dyſuriã ſine mora ſoluit. viij. pars eſt lib. ij. Recip. nardi, zin. xyloa. acori, cinnam. peucedani, meu, melanopiperis, leuco. macropip. ſaxifrag. ana drach. ij. ſ. opopa. garyophyl. coſti, rheup. liquiri. cyperi, draga. alexandri. chamedryos, apij, aſparagi, baſiliconis, ſemi. vrticæ, ſemi. citri. ana drachm. i. & gra. xv. folij, croci, ſchœnanthi, caſiæ ligneæ, bdellij, maſticis, ſeminis granorum ſolis, petroſelini, ſileris, ſinoni, cardamomi, anethi, ſe. eupho. lapidis lyncis, olei nardini, muſcelli. ana ſcru. i. gra. v. mel quod ſufficit, detur in ſero cum vino calido.

ADDITIO.

Lithontripton, id eſt pertundẽs lapidem. datum cum decoctione diureticorum compeſcit dolorem lumborum, & ſoluit dyſuriam, & ſtranguriam ex humoribus frigidis abſque mora. datum cum decoctione ſaxifragiæ frangit potenter lapidem renum, & veſicæ, & expellit ipſum mirabiliter, & vtentes eo præſeruantur a lapide, & ab iliaca frigida. Summa medicinarum eſt res. xliij.

MIthridatum, ideſt mater omnium antidotorum, ſiue a Mithridate rege dictum. faciens ad omnes paſſiones capitis virorum, vel mulierum, ſi fuerint ex frigiditate; maxime melancholicis, & timidis, epilepticis, maniacis, phantaſticis. mirabiliter prodeſt cephalalgicis, hemicraneis, dolorem cilij patientibus, & lachrymantibus oculis: & ad omnia capitis vitia, vel aurium ſubuenit; dentium doloribus, palato, & omnibus vitijs oris, & maxillarum medetur, ſi ſuper locum dolentem ponatur; & iterum ad modum emplaſtri ponatur in temporibus, vnde diſcurſio; ſynanchen ſoluit, apoplecticis cum ceruſa acceptum facit, tuſſientibus, & aſthmaticis, hæmoptoicis, peripneumonicis, & omnibus doloribus, qui intra corpus humanum fiunt. ſuccurrit iliacis, dyſentericis, & lientericis optimum ſi detur cum decoctione balauſtiæ, & extenſionem humorum, tetanos, ſiue ſpaſmos patientes, & paralyticos ſine mora curat; diaphragmati, & hypochondrijs ſubuenit, renibus, & veſicæ opitulatur, calculos frangit, menſtrua prouocat, omniaque vitia matricis excludit, ſclirhoſim patientibus, & podagricis ſingulare præſidium eſt. præcipue datur contra venena omnia, reprimit venenatos morſus, ſiue rabidi canis, ſeu cuiuſcumque reptilis, impoſitum ſiue bibitum cum magna admiratione emendat, ſi diſtemperatum fuerit, & cũ ſucco mentæ potetur, vel ſuperponatur. Quotidianarijs, & quartanarijs etiam ante horam acceſſionis datum mirifice prodeſt cũ vino tepido. xxviij. pars confecta lib. iij.

Rec. ſtyracis, calami drac. i. & ſcrup. i. gar. nard. xyloorobi. lentiſci. trag. maſticis, chalbani, gummi cedri, aſphalti, caſ. offei, bdellij, ter. figuli, meliloti, ladani, opopa. opij, ſulph. viui, liqui. nitri, hypociſtidos, acacię, roſ. chamæ. hyperici, abrotani, pæoniæ, hyſſo. origani, helenij, rami cedri, & daphnidos, ariſt. lon. epithymi, peucedani, centaureæ, roris marini, rad. eryngij, balauſtiæ, cymarum myrthæ, pſidiæ, romei, ſcyllæ, carpo. git, aniſi, hyoſc. cymini, fœni. cardam. ſeſeleos, teſapei, ameos, ſinoni, leuiſtici, ſem. rutæ, ſem. miconis, apij, dauci, ſem. rapæ, macropi. ocymi, amomi ana drachm. i. acori. illafeos, caſſami, filis zucchoriæ; catariacæ ana ſcrup. ij. balſami, cinn. cro. coſti, ſchœnanthi. zing. folij, terebin. myr. olib. caſiæ, agari. ſpicæ celticæ, rheupon. irei. aſari, dictami, praſij, interioris col. ſtœchados. arthemiſiæ, calamen. ſilphij, ſcordij, chamæpi. leucopi. melanopi. ocymi, petroſelini, ſem. anazodam, malabatri, carda. pentaphylli ana ſcrup. i. daphnococci. iij. partem, ſcru. i. & gra. vij. vini vetuſtiſſimi vn. i. mel quod ſufficit. datur in ſero in modum auellanæ cum vino, in quo cocta ſit ſaluia non febricitantibus, & febricitantibus cum aqua tepida.

MIthridatum magnum, id eſt mater omnium antidotorum ab inuentore ſic dictum. Magnum additum eſt propter magnam efficaciam, &c, ad differentiam

ferentiam minoris, opiata est. Facit ad omnes passiones virorum, ac mulierum; factas scilicet ex frigida causa, & ad omnia, quæ subducuntur, datum cum vino ieiuno sto macho, vel admansionem, i. in sero, quod melius est.

Epilepticis prodest, facta confricatione palati cũ hac medicina in ipsa accessione, dentibus cum eo apertis, vt phlegma dissolutum exeat; post accessionem potest exhiberi cum vino.

Maniacis ex melancholia, vel cholera adusta, prædicto modo.

Phantasticis. phantastica passio dicitur, quãdo aliquis in somno diuersas phantasias, & terribiles imaginationes videt, vnde aliquando à somno excitatur; quod habet fieri ex fumo melancholico inficiente cerebrum; datur eis prædicto modo.

Timidis mirabiliter prodest. datur his, vt prædictis: timiditas fit ex fumo melancholico in capsula cordis exi stente, & constringente ipsam, & ex eodem inficiente cerebrum.

Cephalalgicis, hemicraneæ, & ad dolorem cilij, & supercilij factum ex rheumate, datum cum vino decoctionis nucis musc. purgetur tamen prius caput cum pilulis aureis, vel hiera picra.

Oculis lachrymantibus, & ad omnia vitia capitis, cũ vino decoctionis olibani, vel, quod melius est, fiant pilulæ de puluere olibani, & mithridato, si etiam fluxus lachrymarum fit ex abundantia habitus propter incontinentiam, valet datum præcedente purgatione capitis.

Dolentibus dentibus magis valet, vt hæc opiata resoluta cũ succo mentæ. Et inuncto interius, & exterius palato, & omnibus vitijs mãmillarum, si dolor sit ex rheumate, datur cum vino decoctionis olibani. Fit etiã gargarismus ex violis coctis, & zingib. in careno. hoc etiam valet contra dolorem dentium.

Synanchen dissoluit in principio, nondum apostemate confirmato. fit etiam prius minutio de vena cephalica, vel de venis sub lingua. post detur olibani decoctio cum mithridato. fiat etiam prædictus gargarismus, sed cum aceto.

Apoplexiam cum ceruſa acceptum; ideo prohibetur ne cum ceruſa detur, quia posset occidere, sed in minori apoplexia potest inde palatum fricari, & membra exterius vngi.

Tussientibus, & asthmaticis ex causa rheumatica laborantibus valet prædicto modo. si vero fuerit asthma ex siccitate, vel viscositate humoris, non valet.

Hæmoptoicis, id est sanguinem excreantibus. Nota si sanguis screatus veniat à stomacho, vel nutritiuis, vel spiritualibus non debet dari, quia in stomacho receptum propter species calidas augmentaretur fluxus sanguinis. valet autem si fiat hæmoptoica vitio cerebri cum vino decoctionis olibani exhibitum, tunc enim sola fumositas illius, & præcipue opij cerebrum petit, quæ constringit, & fluxum sanguinis prohibet.

Peripneumonicis. non in principio, sed post. xiiij. dies rupto apostemate, & conuerso in saniem, detur his cum puluere myrrhæ, vel gentianæ ad mundificationem saniei, ne fiat transitus in empyema.

Cœliacis. cœliaca passio dicitur fluxus ventris factus vitio stomachi, à cœlia, quod est venter. est autem summum remedium, tã in his, quam in lientericis hæc opiata data cum vino. præcedat tamen purgatio ista interiora colocynthidis, polypodium, agaricum, schœnanthum bulliant in aqua, & colatura detur ad purgationem.

Dysentericis nullo modo medetur, vt quidam dicunt.

Contra extensionem neruorum. Extensio neruorum dicitur eorum cõtractio ex humoribus eos replentibus, vt in spasmo de repletione, vel ex eorum relaxatione, vt in paralysi. valet itaque hęc opiata data contra vtramque cum vino decoctionis, saluiæ, & castorei. resoluatur etiã mithridatum cum muscelęon, & calefiat in testa ad ignem, & pars patiens intingatur.

Contra tinesinum ex phlegmate viscoso, & mucilaginoso in oleo ad ignem resoluto intingatur bombax, & ponatur, ad hoc etiam multum valet theriaca paralyticis, vt diximus.

Hydropicis, & in diaphragmate; & hypochõdrijs patientibus ex frigida causa prædicto modo detur. renibus, & vesicæ parti dolenti cataplasmatum valet.

Calculos frangit cum vino decoctionis saxifragiæ, & granorum solis, menstrua prouocat facto inde suppositorio, vt diximus patienti tenesmum.

Arthreticis, ischiaticis, podagricis, interius, receptum, & inunctum.

Venena omnia expellit. ad hoc præcipue valet mithridatum, Recipit enim multa venenum attrahentia, & expellentia, vnde à quibusdam solet dari cum toxico in pilulis contra venenum. Tantum probatur sicut theriaca. hoc autem in principio cum nouiter est factum, faciendum est, quia post quam inueteratum est, non habet tantam efficaciam ad illud. Quidam cum mithridato theriacam sophisticant sic duas partes mithridati bene incorporant cum tertia theriacæ, post probant prædicto modo, & efficaciam theriacæ inueniunt: in principio tamen antequã passio fit inueterata, detur prædictis sic. puluis dictami, gentianæ, arist. rotundæ. cõmisceantur cum mithridato, & cum bene incorporatum est, da cum vino decoctionis mentæ. superponantur etiam morsuræ. *Nota.*

Quotidianos veros de phlegmate naturali, & nothos, non tamen de falso phlegmate, sed vitreo, vel acetoso, quartanam veram liberat, si sit de melancholia naturali, de innaturali non. debet autem dari præcedente purgatione ante accesionem cum vino, si fuerit hyems cum aqua a state, præcedente tamen purgatione. Hemitritęicis nullo modo exhibendum est. contra incertas passiones etiam valet, sed de meo consilio non detur: quoniam propter ignorantiam quomodo curas? Rec. orobi lentisci. i. laccæ quæ calida est, & sicca, constringit, & consumit ex sua glutinositate, quod patet quia ex eo fit optimum glutinũ. ponitur hic ad prohibendum fluxum rheumaticum. *Lacca.*

lacca est gummi arboris in india nascentis eligenda est clarior, & purior diu potest seruari.

Gummi cedri cal. est, & sic. diureticum, contra vitia renum, & vesicę ponitur hic, dissoluit, & consumit. gummi est arboris, quæ cedrus dicitur, apud nos non habetur, vnde pro eo ponitur gummi abietis. Offei. i. gummi hederæ cal. & sic. dissoluit, & est diuretica, vnde potenter dissoluit lapidem. eligendum est clarius, & purius, & rotundum ad modum gummi arboris, bonum est, & quod inuenitur in hedera arbori innexa, per triennium durat gummi hederæ sumptum interius in quantitate. scrup. ij. bonum est contra dolorem stomachi, qui sæpe accidit mulieribus. probatum. *Gu. cedri.* *Offei.*

Terra figuli. i. figillata, de qua superius dictum est. *Terra figuli.*

Melilotum cal. & si. est, herba est diuretica. in Apulia, & etiam in nostris regionibus inuenitur, semen producit ad modum fęniculi, & dicitur corona regia; valet contra vitia renum, & matricis, & ideo ponitur hic semen medicinæ competit, bonum est, & in viscellis, & salsamentis. per triennium seruatur. *Melilotum.*

Ladanum. ca. est, & sic. consumit, calefacit, & confortat ex aromaticitate. Ladanum gummi est arboris, vt quibusdam placet, de rore conficitur, qui cadit super quãdam herbam in quadam patte Grecię, rustici enim illius terræ cum longis corrigijs percutiunt aera repetitis vicibus, à quibus rorem inuiscatum in aliquo vase exprimunt, & sic ladanum operantur; sed vix hodie purum inuenitur ladanũ, propter impuritates, quæ ei admiscentur. purum esset valde aromaticum, & optimum. per x. annos seruatur. *Ladanum.*

Hypericum. herba est perforata, vel sancti Ioannis dicitur, ca. est, & sic. & diuretica in tempore productionis florum colligitur, in loco vmbroso ponitur. per annum seruatur. flores, & folia abiectis stipitibus tantum, sunt medicinalia. *Hypericum.*

Helenium cal. & sic. & diureticum, stomachum confortat, venenum expellit. Nota aliud est helenium, & aliud est lenias. lenias. n. est auripigmentũ. Heleniũ vero *Helenium.*

enula dicitur, eius radix medicinæ competit,& non herba radix in principio æstatis colligitur, Soli exicceatur. per ij. annos seruatur.

Ramicedri. Rami cedri, cali & sic. sunt. soluunt, consumunt, confortant aromaticitate sua. Rami cedri, vt verum dicam, scilicet sunt rami illius arboris; quorum loco apothecarij ponunt sabinam: scilicet, & flores, & folia, abiectis stipitibus.

Centaurea. Centaurea ca. & sic. dissoluit, & consumit supperfluos humores. herba est diuretica, & amara ad modum fellis; vnde alio nomine fel terræ dicitur. Est autem duplex maior. & minor. in receptionibus maior debet poni, quæ facit flores ad modum hyperici, cum flores producit, debet colligi, flores, & folia siccãtur, & in medicina ponuntur sine stipitibus. per annum seruatur.

Romei. Romei. i. raphani cal. est, & sic. diureticum, digerit, dissoluit, & consumit; radix competit medicinæ, quæ in autumno collecta, & exiccata per biennium seruatur. ponitur hic ad dissoluendum crassos humores, & cum F
ponitur in medicinis, interior substantia debet abijci.

Cardamũ. Cardamum. i. sinapis alba. ca. est, & sic. diuretcum, & diaphore. dissoluit, & cõsumit. per biennium seruatur. hic ponitur propter notas causas.

Lappa. Lappa muersa producit quædam, quæ si capillis inhęrent vix possunt separari, quæ in folliculis spinosis sicut castaneæ concludutur. Sciendum est, quòd lappa inuersa, & bardana non sunt idem, vt quibusdam placet, sed diuersæ herbæ sunt.

Cyclamen. Cyclamen, panis porcinus, malum terræ, cassamus idem est, ca. est, & sic. dissoluit, consumit, & trahit. herba est produeens florem similem violæ, radix medicinalis est. circa finem autumni colligitur, in quatuor partes finditur cum filo, suspenditur in vmbra, vel ad solem. desiccata per tres annos seruatur. cum autem ponitur in medicinis, superficietenus radatur. Tenta de malo terræ foramen fistulæ strictum, multum elargat.

Nixacar. Nixacar. i. flos agni casti ca. est; & sic. dissoluit sperma, & consumit, vnde libidinem mortificat. arbor est, cuius G
flores medicinæ comperunt. in autumno colliguntur. per annum seruantur.

Cartariace. Cartariace, ideſt cornu ceruinum. frig. est, & sic. constringit membra dissoluta, amaritudinem habet, vnde lumbricos necat. cum autem ponitur in medicina, rasura superficialis abijciatur, reliqua substantia est limanda; nec tamen vsq; ad medullam. limatura ponderetur cum in medicina ponitur.

Libani. Libani, ideſt olibani ca. est, & sic. cõfortat, constringit, ponitur hic propter rheumaricum fluxum. Olibanum duplex est crassum, & minutum, crassum thus masculinum dicitur, minutum femininum; cum simpliciter inuenitur olibanum, crassum debet poni. diu seruatur.

Stechados. Stęchados ca. est, & sic. & diureticũ, herba est quę alio nomine dicitur barba Iouis. in tempore productionis florum colligitur, & in vmbroso loco ser. & sic flor. sine stipitibus in medicinis ponuntur, per annum seruatur.

Scordeon. Scordion. ca. est, & sic. attrahit, & dissoluit, & cõsumit H
venenum. allium agreste dicitur. est allium agreste, & domesticum, agreste secundum radices magis competit vsui medicinæ; domesticum magis competit vsui quam medicinæ. secundum flores competit medicinæ. Scordeon cum florem producit debet colligi, & in vmbroso loco desiccari. per annum seruatur.

Symphytũ. Symphytum ca. & sic. est, consumit, & expellit venenum. herba est, cuius radix ponitur in medicinis eligenda est secundum doctrinam aliarum radicum. per ij. annos seruatur, sed nouarum plus valet.

Chamapityos. Chamæpityos ca. est, & sic. & diureticum, & mundificatiuum idem est, quod quercula maior. Chamædryos quercula minor dicitur. in fine Veris cum flores producit, debet colligi, abiectis stipitibus, flores folia in medicinis ponuntur, herba ipsa in vmbra desiccata. per annum potest seruari in multa efficacia. Conficitur secundum doctrinam aliarum opiatarum, sed melius est, si cum melle rufo conficiatur. per x. annos seruatur in multa efficacia. Alij dicunt, quod quanto vetustior, tanto melior.

ADDITIO.

Mithridatum autem secundum intentionem compositoris est mater omnium antidotorum. Gilbertus Anglicus cap. de dysenteria inteſtinalis, vel hepatica dixit mithridatum. i. mater omniũ antidotorũ, vel a Mithridate rege dictum. sine dubio mithridatum est confectio magna, sicut theriaca à Mithridate rege Ponti inuentore dicta. nam cum Mithridates rex Ponti Bosphoro vrbe a Pompeio, ac Romanis obsessus esset, iam de ipso desperans venenum vxoribus, pellicibus, ac filijs, potandum, dedit; quod cum, & ipse nouissime sumpsisset, beneficio medicaminum, quibus vitalia sua præmunierat, nequaquam mori poterat, proinde tandem Gallo cuidam militi, qui iam muro defossato intrauerat vrbem, iugulum præbuit, sicq; vitam finiuit. Aui. in v. can. habet vnam aliam descriptionem, quam dicit esse descriptionem communem, sed nõ est eadem cum ista. verum est, quòd sunt ex hominibus, qui faciunt ipsum mithridatum secundum præsentem descriprionem, quæ est Nicolai, & sunt ex hominibus, qui faciunt ipsum secundum Auicen. & ideo descriptionem Auicen. hic describam.

Descriptio vera Mithridati. Aui. quod Rex Mithridates constrtui primo fecit, & quo ipse ad euitandum venenorum insidias vsus est. Rec. myrrhę, croci, agarici, zing. cinnamomi. drag. i. vitrioli. seu zezi. seu chalcanthi, quę idẽ sunt ana dr. x spicæ, olibani, alseis, & est nasturcium babilonicum, schęnanthi, xylobalsami, stœchados, seseleos. i. sileris montani, costi, chamæpytios. chalbani, nebeset. i. terebinthinæ, macropiperis. i. piperis longi, succi barbæ hircinæ. i. hypocystidos, castorei, folij indi, styracis, opopanacis ana vnc viij. casiæ, leucopiperis. i. piperis albi, melanopiperis. i. piperis nigri, hermodactylorum, folij scordeon. i. dentium cæparum, allij sylueſtis. dauc. i. se. pastinacæ sylueſtris, meliloti, gentianæ, olei bälsami, carpobalsami i. seminis balsami, trochiscorum cokion, bdellij ana drac. 7. rutæ. drac. ij. ammoniaci, spicæ Romanæ, masticis. gummi i. gummi arabici, petroselini idest sem. petroselini, cordumeni. i. carui agrestis, se. fœniculi. ana drach. v. meu, anisi, acori, sagapeni, asari, ana drac. iij. opij, rosarum rub. pulegij ana drach. v. phu. i. valerianæ, acacię, vmbilic. scinci, semi. hyperici, ana drach. iiij. & s. vini odoriferi antiqui, in quo infundantur ea quæ oportet infundi, mellis despumati, quod sufficit, misceantur, & seruentur, & administrentur post sex menses, & fit dosis sicut auellana, ideſt aureus vnus cum eo, quod est conueniens de potibus.

Descriptio trochiscorum cokion mithridatum ingredientium hæc est. Rec. passularum rub. enucleatarum, drach. iiij. glutinis albotin, i. terebinthinæ. dr. xxiiij. schęnanthi, myrrhæ ana drach. xij. cinnamomi, bdellij subalbidi. blactæ bizantiæ, spicæ romanę, casiæ meliloti, cyperi, baccarum lauri, ana drachm. iij. calami aromatici drach. viij. croci. dra. i. bituminis iudaici. i. asphalti. drac. ij. s. liquefienda in vino veteri ponantur, donec liquida fiant; alia autem omnia trita, & cribellata cum eis coniungantur, & cum melle despumato quantum sufficit, commisceantur, & fiant trochisci.

Pro verificatione descriptionis supradicti mithridati est aduertendum, quòd præfata descrip. est descriptio mithridati posita ab Auic. in v. can. summa prima tractatu primo; quæ quidem cæteris mithridati descriptionibus ab auctoribus positis completior reperitur; verum in descriptione hic posita nõ ponitur post castorei melakion, sicut ponitur ab Auic. & hoc ideo quia melakion est nomen prouinciæ ita vt sensus castorei melakion, i. castorei de illo loco, vel de illa prouincia, quoniã Raſ. viij. Almansoris capitulo primo, & Albucaſ. quarta particula Alzarauij, & Ioannes Serapio septimo breuiarij Haly abbas in regali dispositione decima practicæ in eorum mithridati descriptionibus, loco melakion nihil ponunt. Præterea Ioannes Serapio loco iã allegato enumerando medicinas

dicinas mithridati dicit, quòd Summa medicinarum A est 56 exceptis melle,& vino, & si melahion esset aliqua medicina mithridatum ingrediens præter alias positas ab Aui. Summa medicinarū esset 70.ex quo patet,quod falsa est expositio trāslatoris Auicennæ exponentis melahion, ideſt opij, quoniam postea prope finem descripti: ponitur opium, palam est namque, quod in vna descriptione non debet poni idem bis sub diuerso pondere.

Pro verificatione trochiscorum cohion ab Auic.loco susprascripto descriptorum,est aduertendum quod prædicti trochisci cohion taliter ab Auic. vocati à Raf. viij. Almansoris vocantur medicamen de fusio. & in describendo dictos trochiscos vocatur theriaca de fusio ab Albucasi similiter vocantur medicamen de fusio, à Serapione vero. viij. breuiarij, & à Constantino x pantegni vocantur trochisci cohion, ab Haly abbate in regali dispositione.x.practicæ vocantur trochisci mesrumoserſi. Et quamuis,vt dictum est à diuersis auctoribus diuersimode vocentur,non tamen multum differunt. Completior tamen descriptio est illa quam scripsit Aui. B

Errores qui in mithridati cōstructione communiter committuntur sunt tres,quorum primus est ℞ in ipso non ponitur terebinthina,sed ponitur resina laricis, quæ notabiliter differt à terebinthina, prout melius infra dicetur in theriaca. Secundus error est,quòd in mithridati constructione non ponitur balsamum,sed aliqui ponunt oleum balsaminum,quod fit artificialiter. Alij ponunt oleum laurinum,vt Montispedenses. Tertius error, qui in mithridati constructione committitur est,quod in ipso ponitur plus de melle quam debeat poni, nā Haly abbas vult pro qualibet libra mellis debere poni quatuor vncias specierum,& tamen communiter non ponuntur nisi duæ, vel ad plus tres ℥ vnciæ. Summa medicinarum mithridati descriptione Nicolai,est res centum ⏑, & quinque ⏑. Sed summa medicinarum mithridati ab Auicenna descripto est res. lviij. numerando vinum ⏑, & mel.

MVsa ennea. Musa a peritißimo philosopho inuenta, faciens ad omnes accessiones periodicæ febris, id est quotidianæ,tertianæ, quartanæ, si ante horam accessionis in modum auellanæ cum vino calido detur, & acutarum febrium angustias tollit. tamen cum dederis, considera virtutes eorum,qui patiuntur,quia statim medelam sentiunt, & etiam si cum tepida distemperetur, & ex ea in acutis, & peracutis pulsus, & tempora inunguntur, & si sudorem prouocat, erit signum euasionis: si vero non, mortis, inflationem stomachi emendat, suspiriosis, phthisicis, & his, qui putredinem screāt, subuenit,hydropicis,splenetics,& colicis subuenit, lapidem in vesica frangit, & his,quibus penitus vrina denegatur. Recip. piperis albi gra. xvij. thuris masculi, myrrhæ,gentianæ,hyoscyami, ana drac. vi.opij.drac.iij. croci drac.iij. minus gra.vij.euphor.arist.lon.mandragoræ ana drach.i.& scrup.i.mel,quod sufficit.detur vt superius in laude diximus.

MVsa ennea opiata est,secundum volūtatem auctorum tale nomen sortita; sunt autem diuersæ musæ,sed ista inter omnes musas efficacior est,facit ad omnes occasiones prædictarum febrium, ideſt interpolatarum,vt tertianæ,quotidianæ,quartanæ: licet autem hęc opiata dicatur valere ad omnes interpolatas, præcipue tamen valet contra quotidianam rubea contra tertianam mithridatum,& adrianum. Theriaca contra quartanam. Si autem interpolata fuerit de humo. infecto, vel compositō,vt de phlegmate falso,dentur,opiatæ compositæ,vt musa ennea,& rubea,& sic singula quæque locum teneant,& sic de cęteris.debet autem musa proprie dari contra quotidianam, præcipue de phlegmate naturali,vel vitreo ante horam accessionis,sed præcedat purgatio si opus fuerit.fiat decoctio calidarum herbarumin aqua.& patiens sumum recipiat bene coopertus undiq;, & ibi.offeratur musa cum tepida. Acutarum febrium angustias tollit, hoc non laudo, dum Pater meus ita faciebat in acuta febre, volens certificari de vita, vel morte,vngebat corpus febrientis præcipue venas pulsatiles, & circa brachia,& tępora & in die critico. si ex tali inunctione sudorem videret prouocari,euasurum iudicabat, si non; mortem. Ita dico,si prius non consueuerat sudare,quia tunc non esset certum signum. Inflationem stomachi emendat ex frigidis hu. vel ex ventositate, detur cum vino calido præcedente vsu.oxymellis,& purgatione,si opus fuerit. Suspiriosis si suspirium fuerit ex siccitate,non detur,si ex frigidis humoribus,& pręcipue ex causa rheumatica, detur cum vino decoctionis olibani; pectus tamen prius inungatur dialthæa,vel butyro,vt relata materia obedientior sit consumptione. Phthisicis, & his qui putredinem, ideſt saniem expuunt, subuenit, pus excreantes dicūtur empyici, qui putredinē excreant ex apostemate,vel à vulnere præcedente, his confert musa ad saniei mundificationem,& vlceris consolidationē, cum aqua decoctionis myrrhæ, vel fiant pilulæ ex puluere myrrhæ, & musa, & dentur; Spleneticis, hydropicis parum proficit,potest tamen dari cum aliquo diuretico. Colicis proficit,si fuerit ex cholera colica passio; non valet,si fiat ex humore frigido,vel ventositate; prodest per os data, & clysterizata. Nota tamen, quod si colica fuerit ex rheumatica causa,sicut sæpe accidit,danda est cum vino decoctionis olibani. si vero sit ex frigidis humoribus, detur cum vino decoctionis garyophy. nucis mus.fiat talis clyster,mercurialis,& senationes bulliant in aqua salsa,& dulci,colaturę addatur mel,& oleū, & musa intus resoluta injciatur per clysterem. Lapidem in vesica frangit, non credo. Vrinam prouocat, vrina quandoque impeditur,& maxime in pueris ex humoribus in collo vesicæ conglobatis, quibus hoc encathisma optimum est.Mercurialis,portulacæ siccæ, senationes bulliant in aqua salsa,& dulci vino, & partes inferiores inde fomententur. post fomentum fiat cataplasma pectini,& virgæ de musa,resoluta in succo senationum, & mercurialis aliquantulum calefactis in patella, pectini,& virgæ applicetur.conficitur,vt aliæ opiatæ. per vij. annos seruatur. Nota,aloe per se puluerizetur,& cribretur; & similiter piper alb.per se,sed puluerizari non potest.alia omnia insimul confice,vt in li. docetur. C

MIcleta,i.experta, proprie valet ad hæmorrhoidas, & ad ventris tortionem,& rugitum lienteriæ & dysenteriæ,& optima est omni solutioni ventris, medietas est lib.i. Recip. myrobalanorum citrinorum, indorum, chebulorum,mundatorum assatorum,ana drachm. ij. s. nasturtij drachm. s. bellivicorum, embli. assatorum ana drachm. ij. cymini, anisi, ameos, carui, marathri, drach. i. s. infusa in aceto die, ac nocte dimittantur, & assata puluerizentur. tunc adde spodium, balaustias. sumac, mastichem, gummi arab. ana drachm. i. & gra. xv. fricentur omnia cum oleo ro. & temperentur omnia cum myrthino syrupo. dentur cum aqua pluuiali mane meridie, & sero. D

Summa medicinarum est res. 13.

MIcleta opiata est plurimum constrictiua, facit cōtra hæmorrhoidas,scilicet quando fluunt,si resoluitur in aqua rosa.& bombix ibi intincta supponatur,valet etiam ad tortionem ventris,& rugitum, si rugitus, & tortio fiant de frigidis humo. vel ventositate, tunc non valet micleta. si fiat ex cholera,vt in dysenteria,tunc cōfert,vnde statim subdit. Lientericis,& dysentericis: debet tamen aliter,& aliter in lienteria, & dysenteria exhiberi; præcedente tamen purgatione retinetur cholera, & alij humores operantes fluxum, qui postmodum resumptis viribus impetuose fluunt per incontinentiam,& sic fit nouissimus error peior priore. Præcedat itaque talis purgatio in lienteria, polypodium,agaricus,colocynthis & schœnanthus bulliant in aqua, & colatura datur

in lienteria, in secunda die post purgationem detur micleta cum aqua decoctionis masticis. In dysenteria specialis fiat dysenteriorum purgatio. myrobalanorum, citri. vnc.ij. puiurizetur, puluis ponatur in aqua pluuiali, vel rosata per noctem, & colatura in crastino detur. postmodum vero detur micleta resoluta in succo plantaginis fricato cum lapide hæmatitis, vt diximus. delicatis autem, & qui non possunt huiusmodi misturas accipere, detur in pilulis, sic gummi arabi. extrahitur in testa, puluerizetur. ex quo, & micleta fiant pilulæ, & dentur. Nota tamen si dysenteria fuerit vitio superiorum per os dabitur, si inferiorum per clysterem iuuatur. potest etiã inde fieri emplastrum cum eodem succo, addito puluere ro. boli, & modico aceto, lumbis, & pectini applicetur. Conficitur sic. omnes myrobolani. i. eorum cortices, & nasturtium, & cyminum, & marathrum, anisum, & ameos, & carui aspergantur aceto; non tamen copiose, sed aliquantulum humectentur; sint ibi per noctem, mane exiccentur in testa calida, vel alio vase exutantur, vt aliquantulum videatur denigrari, nec omnino comburantur, quo facto puluis fiat, & cum oleo confricentur. cætera per se puluerizentur. puluis omnium simul conficiatur cum syrupo myrthino, qui sic fit. myrtilli aliquantulum coquantur parum in aqua pluuiali. post colentur, colaturæ addito zuccharo fiat syrupus: si tamen haberetur tantum de succo myrtillorum, quòd inde fieret syrupus, tantum melior effet. per iij. an. seruа. dosis est. vnc.i.

Mel rosaceum, quod Graeci rhodomel vocant, sic fit. in x. lib. albissimi, & purissimi mellis despumati, succi recentium ros. lib. i. ponatur in cacabo ad ignem posito, & cum bullire inceperit, viridium rosarum cum forficibus, vel cultello incisarum lib. iiij. addantur; & tam diu bulliant, quod ad succi consumptionem veniat, & dũ bullierit semper agitetur, & in fictili vase posito quãdiu magis tenebitur, tanto melius erit. stomachum cõfortat, & mundificat; cum frigida confortat, & constipat, cum calida mundificat. datur mane, & meridie, & de eo conficitur diamargariton, & caryophyllatum, & rubea trochiscata. Eodem modo fit mel violatum, quod valet tepidefebrientibus; cum tepida corpus humectat, & relaxat. valet ad siccitatem pectoris cum tepida.

ADDITIO.

Mel rosatum secundum intentionem Nicolai apud Græcos apellatur Rhodomel, quod est geleniabin. Mesue in proprio antidotario distinctione de conditis habet vnam aliam descriptionem, sed ista Nicolai est illa, qua vtimur. Respicit proprie virtutem naturalem. datum cum aqua decoctionis passularum, & ficuũ confert tussi frigidæ, & sumere de eo quolibet mane confert catarrho calido. datum cum frigida confortat stomachum, & constipat. datum ieiuno stomacho bene masticando, cõfert stomacho malis humoribus repleto, si aqua calida superbibatur. datum cum aqua calida est optimum post operationem pharmaci. datum tẽpore pestilentiali prohibet puttefactionem.

Nephrocatharticum, idest purgans renes, expertum est iliosis, difficultati vrinæ, si cum apozemate milij solis sumatur in modum auellanæ, de renibus, & vesica lapidem potenter expellit cum apozemate saxifragiæ sumptum, menstruis imperat cum decoctione arthemisię, colli tumorem sedat cum decoctione costi. xvi. pars confecta lib. i.

Recip. lapidis lyncis, drach. ij. & gra. xv. croci Orientalis drach. i. & gra. xviij. zingib. euphorbij, myrrhæ, olibani, vesicæ apri, lapidis in hepate, vel in vesica porci inuenti, cymini, hyosciami, seminis macedonici, citri. omnium decem, ana drachm. i. gran. vi. nardi, schœnanthi, costi, pyrethri, casiæ, rheupontici, prasij, belenij, sampsuchi, gliconis, rorismarini, gentianæ, saxifragiæ, gummi hederæ, cypressi, pilularum, baccarum daphnidis, piperis nigri, & albi, seminis rutæ, & iuniperi, omnium ana drach. s. gra. iiij. balaust. styracis, sanguinis hirci, siurci asari, acori, phu, meu, aristo. lon. & votun. betonicæ, fisalidis, dauci, petroselini: semi. erucæ, omnium ana gra. ij. sem. vrticæ. seru. s. & gra. ij. s. suc. asparagi, & bruscі ana gra. v. s. mel quod sufficit, dosis eius sit drac. iij. cum vino tepido.*

* anseri.

ADDITIO.

Nephrocatharticum, idest purgans renes. datum cum decoctione milij, est expertum iliosis, & difficultati vrinæ. datũ cum decoctione arthemisiæ imperat mẽstruis, propinatum cum decoctione costi sedat tumorem colli datum similiter cum decoctione saxifragiæ expellit lapidem. eius dosis est a drach. i. vsque ad drach. ij. Summa medi. est res. 52.

Oleum rosatum virtutem habet frigidam, & stypticam, & ideo ad dolores capitis ex febre, seu ex calore solis optamũ est; ardores autem ex calore, quos stomachus plenus gignit sua ventositate in toto, seu in parte capitis aufert, doloribus, quandoque in capite toto, vel in parte confert, si ex ipso inungatur caput; confert etiam doloribus existentibus in stomacho, seu intestinis ex acredine humorum mistum cum mastice, vnc. ij. & sufficienti cera in ipso soluta, postea locis inunctis, ad erysipelata est vtile, quibus in superfice non apparet, & ad alia huiusmodi multa, & istud oleum sic fit. In duabus libris olei communis, & ad nostram doctrinam abluti lib. vna, & media viridium rosarum aliquantulum contusarum ponantur in olla plena, in caldario pleno aqua suspenso, & tam diu bulliat, quousq; ad tertiam partem veniat, quod demum albo panno lini immissum torculari exprimatur, & liquor reseruetur. Eodem modo fit sambucinum, violaceum, & myrthinum oleum. Quæ, scilicet olea valent in acutis, & peracutis inuncta super hepar, pulsus, tempora, & plantas manuum, & pedum, calorem omnino extinguit.

ADDITIO.

Istud oleum rosatum apud modernos habetur in vsu, verum est, quòd sunt ex omnibus, qui accipiũt foliorum rosarum recentium, & comminuunt cum forficulis quantitatem, quam volunt, & superponunt oleum commune, & exponunt Soli per dies quadraginta, deinde administrant vbi oportet. Circa instans cap. de rosis inquit. oleum rosarum fiunt, quidam decoquunt rosas cũ oleo, & colant, & reseruant. Alij terunt rosas virides, & ponunt in oleo, & in vase vitreo soli per quinquaginta dies exponunt, & hoc optimum est.

Olei rosati confectio.

Oleum mandragoratum quod facit ad nimios dolores capitis, et phreneticis, male dormientibus fronti illinitum, & naribus iniectum summe opitulatur, pulsibus brachiorum inunctum, & plantis pedum illinitum, quocumque modo vigilus factis cum omni celeritate soporem reddit, Recip. olei lib. ij. succ. malorum mandragoræ, drachm. iiij. hyosciami albi suc. vnc. ij. papaueris nigri hortensis capitum suc. vnc. iij. viol. recentium cynarum, succi cicutæ ambarum ana vnc. i. opij, styracis ana vnc. s. Conficitur sic. in oleo omnes succi mittantur, & per x. dies ad Solem bene admisceantur. Vndecimo vero die ad consumptionem suc. coquatur. Cumque coctum fuerit ab igne deponatur, & cum infrigidatum fuerit coletur, & in parte ipsius olei, opiũ, & styrax soluti medicaminis supermittantur, & bene commistum in vase reconditum vsui reseruetur; hoc vero vnguentum contra calefactionem hepatis sæpe inunctum mirifice valet.

AD-

ADDITIO.

Oleum mandragoratum dicitur à succo mandragoræ, qui intrat in eo. confert valde, seu vehementer contra morbos valde calidos, eius tamen narcoticitas est reprimenda, vt cum lacte mulieris, vel oleo rosaceo; in eo enim est frigiditas, & humiditas intensa.

OLeum chamæmelinum salubre ad feruorem, & dolorē capitis, & stomachi, causas ex cholera rubea sine aliquo calore commotas compellit, articulisque proficit, & alia multa facit. Rec. olei dulcis drach. xviij. florum chamæmeli mense Iulij collectorum, lib. 5. Conficitur sic. flores in oleo communi mittantur, & in diebus canicularibus in vitreo vase ad Solem suspendatur, & bene obturato, & post quadragintadies in lento loco ponatur, & vsui reseruetur.

ADDITIO.

Istud oleum dicitur chamæmelinum à flore chamæmeli ex quo fit. calidum est temperate, & est oleum benedictū, & expertorum iuuamentorum, & resolutiuum humorum superfluorum, & mitigatiuum dolorum frigidorum, & subtiliatiuum humorum spissorum, & cōfert ei, quem læsit frigus, & alia multa.

OLeum frigidissimum viride sic fit. Recip. olei communis albi, & abluti, lib. iiij. cymarum rubi tenerrimarum, foliorum violarum, vermicularis, cymbalariæ, semperuiuæ, solatri, foliorum papaueris, hyosciami, mandragoræ, crassulæ maioris, portulacæ, lactucæ, berbenæ, omnium ana drach. iij. hæc omnia insimul bene terantur, & in supradicto oleo mittantur per tres dies; post tertium vero diem supra ignem ponatur, & vsque ad spissitudinem bulliat, postea coletur, deinde in fictili vase ponatur super ignem, & bulliat ad succi consumptionem; tunc ab igne deponatur, & dimittatur residere, & illud clarius quod supernatat colligatur, & vsui reseruetur. valet in acutis, & peracutis, fronti, & temporibus inunctum, valet, & retro inunctum per dorsum à nucha vsque ad caudam inunctum, & per ventrem similiter, & volæ manuum, & plantæ pedum, eodem modo contra omnem calorem potenter medetur.

ADDITIO.

Oleum viride frigidissimum dicitur ab effectu tale, & à colore, vnde temporibus, & fronti cum eo inunctis valet febribus acutis, etiam calori, & dolori hypochondriorum ex causa calida per dorsum à nucha vsque inferius inunctum per ventrem; similiter, & volis manuum, & plantis pedum inunctis, hoc modo mirabiliter, & potenter medetur cōtra omnem calorem immoderatum. Summa medi. est res xiiij.

Opopyram. *OPopyra magna, opopyra dicitur à succo, & igne, opos enim Græce, Latinè succus, pyr, id est ignis, inde opopyra, id est ignitus succus, proprie valet contra guttam, quæ oculum, & linguam, & labium distemperat, vt recte sermonem non proferat, aut non loquatur, peculiariter curat paralysim oris, & gutturis, & manuum, & pedum, atque crurium, & totius corporis, optime medetur cum vino vbi cocta sit saluia, & castoreum, & costum in fero in modum auellanæ. prodest tremulosis cum eadem decoctione bibitum, contractioni neruorum subuenit, cum decoctione polypodij, epilepticis, melancholicis, & maniacis, cum decoctione thuris masculi, auxiliatur tussientibus in omnibus doloribus pectoris, & stomachi cum decoctione calamenthi, & cymini, hepaticis cum apozemate apij, & eupatorij, spleneticis cum decoctione capparis, & absinthij, pleureticis, cum apozemate hyssopi, & pulegij, iliosis cum*

A *decoctione iris, & macedonici, calculosis cum apozemate saxifragiæ, & ocymi. typice febrientibus cum decoctione pigani, nasturcij, pyrethri prodest, & ad multas corporis passiones facit. quintadecima pars cōfecti lib. ij.*

Rec. opij thebaici drach. ij. scrup. i. & gra. iiij. cinnam. garyo. nardi, galangæ, croci, costi, zedoariæ, zingib. xylobal. rheupō. pyrethri, coralli albi, & rub. tragacan. myrrhæ, castorei, opopanacis, piperis ni. alb. & long. ana drachm. ij. & gra. vi. rasuræ eboris, eleliphaci, herbæ paralysis, ana drach. i. & gra. xiiij. balsami, muschi, xyloaloes, schænanthi, casiæ fistu. styra. calami. masticis, confitæ ru. chalbani, sagapeni, plantæ assæ fœtidæ, meliloti, aristol. rotun. draguntea, asari, helenij, meu, pæoniæ, raphani corticis, peucedani, acori, mandragoræ, betonicæ, gentianæ, chamædryos, pulegij, centaureæ maioris, & minoris, celticæ, absinthij, proserpinatæ, blattæ, capillorum ven. sponsæ Solis, hypericon, vincetoxici, prasij, pigani, millefolij, cardamomi, calamenthi, carpobalsami, anisi,

B *seminis leuistici, hyosciami, seminis lupini, & pollinis, eboris alexandrini, baccarum lauri, marathri, sileris montani, ana scrup. i. gra. xviij. mel quod sufficit. detur, vt superius diximus.* Summa medicinarū est res 27.

Opopyra dicitur succus ignitus. ab opos, quod est succus, & pyr, quod est ignis. opiata est. Valet cōtra guttam. Gutta est, vt diximus repercussio alicuius membri ex humore influente, ad cuius curationem duo sunt necessaria, constrictio fluxus rheumatici, & humorum superfluorum consumptio. hæc duo facit opopyra, cōstringit virtute opij, consumit caliditate specierum, contra quam guttam valeat ipse docet specialiter. Contra paralysim linguę, oculi, labij, & totius corporis, cum vino decoctionis saluiæ, vel castorei precedente purgatione cum pilulis aureis, vel benedicta, vel picra. Nota quando aliqua medicina datur contra aliquod vitium, danda est decoctio illius herbæ, vel speciei, quæ valet contra illud,

C contra paralysim cum decoctione saluiæ, vel castorei, contra epilepsiam cum decoctione pæoniæ, & sic de cęteris. Si autem pars paralytica exposita sit excepto oculo, fricetur cum opopyra resoluta in sicco rutæ calefacto in testa ad paralysim linguæ debet interius recipi, & teneri sub lingua.

Contractioni neruorum subuenit, nerui quandoque contrahuntur ex spasmo, qui fit de repletione, quandoque ex spasmo, qui fit ex inanitione, & tunc non valet, quia magis desiccaret, quando fit ex repletione tunc detur sic. accipe sulphur viuum, & euphorbium, & scarabæos, qui inueniuntur in balneis, vel inter libros, conterantur, & resoluantur in oleo muscellino, & petroselino, addita opopyra, totum corpus inungatur in balneo, vt sic febris inducatur. Si vero tale balneum non habeatur, fiat fossa in stabulo in equino fimo, & prædicto modo inunctus cooperiatur fimo. Epil. cum decoctione pæoniæ. Melancholicis, & maniacis detur. si sit melancholia vitio sanguinis adusti, vel mania, vel vitio cholerę adustæ, non detur, si de melancholia naturali, confert

D cum vino cal. exhibita. fiat etiam sacellatio de puluere pulegij, calamenthi, origani, & aliarum herbarum calidarum calefacto in tegula raso prius capite in occipite, valet tussientibus si non fiat ex siccitate. Si vero fiat ex humore fluxibili, & liquido, detur prius cum vino decoctionis olibani ad constringēdum rheuma, post tertium vero diem detur cum aqua decoctionis amyli, & pœnidiarum passularum, caricarum, liquiritiæ, & succi eius, hyssopi. detur autem sic ad inspissationem materiæ, vt spissata non cedat sputum impellenti, & sic facilius educatur. Omnibus pectoris doloribus, & stomachi ex frigiditate, vel rheumate, vel ventositate cum vino decoctionis pulegij, & calamenthi.

Hepaticis ex frigidit. & oppilatione hepatis patientibus ex frigidis humoribus facta. detur autem eis prius aliquod diureticum per aliquos dies, postea detur hæc opopyra cum decoctione apij.

Spleneticis de frigida causa. si tamen splē durum sit,

prius

prius vngatur relaxãtibus,& mollitiuis, & patiens vtatur aqua multum diuretica, deinde opopyra propinetur cum vino decoctionis capparis.pleureticis valet,in principio non,sed post diem xiiij.cum aqua decoctionis hordei ad maiorem mundificationem saniei, ne fiat transitus in empyema; vel fiant pilulæ de tragacantho,gummi arabi.& opopyra,& dentur. Et nota,quòd opiata,& maxime opopyra non sunt danda contra vitia spiritualium,nisi cum aliquo lenitiuo adiuncto.

Iliacis non ex cali. sed ex frigido humore, vel ventositate detur sic. præcedat clyster mollitiuus,& purgatio cum benedicta,& si opus fuerit principium ad consumptionem reliquarum, detur opopyra cũ decoctione iris illyricæ, & macedonici. sentiunt enim ilios dolorem aliquando per xx. dies post purgationem ex reliquijs materiei. tunc præcipue debet dari opopyra, sicut dictũ est ad cõsumptionem residuæ materiei. Calculosis cum apozemate saxifragiæ resoluatur in oleo muscellino,& pectini cataplasmetur.

Colicis, si fit ex cholera, non detur. si fit ex frigidis humoribus, vel ventositate, detur cum decoctione polypodij,hypericonis. Nota,quòd opiatæ non sunt dandæ cum aliquo vehementi laxatiuo, ne fiat alterutrum repugnantia, & augeatur dolor. Typice febrientibus non cuilibet, sed quotidianæ de phlegmate naturali, vel vitreo, vel quartanæ de melancholia naturali. quibus danda est decoctio pigani,struthij, id est cauliculi agrestis, patiente collocato super cophinatam ad prouocandum sudorem,valet etiam ad alia. Recip. herbæ paralysis calida,& sicca est,dissoluit,& consumit. subtilem habet substantiam. ponitur hic contra paralysim,vnde ab ipsa nomen accepit. folia ponuntur in medicinis abiectis stipitibus per an. seruatur. in vere debet colligi,& in vmbra deseccari.

Herba paraly.

Proserpinate.

Proserpinatæ sti.& sic.constringit,& infrigidat; herba est communis,quæ corrigiola dicitur; ponitur hic vt constringat fluxum,& caliditatem aliarũ specierum reprimat. colligenda est cũ flores producit. flores,& folia in medicina ponuntur medianis abiectis stipitibus.

Capil. ven.

Capilli vene. temperatæ sunt complexionis, tamen aliquantulum attinent caliditati. virtutem habent diure. ponuntur contra vitium renum, & veficæ. vltra mẽsem vel duos non ser.

Spõse Solis.

Spõsæ Solis. frigidæ,& siccæ complexionis est. folia medicinæ competunt. virtutem habent diure. ponitur hic propter vitia renum, & heparis. in vere colligitur. per annum seruatur.

Radicum.

Radicũ seminis cali.& sic. diuidit, attrahit, & dissoluit,& consumit. vomitum prouocat ex ventositate,quã habet.ponitur hic ad dissoluendũ,& consumẽdum crassos humores. per tres,vel quatuor annos seruatur.

Lupini.

Lupini quidam sunt calidi, quidam frigidi. qui ex artificio coaptantur, vt sint insipidi, frigidi sunt; qui verò tales sunt,quales ab herba producunt,calidi sunt,& diuretici. hic habent pòni propter vitia renum, & veficæ; quales à natura producuntur, tales apponantur; omnes simul puluerizatæ sint species. confice, vt alia electaria. per septem annos,vel octo seruatur.

Oxy dicitur ab acetoso succo malorum granatorum, qui ponitur ibi. datur proprie contra synocham. causonẽ,et contra omnes acutas,& peracutas ægritudines. cum frigida prodest etiam pleuresi, hecticæ febri, puncturæ hepatis. si tamen hectica sit cum tussi,addatur confectioni,vnc.i. liquiritiæ,& suc.eius, vnc.s. veteri, & non recenti cum scammonea. confectio est lib.iij.

Recip. prunorum damascenorum siccorum lib. ij. & decoquantur in lib.v.aquæ vsque ad medietatem. deinde ab aqua extrahantur,& ponantur in cribro,& catino subter posito,tamdiu manibus fricentur, donec pulpa exeat tota,et in aqua vbi cocta sunt pruna bulliat vnc.s. violarum,& postea fiat syrupus cum duab. lib. zucchari,et addito succo prunorum prædictorum bulliat ad spissitudinem,& postea addantur vnc. iiij. tamarindorum, & vnc.ij.casiæ fist. mundatæ,& dissolutæ cum aquarosa. & colatæ. colatura namque ponatur in syrupo, & cum inceperit inspissari, ponantur ibi succi vtrorumque granatorum vnc. viij. & quandiu ad perfectam venerit coctionem agitando cum spathula, semper adde puluerem harum specierum, quod recepit puluerem sandalorum alborum,& rubearum,spodij,ana drach.iiij. portulacæ drach.vi.ros.tragacanthi,ana drach.ij. Si vero laxatiuam facere volueris,in vnaquaque lib. pone drach.vij. scammoneæ puluerizatæ, tunc scilicet quando ab igne deponetur. & diaprunis,si laxatiuum facere volueris eodem modo facias. detur mane simplex, meridie cum frigida. laxatiuum detur summo mane cum calida in modum castaneæ.

Oxymel laxatiuum ab oxy dicitur, quod est acutum vt acetum quod ibi ponitur, & multa acuta. fit autem simplex,& acutum. Acutum datur sanis ad preseruationem, & præcipue cholericis in vere, patientibus simplicem tertianam,& etiam continuam, patientibus minorem hemitritæum,& medium,eodem modo,quo dictum est de frigido cophonis, simplex datur cholericis ad mitigationem sitis omni hora diei. Recip. malorum granatorum, quorum alia sunt dulcia, alia acetosa. dulcia temperata sunt inter frigiditatem, & caliditatem. virtutem habent abstergendi, acetosa frigida sunt,& cal. digerunt, & diuidunt.

Seminis portulacæ. frigida est, & humida,infrigidat, & postea transducantur per cribrum: in aqua vero prunorum fiat decoctio herbarum diuret. postea in parte ipsius aquæ resoluatur casia fist. & tamarindi,in alia parte fiat syrupus addito zuccharo; cum syrupus decoctus fuerit ponatur lotura casiæ,& tamarindi, & succus malorum granatorum. Nota,quòd statim succus abstractus à pomis debet poni, quia non potest seruari, postea fiat aliquantula decoctio agitando semper cum spatula; postea addantur carnes prunorum, &c. decoquantur fere ad spissitudinem diacytonites, agitando cum spatula, ne adhæreat cacabo, & destruatur, tunc eo decocto deponatur ab igne, & adhuc calido, puluis specierum addatur, & bene cum spatula admisceatur. Quidam aliter faciunt. primo enim, ponunt in syrupo carnes prunorum, & decoquunt ad spissitudinem mellis, semper agitando. postea addunt loturam casiæ fist. & tamarindorum,& succum malorum granatorum, & postea decoquunt ad spissitudinem, quam prius habet lotura casiæ fist. cum tamarindis imponebatur; de impositione vero scammoneæ idem dicimus, quod diximus in electario de succo rosarum, quædam pars potest acui, quædam pars simplex potest seruari per ij. annos optimum est. Dixit autem Matthæus de Platea,quòd postquam ipsum seruauerat per iiij. vel iij. illum secure donabat acute febricitantibus.

Oxymel Iuliani multum est laxatiuum, dicitur ab oxy. Iuliani ab inuẽtore.arthreticis maxime competit, si de frigido humore: si de calido sit humore non detur, si ex frigidis sit humoribus detur. hoc modo fiant inunctiones circa partem dolentem de eo,& vnguentis calidis: fiant etiam epithemata ex herbis mollificatiuis,& relaxatiuis, vt malua, branca vrsina, & similibus. vtatur per v. vel viij. dies oxymelle diuretico; post viij. diem in secundo cum acceperit est medicinam aliquam mediocriter laxatiuam, vt benedictam simplicem. in media autem nocte accipiat oxymel Iuliani, violenter purgat.

Pingues hu. in articulis residentes purgat, quia recipit multa vehementer laxatiua; & subtilis substantiæ, quæ attrahunt ab extremis partibus. Re.aceti frigi.& sic. est penetratiuum ex subtilitate suæ substantiæ.constringit ex suis qualitatibus. ponitur hic ad diuidendos, & digerendos crassos humores,& viscosos. Aceum fit per quandam ebullitionem in vino accidentaliter factam, per quam igneæ partes resoluũtur in terrestres,& aqueæ

Aut nam modo acetum fiat.

in

in aereas, vnde fit subtilis substantiæ. Igneis itaque partibus resolutis remanentibus ex parte terrestribus innascitur siccitas, ex aqueis frig. & sic. acetum fri. est & sic. & substantiæ subtilis.

Tæda. Tædæ pinguis. cal. est & sic. virtutem habet attrahendi, dissoluendi, & consumendi. ponitur hic ad dirigendos crassos humores. Tæda pinguis lignum est abietis, ex quo manat quædã gummositas, quæ similiter appellatur, quæ &c. ponitur hic.

Cocognidij. Cocognidij cal. sunt, & sic. virtutem habẽt dissoluendi crassos humores, & præcipue phlegmaticos. ponitur hic propter causas prædictas, semen est laureolæ, colligi debet in autumno. per iij. an. ser. Eligitur quod cũ frangitur aliquid habeat humiditatis, nec in puluerẽ resoluit.

Lacterides. Lacterides cal. sunt in iij. sic. in j. vel sunt cal. in iij. hu. in j. dissoluunt, attrahunt, & purgant phlegma. ideo hic ponuntur, lacterides dicuntur cataputiæ.

Elaterium. Elaterium, succus est cucumeris agrestis, lacterides colliguntur in æstate. per ij. annos seruantur.

Cunare. Cunare, ebuli. cal. sunt, & sic. dissoluunt, attrahunt, & purgant phlegma, quare ponuntur hic. herba est satis communis. cymæ, & coruces competunt medicinæ.

Sinapis. Sinapis. calida est, & sic. dissoluit, consumit, & necat lumbricos. ponitur hic ad dissoluendum superfluos humores. confice, vt dicitur in antidotario. per ij. an. durat.

Oxysacchara dicitur ab oxy, quod est acetum, et zuccharo. valet tertianæ, acutis, & quartanæ non veræ. choleram in stomacho existentem purgat. Rec. zuc. lib. i. succi malorum granatorum, vnc. viij. aceti, vnc. iiij. ad ignem in stagnato vase pone, & tamdiu bulliat, cum spatula semper agitando, donec ad quantitatem zuccheri deueniat, vt in pyxide portari possit. detur in mane cum calida vnc. vna, & media.

ADDITIO.

Oxysacchara dicitur ab oxy, quod est acetum, & sacchara, ex quibus componitur. infrigidat, digerit, diuidit, incidit, aperit, vias abluit, & mundificat crassos humores, & viscosos, & subtiliat choleram crassam, phlegmaticam, & melancholiam ex cholera adusta. etiam valet contra abundantiam sanguinis, & ad febres paratas inflammari. Aliqui addunt oxysaccharam compositam, quæ fit ex capillaribus, & radicibus aperitiuis.

Oxymel sic fit. Recip. mellis despumati, lib. i. aceti fortissimi, lib. i. s. in quo bulliant radices fœnic. vnc. ij. radi. raphan. vnc. s. bulliant vsque ad tertiam partem; deinde colentur, & colaturæ supradictum mel addatur in stagnato vase, semper agitando cum spatula, tandiu lento igne bulliat, donec ad consumptionem aceti deueniat. valet, vt oxysacchara, digerit, diuidit, & phlegma mirabiliter expurgat. datur in mane cum calida.

ADDITIO.

Oxymel quadruplex. Oxymel dicitur oxy, quòd est acetum, & melle ex quibus componitur. respicit proprie humores phlegmaticos. & est quadruplex. simplex, compositum, diureticum, & scilliticum. oxymel autem simplex fit ex duabus partibus mellis, & vna parte aceti, augendo, vel minuendo acetum, secundum quod oportet. illud quod scribitur, dicitur compositum respectu simplicis nunc dicti, & respicit humores crassos, quos subtiliat, & confert febribus phlegmaticis prolongatis. & tertianæ nothæ. Summa medicinarum est res iij.

*Potio sancti Pauli, dicitur potio a potando, sancti Pauli, quia sanctus Paulus eam composuit. hæc eadem a Romanis potio maior vocatur, quia Paulus *magnus interpretatur. datur proprie epilepticis, catalepticis, analepticis, stomachicis, cum vino coctum sit thus masculum, vel pæonia mista, hæc eadem cum esdra. datur hyemali tempore, & vernali quartanarijs, & sanat cum*

*maior.

A *vino, in quo cocta sit gentiana, vel saliunca, vel castoreũ ante horam accessionis. medetur etiam arteriacis, paralyticis, cum vino, in quo cocta sit saluia, vel castoreum xv. pars est lib. i.*

Rec. nitri drachm. iiij. & scrup. i. castorei, antimonij, sinoni, folij, daphnococci, sileris, apij, petrose. marathri, dauci, staphisagriæ ana drachm. i. & scrup. i. salis ammon. epithymi, ana drachm. i. & scrup. s. calami aromat. myrobalanorum, liquirit. tragacan. pæoniæ, pyrethri, ana scrup. ij. costi, colocynthidis, agarici, masticis, aristol. long. & rotun. rosarum, mabathematicon, asari, elelisphaci, aronis, dictami, basilicon. brancæ vrsinæ, balsamitæ, origani, pulegij, chamædryos, vel hyssopi, satureiæ, pipe. alb. & ni. & lon. seminis rutæ, ana scrup. i. & gra. xviij. cardamomi, thuris, ana scrup. i. & gra. iiij. balsami, nardi, croci, schænanthi, casiæ, myrrhæ, opopanacis, sulphuris, mandragoræ, gentianæ, bractei. euphorbij, sanguinis merguli, ana scrup. i. cinnamomi, caryophyllorum, zingib. B *anacardi, xylobalsami, rheupon. peucedani, styracis calamitæ, sagapeni, asari, sanguinis drac. coaguli leporis, coaguli agni, & capreoli, & vituli, & fellis vrsini, sanguinis anatis, petrolei, ana scrup. i. minus gra. iij. herbæ paralysis drachm. vij. gra. iiij. mel quod sufficit. datur capitalibus passionibus in sero ad modum auellanæ, vel cum decoctionibus supradictis.*

Pauli apostoli antidotum dicitur ab eo inuentum. confert melancholicis, maniacis, epilepticis, si fiat ex frigido humore, vtpote melancholia naturali cum decoctione thuris masculi, vel masticis, aut costi. si sit de calidis humoribus non detur. Paralyticis tremulis cum decoctione castorei elelisphaci. Nota, quod paralytici alij sunt tremulosi, alij non, vtrisque confert hoc antidotum prædicto modo datum; debet autem pars patientis inungi exterius, & recipere prædicto modo interius, tam in his, quàm in alijs. Nota, quod illi qui tremunt facilius curantur quam illi qui non tremunt. Valet ad omnia, C quæ capiti nocent ex frigiditate cum vino decoctionis alicuius speciei cerebrum confortantis, asthmaticis cũ decoctione anisi, penidij, tragacanthi, gummi arabi. liquiri. succi eius, vel fiant pilulæ de puluere horum, & ex antidoto sancti Pauli, & dentur. Peripneumonicis, non laudo. typice febrientibus ante horam accessionis cum vino decoctionis cardamomi, vel calamenthi, vel de puluere istorum, & potione sancti Pauli fiãt pilulæ, & dentur. Ad dolorem stomachi ex frigiditate cum apozemate iridis illyricæ, & pulegij. Hydropicis cum decoctione herbarũ diureticarum. Spleneticis eodẽ modo, vel cum decoctione radicis tamarisci. Ad debilitatẽ lumborũ cũ decoctione asari, apij, & macedonici. Matrici subuenit, resoluatur in oleo muscellino, & bombax intincta supponatur. valet & ad multa alia, menstrua mirabiliter prouocat mixta cum pulegio. Nota, quod potio sancti Pauli non est opiata, sed vice opiatæ datur, consumit, & calefacit. Recip. coagulum leporis frig. & sic. est tum *Coagulum leporis.* D propter naturam ipsius stomachi, tum propter naturam ipsius admirabilem. astringit, & mundificat ex proprietate lactis, constringendi virtutem habet ex frigiditate. ponitur hic ad fluxum quemlibet ventris constringendum, & membra confortanda, stomachus, vel coagulum, vel venter est leporis. Coagulum dicitur, quia facit lac coagulari. extrahitur antequã incipiat herbas comedere. & imponit sal ad conseruationẽ. maximam habet efficaciã contra epilepsiã. per duos annos seruat. Eligendũ est quod nõ est nimis siccũ, vel vetustate corruptum.

Coagulum agni frigidum est, & humidum ad reprimendum siccitatem quarundam herbarum, vel specierum. ponitur hic, vt diximus de coagulo leporis. fiat, & seruetur tantundem. *Coagulum agni.*

Coagulũ capreoli tẽperatum est in frigid. & humiditate. propter capitis causas, & asthmatis ponitur hic. seruatur, vt prædicta. Coagulum vituli ponitur hic, vt temperata caliditate confortet, & sua humiditate reprimat siccitatẽ aliarum specierum. Nota q; omnia ista coagula *Coagula capreol.* *Vitul.*

ponun-

ponuntur ad mundificationem & membrorum confortationem.

Fel urſi. Fel urſi.ca & ſic.eſt. ponitur hic propter epilepſiam, & paralyſim, vel cum ſuo folliculo ab hepate debet ſeparari, & ita ſuſpendi, & deſiccari.per ij.an.ſeruatur. Sanguis anatis cali.eſt, & humidus ad humectandum ponitur, hic recenter extractus ab anate, debet poni, & miſceri cum melle deſpumato, & calido; poſtea puluis ſpecierum, quæ ibi recipiuntur apponatur. conficitur ex facili, niſi quod ſi coagula recentia fuerint, vt non poſſit puluerizari, cum melle calido commiſceantur & diſtemperentur, antequam puluis imponatur. per duos annos ſeruatur. doſis eius eſt. vnc.i.

Sanguis anatis.

Paulinum antidotum. Paulinum, ideſt magnum antidotum, ideſt contradatum, quia magnam virtutem, & efficaciam habet. datur proprie veteri, & nouæ tuſsi, quæ fit ex diſcurſione rheumatis à capite. valet contra vitia pectoris ex frigiditate in ſero cum vino calido, ſed ſi diſtemperatum accipere non poterit, fac inde pilulas viij. vel ix. facto cum opio; ſed ſi confectum fuerit ſine opio, & laxatiuum facere volueris, da drach.ij. cum ſcrup.ij. ſcammoneæ in pilulis factis, caput, & ſtomachũ ex phlegmate, & melancholia purgat, & oculorum grauedinem tollit. quarta pars eſt lib. i. quia in vnaquaque receptione ponunt lib. i. & s. mellis deſpumati. Recip. aloes. vnc. xi. & grana xx. croci, coſti, anacardi, agarici, coralli, myrræ, ammoniaci, terebinthinæ, chalbani, ſagapeni, opopanacis, confitæ ru. ſtyracis, calam. ireos, ana drachm. iiij. & ſem. opij, olibani, maſticis, bdellij, corymbrij, ana drach. ij. & gra. xv. balſami, folij, ana ſcrup. i. & s. meliſſæ, drach. ij. Conficiatur ſic; chalbanum, ſagapenum, ammoniacum, opopanacum, iſtæ gummæ aliquantulum terantur, & in albo, & in odorifero vino ſufficienter coctæ vna imponantur; mane vero ſuper ignem ponantur, & bulliant, poſtea adde mellis deſpumati, vnc. iiij. & dimittantur bullire quouſque incipiat inſpiſſari; tunc ſtyrax, calam. confita ru. & corimbrum cum piſtello calido optime trita, ponantur in caldario ſemper agitando cum ſpathula, donec liquefiant. Et poſtea addatur terebinthina. & ſi probare volueris vtrum coctum ſit, pone aliquantulum ſupra marmor, & ſi ſtatim ad modum mellis ſe coagulauerit; caldario mox in terra poſito, addatur myrrha cum bdellio, deinde maſtix, & olibanũ, poſtea coſtum, anacardinum, agaricum, coralli, ireos, opium, folium, meliſſam, omnia ſimul piſtata, & puluerizata in caldario mittantur. Et hoc totum ſupra marmor inunctum prius oleo lauri ponatur, & cum puluere aloes malaxetur, ſimul crocum cum ſpeciebus terunt. Et ad vltimum cum croco Orientali magdaleones informentur. datur in modum auellanæ cum vino calido.

Epiphora. Paulinum antidotum maius. Paulinum aliud eſt opiatum, aliud non opiatum; opiatum eſt, quod habet opiũ: non opiatum caret opio. Opiatum præcipue datur ad conſtringendum fluxum. Non opiatum datur melãcholicis, maniacis, epilepticis, ſi fiat ægritudo hæc ex frigida cauſa, i. melancholia naturali cum oxymelle bibitum, vel cum vino decoctionis alicuius ſpeciei odoriferæ cerebrum confortantis.

Epiphoras oculorum curat. Epiphorę oculorum ſunt apoſtemata, quæ naſcuntur ſupra oculos, ab epi φ eſt ſupra, & foros, quod eſt fores, ſupponatur inductũ in abluta, ita φ ſubſtantiam oculi non attingat. Dolor dentium ſi fuerit vitio ſuperiorum, i. vitio rheumatizantis cerebri inducatur in cartha, & in temporibus raſis ſupponatur, & dentes ex eo fricentur, ſi opiatum fuerit magis ad hoc valet. Malum odorem aufert, ſi fiat fętor vitio ſtomachi, fiant pilulæ ex puluere foliorum myrtæ, mentæ, & Paulino, & dentur: ſolum etiam vinum decoctionis myrtæ multum valet. Colorem bonum facit, ſi fiat diſcoloratio ex frigiditate, & in digeſtione detur cum vino decoctionis nucis muſcatę, vel garyo. vel macis omnium iſtorum, vel vnius. Valet tuſſientibus datum cum vino decoctionis amyli, penidiæ, tragacanthi. Vulnera ſtomachi ſanat, ſi ſint ex apoſtemate præcedente, cum vino decoctionis myrtæ detur, vel fiant pilulæ de Paulino, & ſimenta, & dentur. Vomitum, & diſtemperantiam ſtomachi ex frigiditate factam aufert, datum cum vino decoctionis piperis nigri, & caſtorei, vel fiant pilulæ de puluere iſtorum, & Paulino, & dentur. Cardiacis, ſi fiat cardiaca paſſio ex cholerica materia non detur; ſi ex frigida cauſa, detur cum vino decoctionis ligni aloes. In quo differat cardiaca à ſyncopi ſuperius dictum eſt. Typice febrientibus de melancholia naturali, & phlegmate naturali, præcipue detur opiatum. Epilepticis cum decoctione radicis fœniculi, petroſelini, aſparagi, bruſci. Spleneticis, cum decoctione tamariſci, & philipendulę, vel fiant pilulæ cum puluere iſtorum, & Paulino, & dentur.

Vetricis. iſtis detur ſicut empyicis. Dyſenteriam datum cum ſucco pulegij curat; non laudo dari contra dyſenteriam niſi dyſenteria pro quolibet fluxu accipiatur; poteſt tamen dari lienthericis poſt purgationem cum aliquo vino ſtyprico. Contra tumorem, & dolorem ex frigiditate cum decoctione abſynthij, vel calamenthi.

Contra carbunculum, ſi fuerit ex frigida, cum ſupponatur more emplaſtri, diſſoluit, & conſumit materiam. ſi fuerit calida materia non detur niſi fuerit feruentiſſima, & tunc apponatur. Tumorem, & dolorem deponit, & maxime pudendorum, ſi materia fuerit in his partibus in ablura inducatur, & ſuperponatur. Recip. vnc. i. corymbrium. cal. & ſic. eſt, diſſoluit, & conſumit. Corimbrium gummi arboris in India, & Græcia non ſophiſticatur. alio nomine thymiama. hic ponitur ad conſumẽdum, & reſoluendum hum. craſſos, & ſuperfluos. Conficitur ſic. maſtix, & olibanum puluerizentur per ſe, bdellium per ſe, &c. inſimul omnes gummę in modico vino, & ſorti ponantur per diem, & noctem; poſtea ponantur ad ignem & liquefiant, colentur per pannum in vna receptione duæ libræ mellis bene deſpumati; huic colaturæ addatur benedicta, & cum aliquantulum bullierint gummæ in melle appone puluerem maſticis, & olibani; deinde myrrhæ, & bdellij. cum vis probare, ſi coctũ fuerit, pone guttam ſupra marmor inunctum oleo, poſt impone puluerem ſpecierum modicum, & ſi poſſunt fieri pilulæ, vt non cohæreant, ſi non cohæreant manibus. coctum eſt, tunc depone ab igne, & fac quaſi circulũ de pulueribus ſpecierum dictarum ſupta marmor, & infunde hanc decoctionem in medio, & immiſce puluerem diligenter cum eo, & impone partem continue, & bene omnia confice malaxando. cum autem magdaleonem formare cœperis, reliquam crocum melius adiunge, vt meliorem inde ſaporem, vel calorem aſſumat, & crocus melius appareat. per iiij. ann. ſer. doſis eius eſt vnc. viij.

Panchriſton antidotum, pan. i. totum, chriſton, i. bonum, typice febrientibus datum cum mulſa mirabiliter ſubuenit, cum hydromelle diſtemperatum ſine mora menſtrua prouocat. ſexta pars eſt lib. i.

Recip. opij. thebaici, drac. v. croci, drac. ij. & ſcru. i. & s. ſeſeleos, drac. ij. calami aromatici, caſtorei, carpobal. cardamo. petroſe. ana drach. i. & ſcru. i. zingib. caſiæ, ſagapeni, piperis al. hyoſcyami, ſem. lini, ſe. rutæ agreſtis, marathri ana ſcru. ij. nardi, pyrethri, meu, euphor. ani. trifolij acuti, dauci cretici ana ſcru. i. s. mel quod ſufficit. datur in modum auellanæ in ſero cum vino calido.

ADDITIO.

Panchriſton antidotum pan, i. totum, Chriſton, i. bonum, antidotum, i. contra datum. reſpicit proprie virtutem naturalem diuerſis humoribus grauatam, & humores extra vaſa vagantes inducentes febrẽ interpolatã, vnde datũ cum decoctione cinnamomi, vel cum coctione quatuor ſemi. frigidorũ, & vtriuſq; ſpicæ, ante acceſſionem,

aem, confert mirabiliter quotidianæ. datum cum decoctione thymi, vel epithymi confert quartanæ, distemperatum absque opio cum hydromelle prouocat mẽstrua, Summa medi. est res 24.

Picra, i. amara, Galeni, ab inuentore dicitur, valet mirabiliter ad omnem capitis frigiditatem; stomachi digestionem prouocat, vomitum stringit, frigiditati matricis subuenit, conceptionem adiuuat, detur in balneo si fieri post vel eunti dormitũ cum vino calido vij. pars est li. i.

Recip. aloes optimi drach. iiij. s. cinnamomi, nardi, costi, croci, schœnanthi, xylobalsami, casiæ fist. masticis; asari, ros. amomi, absinthij, ana drach. i. & gra. vij. mel quod sufficit. datur vt supra diximus.

Picra, i. amara Galeni ab auctore: multæ sunt aliæ. Ista vsualis est, facit melancholicis, epilepticis, scotomaticis. omnibus his datur eodem modo cum vino in sero, scilicet facta digestione stomachi. soluit cum vino decoctionis masti. & col. quia ipsam choleram in stomacho existentem purgat; Ad diuersitatem stomachi, id est ad diuersos eius dolores si fiant ex frigido humore. Vel ventositate cum vino decoctionis costi, & anxietati, quam solent pati mulieres, maxime nocte, quibus danda est picra in sero cum vino decoctionis nucis muscha. & mastic. emphraxim splenis, & hepatis cum decoctione herbarum diure. Veternicis si fuerit inueterata, & sine febre, detur cum decoctione absinthij. Viscerum, hypochondriorum, & renum distemperantiam tollit data cum decoctione fœniculi, & cymini; causas matricis deponit, si fiat ex humore frigido, resoluatur picra in oleo muscellino calefacto in testa oui, in ea intingatur bombax, & supponatur. Menstruis imperat cum succo arthemisiæ, bibita, vel supposita, Recip. aloes hepatici, &c. conficiatur sic. omnes species simul terantur, in i. lib. mellis ponantur vnc. iij. pulueris. per ij. annos seruatur. dosis eius est vj. drach. aliquando vnc. sed quod melius est, dosis est vnc. j. Nota, quòd cum simpliciter picra inuenitur, Gal. est intelligenda, neque de receptione suâ dicit nisi bis, vel ter.

A

B

C

ADDITIO.

Hæc interdum vocatur à Gal. & ab Auic. picra. & aliquando hiera picra, quæ incolumis existens expellit sine molestia humores nocitos absque eo quod minuat de humoribus naturalibus; hæc tamen non est vsualis, sed illa, quæ est de octo rebus, vt Recip. cinnamo. xylobal. asari, spicæ, croci, casiæ, masticis, ana drachm. vj. aloes drachm. centum; ista tamen Nicolai debet poni in antidotis positis in præsenti antidot. Summa med. est res 14.

Cardiacisque solet potio muschata iuuare.

Potio muschata maior, muschata a muscho dicitur, eo quod muschus preciosior est, & odorosior sit aliis speciebus. valet cardiacis, scotomaticis, & ad omnem stomachi debilitatem, & corporis confortationem, & ad vitia pulmonis, pars tertia confecta est lib. i.

Recip. spicæ, folij, piperis longi, zingi. zedoariæ, confite rub. confitæ muschatæ, gar. xyloaloes, ro. vio. anacardi, acori, coral. costi, leuistici, nucis musc. rasuræ eboris, margaritarum integrarum, & perforatarum, antophyli, rhabarbari, amomi, ossis de corde cerui, croci, piperis al. ossium dactylorum, beliculi, marini, spodij, sandali al. & ru. macis, liquiritiæ, cinnamomi, aliptæ, anisi, tragacan. blactæ bizãtiæ, cardamomi, ocymi, limatura auri, & argenti, omnium xl. ana scrup. ij. muschi, camphoræ, ambræ, omnium trium, ana scrup. ij. zucchari candi. anacar. syrupus rosa. quod sufficit. datur mane, & meridie, & sero, scotomaticis, & debilitatis cochlearium vnum cum vino patientibus in pulmone, cum aqua hordei.

ADDITIO.

Potio muschata. dicitur potio à potando, muschata à muscho, eo quod muschus est preciosior cæteris medicinis. respicit proprie virtutem naturalem primæ digestionis, confortat cor, & subtiliat materiam crassam. Data bis in die cum decoctione nucis muschatæ, & garyophyll. confert valde stomachicis, & ad omnem debilitatem stomachi ex causa frigida. Summa med. est res 45.

Pilulæ sine quibus esse nolo; pilulæ a rotunditate dictæ; sine quibus esse nolo, propter summam efficaciã, quam habent, siue quia superiores purgant humores. valent proprie ad cataractas, obscuritates, & caligines oculorum, caput mirabiliter a cholera, phlegmate, & melancholia purgant, ab omnibus prauis humoribus visum custodiunt; illiosis mirabiliter conferunt, aurium dolorem sanant, in sero x. vel xiij. sumantur cum ouo, vel farina. medietas est drach. iij.

Recip. aloes hepatici abluti, & odoriferi drachm. xiiij. myrobalanorum citrinorum, chebulorum, bellricorum, emblicorum, indorum, rhabarbari, masticis, absinthij, ro. vio. senæ, agarici, cuscutæ, ana drachm. i. temperentur cum succo fœnic. scammo. bene tritæ, & pulueriz atæ, drach. vi. s. admisceantur tantum, quod puluis scammoneæ per pannum cum ipso succo sit expressus, & sit tanta succi quantitas, quæ sufficit ad confectionem pilularum, & manibus primo inunctis oleo viol. vel communi secundum doctrinam nostram abluti, formentur in modum ciceris.

D

ADDITIO.

Istæ pilulæ sunt multum vsuales. Gilbertus Ang. cap. de scotomia, & vertigine habet hanc descript. seruantur per an. quòd si volueris eas exhibere contra fumum choleræ duplica myrobal. citrinos; & si contra phlegma duplica chebulos, & agaricum: & si contra melancholiam duplica indos, & senam. Summa medi. est res 16.

Pilulæ a rotunditate dictæ. aureæ ab excellentia auri dicuntur. sicut enim aurum inter cætera metalla preciosius habetur, sic pilulæ istę inter alias meliores approbantur. proprie purgant caput, lumen oculorum acuunt, ventositatem stomachi, & intestinorum expellunt, & sine molestia purgant. medietas est vnciæ ij. & drach. ij. Recip. aloes, diagridij, ana drach. v. ros. seminis apij, ana drach. ij. s. anisi, seminis fœniculi, ana drachm. i. s. croci, colocynthidis interioris, masticis, ana drach. i. formentur in modum ciceris cum aqua infusionis tragacanthi. dentur in sero ix. vel xi. cum mulsa, aut cum vino.

Pilulæ aureæ. pilulæ à rotunditate, aureæ propter excellentiam vsus pilularum; inuentæ propter delicatos, qui liquidas non possent sumere medicinas; hæ autem pilulæ optime purgant stomachum, quia multa recipiunt stomachum purgantia; purgat autem humores frigidos, purgando in stomacho, ex quibus ventositas consurgebat, digestionem procurant, frigidos humores, qui digestionem impediebant expellendo.

Ictericos colorant ex opi. hepatis factos, soluendo oppilationem, Vnde bonus redditur color: si feb. adsit, non dentur, ventositatem suauiter expellunt propter anisum, & fœniculum, quæ recipiunt.

Vsus autem pilularum est multarum. Quidam dant in farina, quidam in ouo sorbili, alij in nebula, alij in racemis extractis arillis, alij in cera liquefacta ponunt, & subito extrahunt eas in cuspide styli fixas, crostella superinducta ceræ, earum amaritudo occultatur, & sic exhibeantur, hoc autem totum inuentum est propter delicatos non potentes aliter recipere.

Debent

Debent autem generaliter dari in sero, postea aqua tepida, vel mulsa propinari, vel vinum tepidum, habentibus stomachum frigidum, post superdormiendum est donec rugitum, & inflationem in ventre sentiat, deinde surgat, postea dormiat caute à frigore, vt alias dictum est de confectione, dico quòd in duplo apponenda est scammonea, quam auctores dicant, nisi plus apponeretur, parum ducerent. conficiantur cum aqua decoctionis tragacan. dantur xv. vel xx. secundum patientis virtutem. per annos sex.

Pilula diacastoreæ prosunt paralyt.

PIlulæ diacastoreæ a castoreo dictæ sunt, quod intrat. paralyticis mirabiliter prosunt vna, vel tres, distemperatæ cum aqua calida naribus injiciantur, ita vt supinus ipse patiens iaceat, iuxta ignem paruum aliquantulum vertat se, & ore operto sinat phlegma exire, oculos mundificant, & dentes lapsos confirmant, strangluriam curant, dolorem cilij ex aliquo frigido rheumate soluunt. tertia pars est vnc. i. s. Recip. castorei, opij, croci, zingib. pyrethri, euphorbij, elaterij, nabathematicon, leucopiperis, nigellæ, staphysagriæ, epithy. spicæ, ana drach. i. Confice cum succo betæ, & informa in modum ciceris.

Ætius med. est res 23.

Pilulæ diacastoreæ dicuntur à castoreo, paralysi mirabiliter conferunt propter castoreum. oculos mundificant, quia cerebrum, & neruos optime mundificant: laxatos dentes confirmant, dentes quandoque labuntur ex humoribus à cerebro rheumatizantibus, quandoque à stomacho ascendentibus. Valent vtique pilulæ diacastoreæ, quia purgant humores lapsus dentium operates. Gingiuas curant propter eandem causam. Et huiusmodi pilulæ non recipiuntur per os; nisi contra inueteratas passiones, vt paralysim. non dantur tamen, nisi vna, vel duę, quia potentes sunt, & multam inducunt excoriationem. principaliter autem injiciuntur per nares vna, vel duæ solutæ cum succo rutę, vel cum vino tepido: patiente locato in balneo vel aere calido, vel iuxta ignem patiens etiam manu nares constringat, vel concutiat, & capite inclinato permittat humores fluere. si enim rectus staret, humores redundantes ad spiritualia possent eum suffocare. purgatione facta fugat patiens aquam decoctionis maluarum, ad mitigationem feruoris: multam enim molestiam inducunt. & nota, quòd non debet esse frequens vsus earum, semel in mense, vel bis ad plus. per biennium durant in multa efficacia.

PIlulæ arthreticæ, valent contra arthreticam, & podagram. Rec. hermod. turbith, agarici, ana drach. iiij. tasiæ lig. nardi, garyoph. xylob. carpobal. macis, galangæ, zingib. masticis, asæ fœtidæ, fœnic. anisi, saxifragiæ, seminis asparagi, bruscі, rosæ, granorum solis, salis gemmæ ana drach. ij. scammoneæ, vnc. i. aloes ad pondus omnium, Conficitur cum fœnic. vel iua.

ADDITIO.

Istæ pilulæ sunt in vsu. has etiam describit Gilbertus Anglicus cap. de cura arthreticæ. valent contra arthreticam phlegmaticam. Summa med. est res 25.

PIlulæ octomeræ, i. de octo speciebus. humores spissos de capite deponunt, & visum clarificant, & catarrhactas oculorum prohibent. Recip. aloes, diagridij, ana drach. ij. colocynthi. interioris, epithy. dauci cretici, masticis, azar. chebu. absinthij. omnium vij. ana drach. i. terantur, & cum succo ♆ *strigni dilemperentur, & in modum ciceris formentur. dentur ex eis ix. mane, vel vespere cum vino.*

♆ fœniculi.

ADDITIO.

Hæ pilulæ raro in vsu habentur, dicit doctor in feb. formentur cum succo strigni. Et strignus secundum Dioscoridem habet quatuor species, quarũ prima est hortulana odoris iucundi, hæc comeditur, & hæc est, quam nos solatrum vocamus, aut morellam. Macer herbam quam Græci strignum dixere, Latini, morellam dicunt, secundum Serap. solatrum est vua vulpis, secundum vero Mes. vua vulpis. aliud est, vt apparet in ca. de alpheścera, sed maior pars sapientum tenent hanc opinionem, quòd vua vulpis, siue canina sit strignum, seu solatrum. Summa med. est res x.

PIlulæ probatæ contra fluxum ventris, maxime lienteriam, & dysenteriam. Recip. myrtillorum, balaustiarum, psidiæ, symphyti, sang. draco. boli, acaciæ, hypocistidos, rosarum, tartari, sumach, croci, galliæ muschatæ, gallæ, cinnamomi, spodij. masticis, gummi arabici, ana drach. i. opij thebaici drach. s. tum succo cymarum myrti, lentisci, tempera, & fac pilulas in modum orobi, dentur ix. vel xi. cum aqua ros. vel pluuiali.

ADDITIO.

Istæ pilulæ raro in vsu habentur, has etiam describit Gilbertus Anglicus cap. de diarrhœa. valent contra omnem fluxum ventris, & maxime lientericum, & dysentericum. Summa med. est res 20.

PIlulæ de quinque generib. myrobal. Recip. myrobal. citri chebu. bellir. emblicorum, indorum, agarici, diagridij, colocynthidis, sennæ ana vnc. s. turbith, anisi, marathri, mastic. lapidis lazu. ana drach. ij. & gra. v. alo. vnc. i. fiant pilulæ, valent arthreticis, podagricis, splencticis, ad visum clarificandum, choleram purgant adustam.

Pilulæ de quinque generibus omnes hu. purgant, & præcipue phlegma, & melancholiam, dolorẽ stomachi, & intestinorum sedant, febricitantibus non sunt exhibendæ, nec solam cholerã purgare volentibus, sed vbi cholera, & alij hu. superabundant, possunt dari, parum laxant. Si quis eas bene laxatiuas facere voluerit in duplo plus potest apponere de scammonea, quam recipiant. conficiuntur cum succo absinthij, vel seniculi. Summa med. est res 16.

PIlulæ cynogloſſæ multum sunt vtiles ad acre, & tenue rheuma, plurimos enim scio quamuis longo tẽpore rheumatizantes bis susceptis proculdubio esse curatos. Rec. cynogloſſæ, opij. seminis hyosciami, omnium triũ ana drachm. iiij. myrrhæ troglodyticæ, drach. vi. olibani drach. v. garyoph. drach. ij. cinnamo. corymbi. ana drach. ij. temperentur, cum rhodostagmate, i. cum aqua ros. formentur pilulę ad modum ciceris, ex quibus dentur v. vel vij. eunti dormitum.

ADDITIO.

Istæ pilulæ interdum in vsu habentur. Gilbertus Anglicus de causis tussis habet vnam aliam descript. quæ eadem est, & est cynogloſſa herba dicta lingua canis, similis arnogloſſæ, i. plantagini maiori, nisi quia non sunt ei costæ apparentes in foliis eius, sed sunt lenia satis. hæc in pratis, & iuxta vias nascitur cum flore purpureo tendente aliquantulum ad rubedinem. Summa med. est res 19.

PIlulæ ante cibum, & post cibum ad digestionem confortandam, & virtutem digestiuam. Recip. cinnamo. garyophyllorum, galangæ, nucis muscha. macis, zingib. cardamo. xyloalo. styra. calamitæ, ana drach. i. rhabar. ad pondus omnium supradictorum. aloes ad pondus omniũ supradictorum. Confice cum vino. sumantur ante cibum septem, & post cibum quinque.

ADDITIO.

Istæ pilulæ sine quibus interdum in vsu habentur, diuersæ tamen descript. apud diuersos reperiuntur. aliqui laudant

laudant præsentes, alij vero laudant sequentes, quas etiã laudo magis. quarum descripr. sequitur. Rec. ligni aloes, garyophyllorum, folij, masticis, xylobalsami, casiæ, nuc. muscha. macis, cinnamomi, cubebæ, croci, spicæ, sileris montani, ana drach. ij. rhabarbari, pondus omniũ, aloes succotrini ad pondus rhabarbari, & cæterorum. confice cum balsamo, vel vino. Summa medici. est res xi.

Nota. *Pilulæ arabicæ contra omnem dolorem capitis, & si per c. annos durauerint. purgant mirabiliter omnes humores, & generant lætitiam, & auferunt tristitiam, mentem acuunt, visum reddunt, auditum restaurãt. memoriam tribuũt, scotomiam, vertiginem, hemicraneam, oculos, dentes, gingiuas, stomachum, splenem, sonitum aurium, omnibus humoribus, ætatibus, omnibus temporibus sine molestia in viris, & mulieribus purgant. Recip. aloes, vnc. iiij. bryoniæ, myrobal. citri. belliri. indo. chebu. emblico. masti. diagri. asari. rosa. ana vnc. i. confice cum succo fœni. vel absinthij, croci dra. i. casto. dra. iij.*

ADDITIO.

Istæ pilulæ interdum in vsu habentur. Gilbertus Angli. easdẽ describit in duobus locis primo cap. de catarrhactis, secundo cap. de cura arthreticæ, secũdum magistros; differt tamen ab ista, quia in eis non ponitur crocus, nec castoreum. Summa medici. est res xiiij.

Pilulæ de elaterio. Recip. aloes vnc. ij. masti. vnc. i. elaterij vnc. iij. cõficitur cum succo siccidis, vel cum succo acet. *actis, vel chamæactis. & da tres, vel quinque, suauiter ducunt, & principaliter melancholiam, & phlegma purgant, siue choleram rubeam.*

ADDITIO.

His pilulis raro vtuntur medici istius tẽporis, & sunt pilulæ de cucumere asinino, nã elaterium est succus cucumeris asinini, sicut apparet apud Dioscor. cap. de cucumeris asinini, sicut apparet apud Dioscor. cap. de cucumere asinino. Siccidis, i. cucumeris asinini, sed intelligatur de radice. Actis, id est sambucus, chamæactis, id est ebulus quasi infima, seu humilis actis, et dicitur à chamę quod est infimum, ideo qui dicit, ebulus est actis sambucus est chamæactis. non mentitur. Sũma med. est res iiij.

Pilulæ cochiæ Gal. probatæ ad hemicraneum dolorem, stomachi, & ilij. Rec. aloes, absinthij, pulpæ colocinthidis, scammoneæ æquale pondus, mastices dimidium vnius prædictorum. Confice cum succo fœnic. vel absinthij, vel solatri, & fac pilulas, dentur, secundum quantitatem virtutis.

ADDITIO.

Istæ pilulę non habentur in vsu secundum præsentem descript. sed bene secundũ desc. Rasis ix. ad Almãsorem, & dicuntur cochiæ, id est capitales à cocos, quod est caput, eo quòd mundificant caput. Summa med. est res vj.

Pilulæ de aloe, & mastice. Recip. aloes vnc. i. masticis vnc. s. gar. rosa. rub. ana drach. i. croci, diagridij, ana scrup. ij. confice cum suc. fœnic. vel absinthij.

ADDITIO.

Pilulę de mastice, & aloe dicuntur, eo quod ex eis imponitur plus, virtutem respiciunt naturalẽ proprie, purgant incolumiter, & valde stomachum à phlegmate, & à cholera contentis in eo. Summa medi. est res vij.

Quadrimeron. i. de quatuor numeris, vel quatuor reb. expertum est ad asthmaticos, & ex catarrho tussientibus: valet etiam ad dolorem, & frigiditatem stomachi, digestionem procurat, renes debiles releuat. A *nona pars est lib. i. Recip. helenij vnc. i. s. drac. ij. sem. marathri vnc. i. piperis, drach. vi. cym. dra. iij. mel quod sufficit. datur mane, vel vespere cum vino calido.*

ADDITIO.

Quadrimeron, id est de quatuor medicinis, respicit proprie spiritualia data cum decoctione hyssopi confert asthmaticis, & tussientibus ex catarrho frigido. datũ cum decoctione masticis, confert dolori stomachi ex frigiditate. Summa medici. est res v.

Rosata nouella, rosata dicitur à rosis, nouella respectu veteris, quæ recipiebat tibar. i. sulphur viuum, vomitum, & subuersionem stomachi aufert, debilitatem, et sitim reprimit; defectis ex longa infirmitate mire subuenit. sudores diaphoreticos compescit xx. pars est lib. ij.

B *Recip. ros. zucch. liquirit. ana vnc. i. & drach. i. & scrup. ij. s. cinnam. drach. ij. & scrup. ij. gra. ij. garyo. nardi, zingib. galan. nuc. musch. zedoariæ, styracis, cardamo. apij, ana scrup. i. & gra. viij. mel quod sufficit. datur mane, meridie, & sero cum frigida.*

Rosata nouella dicitur ad antiquæ differentiam. valet ad siccitatem cordis, & heparis, & pulmonis. quidam dicunt rosatam nouellam esse ca. sed meus pater dicit eam esse temperatam, & magis pertinere frigiditati, quã caliditati. vnde si calor stomachi, cordis, & pulmonis, & hepatis sit cum siccitate, non detur si sine siccitate, detur cum aqua decoctionis vio. prunorum, vel aqua hordei, vel cum frigida. Sitim sedat, si sit cum febre non detur, & cum datur contra sitim, mane, & sero cum frigida detur. Vomitum constringit cum aqua decoctionis rosa. vel aqua ros. qualis solet fieri in his nostris regionibus, quæ melior est. Stomachum ex debilitate solutum stringit eodem modo exhibita. Cardiacis subuenit, si fiat subtilissimus puluis de osse de corde cerui puluerizatum subtiliter. bulliat diu cum aqua ro. & cum calida detur, diaphoreticos sudores reprimit sumpta cum aqua decoctionis florum myrtæ, vel cum aqua de myrtill. ad doctrinam aquæ ros. frigida, quod melius est debilitatũ longa ægritudine restaurat cum aqua ro. confice sic, omnes species contere, in i. lib. puluer is iij. mellis ponantur, sed si conficiantur cum melle non tantum valet, quia calorem ab eo sumit. non durat vltra annum, si fiat cum syrup. suæ naturæ diutius durat, similia similibus seruantur.

C

Rubea trochiscata dicitur ab ipso colore, trochiscata à trochiscis, qui ibi ponuntur dicta. valet tertianarijs, quotidianarijs ante horam accessionis data cum rhodostagmate ad modum auellanæ. naribus, & pulsibus de eadem inunctis sanitatẽ præstat, rheumati ex acri phlegmate facto data cum ptisana subuenit. septima pars est lib. i. Recip. liqui. cinna. papaueris albi, ana drach. iij. &

D *scrup. i. & gra. v. croci, hyoscia. ros. sem. apij, ana dra. ij. & gra. xv. nardi, viola. ana dra. i. & gra. vij. garyoph. styracis optimæ, opij thebaici, ana scrup. s. trochi. cro. magnetis, et hedychroi, myr. anisi ana gra. xv. mel quod sufficit.*

Summa medicinarum est res. 5.

Rubea maior est opiata, sic dicta, quia inter omnes medi. magis rubet. Trochiscata, quia trochiscos recipit. Tussim ex acri rheumate stringit sumpta cum suc. ptisanæ. Anatropen, & catatropen, & sputum sanguineum stringit. Anatrope dicitur subuersio stomachi, quando quis propter frigidos humores in ipso existentes, & eum aggrauantes cogitur eos per superiora emittere. Catatrope dicitur subuersio stomachi, quando humores coguntur per inferiora exire, quando per inferiora eis detur cum succo mentæ, vel vino decoctionis eiusdem; spuenti sanguinem cum succo plantaginis. Acutas febres placat, non laudo dare acute febricitantibus. Periodicarum febrium ante horam accessionis cum aqua ro. Vigilantibus ex phrenesi, hoc non laudo, sed post phrene-

phreneſim manente vigiliarum materia, vel inſtantia ex ficcitate cerebri ſic detur. Accipe ſemina papaueris, lactucæ, puluerizentur, & ex eo puluere, & rubea fiant pilulæ, & dentur ſola rubea cum vino decoctionis eorundem. Nementos matricis. Nementoſis dicitur matricis fumoſitas illius, detur iſti cum decoctione violarum, & prunorum. confectio facilis eſt, omnes ſpecies ſimul terantur, & conficiantur vt alia. per v. ann. ſerua. in multa efficacia.

REquies magna, vel magna medicina, requies dicitur eo, quod requiem patientibus præſtat, & ſomnum, & maxime typice febrientibus, quotidianarijs, tertianarijs, quartanarijs, acutis, & peracutis præſtat vi. pars eſt lib. i.

Recip. roſ. & vio. ana vnc. iij. opij, hyoſciami, meconis, papa. al. mandragoræ, ſcariolæ, lactu. ſe. portulacæ, pſyllij, nucis muſc. cinna. & zucch. ana dra. i. s. ſandali albi, & rub. & citri. ſpodij, tragacanthi, ana ſcrup. ij. & gra. v. da patientibus acutam cum ſyrupo viol. interpolatæ cum melle confectam dare poſſumus. datur quartanarijs cum vino calido, acutis, & peracutis tertianarijs cum aqua calida, vel ſyrup. Requies eſt opiata quaſi frigida, præcipue valet ad ſomnum inducendum ad modum caſtaneæ data; cum autem eſt data hominibus quaſi ſanis, tempeſtiue debent multum comedere, vel cœnare, & poſtea detur eunti dormitum, quod ſi aliquis abhorret ſumere diſtemperetur cum ſuc. roſ. vel ſyru. viol. & coletur, & poſtea detur, licet omnino non faciat effectum, nam multũ valet etiam ſic data. Item attendendum eſt, quod ex ſpeciebus huius medicinæ ſyru. factus bonus eſt ad ſomnum prouocandum, ſcilicet vt ſpecies bulliant in aqua tritæ, et colentur, & appoſito zucch. fiat ſyrup. Item in acutis quibuſlibet poteſt dari ad ſomnum inducendum.

Sum. medi. eſt res 20.

Requies opiata eſt ſic dicta, quia quaſi requiem id eſt ſomnum inducit, opiata eſt, inter alias ſuperior eſt. datur quotidianæ, quartanæ, tamen aliæ opiatæ huic præualent, vt muſa ænea in quotidiana, Theriaca in quartana, vel mithridatum, debent autem eis requies dari præcedente purgatione pauca, & digeſta exiſtente materia. detur ante horã acceſſionis cum calida; conſumit enim aliquantulum, & membra conſtringit. datur in acutis, & peracutis, vt in ſynocha, & cauſo. & ſimilibus hemitritæo medio. Si poſt purgationem materiæ inſtantia vigiliarum remaneat datur vtiliter requies hoc modo, ſem. lactucæ tritum per noctem iaceat in ſyru. viol. & in eodem requies reſoluatur, & in mane colatura detur cum aqua tepida, ſi delicatus fuerit. Sin autem cum ſem. lactucæ poteſt dari, ſi etiam ipſam lactucam habeas cum aqua decoctionis ipſius exhibeas, valet quoque ad ſomnum faciendum. Emplaſtrum factum de ſemine papaueris al. & nig. hyoſciami, portulacæ, lactucæ, mandragoræ, cum oleo vio. & albumine oui, & lacte mulieris, fronti, & temporibus applicetur, ſola requies idem facit. conficitur vt aliæ. per ij. an. ſer. doſis eius eſt interpolatis vnc. j. in acutis vnc. viij.

RHodoſacchara, i. zuccharum ro. valet dolori ſtomachi, & debilitati factæ ex calore, mirabiliter ſtomachum confortat; valet etiam ad diarrhœam, & omnem fluxum ventris ex calore factum; valet cardiacis, qui ex calore patiuntur. Fit autem ſic. in ij. lib. zucchari ponitur lib. i. viridium roſ. minutatim inciſarum, & in mortario poſtea diutiſſime terantur, & in vaſe vitreo ad ſolem per xxx. dies ponatur, & mane, ac ſero bene agitentur, tranſactis vero xxx. diebus in terreo catino ponantur, & in lib. i. zucch. modice triti ſuperpoſita, & manibus bene confecta in vaſe ſtricto reponantur. datur mane, & meridie cum rhodoſtagmate, vel cum frigida.

RHodoſacchara, i. zuccharum roſ. Facit ad debilitatem ſtomachi factam ab humorum acumine, datum cum frigida; confortat enim aromaticitate, & ponticitate, acumen choleræ mitigat, & dyſcraſiam; valet contra fluxum ventris ex debilitate virtutis retentiuæ. datur cum aqua pluuiali, vel roſ. quod melius eſt, vtiliter datur febrientibus non conſtipatis cum frigida, quia membra calore febrili diſſoluta conſtringendo, partes confortat, & calorem reprimit. Fit autem hoc modo. roſæ virides optime teruntur remotis vngulis. adde zuccharum, & iterum optime ſimul tere, & alteri incorporetur, zucchari debet tali proportione apponi. pro. i. lib. roſa. tres zucchari ponantur, quidam tamen copiam roſarum habentes pro. i. lib. roſarum ij. lib. zucch. ponunt, melius eſt, quòd roſæ ſuperabundẽt, quàm zuccharum, & poſt iij. vel iiij. menſes zuccharum poteſt apponi modum excedentibus roſis. ſi autem zuccharum præter modum apponatur roſis viridibus non inuentis, damnum erit irrecuperabile. ſic itaque confectum per xv. dies Soli ad minus, vel xx. dies exponatur in vaſe terreo ſtrictum habente orificium, vt ſua aromaticitas nõ perdatur, agitetur in die bis, vel ter ne exuratur. per biennium ſeruatur, ſed melius eſt tamen, ſi quolibet anno renouetur. doſis eius eſt vnc. j.

RHodomel, i. mel roſatum competenter datum eſt cum frigida phlegmaticis maxime in æſtate, cholericis cum tepida maxime in vere ad mundificandum ſtomachum. Mundificat enim ex proprietate mellis, cõfortat ex roſis. Aliquando ad maiorem mundificationem tria grana ſalis apponuntur, delicatis colatura detur, melius tamen ſi tota roſarum ſubſtantia accipiatur. datur autem ad virtutem digeſtiuam confortandam, cum aqua decoctionis maſticis, aniſi, fœniculi. vtiliter datur potionatis poſt acceptam medicinam ceſſante fluxu, ad ſtomachum mundificandum, & confortandum cum tepida, vel aqua roſ. vel, quod melius eſt, cum decoctione maſtic. & vj. vel vij. garyoph. mundificando enim ſtomachum prohibet, ne aliqua particula ſcammoneæ villis ſtomachi adhæreat, quæ dyſenteriam, vel teneſmum poſſet inducere, vel in poſterum febrem inducat, hæc enim pericula ſolent ſuperuenire ex ſcammoneæ receptione. Mel roſa. mulieribus eſt deſtinata medicina. Quidam ſic conficiunt, folia roſarum integra cum melle decoquunt, illud auferentes quod melius eſt. tali proportione eſt apponendum, vt pro li. roſ. v. li. mellis ponantur. ſignum decoctionis eſt in talib. quando rubere mel incipit, & valde aromaticum ſit. Nota tamen, quòd melius eſt, ſi citra modum coquatur quam vltra.

Nota.

Melius re.

Si enim modo non debito coctum fuerit, Soli exponatur per vij. vel viij. dies, calore Solis excoquit. Alij melius faciunt, ſuccum roſarum, cum melle coquunt ad conſumptionem ſucci. lib. iiij. mellis pro qualibet lib. ſucci ponentes, & hoc eſt optimum mel roſaceum. per ij. an. ſer. in tertio anno melius eſt. doſis eius vnc. ij. vel iij.

EOdem modo fit zuccharum violatũ, quod facit pleuriticis, peripneu. & hecticis, & qui maxime conſtipati ſunt. datur iſtis cum ptiſana mane; & meridie cum frigida. pectus humectat, & ventrem laxat.

SOthira magna, quę interpretatur ſaluatrix ſi cũ mulſa bibatur, capitis dolorem antiquum tollit, veterem, vel ſylueſtrem phreneſim placat, epilepticis, & melancholicis ſubuenit, oculorum, aurium, & dentium dolorem mirabiliter ſanat; mulieris lac ſoluit, & per aurem iniectum auditum reddit; cum tepida ſumpta dyſpnoicis, aſthmaticis medetur; tuſim antiquam, & recentem tollit, ſtomachum vomentem, & de ſingultu, & dolore laborantem, ſanat peripneumoniam, & pleureſim, & hepatis tenſiones deponit, ictericos ex abundãtia fellis rub. purgat, & ad priſtinum colorem reuocat, ſanguinis ſputum cum oxymelle ſumpta, vel decoctione polygoniæ, vel plantaginis ſiſtit; fluxum ventris conſtringit; brachiorum, & coxarum dolorem ſedat; & his qui præ dolore dormire non poſſunt, mire ſomnum inducit, arthreticis, iſchiaticis, & podagricis neceſſario datur; ad ſerpent. morſus cum mulſa propinata prodeſt; quartanarijs

vijs ex longa infirmitate patientib. si ea vtantur. vi. pars est lib. ij. Recip. styracis optimæ drachm. i. & s. apij, dra. iij. & scrup. i. costi, myrobala. opij, petrosc. macedonici, ana drachm. iij. seseleos drachm. ij. & scrup. ij. piperis, drachm. ij. & scrup. i. s. cinnamo. nardi ana drachm. ij. s. schænanthi syriaci, ani. ana drach. ij. casto. drach. i. & s. rheuponti. drachm. i. & scrup. i. & trochisco. croci, magnetis, asari ana drachm. i. pipe. al. scrup. ij. s. hedycroi, drac. s. amomi, piperis lon. ana scru. i. alij apponunt croci drachm. ij. & scrup. ij. mel, quod sufficit, datur in modum auellanæ.

A

ADDITIO.

Ista opiata non est in vsu: si quis tamen voluerit ea vti magistraliter, poterit, quia valet ad ea, quæ scripta sunt, trochisci croci, magnetis, & trochisci hedycroi reperiuntur hic inferius. Summa medici. est res. xxij.

STomachicum frigidum facimus, quod valet contra omnem calorem, sitim reprimit, & patientibus debilitatem ex nimio calore potenter subuenit, acutis, peracutis mirifice prodest. Recip. zuc. lib. i. sanda. al. & ru. ana drachm. i. s. spodij, berberis, se. portulacæ, scariolæ, sem. melo. palæstini, suc. liqui. rosa. & viola. nenupha. ana drach. i. Conficitur sic, supradictum zuccharum ponatur in stagnato cum lib. i. aquæ ros. & tandiu bulliat, cũ spathula agitando, donec ad aquæ consumptionem deueniat, deinde puluis prædictarum specierum bene cribratus immiscetur cum spathula agitando in stagnato, cum autem probare volueris vtrum sit coctum, supra marmor gutta proijciatur, quæ si coaguletur, bene coctum est, & si coctum fuerit, tunc ponatur super marmor prius abluto, & inuncto oleo ro. uel vio. & cum cultello eodem modo oleo inuncto frustatim incidatur, dum calidum est, datur mane, & meridie cum frigida.

B

Summa medicinarũ est vij. 14.

Stomachicum frigidum. Reci. &c. vt in antido. legit. Valet contra dolorem, & sitim stomachi, dico debilitati ex magna frigiditate stomachi, confortatiuum stomachi, virtutem digestiuam iuuat, multa enim recipit digestionem confortantia, vt cinnamomum.

Signum decoctionis zucchari generale est tam in isto quam in alio, cum gutta super marmor oleo inunctum posita in modum fili per flatum oris extensa ex facili frangitur digito percussa, vel contra marmor percussa, quanto frangibilior est gutta, tanto melior est, qualiter fiant in antido. reperitur Signo decoctionis inuento, statim ab igne deponatur pul. semper agitando, ad vltimum muscus distemperatus cum aqua ro. statim proijcitur super marmor. signatur cum cultello vncto, vt cum infrigidatum fuerit competenter in frusta possit diuidi, & serua.

STomachicum calidum stomachum confortat, digestiuam virtutem adiuuat, & iliosis confert. Recip. zuc. lib. i. aquæ lib. cinnam. zingi. ana drach. ij. garyo. galangæ ana drac. i. nucis muſ. spicæ, ligni alo. carda. macis ana dr. s. confice eodem modo, vt stomachicum frigidum, si vero laxatiuum facere volueris unc. i. scammoneæ addatur.

C

Summa medicinarũ est vij. 10.

Stomachicum dicitur à stomacho, quem forte olim melius mundificabat, quam modo, propter indigestionem stomachi illorum, qui fere nullum possunt recipere medicamen, inuentum est, fit autem quandoque laxatiuum, in quo apponitur scammonea, & confortatiuum, in quo aromaticæ species frigidæ, vel calidæ tantum ponuntur, laxatiuum competenter datur medicina recepta non sufficienter purgaris. Nequeuntes autem recipere medicinam cum eo possunt decipi, fit autem laxatiuum cum scammonea, pulueribus admiscetur, per quos pulueres recipit confortationem, fit etiam laxatiuum cum sola scammonea, & zuccharo bene cocto, & ab igne deposito, pul. scammoneæ sem-

D

per agitando cum spathula admisceatur, & post aliquantulam decoctionem calidum super marmor mundum inunctum oleo injciatur, & marmor fit parum decliue. sic etiam faciendum est in quolibet stomachico. Tali autem proportione diagridium apponatur, vt pro lib. i. syrupi sit vnc. i. diagridij, vel ad plus vnc. i. & quarta pars alterius.

SAl Sacerdotale, quo vtebantur Sacerdotes in diebus Heliæ Prophetæ propter dolorem capitis, & caliginé oculorum, & stomachi, & dentium dolorem, tussim, & anhelitum emendat: os odoratum reddit, et corpus humanum incolume seruat. Rec. salis communis unc. xvi. cinn. vnc. iij. zin. amomi, pyrethri, cymini, ameos, pipe. sileris, satureiæ, byſſo. origa. pule. ana unc. i. quæ omnia terendo in puluerem redige, & in omni cibo vtere, & vsui serua.

ADDITIO.

Sal sacerdotale dictum sic, quia sacerdotes eo vtebantur, quod nunc non est in vsu. Summa medic. est res. xi.

SYrupus ros. sic fit. Recip. ros. recentes, & pone in vase, & super asperge aquam feruentem, & cooperias, ne fumus exeat inde, & cum infrigidata est aqua proijce rosas exprimendo, deinde aquam eandem bullientem super alias rosas recentes iterum proijce, & supradicto modo facimus, mutando rosas tam diu, donec aqua sit rubea, deinde lib. iiij. aquæ lib. iij. zuc. pone, & cum bullire inceperit, album oui cum aqua frigida pone, & concutias tantum, quousque spumescat, & spumam illam in syrupum bullientem superaspergе, & cum nigrescere spuma inceperit, suauiter cum cacia remoueas; & iterum aliã spumam infunde, & supradicto modo fac, quousque clarior fiat syrupus, & cum ceperit quasi filum facere, vel super marmor positus, vel supra vnguem non diffunditur, coctus est, valet siccitati, & calori febrium, sitim reprimit, confortat, & constipat.

ADDITIO.

Iste syrupus rosatus, quem hic describit Nicolaus ex infusione factus est idem cum illo, quem scribit Mes. in suo antidot. differunt tamen in dosi. nam Mes. dicit. Recipe aquæ infusionis rosarum lib. v. zuc. lib. iiij.

SYrupus viol. eodem modo fit, qui multum valet febricitantibus phthisicis, & constipatis; ventrem humectat, & laxat, vt breuiter dicam, omnes illi, qui fiunt de floribus hoc modo fiunt, vt syrupus nenupharinus. Etiam valet iste syrupus contra acutas, & peracutas, prouocat somnum.

ADDITIO.

Syrupus violatus fit, vt syrupus rosarus ex infusione. Similiter omnes syrupi qui fiunt de floribus vt nenupharinus, bugloſſæ, boraginis, & sic de alijs.

SYrupus contra pleuresim, et peripneumoniam, phthisicos, & hecticos, Recip. aquæ lib. iiij. & ponantur ibi vnc. ij. & s. viol. liqui. papaueris albi ana vnc. s. sem. cyto. & maluæ mundatæ, medullæ sem. bombacis, medullæ se. citru. melo. cucur. mundatorum. semin. portulacæ, trag. gummi ara. ana drac. iij. omnia in aqua, vel sacculo bene trita ponantur, & sacculus in prædicta aqua ponatur, & bulliat ad medietatem: & sacculo abstracto ab aqua lib. ij. zuc. apponantur: & fiat syrupus, & clarificetur, vt supra docuimus.

Syrupus contra pleuresim raro habetur in vsu, poterit tamen quis eo magistraliter vti, si voluerit. Summa medicinarum est res. xv.

SYrupus contra acutas, & peracutas paſsiones. Reci. ſuc. portulacæ, ſucci melonum palæſtinorum ana lib. i. vel cum aqua decoctionis citro. melo. & cucurb. vel capil. ue. herbæ hepaticæ, polytrici, adianthi, cetrac. in aqua iſta, vel in ſucco prædicto fac bullire liquiritiam mundatam, & tritam, & trag. viol. ana vnc. i. prunorum nu. v. ſemperuiuæ, aut cotyledonis vnc. i. deinde coletur, & colaturæ adde zuc. lib. i. & fiat ſyrupus, vt diximus, clarificetur ſecundum, quòd debet, vel vt ſuperius docuimus, deinde pſyllium, & ſem. cito. ana ſcrup. i. in ſacculo mitte ſanda. al. & rub. & ſpo. herbæ. ro. portu. lactu. ſcario. ana drachm. ſ. pulueriza-ta, & horum puluerem in eodem ſacculo pone, & ibi-dem rheubar. pulueriza-ti drachm. i. hæc ſimul bullire fa-cias vſque ad deco. Datur contra acutas, & peracutas, ſine apoſtemate cum aqua fri.

A D D I T I O.

Iſte ſyrupus contra acutas, & peracutas paſſiones non eſt in vſu, & credo propter magnum artificium ſuæ compoſitionis potius quam propter aliud. Summa med. eſt res. 25.

SYrupus contra omnem fluxum ventris. Recip. zuc. lib. i. aquæ roſ. vel plu. li. i. ſ. & in aqua ponatur myr-tini vnc. i. roſarum, ſumach, acaciæ, balauſtiæ, ſpodij, hy-pocyſtidos ana vnc. ſ. ſorbarum mundatarum. x. meſpilo rum viridium nume. v. cornarum, vel prunorum imma-turorum x. traga. liquiritiæ, gummi arabici ana drac. ſ. quæ ſunt terenda, terantur, & bulliant in ſupradicta aqua, donec ad quantitatem vnius lib. deueniant; & colaturæ apponatur zuc. prædictum, & fiat ſyru. & clarificetur, vt diximus.

SYrupus de papauere contra omnem ventris ſolutio-nem. Recip. capita papaueris recentia, ſiue humida num. cl. plantaginis, balauſtiæ, gallarum, prunellarum immaturarum ana drach. i. Conficitur ſic, omnia iſta in aqua pluuia. ſcrup. v. dimitte per biduum; in tertio ve-ro die coque aquam bene vſque ad conſumptionem medie tatis, poſtea cola per pannum fortiter. Cum autem co-lata fuerit, admiſce illi colaturæ tertiam partem mellis; & tertium coque donec ad ſpiſſitudinem mellis rediga-tur, & tunc conde in vaſe vitreo, & cum opus fuerit in drach. i. aquæ mitte drach. i. ſyrupi.

A D D I T I O.

Iſte ſyrupus domini Nico. contra omnem fluxum ventris non habetur in vſu, ſed medici noſtri temporis vtuntur potius quodam ſyrupo de ribes nobis ignoto. laudarem potius iſtum; ſed vt nunc dixi de alio, fortaſſe propter artificium dimittunt. Sum. med. eſt res. 15.

SPongia ſomnifera. Rec. opij thebaici vnc. i. ſucci hyo-ſcyami, ſucci moræ immaturæ, rubi, ſeminis lactu-cæ, ſucci cicutæ, codij. i. papa. ſuc. mandragoræ, ſuc. hede-ræ arboreæ ana vnc. i. hæc omnia ſimul in vaſe mitte, & ibi ſpongiam marinam nouam, qualis de mari exierit, vt non tangat eam aqua dulcis, & pone ad Solem in ca-niculatibus diebus, donec omnia conſumantur, cumque opus fuerit aqua nimis calida, illam parum fomenta, & poſtea naribus patientis appone, & cito dormiet, cum autem excitare volueris ſuc. radi. fœnic. naribus ap-ponetur, & mox expergiſcetur.

A D D I T I O.

Iſtam ſpongiam ſomniferam deſcribit Gilbertus Anglicus libro quinto cap. de inteſtino exeunte per vulnus. Sed vnum aliud dicit Gilbertus, quod pro excitatione a ſomno accipiatur alia ſpongia marina in aceto bene tem perata, & naribus applicetur. Sum. med. eſt res. ix.

SYrupus diureticus. Recipe apij, petroſelini, fœni-culi, aniſi, ameos, dauci, bauciæ, pentaphylli ale-xandrini, aſpara. bruſci, peucedani, meu, ſcolopen-driæ, capill. veneris, adianthi, polytrichi, ſplendili-don, capparis; tamariſci, ſeſeleos, fimerinæ, grano-rum ſolis, ſeminis melonis, citrulorum, cucumeris, cucurbitæ, cretani, ſaxifragiæ, ſeminis citri, lapis qui inuenitur in ſpongia marina, puluis cicadarum, amo-mi, thymi, chamæpi. oſſa ceraſorum, pomorum, & perſicorum, cardamomi, ireos, ſpicæ nardi, garyo-phyl. coſti, nucis muſc. ana drachm. iij. galangæ, thy-mi, epithymi, filipendulæ valde bonæ, pimpinellæ, ciceris nigri.

THeriaca magna Galen. theriaca dicitur domina medicinarum. Galeni, quia ab eo compoſita fuit, facit contra grauiſſimas paſſiones totius humani corpo-ris, epilepticis, catalepticis, apoplecticis, cephalal-gicis, ſtomachicis, hemicranicis prodeſt, ad raucedi-nem vocis, & conſtrictionem pectoris optima eſt, arte-riacis, aſthmaticis, hæmoptoicis, ictericis, hydro-picis, peripneumonicis, ilioſis, & vulnera in inteſti-nis habentibus, nephriticis, calculoſis, cholericis ſub-uenit, menſtrua educit, & fœtum mortuum expellit, lepras, & variolas, & frigus periodicum, & cæteras paſſiones inueteratas emendat, præcipue contra omnia venena, & ſerpentum morſus, & reptilium valet, ſed diuerſa eſt eius doſis pro quantitate, & qualitate vniuſ-cuiuſque paſſionis, quæ in fine ſcribitur omnem defectio-nem ſenſuum reuelat, cor, cerebrum, hepar, ſtoma-chum confortat, totum corpus incorruptum ducit, & cuſtodit. x. pars eſt lib. ij.

Recip. trochiſcorum ſcylliticorum drach. ij. & ſcru. ij. piperis long. drachm. ij. minus gra. vij. trochiſcorum thyri, & diacoralli ana drachm. i. xylobalſami ſcrup. ij. & gra. vij. opij, agari. iridis, roſæ, ſcordei, ſeminis rapæ ſylueſtris, cinnamo. opobal. ana ſcrup. i. gra. xiiij. rheubar. croci, ſpicæ, coſti, ſchænanthi, zingib. caſiæ lignea, ſtyracis calamitæ, myrrhæ, terebinthinæ, thu-ris maſculi, calamenthi, dictami, ſtœchados, polij, ra-dicis pentaphyllon, petroſelini, piperis albi, ana ſcrup. i. & gra. vij. folij gummi arabi. acori, chalcanthi vſti, ſagapeni, terræ ſigillatæ, ſeu boli, ſuc. hypocyſtidos, celticæ, chamædryos, gentianæ, meu, carpobal. amo-mi, apij, marathri, carui ſylueſtris, ſeſeleos, naſtur-cij, ſeminis ani. hyperici ana ſcrup. i. mumiæ, caſtorei, opopanacis, aſphalti, chalbani, centaureæ minoris, ariſto. long. dauci ſyluatici ana ſcrup. i. mellis deſpuma-ti, quod ſ. quæ terenda ſunt, tere, & gummas in vino liquefactas cum puluere, & melle commiſce ſufficien-ti, vel cum ſpeciebus teras. Datur in modum auella-næ cum tepida apoplecticis, ſcotomaticis, cephalalgicis, hemicraneis, ad raucedinem vocis, & conſtrictionem pectoris, cum melle, aut tragacantho, ita vt in ore teneatur, aſthmaticis cum decoctione eleliſphaci, hæmoptoicis ex pectore, & pulmonis vitio cum ptiſa-na, ad veteratas paſſiones cum apozemate hyſſopi, icte-vicis cum decoctione aſari, hydropicis cum oxymelle vel oxyſacchara, peripneumonicis cum iure, vel deco. marrubij; ilioſis cum apozemate apij; in inteſtinis vul-nera habentibus cum decoc. ſumach; nepriticis, calculo-ſis, & choliricis cum apozemate granorum ſolis, apij ſyluatici, vel domeſtici; arteriacis cum iure, vel piga-ni decoctione ad venena, & menſtrua educenda, & fœ-tus, cum vino calido, vel mulſa cum aqua, vbi cocta ſit menta, vel ocymum, & frigori periodico, & cunctis paſſionibus cum tepida.

THeriaca dicitur a carnibus theti, quas recipit, ma-gna ab effectu; & ad differentiam minoris Galeni, ab auctore. Facit ad grauiſſimas paſſiones totius cor-poris reuera valet Epilepticis, ſcotomaticis, hemicra-neis

neis,& cephalalgicis,si epilepsia fiat vitio sanguinis adu- A
sti,non debet dari, si de phlegmate, vel melancholia na-
turali, detur cum vino decoctionis pæoniæ, præcedente
tamen purgatione.

Apoplecticis cum vino,vel quod melius est cuneo dē-
tibus interposito fiat paulatim fricatio capite inclinato,
& quia hæc passio solet etiam terminari per paralysim,
corpus inungatur. Scotomaticis, quando scotomia fit
ex ventositate per indigestionem consurgente, valet
hęc medicina cum vino decoctionis macis vel nucis
muscæ, quæ si non habeantur, saltem cum vino deco-
ctionis masticis.

Cephalalgicis omnes cum vino calido, raucedini ex
hu.viscoso oppilante,vel rheumatico fluxu à cerebro ve-
niente,detur autem sic.fiat pilula ex theriaca, & puluere
succi liquiritiæ, & teneatur sub lingua; dissoluit enim
viscosos humores in trachea,& rheuma prohibet. Con-
tra constrictionem pectoris eodem modo. Arthreticis
ex frigido humore si fiat cum rheumate cum vino deco- B
ctionis olibani, asthmaticis sicut contra raucam vocem.
Hæmoptoicis, si fiat ex acuitate sanguinis, vel diabrosi,
non valet. Si vitio putredinis venæ, detur cum ptisana cū
decoctione alicuius styptici,vt cortice mali granati. Icte-
ricis ex calido humore non detur, sed contra inueteratā
ictericiam; vbi etiam vrina discolorata apparet, & detur
cum aqua decoctionis herbarum diureticarum. Hydro-
picis, eodem modo. Peripneumonicis non nisi post rup-
turam apostematis, & tunc detur cum vino decoctio-
nis mentæ, vel fiant pilulę ex puluere myrrhæ, & theria-
ca, & dentur. Iliosis ex frigidis, & viscosis humoribus,
precedente tamen clysteri mollitiuo in intestinis vulnus
habentibus; si fiat ex præcedenti dysenteria,non detur; si
ex præcedente apostemate,detur,sicut hęmoptoicis.

Nephriticis ex viscoso humore descendente ad renes,
detur cū vino decoctionis granorum solis, & saxifragiæ.

Calculosis similiter detur, & resoluatur etiam in suc-
co senationum,& colatura per syringam injiciatur.

Colicis, quando fit colica passio in extrema parte colō C
intestini valet sic. resoluatur theriaca cum * mustella,
vel etiam cum oleo communi,& cum bombace,suppo-
natur; hoc est etiam commune experimentum Salerni-
tanorum contra tinesmum. Si autem dolor colicus in
profundum occupauerit, resoluta cum oleo per clysterē
injiciatur,addita aqua decoctionis maluarum. Menstrua
educit cum succo arthemisiæ bibita,vel suppositа, alias
mortuum projcit,s.fœtum Salernitanorum cum succo
porri bibita,si mortuum est; quòd si viuum emittitur,
& terram tangat, statim infans moritur. Lepras emen-
dat cum vino decoctionis sumpta, quia humores visco-
sos,& superfluos consumit. Rigores periodicos,qui fiunt
in febre quotidiana de phlegmate naturali, vel acetoso,
vel in quartana de melancholia naturali data cum vino
tepido; præcedente tamen purgatione materia digesta,
quia aliter de vna posset facere duas, contra venena, &
morsus serpentis venenosi, sicut reptilis, vel serpentum
propter carnes thyri,quas recipit,& alia venenum expel
lentia; si autem venenum receptum sit interius, resolua- D
tur cum vino decoctionis dictami,vel mentæ,vel gentia
næ; si vero morsura sit exterius, & animal non possit ha-
beri, detur prædicto modo, & etiam cataplasmetur su-
pra morsuram,eodem modo,valet contra malanū. Thy
ri serpentes sunt in Hierico, habent virtutem expellendi
venenum ex sua ventositate. Venenum aliud calidum,et
siccum vt thyri,aliud frigidum, & siccum,inueniuntur
autem thyri in prædicto loco mane propter frigiditatem
aeris fere mortificati, vnde a quibusdam iudicantur fri-
gidi; sed in antidot.legitur arabico, quod sunt calidi, &
sicci, & hanc mortificationem dicimus fieri propter a-
pertionem pororum aeris frigiditate subintrante, vene-
num ergo est illis, quod propter leuitatem facile petit ca
put,& caudam; vnde cum capiuntur abscissis capite, &
cauda tribus digitis, mensuratis, considerata tamen lon-
gitudine thyri, inde trochisci conficiuntur sic.istud me-
dium optime lauatur,& decoquitur,& spinis abiectis te-

* mustel-
læ.

ritur, & inde cum farina orobi fiunt trochisci cum qua-
dam pinguedine, quæ supernatat in aqua,vbi decocti sūt
conficitur,farina apponitur ad conseruationem. Eligan-
tur trochisciprobati,sicut theriaca,probantur,scilicet cū
toxico, & pilulis; si enim theriaca propter trochiscos,
quos recipit,sic probatur,multo melius trochisci debent
probari. Per annum seruantur,vltra annum facile corrū
puntur, omnes species teruntur exceptis trochiscis, qui
per se debent conteri, & chalcantho,i. vitriolo, quòd in
testa exuritur, postea puluerizatur. Ad vltimum omnes
species conficiuntur sub melle, quidam tamen vt magis
nigra fiat theriaca,puluere vitrioli prius cum melle men
surato conficiunt, post alios puluere apponunt lib.i pul
ueris iij.mellis: per xxx.an. seruan. in xxx. anno melior
est; debet autem seruari in vase plumbeo, vel stāneo, vel
olla stagnata,dosis eius est drach.ij. vel scr. iiij.multa ne-
cessitate incumbente, & corpore forti drach.iij.

ADDITIO.

Theriaca autem magna Gal. secundum intentionem *Theriaca di*
Nicolai dicitur theriaca esse domina medicinarum,quæ *citur esse do*
composita fuit a Gal.& sic est,'q, Gal.composuit vnā de- *mina medi-*
scr.sicut apparet apud eū in tractatu suo theriacaliū; sed *cinarum.*
non videtur esse eadem cum ista; sed sit quomodocum-
que ab hodiernis bonis practicantibus magis est laudata
Andromachi descriptio,quam Auic.v. cano.ex auctori-
tate Andromachi scripsit,quam præsens descriptio,Gal. *Nota.*
Andromachus enim fuit primus inuentor thyri,ac alia-
rum rerum, quæ iuuatiuæ sunt super omnia venena. Nā
sicut narrat Auic.in v.can.in confectione mithridati di-
cit, quòd Mithridatus erat rex Ponti,& nominauit eam
suo nomine, & composuit ipsam, & infra ait: Fuit ergo
theriaca magna in multitudine iuuamenti, deinde post-
quam accidit Andromacho illud, quòd expertus fuit ip-
sum super iuuamentum carnium serpentum,& aliorū,
addidit in eo trochiscos de viperis, & alteratum est parū
per additionem,& diminutionem.

Posset tamen quis quęrere propter quid dicitur theria
ca,Dicitur,quod theriaca maxime illa,quę fit secundum
præsentem descriptionem dicitur a thyro serpente, vel
dicitur,quòd theriaca, Primo modo dici potest quasi thy
riæ caro,quoniā in ipsa ponitur caro thyriæ,i.serpētis fę-
minæ taliter nominatæ, q̄ etiā vipera vel echidna ab au-
ctorib.nūcupatur,propter q̄ pręcipue carnē theriaca po-
nitur valere cōtra venena p̄sertim animaliū venenosorū.

Secundo modo potest dici theriaca a thyros Græce,
lati.fortis,est namque fortis, & validissima medicina
præsenti contra venena.

Tertio modo potest dici theriaca iuxta Albucasim.iiij.
particula Azarauij a theria, & ca.theria enim Græce se-
cundum ipsum dicuntur quęcumq; potenter subueniūt
potioni animalium venenosorū. ca.vero Græce dicūtur
quæcunq; conferentia medicinis venenosis, vnde theria
ca idem est,quod potenter subueniens potioni animaliū
venenosorum, & conferens medicinis venenosis.

Quarto modo potest dici theriaca iuxta Haly abbatē
x.practicę capitulo de theriacę vtilitatibus, & probatio-
ne eius a trahendo, trahit.n.theriaca ad se venena. The-
riaca tamē potius dr̄ primo modo, quia illo modo secer-
nitur ab omni alia medicina, siue simplici,siue cōposita:
non sic vero alijs tribus modis, immo quolibet aliorum
trium modorū possunt plurimæ aliæ medicinæ tam sim
plices,quā compositæ nominari theriaca, & sic de facto
ab auctoribus nominatur: Descriptio vera theriacę An-
dromachi est hæc, trochiscorū scillæ aure.48.trochisco-
rum viperę,trochiscorū Andaracaron,piperis nigri,opij,
ana aur.24.cinna.rosarum,sem. napi sylvestris rotundi,
scordei,i.allij sylvestris,i.dentiū cæparū suarū mundato-
rū,rad.cęlestis,i.ireos, agarici, succi liquir.olei balsami,
i.balsami an.aur.xij. myrrhæ, croci, zingi.rheub.penta-
phyllon,i.quinq; folij,i. radicis eius, calamen. montani,
prassij,petroselini,i.seminis eius, stœchados,costi, pipe-
ris albi, macropiperis, id est piperis longi, pulegij indi.

olibani.i. thuris masculi, floris schęnanthi, gummi albotin, id est gummi arboris, grani viridis, seu terebinthi, id est terebinthinæ, casiæ ligneæ, spicæ, i. spicæ nardi, polij, ana aur. vj. styracis liquidæ, seminis apij; seseleos, i. sileris montani, ameos, chamædryos, succi hypocystidos; spicæ celticæ, seu romanæ: folij, i. folij indi; gentianæ, sem. fæniculi, terræ sigillatæ; colcothar, i. vnius speciei vitrioli mineralis adusti, amomi, acori, nasturcij albi, carpobalsa. i. fructus balsami; hyperici, i. herbæ perforatæ, phu, id est valerianæ; gummi, id est gummi arabici; cordumeni, id est carui agrestis; anisi, acaciæ: dauci, id est semin. pastinacæ sylvestris, bdellij subalbidi ana aur. iiij. bezar, chalbani: asphalti, id est bituminis, dauci, opopanacis, centaureæ minoris, aristolochiæ rotundæ, castorei, sagapeni ana aur. ij. mellis lib. x. vini odoriferi antiqui, id est vini odoriferi cocti, seu careni trium annorum, vel circa; chist. i. id est lib. iij. liquefiant, quæ de eis liquescunt, & infundantur, quæ infunduntur, & terantur sicca, & cribellentur, & conficiantur cum melle, & ponantur in vase vitreato, aut plumbeo, & non impleatur vas, vt respiret medicina, & omnes medicinę præter mel, & vinum sunt. lxiij. medicinæ.

Hęc descriptio istius theriacę reperitur in multis alijs locis scripta. nam Rasis in viij. Ad almansorem capitul. de morsibus viperarum habet vnam descriptio. Serap. in suo antidotario habet vnam aliam. Haly abbas. xv. practicæ habet eandem; sed ipse, & alij dicunt, quòd descriptio radicalis est Andromachi, & est melior alijs descriptionibus, sed verum est, quòd fuerunt plures medicorum, sicut Gal. Democritus, & alij, qui voluerunt in ea addere, vel minuere de pondere, sed necessitas nō erat, quia Andromachus prædictam descriptionem composuit tanta diligentia, quòd non erat necessitas aliquid addere, vel minuere, & sic ista descriptio domini Auic. est descriptio radicalis Andromachi, ipse Auic. habet tres descriptiones; sed prima est nobilior alijs.

Experientia theriacæ si erit bona, aut mala, vt docent Andromachus, Auic. Io. Serap. & Haly abbas est talis, dicūt, quod accipiatur gallus sylvestris, vel domesticus, sed sylvestris est melior, & mittatur super ipsum animal venenosum, vel ponatur de aliquo veneno in vulnere parvo facto super alam sinistram prope coxam: & post hoc detur in potu cum vino de theriaca, & ponatur de ea etiam in vulnere post venenum specialiter cum animal incipit debilitari; tunc si animal vixerit, erit theriaca bona, & bonæ ætatis; si moritur, erit praua.

Alia probatio, si detur theriaca illi, qui sumpsit opiū, vel hyoscyamum nigrum, vel corticem mandragoræ: & si theriaca destruxerit virtutem alicuius istorum venenosorum, erit bona.

Alia probatio est, vt si homo sumat catharticum, & consideretur tunc si soluerit eum, sumat in potu theriacam, & tunc si retinet eum, est recens, & bona; si non, est mala, & sic satis patere potest, quando theriaca est bona, vel mala.

Nunc videamus quanto tempore debet permanere theriaca antequam ea possimus vti. Sciendum est igitur secundum Andromachum, & Auic. quod debet stare per sex menses antequam possit esse in vsu, vnde quando est infans, s. ante sex menses stupefacit, de qua Gentilis ait, dicunt quidam sapientes, quòd theriaca noua stupefacit per opium, quod natura separat ab alijs, & mandat ad partem dolentem.

Quæritur vlterius in quo vase theriaca melius conseruatur, in hoc est regula, quia communiter conseruant ipsam in vasis plumbeis, sed male; quia plumbum attrahit ad se venenositatem; nec debet esse de ferro, quoniā pars vasis; quæ vacua remaneret, posset fieri æruginosa, & illa ærugo propter permistionem theriacæ opportunam, & ipsius theriacę ebullitionem communicare posset ipsi theriacæ aliquid de venenosa natura sua; nec debet esse de aurichalco, quoniam ipsum fit ex ære; nec debet esse de cupro, quoniam ipsum fit ex parte æris; nec debet esse de peltro, quoniā ipsum componitur ex parte plumbi; imo conseruari debet in vase ex auro, vel aurato; ex argento; vel argentato stanneo, vel stānato: vitreo, vel vitreato, vel marmoreo, seu de alabastro bene polito.

Iterum posset quis quęrere quot annis durat theriaca. Dicitur, quòd Auic. in v. de ipsa loquens dicit, quòd theriacæ quidem adsunt infantia, & pubertas, & adolescentia, & senectus, & mors, & fit infans post sex menses; deinde incipit in pubertate, & augumento vsque ad tempus, in quo stat per decem annos in regionibus calidis; & viginti in regionibus frigidis, deinde stat, aut decem annis, aut viginti; deinde declinat, aut post viginti annos, aut quadraginta; deinde expoliatur virtute theriacæ, aut post xl. annos, in regionibus calidis; aut post lx. annos, in regionibus frigidis. Communiter autem tenetur, quòd theriaca duret in bonitate triginta, aut xl. annis, & post illud est debilis.

Notandum vlterius, quòd melius tempus construendi theriacā est tempus veris, & tempus æstatis, quia theriaca iuxta doctorum sententiam sex mensibus permanet antequam perfectissime commisceatur, & fermentetur, nec de ea ante illud tempus est vtendum, sed sic est, quòd theriaca præfato veris, vel æstatis tempore constructa, ob aeris caliditatem, atq; temperiem, sex futuris mensibus consecuturam; melius, & perfectius commiscebitur; non sic autem autumnali, vel hyemali tempore, propter frigus aeris consecuturū glacians seu constringens mel, taliter, q; nō potest fieri ita bona theriacæ cōmistio.

Modus conficiendi ipsam, est iste, accipiat opium, & myrrham, hypocystidem, & sagapenum, succum liquiritiæ, styracem liquidam, acaciam, & opopanacem, et omnia hæc in mortario posita cum pauco melle despumato moueantur, donec mollescant, deinde ex vino infundantur, & per tres dies in vase vitreato manere permittantur, postea spica, cinnamomum, zingiber, & casia lignea, nasturcium, atque castoreum, & folium, & terra sigillata, colcothar, & asphaltum, ac amomū, hęc in mortario cōmisceantur, & ex vino aspergantur, donec vnian tur; deinde mel, & gummi, terebinthina, galbanum, & balsamum sumantur, in caciola posita, donec mista sunt, aggregentur, quæ taliter præparata alijs medicinis, quæ in mortario sunt, adiungatur, & cum omnia simul fuerint, terantur, & agitentur, donec bene sint mista, deinde, quod ex eis fit in pyxide argentea, quæ medicamen hoc in duabus partibus sui capere possit, reponatur, vas autem in quo ponatur, non oportet, quòd sit plenum, cuius os cum corio optimo ligatur, quotidie tamen discooperiatur, ac per vnam horam manere permittatur, ex hac quoque medicina non nisi per sex menses aliquid sumatur, & illo modo fiat.

Et scias, quòd in primo mense omni die bis videlicet mane, & sero per mediam horam, vel circa, theriaca ipsa est fortiter agitanda, & commiscenda, & semper postea suo coopertorio obturanda, ac sigillanda. Secundo autē mense omni capite quatuor dierum semel theriaca ipsa est per mediam horam similiter bene agitanda, & commiscenda. In tertio vero mense omni capite septem dierum semel ipsa est similiter commiscenda. Quarto autē mense omni capite decem dierum semel similiter per mediam horam est permiscenda. Quinto vero mense similiter quindecim dierum capite est commiscenda. In capite autem sexti mensis similiter semel per mediā horam est permiscenda. Post modum vero tanquam perfecte commista dimittenda est optime obturata. Aliquando tamen in temporis processu cum opportunum videretur præcipue propter ebullitionem ipsius tempore, caumatis factam, non inconuenit ipsam aliqualiter permiscere.

Sequuntur errores, qui in constructione theriacę cōmuniter committuntur, qui sunt septem: quorum Primus est, quod trochisci de viperis, idest thyrijs, qui communiter in theriaca ponuntur, non continent in se carnes viperarum, seu thyriarum, qui sunt fere basis in vigore theriacę, vnde ipsa theriaca secundum vnum modum quid nominis nomen assumpsit. *Errores in theriaca cōponenda cōmissi. 7.*

Secun-

Secundus error est, quod in theriaca non communiter ponitur balsamum, sed loco eius ponitur oleum balsaminum artificialiter factum ex multis, de quo auctores, vt Andromachus, Auicenna, Galenus, Serapio, Haly abbas minime intellexerunt. Nonnulli etiam ponunt loco balsami oleum laurinum.

Tertius error est, quòd in theriaca non ponitur communiter gummi alboţin, ideſt terebinthina, immo loco eius ponitur communiter resina laricis, quæ quidem nõ modicum differt à terebinthina, & huiusmodi quidem falsæ terebinthinæ vsu non solum in constructione theriacæ, immo, & in quocumque alio terebinthinæ vsu, & medici non tantum ignari immo valentissimi, ac famosissimi communiter errant, ponentes resinam laricis pro terebinthina; non aduertentes bene, quæ a famosis doctoribus pro notitia quidditatis terebinthinæ scribuntur, nam terebinthina est resina terebinthi, seu arboris grani viridis, quæ quidem arbor arabice dicitur beton proprie, aliquando licet improprie dicitur botin. & aliquando alboţin, & aliquando botanus. Et hæc quidem arbor est species lentisci, quæ nempe arbor circa ramos in paruis racemis producit, pro eius fructu grana viridia, quæ cum matureſcunt, rubefiunt, in fine ad nigredinem tendentia dulcedine aliquali, ac styptica virtute participantia, ex quibus sicut ex oliuis exprimitur oleũ, quod omnium membrorum, & præcipue stomachi est valde confortatiuum. *De beton.*

Quartus error est, ꝙ in theriaca communiter non ponitur terra sigillata, sed loco eius ponitur bolus armena, quam primo subtiliter puluerizant, postea optime cum aqua permiscẽt, deinde residere permittunt, postea proijciunt supernãtem aquam, & totum arenosum, quod infundo remanet; medium vero postmodũ aliqualiter cõglutinari permittunt, quousque sigilli impressionem suscipere possit, & tunc formellas ex eo faciunt, ipsas sigillantes, & in vmbra siccantes, quibus pro terra sigillata vtuntur, clarum est per omnes auctores describentes terram sigillatam, ꝙ ipsa multum differt à bolo armena parata modo prescripto, quapropter in theriacę constructione ponenda est vera terra sigillata.

Quintus error, qui in theriacę constructione cõmittitur, est, quòd multo plus mellis ponitur, quam debeat poni: quoniam communiter pro duabus, vel ad plus pro tribus vncijs specierum ponitur vna libra mellis, & tamen secundum veram theriacæ descriptionem pro qualibet libra mellis deberent poni specierum theriacam ingredientium, vnc. vij. extra. iiij. drac. sem. gra. ij. & tertia pars vnius grani, & quinta pars vnius tertij, vnius grani, vt clarissime patere potest cuilibet bene calculanti.

Sextus error est, quòd communiter ponitur vinũ odoriferum crudum, cum tamen debeat esse vinum coctũ, odoriferum, dulce, trium annorum, vel circa.

Septimus error, qui communiter committitur est, ꝙ conficitur in vna vice multo maior quantitas, quàm fieri debeat secundum veram, & radicalem theriacæ Andromachi descriptionem, quod Auicen. in 5. can. vituperat, vide illic si vis; etiam recurre ad Auicennam in illo loco pro descriptione trochiscorum theriacam ingredientium habenda, quia hic breuitatis causa nõ describentur, & hæc sufficiant pro nunc.

THeriaca diatessaron, theriaca, vt dicitur, domina est medicinarum, diatessaron, i. de quatuor rebus, de quibus antiquitus conficiebatur, sed alij philosophi postea addiderunt, valet proprie toxicatis hominibus, & morsis a canibus rabiosis, aut ab alijs animalibus venenosis, datur cum succo mentæ ad bibendum, & super ipsum vulnus de eadem inungatur, & venenosa super inuncta, scilicet bonum melanum, quod Salernitani scagiã uocant. Quartanarijs, & veré quotidianę data cum decoctione pigani, vel gentianæ subuenit x. pars est li. ij. Reci. myrrhæ, arist. rotundæ, gentianæ, baccarum lauri excorticatarum ana vnc. i. scr. ij. minus gra. xij. fænug. nigellę, zedoariæ ana dr. i. scr. ij. gra. viij. dictami, chamædryos, pigani ana drac. i. & scrup. ij. gra. vij. gummi hederæ, chalchanti vsti ana dr. i. ossis de corde cerui, mumiæ, antipharmaci ana drac. i. cornu cerui vsti drach. iij. mel quod sufficit, datur in modum auellanæ. A

ADDITIO.

Theriaca diatessaron, ideſt de quatuor rebus, hãc theriacam simplicem multi auctores scripserunt, vt Auice. Raſ. Haly Serap. qua melius est vti quàm Nicolai, quæ fit cum additionibus: parum tamen in vsu nunc habetur. Summa med. est res xvij.

TRyphera maior, i. iuuenilis, iuuenem hominem reddit, saracenica, quia a Saracenis inuenta, datur proprie ictericis, hepaticis, & patientibus dolorem capitis ex fumositate chole. rub. datur contra duplicem tertianam, & restaurat visum amissum ex calore, perditum ad pristinum reuocat, datur mane cum tepida, viij. pars est lib. i. B

Rec. zucchari vnc. iij. myrobalanorum citrin. corticũ, medullæ casiæ fist. & tamarindorum ana vnc. i. s. chebulorum mundatorum, mannæ ana drach. vi. scru. ij. & gra. v. indi. violarum recẽtium, si possunt inueniri ana unc. s. ani. marathri ana drach. ij. & gra. xv. masticis, macis ana dra. i. & gra. vij. s. belliric. emblici. ana unc. s. & gra. iiij. Conficitur sic. in duabus libris aquæ ponantur unc. iij. uiolarum recentium, si poterunt inueniri, si non siccarũ, & bulliant, donec deueniat aqua ad purpureum colorem, & violæ sint remissæ, postea leuiter expressum coletur, de colatura illa pars accipiatur, & casię fist. & tamarindorũ; & per caciam abluantur, & colentur per eadem in alia aqua lib. i. & vnc. viij. zucchari immittantur, & super ignem ponantur, & ad spissitudinem bulliat, & cum inceperit inspissari, ad datur colatura casiæ fi. & tamarindorum, postea manna. cum volueris scire vtrum sit coctum, ponatur gutta super marmor; & si quasi mel colligitur, coctum erit, tunc ab igne deponatur, & cũ infrigidatum erit puluis supradictarum specierum, apponatur, semper cum spathula agitando, donec incorporetur; ad vltimum supradictum zuccharum bene puluerizatum mitte. Datur in modum castaneę, si sit distemperantia caloris, cum frigida, si sit ex abundantia frigidi humoris, cum calida. C *Summa medicinarũ est 11.*

Tryphera saracenica, à Saracenis inuenta peculiariter, vel quia est nigra, melancholicis, & maniacis facit data cum vino decoctionis senæ, quia recipit myrobalanos citrinos, & indos, & alia etiam purgantia phlegma; visum turbidum clarificat, visus turbatur quandoque ex fumo cholerico, & fumo melancholico, si fit ex fumo turbatus melancholico: detur cum vino decoctionis senæ, si fit ex cholerico, accipe cortices myrob. citrinorum conditorum puluerizentur, & misti cum tryphera saracenica dentur cum vino tepido, vel saltem cum vino decoctionis fæniculi. Stomachicis, spleneticis, hepaticis, &c. si materia est in stomacho, purgetur, si materia est in stomacho, vel intestinis, vel nutritiuis, detur cum vino decoctionis prunorum; vel violarum, si in spiritualibus cum aqua decoctionis seminis citruli, melonis, cucumeris, & cucurbitæ; si in hepate, vel in vijs vrinalibus cum aqua decoctionis herbarum diureticarum, & sic etiam valet data ictericis. D

Vetricos vtrosque purgat, Accipe succum scariolæ in quantitate vnc. ij. & in eo resolue trypheram saracenicam, & addita. i. vel ij. drachm. rheubarba. propinetur ieiuno, confice sic. fiat decoctio violarum recentium in aqua, si possunt haberi, sin autem ponantur siccæ in maiori quantitate, in quibus decoctionibus fiat colatura, & in parte illius medulla casiæ fi. & tamarindorum resoluatur, & in alia parte appositio zucchato fiat syrupus, & decoquatur vsque quo filum faciat, & tunc

& tunc colatura caſiæ ſi. & tamarindorum apponatur ſemper agitando cum ſpatbula,& iterum perfecte decoquatur vique ad ſpiſſitudinem, tunc deponatur ab igne, & eo aliquantulum infrigidato puluis ſpecierum impoſitus bene incorporetur. Nota, quòd myrobalani citrini ſine melle ſunt ponderandi, & ſimiliter medulla caſſiæ ſi. & tamarindi abiectis granis in pondere determinato ab auctoribus ſunt ponendi. Item nota, quòd ſyrupus cum quo conficitur, multum debet decoqui, quia cito corrumpetur. Item tryphera ſaracenica aliquando datur ſimplex, aliquando ſcammoneata, ſimplex in calida regione, & tempore iuuenili contra morbum calidum, & ad alterandum, mane detur cum frigida.doſ. eius eſt vnc.i.per annum ſeruatur, vltra parum valet, cũ aucta fuerit, minus debet dari.

TRyphera magna dicitur, quia magnam vtilitatem, & fructum mulieribus confert, datur contra dolorem ſtomachi virorum, & mulierum cum aqua, in qua cocta ſint ſemina fœniculi, aniſi, & maſticis: datur contra vitium matricis ex frigiditate, ſi diſtemperata bibatur cum vino, in quo cocta ſit arthemiſia; prouocat etiam menſtrua, ſi fiat cum arthemiſia bene trita, & oleo muſcellino commiſta, peſſarium ex bombace factum, ſi fuerit ex ea munctum, & in vuluam mulieris immiſſum menſtrua prouocat mulieri non concipienti, ideſt ſi detur cum vino, in quo cocta ſit mandragora, vel ſambucus, miro modo prodeſt pueris, qui non poſſunt dormire, & in nocte nimis garriunt, diſtemperata cum lacte mulieris in modum ciceris, & bibita prodeſt. viij. pars lib.i.

Recipe opij drachm.ij. cinnamo. garyophyl. galangæ, zedoariæ, zingib. coſti, ſtyracis, calamenti, calami aromatici, iris, peucedani, acori, mandragoræ, celticæ, roſæ, piperis, aniſi, apij, petroſelini macedonici, dauci, hyoſcyami, fœniculi, oxymi, cymini ana drac.i. mellis, quod ſufficit, datur in modum caſtaneæ, vt ſupra diximus.

Summa medicinarũ eſt res.xx.

Tryphera magna opiata eſt, & dicitur tryphera ab auctore, vel tryphera.i. iocunda, vel anthiophin, quod victoria interpretatur,ſumit enim victoriam de morbo, cui competit, vel tryphera dicitur à trophos, quod eſt ſuccus, quia magnum ſuccum, ſcilicet magnum fructũ confert. Magna dicitur propter magnam efficaciam,vel ad differentiam minoris. Facit ad dolorem ſtomachi ex frigida cauſa cum vino decoctionis garyophyllorum,& nucis muſcatę,quandoque materia continetur infra pelliculas ipſius ſtomachi, & tunc non confert,neque vomitus,neque ſella, & in tali caſu ſic tryphera exhibeatur, Accipe tria grana hederæ, quorum puluere admiſto cũ tryphera cum vino diſtemperetur.

Phreneticis nullo modo detur, tamen quidam videntur eſſe phrenetici,& non ſunt,ſed poſt phreneſim remanente ſiccitate cerebri nimias patiuntur vigilias; quibus taliter exhibeatur. Accipe ſemen papaueris albi, tere, & tempera cum lacte fœminæ, deinde coque corticem mandragoræ in modico aquæ miſtæ cum prædictis, & cum his tryphera reſoluta detur, melancholicis ex melancholia patientibus, ſuauem ſomnum præſtat, data cum vino ſomnum prouocat, dum tamen præcedat purgatio. Rheumaticis valet cum vino decoctionis olibani. Peripneumonicis non detur, niſi poſt diem. xiiij. ne ſuperueniat empyema, tunc detur ad mundificandum ſaniem cum vino decoctionis myrtæ. His qui cum ventre ſanguinem faciunt valet ideſt dyſentericis, hoc non laudo, lientericis tamen poteſt dari, ſed præcedente purgatione, melius tamen eſt mithridatum in hac cauſa.

Aſcarides,et lumbricos necat,piſtentur nuclei perſicorum, cum tryphera miſceantur, & ſic cum vino tepido dentur; ſoli etiam nuclei, & diſtemperati dentur pueris, & multũ cõfert. Menſtrua prouocat,melius operatur cõfecta ſine opio ſumpta cũ ſucco artemiſiæ,vt ſupra, vel cũ oleo muſcellino, vel cõmuni. Nota ſuppoſitoriũ inde factum ex hac tryphera, in primis non multum educit menſtrua, ſed quaſi mucilagines, poſtea menſtrua in multa quantitate, debet autem mulier quotidie per totam ſeptimanam ſupponere ſibi, & ſi neceſſe fuerit, in nocte remoueatur, conficitur ſecundum doctrinam aliorum. Nota ſi opium thebaicum apponatur, multo minus valet contra frigidiſſimas cauſas, multum enim fit de opio, cum vero opium mironis apponatur,efficacius operatur contra prædicta, quod minus frigidum eſt. Meus pater Platearius ea vtebatur cum opio mironis, per duos annos ſeruatur in multa virtute, in iij. annis parum valet.

TRiomphyllon dicitur a viridibus folijs rutæ, quæ in eo ponuntur, valet proprie quartanarijs, & veræ quotidianæ in hyeme, & poſt prandium in ſero cum vino iiij. pars eſt lib.i. Recipe piperis albi, quod inter nigrum inuenitur, vnc.s. piperis nigri drachm.ij. cymini aſſi drachm.s. zingiberis, nitri, pyrethri ana drachm.ij. piperis longi drachmi ſeminis petroſelini, ame. dau. aniſi, belenij, ſpicæ, cyperi, apij, ſeſeleos, coſti, ana drac.s. garyo.drachm.i. & gra.viij.s.dactylorum mundatorum nume.xij. foliorum rutæ, viridis vnc.i.s.mel, quod ſufficit, datur vt ſupra diximus.

ADDITIO.

Triomphyllon dicitur à folijs rutæ viridibus, quæ in eo plus ponuntur quam de alijs, hoc antidotum non eſt in vſu, nec præparatum reperitur. Hic notatur vnum in textu de pipere albo, & dicit, quòd eſt illud, quod in terius nigrum reperitur, quod eſt minus maturum. Súma medicinarum eſt res xxi.

TRiaſandali dicitur a tribus generibus ſandalorum, quæ ibi intrant, datur proprie contra calorem hepatis,& ſtomachi; phthiſicis ictericis,medietas eſt lib.ij. Recip. ſandali albi, & rubei, & citri. roſ.zuc.ana ſolidos duos rheubar. ſpodij, ſuc. liquiri. ſeminis portulacæ ana ſolidum.i.amyli,gummi arabi.tragacanthi, ſeminis melonis, citrul. cucume. & cucurbi. ſeminis ſcariolæ, ana ſolidum.i.camphoræ,ſcrup.i.s.& alij quadruplicant pondus roſa. ſyrupi roſa. quod ſufficit, datur mane, & meridie in modum caſtaneæ cum frigida.

Summa medicinarũ eſt res.xx.

Triaſandali.ſ.tria genera ſandalorum recipiens, facit ad dolorem ſtomachi, & hepatis factum ex caliditate, vel ex cholera, datum mane cum frigida. Ad dolorem hepatis, vel capitis, vel calorem, datum cum aqua citruli melonis, cucumeris, & cucurbitæ, valet phthiſicis cum aqua hordei, vel cum aqua decoctionis tragacanthi, gummi arabi.liqui. & ſucci eius, ictericis cum aqua decoctionis ſeminum diureticorum. Valet ad omnem dolorem ex calida cauſa conſumptis ex debilitate, detur prædicto modo, datur mane, & meridie cum frigida ad modum caſtaneæ. Conficitur ſic, pulueribus paratis additur camphora cum parte ipſorum puluerum. poſt zuccharum contritum, vt melioris ſit ſaporis, conficitur cum ſyrupo roſaceo, & decoctione aliorum,per annum ſeruatur.

THeodoriton hyperiſton,theodoriton dicitur a Deodatum, hyperiſten bene expertum interpretatur, facit enim contra hemicraneum dolorem, & vertiginem capitis, & contra fluxum phlegmatis, quod in faucibus, & gutture decurrit, vnde ſit homo quandoque ſine voce, valet etiam ſpleneticis ſine febre; colorem bonum facit, ſi ſimplex detur; ſed ſi purgationem facere volueris, adhibeas ſcrup.ij. ſcammoneæ, & fortius operabitur.xij.pars eſt lib.ij.

Rec.aloes hepatici dr.iij. & gr.iij. et tertiã partẽ vnius grã.cinnamomi, chamædryos, acori ana drach.iij. croci, caſiæ

cassiæ lignea, rheupontici, ana drachm.ij. & gra.xv. agarici drachm.ij.s. nardi, costi, masti. asari, silphij, scillæ assæ, ammoniaci, bdellij, ellebori nigri, hyperici, epithymi, polyp. brassicæ succi piperis al. & long. ana drachm.s. schœnanthi, zingib. smyrnæ, myroba. colocynthidis, sagapeni, opopanacis, castorei, absynthij, aristol. longæ, petroselini, gentianæ, amomi, ana scru. ij. diagridij, piperis nigri, ana scrup.i. mel, quod sufficit, datur mane, & sero cum vino calido drach.ij.

Summa medicinarū est xxv.

Theodoricon hyperiston medicina est visualis, valet ad omne vitium capitis, cerebri, oculorum, factum ex frigido hu. præcipue ex phlegmate; consumit enim superfluos hu. totaliter, & purgat, ex theodoricon, & puluere specierum, quas recipit, fiant pilulæ, & dentur, quæ species si haberi non possunt, puluis alicuius aromatici, vt cinnamo. garyophyll. apponantur, & detur; valet melancholicis cum vino decoctionis senæ. Lethargicis suffumigetur prius cornu ceruino, vel caprino, & cuneo dentibus interposito, palatum cum eo fricetur capite inclinato; attrahit enim phlegma, & purgat in magna quantitate; vel fiat, sicut dicemus de theodoricon anacardino contra obliuionem: Arthreticam purgat, & vocem clarificat; si fiat raucedo ex siccitate, & caliditate, non prodest; si sit ex viscoso phlegmate faciente inæqualitatem, fiant pilulæ cum puluere amyli, ponantur sub lingua, & transglutiantur paulatim diu tenendo sub lingua. Asthmaticis, anhelosis cum vino decoctionis gentianæ, vel cum eo, & puluere gentianæ pilulæ fiant, & dentur. Sitim tollit prouenientem ex caliditate, & siccitate ex indigestione facta cum vino decoctionis masti. & nu. musca. Stomachicis ex frigida causa eodem modo detur. Peripneumonicis nullo modo detur, remanente loco sanioso, sed post peripneumoniam potest dari cum decoctione hordei, tragacanthi, & gummi arabi. sed cum multa cautela, & quantitate modica. Phthisicis non laudo. Empyicis, hydropicis, ex crassis humoribus, & crudis cum aqua decoctionis radicum diure. vel seminum diureticorum, spleneticis cum decoctione radicis tamarisci. Ictericis sicut theodoricon anacardinum. Pleuriticis non detur. Nephriticis cum decoctione diureticarum herbarum, & præcipue granorum solis. Colicis per clysterem. Paralyticis, arthreticis, proprie datur in talibus cum aqua decoctionis raphani, præcedente dieta competenti, & oxymelle diuretico, vel scillitico. Menstrua prouocat, omnibus alijs medicinis efficacior est in hoc resoluta cum oleo muscellino, vel communi, & bombace supponatur, vel succo arthemisiæ. Quod melius est omnibus causis mulieris ex frigiditate resistit: mulieres quandoque sentiunt maximam matricum inflammationem in dextra, vel sinistra parte, vt etiam tumor circunscriptus appareat, cui multum valet medicina pessarizata; resoluatur ergo cum succo arthemisiæ, & rutæ, & additamodica aqua decoctionis maluarum coletur, & per pessarium injciatur. Recipe brassicæ frigi. & sic. ex natura sui succi laxat, constringit humores ex substantia, est enim eterogeneæ, ideſt * compositæ substantiæ, brassica dicitur caulis nondum transplantatus, siccata puluerizetur, ponitur hic ad reprimendum violentiam aliarum specierum calidarum, alias confice vel egitur in antidota per duos annos seruatur, dosis eius est vnc.j.

* Diuersa.

THeodoricon anncardinum ab anacardis dicitur, qui ibi reperiuntur, datum mirabiliter memoriam reparat, uertiginem capitis, & maxime a posteriori parte aufert, phlegma quod ibi est purgat; causis matricis mirabiliter confert, si eam purgare volueris. viij. pars cõfecta est li.ij. Rec. aloes hepatici unc.i. et s. ireos, cassiæ ana dra. ij.s. folij, spicæ, myroba. corticis, meu, epithy. ana dra. iij. & scr.i. garyophyllorum, rheupon. masticis, schœnanthi ana drachm.i. & gra.iij. s. mel, quod sufficit, conficitur. Accipe corticis radicis fœniculi bene triti, & abluti lib.i. & pone in ij. libris aceti. Et stet ibi per vij. dies, & postea tere ipsas radices, & in eodem aceto coque usque ad tertiam partem. Et cum omni diligentia cola per pannum, & pone in duabus lib. mellis despumati, & bulliat usque ad aceti consumptionem, cum tali melle confice. Supradictæ autem radices colligantur in Maio, vel Iulio, quia ante hoc tempus humidæ sunt, & post hoc siccæ sunt, dosis est drachm.i. vel ij. cum mulsa valet.

Summa medicinarū est xxi.

Theodoricon anacardinum, dicitur autem anacardinum ab anacardis, quos recipit. Valet ad vertiginem capitis, si fiat ex phlegmate cum decoctione polypodij; si ex quadam melancholia, cum decoctione senæ. Contra obliuionem, obliuio sæpe fit ex frigiditate, vt ex phlegmate leniente posterius cerebrum, vnde formæ impressæ elabuntur, datur autem his cum decoctione polypodij: vel melius, fiat rasura occipitij, & apponantur ventosæ cum scarificatione, postmodum locus fricetur ex eodem, additis humiditatibus anacardorum: sola etiam humiditas anacardorum confert inuncta. Rheuma capitis deficcat, primo cum eo purgatio fiat, postea detur aliqua opiata. Visum acuit datum cum vino, vel potius cum puluere myrobalanorum citrinorum, vel conditorum. Surditatem, & tinnitum aurium tollit, & resoluit cum oleo muscellino, tepidum, & auribus colatura iniecta. Contra debilitatem stomachi ex frigiditate cum vino decoctionis masticis, vel nucis muscatæ. Valet ad constrictionem cordis, & defectum pulsuum, constrictio aliquando fit ex fumo melancholico replente capsulam cordis, vnde fit cordis constrictio, & pulsus defectus est, datur his cum decoctione senæ, consumit, & purgat melancholiam. Contra tumorem hepatis factum ex frigiditate, vt in hydropicis, si adsit ventositas, cum decoctione cymini, anisi, fœniculi; detur, si ex humore frigido cum apozemate apij, rad. petroselini, fœniculi, Ictericis ex oppilatione venarum hepatis prædicto modo, vel cum scrup.i. euphorbij, solum euphorbiũ valet in hac causa.

Spleneticis contra tumorem ex frigido hum. factum detur, vt diximus. Nephriticis si fiat ex lapide, vel frigidis humo. & crassis valet, quia multa recipit diureti. detur autem cum deco. granorum solis, vel saxifragiæ. Colicis valet sumptum per os, vel fiat talis clyster cum aqua deco. mercurialis, resoluatur theodoricon, & addito melle, & oleo coletur, & injciatur per clysterem. Contra sterilitatem si fiat propter nimiam pinguedinem os matricis obturantem, vel propter mucilaginem contentam in cotyledonibus supponatur theodo. cum iiij. drachm. zuc. consumit, & extenuat pinguedinem, & mundificat matricem. Contra sanguinis retentionem supponatur cum succo arthemisiæ. Contra difficilem partum accipe medianum corticem caprifici, i. fici syluaticæ, tere, & cum theodoricon commisce, superpone carbonibus, & suffumiga mulierem; si debet liberari per hæc liberabitur, valet etiam suffumigium ex solo cortice. Contra causas vesicæ, & contra stranguriam, & dysuriam, detur, vt nephriticis. Tenues, & delicatos reparat, si fiat ex phthisi, vel ex alia infirmitate, non prodest, sed nocet, si fiat extenuatio propter indigestionem, inepti ad nutriendum efficiuntur humo. vnde fit extenuatio. Confice cum oxymelle sicut in antidot. præcipitur, per biennium durat, dosis eius est drac. vj. vel vnc.j.

Partum facilitantia.

TRochisci diarhodon.i. rotunda confectio, trochi. isti in diamargariton intrant, & in diarhodon.v. pars. est dr.x. et gra.xij. Re. croci scr.ij. & gra.vij. cãphoræ grana xij. rosarum viridium dra.iiij. spodij, drach.ij. sandali rub. drach.i. & s. gra.vij. sandali albi, drach.i. grana xij.

Conficitur sic. in marmorea pila recentes rosæ sine intermissione terantur; deinde cæteraram subtilissimus pulvis specierum superponatur, & cum sufficienti rhodostomate conficiatur; ad vltimum adhibeatur camphora, deinde trochisci informentur, & ad vmbram exiccentur, & vsui reseruentur.

E

ADDITIO.

Plures descriptiones trochiscorum diarhodon a diuersis auctoribus reperiuntur, ista tamen Nicolai debet administrari in suis magnis confectionibus, vt ipse testatur. Summa medicinarum est res. 7.

TRochisci diani dicuntur a violis albis. ij. pars est. vi. drachm. s. & Recip. foliorum violarum albarum viridium. drac. v. sem. plantaginis drac. i. amyli. drachm. ij. seminis papaueris al. drach. ij. & scrup. i. balsami. scru. i. rhabarba. scrup. i. rhodostomatis, quod sufficit ad modū præcedentium trochiscorum.

F

ADDITIO.

Isti trochisci secundum intentionem Nicolai dicūtur a violis albis, quæ ibi ingrediuntur, & debent poni in dia margariton, vt supra visum est: & debent formari cum rhodostomate, i aqua rosarum. Summa medi. est res. 7.

TRochisci hedycroci. qui in rubea, & sothira intrant, vi. pars est drach. vi. Rec. amomi drac. i. cinnam. croci, folij myrrhæ, casiæ ana drach. s. spicæ scrup. i. opobalsami, coſti, schænanthi, cala. aroma. xylobal. asari, phu. an. gra. xv. masti. marathri ana gra. x. tamarisci, grana. v. vini ascalonis, quod sufficit, hæc omnia tere, & cum vino illo trochiscos informa, & cum fumo styracis sicca.

ADDITIO.

G

Isti trochisci sunt in vsu, sed non multum; & vt vult hic Nicolaus ingrediūtur in rubea trochiscata, & in sothira. Gilbertus Anglicus cap. de cura arthreticæ habet hanc eandem descriptionem. Summa medi. est res. 18.

TRochisci croci magnetis intrant in rubeā, & sothirā. Recip. croci drach. iij. rosarum, ameos, myrrhæ ana dra. i. s. xyloaloes scrup. ij. informentur cum aqua rosata.

ADDITIO.

Isti trochisci sunt in vsu, quia ingrediuntur confectiones magnas, vt dicitur in textu, & dicuntur a croco. Summa med. est res. 6.

TRochisci scillitici, sic fiunt, scillam integram diuide, & inuolue in pasta fermentata, & in furno coque, & abstracta de massa, & electis corticibus eius medium tere in mortario, & tantundem farinæ orobi adde, & inde trochiscos informa, & cum vino, aut melle tempera, & in vmbra sicca, & si deest orobum, tantundem panis assi subtilissime triti pone; exinde trochiscos informa, & in loco vmbroso sicca.

ADDITIO.

Isti trochisci in vsu habentur, quia magnas compositiones ingrediuntur. Summa medic. est res. 3.

TRochisci diacoralli Rec. coralli rubei, cinna. myrrhę, amomi, papa. ana drachm. iiij. schænanthi, croci ana drach. ij. calami aro. xylobal. casiæ ligneæ, folij, masticis, polij, vnu, asari, pedis columbini ana drach. i. de his omnibus facto pulvere cum vino tempera, & trochiscos pensantes solidos singulos informa, & in vmbra sicca.

ADDITIO.

Isti trochisci sunt vsuales apud illos, qui theriacā magnam Galeni hic descriptam facere volunt, nam Andromachus loco trochiscorum diacoralli habet trochiscos aluidaracaton. Summa med. est res. 17.

TRochisci de aniso valent paratis ad hydropisim. Recip. anisi, eupatorij ana drach. iij. apij absynthij, masticis, anethi, asari, spicæ, amygdalarum amararum ana drach. i. aloes hepatici, drach. iij. & s. informa trochiscos ad pondus drach. i.

ADDITIO.

Isti trochisci de aniso interdum in vsu habentur, & ideo præparari debent, & valent ad ea, quæ in textu scribuntur. Summa medi. est res 10.

TRochisci de thyro, qui in magna theriaca Gal. recipiuntur, sic fiunt. Inuenias thyros in longitudine vnius palmi existentes, oculos habentes rubeos, & linguam mobilem, & cornua in modum grani frumenti; caput, & caudam tribus digitis mensuratis abscinde, medium quod remanet excoria, & intestinis proiectis optime dulci aqua laua, & sic coque, donec spinæ à carnibus separentur; postea spinis proiectis, carnem in marmoreo mortario satis tere, & commista eiusdem ponderis farina orobi, vel panis assi cum iure suo tempera, & fac inde trochiscos pensantes singulos solidos, & in vmbra sicca.

ADDITIO.

Isti trochisci de thyro, i de viperis, & sic propter receptionem istorum trochiscorum theriaca ab eis secundū nonnullos deriuatur. Quidam crediderunt, quòd trochisci de viperis non essent trochisci de thyro, sed errant, nā Andromachus vult, quòd trochisci de viperis sint trochisci de thyro. Eiusdem opinionis est Haly Abbas x. practicæ. Andromachus, & Rasis melius ostendunt de forma viperæ, quam Auic. & Nicolaus hic.

VOmitus noster dicitur a vomēdo eo, quod frigidos, & calidos purgat humores; noster quia a nobis cōpositus est, purgat propriè choleram rubeā, & phlegma, datur quotidianæ veræ, & tertianæ nothæ in modum castaneæ cū calida; datur etiam delicatis hominibus cū syrupo acetoso distemperata, & per noctē sub dio ponatur, in mane iterum cum aqua calida distemperetur, & coletur per pannum, vt tota substantia remaneat, sedat verā tertianam, debilitatem, & nauseam à superfluis, & acutis humoribus factam aufert. Rec. tapsiæ Panormitanæ, vel Aragonēsis collectæ in mense Maij, siue Julij unc. iij. croci, Aphricani vnc. i. s. nucis vomicæ vnc. s. asari un. i. mellis asarini, quod sufficit, quod sic sit. In duabus lib. mellis despumati adde vnc. iiij. succi asari, & bulliat ad succi cōsumptionem, & si succū habere non volueris pone thapsiæ asari ana unc. ij. s. & dimidiā catapuciarū, & totū depone in aqua marina, & bulliat vsq; ad medietatē, & aqua ponatur in lib. ij. mellis despumati, & coq; usque ad aquæ consumptionē, & cū tali melle confice, detur mane in modū castaneę, cum tepida, vel oxysacchara duris hominibus cum tota substātia, debilibus colatura tantū.*

* Vomitus.

H

ADDITIO.

Moderni medici non vtuntur istis vomitiuis hic scriptis, sed quando volunt vomitum prouocare, magistraliter componūt secundum intentionem presentem. Istud vomitiuum, vel vomitiuus compositus est a domino Nicolao, qui non est in vsu. Summa med. est res 6. vel 7.

VOmitiuus Patriarchæ. Rec. thasiæ lib. i. cro. aphricani, unc. iiij. cinna. asari ana vnc. ij. catapuciæ unc. ij. mel, quod sufficit, detur cum tepida ante accessionem.

Summa medicinarū est res. 12.

Vomi-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0912-4 DFG

Vomitus patriarchæ, patriarcha ab auctore, principaliter purgat phlegma, secundario choleram superius, & inferius aliquantulum, dandus est eis, qui multa stomachi repletione laborant, & fastidio, vt aliquando sit in quotidiana, & tertiana, maxime quando humores circa os stomachi abundant, precedat vsus oxymellis per quindecim dies, si phlegma fuerit in causa: vel syrupus acetosus, si cholera, nũquam enim exhibendus est vomitiuus, nisi materia digesta, detur autem cũ multa cautela. Qui vero de strictura pectoris, & pulmonis multum laborat, non debent purgari per vomitum secundum Hip. phthisicos vero metuentes ad superiores pharmaca. Amplum thoracem habentibus potest dari, & facile vomẽtibus, et maxime in tempore calido, fiat etiam aer artificialiter calidus carbonibus, & huiusmodi, si necessitas ingruerit.

Quoniam vero quidam sunt difficiles ad vomẽdum, & vomitu indigent, hi ad vomitum sunt aptandi, sic ergo præparetur malua, branca vrsina, semen lini, fœnug. omnia contusa bulliant in aqua decoctionis maluarum, & hæc tepida cataplasmetur pectori ante, & retro. Potest ad idem fieri cataplasma cum malua trita, & cocta cum axungia; inungatur etiam pectus dialthæa, & butyro simul tritis, duobus, vel tribus diebus, si opus fuerit, vicesies, vel pluries in die fiat inunctio. postmodum detur vomitus cum aqua calida in mane Sole iam ascendẽte, detur autem cum frigida quibusdam quanto magis volunt per inferiora purgari, sed delitiosis in his maxime, qui aliquo pectoris laborant vitio; delicatis, & debilibus tantum colatura detur; sed rusticis, & fortibus tota substantia potest dari. Diuerso modo a diuersis confitur, quidam aquam marinam cum melle despumato vsque ad aquæ consumptionem bulliunt, & cum melle illo pulueres conficiunt. Nota, quod thapsia per se est puluerizanda, aliæ, simul. Pater meus aliter conficiebat, thapsiam contritam cum melle, & cum salmacia optime decoquebat, & in colatura species conficiebat, reuera securius ita datur; magis tamen apponendum est de thapsia cum coquitur, quam in antidotario præcipiatur, ideo apothecarius asaram baccaram viridẽ in multa quantitate in aqua dulci faciat bullire; si viridem non habet, siccam ponat, minus tamen valet, post multam decoctionem colet fortiter exprimendo, faciat etiam catapuciã, quę ibi recipitur simul bullire in multa quantitate contritas, quorum colaturam cum melle bullire faciat vsque ad aquæ consumptionem, & cum tali melle pulueres conficiat. Nota in i. lib. pulueres. iij. mellis sunt ponendæ, ipse tamen Io. iiij. ponit propter ficcitatẽ thapsiæ. Itẽ nota, cinnamomum, quod recipit, debet esse crassum, quia magis ad hoc valet crassum, quam subtile in vomitiuis medicinis, per ij. an. seruatur, dosis eius est vnc. i. sed si colatura tantum detur duæ competunt.

Vomitiuus valens tertianarijs, & quartanarijs, sed maxime competit quotidianarijs.

Rec. thapsiæ, vnc. iiij. asari baccaræ, vnc. i. cinna. vnc. i. cro. hortulani, vnc. i. sem. atriplicis vnc. s. mellis, quod sufficit, detur in modum castaneæ cum calida.

ADDITIO.

Iste vomitiuus valens tertianarijs non est in vsu; vtilis tamen est ad ea, quæ in textu scribuntur, intelligitur hic per crocum hortulanum semen cartami. Summa medici. est res. 6.

VNguentum martiaton a Martiano peritißimo Medico dicitur, a quo fuit inuentum, quod facit ad dolorem, & frigiditatem capitis, & pectoris, & stomachi, & ad *scirrhum. *scirrhosum splenis, & hepatis, & ad ilij dolorem, ad Solem, uel ad ignem inunctum statim subuenit paraliticis, ischiaticis, nephriticis, podagricis, pdest, tumores reprimit, duricies remollit; spasmaticis, & typice febricitantibus valet, & contra omnes dolores ex frigiditate medetur potenter. iiij. pars est lib. viij. Recip. ce-*

A *ræ al. lib. ij. olei lib. viij. rorismarini, foliorum lauri ana vnc. viij. rutæ vnc. vj. tamarisci, calamenthi, arthemisiæ, enulæ, betonicæ, brancæ vrsinæ, sparagi, herbæ venti, pimpinellæ, agrimoniæ, absinthij, herbæ paralysis, herbæ sanctæ Mariæ, cymarum sambuci, crassulæ, millefolij, sempreuiuæ, chamædryi, centaureæ, fragariæ, quinque folij, herbæ tetrait ana vnc. iiij. s. euisci radi. cymini, myrtæ, ana vnc. iiij. fœn. vnc. i. s. butyr. vnc. i. s. & drac. ij. vrticæ, vio. papaueris nigri, mentæ saracenicæ, & aliæ mentæ, polythrici, lappaceoli, carũdelli, matris syluæ, matu elig, herbæ, styra. medullæ ceruinæ ana vnc. s. adipis vrsini, gallinacei, masti. ana unc. i. thuris unc. s. olei nardini dr. ij. herbæ colligantur in medietate mensis Maij; vno die omnes herbæ istæ colligantur, vel duobus, si potest ab hora tertia vsque ad meridiem.*

Conficitur sic, herbas tritas diebus septem in optimo, & odorifero vino infunde; octauo vero die ad lentũ ignẽ ponantur, & cum vinum aliquantulum inceperit consumi, addatur supradictũ oleũ, & bulliant donec incipiant
B *diminui, deinde studiose colentur, & proiectis herbis, uerum supernignem ponantur, & cum incœperit bullire, pone styracem, & cum modicum bullierit, pone butyrum, & axungiam aliquantulum contusam, & oleum nardinum, mastichem, & olibanum, & postea ceram; & cum cera liquefacta fuerit, semper cum spathula agitando ab igne deponatur, & cũ coagulatum fuerit, in uase reserua.* Summa medicinarũ q3 res. 40.

VNguentum martiaton, contra omnes dolores ex frigi. causa, vt arthreticam, podagram, contra vitia matricis ex frigida causa, loca etiam contusa confirmat, & delet liuorem cutis in omnibus, idem sit vsus sicut de vnguento aureo, scilicet locum inunctum ad Solem fac, vel ad ignem, sed contra liuorem facta inunctione cum cera, & cymino misto super cataplasma fac. Potest variari martiaton in coloribus cum puluere gersæ serpentariæ, sicut dicetur de populeon, & erit quasi album, cum oleo decoctionis radicis rubeæ, & erit subrubeum, vt in an-
C tidotario reperitur. Nota, si omnes herbæ haberi non possunt per vices collige, & in vino forti per tres menses poterunt seruari, & vinum renouetur si opus est, per iij. an. ser.

VNguentum aragon. aragon, i. adiutorium, valet ad dolorem ex frigiditate viri, & mulieris tali modo inunctum in testa oui primum calefac ad ignem, deinde super inungatur, & postea testa calida superponatur loco patienti, valet ad spasmum, & tetanum, & ad dolorem ilij, & renũ, tali ordine, vt supra diximus, arthreticis, et ischiaticis multum prodest; quartanarijs si spina inungatur ante horã accessionis, ut actum est, mirifice prodest, quarta pars est lib. vi. Rec. rorisma. maioranæ, radicis iari, serpylli, rutæ, radi. siccid. ana unc. iiij. & folio. lauri, saluiæ, sabinæ ana drac. iij. pulicariæ maioris, & minoris ana vnc. ix. bryoniæ. un. iij. laureolæ unc. ix. nepitæ, folio. siccid. ana lib. s. mastichis, olibani ana vnc. vj. pirethri, eu- Summa medicinarũ q3 res. 27.
D *phor. zingib. pipe. ana vnc. i. olei muscellini unc. s. petrolei unc. i. adipis vrsini, olei lauri. ana un. iij. butyri un. iiij. olei communis libram i. ceræ lib. i. & vnc. iij.*

Herbæ, & radices hora supradicta colligantur; omnes herbæ uno, vel duobus diebus, vt dictum est superius, fortiter contusa ponantur in oleo per septem dies; octauo autem die super ignem ponantur, & coquantur, donec herbæ destruantur, postea per saccum fortiter colentur, & iterum super ignem ponantur, & cum bullire incœperint, addatur oleum laurinum, butyrum, adeps ursinus, & cera, qua liquefacta, adde petroleum, & muscellinum, postea mastichem, & olibanũ, zingiber, piper, pyrethrũ, & euphorbium, & tũc ab igne deponatur, & recõdatur.

VNguentum aragon valet arthreticis, & contra omnẽ frigidam guttam, & omnes neruorũ passiones ex phlegmate, vel ex causa frig. Contra tumores ex frigida causa; præcedat tamen purgatio, & statim inũctio fiat ad ignẽ, vel ad Solem, si tumor est splenis, tunc valent maxime

præcedente

præcedente vſu diureticorum, & vnguentorum mollitiuorum. Contra teneſmum, & colicam de frigida cauſa fiat inunctio totius ſpinæ vſque ad anum. Recipe ſerpylli, calidum eſt, & ſiccum, diaphoreticum, & eſt conſumptiuum contra frigidas cauſas, valet potus hic ad tumorum extenuationem, & colligi debet in tempore productionis florum, in vmbra exiccetur, & ſine fumo, per annum ſeruatur, folia, & flores ſine ſtipitibus ponuntur. Confice, vt docetur in antidota.

VNguentum Agrippa, quo Agrippa Rex Iudeorum vtebatur, quod tantæ dignitatis erat, vt nemini diſcipulorum tradere volebat, valet hydropicis, & omnibus tumoribus in quacunque parte corporis fuerint, & ad neruos indignatos; vrinam prouocat; inunctum ſuper ventrem laxat: & dolori renum ex frig. cauſa optime facit. iiij. pars eſt lib. v. Recip. bryoniæ lib. ij. radicũ ebuli, tribuli marini ana vnc. ij. radi. ſuccid. lib. i. ſcillæ unc. vi. ireos vnc. iij. radi. filicis vnc. ij. omnes radices ter, vel quater bene abluantur, & in pila marmo. terantur, & iiij. lib. olei lentiſci, vel communis ponantur per duos dies: ſed ſi per ſex, vel per ſeptem dimittatur, plus valet, quia calorem, & odorem ſibi, & efficaciam vendicat, tertio vero, velut dictum eſt, ad ignem ponatur, & tandiu bulliat, donec incipiat dimitti, deinde ponatur in ſacco, & exprimendo coletur, & cum colatum fuerit ſuper ignem ponatur, & cum bullire inceperit, ponantur vnc. xv. ceræ albiſſimæ, & liquefacta cera ab igne deponatur, & cum infrigidatum fuerit collige, & ſerua.

Summa medicinarũ eſt vii. 10.

Vnguentum Agrippa, dicitur ab inuentore, valet ad indignationem neruorum, & tumores, & dolores totius corporis ex frigida cauſa ſuperinunctum, ſtrangunam ſoluit. Inungatur, & conſequenter fiat fomentum ex aqua ſalſa, & dulci, cum decoctione ſenationum, mercurialis, portulacæ, addito oleo, valet autem præcipue contra ſplenis vitium, præcedente inunctione dialthæę, & vſu diureticorum, & ceroneo ſuperpoſito, confice, vt docetur in antidotario.

VNguentum dialthea, malaſticum, & chalaſticum, dialthea, à radice euiſci dicitur, malaſticon, id eſt mollificatiuum: chalaſticon, ideſt calefactorum, medietas eſt lib. iiij. Recipe radicis euiſci lib. ij. ſem. lini, & fœnu. ana lib. i. ſcillæ. lib. s. olei lib. iiij. ceræ lib. i. terebinthinæ, gummi hederæ, chalbani ana vnc. ij. colophonię, reſinę ana lib. s. Nota, quòd ſi iſta ponantur. ſ. actis, & cyclamen, valet ad conſolidationem vulnerum, & quidam addunt butyrum, omnes herbæ, & radices bene abluantur, & terantur, ſimiliter lini ſem. fœnu. & ſcilla, & cum bene trita fuerint, ponantur in vij. lib. aquæ per tres dies, quarto autem die ponantur ſuper ignẽ, & bulliant, donec inſpiſſati fuerint, deinde paulatim in ſacco ponantur, & cum exprimere volueris addatur aliquantulum feruentis aquæ, ad abſtractionem illius ſucci viſcoſi, de ſuc. iſto accipiantur lib. ij. & ponantur in iiij. lib. olei, & bulliant ad ſucci conſumptionem, quod erit cum nihil ſupernatauerit, poſtea addatur lib. i. ceræ, & cum liquefacta fuerit, addatur terebinthina, poſtea gummi hederæ contuſi, chalbani; & ad vltimum ponatur puluis colophonię, reſinæ: & cum coctum fuerit, quod erit tunc cum gutta poſita ſuper marmor inſpiſſabitur, deponatur ab igne, & cum coctum fuerit, & infrigidatum, diligenter repone. Valet proprie ad dolorem pectoris ex frigiditate, & pleureſi, prius in teſta oui calefactum ad ignem, & ſuper pectus inunctum, ſanat omnia loca infrigidata, & deſiccata, calefacit, mollificat, & humectat.

Summa medicinarũ eſt vii. 9.

Vnguentum dialthæa à radicibus althæę dicitur, quæ ibi recipiuntur, contra dolorem pectoris ſuperunctum ad ſolem, vel ad ignem vtile eſt, ſi oleum laurinum cum dialthæa fuerit admiſtum, quoniam ab ipſo vim maiorem calefaciendi ſuſcipit. Et pleuriticis valet, ſi fuerit pleureſis ex calido humore, in hoc ſi fiat de calida cauſa linendo tempore calido, &c. fiat vnctio de duabus partibus butyri, & tribus dialthæę, ſi fiat contrarium de ſola dialthæa, inungatur autem pleuriticis circa locum patientem in mane, meridie, & ſero, vel frequentius, loco inuncto lana, vel ſtupa applicetur. Spleneticis ſuper ſplen inunctum; vel melius, malum terræ dimittatur putreſcere contritum in ipſa dialthæa; poſtmodum exprimatur, & colatura calefacta, ſplen inungatur, vel ſi neceſſitas fuerit de ſucco ipſius miſto cum dialthæa fiat inunctio, & ſplen vehementer, & bene cum manibus malaxetur ante prandium, & non poſt, multiplici de cauſa, quia ſi poſt prandium fieret, poſſet ſequi triplex nocumentum, ſcilicet quia propter frictionem cibaria ſumpta ante tempus decoctionis poſſent impediri, vel ſplen commotum per ſuperiorem ramuſculum melancholiam in nimia quantitate tranſmitteret ad ſtomachum, vnde indigeſtio poſſet generari, denique ex cibarijs multa fit ebullitio, & facta tunc ſplenis confricatione poſſet calor augeri, & diſtemperantia, vnde indigeſtio, calor, & ebullitio. Recipe vlci. calidũ eſt, & humidum, calefacit, & humectat, & ob hoc in iſto vnguento ponitur, viſcus, & biſmalua idem eſt, recens debet apponi, confice, vt habetur in antidota. per duos an. ſerua.

VNguentum citrinum. Citrinum dicitur, quia in pomo citrino decoquitur, pulchram reddit faciem, lentigines de facie tollit; nigredinem à ſole inductam deſtruit: & puſtulas in quacumque parte corporis ortas ſalſi phlegmatis mirabiliter deſtruit, & aufert; cicatricem in corpore ſubtiliat; leproſi faciem, ſi ex eo vngatur multum, emundat; rubori oculorum, pruritui, & pallori, & eryſipelati valet, medietas eſt lib. ij.

Recipe bora. drachm. i. camphoræ, drachm. i. coralli alb. vnc. s. amenti dulcis vnc. i. vmb. marini, traga. albi, amyli, chryſtalli, antali, dentali, olibani albi, nitri ana drachm. iij. marmoris alb. drachm. ij. gerſæ ſerpentariæ vnc. i. ceruſſæ communis vnc. i. hoc modo fit. Tere tragac. & vmbilicos marinos, & in mortario marmareo cum piſtello ferreo in ſimul, cætera ſigillatim in eodem mortario terantur, & cum panno ſubtili albo cribrentur, & cum axungia porcina nouella albiſſima lib. i. & s. ſepi pecorini, vel caprini, vnc. i. & s. axungiæ gallinaceæ, vnc. i. confice ſic, caldarium plenum aqua ſuper ignem bulliat, & cacabus cum axungijs in caldario pendeat in ipſa aqua, & de ipſo calore aquæ liquefiant axungiæ, & liquefactæ per ſubtilem pannum, & album colentur in catinum, & mox totus puluis apponatur præter camphoram, & boracem cum ſpathula ſemper agitando, vt omnium bona fiat incorporatio, hoc facto in vno citro cauato, vel duobus mittatur, & ponatur cum ſpathula, ſemper agitando, bulliant, & cum incipit bullire, iterum in caldario ponatur, & cum ſpathula ſemper agitando puluis camphoræ, & bora, donec incipiat frigere, agitetur ſemper, & cum infrigidatum fuerit recondatur. Et nota, quod in lib. i. pulueris debent poni viij. lib. axungiæ.

Summa medicinarũ eſt vii. 21.

Vnguentum citrinum dicitur, quia in citro coquitur, cuius vſus talis eſt, ſi facies, vel manus, vel aliquod membrum ex aliqua cauſa exaſperetur, valet hoc vnguentum, quia mitigat arefactionem, & anguſtiam, quam recipit abſtergit, & depurat membra ex alijs, quæ recipit; dealbat etiam faciem, inunge faciem, vel aliquod membrum fortiter de hoc vnguento, vt totum combibatur per frictionem, poſtea lauetur cum ſapone, vel aqua cal. & exiccata iterum inungatur in ſero, mane lauetur cum ea, puram, & leuem operatur faciem, diſtemperatum cum clara oui cum aqua cal. inte-

rius in oculo,& extra illinitum aufert ſanguinem,& miro modo mitigat dolorem de cholera, & ſanguine.

Recip.borae.cal. & ſic eſt, virtutem habet abſtergendi, & deponendi, conglutinandi, quod probant aurifabri,namque aurum argento, cum borace conglutinant, & conſolidant, gummi eſt arboris, quæ in orientali plaga reperitur, dum autem colligitur, cum ſęce quadam, & impuritate colligitur; abijcienda eſt tamen impuritas cum ponitur in medicinis. Vel quod nerius eſt, borax eſt fæx olei, & fit in hunc modum apud Saracenos, ſeruatur oleum.xl. an.aut plures, in quo tandiu ſeruato duplex fæx inuenitur, vna inferius, quæ dicitur amurca, alia ſuperius,quæ dicitur borax,& eſt peior; hæc enim ſolidam habet ſubſtantiam, in facellis poſita abluitur,donec impuritas remoueatur, & fiat alba,deinde ad Solem deſiccatur, & ſit albiſſima,eligenda eſt purior, albior, & clarior intus conformis, ſi etiam lauetur, & exiccata in medicinis ponatur melius eſt, diu ſeruatur.

Probatum experimentum contra difficilem partum, teratur borax, & diſtemperata cum vino detur, vel ſuper omnia ſuperpoſita in hoc caſu valet.

Amentum. Amentum dulce. frigidum eſt, & ſiccum ſecundum alios calidum, & ſiccum,abſtergit,& dealbat,de vino cocto efficitur: decoquitur enim vinum, & in amentum tranſmutatur, lapis eſt albiſſimus: dicitur autem dulce ad differentiam amenti, quod fit de creta nimis vitioſa. Elige leuius, & albius, diu ſeruatur.

Vmbilici. Vmbilici marini.fri.ſunt, & ſicci,abſtergunt ex aſperitate ſua, & dealbant, lapilli ſunt vmbilico conformes in littore maris inueniuntur, elige albiores.

Cryſtal. Cryſtallus fri. & ſic. eiuſdem virtutis eſt cum prædictis per congelationem fit ex glacie, quanto albior tanto melior, per plures annos ſeruatur, ad lac recuperandum ex caliditate amiſſum,puluis cryſtalli detur in potu;contra colicam valet ſimiliter. Sed caue ne ventris adſit conſtipatio, vel iliaca.

Antali. Antali, & dentali fr. & ſic.ſimilem vim habent cum prædictis, in nullo differunt, lapides ſunt ſatis conformes, niſi quod antali dum franguntur, quaſdam habent venulas in longum protenſas, & non habent adeo ſolidam ſubſtantiam, ſicut dentali. Dentali vero denti aſſimilantur in ſoliditate, albiores eligimus.

Marmor. Marmor frigidum, & ſiccum non diſcrepat a prædictis,nec propter aliud apponitur.

Ceruſa. Ceruſæ ſerpentariæ,& ceruſſa,nota,ceruſſa alia frigida, & ſicca,vt ea, quæ fit ex plumbo, & aceto, ſcilicet communis. Alia,quæ eſt calida, & ſicca,vt ea, quæ fit de ſerpentaria, ponitur ad mundificandum; hoc enim operatur præ cæteris, quæ ibi recipiuntur. Confice ſic, radices ſerpentariæ in vere collectæ optime mundentur, Soli exponantur, & ſiccentur: fiat inde puluis, cribretur per pannum, & cum aqua pluuiali, vel melius cum roſata conficiatur, in aliquo vaſe Soli exponatur, frequenter aqua abijciatur, & alia renouetur,ita fiat nouem diebus, vel viginti diebus, vel plus, poſt modum abiecta aqua deſiccetur, & in medicinis ponatur. Mulieres Saletnitanæ faciunt gerſam miſtam de ſolo ſucco ſerpentariæ poſito in ſcutella cum aqua ad Solem, & aquam ſæpe renouant, vt ſupra, ſed non tantum valet. Conficitur ſic vnguentum de omnibus. Fiat puluis ſubtilis, & cribretur per pannum in vaſe habente orificium ſtrictum. Ceruſſa veto cribretur per ſe. pulueres conficiantur cum axungia liquefacta, & colata, ſicut in antidotario reperitur. Nota ſi cortices citri in axungijs cum liquefiunt poſueris,melius erit; vim enim mundificatiuam inde contrahunt, in vna lib. pulueris, tres axungiæ colatæ ponimus, quando bene, & competenter volumus conficere. Alij,quatuor vel quinque ponunt, vnguentum confectum citris cauatis ſuper prunas bullire facimus aliquantulum, & vſui reſeruamus. Quoniam vero hoc vnguentum de facili grauem odorem portendit, quidam in maiori quantitate apponunt de camphora, per annum ſeruatur; facile enim corrumpitur propter axungiam.

A *VNguentum aureum valet contra omnes guttas acutas, frigidas; maxime contra lapidem in renibus, & hydropicis, Recipe radicis euiſci, phu,meu. ana lib.ij. vtriuſque ariſtolochiæ, heleny, hyſſopi, pulegij, artemiſiæ, pentaphylli, rutæ, folio.lauri, acori, herbę venti, roriſmarini, matriſyluæ, ſaxifragiæ, cyperi, chamędryos, aſparagi, bruſci, fæniculi, aniſi ana lib.i.apij, treos, leniſtici, granorum Solis, petroſe. ſileris, amomi, cardamomi, anethi, baccarum lauri, iuniperi, lapidis lyncis ana lib.s. baſilicæ, ſem. vrticæ, ſem. citri, ſinapis, euphor.ana vnc.iiij. adipis vrſi. & vulpini, olei laurini: petrolei ana vnc.iij. ſchænanthi, coſti, pirethri, thuris, maſti. myrrhæ ana vnc.ij. muſcelei vnc.i. olei, & ceræ, quod ſufficit. Herbæ colligantur in menſe Maij, & contritæ mittantur in oleo, vel vino albo, in quo ſint viginti diebus, poſtea addatur oleum, quod ſufficit, & bulliant donec herbæ incipiant diminui, & colentur per ſaccum, & ponatur ibidem ceræ lib.xij. bulliant quouſque cera ſit bene commiſta, deinde ſuperponantur pinguedines bene diſſolutæ, & coctæ, & permittantur parum bullire, poſt ſuperfundatur oleum laurinum, & depoſito ab igne ſuperinducantur alia olea, tertio pulueres coſti, pyrethri, ſchœnanthi etiam, quarto olibani, quinto myrrhæ, & hoc per interuallum fiat, poſtea cera, & depoſito ab igne ponatur euphorbium, vltimo vero ponatur petroleum.*

Summa medicinarũ eſt 191.32.

Vnguentum aureum propter excellentiam dicitur, valet habentibus calculos in renibus facta inunctione ad Solem vel ignem; relaxat enim ſubſtantiam lapidis, & meatus aperit, vnde lapis facilius emittitur; & vt quidam dicunt, contra omnes ægritudines de frigida cauſa valet ſpecialiter. Conficitur ſic, omnes herbæ colliguntur tempore Maij, quæ ſi non poſſunt ſimul haberi vicißim per vices contritæ ponuntur in oleo, vel vino, ſecundum quoſdam ſic fiat, donec omnes habeantur, poſtea bulliant in oleo, donec fundum petant, poſtea colentur per ſacculum, & in colatura cera appoſita fiat tantum ebullitio, donec cera, & oleum vnum fiant, deinde pinguedines ſolutæ, & colatæ ſuper addantur, poſtmodum olea, & pulueres per ordinem, ſicut in antidotario reperies, & facto competenti interuallo, euphorbium tamen, & petroleum ad vltimum ſtagnato ab igne depoſito, debent poni. per iiij.an. ſer.

VNguentum album ad ſalſum phlegma, & totum confectum eſt lib.i. Recipe ceruſſæ, vnc.i. lithargyrij vnc.i.olibani drachmas tres, maſtiches drachmas duas, vnaquæque ſpecies per ſe teratur hoc modo, puluis ceruſſæ cum pauco oleo diſtemperetur, & poſtea addatur lithargyrium, deinde maſtix, & olibanum, cum piſtello bene ſemper agitando paulatim aqua roſata ponatur, & cum cœperit inſpiſſari, addatur oleum, & aqua roſa. & tandiu ducatur, donec ſit bene incorporatum, & recondatur, & non ſit ſpiſſum multum, neque tenue.

ADDITIO.

Iſtud vnguentum album ad ſalſum phlegma interdum habetur in vſu, quia inungendo membra ſcabie ex ſalſo phlegmate infecta maxime poſt balneum curat. Summa medi.eſt ſex res.

VNguentum fuſcum, id eſt nigrum valet ad omne vulnus, Nam ſuper vulnus poſitum attrahit, & attrahendo mundificat, deinde ſanat, medietas eſt lib.iij. Recipe olei, lib.i. & s.ceræ vnc.iiij. colophoniæ vn.ij. gum.ſagap.picis nauallis colatæ ana vnc.iij. maſti.

masti. chalbani, terebin. ananunciam unam, confice sic, oleum in olla super ignem mittatur, & bulliat, tunc ponatur cera, deinde colophonia, qua liquefacta ponatur pix naualis, postea gummi, sagapeni, & terebinthinæ, ita tamen, ut omnia terantur prius præter picem naualem, terebinthinam, puluerem masti. & olibani, & cum spathula agitando semper, donec omnia liquefiant, & bene coctum sit, deinde cum infrigidatum fuerit, usui reseruetur.

ADDITIO.

Vnguentum fuscum, id est nigrum confert omnibus vulneribus, nam generat carnem laudabilem, & mundat saniem, & puttefactionem, inungendo circa labia vulneris. Summa medi. est res. viij.

VNguentum populeon dicitur, quia fit de oculis populi, ualet contra colorem acutæ febris, & bis, qui dormire nequeunt, inunctis temporibus, & pulsibus, & plantis manuum, & pedum, hoc idem cum oleo ros. uel uiol. & mistis super hepar inunctum mirabiliter calorem tollit, & sudorem prouocat inunctum super umbilicum, medietas est lib. ij. Recip. oculorum populi lib. i. & s. papaueris nigri, foliorum mandragoræ, cymarum rubi tenerrimarum, foliorum hyoscyami, solatri, uermicularis, lactucæ, semperuiuæ, bardanæ, uiolæ, scatuncelli, id est umbilici ueneris ana unc. ij. axungiæ nouellæ porcinæ sine sale lib. ij. oculi populi per se bene pistentur, & iterum cum axungia pistentur, & magdaleones informentur, per duos dies dimittantur, tertio uero die omnes herbæ supradictæ colligantur, & per se bene terantur, & cum magdaleonibus iterum terantur, & misceantur, & formatis magdaleonibus per nouem dies reseruentur, postea uero magdaleones illi frustatim in caldario cum lib. i. odoriferi, et optimi uini ponantur, et bulliant usque ad consumptionem uini cum spathula semper agicando, et postea per saccum expressum bene cola, et colatum dimitte infrigidari, et in uase reconde.

Summa medicinarum est res. ij.

Vnguentum populeon ab oculis populi dicitur, valet contra dolorem acutæ febris cum aceto, vel acresta ad maiorem vim penetrandi, fiat inunctio circa frontem, & tempora, in volis manuum, & pedum, & venas pulsatiles: optime enim dyscrasiam caloris cordis reprimit: si tamen feb. non vehementer acuta fuerit, patiens autem de natura frigidus fuerit, & in tempore frigido fuerit, at si sudare voluerit non est eo vtendum, quia materiam digestioni inhabiliorem redderet, & naturæ beneficium sudore præparato posset impediri.

Ad Somnum faciendum modo fronte, & temporibus inunctis, sed citius operatur, & fortius, si parum opij thebaici distemperati cum aceto misceatur, vtilis est; hic enim confortat cum oleo ros. vel viola. mistum, calorem hepatis tollit super inunctum, calefactum tamen prius in testa oui, ad idem si hyems fuerit.

Contra auctorem. Dauuitū.

Quod autem dicitur in commendationem huius vnguenti, quòd super vmbilicum inunctum prouocat sudorem, falsum est, hoc tamen nota non tantum vnguenta varia in effectu, sed etiam in colore debet medicus variare, vt vnum, & idem in colore variatum multiplex videatur; poterit itaque color populeon variari, sicut per appositionem puluris rosa. vel sandalorum alborum, & huiusmodi, sed quia populeon aliquantulum grauiter olet, potest palliari cum puluere camphoræ. Recip. oculorum populi, frigidi sunt, & humidi, generantur in principio veris, quædam E sunt tuberositates in illa arbore, quasi gemmæ turgentes, quæ generantur ex humore arboris nutriente ad superficiem ipsius transductæ. Eligendi sunt modici, quoniam aliquantulum habent aromaticitatis; crassi vero fœtorem operantur, recentes ponendi sunt in medicinis.

Vermicularis frig. & humi. idem operatur, quod oculi crassi, & tuberosi non tantum operantur; nec tantum olet, & super domos nasci consueuit, dicitur vermicularis, quia habet folia ad modum vermis, recens apponitur, sicca non valet. Vermis.

Vmbilici Veneris, idem operatur cum prædictis, alio nomine dicitur scaruncelli, & viride hic ponitur, habet enim hypnoticam virtutem, herba est, quæ in humidis reperitur locis. Summitates rubi, frigidi sunt, aliquantulum attinent siccitati, virtutem habent infrigidandi, propter eandem causam ponuntur hic, & eandem habent virtutem. Rubus est F frutex, qui fert moras, elige teneriores, & albiores, virides ponuntur, confice populeon, vt in antidota. dicitur. Nota, quòd ponitur ibi vinum, tamen appone acetum pro vino, per tres ann. serua. vel durat.

VNguentum ad mollificandum splenem. Recip. fœnigraci, seminis lini, caricarum, tamarisci, farinæ hordei, aceti, olei, & ceræ albæ, omnia ista tribus diebus stent ad mollificandum, postea coquantur vsque ad consumptionem aceti, & postea colentur, & reseruentur, & ex eis fiat vnguentum.

Illud vnguentum non habetur in vsu, nec præparatur, poterit tamen quis eo vti magistraliter si voluerit. Summa medic. est res. vij.

G

ADDITIO.

VNguentum laxatiuum dicitur quia ventrem laxat, cum autem volueris inungere, post vnctionem abstineat sex horis, valet etiam constipatis, & lapidosis, nephriticis super pectinem, & ventrem inunctum, medietas est lib. tres. Recip. succi cucurbitæ agrestis, succi interioris scillæ, succi cyclaminis, succi radic. anabulæ, succi radic. ebuli, succi mediani corticis sambuci, lactis tithymalli, chamæmeli ana vncias duas, viol. succi radi. cucum. agrestis, & suc. pomi eiusdem, & succi mercurialis, & succi radicis polypodij, succi herbæ laureolæ, suc. capil. veneris, catapustiæ, fellis tauri, aloes hepatici ana vnc. tres, diagridij ana unc. i. s. nucis uomicæ, id est castaneolæ vn. vnam, euphor. unc. i. omnes supradictæ herbæ, & radices in Mense Maij colligantur. Conficitur sic. succos, & catapucias tritas cum ij. libr. olei, sex diebus immisce. vij. vero die tamdiu coque, donec succorum quantitas consumatur, tunc adde ceræ albæ, lib. vnam cum felle taurino, & cum spathula agitando, donec cera, & fel liquefiant, & postea addatur puluis terendorum. H

ADDITIO.

Vnguentum laxatiuum, dictum laxatiuum eo, quòd inungendo ventrem, & ilia cum eo calido, laxat iumme ventrem, humores phlegmaticos educendo, vnde confert hydropisi, & colicæ, frigidis, & calculosis. Tamen sciendum est, quod pharmacare emplastris, vel vnguentis attractiuis est verendum, quam diu per interius exhibita morbus quiescere poterit, aut vbi est euidens phlethoria, quæ etiam corporibus calefactis nunquam applicentur, & nisi membra interiora, & exteriora sint fortia. Summa medicinarum est res xxiij. Documentum ad vnguentorum exhibitionē.

Vn-

VNguentum contra ſerpiginem, & impetiginem, atque elephantium. Recip. ſulphuris, aloes, lithargyrij, arſenici, argenti viui, tartari, maſticis, olibani, cymini, piculæ, axungiæ veteris, quæ ſunt terenda, tere, & tempera cum accto, & oleo, & ſuc. lapaceoli, & ſucco fumiterræ, quod ſufficit, & poſtea inungatur ad Solem, vel ad ignem.

ADDITIO.

Iſtud vnguentum poſt purgationem confert ſerpiginoſis, & elephantioſis, corpus inungendo poſt balneum aquæ dulcis. Summa medi.eſt res.xv.

HIera logodion memphitum, hiera, id eſt ſacra, logos id eſt ſermo, memphitum, id eſt impeditio. curat enim impeditam locutionem ex quacumque cauſa, ſimplex vel laxatiuum datum purgat melancholiam, & phlegma mirabiliter, cum calida datur epilepticis, cum calida, ſale, & mulſa, curat ſtomachicos, & ſpumantes caducos, vertiginoſos, & qui linguam ſibi mordent, cephalalgicis, hemicranicis, & qui ita vexantur ex capitis commotionibus, vt videantur quaſi dæmonium habere; ſingulis menſibus, vt diximus, data purgatione paralyticis, tremuloſis, medetur, pleureticis, hepaticis, ſpleneticis, ſubuenit, & menſtrua educit, nephriticos, & iſchiaticos, & arthreticos alleuiat, lepras, & hernias, & varias maculas emendat. x. pars. eſt lib. i. Recip. colocynthidis interioris, polypodij ana drachm. ij. euphorbij, polij, cocognidij ana drachm. i. & s. & grana. vi. abſynthij, myrrhæ ana drach. i. & gran. xij. centaureæ, agar. ammoniaci, thymiamatis, folij, ſpicæ, ſcillæ, diagridij ana drach. i. aloes, comarum thymi, caſiæ, chamædryos, bdellij, praſii ana ſcrup. i. & gra. xiij. cinnamo. opopan. caſtor. ariſtol. long. pipe. al. & ni. & longi, croci, ſagapeni, petroſe. ana drachm. s. ellebori al. & ni. ana gra. vi. mel, quod ſufficit, & datur mane, & ſero cum calida in modum caſtaneæ.

Summa medici. eſt tri. ij.

Hiera logodion memphitum, hiera ſacra, logos ſermo, memphitum ſoluens: ſoluit enim paralyſim linguæ, vel memphitum ab auctore. Contra omnes paſſiones capitis epilepticis: ſi tamen fiant de calida cauſa, vel humore, non detur; ſi de phlegmate, vel melancholia naturali, detur cum vino decoctionis ſenæ, vel filipendulæ, polypodij, vel ſchœnanthi. Scotomiam, vel caducas vertigines, epilepticis ſpumam emittentibus, & linguam mordentibus, vt epileptici quidam faciunt, in principio actionis, dum contrahuntur nerui mandibularum, & lingua, eodem modo detur, illis capitis vexationibus eodem modo datur, ſimiliter, & alijs ſubſcriptis, qui imaginantur, quod dæmonium videre videantur, non variatur modus dandi.

Paralyticis tremulentibus. Nota paralytici quidam tremunt, quidam non. Qui tremunt facilius curantur quam qui non tremunt; ſignificatur enim meatus ſpirituum nondum ex toto eſſe oppilatos, detur eis cum decoctione caſtorei, vel ſaluiæ; fiat etiam fricatio palati exprædicta medicina cuneo dentibus interpoſito.

Menſtrua educit, ſpecialis hæc medicina eſt in hoc caſu reſoluta cum oleo muſcellino, vel cum ſucco arthemiſiæ, & ſuppoſita.

Arthreticis, podagricis, accipe herbam iuam, & pulueriza, & ex ea, & hieralogodion fiant pilulæ cum vino decoctionis eiuſdem herbæ, quæ ſi non habeatur, fiant pilulæ cum puluere thuris, vel turbith, & ſale gemmæ, addito cinnamomo, hieralogodion. Contra venenum ſi non habeatur theriaca cum vino, ariſtolochia rotun. & dictamo, contra lepram, maxime in principio ad conſeruationem, quia corruptos humores euacuat.

Zerimam, id eſt maculam in cute, exterius accipiatur, & interius, & etiam ſuper locum fricetur, conficitur, vt habetur in antidotario. per ann. ij. ſerua. In libro præcipitur. iij. drachm. antiqui enim in minori quantitate ponebant quàm nos modo.

HIera Rufini, hiera, vt diximus, Rufini ab auctore dicitur, datur proprie ſcabioſis phlegmate ſalſo, elephantioſis, ſerpiginoſis: curat vtramque morpheam cum tepida; deſtruit antiquam cephalicam, & hemicraneam, & monopogiam; dolorem capitis, vel ſtomachi, epilepticis, catalepticis, & eos qui ex fumo ſtomachi extenebreſcunt itaut ſubitaneum timorem videant, vel ventoſitate ſtomachi tinnitum aurium patiantur, in furias vertuntur; deponitur cacochymia ſtomachi, hepatis, & ſplenis, elephantiacis, & podagricis confert auxilium, & menſtrua educit; ſed ſi purgationem inde facere volueris cum ſcrup. i. ſcammoneæ fiant lib. ij. Recip. aloes, vnc. i. ellebori al. & ni. ana vnc. s. diagridij, colocyn. interioris ana drachm. iiij. nitri, euphorbij, polypo. ſalis ammoniaci ana drach. ij. & gra. xv. piperis, chamædryos, croci, agarici, maſticis, epithymi ana drachm. i. & caſiæ lignea, xylobalſami, opopanacis, git ana drachm. ij. myrrhæ, grana. xv. mel, quod ſufficit, datur in ſero cum calida in modum caſtaneæ.

Summa medicinarũ eſt tri. ij.

Hiera Rufini valet contra plures paſſiones, vt legitur in eius commentatione indifferenter data ſcilicet cum aqua calida, & ſero, vel media nocte cum decoctione ſenæ, ſi melancholia eſt in cauſa, ſi fiat ex cholera, vel feruenti ſanguine non detur, quia magis noceret quàm prodeſſet. Contra tinnitum aurium cum aqua decoctionis fœniculi, ſeminis cymini, aniſi.

Vitio ſplenis cum decoctione radicis tamariſci, vel herbarum diureticarum. Elephantioſis cum decoctione polypodij, vel ſenationum. Impetiginoſis, loco patienti ſuperfricetur. Ad menſtrua prouocanda ſupponitur cum oleo muſcellino, vel ſucco arthemiſiæ. Nota contra ſcabiem ſpecialis hæc eſt medicina. Item nota, aluum multa moleſtia laxat propter vtrumque elleborum, quod recipit, vnde ea raro vtimur, non detur cholerico, nec in tempore nimis calido, ne excoriationem inferat: nec valde frigidum ſtomachum habenti, ne in inteſtinis cohæreat, & praua generet ſymptomata, per duos annos ſeruatur; quidam dicunt, quod per tres annos ſeruatur.

HIera picra Galeni hiera, id eſt ſacra, picra, id eſt amara, quæ facit ad diuerſas capitis paſſiones, ſiue ægritudines aurium, oculorum diſtemperantiam, ſtomachum quoque optime purgat, cauſas hepatis emendat, ſplenis duritiem, & denſitatem remouet, & extenuat: renibus, & veſicæ proficit, & matricis diſtemperantiam emendat, decima pars eſt lib. i. Recip. cinnamomi, ſpicæ, croci, ſchœnanthi, aſari, xylocaſiæ, xylobalſami, carpobalſami, violæ, abſynthij, epithymi, agarici, roſarum, turbith, colocynthidis, maſticis ana ſcrup. ij. aloes, ad pondus omnium ſpecierum, mel, quod ſufficit, doſis eius eſt drachmæ tres, cum abſtinentia mane cum calida. Si vero pilulas informes, da. xv. vel xvij. cum ſufficienti diagridio.

ADDI-

ADDITIO.

Hiera autem id est sacra picra, id est amara, inde hiera picra, id est sacra amara. Vocatur autem hiera picra magna ad differentiam alterius, quæ dicitur simplex, dicitur magna quia in ea pura, & fortiora simplicia ingrediuntur, & vtraque conficitur hoc tempore. Nam primo ex speciebus hieræ magnæ fit confectio cum melle, quæ appellatur hiera picra proclysteribus. Item etiam de prædictis speciebus cum melle rosato conficiuntur pilulæ, quæ dicuntur pilulæ de hiera magna, seu de hiera composita. De speciebus autem hieræ simplicis fit hiera picra simplex cum melle, quod sufficit, & hæc conditur. Item de prædictis speciebus fiunt cum melle rosato pilulæ, quæ dicuntur de hiera simplici Galen. Summa medici. est res. xviij.

Hiera picra Constantini, dicta est ab auctore Constantino, qui eam composuit, valet ad visum recuperandum, & retinendum, tota venit lib.i.& s. Recip. myrobalanorum, chebul. ind. citri. viol. absynthij ana drachm. iiij. belliric. emblic. casiæ, epithymi, agarici, sennæ, cuscutæ, schœnanthi, rhabarba. ana drach.ij. xylocasiæ, spicæ, anisi, masticis, xyloaloes, sal gemmæ, nitri, ana drach.i. mel, quod sufficit, detur in sero cum vino calido.

Summa medicinarum est res. xx.

Hiera picra Constantini datur contra defectum visus; deficit enim ex defectu spirituum, & propter caliditatem dissoluentem, aut propter fluxum, & tunc non valet, quia ex indigestione deficit nutrimentum, vnde fit spirituum deperditio, vnde si deficiat ex defectu spirituum propter defectum nutrimenti deficientium ex indigestione, tunc fiat spirituum reparatio, & detur cum decoctione nucis muscatæ, & garyophyllorum, & macis, si ex fumositate phlegmatis, vel melancholiæ spiritum visibilem perturbante, valet cum aqua decoctionis sennæ, vel agarici, vel polypodij, si etiam fiat ex oppilatione nerui optici confert cum apozemate humorem superabundantem, vnde fit oppilatio, respiciente. Nota data in pilulis ex puluere specierum, quas hiera recipit addito aloe cum succo absynthij, vel fœniculi confectis, valet contra causas capitis, si deficiat visus ex senio valet data, vt dictum est, & præcipue cum myrobalanis conditis; si deficiat ex panno, macula, catarrhacta nil valet.

Contra hemicraneam, cephaleam, paralysim ex humore frigido detur in pyluis, in oppilatione splenis, & hepatis, cum vino decoctionis apij, petroselini, fœniculi, contra colicam, & iliacam injiciatur per clysterem, confert cum melle, per duos annos seruatur, dosis est drachmæ viij. vel vncia.i. ad plus.

Hiera picra Abbatis de curia, phlegma, & melancholiam purgat, & ad guttam, quæ fit de frigido, & sicco humore, vnde membra videntur contracta, valet paralyticis, datur cum tepida, vel vino, medietas est libra vna.

Recip. agarici, colocynthidis, turbith, epithymi, cuscutæ ana drachmas duas, & grana.v. schœnanthi, carpobalsa. xyloaloes, xylocasiæ, croci, asari, cinnamo. masticis, rosæ, viola. absinthij, rheuponti. folij, lapidis lazuli. ana drachmas duas, diagridij, drachmam vnam, & s. aloes hepat. drachm. iiij. & s. mel, quod sufficit. Si vero pilulas inde facere volueris, tempera cum succo absynthij, da ix. vel xi.

ADDITIO.

Hiera picra abbatis dicitur, quia Abbas de curia ipsam composuit, respicit proprie membra iuncturalia; non habetur in vsu. Summa medicina. est res. xxij.

Hiera fortissima Gale. facit cephalalgicis, scotomaticis, epilepticis, melancholicis, apoplecticis, paralyticis, maniacis, alopeciacis, lethargicis, & qui in somno meditantur mortem, ad aurium auditus, & oculorum passiones, fauces, & arterias facit, dolorem dentium sedat, vocem claram facit, asthmaticos, orthopnoicos, & longinquas ægritudines sanat, pleureticis, hydropicis, ictericis, hepaticis, & spleneticis, prodest, arthretici cum, colicum, cæliacum, dysentericum medetur, nephriticos, & ischiaticos releuat, phlegmaticum, quartanarios, & hemitritæos, adiuuat; febres omnes auertit, elephantiosos purgat; venenis obstitit; & cancrosis profecit; vitia enim mulieris emendat. Recip. colocynthidis, scillæ, agaric. ammoniaci, elleborinig. silphy, hyperici an. vnc.vi. epithymi, bdellij, chamædryos, braßicæ succi, casiæ, ana vnc.iiij. smyrnis, sagape. aristolo. long. piperis albi, & longi. cinnamo. opopan. casto. ana vncias tres, & petroselini, absynthij, piperis ni. ana vnc.ij. aloes unc.i. & s. mel, quod sufficit, dentur ex ea drachmæ ij. vel iij. mane cum calida.

Hiera picra valet prædicto modo, minus tamen visum confortat, sed plus purgat, & fit efficacior, si dupletur aloe, conficitur, vt prædicta, & tantum seruatur. Facit ad diuersas passiones capitis ex frigiditate, detur in sero cum vino. Distemperantijs oculorum, vtpote obscuritati valet, data cum vino decoctioni myrobalanorum conditorum.

Ad dolorem aurium, vt contra putredinem resoluatur cum oleo muscellino, vel cum myrrha, vel tepida infundantur, & tepide injiciatur. Stomachum optime curat aucta cum scrup. vj. optimi aloes.

Spleneticis duritiem, & diuersitatem mollit cū aqua diuretica sepius iam dicta renum, & vesicæ cum decoctione granorum solis, & saxifragiæ. Matricis distemperantiam ex frigiditate emendat cum oleo muscellino vel succo arthemisiæ sumpta, per annum seruatur. Dosis est vncia vna.

Zingiber conditum sic fit. Recip. eryngiorum, quæ habent folia ad modum cretani maris, quod Saraceni secacul vocant, bene radantur cum cultello, postea coquantur in aqua, donec dimittant se stringi manibus; postea abstrahantur ab aqua, & a lignis, quæ sunt interius, mundentur, & cum cultello frustatim incidantur, & in mortario marmoreo bene pistentur, & cum manibus exprimantur, vt aqua inde exeat, ponderentur lib.iij. & ponantur in lib.x. mellis despumati, & albissimi, & coquantur donec incipiant rubere, & addatur lib.s. zingibe. frustatim incisi, & dimitte bullire, quod adhæreat digito in marmore suppositio, postea tolle ab igne, & impone puluerem istarum specierum.

Recip. zingiber. vnc.iij. gal. garyophyllor. cinnamo. nu. muscatæ, cardamomi ana vnc.s. pinearum mundatarum, vnc.iij. & pistacearum, vnc.iij. zedoariæ, drachm. i. & s. dactylorum vnc.iiij. & cum omnibus istis condiatur, stomachum confortat, & digestiuam virtutem adiuuat, vitio pectoris ex frigiditate valet, renes confortat, libidinem incitat.

ADDITIO.

Istud electarium supra descriptum est, cum suo commento, in litera.d. vide illic, si vis, quia hic nihil de eo dicitur.

ET

ET quia ſufficienter de diſpenſatione omnium confectionum, emplaſtrorum, atque vnguentorum diximus, nunc videndum eſt de ſpeciebus, & herbis ſecũdum proprium pondus, & menſuras quo ad ſupradictarum, tam opiatarum, quam laxatiuarum medicinarum, & electariorum receptionem. Pondera igitur, vel menſuræ, quæ in arte medicinali reperiuntur hæc ſunt, quæ ſubtili ingenio, ac ſtudio ſolerti, ſumma ordinauimus diligentia ad opus omnium in arte medicinali ſtudere volentium, per quod ponderari poſſunt omnes ſupradictæ res ab vno ſcrupulo vſque ad lib.xij. vnciarum per grana frumenti collecta, incipiendum eſt igitur a ſcrupulo. Scrupulus eſt pondus granorum viginti, Duo ſcrupuli ſunt grana quadraginta, Tres ſcrupuli ſunt grana ſexaginta, qui ſimul collecti faciunt drach.i. Exagium habet grana.xc. que faciunt drach.i. & dimidiam, ſed ex totidem granis conſtat ſolidum, vnde exagia ſex, vel ſolidi ſex faciunt drach.i. Item ix.drachm. faciunt vnc.i. Centum, & octo drachm. faciunt lib.i. Quarta pars lib.i. eſt mille.lxxx.grana. Item medicina ſextarium vini, uel olei, ſeu aceti, quod intrat in vnguentis, ſeu medicinis, eſt pondus librarum duarum, & dimidiæ ad receptionem omnium medicinarum ſupradictarum ſufficit. Pondera igitur ſingularum ſpecierum pleniter aggregando pondus proprium de omnibus ponderibus vniuſcuiuſque ſpeciei collectum ordinauimus. Et quantum de qualibet ſpecie ad confectionem opiatarum, & laxatiuarum medicinarum, electariorum, & emplaſtrorum, trochiſcorum, & pilularum ſufficiat, competenti ſerie demoſtrauimus. Et vt ſcholares medicinarum pondere releuentur, & in qualibet terra coram digniſſimis perſonis pondera diſtinguendo, & medicinas valeant diſpenſare, cum diſpenſandi habeant copiam, de numorum, & amicorum plenitudine glorientur.

Quid lib. medicinale.
Quid ſit ſcrup.
Quid ſit drachm.
Quid exagium.
Quid ſolidum.
Quid vncia.
Quid lib.
Quid ſextarium.

Antidotarium Nicolai cum expoſitionibus, & glo. Magiſtri Platearij finit.

Gloſſas autem iſtas non eſſe Platearij, ſed cuiuſdam Germani, ſupra ex expoſitione ſuper Eſdræ Confectionem, & Emplaſtrum oxycroceum, aperte addiſcere licet: & ex eo etiam, quia perſæpe Platearius ipſe allegatur. Quare, &c.

EXPO-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0919-7
DFG

EXPOSITIO IOANNIS DE SANCTO AMANDO, TORNACEN. ECCLESIÆ CANONICI, SVPRA ANTIDOTARIVM NICOLAI.

OPeratio medicinæ ſecundum Ioannitium conſiſtit in tribus. In exhibitione ſex rerum non naturalium, potione, & chirurgia. Iſta propoſitio ſcripta eſt à Ioãnitio in fine ſui libri, & illa cõfirmatur ab Auic. lib. i. Operatio medicinæ eſt trium, naturę, tanquã agentis principalis, medici, tãquam miniſtri, quia ſecundum Gal. in techni, natura omniũ eſt operatrix, medicus vero miniſter, & medicina tanquam inſtrumentũ operatur. Iſta aũt operatio ad corpus humanum refertur ſolum, vnde Auic. Medicina eſt ſcientia qua humani corporis diſpoſitiones, &c. Iſta aũt medicina eſt propter corpus humanum, propter reparationem duplicis incommodi, cui ſubijcitur; eſt enim ſubiectum tranſmutationis, & alterationis naturaliter, & etiã repletionis accidentaliter ſuperfluitatũ, tranſmutationis, quia ſecundũ Gal. in techni, corpus humanũ eſt tranſmutabile, & alterabile. Iſta aũt alteratio, & tranſmutatio ineſt ei duplici de cauſa. ſ. ex parte ſuorũ cõponentium, & ex parte compoſitionis, ſiue modi cõponendi. Ex parte cõponentiũ, dupliciter. ſ. primorũ, vt ſunt elementa, q̃ propter cõtrarieta tẽ ſunt tranſmutabilia, & reddũt trãſmutabile corpus ex eis cõpoſitũ. Et ſecundorũ, vt ſunt ſanguis menſtruus, & ſpermata ſecundũ Auic. lib. i. & ſecundũ Gale. lib. de elementis, vnde ſi corpus humanũ eſſet cõpoſitum ex vno elemento nõ doleret, & ideo quia cõpoſitum eſt ex quatuor elementis contrarijs ineſt ei dolor, tranſmutatio, & corruptio, & per cõſequens quantũ ad ſecundũ eſt corruptibile, & quia iſta ſpermata ſunt liquida fluida, & paſſibilia, & per cõſequens corpora ex eis cõpoſita, ſunt trãſmutabilia. Ex parte modi cõponendi ſunt trãſmutabilia, & corruptibilia, qa corpus humidũ eſt, raræ ſubſtãtiæ, & paſſibilis, vnde Gal. ſecundo de cõplexionib. & Auic. li. i. Nos ſumus creati in fine calidita. & humiditatis, nec ad tantã coagulationẽ potuerũt corpora noſtra deuenire, vt ſunt lapides, & metalli. Similiter incõmodo ſubiacet corpus humanũ, vt eſt ſuperfluæ repletioni accidentali. Iſtius aũt duplex eſt cã. Vna eſt ciborũ in medicina, qa ſecundũ Iſaac in de febribus, nõ eſt aliqs cibus, quin habeat multas ſuperfluitates, & ſup iſta ſuperflua natura agit, modo tñ indebito. Secũda eſt diætę inordinatio, quia ſecũdum Gal. in vj. apho. filij huius mũdi, ſunt filij gulæ; homo. n. ex appetitu gulæ inordinate viuit. Diæta aũt, q̃ eſt eibi, & potus exhibitio, reſpõdet primo incõmodo, quantũ ad reſtaurationẽ deperditi ſecundũ Gal. i. apho. ventres vere, & hyeme, & c. niſi. n. eſſet corporis deperditio, non indigeremus cibo, & potu, & quantum ad alterationem, reſpondet aer, & aliqua alia. Et quantum ad ſecundum incommodum, reſpondet potio, chirurgia, & euacuatio.

Operatio ergo medicinæ cum ſit ad reparanda incõmoda accidentia corpori humano ex indebita exhibitio ne ſex rerum non naturalium.

Potio autem, & chirurgia differunt, quia per potionẽ euacuatur res, quæ facile expellitur, & per chirurgiam, quæ de difficili expellitur. Potio hic ſumitur large, ita quod ipſa ſe extendit ad omne illud, quod aſſumitur, tàm intra, quam extra. Intra, vt ſyrupus, electaria, medicinæ, & opiata. Extra, ſicut emplaſtrum, balneum, & alia.

Balneum duplex. Vnde ſciendum eſt, quod balneũ eſt duplex. ſ. vniuerſale, & particulare. Particulare, vt cum aliquis ſe balneat vſque ad ventrem tantum, ſicut in dyſenteria, aliquando vſque ad genua, & illud dicitur proprie encathiſma. Vniuerſale vero eſt triplex. ſ. aqueum, aereum, & igneum, aqueum eſt duplex. ſ. calidum, & frigidum. Calidum fit triplici de cauſa. ſ. ad euacuandum, quia ſecundum Aui. & Gal. iij. apho. Balneum euacuat ea, quæ corpori ab exterioribus vicinantur, & ad confortandum, quia ſecundũ Iſaac cap. de amore, ſecundũ eos aliqui animantur cum intrant balneum, & ad impinguandum, quod datur hecticis, & conſumptis poſt comeſtionem per ſex horas, primum facit. ſ. ſua ealiditate, ſecundum ſua ſimilitudine cum calido naturali, tertium ſua apertione, & attractione, quia aperiendo viam, & attrahendo nutrimẽtum ad mẽbra debilia, ea impinguat. Frigidum vero balneum valet ad confortandũ in eis, in quibus eſt calor fortis potens reſiſtere, ne extinguatur, vnde. iiij. apho. Iuuene bene carnoſo, & tetano, balneũ aqueum dicitur ſolidum.

Balneum triplex.

Balneum aereum eſt cum aliquis ſedet in tina vacua cooperta bene, & à vaſe, in quo ſunt herbæ decoctæ per quoddam canale ſumus illius decoctionis ad tinam fertur. Iſtud autem balneum aereum dicitur ſtupha.

Balneum igneum dicitur cum aliquis ſedet ſupra lapides calidos, & iſtud bal. valet hydropicis, cum ipſos deſiccet, & appellatur pyria. Et non tantum balneum ab extra exhibetur, ſed quædam alia, ſicut epithemata, cum ſuccus herbarum apponitur. Et cataplaſmata, cum apponuntur ſucci, & herbæ ſimul coctæ. Et embrochatio, cum ab alto liquor aliquis infunditur. Et emplaſtrum, cum confectio dura ſuper locum ponitur. Et apozema eſt decoctio ex herbis ſuper locum poſita.

Nota. Medicinæ, quæ extra aſſumuntur, diuerſificantur ſecundum quod ipſæ per diuerſa foramina adminiſtrantur, ſicut per os, & per nares, & per oculos, & per ſeceſſum; & per virgam, & per os matricis.

De diæta autem ſecundum, quod ipſa eſt exhibitio cibi, & potus, & ſex rerum non naturalium, determinat Iſaac, non tantum in ſuis dictis, ſed ét in libro de febrib⁹, & Aui. de chirurgia aũt Raſis, Conſtantinus, & Auic.

Sed poſitio, ſiue medicina eſt duplex. ſ ſimplex, & cõpoſita de ſimplicibus determinat Auic. & de compoſitis determinat Aui. Raſis, & etiã Gal. & multi alij. Sed quia alij determinauerũt de medicina cõpoſita multũ cõfuſe, & nõ euidenter, Ideo Nicolaus cuius librũ exponere intendimus de compoſitis medicinis, cauſa facilitatis artis medicinæ, determinauit ſub compendio, abbreuiando, quæ ab alijs prolixe ſunt determinata, & etiam ipſe docet modum diſpenſandi medicinas compoſitas, &c.

Partitio. EGo Nicolaus rogatus a quibuſdam, &c. Iſte liber diuiditur in duas partes. ſ. proœmium, & executionẽ. Secunda incipit ibi. Aurea, & c prima in tres. In quarum prima, dat cauſam operationis. In ſecunda, dat modum ſuæ operationis. In tertia, addẽdo cauſam finalem captat beneuolentiam, ſecunda incipit ibi, tria requiruntur, tertia ibi prædictæ vero doctrinæ. Prima iſtarum diuiditur in tres. In prima dat modum diſpenſationis, in ſecunda modum cõfectionis, in tertia modum cribellationis puluerum, ſecunda ibi. Cõficiendo, tertia ibi puluerum cribellatio. Secunda harum in duas, primo dat modũ confectionis medicinarũ cõpoſitarũ, ſecundo oſtendit quare mel in eis ponitur, ſecũda ibi, tribus nãq; de cauſis, &c.

Mellis bonitas cognoſcitur ex. Nota, quòd bonitas mellis cognoſcit ex ſex. ſ. tpe, vnde mel vernale melius eſt, quam hyemale, ſecundo ex colore, vnde mel rubeum ſimile auro melius eſt alio, tertio ex ſitu eius, quia mel eſt terreum, & ideo cũ mel, quod eſt in profundo ſit magis terreum, quã mel, quod eſt ſuperius, ideo, quod eſt in profundo eſt melius, & econuerſo eſt de oleo, quia oleum cũ ſit aereum, & cũ oleum, quod eſt ſuperius ſit magis aereum, ideo eſt melius q̃ oleũ, quod eſt inferius. Quarto cognoſcitur ex eius ſapore, vnde mel quanto dulcius, tanto melius. Quinto ex eius ſubſtantia, vnde mel quãto magis denſũ, tãto melius. Sexto ex eius origine, vnde mel apũ, melius eſt quam aliud, & eſt melius, quã mel de canna factum. Item nota, quod cribellatio

latio,& puluerizatio idē ſunt. Et fit puluis medicinalis A ſubtilis duabus de cauſis, vna eſt, vt ad remota loca poſſit tranſire, ſecunda eſt, vt cito alteretur. Similiter puluis medicinalis fit craſſarum partium duabus de cauſis, vna eſt vt diu in ſtomacho remaneat, & ibidem diu operetur. ſecunda cauſa eſt, ne virtus eius cito euaneſcat.

Mel enim ſit complexionis quæritur.

Et quia mel eſt compoſitiuum medicinarum; ideo primo de melle queramus, cuius complexionis ſit, & videtur, quòd temperatæ. G. j. apho. ſupra illum apho. Qui creſcunt &c. Dicit, quòd illud quod ab alio deciditur ſimile eſt ei, à quo eleuatur, ſicut fumus eleuatus à iuuenibus ſimilis eſt eis, & fumus eleuatus à ſenibus ſimilis eſt eis. Sed mel generatur ex rore cœleſti, & ita ab eo eleuatur, ſed ros eſt temperatæ complexionis, ergo &c.

Item de rore duo generant ſcilicet manna, & mel, ſed manna eſt temperatæ complexionis, ergo &c. Item dicet forte quis, ꝙ apis facit mel ſicut artifex, & veſtigium cauſæ lucet in ſuo effectu. cum ergo apis ſit terreæ, & ſiccæ complexionis, mel erit ſimiliter terreæ, & ſiccæ compleB xionis; apis.n. eſt terreæ, & ſiccæ cōplexionis, cum ſit carens ſanguine, & cū ſit animal anuloſum habens anulos.

Sed cōtra apis eſt terreæ, & ſiccæ cōplexionis. mel itē eſt calidum, & ſic. ſm Ariſt. lib. de animalibus, ergo &c.

Solutio. ad hoc ego dico, quòd mel eſt calidū, & ſiccum, ſed in quo gradu; ego dico, ꝙ Iſaac in diætis particularib. ipſum ponit calidum, & ſiccum in ſecundo gradu. verum eſt, quod ipſum eſt magis ſiccum, quam calidum: apes.n. accipiunt flores, & rorem maxime ſuper ſalices, & quercus, & hæc duo ſimul piſtant, & ex hoc compoſito faciunt mel, & ceram, & hoc compoſitum diuidunt in duas partes, vna pars eſt magis craſſa, & viſcoſa, & eſt cera, de qua ipſæ faciūt domum ſuam, & alia pars eſt magis ſubtilis, & eſt mel quod eſt nutrimentum apum, quod eſt ſimile apibus in complexione. ſ. calida, & ſicca. vnde cum apis ſeparat ab iſta maſſa craſſum, & viſcoſum à ſubtili, craſſum, & viſcoſum fit cera, de qua facit apis domum ſuam. de ſubtili autem quod eſt mel, facit nutrimentum ſuum, vnde mel propter ſubC tilitatem ſuam fere habet totam naturam aeream illius maſſæ. Cera.n. eſt hum. & temperata inter calidum, & frigidum, ideo ſuum calidum parum reſiſtit frigiditati aeris, ideo ipſa cera cito coagulatur à frigiditate, & à ſicco terræ infuſo vbique per ipſam, & fortiter annexo humido aqueo eius, pp quam annexionem ipſa cera eſt viſcoſa. Sed mel eſt cal. & ſic. liquidum vt ſit nutrimentū, quia liquidum eſt cito paſſibile, & tale debet eſſe nutrimentū, & eſt calidum, & ſiccum, vt ſit nutrimentū apis, quæ eſt cal. & ſic. Et eſt mel calidum ex tribus, ſcilicet ex materia ex ſeparatione, & ex artifice. Ex materia, quia maſſa, in qua ſunt piſtati flores, & ros eſt calida. Ex ſeparatione, quia pars aerea, q̄ eſt magis calida cadit in mel, & magis aquea cadit in ceram. Ex artifice, quia apis eſt calidæ complexionis. Ex iſtis tribus eiſdem mel eſt ſiccum, & eſt magis ſiccum, quam calidum.

Ad primum cum dicitur, quod ab aliquo eleuatur eſt ſimile illi, &c. Hoc eſt verum de eo quod ab alio eleuaD tur ſine alteratione, & per ſolam deciſionem; ſed hoc non eſt verū de eo, quod eleuatur ab alio per alterationem, & deciſionem. Ad aliud dico, quod non eſt ſimile, nam manna fit de rore per artem hominis verberando, & nihil miſcendo, ſed mel fit de rore per artem innatam apis, & per alicuius immiſtionem. Ad aliud dico, quòd duplex eſt calor viuentibus. ſ. calor complexionalis, & calor animæ. Calor complexionalis eſt de ſubſtantia corporis viuentis, ſed calor animæ fluit per corpus, & iſte calor cum ſpiritu generatur in corde ex ſanguine. Ideo loquendo de ipſo calore animæ, habentia plus de ſanguine, habent plus de illo calore, & ſunt calidiora, quam animalia non habentia ſanguinem. Loquendo tamen de complexionali caliditate animal ſonans in volando poteſt eſſe calidius, quam aliquod animal habens ſanguinem; apis enim ſonat in volādo propter ſpiritum percutientem ſuum diaphragma. ſimiliter apis inquantum miſtum, multum habet de calore complexionali, propter quod apis habet pinguedinem, & punctionem calefacientem, & maturantem, vnde apis eſt animal frigidum priuatum calore animæ, ſed eſt calidum calore complexionali, & è conuerſo eſt de porco, ideo apis caliditate complexionali calefacit, & maturat apoſtemata, ſupra quæ ponitur, calefacit pungendo aculeo ſuo, & calefacit mel, quod ipſa facit.

Propter qđ mel ponitur in medicinis.

Conſequenter quæritur propter quid ponatur mel in medicinis compoſitis. Et ponitur in eis, vt eas præſeruet, & conſeruet à putrefactione, & videtur quòd non ſit verū, quia nullum conſumptiuum præſeruat, ſed mel eſt conſumptiuum cum ſit calidum, & ſiccum. ergo &c. Item Iſaac, mel eſt acutum, & ita aperitiuum, ſed omne tale præbet calido extraneo ingreſſum; ſed omne tale eſt putrefactiuum, & non conſeruatiuum, ergo &c. Conſequenter quæritur cum quo melius conficiantur medicinæ, aut cum melle, aut cum zuccharo, & videtur ꝙ cum zuccharo, quia zuccharum eſt magis temperatum, cum ſit calidum in fine primi gradus, & humidum in medio eiuſdem. ſicut dixit Iſaac. ſed ſi mel eſt ſiccum in ſecundo gradu, ergo zuccharum eſt minus trāſmutatiuū medicinarum, quam mel, & magis medicinale, ergo magis conſeruatiuum. Oppoſitum vult vſus omnium.

Propter tria mel ponitur ī medicinis.

Solutio. Ad primum dico, quod mel ponitur in medicinis propter tria, pp palliationem, quia palliat horribilitatem medicinæ: ſunt.n. multæ medicinæ, quæ niſi cum melle conficerentur, non ſolum inferrent horribilitatem ſenſui guſtus, ſed etiam cęteris membris. quare ab eis non attraherentur, ſed potius repellerentur; operatur enim mel in medicina idem, quod eſca in hamo; membra enim attrahunt cum dulcedine mellis amaritudinem, per quam confortantur, & depurantur. Secunda cauſa, quare mel ponitur in medicinis eſt, vt ipſum medicinas mundificet, quia ipſum caliditate ſua ſuperfluitates conſumit, reſoluit, & expellit. Tertia cauſa eſt, quia mel conſeruat ſpecies, & medicinas, quia mel ſua viſcoſitate facit medicinas compoſitas viſcoſas, qua viſcoſitate non permittit eas euocari à calido extra. Ad primum dico, quod licet in principio conſumat, in fine tamen conſeruat ſua viſcoſitate ſicut ſal. Ad aliud dico, quod mel eſt parum acutum, ideo ſua viſcoſitas plus valet ad conſeruandū, quā ſua acuitas ad conſumendum. Ad ſecundū dico, ꝙ ſyrupus factus cum melle, ſimpliciter melius valet, quam factus cum zuccharo, & cauſa quadruplex eſt. prima eſt, quia mel viſcoſum melius conſeruat medicinas compoſitas in ſyrupo, quā zuccharum. Secundo, quia mel eſt dulcius, cum ſit dulcius omni re. Tertio, quia mundificat medicinas magis, quā zuccharum, cū ſit calidum in ſecūdo gradu, & zuccharū in fine primi gradus. Quarto, quia melius digeritur, quā zuccharū. Et licet ſyrupus factus cum melle ſit melior ſimpliciter ad digerendum, tamen ad confortandū, & infrigidandū melior eſt ſyrupus factus cum zuccharo, q̄ cum melle; ſi tamen volumus digerere, debet confici cum melle: ſi volumus infrigidare, cū zuccharo: ſi volumus vtrumque, cum vtroque. Ad obiectum cōtra, dico, ꝙ licet zuccharum ſit temperatum; eſt tamen propter hoc paſſibilius, & putribilius, ideo ipſum minus conſeruat, & minus valentem reddit ſyrupum. Et dico, ꝙ licet mel ſit magis acutum, quam zuccharum, non tamen alterat propter ſuam actionem medicinas magis, niſi tantum quo ad dulcedinem reprimendo amaritudinem, & non quantum ad virtutis debilitationem, niſi debilitatio melioret materiam, & ſic ſoluatur.

Modus faciendi ſyrupum roſatū ex infuſione.

SYrupus roſaceus ſic fit. Accipe roſas recentes, &c. ſpone in vaſe per ſe, &c. in caldario pone aquam donec bulliat, & ebullientem ſupra roſas prædictas infunde, & poſtea vas ipſum tege, ne exeat fumus, ex quo aqua ibi refrigerata eſt, roſas inde eijce, &c. alijs recentibus aquam eandem iterum bullitam ſuperinfunde, mutando roſas, donec illa aqua rubea nat, de hac autem aqua iiij. libr. accipe, &c. ibi iiij. libr. zucchari infunde; cum autem bullire inceperit, albuminum ouorum aliquot cum aqua frigida, donec ſpume-

ſcat, concutias: & illam ſpumam in ſyrupo bullientem ſpargendo infunde, & cum nigreſcere hæc ſpuma inceperit, ſuauiter cum cacia remoue, & iterum aliam infunde, donec clarus fiat ſyrupus, & cum inceperit ſyrupus, quaſi filum facere, ſi cum digito tetigeris, aut à cacia dependens adhæreat, coctus eſt. valet calori febr. & ſiccitati; ſitim reprimit, confortat, & conſtipat. Eodem modo ſyrupus viola. fit, humectat, ſiccis febribus, & phthiſicis conuenit, & conſtipatis ventrem laxat. Syrupus nenupharinus eodem modo fit, valet contra maximum calorem, maxime in acutis, & peracutis.

Primo eſt videndum de ſimplicibus, quã de cõpoſitis propter quatuor.

NOn eſt poſſibile, vt homo cognoſcat medicinas cõpoſitas, niſi prius cognoſcat ſimplices, cum igitur Nicolaus determinet cognitionem medicinarum compoſitarum, prius de ſimplicibus eſt videndum, & hoc quatuor de cauſis. Prima cauſa eſt, propter nominum mutationem, quod enim vnus homo vno nomine nominat, alter alio nominat, propter quod ſimplices medicinæ non ſemper per nomina diſtinguuntur, tamen ſemper diſtinguuntur per virtutem. Secunda cauſa eſt, propter vulgi opinionem de ſimplicibus medicinis; quod enim dicit eſſe verum, frequentius eſt falſum, & eſt opinio vulgi, quod dicunt omnes, & etiam plebs; erraut enim in pluribus, qui eos ſequuntur. Tertia cauſa eſt, propter paucitatem experimenti, quia cum virtutes medicinarum ſimplicium non ſciamus experimento, eas aliquando ſcimus per doctrinam.

Item ſi experimento nõ ſcimus, quæ medicina iuuat, & quæ nocet, hoc aliquando ſcimus per doctrinam. Vnde de ſimplicibus medicinis volumus hic determinare quædam, vt per doctrinam completius cognoſcamus, quæ ſimplex medicina iuuat, & quæ nocet, quia per experimentum incomplete, vel nullo modo cognoſcimus. licet enim aqua frigida ſemel exhibita calefaciat, ipſa tamen toties poſſet exhiberi, quod frigefaceret.

Circa medicinam ſimplicem tria videamus, primum eſt de hoc vocabulo, ſimplex medicina. ſecundum eſt de eius complexione in generali. tertium eſt de eius complexione ſimpliciter in ſpeciali. Circa primũ ſic procedo, & dico, quod hoc vocabulum ſimplex medicina eſt æquiuocum, habet enim tria ſignificata, nam vno modo ſimplex medicina eſt medicina, cuius ſubſtantiæ non eſt admiſta aliqua contrarietas, & ita eſt ſimplex medicina,

Nota.

cuius ſubſtantia, & ſuccus, & cuius pars cẽtralis, & pars ſuperficialis ſunt eiuſdem naturæ, & eiuſdem operationis homogeneæ. Et per oppoſitum illa medicina, cuius ſubſtantia, & ſuccus ſunt diuerſarum naturarũ, & diuerſarum operationũ ſicut caulis, eſt compoſita medicina.

Similiter illa medicina cuius pars centralis, & pars ſuperficialis ſunt diuerſarum naturarũ, & diuerſarum operationum eſt medicina compoſita.

Secundo modo dicit medicina ſimplex, quę tantũ apparet ſimplex eſſe, licet ſecundum * varietatem ſit cõpoſita; & ſic oĩs medicina producta à natura eſt ſimplex, et per oppoſitum omnes ſyrupi, & omnia electaria, & omnia antidota, & omnes opiatæ, ſunt medicinæ cõpoſitæ.

* veritatẽ.

Tertio modo dicitur ſimplex medicina, quia non eſt compoſita per artem, & iſto modo omnes medicinæ, quæ ſunt tales, quales eas natura producit, ſunt ſimplices, & per oppoſitum illæ ſunt compoſitæ, quæ artificialiter confectæ ſunt.

Circa ſecundum ſic procedo, & dico, quod complexionum medicinarum alia eſt actualis, alia potentialis. Actualis eſt illa, quæ actu in illa medicina præſens eſt; & appello eſſe actu, quod eſt in eſſe completo vltimæ perfectionis ſuæ ſicut aqua calida actu, & huius complexionis tactus eſt cognitor. Complexio potentialis eſt illa, quæ eſt in potentia in medicina, & hoc eſt tribus modis. Vno modo complexio eſt potentialis in medicina, quæ habet eſſe imperfecte, & ſub eſſe incompleto complexionem, ſiue virtutem aliquid faciendi, & ſic equus vnius anni, aut mulus curſibilis dicitur, quia habet imperfecte, & ſub eſſe incompleto potentiã ad currendum. Sic puer dicitur ſapiens, non quod habeat perfecte ſcientiam, ſed ſub eſſe incompleto, & de hac potentia dicit Gal. in habente huiuſmodi potentiam, habemus fiduciam, vt fiat, licet non ſit factum, adhuc hæc potentia eſt agentis. Secundo modo complexio eſt in medicina in potentia, quia habet potentiam paſſiuam, vt iſta complexio fiat in eſſe, ſicut panis habet potẽtiam paſſiuam, vt in eo fiat complexio carnis in forma carnis. Et ſimiliter ſanguis eſt in potentia paſſiua, vt in eo fiat forma, & complexio carnis ſimiliter, ſed differenter, quia inter carnẽ, & panem multa cadunt media, & inter carnem, & ſanguinem non cadit medium, & hæc eſt potentia patientis. Tertio modo complexio in potentia in medicina eſt, quando medicina eſt apta nata habere etiam ex ſuis principijs, ſicut medicina ex ſuis principijs proprijs eſt apta nata eſſe calida, & calefacere corpus humanum plus debito, & etiam ſicut aliquis ex ſuis proprijs principijs, eſt aptus natus eſſe carnoſus, & non ex cauſis extrinſecis, ſicut à balneo, & hæc potentia eſt, quæ eſt de ſecunda ſpecie qualitatis.

Secundo modo complexio medicinæ poteſt diuidi ſic. Complexionum medicinarum, alia eſt temperata, alia eſt lapſa, ſicut complexio corporis humani, alia eſt temperata, alia lapſa, & appello complexionem corporis humani temperatam, non quia corpus humanum ſit omnino temperatum, quia ſi ſic, tunc homo eſſet dignus decorari ſicut angelus, vt dicit Gal. ſed appello complexionem corporis humani temperatam, quando homo nõ indiget coopertorio ad hoc, quod calefiat ad mitigandam ſuam frigiditatem, nec indiget ablatione veſtiũ, vt frigefiat ad mitigandã ſuam caliditatem. Similiter medicina alia eſt temperatæ complexionis, alia lapſę. Temperatæ complexionis eſt illa, quæ nec calefacit, nec infrigidat, nec humectat, nec deſiccat plus debito, ſed cõſeruat hominem in ſua naturali cõplexione. Lapſa eſt illa, quæ calefacit corpus humanum plus debito. Illa autem, quæ calefacit corpus humanum plus debito eſt calida lapſa.

Tamen aliquod poteſt eſſe calidum quatuor de cauſis. Primo, quia eſt calidum in fine caliditatis, & ſic ignis dicitur calidus. Secundo, quia in eo, dominatur calidum elementum, & ſic miſtum, in quo dominatur ignis dicitur calidum. Tertio, quia calefacit corpus humanum plus debito, & ſic acuta, amara, ſalſa dicuntur calida, & ſic etiam quædam medicinæ dicuntur calidæ. Quarto, quia eſt illud, quod eſt calidum reſpectu aliorum ſuæ ſpeciei temperatorum, & ſic multi homines dicuntur calidi, ſicut illi, qui ſunt lapſi in calido. Similiter illa medicina, quæ frigefacit corpus humanum, dicitur frigida lapſa, tamen aliquid poteſt frigefieri quatuor de cauſis, ſicut calidum, & ſicut dicitur de calido, & frigido quadrupliciter, ſic eodem modo de ſicco, & humido poteſt cauſa quadrupliciter aſſignari.

Tertio modo poteſt diuidi cõplexio ſic. cõplexionum alia prima, alia ſecunda. Prima eſt ea, quæ in eo, quod fit ex non habentibus complexionem, & hæc eſt complexio miſti, in eo, q̃ miſtũ eſt immediate ex elementis, quæ nõ habent proprie complexionem, ſed puras qualitates non fractas. Secunda eſt illa, quæ fit in eo, q̃ fit ex habentibus complexionem, & hæc complexio reperitur in medicinis compoſitis a natura, ſicut lac cõponitur ex ſero, butyro, caſeo, & caulis componitur ex duabus ſubſtãtijs, & pſyllium ex duabus, & fere omnes medicinæ à natura compoſitę ſunt tales; & ſic hęc ſecũda cõplexio reperitur in medicinis omnibus cõpoſitis ab arte, ſicut in ſyrupis, electarijs, trochiſcis, & opiatis. Complexio ſecunda medicinarum poteſt ſic diuidi, nam quædam medicina habet ſubſtantiam ſtypticã, & conſtipatiuã intra, & laxatiuã extra, vt caulis. Et quædã habet ſubſtantiã calidã intra, & frigidam extra, vt roſa, & ideo roſa eſt rubea extra ſcilicet propter ſubſtantiam eam rubificantem extra. Et quædã habent ſubſtantiã viſcoſam extra, & frigidã intra in profundo, vt pſyllium, vnde pſyllij pars corticalis eſt aduſtiua, quia ſuperficialis eſt frigida. Sed quia in pſyllio pars frigida eſt frigidior, quã calida, ideo totũ compoſitum pſyllij dicitur frigidum. Item complexio ſecunda me-

medicinarum poteſt ſic diuidi complexionum medicinarum,alia firma,alia non firma. Firma eſt illa,quæ licet ſit compoſita ex diuerſis complexionibus; non tamẽ poteſt diuidi,nec ſeparari in ſubſtantias diuerſimode complexionatas,propter nimium annexum partium,nec per artem,nec per naturam,nec per caliditatem naturalem, nec per ignitam,nec per decoctionem. Non firma eſt illa,quæ eſt compoſita ex diuerſis complexionibus,& hęc poteſt diuidi in ſubſtantias diuerſimode cõplexionatas, & complexio complexionatorum ex quibus componitur,vnum poteſt ſeparari ab alio, aut per decoctionem, aut per ablutionem, ſed ſi complexio ſit debilis, tunc fit ſeparatio per ablutionem, ſicut eſt in endiuia; ſed ſi ſit complexio mediocris,& fortis,tunc fit ſeparatio per decoctionem,ſicut in caulibus; ſi ſit complexio fortiſſima, tunc impoſſibilis eſt ſeparatio, ſicut eſt oleum, quod eſt compoſitũ ex ſubſtantijs diuerſimode complexionatis, & indiſſolubiliter; propter nimiũ nexum,& viſcoſitatẽ partium olei. Et cum dicimus compoſitã eſſe medicinã B ex contrarijs complexionibus, quarum vna eſt calida, & alia eſt frigida,nos non volumus dicere, ꝙ in vna medicina ſint duæ complexiones contrariæ,quarum vna ſit calida,& alia frigida. ſed volumus dicere, ꝙ in vna medicina ſunt duæ ſubſtantiæ deferentes illas duas complexiones contrarias; attamen illæ duæ ſubſtantiæ deferentes complexiones contrarias commiſcentur per totum,ita,ꝙ cũ qualibet parte vnius ſit pars alterius; & tunc ſuæ complexiones inuicem franguntur, & faciunt vnam medicinam non compoſitam, ſed ſimplicem tẽperatam,& ſimiliũ partiũ per totũ. Sed ſi illæ ſubſtantię deferentes contrarias complexiones non commiſceant complete,ſed vna ſit iuxta aliã, vt vna ſit in cẽtro,& alia in circunferentia,ita, ꝙ quælibet pars medicinæ non ſit compoſita ex illis duabus ſubſtantijs:tunc illæ cõplexiones duarũ iſtarũ medicinarum non franguntur, nec remittuntur,& tũc iſtæ ſubſtantiæ conſtituent vnam medicinã,non ſimplicẽ,ſed cõpoſitã diſſimilium,& non ſimiliũ partiũ in cõplexione;licet tñ ipſa appareat ſimplex C ſicut caulis,& talis medicina per iſtas duas ſubſtãtias facit in corpore humano duas operationes, cum illæ duæ ſubſtantiæ diuiduntur à ſe inuicẽ per calorem naturalẽ.

Circa tertium ſic procedo,medicinarum alia ſubtilis, alia craſſa. ſubtilium,alia ſubtilis in paſſione, alia ſubtilis in actione. Illa medicina eſt ſubtilis in paſſione,quæ facile poteſt diuidi in partes paruas. Subtilis in actione eſt,quæ facile penetrat per foramina parua, & per corpora parua. Craſſa in actione per oppoſitum,& per oppoſitum illa medicina eſt craſſa in paſſione,quæ non poteſt faciliter diuidi in partes paruas. Item medicina quãtum ad eius cognitionem poteſt ſic diuidi. Medicinarũ ſimplicium,alia rara,alia denſa. Rara eſt illa,inter cuius partes ſunt plures vacuitates, & partes aereæ, cum non ſit ponere vacuum. Denſa eſt illa inter cuius partes non ſunt poſitæ vacuitates,ideſt partes aereæ. Et nota,quod rara medicina in corpore humano de facili inflammatur à calore febrili, ſed denſa non de facili inflammatur, D ſed potius fit carbo. Vnde Gal. dicit,quod rara medicina magis eſt flamma,quam carbo. Sed denſa medicina magis eſt carbo,quam flamma,& hæc ſufficiant de medicinis ſimplicibus quantum ad præſens.

Conſequenter accedamus ad medicinas compoſitas, quæ componũtur per artẽ, quia de his intendimus principaliter. Sed quia iſte liber totalis eſt de medicina practica,ideo ſm operationem medicinæ procedamus. Et quia in operatione medicinæ primo oportet malã materiam digerere,quæ digeſtio fit per ſyrupos,& per electaria.& ſecundo eam digeſtã euacuare debemus,quæ euacuatio fit per medicinas euacuãtes,ſecundũ Hipp.j.aph. dicentem,digeſta medicari.& tertio debemus reſiduum materiæ malæ conſumere, & membrum inanitum per euacuationẽ medicinæ confortare, quod fit per opiatas.

De ſyrupis.

Syrupi in apotheca ſit nouẽ.

ITem primo volumus determinare de ſyrupis, & electarijs,quæ ſunt digeſtiua. Secũdo de medicinis euacuatiuis. Tertio de opiatis,quæ habent reſiduum materiæ malæ conſumere,& membrum confortare. Inter ſyrupos,& electaria primo dicamus de ſyrupis, poſtea de electarijs. Incipientes igitur à ſyrupis,primo dicamus, quod ſyrupi ſunt nouem, vel decem, qui communiter debent inueniri in apotheca, ſi apothecarius ſit bonus, qui ſunt hi,ſyrupus roſ. ſyrupus viol. ſyrupus nenupha. ſyrupus oxyſaccharæ, ſyrupus aceto. oxymel ſimplex, oxymel diureticum, oxymel ſcilliticum, ſyrupus de abſinthio,ſyrupus de fumoterræ, & cum his poſſunt addi alij,ſcilicet ſyrup.myrthinus, ſyru.cytoniorum, & ita in vniuerſum xij.ſunt ſyrup.vnde ver.

Oxymel eſt triplex,nenupharis,& violatus,de fumoterræ,myrto,atque roſato. Abſinthio,acetoſo,poſt oxyſacchara iuncto. Et horum ſyruporum videamus primo compoſitionem,vel confectionem. Secundo propriam vniuſcuiuſque virtutem. De primo dico, quod omnis ſyrupus conficitur,aut cum melle,aut cum zuccharo;& ſi ſit ſine his, non erit ſyrupus. Sed ille ſyrupus,qui fit *Syrupus quẽ ſit cũ zuccharo plus debet decoquẽ . quam cum melle.* cum zuccharo melius debet coqui,quam qui fit cũ melle,cum mel ſit magis conſeruatiuum,& minus corruptibile. & putrefactibile,quam zuccharũ, propter, quod ſyrupus factus cum melle diutius conſeruatur, quã cum zuccharo factus. item vbi ponitur mel quanto minus decoquitur,tanto magis laxat,& quãto magis decoquitur,tanto magis reſtringit. Itẽ ſyrupus melius debet coqui in æſtate,quam in hyeme,ne putrefiat,& corrumpatur à caliditate æſtatis. Item ſyrupus quanto melius decoquitur,tanto melius eſt, niſi fiat ex rebus talibus,quæ non patiantur multam decoctionem; quæ ſunt res calidæ,& multum paſſibiles. Item diuerſæ res ponuntur in ſyrupis,ſicut radices,flores,& folia; ſed non ſunt ponendæ ſimul in decoctione, ſed primo difficiles ad coquendum,ſicut radices,& poſt minus difficiles, ſicut folia,& poſtea facillimæ,ſicut flores. Si enim flores ponerentur in principio decoctionis cum radicibus antequã radices eſſent coctæ,virtus florum eſſet totaliter conſumpta. Itẽ aliquando pulueres ponuntur in ſyrupis, & non debent poni in principio decoctionis, ne virtus eorũ euaneſcat per decoctionem; non aũt zuccharum,ne ſyrupi,& zuccharum deturpentur,ſed poſt zuccharum:& non modo quocunque, ſed in ſacco ponitur puluis, & exprimitur ſaccus,& puluis cadit ſubtilis in ſyrupo. zuccharum ponitur in ſyrupis,vt cõſeruet ſyrupum,& medicinas ſimplices in ſyrupo, & etiam vt attrahatur ad mẽbra ſyrupus,& medicinæ,quæ in eis ſunt, & hoc cum melle, & etiam,vt ſua dulcedine reprimat horribilitatem medicinarum exiſtentium in ſyrupo,ideo ſecundum horribilitatem, vel quantitatẽ horribilitatis medicinarum exiſtentium in ſyrupo debet eſſe quantitas ſacchari. Et ſyrupus habet terminum ſuæ decoctionis,qui cognoſcitur duobus modis. Vno modo,ſi cum ſpathula eleuetur,& fortiter teneat ſe gutta ad ſpathulam,coctus eſt ſufficiẽter. Alio modo,ſi gutta vna ponit ſupra cultellum,ſi non ſpargatur diffundendo ſe vndique,coctus eſt ſyrupus.

Conſequenter accedamus ad regulas ſpeciales. Et pri- *De ſyrup. roſa. Lo ref.* mo ad ſyrupum roſatum. Roſa eſt frigida in primo gradu,ſicca in fine ſecundi,& habet duplicem ſubſtantiam. Vnam ponticam, & ſtypticam, & eſt id, quod adhæret ſtipiti, quod eſt tale propter partes aquoſas,& terreſtres, quæ ibi dominantur. Alia ſubſtantia eius eſt aromatica ex partibus igneis, & aereis, & eſt verſus ſummitatem folij,& hæc ſubſtãtia eſt amara in ſuperficie. Alia in profundo, & confortat ſua ponticitate, & aromaticitate, & caput in æſtate,infrigidat. De roſa fiunt quinque res.

Primum eſt ſyrupus coctus. Modum autem conficiẽ di ſatis tangit Nicolaus, & valet iſte ſyrupus, contra febres ſua frigiditate,& contra ſitim ſua humiditate,valet, & confortat, & conſtipat ſua ſtypticitate. Secundum, quod fit de roſa eſt electarium roſatum, ſicut poſt videbimus,cum loquemur de electarijs.

Tertium quod fit de roſa. eſt mel roſatum, quod ſto- *De roſa. fiunt quinque.* machum confortat. Quartum eſt aqua roſa, quæ valet ad infrigidandum omnem materiam calidam. Item

si rosa decoquitur in aceto, & in aqua pluuiali, & spongia infundatur,& superponatur stomacho,vomitum reprimit,& fluxum sanguinis stringit. Quintum quod fit de rosa, est oleum rosa. quod per inunctionem iuuat stomachum inflammatum, sed in hoc oleo debet poni parum aquæ,ne oleum inflammet stomachum.

De syrup. vio. quid sit vio.

Consequenter accedamus ad syrupum violatum,viola est flos notus,frigidus,& humidus,aromaticus, & quædam sunt subalbæ, & minus aromaticæ, & minus etiam laudabiles; & quædam sunt purpureæ,& sunt obscuræ,& magis laudabiles, & quanto sunt purpuriores, & quasi subnigræ tanto meliores,& laudabiliores. syrupus autem vio. eodem modo fit,sicut rosa.

De syr. nenupharino, quid sit nenupha.

Consequenter accedamus ad nenupharinum syrupũ Nenuphar est flos frigidus, & humidus multum, & sic de eo,& de floribus papaueris fiat succus, & sedat libidinem. de eo fiat syrupus omnino,sicut rosatus, & de alijs floribus. valet etiam iste syrupus in causis pectoris, & tussi ex causa calida,& in feb. acutis,& peracutis calidissimis,quia magis infrigidat,& alterat,quam violatus,sitim sedat; somnum prouocat,materiã incrassat. cauendum est ne in cholera crassa detur,sed tantum subtili.

Nunc quæramus de operationibus medicinæ practicæ. Et quia in operationibus medicinæ practicæ fit primo digestio,& secundo euacuatio malæ materiæ,& tertio balneatio, & quarto oppilatio, & quinto phlebotomia,ideo primo quæramus de digestione quid sit.

De digestione.

ET si dicatur sicut dicit Auic. ꝙ digestio est qualitas faciens cessare putredinem substantia manente. Cõtra,qualitas non corrigit peccatum substantiæ,sed putrefactio est peccatum substantię,cum sit corruptio substantiæ,quia putrefactio corrumpit complexionẽ,quæ est dispositio ad formã,& per consequens corrumpit substantiam. ergo digestio non est qualitas faciens cessare putredinẽ. Item si digestio, faceret cessare putredinem, tunc nihil digereretur nisi putridũ,sed hoc est falsum,quia cibus digerit̃,qui nõ est putrefactus, & chymus,ergo &c.

Item in sanis aliquando fit digestio materiæ euacuandæ per syrupos,in quibus nulla est putrefactio ergo &c.

Item cum nulla sit materia putrida,nisi illa,quę est in minera putredinis; tunc nulla materia digereretur,nisi illa,quæ est in minera, sed hoc est falsum. Item cum in statu materia sit digesta, tunc ergo cessaret putredo, & tunc in statu nõ esset febris. hoc aũt est falsum ergo,&c.

Item dicit substantia manente. ergo tunc materia digesta debet manere in corpore, & non debet euacuari, quod est contra Hipp. digesta medicari,&c. Dices forte, ꝙ digestio est repressio materiæ malæ,sicut dicit Galen. Contra cũ in omni statu materia sit digesta,in statu materiæ malitia est repressa. ergo omnino materia non affligit,sed erit status melior horarũ. quod falsum est, sed est nequior. Sed dices,ꝙ digestio est præparatio materiæ ad expulsionem. Contra ꝑm hoc quidẽ deberet quicquid digereretur expelli. sed hoc est falsum. Multa n. digeruntur,quæ non expelluntur,ergo &c. Solutio. Dico,quod hoc nomen digestio est nomen æquiuocum. Vno modo potest fieri extra corpus viuens, & aliquando in viuente corpore. Si fit extra corpus viuens, tunc digestio dicitur mutatio in caliditatem,& fit calido, & nõ oportet,quod illud calidum reguletur a virtute naturali,& de tali digestione determinat Arist. in iiij. meteororum. Si aũt digestio fit in corpore viuente, siue fit iuuatiui, siue nocitiui, semper tñ fit ab ea virtute. s. naturali tanquam regulante;& hæc digestio,quæ fit in corpore humano est duplex,vna est iuuatiui,& alia nocitiui. Illa quę est iuuatiui est nutrimenti,& fit à calore naturali regulato à virtute membri,& per hanc digestionem cibus acquirit cõplexionem membri,vt per hoc possit acquirere formam mẽbri. Digestio,quæ est nocitiui,est materia,quę est causa morbi,& est duplex,vna per quam præparatur mala materia ad expulsionem. Secunda est,per quam corrigetur mala materia,vt digeratur,& membra nutriat.

Digestio in corpore humano triplex duplex.

De his duabus digestionibus dicit Hali. in techni,qđ digestio aliquando facit malũ bonum,vt ipsum conuertat in membra,& nutriat membra: aliquando facit malum medium inter malum, & bonũ,vt ipsum expellat. Sed tñ notandum,quod semper natura malam materiã intendit digerere,sed si materia fuerit furiosa,& resistẽs, tunc natura non potest complete eam vincere,licet eam vincat in parte,& tunc eam non facit bonam, sed mediã inter bonam,& malam, vt ipsam expellat. Hæc aũt definitio digestionis,digestio est qualitas, &c. non est definitio digestionis cõiter se habentis ad digestionem extra corpus viuens,& in corpore humano. Similiter ista definitio non est digestionis factæ cõiter se habentis ad digestionem conuenientis,& nociui,sed dico, quod est digestionis factæ in corpore viuente, quæ est nociui tantum, siue illud nociuum per illam digestionem fiat bonum ad nutriendum, & conuertatur, siue fiat medium inter bonum,& malum,ad expellendum. Cum tu quæris quid est digestio? dico,ꝙ digestio in nocitiuo, siue mutet nocitiuum in bonum, siue in medium inter bonũ,& malũ,est qualitas faciens cessare putredinem substantia manente. Ad primum dico, ꝙ digestio non facit cessare putredinem immediate,sed per medium, nam quædam sunt qualitates,quæ materiam existentem in venis habilitant,vt ipsa fluat ad mineram putredinis, & ibi putrefiat. Ego dico,quod digestio debet remouere à materia illa qualitatem, per quam ipsa fluebat ad mineram, ne ibi putrefiat,& per consequens non permittat eam fluere ad mineram putredinis, nec per consequens putrefieri. licet enim putrefactio peccet in substantia, tñ qualitas inclinatiua ad putrefactionem nõ peccat in substantia,quam qualitate aufert digestio,& per consequens nõ permittit eam putrefieri. Ad aliud dico,ꝙ nihil digeritur hac digestione, de qua loquitur nisi putrefactũ, ideſt nisi illud quod habet qualitatem aliquam,per q̃ est in via ad putrefactionem. Tertia ratio procedit de digestione iuuatiui. cum in sanis non fit aliquid nocitiuũ. Ad aliud dico, ꝙ non digeritur materia, quæ putrefienda est,illud quæ est minera,sed in illa est, quæ est cũ hac via ad mineram, & ad putrefactionem,ideo nõ valet. Ad aliud dico,quod in statu non est cõplete materia mineræ digesta, sed adhuc est in digerẽdo. sed in crisi ipsa est complete digesta.

Item forte non digeritur materia,quæ est etiã minera, sed materia antecedens, quæ est in venis. Dico,quod in statu materia antecedẽs est digesta,sed non coniũcta materia,quæ est in minera,& hęc in statu facit feb. Ad aliud dico, ꝙ digestio est qualitas,&c. i. digestio non euacuat materiam per se; solum. n. digestiuum non euacuat materiam,sed quod est digestiuum, & euacuatiuum digerit materiam,& eam digestã euacuat. Ad aliud dico,quod definitio bona est, digestio est repressio malæ materiæ,et hoc vt natura vincat super eã conuertendo,vel expellendo, & ista definitio est eadẽ cum præcedente. Et ad argumentum cõtra,dico, quod status est melior horarum,& ẽt nequior,nam in statu materia est minor,q̃ in alio tempore,tñ ipsa tũc est magis mota, quam in alio tempore, & quia materia,nec affligit,nec affert nocumenta,& symptomata,nisi quia mouetur,ideo plus sensibiliter affligit,& fortiora symptomata inducit,quã in alio tẽpore. ideo status est nequior horarũ secũdũ sensum, non tamẽ secũdum veritatem, sed in tempore præcedenti materia erat maior sed min⁹ mota,ideo &c. Ad aliud dico,quod hæc definitio est bona, digestio est præparatio materiæ ad expellendum,& hæc definitio non est definitio digestionis factæ in corpore humano, sed materiæ nociuæ, quæ debet expelli,cum ipsa nõ potlit cõplete corrigi. Sed videtur,quod natura nunquam digerat materiam ad expellendum,sed tantum ad conuertendũ, & tunc definitio Auic est mala,digestio est præparatio materiæ ad expellendum, probatio assumptæ. Gal. in de iuuamentis membrorum dicit.quod omne, quod natura alterat, alterat, vt conuertat, ergo Auic. male definit digestionẽ sic. digestio est præparatio materiæ ad expellendum.

Ego

Ego dico, quod dictum Auic. intelligitur de materia A nocitiua, quæ non potest corrigi, sed Gal. intelligit de cibo. Vel potest dici, quod natura intendit conuertere quicquid digerit; sed operatio naturæ non attingit aliquando intentionem suam propter materiæ inobedientiam, & tunc expellitur materia præter intentionem naturæ, & Auic. intelligit de operatione naturæ, & non de eius intentione; sed Gal. intelligit de intentione eius, & non de operatione, & sic soluitur.

Oxysacchara ab oxymel. quod acetum dicitur, & sac. fiat autem sic &c.

Syrupus acetosus sic fit ℞. aceti partem vnam, sacch. ij. & aquæ iiij. Iste autem syrupus valet in omni, vbi est oppilatio hepatis, & splenis, & intestinorum, & valet in oi feb. de crassa materia. Hydromel fit ex melle, & aqua valet illis, qui habent crassos humores, & retentionem vrinæ. valet etiã, vbi est crassa materia, & phlegmatica. Oxymel simplex valet vt oxysacchara, digerit, diuidit, et phlegma mirabiliter purgat. datur cũ calida, sic fit &c. B

Oxymel diureticum ℞. mellis despumati lib. j. aceti fortissimi lib. j. fem. in quo bulliant radices fœnic. vnc. ij. & raphani vnc. j. & s. rebulliant ad tertiam, deinde colẽtur, & supradictæ colaturæ supradictum mel addatur in stagnato vase, & iterum bulliant lento igne frangitando cum sparhula vsque ad aceti cõsumptionem. valet feb. veræ, & quartanæ, & tertianæ nothæ, vt oxysacchara phlegma digerit, diuidit, & purgat. dat mane cũ calida.

Oxymel scilliticum, seu compositum addit supra radicẽ scillæ. Iste syrupus diuidit, incidit phlegma, & materias vbicunque sint in corpore; & si non habemus scillam, loco eius ponamus raphanum, quod idem operatur: etiam ille syrupus valet ad prouocandum vrinã, & contra debilitatẽ pectoris ex materia viscosa. Superius determinatum est de simplici medicina quantũ ad eius nomen, & quantum ad eius complexionem, & quantũ ad eius cognitionem in generali. Nunc declaremus de ea, quantum ad eius cognitionem in speciali. Sed medicina simplex duplici via cognoscitur. s. via experimenti, & via rationis, & hoc est, ꝙ dicit Haly. in techni. Necesse est medico, vt experiatur cum ratione. & secundum hoc ipse vult, vt ipse sit contentus in cognitione medicinæ experimento, & ratione. Sic ergo manifestum est, ꝙ medicus cognoscit medicinam duplici via. s. experimento, & ratione, & hoc idẽ dicit. G. in apho. 6ic. Si aliquis vult artem ducere ad actum, oportet, ꝙ vtatur duobus. s. experimento, & ratione. Et diuiduntur experimẽtum, & ratio in duobus. s. in principijs, & cognitione principiorum. In principijs sic, nam principia rationis sunt principia, experimenta sunt operationes rei in principiorum cognitione. Nam principia rationis intellectu cognoscuntur, sed principia experimenti cognoscuntur sensu. Et quia principia experimenti sunt nobis magis nota quam principia rationis, ideo prius inquiramus cognitionem simplicium medicinarum via experimenti, & hoc quantum ad istam lectionem, secundo via rationis, & hoc quantum ad lectionem sequentem.

Circa experimentum sciendum, ꝙ duplex est experimentum. s. vallatum, & non vallatum ratione: tunc ipsum est timorosum, & fallax si non sit vallatum ratione. vnde dicit Hipp. experimentum fallax, & illud non cõuenit ad cognitionẽ medicinarum. Si autẽ sit vallatum ratione, aut illa ratio, aut vallatio continuata est per totã operationem experimentalem, aut non. Si non, tunc experimentũ inducit cognitionẽ non firmam, & per talẽ experimentũ non debet cognosci medicina simplex à medico. Si autẽ ista ratio, & Vallatio sit continuata per totam operationẽ experimentalẽ. aut ista cõsideratur, vt est in fieri, aut in facto esse. si in fieri tunc experimentũ est laboriosum, & longum tps requiritur, & per tale experimentum sic consideratum debiliter cognoscitur medicina simplex. Si in facto esse, tunc per illud experimẽtum sic consideratum, debet medicus cognoscere medicinas simplices, & de isto sic considerato hic intendimus, & ad hoc experimentum sic vallatum ratione, septem requiruntur, & exiguntur conditiones.

Prima est, ꝙ oportet, vt medicina simplex, quæ experiatur, sit pura, & munda ab omni extranea qualitate, ne per illam extraneam qualitatem impediatur propria operatio medicinæ, & per consequens cognitio experimentalis. Et ponit Auic. exemplum in amygdalis, quæ recentes sunt temperatæ complexionis, sed vetustate consumptæ amittunt complexionem temperatam.

Secunda conditio est, ꝙ fit experimentum in simplici ægritudine non in composita, sicut quotidiana est cõposita ex calido, & frigido; ipsa enim est frigida, inquantum ex materia frigida est; calida vero est, inquantũ est morbus calidus. s. feb. quia omnis febris est calor innaturalis. vnde non sequitur. hæc medicina simplex. s. euphorbium curat morbũ calidum. s. febrẽ quotidianam, ergo euphorbium est frigidum, quia omnis cura fit per contrarium, non sequitur. Dico, ꝙ euphorbium curat quotidianam nõ per contrarietatẽ, quam habet ad eam gratia suæ materiæ. quia euphorbium est calidum. B

Tertia cõditio est, ꝙ oportet, quòd medicina simplex experiatur in duabus contrarijs ægritudinibus diuersis sicut scammonea in quotidiana, & tertiana; ipsa enim curat quotidianam ex sua complexione, tertianam ex proprietate sua, tamen non sequitur, scammonea curat tertianam, ergo est frigida; sed sequitur ipsa ex sua complexione curat quotidianam, ergo est calida.

Quarta conditio est, quod oportet, quod virtus medicinæ sit æqualis qualitati patientis, vnde in morbo calido in iiij. gradu medicina frigida in primo administrata, neque infrigidat, neque curat.

Quinta conditio est, ꝙ fiat distinctio inter per se, & per accidens. vnde non sequitur, aqua calefacit, ergo est calida, quia ipsa non calefacit per se, sed per accidens, quia exterius excitat calidũ ad interius repercutiendo.

Sexta conditio est, ꝙ oportet, ꝙ operatio medicinę sit continuata, & multiplicata. Si enim medicina calefacit quinque hoĩes, non pp hoc oportet, quod sit calida simpliciter, nec oportet, quod calefaciat omnes homines. nã illi quinque homines, quos ipsa calefaciebat, possunt esse frigidi, & temperati, & illud quod calefacit frigidos, & temperatos, non oportet, quod calefaciat calidos. C

Septima est, ꝙ oportet, ꝙ experimentum fiat in corpore humano, & primo in temperato, postea in lapso, & postea in ægro, & non in aliquo alio. vnde, non sequitur hæc medicina simpliciter infrigidat leonem, ergo est frigida. Sunt enim quædam medicinæ relatæ ad corpus leonis frigidæ, & ipsum infrigidant, tamen ipsæ relatæ ad corpus humanum, sunt ca. & ipsum calefaciunt. propter hoc experimentum debet fieri in corpore humano fulcitum iftis vij. conditionibus, & sic fulcitum erit ratione, & hoc experimentum ducit in cognitionem rei expertæ, & alia experimenta faciunt illi, qui principia medicinæ cognoscunt per doctrinam.

Habito de tribus superioribus syrupis. s. rosato, viol. & nenupharino. Nunc dicamus de alijs quinque syrupis. s. oxysacchara, syrupo acetoso, oxymelle simplici, diuretico, scillitico, & hoc quantum spectat ad præsentem lectionem. Et primo dicamus de oxysacchara. D

Oxysacchara fit de vino malorum granatorum, & aceto, & zuccharo. ita ꝙ accipiuntur vini prædicti vnc. viij. & aceti vnc. iiij. & zucch. lib. j. & in stagnato vase bulliãt mouẽdo cũ spathula, donec ad quantitatẽ zucch. remaneant, & adeo sit spissum, ꝙ possit diuidi sicut electarium. Zuccharum est temperatũ in caliditate, & humiditate; plus tamen habet de humiditate, quam caliditate. Vnde dicit Isaac in diætis particularibus, ꝙ zuccharũ est calidũ in fine primi gradus, & humidũ in medio eiusdẽ. habet virtutem dissoluendi cho. & ventrem humectat absq; vlla morsura, & stomachũ mundificat. Sciendũ tñ, ꝙ si exhibeatur cholericis, ipsum, in cholerã conuertitur, & auget eã. sicut. n. acetositas sedat choleram, sic dulcedo, quæ est ei contraria auget eam, quia cõtrariorũ cõtrarij sunt effectus. Platearius aũt dicit, ꝙ plus humiditatis, quam caliditatis habet, & fit de can-

na mollis, quæ inuenitur in transmarinis partibus scilicet in Hispania,& Sicilia. Et eligendum est illud,quod est albissimum intra, & extra, & non rubeum,quia rubeum calidius est melle, & ideo mel est melius illo. Si syrupi emantur ab apothecarijs, timendum est,ne sint de zuccharo rubeo. ideo melius est ægro, & medico, ꝙ eos medicus faciat,quam eos emat ab apothecario.

De aceto. Acetum frig.& sic. est, virtutem habet penetratiuam subtilitate suæ substantæ,& constrictiuã ex suis qualitatibus; ideo acetum incidit,& diuidit crassos humores,& viscosos. acetum etiam est aliquantulum calidũ caliditate,quam acquirit per putrefactionem. nõ dicitur calidum,quia sua frigiditas vincit suam caliditatẽ,et est plus frigidũ,quã calidũ. Acetum enim fit per ebullitionem,& accidentalẽ caliditatem in vino,vel alio,facientem expirare partes igneas,& aereas, remanẽtibus partib⁹ aquosis,& terrestribus,et ideo acetũ pro partibus terrestribus est siccum,& pro partibus aquosis est frigidum, & ideo acetũ est frigidũ,& sic.& subtilis subitantiæ. Itẽ syrupus cõtra cholerã valet, si materia sit crassa, & frigidior, & oxysacchara plus valet,q̃ dicti tres syrupi.Sroſatus,viol. & nenupharinus, cum acetum multum transeat, cum sit multæ penetrationis,& acutæ, & oxysacchara est frigidior syrupo rosato. Sed cauendum est ne oxysacchara detur habentibus, pectus debile, & siccum, & debiles neruos. Causa primi,quia acetum inimicum est pectori. Causa secundi,quia frigidũ,est inimicum neruis. Item cum acetum excoriet intestina, oxysacchara non debet dari habentibus intestina debilia scilicet fluxum ventris.

De syrupo acetoso. Consequenter dicamus de syrupo acetoso. Syrupus acetosus recipit aceti partem vnam, mellis ij. & aquæ iiij.& Auic.dicit,ꝙ ipse non recipit nisi ista tria. Acetũ habet frigiditatem,caliditatem,& acuitatem,& aqua mitigat eius acuitatem,& caliditatem. Iste aũt syrupus debet dari in omni febre, vbi est oppilatio hepatis,& splenis, & intestinorũ valet in febre de crassa materia; acetum.n. frigidum,& incisiuum est, & etiam iste syrupus valet contra materias crassas, simplices, & compositas. Sed si materia sit subtilis plus valet syrupus rosatus; acetosus.n. datur ad infrigidandum, & cum hoc ad incidendum,& diuidendum,& dissoluendũ; acetosus enim syrupus est aperitiuus pororum,& fumorũ expulsiuus.

De hydromelle. Consequenter dicamus de oxymelle, & gratia huius de hydromelle. Hydromel fit de aqua, & melle. quod aliquando est multæ commistionis, aliqñ paucæ cõmistionis,& aliquãdo æqualis. Hydromel multæ commistionis habet ix.partes mellis,& j.aquæ. Hydromel paucæ commistionis habet viij.partes aquæ,& mellis j. Hydromel æqualis cõmistionis habet æquales partes aquæ,

De mellicrato. & mellis, &c. Et mellicratum aliquando sumitur pro clareto,& aliqñ pro hydromelle. Hydromel valet illis, qui habent crassos humores,& retentionem vrinæ. Et cauendũ ne detur illis,qui habent calorẽ naturalem; ipsum enim incendit illum calorem,similiter ne detur habentibus choleram interius; ipsam enim incendit. sed hydromel valet,vbi est crassa materia,& phlegmatica.

De oxymelle. Nunc autem dicamus de oxymelle, quod est triplicis generis,ſ. simplex, diureticũ, & scillitícum, vel oxymel simplex,& oxymel compositum,& decompositum. Isti enim se habent per additionem sic. Oxymel.n. simplex fit ex aceto,& melle, vt ex duabus partibus aceti,& vna mellis, & bonum est aliqñ, ꝙ parum aquæ apponatur. Et differt iste syrupus ab oxysacchara in hoc, ꝙ iste syrupus fit de melle,& ille de zuccharo;& iste syrupus aliquando plus de aceto,quam de melle,aliquando minus, aliquando æqualiter. Si sit plus de aceto, vel æqualiter, tunc est multũ frigidus; si sit de melle plus,tunc ipse est calidus,& parum, quia acetum est frigidius, quam sit mel calidum. oxymel datur,vbi est oppilatio cum frigiditate,& oxysacchara,vbi est oppilatio de caliditate.

De oxymelle diuretico. Oxymel diureticũ, siue cõpositũ addit supra syrupũ simplicẽ,& sic fit. ℞. radices diureticas,vt apij,fœniculi, petroselini, leuistici, mundificata intra, & extra, & per vnam noctem iaceant in aceto; coquantur cum aceto vsque ad consumptionem medietatis,quia radices multum debent decoqui; postea colentur, & addatur mel sufficienter. & valet contra omnem febrem ex materia frigida, sicut quotidiana,& quartana, & vniuersaliter contra oẽs humores phlegmaticos,& melancholicos in remotis partibus, quia ipsum est incisiuum, sed debet euitari, ne detur habentibus pectus malum, & neruos debiles,nisi apponatur reprimens malitiam eius.

De oxymelle composito. Oxymel scilliticum, siue compositum addit supra illud radices scillæ, & iste syrupus incidit, & diuidit humores phlegmaticos,vbicũque sint in corpore. Et si non habes scillam,loco eius ponas raphanũ, quod idem operatur, & valet ille syrupus ad prouocandum vrinam. caueatur tamen in habentibus malitiam pectoris, nisi addatur reprimens malitiam eius. Scilla est cæpe canis, *Documentum.* quæ magis consumit, peior est hæc, illa, quæ est albissima, & viscosa melior est. illa scilla est valde incisiua, & deoppilatiua. vnde contra oppilationem splenis valet. cauenda tamen est in pectore debilitato ex siccitate, tamen valet in debilitate pectoris ex materia viscosa.

An quælibet materia possit digeri. Habito quid est digestio,nunc quęramus a quo fiat digestio. Et circa hoc quæramus primo,vtrum quælibet materia possit digeri,& arguitur, ꝙ nõ.primo sic,oĩs cura fit per contrarium, sed calor est digerẽs,ergo nulla materia calida põt digeri. Item,ꝙ materia febris putridæ nõ possit digeri, probo, quia feb. est calor naꝛis mutatus in igneum,& innaturalẽ,in feb.ergo nõ est calor naturalis, nec temperatus, sed digestio non fit nisi a calido naturali,& temperato, ergo in febribus putridis non potest fieri digestio. In contrariũ arguitur,quia Natura est omniũ operatrix,ergo omnis materia potest digeri a Natura.

An digestio fiat à calido. Consequenter quæritur, vtrum digestio fiat a calido radicali,vel influente,& videtur,ꝙ a radicali,quia materia morbi est particularis,ergo digeritur a causa particulari,sed radicalis est particularis,& proprius membro,et influens oĩbus membris vniuersaliter,& influens de mẽbro in membrũ,ergo,&c. Item Auic. in i. dicit,quod idẽ calor digerit cibum,et materia morbi,sed radicalis digerit cibum,& non influens,quia si influens digereret,ipse non daret nisi formam cordis, cũ ibi generetur, & eius complexionem habeat,sed hoc est falsum,ergo,&c. Sed contra agens est in actu, & influens est in actu,radicalis in potẽtia solum,& sopitus,ergo,&c. Item videtur quod influens digerat, licet vterque digerat, quia calidum influens vniuersalis est, & radicalis particularis,&c. vniuersalis plus influit in suum effectum, quam particularis,ergo fluẽs plus facit ad digestionem, quam radicalis.

Solutio primæ quæstionis. Solutio ad primam quæstionem. dico, ꝙ oĩs materia a calore potest digeri,nisi sua malitia resistat,& egeat auxilio medici. vnde calor naturalis digerit tam materiã calida,quam frigidam; sed tñ differenter,quia infrigidata digerit alterando tm̃, & sic via alterationis. sed calor naturalis digerit materiã calidã partes calidiores expellendo, & expirare faciendo per modũ fumi, & vaporis, & ita residuum materiæ,quod remanet infrigidãdo: dupliciter.n. materia calida potest infrigidari. Vno modo partes calidiores expellendo in fumũ,& vaporem, & ita residuum,quod remanet infrigidando,& ita materia calida infrigidatur a calore naturali nociuum expellendo. Secundo modo materia calida potest infrigidari sola alteratione,& ita infrigidatur a frigido,vnde calor digerit tã materiã calidam,q̃ frigidam, sed non eadẽ via,sed diuersa sicut dictũ est; sed frigidum non digerit nisi vnam materiam tantũ,scilicet calidam, & vno modo tantum, scilicet alterando. Dico ergo,ꝙ quælibet materia digeritur a calido,nõ inquantũ calidũ, sed inquantũ naturalis.

Ad primum dico, quòd oĩs cura fit per contrarium, non a contrario in forma,sed in effectu,& operatione,et ab inducente contrarium, & ideo non oportet,quòd calor curetur per frigidum,sed per infrigidans. Ad aliud dico,quòd licet calor fiat innaturalis, tamen aliquid retinet naturaliter,secundum quod ipse potest aliquam materiam digerere in lõgo tempore, quam naturalis calor, & temperatus digereret tempore breuiori.

Ad

Solutio primæ quæstionis.

Ad ſecundam quæſtionem dicendũ, ꝙ eã ſoluit Auic. in j cap. de membris. ibi enim dicit Auic. ſi cibus eſſet in membris, & via cordis eſſet clauſa, exiſtens in membris non digereretur, quia calor influens non diffunderetur à corde, & propter hoc dico, ꝙ digeretur ab vtroque, & ꝙ aliquãdo alteratur, & oportet, vt alteretur à tali re, quòd inducat complexionẽ membri, vt per eam poſſit recipere membri formam. Calor aũt radicalis non immediate poteſt cibum alterare, cum ſit in profũdo membrorum ſolidorum, & non tangens cibum, & calor influens de ſe ſatis ſufficienter alterat cibum, ſed ipſe ſufficienter non alterat cibum alteratione inducente formam confimilẽ complexioni membri. Sed oportet, ꝙ calor influens informetur, & reguletur à calore radicali, & tunc influens eſt eiuſdem naturæ cum radicali, quia calor ſic rectus alterat cibum alteratione inducente formam membri. Dico ergo, quod vterque calor digerit cibum, ſed differenter. nam influens digerit inſtrumentaliter, & radicalis ſicut principale agens, regulando digeſtionem.

Itẽ radjcalis inducit formam membri, & nõ influens niſi regulariter à radicali. dico ergo, quòd radicalis digerit principalius. Ad primum dico, quod ipſe ſupponit falſum, cũ dicit, quod calor radicalis ſopitus eſt, hoc eſt falſum, ſed eſt actu, licet non ſit actu ſicut influens, vt in ſyncopizante. dico, ꝙ calor eſt actu, licet ſit debilis non apparens. Ad aliud dico, qđ cauſa vniuerſalis cũ tunc ſit regularis, plus in cauſatũ influit, quã particularis, ſed ſi particularis ſit regulans vniuerſalem, & non è contra, non oportet, ꝙ plus influat; & ſic eſt hic, ideo non valet.

De ſyrupo de abſinthio.

Syrupus de abſinthio, &c. coquatur abſinthium in aqua, & ponatur poſt zuccharum, & poteſt fieri cũ melle duobus modis ſic. Accipe roſ. & abſi. æqualiter, & ponatur in aqua, & coquatur ad partem quartam, & pones tertiam partem mellis, & quartam vini aromatici, & eſt multum bonum. Secũdo modo ſic. ℞. abſinthij partem vnam, & duas cichoreæ, & fiat ſyrupus ſicut prius, hoc mul: ũ valet ad confortandũ ſtomachum, et hepar deoppilando, ipſum conſtringendo, deoppilando paruas eius venas, vel per eius ſubtilitatẽ, & caliditatem oẽs hepatis partes, quæ ſunt ſanguineæ, cũ hepar ſit ſanguis coagulatus, in conſtringendo per ſuã ſtypticitatẽ, & hoc ipſum deſiccat conſtringendo, ſed venas eius aperit, & diuidit, Auic. dicit, quod multum confert hydropicis ex calida cauſa, & choleram euacuat, & iuuat ſtomachum.

De ſyrupo de fumoterræ.

Syrupus de fumoterræ generaliter cõuenit omni impetigini, omni ſcabiei: mundificat ſtomachum, hepar, & renes purgat. ℞. myrob. omnium ana vnc. x. ſenæ, myrthæ, gentianæ, baccarum lauri, ana vnc. j. & epithymi, cuſcutæ, abſinthij, thymi, hepaticæ, vtriuſque lapatij, ſcabioſæ, enulæ, boraginis, radicis apij, marathri ana vnc. xx. liquiritiæ, polypodij, ana vnc. x. tamarindi, caſiæ fiſtulæ mundatæ ana vnc. iij. vuarum paſſarum vnc. j. roſ. mannæ, viol. ana vnc. j. prunorum nu. xl. ſucci de fumoterræ, & boraginis quantum ſufficit. ſaniationem mundificat, & etiam venas; hepar aperit, & deoppilat, & laxat ventrem, & choleram euacuat, & confortat, & valet contra lepram, & ſcabiem, & ſimilia.

De ſyrupo de boragine.

Syrupus de boragine eſt triſtitiam mitigans, mundificans ſanguinem, lætitiam prouocans, & memoriam, ideo valet contra cardiacas paſſiones, & fit ſicut ſyrupus de fumoterræ. Similiter poteſt fieri ſyrupus de cytonijs, & etiam ſyrupus de myrto, & aliquando de multis alijs rebus. etiam quomodo debeant fieri patet ex prędictis, quia fiunt ſicut prædicti ſyrupi.

Quia dicit Ariſt. in lib. de animalibus, ꝙ qñ ratio cõcordat ſenſui, tunc eſt perfecta cognitio, & cum declaratum ſit de cognitione medicinarũ ſimpliciũ per experimentũ, cuius principia cognoſcuntur ſenſu, Nunc debemus dicere de cognitione medicinarũ per rationem, cuius principia cognoſcuntur intellectu. Et ſunt quatuor rationes, per quas medicinæ ſimplices cognoſcuntur. Prima ſumitur ex ſubſtantia medicinæ ſimpliciter. Secunda ex ſapore eius. Tertia ab odore. Quarta à colore eius. Et primo dicemus de ratione ſumpta à ſubſtantia medicinarum ſimplicium. Sed ſciendum, quod ſubſtantia eſt nomen æquiuocum. nam ſubſtantia vno modo eſt res de prædicamẽto ſubſtantiæ, & ſic vtitur hoc nomine ſubſtantia logicus, & aliquando ſumitur ſubſtantia pro poſitione partium in toto, & hoc modo vtitur hoc nomine ſubſtantia medicus, & ita intendimus de ſubſtantia, & ſubſtantia diuiditur per rarum, & denſum. ſubſtantia autem rara cito inflammabilis eſt, cũ ipſa ſit vacua. i. aere plena; res enim poteſt cito inflammari, vel quia rara, vel quia calida. vnde non ſequitur, hæc res cito inflammatur, ergo eſt rara. ſed bene ſequitur, hæc res cito inflammatur, ergo eſt rara, vel calida. Similiter ſequitur, duarum rerum eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt eiuſdẽ raritatis, quæ citius inflammatur, eſt calidior alia, quæ ea non citius inflammatur pro maiori raritate cum ipſe ſint eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt æqualis raritatis. vnde Gal. in techni dicit. ſi corpus humanum cito inflammatur, ipſum eſt rarum, vel potentia calidum. Item poteſt cito infrigidari, vel quia rarum, & cito paſſibile, vel quia potentia frigidum. vnde non ſequitur hoc cito infrigidatur, ergo eſt potentia frigidum, ſed ſequitur hoc cito infrigidatur, ergo eſt rarum, & cito paſſibile, vel potentia frigidum. Item ſi ſint duæ res, quarum vna eſt rara, & alia denſa. ſi dẽſa citius infrigidatur, ipſa eſt frigidior. Sed ſi rara citius infrigidatur, non oportet, quòd ipſa ſit frigidior. Similiter denſum tarde calefit. & inflammatur, vel quia denſum, vel quia potentia frigidum. vnde non ſequitur, hoc infrigidatur; ergo eſt potentia frigidum, ſed ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt denſum, vel potentia frigidum. Similiter ſequitur, duarum rerum eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt æqualis denſitatis, quæ tardius inflammatur eſt frigidior, quia non tardius inflammatur pro maiori denſitate, cum ipſæ ſint eiuſdem ſubſtantiæ, ideſt eiuſdem denſitatis. Item res tarde infrigidatur, vel quia denſa, vel quia potentia calida. vnde non ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt denſum. Nec ſimiliter ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt potentia calidum, ſed ſequitur, hoc tarde infrigidatur, ergo eſt denſum, vel potentia calidum. Similiter ſequitur, duarum rerum, quæ ſunt eiuſdẽ ſubſtantiæ, i. æqualis denſitatis, quæ tardius infrigidatur eſt potentia calidior. Item ſi ſunt duæ res, quarum vna eſt rara, alia denſa, ſi denſa citius inflammatur, ipſa eſt calidior, quia denſitas non facit eam citius inflammabilem, ſed ſi rara citius inflammaretur, non oportet, quod ipſa ſit calidior, quia ſi rara tardius inflammatur, ipſa eſt frigidior.

Subſtantia duplex.

Item ſciendum, quod rarum non eſt inflammabile, niſi quia potentia frigidum. ſimiliter rarum non eſt cito infrigidabile, niſi quia potentia calidum. Item ſciendum, quod rarum eſt cito inflammabile, niſi impediatur per potentialem frigiditatem; rarum enim in eo, quod rarum, cito paſſibile eſt, & denſum tarde.

De cognitione à ſaporibus.

Conſequenter dicamus de cognitione ſumpta à ſapore medicinarum ſimplicium. Et ſciendũ, ꝙ per ſapores melius iudicamus complexionem medicinarum ſimplicium, quam per odores. Cuius cauſa eſt, quia ſi medicina, quæ habet duos ſapores ſicut dulce, & acutum, ponatur in ore ſupra linguã, ille ſapor, qui cauſatur à principaliori complexione, & eam ſequitur, vincet in mutatione, & tunc lingua plus de eo iudicabit, & de cõplexione, ad quam iple ſequitur, quam de alio, & de complexione, ad quam alter ſequitur. Item ſi vna res non hẽt niſi vnum ſaporem, ſignum eſt, quod non habet niſi vnã complexionem, ad quam iſte ſapor ſequitur. Sic ergo manifeſtum eſt, quod ſapor, quando eſt vnus tantum, non eſt niſi vna complexio in toto, quæ neceſſario eſt ei principalis, & quando ſunt duo ſapores in eadem re, ille, qui plus immutat guſtum, ſequitur complexionem principalem rei, & ſic per ſaporem deuenimus in cognitionem complexionis medicinarum, ſed non per odorem ita faciliter, quia odor, quem olfactus percipit, non

sequitur complexionem principalem totalem rei, quia E
non sequitur totalem rem, nec partem eius maiorem, sed
sequitur eius minimam partem. s. subtilẽ, quæ est fumus:
quia odor est fumalis euaporatio secundũ Arist. ideo li-
cet odor attestatur supra cognitionẽ minimæ partis rei,
non tñ attestatur supra cognitionẽ totalẽ, neq; supra co-
gnitionẽ pluriũ partiũ rei; ideo non attestatur supra co-
gnitionẽ principalem. Et licet per saporẽ melius iudice-
mus de complexione rei, quam per odorem, tamen sapor
aliquando est mendax, quia opium est frigidum, tamen
ipsum est amarum, & sapor amarus est calidus, ideo sa-
por opij cum ipsum significat esse calidum, falso illud si-
gnificat, cum ipsum sit frigidum. Sed ille error raro, aut
nunquam accidit in corporibus calidæ complexionis; in
eis enim nunquã dominatur sapor frigidus, sed calidus.
Sed in corporibus frigidis iste error frequenter accidit;
in eis enim aliquando sapor calidus dominatur scilicet
amarus, & causa huius est, quia caliditas est qualitas ma
gis actiua, quam frigiditas, ideo in complexione calida, F
caliditas non permittit dominari frigidum saporem, &
in complexione frigida, frigidum non potest, prohibere,
quin in ea dominetur sapor calidus. Itẽ alia causa potest
esse, quia sapores calidi sunt magis immutatiui cum
maiori etiam delectatione, & tristitia, quã sapores frigi-
di, ideo sapores calidi, tam in re calida, quam in re frigi-
da magis impediunt perceptionẽ saporum frigidorum,
quam e contrario. Et causa quare sapores calidi sint ma-
gis immutatiui cum delectatione, & tristitia, est, quia ca-
lidi à causa magis actiua causantur, quæ est caliditas, &
frigidi à causa minus actiua, quæ est frigiditas.

Nouem rerũ sapores. Item sciendum quod nouem sunt sapores s. acutus,
amarus, salsus, vnctuosus, dulcis, ponticus, stypticus, in-
sipidus, & acetosus, Et horum saporum, stypticus, pon-
ticus, & insipidus, & acetosus causantur à frigido tanquã
à propinqua causa; licet enim acetosus possit causari à ca
lido tanquam à causa remota, tamen ipse semper causa-
tur à frigido tanquam à causa propinqua. Sed dulcis, &
amarus, vnctuosus, salsus, & acutus causantur à calido:
sed dulcis, & vnctuosus conueniunt corpori humano in
gradu; sed salsus, acutus, & amarus, sunt eleuati in gradu
supra cõplexionem humanam quantum ad caliditatem.

De ratione ab odore.

Consequenter dicamus de ratione sumpta ab odore
medicinarum simplicium. Notandum primo de odo-
re, quia omne odoriferum est calidum, nisi multam ro-
ralem humiditatem habeat impedientem suam cal. si-
cut nenuphar, & viola.

Secunda regula est hæc. aliquando per odorem vim
saporis habentem nos cognoscimus simplices medici-
nas, & earum complexionem per odorem dulcem, &
odorem ponticum, & sic de alijs odorum nominibus
illarum specierum saporum, quarum habent virtutes.

Tertia regula est hæc, homo male odorat, quia habet
malum olfactum; huius aũt sunt tres causæ. Prima quia
instrumẽtum olfactus est coopertum aliqua pellicula, q̃
oportet eleuare per aerem, vel fumũ inspiratũ antequam H
odoremus. Secũda causa est, quia instrumẽtum olfactus
est in profundo positũ intra caput. Tertia causa est, quia
instrumentum olfactus est proprie cerebrũ, quod sua hu
miditate frangit instrumentũ olfactus, siue complexio-
nem naturalem ipsius, quæ est ficca. propter illas tres cau
sas homo habet peiorem olfactum cæteris animalibus.

De ratione à colore.

Consequenter dicamus de ratione sumpta à colori-
bus; per colores enim cognoscuntur simplices medicinę,
& earum complexiones, sed in sufficienter, & incõplete.
Videmus. n. vt in pluribus albũ, frigidũ, & calidum, ru-
beũ. non tñ omne albũ est frigidũ, nec omne rubeũ cali-
dũ, sed omne albũ dummodo sit humidũ, est frigidũ, si-
cut lac vaccæ. similiter omnis res rubea, vel nigra dum
modo sit ficca, ipsa est calida. Item in rebus eiusdẽ colo-
ris, sicut cepe, quod est rubeum, illud quod est albius est
frigidius, & quod est citrinum, est calidius. sicut est dẽ
cepe, sic dicimus de vino, quia vinũ albius est frigidius E
magis, rubeũ est magis calidũ, tñ vinũ potest esse rubeũ
dupliciter. vno modo per actionẽ calidi. alio modo per
cõmistionẽ partium terrestrium rubearum cum eo, si-
cut homines album vinum faciũt rubeum ex remanẽtia
ipsius vini cũ acino, quia partes terrestres acini rubeæ
cum vino albo commistæ faciunt vinũ rubeum. Primo
modo est calidius, quam vinũ album, & etiam res rubea
primo modo rubedinis est calida de natura, sed rubea se
cundo modo, est non calida de natura, sicut lac vaccę est
frigidũ, si tñ parum croci admisceatur cũ eo, tunc fiet ru-
beum, vel citrinum, non tamen propter hoc erit calidũ.

Sed potest quæri qũo vna res potest esse calida, & al-
ba, sicut est euphorbium, & rubea frigida. sicut est ros.

Respondet Auic. sic, ꝙ duplex est compositio. prima
quæ est ex elementis, secunda, quæ est ex mistis, quantũ
ad primam compositionem, nulla res alba potest esse ca-
lida, & nulla rubea potest esse frigida; sed quantum ad
compositionem secundam, aliqua res alba potest esse ca
lida, & aliqua rubea potest esse frigida. Et sic patet qũo
possibile est, ꝙ aliqua res miscetur ex re alba frigida, &
ex nigra calida, & in mixto sit plus de substantia alba fri-
gida, & minus de nigra calida, quia niger color plus vin-
cit, quam albus; ideo fit ex eis color medius rubeus; to-
tum tñ fit frigidum à prædominio, cum frigiditas ibi
dominetur. Similiter possibile est, ꝙ ex re non habente
manifestum colorem frigida, sicut crystallus, & ex rubea
calida aliquod mixtum fiat; ita ꝙ ibi sit plus de crystal-
lo, & minus de rubea, totum erit rubeum frigidum, cũ
crystallus dominetur in quantitate, & quãtum ad com-
plexionem. Sed rubeum dominatur in dando colorem
rubeum, sicut est de rosa: rosa enim est composita ex
substantia calida rubea, pauca, quæ non dominatur quã-
titatiue, neque substantia; sed in dando colorem tantum,
& ex substantia frigida multa, & non manifesti coloris,
quæ dominatur quantitatiue in substantia rosæ, & non
respectu coloris, & quantum ad dominium quantitatis,
dominatur complexio, non color, & ideo per colorem
G male iudicamus complexionem rei; scilicet aliquas res
albas, tamen calidas, sicut lac euphorbij, quod queuis
album, tamen ipsum est calidum.

De syrupo de absinthio.

Superius determinatum est de octo syrupis, nũc dica-
mus de alijs, & primo dicamus de syrupo de absinthio.

Absinthium est radix, & basis in syrupo, & est hæc *Absinth.*
herba multũ nota, multas habens species, & virtus eius
in succo eius maxime dominatur, & hæc herba est cali-
da, & ficca in secũdo gradu. sed eius succus est calidior,
& ficcior, quam eius substantia, & est stypticum media-
criter pro aliqua eius substantia in ea exigẽte frigida. Si-
militer ipsum est amarum pro aliqua eius parte subtili
calida existente in superficie, & iuuat stomachum, ip-
sum deoppilando paruas eius venas, per eius caliditatẽ,
& subtilitatẽ, & omnes partes hepatis, quæ sunt sine san-
guine, cum hepar fit sanguis coagulatus, constringendo
per suam stypticitatẽ, & etiã per hoc idem desiccat cõ-
stringendo, sed venas eius aperit, & dicit Auicen. quod
multum valet hydropicis ex ea causa, & euacuat chole-
ram absque eo, quod phlegma euacuet, & iuuat stoma-
chum, & nocet capiti per suam caliditatem, & ficcitatẽ
mordicantem, & resoluẽtem fumos ad caput. Sed quo-
modo hoc fit possibile cum caput stomacho compatia-
tur. Dico, ꝙ confortat stomachum per suam stypticita-
tem constringentem, & nocet capiti per suam ficcitatẽ,
& caliditatẽ mordentem, & resoluentem fumos ad ca-
put, & est succus calidior, & ficcior, quam eius substan-
tia; propter enim istud, ꝙ est aperitiuum hepatis, valet
hydropicis, & etiam bonum est cum succo eius vngere
ventrem eius, si fit dolor in eo, & parua materia.

Syrupus absinthij stypticitate sua confert habẽtibus
stomachum debilem, & euacuat choleram excoriantem
intestina, & cõfortat venas sua stypticitate. Vnde si sto-
machus, & hepar sint debilia, poni debet absinthiũ, &
fit de zucch. coquatur absinthium cum aqua, & ponatur
post zuccharũ. potest ẽt fieri cum melle duobus modis,

vno

vno modo sic. Accipe rosas,& absyn. æqualiter,& ponan A tur cum aqua, & decoquantur ad partem quartam,& ap ponantur tres partes mellis 4. vini aromatici.& est mul tum bonum. Secundo modo sic. Accipe absynthij par tem,i.cytoniorum.ij. & fiat syrupus sicut prius.hoc mul tum valet,ad confortandum hepar, & ad euacuandum choleram.

De syrupo de fumoterræ.

Fumus terra. Consequenter accedamus ad syrupum,qui fit de fumo terræ. Fumus terræ est herba nota, & calida temperate. vnde non est multum calida, nec multum frigida. Dicitur enim fumus terræ, quia cito oritur in magna quantitate, quia cum nihil est in sero eius super terrã,in crastino magna apparet,& est amara tendens ad acuitatem,& cum hoc habet stypticitatem.sanguinem mundificat, sicut borago,& myrobalani,& etiam venas, & hepar aperit, & deoppilat, & laxat ventrem, & choleram euacuat, & hoc totum facit sua caliditate,& confortat stomachũ. B valet contra lepram, contra scabiem, & contra similia genera, & syrupus fit de eo, sicut de absynthio, & in eo fumus terræ est basis, nam ipse valet contra scabiem, & lepram, & si in eo ponantur myrobalani, & borago mul tum mundificat sanguinem, & si cum fumo terræ ponatur radix apij, & fœniculi multum plus valet ad deoppilandum hepar,quam sine his.

De boraginis syrupo.

Borago. Consequenter accedamus ad syrupum, qui fit de borragine. Borago est humida, & calida, tristitiam mitigãs, sanguinem mundificat,prouocat lætitiã, & memoriam.

Item contra cardiacas passiones, & fit iste syrup. sicut syrup.de fumo terræ. Et aliquando similiter potest fieri syrupus de cytonijs, & de multis alijs rebus, sed quomodo debent fieri,patet ex prædictis. Nota quod differt rob, & syrupus. nam si succus inspissetur per se, tunc est rob, sed si inspissetur cum melle, vel cum zuccharo, tunc est C syrupus.

Habito quid est digestio,& à quo digestio fiat.

An digestio habeat incrassare,vel subtiliare. Circa hoc primo quæramus. vtrum digestio habeat incrassare,vel subtiliare, & videtur primo, quod semper debeat incrassare, quia dicit Aui.quòd digestionis intentio est, quod omnia incrasset. Item Galen.dicit,quòd ipsa semper incrassat. Item digestio fit a calido semper consumendo subtile humidum, ergo digestio semper incrassat. Sed contra dicit Aui. quod digestio incrassat subtile, & crassum subtiliat.

Solutio. Ad hoc ergo dico,ꝙ digestio incrassat,& non subtiliat, sed aliquid potest dici tale in substantia, & passione, & actione. Dico ꝙ digestio incrassat in substantia, sed ipsa subtiliat in passione. vnde dico ꝙ ipsa incrassat, quia ipsa per calorem facit effumare subtile, ergo quod tunc remanet est crassius, quam prius:sed ꝙ remanet est digestiuum.ergo digestio incrassat in substantia, & hoc est verum. Tamen multi dicunt, quòd secunda digestio incrassat,& etiam tertia,tamen prima subtiliat,quę fit in D stomacho, quòd dico esse falsum; sed omnis digestio incrassat, nonne chylus est subtilior pane?ita, sed hoc non est propter digestionem, sed propter crassitiem a subtili cõmunicãtem diuisionem, quia digestio per se quicquid aufert & resoluit. est subtile, & hoc resoluit per fumũ, & non aliter; propter hoc dico,ꝙ omnis digestio incrassat substantiam per se,tamen ipsa subtiliat quantum ad passionem suam.nam digestio congelata dissoluit, & liquefacit,& viscosum diuidit cum resolutione subtilis per fumum, & ita licet ea incrasset quantum ad substantiam, tamen ea subtiliat quantum ad passionem, quia ea reddit ipsa passibiliora, quam prius.vnde Auic.loquitur de subtiliatione in passione, ideo &c.

An digestio possit fieri a calore innaturali. Consequenter queritur vtrum digestio possit fieri à calore innaturali febrili.videtur, quòd sic.Galen.dicit ꝙ in statu accidentia insurgunt, quia morbũ digerunt,sed illa accidentia sunt innaturalia, ergo calor innaturalis febrilis morbi materiam digerit. Item illud idẽ,ꝙ materiam expellit,diuidit, & digerit,sed in v.febrium scribit Isaac, ꝙ calor febrilis materiam expellit. Item quod morbum curat,materiam morbi digerit,sed calor febrilis curat paralysim;& spasmum.ergo &c. Item ille calor,qui calefaciendo materiam morbi calefacit, digerit,sed calor febrilis materiam morbi calefacit.ergo &c. Item calor æstiualis abbreuiat morbos, sed hoc non est, nisi quia ipse materiam morbi digerit:attamen est calor innaturalis corpori humano, ergo similiter calor febrilis, licet ipse sit innaturalis,poterit materiam morbi digerere.

Sed cõtra digestio,& principiũ digestionis,sunt causæ sanitatis,sed calor febrilis nõ est causa sanitatis, ergo &c.

Item digestio est effectus naturæ,& naturalis, ergo fit a causa naturali, & non ab innaturali,& febrili. Itẽ Gal. in ij. regiminis acuto.dicit, quòd digestio fit a calore humido,sed calor febrilis est siccus, ergo &c.

Solutio. dico ad istam quæstionem, ꝙ digestio non fit nisi à calore naturali, vel ab eo, quòd à natura digeritur, & regulatur, sicut est syrupus, & non fit à calido innaturali, vel febrili. Cuius causa hæc est,quia digerens ducit ad terminum bonum,sicut facit calor naturalis;sed calor innaturalis,vt febrilis cũ agat in eo,quia calor est igneus, non ducit ad certum terminum bonũ, sed potius ad malum, cum ad consumptionem; ideo ipse non digerit, tamen ipse iuuat materiæ digestionem, quia ipse expellit vnam partem materiæ morbi, & natura residuum facilius vincit, & digerit,& ideo licet ipse nõ digerat, tamen iuuat ad digestionem.

Ad primum dico, quod in statu fiũt accidẽtia, tamen non digerunt materiam morbi,sed bene stimulant naturam,vt ipsa digerat materiam. Vel dicendum,quod accidentia non digerunt materiam,sed significant eam digeri. Vel dicendum.quod ibi non dicit Gal.ꝙ insurgunt accidentia,quæ digerant materiã, sed dicit per modum copulæ sic,in statu insurgunt accidẽtia,ac morbũ digerunt. per hoc non habes, quod accidentia morbum digerant.

Sed glossandum est sic, & morbũ digerentia.i.virtus, & calor naturalis. Ad aliud dico, ꝙ illud quod expellit materiam iam digestã digerit, & expellit eam, sed calor febrilis non expellit materiã digestã, sed expellit eã,antequã digeratur,ideo nõ oportet, ꝙ eam digerat. Ad aliud, dico ꝙ calor febrilis non curat paralysim nisi per accidens,ideo non oportet, ꝙ digerat materiam morbi; nam calor febrilis stimulat natura, & ea stimulata insurgit in ipsam per suum calorem naturalem, & tunc digerit materiam paralysis, & eam expellit, & ita curat paralysim.

Ad aliud dico, ꝙ digerens materiam debet ea calefacere fine consumptione multa, sed licet calor febrilis calefaciat materiã frigidã morbi, tamen eam nõ digerit,quia eã plus debito calefacit,cõsumit, & multũ crassiorem,& minus passibilẽ quã prius reddit,& ideo non digestam,licet.n.digestũ fit crassius nõ digesto, tamẽ est passibilius, & magis obediens. Ad aliud dico, ꝙ calor æstiualis non digerit materiam, sed incendit,& acuit calorem naturalem, vt melius possit digerere materiam, & etiam aperit poros, vt ipsa digestio cito expellatur, ideo non valet.

De alipta muschata. Confectio aliptę muschatę,alipta.i.mistura, valet pueris patientib.asthma, & cõstrictionẽ pectoris, & etiã valet non valentib. lac retinere, vnde fit suffumigium optimũ, & odoriferũ, quo vtuntur apost. & Imperatores in capellis suis,& intrat in pretiosis medicinis,& ele.&c.

De gallia muschata. Confectio galliæ muschatę intrat in pretiosissimis medicinis, & electarijs, &c.

De confectione neræ.

Confectio neræ ita fit, &c. Dicit Galen in de simplici medicina, ꝙ per operationes cognoscimus virtutes. Igitur postquã inquisita est cognitio scilicet medicinæ, & suæ virtutis per rationem, & experimentum. Nunc inquiramus cognitionẽ suæ virtutis per operationes eius.

De operatione medicinæ simplicis.

Triplex medicinæ simplicis operatio Et sciendũ qđ medicinę simplicis triplex est operatio vniuersalis.particularis,& cõis ad vniuersalẽ,& particularẽ. Operatio vniuersalis est illa,quã ipsa exercet in toto corpore, sicut calefacere &c. Particularis est illa, quam

ipsa

ipſa exercet in aliqua parte corporis, & pro aliquo ſicut confortare.

Sed communi ad vniuerſalem,& particularem eſt illa, quam exercet ſimplex medicina in aliqua parte corporis, tñ pro iuuamento totius corporis; in hoc n.quod exercetur in parte corporis conuenit cum particulari,in hoc autem q̃ ipſa ſit pro iuuamento totius corporis conuenit cum vniuerſali operatione, ſicut eſt hæc operatio, quæ eſt prouocare menſtruũ,vel hęmorrhoidas. Itẽ quædã operatio ſimplicis medicinę eſt prima,quædã ſecũda. Prima eſt ſicut calefactio, infrigidatio,humectatio,& deſiccatio. Secunda eſt eadẽ cum prima,cum aliqua additione,& intẽſione; & cõgelatio, quæ eſt infrigidatio cum intẽſione;arefactio,quę eſt deſiccatio cum intenſione;& putrefactio, quę eſt quædam humectatio cũ intenſione.

Itẽ omnis ſimplex medicina habet duas operationes, vnam per ſuam materiam,aliam per ſuam formã, & appello materiam ſuam ſubtile, ſiccum,viſcoſum,craſſum cum viſcoſitate, coagulatum, curſibile,mucilaginoſum, ſpongioſum. Operatio medicinæ ſubtilis eſt facile diuidi,& facile calefieri,debiliter tamen. Operatio medicinę viſcoſæ eſt non facile diuidi,cum partes ſuæ adhæreãt tanquam catenæ, & ideo cum eleuatur facit filum ſine interruptione,& etiam viſcoſum,non de facili puluerizatur, cum ſuum ſiccum, terreum ſit nimis foruter nexum cum ſuo humido aqueo. Operatio craſſi ſine viſcoſitate eſt, q̃ ipſum de facili puluerizatur. Operatio congelatæ medicinæ eſt quod bene retinet ſuam figuram,& non cedit in omnem figuram,ſed ſemper eſt in vna figura,vt in illa quam primo recipit in congelatione; & eam non deperdit,niſi per liquefactionem:vnde congelatum ſibi determinat vnam figuram, ſillam, quam in congelatione recipit. Operatio curſibilis medicinæ eſt, q̃ de facili cedit in omnem figuram, tamen per naturam curſibilitatis nullam figuram ſibi determinat. Operatio medicinæ mucilaginoſæ eſt, quæ ipſa poſita in aqua facit in ea viſcoſitatem. Operatio medicinæ oleaginoſæ eſt, quod ex ea fit oleum, & eſt medicina oleaginoſa,quæ habet in ſe aliquid olei,ſicut grana, & nuces. Operatio medicinæ ſpongioſæ eſt, quod cum ei obuiat humiditas ſtatim in eam ſubintrat, & imbibitur iſta humiditas.

Viſis operationibus medicinæ a parte ſuæ materiæ, nunc videamus de proprijs operationibus eius a parte formæ ſuæ,& appello eius formam,eius complexionem. Et ſunt quatuor complexiones medicinæ. Prima calida. Secunda frigida. Tertia humida. Quarta ſicca. Et quantum ad iſtam locutionem videamus proprias operationes medicinæ calidæ ſimpliciter.

De operationibus med. calid.

Et ſciendum quod medicina ſimplex per complexionem calidam exercet duodecim operationes.

Prima eſt humorem ſubtiliare, quod non facit fortis calor, quia ipſe conſumendo ſubtile incraſſat, ſed mediocris ſubtiliat humores cõgelatos liquefaciendo ſine conſumptione eius.

Secunda operatio eſt abſtergere, ſicut illa medicina, quæ ducit ſecum ſuperfluitates, quas inuenit in orificijs venarum, & talis medicina debet eſſe amara, vnde omnis medicina amara ventrem laxat.

Tertia eius operatio eſt exaſperare, ſed aliquid põt exaſperare tripliciter. Primo modo abſtergendo. Secundo modo conſumendo. Tertio modo cõſtringendo. Abſtergendo ſicut medicinæ abſterſiuæ exaſperant, & ſecũ ducunt humiditatẽ continuantem, & lenificantem,& hæc patent in trachea arteria mulierũ. Nam trachea arteria mulierũ habet multum humiditatem ipſam continuantẽ,& lenificantem.ideo habent vocem ſuauẽ; & dulcem, & cum aliqua medicina laxatiua tranſit per earum trachea arteriam ipſam humiditatem arteriæ eius adhærentẽ ſecum ducit, & remanet diſcontinua, & aſpera, & tunc habet mulier non ſuauẽ,nec vniformem vocẽ,quia conſumendo exaſperat. Calidum conſumendo,quia conſumit humiditatem arteriæ, quæ ipſam continuabat, & lenificabat, qua conſumpta, partes arteriæ in parte vna conſtringuntur,in alia autem diuiduntur. Tertio modo ponitica, & ſtyptica exaſperant cõſtringendo partes arteriæ in vno loco, in alio autem diuidunt eam neceſſario, & ita auferunt lenitatem, & inducunt aſperitatem,& in arteria, & in alijs partibus. Et licet exaſperare dicatur tribus modis,tamen calidum non exaſperat niſi vno modo,ſcilicet ſecundo modo conſumendo.

Quarta operatio medicinæ calidę eſt aperire,quod facit aperitiua medicina, ſed medicina aperitiua poteſt eſſe tripliciter vno modo abſtergendo. alio modo conſumendo.tertio modo cõſtringendo. Abſterſiuæ aperiunt medicinæ, quæ humiditatem eis adhærentem, & mẽbrum eis continuantem ſecum ducunt, & lauant, & ita medicina abſterſiua eſt aperitiua remouendo cõtinuans. Conſumendo medicina eſt aperitiua, eaq̃ conſumit humiditatem continuantẽ, & iſto modo omnes medicinæ, tã amaræ, quam acutæ,quàm ſalſæ etiã ſunt aperitiuæ,quia conſtringendo membrum in vno loco, in alio loco diuidunt. Et ſciendum quòd medicinæ abſterſiuæ aperiunt parum, & ſtypticæ plus,& calidæ maxime. Item medicinæ abſterſiuę nullo modo neceſſitate,& calidæ aperiẽdo poſſunt ſubintrare, cũ calidum conſumere poſſit tam de longe, quàm de prope. Et licet medicina aperitiua ſit tribus modis, tamen calida non eſt aperitiua, niſi vno iſtorum modorum, ſcilicet ſecundo modo.

Quinta operatio medicinæ calidæ eſt mollificare, calida enim medicina aperit poros circumferentiales, & tũc per illos poros ipſa trahit humiditatem ad partes circumferentiales,quæ mollificat partes circumferentiales, Sed caueas ne illa caliditas ſit nimium fortis. nam ſi eſſet nimis fortis, ipſa non tantum traheret humiditatem ad partes circumferentiales, ſed cum eam conſumeret, & tunc non mollificans debet eſſe mediocriter calida, quia humiditatem tunc mollificantem, quam attrahit ad partes circumferentiales,non conſumit.

Sexta operatio medicinæ calidæ eſt aperire ſiue membri ſubintratione materiam continentem euacuando, ſiue euaporando,& ſic calida,& ſic in ij. gradu ſunt aperitiua, & calida medicina conuenit in apoſtematum cura,cum ipſa confert membrum apoſtematum, & vnam partem apoſtematis euaporat, & ita aperit, & reſiduum materiæ apoſtematis ipſa maturat. Similiter talis medicina competit in euaporatione materiæ ventoſæ, quam euaporando membrum aperit, ſed hæc operatio nõ differt a quarta, niſi ſicut vniuerſale, & particulare.

Septima operatio eſt attrahere, ſed medicina calida poteſt attrahere quinq; modis. Primo modo attrahit cũ ſua complexione, quæ eſt calida ſimpliciter nullã operationem vltra faciendo, & ſic medicina calida attrahit a profundo corporis, & membrorum, ſicut a iunctur is; & ſic anacardus calidus, & ſiccus attrahit. Secundo modo medicina calida attrahit non ſimpliciter,ſed cũ hoc mordicat,per quam mordicationem paruum dolorem inducit. Tertio modo medicina calida non ſimpliciter, ſed cum hoc membrum vlterius rubificat, & ſic ſemen vrticæ, & cæpe attrahunt. Quarto modo medicina calida attrahit non ſimpliciter,ſed cum hoc vlcerat, ſicut eſt illa medicina, quæ conſumit materiam continuantem, & illam attrahit a profundo membri, & eam conſumit.

Med. ed. 5. modis attrahit.

Octaua operatio medicinæ calidæ eſt conſumere totaliter, ſicut illa, quæ conſumit humidum totum continuans, & reſiduum incinerat.

Nona operatio medicinæ calidæ eſt corrodere, ſicut illæ, quæ diminuunt carnem per corroſionem, non per putrefactionem,nec per aduſtionem,& hoc faciunt medicinæ ſalſæ.

Decima operatio med.ca eſt putrefacere, & hoc faciunt illæ, quæ corrumpunt ſpiritus, & humiditates. de talibus med.dixit Gal.in de ſimplici medicina, quòd ipſæ non debent diu manere in corpore, & ſi diu remanẽt, ſuſpectæ ſunt.

Vndecima operatio medicinæ calidæ eſt corrumpere non conſumendo, neque adurendo, neq; putrefaciendo, ſed malam complexionem repugnantem operationi membri inducendo, ſicut ſunt illæ, quæ inducunt

apople-

apoplexiam, epilepſiam, & his mediantibus paralyſim.

Duodecima operatio medicinæ calidæ eſt excoriare poſt abſterſionem. ſicut ſunt illæ, quę vehementer abſtergunt, quia excoriatio nihil aliud eſt quam vehemens abſterſio, & tales medicinæ ſunt bonæ in lepra, & morphea, & conſimilibus paſſionibus, & hæc ad præſens ſufficiant de operationibus medicinæ calidæ.

De electarijs.

POſtquam determinatum eſt de ſyrupis, nunc dicamus de Electarijs, ſed quia tres ſunt confectiones, quarũ prima eſt alipta muſchata, ſecunda gallia muſchata, tertia eſt confectio neræ, quæ ingrediuntur, & conſtituunt, quædam electaria, & alias quaſdam medicinas compoſitas; ideo primo de illis tribus confectionibus dicamus, & primo de confectione aliptæ muſchatæ.

Alipta. Alipta ſcilicet miſtura, muſchata, quia muſchus ibi ponitur, & aliqui dicunt, quod muſchus eſt ibi baſis, quia dat ei nomen, ſed hoc nõ eſt verum; non. n. baſis dat ſemper nomen, nec ſemper eſt baſis quòd dat nomen: alipta enim muſchata à muſcho denominatur, quia dominantur in ea quantum ad dolorem, licet ibi non ſit baſis. Vnde dico, ꝙ muſchus non eſt ibi baſis, quia laudes aliptæ muſchatæ non ei appropriantur per muſchum, ſed forte per aliud hoc etiam eſt baſis in medicina per quod ei laudes conueniunt. In iſta autem confectione hæ res ponuntur, ſcilicet ladanum, ſtyrax duplex, calamita, & ſtyrax rubea, muſchum, lignum aloes, ambra, & camphora.

Vnde medicinarum ha ſit qua.

Quid ſit ladanum. Ladanum enim ſit ex rore cęli cadente ſuper herbas, quas comedunt capræ, quæ herba eſt nobis ignota, & ſupra pilos caprarum comedentium illas herbas cadit ille ros, & ex illo rore ladanum ſit ſic. cum ille ros bene èſt inuiſcatus ſupra illas herbas, homines cum corrigijs verberant illas herbas. ſuper quas cadit ille ros, & ex illa verberatione ille ros aliquantulũ ſeiungitur ab illis herbis, & poſtea exprimitur ille ros ab illis herbis, & tunc Soli exponitur, & deſiccatur, & licet ladanum fiat ex rore cadente ſupra pilos dictarum caprarum, tamen ille ros, qui cadit ſupra pilos barbæ, melius valet ex fumo exeunte ab ore capræ prædictę, in quo rore fit quoddam inuiſcatum in barba, & non in alijs partibus, ex quo fit ladanum. Ladanum eſt ca. & ſic. in primo, ſubtiliat humores, & habet aliquam ſtypticitatem ſiccam, maturat apoſtema, prohibet rheuma conſumendo eius materiã, & prohibet ne materia fluat, & fluxum digerit, & conſumit, confert tuſſi, vnde valet contra tuſſim ex frigida cauſa, & bene lenit pectus, & materiam fluxum conſumit, & fluxuram prohibet fluere, ſufficienter, extrahit fœtum mortuum.

Electio ladani.

De ſtyrace. Styrax eſt triplex. vna eſt calamita, & hæc eſt melior; alia eſt rubea, & hæc eſt minus pura; tertia eſt liquida, quæ ad ignẽ liquefit artificialiter, & hæc eſt peior. Styrax rubea ponitur hic, & calamita, ſtyrax eſt calida, & ſicca in i. gradu. operationes eius ſunt hæ, lenit mẽbrũ, & ideo ipſa, eſt bona in laxitudine, & dolore iuncturarum, quæ propter motum deſiccantem laxantur, & inhabiles ad motum fiunt, & confert raucedini, & tuſſi, reſpicit. n. pectus, & materiam pectoris maturat, & hæc duo. ſ. ſtyrax, & ladanum ſunt ibi pro vna baſi. Et dicitur eſſe baſis in medicina, quę principaliter operatur in medicina, & quę reſpicit membrum, propter quod datur medicina. Alia, aut ſunt iuuatiua, aut malitiam baſis reprimunt, ne noceat: aut præbent ei tranſitum, aut cõfortãt membrũ. omnia talia, & aliquando alia cũ baſi ponuntur in medicinis compoſitis. iſta duo. ſ. ſtyrax, & ladanum cõferunt pectori dupliciter. vno modo, quia materiam fluxam maturant, alio modo, quia materiam fluxuram non permittũt fluere; non tamen maturant niſi materiam fluxam.

Vera medicina earumpoſita baſis.

De ligno aloes. Lignum aloes calidum eſt, & ſiccum in prin. ij. gradus, confortat venas, & eſt aperitiuum, & lignum aloes ponitur in hac confectione, vt iuuet in digerendo. ſtyrax, & ladanum non habent virtutem fortem maturandi, & calefaciendi materiam frigidam in pectore cõtentam, ſed debiliter maturant; ſed lignum aloes iuuat ad digerendum materiam, eam digerendo, ſed non eſt baſis, ſed ladanum. ſtyrax eſt vna baſis in hac confectione, quia proprie reſpicit pectus, & quia lignum aloes nõ eſt baſis hic, ſed iuuamẽtum, ideo minus ponitur de eo hic, & de baſi ponitur in duplo. ſ. virtutis. etiam lignum aloes confortat neruos, & ideo pectus. cum ſit neruoſum; & confortat cerebrum, quod confortatum non permittit fluere materiam ad pectus, nec deſcendere; & ſtomachum, & cor confortat, & propter ſtomachum ponitur.

De ambra. Ambra. in hac cõfectione ponitur ambra, quæ eſt medicina maris: dicunt. n. quidam, ꝙ eſt ſperma ceti, ꝙ falſum eſt; inuenitur. n. in ventribus piſcium, qui eam comedunt, quando vomunt cetæ; ſed lapis, qui venit de fontib. maris, ſicut dicit Aui. calefacit. n. & cõfortat, & dicit Au. quòd ipſa eſt calida, & ſicca in ij. gradu. ponitur hic, quia confortat cerebrum, conſumit materiam cadentem ibi, & prohibet, ne deſcendat in habentibus cerebrum immundum, ſed habentes cerebrum mũdum iuuat. vnde ſi habet complexionem naturalem bonam, & ſufficiẽtem iuuat rem, & quia aromatica, calida, & ſicca ſubtiliat materiam, confortat pectus, & valet in tremore cordis ex frigida cauſa. ponitur hic, vt confortet pectus.

De camphora. Camphora eſt quædam medicina, quæ inuenitur in quodam ligno, & eſt ſpecies gummi. vnde dicit Auice. quod ipſa inuenitur in ramis cuiuſdam arboris, iuxta quam iacet leopardus. vnde raro videtur arbor illa, ſed lignum deſiccatum inuenitur. Frigida, & ſicca eſt multum, ideo abſcindit coitum, prohibet fluxum ſanguinis narium, cum in naribus ponitur cum aceto, ne fluat ſanguis, confortat cerebrum, ponitur hic, ne materia deſcendat ad pectus, & quia conſtituentia aliptam muſchatam ſunt ſubtilia, & maxime ſua baſis, ideo alipta confortat pectus; & eſt bona habentibus aſthma ex frigida cauſa, ideſt diſſicultatem anhelandi, & eſt bona contra pectoris ſtrictionem ex frigida materia contenta in pectore. Item eſt bona in pueris non valentibus lac retinere. quia ſtomachum confortat, vt ipſum recipiat. Alipta ponitur in medicinis compoſitis. conficitur ſic, & eſt ibi cautela. primo muſchum, ſtyrax, & ladanum ponuntur in aliquo vaſe æneo, & illud vas coopertum cum panno mundo ponitur ad ſolem, ita quòd ibi aliquantulum calefiat, & mollificetur. deinde in mortariolo aliquantulum calido ponantur, & piſtentur cum piſtello, & bene mollificentur, quouſque piſtellum fiat calidum. Deinde lignum aloes puluerizatum ibi ponatur, & deinde muſchus cum aqua roſ. diſtemperetur, & cum alijs confectionib. de muſcho ponitur, ꝙ niſi diſtemperetur cum aqua, non poſſet commiſceri cum alijs per totum, ſicut videmus quòd parum croci quando diſtemperatur cum aqua cum multo lacte commiſcetur, quòd non fieret, niſi diſtemperaretur cum aqua.

Alipta operationes. *Alipta cum poſitus.*

De gallia muſchata. Gallia muſchata eſt alia confectio; cuius auctor non ponit laudes, tamen valet contra ſtomachi debilitatem ex materia frigida, ipſam conſumendo, prohibet vomitum, valet contra fluxum ventris, conſtipando humiditatem lubricantem, & deſiccando. maſtix, & gummi arabicum ſunt ibi pro baſi, quia proprie confert eis; & præcipua operatio, & laus eius ſunt huius confectionis. maſtix ca. & ſic. eſt in ij. grad. ſubtiliat humores craſſos frigidos, confortat ſtomachum, appetitum erigit. Similiter gummi arabi. & zingiber, & nux muſchata, & muſchus, & cinnamomum, & garyophyllum, & camphora, & alia, quæ ibi ponuntur, confortant ſtomachum, & iſta confectio in medicinis ſtomachum confortãtibus debet poni. Iſtæ duæ confectiones ſunt precioſæ dictæ, & eis loco incenſi in monaſterijs vtuntur aliqui diuites.

De maſtix.

De muſcho. De muſcho, qui ponitur in alipta muſchata intelligere, quòd eſt quoddam apoſtema, quod naſcitur in pede cuiuſdam animalis, & eſt valde aromaticum, & confectiones ponuntur in litera, vt patet.

De cõfectione neræ. Confectio neræ ad compaſſiones mulierum valet, prouocat menſtrua, confortat, & iuuat ad concipiendũ, eſt enim aperitiua matricis, & ipſius confortatiua, quia

materiam

materiam eius superfluam consumit. vnde in medicinis valentibus ad passiones mulierum ponitur. hæc est sententia lectionis.

Materia morbi quomodo digeratur a medicina.

Habito quòd à calido naturali,& innaturali fiat digestio.nunc quęramus quomodo materia morbi digeratur à medicina. Et primo quomodo digeratur à medicina calida. vtrum à medicina calida caliditate actuali eius, vel potentiali. Et videtur,ꝙ a caliditate eius actuali,quia omne agens est actu ens, sed calor medicinæ calidæ cum sit digerens materiam morbi est agẽs.ergo est actu ens,maior patet, quia patiens est tale in potentia, quale agens est in actu igitur agens per illud quod agit est actu ens.

Item aqua calida secundum Aui. materiam existẽtem in stomacho frigidã digerit per caliditatem suã, sed non per caliditatem suam potẽtialem, quia sic eã incrudaret, & infrigidaret:ergo hoc est per caliditatem actualem.

Sed contra quia hoc dicit Gal.in techni.quod medicina calefaciens, & infrigidans debet esse talis secundum virtutem,& nõ secundum sensum,& apparitionem;immo essentialiter tale,vt dicit ibi.

Solutio. Solutio ad illam quęstionem. Dico,quòd medicina calida aliquando agit per caliditatem actualem, & aliquando per potentialem, quia aliquando ipsa non passa, &c. tunc ipsa agit per actualem caliditatem, & hoc est quando ipsa agit in propinquis partibus,sicut stomacho,& aliquando ipsa agit passa, & tunc ipsa agit per caliditatẽ potentialem,tamen ipsa est in actu, & reducta ad actũ cum ipsa agit,& sic ipsa agit in remotis partibus. Ad primum cum dicitur,quòd &c.dico quòd ipsa est actu calida cum agit,sed hoc est propter sui passionem, per quam reducta est caliditas potentialis ad actum. Ad aliud, quod est de aqua calida, patet.

An aliqua materia morbi possit digeri per medicinam frigidam.

Quæstio. Consequenter quæritur, vtrum aliqua materia morbi possit digeri per medicinã frigidã, & vr ꝙ non,quia frigidum nõ ponit pedẽ in operatione naturæ, vt dicit Aui.i. lib. Item ab eodem digeritur cibus, & materia morbi secundum Auic. sed cib.non digeritur a frigido, ergo &c.

Item digestio est naturalis operatio ſm Auic. in i. sed nulla talis operatio fit a frigido, ergo &c. Item secũdum Aui. in iiij. digestio materiæ est præparatio eius ad expulsionem,sed dixit Gal.in iij.simplicis medicinæ,quòd frigiditas aggregat materiam, & facit eam immobilem,ergo, &c. Oppositum dixit Gal. & Haly abb.in techni.

Solutio. Solutio. Dico, quòd medicina frigida solũ digerit materiam calidam, & siccam, sed medicina calida digerit omnem materiam, tam calidam, quam frigidam, sicut patet ab Hali abb. qui ponit quatuor medicinas digerentes omnem materiam, vt crocus, & spica &c. Tamen digestio malæ materiæ potest fieri dupliciter. Vno modo ipsa digerit solum alterando,& malitiam eius reprimendo,& isto modo digeritur calida materia,& sicca cholerica in æstate à frigido reprimendo eius vehementem caliditatem, & eius malitiam, vt natura possit eam deuincere, & etiam isto modo digeritur materia frigida a caliditate,eius frigiditatem,& malitiam reprimendo, vt natura possit eam deuincere, & expellere.

Secundo modo medicina digerit, membrum,& calorem naturalem confortando, vt supra, ipsam materiam victoriam habentem digerendo, & expellendo, & sic fit digestio à calido temperato,& nullo modo a frigido. vnde materia calida digeritur dupliciter, vno modo alterando, secundo modo confortando; sed materia frigida non nisi vno modo tantum scilicet alterando. Ad primum obiectum dico, quòd frigidum non ponit pedem in opere naturæ,ita quòd instrumentum.Ad aliud per idem,quoc dicit Auicen. ab eodem digeritur cibus, &c. materia morbi. dicendum quod verum est, quoniam cibus, & materia morbi digeritur ab instrumento naturæ regulato à natura. Ad aliud cum dicitur, quod nulla operatio naturalis fit à frigido,verum est tanquam ab instrumento, sed vt dictum est Ad aliud dico,quòd frigidum aggregando aliquando materiam reddit per se eam immobilem, tamen per accidens, s.vt sit naturæ expellenti obediens, quæ peccabat sua subtilitate, & qualitate, propter quod ipsa erat tunc incomprehensibilis à natura. vnde Gal.in prognosticis, sputum est difficilis expulsionis triplici de causa:aut quia viscosum,propter sui nimiam adhęrentiam membro, in quo est, vt ab eo nequeat expelli, aut quia subtile, & liquidum fugiens comprehensionem cũ natura expellẽs suas superfluitates cum vento, & aere non potest ipsum comprehendere; aut quia virtutis est debilis in expellendo. cum igitur sit subtilis, & liquida, ipsa debet incrassari, vt fiat comprehensibilior, & mobilior non de se, sed à natura, ergo &c.

An medicina frigida digerat materiam.

Consequenter quæritur, vtrum medicina frigida digerat materiam morbi, & agat in ipsam per frigiditatem actualem, vel potentialẽ, & videtur quòd per actualem, quia illud quod agit per complexionem, qui ab alio non recipit,agit illud actualiter, sed medicina frigida non habet frigiditatem à corpore humano, per quam ipsa agat, ergo &c.

Sic tu dices, quòd imo. s.quòd ipsa recipit frigiditatẽ à corpore humano, per quam ipsa agit. Contra natura corporis humani agit per calidum, ergo à natura corporis humani ipsa non recipit frigiditatem,cum agat per eius contrarium. Si dices,quod in actione corporis humani,talis frigiditas medicinę,per quam ipsa agit,adducitur ad actum? Contra; omne illud,quod educit aliquid ad actum, facit illud sibi simile,& non contrarium sibi,quia passum est contrarium agenti, & propter hoc patitur,licet per contrarietatem. Item calida medicina agit per potentialem complexionem, quam requirit à corpore humano.ergo per oppositum frigida medicina per frigiditatem accidentalem.

Item quomodo infrigidat, cum in qualibet parte corporis sit caliditas,quę non infrigidat,sed potius calefacere debet. Sed contra.iij.de complexionibus, medicinę calidæ,frigidæ,humidæ,& siccæ agunt per complexionem potentialem. Solutio. Hãc quęstionem soluit Gal.de simplici medicina. Medicina dicitur agere per potentialem complexionem dupliciter. Vno modo,quia non agit nisi ab alio patiatur prius,& sic medicina debet agere per cõplexionem potentialem, quia non agit, nisi sui diuisione patiatur prius à calore naturali, quia non mouetur, nec intrat membri substantiam, nisi prius diuidatur, & ideo si opiũ ponatur supra manum eam nõ infrigidat,quia ipsa non est diuisa in partes paruas. Alio modo dicitur aliquid agere per potentialem cõplexionem,quia ipsum nõ agit nisi prius patiatur sui diuisionem ab alio, & in ipso aliquid aliud multiplicatur,& sic medicina calida per potentialem complexionẽ, quã recipit ab alio.s.à calore naturali,& quantũ ad hoc agit per actualẽ. Sed quia ab alio patitur antequam per illud quod habet agat, pro tanto dicitur agere per potentialem cõplexionem; frigidæ.n.medicinæ nullam complexionem accipiunt per diuisionem ad hoc, vt agant, vt calidæ, & frigidæ motum accipiant per diuisionem, licet non per complexionem.

Et sciendum, quòd triplex est potentia, scilicet essentialis,accidentalis, & actualis. Essentialis est illa, quæ indiget transmutabilitate rerum in suam substantiam,siue essentiã, & sic medicina calida est in potẽtia. Potentia.s. accidentalis est illa, quæ indiget trãsmutabilitate rerum accidentaliter,sicut est illud transmutans,quod remouet prohibens,& in ista potentia est medicina frigida. Potentia actualis est illa, quæ non indiget aliqua transmutatione alia ab eo in quo est, sed solo exitu ab ocio in actũ, & sic vigilans scribit in potentia, & sic venenum est interficiens potentia, quia ad hoc quòd venenũ interficiat, non oportet ꝙ ipsum diuidatur immo applicatione sui ad corpus interficit. Ad primũ argumẽtũ dico, quòd medicina frigida mouet, hoc est per cõplexionem quã in potentia habet.

habet,quia motum ab alio accipit, licet non per complexionem agat. Ad aliud dicendum,quòd non eſt ſimile, quia licet medicina calida non agat niſi aliquid multiplicetur cum ipſa,& in ipſa,non propter hoc,ſic eſt de frigida, quia ſm Gal.ponentes hoc exemplũ,ligna viridia per ſe infrigidant, ſed ſicca ligna nunquam calefaciunt, niſi prius calefiant ab igne, & in eis ignis multiplicetur. Ad vltimũ,quando tu quęris, quomodo eſt poſſibile, ꝙ agat per frigiditatem, immo per caliditatem quam aquirit à corpore,quia per totum eſt caliditas,dico quod non oportet;non.n.medicina frigida calefiunt à corpore, nec a calore corporis, quia ipſa eſt multa; immo dico, quia calor corporis nõ poteſt calefacere, ſicut videmus in hominibus ebrijs in mane vinum vomere,& cibum actualem frigidum;eo ꝙ propter ſui multitudinem nõ potuit eum digerere calor.vnde verum eſt, ꝙ ſi opium in quantitate eſſet parua,ipſum non infrigidaret totum corpus humanum, immo vinceretur à calore naturali; ſed tamen non poteſt vinci, vel quia eſt maioris quantitatis, vel quia calor noſtri corporis eſt debilis,& tunc non poteſt calefieri à natura, & compleri, ſed remanet frigidum actu, ideo tunc ipſum infrigidat,& ſic patet ſolutio.

De diamargariton.

Diamargaritõ dicitur à duobus margaritarũm generibus,& perforatarum,& non perforatarum, quæ ibi intrant.valet cardiacis,triſtibus, & ad omnem cordis debilitatem, & ſtomachi.decima pars confecta eſt,lib.i.Rec. garyophyl.cinnamo.ſpicæ,galan.ligni al.liquiri.trochiſcorum, diarhodon, & diani.ana drach.i.s.nucis muſch. macis,aliptæ,zedoa.rhabarba.ſtyracis cal.ana drachm.i. margaritarum integrarum perforatarum ana drac.s.am bręmuſchi,baſiliconis ſem.ana ſcrup.i.minus gra.ij.muſchi,gra.ij.zingib.oſſis de corde cerui,eboris,blactę bizãtię ana drac.s.camphoræ gra.vj.& mane,& ſero datur in æſtate cum aqua frigida, & cum aqua roſ. cum * rhodoſtomacho. in hyeme cum vino mane,& meridie. valet vt ſuperius diximus maxime phthiſicis, & conſumptis.

* *rhodoſtomate.*

Diacameron.

Diacameron.i.ducens hominem de morte ad vitam, quod facit aſthmaticis,arthreticis tuſſiẽtibus, phthiſicis, & omnem imbecillitatẽ ſtomachi emendat, debiles lumbos confortat,luxuriam prouocat, & omne,quod in diarhodon Iulij laudatur, complet.decima pars cõfecta eſt, lib.ij. &.antopoli,zingib ana dr.v.ſcrup.i.& gra.xvi.cinnam.galan.ana drac.ij.gra.vi.garyophyllorum,ſpecię,zedoariæ,coſti,pyrethri,coralli rubei,trag.rheupont.ſaliũcæ,anacardi,oſſium dactylorum,carpo.aniſi, ſe.iuniperi,ameos,leucopiperis,macropiperis,melanopiperis ana. drac.i.ſcrup.ij. & gra.viij. limaturæ auri puri, & argenti neri, oſſis de corde cerui, ana ſcrup.ij.& s.muſchi,& raſuræ eboris ana ſcrup.i.& gra.vij.amb.drach.i. mel quod ſufficiat.detur de eo drac.ij.mane, & ſero cum vino.

Diamoron à moris celſi dictum eſt, à moris rubeis, valet ad omnes cauſas palati, & gutturis, cadentem vlulam ſubleuat, & humoroſitatem deſiccat, & medietas eſt lib.i.Reci.mororum celſi, mororum bati, lib.i.mellis, lib.s.cæpæ.drac.iij.confice ſic, ſuccum cum melle, & ſapa in æneo vaſe ſtagnato ad prunas leues ad perfectam decoctionem define bullire, cum autem ſcire volueris ſi coctum ſit, pone ex eo guttam vnam ſuper marmor, & ſi inclinato marmore ſe quaſi mel retineat, coctum eſt. tunc accipe in vaſe ſtagneo, & vſui reſerua. Et cum opus fuerit ex eo palatum, & vlulam inunge, & gargarizandum dabis.

De operationibus medicinæ frigidæ.

Superius viſum eſt de operationib. medicinæ calidæ, nunc dicamus de operationibus medicinæ frigidæ. Et ſciendum, quòd medicina frigida quinque habet operationes. Prima eſt confortare. Secunda eſt ropercutere. Tertia eſt incraſſare. Quarta eſt incrudare. Et quinta ſtupefacere. Prima eſt confortare membrum, quod tripliciter contingit. Vno modo ſubſtantiam membri inſpiſſando,& ſic frigida, & ſtyptica confortant. Secundo modo confortat membrum,ſpiritus viuificando, & mobiles, & agiles ad ſua opera incitando, vel exercendo: & ſic medicinæ aromaticæ confortant. Tertio modo complexionem membri adæquando,& ſic medicinæ temperatæ confortant,& ſic oleum roſatum,caliditatem membri contemperando, membrum confortant.

Secunda operatio medicinæ frigidæ repercutere, frigidum enim repercutit quatuor modis. Vno modo, quia medicina frigida membrum conſtringit, & ipſum conſtrictum minorem locum occupat. Ideo neceſſario quod eſt in membro expellit, & aliunde materiam non recipit. Secundo modo frigidum repercutit,caliditatẽ membri fortiter attrahentem mitigando, quæ mitigata minus attrahit, & ideo in hoc materia trahi ad locum prohibetur, in hoc quod trahens debilitatur, & ita à frigido expellitur. Tertio modo frigidum repercutit, materiam fugando per contrarietatem, quod eſt, quia non vadit vacuum, id eſt ſecum humores ducit,& ita frigidum expellit materiam fluxus, & fluxum. Quarto modo frigidum repercutit,materiam ipſam incraſſando,quæ minor redditur, nec penetrans membrum, propter ſui craſſitiem ſicut ſi eſſet ſubtilis, & ingrediens.

Tertia operatio medicinæ frigidæ eſt incraſſare, ſed materia tripliciter incraſſatur. Vno modo per cõgelationem,ſicut glacies à frigido incraſſatur. Secundo modo per inſpiſſationem, & ſubtilis humidi cõſumptionem;& ſic ſiccum incraſſatur, & humidum incraſſatur, & ſic forte cholera exiſtens per ſe incraſſatur. Tertio modo incraſſatur aliquid per alterius rei commiſtionem, ſicut aqua per admiſtionem cum farina, incraſſatur,& ſic calidum incraſſat, quia commouet materias,ideo vnam partem alij commiſcet,& terminat,& ſic indigeſta à calido, incraſſatur digeſtio per bonam commiſtionem,& terminationem humidi cum ſicco,& e conuerſo.

Quarta operatio medicinæ frigidæ eſt incrudare, incrudatur autem materia tripliciter. Vno modo calidum digerens debilitando, & ſic frigida per caloris debilitationem indigeſtionem faciunt. Secũdo modo fit indigeſtio propter membri raritatem,propter quod ab exteriori calore calefaciendo ad exteriora calor digerens attrahitur extra locum digeſtionis. Propter quod,qui habẽt rarum ſtomachum, male digerunt, & propter hoc etiam non fit bona digeſtio in æſtate, quia calor ad exteriora trahitur. Tertio modo fit incrudatio propter motum rei digeſtibilis, quia digeſtio fit in quiete ſecundũ Ariſt. 4.meteororum. Et ideo ſecundum Aui.in primo digeſtio non fit mediantibus villis,qui ſunt neceſſarij propter motum materiæ, & ideo illi,qui faciunt rem digeſtibilem moueri de loco ad locum incrudant, & ſic ventoſa omnem digeſtionem impediunt.propter humiditatem extraneam accidentalem crudam in eis exiſtentem, quæ in ventoſitatem reſoluitur, quæ quidem ventoſitas quando nõ conſumitur de loco ad locum mouetur, & aliud ſimile mouet, ſicut cæpæ,fabæ,cicera, phaſeoli, quia in ventoſitatem, humiditas quidem extranea in eis exiſtens diſſoluitur, ideo digeſtionem impediunt.

Quinta operatio medicinæ frigidæ eſt ſtupefacere, qđ facit dupliciter: Vno modo ſpiritus incraſſando, & immobilitando,propter quod inhabiles virtuti animę fiũt. Et propter hoc membro virtus iſta non mandatur, nec operationem eius efficit. Secundo modo, quia complexionem membri corrumpit, propter quod ſpiritus cum ipſe operationem in ipſo non exercet, quæ ſine complexione membri debita, & proportionali exiſtente inſtrumento non exercentur in membro.

De operationibus medicinæ humidæ.

Humidæ medicinę quinque ſunt operationes. Prima eius operatio eſt inflare. Secunda eſt lauare. Tertia fordidare. Quarta lubricare. Quinta planificare. Prima autem inflare;inflatio.n.fit per reſolutionem materiæ in vẽtoſitatẽ,cũ non põt conſumi ipſa materia,nec vẽtoſitas,& ſic oĩa vẽtoſa, quę habet in ſe aliquã humiditatẽ extraneam crudã,per q̃ inflant ventoſitatem in ſtõ operantur, & ita etiam,

etiam, quæ ventositatem faciunt, sunt inflantia, sicut cæpæ, & cætera. Istorum enim, quæ faciunt ventositatem, quædam faciunt in stomacho ventositatem, & vlterius, aut parum, aut nihil transit ad venas, aut ad hepar, sed in stomacho consumitur: & si in stomacho non pót consumi, facit passionem in intestinis, vt colicã inflatiuã, sicut sunt ruta, & spinachia. Alia sunt quorum ventositas licet eleuetur in stomacho, tamen aliquid non consumitur, de qua sit curandum, & residuum transit ad hepar, & venas; & hoc forte sui acuitate, sicut in cæpe forte antequã possit in stomacho consumi, stimulat, vt à stomacho expellatur, & sui acuitate penetrat; & etiam ventositas horum facit eandem passionem, quam & ventositas, præcedentiũ. Sunt, & alia quorũ ventositas in stomacho consumitur quantum ad aliquam eius portionem, quia non ita cito penetrat forte, cum non sit acuta sicut ventositas prædictorum, & ita cõsumitur aliqua eius portio non tamen tota, forte propter sui crassitiem sicut fabæ, & illa portio, quę in stomacho nõ consumitur, ad hepar venit, & ab hepate ad mẽbra genitalia currit; propter quod ad coitum valet. in omnibus tamen istis fit eleuatio ventositatis in stomacho, vt in cæpa, fabis, & * alijs, quæ omnia habent humiditatem extraneam indigestam, sed in quibusdam consumitur, & quibusdam non.

Secunda operatio est lauare; humidum .n. est lauatiuum. lauatiua medicina est, quæ abstergit sua actione, & passione, id est agendo, & patiendo, vt aqua hordei, quæ est humida, & cursibilis, quia humida remollit materiam, quia cursibilis est mobilis, & suo motu impellit; & secum trahit materiam remollitam; & ita agendo, & patiendo abstergit, & sic aqua cucumeris, cucurbitæ, & aqua hordei, & aqua piscium sunt lauatiuæ, quia sunt humectantes, & curribiliter. Vnde cum nos volumus domum mundare, proijcimus aquam cum impetu, vt remolliat, cursibilis sit, secum puluerem trahat.

* alij.

Tertia eius operatio est sordidare; humidum enim sordidat, & hoc est humidum sua viscositate adhærens fortiter membro, sicut gummi arabicum, & tragacanthum membrum sordidant sua adhærentia, hoc est cum illud membrum cui adhærent, non indiget lenitione; immo habet humiditatem sufficientem aut superfluam, & tunc humidum adhærens ei sordidat ipsum.

Quarta operatio eius est lubricare, humidum. n. est lubricatiuum, & est medicina lubricatiua, quæ solũ humiditatẽ remollit sua humiditate sine hoc, ꝙ sit cursibilis, & sic violæ lubricant sua humiditate, remoliendo materiã, quę remollita non amplius adhæret mẽbro & sua grauitate cadit. aut materiam stimulat, & grauat, ita ꝙ ab ea expellitur, & sic differt lubricatiua à lauatiua, quia lubricatiua ex sola passione remolliendo mundificat, & abstergit, sed lauatiua actione, & passione, vt dictum est.

Quinta eius operatio est planificare, seu applanare rẽ aspera, sicut videmus in trachea arteria, cũ sit aspera per humiditatis suæ cõsumptionem, educentes æqualitatem suarum partium. tunc fit in ea partium suarum supereminentia propter humidi consumptionem, tunc adueniente aliquo humido leniente applanatur; & adæquatur; & sic gummi arabicum, tragacanthum, & similia tracheæ arteriæ sunt panificatiua.

Siccæ medicinæ quatuor sunt operationes. Prima est constringere, siue aggregare membrum. Secunda est consolidare. Tertia est carnem generare. Quarta est sigillare, id est cutem generare.

Prima igitur est constringere, siue aggregare membrum, & ex hoc sequitur. ergo quoq; exprimere habet; quia contrahendo, & comprimendo membrum, facit illud minorem locum occupare, & ita humiditatem interruptam inter partes aggregat, & necessario exprimit, & ex hoc sequitur, quòd incrasset per expressionem talis subtilis humidi, ergo oppillat, quia incrassat, & quia materiam immobilem, nec cursibilem, neque penetrantem reddit per meatus, per quos posset penetrare, si nõ incrassata esset, nec aggregata in vnũ, & ex hoc sequitur, quòd siccum conglutinat, & cum ipso est parum de humido cum sicco terreo bene terminato, & fortiter, & per hanc viam omnes medicinæ, quæ in fluxu ventris dantur ad constringendum, & constipandum debent aduri, vt humiditas superflua, quæ est in eis lubricans consternatur, siue auferatur, & tunc in eis est bona terminatio humidi cum sicco terreo, & ita sunt bene cõglutinatæ, & per hoc sunt bene conglutinantes, & constipantes, & excoriationi intestinorum resistentes.

Secunda operatio sicci est consolidare, & vnire partes vulneris, siue labiorum adinuicem, & hoc propter consumptionem humiditatis superfluæ interemptæ inter vulneris labia nõ permittentis ea coniungi, & vnum fieri secundum Gal. in techni capitulo de consolidatione continuitatis, & sic sanguis draconis consolidat, & vulnus curat.

Tertia operatio sicci est generare carnem, quod fit dupliciter. Vno modo quia materiam superfluam consumit, quæ membri complexionem corrumpebat. Secundo modo, quia sanguis incrassatur, propter hoc disponit sanguinem, vt ex eo fiat caro. Ista enim medicina, quæ carnem generat, oportet vt non sit mordicatiua; per hoc enim malam materiam attraheret, quæ carnis generationem impediret, nec nimis sit sicca, quia tunc materiam, ex qua debet fieri, consumeret, & substantialem humiditatem membri, & sic vlcus profundaret.

Quarta operatio sicci est sigillare, & cutem generare super vulnus consolidatum, & ita est siccior, quàm carnem generans, quia magis debet consumere humiditatem, & sanguinem indurare, quia siccior est cutis quam caro, & hæ sunt operationes sicci.

Scitæ sunt operationes medicinarum simplicium, quas habent à complexione sua. Sunt, & aliæ quas non habent à sua complexione, sed à sua proprietate: sicut scammonea habet attrahere choleram. Item quædam sunt medicinæ, quæ habent duas operationes simul, vt ventrem soluere, & membrum constringere, & confortare, sicut hermodactyli habent attrahere phlegma iuncturis ad stomachum, & per hoc ventrem laxant, & hoc faciunt sua proprietate. Similiter sua stypticitate qua habent confortare iuncturas, & constringere, ne materiam aliunde recipiant. Et forte emplastrati exterius, supra iuncturas habent extrahere materiam ad exterius, stypticitate sua membrum confortare.

Item aliæ sunt medicinæ, quæ habent duas operationes facere, & sunt differentes ab illis, sicut cyminum habet laxare membrum sua humiditate lubricatiua, & prouocare ratione suæ substantiæ subtiliatiuæ, & penetratiuæ. Quando ergo volumus vnam istarum operationum per talem medicinam facere, tunc debemus aliam impedire, & illam, quam volumus, iuuare. Vnde quando volumus prouocare vrinam per cyminum, debemus iuuare cyminum per diuretica, vt per semen apij, & tunc ad prouocationem vrinæ valet, & in partes ipsum cyminum puluerizare, vt citius a stomacho ad renes transeat, & impedire, scilicet humiditatem lubricam amouendo forte per adustionem, vel contritionem. Sed si volumus ventrem laxare, oportet e conuerso facere, admiscendo medicinas lubricas, vt violas, & similia, & in crassas partes puluerizare, vt plus in stomacho moretur, & operationem suam in eo faciat. Item aliquæ medicinæ, quæ habent substantias diuersas in se, vnam acutam subtilem, quæ est in superficie, aliam centralem crassam stypticam, vt caulis, inter quas natura potest diuidere in operando vnam partem trahendo ad vnam materiam faciendo vnam operationem, & aliam: & ideo caulis in apostematum statu est bonus; natura enim trahit substantiam subtilem acutam ad materiam fluxam, vt ipsam dissoluit, & mittit substantiam stypticam ad materiam fluxuram, ne fluat, &c.

Habito de tribus confectionibus quasdam medicinas componentibus, & quædam electaria ingredientibus. Nunc ad electaria accedamus.

De

De electarijs.

SCiendum,q; electariorum quędam ſunt calida,vt dia margariton, diacalamenthum, &c. Quædam ſunt frigida,vt diapapauer,triaſandali, &c. Quædam humida vt diatragacanthum. Quædam ſicca,vt diaprafium.

Item quædam iuuãt membra animata, vt pliris cum muſcho,& ſine muſcho. Quędam membra naturalia,vt diacytonite. Quædã membra genitalia, vt diaſatyreon. Quædam vitalia,vt diamargariton. Item quædam confortatiua tantum,quædã confortatiua, & laxatiua,quando confortant, pulueres debent bene conteri ſecundum ſuum modum plus, vel minus ſecundum quòd diuerſis membris competunt,vt dictum eſt prius.

Item quędam electaria fiunt ex ſolis pulueribus,vt diamargariton, quædã ex decoctionib. herbarũ, & pulueribus, & aliquando cũ ſuccis herbarũ, & puluerib. ipſarũ. Ad iſtam electionẽ ſpectant, quæ valent ad membra ſpiritualia,quæ ſunt,diamargariton, diacamerõ,diamoron.

De diamargariten. Diamargariton eſt electariũ ex puluere factum, & dicitur ſic, quia ex duabus margaritis conficitur. valet cardiacis, & triſtibus, valet ad cordis, & ſtomachi debilitatem,& lætificat. Margaritæ ſm quoſdam ſunt baſis,quia dant nomen,ſed non oportet. Non.n.dant nomen Margaritæ,& laudes cõueniẽtes huic electario. Tales.n. ſunt, quia confortant cor,& ſtomachum. Garyophylli igitur, & ſpica,& lignum aloes,& margaritæ ſunt pro baſi vna, quia margaritæ confortant cor,& alia ſtomachũ confortant. Margaritæ confortant cor per ſimilitudinem, quia ſunt duræ ſicut cor. Item cor eſt rarum in ſubſtantia confortant ipſum ſpiſſando. Vnde lignum aloes, & ſpica,& garyophylli ſunt eius baſis quãtum ad confortationem, & margaritæ ad cordis debilitatem.

De garyophyllis. Garyophylli eſt medicina nota,proprietatem confortandi ſtomachum, & hepar habent. faciunt putrefactionem oris ſua acuitate cum nimio vſu comeſtionis, quia ſua acuitate laxant gingiuas, quæ laxatæ materiam aliquando recipiunt,quæ remanens ibi putrefit. Et ſpica duplex eſt ſcilicet celtica,& ſpica nardi.

De ſpica nardi. De ſpica nardi hic intelligimus,eſt medicina nota habens proprietatẽ reſoluendi caliditate ſua, & cõfortandi ſtomachũ ſua ſtypticitate; oppilationẽ hepatis aperit cũ materia eſt frigida, pectus confortat, & coitum incitat. Et ideo in medicinis prouocantibus coitum ponitur. Itẽ prouocat menſtrua ſuffumigata; eſt enim aromatica.

De margarint. Margarita duplex eſt ſcilicet perforata, & non perforata. perforata eſt melior, cum eſt perfotata à natura non ab arte, vt ponitur in coronis, quia iſta operatio non dat ei bonitatem,neq; malitiam;licet hoc quidam dicant, qđ pp hoc ſunt bona, quia illæ perforantur, quæ in coronis mulierum ponuntur,& ideo perforatæ ſunt meliores.

Sed dico, quod perforata a natura eſt melior, & cum eſt perforata a natura eſt pretioſa,& cara,quia ſecundum Philoſophum lib.4. de animalibus. Quæ ſunt perforatę à natura,ſunt mundatæ à ſuis ſuperfluitatibus per illa foramina. Margaritæ ſunt illi lapides, qui in ventribus piſciũ conchilium inueniuntur. iſta puluerizata cum corallo, ſi proijciatur ſuper oculum valet ad lachrymas oculi, quia prohibet ne materia fluat ad oculum.

Declaratio diacamerõ. Diacameron.i.ducens hominem de morte ad vitam antophylus ibi ponitur, & eſt ſtypticus amarus. valet ad pectus, & ad luxurioſos, & garyophyl. zingibe. & cinnamomũ ſunt ibi pro baſi vna, quia confortant ſtomachũ, & antophylus eſt ibi baſis alia. i. inquantum confortat pectus,& eſt medicina cardiaca;& eſt pretioſior quàm diamargariton,quia ibi ponuntur,quæ ponuntur in diamargariton,& plus de pretioſis, galanga, & ſpica celtica.

Declaratio diamoron. Diamoron ex duob. moris fit. Sunt enim mora celſi, & mora rubi; illa nõ poſſunt digeri in ſtomacho propter ſui craſſitiem,ideo ei nocent;ſunt enim ſtyptica,& ſicca, vnde prohibet materiam fluere, ad vuam, & guttur ſua ſtypticitate. Diamoron valet in principio ſynanches;mirabiliter enim reprimit materiam, ne fluat ad guttur, ſi

A cum aqua roſa adminiſtratur, & plus ſi adminiſtretur cũ ſucco corticum nucis magnæ, quia diamorum per ſe non poteſt penetrare pp ſui craſſitiem, & ideo non conuenit in repercuſſione materiæ à ſuperioribus venientis, ſed ſuccus ille eſt penetratiuus, cum ſignum eſt,quia pueri non poſſunt abſtergere manus ſuas ab ipſo maculatas; & ideo penetrare bene interius;& ſua acuitate,qua penetrat,materiam fluxam conſumit, & ſua ſtypticitate materiam fluxuram prohibet, & nõ ſolum ab vna parte, ſed à qualibet parte,quod non poterat facere diamorõ per ſe, quia non poterat intrare partes gutturis, ſicut cũ ſucco. iſta decima pars, quæ inuenitur in antiquis eſt lib. ij.

Habito quomodo fiat digeſtio. Conſequenter quæritur, vtrum quilibet humor ſit euacuandus,& à natura digerendus, & videtur quòd non. per Hippo. ij. aphoriſmorum, inchoantibus morbis, &c. ſed tunc materia eſt indigeſta, ergo &c. Item in primo in peracutis paſſionibus raro pharmacis vti; ſed tunc non eſt digeſta materia, ergo &c.

B Item digeſtio eſt repreſſio malæ qualitatis materię,ſed materia euacuanda poteſt peccare in quãtitate nõ in qualitate, ergo talis materia euacuanda non poteſt digeri.

Itẽ aliquando nulla facta digeſtione materiæ euacuandæ damus hieram picram Galeni, Paulini pilulas ad euacuandam choleram ante cibum, vel poſt, ergo &c.

Sed contra dico Hippo. digeſta medicari,&c.

Conſequenter quæritur vtrum materia nec quantitate nec qualitate peccans,ſi debeat euacuari,debeat digeri. videtur quòd non, quia digeſtio eſt repreſſio malæ qualitatis materiæ, ergo &c. Contra digeſta medicari, &c. Item in aphor. dicit, ſi quis vult corpus purgare, oportet materiam præparare primo ergo &c. Solutio ad primam quæſtionem. Dicendum, quòd aliquando eſt euacuanda materia digerenda, & aliquando non,nam ſi materia eſt furioſa, tunc debet euacuari ſine eius digeſtione. Si materia non eſt furioſa, aut ipſa eſt multa, aut non ſi fit multa, debet euacuari tunc abſq; digeſtione materiæ

C ad minus in parte, vt natura melius poſſit ſupra reſiduum;melius enim eſt ipſam materiam indigeſtam euacuare, quam naturam impedire in ſua digeſtione. Si materia non eſt multa. vel natura poteſt ſupra eam complete ad digerendum eam, aut non. ſi ſic, ipſa non eſt digerendum anteq̃ euacuetur: ſi natura non poteſt complere ſupra eam ad digerendum ipſam, tunc aut ipſa euacuatur per medicinam fortem, aut per leuem. ſi per leuem medicinam euacuatur, tunc eam poteſt hæc tantum digerere per aliqua ſui componentia, quantum ipſa poteſt attrahere per aliqua ſui componentia, ſicut pilulæ ante cibum; tunc tales medicinæ poſſunt dari ante digeſtionem, cum ipſæ digerant tantum, quantum euacuant. ſi medicina ſit fortis,tunc materia debet digeri, antequam euacuetur tali medicina. Ad quam digeſtionem quatuor requiruntur conditiones.

Prima eſt membrum præparare, ita ne malum ei nocumeneũ inferatur à malitia medicinæ,& ita diuerſimo

D de debent prępparari contra diuerſas malitias,quas medicinæ debent inferre. Vnde Hip. iij. particula aph. ad elleboros,&c. quia elleborus nimium deſiccat,antequã exhibeatur, membrum debet humectari quiete, & ocio.

Secunda conditio eſt,quod materia remolliatur,vt ſit parata ad exitum.

Tertia conditio eſt, q; viæ debent aperiri, vt per ipſas poſſit currere materia, & trahi à medicina.

Quarta conditio,eſt, q; humor attrahendus ita prępparetur, vt à membro,& à materia odio habeatur,q; a natura non retineatur: natura.n. vehementius retinet phlegma in æſtate,quã in alio tẽpore, vt per illud contẽperetur caliditas æſtatis,& cholerę abundantis in æſtate. Similiter in hyeme natura vehementius retinet cholerã, quã in alio tempore,vt per eam cõtemperetur frigiditas temporis hyemis, & phlegmatis abundantis in hyeme,& ideo in æſtate eſt magis amicum naturæ phlegma,quam cholera. pp quod in æſtate facilius euacuatur cholera quàm phlegma, immo ſi phlegma tunc euacuaretur, tunc eſſet

motus

motus agitatiuus phlegmaticis tracti à natura, & medici na. Smiliter cholera in hyeme eſt amicabilior naturæ q̄ phlegma, & ideo in hyeme facilius euacuatur phlegma quam choleraimmo ſi cholera tunc euacuatur, eſſet motus agitationis choleræ tractæ à natura, & à medicina. per hæc patet reſponſio ad duo prima argumenta.

Ad tertium dicendum,quòd ratio ſupponit falſum;impoſſibile eſt enim humorem abūdare in quantitate, quin cum hoc abundet in qualitate. vnde impoſſibile eſt phlegma abundare in quantitate, quin cum hoc abundet in frigiditate, & humiditate, non quia ſit frigidior,& humidior, quàm ſi non abundaret, & ita de alijs humoribus, & ſic patet ſolutio ad argmentum per prædicta.

Ad ſecundam quæſtionem dicendum eſt, quòd materia,nec qualitate, nec quantitate peccans antequā euacuetur,debet digeri,ni ipſa ſit naturę odioſa;niſi.n.digeretur non eſſet naturæ odioſa; & tunc ſi vellemus ipſam euacuare,eſſet motus agitationis medicinæ trahentis, & naturæ retinentis. ſi autem timeamus humorē mouere,& facere in tempore ſequenti ratione moræ aliquam ægritudinem ſpecialem,ſicut febrem tertianam, vel aliquem alium morbum ante tempus, illud eſt melius materiam alterare in oppoſitas qualitates illius morbi, ne illum morbum faciat quàm illam materiam euacuare, & ſic ſoluuntur argumenta, & per conſequens quæſtiones.

De diāthos. Diāthos dicitur,quod ſit ex floribus dendrolibani, violarum, & roſarum.valet triſtibus, macilentis, cardiacis: multum lætificat, & conualeſcentes ex ægritudinib.multum confortantur, vi.pars confecta eſt lib.ij. ℞. florum roriſma. vnc.i.roſ.vio.ana drac.vi.garyoph.ſpicæ, nucis muſch.galangæ,cinna.zingi.zedoariæ,macis,ligni aloes, carda.anethi ana ſcrup.iiij.mellis quantum ſufficit.detur mane, & meridie febricitantibus cum aqua;non febricitantibus cum vino.

De pliris arcticon. Pliris arcoticon,pliris completa medicina,arcoticum principium interpretatur, proprie valet triſtibus melancholicis, & ad nimiam ſtomachi debilitatem, & ſyncopim cordis, & memoriam reparat, intellectum acuit, & epilepticis,analepticis,& catalepticis prodeſt,& omnem debilitatem cerebri reparat. octaua pars eſt lib.i. ℞.cinn. garyoph.ligni aloes,galangæ, ſpicæ, nucis muſ zing.ſpodij; ſchœnanthi. roſ.cype.viol.ana drach.i. & gra.xvj.folij,liqui ſtyracis,maſticis,ſampſuchi,balſamitæ,baſiliconis.cardamo. macrop. myrtillorum, corticum citri ana dra.ij.& gra.v.gemmarum,been albi,& rubei,coralli,ſerici combuſti ana dra.i.& gra.ij. & ſ.muſchi gra.v. ſyrupi roſa quantum ſufficit detur mane,& ſero febrientibus cum calido, non febricitantibus cum vino.

Diacaſtoreum. Diacaſtoreum dicitur à caſtoreo, quod ibi recipitur. valet contra grauiſſimam cephaleam epilepticis,vertiginoſis; auxiliatur hemicranicis; & monopagicis doloribus prodeſt; paralyſim omnium membrorum maxime capitis emendat, emphraxim hepatis, & ſplenis, atque renum ſoluit, & omnibus ægritudinibus ex frigiditate obſtat.quinta pars confecta eſt lib.℞.caſtorei,myrobalanorum citrinorum ana. drac.iij.minus gra.i. & ſ. aloes dra.i.& ſ.minus granum.i.aſari, myrrhæ, euphorbij an. drac.i.& gra.xvij.folij,antimonij,liquiritiæ,tragacanthi, calami aromatici,nitri,chalbani, ſchenanthi,ſpicæ,opopa.caſiæ,piperis longi,albi,& nigri,xylobalſami, carpobalſami, colocinthidis, rheupontici, ſtyracis calamitæ, zingib.cinnamo. ana drach.& gra.ij.ſtaphiſagriæ,dauci, marathri, petroſel.apij ſem.fileris,daphnococci,conchi, ſinoni,petrolei,ſtyracis rubei,ſanguinis draconis, cardamo.thuris maioris, & minoris, aniſi, ſileris, olei laurini, agarici, maſticis, ſalis ammoniaci, zedoariæ,ana dra.i.& gra.viij.ſatureiæ, hyſſopi, chamædryos, pulegij,origani, balſamitæ,ozimi,brancæ vrſinæ,dictami, rutæ, ſem.ariſto.longæ,& rotun.aaron,nabathematicon,aſari,ſaluiæ, roſarum, bdellij, ana gra.xvij.epithy.polypodij, opopa. ana drac.xv.aliapidios, cappar.ana gra.xi.anacardi,ſabibinæ,gentianæ, corticum mandragoræ,ana gra.xvi.peucedani,abſynthij,ireos, ana gra.ij.& tertiam partem vn. mellis quod ſufficit. detur in modum auellanæ capitali-

E bus paſſionibus cū apozemate eleliſphaci.hepaticis cum decoctione abſynthij, vel euphorbij, ſpleneticis, cum aqua capparis, vel calamenthi. nephriticis, cum aqua decoctionis milij ſolis, vel macedonici. accipiatur ſummo mane,& ieiunent vſque ad horam ſextam.

Diairis. Diaris dicitur à radice illa, quæ ireos appellatur. valet dyſpnoicis, arteriaris, tuſſientibus; vocem perditam reſtaurat,ſi fuerit ex frigida cauſa.duodecima pars eius cōfecta eſt lib.iiij.℞.ireos vnc.i.pulegij, hyſſopi, liquir.ana dra.vij.tragacanthi,amygdalarum,pineæ, cinnamo.zingib.piperis, an.dr.iij.ſtyracis rubeæ. vn.ij.& ſcrup.i.caricarum,carnium dactylorum, paſſula. enuclea.ana.dr.ij. & ſ.mellis quod ſufficit.detur ſero cum vino calido. Sicut dicit Auic. in iij.iudicia medicinarum mutantur ſecundū diuerſas præparationes. ne igitur iudicium medici impediatur, prēparationes medicinarum videamus.

De prapārationib.ne dicinarum. Sex enim ſunt præparationes medicinarum. Prima eſt coctio. Secunda contritio. Tertia eſt aduſtio. Quarta F ablutio. Quinta congelatio. Sexta commiſtio. Præparantur igitur medicinæ per coctionem, quæ coctio neceſſaria eſt tribus de cauſis.

COCTIO.

Prima per decoctionē. Prima eſt earū mundificatio,& ſic mel decoquitur,vt à ſua impuritate mūdificetur. Vnde Gal.iij.acutorū,mel non coctū, nō debet poni in hydromelle.niſi ſit purum, ſed ſi ſit impurum debet decoqui,vnde mundificetur.

Secunda conditio,vel cauſa eſt,vt ſubſtantia quā volumus refutare expellātur; ſicut cum caules in dyſenteria volumus dare ad ventris conſtipationē, decoquimus, vt ſubſtantiam eorum acutam laxatiuam, quæ eſt in ſucco auferamus, & de hoc habetur à Gal.3.de ſimplici medicina,ꝙ caulis decoquitur, cum ad ventris fluxum datur, quia quanto plus decoquitur,tanto plus ſtringit.

Tertia de cauſa fit decoctio medicinæ,vt virtus eius a- G qua,vel oleo,in quo fit decoctio,demundetur. Et propter hoc dicit Gal.3.ſimplicis medicinę quod aqua,& oleum ſunt materia aliarum medicinarum, quæ ſm virtutes illarū medicinarum, quibus commiſcentur, formantur, & hęc tertia decoctio diuerſificatur ſm diuerſitatem decoctionum;quædam.n.ſunt medicinæ, quas oportet longo tempore decoqui,& ſunt craſſæ,vt lapides,& radices, & genera alia;ad hoc enim,vt eorum virtus aquæ, vel oleo mandetur, oportet, quod earum decoctio ſit diuturna. Aliæ ſunt medicinæ,quæ minori decoctione indigēt, &in tempore minori,ſicut ſemina diuretica,vt ſemen apij.petroſelini,ſeniculi,dauci,carui,ameos, &c. Alię ſunt medicinę quarū decoctio eſt ad ſufficientiam in tempore breuiſſimo, vt illæ quæ ſunt raræ ſubſtantæ, vt epithymum,flores vio.boragi.& omnes flores vniuerſaliter. Et hoc enim habemus vnum modum confectionis ſyruporum. Si enim volumus in aliquo ponere radices, ſemina, & flores, primo debemus ponere radices, & decoctione H ſemifacta debemus ponere ſemina, & decoctione fere completa,debemus ponere flores. *Nota.*

CONTRITIO.

De ſecunda præparatione. Secunda præparatio medicinæ eſt per contritionem. iſta autem contritio eſt duplex, vna multa, alia parua. Multa fit duabus cauſis. Prima eſt vt per illam contritionem remoueatur malitia medicinæ, quam faceret in ſubſtantia ſua craſſa, & ſic bene conteritur paula ſecundum Auic.quia ſit remaneret in ſua ſubſtantia craſſa adhærens membro,vt ſtomacho, vel inteſtinis ſua ſpongioſitate attraheret humorem multū exiſtens in ſtomacho, vel inteſtinis, & poſſet ibi generari apoſtema, & hoc dicit Auic.in ij.& non ſis contentus pulpam conterere,vnde pulpa propter illam cauſam ſubtiliſſime conteritur. Secunda cauſa eſt, quia membrum, quod curare volumus eſt ſituatum in diuerſis partibus remotis, & ideo bene conteri, vt facilius penetret, & minus in ſtomacho remaneat, & propter hoc dicit Auic.in proœmio, quòd

poſueres

Pulueres subtilissime debent conteri cum ponuntur in electarijs, & hoc habetur à Gal.ij. simplicis medicinæ, ℘ medicinæ curantes passiones renum, debent minutissime conteri propter causam prædictam. Crassa autē contritio fit duobus modis. Vna est causa, ne vltimata contritione virtus medicinæ, & operatio proprie corrumpatur, vt cum medicina sit scāmonea, si multum conteretur, propter raritatem suæ substantiæ, amitteret suam operationem, quæ est attrahere cholerām, propter quod ipsa debet conteri in magnas partes.

Et si tu dicas per illam propositionem, ℘ si tanta virtus in tanto tēpore potest, & mediū poterit trahere medium in æquali tempore, ergo si pondus.i. dra. scāmoneæ poterit trahere tantum choleræ, & medietas poterit trahere medietatē choleræ; Est dicendum, ℘ ista propositio est vera, si vtraq; posset in hunc actum; sed vtraq; non potest, quia virtus est ablata, & ita à parte agentis virtus ita ablata, ℘ non potest trahere; vnde non habet diminutā virtutem respectu passi, sed nihil. non enim sequitur, si decē homines possunt trahere nauim per vnam leucam in septimana, ergo quinque homines possunt trahere eādem nauim per dimidiā leucam, nec ex parte medicinę tenet similiter, vltima ergo eius cōtritio corrumpit propriam virtutem medicinæ. Sed corrumpere propriam operationem medicinæ est duob. modis, aut corrumpitur sua propria operatio, ita ℘ in aliā non mutatur, sicut in scammonea, quæ vltimate contrita nō laxat; aut propria operatio corrumpitur, & alia inducitur, sicut patet in cymino, cuius est ventrem laxare, sed cum cōteritur vltimate, mutatur laxatio ista ad vrinam; quia tunc vrinam prouocat. Secunda causa est, quare non multum conteruntur medicinæ, sed crassæ remanent, vt multo tempore in stomacho remaneant, & iuuent digestionem in eodem, & sic faciunt medici, quia hepati trageam crassam propter stomachum, & propter alia membra minute contritam.

ADVSTIO.

De tertia per aduſtionem. Tertia præparatio medicinæ, est adustio, quæ fit sex de causis.

Nota. Prima est, vt acuitas quæ continetur in medicina, remoueatur per aduſtionem; quæ aduſtio consumit partes subtiles, in quibus est acuitas, & per hoc acuitas remouetur, & ita atramentum, quod corrosiuum est, & chalcanthum adustum cum croco, valet ad cōsumptionem apostematis duri, quia tunc sine corrosione consumit.

Secunda causa est, vt per aduſtionem acuitas acquiratur, & lapides non habēres acuitatē, vt fiant calx aduruntur, quæ acuitas in partib. terreis lapideis fit deficcādo, & igniendo. vnde ſm Gal.ij. simplicis medicinæ, calx est calida in 4. gradu, & corrosiua, piper ſm Gal. ibidem est calidum in 3. gradu. Illa autem caliditas cū est in 4. gradu, tunc est in materia crassa, quę pp sui crassitiem diu morātur in vno loco, propter quod corrodit membrū, in quo mutatur, & sic calx viua, quæ hēt partes crassas, quę non possunt cito penetrare, immo diu morantur in vno loco; nec sine illis subtiles possūt penetrare, pp quod corrodit, piper transit sicut flāma, quia sua caliditas in rara substātia fundatur, & ideo non adurit, nec corrodit, & ideo dicit Aui. quod cępe exterius posita vlcerat, quia diu morātur in vno loco, sed interius recepta non, pp sui morum.

Tertia causa est quare aduritur medicina, quia ipsa est valde crassa, ita ℘ ad partes remotas non potest penetrare, nisi subtilietur: in ista autem aduſtione subtiliatur, propter quod melius potest penetrare.

Quarta causa est, vt melius possit conteri; per illam. n. aduſtionem disponitur medicina ad facilioré contritionem, & sic sericū comburitur ſm Auic. nec debet cōteri in pliri, cum non est artificiale, neq; bonū, quod fit, si per ipsum conteratur, quia aliquādo sua virtus tota corrumpitur in ista aduſtione; licet p ipsam præparetur ad cōtritionem. Istud. n. sericū aliquando datur ad cordis confortationem, & tunc non debet comburi, quia tunc virtus medicinæ, quam quærimus, amittitur scilicet cordis confortatio, & tunc quando debet poni in pliri electario, melius est, vt scindatur in minutissimas partes cū cultello, & postea ſm quod possibile est conteratur. Aliquando. n. ponitur sericū in medicinis ad consumptionem materię, & sic ponitur in diasena, & tunc debet comburi, & tunc bene habet virtutem consumendi. Similiter est de aloe, quia aliquando datur simul ad laxandum, & ad stomachum confortandum, tunc debet cōburi, quia per istam combustionem consumitur sua gummositas, per quā laxabat. Et propter hoc magis apparet alia virtus, & alia operatio, quæ est confortare, & tunc melius confortat.

Quinta causa est vt malitia medicinæ remoueatur, & sic scorpio aduritur, vt per istam aduſtionem venenositas auferatur, per quam malitiam poterit inducere in corpus humanum, vt in lapide, quia per puluerem ex eo factum possumus mirabiliter lapidem frangere, ad quod mirabiliter valet.

Sexta causa est, vt humiditas superflua cōsumatur, & sic myrobalani, & oēs gummi, quæ dantur cōtra fluxum ventris, aduruntur, vt remoueatur gummositas illa, per quā laxabāt, & sic in myrobalanis remanet natura cōstrictiua, & in alijs remanet natura viscosa cōglutinatiua humiditate superflua, lubrificatiua, consumpta, vt gummi arabicum, & tragacanthum, & sic datur in dysenteria.

ABLVTIO.

De quarta per ablutionem. Quarta prēparatio medicinę est ablutio; per ablutionē enim prēparantur medicinæ. Ista autem ablutio fit quatuor de causis. Vna enim est vt acuitas, quæ cōtinetur in medicina, auferatur, & sic abluitur calx, & extinguitur aqua frigida, ne sua acuitate corrodat membrū, & similiter de omnibus medicinis, cum timemus acuitatem.

Secūda de causa debet ablui medicina, vt ab ea sordes mūdificetur, & sic abluitur oleum, vt mundificetur; ideo vt per illam ablutionem albificetur, & clarificetur.

Tertia causa est, vt melius possit cōteri, quia medicina est ita dura, ℘ non pōt bene cōteri, nisi partes suæ remolliantur, & sic acacia abluitur, vt melius possit conteri; prius tamen aduritur quam abluitur, vt per aduſtionem, & per ignem adurentem incidatur, & pori aperiantur. Vnde per omnes eius partes primo in ablutione aqua possit melius iuuare. ſ. subintrare, & omnes partes eius remollire, deinde ad vltimum conteri. primo ergo aduritur, secundo lauatur, tertio conteritur.

Quarta de causa abluitur medicina, vt eius malitia auferatur, & sic lapis lazuli abluitur; habet. n. duplicem virtutem, scilicet expressiuam, & nauseatiuam, vt ergo nauseatiua auferatur, debet ablui, vt cōpressiua solum remaneat. Sed quia multiformis est ablutio in istis reb. diuersis, ideo videamus de istis diuersis ablutionibus, quia in hoc multoties solent chirurgici medicos irridere.

De ablutione cera. Cera enim primo sic abluitur. debet primo liquefieri ad ignem, deinde in aqua pura clara sine sapore aliquo debet poni, & in ipsa aqua debet manibus malaxari, & aqua à cera cum manibus exprimi. Deinde ad ignem debet liquefieri, & demum in aqua munda, &c. vt prius, & sic iterum, & iterum faciendum est, quousque aqua ista sine sapore aliquo exierit, quia tunc signum est, quod tota acuitas ceræ est ablata, qua indigemus aliquoties cum volumus vnguentum ad infrigidandū: vnde ablutionem illam facimus, vt acuitas ceræ auferatur.

De ablutione oleī. Oleum debet sic ablui, pone oleum in vase mūdo stricti orificij, & demū super oleum infunde aquam mundam ardentem; & tamen non debet malaxari cum manibus istud oleum, sicut faciebas de cera, ne propter sui viscositatem adhęreat manibus. Et aliqui lapides abluūtur, non sicut oleum, & cera.

Lapis lazuli sic abluitur, aut alius lapis hmōi. primo dēt conteri, & postea poni debet in loco, vel in vase purissimo. Et postea aqua clara fortis super eum infundi, & dēt diu aqua cōmoueri, & postea debet dimitti quousque resideat in fundo aquę, & deinde remoueat ista aqua, & postea iterū ponatur, & fiat vt prius, & iterum, & iterum quousq; aqua exeat clara absq; sapore mutata, & ablutio istius lapidis sic fit, vt p hoc virtus nauseatiua auferatur.

CONGELATIO.

De quinta preparatione. Quinta præparatio medicinæ est congelatio; congelatur enim medicina,eam ponendo in loco frigido,vt caliditas remoueatur, & frigiditas introducatur. vnde sic medicinæ infrigidantes congelantur. *

COMMISTIO.

De sexta preparatione. Sexta præparatio medicinę est commistio:commiscemus enim aliquando medicinas ad inuicem, vt earum virtus fortificetur,sicut scămo.admista medicinis aloeticis ipsas cōfortat in actione,& sic zing.fortificat turbith; de se enim turbith phlegma attrahit subtile,sed si cum eo zing.admisceatur, fortificando facit eum trahere phlegma crassum.

ADMISTIO MEDICINARVM.

Secundo modo admiscemus medicinam medicinę,vt ipsam faciat transire cito ad locū debitum, & sic crocus admiscetur auro,& argento,& sic alijs medicinis cardiacis, quia illæ sua ponderositate ad intestina cito descenderent, nec ad venas possent penetrare, sed crocus facit ipsas ad cor penetrare. F

Tertio modo admiscetur medicina medicinæ, ne cito transeat ad venas, vt quando volumus hepar deoppilare per diuretica, & illa habent naturam cito penetrandi ad venas;ideo debemus cū eis aliqua admiscere, quæ ea impediant, ne cito ad venas transeant, immo remaneant in vijs hepatis. sicut raphanus habet proprietatem humores attrahendi ad stomachum, & diuretica habent naturam penetrandi ad venas. Ex isto autem motu contrario fit agitatio quædam, quæ est causa quietis in via medicinæ, & hoc est in hepate.

Quarto modo admiscetur medicina medicinæ,non vt medicina fortificetur per aliam medicinam, vel confortetur, sed potius vt vna per aliam debilitetur,& corrumpatur,vt si admisceamus viol.vel myrobalanos in æquali virtute,quia vna laxat,& alia comprimit, vna alijs contrariatur, & diminuitur operatio vnius per alteram, & ideo cum admiscentur vio.cum myrobalanis, debent parum commiscери,& hoc vt operatio violarum prius fiat, quàm myrob.operentur. G

Quinto modo admiscentur medicinæ inter se, vt vna aliam impediat, & sic admiscemus cū scamo. zing. quo confortat stomachū, eo, ꝙ scamo.est inimica stomacho, et bdellium,aut mastix,quia scamonea habet intestina excoriare', vt sua viscositate hoc impediant in scammonea. Item non solum ex ignorantia complexionis medicinarum,& ignorantia præparationis impeditur iudiciū medici,sed potest impediri ex herbarum vicinitate aliarum. vnde medicinæ crescentes iuxta herbas venenosas, sunt malæ, & virtus earum est corruptiua, & sic videmus qd virtus muschi, & ambræ cum oritur iuxta camphoram, & psyllium corrumpitur, & diminuitur.

Dictum est prius,ꝙ quędam sunt electaria valentia ad membra spiritualia, quædā ad membra naturalia,&c. & cum prius dictum sit de trib.electarijs valentib. ad membra spiritualia,diamargariton,& diamoron,& diacameron. Nunc dicamus de alijs valentibus ad membra naturalia,& de his quatuor quæ spectant ad lectionem istam, quorum primum est dianthos, secundum est pliris, tertium, est diacastoreum, quartum est diairis. H

Electaria ad membra naturalia.

De dianthus. Dianthos sit de anthos, & est basis in hoc electario, sicut patet inspiciendo ad eius laudes, quæ proprie huic competunt,& est ibi plusquam de alijs.

Anthos est marinus ros, in littera habetur floris rorismarini. Item de dendrolibani, aut leptolibani, & cum dicitur dendrolibani,vel leptolibani intelligitur,ꝙ fit de folijs rorismarini,& cum dicitur de floribus anthos,hoc est de floribus rorismarini, & leptolibani, vel dendrolibani folium eius,& istud est calidæ,& siccæ cōplexionis, non tamen multum. vnde non multum calefacit, nec multum infrigidat cor,tamen proprie confortat,spiritus reparando,stomachum confortando,& cerebrum,vnde sunt multa ibi valentia ad stomachum, vt rozing & similiter valet cerebro sua aromaticitate,spiritus reparando,& confortando,& ad cor proprie est medicina cardiaca.anthos ex sua proprietate cor confortat, & valet contra cardiacam passionem ex frigida causa, & valet tristibus,& macilentis.scilicet ex solicitudine,& tristitia,quia lætificat.debet caueri in feb.ca.& in humoribus extenuatis, nisi sit ex solicitudine, & conualescentibus, quia in eis est paucitas spirituum.

Dianthos autem reparat spiritus deperditos; & cor debile cofortat; sunt enim qui valde timent propter cordis sui debilitatem, & spiritus paucitatem, & propter hoc tristes sunt,& curiosi a cura dicti non a curiositate, & macilenti. Quidam enim dicunt quod debet dari in febribus in mane cum aqua frigida, &c. Sed si ego darem in febribus, non darem nisi in febribus de materia frigida,& in die interpolationis; melius, & securius tamē est, vt caueatur in feb.sed conuenit illis,qui habent cor debile, temperatum tamen satis in caliditate, & frigiditate, tamen debile spirituum paucitate.

Pliris est aliud electarium valens ad spiritualia. Pliris duplex est, cum muscho, & sine muscho. Arcoticon,id est completa confectio, siue perfecta medicina,valet tristibus,confert melancholicis, confortat stomachū debilem,& cor; & valet contra syncopim, memoriā reparat, sensum auit; & epilepiticis valet,analepticis, & catalepticis; & omnem debilitatem stomachi confortat ex causa frigida; est.n.calidius, & siccius quam dianthos. Sunt enim quædam quæ valent proprie ad confortationē stomachi,vt cinnamomum,& garyophyllum. Sunt ēt quædam valentia ad cor, vt corallus,& spodium;quædam autem ad cerebrum, vt schęnanthus,& cyperus. Est igitur pliris medicina cardiaca,& cor cōfortat, vt dianthos;sed differenter, & propter causas diuersas duæ debent dari ad cōfortationem cordis. Pliris enim debet dari ac confortationem cordis propter frigiditatē, & timorem, sed dianthos quando est temperatum in caliditate, & frigiditate est tamen debile ex spirituum debilitate,vel paucitate,quia anthos ex sua proprietate habet spiritus reparare. Notandum secundum artem quam dat Gal. quod si aliqua medicina valet ad membra plura, debemus dare illam medicinam cum aliquo ducente ad membrum illud, quod volumus confortare. Vnde diuretica habent deoppillare hepar, & splenem, pectus, & pulmonem. si autem volumus dare diureticam, vt anisum,& tamen ad deoppilationem hepatis, possumus dare sicut sunt, quæ ad hepar conueniunt cum sua virtute. Sed cum volumus deoppilare splenem, debemus dare cum aceto, cum acetum faciat transire ad splenem. Si autem ad pulmonem, debemus admiscere cum liquiritia, & vuis passis,& similibus. Similiter cum pliris valeat ad stomachum, cor, & cerebrum confortandum, cum volumus dare plirim ad stomachum confortandum,debemus dare cum decoctionibus alicuius valentis ad stomachi confortationem, & habentis respectum ad illud membrum proprie, vel cum decoctione zing. vel galangæ.si ad cor cum decoctione buglossæ, aut nucis muscharæ. Si ad cerebrum ,cum decoctione betonicæ, aut primulæ veris, aut similium,quæ habent aspectum ad cerebrum,& hęc est ars valde bona. aliqui tamen sunt valde delicati, qui electaria nolunt accipere sicut sunt,nec cum decoctione, & possumus habere talem cautelam, quia possumus dare tale electarium, & postea vinum ad bibendum cum aliquibus habentibus aspectum ad membrū,quod volumus confortare, & sic intellige de alijs.

Diacastoreum dicitur à castoreo, quod est ibi basis,& est castoreum testiculus cuiusdā animalis, quod dicitur castor.& est animal valde calidum, & siccum;& est valde mirabile habens duos pedes ad modū gatti,anteriores vngues valde acutos habētes, quia natura dat mēbrum, & mēbri operationem. Similiter datur ei à natura, ꝙ est animal valde aquaticum,& in aqua habitās, propter sui vehemen-

vehementem caliditatē, & ideo vt possit ripis fluuiorum adhærere, quando vult nutrimentum suum accipere, dantur eis tales vngues. habet pedes posteriores ad modū anseris, vt cum illis in aqua possit natare: vt sicut pedib. anterioribus ripis adhæret, sic posterioribus posset natare. habet insuper dentes valde acutos ad modum gatti. Multum sunt similes gatto, quia comedit arbores, radices, & cortices; & ideo vt possint accipere cum suis dentibus illos cortices, habent à natura tales dentes, & incidit tales arbores, & est mos talium animalium, ꝙ quando vnus castor venit in aliqua terra, vbi sunt plures castores, tunc ducunt ipsum in locum vbi est copia nutrimenti. vnde faciunt ipsum sclauum, & seruum; & tunc bene decorant ipsum cum corticibus supra dorsum, & depilant eum, vt per hoc possit cognosci ab alijs sclauis. Dicitur autem à quibusdam, ꝙ abscindit sibi testiculos, cum debet capi à venatoribus, & ꝙ cognoscit per instinctum naturalem, quòd volunt ipsum habere propter testiculos: & sic habentur, & testiculis habitis ipsum dimittunt venatores abire. Sed hoc est falsum; pellis enim eius plus valet quā eius testiculi. Item non est tanta sapientia in bruto, ꝙ sciret hoc facere; isti testiculi sunt calidi in tertio gradu, vel in principio quarti, sicci in secundo gradu; & sunt meliores, in quibus est sperma, & intus bene digestum.

Item illud electarium in quibusdam libris non est inuentum, & habet magnam receptam. valet principaliter contra paralysim propter euacuationem materiæ, quia residuum materiæ consumit, & neruos confortat; vnde est optimū neruis, & istud est empiricū; & contra capitis ægritudinem, cum materia est euacuanda, & contra spasmum ex repletione de frigida causa. Diacastoreo aliquando vtimur intus, & aliquando extra; intus, vt sub lingua tenendo, si possit pati, quod est difficile diu supra linguam tenere, vel sub lingua receptum, & sub lingua consumit humiditatem superfluam in lingua; vel in radice linguæ, intra corpus recipitur propter prædictas causas. Item similiter extra vtimur eo, vnde est vnguentum mirabiliter valens ad paralysim, materia prius euacuata vngatur locus, in quo est paralysis de oleo castoreo, & oleo laterino, & oleo laurino forti, vel costino, vel oleo petroleo, vnde de testiculis castorei fit oleum: sed tamen caue, ne ex hoc inflammetur corpus, quia timendum est de hoc; est enim de istis oleis, vnum ex quo fit ignis græcus, sed oleum castoreum commistum cum nardino oleo forte valent.

De diairi quid sit.

Diairis dicitur ab iri. est. n. radix, quæ habet vim aperiendi, & calefaciendi, & cōsumendi. vnde ista radix matrici supposita, & suffumigata facit aborsum, aborsu. n. fœtus aliquando indigemus, cum sit fœtus debilis, non potens exire, & tunc melius est, quod fœtus occidatur, quam mulier, & fœtus simul. menstrua prouocat mirabiliter, vnde suffumigata mortuum fœtum educit, & secundinā, & menstrua; fortiter aperiendo matricem. valet proprie pectori, cum in eo sit materia crassa, quia ipsam incidit, & diuidit, & calefacit, et tussim curat, ex materia tali creata, vnde non debemus dare semper diatragacanthum, & diapenidion in tussi, quia illa lenificatiua nō sufficiūt, immo nocent, & magis faciūt materiam inuiscare, cum materia sit frigida, & crassa; sed debemus cum eis commiscere diairim, aut diahyssopum ad illam materiam incidendam, & alia, quæ remolliunt eam, vnde in iuuenib. calidæ, & siccæ complexionis conuenit diatragacanthū, sed in senibus, qui sunt frigidæ complexionis, & habent naturam multum phlegmaticam, bonum est commiscere diairis operatio, aut diairis, aut diatragacanthum misceri cum diapenidion, quod est aliquantulum calidum, & aliquantulum diairis, aut diahyssopi, quando est materia crassa in pectore multa, tunc debet primo remolliri, & postea consumi, ideo in diairi ponuntur quædam remollitiua, vt penidion, &c. & quædam incisiua, consumptiua, quia est valens ad materiam frigidam in pectore contentam. Iris est basis in hoc electario quod est diairis, quod patet per laudes eius, &c.

Habito de digestione, & de modo digestionis; & de materia digestibili. Nunc videamus de digestiuis, per quæ fit digestio.

De digestiuis.

An syrupus acetosus valeat in digestione materiæ cholericæ.

ET circa hoc primo quærimus, vtrum syrupus acetosus valeat in digestione puræ materiæ cholericæ, & videtur ꝙ non, quia nihil subtilians conuenit in digestione materiæ sua subtilitate, & mobilitate peccātis: sed cholera peccat sua subtilitate, pp quod est mobilis de loco ad locum, & syrupus acetosus plus eam subtiliat, eam diuidendo, ergo syrupus acetosus adhuc nō valet in digestione purę cholerę. Item Gal. 3. aph. dixit, ꝙ sola siccitas sufficit ad generationem choleræ, igitur cum acetū habeat siccitatem, ipsum generabit choleram; sed quod generat choleram, non digerit eam, reprimendo suas qualitates; neq; curat morbos causatos ex cholera. Item nullum calefaciens oportet ad digestionē choleræ dare, sed acetum calefacit, quia locū, quem attingit rubicundat, & corrodit secundum Gal. in de simplici medicina, ergo &c.

Sed contrarium dicit Aui. in quinto, ꝙ syrupus acetosus vincit puram cholerā. Idem volunt omnes auctores medicinę, & eo vtuntur oēs medici ad eam digerendam.

Consequenter quęritur, quis syrupus melius valeat ad hoc, an acetosus; vel violatus. videtur, ꝙ acetosus, quia quod est frigidum magis conuenit in digestione materię cholericæ, sed syrupus acetosus est frigidior violato, ergo, &c. Sed contra. cura fit per contrarium, ergo melius fit cura per magis contrarium choleræ, quam acetosus, quoniam in duabus qualitatibus, cum viol. sit frigidus, & humidus, & acetosus vna tantum in qualitate contrariatur, quia est frigidus, & siccus, ergo &c.

Solutio, ad primam quęstionem dicēdum, ꝙ syrupus acetosus cōuenit in digestione materiæ cholericæ in quinque casibus. Primo quando materia cholerica peccat in sua caliditate, & non sua siccitate, tunc magis conuenit acetosus quam violatus. Potest. n. esse cholera temperata in substātia, nec nimis sicca, nec dura, calidior tamen debito, & tunc ille syrupus est optimus, quia bene infrigidat. Vnde Gal. in de simplici medicina dixit. Ipse non est infrigidans sicut acetum. Secundo conuenit syrupus acetosus in digestione choleræ, quando cholera est in loco remoto, tunc. n. syrupus acetosus magis conuenit quā violatus, quia acetosus magis potest penetrare, quā violatus, & ita aqua cum aceto in æstate cito sedat sitim à caliditate membrorum, non stomachi introductam. Illud bene sciunt Lombardi, qui hoc bibunt, quia humiditate aquæ membra ita rorantur; & sic sitis mitigatur, & frigiditate aquæ, & aceti infrigidatur. hoc etiam bene conuenit in pinguibus hominibus, & non multum extenuatis, & siccis, cum acetū deficcet; propter hoc certe plus valet acetosus, quam violatus. Tertio conuenit syrupus acetosus pluſquam violatus ad digerendum materiam cholericam hominib. pinguibus de dicta causa. Quarto quādo est oppilatio cum putrefactione choleræ, plus cōpetit ad digerendum choleram acetosus, quam violatus, quia violatus non transiret, nec penetraret, sicut acetosus.

Quinto si materia putrefacta in corpore sit multa, tūc non conuenit violatus, sed acetosus, quia violatus nō est citæ penetrationis, & est debilis actionis, ideo non conuenit, & oppilat sua frigiditate, & humiditate, fumos retinet, & poros claudit, & stringit. Sed acetosus valet contra choleram, quia ipsam infrigidat, & quia ipsam euacuat, & quia scindit, & aperit poros sua subtilitate, & fumos facit effumare, ideo putrefactionem minuit.

Ad primum dicendum, quod tunc impedit, cum cholera est multum subtilis. Vel dicendum sine præiudicio melioris sententiæ, quod cholera non est subtilis in substantia, sed crassa, licet subtilis, & acuta in actione; est enim crassa in substantia, cum sit humidior, & hoc habetur à Galen. *in* secundo prognosticorum, vbi dicit, quòd cholera per se est crassa, congelata: sed humiditate phlegmatica liquefit, & subtiliatur, & phlegma est per se congelatum, sed calidi-

tare choleræ ſubtiliatur: cum enim commiſcetur, ergo in E
ſua ſubſtantia ſubtiliat ſyrupus acetoſus eam incidendo, & eam incraſſat infrigidatione: infrigidãdo enim immobilitat eam, & tollit eius acumen. Ad ſecũdam rationem poteſt multipliciter reſponderi, vno modo ſcilicet, ꝙ per hoc quòd eſt ſiccitas dico quòd Gal. loquitur de ſiccitate temporis diuturna; cum enim tempus ſit ſiccum multũ, & perſeuerat diu in ſua ſiccitate, tunc multiplicatur cholera æſtate plus debito in corpore humano.

Secundo modo poteſt reſponderi per ly ſola, quòd nõ eſt ſola ſiccitas in aceto, immo cum frigiditate, quę generationem choleræ impedit. Tertio modo dicendum eſt, quod licet acetum impediret digeſtionem choleræ veræ, tamen non impedit digeſtionem cum eſt admiſtum cum ſuo repreſſiuo cum zuccharo. In ſyrupo enim eſt zuccharum calidum, & humidum temperate, & ideo non impedit hoc iuuamentum, quod facit acetum in ipſam choleram infrigidando, quia non minuit frigiditatem; ſed remouet nocumentum, quod faciebat acetum F
ſiccitate, quia humidum eſt, & poteſt plus humectare zuccharum, quam acetum deſiccare. Ad aliud dicendum, ꝙ non facit ruborem, ſiue corroſionem eo quòd calidum, ſed quia ſubtile, & acutum, quia n. ſubtile ſubintrat, & penetrat, & penetrando diuidit, eo quòd acutum corrodit, & mordicat: propter hoc enim dolorem inducit, & ſanguinem ad locum trahit, qui rubefacit; non ergo facit hoc, quia calidum, ſed quia ſubtile, & acutum. Ad ſecundam quæſtionem, quando tu quæris quis ſyrupus ſit melior ad digerendum choleram, aut acetoſus, aut violatus. Dicitur, quòd in quinque caſibus prædictis violatus eſt melior; ſcilicet cum cholera multum peccat ſua ſiccitate, et etiam cum cholera eſt in loco propinquo. & etiam cum cholera eſt in hominibus macris, & multum extenuatis, & cum cholera non eſt in corpore oppilato, & cum materia putrefacta non eſt multa, & maxime conuenit ſyrupus violatus, cum venter eſt conſtipatus: violæ enim laxant ventrem. Si tamen eſſet materia putrefacta in loco propinquo, & tempus eſt pluuiale calidum, tunc darem libentius acetoſum, quam violatũ, quia viola ſua paſſibilitate eſt multum putrefactibilis, & tunc impediet fumorum euaporationem. quare timendum eſt valde in iſto tempore pluuioſo, & putrefactibili impedientem fumorum euaporationem.

Nota.

De diacalamentho. Diacalamenthum à calamentho dictum, precipue valet ad omne vitium pectoris ex frigiditate, his maxime, qui ſunt in ſenili ætate. valet etiam tuſſientibus, ſi ſit ex frigida cauſa, & quartanarijs ſi vrantur, eo accepto poſt prandium, & cœnam, & in ſero cum vino.

De diatragacantho. Diatragacanthum frigidum à tragacantho vicitur. valet ad omne vitium pectoris, & pulmonis, quod ex calore, & ſiccitate fit maxime phthiſicis, hecticis, pleuriticis, & ad omnem tuſſim, quæ fit ex caliditate, & ſiccitate, & ad omnem linguæ, & gutturis aſperitatem. cum vero ſumitur, tamdiu in ore teneatur, vt parumper in ore diſſoluatur.

De diapenidion. Diapenidion dicitur à penidijs, quæ ibi intrant plus H
quàm de alijs, valet ad omne vitium pulmonis, & tuſſim, & raucedinẽ factam ex ſiccitate, phthiſicis detur in mane, & ſero cum ptiſana calida. non habentibus calorem cum vino calido.

De diaprafio. Diaprafium dicitur à prafio viridi, quod ibi intrat pluſquam de alijs, valet ad frigiditatem pectoris, maxime ad catarrhum, & cerebri frigiditatem, & oculorum caliginem, & ad palatum, & arterias, & ad omnem ſpeciem catarrhi, qui fit ex frigiditate, mire prodeſt. datur in ſero cum vino calido, in quo coctum ſit vinum, & tragacanthum.

Viſa eſt præparatio medicinæ digerentis ſimplicis, & compoſitæ. Nunc autem videamus modum digeſtionis. Circa quod tria ſunt conſideranda. Primum eſt complexio, & diſpoſitio, ægri, ſiue membri cui in eſt ægritudo, & materia ægritudinis. Secundum eſt complexio ipſius ægritudinis. Tertium diſpoſitio patientis, conſideſando ætatem, & regionem.

De modo digeſtionis.

CIrca primum quatuor ſunt conſideranda. Primum eſt complexio naturalis membri. Secundum curatio membri. Tertium eſt ſitus membri. Quartum eſt virtus ipſius. Medicus enim debet cognoſcere cõplexionem membri naturalem, cuius cauſa eſt duplex, Primo eſt, vt ſciatur quantum eleuatur membrum in complexione. iſtud non poteſt ſciri, niſi ſciatur complexio radicalis. Secunda cauſa eſt, vt ſciatur terminus alterationis, ſiue tem poris, qui etiam conuenit ad debitam complexionem. Has duas concluſiones poſuit Gal. in techni.

De complexione membri dantur quatuor regulæ.

Prima eſt, ꝙ immoderata complexio per immoderatam in gradu æquali debet reduci.

Secunda regula eſt, ꝙ ſi membrum eleuetur in complexione ſibi ſimili, indiget debili medicina. Sed faciens habere in diſſimili eſt forte; forti enim reſiſtenti debetur forte agens, & debili ſufficit debile.

Tertia regula eſt, ꝙ complexio eſt infuſa aliquando ipſi membro ſine materia, aliqnando cum materia. ſi ſine materia, tunc indiget ſola alteratione; & de hoc dicitur, quod cura fit per contrarium. ſi cum materia, tunc indiget euacuatione.

Quarta regula eſt, ꝙ tẽpus infrigidandi, & calefaciẽdi eſt vnum, & æquale; ſed humor non eſt vnus, & æqualis.

Et ſi arguas cõtra, quia calor eſt fortius agens, quã frigiditas, ergo fortius aget, ergo non erit tempus vnũ, aut æquale calefaciendi, aut infrigidãdi. Ad hoc dico, qđ quodlibet membrum eſt abſolute calidum, ideo faciliter calefit. & ideo debet calefieri debili calefactione, quia ſua caliditas iuuat in ſui calefactione, cũ non reſiſtit caliditati calefacienti, ſed membrum indiget forti infrigidãte. Sed infrigidatio membri timenda eſt, cuius tres ſunt cauſæ.

Prima eſt oppilatio exiſtens in membro calido, quæ per frigiditatem augmentaretur, & per conſequens calor; quando enim membrum eſt calefactũ, ipſum debet G
infrigidari cum medicinis frigidis ſubtilibus, cuiuſmodi ſunt oxyſaccara, & acetum, & debent cum eis commiſceri medicinæ calidæ parum calefacientes, & oppilantes, quæ faciunt fumos eſſumare, & ita infrigidatur. Secunda cauſa eſt caloris membri acuitas; cum calor enim eſt multum acutus, oportet quòd cum multis frigidis alteretur, & extinguatur; frigiditas. n. fortiorem ægritudinem inducit, quàm eſſet illa, quam inducebat caliditas. Tertia cauſa eſt membri nobilis vicinitas; vnde timendum eſt infrigidare meſaraicas, ne lædatur hepar; ſed nõ eſt timendum calefacere, cum calor ſit amicus naturæ. Sed tempus humectandi, & deſiccandi eſt inæquale; citiuis enim fit deſiccatio quàm humectatio, quia citius deſiccatur humidum, quàm humectetur ſiccum, quia ad ipſum humidum tria ſunt contraria inducenda, quorum vnum eſt calidum conſumens humidum, & inducens ſiccum, ſecundum eſt frigidum congelans; & ita ipſum deſiccans: & tertium ſiccum conſumens, & imbibens, & ita humidum per tria agẽtia in ipſum deſiccatur, & tempus exiccandi eſt breue, cum non habeat ſiccum, niſi vnum contrarium in actione ipſum conſumens, ſ. humidum, & vnũ agens tardius effectum inducit quam contraria agentia, & ideo citius eſt deſiccatio conſumendo humidum, quam humectatio corrumpendo ſiccum.

Item cum humidum ſit habitus, ſiccitas autẽ eſt priuatio; & cum facilius ſit deuenire ab habitu in priuationem, quàm e conuerſo, ideo facilius fit deſiccatio conſumendo, quã humectario corrũpendo ſiccũ, & citius. Sed tamẽ timor humectandi, & deſiccandi ęqualis eſt, cũ neutrum timendũ ſit, pp hoc, quia debiliter agit. Secundum quod debet conſiderare medicus circa naturam, & diſpoſitionem membri, in quo eſt ægritudo, eſt compoſitio membri; ſicut eſt raritas, & denſitas membri, amplitudo, & ſtrictura venarum. De amplitudine vaſorum ſciendum eſt, quòd illud quod habet vias amplas, eſt facile, & cito alterabile, cuius, cauſa eſt: qua cum viæ ſint amplæ medicina alterans penetrat cito; & cum viæ ſunt

ſtrictæ,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0940-0 DFG

ſtrictæ, medicina alterans tarde penetrat, & penetrando alterat,& alterando penetrat, & ideo hepar, quia rarum eſt cito alteratur,& renes tarde, quia ſunt valde denſi.

Item medicina alterans membrum non debet carere aliqua re confortante membrum. vnde ſi debeat hepar calefieri, debent apponi pontica confortantia.

Tertium quod debet medicus conſiderare circa naturam, & diſpoſitionem membri,in quo eſt ægritudo,& materia ægritudinis, eſt ſitus membri propter colligantiam membri ad membra;ſicut ſtomachus,& cerebrum ſe habent, & ideo quando curatur ſtomachus per medicinam, cauendum eſt,ne illa medicina ſit debilitans cerebrum, & etiam quando curamus cerebrum, cauendum eſt, ne illa medicina ſit debilitãs ſtomachum. Quia ergo ex ſitu membri cognoſcitur colligantia, debet ſitus membri à medico cognoſci. Item ex ſitu membri cognoſcitur operatio membri, quæ debet conſiderari in operatione medicinæ. Item ex ſitu membri ſcitur vtrum egeat forti medicina, vel debili. vnde ſi membrum ſit in partibus remotis,eget forti medicina:& ſi in propinquis, debili indiget,& loquor de debili, & forti in quantitate, & qualitate ſecundum Gal. in xiij. megatechni. Item ex ſitu mẽbri ſcimus vtrum debeamus aliquid apponere cum principali medicina,& quid. Nam ſi membrum ſit ſituatum in partibus remotis, debet aliquid poni cum medicina, quod facit ipſum penetrare ad membrum remotum. Si in partibus propinquis ſituatur membrum,medicina nõ indiget, quòd aliquid apponatur ei quod ipſam facit penetrare. Et ſi membrum ſit ſituatum inferius,tunc cum medicina debet tranſire ad membrum,debent poni diuretica. Item per ſitum mẽbri ſcimus,ſuper qua parte exteriori debemus ponere emplaſtra.

Decimus.

Quartum quod medicus debet cognoſcere, & conſiderare circa naturam membri, & diſpoſitionem, in quo eſt ægritudo, & materia ægritudinis eſt virtus membri. ſicut membri principalitas, & membri communitas, ſiue communis operatio, & ſenſus,vnde dico q9 debet cognoſci membri principalitas. vnde membrum principale,ſiue nobile,quod idem eſt,non indiget forti medicina, neque cum ea debet curari. Membrum autẽ principale eſt Cor. ſecundo Cerebrum. tertio Hepar. vltimo Teſticuli. Similiter debet cognoſcere membri communitatem, id eſt communem operationẽ, vt ipſam in ſitu conſeruet, ſicut cum ſtomachus curatur, & alteratur, debet conſeruari ſua operatio, quæ eſt communis omnibus membris. Similiter ſenſus membri debet cognoſci à medico,quia cum membrũ eſt fortis ſenſus,nõ debet dari ei medicina fortis; quia ſtatim ab ea læderetur; ſi tamen eſt debilis ſenſus poteſt ei dari fortis medicina,& mordicatiua. De natura ægritudinis quantum ad ætatem, & regionem in ſequentibus apparebit.

Superius dictum eſt de quibuſdam electarijs conferentibus pectori.

Pectori conferentia.

ADhuc videamus de quibuſdam pectori conferentibus, & de iſtis quatuor quantum ad præſentem lectionem. Primum eſt diacalamenthum. Secundum eſt diatragacanthum. Tertium eſt diapraſium. Quartum diapenidion.

De diacalamentho.

In diacalamentho, calamenthum, eſt baſis, & habet plures ſpecies. quarum vna eſt calamenthum montanũ; & eſt fortius alijs, & calidius,& ſiccius,& eſt omne calamenthum calidum, & ſiccum; & eſt valde amicum pectori: alterat enim pectus ſua caliditate, & acuitate;confortat ſpiritum ſua proprietate,forte,& aromaticitate ſtomacho debilivalet,& maxime cõfortat, & abſtergit materiam choleticam, & multum valet contra tertianam, & cõtra paralyſim. vrinam prouocat, & hepar calefacit. Item cum eſt conturbatio in ſtomacho,& timemus nauſeam, calamenthum emplaſtratum ſuper ſtomachũ nauſeam prohibet. Item laxat ventrem. Item valet contra melancholiam calefaciendo, ſubtiliando, abſtergendo, euacuando. Item valet contra dyſenteriam, abſtergendo materiam cholericam,quæ inteſtina excoriat, & ita calamenthum valet contra dyſenteriam per accidens, ſ. abſtergendo materiam cholericam excoriantem inteſtina.

Electarium iſtud ſcilicet diacalamenthum valet contra paſſiones pectoris ex frigida cauſa, & contra tuſſim, & quartanam, cum melancholiam calefaciat, & etiam prouocat vrinam ex frigida cauſa detentã, & nunquam valet contra paſſiones ex cauſa calida.

De diatragacanthio.

Diatragacanthum eſt electarium, cuius baſis eſt tragacanthum. Diatragacanthum eſt frigidum,humidum,pectus leniens, propter quod diatragacãthum valet contra paſſiones ex cauſa calida, & ſicca generatas.

De diapenidion.

Diapenidion eſt electarium, cuius penidiæ ſunt baſis, & fiunt de zuccharo, & ſunt temperatæ aliquantulum calidæ, & humidæ propter hoc, q9 ſunt de zuccharo, bonæ ſunt pectori, ventri, & ſtomacho. Diapenidion eſt magis calidum quam diatragacanthum, & valet contra cauſas frigidas, & ſiccas, & magis contra ſiccum, quam contra frigidum.

De diapraſio.

Diapraſium eſt electarium, cuius praſium eſt baſis. Praſium idem eſt quod marrubium, calidum, & ſiccum in tertio gradu. valet pectori, & ſimiliter valet pulmoni, & contra oppilationem hepatis, & ſplenis; & aborſum facit, & prouocat menſtrua. Iſtud autem electarium debet fieri ex ſuc. praſij,non ex ſua ſubſtantia,

De ſyrupis quem humorem digerant.

VIſo quid digerat ſyrupus aceroſus. Nunc videamus quem humorem digerant alij ſyrupi. Et circa hoc primo quæritur, vtrum oxymel digerat phlegma, & videtur quod non, quia in oxymelle non eſt niſi acetum,& mel. ſed ratione aceti non digerit phlegma, cum ſit frigidum ſicut phlegma,& digeſtio fit per contrarium;nec ratione mellis, quia mel eſt phlegmaticum laxatiuum ſecundum Iſaac in diætis,ſed illud quod laxat,non digerit, quia digeſtio debet præcedere laxationem, ergo &c.

Oppoſitum facit vſus medicorũ. Iuxta hoc quæritur vtrum oxymel digerat phlegma rheumatizãs, & peccat ſua humiditate,& fluxibilitate; ſed oxymel deſiccat ratione aceti,& etiam mellis,ergo &c. Contra auget rheuma, ergo non digerit ipſum, nec conuenit contra ipſum.

Nota.

Conſequenter quæritur vtrum oxymel digerat melancholiam, & videtur quòd nõ,quia Hipp. in prognoſticis, & in 3. acutorum dicit, quòd acetum eſt inimicum melancholicis, ergo & melancholiæ, ergo, & oxymel ſic. ergo tunc oxymel non digerit melancholiam. Contra ſubtile digerit craſſum, ipſum incidendo, ſed oxymel eſt ſubtile ratione aceti, & melancholia craſſa, ergo oxymel digerit melancholiam. Conſequenter quæritur vtrum oxyſacchara digerat materiam melancholicam,& videtur, quòd non, quia digeſtio fit per contrarium; ſed non ſunt contraria, ergo &c. Contra eſt inciſiua, ergo eſt humoris craſſi digeſtiua, & per conſequens humoris melancholici,ergo &c.

Ad primam quæſtionem dicendum,q9 oxymel paucę cõmiſtionis digerit phlegma, & appellatur oxymel paucæ commiſtionis; quod componitur ex hydromelle, & aceto pauco; hydromel enim habet proprietatem attenuandi, mundificandi, & euacuandi phlegma cum egeſtione, & vrina, & acetum, licet ſit frigidum, tamen eſt inciſiuum; ideo ipſum miſtum cum hydromelle in compoſitione oxymellis phlegma digerit. Sed caueri oportet in quatuor caſibus:primo in inteſtinorum excoriatione, & omnium aliorum membrorum excoriatione, quia cõmunia membra excoriata læduntur ex re acetoſa,ſicut eſt oxymel.

Nota.

Secundo in inteſtinorũ debilitate, ne debiliter, & excoriet illa. Tertio in ventris conſtipatione, cum humoris abundantia ventoſitatem eleuat, & non poteſt exire. quare prius debet venter laxari cum clyſteri, vel cum aliquo alio. Vnde ſecundo acutorum oxymel excoriat, & ventoſitatem facit, quia ſecum humorem addu-

eit, forte abstergendo. & aliquando per hoc excoriationem facit adducendo choleram, & aliorum humorum copiam. Quarto debet cauerí in rheumate, quia ratione aceti aperit poros, & vias inferius; propter quod rheuma corpus intrat, & per hoc parat aditum ad rheuma.

Dico ergo, quòd phlegma potest per oxymel digeri, exceptis quatuor casibus prædictis. Ad argumentum cõtra. dico ꝙ licet acetum sit frigidum, quia tamen ipsum est incisiuum, ideo bene conuenit. & cum dicis, quòd oxymel laxat phlegmaticos, dico, ꝙ phlegmaticus dicitur tribus modis. Vno modo dicitur ille, qui habet multum phlegma in stomacho, & intestinis. Secundo modo dicitur phlegmaticus, qui habet multum in venis, & alijs partibus. Tertio modo dicitur phlegmaticus ille, qui est phlegmaticus ex sua complexione, & illud est de substantia membrorum. Dicendum ergo, quòd de primo phlegmatico verum est, quod multum laxat secundum Isaac in diætis: sed oxymel, & hydromel digerit phlegma contentum in venis, & alijs partibus. Et si dicas, quòd nihil debet euacuare indigestum, cum igitur mel, & hydromel laxent, non debent digerere, imo prius debet materia digeri per aliquod aliud antequam oxymel exhibeatur. Dico quod nullum digestiuum potest esse forte euacuatiuum; potest tamen esse debile euacuatiuum, ita quòd tantum posset euacuare, quantum potest digerere, & hoc libenter facimus, & secundum artẽ in digestione phlegmatis. ponimus enim ibi semina diuretica scilicet apij, carui, ameos, quæ phlegma digerunt: etiam ponuntur ibi polypodium, & centaurea, quæ euacuant tantum quantum potest digerere aliud, sic est hic; tantum enim potest digerere oxymel, quantum potest euacuare; est enim incisiuum multum, calidum, mundificatiuum, abstersiuũ, & euacuatiuum. Ad secundam quæstionem dico, ꝙ oxymel non digerit phlegma rheumatizans; licet enim de sicca, quia tamen aperit poros, nõ comperit, quia magis noceret, quam iuuaret. Ad tertiam quæstionem dicendum, quòd oxysacchara valet contra melancholiam, ipsam incidendo, & euacuando, et diuidendo. Ad obiectionem dico, quòd melancholicus duobus modis dicitur. Vno modo, qui est melancholicæ complexionis, frigidæ, scilicet siccæ; & tali non conuenit acetum, vt plane patet. Alio modo potest dici melancholicus ille, qui habet melancholiam abundantem in corpore; & tali competit, quia scindit humorem crassum talem. Ad quartam, vtrũ oxysacchara congruat contra melancholiam. dico quòd sic, non tamen vniuersaliter, propterea distinguimus, ꝙ duplex est melancholia. vna naturalis, et contra hanc valet oxymel. alia innaturalis facta per adustionem phlegmatis, aut sanguinis, aut melancholiæ naturalis, aut choleræ. sed si ipsa sit ex phlegmate adusto, aut ex sanguine adusto, aut ex melancholia naturali adusta, contra hanc adhuc valet oxymel. Si autem ipsa fiat ex cholera adusta, tunc contra ipsum valet oxysacchara. ipsam infrigidando, & humectando; melius tamen est, vt commisceatur oxymel, & oxysacchara in digestione talis melancholiæ, quæ fit ex cholera adusta, vt per oxysaccharam adustio impediatur ipsius choleræ, et per oxymel materia adusta incidatur, & digeratur.

Hemophlegmaticus triplex.

Hemo melancholicus duplex.

Diacitron vno modo fit sic. quidam scindunt illud pomum per rotulas, quia magnum est, & ponunt eas in aqua, & coquunt eas in ista aqua, & zuccharum ex alia parte coquunt, & insimul ponunt illas rotulas liquefactas, & in vtrum cum zuccharo, & tunc illud fit electarium. Alio modo potest fieri, quem modum tangit Auic. in v. aliqui remouent corticem, & faciunt electarium, & male faciunt. Diacitron valet contra passiones stomachi ex calefactione, & confortat stomachum debilitatum ex laxatione, est enim constipatiuum, siue constrictiuum, & infrigidat, valet etiam contra fluxum ventris cholericum, malitiam reprimendo; & contra cardiacas passiones ex causa calida: quia frigidum aromaticum est. vnde valet contra cardiacas tales. valet etiam contra stomachi debilitatem ex acetositate tua, oleum eius valet contra paralysim.

Diacytonite. Diacytonite à cytonijs dicitur. vnde digestionem procurat, vomitũ abstinet, ventositatẽ præcordiorum & stomachi emendat, colorẽ bonũ facit, & debilẽ reparat, lienterijs prodest. valet etiam his, qui nimiũ solutionem habent maxime delicatis hominibus, & nobilibus. ilioſis prodest, bonũ odorẽ facit, & confortat mirabiliter. detur in mane, et post prãdium, & post cœnã similiter cũ vino.

Diacyminum. Diacyminum dicitur, eo ꝙ plus est in eo de cymino, quam de alijs speciebus. valet præcipue ad pectoris, & stomachi debilitatem, frigiditatem, & capitis. ventositatem intestinorum soluit quartanarijs, & typice febrientibus miro modo prodest, digestionem procurat, si detur post comestionem cum vino.

Diagalanga. Diagalanga quod reperitur in libro aureo, & in capitulo de cardiaca. ℞. galangæ, spicæ, zingiberis, cinnamomi, zedoarię, liquiritiæ, connce, casto. ros. vio. garyophyllorum, blactæ byzantiæ, bauciæ, ana drachm. i. ellebori. drach. ii. periæ vtriusque, ossis de corde cerui, camphoræ, ana gra. vij. mellis, quod sufficit. detur in æstate cum ros. ana drac. i. F. vel zuccharo quod sufficit.

Diazingiberos. Diazingiberos optimum est contra raucedines, & arteriarum asperitatem. facit asthmaticis, sicce tussiẽtibus; sitim, & dolorem stomachi, potenter emundat, pleuriticos, & apoplecticos. ℞. zingi. dr. ſ. succi liquiri. tragac. penidiarum, ſe. vsualis colocynthidis. omnium quatuor. dra. xv. mellis. quod sufficit. datur ad modum auella. mane vel meridie in ore tenendum.

De natura ægritudinis.

SVperius dicebatur, ꝙ ad modum digestionis tria erãt necessaria videre. Primum scilicet natura, & dispositio ægri, siue membri, in quo est ægritudo, siue materiæ ægritudinis. Secundum natura ipsius ægritudinis. Et tertium dispositio patientis, scilicet quantum ad ætatem, & regionem, & sic de alijs. De primo in præcedenti lectione visum est. Nunc de alijs duabus in præsenti lectione videndum est.

Primo de natura ægritudinis; de qua natura ægritudinis talis datur regula. Si medicus cognoscat naturam ægritudinis, debet curare per contraria. quam si non cognoscat, non debet operari, nec tentare curare, quoniam si curaret, non est suum, sed fortunæ, secundum Alexandrum primo sui lib.

Secundo debet cognoscere quantitatem ægritudinis, & intentionem, & de hoc habetur secunda regula, quæ talis est, ꝙ ægritudo quandoq; est nimis calida, quandoque nimis frigida, quandoq; nimis sicca, quandoq; nimis humida, vel viscosa, aliquando subtilis nimis. debet ergo medicus secundum æstimationem artificialem, siue veritati propinquam cognoscere quantitatem excessus, vel in frigiditate, vel in caliditate, vel siccitate, vel humiditate ipsius ægritudinis, vt dictum est prius; & de hac habetur à Gal. in fine techni. sic oportet, ꝙ humores non sint viscosi, vel glutinosi, aut calidi, aut frigidi, aut humidi, aut sicci, sed debent esse temperati.

Tertia regula est, quando aliqua ægritudo est nimis fortis, vt in ea nullatenus medicus speret salutẽ, in ista incipiendũ est cum forti medicina propter malitiam materiæ, quia inducias non dat medico, vt ordinate ꝓcedat, à leui medicina ad fortem gradatim ascendendo, sicut aliquando accidit in apoplexia, & epilepsia, maxime in eis, quorum est paroxysmorum continuitas. quia aliquando oportet fortem medicinam dare in principio morbi. aliquando autem ægritudo est debilis, & tunc medicus habet inducias, & incipiendũ est à leui medicina, & deinde ad fortem ascendendo; sicut in quartana, & quotidiana.

Quarta regula est, ꝙ aliquando agit medicus contra ægritudinem, & aliquando contra symptomata ægritudinis. Et tamen dum cura est regularis. Primo oportet agere contra essentiam ægritudinis. Secundo contra quæ sunt post; symptomata enim ab ægritudine causantur, & ipsam tanquam suam causam sequuntur, & per eius ablationẽ auferuntur. Istud licet sit regulare, tamen non hẽt

veritatem

veritatem in quatuor casibus, immo primo obuiandum est contra symptomata quatuor de causis.

Prima est vehementia doloris, vt in colica passione de materia crassa phlegmatica primo agimus cõtra doloris substantiã, mortificando, & membrũ stupidum reddendo per narcotica, vt opium, mandragora, & alia, vt membrũ nõ sentiat: licet materiam incrudent, & sint frigida.

Secunda causa est propter accidentium acuitatem, & vehementiam: ideo eis primo resistemus, verbi gratia, si habenti febrem accidat syncopis. damus vinum contra syncopim, licet augeatur feb. vnde vinum plus iuuat obuiando cõtra syncopim, quam noceat augendo febrem, & de hoc loquitur Gal in xi. megarechni.

Tertia causa est propter virtutis debilitatẽ. vnde quando in statu, vel in alio tempore est virtus debilis, sine cuius fortitudine morb. curari non potest, eam per carnẽ, & vinum fortificamus, licet morbum augmentemus; maxime enim debemus ad virtutẽ respicere. melius est enim morbum augmentare, quàm virtutem deficere. Vnde B dicit Gal. ij. megatechni. primo virtutem, demum morbum cura, siue contra morbum agas.

Quarta causa est calefactio nimia, & sic in feb. quando est nimia calefactio refrigerandum, & primo per frigida; licet enim morbum augmentent oppillando poros, & prohibendo fumorum euaporationem, & augendo putrefactionem, & per consequens magis curamus calefactionem quam morbum. vnde primo contra calorem est obuiandum, licet morbus augeatur, demum contra morbum. hæc Gal. in ix. megatechni. In alijs vero casibus, primo obuiandum est contra morbum.

Quinta regula est, ꝙ in dolore vehementi curamus morbos cum medicamine morbum inimicante, & quia timemus sensum doloris; ideo aliqui mortificant sensum per narcotica, & sic dolorem mitigant, sed hoc est malũ, quia frigida semper sunt inimica naturæ, & impediunt curam morbi; sed temperata cum aqua ros. vel oleo ros. iuuant. Illud enim non debemus facere, nisi cum doloris est vehementia, sicut dictum est prius, vel in membri se- C ctione, cum volumus extrahere lapidem, stupefacimus membrum, ne dolorem sentiat. sicut faciunt pueri cum volunt perforare cutem suã, ipsam eleuant, & bene stringunt fugando calidum, & spiritum, vt membrum non sentiat dolorem, & tunc cum acu perforant.

Sexta regula, ꝙ medicus non debet dimittere viam rectam, licet nõ eueniat effectus medicinæ; neq; tenere viã non rectam, licet nocumentum nõ appareat: quia in fine ex hoc magnum nocumentũ sequitur. vnde si tu administres aliquem syrupum artificialiter ad digestionẽ alicuius materiæ prius considerando conditiones considerandas, non debes transire ad aliam medicinam, licet non videatur operari medicina, quia hoc est propter materiæ crassitatem, & propter temporis cõtrarietatem, & ineptã dispositionem, seu medicinæ digerentis. vnde Hippo. ij. aphorismo. Omnia secundum rationem facienti, &c.

Septima regula, ꝙ non semper eandem medicinam debes dare, sed debes transire ad aliam, & mutare tuam me D dicinam, si prima effectum non habeat. Ista autem regula mihi videtur esse contraria prædictæ. Sed dico, quòd non est contrarietas, quia medicina debet mutari non secundum virtutem, seu complexionem, vel operationem; sed secundum substantiam, quia nisi hoc fieret, in corpus nõ imprimeret: immo cibus eius fieret ex assuefactione. vnde si demus diacalamenthum ad digestionis fortitudinem, & superfluitatum consumptionem, non debemus dare per longũ tempus, vt natura assuescat, ita quod ab ipso non patiatur tanquam à medicina alterante, sed vtatur ea tamquam cibo per assuefactionem, sed debemus eam mutare in diatrionpipereon, vel simile, quod habeat eandem operationem facere, & tunc faceret idẽ, quod diacalamenthum facere non posset, si assuefieret naturæ intantum, quod cibus ei fieret.

Octaua regula, quòd in operatione, & curatione morborum debemus considerare morbi tempora; quia aliter morbus est curandus in principio, augmento, statu, & declinatione. sicut in apostematibus, & febribus. In principio apostematum debemus vti repercussiuis, exceptis nouem casibus, qui per hos versus habentur. A

Nobile, plethoricum, crisis ventura, forensis.
Crassities, frigus, congestio, copia, virtus.

In augmento, cum repercussiuis debemus commiscere dissolutiua, & in statu similiter, sed differunt in hoc, quia in augmẽto repercussiuis in plus, & dissolutiuis in minus, quia plus est de materia fluxura, quàm iam fluxa, & in statu est'e conuerso; & in declinatione solum dissolutiuis, quia non est materia fluxura, sed tota fluxa est, similiter in feb. continua.

Nona regula, quod non semper debemus curare per medicinam, sed per diætam aliquando melius est confortando naturam ad vincendum materiam, vt quando materia est pauca, bonũ est dare cibum bonũ chymum generantem, & naturam confortantem, vt pullos, & exercitium naturæ conueniens, & alias res non naturales conuenientes. Vnde si aliquis conqueratur de grauedi- *Nota.* ne membrorum, non debemus ei dare pharmaciam statim, sed debemus ei iniungere exercitium, & alias res non naturales ei conuenientes, quia si pauca sit materia, natura per hæc confortata poterit illam materiam expellere. Vnde Auicen. dicit in primo. non omnis ægritudo suo curatur contrario. Et Haly abb. supra techni dicit, quòd ille medicus, qui potest morbũ curare per cibum, est melior. Et Rasis in suis experimentis laudat medicos altarium, qui cibis curabãt, ideſt de sacrificio altaris, &c. Secundum quod debet medicus considerare in digestione materiæ, est dispositio patientis, sicut ætas, & consuetudo. Ætas enim debet considerari; vnde in ætate seruenti in feb. est aqua frigida conueniens, non tamen in senibus, cum sint debiles: secundum Gal. in iij. megatechni: impossibile est senes esse fortes, aqua enim non competit nisi in fortibus, & carnosis.

Item consuetudo est consideranda, sicut videmus in aliquibus, qui volunt, quod in syrupis multum mittatur de aqua, vt qui sunt assueti potare aquam, quidam non, vt qui non sunt consueti potare aquam; ideo secundum consuetudinem, non secundum nos. ideo Auicen. dicit, quod in syrupis debemus ponere de aqua, & plus ponimus de aqua in syrupis eorum, qui consueuerunt bibere aquam, quam in syrupis eorum, qui non consueuerunt bibere aquam. Similiter videmus, quòd aliqui sunt assueti ponere in vino suo medietatem aquæ, aliqui plus; & aliqui minus, & aliqui, ideo in eorum conualescentia bene est illud considerandum. vnde in syrupis eorum, qui consueuerunt in vino suo plus ponere aquam, plus ponitur de aqua quàm in syrupis aliorum. Item virtutem naturalem, & animalem debemus considerare, & cõseruare in omni cura. vnde virtutem naturalem, cum ipsa curet morbos debemus confortare confortando hepar, vbi ista consistit; similiter virtutem animalem debemus confortare; vnde gaudium, & lætitiam debemus eis prouocare, cum omnibus competant; & res placentes volentibus macrefieri, & illis, in quibus corpus suum est infrigidatum multum, ita tunc, vt calefiat est multum conueniens, secundum quod recitat Haly abb. supra techni, de eo cuius corpus ad iram prouocauit, & cuius corpus infrigidatum erat, calefactum fuit, & sanatus est.

Electaria stomacho conferentia.

VIso de quibusdam electarijs pectori valẽtib. Nunc videamus de quibusdam stomacho valentibus. Et quantum ad præsentem lectionẽ videamus de quinque, quorum primum est diacitron. secundum diacytonite. tertium diacyminon, quartum est diagalanga, quintum zingiber conditum.

Diacitron est quoddam electarium, cuius basis est citrus, bonus stomacho, & est fructus cuiusdam arboris. De pomo citri vtimur quantum ad quatuor, quæ sunt in eo; ibi. n. est cortex, acetositas, semen, & caro. Cortex

eſt calidus, & valet contra paralyſim. Oleum factum de citro valet cõtra tremorem cordis, quia aromaticum eſt. Caro pontica eſt, & craſſa in digeſtione, & propter ſui indigeſtionem nocet ſtomacho; vnde non poteſt digeri. Acetoſitas frigida eſt, & ſicca. Diacitron valet contra paſſiones ſtomachi ex calefactione, & confortat ſtomachum debilitatum ex laſſitudine; eſt ſtypticum, & infrigidat, valet etiam contra fluxum ventris cholericum, malitiam reprimendo, & contra cardiacas paſſiones ex calida cauſa, quia frigidum aromaticum eſt. vnde valet contra tales cardiacos. valet etiã contra paſſiones ſtomachi ex ſua acetoſitate. valet eius oleum cõtra, paralyſim.

Diacytonite. Diacytonite ex cytonijs fit, ſiue coctanis, quod idem eſt, & eſt quoddam cum ſpeciebus, & quoddam eſt ſine ſpeciebus; & eſt quoddam ſimplex, ſiue confortans, aliud laxatiuum, in quo ſcammonea commiſcetur, & id eſt melius de electarijs, in quibus ſcammonea commiſcetur. Cytonia ſunt frigida, & ſicca, ſtyptica, ſtomachum confortant, & ab eis dicitur dyacitonite: contra indigeſtionem valet, quia ſtomachum confortat. contra etiam vomitum valet; ventoſitatem etiam præcordiorum removet, quia confortat digeſtionem. ventoſitas per indigeſtionem fit. bonum colorẽ facit propter bonam ſuam digeſtionem valet contra fluxum ventris, quia conſumit ventoſitatem, & confortat ſtomachum, & bonum odorem facit, & confortat mirabiliter, & valet hominibus delicatis. Et aliqui faciunt ſine ſpeciebus, corticem cytoniorum removendo, & poſtea coquunt carnem inciſam in fruſta, & poſtea zuccharum commiſcent, & hoc ſimpliciter ſine ſpeciebus, laxatiuum eſt, vt dictum eſt, cum aqua calida debet dari in ſero, aut cum vino poſt prandiũ in mane, & ſero poſt cœnam.

Diacyminum. Diacyminum à cymino eſt dictum, quod cyminum eſt calidum, & ſiccum. eius aqua albefacit faciem in eſu, & iam comeſtũ non multum facit colorem bonum, ſed multum vſus eius citrinat ipſum ſua ſubtilitate, & calidi tate: & ſic cyminum ventoſitatem conſumit. valet cõtra colicam paſſionem, quia in ea eſt ventoſitas. oleum de cymino, & farina fabarum, & pauco melle, valet contra inflammationem teſticulorum. valet etiam contra paſſionem pectoris ex frigida cauſa, quia eam calefacit, & incidit, & ventoſitatem conſumit. valet forte aſthmaticis, & in ſtomachi frigiditate cauſa dicta. quartanarijs valet, & materiam eius conſumit, & incidit, & typum febris mitigat, quia calefacit materiam, & cõſumit ventoſitatem, vt dictum eſt, quia miro modo prodeſt digeſtionem procurat mirabiliter datum poſt comeſtionem.

Diagalãga, quid ſit galanga. Diagalanga dicitur à galãga, & eſt radix rubea, calida, & ſicca in ſecundo gradu, & valet contra ſtomachi frigidam paſſionem ex ventoſitate, vel ex phlegmate, quia caliditate, & ſiccitate conſumit, & aromaticitate confortat; huius etiam radix ſoluit ventoſitatem, & ideo comperit contra colicam paſſionem, & eſt galanga baſis in hoc electario.

De Zingibere condito. Zingiber conditum fit ex zingibere, & habet vim piperis, ſed eſt minus calidum pipere. Iſtud tamẽ zingiber magis calefacit, quàm piper, cũ ſit craſſius. Et ideo cum incipit calefieri, fortior in eo calor imprimitur, & fortiorem imprimit, & eſt calidum, & ſiccum. habet humiditatem, quod ſcitur per ſuam citam putrefactionem. ſtomachum confortat ſua caliditate, memoriam iuuat, ſuperfluam humiditatem cerebri abſtergendo, bonum eſt hepati, & ſtomacho, quia digeſtionem confortat, ſuperfluam humiditatem conſumendo. vnde cum fructibus indigeſtibilibus comeditur, vt conſeruet digeſtionem. zingib. cõditum valet paſſionibus capitis, & pectoris ex materia ſuperflua humida, mundificando ſuperfluam humiditatem. In India, & Alexandria fit hoc modo. accipitur zingiber viride, & coquitur fortiter vſque quo fit multum molle, & cum melle, vel zuccharo miſcetur, & tantum fit durum, quod vix poteſt cum cultello incidi. aliquando fit ex zingib. ſicco in fruſta inciſo, & poſtea poſito in vaſe in terra ita, quòd molliſicatur demum miſcetur cum zuccharo, vel cum melle.

De modo exhibendi digeſtiua.

An ſyrupus ſit ante cibũ dandus. Viſum eſt ſuperius de digeſtione, & de modo digeſtionis. Nunc videamus de modo exhibendi digeſtiua, ſicut ſunt ſyrupi, & electaria. Et propter hoc quæritur vtrum ſyrupus debeat dari poſt cibum ſm artem; & videtur ꝙ non, quia ſyrupus non debet dari poſt rem impedientem ſuam operationem, ſiue digeſtionum; ſed cibus primo aſſumptus impedit digeſtionẽ, ſiue operationem faciẽdam à ſyrupo, cum cib. ſua craſſitie impediat tranſitum ſyrupi ad materiã digerendam, ergo &c. Item Iſaac in diætis vniuerſalibus dicit, ꝙ cibus craſſus non debet dari ante ſubtilem, cum ipſe impedire tranſitum ſubtilis, ſed poſt. ergo à ſimili cum cibus ſit craſſus, ſyrupus vero ſubtilis, ſyrupus debet dari ante cibum, & non poſt, ergo &c.

Oppoſitum dicit Gal. iij. acutorum; dicit enim, ꝙ ſyrupus ante cibum debet dari, vt ibidem dicit Hipp. & nihil prohibet à potu eius, ſ. ſecundabin poſt acceptionem cibi. Conſequenter quæritur vtrum ſyrupus debeat dari cum aqua, vel ſine. Et videtur, ꝙ non cum aqua, quia omne quod miſcetur cum alio debet eius nocumentum reprimere, & virtutem eius confortare, igitur cum aqua diminuat virtutem ſyrupi, non debet commiſceri cum eo. minor declaratur Gal iij. ſimplicis medicinæ, qui dicit, ꝙ aqua diminuit virtutem eius, cui admiſcetur, & tollit ſaporem. In oppoſitum eſt vſus communis omnium. Tertio quæritur vtrum cum aqua calida, vel frigida, & videtur, ꝙ non cum aqua frig. quia dicit Hippo. quod aqua frigi non dat vigorem, nec penetrat; talia autem nõ competunt ſyrupo, quia debet tranſire. ergo &c.

An ſyrupus dandus ſit cum aqua.

An cum aqua calida, vel frig.

Soluuo ad primam quæſtionem, dicendum, quòd de ſyrupis debemus dare in mane non ſolum tria, cochlearia, vel quatuor, quia in magno ſtomacho citius conſumeretur antequam veniret ad membrum; ſicut parum vini in magno poculo.

Ad quæſtionem ergo dico, ꝙ in ſanis hominibus poſt cibum non eſt artificioſum dare ſyrupum, immo melius eſt non dare ipſum, quia corrumperetur a cibo ſua operatio, quia ergo cibus aſſumptus in magna quantitate non permitteret ipſum tranſire, propter hoc in ipſis hominibus, qui vtuntur multum craſſo cibo, non conuenit ſyrupus poſt cibum, niſi ſit poſt longum tempus. vnde in quadrageſima, quia non comedunt homines, niſi ſemel in die, ſcilicet in meridie, & cibus poteſt digeri ante noctem, & tranſire ad hepar, tunc in nocte poteſt dari ſyrupus, ſed in feb. acuta bene poteſt dari ſyrupus poſt longum tempus. ſ. poſt digeſtionem cibi; cibus enim febricitantium eſt paucus, & ſubtilis, & facilis digeſtionis, vt aqua bordei, & ideo viam aperit ſyrupus, & ideo poteſt dari poſt cibum talem, licet in quadrageſima poſſit dari in veſpere ſecure in pauca portione, tamen debet dari in mane in magna portione, & non in ſero, debet tamen dari ante cibum ſimpliciter, & ſine digeſtione ſecurius, quia tunc ſtomachum mundificando ad bonam ſuſceptionem præparat, & viam cibo, vt melius poſſit tranſire, aperit. Auctoritas Hipp. & Gal. debet intelligi in feb. in quibus datur cibus lubricus, ſubtilis, cito digeſtibilis, poſt cuius tantam digeſtionem poteſt dari ſyrupus, cui ſyrupo tranſitus præparatur.

Ad aliud, quod ſecundo quæritur vtrum cum eo, aqua debeat cõmiſceri, dicendum, ꝙ ſic. Et ſi quæras, quare, dico duplici de cauſa aqua cõmiſcetur cum ſyrupo. Vna eſt vt abhominatio removeatur. Secunda, vt ille ſyrupus facilitèr tranſire poſſit propter illam aquam, quia illa aqua aliquando ſyrupum ſubtiliat, quia ergo nõ eſt eadẽ abhominatio in ſyrupis; pauca enim eſt in ſyrupo viola, ſed multa eſt in ſyrupis, in quibus ponitur abſynthium, & ſimilia amara. ideo quantũ ad hoc minus eſt ponendum de aqua in ſyrupo viola. quàm in ſyrupo de abſynthio. Non ergo eſt certa, & determinata quãtitas aquæ ponenda in ſyrupis: imo in quibuſdam plus, in quibuſdã minus. Item ſyrupi in æſtate magis coquuntur quam in hyeme, vt melius conſeruentur, & ne medicina cito a calido æſtiuo putrefiat propter exhalationem caloris naturalis

ſecum

secum ducentis humidũ naturale ad exteriora à calore extraneo, & excedenti; ideo plus debet poni de aqua in æstate, quam in hyeme.

Ad argumenta dicendũ, ꝙ aqua diminuit eius virtutẽ in sapore; propter hoc ibi ponitur, quia sapor est abhominabilis; non tamen tollit ei virtutem penetrandi per angustas vias ad hepar, immo iuuat ipsum subtiliando, neque in operando minuit postea virtutem, postquam ad hepar penetrauit, quia nam diuidit eam à syrupo, & sequestrat, & ad renes mittit eam cum vrina.

Ad tertiam quæstionem dico, quòd aqua calida debet poni in syrupo in omni tempore, nisi in æstate valde feruenti, & in morbo calidissimo. causa est, quia aqua calida, caliditate sua actuali digerit materiam, si eam cum caliditate sua attingat, etiam ipsa caliditate sua aperiendo vias melius facit, vt syrupus transeat ad materiam morbi, quam si esset frigida; & etiam iuuat syrupum ad digestionem materiæ plus sua caliditate, quam frigiditate sua. quod patet per Isaac, idest viati. cap. de amore hereos, qui dicit, quod quidam intrantes balneum, ad cantandum animantur.

Ad argumentum dicendũ, ꝙ aqua frigida quantũ est est sua frigiditate nõ transit, tamẽ sua substantia, & subtilitate transit. Vel dicendum, quod aqua frigida facit trãsire syrupũ, & syrupus aquam frigidam; vnde mistũ ex istis duobus melius transit, quàm alterum per se; & aqua deficit in transeundo sua frigiditate, & syrupus sua crassitie, aqua autẽ mista cũ syrupo dat ei subtilitatẽ, & syrupus dat aquæ caliditatem, vt oxymel, vel aliquid tale, nec aqua tunc congelat, nec syrupo impedit viam, sicut diximus de aqua mista cum vino rubeo crasso, facit ipsum penetrare, & vinum aquam. Ideo dicit Auic. quòd vinum lymphatum citius inebriat, quàm purum, quia citius transit, & caput petit, quia subtilius factum est &c. *Nota.*

An electaria danda sint ante cibum.

DEinde quæritur vtrum electaria debeant dari ante cibum, vel post. quòd non ante, arguitur, quia vinum prohibetur ante cibum cum calidum, ergo electaria cum sint calida ante cibum non debent exhiberi.

Itẽ somnus ante cibũ prohibetur, quia calorem ad interiora retrahendo stomachum calefacit, quia calor fortis stomachi cibum non inueniens, substantialem humiditatem dissoluit. Sed electaria cũ sint calida, stomachũ calefaciunt, ergo non debent ante cibum exhiberi. Contra, ꝙ non debeant exhiberi post, & ita electaria nunquã erunt exhibenda, quia electaria sunt calida, & penetratiua; sed talia faciunt cibum indigestum trãsire: ergo electaria cũ sint calida, non debent post cibum exhiberi.

Vtrum Syrupum, an electarium debeamus præponere.

COnsequenter quæritur vtrum cum debemus exhibere syrupum, & electarium, quid debemus præponere. Solutio ad primam quęstionem, quia electaria, aut dantur propter stomachum, aut propter alia membra, vt triatandali propter hepar; aut diamargariton ad confortationem cordis, pliris ad confortationem cerebri; electarium ducis ad confortationem veficæ, & diacostum ad deoppilationem splenis. Si demus electaria propter alia membra à stomacho, quæ sunt remota confortanda, & pro materia, quæ in eis est digerenda; tunc debemus ea dare ante cibũ, & non post, quia cibum impediret electarium transire ad membra, quæ debemus confortare, & materiam in eis digerere. Si vero detur electarium propter stomachum, hoc est dupliciter, aut quia stomachus est malus, & peccans in se; scilicet, quia ipse est nimis calidus, vel nimis frigidus, vel nimis siccus, vel nimis humidus; vel quia habet in se aliquam humiditatem superfluam, tunc demus electarium ante cibum, vt peccatum stomachi corrigendo præparet; ad hoc, vt possit cibum digerere. Si autem detur, electariũ nõ quia stomachus peccet in se. sed propter vitium cibi aut hoc est, quia cibus est nimis crassus, vt caro bouina, aut quia ventosus, vt fabæ; aut quia nimis pinguis, & natans in stomacho, aut quia nimis calidus, humidus, frigidus, aut siccus, tunc detur post cibum: si enim daretur, ante cibũ citius exiret stomachũ, quàm posset corrigere vitiũ cibi si aũt sit cibus natans, vel quia multus, vt in gulosis, vel qa pinguis, tunc post cibum competit diacytonite, quia compressiuum est in sua stypticitate, nec est nimis calidũ; ideo non facit citius debito cibum ante sui digestionem transire. vnde sunt cauenda electaria nimis calida, penetratiua, deriuatiua, sicut diatrionpipereon, diacalamenthũ, dianisum, quia facerent cibum transire ante digestionem sui. sed si quia ventosus, tunc competit cõsumens ventositatem, sicut diacyminum, sed cum modo, quia faciet transire cibum ante sui digestionem, ideo commisceatur cum eo diaytonite, vt per diacytonitem remaneat, & per naturam suam ventositatem cõsumat; aliquando autem, vt melius possumus electaria accipimus, & tunc ista non caueamus.

Ad primum argumentum dicendum, ꝙ vinum non prohibendum ante cibum, quia calidum; sed quia faciliter transiens ante sui digestionem, & penetrans mentem percutit lædendo neruos, quia cum sit calidum, & nerui sint phlegma coagulatum, ideo ipsos dissoluit, & nerui sint phlegma coagulatum, ideo ipsos dissoluit, & nocet eis; & hæc est vna causa, quare nocet venis vinum sumptum ante cibum.

Secunda causa est hæc, quare nocet neruis vinũ sumptum ante cibum, &c. vinum ante sui digestionem penetrat veniens ad membra, & ad neruos non digestum non conuertitur, quare remanens acescit. Acetosum autem est inimicum neruis. Tertia causa est, quia sui penetratione materiã indigestã secum trahit, facit penetrare ad neruos. & replet, ideo cauetur. Sed electaria ita cito nõ transeunt, cum sint crassa, & non percutiunt neruos.

Ad aliud dicendum, quod verum est, quod somnus prohibetur in sanis hominibus ante cibum, propter causam in argumento tactam; sed tamen, si aliquis materiã phlegmaticam haberet in stomacho, vt melius per calorem in somno consumeretur, competeret somnus. Similiter de electarijs dico, quòd in sanis non competunt ante cibum, nisi in eis sit aliquis lapsus, vnde caueat conseruator sanitatis ab omni medicinali, cum tamẽ habet aliquam materiam phlegmaticam in stomacho consumendam competunt electaria, sicut somnus.

Ad aliud dicendum, quod post cibum non debet dari electarium stypticum valde calidum, vt diatrionpipereõ secundum Auic. sed debet dari electarium aliqualiter calidum stypticum, quod remaneat in stomacho, & post sit digestionem iuuare. Ad aliam quæstionem dicendũ, quòd si syrupus, & electarium dentur propter mẽbrum remotum à stomacho, primo debet dari syrupus, vt viã aperiat electario, & ipsum faciat transire; sed si propter stomachum debet dari electarium prius, vt diutius in stomacho remanens ibi operationem suam faciat.

De stoma. frig. Stomachicũ frigidum facimus, li. j. valet contra omnem calorem, sitim reprimit, & passionibus debilitatis ex nimio calore potenter subuenit, acutis, & peracutis mirifice prodest. Recip. zucch. lib. j. sandal. alborum, & rub. ana drach. j & semis. spodij, berberis, semi. portulacæ, scario. semi. melonis, palæstini, succi liquir. rosa. & violarum, nenupharis, ana drach. j. confice sic, zuccharũ ponatur in stagnato cum lib. j. aquæ rosa. & tandiu bulliat, cum spathula agitando, donec ad aquæ consumptionem veniat; deinde puluis harum specierum commiscetur agitando in stagnato. cum autem volueris scire, an coctum sit, gutta supra marmor proijciatur inũctum oleo, mel. vel ros. vel oleo communi ad nostrã doctrinam abluto: cum vero coctum fuerit, ponat supra marmor, & cum cultello oleo inuncto frustatim incidatur, cum calidum est, datur mane, & meridie cum aqua frigida.

De stoma. calido. Stomachicum calidum stomachum confortat, virtutem digestiuam iuuat, & iliosis confert. Rec. zucch lib. j. aquæ lib. j. cinnamomi, zingib. ana drach. ij. garyophyll. galangæ, ana drach. j. nucis muschatæ, spicæ, ligni aloes, cardamomi, macis, ana drach. s. eodem modo conficitur sicut stomachicum frigidum.

Stoma-

De stoma. laxation. Stomachicũ laxatiuum de his ſpeciebus poteſt fieri, ſi apponatur vnc.j.ſcãmoneæ;vel fiat de ſpeciebus dulcibus laxatiuis,quæ teri poſſunt,croci,xyloaloes,garyoph. galliæ muſchatæ,aniſi,marathri,cinna. ſucci liquir. rhabar.ſem. baſiliconis, berberis, ſcariolæ,portula. papa.al. citruli,melonis,cucu.& cucurbitæ, ana ſcrup.j. margaritarum,oſſis de cor.cer.ana ſcru.s.zucch. candi.roſarum, ana vnc.j. & dra.iij. camphoræ tertiam partem ſcrup.j.

De quadrimeron. Quadrimeron.i. de quatuor numeris, vel de quatuor rebus,expertum ad aſthmaticos, & ex catarrho tuſſientibus,valet ad dolorem, & frigiditatem ſtomachi, digeſtionem procurat,renes debiles releuat.ix. pars eſt libr.j. ℞. helenij vnc.j. & dra.iij. ſem. marathri vnc.j. piperis vnc.vj.cymini vnc.iij.mellis,quod ſufficit. datur mane, & veſpere cum vino calido.

De roſ.nouella. Roſata nouella dicitur à roſis,& nouella dicitur in reſpectu veteris,quæ recipiebat cibarũ.i. ſulphur vinũ,vomitũ,& ſubuerſionem ſtomachi aufert,debilitatẽ, & ſitim reprimit,defectis ex lõga ifirmitate mirabiliter ſubuenit,ſudores diaphoreticos compeſcit.xx.pars eſt,lib.ij. ℞.roſacei,zucch.liqui.ana vnc.j.& dra.j. & ſcr.ij. cinna. dra.j. ſcrup.ij.garyo.nardi,zingib.galan. nu.muſc.zedoariæ, ſtyracis, cardamo. apij, ana ſcrup.j. & gra.viij. mel quod ſufficit. datur mane, & meridie cum frigida aqua.

De diarhodon abbatis. Diarhodon abbatis dicitur à roſis,quæ ibi intrãt plus, quam de alijs ſpeciebus, nomen accepit Abbatis ab Abbate de curia compoſitum.datur proprie ictericis,hepaticis,phthiſicis,hecticis,cardiacis,qui patiũtur ex calore, & conualeſcentibus ex longis, & acutis ægritudinibus mirabiliter auxiliatur, & ad calefactionem ſtomachi, pulmonis,ac totius corporis. Sexta pars eſt lib.ij.℞.ſand. alb.& rub. ana dra.iij. & s. tragac. gummi arab. ſpodij, ana ſcrup.ij.aſari,ſpicæ,maſticis,zingib. cardamo.muſc. gra.iiij. & s. ſyrupi facti de aqua roſ. quod ſufficit. datur mane,& meridie cum rhodoſtagmate, vel aqua frigida.

De triaſandalo. Triaſandali dicitur à tribus generibus ſandalorum, quæ ibi intrant.datur proprie contra calorem ſtomachi, & hepatis,phthiſicis,& ictericis valet. medietas eſt lib. iij.℞.ſanda.alborum,& rube.citri.roſ.zucch.ana ſolida. ij.rhabar.ſpodij,ſucci liquir. ſem.portu.ana ſolidum.i.s. amyli,gummi arabici, trag. ſem. citru. melo. cucurb. & cucu.ſem. ſcariolæ,ana ſolidum.i. campho. ſcrup.i. & s. Alij quadruplicant roſas ad pondus ſyrupi roſ. quod ſufficit. datur mane,& meridie in modum caſtaneæ confecta,alias cum aqua frigida.

De diacoſtum. Diacoſtum dicitur à coſto, quod recipit,valet proprie ſplenecticis, hydropicis, & maxime leucophlegmaticis, & hypoſarcæ, quæ fit ſtomachi calore.xij. pars eſt lib.j. ℞.aſari,aniſi,apij,ana vnc.ij. ſcrup.ij. ſchœnanthi,myrrhæ,melanopiperis,ana dra.ij. ſem. rhabar. croci,ariſtolochiæ.ana dra.j. ſcrup.ij. coſti dra j. ſem. cinnam. caſiæ lignex, ana dra.j.ſcrup.j. mellis quantum ſufficit, datur cum decoctione capparorum, vel ſcolopendriæ in ſero, vel mane. Doſis ſit dra.ij. cum vino calido.

DE EVACVATIONE.

Habito de digeſtione,& modo digeſtionis, videamus poſtea de euacuatione, circa quam ſex ſunt inquirenda. Primum eſt de euacuatione, quæ fit per ſeceſſum. Secundo de ea,quæ fit per medicinam vomitiuam. Tertio de ea,quæ fit per phlebotomiam. Quarto de ea,quæ fit per clyſteres. Quinto de ea,quæ fit per ventoſationem. Sexto de ea,quæ fit per ſanguiſugas. Circa primum adhuc ſex videamus, Primum eſt,quæ impediunt euacuationem per ſeceſſum,& quę rectificant eam. Secundum eſt videre modum præparandi corpora,quæ debeant euacuari. Tertium eſt quomodo viæ debeant præparari,per quas debet fieri euacuatio.

Quartum eſt de nocumentis, quæ eueniunt corpori humano ex exhibitione medicinæ, & remedijs cõtra ipſas. Quintum eſt de ſignis euacuationis factæ complete per medicinam. Sextum eſt de regimine patientis poſt euacuationem. De primo duo debent videri,primo,quæ E ſunt illa,quę impediunt euacuationem,quæ fit per ſeceſſum. Secundum eſt, quæ ſunt illa,quæ rectificant euacuationem per ſeceſſum. Primũ eſt de præſenti lectione.

Impedientia euacuationem.

SCiendum, quod illa, quæ impediunt euacuationem ſunt 17. Primum eſt vſus boni cibi,& diætæ laudabilis in alijs rebus non naturalibus; talis enim non debet euacuari,cum non habeat materiam in corpore,niſi neceſſariam corpori. vnde tales debent cauere pharmaciã. vnde Auic. Caueat cõſeruator ſanitatis,ne aliquod medicinale præſumat dare; cum enim medicina attrahat per ſimile, & cum non ſit humor eis ſimilis in corpore vel abundans, cum illa abundantia fiat ex indebito regimine ſex rerum non naturalium,attrahit,quod eſt neceſſarium corpori, & conuertit ſe ad ſanguinem, & ad carnem,& cum magna anguſtia trahar ea carnem.ideſt F materiam, ex qua caro debeat generari ſecundum Gal. ſupra illum aph. Sana habentes corpora pharmacia,&c.

Secundum eſt repletio non antiquata, & pauca, aliquando enim accidit, ꝙ aliquis nimis comedit,& ſentit ſe grauem. peccaret enim qui ei daret ſtatim medicinam. immo iſta repletio per abſtinentiam, exercitium, & balneum euacuatur; abſtinentia enim deficcat propter defectum humiditatis nutrimenti membra humectantis. exercitium ſuperfluum euaporat, calorem ſopitum eutigilando,& ꝰ poros aperiendo. ſomnus digerit, quia per ipſum calor digerens ad interiora reuertitur. Balneum autem conuenit in ſuperflui euacuatione, & iſtam duplicem ſuperfluitatem tangit Hipp in aph.cum dicit,quod ſudor multus, aut ſignificat, quod nimio cibo vtitur,aut quia pharmacia indiget.cum ibi ſit diſiunctio, oportet, quod ibi ſit duplex reſolutio, quarum vna cauſatur per ſudorem, & alia per euacuationem; prima eſt noua,ſecunda antiqua.

Tertium impedimentũ eſt repletio humoris ſanguinei, non enim debet ſanguis per medicinam euacuari, G ſed per phlebotomiam. Vnde Gal. Si medicinam non habemus ſanguinis euacuatiuam, etſi ſit,non tamen inuenta eſt. Vnde Gal.ix. megatechni dicit,quod medicina nõ euacuat humorem in venis,id eſt cuius habitatio proprie eſt in venis,id eſt ſanguine.

Quartum impedimẽtum eſt corporis inanitio,& vacuitas. Vnde Hipp.ij.particula aph. ait. vbi indigẽtia,nõ oportet laborare.i.vbi eſt cibi paucitas,& pauperies,non eſt iniungendum exercitium, aut pharmacia, aut phlebotomia: ſiue in ſanis; ſiue in ægris,vnde ſani non debẽt laborare, neque ieiunare, per hoc enim virtus deficit, ideo cibus exercitium præoccupare debet.vt dicit Gal.

Quintum impedimentũ eſt corporis diſpoſitio. vnde aptitudo ad vomitum impedit, ne detur medicina euacuatiua per ſeceſſum,ſed per vomitum. vnde Hipp.graciles,& facile vomentes,&c.

Sextum impedimentum eſt, quando materia ventoſa in vacuitatibus membrorum continetur quieta,vt in H leproſis,non debet dari medicina euacuatiua; quia materia quieta per medicinam mota, poſſet venire ad mẽbra nobilia,vt ad cor,& ſyncopim inducere; & alia mala ſymptomata,cum materia ſit venenoſa. Vnde Hipp. ij.apho.Sana habentes corpora purgari,&c.vnde ſecundum expoſitionem commenti, ly habentes non accipitur comparatiue, ſed electiue; ſiue pro magis, ſiue pro quanto plus. ita,quod ſit ſenſus. Habentes ſana corpora cito exoluuntur,quia ſubſtantialis humiditas eorum per hoc minuitur, ac etiam virtus, vtentes ſcilicet malo cibo,id eſt ſanguinem malum, & corruptum habentes, qui dicitur cibus interior,quoniam hepar alijs membris miniſtrat: & non exterior, vt panis,quam ideſt,quantũ exoluuntur iſta celerius, quaſi dicat,multo plus,cum in eis ſint mali humores moti,per medicinam, malitiam ſuam oſtendentes,proprius occulta.

Septimum impedimentum eſt, aliquod accidens cõcomitans corpus euacuandum,vt impregnatio. vnde in prin-

principio impregnationis,& in fine,non debet fieri euacuatio; quia ſicut fructus debiliter ligantur in ſua prima creatione,ſiue generatione,à debili vẽto, & exuſſlatione cadunt:& in fine,quando ſunt maturati, nullo extraneo cogente ſimiliter cadunt. Sic etiam dicitur de ſpermate, & fœtu,vnde non debet fieri euacuatio in prægnantibus, niſi à quarto mẽſe vſque ad ſeptimum,& hoc dicit Gal. ſupra primum apho.iiij particulæ. Prægnantis,&c.

Octauum impedimentum etẽ nimia temporis,aut in frigiditate, aut in caliditate diſtemperantia; quia tunc calor temporis excedens, ſubtilitate ipſius, medicinam extraheret,& ita virtutem medicinæ debilitaret,& eius actionẽ impediret. Item humoré motu oppoſito reſpectu motus medicinæ, caliditate temporis traheret,cum caliditas trahat,& eſſet motus agitationis. Item calidũ calido appoſitum facit ipſum furere, quia omne pharmacum eſt calidum,vt plurimum. De frigido cauſa eſt, quia frigiditate temporis materia eſſet compacta,& tunc ipſa eſſet inobediens medicinæ trahenti,& prohibens ſuam operationem. Similiter de regione frigida, & calida intemperate; & ſic de alijs ego intelligo. vnde in regione calida valde non debet dari medicina, cum in ea ſit virtus debilis; nec in frigida,quia humores cõpacti non obediunt expulſioni.

Nonum impedimentum eſt virtus naturalis,aut accidentalis debilitas; virtus enim naturalis curat morbos. Ideo in eius debilitatione medicina laxatiua non debet dari,cum ipſam debiliter, nec ſi virtus animalis eſſet debilis,niſi ei poſſemus obuiare; ſed ſi ei poſſemus obuiare, poſſet dari.

Decimũ impedimentum eſt complexio calida,& ſicca,quia ſimile additũ ſuo ſimili facit eum furere. Similiter in cõplexione ſicca,quia virtus in eis eſt debilis,& in virtute debili non debet dari medicina,ad minus fortis.

Vndecimum impedimentum eſt nimia corporis raritas,quia talia corpora cito exoluuntur, & ab eis cito fit euacuatio,quia humores euacuatiui ſunt obedientes, & hoc dicit Gal.3. ſimplicis medicinæ, quod cauſa quare medicina plus debito euacuat, eſt corporis raritas,& ideo in talibus eſt cauendum.

Duodecimum impedimentum eſt pinguedo naturalis,quia talia ſunt debilis virtutis. vnde Hipp. craſſi valde ſecundùm naturam cito moriuntur. Nec pinguibus accidentaliter,ſiue per acquiſitionem,ne fiat caloris ſuffocatio; in illis enim ſpiritibus,& calore naturali extinctis à venis, per medicinam fieret à ſuperexiſtente pinguedine,& à frigiditate per abſtractionem caloris inducta,compreſſio iſtorum meatuum.

Decimumtertium impedimentum eſt præparatio ad fluxum ventris, & ad paſſionem cholericam. ſicut in illis,qui habent longas tibias,& collum longum,& gracile; quia hoc tale animal,vt plurimum eſt diſpoſitum ad fluxum ventris,ſicut eſt in ardea. ideo in talibus,ne fiat fluxus ventris,aut inteſtinorum excoriatio, non debet dari fortis medicina.

Decimumquartum impedimentum eſt ætas inconueniens, vt puerilia, & ſenectus; in ſenibus enim eſt virtus debilis,& in tali ætate, & tali virtute debili non debet dari medicina fortis, & in eis ſufficit,quod ex ſe ſoluitur à corporibus eorum.

Decimumquintum impedimẽtum eſt ars laborioſa, vt fabrilis, & in portatoribus magnorum onerum; aut in his,qui vadunt, vel qui currunt,quia per talia membra ab eis diſſoluuntur; ideo medicina eſt contraria.

Decimumſextum impedimentũ eſt apoſtema in partibus inferioribus ſcilicet in ano; tunc enim ſecundum Gal.in 13.megatechni non debet prouocari fluxus ventris; per hoc enim morbus augetur,& dolor ſentitur in illo membro, ſimiliter ſi apoſtema ſit in matrice, nõ debent prouocari menſtrua.

Decimumſeptimum impedimentum eſt diſpoſitio cęleſtis: iſta enim eſt aſtrologica. Iſta enim tripliciter impedit euacuationem ſeceſſiuã. vno modo, quia materiã infrigidat,& incraſſat; vnde cum Luna coniungitur Saturno,tunc materia congelatur, & inobediens expulſioni redditur. Luna enim quando eſt in ſigno terreo congelat materiam. vnde Phyſici dicunt, quando Luna eſt in ſigno cholerico,acue medicinam plus; ſi in melãcholico adhuc plus; ſi in phlegmatico, quia eſt expulſioni conuenientes,vt Scorpione,Cãcro,& Aquario,& tũc Luna dicitur eſſe in ſuo domicilio, tunc bonum eſt dare medicinam. Secundo modo impediunt euacuationem, quia virtutem fortificant,vt retineat. Et quia ſecundum Haly. ſupra centiloquium Ptolomæi, propoſitione 29. ibi dicentem, ꝙ medicina non euacuat, nec trahit, niſi ſuperet virtutem. ideo cum virtus fortificatur, impeditur operatio medicinæ. Et ſic cum Luna iungitur cum Ioue, quia Iuppiter virtutem confortat, & fortificat: eſt enim calidus,& humidus, & ita conueniens corpori humano,& virtutem eius fortificans. ideo tunc non eſt danda medicina,& de hoc habetur ab Haly Abb. ibidẽ. Et tertio modo impediunt operationem corpora cœleſtia,quia ipſa mouent materiam ad partem oppoſitã,vt ſuperius. ideo magis competeret vomitus,quã ſeceſſus; quia medicina ſeceſſiua mouet materiam ad vnam partem,& corpora cęleſtia ad aliam partem: vt cum Luna iungitur Planetæ aſcendenti in medio cœli,& vocatur aſcenſus ille planeta, qui primo nobis oritur, & primo nobis apparet,cum annus incipit; ſcilicet cum Sol eſt in primo puncto Arietis,& per aſpectum ad hunc planetã reſpondent Aſtrologi de omnibus ab eis quæſitis, quia ergo corpora cęleſtia trahunt materiam ad partem oppoſitam illi parti, ad quam medicina trahit, & hoc neſcit medicus,cum impeditur medicinæ operatio.

Electaria ſtomacho conferentia.

Dictum eſt de electarijs pectori conferentibus. Nũc dicendum eſt de electarijs ſtomacho cõferentibus, & de iſtis ſex ſpectant ad præſentem lectionem.

Quorum primũ eſt ſtomachicon. Secundum eſt quadrimeron. Tertiũ eſt roſata nouella. Quartũ eſt diarhodõ abbatis. Quintũ eſt triaſandali. Sextum eſt diacoſtũ.

Stomachicon. Stomachicon duplex eſt ſcilicet calidum, & frigidũ. In frigido, ſandali ſunt baſis,de quibus videbitur in triaſandalis. Iſtud ſtomachicon eſt bonum omnibus patientibus caliditatem hepatis, proprie intra,& extra vniuerſaliter. Stomachicon calidum confortat ſtomachum,in quo baſis eſt cinnamomum.

Cinnamomum. Cinnamomũ cortex eſt,& eſt nota, boni odoris,purpurei coloris, acuitatem quandam habens,& mordicãs linguam,calidum,& ſiccum in tertio gradu. bonũ eſt in omni materia craſſa,& viſcoſa, & virtutem cõfortat ſua aromaticitate,& ponticitate, & nõ eſt melior medicina hepatis ſecundum Auic. Hepar enim patitur triplici de cauſa; aut quia anguſtum, & oppilatũ,& ideo cinnamomum ad hoc iuuat,ipſum ſua acuitate aperiendo,& deoppilando,aut quia nimis rarum,& ideo cinnamomum ipſum iuuat, ſiue confortat conſtringendo ſua ponticitate;aut quia infrigiditatum,& ſic cinnamomum ipſum confortat,ipſum calefaciendo caliditate ſua, quia ipſum eſt calidum. Electarium,ibidem ſiue oleum factum de eo eſt valde bonum in paſſionibus neruorũ, & tremore ex cauſa frigida,& in alijs morbis de cauſa frigida,vrinã, & menſtrua prouocat. Stomachicon calidum conueniẽs eſt hepati; confortat enim hepar. valet etiam ad ſtomachum, & valet contra dolorem illi ex ventoſitate à materia frigida eleuata; putrefactionem prohibet,& materiam purrefactam conſumit dupliciter,& c. vt patet.

De quadrimeron. *De enula campana.* Quadrimeron eſt electarium ex quatuor meris, ideſt puris ſpeciebus factum. Helenium. id eſt enula campana eſt ibi baſis. radice eius, & folijs vtimur. eſt complexionis calidæ, & ſiccæ, & craſſæ ſubſtantiæ. ideo tarde calefit,& in omnibus cauſis valet, & reſtringit venas,& valet contra iunẽturarum dolorem ex phlegmate, quia phlegma diuidit, & diſſoluit materiam phlegmaticam in pectore, & cor ſimiliter confortat, & ipſum lætificat, vrinam, & menſtrua prouocat, quia illæ ſe conſequuntur,

tur, Enula campana est bona catarrho, vnde oleum eius confert contra catarrhum in pectore, valet etiam contra passiones pectoris frigidas, cordis, & renum, &c. E

De rosa. nouella. Rosata nouella est multum bona ad vomitum refrænandum, & rosa in eo est basis, & laudes eius huic attribuimus. de rosa visum est prius.

De diarhodon abbatis. Diarhodon abbatis, diarhodon à rosis. Abbatis, vel quia Abbas inuenit, vel quia pro Abbate fuit factum, & valet contra ictericiam, hepaticos, phthisicos, hecticos, cardiacos, cum cardiaca fit ex calore, valetque conualescentibus ex acutis, & longius ægritudinibus calidis: calefacit hepar, nõ multum, sed mediocriter, plus.n. infrigidat, quam calefacit: habet enim aliqua, immo multa calida: plus tamen de frigidis, & est ibi pro basi rosa, & est ibi plus de rosis, quam de aliquo aliorum. datur mane, & meridie, & sero cum rhodostagmate, idest cum aqua rosata, vel cum aqua frigida.

De triasandalu. Triasandali dicitur à sandalis, quod est lignum, & est duplex scilicet album, & rubeum, & dicunt aliqui, quòd F rubeum magis confortat hepar, sed hoc est falsum per auctoritatem Haly in dispositione regali dicentis ibi, ꝙ album magis confortat hepar. Item per rationem, quia sunt magis odoriferi albi, quam rubei, & sunt frigidi in tertio, & sicci in secundo; non multum confortant, quia sunt subtiles. valent stomacho, & hepati calefacti; vnde ex quacunque calefactione hic sic valent vtrique sandali, scilicet albi, & rubei, & sandali cum succo lactucæ, & aqua rosata valent ad calefactionem remouendam hepatis. Item ad hepatis infrigidationem valent sandali albi, & rubei cum succo endiuiæ, & pauco absinthij, & aqua rosata, & pauco aceto, &c.

De diacostio, & quid sit costus. Diacostum dicitur à costo. Costus est triplex. s. arabicus, indus, & garyophyllatus, & est calidũ, & siccũ in secundo. Costus ẽt puluerizatus, & cum aqua rosata positus, & pauco melle, aufert labes facietum. Item costus cum amygdalis amaris masticatus cum saliua abstergit faciei pannum, & lentigines è facie remouet, & confert pectori materiã frigidam contentam in eo incidendo: vrinam, & menstrua prouocat, & fœtum mortuum expellit, & splenem deoppilat, & est basis huius medicinæ; licet enim ibi sit minus in quantitate, est tamen magis in virtute, plus tamen calefacit in pauca quantitate, quã alia in multa. valet proprie oppilationi splenis, & hydropicis, & maxime leucophlegmaticis, & hyposarcæ ex frigida materia, siue ex cholera, detur sero, & mane si detur propter oppilationem splenis, detur cum decoctione capparis. si propter oppilationem hepatis, detur cum decoctione scolopendriæ.

An vrina debeat esse crassa ante digestionem.

Habito, & quæsito de digestione materiæ, nunc quæramus de signis. Et circa hoc primo quæritur. vtrum vrina debeat esse crassa ante digestionem phlegmatis, & videtur, ꝙ sic, quia Isaac in vrinis. Passiuæ qualitates dãt vrinæ substantiam, vt crassitiem, & subtilitatẽ: & actiuę H dant colorem. cum igitur phlegma sua humiditate peccet ante digestionem, cum tunc sit humidum; vrina tũc debet esse crassa, cum humidũ det crassam substantiam, & siccum tenuem. Contra, frigidum impedit transitum materiæ cum vrina. Sed quando sic est, quòd materia non potest transire cum vrina, sola transit aquositas, & sic est vrina subtilis, ergo, &c. Item phlegma est subtile, cum sit aquosum, ergo facit vrinam tenuem.

Consequenter quæritur, qualis debeat esse post digestionem phlegmatis, & videtur, ꝙ crassa, quia calidũ digerendo, & consumendo materiã cum vrina, eã incrassat. cũ igitur digestio materiæ phlegmaticæ fiat per calidum, per digestionẽ phlegmatis materia incrassabitur. sed si sic, tũc per digestionẽ phlegmatis vrina erit crassa.

Contra. digestio phlegmatis fit per diuisionem, & incisionẽ, & subtiliationẽ, vnde cum oxymel, quod subtiliat, & incidit materiam phlegmaticam, datur ad eius digestionem, humor subtilis additus ei facit in ea subtiliationem, & crassus crassitiem, ideo, &c.

Qualis debeat esse vrina post digestionem.

Consequenter quæritur, qualis debeat esse vrina post digestionẽ, cũ materia sit crassa, viscosa, phlegmatica, vt ꝙ spissa, quia illud phlegma est spissum, ergo vrina post sui digestionem per sui commistionem incrassabitur.

Contra spissum subtiliat vrinã, sicut patet de melancholia, quæ vrinã subtiliat, & hoc est, quia materia spissa viam oppilat, ergo &c. Solutio ad primam quæstionem. dico, ꝙ phlegma indigestũ est valde subtile, aquosum, & tale non multum inspissat vrinam, tñ phlegma aliquantulũ est spissum respectu aquositatis vrinæ. sed phlegma bene digestum inspissat vrinam, quia digestio phlegmatis incrassat, quod prius scilicet ante digestionẽ erat subtile, & ita vrina per phlegma bene digestum multum inspissatur, sed per phlegma non digestum non multum incrassatur, inspissatur tamen. Dico ergo, quod vrina ex phlegmate ante, & post digestionem semper est crassa. vnde vrina ante digestionem phlegmatis est crassa, licet ipsa sit subtilis respectu vrinæ post digestionem phlegmatis. Concedo ergo, quod vrina ante digestionem phlegmatis est crassa, licet parum.

Ad primum dico, quod phlegma sua humiditate plus facit lubricando cum vrina, quam faciat sua frigiditate coagulando, & oppilando, ideo crassa est vrina semper ex phlegmate, licet sit subtilis ante digestionem phlegmatis, quia post incrassatur per comestionem phlegmatis incrassati per digestionem, ideo vrina mixta ex isto phlegmate, & aquositate est crassa.

Ad aliud dicendum, quod oxymel subtiliat, & incrassat, sicut ignis. ignis enim glaciem liquefaciendo subtiliat eam, & ignis consumendo subtile à luto ipsum incrassat. Oxymel ergo per suam caliditatem phlegma subtiliat, & liquefacit, sed phlegma subtile incrassat, aquositatem sutilem consumendo, & euaporando. Et ideo habens tale phlegma debet esse vrina crassior post digestionem, cum est subtile, aquosum, consumptum G plus quam ante. & sic soluitur prima quæstio.

Ad tertium dico, ꝙ cum phlegma est crassum, vitreũ, congelatum, ante digestionem est vrina multum subtilis, quia illud phlegma est congelatum sub aliquo, & non est liquefactum, oppilando vias reddit vrinam subtilẽ. Sitr post digestionẽ eius vrina est subtilis, non tamen sicut prius, quia prius propter oppilationem non permittentem aliquid cum vrina permisceri, sed postea est subtilis propter commistionẽ phlegmatis liquefacti cũ vrina, & ideo talis vrina, prius erat pauca, sed post digestionẽ erit multa. Vnde aliquando melius cognoscitur digestio materię per quantitatem vrinæ, quam per qualitatẽ, quia multi sunt, in quibus non mutatur vrina ægritudinis, respectu vrinæ in sanitate sua, multo magis non mutabitur vrina in materiæ digestione, respectu vrinæ ante materiæ digestionem, sed qñ bene ponderatur suus potus, ita, quòd medicus videt, ꝙ non bibit patiens nimis, & videt vrinã multam, tunc potest cognoscere materiã phlegmaticã esse digestam. Et hoc dicit Hipp. in aph. si vrina appareat prius turbata, Et postea cla. & multa, &c.

Ad argumentum dicendum, quod phlegma cum miscetur cum vrina post digestionem, non apparet crassũ, sed subtile liquefactum, ideo non incrassat vrinam.

Vtrum digestio materiæ in podagra possit cognosci per vrinam.

Consequenter quæritur vtrũ digestio materiæ in podagra, & arthretica passione possit per vrinam cognosci, & videtur, ꝙ non, quia ſm Isaac in vrinis, solum vrina est significans super materiã existentem in venis, & hepate, in quibus ipsa generatur; sed materia podagræ est extra venas, sicut in iuncturis, ergo &c. In oppositum est vsus communis: damus enim syrupos ad digestionem ægritudinum prædictarum, & per vrinã cognoscimus eius digestionem, ergo &c. Solutio ad quæstionẽ potest triplicter responderi. Vno modo sic, ꝙ digestio materiæ istarum ægritudinũ pót cognosci per se, per vrinam scilicet materiæ antecedentis, quæ est inter venas, quæ

ad

ad iuncturas continue fluit, & non cognoscitur per vrinam digestio illius materiæ, quæ est in iuncturis, vt obijcis. vnde illa materia, quæ est in venis digeritur, per medicinam, & cum illa digesta est, euacuatur: sed materia coniuncta, quæ est in iuncturis, licet illa digeratur per medicinam, tamen ipsa non euacuatur per eam, sed postea per emplastrum, & alia remedia, materia coniũcta, quæ in iuncturis euacuatur. Dico ẽt plus, q̃ si constaret q̃ materia non esset in venis, sed solum in iuncturis, Ego non darẽ digerens intra, sed solũ per emplastra supra iucturas, postea eam digererem, & euacuarem. Vel possemus dicere, quòd digestio materiæ in iuncturis potest cognosci per accidens, quia cum materia non est digesta, tunc ascendunt fumi, & euaporant à materia, ad hepar, qui cum sint frigidi, hepar infrigidant, quod infrigidatũ crudam aliquando facit vrinam; sed si materia sit digesta, fumi non eleuantur frigidi, sed aliquantulum calidi, & ideo tunc non infrigidatur hepar, neque debilitatur tantum, sicut prius, propter quod potest vrinam magis colorare, & per digestionem incrassare, & hoc patet per se de quodam, de quo narrat Haly. qui habuit podagrã, à qua sumus eleuabatur ad hepar, qui hepar infrigidabat, & ex hoc incurrit hydropisim, & mortuus est, & sic patet solutio ad argumentum, quod non significat per se digestionem materiæ extra venas, licet per accidens possit, vt prius visum est, & sic soluitur.

De dianisi. Dianisum Constantini in lib. stomachi, vtile contra ventositatem stomachi, frigiditatem, & inflammationem rheumaticam sedat, &c.

Garyoph. Garyophyllatum à garyophyllis dictum, qui ibi recipiuntur, stringunt enim ipsi garyophylli catarrhum, in ore detenti, singultum, &c.

De potione muschata. Potio muschata maior. muschata dicitur à muscho, eo, q̃ muschus precio sior, & odoriferior sit alijs specieb. valet cardiacis, stomachicis, & ad omnem stomachi debilitatẽ, & cordis cõfortationẽ, & ad vitia pulmonis, &c.

Diatrionpipereon. Diatrionpipereon Herodis regis, diatrion Gal. quod facit ad frigiditatem, & dolorem stomachi, digestionem procurat, &c.

Triophyllon. Triophyllon dicitur à viridibus rutæ folijs, quæ in eo ponuntur. valet proprie quartanæ, & veræ quotidianæ, in hyeme, & vernali tempore, &c.

Rectificantia euacuationem.

Superius visæ sunt causæ impedictes euacuationem: nunc videndum est de rectificantibus eam. s. quomodo debet fieri, & quæ debent considerari, & obseruari quãdo fit euacuatio, tunc prius videndum est, qualiter fiat euacuatio. fit autem tribus de causis, vna est nimia materiæ repulsio, vt Hippo. in apho. repletionem euacuatio soluit. Secunda causa est mala qualitas ipsius materiæ. Et hoc dicit Gal. primo megatechni, nisi materia non sit multa, tamen mala, euacuanda est paulatim. Tertia est morbi magnitudc, & de hac dicit Auic. & Gal. 11. & 13. megatechni, cum apostema est magnum caueamus ne rumpatur, ideo euacuamus materiam, licet forte non sit mala, aut multa antecedens.

De conditionibus in euacuatione considerandis.

Consequenter videamus cõditiones rectificantes euacuationem, & quæ debent obseruari in euacuatione materiæ, & istæ conditiones sunt decem. Prima est materiæ qualitas. Secunda est, vt videatur materiæ euacuandæ quantitas. Tertia est facilitas euacuandi. Quarta est temporis conformitas, vel opportunitas ad euacuandum. Quinta est medicinæ proprietas ad euacuandum. Sexta est membri, per quod fieri debet euacuatio, aptitudo, vt per illud fiat melius euacuatio, quam per aliud. Septima est membri, per quod fieri debet euacuatio, dispositio, & abstractio. Octaua est viarum, per quas debet fieri euacuatio, conditio, scilicet, vt non transeamus diametros. Nona est, vt non trahatur materia cũ violentia magna. Decima est, vt videamus modum attractionis.

Prima igitur est, vt considereturmateriæ euacuandæ qualitas, quia ipsa debet esse nociua. Vnde in 4 particula, aph. In pharmacijs talia educere oportet, qualia sponte venientia. i. qualia à natura debent expelli. Natura aũt non expellit nisi nociuum, & ideo cum medicus sit minister naturæ, debet eam sequi, vt expellat materiã nociuam secundum Galen. 1. apho. vnde dicit Haly. supra in techni. Si medicus non iuuet, tamẽ nõ debet nocere, vnde debet iuuare, si possit, & hoc est expellendo nociuum.

Secunda, debet medicus considerare materiæ euacuãdæ quantitatem. Et tu dices non est verum, quia dicit Hipp. quæ egeruntur non multitudinẽ considerare, &c. Dico, q̃ istud exclusiue est dictum. i. q̃ tu non debes solum quantitatem cõsiderare, sed multa alia, & eius qualitatem, & virtutem, quia si multa materia euacuatur, & si nociua, dumtamen virtus sufficiat, est bonum, si nõ sufficiat, est malũ. si multa euacuatur, siue pauca, & bona, non peccat in qualitate, aut in quantitate malum. vnde non est quantitas tantum consideranda per se, quia per seipsam, neque iuuamentum, neque nocumentũ facit, nisi per hoc, q̃ habet respectũ ad quantitatem, & virtutem, & per ea specificatur, vt visum est. ergo debemus considerate materiæ quantitatem respectu virtutis, quia non debemus eam totam simul euacuare, sed paulatim propter virtutẽ, quia per tales euacuationes natura deficit, & eas abhorret ſm Auic. in 1. Itẽ parte materiæ euacuata, alia portio si possibile fit, corrigitur, & in membra conuertitur ſm Haly. in fine techni, & si non possibile fit corrigi, à natura expellitur, quæ licet non esset potens totam expellere, est tamen potens portionem remanentem post euacuationem expellere, vnde Galen. 12. megatechni. Non est faciendũ in corpore viuo, sicut mortuo, quia in mortuo materiam corruptam, sicut carnẽ putridam, aut pinguedinem totaliter incidimus, & residuum ne putrefiat ad aerem frigidũ suspendimus, sed in corpore viuo partem materiæ putridæ auferimus, & residuũ materiæ, quæ remanet, digerimus, vt natura possit supra illud, corrigendo, vt conuertatur, vel expellatur.

Tertia conditio est euacuandi facilitas, materia enim, quæ est in venis, faciliter à medicina trahitur, sed illa, quæ est in iuncturis, vel in membrorum concauitatibus, vtpote difficultatẽ, & causam reddit Gal. in de iuuamẽtis membrorum, quod materia, quæ est in venis est in loco amplo, & talis de facili trahitur. Alia est in loco stricto, & talis de difficili trahitur. ideo fortiorem medicinam oportet dare ad euacuandam materiam illam, quàm, quæ in venis, & sic intelligitur.

Quarta conditio est temporis opportunitas. Quatuor tempora sunt, quorum diuersitatem oportet considerare, & secundũ eorum diuersitatem, exhibitionem medicinæ, & etiam ipsa medicina est diuersimode danda. Est. n. tẽpus anni, tempus morbi, tempus mensis, tempus diei. Tempus anni debet considerari, in vere Autumno debent dari medicinæ laxatiuæ, & fieri euacuationes, & non in Æstate, & Hyeme. in Vere in principio, & in fine; in principio humores frigidi, sicut melancholia, & phlegma, melancholia conseruata est ab Autumno, & nõ generata Hyeme, sed phlegma generatũ est in Hyeme, & non conseruatum ab Autumno. Et timendum, ne isti humores frigidi ebulliãt in Vere, in caliditate Veris, & faciant feb. ideo euacuãdi sunt in principio Veris; sed materia cholerica in fine Veris est euacuanda, quia ista non fuit conseruata ab Autumno, neque generata in Hyeme; sed quia caliditate Veris fuit generata. ideo ne in Æstate sequenti ebulliat, debet purgari in fine Veris, quia Vere in principio sui assimilatur Hyemi propter appropinquationẽ: finis vero Æstati; medio vero propriæ, & sic alia, & causas has assignat Isaac in de elementis, & alias, quæ ibi patent. In autumno debet fieri euacuatio, sed non in principio eius, quia corpora sunt inanita ex æstate præcedẽti, nec in fine, quia frigiditate eius materia profundatur in venis, nec ẽt est obediens expulsioni, & attractioni medicinæ. Sed in medio eius, in quo est temperantia in actiuis, videtur Auic. in autumno debere fieri euacuationes, cum dies sunt æquales noctibus. Secundo debet tempus morbi considerari, quia aliquando in principio morbi debet dari pharmacia, aliquando

do in medio, aliquando in fine. In principio duplici de E
cauſa. Vna eſt propter materiæ acuitatẽ,& furioſitatem,
& de hoc habetur illo apho. primæ particulæ, in acutis
paſſionibus,in cómento. Raro præcipitur in acuta paſ-
ſione phatmacia,quia non præcipitur,niſi cum materia
eſt furioſa, quia tunc medicus non habet inducias præ-
parandi: ante enim patiẽs eſſet mortuus,quam eſſet pre-
paratus ad medicinam. Secunda cauſa quare fit euacua-
tio in principio morbi, eſt materiæ multitudo,& quia
materia eſt multa,& morbus eſt longus; ideo timendũ,
ne propter longitudinem morbi virtus deficiat; ideo de-
bet natura in principio morbi exonerari,& de hoc habe-
tur in primo apho. inchoantibus morbis,&c. Et hoc eſt
propter multitudinem materiæ,quia ſm Gal. Hipp. eſt
breuiloquus, ideo dicit prius, ꝙ debemus in principijs
pharmacijs vti, vẽ hoc inutiliter repetere,niſi ꝓpter aliã
cauſam intelligat. Intelligit in primo aph. propter mate-
riæ furioſitatẽ,hic intelligit propter materiæ multitudi-
nẽ,aliter eſſet cõfuſio in repetitione verborũ. aliqñ eua-
cuamus in medio morbi, vt in principio paroxyſmi,vt F
alleuietur,quia eius fortitudinem,& ſymptomatũ mali-
tiã timemus,& de hoc dicit Haly. ſupra techni. 28 c. Ho
ra conueniens euacuationi eſt hora paroxyſmi,& hoc
cũ medicina leui,vt mãna,vio. tamarindis,&c. aliquan-
do fit euacuatio in fine morbi, vt quãdo materia eſt quie-
ta in vno loco poſita,non in membro nobili,nec vicino,
quia tunc inducię dantur medico, materia non debet in
principio,ſed in fine euacuari,quando corpus eſt præpa-
ratum ad euacuationẽ,& materia digeſta, cum enim ſit
quieta in loco poſita,non eſt timenda eius furioſitas,ne-
que mobilitas,cũ hoc non habeat,& cum hæc ſit pauca,
non eſt timenda virtutis debilitas propter morbi longi-
tudinem,& cum ſit remota à membro nobili,propter
ſtomachi malitiã,vel ꝓpter ſui ſyncopim,& huiuſmodi.

Nota. Tertio eſt tempus menſis conſiderandũ, quia in pri-
ma quadra Lunæ pharmaciæ,& euacuationes ſunt facien-
dæ,non in ſecunda; facimus enim tãtum duas quadras in lunatione, quas quadras continet nouilunium, G
& plenilunium,& ſecunda totum reſiduum lunationis,
& ſic abuſiue vtimur hoc nomine quadra, quia quadra
proprie eſt quarta pars lunationis, & nos ponimus eam
pro medietate, loquendo abuſiue de quadris. Dico ta-
men,quòd in prima quadra Lunæ,quæ continet nouilu-
nium, & plenilunium debet fieri euacuatio, quia tunc
tempus eſt calidũ,& in caliditate tẽporis pori aperiũtur,
& per ipſam humectantur,vt per eos fiat fluxus,& tran-
ſitus humorum, & ẽt in hac prima quadra humores li-
quefiunt,& fiunt curſibiles, ideo tũc habiles ſunt expul-
ſioni,& propter hoc.ſ. quia tempus eſt calidũ ſm Philo-
ſophũ.8. de animalibus,in illo tẽpore Herinacij impin-
guantur,& dicebant quidam, quod hoc eſt, quia melius
vident; hoc enim eſt falſum,ſed hoc eſt,quia tempus eſt
calidius,& cum in eis calor digerens fit debilis,cum ſint
animalia frigida, per calorem temporis fortificantur,&
eorum calor, propter ꝙ nutrimento ampliori eorũ cor-
pora reparantur,& ideo fit impinguatio eorum. Sed in H
fine menſis, non debet fieri euacuatio, quia tunc cum
tempus ſit frigidum,quantum eſt de hoc,pori claudun-
tur,& humores cõgelãtur, quia inobedientes medicinæ
attrahenti efficiuntur,ideo tunc ipſi nõ debent euacuari.

Nota. Quarto eſt tẽpus diei conſiderandũ; medicina n. ali-
quando datur in mane.ſ. quando datur in liquida ſub-
ſtantia, quia timetur ſi in nocte daretur,ne dormitione
ſuperueniente, & calore interius fortificato, virtus me-
dicinæ reſolueretur. Aliquando enim datur in ſero,cum
datur in ſubſtantia dura craſſa,ſicut in pilulis,quæ indi-
gent longa remanentia in ſtomacho. Aliquãdo quia for-
ti attractione indigent ad ſtomachũ,& tunc nõ agit me-
dicina, niſi diuidatur à calore naturali, bonũ eſt dormi-
re, vt ſuper ſomnũ calor naturalis rediens ad interiora,
& ipſe vnitus fortificetur,& melius poſſit medicinã di-
uidere. In media nocte dantur electaria, quia non ſunt
ita paſſibilia, ſicut medicina data in ſubſtantia liquida,
neque ita dura, ſicut pilulæ, ideo in media nocte dan-
tur,quia indigent mediocri actione,ſiue diuiſione. Ali-
quando dãtur pilulæ ante cibum ſine acumine,vel poſt
cibum,& iſtæ debent in vigilia dari,quia non indigent
forti attractione,neque forti diuiſione.

Quinta conditio,eſt medicinæ proprietas ad euacuã-
dum. debet enim eligere medicinam propriam ad eua-
cuationem proprij humoris ſecũdũ Haly. ſupra techni.
28.c. vnde ſi velis euacuare phlegma, non debes dare
ſcammoneam,ſed eſulam,aut pulpam colocynthidis; &
ſi choleram, myrobalanos citrinos; ſi melancholiam,
myrobalanos indos,aut lapidem lazuli,quæ autem me-
dicina quem humorem reſpiciat,habebimus in fine.

Sexta conditio, eſt membri, per quod debet fieri eua-
cuatio,aptitudo.ſ. vt per eum fiat euacuatio melius,quã
per aliũ,& ad hoc tria ſunt conſideranda. Primum eſt,ꝙ
materia eo repat; repere.n. eſt animaliũ debilis motus.
cũ igitur materia repit.i. debiliter mouetur ad aliquem
locum,vt per eum expellatur, ſi natura eſſet fatis fortis,
natura per eum poſſet ipſam expellere. Secundũ eſt ſitus F
membri,ſi materia eſſet in ſimo hepatis, ipſa non debet
euacuari per vrinam prouocando eam,ſed per medici-
nam ſeceſſiuam,& ideo non per renes,ſed per inteſtina.
Si vero ipſa ſit in gibbo hepatis è conuerſo. Tertio debet
conſiderari membrum ita quod membrum per quod
fit euacuatio ſit ignobilius mẽbro, à quo fit euacuatio;
quia ſic facit natura recte,operans ſcilicet expellere à no-
bilioribus nocumentum ad ignobiliora. ſi aliter facit,
hoc eſt ex malitia medicinæ,& tunc debet diuerti.

Septima conditio,eſt, ꝙ debemus conſiderare diſpo-
ſitionem membri, à quo fit euacuatio, ne in eo ſit dolor
vehemens; tunc enim non debemus euacuare,quia tunc
fieret motus agitatiuus,qui eſt naturæ contrarius. Mem
brum enim per naturam doloris ad ſe humores trahe-
ret,& medicinam. & medicina ab eodem traheret eoſ-
dẽ humores,& ita agitatio fieret. Quid ergo faciemus?
primo dolor ſedetur,poſtea ab eo euacuetur.

Octaua conditio eſt, ꝙ tu nõ debes tranſire duos dia-
metros,quia per hoc natura multum debilitatur in hoc, G
ꝙ fieret ei contrarius dupliciter. vnde ſi materia ſit ſu-
perius in parte dextra, non debes euacuare in ſiniſtra,
quia tunc fieret motus à ſuperiori ad inferius,& à dextro
in ſiniſtrum; & hoc intellige quando eſt diſtantia inter
hæc,& non quando dextrum,& ſiniſtrum ſunt in vici-
nia,quia tunc debet attrahi ad locum oppoſitum,ſecun-
dum duos diametros,vt ſi materia ſit in parte dextra ca-
pitis,quia non multum diſtans à ſiniſtra, non debet tan-
tum trahi ad ſiniſtrum inferius.

Nona cõditio eſt, ꝙ nõ debet trahi materia cum ma-
gna violentia,quia ſubtile obediens expulſioni,& attra-
ctioni extraheretur, & craſſum inobediẽs incraſſaretur,
& inuiſcaretur,& remaneret, & eſſet difficilioris expul-
ſionis,quam prius,& tñ natura debilitaretur ex violẽtia.

Decima conditio eſt, ꝙ oportet conſiderare vaſorum
mediorum diſpoſitionem, & conditionem,& viarum,
per quas tranſit materia; ſiue mouetur ad medicinam,
quia ſi ſint repletæ, cum dicat Auic. ꝙ per vacuũ debet
fieri motus,non poſſet materia alia per venas trahi; ideo
tunc in venis remaneret,& fieret ibi nocumentum,tunc
primo euacuandum per phlebotomiam à venis, quia
eſt in venis, & poſtea datur medicina euacuatiua, quæ
trahat materiam à membro per venas ad ſtomachum.

De ſex electarijs.

Nunc videamus de ſex electarijs. Quorũ primum eſt *De dianiſo.*
dianiſum. Secundum eſt garyophyllatum. Tertium eſt
diamacis. Quartum eſt potio muſchata. Quintũ eſt dia-
trion. Sextum eſt triophyllon.

Dianiſum dictum eſt ab aniſo. aniſum ſemen eſt fœ-
niculi Romani,calidi,& ſicci: intus habet virtutẽ aperi-
tiuam,& flypticam,& ventoſitatis diſſolutiuam. confert
inflationi in facie, & conſumit ventoſitatẽ,lac prouocat,
impedimentum ex materiæ frigiditate,calefaciẽdo,& digerendo, aut ex ventoſitate craſſa phlegmatica
oppilante vias. * ſitim ſedat cauſatam ex materia ſalſa, * *falſam*
eam incidendo. aſſatum cum ſtringat ventrem,& per
aſſatio-

assationem sua stypticitas augetur, calefacit, & digerit, ventositatem diuidit; splenem, & hepar deoppilat; vrinam, & menstrua prouocat, si nos videamus laudes, & opera dianisi. Dianisum ergo digestionem confortat, & etiam ventrem, & stomachum, tussim, & sitim compellit, hepar, splenem deoppilat, & ventositatem consumit, vnde idem quod anisum, quod est ibi basis, nō habemus ipsum in hoc lib. Nicolai, sed inuenitur in libro de stomacho Constantini, & est valde bonum.

De garyophylat. Garyophyllatū à garyophyllis dicitur, fructus est calidus, & siccus in tertio, odorem multum bonum facit, nisi assuefaciat multum, vt prius dictū est, quia est odoriferum, confortat stomachum, & confert ad vomitum. vnde ex garyophyllis, & mastice, et mace, cū ligno aloes, & succo mentæ, si fiat emplastrum suppositum super stomachum, valet cōtra vomitū. Item cocti in aqua valent contra vomitum, si bibatur ista aqua, in qua sunt cocti: vnde valent contra stomachū, ipsum cōfortando, & materiā phlegmaticā digerendo, & ventositatē consumēdo; ideo eructatibus acide valet, singultū constringit, pectoris oppilationem remouet, quia aperitiuū est, & aromaticū, ideo spiritus, qui sunt instrumenta virtutis confortat, quia spiritus facit moueri facilius, quia aromaticum.

De diamaci. Diamacis à mace est dictum, & est macis tunica nucis muschatæ, aromaticum, & ponticum est, & est bonū in singulis; calidum est, & siccum, confortat stomachū, putre actionē remouet, ita, vt suum electarium. Itē sua caliditate materiam frigidam digerit, & sua aromaticitate membra confortat, maxime neruosa, & spiritalia, & materiam sua stypticitate consumit, ideo contra paralysim, & tremorem Cordis ex frigida causa valet.

De potione muschata. Potio muschata dicta est à muscho, qui est ibi basis. muschus est solliculus quidā inuentus in quodā animali simili capriolo, confortat cor, & subtiliat: vnde potio muschata est bona ad confortationem cordis contra materiam frigidam melancholicam, phlegmaticam. nota, quod bellirici, qui in eius confectione cadunt, sunt albi lapilli parui, & sunt boni contra dentes nigros.

De diatriō piperem. Diatrionpipereon est dictū à pipere, & est factum cū tribus piperibus. Est enim piper triplex, est enim piper, ꝙ dicitur leucopiper, & est piper, quod dicitur melano piper, & est piper, quod dicitur macropiper. Piper albū est piper, quod viride est multum humidum, & istud est piper longum, antequā sit perfecte maturatū, aliquantulum tamen deficcatum, propter quod apparet quædam discontinuatio inter eius partes, sed quando est complete maturatum, & est nigrum, est calidum, & siccum in tertio, vel quarto; & quia est subtile non multum calefacit, attrahit à corpore interiori, phlegma consumit, bonum est hominibus sanis in regionibus frigidis neruos multum confortat calefaciendo, non est ei par secūdum Auic. phlegma in pectore, & stomacho inuiscatum remouet, ipsum calefaciendo, & dissoluendo; appetitum confortat, vrinam, & menstrua prouocat; vnde post coitum suppositū matrici fętū corrumpit, & facit mirabile, quod dicit Auic quod cum datur multū soluit ventrē, & paucum prouocat vrinā; sed scammonea è conuerso facit. Huius causam assignat Ar. in problematibus, sed occulte, ventositatem soluit, & phlegma calefacit, pectus materia phlegmatica curat, & est basis in isto electario, & ideo per prædicta patet laus huius electarij.

Diatriam. pyllon. Trionphyllon dicitur à tris, quod est tres, & fit ex tribus generibus piperis secundum quosdā; sed hoc est falsum, quia fit ex folijs rutæ, & est ibi basis, & istud non est in vsu. Quædam ruta est viridis, & quædā est ficca Viridis est calida, & ficca in secundo, sed deficcata in tertio.

Itē quædam est syluestris, & quædam est domestica. Quæ aūt est syluestris, & ficca est melior, multum enim incidit, & ipsa confert paralysi, et in iuncturarū passionibus ex frigida causa. Ruta comesta, siue masticata tollit odorem alliorum, & cęparum, propter eius odorem fortem, & dicit Arist. in de aialibus, quod quando mustella vult pugnare cum serpēte, siue cum buffone, ipsa comedit rutam, vt interficiat eum, quia contraria est veneno.

Nota. Vnde comestio rutæ cum nucibus, & amygdal. dul cibus in mane præseruat à venenis assumendis. Trionphylon competit quartanarijs, quotidianarijs; fit enim ex tribus piperibus, non tamen pro basi.

De euacuatione medicinæ per simile, vel contrarium.

HAbito de digestione medicinæ. Nunc dicamus de eius euacuatione. Et circa hoc quæritur vtrū medicina euacuet, & attrahat per simile, vel per cōtrarium, & videtur quod per contrarium, quia Haly super centiloquio Ptolemæi dicit, quòd medicina non euacuat nisi quia ipsa vincit virtutem, per contrarietatem, ergo &c.

Item Gal. dicit supra lib. de regimine acutorum, quod medicina non euacuat, nisi quia corpus debilitat, sed ipsa debilitat per contrarietatem, ergo, &c. Item omne venenum est contrarium humanæ naturæ, sed medicina, quia venenosa trahit humorem ad se, quia natura ipsa non ablata nequit nutrire, & ablata nutrit, ergo, &c.

B Item medicina nutrit in patiendo, & trahit in agendo; sed agere, & pati sunt contraria: ergo ipsa nutrit per simile, & trahit per contrarium. Sed dices forte, quod ipsa trahit per contrarium, sicut nutrit per simile mēbro, sed trahit per simile humori. Sed contra humor est potentia non multum remota à membro: si igitur contrariatur membro, & humori, qui disponens membro conuenientes in se recipit, per quas ipse habilitatur, vt conuertatur, & à membro trahatur.

Dices forte, ꝙ trahitur à tota specie. Contra, quia tunc sequeretur, quod in humore essent duæ totæ species, Vna per quam à toto membro trahitur, & alia per quam à medicina trahitur. Sed hoc est falsum, quia per Auic. in primo, tota species est, illud, per quod res est illud quod est, & istud in re est vnum scilicet forma rei essentialis dans ei esse.

Itē si medicina trahat à tota specie, &c. Esula, & pulpa trahent hunc eundem humorem scilicet phlegma, & ita esula, & pulpa haberent eandem totam speciem,
C cum idem trahant, & per consequens erit in eis eadem dispositio in summo, & ad eandem formam specificam, quia si tota species nō sit forma specifica rei, erit saltem summa dispositio ad ipsam.

Item si attractio esset à tota specie cum eadem medicina non habeat diuersas totas species, tunc vna medicina non trahit diuersos humores, quod falsum est. Videmus. n. ꝙ quædā medicina est, quæ primo trahit cholerā, secūdario phlegma, & alios humores, vt myrobal. citri. Oppositū dicit Gal. 3. sim. me. ꝙ medicinę nō trahūt nisi humores sibi similes. Itē medicina nō trahit nisi humorē inter quem, & ipsa est assimilatio, & 2. particula, super illum aph. Sana habentes corpora, dicit Gal. quod medicina laxatiua, vel potio sibi similiū, est attractiua.

Solutio ad hanc quæstionem. ego dico, ꝙ medicina laxatiua trahit humorem à tota specie, & per similitudinem euacuat, tamē alio modo. Quatuor enim sunt causæ, quare medicina attrahit humorem. Vna est tota spe-
D cies vnde Gal. 4. sim. me. medicina attrahit proprietate suæ substantiæ, & sic attrahit per simile, non in forma, sed proprietate, & proportione, quæ est inter completū, & incompletum, quia humor à virtute medicinæ excitatus ad medicinam mouetur, sicut ferrum ad adamantem; & sic trahit per simile, & cōtrarium membro: simile non in forma, quia adamas non trahit adamantē: sed ferrum, nec medicina medicinam, sed humorem, sicut Auic. nititur arguere contra Gal. licet non arguat cōtra intentionem eius, quia non intendit, quod medicina attrahat per similem in forma. sed in proprietate. vnde dicit, quod cartamum non attrahit phlegma, quia phlegma, sed quia phlegmaticum contrarium membro, dico ꝙ medicina est quasi sarcina membro. Vnde Haly. Abb. medicina, trahit, quia vincit virtutem; vnde trahit, quia virtutem debilitat, & membrum, quia enim contrariū membro, ipsum debilitat; & ab ipso trahit, quia ipsum debilitatum nequit materiam retinere firmiter. Quod enim ei est conueniens. s. humorem trahit: ergo per si-

mile

mile humorē trahit. Eſt enim in medicina aliquid actu quod in humore eſt in potentia, propter quod ad ipſam mouetur ab ipſa excitatus.

Secunda cauſa eſt complexio medicinę: vnde medicina trahit, quia calida, vnde calidior medicina in eodē genere magis trahit ſecūdum Gal. in de ſimplici medicina. Tertia cauſa eſt, quia ipſa exiſtens in ſtomacho, & in inteſtinis ipſa mordicat. ſ. ſtomachum, & inteſtina; & per hoc dolorem ibi inducit, & per hoc calor, & ſpiritus, & humores ad ea mouentur, & à caliditate fortiore ibi exiſtente attrahuntur per naturam doloris, eo, quod ad locū doloroſum calor, & ſpiritus, & in copia magis mouentur, & quia ēt mordicat, euacuat illud, quod attrahit. vnde illud eſt per contrarium, vnde neque dolorem, neque mordicationem, neque grauedinem inducit membro, niſi per contrarietatē. Iſtud eſt per accidens. ſ. attractio, quia per iſtam mordicationem nō attrahit medicina, niſi quia calor vincitur à natura, qui ſecum ducit humorē. Quarta cauſa eſt fatigatio, & debilitatio, quia membra debilitata non retinent, qđ in ſe eſt. & ideo facilius attrahitur, & abire dimittūt, & ēt tanquā grauedinē, & ſarcinā expellunt, & mordicāt expulſiuā virtutē. primo modo fit euacuatio, & attractio per electionē vnius humoris, & ſi attrahat alios humores, hoc accidit, ſed tribus aliis modis euacuantibus humores oēs æqualiter, niſi q̄ vltimo magis dilectū; & ſic vltimo ſanguinem ſi perſeueret virtus medicinæ, & ēt per calorē ſubtiliorē, & liquidiorem citius trahit. Iſtis igitur tribus modis euacuat omnes humores, & caloré, & ſpiritus; ſed tamē primo euacuat per ſimile humori, & quia per hoc idem eſt ſimile humori, & contrarium membro, ideo attrahit per contrarium membro: euacuat enim per contrarietatē, quia non euacuat, niſi quia fatigat; illa autem fatigatio eſt per contrarietatē, & ita per contrarietatem tantum euacuat.

Ad primum, & ad duo ſequentia dicēdum, quod verum eſt, quod attrahit per contrarium membro, tō per ſimile humori, quia per idē eſt ſimile vnius, & contrariū alterius. Ad aliud dicēdum, qđ duæ ſunt totæ ſpecies in humore, per quarum vnam cōuenit cum mēbro, & per aliam cū medicina. Si ponamus duas totas ſpecies. aut duas potentias eſſe in aliquo reſpectu duarum diuerſarū formarum, ſicut in lapide adamantino ſunt duæ diuerſæ totæ ſpecies. Vna ſm quā eſt lapis, alia ſm q̄ eſt adamantinus, ſm. n. quod ſunt formę diuerſæ, ſm hoc ſunt diuerſæ totæ ſpecies; tū iſtę ad alias ſint ꝓparationes ſm Auic. & ſm quod tota ſpecies medicinæ vincit totā ſpeciē mēbri excitādo ſpeciem ſibi conuenientem in humore, ſed hoc mouetur humor ad medicinam, nō ad membrum. Et cum tu dicis, q̄ tota ſpecies eſt illud, per quod aliquid eſt illud, quod eſt, verum eſt, non tanquam perfectio, ſed tanquam preparatio, per quam res eſt illud, quod eſt. Vel forte poſſet dici, q̄ in humore eſt quoddā incompletum, quod exercitatū per aliquod duorum, natū eſt ſe ad illud moueri, ſicut ſi in animali dicamus eſſe incōpletū aliqd, quod eſt indifferens ad hoc, q̄ excitetur per formam hominis, vel aſini, & excitatum per hoc poteſt ſe facere in actu, & ſi illa duo excitantia excitent ſimul, illud, quod vincet, ducet illa ad incompletum ad ſui naturam, & eſt ſimile, q̄ ponitur. Tu potes ire ad noſtram dominā, vel ad campos pro tua voluntate: vnde tuū velle eſt indifferens ad hoc, vel ad illud; tamen ſm, q̄ per aliquā conditionem exiſtētem in noſtra domina excitatur tua voluntas, tu eligis ſm hoc vnum, & non aliud. Similiter eſt hic, quia in humore eſt aliud incompletum, quod excitatum à medicina fortius à medicina ad ipſum mouetur magis. vnde Haly. Abb. medicina non attrahit humorē niſi vincat virtutē, ſicut dictū eſt ſm numerū formarū exiſtentiū in re. ſunt enim diuerſæ in totū ſpecies in re, & illud nō eſt inconueniens. Ad aliud dicendū, q̄ nō ſequitur, qđ eſula, & pulpa ſint idē, licet in eis ſit aliquod cōe, in quo conueniūt, per quod attrahit illud, & iſta ſpecies eſt incōpleta, habēt tñ formaliores alias totas ſpecies diſponētes ad ſuas formas ſpecificas, & in eis eſt diuerſa ratio cōmiſtionis, propter quod ſint idē, quia non attrahunt eundē humorē per illud, per quod differunt, ſed per illud, in quo conueniunt; videmus enim, q̄ in vna parte miſti, vt lapidis adamantini eſt tota ſpecies trahens ferrū, & in alia parte eiuſdē eſt tota ſpecies pellens ferrum.

Ad aliud dicendum, quod medicina non trahit niſi vnum humorem per ſe, ſed per accidens trahit multos, vnde primo attrahit humorem, quem per ſe attrahit, poſtea, quos trahit, trahit per accidens.

Electarium reſumptiuū valet ad reſtaurandū deperditū. Recip. liquiritiæ, roſ. zucch. an. vnc. iij. gūmi arabū, tragacan. ana vnc. j. & ſan. al. & ru. ana vnc. v. papaueris al. vnc. j. ſ. ſucci liqui. ani. ſe. portulacæ, lactucæ, ſcar. ana vnc. ſ. garyoph. ſpodij, ana dra. iiij. cinn. vnc. j zingi. ſcar. calamenthi, ana drach. ij. corticū citri. vnc. j. penidiarum vnc. ij. ſe. frigidorū. ſ. melonis, citruli, cucurbitæ, ana vnc. iij. ſe. cytoniorum vnc. iij. amygdalarū, pinearū, ſebeſten, ana vnc. j ſem. maluæ, ſeminis bombacis, violarum, berberis, nenupharis, ana vnc. j. *De electario reſumptiuo.*

Diacapparis, antidorū eſt peculiare ſplenericis, & ad omnē duritiē ſplenis antiquā, ſiue recentem, ſplenem extenuat, & ſanguinem effluere facit cum vino acceptum. aurium vermes, cum aceto immiſſum occidit; dentium dolorem aufert. diſtemperatum cum vino in ore teneatur; menſtrua educit cū apozemate. cuius deſc. eſt ſcillę aſſæ, aſari, pyrethri, centaureæ, piperis, thymi, apij, ſemi. melanthij, radicum agrimoniæ, ana vnc. j. mellis, quod ſufficit. dabis ſpleneticis, per ſeptem dies cum vino bono. ſeptima die ante dabis catharticum, quod melancholiam deponit. cum noueris ſplenem eſſe frigidum. *De diacap.*

Electarium Ducis dicitur, quia Abbas de curia compoſuit ad opus Ducis filij Regis: valet ad digeſtionem, ventoſitatem ſtomachi, & inteſtinorum, & ad illum dolorem, & vitium lapidis, &c. *De electario*

Philantropos, amicus hominis interpretatur, vel miſericors, &c. *Philantro.*

Iuſtinum à Iuſtino Imperatore factum, proprie valet calculoſis, & ad ilij dolorem, &c. *De Iuſtin.*

Lithontripon, pertundens lapidem interpretatur, lapidem frangit, & expellit, &c. *De lithōtri.*

Nephrecatharticon, id eſt purgans renes, expertum eſt iliosis, &c. *Nephrecatharticon.*

Circa euacuationem, quæ fit per ſeceſſum, viſa ſunt alia, quæ impediunt, & etiam illa, quæ rectificant euacuationem per ſeceſſum.

De modo euacuandi corpora per ſeceſſum.

Nunc videamus modū euacuandi corpora, euacuanda per ſeceſsū; & hic ſunt duo cōſiderāda. primū eſt qūo corpora debent præparari ante exhibitionem medicinæ.

Circa Primū duo ſunt cōſiderāda. Primū eſt de cōditionibus corporis euacuandi, quas oportet obſeruare ad hoc quod medicina ſeceſſiua habeat effectū, quæ ſi non obſeruentur, nullum effectum habebit. Secūdum eſt de conditionibus corporis euacuandi per medicinā ſeceſſiuam, quas oportet ſeruare, vt medicina ſeceſſiua habeat ſimiliter effectū, ſi nō obſeruentur, ipſa non habebit effectū ſuum per ianuam inferiorem; habebit tamen effectum ſuum per ianuam ſuperiorem, vt per vomitum.

Circa primum ſeptem conditiones a parte patientis ſunt conſiderandæ.

Prima eſt, vt die anteriori patiens multoties comedat, non tamen multum, ſed ſæpe, & diuerſos cibos, non multæ qualitatis, quia hoc facit ſtomachū eſſe dedignatum ad recipiēdum medicinam: & ideo facilius deſcendit, & faciliori modo euacuatur.

Secunda conditio eſt, q̄ oportet videre diſpoſitiones corporis euacuādi, & humoris expellendi à corpore, vnde dicit Hipp. graciles, & facile vomentes, &c. ſuperius, vt cholerici, ſed carnoſi inferius, quia ſic à natura nati ſunt moueri, ſed ſubtiles, vt cholerici, ſuperius.

Tertia conditio eſt, quod ante medicinam debet dari aliquid leniens ventrem, ſicut brodium carnium pinguium, aut violas, &c.

Quarta cōditio eſt, quod ille, qui nō eſt aſſuetus accipere medicinam, antequā accipiat fortem medicinam, vt pi-

vt pilulas cochias, aut aliquid tale prius debet accipere A aliquam medicinam leuem, vt per hoc tenetur, vtrum sit leuis ad ducendum, aut non à medicina; & per hoc euadit medicus multoties magnum periculum, & per hoc etiam patientes aliquando assuescunt medicinas accipere, vnde bonum est primo talibus dare Paulinum, aut pieram tantum, vnde quidam medicus dedit cuidã patiẽti diasenam, & diaboraginatum, & per illa asselauit patiẽs multoties, & per illa certificatus fuit, quod si ei data esset medicina fortis, ꝙ ibi fuisset maximũ periculum.

Quinta conditio est, quod aliqñ debet comedere ante exhibitionẽ medicinæ, maxime ante fortem, aut propter corporis raritatẽ, aut stomachi debilitatem, quia oĩs medicina talis, est calida: & ideo cauendum est de corporis incensione, vel desiccatione, ideo si timet de hoc, bonum est, quod eadem die comedat micam panis in succo mali granati, aut vuæ agrestis, qa ista sunt styptica, & infrigidantia. idem est faciendum in stomachi debilitate, ne ei noceat etiam in corporis raritate, ne syncopim inducat. B

Sexta cõditio est, ꝙ ante exhibitionem medicinæ bonum est intrare balneum, quia balneum humores mouet, & ita ad dispositionem eos habilitat. Quia G.i. de crisi dicit. motus humiditatis iuuat motũ. i. poros aperit, & ita ad expellendum parat.

Septima conditio est, ꝙ non debemus dare fortẽ medicinã homini, qui non consueuit accipere, nisi magna necessitate, ne fiat mutatio subita; & si damus, debemus dare debilem.

Circa secundum videamus conditiones corporis euacuandi per medicinam secessiuam, quas oportet obseruare, ad hoc vt medicina secessiua habeat effectũ suum proprium, quæ si non obseruentur, ipsa non habebit effectum suum proprium per ianuam inferiorem, habebit tamen effectum per ianuam superiorem, & per vomitum. Ad cuius intellectum sciendum est, quod medicina secessiua fit vomitiua in quatuor casibus.

Primus casus est, si os stomachi sit debile, & fundus fortis, tunc fit secessiua vomitiua, quia tunc fieret abominatio, non retentio ab ore stomachi, sed expulsio, & fundus, quia fortis medicinam expelleret, quia venenosa est ad os stomachi, quia debile est. Secundus casus est, si venter constipatus sit, quia non posset transire inferius, & ideo moueretur superius, & ideo primo oportet, ꝙ ventet leniatur, antequam detur. Tertius casus est, quia non debet dari medicina homini abhorrenti eam, in instanti enim fieret vomitus. Quartus casus est, quia non debet dari homini habenti fastidium appetitus, quia fieret vomitus, quia os stomachi in talibus est lapsum; ideo de facili recipit, & male retinet. E conuerso in quinque casibus non debemus medicinam vomitiuam dare. Primus casus est, fortitudo oris stomachi; tunc enim resisteret fluxui humorũ, ita, ꝙ ad ipsum non possent faciliter attrahi. Secundus casus est fames, quia tunc retinerent mẽbra fortiter, & non attraheret medicina nisi cũ violentia. Tertius casus est, quando venter est lenis, & lapsus, quia tunc medicina descenderet inferius, & fieret D secessiua. Quartus casus est, quia non debet dari medicina vomitiua homini inconsueto ad receptionem talis medicinæ; & habenti spiritualia debilia, ne nimis p hoc debilitetur, & per alterationem subitam. Quintus casus est, ꝙ si medicina sit grauis non debet dari ad vomendũ, nisi forte in hoc malitia reprimatur, & hoc est ne descẽdat, & fiat secessiua, vnde in istis quinque casibus fit medicina vomitiua, secessiua; propter hoc caue ab istis.

De præparandis corporibus post medicinam.

Nunc videamus quomodo corpora debent præparari post exhibitionem medicinæ, & ad reparationem corporis; post exhibitionem medicinæ debent quatuor cõditiones obseruari.

Prima cõditio est, qd patiens post exhibitionẽ medicinæ non debet esse in aere nimis calido, quia humores ad exteriora motu contrario motui medicinæ traheret, & ita euacuationẽ impediret, & virtutẽ medicinę dissolueret, nec nimis frigido aere, qa humores congelaret, & ad exeundũ eos prohiberet, eos faciendo inobedientes.

Secunda conditio est, ꝙ patiens post exhibitionẽ medicinæ non debet comedere, nec bibere, donec medicina suam operationem compleuerit; ne per cibum, aut potum natura diuertatur à sua operatione, per quam ipsa medicina digerit, tanquam per suum instrumentum, scilicet per calorem, & spiritum.

Tertia cõditio est, ꝙ postquã medicina ĩcipit operari, non dẽt patiens dormire anteq̃ medicina cõpleuerit suã operationẽ, qa in somno retinent fortes euacuationes, s. quæ à duplici virtute fiũt, s. naturali, & aĩali, quia in somno non sentitur grauamen, propter quod fit expulsio.

Quarta cõditio est, quod patiẽti abominationẽ medicinæ, vt nõ vomat, debent dari fortes odores, stomachũ confortantes, & vias constringentes, vt etiam spiritualia confortentur, vt acetũ ad cõfortãdũ stomachũ, & si hæc non sufficiant, stringantur extrema, vt eo spiritus fluat, & fluxus humorum ab ore stomachi diuertantur, & eo virtus animalis se conuertat, vel proijciatur aqua frigida in faciẽ, vel in frontẽ, vt calor ad stomachum reuertat, & secũ humores reducat, & ad spiritualia, ea confortando.

Visa præparatione corporis euacuandi in se, nunc videamus præparationes corporis euacuandi in respectu medicinæ, & de hoc dantur quatuor regulæ.

Prima est hæc, quia medicinæ principaliter euacuanti debemus tale quid admiscere, ꝙ eius malitiã reprimat, non tamen eius operationẽ diminuat, sicut myrob. citri. cum scammonea impediunt excoriationem intestinorum, quod est impedimentum scammoneæ; non tamen attractionem humoris cholerici impediunt.

Secũda regula est hæc ſm Gal. in 2. acutorum, ꝙ non debemus dare duas medicinas, quæ euacuent in diuersis temporibus, vt s. vna cito, alia tarde, nisi ita sit, ꝙ illa, quæ cito euacuat, sit in pauca quantitate, ꝙ non faciat operationẽ suam, sed solum sit acumen alterius medicinæ iuuãdo ipsam in sua operatione, sicut scãmonea acuit aloeticas medicinas, quæ sunt tardæ operationis de se, & ci- C tius operantur per admistionẽ scãmoneæ. Si. n. administrẽtur duę medicinę, quarũ vna euacuet cito, & alia tarde, timendum est multum de debilitate multa patiẽtis.

Tertia regula est, ꝙ non debemus dare eadẽ die duas medicinas patienti, si prima non soluat, ne per hoc multum debilitetur, licet multi faciant contrarium.

Quarta regula est, ꝙ non debemus alicui medicinam dare, nisi in corpore sit humor, quem volumus euacuare, quia medicina attraheret humores, & calores, & spiritus, & ita noceret; & hoc habet ita, quod nunquam debes dare medicinam nisi respectu humoris determinati, quem cognoscis in corpore abundare, cuius contrarium multi faciunt, propter quod ipsi peccant, & contra artem faciunt, & sic patet ad ista.

De septem electarijs.

Nunc videamus de septẽ electarijs. Quorũ primũ est resumptiuũ. Secundũ diacapparis. Alia quinq; respiciũt passiones renum, & sunt diuretica, propter quod respiciunt medicinas diureticas, de quibus iam videbimus.

Resumptiuum dr̃, eo, quia vires corporis resumit to- *De electario resumptiuo.*
tius corporis, dico debilitati ex longa ægritudine infrigidati, & desiccati; & debet dari debilibus hominibus, frigidis, & siccis, conualescẽtibus, & ex lõga ægritudine desiccatis, & infrigidatis, est enim ca. & hu. & sunt ibi calida correspondentia spiritui, & virtuti debilitatis ex frigiditate, & quædam hum. correspondentia siccitati.

Diacapparis est electarium satis bonum cõtra passio- *De diacap.*
nem splenis. Capparis est arbor, cuius radicum cortice vtimur, & est calida, & sicca in tertio, abstergit, mũdificat, aperit: habet. n. amaritudinem cũ stypticitate, & cõfert in ischiatica, phlegma digerendo, & masticatũ attrahit phlegma à capi. vnde à profundo attrahit phlegma mirabiliter. valet ad splenem, quia sua stypticitate ipsum confortat, & etiam ipsum deoppilat, cum sit amarũ, & etiã confert ei attrahendo melancholicam materiam, & est bonum neruis, & iuncturis, prouocat mẽstrua, & interficit serpentẽ in ventre; & valet in paralysi, & in pas-

sionibus matricis ad prouocandum menstrua, & cum datur contra splenem diacapparis, debet dari cum succo scolopendriæ, & tamariſci: in arthreticis cum decoctione iuæ; in prouocatione menstruorum cum decoctione artemisiæ, vel rubeæ tinctorum; ad capitis phlegma dissoluendum cum pliri, & sic in alijs suo modo.

De electarijs diureticis, quæ valent contra passiones renum.

Deinde videamus electaria diuretica, quæ valẽt contra passiones renũ, vt lapidẽ in renibus, & ad talẽ medicinam oportet, ꝙ sint. v. Primo oportet, ꝙ in tali medicina sit aliqua medicina cõmista, quæ ad locũ ducat medicinam frangentem lapidẽ, vt medicina diuretica, vt semen apij, & semen petroselini, &c. Secundũ est medicina, quæ faciat medicinã remanere, vt viscosa, vt gummi arabi. cũ traga. Tertiũ est quædam medicina, quæ ad incidendũ semp prępparet, vt remollitiua, maluæ, violę, &c. Quartum est, quia oportet, ꝙ ibi sint aliqua, quæ lapidẽ frangant, vt miliũ solis, & saxifragia. Quintum est, quæ lapidem expellant, vt acorus, &c. Nota, ꝙ sanguis hirci, cinis corticũ oui, à quo pullus extrahitur, cinis scorpionis, caput lyncis, ista valent contra lapidẽ frangendũ. Itẽ rheu ponticum valet valde renibus. Ideo notandum est, ꝙ ista electaria renum non debent dari, nisi corpore iam mundificato, quia ipsa subtile consumerent, & residuũ incrassarent, & magis indurarent, & ſic lapidem non frangere ut, sed corpore mundificato debet dari.

De quinque electarijs valentibus ad renes nunc dicere volumus. Quorum primum est electarium ducis, secundum est philanthropos, tertium est iustinum, quartũ lithontripton, quintum nephrocatharticum.

De electario ducis.

Electarium ducis est, quod est saporosius, & melius, & dicitur sic à quodam duce, pro quo factum fuit, valet ad digestionem in stomacho, & contra ventositatẽ, propter anisum, & ad lapidem frangendum propter saxifragiã, & miliũ solis, vel granum solis, quod idem est. Et ſm Auic. habet duas bases, vnã anisum contra stomachi ventositatẽ, & aliam saxifragiam, & milium solis ad lapidẽ frangendum. milium solis herba est, grano vtimur, & dicitur sic, quia colorem Solis habet, quia lucidum est, & est calidum, & sic. in tertio, & est diureticum.

Saxifragia.

Saxifragia est herba sic dicta, qa saxum i. lapidẽ frangit pulueriz ata, et data valet, ad fracturã lapidis. similiter decoctio herbæ saxifragiæ valet ad iliacũ dolorem, cum illa pariantur ex lapide, aut ex vẽtositate, & nõ ex cholera, quia illud electarium est calidũ, ilia aliquãdo patiunt ex lapide, aliquando ex cholera. Quando est ex cholera, tunc est dolor descendens. Si ergo sit dolor illorũ ex vẽtositate, aut ex lapide, tunc valet saxifragia. Sed si sit ex cholera, multories credunt aliqui, quod sit colica passio, quando patiuntur illa propter lapidem, sed non ita.

De philanthropo.

Quid sit philum.

Philanthropos, id est amicus hominis, dicitur, à philos, ꝙ est amicus, & anthropos, ꝙ est homo. folium est ibi basis, & est valde propinquum spicæ nardi in virtute, bonum odorem facit, & est calidum, & siccum in secundo, conseruat pannos à vermibus, & tineis, confortat stomachum, vrinam prouocat, & propter hoc ibi ponitur, & cum hoc apium, & multa alia. Apium cali. & sic. est in secundo, & est duplex, syluestre, & domesticum; domesticum humidũ est. apiũ resoluit, & aperit, & confert spleni, & hepati, eius oppilationem auferendo, & vrinã prouocando, idem facit petroselinum. Est enim quædã apij species, quæ dicitur fieri ex mutatione alicuius herbæ in apium, vnde dictũ est pro aliqua herba, quando ipsa crescit multum, quod ipsa sit apium. Apium, & calamus si decoquatur in vino, istud vinum valet ad fracturam lapidis, & in hoc electario est lapis lyncis. Lynx est quoddam animal acutissimum, penetrans, in quo animali lapis inuenitur, qui habet ad hoc proprietatem. Item est ibi semen rutæ, quod est valde diureticum.

Nota.

Lynx.

Item hedera est bona ad lapidẽ frangendũ; licet enim ipsa sit frigida, tamen propter subtilitatem substantiæ suæ, & acredinẽ, quã habet in suis baccis, lapidẽ frangit.

Nota.

Calamus ẽt ad hoc valet. Item orobus prouocat vrinã, ita, quòd facit mingere sanguinem, si continuetur. Ideo valet ad lapidem frangendũ. Pulegium est bonum valde in fractione lapidis, & maxime ceruinũ, & dico maxime, quia rato inuenitur, & maxime semen eius, & viscus quercinus, & ista duo sunt valde ad hoc valentia. Istud electarium valet stranguriosis, calculosis, & oppilationi splenis antiquatæ, & fractioni lapidis.

De iustino.

Iustinum habet eadem laudes, & dicitur à Iustino Imperatore, pro quo factum fuit, & valet ad omnes non bene mingentes, & in eo basis est cinnamomum.

De lithontripton.

Lithontripton, basis eius est spica nardi. cor cõfortat, aperit oppilationem hepatis, & stypticitatẽ habet quandam, confortat stomachũ, superfluam eius superfluitatem consumendo, & desiccando rheu. ibi cadit. Triplex est rheu. s. rheu. barbarum, rheu. indum, rheu. ponticum. bdellium etiam ibi ponitur, vt medicinas retineat.

Nephrocatharticon.

Nephrocatharticon. i. purgans renes, ad idem valet, & est lapis lyncis eius basis, potenter prouocat mẽstrua, & lapidem frangit, sicut basis sua, quæ à proprietate frangit, sicut dictum est.

Vtrum medicina euacuatiua vadat ad humorem, vt ipsum euacuet.

Viso per quem modum medicina euacuat, & attrahit humorẽ. Nunc quęritur vtrũ medicina euacuatiua vadat ad humorem ad hoc, vt ipsum euacuet, & attrahat, an nõ. Et videtur, ꝙ sic, per Auic. Agaricus iuuat illas medicinas venire ad partes corporis remotas. 2. ca. de agarico. Item Auic. lib. primo, sent. quarta cap. v. Medicinæ coangustantur in apoplexia, & epilepsia, quia venæ sunt obstructæ. Item Auic. lib. 4. cap. de causa vniuersali passionum cordis dicit, quòd medicinæ cardiacę faciunt alias medicinas ad cor trahere.

Item Sera. vij. Sicut membra sana trahunt nutrimentum, ita ægra medicinam, ergo sicut nutrimentum vadit ad membra sana, ita medicina venit ad mẽbra ægra. Item omnis actio fit per contactum; cum igitur medicina agat in humorem ipsa debet tangere humorem, quia tangentium vltima sunt simul, ideo, &c.

Sed contra dicit Auic. ꝙ medicina existens in stomacho attrahit humorem ad se. Item Serap. medicina existẽs in stomacho, vel in intestinis ad se attrahit humorẽ.

Solutio, ad istam quæstionem dicitur, ꝙ medicina diuidit à calore naturali, & effumat, ita, ꝙ medicinæ fumus ad humorem venit ipsum inficiens, & per hoc naturæ odiosum reddens, & sic infectus ad medicinam venit. Sed si fumus ad humorem veniat, aut eo venit, quia fumus, aut à proprietate aliqua. Sed quia fumus non descenderet, sed ascenderet, & sic solum à partibus superioribus traheret, quod falsum est. ergo non, quia fumus; nec à proprietate, quia incompletum mouetur ad completum, vt ibi incomplementum recipiat, & nõ est è cõuerso; sed fumus ab humore, non recipit complementũ, ergo, &c. Itẽ si fumus mouetur ad humorem, eadẽ ratione, & tota medicina, si fumus gratia proprietatis mouetur ad humorẽ, cum illa proprietas in tota medicina reperiatur, quia vbi est eadem causa, & idem effectus. Si dicas, ꝙ medicina ad humorẽ trahitur ab humore. Contra medicina est actiua respectu humorum non passiua, nec ducitur à natura, quia ipsam abhorret. Item si veniret ad humorem, vt inficeret humorem, & per hoc fieret odiosus naturæ, & tunc medicina expelleret humorem à membro; tunc omnia alia inficientia humorem expellerent humorem à membro, quod est falsum.

Item Sera. arguit sic. omne, quod mouetur, mouetur amore, & desiderio, & eo veniens iunctura quieſcit, ergo si humor cõiũgeretur medicinæ, vel medicina humori, nõ amplius ad ipsum moueret, nec attraheret. Propter hoc dico, ꝙ ad humorẽ non venit fumus medicinæ, sed virtus eius. Et tu dices. Quomodo potest separari virtus cũ sit accidens. Itẽ quod est essentiale alicui non potest nec per se, nec per accidẽs ab eo separari, virtus est essentialis rei, ergo, &c. quid igitur medicinæ venit ad humorẽ, si fumus ipse nihil facit. Itẽ si loquatur de vera virtute ipsa nõ venit eo, sed ipsius similitudo p multiplicationẽ speciei suæ, & similitudinis; sicut adamas attrahit ad se ferrũ, quia sicut in ferro potentia actiua ad adamantẽ,

quæ

quæ nec in ſe, neque de ſe completur, ſed cum recipit virtutem adamantis excitantis ipſam potentiam, ipſa ducitur ad adamantem, & ad complementum; ita eſt in propoſito, vnde eſt in humore potentia ad medicinam, quæ per medicinam excitata vadit ad medicinam, & ad complementum. vnde ſunt ibi tria agentia. ſicut in qualibet operatione naturali vnum eſt intra, & ab intra, ſicut potentia actiua humoris, quæ vadit ad medicinam, & ad complementum. Secundum eſt extra, & ab extra; ſicut vera virtus, vel forma medicinæ. Tertium eſt extra tantum, ſicut ſimilitudo veræ virtutis, vel veræ formæ.

Ad argumentum patet, & dico, quod agaricus facit tranſire alias medicinas. i. virtutes aliarum medicinarũ, quæ non multiplicantur niſi per medium diſpoſitum, & tranſparens, & non oppilatum craſſis, & compactis humoribus. Ad aliud dico, quod dictũ Serap. intelligendum eſt de medicina alterante. Ad aliud, quòd ibi eſt tactus virtualis, & non corporalis: & ſic patet, &c.

De diaſatyrion. Diaſatyrion dicitur à ſatyris; ſatyriaſis enim græce, latine erectio virgæ, &c.

De diaprun. Diaprunis, vel diadamaſcenum à prunis damaſcenis dicitur, quæ ibi recipiuntur. valet proprie acutis, & per acutis, maxime in cauſo, & ſynocha in principio, & declinatione, augmento, & ſtatu ægritudinis.

Oxy dicitur ab acetoſo ſucco malorum granatorum, qui ibi ponitur, datur proprie contra ſynochum, & cauſon, & contra acutas oēs ægritudines, & peracutas, &c.

Tryphera ſaracenica. tryphera dicitur, quia hominē iuuenem reddit, ſaracenica à Sarac. &c.

Catholicon. Electarium quod dicitur catholicon. Recip. ſenæ bene mundatæ, caſiæ, &c.

Circa euacuationem, quæ fit per ſeceſſum, viſa ſunt illa, quæ impediunt, & etiam illa, quæ rectificant, & modum euacuandi corpora euacuanda per ſeceſſum.

Medicinarum præparatio ad euacuandum per ſeceſſum.

MOdo videamus quomodo medicina debet præparari, per quam debet fieri euacuatio per ſeceſſum, & de hoc duo ſunt videnda, quia antequã hoc faciamus, debemus primo videre naturam medicinæ in generali in euacuando. ſecundo debemus videre modum præparandi medicinam, per quam debet fieri euacuatio.

Circa primũ ſic procedo, & dico ſm Auic. in 1. ϕ medicinæ in euacuãdo diuerſificantur quinq; modis. nam quædã medicinæ euacuant attrahẽdo, & quædam cõprimendo, & quædam lenificãdo, & quædã lubrificando, & quædam liquefaciendo. Medicina, quæ euacuat attrahendo, eſt illa, quæ euacuat à ſua proprietate humorem, ad quem habet aſpectum, vt ſcammonea à ſua proprietate attrahit choleram, & habet aſpectum ad eam.

Illa medicina euacuat comprimendo, quæ primo cõtrahit humorem, cum hoc quod comprimat inteſtina, & humorem in ea attrahit, vt myrob. citri. nõ enim debet iſtud gerundium comprimendo exponi per ſi, vel per quia, vel per dum, quia notat concomitantiam, & non cauſalitatem: non enim euacuant, quia comprimũt, ſed a ſua proprietate attrahunt humorẽ, ad quem habent aſpectum determinatum, vt myrob. citri. choleram. indi melancholiam. chebuli phlegma. ſi tamen propter compreſſionem euacuarent, attraherent forte humorem eũdem, aut euacuarent cum impreſſione communicent, licet in proprietate differant.

Illa euacuat leniendo, quæ inungit, & lenit membra, vt per ipſam faciat facere decurſus humoris euacuandi, vt ſunt tamarindi.

Illa euacuat lubrificando, quæ humores mollificat, & infundit, & per ipſum habilem facit ad exeũdum, & ſolubilem ipſum facit. Differt ergo lenificatiua à lubrificatiua, quia lubrificatiua eſt reſpectu humoris, lenificatiua reſpectu membri.

Illa, quæ liquefaciendo euacuat humorem, quem per virtutem ſuam, & à proprietate attrahit, ſua caliditate liquefacit, & diſſoluit. vnde verum eſt, ϕ violæ licet dicamus, quòd euacuant leniendo, tamen attrahunt ſua proprietate ſecundum, ϕ vult Haly. in 2. practicæ de regali diſpoſitione, & ſimiliter omnis alia euacuat attrahendo. Sed cum dicimus, ϕ euacuat leniendo, comprimendo, lubrificando, liquefaciendo: hoc dicimus referendo ad ſubſtantiam ſuam, vel complexionem, & non proprietatem, per quam trahit ſimiliter intelligas in alijs.

Regulæ de medicinarum præparatione.

Viſo quomodo diuerſificẽtur medicinæ in ſuis naturis in euacuando. Nunc videamus de præparatione earum, & de hac præparatione dantur ſex regulæ.

Prima eſt, cum nos volumus dare medicinam ad aliquem humorem euacuandum in liquida ſubſtantia, vel in aliquibus pilulis, debemus facere cum decoctione proportionali medicinæ in euacuando, verbi gratia. Cũ nos damus myrobal. citri. ad euacuandum choleram, debemus eos dare cum decoctione prunorum viol. &c. Et cum nos damus myrob. indos ad euacuationem melancholiæ, debemus eos cum apozemate dare, vel cũ decoctione epithymi. Cum damus myroba. chebu. ad euacuationem phlegmatis, debemus eos dare cum decoctione polypodij.

Secũda regula eſt, quod medicina euacuat primo humorem, quẽ reſpicit, ſecundario alios. Iſta tamen regula habet inſtantiam ſecundum Serapionẽ in tribus caſibus. Primo, ſi humor quẽ non reſpicit medicina ſit propinquior, vt ſi in ſtomacho ſit cholera, & tu das medicinã ad euacuandũ phlegma à capite: quia medicina mordicando, & ſtimulando ſtomachũ, facit choleram, quæ in ſtomacho eſt, citius expelli, quam medicina poſſit à capite attrahere phlegma. vnde ab accidenti primo euacuat humorem, quem non reſpicit, ſtimulando, & mordicando ſtomachum, & non per ſe.

Secundus caſus eſt priuatio humoris, quem reſpicit, ex alterius abundantia, vt ſi humor proprius ſit paucus, & alius abundans citius extrahetur non proprius, quia citius ſit naturæ odioſus, & ideo citius permittit ipſum abire, & à medicina trahi, cum ab ea ſtimulatur, & venæ debilitatæ à medicina tunc citius permittunt abire.

Tertius caſus eſt, maius odium; cum enim non proprius humor eſt magis odioſus, quã proprius, citius euacuatur per accidens, quia citius permittitur abire. vnde ſi cum datur medicina in æſtate ad euacuationẽ phlegmatis, citius euacuatur cholera, quæ eſt magis naturæ odioſa in tali tempore, quia ſecundum Iſaac in de elementis, natura in æſtate phlegma retinet, vt per ipſum in proceſſu temporis poſſit ſe adiuuare, & in hyeme eſt è conuerſo.

Tertia regula eſt, quod non debemus dare in eodem die duas medicinas fortes, ne corpus vehemẽter euacuetur, ſi ergo prima euacuat aliquam partem, non tamen ſufficienter, & nos demus poſtea fortem medicinã, planum eſt, ϕ eſt periculum in vehementi euacuatione, ſi non euacuat, adhuc eſt periculum, quia vna medicina aliam fortificabit, & ita vehementer euacuabunt.

Item licet parum euacuauerit humores, commouet tamen eos, & ad expulſionem eos præparabit; & ideo ſecunda medicina poteſt vehementer euacuare. Sed tãmen duæ debiles, aut vna debilis, & alia fortis poſſunt in eadem die operari, vel dari; quia poſſibile eſt, quod medicina fortis data non euacuet quantum debet, vel ita cito, vt debet, vt ſi dedetimus myro. citri. ad euacuationem choleræ, & non euacuant ſufficienter, competẽter poteſt dari de ſucco roſ. drach. j. vel ij. vel dimidia, quæ euacuat debiliter.

Quarta regula eſt, quod quando aliquam medicinam exhibemus, debemus primo cum ea commiſcere medicinam eam refrænantem, quæ medicina aliam in ſui malitia refrænet, vt poſtea videbitur.

Quinta regula eſt, qđ cũ alicui præparato ad cholericã paſſionẽ volumus medicinã dare, ſicut ſunt trauli, & bleſi, & qui de facili hẽnt incurrere fluxũ vẽtris, debemus cũ ea cõmiſcere aliã medicinã vomitiuã, ne vehemens fluxus prouocetur; & propter hoc talibus dõ libẽter eſulã,

quia vomitiua est aliquantulum, quia quãdo ego video, quod ipsi affellauerunt duabus vicibus, vel tribus, & postea vomant, tunc gaudeo, quia tunc scio, quod pars medicinæ, & materiæ per vomitum euacuatur, & per hoc fluxus nimius ventris impeditur.

De modo exhibendi pilulas.

Sexta regula est, de modo exhibẽdi pilulas. Qui est, quod debemus dare eas cum aliquo coopertorio, istud coopertorium fit sic, aliquando ponatur pilula in cera liquefacta, & cito extrahatur. deinde cum melle, aut cum zuccharo, aut cum oleo viol. sumatur per ceram cooperientem occultatur sapor medicinæ horribilis, ne sentiatur. propter mel, aut zuccharum, aut oleum viol. fit facilis transitus illius per meri ad stomachum.

Nota.

Communis vsus dandi est, vt cooperiatur nebula, & cum vino, vt propter nebulam non sentiatur sapor medicinæ horribilis, &c. propter vinum, vt possit melius tranfire ad stomachum.

De nocumentis ex assumptione medicinæ contingentibus, & eorum remedijs.

COnsequenter videamus nocumenta, quæ eueniunt corpori humano ex exhibitione medicinę, & remedia contra ipsa, & hæc nocumenta sunt septem.

Primum nocumentum est, quod medicina non euacuat, & huius possunt esse sex causæ.

Prima causa est aliquãdo viarum, siue meatuum angustia, sicut accidit in paralysi, & spasmo; propter hoc enim, quod humores per venas angustas non possunt transire, ideo medicina facit torsionem in stomacho, & intestinis. Et remedium bonum contra hoc nocumentum est, quod venæ prius aperiantur antequam medicina detur; & si medicus non sit ita acutus, q̃ ante exhibitionem medicinæ vias aperiat, sed exhibeat medicinam vijs non apertis, tunc remedium contra hoc, est, quòd procuret medicus, quod medicina euomatur.

Secunda causa quare medicina non euacuat, est, quia est nimis vetusta. vnde ipsa est f̃m materiam, & non f̃m speciem. Remedium contra hoc est, quod medicus procuret, quod euomat eam. Tertia causa quare medicina non euacuat est proprij humoris priuatio, & remedium contra hoc est, quod medicus procuret, q̃ euomat eam.

Quarta causa quare medicina non euacuat, est proprij humoris cũ suo humore contrario fortis cõmistio, propter quod non potest attrahi. & tunc bonũ remedium contra hoc, est, q̃ illa medicina euomatur; aut cum clysterijs, aut cum suppositorio expellatur; & si sit acuta debet cum hydromelle sua acuitas frangi per mellis dulcedinem; aut aliquid detur, q̃ faciat eam descendere, sicut potus magnus, aquæ hordei, vel aliquid tale. Quinta causa, quare medicina non euacuat, est temporis frigiditas, quia temporis frigiditate humores congelantur, & inobedientes redduntur. Et remediũ cõtra hoc, est, q̃ patiens debet poni in balneo sine aere non trahente, sed solũ dissoluente, & calefaciente humorem congelatum f̃m Auic. in primo. vnde Auic. dicit, quod patiens debet intrare in primam cameram balnei, & secundam. & nõ tertiam, quia traheret ad se medicinam, & ipsam debilitaret, & euacuationem impediret, quia cum motu contrario traheret humores motui medicinæ. Sexta causa quare medicina non euacuat, est complexio frigida materiæ euacuandæ. Remedium contra hoc, est, calefacere ventrem per calida apposita extra, vt apponendo supra ventrem extra vesicam æneam plenã aqua calida, aliud remedium est tegulam calefactam, aut auriculare calefactiuum ad ignem supra stomachum extra ponere.

Secundum nocumentum, quod facit medicina, est nausea, vt cum damus esulam, & myrob. Et remedium contra hoc est, vt cum timemus hoc, bonum est, vt ante exhibitionem medicinæ cum de facili vomit patiens, demus ei aliquid ad vomendum, postea vomat, & si hoc non fecerimus, tunc demus ei post exhibitionem medicinæ aliquam rem acrem, vt succum mali granati, aut vuæ agrestis, & fricemus extremitates, & plantas pedũ, vt spiritus, & calor expulsiui medicinæ per vomitum attrahantur ad locum fricatum, & stringamus manus, & pedes cum chorda fortiter, dolorem inducendo, vt spiritus, & calor non expellant medicinam per vomitũ, sed potius ad locum doloris currant, &c.

Tertium nocumentũ, quod facit medicina est torsio, & mordicatio, propter medicinæ acuitatẽ, vt cũ damus elleborum, & remedium contra hoc est, vt medicus sit multum solicitus, vt istã acuitatem medicinæ reprimat cum rebus infrigidantibus, vt per potum aquæ frigidæ, aut per rẽ pinguẽ, aut vnctuosam, & dulcem, quæ leniat, eius acuitatem frangendo, vt butyrum, aut amygdalas dulces, aut nuces, aut ea, quæ medicinam inferius faciant descendere, ne torsionem in stomacho, vel in ore stomachi faciat, sicut aqua hordei sua cursibilitate.

Quartum nocumentum, quod facit medicina, est aliquãdo febris, quæ aliq̃ venit, vel propter temporis caliditatẽ, vel medicinæ. Remediũ est contra hoc dare infrigidans, vt est syrupus viol. nec isti potionato debemus dare syrupum acetosum, quia acetum est frigidum, & acutum, ideo cito læderet intestina ex euacuatione debilitata, cum frigidum sit inimicum neruis, & membris neruosis, & sua acuitate cito ea excoriaret, & fluxũ cholericum induceret: & hæc est ratio, quare prohibemus actu frigidas res potionato, immo omnia tepida, quia infrigidantia nocent tam in cibo, quam in potu.

Quintum nocumentum, quod facit medicina, est aliquando syncopis, quæ accidit aliquando, aut per nimiã euacuationem, vel medicinæ horribilitatem, & tunc remedium contra hoc est, dare aromatica confortantia, & stringantur extrema fortiter, & proijciatur aqua frigida in fronte, &c. apponantur naribus res habentes fortes odores, & aromaticos.

Sextum nocumentum, quod facit medicina, est aliq̃ nimia solutio ventris, quæ accidit, aut propter complexionis membrorum frigiditatem, aut propter venarum debilitatem, aut propter earum amplitudinem, vel intestinorum debilitatem. Et remedium cõtra hoc est, quia tunc debemus ventrem stringere, hoc autem facimus multis modis. Vno modo medicinam expellendo; alio modo humores retinendo, ne fluant ad stomachum: alio modo stringendo venas: alio modo intestina claudendo, ne humores recipiant. dando mespila, diacytonitem, coctana; & cum intestina clauduntur, ipsa retinent humores, & non dimittunt eos fluere: alio modo ponendo patientem in balneo, quia balneum humores ad se trahit, ne ad stomachum descendant.

Item debent ligari eius extrema, sicut in vomitu, & eadem de causa.

Septimum nocumentum, quod facit medicina, est, q̃ ipsa aliquando non soluit in prima die, aut in secunda, aut in tertia. Et remedium contra hoc est secundũ Auic. q̃ post duos dies, aut tres debet fieri phlebotomia. &c. causam ponit Auic. quia licet medicina non euacuet, ipsa tamen humores commouet, qui commoti possunt ad membrum nobile venire, & ibi apostema facere.

Electarium generatiuum.

SVperius visum est de electarijs competentibus membris vitalibus, & animalibus nutritiuis. Nunc dicamus de vno electario solum, quod conuenit membris generatiuis, q̃ est diasatyrion, & est dictum à satyris. Satyrius herba est dicta à satyriasi, aut è conuerso; & est satyriasis virgæ erectio. radice dictæ herbæ vtimur, & vocarut illa quibus vtuntur testiculi satyriorum. Istud electarium confert ad coitum: sunt enim duo ad coitum conferentia. Vnũ est res sperma generãs, aliud est res sperma prouocans. Res sperma generans est duplex. Vna est cibus multus sanguinem generans, & chymum laudabilẽ. alia est medicina calida, & humida vaporosa, quia talis naturæ est sperma, quia in coitu tria sunt, materia calida, & humida euacuanda, quæ est sperma, & spiritus, siue vapor; vel ventositas mouens, & erigens præputium, &c. spirituale faciens sperma, quia cum ipso debet esse spiritus, &c. ipsum sperma est spirituale secundum Philosophum. Item ibi est medicina coitum

Satyrius.

prouo-

prouocans, ſicut aniſum. medicinæ mẽſtrua prouocantes ſunt, quia aperiunt; aliqui tamen comedunt aniſum, vt coitum auferant, ſicut dicunt monachi; & ex hoc ſequitur, dicunt ipſi, quod eſt frigidum. Sed ſequitur aniſum, aliquando prouocat coitum, aliquando prohibet; cum enim in teſticulis, aut in vaſis ſeminalibus, eſt materia multa inciſa, clauſa, tunc aniſum viam aperiendo, & materiam diuidendo, prouocat coitum; ſed cum materia eſt pauca in corpore ipſam materiam, & ventoſitatem conſumendo, coitum impedit. ab Auicen. vt credo vocatur teſticulus vulpis. Sed cauẽdum eſt ne iſtud electariũ detur niſi prius facta præparatione, nec in corpore extenuato ſicco, quia ipſum corpus conſumeret, & deſiccaret, ſed in corpore plethorico, repleto, carnoſo, & ad hoc prius diſpoſito, & præparato per vſum ciborum multum ſanguinem curſibilem generantium, ſicut oua ſorbilia, & iura bonarum carnium, vt gallinæ, & ſimilium, & vtatur otio, & quiete; aliter non debet dari. In iſto electario ſunt quædam poſita, quæ calida, & humida ſunt, & propter hæc materiam in coitu præſtant, & quædam ſtimulant ſpiritus, & ventoſitatem ad hoc conuertendo, & conferendo. Satyrij ſunt calidi, & humidi, & vaporoſi, & ſimiliter bauciæ. Vnde Raſ. 3. Almanſo. bauciæ ſunt calidæ, & inflammatiuæ, & acuitatem ſpermatis præſtant. Similiter ſecacul. deſt cæpe domus cinnamomum, quod ibi ponitur, eſt ad ſtimulandum, & in ſpiritus repatationem, & zingiber calidum ventoſum, ſiue vaporoſum, & ideo libidinem prouocat. Scincus eſt piſcis zirbus quidam, & habet aſpectum proprie ad teſticulos, & ad coitus prouocationem.

Scincus.

De electarijs laxatiuis.

HAbito de electarijs digeſtiuis, & alteratiuis. Nunc videamus de electarijs laxatiuis. Et de horum quatuor videamus ad præſens.

Quorum primum eſt diaprunis, quod vocatur diadamaſcenon, dicitur à prunis damaſcenis, & ſunt ibi prima baſis, & ſunt frigida, & humida in fine tertij gradus, ſoluunt euacuando choleram de omni morbo calido, & maxime in acutis, & peracutis in omni tempore morbi ſine periculo, & illud verum eſt, quãdo eſt ſimplex; tunc enim conuenit in omni tempore morbi prædicti, & in die paroxyſmi. pruna ſunt ibi baſis, quia laxant, & infrigidant. Iſtud autem electarium datur ad infrigidãdum, & laxãdum, & maxime in cauſone, & ſynocha, & iſtud ſimplex datur in omni hora diei cum aqua calida.

Oxy. ſimiliter eſt parum laxatiuum, oxy. i. acetoſum, quia fit de ſucco malorum granatorum acetoſorum malum autem granatum duplex eſt, quoddam dulce, quoddam acetoſum. de ſucco acetoſi fit, & habet eandem receptam, quam habet diaprunis, niſi quia in diaprunis eſt reub. & non eſt in oxy. oxy. duplex eſt ſcilicet ſimplex, & laxatiuum, ſimplex datur in acutis.

De tryphera ſaracen.

Tryphera ſimiliter eſt electariũ laxatiuum, & eſt duplex, vna eſt tryphera ſaracenica, alia tryphera magna, & iſta eſt de opiatis, ſed prima eſt vnum de electarijs laxatiuis. Tryphera ſaracenica hominem iuuenem reddit. vnde iuuentutem prolongat, lenit euacuando phlegma, in ipſa ſunt myroba. de ipſa poteſt dari vnc. j. vel 1. ſine periculo. De diaprunis autem, vel oxy. ſimplicis vnc. ij. vel iij vnde minus de tryphera debet dari, quia in ea ſunt myrobal. & myrob. citrini ſunt ibi baſis. vnde valet ictericis, & hepaticis, & in ſimplici tertiana, & in duplici de cholera, quia ipſam purgat.

Catholicon.

Catholicon laxat humores, leniendo, & dicitur ſic, quia eſt medicina vniuerſalis, & datur omnibus hominibus, & omnes humores euacuat, ſicut patet per ſua componentia. Sunt enim quædam, quæ melancholiam euacuant, quædam phlegma, quædam choleram, & poteſt dari in febricitante, & ſine feb. valde eſt bona medicina. vnde boni medici valde vtuntur iſto electario, quia nulla medicina poteſt quantum iſta poſſit, lenit pectus. polypodiũ eſt ibi baſis, parum eſt laxatiuũ, tamẽ aliquoties accidit, quòd multum euacuat. vnde experimento vidi, quòd cuidã mulieri dedi vnc. s. & duodecies aſſellauit. Similiter de oxy. ſimplici. xxj. vicibus aſſellauit quidam monachus, ſed non eſt vis in hoc quantumcunque faciant aſſellare, & non eſt periculum, quia non faciunt hoc niſi per accidens, & non fortiter attrahunt. In iſtis enim monachis, & mulieribus ſunt multi humores cõgregati in ſtomacho ex piſis, & fabis, & piſcibus. Et ideo ex leui cauſa multum ab eis euacuatur.

Vtrum medicina euacuatiua attrahat à venis.

VIſo quomodo medicina euacuat, & per quem modum, nunc quæramus, à quo ipſa euacuat. Et circa hoc, primo quæritur vtrum ipſa attrahat à venis, vel extra venas, & videtur, quòd à venis per Auicen. 4. lib. & per Raſ. 7. Almanſo.

Oppoſitum dicit Gal. 9. megatechni: dicit. n. hic morbus. i. ſynocha, de qua loquit hic, non eſt aliud niſi plenitudo cũ calore. plenitudinẽ autẽ oportet minui, & caloré infrigidari, q̃ ſi ſtultus medicus cogit hanc minuere cũ laxatiuo, & diuretico, neceſſario calorem augmentat; hæc n. medicina calida eſt. Itẽ impoſſibile eſt plenitudinẽ exiſtentẽ in venis laxatiuo purgari, nã hoc nõ attrahit niſi ea, quæ ſunt extra venas. Dices, q̃ verũ eſt, quia non euacuat humoré, qui eſt in venis. i. cuius proprius locus eſt extra venas, vt phlegma, cholera, & melãcholia. Contra, locus naturalis magis proprius eſt rei, q̃ accidẽtalis, ſed proprius locus humorum eſt in venis, quia in venis ſunt apti ad nutritionem, vbi ſunt cũ ſanguine, ergo, &c.

Dico, quòd euacuat à venis, & extra venas.

Vtrum humor in venis facilius euacuetur. quam exiſtens extra.

COnſequẽter quæritur, quis humor facilius euacuatur; an ille, qui eſt in venis; an ille, qui eſt extra venas, & videtur, q̃ ille, qui eſt in venis, quia 4. de iuuamẽtis membrorum dicitur. q̃ quanto eſt locus amplior, tãto ab eo attractio eſt facilior; ſed venæ ſunt ampliores quam membrorum raritates. ergo, &c. Contra quanto humor eſt amicabilior naturæ; tanto tardius attrahitur, vt patet de ſanguine qui fortiter retinetur à natura propter amicitiã: ſed in venis eſt humor amicabilior, quia eſt aptus ad nutritionem: alij enim ſunt ad iuuamẽtum, ſcilicet qui ſunt extra venas. ergo, &c.

Solutio. dicendũ, q̃ omnis humor per venas meſaraicas trahit ad ſtomachũ, excepto humore à capite rheumatizante ad meri Ille. n. humor à meri ad ſtomachum nõ trahitur per venas meſaraicas, ſed forte per alias venas, & excepto humore à pulmone euacuando. Et ſi humor à pede euacuatur. primo trahitur vſque ad medium dorſi, & poſtea ad chylim venã, poſtea ad hepar, poſtea ad meſaraicas, poſtea ad ſtomachũ, & poſtea ad inteſtina, poſtea ad anũ extra. Si à manibus attrahitur, primo attrahitur mediantibus venis exiſtẽtibus verſus collum: deinde ad ſpinã dorſi, deinde ad hepar, deinde ad meſaraicas, deinde ad ſtomachum; ſed non eſt ita de humore rheumatizante à capite, ſiue in vigilia, ſiue in ſomno.

Et ad auctoritatem Gal. q̃ medicina non euacuat humorem, cuius proprius locus eſt in venis, ideſt ſanguinẽ. Alij tamen humores non habẽt proprium locum in venis, quia non ſunt ibi, quantum ad propriam operationem, ſed ad alienam, quæ eſt nutritio. Cholera enim eſt ibi, vt faciat ſanguinem penetrare. Melancholia eſt ibi, vt ipſa ſanguinem inſpiſſet. Et phlegma, vt tempore neceſſitatis conuertatur in ſanguinem. Quia ergo non nutriunt niſi cum ſanguine, ideo nõ eſt eis proprius locus, quia in eo operationem propriam, quæ in eis debetur, nõ operatur in tali loco, ſed cũ alio, & per aliud cũ ſanguine; ſed cholera extra venas, & in inteſtinis habet ſuam propriã operationem, quæ eſt mordicare inteſtina, & per hoc expulſiuam confortare. Et melancholia in ore ſtomachi habet ſuã propriam operationem, quæ eſt appetitiuam confortare. Et phlegma ſuam propriam operationem habet in iuncturis, quæ eſt ipſas irrorando motum facere. Tales enim humores attrahit medicina, & taliũ locus proprie eſt extra venas. Et licet iſtud ſit verum, tamen non eſt hæc intentio Gal. in illo loco, ſed ſua intẽtio eſt hæc, quia in ix. megatechni dicit de ſynocho, &c

synocha, & dicit hic, ꝙ in synocha est plenitudo in venis. Differunt autem plenitudo, & abundantia, quia plenitudo est omnium humorum repletio, & æqualiter; sed abundantia est vnius humoris præ alijs tantum. Dicit, quòd medicina non euacuat plenitudinem existentem in venis. nam non euacuat, nisi ea, quæ sunt extra venas, id est, quæ faciunt plenitudinem extra venas. Isti enim humores non faciunt plenitudinem in venis, sed sanguis: ideo non euacuant ipsam plenitudinem: hæc enim est sua intentio. Aliam quæstionem soluit Auic. dicens, ꝙ humor, qui est in venis facilius attrahitur, quia propinquior est, & quia locus est amplior. tuum ergo argumentum procederet, nisi essent istæ conditiones.

Nota.

Vtrum medicina secessiua attrahat humores ad intestina, vel ad stomachum naturaliter?

COnsequenter quæritur, vtrum medicina secessiua attrahat humorem ad intestina naturaliter, aut ad stomachũ. Et videtur, ꝙ ad stomachũ secundum Serap. in vij. Itẽ per rationem sic vomitiua medicina hoc facit, ergo, & secessiua. Oppositũ dicit Auic. & Serap in vij. & ideo videbitur sibiipsi contrarius. Dico, ꝙ medicina secessiua attrahit humorem ad intestina naturaliter. Causa prima est, quia medicina secessiua nimis est inimica stomacho, ideo ab ipso cito expellitur ad intestina, antequã attrahat materiã, & tunc in intestinis existens attrahit materiã. Itẽ ipsa stimulando, vel mordendo stimulat stomachum, vt ab ipso ad intestina expellatur, & ideo cito ipsa expellitur, aut trahit ad locum; ideo ipsa trahit ad intestina. Item Fin Serap. si medicina traheret ad stomachum, & expelleret ad intestina, postea non esset motus ita ordinatus, sicut si ad intestina solum, quia ab intestinis ad stomachum traheret, deinde à stomacho ad intestina est inordinatio. Quarta causa est, quia dato, ꝙ medicina sit in stomacho, adhuc non traheret humorẽ nisi ad intestina, quia expulsiua intestinorũ fortior est, quam attractiua medicinæ, & ideo nõ põt attrahi vltra intestina. Quando dicis, ꝙ attrahit ad stomachũ Fin Serap. verũ est aliquando partem medicinæ quando medicina est vehementis attractionis, tamen raro accidit. Ad aliud pater, quòd non est simile, quia medicina vomitiua fortior est, quam secessiua: ideo potest vincere expulsiuam intestinorum, & ad stomachum attrahere. vnde si pondus denarij, aut oboli scammoneæ ponitur ad hoc, quod sit medicina secessiua, plus poneretur de scãmonea ad hoc, quòd esset vomitiua, & ideo periculosior est, ideo, &c.

De benedicta. Benedicta dicitur, quia ab omnibus à quibus sumitur benedicitur, si detur habentibus infirmitates, contra quas inuenta fuit. valet ad guttam, arthreticam, & podagram ex ventositate. renes, & vesicam purgat, &c.

Catharticũ. Catharticum imperiale. i. laxatiuum, pro Imperatore, & alijs delicatis hominibus inuentum fuit, &c.

Paul. Paulinum antidotum. Paulinum, idest magnum, antidotum idest contra datum, quia magnam virtutem, & efficaciam habet, &c.

Circa euacuationem per secessum quatuor sunt visa. Primum est, quæ sunt illa, quæ impediunt medicinam per secessum; & quæ sunt illa, quæ rectificant eã. Secundũ fuit modus præparandi corpora, quę debent euacuari. Tertium fuit, quomodo debet medicina præparari, per quam debet fieri euacuatio. Quartum fuit de nocumentis, quæ eueniunt corpori humano ex exhibitione medicinæ, & de remedijs contra ipsa.

Signa euacuationis completæ.

NVnc circa euacuationẽ adhuc duo videmus. Quorum Primum est de signis completæ euacuationis factæ per medicinam secessiuam. Secundum est de regimine patientis post euacuationem. Et primo dicamus de signis completæ euacuationis. Et sciendũ, quod completa euacuatio facta per medicinam secessiua habet quatuor signa.

Primum est facilitas euacuationis, & leuitas patientis, quia dicit Gal. supra illũ apho 4 particulæ. In pharmacijs si qualia ducere, &c. quod cum æger sentit alleuiationem, signum est, quod materia nociua est expulsa; & facilitas euacuationis significat, quod materia est digesta, quæ euacuatur.

Secundum signum bonæ, & completæ euacuationis est sitis patientis Fin Hipp. in 4 particula. Quicunque in pharmacijs non sitiunt. & Auic. recitat hunc apho. Fin Gal. in v. & dicit, ꝙ habet calumniam, si intelligatur de siti ex quacunque causa veniat. Sitis enim potest inducí quatuor de causis post euacuationem, vel post potionem medicinæ. Vno modo propter complexionem stomachi calidam, & sic. in talibus enim de facili inducitur sitis. Secundo modo propter materiæ caliditatem, & siccitatem inducentem caliditatem, & siccitatem in ore stomachi. Tertio modo propter humores calidos attractos, & commotos ad stomachum, à quibus fumi resoluuntur, qui os stomachi desiccant, & calefaciunt, & ad hoc sequitur sitis. vnde tunc habent sitim post quatuor sellas, aut quinque; & sitis ista tribus de causis veniens non est signum bonæ, & completæ euacuationis. Quarto modo causatur sitis à priuatione humorum, & membrorum inanitione, quæ inanita à stomacho trahunt, & ipsum desiccant, ex quo sitis oritur; & hæc sitis est signũ bonæ euacuationis. Videat ergo medicus ex quo sitis causetur; si enim videt, ꝙ iste est frigidus, & humidus, & quòd sit phlegmatis euacuatio, & medicina sit frigida, & humida aut non multũ calida, & sicca. tunc si habeat sitim, tunc est signum bonæ. & completæ euacuationis. *Sitis cau. 4.*

Tertium signum est somnus profundus, & hoc dicit Auic. lib. 1. sent. 4. c 4. Somnus profundus post solutionẽ ventris, & vomitum, signum est, ꝙ corpus est mundificatum, & ꝙ medicina contulit. Et idem Auic. 3. lib. ca. de subeth. & hoc idem vult Gal. supra illum aph. 3. particulæ. Cum volueris ducere, moue corpus cum volueris sistere, somnum fac, & noli mouere, cum enim post potionem est somnus profundus natura pacificata est. vnde à somno cognoscitur quies, & pacificatio virtutis.

Quartum signum est mutatio egestionis. vnde si in patiente purgetur phlegma, & prius habebat egestionẽ attestantem supra phlegma, & postea mutetur, bonum est, quia signum est bonæ euacuationis, & quia materia phlegmatica est euacuata, & si nõ mutetur, malũ est, vnde Hipp. in 4. particula apho. Egestiones nigræ malæ, & quantũcunq; colores fuerint plures, nõ malũ, sed bonũ, signum enim est, ꝙ pharmacũ euacuat materiam malã, & postea cum mutatur, signum est tunc, quod mala materia est digesta. Vnde semper in principio morbi, quia hoc non fit vi naturæ, sed morbi. Vnde 2 aph mutationes egestionum, &c. & hoc est verum in fine digestionis, idest post digestionem malæ materiæ, & non ante.

Regulæ post euacuationem obseruandæ.

NVnc videamus de regimine patientis post euacuationem. Et de hoc dantur decem regulæ.

Prima regula est de motu patientis, quia primum, quod iungitur patienti post exhibitionem medicinæ est motus, &c. ideo etiam prima regula est de motu, quia regitur patiens post exhibitionem medicinæ. Regula est hæc, quia sicut ante exhibitionem medicinæ patiens debet quiescere, ita post exhibitionem medicinæ patiens debet moueri, ne superfluitates aggregentur. Sed tamen sciendum, quod si medicina sit subtilis, tunc debet moueri per motum, ne virtus resoluatur, Si autem est crassa, debet paulatim moueri, vt medicina descendat inferius, sicut post exhibitionem cibi crassi, ne noceat ori stomachi, & citius à calore stomachi in fundo fortiori possit diuidi, & vt citius attraheret, & post cum habeat nauseam, non debet moueri, quia tunc augmentaretur. Vnde Auicenn. lib. j. capite. de exercitio. dicit, quod patiens debet quiescere, quousque anima eius sit sedata, quia anima trahitur propter ventositatem medicinæ. Vnde Auic. dicit capite prædicto, quòd non esset laboriosum eas bibere, nisi essent venenosæ, & per motum illum plus mouetur fumus venenosus medicinæ, quia secundum Hipp. 4 apho. motio

corpus

corpus turbat, ideo debet quiescere quousque dimittat A appetitum vomendi.

Secūda regula est de somno,& est, si medicina sit debilis sicut est, quæ datur in liquida substantia, tunc non debet iniungi somnus secundum Auic. in primo,ne natura fortificata in somno medicinam digerat, & virtus attrahendi à medicina auferatur. Sed si sit crassa, tunc debet dormire,vt natura eam diuidat.

Tertia regula est,vt post exhibitionem medicinæ bonum est,vt detur succus stypticus, vt succus mali granati,aut succus vuæ agrestis,vt per hoc confortetur stomachus,ne materiam aliunde recipiat, vt per hoc vomitus impediatur, & prohibeatur. bonum est tamen, vt ante exhibitionem istius succi styptici detur aqua calida, vt lauet stomachum,& impediat portionis alicuius inhærentiam stomacho, & deinde cōfortetur cum succo styptico,ne humores recipiat,& hoc vult Hipp. & Gal. in v. acutorum, quod debet dari aqua hordei post exhibitionem medicinæ propter causam dictam. B

Quarta regula est,vt post exhibitionem medicinæ,& & confortationem oris stomachi per prædicta, bonum est,vt supra ventrem ponantur calida, non vehementer tamen, quia si essent vehementer calida attraherent in contrarium medicinæ. Illa autem calida faciūt ad attractionem medicinæ,quia cum medicinæ associatur caliditas,fit fortior attractio secundum Gal. in v. simplicis medicinæ,& iuuat ad hoc,vt medicina cito diuidatur à calore naturali, & citius operetur. vnde bonum est ponere pedes in aqua calida,quia per hoc totum corpus calefit, etiam bonum est tegulam aliquantulum calidam supra ventrem ponere,& hoc vult Auicenna.

Quinta regula est, quod cū medicina incipit operari, tunc patiens debet moueri paulatim,quia per hunc motum medicina ad inferiora descendit,& per hoc nocumentum eius impeditur. & secundum Galenum motus iste iuuat ad motum humorum,& per hoc facilius expellitur,& hoc vult Gal. 2. acutorum,& etiam Rasis. C

Sexta regula est,quod patiens non debet comedere, nec bibere postquam medicina incipit mouere, quousque completa sit euacuatio, vt per hoc virtus medicinæ impediatur, excepti tribus casibus. Primus casus est quando stomachus est calidus,& siccus;ne igitur ista caliditas,& siccitas intendatur, & febris consequatur,bonum est dare aquam calidam, aut syru. vio. & hoc vult Gal. in 2. acutorum. Secundus casus est, quando multa cholera ad stomachum venit, quæ inordinationem, & læsionem,& corruptionem inducit,aut ibi remanens putrefit,& fœtorem facit. Tertius est cum patiens magnā famem habuerit, antequam medicina suum opus compleuerit,tunc dādus est cibus,antequam medicina suam compleuerit operationem, & aliquoties accidit, quod nimis tarde mouet,vt per vnum diem,aut duos, & tunc non debemus expectare completam euacuationem, sed debemus dare micam panis intinctam in aliquo succo confortatiuo,& aromatico. Ne ergo febris fiat,& fames nimis intendatur,& fiat corporis deficcatio, bonum est D tunc eos aliquo succo confortante, vel cibo,non tamen impediente attractionem medicinæ,dietare.

Septima regula est,quod post euacuationem completam debet somnus iniungi, licet apud quosdam medicos non sit bonum,cum dicant,quod non inueniatur ab auctore aliquo,& ratio eorum secundum Auic. est,quia somnus stomacho inanito non debet prouocari secundū Auic. Gal. tamen dicit supra illum apho. 4. particulæ. cū volueris ducere elleborum, &c. quia somnus debet iniungi post medicinam; quia sicut per medicinam natura irritatur,ita in somno,& quiete confortatur.

Octaua regula est,quod post somnum debet comedere parum, quia virtus est debilis. ne ergo cibo multo succumbat,dandus est paucus cibus, & hoc dicit Gal. 1. & 2. aph. & in lib. acutorum dixit idem. vnde quanto plus euacuatur,tanto minus comedatur,eo, quod plus est debilitata virtus. Et quanto minus euacuatur,tanto plus comedat. Est tamen sciendum,quod iste cibus debet diuersificari post euacuationem secundum diuersitatem euacuationum factarum per medicinas,& secundum diuersitatem patientium. Aliquādo enim phlegma euacuatur,& est patiens complexionis frigidæ,& tunc post euacuationem factam per medicinam bonum est dare cibum calidum,incisiuum,secundum Auic. in 1. vt nasturcium,& causa est, quia cum portio materiæ sit euacuata,& non tota,quia totā non debemus euacuare propter virtutis debilitatem,tunc per illum cibum calidum incisiuum datum, residuū materiæ consumetur,& stomachus calefit. si cholera euacuetur,& stomachus sit calidus,bonum est, vt detur lactuca primo: præterea post euacuationem,bonum est dare aquam calidam,vt lauet intestinum,antequā cibus sumatur. Sed aliqui dāt aquā frigidam post euacuationem,& post phlebotomiam: sed hoc est malum,nisi in casu vno scilicet quando dolor est in hepate, & calefactio est ibi propter incensionem,& motum choleræ. ideo tūc est bonum dare aquam frigidam,eius incensionem mitigantem. In alijs casibus nocet,quia frigidum actu est inimicū membris neruosis.

Nona regula est,quia secunda die post prædicta debet intrare balneum, nisi fit multum debilitatus, tunc non detur,sed si fit fortis, tunc secundum artem die secunda debet intrare balneum,secundum,quod vult Auicen. in primo: licet antiqui dicant contrarium. Vnde qui euacuatur,secunda die intrat balneum,attamen eadem die, in qua data est medicina, non debet intrare balneum. Vnde cum nos timemus nimium fluxum ventris,& balneum stringit ventrem,secundum Gal. 3. acutorum. *Nota.* supra illam partem,balneare humidum habētibus ventrem,balneum stringit ventrem trahendo materiam ad partem oppositam. Itē dicit Gal. 3. aph. super illo apho. in temporibus calidis pluuiosis,&c. balneum trahit materiam,vel humorem ad exteriora; sed si timeamus nimium fluxum ventris, tunc balneum debet secunda die dari, quia euacuat residuum materiæ; medicina enim humores mouendo, fumi ad cutem eleuantur, qui per balneum postea euacuantur. & cum hoc, quia per balneum deficcatum corpus per medicinam humectat, quod autem residuum est materiæ, euacuat, & humectat. hoc dicit Gal. 3. apho. balneum euacuat, quæ cuti vicinantur,&c.

Decima regula est,quod vltimo, scilicet die tertio debet fieri phlebotomia,quia mali fumi ab humoribus resoluti inficientes humores euacuātur, qui si ibi remanerent corruptionem in humoribus inducere possent.

De tribus electarijs.

REstat dicere de tribus electarijs tantum. Quorum primum est Benedicta. Secundum catharticum imperiale. Tertium est Paulinum.

Benedicta dicitur,eo,q; ab omnibus sumentibus eam benedicitur. Istud autē electarium fm Nicolaum à dominio euacuat phlegma, sed credo, q; non est verum,si inspiciamus ad eius receptam. Est enim ibi de diagridio vnc. v. & huiusmodi, & turbith, &c. sed scrup. j. de scāmonea magis euacuaret,& dominaretur in euacuando humorē,ad quem habet aspectum. quam dra. j. vel ij. turbith,& huiusmodi, aut aloes. Si vero volumus per eam euacuare phlegma,debemus scammonēā diminuere,aut alia augmentare, quæ phlegma euacuant,vt aloe, agaricus,& turbith; intantum,q; dominētur in euacuatione phlegmatis, respectu scammoneæ in euacuatione choleræ. In hoc electario turbith radix est basis,& ideo de eo videamus. Turbith est quędā radix calida,& sicca, illud autē,quod est albū cōcauum,est melius,& expellit humores contētos in stomacho,& intestinis,& illud,qđ euacuat phlegma est subtile, quantum est de se,sed cum zingibere euacuat crassum phlegma fm Auic. Item adustum humorē euacuat, sed differēter scilicet,quia ipsum euacuat,cum datur in liquida substantia, sed cum datur in puluere, euacuat phlegma. vnde Rasis iij. Almanso. facit puluerem de hoc valde bonum ad phlegmatis euacuationem,ita, quod accipitur de turbith secundum,qđ competit ad ægritudinē, & ipsi patienti, quia aliquando *De benedicta.* *Turbith.*

plus, aliquando minus, & in ſubdupla proportione de zingibere, & de zuccharo quanto de omnibus iſtis. vnde recipit drach.x.turbith,& zingib. drach.v. zucchari drach.xv. & hoc eſt valde bonum,quia ſecundum,quod poſtea videbitur, primo debet de baſi medicinæ accipi quantum competit patienti, & poſtea in ſubdupla proportione de iuuamento, vt zingib. dra.v. cum acceptæ ſint turbith drac.x. Et quia iſta ſunt calida,& ſicca,ideo ad repreſſionem caliditatis, & ſiccitatis eorum,apponitur de zuccharo quantũ de illis duobus. Benedicta purgat phlegma à iuncturis, & renibus, & veſica. vnde valet, dicit Nicolaus,ad arthreticam,& podagrã. Sũt enim aliqua,quæ cõfortant ſtomachum, quia ſcammonea eſt inimica ſtomacho,vt garyophyl.roſ.&c. Vnde iſta ſunt ibi refrænantia malitiã medicinæ. Aliæ ſunt ibi medicinæ ſimplices, quæ liquefaciunt phlegma in renibus,vt ſaxifragia,milium ſolis; aliæ,quæ in iuncturis,vt macropiper,aſparagus,carui, fœniculus,&c. aliquid quod confortat Cor,vt macis,& crocus, quia ſcammonea eſt inimica ſtomacho, & cordi. ſal gemma eſt ibi,vt medicinã faciat deſcendere citius, ne ſtomacho nocear,& ſunt ibi aliquæ medicinæ,quæ ducunt alia,& liquefaciũt phlegma,ac incidunt: vt ſemen fœniculi, carui,&c. & ſunt ibi huiuſmodi,quæ habent aſpectum ad iuncturas;attrahũt enim phlegma à iuncturis, & confortant ſua ſtypticitate,quam habent,iuncturas,ne materiam recipiant,& ideo cum volumus dare Benedictam, propter membra iuncturalia debemus eam cum alio componere, quam ſit hic,quia debemus augmentare huiuſmodi, eo, ꝙ ad hoc habeat aſpectũ. Et tunc vocatur Benedicta cum hermodactylis; ſed illa,quæ ibi ponitur vocatur Benedicta abſolute. De iſta ſine acumine bene pót dari vnc.s. ſed ſi acuãtur cũ ſcãmonea, vel eſula ad plus vnc.iij. vel vnc.ij.

Et notandũ ſm Raſim, turbith non habet ſtænum, quia manifeſtum nullum nocumentũ inducit corpori.

De cathartico imperiali.

Catharticum imperiale,catharticum i.laxatiuũ,imperiale,quia factum fuit propter Imperatorẽ,euacuat oẽm humorem,choleram,phlegmam, & melancholiam; & eſt multum calidum, quia in ſe multam caliditatem habet, trahit phlegma à capite. non detur in feb.tertiana, cuius materia eſt cholera pura; quia calida eſt,non debet dari niſi materia digeſta: datur.n.quotidianarijs,quartanarijs,& tertianarijs,cũ tertiana eſt nota,& compoſita, ex cholera,& phlegmate.euacuat humorẽ contentum in pectore,& tunc datur cũ decoctione liquiritiæ,&c. Vnde regula eſt bona, ꝙ cum datur medicina aliqua debet dari cum decoctione aliquarum medicinarum ad hoc valentium,vt membrum conforter. poteſt dari ſanis,& ægris. vnde ſani aliquando de ipſa ſine digeſtione recipiunt drach.j.vel ij. Sed melius eſt poſt digeſtionem,vt ſi velis dare catharticum imperiale ad euacuationẽ phlegmatis,fac digeſtiuum ſyrupum ex calidis; ſi choleram ex frigidis, & tunc materia digeſta poteſt accipere de quarto in quartum dra.j. aut ij.ſecundũ,quod competit.vnde ſecurius datur poſt digeſtionem, quam ante. cum in eo ſit ſcammonea, tñ poteſt dari ante digeſtionem dra. ij. quia habet ſecum digeſtiua,& euacuatiua, & ægris ante digeſtionem dra. ſemis. & euacuat omnes humores. Sed cum cholera,tunc debet acui cum ſcammonea. Sed cũ phlegma cum pulpa,aut eſula: quando melancholiam, cum lapide lazuli,& hoc ſecundum, quod competit.

De paulino.

Paulinum eſt medicina debiliter euacuans,& eſt bonum ad euacuandum in tempore calido in fine Veris,& in principio æſtatis,& eſt bonum ad tentandum,vtrum pariens ſit leuis ad ducendum. Vnde in ſero.t.veſpere ſi detur de paulino dra.j. aut dra.ij.& ducatur. ſatis facilis eſt ad ducendum, ſi non, difficilis eſt,euacuat phlegma, & melancholiam; ſi autem acuatur cum ſcammonea, euacuat cholerã. Ipſo vtimur in corroſione carnis mortuæ in dente, cum puluerizatum eſt, ſupponitur dentibus; habet enim in ſe multas gummas calidas,& corroſiuas. Item ſi fiat cum decoctione myrthæ in aqua, & tunc paulinum diſtemperetur in aqua,& denti dolenti apponatur,aufert dolorem dentis ex rheumate,quia in ſe habet multas gummas calidas conſtrictiuas, propter quod conſtringit fluxum rheumatis,& prouocat menſtruã, ſi diſtemperetur in decoctione artemiſiæ,& per peſſarium in matricem injciatur.Idem faciet ſi per matricem fumus iſtorum recipiatur. Solebat etiam eſſe opiata,ſed modo eſt laxatiua,& nõ debet in ea poni opiũ cũ datur ad laxandũ. iſta medicina prouocat menſtrua, & præparat ad conceptum,& facit ea,quæ dicta ſunt.

De paſſione medicinæ.

Dubiũ pul. chrum.

Dicto de operatione medicinæ,dicamus de eius paſſione,& circa hoc quæritur, vtrũ medicina debeat conuerti in eundem humorem, quẽ ipſa attrahit,ſi à natura vincatur,ita,quod non poſſit vllũ humorẽ attrahere,quia de hoc eſt controuerſia inter Gal.& Auic. Et vr, ꝙ non,quia dr primo ſimplicis medicinæ, ꝙ cibus patitur,& medicina agit; & hæc eſt differẽtia inter illa,ergo medicina non patitur, ſed ſi conuerteret in humorẽ,quẽ attrahit,pateretur,ergo,&c. Item Auic.in 1.dicit,ꝙ illud quod nullo modo conuertit,ſed agit,eſt medicina;ſed tale in humorẽ conuertit, & loquitur illic de medicina alterãte, ergo à fortiori ratione de medicina euacuante, cũ ipſa ſit magis actiua,& corpori humano magis cõtraria. Item nihil reſpectu eiuſdem agit,& patitur; ſed medicina agit in humorẽ,ſiue in mẽbrũ, ergo nõ patitur ab humore,ſiue à membro. Itẽ Auic.in 1.dicit,ꝙ verbũ illius, qui dicit,ꝙ medicina conuertit in humorẽ,quẽ attrahit, non eſt aliquid.ergo,&c. Oppoſitũ dicit Gal.3. ſimplicis medicinæ.ſ. ꝙ tanta conuenientia eſt inter medicinam,& humorem, quem attrahit, quod conuertitur in humorem,quẽ trahere debet,ſi ipſum non trahat,vt carta.i. ſe.cro.hortenſis in phlegma,quod debet trahere.

Solutio. Ad hoc dicendum eſt,quod duplex eſt medicina. Vna euacuans fortiter,& alia euacuans debiliter. Fortis nunquam conuertitur in humorem, quem trahit,& hæc fuit intentio Auic.Sed debilis poteſt eſſe ſecũdum Gal.vt cartamum in phlegma. Sed quomodo poteſt cartamum conuerti in phlegma,cum ſit calidum,& ſiccum,dubium eſt. Aliqui dicunt ſic,cartamum ſi non trahit phlegma, circũdatur à phlegmate,& à phlegmate circumdante in phlegma conuertitur. Sed quæritur vnde phlegma veniat,cum ipſum non trahat medicina, vt ſuppoſitum eſt. Item in humore non eſt virtus,ſed in membro, ergo phlegma non conuertet cartamum in phlegma,ſed magis membrum. Dico,quod cartamum trahit phlegma à proprietate ſua, vnde Gal. non trahit cartamũ phlegma,quia ſit phlegma, ſed quia eſt phlegmaticum;& nõ eſt dictum, quod in ſe habeat phlegma; ſed eſt dictum, quod in eo eſt tota ſpecies, ſiue proprietas,quæ dicitur tota ſpecies, per quam ipſum habet conueniẽtiam, & proportionem cum phlegmate, vt ipſum attrahat. Illa autem proprietas eſt caſus elementorũ proportionabilis in cartamo,& phlegmate,vel idem ſecundum, quod debet eſſe idem: ibi enim eſt eadem forma generalis,ſiue proprietas in vtroque, veruntamen eſt in cartamo actiua,& in phlegmate paſſiua,& per iſtum caſum elementorum proportionabilem inter iſta natum eſt vnum attrahere aliud, ſecundum, quod vnum completius habet iſtum caſum,quam aliud; cum enim a natura poſſit tolli iſta virtus actiua, propter remotionem iſtius completi, tunc fit deuentum ad iſtum caſum elementorum proportionabilẽ phlegmati,& tũc in phlegma conuertitur. Quando enim illa potentia non eſt in miſto, nec in illa conuenientia, tunc illud eſt venenoſum alteri. Et ſecundũ,quod iſta potentia magis eſt propinqua, & ſecundum hoc citius conuertitur caro pullina, quam bouina, quia caſus elementorum proportionabilis in pullo reſpectu corporis humani non eſt ita remotus,neque eſt ita latens ſub tot diſpoſitionibus cõtrarijs,quæ per diſpoſitionem, & alterationem mouentur, ſub quo eſt caro bouina,vnde dico,quod ſi natura veneni poſſet à veneno remoueri,& remaneret forma miſti, fieret cibus. vnde conuenit ei ſub ratione, qua miſtum, non ſub ratione qua tale miſtum, & ; vt prius loquebatur, non conuenit ei in forma, quæ ſupra miſtionem incom-

incompletam addit: cõuenit tamẽ ei facta resolutione ad A
missionem; vnde sub forma completa, quæ est venenũ, &
similiter est in cartamo, quia differt à phlegmate fm ꝙ
cartamum cõuenit ei sub ratione qua missum: fm, quod
in eo est casus proportionalis respectu phlegmatis.

Dico ergo, ꝙ cum medicinæ virtus attractiua vincit
virtutẽ ipsius membri, tunc trahit humorem ad se, cum
aũt vincitur virtus attractiua medicinæ à virtute mẽbri,
& corrũpitur, tunc remanet potẽtia ad phlegma, & con-
uertitur ad phlegma, licet sit calidum, & siccum cõple-
xione, sub ratione, quia cartamũ est, tamen in eo cõplexio
proportionalis respectu phlegmatis, sicut mistio propor-
tionalis mistioni, sicut n. causæ, ita effectus effectui pro-
portionatur. est. n. cartamum phlegmaticum, & habens
complexionem, per quam conuertatur in phlegma, si na-
tura eius vincatur, & hoc nõ fit à phlegmate, sed à natura.

Ad primum argumentum cum dicitur, agit, ergo non
patitur, verum est ab humore, in quem agit; patitur tamẽ
à membro, siue à natura. Vel dicendum, ꝙ natura sua, per B
quam agit, vincitur per virtutem membri fortius resistẽ-
tem, & corrumpitur, & patitur, & ita cibus fit. Ad Aui.
dico, ꝙ Auic. reprehendit ipsum in hoc, ꝙ dicit medici-
nã conuerti in humorem, eo, quod conuenit cum eo in
forma, & arguis contra eum, quia tunc phlegma, &c. Sed
hæc non est intentio Gal. vt patet per dicta, sed intendit,
ꝙ cõuenit cum eo in proprietate, quæ dicta est, ita, quòd
in eo est conuenientia non forma actualis, sed est ibi po-
tentialis conuenientia; in vno tamen actiua, & in altero
magis passiua, vt sunt sub suis formis specificis. est. n. de-
uenire ad talem proportionem in eis, vt vnum alteri sit
idem, ita, ꝙ vnum in aliud conuertitur, vt visum est.

Picra. i. amara, Gal ab ipso auctore, qui ipsam inuenit,
valet ad oẽm capitis frigiditatem, & stomachi digestio-
nem. &c. Pilulæ ante cibum, & post. ℞. ligni aloes, &c.

Pilulæ sine quibus esse nolo, sic intellige pilulæ à ro-
tunditate dictę sunt: sine quibus esse nolo, propter earum
magnam efficaciam, &c.

De euacuatione, quæ fit per vomitum.

SVperius visum est de euacuatione, quæ fit per secess-
sum. nunc dicamus de illa, quæ fit per vomitum. Et
de hoc duo sunt inquirenda. Primum est de his, quę sunt
fienda ante exhibitionem medicinæ vomitiuæ. Secun-
dum est de his, quæ facienda sunt post exhibitionem me
dicinæ vomitiuæ. De primo dantur sex regulæ.

Prima regula est, ꝙ debemus cauere medicinam vo-
mitiuam fortem in quinque casibus. Primus casus est de
illis, qui habent pectus strictum, & membra spiritualia
debilia: talibus enim non debet dari medicina vomitiua.
hi enim non possent pati fortem vomitum per Gal. in
apho. Vomitus laboriosior est Secessu. Ideo tales non
debent euacuari per elleborum vomitiuum. Vnde. 4.
apho. phthisicos metuẽtes ad superiorem pharmaciam.
phthisicos, scilicet habitu, vt sunt illi, qui sunt dispositi ad
phthisim, vt illi qui habent collum gracile, & pectus stri-
ctum, & similia. Secundus casus est, quòd illi, qui sunt
apti ad spuẽdum sanguinem, non debent euacuari per vo D
mitiuum, ne ex nimio conatu ad vomendum sequatur
spurus sanguineus, quod est malum, quia sanguis vnde-
cunq; fluat superius est malum. Tertius casus est, quòd
non consuetis vomere non debet fieri vomitus fortis, es-
set enim tunc valde subita mutatio. ſ. à non vomente ad
fortiter vomentem, quibus quidem vomitus est valde
laboriosus, & ita esset ibi multus labor.

Quartus casus est, ꝙ pingues non debent euacuari per
vomitũ, quia pingues habent strictas venas, & ideo ma-
teria attracta superius ex conatu nimio ad vomendum
stomacho timendum est de ruptura venarum. Quintus
casus est, ꝙ non debet dari medicina vomitiua illis, qui
sunt dispoſiti ad synanchen, & de facili incurrunt eam: si
cut sunt illi, qui habẽt membra superiora versus gulam,
in qua parte fit synanche, debilia, illa enim membra de-
bilitate sua sunt impotentia materiam ad se tractam per
medicinam vomitiuam expellere, quæ ibi aggregata re-
manens facit apostema synanchicum.

Secunda regula est, ꝙ antequã detur medicina vomi-
tiua fortis, debet patiens disponi ad vomendum, nisi sit
dispositus, quia si esset habilis, & dispositus ad hoc, istud
sufficeret. primo ergo debemus ip um disponere, exhi-
bendo ei medicinam debilem vomitiuam.

Tertia regula est de illis, quæ debent disponi ad vomi-
tum, & quæ faciunt ipsum debiliter vomere. si enim vo-
lumus fortem vomitum, demus antea rem leuem facien
tem leuiter vomere, vt diuersos cibos simul, ciborũ enim
diuersitas stimulat stomachum ad expellendum, & vo-
mendum. Cibi enim assumptio vnius, reddit ipsum aui *Differen. Aui. conci-liatis.*
dum in retinendo, & in ipso delectatur secundum Auic.
in 1. licet videatur dicere contrarium primo lib. c. de fa-
stidio, ꝙ comestio vnius cibi solum generat fastidium,
& hoc est verum in diuersis mensis, nó tamen in eadem
mensa, siue comestione. Sed e conuerso reddit stomachũ
auidum. Bonum enim est nunc comedere vnũ cibum,
eras de alio, & post eras de altero; ne per comestionem
vnius, & eiusdem cibi qualibet die fastidium generetur:
sed in vna mensa plura comedere, fastidium facit.

Item cibi prępparantes ad vomitũ debent esse pingues, *Quare pin-guia vomi-tiua esse.*
quia tales habent multum dẽsum aerẽ in se, propter quod
natant in ore stomachi, & secum materiam deferendo ip
sum ad stomachi orificium eleuãt, & fastidium generãt,
& etiam multa vini potatio præparat ad vomẽdum. Vn-
de secundum Auic. in primo antiquitus solebant inebria
re se semel, aut bis in mense, vt vomitum prouocarent.

Quarta regula est, qui vult facere vomitum, & leuem
facere, faciat ipsum ieiunus; licet leuius fit post cibũ, quia
cibus corrumpitur ibi ab humoribus attractis, qui cor ru
prius cum humoribus in stomacho existens stimulat sto-
machum ad expulsionem sui per vomitum. Sed vomi-
tus fortis non indiget stimulante, nisi medicina data, &
humoribus per eam attractis. Item, quia humor motus
maius nocumentum inducit naturæ quam quies, ideo ip
se stimulat naturam ad sui expulsionem.

Quinta regula est, ꝙ cum triplex sit vomitus. ſ. fortis, *Vomitus tri-plex.*
C debilis, & mediocris. Primus fit per elleborum. Secun-
dus fit per semen raphani, semen rutæ, pulegium monta-
num, semen cæpæ, & porri. Mediocris fit per elleborum
intinctum cum raphano, siue infixum; ita, ꝙ raphanus
habeat solum odorem ellebori fm Aui. & debet hoc mo
do fieri. Radix raphani debet scindi, aut partiri, vel perfo
rari, & elleborus debet poni sub illa figura: & hoc adhuc
existente raphano in horto, & dimittatur per duos dies,
aut per tres, & tunc ille raphanus habebit odorem elle-
bori, & non substantiam, & iste est securus vomitus.

Sexta regula est, quod primo antequam fiat vomitus
fortis, debet præparari patiens, & debet dari ei vomitus
debilis hoc modo. Primo debet accipi raphanus, & scin
di per rotulas, & istæ rotulæ debent poni in oxymelle
simplici, aut diuretico, aut scillitico; & debet dari ad co-
medendum vna rotula qualibet die vsque ad diem quar-
tũ, & in quarta die cum hoc debet dari patienti de oxy-
melle, in quo fuerunt illæ rotulæ raphani cum decoctio-
D ne semitis rapha. ſe. porri, & cæpę.

Regulæ post vomitum seruandæ.

Visa sunt, quę facienda sunt ante vomitũ. nũc videamus
quæ fienda sunt post vomitum, de quo sunt septẽ regulæ.

Prima regula est, ꝙ post exhibitionem medicindę de-
bẽt oculi ligari cum plicis manuterginorum fm Auicen.
in primo, ne lædantur in vomitu, quia oculi in vomitu
sunt multũ grauati, quia multum cõpatiũtur stomacho.

Secunda regula est, quòd patiens debet moueri post
exhibitionem medicinæ, & vomere in meridie, quæ ho-
ra est calidior diei; motus enim iuuat medicinas ad expel
lendum, quia per motum mouetur, & caliditas trahit hu
mores ad superiora, ideo illa iuuat ad vomitum.

Tertia regula est, post vomitũ cõpletum debent os, &
facies lauari cũ aceto, & aqua tepida, et si parum de cinn.
ponatur, hoc est bonũ, & hoc duabus de causis. Primo, vt
per hoc auferatur mala materia, & sapor mali fumi in
ore remanẽtis, ideo os debet lauare cũ facie. Secũdo, quia

vomitus

vomitus nocet dentibus, ideo oportet os lauari. vnde E
Vide. videmus, ꝙ ſæpe vomentes habent dentes turpes valde, & humis duplex eſt cauſa. Vna cauſa eſt, quia materia calida ad ſuperiora trahit, quæ continue neruos debilitat, & laxat, ſicut balneum, quod neruos debilitat, cum nerui ſint phlegma coagulatum. Secunda cauſa, quia illi, qui ſæpe vomunt, hoc faciunt inordinare; quia illi qui poſt comeſtionem ſtatim vadunt dormitum, & poſtea vomunt, & hoc eſt malum quia natura cibum digerere incæpit, incomplete tamen, qui quidem cibus poſt indigeſtionem fit acetoſus; acetum enim dentibus nocet, & ideo melius eſt immediate poſt cibum euomere, antequã natura incipiat digerere. Malum eſt tamen quotidie, vel ita ſæpe euomere, ſicut faciunt aliqui, qui vomunt, vt poſſint melius comedere, ex hoc enim labore debilitatur natura multum, & hac de cauſa Gualterius de Cruce Epiſcopus Carnodenenſis fuit mortuus, quia conſuetus erat vomere, & vna vice conſecutus fuit languis, & ita mortuus fuit, quia bene vnam quartam, & plus ſanguinis per os vomendo emiſit. F

QVARTA regula eſt, ꝙ poſt vomitum cibum accipere retardet, quia ex vomitu multum natura debilitata eſt, & ideo ſtatim malum eſt cibum accipere, ſiue obiectũ; ſupra quò oporteret ipſam operari. quare oporteret ipſum morari, quia non poſſet complete digeri.

QVINTA regula eſt, quòd poſt vomitum retardanda eſt phlebotomia vſque ad tres dies, quia natura per vomitum multũ debilitata adhuc plus per phlebotomiam debilitatur.

SEXTA regula eſt, quia vomitus multum nocet ſtõ; & ideo debemus poſt vomitum ſtõm confortare cũ ſtypticis aromaticis, vt cum vino condito cum cinnamomo, quia cinnamomum eſt aromaticum, & ſtypticum.

SEPTIMA regula eſt, ꝙ ſi timemus, quòd vomitus nimis remaneat, aut perſeueret; debemus ipſum impedire, ligando fortiter extrema, diuertendo fluxum humorum ab ore ſtomachi; & ſtomachum confortando per emplaſtra ſtyptica, vt cum roſ. &c. prẽterea ponendo pedes in aqua calida, vt materia exterius trahatur, & ab ore ſtomachi diuertatur. G

Rex ante vomitum faciendæ.

COnſequenter reuertamur ad regulam rerum faciendarum ante vomitum. Et de hoc adhuc ponantur tres regulæ.

Prima eſt, ꝙ cum alicui aliquam oportet vomere choleram ardentem, ante vomitum debet cholera infrigidari per frigida ſtyptica ſupra ventrem poſita; vt per ſuccum cytoniorum, & ſimilia.

Secunda regula eſt, ꝙ vomitus à ſtomacho per ſe, & immediate euacuet, & ab alijs membris hoc faciat, hoc eſt mediante ſtomacho.

Tertia regula eſt, ꝙ vomitus eſt cõpetens in ægritudinibus longis, quarũ materia eſt frigida, & in quibus materia eſt coanguſtata; quia talis materia indiget forti euacuatione eradicãte, & quia vomitus eſt euacuatio fortis; ideo competit. vnde in paralyſi, in quartana, quotidiana, H
podagra, iſchiatica, arthretica, &c. cõpetit; quia materiã craſſam, & frigidam attrahit medicina vomitiua.

De medicinis.

VSque huc viſum eſt de electarijs, & ſyrupis. Nunc videamus de medicinis, & quantum ad iſtam lectionem ſpectat, dicamus de tribus harum. Prima eſt picra Gal. Secunda pilulæ ante cibum. Tertia pilulæ ſine quibus eſſe nolo. Videamus ergo de picra Gal.

Notandũ, ꝙ in antido. Nicolai ponuntur duæ picræ. Vna, quæ vocatur picra Gal. & eſt illa, quam vocat Aui. & Gal. hieram picram abſolute, & hæc eſt ſimplex.

Alia eſt, quæ vocatur hiera picra, quæ ab Aui. vocatur diacomiſtidos; & in iſta eſt pulpa. vnde prima eſt ſimplex, & ponit eã Raſis. ix. Almanſo. & Serap. in. v. iſta quę hic vocatur picra ab Auic. in. v. hiera picra abſolute, & à Gal. in. v. interiorũ, hiera picra ſimiliter abſolute eſt preſentis ſpeculationis. Et ſciendũ, ꝙ hæc eſt ſecuriſſima, & valde bona, & euacuat phlegma inuiſcatũ in ſtomacho, & in capite. vnde ſtõm purgat valde bene à materia in eo contenta, valet in paſſionib. oculorum ex ſtõ, ſicut dicit Gal. in v. interiorũ. Itẽ à capite attrahit. vnde Serapio in fine. vij. dicit, ꝙ ipſa rectificat rete mirabile, qđ eſt in ca.

Item euacuat malam materiã, & bonam dimittit ſm Auic. in iij. Item euacuat leuiter humores ſine moleſtia.

Item nõ attrahit à partibus remotis, vnde dicit Aui. ꝙ non tranſit hepar in ſua euacuatione, purgat caput, & euacuat materiã, ex qua fit colica, eũm fit ex phlegmate in inteſtinis inuiſcato, & attrahit materiam, ex qua fit paſſio iuncturarum, & maxime quando materia in ſtomacho abundat, illa vocatur hiera picra. i. amata, & dicitur ſacra à quibuſdam, quia partes ſacras euacuat, ſed nõ eſt verũ; ſed dicitur ſm Auic. in v. ꝙ eſt medicina diuina, quia ſicut diuina res agit occulte, & ſine ſtimulatione, ita iſta medicina agit occulte, & cum ſapientia. vnde dicitur hiera quaſi ſalua, quia ipſa ſaluat, & non facit læſionem; propterea fuit inuenta hiera ab antiquis, quia medicinæ ſimplices læſionem manifeſtam inducebant, vt pulpa, &c. Illa autem occulte. i. non inducendo aliquam ſenſibilem læſionem, euacuat humores illaudabiles à ſtomacho, & capite, relinquendo laudabiles. Ibi eſt aloe baſis, *Aloe.* & eſt triplex. ſ. ſuccotrinum, hepaticum, & caballinum melius eſt: & eſt calidum, & ſiccum in tertio; mundificat ſuperfluę cholerica à capite & phlegmatica à ſtomacho. aliquando autem lauatur, aliquãdo non, quando autem aloe abluitur, minus laxat ſtomachum, & ipſum cõfortat magis. Aloe vero non ablutum magis laxat, & minus confortat.

Tu dices, ꝙ Ga. vij. megatechni. dicit ꝙ aloe ablutum magis laxat, verum eſt quã alia, de quibus illic facit mentionem; nõ tamen magis, quam non ablutum. vnde ipſe dicit illud comparando aloe ablutum ad alia, non ad ſeipſum non ablutũ. de eius n proprietate eſt ſtomachum confortare, cum ſit ſtypticum, & amarum. vnde Serap. in vij. quamuis omnes aliæ ſimplices medicinæ inferant nocumentum ſtomacho: tamen aloe ſtomachum confortat. Aloe autem nocumentum facit, quia ſtomachum excoriat, quia diu remanet, & eſt tardæ operationis. ideo propter ſui remanentiam nocumentum inducit. vnde in diebus frigidis datum, aliquando facit mingere ſanguinem, hoc non facit ipſum attrahendo, cum nulla medicina ipſum attrahat; immo hoc eſt ipſum debilitando, & nocumentum inducendo. vnde nocet hepati, quia contra nocumenta medicinarum debemus adhibere refrænantia illa nocumenta: ideo contra primum nocumentum debemus cum aloe admiſcere bdellium, excoriationem impediens in hominibus frigidæ complexionis, quia bdellium eſt gumma calida, & tragacanthum in hominibus calidę complexionis obuiando. Secundo nocumento damus roſ. Ex aloe fiunt trochiſci. Aloes accipitur dra. i. bdellij. drac. s. & fiat puluis. iſte puluis aſpergatur ſucco abſynthij, aut aqua roſ. & fiant trochiſci, & eis vtuntur tempore competenti. Valet iſta picra ad purgandum phlegma de ſtomacho, & choleram de capite. ponitur in ipſa cinnamomum ad confortationem ſtomachi, quia ipſum eſt aromaticum; & ſtypticum. Et tu dices, ꝙ aloe ipſum confortat, non ergo eſt neceſſarium aliud confortans ſtomachum ibi apponere. Dico quod licet aloe per ſe confortet ſtomachum: quia ſtypticũ, & amarum eſt: ipſum tamen per accidens debilitat. ſ. euacuando, & confortantibus indiget, & acuitur ſcammonea; ſed non acuitur ſcammonea ad euacuandum phlegma, ſed ad hoc, vt ipſum faciat cito operari ſecundum Auicen. quia aloe eſt tardæ operationis, & debet cum pauca ſcammonea acui, ſed ſi iſta medicina, vel puluis aſpergatur cum melle, ipſa eſt debilior, quàm ſi aſpergatur cum ſucco abſynthij, aut cum aqua roſata.

De iſta picra poteſt dari ſecure vſque ad vnc. s. & tunc debet dari poſt materię digeſtiõnem. Sed ſi detur ante materiæ digeſtionẽ, dẽtur. dr. ij. cum aqua roſ. in ſero tũ melius eſt, vt detur in pilulis, quia eſt amara. Si acuatur cum ſcammonea poteſt dari, dra. ij. ad minus poſt materię digeſtionẽ. Acuitur aut cum ſcãmonea aliqñ; & tunc dicũt

quidam

quidam de scammonea, & ℔ proprer hoc ℔ ipsa est inimica stomacho, & ipsa nō debet puluerizari minute, ne adhæreat ori stomachi. Sed istud non inueni ab auctore, sed inueni quòd ipsa est raræ complexionis, ideo sua virtus minuitur, & exoluitur per puluerizationem. Ego tamen quando per meipsum facio illam medicinam, puluerizo minute, & ipsam aspergo cum syrupo violato, aut cum aliqua gūma liquefacta, vt tragacantho, & tunc pulueres alios cum hoc admisceo, & tunc crocus ponitur in ea ad confortationem cordis, quia hæc medicina est nocens cordi.

De pilulis ante cibum.

Pillulæ autem ante cibum sunt similes medicinæ prædictæ, parum tamen diuersæ, quia in eis ponitur rhabarba. quod non ponitur in pictra, & vocantur sic, quia dantur ante cibum, & etiam post cibum, nec etiā obseruamus in eis dictam, quia fm Aui. aloe cibum non corrumpit, euacuat a stomacho sine angustia; vnde cum aliquis non potest assellare, aut cum conqueritur de dolore stomachi, aut propter ventositatē, aut propter materiam phlegmaticam, tunc bonum est dare istas pilulas; quia ventositatem, fœcem, & materiam phlegmaticam euacuant, sed cauēdæ sunt in tempore calido, quia in eis sunt multa calida.

Pilulæ sine quibus esse nolo, sunt similes prædictis, sed parū contrariæ, pilulæ. s. rotundæ, sine quibus, &c. propter earum efficaciam. ipsæ. n. purgant omnes humores, scilicet phlegma, choleram, & melancholiam; & valent contra multas passiones: recipiunt. n. medicinas omnes humores purgātes. Nunc quæratur vtrum medicina euacuet materiam, quam inuenit in stomacho, & videtur qd sic, quia est ei inimica, nisi non euacuaret, ergo &c.

Item medicina hēt eandē proprietatē cū materia contēta in stō, & in alijs mēbris; sed ab alijs euacuat materiā, ergo et à stō. Oppositū arguitur per argumentū Serapio. in vij. contra illos, qui dicunt, ℔ medicina euacuat, & attrahit quia venit ad mēbrū, siue ad humorē. contra quos dicit, & ℔ si tūc medicina ad humores veniret, hoc non posset esse, vt attraheret, quia tunc amans amatum cōtingeret, & non fieret motus, cum ergo in stō sit coniunctio medicinæ cū humore, medicina non trahit à stomacho.

Solutio ad hanc positionē, ego dico, ℔ si materia mala solū esset contenta in stō, ego non darem medicinā attrahentem, sed lenitiuam, aut compressiuam, aut mordicantem. Si vero daretur medicina attrahens, ipsa attraheret à stomacho, & non euacuaret quatuor de causis.

Prima est, quia stōm mordicaret, cū ipsa sit calida, & acuta, qui mordicatus, quod in se cōtineretur, expelleret.

Secunda causa est, quia medicina mouet materiam, quæ mota maius nocumentum induceret quam quieta, & magis stimulat stomachum, vt expellatur.

Tertia causa est, quia medicina existens in vna parte stomachi materiā sparsam in diuersis partibus stomachi aggregat circa febrem, quæ aggregata in vno loco nocumentum inducit, & magis stimulat, ut expellatur.

Quarta causa est, quia medicina non vtitur omnibus partibus humoris, sed alicui tātum coniungitur, & ideo partes, quibus non coniungitur, ad se nō trahit, sed illam partem, cui ipsa coniungitur trahit, & ideo quatuor de causis materiam, quam ipsa inuenit in stomacho ad se trahit. s. mordendo, mouendo, aggregando, & attrahendo; & sic per dicta patent rationes ad oppositum. Et si vellemus saluare partem oppositam, tunc ad rationem Serapionis respōderemus sic, quia licet medicina habeat aspectum ad humorem existentem in stomacho, & in alijs membris. dico quòd hoc est verum, non tamen oportet, ℔ si medicina attrahat ab alijs mēbris, quod propter hoc attrahat à stomacho, quia materia existens in stomacho medicinæ coniungitur; medicina enim materiam in stomacho attraheret, nisi ei coniungeretur. Item medicina tribus alijs modis habet euacuare quam attrahendo, sicut dictum est superius,

An sit aliqua medicina euacuatiua sanguinis.

Consequenter quæritur de istis medicinis euacuatiuis scilicet vtrum sit aliqua medicina euacuatiua sanguinis, & videtur ℔ sic, quia dicit Isaac in. i. viati. cap. cephaleæ passionis. Quæ prosunt choleræ, prosunt sanguini; sed quæ prosunt choleræ, choleram euacuant; & quæ prosunt sanguini euacuant sanguinem. ergo illa medicina, quæ euacuat choleram, euacuat sanguinem; sed habemus medicinam euacuatiuam cholerę, ergo habebimus medicinā euacuatiuā sanguinis. Itē sanguis est nobilior alijs humoribus; sed aliqua medicina est deputata ad euacuādū alios humores, ergo ad sanguinē euacuandū; si aliter, tunc nō esset nobilior. Itē Aui. in ij. dicit, ℔ pulpa euacuat sanguinē. Item rō per auctoritatē, quę solui nō pōt, dicit Haly abb. supra techni. ℔ Ga. fecit sufpēdi illū, qui talē medicinā dedit, ergo fuit, & est. Contra dicit Gal. ℔ medicina non vacuat humorē, qui est in venis, id est sanguinem, sed phlebotomia. Cōsequenter quæritur, dato ℔ sit talem medicinam ponere, vtrum bonum esset eam dare: & videtur quod sic, quia sicut alij humores peccant, ita sanguis peccat: sed bonum est humores peccantes per medicinam euacuare, ergo, & sanguinem peccantē. Oppositū vult Haly abb. per auctoritatē dictam.

Solutio. dicendum, ℔ possibile est aliquā medicinam euacuare sanguinem, licet ea nō vtamur, & quare ea non vtemur? Quia dato, ℔ esset medicina sanguinis euacuatiua, & habens respectum ad sanguinem, tamen ipsum non euacuaret, nec attraheret, sicut alij humores à suis medicinis euacuantur: si enim esset medicina sanguinis euacuatiua. s. pulpa, si euacuaret sanguinem, ipsa euacuaret non euacuandum, & non euacuaret euacuandum, quia secundum Serapio. vt dictum est supra, humor non proprius medicinæ aliquando euacuatur citius à medicina quam humor non proprius citius dimittatur ire à natura, quam humor proprius, & tunc per medicinam citius expellitur, & attrahitur humor non proprius medicinæ, quam proprius. vnde cum medicina proprium attrahit humorem, quem respicit quam alium, nisi ipse sit magis dilectus a natura, quā alij humores secundū Isaac. cū ipsa sit quasi filius dilectus naturæ, & alij quasi superfluitates respectu illius, cum sanguis plus iuuet naturam quam alij humores. ideo per medicinam sanguinis aspectiuam, si ipsa esset, prius attraherentur, & euacuarentur alij humores quam sanguis; vnde si solus sanguis peccaret, dato hoc, licet forte istud nō sit verum, tamen adhuc solus sanguis non euacuaretur, neque prius, vt visum est, immo alij humores. Itē fm Philoso. iij. de animalibus, via recta debet eligi, & tortuosa vitari, sed phlebotomia est rectior, & securior euacuatio sanguinis, quam pharmacia, & phlebotomia omnes humores euacuat simul, & magis sanguinem, cum magis abundet, & pharmacia non, vt visum est supra, ergo phlebotomia debet eligi ad euacuandum sanguinem, & non pharmacia. Item euacuatio fit duplici de causa, aut propter humoris abundantiam, aut propter humorem corruptum. igitur si fiat euacuatio sanguinis, aut hoc fiet, quia sanguis abundat, aut quia erit corruptus. Si quia sanguis abundat, tunc igitur alij humores ēt abundabunt, quia si sanguis abūdat, hoc erit propter bonum nutrimētū bonum chymū generās, & virtutis digestiuę fortitudinem. pp ista nō generatur solus sanguis in abundātia, immo cū hoc alij humores, cū sint pp sanguinis iuuamentū. ergo abundante sanguine nō debet solus sanguis euacuari, sed oēs. Melius autē euacuantur per phlebotomiā, quā per pharmaciam, ideo ad euacuandū sanguinem peccantē sua quantitate nō debemus vti pharmacia. Si vero sanguis sit euacuandus pp eius corruptionē, tunc sua multitudine, & corruptione alios humores corrūpet, cum ipse sit plus in corpore humano quā alij humores. Et propter hoc dicit Gal. quod synocha fit de omnib. humoribus corruptis in omnibus venis, & ita sanguis sine alijs non est euacuandus, sed omnes insimul, & tunc idem quod prius. Sed alij humores possunt abundare plus debito, & corrumpi sine sanguine, ergo ipsi sunt euacuādi sine sanguine; et hoc per pharmaciam,

maciam, ergo, &c. & ideo alij humores naturaliter ſunt euacuandi per pharmaciam; ſed ſanguis non, quia eius euacuatio per pharmaciam eſt innaturalis. Ideo dicit Haly abb. quod Gal. fecit ſuſpendi, &c. quia eius euacuatio per pharmaciam eſt naturalis. Si velimus ponere, ꝙ ſit dare talem medicinam, poſſemus reſpondere ad rationem in oppoſitum. Et primo ad prima dicẽdum, ꝙ iſtud verbum, quod prodeſt choleræ, prodeſt, & ſanguini, eſt intelligendum non de medicina euacuante, ſed de medicina alterante. Quæ. n. proſunt choleræ acuitatem eius extinguendo, proſunt ſimiliter ſanguini. Vel ſi illud intelligitur de euacuatiua, debet intelligi ſic. Quæ proſunt choleræ ipſam euacuando, proſunt ſanguini ipſum mundificando: quoniam per euacuationem choleræ ſanguis mundificatur. Ad aliud, quod eſt de pulpa, dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ pulpa euacuat ſanguinem, & ſoluit ipſum, nõ tamen attrahit ipſum, ipſa enim ſoluit, & euacuat ſanguinem, ſi cum pulpa ſit medicina fortis, ipſa mẽbrum valde debilitando, facit ipſum dimittere abire, ꝙ in ipſo continetur, quod eſt ſanguis, & ideo pulpa ſoluit, & euacuat ſanguinem, cum ipſe ſuperfluit, non tamen attrahit ipſum. Ad aliud patet ſolutio per prædicta.

Ad ſecundam quæſtionem, ſoluta eſt, quia non eſſet bonum dare eam propter cauſas prædictas.

Ad argumentum in oppoſitum, cum dicit, ꝙ ſanguis aliqñ peccat, & eſt malus, ſicut alij humores; ergo bonũ eſt, tunc ipſum euacuari per pharmaciam, ſicut alios humores peccantes. dicendum ꝙ hic eſt fallacia cõſequentis, vel melius hic eſt fallacia figuræ dictionis, quia non ſequitur, ſi ſanguis ſit malus, qđ hoc modo euacuaretur, ſ. per pharmaciã, quia alio modo poteſt ſecurius euacuari, ſcilicet per phlebotomiam, & ſic ſolutum eſt totum.

Pilulæ aureæ, pilulæ quia rotundæ, vt diximus, aureæ dicuntur ad ſimilitudinem auri, &c.

Pilulæ octomeræ, id eſt de octo ſpeciebus, humores ſpiſſos à capite deponunt, & viſum oculorum clarere faciunt, catarrhum prohibent, &c.

Hiera picra Gal. hiera, id eſt ſacra; picra, id eſt amara. facit ad diuerſas capitis paſſiones aurium, & oculorum diſtemperantiam. ſtomachum quoque optime purgat. cauſas hepatis emendat, &c.

Hiera picra Conſtantini: quid ſit hiera dictũ eſt, ſimiliter Conſtantini ab auctore Conſtantino, qui eam cõpoſuit. valet ad recuperandum viſum, & recipiendum, &c.

Hiera picra Abbatis, de qua iam diximus quid ſit: ſed ad quid valeat dico, quod phlegma, & melancholiam purgat, &c.

De euacuatione per phlebotomiam.

SVperius viſum eſt de euacuatione, quæ fit per ſeceſſum, & etiam de euacuatione, quæ fit per vomitum: quæ quidem euacuationes ſunt ſpeciales, & electæ, quia ipſę euacuant vnum humorem ſpecialem, & non omnes humores. Nũc videamus de ea, quæ fit per phlebotomiã, & eſt vniuerſalis euacuatio, & communis. Quare autem phlebotomia ſit euacuatio vniuerſalis, & communis habetur à Gal. iiij. particula apho. In pharmacijs talia educere oportet, &c. Sed euacuatio dicitur vniuerſalis dupliciter. vno modo, quia eſt omnium humorũ euacuatiua. alio modo ab omnib. partib. corporis ipſa euacuat. Vtroque modo dicitur phlebotomia eſſe vniuerſalis, primo modo ſm Gal. ſupra iſtum apho. vbi cibus præter naturam intrat, &c. Item ſupra illum aphoriſmum ex ęgritudine cibum accipiens, ꝙ ipſa eſt euacuatio vniuerſalis. Secundo modo dicit Gal. ſupra apho. vj. ſi dolor à dorſo, &c. & hanc duplicem vniuerſalitatem tangit Aui. cum dicit, quòd phlebotomia eſt euacuatio vniuerſalis, quia toti corpori conuenit, quæ multitudinem humorũ euacuat, per hoc tangit vniuerſalitatem humorum.

Circa phlebotomiam ſunt ſeptem conſideranda. Primo qui ſunt illi, in quibus phlebotomia eſt cauenda. Secundum eſt, propter quid phlebotomia eſt facienda, & in quo. Tertium eſt, in quo tẽpore morbi phlebotomia eſt facienda, & in quo non. Quartum eſt, in quib. hominibus competit phlebotomia. Quintum eſt quid ſit faciendum ante phlebotomia. Sextum quid ſit faciendum in phlebotomia. Septimum quid ſit faciendum poſt phlebotomiam.

Quibus ſit exhibenda phlebotomia.

DE duobus primis ad præſens videamus. quorum primum eſt, in quibus hominibus phlebotomia eſt cauenda, & ſuſpendenda; & quare in quibuſdam hominibus phlebotomia eſt cauenda. Sunt autem xi. cauſæ.

Prima cauſa eſt cibi aſſumpti indigeſtio. vnde ſi aliquis in veſpere multum comederit, & in mane adhuc ſentiat dolorem, vel odorem, vel ſapotem cibi aſſumpti; per hoc ſignificatur, quòd cibus nõ eſt digeſtus, tunc non oportet phlebotomari, quouſque fuerit facta completio digeſtionis. vnde Gal. iiij. megatechni. Phlebotomia eſt ſuſpendenda quouſq; fiat cibi digeſtio. cauſa eſt, quia ſm Auic. in primo, tria ſunt attrahentia. ſ. vacuum, calidum, & tota ſpecies. ſi ergo per phlebotomiam à vena ſanguis euacuaretur, cibum indigeſtum a ſtomacho, vel ab hepate attraheret; qui indigeſtus veniens ad membra non corrigeretur, quoniam tertia digeſtio non corrigit peccatum ſecundæ, ſi peccatum ſit magnum. propter quod in membra non conuerteretur, & ibi remanens poſſet eſſe cauſa ægritudinis.

Secunda cauſa, quare phlebotomia eſt cauenda, eſt alia euacuatio. Vt quando eſt fluxus menſtruorum, aut hæmorrhoidarum, tunc non debet fieri euacuatio, quæ dicitur phlebotomia, & hoc eſt verũ ad euacuationem, licet ad diuertendum materiam poſſit fieri, & hoc dicit Gal. ix. megatechni.

Tertia cauſa, eſt ætas magna, vt ſenium, vnde dixit Gal. ix. megatechni. Senibus phlebotomia non competit. cauſa eſt, quia ſm Gal. & Haly abb. in techni in conualeſcentibus, & ſenibus eſt paucus ſanguis bonus, & multus malus. Sed ſecundũ Aui. in 1. c. de phlebotomia. ſi ſanguis bonus ſit paucus in corpore, & malus multus, phlebotomia rapit bonum, & dimittit malum, & ideo in talibus non conuenit phlebotomia.

Quarta cauſa, eſt ſtomachi mala diſpoſitio. ſicut accidit in quibuſdam hominibus, in quibus humor cholericus incipit pluere ad os ſtomachi, & apti ſunt ad cholericum vomitum, & de facili vomunt, & apti ſunt ad vomitum, & ſoliti ſunt non habere faſtidium: in talib non conuenit phlebotomia, quia per phlebotomiam humores commoti ad os ſtomachi mouentur, tanquam ad locum conſuetum, & quia membrum eſt debile, & impotens illi fluxui reſiſtere, ideo multa mala per phlebotomiam accidunt illis, & hæc eſt vna cauſa, quare aliqui in phlebotomia ſyncopizant. ſ. quando cholera ad ſtomachum fluit, quæ mordicando ſtomachum ex compaſſione cordis ſyncopim ducit, &c.

Quinta cauſa, eſt debilitas virtutis. Phlebotomia. n. eſt euacuatio fortis ſm Gal. ij. aphor. in quo morbo, &c. & ſecundum Gal. iiij. ſimplicis medicinæ, virtus debilis non poteſt pati fortem euacuationem.

Sexta cauſa eſt, ætas, puerilis, ſcilicet ante nonum annum, vnde Galen. xi. megatechni. non debent phlebotomari niſi habeant nouem annos ad minus cauſa eſt, quia corpora puerorum ſunt facile ſolubilia à calore extraneo: ideo debilitãtur multum ex euacuatione forti facta per phlebotomiam.

Item quia indigent nutrimento, duplici de cauſa, ſcilicet propter augmentum, & nutrimentum; ideo minutio ſanguinis non competit eis. Item quia facile exoluuntur à calido extraneo, ſufficit quod ab eis diſſoluitur, propter quod non indigent phlebotomia.

Septima cauſa, eſt corporis, ſiue compoſitionis raritas, & cauſa eſt viſa. Quia ab eorum corporibus multum reſoluitur. ideo ſufficit eis iſta exolutio, nec aliqua euacuatione indigent. vnde Gal. ix. megatechni, Raris corporibus eſt phlebotomia contraria; in talibus enim fit facile reſolutio, ideo ſufficit, quod ab eis diſſoluitur.

Octaua

Octaua causa, est complexionis frigiditas. cum enim fm Gal. in megatechni, phlebotomia infrigidet, augmentaret frigiditatem, quare infrigidat. causa est secundum Isaac in vrinis, quia sanguis est fundamentum caloris naturalis, & illud in quo calor naturalis confortatur, & quia phlebotomia sanguinem euacuat, ideo, & calorem naturalem, & tunc per consequens infrigidat.

Nona causa est humorum cruditas, & viscositas, & tunc cauenda est phlebotomia fm Gal. xij. megatechni. cap. ij quia augmentatur cruditas humorum, & propter hoc in morbis longis non est facienda phlebotomia fm Auic. quia cruditas humorum augmentaretur, & virtus debilitaretur, & morbus prolongaretur: & ideo timendum est de casu virtutis, & propter hoc dicit Auic. quod in morbis chronicis facienda est pharmacia ante phlebotomiam, & non phlebotomia ante, licet vtraque euacuatione indigeat. Sed cruditas potest accidere duab. de causis. Prima causa est propter abundantiam humorum calorem suffocantium, qui debilis, & suffocatus, humores generat crudos; & tunc bene conuenit phlebotomia. Vnde Gal. ij. suo lib. c. de hydropisi dicit, q̃ phlebotomia in principio hydropisis hyposarcæ conuenit, quando prouenit ex multitudine sanguinis mẽstrualis. cum prohibeamus fluere mẽstrua propter aliquam causam; aut ex multitudine hæmorrhoidarum, quia sicut ignis paruus sub multa lignorum congerie suffocatur, & remota aliqua portione lignorũ ignis fortificatur, similiter est de calore innato suffocato sub humorum multitudine, &c. Secunda ratio cruditatis humorum est caloris innati debilitas, vt in illis, qui sunt debilis cõplexionis; & in illis, qui habent longam ægritudinem, & in senibus. tunc. n. non cõpetit phlebotomia, quia per hoc augmentaretur cruditas fm Auic. non quotiescumq; videris signa repletionis est phlebotomia facienda, vt quando humores sunt crudi in corpore; & hoc dicit Gal. in xij. megatechni, quia tunc cauenda est phlebotomia; corpus enim infrigidaretur, & humores magis crudarentur. debet ergo sanguis dimitti, vt humoris cruditatem digerat.

Decima causa. est indebita aeris dispositio, vt si sit aer nimis calidus, aut nimis frigidus, aut siccus, aut humidus, aut turbidus. vnde sub cane, &c. quia est nimia caliditas, & siccitas; & ante canem, quia ibi est nimia frigiditas, & humiditas, molestæ sunt purgationes, vt habetur. iiij. aphori.

Vndecima causa, est corporis nimia inflammatio, & doloris vehementia. Vnde Auic. in. i. & Gal. dicunt, q̃ in febre fortis inflammationis, & in apostemate vehementis doloris non debet fieri phlebotomia.

Qua de causa sit exhibenda phlebotomia.

COnsequenter videamus causas, propter quas debet fieri phlebotomia, & sunt quinque causæ, prima est directa, aliæ indirecta.

Prima, quæ est directa, vt abundantia sanguinis euacuetur, siue abundantia sanguinis in qualitate, siue in quantitate, aut vtroq; modo secundum Auic. in. i. Duo sunt genera hominum, qui sunt phlebotamãdi, quorum vnus modus est. Illi homines, qui sunt præparati cadere in ægritudines, vt qui habent abundantiam sanguinis in quantitate, & reliquum genus, est genus hominum, qui iam in ægritudinẽ inciderint, propter humorum & sanguinis abundantiam, vel malitiam. Sed differenter phlebotomia fit propter ista, quia si propter sanguinis abundantiam debet fieri phlebotomia multa. Sed si in qualitate peccat, vel fit malus, debet fieri pauca. Vnde Gal. ix. megatechni, si sanguis sit malus in corpore, debet euacuari paulatim, & ideo peccant multi, qui quando vident sanguinem malum, phlebotomant se quousque videant exire bonum, & forte prius totus sanguis exiret, quam exiret bonus, sed debet fieri pauca euacuatio, & tunc secundum Gal. in casu isto priusquam fiat phlebotomia, debet diæta sanguinem bonum generans exhiberi, vt loco mali sanguinis bonus generetur, & postea debet fieri post modicum tempus phlebotomia pauca; & sic deinceps, ista phlebotomia est directa, quia fit per se ad euacuationem illius, q̃ per se debet per phlebotomiam euacuari, vt cum humor, siue sanguis principaliter tantum secundum quòd cum eo sunt alij humores.

Aliæ causæ sunt indirectæ, quarum prima est morbi magnitudo, & magnitudo pulsus. vnde Gal. particula prima apho. supra illum aph. Quæ egeruntur non multitudinem considerare oportet, sed quomodo egeruntur, &c. dicit quod non est melior medicina in apostemate vehementis inflammationis, & similiter in feb. & in dolore forti, quam phlebotomia. Sed illa videntur esse contraria prædictis, quia prius dictum fuit, q̃ in dolore forti, & in febre vehementis inflammationis nõ conuenit phlebotomia; modo dicitur quòd competit. propter quod distinguendum est, q̃ duplex est phlebotomia, quædam regularis, & artificialis, & ista non competit in dolore forti, neq; in febre vehemẽtis inflammationis: cuius causa est, quia fieret virtutis motus agitatiuus, qui est cõtrarius naturæ, cum sit difformis. motus enim agitatiuus, tractus, & pulsus ad partes diuersas per phlebotomiam fieret ad locum apostematis; & ex dolore forti fieret tractio ad locum doloris, & ita agitando in febre vehementis inflammationis augmentaretur inflãmatio per phlebotomiam paucam, quia phlebotomia cõmouet humores, qui commoti magis inflammantur. Sed tum phlebotomia vsque ad syncopim debet fieri, illa enim cum vocat attractionem doloris non facit motum agitatiuum, quia enim similiter euacuat ipsam materiam, similiter tollit inflammationem cum non sint humores ibi, qui commoueantur, & calefiant, & maiorem inflammationem inducãt, & q̃ hoc sit verum, patet per intentionem Auic. eodem loco, & per intentionem Gal. dicto apho. Aliter soluitur sic, quòd inflammatio aliquando fit in febre dupliciter, aut propter materiæ acuitatem, aut propter materię multitudinẽ. Si fiat febris, aut dolor propter materiæ acuitatẽ ex materia cholerica, tunc non cõuenit phlebotomia, quia tunc magis acueretur, & inflammaretur, quia tunc frenum choleræ, scilicet sanguis tolleretur, qui quia calidus, & humidus, & ita temperatus, malitiam choleræ reprimebat: ideo non debet euacuari. vnde similiter in febribus acutis, vt in causone, & similibus, non debet fieri phlebotomia, licet forte non sit verum secundum Auic. in iij. Et ideo prima solutio melior est. Alio modo fit febris propter materiæ multiplicationem, siue propter sanguinem multum oppilantem, siue prohibentem humorum euaporationem, qui remanentes in corpore inflammationem inducunt; & in hoc casu conuenit phlebotomia, vt in synocha. similiter in dolore, qui fit ex materiæ multitudine, propter membri intentionem extra naturam sibi debitam conuenit phlebotomia. Sed prima solutio melior est patet igitur quod non est contrarietas in dictis prius, & hic.

Secunda causa indirecta, quare fit phlebotomia, est, vt trahatur materia ad viam illam, per quam debet euacuari. vnde in retentione menstruorum, aut hæmorrhoidarum, debet aperiri saphena fm Gal. & secundum Auic. vt trahatur materia, scilicet sanguis inferius.

Tertia causa indirecta, est vt trahatur materia ad locum contrarium illi loco, ad quem fluunt humores. vnde in nimio fluxu menstruorum debet fieri phlebotomia de basilica, vt trahatur materia ad contrarium, & diuertatur à fluxu, & propter hoc dicit Gal. ij. acutorum, quòd in pleuresi sinistræ partis debet fieri phlebotomia de brachio dextræ partis, vt diuertatur, & trahatur materia ad locum cõtrariũ loco, ad quem declinat. similiter si fiat in dextra, phlebotomia debet fieri in sinistra parte.

Quarta causa indirecta, est, vt per phlebotomiam vna portio materiæ euacuetur, & natura potentior sit supra residuum, & sic competit phlebotomia, cum repletio est in corpore, ne fiat apostema; quia natura debilis respectu regiminis illorum humorum. ideo vna portio illius materiæ est euacuanda, ne propter impotentiam naturæ in regendo illam materiam, illa materia fluat ad aliquem locum debilem, in quo aggregetur, & apostema generetur.

De

De medicinis caput purgantibus.

SVperius dictum est de quibusdam medicinis humores à capite trahentibus. Nunc adhuc de quibusdam medicinis caput purgantibus, & euacuantibus dicamus, quarum quinq; medicinæ sunt huius lectionis. Quarum prima est pilulæ aureæ. secunda est pilulæ octomeræ. tertia est hiera picra Gal. quarta est hiera picra Constantini. quinta est hiera picra Abbatis. Et ista quinque habent quasi eandem virtutem.

Vnde primo dicamus de pilulis aureis. Dicuntur autē pilulæ a pila, quia sicut pila est rotunda, ita pilulę sunt rotundę. Et causa quare datur in figura rotunda est, quia figura sphęrica non tangit planū, nisi in puncto; sed concauum ipsa tagit vndiq; qñ igitur pilula ponitur in stō concauo, æqualiter tangitur ab omni parte stomachi: & ita vndiq; æqualiter, & in omni sui parte ad actum mouetur per calorem stōi: & ideo in qualibet sui parte ad actum reducta attrahit ęqualiter vndiq; ab omnib. alijs mēbris, & dicuntur aureę ab auro per metaphorā, quia sicut aurum est preciosius alijs metallis, ita istæ pilulæ ad cōplendū suos effectus, ad quos faciēdos dantur, sunt preciosiores alijs pilulis comparatis ad suos effectus complendos.

Istæ dictæ pilulæ aureæ attrahunt choleram, & phlegma, primo a capite, secundario ab alijs mēbris, & quia caput purgant a dictis humoribus, ideo acuunt visum debilem, et debilitatum ex humorū abundantia in stomacho cōtentorum; & auferunt ventositatem a stomacho, quia auferunt phlegma; ex quo eleuatur ventositas: & etiam quia habent in se alienam caliditatem, & aliqua ventositatē consumentia, vt anisum, & fęniculum. In ista medicina sunt pro basi Aloe, & diagridium, de aloe prius dictum est, nunc videamus de scāmonea. si autem ponitur hic de colocynthide, ponitur ad confortationem aloe.

Scammonea est succus herbæ, quæ ab Auic. vocatur volubilis. scammonea potest puluerizari, & quæ cito puluerizatur melior est. Item vnum signum ad hoc est, si ponatur in aqua frigida, & cum manibus tangatur, & comprimatur, si ipla faciat aquā albam, sicut lac, ipsa est bona. Et est calida in tertio, & plus. quia cum ea acuūtur medicinæ, & pilulæ aureę, & benedicta, &c. Et electaria, & doses, quæ dantur de die in diem. Aliquando acuuntur medicinæ cum scammonea cocta, vt doses medicinarum datæ de die in diem. Aliquando cum non cocta, aut electaria, & medicina quæ non est cocta vocatur scammonea. Sed quando, est cocta vocatur diagridium, quod coquitur a quibusdam sic, quia tegitur pasta, & in furno ponitur, illa pasta cocta, scammonea erit cocta. Aliquādo coquitur inuoluta in folijs caulis, & exponitur calori tēperato propter debilem coctionē. Tertio posset coqui meliori modo sic. accipiatur coctanum, & cōcaueatur prius frusto quodam remoto ab eo concauo; & postea scammonea in eo ponatur, & postea obturetur illud orificium cum frusto ab eo prius ablato, aut cum pasta; & tunc ponatur in furno calido temperate, & coquantur, & quando coctanum est coctum, scammonea est melior, quia scammoneæ malitia per coctanum reprimitur, cū scammonea sit inimica stomacho, & coctanū a sua substantia, & a sua complexione iuuet stomachum contra nocumenta inducta ex scammonea. Scammoneæ proprietas est, quia ipsa educit choleram, & alia superflua, & fortius educit choleram, quàm elleborus. Item ipsa attrahit a remotis partibus, quod educat fortius dicit Auic. j. scammonea educit choleram fortiter. Hoc idem dicit Rasis. viij. Almansoris, quod ipsa educit cholerā, & alias abundantias superfluas. Dicit Rasis in diuisionibus, quod educit choleram fortius. quam elleborus. Dicit Serap. in vij. & Haly abb. ij. practicæ in dispositione regali ad extremitates ducit humores vbicumque sint, & ita a remotis euacuat. Sed ipsa habet tria nocumenta, primo nocet stomacho mordicando ipsum plus, secundum Serapio. in vij. quàm aliæ medicinę, nocet intestinis ipsa excoriando secundum Auic. in ij. Item tertio nocet cordi secundum Auic. in ij. Et quia fm nocumenta, quæ inducit, debent esse remedia. ideo istis tribus nocumētis obuiando, debemus tria membra confortare. s. stomachum, cor, & intestina. Etiam dicunt auctores, q; scammonea debet præparari cum cymino, aniso, croco, & sale pauco, & bdellio; & illa puluerizata, & scammonea conficiatur cum succo cytoniorum, quoniam prohibent stomachi debilitatem ex scammonea; ideo scammonea data cū aloe, & myrobalanis securior est, quia talia stomachum confortant. Et ideo electarium de succo ros. inter omnia electaria acuta, quæ videamus, est artificialis, quare ibi est ros, quæ habet stomachū confortare, & intestina, sandalum, & spodium reprimunt nocumentum, quod infert scammonea hepati. Camphora reprimit nocumentum, quod ex scammonea est præparatum cordi. Cum ergo vis præparare scammoneam, pone cum ea prædicta, & pone cū ea mastichē, & anisum, mastix confortat stomachum cō stringendo, & anisum ipsum calefaciendo, & conficiatur cum bdellio, vt refrænet intestinorum excoriationem. crocus ibi ponitur, vt refrænet malitiam cordi illatam. sal ibi ponitur, vt scammoneam faciat citius descendere, vt ipsa minus remanens, minus noceat.

In istis pilulis aureis sunt ro. se. fęniculi, anisi, quia & stomachum confortant, & ita scammoneæ malitiam reprimunt. crocus, quia cor confortat. colocynthis confortando aloes. ℞. aloes, diagridij. ana drach. v. ros. sem. apij, ana drac. ij. & s. anisi, fęni. ana drac. ij. s. croci, colocynth. interioris, ana drac. i. dosis huius medicinæ est drac. xxij. ad plus earum recepta, quę ibi ponitur est drac. & in istis. drac. 22. sunt drac. v. scammoneæ, vnde in qualibet drac. istarum pilularum sunt bene tres partes vnius denarij, & istud est magnū quid. ideo non debet dari in magna quantitate. Si voluerimus euacuare phlegma magis, quā choleram, debent acui cum pulpa. si magis choleram, quam phlegma, tunc acuantur cum scammonea. Non dentur nisi post digestionem medicinæ: & si non ducant, debent acui amplius secundum humoris exigentiam. Item ros. quæ sunt in eis stomachum confortant, & intestina, ne ista medicina intestina excoriet.

Et nota, quod electarium calidum nō debet acui cum scammonea, bene peccant qui plirim, aut zingiber conditum cum scammonea acuunt, sed frigida electaria debent acui cum fræno posito cum eis.

De pilulis Humeris. Pilulæ octomeræ sic dicuntur, quia ex octo speciebus cōponuntur, & fere valent idem, quod prædicta medicina, & quia non est in vsu, ideo non facio vim.

De hiera picra Gal. Hiera picra Gal. est valde bona, & in vsu est, & est illa, quæ vocatur hiera picra Gal. & vocatur ab Auic. diacolocynthidos, quia in ea colocynthis ponitur, choleram, & phlegma purgat a capite valde bene, magis tamē phlegma quam choleram. Ab alijs membris parum purgat, & secundario; sed a stomacho, & capite malam materiā purgat, & hoc primo non debet dari in febre, neq; in complexione calida, sicut patet in pilulis aureis, sed in humorib. frigidis tantum, & differt a picra Gal. de qua habuimus prius, quia in ea est plus, quam in picra, s. turbith, colocynthis, & agari. dosis eius post digestionē audacter est drac. ij. Sed si acuatur cū pulpa, aut esula fortior erit, esula tamen est timenda multum, quia nauseatiua multum. Et istis duobus modis debet dari post digestiuum. Dentur tamen aliquando de octo diebus in octo dies. dra. ij. sine digestione materiæ. melius tamen est, quod detur syrupus, aut aliquando tamen si præcesserit aliqua euacuatio, dentur. dra. ij. de ea sine digestione præcedente. melius est tamen dari eam post digestionem. *Dosis.*

De hiera picra Constantini. Hiera picra Constantini optima est, & dicta est sic ab inuentore. respicit stomachum, quia in se est confortatiua stomachi. recipit, vt omnes, quinque myrobala. & tunc valet ad visum reparandum, proprie quando visus est debilitatus ex fumis eleuatis a stomacho ad caput. Phlegma euacuat, & omnes humores præter sanguinē. non est multum in vsu. vnde in apothecis non multum inuenimus eam, nisi faciamus eam fieri. datur post digestionem, vnc. s. vel dr. vi. sine digestione, drac. ij si volumus eam acuere cum scammonea, drac. ij.

Hiera picra Abb. valet ad phlegma purgandum melancho-

lancholiam, & ad guttam, quæ fit ex frigido, & ſicco humore, vnde videntur membra eſſe contracta. valet paralyticis, vnde eſt fere eiuſdem effectus cum hiera picra Ga. habet enim in ſe turbith, colocynthidē, epithymum, coſcutam. mundificat ſanguinem, &c. non eſt in vſu. datur ad pondus hieræ picræ de ea ſcilicet ad pondus vnc. s. quia non eſt multum fortis, & in ſua recepta eſt lib. i. & non eſt de ſcammonea ibi, niſi drach. i. & s.

De modo exhibendi medicinas.

VIſo prius de digeſtione, & euacuatione, nunc queramus de modo exhibēdi medicinas, & quia in recto modo exhibēdi medicinas, primo debent acui, ſecundo exhiberi. Ideo primo dubitatur de earum acumine, & circa hoc primo quæramus. Quid ſit acuere medicinam. Dices forte, qd eſt eā facere laxatiuā, tunc ergo nulla medicina eſſet laxatiua niſi acuta, quod falſum eſt. Si dicas ꝙ eſt eam cōfortare in laxādo, tūc ergo violę acuūt medicinas, quia fortificant in laxando medicinam.

Solutio. dico ad hoc, ꝙ acuere medicinam eſt apponere vnā medicinā cum alia, quæ debet acui præter illam, quam habet de ſua natura, quæ faciat ipſam eſſe fortius laxatiuā, & notabilius, quam eſſet prius, antequam eſſet acuata. verbi gratia. Si in aliqua medicina, vt in benedicta ſit de ſcammonea dr. i. vel drac. ij. Et ego apponā plus vltra hoc. i dr. vel. ij. ſcammoneæ, vel drac i. colocynthidis, ſi velim euacuare phlegma, quia pulpa, & ſcammonea notabiliter laxationem medicinæ augmentant; violæ autem licet augmentent, non tamen notabiliter.

Conſequenter circa hoc queritur, cū medicina poſſit acui in tempore confectionis, & ēt per vnū diem, aut per duos ante tēpus ſuæ exhibitionis, quis modus eſt melior, & videtur quod in tempore ſuæ confectionis, quoniā modus acuendi medicinas, per quē ventoſitas, & malitia medicinæ magis reprimitur eſt melior, ſed hoc eſt in confectione, qua tunc medicina acuens plus immorata fuit cū eis, quare ipſam dēt reprimere, ergo &c. Item ille modus acuendi, per quē virtus medicinæ acuentis, quæ debet acui magis cōmendatur, eſt nobilior, ſed hoc eſt in confectione, quia tūc medicina acuēs plus moratur cū medicina acuibili, & magis fit vnū ex eis aliquo mō, ergo &c.

Oppoſitū facit cōis vſus. Dico ꝙ acuere medicinā in tpe ſuæ confectionis eſt melius ſine præiudicio ſentētiæ melioris, quia tūc virtus medi inæ acuentis melius commendatur medicinę euacuanti, & melius eſt repreſſa malitia euacuantis, & etiam acuentis, & quare non facimus hoc, cū illud ſit melius, cauſa eſt difformitas, ſiue diuerſitas euacuandorum, quib. medicina præparatur. verbi gratia, per vnam medicinā poſſum purgare diuerſos humores, & ab aliquo volo purgare vnciam vnā cholerę, & ab aliquo minus ſm exigentiam patiētiū, & ab aliquo phlegma, & ideo diuerſimode acuuntur, quia aliquando cum medicina forti habente aſpectum ad phlegma, vt pulpa, aut eſula. Aliquando autē cum habente aſpectū ad chol. vt cum diagridio, & tūc de eo aliqn̄ plus ponimus, aliquādo minus, quia per vnam medicinam diuerſos ruſticos euacuamus, quibus non præparamus proprias medicinas, nec ipſi paterentur hoc fieri. medicus Regis hoc poteſt facere ad euacuandum ipſum ſolum, ergo &c.

Conſequenter quæritur vtrum medicina euacuans phlegma debeat acui cum medicina euacuante cholerā, & videtur, ꝙ non, quia acuere medicinam non eſt niſi fortificare ipſam reſpectu illius, quod prius debiliter faciebat. Sed medicina euacuans choleram non iuuat ad euacuationē phlegmatis, cum ſit oppoſitum ei, ergo &c. Item Auic. in iiij. medicinæ euacuantes contrariæ non ſunt ſimul admiſcendæ, vnde dicit, quòd myrobol. & violæ non ſunt ſimul admiſcendæ. Item Gal. lib. acutorum ſecunda particula medicinæ, quarum aliqua cito euacuat, & alia tarde. non ſunt miſcendæ, ſed aloe tarde euacuat, & ſcammonea cito, ergo aloe, & ſcammonea non debent ſimul admiſceri. Aloe phlegma euacuat, & ſcāmonea choleram, & tamē magis videtur, ꝙ cum aloe debeat admiſceri ſcammonea, quā cum alia ſm Auic. ergo &c. Ad oppoſitum ſunt omnes auctores, & medici, & Auic. qui dicit ſcammonea iuuat alias medicinas, & maxime aloeticas, & præparat eas ad euacuandum.

Solutio dicunt quidā ꝙ cōmiſcetur ei, quæ eſt naturæ vtilior; ſed hoc nō eſt ab auctore dictū, ſed ponitur cum medicina aloetica triplici de cauſa. Ad præparandum, quia mordicando ſtomachum, & inteſtina, ſtimulat ea, vt citius reducant medicinam aloeticam ad actum, quæ reducta ad actum citius operatur, quam per ſe faceret. Secunda cauſa eſt ad confortandum, quia commouet humores, propter quod ſunt habiliores, vt a medicina aloetica attrahantur. Tertia cauſa eſt ad adiuuandum, quia medicina adiuuat alias medicinas, ad attrahendum a remotis partibus, quia aloe ſolum de ſe attrahit a partibus propinquis, cum ſcammonea à remotis.

Ad primum in oppoſitū dico, ꝙ ſcāmonea nō attrahit cholerā, niſi vincat, & dominetur in attractione humorū, ad quos habet aſpectū, ſed nos non ponimus eā in tanta quātitate, vt dominetur ſupra aloē, cū eſt acuatum, ſed ſolum ipſum fortificando, & excitādo in ſua operatione.

Ad ſecundam rationem, dicēdum, quod contrarietas medicinarū eſt quatuor modis. Vna eſt in complexione. vt myrob. qui ſunt frigidi, & ſcammonea, quæ eſt calida. Secunda contrarietas eſt in humoribus euacuando, vt Scammoneæ, & aloes, & contraria iſtis duobus modis bene poſſunt coniungi. Primo, vt vna aliam in ſua complexione mitiget, & temperet. Secundo ſi velimus diuerſos humores euacuare. Tertio modo eſt contrarietas in modo operandi, & euacuandi, ſicut viol. & myrobal. contrariantur, quia viol. leniunt, & myrob. exaſperant, & conſtringunt, illæ non debent ſimul commiſceri, vt obijcis. Quarta contrarietas eſt in tempore, quia vna cito euacuat, & alia tarde, & de talibus verum eſt, ꝙ non debent adiungi, niſi vna aliam adiuuet, & ſic ſoluitur totum.

Theodoricon empiricon. i. a Deo datum, bene expertum interpretatur. valet contra hemicraneum dolorem, & vertiginem capitis, & fluxum phlegmatis, quod in faucibus, & gutture decurrit. vnde fit homo ſine voce; valet etiam ſpleneticis ſine febre, &c.

Theodoricon anacardinū, theodoricon dicitur, vt ſupra anacardinum dicitur ab anacardo, quę ibi intrat. datū memoriam prępărat, vertiginē capitis, & maxime in poſteriori parte aufert; phlegma, quod ibi eſt, purgat, &c.

Pilulæ Rogerij. ℞. cal. cubebæ, cinn. ſpicę, epithy. viol. aſari, carpobal. ſchęnanthi, maſtiches, garyoph. an. dr. ij. turbith, colocyn. ana. drac. iij. ſingulorum myro. an dr. i. agarici, ſe. ſenæ, ana drac. i. rhabar. vnc. s. aloes, ad pondus omnium, confice cum ſucco ſęniculi, &c.

Pilulæ cochiæ. ℞. aloes, diagridij, colocynthidis, nucis muſchatæ, macis, ſpicæ, epithymi; vio. aſari, carpobalſami, ſchęnāthi, maſticis, garyoph. an. dra. ij. turbith, abſynthij, ana drach. i. ſucc. ſolatri infuſionis tragacanthi, &c.

Quibus temporibus morbi ſit facienda phlebotomia.

DSVperius viſum eſt propter, quæ cauenda eſt phlebotomia, & propter quid fieri debet, nunc videamus in quibus temporibus morbi facienda eſt phlebotomia, & in quibus non. Sciendum, ꝙ in principio morbi non eſt facienda phlebotomia; medicus enim eſt miniſter naturæ ſm Gal. in techni. ſed ſm ipſum 4. apho. ægritudinib. quibuſcumq; incipientibus nulla euacuatio in principio eſt naturalis, ſicut ergo in principio natura non euacuat, ita nec medicus. Iſtud tamen in tribus caſibus habet inſtantiam in materiæ furioſitate, & acuitate, vnde Auic. in 1. phlebotomia non debet fieri in principio, quia phlebotomia tunc humores commoueret, & ſubtiliaret, & per corpus currere faceret, niſi materia ſit furioſa.

Secunda inſtantia eſt propter materiæ multitudinem, vnde Galen. ſupra illum aphori. Inchoantibus morbis oportet hanc fieri. ſ. phlebotomiam, aut pharmaciam, vt natura alleuietur, quæ ſ. erat onerata propter materiæ multitudinem.

Tertia inſtantia eſt propter morbi magnitudinem, & acuitę.

acuitatem, vt quando eſt apoſtema magnum, & doloroſum, licet non ſit multa materia. ſ. antecedens in corpore, vnde Auic. in 1. ſi habeat apoſtema, hic eſt phlebotomandus, licet non indiguerit, & Gal. 13. megatechni. Si apoſtema ſit magnum, phlebotometur, in principio, licet non ſit materiæ multitudo, ne crepet, aut rumpatur apoſtema ante ſui maturationem. ergo vt mala ſymptomata vitentur, minutio eſt facienda.

Secunda regula circa hoc eſt, ne fiat phlebotomia in die motus ægritudinis, ſicut in criſi nō eſt facienda phlebotomia, nec alia euacuatio, ne materia a loco, ad quem natura expellit, ipſam diuertat. Similiter neque in paroxyſmo, vnde Gal. in prima particula apho. in ſtatu, nec phlebotomia, nec pharmacia debet fieri; quia in ea fit cōctio morbi, quæ fit melius in quiete, quam in motu. Sed ſicut ſe habet ſtatus ad morbum totalem, ita ſe habet paroxyſmus reſpectu dierum interpolationis. ſicut ergo nō eſt euacuandū in ſtatu, ita nec in paroxyſmo. vnde Au. in 1. dicit, ꝙ in hora paroxyſmi, ſiue ſtatus, ſiue motus ægritudinis, eſt tempus quieſcendi, & non ſomnū quærendi.

Tertia regula eſt, ꝙ phlebotomia non eſt facienda in principio morbi cum criſis eſt remota, quia ſm Iſaac in vrinis ſanguis eſt fundamentum caloris naturalis, ipſum ſ. ſuſtinens, licet cor fundamentum generans, & ſpiritus fundamentum deportans; ſanguis enim eſt fundamentum caloris naturalis, quia ex eo naturaliter generatur calor naturalis, & ideo euacuando ſanguinem euacuatur calor naturalis; qui materiam morbi debet digerere, & morbus prolongatur, & virtus debilitatur, propter quod timendum eſt, ne propter morbi longitudinem, & virtutis debilitatem natura ſuccumbat.

Quarta regula eſt, quòd in ventre ſicco. i. conſtipato, qui habet fęcem in inteſtinis non debet fieri phlebotomia. Cauſa eſt, quia tria ſunt attrahentia ſecundum Aui. in primo. ſ. vacuum, calidum, & tota ſpecies; quia ergo per phlebotomiam venæ euacuantur, quæ a membris ſibi propinquis attrahunt, & ita in ſecunda vice à ſtomacho humiditatem fæcum, & ita fæces plus exiccantur. debet ergo primo leniri venter per ſuppoſitoria, aut clyſteria, niſi per ſe laxatur.

Quinta regula eſt, ꝙ nō debet fieri phlebotomia multa, quia ex hoc accidit malum in ſenio. vnde Auic. in primo dicit, quòd ex hoc accidunt multi morbi ſcilicet apoſtema, epilepſia, & paralyſis, &c. & propter remotionem ſanguinis, & caloris generantur multæ ſuperpefluitates phlegmaticæ, quæ ſunt cauſa harum ægritudinum.

Sexta regula eſt, ꝙ non debet fieri phlebotomia in muliere impręgnata, aut menſtruata. In impręgnata non, quia per hoc calor cibum digerens diminueretur, & nutrimentum auferretur fętui, & maxime quando fętus eſt magnus. vnde Hippo. v. particula apho. Mulier in vtero habens, phlebotomata abortit, quia aufertur ei nutrimentum, & maxime ſi fœtus eſt maior, quia tunc indiget ampliori cibo, licet multæ mulieres faciant contrariū, quia dicunt, ꝙ oportet fieri phlebotomiā, & poſt viuū vnum. ſcilicet in fine impręgnationis ſi poſt quartum mēſem, & mortuo, ſcilicet in principio ante quartum menſem. Corrige tu doctor. In menſtruata dico naturaliter. ſ. poſt reuocationē menſis non debet fieri phlebotomia, quia in fluxu nimio mēſtruorum eſſet facienda ad diuerſionem menſtruorū, ſed quando emittit menſtruum ſecundum debitum, tunc non debet fieri phlebotomia, cum materia euacuetur ſufficienter a natura, & ne natura ab illa operatione diuertatur ſecundum Auic. in primo. Itē poſt colicam paſſionem non debet fieri phlebotomia cum enim phlebotomia humores commoueat, per hæc poſſet humor cholericus ad ſtomachū fluere, & ipſum inflammare. Nec ſimiliter poſt ipſum vomitū, ne ſimiliter humores fluant ad ſtomachum; nec poſt fluxum ventris, nec poſt vigilias magnas, nec poſt fortem vomitum, & breuiter poſt nullum calefaciens multum, aut multum diſſoluens, quia ergo in fieri phlebotomia calefaceret, & humores cōmoueret, & virtutem debilitaret plus, ideo phlebotomia in talibus caſibus non eſt facienda.

Quibus hominibus conueniat phlebotomia.

COnſequenter videndum eſt, quibus hominib. conuenit phlebotomia, ſm Aui. in 1. conuenit hoibus delicatis, ociosis, & quieſcentibus, multum carnoſis, & vtentibus cibis multum ſanguinem generantibus.

Item in illis, in quibus eſt abundantia ſanguinis, & cognoſcitur per vrinæ ſpiſſitudinem, abundantia enim ſanguinis facit ipſam eſſe ſpiſſam; ſed cholera ſubtilem, & ſic habemus duas regulas.

Tertio debet fieri phlebotomia in illis, in quibus melancholia abundat. vnde cum eſt multa melancholia naturalis currens cum ſanguine per totum corpus, quia ſanguis in hepate ab ea nō mūdificatur, tunc conuenit phlebotomia, ſiue minutio, & poſtea pharmacia. vnde duplex eſt melancholia, ſ. naturalis, & innaturalis, naturalis eſt fæx ſanguinis, quæ quando abundat, eſt currens cum ſanguine. quare cum ſanguine per phlebotomiam euacuatur. ideo facienda eſt phlebotomia ad eius euacuationem cum ſanguine: ab eodem enim calore, vt. ſ. a calore temperato fiunt ſanguis, & melancholia, quę eſt eius fęx, & poſtea facienda eſt pharmacia. *Medic. contrarietas.*

Quarta regula eſt in illis, in quibus timetur ſanguinis, & humorum ebullitio, & conturbatio, & calefactio, conuenit phlebotomia, & iſti cum ſtatim ſentiunt calefieri, debent phlebotomari, dum tamen non ſit timor ebullitionis, cōturbationis, & calefactionis, propter humorum abundantiam. Aliquando tamen aliqui decipiuntur per illam regulam, quia ſtatim cum ſentiunt calefactionem, & timent de humorum ebullitione, ſtatim phlebotomāt ſe, & quādo iſtud eſt ex choleræ calefactione, ſiue incēſione, per phlebotomiā nō ceſſat illa calefactio, neque ebullitio; imō per hoc augmentatur, quia phlebotomia humores commouet, & per corpus eos currere facit. Niſi ergo hoc ſit ex humorum abundantia, non conuenit phlebotomia. Quod cognoſcitur per ſudoris multitudinem, & maxime in mane: aliqui enim ſunt qui non ſudant, niſi quando euacuatione indigent.

Item in illis debet fieri phlebotomia, qui habent fortem virtutem, & qui ſunt ſanguineæ complexionis, & nō frigidæ, & ſiccę, illi poſſunt plus. pati phlebotomiā. vnde Raſis. vij. Alm. corpora apta ad phlebotomiā, et quę eam plus poſſunt pati, ſunt illa, quæ habent venas amplas, manifeſtas, & iſti ſunt piloſi, & habent corpora bruna, & ex colore rubeo, & fuſco miſti ſunt colorati; & iuuenes, & adoleſcentes, & ſenes non decrepiti. Sed pueri, & infirmi non ſunt minuendi, niſi maxima neceſſitate cogente.

Quid faciendum ante phlebotomiam.

COnſequenter eſt dicendum, quid ſit faciendum ante phlebotomiam, & de hoc prima regula eſt hæc, quòd ſi timeas, ne humores craſſos in ſe habeat, debet intrare balneum, antequam phlebotometur, quia balneū humores ſubtiliat, & commouet; ſed nō dico eodem die, ſed die præcedente, quare non in eodem die? quia per balneum, cutis inſpiſſatur, & lenis fit, quæ cutis lenis cum percuſſione facta à phlebotomante fugit, & labitur, & eſt periculum, & propter hanc cauſam acceptio ſyrupi acetoſi ante phlebotomiam eſt competens, ante dico per aliquos dies, vt materia ſubtilietur, & per hanc viam fit motus ante phlebotomiam, vt humores diſſoluantur, & ſubtilientur, & propter hoc quando debet fieri phlebotomia, debet fricari brachium, vt humores exiſtētes propinqui brachio ſubtilientur, & præparentur ad exitum facilius. Item aliquando ante phlebotomiam eſt dandus cibus, vt ille, qui habet ſtomachum debilem ex ſui ſenſibilitate, & cui cholera ad os ſtomachi mouetur mordicando; ſed non quicumque cibus, ſed bene digeſtibilis, & ponticus, vt buccella panis intincta in aliquo ſucco acetoſo: confortat enim ſtomachum ſua ponticitate, & prohibet, ne humores fluant ad ipſum ſua frigiditate, reprimitur acuitas choleræ, ſi aliquantulum fluat.

Quid in phlebotomia faciendum.

COnſequenter videndum eſt, quid in phlebotomia eſt faciendum. Aliquando magnum vulnus eſt faciendum

ciendū in apertione venæ aliquando paruum. Magnum vulnus debet fieri tribus de cauſis in vena. ſ. quando ſunt humores craſſi, ſiue ſanguis craſſus euacuandus, & per illud magnū vulnus ſanguinis poteſt facilius exire. Secundo propter tēporis frigiditatem, quia humores incraſſat, vnde in hyeme debet fieri magnum vulnus. Tertio propter humori abundantiam, quia tunc melius fit cuacuatio per magnū vulnus, quā per paruum, Sed paruum vulnus fit, quando virtus eſt debilis, vt de ſpiritibus, & calore minus euacuetur. Secundo ſimiliter in tempore calido eadem de cauſa, & quando ſanguis eſt ſubtilis.

Item phlebotomandus, aliquando debet iacere ſupinus, quia per illum modū iacendi virtus preſeruatur, nec debilitatur; quia ſm Ga. prima particula prognoſticorū. accubitus eſt corporum debilium ſuper latiorē partem, ſicut ſupra ſpinam dorſi; quia ſecundum Auic. eſt fundamentum corporis, ſicut lignum nauis eſt fundamētum, ſupra quod tota nauis fabricatur, ita ſpina dorſi ſupra quam totum corpus fundatur. Quando ergo timemus de corporis debilitate, ſiue quòd ſyncopis accidat, debet phlebotomari ſupinus.

Tertio in phlebotomia debet videri color ſanguinis, quia ſi album ſanguinem exire videas, ſtatim ſtringas, quia per hoc ſignificatur, quòd in corpore ſunt frigidi, & crudi humores, propter defectum caloris naturalis digerentis, & amplius non eſt talis ſanguis minuendus per phlebotomiam, & illud dicit Philoſ. i. & ix. & de animalibus. Vnde Hippoc. mulieri menſtrua, ſine calore proprio, &c. & quia propter frigiditatem ſanguinis albi vomunt aliquando, & menſtruant.

Itē in phlebotomia debemus ventū conſiderare, ſicut & in pharmacia: in æſtate. n. debet ventus ſeptentrionalis eligi, vt ſua frigiditate caliditatem temporis tēperet. Itē hora electionis eſt intra primam, & tertiam horam diei, quia tunc completa eſt digeſtio, & ſuperfluitatū expulſio eſt facta. vnde hæc eſt hora commoditatis, ſed alia eſt hora neceſſitatis, & hoc poteſt eſſe in qualibet hora diei, & noctis ſecundum Auic. quia impedimentum non habet ibi locum, cum ibi ſit neceſſitas. De hora quadræ Lunæ non inuenitur ab aliquo auctore medicinæ: tamen Philoſ. dicit in lib. de regimine principum, quòd poſt pleniluniū in defectu Lunæ debet fieri minutio, tamen nos facimus contrarium, vt in pluribus, &c.

Quid poſt phlebotomiam faciendum.

VLtimo, & ſeptimo videndum eſt poſt phlebotomiam, quid ſit faciendum. Poſt phlebotomiā non fiat ſomnus immediate. vnde Auic. dicit, quòd poſt minutionem non fiat ſuperdormitio, & reddit cauſam mirabilem, quia per hoc poſſet accidere fractio membrorum neruoſorum.

Aliæ tamen duæ cauſæ poſſunt aſſignari. Vna eſt, ne ſomnū patiens ſe vertat ſupra vulnus. i. brachium phlebotomatum, & per hoc lædatur. Alia eſt, ne humores fluāt ad membrum læſum, in quo eſt dolor propter ictū phlebotomiæ, & fiat apoſtema. Vnde Gal. 2. aphor. ſuper illo apho. in quo morbo, &c. in ſomno ſi ſit apoſtema intra corpus, & membrū læſum, ad ipſum fluūt humores. Sed quomodo habet intelligi cauſa Auic. Notandum, ꝙ hoc poteſt eſſe ſic. Confractio eſt paſſio mēbrorum neruoſorum, & lacertorum, ſed ſm Gal. ſupra illum aph. In quo morbo ſomnus laborem præſtat. Somnus in principio paroxyſmi non conuenit, quia calor naturalis ad interiora ingreditur, & exteriora infrigidātur, & fumi remanēt ibi non conſumpti, propter hoc rigor augmentatur, & etiam paroxyſmus prolōgatur. ſimiliter eſt hic per commotionem humorum, ita phlebotomia ad neruos, & lacertos elongatur, qui non conſumpti remanentes in ſomno infrigidantur in exterioribus, & incraſſantur; ideo faciunt neruorum, & lacertorum confractionem ſi fiat ſuperdormitio immediate poſt phlebotomiam.

Item ſecunda cauſa eſt frigiditas mēbrorū incraſſans, faciens confractionē, ſicut in quartana, in cuius typo fit confractio propter frigiditatem, & craſſitiem materiæ. ſed nerui ſunt frigidi, & lacerti. ideo ad ipſos veniēs iſte fumus in ſomno, in quo retractio fit caloris ad interiora, infrigidatur, & incraſſatur, & ille fumus infrigidatus, & incraſſatus infrigidationem, & incraſſationē inducit in mēbro ſine confractione; quia ad membrum conſimile præparant ægritudines conſimiles, & Gal. ſupra illum aphoriſmum. In morbis minus periclitantur ægrotantes. Dicit, ꝙ hoc eſt intelligendum de ſomno phlebotomiæ vicino, & nō remoto, poſt quam fumi illi ſunt cōſumpti.

Item poſt phlebotomiā debet cauere a multo cibo, in primo, & ſecundo die, quia cibus debet eſſe digeſtibilis, multum ſanguinē generans bonum, vt ouа ſorbilia, & vinum bonum, & pulli, vnde ſecundū Iſaac in diætis, cibus eſt minuendus eis, & potus augendus reſpectu cibi, non conſuerudinis; imo debent minus potare quam ante phlebotomiam, quia virtus digeſtiuæ debilior eſt; cibus tamen digeſtibilis, dum tamen ſit aliquantulum craſſus, eſt eis bonus, videtur ſecundum Auic. pullus aſſatus aromaticus coctus in olla ſine aqua.

Item aliqui poſt phlebotomiam habent linguam ſiccam, & hoc propter abundantiam choleræ rubeæ, a qua fumus eleuatur propter ſui cōmotionem poſt phlebotomiam, & eius ebullitionē, & tales debent potare aquam hordei, vt acuitas, & caliditas choleræ mitigetur. vnde illi qui timent de calefactione hepatis, aut ſtomachi, aut ebullitionem cho. debent hoc facere, multi faciunt, ſed ne ſciunt cauſam, & ideo aliquando faciunt male, quia non eſt cholera rubea abundans in eis. Item non exerciter ſe poſt phlebotomiam, quia exercitium plus debilitaret eum, & multi ex hoc debilitantur. Item non balneet ſe poſt in die eadē propter eandem cauſam, et quia fieret humorum commotio, ſed iaceat in lecto ſupinus, quia iſte eſt modus debilium.

Itē non ligetur fortiter brachium, ne dolorem inducendo fiat humorū fluxus ad locum, nec brachiū ſtringatur pannis multis, & regatur, ne grauet, & nimis calefiat.

Item aliquando accidit inflatio in brachio, aut apoſtema, & tunc debet fieri phlebotomia in alio brachio ſm Auic. ſed ſm Raſim fiat phlebotomia ſupra locum phlebotomatum in eodem brachio, & tunc ponantur repercuſſiua ſupra locum, ne recipiat materiam.

Item vulnus per phlebotomiā in brachio factam aliquando tarde ſanatur, & hoc propter inunctionem phlebotomi in aliquo oleo, vt leuius intret, & minus lædat phlebomatum, ſicut dixit Gal. ix. megatechni, & tunc tardius curatur vulnus, quia ſecundum Ioannitium, & Gal. & omnes auctores, vulnus nō curatur, nec ſanatur, quādiu aliquid eſt inter labia vulneris, & oleum exiſtens inter labia vulneris impedit eius citam cōſolidationem.

Secunda cauſa quare vulnus per phlebotomiā factum tardius curatur, eſt nimia ſanguinis euacuatio, per quam virtus debilitata retardat continuationem, & conſolidationem vulneris; vnde virtus naturalis eſt debilis.

Tertia cauſa eſt brachij nimius motus, quia ſecūdum Aui. peripneumoniæ vulnera non ſanantur, neq; conſolidantur niſi membrum ſit in quiete, hæc tria ergo cutentut per ſua contraria. vnde non fit inunctio phlebotomi in oleo, ne fiat euacuatio multa, nec motus brachij, neq; exercitium iniūgatur; in iſtis enim eſt periculum, & maxime in baſilica, & cardiaca, quia in cephalica eſt minus periculum, vt videbitur. Notandum quod phlebotomia ſubtiliat humores, & etiam meliores facit eos.

Medicinæ conuenientes ad capitis euacuationem.

SVperius dictum eſt de quibuſdam medicinis conuenientibus ad euacuationem capitis. Nunc adhuc videamus de quibuſdam ad hoc conuenientibus. Et ad hanc lectionem ſpectant quatuor medicinæ, quarum prima eſt theodoricon empiriſton. Secunda eſt theodoricon anacardinum. Tertia eſt pilulæ cochiæ. Quarta pilulæ Rogerij.

Thedoricon a theos, quod eſt Deus, & datū quaſi a Deo datū empiriſton, id eſt bene expertū. eſt laxatiuum, ſed nō fortiter laxat, calefaciēdo melācholiā, & phlegma ſi cum

De theodoricon empiriſton.

ſi cum eo iungatur ſcammonea, aut hermodactyli, aut eſula laxat fortius. ſecundum Nicolaum principaliter à capite phlegma purgat; hoc tamen non eſt verum, ſed principaliter a mẽbris ſub diaphragmate. vnde proprie à matrice euacuat, quia eam mundificat, & menſtrua prouocat, ſi detur ſero cum decoctione alicuius herbæ valentis ad hoc, vt artemiſiæ, aut rutæ maioris, & ſecundatio a iuncturis euacuat, purgat amplius, quam benedicta.

Dragontea. Item ſi ex ipſo, & dragontea, & nigella, fiat peſſarium mirabiliter menſtrua prouocat. Item habet vnum ſpeciale ſcilicet quando palatũ ex eo fricatur attrahit phlegma a capite, & ideo valet in lethargia. vnde ad experimentum vocatus fui ad quandam mulierem, quæ iam amiſerat loquelam, vt reſtaurarem ei loquelam, ad tẽpus fricaui palatum cum eo, & aliquantulũ poſui de diacaſtoreo, & recuperauit loquelã, & fecit teſtamentũ ſuum, & mortua fuit. Item ex iſto electario, & amylo fiant pilulæ, & ſub lingua teneantur. valent ad vocis reſtaurationem amiſſam ex phlegmate craſſo, in pectore inuiſcato, & melius eſt, ſi caſtoreum apponatur. Item ſi detur cum decoctione tamariſci in mane deoppilat ſplenem. Item ſi detur de eo drac. i. diacalamenthi. drac. i. mulieri in veſpere, & ſequatur potus vini cum decoctione artemiſię, & rubeæ maioris prouocat mẽſtrua, & prẽparat ad conceptum, quia purgat matricem, & principaliter inferiora, vt credo. Si tamẽ iſta medicina detur cum decoctione ru. maioris, artemiſiæ, &c. valet ad menſtrua prouocanda, vt dictũ eſt, doſis huius medicinæ eſt vn. s. valet ad hemicraneam, & vertiginem capitis, quia phlegma a capite purgat, & a pectore, & contra fluxum phlegmatis, qđ in fauce a gutture decurrit, ex quo fit homo ſine voce, & etiam ſplenetici ſine febre colorem bonum facit.

Nota.

De theodoricon anacardino. Theodoricon anacardinum e conuerſo purgat reſpectu primi, quia purgat partes, quæ ſunt ſupra diaphragma principaliter, & præcipue caput a melancholia, & phlegmate calefaciendo ea. ſecũdario alia membra, cum pulpa, aut eſula laxat fortius. nõ detur in liquida ſubſtantia, ſed in pilulis, ſicut neque aliæ medicinæ attrahentes à capite, quia eas oportet diu remanere in ſtomacho, cũ a remotis. ſ. a capite extrahant. Doſis eius eſt drach. i. & s. valet ad memoriam amiſſam reſtaurandam ex phlegmate. vnde ſi in lethargia primo raſum ſit caput, & accipiatur illud electarũ, & acuatur cum ſucco anacardi, vt. ſ. intingatur in eo, & ex eis fricetur poſterior pars capitis, valet ad memoriam reſtaurandã amiſſam propter phlegma; phlegma. n. corrumpit memoriam ſua frigiditate ſpiritus congelando, & humiditate ſua formas receptas habilitando, ſicut accidit in aqua; iſtud enim quia calidum, & ſiccum eſt, phlegma a capite euacuat, & ipſum conſumit. Si autem peſſarium mittatur in matricem, mundificat eam, & materiam mẽſtruorum extenuat. Ideo mulieres, quæ non concipiunt ex humorũ in matrice abundentia, eam accipiant, quia euacuat, & conſũmit.

Nota.

De anacardino. Anacardus eſt fructus calidus, & ſiccus. Vnde Auic. anacardus vrit humores, et vlcerat, neruos adiuuat. vnde confert eorum frigiditati, vnde aliquod oleum valens ad hoc accipitur in puluere caſtorei, & ſucco anacardi ſi inueniatur, quia raro inuenitur ſuccus, quin ſit deſiccatus, & fricentur nerui, videlicet. Anacardus, vt dicunt quidã, eſt pediculus elephantis, quod falſum eſt, immo eſt fructus arboris calidus, & ſiccus. in 4. & in quarto gra. in hoc electario, & in præcedenti eſt baſis aloe.

De pilulis cochiis. Pilulæ cochiæ ſunt optimę, purgant phlegma a ſtomacho, & a capite, & ideo contra paſſiones capitis valent, contra hemicraneam, vertiginem, & epilepſiam, & breuiter, contra abundantiam phlegmatis in capite; & valent contra elephantiam. doſis earum eſt vſque ad dra. ʒ. * habent enim in ſe tria, diagridium, colocynthidem, & aloe, conficiuntur cum ſucco ſolatri, quia iſta frigiditate reprimit acuitatem medicinarum, aut cum aqua infuſionis tragacanthi, quia prohibet excoriationem inteſtinorum contra diagridium, & aloe, quia aloe nocet ſtomacho, & hepati ponuntur in illis pilulis confortantia ſtomachum, & hepar, & patet.

** Eſt forſitan nimis.*

De pilulis Rogerij. Pilulæ Rogerij ſunt multum bonæ ad purgationẽ ſto machi, & capitis de phlegmate. vnde multum viſum acuunt. conſumendo materiam venientem ad oculos. vnde ſi aliquis conquereretur de capite, & viſus debilitate propter phlegma, euacuarem illud cũ pilulis cochijs, & pilulis Rogerij, poſtea purgatione facta darẽ pilulas Rogerij. de quarto in quartum diem ſine obſeruatione dietę ad reſidui conſumptionem, fortificato patiente poſt euacuationem, vt poſt quindecim dies non dentur pilulę. In pilulis enim Rogerij ſunt digerentia, & conſumentia phlegma, & ſi ex eis medicinis, quæ cadunt in eis fiat puluis, ſine laxatiuis, bonus eſt ad viſum clarificandum.

An artificiale ſit acuere electaria.

HAbito de euacuatione, & quia electaria ſolent acui ad laxandũ. Ideo ſolet quæri vtrum electaria acuere ſit artificiale, & videtur, quod ſic. Primo quia hic eſt vſus communis; cum ſcammonea enim acuitur diacytonites, & oxy. Item medicus eſt naturæ miniſter, ergo malitiam, quam medicina infert naturæ, debet auferre meliori modo quo poteſt. Sed malitia medicinæ, & eius horribilitas meliori modo quo poteſt aufertur, ergo, &c. Item Aui. c. de ſyrupo acetoſo dicit, q̃ abominatio medicinarum eſt cauſa, quare ponitur plus in eis de zuccharo, aut minus. Illud. n. quod medicinæ abominationem tollit, artificiale eſt iungere cum medicina, ſed electarium eius abominationem aufert, ergo, &c. Contra, medicina debet remanere in ſtomacho, vt attrahat humorem ad ſtomachum ibi quieta manens, ſed electarium propter ſui dulcedinem, & caliditatem, etiam ab alijs membris attrahit, &c. ſic operationem medicinæ impedit, nullum tale eſt artificiale cũ medicina adiungere, ergo, &c. Item Gal. in fine acutorum dicit, q̃ duæ contrariæ medicinæ non debent ſimul admiſceri. Sed electarium eſt cõtrarium medicinæ ipſum acuenti, quia electarium eſt aptum natum trahi a membris, & eſt eis multum amicabile. Et medicina cum ſit odioſa membris, magis nata eſt ab eis expelli; quam trahi, ergo ex cõplexione horum duorum fiet nocumentum, & impedimentum.

Item medicina laxans, & alterans ſunt contrariæ, ergo non debent ſimul commiſceri, ſed electarium alterat, & medicina laxat, ergo, &c.

Solutio quæ ſtatuz. Solutio. dicunt quidam q̃ nõ eſt artificiale acuere electarium, quia medicina attraheretur per accidens, licet cũ electario, ſicut ad interfectionem vermium videmus, q̃ primo datur res dulcis, vt ſerum, & propter ſui dulcedinem attrahitur illud, & poſtea ſuccus amarus latitans ſub illa dulci, per hoc vermes interficiuntur. Similiter eſt hic, quòd medicina venenoſa cum electario miſta attrahitur cũ electario, quæ mẽbro nocumentum inducit. Sed ego dico, q̃ aliqua eſt artificiale acui, & aliqua non acuere illa electaria, quę ſtomachum reſpiciunt eſt artificiale, vt diacytonitem; ſed acuere illa, quę mẽbra remota reſpiciũt, vt plurima, & ſimilia, nõ eſt artificiale, quia tũc cũ eis attraheretur medicina ad mẽbrum; cum. n. acuitur electarium reſpiciens ſtomachum, vt diacytonite, auide a ſtomacho recipitur, & retinetur, ita, q̃ operationem ſuam, remanendo in ſtomacho, poteſt medicina facere, nec ab alijs membris rapitur, ſiue attrahitur, quia electarium per medicinæ acuitatẽ corrumpitur. modicum. n. fermenti corrumpit magnam quãtitatem paſtę. Iſte modus exhibendi inuentus fuit propter medicinæ horribilitatem, & propter delicatos non potentes accipere per ſe, quia illam abhorrent valde, & ſic patet ſolutio ad primum, quod medicina non attrahitur a membris cũ electario, quia medicina electarium corrumpit, ſicut fermentum paſtam, & ideò citius expellerent illud membra, quam ipſum attraherent. Ad aliud dicendum, quod duæ medicinæ contratiæ, quarum vna corrũpit aliam, non debent commiſceri; ſicut aqua hordei, & ſecania bin, ſed ſic non eſt hic vnum facit ad euacuationem, & aliud ad remouendum medicinæ abominationem, & malitiam, & propter hoc patet ſolutio ad omnia.

Per

Per quod acuuntur medicinæ.

COnsequenter quæritur, per quid acuuntur melius medicinæ, aut cũ scãmonea nõ cocta, aut cũ cocta: & videtur ꝙ cũ nõ cocta, quia medicinæ acuuntur cum scammonea vt laxent, sed coctio virtutẽ laxandi ab ea tollit, quia coctio est fortior quam contritio, per quam suã vim amittit ſm Auic. maxime cum ignis sit fortissimũ agens & 4. meteorũ, omnia sunt materia igni, ergo non debent acui cum scammonea cocta, sed cum cruda.

Item quod confortat malitiam medicinæ non competit. Sed coctio confortat malitiam scãmoneæ cum coctio det ei acuitatẽ, vt patet per simile, quia coctio acuit lapidem, & calcem, & mel, ergo similiter scãmoneam. Oppositum facit vsus communis.

Solutio quæstionis. Solutio. dicendum ꝙ medicina aliquãdo acuitur in principio veris, vt per totũ annũ possit conseruari, & dari quãdo volumus, & tunc cũ scãmonea nõ cocta debet acui, ne sua virtus debilitetur, neque timetur de eius malitia, quia per diuturnitatem temporis satis aufertur. Aliquando autem acuimus medicinam, quæ non debet diu seruari, sed q̃ post quatuor dies, aut post tres dẽt exhiberi, tunc cũ scãmonea cocta debet acui, vt sua malitia per partiũ subtiliũ ignearũ ablationẽ reprimatur, & ideo etiã coquitur cum aliquo repressiuo malitiæ suæ, vt cum coctanis, vel cũ aliqua tali, vt dictũ fuit prius in sententia.

Ad primum cõtra, dico, ꝙ coctio pauca, & moderata, nõ corrũpit proprietatẽ suæ substãtię, ſ. scãmoneæ, sed immoderata corrumperet; neque coquitur ita, ꝙ immediata ab igne calefiat: quia coquit in foliis caulis, aut in pasta, aut in coctano in furno, leui igne, vel calefacto.

Ad aliud dicendum, quod actio calidi secundũ Auicẽ. dupliciter acuitatem inducit; vno modo propter partiũ terrestrium ignitionem, sicut in lapide, & calce: secũdo modo propter consumptionem partium aquosarum, & humidarum existentium in re, & sic in melle acuitatem inducit consumendo partes, quæ sunt in eo, quia in eo est multum humiditatis quod cõsumitur in eius decoctione. Sed scãmonea non habet partes terrestres tales, aut aquositatem, quæ debeant consumi; sed quasdam subtiles igneas acutas, quæ euaporant, & consumuntur in decoctione; ideo non acuit eam, sed eius malitiam aufert.

Consequenter quæritur vtrum medicina succeſſiua debeat acui cum lapide lazuli: & videtur, quod non, qa nihil fecessum impediens, & ad oppositum medicinam trahens debet acuere medicinam fecessiuam, Lapis lazuli est huiusmodi cum sit vomitiuus. ergo &c.

Item nihil impediens operationem medicinæ fecessiuæ debet eã acuere, sed lapis lazuli impedit operationem medicinæ fecessiuæ, quia comprimendo facit medicinã citius descendere quam deberet à stomacho, & intestinis, in quib. manere debet, vt attrahat humores, ergo & cæt. Oppositum facit communis vius.

Consequenter quæritur, quare medicina acuatur, & quare non datur acumen per se, & medicina per se. si dicatur, ad hoc acuitur, vt illa medicina in pauca quantitate possit attrahere acuata, sicut non acuata in magna. ergo tunc debet dari acumen, quia in pauca quantitate laxaret magis quam medicina in magna.

Solutio ad primam quæstionem. ego dico, quod medicinæ, quæ dantur ad euacuationem melancholiæ, siue dentur in liquida substantia, siue in puluerizata, bene acuuntur cum lapide lazuli bene loto in aqua, vt per illam ablutionem sordities, per quam erat vomitiua, auferatur, vnde debet ablui in aqua, & postea remoueri illa aqua, & imponi alia; & sic deinceps quousque clara, & sine sapore exeat, & debet sic acui. primo debet exhiberi medicina in mane in liquida substantia, & in sero in puluerizata, cum patiens ierit tribus, aut quatuor vicibus ad sellam, debet postea ministrari lapis lazuli distemperatus in syrupo vio. vel aliquo alio. Et tunc iuuat medicinam in attrahẽdo, & ipsam festinat, ne ei noceat, & tunc nõ nocet in illa operatione, quia non facit medicinam citius descendere, quam fecerit suam operationẽ, quia non datur simul cũ ea, sed prius, nec vomitũ indu-

A car, cum sit ablutus. & sic patet solutio ad obiecta.

Ad secundam quæstionem dico, ꝙ nõ debet dari medicina per se, nec acumẽ per se, sed vnum cum alio. causa est, quia in medicina laxatiua duobus indigemus. primo, vt in stomacho remaneat sufficienter ad hoc, vt ad actum possit reduci, & in intestinis suam operationem facere, ibi remanens. secũdo vt sufficiẽter possit trahere. Vnum deficit in acumine. ſ. remanentia sua, quia ita est odiosum stomacho, vt non possit remanere, vt suam operationem faceret, immo ante tps expellitur à stomacho. Secundo deficit in medicina non acuata, quia debilis est virtutis in attrahẽdo. Vt ergo possit remanere, & attrahere fortiter, vtrũq; ponit, & non vnũ p se, nec aliud per se.

Diasena dicitur, eo, ꝙ est ibi plus de sena, quã de alijs speciebus, valet proprie melancholicis, maniacis, cardiacis, tristibus. tota confectio est lib. i. &c.

B Electarium de succo ros. ab eodem succo dictum expertum cõtra guttam arthreticam ca. choleram rubeam purgat, & conualescentibus ab infirmitatibus. ſ. tertianis, quotidianis. purgat sine molestia reliquias malorum humorum. educit potenter, quæ remanserunt, &c. *De electario de succo rosarum.*

Electarium dulce. ℞. ros. cinna. zingi. melan. ana. dr. 6. zucch. vnc. v. sand. alb. & ru. ana. drac. 4. hermod. esulæ, ana. drach. i. diagridij, turbith. ana. vnc. 1. & 1. zucchari, mel quantum sufficit. *De electario dulci.*

Pilulæ de mastice, & aloe. Rec. aloes. vnc. s. masticis drac. 2. gar. ros. an. dr. 1. turbith, diagridij, an. scr. i. confice cum succ. fen. dosis est dr. ij potenter visum clarificant. *Pilulæ de mastice.*

Pilulæ de quinque generibus myrobala. ℞. omnium myroba. agarici, diagridij, &c. *Pilulæ de quinque genera.*

Quæ venæ sint aperiendæ in phlebotomia.

SVperius inquisiuimus septem cõditiones circa phlebotomiam. Adhuc duo videamus quantum spectat ad istam lectionem. Quorum primum est, quæ venæ debeant aperiri in corpore humano in phlebotomia. Secundũ est, de inspectione sanguinis post phlebotomiam, quomodo cognoscimus vtrum sit bonus, vel malus.

C Et circa primũ sic procedo, in phlebotomia aliqñ aperiunt venæ, aliqñ arteriæ. In apertione aũt arteriæ est timor: & huius cã potissima est nimius fluxus sanguinis, q duplici de cã hẽt fieri in phlebotomia, vna cã est caliditas sanguinis arterialis, calidum. n. est facile mobile, arteriã dilatãs, & aperiẽs; ideo iuuat multũ ad euacuationẽ sanguinis in phlebotomia arteriæ. Scda cã est arteriæ mobilitas, ideo in ea tardius curatur, qa vulnera nõ curant, nisi quiescant, & quia mouetur, consolidari nõ põt. Prodest tamen tripliciter, vno mõ cũ est in corpore sanguinis subtilis abundantia, & qñque vaporosi, & qñdoq; calidissimi. Sanguis. n. subtilis; ex quo spiritus & calor naturalis fiũt, in arteria habitat. Item vaporosus sanguis in ea arteria habitat, & sanguis sanguineus in venis ſm Auic. Item calidissimus, quia à corde efficitur, & digeritur, quod est calidissimum membrum.

Quæ venæ sunt phlebotomandæ.

D ITem venarum apertio est in multis mẽbris; aliqñ in brachio, siue in magna manu; aliqñ in parua; aliqñ in pede: aliqñ in naso; aliqñ in frõte; aliqñ in labijs, aliqñ in lingua, siue in palato; aliqñ in angulis oculorũ versus frontem. Item in manu maiori, quæ est ab alis vsque ad cubitũ sunt quinque venæ aperiendæ ſm Ra. in 7. Alma, & ſm Auic. in i. Vna vocatur cephalica, quæ est capitis. Secunda basilica, quæ est hepatis, Alia mediana, siue cardiaca, siue nigra, ſm quod vocatur ab Aui. siue matrix. Quarta, axillaris, Et quinta, funis brachij. Et in manu minori vocatur sceilẽ, siue subaxilla, siue saluatella. Et in brachio, ſm ꝙ continet manum maiorem, & minorem sunt sex venæ aperiendæ, & vna, quæ est in manu minori aperienda, quæ est inter medium, & auricularem.

In pede sunt 3. ischiatica, saphena, & vena ischiatica poplitis.

Cephalica à collo, & à partibus, quæ sunt supra collũ euacuat, & ideo in passionibus capitis valet, vt in hemicrania, mania, & alijs calidis passionibus; siue ex materia calida, vnde ipsa incipit, siue orit ab humero tendens

versus partem sinistram brachij.

Basilica immediate euacuat a partibus sub collo, vt pectore, hepate, siue passionibus pectoris, & hepatis valet. vnde in pleuresi valet.

Mediana est inter duas. quarum vna est in superiori parte brachij, & alia in inferiori, inter duo extrema, ista mediat. Basilica incipit ab ascellari, & tendit ad partem domesticam brachij ad curationem. Mediana est ramus vtriusque. Igitur mediana, siue nigra est media inter istas duas tripliciter; in situ, vt visum est; in compositione, quia ex eis componitur, sicut medium ex extremis, & vtriusq; est ramus, quia ex duobus ramis, quorum vnus ab vna procedit, & alius ab alia componitur; & est media in euacuatione, quia vndiq; euacuat; & ab inferioribus partibus a collo, & a sub collo, & supra collum. vnde est vtilis toti corpori in euacuando; nō vniuersalis, sicut quidam dicunt, quia a corde oritur; sed quia ramus basilicę, & cephalicæ est; & quia cum volumus phleborotomare de basilica, & non apparet bene, debemus magis mediană, quam cephalicam accipere, quia magis conuenit cum vtraque, quam vna cum alia, cum sit ramus istorum, & illa extrema.

Sceilē, siue saluatella est vena, quæ est inter medium, & auricularem tendens plus versus digitum medium, et illa aperiatur in dextra parte, siue in manu dextra in oppilatione hepatis, & in sinistra manu in oppilatione splenis, & qua hoc fit nescitur ratio fm Auicen. sed experientia. hanc enim inuenit Gal. per somnum, sicut dixit, q̄ habebat in cura quandam patientem oppilationē splenis, & hepatis, & somniauit se hanc patientem phleborotomare de illa vena, & sic fecit, & curata est. De illa fit phlebotomia ponendo manum in aqua calida, quia subtilis. ideo vt incrassetur, & dilatetur, ne vulnus claudatur citius debito, & vt sanguis crassius subtilietur, in aqua calida ponitur, quia remota est a corde, &c.

Axillaris est illa, quæ posita est sub basilica, & illa apparet in ligatura brachij: & de illa est illud iudicium, quod de basilica.

Humis brachij est illa, quæ est supra cephalicam supra os vicinum, siue alterius brachij versus partē sylvestrem, & est idem iudiciū de illa, & de cephalica. licet ergo fm Gal. & Auic. in apertione venæ sit euacuatio vniuersalis a toto corpore, non tamen ab omnib. venis æqualiter, vt visum est, licet ergo a toto corpore euacuent, non tamen eis est timor æqualis; immo secundum Raf. vij. Alman. cephalica est securior, basilica vero est magis timenda, & cardiaca adhuc plus est timenda, licet minus quā basilica secundū aliquos. Cephalica enim est securior, quia nec iuxta eā est neruus, nec sub ea est arteria: sed sub cardiaca est neruus, & aliquando supra eam neruus subtilis: ideo timendum est, ne incidatur neruus. Basilica est periculosa valde, quia sub ea est arteria, & iuxta eam est neruus, & musculus; ideo cauenda est valde. supra venam ponitur arteria in interioribus corporis, quia est locus nobilior. in exterioribus sunt venæ, vt melius prohibeatur a nocumentis secundum Aui. in. j. Sceilem, siue salua tella non est periculosa, sed tamen subtilis est, ideo, vt appareat magis, & melius, ponitur in aqua calida.

In pede sunt prædictæ tres venæ; & hę aperiūtur cum volumus trahere sanguinem, & ad partem infetiorē, & ad prouocationem menstruorum. Et illa quæ est in pollice, vel poplite fm Auic. magis valet, quam saphena, aut ischiatica, quia propinquior est matrici; ideo melius potest ab ea trahere: Saphena similiter a virga, & testiculis, & matrice medicinam, id est sanguinem trahit. Et ischiatica ab anchis, & renibus; & a membris, quæ sunt situata versus partem sylvestrem melius trahit. Saphena a matrice a membris positis versus partem domesticam; licet enim sint rami venæ vnius secundum Gal. vi. apho. experimento sic probatur esse, licet causa ignoretur.

In medio frontis est vna vena aperienda in antiquatis passionibus faciei, vt morphea, & impetigine, & scabie, & passionibus oculorum; prius tamen debet fieri minutio de cephalica vena.

In naso similiter, sed in apertione vtriusq; debet collum ligari, & postea aperiri vna, aut alia: post enim ligationem colli melius manifestatur.

In labijs sunt venæ, quæ aperiuntur propter apostema existens, in ore, aut gingiuis; cephalica tñ prius minuta.

In palato sunt quatuor venæ, quę si aperiantur valent fluxui rheumatis ad dentes in eis facientes dolorē. vnde quādā mulierē curaui per hoc, q̄ habebat dolorē in dentib. ex fluxu rheumatis ad illum locū, primo tamē posui repercussiua, & restrictiua fluxus, & nihil profuit: deinde mitigatiua, & nihil profuit; deinde maturatiua, & nihil profuit, postea feci eam minui de cephalica, et postea ego feci aperire illas quatuor venas, & curata fuit. vnde hoc est bonū, quando materia fluxa est digesta, quia nisi esset digesta, forte non curaret, & istæ venæ sunt manifestæ. Nota.

Item venæ, quæ sunt in angulis oculorum, versus frontem, illæ aperiuntur in passionibus oculorum, cephalica prius minuta.

Illę venæ, quę sunt in lingua, ideſt, quę sunt sub lingua aperiuntur in synanche, prius tamen cephalica minuta. Venæ, quæ sunt in temporibus inciduntur in hemicranea, & propter magnum capitis dolorem, & pro ægritudine capitis diuturna, & illæ sunt, quas Hippocra. & Auicen. vocant iuueniles, quarum abscisio reddit hominem impotentem generare.

Item in collo sunt duæ venæ, quæ vocantur gindem, quæ minuendæ sunt in principio lepræ, tamen anhelitus angustatur maxime. vnde etiam in synanche impediente anhelitum valet hoc.

De inspectione sanguinis post phlebotomiam.

COnsequenter videamus de sanguinis inspectione post eius extractionē. primo eius subst̄ātiā considerem⁹. vtrū sit crassus, vel subtilis. Si sit crassus, aut spissus, ipse significat abundantiā crassæ materiæ, aut siccitatem, pp caliditatem consumentem humiditatem. Si sit subtilis, ipse signficat indigestionē, & abundantiā humorum crudorum indigestorum. si calidus, calidorū. si frigidus, frigidorū. Si sit vnctuosus, significat, aut leprā futuram, aut nimiam pinguedinem. Leprā, quia vnctuositas fit in sanguine ex calore forti, ipsum in vnctuositatem conuertendo, quæ adurit sanguinem, & lepram facit.

Item per saporem. si sit dulcis, signum est, quod bonus est, quia signum est cōpletæ digestionis. si amarus, abundantiam cholerę. si acris, significat abundantiam melancholiæ. si insipidus abundantiam phlegmatis.

Item per odorem. si sit fętidus, significat humores fętidos, & corruptos. si aquosus, significat indigestionem, vnde est in eo aquositas aliquādo multa, quę est in eo, vt transeat per venas hepatis angustas, & illa debet habere colorem vrinæ, quę est superfluitas digestiuæ secundæ.

Item aliquando est in eo spuma, & ista spumā significat (si non causatur ex ea) sanguinis ebullitionem, aut ventositatem, ideo, si non sit in eo spuma, bonum est.

Item per colorem debemus inspicere. si sit albus, dominium phlegmatis adusti est in eo, aut nō adusti. Verū adusti pōt cognosci per viscositatem, quia tunc est viscosus, & facit viscositatem in eo adurens calor, sed aquosus, phlegma naturale. Color bonus in eo est rubeus, tendens ad quandam obscuritatem, quia purpureus color intensæ rubedinis, & clarus significat choleram, secundum Gal. in primo de crisi. obscurus, sanguinem crassiorem.

Item aliquando est viridis, & significat completam adustionem: aliquando liuidus, & tunc significat melancholiæ abundantiam, aut spirituum mortificationem. Item aliquando cito exit, & signum est, quòd est subtilis: aliquando tarde, & signum est, quòd est crassus: cum mediocriter, mediocris. aliquando cito coagulatur, & est signum tunc, q̄ est crassus: aliquando tarde, & est signum, quòd est subtilis. Item bonus sanguis debet esse diuersi coloris in suis partibus. In superiori parte rubei coloris, & versus extrema, quia ille est leuis, ideo ad locum superiorem mouetur. In medio rubeus, non clarus. in fundo niger, propter melancholiam, quia sanguis crassus

crassus melancholicus, in fundo residet.

Item per figuram potest cognosci. vnde accipias baculum in extremo rotundum, si non resistit, sed statim scindatur, signum est siccitatis; si resistat multum, est viscosus; si mediocriter, mediocris.

De tribus electarijs laxatiuis.

HAbito de quibusdã medicinis, tunc dicamus quantum ad præsentem lectionem de tribus electarijs laxatiuis, & de duabus medicinis. Trium autem electariorum. Primum est diasena. Secundum est electarium de succo ros. Tertium est electarium dulce. Duarum medicinarum. Prima est pilulæ de mastiche. Secunda est pilulæ de quinque generibus myrobalanorum.

De diasena. Quid sena. Diasena est electarium laxatiuũ propter senam, quod est in eo basis: Et est sena herba calidissima, siue calida, & sicca, cuius folijs vtimur, purgat cholerã rub. & chol. nig. & phlegma. Item confert scabiei, lepræ, quartanæ, & contra vitium splenis, & epilepsiæ, & syncopi, & contra hæmorrhoidas, & purgat melancholiam, & ideo purgat quemlibet humorem præter sanguinem. Si volumus purgare phlegma plus quàm choleram, vel melancholiam, debet dari cum cartamo, aut cum semine vrticæ. si plus choleram, debet dari cum sero caprino. si plus melancholiam, cum decoctione epithymi. hæc sunt verba Haly Abbatis. ij. practicæ de regali dispositione. dicit, quod dosis eius est bene a drach. iij. vsque ad vj. Diasena euacuat melancholiam adustam, & non adustã; ideo confert melancholicis, & maniacis, quia melancholia, quæ est morbus, fit ex melancholia non adusta, & cardiacis, cum cardiaca debeat fieri ex fumis melancholicis ad cor eleuatis ex humore multo spiritus vitales inficientibus, siue conturbantibus. Item tristibus, cum tristitia fit ex abundantia humoris melancholici spiritus obumbrantis, & obscurantis; gaudium enim fit in luce, sed in tenebris anima tristatur. In isto est plus de sena, quàm de aliquo alio, ideo est basis. In eo est sericum combustũ; sericum enim confortat cor, & materiam superfluam consumit, combustum plus consumit, quàm conforter; quia tamen non potest conteri, nisi prius comburatur; ideo semper cum ponitur in medicinis, siue hoc fit ad confortandum, siue ad consumendum, semper comburitur; licet sua virtus semper minuatur in confortando. Ibi sunt lapis lazuli, & armenij, qui melancholiam euacuant, sunt tamen stomacho inimica, quia vim habent nauseatiuam. Abluitur sic, ponitur in aqua, & illa cum sit immunda amouetur, & ponitur alia quousque aqua clara exeat, & sine sapore, per quod significatur eius sordicies esse remota. ablui ergo debet lapis lazuli, & lapis armenius post suam puluerizationem, ozymum, i. semẽ basilicõnis, & crocus, &c. Ponuntur hic ad confortationem cordis, capitis, & spirituum, & cætera patent.

De electario de succo rosarum. Et electarium de succo ros. fuit inuentum propter delicatos, medicinam non potentes accipere per se. confert podagræ, ischiaticę ex causa calida, quotidianis, tertianis, quando est tertiana non vera, quia choleram euacuat, reliquias morbi euacuando. ibi sunt sex, scilicet succus ros. qui sua proprietate confortat stomachum secundum Serap. in vij. & excorriationem intestinorum sua styptícitate reprimit; ideo reprimit malitiam scammoneæ. Præterea ibi sunt sandali propter hepar, & camphora propter cor, quia non sunt nisi tria nocumenta, quę facit scãmonea scilicet stomacho, intestinis, hepati, & cordi: ideo inter omnia electaria hoc est valde artificiale.

* *In eo Mes. sunt drach. ij. In eo Nic. sunt iij.* Electarium satis forte est, quia in libra i. ipsius sunt * drach. iij. scammoneæ, & illud est multum. ideo non datur, nisi vsque ad drach. iij. medici istud portant secum, & quando medicina parum ducit, patienti dantur dra. ij. vel circa, vt plus ducat. Sed in eo est periculum dare sic post medicinam, quia vnus per huius medicinæ receptionem fuit ductus. l. vicibus. Istud electarium est bonum, & securum, vnde vnus medicus magnus fuit, qui semper isto vtebatur, & nunquam (dum posset) dabat aliam medicinam; non tamen detur post fortem medicinam, vt dictum est; licet non ducat tantum, quantum competit, quia per hoc medicina vigorata vltra modum duceret, & ideo esset periculum, vnde melius esset expectare, quàm ita cito dare.

De electario dulci. Electarium dulce est eiusdem generis, euacuat phlegma, & choleram, & ideo contra tales morbos, in quibus est vterque humor, valet, vnde valet arthreticis, quia arthretica secundum Aui. fit ex cholera ductrice, & phlegmate morbum generante, & inducente. Esula, & scãmonea sunt in eo basis. Ibi sunt confortantia, rosæ, & sandali, & similia; & euacuantia tria, vt hermodactyli, esula, et scammonea. Differt ab electario de succo ros. quia electarium de succo ros. choleram puram euacuat; ideo in tertianis puris, & veris competit, & aliud purgat choleram, & phlegma, ideo in tertianis nothis competit, & quotidianis. Sed quia electarium de succo ros. tantum cholerã proprie purgat, ideo confert tertianis veris proprie, & etiam arthreticis de materia cholerica, vnde dicit Nicolaus, quod competit contra guttam, choleram, & chole. rub. purgat, & conualescentes ab infirmitatibus, tertianarijs, & quotidianarijs. purgat sine molestia.

Pilula de mastiche, et aloe. Pilulæ de mastiche, & aloe purgant secure, & valde stomachum, cum est phlegma in eo contentum, acuunt visum cum debilitatus est ex fumis eleuatis a phlegmate contento in stomacho. Aloe in eis est basis. Mastix ponitur ad represtionem malitiæ aloes, quia confortat stomachum. Dosis earum est drac. ij. sine acumine aliquo, & optime purgant garyophylli ad stomachi confortationem. rosæ ad intestinorum confortationem. crocus ad confortandum cor, & ita reprimitur malitia scammoneæ. dantur secure ad euacuandum phlegma a stomacho, sine obseruatione diætæ.

Pilula de quinque generibus. Pilulæ de quinque generibus myrob. i. de quinq; myrob. optimæ sunt ad purgandum chol. & phlegma, & melancholiam a stomacho, & membris vicinis, & dosis est. vnc. semis, vel drach. vj. quia non sunt violentæ. myrobal. in colatura bene dantur vsque ad drach. xx. in substantia sua, vsque ad drach. x. vnde bene do de istis vsque ad drach. xx. vnde accipio emblicorum, bellicorum, ana vnc. sem. sed vniuscuiusque, & ita. viij. drach. de illis, deinde alia prima puluerizata absque ad vj. drach. & pono in decoctione primorum myrob. & deinde aliam decoctionem, quam habeo valentem ad hoc; commiscendo cum illa decoctione, & totum simul do. Et tu dices, q̃ myrob. amittunt vim suam in decoctione, dico q̃ non, moderata existente, licet non sint ita fortes. Rasis dicit in suis experimentis, quòd non debent dari in sua substãtia, quia sua asperitate, & siccitate pectori nocent, & sua styptícitate post laxatiua vehementer constringunt. Vnde patientes post suam exhibitionem de his conqueruntur, & propter hoc cum his ponitur zuccharum reprimens eorum asperitatem nocentem pectori, & casia fistula, & tamarindi, ne constringatur ita fortiter. Vnus est modus exhibendi, quem ponit Rasis. accipiantur myrob. centum, & ponantur in aqua frigida, ita quod sit aqua eminens bene per iij. digitos aut iiij. deinde dimittantur bene per vij. dies in aqua illa; deinde auferatur aqua illa, & ponatur ad Solem deficcari; deinde aqua ponatur, & dimittatur per iiij. dies, vel per v. quod est melius; deinde iterum ad Solem ponatur: & sic fiat donec albescant illi myrob. & exeat aqua sine sapore, & clara. Deinde ista aqua, quæ prius est extracta, detur patienti; euacuant enim sine periculo, & sine malitia saporis respectu aliorum scilicet decoctione, vel in substantia. *Nota.*

De phlebotomia respectu pharmaci.

VIso de phlebotomia in se, & absolute, núc videndũ est de ea respectu pharmaci. Et circa hoc quęritur, dato q̃ vtrumq; competat, quid istorum est prius faciendũ, vel pharmacia, vel phlebotomia? Et videtur, q̃ phlebotomia, quia sicut cognitio generalis præcedit specialẽ, ita euacuatio generalis, vel vniuersalis præcedit specialem, secundum Galen. in multis locis. Phlebotomia est euacuatio vniuersalis respectu omnium humorum, & specialiter sãguinis; Pharmacia specialis respectu vnius,

ergo, &c. Item secundum Raſ. & Auic. prius debet fieri E euacuatio vniuerſalis quam particularis; primo enim do cent phlebotomare de cephalica, quæ vniuerſaliter euacuat, antequam fiat euacuatio de vena frontis, aut de venis, quæ ſunt ſub lingua, ergo &c. Item dicit Gal. in vij. megatechni, quod ſi inueniatur medicina, quæ ſcilicet curet morbum, & ſymptomata ſimul, ipſa eſt melior, quã ſi alterum tantum, ergo ſimiliter euacuatio eſt melior, quæ duo facit, quã vnũ tantũ, ſi vtroq; indigeamus; ſed phlebotomia eſt huiuſmodi, quia humores omnes euacuat, & non pharmacia. Sed euacuatio melior, & ſecurior eſt facienda prius ſm auctores, ergo &c. Et tu dices ad hoc forte, quod ſi humores ſunt ſubtiles, prius eſt facienda phlebotomia quam pharmacia, ſi ſint indigeſti, & viſcoſi, prius facienda eſt pharmacia, quia ſi phlebotomia daretur cõtra humores frigidos viſcoſos ſanguis frigidus humidus, & viſcoſus remaneret paucus, quia euacuaretur in phlebotomia calor naturalis, & ſpiritus.

Cõtra dixit Gal. xi. megatechni, ꝙ ſi ſit ſanguinis mul F titudo, & viſcoſitas, & oppilatio, & pharmacia indigeat, prius tamen eſt ſuccurrendum cum phlebotomia, ergo, & in viſcoſitate, & oppilatione corporis, phlebotomia eſt facienda. Sed contra ſecuriora prius ſunt facienda, ſed pharmacia eſt ſecurior, cum minus debilitet virtutẽ, quę maxime debet ſeruari a medico, & reſpici, ergo &c. minor patet per Gal. xi. megatechni. minutio ſanguinis cæteris euacuationib. defectionem virtutis magis inducit.

Solutio. Auic. ſic ſoluit illam quæſtionem lib. i. quia ſi indigeat patiens phlebotomia, & pharmacia, aut æqualiter, aut inæqualiter. ſi inęqualiter, tunc ſuccurrendum eſt magis ei quod magis indiget. Si æqualiter tũc diſtinguo, aut tu vis dare fortem medicinam, aut debilẽ. Si fortem, vt eſt elleborus, & eſt repletus patiens, cũ indigeat pharmacia, facienda eſt prius phlebotomia, ne ex nimia humorum commotione venæ rumpantur, hoc dixit Auic. Si debilem medicinam oportet dare, aut ſanguis eſt miſtus cum alijs humoribus, aut ſeparatus per ſe. ſi miſtus, G tunc debet prius phlebotomari cum euacuat omnes humores, cum quibus eſt ſanguis miſtus. Si eſt ſeparatus, aut humores ſunt ſubtiles, aut viſcoſi, aut indigeſti. Si diuiſus, & humores ſunt ſubtiles, debet prius fieri phlebotomia quam pharmacia, vt natura fortificetur exonerata cũ indigeat euacuatione ſanguinis per hypotheſim, nec indiget multitudine ſanguinis tanta ad digeſtionem humorum ſubtilium, quantum ſi eſſent viſcoſi, & eſt facienda, quia eſt ſecurior, quam pharmacia ſecundum auctores, per hoc enim natura fortificata melius reſiſtit venenoſæ materiæ. Si humores ſint craſſi, viſcoſi, & indigeſti, *Nota.* medicina debet præcedere, quia plebotomia euacuaret ſubtile, & reſiduum incraſſaret. Breuiter ergo cum eſt æqualis indigentia phlebotomiæ, & pharmaciæ, & eſt abundantia humorum, & ſanguinis, prius phlebotomia eſt facienda, excepto vno caſu tantum, ſcilicet cum ſanguis eſt viſcoſus, & humidus.

Ad Gal. dicendũ, aut ipſe intellexit de inæquali abun- H dantia, ſ. quando ſanguis multo plus abundat, qd patet per eius intẽtionem ibi, quia de ſynocha ibi determinat, vbi eſt maior abundantia ſanguinis quam aliorum humorum, & ideo tunc prius facienda eſt phleboromia, quam pharmacia propter humores putridos corruptos abundantes ibi.

Conſequenter quæritur, vtrum in febribus interpolatis competit pharmacia, & videtur quod non, quia omne pharmacũ eſt calidum primo apho. Sed calidum aduenies calido facit ipſum furere; ergo cum in eis ſit calor, non debet medicina exhiberi. Item aut datur ante digeſtionem, aut poſt, non ante ſm illum apho. Digeſta medicari, & cærera; nec poſt ſecundum Gal. i. interiorum. Natura. n non indiget medicinæ auxilio, niſi cũ morbo magnificato nequiuerit dominari, ſed poſt digeſtionẽ natura dominatur, quia ſecundum Gal. digeſtio non eſt niſi cum natura morbũ vincat, ergo &c. Solutio. dico quod datur in febribus interpolatis poſt digeſtionem materię, non ante digeſtionem materiæ. Ad primum dicendum quod medicina calefacit perſe, & infrigidat per accidẽs, euacuando malitiam cauſantem calorem, ſiue febrem, quando aliquid nocet parum, & iuuat multum, illud nõ eſt dimittendum propter illud nocumentum: parum autem calefacit, & infrigidat multum.

Ad argumentum ſecundum, dico, ꝙ cum natura in digerendo dominatur, non debet adiuuari ad dirigendum poſt digeſtionem, tamen non dominatur aliquando in expellendo, quia expulſio eſt motus localis, & digeſtio, alteratio, & motus localis eſt fortior quàm alteratio. Et tu argues contra, ꝙ digeſtio, quæ eſt alteratio eſt fortior, quam expulſio, quia expulſio fit in breui tempore, digeſtio in longo tempore, ergo difficilius eſt digerere, quam expellere, quia quod fit tardius, eſt difficilius. Dico, quòd expulſio fit citius, quia materia eſt obediens, & diſpoſita, vt expellatur, quantum eſt de ſe, ſi virtus eſſet ſufficiẽs, & fortis; ſed quia ille motus eſt fortis, ideo non ſufficiens ad hoc, niſi adiuuetur, & digeſtio eſt ſuper materiam inobedientem, & indiſpoſitã; ideo tarde fit, & paulatim, cõtrarias diſpoſitiones abijciendo, & cõuenientes inducendo. ideo indiget adiutorio in expellendo, licet dominetur in digeſtione, quia virtus eſt debilitata per morbum precedentem, & ex reſiſtentia materiæ morbi in digerendo.

Hiera Logodion memphytum. hiera, id eſt ſacra; lo- *Hiera logodion.*
gos id eſt ſermo; memphytum, id eſt impedimentum: cũ rat enim impediram locutionem ex quacumq; fit cauſa, hæc omnes, id eſt ſacras partes, id eſt cerebrum, ab omni impedimento liberat; linguam, & quęcumque, cum ſint impedita, ſanat. ſimplex, vel laxatiuum datum, melancholiam, & phlegma mirabiliter purgat, cum calida detur epilepticis. cum calida, ſale, & mulſa curat ſtomachicos, & ſpumantes caducos, & vertiginoſos, qui linguam ſibi mordent, cephalalgicos, hemicraneos, & qui ita vexantur, ex capitis motionibus, vt videantur quaſi dæmonium habere, ſingulis menſibus, vt diximus, data. prodeſt autem hoc antidotarium ſine periculo, neque vllas moleſtias accipientibus infert, decima pars confecta eſt lib. i. Rec. colocynthidis interioris, polypodij ana dra. ij. euphor. folij, * Cotandri, ana dra. i. & ſemis, & grana ab- * *Coriãdri.*
ſynthij, & mirrhæ, ana dra. i. & gra. xij. centaureæ, agari. amomi, cymini, anethi, folij, ſpicæ, ſcillæ, diagridij, ana. dra. i. aloes, cymarum thymi, caſiæ, chamędryos, bdellij puriſſimi, ana drac. ij. & gra. iij. cinnamo. opopa. caſtorei, ariſtol. rot. piperis albi, & long. & nigr. croci, ſagapeni, petroſelini, ana dra. ſe. elleb. nig. & albi, ana dra. vj. mel quod ſufficit, dantur autem de eo. dra. iij. mane, vel ſero cum calida, vel cum mulſa, & ſale diſtemperata in modum caſtaneæ.

Hiera Rufini, hiera, id eſt ſacra; Rufini ab auctore di- *De hiera Rufini.*
citur. datur proprie ſcabioſis ex ſalſo phlegmate, elephantioſis. & ſerpiginoſis: curat vtramq; morpheam. cum aqua repida datur, ſed ſi purgatione purgare volueris, adde, drach. ij. ſcamo. &c.

De phlebotomia per ventoſitatem.

SVperius viſum eſt de vniuerſali euacuatione, quæ fit per phlebotomiam, nunc videamus de magis particulari. quæ eſt ventoſatio. Iſta ventoſatio aliquando fit cum ſacrificatione, aliquando ſine ſcarificatione. Cum ſcarificatione quinque de cauſis.

Prima cauſa eſt, quia aliquando ponitur * ventoſa ad *a ſubtus.*
reſtringendum, ſiue diuertendum, vt cum * ſupra mãmillas apponuntur ventoſæ ad diuertendum fluxum humorum, ſiue menſtruorum, ſecundum Hippo. v. apho. *De verſa.*
& hoc dicit Gal. xiiij. megatechni. ſi in ſanguinis fluxu de vulua in mammilla apponitur, ventoſa valet, & deber. ſ. caueri, vt ſcilicet apponatur in oppoſitum ſupra membrum habens colligantiam ad illud, aliter nihil faceret, & per hanc viam dicit ibidem, quòd in fluxu ſanguinis narium apponere ventoſam ſupra hypochondrũ dextrum valet; & ſi a ſiniſtra, ſupra ſiniſtrum; & ſi ab vtraque, ſupra vtramque.

Secũda cã eſt, vt attrahantur humores ab intra ſi a profundo corporis ad exteriora, vnde Gal. xiij. megatechni,

vnde

vnde ſcimus,quia ventoſa cæteris fortius attractiuis,quę interius ſunt extra ducit & apoſtema aufert durũ,p̃cedẽte tñ euacuatione vniuerſali,maxime ſi corpus ſit plenum.

Tertia cauſa eſt, vt per ventoſam membrum retineatur, ſiue reducatur ad loca propria, vt cum inteſtina cadunt inferius, appoſitio ventoſæ ſupra ventrem retinet ea, & reducit ad locum proprium.

Quarta cauſa eſt ad diſſoluendum ventoſitatem, vt in colica per hoc dolor ceſſat. vnde in quadã muliere accidit, quòd erat pinguis valde propter quod ſæpe habebat colicam. Et quædã mulier alia accipiebat duas ollas ſtrictas in orificio,et ponebat in vno magno vaſe ęneo ollas, & vas æneum ponebat ad ignẽ,demum panno lineo ventrem tẽgebat, & poſtea illas duas ollas calidas ſupra ventrem ponebat,& adhærebat ventri,& ſanabatur. In apoſtemate, aut in materia intenſa non conuenit'ventoſa in colica,niſi materia ſit phlegmatica, & ventoſa.

Quinta cauſa eſt,qñ appoſitio ventoſarũ fit ad doloris mitigationẽ, & tũc in colica paſſione fit generaliter hoc modo, ſiue hoc ſit ex apoſtemate,ſiue ſit ex materia cholerica, ſiue ex phlegmate, ſiue ex ventoſitate, &c. Vnde Gal. in xiij. megatechni c.iiij. aliquando curamus dolorem exiſtentẽ propter fumoſitatem inteſtinorum cũ ventoſa ignea, & ita valet ad diſſoluendam ventoſitatem, & per conſequens ad curandam, ſi ſit cauſa ventoſitatis, & ad dolorem mitigandum, ſi ſit ex materia alia, licet non curetur perfecte, vt patet per Gal.ibidem, &c. *Nota.*

Aliquando autẽ fit ventoſatio cũ ſcarificatione, quare aũt fit ventoſatio, & non phlebotomia, triplex eſt cauſa.

Prima cauſa eſt, quia volumus euacuare a membro vno,& non ab alio,& ideo fit ventoſatio,& non phlebotomia,quæ a toto corpore euacuat.

Secunda cauſa eſt, quia virtus eſt debilis, aut ętas inconueniens. vnde Raſis in vij. ventoſæ a paruis venis ſanguinem trahunt; & ideo non debilitant ſicut phlebotomia, quæ a magnis venis calorem, & multitudinem ſpirituum euacuat cum ſanguine;ventoſa autem parum de calore,& ſpiritu euacuat.

Tertia cauſa eſt,quia intendimus euacuare ſanguinẽ a membris ignobilibus,& non a nobililibus. phlebotomia autem principaliter euacuat a nobilibus,& a magnis venis. ventoſa autem a membris ignobilibus,& a paruis venis immiſtis in membris,& ab extra venas,& hoc habetur ab Haly abb. in techni. vnde docet ventoſationem fieri prope talum, vt maxime fiat remotio a membris nobilibus. Loca autem,in quibus vniuerſaliter ponuntur ventoſæ ſunt iſta, in coniunctione colli, & capitis, inter cornua capitis. Et iſta ventoſatio habet locum cephalicæ; confert enim paſſionibus capitis, membrorum,in capite exiſtentium,& dolori dentium, oculorum, aurium,prędente tamen totius corporis purgatione, ne ad caput materia trahatur, & impleatur,& ſic morbus augetur ſecundum Gal. xiij. megatechni capitulo prædicto,ſed cauendum eſt ne aſſuefiat, quia aſſuetæ memoriam lædũt. Secundus locus eſt ſupra nucham puppis, & habet officium venæ nigræ, in coniunctione ſpatulæ cum collo, valet ad paſſiones faciei,vt in impetigine, & in fœtore oris. Sed poſita ſupra ſpondyles habet officium baſilicæ, & mundificat partes pectoris; eſt tamen nocens ori ſtomachi, & infert tremorem cordis, vnde in talibus non debet fieri. valet tamen tremori cordis ex repletione, & cum calore,ſecundum Raſim. ij. Almanſo. Ventoſæ ſub mento mundificant faciem, impetigini conferunt, & in mandibulis patientibus aliquando ponuntur. Item in renibus, & tunc conferunt paſſionibus membrorum interiorum. aliquando in cruribus intra ad prouocationem menſtruorum,& hęmorrhoidarum;iſta .n. ventoſarum appoſitio melior eſt mulieribus, quam ſaphenæ apertio, ad prouocationem menſtruorum, quia fortius attrahit a propinquiori.

Item differentia eſt inter vẽtoſationem, & phlebotomiam, quia phlebotomia ſanguinem craſſum euacuat, ventoſatio ſanguinem ſubtilem, per hoc differt attractio per vacuum ab attractione per pharmaciam, quia pharmacia humorem certum, & determinatum euacuat, & attrahit,ſed vacuum ſubtiliorem.

Quando fieri debeat ventoſatio.

POſtea videamus quando debeat fieri ventoſatio. Primo dico,q̃ in piñguibus non valet ventoſatio, quia ſm Ari. in animalibus ſicut in fluminibus accidit, quòd canalia aliquando ſubtilia luto implentur, & tunc non ſunt canalia,quia per ea non poteſt aqua currere, & poſtea luto euacuato iterum fiunt canalia. Similiter eſt in corporibus humanis,quia quædam ſunt venæ,quę aliquando non ſunt canalia, quia carne, & pinguedine replentur, & tunc per eas non currit ſanguis, quia ergo in pinguibus ſunt valde ſtrictæ venæ,quæ carne,aut pingue dine replentur, ideo non eſt in eis ſanguis, & ideo ventoſæ non attrahunt in eis niſi cum magna violentia, nec attrahunt niſi ſanguinem ſubtiliſſimum, & craſſus per locum oppilatum tranſire non poteſt.

Item debes cauere ne exhibeas ventoſas in principio menſis, quia humores ſunt quieti; & ideo cum difficultate trahentur,nec in fine;quia illa quadra eſt frigida; & ideo non attrahentur faciliter, ſed in hora media,quia tunc ſatis ſunt humores mobiles; nec ſunt nimis frigidi. Item in hora diei tertia, quia tunc propter calorem pori aperiuntur,& ſanguis in illa hora magis ad membra mouetur; ideo de facili trahitur ad ea, & ab eis.

Item poſt balneum non debet fieri ventoſatio, quia timendum eſſet,ne fieret fluxus ſanguinis nimius, niſi in caſu. ſ. ſi ſanguis ſit nimis craſſus, tunc ſanguis ante ventoſationem debet fieri ſubtilis per balneum,ſicut in phlebotomia dictum eſt in regulis de phlebotomia.

Differt attractio ſanguinis per ventoſas ab attractione per ſanguiſugas, quia ſanguiſugæ magis attrahunt à profundo corporis; ventoſæ autem a partibus ſuperficialibus. debent ergo ſanguiſugæ apponi ad locum, vbi volumus attrahere a profundo humores.

Item antequam apponãtur, debet locus fricari, vt fiat rubeus, & ſi non velint adhærere membro, debet locus illiniri cum ſanguine recenti, vt adhæreant. debet ergo locus fricari, aut lauari aqua calida.

Debent eligi tales ſanguiſugæ, non quæ ſunt in aqua lutoſa, & turbida, & quæ ſunt virgulatæ, quia iſtæ ſunt venenoſæ. ſanguiſugæ in colore ſimiles lapidi lazuli; ſed debent eligi, quæ ſint rubeæ tendentes ad colorem hepatis, quæ habeãt duas lineas rubeas, aut tendentes ad quãdam viriditatem, quæ habeant parua capita, & ſint longæ, graciles, in aquis claris manentes. Et ſi velimus eas facere cadere debemus apponere ſal,vel calcem,aut puluerem, ſiue cinerem circa earũ capita, & ſi poſt caſum, quia cutem perforauerunt,fluat ſanguis, tunc reſtringendus eſt ſcilicet cum puluere tegulæ recentis, & gallæ, & parum de ſanguine draco. tunc ſpargatur ſupra locum,vt reſtringatur. Item poſt caſum earum debet apponi ventoſa, quia per ſanguiſugas fugit attractum de ſanguine pluſquam exterius fit euacuatũ. debet ergo apponi ventoſa,vt ille ſanguis extrahatur. Appoſitio illarum ſanguiſugarum valet paſſionibus cutis quando paſſio eſt profundata in cute. Item in iſtis ſanguiſugis, quæ valent ad attractionem ſanguinis ſciendum eſt, quòd debent eſſe famelicæ, & hoc fit ſic, quia prius debent in aqua per vnum diem conſeruari ita,quòd non comedant,,vel ſi velis plus conſeruare illas, pone in aqua illa parum de ſanguine agni,vel huiuſmodi,vt viuant aliquantulum temporis. valent ergo in impetigine,ſerpigine,& contra malum vulnus, & antiquum; prius tamen corpore euacuato per phlebotomiam. *De ſanguiſugis eligendis.*

HAbito de quibuſdam electarijs laxatiuis,& de quibuſdam medicinis, adhuc dicamus de duab. medicinis quantum ſpectat ad præſentem lectionẽ. Quarum prima eſt hiera Logodion. Secunda eſt hiera Ruffini.

Hiera Logodiõ dr̃ ab hiera qđ eſt ſacra, & logos q̃ eſt ſermo,& mẽphytõ impedimẽtũ,quia valet ad impedimẽtũ loquelæ. Optime.n. purgat phlegma,& melãcholiam. Elleborus alb. & ni. ſunt ibi baſis, in ea ſunt multum attrahentia, ibi eſt colocynthis, euphorbium, elleborus. *De hiera Logodion.*

scammonea, cocognidium. semen laureolæ, & est valde laxatiuum, vnde laxat bene sicut elleborus; & licet elleborus sit ibi minus in quantitate; magis tamen est ibi in virtute, ideo est ibi basis. proprietas eius est multiplex. elleborus duplex est scilicet albus, & niger. Alb. facit vomitum, quia leuior est, sed niger facit secessum. Elleborus al. est calidus, & siccus in secundo, habet proprietatem desiccandi, & incidendi, & corrodendi, & subtiliandi. Corrodit carnem mortuam.

Nota.

Quid elleborus.

De elleboro vtroque, & sagimine forti, vel sagimine antiquo fit bonũ vnguentũ ad scabiem, leuiter incidit, subtiliat phlegma, & melancholiã euacuat, & cholerã, sed magis melãcholiã euacuat. Confert melancholiæ, epilepsiæ, maniæ, & monopagię; & habet malitiã, quia mutat materiam in vẽtositatẽ, eam exoluendo mirabiliter, ideo facit dolorem capitis, & stuporem. ideo docet Hip. cum eo ponere daucum, petroselinum, anisum, ameos, siler montanũ, per quæ sua malitia aufertur. Accipiatur elleborus viridis, si inueniatur, quia istud est bonum. ponantur in aqua calida radices paruæ, quæ adhęrent magnæ radici, & crassæ, quousq; possint scoriari, & remoueri sordities, demum siccentur, & puluerizentur, & cum eo commisceantur semen dauci, & semen sileris montani, anisi, ameos, carui, &c. si ponatur, & infigatur in radice vitis, vinum erit laxatiuum, albus elleborus magis est, niger tamen est magis calidus, mures interficit, si ex aliquo intincto in eo gustent. Elleborus est ibi basis, & confert hæc medicina, & etiam hiera Rufini passioni capitis. Aliqui dicunt, quod debet dari in liquida substantia, quod est falsum, sed in pilulis, quia istæ attrahunt a remotis partibus, tales debent dari in crassa substantia, ergo &c.

Elleborus mures interficit.

Hiera logodion, est securissima in scabie antiqua ex phlegmate, & melancholia. datur sine acumine, & si acuatur, parum debet acui. Vsus dandi eam talis est bonus, & securissimus. detur de hiera logodion drach. ij. patienti in sero, deinde dormiat, & in mane vadat medicus ipsum visitare, & si ipsum inueniet dormientem, & quasi stupidum, tunc habeat medicus decoctionem suam cum myrob. indis, & chebulis factam cum epithymo, &c. vnde sunt ibi aliquæ herbæ decoctæ habentes aspectum ad melacholiam, quædam ad phlegma, illam decoctionem det in mane, tunc illud bene euacuabit. causa est, quia prima magnam fecit cõmotionem in humoribus, & isti humores sic commoti fortius a myrob. attrahuntur, vnde plus euacuant tunc, quã euacuaret vna fortis medicina.

De hiera Rufini.

De illa dedi semel drac. ij cum dra. i. pilularum aurearum, & drac. hieræ picræ cuidam, qui sibi timebat de lepra. xx. sellas habuit euacuatione facta a ventre, habuit vomitum materiæ viridis valde ad modum herbæ viridis. vnde vnam pintam, & plus, & tendebat illa materia ad quandam nigredinem, & lepra eius fuit palliata per tres annos, & postea apparuit.

Hiera logodion si ponetur cum musto in testa oui, & distẽperetur cum musto in aqua decoctionis arthemisię valet ad prouocandum mẽstrua per pessarium iniectum si cum sanguine leporis hiera Logodion distemperetur, aut hiera Rufini, quod est melius, & ex hoc fricetur locus morpheatus, curatur.

Hiera Rufini est fortior, in sua. n. recepta sunt. lib. ij. & sunt drac. iiij. ellebori, & illud multum. in hiera logodion non ponuntur, nisi gra. vi. tritici. xx. grana faciunt pondus vnius denarij, & sua recepta est lib. i. et illa est minus quam duodecima, ideo est debilior, quã hiera Rufini. valet idem hiera Rufini, quod hiera logodion, nisi quia est fortior, & dicitur ab hiera, quod est sacra; & Rufini, quia Rufinus eam inuenit. attrahit phlegma, & melancholiam. Istæ medicinæ sunt fortissimæ, & ideo non debet eas dare medicus, nisi sit multum expertus.

An medicina attrahat materiam coniunctam.

QVeritur vtrũ medicina attrahat materiã cõiũctam ipsius morbi, aut antecedentẽ, & videtur q̃ cõiunctam, ſm Ioannitium materia coniuncta est, qua præsente est morbus, & qua absente non est morbus. Illud ergo quod curat morbum, illam materiã, siue causam abijcit simpliciter. Sed per medicinas laxatiuas, aliquãdo curatur morbus, ergo per ipsa materia coniuncta euacuatur,

Euacuare, quid.

Iẽ a medicina humor trahitur a tota specie, sed eadẽ est tota species, siue proprietas in humore, quæ est materia cõiuncta, & in humore, quę est materia antecedẽs, ergo si vnus põt attrahi, & alius. Itẽ Gal. in techni, euacuare est totam materiã a corpore educere, sed non educetur tota materia morbi, nisi materia coniuncta morbi euacuaretur. & antecedens, ergo vtraq; materia euacuatur.

Ad oppositũ, medicina non attrahit, nec euacuat nisi digestũ, iuxta illud, Digesta medicari, &c. sed coniuncta materia non digeritur, ergo &c. minor patet, quia digestio est alteratio faciens cessare putredinẽ. Sed in materia coniuncta non cessat putredo. Illa enim paroxysmo consumitur, & inciditur, ergo &c. Dicunt quidam, quod materia coniuncta non attrahitur a medicina, sed solum antecedens, sed illud est falsum generaliter ad minus in paralysi, cum non sit putrefactio. quare non potest attrahi illa materia coniuncta cum non est ibi causa: imo planũ est, quod attrahitur, & membrum, in quo est læsio, alleuiatur, & alleuiationem sentit. Et propter hoc dicunt quidam, quod verum est in his morbis nõ in alijs, in quibus est putrefactio. Sed contra, medicina est violentior in attrahẽdo, quã phlebotomia, sed phlebotomia in pleuresi, vbi est putrefactio, & febris continua euacuat materiam coniunctam febrem facientem, quia secundum Hipp. ij. acutorum debet phlebotomari patiens quousq; sanguis mutetur a rubedine in nigredinem. Et dicit Galen. quod cum nigrescit venit a loco passionato, ergo per pharmaciam potest materia coniuncta feb. euacuari.

Propter hoc dico, quod materia coniuncta quantũ est de se potest euacuari, tamẽ sua euacuatio impeditur, quia ante paroxysmum materia mouetur ad locum mineræ, a quo fortiter, propter malam eius qualitatẽ, attrahitur; & ad ipsum materia ex sua mala dispositione mouetur. ille autẽ motus impedit, ne a medicina attrahatur, cum sit propinquior aliquando mineræ, quã medicina, & materia antecedens ideo ad minerã mouetur, & non ad medicinam ante paroxysmum. Duo enim sunt a medicina attractionem impedientia. Vnum est, fortis motus materiæ ad mineram. Secundum est proprinquitas eius ad mineram, & non cessat paroxysmus quamdiu potest ab humore eleuari fumus potẽs corrumpere, & hoc est quamdiu humor habet formã humoris: & ideo non cessat paroxysmus, nisi cum humor iam est quasi cinis factus, & incineratus per putrefactionem completam, & tunc formam humoris non habet, & ideo a medicina non attrahitur. Ratio autem eorum, qui dicebant, quod in febre materia coniuncta non attrahitur, est quia vident, quod post acceptionẽ medicinæ in tertiana, aut in simili morbo patiens aliquando habet paroxysmum vnum. & forte nihil plus; quod nõ esset, si materia coniuncta esset attracta, et vbi antecedẽs esset attracta, haberet plures paroxysmos, & ita rationem, seu opinionem suam sic conseruabant. Ratio autem eorum, qui ponebant, quod materia coniuncta non potest attrahi est, quia materia est putrefacta, & putrefactio mutat speciem, & ita humor putrefactus actu non habet speciem humoris, ideo non attrahitur, sed hoc est falsum, & putrefactio cũ est in statu ebullitionis nõ mutat speciem humoris, & tunc facit febrem formalem, sicut pomum cum in eo ebullitio inchoat, non amittit formam pomi, sed post incinerationem amittit formam: ita est in proposito. Vnde humor in putrefaciendo habet formam humoris, sed completa putrefactione cum humor est putrefactus. siue incineratus, tunc amittit formam humoris, & bene verum est, quod non attrahitur, vt dictum est, neque feb. tunc facit, nec est tunc materia cõiuncta alicuius feb. nisi quintanę, aut nouenæ, vt dictũ est in lib. febrium. Ad argumẽtum in oppositum, dicendum, quod non est intentio, quod digestio faciat cessare putredinem omnino, sed incensionem putredinis in materia, si sit in actu in putredine, aut

ad

ad putredinem futuram, ad quã eſt actu diſpoſita à materia non actu exiſtente in putrefactione, remouendo diſpoſitiones diſponentes materiam ad hanc putrefactionem, vt quod viſcoſum incidat, &c. & in materia, quæ eſt in putrefactione actuali mitigat putrefactionem, & digeſtione ceſſante facit in materia putredinẽ in hoc, quod putredinem mitigat, vt dictum eſt, &c.

An medicina debeat dari in ſtatu morbi.

CONſequenter quæritur vtrum medicina debeat dari in ſtatu morbi, & videtur, quòd ſic, quia medicus cum ſit miniſter naturæ, ipſam in ſuis operationibus ordinatis debet imitari: cum ergo natura ordinate procedendo in ſtatu euacuet, ergo, & medicus. Item in primo interiorum, natura non indiget medicinæ auxilio, niſi cum ipſa morbo ſuccumbit, & hoc eſt in ſtatu, quia in ſtatu ſunt ſymptomata in malitia vltima, quæ naturam multum moleſtant, ergo, &c. Item cum natura non poteſt materiam expellere, ne vincatur, tunc debet medicus eam iuuare, ſed hoc eſt in ſtatu, ergo, &c. Oppoſitum dicit Hipp. in ſtatu ſilentium habere melius eſt; dicit enim, quòd diæta non debet exhiberi de qua minus videtur, quam de medicina, quia medicina eſt contraria naturæ, cum ſit venenoſa, ergo, &c. Dico, quòd in ſtatu non debet dari medicina. Attamen ſciendum, q̃ duplex eſt ſtatus, quia vno modo diſtinguuntur tempora morbi à parte quantitatis rei euacuandæ, ſicut in pleureſi. vnde in principio eius nihil, aut parum ſpuit patiens: ſed in augmento plus ſpuit, & in ſtatu maxime ſpuit, in declinatione diminuitur ſputum: & iſte ſtatus non eſt nequior horarum, ſed eſt mitior, q̃ principium, & quàm augmentum, quia materia tunc eſt minus moleſtans, & minus malitioſa, ideo dicit Hipp. primo acutorum, quòd quanto plus ſequitur, plus eſt dandum de iure, vt confortetur natura ad illud expellendum, & non detur in principio, ne impediatur natura ad digerendum, & tunc in ſtatu medicina adiuuans naturam ad expellendum eum non eſt potens omnino expellere, & leniens membrum, & habilitans materiam ad expellendum poteſt dari. Alio modo diſtinguuntur tempora morbi à parte ſymptomatum; & tunc dicitur principium morbi tempus, in quo ſymptomata non apparent, aut parum, & q̃ cum augmentatur augmentum eſt. Et ſtatus dicitur tẽpus, in quo eſt vltimitas malitiæ ſymptomatum, & declinatio eſt tempus, in quo diminuuntur ſymptomata. Et iſte ſtatus eſt melior horarum; & in iſto ſtatu nihil eſt dandum, ne natura impediatur.

Ad primum, q̃ medicus debet ſequi naturam, verum eſt, quantum ad locum per quem fit euacuatio; quoniam quo repit natura, eo oportet ducere, & in quantum ad qualitatem materiæ euacuandæ. Vnde aphor. 4. in pharmacijs talia educere oportet, qualia ſponte venientia, & non quantum ad tempus euacuandi, quia medicina eam impediret, & ab euacuatione materiæ deſiſteret, cum non moueat, niſi mota, & eam debilitaret, cum ſit venenoſa, & malam dyſcraſiam generaret, cum ſit calida.

Ad aliud dico, quod ibi ſunt multi defectus. Primo fallacia conſequentis. Secundo fallacia figuræ dictionis. Nam non ſequitur, debet iuuare, ergo tunc dicitur iuuare. Vel ſic dicendum, quod debet iuuari, niſi impediretur per illud, quod datur ad iuuandum, ſed vt viſum eſt, impediretur per medicinam, & ideo maius nocumentum, quàm iuuamentum faceret. Sed dicendum, quod illa auctoritas maxime in medicinis alterantibus attenditur, & non in euacuantibus. Ad aliud quod arguitur, quod in ſtatu morbi eſt medicina danda, quia natura tunc maxime laborat, quia tunc ſunt accidentia vltimata. Dicendum; quòd virtus animalis, quæ viget in lacertis, & muſculis maxime laborat, ſcilicet paſſiue, & virtus naturalis eſt ſalua, & non laborat paſſiue, ſed actiue tantum expellendo, & eſt fortior reſpectu materiæ ægritudinis, cum iam illam vicerit, licet eſſet fortior in ſe, & ideo non indiget medicinæ auxilio.

An medicina ſit danda in die paroxyſmi.

CONſequenter quęritur vtrum medicina debeat dari in die acceſſionis, & videtur quod ſic per Haly Abb. in techni in capitulo de cauſis. Item hoc idem dicit Auic. in 4. quia in quartana, & quotidiana in die paroxyſmi debet fieri vomitus, quia eſt fortior medicina, quã ſeceſſio, ergo, &c. Item vna cauſa eſt quare materia melius attrahitur à medicina, cum naturæ odioſa eſt, cum ergo in paroxyſmo magis ſit odioſa, quam ante, ergo tũc erit maxime apta ad euacuandum. Ad oppoſitum eſt Auic. dicens; quòd tunc eſt tempus quieſcendi, & ſomnum quærendi lib. j. capitulo de phlebotomia. Solutio. multi medici dederunt medicinas in die paroxyſmi, vt magiſter Rogerius baro, & multi alij, vt inuenitur in practicis ſuis, ſed non dabant fortes, ſed debiles, & tunc dicebant, quòd medicina debilis erat danda, vt drach. ij. hieræ picræ, & ratio, propter quam faciebant, erat iſta, quia ſecundum Gal. primo de criſi, motus naturæ iuuatur ad materiæ expulſionem. cum ergo in die paroxyſmi magis moueatur, tunc poterit faciliter expelli.

Sed contra, & per hoc ad illud reſpondetur, motus confuſus, & incertus iuuat ad extractionem materiæ, ſed motus ad certum non iuuat, quia tunc fit motus agitatiuus, cum materia mouetur ad vnum locum à natura, & à medicina trahitur ad alium. Sed in paroxyſmo eſt motus ad certum vbi, & mineram expellendam ad exteriora, & medicina adhæret ſtomacho, ergo, &c. Iſtud credo ſecundum Auicen. & Galen. quòd non debet dari medicina fortis in die paroxyſmi, ſed debilis poteſt ſecundum Haly Abba. ſed non hora paroxyſmi, ſed ante horam, vt alleuietur paroxyſmus ſecundum Haly Abb. & Auic. in 4. dicentem hoc de vomitu in quartana. Et cum dicitur, quòd tunc facilius attrahitur, quia motus eius iuuat, falſum eſt, vt patet ex prædictis, quia motus ille intelligetur, de quo loquitur in 1. de criſi de materia furioſa, quæ non mouetur ad locum certum, ſicut materia faciens paroxyſmum. Ad aliud, quod arguitur, quòd tunc eſt materia magis odioſa naturæ, verum eſt, tamen non debet propter hoc dari medicina euacuans, quia diuertit naturam in illa hora, & ille motus ægritudinis eã debilitaret propter cauſam prædictam. Theriaca magna Gal. theriaca dicitur domina medicinarum Gal. quia Gal. eam compoſuit, facit cõtra grauiſſimas paſſiones corporis humani, epilepticis, catalepticis, apoplecticis, &c. Theriaca diateſſaron, de 4. rebus antiquitus dicebatur, ſed alij philoſophi aliquid poſtea addiderunt, proprie valet toxicatis, & canis rabidi morſibus, & alijs venenis, morſibus animaliũ detur cum ſucco mentæ, & ſuper ipſum vulnus inuncta & apoſtemata bonum, &c.

De euacuatione per clyſteres.

SVperius diximus de euacuatione vniuerſali, q̃ fit per phlebotomiam, de quadam particulari, quæ fit per ſeceſſum, & per vomitum, & per ventoſam, nunc videamus de quadã particulari euacuatione, quæ fit per clyſteres. De qua dantur. xi. regulæ.

Prima eſt, quod omnes clyſteres euacuant materiam, quæ eſt in inteſtinis.

Secunda regula eſt, cum clyſteres expellant, & conſumant ventoſitatem in inteſtinis contentam, ideo valent in paſſione cholica, & maxime in colica ventoſa. *Regula de clyſteribus.*

Tertia regula eſt, q̃ clyſteres valent in paſſionibus renũ, & membrorum nobilium; in paſſionibus renũ, quia inteſtina renibus vicinantur, & ideo à renib. ineſt dolor in inteſtinis ex paſſionibus renũ, & eſt in eis ventoſitas, quã clyſteres expellunt, quæ dolorem faciebant, ideo dolorẽ mitigant in renũ paſſione, licet illam materiam non conſumant; nec expellant. Similiter valent in paſſionib. membrorũ nobilium, vt cordis, hepatis, quia expellendo fęces ab inteſtinis, inteſtina per vacuitatem ſuam attrahunt materiam contentam in membris nobilibus, & ita materiam contentam in eis curant.

Quarta regula eſt, q̃ ſecundũ Auic. in 3. lib. c. de cura colicę, non debẽt fieri clyſteres acuti fortes, niſi poſt materiæ digeſtionem, quia cor, & hepar debilitarent.

Quinta

Quinta regula eſt,qđ non debent fieri cibo crudo exiſtenten ſtomacho, quia ille cibus attraheretur ad inteſtina ante ſui digeſtionem, & ad hepar ſimiliter attraheretur ante ſui digeſtionẽ, & ideo non debet clyſter fieri niſi poſt cibi digeſtionẽ, & hoc per longũ tempus, ipſis inteſtinis euacuatis: ipſa enim attraherent ad ſe cibum indigeſtum ſecundum Auic.lib.3.cap.de cura colicæ.

Sexta regula eſt,quod non debent fieri clyſteres continue, imò debet fieri quies inter ea, ne per hoc naturæ multum debilitentur.

Septima regula,notandum, qđ ſi clyſteres non inueniant humorem contentum in inteſtinis,non attrahunt humorem à membris ſecundum Galen.7. megatechni, clyſter non tranſit vltra ieiunum.

Octaua regula eſt,qđ diuerſimode adminiſtrãtur iſti clyſteres, ſecundum diuerſitatem membrorum patientium. vnde ſi paſſio ſit in renibus, patiens debet iacere ſupinus, & pedibus eleuatis debet clyſter dari, & per iſtum modum iacendi melius attrahit à renibus,& attingit ad eos, ſi in inteſtinis debet iacere pronus propter eandem cauſam.

Nona regula, quod non debent fieri clyſteres in tempore calido,ſed aliquantulum frigido, ne per hoc febris ſequatur propter eorum acuitatem, & debent fieri ante cibum,aut poſt multum.

Decima regula eſt,quod bonum eſt,quòd ante clyſteres fiat humorum ebullitio, ſiue commotio, quod facit balneum ante clyſteres, quia melius attrahuntur ad inteſtina,ipſis euacuatis.

Vndecima regula eſt,qđ non debent fieri clyſteres,cũ patiens eſt infirmus, aut in inteſtinis,aut in ano,vt cum in eis apoſtema,aut hæmorrhoides non competũt. Cauſa eſt duplex, quia primo patiens læderetur ab ipſo clyſteri. Secundo per clyſterem fieret attractio ad locum paſſionis,& doloris ſecundum Galen. & ad ipſum non debet fieri attractio.

Secundum circa hoc notandũ, q9 clyſteres multis,& diuerſis intentionibus fiunt. Nam aliquando fiunt ad mollificandum, vt vbi eſt fortis indurario fœcum, fiat clyſter mollificatiuus. Accipe maluas,biſmaluas,herbã mercurialẽ, violariã, & decoquantur, cum iſtis addatur colatura furfuris,& parum ſalis,&c. Item oleum violatum,aut butyrum recens,aut ſagimen porcinum.In hoc autem clyſteri non debet eſſe ſal, niſi parum,ſi ſit ibi,vt faciat ipſum citius deſcendere,& expelli.

Aliquando fit clyſter ad mordificandum. Accipe abſinthium, abrotanum, centauream, calamenthum,origanum,& ſimilia, & decoctioni iſtarum addatur parũ mellis,& ſi vis purgare phlegma, addatur polypodium. & cum hoc plus ponatur de ſale,quam in illo primo clyſteri,quia non fit pro induratione fęcum,ſed propter defectum choleræ, quæ ad iſta inteſtina non delegatur ad expulſionem. Sed prima competit in induratione fęcum,& ideo maxime competit in colica facta ex fœcum induratione,quia eam curat.

Aliquando fit clyſter ad mundificandũ & clyſter mũdificatiuus,vt in dyſenteria, quia prius oportet vulnera mundificari, quam ipſa cõſolidentur, & vt fiat ex rebus mundificatiuis,accipe lentes, hordeum mundatum,fabas,& coquantur, & in decoctione aquæ diſtemperetur mel,vel ſi vis,fac clyſterẽ ſimpliciorẽ. Accipiat aqua caſei.i. ſerũ cũ melle,& inijciatur dictum ſerum cum melle,& coquatur, & ſi vis adde furfur triticeum cum prædictis,& coletur, & colatura iſta per clyſterẽ inijciatur.

Aliquando fit clyſter ad conſolidãdum, & talis fit ex rebus viſcoſis,vt in dyſenteria,accipe tragacanthũ,gummi arab. primo tamen accipiantur vitella ouorum aſſatorum,& piſtentur cum oleo roſato.diſtemperetur cum mucilagine pſyllij,& cum aliquibus ſtypticis,& de galla,& aliquantulum de ſanguine draconis. Si debilius vis facere, vitella ouorum aſſatorum accipe,& diſtẽperentur cũ oleo roſato,ſi vis facere fortius,fac prædictũ.

Aliquando faciemus clyſterem ad conſtringendum, quia inteſtina aliquando ſunt debilia, quod non poſſunt ſęces retinere,& tunc indigent ſtypticis conſtrictiuis,vt ex talibus fiat clyſter. vt roſis, acacia, hypocyſtide,galla,&c.tragacantho,gummi arabum. ſi vis facere fortius, adde cum his folia quercus,& folia meſpilorum. iſtis etiam vtimur ad conſolidandum,& non ſolum ad conſtringendum.

Item ſolent fluxus ventris curari per aliqua non conſtringentia, ſicut per clyſterem factum de ſepo hircino, quod eſt quaſi inteſtinorum lorica contra choleram calidam excoriantem, quia craſſus eſt, cito coagulatur,& deſcendit ad inteſtina,ne cholera mordicentur,& debilitentur, quæ confortata quantum in ſe eſt retinent, ne materiam aliunde recipiant,ſicut prius.

Aliquando fit clyſter ad laxandum, vt clyſter laxatiuus,& hoc dupliciter, aut in cauſa calida euacuando humores calidos,aut in cauſa frigida euacuando humores frigidos, vt phlegma. Si in cauſa calida, accipiatur malua,biſmalua, mercurialis, decoctioni iſtarum addatur oleũ vio. & detur cum electario de ſucco roſarũ,aut electario dulci,aut caſia extracta,& ſimilibus diſtemperatis. ſi in cauſa frigida, tunc accipe calamenthũ,origanum,abrotanum,polypodium. Et ſi cum hoc phlegma à ſtomacho volumus euacuare, illi decoctioni addatur hiera picra,& ſi à renibus,addatur benedicta.

De ſuppoſitorijs.

Conſequenter videamus de ſuppoſitorijs, aliquãdo fit euacuatio per ſuppoſitoria, & illa aliquãdo fiũt lenia,vt ex ſapone gallico, aut ex pinguedine porci,addendo parum ſalis,& mellis,& ſucci mercurialis,& debent ſemper inungi in oleo viol.vel ſanguine porcino.

Aliquando fiunt fortiora, vt materia contenta in inferioribus euacuetur, vt ſi addatur puluis ſcammoneæ, aut aloe,aut fel taurinum, ſiue porcinũ,quia hæc mordicantia ab exteriori addita mordicant,ſicut cholera ab interiori veniens.

De peſſarijs.

Conſequenter videndum eſt de peſſarijs,quæ dicũtur clyſteres,quę aliquãdo ad matricis mundificationem,& menſtruorum prouocationem,aliquando ad ſtringendum menſtrua,& prius ad mundificãdum. Ad menſtrua prouocanda, accipias abrotanum, ſabinam, ru.maiorem, arthreticam, nigellã,&c. Vel accipias trypherã magnam ſupra theodoricon, & formẽtur ad modum digiti parui; & ſi fuerit nimis mollis, addatur puluis nigellæ,quo facto inuoluatur in panno tenuiſſimo,& ponatur in matricẽ. Aliquando autẽ fiunt ad reſtringendum fluxũ menſtruorũ, & tunc debent fieri ex eis, quæ reſtringant,vt acatia,hypocyſtis,ſuccus arnogloſſæ,ſanguis draco.gallæ,tragacan.gummi arabicum,&c.

Opiata nocumentum reprimentia.

Svperius viſum eſt de medicinis laxatiuis,quæ nocumentum inferunt ex ſui malitia. Nunc vidẽdum eſt de opiatis,quæ eorum malitiam,& nocumentum reprimunt,cum poſt ipſas exhibentur. Triplex eſt enim nocumentum,quod infert medicina laxatiua; humores.n. facit fluere, qui commoti ad membrum debile venientes,ibi poſſent cauſare ægritudines. Item membra aperiunt,tertio ipſa debilitant. In opiatis eſt triplex remediũ contra illud triplex nocumentum, quod infert medicina laxatiua,per aliqua in eis contenta; habent enim aliqua reſtringentia fluxum humorum. Item aliqua omnino conſtringentia membrum rarefactum, vt ſtyptica, & aliqua,quæ confortant membrum,vt aromatica confortantia,quod eſt debilitatum, & dicuntur ab ope,quia per excellentiam opem ferunt ſine eo,quod nocumentũ inducant,per aliquam malitiam,quam habẽt laxatiuæ, ſicut laxatiuæ medicinæ propter hoc ab hoc per excellentiam dicuntur,aut dicuntur ab opio, quod recipiunt, & licet omnes opium non recipiant, aliquid tamen eſt in eis loco opij, inter quas eſt vna nobiliſſima opiata, quæ dicitur theriaca magna, in qua thus eſt baſis, ſiue trochiſci facti de thyro,ſiue de carne thyri. Thyrus eſt

ſerpens,

serpens,qui inuenitur in calida regione, & est calidus,& A siccus,magis tamen calidus,quam siccus. Viperæ,siue
Nota. thyri secundum Auic & philosophum, qui eodem modo loquuntur de hoc, debent capi in fine hyemis, & in principio veris,sed non debent occidi,sed debent seruari vsque ad principium æstatis,& per hoc forte magis consumetur venenositas in eis. Illæ autem, quæ sunt flauæ sunt malæ, & fœmina est melior, quam masculus,& est illa,quæ habet plures dentes,sed masculus non habet nisi duos, vnum superius,& alium inferius.

Item contra timenda est, quia timendum est,ne fit de genere serpentis, qui dicitur dipsas, qui sitim facit,quia ergo nescitur distingui ab illa, accipiatur non cornuta. accipiantur ergo,quæ sunt colore, rufæ,non variæ,& quæ sunt bene mobiles,caput leuantes bene,& illæ,quæ morantur in locis humidis,& in littore maris,aut in lacunis,non accipiantur, sed quæ in locis altis,& in montibus sunt.

Item illæ, quæ post abscissionem diu viuunt, quia signum est,quòd in illis sit multum de calore, & spiritu,à B quibus fluit sanguis multus,quia non sunt ita venenosæ,& malæ. Pars media recipitur remoto capite,& cauda bene, ad mensuram quatuor digitorum,& in aqua dulci mundatur,& intestinis ablatis,& quod est in ventre,& similiter cuti earum,& decoquantur frusta decisa illius partis mediæ cum aqua,& aceto; & sale quousq; ab ossibus separetur: deinde ossa abijciantur, & prematur caro,& humor in ea existens egrediatur,& fiant trochisci ex ea,& ponatur in eis furfur,siue aqua furfuris ad conseruandum,vt fiant trochisci. Isti sic confecti non possunt multum seruari, possunt tamen alio modo confici, & possunt conseruari per viginti ann. Ille autem, qui facit eos trochiscos, debet sibi inungere manus cum oleo balsami,ne noceant sibi.

Nota. Item thyrus habet hanc proprietatem,scilicet ducendi superfluitatem ad exteriora. Vnde philoso.& Auic.dicunt, quod cuidam ex comestione carnis thyri accidit C apostema in collo plenum pediculis. Item Auic. 1. ca.de venenis dicit,ꝙ theriaca habet proprietatem attrahendi suum proprium venenum; ergo per naturam thyri habet proprietatem contra venenum consumendo, quia thyrus est calidus,& siccus, & attrahendo ad se à corde ad stomachum venenum suum expellendo ad extrema siue ad exteriora. Item valet theriaca contra venena,alia via,scilicet naturam confortando sua forma communi resultante ex constructione, & fermentatione suorum componentium,per quam conuenit corpori humano,& cor confortant,quia confortatum, venenum expellit,& sic valet contra omnia venena generaliter, & per illam causam diuertendo venenum à corde per suam formam communem, quam habet ex actione, & passione suorum inuisibilium, per quam virtutem confortat cor, quantum ad suas operationes primas facientes secundũ Gal 13 megatechni,valet melius recens,quam antiquata scilicet ad ea,quæ facit thyrus,sed quantum ad operationem, quã habet ex sua forma,melius valet antiquata D
Quando bona. secundũ Auic. Theriaca est infans vsque ad septẽ menses,& iuuenis vsque ad finem decem mensium in regione calida,& vsque ad finem viginti,in regione frigida,& senex,& corrupta vsque ad finem quadraginta annorum in regione frigida, & vsque ad xxx. in regione calida.
Probata. Si sit bona iuuenis, aut corrupta, & senex potest sciri per hæc. Accipiunt apothecarij caseum recentem,& ponatur in extremitate casei herba, ex qua inflammantur humores,& per hoc denigratur caseus, aut citrinatur, & ex alia parte ponatur theriaca; si fugat ipsum, bona est. vnde debet facere dealbare lac in illa parte, in qua erat denigratum.

Itẽ si faculue,idest gallo syluestri tribuatur venenum, & per exhibitionem theriacæ curetur,bona est,& recẽs.

Item si cui rustico fuerit data medicina,& iuerit ad sellas quinque vicibus, aut si habeat fluxum ventris,& cito per exhibitionem theriacæ restringatur,bona est. Hæc duo vltima ponit Auic.

Auic. Hanc composuit Andromachus,sed tempore suo dicebatur mithridatum, quia tantum valet quantum theriaca,nisi in receptione veneni. In mithridato,& theriaca sunt eadem,nisi quia in eo non est caro thyri ſm Gale.in mithridato,& sui sequaces addiderunt carnem thyri,& vocata fuit tunc theriaca. Ista theriaca sublimior est medicinarũ,valet cõtra passiones frigidas,sed non debet dari in passionibus calidis, siue ex materia calida,nisi hoc sit in dysenteria,tunc ibi competit in omni casu.

Item non detur, nisi post materiæ digestionẽ,quia eã dissolueret,& non posset eam dissoluram consumere totam,cum sit multa,& indigesta; & ideo non est danda, nisi post materiæ digestionẽ, & euacuationẽ vniuersalẽ. ipsa enim materia,si esset multa, & indigesta per eã dissoluta,& non consumpta, posset ad aliquod membrum nobile fluere,& malum inducere, nisi in apoplexia,cum timeatur de morte subita, tunc potest dari ante materiæ digestionem, & euacuationem, quia melius est portionem materiæ consumere,& aliam dissoluere, quã mortem sequi. Valet ergo in apoplexia cum vino distemperata,vel sic melius sit posito aliquo inter dentes,fricetur palatum cum ea,& totum corpus inungatur, quia aliquando in paralysim terminatur; stomachis valet cum decoctione macis,aut nucis muschatæ cum vino data in isto vino, cum stomachatio fiat ex ventositate eleuata cum materia propter indigestionem: asthmaticis,& raucedini vocis cum sit ex materia viscosa in pectore contenta cum succo liquiritiæ,aut si fiat ex materia rheumatica frigida descendente ad tracheam arteriam,quia resoluit materiam contentam in pectore, & fluxũ rheumatis restrinxit,in sputo sanguinis non ex acumine sanguinis, sed fiat ex vitio putredinis venæ data cum ptisana,vel cum aqua decoctionis balaustiæ,vel gallæ,&c.

Item in dysenteria cum decoctione hypocystidos,aut gallæ,tragacanthi,&c. contra lapidem renum cum decoctione saxifragiæ, vel milij solis ad prouocationem menstruorum, & mundificationem matricis cum decoctione artemisiæ, aut rubeæ maioris, contra lepram cum decoctione mentæ aut gentianæ, quia superfluos humores consumit,& contra venena distemperata cum decoctione aristolochiæ, aut gentianæ. Dosis eius est vnc.j.& istud adhuc est multum.

De theriaca diatessaron. Theriaca diatessaron fit ex quatuor medicinis valentibus contra venenum,& ideo dicitur diatessaron. recipit,myrrham,arist.gẽtianam,& baccas lauri. & fere valet contra venena sicut,& prima. Dos.huius theriacę scilicet diatessaron est. drachmæ duæ.

An in euacuatione crassorum humorum competat fortis medicina.

CIrca istam lectionem quæritur, vtrum in euacuatione crassorum humorum cõpetat medicina fortis,& videtur,quòd sic, quia medicina correspondet digestiuo,sed in eis datur digestiuum forte,quia valde diuretica,quia secundum Galen.in techni,medicinæ virtus debet esse eleuata in gradu eodem in opposita qualitate. ergo si illud est multum crassum,quod debet digeri,illud debet esse valde diureticum, quod debet digerere,ergo quod debet euacuari.

Item in 4. apho. melancholicos purgare inferius vehementius. si ergo vehementer oportet melancholiam purgare,& crassus humor est,ergo,&c. ſm Galen. quia crassior,& glutinosior est. Item supra illum apho.in 4. Elleborus periculosior est sanas carnes habentibus,dicit Gal. ꝙ forti infirmitati, fortis medicina correspondet. Contrarium dicit Auic 4 lib. c.de cura quartanæ,maxime in principio,quia subtile euacuaret fortis medicina, & crassum remaneret,& magis impingeretur.

Solutio. Medicina fortis dicitur quadrupliciter. Primo propter locum à quo euacuat, vt cũ à venis euacuat phlebotomia, & non à magnis solum, & sic secundum Gal.2.acutorum dicitur phlebotomia fortis euacuatio, quia cum violentia euacuat. vnde à parte talis modus euacuandi dicitur fortis. Secundo modo,quia cum violentia euacuat,vnde à parte modi euacuandi dicitur fortis,

tis,& sic secundum Serap. in 7. dicitur vomitiua medicina fortis,quia præiudicat attractio sua expulsiuæ intestinorum. Tertio modo dicitur fortis, quia humorem crassum euacuat. Quarto modo dicitur fortis,quia euacuat multum,& de hac dicit Auic.4.lib.c.de cura tertianæ non veræ. vnde dicit,q̃ quædam est medicina fortis debilis,quædam est medicina fortis absolute,& quędam debilis absolute. Fortis absolute est,quæ humorem crassum euacuat,& multum vna vice. & fortis debilis; fortis,quia euacuat humorem fortem ad euacuandum: debilis,quia paucum. Eodem modo dicitur morbus fortis,aut quia est ex materia crassa,& tunc cõpetit in principio medicina,quæ humorem crassum euacuat: debilis tamen, & parum, quia aliter consumeret subtile, & reliquum compingeret,in fine competit fortis,post materiæ digestionem,quæ multum euacuat,& etiam multoties: debilis, quia melius esset euacuare per quinque, aut sex medicinas debiles, quam per vnam fortem valde; quæ naturam multum debilitaret,& hoc vult Auic. in cap. prædicto.

Ad primum respondetur tripliciter,& primo sic. medicina euacuans respondet digestiuæ,verum est,q̃ illum humorem, quem digestiua digerit, medicina euacuans euacuat,non tamen oportet eodem modo,quia euacuatio non fit nisi materia digesta, & in principio non est digesta, licet forte ibi sit aliquod digestum, non tamen est digesta, quantum ad suam portionem maiorem,vel si euacuat de indigesto,hoc est parum,quia non obedit.

Secundo modo respõdetur per interemptionem maioris: immo materiæ crassæ non respondet digestiuum diureticum valde, nam ſm Gal. in passione renum,& lapidis,non debent dari diuretica fortia in magna quantitate,vt eorum operatio sit fortis. licet valde subtiliatiua in pauca quantitate competant, quia ista consumerent subtile,& residuum putrefacerent. Et ad argumentum forte dicitur, q̃ per se verum est, q̃ illi crasso respondet tantum,subtile per proportionẽ,tamen per accidens hoc impeditur,quia non subtiliaret, cum non fit calidum valde illud quod ita est subtile, quia tunc subtile euaporando residuum incrassaret,vt dictum est prius.

Tertio aliter dicendum, q̃ verum est,q̃ fortis medicina respondet digestiuo, scilicet postquã opus suum cõpleuerit,& hoc est materia digesta,& non in principio.

Ad aliud dico,q̃ morbus, qui est fortis multum,affligit. vnde indiget medicina forti à principio vsq; ad syncopim ſm Gal. qui dicit, quod non inuenit meliorẽ curam in materia furiosa,quam illam: in morbo forti alio modo comperit,vt dictum est,& sic patet resolutio.

An in sanis competat pharmacia.

COnsequẽter quæritur,vtrum in sanis cõpetat pharmacia,videtur,quod non,secundum Auic.in 1.qui dicit. Caueat conseruator sanitatis ab omni re medicinali,ergo,&c. Item causa curatiua non respondet corpori sanatiuo, sed conseruatiua, quia causæ distinguuntur ſm distinctionem corporum; sed medicina euacuatiua est species curatiuæ secundum Gal.in techni. ergo,&c.

Ad oppositum est vsus.

Solutio. dico,q̃ sano non lapso non debet dari medicina,nec alterans,nec euacuãs. Si vero sit lapsus,aut habet corpus mundum,aut non mundum. si mundũ,tunc non competit euacuans, sed si competat, hæc erit alterans. Et tu dices, q̃ debet ei dari medicina euacuatiua ad præseruandum, licet non ad curandum,vt si timetur de tempore æstiuo sequente multum calido,ne incurrat febr. propter generationem multæ choleræ, & in eo debes euacuare choleram, licet non abundet, vt postea per tempus non fiat generatio choleræ superabundantis, immo fiat diminutio, & sic fiet temperamentum. Sed dico,q̃ non debet dari medicina euacuans ad præseruãdum, quia molestum esset humores euacuare necessarios. Sed melius est ei dare medicinam suam complexionem alterantem,ne plus debito cholera generetur.

Si habeat corpus immundum,tunc competit nõ sub ratione qua sanũ,sed sub ratione qua præparatũ ad ægritudinem,cũ in eo materia morbi futuri existit. vnde non remouetur dyscrasia facta, sed fienda,& hoc est in præseruando. Vnde euacuatio materiæ corruptæ est species curationis; sed non corruptæ,est species præseruationis. & sic patet solutio ad duo prima argumenta, & ad primam quæstionem patet, quod dare hieram logodion, aut pilulas cochias in principio est malum, quia subtile consumerent,& residuum incrassarent.

Aurea Alexandrina ab auro dicta,alexãdrina ab Alexandro peritissimo philosopho, à quo fuit inuenta. proprie valet ad omne vitium pectoris,& capitis ex frigiditate, & maxime ad omnem passionem rheumaticam, quæ à capite ad oculos,& ad aures,& ad gingiuas descẽdit, & ad omnem grauedinem omnium membrorum, quæ fit de eodem humore. 18. pars confecta est lib. ij. se. aſari,carpobal. hyosciami, ana dra.ij. balsami cinn.folij, zedoar. zingib. costi, coralli, casiæ, tragacan. euphorbij, thuris,styracis cala.saliuncæ, meu,cardamomi,seseleos; napi.i. sem. sinapis, saxifragiæ, anethi, anisi, ana dra.j. ligni aloes,rheubar. rheupon. aliptæ,casto. spicæ,galangæ, opobalsami. anacardij,mastich. sulph. viui, pæoniæ, eryngij,ro. thy.acori,pulegij, arist.longæ, gentianæ,corticum munda.chamædryos,baccarum lauri,sem.petroselini,sinoni,se.leuistici, se.rutæ, se.ameos,dauci,macropiperis,leucopiperis,xylobalsami, carui, amo. ana dra.j. & semis, auri, costi, argenti meri, ambarum margaritarum, blactæ byzantiæ, ossis de corde cerui, ana thuris, eboris,calami aroma.pyrethri, ana gra.ix. mel quod sufficit, detur ad modum auellanæ eunti dormitum cum vino calido,febricitanti cum aqua tepida. *Aurea Alex.*

De compositione medicinarum.

VIso superius de modo digestionis, & euacuationis, & quia euacuatio fit vt plurimum per medicinas compositas,& etiam de ipsis hic determinatur. Ideo videamus modum compositionis.

Circa hoc tria habent videri. Primum est videre causas propter quas est medicinarum compositio. Secundũ est,q̃ in omnibus est ponere aliquas medicinas pro fundamento in medicinis compositis, quomodo cognoscemus,quid erit basis in medicinis compositis,aut fundamentum? Tertium est videre causas ponderum medicinarum,quare quędam in tali pondere ponuntur,& quędam in tali. Primum est de præsenti lectione.

Prima causa,quare necesse est habere medicinam cõpositam ex pluribus simplicibus, est,quia non erat aliqua medicina simplex sufficiens ad hoc, quo indigemus ſm Gal.in techni. Si dyscrasia sit eleuata in decem numeris, oportet, q̃ exhibeatur ei medicina eleuata in decem numeris in latere opposito, & hoc non est reperire aliquando in simplici medicina habente respectum ad hoc,sed vna est eleuata in decem numeris, & alia in 12. & tunc ex commistione istorum fit illud,quo indigemus,& hoc est medicina composita. Vnde Ser.in 7.c.2. dicit,quod si talem simplicitatem haberemus,medicina composita non indigeremus.

Secũda causa est morbi compositio, quæ indiget medicina composita,vt feb. de materia frigida,quæ ratione materiæ indiget calidis, ratione formæ ægritudinis formalis, indiget frigidis, & humidis. Vel si morbus sit compositus ex cholera,& phlegmate; nulla autem simplex medicina inuenitur,quæ sit calida,& frigida,humida,& sicca ideo indigemus composita.

Tertia causa,bene verum est, quod morbus simplex indiget simplici medicina. sed in simplici morbo indigemus medicina composita, non quia morbus sit compositus,sed quia volumus in hoc morbo opera plus facere,& opera contraria,vt in apostemate cõsumere materiam fluxam, & materiam fluxuram restringere, ne fluat in membrum debile, in quo est morbus materialis, indigemus materię consumptione, & membri debilitati confortatione, quod per simplicem medicinam non habet ita fieri, sicut per compositam.

Quarta causa est,propter repressionem mali saporis, & acuti ipsius medicinæ,ne saporis horribilitas,abominationem

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0980-3 DFG

nationem inducendo, nauseam faciat; & per hoc contingat eam vomere, antequam compleat suam operationem, & de hoc dicit Serap. c. prædicto, ꝙ propter hoc, ꝙ aloe est amarum, cum aromaticis cõficiatur, & per hanc causam cum opio castoreum, ꝙ est mortificans, vt sua acuitas, idest excedens frigiditas reprimatur, per quam erat mortificans. Et per hanc viam iubet Hipp. commiscere cum elleboro anisum, fęniculum; & vt consumant ventositatem, quam facit, & eleuat elleborus, commotionem faciendo in humoribus.

Quinta causa est, vt ex actione, & passione simpliciũ medicinarum habeatur vna forma cõis, quæ cor confortet, & per hoc valeat adoĩa venenosa tam calida, quam frigida, quod in simplici medicina non inuenitur. vnde est videre de theriaca magna. has causas ponit Serap. in 7. cap. 2. Illæ tamẽ sunt causæ duę, quas ponit Auic. lib. 1.

Sexta causa est, fortificatio vnius operationis, qua indigemus in medicina habente duas operationes debiles, vt in chamæmelo sunt duæ operationes scilicet consumere, & confortare, vtrumque tamen debiliter. Si autẽ indigeamus chamęmelo ad alteram operationem faciẽdam, tunc admisceamus aliquam ipsam iuuantem: & sic in medicina composita sunt aliquando duæ medicinæ basis, aliquando vna tantum, & alia sunt suam operationem iuuantia, vt videbitur postea.

Septima causa est, quando volumus, ꝙ medicina operetur in locis remotis, admisceamus aliquid cum ea, qđ præseruet eam, neꝙ corrumpatur, & debilitetur, intantũ ꝙ in locis remotis non valeat operari, & propter hoc secundum Auic. lib. 2. c. 1. admiscetur opium in theriaca, vt præseruet medicinas calidas, ne in prima, & secunda digestione virtus earum corrumpatur, & propter hoc habetur ratio efficax, ꝙ medicina in humorem potest conuerti, non tamen in membris remotis operans, qura si in sanguinẽ cõuerteretur, sua virtus esset quasi amissa.

Octaua causa est, vt medicina penetret ad locum certum, vnde cum auro, & corallo, & similibus, crocum admiscemus, vt faciat ea ad cor penetrare, quæ de se nõ penetrãt, quia crassa, & terrea, fiet cum camphora, quia sua frigiditate sibi impedit viam, & si obijcis sicut obijcit Auic. ꝙ in morbo calido non debet admiscri crocus cũ sit calidus, respõdet Auic. ꝙ cũ venit ad cor, à calore cordis combũritur, & in fumum resoluitur, quo consumpto alia medicina naturam iuuat. Et quod hoc sit verum, patet per Auic. dicentem in ij. ꝙ virtus naturalis aliquando separat, & discernit inter duas virtutes medicinæ, vnam respuendo, & aliam eligendo, quæ quidem virtutes sunt compositæ in eadem re naturaliter, vt chamæmelum, quod multo fortius poterit facere in cõposito artificiali.

Nona causa est, vt medicina, quæ est valde diuretica cito penetrans, & transiens, magis moretur in loco, in quo debet operari, ne nimis cito transeat; & ideo cum damus rheubarbarum ad deoppilationẽ hepatis, simul cum eo admiscemus raphanum, quia raphanus de sua proprietate habet mouere humores ad os stomachi, propter quod est medicina vomitiua, & per consequens medicinam diureticam aliquantulum à suo transitu retrahit, ita, ꝙ fit quidam motus agitatiuus ex transitu, & penetratione medicinæ diureticæ, & retractione eius à raphano, propter quod non penetrat ita cito vltra, & ideo ibi remanens mel in operatur.

Decima causa est, vt medicina ambigua ad duo opera, siue ad vnum opus in diuersis membris determinetur ad opus illud in vno membro, & sic cum semine fœniculi, & anisi, quæ sunt indifferentia, ad hoc vt deoppilent renes, aut venas. cum volumus renes, aut vesicam deoppilare admiscemus cantharides, quæ ducunt eas ad renes, & vesicam. si ad hepar, & ad venas admiscemus aliquid ad propositum valens.

Duo notanda circa medicinas compositas.

Primũ, quod oportet scire, quod medicina composita experta est melior quam non experta, & melius cognoscimus, quia medicina composita operatur duplici viâ.

Vno modo per naturam suorum componentium, sicut diximus auream alexandrinam esse calidam, & valere in passionibus frigidis à suis componentibus, & hæc operatio via rationis potest cognosci, & experimento. Alia est operatio per suam formam resultantem ex fermentatione suorum componentium nobis ignotã, quæ sola per experientiam cognoscitur. quando ergo est experta medicina, cognoscitur quantum est vtrumque, qñ non nisi quantum ad naturam suorum componentium tantum; & ideo aliquando credimus diuersas medicinas valere ad vnum, quia solum per experientiam ipsa componentia respicimus, quarum vna valet ad vnum, & alia non. Secundum quod debet sciri est, quod in medicina composita fiat compositio ad vnum de rebus paucis. Vnde bonum est componere medicinam ex rebus paucioribus, quam possumus, quia nescimus vtrum vna aliam corrumpat. Vnde secundum Auic. in 2. anacardij non debent commisceri cum carne thyri, quia eius operationem corrumpunt. Et hoc est intelligendum, quando componimus illam medicinam ad vnam intẽtionem, vt dicit. vnde si volumus tantum hepar infrigidare, melius est facere syrupum de scolopendria, & endiuia cum aliquibus rebus confortantibus, & valet his paucis magis, quam apponere multa, causa prædicta, vnde Auic. in 2. & parum medicinarum melius est, quam plurium earum intentione vna. Si enim velles plures operationes facere, vt digerere, aperire, confortare, oportet plura apponere, sicut ipse fecit multories. Pauciora enim in vna intentione sunt meliora, in paucioribus enim via magis tuta, & hæc est summa de primo. Nota.

De Aurea Alexandrina.

SVperius vidimus de nobilissima opiata, vt de theriaca, nunc videamus de alia, vt de aurea Alexandrina.

Aurea ab auro, quod recipit, aut quia est preciosa, & excellens in bonitate sicut aurum. Vnde est probata in multis passionibus.

Alexandrina ab Alexandro, qui eam inuenit, vel pro quo data fuit, valet ad ómne vitium capitis de frigida causa solum, quia est multum calida. vnde detur si materia est phlegmatica, vel melancholica, valet ad rheuma capitis ex frigida causa, prius tamen digesta materia rheumatica, & vniuersali euacuatione facta. vnde nunquam debet dari fortis opiata maxima, neque debilis etiã, vt musa ænea rubea, & similia, sine vniuersali euacuatione, si corpus sit plethoricum, aut per pharmaciã, aut per phlebotomiam, aut per scarificationem, secundum quod melius expedit, quia opiata tria facit; habet enim virtutem constrictiuam per opium, quod recipit, & constipatiuam, & dissolutiuam, quia in ea sunt multa calida, vt per effectum patet. si ergo materia esset multa, faceret, quod posset, quia non posset totam materiam cõsumere, sed illam dissolueret, & mouerer, & sic rheuma augmentaret, neque debet dari in die sequenti post purgationem vniuersalem, sed secundo, aut tertio post phlebotomiam, & post pharmaciam. Tertio valet ad rheuma constringendum vniuersali purgatione facta. si fiant pilulæ de ea ponendo tamen plus de mastiche, & teneantur illæ pilulæ in ore, aut sub lingua; Illæ pilulæ prohibent materiæ descensum. sic oculi, vel gingiuæ, cum fuerit fluxus rheumatis ad ea, iuuantur, quia prohibent fluxum, & dolorem, cum fit de materia frigida, euacuatione præcedente. Similiter bonum est ad consumptionem humorum frigidorum vbicunque sint, sicut in passione capitis, hepatis, splenis, stomachi, pulmonis post euacuationem tamen, non enim debet aliqua opiata dari, maxime vt mithridatum, theriaca magna, aurea alexandrina, nisi euacuatione facta. De aurea alexandr.

Ita recipit multas medicinas, de quibus videamus naturam earum.

Recipit asarum, quod alio nomine dicitur asarum baccarum, odorifera est, & est ficca vsque ad tertium, & est calida; sua tamen siccitas maior est, quam sua caliditas. Illa est bona, quæ linguam mordicat, & boni odoris est. habet vim aperiendi, calefaciendi, subtiliandi, confortandi, abstergendi. vnde valet in passione splenis, & he- Asarum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0981-9 DFG

& hepatis: & maxime in deoppilatione ſplenis, in digeſtione craſſæ materiæ. vnde fiat ſyrupus acetoſus in deoppilatione ſplenis, & ponatur ibi aſara baccara, & capparis, & tamariſcus.

Item valet ſi cum aceto emplaſtretur ſupra ſplenem. item prouocat vrinam. ponatur autem hic in iſta opiata ad conſumptionem materiæ, & ad confortationem membrorum.

De carpobalſamo. Carpobalſamum eſt fructus balſami. Balſamus autē eſt arbor parua, quæ naſcitur vltra mare, parua ad quantitatem duorum cubitorum ad plus: vnde proprie non eſt arbor, ſed frutex, alio nomine dicitur oculus Solis, quia ſol eum videt, quia eſt in locis altis, ſupra quæ Sol ita radiat in tempore caniculari. ſcinditur, vt ab eo lacrymæ fluant, & colligitur ſic, et dicitur oleum balſami, & dicitur opobalſamum, id eſt ſuccus balſami, vel lachryma, & quando per ſe dicitur abſolute balſamus, pro ſucco intelligitur, propter ſui excellentiam. Cognoſcitur autem ſic ſua bonitas, quia ſi ponatur in lacte gutta de illo opobalſamo, & coaguletur lac, eſt bonum, ſi non, non bonum. Item ſi petat fundū in aqua poſitum. Item apotecharij ſic experimentantur, ponunt de eo in naribus cum pollice vſque ad coniunctionem naſi cum ore, & ſi cito penetret ad cerebrum, eſt bonum. vtimur eius ligno, & eſt xylobalſamum, & eius fructu, qui eſt carpobalſamum, & eius oleo, quod dicitur opobalſamum.

Nota.

De ligno aloes. Lignum Aloes eſt calidum, & ſiccum: plus adhuc ſemen eius, & adhuc plus etiam oleum iſtis duobus. habet oleum balſami vim aperiendi per ſuam caliditatem, & ſua proprietate attrahit ſpinas, & tribulos à manib. & pedibus. dicitur à quibuſdam, quod valet ad paſſiones oculorum. Illud forte non eſt verum generaliter, & ideo eſt malum facere de particulari vniuerſale. Ex hoc enim accidit magnum nocumentum, ſicut quidam qui cataputias in oculo poſuit, quia quidam dixerat, quod valebant ad hoc, & ita oculum amiſit, vnde verum eſt, quod valet ad pannum in oculo ſub abſterſione, & apertione, non tamen valet in omnibus paſſionibus eius. lignum eius, & ſemen eius valent aſthmati ex phlegmatica materia contenta in pectore, ipſam cōſumendo, prouocando vrinam, oleum eius educit fœtum mortuum, & os matricis mundificat, vnde præparat eam ad conceptum. ſi ex eo inungantur pedes quartanarij, & totum corpus præſeruat à venenis, & maxime à veneno ſcorpionum, quia illud venenum eſt frigidum, &c.

De hyoſciamo. Hyoſciamus eſt herba, cuius ſemē eſt carifillaga. quidam eſt albus, quidam niger. Albus melior, eſt frigidus, & ſiccus in fine tertij gra. Niger in quarto eſt frig & ſic. conſtringit, ſtupefacit, dormire facit, dolorem mitigat, ſenſum mortificando. vnde reſtringit fluxum ſanguinis. Item menſtrua reſtringit. Item ſi eius folia comedantur, dormire facit hominem quaſi ebrium, rationem perturbando. per fumos quidam ſedant dolorem oculorum cum eo, & aqua roſ. ſed non eſt bonum, niſi timeamus plus doloré propter ſui acuitatem, & vltimitatem, quam malitiam morbi.

De garyophyllis, & cinnamomo prius videmus.

De opio. Opium eſt ſuccus papaueris. opium aliud thebaicū, aliud ægyptiacum, quorum vtrumque eſt bonum, aliud *quirinacum. quod dicitur aſſa fœtida, vel laſar, eſt frigidum in quarto, ſiccum in tertio. Sic fit, capita papaueris ſcinduntur in æſtate, caniculari tempore, & per hoc cadit ſuccus ab eo, & ille ſuccus ponitur ad Solem, & deſiccatur, & tunc eſt opium. ſedat tuſſim frigidam a rheumate deſcendente ad pectus ſtringēdo rheuma. ſed caueamus ne demus per ſe, ſed cum caſtoreo, accipiatur parum opij, & caſtorei, & cinnamomi, tragacan. zingib. myrrhæ. fiant pilulæ, & teneantur ſub lingua. valent ad reſtringendum rheuma deſcendens à capite. valet etiam opium paſſionibus ſtomachi ex nimia caliditate, cętera patent.

** Cyrenais eum.*

De myrrha. Myrrha eſt gūma calida, & ſicca in tertio gradu, ſubtilis ſubſtantiæ. habet virtutem conſumptiuam, mundificatiuam, & conſeruatiuam. conſumit ſufficienter illud, quod diſſoluit. habet etiam vim conglutinatiuam. ſtomachum debilitatū. & lapſum ex humiditate phlegmatica, confortat. Item confortat dentes, & confirmat, ne cadant; præſeruat enim à corruptione, & putrefactione, quæ materia ſi putrefieret, caderent dentes, fiat puluis ex ea, & cinnamomo cum aqua roſa. aut aqua rubi, aut aqua virgæ paſtoris, ex hoc fiant pilulæ, & ex eis fricentur dentes cum neceſſe fuerit, vel accipiatur eius puluis ſolum, & ponatur in vino pontico, & ex his abluantur os, & dentes; illud conſumit, materiam putridam phlegmaticam in pectore: vnde valet ad nimiam humectationem pectoris, prouocat vrinam, & menſtrua, & præſeruat à putrefactione. vnde antiqui ſolebant corpora mortuorum inungere ex myrrha, vt diutius poſſent ſeruari, vnde dicitur, quòd Chriſtus dominus noſter fuit ex ea vnctus.

De cypro. Cyperus eſt radix herbæ ſimilis ſegeti, calid. & ſic. & ſubtilis ſubſtantiæ, vnde habet vim diureticam. aperit ſine mundificatione, & eſt ſtyptica parum. confert frigiditati veſicæ, ſiue debilitati eius ex frigiditate. iſtud eſt ei ſpeciale. vnde prohibet deſtillationem vrinæ ex debilitate contentiuæ virtutis in veſica ex frigiditate; valet etiam in frigiditate matricis.

De caſſa. Caſia duplex eſt, ſcilicet caſia fiſtula, & caſia lignea de caſia lignea videamus prius quid ſit. ipſa eſt cortex arboris, cal. & ſic. in iij. gradu, & ſubtilis ſubſtantiæ; eſt enim diuretica ex ſuis qualitatibus, & ſubſtantia; confortans ex ſua aromaticitate, conſumptiua ex ſua complexione, ex qualitatibus ſuis. Ipſa enim vētoſitatem repellit, & reſoluit, vrinam prouocat, & menſtrua. vnde tryphera magna cum puluere eius educit menſtrua, ſi detur in ſero in vino, in quo fuerit caſia lignea, patienti, vrinam pronocat, & ſm Haly Abb. ſtomachū cōfortat.

De corallo. Corallus eſt lapis, qui inuenitur in littore maris, quidam eſt albus, & alius eſt niger, & alius eſt rubeus. Rubeus eſt melior, & ideo cum per ſe ponitur, de rubeo intelligitur. frigidus eſt, & ſiccus in ſecundo, & eſt ſtypticus, deſiccat plus quam infrigidet, abſtergit ab oculis humiditatem ſuperfluam, valet contra fluxum ſanguinis, & ſputum ſanguinis. Accipiantur coralli, tragacanthi, ana drach. j. fiat puluis, aliquo ſtyptico appoſito. vt ſanguis draconis. huiuſmodi puluis eius cum camphora valet ad cor, confortat gingiuas, habet virtutes occultas. dicit enim Gal. quod præſeruat domum, in qua eſt à fulgure. Item curat epilepſiam ſi collo ſuſpendatur.

Item Auic. & Gal. dicunt, ꝙ ſi ſuſpendatur ad collum ita, quod attingat ad ſtomachum, aufert omnem doloré ſtomachi, ſed forte modo non ita, ſicut neque pæonia modo habet virtutem, quam ſolebat habere.

Circa iſtam lectionem dubitatur. Viſo ſuperius de digeſtione, & euacuatione. Modo videndum eſt de duobus remanentibus ſcilicet de balneo, & opiatis, quia de phlebotomia ſatis habetur in libris.

An balneum competat ante exhibitionem medicinæ.

Quæritur igitur de balneo, vtrum competat ante exhibitionem medicinæ, & videtur, quod non. Corpora vbi quis vult purgare, oportet fluxa facere; & quo repit natura, eo ducere oportet per conuenientem regionem. Ex his duobus habetur, quod ante exhibitionem medicinæ oportet purgare materiam, & facilem facere ad currendum ad locum, per quem medicina eam debet euacuare, & hoc vult Auic. cum dicit, ꝙ ante vomitum debent capi cibi pingues ad debilitandū os ſtomachi, vnde materia melius recipiatur, ſed balneum attrahit materiam ad locum contrarium loco, per quem medicina euacuat humorem, cum ad extrema corporis trahat materiam, & medicina ad ſtomachum, ergo, &c.

Oppoſitum vult Auic. fen 4. cap. v.

Iuxta hoc quæritur vtrum eadem die cōpetat, in qua datur medicina. videtur, ꝙ non, ſecundum Gal. 4. apho.

qui

qui dicit,quod balneum, & ſomnus impediunt medicinam à ſua operatione; vnde non debent inungi,niſi velimus medicinam in euacuando impedire. Oppoſitum dicit Auic.cum prædicto.

Tertio quæremus vtrum poſt medicinam competat, & videtur,quod non, quia poſt medicinam corpus non debet repleri illa humiditate, quæ per medicinam euacuatur; ſed balneum replet corpus humiditate accidentali,& illa per medicinam eſt euacuata, quia ſecundum Galen.ſupra illum aphoriſ. ad Ell. &c. aqua humectat corpus humiditate accidentali; balneũ autem eſt aqua, ergo,&c. Contrarium dicit Auic.

Iuxta hoc quæritur,in qua die magis competat.

Hæc omnia ſoluta ſunt. Viſis regulis de modo operãdi prius,dico ergo,quod conuenit ante, & eadem die,& poſt. Ante duplici de cauſa, quia corpora vbi quis vult purgare,&c. & illa corpora, quæ debent præparari ſunt duo,ſ. corpora, quæ habent euacuari, vt humores fiant curſibiles,& labiles per venas de facili; & membra,per quæ fit euacuatio, vt ſint lenita, & per ea humores lubricent; & aperta,vt pateat eis tranſitus, humores ſubtiliãdo,balneum etiam liquefaciendo fluere facit, etiam venas mollificat; ideo conuenit aliquando per tres dies ante medicinam. Vnde Auic.in 1 ca.dicto. Qui debet per medicinam ſolui,balneum eſt intraturus ante ſolutionẽ, quia eſt præparans corpora,niſi aliquid prohibeat,&c. quod illud eſt,vt vulnera,apoſtemata,et hydropiſis;tunc enim non competit,nec in morbis humidis humiditate accidentali,quia per balneum plus multiplicatur.

Ad argumentum in contrarium dico, ꝙ licet balneũ in hora balneandi trahat materiam ad exteriora, quia humores liquefactos facit per corpus fluere, poſt balneũ reuertuntur ad interiora,& hoc ẽt, vt dictum eſt, membra præparat,vt poſſit materia fluere per ea,ꝙ medicina in balneo nõ debet dari; licet ego dederim in vno caſu,ſ. cuidam dominæ,quæ habebat melãcholiam,& nolebat accipere medicinam,feci eam intrare balneum,& mitigata fuit,& libenter accepit, deinde feci eam ſtatim à balneo auferri,& poſt longum tempus ipſa fuit curata. Nota.

Ad ſecundam quæſtionem reſpondeo, & dico,ꝙ balneum habet duas facere operationes,vel tres. Prima eſt trahere materiam ad exteriora. Secũda eſt ſtringere vẽtrem, per hoc quod illa materiam trahit ad exteriora,& tale eſt vehementis caliditatis. Tertia operatio eſt calefacere,non tamen fortiter. Dico ergo,quòd in tempore calido non conuenit intrare balneum in hora ſolutionis, neque in die,quia traheret materiam,& medicinam ad exteriora,& tu arguis,ꝙ per hoc ventrem ſtringit. Sed in tempore frigido, & in hyeme antequam medicina moueat,confert balneum,non tale, ꝙ ſit attrahens,ſed ſolũ commouens materiam, & meatus aperiẽs. iſtis duobus indigent humores frigidi cum craſſi ſint, & meatus ſint ſtricti per aeris,aut temporis frigiditatem indigẽt apertione,propter quod non euacuarentur de facili niſi commouerentur,& meatus aperirentur. Vnde Auic. non intret quis balneum poſt medicinam,quod attrahit,ingredi tamen poteſt primam cauſam, ideſt tinam aquæ calidæ,balneum bonum eſt,& illud fit ad mollificandum.

Ad tertiam quæſtionem,dicendum eſt, ꝙ poſt medicinam conuenit balneum,vel æquualens, vt ſtupha; & hoc propter duo. Vnum eſt,vt membra per medicinam fatigata per balneum confortentur. Secunda cauſa,vt fumi ſubcutanei per medicinam eleuati ſcilicet à materia mala,& à medicina euaporentur. Ad argumentum dicendum,ꝙ balneum non replet venas,& poros corporis; ideo non remanet diu humiditas illa accidentalis, quam inducit,ſed per ſudorem reſoluitur,& fumũ; adhuc conuenit,ꝙ membra ſint per medicinam deſiccata.

Ad quartam quæſtionem dicendum eſt,ꝙ debet fieri balneum ante medicinam per tres dies;poſt medicinam vero in die ſequenti ſecundum Auic. dummodo tamen virtus ſit fortis.

Vltimo quæritur vtrum ſtupha melius ſit,quam balneum poſt medicinam. Dicendum ad hoc,ꝙ ſi corpus ſit euacuatum à cholera, aut à melancholia,& ſit illud corpus ratum competit balneum ſcilicet aquæ calidæ ad humectandum,quia tale corpus eſt valde deſiccatum per medicinam,cum eſſet de ſe ſiccum; & quia corpus eſt rarum,balneum ſufficit ad euaporandum fumos,ſed ſi euacuamus humores humidos, aut corpus non ſit extenuatum,ſed pingue,carnoſum,& durę compoſitionis, & euacuata eſt materia frigida,& humida; tunc ſtuphæ, quia fortiores,&c. deſiccantes, meliores ſunt,quia tale corpus non indiget tanta humectatione ſicut primum, ſed magis deſiccatione,ergo,&c.

De modo compoſitionis medicinarum.

Vliſis cauſis compoſitionis medicinarum compoſitarum,nunc videamus modum compoſitionis earum. Circa quod tria habent conſiderari. Primum eſt, quod in medicina compoſita plus ponitur de vna medicina ſimplici,quam de alia. Secundũ, quid ſit proprietas baſis ſiue radicis medicinæ compoſitæ, quia per hoc quid erit baſis in ea videbitur. Tertiũ quid cum radice debeat apponi,& quare ea cum radice apponuntur.

De primo dicendum ſecundum Auic. ꝙ nõ ad compoſitionem ſolum medicinarum cõpoſitarum oportet ſcire vniuerſalem virtutem medicinæ ſimplicis,ſed ſpecialem,vnde non ſolum oportet ſcire,quod illa medicina ſimplex ſit calida,vel frigida, humida,vel ſicca. Sed in quo gradu frigiditatis, &c. & virtutẽ eius propriã,& operationem,vt ſciamus tãtum de illis ſimplicibus medicinis apponere,vt virtus cõis, quam quærimus ex tali compoſitione reſultet. Et de hoc dantur ſeptem regulæ.

Prima eſt, ſi medicina ſimplex eſt vehementis fortitudinis,parum de ea debet apponi, quantum eſt de iſta natura,& per hoc habemus cauſam quare de muſcho,et opio parũ in medicinis apponitur.muſchus enim in pauca quantitate eſt magnæ qualitatis, & operationis,&c. opium,& talis medicina dicitur eſſe fortis, ideo ſufficit parum apponere,ne in quantitate noceat,& operationes aliarum corrumpat,aut occultet. Sed ſi debilis,multũ de ea apponitur vt chamæmelũ, quæ in quantitate magna eſt paucę qualitatis,& operationis;ideo de iſtis eſt multũ apponendum,& hæc regula cõfirmatur per Gal4..ſimplicis medicinæ dicentem. Tantum poteſt forte agens in breui tempore, quantũ poteſt debile in multo tempore, & è conuerſo. Et ſimiliter ex hoc poteſt elici,quod quantum poteſt forte agens in quantitate,pauca,poteſt agens debile in quantitate magna,vel multa,& è conuerſo.

Secunda regula eſt,quod de illa medicina,quæ habet iuuamenta multa,multum debet apponi, & dicitur habere iuuamenta multa medicina ſimplex, quæ pluribus ægritudinibus, aut pluribus membris confert, vt roſa, quæ ſua ſtypticitate ſtomachum, & hepar confortat,& cor ſua aromaticitate,& omnia alia membra ſua ſtypticitate, & aromaticitate, & proprietate. Sed ſi haberet pauca iuuamenta,tunc eſt citæ operationis,& tunc quia non multum de ſubſtantia ſua,& virtute deperditur,antequam ſuam operationem compleat, parum de ea eſt apponendum, ſi tarde, multum de ea eſt apponendum. & ꝙ de medicina habente plura iuuamenta multum debeat apponi,poteſt probari per ſimile ſm Gal. in apho. pueris debet dari plus de cibo,quã iuuenibus, quia nutrit,& augmẽtat, ſed non facit niſi nutrire in iuuenibus. ergo ſimiliter erit de medicina,quæ facit multa iuuamẽta,quia debet dari in magna quantitate,ſiue in maiori.

Tertia regula eſt, quod quando datur medicina ad operandum in membrum remotum, tunc eſt de ea apponendum plus,quia multum diminuit eius quantitas; & per conſequens ſua virtus in operando antequam ad membrum veniat; ſi in membrum propinquum minus de ea eſt apponendum. Si enim detur medicina ad operandum in renibus in ſecundo gradu: & non detur niſi operationis in ſecundo gradu, non ſeruabitur gradus operationis, & ideo plus debet apponi,quam egeat mẽbrum, eo, quod multum deperditur in via, vt ſeruetur gradus, quo indigetur ad operandum in membro remoto,& hoc confirmatur per Galen.in techni. comple-

xio mala ſit eleuata in quatuor numeris,&c. & Haly Abb exponit,&c.

Quarta regula eſt,qđ ſi medicina ſit nobilis operationis,quæ operatio eſt confortare membrũ nobile,plus de ea,quantum eſt de hoc, eſt apponendum,ſimiliter parũ.

Quinta regula eſt,qđ ſi medicina ſimplex inueniat ſibi ſimilem in medicina compoſita, parũ de ea eſt apponendum. v.g.ſi ſemen fœniculi debet apponi in medicina compoſita,& ibi ſit aniſum,apiũ,&c.de quibus debet parum apponi,quia pauca quantitas medicinarum ſimplicium ſimilium æquiualet multæ quantitati vnius.

Sexta regula eſt,qđ ſi medicina aliqua faciat nocumẽtum magnum,vel iuuamẽtum paruum,parum de ea eſt apponendum. Si iuuamentum magnum,& nocumentum paruum,multum eſt apponendum,& quãto nocumentum eſt maius,minus de ea eſt apponendum. Vnde quia nocumentum apij eſt magnum, ſcilicet mortificum,ideo parum de eo ponitur.

Septima regula eſt,quod ſi medicina ſimplex inueniat in compoſita ſuum contrarium, quod ſuam virtutem corrumpat,magis de ea eſt apponẽdum,& ſi ſimilẽ minus habet ſua contraria,in medicina compoſita nullum in ea habens conſimile operans in mẽbris remotis,multum de ea eſt apponendum, ſi contrarias,valde parum, ſi habeat duas conditiones,& deficiat vna, tunc multum de ea eſt apponendum, quia duæ conditiones bonæ poſſunt vincere vnam, ſi quaſdam habeat,& quaſdam non,mediocriter eſt apponendum.

Sed quare ponuntur medicinæ ſimplices plures in medicina compoſita,cauſa eſt, vt fiat vna virtus cõmunis ex his,quæ in nulla ſimplici medicina inueniebatur.

Sed tunc eſt quæſtio,quomodo venit iſta medicina alteratiua ad membrum,quod alterat. Si tu dicas,quòd ſua virtus venit cum fumo; ſi ſic cum fumus ita veniat ad membrum ſanum, ſicut ad ægrum,alteratur ſanum, ſicut, & ægrum. Dices,q̃ membrum attrahit medicinam. Contra membrum attrahit ſimile; vt cibum,ergo non attrahit medicinam,cum ſit ei contraria: per idem enim contraria non attrahuntur. Dico,q̃ poſſibile eſt, q̃ fumus eleuetur ad membra ſana, & læſa, ſed illa parũ alterat. Sed quia ad membra læſa venit fumus,& ſubſtantia,& non ad ſana; ideo membra læſa bene alterantur,ſed medicina per ſe non mouetur,cum ſit incompleta reſpectu eius,quod debet alterare, ſed attraheretur,ſi enim moueretur de ſe æqualiter à quolibet moueretur. Et ſi tu arguis,membrum attrahit cibum,ergo non medicinam. Reſpondet Serap.in 7.quod medicina alteratiua non attrahitur à membro, qua membrum, ſed qua membrum ægrum,quia ægrum intendit ſanari per eandem naturam, per quam intendit conſeruari in ſanitate,cum eſt ſanum,ſicut graue mouetur per eandem naturam ad centrum,& quieſcit ibi, & per eandem naturam appetit à loco, in quo non eſt per naturam,& quieſcere in ſuo loco naturali. Similiter membrum per cibum conſeruatur, & per medicinam alterantem ſanatur,& per eandem naturam vtrumque appetit,& attrahit. Sed non tamen ſub eadem diſpoſitione exiſtens,ſed contraria ſcilicet bonitate, ſanitate, & ægritudine. cum enim eſt ſanum membrum,appetit cibum, vt conſeruetur ſub diſpoſitione, quam habet,cum eſt ægrum,appetit medicinam,vt per ipſam ſanetur.

Superius viſum eſt de quibuſdam medicinis ſimplicib. exiſtentibus in aurea : adhuc de alijs poſitis ibidem videamus. primo de euphorbio. Euphorbium eſt gumma arboris calida, & ſicca in quarto gra.quod eſt craſſum,ſubrufum,non perforatum eſt melius; eſt enim ita calid. & ſic. quod adurit. habet vim abſtergendi,& ſubtiliandi, quia ſubtilis eſt ſubſtantiæ calefacit magis,quã aſa fętida; & habet vim laxatiuam, & educit humorem phlegmaticum viſcoſum contentum in anchis, dorſo, & ſimilibus. melancholiam purgat. ponitur hic contra apoplexiam, paralyſim, arthreticam. ſua virtus laxatiua ex alijs medicinis cõſtrictiuis ibi poſitis remittitur,vnde ponitur etiam ibi, vt ſua igneitate mortificationem opij reprimat;eſt enim medicina valde acuta,& timetur ſua acuitas,& ideo antequam ea vtamur, debemus eam reprimere,ſic poteſt reprimi. puluerizetur, non tamen vſque ad ſummũ,& deinde ponatur in lacte dulci pingui vaccino,aut oleo amygd.et dimittatur ibi per diem vnũ, aut noctem,deinde auferatur,& poſtea conteratur,& cũ eo tragacãthum apponatur; deinde aſpergatur cum mucilagine pſyllij, & fiant pilulæ,poſtea tempore competenti ponatur in medicina,in qua debet poni.euphorbiũ in paucis diebus interficit, inducẽdo dyſenteriam ex ſua corroſione,& aduſtione. vnde cito interficit realgar,& ideo debet dari in pauca quantitate,ne in magna quantitate datum interficiat.doſis eius eſt ſexta pars drach.j.ne excoriet in magna quãtitate datum. confert frigidis paſſionibus,vt paralyſi,& iſchiaticæ, quia expellit materiã à iuncturis. Eius oleum eſt valens ad paralyſim,ſic oleũ coſtinum,aut nardinum,aut de cinnamomo,actuatum cum euphorbio,& vngatur ſpina dorſi vſque ad caudam,valet ad paralyſim. Item illa inunctio valet in paſſionibus renum ex frigidis humoribus.

De olibano.

Olibanum eſt gumma arboris, ſcilicet libani, & eſt duplex; ſcilicet fœmina, & maſculus. fœmina eſt paruũ thus,ſed maſculus eſt craſſum,album,planificatum,non admiſtum terreſtreitati. craſſum eſt melius,calid.eſt,& ſicc. in fine ſecundi gradus: deſiccat,virtutem habet cõſtrictiuam ex ſiccitate, & viſcoſitate, & ſtypticitate,& confortatiuam. Vnde reſtringit rheuma capitis,& valet contra frigiditatem matricis, propter hoc tria grana ſi tranſglutiantur,digeſtionem procurãt,& iuuant,& confortant,& bonum anhelitum faciunt, omnem odorem bonum præſtant,& acetoſas eruptiones remouent. Item non habet vim corrodendi, ſed carnem generandi ſolũ, ſi ex eo, & ſanguine draconis fiat puluis. & proijciatur in vulnere,ſanat vulnus,& carnem generat. Item,ſi accipitur cum aloe, & inungatur manus, vel locus morpheatus,confert. Item olibanum cum oleo roſ. valet in principio apoſtematis mammillarum,materiam repercutiendo. Item ſtypticitate reſtringit vomitum,& ſimiliter reſtringit fluxum ventris,& è contra. Item ſi pili leporis intingantur in incauſtro,deinde aſpergatur puluis olibani, & naribus imponatur, reſtringit fluxum ſanguinis fluentem à naribus.

De ſaliunca.

Saliunca autem dicitur ſpica celtica,& eſt ca.& ſic.in ſecundo,ſubſtãtiam habet ſubtilem,& diureticam.ponitur hic ad conſumptionem phlegmatis,& membrorum confortationem; habet enim virtutẽ confortandi ex ſua aromaticitate,& põticitate, & diureticitate ex ſua complexione,& amaritudine,& propter hoc renes purgat.

Meu eſt calid. & ſicc.in ſecundo. ponitur hic ad conſumptionem phlegmatis,& membrorum confortationem,& calefactionem.

De cardamomo.

Cardamomum eſt ſemen ad modum ciceris, tamen minus,& eſt interius ſubalbidum, calidum in ſecundo, ſiccum in tertio, calefacit cum quadam ſtypticitate, & eſt aromaticum: propter quod habet vim confortatiuã, & habet ſubtilem ſubſtantiam, & ideo habet vim diureticam, & penetratiuam ex complexione, & ponitur hic propter renum vitium,& matricis,& contra cardiacam: cardamomum puluerizatum cum coriandro valet ad digeſtionem in ſtomacho frigido. confert vomitui, ſi detur cardamomum, thus,& maſtix, æquali pondere cum aqua patienti.

De ſeſeleos.

Seſeleos. ideſt ſiletis montani calid. & ſic.in ij. habet vim ſubtiliatiuam, & aperitiuam ex ſubſtantia,& complexione. vnde ſubtiliat humores, carminat, & diuidit materiam frigidam, vnde diſſoluit phlegma coagulatum; ideo confert paſſionibus dorſi, renum, & matricis, & veſicæ, & ad hoc ponitur. vnde ſi ponatur ſiler montanum cum aniſo, & ſemi. fœnic.& coquantur in patella, & fricetur dorſum, valet in paſſionibus eius ex materia frigida. confert etiam aſthmati, quando eſt ex materia frigida in pectore inuiſcata: iuuat ſtomachum ipſum calefaciendo, ſiue materiam frigidam in eo contentam,ſi comedatur à mulieribus, facilem partum facit,

cit,vrinam prouocat, & menſtrua & digeſtionem iuuat, vt dictum eſt.

De napi. Napi.i.ſemen ſinapis calid. eſt, & ſic.in medio quarti gradus,eſt valde inciſiuum, phlegmatis cõſumptiuum, & mundificatiuum, ponitur hic propter membrorũ inſenſibilitatem, propter vitia matricis, apoplexiæ, & epilepſiæ,quoddam domeſticum,quoddam ſylueſtre. Sylueſtre in via cibi eſt malum, quia malum humorem generat,tamen in via medicinæ iuuat, abſtergendo phlegma valde, vnde valet ad abſtergendum maculam faciei valde,ſiue ſanguinem mortuum cum aqua fabarum, vnde dicitur, quod nocet capiti, & hoc eſt verum,propter humiditatem vaporoſam, vnde faciendo euaporationẽ nocet capiti, ideo ſanis non eſt bonum, neque ægris, capiti, abſtergendo phlegma valet, iſtius ſemen eſt aperitiuum, ideo valet oppilationi ſplenis, & hepatis, ſitim facit, & proprie,quia vtrumque deſiccat.

De anetho. Anethum ca.eſt. & ſicc.in 2.ſimile eſt aniſo, & fileri montano in operatione; eſt enim inciſiuum,aperitiuum, & deoppilans ſplenem, & hepar.

De rheub. Rheubarbarum habet ſubſtantiam commiſtam ex ſubſtantia aquea,& terrea, & aerea; ex terrea habet ponticitatem,ex alijs duabus habet diureticitatem,& eſt bonum hepati,euacuat choleram, vt dicitur communiter, non tamen ab auctore inuenitur hoc,ſecundum philoſophum purgat phlegma, & proprie ab ore ſtomachi, vnde dicit Philoſo. Alexandro. Alexãder accipias in mane de rheubar. quia purgat phlegma ab ore ſtomachi, tamen quia diureticum eſt, cum vrina choleram, quia ſubtilis humor eſt, expellit, ſicut alia diuretica; ſtringit ventrem ſua terreſtreitate, & ponticitate, & mirabiliter confert debilitati ex caſu, aut percuſſione, ſi fiat ex rheubar.& aniſo,doſis eius eſt vnc.ſemis.

De rheupontico. Rheuponticum habet eandem virtutem cum rheubar. tamen quia ponticũ magis confortat, & habet proprietatem ad iuncturas conſumendo phlegma in eis.

Opopanacum i. ſuccus panacis gummæ eſt illius arboris,aut ſuccus, & eſt iſta arbor non multum alta,& eſt oppoſitionis, ſuccus radicis iſtius arboris mundificat vulnera,& membra confortat,eſt calida,& ſic.in 3.& eſt reſolutiuum ventoſitatis, & abſterſiuum; ideo eo vtuntur multi chirurgi,quia mundificat, & curat vulnera, & membra confortat, ſi ponatur in corroſione dentis, interficit vermem,qui eſt ibi, ſi fiat emplaſtrum ex opopanaco,& ammoniaco,& raſura vaſis ẽnei nigri,vt cacabi, & diſtemperetur cum aceto emplaſtratum ſupra ſplenẽ deoppilat mirabiliter, prouocat vrinam,& menſtrua.

Anacardus ſecundum quoſdam eſt pediculus Elephãtis,ſed non eſt verum,eſt cali. & ſic.in 4.conſumit valde, & ponitur hic ad phlegmatis conſumptionem.

De opiatis.

VIdimus prius de euacuatione, & balneo,nũc reſtat videre de eo,quod fuit propoſitum vltimo,ſcilicet de opiatis, quia de phlebotomia non videbitur hic, quia de ipſa in libris alijs ſpecialiter quæritur. Et eſt prima q̃ſtio de operatione opiatarum medicinarum. Et quæritur vtrum medicina poſita in electarijs debeat magis conteri,quam in medicinis laxatiuis, aut e conuerſo, videtur, quod æqualiter ſimplex medicina vbicumq; ponitur, ſiue in medicinis,ſiue in electarijs, eſt ſemper eadem,cum per idem operetur, ergo, & eandem operationem debet facere,ergo debet eodem modo præparari, ne detur alius modus operandi,ſiue operatio alia.

Item videtur,quod plus debeat conteri,quam illa,quę ponitur in medicina laxatiua, ſuppono, quod medicina non mouet niſi quia mota, & ad actum reducta per calorem naturalem. Item ſuppono,quod medicina,quę remanet minus in ſtomacho indiget maiori præparatione ad hoc vt operetur, & ad actum reducatur, quam illa, quæ plus ibi moratur. Sed cum medicina ſimplex ponitur in medicina laxatiua in ſtomacho minus remanet,quod autem ponitur in electario confortatiuo, vnde Aui.ſtomachus proijcit medicinam laxatiuam citius, quam poteſt; ſed alteratiua plus remanet: ergo debet magis præparari cũ ponitur in medicina laxatiua, illa præparatio fit per contritionem, quia cum eſt diuiſa in partes paruas, citius ad actum reducitur, ergo, &c. Ad oppoſitum eſt Nicolaus in proœmio, cribellatio pulueris, in electarijs ſubtiliſſime debet fieri; ſed in alijs, maxime in laxatiuis craſſior debet eſſe,ergo,&c.

Iuxta hoc ſecundo quæritur,vtrũ aliqua medicina debeat cõteri ad ſummũ, videtur,quod ſic,omne,quod præparat medicinam,vt ad actũ reducatur,& cito operet eſt faciendũ: hoc aũt facit contritio maxime ad ſummum, ergo,&c. Si dicatur ad hoc verũ eſt,q̃ talis contritio quanto poteſt eſſe maior, dum tamen non mutet ſpeciem medicinæ,ſed ſi fieret ad ſummum mutaret ſpeciem medicinæ,& ideo non debet fieri. Contra. 2.ſimplicis medicinæ dicit Gal.quod ſi caro, & panis,ad ſummum terãtur, non mutant ſpeciem, ergo a ſimili nec medicina. Item ſpecies eſt commiſtio miſtibilium in miſto reſultant, ſed hæc contritio non tollit miſtionem, cum miſtum in miſto poſſit diuidi in infinitum,ergo neque ſpeciem.

An pulpa colocynthidis debeat conteri ad ſummum. Tertio quæritur ſpecialius, vtrum pulpa colocynthidis debeat conteri ad ſummum, & videtur, q̃ ſic, ſecundum Auic.in 2. Oppoſitum dicit Auic.in eod.lib. ca. 2. quòd nulla medicina debeat ad ſummum conteri.

Solutio,dicendũ eſt ad primum, quod medicina quãdo debet poni in electario plus debet teri, cauſa eſt,quia nõ alterat,niſi attrahatur,& ideo ad hoc,q̃ alteret membrũ indiget, vt attracta a mẽbris poſſit penetrare,facilis penetratio fit per contritionẽ multã: ſed medicina laxatiua manẽs quieta in ſtomacho attrahit à membris,& ſi attraheretur a mẽbris malum eſſet,& ideo craſſior debet eſſe,ne citius debito tranſeat à ſtomacho, dẽt ergo in electarijs magis cõteri,nõ tamẽ tantũ,vt ſpeciem perdat.

Ad argumentũ, dicendum, q̃ verum eſt,quod eãdem operationem habet medicina in quolibet membro,verũ tamen præparatur, vt illam operationem habeat facere in diuerſis membris, aliquando in inteſtinis,aliquando in ſtomacho,aliquando in alijs membris, vt patuit.

Ad aliam quæſtionem dicendum, q̃ nulla medicina debet conteri ad ſummum, quia contritio ad ſummum, aut mutat ſpeciem,& operationem,aut corrumpit eam: mutatur enim operatio per contritionem, vt in cymino patet, quia quando parum teritur laxat ventrem, cum multũ teritur prouocat vrinam:corrumpitur,vt patet in ſcãmonea contrita ad ſummum, quia ipſa non attrahit.

Ad aliud quod arguit, dicendũ, quod verum eſt,quod nõ mutat ſpeciem, id eſt formam ſubſtantialẽ rei, mutat tamen ſpeciem, id eſt proprietatem rei,ſecundum quam habet facere talem operationem, vel talẽ, quia operatio rei conſequitur formam ſub eſſe conuenienti,& proportionabili contrito vltimate, iſtud eſſe tollit,aut mutat.

Ad tertiam quæſtionem, dicendum, quod pulpa poteſt conteri ad ſummum, quia propter ſui viſcoſitatem, & adhærentiam in ſuis partibus, propter quam in ſua ſubſtantia remanens in inteſtinis, ipſa excoriat, patitur ſummam contritionem ſine corruptione; non tamen debet conteri ad ſummum, ita, quod virtus ſua reſoluatur, ſi hoc ſit poſſibile. Vel concedendum, quod pulpa poteſt ad ſummum conteri propter prædictam cauſam. Et cum dicitur, q̃ nulla medicina debet ad ſummum conteri, dicendum, quod ibi eſt diſtributio accommoda,ſcilicet pro medicinis ſubſtantialibus, quia per illam contritionem corrumpuntur in ſua operatione, ſed pulpa non eſt huiuſmodi,ideo,& c.

Quarto quæritur vtrum aliqua medicina poſſit refrigerari, & ab ea acuitas remoueri per aduſtionem, videtur,quod non,quia omne agens imprimit formam ſuam in paſſum: ſed ſi medicina aduratur, hoc erit à calore, ergo caliditas imprimetur, & non frigiditas. Item idem manens idem ſemper eſt natum facere idem ſecundum Ariſto. in 2. de generatione, ſed aduſtio caliditatem in calce, & in lapide facit, ergo, & in medicinis ſimplicibus. Oppoſitum dicit Auicenn. in 2.c. quod atramen-

to, quod atramentum est minoris caliditatis adustum, & acuitatis.

Solutio, duplex est adustio; vltimata per incinerationem, & hæc calefacit. Cinis enim secundum Gal. in 4. s. megatechni in se acquirit caliditatem, quia in eo scintilla ignis remanet, & conseruatur, & ideo lixiuia est abstersiua, & corrosiua, vnde lixiuia facta ex capitellis, posita supra cutem, citius vlcerat, quam ignis: fit autem ille cinis, qui appellatur clauellatus, sic. Fit vna magna fouea valde, & ponitur ibi quercus in igne remotis corticibus, & albuminibus, ita, ꝙ ibi non sit nisi cor ligni illud durum in medio; deinde ponitur ignis in illis lignis, & in eis incensus bene durat per annum, & propter compactionem illorum lignorum non possunt incinerari: & remanet ille cinis in vno globo, quia illa ligna non puluerizantur, sed remanent directa; & tũc super illa aspergitur aqua cum volumus facere lixiuiam de illo; & sic deinceps fit multoties, secundum, ꝙ illam volumus facere magis adustiuam. Et ex isto fit sal Kali, de quo loquitur Raſ. quando ergo est adustio vltimata, calefacit; si sit non vltimata, aliquando infrigidat, aliquando calefacit, quia si in medicina, quæ debet aduri sint partes subtiles, illæ per adustionem resoluuntur, vt patet in scammonea, & atramento; sed si sit crassa medicina, vt lapis, & calx, caliditas efficitur igniendo partes terreas.

Ad argumentum patet solutio, quia agens imprimit formam suam in passum, tamen per accidens remouendo subiectum, in quo habet caliditas radicari fortior, q̃ inducatur in tanto tempore infrigidat, sicut in atramento, & scammonea.

Ad aliud dico, ꝙ agens per se idem facit, tamen per accidens ex diuersa dispositione materiæ, vt patet in luto, & glacie à Sole diuersa agit, quia lutum desiccat, & coagulat, & glaciem resoluit, sic est ibi ratio, &c.

Adrianũ. Adrianum dictum est ab Imperatore Adriano, qui illud composuit, valet proprie ad omne vitium capitis ex frigiditate, & ad oculorum grauedinem, & obscuritatẽ, & contra hemicraneam, &c.

Acharistũ. Acharistum sine munere interpretatur, proprie datur contra catarrhum, & omne vitium pectoris ex frigiditate, & maxime asthmaticis, &c.

Athanasia. Athanasia, id est immortalis, proprie valet contra fluxum sanguinis, & fluxum mulierum cum succo plantaginis, qui succus prius debet duci supra lapidem, &c.

Diaolibanum. Diaolibanũ dicitur ab olibano, quod ibi ponitur, lachrymas potenter restringit, dolorem hemicraneũ, &c.

Esdra. Esdra sic dicta, quia Esdra propheta eam inuenit, proprie valet melãcholicis timidis, & quibus malus est appetitus, valet etiã comedentibus carbones, & testas ollarũ, & ad nimiam frigiditatẽ cerebri cum vino calido in fero data ad modum auellanæ, valet etiam ad putredinẽ, & dolorem aurium cũ vino calido distemperata, & iniecta, valet ad fracturas labiorum si cũ ea inuncta fuerint, valet etiam toxicatis hominibus, venenatis ab animalibus, & serpentibus, & rabiosi canis morsibus, &c.

Mithridatum. Mithridatum id est mater omnium antidotorum, valet ad omnem capitis passionem viri, vel mulieris, maxime si fuerint melancholici, &c.

De natura radicum, & de apponendis cum radice.

VIso superius de causis compositis medicinarũ cõpositarum, & de modo compositionis, quãtum ad hoc, scilicet quantum ad cognitionem causæ, quare, & quando debeat plus apponi de vna medicina, quam de alia. Nunc videamus de alijs duabus, scilicet de natura radicum, & de apponendis cum radice.

Primo tamen videndum est de causis, impedientibus medicinæ compositionem. Tria enim sunt, quæ impediũt cõpositionẽ medicinarum. Vnum est earum operatio in diuersis temporibus, & quando vna operatur cito, & alia tarde, tũc nõ debẽt admisceri secundũ Gal. 2. par. regiminis acutorum c. de cura pleuresis, causa est, quia operatio vnius esset completa, antequam altera inciperet operari; & ideo per hoc natura esset multũ fatigata, & debilitata. Et hanc propositionẽ accipit Aui. à G. in i.

Secunda causa est diuersus modus euacuandi; vt in myrob. & vio. myrob. quæ euacuat comprimendo, vio. leniendo; ideo debent simul admisceri. Sane tamen intelligimus, quod vsualiter illa cõmiscemus simul, & hoc est admiscendo de violis in tam pauca quantitate, vt earum operatio sit completa, antequam myrob. incipiant operari, sed in æquali pondere, & virtute non debemus ea apponere.

Tertia causa est diuersitas, & cõtrarietas in proprietatibus, & propter hoc anacardi in theriaca, secundũ Aui. in v. non debent poni, quia habent proprietatẽ contrariã carni thyri, & illam corrumpunt, & hanc proprietatem ignorat medicus, & ideo est defectus magnus in commistione istarum medicinarum, nisi medicus proprietates tales medicinatũ cognoscat, & hęc est causa, quare ponit *Nota.* Aui. in v. quod pauca ad plus, quod possumus debent poni in medicina composita, quia ignoramus proprietates medicinarum, & timendum est, ne vna aliam corrumpat, & sic sit nouissimus error peior priore.

Hoc habito, videndum est de proprietatibus radicũ, sicut enim in composito artificiali est basis, & fundamentum, supra quod alia fabricantur, ita in cõposito naturæ, vt in homine ossa, & in naue ligamenta lignorum magnorũ. Similiter, & in medicinis aliquando sunt duę medicinæ pro basi, aliquando vna tantum, vt hiera picra, & picra Gal. aliquando duæ, vel tres sicut in benedicta, scã monea, turbith, & hermodactyli, & dicuntur basis, quia supra illa fundantur alia. Videamus ergo causam quare vna medicina est basis, aliquãdo duæ, vel tres. Istæ causæ sunt tres, quia medicinæ plures ponuntur pro basi vna in medicina composita. Prima est vnius basis debilitas. Secunda est euacuationis suæ tarditas. Tertia est passionũ *Basis quę.* curãdarũ pluralitas, Basis, debilitas, sicut videmus in benedicta, in qua ponitur turbith ad euacuandũ phlegma a renibus, & iuncturis, sed quia debilius euacuat, ideo cũ eo ponuntur hermodactyli ad fortificandum eius operationem, quia nõ sufficit per se ad operationem, quã quærimus, sed quia turbith est tardæ operationis aliquando datur, & in die vna non euacuat, sed in alia die, quia est tardæ operationis. Apponitur scammonea ad festinandum operationẽ, vt ergo benedicta attrahat fortiter, & cito, sunt tres medicinæ pro basi, quod autem scammonea festinet alias medicinas, & præcipue aloeticas, dicit Aui. 4. lib. cap. de cura Sodæ, quod ex necessitate festinat alias medicinas. Item ca. de casu virtutis dicit, quod iuuat alias medicinas, & hoc propter commotionem. *Nota.*

Prima ergo causa est, debilitas medicinæ in tarde attrahendo, aut debiliter.

Secunda causa est pluralitas operationum, quas volumus facere in morbo, vnde in paralysi quærimus duo principaliter, scilicet neruorum confortationem, quod fit per castoreum, & materiæ phlegmaticæ consumptionem, quod fit per pyrethrum, ideo sunt in medicina curante paralysim pro basi duæ medicinæ, quia vna medicina simplex hoc non faceret.

Tertia causa, est pluralitas morborũ; quos volumus curare, vel intendimus, ad quod non sufficeret vna medicina simplex, vnde si in stomacho sit frigiditas, & in capite caliditas, debemus ponere calida, & frigida, & natura sagax diuidet inter illa, mittendo vnam partem calidam ad morbum frigidum, & partem frigidam ad morbum calidum secundum Aui.

Et tu dices contra prędicta. Ex quo pro basi habemus illa, quæ quærimus, vt in paralysi per castoreũ, & pyrethrũ neruorum cõfortationem, & materiæ phlegmaticę consumptionẽ, ergo cum basi nihil debemus apponere.

Dicendum est ad hoc, ꝙ aliquando debiles sunt bases in sua operatione, & nocumẽta habent; ideo oportet aliqua apponere ad eorum confortationem, & ad earũ nocumenta reprimenda, id est ad cõfortandum dupliciter, vt cõfortando ipsam basim, in se admiscendo aliqua, quę

sint

sint similis operationis cum basi, & sic ponimus cũ theriaca gentianam, & terram sigillatam cum carne thyri, ꝙ valet ad venena. Aliquando cõfortando ipsam basim, non in se, sed in operando circa materiã, vt facilius attrahat, & medicinæ obediat, & sic ponimus zingiber cũ turbith, vt materia mota obediat attractioni. Aliquãdo propter nocumenti remotionem, & sic in medicinis veneno sis, in quibus ponitur venenum, vt in theriaca; quia ibi ponitur caro thyri, ponitur bedeguar, & sic in medicinis aloeticis, quia aloe est tardæ operationis, propter, quæ excoriat intestina, ponimus tragacãthum, & bdellium, aut in scammonea apponitur anisum, quia nocet stomacho. Sandali albi, & rubei, quia nocet hepati, & mastichem aut bdellium, quia intestinis, ipsa excoriando.

Areola 3ª. Et si quæratur quomodo poterit inueniri basis, quando aliquis voluerit componere medicinam. Dicendum, quod inuenitur in areolis medicinarũ, quas ponit Auic. Ponit enim areolas medicinarum, prima areola medicinarum complexionum calidarum, & frigidarum, &c. Et ponit areolam medicinarum complexionum diuersarũ respicientium stomachum, & hepar, & cor, & renes, & cætera à suis proprietatibus, & etiam ponit areolam medicinarum deoppilantium. Et dicitur areola, ordinatio, & series medicinarum simplicium ad idem valentium. *Nota.* Si ergo volo curare stomachum calefactum, oportet dare frigida stomachum respicientia, oportet ergo medicinam curantem dyscrasiam stomachi quærere in duabus areolis, aut in areolis medicinarum frigidarum, aut in areola stomachum respicientium, quia stomachus calefactus, debet curari non per quascumq; medicinas frigidas, sed per eas medicinas, quæ ipsum respiciunt, & cum hoc, tertio debemus videre gradus. Vnde si placet oportet te eligere, si vtile est, medicinas secundum gradus meliores. Quatuor.n. sunt gradus bonitatis in medicinis. Aliquando enim medicina dicitur bona ad hoc, vt ad stomachum confortandũ. Aliquando, vt multum bona, vt cinnamomum ad confortandum stomachum. Aliquando valde bona, vt menta. Aliquando maxime bona, vt absynthium, semper ergo debes recipere medicinam, q̃ habeat gradum perfectiorem bonitatis ad hoc, dum tamen non habeat plura nocumenta; aliquando autem illa multum prohibent ne accipiatur. Si autem sint nocumenta aliqua, aut multa, quæ possunt reprimi, prius debent reprimi, quo sint meliora, oportet ergo quærere in areolis medicinarum, quas volumus in areolis proprijs, vnde si volo hepar calefactũ, & oppilatum curare, quia tribus indigeo, infrigidatione, & deoppilatione, & medicina hepar respiciente, & confortante, oportet illa quærere in areolis proprijs, & contra caliditatẽ accipere endiuiam; *Nota.* & ponatur, quod non habeat aspectum ad hepar, vel accipiamus, quæ non habent aspectum ad hepar, vt lactucam ad infrigidandum, & quia non deoppilat, accipe cum hoc sem. fœniculi, licet aliquantulum calefaciat, propter hoc minus de ipso est apponẽdum. Et quia neutrum istorum habet aspectum ad hepar, ideo cũ eis admisceantur sandali, quia hepar respiciunt, vel si hepar fit infrigidatum, & oppilatum similiter, faciendum est per tres medicinas valentes ad hæc tria, & essent ibi pro vna basi; & si aliqua sit medicina, quæ illa tria possit facere, illa est melior, vt cuscuta, & hæc erit basis in medicina, & hæc est sententia de primo.

DE ADRIANO.

VIso de aurea, videamus de adriano: Adrianũ dicitur, vt supra, & valet ad frigidas passiones ex melãcholia, & phlegmate, & proprie in capite, vnde valet in apoplexia, lethargia, & epilepsia, hemicranea, monopagia, & cephalæa, detur cum vino decoctionis costi post euacuationem materiæ, vnde diligenter attendendũ est, ꝙ nulla opiata de Mundo debet dari, nisi corpore prius euacuato, quia subtile materiæ solũ cõsumit, & per hoc materiã incrudat, & propter hoc inobedientẽ digestioni magis reddit, licet morbũ latitare faciat ad tempus, & propter plebem medici dant in quartana in die paroxysmi in mane, & non habet patiens paroxysmum. Sed postea deterior venit, postquam medicus accepto salario fugit, dant philonium, & diaolibanum, aut musam æneã, aut aliquod tale, quod malum est. *Nota.* Aliquando datur non euacuata materia, ad consumendum phlegma in stomacho, & intestinis, vt in colica, & tunc datur cum cymino, vel cum vino decoctionis cymini, aliquando ad consumendum phlegma in renibus, & tunc datur cum vino decoctionis milij solis, aut saxifragiæ, aliquando in quartana, materia euacuata, cum decoctione gentianę, & hoc in principio paroxysmi, vt mitigetur paroxysmus, & aliquando datur non euacuata materia, vel euacuata, qd melius est, contra typum ad calefaciendum, & ad typũ remouendum: & tunc cum decoctione alicuius herbæ calidæ, vel cum vino simplici, vnde sic valet in principio febris, quando typus est fortis.

Achariston. Achariston valet contra passiones frigidas pectoris ex frigida causa rheumatica ad prohibendũ rheumatis descensum ad pectus, detur cũ puluere masticis, aut myrrhæ, vel etiam ad consumptionẽ materiæ phlegmaticæ tussim facientis, & tunc debet dari cum decoctione liqritiæ, ficuum, vuarum passarum, hyssopi, & similium.

Athanasia. Athanasia, id est immortalis, quia facit euadere a morbis mortiferis, vnde valet cõtra omnem fluxum humorum ad exteriora, vt ad fluxum menstruorum cum succo plantaginis valet secundum Gal. in megatechni, Succus plantaginis habet in hoc maximam virtutem; & cũ illo succo distemperata valet in hæmorrhoidibus: & in hac cura possent dari opiata, sine euacuatione artificiali præcedente, quia aliquando facta est euacuatio sufficiẽs à natura per ipsum fluxum mẽstruorum, valet etiam aliter contra menstrua, sed distemperetur cum succo plantaginis, & proijciatur in matricem. Item materia euacuata naturali purgatione, vel artificiali, accipiatur hæmatites, vel corallus, & frica cum succo plantaginis, & dimitte in illo succo per aliquantulum temporis: tunc cũ isto distemperata athanasia, restringit potenter menstrua. Item cum sang. drac. & succo plãtaginis distemperetur, & emplastretur super tempora, valet contra fluxum sanguinis narium; aut si injiciatur naribus cum decoctione istorum distemperata. Item valet in fluxu ventris, si cũ puluere ossis ceruini acuatur, & fiat suppositorium. Itẽ si per clysterem injiciatur cum decoctione balaustię, sang. drac. gallæ. tragacanthi. Item in hæmoptoica passione cum aqua ro. draga. masti. & similibus detur.

Diaolibanum. Diaolibanum dicitur ab olibano, quod ibi ponitur, contra omnem fluxum rheumaticum valet, & multum stringit fluxum lachrymarum. Item prohibet fluxum humorum ad pectus, si ex eo fiant pilulæ, & teneantur in ore, & sub lingua, & si vis facere melius, acue cum olibano, vel mastiche, vel cum alia medicina constringente, sed quia deficcant nimis, & ita possent pectori multum nocere; ideo debet præparari cum lenitiuis, ne ei noceat, vt cum tragacanthis, & penidijs, & similibus, sicut ante acceptionem medicinæ deficcantis multum pectus, & corpus, vt ellebori, oportet corpus quiete, & cibo primo humectare, secundum Hippocr. 4. aphoris.

Esdra. Esdra dicitur, quia Esdra propheta eam inuenit, valet timidis melancholicis, & appetentibus comedere carbones, & testas ollarum, & contra frigiditatem cerebri cum vino calido data in fero ad modum auellanæ, valet ad humores frigidos consumendos contentos in capite, cum vino decoctionis gentianæ, quod multum calefacit caput, si cum melle accipiatur, vel admisceatur: & si liniantur aures, purgat earum sordities. Item valet ad partus facilitatem, vnde Vetulæ experimentum faciunt, quod faciunt ipsæ cum decoctione arthemisiæ, & rutæ supponendo matrici expellunt fœtum, aut bibita valet ad hoc, ista esdra diuretica est.

Mithridatium. Mithridatum valet proprie ad oẽs passiones ex phlegmate, & melancholia, in mulieribus, & viris proprie

in capite contentis: curat fere oēs paſſiones, & ideo antiquitus erat melior opiatarū, & prima, & eā inuenit Andromachus, nec differt à theriacā magis, niſi in hoc, ꝙ in theriaca apponūtur carnes thyri, quas Gal. appoſuit; & ideo eſt melior omnibus præter theriacā, quia valet ad omnes paſſiones, ad quas valet theriaca, præter hoc, ꝙ nō valet ad venena, quia in eo nō eſt caro thyri: illa mūdificat matricē prouocando mēſtrua per peſſarium iniecta. Itē ſi ſuper dentes emplaſtretur, curat paſſiones eorum.

Nota.

An exhibere opiata ſit bonum.

VIſo de digeſtione, & euacuatione, & balneo; modo videndum eſt de opiatis.

Et primo, vtrū eas exhibere ſit bonum poſt euacuationem, & videtur, ꝙ non, ſecundum Gal. 3. ſimpl. medicinæ, opium cum vino citius interficit, quam ſine vino, qa citius ad cor, propter vinum, penetrat; ſed in opiata ponuntur aromatica cum opio, quæ ad cor ipſum tranſire faciunt, ergo non conuenit dare ea ſimul; ſed ſi dentur opiata, dentur ſimul, ergo non debet opiata dari. Item nō dantur niſi ad conſumendum materiam, ſed materia eſt euacuata, ſiue conſumpta, ergo, &c. Ad oppoſitum eſt vſus communis. Iuxta hoc quæritur, quare non datur ante balneum, ſed poſt balneum. Et ſi detur poſt balneū quare non datur per vnum diem poſt, aut per duos, ſed ſtatim poſt balneum, aut in balneo.

Solutio, medicina dicitur opiata, aut quia opiū recipit, aut quia medicinā habentē vim opij, vt mandragorā, aut hyoſcyamum, aut quia opem cōfert propter nocumenta à medicina præcedente in corpus inducta. Medicina enim laxatiua tria nocumenta facit membris, ipſa aperit fugendo ab orificio venarum, & ipſa debilitat ſecundum Gal. 3. ſimpl. medicinæ: tertiū eſt, quia totā materiam non cōſumit, aut euacuat. Opiata contra iſta iuuamenta facit per opiū, & per alia conſtringentia membra conſtringit, quæ per medicinam erant aperta; membra debilitata per aromatica cōfortat. Item per calidam exiſtentia in ea reſiduū materiæ conſumit, medicina. n. laxatiua fumos interius ab humoribus eleuauit, & ipſos non conſumpſit totos: & etiam à medicina fumi eleuati fuerunt, qui poſt medicinā remanſerunt, & aliqua portiō materiæ, quia euacuatio exquiſita non eſt ſecundum artem faciēda, vt dicit Auic. in primo, q̄ opiata data poſt medicinam laxatiuam cōſumit. Item à medicina, & ab humoribus eleuati fuerunt fumi ad exteriora verſus cutem, & non euacuati, & iſti per balneum euacuantur, quia balneū non euacuat, niſi illa, quæ cutī vicinantur; et ideo, quia prius ſunt exteriora euacuanda, quā interiora, vt ſi propter vicinitatem fiat attractio, melius eſt, vt ab interioribus ad exteriora fiat attractio, quam e conuerſo, ideo forte ante opiatā ſit balneum. Item alia cauſa ſit, qa ratione opij, & aliarum medicinarum cōſtringentium, ſibi viam, & tranſitum impediunt, & claudunt, ideo balneum, vt vias aperiat, & præſtet tranſitum ſit ante exhibitionem medicinæ, & maxime ſtatim poſt balneum, cum tunc viæ ſunt apertæ, dantur opiata.

Ad primum argumentum dicendum eſt, quòd Gale. ſoluit 3. ſimpl. medicinæ, dicens, ꝙ opium multū citius interficit cum vino, quam per ſe, quia vinum paucum facit tranſire opium, eius malitiam non corrumpendo, ſed ſi detur paucum opium cum multo vino, non interficit, quia malitia opij per vinum auferetur. In opiatis. n. ponitur parum de opio, quia multū de aromaticis cōtra eius malitiam, q̄ eſt membrum mortificare, & ſtupefacere, corrigunt, nō tñ eius compreſſionē tollunt, pōr ergo cōprimere, nō interficere, & iſto indigemus, ergo, &c.

Ad aliud dicendum, ꝙ verum eſt, ꝙ materia eſt euacuata, non tamen totaliter, quia illud non eſt artificiale ſecundum Aui. & non datur ad conſumptionem materiæ euacuatæ, ſed relictæ poſt medicinam laxatiuam.

Secundo quæritur, & eſt quæſtio famoſa, vtrum medicina cōpoſita, vt theriaca operetur per formam medicinarum ſimpliciū, quas recipit, aut per formā totius reſultantē ex mutua actione, et paſſione, per qd fit earū excellentiarum fractio. Et videtur, ꝙ per formas ſimplicium omne compoſitum operatur per principia ſuæ compoſitionis, quia ſicut actum primum dant ei, qui eſt eſſe, & actum ſecūdum, qui eſt operari: ſed medicinæ ſimplices ſint de cōpoſitione cōpoſitæ, ergo per illas operatur. Sed operatio fit à forma, ergo per formas ſimplicium operantur. Item Serap. in vij. de medicina, quæ habet iuuamentū multum, & nocumentum paucū, eſt multū apponendum in medicina cōpoſita; ſed hoc non vī eſſe, niſi medicinæ ſimplices operantur, cum non iuuent niſi in operando, ergo, &c. Item omnis cura fit per contrarium, ſed per medicinam, vt theriacam curantur duo contraria, ſ. venena calida, & frigida, ergo eſt eis cōtraria, ſed hoc nō eſt per ſuam formam communem, quia per illud nō eſt aliquid contrarium diuerſis, ergo hoc non eſt per aliud, niſi per ſua ſimplicia, ergo, &c. Oppoſitum vult Serap. in vij. & arguit ſic. omne agens eſt actu ens, ergo, quod non eſt actu ens non agit, ſed medicinæ ſimplices non ſunt actu in medicina compoſita, ergo non agunt, minor patet, quia miſcibilia in miſto non ſunt actu, vnde dicit, quod caro thyri non eſt caro actu in theriaca, nec opium eſt opium actu. Item Auic. in v. dicit, errant, qui dicunt, quòd theriaca valet ad hoc propter ſpicam, & ad hoc propter ambram, ergo, &c.

Tertio quæritur, vtrum iſta forma cōis ſit a natura, vel ab arte, videtur, ꝙ à natura, & forma naturalis, & eſſentialis rei a re inſeparabilis eſt, à natura talis eſt forma medicinæ compoſitæ, ideo, &c. Contrā ſit per miſtionē medicinarum ſimplicium in compoſito, ergo ab arte.

Primam quæſtionem ſoluit Serap. in vij. & non videtur eſſe difficilis, ſi aliquis quærat vtrum miſtum operetur per formam miſti ſuperadditam miſtioni, aut per formas elementorum, plane reſpondet, quod per formā miſti, ſimile eſt hic.

Dicendū igitur, ꝙ medicina cōpoſita, aut eſt recens, aut antiquata, & vocatur recens poſt ſuā confectionem per duos menſes, vel tres, cum adhuc non eſt deuentum ad aliam formam reſultantem ex operatione medicinarum contrariarum, quia illa non fit, niſi in tempore longo ex fermentatione iſtorum miſcibilium, & mutuam actionem, & paſſionem ſuarum excellentiarum fractionem, propter quod malum eſt dare medicinam recētem in ſua confectione, vt hiera picra Gal. vel aliam; quia adhuc non habet operationem, & proprietatem, quam debet habere à ſuis componibilibus inducentibus formam communē in ea, cui ineſſe, proprietas talis, vel talis, & ideo iſti apothecarij iſtas medicinas cōponunt, & habēt dē illis; vt ſcilicet fiat eorum fermentatio ante ſui exhibitionem. Dico ergo, ꝙ cum eſt recens, operatur per formam medicinarum ſimplicium, vnde Gal. v. megatechni c. 4. theriaca recens prouocat ſomnum, quia ipſa habet vim opij, & ideo cum volumus dare medicinam alteratiuam ad alterandum membra diuerſa, vt ſtomachū & caput, melius eſt dare recentem, quam antiquatam, quia melius poteſt natura diuidere medicinas ſimplices adinuicem, & ad diuerſa mittere. Sed cum eſt antiquata, tunc operatur per formam totius communem, cum formæ, & ſpecies medicinarum ſimplicium corrumpantur, quātum ad operationem, & ꝙ hoc ſit verum, arguit Ser. ſic in vij. roſa habet in ſe partes terreſtres, & per hoc habet naturam ſtypticam, & conſtrictiuam. Item componitur ex partibus aqueis, per quas habet aliquam lenitionem, & infrigidationem, ſed confortat, non per naturam huius, vel illius, ergo per naturam aliam, illa natura non eſt in roſa, niſi forma cōmunis, ergo habet proprietatem confortandi à ſua forma communi. Similiter in medicina compoſita, q̄ per formā ſui habet operationē. Item videtur, ꝙ non operetur per formas ſimpliciū, ſed per formam communē, quia cū ibi ponatur de cinna. in pauca quantitate, videlicet ſcrup. 1. aut dr. i. nihil ſenſibiliter in corpus operatur. Si ergo operetur, hoc non eſt niſi comparando reſpectu aliorum miſcibiliū, vt ex eis forma communis reſulter. Item hoc dicit G. ꝙ in theriaca antiquata, opium non manet opium, nec caro thyri, immo ex illis reſultat forma communis cū alijs. Itē cū iſtæ

medicinæ,

medicinæ ſimplices admiſtæ contrariæ ſint,cõtraria aũt approximata,impoſſibile eſt non agere,ergo agũt; ſed cũ non ſit earum virtus infinita,tandem virtus earum deficiet, vnde vnum reſiſtendo alteri, vnum aliud corrumpet in completo ſuo, & vtrumq; franget vtrumq; non in nihil, nec vnum habet, vt formã ſuã in materiã alterius inducat, ergo ex eis reſultabit forma communis habens veſtigiũ vtriuſq; & proportionẽ cũ vtroq; licet magis cũ vno.i.dominanti, q̃ cũ alio; cũ non dominetur intãtum, vt virtuté alterius corrumpat, & ſic per illa medicina cõpoſita operabitur,cũ non ſit aliam formam actualẽ reperire. Dico ergo,q̃ cum eſt antiquata, operatur per formã communem eius,vt dictum eſt,ſicut videmus,q̃ forma vna membri per complexionẽ vnam operatur,licet dicatur attrahere per caliditatẽ, & humiditatẽ, & frigiditatẽ expellere,nõ tñ eſt actu calidũ,nec actu frigidum, ſed eſt ibi quoddam cõmune reſultans, habẽs veſtigium cuiuslibet,per quod cõmune natura operatur, ſecundum proportionem, q̃ habet cum calido,& ſic dicitur calidũ operari,& ſic ſecundũ proportionem, quam habet ad frigidum,dicitur per frigidum operari,& ſic de alijs,vnde cũ dicantur membra efficere quatuor operationes,ſecundũ quatuor virtutes radicatas in eodem, vt in forma membri,quæ ſunt attractiua, retentiua, digeſtiua,& expulſiua,hoc ſcilicet per calidum,id vero per frigidum,non eſt intelligendum,quod per hoc,quod eſt actu calidum,&c. ſed per commune reſultans ex his,ſimiliter eſt hic.

Ad primum argumentum in oppoſitum dicendum eſt,quod verum eſt, quòd operatur per ſua componentia ſecundum,quòd componunt,ſed vt componunt,non ſunt in actu, ſed confracta,inquantum commune ex his reſultat, habens cuiuſlibet veſtigium, & virtutem, cum à nullo nullius virtus corrumpatur, cum ibi non ſit dominium completum vnius ſupra alterum, operatur ergo per virtutem habentem communem naturam.

Ad aliud dicendum, q̃ de medicina,cuius iuuamentũ eſt multum, & nocumentum paucum, non ponitur in medicina compoſita multum, vt per ipſum medicina compoſita operetur. Sed quia forma communis totius, quæ ex commiſtibilibus inducitur, inducatur ſecũdum exigentiam miſcibilium accidens ad virtutem,& naturã eatum: ita, quod iuuamenta, & nocumenta in medicina compoſitã ſub eadem cum iuuamentis,& nocumentis ſimplicium, vt ſæpe, & eſt ſimile ſi vellemus corpus facere cholericum accipiendo.ʒj. dra. aquę,& ij.terræ, & iij.dr.aeris.& ʒ.dr.ignis magis accederet ad naturam calidi, & ſicci, quam aliorum; non enim plus ponitur de igne,vt per ignem operetur, ſed magis, vt accidens ad eius naturam à dominio ſint in eo eius proprietates, & in forma communi ex his reſultans, licet in ea ſint proprietates aliorum,licet non ſub tanto dominio.

Ad aliud,dicendũ,qđ cura fit per contrariũ in effectu, licet non ſit theriaca contraria in forma iſtis; eſt tamen in effectu,quia confortando corpus, expellitur venenũ, per ipſam enim corpus confortatum, ſuum nocumentũ expellit, per ſuam autem formam communem habet cor confortare, & per aliqua ibi exiſtentia ſimplicia, dato,quod remanerent actu,licet non ſit verum,vt aromatica, & aliqua alia proprietate ſua confortent: confortãt enim naturam,quæ debet vincere venenum,tanquam ſibi inimicum. Curatur etiam alio modo, cõſumendo venenum per ſuã caliditatẽ, & ſiccitatem, ſiue ſit calidum ſiue ſiccum. Curatur etiam alio modo trahendo ad ſtomachũ à via procedente ad cor, a ſua proprietate, quam habet etiam a carne thyri,& ideo in hac cura melius valet recens, quam antiqua.ſ.in attrahendo venenũ ad ſe.

Item expellendo,& deducendo ad exteriora cum ſuperfluitatibus corporis,cuius habet proprietatẽ per carnem thyri,quia ſecundum Auic. & Philoſo.inuenta fuit caro thyri comeſta conuerſa in pediculos in apoſtemate cuiuſdam exiſtente in collo, & per hoc trahit venenum, quodlibet ad exteriora,tam calidũ, quam frigidũ,tã proprium,quam non proprium, non ergo curatur à cõplexione alicuius medicinæ ſimplicis, ſed ſicut dictum eſt.

Ad aliam quæſtionem dicendum, q̃ miſtio medicinarum in vinũ,& eorum proiectio,eſt ab arte,& à natura,ſed forma naturalis eſt, quia educitur per contrariam operationem medicinarum cõtrariũ ex potentia actiua materiæ, ſicut fit forma miſti; in miſto enim agunt miſcibilia naturaliter, miſtio autem illa non eſt cauſa, nec ad hoc ſufficit,vt ibi ſit actio iſtorum,& fractio,&c.ideo eſt à natura,& hoc dicit Auic. 3.lib. de anima,cap.de viſu, vbi determinat de miſtione colorum, cum enim fit color medius ex albo, & nigro, non poteſt artifex tãtum indagare, vt ſciat miſtionem eorum quantum ad minima, ſed hoc eſt à natura,non ab artifice,& ſic patet ſolutio ad illud.

De muſa anea.

Muſa ænea à peritiſſimo Philoſopho inuenta,proprie datur quartanarijs ante horam acceſſionis in modũ auellanæ cum vino cal.& quotidianarijs vere; datur etiã his, quibus penitus vrina denegatur cum ſucco ſenationis, quæ ſi cum tepida diſtemperetur,& ex ea pulſus,& tempora vngantur in acutis febr. vt ſudorem prouocet, ſignificat euaſionem: ſi vero non,mortem, &c.

Nota.

De opopyra.

Opopyra dicitur à ſucco, & igne,opos græcè, ſuccus latine, pyr ignis interpretatur, inde opopyra.i. ignitus ſuccus, proprie valet, & ſanat paralyſim oculi, oris, linguæ,manuum,& pedum, bibita cum vino, in quo cocta ſit ſaluia,& caſtoreum,in ſero,in modum auellanæ,prodeſt tremuloſis cum eadem decoctione,&c.

De rubea trochiſcata.

Rubea trochiſcata,rubea dicitur ab ipſius coloris qualitate,trochiſcata à trochiſcis, qui ibi ponuntur,data valet quotidianæ,tertianæ,ante horam acceſſionis.

De requie.

Requies, vel magna medicina, requies quidem dicitur quando requiem,& ſomnum præſtat, confert maxime febricitantibus typice,&c.

De hygya.

Hygyia.i.ſaluatrix,græca,quia a græcis fuit inuẽta,valet proprie ad rheuma gingiuarum,& dolorẽ dẽtiũ,fricta ſuper ipſos,ore frequenter abluto cum aceto,&c.

De apponendis in radice,& ſub quantitate.

Vlſum eſt ſuperius qũo,& vbi inueniatur radix medicinæ cõpoſitæ, & de proprietate radicis, quoniã eſt areola proprietatum, & in areola membrorũ,& quare ſic vocatur, & quia eſt iſtud fundamẽtum, ſupra quod fabricatur, & ad quod medicina compoſita nominatur. Nunc dicendum eſt de apponendis in radice, & ſub qua quantitate debeant apponi,& per hoc videbitur tota materia,& modus compoſitionis medicinarum.

Sciendum ergo de primo,q̃ in compoſitione medicinarum compoſitarũ apponuntur quinq;. Primũ eſt confortans. Secundũ eſt iuuans radicẽ. Tertiũ eſt res præparans medicinã ad operationem. Quartum eſt remouens nocumentum radicis. Quintum eſt remouens nocumentum totius medicinæ cõpoſitæ, ſiue eius acuitatẽ,& malam qualitatem. Vidimus ergo, quod illud debet dici radix in medicina compoſita, cui conueniunt laudes medicinæ,ſi enim,ei non conueniant,non erit baſis,alia autem,quæ hic ponuntur ſunt iuuantia, ſi enim radix eſſet ſufficiens, non apponeremus aliud, ſed non ſufficit, primum, quod ibi ponitur, eſt confortans radicem, quæ debilis eſt,ſi enim non ſufficiat ad hæc, quæ quærimus, bonum eſt, ſed quia aliquando eſt craſſæ ſubſtantiæ non potens penetrare,ideo addimus præparans ad ſuam operationem,& appellatur illud ſequens radicem, ſiue radicum operationem. Sed ſi noceat radix, ponimus aliquid membrum confortans, & aliquando nocet tota medicina cõpoſita, vt illa, quæ componitur ex turbith, & zingib.ſecundum Raſim, quia ille, quidẽ ſequitur modum operandi,quẽ dicemus, quia illa eſt nimis acuta,apponitur de zuccharo in his, quantum de omnibus, quæ acuitatem totius medicinæ reprimit, ſi ergo aliquis velit facere ſyrupum, vel medicinam, nihil debet apponere, niſi ſit aliquid iſtorum quinque, ſicut dictum eſt, poſſumus facere, quod quærimus, vt per radicem,quæ ſit ita fortis, quòd non indigeat confortatione, ſiue iuuamine, neque habeat nocumentum, de quo ſit curandum,neque indigeat præparatione aliqua:tunc debet dari ſola ad maturationem morbi, ſi autem non ſit ſatis, tunc appo-

nenda ſunt coniuuatiua, ſiue confortatiua, & ſi ſufficiat ad curationem ſine alijs, bonum eſt, quia talis medicina eſt optima, cum ſit paucæ cõpoſitionis. Si vero indigeat radix, ſiue medicina aliquo præparante illã ad operationem, tunc debet adiungi, vt ſi ſit nimis craſſæ ſubſtantiæ oportet addere aperientia, vt facilius tranſeat: ſi vero radix habeat nocumẽtum, addamus, quod illud reprimat, & ſic cum opio addimus caſtoreum, ne membrum ſtupefaciat. Si compoſitum exiſtit ſic acutum, aut alicuius malę qualitatis, addimus aliquid alterans, vt zucch. cum medicina turbith, & zingib. ad euacuationẽ phlegmatis, propter hoc quia nimis ſunt acuta, ſic ergo patet, ꝙ omne, quod ponitur in cõfectionibus, medicinis, electarijs, & ſyrupis, eſt radix, ſ. cui magis conueniunt laudes medicinæ compoſitæ, aut eſt confortãs radicem, ſi fuerit debilis, ita, ꝙ per ſe non ſufficiat, aut eſt præparans ad operationem, & hoc vocatur ſequens radicis operationem, aut eſt reprimens nocumẽtũ radicis, aut qualitatem malam totius medicinæ compoſitæ. Et quia medicina illa aliquando caret mala qualitate, & radix ſimiliter, & radix eſt ſatis fortis. Similiter nec eget præparatione aliqua ad operandum, ideo non oportet ſimul omnia iſta quinque ponere. Medicina autem præparans ad operationem radicis, aut medicinæ, facit hoc modo Vno modo præparatur ad operationẽ medicinę, vias aperiendo. Secũdo modo viam ſpecificando. Tertio modo, ab audacia primæ, & ſecũdæ digeſtiuæ præſeruando, & eam obedientẽ reddendo. Primo modo eſt crocus, aut lignum aloes, aut aliqua medicina præparans operationem radicis medicinæ cõpoſitę in medicinis cardiacis, quia enim margarita, aut ſaphyrus, aut aurũ, ſunt terrea, & tardi motus, apponitur crocus, aut lignum aloes, aut aliqua medicina præparãs, vt citius, & directius ad cor ſua virtute veniãt, viam aperiendo eius. Secundo modo viatũ differentiam tollendo, & viam ſpecificando vt moueatur ad locum determinatum, & ſic ponuntur cantharides, vt diuretica, quæ erãt indifferentia ad deoppilãdum renes, aut venas, ducãt ad renes directe. Tertio modo ponitur ſecundum Aui. in v. opium in medicina, ſcilicet in theriaca ad tuitionem eius ab audacijs primæ, & ſecundæ digeſtionis, ne ſua virtus diminuatur. Quarto modo præparat alia medicina mẽbra, materiam determinando: & ſic cũ aliæ ponerentur medicinæ digerentes, digerunt quantũ poteſt euacuare; & per hoc fortificatur ſua operatio, quia magis euacuat.

De quantitate ponderum me.

Hoc habito ſequitur videre de quantitate, & pondere apponendorum in medicina compoſita. Circa, quod eſt ſciendũ, quòd non eſt poſſibile iſtud ſcire per rationem certam, vnde Gal. in 1. megarechni, quantitas apponendorum certis litteris denotari non poteſt, ſed via artificiali ſecundum exiſtimationem propinquam veritati hęc medicina eſt inter certam, & incertam, ſecũndum Gal. 3. de iuuamentis membrorum; attamen tota vis eſt in ponderę radicis, & hoc dependet a gradu paſſionis, quam volumus curare: pondus enim radicum debet eſſe ſecũdum exigentiam paſſionis, ſi enim ægritudo eſt eleuata, aut dyſcraſia in quatuor numeris, aut in ſecundo gradu, debet medicina eleuari in ſecundo gradu, aut in quatuor numeris in oppoſito latere, ſiue radix, ſi ſufficiat radix, bonum eſt, ſi non ſufficiat, apponenda ſunt alia ſecundum artem prædictam; quia ſi ſit debilis, confortantia: ſi nocens, nocumentum reprimentia, quæ membrum, cui nocere debet, confortent.

Nota.

Hoc habito ſecundũ eſt, quòd pondus cõfortatiuum, ſiue iuuatiuum radicis debet eſſe in numero ſubduplo reſpectu radicis, vt de radice ſit. drac. i. & de confortante. drac. s. Iſtam regulam bene conſeruat Raſis, & melius, quam alij dicit, accipe turbith. drac. x. zingib. drac. v. & zuccha. dr. xxx. radix autem habet inueniri in areola proprietarum, & membrorum; & ita habet inueniri. Tertio ſciendum, quod de illis, quæ ſequuntur radicis operationem, quæ dicuntur medicinæ præparantes ad operationes radicis, aut medicinę, non habetur regula. dans certũ pondus generaliter, quia ſecundum, quod indigebit baſis ſeruitio maiori, ſecundum hoc indigebit, quod apponat magis de illis præparantibus, vel ſeruientibus, vnde quando ponimus diuretica, vt ducant medicinam ad mẽbra remota, nos debemus ponere plus de ipſis, quam ſi poneremus, vt ducerent ad membra proxima, & hęc medicina iuuans ſemper inuenitur in areola proprierarum, & aperituua in areola aperientium, & confortatiua in areola cõfortantium, & digerẽs in areola digerentium, &c.

Sed notanda, ne fiat deceptio in his regulis, quòd cum datur medicina confortans radicem, debet eſſe in ſubduplo numero reſpectu radicis, quod nõ tenet hic, niſi cum medicinæ illæ ſint mediocris ponderoſitatis, nec nimis graues, nec nimis leues. v.g. ſi tu ponas. dr. i. aloes pro baſi, & velis eã confortare per pulpam, quia leuis eſt in pondere, non debet poni in ea. dra. s. quia tũc pulpa eſſet tantæ quantitatis, quòd virtus eius eſſet maior, quã virtus radicis, ſcilicet aloe, & ſimiliter econuerſo. Si aloe confortaretur per medicinam valde grauem, de illa graui cũ vnc. i. aloes debemus apponere plus quam drac. ſemis, quia ſi ponamus de ea tantum dra. s. ratione ſuæ paucæ quantitatis nullius eſſet virtutis ad pondus, vt ponatur minùs de pondere, quam plus creſcit ſecundum quantitatem, & in virtute, vnde debet poni in numero virtutis ſubduplo, & non ponderis, niſi ſit mediocris ponderis, & ſimiliter intelligendum eſt in alijs regulis, &c.

Hoc habito, ſciendum, quòd reprimens malitiam radicis eſt idem cum radice, vnde tãtum ponimus de bdellio, vel maſtiche, quantum de ſcammonea, & ſimiliter tãtum de caſtoreo, quantum de opio, ſed illa regula, quæ eſt, ꝙ tantum debemus ponere de refrænantibus radicem, quantum de radice: intelligenda eſt, quando radix habens nocumentum, datur abique alia præparatione reprimente ſuum nocumentum, vnde ponam diagridiũ quod eſt ſcammonea cocta in medicina cõpoſita, quia ſua malitia in parte eſt ablata per coctionem, ideo minus debemus apponere de ſuo fræno, quam cum ſcammonea non cocta.

Vltimo ſciendum eſt de pondere medicinę alterantis malam quantitatem medicinæ compoſitæ, quod debet eſſe pondus æquale, illius, & omnium aliorum, vt patet ſi fiat puluis de turbith, & zingibere, ponitur ibi plus de zucc. quam de zingib. & turbith. vnde Ser. fit puluis accipiendo drac. x. de turbith. dr. x. de zingib. de zucch. xx. ibi ponuntur ad refrænandum acuitatem totius medicinæ compoſitæ ex turbith, & zingib. ideo tantum quantum ex illis duobus ponitur. Ex iſtis poſſumus colligere modum confectionis, & compoſitionis medicinarum cõpoſitarum. v.g. ſi fiat ſyrupus ad materiam capitis, oportet quærere ſecundum Aui. & alios auctores medicinas incidentes, & hoc in capite, ſi poſſunt reperiri. Si nõ poſſunt reperiri, accipe medicinas incidentes primo, deinde medicinas reſpicientes caput, tunc illæ erunt pro baſi; & ſi ſufficiant, & non habeant nocumentum, nihil plus apponendum eſt, et ſi non ſufficiant, accipiantur medicinæ ſimiles illis in areolis proprietatum, & membrorum, & ſi non habeant nocumentum, neque coniunctum, neque diuiſum, nihil ponitur, ſi habeant nocumentum, ponatur reprimens, & ſic ſyrupus in paſſione cordis, hepatis, renum, & veſicæ, & ſimilibus.

Nota.

Muſa Aenea.

Muſa ænea opiata, eſt dicta muſa a voluntate inſtituẽtis, propter aliquam proprietatem in ea reperram: ænea, vel ærea dicitur à colore, quia colorem habet æris, valet ad feb. periodicas, vt tertianas, & quartanas, quotidianas. & maxime quotidianas.

Requies, & rub. trochiſc.

Requies, & rubea trochiſcata proprie valet ad tertianam, adrianum, mithridatum, theriaca proprie valent ad quartanam, & ad conſumptionem materiæ quotidianæ ex phlegmate naturali, vel vitreo, euacuatione præcedente, ſi enim eſſet ex phlegmate ſalſo, vel ex materia compoſita ex phlegmate, & cholera, ita debent dari opiata compoſita ex muſa ænea, & rubea trochiſcata, vel requie, & valet in typo, quando multum nocet frigiditas eius, ita, quòd debet accipi fœn. pett. & apium, & alia diuretica, & ponantur in vaſe pleno aqua ad ignẽ, & ſupponantur patienti bene cooperto cum pannis,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0990-1 DFG

nis, ita, ꝙ fumum decoctionis iſtarum herbarum recipiat ita, ꝙ ſit ibi quaſi ſtupha, ita, ꝙ ſudet, & tunc offeratur ei muſa ænea cum aqua ad quantitatem nucis paruæ, vel caſtaneæ. Aliquando datur in acutis ad tentandum de euaſione patientis, vel de morte, ſi illud non eſt bonum, accipiunt muſam æneam, & diſtemperant eam in aliquo liquido, & inungunt venas pulſatiles brachiorum, & temporum, & tunc ſi veniat ſudor, ſignum eſt euaſionis, ſi non veniat, ſignum eſt mortis, melius eſt, vt nullo modo detur, in acutis, cum decoctione milij ſolis, aut ſaxifragiæ, frangit lapidem cum decoctione apij, fœ. petro. prouocat vrinam; cum decoctione rutæ, men. abſyn. valet in cauſone, vel in colica de cauſa frigida. Cum decoctione ſangu. draco. valet ad vulnera ſananda. Doſis eius eſt ad quantitatem nucis paruæ.

De opopyra. Opopyra opos ſuccus, pyr. ignis, quaſi ſuccus ignitus, valet contra paralyſim in manibus, & pedibus, &c. & hoc tripliciter prohibendo materiã, ne currat ad mẽbrum, et conſumendo materiam fluxam ad membrum, confortando, & hæc tria debemus quærere in paralyſi; nunquam tamen detur, niſi materia euacuata, ſicut, nec aliqua alia, & ipſa digeſta, & debet dari cum decoctione valentium ad hoc, ſicut cum decoctione ſaluiæ, lauendulæ, primulæ veris, caſtorei. Item non ſolum bibita, ſed etiam emplaſtrata valet, ſi membrum paralyticum inungatur diſtemperata cum ſucco lauendulæ, aut talium, aut caſtoreum, quia conſumit materiam.

Itẽ valet in colica ex frigida materia; & in omnibus morbis frigidis. Item in oppilatione ſplenis, & hepatis.

Item ſecundum Iſaac primo viatici dicit, ꝙ bonum eſt, ſi feb. ſuperueniat in paralyſi, quia eam curat, ergo bonum eſt eam prouocare per opiatam; & ſic prouocatur feb. accipitur opopyra, & acuitur cum euphorbio, & ſulphure viuo, ita, quod ſuper venas pulſatiles temporum, & brachij ponuntur, & cito ſuperuenit febris, &c.

De rubea trochiſcha. ta. Rubea trochiſcata, dicitur rubea a rubeo colore, trochiſcata, quia multos trochiſcos recipit ſcilicet trochiſcũ garyo. trochiſcum diacy. non eſt multum capitalis, tamẽ eſt aliquantulum cali. valet contra tertianas data in decoctione violarum, aut cum ſyrupo viol. materia euacuata. Item valet contra vigilias intra, & extra exhibita, ſi cum ſucco papaueris, & lactucæ diſtemperetur, & detur ad potandum, vel ſi cum his ſuper tempora emplaſtretur. Item ſtringit vomitum data cum ſucco mentæ. Item cum decoctione violariæ valet contra dolorem capitis ex fumis eleuatis à matrice. Item cum aqua roſata valet ad ſputum ſanguinis.

De requie. Requies dicitur, quia facit requiem; prouocat enim ſomnum datur proprie in febr. period. aliquando ante typum, vt prohibeatur in feb. materia euacuata, ipſa exiſtente pauca, & digeſta; conſumit enim illam, cum eſt pauca, & membra ſtringit, & ita typum prohibet, & ſi in typo detur, prohibet ipſum, vel mitigat; melius tamẽ eſt, vt poſt acceſſionem detur, & hoc materia euacuata. Item ſyrupus violaceus accipitur, & ponitur in eo papaueris ſemi. & lactucæ ſem. trita, & iaceant ibi per noctem, & ibi diſtemperetur requies, & detur patienti in mane, vel cum decoctione lactucæ poteſt dari. Item valet ad prouocandum ſomnum in vigilijs ex deficcatione cerebri, febre ceſſante. Item emplaſtrata ſuper tempora, valet ad idem, ſi emplaſtrum de ſem. papaueris al. & ni. hyoſcyami, portulacæ, lactucæ, mandragoræ, confectum cum oleo violato, & albumine oui, fronti, & temporibus valet appoſitum. Item ſola requies emplaſtrata valet. Item ſi detur cum ſucco lactucæ ad potandum ad hoc idem valet.

De hygĩa. Hygija græca, hygija, ideſt ſaluatrix: græca, quia à græcis inuenta, valet contra fluxum rheumatis à capite ad membrum, habet in ſe omnia reſtringentia, ideo valet in dolore dentium ex cauſa rheumatica, ſi ſupra dentes emplaſtretur cum thure, & modico myrrhæ. Item ſi ex eo nant pilulæ, & teneantur ſub lingua, prohibent materiam eo venientem. Item pilulæ ipſæ prohibent fluxum ad oculos.

Quæ opiata ſit melior.

CIrca iſtam lectionem quæritur primo, quæ opiata ſit melior, recens, vel antiquata, videtur, ꝙ recens, compoſitum eſt fortius in illo tempore, in quo ſua componentia ſunt fortiora, cum compoſitum debeat habere naturam ſuorum componentium; ſed componẽtia ſunt fortiora in recente, ergo, &c. ergo in illo tempore, ſcilicet in principio ſuæ confectionis debet exhiberi. Ad oppoſitum eſt vſus communis; datur enim per longum tempus poſt confectionem ſuam.

Solutio. dico, ꝙ quando damus opiatam, ſi quæramus operationem, quam habet a forma communi ſequentẽ fortiorem virtutem ipſarum miſcibilium, & componibilium, & eorum alterationem, cum talis forma nõ fiat niſi tempore, multo melius eſt antiquata, ſecũdum Aui. & Serap. Sed ſi quæramus aliam operationem, quam habet ex aliquo compoſito, vt theriaca emplaſtrata ſupra locum morbi, attrahit ad ſe venenum per carnẽ thyri, quæ intrant ſuam compoſitionem ſecundum Auic. in hoc tunc eſt melior recens, quia ille thyrus magis habet ſuam propriam virtutem in recente, & quantum ad illã naturam, differt theriaca a mithridato, eodem modo, ſi velimus ſomnũ prouocare per theriacã, quod per opiũ facit, melior eſt recens ſm Gal. v. megatechni. cap. v.

Ad primum, dicendum, ꝙ compoſitum eſt fortius in tempore, in quo ſua componentia ſunt fortiora, quãtum ad illam virtutem, & operationem, quam per ſua componentia habet: tamen quantum ad virtutem, quam habet ex ſua forma communi reſultante ex actione, & paſſione mutua ſuorum componentium, poteſt eſſe fortius, & eſt per proceſſum temporis.

An opiata debeant dari in prinipio morbi.

COnſequenter quærirur vtrum opiata debent dari in principio morbi, arguitur, quod ſic, quia opiata dantur ad confortationem membrorum, ſed in principio morbi magis laborat natura ſecundum illum apho. Inchoantibus morbis, &c. ergo illo tempore debet magis dari confortatio reſpondens labori. Item datur ad cõſtringendum, ergo in illo tempore debet dari, in quo magis timetur fluxus, & eſt maior. Oppoſitum dicunt auctores in practicis.

Solutio. dico, ꝙ duplex eſt tempus exhibendi medicinas laxatiuas, vt in principio Veris, & medio autũno, licet in quolibet tempore poſſint dari neceſſitate cogente. Similiter eſt de opiatis, ꝙ quãtum eſt de tẽpore electionis, in principio nõ debet dari materia cruda, & indigeſta, qa conſumeret ſubtile, & reliquũ magis incraſſaret.

Item cũ tunc materia ſit multa, quæ ſua multitudine impediente non poſſet per opiatã conſumi, per ipſam: nõ poſſet liquefieri, & diſſolui, & ipſum poſſet facere fluere ad aliquod membrum nobile. Vnde Auic. in 4. dicit, ꝙ ſi daremus in principio quartanę theriacam, adderemus quartanã quartanæ, ſubtile conſumendo, & reliquum in craſſando, magis materiam in incrudaret, & inobediens naturæ fieret, quantũ eſt de neceſſitate, ne peius accidat vt mors ſubita, damus in principio morbi, vt in apoplexia, quando timemus, ne ſubito patiens moriatur, quia melius eſt, vt portio quædã materiæ minuatur, & materia incrudetur, quã mors ſubita inducatur, & ſic in principio apoplexiæ damus theriacam, & facimus phlebotomiam aliquando, quando timemus mortem ſubitam.

Labor triplex. Ad primum argumentũ, dicendũ, quod labor triplex eſt ad prẽſens. Vno modo dicitur labor fatigatio mẽbrorũ ex motu corporali, vt de exercitio, & de hoc eſt ille apho. Vbi indigentia non oportet laborare. i. motu corporali inducente fatigationem. Secũdo modo dicitur labor fatigatio membrorũ ex motu, & materia, & de hoc habetur ille aph. Labores ſpontanei narrant morbos. Tertio modo dicitur labor illud, qđ inducitur ex medicina euacuante materiã inducentẽ laborẽ, & fatigationẽ mẽbrorum, & debilitatẽ eorũ, & qñ natura laborat magis tali labore, tunc cõpetit magis opiata, materia. ſ. digeſta, &

euacuata per medicinam prius dictam, hoc enim est in principio, quia tunc est materia indigesta, & multa, si vero natura laboret, si primo laboret, non curatur per opiatam, sed per contrarium exercitium scilicet requiem secundum illum apho. In omni motione corporis. Secundus labor per digestionem materiæ hoc inducentis, & per eius euacuationem.

Ad aliud dicendum, quod non datur ad fluxum restringendum, nisi materia euacuata, & digesta; postquam erit pauca, quia a natura incrassaretur, & cum esset multa, non consumeretur, nisi subtile, vel ipsam liquefaceret, vt dictum est, nisi in casu, scilicet si esset fluxa materia ad membrum nobile, quia tunc tempus esset necessitatis, sicut ergo medicina laxatiua non debet dari a principio, secundum illum aph. Digesta medicari, &c. cū tūc materia non est digesta, nisi in casu cum est materia furiosa, secundum illum aph. In peracutis passionibus raro, &c. Similiter est de opiatis, vt dictum est.

Tertio quæritur, quæ prius debeant dari laxatiua, vel opiata, videtur, ꝙ opiata secundum omnes auctores; a debiliori enim medicina ad fortiorem semper est procedendum, quando medicus habet inducias, vt videat si debilis sufficiat, & per hoc videatur quantitas fortitudinis medicinæ, quæ debet exhiberi, opiata est debilior, quam pharmacum, ergo, &c.

Item medicus quantum potest omnia nocumenta inducta a medicina debet cauere, vnde debet prius dare illa, quæ paucum nocumentum inducunt, vt videatur, si sufficit; sed laxatiuum est huiusmodi respectu opiatæ quia pharmacum inuexerat, & multa alia nocumenta facit, opiata multa iuuamenta facit, confortat, consumit materiam, & constringit membra. In contrarium est vsus communis.

Solutio. Medicina debet prius dari, & loquor in via electionis, causa est, quia opiata post exhibitionem medicinę est vtilis, constringendo meatus viarum apertarum per mordicationem medicinæ, & suctionem venarum à medicina, & consumendo materiam paucam, quam inuenit post exhibitionem medicinæ, & quia confortat mẽbra debilitata, si autem medicina materiam incrassaret, subtile consumendo, cum non posset totum consumere, cum materia sit multa, aut ipsum liquefaceret, ita, quod ad membrum nobile posset currere, & ita noceret.

Ad primum argumentum, dicendum, ꝙ medicina lenior semper debet præcedere, quando habet operationẽ vnam, sed quia medicina laxatiua operatur attrahendo materiã, & membra debilitãdo; opiata vero consumendo, & mẽbra confortando, propter hoc debet sequi, licet sit lenior, quia emendat, & corrigit malitiam medicinæ laxatiuæ. Non sic aũt faciunt medicinæ vnius operationis; ideo lenitiua est prius danda, vt myrob. q̃ sc̃imonea.

Ad aliud dicendum, quòd verum est, quòd illa medicina, quæ habet plura iuuamenta debet prius dari, quam alia: sed tu dicis, quod opiata habet plura iuuamenta, dico quia iuuamenta non habet, nisi materia prius euacuata per medicinam laxatiuam, ergo, &c.

Vtrum debeant dari opiata in feb. interpolatis.

HOc habito, quæritur, vtrum debeat dari opiata in feb. interpolatis, vt in tertiana, quotidiana, & quartana, & videtur, quod non, quia simile aduenies suo simili facit eum furere, sed opiata est, vt plurimum calida ergo, &c. Item augmentares ebullitionem, cum sit ca. ergo, & feb. ergo non debet dari in cura illius. Itẽ stringit meatus, & hæc est potissima causa putrefactionis pororũ clausio: ergo non competit. In oppositũ sunt auctores.

Iuxta hoc quæritur, in qua die valet, vel in die quietis, vel in die paroxysmi, videtur, quòd non in die paroxysmi, sed in die interpolationis, quia secundũ Hip. in aph. Cibus, qui est magis amicus naturæ, est auferendus in die paroxysmi, ergo multo fortius medicinale, non solũ opiata. Item nulla euacuatio debet fieri in die paroxysmi secundum Aui. in i. & in quarto, sed propter opiatam fit consumptio materiæ, vel euacuatio, ergo, &c.

Contrarium patet per communẽ vsum practicantũ.

Ad primum dicendum, ꝙ opiata debent dari in feb. interpolatis, materia digesta, & etiam pro parte euacuata per sudorem, egestionem, & vrinam, & sic de alijs.

Ad primum obiectum, dicendũ, quòd licet opiata per se calefaciat plus, tamen per accidens infrigidat materiã causantem febrem, a qua multi fumi eleuantur ad cor, euacuando, consumendo, constringendo, & confortando membra. Ad aliud dicendum, quòd opiata tempore quo datur secundũ artem, non facit ebullitionẽ, quia materia cũ sit pauca, quia est iam euacuata prius, iã est sub regimine curę, & potest super eã natura, & est supra eam fortis, ideo prẹseruatur ab adustione, sed si daretur in ebullitione, quando materia non regitur à natura, sicut tu obijcis, ipsa augmentaret ebullitionem. Ad aliud, dicendũ, quòd contritio opiatæ non augmentat putrefactionem, quia prius operatur per consumentia, consumendo materiã, quam per constringentia membrum, constringendo; cõ strictio autem non causat putrefactionem, nisi cum occultatione materię cum prohibitione expirationis fumorum, quod non est hic, tamen quia datur cum materia sit pauca, & quia illud, quod fuit causa talis materiæ, & fumi, sunt, quæ remanserunt priusquam constringat, ideo, &c. Vel posset dici, quod plus boni faceret per assumptionem materiæ, quam faceret mali per constrictionem, & ideo danda est, prima solutio melior est.

Ad aliam quæstionem dicitur, quòd opiata datur tribus de causis in feb. interpolatis. Primo propter typi remotionem, si plus quã feb. noceat, aut malum, quod inducatur per exhibitionem opiatæ. Secundo propter paroxysmi remotionem, quando in eo consueuit venire syncopis, aut alia mala symptomata talia, vt stupor mentis, aut cordis defectus, & tunc datur, licet incrudet materiam, quia magis timemus accidentia, quam incrudationem materiæ, vnde in syncopi feb. secundum Gal. j. xij. megatechni, damus vinum, licet noceat feb. & secũdum ipsum. ix. megatechni, aliquando damus aquam frigidã ad materiæ incrudationem, vt in synocha, quia in ea est vehemens inflammatio, quæ magis timetur, quam materiæ incrudatio, quando ergo symptomata mala veniũt, & in paroxysmo, malum non est prohibere paroxysmũ, ne talia symptomata veniant. Tertio datur ad consumptionem materię remanentis post euacuationem. Primo modo debet dari in accessione. Secundo modo in die accessionis, ante horã accessionis. Tertio modo in diebus interpolatis, & in alijs casibus nisi in primis duobus.

Ad primum dicendum, ꝙ cibus debet subtrahi in die accessionis, quia nullum bonum facit, nisi digeratur, cũ non fit nisi per multas alterationes, in quibus natura a digestione morbi, & expulsione multum diuertitur, opiata non sic faciunt, cum cito ad actum reducantur, cum nõ indigeant nisi diuisione, & non digestione, & cum hoc prohibent typum, vel mala symptomata prohibendo paroxysmum, vt dictum est, vt cum timemus magis symptomata, quam incrudationem materiæ per incrassationem sui. Ad aliud dicendum, quod non datur ad euacuationem, sed ad consumptionem, vt dictum est.

Hoc habito, quæritur vtrum opium, hyoscyamus, & mandragora debeant poni in opiata, videtur, quòd non. Nihil impediens medicinæ operationem debet poni in ea, opium, facit hoc in opiata, cum operatio opiatę sit cõsumere, & membrum confortare; opij operatio est incrassare, & membrum stupefacere. Item opiata dantur ad consumptionem materię in omnibus membris, quod ergo eius transitum impedit ad membra, non debet in ea poni, opium est huiusmodi, cum sit frigidum, & crassum, ergo, &c.

Solutio, dicendum est, ꝙ opiũ, vel similia debent poni in opiatis duplici de causa. Vna est propter tuitionem opiatarum, ne virtus opiatarum in prima, & secunda digestione corrumpatur, antequam ad membra alia, in quib⁹ debet consumere, & alia opera facere, veniat. Alia causa est, ad constrictionem, vt materia cõsumpta, mẽbra prius aperta, per medicinam cõstringãtur, & sic fortificentur, cum virtus vnita sit fortior seipsa dispersa. Ad primum dicendum,

dicendum,quòd opium non impedit operationes opiata rum, quia est ibi valde parum, propter quod,nec incrassat materiam,nec stupefacit membrum, vnde non impedit calida, quin consumant, aromatica quin confortent, sicut aqua pauca non impedit, quin vinum inebriet, in pauca quantitate sufficit ad constringendum membra, non ad alia opera faciendum.

Nota. Notandum tamẽ,quòd si datur tryphera magna, quæ est opiata, habens proprietatem magnam ad menstruorum prouocationem; melius est si detur sine opio,quam cum opio, & ita debet dari ad prouocationẽ menstruorũ cum decoctione arthemisiæ,aut rubeę tinctorum,aut spicæ nardi,& similium; aut supponatur matrici,& prouocabit,tamen si damus illam ad consumptionẽ, & confortationẽ membrorum, post exhibitionem medicinæ, melius est dare cum opio, quia tunc indigemus constrictione meatuum, & membrorũ, & vt virtus sit fortior; non sic in prouocatione menstruorum. Ad aliud similiter dicendum, quòd opium, quod est ita paucum, non impedit transitum medicinæ ad membra.

De quibusdam oleis.

De oleo rosa ceo. Oleum rosaceum sic fit, in duabus lib. olei communis ad doctrinã nostram abluti lib.i.& s.rosarũ viridium aliquantulum contusarum, & ponatur olla plena super ignem in caldario pleno aqua, & tãdiu bulliat, donec tertia pars minuatur,& deinde albo panno lineo infuso torculari exprimãtur. Eodem modo viola.sambu.quod est ca.& myrtinũ fit oleum, quod est frigidum, & stypticũ, valẽt illa oleo scilicet myrtinum, & rosarũ ad acutas feb. inuncta super hepar,& tempora, & plãtas pedum,& palmas manuum; quia calidum innaturale extinguunt.

De oleo nenupha. Oleum nenupharinum similiter fit sicut oleum ros. & est magis frigidum, valet contra vigilias causaras ex caliditate.

De lilio. De lilio similiter fit,& est calidum,& sic.sicut lilium; & propter hoc valet in causis frigidis.

De oleo persico. Oleũ persicorũ similiter fit, valet in hemicraneo dolore,& ad interficiendũ vermes in ventribus puerorum.

De hyosciamo. Oleum hyoscyami sic fit: pistatur parum de semine hyoscyami,& madefiat aqua in manibus, malaxetur, & postea ad Solem desiccetur vsq; ad exhalationem aquę: & iterum aqua humectetur, & iterum desiccetur: & sic toties iterando,donec mollefiat, quo facto in illo semine ponatur oleum, & dimittatur longo tempore,postea leuiter exprimatur. Valet contra vigilias ex caliditate, & similiter contra dolorem capitis ex calore.

De oleo ouorum. Oleũ ouorum sic fit: coquant ouа ad ignem, & accipiantur vitella, & ponantur super laminã ferream,vel in vase ferreo,& superponatur ad fertum,& comprimatur, & quod exit ex eis, est oleum, valet ad dolorem ani ex materia acuta proprie, & contra ignis adustionem.

De oleo frumenti. Oleũ frumẽti sic fit:accipiatur vas vitreũ stricti orificij,line eũ fortiter,ita, ꝙ bene patiatur ignem, & repleat frumento, & foramina vasis filis æris obturentur, ita, quòd non cadat frumentum; deinde supra aliam ollam ponatur, & fiat ignis circumquaque,& eliquabit oleum, valet contra impetiginem,& ignis adustionem.

De oleo cinnamo. Oleũ chamæmeli, & oleu castoreũ, fit vt oleũ rosac.

Nota. Oleum de cinnamomo sic fit, ponatur cinnamomũ in vase aliquo subtus pforato,& superius obstructo, pri9 cũ oleo aspergitur,& aliud vas sub eo ponitur: deinde illa duo vasa sub terra ponantur, & aliqua terra tenaci bene conglutinentur,& forti igne circumquaque igniãtur, tunc vapor superius eleuabitur, & quia orificiũ est clausum,inferius descẽdere cogitur, & ille vapor oleum dicitur. Et hoc eodem modo fieri potest oleum de auro, & argento,& lapidibus, præterquam de crystallo.

De oleo de terebinthis. Oleum de terebinthina fit similiter per sublimationem,& est clarum, vt aqua fontis, valet in patiente neruorum paralysim, & fere vbicumq; valet vt oleum benedictũ,& ardet,vt ignis græcus cum oleo benedicto,vnde ferrum de eo inunctum inflammatur.

De oleo bene dicto. Oleum benedictũ sic fit, accipe lateres nouos nunquã ab igne tactos, & in frusta non nimis parua terantur, donec ab igne igniantur: & postea in mortariolo terantur, & oleo aliquantulum humectentur, & iterum desiccentur, & sic in vase Sublimatoris ponuntur, & deinde leuis ignis sufficit, postea magis fortis, donec aqua inde exeat, & tunc exibit oleum, consequenter illud oleum valet in passionibus frigidis, vt in paralysi, & spasmo, etiam duritiem aufert, & obliuionem tollit.

De oleis, & vnguentis.

VIso de electarijs,syrupis,medicinis laxatiuis,& oppilatiuis, nunc videndum est de oleis, & vnguentis. Et sciendum, quòd nomen olei absolute dictum cadit super oleo oliuarum, siue pro eo intelligitur, & illud oleum est materia omnis medicinæ,secundum Galen.ij. simplicis medicinæ, & recte dicitur materia, quia non habet naturam agentis,de qua sit curandum, sed naturã patientis. Quia omni medicinæ, quæ in oleo recipitur dat suam proprietatem, vnde secundum complexionem materiæ commistæ oleo, habet alteram complexionem, & proprietatem, quæ ei à medicina sibi commista imprimitur.

Oleum vniuersaliter loquendo habet fieri multis modis. Quoddam oleum fit per viam expressionis, vt oleũ oliuarum, aut nucis, aut per viam sublimationis, vt si violæ, vel medicinæ aliquæ ponantur in alambico, primo fluit aqua,demum oleum, aut per viam decoctionis, vt de lignis,aut floribus,& huiusmodi.

Oleum oliuarum, quod fit per expressionem oliuarum fit multis modis. Aliquando enim fit ex oliuis nõ maturis,& vocatur oleum omphacinum, & est ponticum, aut ex oliuis maturis. Aliquando est recens, aliquando est antiquarum,aliquando ablutum, aliquando non ablutum, ablutum est frigidum ex aqua, cum qua abluitur ei commista.

Similiter illud oleum aliquando est dulce sine sale, & tunc laxat ventrem per suam lubricitatem, sicut malua, bismalua, cum in illo ventre non sit phlegma,& remouet dolorem,qui fit acuitate medicinæ, scilicet dolorem mordicatiuum. Aliquando est salsum, & istud excoriat ventrem: ideo soluit ipsum, si in ipso sit phlegma.

Abluitur autem sic oleum, aqua ei commiscetur, & sic concutitur, ex ista autem concussione vnum cum altero commiscetur, & sic oleum mundificatur, & eodem modo oleum aqua infrigidatur. Non ablutum est temperatum, quia dicitur aliquid temperatum simpliciter etiam per comparationem ad corpus humanum, quod cum ei exhibetur, ipsum non intendit in aliqua qualitate,sicut est de oleo, non enim calefacit corpus humanũ, neque infrigidat per aliquam qualitatem excedentem, quam habeat. Sed si ipsum calefaceret,hoc esset retinendo sua viscositate cal.naturale corporis, quo iterum corpus calefit, sicut vestimenta, quibus cooperimur, istud autem oleum est omnium medicinarum, quia ab omni medicina inficitur.

De oleo rosaceo. Item omnia olea, de quibus Nicolaus determinat. Primũ est rosaceum, & illud fit multipliciter. Vno modo si accipitur de oleo oliuarum lib.i. & tertia pars lib.i. rosa.& tunc ponatur ad Solem,vt per hoc fiat commendatio virtutis ro. oleo, & dimittatur per.x.dies in vase cooperto superius vitreo,deinde coletur, & illud dicitur oleum rosaceũ. Et si vis facere fortius istud oleum, pone adhuc cum rosis,& fac sicut prius,& deinceps,secundũ, quòd vis habere oleum rosa. fortius. Illud oleum sic fit ad Solem in æstate, quia tunc nobis Sol apparet. Secundo modo sic, quòd aliquando accidit, quòd non habemus Solem, vt in hyeme,& tunc,quia inferiora loca sunt calida ponatur in puteo. Tertio modo ponendo vas sub terra,quia aliquando accidit, quòd non habemus Solem nec puteum,& istud oleum est melius,& magis odoriferum,quia terra ita cooperit vas, quòd nec virtus, nec fumus possit exire,nec euaporare.

Sciendum autem, quòd illud oleum,quòd fit ad Solẽ, fit in decem diebus, tamen in puteo fit in duobus mensibus,& in terra fit in tribus mensibus, secundum fortitudinem caloris maiorem,& minorem.

Aliud

Aliter fit oleum roſ. quando non poſſumus tantum expectare, accipitur ſuccus roſ. cum oleo de oliuis, & ponitur ad ignem, quod remanet poſt decoctionem, & conſumptionem ſucci, dicitur oleum roſa.

Aliter fit cum volumus illud citius facere, accipitur oleum, & infunditur ſuper roſ. & dicitur roſatum. Iſtud oleum roſarum eſt ponticum, & eſt frigidum, & ſiccũ. & quia habet ponticitatem, ideo confortat mẽbra: ideo valet membris mollificatis, laxatis, & debilitatis, propter laxationem membrorum, & neruorum, vnde valet cõtra neruos laxos; penetrat enim melius; & ideo magis profundatur, quam oleum ſimplex in membris, licet roſa ſit craſſa, ipſa tamen facit penetrare oleum ſuum ad membra ſecundum Gal. iij. ſimplicis medicinæ. Cutis enim ideo eo mollificatur, quia roſa ſui acuitate penetrat, & ducitur, & ſua ponticitate impellit ſuum oleum.

Irem quia ponticum, frigidum, & ſic. conuenit contra arſuram membri, & puncturam, ideo non eſt ei par in ſedando dolorem ſecundum Gal. iij. ſimpli. medi. qui dicit, quòd ipſe habebat vulnus, in quo erat dolor pungens, & poſuit ex vna parte agreſtam, & in alia acetum, & in alia oleum roſ. & dicit, quòd non inuenit magis infrigidans, quàm acetum, nec magis dolorem mitigans q̃ oleum roſ. vnde expertus ſui hoc in quodam, qui habebat dolorem pungitiuum in ano, ſiue, longaone, & feci aſpicere veſulam, & dixit mihi, quod erat rubeum tendens ad quandam nigredinem, & ille dubitabat de eryſipelate in ano; & ego appoſui oleum roſatum cum albumine oui, ceruſa pauca, & curatus fuit de anguſtia, non dico de morbo, poſt quatuor dies. Aliquando ponitur cũ vitello oui, ſed albumen magis mitigat dolorem aliqualiter ſtupefaciendo. Valet etiam oleum contra aduſtionẽ exigne, & contra rhagadias, & etiam cum ſanguine turturis, aut columbæ, curat multum locum doloroſum, & cum farina hordei. Item in caliditate hepatis in cauſone, & ephimera, valet ad ſedandum dolorem capitis. Item in diabetica paſſione valet, vngendo renes cum eo, quia diabetica paſſio fit ex caliditate renum attrahente humiditatem, quæ debet ſitim ſedare, ſiue per cuius defectionẽ fit ſitis. Itẽ valet in pruritu, in ſcabie, ſi ex eo, & aceto corpus inungatur, corpore prius purgato, quia ſumit materiam reſiduam, ſiue eam reprimit à ſua acuitate.

De oleo nenupharino. Oleum nenupharinum ſit ſicut oleum roſatum, frigidum eſt, & valet contra vigilias cauſatas ex caliditate, ſi ex eo caput inungatur. Item ponatur cum oleo roſato, & cera, & fiat ex illis quaſi ceratum, valet contra apoſtemata calida.

De oleo de lilio. Oleum de lilio eſt cal. & ſic. ſicut lilium, valet ad dolorem ſtomachi ex frigiditate. Item ſi tenta ponatur in hoc oleo, & ponatur in matrice, valet ad craſſitiem matricis, cum ſit calidum, & ſiccum.

De oleo perſicorum. Oleum perſicorum valet in hemicranea, & valet ad interficiendum vermes in ventribus puerorum, ſi ex eo vngantur, & magis ſi poterur.

De oleo hyoſcyami. Oleum hyoſcyami fit, ſicut dictum eſt, & valet contra vigilias ex caliditate. Item in dolore capitis ex caliditate, ſi caput inungatur.

De oleo ouorum. Oleum ouorum fit, ſicut dictum eſt, illud oleum valet ad dolorem ani ex materia acuta proprie, & contra aduſtionem ignis.

De oleo myrtino. Oleum myrtinum ſic fit, myrtilli piſtentur, deinde ponantur ad ignem cum vino, & tam diu ſtent quouſq; vinum conſumetur, deinde oleum apponatur, & decoquatur ſimul ita, quòd bulliant, & poſtea colentur, ſic dicitur, oleum myrtillinum; frigidum eſt, & ſiccum, & valet contra caliditatem capitis ex ſua frigiditate.

De oleo frumenti. Oleum frumenti fit ſicut oleum ouorum, vt dictum eſt, ſcilicet per expreſſionem cum duabus laminis ferreis candentibus, valet contra ſcabiem, & impetiginem, & ſerpiginem, & ſimilia, alio modo fit, vt dictum eſt, & illum modum tangit Raſis. v. Alman. valet contra prædicta, & contra aduſtionem ignis, & contra alia, ſicut ibidem tangit Raſis.

De oleo chamæmeli. Oleum chamæmeli fit, vt oleum roſatum, ſicut dictũ eſt, & eſt ſubtile, valet contra dolorem ſtomachi, & pectoris ex ventoſitate, vel ex materia pauca, qua reſoluit ſine attractione, ſicut chamæmeli. Item confortat membra.

De oleo cottinum. Oleum coſtinum ſit ſicut alia olea. valet ad confortationem ſtomachi, valet in paralyſi calefaciendo neruos, & ſi cum empiaſtro ponatur ſupra ſtomachum frigidũ, & commiſceatur, confert.

De oleo de cinnamo. Oleum de cinnamomo confortat ſtomachum, & magis neruos, & ſit ſicut in litera tactum eſt.

De oleo terebinthina. Oleum de terebinthina clarum eſt, & ſit per ſublimationem, multum valet in paralyſi, & cæteris paſſionibus neruorum, valet fere tantundem, vt oleum benedictũ, ardet vt ignis, vnde de eo fit ignis græcus cũ oleo benedicto, & ſi ferrũ cũ eo intingatur, & poſtea in ignẽ proijciat, inflãmabitur, & ardebit quãdiu ibi erit aliquid de oleo.

De oleo benedicto. Oleum benedictum ſit vno modo, vt dictum eſt ſupra. Aliter fit ſecundum Raſim. v. Almanſ. ponunt iſta truſta in vaſe vitreo ſpiſſo, illud vas cum argilla ſuperius bene obſtruatur, ita, quòd nihil exeat; & ſi tu videas exire fumũ, adhuc obſtrue illũ porũ cum argilla; deinde fiat ignis leuis, donec deſiccetur illa argilla, & deinde fiat fortis ignis, & fiat oleum. Iſtud aurem vas vitreum pati poteſt bis, vel ter vigorem iſtius ignis, & non plus.

Et valet iſtud oleum in paſſionibus frigidis, & paralyſi, & ſpaſmo: mirabiliter enim penetrat, vnde ſi in manu aliqualiter ponatur, ſentietur fætor per multum tempus, id eſt per quatuor dies: cuius ſignum eſt, quia multum penetrat, & ideo valet in paralyſi, & ſpaſmo, ſi membra inungantur, prius tamen euacuatione facta, & materia digeſta, & non eſt ei par in hoc, ſupra ſplenem poſitum ſoluit eius duritiem, cerebrum calefacit, vnde obliuionem aufert, valet etiam contra venenum ſcorpionis, cum illud ſit frigidum. Item ſi bibatur opium, & hyoſcyamus, valet contra iſta, & alia ſimilia, & ſi in iſto oleo intingatur ferrum, & ponatur ad ignem, ſtatim incenditur ſicut in terebinthina. Item ſecundum Raſim ſi intingantur in illo oleo retes, aggregabunturin eis multitudo piſcium, & capientur.

Dubium primum. Circa iſtam lectionem primo quæritur vtrum opiata, & aliæ medicinæ alterantes alterent per ſuam qualitatem venientem ad membra, aut per ſubſtantiam ſuam venientem ad locum eundem. Et videtur, quòd non oporteat eò venire, niſi ſola virtus. motus localis fortior eſt motu alterationis, ſi medicina attractiua attrahit humorem præter quàm in ſuam ſubſtantiam ad membrum, veniat ergo, & medicina alteratiua, manente in ſubſtantia, abſque eo, quòd veniat ad membrum ſui ſubſtantia, poterit alterare.

Item virtus naturalis, vitalis, & animalis feruntur ab hepate, cerebro, & corde ad ſingula membra, ſola ſubſtantia in ipſis remanente, & tamen alterat membra, in eis operatur, ergo à ſimili erit de medicina, quòd ſicut illa per ſpiritus deferentes multiplicatur, ſic per ſpiritus deferentes ad ſingula membra, ita illa medicina alterando ſpiritus, ergo, &c.

Item ſecundum Gale. iij. ſimplicis medicinæ, ſi ponatur pes in aqua frigida, totum corpus infrigidatur, & tamen planum eſt, quòd tantum qualitas defertur ad membra, & non ſubſtantia aquæ, ergo multo fortius medicina recepta interius alterabit, abſque ſuæ ſubſtantiæ tranſmiſſione.

Item emplaſtra ſuper hepar, & alia mẽbra, & vnguenta ponimus, vt alterent illa membra interiora, vt hepar, & ſtomachum; & tamen planum eſt, quod non per ſubſtantiæ præſentiã in illis membris interioribus, ſed per virtutis ſolius commendationem.

Contra, agens particulare agit per contractum, & maxime agens per complexionem medicinæ, cum ergo tactus ſit corporum duorum, videtur, quod ſubſtantia medicinæ tangat membrum, quod alterat veniendo ad ipſum, hoc idem vult Serapio. in vij.

Iuxta hoc quęritur ſecũdo cũ illa medicina alteratiua ad mẽbrũ veniat, quomodo hoc fit i. per quam viã, quia non poteſt per ſe, quia nihil ſeipſum mouet; omne enim

quod

quod mouetur, ab alio mouetur, neq; per aliud, quia tunc esset per membrum attrahendo, quod est impossibile: quia attrahēs à tota specie, non attrahit simul duo cōtraria, sed membrū attrahit cibum, qui est contrarius medicinæ cum vnius sit agere, & alterius pati, ergo, &c. Et probatur maior, quoniam virtus attrahendi à tota specie fit ratione similitudinis, quæ nō est respectu diuersorum.

Forte dices, quod trahens a tota specie, nō attrahit duo cōtraria cū remanet sub eadē dispositione, sub diuersa tamen potest, vnde membrum quando est sanum, attrahit cibum, & non medicinam; cum autem est ægrum, attrahit diuersum, vt medicinam alterantem.

Cōtra, dispositio accidētalis non mutat essentialem, cum ergo si fiat attractio diuersorū à tota specie, diuersificetur tota species; ęgritudo autem est accidentalis, & tota species est dispositio essentialis secundum Aui. non ergo diuersificatur per ægritudinem, ergo, &c.

Responsio ad primum. Ad primam quæstionē respondet Serapio in vij. quòd medicina alteratiua venit ad membrum secundum sui substantiam, & non solum secundum virtutem; verum est, quòd medicina alteratiua potest alterare absque hoc, quòd vadat ad membrum secundum substantiam, quia eius virtus per singula corporis membra multiplicatur tā sana, quam ægra indifferentet, & appellatur hæc virtus fumus a medicina resolutus, qui per corpus dispergitur alterans corpus ad naturam propriā. Ille autē fumus paucus est, & virtus debilis, ideo sua alteratio est pauca.

Item medicina minus appropriatur vni membro quā alteri, quia vbique spargitur, quia si debet fieri alteratio contra dyscrasiam alicuius membri, nisi sit pauca valde, oportet, quòd medicina secundum sui substantiā ad mēbrum veniat secundum Sera. in vij. Dico ergo, quod medicina alteratiua ad membrum venit, & licet sua virtus semper multiplicetur, tamē illa non sufficit, quia vapor, per quem multiplicatur illa virtus est paucus.

Ad primū argumentum in contrarium dico, ꝙ medicina euacuatiua non oportet, quòd eat ad mēbra, qa ipsa operatur a tota specie; hac aūt ratione suæ spiritualitatis pōt se multiplicare cōplete, & excitare potentiam incōpletam humoris, qui ei obedit magis in parte vna, q̄ in alia obediet dyscrasiæ, medicinæ alterantis. Sed medicina alteratiua agit per complexionem, quæ sic non potest se multiplicare ad hoc vt alteret, cum non multiplicet se nisi cum fumo debilis virtutis. Item resistentiam inuenit in membro, & nō fit attractio in humore, ergo, &c.

Alia tertia ratio vere concludit, quòd virtus multiplicatur, dico tamen, quòd non sufficit ad alterandum, propter quod necessario substantia illuc vadit. Et de aqua frigida dico, quòd infrigidat, & alterat membra, si sint parum lapsa, non tamen si sint multum lapsa, similiter dico, quòd medicina per fumum alterat membrum, si sit partū lapsum, nō tamen multū lapsum, nisi per substatiā.

Ad secundum. Ad secundam quæstionem dico, quòd eo venit, quia a membro attrahitur, per virtutem eandem, per quā membrum attrahit cibum in sanitate, attrahit medicinam in ægritudine, & quamuis nihil seipsum generet, quodlibet tamen seipsum conseruat, vnde quælibet forma rei intēdit sui conseruationem; conseruatio autē pendet in duobus. s. in remotione contrarij, & attractione conuenientis, ideo membrum per suam propriam virtutem attrahit simile, cum eo indigeat, & per eandem virtutem abijcit contrarium, cum in mēbrū inducitur. Sed quia istud contrarium siue nocumentum non potest abijcere per se, ideo attrahit aliquid, quod iuuet ipsum. s. medicinam alterantem, & hoc per eandem virtutem, per quam attrahit sibi simile, quia virtus, per quam se conseruat, est vna & eadem, quæ hæc duo facit, respectu eiusdem finis, qui est se conseruare, facit duo opera ad eundem finem, expellere autem contrarium non potest immediate facere, ideo attrahit illud medium, quo indiget ad hoc operandum, vt medicinam. Dictū est ergo, per quod membrū attrahit medicinā. s. per suā virtutem, sed non est dictum quomodo. Et ad hoc potest forte dici, quòd mēbrū dyscrasiarum inducit in medicina aliquam dispositionem, per quam fit ei similis, & est etiam simile respectu effectus, & finis, ideo ad illud mouetur plusquam ad aliud, vel ad minus virtus regitiua corporis illam habilitat, & disponitur, hoc tamen habet dubitationem; & ideo inquisitione, & studio indiget.

Ad primum argumentum dicendum, quod attrahēs non attrahitur à tota specie contraria, & ideo, quod cibus, & medicina non sunt contraria secundum, quòd attrahuntur, licet in se sint contraria, quæ attrahuntur, vt similes, licet non in specie, sed in operatione respectu finis, scilicet vt membrum conseruetur per ea; in isto autem conuenit, ideo debent vtraque attrahi, nec attrahūtur, vt diuersa, secundum, quòd diuersa.

Vel dicēdum, quòd membrū non attrahit diuersa, manens sub eadē dispositione, licet sub diuersa dispositione manens, hoc posset facere, vnde solum membrum ægrū attrahit medicina, & nō sanum. Cum ergo arguitur, ꝙ attrahens variatū non poterit attrahere cōtraria, quia per hoc mutatur sua tota species, dico, ꝙ verum ad secundū, ꝙ tota species, non attrahit, nisi per conseruationem sui, ista autem natura reperta est in duobus contrarijs, ideo duo contraria attrahit. Et cū tu obijcis, quòd haberet similitudinē cū duobus contrarijs, dico, quòd nō est inconueniens licet tota species sit contraria alicui istorū in forma, est tamen ei inconueniēs in intentione, quia scilicet tā illa virtus, q̄ illud cui contrarietur, s. medicina, intendit membrū cōseruare, ideo, &c. Nec dico, quòd mutetur species propter dispositionē illam accidentalem, aliud tamen opus facit speciale, scilicet attrahere medicinā, qa indiget propter illam dispositionem, & quia non indiget cum est sub alia dispositione, semper attrahit quo indiget ad sui conseruationem, dummodo possit, &c.

Dubium tertium. Hoc habito, quæritur de ista medicina alterante, vtrū antequam ad membra veniat, quæ alterat, conuertatur in humorem, vel non conuertatur, & confundantur illa duo in vnum, & arguitur, quòd debeat imitari humorē, & mutetur. s. antequam alteret, dicit Gal. x. megatechni, quòd quamuis medicinæ alterantes, & cibi, & potus, ad membra veniant, tamen tarde, & post eorum conuersionem, & alterationem.

Itē viij. megatechni, dixit Gal. quod medicinæ mordicantes magis nocent cōcauo hepatis, quā gibbo, quia cū veniunt in gibbū hepatis, iā sunt cōueriæ, ergo multo fortius medicina valens ad mēbra singula. Item impossibile est, ꝙ agens approximatum passo non agat, sed medicina approximat stomacho, & hepati; ergo in ipsam agūt, sed actio hepatis est conuersio in humorem, ergo, &c.

Contrarium vult Aui. in i. c. de eo, quod comeditur; & bibitur, vbi dixit, quod illud quod in corpus agit, & nō patitur est medicina, & alibi, quod à corpore non vincitur, est medicina. Adhuc dicit, quod in corporis similitudinem non conuertitur, est medicina. Item Gal. i. simpli. medi. cibi est pati, medicinæ vero agere, cum ergo nō possit mutari nisi patiatur, ergo, &c. Item per experimētum patet hoc, cum damus potiones vulneratis, vidimus medicinas egredi per vulnera membrorum valde remotorum, vt in capite, sub eodem colore, & sub eodem sapore, sicut intrant, ergo, &c.

Ad istam quæstionem dicendū est, quod cum quæris vtrum medicina cum debet alterari debeat conuerti in humorem, &c. Dicendum est, quod non, si enim conuerteretur iam haberet omnium membrorum similitudinē, quia omnia mēbra ipsum æqualiter attraherent, cum ergo vnum membrum, sicut membrum lætum præcipue ipsum attrahat, & non aliud, patet, ꝙ nō debet conuerti, & hoc vult Gal. 3. simplicis medicinę in principio, distinguit ita duplicem alterationem sine mutatione. Vna secundum veritatem, vt quando fit de specie ad speciem, vt cum ex pane, siue cibo fit sanguis, & iterum caro, & os, & nerui. Alia secundum transumptionem, vt qñ corrūpitur non vera forma, sed visualis exteriorum, vt cum panis in parua frusta diuiditur, & cū pipere conteritur. Deinde subiungit statim Gale. & omnes libri sunt falsi, in illo loco tamen aliquando librum inueni, in quo,

erat

erat alio modo quam in nouis, vbi est negatio: sed in illo erat negatio, ita, ꝙ debet ibi esse in alia litera, quæ statim subiungitur, & nos quidē iam diximus, ꝙ virtutes medicinarum nō ingrediuntur in genus primorum duorum generū mutationis, et istud patet per literam, q̄ sequitur, cū dicit, ꝙ non sit possibile, ꝙ mutetur res, & conuertat de specie in speciem, nisi calefiat, & infrigidetur, &c. ex quo patet, quòd medicinæ alterantes non corrumpūtur, cum non intrent in genus secundum alterationis.

Res medicinalis triplex.

Nota de secunda quæstione, quæ cum illa confundebatur, vtrū s. possit præseruari a corruptione. Dicendū, ꝙ triplex est res medicinalis. Quædam, quæ est medicina pura; quædam est, quæ est medicinale; quædam est, quæ est cibus medicinalis. Medicina pura tantū agit, medicinale autem agit magis, quam patiatur, cibus verò medicinalis vtrumq; æqualiter. Dico tūc, quòd si sit medicina pura, nō corrūpitur, neq; cōuertitur in humorē, antequā alteret; sed alterat absq; sui cōuersione, quia habet tantā virtutē medicinæ, quòd superat virtutē cibi; tñ posset cōuerti in tanta quantitate pauca, quòd posset dari; sed nō oportet ad hoc, vt alteret, vnde appellando medicinā illud, quod est medicinale, vel illud, quod est cibus medicinalis, potest bene conuerti, licet non debeat, nec oporteat ad hoc, vt alteret, vnde Aui. Sanguis generatus ex lactuca, retinet suam qualitatē vsq; ad tempus, & ita potest cōuerti, & alterare, tamen, nō oportet, quòd conuertatur ad hoc, quod alteretur, vnde si detur succus lactucæ ad alterandū, vel infrigidandū hepar, licet possit conuerti; non tamen debet, si debeat alterare. Vnde sciēdum, ꝙ differt dicere medicinā, medīnale, & cibū medicinalem, vnde cū dico medicinā, dico rem agentē tātum, cū dico medicinale, dico rē agentem, & patientē, magis tamen agentem, q̄ patientem; cum vero dico cibum medicinalem, dico rem agentem, & patientem, magis tamen patientē. Quando ergo, quæritur, vtrum medicina conuertatur, dico, quod non, si appellatur medicina pura, quod potest probari per litterā prædictā iij. simplicis medicinæ; & si detur illud, quod est medicina pura in aliqua quantitate modica, poterit fieri cibus medicinalis, & tunc conuertetur, vel medicinale, si magis agat, q̄ patiatur, cibus medicinalis æqualiter vtrumq; aut magis patiatur, q̄ agat, vnde si detur succus lactucæ ad infrigidandum hepar venit ibi sicut est. Et si tu quæras; quid accidet de illa medicina antequam fecerit suam operationem, dico quòd expelletur sicut superfluitas cum sudore, vel vrina; vel egestione, sicut tangit Auic. de croco, quod conducit medicinas cordiales ad cor, & in fumum conuertitur, & expellitur. Et dico, quòd si illa medicina, quę prius erat medicina pura, detur in modica quantitate; vt possit cōuerti, tunc alterabit omnia membra, non magis vnum, quā aliud erit; nec tunc erit medicina pura, sed erit cibus medicinalis, quia mutatur in humorem recipiendo virtutē medicinæ, per quam alterat corpus, & tunc mobilia, scilicet inquantum cibus patitur suam conuersionem, & inquantum medicina suam diuisionem solum.

Ad primum argumentum potest dici, quòd medicinæ veniunt post sui conuersionem, verum est transumptiuam ad membra, quæ est sui diuisio: vnde conuertitur secundum sui apertionem, non conuersione vera. Ad aliud dicendum sicut prius. Vel dicendum ad vtrunque aliter, quòd medicinæ venientes in gibbo hepatis, sunt conuersæ, & debilitatæ in sua malitia, vnde in tertio de complexionibus, acuta cibaria, sicut cępæ, & allia non vlcerant interius, quando comeduntur; sicut quando exterius emplastrantur, quia sua acuitas remouetur magis, quia se commiscent humoribus contentis in venis; & sanguis, per quem sola acuitas mitigatur, non permittit, quòd sic inueniat aliquod in stomacho, cum quo commisceantur, ideo corrigitur eorum malitia magis cum veniunt ad gibbum, quam ad concauum hepatis; quia tunc est magis admista cum humoribus quā prius. Ad aliud est ibi consequens: non enim sequitur, si corpus agit in medicinis, quia hoc modo, siue talem actionē faciat, quæ est conuertio in humorem, quia agit aliam actionem, scilicet diuisionem eius in partes paruas, & correctionem medicinæ a sua malitia: vnde ibi fit conuersio transumptiua, & non vera.

Vnguentū populeon dicitur, qđ fit de oculis populi. valet contra calorem acutæ feb. & his, qui dormire nequeunt, inunctis temporibus, & pulsibus, & plantis manuum, & pedū, hoc idē cū oleo ros. vel violato misū, & super hepar inunctum, mirabiliter calorem tollit, &c.

De vnguento populeon.

Vnguentum dialthæę malasticon, & chalasticō dialthæa a radice erasti dicitur malasticon, idest mollificatiuum, chalasticon, id est calefactiuum, &c.

De vnguentis.

Vlso de oleis, videndum est de vnguentis. Vnguenta fuerunt inuenta eadē ratione, sicut & electaria, & aliæ medicinæ cōpositæ, fuerunt adinuētæ, s. interius, & exterius exhibitæ propter hoc, quòd medicinæ simplices non faciebant effectū interius, sicut vnguēta, & emplastra: quia medicinæ simplices extra effectū aliquando non faciebant, & hoc, vel propter debilitatem simpliciū medicinarum, aut quia longo tempore non possunt remanere in loco, super quem ponuntur. Inuenta fuerunt vnguenta, vt diutius super locum remanerent, & per hoc suam operationem adimplerent, verbi gratia cum puluis aliquis aspergatur super locum, per pannos auferetur citius quàm si vnguentum, vel emplastrum, aut ceratum, cum isto puluere conficiatur. Illa enim faciunt medicinam, scilicet puluerem diutius remanere super locum.

Vnguenta etiam sunt inuenta, vt faciant absterſionē in membro, & confortationem, abstergunt, & consumunt materiam paucam remanentem post purgationem prius factam; & aliquando fiunt ad confortandum ista vnguenta, tam membra exteriora, quam interiora. Interiora vt stomachum: aliquando enim inungimus ventrem propter stomachi confortationem frigidi oleo costino, vel oleo de spica nardi, vel de absynthio, vel de menta: ista autem omnia inungunt ipsum maxime, cū est debilitatus, aut propter frigiditatem, aut propter texturæ raritatem.

Notandum est, quòd in omni vnguento est oleū, aut pinguedo, a qua confectum sit, vt diutius remaneat super membrum: illud autem facit oleum, aut pinguedo per viscositatem suam. Vnguentum dicitur ab vngue, vel vngo vngis, & tunc proprie dicitur vnguentum.

Vnguentum populeon est primum vnguentum factum, & dicitur ab oculis populi, oculi autem populi dicuntur folia cuiusdam arboris, quæ populus appellatur. Quæ folia dictę arboris parua colliguntur, & ex istis cōponitur vnguentum, prouocat somnum, si ex eo plantæ pedum, tempora, & volæ manuum, & arteriæ inungantur, & hepar infrigidat, si est positum supra ipsum cum aqua ros. & pauco aceto.

De vnguento populeon.

Nicolaus dicit, quòd prouocat sudorem, si ex eo vmbilicus vngatur, sed falsum est, cum enim frigidum sit claudendo poros, prohibet caloris euaporationem, cum etiam sit viscosum, per suam viscositatem impedit humiditatem, ex qua fieret sudor egrediens, & eam interius retinet, vt phlegmatici, pruriginosi, &c. Conficitur sicut alia vnguenta, quia species conteruntur, & tunc oleo, vel pinguedine conficiuntur. Recipit omnia frigida, papauer frigidum nigrum, mandragoram, cymas rubi, solatrum, & similia frigida, vnde illud vnguentum valet contra calorem acutæ feb. distemperatum cum aceto, vt melius possit transire, aut cum acresta, & debet fieri inunctio super volas manuum, & pedum, & circa frontem, & tempora. Sed si feb. non fuerit acuta multum, patiens de natura sua frigidus, & tempus ei conforme fuerit, aut si sudare voluerit, non est vtendum populeon; quia materia fieret ex hoc ineptior digestioni, & sudorem impediendo, beneficium naturæ posset impedire.

De vnguento dialthea.

Vnguentū dialthęa, quasi factū de althęa. i. malua, vel bismalua, calefacit, & humectat, & ideo multū valet ad maturādum apostemata, quia secundū Gale. ij. simplicis medicinę, ad maturationē apostematu tria requiruntur, scilicet

scilicet calor ad caloris attractionem ad locum apostema A & residuum compingendo, & indurando, similiter est
tis, vt melius possit digerere, & quia timetur, ne fiat con- hic. Aliud, dicendum, quòd verum est, ꝙ confortat; & si
sumptio, & resolutio caloris, apponantur viscosa, vt calo- tantum confortaret, competeret, sed quia plus faceret
rem attractum ibi existentem interius retineant, & hu- mali, materiam incrassando, quam boni virtutem con-
mida ad materiæ remollitionem, valet ad resoluendum fortando; ideo non conuenit in quartana.
ventositatem, & subtilem materiam.

Vtrum theriaca in materia rheumatica competat.

Circa istam lectionem dubitatur, cum primo visum sit de opiatis in generali, videndum est de eis in speciali; Et primo de theriaca, vtrum sit bona circa materiã rheumaticam, vt, ꝙ non. Nullum rheuma prouocans competit in causa rheumatica, sed theriaca est huiusmodi, cum somnum prouocet secundum Gale. primo megatechni. cap. iiij. ergo, &c. Item nulla operatio prohibens fluxum materiæ a membro nobili ad ignobile est facienda, sed theriaca est huiusmodi, quia prohibet fluxum materiæ a cerebro, quod est membrũ nobile, maior patet per Auic. & Gal. in infinitis locis, quia semper debet fieri expulsio superfluitatum a membris nobilibus ad ignobilia, minor patet per Auic. lib. v. de probatione theriacæ, vbi di- B
Resp. cit, quod si theriaca exhibita stringit ventrem bona est; ergo stringit, & fluxum rheumatis a capite.

Oppositum dicit Auice. in v. quod valet ad consumptionem materiæ phlegmaticæ, ergo valet in frigida causa, & rheumatica.

Dico, quòd theriaca conuenit in materia phlegmatica cum est digesta, & non multa, sed pauca; vnde conuenit euacuatione prius facta, sed si materia sit indigesta, quia consumeret subtile, & reliquum incrassaret, non cõuenit, sed si materia esset digesta, tamen multa non cõpetereț, ne etiam aliquam partem consumendo ipsam incrassaret, & aliam non consumendo, aut faceret ipsam per corpus currere ad membrum nobile, sed si illa materia flueret ad membrum nobile, tũc esset tempus necessitatis, vt quando fluit ad oculos, quia pauca materia, vt gutta, nocet eis, repercutimus ad cerebrum, & stringimus fluxum eius ad oculos, similiter si phlegma ad partes spirituales, seu vitales flueret rheumaticum, & si ma- C
teria esset pauca, & digesta, tunc conuenit ad illius digestionem, siue consumptionem.

Ad primum argumentum in oppositum dicẽdum, ꝙ theriaca recens prouocat somnũ, & talis non conuenit, sed antiquata; & illa prouocat magis vigilias, caput desiccando, in eo consumendo materiã phlegmaticam inducentem somnũ. Ad aliud, dicendum, ꝙ non valet licet prohibeat fluxum rheumatis a cerebro cum hoc, ꝙ restringat, ipsum consumit, & ita in cerebro remanet.

Item bene verũ est, quod si flueret à cerebro in membrũ ignobile, non deberet restringi; sed si ad membrũ nobile, de quo est magis timendum, q̃ de cerebro, deberet

Verum theriaca in quartana competit.

stringi, vt si ad cor, aut pulmonem, aut ad oculum.

Cõsequenter quæritur vtrum competat in quartana, videtur, ꝙ sic. secundum Aui. in. iiij. Quartana habet curari per calida, cũ materia eius sit frigida, sed theriaca est calida, & materiam quartanę consumit, ergo competit.

Item secundum Gal. in morbo longo debet virtus cõ-
fortari, & cõseruari, quia ipsa curat morbos: sed quarta- D
na est morbus longus, & chronicus; ergo in ea conuenit, quod virtutem confortet, quoniam secundum Auic. theriaca confortat calorem, & spiritum, ergo, &c.

Oppositum dicit Aui. in iiij. dicit enim, ꝙ si daremus theriacam in quartana, adderemus quartanam quartanæ, & sic afflictionem afflictioni, ergo, &c.

Dico, ꝙ ante euacuationem materiæ nõ conuenit, neque materia indigesta, quia subtile consumeret, & reliquum incrassaret, vnde in principio non conuenit, sed materia digesta, & euacuata, & existente pauca, conuenit ad residui consumptionẽ, sed si multa, non competeret, aut si esset indigesta, tunc. n. adderet quartana quartanę.

Ad primum, dicendum, quòd in ea competunt calida, scilicet temperata, leuia, & humida ad materiæ remollitionem: sed theriaca est multum cal. & sic. ideo tãrum conuenit, sicut in fractione lapidis secundum auctores non competunt nimis diuretica, materia indigesta, quia materiam petrificarent, subtile consumendo,

Antheriaca competat in sanis.

Consequenter quæritur vtrum theriaca competat in sanis, videtur, quod sic, secundum illum aph. Tenues, & certæ dietæ, dicit Gal. quòd in sanis virtus debet confortari, & conseruari; in ægris autem debet minui in acuta ægritudine, sed secundum Auicen. in v. cap. de laudibus theriacæ. Theriaca virtutem confortat, calorem, & spiritum confortando. Item conseruat adolescentiam secũdum Auic. in iiij. ergo conuenit in sanis.

Item si sit inconueniens, hoc erit propter carnem thyri, quæ est venenum secundum Gal. iij. simplicis medicinæ, sed quod propter hoc non sit inconueniens, arguitur sic. quia secundum Auicen. in iij. caro thyri habet proprietatem conseruandi virtutem, & vitam prolongandi, ergo, &c.

Corpus sanũ duplex.

Oppositum dicit Gal. 3. simpli. medi. Medicina liberans a veneno est venenum, sed venenum non competit sanis, ergo, &c.

Solutio, quæstio famosa est, dico tamen ad quæstionẽ, duplex est corpus sanum, scilicet sanum simpliciter, quòd non est ægrum, nec actu, nec potentia, in potentia dico, quia habeat in se materiam, quę debeat in futurum esse causa ægritudinis, & taliter sano non conuenit, quia secundum Galen. & Hippocra. medicina non conuenit sanas carnes habentibus; quia cum non inueniat materiam malam in corpore, conuertit se supra bonos humores, ex quibus debet bona caro generari, quòd consumit, & euacuat, similiter si theriaca exhibeatur in corpore sano simpliciter, consumeret illud, quod non esset consumendum, & esset ibi venenum. Aliud est corpus sanum, quod opera habet naturalia non læsa; attamen est neutrum decidentiæ, quod in se habet materiam, quæ quieta est, ideo non noceret ei in futuro; tamen mota ab alio, qui induceret ægritudinem, in tali sano conuenit consumando illam materiam phlegmaticam, quæ debet facere ægritudinem in futuro, & hoc modo prolongant iuuentutem, scilicet tardando canitiem. Canities enim fit ex phlegmate euaporato, vel existente in capite, quod remanens debilitat calorem, & naturam vt nutrimentum illuc venies non possit conuertere a natura debilitata; imo prius desiccatur, &c. marcescit, quàm conuertatur; & propter hoc dealbatur, quia fumi eleuati, ex quibus generatur pilus, sunt albi, & faciunt pilos albos, & sic calorem confortat, quia secundũ philoso. lib. de respiratione, calidum dupliciter deficit; aut quia extinguitur, aut quia marcescit, & hoc est propter defectum humiditatis, in qua radicatur, vt videmus in hyeme folia marcescere, & calidum hoc modo debilitatum non confortaret, imo amplius consumeret, & propter hoc in sano simpliciter non confortaret calorem naturalem, immo potius ipsum marcescere facit, consumendo humidum radicale, cum non inueniat materiã superfluam. Aliquando calor extinguitur, & suffocatur, &c. absciditur sub multo humido accidentali, & hoc modo debilitatum calorem naturalem propter phlegma multum accidentale, confortat theriaca; & ideo cõuenit sanis lapsis.

Ad argumentum in oppositum, dicendum, est. ꝙ nisi esset debilitatio virtutis, & caloris propter phlegma accidentale, non confortaretur per theriacam, vt visum est, ideo in aliquibus lapsis, non vt sunt simpliciter sani, conuenit.

Ad aliud dicendum, ꝙ verum est, ꝙ prolongat iuuentutem, secundũ apparentiam, licet nõ sit secundũ veritatem, quoniã tollẽdo rugositatem; nihil enim adeo manifestat senectutẽ, sicut rugositas, vnde dicit Philosophus xix. de animalibus, ꝙ senectus est sicut glacies, & sicut rugositas, & est verbum obscurum; non. n. fit senectus nisi per debilitatem caloris ex consumptione humidi naturalis, siue radicalis non completa, quia sic esset mors, vnde calor

de calor consumit seipsum per accidens. s. consumendo suum humidum, & hęc est vera senectus, quando per introductionem frigiditatis propter materiam obumbrantem calidum naturale, & hoc est apparens senectus, cuius signum est rugositas; illa. n. rugositas in senibus apparens ante terminum debitum, fit ex materia phlegmatica faciente cadere partem supra partem, propter suã grauedinem, propter quod est ibi rugositas; illud autẽ, quod consumit talem materiam, tollit rugositatem, & hoc facit theriaca, & sic prolongat iuuentutem secundum apparentiam, & quia etiam canitiem aufert, illa autem theriaca in sanis temperatis non conseruaret iuuentutem, vt patet per prædicta, sed in sanis lapsis, ideo istis conuenit, alijs non. Ad aliud dicendum, ꝙ caro thyri est venenum in sanis simpliciter, sed in sanis lapsis non, quia habet proprietatem ducendi superfluitates exterius, & in talibus conuenit, sicut concessum est.

Vnguentum citrinum. Vnguentum citrinũ, dicitur citrinũ, quia in pomo citri decoquitur, pulchram reddit faciem, lentigines de facie tollit, et nigredinem a Sole introductam destruit, &c.

Vng. albũ. Vng. agrippa. Vnguentum album ad phlegma falsum sic fit, & coctum confectum est lib. i. &c.

Vnguentum quo Agrippa vtebatur, & tantæ dignitatis erat, ꝙ nemini discipulorum tradere volebat, valet hydropicis, & omnibus humoribus in quacumque parte corporis fuerint, &c.

Vng. martiaton. Vnguentum martiaton magnum, martiaton a Martiano dicitur peritissimo medico, a quo fuit inuentum, quod facit ad dolorem, frigiditatem capitis, pectoris, & stomachi, &c.

Vng. aragõ. Vnguentum aragon. i. adiutorium, valet ad omnem dolorem ex frigiditate viris, & mulieribus, tali ordine, immittitur in testa oui, &c.

Vng. fuscũ. Vnguentum fuscum. i. nigrum valet ad omne vulnus, nam super vulnus positum attrahit, & attrahendo mundificat, &c.

Vng. vtilissimum. Vnguentum vtilissimum impetiginosis, & serpiginosis, & elephantiosis, &c.

De vnguentis calidis, & siccis.

VIsum est superius de vnguentis frigidis, vel saltem temperatis, nunc videndum est de calidis, & siccis, & de martiaton, &c. Primo tamen dicendum de vnguento citrino, & dicitur citrinum non a calore, sed quia in illo pomo conficitur; concauatur enim ita, quòd non remanet nisi cortex, & in illo cortice ponuntur species.

Vng. citrinum. Vnguentum autem citrinũ fit ad absterſionem, & de albationẽ, abstergit. n. omnes maculas, corporis, & mũdificat faciem, & albificat eam, & totum corpus, & ideo vtuntur eo mulieres; vnde etiam aufert lentigines.

Nota. Et sciendum pro regula, quod nullum vnguentum absterſiuum debet poni in loco, nisi prius mollificatione facta; vnde primo debet facies aqua lauari, cum volumus lentiginem abstergere, & maxime quando sunt profundatæ, & antiquaræ, & induratæ, vt remolliantur, & illa aqua debet esse aqua alicuius decoctionis valentis, vt furfuris, aut lentium, aut fabarum, vt materia præparetur ad abstergendum; & hoc in mane præcedenti, vel in nocte, vel in sero, debet facies vnguento citrino vngi, & tertio in mane sequenti debet iterato membrum illud sicut facies lauari in abstergente, in qua sint cocta aliqua, quæ ponuntur in isto vnguento, vt aqua, in qua coquantur amygdalæ amaræ; aut consimilis medicina; & facit illa aqua absterſiua duo bona, quia commouet vnguentum, & iuuat vnguenti operationẽ, in hoc, quòd si aliqua mala materia remanserit propter debilitatem vnguenti non absterſa abstergitur ab aqua. Adhuc istud ũguentũ valet ad denigratam faciem in tempore æstiuo, vt tempore messis; & valet ad pustulas, siue sint in manu, siue in pede, aut in alia parte corporis, si sint ex phlegmate, & similiter valet vnguentum citrinum contra nigredinem remanentem post casum scabiei; sunt enim quidam qui dant medicinã fortem ad curam scabiei, & tunc illa scabies cadit, tamen postea remanet quædã nigredo in loco, ad hoc remouendum bonum est vnguentum citrinum, habet. n. in se multas medicinas dealbantes, habet in se medicinã, per quam habet vim lenitiuã, vnde cõtra asperitatem valet, & arefactionem, & debet inungi fortiter, & fricari membrum, quod inungitur ex isto, vt vnguentum imbibatur in membrum per fricationis motum, recipit autem medicinas abstergentes, vt boracem. *De borace.* Borax enim est gumma absterſiua, & depuratiua, & cõglutinatiua, vnde cum eo conglutinant aurifabri argentum valde fortiter, cum est puluerizatum, vt duas laminas plus discõtinuas cõiungunt fortiter, contra difficultatem partus valet secũdum Platearium, si distemperetur cum vino, & propinetur, super omnia valet in hoc casu, vt dicit.

Amentum. Amentum dulce similiter ponitur hic, amentum est quasi lapis durus, quod efficit ex vitro liquefacto, istud dicitur amentum dulce ad differentiam salsi, quod fit ex vitro, aut terra valde petrosa.

De vmbilico marino. Vmbilici marini sunt frigidi, & ficci, & abstergunt asperitate sua, & dealbant; & sunt lapilli similes vmbilico, inuenti in littore maris, clari, & albi.

De Chrystallo. Crystallus est frigidus, & siccus, eiusdem virtutis, cuius prædicti lapilli. Chrystallus fit de glacie propter vehemẽtem motũ frigiditatis constringentem, & dealbantẽ, clarior, & albior est, valet eius puluis ad recuperandũ lac amissum ex caliditate, si detur ad potandum: & valet in colica, sed caue ne detur vẽtre cõstipato, aut in ilico.

De dentali. Dentale sunt similia prædictis, & dicitur dentale quia est simile denti in soliditate; & est albũ, & quãto albius, tanto melius. Entale non differt ab eo, nisi cũ frangitur, habet venulas quasdam secundum longum protensas.

De marmore. Marmor, frigidum est, & siccum, & non differt ab alijs, & propter idem ponitur.

De gersa. Gersa est ceruſa, quæ duplex est, quia quædam fit ex laminis plumbi perforatis, & positis in vase cum aceto ad Solem, & illud quod inuenitur in Sole dealbatum per illas laminas, est ceruſa, est enim frigida valde. & illa vtuntur mulieres ad abstergendum faciem, sed vnũ accidit eis ex hoc, quia amittunt dentes ex vsu ipsius, quia ratione aceti est inimicum dentibus, & ossibus, & illa ceruſa est frigida, & ficca. Alia est ceruſa, quæ calida est, & ficca, quæ dicitur gersa serpentina, quæ ponitur hic ad mundificandum, & depurandum, & ita facit hoc præceteris ibi positis, & illa ceruſa sic fit: Radix serpentinæ in Vere colligitur, & optime mundificatur, & puluerizatur, prius tamen ipsa ad Solem deficcata; deinde per pãnum cribelletur, & tunc cum aqua ros. aut pluuiali conficiatur; &, deinde ponatur ad Solem in aliquo vase, in quo sit aqua ros. & illa aqua sæpe subijciatur, & renouetur, & hoc fiat per xx. dies, vel amplius, postmodum illa aqua abijciatur, & deficcetur, & deinde in medicina ponatur, inter omnia vnguenta, istud optime abstergit, quia habet in se multas medicinas abstergentes, sicut corallum album, tragacanthum, entale, dentale. Auic. ponit illud vnguentum, quod est valde bonum ad decorationem, & aduſtionem ignis, quo multum vtuntur chirurgici, fit autem ex lytargyro, cera albissima, ceruſa plũbi, oleo ros. cum vino albo, & conficiatur.

De vnguento albo. Vnguentum album, & vnguentũ fuscum, & vnguentum ad phlegma salsum, valet ad scabiem, serpiginem, et impetiginẽ, vnde certus sum, ꝙ vnguentum album valde bonum est ad scabiẽ ex quacumq; sit causa; habet. n. in se absterſiua, aliquando enim accidit, quòd non curat complete scabiem, s. cum materia sit multa, & cũ prius euacuatio non est facta, non conuenit ita, quòd possit cõplete curare, hoc comperat ad illam auferendam, quę est præsens, sed post euacuationem curat valde bene.

De vnguento agrippæ. Vnguentum Agrippæ dicitur a rege, qui ipsum inuenit, vel pro quo factũ fuit, calidũ, & siccum est, ideo valet hydropicis, & hoc materia purgata, vt residuum consumatur, valet etiam contra neruos induratos; possunt autem nerui indurari triplici de causa, aut ex eorum deſiccatione, & tunc non valet, aut ex frigiditate congelante, & tunc magis valet, istud vnguentum attrahit aquositatem propter sua componentia, si venter ex eo vngatur valet hydropicis, sed caue ne super hepar ponatur, quia

quia timendum esset de intensione causæ efficientis hydropisim, recipit in se bryoniam, q̃ est radix vitis albę, habet proprietatem abstergendi aquam in hydropicis, in eorum ventribus; & ideo mulieres portant eam ad vendendum, tota etiam die illa habet virtutem vomitiuam.

Vnguẽtum martiaton. Vnguentum martiaton, id est vnguentum magnum, siue martiaton, ita a Martiano magno philosopho, qui eum inuenit, illud est cali. & sic ideo valet ad passiones frigidas ex materia phlegmatica, vel melancholia, et hoc valet contra frigiditatem, siue materiam in passionibus capitis maxime, quia in se habet multa caput respicientia: vt ocymum, id est semen basiliconis, & balsamitã, agrimoniam, pimpinellam, betonicam, &c. & non debet dari in morbis calidis. Et notandum, quòd nõ debet dari in morbis, vbi est materia crassa, nisi materia digesta, & pro parte euacuata, vt in paralysi, & spasmo, &c. quia subtile resolueret, & residuum incrassaret.

Item notandum, quòd quando materia est profunda in membro, non valet, quia non posset penetrare; sed si volumus ipsum penetrare, tũc debemus fricare locum, vt per hoc pori aperiantur, & poris apertis possit subintrare, sicut dictum est, valet contra passiones frigidas capitis, vel contra hemicraneam, lethargiam, maniam, melancholiam, materia, scilicet digesta prius, & euacuata, quia multa sunt ibi caput respicientia; Item valet cõtra passiones pectoris, si ex eo vngatur pectus. Pectus autẽ potest pati a caliditate, & siccitate, & tunc non debet dari, cum sit calidum, & potest pati a materia rheumatizãte a capite, & tunc quandiu materia illa rheumatica est in fluxu, non conuenit, quia ad locum traheretur. Sed cũ est tota fluxa, iam prius euacuata, & digesta per incisiua, & lenitiua conuenit, vnde si sit multa, prius debet fieri euacuatio, si materia antecedens sit multa; & si sit multa, & crassa, & frigida, primo debet liniri: & tunc lenitiua tribuentur interius, potest etiam exterius hæc vnctio vngi, quia per illam disponitur materia, vt per illud vnguentum ad exteriora trahatur, non solum subtile, sed crassum cum subtili. Item valet contra passionem stomachi debilitati, & prius stomachus, aut hepar nõ debet aliquo vnguento inungi, aut aliquod emplastrũ supponi post cibum; quia attrahendo calorem a loco digestionis impedirent digestionem, & diuerterent naturam à sua digestione; sed in mane ante cibum debent inungi ad Solem, duplici de causa; quia Sol suo calore aperit poros, vt melius per ipsos vnguentum possit transire, & calorem naturalem excitat secundum Serapio. in vij.

Sed notandum, ꝙ cum inungitur pectus illo vnguento, si timemus eius deficcationem, & subtilis materiæ solum, debemus istud vnguentum reprimere cum oleo ros. vel viola. aut vnguento populeo. Item valet ad passiones renum ex materia frigida, inungendo renes materia ipsa existente digesta, & pauca; vnde post purgationem competit. Item valet contra colicam non factam ex hepate à materia cholerica, sed phlegmatica, aut ventosa. Similiter valet ad arthreticam, & podagram, post materiæ digestionem, cum remanent aliquæ pustulæ in iuncturis digitorum, aut manuum, aut in cubito, & si non satis forte, debet cum eo admisceri vnguentum aragon, aut oleum valens ad hoc.

Item valet contra paralysim, & si non est satis forte, commisceas cum eo de cinnamomo, aut de castoreo, quia sunt multum bona ad hoc. Item valet contra duritiem splenis, materia prius remollita interius, quia aliter subtile consumeret, & reliquum incrassaret. Item valet contra spasmum si inungatur spina dorsi vsque ad ad caudam, vnde in omnibus passionibus frigidis ad cõsumptionem materiæ à capite descendentis debemus sic inungere spinam dorsi, vsque ad caudam in paralysi, & spasmo. In ista est ruta, quæ est aperitiua, calida, & sicca, & habet proprietatem specialem ad stomachum, & ad menstrua prouocanda, & fœtum mortuum educit, conficitur istud vnguentum ex adipe vrsi, & confortat neruos, & consumit materiam, & ideo ex solo adipe vrsi solent fricari membra paralytica ad materiæ paucæ consumptionem, & neruorum confortationem, vnde iste adeps vrsi multum est consumptiuus, est cal. & sic.

No. de adipe vrsi. Item in isto vnguento est sabina, & habet specialitatẽ propriam ad prouocandum menstrua, & est consumptiua calida, & sicca. Est etiam ibi balsamita, quæ in praus reperitur, & habet odorem quasi balsami, & ideo, sicut dicitur, valet proprie ad caput confortandum ex frigiditate sine materia, vel cum materia, nisi materia sit multa, & indigesta, & rheumatizans.

Item in dolore capitis ex calida materia non valet.

Ocymum est ibi, quod est semen basiliconis, valde aromaticum capiti confert. Est etiam ibi saluia calida, & sicca; & habet aspectum ad caput, & neruos, & hoc alio nomine dicitur elelisphacos sylueſtris. *Elelisphacus.*

Artemisia habet proprietatem specialem ad mẽstrua prouocanda.

Enula campana aperitiua est, & consumptiua, quia subtilis substantiæ cali. & sicca.

Herba sanctæ Mariæ, quæ alio nomine dicitur bochormariem, & hic dicitur cauciterium, valet ad caput proprietate sua. Et agrimonia, & pimpinella, & absynthium confortant stomachum.

Vnguẽtum aragon. Vnguentum aragon ad eadem valet fere omnia, quæ in prædicto vnguento misto ponuntur; calidius est, tamen quia recipit aliqua calidiora, valet contra quartanã, si ante paroxysmum inungatur spina dorsi vsque ad caudam, aufert typum, & contra paralysim valet materia existente pauca, digesta, prius facta purgatione, & si ponantur ista tria simul, scilicet aragon, martiaton, & agrippa, bonum est.

Vnguẽtum Agrippæ. Vnguentum Agrippæ est magis calidum, quã istud, valet proprie ad hydropisim, attrahendo aquositatem, vnde si ponantur illa tria simul ad hoc, valent ad omnes passiones frigidas, & eo modo, qui dictus est.

Dubium. Circa istam lectionem quæritur de illa quæstione difficili, & famosa, quomodo venenum attrahat reliquum, vt adeps crocodilli emplastrata super locum morsum a crocodillo, venenum crocodilli attrahat, & caro viperæ, cauda, & capite abiectis, emplastrata super locum morsum à vipera, venenum attrahat, & quæritur, vtrum hoc fit per simile, videtur quod non: omnis motus fit propter indigentiam: si ergo aliquid ad aliud moueatur, oportet quod in illo, ad quod fit motus, sit aliquid, quod non sit in eo, quod mouetur ad ipsum, sed hoc non est possibile in eis, quæ sunt eiusdem speciei, ergo, &c.

Item non per simile actu, quia tunc aurum attraheret aurum, & ferrum, ferrum. Nec per simile in potentia, sicut adamas attrahit ferrum: quia in illis, quæ sunt eiusdem speciei, vnum non est potentia ad reliquũ. Nec vnum est potentia actiua ad aliud, cum sit sub eadem forma specifica, propter hoc enim dicitur tota species, quia est in quolibet indiuiduo vnius speciei, cum ergo non sit possibile, vt in vno sit actio, & in alio sit passio, ergo, &c.

Item attractio ad se, & expulsio eiusdem sunt contraria, sed venenum, vt caro viperæ expellit venenum ad cutem secundum Auic. Ergo non attrahit ipsum.

Oppositum dicit Auicen. in quinto, qui dicit, quod attrahit per simile.

Item Gal. in iiij. simplicis medicinæ a veneno liberantes attrahunt per simile.

Solutio, primo videamus, quod medicina liberat à venenis quatuor, vel quinque modis.

Primo modo, impediendo venenum, ne ad cor transeat, quia non interficit, nisi transeat, & sic theriaca antiqua confortando cor, quod confortatum expellit venenum, & impedit, ne transeat; & similiter aromatica.

Secundo modo, per alterationem complexionis veneni, per complexionem contrariam, & sic allia contra morsum scorpionis, quia est venenum frigidum, & sic allia sunt cali.

Tertio modo, quia ducit materiam superfluam, & cum hoc venenum ad exteriora, & sic caro viperæ conuenit.

Quar-

Quartò modo fugando hu a facie veneni, ne inficiantur à veneno, qui infecti cor possent inficere, & sic terra sigillata, & dictamus competunt.

Quinto modo attrahendo, quia attractio fit à calido, & à vacuo, & à tota specie, & sic theriaca recens emplastrata super locum morsum attrahit venenum; sed quomodo attrahit, hoc est difficile; & diuersus est modus ponendi.

Dico ergo, quòd attrahit à simili, si tamen adiungatur cum eo caliditas fortius attraheret. Dico ergo, quòd aliud simile in forma attrahit aliquid sibi simile in forma per modum applausionis; non à simili, ita quod vnum sit habens aliquam naturam actualem, quam habet aliud in potentia, & incomplete, ita quòd in vno est, vt actio, in alio est, vt passio; sed in vtroque est, vt actio, & in vtroque vt passio, & ad hoc mouet me, quòd dicit Galen. in lib. de malitia complexionis diuersæ, quod omne simile, & amicum alteri est conueniens, & natum ei coniungi, & ideo vnum ab alio trahitur, & hoc patet per experimentum, accipiatur virga coryli recens, & scindatur per medium medullæ, & ponatur frustum vnum in manu vna, & aliud in alia manu adinuicem coniungentur, & hoc est quia vnum alteri natum est coniungi naturaliter: quia ex eis fiebat naturaliter vnum coniunctum, & ideo vnum natum est alteri coniungi, excitatum per virtutem alterius, & per illud faciunt vetulæ carmen suum in matrimonium; dicunt enim, quod quando aliquis desponsat aliquam, quod illæ virgæ coryli, si coniungantur, matrimonium erit ad bonum; si non, non, sed dicunt carmen aliquid operari ad hoc, quia nisi dicerent, coniungerentur tamen, siue ad bonum, siue ad malum.

Sed tu dices quomodo ergo tunc erit, quare non attraheret venenum exterius appositum, siue caro viperæ in se habens venenum, quare magis attraheret venenum existens interius ad exteriora, quam e conuerso.

Dico, quòd non sunt viæ æqualiter apertę motum præstantes, vnde cum illo, quod est emplastratum exterius apponuntur constringentia, ne possit penetrare, & ideo ad se aliud attrahit, cum non possit ab alio trahi causa dicta.

Item cum illud exterius positum aliud attrahat, natura percipiens se per illud iuuari fortificatur, & illud expellit, & ita attrahitur, & expellitur a natura tanquam naturæ nocens. Sed tunc quæstio erit, quare aurum non attrahit aurum, & ferrum, ferrum.

Dico, quòd in corporibus nimis siccis, & duris, a quibus nihil euaporat, cum quo virtus fortis multiplicatur, non fit vt tractio similis in forma, vnde aurum non attrahit aurum: nec ferrum, ferrum: quia nimis sicca, vnde si illa virga coryli esset nimis sicca, & non recens, non fieret coniunctio, nec caro thyri similiter. Sed tunc est quæstio difficilior quomodo adamas attrahit ferrum, & etiam adamas, adamantem, cum ab eo non possit euaporare aliquid, cum sit ita durum, quòd vix possit frangi. Dico, quòd facit hoc multiplicando suam similitudinem, & sine euaporatione aliqua excitando potentiam actuam incompletam existentem in ferro, quæ nata est compleri per formam adamantis: ideo mouetur ad ipsum. Vnde dico, quòd in adamante est vestigium orbis, vnde est in eo aliqua pars habens in se proprietatem Occidentis, alia Orientis, alia Meridiei, alia Septentionis; & dico, quòd in parte pro Meridie, & Septentrione existente, maxime attrahit, & parum a parte Orientis, & Occidentis, vnde sunt in eo fortiores virtutes polorum, quod cognoscitur a nautis, quia attrahit, quando habent ventum Septentrionalem, aut Meridionalem.

Sed quomodo tunc discernetur, vtrum sit Meridionalis, aut Septentrionalis. Dico, quod sic, accipitur testa
Nota. ouu plena aqua, & mouebitur fortiter, & tunc ponetur adamas in testa fortiter mota, tunc pars Meridionalis ad Meridiem mouebitur, & Septentrionalis ad Septentrionalem. Et aliquando accidit, quòd illa pars, quæ est Meridionalis, attrahit illam, quæ est habens proprietatę, & naturam Septentrionis: licet sint sub eadem forma specifica, & hoc non est, nisi per aliquam proprietatem magis completam existentem in parte Meridionali, ad quam est pars Septentrionalis in potentia, & completur sua potentia per ipsam, vnde dico, quòd nunquam pars Meridionalis attrahit partem Meridionalem, nec Septentrionalis Septentrionalem, quia neque est in vna aliquid, quo indigeat alia, propter quod fiat motus, cum sint eiusdem formæ, & proprietatis.

Vnde propter hoc patet ignorantia quorundam dicentium, quod aliquando adamas fugat adamantem, vt pars Meridionalis Meridionalem: quia hoc est falsum, licet videatur fugare, non tamen fugat, sed attrahit partem Septentrionalem existentem in vna parte adamantis, & quia in opposita parte erat proprietas quasi meridiei: ideo attrahendo partem Septentrionalem ad se, videtur fugare partem Meridionalem, verbi gratia, ponatur hic adamas, cuius vna pars habeat proprietatem Meridiei, & alia Septentrionis: & ponatur acus super illum lapidem, ita quod iaceat supra lapidem, tunc tangit vna extremitas acus extremitatem vnam adamantis, & alia aliam, & extremitati influetur acus virtus illius partis, quam tanget, vt si tangat meridionalem, influetur eius virtus meridionalis, tunc eleuetur acus superius: tunc cum influatur ab adamante per totam acum directè positam, alla pars acus, in qua primo erat Meridionalis, erit Septentrionalis, cum toti acui influatur virtus ab adamante, vt si intelligeremus, quod vna scutella plena aqua acui suppositа directe influeretur virtus fundi scutellæ, & similiter est hic, quod illa pars acus, quæ primo tangebat partem Meridionalem cum fricabatur, vel iacebat super eam, quando fricatur pars illa ad partem illam directe, habet illa pars, quæ habebat primo proprietatem Meridionalem, proprietatem Septentrionalem, & tunc illa, quæ primo erat Meridionalis, cum sit Septentrionalis, attrahitur à parte Meridionali adamantis; quia non attrahit Meridionalem, vt dictum est, & per hoc, quod attrahit illam, videtur fugare aliam, & sic simile huiusmodi non attrahitur per simile actuale, sed cum sit possibile, vt partibus habentibus eandem formam, & speciem sint diuersæ proprietates: quarum vna est completa alia incompleta, per hoc fit attractio, *Nota.* & sic attrahit caro viperæ suum venenum, non venenum venenum; nec caro carnem: sed caro, venenum, quia habet proprietatem incompletam, licet eandem formam habeant, vnde nullus auctorum dicit, quod venenum attrahat venenum; sed caro viperæ suum venenum, & adeps crocodilli suum venenum, & fortius quàm aliud; licet attrahat quodlibet venenum, vnde aliquid est actu in carne viperæ extra, quod non est in veneno intra, ideo attrahitur.

Ad primum patet, quòd licet essent eadem in forma, non tamen in proprietate formæ, nisi vt dictum est, quia vnum incompletum est in proprietate respectu alterius.

Ad aliud dicendum, quod cum caro viperæ exhibetur intra, cum habeat proprietatem mouendi ad exteriora, secum ducit superfluitates, & venenum, quod in suo transitu reperit; sed cum extra attrahit proprietate illud venenum, vt dictum est, & iterum extra posita attrahit, cum non possit moueri. Item ipsa cum detur intra cum aliquibus constrictiuis stomacho inexistens ad os stomachi attrahit venenum, & ipsum post ad exteriora expellit, & secum ducit, cum de eius proprietate sit moueri ad exteriora.

Explicit expositio Ioannis de sancto Amando super Antidotario Nicolai.

GEN-

GENTILIS FVLGINATIS *de proportionibus medicinarum soluentium, & de modo inuestigandi complexiones earum, & ad sciendum conuenientem dosim cuiuslibet medicinæ huiusmodi.*

GRATIA lucidioris habitus, quem Mesue denotat in modis, & proportionibus medicinarum, quæ inuicem confici debent; sicut etiam gratia lucidioris scientiæ ad formas earum inueniendas, & doses earum compositionum magis proportionales, quam in libris reperitur alijs, hunc breuem tractatum insequar. In quo ostendam omnem moderationem medicinæ laxatiuæ compositæ, & modos compositionis ex simplicibus medicinis; & proportiones ad eas attendendas, & doses propinationis earum secundum exigentiam huius artis; declarando dicta quorundam super hoc.

Huius enim tractatus scientia est maxime necessaria, propter ea quia libri sapientum ceciderunt iam in adulterationem non propter venerabiles sententias ipsorum, & scientificas eorum compositiones, & canones, sed propter scriptorum insufficientiam, vel negligentiam. Etenim sicut processus in prole, speciem primi Patris debilitat, donec iam non sit dignum nomen gentium antiquæ proli radicaliter assimilari. Sic propter scriptorum degenerationem, iam libri antiquorum videntur corrupti. Hoc declaratur, quia si Galen. libros Hipp. copiasset proprio calamo essent libri Hippocr. auctentici, & completi; & si exemplum Gal errore manus est ab illo deficiens, quanto ergo magis, cum idiotarum scribentium seminantur exempla?

Et quia libri theoricæ intellectu regulantur; libri autem practicæ sola fide, quasi adhærendo experimentis, Ideo scriptorum discrimen est maximum in libris practicæ; practicos autem canones nunquam recuperat intellectus, quia (vt dixit Gal.) hæc pars non est scientialis, sed experimentalis. vt Haly. Abb. tertio techni commento. lxxxviij. Theoricos autem si dubitaueris, inuenit, ac imperfectos eos certificat intellectus, & complet. cuius signum est, quod plurimi libri practicæ sunt corrupti. Et si discurris antidotarios, inuenies in eis maximam diuersitatem in ponderibus; sæpe enim scribitur. vnc. pro libra. & drach. pro vnc. cuius error facit medicum libris adhærentem esse medicum æquiuoce, vbi nō perlustret eum huiusmodi scientia.

Hoc igitur opus breue nebulosam viam practicæ in hac parte elucidabit; vt quis hanc doctrinam imitans, textus male scriptos decidat, bene scriptos sequatur, & eis adhæreat, donec doses medicinarum per se intelligat, & per se ipsum male positas corrigat. sicut mihi pridie contingit in nono Almanso. male scripto. c. de podagra. vbi ponit descriptionem pilularum, quæ à multis allegantur, scilicet pilulatum, quæ non valentes incedere, incedere faciunt, vbi ponitur in vna dosi quarta pars drachmæ scammoneæ, quæ est xv. grana, & hoc est erroneum. & ideo scripsi in margine, scámoneæ quarta pars vnius scrupuli, & remoui drachmam, & tunc dosis est fœlix, & pro certo ista littera, fuit eius. non enim tutum est cum antidotarijs, & alijs descriptionibus sapientum absque hoc tractatu procedere.

Diuisio huius libelli.

CONtinet tractatus iste tria capitula; nō enim scientia proportione medicinarum simplicium ordinatur, nisi ad doses compositarum medicinarum inueniendas, proportiones autem tales sunt duæ. vna est medicinarum simplicium respectu totius. alia est proportio simplicium medicinarum inter se. Ex prima proportione inuestigatur complexio medicinæ laxatiuæ compositæ, ex alia inuestigatur compositio medicinæ laxatiuæ compositæ. Sunt ergo tria capitula in toto.

De proportione simpliciū ad totum compositum, id est de complexione medicinæ laxatiuæ. Cap. 1. fol. 269
De proportione medicinarum simplicium inter se, id est de compositione medicinæ. Cap. 2. 269
De dosi earum per has proportiones inuenienda. Cap. 3. 269

Partis Executiuæ. *Cap.* 1.

COmplexio autem medicinæ laxatiuæ, est duplex, vt ad præsens spectat. quædam est ex primis qualitatibus resultans, quomodo dicimus, ꝙ medicina laxatiua est calida, vel frigida, In tali, vel tali gradu. Alia est complexio resultans ex qualitatibus * primis, per quas medicinæ habēt operationes tertias, vt dictum est quinto colliget, & ibi vide bene ad litteram. & talis plus habet dici forma compositi, vel qualitas, quàm complexio. nam complexio proprie significatur ex qualitate tangibili. *Complexio me. laxatiua duplex.* * *Secūdū.*

De prima ergo dicendum, ꝙ medicinæ simplices in cōposito laxatiuo: vel sunt eiusdē cōplexionis, vel diuersæ. Sed eiusdē. Vel sunt in eodem gradu; vt cum cōmiscemus crocum, & mannam, quæ ambo sunt eiusdē cōplexionis, & gradus. Vel sunt eiusdē cōplexionis, & non gradus: vt cum cōmiscemus crocum cum garyophyllis. Est n. crocus calidꝰ in primo, garyophyllus in tertio. *Diuisio medicinarum.*

Quare si miscentur medicinæ eiusdem complexionis, & gradus, tunc complexio medicinæ est nota, quia est illius complexionis, & gradus, cuius complexionis, & gradus est vnaquæque earum simplicium medicinarum; illius gradus, & complexionis est medicina composita. vt confectio ex cinnamomo, mace, & galanga, est in secundo gradu caliditatis secundum vnamquamque earum; quia vnaquæque earum est in eodem gradu.

Et si aliquis diceret, ꝙ medicina ratione suæ quantitatis excedit gradum suum, vt secunda primi, capitulo de eo quod comeditur, & bibitur; & ideo plures medicinæ eiusdem gradus videntur eleuari super illum gradum.

Dicendum, quòd illud est per accidens.

Et illud etiam non est ad propositum. quia de tali medicina composita, tantum damus, quantum daremus de vna istarum simplicium. Si enim fieret confectio ex solo cinnamomo, daremus de ea vnciam semis, sicut de tali * simplici daremus vnciam mediam. * *Cōposita.*

Sed dices, quare ergo fit compositio, ex quo sunt eiusdem complexionis, & gradus?

Dicendum, quod propter alias proprietates, vt in confectione de cinnamo. in operationibus secundis, simplicia habent alia, & alia iuuamenta, licet sint eiusdem gradus, & complexionis. v. g.

Nam miscendo galangam cū cinnamomo, quæ sunt eiusdem gradus, & complexionis; aliud tñ iuuamentum, ex operationibus secundis habett galanga, q̄ cinnamomum, qa galanga reaggregat partes stomachi relaxatas; cinnamomum aūt subtiliat, & aperit vias, & macis confortat cor. Et licet conueniant in gradu qualitatis eiusdem, vel complexionis; non tamen conueniunt in secundis qualitatibus. & ista compositio debet fieri, quia vna medicina habet proprietatem iuuandi, vel nocendi vnum corpus; & non aliud; immo vnū mēbrum, & non aliud; immo vna hora, & non alia. Ne ergo cadat error, miscentur plures eiusdem virtutis, quia licet galanga inimicaretur vni membro, cōferret tamen pluribus, cōmiscemus sibi medicinas eiusdem virtutis, vt ex toto remaneat securitas * curationis. & causam huius permistionis medicinarū, nunc cum vna, nunc cum alia, tangit Auic. quarta primi capitulo primo; & secundo can. cap. de lacte, & iij. can. fen x. cap. de cura asthmatis, & xxij. tertij, cap. de dolore iuncturarum, & Gal. 3. Therapeut. Inspiciebat naturarum diuersas proprietates. * *errorīs.*

Et hic non quæro, vtrū mensuræ secundarum qualitatum, & tertiarum sequantur mēsuram primarum, sed

de hoc apparebit tibi, si legas quinto Colliget capitulo liij. Si autem medicinæ sint eiusdem complexionis, & non gradus, tunc oportet considerare actionem, & resistentiam graduum ad invicem.

Et in hoc errauit vehementer Bartholomæus Varignana in tractatu suo dicens, si medicina componatur cum similibus in complexione, quòd eius complexio est tanto intensior, sicut si componeretur ex pluribus calidis, esset calidior, quam si ex paucioribus.

Sed hoc est contra principia medicinæ, nam aliqua medicina composita ex aliqua vna re calida solum est calidior aliqua composita ex viginti calidis rebus.

Et pro tanto sumitur dictum Domini Auicen. v. Cano. & Auer. v. Colliget capitulo liiij. quòd quando cum medicina magis calida componitur minus calida, medicina magis calida remittitur, & secundum quam est maior distantia eatum adinuicem, secundum hoc est magis calidæ maior remissio. Et hoc idem probatum est in Physica nam magis tale per participationem sui contrarij fit minus tale, de hoc etiam determinatum est super libro de differentijs febr. Dico ergo, quod si cum medicina calida in primo addatur medicina calida in iij. sicut crocus piper, quòd tunc medicina calida in iij. vel iij. remittitur ad aliquem numerum siue mansionē suæ latitudinis. Omnis enim gradus, tres numeros, siue mansiones habet, vt exponit Haly. & plusquam commentator in techni, & ideo Galen. ponit exemplum in numeris, & non in gradibus, vt plusquam commentator commento. viij. sed de hoc non expedit disputare. sed tamen Auic. & Auer. concedunt talem resistentiam & oppositionem inter medicinas diuersorum graduum complexionis eiusdem existere, & quòd gradus non sunt æquales in perfectione, & quòd gradibus accidit imperfectio ratione participationis sui contrarij, positiue, vel priuatiue, & nos declarabimus super secundo de differentijs febr. & super ij. Colliget, si Deus voluerit.

Clausio secunda completa.

Nota.

Item est intelligendum, quòd tales medicinæ, q̄ sunt diuersorum graduum socientur cum debita quantitate vtriusque. nam vinum debile, si addatur in vino magnæ virtutis in æquali quantitate, aut in media parte, tunc remittit illud. v.g. Cyathus vnius cum cyatho alterius, aut medietas vnius cyathi paruæ virtutis cum cyatho magnæ virtutis debilitat omnino fortitudinem maioris.

Sed si parua quantitas puta vnc. j. debilis vini addatur cum cyatho vnius fortis vini, & potentis, non permutabit ipsum, quoniam propter paruitatem suæ quantitatis habet proportionem vinum debile respectu illius fortis in permutando.

Et eodem modo intelligendum est de societate medicinarum. Si enim misceantur piper, & crocus in quantitate æquali ver. gra. remittetur piper ad secundum gradum, & eleuabitur crocus ad secundum gradum, & si misceatur crocus in media parte cum pipere, remittitur piper ad tertium gradum, & eleuatur medietas croci ad tertium gradum, quia propter paruitatem quantitatis croci, virtus eius resoluitur, non potens remittere ipsum ad secundum, & si superat quantitas croci quantitatem piperis, absque proportione trahet piper virtutem croci ad quartum gradum.

Quantitas ergo consueta apud practicos est æqualis ponderis, aut parum excedentis, aut in duplo quandoque, & quandoque est quantitas medietatis. In istis enim quantitatibus fiat proportio actionis, & passionis, & illud oportet considerare sicut dictum est.

Digressio in qua ponit dubia.

Et Auer. innuit contra hoc vnam rationem difficilē, quia si medicina calida in primo remittit medicinam calidam in quarto ad secundum gradum, sequitur quod medicina calida in primo, & frigida essent eiusdem cōplexionis. probatur consequentia. medicina frigida in primo associata calidę in quarto remittit calidam in iij. plusquam remittat calida in primo, vt notum est, sed nō potest eam plus remittere, quam ad secundum gradum, ergo, &c. Præterea frigida in quarto associata calidæ in quarto remittit ipsam ad gradum secundum, & contra, quia non potest eam remittere simpliciter.

Respondetur, q̄ medicina frigida in primo remittit calidam in quarto ad ca. in primo, sed medicina calida in primo remittit eam ad calidam in secundo, vel si hæc remissio non est punctualis (vt dicitur) tamen fit remissio magis calidæ, & minus calidæ de mēte Auer. & omniū.

Ad secundum dicitur, q̄ ex medicina in quarto gradu calida, & frigida in quarto, non fit remissio ad gradum, sed fit temperamentum. Et est alia ratio sophistica, quam scribit Alchindus, quòd minus calidum associatū magis calido intendat magis calidum, & non remittat. Et expecto soluere Deo duce super v. Colliget, & c. ratio fiat in hoc, Sumo vnum corpus, in quo caliditas sit in tertio gradu, & frigiditas in primo, & ◯ vocetur garyophyllus, sumo aliud corpus, in quo caliditas, & frigiditas sint æquales, ita q̄ habeat duos gradus caliditatis, & duos frigiditatis, & vocetur zuccharum; tunc arguitur. maior est proportio actionis à calido in duobus gradibus ad frigidum in vno, quam sit proportio calidi in tribus gradibus, ad frigidum in duobus, sed in garyophyllis est frigiditas vnius gra. quæ contra operatur caliditati zucc. in duobus gradibus, & in eodem est caliditas in tribus gradibus, quæ contra operatur frigiditati zuc. in duobus gradibus: ergo associatis garyophyllo, & zuccharo, caliditas zucchari plus remittet, vel corrumpet frigiditatem garyo. quàm caliditas garyo. frigiditatem zucchari propter maiorem proportionem, quare augebit caliditatem garyo. & non remittet eam. Et ratio fiat in hoc, quòd præsupponit in medicina calida esse frigiditatem in actu, & ◯ tunc erit in omni parte in qua est etiam caliditas.

Et hoc est impossibile, & hoc negabitur in præallegato capitulo, quoniam experientia præteritorum huic est cōtraria. Sit igitur ex dictis mensura complexionis medicinæ compositæ ex medicinis simplicibus diuersis in gradu, & non in complexione. Si autem medicina sit composita ex diuersis in complexione, tunc vel ista sunt æqualia, vel inæqualia, siue diuersa.

Et est considerandum, q̄ æqualitas, vel diuersitas attenduntur penes tria, scilicet numerum, quantitatem, & virtutem.

Si ergo sunt æqualia in quantitate numero, & virtute, tunc complexio cōpositi est media inter illa. Etenim quia contraria agunt inter se, & quia sunt æqualia in virtute, non agunt positiue, sed remissiue æqualiter refrangendo in se naturam medij.

Si autem sunt æqualia in virtute, & non in quantitate, vt q̄ fit in eo medicina frigida in tertio gradu, & sit quantitas drach. ij. & fit medicina calida in tertio gradu, sed quantitas vnc. ʒ. tunc quia ratione quantitatis maioris, actio plus continuatur, & perdurat, remittetur pro certo medicina frigida in aliquo gradu, & tunc cōpositum declinabit ad calidum, & non ad medicinam, quoniam quantitas est causa intensionis graduum, sed per accidens, vt in cap. de eo quod comeditur, & bibitur, vt v. Colliget capitulo penultimo. Et non imaginor aliam causam modo, nisi quæ dicta est, quoniā in maiori quanto virtus actionis plus perdurat. Et eodem modo intelligendum, si sunt in medicina composita medicinæ simplices æquales in gradu, sed inæquales in numero, quia plures de calidis, quam de frigidis, aut è conuerso.

Si autem sint medicinæ diuersæ in complexione, & vna habeat excessum in gradu super aliam, tunc prædominante gradu, dicitur totum compositum esse tale, vt si sit vnum componentium calidum in quarto, & aliud frigidum in primo, hoc compositum diceretur calidū, non tamen in quarto, sed fm resistentiam, vt dictum est supra. Quia si calidum minus reducit magis calidum ad remissiorem gradum, multo magis frigidum, & hic est canon. Auer. ʒ. Col. penultimo capitulo.

Considerare tñ oportet, q̄ missio talium debet fieri fm quātitatem proportionatā, non dico æquales in pondere, sed in proportione, v.g. chamæmillę vnc. ij. in min' calidæ, q̄ piperis drach. ij. sunt ergo sumēdæ quantitates

sicut

ficut inueſtigat Auer. cum quibus ſaluentur operationes illorum ſimplicium; vt d. Gal. tertio de complexionibus c. tertio, quòd modica quantitas ignis non calefacit.

Et hæc eſt ſcientia inueſtigandi complexionem primam in compoſitis laxatiuis.

Dicendum nunc de complexione, ſiue forma laxatiui, vt ſolutiuum eſt, & totum hoc dependet ex prædictis, ſupponẽdo gradus in medicinis laxatiuis. Omnes enim medicinæ laxatiuæ ſunt eiuſdem formæ, quia omnes mouent per acuitatem. Ita quòd etiam illæ, quæ mouent comprimendo habent aliquas partes acutas, per quas proportionantur ad determinatum humorem, & ad actum ſolutionis, quamuis præter acuitatem habeant aliam formam ſpecificam, per quam ſoluunt, vt dictum eſt in principio huius libri.

Differunt ergo medicinæ laxatiuæ ſm gradus. Quædam enim ſunt in primo gra. ſecundum quòd Bartholomæus rectè exponit. vt quæcunque ſunt in extremo debilitatis, vt aqua lactis, mel roſ. ſuccus abſinthij, ſuccus B roſ. ſyrupus viola. &c. Quædam in ſecundo, vt quæ excedunt primũ, vt tamarindi, caſia fiſt. manna, & quędam ſpecies myrobalanorum, Epithymi, ſenę, & ſimilia. quędam in tertio gra. vt ſolutiua euacuantia attrahendo. Talia enim ſunt ſolutiua fortia, vt aloe, turbith, agaricus, hermodactylus, polypodium, rheubarbarum. Quędam in quarto, vt vehementer acuta, ſicut elleborus, eſula, cataputium, mezereon, coloquintida, ſcammonea, ſerapinum, &c. Et hos gradus inueſtigat Auer. v. Colliget capitulo penultimo.

Et quia omnes iſti gradus ſunt ſub eadem forma, ſiue ſit talis forma manifeſta, vel occulta, non ſequitur, quod plus remittit minus ſolutiua medicinã magis ſolutiuã, quam remittat eam medicina nullo modo ſolutiua. Et cauſa eſt, quia inter ſolutiuas non eſt diuerſitas graduũ penes participationem contrariæ formæ, quæcunque ſit illa forma; ſicut eſt in gradibus primarum * qualitatum. * Complexionum.
Et hæc eſt ſententia Auerr. v. Colliget, capitul. viij. Vbi aſſignat cauſam, quòd ſi iungatur medicina minus aperitiua, magis aperitiuæ; ꝙ medicina magis aperitiua remittitur, quia * oppoſitio ad oppilationem in medicina debilis apertionis eſt maior, quam * oppoſitio eius in medicina fortis apertionis. * Compoſitio. * Compoſitio.

Et in hoc videtur contradixiſſe ſibi Bartholomæus, cum dixit in fine tractatus, quod ſi iungatur ſcammonea cum alijs medicinis ſolutiuis, debet dari in minori doſi, quam ſi iungatur cum digeſtiuis, quia iuuant operationem ſuam. Et in eodem dixerat: ꝙ ſi ſcammoneæ adiungantur medicinæ debiles, quòd debet dari plus de iſta medicina in quarto gradu. Et improbat eum ſimilitudo, quam etiam ipſe concedit in medicinis quo ad ſecũdas operationes, & in medicinis, quo ad primas. Ideo dico, quod ſi aſſocietur medicinis ſaltem primi, & ſecundi gradus; vt cum epithymo, & manna, &c. quòd debet poni in maiori quantitate; & etiam ſi iungatur cum ſuis conſolantibus, vt infra. Cum medicinis autem tertij gra dus eſt magna ſimilitudo; & ideo inter eas non eſt magna reſiſtentia; ſicut enim modicum diſtant, ita modicum ſe alterant, ſicut calidum in tertio, & calidum in quarto. Cauſa autem alterationis in diuerſis gradib. eſt nota. Et quia proportionabiliter ſe habent medicinæ ſolutiuæ ad quartum gradum, cum medicinis calidis, vel frigidis; ideo concluſio dicta ſupra de remiſſione medicinæ frigidæ, compoſita, per ſocietatem medicinarum diuerſorum graduum eſt ſimilis, & neceſſaria.

Vt dicamus, quod ſi medicinæ ſolutiuæ in quarto gradu, vt eſt ſcammonea, addatur medicina ſolutiua in primo, vel ſecundo, remittit eam ad debiliorem gradum. v. g. ſi addatur ſcammoneæ ſuccus roſarum, vel aliqua medicina, primi gradus ſolutiua, quòd tunc illud totum ſit ſolutiuum in ſecundo gradu. & ſi addantur aliqua ſolutiua in tertio, vt turbith, &c. quod ſit ſolutiua in fine tertij, vel in principio quarti.

Et hic notandum primo, quod hoc habet intelligi, vt ſupra dicitur, quod talis miſtio fiat ſecundum quantitatem, in qua ſaluetur operatio ſimplicis medicinæ, neque ſit quantitas tam parua, vt cum ea non ſtet operatio, vt de ſcammonea vſque ad quatuor grana, neque ſit tanta quantitas, ꝙ excedat operationẽ; vt cum damus de turbith vnc. ſ. & aloe, &c. ſed ſit quantitas proportionata, quia ſi eſt ibi de turbith, quanta eſt ſua doſis naturalis ab vnc. j. vſque ad duas, & ſit ibi de ſcammonea quantitas naturalis. ſ. à granis quatuor vſque ad xij. hac. n. proportione ſeruata apparet manifeſte qđ dictum eſt. Et ſi excedat quantitas vnius quantitatem alterius, ſm hoc debet fieri proportio, vt ſupra oſtenſum eſt diligenter.

Secundo notandum, ꝙ etiam iſti gradus habent latitudinẽ, quia medicinarum ſolutiuarum in quarto gradu, quædam ſoluit plus, quædam minus: vt ſcammonea in vltimo quarti gra. & colocynthis in principio quarti.

Ex his ergo diligenter apparet, quæ ſit forma ſolutiui, vt ſumamus in exemplo confectionem de manna Gal. quam ſcribit Meſue in antidotario. Recip. mannæ diſſolutæ in ſucco roſarum lib. * j. ſcammoneæ vnc. ſ. alia lit- * Sem.
tera habet vnc. j. credo quòd ſit melior iſta vnc. ſem. vt patet infra tertio cap. hæc medicina compoſita habet medicinam ſolutiuam in quarto gra. ſicut ſcammonea, & habet ſolutiuam in ſecundo. ſed quia mannæ coniungitur cum æquali quantitate ſolutiui, in primo gradu, ſicut eſt ſuccus roſarum, ideo ſit manna ſolutiua in fine primi gra. & quia quantitates ſunt proportionatæ, quia in omni vnc. mannæ ingrediuntur * drach. ij. ſcammo- * Scrup.
neæ. Ideo remittitur ſolutiua in * quanto, ad ſolutiuam * Quarto.
in ſecundo, vel in fine ſecundi intenditur ſolutiua in primo, quæ eſt manna cum ſucco roſarum ad ſolutiuã in fine ſecundi, quare talis cõfectio eſt ſolutiua in fine ſecũdi.

Et ideo bene dixit Gal. quòd eſt medicina benedicta, quia omnes tales ſecundi gradus ſunt mouentes ſine æſtuatione, & doſis in iſta eſt vnc. ſ. Et iſta ſunt neceſſaria ad inueniendum doſes medicinarum ſolutiuarum compoſitarum, ſicut dicetur in tertio capitulo.

Conſiderandum etiam, ꝙ non ſolum medicinæ mi- C
nus ſolutiuæ remittunt medicinas magis ſolutiuas, verum remittit etiam eas ſocietas medicinarum alterantium, præterquam ſint ſolutiuæ, aut reſiſtentium effectibus earum, vt dicetur in ſequenti capitulo.

Et ideo quamuis in hiera Gal. ſola medicina ſolutiua ſit aloe, quod quidem eſt ſolutiuum in tertio, tamen quia ſociantur medicinæ prædictæ ei, remittitur ad finem ſecundi. ſicut ſi addantur aloe, caſia, myrobalani, abſinthium, reducitur ad ſecundum gradum ſolutiuorum. & hoc ſufficiat ad inueniendum complexiones medicinarum, & proportiones ſimplicium reſpectu totius.

Capitulum ſecundum.

NVnc verò dicẽdũ eſt de proportione medicinarum ſimplicium reſpectu earum inter ſe. Talis autem proportio eſt debita compoſitio ſimplicium medicinarum, propter quod aduertẽdum, ꝙ neceſſitas compoſitionis medicinarum ſolutiuarum eſt propter alterum D
trium. Vel enim medicina ſolutiua eſt debilis, vel tarda, ſicut turbith, aloe, &c. & tunc eget compoſitione, & ſocietate medicinæ acuentis eam, aut feſtinantis, & velocitãtis opationes ſuas, ſicut turbith miſcetur zingib. &c. Vel medicina ſolutiua eſt maligna in complexione ſua, & hoc, aut in complexione primarum qualitatum, quia ſi nimis acuta calefaciens: aut ſecundarum, quia vlcerоſa, excorians: aut tertiarum, quia à proprietate habet aliquem malum effectum, vt aloe, & ſcammonea habent aperire orificia venarum. & tunc eget cõpoſitione ex ſocietate inſiſtentium, vt dicet. Vel medicina, nec eſt debilis operationis, nec eſt maligna in ſe, ſed nõ reſpicit determinatum membrum, à quo purgare volumus, & tũc eget ſocietate medicinæ deferentis eam ad membrum, his tribus modis compoſitio cum medicina ſolutiua eſt neceſſaria. Talis autẽ compoſitio non poteſt conuenienter fieri, niſi habita proportione cadẽte inter ſimplicia, q̃ componi debent. Talis autem proportio eſt duplex, quędam eſt proportio formæ ſpecificæ, vt cum dicimus

ſcammonea nocet cordi, vt dicit ſubtiliter Meſue, & cũ hoc inflammat, & cum hoc aperit orificia venarum. Et ſunt medicinæ, quæ habẽt proprietatem ad iſtas reſiſtẽtias; vt ambra à proprietate confortat cor, & cryſtallum infrigidat, gallæ conſtringunt orificia venarũ; non tamẽ permiſtio earum cum ſcammonea eſt vtilis, quia non cadit inter ea proportio à forma ſpecifica; ſed ponemus cũ ea propter primum, ſpicam; propter ſecũdũ, camphorã, vel ſandalos; propter tertium, tragacanthum, vel maſticem. Et iſta proportio eſt inuenta per experientiam, aut prophetarum reuelationem, & de iſta proportione non oportet prolongare, quia authores ponunt medicinas habẽtes adinuicem talem proportionem, vt dicam, numerando ſpecies earum. Alia eſt proportio medicinarum, quo ad quantitatem, de qua excuſat ſe Meſue; vt ſi zingiber habeat proprietatem, & proportionẽ, primo modo ſumptum ad turbith; neſcimus tamen proportionem quantitatis eius, & de tali proportione eſt hic intentio.

Secunda pars huius capituli, in qua ordinat ſe ad ponendum concluſiones.

Dico igitur, quòd alterans aliud, vel alterat iuuando virtutem eius: & hoc dupliciter, vel acuendo, vel deferendo virtutẽ eius. Et tale alterãs non oportet, quòd ſit æquale alterabili. ſicut videmus, quòd ſi quatuor homines non poſſunt trahere aliquam molem, addito homine vno, trahent eam: eodẽ modo, ſi medicina propter debilitatem non poteſt complere aliquam operationem, modico ſibi addito complebit eã. Etiam illa, quæ acuunt vt plurimum medicinas, aut deferunt eas, ſunt acuta, ſed addere in medicinis acutis eſt cauẽdum, vt dicebat Meſue. Et idem infra quod omnis medicina laxatiua, quanto eſt vicinior temperamento, tanto melior, ſeu incolumior eſt. Debemus igitur medicinas ſimplices, propter prædicta iuuamenta neceſſarias, ponere in tanta doſi, quod ad doſim medicinæ conuenientem veniat de prædicta medicina in minori quantitate. Vt ſi in vncia ʒ. laxatiui ſit de medicina laxatiua doſis propria; vt ſi ponamus de aloe drachm ij. ſint de conſolantibus drach. j. aut ſcrupuli ij. aut ſecundum exigentiam expurgandi corporis. Et communis quantitas harum cõſolantium, vel rectificantium eſt tertia pars, aut quandoque medietas. Vt patet in hiera, quam ſcribit Galen. vij. terapeut. capitulo ij. quòd duæ partes ſunt aloes, & vna conſolantium, vel tertia. & hic canon eſt conueniens doſis. Rec. turbith electi drachmas duas, zingiberis ſcrup. ij. zucchari duplum, vel agarici drach. j. ʒ. vel ſecundum quoſdam medicos, vt agarici drach. j. ſalis gẽmæ ſcrup. ʒ. Aut propter ſerоſitatem ſalis, vt docet ad litteram Meſue capitulo de agarico. Acuitas tamẽ ſalis gemmæ eſt ſuſpecta. & ideo ponimus in valde paruo pondere; quandoque, vt dicamus, agarici drach j. ſalis gẽmæ grana ij. vel plus, vel minus, & hoc eſt per accidens. Et ſi volumus deferre ad caput, addimus ſpicæ, vel nucis muſc. eandem quantitatem cum iſtis quantitatibus ſcilicet drach. ʒ. vel ſecundum quoſdã medicos agarici drach. j. ſal gemmæ, ſcrup. ʒ. ſpicæ. ſcrup. ʒ. cum aliquo ſyrupo.

Vbi oportet tamen, quòd illæ medicinæ ſolutiuæ miſceantur alijs medicinis remittentibus, vel debilitantibus, debemus addere in conforrantibus operationes earum; & eodem modo oportet intelligere de alijs, quæ aſſociare oportet medicinis laxatiuis, vt alterent eas, propter iuuamenrum virtutis debilis earum, aut deferant eas. Si autem alterans alterat propter malitiam, tũc hoc non conuenit, niſi in medicinis ſolutiuis tertij, vel quarti gra. propter acuitatem earum, & venenoſitatem. & quia non quæritur ſolum, quòd venenoſitas medicinæ remittatur, ſed quod omnino prohibeatur à ſuo malo effectu. Et cum prohibitio alicuius operationis non poſſit fieri, niſi ab æquali in virtute oppoſita; ideo oportet, quòd medicina, quæ additur propter hoc iuuamentum, ſit æqualis quantitatis. Si medicina agat à forma ſpecifica. ſicut ſi. v. g. ponerentur in ſolutiuo compoſito ſcãmoneæ. gr. vij. poneremus maſtiches, vel tragacanthi. gr. vij. aut plura, vt ſcru. ʒ. vel ſcru. j. aut gallæ ſimiliter, ſicuti eſt dictũ Meſue de colocynthide, quòd detur cum ladano æquali quantitate, quia ladanum à proprietate reſiſtit nocumentis colocynthidis. Et ratio eſt iſta, nam effectus à proprietate, vel à forma ſpecifica prouenientes, non poſſunt impediri, niſi à contraria diſpoſitione, quæ ſit virtutis æqualis; & hoc in his, quæ agunt, non à complexione, ſed à forma ſpecifica, vt plurimum ſtat cum æqualitate quãtitatis. Dicitur enim, quòd adamas prohibet ferrum ab attractione à magnete, & tunc ſi drach. j. ferri debet attrahi ab vnc. j. magnetis, poſita cum *ferro drach. j. ad *amantis non attrahet ferrum, oportet igitur, quod æqualia ſint talia, quæ mouent ſecundum proprietatem. Eſt tamen aduertendum hic, vbi tales medicinæ acutæ non aſſocientur cũ alijs reprimentibus complexionem eius; ſi autem aſſocietur ſcammonea cum camphora, & ſuccis frigidis, non egebit tanto maſtiche. Nã formę ſpecificæ non agunt, niſi cũ ſuis cõplexionibus, vt dicit Auer. vij. phy. commen. xxxv. quòd magnes non attraheret ferrum, ſi fricaretur cum allijs, & charabe nõ attraheret paleam, niſi calefiat. Ideo acuitas medicinæ remittitur; remittitur autem ſecundũ eũ etiam operatio ſua proprietate. & ideo indiget minoris ſocietatis medicinæ contrariantis ſibi à proprietate. Debet ergo ſi medicina componatur ſimplex, poni cum ea æqualis quantitas reſiſtentis, & hoc in operationibus, & effectibus à forma ſpecifica. In operationibus autem caliditatis, & frigiditatis oportet, quòd fiat reſiſtentia per maiorem quantitatem. Cum illæ ſunt calidæ in tertio, vel quarto; ideo indigent pluri quantitate frigidorum, niſi ſint frigida narcotica in quarto: & tunc ſufficit æqualis quantitas, vt ſucci lactucæ, vel nenupharis. vnc. ʒ. cum ſagapeno * vnc. ʒ. vel opij quantũ granũ lenticulæ. Scammoneæ tãtundẽ, vel opij, & caſtorei; ponitur enim caſtoreũ pro æquali quantitate, vt remittat opij ſtupefactionem, ſicut eſt dictum Auic. in lib. de viribus cordis in ſua notabili confectione. Raro tamen hæc cõpoſitio eſt neceſſaria; ſed ſi debeamus infrigidare ſcammoneam, faciemus cum camphora, & ſandalis, & ſemine acetoſæ, vel endiuiæ, vel tragacantho, ponendo quantitatem infrigidantium maiorem, cum caliditas 4 ſit acutior in actione ſcilicet omni frigiditate eiuſdem gradus, vt Auic. primo can. Fen quarta ſecundo, & tertio. c. & tertio can. ſen 13. His igitur conſideratis patet ſcientia ſcilicet compoſitionis, & proportionis medicinarum ſimplicium adinuicem.

De doſi medicinarum. *Capitulum tertium.*

Viſo modo inueſtigandi complexionem medicinarum laxatiuarum compoſitarum, per quam dicũtur calidæ plus, vel minus frigidæ, humidæ, ſiccæ, &c. per quam dicuntur etiam ſolutiuæ in diuerſis gradibus. Et viſo de modo compoſitionis earum, & ſimplicium proportione adinuicem, &c. Reſtat videre de doſi earum. & primo quædam in generali; ſecundo quædam in ſpeciali. Doſis eſt duplex, quædam eſt doſis ſimplicium, & de iſta dicimus ſecundum quod authores ſcribunt. Alia eſt doſis compoſitorum, ad quam inueniendam eſt laborandum, propter corruptionem librorum ex parte ignorantiæ ſcriptorum. Et iſta doſis, quandoque ſequitur quantitatem medicinarum laxatiuarum, quandoque proportionem partium adinuicem, per quam proportionem dicitur tota medicina laxatiua in tali gradu. Primo dicendum de ſecunda doſi, & ſecundo de prima. Primo igitur de doſi, quæ ſumitur à forma totius compoſiti, ſecundo de ea, quæ ſequitur compoſitionem partium ſimplicium.

Oportet ſcire, quòd doſis medicinarum compoſitarum ſolutiuarum debilium, vel ſolutiuarum in primo gradu incipit ab vnc. j.

Doſis medicinarum ſolutiuarum in ſecundo gra. incipit ab vnc. ʒ. Doſis medicinarum ſolutiuarum in iij. gra. incipit à drach. j. vel ʒ.

Doſis autem ſolutiuarum in quarto eſt diuerſa, ſecũdum, q̃ quartus gradus habet latitudinem manifeſtam, quædam ſunt in vltimo acuitatis, vt elleborus, ſcammonea,

Nota.

Conſolatiũ med. doſis eſt tertia pars, aut quandoque medietas.

* magne
* magnetis

Cõcluſio cõpleta primæ partis huius cap.

* una dra.

Doſis duplicitur.

Doſis med. ſolu. per comes 4. gradus.

nea,ſcebtam,mezereō,euphorbium,colocynthis. Quædam ſunt non in vltimo quarti gradus,vt cucumer aſininus,ſagapenum,cataputia,ſerpentaria. A

Doſis ergo primarū incipit à granis,ſecūdarū à ſcrup. Verbi gratia,doſis ſucci roſarum ſimplicis,ſyrupi violarum,mellis,&c. eſt ab vnc.j. vſque ad ij. vel iiij. & ſerum caprinum vſque ad vj. vnc. ab inde infra ſcilicet ab vnc.j. non habent notabilem operationem, & ab inde ſupra ſcilicet ab vnc.ij.vel iiij. aſcendunt ad ſecundū gra. ſolu. Doſis autem ſecundi gradus ſolutiui incipit ab vnc.ſ. vſq; ad vnc.j.ſ.vt doſis epithymi,ſenæ,caſiæ,tamarindi. vſq; ad vnc.j.ſ. Doſis tertij gradus ſolutiui eſt à drach.j. vſq; ad drac. iij.vel vt plurimum ad ij.vt aloe à drach.j.ſ. vſque ad iij. agarici à drach.ſ. vſque ad ij.hermodactylorum à dra.j. vſque ad ij.vel iij.myrobalanorum,rheubarbari,à dra.ij. vſque ad vnc.ſ. Ideo ponuntur ſecundi gradus, doſis, turbith,à drach.j.vſque ad ij.vel iij.& ſic de alijs.

Doſis igitur quarti gradus in prima latitudine * fiat cum iſtis tertij gradus, vt doſis cucumeris aſinini eſt à drach.ſ.vſque ad drac.ij. doſis ſagapeni eſt à drach.ſ.vſque ad aur.j. Doſis cataputiæ à drach.ſ. vſque ad drac.j. Sed ſi per cataputiam intelligitur granum regum, eſt magis ſolutiuum, & ponitur doſis à granis quinque vſque ad vij. vel x. doſis ſerpentariæ eſt à drachm.ſ. vſque ad drach.j. ſcammoneæ à granis v. vſque ad x. vel xij. & quidam eleuant eam vſque ad xvj. ellebori erit à xxiiij. granis vſque ad ſcrupulos ij. Sed Auicenna in libro de viribus cordis dicit,quòd eius doſis eſt, grana xxij. ſ. & in decoctione drach j. Doſis ſcebtam,& mezereō etiam à granis iiij.vſque ad xx. euphorbij eſt à iiij. granis vſque ad xij.colocynthidis eſt à xiiij. vſque ad xx. Doſis autem lapidis ſaraceni,armeni,lazuli, ponuntur cū doſibus ſolutiuarum in tertio gradu cum ſunt loti,& cum nō ſunt loti,ponuntur cum doſibus ſolutiuarum in quarto gradu primi ordinis. Et polypodium,& rheubarbarum tenent medium inter medicinas ſecundi gradus, & tertij, ideo doſis eorum eſt à drach.j.vſque ad aureos iiij.

Quibus diligenter expoſitis, & ſuperiori doctrinæ applicatis,patet qualiter, & quæ ſit doſis conueniēs medicinarum compoſitarum laxatiuarum; quoniam ſi interdum eas in primo gradu,doſis eſt,quæ aſſignata eſt. & ſi in ſecundo,vel tertio, vel quarto, &c. & hæc doctrina iam declarata eſt ſupra.

Et ideo improbatio, quā facit Bartholomæus in doſi Auic.in tertio can.ſen prima,de cura maniæ lupinę,non videtur eſſe conueniens.& eſt exemplum,ſuper quo ipſe laborauit;deſcriptio Auic. eſt hæc Recī. pulueris hieræ, epithymi,ſtœchadis,ommum,ana partem vnam,myrobalanorum,ſcammoneæ ana partem mediam.

Nam ſi conſideratur, ex dicta doctrina tale pharmacum eſt ſolutiuum in tertio gra.quoniā ſcammonea,quæ eſt quarti gradus ſociatur cum æquali pondere myrobalani, qui ſunt ſecundi gra. ſolutiui; & cum hoc reſiſtunt ſcāmoneæ à complexione; & vt eſt communis opinio,corrigunt eius prauos effectus. quare quamuis myrobalani non ſint tantæ acuitatis in eadem quantitate, quantæ ſcammonea,tamen remittunt; deinde adduntur ſolutiua ſecundi gradus,vt epithymi,& pulueris hieræ.

Quamuis enim aloes ſit tertij gradus ſolutiui, tamen cum puluere ſuo,vt dictum eſt ſupra, remittitur à tertio gradu,et cum contraria duo ponantur in quātitate dupla ad ſcāmoneam remittitur virtus ſcammoneæ omnino à gradu ſuo,& deſcendit ad tertium gradum ſolutiui. Sed doſis ſolutiui in tertio gradu eſt à drachm.j. vſque ad iij. poteſt ergo (ſicut Auic.præcepit) dari de eo drach.ij.

Et pro certo iſte contradicit ſuis canonibus,improbādo Auic.ſiue deſcriptionem eius.& hæc contradictio eſt ſatis publica,nam in ſuo tractatu eodem capitulo dicit; quomodo hæc medicina eſt in medio ſecundi gra.ſolutiuorum,& quarti gradus; ſed talis eſt in tertio. & poſtea ſubdit,quòd doſis eſt drach.ij. vſque ad vnc.ſ. & ſi mea verba concludunt tu ipſe reſpice.

Et cauſa erroris fuit,quia ipſe opinatus fuit, ꝙ cū additur medicinæ ſolutiuę fortis virtutis alia medicina ſolutiua,aut medicina iuuās eā,quod debet poni in minori pondere. Et ibi eſt error,& cōtra id quod ipſe incepit; ſed cauſa eſt, quia ipſe non proſpexit mentem Auerr. quinto colliget capitulo penultimo, ſicut ſupra nos expoſuimus eſt mens. Auerr. confirmantis mentem Gal. in de ſimplici medicina. Vnde in confectione de manna Galenus ponit in parua doſi, nec maior doſis ſcāmoneæ, & hoc quia ſolutiuum id reducitur ſecundum totum ad ſolutiuum in ſecundo gradu,quamuis ſit ibi ſcāmonea à prędominio virturis,ſicut probatum eſt in fine primi capituli.& tamen in media vnc.totius confectionis de manna, quam doſim præcipit Meſue,ingreditur ſcāmoneæ gra.x. illa eſt magna doſis eius apud Dioſcoridem,Serap. Meſuē, & ſecundum alios libros habetur, quòd ponatur ad mediam libram mānæ vnc.j.ſcammoneæ,dr. ſ.& tunc in vnc.ſ. totius eſt ſcrup.j. ſcāmoneæ, & illa doſis eſt extra limitem,quem vulgus auſus eſt.hāc igitur doſim ſcilicet vnc.ſ. confectionis de manna præcipiunt. Et ego ſemper vſus ſum ea,quia tota illa medicina fit ſolutiua in ſecundo gradu. B

Et non fit ſolutiua in ſecundo gra.niſi; quia medicina minus ſolutiua diminuit de virtute medicinæ magis laxatiuæ. non ergo addunt in virtute eius,ſecundum quod iſte æſtimabat,& per conſequens oportet,quod ponatur in minori doſi, Niſi medicinæ laxatiuæ quarti gradus ſociētur medicinis laxatiuis tertij gradus: oportet enim tunc non addere in pondere, quia ſicut dictum eſt,inter ipſas eſt propinquitas, nec eſt tanta diſtantia quāta cum ſolutiuis primi, vel ſecundi gradus: & per conſequens non eſt tanta remiſſio.quare ſufficit minor quantitas ſolutiui in quarto gradu.

Et hic conſiderandum eſt de latitudine harum doſium, quia cum medicinæ ponantur cum deferentibus virtutes earum, aut cum acuentibus eas,tunc debet poni in minori doſi. & cum ponuntur cum reſiſtentibus, & remittentibus malos effectus, debent poni in maiori doſi. & medio modo ſe habente,medio modo debent poni,vt fecit Gal. in ſua confectione prædicta,& ibi poſuit taliter doſim ex eo,quod ſcāmonea ponitur cum ſolutiuo debiliori, quia * remouet operationem ſuam. patet ergo in communi doſi medicinarum compoſitarum,& maxime in pilulis,& pulueribus,&c. C

Modo in ſpeciali inueſtigemus eam in confectionibus,& electarijs. Scias ergo quod à prædicto can. tu potes inuenire conuenientem doſim in libris, & inconuenientem improbare,ſumendo in confectionibus,& electarijs gradum medicinæ laxatiuæ,ſicut dictum eſt.

Sed nunc alio modo inueſtigandum eſt, ſcilicet ex quantitate medicinæ laxatiuæ, quæ ingreditur in doſi compoſitionum.

PRopter quod ſciendum, quod in toto compoſito ex diuerſis ſimplicibus,imaginandum eſt formam habere homogeneitatem, ita quod qualibet parte ſumpta illius totius pharmaci ſit eadem proportio ſimplicium ad inuicem,quæ eſt in toto compoſito,vt ſi in toto compoſito medicinæ ſolutiuę ſit tertia pars,in quacūque parte illius compoſiti,erit etiam tertia pars,et hoc eſt planū. D

Nam ſi in miſto prædominetur terra, in quacunque parte miſti debet prædominari terra.

Hoc ſuppoſito, leue eſt videre, vtrū doſes medicinarum ſolutiuarum ſcriptæ ſint conuenientes, ſupponēdo vnum quod in doſi, quam tu propinas ſit conueniens doſis ſolutiuarum,ſi ingrediantur ibi plura ſolutiua; aut ſit conueniens doſis vnius ſolutiui, ſi ſolum vnum ſolutiuum ingrediatur: vt in hiera Gal.ſolutiuū ſolum aloes eſt. oportet ergo tantum dare de illo electario hieræ, qđ in illa doſi ſit doſis aloes non excedens in magis, & minus. verbi gratia in toto electario, aloes eſt triplum ad alias medicinas,vel ferè, vt vij. terapeut. capitulo vndecimo. ergo in quacūq; parte erit pars aloes tripla,vel ferè. Et id conueniens doſis eius ſunt drac.ij.et ſemis,quarum drachmarū ij.ſ. duæ partes ſunt partes aloes, & eſt dra-

Cōcluſio prædictorum.

* fiat

* remittet.

drach.ij. sed drach.ij.aloes est dosis conueniens.

In hiera autem cum scammonea, dosis est drachm.ij. aut ij.v. quia acuitur scammonea ponendo in omni libra hieræ simplicis, quæ est hiera Gal. drach.j. scămoneę correctæ; sed vigesimaquarta pars libræ est drac.v. & vigesimaquarta pars drach. est gra.ij.v. quare possumus de tali hiera cum tali quantitate scammoneę dare vnc.v. quia scammonea solum acuit in hac dosi virtutem ـــ, aloes, nec ipsa de se habet virtutem soluendi, cum ponatur in minori quantitate, quàm si conueniens ad suam solutionem ـــ.

Aduertendum tamen est ab apothecarijs, qui hodie acuunt vnam lib. hieræ simp. & benedictæ, simplicis cũ
* drach.ij. vno quarto scammoneæ, scilicet cum vnc.ij. & quidam ignari, & prosumptuosi etiam addunt plus.

Sed apparet ex isto ca. quòd vna drac. diagridij in vna libra medicinarum solutiuarum in quarto gradu, est in conueniens. Sed in tertio, vel secundo, est bonæ operationis solicitans medicinas solutiuarum. nec est timor de effrænitatione eius, cum non ingreditur cum quantitate, cum qua stet virtus solutiua, quæ est gra.ij.v. quæ dosis est vigesimaquarta pars vnius drach. non sit dosis scammoneæ.

Oportet ergo allibrare in toto composito, qui vult conuenientem dosim inuenire, quantę sit quantitatis in toto de medicinis laxatiuis, & quanta sit quantitas totius; deinde ponere dosim de ea, in quam cadit quantitas conueniens, vel dosis laxatiuorum simplicium, quæ ponuntur ibi.

Et si sint ibi plura laxatiua, non oportet quod de vno quoque ingrediatur dosis conueniens; vt si est ibi agaricus, turbith, elleborus, scammonea, & aloe, non oportet, quòd in vna dosi ingrediatur de vnoquoque drach.j. vel ij. quia sufficit, quòd de medicinis vnius gradus, tanta quantitas ingrediatur, quanta est dosis vnius earum ـــ. Verbi gratia, si sint in vna medicina duæ medicinæ, puta agaricus, & turbith, aloe, & hermodactylus, sufficiet drachma pro quolibet in vna dosi, quia sunt solutiua in eodem gra. Et si sit ibi scammonea, & mezereon, & quæ sunt eiusdem ordinis, sufficit inter omnes ponere tantũ, quantum est dosis vnius solius, vt apparet in dosi, quam scribit in pilulis, in prælegato capitulo de cura maniæ, quòd detur ex eis drach.ij. quod supra ostensum est contra Bartholomæum de Varig. esse conuenientem dosim. Et hoc ostensum fuit de dosi medicinæ solutiuæ in se, quia ex solutiuo in primo gra. potest dari tantum, & solutiuo in ij.gra. tantum. & sic de alijs, vt supra patuit.

Sed ostenditur modo ex hac via (sicut dictum est) procedendo in electarijs, & confectionibus inuestigando quantum de solutiuo ingreditur in dosi. solutiuum illud est. ℞. stœchados, epithymi, hieræ picræ, an. partem vnã, scilicet drach.j. myrob. scammonea, an. partem mediam, scilicet drach.ʒ. in toto sunt drach iiij. cuius octaua pars est scammoneæ, & hæc octaua pars est drach.ʒ.

Igitur in dosi duarum drachmarum ingreditur pro octaua parte medietas scrup.j. scilicet gra. xxx. Et ista dosis non est erronea, quia datur scammonea (vt supra dictum est) cum declinantibus eam ad inferiores gradus. Nam primo miscetur cum æquali parte myrobalanorum, qui sunt in primo, aut secundo gradu solutiuorum, postea iterum cum alijs solutiuis secundi gradus, sicut de epithymo, & picra in dupla quantitate, quare pro certo trahitur ad debiliorem gradum suæ operationis.

Et illud, in quo maxime errauit Bartholomæus, fuit, cum posuit illam medicinam esse in tertio gradu, & dixit, ꝙ dosis medicinarum tertij gradus est à drac.j. vsque ad ij. vel iij. Si enim debebat hanc dosim reprobare, non debebat procedere illa via: sed debebat dicere, ꝙ quantitas scammoneæ non erat in proportione ad alias medicinas, propter multam quantitatem, quare non fit remissio scammoneæ, quanta expedit; & tunc reduxisset ad primum. Quia cum miscent scammoneam medicinis debilioribus, ea potest poni in tanta dosi, quòd hanc dosim suam maiorem non soluat. Et notum est, quòd in his pilulis non est solutiuum forte nisi scămonea, quantum ad virtutem, & debilitatur scammonea propter admistionem solutiuorum debilium, vt visum est in primo capitulo. Si ergo in hac dosi, quam ponit Auic. sint xxx. grana. scammoneæ, sunt cum repressione ipsorum ad tertiam partem. Nam sicut in primo capite dictum est. Si medicinæ solutiuæ in iiij. gradu addatur solutiua in primo, vel secundo, remittunt eam ad secundum gradum, maxime cum excedit quantitatem. & sic remittitur illa scammonea, quæ erat in xxx. granis ratione associatarum sibi ad x.grana. & illa est sua dosis conueniens maior, sicut expediebat sibi in euacuatione humorum melancholicorum. Nota.

Non tamen dubitãdum est, quòd illa dosis est nimis magna per id, quod est visum: quamuis Barth. non recte procedat ad improbandum eam; immo improbatio (si quæ est) patet per dicta Auicen. Verum est maxime considerandum in dosi medicinarum de scientia medicinarum, quia nunc tempore nostro medicinæ sunt debilioris virtutis propter impressiones in regionibus ab astris vt Haly. super techni, tractatu tertio, commento 88. & non celebrantur ab apothecarijs. Etiam propter nostra mala regimina bene aggregantur humores difficilis eradicationis, vt Galen. in commento 28. par. 6. scilicet. (Eunuchi non podagrizant.) Ex his duobus debentur maiores doses, sed confolatæ, & ـــ cum præparatione humorum.

Et etiam considerandum virtutes modernorum corporum, quæ pro certo sunt debiliores; nam fortitudo virtutis stat per complexiones bonas, & bonitatem humorum. Si ergo modo humores innaturales multiplicentur, destruuntur pro certo virtutes, & ex hoc doses debent esse debiliores.

Et ideo posuerunt auctores gradus, & latitudines in dosibus, vt pro exemplo, de scammonea detur à gra. iiij. vsque ad x. vel xij. quia debilior dosis in debilioribus, & fortior in fortioribus, & mediocris in mediocribus, & sic diuersificando eas per alias indicationes. Nam cum damus sine acuente, & adiuuante eam, damus plus de ea; & cum damus cum iuuantibus, damus minus. & sic est intelligendum in alijs coniecturalibus.

Item medicinæ, quæ diu steterunt, sunt fermentatę simul, & impressio solutiuorum est debilior; sed recenter factæ habent de virtute solutiui multum.

Et ex hoc notandum, ꝙ medicinæ solutiuæ in quarto gradu sunt meliores in pilulis, cum sint plus fermentatæ, & ideo securiores; aliæ autem scilicet tertij gradus possunt dari in confectione, & decoctione, vbi nó stent nimis, & si stent diu, potest dari maior dosis. Solutiuæ autem primi, & secundi gradus debent dari recentiores, siue recentes.

Expeditum est supra hoc, quod de esse medicinarum concepimus. Deo autẽ duce dicemus super quinto colliget de alijs medicinis, & ـــ cibis, sicut diu opinati sumus, quòd sic est dare quatuor gradus in cibis, sicut in medicinis tam solutiuis, quam non solutiuis, vt si verbi gratia, secundum quòd inuestigat Auerr. cibus temperatus est caro humana, & cibus primi gradus, caro perdicis, hædi, caponis, & in secundo gradu * paruus pullus, & in tertio, carnes communes, & in quarto cibaria, quæ aut substantia sua sunt crassa, nec humano corpori proportionata; aut cibaria habentia rationem medicinæ, vt salsa, acetosa, lubricatiua, &c. de quibus ad prædictum locum reseruamus. *Pro hac vide Tacuinũ sanit. tract. Elucidas. Elimithar Medici de Raldath. ex Auerr. ipsum 3. Colleg. c. 34. & seq.* * panis.

FINIS.

Gentilis Fulginei de medicinarum soluentium compositarum dosi breui, & inuestiganda libellus explicit.

Incipit

Incipit Tractatus quid pro quo.

ARistolochię rotũdę loco, longa vel pondus ęquale zurumbet, id eſt zedoariæ, & tertia ponderis de mace, & medietas ponderis ſui de coſto. Et loco longæ ponitur medietas ponderis ſui de pipere, & ęquale pondus zurumbet.

Auicen.

Pro abrotano, abſinthium vel origanum, vel poliũ.

Pro abſinthio, abrotanum: vel origanum.

Pro aſaro, zingiber, vel polypodium quercinum, & pondus ipſius, & ſeminis acori, & ſexta póderis eius amomi.

Auicen.

Pro acoro in expellẽdis vẽtoſitatibus, vt in iuuamẽto hepatis, et ſplenis ęquale pondus de cymino, cũ tertia ſui ponderis de ariſtolochia.

Auicen.

Pro Acacia, ſuccus lentiſci, vel hypocyſtidos.

Pro aniſo, daucus, id eſt paſtinaca, vel ſampſuchus. i. maiorana.

Pro aſphalto, pix liquida, vel ſemen vrticæ, vel erucæ, vel agni ſperma.

Pro ameo, aniſum.

Caſia. Pro amomo, ameos, vel quaſi dupla, vel ſabina in duplum.

Zinz. Pro acantho, id eſt ſpina alba, ſemen itij.

Pro abrongi, id eſt quodam grano laxatiuo, quo caremus, ſagapenum.

Galen.

Pro achantę ſpermata. i. vricę ſperma lichinda, i. cãdelabralis herba.

Pro auripigmento, ſandaracha.

Pro agarico, epithymum.

Pro antimonio, plumbum vſtum.

Pro acoro, radix acanthi.

Pro agarico, epithymũ, vel euphorbium.

Pro aſa fœtida, ſagapenum.

Pro aloe, ſuccus centaureę, vel ſtercus bouis, vel litiũ.

Pro apij ſemine, ſemẽ rapę.

Pro amygdalis amaris, abſinthium, vel nuclei perſicorum.

Pro amygdalis dulcibus, auellanæ, vel è conuerſo.

Pro aſphodillorum radice, ſuccus, vel radix betæ.

Pro amygdalarum lacte, lac auellanarum, & è cõuerſo.

Pro ambra, ſtyrax calamita in duplo.

Pro ammoniaco maiore, calamus aromaticus.

Pro Ammoniaco ſale, ſal cappadocium, vel ſal fortiter tritum.

Pro amylo, iris illyrica.

Pro axungia porcina, medulla vituli.

Pro adipe ceruino, adeps lupinus.

Pro adipe vrſino, vel lupino, vulpinus.

Pro adipe crocodilli, adeps canis marini.

Pro balſamo, terebenthina deſtillata, vel oleum laurinum, vel gũmi hederæ.

Pro balauſtia, pſidia, vel cupulæ glandium, vel cortex mali granati.

Pro butyro, lac vaccinum.

Pro boragine cichorea, vel ſcariola.

Pro berberi, omnes ſandali, & ſpodium.

Pro buzacharã ponitur zingiber. Galen.

Pro bolo armeno, ſanguis draconis, vel puluis balau.

Pro corallio, ſymphytum.

Pro coſto, enula.

Pro cocognidio, ſemen coriandri.

Pro cappare, geniſta.

Pro capparis radice, radix mariſci.

Pro caſia, ſabina, & cinnamomum in duplum.

Pro calamo ſylueſtri, raphanus.

Pro cymino, ſemen baſiliconis.

Pro cedria, id eſt pice liquida, ladanum.

Pro cardamomo, carui, vel cinnamomum, vel piper longum.

Pro croco, aloe, vel æquale pondus de coſto, et quarta ponderis ipſius de corticibus caſiæ ligneæ.

Auicen.

Pro cicide galla, ladanum.

Pro chamædryos, vel chamæpithyos, radix lapatij agreſtis.

Pro cypreſſo, medietas póderis eius de cortice granati, & pondus ipſius de ſarcocolla rubea.

Pro coctanis, pyra immatura.

Pro cretano, ſaxifragia, vel grana Solis.

Pro colophonia, reſina.

Pro cotula fœtida, chamæmelum.

Pro caru. cyminũ, vł piper.

Pro calamentho, menta aquatica.

Pro cubebis. zedoaria.

Pro carpobalſamo, fructus hederæ, vel xylobalſamus æquali pondere.

Serapio.

Pro cucurbitæ ſucco, ſuccus violarum inſipidarũ.

pro capillo veneris in aſthmate, ponitur pondus ipſius de flore violæ, cũ medietate ponderis ipſius, & de ſucco liquiritiæ.

Auicen.

Pro caſia fiſtula, medium pondus de tereniabin, & triplũ póderis eius de carne paſſularum, & octaua póderis ipſius de turbith, quandoque ponitur loco paſſularum, liquiritia.

Auicen.

Pro cichorea ſcariola.

Pro cinnamomo, cortex caſiæ ligneæ, aut duplum ipſius de cubebis.

Pro caſtoreo. ruta, vel ęquale pondus de acoro, & medietas ipſius de pipere.

Auicen.

Pro cordumeni: alcamel & ſchęnanthum.

Auicen.

Pro carcoſſi, auellana, baccæ lauri.

Pro cucumere agreſti, radix tithymalli.

Pro cypreſſi fructu, cupulæ glandium.

Pro crocodilli adipe, adeps canis marini.

Pro cerui adipe, adeps anſerinus.

Pro cypero, ſuniperus.

Pro calamentho, vrtica.

Pro centaurea, polium.

Pro cadmia, ſquãma ferri.

pro cornu ceruino, caprinũ

Pro careo, bacca lauri.

Pro chimolea. i. terra hiſpana, artemiſia.

Pro dictamo. elelíſphacus.

Pro dactylis, ficus.

Pro dauci ſemine, ſemen paſtinacę, vel milacinum, id eſt cyminum.

Pro dragõtea, abrotanum.

Pro doronigi, zurumbet æquali pondere eius, aut duæ tertiæ ponderis eius de garyophyllis.

Auicen.

Pro darſeſahã. i. arbor dicta aſpalatum. fructus aliẽbut id eſt, duę tertię póderis ipſius. Et in iuuamẽto neruorum pondus ipſius de aſaro, & medietas ponderis eius ex doronigi.

Auicen.

Pro epithymo, ſemẽ colocynthidis, vel cuſcutæ.

Pro enula, centaurea, vel cẽ tonicum.

Pro ebulo, ſambucus, & è conuerſo.

Pro elleboro nigro, ſatyriõ.

Pro galbano, ſagapenum.

Pro eupatorio, chamæpithys, vel pondus eius de aſaro, & medietas ponderis ipſius de abſinthio.

Auicen.

Pro elephante, ſandaracha.

Pro eclemptanio, roſa.

Pro ærugine, ſquãma ferri.

Pro euiſco, radix capparis.

Pro folio, ſpica indica, vel nardi.

Pro phu. elelíſphacus, vel ſpica.

Pro flore ſyriaco, radix lapatij.

Pro ſęnugræco, ſemen lini.

Pro fimo lupino, fimus caprinus vel canis.

Pro fraxino, ſabina.

Pro ferri ſquamma, ſpuma ferri.

Pro felle bouis, fel taurinũ.

Pro folijs oliuæ, folia plantaginis.

Pro floribus amygdalarũ violæ.

Pro felle vrſi, fel tauri, vel perdicis.

Pro fauſel, æquale pondus ſandalorum rubeorum, & medietas póderis eius ex coriandro recenti.

Auicen.

Pro filipendula, radix lapatij agreſtis.

Pro galanga, * herba garyophyllatum. * herſe.

Auicen.

Pro gliconio, id eſt pulegio, hyſſopus.

Pro gifaſteaeos, chimolea.

Pro gentiana pondus eius cum dimidio ex aſaro, & medietas ponderis eius de radice capparis, vel enula.

Pro gummi arabico, grana prunorũ, vel ceraſorum, vel tragacanthi.

Pro hermodactylis in doloribus iuncturarũ, pondus eius de folijs alchannæ, & medietas ponderis eius de bdellio.

Auicen.

Pro ireo, thymum.

Pro leuiſtico, ſemen paſtinacæ.

Pro lacte fic*, lac mororũ.

Pro libanotidos, pyrethrũ.

Pro licio, polygonia. vł ſuccus arnogloſſæ, vel amygdalarum, ſed ſecundum Auic. pondus æquale ex ſaufel, & ſandalo, aggregatis æqualiter.

Pro lentiſci ſemine, ſemen paſtinacæ.

Pro lentiſco, radix polygonij.

Pro leucopipere, nigrum in duplo.

Pro ladano, pulegium, vel populeon.

Pro lupi adipe, adeps vulpis.

Meſuæ.

Pro electisphaco calamenthum.
Pro lauri baccis, serpyllū.
Pro lithargyro, squama ferri.
Pro libani cortice, libanum in duplum.
Pro lateride, cocognidium.
Pro lepore marino, cancer fluuialis.
Pro lini semine, hyosciami.
Pro mororū lacte, succ⁹ ei⁹.
Pro myroba. succus meu.
Pro medulla ceruina, succus hederæ nigræ, vel albu go oui.
Pro myrrha, psyllium.
Pro malua, fenugræcum.
Pro myrto, sumach.
Pro mororū succo folia ru.
Pro mādragora, lachtymæ oliuæ, vel asari.
Pro meliloto, pondus eius, & sem. de chamæmelo, & medium de folijs ficus.
Auicen.
Pro muscho, pondus æquale castorei.
Pro mastiche, gūmi pineæ, gūmi cypressi, æqualiter.
Pro myrrha, medietas ponderis ipsius de pipere nigro secundū Auic. sed fm Constantinum quantū est pondus eius de amygdalis amaris, vel calam⁹ aromaticus, vel costum amarū.
Pro melle, sapa.
Pro meu, psyllium.
Pro mororum succo, folia rubi.
Pro marathro, radix asparagi.
Pro myrrhæ lacte, succus hederæ.
pro nucevomica, catapucia
Pro nardo syriaco, schænāthus.
Pro nuce muschata, spica æqualiter.
Auicen.
Pro opio meconio, mādragora, vel castoreum.
Pro opopanace, lac cyclaminis.
Pro selipie, pumex.
Pro opopanace chalbanū.
Pro oleo rosato, oleū de semine absinthij.
Pro opio, papaueris succus, mandragoræ.
Pro oxyrrhodino, vinū austerum.
Pro oleo veteri, adeps porcinus vetus.
Pro oliua ægyptiaca, adarce in duplo.
Pro ocymo, sisymbrium.
Pro pistachijs, nuclei pinearum.
Pro pipere, iuniperum, vel zingib.
Pro pampini folijs, folia hederæ, vel rubi.
Pro pipere nigro, piper album in duplo.
Pro polythrico, capill⁹ veneris, vel zingiber.
Pro passulis, dactyli.
Pro polioi extractione vermiū, & prouocatione vrinæ, & menstruorum, pondus æquale de lignis granati viridibus, & duæ tertiæ ponderis ipsius de corticibus lignorū casiæ ligneæ.
Pro polycarpo, absinthū.
Pro policari seie, semē apij.
Pro ponsilogono, croci in duplum.
Pro petroselino, semē apij.
Pro rheubarbaro, radix myricæ, duplū rheupontici.
Pro rosis siccis, folia perfici sicca.
Pro ribes, acetosa Mesue capitulo de rob ipsius.
Pro resina, terebinthina.
Pro rore syriaco, radix lapatij.
Pro spica inda. Gal. Aui. & Serapio cōueniunt, quòd loco eius ponatur phu. i. valeriana.
Pro setaragi, rubea.
Auicen.
Pro satyrio, semē erucæ vel vrticæ, vel scincus.
Pro simphyto. i. consolida maiore, centaurea.
Pro spodio, antispodia.
Pro stęchados, chamędrys.
Pro staphisagria, pyrethrū.
Pro sumach, myrtum.
Pro scariola, cichorea.
Pro scammonea, cucumer agrestis, vel lac tithymalli, vel euphorbium.
Pro sesamo, semen lini.
Pro secacul, buceidem.
Auicen.
Pro sepo ceruino, medulla cerui, vel adeps anseris.
Pro sepo arietino, chamædrys.
Pro stęchados, lactuca viridis.
Pro salamandra, viridis lacerta.
Pro sisymbrio, flos syriacus i. malua, vel ozymū.
Pro sinapi, nasturcium.
Pro scilla, bulbum.
Pro sepiæ osse, pumex, vel mastix.
Pro psidia, syrupus malorū granatorum cum calida.
Pro sepo hircino, adeps vulpis.
Pro sampsucho, se. satureię.
Pro spumato, cardamomū.
Pro syrica, lithargyrum.
Pro sandara, sulphur viuū.
Pro turbith, esula.
Pro amaniſco, scolopēdria.
Pro tartaro, nitrum.
Pro terebinthina, mastix.
Pro thymo, saturcia.
Pro tamarindis, pruna damascena.
Protithymallis, scāmonea.
Pro thutia, ossa myrobal.
Pro thapsiæ succo, succus chamædryos, vel chamæleontis.
Pro tamariſco, radix gēistę.
Pro tithymallo, chamelcō.
pro vrsi adipe, adepsvulpis.
Pro vua passa, dactyli.
Pro vino granatorum, vinum austerum.
Pro visco dę quercu, succus turbisci.
Pro xylobalsamo, lignū hederæ, vel leucoradix.
Pro sanćte, flores sepiæ.
Pro hypocystide, mandragora.
Pro hyssopo, thymus, vel sampsuchus.
Pro hyperico, semē anethi.
Pro hypocystide, medietas ponderis ipsius de cortice oui adusto abluto, & sexta ponderis eius de gallis, & decima ponderis eius de gummi arabico.
Auicen.
Pro zurumbet in venenosis æquale pondus, & f. de dirundi, & duæ tertię ponderis eius de taraxacon syluestri, & medietas pōderis eius de granis citri.
Auicen.
Pro zingibete, pyrethrum.

Explicit Tractatus quid pro quo.

Incipiunt Synonyma.

Artemisia, id est matricaria.
Acacia. i. succus prunellorū immaturorum agrestiū.
Acaneum orminū, vel igridia, id est vrtica.
Alidiados. i. laureolæ semē, & eius coagidium.
aginilac, vel melāthiū. i. git.
Amarioca. i. semen rapistri.
Acorus. i. gladius.
Adrasea. i. elleborus albus.
Ambra. i. sperma ceti.
Azarod. i. sarcocolla.
Adragli. i. portulaca.
Antipharmacū, id est vincetoxicum.
Alogalbra, id est gentiana.
Aumantis, id est succus maioranæ.
Argemonia. i. agrimonia.
Asphaltum, id est bitumen iudaicum.
Anagodam. i. sumach.
Adarais. i. caromarina.
Aronis, vel aron. i. yaros.
Anacardi. i fructus cuiusdā arboris in India, quam imperiti pediculos elephantium dicunt.
Anisum. i. cyminū dulce.
Alipta confita i. misura.
Antophali, vel auernati. i. g tyophylli magni.
Angulus. i. circulus.
Aracon. i capillus veneris.
Agaricus. i. fungus cuiusdā arboris.
Amylum. i. succus fruméti.
Ami fructus, vel acodiacostidos. i. iuniperum.
Alisander, vel olus apium, id est petrosel. mace.
Arnoglossa, vel cētum nerua. i. plantago.
Anagalus, vel simphytum, consolida minor.
Aricalomi. aristol. lon.
Anthera. i. semen rosæ.
Assara. i. baccara, vł vulg⁹.
Aurige similis herba venti minoris.
Abrotanū inest sepibus, cuius semine vtimur.
Apium domesticum, semē eius, selinum, spina, & eius folijs vtimur.
Apium raninum.
Apium hęmorrhoidarum, simile est raninо.
Anisi quia habet guttas magnas folijs.
Apium etiam est, q dicitur apium risus.
Althea, bismalua, euiscus, idem est.
Annæ vtimur folijs, & radice.
Alegia basilica, basilicon, idem est, semine & folijs vtimur.
Achantis, id est vrtica pungenti vtimur.
Anchusa alba facit spinas albas, nigra nigras.
Atriplex, chrysolacana rinoli idem est, folijs & semine vtimur.
Albus. i. ornus.
Archiotiden. i. baccæ iuniperi.
Arurbaliorū facit folia, vt sambucus, sed asperiora, & minora, cuius, radix si rumpatur, sanguinem cum lacte reddit.
Acuceide similis est cicutę in folijs, & facit spinas.
Amphimerina similis est lilio, quando primo crescit, & habet hastam.
Alsita. i. confita muschata.
Ameos, ammi, cyminella, peperdium, idem est.
Asa. i. asa fœtida.
Antimasis i. sumositas.
Atticū mel. i. album mel.
Alasa, siue abluta i. galla.
Accis, i. ebulus.
Aneum. i. vinum album, vel acetum.
Acopum. i. sine labore.
apoforesis. i. tarda detractio sanguinis cum interpōne.

Ago-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1008-4
DFG

Agocanobin.i. cantabrum.
Aidoli.i.fuligo.
Arſenicū. i. auripigmentū.
Ameos, ideſt vmurcula, vel redidomum.
Aſphaltū, i. geniſtellę radix.
Aliephos.i.pœonia.
Althæa.i.euiſcus.
Adianthus.i. herba capillaris, vel abolo bia.
Aſaer.i.centineruia.
Afrodis vini, id eſt acorus, vel gladiolus.
Aſepia.i.dragantea.
Acitus.i.lapatium.
Alocis.i.geneſtella.
Amomei.i.papauer agreſte.
Ampela leuca, i. bryonia, vel cucurbita agreſtis.
Atripeleos leſchi, ideſt bryonia, vel vitis alba.
Argiltres i.mercurialis.
Anderginaus.i.cappara.
Anagius.i.portulaca.
Atiafax.i. atriplex.
Aizoa.i.ſemperuiua.
Apidia.i.para.
Aſhita, id eſt farina hordei immaturi.
Anticrocus. i. flos albutij, vel flos gruci.
Amoracia.i.rapiſtrum.
Alo.i.ſal.
Autinus, id eſt chamęmelū vel baccara.
Aoniton, id eſt barba * lepo ralis, vel lupatia.
Alpiu.i.roſmarinus:
Armolachu.i. genus mali grana.
Alzaru.i.vulgagia.
Altercus.i.iulquiamus.
Albeſtus.i.calx viua.
Aloſacritus i. flos ſalis, vel adarces græce.
Acanthis ægyptias.i.ſemen vrticæ.
Abdios, vel tigus, ideſt barba Iouis.
Ampeloleucis, id eſt vitis alba agreſtis
Agroſpermon .i. ſemen ſalicis.
Agallis.i.ſolium, vel zinia.
Acaru.i. piper apium.
Agloſortes.i.pœonia.
Auantu.i teſta ouorum, vnde pulli excluduntur.
Amaracus.i.maiorana.
Alicacabon.i.piſcelina.
Agnus, vel agnus caſtus.i.ſemen ſalis.
Agaricus i.fungus albus cuiuſdam arboris.
Acacia.i.erucæ ſuccus.
Agaliſis, vel agaloſis, id eſt ſemen vrticæ.
Agatis lenticis, i.bryonia.
Aloſorctus, id eſt flos ſalis montani.
Aron.id eſt ſenatores, vel ſimilis ſe.
Apupigmentarium. i. gentiana.

Aritrixauel.i.ariſta.
Amurca.i.fęx olei.
Alipolus, vel allipoclus, ideſt chamęlea.
Achalephe, id eſt vrtica.
Abſtingalas, vel aſtragalos, id eſt pes porcinus.
Alumen rotundum.i. vnde mulieres tingunt.
Ameſate ebulus.
Anachemon, vel anamon, id eſt medicamen album.
Aſcella.i.agrimonia, vel * ſat cogrion ſtephilon, i.pinaca agreſtis.
Amel.i.grana ſolis.
Anagelicum. i. ſymphytū.
Androgmos.i.interphea.
Agus, vel actis.i.lenticula.
Amantus.i.ſaxifragia.
Altionum.i.ſyriaca.
Altioneus.i.veſpertilo auis.
Aſrozarmis.i.rumices.
Aleoruibus.i.caules.
Aſalal.i.cœpulla.
Ampelos melanis.i.vitis nigra agreſtis.
Aalcoſolimi.i.criander.
Alipi.i.rapa.
Afugillas.i.radices.
Alcard.i.porrus.
Alelica aleca, & bdella, id eſt ſanguiſuga.
Amiatos.i.alumē ſciſſum.
Arcella.i.agrimonia.
Abſcenalium i. abſynthiū.
Aneuſa.i. lacca.
Aglogalice.i.gentiana.
Aſecublum.i.ſaturegia.
Andarane.i.ſal lucidum.
Arantili, id eſt ſemen viuæ, vel arilli.
Alfur.i.faba.
Apoquinatus, id eſt ſorbido de niue.
Arcimonij i.malus triane*.
Apozumatus, id eſt capreolus vitis.

BEen rub. radix quæ in India inuenitur.
Been album in ægypto reperitur.
Baccæ lauri, vel daphnococci idem eſt.
Bratheos i.ſebitia.
Burit, herba fullonum, ſaponaria idem eſt.
Balauſtia, fructus cuiuſdā arboris, quæ oritur ad modum mali granati, quem imperiti caduca mali granati dicunt.
Baucia, id eſt paſtinaca domeſtica.
Baſiliſcus ſerpentaria, dragum, vel hortulana.
Baurach.i.ſalo.
Btea, vel colomanina idē ē.
Bulbus.i.cępa marina.
Balſamita.i.ſiſymbriū hortenſe.
Bugloſſa.i.lingua bouina.
Baccæ hederę, vel carpoſci.i.fructus eiuſdem.

Braſica.i. caulis nō trāſplantatus.
Bryonia, ideſt cucurbita agreſtis.
Brancha vrſina, magna folia habet, & inciſa, & valet apoſtemati.
Bulma.i.teſta bouis.
Balura, farfara, vngula equina, idem eſt.
Buſagon.i.faciens appetitū.
Baſale.i.cipola.
Barba Iouis.i. herba herculis, vel ſtęchados, vel benades.
Buinades.i.marina pix.
Sadon, rubus teſtinus, vel mora domeſtica.
Beneta.i.lingua canina.
Baſaſa, vel buſaſa.i.piganō, vel ruta:
Baſilica, id eſt regina, vel gentiana.
Butaminagion.i.artemiſia.
Balanus, i.galanga, vel myrobalana.
Bui.i.ſaluia.
Benicon, vel beticon.i.vngula caballina.
Beoniæ, vel bitoniæ.i.albutij radices.
Brameæ, vel bracha, vel braſia, id eſt * ſeruicus albæ.
Brumus.i.auena.
Bombix.i.flos arboris lanæ ſimilis.
Biſas, id eſt * emolia, vel ruta agreſtis.
Bulbus fiſticus, vel ruſus.i. ſcilla.
Bulb⁹ miconas.i. narciſſus.
Bdellium .i. gūmi, quod in arabia inuenitur.
Bontration. i. apium riſus, ſceleracus.
Buphthalmon.i.oculus bouis.
Berec, vel beſeon.i.fæx cardi unde coagulatur lac.
Bonadrex.i.ſemen apij.
Biſcone.i.pulegium.
Bibone.i.betonica.
Becion, vel bedon.i.caſſilago alba.
Bamiblla, vel batoſtilla.i. cyma rubi.
Bulbus ſtudius, id eſt luipiſij flox.

CRocus africanus, id eſt ortenſis.
Cardoneſa.i.ſemen naſturcij.
Carpetatio.i.flos nuris.
Cortex neræ, id eſt cuiuſdā arboris ſimilis ceraſo, qui in Apulia naſcitur, & fructus eius vocatur micum.
Colophonia.i.pix græca.
Carpotario, id eſt ſemen ferulæ.
Chalcecaumenon, vel caſticum.i.ęs vſtum.
Caſia ſyringa.i. caſia fiſtu.
Carei pontici.i.dauci.
Caſia abſolute poſita, id eſt lignea, vel xylocaſia, rubea, & ſicca.
Caſſamum, malū terræ, panis porcinus.
Cynogloſſa, ideſt lingua canina.
Cuſcuta.i.podragra ligni.
Cicidon.i.galla.
Cadō myriſticō.i. muſcata.
Chalcāthum .i. vitriolum.
Confica rubea, id eſt ſtyrax rubea.
Carcetiū cōbuſtum .i. bix.
Calculi.i.cardamōmi.
Caricæ.i ficcus ſiccæ.
Carænum.i.vinū coctum.
Cumella.i.cameos.
Cedros libani, id eſt roſmarini.
Cuſtos orci, petendactylis, id eſt grana ſolis.
Chimolea.i.terra hiſpaniēſis.
Dapellula.i. ſanguinaria flo rem facit album.
Coriandrum agreſte, flores facit purpureos.
Chamæleonta nigra, & cardus aſini, et cardus maior, idem eſt, ſolijs vtimur.
Chamæleonta alba, & cardus coagula, idem eſt, ſolijs vtimur. * ſentis.
Centris.i. conſolida media habens teſticulos ſimiles enulæ campanæ. ſolijs, & radice vtimur. * cimelia.
Chamædryos .i. quærcula minor.
Chamæpithyos.i.quærcula maior.
Centaurea maior contingit folia iuxta ſtipitem.
Cētaurea minor, febrifugi, vel fel terræ idem eſt, & tota herba vtimur.
Camphorata domeſtica .i. abrotanum.
Chamęmelū ſimile eſt corylæ fętidæ, ſed chamęmelum redolet, coryla fętet.
Craſſula maior, id eſt faba ſylueſtris.
Craſſula minor ſimilis eſt ei: ſed multo minor.
Capillus veneris ſimilis eſt polytrico; niſi quia facit ramuſculos in ſtipite, herba vtimur.
Cacaparia ſimilis eſt canapis ſolijs.
Chamætrais.i.ebulus.
Cynogloſſa, id eſt lingua canis triangularis dieſſequi, radice vtimur.
Calamēthum.i.nepita, quidam dicunt, ꝙ tria ſunt genera. ſolijs vtimur.
Cyminum ęthyopicum ſimile eſt ancucelæ. ſo. & ſemine vtimur.
Celſus.i.morus.

Cata-

Cantariaroti, id est rasura cornu ceruini.
Carei. i. daucus creticus. semine vtimur. * bouis.
Chalcanthum, vitreolum, tragacanthum idem est.
Calciteos. i. squamma ferri.
Cicer erraticus similis est restę bouis in foliis, & facit crocum florem, & redolet, sed resta bouis non. Crispula habet.
Chelidonia. i. herba petiginaria, vel glantia.
Carpobalsamum, id est semen balsami.
Castoreum istipebi.
Cantabrum. i. furfur.
Castaneola, species est, in india oritur.
Cathitij, i. semen ferulæ.
Carotides. i. capitales.
Ceston. i. betonica.
Cinabreos. i minimum.
Cyclaminos. i. orbicularis.
Colla. i. bleuta.
Cecidos. i. galla asiana.
Citiros. i. pumex.
Cynocephalicon, id est caput canis.
Custacimonia. i. puluis de terra rufa.
Carerico. i. lacca.
Cocognidiū. i. se. laureolæ.
Casia. i. hederæ semen.
Crominium. i. cępa canina.
Capsitis, vel camitis, id est ebidus.
Crobnos loiacon, i. lilium album.
Corylidon. i. cymbalaria.
Carrota. i. pastinaca agrestis
Confinice. i. betonica.
Cutinum rostas, idest caduca mali granati.
Comitiale i. gentiana.
Cerolozola. i. chamędryos.
Cinocoron. i.
Cinosbatus, i. rub. caninus.
Codion. i. papauer agreste.
Coronopos, i. malacytonia.
Croculus. i. stringinis.
Codia. i. papaueris flos.
Cephoreos. i. dens caballinus.
Celsa. i. mora domestica.
Colophonia, i. resina frixa.
Cirifolium, idest cardus syluaticus.
Cariobasicon. i. auellana.
Carrios, id est rosmarinus, vel semen ferulæ.
Chrysocanthes, id est hedera arborea.
Camelo, vel chamęlea i. coccognidium, vel
Clabrum veneris, vlcire ruberum.
Cucuriones, idest ramindere virides.
Cenchron. i. milium.
Cyperum, id est iuncus triągulatus.
Coclia. i. papaueris capita.
Cathinabotho, idest metallum, vel cuprum.
Castoreum. i. testiculus* bouis.
Cinetis: vel cimices elephątis. i. anacardi.
Columbaria. i. verbena, vel peristerionon.
Cunarius. i. cardus.
Cassamū. i. semen balsami.
Ceruta. i. policaria.
Celtica fialiola.
Clyzyza. i. liquiritia.
Cicer erraticus. i. serpyllus.
Calamęthis. i. neptis iiruta.
Carabet. i. locusta pucis.
Caulia. i. semen caulicoli.
Caugil. i. rapa.
Crades. i. vrtica.
Cedria. i. pix liquida.
Cothibi. i. ginesta.
Cainice supernia, id est semen cicutæ.
Cantharides. i. genus muscharum.
Comaras. i. cytonia.
Carladādras. i. nucaria, vel arbor nucum.
Chelon. i. testudo.
Corona bellia. i. pigamum.
Cissa. i. hedera nigra.
Catones. i. atriplices.
Cindos. i. anticrocum.
Cabria. i. brassica.
Congelidon. i. rapa.
Carion. i. dragōteæ semen.
Croco leucodio, id est, asphodelus.
Cibustri i. hordeum.
Crini. i. liliū, vnde sapo fit.
Coloquinthida: idest cucurbita saracæna.
Cyclamen. i. malum terræ.
Cromon. i. cæpa.
Caranadi cereū, vl canapū.
Cadiniale, idest corium mali granati.
Calitricum. i. polytricū, vel culidon.
Chamæpida. i. chamędrea.
Casolla. i. figillum salomonis.
Chamæleon. i. cetraria.
Cairos. i. coriandrum.
Capseuue. i. ebulus.
Catamus. i. canna.
Cissus melas. i. hedera nigra, vel arborea.
Cinnalis. i. adriana.
Ciriogon. i. grana. solis.
Chiuas. i. mastix.
Cirion. i. lenthiscus.
Cymbalaria. i. flos genistæ.
Cymbalatrium. i. hædera.
Cralcu. i. crocus.
Cranum. i. fructus corneæ.
Clicon. i. pulegium.
Cinco. i. anethum.
Couissa. i. coriandrum.
Calamo. i. mentastrum.
Carastato. i. anulum.
Cruta sinolca, i. suc. carusæ.
Carinoleon, id est cardus benedictus.
Coliстran. i. fel tauri.
Calisartias. i. fel vrsi.
Cidopendria. i. saxifragia.
Calcitem. i. flos calcis.
Crusturibar. i. castoreum.
Climactica. i. lithargyrum.
Ciniber. i. caulus.
Chut rie. tragacanthum.
Cataricon. i. rasura de cornu ceruino.
Cecabre. i. genus vernicis.
Calendula. i. solsequia nra.
Chacrios. i. rosmarinus.
Cypereon. i. iunci radix.
Charaminon. i. cæpe.
Chareos. i. semen ferulæ.
Chaunalep. i. farina fabæ.
Cyparissus. i. cypressus.
Chestu. i. betonica.
Carpobalsamum, id est fructus balsami.
Colophonia, id est resina cupinata.
Chrysolachana. i. atriplex.
Caldanus. i. cicer erraticus.
Coccimella. i. prunella.
Coprus. i. sterc⁹, vel fimus.
Chylatricū. i. herba sanguinea, vel pes columbinus.
Chambris. i. brasia.
cyamus. i. faba.
Citysus, folia sūt diuretica.
Chirice. i. hordeum.
Chibria. i. sulphur.
Chrinon. i. lilium.
Chiromidion. i. cæpe.
cheuseudasu. i. cinnamomum.
Charasis. i. apium.
Chibu, i. canis.
Chine. i. chalbanum.
Chatria. i. cedia.
Demelacon, i. sanguis draconis.
Dehercit. elcheir. farina hordei.
Dulium belsem. i. balsamū.
cerisequalis, iuncus triangulatus, id est cyperi.
Diamerozi combustumid est beta.
Daphnidos. i. laurus.
Daphnęleō. i. oleū laurinū.
Diaplem. i. polypodium.
Diagridium. i. scammonea cocta.
Damecham, vel mulis erodar. cum. i. sang. draconis.
Dendrolibanum, rorismarinus idē est flos eius, libanotidos anthos, quo vtimur.
Dictamus similis est fraxino in foliis, & est quasi frutex. radice eius vtimur.
Daucus creticus, idest pastinaca domestica.
Diamolara. i. glandula.
Doronice. i. vernix.
Drys. i. quercus.
Darmi i. manipuli.
Dorcadis. i. capreolus.
Dipsia. i. fitticula.
Dinulla, vel dianulla: idest pulegium,
Dapace, vel lepruci dentis, id est lac crudum.
Dicea. i. herba vaccina.
Dragontea, i. asclepia.
Den. i. galla cruda.
Difitis, vel drifitis, ideſt, chamædryos.
Daphnis. i. laurus.
Diris. i. rubus.
Dicea. i. appollinaris.
Dictamen. i. propoleos.
Diacoregium, id est stercus caprinum.
Diacopna, vel diacopagia. i. cōfectio lactis, qđ ex lapidibus fluuialib. coquitur.
Diaxibon, i. cyperum.
Deptellium, id est, vlmus, vel bulbus.
Des. i. pulegium agreste.
Deptame. i. peucedanum.
Dauci semen. i. pastinacæ semen.
Diaquila. i. succus fænugręci.
Diasulful. i. piper longum.
Deeb i. aurum.
Digege. i. gallina.
Elenella. i. galanga.
Esbrium. i. flos saluiæ.
Epithymum, id est supra thymum.
Eupatorium, saluia agrestis
Elenium. i. enula.
Esula similis est minori tithymallo.
Enula hortulana, & campana differūt hortulana maior, & campana minor.
Epatica crescit in saxis; vt pulmonaria, & videtur, quasi fistula mēbranæ habens, foliis vtimur.
Elionos sponsa solis, solsequia, cichorea, intyba, idē est. foliis vtimur, & semine.
Eliga. i. arili vitis.
Elimon. i. apium.
Elilisachum. i. saluia.
Egiro. i. populus ardor.
Euiscus, id est bismalua, vel maluauiscus.
Eriscasicæ. i. gladiolus.
Eritrodum, vel citrodon, id est rubea, vnde tingitur.
Eptafilo. i. septem folia, vel plantago.
Erineus i. caprificus.
Erion. i. carica.
Epiricum. i. scopa, regia.
Eliadin rhodiom. i. ole. ros.
Elia. i. lana.
Erpyllon. i. serpyllum.
Emptidos. i. cardus.
Elcisima. i. plumbū vstum.
Esbrin. i. bryonia.
Erebētis, vel arbētis. i. cicer.
Eusciuum, i. semē oleastri.
Eliscapo. i. semen ilicis arboris.
Eucimus. i eruca.
Eradeæ. i. fisymbrium.
Eryngium. i. cētum capita.

Eru-

Eretuginis.i.faba hortenſis.
Erifilon.i. decliua, vel ruta.
Euchinus.i.erucinus, vel erutius.
Eriſto.i.chalcanthum.
Erice.i.* tamaricum.
Eleeſpleum.i. oleum vetus.
Elnus.i. lumbricus, vel parietaria.
Ergauicion.i. vngula caballina.
Eletes.i.oliua.
Eneſton.i.fœnum.
Elehine, vel elchidine, id eſt parietaria.
Erimon, ſemen lini.
Eeruzomō.i.cicer erraticus.
Eſopa cerotis.i. ſudor ouiū.
Epah.i.lana.
Etrageum.i.calx.
Elificum.i.lenticula.
Eucinas.i.lapar.
Erimicus.i. lumbricus.
Elinca.i.gladiolus.
Eoſmam, id eſt ſerpēs, vnde fit thetiaca.
Erugine cāpana. i. præſium de ramo.
Elimentos.i.cicer.
Erigo.i.grana ſolis.
Emadió i. ſanguis draconis.
Eturon.i.aphronitum.
Ericeparon. i. iuncus triangulatus.
Elbair.i.oua.
Etheum.i.allium.
Elmelle.i.ſal.
Elmia.i.cozumbrum.
Elmac.i.granum.
Egebel.i.mons.
Eliuben.i.caſeus.
Elebem.i.lac.
Eſemum.i.butyrum.

Fllis.i.capparis.
Flomus.i.tapſus,barbaſſus, cuius genera ſunt duo mas,& fœmina,
Fel terræ,febrifuga.i.centaurea minor.
Fufulabiat.i. piper nigrum.
Flos ſyriacus. i. flos maluæ.
Fiſalidos.i.filipendula.
Fu,valeriana,maturella,benedicta,idem eſt.
Fenūgrecū ſimile eſt melliloto, ſed tamen minores facit vaginas, & craſſius habet ſemen, quo vtimur.
Fenicularis, vel fœniculus. porcinus idem eſt, radice vtimur.
Fenda.i.amaraſca.
Flamula longā facit haſtam, vt volubilis rotundā, maſticata linguam comburit, & eſt ſimilis viti albæ, niſi quia non habet folia inciſa ſicut vitis alba.
Faſigallicum.i.celtica.
Fœnicus, idem dactylus, vel fœnitia.
Fędis.i.fœmina nini.
Frictis.i.reſina fricta.
Filtra,i.ilia.

Fifalidos.i.herba tuſcagia.
Fecor ideſt ſuccus.
Fuctial,i.peucedanum.
Feficon,i.folium.
Faſigallicus.i.elisfagus, vel ſalium.
Figia,i.fœniculus, vel marathrum.
Fœnice,i.palma.
Ficus.i.carica, vel cabdos.
Figos, vel figor.i.alga marina.
Floſgliſci.i.anticrocum.
Fila indica.i.pimpinella.
Filibon.i.geniſta.
Fubapirū.i.ſulphur viuum.
Fiſca ſolida.i.aliſcacabo, citrino, vel romphea, vel hipoſclium.
Fuful abati,i.piper album.
Feigel.i.ruta.
Fugil.i.radices.
Fuli.i.faba.
Flectios.i.pes columbinus.

Gallicorum cytoniæ.i. flos cytoniæ.
Gallia muſchata.i. trochiſci de muſcho confecti.
Gummi cedri.i. gummi iuniperi.
Glyconium.i.pulegium.
Goletia.i.origanum.
Gelena, vel cucurbita alexādrina.i.colocynthis.
Gryſolocanna.i.attiplex.
Giſareſtenos, vel bulbus.i. cera rubea,quæ in armenia reperitur.
Giſampinas, vel geſeſtarios. i.terra argentea.
Gliconſe.i.liquiritiæ.
Grandin ſimilis eſt in folijs hypericon: niſi quia maior eſt hypericon.
Garyophyllata i.fana mūdi.
Grana ſolis, milium ſolis, idem eſt.
Germion.i.fermentum.
Geſaſteria.i.creta.
Glicus.i.lappa.
Glaucia.i.chelidonia.
Gimpreti, ideſt, nielanthiū, vel nigella.
Gleuco.i.miſtum.
Gigniſci, vel glitis.i.rapa,vel ſinapis.
Glicolus.i pulegium.
Germō.i.llium, vel litius.
Glixis.i.policonia.
Grana armonia, ideſt ſtaphiſagria.
Gri.vel gli.i.balſamum.
Gigeatis.i.terra argentea.
Gagada, i.centaurea maior.
Glyquirryza, vel quirrhiza. i.radix,vel pęonia pontica.
Galanga i.fructus maris.
Gagatemos.i.iuſquiamus.
Gemotilis.i.mercurialis,vel parietaria.
Geris,vel gieris.i.iuiuba.
Geroboni.i.plantago.
Galatium.i.molla.
Gladiolus.i.ireos.

Gleueruitici.i.chelidonia.
Gętiana.i.anaglaica, vel comitialis.
Grudo ſperma,i.ſemēvrticę.
Gligidis ideſt,* penonia.
Gingidium, i.cereſolium.
Gilella, vel gilea.i.colocynthis.
Gali, ideſt muſtella.
Giaſinococa.i.baccæ lauri.
Gabentitem.i. tithymalum.
Girapiron.i.ſulphur.
Glis.i.terra tenax.
Gilis.i.lappa, vel animal.
Galgania.i.iunci radix.
Geromio.i. herba muſcata.
Gidio.i.atriplex.
Gineque.i.calx.
Geneti.i.pecora.
Gaxit,apium.

Herba ſancti petri, herba panis.
Herba ſancti Ioannis,herba perforata.
Herba ruſtica.i. roſa ſyluatica.
Helleborum albū,i.veratrū.
Helleborum nigrum,i.radicula hermodactyli, habet folia ſimilia naſſaco, & hēt cępulas,quibus vtimur.
Hypericon, ſcopa regia, idē eſt.
Hyrcina,ideſt retrahit, fœtet,vt hircus.
Hęc ſimilis ē matriſyluę, & dī iudaica,& folijs vtimur.
Hiſcus.i.viſcus.
Hydoribriū.i.aqua pluuialis
Horineo.i.caprificus.
Higirontas.i.ſenatium.
Hitigiū. i. cardus marinus, vel benedictus.
Hypericon, ideſt, cauda caballina.
Hyris, vel itheas.i.ſalis.
Hydargyros, ideſt, argentū viuum.
Hyncyprum.i.flos cypri.
Hybercum.i.maluauiſcum.
Helerodunia.i.roſa agreſtis.
Hieroboranum,ideſt, verbenaca,vel columbaria.
Hedioſmum.i.menta.
Hicatis, velgis.i.ſambucus.
Hicolitis melano. i. hedera nigra.
Hypocyſthis.i.ſuccus cuiuſdam herbæ, quæ naſcitur ad pedem herbæ caninæ.
Hygia.i.ſtyrax liquida.
Hidor,ideſt,aqua.
Hidrana i lambruſca.
Hienectus.i.ireos.
Hypoquiſtidos.
Hidoſcelium, oliſatiū, iella.
Hipericus, ideſt, ſalaſtium, vel herba ſanctæ Mariæ.
Hyoroceros, ideſt,argętum viuum.
Hypoſtaſis. i.nebula vrinæ.
Hithimum, i.capillaria.
Hirigerontas,i.ſenationes.
Hiſcidioniſio,i.ſerpillum.

Hiripoton.i. medulla ceruina.
Hipereos, ideſt, viſcogo de quercu, vel de qualibet arbore.
Hiperois,ideſt,cauda caballina.
Hydroargiros, i.argentum viuum.
Hydroleum, ideſt, oleū, qđ ſupernatant in balneis ſulphureis.
Hypericō herba ſancti Ioannis, herba perforata, ſcopa regia,triſcalamus, idē eſt,ſemine,& folijs vtimur.
Hifios purpureus. i. ad modum lazuli.
Hireos herba eſt habens radicem odoriferam, & florem inter album, & citrinum, tamen album radice vtimur.
Hartes, id eſt, cortex mali granati.
Herba pireſtam.ideſt, colūbaria.
Habel cariſtis.i. apij.ſemen.
Hiſcas.i.papauer.
Haruſca.i.mandragora.
Habellalu.i.* aniſum.
Humanus.i.cicer.
Hatis.i.lenticulæ.
Harahamen, ideſt, ſtercus columbarum.
Harabiail ideſt, ſtercus canum.
Haranuem,ideſt, ſtercus caprinum.
Haragane, ideſt, ſtercus pecorinum.
Huraheimar, ideſt, ſtercus aſininum.
Harafaras, ideſt, ſtercus caballinum.
Hāmilium,ideſt, ſuccus frumenti.
Hazir.i.porcus.
Hump.i.vua.
Haſel.i.mel.
Hal.i.acetum.

Iaſeos bardana,ideſt,lappa inuerſa,
Ianthis flos,ideſt,flos vuæ agreſtis.
Io.i.viola alba.
Iuſquiamus, caſilago, ſimphoriaca,* verutaria, canicularis,idem eſt.
Iarus,barba Aron,idem eſt. radice vtimur.
Ipolina creſones, creſentiones dunirem.
Iuſculi ſunt vermes terranei
Iraber, pes ciconiæ, idē eſt.
Idioſmium.i.menta.
Intyba.i.cichorea.
Iris illirica. i. liliū ſiluaticū.
Ipoquiſtidos,ideſt, ſuccus lanæ ouium.
Iocule.i.gutta aquæ piſinæ.
Idios.i.gladiolus.
Iſtiaſcorpus.i. ſemen ſalicis.
Icax.i.viſcum.

Igro-

* tamariſcus.
* panis.
* aniſum.
* Verutaria.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1011-9

Igropissa.i.pix liquida.
Iitringus.i.solatrum.
Ietupuldum.i.bis agrestis.
Inantes,i.flores, qui filio vocantur.
Inciscardo.i.coma leuistici.
Inantes.i.flos solificij.
Iusir.i.opopanacum.
Iemar.i. pressium de aceto.
Ierebaterio.i.sanguinaria.
Iatus.i.flos rorismarini.
Iorbemel, idest, vinum cum melle.
Indicum, idest, opium thebaicum.
Illebur.i.terebintina.
Iuniper.i.zenecuer.
Iris illyrica, genus gladioli, est, cuius radice vtimur.
Incepta a K. requirantur in litera C.

LApis iudaicus, id est, lapis agapis.
Lapis lyncis, sit de vrina lupi ceruini.
Laliagus saluia agrestis floribus, & folijs vtimur.
Lapis magnetis.i.gyro, vel calaminaris.
Lepidos lyncis, idest, battitura æris.
Lycosperma.i.semen saxifragiæ, vel grana solis.
Lempreneas, arsenicum, i. auripigmentum.
Leporina priascus.i. satyrion.
Lithodæmon. i. lapis niger, qui de India venit.
Leótapodion.i. planta leonis, florem habet rubeum.
Laureola, alipiados, angula semen eius cocognidium; consimilis lauro in solijs, et cortice, semine vtimur.
Lathyrides.i. catapuntia, vel semen eius genus ciceris.
Labula, id est, genus tithymali maioris, cuius lac expellit serpentes.
Lactuca domestica solijs, & semine vtimur.
Lactuca agrestis, vel acetosa lamp.quosdam.
Leuisticci, semine vtimur.
Leuisticum agreste, arbor.
Laurus.i.daphnis, tamē dāphne.i.eius baccæ,& daphnoleum.
Lingua ceruina, scolopendria, splenetica: idem est.
Laprum veneris, cardo similis, sed profundius incisum pungens, eo vtimur.
Lappa caprina, similis vngulæ caprinæ in solijs, sed tū folia eius multa minora.
Lapa inuersa.i.bardana.
Leucopiper, album piper, inde leucophantia.i. de albo flore facta.
Lana succida. i. mollificata, & ab animali recenter edu cta.
Libarnotis.i.rotmarinus.
Linozostis.i.mercurialis.
Lebeumarios.i.thus masculum.
Libanos mannæ, id est puluis thuris masculi.
Linichitis.i.gladiolus.
Lecopulgubrium, idest lacher, vel saluia.
Liptotaria.i.lenta febris.
Littidos, idest, cucumer amarus.
Leuticyprino.i.violæ.
Lithargyrū.i. spuma argēti.
Lapa.i.menta.
Linotesagria.i. mercurialis.
Licon.i.pulegium.
Leuce.i.arbor populus.
Leuttisma i.castanea.
Lapatium.i.rumex.
Libana.i.lagana.
Liris.i.aueū.
Lobia.i.phaseolus.
Lagus.i.lepos.
Lotus.i.trifolium.
Leucocugio, vel leucochino.i.viola alba.
Litron.i.vitrum.
Lyncin.i limus.de petra.
Liuus.i.panicum.
Lirono.i.verbena.
Lignstum.i.cyprum.
Laperum.i.iuncirradix.
Lappara.i. capparina herba.
Lamolea.i.cardus.
Liamus.i.faba.
Lichyalepra.i.farina fabæ.
Leuben.i.libanum.
Libti.i.rapa.

MVmia.i. collectio specierū, quę inueniuntur in sepulchris mortuorum.
Malabatrum.i.folium albū, vel nigrum.
Mabathematicum.i. succus cauliculi agrestis.
Marmis.i.oliganum minutum.
Milium solis, vel grana solis. i.cauda pecorina.
Melissophali.i.venter apis.
Melilotum, corona regis.i. pratelis.
Mul fœnugræcum agreste.
Malua syriaca, molachia, idest, flos.
Meuis syriacus fo.flo.& radi.vtimur.
Melissa, idest, melago, vel cetraria.
Meu.i.fistur, vel finoni radix, radice vtimur.
Millefolium, anthrolia, supercilium veneris, idem est, folijs vtimur.
Musciata maior facit ac. sed redolet.
Matisilio.i.faba lupina, ferè similis est ellebori nigri.
Mādragora similis est consolidæ maiori in solijs, nisi quia mandragora habet crassiora folia, & spissiora, & quasi pungentia.
Morgellina domestica albos facit flores.
Morgellina syluestris rubeos.
Myrice.i.ginisia.
Miconis.i,papaueris.
Melidria.i.plumbū vtum.
Matrisylua, periclymenō caprifolium, idem est.
Macropiper,i.longū piper.
Melanopiper, idest, nigrum piper.
Mella.i.cholera nigra.
Macedonicum. i. petroselinum,alexandrium.
Mirtilli.i.semen myrtæ.
Melanticum.i.syluestre.
Melagina.i.mollificatiuū.
Melatica.i.calefactiua.
Malsanib.i.debilitatio.
Marathrum.i.fœniculum.
Mēstrua.i. fluxus sanguinis.
Micon niger, i.papauer.hortense.
Molochia.i.malua.
Menaphilos.i. tragacanthū.
Melbellacum, idest, lingua ceruina.
Mellalia.i.nigella.
Melanos.i.serpyllū.malues.
Melacinagtia.i. apisto, vel malua agrestis.
Mzcula,i.papauer agreste.
Martion.i.millefolium.
Menino.i.oleaster.
Mussie.i.myrrhæ folia.
Mastichia.i.alba.
Myrticus.i.folia ferulæ.
Militum.i.siuapis.
Menanachus, idest, semen de men.
Minthe.i.nepita.
Melechei.i.malus.
Molipclotum.i. fex argenti, vel plumbum vstum.
Mis,i.mus,vel muschus.
Macer.i.cortex maligranati.
Miscores.i.caniculares.
Matō.i. catapula fœnugręci, quæ conficitur cum le.lini.
Mirum.i.formica.
Melicon.i.fraxinus.
Melandrus.i.forbus.
Melisse.i.apis.
Moiosox.i.glix.
Marrubium.
Melimion.i.sisymbrium.
Muzungi.i.lilu.
Miliatrum.i.sinapi.
Mi Koitorgo.i. sanguis hircinus.
Miltodagrum.i. sanguis draconis.
Mellicratum, idest, mel, & vinum.
Mirpotilon.i.millefolium.
Maxibatrū.i.cauda porcina.
Melanthis, i.mel de apibus,
Mistinci.i.solium.
Magnetis i.calamita.
Maclonis.i.artemisia.
Mezere.i.ruta.
Muriula.i.ameos.
Mecio.i.lenticula.
Mialos.i.violas.
Macellus.i.antophalus.
Mulchul.i. bdellium secundum saracænos.

NEnuphar, idest, flos nymphææ.
Nux indica. i. magna, quæ ab india venit.
Nux vomica.i.castaneola indica.
Nux moristica, vel caris mysristicus.i.nux muschata.
Napeum.i.sinapis.
Narcissus similis est petrosi. in solijs semine vtimur.
Nacurcium, semen eius cardamomum quo vtimur.
Nitrum.i.sal gemmæ.
Nausea. i. subuersio stomachi cū voluntate vomendi.
Nardostachyon:spica nigra.
Nesia.i.centaurea.
Nixa.i.cerasa mirara, & sic
Nepita.i.calamenthum.
Nartus.i.ferula.
Nardus celtica.i. saliunca, vel spica celtica.
Narca.i. botria saliunca ulsassag.
Nycticorax.i.bubo auis.
Niceris.i.vespertilio.
Nar.i.focus arditus.
Nanorachi.i.picalum cuius se.est se.apij. & sapor,vt piper.
Nixa.i.caria, vel putredo ligni.
Nascades.i.armoniacum.
Nici flos.i.betonica.
Nebia.i.vinum.
Nepta, i.sulphur, vel oliarum cum amurca sua, vel herba pilosa, quæ nascitur in campis,vel quedam confectio.

OXyacāthū.i.berberis.
Oxaicitronilli,i.succi trianguli.
Oposcitum, vel osel.i.gummi hederæ.
Opobalsamum,ideſt succus balsami
Orobbani lenici,i.lacta.
Oxyphœnicon,vel phœnicia iud.i.tamarindi.
Ozimum,i.basilicon.
Oxireum,i.forteacetum.
Oxinudi similis est filici.
Oculus Christi, similis est oculo consulis, sed habet latiora folia iusta stipitem, & superius rotunda. & habet florem citrinum:
Origanum,i.golena similis est calamēthos,sed calamenthum habet folia pilosa,folijs vtimur.
Oculus consulis similis est menthastro.
Opos,i.succus.
Olibanum,i thus.
Optamicū, i.sternutatoriū.
Opthopnea,i.rectus anhelitus, vel orthopnia. quando tantum

tantum aerem sumit quantum emittit, cum difficultate tamen.
Opium.i.lac papaueris.
Origanum.i.opopanacum.
* Omphacium. * Omsontium.i.mustũ vuæ amaræ.
Opompyrsinæ,ideſt,succus myrtæ.
Oxys.i.acetum syluaticum.
Onichas.i.diagridium.
Orhodis.i.rosa canina.
Osea.i.oliua.
Opium oxycanium.i.laser, vel ochulaos marinus.
Opium indicium. i. odore graue.
Odicus.i ebulus.
Onicos.i.vngula.
Oleum omphacinum, ideſt viride, vel quod germiale dicitur.
Oleum succinum.i.liliacũ.
Osis.i.agnus.
Oleum succinum, de cucumere agresti.
Oleum myrtinum de floribus vuarum.
Oleum misinũ.i.miliatium vel myrtinum.
Opopanace, i.succus panacis.
Orimus, vel oriza, ideſt, simila hordei.
Oriona.i.aurum.
Oxyrhodonum. i. acetum, & oleum rosaceum.
Omphacum mellis. i. mustum vuæ amaræ,& mel.
Ocrodis.i.serum de lacte.
Opium thebaicũ.i.lasaerti.
Oleum succinũ.i.quirilionfacus.
Olisatrum.i. petroselinum. macedonicum.
Oxymilium.i.ceruſſa.
Otridiriana.i.matrisylua.
Olenga.i.galanga.
Oxamiũ, i.acetũ cum sale.
Oxysacchara. i. acetum cũ zuccharo.
POmpholicon.i.battitura ferri,vel fuligo de fornace æris.
Peristereon.i.verbena.
Periclymenõ, i.matrisylua.
Percenotidos.i.mercurialis.
Perdiacratos, vitreola parietaria.i.herba mirabilis.
Pistacia sunt fructus,qui veniunt de Damasco.
Piganum, semen rutæ agrestis:idem est.
Propoleum.i.cera alba.
Pentaphylon.i. quinque folium.
Prasium.i.marrubiũ albũ.
Prasium viride.i.flos æris.
Paucedanum , fœniculum agreste, cauda porcina, & masmarum idem est.
Proserpinaca,polygonia, cẽtinodia,& corrigiola,idem est.
Pelios , i. polium montanũ.
Pepones.i.melones.
pfinthij.i.ceruſſa.
Platocyminũ, i.mõtanum.
Psiseleos,semine vtimur.
Policaria minor, similis est maiori in folijs multum redolet,& folijs vtimur.
Panfilogo.i.barbassus.
Pimpinella, & scopastella, idem est.
Planta Christi, guttas facit nigras in folijs, quam quidam dicunt satyrion esse, & non est.
Polium montanum est odoriferum, & est similis canu scellæ,nisi quia spissiora folia,habet, & diuretica,quibus vtimur.
Pilusella, pilos habet in folijs.
Polypodiũ.i. felicula.dulcemula.radice vtimur.
pulmonaria ẽ minuta versa.
Papauer album , semen eius codium,quo vtimur.
papauer rufum.
Papauer nigrum , vnde fit diacodion.
Pes milui similis est iaro in folijs, nisi quia iarus habet cornuta folia,& pes miluiuaria.
Prouanca, & timeca idẽ est.
Pulegium.i.gliconium.
Pes columbinus, i.speragia.
Pes milui.i.cerrach.
Portulaca, andragnus; pes pulli; idem est.
Pẽtadactylus, custos horti.
Propolis, i.fauus sine cera.
Panax.i.herba, quæ fecit opopanacum.
Peroti auricularis.
Pituitas.i.lippitudo.
paganũ,ruta agion,idem est.
Parotides, malũ circa aures.
Periclymenon , matrisylua auenula, idem est.
Porrum.i.sectiuum.
Propte.i.nymphæa.
Polytricum.i.adiantum.
pepen.i.papauos.
Polygonia.i sanguinaria.
Psylion.i.policaria.
Panacofriza . i. ferula agrestis, vel panacus.
Penetebon.i.pœonia.
Perdicaber,parietaria.
Pẽonigratum. i. chelidonia.
Pisaria.i.pix liquida.
Pentea.i.silex, petris nascitur, vel perion.
Paragilon,i.balanum, vel myrobalanum.
parumallus.i.granatum.
personatia.i.bardanum.
Palurius.i. pampinus.
Pedicularis.i. staphisagria.
Pyruregium.i hypericon.
polytria.i.capillus veneris.
Pfaxara.i.pix dura.
Piponagrafi.i.colocynthis.
Pentalon.i.balactheos.
Pfidia.i.flos mali granati domestici, vel alia arbor.
Ponadratia.i.aristolo.
Pitogoni radix.i.tutæ.
Palla.i.geneſtella radix.
Prasi.i.succus porri.
Poneide.i.rosata.
parteticon.i.artemisia.
Profunluagos, i. fominus, vel balsamum.
Parasioruia.i.enu. campana vel alia arbor.
Plantago.i.arnogloſſa.
Pisa.i.pix vlcera virginis.
Psopus.i.personatia, vel dardanum,vel mellifolium.
Piperapum.i.acorum.
Plumideria.i.elleborum.
Picula.i.resina pini.
QVercula maior, ideſt, chamæpithys.
Quiamus.i.faba.
Quercula minor, id est chamędrys.
Quinque neruia . i. lanceola
Quinorapi.i.nuclei pini.
Quirica: hasta tribuli mari.
Quiporodani.i.rosa canina.
Quasa.i.aqua.
Quiamos.i.syla.
Quiricus.i.semen lini.
Quiagulos.i.coagulum.
Qualnuties.i lac.
Quicomiñ.i.pulegium.
Quelanea.i.iusquiamus.
Quiconus.i.papauer.
Quoroto.i.cucumer.
Quartila. i.lactula.
Quilionsagus . i. oleum sicyonum.
Quion.i.trianguius, vel iunci radix.
ROmeon.i. raphanum. Radix cuiſci.i. althæa.
Ramicedri.i. iuniperi lignũ.
Rhãnus.i.spica alba, vel benedicta.
Rhodoxyron.i. oleum rosatum,& acetum.
Ros syriacus.i.flos omni.vel nucis syluaticæ similis est rosæ.
Rosa, semẽ eius anthera, eis vtimur.
Roraſtrum, folia habet, vt viticella, sed vndique pungentia.
Rosmarinus , flos eius anthos.
Robella, quasi pisa viridis.
Rapistrum,ideſt, ammonia cum.
Rhagadia.i.scissura.
Raphanus.i.radix cutica:
Radicula.i.limaria,vel struthius.
Rira.i.radix.
Rhodonsyron.i. rosa sicca.
Resina i.gummi abietis.
Rheupõticum,i. barbarum.
* Rufus.i.celsus.
Resina pina.i.picula.
Rhodus, vel rhodia . i. cortex.maligranati.
Rapa.i.gongelida.
Rosmarinus.i.libanotidos.
Resina terebinthina, ideſt, gumma.
Rhodon.i.rosa.
Raticus.i.anethum.
Rubicam.i.sinopidem.
Rhodolæon.i. oleum roseũ.
Ryquihytia. i. herba dulcis.
Rhodostagma,ideſt,aqua rosata.
Regia.i.cauda caballina.
Radiatum.iusquiamum.
Rasia.i.aristolis, vel marrubium.
Risanapanaces,ideſt,peucedanum.
Racceuece.i.fęniculum.
Ramilla.i.camilla.
Reatis.i.petroselinum.
Rumex.i.lapacium acutũ.
Radiolus.i.ireos.
Rsalacanna . i. capitellũ,vnde sapo fit.
Ragarius.i.grana solis.
Racardus.i. cardamomum.
Rhodonogyra , vel ran. ideſt,rosa.
Ralba,agrestis.
SLetio.i.pes columbinus.
Saliunca. i. spica celtica.
Sampsuchus, amaracus,vel sperma.i.maiorana.
Secacul.i.eringium.
Strobilæa.i.pinea.
Stuma.i.caulis agrestis crassæ cæpæ.
Semẽ bulbi.i. semen domesticæ,& crassæ cæpæ.
* Secca.i.hyssopus. * Scha.
Scordeon.i.allium agreſte.
Staphisagria, herba pedicularis.i.caputpurgium.
Siſtrum, vel anethum agreſte,ideſt meu.
Stypterea.i.alumen.
Sinonum.i.petroselinum agreſte.
Smyris,quidam lapis.
Sandaracha, quoddã genus vernicis.
Sepremer.i.sagapenum.
Sebanum. i. semen apij, vel semen lini.
Simbra,i.saturegia.
Stæchados barba. i. polium marinum.
Sandychus,est cõfectio,quædam.
Smitne basilicor.i.myrca.
Splemon.i.scolopendria.
Stagni rotũdus,ideſt absynthium nigrum.
Satyrion.i.priapiscus,vel testiculi leporis.
Saphisalidos.i pastinaca.
Sticide sagria: idem est cucumer agrestis.
Sicaros.i.sisymbrium.
Stilla.i.bulbus,
Sambuci medianus cortex vocatur, & quandoq; cortice, & radine vtimur. Rubus.

Scana-

Scanapis,flos eius anthos
Senarō, cardus benedictus, & carduncellus. idem est.
Scrifola habet folia lucida, & pinguia tota vtimur.
Sigillū S. Mariæ facit hastā rectam, & aliquantulū longā,& altam,& folia rara,& aspera, radice vtimur.
Sigillū Salomonis facit hastā flexam in arcu, & multa folia sursum trahētia, & flores albos plures, sub arcu hastæ suæ deorsum trahētes,se. & radice vtimur.
Spōdallidon, radice vtimur similis est sinono,sed rotūdiora habet folia, sinonū, & acutiora, & lucidiora magis astipite remota semen eius vt semen petroselinum.
Scrophularia quasi lactucela habens testiculos.
Serpyllus. i. saturegia agrestis,herba vtimur.
Symphytum,consolida maior anagallicum, idem est. radice vtimur.
Scilla.i.cepa maior.
Spathula fœtida,spathula salubris,idem est.
Sisymbrium. i.balsamita aquatica, vel absynthium ponticum.
Semperuiua i.aizoon.
Scariola, endiuia, trosisma idē est, folijs, & radicibus vtimur.
Sponsa solis,eliotropia, solsequia, cichorea, intyba, idē est, folijs, & semine vtimur.
Sinape agrestis habet lata folia,& rotunda.
Sauina.i.bratheos.
Sētis.i.rubus, qui facit mora.
Sambucus arbor similis est degaleæ in folijs.
Sariosoas.i.sarcocolla.
Saponaria, burit, herba fullonis,idem est.
Saliunca.i.spica celtica.
Styrax liquida.i.sagia.
Stobylia.i.semen pineæ.
Siccides phu.idest cucumer agrestis.
Sinopide.i.terra rubea.
Samum. i.fructus iuniperi.
Siccidos.i.galla asiana.
Squibala.i.dura stercora.
Simila.i.folia, vel medium furfur.
Semicupimen.i.*thymamedia.
Sisclios.i.filer montanus.
Sterione.i.gallia.
Styracos.i.storax
Sileo.i.policaria.
Solouinsia,cidamum.
Scisaphora.i. cōtra oriētalis.
Sandyx. i. auripigmentum.
Scimus.i.lentiscus.
Symphonica,iusquiamꝰ cacularis, larrecula idem est.
Silsui.i.garyophyllus.
Scatumcellus. i. vmbilicus veneris.
Scorsilidos.i.resina, vel corces.
Spedace.i.cerussa.
Sycaminum.i.celsa mora.
Sarcocolla.i.agrimonia.
Sendaminum.i.acrifolium.
Senacis.i.spica celtica.
Scarade. i.saluia.
Scura.i.lacerta.
Scolopendria. i. lingua ceruina.
Sepetos.i.bacca lauri.
Sisama.i.semē papaueris, agrestis, sisama etiam sunt, quædā grana tragacanthi.
Spagnum.i.saluia.
Sisamus. i. pastillos, vel semen balsami.
Scarius.i.ficus.
Spaltea.i.palma.
Spondogos.i lanugo, quæ in rosa syluatica solet esse.
Syla.i.cerasa.
Silomachar.i.radix,vel cortex cerasi.
Sysipium.i.cyprium.
Sui.i.sinapis.
Sale i.auena.
Scupio ferrigena.i. petra argenti.
Staphenanice.i.succus papaueris.
Scala.i.casta.
Salpadatie.i aphronitrum.
Scalacadrene.i.sal lucidum.
Sapa.i.mistum coctum.
Sanfica.i.basilicon.
Sacrapax.i.attriplices.
Seldaco.i.tris irica.
Sinon elauer.i agrimonia.
Sumbul.i.spica.
Sabar.i.aloe.
Sota.i.iunci radix.
Sisan.i.ireos.
Seris.i.sarcocolla.
Sumac.i.macer.
Stargil.i.cytonia.
Simbersebet.i.alumen.
Sedenegi.i. *blattæ bisaniæ.

Tibaiarum.i.sulphur viuum.
Trochisci. idest rotunda cōfectio.
Thus.i.olibanum longum.
Tuniana.i.cozumbrum.
Trifolij semen, i. trifolium acutum.
Terra sigillis, i.argilla, vel creta.
Cesapium.i.sinapis alba.
Trozuua, vel endiuia,i.scariola.
Turiones.i.summitates.
Trifagus. i.trifolium acutū.
Trigon. i.sonum gutturis.
Thora,vt toxicum valet.
Tymbra.i.saturegia.
Tapsus masculus. i.flosnus. folijs vtimur.
Tibuel fibri. i.sœnu grœcum.
Tribula.i.laccinder.
Trianneti.i.petroselinum.
Tridax.i.lactuca.
Tithymalus.i.galaties.
Tēcandestra.i.pyrethrum.
Teruncon.i.pentaphylon.
Trissago maior, idest chamędrys.
Trusagnire, id est surfur super ignem.
Traisenocum. i. chamæmelum.
Tridica agria, idest lactuca syluatica.
Thapsia, succus ferulæ.
Tetigra.i.tribulus.
Tobir.i.rosmarinus.
Tathides.i.artemisia.
Tergio.i.filex.
Troicutes.i.betonica.
Trisasice.i.gladiolus.
Tronecaria.i.peristereon.
Tertis. i. orobus, vel cicercula.
Torobos i.aqua lactis.
Taras.i.aqua marina.
Taitarum.i.greupa.
Tacumo.i.ebulus.
Tecanti.i.euphorbium.
Torta rubea, id est bolus armenicus.
Tici.i.sulphur.
*Teremerbin.i.manna.

Vvlga, id est asara baccara.
Vnsar.i.cinaprium, vel minium.
Virgia.i.lilium.
Viola, floribus & folijs vtimur.
Vua lupina.i.striguum.
Vmbilicus veneris, corylidones.
Vscatūcelli, cymbalaria,idē est,folijs vtimur.
Ventimaior.i.anagal.
Ventimedia.i.bugia.
Ventiminor, idest consolida minor.
Vermicularis maior retrosellit idem est.
Vermicularis minor similis est ei; herba vtimur.
Virga pastoris.i.lupi pect.
Verminaca.i.militaris.
Veche.i.vitreola quam equi comedunt.
Vngula.i.pes leonis,quæ dr Vngula caballina.
Vnsarion.i.flos vitis.
Varus.i.mora syluatica.
Victoria policó. i. bugloss.
Vitumen.i.sulphur iudaicū.
Velixtratum.i.petroselinū.
Vlixarū. i.lilium virginale.
Vtridos.i.lac,quod vrinæ simile est.
Vzvfut.i.sinopide.

Xylotaria. i. lignū cornutum,vel siliquua.
Xilobalsamum.i.lignū balsami.
Xili.i.lignum.
Xilonacor.i.cortex celsi.
Xyloaloes.i.lignum aloes.
Xylomyrrha, id est lignum myrrhæ.
Xia.i.senationes.
Xilia.i.cassia.
Xisymbrium.i.balsamita.
Xilinon.i apium.
Xixia.i.vnguenta.
Inchoata ab y. in litteris. H.& I.requirantur.

Zvccharum.i.psyllium.
Zonamon, id est semp viua.
Zomus.i.fermentum.
Zucchozaria, id est agnus castus,vel salices marini.
Zema i.succus.
Zizania.i.lolium.
Zion.i.semper viua.
Zinirna.i.myrrha.
Zyperi.i.galla.
Zogi.i.forcipes.
Zambacca, idest rara vnde, oleum fit flos eius albus, & odorifer.
Zastra.i. crocus orientalis. * terebin.
Zeuma.i.polygonia, vel cētinodia.
Zingiber.i.radix zingi. vel pyrethri.
Zauco. i.argentum viuum.
Zarma.i.auripigmentum.
Zerte.i.oleum.
Zertceria. i.oleum laurinū.
Zerte ecliri,id est oleum lenticinum.
Zalbe.i.orobus, vel cicercula.
Ziginaria, idest prasium rauinum. * blatta byzantia.

Finis Antidotarij Nicolai, & quorundam aliorum Tractatuum.

Liber

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1014-7
DFG

LIBER SERVITORIS, IDEST liber 27. Bulchasim benaberazerin, translatus à Simone Ianuensi interprete Abraham Iudæo Tortuosiensi.

DIxit Aggregator huius operis. Postquam ego collegi librũ hũc magnũ in medicinis cõpositis, qui est liber magni iuuamenti, quẽ nominauit librum Seruitorem, & cõpleuit libros suos omnes, secundum voluntatem meam inueni in multis medicinis compositis libri huius, medicinas multas simplices, quæ indigent præparatione ante horã necessitatis magnæ earum. Quemadmodum succos exprimere, & medicinas comburere, abluere, & conficere aliquas ex eis, & discernere ex eis, quæ bona sunt, & quæ non bona, & alia secundum hanc formam. Prætuli igitur aggregare omne, qd est necessarium in hoc secundũ rememorationem meã, & ordinaui hunc librum in tres tractatus.

Propositũ. Auctoris.

B

Primus eorum est de præparatione lapidum, & mineralium solum, & de ablutione eorum, & de adustione, & confectione eorum. sicut est marchesita, & atramentum, & chalcanthum, & colcothar, & species aluminũ, & species salis, & plumbum, & ferrum, & æs, & cohol, & scoria argenti, & scoria auri, & est de ablutione thutiæ, & calcis, & est de sublimatione argenti viui, & arsenici, & de medicinis pertratis. idest psilotris, & de operatione medicinarum acutarum, & de operatione zenzifur, & de præparatione istorum omnium, & de declaratione scientiæ iuuamentorum istorum omnium.

Tractatus secundus est de præparatione radicũ plantarum, & de operatione expressionis succorũ earum, & qualiter extrahuntur mucilagines, & cortices seminum. & medullæ seminum, & de ablutione olei, & de præparatione fecis eius, & de ablutione aceti, & decolatione facis eius, & de operatione aceti scillitici, & de destillatione aquæ ipsius scillæ, & de assatione ipsius, & de

C

destillatione aquæ camphoræ, & de operatione amyli ex frumento, & de hordeo, & filigine, & de ablutione coralli, & charabe, & de operatione medicinarum acutarum, & laxatiuarum, sicut est scammonea, & coloquintida, turbith, & mezereon, & anacardi, & scebram id est esula, & species eius. Et ad sciendum tempus, quo debent colligi herbæ necessariæ reseruationi, & qualiter debent seruari, quę colliguntur ex radicibus, & floribus, & oleis eorum, & similibus.

Tertius est de præparatione medicinarũ sumptarum ex animalibus, sicut de adustione cõchilium, & ostracorum, & cornuum, & solearũ, & vnguium, & ossium, & de adustione corticum ouorum, & de adustione setæ, & de adustione sartam id est scorpionum, & cancrorum, & thriorum, & leporum, & vespertilionum, & hirundinum, & de modo colligendi sanguinem ex animalibus viuentibus, & de candidatione ceræ, & confectione vrinæ infantium, & qualiter fit gluteu ex corijs, & qualiter colliguntur sella, & exiccantur ad necessitatem alcohol, & de bona cognitione istorum omnium, quæ sunt bona, & quæ non bona ex eis.

TRACTATVS PRIMVS CAPITVLI primi de ablutione lithargyrii, & adustione eius, & electione boni ex eo.

EST de primo tractatu est modus ablutionis lithargyrij, & de adustione ipsius, & electione boni, & non boni ex eo. Species igitur lithargyrij multæ sunt, quia quædam species eius est quæ fit ex plumbo, & quædam fit ex argento; & quædam ex auro, & quædam ex eis est nigri coloris, & quædam aurei, quæ quidem melior est cæteris. Nam vnguenta, quæ fiunt ex lithargyrio declinant ad albedinem, & sunt nobilissimæ bonitatis, sed si lithargyrium fuerit nigrum, aut habens in se aliquid plumbi, erit vnguentum, quod fiet ex eo nigrum, & turpe. Si ergo volueris ipsum abluere, & dealbare, necesse est, quod eligas id, quod habet colorem auri, & quod sit graue, & mundum a plumbo, & frãgas idem in frusta quantitatis fabæ, & accipias quantitatem ex eo, quã volueris, & pone in olla rudi, & proijcias super idem aquam, & ponas super id de frumento bono, & purgato quantitatem quandam, & accipias de hordeo pugillum vnum, & liga eum in panno lineo nouo subtili, & suspendas eum ligatum in orificio ollæ intra ipsam, & facias feruere, donec crepet hordeum, deinde auferas ollam ab igne; & ponas id, quod est in olla in patua parapside munda, & proijcias frumentum, & funde super lithargyrium aliam aquam, & ablue ipsum fricando manibus fortiter postea dimitte siccari; deinde accipe, & tere ipsum, & proijce super ipsum aquam calidam, & agita ipsum, & dimitte, quod resideat, & abijce aquã, & iterum

D

desicca, vt prius, & facias, hoc desiccando, terendo, & abluendo tamdiu, quod subtilietur, & dissoluatur in aqua; deinde expecta, quod resideat, & clarificetur aqua, & abijce ipsam, & tere quotidie sæpe in die, & in vesperis pone super eam aquam aliam, & dimitte per horã vnã, & cola, & facias hoc totum ter in die; quinque dieb. continuis; post hoc proijce super duas lib. ex eo drac. 2. salis gemmæ, & infunde super ipsum aquam aliam, & quando fit album pone super ipsum aquam calidam, & facias secundum, quod fecisti prius tamdiu, quòd nihil remaneat in eo salsedinis, & postea dimitte desiccari in Sole, mouendo ipsum sæpe, donec exiccetur tota humiditas; deinde repone, & serua.

Alius modus.

Accipe de lithargyrio lib. 2. & tere bene; deinde accipe de sale gemma nigra lib. 6. & misce cum lithargyrio, & pone in olla rudi, & proijce super ipsum tantum aquæ quod cooperiatur, & agita tota die mane, & sero; & si aqua videbitur minui, adde paulatim; & fac id triginta diebus, agitando, vt dictum est, ne coaguletur, & petrificetur, & post 30. dies abijce agitando paulatim, deinde pone ipsum in mortario, & tere, & postmodum proijce ipsum in paropside terrea mũda, & proijce super ipsum aquam, & agita cum manu motione forti, & dimitte donec resideat, & abijce illam aquam, & superfunde aliam aquam, & facias hoc, quousque salsedo tota recedat. Postea dimitte ferè exiccari, & informa trochiscos; & fine eos siccari, & serua in vase plumbeo.

Modus alius.

Frange lithargyrium in frusta quantitatis fabæ, & pone ipsum intra stomachum apri, & fac tandiu feruere in aqua, donec stomachus coquatur; deinde extrahe ipsum a stomacho, & pone cum eo de sale quantitatem, quæ sufficiat, & tere, & laua, sicut dictum est superius.

Alius modus.

Et sunt qui accipiunt lithargyrij quantitatem lib. i. & miscent cum eo tantundem salis, & ponunt super ipsum aquam, & terunt in sole, & mutant aquam vna vice post aliam, quousq; albescat. Et aliter, accipe quantitatem lithargyrij, & inuolue in coto albo, & pone in olla fictili, & pone desuper ipsum aquam, & accipe fabas recentes, vel nouas pugillum vnum, & pone desuper, & permitte tandiu bullire quousq; fabæ crepuerint, & totum nigrificarum sit; & tũc proijce ab olla, & inuolue in coto alio: & superpone aliam aquam claram, ponendo alias fabas, vt prius, & coque iterum, vt fecisti; & facias hoc ter, vel amplius quousq; cotũ nõ tingatur, & post pone ipsum in vase aliquo, & pone super omnes octuaginta drachmas ex eo salis nitri quantitatem lib. i. tere simul, & iterum superpone de sale nitro albo fortis albedinis drachmas quadraginta, postquam sal nitrum prius dissolueris in aqua, & tere bene, donec albescat magna albedine; deinde pone in vase terreo latum habente orificium, & superpone aquam multam, & agita, & dimitte, donec resideat, et aqua clarescat, & abijce ipsum, & iterum pone aliam aquam, & fac sic, donec aqua dulcescat, & nihil remaneat

neat ſalſedinis. In fine vero cola aquam, & pone in olla terrea noua vitreata in Sole quadraginta dieb. in æſtate, & poſt quadraginta dies, quando erit deſiccatũ, vtere eo.

Alius modus.

Accipe lithargyrij boni aurei partem, & tere bene, & pone ſuper eum de ſale communi partes duas, & pone ſuper eum quantitatem aquæ, qua cooperiatur, & ſuperet circiter quatuor digitos: & dimitte in vaſe ſeptem diebus, & miſce omni die bis, & poſt ſeptem dies proijce aquam, & pone aliam aquam, & muta aquam illam quotidie vſq; ad finẽ quadraginta dierum. Tunc enim aqua dulcificabitur, & lithargyrium dealbabitur, ſicut ceruſa, & fac trochiſcos, & ſerua, & tere.

Combuſtio lithargyrij.

Accipe lithargyrium, & frange fruſtatim ad quantitatem nucis, & pone ſuper prunas ſufflando cum folle fabrorum, donec fiat ſicut ignis, deinde extrahe ab igne, & ſine infrigidari, & abſterge ipſum a putredine. Alij vero qñ extrahunt ipſum ab igne, extinguunt eum in aceto, vel in vino, & iterum ponunt in igne, & ſic faciũt tertio, & etiam pluries extinguendo, & poſtea abſtergunt.

Modus operationis ceruſſæ, & ablutionis, & electionis ipſius, & quæ eſt bona, & quæ non.

Modus faciendi ceruſſam ſicut fit in Hiſpania, eſt, vt accipias vas magnum terræ habens orificiũ latius fundo eius; & ponas eũ in domo obſcura plena fimo pecorum, & ſit remota a vento, & ſit domus ſtricta, & ſepeli duas partes vaſis in illo fimo; & pone in fundo vaſis parũ aceti boni veteſti cum fæce ſua, & ſuper acetũ pone iterum de vua bona, & bene matura, quod attingat vſq; ad medium vaſis, vel minus parumper. Et caue ab vua nigra, ne ceruſſa deſtruatur, & poſtea accipe pannum craſſum de lana, vel de pilo, cuius forma rotunda formetur ad menſuram orificij vaſis, & fac in ipſo panno triginta, vel quadraginta foramina, vel plus, vel minus ſecũdum quantitatem orificij vaſis; & ſuſpende in vnoquoq; forane panni filum vnum craſſum, & forte, & in capitibus filorum liga laminas plumbi vnicuiq; filo laminã vnam, & longitudo vniuſcuiuſq; laminæ ſit duarum partium palmi vnius, & latitudo vuiuſcuiuſq; ſit tertia pars palmi. Et ſpiſſitudo earum ſit ſicut craſſitudo digiti, vel circa illud: & ſuſpende laminas in vaſe longe ab vuis circa mẽſuram trium digitorum; deinde cooperias vas aliquo coopertorio, quod cooperiat os vaſis cum toto illo coopertorio perforato, & ſtringe coopertorium bene, ne aer, vel ventus ingrediantur, & claude oſtium domus, ne ventus ingrediatur in domum, & dimitte ſic decem diebus, vel circa hos ſecundum qualitatem temporis, & poſtea aufer coopertorium primum, & ſm perforatum, & aufer laminas paulatim. Nam tu inuenies in laminis ceruſſam, quæ declinat ad nigredinem parum, & tunc rade laminam paulatim, vnamquamq; per ſe; & poſtea repone eas in vaſe ſecundum modum prædictum, & dimitte ſicut feciſti prius. poſtea iterum auferas, & rade, & aduna ceruſſam ſimul, & facias ita, donec fere conſumptæ fuerint laminæ: deinde pone ibi alias laminas plumbi nouas: & fac ita ſæpe, ſi vis multam ceruſſam facere, & caue à fumo vaſis, quia multum lædit cerebrum. Poſtmodum autem in tempore veris accipe, quod collegiſti, & coadunaſti, & pone totum in magna pelui, & pone ſuper eam aquam, & laua, & proijce aquam quando ceruſſa deſcendit ad fundum peluis, & pone aliam aquam, & fac ita donec nigredo recedat, & fiat alba, & purgata a ſuperfluitatibus. Deinde facias ex ea magdaleones, & pone ſuper lapidem marmoris ad ſolem, & ſine ficcari, & cuſtodias ipſam a fumo, & à vento, & à puluere, & repone, & ſerua.

Modus abluendi ceruſſam, & aſſandi, & lauandi eam.

Tere ceruſſam, & pone in vaſe fictili concauo ſuper prunas, & fac ignẽ deſubtus, donec ſit conbuſta; deinde remoue ab igne, & repone, & ſi vis ipſam aſſare, neceſſe eſt, ꝙ ponas eã in patella terrea ſuper ignem, & agita ipſam, donec conuertatur in colorem cineris; poſtea aufer ab igne, & dimitte infrigidari, & repone. Et ſi vis eam abluere tere ipſam in aqua ſæpe, & proijce aquam ſæpe, & ablue, ſicut lauatur ſcoria auri, & argenti, quorum modus dicetur infra. Et illa eſt bona ceruſſa, quæ eſt multũ candida, & partes eius ſunt de ſe claræ; & quando tangis eam digito, inuenies partes eius lenes ſine aſperitate, & quando tu frangis aliquantulum ex ea vngue tuo, quod frangitur eſt ſicut ſquamma. *Ceruſſa bona quid.*

Modus lauandi plumbum.

Oportet, ꝙ habeas mortarium, & piſtillum de plumbo, & proijcias in mortario parum aquæ, & agita cum piſtillo diu, donec aqua incipiat denigrari, & incraſſari, deinde cola ipſam per pannum lineũ, & fac hoc ter, vel amplius, & dimitte, quod colatum eſt, quouſq; deſcendat plumbum ad fundum vaſis, in quo ipſum colaſti, & poſtea proijce aquam eius, & pone aliam aquam, & laua ipſum ſicut lauatur ſcoria auri, & argenti, & ſæpe quouſq; non remaneat in aqua vlla nigredo. Et fac trochiſcos, & repone.

Alius modus lauandi.

Sunt qui accipiunt plumbum purum, & limant illud cum lima, & terũt illud cum aqua modica in vaſe, quod dicitur eorum lingua ſalaxa, & piſtillum eſt de petra, & proijciunt deſuper ipſam, aquam, & lauant ipſam in vaſe, ſicut dixit ſupra, & cũ manu adunant, & qd egreditur de nigredine proijciunt, & ſcias, ꝙ non debet lauari vna vice multũ, ne cõuertatur in ceruſſam, ſed expectare parum, & reiterare aliam aquam, & ſinere quouſq; plumbum deſcendat in fundũ vaſis, & proijcere illam, et iterũ mittere aliam. Finaliter vero debet abijci tota aqua, & fieri ex eo trochiſci. Et cauſa quare non debet multum exquiſite ablui, eſt ne conuertatur in ceruſſam.

Modus quo lauatur ſcoria plumbi.

Accipe de ſcoria plũbi, & tere ipſam bene, & pone aquam, ablue, & proijce aquam ſemper, & iterum pone aliam, & fac ita tandiu, ꝙ bene abluta ſit. in fine vero expecta, ꝙ deſcendat ſcoria ad fundum vaſis, & abijce aquam, & fac trochiſcos, & repone.

Modus aduſtionis plumbi.

Sume laminas plumbeas, & pone in olla fictili, & proijce ſuper eas parum ſulphuris, radendo ipſum ſulphur ſuper eas, deinde accipe alias laminas plumbi, & pone ſuper primas, & iterum rade ſuper eas de ſulphure, & iterum alias laminas ſuperpone, & ſulphur rade; & fac ita quouſq; olla ſit plena, deinde accende ſuper eas ignẽ, & quando videris plumbum inflammari, oportet, quod commiſceas cum virga ferrea, donec plumbum conuertatur in cinerem, ita quod nihil remaneat de ſubſtantia plumbi, quin ſit totum in cinerem conuerſum, & quando erit ita, aufer ab igne, & dimitte infrigidari, & oportet, quod ille qui hoc facit, cooperiat faciem ſuam. nam odor multum nocet.

Modus alius comburendi.

Accipe limaturam plumbi, & admiſce cum ea de ſulphure, & pone in ollam ſuper ignem, & agita cum virga modo prædicto.

Item alius modus.

Alij accipiunt ceruſſam de plumbo loco ſulphuris, & imponitur. modo quo vſi ſunt hiſpani de combuſtione eius, eſt, quod accipiunt plumbum, & ponunt in furno aurificis, & ſufflant cum folle donec confletur, & poſt radunt ſuper eum ſulphur. donec combuſtum ſit, & colligunt, & reponunt, vel etiam ſufflant ſuper ipſum ſine aliquo ſulphure, quouſque comburatur. Verumtamen magnus labor eſt, & non poteſt comburi niſi in magno tempore, & cum difficultate. Accipe ergo ipſum aduſtum, & laua ipſum cum aqua dulci, ſicut abluitur id, quod ſupra dictum eſt in capitulo de lamnis, & repone, & ſcias, quod quando erit bene aduſtum conuertetur in colorem lythargyrij.

Modus faciendi æs aduſtum.

Inquit Dioſcorides, ſunt qui faciunt æs vſtum ex clauis, qui reperiuntur in naui in hunc modum. Accipiunt ſulphuris partem, & ſalis tantundem, & terunt vtrumq; ſimul,

Documen.

simul, & ponunt clauos in olla fictili cruda cum sulphure, & sale, & gradatim, ita, quod vnum solarum faciunt de clauis, & aliud ex puluere salis, & sulphure, & iterum aliud ex clauis, & aliud expuluere. Et sic faciunt quousque olla sit plena, & postea cooperiunt vas cum cooperiorio terreo, & ponunt in fornace figuli, & dimittunt, quousque vas bene coquatur, & auferunt, & reponunt. Et dixit, quod alij radunt super ipsum alumen lameni loco sulphuris. Et alij nullum istorum ponunt, nisi, quod comburunt satis, & alij comburunt cum sulphure solo, sed id fit nigrum. Alij vero liniunt clauos cum sulphure, & alumine dissolutis in aceto, & adurunt in vase crudo. Et alij accipiunt clauos, & ponunt in vase æreo, & proijciunt desuper acetum, & comburunt; & postquam adustum est semel, proijciunt desuper acetum, & sic faciunt ter, & reponunt. Alij vero sic comburunt æs; accipiunt enim limaturam æris rubei, & ponunt super eam octauam partem sui de sulphure, & ligant in pecia, & liniunt, vel lutant cum argilla, & sinunt siccari; & postea sepeliunt in igne facto ex stercoribus animalium duobus diebus; quia erit adustum. Et istud est mirabile æs adustum, quod me docuit quidam vir bonus, & fidelis. Et melius æs vsitum omnibus est id, quod apportatur de Babylonia, & postea id, quod venit de Cypro, quod declinat ad nigredinem, & ruborem.

Aes vsitum bonũ quod sit.

Ablutio eius.

Sed qui volunt eum abluere, terant eum in aqua dulci secundum modum illum, quo lauatur ceruſſa, mutando aquam ter in die, donec nihil remanet putredinis.

Modus lauandi scoriam æris.

Scoria æris lauatur eodem modo, & virtus eius est, sicut virtus illius. Veruntamen scoria minoris virtutis est.

Modus lauandi battituram æris, & est illa, quæ cadit ab incude, quando malleatur æs.

Dixit Dioſc. sume battituram æris, & purga ex ea lib. 2. & pone in vase, quod dicitur salaya, & est mortarium, & pone super eam aquam claram dulcẽ, & misce bene, donec squammæ descendant in fundum vasis, & ascendat putredo natans in aqua, & proijce aquam, & auser, quod est clarificatum, & pone lib. 1. & 5. aquæ pluuialis, & iterum misce in salaya cum manu, & quando videris eam leuem, proijce aquam paulatim quousq; remaneat vnc. xx. & laua iterum lauatione forti, & postea comprime squammas illas appodiando parietibus vasis, & exprimatur ab eis aqua. Et tunc accipe aquam illam, & pone ipsam in vase æris rubei, quia ista aqua est corpus squãmarum. & subtilitas earum, & earum virtus, qua debemus vti in medicinis oculorum. Illud verò, quod remanet, habet modicam virtutem, & oportet, ꝙ lauetur alia vice, & quod misceatur bene, quousque nihil remaneat illius lenis. Et postea cooperi residuum cum panno, & dimitte duobus diebus ita, ꝙ non commoueatur, & post duos dies clarificabis, & repone in vase stricti orificij. Et alij lauãt folia, alij florẽ æris sicut scoriam, & reponunt.

Modus comburendi scoriam, & abluendi ipsam, & eligendi bonam ex ea.

Notandum est, ꝙ scoria quorumcumque metallorum nominatur arabice climia. Et modus combustionis eius est, quod ponas super ignem de prunis donec calefiat, & & faciat ebullitiones similes veſicis, sicut facit scoria ferri, & tunc extinguas eam in æstate in vino; & qui eget vsu eius in scabie oculorum, oportet, vt extinguat eam in aceto. Alij vero accipiunt scoriam combustam in hunc modum, quem ego narro. Terunt ipsam in vino, & ponunt eam in ollam factam ex argilla, & comburunt alia vice, quousque frangatur in modum foliorum. Et postea terunt iterum, & comburunt alia vice, & tertio, donec vertatur in cinerem, & nihil remaneat crassitiei; & istud est, quo vtuntur quidam loco thutiæ.

Doctrina qualiter adurtur scoria argenti, & auri, ex lib. almeiamir, quibus vtimur in collyrijs.

Accipe de scoria cabrusiæ quantum vis, & tere ipsam crasso modo. Et cõfice cum melle ipsam, & pone ipsam in vase fictili nouo; & oppila orificium eius, & lini cum argilla, & facias foramen in summitate cooperterij, per quod fumus exhalet. Et pone vas in medio ignis ex carbonibus. Quando ergo incipit scoria comburi, aspice fumũ, qui egreditur ex foramine, si declinat ad nigredinem dimittas adhuc super ignem, sed quando videris ipsum declinare ad albedinem, auser ab igne, & extrahe scoriã à vase, & proijce super ipsam de bono vino quantitatem, qua extinguatur, & dimitte refrigerari; & tere, & vtere.

Ablutio eius.

Sed eius ablutio est, vt teratur in aqua, & proijciatur illa aqua, & iterum ponatur super ipsam alia aqua. Et fiet hoc sæpe tandiu, quod non appareat super aquam aliquid putredinis; deinde collige, ficca, & reserua. Et melior specierum eius est cabrusiæ, deinde, quæ habet colorem cęlestem, & intus album, & habet venas similes lapidi. Aliæ vero suæ species sunt non bonæ, quia non valent, nisi in vnguentis.

Electio cabrusia.

Modus præparandi cadmiam, & abluendi, & conficiendi eam, & de scientia electionis eius.

Cadmia est thutia, quæ vocatur arabice sapharie, quæ conuertit ramum rubeum in glaucum; & ipsa quidem est thutia in potentia. Et quando fit ex ea auricalchum, ascendit fumus eius, & adhæret parietibus fornacis, & colligitur, & conuertitur tunc in thutiam in effectu. Et hæc est illa, quæ est bona ad præparandum, & abluendum. Et thutia quidam est lapis, qui egreditur ex minera propria in Albiram ciuitatem Hiſpaniæ. Et illa, quæ ex ea grauis est mediocriter, & declinat ad rubedinem paulatim, vel ad glaucedinem, est melior specierum eius. Et quæ est munda à lapidibus suæ mineræ, & est species climiæ secundum opinionem Dioſco. Et omnis scoria de corpore malleabili, sicut est aurum, & argentum, æs, vel plumbum, seu ferrum. Et aliæ multæ species, & alij lapides multi, sicut marchasita, sunt omnes secundum opinionem Dioſc. climiæ. Verumtamen id, quod verificatum est apud nos experientia, & opere huiusmodi longo tempore in ablutionẽm istius thutiæ & præparationẽ eius in medicinis oculorum, est, vt accipias de isto lapide, sicut egreditur de minera terræ, ex eo, qui est declinãs rubedini, & glaucedini, sicut dixi, qui est mundus à lapidibus suæ mineræ, & frange fruſtatim, & pone in fornace aurificis cum multis carbonibus, & suffla cum folle; & pone desuper alios carbones, & suffla quousque calefiant lapides, & ascendat fumus eius ab igne. tunc ergo accipe illos candentes cũ forcipe, & extingue in aqua pluuiali, vel dulci. Et qui vult vti ea in scabie oculorum, & vult, quod eius frigiditas, & stypticitas sit amplior, oportet, quod extinguat eam in aceto, vel in aqua granatorũ, vel in decoctione sumach. Et ille, qui vult, vt sit magis penetrans, & subtilior, oportet, quod extinguat eam in vino, vel sapa. Et iste est modus coctionis eius.

Electio thutia.

Modus ablutionis eius.

Modus vero ablutionis est, quod accipias cadmiam, & teras crasso modo, ne terantur partes, quæ sunt in ea ex lapideis venis. Deinde liga eam in panno crasso ex lino, & pone coram te paropsidem magnam cum aqua dulci, & submergas peciam illam, in qua ligasti thutiam, in aqua, & frica manibus, & inunge cum aqua illa sæpe, & diligenter, donec dissoluatur, quod est subtile ex ea, & egrediatur ex panno in aquam. Et tua interest, quòd reponas aquam illa cum eo, quod egressum est de pecia in paropside alia, & frices iterum pannum in aqua alia clara, & hoc fac quousque tota terreitas thutiæ excoletur a panno. vltimo proijce, quod remanet ex lapidibus in pecia. Deinde mitte aquam, quæ est in paropside cum thutia, & proijce aquam illam cum subtili illo terreo, & illa pinguedine, quæ natat super aquam per agitationem eius in vase alio. Et facias hoc cum summa facilitate ita, quod separes illud subtilissime ab arena, quæ descendit in fundo vasis, & proijcias aquam aliam secundo, & tertio, quousque nihil remaneat de sorde eius, deinde proijce arenam. quæ tua grauitate

iacet in fundo vasis; reliquum vero, quod reseruasti, di- E
mitte residere in aqua, donec descendat ad fundum. Tũc
proijce aquam cum facilitate, donec remaneat cor pu-
rum: hoc autem pone sub Sole, donec desiccetur, & re-
pone, & serua.

Alius ad idem.

Verum quidam abluunt iterum hanc in hunc modũ,
qui est, quod colligunt cor eius, & spumam, seu pingue-
dinem eius de superficie aquæ cum coto mundo, & pro
ijciunt substantiam. Et iste modus ablutionis appellatur
arabice altheſiul, idest clarum. Et faciunt ita sæpe, quous-
que egrediatur tota spuma eius, & subtilitas eius, & ab-
luunt cotum a thutia, quæ est in ipso qualibet vice, &
ponunt sub Sole quando expleuerint, donec siccetur, &
reponunt necessitati.

Modus confectionis cadmiæ.

Confectio vero cadmiæ diuersificatur secundum di-
uersitates ægritudinum oculorum. Nam ille, qui vult fri-
giditatẽ eius in ophthalmia, oportet, quod ponat de aqua F
rosata bona in vna patopside. Deinde ponat thutiam lo-
tam, sicut dictum est in vna pecia, & lauet fricando cum
aqua ros quousque tota egrediatur de pecia. Post hoc po-
nat sub Sole, & cooperiat cum panno mundo, ne cadat
in ea puluis, vel aliud, & dimittat, donec siccetur. Dein-
de infundat eam cum aqua rosata secundo, & tertio; vl-
timo terat eam subtilissime. Et terat cum ea aliquantu-
lum camphoræ, & vtatur ea in ægritudinibus opthal-
miæ calidæ. Et ille, qui vult iuuamentum eius in rubore
palpebrarum, & in crassitudine earum, quod dicitur ara-
bice sulach, & in scabie, oportet, quod conficiatur cum
aqua myrobalanorum citrinorum loco aquæ rosatæ. Et
qui vult ea vti in ægritudinibus oculorum frigidis, & cõ-
ficiat cum vino veteri bono, odorifero, ter, & imbibat
eam in aqua maioranæ recentis semel, aut bis, & terat
cum aliquantulo spicæ nardi. Et aromatizet eam cum
modico musci, & vtatur ea in lachrymis oculorum, &
humiditatibus descendentibus ad oculum, & in venis ru
beis, quæ sunt supertextæ in coniunctiua, quæ nomina- G
tur sebel, & in fluxu palpebrarum. Et sunt, qui cõficiunt
eam cum aqua sęniculi ad aquam descendentem ad ocu
lum, aut cum aqua sumach. Et ille, qui vult, ꝙ sit virtutis
abstergentis, & rodentis, oportet, quod conficiat eam cũ
aqua acori, & similium.

Alius assationis modus.

Assatio vero eius est, ꝙ accipias eam, & teras bene; aut
accipias de lauata, & conficias cum aqua, & fac trochi-
scos; & super testam nouam ponas, & postea super pru-
nas, & volue trochiscos cum assiduatione, donec siccen-
tur, & fiant rubei: tunc repone necessitati.

Combustio eius.

Sed modus combustionis eius est, quod accipias de
thutia lota, sicut dixi supra; & confice eam cum melle bo
no, ita vt fiat ad modum pastæ, & pone in olla terrea, quę
habet orificium strictum, & cooperi cum cooperterio
conuenienti orificio eius, & oppila liniendo cum argilla;
& fac foramen in medio cooperterij, & pone in fornace H
calcis, & dimitte donec vratur; qñ erit adusta, cuius signũ
est, ꝙ non egreditur à foramine fumus, aufer ab igne, ex-
tingue eam calidam in rob, & sicca, & repone.

Modus combustionis marchesitæ, & ablutionis eius,
& electionis eius, quæ est bona, & quæ non.

Marchesitæ duæ sunt species, aurea videlicet, & argẽ-
tea. Et illa, quæ grauior est ex ea, est melior. Et modus
aduſtionis eius est, quod accipias eam, & rores eam mel-
le, & pone super prunas non multas, & suffles cum assi-
duatione, donec rubeat, deinde aufer ab igne. Sed ablutio
eius est, quod accipias de ea, quæ aurea est, & tere, & cri-
bra, & pone iterum in mortario, & proijce super eam de
aqua pluuiali, & tere, & sicca. Et iterum pone aquã aliã,
& facias septem diebus continuis, postea adde parũ mu-
sci, & tere, & vtere ea in oculo, quia confert humiditati
eius, & cicatricibus vlcerum, & albedini eius.

Electio. Marchasita.

Modus abluendi antimonium, & adurendi.

Ablutio eius est sicut ablutio marchasitæ, & cadmię,
& aduſtio eius est, vt ponatur super prunas, & sufferatur
cum solle donec inflammetur, & auferatur, postquam
inflammatum est statim ab igne, quoniam si nimium
dimitteretur in igne, conuerteretur in virtutem plumbi.

De modo faciendi ziniar ex ære, & abluendi ipsum,
& colligendi ex eo, quod bonum est.

Operatio faciendi ziniar secundum quod fit in partibus nostris, scilicet in Hispania, fit in hunc modum. Accipe vas fictile magnum, cuius orificium sit latius fundo eius, & pone ipsum in domo plena stercoribus ouium, & sepeli ipsum in modum, quem dixi in faciendo ceruisam, nisi quod laminæ, in quibus fit ziniar debent esse ex ære rubeo, & latitudo cuiuscunque laminæ sit secundum mensuram dimidij palmi, & longitudo sit secundum duas partes palmi vnius, & spissitudo sit sicut crassitudo dimidij digiti. Et non est curandum vtrum vua, quæ apponitur in vase sit nigra, aut alba, aut si ponas acetum forte solum sine vuis. Cooperi ergo vas post constrictionem laminarum, & stringe os eius, & oppila, & reuertere ad vas transactis x. diebus, & aufer laminas, & rade ziniar de laminis paulatim, & reponas iterum eas in vase, & dimitte diebus totidem, & iterum abrade, & fac istud, donec consumentur laminæ; & postquam consumptæ fuerint, pone alias laminas, & fac vt fecisti prius, donec habeas ziniar quantum vis.

Modus alius.

Inquit Dioſco fit ziniar in hunc modum. Pone ace-
tum forte in aliquo vase fictili, & cooperi vas cum coo-
pertorio facto ex ære curuo, vel plano, si non inueneris
curuum, sine aliquo foramine, ne vapor aceti exhalet ex-
tra, & inquiras omni x. die. & rade a coopertorio ziniar.
collige, & serua, vel accipe laminas æreas, & pone, ideſt
suspendas in vase, vbi sit acetum forte, & sit suspensio ea-
rum ita, vt non tangãt acetum, & in quolibet x. die requi
ras, & rade, quod inuentum est in laminis ex ziniar. Et
dixit etiam, quòd fit secundum hunc modum: & est, vt
accipias frustum æris susi, vel plura frusta, & sepeli ea in
vinario vuæ, quando aceſcit, & semper quando aliquid
oritur ex ziniar super frusta, collige, & serua. Et dixit etiã,
ꝙ fit ex limatura æris; & ex laminis plumbi extẽsis sub-
tilibus, proijciendo desuper limaturam, & laminas, ace-
tum forte ter, vel quater in die, & moue qualibet die se-
mel, & fac ita, donec vertatur in colorem viridem. Et
quidam aurifices faciunt ziniar secundum modum di-
uersum ab istis; & est, quod terunt vrinam infantium in
mortario ex ære cabrusio, id est de cupro cum pistello de
eodem, & agitant diu, quousque colorem ius vertatur in vi-
ridem colorem, & cum isto clarificant aurum. Et dixit
Dioſco. modum alium in ziniar, quem appellauit vermi
culum, vel vermiculosum. Et fit vt accipias mortarium,
& pistellum de cupro, & proijce in eo de aceto forti al. &
tere agitando cum pistello, donec acetum incrassetur,
deinde adde acetum iterum, & de alumine rotundo, &
& sal gemma claro, lucido, & de sale multum albo, & de
sale nitro, de quolibet ana. drach. ij. & tere agitando diu-
tius in Sole æstiuo, quousque vertatur in colorem ziniar,
& incrassetur; deinde coque ipsum, & ista species ziniar
est pulchri coloris, & fortis operationis. Alij faciunt in
hunc eundem modum addentes tantum vni parti aceti,
duas vrinæ vetustæ, & de medicinis prædictis easdem
portiones. Et sunt qui adulterant ziniar cum ære adu-
sto, & gummi arabico miscentes, & faciunt in modum
supradicti vermiculosi.

Modus alius faciendi ziniar.

Accipe partem salis, & partem farinæ hordei, & tere
vtramque cum aceto, & linias cum eo ollam terream à
parte interiori, & dimitte diebus, quousque inuenitur zi
ziniar, sicut ziniar nouum, & rade, & repone.

Modus comburendi ziniar.

Accipe ziniar, & pone in patella terrea super ignẽ, &
misce quousque videas colorem eius mutari, ita, ꝙ ver-
tat ad colorem thuriæ; & postea aufer ab igne, & sine te
pescere, & collige, & serua, & vtere, & habeas de ziniar,
quod generatur in mineris in insula Cypri; quod apparet

super

ſuper aliquos lapides, in quibus eſt æs; & eſt, quod ſtillat à ſpelunca; & id, quod ex eo apparet ſuper lapides eſt parum, ſed id, quod inuenitur in mineris eſt maioris quãtitatis, & pulchri coloris, ſed non eſt bonum propter nimiam quantitatem, quæ admiſcetur ei ex lapidibus. Et ſunt qui adulterant cum multis rebus, ſicut cum pumice in marmore piſtatis, ſunt, qui miſcent cum chalcantho. Et qui vult cognoſcere illud, quod eſt adulteratum cum pumice, vel cum marmore, madefaciat manum ſuã in aqua, & ponat ſuper eum, quia ſtatim diſſoluetur; & ſunt, qui maſticant ex eo cum dentibus, & ſic percipiunt lapides. Et diſcernitur id, quod eſt adulteratum cum vitreolo, ponendo ipſum in lamina ferrea ſuper ignem, & ſi continet aliquid vitreoli, quando erit combuſtum, fiet rubeum; ſed id, quod non eſt adulteratum, remanet in in ſuo colore, & ſua figura. Et melior ſpecierum eius in noſtris partibus eſt, quod eſt magis viride fortioris odoris: adurens guſtum, & fortioris operationis.

Ele. Tin. Zenar.

Modus comburendi, & albificandi auripigmentũ, & ſublimandi ipſum, & comburendi, & vertendi citrinum in rubeum.

Pone auripigmentum in vaſe fictili ſuper carbones accenſos, & agita ipſum ſatis ſine intermiſſione, & quando erit valde calidum, & color mutatur, auferas ab igne, & dimitte infrigidari, & tere, & repone, & virtus eius eſt, quoniã ipſum putrefacit, & pungit punctione magna, & aufert carnem ſuperfluã in vlceribus, & abradit pilos.

Sublimatio arſenici.

Sume de arſenico citrino id, quod ex eo eſt humidius, & laminoſum; videlicet, quod aſſimilatur laminis auri, & tere cum tantundem ſalis, quod comeditur, & pone inter duas patellas terreas vitreatas, & luta eas cum terra vitriariorum, & pone ſuper ignem, & dimitte ipſum donec diſſoluatur, & aſcendat fumus eius, & adhæreat ad tectum ſuperioris patellæ: deinde aufer ab igne, & ſine tepeſcere. Et tunc aperi vas, & rade, quod inuenies adhærens tecto ſuperioris patellæ, & miſce ipſum cum eo, quod remanſit in patella inferiori, & tere inſimul, & pone iterum inter patellas, vt primo feciſti, & pone ſuper ignem ad ſublimandum iterum; & facias hoc tertio, & quarto, & toties, quouſque id, quod aſcendit fiat album, ſicut ceruſſa, quod quidem collige, & ſerua neceſſitati.

Modus vertendi arſenicum citrinum in rubeum.

Veruntamen, qui vult facere ipſum de citrino rubeũ oportet, quod frangat eum in fruſta mediocria, & ponat in olla ſegregatum, & oppilet os ollæ, & ponat in furno panis, & dimittat ſpacio quinque horarum, deinde frangat, & auferat, quia tunc inueniet arſenicum rubeum pulchri coloris.

Modus albificandi argentum viuum per ſublimationem.

Accipe de argento viuo bono, & purificato a plumbo, & omni alia ſorde; & tere ipſum cum pondere eius de chalcantho bono, & proijce ſuper eum acetum, & aſſidua piſtatione quouſque argentum viuum totum coagulerur, & nihil de eo appareat in chalcantho. Tunc ergo exicca ipſum modicum ab humiditate aceti, & pone inter duas patellas, & luta cum argilla, & pone ſuper ignem, & fac ignem ſub eo tanto ſpacio temporis, quanto faceres, ſi velles coquere carnes; deinde aufer ab igne, & dimitte infrigidari patellas, & accipias, & aperi eas, & tunc inuenies partem argenti viui adhærentem tegmini patellæ ſuperioris, & partem eius mortuam, & partem eius viuam. Tunc ergo collige totum, & adhibe ſimul terens fortiter, vt prius, & ſemper rora cum aceto, & iterum pone inter patellas, & luta labia cum argilla, & pone ſuper ignem, vt prius feciſti, & hoc totum fac ſepties, vel amplius, vel minus, quouſque fiat album; quod collige, & ſerua.

Modus ſublimandi medicinam acutam, quæ lingua arabica nominatur.

Adhichbardic.

Sume arſenici citrini puluerizati, calcis viuæ, alchalizimar ana. li. ſ. argenti viui lib. 1. ſalis ammoniaci quartam partem libræ vnius; terantur omnia cum aqua primo donec moriatur argentum viuum; deinde ſicca, & tere ſecundo, & pone in alucel ad ſublimandum. Et forma alutel eſt, quod accipias ollam, & patellam vnam terream, & facias in patella foramen ad magnitudinẽ orificij ollæ, & conſtrue orificium ollæ ſuper foramen, quod feciſti in patella, & luta eam ſimul cum argilla ſapienter; deinde fac furnum paruum, & pone patellam ſuper furnum, & luta bene ab omnibus partibus; deinde pone mediam in olla, & cooperi ollam cum paropſide vitreata, & luta orificium ollæ bene cum labijs paropſidis vndique, poſt hoc accende ignem ſub olla horis ſex, quia medicina ſublimatur, & aſcendet ſupra patellam, & adhærebit paropſidi. Cum ergo infrigidatum fuerit, aperi vaſa, & abrade medicinam a paropſide, & repone, & vtere. Illud autem, quod remanſerit in fundo ollæ ſerua ſimiliter, & vtere eo pro corroſiuo, etiam qui vult medicamen fortius eo, oportet, quòd radat id, quod remanſit in fundo ollæ cum eo, quod ſublimatum eſt; & terat totum ſimul, & ponat iterum in alutel, & accendat ignẽ de ſubtus, donec ſublimetur; eſt namque fortius ſatius quod ſublimabitur, & qui ponet eum ad ſublimandum iterum, & tertio erit melius.

Modus faciendi zinzifur, & eſt cinaprium.

Accipe argenti viui, & ſulphuris citrini ana. Et quidam ponunt minus de ſulphure, miſce, & pone totum in vaſe vitreato de terra, quod poſſit ſubſiſtere igni, & imple tertiam partem eius ex medicina, & duas partes eius relinque vacuas; deinde coopertas vas cum paropſide vitreata, & luta ſapienter cum creta, & pilo confectis inſimul, deinde ædifica ſibi furnum quadratum, & pone vas in medio furni quadrati, ita, quod duæ partes vaſis, quæ ſunt vacuæ ſuper medicinam ſint ſuperantes extra furnum, & ſit fundus vaſis diſtans a ſolo fornacis mẽſura duarum partium palmi; deinde accende ignem ſub eo. 12. horis, deinde permitte furnum frigeſcere, poſtea frange vas, & inuenies zinzifur.

Modus faciendi calcem, & abluendi eam, quæ eſt neceſſaria combuſtioni ignis, & furunculis acutis, & modus faciendi cõfectionem medicinæ, quæ fit ex ea ad depilandum pilos.

Fit calx in partibus noſtris plurimum ex lapidibus noſtris in mineris eorum. Et ſunt ex hominibus, qui faciũt tam ex petra marmoris albi, & fit ex corticibus ouorũ, & ex teſtis oſtracorum viuentium in mari. Veruntamen melior calx ad faciendum medicinam, eſt illa, quæ fit ex corticibus ouorum, & poſt illam melior eſt illa, quæ fit ex marmore. Sed modus faciendi calcem ex corticibus ouorum eſt, vt accipiatur de corticibus ouorum quantitas, & in olla noua ponantur cortices ouorum, & cooperiatur olla; deinde in fornace figuli ponatur ſemper quãdiu vaſa ſunt in fornace; poſtea detege ollam, ſi appareat ſicut calx, bene; ſin autem, remitte in fornacem, & tandiu ſic fac, quod fiũt albi, ſicut calx albiſſima. Et ſi furnus figuli non eſt tibi, bene paratur, accende ſub eis ignem, & ſuffla cum folle, donec fiant, ſicut dixi. Et per hunc modum oportet, quod fiat ex marmore, & lapidibus alijs, quoniam intentio noſtra non eſt, niſi, vt incendantur, & adurantur, donec fiat calx, & fiat alba.

Modus abluendi calcem, quæ eſt neceſſaria combuſtioni ignis.

Accipe de calce viua id, quod eſt de ea album, & mundum, & tere, & cribra calcem albam, & mundam. Et pone in paropſide munda, & proijce ſuper eam de aqua dulci quantitatem ita, quod cooperiatur ab aqua, & dimitte per horam, poſtea miſce. Et cum reſidentiam fecerit ad fundum vaſis, proijce aquam, & fac ita ſeptem vicibus, vel decem, poſtea proijce aquam deſuper, & repone. Et confert ad calcharin. ideſt rubori, & ueficis, & combuſtionibus ignis diſſoluta in qua, vel oleo roſato. Aliter aleoxin ideſt rubor, cum veſicis in facie.

Modus conficiendi medicinam depilantem capillos vna hora.

Accipe de calce lapidum, vel marmoris, vel ouorum, vel ostracorum, partes duas, & de auripigmento citrino partem vnam pone in mortario facto ex plumbo, & proijce desuper aquam, vel aquam hordei, & tere donec fiat nigrum; & postea oportet, q̃ calefiat cum igne, quando linis eum eo in balneo, quoniam ista medicina facit corpus lene, & subtiliat pilos nascituros.

Modus psilothri noti.

Accipe calcis partes octo, auripigmenti citrini partē vnam, tere, & cribra, & coque in vase æneo cum tanta quantitate aquæ, qua cooperiatur. Et coque quousq; penna intromissa in medicina depiletur per se facile.

Modus comburendi salem.

Accipe de sale, & tere, & pone in vase terreo, & luta labia vasis cum coopertorio simul cum argilla, & sepeli vas, & inter prunas dimitte, donec cõburatur. Et sunt, qui ponunt salem in pasta, & sepeliunt sub prunis, donec pasta fuerit combusta. Et sunt qui abluunt in aqua, & dimittunt desiccati, postea ponunt in olla, & cooperiũt, & accendunt ignem sub ea, & ponunt circum ollam prunas, quia sal non cessat crepitare, donec sit combustus. Et quando quieuerit a crepitatione, erit combustus. Sed ego quando terebam salem bene, & ponebam in olla super ignem, & exufflabam donec erat combustus.

Formā combustionis chalcanthi, & specierum eius, quæ sunt atramentum, & vitriolum.

Accipe chalcanthum, & pone super testam nouam, & pone testam super prunas, & vre, & sit quantitas adustionis, si fuerit chalcanthum non multæ humiditatis, quando non apparebunt ampullæ, & erit desiccatum desiccatione forti. Et si fuerit amplius humiditatis, oportet, quod dimittatur super prunas quousque mutetur color eius: & quando mutabitur color eius in fra se, & vertetur ad similitudinem magræ, ideſt sinopidis, tunc oportet, quod auferas ab igne, & purges. Et sunt, qui ponunt super prunas, & exufflant desuper, donec declinant ad citrinitatem, aut ponunt super testam, & ponũt super prunas, & miscent, donec mutetur color.

Electio Aluminis.

Modus adurendi alumen, & cognoscendi bonum ex eo.

Species aluminis sunt multæ, & melior earũ est, quod scinditur, & est album, & nouum, stypticum, sine lapide, post id humidum, & clarũ, cuius partes sunt æquales humidæ sine lapide. Sed modus cõbustionis eius est, sicut cõbustio chalcanthi, nisi quod non fit rubeũ, sicut illud.

Modus combustionis coralli.

Teratur corallus, & ponatur in olla terrea, & ponatur in furno per noctem: si bene comburitur, bene est, sin autem, iterum ponatur, donec comburatur. Et sunt, qui ponunt in crucibulo, & exufflant, & comburitur sicut uis.

Combustio spumæ maris.

Pone eam in olla terrea, & cooperi, & luta cum argilla, & pone in furno quousque aduratur, deinde accipe, & repone. Et quidam ponunt super prunas, & comburunt exufflando, sed ablutio eius est sicut ablutio climiæ.

Combustio nitri.

Teratur, & ponatur in crucibulo super prunas sal nitrum. Et exuffletur, donec aduratur, quemadmodum dictum est de sale. Et si non aduritur bene, iterum ponatur, & exuffletur, donec aduratur quantum oportet.

Combustio salis nitri.

Sal nitrum comburitur sicut sal, scilicet, vt ponatur in testa super prunas, & exuffletur, donec aduratur. Combustio bolt armeni, & iugibat, & terræ hispanæ, & almogræ, & aliorum lapidum. Frange quodcunque eorum in frusta quantitatis fabæ, & super testã, vel laminã ferreã pone, & misce, sicut est tibi volũtas adurẽdi, vel affandi.

Modus faciendi crocum ferri.

Accipe de limatura ferri quantum vis, & pone in lamina ferrea: postea susla cum folle, donec calefiat lamina, & limatura, & pone in mortario ferreo, ita calidam, & tere bene, & iterum pone in lamina, & exufflа, secundo, donec calefiat ad ignem, vt prius fecisti, & tere. Et fac ita decies, vel amplius, quia quanto plus feceris, tanto melius. Quando ergo conuersum fuerit in colorem croci, si adhęserit alicui rei, color eius non separabitur. Et iuamentum eius est, quòd qui depilauerit pilum superfluum, vel male granatum in palpebra, & posuerit super locum, à quo euulsus est, & ponat de limatura ista sic præparata, sæpe prohibet totum eius. Et sunt, qui ponunt eam in vnguentis, quando volunt exiccationem eorum fortem. Et sunt, qui vtuntur ea sola, & qui proijciunt eam super vlcus humidum, cuius sanatio est difficilis, & exiccat illud potenter.

Modus purificandi limaturam ferri.

Eligat limaturam ferri puram cum aqua, & non sit mistio alicuius alterius metalli. Nam si ibi esset mistio alicuius, sicut æris, vel plumbi, aut vitri, & daretur in potu alicui occideret. Ponatur ergo de ea quantum uis in vase mundo, super quam proijciatur parum aceti, & ponatur sub sextorio mundo, & iterum super sextorium ponatur corium aliquod, & dimittatur. 30. diebus, vel ad minus. 7. diebus, & postmodum extrahe; & inuenies colorem eius, sicut * zimar, desicca, tere, & vtere. Et sunt, qui abluunt eam cum aqua dulci, aut cum aceto, & colant per pannum, & dimittunt sub sextorio quousque putrescat, & postea abluunt, & reponunt. Et virtus eius est, quod iuuat illos, quorum color faciei est croceus, & facit impinguari corpus.

* Zimar.

Modus affandi scoriam ferri.

Teratur tritura crassa, & ponat in aceto, vel rob; postea extrahatur ab eo, & exiccetur, & affet super prunas.

Modus abluendi scoriam ferri.

Oportet, q̃ abluatur antequam affetur, & post etiam abluatur, sicut diximus in climia, & marchesita.

Modus limaturæ auri, & argenti, quibus vtimur in medicinis cordis, ficut * chliæ.

* Seliche.

Accipe de auro bono, & puro frustum, & habeas coram te paropsidem cum aqua mũda dulci, & habeas pãnum de lino asperum mundum, cuius vnum caput teneas in manu tua, aliud stet mistum fundo paropsidis in aqua. Tunc frica aurum in panno semper madefaciendo pannum cum aqua, & limatura descendet in fundum vasis subtilis. Fac ergo tandiu, quòd limetur de auro illo, quantum volueris, deinde dimitte per horam, & proijce aquam cum facilitate, & ablue ter, & sicca, & serua. Eodem modo fac de argento. Et sunt qui limant lima subtili, & sic vtuntur.

TRACTATVS SECVNDVS de præparatione medicinarum, quæ fiunt ex plantis.

Modus faciendi aloem.

ALoe est succus cuiusdã herbæ, quæ nascitur in Sicute, vel in Sicurta, sm quòd audiuimus. Et modus operationis eius est, q̃ teritur herba illa, & exprimitur succus eius, & coquitur succus, donec congeletur, & ponitur in vtribus ex corio, & reponitur donec exiccetur. Et melior manerierum eius est, quod cito frangitur, & habet odorem bonum, & color eius est sicut color hepatis.

Electio Aloes.

Modus ablutionis aloes seu præparationis ad expellendam malitiã, & acuitatẽ eius, & conficiendi ipsum.

Accipe de aloe succorino mundo, quod cito frangitur, & habet colorem hepatis, & odor eius est bonus: pondus li. ũ. tere bene, & cribra; deinde accipe cassiæ ligneæ, spicæ nardi, asari, schœnãthi, carpobalsami, xylobalsami, cinnamomi, ligni aloes, cruci, mastichis, laccæ, ana. dra. 3. contunde, & coque in lib. 6. aquæ, donec consumpta sit medietas aquæ, cola, & exprime, & repone in vase vitreo, & rora aloem ex ista aqua, donec imbibatur totum, & pone sup vas marmoris, aut vitri, & tere in Sole bene,

pone

pone in paropside munda,& cooperi panno crasso,& dimitte siccari ab illa aqua: & cum desiccatum fuerit, reduc iterum ad trituram secundo, & imbibe iterum ex aqua ista, & dimitte siccari sicut prius, & iterato facies hoc, donec aqua penetret partes eius omnes, & fit tota aqua consumpta,vel expleta, terendo, imbibendo,& desiccando, sicut dictum est. Et cum vltimo desiccatum fuerit, repone in vase vitreo mundo; & da ex eo solo sine Dosis. adustione alterius medicinæ pondus aur.i. Et vtere eo in medicinis laxatiuis, & speciebus hieræ, & alijs medicinis,in quibus aloe ingreditur.

Modus alius ablutionis.

Et qui vult eo vti in ægritudinibus melancholicis, in quibus eget euacuatione melancholiæ præparet sic. Rr. croci,spicæ nardi, cinnamo.xylobalsami, carpobalsami, casiæ lignea,asari,ana drac.x.schœnanthi, stœchados arabici, ana drac.v. coque in lib.x. aquæ fontis super ignem leuem,& parum,quousq; remaneat tertia pars,& cola cũ colatorio crasso,& exprime. Deinde accipe de aloe citri- B
no lib.ij.& tere,& cribra,& imbibe ex aqua ista supra petram marmoris,& assidua trituram eius,& infusionem, & desiccationem secundum supradictam disciplinam, donec biberit aquam illam totam; vltimo tere, & serua in vase stricti orificij, ne virtutem amittat, & oppilãos vasis. Et tua interest, vt addas, & minuas ex medicinis istis,secundum opportunitatem ægritudinis.

Forma adurendi aloem.

Oportet, q; ponas aloem in olla munda super prunas donec aduratur.

Modus acceptionis aquę cucumerum dulcium.

Dosis. Purgat choleram, quæ est in stomacho, & intestinis, & extinguit acumen eius. Dosis est à tertia lib.i. vsque ad ij tertias lib. cum drac.x. zucchari.

Modus decoctionis hieræ picræ,quæ est necessaria, vt reponatur ad horam necessitatis.

Accipe stœchados arabici, pulegij.ana dr.v.epithymi. dr.10 anisi, fœniculi,sem.anethi,ana dra.3.cinnamomi. dr.x.agarici dr.v.aduna hæc, & tunde, & infunde in lib. C
x.aquæ calidæ, & dimitte in æstiuo tempore in vase stricti orificij, & cooperi, & dimitte 8.diebus;deinde extra-
Dosis. he in vase, & cola cum expressione; & iterum mitte in vase,& pone ibi de hiera, quam scripsimus,pondus drac. ec.& luta os vasis cum argilla, & pilo, & dimitte in Sole. 18.diebus,& post repone vas. Et da ex eo in potu quãtitatem lib.i.in ægritudinibus melancholicis; & in ægritudinibus capitis omni die, postquam miscueritis vas, & misce cum ea.drac.i. olei de cherua recentis, & assidua hoc.7.diebus continuis, quia est nobilissimum, & proficiens multum, & ego nominaui operationem eius in libro medicinarum hieræ picræ.

Forma extrahendi lac scammoneæ.

Radix huius lacticinij, de quo extrahitur scammonea est crassa,sicut cor meshudæ, id est vitis nigræ; & color eius exterior, cineritius, & interius est alba, grauis odoris,plena humiditate. Et illi,qui colligunt lac eius in fine mensis Februarij, faciunt foueam circum radicem ar- D
boris,& incidunt ex venis eius quantitatem duorum digitorum; & ponunt circa radicem eius iuxta locum incisionis duas ollas,aut tres ollas,secundum quod de lacte eius egreditur, & dimittunt vsque mane, postea congelatur,& est scammonea. Et dixit Dioscorides. Sunt,qui fodiũt circa radicem circulariter, & sternũt circa radicem eius in fouea folia nucis, postquam incisæ sunt venæ eius, & sic recipiunt super ipsa folia humiditatem manãtem ex
Electio. Scammon. radice scilicet lac eius,& dimittunt siccari,& seruant. Et melior scammonea est illa, quæ est clara,& leuis,& spongiosa: & habet colorem sicut color glutinis coriorum bonam. Verumtamen apud nos est melior illa, quæ est cœlestis coloris, quæ apportatur de Antiochia. Et adulteratur scammonea cum sarcocolla, & lacte tithymalli. Et cognoscitur illa, quæ est bona; non adulterata, quæ non pungit, vel mordicat linguam forti mordicatione, quia tunc non habet admistum lac tithymalli. Et peior specierum eius est, quæ effertur de Canaam, & de Palæstina, & sunt istæ duæ species graues, & crassæ substantiæ adulteratæ cum lacte tithymalli, & farina saliginis id est chersenæ.

Modus coquendi scammoneam, & præparandi,ad repressionem eius malitiæ.

Dixit Melzigiar, ex prudentia aliorum medicorum. Ille,qui vult præparare scammoneam, oportet, quod accipiat de malis dulcibus, & diuidat ea in duas partes, & extendat illas medietates in fundo vnius ollæ. Et sunt, qui terunt mala, & extendunt ea in fundo ollæ quantitate crassitudinis vnius digiti,& ponunt scammoneam super frusta malorum, vel super ipsam carnem malorum tritorum, si mauis illud, quod faciunt, & facies solum vnum ex scammonea, & aliud malorum, & sic facies gradatim, quousque olla fit semiplena. Deinde præpara iterum ollam aliam secundum eandem formam cum malis, & scammonea. Et ita tres, vel quatuor ollas, & plures secundum voluntatem tuam. Et pone ollam super ollam, & luta orificium ollæ cum fundo alterius cum pasta, & cooperi superiorem ollam cum cooperiorio. Et oppila bene cum pasta etiam, & pone in medio furni calidi, & dimitte nocte vna vsque mane, & aperi furnum, & ollas,& extrahe scãmoneam. Et si inueneris mala,quæ sunt sub scammonea,& circum,sicca,& combusta,tunc vtendum est ex ea,aliter vero non. Et sunt ex medicis, qui miscent cum anisso, vel semine apij, aut dauco ante, & conficiunt cum oleo amygdalarum dulcium;aut assant eam in malo mundato à granis, aut cydonio, & vtuntur, & talis præparatio prohibet à potante eam nauseam,& tortiones ventris,& stomachi dolores, & intestinorum.

Forma extrahendi succum tithymalli.

Tithymalli multæ species sunt; & modus extrahendi lac ipsius talis est. Incidatur summitas eius in mense Aprilis, & summitas eius incisa inclinetur super vas aliquod mundum. Et exprimantur ramuli singulariter,donec lac eius egrediatur totum; & fac hoc ex pluribus ramulis,& plantis,donec habeas de lacte quantum volueris, & desicca eum in Sole. Et vtere eo in purgando melancholiam,& phlegma,& ad vomitum prouocandum. Et sunt, qui conficiunt lac in farina siliginis, & faciunt pilulas ad magnitudinem ciceris, & seruantur. Et sunt, qui faciunt lac ipsum destillare super ficus, super vnamquamque ficum 3.vel.4.guttas, exiccant,& seruant. Et qui vult prouocare secessum,comedat ex eis tres ficus,& ducet multum. Veruntamen lac tithymalli guttur exasperat, & facit rauescere sumentem se. Et propter hoc, qui vult eo vti,oportet,vt pilulas,quas ante diximus, inuoluat in melle despumato,& sic vtatur.

Modus extrahendi succum à thapsia.

Thapsia est planta, quæ oritur in terra Fes sigilmessa, quæ assimilatur plantæ balach in figura sua. Et lacticinium eius extrahitur in hunc modum. Fodias terram circum radicem eius, ita quod radix detegatur à terra, & sit fouea rotunda circa radicem. Deinde scindatur cortex eius, & cooperiatur fouea vsque mane, quia colligetur super radicem lacticinium clarum mundum, quod collige, sicca, & serua, & lachrymum id vocatur thapsia. Sed qui vult extrahere succum radicis eius, fodiat,& extrahat radicem, & purget eam, & terat, & exprimat eam cum torculo, & extrahat succum, & ficcetur in Sole in vase fictili crasso,vitreato, & seruet. Sunt qui terunt folia cum radice simul; & sic exprimunt succum, & iste succus est debilis virtutis. Et differentia eorum est, q; succus ex radice sola est pinguis, spissus, & succus foliorum, & radicis simul, est humidus. Et succus radicis quando habet admistum succum foliorum desiccat, & facit exiccare propter vim vlceratiuã, quam habet. Et oportet, q; ille, qui extrahit lachrymum eius, non extrahat eum in die, in quo sit ventus. Et caueat ab odore vaporis eius, & quod non tangat eum in aliquo membro nudo. Nam ipsum inflaret tantum, & fieret desiccatum id, quod ex membris eius esset dectetum, propter fumositatem eius,& liniat cum hoc membra sua

nuda ex cerato liquido, & oleo roſato. Et virtus corticis E
Flota. radicis thapſiæ, & ſucci eius, & lachryma eius eſt laxatiua. Et narrauit mihi quidam fidelis, quòd ex Saracænis ſunt, qui quando volunt cauterizare aliquam partem corporis, aut incidere aliquod ſuperfluũ a membro aliquo, ponunt ſuper illud de planta iſta. Nam ipſa vrit, ſicut ignis, & facit operationem cauterij.

Modus extrahendi ſuccum cucumeris aſinini.

Accipe de cucumeribus illis, qui ſunt bene maturi, & dimitte eos ſic collectos vna nocte. Deinde accipe vas, & pone ſuper eum cribrum, & pone ſuper eum cultellum reſupinatum, ita, quod acies eius ſit verſus ſuperiorem partem, & oppoſita verſus cribrum. Et diuide per medium cucumeris ſingulariter ſuper cribrum, & exprime id, quod eſt in eis de humiditate ſuper cribrum, donec deſcendat in vas ſuppoſitum. Et quod cadit de carnoſitate eorum ſuper cribrum, exprime, donec deſcendat cum tota ſubſtantia eius per cribrum in vas. Deinde pone ſuper id totum, quod collectum fuerit ex eis, F
aquam dulcem. Et quidam ponunt aquam marinam, & lauant, & proijciunt aquam. Et ſunt, qui iterum colant cum aqua prima, quæ egreſſa eſt a cucumeribus, ſubſtantiam, quę remanſit ſuper cribrum, & miſcent bene, & cooperiunt cum pannos & expectant, donec craſſities ad fundum vaſis deſcendat, & ſeparatur ſubtilitas, & aqueitas, quæ eſt ibi à craſſo. Et cum hoc feceris, auferaquoſitatem eius, & proijce leuiter extra. Et ſi remanet iterum aliquid ſuper eum de ſubtili aquoſo, collige ipſum cum ſpongia, vel toto; & pone craſſum eius in vaſe lapideo, & tere quaque die continue, donec inſpiſſetur, & ſit aptum ad trochiſcos formandos, & fac trochiſcos, & ſicca in vmbra. Et ſi miſceueris cum eo aliquãtulum gummi arab. aut traga. erunt trochiſci magis adhærentes in partibus ſuis; & ſubſtantia eorum erit ſicut vitrum, & ſaluabitur per amplius tempus.

Alius modus ſecundum Dioſco.

Elettu. Blaterſ. Dixit Dioſco. ſunt aliqui, qui cinerem cribratum ſu- G
per terram extendunt, & faciunt in medio eius foueam, & ponunt pannum triplicatum ſuper cinerem, & proijciunt ſuccum cum toto, quod eſt in eo ex aqua ſuper pannum, quoniam cinis ſugit, quod eſt in eo de aquoſitate cito; & quando fuerit deſiccata, terunt craſſitudinem, ſecũdum diſciplinam, quam narraui prius. Et quod ex electario habebit colorem, ſicut ſuccus porri, vel ſicut zinziar; & habet in ſe turbulentiam, ſeu craſſitiem, & grauitatem, eſt malum, & non eſt laudabile. Et melius ex eo eſt, quod habet viriditatem paucam, declinantem ad albedinem parumper; & quod eſt ſimile colori ambræ; & eſt cum hoc leuis põderis, & actus leuis, & eſt calidum. Et qui appropinquabit ipſum igni, inflammabitur cito.
vſq; in 17. Et non eſt nimis vetuſtum x. annorum vſque ad * vij. & virtus eius eſt fortior, & melior, qui voluerit eo vti in vomitu, & laxatione ventris. Et doſis eius completa eſt 4. pars drach. i. & proprietas eius eſt attrahere humores phlegmaticos, & melãcholicos per vomitum, & per ven H
trem, & adulteratur cum admiſtione eius de ſucco cucumeris domeſtici, aut cum amylo, aut aſſimiletur electario bono, claro, albo, leui.

Modus extrahendi ſuccum abſynthij.

Accipe abſynthium, quando eſt in fine ſuæ teneritatis, & bonitatis, contere eum mane ante ortum Solis, quia tunc ſuccus eius exibit melius, & facilius; deinde ſtringe eum in torculo, aut porta in panno craſſo, & forti, exprime cum trabe lignea, ſicut premunt artifices aſſor. i. cartamum, & expone ſuccum Soli, donec erit prope deſiccationem, & fac ex eo trochiſcos, & ſerua. Et ſunt, qui ponunt ſuccum eius ſuper ignem, & coquunt, donec coaguletur, & ponunt cum eo parum gummi arabici, vt partes eius ſint melius adhærentes, & faciunt
Elettu. trochiſcos, & ſeruant. Et quidam adulterant eum, cum amurca olei. Et propter hoc non recipiatur niſi à fideli viro, & mundus, clarificatus, purus, ex eo eſt fortis odoris, & fortis amaritudinis, & virtus eius ſucci fortior eſt virtute abſynthij. Et ſecundum hanc diſciplinam extrahitur ſuccus ex ſcenrag. id eſt ſumoterræ, niſi quòd aquoſitas eius eſt amplior aquoſitate abſynthij quã oportet, quòd ingeniamur ad exiccandum ipſum amplius in Sole, vel in decoctione ſuper ignem.

Modus exprimendi ſuccum ex gafid. i. eupatorio.

De menſe Maij herba mollis recens, quæ naſcitur in hortis, vel viridarijs colligatur in mane; & quoniam aquoſitas eius eſt pauca ſemper, quanto magis eius, quæ naſcitur in montibus. Accipe ergo ex ramis ſuis tenellis, & caue a vento, vel à Sole: & tere ipſam ante ortum Solis, & exprime ſuccum eius, & coque cum gummi arabico pauco, quouſque coaguletur, & ſi poteris ex eo facere trochiſcos, bene; ſi non autem, ſerua, ſicut eſt. Et ſunt, qui adulterant ipſum cum alijs ſuccis. Quare oportet, quod non accipiatur niſi a fideli viro. Et ſunt qui exponunt ſuccum Soli, & dimittunt, donec ſiccatur, vt poſſint facere trochiſcos, & faciunt ex eo.

Modus extrahendi ſuccum ex tribulis marinis.

Succus haſac. i. tribuli marini, exprimitur, ſicut gafid. Elettu.

Forma colligendi euphorbium, & eligendi ex eo, quod bonum eſt.

Euphorbium naſcitur in terrra, quæ dicitur ſelgelmeſa, & fæx, quod ſic colligitur. Accipiunt ventres pecudum, & lauantur bene, & ligantur ad crus arboris, deinde accipiunt homines lãceas, & ſtantes a longe figunt acumen ferri in crus arboris, quoniam inde effunditur gummi copioſum in ventrem, ac ſi effunderetur ex vaſe aliquo. Et aliquando emanat ex eo ſuper faciem terræ propter fortitudinem ſui caloris. Et elegantius ex eo eſt id, quod eſt clarum, vrens fortiter, & eſt grauis ſaporis Elettu. Euphorbiũ. valde propter nimiam acuitatem eius.

Modus faciendi opium.

Opium eſt lac papaueris nigri. Et dixit Dioſcorides, quod modus extractionis eius eſt ſecundum hanc formam, ſcilicet quod venias ad papauera, quæ ſunt completæ maturitatis, poſtquam deſiccata ſunt a rore, qui cecidit ſuper ea in mane; & ſcindatur cutis eorum parum cum facilitate non profunde, ne transfigatur cutis eorum; ſed ſuperficies tantum incidatur, quoniam lac ingrederetur intra concauitatem papaueris, & non poſſet poſtea colligi; deinde rade papauer circumquaque ex omni parte eius, & incipe abraſionem tuam a ſummitate capitis papaueris, & extrahe vſque ad finem ſciſſuræ, quam feciſti directe, & caueat rator, ne radat de cute eius cum lacte, & collige lac cum digito, & pone in vaſculo vitreo; deinde expecta per tẽpus aliquod, & reuertere iterum ad papauera prima, quoniam inuenies per ſciſſuras, quas abraſti, iterum lac egreſſũ, quod colliges, vt dixi. Et hoc facies quouſque aliquid de lacte egreditur, & ſi vides aliquid egredi ſecunda die, & tertia, collige etiam; deinde adhibe ſimul totum quod collegiſti, & tene in loco mundo donec coaguletur, vt poſſis ex eo facere trochiſcos.

Forma extrahendi ſuccum ex papaueribus, ex quo fit opium.

Accipe capita papauerum, & folia eorum, & tere bene, & extrahe ſuccum eorum cum ſtrictorio, aut aliter, & tene ſuccum illum aſſidue in Sole, donec coaguletur totaliter, quod poſſint inde fieri trochiſci, & fac, & ſerua. Et virtus huius debilior eſt virtute opij, & melior ſpecierum opij eſt graue, & pingue, & quando frangitur eſt in loco fracturæ lene, & clarum declinans rubedini, & quando funditur ſuper eum liquor, cito diſſoluitur, & qui applicauerit ipſum candelæ incendetur, & emittet flammam non obſcuram, & odor eius, quando extinctum fuerit, remanebit ſecundum diſpoſitionem ſuam primam, non immutatus. Et adulteratur cum ſucco lactucæ erraticæ. Et ſuccus huius lactucę habet virtutem ſimilem virtuti papaueris nigri, ſed eſt debilior ſatis, verum in colore, & odore multum aſſimulatur ſibi. Et ſunt alij, qui adulterant cum ſucco memithæ, & cum tragac. Sed id, quod eſt adulterarum cum ſucco memithæ, quando diſſoluitur in aqua, eſt odor eius ſicut odor, vel

color

color croci. Et id, quod adulteratum est cum gummi arabico, est clarum, & paucæ virtutis.

Modus colligendi lac chelidoniæ, & extrahendi succum eius.

Accipe huius herbæ, quæ est crocei coloris valde, & amari saporis completa maturitate, incidantur summitates ramorum eius, scilicet quando incipiunt apparere semina eius, & inclinentur rami super vas mundum ex vitro, vel ex alio, ita, quod lachryma eius cadat in vase, quod exponatur Soli, donec exiccetur, & fac trochiscos, & serua. Sed qui voluerit succum eius exprimere, colligat herbam, & terat, & reprimat succum eius, & deficcet, aut coquat primo, donec inspisserur; & postea ponatur in Sole, donec deficcetur. Dixit Dioscorides tere hanc herbam, & exprime succum eius, & misce cum melle mundo, & coq; in vase ex ære puro, & in mundo vase reserua, quoniã est magnæ virtutis clarificando visum quãdo po-
Nota. fueris ex isto medicamine in oculũ. Et dixit principium ortus chelidoniæ est, quando hirundines incipiunt apparere, & quãdo desinunt apparere, herba deficcatur, & nõ apparet. Et propter hoc appellatur herba hirundinum.

Forma extrahendi succum corticum radicum mandragoræ.

Accipe cortices radicum mandragoræ, dum sunt teneræ, & recentes, & contunde fortiter, & exprime sub aliqua re graui, & collige succum, & tere, donec incrassetur, & serua necessitati. Et sunt, qui coquunt radices in vino vsque ad consumptionem tertiæ partis, & colant, & seruant. Et sunt, qui colligunt lachrymam eius, facientes foramina in radice, & colligunt, quod emanat ex ea de humiditate. Verum succus est fortior lachryma, & lachryma non reperitur vbique.

Forma extrahendi succum ex succharam, idest hyoscyamo.

Nota. Accipe fructum eius cum oleis, & extrahe succum, & pone in Sole. Et vtere eo suo anno, & non amplius; quia cito corrumpitur. Et sunt, qui terunt semen eius siccum, & proijciunt super ipsum aquam, & exprimunt succum eius, & iste est melior succo foliorum eius in sedando dolores. Et sunt, qui terunt plantam eius, & miscent cum farina frumenti, & faciunt trochiscos, & seruant.

Modus exprimendi succum ex memithe.

Inquit Dioscorides memithe multam habet aquositatem, & color aquæ ipsius est similis colori croci. Oportet ergo, quod teratur cum ramis suis, dum est recens, & renera, & quod expressum fuerit, ponatur in Sole in vase cooperto, & dimittatur, donec incrassetur, & fiat sicut lutum, deinde fiat ex eo sief, quibus vtere in alcohol, & in vnguentis super apostema, & in ægritudini-
Nota. bus podagræ calidæ, & alijs. Sed ego accepi memithe, & triui, & extraxi succum eius. sicut Dioscorides dixit, & non exiuit succus eius glauci coloris, quemadmodum dixit; & feci trochiscos eorum, & declinauit color eorum viriditati, donec declinauerunt nigredini. Et quæsiui à mercatoribus, qui veniunt ab oriente, & dixerunt mihi, quod accipiunt succum eius, & terunt cum amylo, & faciunt sief. Et feci, sicut dixerunt, & declinauit color eorum glaucedini; sed non totaliter, sicut illi, qui apportantur de oriente. Et dixerunt mihi alij, quod cõficiunt substantiam eius cum aqua fluminis, & faciunt sief. & hi sunt illi, qui deferuntur ad nos de oriente, & cum hoc toto ignoro veritatem eorum.

Modus extrahendi succum prunorum syluestrium, ex quo fit acacia.

Acacia fit in Misalim, & est succus prunorum syluestrium. Et modus extractionis eius est, quod colligas plantam hãc cum fructu eius; & pone super eam aquam paucam in vase, & dimitte sic diebus aliquibus; deinde coque super ignem illam colaturam, quousque coaguletur, deinde proijce in vasibus similibus cochleis, & dimitte siccari. Et succus huius fructus, qui dicitur acacia, quando fit ex fructu maturo perfecta maturatione ita, quod iam acquisiuit dulcedinem, est color eius nigrior, & clarior, & non erit stypticus intestinis, propter suam dulcedinem. Sed quando fiet ex fructu non complete maturo, erit color eius decliuior rubedini magis; & stypticitas eius erit maior. Et elegãtior omnibus alijs est acacia, quæ est talis, sicut dixit nunc, & talis magis est odorifera alijs.

Modus ablutionis eius.

Tere eam cum aqua dulci sæpe, & proijce aquam, quæ supra natauerit, & fac hoc, donec videas aquam claram, fac ex ea trochiscos, & serua. Et sunt, qui lauãt eam cum aqua rosata, quando volunt frigiditatem eius ampliorẽ, & sedationem doloris magis. Modus vero assationis eius est, quod ponatur super prunas, & assetur, quantum est necessarium. *Electio. Acacia.*

Modus faciendi licium.

Sunt qui faciunt licium ex radice arboris, quæ dicitur curtam; & species huius licij nominatur cohaculem, & est quoddam, quod affertur ex Alienen. Et sunt, qui faciunt licium in hunc modum: Et est, quod terunt folia ex arbore, sicut sunt, & exprimunt succum, aut mollificant ea, aut infundunt ea aliquibus diebus in aqua, & coquunt, & exprimunt, & iterum ponunt super ignem aquam illam, & decoquunt, donec incrassatur sicut mel. Et sunt, qui adulterant eum cum amurca olei, & miscẽt cum ea tempore quo ipsum coquunt; aut cum succo absynthij: aut cum felle bouino. Et melius licium est quod facit spumam, & habet colorem similem sanguini: quoniam ante ipsum inflammatur in igne, & extinguitur in aqua; & color eius exterior est niger, & interius declinat ad nigredinem, & etiam non habet in se pinguedinem; & habet stypticitatẽ cũ amaritudine: & color eius est sicut color croci, & sicut color licij indici, quod fit in hũc modum, quem dixi. Etiam sunt qui faciunt ex amurca olei similitudinem litij. Accipiunt enim amurcam olei veterem, quæ non habet terram, nec arenam, & decoquunt in vase æris, donec incrassetur, & ponunt super dentes dolentes, nam facit dolorem quiescere. Et qui decoxerit ipsum cum acrestia, quousque fiat sicut mel, & ponit ex eo super dentes corrosos, eradicat eos, vel præparat ad faciliorem eradicationem. *Electio. Licij.*

Modus extrahendi succum hypocystidis.

Accipe rosam caninam in fine mensis Maij, & tere, & exprime succum eius, & coque, donec incrassetur, & dimitte siccari. Et sunt, qui apponunt modicum gummi arabici, vt partes eius melius adhæreant.

Modus extrahendi succum ex balaustia.

Dixit Dioscorides, extrahunt quidam ex balaustia syluestri succum, sicut ex rosa canina, & est stypticus, & virtus eius est, sicut virtus hypocystidis.

Forma extrahendi succum chalbani.

Accipe baucciam syluestrem fœtentem cum suis summitatibus, & incide eam in frusta longitudinis. 4. digitorum; & hoc facies, quando erit glauci coloris in fine mensis Iulij, & pone in vase æneo, & proijce super ipsam herbam aquam, qua cooperiatur, & plus, & bulliat magno igne, quousque diſoluantur rami, & stipites eius; deinde auser ab igne, & cola cum colatorio ex pilo, idest ex setis, & proijce ligna; deinde proijce super aquam illam colatam tantum, quantum est medietas eius, & de terebinthina, & est hezelebat, & coque cum pauco igne, donec consumetur aqua, & remaneat gummi. Et non oportet, quod cooperias illud, quando coquis ipsum, & post hoc repone ipsum in marsupijs, vel vtribus, & serua, & vtere. Et si ficcetur pluſquam oportet, quando decoquitur, pone in eo parum olei de cheru, aut parum sepi anatis, & signum in hoc est, quod accipias ex eo parum, dum coquitur, & pone super marmor, & si nimis est durum, pone de oleo, & si est satis molle, nil addas. Et sunt, qui adulterant ipsum cum resina pini, & farina fabarum. Et melior specierum eius est, quæ habet odorem suæ herbæ.

Modus faciendi succum lyquiritiæ.

Accipe radicem lyquiritiæ, quando est magis humida, & plena succo; scilicet in mẽse Iulij, & contunde ipsam, & pro- *Electio. Lauda.*

& proijce ſuper ipſam de aqua, donec cooperiatur, vel plus; & pone in vaſe ſuper ignem, & coque cum pauco igne, donec mel eius, ſcilicet pinguedo eius, egrediatur de ipſa, & cola; & proijce ligna, & pone iterum aquam ſuper ignem, & coque quouſque coaguletur; deinde expone Soli, donec deſiccetur, & vtere.

Modus extrahendi ſuccum vuæ acerbæ.

Sunt qui exprimunt ſuccum ex vuis acerbis in fine acredinis, & alij faciunt ex participantibus aliquantulum dulcoris, & maturitatis; ſed prior eſt frigidior, & ſtypticior, & ſecundus eſt minus ſtypticus, & minus frigidus. Et modus eius eſt, quod accipias ex vuis immaturis, & piſta, & exprime, & pone in vaſe ex ere rubeo ſuper ignē, & coque, donec propinquet coagulationi deinde pone in vaſe extenſo, & expone. Soli, donec exiccetur, & ſerua. Et quidam ponunt ad ſiccandum in Sole abſq; decoctione aliqua, ſi adeſt Sol calidus. Et ſunt qui miſcent cum eo parum gummi arabici. Verum ſimplex eſt melior, & melior ex eo eſt crocei coloris, quæ declinat alij coloti, facile frangibilis: & fortis ſtypticitatis, & pungens linguam. Et ſunt, qui coquunt ipſum cum melle, aut cum vino; & vtuntur eo in tumoribus neruorum, & cernicis, & gutturis, & tumore faucium, & palati ad alcola.

Electu. Acrella.

Modus extrahendi ſuccum centaureæ.

Accipe de centaurea dum eſt recens, & tenera, & tere eam bene, antequam Sol oriatur; & ſi ſuccus eius egrediatur bene; ſi non autem, oportet, quod ponas eam totam in vaſe, & proijce ſuper ipſam aquam vua cooperatur; deinde coque eam, & exprime ſuccum eius, ſicut exprimunt tinctores affor, & eſt crocus hortulanus; vel ſicut gentianam, & pone ſuccum ſuper ignem, & coque, donec incraſſetur, & ſerua. Et qui vult, quod partes eius adhæreant magis, ponat in eo parum gummi; verum ſimplex eſt melior, ſerua ipſum, & vtere.

Modus faciendi ſuccum ex berberis.

Accipe de berberis bene maturis, & contere eos, & miſce cū aqua, & frica manibus, & cola, & pone aquam colatam ſuper igne, & bulli, donec coaguletur, & ſicca, & ſerua.

Modus exprimendi ſuccum ſolatri.

Accipe plantam ſolatri cum folijs, & granis, & tere: exprime ſuccum, & coque ſuper ignem, vel exicca expoſitum Solis, quouſq; coaguletur, & ſiccetur, & ſerua.

Modus extrahendi ſuccum haſiſ.

Electio ſcillæ.

Oportet, quod colligantur folia eius donec ſunt humida, & terantur ante ortum Solis, ſicut iam dixi, & exprimatur ſuccus eorum, & coquatur ſuper ignem, vel deſiccetur in Sole, & ſic ſeruetur. Et iſte eſt modus extrahendi ſuccum plantaginis, & lactucæ, & ſemperuiuę, & portul. & roſtri porcini, & ſcario. & fœnic. & apij, & cuſſus ideſt volubilis, & lapathij, & cæterarum huiuſmodi herbarum, ex quibus poſſant ſucci extrahi.

Modus præparandi ſcillam in omnibus modis præparationis eius, & eſt Cæpa muris, & primo de modo aſſandi ſcillam.

Oportet, quòd eligantur ſcillæ, quæ declinant ad albedinem in ſuo colore, & ſunt mediocres inter magnas, & paruas; & quæ oriuntur in terra craſſa, & ſicca, & quę ſunt duræ, paucæ humiditatis; & quæ euaſerunt à corruptione. Et caue à cæpæ, quod eſt vnum ſolum; t. quod eſt natum in terra, vbi non ſunt aliæ ſcillæ. Nam non debes accipere niſi ſcillas, quæ habent circa ſe ſcillas, ſ. cæpas multas. Quia illa, quę naſcitur ſola eſt ſcelerata mortalis. Accipe ergo de ijs, quas diximus, & excoria eas de corticibus ſuis exterioribus ſiccis, & abſcinde ex inferiori parte foliorum eius id, quod eſt deſiccatum; & abſcinde radicem eius, & purga eam bene totam, & inuolue eam in paſta facta ex farina hordei, vel alterius, aut in maſſa facta ex argilla rubea, dulci, aut nigra; & fit inuolutio eius, quo inuoluis eam craſſitudinis vnius digiti; & pone eam ſic inuolutam in furno, aut in athanor, vbi ſint prunæ incenſæ; & ibi dimitte tota vna nocte, vel plus, donec fit aſſata paſta, & compleatur decoctio eius, & color eius fiat rubeus; deinde auſer ab igne, & ſine infrigidari, & auſer paſtam, qua inuoluiſti eam, & conſidera ſi videtur tibi bene aſſata, ita, ſcilicet, vt ſit mollis, tractabilis. ſi ergo compleuit ignis opus ſum in ea bene; ſed ſi non, coque iterum, inuoluta paſta, vel in argilla, quouſque fit æqualiter per totum aſſata, nam niſi bene aſſetur, remanet in ea acuitas mala, quæ nocet ſtomacho, & ventri, valde, & facit vomitum, & nauſeam.

Documen.

Forma deſiccandi ſcillam.

Accipe cæpe crudum, & auſer corticem exteriorem, & ſcinde in duas partes per longitudinum cum culteilo facto ex ligno pini; deinde ſepara tunicas abinuicem, & contigas eas in filo lineo, & imple filum ex fruſtis eius diſtanter; ita, quod fruſta non tangant ſeinuicem, & ſuſpende in vmbra in loco ventoſo; & dimitte donec deſiccentur à vento abſque Sole.

Forma caſtrandi ſcillam.

Accipe ſcillam antequam incipiant germinare folia eius, & ſtipes, & cauteriza eam cum veru ex ferro candenti, & vre bene in loco illo, vbi ſtipes, & folia oriuntur, vel orti debebant. Fac ergo id antequam germinet ſtipes, nam quando ortus eſt ſtipes eius, non eſt amplius ingenium in caſtrando eam, niſi quod incidatur totum id, quod ortum eſt, & cauterizetur, & vratur bene locus vbi oriebatur ita, quod amplius non germinet ibi aliquid.

Modus conficiendi acetum ſcilliticum.

Accipe cor ſcillæ cum tunicis ſuis mollioribus, quæ ſunt prope cor eius, & incide in duobus, vel tribus fruſtis cum culteilo ligneo, & non ferreo, & imple fila de filo facta ex ipſis fruſtis; deinde accipe paropſidem terream, & line interius eam toram pice, & erige lignum in medio, ſcilicet paropſidis eius ad modum columnæ, & liga plurima fila ſummitati columnæ, ſeu ligni huius, & extende fila ipſa æquidiſtanter trahendo ipſa per labia paropſidis; deinde per latera eius donec ipſa annectentur omnia pedi paropſidis, & fiat ſicut tentorium ſuper paropſidem: & tunc iam percepiſti, quod lignum debet eſſe tantæ longitudinis, quod ſuperemineat labio paropſidis; deinde pone in paropſide de aceto bono forti quantitatem, qua duæ paropſidis partes impleantur; poſt modum ordire circulariter filum, in quo fixiſti fruſta cæpæ ſupra fila illa, quæ ſtant ſicut tentorium, tali modo fruſta ſint ſuſpenſa ſuper faciem aceti, ita, q, non tangant acetum; & cooperi paropſidem cum coopertorio habente culmen, ſicut vides eſſe neceſſarium ad opus tuum, vel cum paropſide alia cooperi inferiorem in latitudine: ſit coopertorium linitum pice, & iam interius: deinde oppila bene lutando orificia vaſorum cum argilla, & pone in Sole quatuor diebus in menſe Iulij, vel Auguſti. cum ergo complebuntur dies oportet, vt coles acetum in vaſe vitreo, & reponatur neceſſitati.

Et dixit Hebengizar cuius expoſitio eſt filius macellarij, quod quidam ex philoſophis gentilium, ſcilicet inciruncinſorum, ponunt pro qualibet libra cæpæ. libr. 6. aceti, & iuſſerunt ſuſpendi fruſta longe ab aceto digitis. 4. cum pondere. vnc. 2. ex iuiubis recentibus, & tantundem ex pulegio regali, & ſuſpendunt cum fruſtis cæpæ, ſicut ipſa ſuſpenſa ſunt: & poſt 40. dies colant acetum in vaſe mundo. ſuffumigando prius ligno aloes. Et ſunt ex medicis, qui dicunt, quod in lib. 4. aceti ponatur lib. 1. ſcillæ, ſed modus prior eſt apud me melior, & oportet, quod poſtquam ſteterit in Sole in menſe Iulij, aut Auguſti. ſicut dixi ſex diebus, quod auferatur argilla, qua lutatæ ſunt paropſides, & apertis paropſidibus proijciantur cæpæ in acetum, & pro quibuſlibet libris tribus aceti, accipe apij, balſamitæ ſcilicet ſiſymbrij, & pulegij recentis, de quolibet, ana vnc. i. herbæ aniſi. fœniculi, amborum recentiū, ana M. i. ex his omnib. fac faſciculos, & ſuſpende ſuper faciem aceti, ſicut ſuſpendiſti ſcillas, & expone Soli duabus ſeptimanis in æſtiuo tempore: deinde auſer iſta, & proijce, & accipe ſpicæ nardi, cinnamomi, aniſi, amygdalarum amararum, ana vnc. i.

garyo-

garyophyllo. vnc.s. & repone in paropside cum cæpis. luta,& dimitte septem diebus; & post aufer argillam,& aperi vasa,& cola acetum in vase vitreo, nam tali modo præparato vtebantur Reges gentilium.

Operatio eius secundum Dioscoridem.

Sed Dioscorides faciebat acetum scilliticum in hunc modum, quem ego narro. Accipe de capis scillæ albis, & scinde in frusta,& infige,à filo, & separa ita frusta, quod se non contingant, & desicca in vmbra in loco ventoso versus orientalem, vel versus occidentalem partem 40. diebus integris; deinde accipe de his ita siccis pondus lib.ij.& proijce super eas lib.14 aceti, & dicit alibi lib.x. & cooperi vas cum coopertorio, & luta cum argilla labia vasorum,& expone Soli 40. diebus; &c. postea cola acetum,& exprime scillas, & proijce earum substantiam, & serua necessitati.

Iuuamenta aceti. Ex dixit iterum,quòd quidam ponunt ex cepis recentibus sine exiccatione modo prædicto in aceto,& dimittunt septem mensibus,& colant acetum,& vtuntur. Et dixit,quod hoc acetum factum in hunc modum,incidit humores crassos fortiter, plusquam factum aliquo alio modo,& dixit,quòd est optimum ægritudinibus corporis omnibus, præterquam habentibus intrinsecus scabiem,vel vlcera, seu excoriationes intrinsecas. & oportet,quod quando incipiemus ipsum dare in potu alicui, *Dosis.* quod demus in primis quantitatem paucam,postea addamus quantitatem eius paulatim,donec perueniant ad vnc.j. semis.

Modus alius breuis pro ijs,qui volunt,quod cito fiat propter necessitatem.

Accipe vnc.j. aceti,& pondus dra.j. cepæ scillæ,& pone totum super ignem, & bulliat duabus bullitionibus, deinde aufer ab igne,& cola,& vtere.

Et ex iuuamentis aceti scillitici sunt, & ipsum incrassat tracheam arteriam,& fortificat carnem eius,& clarificat vocem,& confert doloribus stomachi, & malæ digestioni,& valet oppilationibus,& suffocationibus matricis,& fortificat cor debile, & reddit sanitatem,& clarificat colorem,& acuit visum, & frangit lapidem,incidit humores crassos,& aperit vias,& canales omnes; & confert apoplexiæ, &c. iuuat vniuersaliter in omnibus ægritudinibus frigidis iuuamento maximo.

Modus destillandi aquam ex scilla, quæ occidit mures, & quæ ponitur in medicinis, ex qua fit syrupus acetosus.

Accipe de cæpis nouis recentibus,& excoria eius corticé superioré, & proijce id, & incide residuũ cum cultello, deinde accipe ollam, & perfora eam in fundo foraminibus paruis,& imple eã ex ipsis cæpis incisis. Deinde fac foueam rotundam in terra, & sepeli in fouea illam ollam vitreatam; & pone ollam cum cæpis super ollam aliam vacuam, & quam tu sepelisti; ita,quod superioris ollæ fundus ingrediatur os inferioris ollæ; deinde luta eas inuicem,vt contingant se,& cooperi ollam superiorem coopertorio idoneo, & luta; deinde cooperi circumquaque ex terra, ita, quod cum incenderis ignem,circum,ignis non attingat inferiorem ollam; & superior sit stans in medio ignis; deinde accende ignem circa superiorem ollam,& super eam ex stercore animalium,vel ex alio,& fac ignem nocte vna tota. In mane vero inuenies aquam destillatam in olla inferiori, quam cola, & serua. Et qui vult ex ea occidere mures conficiat cum ea farinam,vel panem, & ponat in loco, vbi abundant mures, morientur ex eo, qui comederint cito; & si miscueris parum ex lithargyrio erit velocior ad occidendum.

Mures interficere.

Modus albificandi acetum ex quo fit syrupus acetosus.

Construe athanor simile illi, in quo destillatur aqua rosacea, & superpone ei vas destillatorium ex vitro,vel ex terra vitreata, & imple tres partes ex aceto bono,& quarta pars vasis superius sit vacua, ne cum ebullierit acetum effundatur extra; deinde cooperi vas cum vase aliquo superius sicut nouisti; habente nasum, sicut fit in aqua rosacea; & fac ignem leuem non fortem, nam si si esset fortis,non fieret acetum album tantæ albedinis, & est necesse, quod acetum, quod destillatur sit ex vuis albis,clarum,& acre in fine acredinis,quia tunc destillatur album, & purum. Repone ergo ipsum,& serua necessitati. Secundum hanc disciplinam potest destillari vinum,qui vult ipsum destillatum.

Modus faciendi aquam camphoræ.

Accipe vas ex vasis aquæ rosaceæ, quod dicitur Batã, & expositio eius est venter, & imple ipsum ex lignis pini,quæ habet magna folia, & impleatur vas,aquæ rosaceæ, cooperi vas ipsum cum coopertorio habente nasum, & pone ventrem in vas æneum plenum aquæ, & pone super ignem quousque incipiat aqua bullire; nam destillabat oleum subtile boni odoris, quod appellatur aqua camphoræ; aut si vis,destilla in furno aquæ rosaceę secundum disciplinam eius,& serua repositum,quod ex eo destillatum est,& vtere.

Modus præparandi colocynthidem ad vsum potionum.

Colocynthis ex virtute sua purgat phlegma viscosum,& humores crassos, & purgat cerebrum: sed ipsa inducit dolores, & tortiones, & punctiones in intestinis,& tenesmum,& malitiam,seu nocumentum,& exprimitur malitia si teratur, & cribelletur: & addatur ei quantum est 4. pars, seu v. pulueris eius ex traga. & fac inde trochiscos,& serua necessitati. Et sunt,qui ponunt loco trag.gummi arabicum, quoniam ambo reprimunt malitiam eius, nisi quod gummi habet aliquantulum slypticitatis, &c. traga.iuuat ad laxandum,& qui vult eam miscere cum tragac. oportet, quod terat tragac. & dissoluat in aqua,& colet, & conficiat colocynthidem cum eo, &c. misceat bene in mortario, quousque fiat vnum corpus,& fac trochiscos. Et oportet vt non multum teratur,quia adhæreret intestinis,& excoriaret. Et *Decoment. Electio.* oportet, quod eligatur colocynthis, quæ habet colorem in cute subcitrineum, & habet superficiem lenem, sine vlla asperitate, & interius eius album declinans citrinitati parum, perleuis ponderis, spongiosa, quia ista sunt signa,quod fuit collecta matura,quantum oportet. Quam oportet,quod non vtaris ex ea,nisi pulpa eius. Et abijcias grana eius,& corticem. Et dosis eius solius est pondus octauæ partis aurei vnius, vsque ad quartam vnius aurei.

Modus præparationis turbith.

Turbith ex virtute sua purgat phlegma, sed inducit *Dosis turbith.* syncopim,& tortiones. Sed eius præparatio est,quod teratur,& roretur oleo amygdalarum dulcium,quia prohiber partem suæ malitiæ,quod si non habes,accipe se- *Dosis.* saminum,vel butyrum, vel oleum commune,quodcũque habes paratum.

Et turbith melius est, quod est album multum,& lenem habet corticem,& lignũ interius subtile sine asperitate,& non est crassum,& habet gummi super capita eius. Et dosis eius,quod est nouum, est pondus drach.j. vsque ad dr.ij.& hoc est cum magna custodia,& de veteri plus. Et nõ datur solum, & post acceptionem eius sumatur brodium pingue,& ex pinguedinibus subtilibus.

Modus præparandi euphorbium.

Euphorbiũ purgat ex virtute sua phlegma viscosum, *Euphorbiũ.* quod est in schia,& lumbis,& intestinis,sed ipsum facit tristitiam, & debilitatem. Et rectificatio eius est,quod non multum teratur, & misceatur cum oleo, & cum eo pone bdellium, aut succum liquiritiæ,aut ex speciebus, sicut cinnamomum,casia lignea,& similia. Et oportet, vt fundatur in oleo rosaceo bono. Et eligatur ex eo cla- *Electio.* rum, nouum, citrinum, fortis odoris, amarum, cui supertransfuerit annus vnus vsque ad tres annos. Et dosis eius est à granis vj. vsque ad grana.12.

Modus præparandi elleborum album. *Dosis elleb. albi.*

Elleborus albus purgat virtute sua phlegma per vomitum.

mitum.& modus acceptionis eius eſt,ꝙ comedatur ante aſſumptionem eius cibus aliquis leuis,& poſtea accipiatur contritus bene cũ pulte facta ex farina frumenti,
Electio. vel hordei. Et melior eſt,qui eſt pungitiui ſaporis,aduſtẽs linguam extenſus, longus, albus, & cito frangibilis,cui appareat in fractura ſimile texturæ araneæ telæ ſubtilis.
Doſis. Doſis eius eſt pondus drach.s. vſque ad ij.& infra.

Præparatio elleboti nigri.

Et niger elleb. Et niger elleborus purgat de virtute ſua phlegma, & melancholiam,& operatio eius eſt fortior operatione ellebori albi. Et præparatur eodem modo ſicut elleborus al. Eligitur autem cuius radiculæ ſunt plenæ, pingues,& ſubtiles, in cuius fractione apparet ſimile ſubti-
Electio. li arenæ,acutum habens ſaporem. Et melior eſt ille,qui naſcitur in terra petroſa,alta,ſicca.Et doſis eſt à drach.s.
Doſis. vſque ad drach.ij. Et tempus colligendi vtrumque elleborum eſt in menſe Iulij,quia ſunt in fine bonitatis.

Forma exhibendi polypodium.

Polypodiũ. Polypodiũ purgat virtute ſua phlegma,& melancholiam ſine moleſtia, & grauedine. Et præparatur ad ſumendum ipſum ſolum, quia coquitur in aqua hordei, aut ſiclæ,aut decoctione cucumeris,aut aqua mellis co-
Electio. cta. Et qui vult eo vti in potionibus,radat ipſum bene,& terat,& miſceat in medicinis. Et eligitur citrinum cuius ſapor appropinquatur ſapori gallarum cum dulcedine,& eſt craſſum ſicut digitus minor.
Doſis. Et doſis eius in decoctione eſt à * dr.ij.vſq; ad * dra.v.
* vnc.i. & ſimiliter in ſubſtantia per ſe doſis à * drach.j. vſque
* vnc.ij. ad * drach.ij. & dicit Philoſophus Iebana, ꝙ iſtud pon-
* drach.ij. dus vnc.j. intelligitur de ſicco. Verumtamen quando eſt
* drach.y. recens, doſis eius ſolius eſt vſque ad vnc.ij. aut iij. & in potionibus vnc.j. Et oportet, quòd colligatur in Vere. Et ſunt etiam, qui colligunt eum in Autumno; ſed primum eſt melius.

Modus exhibitionis,& præparationis granorum Nil eſt indicum.

Nil. Hæc purgant de virtute ſua phlegma. Et modus præparationis eorum eſt,ꝙ ipſa terantur, & infundantur in
Doſis. oleo amygdalarum dulcium,& bulliant in aqua vſque ad conſumptionem aquæ,& remaneat oleum,& dentur ſola,aut conficiantur aliæ medicinæ cum eis ſecundum
Electio. voluntatem recipientis. Et doſis eorum eſt à drach.iij. vſque ad v.& melius Nil eſt,cuius folia ſunt craſſa,& ſimilia folijs oliuarum parum minora, & ſunt calidi ſaporis,& faciunt raucedinem vocis.

Sermo de Alcham.

Alcham. Omne amarum appellatur apud Arabes alcham, & in hoc multum laborauerunt expoſitores. nam quidam ex eis dixerunt, ꝙ erat colocynthis, & alij,ꝙ erat aliud: ſed ad vltimum non eſt verificatum apud eos quid ſit. Et purgat virtute ſua aquam citrinam abſque, ꝙ lædat ſtomachum,& purgat etiam phlegma. Et modus exhibitionis eius,quòd detur in potu cum melle cocto, aut cum rob; & melior ex ea eſt longa, quæ aſſimilatur cucumeri minori ſatis magnæ amaritudinis, quæ inuenitur in terra humida. & caueri oportet ab illa, quæ inuenitur in terra ſicca,petroſa, & quæ reperitur in monti-
Nota. bus propter fortitudinem ſuæ virtutis. Et doſis eſt ab viij.granis vſque ad x.

Modus præparandi Scebram, id eſt eſulam.

Scebr. Scebra in ſua proprietate nocet hepati,& purgat aquã citrinam. Et doſis eius eſt,ſicut diximus de laureola. Et præparatio eius eſt,vt ponatur in lacte horis xxiiij.& poſtea deficcetur. Et ſunt,qui ponunt in aceto cum ea quãtitatem ponderis eius de roſis,& trag. & dant cum melle,aut ſucco vuæ, aut cum aqua,vbi ſint decoctæ lentes,
Doſis. aut ſicla. Doſis eſt pondus gra.vj.ad vij.

Modus præparandi Ireos.

Iris. Iris purgat virtute ſua aquam citrinam,& humores craſſos,& viſcoſos, & melancholiam,& aperit oppilationes hepatis; ſed inducit triſtitiam, vel ſolicitudinem. Et bonum eſt, ꝙ admiſceatur alijs medicinis ad reprimendum malitiam eius. Et præparatio eius eſt,vt de-
Electio. tur in potu cum aqua,& melle ſimul coctis. Et eligatur ex eo aquoſum multum, partes cuius lachrymantur,& breuis ſtaturæ,& partes eius æquales, & color eius prope citrinitatem boni odoris. Doſis eius pondus eſt ab *Doſis.* aur.ij. vſque ad iij. vel iiij.aut poterur tritum, ex eo pondus drach.j.vſque ad drach.ij.cum melle cocto.

Modus præparandi Acorum.

Virtus acori eſt propinqua virtuti ireos, & doſis eius eſt ſicut doſis ireos. *Doſis.*

Modus præparandi Centauream.

Centaurea purgat virtute ſua phlegma viſcoſum, & choleram ſimilem fęci,& humores,qui ſunt in ſchĩa,& lateribus, & anchis, quando aqua eius bibitur vel clyſterizatur cum ea. Eligitur ergo ſubtilis, quæ reperitur *Electio.* in montibus amara multum: quæ vero reperitur in vallibus eſt debilis operationis,& potio eius eſt aquę vnciæ duæ in clyſteri. vnciæ quatuor,cum oleo ſeſamino. *Doſis.*

Modus exhibendi Fumum terræ.

Iuuat ſtomachum virtute ſua,& confert ſcabiei,pruritui,& bothor,nam purgat choleram aduſtam,& mũdificat ſanguinem, & prouocat vrinam. Et qui vult eo *Electio.* vti,oportet, quòd eligatur recens, amarus multum, & viridis coloris. Et potio eius in decoctione eſt ab vnc.j. vſque ad vnc.ij. ſine decoctione à drac.iij. vſque ad dra. vij.cum tantundem de myrob. citrinis. Et qui vult bi- *Doſis.* bere de ſucco eius, non oportet, quòd decoquatur, & quantitas potionis eius eſt ab vnc.iiij. vſque in viij. cum pondere drach.iiij.myrob.citr.& qui vult eo vti interponat ſemper diem vnum in acceptione eius.

Modus aſſumptionis abſinthij.

Abſinthium purgat virtute ſua choleram à ſtomacho leniter,& inteſtinis: aperit oppilationes, & prouocat vrinam,& fortificat hepar; & non habet efficaciam in purgando phlegma. Et qui vult vti in decoctione,vel *Doſis.* potu poret ex eo vnc.v. vel vij. & qui vult eum ſumere abſque infuſione,vel decoctione accipiat aur.j. vſque ad vnc. ij.

Modus exhibitionis cuſcutæ.

Cuſcuta purgat virtute ſua choleram, & confert ſtomacho,& aperit oppilationes venarum,& cõfert febribus longis. Et fortitudo operationis eius eſt melior,& fortior operatione abſinthij. potio aquæ eius eſt quanti- tas libr.ſemis bullitæ,& colatæ. Et ſi quis vult bibere de *Doſis.* aqua ſua abſque decoctione,oportet, quod apponat cum eo de zuccharo bono.vnc.decem.

Forma præparandi cuſſus.

Purgat virtute ſua choleram, & modus acceptionis eius eſt, quod ſumatur de aqua ſua ſine bullitione pondus tertiæ partis lib.j.vſque ad ij.partes lib.cum drach.x. *Doſis.* zucchari boni,vel penidij.

Modus præparandi cachille.

Purgat virtute ſua aquam citrinam cum magna lenitate,ſine læſione. Et ſumitur de aqua eius ſine decoctio- *Doſis.* ne,tertia pars lib.vſque ad ij.partes.

Modus acceptionis capilli veneris.

Purgat virtute ſua choleram à ſtomacho, & inteſtinis. & doſis eius eſt à drach.iij.vſque ad vij. *Doſis.*

Modus præparationis ſenæ.

Purgat humores craſſos,& confert dolori ſchię,& lũborum, & infundi debet oleo amygdalarum dulcium, vel butyro. Et doſis eius eſt à drach.iiij.ad ʒ. *Doſis.*

Modus præparationis abalgar.

Purgat aquam citrinam, cuius virtus eſt ſicut virtus eſulæ in corrumpẽdo virtutem corporis, & purgat choleram fortiter. Et doſis eorum eſt à gra.v.ad vij. munda- *Doſis.* ta cum aqua,& melle cocto,laxant laxatione forti.

Modus præparationis cartami.

Purgat virtute ſua phlegma. hoc faciunt grana eius munda à cortice. Cuius doſis ex granis eſt drach.xx. *Doſis.* & oportet,quòd proijcias ſuper eam lib.s. aquæ calidæ, & frica manibus,& cola, & pone in eis de penidijs albis drach.x. & potentur.

Modus acceptionis linguæ bouis.

Purgat virtute ſua cholerã,& confert pulſationi cordis,

dis, quæ contingit à cholera cum bolo armeno.

Modus præparationis myrobalanorum citrinorum.

Electio. Purgant virtute ſua choleram, & conferunt ſtomacho, & qui vult vti eis eligat citrinos, apud viriditatem,
Doſis. & graues, plenos, & non criſpos. Et doſis eorum eſt ſi fuerint decocti, vel infuſi à drach.x. ad xxx. Et de his, qui non ſunt decocti, vel infuſi à drach.iij. vſque ad vij.

Modus exhibitionis myrobalanorum indorum.

Purgant virtute ſua melancholiam, & confortant ſto-
Doſis. machum. Et doſis infuſorum, vel decoctionis eſt à dra. v. ad xx. Et de non infuſis, vel decoctis drach.ij. vel v.

Modus exhibitionis myrobalanorum chebulorum.

Purgat in virtute ſua melancholiam laxatione debili:
Electio. & conferunt orificio ani. Eligantur declinantes rubori,
Doſis. & nigredini parum, qui ſunt graues, & pleni. Et doſis infuſorum, vel decoctorum eſt à drach.iij. ad x. Non decoctione infuſorum à drach.j. vſque ad v.

Modus exhibitionis violarum ficcarum.

Purgant virtute ſua choleram, quæ eſt in ſtomacho: & inteſtinis, & conferunt fumoſitatibus reſolutis ab eis, & ſynanchiæ, quæ accidit pueris, quando ipſæ accipiuntur cum aqua. Et doſis earum eſt à drach.iij. ad vij. de ſiccis: & ſi fuerint recentes accipiantur infuſæ, vel decoctæ pondere drach.x.

Forma exhibitionis prunorum, & tamarindorum.

Purgant virtute ſua choleram, & reprimunt acuitatẽ eius, & prohibent vomitum, & faciunt eum quieſcere,
Electio. & conferunt pruritui. Et qui vult eis vti, eligat recentia,
Doſis. & multum acria. Et doſis aquæ eorũ poſtquam fuerint decocta eſt pondus lib. s. veruntamen tamarindi ſunt fortiores ad laxandum, & acriores; quare doſis eorum eſt minor doſi illorum.

Forma exhibitionis mannæ.

Electio. Mollificat virtute ſua inteſtina, & lenit ea, & pectus
Doſis. lenificatione pauca, & eligatur alba, recens. Eius doſis ſit ab aur.x. ad xx.

Forma exhibitionis caſiæ fiſtulæ.

Purgat virtute ſua choleram aduſtam, purificat ſanguinem, & clarificat eum, auferendo craſſitatem eius.
Doſis. Electio. Doſis eſt à dra.iij. ad x. Et eligatur, quæ eſt in canna eius, & color carnis eius eſt niger lucidus, & grauis.

Modus exhibitionis granatorum acrium, & dulcium.

Granata expreſſa cum carne ſua interiori purgãt cho-
Doſis. leram, & confortant ſtomachum ſua ſtypticitate. Et doſis aquæ eorum eſt lib.s. cum drach.x. zucchari boni.

Forma præparationis ammoniaci.

Electio. Confert dolori venæ ſciaticæ. Et eligitur, quod ſimile olibano, cuius odor vergit ad odorem caſtorei, parum pingue, habens continuitatem partium ſuarum, mundũ
Doſis. à ligno, amari ſaporis. Et doſis eius ſolius, aut cum alijs medicinis eſt pondus aur.j. ad aur.j.s. cum rob.infuſio.

Modus præparationis opopanacis.

Iuuamentum eius eſt ſicut iuuamentum ammonia-
Electio. ci. Et eligitur illud, cuius ſuperficies eſt citrina, & interius album, amari ſaporis, pingue, cito frangibile, fortis
Doſis. odoris, & caue à nig. Et doſis eius eſt à drach.s. vſque ad aur.j. infuſum in rob.

Forma exhibitionis bdellij.

Iuuat virtute ſua ad teneſmum, & ad excoriationem inteſtinorum, quę accidit ex aſſumptione medicinarum acutarum. Et confert hæmorrhoidibus, & collectionibus interioribus, quando bibitur, & collectionibus extrinſecis, facto ex eo emplaſtro cum rob.dulci. Et qui mi ſcuerit eum cum medicinis acutis phlegma purgantibus, prohibet excoriationem eorum, & nocumentum
Electio. ab eis. Et eligatur amari ſaporis, clarum viſu. & lene, &
Doſis. frangibile, & boni odoris. Et quando proijcitur ſuper ignem, eius odor aſſimilatur odori baccæ byzantiæ. Cuius doſis ſolius eſt dra.j. cum alijs medicinis drach.s.

Forma exhibitionis ſagapeni.

Confert dolori colicæ, & ventoſitati inteſtinorum, & dolori oſſis caudæ, & coxarum, & iſchiæ. & purgat

A phlegma viſcoſum. Cuius doſis per ſe ſumpti eſt drach.j. vſque ad aur.j. infuſum in rob, aut in oleo amyg.dul. aut cum melle, & cum alijs medicinis à drach.s. vſque ad drach.j. infuſi vt prius. Et eligatur cuius color interior declinat rubedini, & de foris albedini, & clarum, fortis odoris, & pungituui ſaporis. *Doſis.* *Electio.*

Forma exhibitionis ſarcocollæ.

Purgat virtute ſua phlegma viſcoſum, & incarnat vlcera, & veſtit ea corio, & contrahit viſcoſitatem carnis, quæ eſt nutrimentum carnis, ex quo fit generatio, & in vlcere incarnatis, & prohibet humores nociuos deſcendentes ad oculos. Et qui vult ea vti, oportet quod eligat illam, cuius color eſt ſimilis colori olibani declinans citrinitati, & quæ eſt amari ſaporis, & cito frangibilis, Cuius doſis eſt cum alijs medicinis drach.s. vſque ad drachm.j infuſæ in roa.decocto. Et oportet, quòd nunquam accipiatur ſola, ſed ſemper permiſta cum alijs medicinis. *Electio.* *Doſis.*

B Modus exhibitionis prædictarum.iiij.gummarum, qui eſt alius à prædictis.

Iſtæ gummæ, quas nominaui hic, ſicut ammoniacum, opopanacum, bdellium, & ſagapenum, quando debent alicui exhiberi, & ipſe abhorret acceptionem earum in pilulis factis ex eis ſolis, & diligit magis acceptionem earum cum rob. tunc oportet, quòd tu infundas eas in aqua bullienti, donec diſſoluantur, & cola, & infunde oleum amygdalarum dulcium, & da in potu cum rob.

Modus præparationis ſalium, & proprietates eorum in purgando, & de aqua ſalſa.

Omnes ſpecies ſalis purgant phlegma, & mundificant ſtomachum, & diſſoluunt humores craſſos. Et de virtute ſalis eſt, quòd faciat deſcendere virtutes medicinarum ſolutiuarum cito, & id, quod coagulatur in ſtomacho ex lacte ante ſumitur in potu cum mellicrato. Et melior ſpecierum ſalis eſt illa, quæ reperitur in minera. Et qui vult potare aquam ſalis, eligat ſal mundum,
C quia melior eſt alijs omnibus, purgat enim phlegma, & malitiam, & humores craſſos. Doſis eius ſolius in drach.ij. vſque ad iiij. cum aqua *frigida*. Et ſi tardabitur nimis laxatio eius, bibatur poſt ipſum, aqua *frigida*, quia laxabit, & ſtringetur venter eius, qui potauerit poſt ipſum aquam calidam, & poſt purgationem recipiat ius gallinæ ad frangendum acuitatem punctionis eius, & acumen, & ad prohibendum nocumenta eius à neruis ſtomachi, & inteſtinorum. Sed aqua maris oportet, ꝙ poterur ſola, ſicut ſal, de quo dixi. Et ſunt qui bibunt eam cum oxymelle miſto cum vino bono, & dulci, & bibunt poſt purgationem eius elixaturam gallinæ, & doſis eius eſt à iiij. lib.* vſque ad lib.s. *Doſis.* * vnc.

Forma purificandi aquas turbidas.

Accipe ollam magnam, & imple eam aqua illa, & cõſtrue ſuper orificium duo ligna ſecantia ſe in modum crucis, & pone ſuper illa ligna vellus lanæ mundum, & multa ablutione, ablutum, & accende ignem ſub olla
D leuem: & quicquid imbibitur in vellere ex vapore, qui eleuatur ab aqua exprime, & ſerua, fac hoc quandiu aliquid aſcendit ab aqua. Et quidam deſtillant eam ſicut aqua roſa. Et ſunt, qui clarificant aquam ponendo ſuper eam aliquid anethi, aut amyli, aut farinæ, quoniam iſta deſcendunt, & trahunt ſecum ad fundum vaſis craſſitatem aquæ, & ſic clarificatur aqua.

Modus faciendi almuri.

Almuri purgat phlegma viſcoſum, & incidit eum, & iuuat in dolore colicæ quando miſcetur clyſterijs cum medicinis conuenientibus, & ſumitur in cibo pro dolore iſchiæ, qui fit à phlegmate, & eſt ſubtilius, quàm ſal, & quàm ſal nitrum, & quàm aqua piſcium ſalſorum veterum, & virtus eorum eſt debilior virtute eius, cuius operatio eſt in hunc modum. Accipe de farina hordei partes ij. ſalis partem j. confice cum aqua, & fac focatias azymas; & pone in furno, & dimitte ibi donec comburantur intus, & extra: deinde extrahe à furno, & diuide quamlibet earum in tres, vel in quatuor partes,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1027-0 DFG

tes,& pone in olla magna munda,& cooperi aqua,& E pone cum eo de ciffolionibus palmarum plenã manum, & pone ollam in furno panis principio noctis vſque mane. Et ſunt,qui coquunt panem cum aqua ſuper ignem vſque ad conſumptionem mediæ aquæ,& tollunt,& ponunt in aquam ex melle ſecundum voluntatem eorum ad frangendum ſalſedinem eius,& ſeruant,& hoc eſt ſica put almuri. Et qui vult facere almuri ſecundum minus, primo ponat ſuper reſiduum panis mediam quantitatẽ aquæ,quæ primo poſita fuit, & cũ olla mittat in furnum vſque ad conſumptionem duarum partium aquæ,& colet,& ſeruet. Et ſunt qui miſcent almuri ſecundum cum primo,& ſeruant neceſſitati ad comedendum,vel ponẽdum in clyſterijs. Et in almuri ſunt operationes longæ aliæ ab iſta,quam dixi, quæ ſunt idoneæ conueſtionibus Regum: & nõ oportet rememorari eas in hoc loco,quia ſufficit nunc de modo iſto,quantum ad medicinæ neceſſitatem.

Modus faciendi oleum roſ. & oleum ſtypticum,& ſeruandi ipſum ſecundum doctrinam Dioſc. F

Modus ſtypticandi oleum,& faciendi oleum roſ. eſt, quòd accipias ſchœnanthi lib.v. vnc.viij. olei oliuarum lib.xx.& vnc.v. tere ſchœnanthum,& confice cũ aqua. Et adde de aqua tantum,quòd ipſum cooperiatur,& coque cum oleo,& miſce in tempore coctionis,& auſer ab igne. & permitte infrigidari, & cola, & ſerua, & fac ex iſto oleo, oleum roſa.

Et ego narraui operationem eius in libro oleorum.

Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de lilio.

Accipe olei lib.ix. vnc.v. calami aro. libr.v. & vnc.v. myrrhæ aut.tere calamum aro.cum vino bono: & bulli tantum in oleo,deinde cola ſuper lib.iij.s. ex carui agreſti,& eſt cordumeni, quod primo triuiſti,& infudiſti in aqua pluuiæ, &c. dimitte quouſque bene imbibatur in oleo,& exprime, & cola, & ſerua ad faciendum oleum de lilio.

Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de narciſſo. G

Accipe olei lib.ix. & vnc.v. darſiſaham lib.vj.& vnc. ij.tere darſiſaham,& infunde in tanta aqua quantum eſt oleum,& accipe calami aro.lib.v.vnc.viij. & deinde accipe fruſtum,& tere. & cibra,& coque: & cola,& ſerua neceſſitati ad faciendum oleum de narciſſo.

Forma ſtypticandi oleum ad faciendum oleum de Nil.

Accipe olei abluti partem.j. aquæ pluuialis partem.s. proijce partem aquæ ſuper oleum,& in alia infunde ſpecies,quibus vis ſtypticari oleum,& miſce. Accipe ergo darſiſaham lib.v.s. calami arom. lib.vj.s. myrrhæ lib ij. carui agreſtis lib. iiij. & vnc. ix. olei lib.ix. tere darſiſaham,& infunde in aqua, & proijce ſuper oleum,& bulli. ſimiliter myrrham infunde in vino boni odoris, & tere calamum arom. & pone myrrham, & confice, & auſer darſiſaham ab oleo, & pone calamum aro. confectum cum myrrha, & bulli ſimul. & poſt ebullitionem ſufficientem cola ab his. & proijce ſuper carui agreſte oleum colatum poſtquam triuiſti carui, & confeciſti,& H miſce ſemper,donec infrigidetur,& cola totum,& ſerua neceſſitati ad faciendum oleum de Nil.

Forma albificandi oleum ad faciendum omnia olea,& nominatur oleum compoſitum.

Iam dixi albificationem eius in libro operationis oleorum, & modus operationis eius eſt, quòd tu accipias de oleo boni odoris,& ſaporis,& pone in olla. & miſce cum aqua calida, deinde pone in Sole quouſque albeſcat,deinde pone in Sole quouſque ſeparatur oleum ab aqua, & collige oleum de ſuperficie aquæ cum cochleari, & repone. Et ſi fuerit album vna vice, bene,& ſi non,iterum repone in aqua ſicut prius,& miſce ſecundo,& donec albeſcat. Et ſunt,qui albificant in hunc modum. Accipe vas vitreatum intus, & extra, & fac foramen in fundo eius,deinde pone digitum ſuper foramen, & ſuper os vaſis, & agita vas cum oleo, & aqua. agitatione forti: & dimitte per horam,ſcilicet quouſque ſeparetur oleum ab aqua, & nater oleum ſub aquam,tunc auſer digitum à foramine vaſis quouſque egrediatur aqua,& incipiat egredi oleum, tunc oppila iterum foramen,& pone aliam aquam calidam ſuper oleum,& agita ſicut prius. Et hoc fac tandiu,donec oleum albeſcat ſecundum voluntatem tuam.

Forma lauandi oleum ſeſaminum.

Oportet,q; proijcias aquam dulcem ſuper eũ,aut bullias primo vna ebullitione cum igne leui, & coles,tunc proijce ſuper aquã dulcẽ, donec eleuetur pinguedo eius. & ſerua neceſſitati,quando pinguedo eius fuerit ablata.

Modus faciendi oleum de lateribus.

Ego dixi iuuamentum eius in libro de oleis. Accipe lateres rubeos nouos, quos aqua non tetigit, & frange in fruſta puſilla circa quantitatem vnc.j. & pone eos in igne, & dimitte ibi, donec inflammentur vltima inflãmatione,&c. fiant candida,deinde ſingulariter vnumquodque fruſtum per ſe extrahe ab igne; & ſubito ſubmerge in oleo vetuſtiſſimo,quod iam paratum poſuiſti iuxta te in vaſe,& cum extincta fuerit extrahe ab oleo,& cum hoc feceris de omnibus fruſtis,tere eos tritura craſſa,& pone in vaſe vitreo,vel terreo, &c. vitreato,quod poſſit ignem ſuſtinere, vel in pluribus ſi habes parata vaſa; & ſint vaſa iſta idonea facta cum ſuo coopertorio, & nominantur ventres, quia ſunt rotunda in inferiori parte, & extenſa ad ſuperiora, quemadmodum nouerunt illi,qui occupantur in arte alchimiæ. Et cum poſueris in eis de lateribus tritis, ſicut dixi vſque ad ij. partes vaſis, vel plus, claude vaſa cum ſuo coopertorio habente naſum, ſicut eſt id, cum quo fit aqua roſ. luta bene vaſa ad inuicem cum argilla, & pilo; deinde ædifica fornacem ſapienter: ita quòd poſſis ordinare iij. vel iiij. vaſa, & cum deficcatum fuerit lutum, quo lutaſti, vaſa ordinentur in fornace,ſicut fit in aqua roſ. niſi quòd inter iſta, & ignem nullum debet eſſe medium; deinde accende ignem leuem ſub vaſis à principio; & poſt auge paulatim ignem, ſecũdum quòd videris vaſa calefieri,quoniam propter hoc ſaluantur vaſa à crepatura,nam timendum eſt,ne frangantur, ſi ſubito nimis fieret ignis fortis à principio. cumque videris exire aquam per naſum vaſis, colligeam per ſe,ſi vis,& auge ignem,donec videas oleum egredi rubeum,quod recipias in vaſe mũdo. Caue ne ignis, ſeu flamma appropinquet illi oleo, quia cito accenderetur, & non cito extingueretur,&c. quando nihil emanabit de oleo auſer ignem,à furno,& dimitte infrigidari,& aperi vaſa,& extrahe fecem ab eis. Quæ ſi fuerint ſanæ; pone iterum de lateribus ſanis in eis. Sin autem,reuertere ad opus tuũ cum alijs,nouis,ſicut prius, quouſque habeas oleum quantum vis, & repone ipſum in vaſe vitreo ſtricti orificij, cuius orificium oppila bene cum cera, & terra. quoniam ſi haberet reſpiraculum euaneſceret, & egrederetur totum à vaſe, propter ſubtilitatem ſuæ ſubſtantiæ. Serua ergo cum,& vtere in ægritudinibus frigidis,ſicut epilepſia,apoplexia, grauitate auditus,& arthretica frigida. cuius iuuamenta dixi in lib.de oleis,& eſt de ſecretis Philoſophorum.

Forma operationis medicinæ, qua vti poteris,quando non habes thutiam.

Accipe ſolia oliuæ ſylueſtris, pone ea gradatim in vaſe terreo,& cooperi orificium vaſis cum argilla, & pilo, & pone in furno figuli, & dimitte ibi à principio decoctionis vaſorum,quouſque vaſa figuli ſint cocta,& pone ollam in loco,vbi fuerit ignis fortior,& cum infrigidabitur furnus,extrahe ollam, & accipe quod eſt in ea de cinere, quam ſi non inueneris petrificatam, ita quod ſint fruſta,tere,& abluе in Sole calido cum aqua ſæpe,& accipe ſubtile, ex eo,& ſerua, & vtere in medicinis oculorum,quia iſta medicina non habet pretium, cui comparetur,propter iuuamenta ſua: nam ſuperat in iuuamento omnes ſpecies thuriæ in auferendo albũginem,& pãnum oculi,& hoc eſt de ſecretis medicinæ.

Modus faciendi amylum ex frumento.

Accipe de frumento bono, & nouo,& purga ab omni extraneo in eo. Et elige illud, quod eſt rubeum, & graue,

graue,& color eius sit sicut color ceræ,& facias eum teri tritura crassa,scilicet solum frangi,& pone in vase terreo vitreato mundo,& pone super eum aquam,ita quòd cooperiat,& superet duobus digitis,vel tribus digitis;& dimitte per noctem. In mane vero exprime cum manu bene,quousque descendat amylum totum,cola,& proijce substantiam, & dimitte aquam in olla,quousque descēdat amylum in fundo ollæ,& aqua supernatet. Tunc eijce aquam suauiter, ita quòd ex ea nihil remaneat,& exicca cum modico coto; fiat hoc in tempore æstiuo,& siccetur,ne acescat,& destruatur,& cooperi ollam cum panno subtili,ita quòd nihil cadat intus; post modum cum erit siccum repone in vase stricti orificij obturando os vasis, ne aliquis vermiculus ingrediatur, vel aliquid aliud. Si autem fiat in hyeme magis oportet custoditi, ne acescat,quia oportet vt fiat ingenium,vt cito siccetur in Sole,vento,vel prope ignem, Et secundum hunc modum fiat amylum ex rizo.

Forma faciendi amylum ex hordeo.

Elige hordeum quod est melius, graue, lenius, propinquum suæ messi, & facias ex eo, sicut docui te facere ex frumento æquali disciplina, nisi quòd oportet,vt coletur colatorio crassiori,quia multum habet de furfure, & propter suam crassitatem.

Forma faciendi amylum ex orobo.

Accipe ex orobo quod habet pinguia grana propinquum suæ collectioni, & quod euasit suam perforationem,& tere ipsum tritura crassa,scilicet frange,& exuffla ab eo corticem,ita quòd non remaneat nisi caro eius. Et pone super eum aquam; & dimitte vj. horis, proijce illam aquam ter, vel quater,quousque clarificetur aqua, & remaneat corpus suum mundum sine acumine,& furfure, & tunc dimitte eum in aqua, qua cooperiatur vna nocte; in mane vero malaxa cum manu,quousque dissoluatur ex eo lac eius,et dimitte lac in vase,quousque aqua supernatet,quam eijce suauiter,& expone Soli donec exiccetur,& serua.

Modus faciendi far,seu similam ex orobo.

Accipe de orobo bono sicut dixi,& dimitte in aqua longo tempore,& post eijce aquam illam,& dimitte donec consumpta sit aqua illa, quæ est in eo absque quod siccentur grana; deinde facias bulliri in aqua alia,donec crepent grana,& separent se à cortice eius,& tere tritura crassa,& exuffla ab eo corticem eius,& serua.

Modus faciendi penidios.

Penidij sunt ex melle cannæ,& ex puluere zucchari, & fiunt etiã ex zuccharo bono forti sicco,albo, & mundo. Et modus est,quòd accipias zuccharum lib.j.vel ij. vel ad plus, quia non possunt bene fieri in multa quantitate, & pone in vase æneo stannato; vel in vase terreo interius vitreato, cuius os sit latum. Sed vas æneum est melius satis,& liquefac zuccharum cum tanta quantitate aquæ dulcis, qua cooperiatur,& si zuccharum est forte, pone cum eo pro qualibet lib. eius vnc.j. mellis,& destilla super ipsum de oleo amygda. dul.si habes; & si non habes, mitte loco eius aliud oleum, & pone vas super ignem ex prunis sine fumo, & misce semper æqualiter,& coque quousque sit prope consumptionem aquæ. Et experire proiecta gutta ex eo super marmore, & cum digitis. & quando inueneris, quod fiant fila inter digitos, siue adhærentia, oportet cito auferri ab igne,& proijce extendendo super petram marmoris, postquam vnxisti eam oleo amygd. dulc. sesamino. Et collige partes eius vndique cum suo calore, & inquantum possunt sustinere manus operantis, postea trahe,& extende inter manus, sicut trahuntur electuaria dulcia, & fige clauum curuum ad superiora in pariete,& proijce super eum,& trahe à clauo apponendo super eum,& trahendo sicut trahuntur electaria dulcia, quousque dealbetur in fine suæ albedinis: & appone iuxta ignem quandiu traxeris, vt calefiat,& fiat obedientior extensioni, & iterum appone clauo trahendo, vt albescant quantum volueris, deinde incide cum forficibus ad voluntatem. Et si volueris facere formas rotundas, vel

A oblongas,vel alias diuersas, accipe de amylo albo,& tere, & pone super marmore,& extende super ipsum de pasta illa penidiorum,& plica,& volue; & incide,& fac quascunque formas volueris,tamen cito facias,ne infrigidetur inter manus tuas; deinde pone super cribrum,& pone iuxta prunas ad horam, & aufer,& dimitte donec infrigidetur,& serua. Et qui vult eos facere ex puluere, liquefaciat eam in aqua sicut prius dixi, deinde colet ab arena, & ab alijs superfluitatibus, & coquat, & faciat, sicut dictum est. Et qui facit eos ex melle cannæ,caueat ne sit nimis forte,& si est,ponat in eo de zuccharo albo, quantitatem ij. partium eius, & parum aquæ, coler, & coquat, & faciat secundum disciplinam supradictam. Et si mel est subtile,oportet,quòd ponat medietatem eius de zucch. Et sunt qui ponunt ex melle duas, & de zucch. tertiam, & coquunt, & faciunt, vt dixi. Et sunt etiam, qui faciunt penidios secundum alias formas diuersas ab istis,scilicet ponentes supra eos,aquam ros. &
B parum camphoræ ad æquandam virtutem eorum.

Modus faciendi aquam rosatam.

Aquæ ros. operatio scita est apud multas gentes. Sed ego proposui narrare operationem eius in hoc libro propter duas causas. Vna est,quæ conuenit tractatui huius libri ad hoc,vt sit completa scientia nostra in eo. Et secunda est,vt ostendam operationem eius illi, qui nescit eam,& illi qui vult eam facere. Et operatio eius est secundum iiij. modos. Vnus modus est eius, quæ fit cum aqua,& ignis eius est ex lignis. Et quæ fit cum aqua etiã, & ignis eius est ex carbonibus. Et quæ fit sine aqua,& ignis eius est ex lignis. Et quæ sine aqua,cuius ignis est ex carbonibus. Et illa,quæ fit cum aqua,& cum igne ex lignis,est illa, quæ sæpius fit; & est generalior,quam plures homines faciunt in nostris partibus, & ista est minoris odoris,quàm illa,quæ fit cum igne carbonum. Et illa,quæ fit sine aqua, cum igne carbonum est maioris odoris satis, quàm quæ fit sine aqua etiam cum igne li-
C gnorum. Et quæ fit sine aqua,& cum igne lignorum, minoris odoris est: quàm quæ fit cum aqua, & igne lignorum. Sed modum operationis eius, quæ fit cum aqua, & igne lignorum, ego monstrabo secundum formam, quam faciunt reges Aharach. Et hic est modus eius. Facias berchile paruum in domo ampla,cuius fundus,& latera sint ex plumbo,adeo discrete simul solidata,vt aqua non possit egredi ab eo: & facias sibi cooper- Nota.
torium ex vitro cum sagacitate, vel ex terra vitreata,& in eo forma secundum formam vasorum destillationis c.vel cc. secundum quãtitatem magnitudinis berchilis, vel paruitatem eius, secundum volũtatem tuam faciendi multam, vel paucam aquam ros. Deinde pone ollam magnam ex ære,vel cacabum post parietem, iuxta quã posuisti berchile secundum formam ollæ balnei,& construe eam super furnum, & berchile sit constitutum super furnum inferius ab olla, ita quòd applicet de calore ignis berchilis ad ollam. Et facias caminum cum foraminibus,per quæ possit fumus extra domum egredi,ita
D quòd fumus totus à domo egrediatur, & non noceat aquæ ros. deinde imple ollam ex aqua,quæ fit in puteo facto iuxta ollam, sicut est puteus balnei,& accende ignẽ sub ea,quousque bulliat aqua bene. Deinde dimitte venire aquam per canale,quod fecisti per discretionem ad barchile, deinde pone aliam aquam frigidam in ollam ex puteo,sicut in olla balnei fit, & constitue in berchile canale,per quod egreditur aqua, quando fuerit plenum, & fit exitus eius extra domum,deinde pone cucurbitas, siue ventres, & sunt vasa destillatoria in foraminibus berchilis; & stringe cum panno lini discrete, ita quod bene sedeant in foraminibus suis, & vapor aquæ non egrediatur extra. Similiter,& capita eorum stringes cũ panno lini. Et sint vasa ista ex vitro, vel ex terra vitreata, deinde pone rosas intus,& cooperi cum cooper-
torio suo,& super pone vnicuique vasi phyalam suam ad recipiendum,quòd destillabitur ex aqua ros. & super pone alias recentes,quousque compleatur totum opus, quando finietur destillatio eius, proijce rosas primas.

Et

Et ſcitũ eſt, quòd aqua roſ. quæ fit ex roſis ſylueſtribus, quæ oriuntur per ſe ſine irrigatione aquæ eſt melioris odoris, quàm quæ fit ex roſariis domeſticis, quæ naſcuntur in locis cultiuatis, & rigatis aqua. Et operatio eius, quæ fit in terra noſtra, eſt ſerior, & breuior, quàm illa, quam dixi. Et eſt, quòd accipias ollam ex ære, ſicut eſt olla tinctorum, & pone poſt parietem, & pone ſuper eã coopertorium diſcrete factum cum foraminibus, in quibus ventres ponuntur, & pone in eo ventres cum ſagacitate, & poſtea imple ollam aqua, & accende ignem ſub ea cum lignis ex vite, vel ſimilibus, & fac deſtillare. Et quando mediabitur deſtillatio, oportet, quòd cooperias os furni, donec compleatur tota deſtillatio. Et qui vult loco lignorum componere carbones, aqua magis erit odorifera. ſed operatio eius ſine aqua, & cum igne carbonum eſt, quòd facias furnum quadrum, aut rotundum, & habeat coopertorium ſuperius, ſuper quod ſtabunt vẽtres ex terra vitreata, vt poſſint ſuſtinere ignem, & quando accendentur carbones, & incipiat aqua roſ. deſtillare, claude os furni, & dimitte foramina aperta, per quæ fumus egrediatur, & dimitte ſic donec fuerit deſtillata tota, deinde abiectis primis roſ. pone alias recentes.

Modus alius qui vult deſtillare paucam aquam.

Accipe ollam ex ære, & imple eam aqua, & pone ſuper laterem ignis, & pone ſuper os eius coopertorium perforatum foraminibus duobus, vel tribus, vel pluribus, aut paucioribus ventribus, ſecundum quòd poterit capere coopertorium ollæ, & ſint ventres ex vitro, & accẽde ignem ex fermentis de vitibus, vel carbonibus ſub olla, donec bulliat aqua, quæ tunc deſtillatur aqua roſ. in vna vice, vel duabus, quanta volueris.

Modus faciendi aquam roſaceam cum muſcho.

Accipe aquæ roſaceæ libr. ij. & pone in ea de muſcho trito bono aur. j. & pone in ventre deſtillationis de vitro facto, & deſtilla paulatim, ſicut dixi ſupra, quouſque tota deſtilletur, & repone eam in vaſe vitreo, &c. ſtringe os eius, quia bona eſt regibus ad odorandum, quando liniunt ex ea pannos ſuos, vt ſint odoriferi.

Modus faciendi aquam roſaceam cum croco.

Accipe ex croco bono vnc. ſemis. & libr. ij. aquæ roſ. & pone crocum in aqua roſ. & infundatur in ea bene, deinde deſtilla ſicut dixi, quoniam bona eſt ad ponendum in medicinis, & odorandum, & ornandum in decorationibus.

Modus faciendi aquam roſatam cum garyophyllis.

Accipe vnc. j. garyophyllorum. & lib. j. s. aquæ roſ. & pone garyophylla in aqua illa die, & nocte, & poſtea deſtilla ſicut dixi, & ſerua.

Modus faciendi aquam roſatam cum camphora.

Accipe vnc j. camphoræ. & pone lib. j. aquæ roſ. & deſtilla, & ſerua: & vtere in medicinis regum. & ſecundum hunc modum fit aqua roſ. cum ſandalis: & alijs ſpeciebus, cum quibus volueris. Et ſunt, qui deſtillãt hæc omnia ſimplici loco aquæ roſaceæ.

Modus faciendi aquam roſatam cum roſis ſiccis.

Accipe de roſis ſiccis, & pone ſuper eas aquam, qua infundantur ſolũ, & non plus, deinde imple ex eis ventres vitreos, ſeu plumbeos, & deſtilla paulatim cum diſcretione, quia erit conueniens in medicinis, & decorationibus. Et dixit mihi quidam, quod poſuit in lib. j. roſ. ſiccarum lib. x. aquæ, & fecit deſtillari, & fuit aqua roſ. ſatis bona; ſed non faciunt iſtam, niſi in neceſſitate, quando non reperitur alia.

Modus faciendi ramich.

Accipe de paſſulis bonis rubeis lib. iij. & pone ſuper eas aquam ad pondus earum, & coquantur, poſtea cola cum expreſſione, & proijce ſubſtantiam; deinde accipe lib ij. mellis optimi, & miſce cum aqua paſſularum: & libr. j s. olei ſeſamini, vel ſamb̃ucini, & bulli totum ſimul quouſque ſit prope coagulationem, & caue, ne deficcentur. quòd ſi incipiant deſiccari, adde parum aquæ, ne adurantur; deinde accipe caſię lig. roſ. cinnamomi an. tantum quòd ſumma ſit lib. j. & gallarum lib. x. tere, cribra ſubtiliter, & confice cum aqua paſſularum, & melle in olla, & pone ollam ſuper ignem ſuauiſſimum, & dimitte quouſque conuertatur ad modum pultis factæ ex farina; deinde extende medicinam hanc ſuper ſextarium ad Solem, donec propinquet coagulationi, & fit idoneũ ad operationem, deinde pone ſuper marmore vncto oleo de cheyri vel de zambach, & vnge manus tuas ex eodem oleo, & fac trochiſcos, ſi vis facere ramich.

Modus faciendi trochiſcos de gallia.

Sed ſi vis facere trochiſc. alios de ſuc. i. de gallia. Accipe de muſco quantum vis, & tere bene, & malaxa cum eo ſicut malaxatur paſta dura, ex qua fit panis, &c. fac troch. magnos, vel paruos, quos extende ſuper cribrum ex ſetis, & dimitte duobus, vel tribus diebus, donec ſint rubei; deinde perfora eos, & pone in eis filum, & interpone in medio ipſorum fruſtula ligni ſimiliter perforati, ne ſe contingant; & ſuſpende in loco, vbi non tangantur à rore, vel re nociua. quando autem tranſiuerit ſuper eos, annus, erit gallia bona, & quanto amplius tempus habuerit, tanto erit gallia melior. Et galliæ quatuor ſunt ſpecies: ſcilicet gallia ex muſcho, & gallia ex ventribus, & ex corio, & ex aqua. Operatio galliæ ex muſcho eſt illa, quam dixi, &c. iterabo operationem eius breuiter. Quando ramich fuerit ſiccum, eſt quod accipias ex muſcho, & teras ipſum per ſe. & teras ramich per ſe, & cribra cum cribro mediocri: &c. proijce ſuper ipſum muſchum, & malaxa in vaſe, quod arabice dicitur ſalachia: cum oleo de cheyri, aut de * zabath, & fac troch. & pone ſuper cribrum, donec ſiccentur: & perfora eos: & intromitte filum per foramina eorum, ſuſpende, & ſicca vt dixi. Sed operatio galliæ ex ventribus, eſt, quòd accipias ventriculos, ex quibus extractum eſt muſchum: & incide eos cum forficibus vltima minutione, & facias ſicut feciſti de muſcho cum ramich; & hæc eſt gallia ex ventribus. Et operatio galliæ ex corio, eſt quòd accipias corium piloſum, quod eſt ſuper marſupinum, à quo extractum eſt muſchum, & tunde pilos eius cum forficibus bene, & poſtea rade cũ cultello acuto, vel vitro: & quære bene radices pilorum, ita quòd nihil de eis remaneat, ſed fiat ſicut corium: deinde incide cum forficibus ſubtiliſſime, & tere, & cribra cum cribro ſubtili: & fac totam operationem, ſicut feciſti in gallia cum muſcho, & in gallia ventrium. Et operatio galliæ ex aqua eſt, quòd accipias ex ventriculis muſchi, quos prædixi tibi cum toto corio piloſo, & incide cum pilo ſuo poſtquam erunt vacui; & pone in vaſe vitreo ſimili vrinali, & proijce ſuper vnamquamque burſam, ſeu ventriculum lib. ij. aquæ, & pone in Sole xx. diebus, & cola aquam, deinde tere ramich, & cribra, & confice cum aqua ventriculorum: & fac trochiſcos, ſicut feciſti de gallia muſchata, & alijs, & ſuſpende per annum integrum, ita, quòd non trahantur manu, quia tunc recedet fętor eorum, & remanebit bonitas eorum. Et tempus faciendi gallias omnes, eſt tempus veris, & oportet, quòd non fiant tempore hyemis, quia remaneret in eis humiditas, & deſtruerentur, & ipſa non reciperent odorem ſpecierum, niſi ſiccarentur bene, & ſcias hoc.

Gallia ſpecies.

*zambach

Modus adurendi ramulos arborum, & radices, & folia quæcunque ex eis egent combuſtione.

Et de ipſis eſt modus combuſtionis ſarmentorum vitis, quæ quidem oportet comburi, quando de nouo ſunt amputatæ, & habent in ſe ſatis de humiditate. Accipe ergo ea, & abſterge bene à terra, & laua bene cum aqua, donec nihil remaneat in eis ex terra, vel alia puttedine, deinde imple ex eis ollam magnam, quantum oportet, & claude eam cum coopertorio perforato, vt fumus eorum inde egrediatur, deinde pone in furno panis, à ſero, vſque ad mane, & extrahe ollam, & videbis ſarmenta facta ſicut carbones; tunc tere ergo eos bene, & pone eos in olla minori prima, & pone iterum in furno; & facias

hoc

hoc ſæpe,donec inuenies cinerem album,bonum,lenem tactu,quem ſerua neceſſitati. Et in hunc modum comburuntur ligna ficus, & lentiſci, id eſt carui, & terebinthi,& radix cannæ: & omnia folia, & cortices, & radices,& cortices auellanarum, & caſtanearum,& glādiū, quādo volueris ex eis cineres facere. Et qui vult ea comburere cum minori artificio, & minori labore,oportet, quòd fiat ſimile huic in omni re;cuius combuſtio eſt neceſſaria in operatione medicinæ.

Forma aſſandi myrobalanos citrinos, chebulos,indos, belliricos, & emblicos, pro illis qui emittunt ſanguinem,& habent hæmorrhoidas, & dyſenteriam, & teneſmum.

Oportet, quòd imbibas myrobalanos in aqua cytoniorum,id eſt ſucco,aut granatorum acetoſorum, aut in ſucco vuæ acerbæ,aut citri: aut in aqua,vbi decocti ſint berberi,aut lentes,aut vbi coctum eſt lapatium acutum, deinde deſicca eos bene,& madefac in oleo roſato,vel in oleo de lentiſco,& eſt de zatar,aut oleo maſtichino,vel butyro, vel oleo oliuæ; deinde aſſa ſuper patellam ferream, vel teſtam calefactam primo. & caue ne adurantur,& deſtruatur virtus eorum.

Modus aſſandi ſemina, quæ adminiſtrantur in medicinis fluxus ventris,ſicut ſunt ſemen portulacæ, naſturcij, althææ, plantaginis, pſyllij, grana myrti, carui, aniſi, cymini albi, & grana granatorum, ſemen lini, marrubij, & ſimilium.

ACcipe patellam ferream,aut terream, aut æneam, aut lebetem cum lato orificio,& calefac eam bene; deinde aufer ab igne; &, ſtatim cito ſuperpone ſemina, dum ipſa eſt calida, antequam infrigidetur,& commiſce eam ſemper,donec videris aſſationem eius completam ad voluntatem tuam, & ſi non fuerit completa, vna vice, pone iterum patellam ſuper ignem ſine ſeminibus, donec calefiat, & pone ſemina deſuper,cum abſtuleris eam ab igne, & fac vt prius,& caue ne comburantur.

Et non opponas ad aſſandum omnia ſemina,& plura ſimul, ſed vnamquamque ſpeciem per ſe,quia ſunt quædam ſemina,quæ ſunt minora alijs, & quædam craſſiora,& quædam habent multam viſcoſitatem,& quædam paucam. Et ſunt ex eis,quæ debent amplius aſſari,ſicut pſyllium. Et ſunt ex eis,quæ parum,ſicut carui,& aniſum,& cyminum album; & ita de alijs,ſecundum quòd oportet cuique ſpeciei.

Forma aſſandi tragacanthum,gummi arabicum; & omnes alias gummas.

Qui vult aſſare gummi arabicum, frangat eū in fruſta ad magnitudinem orobi; deinde accipiat patellam, & calefaciat eam,& auferat ab igne,& ponat ſuper eam gummi arabicum, & miſceat bene ſine intermiſſione, donec albeſcat, & ſi non albeſcit prima vice,fac iterum vt prius, donec ſit album. Eodem modo facias ex tragac.& gummi amygd.

Forma aſſandi charabe,& comburendi.

Frangitur ſicut dixi fracturis paruis,& aſſa vna vice, vel duabus, & ſerua. Sed combuſtio eius eſt in hunc modum. Accipe ollam fictilem, & pone charabe intus, & claude os eius cum luto; & pone in igne athanor vna nocte,deinde extrahe,& tere,& vtere.

Forma aſſandi gallas,qui vult eis vti in capillis.

Frange vnamquamque gallam in iiij. vel v.partes,& infunde eas in oleo oliuarum vna hora; deinde aſſa ſecundum diſciplinam myrob. & aufer cito cum ſagacitate,ne comburantur,& deſtruantur. Et qui vult frangere ſtypticitatem earum, infundat eas in butyro, vel oleo ſeſamino; & terat: & ſeruet ſiue aſſatione. Et qui vult frangere ſtypticitatem earum imbibat eas *in* aqua cytoniorum,aut cum vna aquarum ſtypticarum, quas dixi: aut ſucco ſtyptico,& ſeruet.

Forma comburendi ſęcem vini,& aceti.

Accipe ſęcem vini,& munda,& deſicca eam in teſtaceo vaſe ſuper ignem magnum, & dimitte donec comburātur. Et ſignum combuſtionis eius eſt,quando mutabitur color eius in albedinem,& pūgit linguam cum inflammatione. Et combuſtio ſęcis aceti fit in hunc modum. Et virtus vtriuſque aduſtæ eſt, quòd deſiccat multum, & ſunt abſterſiuæ, & auferunt carnem ſuperfluam ab vlceribus, & ſunt ſtypticæ, & purificant purificatione forti.

Modus conficiendi ſarcocollam.

Accipe de ſarcocolla bona,alba,craſſa,& pone in vaſe vitreo ampli orificij, & demulge ſuper eam lac aſinæ quantitate pauca, ſcilicet ne infundatur in ea, vt liquefiat, ſed remaneat quaſi ſicca, & pone ſubito in Sole,vt cito deſiccetur. Et quando erit ſicca, oportet,quòd iterum mulgeas, ſecundum quantitatem quam dixi. Et ſemper caueas,ne cooperias eam lacte,ne aceſcat lac antequam deſiccetur,& deſtruatur,fac ita quater,vel quinquies,& cum hoc feceris,ſicca bene, & ſerua. Et ſi non habes lac aſinæ paratum,fac cum lacte mulieris, quia eſt melius. Et ſunt qui conficiunt cum lacte equæ,capræ, & alijs ſpeciebus lactis: ſed lac mulieris eſt precioſius.

Forma conficiendi carui cum lacte, ad fluxum ventris.

Accipe de carui, & pone in vaſe mundo, & pone vas ſuper ignem vna hora,donec ſit ferè calidum;deinde infunde ſuper eum lac capræ quantitatis qua cooperiatur, & dimitte duabus horis,& extrahe,& ſicca,& ſerua.

Forma conficiendi myrobalanos emblicos cum lacte.

Accipe de emblicis melioribus, & pone ſuper eos lac acetoſum,& dimitte ſic die,& nocte.& quādo lac deſiccabitur, pone iterum aliud lac, donec ſint infuſi ad voluntatem tuam.

Forma conficiendi cordumeni,& cyminum. in aceto ponendum in confectionibus.

Accipe cordumeni,aut de cymino nouo al. & purifica à lignis,& à ſorde, & pone in olla lapidea,& cooperi cum aceto forti,cuius quantitas ſit ita,q̄ totum imbibatur à cymino,& nihil remaneat;deinde extende cum ſuper ſextorium in vmbra, donec ſit prope exiccationē,& poſtmodum aſſa eum ſuper patellam ferream,ſecūdum diſciplinam,quam narraui tibi in aſſatione ſeminum.

Modus purificandi,& colandi gummi arabicum,& tragacan.ad ponendum in alcofol.

Accipe de gummi arabi.& tere triturа craſſa,ne terantur cum eo ligna eius, & pone in olla vitreata,& cooperi cum aqua clara,& munda,vel cum aqua roſ.& dimitte per noctem, & in mane aſpice,ſi eſt neceſſaria alia aqua,& adde,& ſi non,miſce bene cum manu,donec totum liqueſcat, & proijce eam ſuper cribrum mundiſſimum,& duc cum manu hinc inde, donec deſcendat de cribro totum colatum. Et ſunt qui deſiccant,& ſeruant deſiccatum. Et ſunt qui vtuntur,ſicut ſunt.

Modus præparandi opium, quod adminiſtratur in collyrijs.

Accipe laminam æream,aut caciam lancis,in qua ponuntur res,quæ pēſantur,& pone eam ſuper prunas,donec bene calefiat: & aufer ab igne, & pone ibi ſubito de opio mundo. Et quando videris eum liquefactū,aufer, ne deſiccetur,ne fiat frangibile;& refrigera.& vtere.

Modus præparandi tragan. quando volumus ipſum ponere in loch.

Oportet,q̄ liquefiat in melle,& aqua *die*,ac nocte,& ſi in mane oportuerit, quòd addatur de aqua, fiat; & ſi non,miſce cū manu,& cola,& fac ſicut ſciuiſti de gummi arabico,& vtere.

Forma comburendi olibanum,& accipiendi fumum eius.

Accipe de olibano bono, & claro,& accende cum lumine

mine candelæ, & pone in olla terrea vitreata, quousque E
comburatur; deinde cooperi ollam subito, colligatur olibanum prius combustionem eius; quia si non oppilares ollam, subito conuerteretur in cinerem. Et sunt, qui in hora combustionis cooperiunt ollam coopertorio æreo habente * culum ad colligendum fumum eius.

Forma colligendi olibanum, quod ponitur in alcosol.

Verum forma collectionis fumi eius est, quod apprehendas frustum olibani cum toto suo cortice cum forficibus, & pone flammæ, vt accendatur; & proijce in vas terreum paruum, quod habeat coopertorium ex ære delicate factum, & non oportet, vt tu accendas granum secundum, antequam extinguatur primum granum, & oportet quod coopertorium sit taliter situatum super os vasis, quod cognoscatur qualiter, & quantum colligetur ex fumo in eo operculo; & est quod interponas lapillum inter labium vasis, & cooperculi tantæ crassitudinis, vt per illam distantiam, videre possis collectionem fumi. & rora super coopertorium cum spongia, vel pecia madefacta in aqua frigida, ne coopertorium nimis calefiat, & iungatur vnus fumus cum alio. Nam si hoc non fieret fumus propter calorem cooperculi conuerteretur ad inferiora, & misceretur cum cinere olibani, & non colligeretur tantum. Et virtus fumi eius est, quod ipse sedat apostema oculi, quod dicitur sarcan. Et hoc modo colligitur fumus myrrhæ, styracis, & galliæ, & omnium specierum gummi.

Forma accipiendi fumum picis liquidæ.

Accipe crucibulum, seu lucernam ferream, vel terream: & pone in eo licinium, & parum picis, & accende licinium, & deinde cooperi super flammam luminis eius coopertorio terreo, interius vitreato, & fit forma eius similis furnulo habens culmen, cuius summitas tendit in acutũ, & fit stricta, & summitas eius habeat sicut foramen athanor; & dimitte sic flammam sub coopertorio, nam fumus eius adhærebit parietibus cooperculi, & quando pix minuetur, adde picem aliam, & facias hoc G
tandiu, quod colligatur ex fumo quantum volueris. Et caue, ne nimium calefiat coopertorium, & fumus non adhæreat fumo, sed conuertatur ad inferiora; quia oportet, quòd euentes cum flabello hora post horam, & virtus huius fumi est calida, & styptica. Et vsus eius est vtilis valde in alcosol, & in medicinis oculorum. Et nos vtimur eo in emplastris, & in debilitate oculorum, & lachrymis, & bothor, & ita accipiat fumus ex butyro.

Forma coquendi alchitram.

Sume vas terreum oblongum, & lura cum argilla, & pilo; & pone vsque ad ij. partes eius de alchitram, & pone super prunas, & coque donec remaneat medũ eius, deinde fige lignum, seu acum ferream in ea, & extrahe ad aerem; nam si desiccabitur, scias, quòd erit coctum, & tunc auser ab igne, & desicca, & vtere.

Modus abradendi sandalum quod administratur in medicinis apostematum calidorum. H

Sandalorum quoddam est rubeum, & est frigidius alijs: & aliud est citrinum, & aliud est album. Et illud quo magis vtuntur medici ad infrigidandum est rubeum, & vtuntur eo in medicinis podagræ calidæ, & medicinis furunculorum calidorum. Et modus eius est, quòd accipias ex eo frustum, quod sua crassitie impleat manum tuam, & frica ipsum super ferrum drachirizarium, vel super petram duram, ne aliquid ex petra misceatur cum sandalo in fricatione. Et fuit consilium aliquorum, vt fricetur super cotem cerdonum, quia si aliquid ex ea dissoluitur cum sandalo non nocet, immo auget in frigore eius, & iuuamento, quia natura huius cotis est frigida, & desiccatiua. Et oportet, quod destilletur super ipsum semper in tempore fricationis, aqua frigida, vel aqua rosata, aut de succis herbarum frigidarum, sicut succus solatri, & memithæ, & semperuiua, & lactucæ, & plantaginis; vel aliud simile aliorum succorum frigidorum. Et tunc habeas paropsidem mundam coram te, super quam facias fricationem, in quam descendit aqua, vel succus cum fricatione sandali, & quando descenderit de sandalo quantum volueris cum huius succo, & si de succo, vel de aqua nimis erit, dimitte descendere sandalum in fundo vasis, & proijce superfluum, quod supernauerit ex aqua, vel succo, & residuum collige, & vtere eo, in omni, quod oportet solo, vel composito cum emplastris, quia sedabit dolores calidos cum auxilio dei. Et quidam ex medicis, qui erant in nostris partibus, fricabant sandalum cum testa terrea, alba, noua, dura, & vtebantur in furunculis, & clauis; & dicebant, quòd in testa alba erat proprietas conferendi furunculis. Et sunt etiam, qui fricant in mola fabrorum, qua acuuntur gladij, & ita faciebant Ægyptij. Sed sandalum citrinum, & sandalum album fricant secundum eandem disciplinam, qua rubeum.

F *Modus extractionis mucilaginum ex seminibus sicut psyllij, & fœnugræci sem. li. sem. maluæ, & radicum eius, & sem. althææ, & radicum eius, & sem. cytoniorum, & marruby, & cæterorum huiusmodi.*

MOdus eius est, quòd accipias de bono psyllio quãtum vis, & munda eum à terra, & à qualibet re extranea, & pone in olla munda, & pone super ipsum de aqua calida lib. iij. ad vnamquamque libram psyllij: aut plus, secundum quòd tu volueris pinguem esse mucilaginem, vel subtilem, & dimitte simul per noctem, mane vero calefacias parum super ignem, & proijcias in marsupium factum ex tela lini forti, noua, crassa, & stringe os marsupij cum ligamento fortiter, ne aliquid ex psyllio lubricet extra; deinde eum suspende super orificium ollæ vitreatæ, & percute marsupium ab omni parte eius, cum virga lignea, vel ferrea subtili; & quod egreditur de mucilagine, trahe mulgẽdo ad inferiora cum virga, donec descendat mucilago in ollam. Et fac id, donec nihil egrediatur à marsupio; deinde dissolue os eius, & liga iterum magis inferius à loco, in quo ligasti prius, & percute iterum cum virga, quousque egrediatur tota mucilago, nam psyllium egredietur totum siccum ex marsupio cum hoc artificio. Et secundum hanc formam fiunt omnes aliæ mucilagines. Et sunt quidam, qui ponunt super semina aquam calidam; & miscent bene, & ponunt in panno, vel cribro; & ponunt donec tota mucilago egredit. Sed primus modus apud me est melior.

Modus extrahendi mel ex anacardis.

Accipe de anacardis; & auser pedem eorum, scilicet id quod adhæret ramo eorum, & pone in olla munda cum aqua, & bulli quousque super faciem aquæ videas natare sicut mel, quod colliges cum cochleari paulatim; quousque nihil remaneat de eo super aqua; quod repone, & serua necessitati.

Forma extrahendi cor seminum, id est medullas, sicut cor cartami, sem. cucurbitæ, cucumeris, citri, melonis, & similium.

Accipe de cartamo, & purga à superfluitatibus eius, & si habet aliquam humiditatem, oportet quod desiccetur in Sole; deinde pone in mortario; & frange leuiter cortices eius, & frica manibus, quousque separetur cortex à corde, deinde cribra paulatim cum cribro facto ad hoc, quia cor eius descendet, & cortex remanebit super cribrum, & ita oportet fieri de alijs semi. Et sunt, qui auferunt medullam eius cum manu sigillatim, & colligunt cor eius cum forficibus paruis, vel cum vnguibus, sed hoc opus est magni laboris, & non potest heri ex eis nisi modicum, & prior modus est melior satis, & est modus, quo vsi sumus.

Forma excoriandi grana alcheruæ, & est cataputia maior, siue pentadactylus.

Quando accipiunt ex arbore sua recentes, sunt à cortice

tice suo difficilis separationis. Et qui vult excoriare ea sine labore, oportet quod extendat in Sole calido, & dimittat tota die, & moueat hora post horam, quando Sol calefacit grana, facit crepare corticem illum ab omni parte eius, & tacit egredi grana eius. Colligat ergo ea, quæ egressa sunt. Et si remanent aliqua grana, quæ non sint separata a cortice, fricentur cum manibus, vel cum panno aspero, quousque egrediantur mundata, & si aliqua non crepuerint, ponantur in Sole, donec crepent, & fiant vt prius. Sed si eges excoriatione earum in breui tẽpore, pone patellam super ignem, donec sit prope calefactionem: & auferas ab igne, & pone grana in ea, & misce, & sit calor patellæ aliquãtulum fortior calore Solis. Scindentur ergo cortices, & egredientur grana. Verum ad auferendum corticem eius secundum, est labor magnus. Et propter hoc multi extrahunt oleum eius absq; quod auferant corticem illum. Et qui vult auferre corticem secundum, non habet ingenium aliud nisi mundando grana singulariter vnum post vnum, aut quasset ea leuiter, sicut dixi de grano cartami, & cribret. Veruntamẽ ipsa adhærent, & simul conglobantur propter multam eorum humiditatem. Quare oportet, vt terantur paulatim cum magna lenitate, & ingenio. Et secundum hanc formam oportet, q; terantur grana abalgar. ij. laureolę, & baccæ, quia sunt prope figuram horum.

Modus excoriandi grana sesami.

Accipe de sesamo, & purga a terra, quæ est cum eo, & alijs superfluitatibus, & pone in vase fictili cum aqua frigida: & dimitte per noctem, & in mane cola, & dimitte siccari parum ab humiditate aquæ: & pone in pecia lini forti, & liga os eius, & percute sesamum ab omni parte eius, donec excorietur totum; & proijce in vase, & proijce super ipsam aquam frigidam, & misce bene, nam cũ videbis corticem eius natare super faciem aquæ, proijce cum aqua. Et fiat ita, quousque nihil remaneat ex cortice: deinde sicca ab aqua, & serua necessitati.

Modus excoriandi amygdalas, & pineas, & nuces, & cætera horum similia.

Omnia ista excoriantur in aqua calida, & hoc est notum omnibus. Et sunt, qui ponunt in aquam frigidã per noctem, & in mane excoriantur. Et sunt, qui ponunt in patella super ignem parum, quousque excorientur. Et sunt, qui sepeliunt, quando recentes colliguntur in palea frumenti, quia tunc cadit cortex eorum superior.

Modus deficcandi rosas ad reponendum eas.

Accipe de rosis cum fuerint in medietate suæ apertionis, & neque adhuc egressa folia earum a camerula sua; & expone Soli cum tota camerula sua in fine mensis Aprilis. Et expone eas Soli eadem die, qua collectæ fuerint, nam si remanserunt vsque ad mane, maxime coaceruatæ in vnum, minuerentur multum in suo odore, & rubore, & cum desiccas', moue eas sæpe in die. Et quando marcescent, & fuerint prope deficcationem, auser folia earum a camerulis suis, & serua folia reposita. Etiam scitum est apud nos, quod illæ, quæ siccantur eadem die, qua collectæ fuerint, sunt meliores; & rubor earum remanet in eis, & odor. Et si non possunt exponi Soli eadem die, qua colliguntur, oportet q; ponantur in loco ventoso, in quo non sit humiditas, & sequenti die quã citius porueris, ponantur in Sole, donec compleatur earum deficcatio. Et iam scitum est, q; deficcatio earũ melior est in vmbra, nisi quia maioris laboris, & periculum est, ne destruatur odor, & color earum propter humiditatem, quæ est causa destructionis earum, quando nimis remanet in eis. Qua propter si volueris deficcationem earum in vmbra, oportet, q; ponas eas extensas in loco calido procul ab humiditate, & visites sæpe, & reuoluas eas assidue; sed impossibile est, quod euadant a deuastatione, quando complebitur deficcatio earum, in vase terreo; & quòd stringatur os eius, quod odor, & color remaneat in eis. Et scitum est, quod qui siccauerit lib. x. rosarum mũdatarum, conuertentur ad lib. i. quando erunt siccæ. Et si rosæ erunt ex montibus, possibile est, quod remaneant plus. Et rosæ de montibus sunt fortioris odoris quàm hortulanæ; & aqua, quæ fit ex hortulanis. Et ita est de omnibus herbis, & de omni flore: quia odor, & virtus fortior est earum, quæ nascuntur in montibus, quàm quæ nascuntur in horis, & locis depressis.

Modus deficcandi violas.

Violæ colliguntur in mense Aprilis, & oportet quòd flores violarum colligantur quando sunt in fine bonitatis, & maturitatis, & extendantur in Sole eadem die, qua colliguntur, sicut dixi de rosis, neque plus, neque minus, qui vult colorem, & odorem earum seruare, sicut est. Violæ montium sunt meliores hortulanis, & lib. x. ex recentibus conuertuntur ad vnam, quando siccæ fuerint, sicut, & rosæ.

Forma deficcandi omnes cortices radicum, sicut fœnic. apij, scariolæ, plantaginis, buglossæ, & cortices radicum mori.

MOdus deficcationis earum est iste, vt abluas eas bene ea die, qua colliguntur a terra, & luto, & abscisis folijs ab his, excoria medullas ab eis in hunc modum. Vnamquamque radicem per se quasses cum malleo paruo ferreo, quia tali modo citius, & melius separabitur cortex a corde, quam alio modo; deinde expone Soli ea die. Et non oportet, vt expectes nisi vna die, quia destruerentur, & maxime in tempore hyemis. Et quando siccas, reuolue sæpe in Sole; & in nocte ponas eas in loco ventoso procul ab humiditate: & in die pone iterũ in Sole, donec deficcentur. Et si dies sit nebulosa sine apparitione Solis, oportet quòd extendas eas in cribro ex paleis, aut super craticulam ex cannis subtilibus, & suspẽdas super ignem, ita quod calor ignis ascendens eas desiccet. Et qui vult deficcationem earum subito imminente necessitate, oportet quod accipiat patellam terream latam, & calefaciat super ignem; deinde auferat ab igne, & extendat super eam radicem, aut aliud quodcumque voluerit deficcare, & reuoluat sæpe cum manu, & quando patella refrigerabitur, remoueat radices a patella, & iterum calefaciat eam, calefactam tollat ab igne, & iterum superponat radices, & faciat hoc quousque siccentur. Et caueat ne comburantur. Et hic est modus deficcationis earum in hora necessitatis magnæ. Et in diebus pluuiæ, nubium, & humiditatum.

Forma accipiendi cortices citri, & cæterorum pomorum odoriferorum, & eorum deficcatio.

Ille, qui vult vti corticibus pomorum citri in confectionibus, eligat illa, quæ habent maiorem acetositatem intrinsecus, quia cortices eorum sunt magis odoriferi. Et oportet, quòd excorientur illa die, qua colligeri. Et oportet, quòd excorientur illa die, qua collecta sunt ab arbore. Tergantur ergo primo cum mantili mundo, & excorientur cum cultello acutæ aciei paulatim leniter, ne accipiatur ex carne cum cortice. Et simili modo oportet fieri ex cytonijs, & alijs pomis; deinde siccentur cum cautela, vt dixi, & seruentur necessitati.

Modus infundendi ammoniacum, & gummas, quæ ponuntur in medicinis.

Accipe ammoniacum, & pone in aceto per noctem, & in mane aspice si ammoniacum bibent totum acetum, & si non bene fuerit dissolutum, addas de aceto parum, & dimitte, donec bene dissoluatur totum, deinde pone super cribrum ex setis, & trica cum manu, donec descendat de cribro, & ligna eius, & frondes remaneant super cribrum, & sic vtere. Et secundum hunc modum præparentur omnes aliæ gummæ similes ammoniaco, sicut opopanacum, sagapenum, asa fœtida, bdellium, & similia.

Modus faciendi sigillum, quo sigillantur trochisci.

Accipe frustũ ligni ebeni, aut buxi, aut eboris, aut alterius cuiuscumque vis; & sit crassitudo eius mensura duorum digitorum; & latitudo trium, & longitudo

* fitata. vnius palmi, & præparetur forma eius bene: * deinde seca ipsum in longitudinem eius in duas partes æquales; ita quòd vnicuique tabulæ sit crassitudo vnius digiti; deinde fac ambas facies eius politas, lenes, bene inuicem cohærentes: deinde sculpe in ambabus faciebus tabularum sculpturas rotundas secundum quantitatem trochiscorum, quos volueris sigillare, siue magnos, siue paruos; deinde sculpe intet vnumquemq; circulum nomen trochisci quodcunq; volueris scilicet ex quo fuerit factus, vt trochiscus rosa. vel trochiscus vio. & similium, & sit scriptura opposito modo, vt quãdo trochiscus fuerit sigillatus reddatur littera recta. Et qui vult sculpere in vna tabula plura nomina trochiscorum, oportet, ꝙ sigillet in ea diuersos tro secundum nomina ipsorum, vnumquemq; trochiscum in suo nomine. Et qui vult in vna tabula solum nomen vnius troch. oportet, ꝙ non sigillet in ea, nisi illam solam speciem trochiscorum. Et quando volueris sigillare cum ea trochiscos, oportet, ꝙ inungas vnamquamq; tabulam oleo ros. & troc. diani cũ oleo vio. & sigilla secundum voluntatem tuam. Et hæc est forma sigillandi. Sed sunt, qui faciunt sigilla breuia secundum hanc formam. Accipe ex ebano, vel buxo; & fac sigilla rotunda, sculpe in vnoquoq; sigillo foueam rotundam quantæ crassitudinis est dimidius trochiscus, vt medius lupinus, & sculpe in vna ex tabulis nomen trochisci si vis, & si non vis dimitte plana, vt possis ex ea sigillare diuersas species trochiscorum. Et sunt, qui faciũt in hunc modum sigilla multa, & sculpunt in vno quoq; sigillo nomen alicuius trochisci. Et hæc est forma eorũ. Sed qui vult, vt sigillum reddat trochiscum secundum certum pondus, oportet, quòd faciat trochiscum vnum, & ponderet eum recentem secundum quantitatem ponderis, quam vult, & fodiat in sigillo foramen trochisci ad mensuram illius, quia pondus eius erit secundum pondus illius.

Modus colandi potiones, & coctiones, & de figura colatoriorum.

Oportet, quod habeas trias colatoria ad colandas potiones, & decoctiones syruporum. Primum colatorium sit minus quàm secundum, & pannus eius sit rarior, & secundum sit maius primo, & pannus eius sit spissior, q̃ pannus primi: & tertium sit maius secundo, & pannus eius spissior satis. Et hæc est figura colatoriorum.

Modus clarificandi.

Et qui vult clarificare aliquam potionem, vel syrupũ, sicut syrupum de radicibus, vel syrupum de hyssopo, aut de lappatio, aut quemcunque alium syrupum, sicut oxymel, species syruporum, & potionum omnium, quando erit completa decoctio eorum: oportet, ꝙ primo colentur in cribello ex setis; deinde suspende colatoria omnia; vnum intra aliud, scilicet paruum intra medium, & medium intra maius; deinde ponat in paruo folia ciffoliorum, vel palmarum concussa bene a puluere, aut de setis equi bene ablutis, & impleat ex eis quasi medietatem colatorij; & sint colatoria distantia ab inuicem quantitate trium digitorum, & suspende colatoria in patiete, & suspende sub eis vas ad recipiendum quod colabit; deinde infunde intra colatorium superius potionem coctam, vel id quod volueris colare. Et dimitte sic colare per se sine aliquo contactu manus, eo quia descendet de primo colatorio in secundum, & de secundo in tertium. Et si oppletur aliquod ex colatorijs a crassitie decoctionis, ita quod non descendat ex aqua aliquid, oportet quod effundas quod est in eo, & abluas ipsum a crassitie illa, & postea remitte decoctionẽ in eo, & dimitte donec clarificetur, & fac ita, donec descẽdat tota decoctio, & projce sub stantiã eius; & vtere decocto clarificato. Et qui voluerit facere syrupum ex ea, erit maioris iuuamenti, & facilior ad potandum.

Operatio salis alchali, & est sal nitrum, qui ingreditur in multis medicinis.

Accipe de herba illa, quæ dicitur alchali, & fac in terra foueam magnam, & imple eam ex herba illa, dum est recens, & accende ignem in ea, quando erit combusta illa, quam posuisti; pone de aqua super eam Et fac ita, donec fouea erit plena ex illa herba, & tota herba erit bene cõbusta, & dimitte extingui ignẽ, & infrigidari cinerẽ; deinde detege; quia tu inde inuenies salẽ cineris petrificatũ, vel coagulatũ in magno globo in fundo foueæ, quod accipias, & frangas in frusta, & seruа necessitati.

Modus dealbandi salem eundem.

Si volueris dealbare hunc salem, accipe ex eo ita magno sicut est, & tere, & cribra, & pone in vase; & projce super eum tantum ex aqua, ꝙ cooperiatur, & super eum duobus, vel tribus digitis, & misce; & dimitte descendere fæces eius in fundo vasis, vt subtile superstet; deinde clarifica in hunc modum. Accipe frusta ex filtro mundo, quorum longitudo sit duorum palmorum, vel amplius; & latitudo duorum digitorum; pone caput vnum filtri in aqua, & aliud per labium vasis exeat pendens extra, & suppone paropsidem aliam sub filtro ad recipiendum, quod emanabit ex aqua per filtrum; et dimitte sic, donec destillet aquam totam, quam pone in ollam nouam, & pone eam in furno panis, & dimitte per noctem, vel amplius: quia conuertetur in salem coagulatum sicut camphora; & si non coagulatur vna vice, pone pluribus vicibus, donec coaguletur. Et sunt, qui ponunt aquam illam in patella terrea noua, & accendunt ignem sub ea, & sic coagulant, & seruant.

Modus alius.

Accipe de sodra, & est ille niger conglobatus lib. i. & pone super eam lib. vj. aquæ; aliter iiii & præpara secundũ præparationem, quã dixi, & clarifica destillando, & coagula, & repone in loco humido, vbi non approximat Sol, quia dissoluetur, sicut sal, & zucch. Et alij dicunt nõ, sed oportet, ꝙ ponatur in Sole, & non tangatur ab humiditate, quia reseruabitur melius, & non liquefiet.

Modus comburendi alchali albificarum.

Accipe ipsum, & tere, & combure secundũ disciplinã quam dixi in cõburendo plumbum in tractatu primo.

Forma desiccandi radices arist. lon. & asphodillorum, & est erudrinalach, & speciernm luf. serpentariæ, & radicem dictami, & est azensalem, & radicem alfesyræ. i. vitis nigræ, & radicem althææ, & radicem ahalchaim: & buglossæ: & meu. & phu. & satyriorum, & secacul. i. sigilli Salomonis, & radicẽ mori celsi, & alias radices similes his speciebus.

OPortet, ꝙ lauentur ea die, qua effodiuntur: ita bene quòd mundetur a terra, & a luto, quæ adhærent ei; deinde incide in frusta parua, & fige in eis filum, & deinde inter vtrunque frustum, ne se contangant, & expone vento in loco, vbi locus frequẽter suffiet, vel si est hyems suspende ad fumũ, donec siccentur, & seruа necessitati.

Modus colligendi herbas medicinales, & tempus repositionis earum.

Oportet, quòd herbæ colligantur in tempore sereno, claro, non ventoso. Et non oportet, quòd colligantur nisi in fine bonitatis, & maturitatis earum, & suo tempore, & non quando iam sunt consumptæ vetustate, vel propter aliquam infirmitatem earum. Et herbæ, quæ colliguntur in terris montuosis, & duris sunt fortioris virtutis, quàm illæ, quæ colliguntur in vallibus, & terra pingui, & viridarijs, & hortis. Et oportet vt eligas ex herbis, quæ sunt magis ramosæ, & quæ sunt completæ cum seminibus suis, sicut debent esse, sicut stœchas arabicum, & meschamethafar id est, mentastrum, & hasach, id est, tribuli marini, & hyssopus, & similia. Et flores oportet colligi antequam cadant, sicut flos alchannæ id est, cotula fœtida, & chamæmeli, & violæ, & zambach. i. yensemi. & similia. Sed tempus colligendi fructus est, quando sunt bene maturi; sicut vua, ficus, & dactyli, pyra, pruna, & similia. Et semina oportet colligi, quando incipiunt

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1034-8 DFG

cipiunt ficcari, & cadere. Et antequam cadat ſuper ea aqua, qua deſtruantur. Et tempus colligendi radices, & ramos, & cortices eſt, qñ incipiunt cadere folia eorum.

Forma exprimendi ſuccos plantarum.

Oportet, quòd ſucci plantarum ex folijs, & ramis earum exprimantur dum iunt adhuc teneræ, ſicut memithe, & gafid, ſemperuiua, ſuccus hypocyſtidos, abſynthij, & ſimilium. Et oportet, quòd vulneretur planta, ſeu arbor, quando volueris accipere lac eius, vel lachrymam, donec viget adhuc in terra, non poſtquam eſt euulſa, ſicut cum volueris facere opium, euphorbium, & ſimilia.

Modus deſiccandi omnes herbas.

Generaliter ſcire debes, quòd radices, & folia, & rami, non debent ſiccari antequam ſint abluta a terra, & a ſordibus eorum, & quòd deſiccentur in loco, vbi non ſint humiditates.

Modus repoſitionis herbarum, florum, & ſeminum, & aliorum ad ſeruandum.

Oportet, quòd reponas flores herbarum medicinarũ in capſis ex ligno. Et ſemina ſtringantur in ſacculis, ex corio, vel papyro, quia iuuat ea ad meliorem conſeruationem, & hoc ſecundum ipſam ſententiam Dioſco. Et repoſitio rerum humidarum, ſicut ſunt ſucci, & gummę liquidæ, & confectiones, & ſimilia, debeant eſſe in vaſis æneis. Sed vnguenta, in quibus ingrediuntur pix, & ablatram, & acetũ, oportet, quòd reponas in vaſis æneis. Et pinguedines, & cerebella, & omne pingue oportet reponi in vaſis factis ex ſtagno. Et omne quod eſt ex pulueribus, ſicut eſt puluis hieræ picræ, & ſimilia, oportet reponi in vaſe terreo ſtrictioris oriſicij, & oppiletur os eius cum cera, vel creta, ne reſoluatur, & minuatur virtus eorum. Et oportet, quòd reponatur rob, ſicut vuæ, & cytoniorũ, & malorum, & myrti, & ſimilium, in vaſe terreo nouo; quia terra trahit ad ſe humiditatem, quæ eſt in eis, quia magis præſeruantur a deſtructione. Et olea debent reponi in vaſis vitreis, & os vaſorum ſtringi debet, ne deſtruãtur, quòd fæteant. Et oportet reponi omnes ſpecies aromaticas, zebetæ, & galliæ; & omnes ſpecies aromaticas, ad aromatizandum in vaſis aureis, vel argenteis deauratis; aut in vaſis ex porcellionibus, vel ex vitro. Et omne acetoſum, quod debet ſeruari, oportet reponi in vaſe linito cera, vel pice; & oportet reponi in vaſe vitreo omne vinum, quod habet ſubſtantiam æqualem, quæ eſt ſignũ ſuper durabilitatem eius, & ſuper prohibitionem ſuæ corruptionis, & omne vinum, cuius ſubſtantia eſt inæqualis: cuius ſignum eſt ſuper corruptionem eius facilẽ, & quod diu non poſſit ſeruari, oportet ſeruari in vaſe terreo, vt terra exiccet humiditatem eius ſuperfluam, quæ eſt cauſa ſuæ corruptionis.

Modus colligendi colocynthidem. & deſiccandi eam.

Colocynthides debent colligi in fine menſis Septembris, quia tunc ſunt in fine bonitatis earum, & maturationis. Et oportet, q̃ non colligas ex eis, niſi illas, quarum color declinat citrinitati, & quando incipiunt folia earũ exiccari, & attenuari. Et elige ex eis maiores in quantitate; & oportet, quod non accipias illam, quæ eſt ſola orta in ſua arbore, quia ipſa eſt multum mala, & pernitioſa. Sed modus deſiccationis earum eſt, quòd cuſtodias eas bene, quia non deſiccantur in breui tempore. Pone ergo eas in Sole, & verte eas qualibet die ſæpe, & in nocte pone eas in loco remoto ab omni humiditate, & cuſtodi bene, donec ſiccentur, & qui non poterit eas deſiccare in Sole, quoniam rempus erit fortaſſe nubiloſum, oportet, quod impleat fila ex eis infixis; & ſuſpendat prope ignẽ ad fumum, vt deſiccentur, & cum bene deſiccatæ fuerint, munda eas a cortice ſuo, & a ſeminibus, quæ ſunt in eis, & ſerua medullam earum in corio.

Nota.

FINIS.

TERTIVS TRACTATVS
De præparatione medicinarum, quæ ſumuntur ex animalibus.

Forma comburendi omnes ſpecies conchylium.

OPortet qui vult comburere teſtas cõchylium, q̃ terantur, & ponantur in olla munda; & ponatur olla in furno figuli vna nocte, deinde extrahantur, ſi ſunt combuſtę ſicut cinis albus bene: ſin autem ponas iterũ in furno panis, vel eodem, & dimitte donec ſint alba calcinata. Et ſunt, qui ponunt cochleas ſuper prunas, & exufflant, & dimittunt donec fuerint albæ, & terunt, & ponunt ſuper teſtam terream ſuper carbones; & exufflant donec ſint albæ ſecundũ voluntatem eorũ.

Forma comburendi Cortices ouorum.

Oportet quod aſpicias ad illud, quod dixi de conchylijs; & combure, ſicut dixi de eis: quoniam idem eſt modus, nec plus, nec minus.

Forma comburendi Cornu ceruorum.

Accipe de cornu ceruino, ſicut eſt, & pone ſuper prunas, & exuffla, donec albeſcat. Et qui vult comburere ſecundum aliam formam, frangat eum in fruſta, & ponat in olla, & faciat, ſicut dixi de conchylijs.

Modus ablutionis eius.

Sed, qui vult eum lauare, lauet ſecundum diſciplinã, quam diximus in abluendo ſcoriam, & vtatur eo in medicinis oculorum, quando currunt ad eos humores, & ad bothor, & ad craſſitiem palpebrarum. Et qui facit ex eo dentifricium, purgat dentes a ſordibus, & ſecundum hanc formam præparentur omnes vngulæ, & ſoleæ.

Forma comburendi.

Modus eorum eſt ſicut modus combuſtionis cochlearum. Et ſunt, qui ponunt ſuper prunas, & exufflant, donec dealbentur.

Ablutio horum omnium.

Sed ablutio cõchyliũ aduſtorum, & corticũ ouorũ, & cornuum, eſt ſicut ablutio chimiæ, nec plus, nec minus.

Forma comburendi ſetam, vel ſericum, quod adminiſtratur in diamuſco.

Accipe de follicullis ſerici noui, qui nondum pertranſierunt annum vnum, & aperi, & extrahe vermes mortuos, qui ſunt in eis; & purga eos bene, & pone in fundo ollæ nouæ; & pone ſuper os eius lapidem, & pone ollam ſuper ignem, & fac ſub ea ignem leuem; vel pone eam in furno panis. Et non oportet, vt adurantur; ſed ſolum, ita quòd poſſint teri, repone, & vtere.

Forma comburendi Lanam.

Laua eam bene, & pectina cum pectine, & pone in olla fictili; & combure, ſicut comburitur ſeta. Et ſunt, qui pectinant cum ſua ſorditie, & poſt lauant, & faciunt ſicut dixi.

Forma abluendi cinerem lanæ aduſtæ.

Accipe cinerem lanæ, & pone in paropſide, & infunde ſuper eam aquam, & miſce, & expecta donec clarificetur aqua, & cinis deſcendat, & proijce illam aquam, & funde iterum ſuper illum alium aliam aquam, & fiat vt prius, tandiu donec cinis non pungat linguam, quando guſtatur; ſed ſit ſtypticus guſtui, Poſtea ſicca, & ſerua, & pone in medicinis oculorum.

Forma comburendi ſartam. i. cancros ad dandum in potu illis, quos momordit canis rabidus, & ad dandum phthiſicis, & hæmoptoicis.

Accipe cãcros fluuiales viuos, qñ Sol fuerit in ſigno Arietis xiij. die mẽſis Martij, intelligo lunaris, & pone in athanor, vel in furno panis, quouſq; cõburantur, & non cõuertantur in cinerẽ. Et quidã incendunt athanor

cum lignis vitis; forma eſt eadem. Et ſunt, qui pro phthi E ſicis, & hęmoptoicis abſcindunt pedes eorum, & dentes, & ſic comburunt.

Modus comburendi Scorpiones ad frangendum lapidem.

Accipe decem ſcorpiones viuos, & pone in oſla noua, & luta eam cum paſta, aut cum terra, & pone in furno, accende ignem in eo cum lignis vitis, quouſque calefiat; *Doſis.* & dimitte ibi ollam die, ac nocte, & extrahe; & da cinerem horum in potu in hora doloris renum, quando fuerit ex lapide grana.vj. in pondere, cum ſyrupo de radicibus, quia frangit lapidem. Et ſunt, qui ponunt ollam in athanor panis, & dimittunt x. horis, poſtea terunt ſcorpiones, & ſeruant.

Modus comburendi Thyros, qui adminiſtrantur in theriaca, & alios ſerpentes.

Electio. Accipe ſerpentes thyrias fœminas, quæ ſunt rubei coloris, & habent caput extenſum. Venare eas in hyeme in locis vbi ſunt prope aquas, & arbores; & pone in olla noua, & luta os eius cum argilla, & pilo: & mitte in furnum nocte vna. Accipe ergo de cinere horum, & mitte *Ad morsū Thyri.* in alcofol, aut tere, & confice cum oleo, & fac emplaſtrum ſuper ſcrophulas, quia liquefacit eas. Et ſi oportet comburi ſerpentes alios, niſi quia debent comburi per amplius tempus, quia ipſi ſunt maiores corpore, & pinguiores, & operatio eorum in ſcrophulis eſt ſicut operatio thyrorum.

Forma comburendi caput Thyri, quod ponunt in alcofol.

Accipe de capitibus thyri ſtatim poſt abſciſſionem eorum, abſque quod ſaliantur, & pone in olla fictili vitreata, & inuolue eam in paſta, & pone eam ſuper ignē ex prunis, & oportet, quod comburantur ita, quòd fiant ſicut carbones, ſed remaneat in eis aliquid humiditatis, quod poſſint teri ſolum, & cribrati.

Forma comburendi leporem pro illo, qui habet lapidem.

Accipe leporem, & decolla, & pone in ollam nouam G cum ſuo corio: & combure, donec fiat cinis; deinde tere cinerem iſtum, & da ex eo drachm.ij. quia eſt mirabilis in frangendo lapidem.

Forma comburendi hericios, & ranulas.

Combure, ſicut dixi de lepore, tantum: nec plus, nec minus.

Forma comburendi Hirundines, quæ adminiſtrantur in ægritudinibus gulæ.

Accipe de pullis hirundinū antequam naſcantur plumę eorum. Et dixit Gale. oportet, ꝙ comburantur cum plumis earum, & ꝙ ponatur ſuper eas aliqnantulum ſalis; & ponantur in olla noua, quę cooperiatur, & lutetur, & ponatur ſuper prunas, vel in furno panis, donec comburantur, & ſerua, & vtere quando oportuerit. Et dixit Dioſc. ꝙ qui acceperit hirundines cum matre earum, & comburet in olla, & miſcuerit cinerem earum cum mel le, & poſuerit in oculo, acuit viſum; & qui vnxerit cum eo branchos, iuuat; & confert tumori gutturis, & febrj, H ſynanchiæ, & tumori vuæ.

Forma colligendi Cantharides, & reponendi eas.

OPortet quod veneris eas in tempore Veris, & elige ex eis rubeas magnas, leues tactu. Et caue a nigris, & aſperis; & habeat venator in manu ſua forficulas de ferro, vel de ligno: & ponat eas cum illis forficulis in vaſe ſtricti orificij, deinde pone ſuper eas oleum vetus, & ſuſpende in Sole pluribus diebus, donec putreſcant, vtere. Et ſunt, qui comburunt eas, ſicut comburunt hirundines. Et dixit Dioſc. ꝙ cantharides, quæ generantur in tritico, ſunt calidæ, & oportet, vt ponantur in vaſe non vitreato, & cooperiatur os vaſis cum panno lini, & perforetur fundus, & ponatur orificium ollæ ſuper fumum aceti fortis bullientis; & dimittatur ſuper fumum illum, donec cantharides morientur, & infige in eis filum lini, & ſerua. Et fortiores cantharides ſunt, quæ tranſmutantur in diuerſis coloribus, & habent maculas citrinas, & ſūt magni corporis, lōgę, et plenę. Et q̄ ſūt vnius coloris, abſq; q trāſmutētur ad diuerſos colores, ſunt debilis operationis. Et iſte eſt modus omniū ſpecierū cātharidarū.

Forma colligendi ſtercus canis, quod adminiſtratur in medicinis gutturis.

Oportet, quòd eligas ſtercus, quod eſt album, quoniam ſignum eſt, quòd fuit ex comeſtione oſſium, & colligatur recens vnius diei, vel duorum, & fac eum ficcari, & ſerua neceſſitati.

Forma colligendi ſanguinem teſtudinis aquaticæ, quæ adminiſtratur in medicinis venenorum.

Accipe teſtudinem aquæ, & pone eam reſupinam ſup *Ad Scrophulas.* paropſidem, & abſcinde caput eius ſubito, dimitte egredi ſanguinem eius, & quando coagulabitur, operi paropſidem cum cribro ex ſetis, vel panno lini, & expone Soli, *Electio.* donec ſiccetur, & ſerua. Et doſis eius quando thyrus mordebit hominem eſt drac.iij. cum vnc.iij. aceti, & tertia die detur pondus vnc i. cum vnc.v. aceti, quia eſt cura veriſſima.

Forma colligendi ſanguinem animalium, qui ponitur in medicinis, venenis conferentibus, ſicut eſt ſanguis hædi, anſerum, & ſimilium.

OPortet, vt eligantur animalia huiuſmodi ſana, & iuguletur vnumquodque eorum, & pone ſanguinem eius in vaſe vitreo, mundo, & exicca in Sole, ſerua, & vtere.

Forma accipiendi cerebella auium, quæ adminiſtrantur in medicinis coitus.

Hæ ſunt auiculę, quarum cerebella ſunt neceſſaria, vt accipiantur. Et ſunt auiculæ, quę nidificant in domibus, & venari debent in autumno, vel vere, & decolles eas, & euelle cerebella earum, & pone in vaſe mundo, & purga a ventriculis circundantibus ea. Et pone cum eis pro omnibus x. cerebellis, vitellum vnum oui recentis, quod fuerit ex gallina, quæ habuerit maſculinum, & confice ſimul, & pone in patella ſuper cinerem calidum, & dimitte quouſque coaguletur, & deſiccetur ab humiditate, quæ eſt in medicamine, & aufer ab igne, & pone in Sole, vt deſiccetur, aut pone iterum ſuper ignem, donec ſiccetur: & vtere in medicinis coitus. Et ſunt, qui faciūt hoc medicamen ſine vitellis. Et ſunt, qui vtuntur ita recentibus, ſicut extrahuntur a capitibus poſt decollationem. Et ſunt, qui addunt cerebellis, & ouis parum mellis, & coagulant ſuper ignem, & ſeruant, & vtuntur.

Modus accipiendi fel omnium animalium quadrupedum, & volatilium, & forma reponendi ea.

Accipe fel dum eſt recēs, & liga os eius, & pone in olla cum aqua bullienti, & dimitte ibi tanto tempore, quo poſſes facere tres paſſus, & extrahe ſtatim ab aqua, et deſicca in loco vmbroſo non humido, & ſerua, & vtere. Sed fella, quibus volumus vti in medicinis oculorum, oportet ligari orificia eorum cum filo lini, & poni in vaſe vitri, in quo eſt poſitum aliquantulum mellis, & ligetur aliud caput fili ori vaſis, & ſeruetur neceſſitati.

Forma accipiendi coagula omnium animalium.

Accipe coagula animalium dum ſunt recenter mortua, ſcilicet poſtquam decollaueris, & inuoluas ea ſale, ſuſpende ad Solem, & ſerua.

Forma extrahendi humiditatem de limacis.

Accipe haalaam.i. limacas, ſtatim cum acceperis perfora carnē eius cū cultello acuto, quia exibit ex ea humiditas multa viſcoſa, quæ eſt vtilis ad euellendum pilos palpebrarum, & vtere in vnguentis, quæ ponuntur in fronte ad prohibendū humores venientes ad oculum.

Forma accipiendi vrinam infantium, quæ ponitur in medicinis acutis.

Oportet, ꝙ colligas vrinam infantiū in vaſe pluribus diebus.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1036-0 DFG

diebus. Et quando colligitur fæx eius, in fundo vasis re- A
sidens, proijce subtile eius supernatans, & fac ita pluri-
bus diebus, donec colligitur satis ex fæce eius, & vtere ea
ita liquida, sicut est; vel sicca, & repone, quia est acuta, si-
cut sal ammoniacum.

Forma seruandi aquam marinam, ne corrumpatur.

Accipe aquam marinam claram mundam, cui nihil sit admistum ex aqua dulci, & repone in vase nouo, quia pinguedo eius finietur. Et sunt qui coquunt eam bene antequam ipsam reponant.

Forma faciendi gluten ex corijs boum, & pecudum, quod ponitur in emplastris creaturæ herniæ.

Accipe de extremitatibus coriorum boum, aut pecudum, id est coria manuum, & pedũ, & capitum, & ablue bene ab omni sorde eorum, & a terra, & imple ex eis ollã magnam, & cooperi coria cum aqua, & pone ollã in furno panis a principio noctis vsq; mane; deinde extrahe, & cola, & si aqua coagulatur, bene; si non, oportet, ꝙ iterũ B
ponas in furno secunda vice, vel plus, donec aqua illa incrassetur. Et quando erit refrigerata, coaguletur; deinde incide in frusta, & dimitte siccari in loco ventoso non humido, vel calido, donec fiat, sicut vitrum, & serua.

Modus præparandi adipes, & reponendi eos secundum doctrinam Dioscoridis.

Accipe de adipe secundum voluntatem tuam, sicut adeps hirci, vel pecudum, seu porcorum, & similium, & accipe de eo, qui est magis pinguis, sicut est adeps renũ, vel zirbus ventris: & pone in vase, & proijce super eum de aqua pluuiali frigida; & frica manibus bene; & purifica a sanguine eius, & venis, & pelliculis, & laua iterũ, donec mundetur, & albescat; deinde pone in olla noua, cuius capacitas sit duplex a quãtitate sepi, & pone super ipsum aquam, qua cooperiatur, & pone vas super ignem paruum, leue, & misce, donec dissoluatur. Et cũ dissolutus fuerit adeps, proijce in vase, quod habeat aq̃ frigidã, & laua, & absterge ollã suã bene, & dimitte eam siccari C
ab aqua; & liquefac secundo adipem, & iterum proijce super aquam frigidam, & sine infrigidari, & fac hoc ter, quatta verò vice dissolue sine aqua, & proijce in vase, quod sit calefactum cum aqua calida, & collige quod clarificabitur ex adipe, & proijce substantiam, si est aliquid, & repone necessitati. Et secundum hunc modum præparatur pinguedo porci, & vrsi, & aliorum animalium.

Forma præparandi adipem renum vaccarum.

Accipe ex eo, & munda à sua pellicula, & ablue cum aqua marina, & pone in mortario, & tere bene, & proijce super eum aquam maris, dum teris; & facias hoc sæpe, tandem pone in olla fictili, & super eum proijce aquã marinam, qua cooperiatur; & coq; tandiu, quod fumatur odor naturalis: deinde pone ad omnes lib.iij. adipis vnc.iiij. ceræ, & liquefac simul. Et quando infrigidatum fuerit, accipe superiorem partem eius, & pone in olla noua, & repone Soli qualibet die cooperta panno vt albificetur, & recedat odor eius, & fętor. Et sunt, qui ponunt D
ex eo in vase paruo, sicut fit ex cera, quãdo dealbatur. Sed adeps bouis debet præparari in hanc formam. Primo ablue cum aqua marina, vel cum aqua, & sale secundum formam supradictam, deinde coque cum tanto bono vino, quantus est adeps, & quando bullierit duab. ebullitionibus, oportet, ꝙ auferas ollam ab igne, & dimittas adipem xiiij. horis, & si remanserit in eo de fętore aliquid, pone in alia olla noua. Et sunt, qui abluunt sine sale pro ægritudinibus, quibus nocet sal. Et quæ præparatur in hunc modum non est magnæ albedinis, & sic præparabis adipes omnes, & sepum.

Modus præparationis adipis anserum, & anatis.

Accipe adipes earũ, quando recẽter fuerunt occisæ; & purga bene a pelliculis suis, & pone in olla noua terrea, cuius capacitas sit dupla quantitatis adipis, & cooperi vas; & pone in solẽ calidissimũ, & auser, qd dissoluet ex adipe repone in alio vase; & fac ita assidue ad illud secũdum clarificãdum, ꝙ egredietur ex eo, donec nihil de eo remaneat; deinde accipe, quod clarificatum fuerit, & repone in loco frigido, & vtere in necessitate. Et ille, qui vult facere opus cum præparatione, oportet, ꝙ dissoluat eum in olla duplici secundum hanc formam. Accipe ollam nouam, & pone in ea de adipe, & hanc ollam pone intra aliam ollam plenam aqua: & pone ambas super ignem, & quicquid dissoluetur de adipe, clarifica in alio vase, quousque totus dissoluatur, & repone in loco frigido. Et sunt, qui proijciunt super eum modicum salis, quando reponunt, quia confert lassitudini, quando miscetur cum medicinis iuuantibus ad hoc. Et ꝙ est de eo sine sale, eõfert doloribus matricis, & ponitur in emplastris, quæ ponuntur super oculum, & scissuris labiorum, & doloribus auris; & asperitatem facies; & meliorat colorem. Et qui vult seruare sepum anatis, vel gallinæ, & similium quodcumque horum volueris, dum est recens laua bene, & sepe; & cola in vmbra per cribrum, & quando fuerit siccum, pone in panno lini; comprime bene, & liga cum filo lini, & suspende in vmbra, & dimitte multis diebus, & pone in panno nouo, & serua in vmbra. Et sunt qui ponũt in melle, & reponunt per amplius tẽpus.

Forma præparandi cerebella animalium, & reponendi ea.

Accipe cerebella, sicut sunt recentia; & euelle à craneis suis, & purga fricando cum manu, & aqua frigida; & laua bene, & cola cum panno, & repone. Et sunt, qui lauant sic, & ponunt in olla duplici ad ignem, donec liquefiat medulla, & colant in aliquo vase terreo nouo. Et qui vult reponere sine præparatione, faciat vt docui de sepis gallinarum, & anserum.

Modus præparandi medullas animalium, & reponendi eas.

Accipe medullas, sicut sunt, recentes, & extrahe ab ossibus suis, & purga fricando cum manu, & pone de aqua frigida, & laua bene, & cola cum panno, & repone. Et sunt etiam, qui lauant sic. Ponunt in olla duplici, & ponunt ollam super ignem, & dimittunt, donec liquefiat medulla, & colant in alio vase; deinde accipiunt illud colatum clarificatum, & reponunt in vase terreo nouo. Et qui vult reponere sine præparatione, oportet quod faciat sicut docui de adipibus gallinarum, & anserum.

Forma seruandi zuccherac.i. * hyssopum humidam. * hyssopum.

Accipe de lana succida, & sordida, sicut tondetur, & laua in vase aliquo, quousque colligatur de pinguedine sua super natante in aqua satis; postea cola aquam ab ea, & pone pinguedinem in vase ęneo; pone super aquam, & bulli pauco igne: & accipe pinguedinem illam colatã, & pone in paropside cum aqua frigida sæpe. Et modus abluendi est, ꝙ misceas satis cum manu, quousque ascendit spuma eius; deinde accipe parum aquæ maris, & proijce super illam spumam, donec quiescat ebullitio, & collige pinguedinem illam mundam; deinde adde super eam aliam aquam, & misce, donec ascendat spuma eius, collige pinguedinem eius, quæ super aquam natauerit, & frica cum manu, & si non videris aliquid ex sorde eius in ea, bene; sed si aderit, iterum laua secundum hanc disciplinam, & est, quòd proijcias super eam aquam aliam, & muta aquam sæpe, donec albescat, & hoc opus oportet fieri in Sole calido, deinde repone, & serua. Et sunt qui accipiunt de illa pinguedine, & ponũt in vase, quod sit calefactum aqua calida, & ponunt super eum pannum vnum crassum, & exponunt Soli, quousque incrassetur pinguedo illa bene, & albescat. Et * hyssopus humida bona est, quando non habet odo- * hyssopum.
rem lanæ. Et qui ponit eam cum aqua frigida in cochlea, & agitat, dealbatur, & non reperitur in ea ali- Electio.
qua asperitas, nec aliquid coagulatum, sicut reperitur in illa, quæ est adulterata cum cera liquefacta cum pice, vel cũ sepo. Et virtus huius est calida, & mollit apostemata dura, & maxime apostemata stõi, & matricis. Et ponuntur in multis vnguentis, & emplastris. Et adustio

eius est, quod ponatur super ignem in olla noua, & dimittatur ibi, donec fiat sicut cinis; & incrassetur pinguedo eius. Et sunt, qui colligunt fumum eius, & ponunt in medicinis oculorum.

Modus colligendi stercus infantium, quod administratur in medicinis ægritudinum oris, sicut dixit Galen. in libro almeymur secundum sententiam antiquorum.

FAciebat venire pueros ad domum suam, & faciebat eos comedere panem, & lupinos, & erat hoc vt plurimum cibus eorum; & accipiebat stercus eorũ, & exiccabat, & vtebatur in curationibus apostematum oris, & in apostematibus fraudolẽtis. Nam vngebat exterius cũ illo stercore cũ melle misto, & iuuabat iuuamento maximo, & dixit in libro, quem posuit in medicinis simplicibus, quod quidam vius fuerat multum isto stercore, & sæpe fuerat expertus iuuamentum magnum; & non dabat pueris comedere lupinos, ne stercus haberet tãtum fœtorem: & dabat pueris comedere carnes gallinarum, & pullorum, & columborum, & stercus eorum faciebat eandem operationem, nec plus, nec minus.

Forma coquendi mel cum aqua ad faciendum syrupum.

Accipe de melle albo, mũdo, vnius anni: quod habeat paucum ardorem, & sit fortis dulcedinis, & quod nunq̃ tetigit calor ignis, & pone in olla terrea lati orificij, quæ assimilatur alchasenæ, & pone in qualibet mensura mellis. x. mensuras aquæ claræ, & fac signum in latere ollæ vsq; ad quem locum peruenit mel sine aqua, deinde accende ignem suauem sub olla, & quando mel bullierit, munda a sorde sua cum cacia, donec remaneat mundũ, & clarum, & misce continue cum pauco igne, & caue ne comburatur, & destruatur, & quando mel descenderit prope signum suæ quantitatis, quod fecisti in olla, oportet quod proijcias super eam. v. mensuras aquæ, & cõtinua coctionem eius, & misce absq; intermissione, donec iterum appropinquet signo super mensuram vnius digiti. Et sunt, qui ponunt iterum aliam aquam ad coquendum amplius, & colant, & reponunt in vase vitreo, & oportet sicut dixit Gal. ꝙ coquatur in die claro, sereno, quieto ab omni vento. Et caue ne cadat intus aliquid sordis, ne destruatur mel, & cauearur a fumo ligno rum, quando coquitur; quia oportet, quòd ligna sint sicca. & hic est modus.

Forma dealbandi ceram.

Accipe de cera, quam accepisti ab alueari, cuius color declinet albedini, si potes: & si non potes, de cera mũda, & meliori, & pone in olla noua cum medietate quantitatis eius ex aqua clara munda, & pone super ignem, donec liquefiat cera tota, & natet super faciem aquæ; deinde accipe vas vitri, cuius pars exterior sit lenis, & madefac eum in aqua frigida, & submerge minus medietatis eius in cera liquefacta, & extrahe cum cera, quæ sibi adhæserit, & dimitte infrigidari ceram illam, & separa ceram illam a vase, quia ipsa est habens formam paropsidis; & sic facias, donec totam ceram tali modo extraxeris; deinde pone istas formas in Sole pluribus diebus, & volue sæpe ab omni parte earum, donec albescat, & fiat cera alba, sicut cerussa. Et sunt, qui dealbant eam in tribus diebus in Iulio, quando Sol est in maiori calore, dixit Dioscor. quòd secundum hanc formam possumus dealbare gummi ara. quando decoquitur in aqua marina, donec albescat, & ego fui expertus illud, & non fuit verum. *Nota.*

Modus alius dealbandi ceram.

Coque ceram in aqua, donec nigrescat aqua: proijce aquam illam, & pone aliam, & fac ita sæpe, donec fiat alba; collige ceram, & serua.

Modus faciendi gummi ex marmore.

Accipe de marmore albo, rete tritura crassa, & commisce cum glutino corij; & facias laminas, vel tabulas ex eo super petram marmoreã planam, & dimitte siccari.

Et sunt qui accipiunt de marmore pisto, sicut dixi, & cõficiunt cum terebinthina liquefacta super ignem, confectione mediocri, & extendunt super tabulam marmoris, donec infrigidetur. Et hoc est gummi marmoris, qd fit cum operatione. Verum illud, quod portatur ad nos, non vidi qualiter fiat, nec noui aliquem, qui viderit. Et qui puluerizabit ex eo super vulnera recentia, quando sunt cum sanguine suo, consolidat ea; nec finit ea facere saniem, & est conueniens apostemati molli.

Modus faciendi salem ammoniacum.

Accipe lapides, qui inueniuntur in sterquilinijs balneorum, qui incenduntur cum igne sordicies illius loci: & sunt lapides nigri, qui coagulantur ex virtute salsedinis, quæ est in illa sorditie. Accipe ergo ex illis, & tere bene, & pone in olla amplum habente orificium, & pone super os eius paropsidem terream vitreatam; & perfora fundum eius, luta labia ollæ, & paropsidis simul, & facias ei furnum discrete, ita quòd possit olla in medio manere, & sint omnia ex terra, quæ possit sustinere ignem magnum, & luta os furni cum argilla, & accende ignem sub olla, & aspice foramen, quod est in paropside, si videris inde egredi aquam, vel vaporem exire, dimitte foramen apertum, sicut est, donec egrediatur tota humiditas illa, & incipiat fumus egredi albus, similis ammoniaco, tunc oportet, quòd claudas foramen bene, & augeas ignem tota die, deinde dimitte furnum infrigidari, & quando erit infrigidatus, detege vas, & frange paropsidem, & auser salem, qui est in ea cum facilitate, & serua.

Nota.

Finis libri Seruitoris de præparatione medicinarum simplicium.

SALADINI DE ASCVLO Serenitatis Principis Tarenti physici principalis compendium aromatariorum.

QVia solet aromatariorum ignorantia, eorumque impertitia famosissimos doctores, ac doctissimos medicos, ad infamiam, & vilipendium, cum magno etiam eorum periculo sępissime trahere, atque perducere. Ideo pietate motus in medicos, & vt precibus plurium aromatariorum obsequerer, & præcipue solertissimi viri Tuæ Serenitatis Illustrissim. Domini mei principis Tarenti aromatarij dignissimi. Ego Saladinus artium, & medicinæ doctor, eiusdem Serenitatis physicus, proposui hunc tractatum componere; quem Compendium aromatariorũ intitulari volo; Quomodo ipsi aromatarij examinari debeant, & si sufficientes, & experti in arte eorum fuerint, volo, ꝙ a peritissimis medicis approbentur. *Si* vero insufficientes, & ignari, & in ipsa examinatione tanquam inexperti defecerint, tũc penitus reprobentur; & pœna condigna puniantur. Cũ, & ipsi habeant de vita, & sanitate hominum pertractare, quæ quidem sanitas est omni thesauro mundi charior. Non, quòd tu hoc nostro libello opus habeas, cum sis arte, & naturali prudentia præditus, & experimento bene conficiendi comprobatus. Sed volui tibi tanquam digniori, & experto eum libellum destinare, vt eorum rudiores instruas, qui solitus es tua peritia nouellos etiam medicos in dispensando, & in ordinando dirigere.

Diuiditur autem hoc opusculum in septem particulas. Quarum prima tractat quasdam extrauagantes, & generales interrogationes vtiles aromatarijs; cum hoc etiam multas, interrogationes, & dubia, ac declinationes ponit circa antidotarium Mesue.

Secunda particula erit de nominibns medicinarum compositarum in antido. Nico. descriptarum, cum earum declaratione secundum ordinem alphabeti. Et incipit ab Aureu alexandrina.

Tertia particula est de ponderibus, & dosib. medicinarum,

narum, & de nominibus ponderum ſigillatim, quæ doctrina eſt valde neceſſaria ipſis aromatarijs.

Quarta particula erit de modo conficiendi confectiones, electaria, iulep, ſyrupos, vnguenta, &c.

Quinta particula eſt de colligendis herbis, floribus, ſeminibus, & radicibus, in quo tpe, & in quo mẽſe anni.

Sexta particula eſt de conuerſatione, tam ſimpliciũ, quàm compoſitorum, præcipue ſecundum Meſue, Serapionem, Nicolaum, Seruitorem. In qua particula prope finem eius ponitur doctrina, & modus reponendi, & cõſeruandi res humidas, ſicut ſunt ſucci, vel gummæ liquidæ, & electaria liquida laxatiua, & conſimilia, & in quibus caſibus conueniunt.

Septima, & vltima particula erit de modo ordinandi aromatariam, cũ omnibus rebus neceſſarijs in ea. Et ſic finietur (Deo volente) compendium aromatariorum.

PRIMA PARTICVLA EST de vtilibus interrogationibus ad aromatarios fiendis, &c.

INcipit ergo prima particula, & primo quędã incipiũt interrogationes vtiles medicorũ ad aromatarios.

Primo igitur aromatarius examinandus a medico, interrogãdus erit, quid eſt officium aromatarij. Reſpõdeo, & dico, quòd officium aromatarij eſt terere, abluere, infundere, coquere, deſtillare, bene conficere, & confecta bene conſeruare. Propter, quæ omnia dico vlterius, ꝙ aromatarij tenentur ſcire grammaticam, vt valeant bene intelligere diſpenſationes receptarum, & antidotariorum, & ſcientiæ medicinæ. *Officiũ aromatarij.*

Secundo medicus in hac arte interroget, qualis debet eſſe aromatarius. Per hęc verba, dico, quòd aromatarius non debet eſſe puer, nec valde iuuenis, neq; ſuperbus, põpoſus, aut mulieribus, & vanitatibus deditus; a ludo etiã, & vino ſit alienus, & ſobrius, non intendens crapulis, & conuiuijs vacare; ſed ſit ſtudioſus, ſolicitus, placabilis, & honeſtus, timens Deum, & conſcientiã ſuam. Sit rectus, iuſtus, pius, & maxime ad pauperes. Sit etiam bene doctus, & expertus in arte ſua. Non nouellus, & rudis, quia habet tractare de vita hominũ, quæ eſt rebus omnibus mundi charior. Non ſit cupidus, nec auarus, nec extremus amator pecuniæ, ne videatur omnia pro pecunijs facere, vt auari faciunt. Non etiam vendat res chariori pretio quàm competenti; quia melius eſt modicum iuſte, quàm multum cum maledictione a pauperibus extorquere. Sit etiam aromatarius fidus, maturus, & grauis, bonæ conſcientiæ (vt prædixi) vt nec amore, timore, vel pretio præſumat aliquid facere contra conſcientiã, & contra honorẽ medici, videlicet vt non propinet alicui mulieri prægnanti medicinas aborſum prouocantes: & ſimiliter quòd nec timore dominorum, aut pretio pecuniarum præſumat venenoſas medicinas, aut venenoſa pocula præparare, nec præſumat ſyrupos, qui debent eſſe de zucchаro, de melle facere. Et ſimiliter de cõfectionibus, quia ex hoc infirmus læderetur, & intentio medici per contrarium verteretur. Aromatarius etiam ex ſeipſo ſine licentia, & conſilio periti doctoris, vel medici non præſumat aliquid facere, & maxime in medicinis laxatiuis, nihil eis addẽdo. Res ẽt antiquatas, & reſolutas in virtute abijciat, qa iã de cętero non valẽt ad opus medicinæ, pilulas antiquatas etiã, & vſq; ad duritiẽ lapidis induratas penitus negligat, & eis penitus nõ vtatur.

Quando etiam non habet aliquod ſimplex in apotheca, & medicus indigeat eo in aliqua recepta, non debet aromatarius præſumere loco illius, aliud ſimplex ponere; ſcilicet ponendo quid pro quo, ſine licentia peritiſſimi doctoris, vel medici. Nõ etiam reponat ante tempus herbas, aut radices humidas, quia in proceſſu temporis putreſcerent: ſed reponat eas debito modo præparatas. Oportet etiam aromatarium bene cognoſcere, & habere guſtum, & ſaporem omnium ſimplicium; an ſint amara, vel dulcia: acria, vel acetoſa; põtica, vel inſipida; placabilis ſuporis, vel nõ. Ad hoc, ꝙ ſi aliquis nouus medicus, & inexpertus vellet medicinas horribiles, & diſplicibiles componere pro aliquo infirmo, tunc aromatarius ipſe non permittat illud fieri; ſed dicat medico, ꝙ ponat placabiliores, & meliores, ne forte ex horribilibus medicinis ſtomachus infirmorum conturbetur.

Vltimo dico, ꝙ aromatarius dum eſt iuuenis, debet vxorem ducere; quia ſi ſic fecerit, domabitur iuuentus eius, & ſi cerit qetus, mitis, & honeſtus, & vacabit cõtinue facultati ſuę, immo delectabit in ea; et ſic delectatio pficiet opus eius cũ laude, & amicorũ copia glorioſa.

Tertia interrogatio facienda in examinatione, eſt iſta, videlicet quot libri ſunt neceſſarij ipſis aromatarijs pro arte eorum exercenda recte, & cum bona conſcientia.

Dico, quòd ſex libri ſunt neceſſarij cuilibet aromatario, ſcilicet duo de ſimplicibus, vt ſecundus Auic. & Sera. de ſimplicibus. *Lib. neceſſarij aromatario.*

Tertius eſt liber de Synonymis Simonis Ianuenſis.

Quartus eſt liber Seruitoris, in quo continentur præparationes omnium fere neceſſariorum ad aromatarios pertinentium.

Quintus eſt liber Meſues. i. Ioannis Damaſceni, qui diuiditur in tres libros. Nam primus tractat de conſolatione medicinarum, & de quibuſdam ſimplicibus famoſis. Secundus eſt eius antidotarium. Et iſti ſunt neceſſarij aromatario. Tertius vero eſt in practica; & iſte non eſt neceſſarius aromatario, ſed medico.

Sextus eſt antidotarium Nicolai de Salerno, licet ſint duo antidotaria Nicolai; ſcilicet Magnum, quod non eſt in vſu propter eius prolixitatem, licet ſit optimum: & Antidotarium paruum, quibus omnes communiter vtuntur. Alius etiam liber eſt aliqualiter vſualis, nominatus Circa inſtans, & tractat de ſimplicibus per alphabetum; ſed parum eſt in vſu, licet ſit optimus. Reperitur etiam Dioſcorides de ſimplicibus, & Macer in verſibus; ſed non ſunt in vſu medicorum, vt prædicti, licet ſint vtiles, & boni.

Queritur quarto quid eſt antidotariũ? Dico, ꝙ antidotariũ eſt liber continens experimẽta cõtra morbos data. *Antidotarium quid.*

Quæritur quinto, quia tũ feciſti mentionem, quòd liber Meſue diuiditur in tres libros, nam primus tractat de conſolatione medicinarum. Et ſecundus eſt antidotarium, quod eſt valde neceſſarium cuicumque aromatario, & vocatur Grabadin, quod eſt compendium ſecretorum, & eſt Aggregatio antidotarij.

Quæritur ergo quot diſtinctiones facit Meſue in iſto ſuo antidotario? Dico, ꝙ facit duodecim diſtinctiones.

Quæritur ſexto quid tractet ſigillatim vnaquaque diſtinctione? Dico, ꝙ in prima diſtinctione tractat de electarijs aromaticis: quorum quędã ſunt dulcia, & quædã amara, & vtraq; ſolennia, & habet duos tractatus, quia in primo determinat de electarijs dulcibus; & incipit ibi. electuarium de aromatibus, &c. & ſunt trigintatex electaria. Secundus tractatus, ſiue ſecunda pars diſtinctionis primæ eſt de antidotis amaris. Et incipit ſic. Theriaca diateſſeron, & ſunt decem, & octo, vel decem, & nouem confectiones amaræ.

In ſecunda diſtinctione tractat de medicinis opiatis, & incipit. Confectio philonij, &c. Et ſunt ſex confectiones opiatæ. *Opiata 6.*

In tertia diſtinctione tractat de medicinis ſolutiuis, quarũ quædã ſunt aloeticæ; quædam colocynthidatæ; q̃dã turbithatæ; & alię ſcammoneatę; & alię ſub alijs denominationibus. Et incipit a hieris, & primo a hiera picra Gal. & ſunt viginti quatuor ſolutiua. *Solutiua 24.*

In quarta diſtinctione tractat de conditis, ſcilicet tam de fructibus, quàm de radicibus; & etiam de floribus, vt ſunt roſæ, viol. & ſunt. xxxvj. *Condita 36.*

In quinta diſtinctione tractat de ſpecibus lohoc. Et ſunt quædam lohoc delectabilia, & quædam horribilia mali ſaporis. Et ſunt xiij. omnibus computatis. *Eclegmata 13.*

In ſexta diſtinctione tractat de iulep, ſyrupis, & rob. ꝙ

Syrup. sim. 10. idem est quod succus, vel liquor inspissatus, Vnde quidã syrupi sunt simplices. Et sunt viginti computatis quatuor iulep, quæ ipse ponit in principio huius distinctionis. Et deinde incipit ponere syrupos compositos, & sunt decem, & nouem, vsque ad sermonem de aqua mellis. Et deinde sequitur sermo in secanabin. i. in syrupis acetosis simplicibus, & compositis. Et sunt octo syrupi acetosi. Et deinde ponit xv. syrupos sublimes, scilicet syrupum de menta, & de absynthio, & de sumoterræ maiore, & minore. Deinde ponit sermonem in mellierato, & consequenter ponit aliqua condita, vt conditum de citro, & conditum de buglossa, & conditum de cytonijs. Et vlterius ponit confectionem miuæ simplicis, miuæ acetosæ, & etiam alterius miuæ. Deinde ponit sermonẽ in aceto scillitico, & ponit plures modos; deinde in eadem sexta distinctione ponit sermonẽ in speciebus rob. de quibus ponit. xvi. species.

Syru. comp. 10.

Syrup. acet. 8.

Syrup. subl. 15.

Rob. 16.

Decoct. & infus. In septima distin. tractat de decoctionibus, & infusionibus, vbi ponitur aqua fructuum, & modus infusionis aquæ calei, &c. Et ponit ex eis tredecim species.

Trochisci 30.

In octaua distin. tractat de trochiscis, & incipit sic. Cõfectio algalliæ, & ponit triginta species trochiscorum.

Pilula. 7.

In nona distinctione tractat de suffuf. id est de puluerib⁹, & ponit septem species.

Pilula. 45.

In decima distinctione tractat de pilulis, & ponit. 45. species pilularũ. Et incipit sic. Pilulæ alephanginæ, &c.

Vng em. & cerata 62.

In vndecima distinct. tractat de vnguentis, & emplastris, & ceratis. Et incipit hyssopi ceratum, &c. & ponit. lxij species.

In xij. distinctione tractat de oleis. Et nota, ꝙ aliqua olea sunt ex expressione, vt oleum de amygdalis dulcibus, & amaris, & de nucibus, & de pineis, & de auellanis, & chrysomilis, &c.

Aliqua vero per impressionem, vt oleum rosatum, & violatum, chamæmelinum, anethinum, de lilio, & irinũ, & sambucinum. Aliqua vero fiunt per resolutionem, vt oleum de ouis, & oleum de frumento, & de iunipero. Vnde Mesue ponit species oleorum sexaginta sex.

Posset aliquis dicere, quare medicinæ, pilulæ, & electuarium sortiuntur, & habent tot diuersa nomina, & denominantur varijs nominibus. v. g. athanasia, philonium, & pilulæ lucis, mithridatum, diacalamenthum, & consimilia?

Dicendum est, quòd quædam electaria, seu pilulæ, & aliæ medicinę sumunt denominationem ab operatione, & effectu, quem faciunt. v. g. athanasia dicitur immortalis, non quòd hominem immortalem faciat, sed reddit hominem longæ vitæ, & quasi immortalem. Et pilulæ lucis dicuntur, quia oculos illustrant, & caliginem ab eis remouent, & lucem recuperant. Et philonium dicitur quasi amator, seu amor hominis, quia reddit hominem sine dolore, & videtur esse amor, seu amator hominis. Et sic patet, quòd omnes medicinæ prædictæ ab effectu, & ab operatione denominantur tales.

Quædam vero medicinæ sumunt nomen a compositore, qui eas inuenit, vel composuit. v. g. mithridatum dicitur à Mithridate rege, qui ipsum composuit, vel muenit. Et theriaca magna ab Andromacho, & ideo theriaca Andromachi denominatur, & diarhodon Abbatis dicitur ab Abbate, qui eam cõposuit; & sic de alijs multis.

Quædam vero sumunt denominationem ab aliquâ simplici medicina, quæ est basis, & fundamentum in illa compositione; vel quia de ea magis ingreditur in illa compositione, & in ea obtinet principatum. v. g. sicut sunt pilulæ de serapino, & pilulæ de bdellio, & de turbith, pilulæ de sarcocolla, & diagalanga, & diacyminum, & diaprassium, & diacalamenthum, & multa alia.

Quædam vero sumunt denominationem a numero medicinarum ingredientium in eis. v. g. theriaca, diatesseron dicitur confectio quatuor rerum, a dia quod est, de, & tesseron quod est quatuor, quasi theriaca quatuor rerum, quia in ea res quatuor ingrediuntur.

Et vnguentum triapharmacon dicitur a tribus medicinis, quæ eius confectionem ingrediuntur, tria, & pharmacon, quod est medicina, quasi vnguentum trium medicinarum ingredientium, & pilulæ communes dicũtur trimeron, ex tribus rebus ingredientibus eas, sicut est aloe, myrrha, & crocus.

Quarto quando reperitur in aliqua recepta. ℞. agarici, rheubarbari ana partes æquales in mensura, & non in dosi, quomodo intelligitur? Dico, quòd intelligitur secundum quantitatem ad oculum, & non secundum dosim ad pondus. Istam autem quantitatem ad oculũ debet tibi medicus limitare. v. g. si capis de agarico ad quãtitatem nucis, debet consimiliter ad quantitatem nucis capere de rheubar. *Nota.*

Quid est hoc, quod dicitur in receptis medicinarum solutiuarum, medicina fortis debilis, & medicina debilis fortis? Dico, quòd medicina fortis debilis, est medicina fortis virtutis, & operationis, & debilis in dosi, vt scãmonea, turbith, & esula, quæ omnes sunt fortes in virtute, & operatione: & tamen sunt debiles in dosi, quia debent medici parum dare. Sed medicina debilis fortis, est e conuerso, f. debilis in virtute, & operatione, vt cassia, & manna: & fortis in dosi, quia de eis damus multum, scilicet vnam vnciam vel vnam vnciam cum dimidia.

Quomodo intelligitur illud v. canonis Auic. i. capite in antidoto. suo quando dixit. Et parum earum melius est plurimo? Dico, quòd intelligendum est de simplici medicina, isto videlicet modo; ꝙ si medicus potest facere cum vna tantum simplici medicina, non debet facere cum multitudine medicinarum, vnde sic intellige, quòd parum earum, scilicet medicinarum simplicium est melius plurimo earum, id est multitudine earum, quia gaudet natura simplicibus.

Si quis quæreret, quid importat hoc nomen electarium. Dico, quòd tantum est dicere electarium, quantũ electum ex varijs, quia ex multis, & varijs rebus electaria conficiuntur communiter.

Et differentia electariorum est multiplex, quia quædam sunt electaria dulcia, quædam amara, quædam acria, vt dia prunis, & diatamarindis.

Quid importat, quanto dicitur in illa recepta. ℞. tortellarum de semi? Respondeo, & dico, quòd tortellæ. i. biscotelli de semi. id est de simila. vel de illa regione, quæ dicitur semi.

Si quis quæreret, quare dicuntur medicinæ opiatę? Dico, ꝙ opiatæ dicuntur ab opio, & non debent exhiberi ante sextum mensem. Quare dicuntur medicinę solutiuæ? Dico, ꝙ ideo dicuntur solutiuæ, quia habent corruptos humores soluere, id est educere, & euacuare.

Quid importat in quarta distinctione Damasceni, cũ dicit, de conditis, quid sunt condita? Dico, ꝙ condita idẽ sunt, quòd præparata: & sunt multiplicia. Nam quędam sunt ex fructibus, vt citra, cytonia, pyra. Quędam sunt ex radicibus, vt zingib. conditum, et yngij. Et quædam ex floribus, vt rosæ, violæ, ex quibus zuccharum rosatum, violatum, boraginatum, & consimilia.

Si quis quæreret quid est lohoc? Dico, ꝙ lohoc est syrupus inspissatus ad modum electarij, & aliqualiter viscosum, aprum, vt lambatur in dispositionib. pectoris. *Lohoc quid.*

Vel secundum aliquos lohoc est viscosa, & mucilaginosa confectio, vt diu resistat, cum in ore tenetur; & debet lambi, & paulatim deglutiri contra dispositionem gutturis, & pulmonis. Et quædam lohoc sunt delectabilia, & quædam horribilia.

Quid est diapenidion? Dico, ꝙ est lenis cõfectio, a dia, quod est de, & penidiæ, quod est lene, quasi lenis confectio, quia habet pectus, & guttur lenire; vnde penidia, id est lenificantes guttur, pectus, & pulmonem.

Quid est iulep? Dico, quod tantum importat, quantum clarificata potio, vel clarus liquor potabilis: vnde, vt plurimum omne iulep est sedatiuum sitis, & confortatiuum virtutis, quia aliqua iulep habent sitim sedare, & mitigare, & aliqua habent confortare cor, & virtutem. Et dicuntur iulep cordialia cum perlæ, & lapides preciosi ponuntur in eis. *Iulep quid.*

Vel aliter, iulep est clarus liquor potabilis ex aquis destillatis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1040-0 DFG

ſtillatis,& zuccharo compoſitus, vel ex ſuccis. Et poteſt A
eſſe aromatizatus, & non aromatizatus, ad ſitim extinguendam,& virtutem confortandam; vnde iulepizo iulepizas, ideſt clarifico clarificas.

Item poteſt fieri iulep longum, id eſt paucæ,vel breuis decoctionis ex aquis ſtillatis, & zuccharo cum aromatibus, vel ſine: ſed paucis diebus durat, & præcipue in æſtate,& ſit vt ſit placidus ægris ad potandũ; ſed in æſtate non ita durat, vnde in æſtate iulep, & ſyrupi,quos vis conſeruare,debẽt habere longam coctum,ne ex caliditate æſtatis bulliant, & in acetoſitatem conuertantur.

Quid eſt ſyrupus? Dico, quòd eſt liquor potabilis cõpoſitus ex ſuccis, vel ſeminibus,& radicibus, vel fructibus cum melle, vel cum zuccharo,& cum ſpeciebus aliquando aromatizatus; & poteſt eſſe ſimplex ex paucis rebus,& compoſitus ex multis rebus,acetoſus,vel non acetoſus, aptus ad alterandum, vel digerendum materiam peccantẽ in morbis, iſto ſcilicet modo refrigerando ſanguinem,& alios humores calefactos,vel calefaciendo frigidos, vel ſubtiliando craſſum humorem; vel incraſſando ſubtilem,quia digeſtio ſecundum medicos nihil aliud eſt,quàm craſſi ſubtiliatio,& ſubtilis incraſſatio,vnde aliqui medici vocant eos digeſtiua, & aliqui diuiſiua,quia habent malos humores a bonis diuidere, & ſequeſtrare. Et dicitur a ſyr, quod eſt confectio, & opo,id eſt ſuccus, inde ſyrupus, id eſt confectio vel compoſitio liquida de ſuccis. B

Syrupus nec.

Cognoſcitur autem ſyrupus, quando eſt bene coctus, quando ponitur inter duos digitos, & adhæret eis cum quadam viſcoſitate; vel quando ponitur ſuper lapidem marmoreum limpidum, & aliqualiter coagulatur.

Sapa eſt vinum coctum vſque ad ſpiſſitudinem, & fit ex muſto recenti tempore vindemiarum.

Quid eſt rob, vel robub? eſt ſuccus inſpiſſatus ad modum ſapæ,vel mellis.

Quid importat miua? Dico, ꝙ miua.i.cõforrans, quia fit ex ſuccis habentibus confortare ſtomachum, & fit ex ſuccis pyrorum, vel cytoniorum cum zuccharo. Et poteſt fieri miua ſimplex ſine ſpeciebus, & aromatica cum ſpecieb. Simplex datur febricitantibus. Aromatica verò non febricitantibus. C

Trochiſcus nec.

Quid eſt trochiſcus? Dico, quòd trochiſcus eſt compoſitio quædam ex diuerſis pulueribus,& ſpeciebus mediante aliquo liquore aggregatis; & dicitur trochiſcus à trochos,quod eſt rota,quia trochiſcus eſt ſimilis rotę currus. Siquis quæreret quomodo eſt intelligendum, illud, quod ponitur in recepta, vel deſcriptione trochiſcorum de alchechengi, cum dicitur primo boli armeni, poſtea prope finem eiuſdem receptæ dicitur boli abſolute: Intelligitur terra ſigillata, quæ in multis proprietatibus eſt ſimilis bolo armeno; & adhuc habet excellentiores virtutes eo.

Quid eſt dictu trochiſci alhandal? Dico, quòd ſunt trochiſci,de colocynthida.

Quid eſt ſuffuf? Dico,quòd ſuffuf idem eſt,quod puluis,quod eſt dictu,fiat puluis ſubtilis, ſicut alcohol. D

Quid eſt alcohol? Dico, ꝙ ſunt atomi apparentes in ſphæra Solis ad modum ſubtiliſſimi pulueris, qui vis tactu comprehenduntur.

Quid eſt pilula? Dico, quòd pilula dicta eſt a rotunditate quaſi parua pila, quia ad modum paruæ pilæ eſt rotunda,vel dicitur pilula a pilo, id eſt piſtello, quia anteq̃ pilulæ conficiantur multũ laborant aromatarij in piſtando eas in mortario,cum pilo,id eſt piſtillo. Et nota,ꝙ pilulæ non debent eſſe antiquæ, nec induratæ ad modum lapidis, quia tunc non valent, vnde pilulæ cum tranſierint ſex menſes, non habent virtutem, & melius conſeruantur in magdaleonibus,quàm in puluere.

Quid eſt dictu pilulæ cochiæ? id eſt capitales, a coeos,quod eſt caput.

Quid eſt dictu pilulæ alephanginæ? id eſt,aromaticæ.

Quid eſt emplaſtrum? eſt dura confectio, vt plurimũ reſpectu vnguentorum,& ſit ſine oleis.

Quid eſt vnguentum? Dico, quòd vnguentum dicitur ab vngendo; & eſt mollis confectio reſpectu emplaſtri. Et ſit ex oleis,adipibus,& cera, & aliquando cũ ſpeciebus vel pulueribus,& aliquando ſine eis. Et nota vlterius, quòd ſicut aloe eſt vt plurimum materia pilularũ, ita cera,vt plurimum eſt materia vnguentorum.

Quid eſt vnctio? Dico, ꝙ vnctio eſt omnibus liquidior,& mollior; & fit communiter, aut ex oleis ſine cera,vel ſi aliquid ceræ ponitur eſt valde modica.

Olea tripliciter.

Si quis interrogaret quotupliciter fiunt olea in medicina? Reſpondeo ſecundum doctrinam Meſue in antidota ſuo in xij. diſtinctione de oleis, & tripliciter fiunt olea. Quia quædam fiunt per expreſſionem, vt oleum de amygdalis dulcibus, & amaris, & de auellanis, & de chryſomilis. Et quædam fiunt per impreſſionem, vt oleũ roſatum chamęmelinum,anethinum,de lilio,irinum,& ſambucinum, Quædam quidem olea fiunt per reſolutionem, vt oleum de vitellis ouorum, de frumento, ſinapinum, & oleum de fraxino. Siquis quærat quid eſt oleum omphacinum,& quotupliciter fit oleum roſ. Dico,quòd eſt oleum ex oliuis immaturis factum. Pro quo nota, ꝙ oleum roſatum fit dupliciter. Primo ex roſis incompletis, & ex oleo omphacino, & tale oleum eſt ſatis frigidũ, ſtypticum, & confortatiuum. Secundo poteſt fieri oleũ roſ.ex oleo oliuarum maturarum, & tale oleum eſt magis anodynum, & doloris ſedatiuum, & non eſt frigidum tantum,ſicut primum.

Nota tamen hos infraſcriptos verſus, vt melius intelligas ſupraſcripta.

Tunc embrochamus,cum membra liquore rigamus.
Tunc cataplaſma facis, cum ſuccum ponis,& herbas.
Dicitur epithema de ſuccis vnctio pura.
Membraq; ſacellas, ſacco pleno medicina.
Si fumum recipis, eſt fumigatio dicta.
Dicitur emplaſtrum, quæuis confectio dura.
Cum ſpongijs madidis, fit fomentatio ſola.
Vnguentum faciunt,oleum, cera,cum ſpeciebus.
Summa caraxamus,ſed infima ſcarificamus.

Quid eſt rhodelæon? Dico, quòd eſt oleum roſatum, a rhodo,quod eſt roſa, & oleum, quaſi oleum roſatum.

Quid eſt rhodoſacchara? dico, quod eſt zuccharum roſatum a rhodo, quod eſt roſa,& ſucchara zucchatum, inde dicitur zuccharum roſatum.

Quid eſt rhodomel? Dico, quòd eſt mel roſ. cum folijs roſa.permanens.

Quid eſt geleniabin? Dico, quòd eſt mel roſatum colatum.

Quid eſt mellicratum, & hydromel? Dico,quòd eſt aqua mellis.

Quid eſt ſecaniabin? Dico,quòd eſt ſyrupus acetoſus.

Quid eſt oxymel? Dico, ꝙ eſt compoſitum ex aceto, & melle, & eſt ſimplex, & compoſitum, & dicitur ab oxy, quod eſt acetum,& melle.

Quare dicitur oxyſacchara cum in eo non intret acetum? Dico, ꝙ oxyſacchara dicitur ab oxy, quod eſt acetum, videlicet ſuccus acetoſorum granatorum, & ſacchara zuccharum. Pro quo vlterius, nota, ꝙ aliquando non ingreditur acetum in eius compoſitione; ſed ſuccus granatorum acetoſorum, & ideo ab illis granatis acetoſis dicitur oxyſacchara; ſed aliqui ponunt verum acetum in oxyſacchara,vt Nicolaus.

Quid eſt dictu hiera picra, & vnde dicitur? Dico, ꝙ hiera picra dicitur a hiera, quod eſt ſancta, & picra, id eſt, amara; inde hiera picra.i. dura confectio, ſancta, & amara.

Quid eſt hiera diacolocynthidos? Dico, ꝙ eſt confectio facta de colocynthide.

Quid importat, & vnde dicitur theriaca? a thyro ſerpente, vel ab alia. Dicitur, quòd theriaca non dicitur a trochiſcis de thyro, quia ſi ſic eſſet, ſequeretur, quòd aliæ theriacæ, in quibus non ingreditur thyrus non eſſent theriacæ, quòd tamen eſt falſum, quia theriaca diateſſeron eſt theriaca, & tamen in ea non ingreditur thyrus; ſed theriaca dicitur a thyro græco, quod eſt fera,eticos confectio, vel medicina; inde theriaca dicitur

medicina

medicina contra venenũ ferarũ, & eſt dña medicinarũ.

Quęritur quot res ingrediuntur theriacam magnam.

Reſpondeo, quòd eſt diſtinguendum, quia ingredientia ipſam theriacam, quædam ſunt compoſita, vt trochiſci de thyro, & trochiſci de ſcilla, & quædam ſunt ſimplicia; ſed communiter dicitur, quod numerando compoſita cum ſimplicibus, omnia ingrediẽtia theriacam ſunt nu. 64. & duo liquores, ſcilicet mel, & vinum.

Si quæratur quanto tempore debet ipſa theriaca ſtare fermentata, antequam diſpenſetur. Dico, quod debet ſtare per duos menſes, & bandiri ad hoc, quod ſi aliquis medicus, vel docta perſona vellet contradicere, quòd poſſit veniri a circunſtantibus partibus, & locis ad diſputandum, & contradicendum ſi opus fuerit.

Si quæratur, vtrum theriaca ſit frigida, vel calida, & ſi calida, quare ergo vſque ad ſextum menſem ſtupefacit, & infrigidat.

Secundo ad id arguitur ſic, cum ſpecies calidæ in cõpoſitione theriacæ excellant, & prædominentur frigidis, quare ipſa theriaca ponitur frigida vſq; ad ſextũ mẽſem?

Ad hoc dubium reſpondetur. ℔ theriaca tripliciter cõſideratur ſecũdum eius tria tempora, quia vel eſt infans, ideſt nouella, & valde recens, & ſic vſq; ad ſextum menſem eſt frigida, & non calida. Cuius ratio talis eſt, quia non obſtante. ℔ in theriaca ingrediantur plura ſimplicia calida, quam frigida, quia tamen doſis opij cæteris * partibus eſt maior, quam doſis aliarum rerum, referendo ſingula ſingulis, & ipſum opium eſt valde denſę ſubſtantię, non poteſt ipſa ante ſextum menſem eſſe bene fermentata; nec ad vnam formã reducta, quia tot, & tanta ſimplicia non poſſunt in tam paruo tempore inter ſe eſſe bene confecta in qualitatibus, & complexionibus ſuis, ita, quòd minimum vnius tangat minimũ alterius, & præcipue propter ipſum opium, quod valde reſiſtit fermentationi, cum ſit frigidum in quarto, & ſubſtantiæ durę, atque denſiſſimæ; propter quæ omnia ad minus requiritur ſpacium vnius anni, ſi debet fermentari, & ad vnam formam, ſeu complexionem reduci; quare ante annum ſemper eſt frigida, & ſtupefacit.

Poteſt conſiderari ſecundo quantum ad eius ſecundã ætatem, ſcilicet quando eſt iuuenis, ſcilicet a ſecundo anno vſque ad xx & ſic eſt calidæ complexionis.

Tertio vero conſideratur, quando eſt in primo ſenio, ſcilicet 50. annorum, & tunc eſt melior, & minoris caliditatis, quam erat in iuuentute ſua; & tunc medici poſſunt tutius vti ea.

Quæritur cum non habentur trochiſci de thyro, quare moderni medici ponunt loco ipſorum trochiſcorum trochiſcos ex dictamo, & tormentilla. Reſpondetur, ℔ ſunt valde contra venenum; & ideo quando non poſſunt haberi trochiſci de thyro ponunt iſtos.

Si quæratur in quo vaſe melius conſeruatur theriaca?

Dico, quod in vaſe plumbeo, cum ipſum plumbum ſit frigidum valde. Vnde in eo non poteſt ipſa theriaca corrumpi, nec ebullitionem facere, nec malam qualitatem à plumbo acquirere; cum plumbum ſit amænum, & dulce, ſed in auro melius conſeruatur. Aliqui vero in vitro, ſcilicet in vaſis vitreis. In argento autem non ita bene conſeruatur.

Si quæratur quot annis durat theriaca? Dico, quod inferius dicetur; ſed ſecundum Auic. in v. canone, durat ab annis xxx. vſque ad 50.

Si quis quærat, quid eſt mithridatum? Dico, ℔ eſt ſingularis medicinæ confectio ad modũ theriacæ à Mithridato Imperatore inuenta; & eſt valde contra venenum, & habet quaſi omnes virtutes, quas habet theriaca, & nõ datur de eo ante ſextũ menſem, nec etiã vſq; ad annum.

Nota etiam, quod nulla medicina opiata datur ante ſextum menſem.

Si quis quærat, quid eſt confectio? Dico, ℔ confectio eſt ſimul factio, & deriuatur a conficio conficis, quia ex pluribus rebus conficitur, & poteſt eſſe mollis.

Si quis quærat, quare theriaca diateſſeron ſic nominatur? Dico, ℔ à quatuor rebus ipſam ingredientibus dicitur; teſſaron enim græce, latine quatuor interpretatur.

Quare, & vnde dicitur diaphœnicon, ideſt confectio de dactylis? a dia, quod eſt confectio, & phœnica, quod eſt dactylus, quaſi confectio de dactylis.

Qure dicitur tryphera? ideſt triſtibus, & infirmis confetens. *Tryphera.*

Quare, & vnde dicitur diarhodon abbatis? Dico, ℔ dicitur à dia, ℔ eſt confectio, & rhodon roſa. quaſi confectio roſata, vel de roſis; & Abbatis, dicitur ab Abbate de curia, qui eam compoſuit.

Quid importat electarium eleſcoph ſecundum Meſue? Dico, quod electarium eleſcoph, id eſt epiſcopi.

Quid eſt ſief? Dico, quod eſt medicamen ſolidum ad oculos clarificandos, factum ad modum parui ſuppoſitorij, qui diſtemperatur, & liquefit, & in oculis ponitur, quando opportunitas requirit. Et aliquando confricatur ſief ſuper cote, id eſt lapide cum aqua fęniculi, vel cum aqua appropriata, & oculis illa aqua imponitur.

Quid eſt collyrium? Dico, ℔ eſt aqua compoſita pro oculis lippis, & ophtalmiacis. Vel eſt medicamen liquidum pro oculis infirmis, & colatur per filtrum dum fit, & ideo, collyriũ dicitur, quia in oculo exprimitur, & colatur dum opus fuerit.

Quid eſt confectio alpheſirę? Dico, quod eſt confectio vitis albæ.

Quare, & vnde dicitur vnguentum triapharmacon? Dico, quod vnguentum de tribus medicinis; pharmacõ enim medicina dicitur, vnde quia tres medicinæ, ſ. tria ſimplicia ingrediuntur eius compoſitionem, ſ. lithargyrium, oleum, & acetum; & ideo triapharmacon dicitur.

Quid eſt diamargariton, & vnde dicitur? Dico, ℔ eſt confectio cordialis ex duobus generibus margaritarum perforatarum, & non perforatarum, quæ in eum ingrediuntur, a dia, quod eſt * per, & margaritis, quaſi confectio de margaritis. * de

Quare dicitur terra ſigillata? Dico, quod terra ſigillata eſt contra venenum; vnde antiquo tempore erat tantæ virtutis, & ſublimitatis, vt Reges eam proprijs, & ſecretis eorum ſigillis ſigillauerint, vt cognoſceretur ab alia terra, quæ adulterabatur, ſed hodie non ſic eſt, quia raro reperitur bona.

Quid eſt alipta muſcata? eſt miſtura, in qua muſcus ingreditur, vnde alipta, id eſt miſtura.

Quid eſt ramich? Dico, quod eſt quędam miſtura ſolida quarundam rerum aromaticarum pro maiori parte ſtypticarũ, & ingreditur emplaſtrũ de Gallia deſcriptione Meſue, & etiã ingredit in trochiſcos de terra ſigillata.

Si quis quæreret, quando in vna recepta inuenitur vna res, cuius plures ſunt ſpecies, quam illarum rerum debemus intelligere? verbi gratia, cum ſcribitur in vna recepta. ℞. ſpicæ, & non dicit quam ſpicam; vel cum dicitur. ℞. roſa. & non explica albarum, vel rubearum, vel Recip gummi, vel ℞. caſiæ, & non explicat quam ſpeciẽ caſiæ, vel. ℞. ſtyracis, & non explicat quam ſpeciem ſtyracis ad exequendum per ipſum aromatarium. Ad hæc reſpondetur, quod debemus intelligere ſpeciem, quę prę-ualet alijs in virtute, verbi gratia, quando reperitur. ℞. ſpicæ, intelligatur ſpica nardi. Et cum dicitur. ℞. roſarũ intelligitur rubearum, quia rubeæ prævalent albis in virtute. Et quando dicitur, recipe gummi, intelligitur arabici. Et cum dicitur ℞. caſiæ, intelligitur ligneæ. Et cum dicitur. ℞. ſtyracis, intelligitur rubeæ calamitæ, quod idem eſt; & ſic de alijs, quia ſecundum philoſophum a digniori fit denominatio. *Nota. dub. & ſolu. hanc.*

Nota, quod aromatarius non debet auctoritate propria, ſine licẽtia medici, in receptis ponere quid pro quo, id eſt vnam rem pro alia, quando caret aliquo ſimplici, quia in hoc poſſet errare, ſed debet omnia facere cum diſpenſatione, & auctoritate doctiſſimi, & fideliſſimi medici. Vnde tempore meo Illuſtriſſimus Rex Aragonum puniuit acriter, & turpiter condemnauit Neapoli quendam eius aromatarium, cui medici ſuæ mateſtatis ordinauerunt quoddam electarium cordiale, in quo ingrediebantur coralli albi, & ille aromatarius non habebat,

ſed

sed combussit corallos rubeos, qui ex combustione effecti sunt albi. Vnde hoc venit ad notitiam domini regis, & sic ille fuit condemnatus in nouem millibus ducatis, & de cętero noluit eum pro aromatario.

Quando reperitur thabet in receptis, quid est? Dico, quod thabet est zucch. Candi.

Quid est zuccharum Candi? Dico, quod est zuccharū Candidum, & induratum ad similitudinem crystalli. Modum autem faciendi ipsum ponit Seruitor, lege ibi, & reperies.

Quid est, quando reperitur in receptis, Candi rosati. vel violati? Dico, quod est zuccharum Candid. & induratum, quod reperitur in fundo vasis, vbi reconditur iuleb rosa. vel viol. vt syrupus violatus, vel rosatus.

Quid sunt dactyli Keryon? Dico, quod sunt dactyli huius prouinciæ, seu de Kero Saracenorum.

Quid sunt tortellæ de semi? Dico, quod sunt biscotelli de simila.

Quare dicitur syrupus denarij, vel de byzantijs, cum in eo blactæ byzantiæ non ingrediantur? Dico, quòd talis syrupus ideo dicitur syrupus denarij, vel de byzantijs, quia byzantium in arabica lingua, idem est, quod ducatus, vel aliud genus denarij, vnde sicut ducati, vel denarij apud homines sunt cariſſimi, & pretiosi, ita est iste syrupus apud medicos, & etiam apud infirmos propter optimam operationem, quam inducit contra omnes febres oppilationum, & propter sanitatem quam facit acquirere, quæ sanitas est carior omnibus ducatis, vel byzantijs, & omni thesauro mundi.

Quæro, illa confectio diacurcuma, tam maior, quam minor, quam ponit Damasc. in distin. de electarijs cōtra hydropisim, quare dicitur diacurcuma? cum in ea non ingrediantur radices curcumæ? Dicitur, quod diacurcuma a croco dicitur, qui crocus apud græcos dicitur crocon, qui ingreditur in eam, bona quantitate, & quia vocabulum est corruptum, dicitur diacurcuma. Vel aliter dico, quod ideo dicitur diacurcuma, quia illa confectio est citrina ad similitudinem curcumæ, quæ est radix valde citrina, & amara satis.

Quid est illud, quod dicitur in fine receptæ, aromatici rosati descriptione Gabrielis, gummi arabici, tragacanthi, ana dr. 2. & duas partes alterius? Dico, quod quando dicitur duas partes, intelliguntur duæ partes. ſ. dr. & sunt scrup. 2. cum quælibet dra. ex tribus scrupulis constet.

Quid importat hoc nomen segena, vel segema? Dico, ꝙ idem est, quod fecundans, & generationem faciens.

Quid importat hoc nomen diamoruson? Dico, quod idem est, quod electarium vtilitatum.

Quare, secundum Damasc. in primo lib. de consolatione medicinarum, scāmonea debet teri crasso modo, cum ponitur in pilulis, vel in alijs solutiuis: & rheubarbarum debet teri subtiliter, & colocynthis subtilissime? Dico, ꝙ scāmonea est valde nociua stomacho, & valde serosa, vnde si pulueriz arerur subtiliter, intraret porositates stomachi, & lōgo tēpore nauseare t, & stimularet stomachū, & cōsequēter cor magis læderet ex vicinitate, q̄ habet os stomachi ad cor, & etiam appetitum deijceret.

Alia autem ratio, & bona, quare medicinæ solutiuę laboriosæ, vt scammonea, turbith, euphorbium, præter colocynthidem, debent crasso modo teri, & pulueriz ari, talis est, vt sui crassitie longiorem moram in stomacho faciant, ad hoc vt humores ab extremis partibus ad stomachum attrahant, & sic euacuentur, nam si subtiliter pulueriz arentur ex earum subtilitate possent villis stomachi adhærere, & possent eos scindere, & excoriare, & cū hoc, ad dysenteriam perducere, vt scammonea, euphorbiū, & similia. Non laxatiua vero subtilissime sunt exterenda, vt sui subtilitate facilius incorporentur, & suos effectus citissime cōsequantur; & hoc quidem plurimū est conseruādū in cōfortatiuis, & restauratiuis electarijs.

Rheubarbarum vero, quod est laxatiuum leue, & medicina benedicta, debet subtiliter conteri, & pulueriz ari, quia principaliter ex proprietate sua habet choleram, quæ subtilis est, educere; & quia ipsa cholera ex subtilitate sua imbibitur interdum in poris stomachi, & hepatis, ideo rheubarbarum debet subtiliter teri, vt possit illas porositates intrare, & ipsam choleram facilius educere. Colocynthis vero debet subtilissime pulueriz ari, quia est valde violenta, & est substantiæ rarissimæ, & spongiosa, nam si intraret vacuitates stomachi, vel hepatis, aut intestinorum; ita tumefieret, & incrassaretur ex humoribus ibi repertis, quod extenderet, & torqueret cum maximo dolore omnia membra prædicta. Sed si fuerit subtilissime pulueriz ata, non potest illud facere; quia minima, seu minutissima non potest ita tumefieri, nec inflari; & maxime si fuerit correcta cum appropriatis.

Pro quo nota, quòd nunquam debet exhiberi sola, sed sociata, & correcta cum alijs, & dum ponitur in decoctione clysteriorum, ligetur in pecia, quia si nō ligata decoqueretur: postea, ex quo casu aliquid eius remaneret in decoctione, & dum fieret clyster, posset aliquid eius adhærere intestinis, & in eis mirabilem dolorē causare, vt plures imperiti medici, & rudes aromatarij iā fecerunt.

Nota etiam, quod quādo sola colocynthis reperitur in planta sua, nullo modo colligēda est, sed potius abijcienda, quia est perniciosa, & venenosa; & similiter scilla, quę nascitur sine cōsortio aliarum est perniciosa, et abijciēda.

Quare species, & pulueres, quæ ingrediuntur electaria, & pilulas, & alias medicinas, non debent simul conteri, neque pulueriz ari simul? secundum doctrinam Damasc. lib. j. de contritione? vt verbi gratia, spica, garyophyl. zingib gummi, macis, cinnamomum, flores, semina, & folia, dictamus, tormentilla, aristo. Dico, ꝙ prædicta non sunt consimilis complexionis, & substatię: ideo non debent omnia simul pulueriz ari, sed seorsum. Aliqua enim ex prædictis sunt raræ substantiæ, vt macis, cinnamomum, & aliqua sunt densioris substantiæ, vt garyophylli, gummi, alia vero sunt substantiæ densissimæ, & valde compactæ. Et ideo, si simul conteruntur, erit male factum, quia illa medicina, quæ est raræ substantię, citius pulueriz atur, & minus resistit contritioni, quam illa, quæ est densæ substantiæ. Ideo tunc resolueretur, & exhalaret virtus eius, & ideo rutius est, & magis securū secundum canones doctorum, quod quælibet simplex medicina per se, & seorsum pulueriz etur, & conteratur, &c. Licet aromatarij nostri temporis faciant oppositū, & male secundum omnes. *Nota.*

Vlterius posset aliquis dubitare, quando aliqua decoctio diuersarum herbarum, vel radicum fit, quare non facimus seorsum decoctionem illarum rerum decoquēdo quamlibet rem de per se? sicut facimus trituratione diuersarum cuiuslibet de per se? vt docet Mes. lib. j. summa secunda c. 4. de modo triturationis. Respondeo, et Dico, qd sicut fit in trituratione, sic debemus facere in decoctionibus, omnia sigillatim, & per ordinem decoquendo, vnam rem, scilicet post aliam; verbi gratia, primo decoquendo radices, quæ sunt densioris substantiæ, secundo stipites, tertio folia, quarto flores. Et etiam minus debent decoqui herbæ, quæ habent virtutem in superficie foliorum, vt sunt rosæ, & reliqui flores, & absynthiū, lactuca, &c. quam herbæ, quæ habent virtutem profundiorem, & terrestriorem, &c.

Et si aliquis instaret, quare Mesue non posuit hanc doctrinam? Dico, quod ipse Mesue loquitur doctis viris, & ne idem bis replicaret, tacuit. Nam ex doctrina triturationis datur intelligi doctrina decoctionis.

Quare species, & pulueres ponuntur vltimate, & non in principio in ipsis electarijs, & confectionibus? Dico, quòd in electarijs de melle, vel zuccharo semper species aromaticæ debent vltimate poni, postquam ab igne deponuntur, ne ipsæ species resoluantur, & amittant virtutem.

Quæritur, quare in hyeme, vt plurimū vtimur confectionibus, & electarijs de melle, in ęstate vero de zuccharo? Dico, quod mel est valde calidius zuccharo. Ideo in hyeme magis vtimur prædictis electarijs cū melle, sed zucch. magis vtimur in æstate, quia est minus calidum. Alia causa est, quia ambo prædicta, id est mel, & zuccha- *Nota.*

rum

rũ debent proportionari ipſi tẽpori, cũ ergo mel ſit calidũ, & tẽpus hyemale frigidum, magis debemus vti melle in hyeme, & cũ zuccharũ ſit tẽperatũ, & minus calidũ, ipſo melle, magis debemus vti zuccharo in æſtate.

Quæritur circa confectiones ſolidas de zuccharo, quando debent habere fortiorem cocturam in hyeme, vel in æſtate?

Dico, quòd in æſtate, & confectiones ſolidæ debent leniorem cocturam habere, vt ſint placibiliores, & meliores dentibus ægrotum; ſed in hyeme debent fortius decoqui, vt magis conſeruentur, & vt magis reſiſtant humiditati hyemis. Vt ſunt manus Chriſti, electarium regum, de gemmis, aromaticum roſatum, diatriafandali, &c. Iulep vero, & ſyrupi, & electaria debent in æſtate habere fortiorem cocturam, ne ex forti calore æſtatis ebulliant, & in acetoſitatem tranſeant.

De melle.

Nota hic. Quæritur, vtrum mel, & zuccharum ſint oppilatiua? Dico quòd omnia dulcia ſunt oppilatiua, præter zuccharum, & paſſulæ; & ideo omnia dulcia inimicantur hepati, quia cauſant in eo oppilationem, præter duo prædicta. Et ratio eſt, quia omnia prædicta ſunt amica naturæ, vnde ipſa natura adeo delectatur eis, quòd membra attrahunt ea ad ſe, antequam digerantur, ex qua indigeſtione oppilatio generatur, & præcipue in hepate, & venis, quia ſecundum Auic. res dulces ad faciendum oppilationem ſunt veloces. Sed nota vlterius, quod omnia dulcia conueniunt, & amicantur pulmoni, & pectori ſi paulatim lambantur, & non velociter tranſglutiantur, vt mel, ſapa, zuccharum, dactyli, paſſulæ, caricæ, iuiubæ, cãna mellis, penidiæ, tragacanthi, diairis, & omnes ſpecies ſohoc, quia dulcia ſunt lenitiua, & mollificatiua pectoris, & pulmonis, & humiditatum viſcoſarum repertarum in eis; & ſimiliter catarrhi deſcendentis ad pectus, & pulmonem.

Quæritur quomodo cognoſcitur lignum aloes, quando eſt bonum? Dico, quòd in quatuor cognoſcitur. In colore, odore, ſapore, & pondere. In colore, quia debet eſſe nodoſum, fuſci, & obſcuri coloris. In odore, quia quando comburitur ſuper carbones, facit fumum boni odoris, et facit ſpumam, & hoc eſt ſecretum aromatariorum. In ſapore, quod ſit amarum. In pondere verò cognoſcitur, quod ſi parum de eo ponatur in vini cyatho pleno aqua, non natat, ſed immediate petit fundum.

Electio Aloes. Quid eſt hoc, quod Meſue dicit confectionem de xyloaloes, quando dicit. ℞. xyloaloes crudi? quid eſt lignum aloes crudum? eſt ne aliud coctum, & quomodo cognoſcitur? Dico, quod aliquando lignum aloes poteſt eſſe crudum, & coctum. Crudum enim habet conditiones prædictas, ſed coctum cognoſcitur a crudo, quia mutat colorem, & etiam efficitur magis ſtypticum; & vltra hoc non eſt ponderoſum, ſicut crudum, ſed valde leuius.

Quæritur vnde fit aloe? Dico, quod fit ex ſucco herbæ, quæ zambana dicitur; & eſt herba aloes. Vnde aliqui dicunt, quod omnes tres ſpecies fiunt ex ſucco prædictæ herbæ zambanæ, ſcilicet ſuccotrinus, hepaticus, & caballinus.

Sed contra, ſi ſic eſſet, vnde dicitur lignum aloes, cum illa herba non habeat ſtipitem, neque lignum?

Aloes ſpecies tres. Dico, quòd reperiuntur plures ſpecies aloes, vt puta tres, ſcilicet, aloe ſuccotrinus ab illa prouincia ſit nominatus, & aloe hepaticus, quia aſſimilatur hepati in colore, & ſubſtantia; & iſtæ duæ ſpecies aloes ſunt puriores. Sed tertia ſpecies dicitur aloe caballinus; talis aloe eſt, ſicut fœx alijs deterior, & fit ex prædicta herba zambana, quæ non habet lignum: Alij dicunt, & bene, quod lignũ aloes non eſt lignum ipſius aloes, ſed eſt lignum eiuſdẽ arboris paradiſi terreſtris; & hæc venit ad Indiam per impulſionem fluuij paradiſi, & eſt dictus ad ſimilitudinẽm ipſius aloes, quia ſimilatur ei in colore, & ſapore, cum ipſum lignum ſit ſubnigrum, & amarum, vt aloe. Et vltra hoc dicunt iſti, & bene, quod omnes tres ſpecies fiunt ex illa herba zãbana in diebus canicularibus æſtatis, vnde primus ſuccus illius herbæ cum coagulatur, & exiccatur in Sole, dicitur ſuccotrinus. Alius vero ſuccus, ſcilicet ſecundus, dicitur hepaticus. Tertius vero ſuccus, qui eſt quaſi fœx, dicitur caballinus.

Aliqui dicunt, q̃ ſunt diuerſæ herbæ in genere, ex quibus iſtæ tres maneries aloes fiunt, ſicut diuerſæ vuæ non in genere, ſed in bonitate, differentia vina faciunt.

De balſamo.

Electio Balſami. Quomodo cognoſcitur balſamum, quando eſt bonũ? Dico, quod cognoſcitur in colore, odore, ſapore, ardore, & pondere. In colore, quia eſt liquor aliqualiter ſimilis oleo, & viſcoſior ad aliqualem rubedinẽ tendens. In odore, quia eſt odoris aliqualiter rancidi, non placibilis. In ſapore, quia habet ſaporem pinguedinis gallinæ antiquatæ non recentis, & ardet in gutture, ac ſi eſſet oleum tortẽ, & antiquum. In ardore, quia ſi in oculis ponatur, vna gutta de eo, tantum ardorem in oculo generat, ac ſi lixiuium forte eſſet in oculo per ſpatiũ vnius horæ, & vltra ita apparet, quod oculus ardeat, & quod velit exire, ſed dimittit viſum in eo ſtatu, in quo reperitur, quando ponitur in oculo. In pondere cognoſcitur, quia ſi vna gutta ponatur de eo in vno cyatho pleno aqua, non ſpargitur, ſicut oleum in aqua; immo conglutinatur, & condenſatur ad modum vnius perlæ rotundæ, & immediate petit fundum, & vltra hoc cuſpide cultelli potes ipſã guttam ab ipſa aqua extrahere, quia adhærebit cuſpidi ipſius cultelli, & extrahetur tota gutta integra ab aqua illa.

Ad cicatrices. Et nota, q̃ ad cicatrices ſubtiliandas, & remouendas perungẽdo eas cum balſamo, nil eſt ſublimius eo, ſed eſt in magno precio; nec habẽt de eo, niſi potẽtes, & magni domini, quia in mundo nõ eſt niſi vna vinea illorum arbuſtulorum, quæ vinea eſt magni Soldani Saracenorũ.

Quid eſt mel tabarzet quod intrat in confectione de zingibere, quam ponit Meſue? quia de zuccharo tabarzet verum eſt quod fit. Dico, quòd mel tabarzet eſt mel album de cœlo cadens ad modum roris, ſed eſt albius, & aliqualiter denſius, quàm ſit mel apum, & quaſi tendit ad naturam zuccheri.

Quomodo intelligitur illud, quod ponit Meſue in deſcriptione ſyrupi de acetoſitate citri in fine receptæ, cum dicit. Accipe ex eo, ſ. ſucco lib. 7. & funde ſuper ipſum ex iuleb claro depurato lib. v. de quo iulep intelligitur, cum ipſe nõ ſpecificet. Dico, quod intelligitur de ſolo zucc. clarificato, & iulepizato, ideſt in formam iulep reducto.

Quomodo intelligitur illud, quod dicitur in receptis mellis, quod ſufficit? aut zuccheri, quod ſufficit? Et quod in vnguentis dicitur, ceræ, quod ſufficit? Dico, q̃ intelligitur quantitas conueniens mellis, vel zuccheri, quę quãtitas valet ſpecies, vel pulueres cuiuſcunque conditionis fuerint, in ſe colligere, & conſeruare, ita vt mel, aut zuccharum non ſit paucum, & ſpecies multæ, aut paucę ſpecies, & multum mellis, vel zuccheri, niſi de pręcepto peritiſſimi medici, vel doctoris aliter faciendum eſt. Confimiliter de cera reſpectu vnguentorum dicendum eſt, quando dicitur, cerę quod ſufficit, quod aromatarius debet ſemper proportionare ceram cũ oleis, quia pro duabus vncijs olei, vnc. s. ceræ ponenda eſt. Sed quando dicitur, ceræ parum; tunc intelligitur, q̃ debet eſſe vnguentum molle, ita, quod oleum debet ceram in aliquo ſuperare, quia multa cera facit duritiem in vnguentis, & pauca cera facit mollitiem in vnguentis.

Nota. Et nota vlterius, quod ſicut aloe, vt plurimum eſt materia pilularum faciens bonam conglutinationem ſpecierum, dans eis bonam corporeitatem, & pariformiter cera eſt materia vnguentorum faciens bonam conglutinationem, & corporeitatem in eis.

De opio.

Siquis peteret, vel interrogaret, poteſt ne fœtor ab opio remoueri? Dico quod ſic. Et ſi quæratur, cum qua medicina? vel cum quo ſimplici? Dico, quod cum allio, piſtando, vnc. s. opij cum duobus capitibus allij, deinde deſtilletur hæc miſtura per alembicum, & de iſta aqua deſtillata detur in potu ſecundum diſcretionem, quia mirabiliter prouocat ſomnum, & erit ſine fœtore. Et hoc pulchrum ſecretum non eſt omnibus reuelandũ.

Nota hic

Et

Et si quis hoc secreto vsus fuerit nepharie, præter quam ad opus medicinæ, maledicatur à Deo. Amen.

Si quis quæreret psyllium, quod intrat in medicinis, vt puta in electarium de psyllio, & in requiē Nicolai, est ne calidæ complexionis, vel frigidæ? Dico, quod semen psyllij habet duplicem complexionem, quia ex parte exteriori, s. in eius cortice est frigidæ complexionis, & ex eius cortice fit mucilago, quæ est frigidæ complexionis, & ponitur in electario de psyllio, & in requie Nicolai; q̄ fit ad prouocandum somnum. Et talis mucilago fit ponē do psyllium in infusione in aqua tepida, vel alia aqua destillata secundum præceptum medici, & non debet longo spacio stare in infusione, sed conuenienti tempore, qa per longam infusionem posset acquiri caliditas ex substā tia interiori; quæ quidem exterior substantia est frigidæ complexionis, quantū ad corticem, & calidæ complexionis, quantum ad interiorem substantiam, & medullam.

SECVNDA PARTICVLA de declaratione nominum medicinarum compositarum in antidotario Nicolai descriptarum.

Consequenter ad declarandum nomina medicinarum compositarum in antidotario Nicolai descriptarum, vt magis breuiter, & succincte significatio earum nota sit omnibus, & præcipue aromatarijs, & alijs iuuenibus practicam incipientibus. Nō expectes hic a me audire, nisi declarationem vocabulorum ipsarum medicinarum valde compendiosē; & non virtutes earum, quia earum virtutes ipse Nicolaus amplissime ponit. Nicolaus itaque primo in proœmio sui antidotarij dicit, quod si quis interrogaret, quot requiruntur in omni vera dispensatione. Dicas, tria. Primum est, vt omnia æqualiter, id est conuenienter ponderentur, tam in speciebus, quam in gummis, & herbis, secundum pōdus vnicuique rei. Secundo, vt non sint nimia vetustate consumpta. Tertio, vt herbæ, radices, & semina, cōgruis temporibus sint collecta, & quod in congruis locis reposita conseruentur, & ab extrinsecis alterantibus corrumpi, aut marcescere non possint, vt puta a fumo, humiditate, vel pluuia, vel puluere, vel Sole.

Nota.

Quot requiruntur in conficiendo? Dico, quod secundum, quod præallegato loco dicit Nicolaus, quòd tria requiruntur in conficiendo, scilicet mellis puritas, & quantitas, quæ sufficit, & æqualitas, id est conueniens specierum, & pulueris trituratio, & cribellatio; & in syrupis aquæ consumptionis decoctio.

Quare mel ponitur in medicinis? Dico secundum Nicolaum ibidem, q̄ tribus de causis ponitur mel in medicinis. Primo ad conseruandum, nam præ cæteris liquoribus mel est maximè conseruatiuum. Secundo est valde modificatiuum, id est correctiuum malitiæ medicinarum, & præcipue solutiuarum. Tertio, quia sua dulcedine amaritudinem temperat specierum.

Quot requiruntur in purificando, vel decoquendo mel? Dico, quod duo requiruntur. Primo, ne sit parum coctum, ne sit aquosum. Secundo, ne sit nimis coctum vsque ad duritiem, sed mediocriter, & sit bene despumatum. Cognoscitur autem mel debite coctum, quando adhæret digitis, & quando inspissatur cum frigescit super lapidem.

Vltimo Nicola. dicit in illo proœmio, quod specierū, aut pulueris trituratio, vel cribellatio fit duobus modis, quia in electarijs non solutiuis species debet subtilissime puluerizari, & cribellari. In alijs autem medicinis, & præcipue laxatiuis debent esse crassiores, & non ita subtiliter puluerizatæ, ne sui subtilitate moram in stomacho attrahant, & sic euacuent nimis, ne etiam subtilitate sui villis stomacho adhærendo, eosque scindendo, & excoriā do, dysenteriam generent, vt scammonea, euphorbium, & similia. Non laxatiuæ vero subtilissime terendæ sunt, vt sui subtilitate citius incorporentur, & suos effectus citissime consequantur, hoc quidem plurimum est obseruandum in confortatiuis, & restauratiuis electarijs.

Antidotarium est liber continens antidota; antidotū enim est contra datum, id est continens medicinas approbatas, & experimenta contra morbos data.

Et nota, q̄ antidotarium Nicolai procedit secundum ordinem alphabeti, quia ponit primo medicamina incipientia ab A. deinde ponit illa, quæ incipiunt a. B. Et sic per ordinem alphabeti vsque ad. Z.

Incipit ergo ab Aurea Alexandrina, quid ergo significat, & vnde dicitur? Dico, q̄ aurea dī ab auro; alexandrina vero ab Alexandro, a quo fuit composita, & inuenta.

Adrianum dictum est ab Adriano Romanorum Imperatore, qui illud composuit.

Acharistum, sine munere interpretatur, quia sine munere patientis sanat catarrhum.

Athanasia, idest immortalis, quia sæpius liberat ab extremis mortis.

Alcancalon. i. nuntium bonum.

Antimorum. i. contra mortem.

Antidotum hæmagogon. i. menstrualem sanguinem educens; prouocat enim menstrua.

Blanca dicitur, quoniam albos purgat humores. i. phlegmaticos.

Benedicta dicitur, quia ab omnibus, a quib. sumitur benedicitur.

Benedicta transtyberina, quia transtyberim Romæ fuit inuenta.

Confectio aliptę muscatæ, alipta idest mistura contra asthma.

Confectio galliæ muscatæ; galliæ, quia in gallia prouincia reperta.

Confectio neræ. i. precioſæ medicinæ.

Diamargariton dicitur a duobus generibus margaritarum, perforatarum, & non perforatarum; quia eius compositionem ingrediuntur.

Diacamerō. i. ducens hominem, de morte ad vitam.

Diamoron, a moris celsi dictum.

Dianthos dicitur, quia fit ex floribus dendrolibani, id est rorismarini.

Diasatyrion, a radicibus satyrionum dicitur, satyriasis enim græce, latine virgæ erectio, quia facit homines potentes ad coitum, & incitat virgæ erectionem.

Diaprunis, vel diadamascenū, a prunis damas. dicitur.

Diaprasion à prasio. i. marrubio, quod intrat in illud, plusquàm de alijs.

Diaolibanum, dicitur ab olibano, quod ibi ponitur.

Diarhodon Abbatis, dicitur à rosis, quæ intrant in eum, plusquam de alijs speciebus: Abbatis, quia ab Abbate de curia fuit compositum.

Diapenidium, dicitur a penidijs, quæ ibi intrant, plusquam de alijs.

Diacyminū dicitur, eo, quòd de cymino intrat plus, quàm de alijs speciebus in id.

Diatragacanthum à tragacantho, quod intrat in id.

Diacastoreon, dicitur à castoreo. i. testiculis illius animalis, qui in id ingrediuntur.

Diacoston, a costo quod intrat in eum.

Diairis, dicitur à radice illa, quæ ireos vocatur, & est radix liliorum azurorum.

Diacalamenthum, dicitur à calamentho: quod principaliter intrat in id.

Diacodion dicitur à codione, quod est papauer nigrum, & eius ingreditur compositionem.

Diasena dī à sena, quæ ibi ponitur plus, quā de alijs.

Diacytonite, dicitur à cytonijs, ex quibus fit.

Diambra, dicitur ab ambra, quæ ibi recipitur.

Diameconis dicitur à mecone. i. papauere albo.

Diapapauer, dicitur a papauere albo, qđ ibi ingredit.

Esdra

Eſdra, dicta eſt ab Eſdra propheta, qui eam cõpoſuit.
Electarium Ducis, dicitur ab Abbate de curia, qui eũ compoſuit ad inſtantiam Ducis.
Electarium pliris arcoticon. i. completa medicina.
Electarium de ſucco roſarum, ab eodẽ ſucco dictum eſt.
Electarium pſyllıticum à pſyllio dictum eſt.
Electarium frigidum Cophonis, id eſt illius medici, qui eum compoſuit.
Emplaſtrũ. i. dura cõfectio, apoſtolicõ. i. ſupremiſſimum.
Emplaſtrum cerone, a cera ſic dictum.
Emplaſtrum oxycroceum, dicitur ab oxy, quod eſt acetum, & croceum, quod eſt crocus.
Emplaſtrum diaquylon, id eſt mollificatiuum.
Emplaſtrum de palma, dicitur, quia cum ſpathula viridi, vel cum palma conficitur.
Filãtropos, amicus hominis, vel miſericors interpretat'.
Philonium. i. nouus amicus.
Garyophyllatum dicitur a garyophillis, qui ibi intrant.
Gios otheos. i. filius Dei.
Hiera logodion memphytũ. i. impedimentũ; hiera. i. ſacra, logos. i. ſermo, memphytum. i. impeditio. Hęc hiera curat impedimentum ſermonis, & locutionis.
Hiera picra Cõſtãtini, a Cõſtãtino medico ſic dicta eſt.
Hiera picra Abbatis, ab abbate de curia, qui eã cõpoſuit.
Hiera Rufini ab authore, qui eam compoſuit.
Hiera Galeni ab ipſo Galeno.
Igia græca. i. ſaluatrix, græca à græcis inuenta.
Hydrotypium olympiacum, hydrotypion. i. potus contra rigorem olympiacum ab olympio philoſopho, & medico eius inuentore.
Iuſtinum à Iuſtino Imperatore factum, & inuentum.
Katarticon imperiale. i. laxatiuum pro Imperatoribus, & pro alijs delicatis hominibus.
Lithontripton ideſt conterens, & frangens lapidem interpretatur.
Lętitia dicta eſt quaſi triſtitiam auferendo, quia claritatem, & gaudium adducit.
Mithridatum, hoc eſt mater omnium antidotorum, vel dicitur à Mithridate rege, qui eum compoſuit.
Nota.
Muſa ænea, a peritiſſimo philoſopho Muſa inuenta.
Micleta. i. experta.
Mel roſatum appellatur a græcis Rhodomel.
Opopyra dicitur à ſucco, & igne, opos enim græce, latine ſuccus, pyr, ignis, inde opopyra. i. ſuccus ignitus, & hoc electarium compoſitum eſt à ſanctiſſimis medicis Coſma, & Damiano.
Oxy dicitur ab acetoſo ſucco malorum granatorum.
Oxyſacchara dr ab oxy, quod eſt acetum, & zuccharũ.
Oxymel ſimplex dr ab oxy, quod eſt acetum, & melle.
Oxymel compoſitum ſimiliter dicitur, ſed compoſitũ, quia multæ res in eum ingrediuntur.
Oxymel ſcilliticum ab aceto, & melle, & ſcilla.
Oxymel paſſulatum, ab aceto, melle, & paſſulis dicitur.
Oleum roſaceũ, dr ab oleo, & roſis in id ingredientibus.
Oleum mandragoratum, ab oleo, & ſucco pomorum mandragoræ.
Oleum frigidiſſimum viride, dicitur, ab herbis frigidis, & viridibus, quæ in id ingrediuntur.
Potio ſancti Pauli, dicitur, quia S. Paulus eam cõpoſuit.
Paulinum antidotum. i. magnum antidotum, quia magnam virtutem, & efficaciam habet ad multa.
Panchreſtum antidorum, pan. i. totum, Chreſtũ. i. bonũ.
Potio muſcata, a muſco dicta eſt.
Picra. i amara, a Galeno inuenta.
Pilulæ ſine quibus eſſe nolo. pilulæ a rotunditate dicuntur, ſine quib. eſſe nolo pro nimia earum efficacia, & virtute.
Pilulæ aureę ad ſimilitudinem auri dicuntur, quia ſicut aurum inter omnia metalla eſt precioſius, ſic pilulæ iſtæ inter omnes precioſiores habentur.
Pilulæ diacaſtoreæ à caſtoreo dictæ ſunt.
Pilulæ de cynogloſſa herba.
Pilulæ de quinque generibus myrobalanorum, ab ipſis myrobalanis denominatæ ſunt.
Pilulæ arthreticæ. i. membrorum, arthros enim græce, latine membrum.
Pilulæ bechichiæ, depreſſę, & non rotundę. Et ſunt lenitiuę contra tuſſim; tenẽtur enim ſub lingua, & paulatim deglutiuntur, & fiunt in forma lupinorum.
Pilulæ fœtidæ dictæ ſunt, quia fœtidos, & corruptos humores educunt, vel quia aliqua fœtida in eis ingrediũtur, vt pura caſtoreum, ſagapenum, opopanacum, ſuccus pororum, cum quo conficiuntur.
Pilulæ cochiæ, id eſt capitales.
Pilulæ de hermodactylis ab ipſis denominantur.
Pilulæ affaiaret. i. capitales, quadrimeron. i. medicamen ex quatuor rebus.
Roſata nouella, à roſis dicta; nouella reſpectu veteris, quæ recipiebat ſulphur viuum.
Rubea trochiſcata, rubea dicitur ab ipſo colore, trochiſcata à trochiſcis, qui ibi recipiuntur.
Requies dicitur ab effectu', quem inducit, quia requiem ſomnum, & quietem patientibus affert.
Rhodoſacchara. i. zuccharum roſatum, a rhodon, quod eſt roſa, & ſacchara, quod eſt zuccharum; inde rhodoſacchara, ideſt zuccharum roſatum.
Rhodomel. i. mel roſatum, a rhodon, quod eſt roſa; & mel id eſt roſatum mel.
Sotira ſaluatrix interpretatur.
Sal ſacerdotale dictum eſt, quia eo vtebantur ſacerdotes tempore Heliæ prophetæ.
Syrupus dicitur, a ſyr, quod eſt confectio, & opos, ſuccus, inde ſyrupus. i. liquida confectio de ſuccis.
Stomachicon. i. confortatiuũ ſtomachi. Et diuiditur, qa quoddam eſt ſtomachicon calidũ, & quoddã frigidũ.
Theriaca magna Gal. quia G. eam compoſuit. Dico, ꝙ nõ eſt verum, ſalua pace Nicolai, quia Andromachus ſingularis medicus eam compoſuit. Et cum dicit vlterius, theriaca dicitur a trochiſcis de thyro, qui in ea reperiuntur. Dico, ꝙ non eſt verum, quia ſunt aliæ theriacę, quæ tamen non denominantur a thyro, quia trochiſci de thyro eas non ingrediuntur, vt theriaca diateſſeron, & theriaca Dioſc. & theriaca exercitualis, &c. inde theriaca dicitur quaſi medicina contra venenum, & dicitur domina medicinarum, vt ſupra declaraui.
Nota. Ego vero theriacae minor ab effectu N. the dicae putarem.
Theriaca diateſſaron. i. de quatuor rebus.
Theriaca exercitualis. i. pro conſeruando exercitu gentium contra corruptionem aeris, & epidemiam.
Tryphera ſaracenica, tryphera dicitur, quia hominem iuuenem reddit. Saracenica, quia à Saracenis inuenta eſt, & deſcripta.
Tryphera magna dicitur, quia fructum magnum cõfert mulieribus, & proprie matricibus earum, quando dolorem matricis patiuntur, dando eis cum vino decoctionis artheniſiæ.
Trionphyllon. i. de folijs rutæ viridibus.
Triaſandali dicitur a tribus generibus ſandalorum, quæ ponuntur in eis.
Theodoricõ, dr à Deo datũ. Emperiſton. i. bene expertũ.
Theodoricon Anacardinum, theodoricon dicitur à Deo datum.
Anacardinum ab anacardis, qui in eo reperiuntur.
Trochiſci, diarhodõ, trochiſci, id eſt rotunda confectio. Diarhodon, id eſt de roſis.
Trochiſci hedychroi ſic dicti à compoſitionis colore.
Trochiſci croci a croco.
Trochiſci ſcillitici, a ſcilla.
Trochiſci à thyro ſerpente.
Trochiſci diacoralli, a corallis.
Trochiſci camphorati, a camphora dicti.
Reliquæ ſpecies trochiſcorum Nicolai claræ ſunt, & nõ indigent expoſitione.
Vomitus Nicolai. i. vomitiuum a Nicolao compoſitũ.
Vnguentum Martiaton, à Martione medico inuentum.
Vnguentũ citrinũ dicitur, quia in pomo citri decoquit'.
Vnguentum populeon, quia fit de oculis arboris, quæ populus nominatur, & fit in tempore Veris.
Vnguentum, aragon. i. adiutorium.

Vnguentum

Vnguentum agrippæ dicitur, eo, quia rex Agrippa iudęorum vtebatur eo.

Vnguentum califton dialthęæ ideſt calefactionem, càliſton. i. mollificatiuum. Dialthęæ dicitur a duabus ſpeciebus radicũ euiſci, vel althęæ, quæ in id ingrediũtur.

Vnguentum aureum, dictum eſt per excellentiam, quia ſicut aurum eſt precioſum inter metalla, ſic vnguentum iſtud inter cætera vnguenta.

Vnguentum laxatiuum, quia vnctio ex eo laxat, ſicut medicina laxatiua.

Vnguentum fuſcum, id eſt nigrum.

Vnguentum album, a ceruſa alba, quæ ingreditur.

Vnguentum viride, dictum eſt à viridi colore ęris, quod in id ingreditur.

Zingiber conditum, id eſt zingiber viride conditum.

Notandum eſt vlterius, ꝙ non eſt mirandum, ſi hic non ſunt collecta omnia electarià, & pilulæ, ac ſyrupi, trochiſci, confectiones, & etiam aliqua plura, quæ ponit Nicolaus; quia in aliquibus antidotarijs reperiuntur, & in aliquibus pauciora, ſufficit ergo, ꝙ hic ſunt famoſiora, & vtiliora.

TERTIA PARTICVLA de doſibus, & põderibus, ac de eorum nominibus, & differentijs, &c.

REſtat modo de doſibus, & ponderibus, ac etiam de eorum nominibus, & differentijs diligentiſſime pertractare ſecundum communem vſum modernorum, quia multa reperiuntur, quæ ſunt antiqua, & ſpernenda, quæ non ſunt in vſu.

Doſis quid. Si ergo aliquis doctus medicus examinauerit aromatarium inquirendo quid ſit doſis? Reſpondeat ſic. Dico, ꝙ doſis eſt limitata menſura, vel pondus alicuius rei medicinalis ſimplicis, vel compoſitæ, ſpecierum, aut herbarum, ſem. vel radicum electariorum, pilularum, vnguentorũ, &c. Vel melius ſic diffinitur. Doſis eſt limitata mẽſura, vel quantitas ſimplicis, vel compoſitę medicinæ ſolutiuæ, vel alteratiuæ, quæ de ſe apta nata eſt facere ſufficientem operationem, & non diminutam, neque ſuperfluam. Et notanter dicit de ſe, quia ratione corporis, vel humoris, quandoque poteſt facere ſuperfluam, vel diminutam operationem.

Ana quid. Quid intelligitur, qñ in receptis ponit ana? Dico, ꝙ ana eſt dictio græca, & tm̃ importat quantũ æqualiter.

Nota hoc Quid eſt, ꝙ in antidotario Nicolai in aliquibus diſpẽſationibus electariorum, vel confectionum, &c dicitur medietas eius eſt lib. ij. vel medietas eius eſt lib. ſemis? qualiter hoc intelligitur?

Dico, quòd reperiuntur duo antidotaria Nicolai, ſcilicet magnum, & dicitur Nicolaus magnus, & paruum, & dicitur Nicolaus paruus, & iſto vtimur communiter. Vnde nota vlterius, quod in Nicolao magno ſunt deſcriptiones electariorum, vel confectionum, & aliorum. In Nicolao paruo ſunt dimidiata in doſi, & minorata, & aliquando ſecundum tertiam partem diſpenſata. Et ideo dicitur aliquando in Nicolao paruo medietas electarij deſcripti in antidotario Nicolai maioris eſt li. ij. Ex quo ſequitur, quod deſcriptio integra eiuſdem electarij in Nicolao maiori eſt lib. 4. & ſic de alijs dicitur, & licet hæc reſponſio communiter aſſignetur à multis, mihi tamen minime placet, quia eſt ſine ratione.

Nota etiam, ꝙ in Nicolao maiori, multo plura antidota, & electaria, pilulæ, & confectiones, &c. ponuntur, quã in Nicolao minori, Illa tamen, quæ ſunt in Nicolao minori, ſunt etiam in Nicolao maiori, & ſecundum maiorem doſim, & non econuerſo.

Primo ergo quæritur, quot ſunt pondera vſualia, & nomina eorum, quę aromatarij tenentur ſcire, & quibus medici, & aromatarij quotidie vtuntur?

Dico, ꝙ pondera, vel menſuræ, quæ in arte medicinali reperiuntur, hæc ſunt, quæ ſubtili ingenio, & ſolerti ſtudio, ac ſumma ordinauimus diligentia ad opus aromatariorum, & doctrinam omnium in arte medicinali ſtudere volentium, vt his ponderibus omnes medicinæ tam ſimplices, quàm compoſitæ, valeant ponderari.

Incipiamus itaq; a ſcrupulo, cuius hæc eſt figura. ℈. aſcendendo vſq; ad libram, quæ ex 12. vnc. integratur. Sed ante videamus de granis ex quibus ſcrupuli, & ʒ drachmæ, & alia pondera integrantur. Vnde ſi quæratur, quare pondera medicinalia ſunt per grana frumenti collecta, & menſurata ab ipſis medicis? Dico, ꝙ ideo factũ eſt, ne forte per pondera artificialia interdum medici, & aromatarij decipiantur. Et ideo tutius, & ſecurius fuit fundamentum, & ſtabilitatem habere ex aliqua re naturali, ſicut eſt triticum, ſeu frumentum, menſurãdo cum perfecto tritico omnia pondera, ſcilicet Scrupulum, Drachmam, Vnciam, Libram, & conſimilia, quia ſic faciendo, ſi omnia pondera artificialia ex plumbo, vel ex ære, vel ex alio metallo facta perderentur, vel ſi in aliquo deficerent, tũc poſſemus per grana tritici, quæ ſunt naturalia, ipſa artificialia pondera menſurare, ac remouere, & de nouo fabricare, & æquare.

Nota etiam, ꝙ grana tritici ſunt ſecundum diuerſas prouincias maiora, vel minora, ſeu craſſa, vel minuta. Medici autem, & aromatarij pro faciendis ponderibus debent eligere mediocria, & ex illis facere pondera de plumbo, aut de ſtanno, vel alio metallo.

Scrupulus. Si quæratur quid eſt Scrupulus? & quot ſcrupuli faciunt vnam drach.? Dico ad propoſitum redeundo, ꝙ ſcrupulus eſt tertia pars drachmæ, & eſt pondus xx. granorum tritici.

Drachma. Quid eſt Drachma? Dico, ꝙ tres ſcrupuli faciunt vnam drachmam, & ſic ipſa drachma eſt pondus ſexaginta granorũ tritici, cuius drachmæ hæc eſt figura. ʒ.

Exagium. Quid eſt Exagium? exagium eſt pondus vnius. dra. cũ dimidia, & ſic eſt xc. granorum tritici. Et dicitur ab ex, quod ſex, & gios. menſura, quia ſex exagia faciunt, & menſurant vnam vnciam.

Solidum. Quid eſt Solidum? quod differt ſolo nomine ab exagio, & quod tantum valet, quantum exagium.

Aureus. Quid eſt Aureus? aureus ẽt eſt põdus vnius drachmæ cum dimidia; & eſt idem cum exagio, & ſolido.

Item ſex exagia faciunt vnam vnciam.

Vncia. Quot dr. faciũt vnã vnciã? Dico, ꝙ ix. dr. faciũt vnam vnciã; & hoc ſm Salernitanos, aliter ẽr faciunt Paduani Doctores, qa faciũt vnã vnciã ex octo drachmis: Neapolitani vero faciũt vnã vnciã ex decẽ drachmis. Cõiter tñ tenetur, quod vncia cõſtat ex ix. drachmis. Vncia aũt ſic figuratur. ʒ. Et ſic, vnc. paduana eſt minor. vnc. Salernitana, qa illa eſt ex 8. dr. et iſta eſt ex ix. drachmis, et vnc. q̃ eſt ex. ix. drachmis, eſt minor illa, q̃ eſt ex x. drachmis. *Nota hæc*

Quæritur ex quot granis conſtat vnc.? tenendo igitur vt cõmuniter tenetur, ꝙ vnc. j. conſtat ex. ix. drachmis, & quælibet drachma conſtat ex ſexaginta granis, ſequitur, quod vnc. conſtat ex 450. granis.

Libra. Quid eſt libra? & ex quot vncijs conſtat libra vna? conſtat ex 12. vnc. & cxviij. dr. faciunt vnam libram.

Et ſi quæratur, quot grana faciunt vnam libã? Dico, quòd. f. 480. faciunt, & integrant vnam libram.

Sextarium. Quid eſt Sextariũ medicinale? ſextarium medicinale eſt pondus duarum librarum cum dimidia, vnde quando reperitur in receptis medicinale ſextariũ vini, vel olei, vel aceti, quod intrat in medicinas, intelligitur lib. ij. ſ.

Cotyla. Quid eſt Cotyla? ſimiliter cotyla ſolo nomine differt à ſextario, quia eſt pondus lib. 2. ſ. ſicut eſt ſextarium.

Sed aliqui faciunt differentiam inter cotylam, & cotulam, quia cotula eſt pondus lib. 2. ſ. vt dictum eſt, ſed cotyla eſt pondus nouem vnciarum.

Nota. Obolus. Quid eſt Obolus? eſt pondus medij ſcrupuli, vel ſecundum aliõs eſt quinta pars vnius drachmæ.

Ciriſt. Quid eſt Kiſt? eſt pondus vnius libræ cum dimidia. Kiſat eſt grana quatuor.

Cirat. Hemina. Quid eſt Hemina? eſt põdus vnius li. & vnciarũ triũ.

Quid

Calculus. Quid eſt calculus? eſt pondus duorum granorum ciceris,& quarta pars oboli, vnde 4. calculi faciunt vnum obolum, & duo oboli faciunt ſcrupulum.

Granum. Quid intelligitur per grana? Quando reperitur in receptis grana. 2. vel grana. v. Dico, ꝙ intelliguntur grana tritici, niſi aliter exponeretur per medicum diſpenſantem ipſam receptam, verbi gratia, ſi diceretur grana. v. hordei.

Manipulus. Quid intelligitur per manipulum in receptis? intelligit quantũ poteſt manu capi. verbi gratia dicendo. Recich. amęmeli. M.j intelligitur, quãtũ poteſt manu capi.

Pugillus. Quid eſt pugillus? intelligitur quantum poteſt cum pugillo ſtricto capi.

Quid eſt ſaril? eſt pondus duorum ſextariorum.
Quid eſt Kirat? eſt pondus trium granorum.
Quid eſt ramich? eſt pondus ſex Kirat.
Quid eſt carmeſt? eſt pondus vnius grani hordei.
Quid eſt danich? eſt pondus ſex granorum hordei,& ſecundum alios eſt pondus trium granorum hordei.
Quid eſt ſacrarati? eſt põdus vnius aurei cum dimidio.
Quid eſt anulaſach? eſt pondus conſimile illi ſecundum aliquos; ſed ego non credo, quia aliter reperi.
Quid eſt arſinum? eſt pondus. dr. s.
Quid eſt decamech? eſt pondus. dr j.
Quid eſt darchimmum? eſt pondus. drac. s.
Quid eſt baccath? eſt pondus nouem granorum.
Siliqua eſt pondus quatuor granorum hordei.
Quid eſt raſicij? eſt pondus. ſcrup. j. s.

Verſus.

Audi lætando quid dicam verſificando.
Collige triticeis medicinæ pondera granis.
Grana quater quinque ſcrupuli pro pondere ſume.
In drachmam ſcrupulus ter ſurgit multiplicatus.
Si ſolidum quæris, tres drachmas dimidiabis.
Exagium ſolido differt in nomine ſolo.
Aureus exagio, ſolidoque parificatur.
Conſtat ſex ſolidis, vel ter tribus, vncia drachmis,
Vncia pars lib. duodena quis ambiget inde?
Si quæris pondus, quot habet ſextarius vnus.
Liorarum quinque pondus debes dimidiare.
Coryla ſextario differt in nomine ſolo.
Continet heminas ſextarius, vt puta binas.
Vt ferrur obolus ſemictupulus eſſe probatur.
Cætera menſuræ, non ſint tibi nomina curæ.
* fracta. Nam quia ſunt * fiĉta ſordeſcunt ſuntque relicta.
Non eris illuſus, ſi tenes, quod tenet vſus.

QVARTA PARTICVLA de modo conficiendi omnia neceſſaria in qualibet aromataria.

Dicendum eſt deinceps, vt aromatarij ſint bene docti, & experti in conficiendo cõfectiones, & electaria quo ſpecies ſint ponẽdę pro qualibet lib. mellis, vel zucchari, & quanta cera pro qualibet libra olei in vnguentis. Et etiam dicendum eſt aliquid de ſyrupis iulep, ſacculis cordialibus, & emplaſtris, conſeruis, cerotarijs. Et quare cera eſt ponenda. Et de commiſtione aquarum cum ſyrupis, & de quãtitate decoctionis in clyſteribus.

Quæritur quot ſpecies ſunt ponendæ pro li. qualibet mellis. Dico, ꝙ in quibuſcunque electarijs de mellis cõpoſitione, vel alterius liquidæ confectionis ex melle, regula eſt, ꝙ pro quacunque libra mellis ponantur. vnc. 2. ſpecierum, ſed aliqui ponunt interdum pro quacunque libra mellis. vnc. 3. ſpecierum, & hoc forte habet veritatem in laxatiuis, & tempore hyemali, quia in hyeme ponuntur plures ſpecies, quam in æſtate.

Quæritur quot ſpecies ponuntur pro libra zucchari in ſolida confectione. Dico, ꝙ in ſolida confectione de zuccharo ponuntur drac. 6. vel 7. ad plus ſpecierum pro vna libra zucchari, ſed in confectionibus ſolidis cordialibus, ſufficit vnc. s. ſpecierum pro vna lib. zucchari, quia multitudo ſpecierum deſtruit aliquando ſaporem confectionis, & guſtum infirmi, vel etiam ſtomachum ſani hominis nauſeat.

Nota, quòd ſunt aliquæ cõfectiones zucchari, in quibus ponuntur. vnc. 3. ſpecierum, vt in diaphænicone, & in diaſatyrione.

Quæritur de ſyrupis quantum mellis, vel zucchari ponitur pro lib. aquæ, vel decoctionis. Dico, quod in cõpoſitione ſyruporum in quacunque lib aquæ, vel decoctionis ponitur lib. * mellis, vel zucchari. * vnc. iij. aut iij.

Quæritur ſimiliter de iulep quantum de zuccharo debet poni pro quacunque lib liquoris. Dico, ꝙ in compoſitione iulep in quacumq; lib. liquoris vnc. 8. zucch. vel vnc. 6. & aliquando, vnc. v. aliquando, vnc. 4. ſecundum, quod magis dulce, aut minus dulce vult facere.

Et reperitur iulep longũ, id eſt aquoſum modicę decoctionis, ſed nõ diu durat. Aliud eſt iulep dẽſum, & magis compactum, quia magis coctum, & tale diutius durat.

Quæritur quot ſpecies debent poni in ſacculis cordialibus, qui fiunt de ſindone, de grana, vel de ſcarlato, ponitur communiter, vnc. i. vel vnc. s. ad plus. In exterius applicandis, vt emplaſtris, & ſacculis, ſemper herbæ limitantur, & doſantur per manipulos.

Quæritur quomodo fiunt conſeruæ roſatæ, diaboraginatæ, vel violatæ. Si velis bonam conſeruam facere, debes ponere lib. i. zucchari pro * dimidia lib. roſarum, vel aliorum florum, piſtando roſas rubeas electas cum zuccharo ſimul in mortario, vel violas, aut alios flores, deinde prædicta cõſerua ad Solẽ tenẽda eſt diebus pluribus. * vnc. iij.

Quæritur quot ſpecies debent poni in cerotarijs. Dico, quod in cerotarijs mediocribus ſemper ponuntur. 3. vel 4. dra. ſpecierum, & quodlibet ceratum, ſi eſt magnũ, debet eſſe 3. vnc. ſi mediocre. ij. vnc. ſi parum. i. vn.

Quæritur quanta cera debet poni pro lib. olei in vnguentis. Dico, quòd in compoſitione vnguentorum, pro vnc. ij. olei ponitur communiter. vnc. s. ceræ, vnde pro lib. i. olei ponuntur, vnc. 3. ceræ.

De ſpeciebus, vel de pulueribus in vnguentis ponimus ſecundum opportunitatem, vel ſecundum, quod volumus facere vnguentum durum, vel molle.

Quæritur de pulueribus quantum debemus dare de pulueribus in potu. de pulueribus abſolute. drach. i. s. vel dr. ij. & alij dra. s. cum vino, aut cum aliqua decoctione appropriata, vel cum aqua deſtillata, & plus, & minus ſecundum ætatem, & virtutem ęgri, & ſecundum, quod puluis eſt ſolutiuus.

Si quis quæreret, quare ſyrupi dantur cum aquis, vel cum decoctionibus ſimul commiſtis. De ſyrupis. Dico, quod non dantur communiter ſine aquis, vel ſine decoctionibus appropriatis, quia ſyrupi commiſti cum aquis efficiuntur magis liquidi, & etiam melius penetrant ad membra, & poſſunt melius tranſglutiri.

Sed nota vlterius, quod melius eſt ponere plus de ſyrupis, & minus de aqua, quam e contrario, quia maiorem moram trahunt in ſtomacho, & hepate, & ſic melius digerunt materiam peccantem, quam ſi plus de aqua ponerẽtur, quia cum multa aqua, vel cum mala decoctione ſunt liquidiores, & citius tranſeunt a ſtomacho, & hepate, vnde debemus tantam aquam ponere, quanta ſufficiat ad tranſglutiendum ſyrupum.

Sed aduerte, quod ſi volueris aliquem ſyrupum iulepizare, vel clarificare, tunc debes ponere de aqua magis, & minus de ſyrupis.

Nota, quod longe melius operantur ſyrupi turbidi, id eſt non clarificati, quam iulepizati, ſed aliquando ad cõplacentiam ægrorum, vt ſyrupi pulchriores appareant, neceſſe eſt eos clarificare, & iulepizare.

Nota vlterius, quod de ſyrupis ſecundum communẽ practicam exhibemus. vnc. i. s. tantundem de aquis, vel ad plus, vnc. ij. de aquis, vel loco aquarum decoctionis ſimul commiſcendo cum ſyrupo.

Quæri-

Quæritur de clysteribus, quanta quantitas decoctionis debet administrari, & quanta quantitas olei, & quanta quantitas casiæ, vel hieræ picræ, vel benedictæ, & aliorum electariorum. Dico de mensura decoctionis administrandæ in clysteribus est quantitas vnius lib. cum dimidia, scilicet 18. vnc. & salis. * vnc. j. & hieræ picræ, & benedictæ secundum opportunitatem, & ætatẽ, ac virtutẽ, quia aliquando ponimus vnc. j. aliquando vnc. s. &c. Et hoc totum intellige secundum magis, & minus, & secundum ætatem, & complexionem. Quia in viris, & mulieribus fortis complexionis, prædicta quantitas decoctionis, salis, & olei, & aliorum, est conueniens quantitas. Sed pueris, & debilibus, ac delicatis debet esse minor quãtitas, scilicet subdupla, quia medietas sufficit, in infantibus vero sufficit quantitas vnius cyathi in clysteribus eorum, &c. Et omnia fiant secundum prudentiam, & discretionem peritissimorum doctorũ medicorum; quia sola discretio facit medicum, secundo colliget Auer.

℥ drach. ij. aut. ℥. vel vnc. sem.

QVINTA PARTICVLA
de colligendis herbis, floribus, seminibus, & radicibus, &c.

SI quæratur quo tempore sunt colligendi ab aromatarijs flores herbarum, semina, ac radices; & vbi sunt exiccandi, & quo tempore sunt aquæ destillandæ. Dico quod in Vere, scilicet in mense Aprilis, & Maij, sunt primo herbę, secundo flores colligendi.

Semina vero sunt colligenda in æstate, scilicet Iunij mense, vel Iulij, quia tunc sunt completa.

Radices vero in autumno sunt colligendæ, quia tunc folia, & semina ceciderunt, vel sunt exiccata; & tunc tota virtus herbarum est reposita in radicibus.

Dico vlterius, quod herbæ sunt exiccandæ ad vmbrã. C

Semina vero ad lentum Solem.

De radicibus vero distingue, quia quædã sunt ad Solem exiccandæ, sicut sunt radices magnæ, valde crassæ, quia densæ substantiæ, vt radix bryoniæ, rheupon. aristo. gentianæ, mandrag. & sic de cõsimilibus. Sed radix ireos petroselini, apij, fœni. garyophyl. asari, & consimilium, quæ sunt rationis subtantiæ, debent ad vmbram exiccari; & omnia prædicta, scilicet herbæ, flores, semi. & radices, nunquam sunt apponenda, nisi sint debito modo, & congruo tempore exiccata, alioqui putrescerent.

Et cauendum est, ne reponatur ad fumum, vel ad Solem, aut in loco humido, vel puluerulento, quoniam putrescerent, & virtutem amitterent, debentque conseruari dictæ herbæ in sacculis de lino. Semina vero, ac flores, & radices, In scatulis, quòd omnes seorsum, & sigillatim de per se conseruentur.

Alia doctrina.

Notandum est vlterius secundum doctrinam Rainaldi de villanoua in quodam suo lib. de simplicibus, quod ad hoc, vt ipsæ herbæ, ac flores, radices, & semina habeant singularem virtutem, & proprietam ad morbos sunt colligenda secundum diuersa signa zodiaci. Quædam enim sunt mobilia, scilicet quatuor, vt aries, cancer, libra, capricornus, & in istis signis mobilibus colligendæ sunt herbæ, succi, semina, ac radices laxatiuæ, quia fęlicius, & citius operabuntur. verbi gratia. D

De herbis, vt mezereon, sena, laureola.

De seminibus, vt semen cartami, semen laureolæ.

De succis, vt scãmonea, succus ireos, & cu. sylueſtris.

De radicibus, vt turbith, esula, rheubarbarum, & consimilia.

Quædam vero alia signa, scilicet alia quatuor, sunt stabilia, seu fixa, s. taurus, leo, scorpio, & aquarius. Et in istis ignis sunt colligendæ herbæ, succi, radices, & semina styptica, & constrictiua, quia sic melius operabuntur contra fluxum, & contra dysenteriam, & vomitum. v. g.

A De herbis, vt plantago, myrtus, filices,

De succis, vt succus cytoniorum, acacia, succus myrtillorum.

De radicibus, ut radices filicum.

De seminibus stypticis, coriandrum, semen myrti, & semen rosæ, &c.

De fructibus, vt sorbæ, cytonia, granata, pyra, mespila, sumach, galla.

Quædam vero alia signa zodiaci, scilicet reliqua quatuor sunt mediocria, scilicet, neque stabilia, neque mobilia, sed media, s. Virgo, Sagittarius, Gemini, & Pisces, in quibus colligendæ sunt herbæ, radices, semina, quæ nec sunt solutiua, nec styptica, vt fœniculum, apium, abrotanum, artemisia, mentha, & eorum semina.

Alia doctrina. De conditionibus in medicinarum collectione considerandis.

ET quia ista doctrina est nimis speculatiua pro aromatarijs, ideo dimittatur peritissimis doctoribus medicinæ, qui tenentur habere notitiam astrologię, alioquin male curabunt ægros, oportet, quòd colligantur in B tempore sereno, claro, & non ventoso, & oportet, quòd non colligantur nisi in fine bonitatis, & maturitatis earum in suo tempore, non quando sunt vetustæ, & consumptæ propter aliquam infirmitatem earum.

Et herbæ, quæ colliguntur in terris montuosis duris sunt fortioris virtutis, quam quæ colligũtur in vallibus, & terra pingui, & in viridarijs, & hortis.

Et oportet, ꝙ eligas ex herbis, quæ sunt plus ramosæ, & quæ sunt completæ, cum seminibus suis, sicut debent esse, sicut stœchas, mentastrum, mesir. i. dictamus, & asach. i. tribulus marinus, & hyssopus, & similia.

Et flores oportet colligi antequam cadant, vt flores alcãnæ, tormẽtillę, violę, sambuci. i. hyensemini, & similia.

Sed tẽpus colligẽdi fructus, est qñ sunt boni, maturi, sicut vuæ, & ficus, dactyli, pyra, poma, pruna, & similia.

Et semina oportet colligi qñ incipiunt exiccari, & cadere, & antequam cadat super ea aqua, quæ illa destruat.

Et tempus colligendi radices, & ramulos, & cortices, C est qñ incipiunt cadere folia eorum, oportet, quòd succi plantarum ex folijs, & ramis earum exprimantur, dum sunt adhuc teneræ, sicut memithe, & gasir, & est semperuiua, succus hypocystidos, & absynthij, & similium. Et oportet, qđ vulneretur planta, seu arbor, quando volueris accipere lac eius, vel lachrymam, donec planta viget adhuc in terra, & non postquam sit euulsa, sicut cum volueris facere opium, euphorbium, & similia.

Generaliter scire debes, quod radices, & folia, & rami, debent exiccari postquam sint abluta cum aqua, à terra, & sordibus earum, & quod siccentur in loco vmbræ, vbi non sit humiditas. Et oportet, quod reponas flores herbarum medicinalium in capsis de ligno. Et similiter herbas stypticas, & radices. Semina vero seruentur in sacculis in corio ad meliorem conseruationem secundum Dioscorem.

Alia doctrina.

Quia præfata doctrina pro aromatarijs, & præcipue rudibus, est æqualiter confusa. Ideo si quis interrogaret D in quibus mensibus particulariter, & sigillatim sunt colligendæ herbæ, flores, semina, & radices. Respondeo, ꝙ in mense Martij. Quia à medietate ipsius, principiũ est Veris, & terra incipit germinare, & vestire se herbis, & floribus, q̃ fuit nuda in hyeme, pp vẽtos, niues & frigora.

Collige ergo prædicto mense violas, & fac de eis trochis. diani, id est de violis, & syrupum violatum, & oleũ violatum. Et si poteris ex eis succum facere, conserua ipsum, & potes etiam violas destillare, & aquam vsui conseruare. Exiccabis etiam ex eis ad vmbram eodem tempore, & reserua eas.

Collige eodem mense fumum terræ, & fac ex eo syrupum maiorem, & minorem, & ex eo succum extrahe, & reserua, licet etiam possit in principio Aprilis omnia prædicta ex fumo terræ facere. Item in isto mense incipit colligi mastix, vsque ad finem mensis Aprilis.

Collige scillam secundum artem, & fac acetum scilliticum, & Iohoc de scilla, & oxymel scilliticum.

DE MENSE APRILIS.

Collige euphragiam, & deſtilla eam, & etiam ſiccam reſerua, quia pro oculis optima eſt.

Collige flores boraginis, & bugloſſæ, & fac conſeruas ex eis, & deſicca ex eis, & reſerua, & deſtilla, & fac aquam boraginis, & bugloſſæ.

Collige oculos populi, & fac vnguentum populeon, quod eſt optimum ad ſomnum prouocandum in febribus, & in phreneſi.

Collige mentam, maioranam, citrariam, iuam maiorem, aſparagos, & reſerua.

Collige flores, & fac oleum irinum.

Collige melilotum, & fac emplaſtrum de meliloto.

Collige flores roriſmarini, & fac dianthos, & conſeruas cum zuccharo, & ex eis ſicca, & vſui reſerua, & fac oleum ex eis, ſi volueris.

Collige etiam ſcolopendriam, betonicam, & capillos veneris, & deſtilla ex eis, & etiam deſicca, & reſerua.

Collige etiam cheyri, ideſt violas citrinas, & fac ex eis oleum, quod dicitur, oleum de cheyri.

Collige burſam paſtoris, & deſtilla, & exicca ex ea, & collige cretanos, & deſtilla.

De Menſe Marj. Collige roſas rubeas, & deſtilla ipſas recentes, & fac aquam roſatam, & purifica ad Solem, & extrahe ſuccum eius, & vſui reſerua, & fac ex eis conſeruam roſatam, & rhodoſaccharam, id eſt zuccharum roſatum, rhodomel, oleum roſatum bonum ſecundū artē.

Pro quo nota, quod dupliciter poteſt fieri oleum roſatum. Primo ex roſis incompletis, & ex oleo omphacino, & tale oleum eſt magis ſtypticum, & confortatiuum, & frigidum. Secūdo poteſt fieri oleum roſatum ex oleo oliuarum maturarum, & tale oleum eſt magis anodynum, & doloris ſedatiuum, & non eſt adeo frigidum ſicut primum, & exicca ex eis, & vſui reſerua, & reſerua etiam bottos earum ideſt, ipſas roſiculas incompletas ante apertionem, quia ſunt ſtypticiores, & cordialiores; & fac etiam ex eis trochiſcos diarhodon.

Collige etiam eodem menſe papauer album, & rubeū & nigrum, & vſui reſerua, & fac opium eodem menſe, & fac hypocyſtidem.

Collige chamęmelum, & fac eius oleum, & ſicca flores eius, & reſerua.

Collige autem flores geniſtæ, & fac ex eis mel geniſtatum, bonum pro ſcrophulis, & fac etiam ex eis aquam deſtillatam pro arenulis.

Collige flores maluæ, & fac ex eius mel maluatum bonum pro aſthmate, & tuſſi.

Collige anethum, & fac oleum, & collige capita hyoſcyami, & ſicca.

Collige ſemen burſæ paſtoris, & reſerua.

Collige ſaluiam, & deſtilla, & deſicca ex ea, & vſui reſerua.

Collige etiam hermodactylos ſecundum quoſdam, ſed ego puto, quod melius colliganrur Menſe Auguſti. Et collige gummi hederæ, &c. colligitur etiam manna in iſto menſe, tam in Oriente, quam in Calabria, quia tunc ros ille precioſius de cœlo cadit.

De Menſe Iunij. Collige omnes herbas ſeruandas, vt cedron, origanum, pulegium, ſtœchadem, polium, celticam, abrotanum, abſynthium, praſſium, ſeu marrubiū, eupatorium, hypericon, chamædryon, chamæpityn, ſatureiam, roſmarinum, centauream maiorem, & minorem, artemiſiam, agrimoniam, pentaphyllon, millefolium, betonicam, thymum, epithymum, hyſſopum, & omnes alias herbas vſuales, quarum neque ſemine, neque radices ſunt in vſu.

Collige etiam balauſtias, & reſerua. Fit etiam aloe in fine huius Menſis ex ſuccis herbæ zambanæ. fit etiam ſuccus liquiritiæ ex radicibus eius, & vſui reſeruetur. ſed radices eius Menſe Auguſti colliguntur, exiccantur & reſeruantur.

Collige cyminum, aniſum. In iſto etiam menſe colligitur thus, vernix, ammoniacum, opopanacum, ſed aliqui dicunt, quod colliguntur de menſe Maij. In iſto etiā menſe fit ſcammonea, & eſt ſuccus inſpiſſatus cuiuſdam ſpeciei volubilis, vel cuiuſdam ſpeciei tithymalli.

De Menſe Iulij. Collige ſemen laureolæ, & fac electarium ex lacte anabulæ.

Collige ſuccum cucumeris agreſtis, & reſerua, & fac inde pilulas ad hydropiſim.

Collige coriandrum, ſemen fœnugræci, ſemen geniſtæ, ſemen ſtaphiſagriæ, ſemen macedonici, ſemen petroſelini, apij, rutæ, ſemen hyoſcyami, grana ſolis, ſemen ſinapis, vrticæ, erucæ, ſemen arnogloſſæ, ideſt plantaginis. Semina quatuor minora frigida, ſcilicet ſcariolæ, endiuiæ, lactucæ, & portulacæ; & ſemina quatuor maiora frigida, ſcilicet angurię, citruli, melonis, & cucurbitę. *Sem. frig. ma. & mi.*

Collige etiam ſemen lenitici, & ſemen cicutæ, & paſtinacæ ſylueſtris, carui, fac etiam acaciam in fine huius menſis ex ſucco prunellorum ſylneſtrium, & ad Solem deſicca.

Collige etiam antheram in fine prædicti menſis, vel in fine Auguſti.

Collige etiam ſeſelim, id eſt ſemen ſileris montani, & ſemen naſturcij, & pigani, id eſt ſemen rutæ.

Menſe Auguſti. Collige radices ſaxifragiæ, & radices liquiritiæ, radices acori, & radices cyperi, galangæ, radices mandragoræ, radices bryoniæ, radices bruſci, radices rheupon. caſiæ lignęæ, radices pyrethri.

Collige radices dictami, & tormentillæ, & radices fabæ inuerſæ, id eſt ſolatri maioris.

Collige radices gentianæ, radices eſulæ, & ariſtolochię longæ, & rotundæ, & radices cucume. & collige radices enulæ, radices trium conſolidarum, radices phu, id eſt valerianæ, radices meu, & radices garyophyliatæ, radices ſuchaha, & bedeguar, radices apij, petroſelini, fœniculi, bruſci, aſparagi, ireos, &c.

Collige etiam in iſto menſe ſemen, & radices pęonię, in iſto etiam menſe fit viſcus, & fit etiam terebinthina de granis viridibus.

Menſe Septembri. Collige agnum caſtum, id eſt eius ſemen, & radices capparorum, ac vtriuſque ellebori albi ſcilicet, & nigri.

Collige radices peucedani.

Collige linguam cerninam, id eſt ſcolopendriam. Et collige cetrach, capillos veneris.

Collige etiam flores, & ſemen fœniculi, & exicca, quia tunc perfectum eſt ſemen eius.

Menſe Octobris. Collige philipendulam, centaureā, abſynthium, & cyclamen.

Menſe Nouembris. Collige linguam cedri, & ſecundum aliquos collige eſulam, & mezereon.

Menſe Decembris. Collige baccas lauri, & fac oleum laurinum, & oleum de lentiſco, & collige fructus iuniperi, & poma mandragoræ.

Mēſe Ianuarij. Collige fructus bruſci, & radices eryngiorum, & confice eas, & cortices citri, confice, & ſerua.

Menſe Februarij. Collige cymbarias, hepaticas, pulmonarias. Et incipe colligere violas vſque ad menſem Martij inclusiue, vt ſupradixi.

Nota vlterius, quod omnes aquæ deſtillatę, quæ fiunt ex herbis, debent fieri in Vere, ſcilicet à medietate Martij vſque ad totum menſem Maij inclusiue, & poſtquam factæ fuerint, debent ſtare ad Solem ſaltem diebus 15. vt purificentur à ſumo.

Sed ſi vis, vt nullo modo ſapiant de ſumo, deſtilla eas in duplici vaſe. ſ. ponendo alembicum in balneo mariæ.

Si cupiunt rudes aromatarij eſſe docti de infinitis fere præparationibus multarum ſimplicium medicinarum mineraliū, & non mineralium, vſualium, & non vſualium, ut puta de ablutionibus, combuſtionibus, affationibus, purificationibus, præparationibus ſpecierum ſalis, & decoctionibus, & extractionibus ſuccorum, & quaſi de infinitis rebus huiuſmodi, recurrant ad librum Seruitoris, qui liber eſt eis valde neceſſarius. vnde ſæpe ſtudeant, & legant in eo cum bona intelligentia, quia in eo infinita reperient, ex quibus non ſolum vtilitatem, ſed honorem cum gloria reportabunt.

SEXTA PARTICVLA DE A conseruatione medicinarum simplicium, & compositarum.

MOdo discurrendum est; & breuiter loquendum de conseruatione tam simplicium, quam compositarum medicinarum, & licet Serap. in cap. 54. antidotarij sui ponat stabilitatem, & tempus durationis quarundam medicinarum compositarum, de simplicibus tamen nullam fecit mentionem. Ergo itaque decreui ad clariorem aromatariorum notitiam. Primo vniuersalem quandam doctrinam hic tradere in perduratione,& conseruatione medicinarum,tam simplicium quam cõpositarum. Deinde specialiorem doctrinam faciam de prædictis, quia particulariter quasdam earum tantum, sub compendio notificando, vt saltem ex hac doctrina instruantur aromatarij medicinas veteres, ac resolutas abijcere, vt docti medici,& famosissimi doctores ex hac fidelitate aromatariorum vtilitatem consequi valeant, & honorem.

In primis igitur debet quilibet aromatarius sibi locũ aptum eligere,in quo apothecam aptissimam ad res medicinales conseruandas tenere valeat, ita, quod sit à ventis, & à Sole defensa, & quod non sit humida,nec fumosa, aut puluerulenta. quia prædicta omnia habent tam simplices, quam compositas medicinas corrumpere, aut alterare.

Incipiamus ergo cum Dei gratia à floribus, herbis,seminibus, & radicibus. Pro quo notandũ est, quod quanto aliqua res simplicior fuerit, & rarioris substantiæ,tanto minori tempore conseruatur, quia est magis apta resolutioni; vt à contrarijs alterantibus resoluatur,& præcipue si longo tempore teneatur. Quia secundum Philosophum, tempus est causa corruptionis omnium, quia omnia senescunt in tempore. Et quia flores herbarum sunt rariores, & subtilioris substantiæ quam herbæ,ideo minori tẽpore conseruantur; & ideo vsq; ad annũ conseruantur, & non vltra; quia in capite anni renouari debent,abijciendo veteres, & reponendo nouos,exiccando eos prius ad vmbrã,vt sunt violæ, rosæ, flores boraginis, & buglossæ, & meliloti,flores anthos,id est rorismarini. Cõsimiliter herbæ, licet possint magis conseruari, quàm flores, tutius tamen est, vt singulis annis renouentur.

De seminibus vero dico vsque ad duos annos conseruantur,præter minuta semina frigida,quæ debent quolibet anno renouari. & similiter ex fructibus pineæ, & fistici renouentur de anno in annum, & amygdalæ cum auellanis, prunis, ficubus, sebesten,& dactylis.

De radicibus distinguendum est, quoniam quædam sunt subtiles, & ratæ substantiæ,vt radices valerianæ, & petroselini, apij, garyophyllatæ, baccaræ, saxifragiæ, dictami, tormentillæ, hermodactylorum, & cõsimilium, & isto modo quolibet anno renouantur. Aliæ sunt crassæ, & densæ substantiæ,vt rheuponticũ, & radices bryoniæ, peucedani, meu, aristolochiæ, & istæ conseruantur per duos, & tres annos.

DE CONSERVATIONE, ET perduratione solutiuorum simplicium secundum ordinem Mesues.

Et primo de Aloe.

SI ergo quæratur quanto tempore durat Aloe. Dico, quod potest conseruari, vsque ad x. annos: & caue ne in loco humido teneatur, nec in loco ventoso, neque ad Solem, nec ad fumum, nec prope ignem, quia virtus eius resolueretur. Nota vltrius, quod aloe potest sophisticari, & adulterari, vnde pro hoc lege Mesuẽ in cap. proprio de aloe, & ibi reperies conditiones veri aloes, & adulterari. Dosis eius est ab aure.ſ.vsque ad dra.2. Et infusionis ab aureo vno vsq; ad dra. 3. Quid autem sit aloe, & quomodo fiat, & ex qua herba, & in qua prouincia, dictum est sufficienter superius in prima particula, cum de ligno aloes mentio facta fuit.

De Myrobalanis.

Dico,quod myrobalanorum quinque sunt species, & secundum opinionem aliquorum ab vna, & eadem arbore producuntur. In diuersis tamen temporibus. vnde citrini durant duobus annis. Emblici vero,& bellirici. 7.annis conseruantur. Chebuli 4. annis. Sed chebuli cõditi x. annis. Indi 7. annis. Vnde citrini minori tempore omnibus conseruantur, quia rarioris sunt substantiæ, & ex primo germine producti. Et omnes, qui sumunt myrobalanos, timeant Boream superuenientem, & non comedant pisces.

B potio citrinorum est à dra.2.vsque ad v. Et infusorum à dra. v.vsque ad 28.

Et potio chebulorum tritorum est à dra.3.vsque ad 4. *Dosis.*
Et infusorum à dra.4.vsque ad xx. *Dosis.*

potio indorum est, sicut chebulorum.

potio vero emblicorum tritorum est ab aure.1.vsque *Dosis.*
ad 3.Et infusorum ab aure.3.vsque ad aure.6.

De Rhabarbaro.

Dico, quod rhabarbarum quando est electum, nõ adulteratum, neque exanimatum per annos 4. conseruatur. præseruatur autem à putrefactione, si superliniatur cum cera liquefacta solum, cum modica terebinthina, aut cum cera sola, aut sepeliatur in melle tabarzet. aut si sepeliatur, si inuoluatur in milio,aut cũ semine psyllij. Nota, quod rhabarbarum, potest adulterari, vnde lege Mesue in cap.proprio de rhabarbaro, & ibi disces cognoscere verum rhabarbarum à falso.

potio eius infusi in eo est à dra. ij. s. vsque ad x. Et po- *Dosis.*
C tio contriti est dra.i.vsque ad 4.

De Cassia fistula.

Dico, quod casia fistula conseruatur per annum,& in loco humido,non tamen excessiue. Melior autem casia fistula est illa, quæ grauis in pondere, & pinguis in substantia ac lucens, & nigra in colore,& crassa in cannulis, ac dulcis in sapore.

Nota tamen, quod aliqualiter lædit stomachum, & *Nota.*
mouet in ventre tortiones.

De Tamarindis.

Dico, quod tamarindi sunt dactyli acetosi, & sunt ex fructibus palmarum syluestrium, & sunt ex medicinis nobilibus, non excedentes in operatione, & conseruantur per annos 3. Et cauendum est, ne aqua, aut alia res mollis, & humida cadat super eos, quia putrescerent. Modus autem conseruandi eos est, vt eos bene strictos, & calcatos in vase vitreo obturato reponas in loco recenti, & sic ipsum vas teneas. potio enim eorum est ab vnc. *Dos.*
D ij.vsque ad v.

Manna.

Manna est ros de cœlo cadens super quasdam plantas, cuius materia est vapor, qui eleuatur cum accidit digestio, & maturatio in aere, quando est aqualis, & fœcundus in lætis aspectibus. vnde aliquando cadit super lapides, & aliquando super arbores. Et cum cadit super arbores suscipit proprietatem, & virtutem ramorum, plantarum, ac foliorum, & florum, super quos cadit. Durat autem, & conseruatur per annum, bene obturato vase. Fumus autem puluis, & pluuia, ac omnis humiditas destruit eam. Falsificatores autem adulterant eam. vnde lege Mesuẽ, & aliquando fit manna adulterata ex zuccharo albissimo, & amylo simul. Dosis eius à dra. *Dosis.*
6.vsque ad 15.

De aqua lactis.

Dico,ꝙ aqua lactis est materia infusionum,& dẽt esse recens,boni saporis, & odoris, & non diu teneat, qa cito corrũpitur. Et fit ex lacte iuuenũ caprarum, & nigrarũ

recenter fętarum,& boni pascui,bonarum herbarũ:post hoc est aqua lactis ex lacte ouium; sed caprarum est melior, & efficaciot. Dosis eius est ab vnc. 3. vsque ad vncias sex. Dosis.

De Rosa.

Dico, quod rosa est duarum specierum, scilicet alba, & rubea. vnde alba est magis frigida, & magis stiptica quam rubea. Rosa vero rubea est nobilior alba, cuius succus dum est recens, est aliqualiter solutiuus. Et est etiam eius succus calidus in primo gradu propter exclusionem eius à re terrestri,& rosæ rub. exiccaræ, sunt magis stipticæ, quam recentes, & rosæ rub. incõpletæ sunt magis frigidæ, & magis stipticæ quam completæ. & semen earum est adhuc fortius in frigiditate, & stipticitate. Conseruantur autem rosæ vsque ad annum, & similiter succus earum vsque ad annum, sed vt melius à putrefactione reseruetur, parum olei fundendum est super eo in phiala, vel in vase, in quo reponitur. deinde obturetur obturatione vltima, ne exhalet virtus eius.

Potio succi rosarum est ab vnc. 1. vsque ad 2. cum zuccha. Et potio syrupi facti cum succo earum est ab vnc. 2. vsque ad 5. Dosis.

De Violis.

Dico,quod violę sunt medicina temperata conueniẽs, & est ex primis floribus Veris, & debent colligi de mense februarij, quando non inuenitur calor, aut pluuia dissoluens, & dissipans virtutem eius. Frigida est, & humida in primo gradu; quæ vero est sicca est minus frigida, & minus humida. Succus eius est lenitiuus naturæ. Cõseruatur autem sicut succus rosa. per annum, & similiter violæ siccæ conseruantur vsque ad annum,& non vltra; in capite vero anni renouari debent, abijciendo antiquas, reponendo nouas, & potio earum est ab vnc. 2. vsque ad 4. & conditi earum ab vnc. 1. s. vsque ad 3. & iulep earum ab vnc. 3. vsque ad 6. Dosis.

De Absynthio.

Dico,quod melius absynthium est romanum,& præcipue quod est remotum ab odore, & præsentia maris, quia vapor maris resoluit virtutem, quæ est in superficie foliorum eius. Est aũt absynthium cali. in primo gradu, & siccum in secundo. Conseruatur aũt per annũ. Colligi autem debet de mense Aprilis, de mane ante ortũ Solis, & non in meridie dum Sol reuerberat ipsum, quia tunc à calore Solis virtus superficie foliorum eius aliqua liter est resoluta. Dosis eius decocti, aut infusi potio est à dra.v. vsque ad 8. Et pulueris eius à dr.2.vsque ad 3. Dosis.

De Stœchade.

Dico, quod vtilius, & melius est stœchas arabicum, & meliores sunt flores. Calidum est in primo, siccum in secundo gradu;& conseruatur per annum aut 2. ad plus. decoctionis eius potio est à dra.v.vsque ad 6. Dosis.

De Fumoterræ.

Dico, quod fumus terræ est ex medicinis benedictis cuius abundantia minuit eius pretiositatem, & est solutiuus naturæ. Melior est cuius herba est viridis, & cuius folia sunt plana, & tenera, cuius flos est subuiolaceus. Crispus vero non est bonus. Collectionis tempus melius est in principio Veris, eius vero semen in fine Veris colligitur. De complexione vero eius aliqui dicunt, quod est frigidæ complexionis in primo;sed secundum veritatem declinat ad latus caliditatis,& licet caliditas sit in eo minor frigiditate, tamen est superficie dominans, & est sic. in secundo, & semen eius calidum. Inter omnia simplicia mundi non reperitur ei par in mundificando sanguinem, & præcipue si succus eius bibitus fuerit calidus cũ zuccharo, vel commistus cum aqua lactis. Succi ipsius potio est ab vnc.s.vsque ad 2. Et decoctionis eius ab vn. 10.vsque ad 15. Et pulueris eius à dr.3.vsque ad v. Nota. Dosis.

De Eupatorio.

Dico, quod eupatorium secundum Salernitanos est saluia syluestris secundum Serap. est canaparia,non quidem illa,ex qua fit canapa ad modum lini: sed ideo canaparia dicitur,quia ad illius similitudinem producit folia. secundum vero Mesue est herba longitudinis cubiti, a- E

maritudinis multæ. Folia eius sunt sicut folia centaureæ minoris viridia, sed sunt aspera, & incisa, &c. Colligitur in fine Veris, & est melior operatio succi eius, & etiam in Vere. Calid. est in primo, siccum in secundo. Conseruatur autem per annum, tam herba, quam succus eius. Dosis.

Decoctionis eius potio est ab vnc.4.vsque ad 6.& pulueris eius à dra.2.vsque ad 3. Et loco eius ponitur in defectu ipsius absynthij, & asari, ana medium ponderis ipsius.

De Epithymo.

Dico, quod epithymum dicitur quasi supra thymum nascens. Est enim ex herbis super excrescentibus alijs plantis, & quasi est similis cuscutæ, & aliquando excrescit super halasce, & aliquando super species origani. Et est duplex hortense, & tyrum. Est complexionis cali. & sic. in secundo. licet Galen. ponat ipsum calid. in tertio. Conseruatur autem per annum, & non vltra. Potio eius in decoctione est à dra. v. vsque ad 11. Et pulueris eius à dra. 3. vsque ad 7. Ille autem, qui sumit, vitet acceptionem eius in æstate. F Dosis.

De Hyssopo, quod vocatur hasce.

Dico,quod quidam dicunt,quod est hyssopus hortensis. Alij dicunt, quod est vna ex speciebus origani. Cali. est complexionis, & sic. in secundo gradu, & conseruatur per annum. Dosis eius. decoctionis est à dra.v.vsque ad 10. Et pulueris eius à dr.2. vsque ad 4.

De Hyssopo montano.

Dico, quõd hyssopus est duorum modorum, scilicet hortensis, & montanus. Durat, & conseruatur per annum. Decoctionis eius potio est à dra.6.vsque ad 10. Et pulueris eius à dra.5.vsque ad 7. Dosis.

De Prunis.

Dico, quod prunorum,quædam dantur ad alterandũ, & quædam ad soluendum. vnde alba, & citrina ad opus medicinæ non valent. Et ex eis sunt muza, id est medij saporis inter acrem, & dulcem. Et hæc dantur magis ad alterandum sanguinem, & choleram, & cap. humores. G Et sunt ex eis dulcia, & hæc dantur magis ad soluendũ, sed vtraque, tam muza, quam dulcia alterant, sed muza magis,& vtraque, solutionem leuem faciunt,sed plus,& minus,quia muza minus, & dulcia magis, & humida plus lubricant, quam sicca. Damascena vero,& armena in omnibus illis sunt fortiora, dulcia sunt ferè temperata inter caliditatem, & frigiditatem,sed magis declinant ad frigiditatem: & sunt humida in secundo. Muza vero sunt frigida in principio secundi. & omnia sunt refrigeratiua, nocent stomacho, & sunt pauci nutrimenti. Conseruatur autem per annum. Potio aquæ, idest decoctionis earum est circiter lib. 1.cum zuccharo. Dosis.

De Psyllio.

Dico, quod psyllium est de alterantibus, & facientibus solutionem, & est triplex, album, subnigrum,& purpureum. melius autem est illud, quod est crassum,completum, graue, ita, quod submergitur in aqua,habet autem psyllium complexionem diuersam in duabus substantijs eius, quæ separari possunt, quia in cortice exteriori est frigidæ, & humidæ complexionis in secundo gradu secundum Diosco. substantia enim eius medullaris est cali. & sic. in quarto gradu, & acuta vehementer, rubificans, rubificatiua, & incisiua. Conseruatur autem ab vno anno vsque ad duos. Potio ipsius est à dr.i. vsque ad 3. Timeat autem ipsum habens debilitatem viscerum. H Dosis. Documen.

Nota, quod in prædicto cap. de psyllio videtur esse discordia inter Rufum,& Diosco, de complexione psyllij, quia dicitur à Mesue, quod substantia exterior extensa super corticem est ex multum infrigidantibus, & dixit Rufus, quod est frigida, & humi. in tertio, & excessiu. & dicit Dioscor. quod est in secundo, illud est verius. Inquit enim Hipp. in epidemijs, quod non eleuatus res frigida iuncta cum humiditate supra secundum gradũ, & dicit Gale. quod humida res non transgreditur metã, vsque ad quam potest regimen hominis extendi,propter quod Nota.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1052-8 DFG

Gra. 2. de cip. med. cap. 1.

quòd non inuenimus humidum esse causam doloris, inquantum humidum, sed inquantũ potest esse cum materia & in quãtitate sua, mouetur ad cõtinui solutionẽ, &c.

De Capillo veneris.

Dico, quod capillus veneris, qui alijs nominibus dicitur coriandrum putei, vel capillus fontium, vel capillus hominis nemoralis, vel capillus porcinus, ponitur temperatæ complexionis à Gale. & vix conseruatur per annum, quia est subtilis, & raræ substantiæ. Potio decoctionis eorum, quando quæritur per ipsos solutio per vẽtrem est circiter lib. 1. Dosis.

De Asaro.

Dico, quod asarum est radix herbæ aromaticæ, quæ asara baccara dicitur; & est cali. & sic. in tertio gradu, licet Dioscoridicat verius, quia est cali. in secundo, & sic. in tertio, & est magis prouocatiuum, & subtiliatiuum, & aperitiuum oppilationum, quam solutiuum. Conseruatur autem per annum. Dosis eius infusionis est ab aure. 2. vsque ad 4. Et puluetis eius à dr. 1. vsque ad aur. 2. Dosis.

B

De Gallo.

Dico, quod gallorum electio sumitur à quatuor conditionibus. Primo à colore, quia Rufus est melior alijs. Secundo ab ætate, quia quanto antiquior, tanto melior. Tertio à motu, quia ille, qui est velocior est melior, & calidior. Quarto à coitu, quia fit fortis in coitu & dimicãdo, quia si fortiter dimicat, fortiter coit. potio iuris galli est circiter lib. 2. Dosis.

De Volubili.

Dico, quod uolubilis est plurium specierum secundũ Mesue, sed magna magis prævalet omnibus, nisi, quod aperit orificia venarum, & educit sanguinem, & multum extenuat, quia scilicet ex vltima specie volubilis, scilicet ex quarta specie volubilis fit scammonea, scilicet ex lacte eius coagulato, & est pernitiosa. lege Mesuẽ inter prædictas species habens folia citruli, cuius flos est ficut ampullæ adhærentes adinuicem, & vocatur lupulus, est valde mundificatiuus sanguinis. Magna verò facit flores albos strictos in principio, & latos in fine ad modum tubæ, & habet lac. potio decoctionis magnæ, est circiter vnc. 4. Et infusio eius in aqua casei est circiter vnc. 4. lupuli vero infusionis in aqua casei potio est circiter lib. 1.

C

De scammonea.

Dico, quod scammonea est solutiuum magnum, quia solutiuum solutiuorum, quia est solutiuum antonomastice, id est per excellentiam, & est generalius super omnia solutiua. Fit autem ex succo eiusdem speciei volubilis, cuius folia sunt in modum sagittæ alatæ. Nascitur autem in Antiochia, & Armenia, & Corasceni, & in partibus Arabiæ, & Turchiæ, sed Antiochena prævalet alijs. vnde lege in Mesue, quia ibi omnia latius reperies.

Sed nota, quod bona scammonea debet habere septem conditiones. Primo, vt in colore sit cineritia, & subpallida. Secundo in tactu, vt sit frangibilis. Tertio, vt fit lacticinia per applicationem ipsius ad linguam, vt resultet lac ex tali tactu linguæ cum saliua. Quarto, quod sit leuis in pondere. Quinto, quod sit boni odoris. Sexto, quod sit Antiochena. Septimo, quod sit antiqua, non recens.

D

Vlterius notandum est, quod ipsa scammonea habet quinque nocumenta. Primum est, quod lædit stomachum, & cor. Secundo generat ventositatem mordicatiuam. Tertio generat caliditatem, & inflammationem excessiuam. Quarto excoriat intestina. Quinto, quod eius impressio est supra virtutes, & membra. Corriguntur autem ista nocumenta, si cum mastiche præparetur, & melius si decoquatur in cytonio, & fiat diagridium. Conseruatur autem annis 12. Dosis eius est à granis v. vsque ad 12. Dosis.

De Turbith.

Dico, quod turbith est radix herbæ, cuius folia sunt sicut folia ferulæ, minora tamen, & est calid. in tertio gradu.

Et Turbith bonum debet habere septem proprietates. Primo, quod sit candidum. Secundo, quòd sit vacuũ, & arundinosum. Tertio, qd sit gummosum. Quarto, quod cortex sit cineritius. Quinto, quod sit planum, & asperum. Sexto, quod sit recens. Septimo, quod sit facile frangibile.

Item nocumenta turbith principaliter sunt tria. Primo, quod generat ventositatem, & est tardæ solutionis, & hoc tollit mistio zingi. cum eo. Secundo, quod causat nauseam, & subuersionem in stomacho; & hoc tollit medicina confortans eum, sicut mistio masticis, & galliæ aromaticæ. Tertium est, quod exiccando corpus in principio nauseare facit, & hoc tollit zuccharum, & oleum amygdalarum dulcium. Conseruatur autem turbith annis 5. vltra. Dosis eius puluerizati, & contriti est à dra. 1. vsque ad 2. Et decoctionis eius à dra. 2. vsque ad 4. Dosis.

De Agarico.

Dico, quod agaricus est duplex, scilicet masculus, & fœmina; sed fœmina est melior; quia masculus est longus, niger, & grauis, durus, habens neruos in confractis suis. Sed fœmina est laudata in sex proprietatibus. Quia primo debet esse albissimus. Secundo leuis. Tertio vehementer frangibilis. Quarto porosus. Quinto, quod gustui in principio appareat dulcis; deinde sequatur amaritudo. Sexto, quod sit stypticus aliqualiter.

Est cali. in primo, & sic. in secundo, & ipse est ex medicinis magni iuuamenti, & nascitur prope magnas arbores, quibus iam ex antiquitate cecidit corrosio, & putrefactio, & est eius generatio, sicut generatio fungorũ; immo quidam æstimauerunt, quod sit fungus, & ita videtur, & est medicina familiæ secundum Democritum; & confert omnibus ætatibus, & in omni tempore, & est medicina omnium oppilationum. Conseruatur autem per annos 3. vsque ad 4. dummodo ab humiditate, puluere, & fumo præseruetur. Dosis eius puluerizati, & contriti est à dr. 1. vsque ad 2. & in decoctione à dr. 1. vsque ad v. Dosis.

De Colocynthide.

Dico, quod colocynthis est cucurbita deserti, quæ nascitur in planta, quam etiam fel terræ vocant, eo, quod in toto ambitu ortus eius interficit herbas, & est sicut venenum eis. vnde Arabes appellant necem plantarum à terra, super quam iacet, videtur sicut adusta; & folia eius sunt similia folijs cucurbitæ, & sic extenduntur super terram. Et est duplex, scilicet masculus, & fœmina, masculus est grauis cum duritie, attinens asperitati, & nigredini; sed fœmina est à sapientibus magis laudata, & est, vt habeat has proprietates, vt primo sit crassa. secundo, quod sit leuis. Tertio, quod sit completæ maturitatis, ita, quod nunquam colligatur immatura. Quarto, quod interius sit pulposa, & rara, ac leuis. Quinto, quod sit albissima. Sexto, quod quando planta eius habet vnã solam colocynthidem, abijciatur, & nullo modo colligatur. Et est cali. & sic. complexionis in tertio.

Nocumenta autem colocynthidis sunt quatuor, & Primum, quod infert nocumentum stomacho, cordi, & hepati. Secundum est turbatio, & inflatio, atq; subuersio ventris, & omnium intestinorum. Tertium est apertio venarum cum sanguinis euacuatione. Quartum est viscerum, & venarum excoriatio. Et non est puluerizanda in vltimo, nec subtilissime, quia excoriaret viscera, & venas. Conseruatur autem per annos 3. & si in debito loco reponatur. Dosis ipsius est Kirat. vj. vsque ad x. Qui autem sumit ex ea, timeat frigus, & æstum. Dosis.

De Polypodio.

Dico, quod polypodium est radix cuiusdam plantæ quæ diuersificatur in ortu suo, quia aliquando nascitur super arbores quercinas. vnde propter hoc græcus nominauit filicem arborum, quia in folijs similatur filici, & aliquando nascitur super lapides; sed quod nascitur in arboribus, &c. maxime quercinis, est perfectior; quia lapideam habet humiditatem super fluam, & indigestam, causans ventositatem, nauseam, & subuersionem. Et est calid. in tertio, &c. sic. in secundo. Decumen.

Et quod naſcitur in arboribus glandium, debet habere ſex proprietates. Et primo, quod ſit quercinum. Secundo, quod ſit craſſum. Tertio, qđ eius color aliqualiter participet de nigredine, & rubedine, ſed parum. Quarto, quod eius confractũ ſit, ſicut color fiſtici. Quinto, quod in eo ſit aliquid aromaticitatis. Sexto, quod in eo ſit dulcedo cum aliquali ſtypticitate relinquens ex guſtu, & amaritudine aliquid, & præcipue quando eſt recens. Corrigitur autem eius ventoſitas miſcendo cũ eo aniſum, vel ſemen fœnic. aut parum zing. Conſeruatur autem vſque ad annum, & valde confert hydropicis, ſiccatur ad vmbram. Doſis eius eſt à dr. 2. vſq; ad aur. 4. *Doſis.*

De ſcilla.

Dico, quod ſcilla idem eſt, quod cæpe muris, & ſicut dicit Galen. duplex eſt eius iuuamentum, quia ſolutione educit materias, & cum hoc præparat eas ad ſoluendũ, & illa melior eſt, quæ habet parem. i. ſociam, quæ naſcitur in locis liberis eſt melior, & eſt cali. in tertio. Et non ſcinditur cum cultello ferreo, ſed ligneo; & non capiantur partes extremæ, & exteriores, nec medulla, quia nõ ualent, ſed partes eius mediocres, quæ habent ſplendorẽ, cum ſuuntur filo ſeparatim ſuantur, ne vna pars aliam tangat, & exiccentur ad vmbras diebus. 40. poſtea ex eis fiat acetum ſcilliticum, & ſohoc de ſcilla. Conſeruatur autem ſuſpenſa annis duobus. Planta vero in terra durat annis x. Potio enim aceti eius eſt à dr. v. vſque ad 12. Et oxymellis eius ab aur. 6. vſque ad dr. 3. & trochiſ. eius à dr. 2. vſque ad. 4. *Doſis.*

De hermodactylis.

Dico, quod hermodactylus eſt radix herbæ montanæ, & eius alius eſt longus, ſicut digitus, alius eſt rotundus; ſed rotundus eſt, de quo loquimur; & eſt eius alius alb. alius eſt rubeus, alius niger. Melior eſt omnibus habens tres proprietates bonas. Primo, quòd ſit albus. Secundo quod habeat veram albedinem intus, & extra. Tertio quod ſit craſſus mediocris duritiei; rarus vero, laxus, & leuis, debilis eſt. Rubeus vero, & niger penitus mali, & euitandi, & qui naſcitur prope ſcillam, aut prope raphanum melioratur in conditionibus ſuis. Et colligi debet tempore veris potius, quam alio tempore. Et iſti ſunt meliores, qui ſunt exiccati per medium annum, & in illis eſt humiditas ſuperflua diſponens ad tria nocumenta, quæ facit. Sed cyminum, maſtix, & zingi. tollunt ab eo nocumenta dicta. Eſt calid. & ſic. in principio ſecundi, licet in eo humiditas accidentalis ſit ſuperflua, qua inimicatur ſtomacho. Conſeruatur autem annis 2. ſi remotus fuerit ab humiditate, & puluere. Pro quo notandum eſt, quod ſi ante debitam exiccationem reponantur, immediate putreſcunt. Doſis eorum eſt ab aur. 1. vſque ad 2. *Doſis.*

De iride.

Dico, quod iris eſt radix herbæ ſecundum græcũ, quæ lilialis dicitur, cuius duæ ſunt ſpecies. Quarum vna florem facit purpureum, habentem gradationem diuerſitatis, in purpuratione, ſicut habet arcus terroris, qui arcus dicitur iris, & ad ſimilitudinem illius vocatus eſt iris. Et alia ſpecies eius facit florem album. purpureus eſt ca. & ſic. in ſecundo. Melior pars plantæ eſt eius radix, deinde flos eius purpureus, qui eſt omnibus melior albo. Et melius tempus collectionis radicum, & florum eius, eſt tempus Veris. Succus radicum eius valde prodeſt contra hydropiſim, ſed nocet ſtomacho. ſed corrigitur cum aqua lactis, & melle, cum pauco maſtiche. Exiccantur eius radices ad vmbram ſutæ cum filo ita, quod vna non tangat aliam. Conſeruatur autem per annos duos, ſi præſeruetur ab humiditate, & puluere. Doſis eius eſt à dr. ij. ſ. vſque ad 6. *Doſis.*

De cucumere ſylueſtri.

Dico, quod cucumer ſylueſtris, id eſt aſininus eſt fructus, ſicut cucumer paruus. aſperitatis plenus eſt: & amaritudinis geræ, & eius planta folia habet ſimilia folijs cucumeris, tamen aſperiora. Melior pars plantæ eſt fructus ipſius bene maturus, completus, & citrinus, in quo nulla ſit viriditas; & poſt ipſum fructum eſt radix in bonitate, ſed fructus eius incompletus eſt malus, & pernitioſus, educens ſanguinem ſolutione. Cucumer ipſe ſylueſtris eſt cali. & ſic. complexionis in tertio. Et aliqui dicunt, quod eſt fortius ſolutiuum, quam ſcammonea, quia excoriat, & aperit venarum orificia, vnde generat crudeles tortiones ventris, & facit ſolutionem cum angu ſtia, & eſt tardæ operationis. Et emendantur eius nocumenta, ſi cum ſucco eius adiungatur aliquid de bdellio, aut ex tragacantho, aut ſi propinetur cum lacte dulci recenti, aut cum aqua mellis, & facilitatur eius operatio, ſi parum ſalis gemmæ miſceatur cum ſucco eius. Et ſpecies alephanginæ addunt vigorem virtuti ipſius. Et conſeruatur ſuccus eius triennio. Radix vero eius conſeruatur annis 6. licet recens melius operetur, quam ſicca. Colligitur autem ſuccus in æſtate, ſcilicet in fine Iulij in diebus canicularibus. Doſis ſucci eius eſt à gran. x. vſque ad drachm. 1. Et puluueris, & radicis eius eſt à granis 15. vſq; ad drach. ſ. Et aquæ decoctionis radicum eius eſt à dr. ij. vſque ad 4. *Nota.*

De centaurea.

Dico, quod centaurea eſt duplex, ſcilicet maior, & minor. vtraque eſt amariſſima; ſed minor amator eſt maiori. vnde à quibuſdã fel terræ dicitur. & minor eſt melior in omni re. cuius flores, & ſtipites habent colorem citrinum, & palearem. Et melior pars plantæ ſunt flores, & ſemina ipſius. Et melius tempus collectionis eius eſt principium æſtatis. Eſt calid. & ſic. in ſecundo. ſed Ruſus dicit in principio tertij. Doſis eſt à tertia parte unius dr. vſque ad dr. 1. ſ. Et in decoctionibur à dra. 1. vſq; ad 4. Conſeruatur per annum. *Doſis.*

De cartamo.

Dico, quod cartamus eſt duorum modorum, ſcilicet domeſticus, & ſylueſtris, ſed domeſticus eſt melior, & dicitur crocus hortenſis. Et melior pars plantæ eius eſt ſemen, deinde flos. Et illud eſt melius ſemen, quod eſt album, planum, & craſſum, & plenum, cuius medulla eſt vnctuoſa, & pinguis valde, & cuius cortex eſt ſubtilis. Et melior flos eſt, qui eſt ſicut pili croci. calid. eſt in primo, & ſic. in ſecundo. Eſt autem ſemen eius aperitiuum, abſterſiuum, & conturbatiuum, faciens nauteam. vnde ineſt ei virtus educendi per vomitum, & per ſeceſſum, id eſt per vẽtrem, & multum nocens eſt ſtomacho. Et emendatur eius nocumentum miſcendo cum eo aniſum, galangam, macem, & cordumenum. Doſis eius eſt à dr. 4. vſque ad aur. v. Et floris eius à dra. 1. vſque ad aur. ij. Conſeruatur autem cartamus, ſcilicet ſemen eius annis 3. *Doſis.*

De cherua.

Dico, quod granum albemeſuch, id eſt cherua, eſt duplex, ſcilicet magnum, & paruum. Magnum eſt in magnitudine fructus auellanæ, & paruum eſt, ſicut cicer. Magnum eſt incolume, bonum. Paruum vero eſt malum. Magnum eſt calidum in principio tertij, & ſiccum in ſecundo. Et paruum non adminiſtratur niſi in emplaſtris, & fricationibus. Et oleum ipſius in vnctionibus educit per vomitum, & per ventrem phlegma crudum, & craſſum, & facit nauleam, & ſubuerſionem. Et aſſatur, & ſic corrigitur eius humiditas ſuperflua, ſi miſceatur cum eo aniſum, & fœniculum, & rectificatur eius nocumentum. Conſeruatur autem annis pluribus Doſis eſt à dr. ſ. vſque ad dr. 1. ſ. *Doſis.*

De lapide armeno.

Dico, quod lapis armenus, ſecundum Alexandrum, quod verificatores, id eſt philoſophi, dixerunt ipſum habere prærogatiuam, & principatum in educendo choleram nigram, & operatio eius eſt incolumior, & ſolennior elleboro nigro, & virtuoſior lapide lazuli. Et ille eſt melior, qui habet colorem medium inter viridem, & obſcurum, & terreum, & indum, & habet maculaſũ diſtinctiones virides, & nigras, & qui non eſt in termino lapidis, ſcilicet in duritie, immo eſt facile diſſolubilis, & puluerizabilis, & eſt lenis in tactu carens aſperitate. Et eſt calid. complexionis in principio ſecundi, ſiccus *Electio.*

eus in primo. Et est resolutiuus, & absterſiuus, & est ex conturbantibus, & subuertentibus stomachum, & educit per vomitum, & per uentrem, nocet stomacho valde, & facit subuersionem, & soluit cum angustia. non lotus soluit per vomitum, & per ventrem, cũ labore, & molestia. Ars autem lauandi ipsum ponitur à Mes. requiratur igitur ibi modus lauandi ipsum.

Educit melancholiam, seu choleram nigram. vnde mundificat cerebrum ab ea, & valet in mania, melancholia, vertigine, scotomia, & epilepsia, & ægritudinibus timoris, & suspicionis, & ad lepram, & ægritudines splenis, & ad cancrũ, & morpheam nigram, & ad febres melancholicas. Dosis eius non loti est à dr. s. vsq; ad 1. ʒ. sed loti est à dr. 1. vsq; ad 2. Conseruatur autem annis x. *Dosis.*

De Lapide stellato.

Dico, quod lapis stellatus est de genere marmorũ, habens maculas ex auro. Et eius alius est albus, & dicitur marchesita, alius vero clarus, cœlestis, & vocatur lapis lazuli, & quandoque minera fert vtrumque simul. Melior est cuius color est viridior in colore lazuli, & habet maculas aureas. Et mistus cum marchesita est non bonus, & similiter leuis. Est autem cali. in secundo, & sic. in tertio. Nocumẽta eius sunt, quia est adustiuus, vlceratiuus, & putrefactiuus, absterſiuus, & incisiuus. Et in non loto est proprietas abradendi pilos. lotus autem conseruat, & prolongat eos, & generat pilos in palpebris. In eo sunt nocumenta, quæ sunt in lapide armeno, & ex pedit tollere nocumenta eius similiter cum adustione, sicut in armeno. De trituratione etiam sustinet plus, quam lapis armenus. Educit melancholiam, & humores adustos, & mundificat neruos, & sanguinem ab eis. Et non lotus educit per vomitum humores crassos, & melancholicos. Confert ægritudinibus cerebri, & cordis, sicut est epilepsia, mania, & melancholia, quarum materia est humor melancholicus, & confert iuuamentum magnum ægritudinibus timoris, & tremori cordis, & syncopi, & confortat cor, dilatat animam, & mundificat pectus, & pulmonem, & est ex rebus confortantibus iuuentutem, & lætificantibus vitam. Et ipse quidem præseruat à lepra. Et sippositus educit menstrua, & datur patientibus febres melancholicas, & curat eas. Et valet eius vsus ad hæmorrhoidas. Dosis eius est à dr. 1. vsque ad 2. ʒ. Conseruatur autem annis tribus, & vltra. *Electio.* *Dosis.*

De Sena.

Dico, quòd sena est folliculus plantæ, quam Perses nominant alhalzemer, vel alzechinor, & eius ortus est secundum semitam orobi, & inuenitur ex eo domesticum, & syluestre. Melior pars plantæ eius est folliculus, deinde folia. calida est in principio secundi, sicca in primo. Et folia sunt calida in primo. Est absterſiuum, & mundificatiuum conuenienter, & resolutiuum, est debilis solutionis, & debilitat stomachum, sed confortatur eius operatio cum aromatibus acutis, & proprie cum zingibere, & sale gemma, & melius operatur cum brodio gallinarum, aut aliarum carnium laudabilium. Et soluit sine molestia, solutione sua educit cum facilitate melancholiam, & choleram adustam, & mundificat cerebrum, & cor, hepar, & splenem, & membra sensuum, & pulmonem, & aperit oppilationes viscerum, & conseruat vtentem eo in iuuentute, & generat gaudium, quia causam tristitiæ amputat, & corroborat auditum. Et est medicina bona febrium melancholicarum, & antiquarum. Dosis infusionis eius est ab aur. 2. vsque ad vnc. 1. & puluis eius à dr. 1. vsque ad 2. *Dosis.*

De salibus.

Dico, quod salis famosæ species sunt quatuor, scilicet, sal panis, id est, sal commune, & sal gemma, sal napticus, & sal indus. Sal panis, alius mineralis durior, & amarior, alius marinus, quem, si aqua inuenit, facile dissoluitur. Sal gemma vero est sicut crystallus scindibilis. Sal iudus alius est subniger, alius rufus, & obscurus. Sal napticus quoque niger est, habẽs odorẽ naphthæ, quia horribilem. Electio mineralis est fortior marino, & sal gemma eis, & sal naphthicus illis. Indus autem fortior est omnibus. Et omnis sal quanto amarior, tanto fortior. Est autem omnis sal calidus, & sic. in secundo, & quanto amarior, vel salsior, tanto calidior, & siccior. Et omnis sal est sicut calcar aliarum medicinarum, cum quibus miscetur, quia facit eas celerius, & citius operari. Et omnis sal educit crassos humores, phlegmaticos, & viscosos & præseruat corpus à putrefactione. valet ad lepram, & ad ægritudines melancholicas. Verum non administrantur sales per se, sed ponuntur in confectionibus propter illud, quod diximus. Et ponuntur in pilulis, & enematibus, & collyrijs, & alijs medicinis administrationũ. Sal maris conseruatur parum, quia ab humido resoluitur, sed mineralis, quia durior, magis durat per menses. Sal gemma vero in furfure diu conseruatur, & similiter sal naphthicus. *Electio.*

De Baurach.

Dico, quod baurach est quasi sicut sal nitrosum valde, & aliud est minerale, aliud artificiale. Et minerale diuiditur, quia aliud armenum, aliud aphricanum, aliud romanum, aliud ægyptium, & omne baurach est fortius quacunque specie salis prædictæ, & similes habet operationes, sed fortiores. Et conseruatur baurach in furfure annis pluribus.

De Sarcocolla.

Dico, quod sarcocolla est gũmi arboris, quæ est sicut frutex, & est spinosa, cuius rami sunt nodosi collecti ab arbore, & colligitur ex ea gummi, & alius aliud album sicut thus, & aliud subcitrinum, fortius tamen est subcitrinum albo, & quod est amarius, est melius. Est calidæ complexionis in secundo, sed non est tantum sicca, quia siccitas est minor caliditate sua. Est tardæ solutionis, & conturbat stomachum, vigorat autem eius operationẽ zingiber, & cordumenum, educit phlegma crudum, & humores crassos, & proprie quando est in iuncturis. Dosis eius est à dr. 1. vsq; ad 2. Conseruatur autem quatuor annis. *Dosis.*

De Sagapeno.

Dico, quod est gummi halasci vndeg, & est arbor similis oleandro montano. Melius sagapenum est cuius color est inter subrubeum, & subalbidũ, & quod habet odorem porrorum, & quod est facile resolubile in aqua, & quod est clarum cum spissa substantia, & quod est leuius melius est, & quod est in vehementia odoris asæ, neque habet odorem chalbani: ipsum enim est sic adulteratũ. Et est calidum in tertio, & siccum in secundo. Nocet mirabiliter stomacho, & hepati, sed nocumenta eius tollunt proprie mastix, spica, & enula. figillat ei proprietatem mirabilem ad ea, quæ oportet. Educit humores viscosos, & phlegma crassum, & aquam citrinam. Et suppositum prouocat menstrua, & interficit fœrum, & confert dolori matricis, & præfocationi ipsius. Dosis eius est à dra. ʒ. vsq; ad aur. i. Conseruatur autem vltra sex annos. *Electio.* *Dosis.*

De Euphorbio.

Dico, quod euphorbium est gummi excedens omnia genera gummi in calefaciendo, & subtiliando; & est ex rubificantibus, & ex arbore desertorum locorum, & hispidorum. Et illud est melius, quod est leue, frangibile, habens colorem palearem, & clarum, quod est vehementis acredinis, & odoris valde acuti, & quod iam transeat annum, quia recens anni est sicut venenũ, & sicut ignis, & est ex gummis, quæ dissoluuntur. Est calid. & sic. in quarto gradu, & est calidius, & subtilius omni eo, quod calefacit ex gummi, & est de facientibus operationem cum labore, & angustia vehementi, & perducenti ad syncopim, & sudorem frigidum. Est inimicum cordi, & hepati, & stomacho propter uehementiam virtutis suæ. Tollitur autem, & rectificatur hoc nocumentum, si ponatur in infusione in oleo amygdalino dulci, & succo acetositatis citri, deinde in succo liquiritiæ. Educit phlegma uiscosum, & crassum à locis profundis, & est mundificans iuncturarum vacuitates ab humoribus crassis difficilis eradicationis, nec est ei res similis ad hoc, & mundificat neruos ex humiditatibus imbibitis in eis, & dissoluitur in oleo de cheyri, & *Electio.*

inungitur cum eo: & confert ægritudinibus neruorum E bro de simplicibus cap. de mezereon, & in cap. de laureola vocat eam daphnidem.
frigidis, sicut est paralysis, stupor, & tortura, & spasmus.
Dosis. Dosis eius est à Kirat uno usq; ad 2. Conseruatur autem quadriennio. Recens autem anni sui est perniciosum. Ille autem, qui sumit, timeat frigus. Conseruatur autem, ne cito senescat, sepeliendo in milio, vel fabis, uel lentibus, sed in milio melius.

De Opopanaco.

Electio. Dico, ꝙ opopanacum est gummi plantæ similis ferulę. Melius ex eo est citrinum, & subalbidum interius, & quod est amarum, & quod est frangibile, & quod facile dissoluitur in aqua. Et aliqui adulterant ipsum cum ammoniaco, sed odor, & albedo fracturæ deoccultant fallaciam. Et melior pars plantæ eius est gummi eius, deinde radix ipsius. Et est ca. & sic. in tertio, radix eius in secundo. Nocet stomacho faciens sitim, & est tardæ operationis, de rectificatione autem ipsius est, sicut diximus in Serapione. Educit phlegma crassum, & viscosum à partibus remotis, & iuncturis, & proprie mundificat cerebrum, & neruos. Et confert ægritudinibus neruorũ frigidis, & est ex rebus addentibus in visu secundum omnẽ modum administrationis eius, & mundificat pectus, & confert tussi antiquæ. Et est medicamen expertum rigoribus febrium, & proprie bibitum cum aceto ante horã paroxysmi, & linitum in spina, & dissolutum cũ succo Dosis. apij, & oleo anethino. Dosis eius est à dr. i. vsque ad 2. Conseruatur autem quinque, vel sex annis.

De Mezereon.

Dico, ꝙ mezereon est planta apud Persas uocata rapiens vitam, & à quibusdam faciens viduas, à plurib. leo terræ. Et est planta, cuius stipes eleuatur super terrã circiter cubitos duos, & folia eius sunt similia foliis oliuę, & Electio. producit grana nigra in magnitudine fructus myrti, & est planta lacticiniorum. Et eius sunt plures species, sed melius mezereon est habens folia magna, tenuia, & viridia, & quod oritur in locis liberis, & in uicinitate plantarum speciei eius, & quando oritur ex eo planta una in toto ambitu loci eius, est mortalis, & quæ oritur in locis G thermarum est sicut venenum, & habens folia parua, & spissa, est malum, & similiter habens crispa, & aspera, & est, quod subnigrum similiter. Est cal. & sic. in quarto, & est proximum ueneno, nocens membris principalibus, quæ sunt minera uirtutum.

Corrigitur autem eius nocumentum cum auxilio rerum frangentium venenositatem, & extremam eius debilitatem, & igneitatem, sicut cum oleis frigidis extincti uis, sicut est mucilago psyllij, succus portulacæ, & succus endiuiæ proprie. Dioscor. autem infundit folia eius in aceto per diem vnum, & exiccantur, & frangitur cũ arte hac ipsius virtus inflammabilis. Et ex rebus adhuc emẽdantibus, & remouentibus malitiam eius est, ut fundantur folia eius in lacte dulci sumpto ex afina, aut capris, & quandoque ponuntur folia mezereon in aqua lactis, & bulliant cum facilitate, & auferatur spuma eius, & colatur, & propinatur cum securitate. Et nota, quod folia mezereon parum sustinent de decoctione, & contritio H laboriosa destruit virtutem eius. Expellunt autem nocumenta eius à corpore aqua hordei, & aqua passularum. verum aqua endiuiæ, & altaraxacon auferunt inflammationem relictam ab eo in corpore. Educit autem aquam citrinam cum fortitudine vehementer. Et mezereon iunctum cum rebus educentibus melancholiam educit eam, & cum rebus educentibus phlegma educit ipsum. Dosis. Dosis eius à drachm. ʒ. vsque ad. i. & hoc in decoctionib. puluis eius à Kirat. ij. vsque ad v. Conseruatur autem annis duobus, vel tribus, si à caliditate aeris præseruetur, ne resoluatur uirtus eius.

Et si quæratur, quæ differentia est inter mezereon, & laureolam? Dico, quod est magna differentia, nam mezereon est planta lacticinia, & dicitur alio nomine oliuella, sed laureola est arbustum, & non habet lac, & folia mezereon sunt similia foliis oliuæ, sed sunt minora, & habet lac, sed folia laureolæ sunt similia foliis lauri, & non est cognidium, ut patet per Serapionem in suo li-

Electio. De Esula, siue Alsebra.

Dico, ꝙ alsebram est species lacticiniorũ, & alio nomine dicitur esula, & est solutiuum rusticorum. Et eius aliud est magnum habens radices rotundas, & crassas, spissi corticis, densi, & ponderosi. Aliud est paruum habens radices subtiles, tenuis corticis. Magnum est malũ, scindens viscera, paruũ vero est illud, quod eligitur. Melior pars eius est cortex radicis ipsius, & habens proprietates quinq; bonas, scilicet cuius cortex sit subtilior, & leuior, & facile frangitur, & est habens de rubedine aliquid, sicut radices catiæ ligneę, & illa est bona, super quã præterijt medietas anni, & recens mensis sui est mala. Nigra uero est pernitiosa, & orta in locis thermarũ. Et melius tempus collectionis ipsius est principium Veris, & collectionis lactis eius est finis Veris. Et est calidæ cõplexionis, & siccæ in principio tertij, & lac eius est calidum, & dirumpit orificia uenarum, ita, ut sanguinem manare faciat. Nocet cordi, stomacho, hepati; dirũpit F venas, & excoriat viscera; & relinquit in corpore inflammationes, cum hoc faciens cadere in febres. Et corrigitur, & emendatur. Primum nocumentum est, quod ex eo timetur permiscendo cũ eo aliquas ex medicinis cordialibus, & stomachicis, & hepaticis. Secundum vero, & tertium nocumentum corrigitur acquirendo ei bonitatem cum conglutinantibus, & consolidantibus, sicut est tragacanthũ proprie & gummi, & bdellium, & mucilago psyllij, & succus portulacæ, & similia. Quartum vero nocumentum eius tollitur permiscẽdo simul ex rebus refrigerantibus, & extinguentibus aliquas, ex hoc facientibus, apud me est, vt infundantur in succo altaraxacon, aut in succo endiuiæ, & pauco aceto, aut succo portulacæ, aut solatri, & aceto. Et dixit Rufus, quod si Nota. solutio per ipsum superfluat, aut laboriose fiat, sedeat solutus in aqua frigida. Mihi quoque uidetur uerbum inconueniens. Circunstans enim frigidum includit, & adunat virtutem medicinæ, & corroborat eam, necnon, & materias ad viam expulsionis expellit, sicut te scire fecimus sed succurrẽdum est tunc sicut in canone diximus. educit phlegma vehementer, aquam citrinam, & humores melancholicos, & materias à iuncturis, & confert doloribus earum, & est ex medicinis magnis, hydropisis; sed nocet hepati, & deficcat corpus vtens eo, & consumit sperma, & lac eius facit hæc omnia vehementer, & facit cadere in febres. Dosis corticis radicis est Kirat. 2. Dosis. vsque ad 7. & lactis eius à Kirat. i. vsque ad 3.

De Luf.

Dico, quod luf est planta, quæ dicitur collum draconis, & alio nomine serpentaria, vel draguntea, & colubraria, & aliqua habet folia plana, & alia crispa, & radix plane est exterius ad nigredinem attinens, interius vero alba est, melior pars totius plantæ est radix. Et melior radix est crassa completa, & orta in locis liberis, & melius tempus collectionis eius est Ver, & principium æstatis. Dicit Dioscor. quod crispa calidior est plana. Et dicit Rufus, quod plana calida est in primo, crispa vero in secundo, vtraque nocet stomacho acuitate sua, & hepati. Tolluntur autem nocumenta prædicta, si detur cum rob, aut cum melle passularum, & speciebus alephanginis, educit phlegma subtile, & crassum, mundificat, & confortat renes; prouocat vrinam, excitat coitum, & valet pectori, & pulmoni, & etiam asthma, & tussim ex abundantia humoris viscosi; & proprie si fiat lac ex succo eius cum melle, & rob. Dosis eius est à dr. ʒ. vsque ad v. Conseruatur autem radix eius annis duobus.

De Fesira.

Dico, quod fesira est planta, quam quidam vocant vi- Dosis. tem albam, cuius radix est terrei, vel cineritij coloris exterius, interius vero alba, & eleuatur super radicem ipsius stipitis multarum inuolutionũ super alias arbores, & nascuntur super ea botri vuarum, & vocantur vuæ lupinæ, & stipes eius feresim; cuius radix est cineritia exterius, & interius alba, non tamen albedine prioris; & vocatur

catur cucurbita reptilium. Fefire ſecundum Dioſco. eſt calid. & ſic. in tertio, habet nocumenta ſerpentariæ; & ideo ſefire rectificantur. ſicut luf.

Vtriuſq; radix, & proprie ſuccus eius educit phlegma, prouocat vrinam, & mundificat cerebrum, & neruos; & membra anhelitus, à ſuperfluitatibus phlegmaticis, & putridis; & aperit oppilationes viſcerũ, & renum; & confert ſecundũ omnem modum adminiſtrationis eius, & confert epilepſiæ, & vertigini, & tuſſi, & aſthmati manifeſte, & dolori laterum, & comeditur talus eius in primis dum creſcit, & eſt tenera, ſorbitiones factæ ex ſucco eius, & frumẽto cocto, & melle, faciunt exuberare lac; & ſimiliter ſedere in decoctione eius, mundificat matricem, & facit aborſum, & etiam ſuppoſitum comeſtum. Radix quoq; eius, & ſuccus eius abſtergit faciẽ, & ſeditatem cutis, & pannũ, & veſtigia, quæ remanſerũt poſt; & proprie cũ farina cicerũ; & fabarũ. Doſis autẽ radicis alfefiræ eſt ab aur. i. vſq; ad 2. Et ſucci eius à dr. i. vſq; ad 2. Conſeruatur autem eius radix duobus annis, & ultra.

Dioſ.

De Arthanita.

Dico, ꝙ arthanita eſt panis alKirat, vel panis porcinus, ſiue pomum terræ. Et ab alijs dicitur panis ſaunt, & ab alijs dicitur cyclamen. Et inuenitur ex eo magnũ, & paruũ. Magna aũt radix eſt in modũ rapæ rotundæ. Cutis pars exterior eſt, ſicut terra nigra; interius vero alba. Et eleuantur ſuper radices eius frondes: & flores ſecundum ſemitam violarum ſubalbidarũ, ſine eleuatione ſtipitis, id eſt, thyrſi ſupra radicẽ parum. habet radices ſubterraneas plures in modum auellanæ, & cicerũ. Eſt calidę complexionis, & ſiccę in principio tertij. Et inciſiuũ, & ſubtiliatiuum, & calefactiuum, reſolutiuũ, abſterſiuũ, & mundificatiuũ, & aperitiuũ oppilationum. Et eſt ex rebũs ſudorẽ exuberare facientibus, & ex maxime mundificantibus cutim, & reſoluentibus fœditatem eius. Et dicit Serapio, qđ corrigitur ſicut luf, & alfeſira. Educit phlegma mucilaginoſum ſumptũ, & ſuppoſitũ; & etiã linitum ſuper ſumen, & ilia, & partes adiacentes, & eſt medicina experta ad icteritram tali modo. Accipe ſucci eius, dra. 4. diſſolue cum zuccharo, & coque vſque ad tertiam partem, propinetur in mane; & eſt medicina certa ad icteritiam. Et dicit Græcus, ſuccus eius cum hydromelle, aut oxymelle, & proprie de quolibet, an. partes æquales coctæ ſecundum ſuperiorẽ doctrinam. eſt namque medicina experta ad icteritiam citrinam vertens in vaporem, fumum, & ſudorem materiam eius; & propriè ſuccus eius cum ſecaniabin, aut mellicrato; ſed oportet vt ſumens cooperiatur multũ, & ſudet ſudore vehemẽti, & citrino. confert ægritudinibus cerebri phlegmaticis; & propriè ſi fiat caputpurgium, & confert ad hemicraneam frigidam. Et emplaſtrata confert colicæ, & cõfert ſudori, torturæ, & paralyſi; & mundificat caput, & oculos; & confert duritiei ſplenis ſecũdum omnem modum adminiſtrationis eius; & confert ſcrophulis, & alijs apoſtematibus, & valde prouocat menſtrua, & maxime aperit orificia hæmorrhoidarum, & dicitur, ꝙ ſi ſuſpendatur in collo mulieris concipit; & linitur ex ea anus, & confert egreſſioni eius. Doſis eius ab aur. 2. vſq; ad dr. 4. & proprie ſuccus eius. Raro conſeruatur ſuccus, quia recens melior eſt in omni euentu.

Ad ictẽ.

Doſis.

De Ariſtolochia.

Dico, ꝙ ariſtolochiæ tres ſunt ſpecies, ſcilicet longa, rotunda, & aliæ cuius radix currit ſecundum ſemitã palmitum vitis. omnes ſpecies eius ſunt ca. in principio tertij; ſiccæ in ſecundo. Videtur, ꝙ longa ſit calidior, quãuis eius terreitas vincat ſuper terreitatem rotundę. Eſt tamẽ vtraque aperitiua oppilationum, reſolutiua, attractiua, & attrahens ſpinas, & fracturas lignorum infixas carni. Nocet viſceribus in ſoluendo. Et rectificatur, vt luf, de decoctione, & trituratione rem plenam ſuſtinet. Educit ſuperfluitates phlegmaticas, & etiam cholericas ſecundum aliquos, & eſt ex rebus maxime mundificantibus pulmonem, & pectus à phlegmate, & putredinibus, & confert iuuamentum manifeſtum aſthmati, & tuſſi ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius. Et rotunda eſt ex rebus mundificantibus cerebrum, conferẽs epilepſiæ, confert etiã ſtomacho, remouens ſingula ventoſa; & ſedat dolores omnes à ventoſitatibus in vlceribus; & aufert oppilationes ſplenis, & ventoſitates in ipſo & proprie rotundas. & eſt medicina rigori febrium. Doſis eius eſt à dra. i. vſque ad aur. i. Conſeruatur autem annis tribus, & vltra.

De Abelmeſuch.

Dico, ꝙ abelmeſuch dicitur proprie granum regum, & eſt de eo aliud paruũ, aliud magnũ, & dicitur, ꝙ magnũ eſt cherua. Et eſt cali. & ſic. complexionis in tertio, metetur de rectificatione, ſicut been. prouocat vomitũ, & ſolutionem laborioſam, & educit phlegma vehementer, & aliquando choleram, & materias à iuncturis, & aquam citrinam. Oleũ vtriuſq; extrahitur, ſicut oleum de amygdalis. Doſis eius eſt à gra. v. vſque ad 7. & vlterius à gra. v. vſq; ad 15. Conſeruatur autem per annum, vel duos ad plus.

Dioſ.

Dioſ.

De Geneſtra.

Dico, ꝙ mabramich, alias albrain eſt capiſtrum arborum, & alio nomine dicitur geneſtra, & eſt arbor montana, ſuper cuius ſtipitem eleuatur denſitas fuſtium multę rectitudinis; & dum plicantur, non patiuntur fracturas. vnde ligantur ex eis arbores, & procedunt flores figuræ lunaris; citrinitatis multæ, & proprie ſecundum ſemitã orobi, ſemina diſtincta ſicut lentes, & in lingua latina dicitur geniſta, ſeu myrica.

Inquit Dioſco. quod eſt calid. & ſic. cõplexionis in ſecundo. Et ſemen eius eſt cal. In flore eius, & ſtipitibus ipſius eſt humiditas ſuperflua cum virtute inciſiua, quare multiplicat vomitum, & ſunt omnes partes inciſiuæ ſubtiliatiuæ, & prouocatiuæ, nocet ſtomacho, & cordi. Dicit tamen philagrius, qđ cũ melle roſ. tollitur eius nocumentũ, & ſimiliter cũ roſ. & maſtiche. Semen autẽ eius propinandũ eſt cũ aqua mellis, aniſi, ac ſemine fęniculi, & dauci, & ſimilia auferunt nocumentũ ipſius, Hos eius parum ſuſtinet de decoctione. Semen vero plus educit phlegma cũ fortitudine, & materias, quæ ſunt in iuncturis, & mundificat renes ab omnibus ſuperfluitatibus, & prouocat vrinã fortiter; & frangit lapidẽ in renibus, & veſica; non permittit materia figi in eis, nec denſari in lapidẽ, & quando flores eius contriti propinantur cum melle roſato, aut cũ ouo ſorbili reſoluũt ſcrophulas, oxymel ex eis, aut ſeminibus eius reſoluit apoſtemata ſplenis, & ſi frequentatus fuerit cũ eis vomitus, cõfert iſchiaticæ, & podagræ, & dolori renum. Doſis eius, & proprie florum eius eſt à dra. 2. ad 4. flores etiam meliores ſunt recentes, & non conſeruantur. Semen vero conſeruatur per duos annos.

Doſis.

De Elleboro.

Dico, ꝙ elleborus eſt herba alfugi; & eius duæ ſunt ſpecies, albus, & niger. Niger vero incolumior, & ſaluior eſt albo, immo minatur albus accidentia terroris. Niger vero acquirit reminiſcentiã, & incolumitatẽ. Et quod ex eo magis eligitur proprie, eſt, cuius ſapor eſt acutus, mordicans guſtum, & habens colorem, ſicut aſarũ, & quod eſt frangibile inter ſubtile, & craſſum, & mediũ inter recens, & antiquum, & mediũ inter ponderoſum, & leue, immo plus leue, quam ponderoſum, & quod eſt leue carens aſperitate, & melior pars totius plantę eſt eius radix, & melior pars radicis ſunt ſuſtes, & melior pars ipſorum eſt cutis eorum. Et melius tempus collectionis eſt ver, & æſtas. Albus minoris eſt acuitatis, & mordicitatis, & eſt eius mordicitas aſperans ſubito, & eſt maioris amaritudinis, quam niger; in alijs autẽ proprietates nigri habet, ſed albus plus de antiquitate, quam niger patitur. Niger eſt cali. & ſic. in tertio, & eſt ſubtiliatiuus, abſterſiuꝰ, & corroſiuus additionum carnium, quæ fiunt in vlceribus, & dicitur, quod quando elleborus niger naſcitur apud radices arborum, ſunt fructus illius ſolutiui. Albus autem cali. & ſiccus in medio tertij, & eſt ſimiliter abſterſiuus, mordificatiuus, multiplicans vomitum, & faciens ſternutationem cũ fortitudine. Albus corporibus oĩbus eſt moleſtus, immo in eis eſt, ſicut venenũ ꝓfocans.

Elleb.

Nigri

Nigri autem virtus vſque ad tempora noſtra tolerabilis licet adhuc ſit difficilis. Inquit enim Hippocr. Moleſtus eſt elleborus eis, quorum corpora ſunt ſana. ars vero, & ſolicitudo in rectificando, & propinando facit eius operationem incolumẽ. Inquit enim filius Cęſaris, ſit in tereniabin. i. manna, ſicut mel, & ſubmergitur in eo tepido ex fuſticulis ellebori nigri partes conuenientes circitet horas octo, & extrahuntur ab eo, & propinatur alterniabin habens virtutem ellebori, & conſimile fit de melle paſſularum. Et quando ſubmergitur in iure gallinarum, vel gallorum. Et ſunt qui perforant radices raphani, intromittunt fuſtem ellebori, & poſtmodum auferunt, & propinant raphanum habentem virtutem ellebori; daucus autem, & piper longum, aniſum petroſelinum, & calamenthum, & hyſſopus ficca, & origanum, & haſce bonificant operationem eius, bene autem commiſcetur cum epithymo, & polypodio, & ſale indo, & ſimilibus. Confortant enim ſeſe. Confectio pilularum nobilium, quas ſcripſit Haly, quarum iuuamentum eſt vltimum ad ægritudines melancholicas, & cancrum, & lepram, & morpheam nigram, & difficilem, quarum hæc eſt permiſtio. Recip. hieræ picræ vnc. xij. ellebori nigri, polypodij, ana drach. v. epithymi, ſtœchados, diagridij, ana drach. vij. agarici, lapidis lazuli, ſalis indi, colocynthidis, ana drach. iij. Conficiantur pilulæ cum ſyrupo de epithymo. Doſis earum eſt à drachma vna, & ſemis, vſque ad aur. ij & ſunt ſanæ, & expertæ.

Doſis.

Expellunt autem læſionem vtriuſque ellebori à corpore aqua mellis, & aqua paſſularum, & aqua hordei, & ius gallorum, & gallinarum. Sumere autem puluerem ellebori non eſt tutum. elleborus albus euitandus eſt, quia eſt præfocatiuus, magis autem præſumendum ſuper nigro; ſed ambæ ſpecies conturbant, niſi rectificentur ſecundum artem, & legem. Et non conuenit elleborus, niſi corporibus robuſtis, & animoſis, & proprie tempore Veris. Et datus quando, & cui cõuenit, facit acquirere incolumitatem, & mores laudabiles, & cõplexionẽ bonam. Hæc eſt enim eius proprietas, vt Hippocr. dicit. Et ipſe quidem mundificat corpus totum à ſuperfluitatibus corruptis, & educit cum facilitate choleram permiſtam, craſſam, & phlegma, & choleram nigram ſine moleſtia, & mundificat ſanguinem; & attrahit à venis ſuperfluitates permiſtas ſanguini, & eſt ex rebus ſolennibus in mundificando cerebrum, & caput totum, & inſtrumenta ſenſuum, & neruos, ac viſcera, & veſicam, ac matricem; & confert iuuamentum manifeſtum ægritudinibus eorum, & confert hemicraneæ, & melancholię, vertigini, & epilepſiæ; confert paralyſi, & aquæ, quæ deſcendit ad oculos, & confert ægritudinibus iuncturarũ, & duriciei, & apoſtematibus eorum, & ſcrophulis, & eſt ſicut theriaca, & eſt medicina ad lepram, & cancrum, & ſpecies herpetis, & borhor, & confert tinnitui auris, & ſibilo, & corroborat auditum. Et confert ægritudinibus ſplenis, & febrib. longi temporis, & quartanæ cholericę, & melancholicæ; & ægritudinibus difficilis eradicationis, prouocat vrinam, & menſtrua. Vſus autem eius colorem efficit bonum, & ſimiliter remouet ægritudines cutis, ſicut eſt herpetis, & baras ſecundum omnem modum adminiſtrationis, & fricatum cum aceto ſimiliter remouet ſęditatem cutis, & pannum. Albus vero elleborus fortiter ac laborioſe, & difficulter vomere facit, cum accidentibus terroris, & mortis. Et vterque elleborus confert tiſtulis, & vulneribus fraudulentis. Doſis nigri eſt à Kirat. vi. vſque ad tertiam partem vnius drachmæ, vel vſque ad tertias duas. Conſeruantur autem ambo ellebori annis duobus, ſi ab extrinſecis bene conſeruentur. Et hæc de ſimplicibus ſolutiuis ſecundum Meſue dicta ſufficiant.

Doſis.

De modo conſeruandi omnes ſuccos.

Dico, quòd ſucci omnes, quos volueris conſeruare, conſeruantur ponendo parum olei oliuarum electi ſupra extremitates vaſis, in quo reponuntur. Et durant per annum, & non vltra, quia in capite anni debent ſucci de nouo fieri, antiquiores alterius anni ſunt abijcendi, ſed ſuccus liquiritiæ condenſatur, & ideo non oportet ponere oleum ſupra ipſum. & ſucci omnes melius conſeruantur in vaſis vitreis, vel vitreatis.

De butyro.

Dico, ꝙ butyrum melius eſt vaccinum, & debet eſſe ſine ſale, & conſeruatur per medium annum, vel vſque ad annum ad plus. Similiter adeps gallinæ debet eſſe recens, & non antiquatus; amittit enim complexionem, & virtutem, & efficitur rancidum, & amittit temperamentum; ſed ſi liquefiat melius conſeruatur. Et adeps anatis, & anſeris quanto antiquiores, tanto meliores. Et adeps porcinus melius conſeruatur liquefactus, & adeps renum caprarum ſimiliter.

Sed nota mirabile ſecundum aliquos, quòd omnes pinguedines animaliũ ſi aſpergantur cum zuccharo puluerizato longo tempore conſeruantur. Dico, quòd cito putrefiunt, niſi piſtentur cum zuccharo, & ſimul in vaſe vitreo reſeruentur. *Mirabile.*

De aqua marina.

Dico, quòd aqua marina ante quartum diem putreſcit, & fętet; ſed ſi parum aquæ vitæ cum ea miſceatur, conſeruatur per menſem; quia aqua vitæ eſt bona conſeruatrix, quia reſiſtit contra omnem putrefactionem.

De Melle.

Nota, ꝙ mel habet naturam conſeruandi omnia in ſe poſita magis, quàm zuccharum; & magis, quàm alia res quæcunque mundi. & ideo confectiones, & electaria de melle, longiori tempore durant, quam de zuccharo.

De fructibus.

Amplius dico, quòd fructus crudi in melle ſepulti, vt cytonia, perſica, & pyra in capite anni reperiuntur adeo pulchra, & illæſa, & quaſi recentia, ac ſi tunc ab arbore colligerentur.

Sequitur alia doctrina ſecundum Meſuem.

VT igitur ordinate procedam in hac materia cõſeruationis medicinarum compoſitarum, incipiam primo à medicinis contentis in ij. lib. Damaſceni nomine Grabadin, id eſt compendium ſecretorum, & eſt aggregatio antidotarij, in quo facit duodecim diſtinctiones, vt infra patebit.

In prima diſtinctio. tractat de electarijs aromaticis. Quorum quædam ſunt dulcia, & quædã amara, & vtraque ſolennia, & habet duos tractatus, quia in primo determinat de electarijs dulcibus. Pro quo ſciendum eſt, quòd illa electaria dulcia poſſunt conſeruari per annum integrum, & vltra, præter electarium quo vtuntur Reges, & Prælati, quod non poteſt diu ſeruari, quia rancęſcit, ſed ſolum per xv. dies conſeruantur, vel per menſem ad plus.

In ſecunda parte eiuſdẽ primæ diſtinct. tractat de antidotis amaris, & ſunt xviij. vel xix. confectionis amaræ, & incipit theriaca diateſſaron, quæ confectiones poſſunt conſeruari vſque ad duos annos.

In ſecunda diſtinct. tractat de medicinis opiatis, & ponit ſex medicinas opiatas; &c. incipit à confectione Philonij, &c. & poſſunt prædictæ medicinæ opiatę conſeruari vſque ad ſex annos. De theriaca magna, quæ eſt medicina opiata, quã compoſuit Andromachus, ſi quæratur quanto tempore conſeruatur? Dico, ꝙ ſecundum intentionem Auic. in v. lib. ſui canonis, id eſt in antidotario ſuo, theriaca ipſa facta canonice, & ſecundum artem, conſeruatur vſque ad xxx. annos, & etiam vſque ad xl. De mithridato idem dicendum eſt, quia conſeruatur vſque ad xl. annos.

In tertia vero diſtinct. tractat Damaſcenus de medicinis ſolutiuis. Quarum quædam ſunt aloeticæ, quædam colocynthidicæ, & quædam turbithatę, quædam ſcãmoneatæ, & aliæ ſub alijs nominationibus, & incipit à hieris, & primo à hiera picra, & ſunt xxiiij. ſolutiua. Vnde dico, ꝙ conſeruatur à primo anno vſque ad duos, licet omnes hieræ poſſint conſeruari à ſex menſibus vſque ad quatuor annos, & præcipue hiera picra Gal. &c. hiera Archigenis, & hiera logodionis.

In

In quarta diſtinctione tractat de conditis,plus de fructibus,quàm de radicibus, & etiam de floribus, vt ſunt roſæ, viola,flores boraginis,& bugloſſæ. A

Vnde notandum, q̃ condita, & conſeruæ de floribus vſque ad annum cõſeruantur,& non vltra. Condita vero de fructibus,& radicibus vſque ad annos duos cõſeruantur. Nota vlterius,q̃ conſerua roſata cum melle facta,tam conſeruatur, quàm cõſerua roſata de zuccharo.

In quinta diſtinctione tractat de ſpeciebus lohoc,& ſunt quædam lohoc delectabilia,& quædam horribilia, & mali ſaporis,& conſeruantur vſque ad duos annos,licet ego credam,quòd illa,quæ ſunt horribilia,& mali ſaporis longiori tempore conſeruentur.

In ſexta diſtinctione tractat de iulep, ſyrupis, & rob. Vnde in iſta notandum eſt, quòd de iulep debemus diſtinguere, quia, aut eſt iulep longum, aquoſum, paucæ cocturæ, & tale iulep paucis diebus conſeruatur,& præcipue tempore æſtatis,aut eſt iulep bonæ cocturæ,& tale conſeruatur per annum. B

Similiter diſtingue de ſyrupis, quia, aut ſunt de zuccharo,vel de melle. Si de melle, conſeruantur per duos annos. Si de zuccharo vix conſeruantur per annum, niſi fuerint optimæ cocturæ,& bene reſtricti.

Et ſi quęratur quomodo clarificabuntur ſyrupi,& iulep ſine albumine ouorum,ita quòd ſint clariſſimi,& aurei coloris? Dico, q̃ dum coquitur iulep,vel ſyrupus, ſi ponatur intus in vaſe drach.j.s. ſucci granatorum acetoſorum in fine decoctionis mirabiliter clarificat,& idem facit parum vini boni electi,quando vinum granatorum non haberetur.

Rob etiam per annum conſeruatur,& etiam vſque ad duos ſecundum aliquos.

Miua cytoniorum ſimplex conſeruatur vſque ad annum,& forte vſque ad duos. Sed miua aromatica vſque ad tres optime cõſeruatur propter aromata, & præcipue ſi fuerit bonæ cocturæ.

In ſeptima diſtinctione tractat de conditionibus,& de modo faciendi aquam fructuum,& de modo infuſionis aquæ caſei. Vnde notandum eſt, quòd decoctiones omnes per tres,vel quatuor dies conſeruantur,& ſimiliter aqua fructuum,& maxime in æſtate. Et inter omnes infuſio facta in aqua caſei minus conſeruatur, quia vix per vnum, aut per duos dies conſeruatur, & ponit tredecim modos infuſionum. C

In octaua diſtinctione tractat de trochiſcis,& incipit à confectione galliæ muſch.& ponit xxx.ſpecies trochiſcorum,& conſeruatur vſque ad vj.menſes. Sed trochiſci ſtellæ vſque ad duos annos conſeruantur.

In nona diſtinctione tractat de ſuffuſ, & pulueribus, & ponit ex eis vij.ſpecies,quæ conſeruantur cum virtute vſque ad duos menſes,licet ſecundũ opinionem aliquorũ poſſint conſeruari vſque ad ſex menſes. Sed ego non adhæreo huic opinioni, quia in ſpacio ſex mẽſium virtutes puluerũ reſoluuntur,& efficiuntur debiles. quare,&c.

In decima diſtinct.tractat de pilulis,& ponit.xlv.ſpecies pilularum,& incipit à pilulis alephanginis. Vnde notandum,q̃ pilulæ omnes conſeruantur cum bona earum virtute, & operatione vſque ad ſex menſes,& debent teneri in magdaleonibus,& non in puluere, quia non conſeruantur,immo nullam, aut remiſſam faciunt operationem. Et non debent conſeruari in loco exceſſiue calido,nec prope ignem,neque ad Solem,quia in exceſſiuam duritiem,& lapideitatem conuerterentur. Et tunc nullo modo debent medici eas exhibere, quia ſi darent eas,torquerent corpus,& nullam penitus operationem efficerent. D

Nota vlterius, quòd pilulæ alephanginæ non poſſunt confici niſi ſemel in anno ſ. in diebus æſtatis de menſe Iunij,vel Iulij, & ſic iſta tantum ſpecies pilularum per annum conſernatur.

In vndecima diſtinctione tractat de vnguentis, emplaſtris,& cęratis, & incipit (hyſſopi ceratum) & ponit. lxij. ſpecies, omnibus computatis, & conſeruantur, vt plurimum vſque ad annum.

In xij.diſtinct. tractat de oleis, in qua diſtinct. ponit. lxvj. ſpecies oleorum. Vnde ſi quaratur de oleis quanto tempore conſeruantur? Dico, quòd diſtinguendum eſt de oleis,quia, aut ſunt frigida, aut temperata, vel calida in primo, aut ſunt calida in ſecundo, vel tertio, vel quarto gradu. De oleis itaque frigidis,vt eſt oleum roſ. & præcipue factum ex oleo omphacino,& roſis incompletis,& ſimiliter oleum violarum,& oleum roſ.factum ex oleo oliuarum maturarum,& roſis completis,& oleũ de mãdragora,& oleum de papauere, & oleum de myrto,& oleum cytoniorum, & conſimilia durant per annum,& quolibet anno renouantur; quia tranſacto anno ranceſcunt, & efficiuntur nõ habentia virtutem facientem ad intentionem medici. Olea vero temperata,vt oleum amygdalarum, & oleum de ſeſamo non conſeruantur,niſi per menſem,quia ſubito ranceſcunt. Olea vero calida in primo,vt oleum chamæmelinum,oleum de Keyri, & oleum liliorum alborum,conſeruantur per annum,& non vltra. Alia verò calida,vt oleum de anetho,de ſpica,oleum de ireos,oleum de croco,& de pyrethro,oleum de piperibus, oleum de caſtoreo, oleum de euphorbio,& reliqua talia, per duos, aut per tres annos conſeruantur. & ſecundum aliquos quanto antiquiora, tanto meliora. Et hæc de conſeruatione medicinarum compoſitarum ſecũdum diſtinctiones Meſue dicta ſufficiant. Nota tamẽ,quòd quilibet expertus aromatarius debet ſcribere ſuper vaſa electariorum opiatorum,& etiam ſuper vaſe medicinarum ſolutiuarum tempus, in quo compoſita fuerint ab eo, vt medicus ſciat ab eo ætatem illorum in veruſtate,& recentia,& præcipue in medicinis opiatis,propter periculum exhibitionis earum. Nota.

Alia doctrina ſecundum Serapionem.

CIrca prædictam materiam, ego deſcribam aliqua, & non omnia ſecundum Serap. in antidota. breuiarij ſui, cap. xxxiij. de medicinis compoſitis, quantum remaneat operatio earum. Et primo de theriaca, dicit, quòd remaneat ex ſex menſibus, vſque ad triginta annos.

Theriaca Eſdræ conſeruantur vſque ad annos duos.

Theriaca regis,& hedrummeron,& de ſcilla vſque ad duos annos conſeruantur.

Sagenea,& philonium conſeruantur vſque ad an.iij. Et Gal.de medicina philonij dicit,quòd quandoque datur poſt duos annos, aut iij. aut iiij vſque ad x.annos, & poſt illud non valet, quia minuitur odor eius,& fit inſipidum,& debilitatur opus eius.

Diacurcuma vſque ad annum conſeruatur,vel vſque ad annum cum dimidio ad plus.

Amoruſia conſeruatur vſque ad duos annos.

Confectio de muſcho vſque ad annum vnum.

Medicamea diahirundinis conſeruatur à ſex menſibus vſque ad tres annos. Et ſimiliter reliquæ confectiones,quæ prouocant vrinam conſeruantur vſque ad tres annos.

Sanguis hirci exiccatus, vel alius ſanguis exiccatus, conſeruatur à duobus menſibus vſque ad tres annos.

Athanaſia,à ſex menſibus,vſque ad ſeptem annos.

Duæ deſcriptiones theodorici,& hiera Logo. & hiera Archigenis,& hiera Gal. conſeruantur à ſex menſibus vſque ad quatuor annos.

Suffuſ, id eſt pulueres, conſeruantur à duobus menſibus,& tunc operatio eorum eſt fortis,vſque ad ſex mẽſes,& tunc eſt eorum operatio debilis.

Trochiſci reliqui ſunt ad febres, ex die ſuo faciunt operationem fortem vſque ad ſex menſes.

Olea alia operantur donec rancida fiant, cum ergo incipiunt rancida fieri,non conueniunt ad aliquid.

Oleum vero balſami quanto plus antiquius, tanto melius,& fit eius operatio fortior.

Emplaſtra,& vnguenta omnia conſeruantur à die ſua vſque ad annum.

Syrupi omnes conſeruantur ex hora ſua vſque ad duos

duos annos. Et Gal. quidem dicit,quod remansit apud eum rob cytoniorum septem annis præter quam mutaretur virtus,& color eius,neque gustus ipsius. Et hæc de conseruatione medicinarum compositarum secundum sententiam Serapionis, vbi supra dicta sufficiant.

Sequitur alia doctrina secundum Nicolaum.

COnsequenter intendo ponere intentionem Nicolai in conseruando quædam medicamina, & electaria sua, atque confectiones, quas in suo antidotario paruo descripsit,procedendo secundum ordinem alphabeti,quanto tempore conseruari valeant ab aromatarijs. Et primo dicam de aurea alexandrina.

Aurea igitur alexandrina conseruari potest in sua efficacia, & virtute,annis quinque.
Adrianum, annis septem.
Athanasia, annis tribus.
Blanda conseruatur annis duobus.
Benedicta,annis tribus.
Diamargariton,annis duobus,vel tribus.
Diaprasium,annis duobus.
Diazingiber,per annum vnum.
Diacytonite, per annum vnum.
Diacyminum,per annos duos.
Diacalamenthum,per annum vnum.
Diarhodon,per annum vnum.
Diasatyrion,per annum vnum.
Diaris,per annum vnum.
Diaolybanum,per annos tres.
Diacoston,per annum vnum.
Diasena,per annos duos.
Diatragacanthum,per annum vnum.
Diacodion,per annos tres.
Esdra,per septem annos melior iudicatur.
Electarium pliris arcoticon,per annos duos.
Electarium frigidum,per annos quinque.
Electarium ducis,per annos tres.
Electarium de succo rosarum,per annos duos.
Emplastrum ceroneum,per quinque annos.
Philanthropos,per annos tres.
Hiera logodion conseruatur,per annos duos.
Hiera picra,per annos duos.
Hiera Rufini,per annum vnum.
Hiera abbatis secundum Nicolaum,per annos duos.
Iustinum,per annos duos.
Mithridatum,per annos decem.
Musa ænea,per annos septem.
Opopyra,per annos sex.
Oxylaxatiuum,per annos quinque.
Oxymel,per annos duos.
Potio sancti Pauli per annos duos.
Paulinum,per annos tres.
Picra,per annos duos.
Pilulæ aureæ,per annum vnum.
Pilulæ de quinque generibus myroba.per annum vnũ.
Pilulæ de castoreo,per annos duos.
Pilulæ vero ceteræ,non vltra sex menses.
Rosata nouella,conseruari potest per annum vnum.
Rubea trochisca. per annos quinque.
Rhodomel,per annos tres.
Stomachicon,conseruatur per annum vnum.
Theriaca magna,per annos triginta.
Tryphera magna,per annos tres.
Tryphera saracenica,per annum vnum.
Triasandali,per annum vnum.
Theodoricon,per annos duos.
Vomitus Patriarchæ,per annos duos.
Vnguentum aragon,per annum vnum.
Vnguentum martiaton,per annos tres.
Vnguentum aureum,per annos tres.
Vnguentum dialthææ,per annos tres.
Vnguentum Agrippæ,per annos tres.

Nota,quòd semper (vt etiam supradixi) quilibet peritus,& fidelis aromatarius in vasis suis debet facere suprascriptionem anni, mensis, ac diei,in quo conficit syrupos,pilulas,confectiones, electaria, & præcipue opiata,quæ non sunt ante sextum mensem, vel ante annum exhibenda,vt sciat medicus tempus præcise,in quo factæ fuerint ipsæ medicinæ, vt congrue cum bona conscientia,ac etiam sine periculo sciat eas exhibere, cum fuerit opportunum. Et hæc de conseruatione medicinarum compositarum Nicolai dicta sufficiant.

De electione loci conuenientis medicinarum conseruandarum.

ET repositio rerum humidarum, sicut sunt succi,& gummæ liquidæ, confectiones, & electaria liquida, & similia,oportet esse in vasis crassis de vitro, vel terra vitreata,vel de argento,vel cornu,& similibus.

Sed medicinæ molles, quæ sunt conuenientes medicinis oculi,debent reponi in vasis æneis.

Sed vnguenta,in quæ ingreditur pix,alchitran,& acetum,oportet quod reponas in vasis.

Et pinguedines,& cerebella. Et omne pingue oportet reponi in vasis factis ex stanno.

Et omne, quod est ex pulueribus, sicut puluis hieræ picræ,oportet reponi in vase terreo,stricti orificij,& oppilatur os eius cum cera,ne resoluatur,& minuatur virtus earum.

Et oportet,quod reponatur rob, siue sint vuarum,siue sint cytoniorum, siue malorum, aut myrti,& similium,in vase terreo nouo, quia terra trahit ad se humiditatem, quæ est in eis, & magis præseruantur à destructione.

Et olea debent reponi in vasis vitreis,& os vasorum debet stringi,ne destruantur,& fœteant.

Et oportet omnes species aromaticas ad aromatizandum in vasis aureis, vel argenteis deauratis, aut in vasis de porcellionibus,aut ex vitro conseruari.

Et omne acetosum, quod debet seruari oportet reponi in vase linito cera,vel pice.

Et oportet reponi in vase vitreo omne vinum quod habet substantiam, quæ est signum super durabilitatem eius,& super prohibitionem suæ corruptionis. Et omne vinum cuius substantia est inæqualis, signum est super corruptionem eius facilem, & quod non diu possit seruari in vase terteo,vt terra exiccet humiditatem eius superfluam, quæ est causa suæ corruptionis.

Theriaca vero melius conseruatur in vase aureo, vel plumbeo,aut stanneo.

Et sic est finis huius sextæ particulæ,ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

SEPTIMA, ET VLTIMA PARTICULA de omnibus rebus necessarijs in qualibet aromataria.

VLtimo pro complemẽto huius vtilissimi tractatus,volo ponere compendiosum tractatum, siue capitulum de rebus necessarijs in qualibet aromataria,vel apotheca, debito modo ordinanda, & sigillatim secundum diuersos doctores. Et dicam de herbis vsualibus,floribus,& radicibus, aquis destillatis,fructibus,succis, liquoribus,oleis, medicinis compositis,vt pilulis,& electarijs,& alijs confectionibus.

In primis igitur,vt supra dixi, debet quilibet aromatarius locum aptum eligere, in quo faciat apothecam aptissimam ad res medicinales conseruandas, ita quòd sit à ventis,& sole, ac imbribus defensa, & quòd non sit humida, nec fumosa, aut puluerulenta, quia omnia prædicta habent tàm simplices, quàm compositas corrumpere.

DE

DE SEMINIBVS neceſſarijs,& vſualibus, & ſunt iſta.

Semen hyoſciami
Cardamomi
Sileris montani
Sinapis
Pęoniæ
Burſæ paſtoris
Amomi
Dauci
Carui
Ameos
Leuiſtici
Petroſelini
Fęniculi
Aniſi
Cymini
Aſparagi
Apij
Rutæ
Milij ſolis
Lini
Fęnugræci
Althææ
Berberis
Papaueris nigri
Papaueris albi
Semina quatuor maiora, ſcilicet frigida.
Melonis
Cucumeris
Citruli
Cucurbitæ
Semina quatuor minora frigida.
Portulacæ
Scariolæ
Lactucæ
Endiuiæ
Acetoſæ
Staphiſagriæ
Vrticæ
Pſyllij
Rapæ ſylueſtris
Geniſtæ
Semen ſanctum.i.alexandrinum pro vermib.puerorũ.
Semen roſarum,quæ anthera dicitur
Caulis
Naſturcij
Coriandri
Catapuciæ maioris, & dicitur Kerua, vel granum regum.
Lupini
Nigellæ
Baſiliconis
Milij
Hordei
Frumenti.i.tritici

DE FRVCTIBVS.

Fructus carpobalſami
Garyophyllus
Nux muſchata
Nux inda
Nux methel
Anacardi
Bacca lauri
Melanopiper.i.nigrũ piper.
Macropiper,id eſt piper longum.
Leucopiper, id eſt piper album.
Caſia fiſtula
Tamarindi
Colocynthis
Pineæ
Amygdalæ
Auellanæ
Dactyli
Paſſulæ corinthiæ
Carica,id eſt ficus
Myrobalani omnes
Pruna damaſcena
Sumach
Myrtilli
Cubebæ
Oliuæ
Iuniperi
Sebeſten
Melones palæſtini
Cytonia
Iuiubæ
Sorbæ
Pyra
Poma aromatica
Fructus,ſcilicet citrum,& ſimilia
Alchechengi

DE FLORIBVS.

Roſæ
Amygdalarum
Violæ
Agni caſti
Anthos
Balauſtiæ
Epithymi
Nenupharis
Boraginis
Bugloſſæ
Cheyri
Taſſi barbaſſi
Sambuci
Baſiliconis
Meliloti
Chamæmeli

DE FOLIIS.

Borago
Bugloſſa
Endiuia
Cichorea
Scolopendria,id eſt lingua ceruina.
Tamariſcus
Aſarum
Lupulus
Fumus terræ
Thymum
Sena,& eius folliculi
Cuſcuta
Abſinthium
Menta
Calamentum
Pulegium
Origanum
Mentaſtrum
Serpyllum
Maiorana
Saluia
Roſmarinum
Ruta
Abrotanum
Centonicum
Spica triplex
Saxifragia
Chamædryos
Chamæpithyos
Arthanita
Myrtus
Graminea
Trifolium
Schænanthum
Laureola
Laurus
Eſula
Tithymallus
Pes coruinus
Pes columbinus
Corrigiola
Sabina
Millefolium
Baccara
Cymæ rubi
Cardo
Bardana,id eſt lappa
Phu,id eſt valeriana
Luf, id eſt ſerpentaria, vel dragontea
Cartami marini
Soldana,ſiue ſoldanella
Conſolida triplex
Plantago
Nenuphar
Philipendula
Primula veris
Materſylua
Aquilegia
Betonica
Piperea
Vermicularis
Semperuiua
Cymbalaria
Hepatica
Centrum galli
Cauda equina
Eupatorium
Solatrum fluuiale
Solatrum minus
Praſſium
Hyſſopus
Artemiſia
Matricaria
Vſnea,i.herba valde minuta in tectis domorum naſcẽs.
Taſſus barbaſſus
Ruta capraria
Ruta ſylueſtris
Verbena
Chelidonia
Fęniculus
Chamæmelum
Melilotum
Centaurea
Portulaca
Linaria
Angelica
Pimpinella
Parietaria
Virga paſtoris
Stęchas
Scabioſa
Serpyllum
Polium
Cucumer aſininus
Capillus veneris
Lapathium acutum
Agrimonia
Hypericon,i.perforata cum radicibus.
Alchechengi
Caulis
Violæ
Bletæ
Mercurialis
Althæa
Malua
Vrtica
Ozymum.ſ. garyophyllatum
Raphanus
Verrucaria
Folia, ſcilicet garyophyllatæ.
Pentaphyllon,i.herba quinque foliorum.
Colarea
Polypodium
Filix
Salicis arboris
Craſſula

DE LIGNIS.

Lignum aloes, id eſt xyloaloes.
Xylobalſamum, i. lignum balſami.
Sandali trium generum,ſcilicet albi, rubei, & citrini.
Tamariſci

DE CORTICIBVS.

Cortex cinnamomi
Caſia lignea
Mandragora
Granatorum
Raphani
Sambuci
Radicum, ſcilicet cappatum.
Thuris

DE RADICIBVS.

Radix rhabarbari
Rheupontici
Rubeæ tinctorum
Zedoariæ
Zingiberis
Coſti
Bryoniæ
Been albi,& rubei
Calami aromatici
Meu
Dictami
Tormentillæ
Phu,id eſt valerianæ.

DE LIQVORIbus, & ſuccis condenſatis.

Manna, ſcilicet ros de cœlo cadens.
Opium
Hypocyſtis
Acacia
Aloe
Ladanum
Scammonea, quæ ſecundum aliquos eſt ſuccus volubilis maioris, & ſecundum alios eſt ſuccus cuiuſdam ſpeciei tithymali.
Succus liquiritiæ
Sanguis draconis
Camphora
Cera

DE

DE SVCCIS, ET LIquoribus liquidis.

Succus betæ
Violarum
Balſamum
Oleum
Vinum
Mel
Succus granatorum
Cytoniorum
Succus roſarum
Acetum
Succus fęniculi
Acreſta
Abſinthium
Solatrum
Semperuiuæ
Cucurbitæ
Cucumeris
Anguriæ
Scillæ
Lac tythimalli
Succus mentæ
Succus corticum medianorum ſambuci
Succus ebuli
Succus ireos
Elaterium
Lac eſulæ,& omnium lacticinorum
Succus chelidoniæ
Succus rutæ,& ſimilium herbarum vſualium.

DE GVMMIS.

Myrrha
Thus
Euphorbium
Chalbanum
Sagapenum
Opopanacum
Bdellium
Ammoniacum
Sarcocolla
Styrax
Pix vtraque
Sandaracha,id eſt vernix
Maſtix
Gummi arabicum
Tragacanthum
Charabe
Gummi cedri, id eſt gummi elemi.
Gummi hederæ
Gummi abietis
Reſina,id eſt gummi pini
Terebinthina
Potes his addere gluten, id eſt collam piſcium.
Gummi fęniculi
Gummi rutæ

DE OSSIBVS.

Os dactylorum
Os cerui
De alijs vero oſſibus, quibus vtimur,dicetur immediate in ſequenti rubrica, ſcilicet de ſuperfluitatibus animalium.

DE SVPERFLVITATIbus animalium.

Caro leonis
Hepar,& inteſtinum lupi
Pulmo vulpis
Pellicula interior ſtomachi gallinarum.
Splen pulli
Equi
Coagulum leporis,& eſt melius omnibus alijs.
Coagulum hædi
Capreoli
Vituli
Axungia porcina
Gallinacea
Axungia anſerina
Anatina
Equina
Aſinina
Vrſina
Taſſonina
Hircina
Vulpina
Gattina
Vulturina
Humana
Similiter ſepum capræ,vel hirci.
Medulla cruris oſſium vituli
Cerui
Vaccæ
Aſini
Os de corde cerui
Cornu cerui
Fel tauri
Fel hircinum
Fel capræ
Fel leporis
Fel teſtudinis
Fel accipitris
Fel aquilæ
Serum lactis
Lac quodcunque
Butyrum
Mel
Cera
Sanguis columbi
Sanguis hirci
Os ſepiæ
Muſchus
Sericum combuſtum, & crudum.
Stercus columbinum
Stellionis
Humanum
Stercus galli
Ebur,id eſt auolium
Spodium
Margaritæ, id eſt particulæ, quæ ſecũdum aliquos reperiuntur in garcio, & auriculis piſcium, vel in conchylijs.
Caſtoreum, & ſunt teſticuli illius animalis nominati ſuo nomine caſtor.

DE METALLIS.

Aurum
Argentum
Chalcucecaumenon
Plumbum vſtum
Battituta æris
Ceruſſa
Lithargyrum
Minium
Argentum viuum
Argentum ſublimatum

DE LAPIDIBVS.

Margaritæ,id eſt perlæ
Coralli vtrique
Lapis lazuli
Lapis armenus
Lapis hæmatitis
Lapis iudaicus
Lapis lyncis
Chryſtallus
Magnes
Antimonium
Cinabrium
Marmor

DE FRAGMENTIS, ET gummis precioſis.

Saphyri
Granatæ
Hyacinthi
Smaragdi
Rubini,& aliorum, vt ſardinus,& balaſti.

DE QVIBVSDAM SPECIEbus terræ condenſatæ, quæ ſic naſcuntur.

Aſpalthum
Sulphur
Chimolea
Alumen rochinum
Alumen iameni
Terra ſigillata
Vitriolum
Flos æris
Auripigmentum
Lutum armenum, id eſt bolus armenius
Arſenicum
Sal commune,i.ſal panis,vel maſſę.
Sal gemma
Sal indum
Sal ammoniacum
Sal nitrum
Sal alKali
De compoſitis neceſſarijs, & vſualibus.

DE ELECTARIIS VSITATIS ſecundum Meſuem.

Electarium de gemmis
Diamuſci dulcis
Diagalanga
Aromaticum roſatum deſcriptione Gabrielis
Aromaticum garyophyllatum
Dianiſum
Diambra
Diacinnamomum
Diatrionpipereon
Electarium regum
Diaſorbon
Tryphera ſaracenica magna
Tryphera ferrata ex arte ſęnonis
Diacurcuma magna
Confectio anacardina
Electarium diacori
Electarium Humain pro oculis
Philoniũ perſicum ſecundũ Meſue Cap.de ſputo ſanguinis à pectore.
Philoniũ Romanum ſecundũ Gal.
Hiera picra Gal.
Hiera diacolocynthidos.
Electarium indum maius
Electarium de dactylis
Electarium de pſyllio
Electarium eleſcoph
Electarium Hamech

SECVNDVM NICOLAVM.

Aurea alexandrina
Athanaſia
Antidotum hæmagogon
Benedicta
Diamargariton
Diamoron
Diaſatyrion

Diaprunis

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1062-4
DFG

Diaprunis
Diarhodon Abbatis
Diapenidion
Diacyminum
Diairis
Diacalamenthum
Diasena
Diacytonite
Diacatholicon
Electarium de succo rosa.
Hiera logodion
Hiera picra Nicolai
Iustinum
Lithonthrypton
Mithridatum
Micleta
Pliris arcoticon
Rosata nouella
Requies magna
Tryphera magna cum opio.
Triasandali

SECVNDVM RASIM.

Letificans Almansoris
Electarium de baccis lauri Rasis
Theriaca magna Galen.
Theriaca Andromachi. A.
Mithridatum Nicolai

DE CONDITIS MESVES.

Chebuli conditi
Emblici conditi
Zingiber conditum
Acori conditi
Citra condita
Secacul conditum
Zuccharum rosatum
Zuccharum violatum
Zuccharum boraginatum
Zuccharum nenupharinum fit sicut zuccharum violatum
Mel rosatum colatum, & non colatum.
Mel violatum

DE SPECIEBVS LOHOC secundum Mesuem.

Lohoc de pino
Lohoc de papauere, & est diapapauer diaiacur, id est diacodion putũ.
Lohoc de scilla
Lohoc sanum, & expertum
Lohoc bonum
Lohoc de pulmone vulpis.

SECVNDVM MESVEM.

Iuleb rosatum
Iuleb violatum
Et nota, quòd semper iuleb fiunt ex aqua destillata, & zuccharo, & etiam possunt fieri infusionibus.

MESVES.

Syrupus de pomis
Syrupus de acetositate citri
Syrupus de granis myrti
Syrupus de papauere
Syrupus de byzantijs
Syrupus acetosus simplex cõpositus
Syrupus violatus
Syrupus de iuiubis
Oxymel simplex
Oxymel compositum
Oxymel scilliticum
Syrupus acetosus diarhodon
Syrupus de menta
Syrupus de absinthio
Syrupus de fumo terræ maior.
Syrupus de liquiritia
Syrupus de hyssopo
Syrupus de prassio
Syrupus de calamentho
Syrupus de thymo
Syrupus de eupatorio
Syrupus de stœchados
Miua cytoniorum simplex
Miua cytoniorum aromatica
Acetum scilliticum
Syrupus sabor
Syrupus pro melancholicis
Syrupus de quinque radicibus

SECVNDVM NICOLAVM.

Syrupus rosatus
Syrupus nenupharinus
Oxysacchara
Syrupus cõtra omnem solutionem ventris.

MAGISTRALIA.

Syrupus de endiuia
Syrupus myrtinus
Syrupus de artemisia
Syrupus mirachinus secundum Guilielmum in sua practica capitulo de melancholia.

DE ROB SECVNDVM Mesuem.

Rob de ribes
Rob de acresta
Rob de prunis, id est acacia
Rob de liquiritia, id est succus liquiritiæ secundum Seruitorem.

DE AQVIS VSITATIS.

Aqua hordeacea
Aqua rosata
Aqua violata
Aqua endiuiæ
Aqua cichoreæ
Aqua absinthij
Aqua mentæ
Aqua lupulorum
Aqua acetosæ
Aqua scabiosæ
Aqua capillorum veneris
Aqua boraginis
Aqua buglossæ
Aqua plantaginis
Aqua virgæ pastoris
Aqua lactucæ
Aqua betonicæ
Aqua fœniculi
Aqua asparagorum
Aqua verbenæ
Aqua rutæ
Aqua graminis
Aqua cuscutæ
Aqua melissæ
Aqua althææ
Aqua rorismarin.
Aqua chelidoniæ
Aqua eustagiæ
Aqua vitis, quæ cadit ex vite
Aqua cretanorum
Aqua florum genistæ
Aqua sabinæ
Aqua mille folij
Aqua abrotani
Aqua centonicæ
Aqua apij
Aqua acori
Aqua solatri
Aqua hepaticæ
Aqua cucurbitæ
Aqua anguriæ
Aqua cucumeris
Aqua foliorum hederæ
Aqua corticum fabarum viridium, & ipsarum fabarum proprie
Aqua vitæ, quæ alio nomine dicitur aqua ardens, & fit de vino, & est mirabilis ad multa pro salute hominum, & præcipue quando de ea fit quinta essentia.
Et nota, quòd decoctiones etiam possunt fieri ex herbis prædictis, & præcipue quando non habemus tempus ad aptitudinẽ destillandi.

DE PILVLIS VSITATIS secundum Mesuem.

Pilulæ alephanginæ
Pilulæ aggregatiuæ ex inuentione nostra.
Pilulæ de eupatorio
Pilulæ de rhabarbaro
Pilulæ indæ
Pilulæ de sarcocolla
Pilulæ fœtidæ
Pilulæ de sagapeno
Pilulæ de euphorbio
Pilulæ de mezereon
Pilulæ lucis maioris
Pilulæ stomachicæ
Pilulæ de agarico
Pilulæ de diarhodon
Pilulæ turbithatæ
Pilulæ de lapide lazuli
Pilulæ de bdellio maiores
Pilulæ de colocynthide
Pilulæ de opopanaco
Pilulæ de hermodactylis maiores
Pilulæ de cynoglossa
Pilulæ bechichiæ

SECVNDVM NICOLAVM.

Pilulæ sine quibus esse nolo
Pilulæ aureæ
Pilulæ stypticæ
Pilulæ de speciebus benedictæ
Pilulæ de hiera logodion

SECVNDVM GALENVM.

Pilulæ de hiera picra cum agari.
Pilulæ de hiera simplici Gal.

SECVNDVM RASIM.

Pilulæ cochiæ
Pilulæ fœtidæ
Pilulæ iliacæ

SECVNDVM AVICEN.

Pilulæ de fumoterræ
Pilulæ assaiaret

SECVNDVM RVFVM.

Pilulæ communes ex aloe, croco, & myrrha, ex inuentione Rufi, vel Gal. secundum aliquos, & sunt optimæ contra pestem.

DE TROCHISCIS SECVNdum Mesuem.

Confectio algalliæ muschatæ, & dicũtur trochisci de gallia muschata.
Trochisci diarhodon
Trochisci de rosis
Trochisci de rhabar.
Trochisci de camphora
trochisci de spodio cũ semie acetosæ
Trochisci de berberis
Trochisci de absinthio
Trochisci de eupatorio
Trochisci de terra sigillata
Trochisci alhãdal, id est de colocynthide.

Tro-

Trochiſci de capparibus
Trochiſci de Karabe
Confectio ramich
Trochiſci de alchechengi
Trochiſci conſtrictiui Meſues in canonibus.

SECVNDVM NICOLAVM.

Trochiſci galliæ muſchatæ
Trochiſci de thyro
Trochiſci diani, i. de violis
Trochiſci ſcillitici
Trochiſci andracharon
Trochiſci croci
Trochiſci hedychroi
Trochiſci diacoralli

SECVNDVM RASIM.

Trochiſci de myrrha ſecundum Raſim cap. de prouocatione menſtruorum.

DE CERATIS, EMPLAſtris, & vnguentis ſecundum Meſuem.

Hyſſopi ceratum deſcriptione Philagrij.
Vnguentum diaphœnicon
Vnguentum baſilicon
Vnguentum ſandalinum
Infrigidans Galeni
Diaquylon magnum
Diaquylon album
Diaquylon gummatum magiſtrale.
Emplaſtrum de ſinapi
Emplaſtrum diaphœnicon
Emplaſtrum de melilото
Vnguentum triapharmacon, id eſt de lithargyrio.
Vnguentum ægyptiacum
Emplaſtrum apoſtolicon
Emplaſtrum oxycroceum
Emplaſtrum ceroneum
Vnguentum marciaton
Vnguentum dialthæa
Vnguentum citrinum
Vnguentum populeon

SECVNDVM RASIM in chirurgia ſua.

Vnguentum de ceruſſa
Vnguentum de calce

SECVNDVM AVICENNAM in antidotario.

Vnguentum apoſtolorum

DE OLEIS SECVNDVM Meſuem.

Oleum de amygdalis amaris
Oleum de amygdalis dulcibus
Oleum laurinum
Oleum roſatum
Oleum chamæmelinum
Oleum violatum
Oleum de lilio
Oleum irinum
Oleum ſambucinum
Oleum de cheyri
Oleum de papauere
Oleum de cytonijs
Oleum de ruta
Oleum nardinum
Oleum maſtichinum
Oleum coſtinum
Oleum de croco
Oleum de piperibus
Oleum de euphorbio
Oleum vulpinum
Oleum de ſcorpionibus
Oleum de ouis
Oleum de iunipero
Oleum de lateribus
Oleum de capparibus
Oleum de caſtoreo
Oleum de tartaro
Oleum de terebinthina.

DE SPECIEBVS SECVNdum Meſuem in ægritudinibus oculorum.

Sief album cum opio
Sief citrinum
Sief de ſpica
Sief de plumbo
Sief de thure
Sief viride
Sief memithæ deſcriptione Alkanomo ſali de baldath.
Sief memithæ ſecundum Raſim, & Seruitorem ſic fit.
Succus memithæ in ſole deſiccetur, & ex eo formentur magdaleones parui, ſicut ſunt trochiſci, & ſeruentur.

DE CONSERVIS de zucchato.

Conſerua roſata, i. ex roſis facta, & vocatur zuccharum roſatum.
Conſerua diaboraginata
Conſerua bugloſſata
Conſerua violata
Conſerua meliſſata
Conſerua maluata valẽs ad aſthma.
Et omnes prædictæ conſeruæ fiunt ſicut dixi de roſata, poſſunt fieri de floribus. & folijs.

DE CONSERVIS de melle.

Mel roſatum colatum
Mel violatum
Mel maluatum
Mel geneſtratum
Aqua mellis, & dicitur hydromel.
Rhodomel. i. mel roſatum cũ folijs.
Mel nucum aſperitatem gutturis, & ſynanchen.
Mel cannæ valet ad tuſſim, & ad aſperitatem gutturis, & pectoris, & ex eo fit zuccharum.
Zuccharum rubeum, & eſt valde abſterſiuum, & mundificatiuum.
Zuccharum tabarzet, id eſt trium coctarum.

DE SPECIEBVS CANDI.

Zuccharum candi ſimplex
Candi roſati
Candi violati
Condi de ribes.

Et ſic eſt finis huius vtiliſſimi Tractatus Saladini.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1064-5
DFG

ALBENGNEFIT LIBELLVS, in quo de ſimplicium medicinarum, & ciborum virtutibus in generali,& ſpeciali, breuiſſime, & ordinatiſſime pertractatur.

IEX antiquorum libris hunc aggregaui librum de virtutibus medicinarũ,& ciborũ;in quo mentem meã diu fatigaui, & poſui ipſum occupationem meã, effundendo preces Deo altiſſimo,in eo ꝙ Deo ſublimi,& glorioſo appropinquatur, quia p ipſum iuuamentũ cõe,et propriũ ſperaui; vltra illud,qđ in cognitione illius eſt de iuuamento magno in arte medicinæ. Medicinæ aũt intẽtio eſt ſanitas,& eſt fm duos modos. Primus modus eſt cognitio cõplexionũ corporũ hominũ. ſecũdus modus eſt cognitio medicinarũ,et ciborũ,quorũ cognitione exiſtit ſanitatis permanẽtia in ſano, & ipſius reditio ſuper infirmũ;& ſunt materia curationis p medicinã,& * electariũ eius. Qui aũt virtutũ medicinarũ ſimpliciũ,& ciborũ cognitionem vult habere,eſt indigens cognitione viarum, quibus earum virtutes, & ipſarum operationes inueniuntur. Et hæ quidem viæ ſunt viij.

Sanitas eſt med ſiop.

** electionẽ. Cognitio medic. & cib. 2. modi.*

Vna earũ eſt,vt ſit medicina, cuius virtutem experiri vult aliquis,vacua à qualitate acquiſita accidentali. Cuius exemplum in medicina ſimplici eſt aqua frigida,quæ per accidens calefacit corpus,quando ſuper ipſum funditur: qm̃ infrigidat cutem,& aggregat eam, & inſpiſſat ipſam; quamobrẽ coarctantur vapores, qui expirabant: quare calefit corpus propter illud. Et aqua calida infrigidat per accidens, quoniam rarificat corpus; quare expirant vapores calefacientes,& infrigidatur corpus.

Et ſecunda eſt,vt ſit ægritudo, in qua experitur medicina ſimpliciter,ægritudo ſimplex,ſicut febris hectica.

Et tertia eſt,vt ea medicentur ægritudines contrariæ, donec certificetur. Et quarta eſt,vt ſit virtus medicinæ, æqualis virtuti ægritudinis, quæ cum ea medicatur,donec declaretur operatio eius in ea ſufficienter.

Et quinta eſt,vt cõſideretur operatio medicinæ: an ſit operatio eius in calefactione, & infrigidatione hora qua recipitur. nã ſi non calefacit,niſi poſt ſpatiũ, cũ in principio infrigidauerit,tunc calefactio eius non eſt niſi p accidens.& ſimiliter ſi etiã non infrigidat,niſi poſt ſpatiũ, etiam in principio rei calefecit, tunc infrigidatio eius nõ eſt niſi per viam accidentis. Et ſexta eſt,vt conſideretur operatio eius,an ſit operatio in omni corpore vna,& in oi hora; quare eſt eius infrigidatio, & ipſius calefactio, res ſemper. nã ſi eſt illud,tunc operatio eius eſt p naturã. & ſi non eſt ita,tunc operatio eius per accidens. Et ſeptima eſt,vt ſit calefactio medicinæ, in illa re,ad quam cõparat calefactio eius;aut ipſius infrigidatio in aliam. Nã ſi non cõparatur eius calefactio, niſi ad corpus hominis, tunc oporter,vt dicatur,ꝙ eſt calida, ex via,qua calefacit corpus hominis; non propterea,ꝙ illud faciat in alio animali; nam non oportet,propterea ꝙ hyoſciamus infrigidat corpus hominis,vt infrigidet corpus turdorum,quibus eſt cibus;neque oportet etiã, propterea ꝙ elleborus niger ſoluit hominem,& nõ nutrit ipſum;ſoluat coturnicem,cui eſt cibus.& oleum nutrit hominem,& nõ interficit eum:ſed interficit oẽ animal,cui non eſt ſanguis.

Nota.

Et octaua eſt, vt diſtinguatur inter medicinam,& cibum. Sciatur ergo,quòd medicina eſt illud,quod calefacit,aut infrigidat corpus,qualitate ſua. Et cibus facit illud,quoniam addit in ſubſtantia corporis,& augmentat ipſum. Inquit Gal. nos nominamus totum,quod facit ſubſtantiam ſtare noſtram,& augmentat nos,cibum; & totum,quod mutat naturam noſtram,medicinam.

Modi quinque aly noſcendi præditta.

Ex vijs iterum quibus extrahũtur virtutes medicinarum,& ciborum,ſunt illæ aliæ,& ſunt quinque,quæ ſtãt vtenti eis loco eius, quo dicatur operatio eius, & quo

A multiplicatur eius ratiocinatio. Vna earum eſt via ſumpta ex velocitate alterationis rei,& difficultate alreratio-nis eius. Et ſecũda eſt via ſumpta ex velocitate coagulationis eius,& difficultate coagulationis ipſius. Et tertia eſt via ſumpta ex ſapore rei. Et quarta ex via ſumpta ex odore rei. Et quinta eſt via ſumpta ex colore rei. Prima aũt,quæ eſt ex velocitate alterationis, & difficultate eius eſt; ꝙ omnis medicina,cuius alreratio eſt velox ad naturam ignis,eſt calida potentia. Verumtñ non eſt neceſſarium,vt iſtud ex medicinis, cuius hæc eſt via calefaciat corpus hominis; imò non oportet neceſſario,niſi quãdo eſt ſubtilis ſubſtantiæ, ſolidum,durum, in quo non ſunt vacuitates,qm̃ quando eſt craſſæ ſubſtantiæ, aut eſt rari corporis,poſſibile eſt,vt ignis reſoluat iſtud, & cõuertat ipſum ad naturam ſuam velociter, & caliditas corporis non faciat iſtud cum eo. fit ergo per hanc cauſam, quia non calefacit corpus. Et ſcitur,ꝙ medicina,in qua agunt duæ caliditates,caliditas ignis,& caliditas corporis hoĩs, B non eſt niſi ſubtilis ſubſtantiæ,rari corporis:ſed caliditas ignis,põt ſuper eam,& vincit eam velociter.Hoc autem ſcitur ex duabus rebus: quarum vna eſt oleum,& altera hatũdo ſicca,& pilus. In oleo quippe quãdo approximat igni,inflammatur in eo, & quando occurrit corpori hominis nõ calefacit ipſum calefactione manifeſta velociter. Et oleum quidem inflãmatur velociter,& non calefacit corpus hoĩs,qm̃ oleum eſt viſcoſum, & craſſæ ſubſtantię.cum ergo occurrit corpori,adhæret ei,& fit difficilis ſeparatio eius ab ipſo, qm̃ non eſt poſſibile,vt attenuetur,& ſubtilietur per aerem velociter; & penetret,& perueniat ad interiora corporis. Et ſignificatio illius eſt, quia quando tu ponis in vaſe ſuper ignem,aquam,& oleum, & decoquis vtrumque,finitur aqua,& remanet oleum vltime. Et harundo,& pilus quãdo occurrit corpori hoĩs non calefaciunt ipſum. Et ſcitur,ꝙ medicina eſt,ad quam properat ignis,& non calefacit corpus hominis,ex duabus rebus. Quarum vna eſt ſubſtantia caliditatis,& ſecunda eſt natura materiei. Ignis verò eſt ſubtilior res,& calidior, qui ſubmergitur in corporibus, de C proprietate quorum eſt, vt adurat ea, donec perueniat ad profundum earum in ſpatio breui;& fit facilis eius penetratio per ſeparationem partium earum,& earũ ſubtiliationem,& conſeruationem earum ad naturam ſuam. At verò caliditas corporum hominum nõ eſt,niſi vaporoſa,craſſa, debilis, non valens agere in ea hora,qua occurrit eis operationem,qua * renouet ea,& conuertat ipſa ad naturam ſuam, & omnia quidem,quæ calefaciunt corpus, indigent vt in ea agat caliditas corporis in primis,& mutet ea,donec ea redeant poſt illud,& calefaciunt corpus. hæc eſt ergo cauſa,quę eſt propter ſubſtantiam caliditatis. Cauſa autem,quę eſt ex natura materiei, eſt quòd iſta duo,ſ. harundo,& pilus non eſt in eis poſſibile,vt diuidantur,neque terantur,neque frangantur per attritionem,fractura,qua fiant in termino pulueris. Om ne verò,de quo eſt voluntas, vt calefaciat corpus,indiget vt diuidatur in minores partes,quæ ſunt,donec fiat ei facile ſuſcipere operationem caliditatis corporis, & im- D preſſionem eius in ipſo, & mutationem eius,qua mutat ipſum. Et ex cauſa hac fit,quòd calamus aromaticus calefacit corpora hominum,pluſquam calefaciat ea ex ſpeciebus calami,quæ ſunt apud nos. Secũda autem via eſt aſſumpta ex velocitate coagulationis, & difficultate eius. Dico ergo,quòd iſtæ duæ viæ ſunt neceſſariæ ante inquiſitionem de virtutibus medicinarum,& ciborum. Verumtamen prima,quæ eſt aſſumpta ex velocitate alterationis eius, & difficultate ipſius, non eſt neceſſaria niſi in conſideratione in eſſe medicinarum calidarum potentia. Et ſecunda,quæ eſt ſumpta ex velocitate coagulationis,& difficultate eius, non eſt neceſſaria, niſi in conſideratione in eſſe medicinarum frigidarum potentia. & ſecundum hoc,quando ſunt duæ res,eſſe quarum in craſſitudine ſubſtantiæ, & ſubtilitate eius currit ſecũdum ſimilitudinem vnam, tunc illa earum,quæ difficilior fuerit ad coagulationem per frigus, eſt caliditas cõplexionis earum,& quando ſunt duæ res,quarum eſſe in

Ab alteratione.

Calor ignis.

Calor hominis.

** reſtituat.*

Nota.

A coagulatione.

ſubtilitate ſubſtantiæ,& craſſitudine eius, non currit ſecundum ſimilitudinem vnam. Et ſi eſt craſſitudo ſubſtantiæ earum vnius ſecundum frigiditatem,tunc alterius vtrumque ſimul coagulatur ſecundum ſimilitudinem vnam. Verumtamen vnam earum,& eſt illa,quæ eſt craſſioris ſubſtantiæ, æſtimat aſpiciens eam, quia eſt vehementioris coagulationis. Cauſa in illo eſt duricies ſubſtantiæ craſſæ, quamuis frigus complexionis vnius earum ſit vehementius, craſſitudine alterius. Et in illis,quæ ſunt ſecundum contrarium, non eſt poſſibile,vt ſit coagulatio earum vtrarumque in quantitate temporis vnius; immo oportet, vt illa, quæ ex illis duabus eſt frigidioris complexionis,aut craſſioris ſubſtantiæ coaguletur in ſpatio temporis minoris; & ſit coagulatio illius, quæ eſt minoris frigoris,& minoris craſſitudinis ambarum in ſpatio temporis longioris. Et ſimiliter currit res etiam in hoc, vt ſit vna illarum durior multum, & durior parum compare ſua. Illud enim non accidit ei, niſi ſecundum quantitatem ſuperfluitatis eius in vno duorum modorum neceſſario. In tertia verò,quæ eſt ſumpta ex ſapore rei,quæ guſtatur, dico quia corpora ſint cõpoſita ex elementis,& elementa ſint inæqualium quantitatum in compoſitione corporum, propter diuerſitatem quantitatum elementorum,& in omni compoſitione eorum ſint proprietates multæ, fiant vt ſaporibus etiam propter diuerſitatem harum quantitatum proprietates multæ,& cum ſint ſapores multi, neceſſarium eſt inſtrumentum,quo diſtinguatur,inter illum, qui ex eis eſt conueniens; & illum qui eſt inconueniens corpori. Nouit ergo creator benedictus, & ſublimis illud inſtrumentum linguam. Et poſuit eam multi ſenſus,& poſuit illud,quod continuatur ei ex neruis multi numeri. Quod eſt quia continuantur ei ſex nerui,vt propter id,quod eſt ei de ſuperfluitate ſenſus,diſtinguatur per eã, inter id,quod occurrit ei de calido,& frigido,& humido,& ſicco,& diſtinguatur inter conueniens,& inconueniens corpori. & cum res conuenientes corpori ſuperfluant,& ſint quædam earum plus conuenientes naturæ corporis: & quædam earum magis, diuerſæ naturæ corporis,& quædam earum minus. & oportet,vt ſint qualitates rerum,quæ guſtantur multæ. ſ. ſapores earum. Dico ergo,quod ex ſaporibus, compoſiti ſum infiniti,qui non fiunt niſi additione,& diminutione in cõpoſitione. Singulares autem ſimplices,ſunt octo. Et ſunt ponticitas,& amaritudo,& acuitas,& acetoſitas, & ſtypticitas,& ſalſedo,& vnctuoſitas,& dulcedo. Et fiunt iſti guſtus ex diuerſitate ſubſtantiæ corporis,quod guſtatur,in ſubtilitate,& craſſitie. Et ex diuerſitate complexionis eius: Diuerſitas aũt ſubſtantiæ corporis eſt. Quoniam ſi eſt craſſa, fit cauſa craſſitiei eius, aut dulcis, aut ponticus, aut amarus. Etſi eſt ſubtilis,fit cauſa ſubtilitatis eius,aut acutus,aut acetoſus,aut vnctuoſus. Et ſi eſt media inter ſubtilitatem,& craſſitiem,fit aut ſtypticus,aut ſalſus. Ex diuerſitate autem complexionis fiũt, quoniam ſi complexio ſubſtantiæ eſt calida, ſic guſtus eius,aut amarus,aut acutus,aut ſalſus. Et ſi complexio eius eſt frigida, fit guſtus eius,aut ponticus,aut acetoſus,aut ſtypticus. Et ſi complexio eius eſt media inter calidum, & frigidum,fit ſapor eius aut dulcis,aut vnctuoſus. Compoſitio autem ſpecierum ſubtilitatis ſubſtantiæ,& craſſitudinis eius cũ ſpeciebus caliditatis complexionis ſubſtantiæ,& frigiditatis eius,facit nouem ſpecies compoſitionis. Quarum vna eſt ſpecies,cui non eſt ſapor ex corporibus,& eſt media inter ſubtilitatem partium, & craſſitudinem earum, & inter complexionem ſcilicet frigidam,& calidã. Et octo ſpecies reliquæ ſunt illæ,quibus ſunt guſtus. Nã ex complexione ſubſtantiæ craſſæ cum complexione frigida generatur ſapor ponticus. Et cum complexione ſubſtantiæ craſſæ cum complexione calida generatur ſapor amarus. Et ex complexione ſubſtantiæ craſſæ cum media inter calidum,& frigidum, generatur ſapor dulcis. Et cum compoſitione ſubſtantiæ ſubtilis cum complexione calida generatur ſapor acutus. Et ex compoſitione ſubſtantiæ ſubtilis cum cõplexione frigida, generatur ſapor acetoſus. Et ex cõpoſitione ſubſtantiæ ſubtilis cum media inter calidam,& frigidã, generatur ſapor vnctuoſus. Et ex cõpoſitione mediæ inter craſſitudinem, & ſubtilitatẽ cum complexione frigida,generatur ſapor ſtypticus. Et ex compoſitione mediæ inter craſſitudinem, & ſubtilitatem cum complexione calida generatur ſapor ſalſus. Dico ergo in diuiſione guſtuum, quòd omne, quod occurrit linguæ, aut non agit in ſenſum guſtus, aut agit in ipſum. Si ergo non agit in ipſum,nominatur *reſiens,& eſt illud, cui non eſt ſapor. Aut eſt ſimplex, ſicut aqua, quæ eſt elementum,aut corpus compoſitum,ſuper quod non vincit calor,neque frigiditas; ſed eſt temperatum, aut decliue parumper ab æqualitate ad frigidum, ſicut ſunt medicinæ,quæ nominantur oppilatiuæ.

*eloſum.

Sapores ſimpl. ſunt 8.

Sapores compo. ex groſſo & ſubt. ſunt 9.

Medicinæ oppilantes duplices.

ET oppilatiuæ ſiunt ſecũdũ duos modos. Modus primus eſt terreſtris ſiccus, qui exiccat corpora, ſicut amylum, & tutia, & ceruſſa plumbi, & cadmia;& calx abluta, & hæmatites, quando abluitur vnumquodque horum ablutione decenti, & quæ fiunt eis ſimilia. Secundus eſt viſcoſus,humidus, qui humectat corpora,ſicut oleum ſaporitum. & albugo oui,& caſeus recens,& pingue ex corpore porci, & cera ſaporita, abluta colata, & ſicut malua agreſtis,& domeſtica,& interior pars cucurbitæ,& raſura eius. Et iſta diuerſificantur in viſcoſitate ſua, quoniam ſuper albuginem oui terreſtreitas eſt magis vincens,& ſuper oleum ſaporitum acritas eſt magis vincens. Quod autem non agit in ſenſum guſtus, quoniam eſt ſimplex, eſt ſicut aqua. Et ſenſus eſt compoſitus. Simplex verò non efficit in compoſito operationem compoſiti,propterea,quòd nulli rei agenti naturali ineſt, vt agat niſi in id, quod eſt ei ſimile potentia, vt extrahat illud ad effectum, neque patiatur etiam, niſi quod eſt ſimile,ſimiliter ſimile non recipit, niſi quod in eo eſt potentia. ſaporem autem ſimplicem impoſſibile eſt eſſe in compoſito, neque potentia, neque actu: & propter iſtud non recipit ipſum, neque alterat ad ipſum eum, ſicut eſt eius alteratio ad compoſitum ex eo,propter conuenientiam eius ad ipſum in compoſitione. Quod ſi agit illud, quod occurrit linguæ in ſenſum guſtus aliquid, tunc ipſum,aut facit in eo nocumentum,aut facit in eo delectationem. Quod autem facit in eo delectationem eſt illud,quod eſt dulce,& delectat ipſum,& eſt ſimile complexioni corporis hominis,& eſt calidum,& humidum cum æqualitate. Facit ergo in lingua ex delectatione ſimile ei,quod fit in reliquo corpore ex delectatione, quando occurrit aqua tepida. Illud autem quod ſecundum hãc complexionem, ſi aqua ſuper ipſum eſt magis vincens,nominatur dulce. Et ſi aer ſuper ipſum eſt magis vincens,nominatur vnctuoſum. Et omnis cibus delectabilis non nocens ſenſui; eſt aut dulcis, aut vnctuoſus, aut aggregat vtrumque ſaporem. quod autem ex cibis eſt,quem cooperit ſapor alius ab iſtis duobus, non aſſimilatur, & non adminiſtratur, niſi cibus,& medicina. quod autem efficit læſionem in lingua,trahit ipſam mordicando eam; vel per mordicationem, quam facit ei. Sed mordicatio eſt ſpecies ſolutionis continuitatis,aut per ſuperfluam ſeparationem,ſicut calidum efficit,aut per ſuperfluam aggregationem, ſicut frigidum. ſeparatio autem calidi eſt, aut cum craſſitudine, & terreſtreitate, aut cum ſubtilitate, & igneitate. & ſeparatio quidem calidi cum craſſitudine, & terreſtreitate,quod ſeparat vehementer, & nominatur amarus. Aut talis, quod ſeparationem efficit infra vehementem,& nominatur ſalſus. Et ſeparatio calidi cum ſubtilitate,& igneitate nominatur acutus. Et aggregatio quidem frigidi, aut eſt cũ craſſitudine,& terreſtreitate, aut cũ ſubtilitate,& aquoſitate; aggregatio verò eius cum craſſitudine, & terreſtreitate, quando vehementem efficit aggregationem,nominatur ponticus. Et ſi facit aggregationem, quæ ſit infra vehementiam,nominatur ſtypticus. Aggregatio frigidi cũ ſubtilitate, & aquoſitate, nominatur acetoſus. Iam ergo manifeſtum eſt, quòd ſapores ſunt octo, amarus,& ſalſus, & acutus,& ponticus,& ſtypticus,

Nota.

Nota.

Sapores.8.

eus,& acetoſus,& dulcis,& vnctuoſus. Nam illud,quod aggregat linguam, & exiccat eam, & coarctat ipſam, & exaſperat,& non in eo quod apparet tantum,facit aggregationem æqualem ab omni latere ſicut frigidum. Immo facit aggregationem vſque ad profundum eius inæqualem,& propter id facit aſperitatem eius,& exiccat eam, ſi facit eas operationes operatione ſorti,nominatur ponticus.

Et ſi facit operationem non fortem,eſt ſtypticus.

Et quando non efficit aliquid eorum,quæ diximus, immo contrarium illius,& abluit linguam, & abſtergit quod eſt in ea,donec ſi adhæret ei aliqua ex rebus ſtypticis,abſtergit eam,& abluit ipſam,nominatur ſalſus.

Et ſi eſt abſterſioni eius ſuperfluitas virtutis,donec addat ſuper operationem ſalſi, nominatur baurachius.

Et quando abſtergit plus, quam illud,quod abſtergit ſalſus,& baurachius donec exaſperet linguam exaſperatione vehementi lædente,nominatur amarus.

Et quando contingit, quòd quando occurrit linguæ facit in ea mordicationem, & corroſionem cum caliditate vehementi nominatur acutus. B

Et quando mordicatio,quam facit, eſt vacua à caliditate,quam facit acutus, & cum illo facit in eo cui occurrit,ſimile ebullitioni,nominatur acetoſus.

Et quando contingit, quòd quando occurrit linguæ rectificat ex eo quod corruptum eſt,& ſedat,& lenit aſperitatem eius,& fit ſicut vnguentum, quod replet vacuitates,& impinguat maciem; tunc ſi occurſus eius ad ipſam eſt cum delectatione linguæ,nominatur dulcis.

Et ſi non delectet ipſam delectatione dulci, nominatur vnctuoſus. Et ſicut baurachius eſt de genere ſalſi, ſimiliter ſuauis, vel ſapor eius eſt de genere dulci, nominatur vnctuoſus. Et ſicut baurachius eſt de genere ſalſi, ſimiliter ſuauis, vel ſapor eius eſt de genere dulcis, quando efficit operationem dulcis ex lenificatione,& ſedatione. Veruntamen in ſuaui permiſcetur humiditas aquoſa multa, & tunc minuit eam à dulcedine ſua.

Saporum operationes.

Ponticus ergo terreſtris, qui aggregat, & infiltrat,& conſtringit poros, & præparat,ſicut coria præparantur, & craſſat,& infrigidat,& exiccat.

Et amarus eſt terreſtris, calidus, igneus, qui mundificat meatus, & abſtergit, & ſubtiliat, & incidit craſſitiem,& calefacit non vehementer; & properat cum ſanguine ad aduſtionem,& malitiam, & multiplicat in eo choleram citrinam, quoniam calefacit ſanguinem, & exiccat ipſum exiccatione,& calefactione forti.

Acutus eſt igneus,qui ſubtiliat, & mundificat,& calefacit vehementer, & attrahit, & reſoluit, & adurit. Et acutus quidem calefacit pluſquam amarus. propter illud ergo excitat caliditatem, & inflammat corpus velociter: & adurit ſanguinem, & ipſum mouet, & facit declinare ipſum in primis ad choleram citrinam; deinde ad melancholiam.

Et acetoſus eſt frigidus aquoſus; veruntamen non eſt eum forti frigore; refrenat choleram, & ſanguinem,& ſtringit ventrem, quando ſtomachus, & inteſtina ſunt munda,& ſubtiliat ea,& ſoluit ipſa,& quando ſunt in eis phlegmata multa,& infrigidat corpus, & incidit,& ſubtiliat,& aperit,& mundificat meatus, & expellit,& infrigidat in toto illo. D

Styptici vero operationes ſunt infra operationes pontici, qui infrigidat corpus, & exiccat ipſum, & minuit carnem eius, & ipſius ſanguinem, ſi aſſiduetur: & confortat ſtomachum, & ſtringit ventrem ſecundum plurimum,& generat ſanguinem melancholicum,& infirmat magnitudinem factam in hepate proprie, & nocet neruis, & membris neruoſis omnibus, & ſuperfluit in exiccatione corporis. Veruntamen exiccat appetitum ad cibum fortitudine ſua.

Salſus vero eſt terreſtris,calidus,ſiccus,non igneus qa aggregat,& oppilat,& exiccat, præter quod calefacit vehementer. Dulcis aũt calidus,temperatus in illo mollificat,& digerit,præter quòd calefacit manifeſte, & ſoluit ventrem,& mollificat ſtomachum,& eſt conueniens pectori,& pulmoni; & tenerum efficit corpus,& multiplicat ſperma, & aſſiduatio eius multiplicat choleram, & ſanguinem, & commouet ægritudines factas ex eis, generat oppilationem, & apoſtemata in hepate,& ſplene præcipue,quando membra ſunt præparata ad illud,ſicut fit in febrientibus,& habentibus hepata calida. A

Vnctuoſus vero eſt aquoſus, aereus, qui humectat,& lenit, & mollificat, præter quòd calefacit manifeſte, & mollificat ſtomachum,& ſoluit ventrem,& facit velociter ante ſufficientiam cibi, & præcipue febricitantes, & habentes hepata calida,& ſtomachum calidum,& lenit ventrem,& humectat ipſum,& addit in phlegmate: & retardat cogitationem,& multiplicat ſomnum. Et dico, quòd ponticus,& acetoſus in frigore ſunt æquales. Verumtamen ponticus eſt craſſus,terreſtris. Et acetoſus eſt ſubtilis,aquoſus. Et plurimum operationis pontici eſt in manifeſto corporis,quoniam eſt tardæ penetrationis. Et plurimum operationis acetoſi eſt in profundo corporis, qm̃ penetrat in corporib. ſenſibilibus velociter; dulcis autem,& amarus ſunt calidi. Verumtamen dulcis in caliditate ſua eſt humidus. Et ſimiliter vnctuoſus. Et propter illud ſunt conuenientes naturæ hominis nutrientes ipſum, cum corpus hominis ſit temperatum in calidit. & humi. Amarus autem eſt calidior dulci, & ſiccior eo, quoniam qñ ſuperfluitas ſit in decoctione oĩs dulcis cũ igne,ſatt decoquit ipſum amaritudo. Et inueniuntur amarus,& dulcis abſtergẽtes. Verumtñ dulcis abſtergit abſterſione temperata,& non ſoluit continuitatem,imò humectat. Et amarus abſtergit abſterſione inæquali,& ſoluit continuitatem. Et quando ſoluit continuitatem, non delectat,immo lædit. Verumtamen caliditas eius eſt minor calidit. acuti,& eſt craſſus,ſiccus,terreſtris. Cum ergo ponitur in vlceribus abſtergit ea,& minuit carnem natam in eis. Et quando bibitur, *incidit* craſſitudinem ſuperfluitatum,quæ ſunt in venis. Et propter illud prouocat menſtrua,& iuuat ad ſpuendum ſaniem,& humiditatem craſſam ex capite,& pectore,& confert ſodæ. Et ſignificat ſuper ſiccitatem eius, quoniam non putrefit, neque generantur ex eo vermes, neque nutrimentum ex eo fit,quando eſt amarus pure. Acutus autem,& ſalſus ſunt calidi,& ſicci ſicut amarus. Verumtamẽ acutus eſt plus calidus,& ſubtilior eorum,quoniam eſt igneus. Et propter illud corrodit,& adurit,& liquefacit. Sed ſalſus eſt terreſtris,calidus. Verumtamen caliditas non efficit in eo operationem ſuam, quam efficit in amaro; neque ſubtiliat eum ſubtilitate,qua ſubtiliat amarum. Et propter illud ſalſus eſt minoris caliditatis,quam amarus per gradum, fit ergo ſalſus in gradu ſecundo,& amarus in gradu tertio. C

Antiqui autem contenti fuerunt, vt ponerent quatuor gradus in virtutibus medicinarum,& ciborum. Cum ergo auditur ſermo eorum calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, ipſi non volunt illud niſi per comparationem ad complexionem corporis hominis ſani, cum ſit complexio temperatior complexionibus alijs, & propinquior eis ad æqualitatem, & mediationem qualitatum, quatuor. & propter ſuperfluitatem corporis hominis ſuper reliqua corpora animalium ligatur cum eo intelligentia. Et propter ſuperfluitatem animalis ſuper plantas adinuenta eſt ei ſenſibilitas; plantis vero facta eſt natura. Et ſimiliter virtutes animæ, & eius operationes apparent in meliore, pluſquam ſit earum apparitio in deteriore. Cum ergo inuenitur ex iſtis medicinis, & cibis aliquid,quod non imprimit in ſenſum, nam fugat ipſum aliqua ſpecierum fugæ, tunc ipſum eſt conueniens corpori hominis,ſicut aqua tepida, nam propter conuenientiam ſuam complexionis corporis hominis in æqualitate, inuenimus ſenſum delectari tempore eius,& recipit eam deſiderio. Et quando inuenis aliquid, quod in ſenſum aliquam efficit impreſſionem; ſed tamen illa impreſſio eſt ſine læſione, neque eſt horribilis naturæ; tunc ſcias, quòd *lib. de me. ſtrudui 4.* *Gradib.*

iam receſſis à complexione corpori hominis in qualitate, quæ apparet ex eo per gradum vnum, & eſt prima. Et quod in eo eſt mutat corpus ab æqualitate, verumtamen cum mutatione manifeſta, quare indiget in mutatione eius tempore, ſicut ſunt dulcedo, & vnctuoſitas. vtræque enim ſunt calidæ in gradu primo. Et quando inuenis aliquid cuius additur impreſſio, & fugat ſenſum manifeſte, quamuis non appareat ei nocumentum, neque dolor, ſcias, quod iam additur reflexio à complexione corporis hominis per duos gradus, & eſt ſecundus. Et quod in eo eſt, quod mutat corpus mutatione manifeſta, quæ non eſt cum vehementia, ſicut ſalſedo, &c. acetoſitas, ita quod ſalſedo ſit in gradu ſecundo caliditatis, & acetoſitas in gradu ſecundo frigiditatis.

Gradus 2.

Gradus 3. Et quando inuenis aliquid, cuius impreſſio iam addit virtutem, & multiplicat, & facit dolorem, & læſionem, & fugat ſenſum fuga forti, ſcimus, quòd reflexio eius à complexione corporis hominis iam ſit ad gradum tertium. Verumtamen, quamuis mutet corpus mutatione vehementi; tamen non eſt corrumpens ſicut amaritudo. Ipſa namque eſt in gradu tertio caliditatis. Et quando inuenit aliquid cuius operatio additur, & ſuperfluit, donec corrumpit complexionem corporis hominis, vel cum ſuperfluitate ſeparationis, ſi eſt calidum, aut per ſuperfluitatem aggregationis, ſi eſt frigidum, ſcimus, quòd reflexio eius à complexione corporis hominis tam ſuperfluit, & additur, & peruenio ad quartum gradum, & eſt quod mutat corpus mutatione corrumpente, ſicut acuitas; ipſa enim corrumpit cum aduſtione, & eſt in quarto. Inquit Galen. & ſiccitas quando eſt in gradu quarto, efficit operationem acuitatis. Antiqui vero conuenerunt ſuper hoc, vt ſtarent apud gradum quartum, & non cogitauerunt in eo, quod eſt poſt eum, quia non inuenerunt ad illud formam conuenientem in operatione, in qua ſit poſſibile cognitionem incedere.

Gradus 4.

Vniuſquique grad. ſubdiuiſit triplex, immo quincuplex.

Veruntamen diuiſerunt hos quatuor gradus in tres ordines, primum, & medium, & poſtremum. dixerunt ergo principium gradus, & medium eius, & poſtremum eius. verum poſſibile eſt, vt ſint inter hos ordines, media occulta ſenſui corporeo, & propter illud dimiſit intellectus eorum rememorationem, & non fecit ſuper ea cadere nomen.

Odor.

Quarta autem eſt, quæ ſumpta eſt ex odore eius. Dico ergo, quòd odor ſecundum plurimum eſt conueniens ſapori. quod eſt, quia plurimum ſaporis imprimit in ſenſum olfactus, ſicut imprimit ſapori ſenſum guſtus, verbi gratia ex aceto, & omnibus rebus acerosis, & acutis, ſicut allium, & cepæ ſuſcipiunt ſenſus olfactus ſimiles ei, quod recipit ſenſus guſtus, & in quibuſdam rebus diuerſus ſit odor à guſtu, & præcipue in illis, quæ ex medicinis ſunt boni odoris, verbi gratia roſæ odor diuerſus eſt à ſapore eius. Quod eſt, quia in roſa inuenit guſtus, quiddam ponticum, & quiddam amarum, & quiddam inſipidum aquoſum, & comprehendimus illud per guſtum, & non comprehendimus hos ſapores per odoratum. Veruntamen nos comprehendimus, quòd omnis res habens odorem bonum eſt calidæ complexionis, ſubtilis ſubſtantiæ. quantitatem vero illius, aut eius compoſitionem cum frigido non ſignificat tibi olfactus. per guſtum vero eſt ſuper fiduciam eius, quod guſtas. & iterum odor non ſignificat niſi ſuper illud, quod ex vapore reſoluitur de medicina, ſed vapor non reſoluitur ex omnibus partibus odorati. Quod ſi reſolueretur ex omnibus, non eſſet motio eius, quo mouet olfactum, & operatio eius in eo, motio, & operatio vna. ſenſus vero guſtus non eſt taliter: odor ergo antecedit ad ſenſum olfactus ex ſuperficie medicinæ, & non reſoluitur ex omnibus partibus rei odoratæ. Et ſi reſolueretur ex eis omnibus, non occurreres ſenſui olfactus in hora vna. Et tu quidem quando guſtas roſam iudicas, quòd iſti ſapores ſunt in ea. Et quando olfacis eam non iudicas, quòd ſunt in ea. Quinta vero eſt ſumpta ex colore rei, & eſt, quia

Nota.

Si roſa rubea eſt in colore ſuo, & ceruſa eſt alba, non tamen omne rubeum eſt calidum. neque omne album eſt frigidum. Nix enim, & calx, & ſambucus, & piper album, & gypſum, & cartamum, & elleborus albus, & amylum, & lac, iſta omnia albi ſunt coloris, ſed diuerſarum virtutum contrariarum. Iudicium ergo ſuper virtutem medicinæ, ex colore eius, longinquius eſt à verificatione, quàm iudicium ex ſapore eius. Cuius exemplum eſt illud, quod præmiſſum eſt ex hoc, quòd in colore vno ſunt medicinæ, calidæ, & frigidæ, humidæ, & ſiccæ, verum certificatur ex colore, quòd vinum, & mel, & cœpæ, & vua, & ficus, &c. quæ ſunt eis ſimilia, quanto plus eſt vnum quodque vehementioris albedinis, eſt minoris caliditatis. Et omne, quod eſt vehementioris citrinitatis, aut rubedinis, aut nigredinis, eſt decliuius ad caliditatem. Et ſimiliter roſa, &c. quæ ſunt ei ſimilia. Nam roſa quanto plus eſt vehementioris albedinis eſt frigidior. Et ſimiliter eſt res in tritico, & faba, & phaſeolis, & lentibus, & cicere, & omnibus ſeminibus, & floribus, ſicut lilium album, & citrinum, aut rubeum, & quod eſt citrinum, aut rubeum, eſt vehementioris caliditatis, quam album.

Color.

Sermo in appropinquatione medicinæ ex corpore.

QVando vis cognoſcere virtutem rei, tunc incipe, & experire virtutem eius cum re, cui adiungitur, & operare, vt diſcernas medicinam agentem cum ſubſtantia ſua ex eo, quòd præceſſit ex rememoratione noſtra de eo ſint. Et volo ponere aquam ſubiectum nobis, vt inquiramus de ea. Nam qui ex vulgo infirmi ſunt, eam, accipiunt, & ſani, & viuum indigens eſt ea. Comparamus ergo eam in primis ad corpus temperatum, quod non eſt frigidum valde, neque calidum; deinde comparamus eam poſt illud, ad illos, quorum naturæ ſunt malæ complexionis exeuntes à temperamento. Quoniam ergo facimus illud, inuenimus aquam infrigidare corpus temperatum, & in tempore longo: & infrigidat illud, quod eſt malæ complexionis velociter, & præcipue quando eſt aqua frigida; quando verò eſt calida, infrigidat ipſum cum tarditate. Et ſi comparas aquam frigidam ad corpus adoleſcentis, calefacit corpus eius in tempore paruo. Et ſi appropinquas eam ad eum, qui habet ægritudinem ſimplicem calidam, aut frigidam: calidam ſimplicem ſicut febris hectica, & frigidam ſimplicem, ſicut febris accidens ex congelatione per niuem, infrigidat eum aqua infrigidatione manifeſta. Et oportet, vt non ſit frigus eius per accidens, ſed per naturam ſuam. fortaſſe enim ægritudo eſt compoſita ſicut apoſtema calidum. Cum ergo appropinquamus ei aquam, efficit in ipſo in primis operationem ſecundum modum naturalem, deinde in eo operationem aliam accidentalem. Et quando ægritudo eſt ſimplex, non efficit aqua in ea operationem accidentalem. Et tu quidem experire operationem medicinæ ſimplicis per operationem medicinæ compoſitæ in ægritudine compoſita; vt eſt opium ſuper apoſtema calidum. Et medicina quidem compoſita operatur in corpore plus, quam ſit operatio medicinæ ſimplicis, exemplum quidem operationis compoſitæ in compoſito eſt pſyllium, quod plus infrigidat corpora noſtra, & abſcindit ſitim, quam aqua, quamuis aqua in natura ſua ſit frigidior pſyllio, quando eſt puræ frigiditatis, quoniam eſt ſimplex. Et propter illud conuenere Philoſophi ſuper hoc, quòd elementa non nutriunt corpus omnino, neque aſſimilantur alicui membrorum, niſi mediantibus plantis, & ſanguine; quoniam elementa propter propinquitatem ſuam ad plantas conueniunt cum eis, & permutantur ad eas; & plantæ propter propinquitatem ſuam ad ſanguinem aſſimilantur etiam cum eo, & permutantur ad ipſum. Et ſanguis propter propinquitatem ſuam ad mem-

Nota.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1068-9
DFG

membra animalis assimilantur eis, & permutantur ad ea. Quoniam per eum est eorum virtus, & ipsorum essentia; longinquiores ergo res à cibo animalis sunt elementa, cum sint simplicia, quibus non sunt sapores. Et propter illud recipiũt sapores omnes, & apparent in eis, sicut recipit aqua, cui non est color, omnes colores. Et propter illud facta est humiditas grandinea, in qua existit visus, ita quod non est color, quare recipit colores. Et facta est lingua sine sapore. Et propter illud recipit sapores. Et cum interiore parte palmæ hominis est plurimũ sensus factus, & est temperantius quod est in corpore. Cum ergo tu ponis aquam subiectum tuum, non mentitur sensus tuus. Et tu quidẽ experire aquam, cuius vis experiẽtiam imprimi cum sensibus tribus. s. per visum, ne aqua sit turbida; & per gustum, ne sit ei qualitas falsa, aut alia; & per olfactũ, ne sit ei qualitas mala fœtida. Cũ ergo est taliter, est aqua primitiua, munda, pura, hæc est ergo aqua frigida in natura sua. Cum ergo tu calefacis eam, non est aqua sola per calefactionem calefaciens, & comburens rem, sed similiter est opium, & pomum dæmonis, & mandragora, omnia quando calefacis ea, & appropinquas corpori hominis, calefacis ipsum. & comburis: illud etiam quando sunt superfluæ caliditatis. Dico ergo, quòd medicinæ omnes, quarum tu vis experiri virtutes, quãdo tu ponis eas super corpus hominis, oportet, ne sit caliditas accidentalis, & frigiditas, & non aqua sola, sed omnes res. Cuius exemplum sit cera, quam liquefacis cum oleo saporito, & fricas eã, & infrigidas ipsam cum aqua, & ponis eam super membrum calidum; quare infrigidat ipsum, & humectat illud; & non per frigus naturale, sed per illud, quod acquisiuit à frigiditate aquæ frigidæ. Secundũ hoc ergo exemplum inquire de rebus omnibus; nam certificatur tibi, quod vis de cognitione virtutum medicinarum, & ciborum, quando approximabis corpori eius ex virtute accidentali.

ET oportet, vt discernat, qui vult cognitionem virtutum medicinarum, & ciborum, illud quod dicitur in ea; scilicet quod ex eis est calidum, aut frigidum potentia, & actu. Calidum ergo actu est, sicut caliditas existens in igne; potentia vero caliditas existẽs in pyrethro, & castoreo, & pipere, & quæ sunt in eis similia. Et frigiditas actu est sicut frigiditas existens in glacie, & niue; sed potentia frigiditas existens in opio, & pomo dæmonis, & mandragora. Et intentio sermonis nostri cum potentia est, quod res præparata est, vt fit actu. Et dicitur secundum duos modos; aut per hoc quod mutatur; aut ita, vt generetur. Mutatio autem eius est, quando remaner species eius secundum quod non remouetur, sicut cum res alba fit rubea. Generatio autem eius quando alteratur, & conuertitur, sicut panis, fit sanguis; panis ergo est sanguis potentia. Cum ergo alteratur, & conuertitur, fit sanguis actu, & nõ remanet panis secundũ quod fuit.

Actus & potentia quid. *Mutatio.* *Generatio.*

Et oportet, vt discernat quod dicitur in re, quia calefacit corpus secundum duos modos, aut quia calefacit ipsum, ita quod addit in qualitate caliditatis eius, & augmentat eam; aut quia addit in substantiam eius. Si ergo addit in caliditatem corporis, nominatur medicina calefaciens actu aut potentia, Actu sicut ignis. Et potentia per viam, quia est materia. Et hæc species, aut est propinqua, sicut venenum viperæ: aut minus propinqua, sicut cantharides.

Et sunt vtræque corrumpentes corpus, & sunt ex genere medicinarum interficientium plurimum; aut in paucitate propinquitatis sunt, sicut euphorbium, & pyrethrum, & castoreum. Et si addit in substantia corporis, tunc est etiam actu, potentia; actu quidem, sicut puer teneri corporis, quem applicat homo seu pectori, donec occurrat stomacho eius; potentia, vero est sicut cibus superueniens corpori. Quod autem superuenit corpori ex cibo, est secundum tres modos. Veniens ita, quod vincit eum corpus, & est cibus, & veniens ita, quod vincit corpus, & est medicina. & veniens ita, quod vincit corpus in primis, deinde corpus vincit ipsum in postremo; & nominatur cibus medicinalis.

ET oportet, vt discernat, quòd medicinarũ sunt quatuor genera. *Quatuor sunt media genera.*

Primum genus est, quod non mutat corpus, & ipsum mutat corpus. Et hoc genus est perimens; aut cum caliditate, sicut viperarum venenum; aut cum frigiditate, sicut opium.

Et secundum genus est, quod mutat corpus; deinde ipsum, & mutat corpus, & corrumpit ipsum. Et hoc genus etiam mutat; aut ita quod attenuat, & subtiliat, sicut est illud quod accidit ex hyosciamo; aut ita quòd putrefacit, sicut illud, quod accidit ex cantharidibus. Et hoc genus etiam est corrumpens corpus.

Et tertium genus est, quod corpus mutat; deinde dedit ipsum, & mutat corpus, & calefacit ipsum calefactione vehementi; sicut euphorbium, & pyrethrum, & castoreum, & piper.

Et quartum genus est, quod mutat corpus in primis, deinde corpus post illud mutat ipsum. Cum ergo mutat ipsum addit ipsum in substantia caliditatis corporis, si est ex reb. calidis, superfluam caliditatem, sicut cepæ, allium, & sinapis, & quæ sunt eis similia. Et si est ex rebus frigidis superfluã frigiditatem; sicut lactuca, & simila hordei, & quæ sunt eis similia.

Declaratio.

Manifestum igitur est, quod genera medicinarũ sunt quatuor, quoniã rei superuenientis corpori virtus, si est cooperta à virtute corporis, ei corpus agit in eam, deinde ipsa etiã agit in corpus, tunc est medicina absolute. Et si est fortior corpore, donec nõ valeat corpꝰ agere in eã, neque mutare ipsam, imò ipsa est mutans corpus; tunc ipsa proculdubio est medicina corrumpens, & interficiens. Et si corpus est fortius ea, donec mutet ipsam, & soluat eam, donec assimilet eã substantiæ suæ; tũc ipsa est cibus absolute, qm̃ cibus generat in membris corporis secundum dispositionem assimilationis suæ cũ eo impressionem, & mutat ipsum post hãc mutationẽ. Et hæc mutatio, & impressio fortasse est manifesta sensui, & fortasse nõ manifesta in principio rei; sed declaratur post spatiũ longum. Et quod ex cibo imprimit in corpus impressionem manifestam, nominatur cibus medicinalis, sicut lactuca ex frigidis, & allium ex calidis. Hæc enim duo antequam digerantur, mutant corpus. Lactuca igit infrigidat, & propter illud dormire facit. Et allium calefacit, & propter illud facit sitire. Deinde vtræque postquam bene digeruntur, addunt in quantitate substantiæ corporis tantum, præter quod mutet ipsum in qualitate sua.

De cognitione virtutum medicinarum.

Et oportet, vt scias, quòd cognitionis virtutum medicinarum, & ciborum, sunt tres ordines.

Ordo primus est cognitio calidi, & frigidi, & humidi, & sicci.

Et ordo secundum est cognitio digestiui ex eis, & lenitiui, & indurantis, & oppilatiui, & aperientis oppilationem, & absterſiui, & rarificatiui, & inspissantis, & aperientis orificia venarum, & constringentis ea, & cõburentis, & putrefacientis, & minuentis carnem, & cõsolidantis, & attrahentis, & sedantis dolorem. De tertio in maturatiuo vero ordine infra habebitur.

Sermo in maturatiuo.

Maturatiuum est calidum, & humidum; cuius caliditas est æqualis superfluitatibus, quæ eo curantur, neque minuitur ex humiditate eius aliquid. Et maturatiuum quidem cum æqualitate sua corpori in caliditate, & humiditate oportet, vt sit oppilatiuum, viscosum, quoniam quando oppilat poros corporis coarctat, spiritum innatum per quem fit digestio, & reliquæ operationes naturales. Et est sicut oleum concussum cum aqua calida, & farina tritici decocta cum aqua calida; & panis, & oleũ, & pinguedo porci, & pinguedo vituli, & pix, & resina pini, & butyrum rubeum. Ista quando inunguntur cum oleo calido, & thus, & colophonia, & sesamum; ista quando impinguantur, & caulis decoctus cum butyro cocto, & quæ sunt in eis similia.

Sermo in leniente.

Leniens autem est etiam calidum. Veruntamen est pluris caliditatis parum quam corpus, cuius lenit duritiem, & pluris siccitatis. Et propter illud, quod in membro, quod indiget medicina leniente est durities, & durities, quæ indiget medicina leniente est accidēs à chymo frigido crasso viscoso, tunc indiget medicina, in qua sit caliditas, quæ liquefaciat illum chymum, & resoluat ipsum, & finiat ipsum, & non oportet vt caliditas sit superflua, vt non finiat subtile, & dimittat crassum in lapidem verti, & non resoluatur. Oportet ergo, vt sit caliditas eius in gradu secundo, & in principio tertij; & siccitas eius iterum non oportet, vt sit superflua, immo in gradu primo, sicut sunt folia althææ cum butyro cocto, & mastix cum butyro crudo, & bdellium, & styrax liquida, & aqua rosata, & ammoniacum. & KelKalibat, & * hyssopus humida, & quæ sunt sicut illa, & medulla ossis vituli, & medulla ossis cerui, & medulla ossis chameli, & pinguedo gallinæ, & pinguedo capræ, & pinguedo anseris, & mucilago althææ, & mucilago seminis lini, & mucilago fœnugræci, & quæ sunt eis similia.

* Oesypum.

Sermo in indurante cum frigore.

Indurans cum frigore est sicut portulaca, & psyllium, & altahalub, & quæ sunt eis similia ex solatro.

Sermo in oppilante.

Et oppilans cum frigore est medicina, quæ oppilat poros corporis oppilatione absque apertione. Et est proculdubio; aut terrestris; aut viscosa, non mordicans; quoniam si est mordicans non fit, vt figatur in poris, quoniam liquefacit ex membro aliquid, aut attrahit ad ipsum aliquid, quare resoluitur, & currit. Oportet ergo, ne sit sapor omnino, neque caliditas vehemens, neque frigiditas vehemens. Terrestris quidem est sicut amylum, & thuria, & cerussa plumbi, & climia, & calx, & hæmatites. Ista omnia quando abluuntur decenter, deinde exiccantur. Viscosa vero non mordicatiua est, sicut malua sylvestris, & malua domestica, & interior pars cucurbitæ, & rasura eius, & citruli, & quæ sunt eis similia.

Sermo in aperiente.

Aperiens autem oppilationes, est contraria oppilanti. Quoniam subtiliat res crassas, & incidit eas, & est illa, quæ est amara, aut baurachia, sicut radix lilij cœlestis, & scilla, & amygdala amara, & elleborus, & baurach, & lupinus, & sceha. Et quæ est ex medicinis aperitiuis, in qua est cum virtute apertionis aliquid ponticitatis, aut stypticitatis, si ponitur ex his, & cum non aperit propter stypticitatem suam, aut ponticitatem suam, & si bibatur aperit oppilationes viscerum.

Sermo in abstergente.

Abstergens vero est similis aperienti oppilationes. Veruntamen est debilior ea, & non indiget subtiliatione illa, qua indiget aperiens oppilationes. Et propter illud plures medicinæ, quæ abstergunt, sunt dulces, sicut mel, & fabæ, & hordeum, & amygdala, & batecha dulcis, & furfur tritici, & similia eis.

Sermo in rarificante.

Et illud est quod calefacit corpus calefactione temperata, & non exiccat, & est crassum, sicut chamæmelum, & flos althææ, oleum de ruta, & oleum de raphano, & oleum antiquum, & eis similia.

Sermo in inspissante.

Est similis oppilanti, veruntamen est debilius eo, & est illud, quod est frigidum, aquosum, non mordicatiuū, sicut aqua frigida, & similia hordei, & semperuiua, & lenticula aquæ, & poma mandragoræ, & similia eis.

Sermo in aperiente orificia venarum.

Hoc est crassum acutum, sicut allium, & cœpæ, & lilium, & fel tauri, & flos papaueris rufi, & cepa narcissi; & alhalchoen, & oleum lilij cœlestis, & quæ sunt eis similia.

Sermo in constringente poros, & venas.

Hoc est crassum, frigidum, stypticū, non viscosum, sicut virga pastoris, & arnoglossa.

Sermo in adurente.

Adurēs est calidum superfluum crassum sicut arsenicum, & zegi, & chalcanthum æs vstum, & cinis ficus, & sinapis, & staphisagria, & thapsia, & est coruiscus, & similis eis est arbor martæ.

Sermo in putrefaciente corrodente.

Est calidum superfluum, subtile, sicut zinar, & vrtica, & similia eis.

Sermo in diminuente carnem ex vlceribus.

Et ex genere zinar, veruntamen est debilius eo, sicut cortices æris, & hæmatites, & cucumer asininus, & radix colocynthidis, & cinis testudinis, & cinis cancrorum, & cinis limaciatum, & cinis serpentum, & viperarum.

Sermo in consolidante.

Est quod exiccat, & stringit cum æqualitate, sicut sanguis draconis, & thus, & myrrha, & aloe; & quandoque consolidat per accidens illud, quod minuit carnem, quando ponitur ex ea parum cum eo, quod solidat vlcus sicut ceratum. Et ex eis est, quod consolidat cum stypticitate sine mordicatione, sicut alumen, & gallæ, & merdasengi, & plumbum vstum, & scoria plumbi, & cerussa plumbi, & antimonium combustum, & ex eis quod consolidat cum mordicatione, & adustione, sicut colcothar combustum, & cadmia, & cortices ferri, & cortices æris, & calx abluta quadam ablutione.

Sermo in trahente.

Ex eo est, quod attrahit cum æqualitate sua, & ex eo est, quod attrahit natura sua, quod ergo attrahit natura sua est sicut medicinæ solutiuæ. Sed quod attrahit qualitate sua, attrahit per caliditatem, & subtilitatem. Et caliditas, & subtilitas, aut sunt in medicina ex natura sua, aut insunt ei ex putrefactione, quæ accidit ei. Quod autem ex natura medicinæ est, sicut pulegium ceruinum, & sagapenum, & asa. Sed quod est ex putrefactione, quæ accidit medicinæ est sicut fermentum, & stercus antiquum, & limus.

Sermo in bezearticis.

Ex eo est quod agit cum solutione, & ex eo est, quod agit cum euacuatione. Quod autem agit per hoc quod resoluit, aut resoluit sua qualitate, aut resoluit natura sua. Illud quod facit illud natura, complexio eius est media, in eo quod est inter rem recipientem, & rem, quam recipit. Et propter illud quando administratur in hora sanitatis est nociuum.

Sermo in sedante dolorem.

Est istud quod calidum est, sicut complexio corporis in gradu primo, & est subtile euacuans, & resoluens, & rarificat, & subtiliat, & maturat, & venit cum omni, quod est in mēbro ex dolore, & ex infirmitate ad æqualitatem: sicut est chymus calidus, aut viscosus. Et sicut crassus, aut multus, aut annexus in poris subtilibus, aut ventositas frigida, aut crassa cui non est meatus. Et non oportet, vt sit stypticum inflatiuum, sicut oleum anethinum immundum ex virtute stiptica.

DE ORDINE TERTIO.

Ordo autē tertius est cognitio eius, quod frangit lapides, & eius quod adiuuat spuere illud, quod est in pectore, & mundificare ipsum; & mundificantis cerebrum, & mundificantis aures, & oculos, & os, & palatum, & stomachum, & inteſtina, & hepatis venas, & gibbositatem eius, & splenem, & renes, & veficam; & prouocantis vrinas, & frangentis lapidem, & excitantis coitum, & abscindentis coitum, & generantis lac, & abscindentis ipsum, & prouocantis menstrua, & abscindentis ea, & mundificantis inteſtinum ex stercore, & vermibus, & prouocantis sudorem, & mundificantis cutem corporis.

Sermo in frangente lapides.

Est illud, qđ incidit, qñ nō est caſitatis manifestę, nā tūc frāgit sicut radix, asparagi, & radix harūdinis, & poliū, & vir-

virtutem aduſtum, & tritum, & acetum ſcillæ,& cinis ſcorpionum,& lapis ſpongiæ;quoniam dicta frangentia, quando cum eis eſt caliditas vehemens, tunc indurant lapidem,& non frangunt ipſum. Et ſi cum eis eſt caliditas,quæ non ſit vehemens, ſicut diximus; & accipitur cum eis res humida adiuuat ad frangendum; quoniam ſi fuit ſuperfluæ caliditatis, ſeparant ſubtile à craſſo,& educunt ſubtile,& remanet craſſum.

Sermo in mundificante pulmonem, & pectus,& iuuante ad aſthma, & tuſſim antiquam,& generationem ſaniei cum eis.

Illa ſunt ſemen bauciæ ſylueſtris,& eſt daucus, & ſemen lini, & halaſce, & ſemen raphani, & raphanus, & naſturcium,& ſeſamum,& cordumeni,& ſemen cucumeris, & ſemen batechæ,& ſemen rutæ,& nigella,& piper,& polium,& praſium, & caſia lignea, & rhaued,& coſtus,& amomum,& ſulphur; & chalbanum,& myrrha,& opopanacum,& cæpe,& allium, & ſcilla,& calamenthum,& hyſſopus ſicca, & amygdala amara,& ficus ſicca,& pinea,& caſtoreum, & eruus,& ammoniacum,& bdellium, & olibanum, & aſa; & ariſtolochia longa,& rotunda, & ſtęchas; & ouum ſorbile,quando ſorbetur cum melle; & ficus antiqua, quando decoquitur in lacte præcipue camelæ; & cicer cum lacte. Et cófert per accidens ſuffumigatio cum ladano, & cum ſtyrace,& ſtercus leporis,& pili eius, & ſtercus gazelis,& radix cucumeris aſinini,& ſemẽ fœniculi, rhaued,quando ſufficitur cum eo,iuuat.

Mundificantia cerebrum ex naribus,quando cum eis fit caputpurgium.

Sunt ſuccus ficiæ, & ſuccus cucumeris aſinini,& oleum de lilio, & oleũ de amygdalis, & ſuccus radicis arboris Mariæ,& quando exiccatur radix,& teritur cum pipere,& baurach,& calamenthum.

Mundificantia oculos per lachrymas,& conferunt pruritui,& grauitati, & corroſioni,& debilitati viſus.

Sunt omnes medicinæ abſtergentes;ſicut fœniculum humidum,& aqua cinnamomi, & fel perdicis,& mel, & aqua caſiæ lignea,& oleum de Kerua: & oleum balſami,& oleum nucis,& alKitran,& oleum anethinum; & ex ſuccis ad illud etiam ſunt ſuccus acori, & harmel, & praſij,& ſuccus papauetis rufi,& arboris Mariæ,& ſuccus cępæ,& ſinapis,& rutæ.

Mundificantia aures.

Sunt mel,& vinum dulce, & oleum amygdalinum, & fel tauri,& ſuccus capparis,& fel piſcis omnis,& ficus & baurach,& myrrha,& ſuccus ficiæ,& ſimilia eis.

Mundificantia ex ore cerebrum.

Sunt paſſea montana,& ſchęnanthum, & maſtix,& pyrethrum,& ſinapis, & muri, & quæ ſunt eis ſimilia, maſticantur; & quandoque decoquuntur, & gargarizantur cum eis.

Mundificantia ex palato.

Sunt baurach,& aloe,& ſemen vrticæ, & grana alloros,& calamenthum,& ſinapis,& hyſſopus,& allia.

Confortantia ſtomachum,& nocentia ei.

Conferentia aũt ei ſunt dactyli immaturi,& cytonia, & oliuæ ſalitæ, & oliuæ conditæ cum aceto, & oleum crudũ ponticum, & glandes, & caſtaneæ, & præcipue quando comeduntur in lacte, & omnia olera ſpinoſa. & ſunt illa in quibus ſunt amaritudo,& ſtypticitas,& roſæ, & fumusterræ, & napi conditi cum aceto, & cum ſinapi,& raphanus,& ſinapis,& naſturtium,& pyrethrum, & aſparagus cum muri,& aceto, & myrtilli, & alKaneriæ,& ſimilia eis; & capparis condita cum ſale,& cortices citri,& abſinthium,& aloe,& vinum purum.

Et nocẽtia ei ſunt grana iuniperi,& grana pini maiora,& minora,& genera alber,at alacoeni, & ſemen agni caſti,& ficla, & acetoſa,& napi crudi, & bliti, & atriplex,& malua, & quæ ſunt eis ſimilia,niſi comedantur iſta cum muri, & aceto, & ſeſamo, & fœnugræcum, & lac; quoniam aceſcit in illis,qui ſunt frigidæ complexionis,& in ſtomacho frigido, & muratur in ſtomacho calido,& bolus armeniæ,& abrotanũ, & baurach,& mel quando multum ſumitur ex eo,& bateKa; & omnis medulla,& cerebrum: & vinum nigrũ,& craſſum, durum,& præcipue nouum.

Mundificantia inteſtina.

Sunt tithymallus,& lac eius, & ſemen atriplicis caulis,& decoctio polypodij, & aqua ciceris,& folia agni caſti,& decoctio alhaſſe,& ſcordeon,& calamenthum, & butyrum recens, quando aſſidue lambitur; & ficus ficca,quando feruet in aqua; & oleum omphacinum,& agaricum.

Mundificantia venas hepatis.

Sunt pulpa colocynthidis, & chamæmelum, & abſinthium,& aqua caſei, & ius galli antiqui decrepiti,& aqua ciceris albi.

Mundificantia gibboſitatem hepatis.

Sunt amomum,& decoctio ſchęnanthi,& radix acori,& gentiana; cortex radicis lauri, & rhauedſceni, & ſuccus liquiritiæ,& amygdala amara,& aniſum,& ſęniculum,& daucus,& ſemen apij hortulani, & montani, & aſarum,& myrrha,& eupatorium.

Mundificantia ſplenem.

Sunt elleborus niger,& decoctio calamenthi,& cortex radicis capparis, & infuſio cucurbitæ amaræ, & tamariſcus; & pulpa colocynthidis,& chamæmelum.

Mundificantia renes.

Sunt omnis medicina incidens,ſicut radix arnogloſſæ,& fructus eius,& aſparagus,& radix pęoniæ,& aqua ciceris nigri, & amygdala amara, & capillus veneris,& phu,& cymæ ſchœnanthi,& daucus,& ſemen apij hortulani,& montani, & acorus, & cortex arboris vitis,& ſanguis hirci ſiccatus.

Mundificantia veſicam.

Sunt ſtercus galli ſiccatũ, & rhaued,& ſabina,& carpobalſamum,& decoctio glădium, & fructus alhulaic, & balauſtiæ, & ſuccus liquiritiæ, & decoctio rubeæ,& menta,& folium, & ſpica, & nera excorticata,& aſparagus.

Prouocantia vrinam.

Sunt omnia,quæ calefaciunt,& exiccant, & plurima illorũ ſunt medicinæ acutæ,ſicut apium, & ſemen eius, & ſęniculum,& ſemen baucię,& ameos,& phu,& meu, & aſarum, & acorus,& apium montanum, & ſeſeleos. Et ex prouocantibus eſt ſemen aſparagi,& ſemen cucumeris,& melonis. Et ex prouocantibus,ſunt bauciæ,& ſcariolæ,& napi,& ſecaniabin.

Mundificantia lapidem ex veſica,& renibus.

Sunt cordumeni,& cyperi, & oleum de amygdalis dulcibus,& bdellium,& radix fœniculi,& olibanum,& amygdalæ amaræ,& decoctio radicis althææ,& teſticuli porci exiccati, qui teruntur, & ſumitur puluis eorum ficus. deinde parum vini poſt ipſum; & lapis iudaicus, & lapis inuentus in ſpongia marina,& ſtercus columbarum,& cinis leporis,& altit.

Concitantia coitum,& multiplicantia ſperma.

Ex cibis quidem, omne cibarium quod eſt multi nutrimenti,multæ inflationis; ex medicinis vero omne calefaciens,humectans. Cibi quidem ſunt ſicut pineæ,& cicer,& fabæ,ſicut ficus,& amygdalæ, & nux, & ſiſtici, & cępæ,& lac cum zuccharo.& vitelli ouorũ,& ſeſamũ, & mel. Et medicinæ,& ruta,& aſparagus,& ſchincus,& ſatyrium,& ſecacul,& piper nigrum,& non eſt granum alzelen,& been,& zingiber.

Abſcindentia coitum,& deficcantia ſperma.

Sunt quæ ex cibis ſunt incraſſantia, exiccantia,infrigidantia,ex oleribus quidem, lactuca,& atriplex,& blitis,& cucurbita,& cucumer,& citruli,& ſandyx,& morum,& aliumar, & alcophre, & omne exiccatiuum ex medicinis,ſicut ruta,& piper, & agnus caſtus, & cyminum,& myrobalani,& charabæ,& cyperi, & balauſtiæ.

Prouocantia lac.

Generantia ipſum ſunt aqua hordei cũ lacte,& fœniculũ humidũ decoctũ,& ſemen ſęniculi,& anethum, & aniſum,& ſemẽ lini,farina milij,& decoctio ſęnugræci,

& eruca, & semen cucumeris, & caulis coctus. Et ex eis quibus fricatur corpus, & prouocant lac, sunt lumbrici terrestres, & nigella, & scoria ferri, & fel tauri, & succus hordei infusi, & pinguedo anseris, & omne subtiliatiuum, incisiuum, quando non est cum eo caliditas, nisi pauca, æqualis, & non est exiccatiuum, generat lac.

Deficcantia lac.

Sunt omnia deficcatiua, sicut piper, & ruta, & arbor Abraham, & arbor Mariæ, & anethum, & coriandrum siccum, & semẽ albedarogi, & menta, & calamenthum, & sabina, & semen rutæ, & lupini, & pulegium ceruinum; & omne infrigidatiuum, & stypticum, sicut sumach, & balaustiæ, & lens, & acetum, & agrestia; & omne narcoticum frigidum, sicut lactuca, & coriandrum, & hyosciamum, & papauer.

Prouocantia menstrua.

Prouocant menstrua secundum plurimum, omnia, quæ prouocant vrinam cum calefactione, & subtiliatione, sicut asarum, & aqua mellis, & castoreum, & aqua ciceris, & myrrha, & daucus, & sagapenum, & chalbanum, & casia lignea, & sabina, & rubea, & calamenthum, & styrax, & arbor Mariæ, & aleamiam, & altit, & opopanacum, & phaseoli, omnia ista prouocant menstrua. Et quando sufficientia est super vnum istorum, & decoquitur in vino, & bibitur, prouocant menstrua.

Abscindentia menstrua.

Sunt thus, & balaustiæ, & gallæ, & acacia, & charabæ, & bolus armenius, & terra sigillata, & semen plantaginis, & scoria ferri, & myrobalani, & ex eis, quæ ponuntur super dorsum, & super ilium sinistrum, & abscindunt menstrua, sanguis draconis, & antimonium, & alumen, & eis similia.

Mundificantia intestina ex stercore.

Sunt styrax, & aloe, & mastix, & allium quando bullitur cum oleo, & muri, & synapis, & ficus cum baurach, & medulla carthami, & helKalibat.

Facientia vermes, & ascarides, & lumbricos ex ventre descendere.

Sunt sceha armenum, & alabrongi, & lupinus, & abrotanum, & lumbrici terrestres, & taraxacon, & scariola agrestis, & sal indum, & alKittram, & nigella, & polium, & siccidis, & herba auris muri, & fel tauri, & colocynthis, & aloe.

Prouocantia sudorem ex corpore toto.

Sunt calida, sicca omnia, sicut cyminum, & anisum, & calamenthum, & polium; & ex oleis, & medicinis etiam, cum quibus fricatur corpus, sunt oleum cũ baurach, & oleum cucumeris asinini, & oleum raphaninum, & oleum balsami, & oleum chamæmelinum, & oleum anethinum, & albenalzenu, & est purũ, & oleum nardinum, & costus, xylobalsamum, & carpobalsamũ, & rhaued, & calamus aromaticus; & ex medicinis, quæ excitant sudorem, quando suffumigatur cum eis, sunt castoreum, & bdellium, & agnus castus, & lens parua, & carpobalsamum.

Mundificantia cutem.

Sunt arsenicum rubeum, & citrinum, aristolochia, & calamus aromaticus, & pyrethrum, & staphisagria, & sambucus, & cinis glandiũ, & radix altheæ, & semen alKiKil, & farina fabarum, & farina lupinorum, & sarcocolla, & mel, & eruus, & baurach, & spuma maris, dactyli, & melon, & citri: & vniuersaliter omne, in quo est absterfio. Inquit Aggregator huius libri, iam præmisi illud, quo fit iuuamentum ex cognitione virtutum medicinarum, & ciborum, & auxiliatur per illud, & nunc * incipio narrare ea. Dico ergo quia propterea, quòd medicina, & cibi sunt multi, conuenere antiqui, præcipue postremi, vt ordinarent ea secundum litteras alphabeti, & * hic est vbi * incipit.

* in principio.

* hic. * incepi.

FINIS.

c

APVLEI LIBER DE PONDERIBVS, & mensuris, & signis cuiuscunque ponderis.

Omnis scriptura à summis vsque ad ima, in mensura, numero, & pondere disposita est, atque firmata. Cuncta namque corporea pondere, & mensura reguntur, sicut, & creata sunt.

Apud Hebræos Moses primus instituit ponderum, & mensurarum rationem. apud Græcos vero Phydon argiuus. & quamquam alij antiquiores his extitissent in hac scientia, tamen hi experientiores fuerunt. Pondus autem Pensus dictum est, eo, quòd in statera libratum pendeat, non ratione, sed abusiue dicitur pondus. *Auctores ponderum.*

Trutina est gemina lance ponderum æquali examine pendens facta, propter maiora pondera, eadem & statera dicitur, eo, quod ex duabus lancibus, aut vno stylo in medio librata fiet, & filum quod in medio regit trutina dicitur.

In paruis vero ad ponderandũ parua facta, vel Siliqua dicitur momentanea, vel momenta.

Campana dicta est à Campania regione Italiæ, vbi primo reperta est; hæc non habet duas lances, sed virgã vnam, quæ est signata libris, & vncijs, & vago pondere mensurata.

* Calculus est minimum omnium ponderum; ponderatur autem hordei grano vno, aut lentis granis duobus: pro paruitate enim calculus dictus est à similitudine; paruitate enim calculus dictus est à similitudine parui lapilli, qui ideo vocatur calculus, eo quod sine molestia ambulantis nuda Planta calcetur, notatur vero vt infra. *granum.

Siliqua ponderatur calculis quatuor, quę constat hordei granis quatuor, aut lentis granis octo; est autẽ tertia pars oboli, vt vigesimaquarta pars solidi. nominata est ab arbore, cuius semen est. notatur vero vt infra.

Ceration quod est semiobolus, id est medius obolus, ponderatur siliqua vna, & dimidia; aut calculis sex, qui constant hordei granis sex, aut lentis granis.xij.

Obolus ponderatur siliquis tribus, aut ceratijs duobus, quod ex semibolis duobus, aut calculis.xij. qui cõstat granis hordei.xij aut lentis granis.xxiiij. vocaturque sagitta græce, quia olim in modum sagittæ fiebat.

Drachma quæ est * scrupulus, ponderatur obolis. * ij. aut ceratijs, qui semiboli. * iiij. aut siliquis * sex, aut calculis * xxiiij. lentis granis * 48. Dictus scrupulus per diminutionem à lapillo breui, qui dicitur scrupus. *ex scrup. ij. *vi. *xij. *xviij. *lx. *cxx.

Chema octaua pars vnc in omnibus ita ponderatur. vt olca.

Olca idem est, quod chema.

Themen octaua pars vnciæ, in omnibus ita ponderatur olca, & chema.

Drachma. viij. pars vnciæ in omnibus ita ponderatur, vt olca, & chema, & themen.

Sicel hebraice, latine corrupte siclus dicitur, apud Hebræos ponderatur vncia, apud Latinos quarta pars vnciæ est constans oleis, aut chemis, aut themnibus, aut drachmis, id est scrupulis.v. aut obolis.xij. aut ceratijs, qui & semiobolis. xxiiij. aut siliquis. xxvj. aut calculis. cxiij. aut lentis. ccxxviij.

Oboli quatuor.

Oboli.ȝ. notabantur ita.ſ. vel ita.ſ.

Denarius qui, & argenteus. octaua pars vncię est, ponderatur in omnibus, vt olca, & chema, & themẽ, & drachma. Dictus denarius, quia pro.x. numis cõputabatur ab initio, vnũ numisma, vnus argẽteus erat. Numismus dicitur, quia nominibus, & effigiebus Principum signatur. continens in se minora ponderta, notatur ita enim.x

Solidus vulgo dicitur aureus, qui latine sextula vocatur, eo, quòd sit sexta pars vnciæ, ponderatur enim drachmis, scrupulo vno, id est scrupulis quatuor, aut obolis. viij. aut ceratijs, qui & semiobol. xvj. aut calculis. * lxvj. aut lentis granis. * clxij. * lxxxi. * clxi.

Tre-

Tremissus dicitur eo quod remissus faciat solidum au A reū; est enim xviij. pars vncię. ponderatur siliquis xviij. aut calculis.* xxxiij.qui constat hordei granis.* xxxii.aut lentis.lxiiij.

* lxxij.

Duella dicitur, quæ constat duobus solidis aureis, qui sesculis pōderatur,* dr.vna,scrupul.ix.)aut obolis.* xxxij. aut siliquis xlvij. aut calculis clxij. qui constat hordei gran.* clxij.aut lentis granis.* ccclxxxiiij.

* exliiij.
* drach ij. scrup.ij.
* xvi.
* xlviij.
* cxcvi.
* cxcvi.
* ccxxcij.

* Status dictus est; quia tribus solidis aureis stat; est enim semuncia.i.media vncia,ponderatur drachm.iiij.i. scrupulis xij.aut obolis xxiiij.aut ceratis,id est semiobol. * xviij.aut siliquis lxxij.aut calculis.* 288.qui constat hor dei granis totidem,aut lentis granis.* ccccclxxvij.

* ßater.
* xlvij.
* cexl.
* cccclxxx.

Quadrans est quarta pars. ponderatur dra.ij.aut scrupulis sex,aut obolis xij. ita multiplicando sicut supra, & cætera.

Vncia dicitur, quia vniuersitatem minorem ponderum sua vnitate vniat,i.complectatur. ponderatur dra. viij.vt supra,&c. quæ vncia proinde habet legitimum B pondus, quia numerus scrupulorum eius, metitur horas diei, & noctis, vel quia duodecies computata efficit libram.

Libra dicta est quod sit libera, cuncta prædicta ponderа concludens in se, perficiturque vncijs xij. & inde dicitur abusiue perfectum pondus, quia tot vncijs constat, quot mensibus constat annus.

Dipondium dicitur duarum librarum.

Alna græcum nomen in ponderibus ponderatur dra. c.libra.j.& drachmis quatuor.

Talentum est maius omnium ponderum. minimum talentum ponderatur libris 50. mediocre libris lxxij.ma ximum libris cxv.

Centenarium dicitur pondus. librarum.

Explicit liber Apulei de ponderibus.

INCIPIT LIBER EIVSDEM C DE MENSVRIS.

MEnsura proprie dicitur, eo quod mensurantur fruges, & frumentum,id est humida, & sicca, vt modius est, & vrna, & amphora. Dicitur etiam mensura in longitudine, & breuitate temporū, vel corporum quorumcumque. Etiam in orbe ausi sunt geometri mensuram dicere. vnde metire,id est mensurare dicimus pedes horarum.

scrup.j.gr. ij. & duas quintas gr.

Cochlear est minima pars omnium mensuratum,pōderatur enim drachma j.scrupulo * vno,& dimidio,aut obolis * tribus,aut ceratis,scilicet semiobolis * sex,aut siliquis* ix aut calculis.* xxxvj.aut lentis granis. lxxij. est autem dimidia pars drach. xvj. pars vnciæ. * tertia pars conchulæ.

* vi.
* xij.
* xviij.
* lxxij.
* exliij.
* drach. v.
* vj.
* hæc sunt vnæ.
* vnc.ix.
* lxxij.

Conchula ponderatur drach.vna, & dimidia, aut cochlearijs * tribus, * aut drachmis,j. scrup. quatuor, & dimidio, aut obolis & c. ita procedendo vsque ad minimū pondus,vt supra,& minimam mensuram.

Cyathus ponderatur drachmis*x.aut cochlearijs.*xx. * aut drachmis.j.scrupulis xxx.&c.

Acerabulum est quarta pars heminæ,ponderatur dra. xxiiij.aut cochlearijs xlviij.* aut drachmis,j.scrupulis,& cætera.

Hemina in mensuris ponderatur libra,j.aut drac.xxj. est enim hemina medietas sextarij. vnde eam græce cotylam dicunt, id est incisionem, quia græce cote incisio dicitur.

* i.
* i.s.
*
* s.s.

Sextarius ponderatur libris * duabus, vnde * dipondius dicitur. sextarius dicitur, quia sexta pars congij est, * Bilibra ponderatur sextarijs duobus.

Kenix ponderatur sextarijs * quatuor.

Cina, siue gemor ponderatur sextarijs v.

Congius dicitur à congiendo,i.crescendo. ponderatur sextarijs sex, libris xij.

Metron græce, mensura latine, hoc nomen generaliter ad omnes mensuras liquidorum pertinet, vnde dicitur metreta; sed specialiter dicitur huic mensuræ hoc nomen: quia perfecta mensura est à denario numero sic appellata.

Modum à modo dictum est, quia suo modo perfectū sit capiens sextaria. * xxij. quæ sunt libræ. * xiiij. vnum sextarium duas libras capere debet.

* xiij.
* xx.

Moses autem instituit ad similitudinem creationis omnium rerum in principio,quando Deus xx. opera facit,i.prima die septem, primum materiam informem, Angelos,lucem,cœlos superiores,terram,aquam,aerem. Secundo die firmamentum solum. Tertio die, tres, semina, sationes,atque plantaria. Quarto die tres,Solem, Lunam,& stellas. Quinto die tres, pisces,reptilia,aquas, & volatilia.

Sexto die bestias quatuor, pecudes, reptilia terræ, & hominem, ad similitudinem vigintiquatuor generationum ab Adam vsque ad Iacob, ex quo filij Israel orti sunt, & ad similitudinem viginti duorum elementorū, quibus sancta lex constat, & viginti duorum librorum veteris testamenti, qui vsque adhuc sunt, à modo sunt nominata,nam modica pro paruis abusiue non rationabiliter dicitur.

Satum est mensura palæstinæ prouinciæ capiens modium vnum, & dimidium, id est sextaria trigintatria. Alibi habetur abusiue. Satum capiens sextaria viginti duo, sicut modium. Satum hebraice dictum est, quasi sumptio, vel eleuatio, eo quod eandem mensuram sumat, qua metitur.

Batus hebraice dicitur à mola olearia, quæ apud eos nominatur batum, capiens sextaria,i.quæ vna vice mola proteritur.

Amphora græce dicta est, à figura sui, eo quod habet hinc inde geminatas ansas, quasi aures, vnde eleuetur. recipit vini, & aquæ pedem quadratum; frumenti vero Italicos modios tres.

Cadus græce amphora est continens vrnas tres. vrna est mensura à quibusdam dicta quarticrium, proprie autem vas est, quod pro condendis, defunctorum cadaueribus adhiberi solet.

Medimia est mensura capiens, 5.modia. media, id est dimidia, eo quod v. modios metitur, qui est medius numerus à perfecto denario.

Artaba est mensura apud Aegyptios, capiens sextaria. 72.composita ex numero 72.linguarum, & gētium quæ orbem impleuerunt.

Gomor est mensura capiens,xv.modia.

Chorus est mensura modiorum 30.hebraice dictum, quia choria dicunt colles, vnde chorus quasi colus, eo quòd 30. modia coaceruata, instar collis crescunt, & efficiuntur onus cameli.

D * ff Sextarius.
ʒ * Vncia.
* ff Vncia.
C Media xx. dipondius,i.duæ libræ.
S Modius sextarius numerus,i.duarum semilibrarum.
X Libra x.denarius vnus x. librarum numus.

* C. * Drachmæ cc.

Explicit De mensuris liber Apulei.

Incipit

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1073-5 DFG

INCIPIT INTERPRETATIO de Ponderibus medicinæ, de græco ſcilicet in latinum, & de ſignis eorum Græcis.

- ℔ *iſtud eſt ſignũ libræ, æquale qñq; ad cotylã qđ eſt l.i.*
- ℞ *iſtud eſt vrna quod eſt hemina) habet vnc. xviij.*
- ſ *iſtud eſt ſextariũ, habet cotylas duas, quod eſt li.ij.*
- ℥ *iſtud eſt vncia, habet ſcrupulos.xxiij.*
- ℈ *iſtud eſt vncia media, habet olcas tres, quæ faciunt*
- ʒ *iſtud eſt olocati, habet ſolidum vnum.*
- ß *iſtud eſt oboli duo, habet ſiliquas vij.*
- ʒ *iſtud eſt grãma, habet ſcrupulũ, qđ facit ſiliquas.vi.*
- ß *iſtud eſt oboli tres, habet ſiliquas vij.*
- ß *iſtud eſt oboli iiij. habet ſiliquas xij.*
- ß *iſtud eſt obolus, habet ſiliquas.iij.*
- ℥ *iſtud eſt * habet ſextaria italica.xvi.*
- ℞ *iſtud eſt cotyla idẽ hemina, q̃ qñq; habet p li. i.℞.*
- ℈ *iſtud eſt conchula mixteros.*
- ʒ *iſtud eſt denarius, habet obolos ij. ſ.*
- ʒ *iſtud eſt chalcus, quod ſunt ſcrupuli. v. i. ſiliquæ.xx.*
- ʒ *iſtud eſt chriſmus aureus, habet ſemiſſem.*
- ʒ *iſtud eſt drach. habet ſcrup. 3. quod ſunt ſiliquæ 18*
- ʒ *iſtud eſt olca, habet grãmas.iij. qđ eſt ſolidũ vnũ.*
- ʒ *iſtud eſt anis habet ſextarios duos alexandrinos qui habent lib. quatuor.*
- ℥ *iſtud eſt cyathus habet vnciam vnam. alibi dixi.x.*
- ʒ *iſtud eſt ſcrupul. habet ſiliquas vi hodie ſic ſcrup.*
- ß *iſtud eſt ſiliqua. habet grana hordei iiij.*
- ʒ *iſtud eſt cochlear, habet ſiliquas.viij. Cocta habet. diamina.i.*
- ʒ *iſtud eſt acetabulum.den.xv.*

Pondoris ſigna pleriſq; ignota ſunt, ſed vt à veteribus ſignata ſunt, ſubijciamus.

- ℈ *ſignificat dimidium obolum.*
- ʒ *virga æqualiter iacens, aut porrecta, ſignificat. ij. obolos.*
- T *latinum ſignificat obolos.iij.*
- T *latinum ſignificat obolos. iiij.*
- E *latinum ſignificat obolos. v. ideo characterem non habet, qui faciunt drachmam, quod eſt pondus argentei denarij.*
- H *littera ſignificat ſiliquas.viij.i.tremiſſem.*
- N *latinum ſignificat numiſma græcum.i.ſolidum.*
- ʒ *virgulæ. ij. ex vno angulo eleuatæ in dexteram ſe diuidentes, ſignificant drachmam, quam etiam Holcã appellãt, antiquitus ſic, hodie vulgo ſic.3.*
- N *latinum adiunctum gamma græco ſign. ſemunciam.*
- ℥ *gamma græcæ literæ. ò paruum in eius angulo adiectum ſignificat vnciam.*
- ʒ *lambda græcum per medium ſui i paruum habent adiectum ſignificat. libram. Hodie vulgo ſic lib.*
- ʒ *Kappa græco ſupra in fine ſi adiunctum ϗ. habeat ſignificat cyathum.*

* *chus ſeu mingui.*

- ℞ *ſi vero, ò ſupra habuerit loco, heminam demonſtrat, quam græci cotylam vocant.*
- ʒ *græcum ſi acceperit, o. ſupra ſic ſignificat ſeſtarium, ſi ò. paruum habuerit, ſignificat acetabulum quod græci oxybaphum vocant.*
- M *Mi græcum, ſuperpoſitum habens n ſignifi. minã.*
- AA *A. latinum in fine habens lambda græcum, ſignificat talentum.*
- ʒ *in dextro brachio ſuperiori, o paruum habens iunctum ſignificat anis.*

Quæ ſupra ſunt de ponderibus, & menſuris, quoniam non ſunt admodum fida; ideo quæ non potui ego, nec vna cum doctiſsimis viris etiam caſtigare, id tu opt. lector ex Geor. Agr. ſuo lib. de ponderib. &c. ac alijs huiuſmodi petere poteris.

IACOB ALCHINDI AVCTORIS præſtantiſsimi in ſuum de medicinarum compoſitarum gradibus inueſtigandis libellum præf.

QVia primos veteres, cũ de diuerſitate cuiuſcunque medicinæ ſigillatim in caliditate, & frigiditate, & humiditate, & ſiccitate loquerentur, valde ſolicitos fuiſſe cognoui. Vnde etiam in hoc quatuor inuenerunt definitiones, dicentes, gradũ primum, & ſecundum, & tertium, & quartum in unaquaq; qualitatum exiſtere, quod tamen in compoſita medicina dicere prætermiſerunt. Nõ enim dixerunt quia hęc medicina compoſita in gradu aliquo ita, & ita exiſtat; in calore, & frigiditate, aut humiditate, aut ſiccitate; non tamen quod proprium fuerit ſcientiam eius rei in medicina ſimplici attendere, quam in compoſita; licet enim huius rei ſcientia ſecundum ordinem ſimplicis medicinæ præcedat compoſita, non eſt tamen cõueniens, ut ipſam ſola ſimplici attendatur medicina, & non in compoſita. Quia medicina compoſita, quamuis ex medicinis conſtet, quarum virtutes in ſimplicitate earum diuerſificantur, non tamen ſequitur, vt eius complexio diuerſificetur, quando componitur. Intellexi, quod ad ſcientiam virtutum medicinarum compoſitarum pertingere, non minimi eſt lucri.

Capitulum ſecundum.

QVia ergo medicina compoſita fuit compoſita, conſecutum eſt, vt ipſius virtutes, ſecundũ multitudinem, & paucitatem diuerſificentur, quod quidem prouenit ex virtutibus earũ, à quibus fuit compoſita. Impoſſibile enim fuit, vt in quarundam virtutibus ex quibus cõpoſita conſiſteret, & illarum virtutes nõ obtineret. Quia itaque illum inueſtigare propoſui, nec potui prætermittere, quin cuiuſque gradus relationem, quam ad alium habet, percipere ſtuderemus, in inquiſitionem æqualitatis laborarem, æquum fuit.

Capitulum tertium.

IPſa namque eſt, in qua contraria æqualiter coniungũtur, vt in neutro ſuit. Itaq; eius inquiſitio magis proprie, prętermittenda, quia nihil calidum dicitur, neq; frigidum, neq; humidum, neq; ſiccum, niſi ex eo quod iam ipſum addit ſupra æqualitatem. Et quia ipſa eſt origo, & principiũ & elementũ huius totius, quod de hoc dicitur, & ab illa prouenit augmentũ, & in illã reſoluitur. Si.n. quid ſit reſolutionis intentio, quæratur, q̃ ſit augmentorum ab æqualitate ablatio, donec æqualitas remaneat, ſicut ego (ſi Deus voluerit) explicabo. Et quia eorũ, quæ ſupra æqualitatẽ addita fuerunt, neq; quantitates, neque ſpecies omnino notæ fuerunt, neceſſe fuit nobis illud explicare.

plicare. Augmentorum aũt intellectus gradus ſunt quatuor, quia ſupra æqualitatem additi ſunt. Dicam ergo, quòd omnia augmenta naturalia quinque modis ſunt.

Primo eſt augmentũ dupli. Poſt quod eſt augmentũ, qđ addit partẽ vnam, qđ eſt cõtinens, quantum illud, cui comparatur, & eius medietatem. Poſt hoc eſt augmentũ addens partes, qđ continet quantum illud, & eius duas tertias. Poſt hoc quoq; ſequitur augmentum dupli, quod addit partẽ, & eſt cõpoſitum ex prima ſpecie, & ſecũda. Conſequitur hoc augmentũ dupli. addens partes, qđ ex ſpecie prima, & tertia cõponitur. Quia ergo hoc aperte in numeris exponere cupio, ipſos ſecundũ ordinẽ naturę ſuppoſui in ordinibus ſuis; quorũ vnũ alius p̃cedere non poteſt. Et incepi ab vno, ꝙ eſt cauſa numeri, cum ab illo ortus fuerit, & creuerit. Quod vt menti hunc noſtrũ librum legentis certius infigatur, & affirmetur, æquũ fuiſſe credidi præmittere, ꝙ de his quinq; ſpeciebus ꝓpoſuimus. Eſt autem ordo naturalis iſte. 1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.

Capitulum quartum.

DIco igitur augmentum duorũ ſupra vnum duplũ eſt vnius, & vnum duorum eſt medium. Iam ergo patet, ꝙ primum naturalium augmentorũ eſt augmentũ dupli, & ꝙ duo duplum ſunt vnus. Nos quoq; augmentũ dupli præmiſimus, quia natura iſtũ premiſit, & ꝙ ꝓpria proportio naturalis, quæ in directione paucitatis inuenitur, medietas exiſtit. 1. Id eſt ꝙ vnum eius ordinis, qui eſt poſt ipſum, ſ. duũ eſt medium. Apud nos. n. nihil intereſt, vtrum dicatur augmentũ, ſiue proportio. Præterea dico, ꝙ augmentum trium ſupra duo, eſt id, quod addit partẽ, hoc eſt, quod tria iam addiderunt ſupra duo partẽ duorũ: duorum nãque pars vnũ eſt, & eſt illud quod addit partẽ. Iam itaq; manifeſtum eſt ex hoc, ꝙ hoc augmentũ naturali ordine ſequitur illud, quod eſt ante ipſum. Similiter quoq; augmentũ 4. ſupra 3. eſt ex genere eorum quæ addunt partẽ. Itidem dico ꝙ augmentũ 5. ſupra 3. ſunt 2. duo nãque duæ partes triũ exiſtunt, & eſt illud, qđ addit partes. Dico, etiã, ꝙ augmentũ 5. ſuper 2. eſt primũ augmentũ duplũ, qđ addit partem. Et eſt illud, qđ 5. iam addiderunt ſupra 2. cũ duplo eorũ, & vno. Vnum nãq; eſt pars duorum. Et eſt hæc proportio cõpoſita, quam cõponi diximus ex proportione dupli. & ea q̃ addit partem. Dico ergo preterea, ꝙ augmentum 8. ſupra 3. eſt primũ augmẽtũ duplum, addens partes. Et hoc eſt, quod 8. iam addiderunt ſupra 3. duplum ipſorũ, & duarum partium ſuarum quantitatẽ, & eſt proportio cõpoſita, quã ex prima ſpecie, & tertia cõponi diximus. Iam ergo manifeſtũ eſt ex eis, quæ diximus, illud, quod præmiſimus de illis 5. modis, neceſſario proponendũ fuiſſe. Quorũ primus augmentũ dupli continet, ſicut vnum, & duo, & 4. & 8. Et ſecundus, id quod addit partem, vt 2. & 3. & 4. & 5. Tertius ſimiliter modus augmentum partium cõtinet, vt 5. ad 3. & 9. ad 7. Quartus vero modus eſt augmentũ dupli, quod addit partem, vt 2. & 5. & 11. & 23. Et quintus eſt, in quo augmentum dupl. quod addit partes, quẽadmodum 3. & 8. & 18. & 38.

Capitulum quintum.

COnſideremus igitur qualiter proportionũ fiat reſolutio, vt ad æqualitatem redeant. Et ponamus aliquid, quod ſit exẽplum, & regula, qua perueniamus ad hoc ꝙ in æqualitatẽ reſoluere voluimus. Multa. n. ſæpe quæruntur, ad quorũ ſcientiã perueniri non põt, niſi exẽplis rerũ poſitis, quæ cũ eis ſint vnius generis. Ponamus itaq; tres numeros ꝓportionales dupli proportione. Aequalitas enim (vt poſt hæc explicabo) inueniri minime põt, niſi in hac, & ipſa eſt primi ſpecies quã premiſimus. Quæ etiam prima naturaliter eſt inuenta. Hoc autẽ eſt, vt ſint tres numeri proportionales, & ſit proportio primi ad 2. vt ſecundi ad 3. Quos cũ conuerterimus, erit ꝓportio tertij ad ſecundũ, vt ſecundi ad primũ. Et ſit primus minor, ſecundus medius. tertius maior. Cum ergo volueris eos ad æqualitatẽ reſoluẽdo ducere, minuemus ex medio quantitatem minoris, & ex maiori quantitatẽ medij, & minoris: & qui remanebunt erunt æquales. Si ergo remanentes ſpecies, ſecundũ ordinẽ dupli, cõpoſuerimus; ſtatuentes duplũ in lineis, & cõponentes maiorẽ primũ, & minorẽ poſtremũ. Et deinde poſuerimus huic primo ei ſil'e. & ſub medio numero continente quantitatẽ ipſius, & huius primi, & ſub poſtremo quantitatẽ ipſius, & primi & duplũ medij, prouenier compoſitũ, quod addit partẽ. Illud quoq;, quod addit partes, conſtituitur vt cũ ponimus hoc, quod addit partẽ, quẽadmodum poſuimus. Duplum aũt, quod addit partẽ, conſtituitur cum ponimus illud, quod addit partẽ, ita vt eſt abſq; conuerſione; & facimus, vt prius fecimus. Duplũ quoq;, quod addit partes, cõponitur, cum ſtatuimus illud, quod addit partes abſque conuerſione, & exequimur in eo oĩa, vt in alijs fecimus. Cum ergo has ſpecies ad æqualitatẽ reſoluendo reducere voluerimus, minuemus ex medio quantitatẽ minoris, & ex maiore duplũ eius, quod reſiduũ fuit ex medio, & quantitatẽ minoris. Et ſi numeri tres æquales remãſerint, iam illud inuenimus, quod quærebamus. Si vero non, ſed iam egreſſi ſunt ab illa, in qua relationẽ habuerunt, & tranſierunt in aliam ſpeciẽ, quæ magis remota eſt à natura, quã ſpecies, à qua hęc fuit reſoluta. Poſt hoc quoq; operabimus conſequenter, vt prius. & ſi numeri tres, qui ſunt reſidui æquales ſunt, conueniunt, iam conſequuti ſumus illud qđ voluimus. Si aũt non, iam in aliã ſpeciem tranſierunt, q̃ magis eſt elongata à natura, q̃ ipſa. Verbi gratia. Ponamus, æquales numeros in linea vna tribus ordinib. diſtincta, & ſit prima, & ſint in ea iſti tres numeri 1.1.1. deinde adiungamus eis lineã ſecundã, in qua ſint ordines numerorum proportione dupli proportionales, & ſunt iſti 1.2.4. Si ergo voluerimus reſoluendo hos ad æqualitatẽ ducere ex medio, qui eſt 2. minuemus quantitatẽ minoris, qui eſt 1. deinde minuemus ex maiore qui eſt 4. duplum eius qđ remanſit ex medio, & minorẽ, qui eſt 1. & 2. & remanebit vnũ. Iam ergo reſoluendo, oẽs numeri inueniuntur æquales. Quod ſiquidẽ ex 4. ſuperfluit ſpeciebus, reſoluendo ad æqualitatem reducere voluerimus non conſequitur, vt ea, quæ reſidua erunt, æqualia inueniantur, immo in aliã ſpeciem tranſibunt, quæ à ſpecie æqualitatis naturaliter remotior erit. Exempli cauſa duabus lineis tertiã adiungemus, in qua erunt numeri proportione augmenti, qđ addit partẽ, continentes, & ſunt iſti 4.6.9. Deinde annectemus ei lineam quartã cõtinentẽ proportionẽ augmenti, qđ addit partes, in qua ſunt numeri iſti 9.15.25. huic quoq; adiungemus lineã quintã, in qua ſint numeri cõtinentes proportionẽ dupli, quod addit partẽ, & ſint hi 4.10.25. cui ſimiliter annectemus ſextã lineam, poſt hæc, in qua ſunt numeri connexi porportione dupli addentis partes, & ſint iſti 9.24.64. Cũ ergo voluerimus harũ ſpecierum numeros reſoluendo ad æqualitatẽ ducere, minuerimus ab oi linea ex lineis cuiuſq; ſpeciei numerũ minorẽ ex medio, & deinde mediũ, & minorẽ ex maiori. Numeri igitur, qui reſidui erunt, non inueniuntur æquales. immo erunt naturaliter remotiores à ſpecie æqualitatis. Quapropter ex eo quod ſuperfuerit, oportebit nos facere quẽadmodum exe cuti fuimus prius, reſoluendo donec æqualitas inueniatur. Poſſunt aũt; & hæ ſpecies aliter cõponi & nõ ſecundũ diſpoſitionẽ, dupli, ſicut ſunt 2.3.4. quæ eſt linea numerorũ, qui addunt partẽ, & deinde adiungemus ei lineã quartã, ſm proportionẽ augmenti, quod addit partes, vt eam, in q̃ ſunt 3.5.7. Et poſt addimus ei lineam quintam cõtinentẽ ꝓportionẽ dupli ꝙ addit partẽ vt illam in qua 2.5.22. Et deinde adnectemus ei ſextam lineã continentẽ proportionẽ dupli quod addit partes, vt illam in qua ſunt 3. 8. 18. quemadmodum ſubiecta docet figura.

Aequalitas.	1.1.1.2.3.4.
Multiplex.	1.2.4.3.5.7.
Superparticularis.	.4.6.9.2.3.4.
Superpartiens.	9.15.2.5.2.5.7.
Mulriplex ſuperparticularis.	4.10.25.2.5.11.
Multiplex ſuperpartiens.	9 24.64..5..8.18.

Cum ergo volueris has quatuor ſpecies, reſoluendo ad æqualitatẽ ducere, minuemus in vnaquaque linea cuiuſq; ſpeciei numerũ minorẽ ex medio, & deinde mediũ, & minorẽ ex maiore, qđ poſtquã fecerimus, remanebũt

numeri

numeri non tenentes æqualitatẽ,aut in toto,aut in parte: nec vnquã reperies,ꝙ oẽs, qui reſidui ſunt,æquales inueniantur. Iam ergo manifeſtum eſt ex hoc æqualitatẽ minime reperiri poſſe, niſi in porpotione dupli, quæ eſt prima. Et eſt etiam oſtenſum, ꝙ proportio dupla proportionalis eſt,& ꝙ augmenta,quæ reſoluendo reducuntur ad æqualitatẽ,proportionalia exiſtunt. Si ergo quãlibet quatuor ſpecierum conuertendo ad dupli proportionẽ, quæ eſt prima reduxerimus, inueniemus æqualitatem in eis, & quod proportionales fuerunt. Ideoq; dictum eſt,quòd æqualitas non inuenitur, niſi in proportione dupli.

Poſtquam ergo iam oſtenſum eſt primũ ex augmẽtis naturalibus augmentũ dupli exiſtere, & ꝙ æqualitas in eo reperiatur, cum alia in ipſo reſoluuntur, demõſtrabo æqualitatẽ, quæ eſt in æqualitate; deinde oſtendã illud, quod ab æqualitate egreſſum eſt; & poſt hæc reſoluã in ipſam,donec augmentorũ menſuræ ſupra æqualitatẽ manifeſtæ ſint (ſi Deus voluerit.) Dicam ergo, ꝙ æqualitas in æqualitate eſt contrariorũ adinuicem tẽperantia in re æquali,& eorũ effectus æqualis,videlicet, vt ſit eius calefactio quanta eſt,& infrigidatio. Oportet igit, vt egreſſus ab æqualitate ſit augmentũ unius qualitatis ſupra ſibi contrariã Quod ſic colligitur. Caliditas.n.& frigiditas contrarię ſunt,quarũ vnaquæq; eam,quæ ſibi contrariatur,fugat. Cũ igitur in æqualitate ſint æquales,neutra earũ aliquid ſupet altam addit, neq; intenditur, Conueniens tñ eſt, vt cum vna ex qualitatibus aliquid auxerit ſupra ſibi contrariam ſecundũ ſuã ſpeciem addat. Iam igitur manifeſtum eſt, ꝙ diſceſſus ab æqualitate, in qualitate, eſt augmẽtum vnius duarũ qualitatum ſupra ſibi contrariã. Apud nos.n.nihil intereſt, ſiue hæ qualitates tẽperantes dicantur,ſiue moderãtes,ſiue alterantes, ſiue rectificantes. Quod aũt vnius qualitatis augmentum dicimus,nihil aliud intelligi volumus, niſi ipſius intentionem. Augmentum.n.in qualitatibus non proprie dicere poſſumus. Ipſum nãq; ex proprietatibus quantitatis vna exiſtit. Et quia vnaquæq; duarum qualitatũ contrarium locũ occupauit in eo; in quo ipſius cõſiſtit eleuatio. Fuit, & locus, quẽ calor occupat, ab eo quem tenet frigiditas, alius. Vnus.n.locus non ſupponitur duobus contrarijs. Indigemus igitur, vt dicamus in æqualitate, tot partes calidas contineri, quot frigidas,cum ipſam in minimas diuiſerimus partes.

Si autem aliquis nobis obijciat, dicens caliditatẽ cauſa ſuæ raritatis, & dilatationis maiorem locũ debere occupare,quã ſit locus, quem tenet frigiditas, & hæc cauſa ſuæ conſtrictionis, dicemus caliditatem non dilatari, cũ eius contraria coniungatur eis, & æquetur, quia contrarietas eſt inter eas,& inſecutio,nec etiã æquius eſt caliditatem remouere frigiditatem de loco ſuo, quam ut frigiditas caliditatem. Poſtquam ergo caliditati non adeſt,ꝙ diximus aduerſus frigiditatem, nõ dilatatur magis in loco ſuo,quam frigiditas in ſuo. Qđ ſi ve'ueris minimam partem ex partibus rei in cõplexione,equãlis,intellectualiter,conſidera,q̃ eſt pars indiuiſibilis ratione ſuæ paruitatis,& inuenies conueniens eſſe, vt in ea ſit tm̃ caliditatis, quantũ frigiditatis, cum rei æqualis cõpoſitio ex iſtis partibus facta ſit. Iam igitur ex hoc verificatum eſt in re equali,tot partes calidas contineri,quot frigidas. Et quia manifeſtum eſt, quod diſceſſus ab equali ſm quantitate eſt augmentũ vnius qualitatis ſupra ſibi contrariam, qđ etiam in dando ſm quãtitatis directionem expoſuimus. Iam igitur oſtendimus quantitates eorũ, quæ ab æqualitate diſceſſerunt,ſm quãtitatem,& æqualitatem,ex hoc, quod in eis eſt de æqualitatis manifeſtatione. Deinceps vero explicabo reſolutionem eorum in æqualitatem, p̃cipue cum æqualitas nõ reperiatur,niſi in eo,quod in ipſam reſoluitur. Dicam ergo,ꝙ licet augmenta, quę ſupra æqualitatem fuerunt, in æqualitatem ſunt oia reſoluenda, cũ nullum inueniatur, quod in æquitate reſoluatur, præter augmentum dupli. Conſequens eſt tñ ſecundũ ordinem his, vt non oẽ, quod ab æqualitate diſceſſit, in ipſam proprie reſoluatur. Et quia iam manifeſtum fuit, ꝙ in re æquali,tm̃ eſt caliditatis,quantum frigiditatis,po

nemus rem æqualem partem vnam, cuius vnius medietas eſt calida,& alia ipſius frigida. Et ponemus etiã, vnãquanque contrariarum,quæ æquatur medium, erit ergo calidum medium,& frigidum medium.

Capitulum ſextum.

Dico ergo,quod oportet, vt ſit quantitatis augmenti primi,quod diſcedit ab æqualitate, cuius calor ſenſui,non vehementer apparuit,dupla caliditas, quæ in re equali exiſtit, quod ex eo patet, quod de augmento dupli expoſuimus. Et eſt etiam dupla frigiditatis, quæ eſt in re æquali. Poſtquam rei æqualis caliditas tanta eſt, quanta eſt ipſius frigiditas. Et eſt pars media eſt vnaquæque illarũ ſicut diximus. Eſt ergo in augmento primo, quantitas medietatis caloris pars integra: frigiditatis vero quantitas medietatis caloris, quæ eſt in ipſo. Cum ergo reſoluerimus primum augmentum hoc eſt in æqualitatem, & remouerimus vnum duplum caliditatis, remanebit media pars calida, in media frigida, & ipſa ſunt illud per media,quæ ſe viciſſim temperant,ex quibus proceſſit æqualitas.

Ex hoc quoque oſtenſum eſt, quòd equalitas in vnoquoque augmentorum reperitur, cum remouerimus prima augmenta. Inuenimus enim partes contrarias, quæ ſe viciſſim,(vt prædictum eſt) temperant. Dico ergo, ꝙ prꝫterea oportet, vt ſit menſura augmenti ſecundi,cuius calor expreſſit augmentum primum manifeſte. Dupla caloris augmenti primi, quemadmodum de augmento dupli oſtendimus.

Et quia menſura augmenti primi iam fuerit vna pars integra, & duplus caloris, qui eſt in re equali, & dupla, etiam frigiditatis ipſius, oportet vt ſit calor ſecundi augmenti duę partes, & ſit duplus caloris augmenti primi, & quadruplus caloris, qui eſt in equalitate, atque quadruplus frigiditatis, etiam quæ continetur in ipſa. ipſius nãque calor eius frigiditati equalis exiſtit. Quod ergo in augmento ſecundo frigiditatis inuenitur tantũ eſt, quantum quarta pars caliditatis in eodem inuentæ. Cum ergo hoc ſecundum augmentum ſuſtulerimus, remanebit primum. Primum quoque cum remouerimus augmentum, remanebit media pars calida, & media frigida, & ipſa (vt dictum eſt) ſunt duo media, quę ſe adinuicem temperant, à quibus equalitas proceſſit. Et dico itidem, quod oportet, vt ſit menſura tertij augmenti, cuius calor, & effectus ſecundum augmentum exceſſerunt vehementer, non tamen in vltimo, dupla caliditatis augmenti ſecundi, quod ex hoc manifeſtum eſt, quod de augmento dupli expoſuimus. Sed quia menſura augmenti ſecundi dupla fuit caloris, augmenti primi, & quadrupla caloris, qui eſt in equalitate, exigitur, vt ſit calor augmenti tertij quadruplus caloris augmenti primi, & quia calor augmenti primi duplus fuit caloris,qui eſt in re equali, & duplus frigiditatis eiuſdem, oportet, vt ſit calor augmenti tertij octuplus caloris, qui eſt in æqualitate, & octuplus etiam frigiditatis, quæ in ipſa exiſtit, poſtquam calor æqualitatis frigiditati ipſius æquatur. Ex hoc quoque patet, quod id, quod in augmento tertio frigiditatis exiſtit, tantum eſt, quantũ octaua pars caloris eiuſdem. Cum ergo abſtulerimus hoc augmentum tertium, remanebit ſecundum augmentum. Quod itidem cum ſublatum fuerit, remanebit primũ augmentũ. Hoc quoq; primum cum ſublatum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida. Et ipſa (vt dictum eſt) ſunt duo media, quæ ſe viciſſim temperant, à quibus proceſſit æqualitas. Itidem dico,quod oportet,vt ſit mẽſura augmenti, cuius calor, & effectus vehementer ſupergreſſi ſunt dupla caloris augmenti tertij, quod ex eo paret, quod de augmento dupli oſtendimus.

Sed quia calor augmenti tertij, quadruplus fuit caloris augmenti primi, & caloris, qui eſt in æqualitate octuplus, oportet, vt ſit menſura caloris augmenti quarti, octuplus caloris augmenti primi, & ſexdecuplus caloris, qui eſt in æqualitate. Quod etiam frigiditatis, quæ in ea reperitur ſexdecuplus, excedat, quemadmodum oſtendimus, quòd calor æqualitatis eſt ſicut eius frigiditas.

tas. Et ergo illud frigiditatis,quod in quarto exiſtit augmento tantum quantum eſt medietas octauæ partis caloris in ipſo exiſtẽtis. Cuius ergo remouerimus hoc quartum genus augmenti,remanebit tertium. Tertium quoque cum abſtulerimus, remanebit primum. Primum quoque cum ſublatum fuerit, remanebit media pars calida,& media pars frigida. Et ipſe (vt ſæpe dictum eſt) ſunt duo media, quæ adinuicem moderantur, ex quibus æqualitas conſtituta eſt. Non diſſimiliter quoque erit menſura prima augmenti, & ſecundi, & tertij, & quarti. Cuius frigiditas æqualitatem ſupergreſſa eſt, quemadmodum fuit menſura caloris, qui æqualitatem exceſſit, cuius ſupergreſſionẽ explanauimus. Caliditas quoque, quæ eſt in augmento, cum intenditur frigiditas, ita erit, vt fuit frigiditas augmenti,in quo erat caloris intenſio. Poſtquam ergo iam expoſuimus manifeſtum hoc, quod poſueramus,in æqualitate abſoluta,reuertamur ad oſtendendum hoc in æqualitate,quæ ſecundum relationem attenditur.

Capitulum ſeptimum.

Dico ergo,quòd æquale in medicinis,ſecundũ comparationem, quam habet ad humanam ſpeciem, æquale vocatur. Aequale eſt quod neque calefacit,neque infrigidat,neque humectat, neque deſiccat. Cum igitur aliquid æquale fuerit, conſequens eſt, vt quod ex caliditate in eo continetur,ſit quemadmodum illud, quod ex frigiditate, & calidarum partium quantitas tanta ſit, quanta frigidarum, cum ſcilicet ad ſpeciem humanam æquale comparatur. hoc eſt quod cuius calefactio reſpectu illius, non eſt maior prius infrigidatione,aut humectatione, aut deſiccatione,ipſum eſt æquale,quod ſecundum comparationẽ dicitur. Oportet itaque, vt etiã hoc æquale ſit principium, & elementum eius, ad quod dicitur, quia in ipſum reſoluitur illud quod ſupra ipſum augmentum, & quod ab eo egreſſum fuit: oportet quoq; vt menſuræ augmentorum in hoc æquales ſint,quemadmodum augmentorum menſuræ ſupra æquale abſolutũ fuerunt. Conueniunt itaque huic æquali, quod ſecundum comparationem,ea quę in æquali quod abſolute dicitur, conuenire monſtrata ſunt,hoc eſt ꝙ (vt diximus) hoc æquale principium eſt, & elementum eorũ reſpectu quorum dicitur, & in ipſum reſoluuntur augmenta,poſt quã ab illo orta fuerunt. Huius autem quod dicimus medicinam calidam,aut frigidam,aut ſiccam,aut humidam, in primo gradu exiſtere, expoſitio eſt, ꝙ eius caliditas, aut frigiditas, aut humiditas, aut ſiccitas, aliquod ſupra æquale auxit. quod eſt primum augmentorum,ſenſui nõ omnino manifeſte occurrens. Et iam oſtenſum eſt,quòd primum augmentum naturale eſt augmentum dupli, & quòd ipſum in æquale reſoluitur. Oportet ergo,vt quod de partibus qualitatum, quæ ſenſui occurrunt, in primo gradu exiſtit, duplum ſit eius,quod eſt in æquali, ſecundum ſuam ſpeciem,& duplum etiam eius,qđ in eo eſt ex ſibi contraria,ſecundum ꝙ iam declarauimus. Sed cum remouerimus quod eſt in primo gradu,qđ ſcilicet eſt primum augmentum ex partibus qualitatum ſupra æquale addentium,remanebit æquale,in quo qualitates ſecundũ æqualitatem connectuntur,ſicut oſtendimus in conuerſione, quæ fit ſm reſolutionem cum aliquid,ſ.ad originẽ ducitur, à qua ipſius fuit principium. Gradus.n.primus non ex alio conſtituitur,niſi ex duplo,qđ eſt in æquali ex ſua ſpecie, aut ſi vis ex ſibi contraria,quemadmodum declarauimus. Similiter quoq; cum dicimus hanc medicinam eſſe calidam,aut frigidam,aut humidam,aut ſiccã, in gradu ſecundo,eius intentio eſt,quod eius caliditas,frigiditas,aut humiditas, aut ſiccitas iam aliquid ſupra primum gradum, quod eſt primum augmentum, eſt ſuper egrediens primum gradum manifeſte. Et oportet,vt ſit huius augmenti menſura dupla eius, quod eſt ante ipsũ in primo gradu, quẽadmodum oſtendimus,ꝙ reſolutio, q̃ fit cum aliquid reducitur ad ſuum principium, qđ eſt æquale, non inuenitur niſi in augmento dupli. Erit ergo virtus qualitatis gradus ſecundi, ſecundum gradum dominantis duplæ virtutis dominãtis in primo gradu. Sed

A virtutis dominantis in primo gradu menſura (vt oſtenſum eſt) dupla fuit menſura virtutis,quæ eſt in ęquali ſecundum ſuam ſpeciem; aut ſi volueris ſecundũ ſibi contraria. Erit ergo virtus in ſecundo gradu dominans quadrupla eius,quod eſt in ęquali ſecundum ſuam ſpeciem, aut ſi volueris ſm ſibi contraria. Cum ergo illud, quod in ſecundo gradu ſuperat remouerimus, remanebit gradus primus,in quo primũ augmentũ attenditur, & cum primũ ſuſtulerimus gradum, remanebit æquale, in quo qualitates ſm æqualitatem coniunguntur,ſicut demonſtrauimus in cõuerſione,quæ fit dum reditur ad æquale. Non diſſimiliter etiam cum dicimus hanc medicinã calidam, aut frigidam, aut ſiccam, aut humidam in tertio gradu exiſtere, inde dicitur, ꝙ eius caliditas, aut frigiditas,aut ſiccitas, aut humiditas, tã addit ſupra gradũ ſm, quod eſt primum augmentorũ, quæ gradum ſm ſupergreſſa ſunt non in vltimo. Vnde oportet, vt huius tertij augmenti menſura dupla ſit eius,qđ ante ipſam exiſtit in gradu ſecundo, ſicut oſtendimus in augmento dupli.

Menſura vero augmenti ſecundi,iam fuit dupla menſura augmenti primi, & quadrupla ſuæ ſimilis, aut ſibi contrariæ, q̃ eſt in æquali. Erit igitur menſura dominij tertij gradus quadrupla primi augmenti,& octupla eius, quod in æquali inuenitur ex ſua ſimili, vel ex ſibi contraria,cum ergo tertij gradus dominium ſuſtulerimus; reſiduus erit ſecundus gradus. Secundum quoq; cum remouerimus,remanebit primus: hunc quoq; cum abſtulerimus,remanebit æquale,in quo qualitates ſm æqualitatẽ cõmiſcentur. Similiter quoq; cũ dicimus hanc medicinam eſſe calidam,aut frigidam, aut humidam, aut ſiccã in quarto gradu, intẽditur ꝙ eius caliditas,aut frigiditas, aut humiditas,aut ſiccitas,iam aliquid adauxit ſupra tertium gradum, quod exiſtit primum augmentum, tertiũ gradum excedens, cuius effectus validus exiſtit, hoc eſt, ꝙ illud quod ad nos ex eius caliditate peruenit,cõbuſtionem operatũ eſt. Et quod eius frigiditate inſenſibilitatẽ, & mortificationẽ eius efficit,cui applicatur. Oportet ergo,vt ſit huius quarti augmenti menſura, dupla eius, qđ eſt ante ipſum in gradu tertio, ſicut de augmento dupli patefeci; ſed tertij augmenti menſura iam fuit quadrupla virtutis primi gradus, & octupla eius, quod eſt in æquali ex ſua ſimili, aut ſibi contraria. Erit ergo ſm hoc virtus dominij quarti gradus,octupla virtutis primi gradus, & ſexdecupla eius,quod eſt in æquali ex ſua ſimili,vel ex ſibi contraria. Cum ergo hunc quartũ gradũ ad æqualitatẽ conuertendo reduxerimus cũ ſublatione eius,qđ in eo eſt,relinquetur gradus tertius. Tertium aũt cum ſuſtulerimus,remanebit ſecundus. Et ſm cum remouebimus, remanebit primus. Primo quoq; ſublato, reſiduum erit æquale, in quo qualitates æqualitate connexæ ſunt. Hoc itaque modo qualitas reſolutionis augmentorũ ad æquale conſiſtit, à quo fuit eius principium.

Ex hoc quoq; manifeſtum eſt, virtutes graduum medicinarum, quæ ab æquali principium ſortiuntur,ad ipſum reſolui,aut conuerti,à quo proceſſerunt. Nos autem iam oſtendimus reſolutionem, in æquale inueniri non poſſe,niſi in proportione dupli, & proportionem dupli proportionalem exiſtere. Sequitur ergo ex hoc virtutes graduũ medicinarũ ſenſui apparentes,quę,ſ.ſupra æquale aliquid augẽt, ꝓportionales dupli ꝓportione exiſtere.

Ordo vero propoſitionum, ex quo ad hãc peruenitur concluſionem,eſt, vt dicamus virtutes graduum medicinarum ſunt,quæ in æquale reſoluuntur, ſicut iam manifeſtum fuit. Omne autem,qđ in æquale reſoluitur,in ꝓportione dupli exiſtit. Conſequens igitur eſt ex hoc, vt virtutes graduum medicinarum proportionales ſint dupli proportione. Cum ergo adiunxerimus huic concluſioni ſuam comparem, hoc eſt, ꝙ proportio dupli eſt ꝓportionalis, conſequitur ex hoc virtutes graduum medicinarum dominantes proportionales eſſe,videlicet vt ſit proportio caliditatis, quæ in æquali conſiſtit, ad caliditatem, quæ in primo gradu attenditur, ſicut proportio caliditatis primi gradus ad caliditatem ſecundi gradus. Et proportio caliditatis gradus ſecundi ad caliditatem

tertij

tertij gradus. ſicut proportio caliditatis tertij ad calidita
tem quarti gradus. Similiter quoq; erit proportio frigidi
tatis,quę eſt in ęquali ad frigiditatem primi gradus, ſicut
proportio frigiditatis primi gradus, ad frigiditatẽ ſecun-
di gradus. Et proportio frigiditatis ſecundi gradus ad
frigiditatem tertij gradus, ſicut proportio frigiditatis ter
tij gradus ad frigiditatem quarti gradus. Virtutes ergo
contrariæ virtutibus, quæ ab æquali ſecundum aug-
mentum receſſerunt,ſi denominauerimus ſecundũ mo-
dum comparationis excedentium erunt proportionales
addentes. Hoc eſt, erit menſura augmenti frigiditatis,
quæ eſt in æquali, ſupra frigiditatem gradus primi, ſicut
menſura frigiditatis gradus primi, ſupra menſuram fri-
giditatis gradus ſecundi,erit menſura frigiditatis gradus
ſecundi ſupra menſuram frigiditatis gradus tertij, ſicut
menſuræ frigiditatis gradus tertij ſupra menſuram frigi-
ditatis gradus quarti. Si autem denominaueri mus vir-
tutes quaſdam earum ex alijs, erunt æquales. quemad-
modum oſtendimus omnes æquales exiſtere,ex eo, ꝙ in
æquali reperitur,cũ augmentum ſublatum fuerit. Ipſæ.n.
partes æquales inueniuntur. Huius aũt declaratio eſt, ꝙ
æquale iſtud exiſtit, in quo tantum obtinetur caliditatis,
quantũ & frigiditatis,ſiue partes ſint paruę,ſiue magnę.

Capitulum octauum.

POnamus itaque, ꝙ æquale ſit pars minima partiũ,
quòd illud eſt vnitas, cuius medietas ſit calida, &
medietas frigida, & ꝙ caliditas primi gradus ſit dupla
eius, quod eſt in æquali ex caliditate, ſicut oſtendimus
primum augmentum naturale eſſe augmentum dupli.
Quia igitur qđ in æquali continetur ex frigiditate, æquũ
eſt ei,quod eſt in ipſo ex caliditate, oportet, vt ſit calidi-
tas primi gradus dupla etiã frigiditati, quæ eſt in æquali.
Cum ipſius frigiditas ſuæ caliditati ſit æquale. Et quia
caliditas primi gradus dupla eſt frigiditati, quæ reperi-
tur in æquali. Erit ergo qđ eſt in ipſo ex frigiditate quan
tum eſt medietas eius,qđ eſt in ipſo ex caliditate;ergo ca-
liditas erit pars,& frigiditas partis medietas. In gradu
quoque ſecundo, quod ex caliditate reperitur, duplũ eſt
eius,quod eſt in primo ex caliditate,ſicut patefecimus ex
augmento dupli. Sed quod in primo gradu caliditatis
(vt oſtenſum eſt) duplum eſt eius,quod in æquali eſt ex
caliditate, & duplum etiam eius, quod eſt in ipſo ex fri-
giditate. Oportet ergo,vt ſit quod eſt in gradu ſecundo
ex caliditate quadruplum eius quod eſt in æquali ex cali-
ditate, & quadruplum etiam frigiditatis, quæ eſt in ipſo.
Cum cõmenſuratio ad frigiditatem facta fuerit, & quæ-
cunque fuerit caliditas ſecundi gradus,eſt quadrupla fri-
giditatis,quæ eſt in æquali. Poſtquam quod in ipſo eſt fri
giditatis æquum eſt caliditati ipſius, erit caliditas duæ
partes, & frigiditas partis medietas. In gradu ſimiliter
tertio quod continetur caliditatis duplum exiſtit eius,qđ
eſt in ſecundo ex caliditate,quemadmodum oſtendimus
ex incremento dupli. Sed quod in ſecundo gradu conti-
netur ex caliditate; quadruplum exiſtit eius quod eſt in
æquali ex caliditate, & quadruplum etiam eius, quod in
eodem continetur ex frigiditate. Oportet igitur, vt quod
in gradu tertio exiſtit, eſt octuplum caliditatis, quæ eſt
in æquali,& octuplum etiã frigiditatis eiuſdem cũ com-
menſuratio ad frigiditatẽ facta fuerit. Et cũ caliditas gra
dus tertij octupla ſit frigiditatis,quæ eſt in æquali,erit qđ
eſt in ipſo ex frigiditate octaua pars eius,quod eſt in eo
ex caliditate; ergo erit caliditas partes quatuor, & frigi-
ditas pars media. In gradu quoque quarto, quod eſt ex
caliditate, duplum exiſtit eius, quod eſt in tertio ex cali-
ditate, quemadmodum ex augmẽto dupli patefecimus.
Sed quod eſt in tertio ex caliditate iam fuit octuplũ eius,
quod in æquali continetur ex caliditate, & etiam octu-
plum frigiditatis, quæ eſt in ipſo. Oportet igitur, vt ſit
quod eſt in gradu quarto ex caliditate ſexdecuplum eius,
quod eſt in ęquali ex caliditate,& etiam ſexdecuplũ eius,
quod in ipſo continetur ex frigiditate. Cumque ad frigi-
ditatem menſuratum fuerit, quia caliditas quarti gradus
caliditate tertij gradus dupla exiſtit. Et cũ caliditas quar
ti gradus ſexdecupla fuerit frigiditati, quæ eſt in æquali,
erit illud, quod eſt in ipſo ex frigiditate, quãtum eſt me-
dietas octauæ partis eius,quod in ipſo reperitur ex calidi-
tate. erit igitur caliditas octo partes, & frigiditas partis
medietas, non diſſimiliter quoque ex frigiditate in pri-
mo gradu, & ſecundo, & tertio, & quarto continebitur
cum incremento ad caliditatem ſe habebit,ſecundũ pro-
portionis modum, quem præmiſimus ex frigiditate, &
menſura in humiditate, & ſiccitate ad eundem modum
obſeruabitur. Iam ergo ex hoc manifeſtum fuit, ꝙ cum
tu proportionaueris virtutes contrarias virtutibus, quæ
ab æquali recedentes peruenerunt ad augmentum, q̃ in
quolibet graduũ eſt medietas partis vnius erunt æquales.

Cum autem proportionaueris eas ſm modum reſolu
tionis,quem habet ad præcedentes,erunt proportionales
dupli proportione,hoc eſt,quod frigiditas caliditatis ter-
tij gradus addit ſupra frigiditatem caliditatis quarti gra-
dus,quãtum eſt quarti gradus frigiditas. Similiter quo-
que gradus ſecundus ſuper tertium, & primus ſuper ſe-
cundum, & æquale ſuper primum, hoc eſt quod frigidi-
tas caliditatis quarti gradus, tanta eſt, quanta medietas
octauæ partis caloris eiuſdem, & in tertio gradu octaua,
& in ſecundo quarta, & in primo media, & in æquali ſi-
militer. Calor quoque qui attenditur ſecundum domi-
nium frigiditatis in tertio gradu, eodem modo calorem
frigiditatis quarti gradus, ſuperat cum quantitate calo-
ris quarti gradus. Gradus etiam reſidui ſimiliter ſe hñt.
In ſiccitate quoque, & humiditate idem inuenitur.

Iam ergo ex hoc quod præmiſimus, manifeſtum eſt
omnibus proportionibus,quæ in proportione augmenti
attenduntur, proportionem dupli meliorem exiſtere, in
qua æquale reperitur, hoc eſt, quod ipſa in æquale reſol-
uitur. ſicut demonſtrauimus. Muſicæ quoque tractatus
docuit hanc proportionem, omnibus alijs proportioni-
bus meliorem exiſtere,& naturis conuenientiorem, eſſe
ſcilicet dupli proportionem. Et hoc quoque declaratum
eſt,quoſdam non nominaſſe gradum primum, ſecundũ,
tertium,& quartum,niſi ſolũmodo ſecundum modum,
quo numero ordinatio nominatur,& non aliter,hoc eſt,
quòd eorum ſermo in nominando gradum primum,ſe-
cundum,tertium, & quartum, nõ intelligitur abſq; qua-
libet duarum intentionum, quarum vna eſt eorum, qui
eos ſecundum ordinem numeri, ꝙ eorum computatio-
nem nominauerunt, q̃ eſt huius. 1.3.4. niſi ſolummodo
ſm modum, quo numeri ordinatio vocatur, & non ali-
ter,hoc eſt,quod etiam eorum ſermo in nominando pri-
mum gradum.2.3.& 4. intelligitur abſque qualibet dua-
rum intentionum. Quorum vna eſt eorum,qui eos ſm
ordinem numeri,& eorũ cõputationem nominauerunt,
quæ eſt huiuſmodi. 1. 2. 3. & 4. Alia aũt eorum qui hoc
ſm modum virtutum dixerunt,ſ.qui quartum nomina-
uerũt gradum,eo ꝙ eius virtus, primi quadrupla exiſtit,
& tertium,ꝙ eius virtus tripla ſit primi; & ſm, ꝙ eius
virtus dupla primi exiſtat. Si qui igitur hos gradus,ſ.
1.2.3.& 4. ſic nominari dixerunt ſm ordinem numeri,
& non ſm virtutum ordinationem, non erit eorũ dictio
conueniens, ſm primum modum nominationis; cum
ipſi in gradibus virtutes quærant. Quod ſi fuerint aliqui,
qui dicant in gradibus,quartum dici,quòd eius virtus ſit
quadrupla primi, & triplum, cauſa ſuæ virtutis, quæ eſt
tripla primi, erit iſte ordo graduum abſq; proportione.
Nos vero iam oſtendimus in præcedentibus ipſos pro-
portionales exiſtere. Gal. quoque in li. decem tractatuũ,
quẽ de componendis medicinis edidit, in parte videlicet
octaua,cum de quinta cõſectione medicinarum Andro-
machi tractaret ad curãdũ ſtõm, eorum deſtruxit ſniam;
& qui quarti gradus virtutem primi quadruplam,& ter-
tij primi triplam aſſerebant. Confectio autem illa ſatis
aperte poteſt in lib.illo intelligi, ſiquis intente ipſum cõ-
ſiderare voluerit,& ſi fuerit boni intellectus, & in pro-
portione, & proportionalitate inſtructus intelliget ſen-
tẽtiam eorũ,q dicunt, quartũ gradum quadruplũ primi,
& tertiũ triplũ primi,annullatam eſſe. Alij aũt pręterea
fuerunt,qui graduũ virtutes ſm hunc ordiné ſe hñe dixe-
runt, affirmantes virtutem caloris primi gradus habere
in ſe

in se quinq; octauas virtutis caloris quarti gradus. Ideo, quòd eius tres octauæ remanent frigidæ. Dixerunt etiã, q; virtus caliditatis secundi gradus habet in se tres quartas virtutis caliditatis quarti gradus, & remanebit eius quarta frigida. Et quod virtus caliditatis tertij gradus continet 7. octauas virturis caliditatis quarti gradus, & remanebit eius octaua frigida. Quod aũt eos in hanc induxit sententiam, fuit quidam, qui dixit, q; si nos miscueremus medicinam in quarto gradu calidam cum medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, & essent in ea quatuor partes calidæ, & quatuor frigidæ. Sed si adderemus quintam partem calidã, esset calida, in primo, essentq; ipsius quinq; partes calidæ, & tres frigidæ. Similiter si adderemus sextã partem calidam, esset in secundo gradu calida, & eius essent tres quartæ partes calidę, & alia quarta frigida, septimam quoq; partem calidã si adderemus, esset medicina calida i tertio gradu, essentque ipsius 7. octauæ calidæ, & reliqua octaua frigida. Qđ si octauam partem adderemus calidam, esset medicina B calida in quarto gradu, esset autem tota calida nihil habens in se frigiditatis. Huius aũt intentio falsa existit, & fm modum experimenti, & fm eum, qui contra eũ argumentatur, ponens principium suum fm dicta illius, hoc est q; si prędictus misceret medicinã calidam in tertio gradu, cum medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, essentq; in ea tres partes calidæ, & tres frigidæ. Quod si pars vna caliditatis adderetur, esset calida in primo gradu, & essent eius quatuor partes, calidę, & duę frigidę. Essent igitur fm hoc primi gradus duæ tertię calidę, & vna frigida. Et pmissis vero. 5. eius octauę fuerunt calidę, & tres frigidę, hoc aũt impossibile est.

Similiter quoq; si pars secunda cũ prima calida fieret, esset medicina in secũdo gradu, essentq; eius partes quinque calidæ, & pars reliqua frigida. ergo fm hunc modũ 5. sextæ secundi gradus existerent calidæ & vna frigida. Sed pcedentibus eius tres quartæ fuerunt calidæ, & vna frigida: quod omnino contrarium est, & impossibile, ita etiam si parstertia cum secunda, & prima calida fiat, erit C medicina tota calida nihil in se retinens frigiditatis. Sed in præcedentibus ostensum fuit, q; cum pars tertia cum partibus quæ ipsas præcedunt in quarto gradu calida fit, eius. 7 octauæ existunt calidę, & reliqua octaua frigida. Ideoq; intentio hæc manifeste falsa existit. Non.n. oportet, vt huius intentionis inuentor aliquid in gradu quarto attendat, quod non æquale in gradu tertio, & secundo obseruari possit. Postquam igitur huius intentionis falsitas manifeste apparuit, & eius est etiam sententia manifeste destructa, q; virtutem quarti gradus primi quadruplam, & tertij triplam primi asserebant, ex eo quòd Gal. in receptione medicinæ sui libri comprobauit, & ex eo, quòd nos declarauimus.

Et postquam ostensum est, q; gradus dupli, proportione proportionales existunt, s. q; proportio virtutis gradus primi ad fm in effectu est sicut proportio virtutis gradus secundi ad tertium, & proportio virtutis gradus tertij ad quartum, declarabo nunc qũo cognitio componendi medicinas fm hanc proportionem, quæ omnibus ab his pportione augmentorũ melior existit cõprehendi queat.

De compositione medicinarum. Cap. ix.

DIcam ergo, q; compositio medicinarum licet infinitas recipiat sectiones, in sex tamen restringitur, cum sub regulis rationis comprehensa fuerit. Quarum vna est compositio medicinæ calidæ cum alia medicina calida. Et secunda compositio medicinæ frigidæ cũ alia medicina frigida. Et tertia compositio medicinæ calidæ cum medicina frigida. Quarta quoq; compositio têperatæ cum medicina temperata. Quinta etiam compositio medicinæ temperatæ cum medicina calida. Et sexta cõpositio medicinæ temperatæ cum medicina frigida.

Compositio quoq; medicinæ calidæ cũ alia calida tribus fit modis. Vnus est, vt ipsa misceatur medicinæ æq; calidæ, vt ipsa est. Secundus, vt coniungatur medicinæ maioris caliditatis. Tertius, vt medicinæ minoris caliditatis coniungatur. Quod si compositio medicinæ æq; A caliditatis fiat, non erit in ea caloris augmentum, neque minuetur ex ea aliquid. Et si compositio medicinæ fiat ex medicina calida, & alia, & quæ sit minoris caliditatis, erit medicina composita minus calida. Sed si compositio medicinæ fiat ex calida, & alia, quæ sit maioris caliditatis, erit medicina cõposita magis calida, neq; minuetur ex ea aliquid: & erit eius caliditas inter augmentũ, & diminutionẽ. i. inter caliditatẽ medicinæ habentis caliditatẽ cum augmento, & alterius habentis ipsum calorẽ cum diminutione. Nos itaq; huius qđ diximus exẽplum ponamus, & hoc est, q; cũ nos miscuerimus duas aquas, quarum vnaquæq; sit bulliens in summo, neq; in nostra permistione mora interuenerit, non minuetur ex ea aliquid, sed remanebunt feruentes vtræq;. Si aũt aliam minus feruentem cum alia, quæ magis ferueat cõmiscuerimus, augmentabitur caliditas aquæ minus feruentis, propter aquam multum feruentem, & minuetur caliditas aquæ multum feruentis propter aquam minus feruẽtem. Non est tamen conueniens, vt æstimemus medicinam calidam, caliditatem calidioris medicinę, cui admiscetur, minuere, propter modum qualitatis minoris caliditatis; sed pp proprietatẽ eius, quod est cum eius minore caliditate ex qualitate frigiditatis. Eodemq; modo frigiditas medicinæ frigidioris minuetur ex eo, qđ est minus frigida ex qualitate caliditatis, pp hoc etiam in præcedentibus declarauimus frigiditatẽ cum caliditate primi gradus æquari medietati caliditatis ipsius, & sic in reliquis gradibus est intelligendum, vt ex hoc cognoscas illud, quod nomen frigiditatis comprehendit ex nomine caliditatis. Aut nomen caliditatis ex nomine frigiditatis. Aut nomen humiditatis ex nomine siccitatis. Aut nomẽ siccitatis ex nomine humiditatis, quẽadmodũ in sequentibus propalabo. Cõpositio vero medicinæ quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida medicina, tribus etiã fit modis. Vno, vt medicina frigida in compositione iungatur alij medicinæ eiusdem qualitatis vel frigiditatis. Non ergo quod fiet cõpositione augmẽtabitur frigiditas, neq; minuetur ex ea aliquid; secundo vero, vt in cõpositione medicina frigida cum alia maioris frigiditatis misceat. terrio vero, vt in cõpositione, & medicina frigida alię minoris frigiditatis adiungatur & augmentatæ frigiditatis ex diminuta frigiditate minuetur, eritq; medicina composita inter frigiditatẽ frigidioris, & frigiditatem minus frigidæ. Hoc quod manifestum est, & apparens ei; qui propositũ exemplum memoriæ cõmendauit. Rursus in cõpõne, quæ fit ex coniunctione quæ est medicinæ calidæ cum frigida, vnaquæq; qualitatum à sui minuit contraria, & rursus in cõpõne, quæ fit ex cõmistione medicinæ æqualis cũ alia æquali, erit medicina cõposita ex his æqualis. In cõpositione quoq; quæ fit ex cõiunctione medicinę calidæ cũ æquali, erit medicina ex his composita non æqualis, quia cum æquale equali admistum fuerit, non erit medicina ex his cõposita æqualis. Hoc.n. est ex per se notis, quæ propositione non indigent, & necesse est vt caliditas medicinæ calidæ minuatur ex eo, quod declarauimus: & hoc est, quod illud quod est minus calidũ ex qualitate frigiditatis reprimit caliditatem eius, quod est magis calidum. Huius aũt sermonis summa est, qđ compositio fit ex cõmistione æqualium cum æqualibus, & calidarum cum calidis, & frigidarũ cum frigidis eiusdem, id est tantæ frigiditatis non augmentabitur eorũ virtus, neq; minuetur ex eo, quod est in ea aliquid. Erit ergo têperata, aut calida, aut frigida. Sed cum cõpositio fiat ex commistione medicinarum diuersarum ex augmento, & diminutione, aut ex contrarietate, minus ab augmento augebitur, & maius à diminuto minuetur. Expositio compositionis medicinæ, & renunciatio compositionis medicinæ calidæ, & cum alia medicina calida.

COngregabis itaq; pondera medicinarũ calidarũ, q̃ in gradibus sunt, & seruabis ea; qđ ẽt in eis ex virtutibus frigidis reperit cõiunges, & q̃ fit earũ denominatio ex numero calidarũ scies. Nos aũt sæpe in his, q̃ præcesserunt diximus, q; cũ virtutes frigidæ fuerint, quantũ medietas calidarum erit virtutũ, medicina ex eis cõposita in

in pri-

in primo gradu calida. Et cũ virtutes frigidæ fuerit quan E
tum quarta pars calidarum virtutũ, erit medicina in ſecundo gradu calida. Et cum fuerint virtutes frigidæ quãtum octaua pars virtutũ calidarũ, erit medicina calida in tertio gradu. Et cũ fuerint virtutes frigidæ quantum. 16. pars virtutũ calidarum, erit medicina calida in quarto gradu. Similiter quoq; inuenitur regula medicinarũ, in quibus frigiditas dominatur, & vni quatuor graduum cõparabitur. Quod ſi virtus medicinæ inter duos ex quatuor gradibus fuerit, proportionẽ eius ex differentia; quę eſt inter illos duos gradus inuenire ſcias. eius itaq; quod diximus exemplum ponamus. Ex hoc eſt, quod cũ miſcuerimus pondus dr. j. maſticis (quod in ſecundo gradu calidum exiſtit) cũ pondere dr. ij. cardamomi, qd eſt in primo gradu calidũ, multiplicabimus virtutẽ caliditatis primi gradus, q̃ eſt vna in ij. dr. cardamomi, & proueniẽt inde partes duæ. deinde multiplicabis virtutẽ etiã gradus ſecundi, q̃ eſt duo ſm primam regulam. in dr. i. maſticis, & ꝓuenient inde partes duæ. Adiunges itaq; duas F
partes caliditatis cardamomi duab. partibus caliditatis maſticis, & fiẽt quatuor partes calidæ, quas ſeruabis quẽadmodum indicaui tibi. Tu aũt iam ſciuiſti ex ꝓmiſſis, ꝙ partes, quæ cum caliditate primi gradus exiſtunt, ſunt quantũ medietas partium calidarum. eſt ergo in illa, ex frigiditate pars media cum ad partes calidas comparata fuerit. Multiplicabis ergo hanc mediam in ponderibus duarũ dr. cardamomi, & erit pars integra frigida. Similiter quoq; tu iam ſciuiſti, quod partes calidæ caliditate ſecundi gradus duplum ſunt primi, & ꝙ earum quarta eſt frigida, & ꝙ quarta duorum eſt medietas. Multiplicabis itaq; medietatem in pondere vnius dr. maſticis, & erit medietas frigida. Eam igitur adiungentes parti frigidæ prouenient ex eis pars, & medietas partis frigiditatis. Scias itaq; quæ ſit denominatio partis, & medię partis frigidę ex quatuor partibus calidis, quas ſciuiſti; ipſæ aurem erunt tres octauæ. Oſtenſum eſt igitur, quòd huius medicinæ compoſitæ tres octauæ, quę ſunt cum eius partibus calidis, frigidæ ſunt.

Iam aũt ſciuiſti, quod frigiditas, quæ eſt cum caliditate primi gradus, eſt quantum medietas eius, quod eſt in illo ex caliditate, & ꝙ frigiditas, quæ attenditur reſpectu caliditatis ſecundi gradus, eſt quantũ quarta pars frigiditatis ipſius. Sciuiſti etiam, ꝙ tres octauæ minus ſunt medietate, quæ eſt frigiditas, quæ cum caliditate primi gradus reperit, & plus quam quarta, quæ eſt frigiditas, quæ ſm caliditatem ſecundi gradus attenditur. Oportet igitur, vt medicina hic, cuius tres octauæ, quæ cum partibus calidis inueniuntur, frigidæ ſunt, inter gradum primum, & ſm exiſtat. Cum ergo volueris ſcire in quanto gradu calida ſit medicina, ſuperfluitatem, qua frigiditas, quæ ſm primum gradum attenditur, frigiditatem, quæ cum ſecundo gradu reperitur; ſuperat. Scias, quæ eſt quarta partis frigidæ. minuas itaque hanc extribus octauis, quæ eſt frigiditas compoſitæ medicinæ; & remanebit octaua. Deinde ſcies, quæ ſit denominatio eius ex quarta, quæ eſt ſuperfluitas, quæ inter duos gradus inuenitur. inueneſque ipſam eſſe medietatem. Ex hac quoque medietate caliditatis ſecundi gradus reprimitur. Minuas itaque hanc denominationem gradu ſecundo, & erit medicina compoſita in medio ſecundi gradus calida. Et hoc eſt quod demonſtrare volumus. Regula quoque, quæ in compoſitione medicinæ frigidæ cum medicina frigida attenditur. Similiter erit denominatio compoſitionis calidæ cum frigida. Virtutes ponderum medicinarum calidarum, quæ in gradibus attenduntur aggregabis, & quod cum eis ex virtutibus frigidis adunabis, & vnumquodque eorum per ſe ſeparatim ſeruabis. Virtutes quoque ponderum frigidarũ, quæ in gradibus attenduntur, & quod cum eis eſt ex virtutibus congregabis. Demum virtutes calidas virtutibus calidis adiunges, & virtutes frigidas virtutibus frigidis. Si ergo virtutes calidæ cum frigidis alterentur, medicina compoſita in caliditate, & frigiditate erit æqualis. Quod ſi virtutis calidæ frigidis plures fuerint, ſcies denominationẽ virtutum frigidarum ex eis, & facies, ſicut præmiſimus. frigidæ quoque virtutes, ſi calidis plures exiterunt, quæ ſit virtutum calidarum denominatio ex eis denotabis, & facies, ſicut præmiſſum eſt. Compoſitam autem medicinæ æqualis cum æquali, eſt, ſicut diximus, videlicet quod medicina compoſita ex eis erit æqualis.

NArratio autem compoſitionis æqualis cum medicina calida. Virtutes ponderum medicinarũ ęqualium, calidi, & frigid. vnumquodque videlicet genus, per ſe aggregabis. Virtutes quoque medicinarum, calidarum, & quod cum eis eſt ex virtutibus frigidis ſimiliter congregabis: demum virtutes calidas calidis, & frigidas frigidis adiunges. Et virtutes frigidas ex calidis, denominabis, & facies vt præmiſſum eſt. Cuius exemplũ eſt, vt miſceamus manna dr. j. cum cardamomi dra. j. Et cum iam ſciuiſti, quòd illud quod ex caliditate in medicina æquali continetur, eſt quantum eſt in ipſa ex frigiditate, & quia hoc eſt ita; medietas ergo eius eſt calida, & alia medietas frigida. Quod igitur ſecundum hoc in F
ipſa eſt ex caliditate, eſt pars media, & quod ex frigiditata pars media. Quod ſi poneremus quòd in ea continetur ex caliditate partem, & frigiditate partem, & gradus reliquos ſecundum hunc ordinem ſtatueremus, ſcilicet proportionem dupli proportionale conueniens eſſet. Sed quia caliditas primi gradus, & ipſius frigiditas in primis partibus continetur, quæ ſenſui manifeſte occurrunt, melius eſt, vt quod in æquali ex caliditate continetur, & ex frigiditate ponatur pars media calida, & media frigida. Accipies itaque pro dr. cardamomi partem. i calidã, & mediam partem frigidam, propter hoc quod demonſtrauimus. Pro dr. quoque mannæ ſumes mediam partem calidam, & mediam frigidã, coniunges deinde partes calidas duarum medicinarũ, & proueniet ex eis pars. & partis medietas calidæ, partes quoque duarum frigidarum medicinarũ aggregabis, & proueniet ex eis pars vna frigida. Scies itaque, quæ ſit denominatio partis ex parte; & media, & erit duæ tertiæ. Scies igitur, quod G
huius cõpoſitæ medicinæ duæ tertiæ quo ad calidas frigidæ ſunt. Oportet ergo, vt huiuſmodi medicina compoſita æquali ſit calidior, eo quod calor, qui eſt in æquali, eſt quantum ipſius frigiditas.

Scies itaque differentiam, quæ eſt inter æquale, & gradum primum ſecundum frigiditatem, & hoc eſt medietas. Minue igitur eam ex duabus tertijs, & remanebit ſexta. Deinde ſcies, quæ ſit eius denominatio ex differentia, quæ eſt inter æquale, & gradum primum, & inuenies tertiam. Ex hac ergo denominatione calida primi gradus fuit repreſſa. Ideoque medicina caliditatis, erit in duabus tertijs gradus primi. Et hæc eſt regula, quæ obſeruanda eſt in compoſitione medicinæ æqualis cum frigida. Illud prętetea quod tibi patefeci in virtutibus calidis, & frigidis, ex me intellige, quia in humidis, & ſic cis idem obſeruabitur, & ſimiliter in reſiduo eius totius, quod in hoc libro continetur ex intentione caliditatis, & frigiditatis.

H

Exemplum componendi medicinam.

Medicinæ pondera	cĥitatis	trigiditatis	ficcitatis	humi.
Cardamomi ʒ.i.	par.i.	pars.f.	pars.i.	pars. f.
Zucchari ʒ.ij.	par.ij.	pars.i.	par.ij.	pars j.
Indorum ʒ.i.	pars.f.	pars.i.	pars.i.	pars.f.
Emblicorũ ʒ.ij.	pars.i.	part.j.	part.ij.	pars.i.

Congregabis itaque partes calidas, & erunt quatuor, & media. Partes quoque frigidas colliges, & erunt quatuor, & media, & ſiccæ erunt. 6. & humidę erunt tres. poſtea ſcies quæ ſit frigidarum partium denominatio ex calidis. ipſæ vero ſunt totidem quot, & illæ. Cum igitur æquales ſint illis medicina compoſita in caliditate, & frigiditate erit temperata. Deinde ſcies denominationẽ partium humidarum ex ſiccis, quæ eſt earum medietas. Et quia ſic eſt medicina, erit ſicca in primo gradu, & in caliditate, & frigiditate, erit ęqualis.

Medici-

Medicinæ	pōdera	cālitatis	fridita.	ficcita.	hūidit.
Maſticis	drac.j.	ptes.ij.	pars.f.	ptes.ij.	pars.f.
Cardamomi	drac.ij.	ptes. ij.	pars.j.	pars.ij.	pars.j.

EXemplum compoſitionis iſtius alterius medicinæ, partes calidas adunabis, quæ erunt quatuor; frigidæ autem cum collectæ fuerint, erit pars. j. & ſemis, & ſiccæ erunt quatuor, humidæ quoque erunt pars vna, & dimidia. Deinde ſcies denominationem partium frigidarum ex calidis, ex qua proueniunt tres octauæ. Tres autem octauæ minus ſunt medietate, quæ eſt frigiditas primi gradus, & plus quam quarta, quæ eſt frigiditas ſecundi gradus. Erit ergo caliditas huius medicinæ compoſitæ addens ſupra caliditatem gradus primi, quia eſt plus duplo frigiditatis medicinæ cōpoſitæ. Scias itaque ſuperfluitatem frigiditatis, quæ eſt inter gradum primum, & ſecundum, quæ eſt quarta vnius partis integræ; quam poſtquam minueris ex tribus octauis remanebit octaua. Scias ergo denominationem eius ex quarta, quæ eſt duorum graduum differentia, & inuenies eam medietatem. Eſt itaque ex hoc ſcitum frigiditatis huius medicinæ ſupra frigiditatem gradus ſecundi, per quantitatem medietatis auctam fore. Ex hoc igitur conſequitur caliditatem gradus ſecūdi eſſe minoratam ſecundum quantitatem ſuæ medietatis. Quantitas autem augmenti frigiditatis medicinæ ſupra frigiditatem gradus tanta eſt, quanta eſt diminutio ſuæ caliditatis. Cuius rei probatio eſt, quia ſi frigiditas gradus ſecundi augmentaretur ſecundum quantitatem frigiditatis, quę eſt in gradu ſecundi, reprimeretur caliditas ipſius gradus, & deſcenderet ad gradum primum. Quod ſimiliter erit obſeruandum in reliquis gradibus. Iam igitur manifeſtum fuit menſurā augmenti frigiditatis medicinæ ſupra frigiditatem gradus menſuræ diminutionis caliditatis eiuſdem gradus æquari. Vnde cum medietas caliditatis gradus ſecundi in prædicta medicina ſit diminuta, relinquitur, vt ſit ipſius caliditas, medietas caliditatis gradus ſecundi, aut ſi malis, facies ſecundum hoc, quòd præceſſit in ſuperfluitate, quæ inter gradum primum, & ſecundum inuenitur; hoc tamen leuius eſt, & manifeſtius apparet probatio eius operationis.

Medicinæ	pōdera	calidi.	frigi.	ſiccita.	humidit.
Maſticis	drac.ij.	part. iij.	pars j.	par.iiij.	pars.i.
Acori	drac.j.	pars.ij.	par.f.	pars.ij.	pars. f.
Balauſtię	drac.j.	pars.f.	par. ij.	par. ij.	pars. f.
Armel	drac.j.	part.iiij.	par.f.	par.ij.	pars. f.
Emblici	drac.j.	pars.f.	pars.j.	par.j.	pars. f.
Nigellæ	drac.ij.	pt.viij.	par.j.	par.viij.	pars.
Euphorbij.	drac.i.	par.viij.	pars.f.	par.viij.	pars. f.
Naſturtij.	drac.j.	par.viij.	par.f.	par.viij.	pars. f.

AVius itaq; medicinæ partes frigidę ſi ex calidis denominentur, erunt ipſarum quinta. Quinta vero minor eſt quarta, quæ eſt quantitas frigiditatis gradus ſecundi, & maior octaua, quę eſt frigiditas gradus tertij. Quapropter conſiderandum eſt, quòd ſi augmentum quintæ ſupra octauam, inuenietur eſſe tres quartæ decimæ vnius. Denominabis ergo eas ex octaua, & erunt tres quintæ. Minuentur itaque tres quintæ à gradu tertio, & remanebit medicina calida, in duabus quintis, gradus tertij. Quod ſi hæc medicina ex centum drachmis mellis conficiatur, erunt ſecundum hunc.

A

Medicinę.	pōdera	cālitatis	frigida.	ficcita.	humidita.
Maſticis	drac.ij.	par.iiij.	par.j.	par.iiij.	par.j.
Acori	drac.j.	ptes.ij.	pars.f.	ptes.ij.	pars.f.
Balauſtiæ.	drac.j.	pars.f.	part.ij.	ptes.ij.	pars.f.
Armel.	drac.j.	par.iiij.	par.f.	par.iiij.	pars.f.
Emblici	drac.j.	pars.f.	pars.j.	pars.j.	pars.f.
Nigellę.	drac.ij.	ptes.8.	pars.j.	par.8.	pars.j.
Euphorbij	drac.j.	ptes.8.	pars.f.	part.8.	par.f.
Naſturcij	drac.j.	ptes.8.	pars.f.	part.8.	pars.f.
Mellis.	drac.c.	pt.cc.	par.l.	par.cc.	partes xc

Numera, & hoc pondus, erit enim ipſius frigiditas minor quarta per quantitatem vnius partis, & trium quartarum partis vnius, quod eſt valde parum. Oportet igitur, vt huius medicinæ caliditas ſecundi gradus caliditate ſit maior ſecundum paruam quantitatem, videlicet
B partis, & trium quartarum vnius partis.

Directio, ſiue rectificatio graduum vnius, videlicet ex contrarietate, quæ eſt in alio. Gradus itaque quarti caliditas atque frigiditas a ſuis contrarijs, quæ in alijs ſunt gradibus, rectificatur ab his, ſ. quę ſunt in gradu tertij ex quātitate dupli, & ſeptimæ vnius, & ab his, quæ ſunt in gradu ſecundi ex quincuplo. ab his quoque, quæ ſunt in primo gradu ex quinquecuplo. Gradus itaque tertij caliditatis, & frigiditatis a ſuis contrarijs rectificantur, quæ in alijs ſunt gradibus, ab his videlicet, quæ ſunt in 2. ex duplo, & tertia vnius; & ab his, quæ ſunt in primo ex ſeptuplo. Cum gradus quoq; ſecundi caliditatis, & frigiditatis rectificantur a ſuis contrarijs, quæ ſunt in primo ex triplo. Et rectificatio vero hæc, temperamentum intelligitur. Intenditur enim vt caliditas frigiditate temperetur, aut frigiditas caliditate, & ſic in alijs. Ideoque ęquale nullum temperat ex gradibus, cum ipſius caliditas ſit quanta ipſius frigiditas. Vnde cum medicina componetur ex
C æquali, & non æquali, nunquam erit æqualis. Scias ergo hoc compoſitio quarti gradus cum ſuo contrario, quod eſt in * tertio, vt ab eo temperetur, huius itaq; compoſitæ medicinæ partes calidę ſunt 9. & media ſeptima ſimiliter frigida. 9. & media ſeptima. * primo.

Medicina.	pondera	caliditatis.	frigiditatis.
Piperis	drac.j.	partes 8.	pars.f.
Hypocyſtis.	3.ij.&.7.	ps.j.&. f.7.	partes.8.&.4.7.

Compoſitio gradus. 4. cum eo, quod ex ſuo contrario in 2. vt temperetur, huius quoque medicinæ compoſitę calidæ partes ſunt 10. & media, & frigidæ ſimiliter 10. & media.

Medicinæ.	pondera	caliditatis	frigidit.	
Piperis.	drac.j.	partes.8.	pars.f.	
Balauſtiæ.	drac.v.	ptes.j.&.f.	ptes.*. 10.	* 1.& 4.7.

Compoſitio gradus. 4. cum eo, quod eſt in primo ex
D ſuo contrario, vt ab eo temperetur, huius itidem medicinæ compoſitæ partes calidæ ſunt. 15. & media, & frigidæ. 15. & media.

Medicinæ.	pondera	caliditatis	frigiditatis
Piperis.	drac.j.	partes viij.	pars.f.
Violarum	drac.xv.	part.7.& f.	partes.xv.

Compoſitio gradus 3. cum eo, quod in ſecundo gradu inuenitur ex ſuo contrario, vt ab eo temperetur, huius ſimiliter compoſitæ medicinæ partes calidæ ſunt. v. & vj. & frigidæ. v. & vj.

Medicinæ	pondera	caliditatis	frigiditatis
Aſſari	drac.j.	partes iiij.	pars.f.
Arnogloſſæ	3.ij.& iij.	par.j.& 6.	par. 4. & 2. 3.

Cōpoſitio gradus. 3. cū eo, q ex ſuo cōtrario in 1. gradu exiſtit, vt tēperetur, huius etiā medicinæ compoſitæ partes calidæ ſunt vij. & media, & frigidæ vij. & media.

Medicinæ.	pondera	caliditatis	frigiditatis
Galangæ	drac.j.	partes iiij.	par.F.
Myrobal.	drac.vij.	part.3.& F.	partes iij.

Compositio gradus.2.cum eo, quod ex suo contrario in 1.gradu reperitur, vt temperetur huius similiter medicinæ compositæ partes calidæ sunt tres, & media, & frigidæ tres,& media.

Medicinæ	pondera	caliditatis	frigiditatis.
Ambræ	drac j.	partes ij.	pars.F.
Bellirici	drac.iij.	pars j. & F.	partes tres.

Explicit lib. Alchindi de gradibus compositarum medicinarum.

Medicinæ Galeni compositio, quam secundum Andromachum edidit, in octaua partes libri.x. tractatuú.

Mansiones	medicinæ	pondera.
Frigida,sicca in 2 gradu.	Arnoglossæ.	partes sex.
Calefacit,& siccat in 2.gradu.	Mastichis	partes ij.
Calefacit,& siccat in 2.gradu.	Myrrhæ	partes j.
Calefacit,& desiccat in 2. gradu.	Mentæ	pars j.

Caliditatis	frigiditatis	humidit.	siccitatis.
pars.j.	pres.4.	pars.j.	partes iiij.
ps.j. & 3.ps.j.terr.p.j.	3.viij^{a} par.	ps.j.& 3.ps viij^{a}	
partis.3.duæ.	partis.1.6.	partis sexta	partis 5.duæ.
partis.3.duæ	partis.1.6.	partis sexta	partis 3.duæ.

Hæc fig. est finis prædicta immediata.

Receptio huius medicinæ, quæ in lib. Galen.x. tractatibus continetur, in quo secundum auctoritatem Andromachi scribit in tractatu, videlicet.8. cuius etiam Alchindus auctoritatem induxit quartum gradum esse primi quadruplum, & tertium primi triplum. Galeni verba erronea erunt, & erit medicina stomacho nociua propter multitudinem calidarum partium. Scias ergo hoc (quòd in principio libri quædam præposita fuit figura, in qua numeri proportionales quasi confuse dispositi sunt. Ideo in hoc loco ad maiorem expressionem hanc subiecimus tabulam; vt quod ibi dicitur, distincte intelligatur de partibus graduum. Sciendum est, quòd siquis subtiliter voluerit attendere remissæ qualitatis augmentum, & intensæ remissionem, inueniet eas certissime. Cauteat tamen ne vnquam eas æquales reddat. Non enim essent ter in gradu.

Hæc in quodam codice antiquo manuscripto nõ habetur. Carmina vera sũt.

Quartus adæquatur cum primus quindecuplatur.
Alter, vt æquetur cum quarto quincuplicetur.
Septima donetur duplo sic ternus habetur.
Tertius æquatur cum primus septiplicatur.
Alter vt æquetur sibi duplo tertia detur.
Altera adæquatur cum primus subtiplicatur.

1.	1.	1.
1.	2.	4.
2.	3.	4.
3.	5.	7.
2.	5.	11.
3.	8.	18.

Alchindi libellus de gradibus medicinarum explicit.

INSIGNIS MEDICI COPHONIS *Tractatus de arte Medendi, omnibus morborum curam auspicaturis apprime necessarius.*

De Libri vtilitate.

IN medendis corporibus, & maxime purgandis, varijs sæpe molestamur incommodis, non quia medicina, quæ datur sit incongrua; sed quia ab incongruis Medicis incongrue est oblata. Ideo ego Copho hoc opus de arte medendi a Cophonis ore fuisq;, & sociorum scriptis, compendiosè collegi, quatenus si quod symptoma superuenerit incongruum, mihi, cæterisque in hac arte non prouectis conueniens, præsto sit remedium. Si quis enim hoc opus in manibus habuerit, medendi notitiam in pharmacis latum inueniet effectum. Nam in potionibus,& pericula vitare(si qua forte contingent)ad plenum sciet, & remouere.

De varijs Medendi modis, & libelli diuisione.

MVltis modis medemur; aut dissoluendo, aut constringendo, vel mortificando, aut restaurando. Corpora.n. repleta inanimus, vel dissoluta constringimus, vel in corpore deperdita restauramus. Inanimus quidem medicinis dissolutiuis, vt scămonea. Constringimus cõstrictiuis: vt acacia, et opiatis. Restauramus cibis, & potibus, cõgruisq; medicinis, vt diarhodõ, triasandali, diamargaritõ, & similibus. Restat, & alius medẽdi modus, quando videlicet cõpactam, & crudam materiã ad digestionẽ ducimus, de quo in fine huius opusculi tractabitur. Cuius quatuor erunt particulæ principales. Prima de modo medẽdi cũ medicinis dissolutiuis, seu laxatiuis. Secunda de modo medendi cõstrictiuis, vel mortificatiuis. Tertia de modo medendi restauratiuis. Quarta de modo medendi digestiuis medicinis, & alteratiuis.

Incipit particula prima de modo operandi per medicinas dissolutiuas, seu laxatiuas.

TAxãdo igitur tribus modis medemur attrahendo.t expellendo,& dissoluẽdo, & hoc locorum diuersitate, in quibus est materia. Dissoluendo, vt benedicta, cathartico imperiali,& similibus. Attrahendo, vt aloe, opiatis. Expellẽdo, vt psyllio loto in aqua tamarindi, & huiusmodi, quæ sic expellunt, quod non dissoluunt. Pro varietate autem locorũ, in quibus est materia, quam euacuare intendimus, vna vel pluribus succurrendum est potationibus. Vnde diligenti cõsideratione medicus inuestiget locum materiei, vt secundum loci proprietatem vnam vel plures tribuat medicinas. Si .n. materia fuerit in stomacho, vel in hepate, vel in locis his vicinis; vna datur potio fm proprietatem materiei. Si vero materia fuerit in remotis partib. sicut podagra, in qua materia est in pedibus, damus plures; quia prius damus medicinã dissolutiuã; q̃ humores remotos dissoluat, vt est ius polypodij, ius agarici, pilulæ cathartic æ, & similia. Secundo damus alteratiuã medicinã, q̃ humores dissoluros ad stomachũ attrahit, et magis dissoluat, vt est bñdicta, & hieralogodiõ, picra, &c. Amara.n. citius pene trãt ad remotas partes, & extrema magis purgant, quam aliæ medicinæ. Tertio damus expulsiuã, quæ humores in stomacho congregatos expellãt, vt psyllium, &c. in quibus talis est ordo. In mane damus vnam, meridie aliam, vespere

veſpere tertiã, vel ſi materia exigit, in ſero damus primã, A
in media nocte ſecundam, in fine noctis tertiã. Caueat ta
men, ne poſt ſecundam donationem nimia fiat humorũ
diſſolutio, poſt primam poteſt dormire, & hoc pro mino
ri virtute medicinæ. Sed ſunt quidam, qui tot medicinas
ſufferre nequeunt, quibus damus duas; ſ. digeſtiuã, & ex-
pulſiuã. Quidam.n. ſunt, qui pp debilitatem duas pati nõ
poſſunt, quibus damus vnã ſolã, talem tamẽ, quæ officiũ
trium compleat, quæ.ſ. diſſoluat, attrahat, & expellat, &
hoc ſæpius faciũt Moderni. Raro.n. vel duas, vel tres tri-
buunt, in quo peccãt, quia vna ſi poſſet euacuare tantum
quãtum duæ, vel tres, tamen non vna ita operari poteſt,
ſicut duæ, vel tres, licet vehementior ſit. Cũ.n datur ve-
hemens medicina, partes vicinas ſtomachi citius ex to-
to inanit, q̃ ad extrema penetrare poſſit, ſicut ad caput, et
ad pedes. Item virtus medicinæ, prius deficiẽs euaneſcit,
q̃ per mẽbra nõ apta ad extrema puenire poſſit. Quarta
cum extrema purgare intendimus, damus duas, vt in ter
tiam liberiorem viam inueniat. Quod ſi vnam ſolam da
re voluerimus, demus ſæpe, & parum; vt paulatim pur- B
gerur, & non repente, quod fit quando trigeſies, vel qua-
drageſies aſſellat. Repentina purgatio multum nocet cor
pori; quia corpus debilitatur, & plus de bonis, quam de
malis humoribus exprimitur. Vnde Hippoc. ſecundum
multum, & repẽte euacuare, ſiue replere, calere, aut infri
gidare, ſallax, & omnino inimicum naturæ.

De danda medicina.

CVm ergo volueris dare medicinã laxatiuam, prius
per aliquot dies ſ. duos, vel tres, diætabis eum cibis
ſorbilibus, & diureticis, iure carnium, iure piſcium, cẽpis
coctis, cum carne porcina pingui, & bis, vel ſemel cola-
tis ouis ſorbilibus coctis in aqua, & conditis cũ vino, &
pauco pipere, vel herbis mollientibus, vt atriplex, mal-
ua, mercurialis, & ſimilia. Vnde Hippo. Corpora ſi quis
vult purgare, oportet prius fluxa facere. Et hoc fieri de-
bet maxime in his, qui duræ complexionis ſunt, nec faci
le ſoluuntur, quod ſi non fiat, potius emphraxim faciũt,
quam euacuationem. Vnde apud Gale. methodici non C
attendentes medicinæ præparationem potius humores
concludebant, quam euacuarent. Ideoque alios faciebãt
aſthmaticos, alios arthreticos.

De præparatione medicinæ.

PRæparetur autem medicina hoc modo. Si volueris
acuere medicinã cum ſcammonea, acuatur per de-
cem dies, vel quindecim, antequam detur, vt ſcammo-
nea bene poſſit ſpeciebus incorporari, & prius fricetur
ſcammonea cum oleo roſato, vel violato, vel ſyrupo roſa
to inter manus; & ſic miſceatur medicinæ, addito parũ
maſticis. Maſtix.n. prohibet, ne adhæreat villis ſtoma-
chi, quia cauſa eſt ſæpe dyſenteriæ. Sic.n. aufertur ſcam-
moneæ malitia, nec timemus, quod inde aliquod pericu-
lũ proueniat, & ſi ſuperuenit, cito, & facilẽ curat. In hoc
enim multi fiunt homicidæ, qui dãt medicinam, cũ ſta-
tim admiſta eſt ſcammonea, antequã incorporetur ſpe-
ciebus. Quanto.n. diutius eſt cum ſpeciebus, tanto me-
lius, & leuius ducit. Quod ſi non habuerit medicinã ſic, D
& neceſſe ſit vt demus alicui, fricemus ſcammoneã præ-
dicto modo cum oleo roſato ſyrupo prædicto, & pauco
maſtiche, & acuamus medicinam, & poſt primum diẽ,
vel ſecundum dabimus medicinã, vel coquemus eã ſic.
Accipiamus cytonium, vel pomum, & per medium ſcin
damus, & intus ponamus puluerem ſcammoneæ, & ſic
coniungamus partes, & inuoluamus paſta, vel ſtupa, vel
panno lineo madefacto in aqua, & ponamus ſub cinere,
cumque coctum fuerit extrahamus, & miſceamus cum
medicina, & poſt vnum diem dabimus. Non eſt autem
ſubtiliter puluerizanda ſcammonea, ne adhæreat villis
ſtomachi, & faciat dyſenteriã. Sed aliquantulũ eſt groſſa
dimittẽda, vt morã in ſtomacho faciẽdo humores in re-
motis partibus abſcõditos poſſit ſoluere. Si volueris dare
decoctionẽ, cui ad miſceas rheubarbarũ, myrobalanos,
vel agaricũ, dimitte p diẽ, et noctẽ, et ſm qd medicina exi
git, qua purgari dẽt mane, & ſero, de quo dicet inferius.
Et ſi fortis fuerit, det tota ſubſtãtia. Si debilis; colatura.

De diſſolutiua medicina.

DAtur autem diſſolutiua medicina quandoque ſa-
nis, quandoque ægris ad expellendam ægritudinẽ;
ſanis ad cuſtodiendam ſanitatem. Cum ergo ægris dare
volueris, conſidera ægritudinem, & materiam ægritu-
dinis, & locum materiei, & ſecundum hoc competẽtem
medicinam adhibeas, ſicut inferius dicetur; & dictum
eſt ſuperius. Non eſt autem danda medicina, donec ma-
teria ſit digeſta. Vnde Hipp. Digeſta medicari, & moue
re non cruda, &c. Cognoſcitur autem materiei digeſtio
per inſpiſſationem vrinæ, ſi tenuis præceſſit, per attenua
tionem, ſi ſpiſſa præceſſit, propter ſigna, quæ in tract. fe-
brium dicta ſunt. Prius ergo diſtinguenda eſt materia.
Si fuerit indigeſta per diuiſiua, & diuretica, & poſtea de-
tur medicina. Si vero ſano volueris dare medicinam ſo-
lutiuam, conſiderare debes humorem abundantem, &
paratum ægritudinem facere, & ſecundum hoc medici-
nam purgantem illum humorem. Si enim diuerſi hu-
mores in corpore, ita diuerſæ ſunt medicinæ quæ illos
habent purgare. Si quæ datur non purgat humorem, qui
eſt in cauſa, magis moleſtatur patiens. Vnde Hip. Si qua
lia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt. Si
vero non, contrarium. His ſignis poſitis, cognoſces, quis
humor ſit purgandus, vel abundans in corpore.

De ſignis humorum.

SI quis macilẽtus fuerit, vel albus, vel carnoſus, & ha-
beat os ſalſum cum amaritudine, & ſputũ ſit eiuſdẽ
ſaporis, ſalſum phlegma abundat, & purgatione indiget.
Si verò dulcedinem oris patiatur cum plenitudine vena
rum maxime faciei, & ſputum circa dulcedinem verſe-
tur, & abominationem cum vomitu, & ſine vomitu pa-
tiatur, vrina aliquantulum vnctuoſa, & rufa, & ſpiſſa;
phlegma dulce abundare ſignificat. Si verò acetoſitatem
in ore ſenſerit, & appetitus vigeat, & non ſitiat, & ſputũ,
& omne quod in ore committitur circa acetoſitatẽ verſe
tur, acetoſum phlegma dominatur, & excedit. Si verò os
inſipidum fuerit, & ſputum in ore nullius ſaporis ſentia-
tur, & appetitus, & ſitis deficiat; ſignum eſt, quod phleg-
ma inſipidum purgari debet. Quod ſi amaritudo ſit in
ore, & ſputo, & ore receptis ſine ſalſedine; & vrina ſit te-
nuis, & citrina, vel ſubcitrina, vel ſubrubea ſimplicis
choleræ rubeæ dominium declarat. Quod ſi abominatio
fuerit cum vomitu, vel ſine vomitu, oris amaritudo, &
vrina citrina, vel ſubcitrina, non multum tenuis, chole-
ram infectam abundare ſignificat. Quod ſi minus fuerit
tenuis, & rubea, & amaritudo oris fuerit minor, ſignum
eſt choleræ vitellinæ rubeæ. Si verò magis tenuis, & oris
amaritudo maior; ſignum choleræ citrinæ. Vnde purga
ri habet cum competentibus medicinis. Si verò pigritia
fuerit maior ſolito, & appetitus augeat; & ſitis minoret,
& aggrauatio mẽbrorũ, ſignificatur, quod melancholia
purganda eſt. Quod ſi venæ plenæ fuerint maxime faci-
ei, pulſus plenus, grauedo ſpatularum, oris dulcedo, gin-
giuæ ſanguinolentæ, labia vlcerata præter ſolitum, vrina
ſpiſſa, & colorata, ſanguis dominatur, qui per venæ aper-
tionem, vel ventoſam minuitur, ſi per venam non po-
teſt minui, propter temporis repugnantiam, &c.

De purgatione phlegmatis.

SImplex phlegma purgatur cum benedicta, cathartti-
co imperiali, decoctione polypodij, agarici, & ſimili-
bus. Salſum phlegma purgatur cum hiera picra vſuali,
theodoricon, anac. theod. hiperiſt. & ſimilib. Phlegma
dulce purgatur theod. ana. hiera picra fortiſſima, hiera lo
godion memphyton, & ſimilibus.

De purgatione choleræ vtriuſq; et cõp. humorum.

CHolera rubea, vel incẽia purgatur cũ tryphera ſara
cenica, electario frigido, oxy. cũ decoctione myro-
balanorũ, & caſiæ fiſtulæ, tamarindorũ, violarum, man-
næ. Infecta aũt cholera cũ hiera picra vſuali, theod. alia
card. melãcholia purgatur cũ hiera fortiſſima hiera lo-
god. cũ decoctione ſenæ, epythymi, & ſimil. Quod ſi fue-
rit compoſitus humor, cõpoſita datur medicina, ſimplex
.n. nocet, quia illũ humorẽ purgat, & non aliũ. Vnde fit
cum medicina datur tertianario, quo cholerã purgat, no-

cet,quia phlegma admixtum est. Sanguis minuitur, per uenæ apertionẽ,vt dictũ est,aut per ventosas. Si caput est in causa, aperiatur cephalica. Si stomachus,vel hepar,aperiatur hepatica. Si pulmo, vel thorax,mediana. Si matrix,vel renes,aut vesica,vena tali,& si non est tẽpus aperiendi venã,stuphę apponant,vel fiant scarificationes secundum quòd locus,humor,& tempus requirunt.

POstquã medicina cessauerit, cuius signum est,quod nullus dolor,vel tortio sentiat in stõ,vel in vẽtre,Det ius gallinæ,vel pisciũ,vel amygdalatũ,secundũ quod tps exigit. Datur hoc,vt stomachus,& intestina mũdificent, si qđ de medicina remãserit in eis. Post ieiunent per horã,& tunc detur mẽbrum gallinæ paratum cũ cymino, vel dẽtur pisces,vel ius amygdalarum, & si tẽpus exigit, detur vinum lymphatum multum, & nec bibat,nec mãducet gulose, nè febris ephimera sequatur. Secundo die eat ad balneum, & caueat sibi a frigore, & a labore per tres dies,vtatur cibis bonos humores generantibus.

De diuersitate regionis in purgatione.

COnsideranda est in purgationib temporum diuersitas,& humorũ,& regionũ, per quas fit purgatio. Diuersitas aũt temporum fit dupliciter.s.secundũ tempora anni,& secundũ tẽpora diei, & noctis, in quib. humor hẽt dominari. Sed ꝑm tpa anni varianda est purgationis cã,auctore Hip. dicente, Æstate p superiora,hyeme verò per inferiora purgare debemus. Humores.n.sequũtur temporũ proprietates. In æstate verò purgamus per vomitum. In hyeme per inferiora, cõsiderata tñ habitudine,ætate,& morbo,quia patientes habẽtes strictos meatus circa spiritualia nõ purgamus per vomitũ,timẽtes sũffocationem. Senes propter frigiditatem cõplexionis non purgamus. Itẽ in ęstate mane superius,in hyeme sero inferius. Item mane superius,sero,& mane inferius.

De consideratione diei, & noctis in purgatione.

SEcundum tempora diei, & noctis cõsideratio debet haberi. Cũ.n.viginti,& quatuor sint horæ diei,& noctis,vnusquisq; humorum dominat sex horis. Sanguis.n. dominatur ab hora nona noctis vsq; ad tertiã horã diei. Cholera ab hora tertia diei, vsq; ad horam nonam diei. Melancholia verò ab hora nona diei, vsq; ad tertiam noctis dominatur. Phlegma a tertia hora noctis vsq; ad nonam horã noctis. Quod si fuerit æstas, & volueris purgare per vomitũ cholerã,debes dare vomitiuũ parum ante horam diei,vt cũ faciat morã in stomacho in horis choleræ operetur,& purget cholerã. Eisdem horis debes dare medicinam,si volueris purgare melancholiam per inferiora. Si ergo volueris purgare melancholiam,debes dare medicinam ante horam nonã, vt in horis melancholiæ operet medicina,et educat ea. Si verò volueris phlegma purgare, dormiat patiens per tres horas noctis, vel quattuor, & tũc ante mediam noctẽ detur medicina,nec post dormiat. Si sanguinem volueris purgare,mane minuas, nisi senex fuerit, vel ægritudo, vel aliud repugnet. Quod si in alijs horis purgaueris humorem,quandoque magis nocet,quam conferat, quoniam humor,qui tunc dominatur,expellitur,& non ille,qui est purgandus.

Diurnus.

De consideratione humorum diuersorum.

HVmorũ diuersitas cõsideranda est;quia si abundauerit sanguis, phlebotomandus est. Si cholera, per vomitũ purgamus,nisi sit cũ sanguine,& tũc purgantur cũ phleboromia,nisi sit in intestinis inferioribus. Si fuerit phlegma,vel melãcholia,purgamus inferius; nisi fuerit circa os stomachi,vel circa superiores partes. Attende tamen in his omnibus tempus,quia præcipuè tempus videndum est,diuersitas regionum, per quas considerãtur humores, scilicet superior, & inferior: per nares, & per palatum,& per venas,&c.

De consideratione loci, in quo est materia.

LOcus etiã considerandus,in quo debet dari medicina,an sit nimis calidus, vt in æstate pp calorẽ Solis; an ut nimis frigidus, sicut frigiditate hyemis, vel regionis. Si ergo nimis fuerit calidus, temperetur cum infusione aquæ frigidæ,& appositione mitti, salicis,viol.& viticis,&c. Si fuerit nimis frigidus, ignem fieri facimus sine fumo,sicut de carbonibus, & patiens pellibus indutus, & calciatus,& sella sit iuxta ignem pannis, & alijs circũ data; ne frigidus subintrare possit aer per inferiorem regionem; & lædere ipsum.

Quo tempore detur medicina.

MEdicina qñq; datur in vigilijs, qñq; in somnis. In vigilijs damus liquidas medicinas,& leues,& maxime qñ partes vicinas stomacho, & leues stomachi humores purgare volumus. Cũ.n. liqda medicina cito dissoluat, cito operat. Si.n. tũc dormiret, cũ naturalis calor tũc incẽderetur,medicina amitteret vim suã, & infirmũ in sudorẽ resolueret, & humores attraheret. Itẽ cũ liquidi,& leues humores cito,& facile dissoluunt, cito,& faci le veniũt ad vias expulsionis. Si ergo dormiret,posset cõtingere,ꝙ medicina non debilitaretur, sed tantũ resolueret humores,qui remanẽtes putrefierent, & facerent pessimos morbos. In somnis ei damus pilulas,& duras medicinas, & forte cũ duros, & crudos humores maxime in remotis partibus existentes purgare volumus. Cum.n. pilulæ,medicina dura sint, fortem caloreꝫ,vt dissoluatur, exigit. Cum ergo somnus sequat, calor augetur,& dissoluit pilulas. Itẽ cum humores sint duri,compacti,& remoti,in somnis, melius penetrat vis medicinæ ad extremas partes in vigilijs. Dentur ergo pilulæ in sero eunti dormitum. Sed postquam incipiunt ducere, dormire non debent. Possunt autem fieri pilulæ de qualibet medicina.

COntingit,vt nos oporteat dare medicinã,nec tamẽ possumus subito complexionem cognoscere. Habeamus ergo medicinam antidotam,& qua viã præparemus,qua vtrum facilis sit ad dissoluendum,vel durus cognoscere valemus. Detur ergo aliquid, quod humores dissoluat leuiter; sicut benedicta, stomachicum,cathartti cũ imperiale. Vel demus aliquas lenes pilulas, decoctionem polypodij, agarici, vel claretũ, quod sit de polypodio,agarico,hermodactylis,& distempera cũ vino,addito melle despumato, dimitte residere,& da,vel idem facias de polypodio, & esula cũ pauco cinnamomo, hoc phlegma bene dissoluit, & bene purgat. Vel accipe herbas solubiles,vt est mercurialis,beta,malua; coctas cum carne porcina pingui. Quod si per aliquod horum soluatur,secundum quantitatem solutionis,possumus cognoscere,vtrum violenta,vel leui indigeat purgatione.

De delicatis,qui nequeunt suscipere medicinas.

SVnt vero quidã delicati, qui medicinas suscipere nequeũt, vel propter medicinę nigredinẽ, vel amaritudinẽ. Quibus damus claretũ laxatiuũ. Rec.vini.lib.x.polypodij, mellis despumati,an.lib.ij. agarici vnc.ij.cinnamo.garyophylli,spicæ,zinzib.galangę,ana vnc.i.piperis dra.v. Confice sic.vinũ, & mel in colatura distempera, & polypodiũ bene tritũ coquatur ad tertiã partẽ,et cola, & puluerẽ aliarũ specierũ in colatura distẽpera, & pone in sacculo,& fac pigmentum colando sæpe,donec fiat clarum,& da secundum vires vniuscuiusq; postea potet aquam frigidam. Si volueris cõstringere, si nimis fortiter ducit,da calidam aquam, hoc suaue est,& omnibus conueniens. Item accipe species ad proprietatẽ illius humoris,q purgãdus est,& fac inde syrupũ, & dabis, & fit hoc modo. Accipe species,& coq; in aqua,& pone in sacculo, vel sine sacculo,postea cola,& addito zucchаro,fac inde syrupũ. Itẽ fiat inde aqua, & deꝭ fit aũt hoc modo. Accipe species,& pulueriza,& pone cũ aqua, & distempera, postea mitte in vase, supposito alio vase vitreo; & fit ita, vt fit aqua rosarũ, & appone parũ zucchari,si fit amara, & dabis. Sed nota, qđ maius pondus est de speciebus ad faciendam,aquam,quia in aqua aliquantulũ vini admittitur. Itẽ accipe elleborũ album,& coq; in aqua cum frumento,& illud frumentũ gallina comedat per dies octo, tũc occidatur,& coquatur in aqua, & detur ad comedẽdum,& ius ad sorbendum: satis, & sine molestia ducit.

De diuersitate ætatum.

DIuersitas ętatum considerãda est in pharmacia. Nã aliter senibus,aliter iuuenibus, aliter pueris damꝰ. Senibus autẽ, & pueris non damus dissolutiuã, sed solutiuã medicinã, nisi necessitas ægritudinis cogat; nec damus

mus fortes medicinas, sed leues. Cum. n. corpora senum A sint debilia, & dissoluta; si daremus fortes medicinas, & dissolutiuas, magis dissoluerentur, & debilitarentur. Similiter vero, nec pueris; quia cum humiditas puerorum sit multa, & leuis, si daretur dissolutiua, & fortis medicina, cito consumeretur eorum humiditas; vnde sequeretur spasmus. Sed sunt quædam dissolutiua facilia, quæ damus. Sicut zingib. rheubarb. myrob. tamen eos timemus, quia nimis deficcant. Item nec pueros, nec senes purgamus in æstate, propter resolutionem humorum eorum, qui veniunt ex calore, ne scilicet nimia ex medicina sequatur dissolutio, qđ si necessitas vrgeat, paretur locus, vt expedit. Iuuenes aũt dissolutiua, & solutiua medicina omni tpe purgari possunt, ſm suæ cõplexionis exigẽtiam, & mali humoris proprietatẽ. Magis etiã de medicina exigunt, q̃ senes, vel pueri: & propter fortitudinẽ virtutis eorum, magis danda est iuuenibus, quam senibus.

De diuersitate complexionum.

DIuersitas complexionis considerãda est in pharmacia, quia plus damus de medicina phlegmaticis, q̃ choler. & plus melanc. q̃ phlegm. quia phlegmate durior est melancholia, & maiorem habent humiditatẽ melanc. quia durior est phlegmate melancholia. Si ergo cholericis detur scammo. pone in pondere vnius denarij, phleg. in pondere ij. melanc. in pondere iij. Cholerici quidem parum debent accipere de scammo. Nam si multũ acciperent, cũ calidiores, & sicciores sint alijs, scammon. eos magis calefaceret, & potius eorum naturalem humi. & puram consumeret, q̃ nocium purgaret; quia quãto quis tenuior est, tanto minus indiget repentina purgatione; & quanto carnosior est, tanto melius potest ferre repentinam medicinam, quia eorum multa est humiditas.

De multa, & pauca materia.

MAteria quandoq; multa est, quandoq; pauca. Vnde danda est medic. quandoq; multa, quandoque pauca, leuis, & fortis. Pauca. n. materia leui soluitur medic. nisi forte nimis sit compacta; & tunc prius debet digeri, & postea purg. Multa vero materia multa indiget C medicina, & fortiori. Non tamen tota simul est euacuanda, sed per interualla, & paulatim, maxime si sit in remotis partibus, teste Hip. Nã ſm eũ, multũ, & repente euacuare, siue replere fallax est, & omnino inimicũ naturæ.

De dissolutiua medicina.

MEdicina dissolutiua, alia dura datur, alia distemperata. Datur dura in sero, vt somnus sequatur eã. s. in partibus remotis a stomacho, in quibus humor continetur; quem purgare intendimus, vt podagricis. Et hoc ideo, vt moram in stomacho faciendo a naturali calore resolnatur, & calefaciat, vt fumus ab ea quousq; ad partes remotas, in quibus est materia, leuiter perueniat, sup dormire debent, quia in somno naturalis calor augetur, & medicina adiuuatur; vnde ipsa melius purgat. Danda etiam est cum vino, vt virtute vini ad remotas partes penetret. Dissolutiua vero medicina datur distemperata, cum materiam, quæ in stomacho, vel in partibus vicinis D est stomachi, in intestinis, vel in hepate purgare intendimus. Quandoq; cum calida, quandoq; cum frig. vt sanis, & fortibus, cum calida, vt ægris, & debilibus; quia vis medicinæ per quam resoluta, quæ in stomacho, & in intestinis reperit, resoluit, diuidit, & expellit.

De febre ex potione data.

SVperuenit febris potionato diuersis de causis: sicut ex nimia eũone, vnde spiritus calefacit, & sequitur ephimera, vel nimio potu, atq; nimia comestione, vel gulositate, aut ex frigid. vel nimia humorum attractione ad stomachum, qui præ nimia debilitate, vel paucitate medicinæ nequeunt expelli, & remanentes ibi putrefiũt, & febrem faciunt. Quæ si superuenerit, statim ducatur ad balneum, si fuerit fortis, fiat ignis duplex, & in medio ponatur æger nudus, & dialthæa vel martiaton, ante, & retro vngatur. Cum vero balneum exierit, vel vnctus fuerit, cooperiatur bene, vt sudet, & sic soluetur, si febris ephimera fuerit. Quod si non soluatur, febris facta est vitio humorum, aut medicina dissolutorum, & in stomacho congregatorum. Debet ergo iterũ purgari, & si non recesserit febris, tertio purgetur, quousq; feb. redeat: tñ si debilis fuerit natura, reficiat̃ prius, & postea leuis detur purgatio. Solent enim huiusmodi febricitantes multum *Ad Sitim* sitire; quibus damus aquam, in qua gummi arab. & dragacantum, & infrigidatam bibant, vel aquam frig. semper teneant in ore, & gargarizent, & eijciant, vel aquam, in qua plyllium est distemperatum.

De siti nimia in potionato.

SVperuenit sitis nimia potionato quandoq;, quã quidam sustinere nequeũt; his ergo damus tepidã, in qua coctum sit gummi arab. & tragacanthum, vel mica panis bulliatur in aqua. Fit etiã alia sitis, quã quidã signum bonæ purgationis existimant decepti auctoritate Hipp. dicentis. Quicumq; in pharmacijs purgantur, non sitiũt, neq; quiescunt, donec sitiant. Non. n. semper bonam purgationem significat. Verbi gratia. Si quis habet corpus phlethoricũ, et post quinq; sellas, vel septẽ, multum sitiat, malũ est signum. Significat. n. cholericos, et siccos humores ad stomachum attractos, & non expulsos, a quibus calidus fumus, & siccus resolutus œsophagum, & spiritualia deficcãdo sitim generat. His ergo danda est medicina solutiua, donec sitis cesset, quod signũ est bonæ, & p fectæ purgationis. Similiter cum corpus plethoricum post decem, vel viginti assellationes sitierit, sitis. n. est ab omnibus membris, & non a stomacho solo, quod si ante purgationem sitierit, purgetur quousque sitis cesset.

De potu in potione.

COntingit sepe, q̃ ferre nequeuntes aquã frigidã vel medico nesciente, vinũ bibunt, & inde magnũ periculum incurrunt, sicut inflationẽ, vel tortionem ventris, &c. Si hoc eueniat, vomitum prouocabis cum bibitione aquæ calidæ, & immissione pennæ in os intinctæ in oleo vel digito in ore, vel bibant cum oleo pauco tepidam, & sic digitis immissis in os prouocent vomitum.

De nequeuntibus assellare ex potione.

EVenire solet, vt potionati assellare nequeant pro medicinæ debilitate, vel paucitate eiusdem, & pro fusci pientis nimia frigiditate, sicut in melancholicis, in quibus quandoq; humor frigidus, & angustia magis sequitur, vel propter nimiam humorum resolutionem medicinæ vim extinguentiũ, vt in phlegmaticis, in quibus cũ phlegma incipit dissolui, extinguit medicinã, sicut cera carbones, quia grossi humores resoluti sunt, & nequeunt expelli: sequitur dolor intolerabilis, & tortio valida circa stomachum, & intestina, & solutio nimia, quod est mortis signũ, vel periculum. Vnde quandocumque hoc euenerit, patientem ducamus ad balneum, vel iuxta magnum ignẽ, & vngatur vnguentis calidis, ad pectinem, & renes, ventrem, & intestina, & tegulam calidam stomacho superponamus, vt naturalis calor confortetur, & virtus medicinæ excitetur. Quod si sic nõ assellauerit, cũ clystere succurrendũ est mollificatiuo, quod fit de cantabro, de malua, polypodio, agarico, tritis, & coctis cum aqua; cola, & adde parum olei, & misce, vel de eadẽ medicina, quã susceperit, fiat clyster, nisi fuerit in ea euphorbium, quod cito facit dysenteriã. Aliud. prouocetur vomitus cum oleo, & tepida aqua digitis in ore immissis. Quod si non senserit dolorem, vel tortionẽ, nõ est multũ euacuãdus, tamẽ ne scammonea alicui mẽbro adhereat, aquam calidam myrtatum potui damus patienti.

Quando parum ducit medicina.

SOlet contingere quãdo medicina incipit ducere, q̃ non tm̃ ducit, quantũ debet, & hoc pro debilitate, vel paucitate medicinæ. Cui post adhibeatur remediũ. Auctor Hipp. dicens. Elleborum mouet corpus. Ponatur ergo in motu, & deambuler per domũ, nec tamen cum impetu, quia per sudorem potest virtus medicinæ exhalare. Quod si non valet, & stomachus sit indignatus, detur amplius de eadẽ medicina. Si fuerit indigãtus dẽtur electaria dulcia laxatiua, sicut oxy, catharticũ imperiale, zuccharũ violaceum, & stomachicon, & similia, vel tres obolos de scammonea, cum iure pinguis gallinæ des, vel venter vngatur vnguento laxatiuo.

Quando superfluit.

MEdicina quandoq; modũ excedit sępe inducendo dysenteriam, & hoc vitio medici, vel potionati. Vitio medici, si nimis dederit acutam med. Vitio potionati, si se exposuerit frigori; vel locus vbi assellat, vento sit expositus. Contingit etiam habilitate humorum ad expulsionem præparatorum', sicut in pueris repletis humoribus calidis, ex tali enim nimietate fluxus sequitur dysenteria, quod est magnum periculum. Ne fiat igitur, restringamus fluxum cum aqua, in qua coquatur gummi Arabicum, bolus, sanguis draconis. Vel diacodion damus, vel syrupum myrtinum, vel syrupum de cytonijs. Prius vero imponatur manus, ne nimis sit calida.

De Dysenteria ex pharmaco.

SI dysenteria sequatur, quod fit per sanguinolentã egestionem; ponatur supra ventrem mica panis hordeacei, quæ sic præparetur. Panis per medium scindatur, & mica auferatur, & exteriora in aceto forti, & tepido, vt dictum est, imponantur. Deinde detur syru. qui recipit decoctionis rosarum, myrti, gallæ, balaustiæ, lib. iiij. cui addantur li. ij. de succo plantaginis cocto, & despumato, coquatur ad tertiam partem', & addito zuccharo, syr. fiat, & detur cum puluere boli.

De debilitate ex pharmaco.

DEbilitas inuadere solet potionatos post quinq; vel septem sellas; quod significat bonos humores cum malis euacuari, ex quorum euacuatione debilitas sequitur. Huic statim damus ad bibendum vinum, in quo temperata sit mica panis assati, & prædictis constrictiuis constringimus.

De tenasmone, & est voluntas assellandi sine effectu.

PRouenit aũt in potionatis, vel ex medicinæ acuitate, vel ex stultitia assellantis egerere nimium conantis. Sedeat patiens in apozemate, quod recipit corticis mali granati, balaustiæ, gallæ, sumach, ros. corticis castaneæ, corticis celsi, & lentisci, corticis sorbæ, & cytoniorum, & acaciæ, & hypoquistidos. Omnia terantur, & coquantur in aqua, & in ea aqua tepida sedeant, & vtantur diacodion cum croco.

De Defectu Appetitus.

APpetitus deficit quandoq; potionatis, quem restauramus cũ succo mali granati acetosi, vel mali matiani, vel vuæ acerbę, cum pauco pipere, & similibus, vel cibum, quem suscipiunt comedant cum condimento, quod recipit succi mentę, vnc. ij. succi petroselini, zingib. ana vnc. ij piperis, zucchari, vnc 4 & aceti vnc. uj. postea detur syru. rosaceus, & diarhodon.

De Vomitu.

VOmitus dandus est in æstate; quia tunc nimium calidi humores, & leues solent abundare, qui humores sequentur temporis proprietatem. Datur etiam sanis ad sanitatem custodiendam. Ægris vero ad expellendam ęgritudinem. Si ergo sanis detur, dandus est post cibum; vt superfluus cibo inuiscatus per vomitum expellatur. Ait enim Constantinus, Vomitus bonus est ante cibum; sed melior post cibum. Si vero detur ægris, dãdus est ante cibum in mane. s. cum stomachus facta digestione prędecedentis noctis a cibis, & potibus liberatus est, & vacuus. Et si sit debilis, prius ciberur duobus ouis sorbilibus, vt stomachus confortetur, & medicina nociua facilius expellatur. Præparandus autem est vomitus, & temperandus hoc modo. Si vero cholericus fuerit, sero præcedenti dandus est cibus sorbilis, vt stomachus lubricus fiat, sicut ouum sorbile, ius piscium, ius gallinæ, & similia. Quod si fuerit phlegmaticus, vel cholericus per duos dies, vel per vnum, hoc modo præparetur. Probare etiam debemus vtrum facile vomat, vel difficile. Detur ergo prius syrupus acetosus cum calida, vel semen rapæ, radicis, & atriplicis, cępæ, & feruentem aquam super pone, & per pannum cola: & da colaturam, & secundũ hoc quod vomuerit, facilem, vel fortem vomitum.

Documen. Non autem dandus est vomitus patientibus in spiritualib. nec asthmaticis, nec pectus strictum habentibus, quia nimis molestantur, & timenda est in eis suffocatio.

E Item quandoque fit nimius vomitus, vel acumine medicinæ, vel quantitate, vel humorum habilitate. Qui, vt restringatur, ponimus pedes eius in aqua frigida: & damus bibere decoctionem gummi, vel sanguinis draconis, vel boli, vel puluerem eorum cum prędicta decoctione, vel puluerem mastichis, & gummi cum eadem decoctione damus, vel puluerem mumiæ, vel damus panem assum in vino, vel aqua infusum. Fiat etiam emplastrũ de sanguine draconis, bolo, mastiche, olibano, gummi, omnia tere, & distempera cum succo mentæ, stomacho superpone, vel spongia in aceto bullita stomacho superponatur. Dentur etiam constrictiua. quæ scripta sunt in nimio fluxu ventris ad constringendum.

De ruptura venæ ex vomitu.

SOlet etiam contingere, quod ex nimio vomitu, et vomendi conamine, vena rumpitur interius: & vomũt sanguinẽ. Contra quẽ damus puluerẽ mumiæ, vel puluerẽ saluię, cępullę, & puluerẽ masti. vel olibani, vel amydi, vel diacodion, & superponatur stomacho emplastrũ F de sandalis albis, & rubeis, bolo, gũmi, & mastiche, tere, & distẽpera cũ aqua rosarũ, vel cũ decoctione gummi.

De singultu.

SIngultus superuenit sępe vomitibus. Sed aliquando fit ex humoribus ad stomachum attractis, & nõ expulsis, quod scitur si parum vomuerit, & sequitur singultus. Aliquando ex inanitione, quod fit propter nimiam euacuationem. Si ergo fiat de humoribus ad stomachũ attractis, iterum detur vomitus. Tamen si debilis fuerit, confortetur prius duobus ouis sorbilibus. Si fiat de nimia euacuatione, soluarur per contrarium, scilicet cum repletione, secundum quod innuit Hippocrates, dicens. Indigentiam repletio soluit. Cibentur ergo leui, & solubili cibo. Detur namq; succus mali granati, syrupus violatus, syrupus * gileni, & simplex, vel syrupus rosaceus, ius tritici, farris, amygdalarum, ius gallinæ, vinum albũ bene lymphatum. Quod si hoc non valet, damus diacastoreum cum succo mentæ, damus etiam electaria confortatiua, sicut diamargariton cum succo dianthos, & G rosatam nouellam. Damus trypheram magnam, vel solum temperamus cum aqua, & damus.

* galenia-bini.

De singultu superueniente spasmo.

SI ad spasmum superueniat singultus, mortale est. Vnde Hip. Spasmus ex elleboro, mortale. Per elleborum aũt quãlibet medicinã laxatiuam intellexit, & facimus tunc quod possumus. Accipe farinam ęnugræci, psyllij, farinã hordei, mel, et oleum violatũ, vel commune, quod sufficit, & fac emplastrũ hoc modo. In melle, & oleo coquatur malua, viola, radix maluauisci; cola, & additis farinis fac emplastrum, et pone sub vtraq; axilla, & musculis maxillarum, & super nuchã vsq; ab lumbos, & mulgeatur lac asinarum, vel ouium, vel mulieris puellam nutrientis. Lauetur sæpe caput cum aqua in qua coctæ sint maluæ, violæ, rosæ, hordeum, stercus caprinum; postea yngatur cũ oleo, & medulla porcina, gallinacea, axungia porcina, vel anserina. His dissolutis, & mistis, ponatur in balneo tepido, in quo sit potum oleum rosatum, vel commune, sufficienter tamen prius coquantur in oleo illo capita papaueris, vel iusquiami, maluæ, violæ, & similia. H

PARTICVLA SECVNDA.

POstquam de primo modo medendi sufficienter tractauimus, restat, vt ad secundum transeamus modũ. Est igitur secundus modus medendi, qui in cõstrictiuis, vel mortificatiuis medicinis existit. Constrictiua vero medicina, vel mortificatiua est, quę membrum dissoluit, constringit, vel humores in aliqua parte corporis resolutos mortificat, & consumit, vt sunt opiatæ, quæ constrictiuæ, & mortificatiuæ dicuntur, eo quod humores, & membra dissoluta per ea solent constringi, & confortari, morbiq; & colores corporis mortificari.

Quomodo constringimus.

EIs aũt quãdoq; nimium dissolutos humores cõstringimus, quandoq; mẽbra dissoluta, & debilitata confortamus, quandoq; superfluã materiã consumimus. Si enim humores in aliqua parte corporis fuerint dissoluti,

quod

quod fæpe fit in ſtomacho, cerebro patienti catarrhũ; dã
dæ ſunt conſtrictiuæ medicinæ, ſicut aurea, mithridatũ
diaolibanum, &c. quæ digerantur; & in ſanguinem con-
uertantur, et ad membrum venientes confortent ipſum,
conſtringant, & rheumatiſmum ab eo prohibeant. In ta
li namque diſſolutione non audemus dare medicinam
diſſolutiuam, ne ex maiori diſſolutione magnus ſequa-
tur rheumatiſmus, qui defluens ad aliquod membrum
principale lædet illud, & corrumpet. Datis etiam opia-
tis, & humoribus conſtrictis, dandæ ſunt competentes
pilulæ, vel aliæ competentes medicinæ, quæ humores
prius diſſolutos, & iam diſſolutos competenter educant,
ne ibi remanentes, vel aliam partem diſcurrentes, poſtea
putreſcant, & febrem, vel aliam ægritudinem inferant.
Detur mithridatum paulatim, & per interualla, ne re-
pentina fiat purgatio, vel ægritudo.

De membris diſſolutis.

MEmbra diſſoluuntur, & debilitãtur fæpiſſime, ſi-
cut in chronicis febribus interpollatis. Eis ergo
debemus dare opiatas; quę membra ex ęgritudine nimis
debilitata conſtringendo confortent, & quæ confortata
acumini morbi melius reſiſtens, & cauſam morbi, quam
diſſolutiuam a ſe repellere non poterant, confortata a ſe
repellant. His autem non omnibus opiatas dare præcipi
mus; ſed temperatiores, & minus ſiccitatis habentes, vt
eſt rubea trochiſcata, & ſimilia. Membris igitur confor-
tatis poſſumus vti diſſolutiuis.

De reliquijs humorum in corpore.

MVltotiens remanent humores nociui relicti poſt
febrium reſolutionem in corpore, quæ aliquando
ad membra deriuati illa apoſtemant, vel alios morbos
faciunt, vel etiam ſunt cauſa recidiuationis. Vnde Hipp.
Quæ relinquuntur in morbis poſt criſim, ſubuerſionem
facere conſueuerunt, quia ergo huiuſmodi non audemus
purgare, tum quia debiles ſunt, tum quia debilis pauca
ſolet in eis eſſe materia, ne prædicta in eis ſequantur peri
cula, damus de opiatis, quæ & naturam confortent debi-
litatam, & paucam materiam conſumant. Et hoc maxi-
me faciendum eſt in his, qui frigidos patiuntur humo-
Nota hoc. res. Si quis etiam laborat de humore inter corium, &
carnem contento, quod Garamantes ignorant, eis dandę
ſunt opiatæ, quæ conſumant humores; nam ſi purgaren-
tur, magis læderentur.

Quomodo debent dari opiatæ.

OPiatæ dandæ ſunt cum vino calido diſtemperatæ,
vel cum aqua calida. Cum vino non habentibus fe
brem, cum aqua vero febricitantibus; non tamen dãtur
omnibus, ſed tantum his, qui laborant interpolata, nec
quolibet tempore, quia non in acceſſionis tempore, ne ca
lore earum augmentaretur calor febrilis; ſed tribus ho-
ris, vel quatuor, ante acceſſionem, vt materia, quæ infert
morbum, conſumatur. In principio quoq; interpolatarũ
ſi materia fuerit pauca; & natura fuerit fortis, poſt tres,
vel quatuor dies acceſſionis dandæ ſunt opiatæ fortiorẽ,
& calidiorem vim habentes; ſicut eſt aurea, mithridatũ,
muſa, & ſimilia; & hoc ideo, vt materia conſumatur. Cũ
enim materia ſit pauca, ſiue propinqua, ſiue remota, non
debemus dare diſſolutiua, ne pro materiei paucitate po-
tius bonorum, quam malorum fieret reſolutio. Quod ſi
materia illa ſit nimis cruda, poſt damus ea, quæ digerũt;
vt hiera picra, ſiue ſcammonea, theodoricon hiperiſton.
Et cum digeſta fuerit materia, dandæ ſunt opiatæ, quæ
deſiccent illam, & conſumant eam. Videndum eſt. n.
cum materia ſit pauca, & calor ſit paucus, tunc non ſunt
dandæ opiatæ, quia nimis ſunt calidæ. Sed tantum refri-
geratiua dentur, quæ calorem reprimant; vt ſunt cibi fri
gidi, & electaria frigida, ſicut ſunt tryphera ſaracenica,
trialandali, oxy, &c. Similiter ſi multa fuerit materia
in febribus, vt ipſæ incipiant eſſe diuturnæ, damus opia-
tas, vt materia calida facta citius digeratur, & conſuma-
tur, eiuſq; dyſcraſia citius alteretur. Paralyticos ẽt mul-
tum iuuant opiatæ. Nam, & materia deſiccatur, & eorũ
membra nimis infrigidata calefaciunt, & confortant.

De effectu medicinæ conſtrictiuæ.

SVnt, & aliæ conſtrictiuæ medicinæ, vel mortiferæ,
quæ non interius recipiuntur, ſed exterius tantum
oppoſitæ eundem effectum, quem, & opiatæ, conſequun
tur. Nam, & humores reſolutos mortificant, et membra
diſſoluta confortant, & materiam conſumunt ſuper-
fluam, vt ſunt frigida, & ſicca. Verbi gratia, vt bolus,
ſanguis draconis, & ſimilia, quæ ſuper caput, vel aliud
membrum cataplaſmata ipſum confortant, & fluxum
in eo factum conſtringunt, ſicut lachrymas, ſi fronti ap-
ponantur, vel humorem fluentem ad oculos, ſi tempori
bus ſuper venas cataplaſmentur.

PARTICVLA TERTIA.

REctus ordo ſequitur, vt de tertio modo medendi
tractemus. Eſt igitur tertius modus medendi, quo
perdita, & conſumpta in corpore reſtauramus. Hic mo-
dus medendi genus reſumptiuum, ſiue enutriens poteſt
appellari, eo quod magis conueniat his, qui reparatione
indigent, & nutriunt conualeſcentes, vel ex aliquo caſu
nimium conſumptos. Reſtauratio verò conſiſtit in duo-
bus modis, ſcilicet electario, & diæta, ſicut conſumptio
in duobus reperitur, ſcilicet humoribus, & membris.
Conſumuntur enim humores, vt in cauſonide. Conſu-
mũtur, & membra, vt in hectica, & phthiſi. Si ergo volu
mus humores reſtaurare, principaliter vtendum eſt ele-
ctarijs confortatiuis, vt eſt diamargariton, diarhodon,
dianthos, diacodion, triaſandali, & ſimilia. Secundario
cibis conuenientibus, & reſtauratiuis, vt ſunt pulli galli-
nacei, caro lactentis capreoli, oua ſorbilia, piſces ſaxati-
les, ius gallinæ, & ſimilia. Potus ſit vinum album. Faciẽ-
da eſt reſtauratio humorum per ſimilia. Vt ſi cholera ſit
conſumpta, & eam volumus reſtaurare, dabimus electa
ria, quæ digeſta mutantur in choleram, vt diacalamen-
thum, zingib. conditum, & ſimilia. Damus cibum cali-
dum, vt piper, & ſimilia.

De conſumptis membris.

MEmbra cõſumptia ſi volumus reparare vtendum
eſt principaliter cibis ſolutiuis, & facile digeſtibi-
libus, & mẽbris fortiter adhęrentibus, vt eſt farina hor-
dei cũ decoctione pulli, vel gallinæ coctæ cũ lacte amyg-
dalarũ vel pinearũ cõdita, etiã caro pullorũ perdicis, pha
ſianorum, iura gallinæ, oua ſorbilia, ficus, vuæ ſiccæ, &
ſimilia. Potus ſit vinũ albũ, & aliquantulum rubeum, et
temperatum cũ ptiſana, in qua coctum ſit gummi Arabi
cum, pineæ, amygdalæ, danda ſunt electaria, quæ caloręm
naturalem confortant, & humiditatem in membris per
ditam reſtaurent; ſicut tetrapharmacũ, tryphera ſaracẽ-
nica, diarhodon, diacodion, & alia ſupradicta. Facienda
eſt autẽ omnium membrorum reſtauratio per ſimilitu-
dinẽ ſicut humorum. Si autem ſit facta conſumptio ca-
lidorum humorum in corpore, offerenda ſunt eo tempo
re temperata calida, quę naturalem calorem ex conſum-
ptione debilitatum confortent, & calidam ſubſtantiam
in membris perditam reſtaurẽt. Similiter ſi frigidorum
humorũ fiat conſumptio, frigida offerantur temperate.
Conſiderandũ eſt tamen vtrum calor accidẽtalis nimis
incendatur in corpore. Quod ſi fiat, danda ſunt frigida, q̃
accidentalem calorem reprimendo calidã alterent dy-
ſcraſiam, ſicut in his fit, q̃ poſt quotidianã hepar habent
calefactum. Sint aũt frigida, quæ his offeruntur, leuia, fa-
cile digeſtibilia, & cito in nutrimentum corporis tran-
ſeuntia. Si vero calor non ſit multus, & frigidorum per-
ditio non ſit multa, danda ſunt potius frigida, quam cali
da. Calor tamen naturalis, quia debilis eſt temperate cali
dis prius confortetur. Cum. n. calore febrili conſumen-
te ſubſtantialem humiditatem debilitatus ſit, niſi prius
conforteţur, neceſſe eſt, vt ob ſolutionem frigidorũ ma-
gis debilitatus ſuffocetur. Sunt autem, quæ dantur, tam
electaria, quã alia cibaria liquida, vt pro ſui liquiditate p
membra citius fluentia, melius, & leuius incorporen-
tur, & nutriant. Vnde Hip. Facilius eſt repleri potu, quã
cibo. Per potum intellexit liquida, per cibum ſpiſſa.

PAR-

PARTICVLA QVARTA.

POstquam quartus medendi modus ab alijs nõdum sit commendatus scripto, tamen quia vtilis valde est, & certius, de eo tractemus. Est enim quartus medendi modus ab alijs scriptus, qui in digestiuis, & attractiuis, vel alterantibus, consistit. Digestiua vocamus, quæ materiam morbi digerunt, & ad expulsionem facilem præparant, & obedientem. Eis autem dupliciter vtimur, scilicet intus, & extra. Intus, vt in febribus ad dirigendam earum materiam. Extra, vt in apostematibus ad dirigẽdam putredinem in illis, sed alijs, & alijs modis. Si vero volumus digerere materiam ęgritudinis interius contẽtam, damus diuretica, sicut est apium, & similia, quę materiam per partes diuidant, vt in partibus liquefactis operetur natura, & sic eas expellat, quam integram operari non poterat. v.g. Vt si magnum frustum carnis bulliat, quia integrum nequit decoqui per partes à coquo sapiente diuiditur, vt diuisum citius, & leuius decoquatur. Si enim volumus digerere materiam apostematis, vtendũ est calidis, & humidis, sicut fœnugræco, radicibus altheę, & succo caricarum, & similibus. Omnis enim putredo, vt dicit Gal. per calorem, & humiditatem. Digerere vero apostematis materiam, nil aliud est, quam ad putredinẽ ducere, vt putrefacta expellatur. Nam si apostema immaturum aperiretur, ex dolore maior fieret humorum discursio, sic magis læderetur, quam iuuaretur ægrotans. Dolor enim fit ex diuisione sensibilium partium. Re vera vero sequitur dolorem. Prius vero ducenda est materia ad putrefactionem, postea putrefacta expellenda est. Item digerere febris materiã nil aliud est, quam per partes diuidere, vt diuisa, & liquefacta, per poros leuius educatur materia. Quod facere non poterat dum erat integra, & compacta, vel propter sui debilitatem, vel paruitatem pororum. Quod si indigestam medicus eam euacuare præsumeret, potius ægrotantem læderet, quam iuuaret. Nam citius humores liquidi, & boni emitterẽtur, quam mali, & compacti per medicinam dissoluerentur. Vnde Hipp. Si qualia oportet purgari purgentur, & confert, & bene ferunt. Si vero non, contrarium. Prius ergo digeratur diuisiuis, Dehinc vtendum est expulsiuis, & hoc auctoritate Hipp. dicentis. Digesta medicari, & mouere non cruda, &c.

De consideratione diuersitatis materiei.

COnsideranda est diuersitas materiei in digestione facienda ratione loci, in quo est materia. Nam sicut medicinarum quædam sunt frigidæ, quædam sunt calidæ, & digestiuorum, quædam sunt calida, quædam frigida. Item sicut locorum quædam sunt remota a nutritiuis, quædam a non nutritiuis. Sic quædam diuretica sunt, quæ magis penetrant ad remota loca, q̃ ad vicina.

De caliditate materiei.

SI ergo materia fuerit calida, vt in tertianarijs, & ictericis, vtendum est diureticis frigidis, vt est semen melonis, citruli, cucurbitæ, & syrupus acet. & similia. Si vero fuerit frigida, vt in quotidiana, danda sunt calida, vt semen apij, petrosel. marathri, anisi, radices eorum, & syrupus acet. qui communiter datur propter sui leuitatem tam frigidis, quam calidis, dandum est diureticum, maxime in hyeme, & regione frig. Semina hoc modo danda sunt, terantur, & coquantur in aqua, & colata illa detur ad potandum. Sic & oxymel detur etiam calid. Nam & apostema diuidit. Quod si materia fuerit mista sicut salsum phlegma, misceantur calida cum frig. vt semen citruli, melonis, simul cum apio, &c. Si materia pertinet magis ad calorem, vt cholera citrina, plura, & frigida, & econuerso.

De diuersitate loci, in quo est materia.

DIuersitas loci, in quo est materia multiplex est. Nã aliquando in nutritiuis, aliquando in spiritualibus continetur. Aliquando in capite, aliquando in splene, aliquando in pleura, & in costis, aliquando etiam in spiritualibus sedibus continetur, &c. Si ergo fuerit in nutritiuis, sicut in stomacho, vel in hepate, vel in intestinis, detur oxymel diureticum, vel syrupus acet. cum calida, vel aqua decoctionis apij, marathri, petrosel. vel cucurbitæ, semi. melonis, citruli, vel cucumeris, vel succo mali granati acetosi cum calida, & hoc secundum materiei exigentiam. Si vero fuerit in spiritualibus, non detur aliquod acetosum, quia spiritualia læderentur: Sed detur ptisanum, in quo coctæ sint radices, vel semen apij vel petrosel. vel semi. citruli, melonis, cucumeris, & cucurb. & hoc secundum exigentiam materiei: omnia. n. prouocantia vrinam purgant spiritualia. Quod si fuerit materia in essentia capitis, sicut in epilepticis, detur aliquid, quod digerat, & in fumum resoluat, & diuidat materiam in cerebro. Quod si catarrhus fuerit in capite, vt est coryza, detur, quod digerat cum fumigio: Accipe pulegium, calamenthum, thus, & coque in forti vino albo, & suscipiat fumum patiens per os, & nares sæpe, & diu habeat coopertum caput, ne exhalet fumus. Si fuerit in splene, sicut in splenetico, detur decoctio marathri, petrosel. spicæ, linguę ceruinę, sparagi, & bruscі, adianthi, & simili. Si sit in costis, vt pleuretici, detur ptisanum, in quo coctum sit semen citruli, melo. cucumeris, & cucurb. cũ lacte amygd. Exterius autem apponatur emplastrum, quod fit de ticubus siccis; de radice altheæ, & de semine lini, & fœnugręci, & farina hordei. Confice sic, tere omnia, & coque cũ aqua præter farinam, & postea bene tere, & addita farina hordei, & aqua decoctionis fac emplastrum, & superpone; multum enim maturat. Si sit in renibus, dentur prouocantia vrinam. Sed si sit multum in remotis partibus, sicut in pedibus, prosunt diuretica data, quia digerunt, & per membra diuisa eis incorporantur, & diuidũt materiam quam inueniunt, vel cum in stomacho sit eorum ebullitio, soluitur fumus ab eis eorum retinens, proprietatem, quia postea spiritum virtus inspicit ipsum, & sic ad membra transiens diuidit materiam, quæ in eis est, tamen cum materiam in tam remotis partibus volumus digerere, vtendum est fortioribus, & diureticis, quoniam illæ partes remotæ sunt a naturali calore. Inde est, quod ægritudines, quæ fiunt in eis, aut vix, aut nunquam curantur, sicut podagrici.

De signis materiei digestionis.

COgnitis quibus materia digeratur, digestionis signa ponamus. In febribus igitur hæc sunt signa. Si accessio citius, & fortius affligat quam soleat, signum est digestionis. Hæc enim fit materiei liquefactione, & naturalis caloris fortitudine. Cum enim materia sit dura, & compacta, tarde digeritur, & parum de ea resoluitur. Vnde, & accessio tardatur, & parum durat. Tamdiu enim durat accessio, quamdiu durat materia, quæ digesta à naturali interpositione. Quod si materia fuerit liquida, & multum de ea resoluatur, cito consurgit natura ad expellendam materiam. Vnde & accessio citius arripit, & qa durat materiei consumptio, vel expulsio, durat & febris accessio, quod ignorant idiotæ. Vnde est, quod imperiti in quartanarijs cum vident in hyeme febrem morari, & parum adfligere, putant esse signum salutis, cum sit signum prolixitatis ægritudinis. Non enim hoc fit nisi ex materiei duritia. Item si vrina non mutatur à principio, & incipiat immutari; signum est digestionis. Quod enim non mutatur à principio, fit ex materiei duritie. Quod vero mutatur, fit ex liquefactione materiæ, vel aeris frigiditate. Cooperienda est ergo, ne decipiamur aeris frigiditate. Item si vrina a principio fuerit tenuis, & postea inspissetur, vel infrigidetur, signum est digestionis, tenuitatis enim causa est compactio materiei à principio, a qua, quia nihil resoluebatur, nec vrina inspissabatur. Quod autem sit postea spissa, & postea subtilis signum est digestionis; hoc enim fit materiei purgatione, vel ad alium locum translatione, quod scitur per ægrum. Nam si sensibiliter bene se habeat, & nõ alienetur, purgatio est, & non alienatio. Si vero non, contrarium. Quod si vrina spissa in principio videtur, hoc habet fieri ex multitudine materiei. Similiter, & in alijs ægritudinibus, in quibus vtimur diuisibilibus. Si vrina prius fuerit subtilis, & postea inspissetur, signum est digestionis. Tunc ergo securè possumus purgare. Digestio

stio vero materiei, in apostemate his comprehenditur si gnis. Si locus albescere incipiat, & dolor minui. Si prius fuerit mollities loci post album, & spissum facilis est eiectio, vt in pleuresi. Cum hoc videris, securius poteris aperire, nisi per se aperiatur in exterioribus.

In catarrho hæc sunt signa, digestionis superfluitas, spissitudo, & albedo, & facilis emissio.

De alterantibus.

NOn solum digestiuis est vtẽdum in ęgritudinibus, sed etiam frequenter alterantibus. Alterantia dicimus vero, quæ impetum ægritudinis reprimunt, & minuunt, vt popŭleon dolorem capitis ex calore, tryphera saracenica feruorem tertianæ. Alterantium vero, quædã alterant, & purgant, vt tryphera saracenica. Quædam alterant, & non purgant, vt triasandali. Alteratio vero in duobus consistit, in qualitate scilicet, & materia. Alteratur enim qualitas, alteratur, & materia. Alterare enim qualitatem est eius acumen reprimere, & si calor intendatur, debent dari, quæ ipsum reprimant. Sic de frigiditate, sicut de humiditate. Alterare vero materiam est eius impetum reprimere, vel minuere. Vt si cholera impetuose in aliquo abundet, debemus adhibere, quæ eius impetũ minuant. Non enim audemus dare medicinam, cum materia nondum sit digesta, nec cum æger impetum choleræ potest sustinere. Debemus ergo dare, quæ choleram purgent, & ægrum alleuient: vt tantum possit fieri digestio, & sic postea salubris fit purgatio. Fit autem alteratio materiei quandoque in interioribus, quandoque in exterioribus. Interioribus, quandoque qualitatis, vt dictum est, quandoque materiei. Si ergo alteretur qualitas, principaliter est alteranda alterationibus, quæ sic alterant, quod non purgant, vt triasandali. Si materia alteretur, alterari debet præcipue alterantibus, quæ sic alterant, quod purgant, vt tryphera saracenica, psyllium etiam lotum in aqua frigida, & similia. Similiter fit in exterioribus, quandoque alteratio qualitatis, vt dolor capitis per populeon, quandoq; materiei, vt in apostematibus. Quædam vero
C alterant materiam apostematum tantum, vt solatrum, semperuiua. Quędam vero alterant, & maturant, vt malua, & vitellum oui cum oleo rosato, vel viola. Si vero materia fuerit nimis impetuosa, vt choleta virid. & angustet ægrum maxime, vt nec digestionem materiei prę angustia possit expectare, vtendum est alterantibus, & repcussiuis, accipe ergo solatrum, & semperuiuam, & quę alterant, & maturant tere, & superponatur, mire mitigant, & reprimunt impetum choleræ, & sanguinis. Facta vero mitigatione melius poteris digestiua congrua apponere, sicut est malua cum oleo rosato, vel violarum. Inde est, quod in passionario præcipit Gal. superponi facta podagra, vt membrum reddatur insensibile, & sic paulset infirmus. Fit autem alteratio tam cibis, & potibus, quam medicinis competentibus.

De modo conficiendi.

EXcuto modo medendi, agendum est de modo cõficiendi. Ostendamus ergo quomodo debeant confici medicinæ, & quibus vnaquæque medicina proprie D valet ægritudinibus. Cum ergo volueris conficere medicinam, prius considera species vtrum bonæ sint, nec nimia vetustate consumptę. Similiter, & herbas, & earum radices. Considera, & semina, vt scilicet sint cõgruis temporibus collecta, & in conuenientibus locis reposita, & congrue siccata, non ad furnum, sed ad Solem, vel in vmbra, Fm quod exigit vnaquæque per se, Auctore Constantino. Nam cum simul teruntur, & quædam citius pulue rizantur, plus de ea in aerem, & in fumũ resoluitur, quã de alia, & sic virtus medicinæ minoratur. Postquam autem tritæ, & puluerizatæ fuerint, species per se ponderẽtur, secundum, quod exigit medicina. Dehinc addito mel le, vel syrupo, conficiatur. In cõficiendo tria sunt considerãda, puritas mellis, syrupi decoctio, & eorum, quod sufficit appositio. Puritas mellis duo continet, scilicet ne sit aquosum, vel nimis coctum, & bene despumatum. Syrupi decoctio bona est cũ ad mellis inspissationem venerit, quod scitur, cũ gutta adhæret caciæ, vel posita super vnguem non spargitur, quod sufficit, sic intellige, vt & species possint conseruare, & easdem per membra deducere. Sit ergo mensura mellis talis in medicina. Si fuerit vna libra puluerís, apponãtur tres mellis. Mel autem apponitur tribus de causis in medicinis. Prima est, vt conseruet species, quia conseruandæ sunt valde. Secunda, vt ducat species per membra, quia valde colatiuum est, & mundificatiuum. Tertia, vt dulcedine sua amaritudinẽ specierum temperet. In tritura specierum duo considerantur. Nam aliter debent conteri species laxatiuæ, aliter non laxatiuæ. Laxatiuæ aliquantulum debent teri, vt in stomacho moram faciẽtes humores a remotis partibus dissoluant, & ne adhęrentes villis stomachi dysenteriam generent, sicut est scammonea, euphorbium, & similia. Non laxatiuæ subtilissime terantur, vt facile incorporentur, & quod suum est, cito perficiant. Et hoc maxime debet fieri in electarijs confortatiuis.

De confectione syrupi.

B SYruporum confectio varia est. Nam aliquando fit simplex, aliquando composita. Simplex est, quæ fit de solo zuccharo cum aqua. Composita, quæ fit de speciebus, vel de alijs. Compositus autem multiplex est. Aliquando de herbis, aliquando de seminibus, aliquando de radicibus, aliquando de floribus, aliquando de succis, aliquando de fructibus.

Item syrupus alius clarus, alius non clarus. Sed clarus debilior est non claro, quia clarus in specierum absentia, quod per albuminis appositionem cum puluere specierum adhærer. Fit autem clarus, vel ad delectandum vel ad vendendum.

Item syrupus alius fit de zuccharo, alius de melle. Si ergo fiat syrupus de zuccharo simplex, ponatur zuccharum in aqua, & bulliat ad lentum ignem, quousque adhęret caciæ gutta, vel super vnguem posita non dispergatur, & hoc est signum decoctionis in omni syrupo.

Si vero fiat de speciebus compositus, terantur subtiliter, & apponantur in sacculo, & sacculus ille ponatur in
C aqua cum zuccharo, & bulliat diu, & exprimatur sacculus ille sæpe, vt ius specierum transeat in syrupo: postquam bullierunt diu, colentur, & coquantur ad perfectionem syrupi.

Si vero fiat de herbis, vel de floribus syrupus, coquantur prius in aqua, postea colentur, & zuccharum addatur huic colaturæ, & coquatur ad modum syrupi.

Si autem fiat de seminibus, vel de radicibus, terantur, & coquantur in aqua, & colentur, & addito zuccharo, fiat syrupus. Tunc si de psyllio facere volueris, propter sui viscositatem ponatur in sacculo, & fac syrupum.

Si vis facere electarium, addantur species, & conficiantur in mortario, vel cacabo, secundum genus medicinæ. Ponitur autem syrupus in medicinis propter zucchari temperantiam, vt medicina securè acutis, & calidis morbis possit dari, sicut tertianæ, causonidi. Neque enim calidis morbis audemus medicinam cum melle dare, maxime in acutis, & hoc propter sui calorem, vel ventositatem. Licet enim calorem, & siccitatem mellis per appositа possit minuere, nullatenus tamen ventositatem ex toto possumus remouere.

Si vis facere syrupum clarum a principio, vel post, syrupum tamen parum infrigidato, prius per motum spathulæ ponatur spuma albuminis oui tusi, & moti cũ cacia, vel manu, vel in aqua frigida; & dimittatur diu bullire ad lentum ignem, ne pro nimia ebullitione continuitas spumæ pereat, nam quanto magis erit continua, tanto magis adhærebunt ibi superflua, nec moueatur syrupus, vt magis adhæreat spumę, q̃ syrupũ debet inspissare. Postq̃ diu bullierit, remoueat spuma illa, & cõsideretur spuma illa i ampulla vitrea, vtrũ sit satis clar⁹. Qđ si nõ, apponat alia spuma albuminis, & bulliat quousq; clarus.

Syrupus acetosus fit de aceto, & zuccharo, sicut syrupus ex aqua, & zuccharo.

Si vis de fructibus, tere, & coque in aceto, vel aqua, secundum quod vis facere syrupum, & addito zuccharo colaturæ, fac syrupum.

Si vis

Si vis facere ſyrupum de ſuccis, pone zuccharum in E eo,& diſſolue ad ignē, & cola, & poſtea coq; in ſyrupo.

Quod ſi vis facere de ſpeciebus, & herbis; herbæ coquantur in aqua,& colentur: & in colatura ponatur zuccharum,& puluis ſpecierum in ſacculo, & ſyrupus fiat, vt ſuperius dictum eſt.

Quod ſi vis facere ſyrupum de melle, prius bene deſpumetur, & poſtea in aqua ponatur,& bulliat diu,& vt dictum eſt,clareſcat. Difficilius tamen fit,quàm de zuccharo, & poteſt dari quotidianarijs in hyeme, & frigidis morbis.

Si vis facere, vt videatur roſaceus, prius coque roſas, vel radices in aqua rubea,ſicut parietariam, cola,& addito melle fac ſyrupum, idem fac de violis, ſi vis, vt appareat violaceus.

Item ſi vis ſyrupum ſpiſſum, vt electarium, & deferre in pyxide, de tribus partibus zucchari fac ſyrupum,et coque plus iuſto,& poſtea pone in mortario, & adde ibi quartā partē zucchari bene puluerizati, & diu tere,quouſque album fiat, & ſpiſſum ad modum tragacanthi,vel amydi,& teratur,vt ſupra dictum eſt. Et notandum eſt, quod in principio ſyrupi, vel cuiuslibet decoctionis maior debet fieri ignis, quia maior humiditas eſt, quam in fine,ideo in fine ſit paruus,ne fiat aduſtio, vel corruptio humiditatis,vel nimia conſumptio illius ſyrupi.

De confectione cerati.

OMne ceratum ad hunc modum conficitur. Prius ceram reſolue, & ſi quæ fuerint reſoluenda ibi, reſoluantur cum ea, vt gummi, &c. Depone ab igne poſt liquefactionem, & ſpecierum puluerem appone mouendo cum ſpathula. Et ſi volueris emplaſtrare, facias magis ſpiſſum. Si vero volueris cum eo vngere, vel fricare fiat liquidus.

De quibuſdam medicinis,ad quæ ſcilicet valeant.

Reſtat dicere, quę medicinę, quibus propriè valeant ægritudinibus, & principaliter de opiatis. Aurea propriè valet ad omne vitium capitis ex frigiditate,maximè ad rheuma, & grauedinem oculorum, & vitijs matricis, G temperata etiam cum vino calido, & pernares iniecta caput optimè purgat. alternatim in ſero damus ad modum auellanæ.

Adrianum proprie valet contra omnem frigiditatē,et maxime capitis, & contra grauedinem oculorum,datur in modum auellanæ ſero cū vino, in quo decocta ſit ſaluia,datur etiam quartanarijs ante horam acceſſionis.

Acharistum proprie valet contra catarrhum,& cōtra omne vitium pectoris ex frigiditate. In ſero cum vino calido in modum auellanæ.

Athanaſia datur propriè contra fluxū ſanguinis mulieris cū aqua pluuiali,in qua cocta ſit proſerpinata,plantago,vel hypericon, quam decoctionē cum lapide hęmatite ſupra lapidem molarē tādiu ducimus, donec in ſanguineum colorē vertimus,cum quo medicina ipſa diſtēperata,& potui data,et bombace ex ea intincto,& ſępius in vulnere miſſo ſanguinem ſtringit. Hoc idem facit hæmoptoicis taliter diſtemperata, & bibita. Quæ ſimiliter diſtēperata,& naribus attracta ſedat fluxum ſanguinis. H

Alcancalon proprie datur patientibus acutas febres, ſed maximè tertianarijs, datur caliginem in oculis patientibus, aut ex fumo cholerę, aut ex acuta febre in modum caſtaneæ in mane cum tepida.

Blanca datur propriè contra paſſionem capitis ex frigiditate,& maxime paralyticis tremuloſis,& epilepticis cum vino, in quo cocta ſit ſaluia in mane.

Benedicta propriè valet ad guttam arthreticam, & ad podagrā ex frigiditate, renes, & veſicam purgat in mane cum tepida ad modum caſtaneæ data.

Diaolibanum proprie ſtringit lachrymas oculorum, & rheuma capitis, curat dolorem ilij in ſero in modum auellanæ cum vino, in quo coctum ſit olibanum.

Darhodon proprie datur hepaticis, & cōtra vitiū pulmonis,quod ex calore fit;mirifice cōfortat cōualeſcentes ex acutis,vel alijs ægritudinibus, & ſtomachū confortat cum frigida ante comeſtionem,in modum caſtaneæ.

Diacodion proprie datur contra vitium pulmonis ex calore,vel pectoris, pleuriticis, peripneumonicis, hecticis,ſi tuſſiant,empyicis cum decoctione hordei bene triti, & tragacanthi in modum caſtaneæ.

Diairis propriè vocem reſtaurat perditam ex frigiditate. Valet ad omne vitium pectoris ex frigiditate cum decoctione hyſſopi cum vino in modum caſtaneæ.

Diaprunis propriè valet acutis, mane cum frigida, & contra omnem calorem.

Diapapauer proprie valet hæmoptoicis,phthiſicis in modum caſtaneæ,in mane, & meridie,& ſero cum ptiſana,vel aqua,in qua coctum ſit tragacanthum.

Diapenidion proprie datur cōtra tuſſim ſiccam,& vitium pulmonis, & ad raucedinem vocis cū decoctione hordei in mane,et meridie,& in ſero,in modū caſtaneę.

Diamargaritō proprie datur cardiacis,triſtibus,et omni debilitationi cordis, & ſtomachi, cū aqua roſata, vel cū frigida,mane, meridie, & ſero in modum caſtaneæ.

Eſdra proprie datur melancholicis, tumidis, & quibus malus ineſt appetitus, & quæ appetunt carbones, & F quęcūq; talia,data cum vino calido in modum auellanę. Valet etiam ad aurium dolorem,& ad putredinem cum careno diſtemperata, & inſtillata. Valet etiam ad fiſſurā labiorum. Electarium ducis proprie valet contra ſtomachi indigeſtionem, & illius dolorem cum vino, & contra ventoſitatem cum aqua, in qua cocta ſint ſemina melonis,citruli,cucumeris, & cucurbitæ. Philonium, ſiue philāthropon,& iuſtinum datur calculoſis, & ad ilij dolorem, ſoluit dyſenteriam, & ſtranguriam, datur cum vino calido, in quo cocta ſit ſaxifragia, & grana milij ſolis,vel ſparagi,& bruſci in modum caſtaneæ poſt cęnam ſero. Garyophyllatum magnum datur proprie ſtomachicis, & acide ructantibus, & indigeſtionem patientibus, & ilioſis, & vtramque choleram educit ad modum caſtaneæ in ſero datum poſt cœnam.

Catharticū imperiale proprie valet ilioſis, & vtramq; cholerā educit ad modū auellanæ mane,& ſero datum.

Lithontripon proprie datur lapidoſis,frāgit enim, & expellit lapidem ad modum caſtaneæ cum vino,in quo coquantur ſaxifragia,milium ſolis datum omni hora.

Mithridatum proprie datur lientericis cum decoctione gallæ, vel myrti. Datur contra venenum cum ſuccomentæ diſtemperatum,& per potum,& per vnctionem. Datur etiam quartanarijs ante acceſſionem, cum calido multum prodeſt.

Muſa etiam ęnea datur quartanarijs proprie ante acceſſionem in modum auellanæ cum vino calido. Datur quibus vrina penitus negatur cū ſucco fenerionis, quod ſi cum tepida diſtemperetur, & tempora,& pulſus inungantur, & ſudorem in acutis ægritudinibus prouocet, euaſionem ſignificat. Si vero non, mortem.

Oxy proprie datur cauſonidi, ſynochæ, & etiam contra omnes acutas,& poſt omnes acutas cum frigida mane,& meridie in modum caſtaneæ. Si vero acuatur, valet tertianarijs, & dolori hepatis.

Opopyra proprie valet contra paralyſim oculorum, linguæ, oris, gutturis, manuum, & pedum, ſanat cum decoctione caſtorei, & ſaluiæ in vino in ſero in modum auellanæ.

Picra proprie purgat caput, ſtomachum, & renes, calefacit cum calida in modum caſtaneæ.

Paulinum cum opio veteri nouæ tuſſi valet. Datur contra vitia pectoris ex frigiditate cum vino in ſero pilulæ nouem, vel vndecim in modum orobi ſine opio dr. 2. cum ſcr. 2. ſcammoneæ factis pilulis, & ſtomachum, & caput ex phlegmate, & melancholia purgat,& oculorum grauedinem ex frigiditate tollit, cum vino calido accipiat media nocte.

Potio ſancti Pauli proprie datur paralyticis cum vino, in quo cocta ſit ſaluia,caſtoreum, epilepticis, catalepticis cum vino, in quo cocta ſit pęonia. In hyemali tępore detur miſta cum Eſdra, cum vino, in quo cocta ſit gentiana ante acceſſionem. Datur etiam patientibus vulam ex rheumate,tuſſientibus cum ptiſana.

Tryphera

Tryphera magna proprie datur contra dolorem ſtomachi virorum, & mulierum cum aqua, in qua cocta ſint ſemina fœniculi, aniſi, maſticis. Datur etiam contra omnia vitia matricis ex frigiditate cum vino calido, in quo cocta ſit artemiſia. Prouocat etiam menſtrua cum artemiſia bene trita, & oleo muſcellino bene miſta: & ℈ ſic peſſario ex bombace facto, & ex ea inuncto, & in vuluam miſſo. Mulieri etiam non concipienti ſi detur cum vino, in quo cocta ſit mandragora, vel ſambucus, miro modo valet etiam pueris, qui dormire nequeunt, & qui in nocte garriunt, diſtemperata cum lacte mulieris, & in modum ciceris data. Curat dyſenteriam, & linteriam, cum vino ſumpta optime ſtringit.

Tryphera ſaracenica proprie datur hepaticis, ictericis, quartanarijs ex cholera aduſta, viſui obſcurato ex cholera rubea, & dolori capitis cum caliditate.

Hiera Rufi datur ſcabioſis, impetiginoſis, & vtramque morpheam curat.

Hiera logodion proprie datur phlegmaticis, ſcabioſis, elephantioſis cum ſcammonea, epilepticis vero cum cochleario ſalis.

SYrupus acetoſus ad diuiſionem, interpolatis omnibus, & in minori hemitritæo, vel augmaſtico. Recip. radicis apij, petroſelini, vtriuſque aſparagi, & bruſci, & ſcariolæ, vel cichoreæ, fœnugræci, ſycomori ana vnc. 1. fac bullire in aceto contritas, & cola, & illi colaturæ addatur zuccharum, & fac ſyrupum, & da mane cũ aqua tepida.

SYrupus acetoſus in acutis febribus alterans materiã morbi, exprime quod aceroſum eſt in citro, vel in citrangulo, & fac bullire parum cum zucchari vnc. 2. & cola, & fac ſyrupum; & cum coctum fuerit ſuperpone. ſcrup. 1. camphoræ, & da mane cum tepida, meridie cum frigida ℈.

SYrupus acetoſus, durus, & albus, fac bullire acetum album, & forte cum lib. 2. zucchari, vt perfecte ſit acetum conſumptum, & poſtea pone in mortario, & ſuperpone puluerem zucchari li. 1. & fortiter ducas, datur cum calida, diuidit materiam, ſtringit, & alterat.

SYrupus frigidus in peracutis febribus ſitim ſedat, materiam morbi alterans. Recip. ſandal. vtriuſque, ſpodij, ſucci lyquiritiæ, tragacanthi, ſeminis portulacæ, berberis, rheubar. ana vnc. 1. campho. ſcrup. 1. redige ſpecies in puluerem, & liga in ſacculo, & fac bullire cum aqua melonis ſaraceni, vel aqua cucurbitæ, vel in aqua, in qua pſyllium fuerit infuſum per noctem, & colaturæ adiunge zuccharum, & ℈ fac ſyrupum, & da ſemper cum frigida ℈.

Finit ars medendi Cophonis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1091-8 DFG

Tuitaris molendi Cophonis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1092-4
DFG

SVMMVLA
MORBORVM OMNIVM, AC REMEDIORVM
IN HOC VOLVMINE CONTENTORVM.

A Iacobo de partibus olim per ordinem Alphabeti collecta, Nunc multis mendis expurgata, & aucta.

Abortum facit.
Opopanax
Serpentaria ſuppoſita
Decoctio feſcè.
Ariſtolochia
Abortus remedia 2. vol.
Abominationem tollit.
Electarium de aromatibus
Albaras confert.
Linimentum de mezereon.
Alienationis remedia 2. vol.
Alopetiæ conferunt in Meſ.
Alcolæ conferunt in Meſ.
Amygdalarũ apoſtematib. cõferũt ĩ Meſ.
Antracis remedia in ſupl.
Animam dilatant, & confortant.
Confectio alchermes
Electarium de gemmis
Lapis ſtellatus
Anhelitus difficultati conferunt.
Agaricus
Colocynthis
Confectio de muſco
Loch de pino
Loch de ſcilla
Loch de alfeſcera
Loc ad aſthma
Opopanax
Succus ireos
Serapinum
Anhelitus præfocationi confert.
Confectio philonij pri. inuentio
Anhelitus conſtrictioni ualet.
Colocynthis
Diaſulphur
Anhelitum confortant.
Aromaticum nardinum
Capilli Veneris
Anheloſis confert.
Oleum philoſophorum
Anguſtiæ remedia
Ancharum materias euacuat.
Aſſarum
Hermodactylus
Turbith confortatum
Sarcocolla
Serapinum
Anch arum doloris remedia in ſupl.
Ani ægritudinibus confert.
Oleum de ſemi. lini
Ano nocet.
Aloe non correctum
Apoſtemata dura, & craſſa reſoluunt & maturant.
Ben emplaſtratum
Caricæ
Ceratum Andromachi
Cucumer aſi. emplaſtratus
Decoctio florum chamæmeli
Emplaſtrum de fermento
Feſcera
Luf.
Mel
Oleum antiquum
Paſſulæ
Apoſtema calida reſoluunt, & maturant.
Emplaſtrum diachylon paruum
Oleum violatum
Pſyllium
Apoſtematum inflammationem ſedant.
Ceratum ſandalinum
Oleum uiolatum
Appetitum augentia
Electarium ſtomachi confortatiuum
Myrobalani embl. conditi
Appetitus caſui ualent.
Confectio alcharif.
Conditum de bugloſſa
Appetitus corrupti remedia.
Syrupus de abſynthio

Appetitum proſtratum, & mortuum incitant, & confortant.

Aromaticum roſatum prima deſcriptio.
Aroma. ro. deſcr. Gabr.
Abſynthium
Acetum ſcilliticum
Confectio de cytonijs
Confectio alchanzi
Conditum ſecundum de citro
Electarium de fructibus
Hyſſopus
Sal
Trochiſci de gallia magna
Trochiſci de abſynthio
Appetitui animo conferentia in ſupl.
Appetitum deijcit.
Scammonea
Apoplexiæ conferunt.
Colocynthis
Aquoſitates educit.
Cucumer aſininus
Cartamus
Aquam citrinam purgant.
Alſebram
Decoctio radicum cuc. aſini.
Euphorbium
Iris
Kerua
Pilulæ de mezereon
Succus cucu. aſinini
Serapinum
Vng. de arthanita magna
Arterias a cholera mundificat.
Aqua infuſionis roſarum
Succus roſarum
Articulorum doloribus conferunt.
Oleum de nucleis ceraſorum
Oleum de granis citrangulorum
Articulorum paſsiones diuturnas diſſoluunt.
Ceratum Alexan, deſc. ſecun.
Arthreticæ frigidæ conferunt.
Aloe confortatum
Achariſtum Nic.
Benedicta Nic.
Hermodactylus
Oleum auellanarum
Oleum vulpinum
Oleum philoſophorum
Oleum de lapide gagatis
Pes coruinus
Scammonea confortata
Arthreticæ calidæ confert.
Bdellium
Oleum de ranis
Sarcocolla
Aſthmati conferunt.
Acharistum Nicolai
Agaricus
Athanaſia magna
Ariſtolochia
Colocynthis
Diamargariton Nic.
Diacameron Nic.
Feſcera
Hyſſopus
Ius galli
Luf
Lupulus
Lapis ſtellatus
Loch de pino
Loch ad aſthma
Oleum philoſophorum
Pilulæ de agarico
Sarcocolla
Syrupus de hyſſopo
Syrupus de praſſio
Syrupus de calamentho.
Aſperitati ualet.
Oleum amydalarum dul.
Oleum de chryſomelis
Aurium ulcera putrida, & ſanioſa ſanat, & exiccat.
Ariſtoloch. cum hydromelle
Sarcocolla
Succus lupulorum
Succus ſerpentariæ

Aurium uermes interficiunt
Aloe
Centaurea
Calamentum
Cucumis agrestis loco prædicto
Euphorbium loco prædicto
Fella omnia loco prædicto
Elleborus albus loco prædicto
Oleandrum loco prædicto
Succus absynthij cum nucleis persicorũ loco prædicto.
Succus cappatorum loco prædicto
Succus foliorum persici loco prædicto
Succus radium mori loco prædicto
Scammonec loco prædicto

Aurium dolori uentoso confert.

Decoctio absyanthij
Decoctio hyssopi
Oleum absynthij
Oleum colocynthidatum
Oleum de ireos
Oleum de ben
Sal mistus cum furfure, & melle
Succus serpentariæ cum melle
Succus serpentariæ cum melle.
Aurium sibilo conferunt.
Acetum decoctionis elleb. ni.
Decoctio hyssopi
Oleum de ben
Aurium tinnitui ualent.
Acetum decnctionis elleb. ni.
Decoctio hyssopi
Decoctio absynthij
Oleum amyg. amara
Oleum de ben
Oleum de absynthio
Oleum colocynthidatum
Succus serpentariæ cum melle

Auditum corroborantia.

Aristolochia
Acetum decoctionis ellebori nigri
Sena
Aurium sordities abstergit.
Succus serpentariæ
Aurium uermes occidunt.
Absynthium
Oleum de nucleis persicorum

Baras conferunt.
Linimentum de mezereon
Elleborus niger
Bothor conferunt.
Elleborus niger
Bocio conferunt.
Coriandrum emplastratum cum melle
Lupini cum aceto, & melle loco eodem
Oleum de cucu. asinino
Oleum ben
Pix confecta cũ caricis, aut cum scillai aut cum radice caulis, aut cum radice cappa.
Radix cucumeris asinini cum melle, & oleo de narcisso, & farina hordei emplastrata
Stercus vaccarum cum aceto decoctum.

Capitis ægritudines frigidas purgant.
Aloe lotum
Aqua mellis
Adrianum Nic.
Hiera picra Galeni
Hiera hermetis
Hiera logodion Ruffi
Pilulæ aggregatiuæ
Picra Nic.
Capitis dolori conferunt.
Colocynthis
Cucumer asininus
Iris emplastratus
Infusio de hiera
Lapis armenus
Oxymel scilliticum Democ.
Oleum anethinum
Oleum laurinum
Oleum de ireos
Oleum nardinum
Oleum de sampsuccho
Oleum de cucume asinino
Oleum rosatum
Pilulæ arabicæ Nic.
Sothira magna Nic.
Scilla
Serapinum
Trochisci de croco
Capitis dolorem calidum sedant.
Coriandrum
Succus lupulorum cum sauich hordei
Capitis dolorem a melancholia factum curat.

Epithimum
Capitis dolori in febribus contingenti conferentia 2. vol.
Caput mundificant.
Arthanita
Aloes correctum
Elleborus niger
Infusio de hiera
Pilulæ stomachicæ
Pilulæ aliæ stomachicæ
Pilulæ aggregatiuæ ex inuẽtione nostra
Capitis furfures abscindit.
Cinis capillorum Veneris
Decoctio capillorum Ven. eodem loco.
Cachexiam purgat.
Confectio alchechengi
Catarrhum maturat.
Oleum de ireos
Catarrho frigido confert.
Diapraſſium Nic.
Catarrhum subtilem a capite ad pectus, & pulmonem defluentem curant.
Acharistum Nic.
Diacodion
Syrupus de papauere

Catarrho acuto suffocanti conferunt
Dianucum
Pilulæ contra catarrhum
Casui confert.
Rhabarbarum
Cardiace conferunt.
Cianthos Nic.
Diamargariton Nic.
Diarhodon Abbatis
Carnes robustas reddit.
Oleum de schino
Carnem putridam additam delet.
Vnguentum alphesticon
Carnem cuilibet membro superflue additam consumunt.
Elleborus niger
Serpentaria
Carbunculi remedia in supl.
Caniciem retardant.
Electarium secundum alchatif.
Electarium de aromatibus
Oleum colocynthidatum
Caniciem prohibent.
Diagalanga Nicolai, quære in fine indicis ægritudinum.
Oleum costinum
Oleum de alchanna
Capillos confortant.
Oleum colocynthidatum
Capillorum radices confortat.
Capilli Veneris
Capillos crescere faciunt.
Capillis Veneris
Mel destillatum
Capillorum casum prohibent
Capilli Veneris
Oleum colocynthidatum
Capillos denigrant.
Oleum colocynthidatum
Capillos flauos faciunt.
Mel destillatum
Capillos multiplicant.
Capilli veneris
Mel destillatum
Gangrænæ remedia
Calefacere facit.
Sarcocolla
Causoni conferunt.
Diaprunus Nic.
Cerebrum confortant.
Aromaticum ros. Gabr.
Aromaticum moscatum
Diambra
Decoctio foliorum sennæ
Elleborus niger
Myrobalani emblici
Oleum stœchados
Pil. stomachicæ
Pliris arcoticon Nic.
Stœchas
Trochisci galliæ allephangi

Cerebrum purgant, & mundificant.

Aristolochia
Agaricus
Confectio alkekengi
Colocynthis
Fescera
Lapis armenus
Opoponax
Pilulæ alephanginæ
Pilulæ aureæ Nicolai
Stœchas
Serapinum
Senna
Sarcocolla
Cerebrum oppilatum sanant.
Arthanita
Oxymel scilliticum
Cerebrum calefaciunt.
Diapraſſium Nic.
Oleum de stœchade
Cerebri apostematibus conferunt.
Agaricus
Solatrum
Cephalagiæ conferunt.
Antimorum Nic.

Cerebri

Cerebri ægritudinibus conferunt.
Arthanita
Confectio de muſco
Electarium de gemmis
Theriaca diateſſeron
Cerebri ægritud. melancholicas ſoluit.
Infuſio alia hieræ
Lapis armenus
Cancrum purgant, curant, & abſcindunt.
Confectio Hamech
Decoctio epithymi
Emplaſtrum Arabum
Elleborus niger
Lapis armenus
Oleum de iunipero
Oleum de fraxino
Pilulæ indæ
Syrupus de epithymo
Serpentaria
Vnguentum diaphœnicon deſcriptione Arabica
Vnguentum alpheſericon
Cibum digerere facit.
Conditum de citro aliud
Corpus extenuant, & deficcant.
Alſcebram
Acetum ſcilliticum
Polypodium
Corpus releuant
Diacalamenthum deſcr. Gal.
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Tryphera ſarracenica
Corpus impinguant.
Oleum amyg. dul.
Oleum de nuce indica
Oleum de granis ſeſami.
Oleum de granis papau.
Hermodactilus
Sarcocolla
Suffuf bonum imping.
Corpus totum confortant.
Acetum ſcilliticum
Myrobalani
Corpus totum purgant.
Confectio alcharif
Elleborus niger
Hiera hermetis
Hiera ex inuentione noſtra.
Corpus a putrefactione præſeruant.
Aloe
Acetum ſcilliticum
Oximel ſcilliticum
Sal indus
Sal naphticus
Corporis ſanitatem conſeruant.
Aloe
Acetum ſcilliticum
Oxymel ſcilliticum
Sal indus
Sal naphticus
Corporis totius odorem bonum faciunt.
Elleborus niger
Myrobalani
Oleum coſtinum
Tryphera ſarrace. magna
Corporis colorem faciunt bonum
Agaricus
Acetum ſcilliticum
Myrobalani citrini
Tryphe. ſarrace. magna
Trochiſci galliæ muſc.
Complexionem bonam faciunt.
Elleborus
Connaleſcentibus conferunt.
Aromaticum roſ. maius
Diarhodon abbatis Nic.
Dianthos Nic.
Roſata nouella
Colorem bonum faciunt.
Confectio de cytoniis
Conf. anacardina
Conf. ſecunda alcharif.
Diacytonitem Nic.
Elect. de aromatibus
Elleborus niger
Hyſſopus
Oleum de croco
Syr. de fumoter. minor
Trochiſci de feſcera
Theodoricon hiperiſticon Nicolai
Cor confortant.
Aromaticum roſ. maius
Aromaticum roſ. minus
Aromaticum muſc.
Arom. garyophyllarum
Aqua roſata
Crocus
Elect de citro
Citro condita
Conditum de citro
Doronici
Diambra
Diamargariton Nic.
Emp. ſtomachum confortans
Lapis ſtellatus
Myrobalani
Oleum roſatum
Oleum myrtinum
Pyra condita
Poma condita
Perſica condita
Roſa
Rob de ribes
Rob de cytonijs
Rob de pyris
Spica
Stœchas
Suffuf de ligno aloes
Syrupus de pomis
Trochiſci galliæ muſ.
Troch. galliæ ſebellinæ
Troch. de gallia magna
Trochiſci diarhodon
Trochiſci ramich
Zedoaria
Zuccharum roſatum
Cordis debilitati conferunt.
Conditum de bugloſſa
Diamargariton
Electarium de pomis
Troch. de ligno aloes
Cordis tremori conferunt.
Aromaticum muſc.
Aqua infuſionis roſarum
Confectio de acetoſis
Electarium de gemmis
Epithymum
Lapis ſtellatus
Myrobalani citrini
Myrobalani emblici
Roſa
Succus roſarum
Syrupus de pomis
Cordis pulſui conferunt.
Confectio alchermes
Confectio de xyloaloes
Confectio de muſco
Conditum de citro
Conditum de bugloſſa
Poma condita
Rob de acreſta
Syru. acetoſus de pomis
Trochiſci de ligno aloes
Cor caliduм confortant.
Syru. de ſucco acetoſæ
Cordis inflammationem reprimunt.
Diamargariton Syr.
acet. de ſucco fructuum
Cordis ebullitionem mitigant
Rob de ribes
Rob de berberis
Rob de ſumach
Rob de moris de ſceni
Rob de granatis
Cor mondificat.
Sena
Cordis ægritudinibus proſunt.
Confectio de xyloaloes
Electarium de gemmis
Colorem clarificant.
Capilli veneris
Myrobalani nigri
Tryphera Galeni

Coeundi deſiderium faciunt, & augent.

Aromaticum nardinum
Aſa cum melle in ore retenta.
Confectio ſecunda teſticulorum uulpis
Confectio alcharif
Cubebæ cum melle in ore ratentæ
Diaſatyrion Nicolai
Emblici cum melle in ore retenti
Piper cum melle in ore retentum
Tryphera Galeni
Zingiber cum melle in ore retentum
Coitum excitant.
Auellanæ, andachoca
Allia parum cocta
Bauciæ, borago, bugloſſa
Cardonum capita
Cerebra paſſerum
Conditum de ſecacul
Confectio de zingib.
Cicera
Diambra
Diamuſcum
Diacurcuma
Elect. de aromatibus
Phaſeoli cum ſale, & altilia, & cinnamomo
Eryngiorum radices
Mithridatum
Napi
Panis ſimilæ cum gra. ſeſami
Renum, & dorſi calefactio
Secacul
Aſparagi
Theriaca uetus
Tubera
Coeundi modus in ſopl.
Coitus iuuamenta, & nocumenta.
Colico dolori conferunt.
Antido. hæmagogum Nic.
Baurach
Centaurea minor

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1095-2

Cartamus
Colocynthis
Confect. Philonij inuen. pri.
Diacyminum
Empl. diaph. descr. Alex.
Grana cheruæ cocta in iure galli.
Ius galli
Musa ænea Nicolai
Oleum de cherua
Oleum de cartamo
Oleum de lilio
Oleum de piperibus
Polypodium
Philonium Nic.

Coliçe humores purgant.
Aqua mellis
Confectio de dactylis
Diacytonites
Elect. Indum maius
Elect. Indum minus
Elect Elescoph
Hiera Hermetis
Pilulæ aggreg. maiores
Pilulæ fętidę maiores

Colicæ phlegmaticæ conferunt.
Arthanita
Baurach
Ben
Oleum de cherua
Serapinum clysterizatum

Colicæ fæcali confert.
Arthanita

Colicæ uentosæ conferunt.
Baurach
Ben
Oleum de cherua
Serapinum clysterizatum

Coryzam faciunt.
Rosæ
Violæ

Corizæ conferunt.
Pilulæ ad omnes morbos catar.
Syr. conferens catarrhis
Syr. de papauere.

Combustioni conferunt.
Vnguentum cerussæ
Vng. sericum

Conceptionis remedia.

Cutis maculis conferunt.
Agaricus
Linimentum de cucumeri asinini
Oleum de Ben
Vnguentum alhariel
Vnguentum citrinum Nicolai

Cutis asperitatem curant.
Agaricus
Aqua lactis
Vnguentum alsesericon.

Cutis seditatem curant.
Agaricus
Arthanita
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamorusion
Elleborus niger
Linimentum de ireos
Oleum de ben
Oleum de nucleis ceraforum
Oleum almezereon
Serpentaria
Succus fesceræ
Trochisci de fescera
Tryohera musca
Vng. citrinum Nic.

Cutem mundificant.
Agaricus
Arthanita
Elleborus niger
Linimentum de ireos
Oleum sambucinum
Oleum de serpentibus
Oleum de frumento
Oleum de iunipero
Oleum de fraxino
Oleum de ouis
Serpentaria

Cutis ægritudines purgat.
Confectio alia hamech

Cutis morbos adustos curat.
Syr. de fumoterræ maior

Choleram nigram purgant.
Acetum scilliticum
Confectio hamech
Decoctio epithymi
Decoctio capil. veneris
Elleborus niger
Hieralogodion Ruffi
Lapis armenus
Polypodium
Stœchas
Scilla
Syrupus de epithymo

Choleram citrinam purgant.
Asarum
Colocynthis
Centaurea minor
Confectio de psyllio
Confectio de manna
Diacassia fistulatum
Diaprunis non sol.
Electarium rosatum
Electarium de succo ros. Nicolai
Lupulus
Pilulæ contra febres chole.

Choleram adustam purgant.
Lupulus
Myrobalani nigri
Pilulæ de lapide lazuli
Pilulæ de lapide armenio
Sena
Syr. de fumoterre maior

Choleram faciliter, & sine molestia purgat.
Aloe correctum
Aqua fructuum
Aqua casei
Aqua infusionis rosarum
Aqua lactis
Absynthium
Agaricus
Cassia
Confectio fumiterræ
Confectio electarij rosati
Capillus Veneris
Decoctio myrobalano
Diacytonites
Eupatorium
Fumus terræ
Elleborus niger
Infusio de succis herbarum
Manna
Pilulæ de turbith
Rhabarbarum
Syrupus acetosus de succo fruct.
Syrupus acetosus laxatiuus
Succus rosarum

Choleram diuidit, & abstergit.
Elleborus niger
Iris
Secaniabin de radicibus

Choleræ rubeæ inflammationis extinguunt.
Aqua fructuum
Myrobalani
Syr. acetosus laxatiuus
Syru. acetosus de succo fructuum

Choleræ acuitatem sedant.
Trochisci ramich

Dentium dolori conferunt.
Acetum decoctionis ellebori nigri.
Acetum decoctionis ireos
Acetum colocynthidatum
Acetum opoponacatum
Acetum decoctionis mezereon
Decoctio hyssopi
Diaprassium Nic.
Oleum philosophorum
Trochisci de scammonea

Dentes motos confirmat.
Acetum scilliticum

Dentium corrusioni conferunt.
Acetum decoct. mezereon
Trochisci de scammonea

Dentes mundificant.
Aristolochia
Sal panis tostum

Dentium generationi conferentia in Mes.

Dentium rheumati conferunt in Mes.
Acetum decoctionis ireos

Dentium congelationi conferentia in Mes.

Dentium uermibus conferentia in Mes.

Dæmoniacis confert.
Oleum de lapide gagatis

Debilibus mire subueniens.
Aromaticus ros. maius

Digerere cibum faciunt.
Acetum scilliticum
Aromaticum nardinum
Diarhodon descrip. communi

Digestionem confortant.
Aromaticum rosatum
Electarium de pomis
Hiera dyacolocynth.
Pilulæ stomachicæ
Pilulæ diarhodon
Pilulæ ante cibum Nic.

Digestionem bonam faciunt.
Acetum scilliticum
Suffuf aromaticum
Syrupus vrsonis

Digestionem procurant.
Acetum scilliticum
Aromaticum ros. maius
Conditum de citro
Conditum de cytonijs.
Chebuli conditi
Diambra

Diaci-

Diacyminum
Diatrion pipereon
Diamargariton Nic.
Pilulæ alephanginæ
Pilulæ de turbith
Suffusi de ligno aloes
Trochisci de gallia mag.

Digestioni alicui ualet.
Conditum de buglossa
Hyssopus
Pilulæ ad fœtorem oris
Trochisci de rosis
Trochisci ad fœtorem oris

Diabetis remedia

Dysuriæ remedia.
Alchanna
Cyperum
Enula
Sandaracha
Thus masculum

Dysenteriæ conferunt.
Aqua hordei cum zuc.ros. & succo portulacæ clysteriz.
Cucurbitæ succus cum prædictis clysterizatus
Oleum rosatum
Psyllium frixum
Rhabar.assatum cum succo plantag. & vino stypico bibitum
Trochisci de absynthio

Dolores calidos sedant.
Aqua rosata
Oleum rosatum
Oleum de papauere
Vnguentum de papauere
Viola.

Dolores frigidos sedant.
Oleum de lilio
Oleum mastichinum
Oleum sinapinum

Dolores mitigant, & resoluunt.
Oleum rosatum
Oleum chamæmilinum
Oleum anethinum

Dolores auferunt.
Ceratum Andromachi

Dorsi dolores purgant.
Pilulæ aggregatiuæ maio.
Pilulæ de serapino
Pilulæ de opopanaco

Dorsi podagram purgant.
Pilulæ de serapino
Pilulæ fœtidæ minores

Dorsi doloribus conferunt.
Auellana indica
Cicer
Cyperum
Decoct.sparagi bibita
Maiorana empl.
Magaleb
Oleander emplastr.
Oleum de piperibus
Oleum vu pinum
Oleum philosophorum
Oleum nucis ind.vetus
Succus auellanæ ind.
Spinachia
Seseli

Doloribus interiorib. omnibus confert.
Agaricus
Em l.relatum ad Aristar.

Duritiem omnium soluunt.
Alium emplastratum
Dialacca maior
Dialacca minor
Diachylon magnum
Diachylon alterum
Hyssopi ceratum
Oleum amygd.dulcium

Ebrietatem remouent.
Confectio de acetosis
Syrup.acetositatis citri.
Syr.acetosus de prunis.

Aegritu.omnibus frigidis conferunt.
Oleum nardinum

Aegritudiuibus calidis conferunt.
Elæctarium rosatum

Aegritudinibus melancholicis confert.
Decoctio epithymi

Elephantiam purgant.
Colocynthis
Confectio alia hamech

Emicraneæ conferunt Adrianum
Nicolai cum vino decoctionis saluiæ.
Colocynthis
Decoctio absynthij
Diaolibanum Nic.
Diacastoreum Nic.
Emplastrum sinapis
Elleborus niger
Infusio de hiera
Mithridatum Nic.
Oleum de absynthio
Oleum scilliticum
Oleum laurinum
Oleum nardinum
Oleum de euphorbio
Oleum de cucu asinino
Trochisci de scammonea
Theriaca Galeni,& Nic.
Trochisci de croco

Hemicraneam purgant.
Cucumer asin.empl.
Hiera hermetis
Pilulæ arabicæ Nic.
Pilulæ alandahal
Serapinum
Succus cucum.asinini

Hemicraneæ frigidæ confert.
Arthanita

Hæmorrhoidas sanant.
Confectio alchechengi
Lapis stellatus
Tryphera sarracen.magna
Tryphera muscata
Tryphera Galeni
Tryphera minor

Hæmorrhoidibus conferunt.
Myrobalani citrini

Hæmorrhoidum dolores sedat.
Oleum chrysomilis
Oleum de nucleis persicorum
Serpentaria

Hæmorrhoidum ulceribus ualet.
Pilu.de bdellio maiores
Pilu.de bdellio min.

Hæmorrhoidum tumores soluunt.
Oleum de chrysomilis
Oleum de nucleis persicorum

Hæmorrhoidas soluunt.
Arthanita
Pilulæ aggreg.maiores

Hæmorrhoidum fluxum stringunt.
Confect.elect.ex inuentione nostra
Pilu.de bdellio maiores
Pil.de bdellio min.

Hæmorrhoidibus nocet.
Aloe non correctum.

Emplyematis remedia.

Hepar confortant.
Absynthium
Aromaticum nardinum
Aqua infusionis ros.
Aqua rosata
Athanasia
Confectio de cytonijs
Conditum de citoniis
Conditum de citro
Elect.de granis myrti
Eupatorium
Fumus tertæ
Myrobalani
Oleum rosatum
Oleum costinum
Pilulæ aggreg.maiores
Rhabarbarum
Succus rosatum
Syr.de fumoterræ maior
Troch.galliæ alephangi.
Troch.de gallia magna
Trochisci ramich

Hepar mundificant.
Agaricus
Capilli Veneris
Iris
Pilulæ stomachicæ.
Pilu.aggregatiuæ
Rhabarbarum
Sena

Hepatis inflammationi conferunt.

Hepatis grossitiei conferunt Emplastrum.
Oribasij aliud.
Ben emplastrum
Iris

Hepatis duritiei conferunt.
Asarum
Absynthium
Eupatorium
Emplastrum de ben
Empl.diachylon commune
Empl.Andromachi
Emplastrum relatum ad Aristarchum.
Empl.de melilloto
Iris
Hyssopi ceratum descr. Gal.

Hepatis apostemati calido conferunt.
Lupuli
Violæ

Hepatis apostemationibus conferunt.
Iris
Trochisci de rhabar.
Troch.de eupatorio

Hepatis cachexiæ confert.
Theriaca diatesseron

Hepatis hydropisum sanant.
Athanasia
Trochisci de lacca
Pil.de alchechengi
Pil.de rhaued seni

Syrupus de eupatorio
Secaniabin de cheyri m
Theriaca diatesseron
Trochisci de rosis
Thoch.de eupatorio
Troch.de lacca

Hepatico fluxui conferunt.

Empl. diaphenicon

Hepatis malitiam corrigunt.

Confectio diagalanga
Trochisci de aniso

Hepatis debilitatem corrigunt.

Aromaticum musc.
Confectio diarhodon descriptione communi
Confectio alchanzi
Conditum de citro aliud
Dialacca maior
Dialacca minor
Syrupus de absynthio
Trochisci de ligno aloes

Hepatis scirrho conferentia in Mes.

Hepatis inflammationem extinguunt

Electarium de acetosa
Ceratum sandalinum
Emplastrum de fermento
Lupulus
Lactuca
Syr.acetosus de pomis
Syr.acetos.de tereniabin
Syru.de portulaca
Tryphera persica
Troch. de camphora
Troch. de spodio cum semi.acetosæ
Trochisci de berberis
Trochisci de sandalis
Triasandali Nicolai
Vnguentum ros.

Hepatis calefactioni conferunt.

Electarium de psyllio
Diaprunis non sol.
Diacatha fistulatum
Emplastra
Nenuphar secundum omnem modum admi.
Syrupus magnus
Syru.de endiuia comp.
Syru.de hepatica
Syru.de nenuphare
Troch.Hip.

Hepatis frigiditati conferunt.

Emplastrum de gallia
Empl.de fermento
Empl. aliud de gallia
Empl.diaphœnicon
Empl. stomachum, & hepar confortans
Mellicratum conditum
Secaniabin de calamentho
Syru.de thymo

Hepatis oppilationes aperiunt.

Aqua infusionis rosarum
Absynthium
Acetum scilliticum
Aqua cerum
Asarum
Aqua plantaginis
Aristolochia rot.
Amygdalæ amaræ
Centaurea minor
Capilli Veneris
Cuscuta

Decoctio de eupatorio
Decoctio de stœchados
Decoctio cucum.asinini
Decoctio fumiterræ
Epithymum
Endiuia hortulana,& camp.
Eupatorium
Empl.de ben
Ficus siccæ infusæ in oleo amyg.
Fistici
Gentiana
Iris
Lupini
Lactuca
Lacca
Lupuli
Oxymel scilliticum
Oxymel.s.
Petroselinum
Polium
Ptisana
Rhabarbarum
Rubea tinctorum
Syrupus scilliticus
Spica
Scilla
Succus fœniculi humidi
Sparagus
Secaniabin de radicibus
Succus cucum.asinini
Succus rosarum
Syrupus acetosus cum radicibus
Syr.de fumoterræ min.
Semina communia
Trochisci de lacca
Trochis.de rhabarbaro
Troch.de absynthio
Taraxacon
Vioæl

Hepatis doloribus,& punctiuæ conferunt.

Agaricus
Athanasia magna
Capilli Veneris
Diarhodon descriptio. communi
Decoctio de eupatorio
Eupatorium
Euphorbium
Iris
Hyssopi ceratum descriptione Gal.
Hyssopi cerati descriptione Phila.
Hyss.ceratum descr. Pau.
Oleum ireos
Oleum de euphorbio
Pilulæ de rhabarbaro
Pilulę alchechengi
Rhabarbarum
Syrupus de absynthio
Troch.de rhabarbaro

Hepatis ægritudines factas a phlegmate grosso,& uentositate purgant.

Confectio de xyloaloes
Diacurcuma magna
Electarium de aromatib.
Electarium de gemmis

Hepatis ægritudines purgant.

Confectio electarij alcharif
Diarhodon Abbatis
Hiera picra
Confectio alchechengi
Endiuia
Iris
Pilulæ turbith
Pilulæ sebeliæ

Hepatis percussioni conferunt.

Absynthium
Acorus
Coriandrum
Corallus
Camphora
Lacca
Lutum armenum
Lutum lemnium
Lingua ceruina
Mumia rubea
Oleum de alchanna
Plantago
Rhabarbarum
Spodium
Succus corrigiolæ
Succus consolidæ
Sanguis draconis
Sandali
Terra sigillata
Vinum nigrum stypticum

Hepatis incisioni conferentia in supl.

Hepati nocet.

Aloe non correctum.

Epilepsiæ conferunt.

Acetum scilliticum
Blanca Nicolai
Confectio de musco
Confectio alfescera
Cucumer asininus
Diacastorium Nicolai
Electarium pliris arcoticon
Hyssopus
Hiera Logodion mẽphyton
Lapis stellatus
Mithridatum Nicolai
Oxymel scilliticum
Oppopyra Nicolai
Oleum de cucu.asinino
Oleum de piperibus
Oleum de lapide gagatis
Oleum philosophorum
Potio S. Pauli Nicolai
Stœchas
Sothyra magna Nicolai
Syrupus de stœchados
Theriaca diatesseron
Theriaca magna Gal.Nic.
Vnguentum de bdellio

Epilepsiam purgant.

Agaricus
Aristolochia rotunda.
Asarum
Colocynthis
Epithymum
Fescera
Elleborus niger
Hiera hermetis
Lapis armenus
Scilla
Serapinum

Erysipilæ remedia in supl.

Eructuationi acetosæ valent.

Confectio de galanga
Diacyminum
Oxymel scilliticum simplex

Eructua-

Eructationi fumosæ confert.
Confectio de acetosis
Esthiomeni remedia in supl.
Hecticis, & consumptis conferunt.
Confectio testiculorum vulpis
Diarhodon abb. Nicolai
Diatragacanthum Nicolai
Diapapauer Nicolai
Loch sanum
Oleum amygdalarum dul.
Syrup. contra pleuresim Nic.
Trochisci de camphora
Zuccharum ros. Nicolai
Excoriationi conferunt.
Vnguentum sericinum

Fastidium tollit.
Confectio de aromatibus
Diamargariton Nicolai
Faciem clarificant.
Aqua fraxinellæ cum farina fabarum.
Trochisci de fescera
Faciem pulcherrimam reddit.
Aqua fraxinellæ
Faciem coloratam faciunt.
Balnei assiduatio
Confectio de manna
Granata dulcia
Ius galli, phasiani, & perdicis pinguiũ.
Oleum costinum
Trochisci de fescera
Vitella ouorum sorbilium

Facici maculas, & lentigines mundificat, & abstergit.

Aqua fraxinellæ cum farina fabarum
Linimentum ireos
Serpentaria
Succus fesceræ

Facici fœditatem, & sordities remouent.

Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamoruſion
Linimentum de ireos
Linimentum de cu. asinino
Serpentaria
Faciem relucentem faciunt.
Aqua fraxinellæ cum farina fabarum
Fœtum educit.
Ammoniacum
Antidotum hæmagogum Nic.
Balsamum
Castoreum
Centaurea
Chemesis
Opoponax.
Semen thymi
Fœtum interficit.
Antidotum hæmagogum Nicolai
Opoponax
Serapinum
Febrium synochorum remedia in supl.
Febres acutas purgant.

Diaprunis Nicolai
Oxy Nicolai
Pilulæ quæ conferunt ad febres acutas.

Febribus sanguineis confert.
Syrupus de lupulis
Febribus calidis conferunt.
Cassia
Confectio de acetosis
Ceratum violatum
Diarodon abbatis Nic.
Syrupus cucurbitæ

Febrium ardorem, & inflammationem extingunt.

Acetum violatum
Confectio de prunis
Diaprunis Nicolai
Iuleb violatum
Syrupus de prunis
Syrupus de granatis
Syrupus acetositatis citri
Syrupus acetosus simplex
Syrupus de portulaca
Syrup. de succo fructuum
Trochisci de camphora
Trochisci de berberis
Trochisci de sandalis
Violæ
Febribus cholericis conferunt.
Aqua lactis
Diaprunis Nicolai
Fumus terræ
Manna
Myrobalani citrini
Rhauedseni
Succus rosarum
Syrupus de lupulis
Syrupus de succo acetosæ
Syrupus de acresta
Febrium pestilentialium reme.
Febribus cholericis multi incendij conf.
Psyllium
Syrupus de lupulis
Syrupus acetosus de pomis, descriptione nostra
Trochisci de rosis
Trochisci de spodio
Trochisci de spodio cum seminib. acet.
Febribus cholericis antiquis conferunt.
Asarum
Troch. de eupatorio
Febribus phlegmaticis conferunt.
Decoctio stœchados
Syrupus stœchados
Turbith confortatum
Trochisci diarhodon
Febres compositas purgant.
Confectio de dactylis
Decoctio eupatorij
Syrupus acetosus de succis herbarum.
Syrupus diarhodon
Trochiscis de rosis
Troch. de eupatorio
Febres antiquas purgant
Agaricus
Atarum
Pilulæ aggregat. maiores
Pilulæ aggreg. minores
Pilulæ alchechengi aliæ ad illud.
Pilulæ de rhabarbaro.

Febribus oppilationum cholericis, & phlegmaticis difficilis eradicationis conferunt.

Aqua lactis
Aosynthium
Fumus terræ
Lupuli
Rhabarbarum
Syrupus de byzantijs
Febrium phlegmaticarum remed. in supl.
Febribus antiquis periodicis, & quartanis conferunt.
Adrianum Nic.
Agaricus
Atarum
Absynthium
Confectio de assa
Confectio de dactylis
Diasulphur
Diacyminum Nic.
Diacalamentum Nic.
Eupatorium
Hiera fortissima Galeni
Infusio de hiera
Hydrocopion olympiacum Nicolai
Myrobalani nigri
Myrobalani chebuli cond.
Mithridatum Nic.
Musæ ænea Nic.
Oxysacchara Nic.
Polypodium
Potio S. Pauli Nic.
Rhabarbarum
Requies magna Nic.
Syrupus de stœchados
Syrupus de eupatorio
Secaniabin de radicibus
Secaniabin de calamentho
Syrupur de thymo
Trochisci diarhodon
Trochisci de rosis
Trochisci de eupatorio
Trochisci de absynthio
Trochisci de anisо
Trochisci de lacca
Febres quartanas soluunt.
Lapis armenus
Pilulæ indæ
Item suppl.
Febrium rigoribus conferunt.
Agaricus
Aristolochia
Musa ænea Nic.
Oleum anethinum
Oleum de emula
Opoponax
Rubea trochiscata Nic.
Requies magna Nic.
Trochisci de eupatorio
Febrium putridarum remedia communia in suppl.
Febrium hecticarum remedia in supl.
Febrium horripilationi confert.
Oleum de asaro
Feb. difficiles ad sodam uenientes purgat.
Confectio de psyllio
Febribus syncopis calidæ confert.
Syr. acetosus de tereniabin

Febribus in quibus forma corrumpitur confert.

Trochis. diarhodon
Febrium ephimerarum remed. in supl.
Fistulas purgant.
Aristolochia
Decoctio centaureæ
Emplastrum arabicum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1099-7

Hiera logodion Ruffi.
Oleum de ouis
Serpentaria
Syrupus de epithymo
Tentæ de mezereon
Vnguentum de centaurea
Vnguentum de opopanaco
Vnguentum de lino
Vnguentum alfeſcericon
Vnguentum diaphœnicon deſcriptione Arabica

Fiſtulas antiquas abſtergunt, & mundificant.
Ariſtolochia rotunda
Vnguentum ægyptiacum magnum

Fiſtulas lachrymales ſanat.
Cinis capillorum veneris

Fluxum cholericum ſiſtunt.
Oleum roſatum
Trochiſci ramich

Fluxus cuiuslibet reme. in ſupl.

Phlegmaticis confert.
Decoctio alhaſcæ

Phlegmatis ægritudines purgant.
Pilulæ de ſarcocolla
Pilulæ de coloquynthida

Phlegma viſcoſum attenuant, & ſubtiliant.
Baurach
Oleum de cherua
Polypodium

Phlegma purgant.
Aloe correctum
Aſarum
Alfebram
Cartamus
Capilli veneris
Colocynthis
Deco. alhaſce
Decoctio myrobalanorum
Eupatorium
Feſcera
Geniſta
Hyſſopus
Hiera picra abbatis Nic.
Hiera logodion Ruffi
Myrobalani chebuli
Pilulæ de euphorbio
Pilulæ de turbith
Rhabarbarum
Stœchas
Sal naphticus
Secaniabin

Phlegma craſſum, & difficile incidunt, & abſtergunt.
Agaricus
Ben
Euphorbium
Hermodactylus
Iris
Opoponax
Polypodium
Serapinum
Syrupus aceto ſus cum radicibus
Secaniabin cum radicibus
Secaniabin de cheyſim
Turbith confortatum

Phlegma crudum purgant.
Ben
Baurac clyſterizatum
Centaurea minor
Sarcocolla

Phlegma uiſcoſum, & mucilaginoſum purgant.
Arthanita
Euphorbium
Opopanax
Sal panis

Phlegma uitreum purgant.
Sal panis

Phlegma ſalſum purgat.
Syr. de fumoterræ maior

Phlegma a iuncturis purgat.
Centaurea
Euphorbium
Opopanax
Sarcocolla
Turbith confolatum

Formicæ remedia in ſupl.

Formæ corruptioni, & de fœdationi conf.
Confectio rhauedſeni
Confectio alchechengi
Conditum de bugloſſa
Syrupus de cuparorio
Tryphera minor
Trochiſci de roſis
Troch. de rhabarbaro

Phlegmatis utriuſque ſuperfluitates purgant.
Cherua
Ius galli cum turbith, & cartamo
Pilulæ ſtomachiæ
Pilulæ de ſarcocolla
Pilulæ de ſerapino
Serpentaria

Phlegmonis remedia in ſupl.

Frigidis natura ualet.
Diambra
Sarcocolla

Phreneſis remedia in Meſ.

Fellis oppilationes aperiunt.
Aqua endiuiæ
Aqua cuſcutæ.
Aqua coriandrorum
Aqua quatuor ſem. frigidorum communium

Gaudium generant.
Confectio de xyloaloe
Dianthos Nicolai
Lætitia Gal. Nicolai
Myrobalani
Sena
Genuum dolores purgant
Pilulæ aggregatiuæ maio.
Pilulæ de opopanaco

Genuum doloribus conferunt:
Emplaſtrum Andromachi
Opopanax

Gingiuæ laxæ, & putridæ conferunt.
Acetum ſcilliticum
Acetum decoctionis mezereon.
Decoct. ariſto.
Decoctio abſynthij
Sal panis

Gingiuarum ulceribus, & uulneribus conferentia.

Gingiuarum apoſtematibus conf. in Meſ.

Glandularum apoſtematibus conf. in Meſ.

Gonorrheæ conferunt.
Aqua ſolatri
Aqua Coriandri
Iris.
Lactucæ ſemen
Lapis hæmatites
Mentha
Nenupharis ſemen
Portulaca

Guttur confortant.
Aqua roſata
Oleum roſatum

Gutturis aſperitatem leniunt.
Caſſia
Manna
Oleum amygdalarum dul.
Oleum de granis ſeſami
Violæ

Guttur ſtringit.
Aqua roſata

Gutturis apoſtematibus conferunt.
Confectio de ſucco nucum
Diamoron
Diamoron Nicolai

Genuum podagram purgant.
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulæ fœtidæ minores
Pilulæ de ſerapino.

Guttæ confert.
Benedicta Nicolai.

Herpeti conferunt.
Elleborus niger
Trochiſci de arſenico.

Eryſipilæ conferunt.
Pſyllium
Vnguentum roſatum
Vnguentum violatum
Vnguentum ceruſſæ

Herniæ remedia in ſupl.

Hilaritatem generant.
Mirobalani

Humiditates craſſas reſoluunt, & ſubtiliant.
Ariſtolochia
Diacalamenthum deſcrip. Gal.
Turbith confortatum

Humores craſſos, & viſcoſos purgant.
Agaricus
Capillus veneris
Colocynthis
Infuſio alia hieræ
Pilulæ aggregatiuæ maio.
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulæ fœtidæ minores
Sarcocolla
Squilla
Serapinum
Sal omne
Turbith confortatum

Humorum craſſitiem ſubtiliant.
Acetum ſcilliticum
Oxymel ſcilliticum

Humores crudos purgat.
Confectio de dactylis

Humorum lubricitatem remouet.
Confectio de ſeminibus

Humores aduſtos purgant.
Aqua lactis
Acetum ſcilliticum
Confectio alia hamech
Fumus terræ.

Aqua

Hydropisi conferunt.
Aqua lactis
Agaricus
Asarum
Alsebram
Colocynthis
Confectio de mezereon
Diacurcuma magna
Diacurcuma minor
Diacostum
Diasulphur
Diacoston Nicolai
Dialacca Nicolai
Decoctio granorũ cheruæ in aqua casei
Emplastrum relatum ad Aristarchum
Emplastrum Andromachi
Emplastrum de alijs
Empl.de baccis lauri
Emplastrũ de ficubus, & stercore mulæ.
Oleum almezereon
Myrobalani chebuli conditi
Serapinum
Syrupus de eupatorio
Trochisci de rosis
Troch.de rhabarbaro
Trochisci de ligno aloes
Vinum bullitum cum oppopanace
Hydropisim incipientem purgant.
Confectio de eupatorio
Pilulæ de rhabarbaro
Hydropisim purgant.
Absynthium
Confectio de alchechengi
Decoctio radicis cucu.asinini
Iris
Pilulæ de alchechengi
Pilulæ rhauedseni
Pilulæ de mezereon
Pilulæ sebeliæ
Rhabarbarum
Succus cucum.asinini
Vnguentum arthanitæ magn.

Horripilationi conferunt.

Confectio asa cum vino tepido
Diacalamenthum
Diatrionpipereon
Diacyminum
Diamuscum
Mitridatum
Musa.
Rubea trochiscata cum rhodostagmate
Syrupus de mentha
Syrupus de hyssopo
Theriaca antiqua

Ictericis conferunt.
Aqua lactis
Aqua mellis
Aqua infusionis rosarum
Absynthium
Agaricus
Asarum
Confectio rhauedseni
Confectio de psyllio
Capillus veneris
Diarhodon abbatis Nic.
Decoctio cucu.asinini
Flos cartami cum aqua mellis
Lupuli
Oleum de cartamo
Succus arthanitæ cum mellicrato.
Succus cucumeris asinini
Succus rosarum
Triasandali Nicolai
Tryphera persica
Trochisci de rosis
Trochisci de eupatorio
Trochisci de rhabarbaro
Trochisci de camphora
Violæ
Ictericiam citrinam purgant.
Aloe præparatum
Confectio electarij rosati
Confectio de eupatorio
Rhabarbarum
Syr.de fumoterræ minor
Syrupus de lupulis

Ictericiam spleneticam soluunt.

Pilulæ indæ
Igni persico valet.
Vnguentum rosatum

Iliorum doloris remedia in supl.
Iliacæ conferunt.

Ius galli
Oleum de cherua
Oleum assæ
Impetiginis remedia
Aqua lactis
Confectio Hamech
Fumus terræ
Oleum de ouis
Oleum de frumento
Oleum de serpentibus
Syr.de fumoterrę maior
Vng.alphescericon

Intellectum illorum, qui scire desiderant acuit.
Aloe
Confectio anacardina
Myrobalani emblici

Interiora omnia confortat.
Antidotum hæmagogum.Nic.
Stœchas
Intestinorum dolori conferunt.
Agaricus
Anisum puluerizatum
Baccæ lauri puluer
Flores caduci nucum puluerizati cum vino calido
Scordeon
Theriaca magna cum optimo vino
Inflammationes extinguunt.
Acetum rosatum
Aqua rosata
Oleum mandragoræ
Oleum rosatum
Psyllium
Rosa
Rob de prunis
Rob de fructibus
Trochisci de anetho
Viola
Vnguentum rosatum
Vnguentum violatum
Inflationes omnes maturat.
Empl.diachylon magnum
Intestinorum lubricitati valet.
Suffuf de granis myrti
Intestinorum vlceribus conf.
Hypocondriorum doloribus conf.
Epithymum
Syrupus de eupatorio
Hypocondriorum ventositatibus conf.
Decoctio alhasee
Melicratum conditum
Iunctturarum ægritudines frigidas purg.
Atetica
Acorus
Agaricus
Almen
Alscebram
Acetum scilliticum
Betonica
Confectio alcheKengi
Centaurea minor
Cherua
Chamędrys
Chamæpitys
Euphorbium
Electarium indum maius
Elect.indum minus
Grana pini
Genista
Elleborus
Hermodactylus
Hiera picra
Hiera hermetis
Hyssopus
Myrrha
Nux indica
Origanum
Oxymel scilliticum
Polypodium
Pes coruinus
Pilulæ alandahal
Pilulæ hermodactylorum
Pilulæ de opopanaco
Sampsuchus
Sulphur
Stęchas
Scilla
Sandaracha.
Serapinum
Saluia
Sarcocolla
Vinum scilliticum
Zarur
Iunctturarum ægritudines calidas purgãt.
Conf.electarij rosati
Cytonia
Cannarum folia
Elect.de succo rosa.Nico.
Lenticula aquæ
Myrrha
Rosa
Rubus
Sumach
Virga pastoris
Iunctturarum dolores purgant.
Colocynthis
Electarium elescoph.
Oleum ireos
Pilulæ de serapino
Pilulę stomachicæ
Pilulę fętidę maiores
Pilulę fætidæ minores
Pilulę de colocynthide
Pilulæ aggreg.maio.
Iunctturarum doloribus conf.
Agaricus
Alscebram
Aqua mellis
Decoctio granorũ cheruæ cũ iure galli
Ius

Ius galli
Opopanax
Oleum maſtichinum
Oleum de ſtyrace
Oleum de euphorbio
Storchas
Serapinum
Succus cucu.aſin.
Secamabin
Turbith confortatum.
Radix cucu.aſin.

Iuncturarum ægritudinibus, & doloribus conferunt.
Aſſarum
Acetum ſcillitícum
Cucumer aſininus
Empl. Andromachi
Hermodactylus
Hyſſ.cer.delec.Gal.
Iris
Oleum de been
Oleum de cheyri
Oleum laurinum
Oleum de piperibus
Oleum de cucu.aſin.
Oleum de granis citrangulorum

Iuncturarum frigiditatibus conferunt.
Ceratum Enſromichi
Oleum iteos

Iuncturas laxas confortant.
Oleum iteos
Oleum de ſcinco

Iuncturarum auritics leniunt.
Euphorbium
Elleborus
Iris
Oleum de ſemine lini

Iuncturarum dolorſtates leniunt.
Ceratum diapente
Euphorbium
Empl filij Zachariæ
Hyſſopi ceratum

Iuuentutem conſeruant.
Acetum ſcillicum
Cheſuli conditi
Confect.electarij alcharif.
Confect.alia alcharif.
Lapis ſtellatus
Sena

Iuuenescere faciunt.
Elleborus niger
Lapis ſtellatus
Myrob.citrini conditi

Lacertorum doloribus confert.
Oleum de rhabarbaro.
Storchas

Lacertorum contractionibus confert.
Oleum de rhabarbaro

Lacertorum contuſioni conferunt.
Ariſtolochia emplaſtrata
Centaurea minor empl.
Oleum de rhabarbaro

Lacertorum contritioni conferunt.
Ariſtolochia emplaſtrata
Serapinum linitum
Lacertos mundificant
Agaricus
Colocynthis

Lacertos calefaciunt.
Oleum coſtinum
Oleum de ſtyrace.

Laterum dolori conferunt.
Feſcera
Conf. Phil. prima inuentio
Loch de ſcilla
Loch de feſcera
Oleum ruthę
Syrupus de hyſſopo
Serapinum linitum

Laterum dolorem purgat.
Electarium elescoph.

Laterum tumori conferunt.
Empl Andromachi.
Empl.relatum ad Ariſtar.

Lapidem frangunt.
Abrotanum cum fæce combuſta, & nitro emplaſtratum
Adr.Nic.cum vino deſc.
Saxifragiæ
Capilli vene.
Cinis ericij
Cinis ſcorpionum
Diaſulphur
Philanthropos
Iuſtinum Nicolai
Lithontripton Nici
Milium ſolis
Nephrocatharticon Nic.
Oleum de piperibus
Oleum de ſcorpionibus
Oleum de amyg.ama.
Oleum de lilio
Oleum de apio
Pilulæ aggrega.maiores
Penataphylon
Polium montanum
Radix coſti
Cardiones
Radix pentaphylonis
Saxifragia
Sparagi
Sanguis hircinus
Stercus muris
Teſtæ ouorum à quibus exiuit pullus
Vermes terreſtres puluveriz.

Lapidem educunt.
Oleum de althæa
Oleum de anetho
Oleum de alchanna
Oleum de lilio
Oleum de lino
Oleum amyg.dulcium,& amararum.

Lapidem minuentia.

Lapidem in renibus generari prohibent.
Apium
Bauciæ recentes
Capillorum vene.decoctio
Caſſia
Endiuia
Feniculus
Petroſelinum

Lapidem in vijs vrinæ generari prohibent.
Amygdalæ
Aqua mellis
Aqua cicerum nigrorum
Decoctio polij
Decoctio v.radicum cõnium
Ficus humidæ,& ſiccę
Radicum althææ decoctio
Syrupus de radicibus.
Scolopendriæ decoctio
Sparagus
Squinanthi decoctio
Vinum album ſuotile,& clarum
Vua alba

Labiorum ſciſſuris conferentia.
Lac diminuentia in ſupl.
Lac multiplicant in ſupl.
Agnus caſtus
Sorbitiones de feſcera
Lactis caſeationem, & corruptionem prohibentia in ſupl.
Lepram purgant, & curant.
Confectio Hamech
Decoctio epithymi
Hiera Ruffi Nicolai
Hieralogodion Ruffi
Lapis armenus
Pilulæ indæ
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulæ fętidæ minores
Syr.de fumoterræ
Syr.de epithymo
Turbith confortatum
Leprę conferunt.
Aqua lactis
Colocynthis
Fumusterræ
Elleborus niger
Myrobalani nigri
Oleum de iunipero
Sal naphticus
Sal indus
Vnguen.alfeſcericon
Lentiginibus conferunt.
Linimentum de mezereon
Oleum de been.
Oleum de nucleis ceraſorum
Oleum de granis citrang.
Radix cucu.aſini.cum aceto
Serpentaria
Vnguentum citrinum Nic.
Vng.aliud Arabicum
Lętificans
Dianthos Nicolai
Lætitia Gal.Nic.
Lippitudini confert.
Blanca Nicolai,
Sarcocolla
Lethargiæ conferunt.
Antimoron Nic.
Euphorbium
Trochiſci de ſcammonea
Linguæ ſiccitati conferentia in ſupl.
Linguæ impedimentum ſoluit.
Oleum de chryſomillis
Linguæ aſperitatis conf.in ſupl.
Linguæ apoſtematibus conf.in Meſ.
Linguæ vulnerib. & vlcerib. conf. ĩ Meſ.
Linguæ ſpaſmo confer.in Meſ.
Linguæ molliſicationi conferunt.
Sal omne
Ligna corpori infinxa extrahunt.
Ariſtolochia
Feſcera
Lienteriæ remedia in ſupl.
Libidinem prouocat.
Diaſatyrion Nic.

Luxuriam prouocat.
Diacamereon Nicolai

Matricis dolores ſedant.
Gentaurea minor
Conf.philonij inuen.prima
Empl.de granis lauri
Hiera Hermetis
Hyſſ.cęt.delec.Phil.

Hyſſ.cær.deſcr.Pauli
Iris emplaſtratus
Iris peſſarizatus
Muſa ænea
Oleum ireos
Oleum de ruta
Oleum de croco
Oleum philoſophorum
Pil.de ſerapino expertæ
Serapinum

Matricis duritiei confert.
Hyſſopi cær. Democriti.

Matricis oppilationi confert.
Syrupus magiſtralis

Matricis aſcenſui, & deſcenſui conferunt.

Matricis præfocationi conf. (*in ſupl.*
Aromaticum muſcatum
Oleum de lapide gagatis
Opopanax
Serapinum

Matricis vlcerum remedia in ſupl.
Matricis apoſtematum reme. in ſupl.
Matricis molæ remedia in ſupl.

Matricis ventoſitates remouent.
Muſa ænea
Tryphera Galeni.

Matricis rhagadiarum reme. in ſupl.

Matricis ægritudinibus conferunt.
Agaricus
Antimoron Nicolai
Diambra
Oleum nardinum

Matricis ægritudinibus frigidis conf.
Giera picra Gal.
Opopanax
Oleum de enula

Matricem frigidam calefaciunt.
Electarium de gemmis
Empl.ceroneum Nic.
Oleum ruthæ
Oleum lilij
Oleum de piperibus
Tryphera magna Nic.

Matrices fœtarum purgat.
Agaricus
Ariſtolochia
Antidotum hæmagogum Nicolai
Decoctio feſceræ
Decoctio capil.vene.
Elleborus niger
Iris

Mamillarum tumoribus conf.
Mamillarum apoſtematibus conf.
Mamillarum vlcerationibus conf.
Mamillarum magnitudinem prohibentia.
Maniæ conferunt.

Agaricus
Aqua lactis
Epithymum
Elleborus niger
Lapis armenus
Lapis ſtellatus

Maniam, & melancholiam purgant.
Confectio ſecunda Hamech.
Diaſena Nicolai
Hieralogodion Ruffi.

Melancholicis ægritudinibus confert.
Confectio de Muſco

Melancholicas ægritudines purgant.
Diaſena Nicolai
Lapis armenus
Lapis ſtellatus
Pilulæ indæ
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Pilulæ de lapide lazuli
Sena

Manum ſciſſuras ſanat.
Polypodium cum aqua melli

Macilentis confert.
Dianthos

Melancholiam purgant.
Aſcebram
Epithymum
Ius galli cum cum polypodio
Myrobalani nigri
Secaniabin
Sal naphticus

Melancholię conferunt.
Agaricus
Aqua lactis
Epithymum
Elleborus niger
Lapis armenus
Myrobalani nigri
Polypodium
Stęchas

Menſtrua prouocant.
Agaricus
Arthanita
Ariſtolochia
Antidotum hęmagogum Nic.
Centaurea minor
Dialacca Nicolai, quere in fine indicis Aegritudinum, & Remediorum.
Diacalamenthum deſc. Gal.
Ficus ſiccæ infuſæ in oleo amygdalino.
Hyſſopus
Elleborus niger
Hiera Ruffini Nic.
Iris
Hieralogodion
Lapis ſtellatus
Mithridatum Nicolai
Opopanax
Pil.de ſerapino ex partæ
Scammonea peſſarizata
Serpentaria ſuppoſita
Serapinum bibitum, vel ſuppoſitum
Theriaca Gal.Nic.
Tryphera magna Nic.

Menſtruorum fluxum retinent.
Armogloſſa
Alhaſce, balauſt.balneatę
Philonium perſicum
Pil.de bdellio maiores
Pil.de bdellio minores
Radix nenupharis
Succum glandium
Succus corticum granatorum
Tryphera minor
Troch.de terra ſigillata
Vinum ponticum nigrum cum aqua alum

Meſaraicorum oppilationes aperit.
Lupulus

Meſaraicarum apoſtematum.cur. in ſupl.
Meri ægritudinum reme. in ſupl.

Memoriam, & ſenſum temperant.
Aloe præparatum
Blanca Nic.
Confectio anacardina
Theodoricon anacard.

Membra ſenſuum mundificat.
Stęcchas

Membra confortat.
Roſa

Membrorum laſſitudinem tollit.
Brodium pulli
Balneum dulce
Oleum vetus
Oleum de ſpica
Oleum de cheyri
Oleum de chamæmilla
Oleum maſtichinum factum cum oleo roſato, & vino antiquo
Quies
Somnus
Tryph.ſarracenica mag.
Vitella ouorum

Membra laxata conſtringunt, & coadunant.
Aqua roſata
Acetum ſcilliticum
Fumusterræ
Oleum roſatum
Pili roſæ
Roſæ
Semina roſarum

Membra cauterizat, excoriat, & veſicat.
Vnguentum de alheriel.

Membrorum duritiem, & nodoſitatem curant.
Ceratum Alexand.
Hyſſopi ceratum deſcriptione Galeni
Opopanax
Serapinum
Serpentaria

Membrorum contuſioni, & contritioni conferunt.
Abſynthium
Serapinum
Sal mixtum cum furfure, & melle

Membra anhelitus mundificant.
Feſcera
Hyſſopus

Membrorum humiditates frigidas, & putredines educunt.
Confec.elec.indi maio.
Confec.elect.indi mino.
Hiera picra Gal.

Membra nutritiua omnia confortant
Acetum ſcilliticum
Arom.roſatum maius
Ceratum Alexand.
Diambra
Emplaſt.diaphœnicon deſcriptione Alexandri.
Oleum de cytonijs
Trochiſci de gallia

Membra nutritiua purgant.
Confectio alcheKengi
Diacytoniten

Membra nutritiua male digerentia confortant.
Ceratum Alexand.

Diacz-

Diacalamentum Gal. descriptione communi
Empl. diaphœnicon descriptione Alexandri.

Membra nutritiua calefaciunt
Aromaticum garyophyl.
Diambra
Diacyminum

Membrorum nutritionis dolori conferunt.
Trochisci de spodio

Membra neruosa confortant.
Oleum de scinco
Oleum de meliloto
Oleum de costo
Oleum de calchanna
Oleum de chamæmilla

Medicamen sumere non potentib. confert.
Vng. Arthanitæ magnum

Medicinam superflue purgantem sistunt cõ primum, abstergunt, & expellunt.
Aqua lactis caprarum cum melle, & sale
Aqua calida simplex
Aqua hordei
Aqua passularum
Acacia
Ameos
Anisum infusum in aceto, & torrefactũ
Balaustiæ
Coriandrum
Carabæ
Cyminum infusum in aceto, & torrefactum
Cortices thuris
Coagulum leporis
Confect. ex cytonijs factæ
Dragacantum afflatum, & decoctum cũ lacte dulci, aut acetoso
Diacyminum cum syrupo cytoniorum, aut myrtino
Fructus tamarisci
Fructus rubi
Folia myrti
Grana nasturtij torrefacta, & decocta cũ succo cyton. aut myrt.
Gummi Arabicum
Grana myrti.
Gallia
Hypocystidos
Lutum sigillatum
Lignum aloes crudum
Lata animi accidentia
Mucilago psyllij
Mastix cum succo cytoniorum
Mucilago sc. cytoniorum
Mel simplex
Mastix
Myrobalani
Ossa granorum granatorum
Oleum amygdalinum
Oleum rosatum inunctum supra stomachum
Pyra
Poma syluestra
Poma cytonia
Puluis mastiches
Puluis gallæ
Puluis rosatum
Psyllium frixum
Philonium
Quies
Somnus
Semina rosarum
Spodium
Sanguis draconis
Sumach
Sem. portulacæ
Sem. plantaginis
Theriaca
Vomitus
Zuccharum rub.
Zuccharum rosatum antiquum cum mastiche, & gallia

Prouocantia vrinam, & sudò rr.
Ventosæ appositæ hypochondrijs, ventri, lateribus, & renibus.
Mesue vero. Hęc verò omnia habet.

Mollificationem, & lubricitatem propter indigestionem factam curant,
Confectio electarij ex inuentione nostra
Oleum de piperibus
Pilulæ de serapino
Pilulæ de euphorbio

Morbos ex adustione fieri prohibent.
Pilulæ indæ
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulę fœtidę minores
Tryphera persica

Morphęa conferunt.
Colocynthis
Hiera Ruffini. Nic.
Lapis armenus
Mezereon linitum
Oleum de ben.
Radix cucu. asini. cum aceto
Serpentaria
Turbith confortatum
Vnguentum de alhariel

Morpheam delent.
Euphorbium puluerizatum
Mezereon linitum
Morpheam purgant
Elleborus niger
Pilulæ colocynthidos

Materiam acutam ad inteſtina fluentem compescunt.
Cytonium
Morum immaturum
Sumach
Succus portulacæ
Vitellus oui decocti in acet.

Materias calidas, & frigidas subtiles, grossas, & viscosas, seu adurentes, & antiquas diuidit, & maturat.
Syrupus acetosus

Materias grossas, & putridas incidit, & abstergit.
Secania ab. de calamentho
Materiarum fluxum de membro ad membrum sistunt, & prohibent
Oleum meliloti
Oleum chamæmillæ

Materias difficilis eradicationis purgat.
Oxymel scilliticum simplex

Materias calefactas subtiliat, & resol.
Oleum de enula

Mirach inflationem solunt.
Pilulę aggreg. maiores

Matricis apostemata dura molliunt.
Bene emplastratum
Emplastrum oxycrocum Nic.
Empl. diacylon commune
Emplastrum Oribasij
Emplastrum de meliloto
Allia emplastra
Empl. relatum ad Aristar.
Oleum mustichinum
Hyssopus humida
Hyss. ceratum desc. Gal.
Hyss. cer. descr. Philag.

Narium vlceribus & vulneribus conferunt. in Mes.

Narium oppilationes aperit.
Decoctio stęchados
Oleum philosophorum

Narium fœtori conferunt
Cucumer asininus
Oleum ireos
Oleum de cucu. asini.

Naturam stringunt.
Syrupus de pyris
Syrupus de cytonijs

Nauseam faciunt.
Cartamus
Hermodactylus
Polypodium
Scammonea
Sal omne
Nauleam sedant
Aromaticum rosatum
Aromaticum garyophylla.
Syrupus de mentha

Neruis conferunt.
Baucię conditæ
Confectio de alfescera
Decoctio foliorum senę
Oleum stęchados

Neruorum superfluitates grossorum, & viscoforum humorum educunt.
Euphorbium
Allia emplastrata
Hiera Hermetis
Pilulæ de euphorbio
Serapinum
Turbith confortatum

Neruos mundificat.
Agaricus
Colocyntis
Centaurea
Euphorbium
Felcera
Elleborus niger
Opopanax
Sarcocolla
Serapinum
Stęchas

Neruos viuificat.
Oleum de stęchade

Neruorum debilitati conferunt.
Trochisci galliæ elephaginæ

Neruos confortant.
Decoctio foliorum senæ.
Myrobalani emblici
Oleum de hyssopo
Oleum ireos
Oleum de chamęmil.
Oleum de meliloto
Oleum sanbucinum
Stęchas
Syrupus de hyssopo

Neruos calefaciunt.
Oleum costinum
Oleum de stęchade
Oleum sampsuchinum

Neruis laxatis confert.
Oleum cytoniorum

Neruo-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1104-6
DFG

Neruorum punctur̃ conferunt
Oleum nucum
Sal.coctus cum oleo de terebinth.
Ner.durities, & nodoſitates leniunt.
Ben emplaſtratum
Emplaſtrum de meliloto
Iris
Oleum de croco
Oleum de ſemi.lini.
Oleum amyg.amararum
Neruorum contuſioni confert.
Serpentaria emplaſtrata
Neruorum contritioni confert.
Sal mixtus cum furf.& mel.
Neruorum tumoribus conferunt.
Oleum nucum
Sal coctus cum oleo de tereb.
Neruorum contractioni conferunt.
Ceratum aliud Alexandr.
Emplaſtrum de ben.
Oleum nucum
Neruorum ægritudinibus frigidis conf.
Aqua mellis
Golocynthis
Ceratum aliud Alexandri.
Euphorbium
Ben Emplaſtratum
Feſcera
Opopanax
Oleum nucum
Oleum de croco
Oleum nardinum
Oleum de euphorbio
Oleum de piperibus
Serapinum
Syrupus ex chados
Vnguentum de bdellio
Neruorum frigiditati, & dolori confer.
Ceratum Andromachi.
Decoctio de ſtechade
Oleum de hyſſopo
Oleum laurinum
Oleum de ityrace
Oleum de ben.
Oleum de enula.
Neruorum ægritudines purgant.
Agaricus
Colocynthis
Pilulæ alandahal.
Pilulæ de opponace
Neruorum doloribus valent.
Centaurea minor.
Iris
Hyſſopi ceratum Gale.
Oleum amygd.amara.
Oleum auellanarum
Oleum de nuce indica
Oleum laurinum
Oleum de chamęmelo
Oleum ſambuci
Oleum de cheyri
Oleum de euphorbio
Oleum maſtichinum
Oleum melilotinum
Stæchas
Serpentaria emplaſtrata
Nucham mundificant.
Agaricus
Obliuioni conferunt.
Euphorbium
Emplaſtrum ſinapis
Oleum ſinapis
Oleum philoſophorum
Obliuionem purgat.
Confectio hamech.
Ophtalmię confert.
Sarcocolla
Oculorum doloribus conferunt.
Blanca Nicolai
Confectio electarij roſat.
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Oculorum ſuperfluitates purgant.
Arthanica
Confectio electarij roſati
Oleum philoſophorum
Pilulæ lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Oculorum lachrymas ſtringunt, & auferunt.
Aloe præparatum cum ſucco fę.
Arthanita
Colocynthis
Dyaolibanum.
Elleborus niger
Myrobalani puluerizati
Serapinum
Oculos abſtergunt.
Aloe præparatum cum ſuc.fæni.
Myro.citri. cum ſucco fæ. aut aqua roſa. aut acreſtæ
Oculorum ſupercalefactionem tollunt.
Myrobalani
Oculorum mollificationi conferunt.
Myra.citrini puluerizati
Oculorum grauedini confert.
Adrianum Nic.
Oculorum obſcuritati, & caligini conf.
Adrianum Nicolai
Diapraſſium Nic.
Oculorum vulneribus, & vlceribus confe rentia in Meſ.
Oculorum ſcabiei remedia in Meſ.
Oculorum morbos curantia in Meſ.
Oppilationes aperiunt.
Arthanita
Ariſtolochia
Aſſarum
Abſynthium
Aqua lactis
Capillus veneris
Cucumer aſininus
Confectio de ſeminibus
Diacyminum
Eupatorium
Epithymum
Fumus terræ
Hyſſopus
Oleum amyg.amararum
Oleum perſicorum
Oleum de ben.
Oleum coſtinum
Oleum de piperibus
Pilulæ aggreg. minor
Rhabarbarum
Stęchas
Succus roſarum
Syr.ace.de ſuc.herbarum
Syr.de fumoterræ maior
Secaniabin de radicibus
Trochiſci de aniſo
Oppilationes morborum curant.
Abſynthium
Eupatorium
Fumusterræ
Odoratus nocumentorum remedium.
Cyperus
Ordeolum delent.
Serapinum
Oris fœtorem amputant.
Acetum ſcilliticum
Decoctio Abſynthij.
Electarium de perſicis
Feſcera
Perſica condita
Syrupus de perſicis
Trochiſci ad fœtorem oris
Trochiſci de ligno aloes
Oris odorem bonum faciunt.
Acetum ſcilliticum
Aromaticum muſcatum
Aromaticum nardinum
Citra condita
Confectio xyloaloes
Confectio electarij de citro
Electarium de gemmis
Electarium de aromatibus
Elleborus niger
Myrobalani
Mellicratum de citro
Mellicratum conditum
Pilulæ diarhodon
Syr.de corticibus citri
Suffuf de lignoaloes
Trochiſci galliæ muſca.
Tryphe.ſarracenica mag.
Oſſa corpori infixa extrahunt.
Empl.de fermento
Empl.apoſtolicon Nic.
Oſſium fracturas extrahit.
Feſcera
Oſſium doloribus ex cauſa fri.confert.
Emplaſtrum ſinapis
Oſſibus denudatis conferunt.
Emplaſtrum arabicum
Iris
Opopanax
Vng.diaphęnicon
Oſſa nuda veſtiunt carne
Iris
Opopan.
Oris turturę proſunt.
Arthanita
Confectio de muſco
Cerot aliud Alexandri
Euphorbium
Oleum de piperibus
Oleum philoſophorum
Serapinum
Syrupus de ſtœchade
Theriaca diateſſeron
Panaritium reſoluunt
Alfeſcera
Acetum calidum
Empla.de camphora
Mucilago pſyllij cum ace.
Pannum, & veſtigia delent.
Feſcera
Elleborus niger
Oleum de cucu.aſinino
Serpentaria
Paralyſi proſunt.
Arthanita
Blanca Nicolai

Con-

Confectio de muſco
Confectio alfeſcera
Cæratum Alexandri aliud
Diacaſtoreum Nic.
Euphorbium
Elleborus niger
Mithridatum Nic.
Oleum de piperibus
Oleum de lapide gagatis
Oleum philoſophorum
Serapinum
Syrupus de ſtœchade
Theriaca diateſſaron
Vnguentum de bdellio

Paralyſim purgant.
Blancha Nic.
Hiera Hermetis
Hiera logodion Ruffi
Hiera logodion memphytum Nicolai
Pilulæ de ſerapino
Pilulæ de euphorbio
Pilulæ de opopanace

Paſſiones omnes à cholera, & phlegmate ſalſo factas purgat.
Confectio hamech

Partum facilitant.
Aſſa
Aqua fœnugrę.& phaſeol.
Caſſia
Cinnamomum
Cortices caſiæ ſi. pulueriz.
Crocus
Deco.folio.althęæ romanæ
Magnes retenta in manu
Seſtio in decoctione foliorum althęæ.
Seſeli

Percuſſioni confert
Rhabarbarum

Percuſſionum veſtigia remouent
Radix cuc.aſi.pulueriz.
Sal miſtus cum oleo,& mel.

Pectus mundificant
Agaricus
Ariſtolochia
Aqua mellis
Capillus veneris
Cartamus
Colocynthis
Hyſſopus
Iris
Lapis ſtellatus
Lupulus
Loch bonum,& expertum
Opopanax
Serpentaria
Scilla
Serapinum
Sal gemma
Syrupus de lyquyrrhitia
Turbith confortatum
Anathum

Pectus leniunt
Caſia
Manna
Pſyllium
Violæ

Pectoris aſperitati conferunt
Iuleb violatum
Iuleb iuiubinum
Loch ad caliditatem
Loch aliud noſtrum
Oleum uiolatum
Oleum de granis papaue.
Syrupus de granatis dulc.
Syrupus de prunis
Syrupus de cucurbita
Syrupus de papauere.

Pectus ab humoribus putridis mundificant.
Agaricus
Pilulæ de agarico

Pectoris oppilationib.ex humoribus graſſis conferunt
Oleum de cartamo
Oxymel ſcilit.compoſitum

Pectoris egritudinibus frigidis confert.
Diapiaſſim Nic.
Syrupus de praſſio
Syrupus de thymo
Scilla

Pectori conferunt
Achariſtum Nic.
Elect.de ſucco ſcillæ
Syrupus cheſmes

Pectoris vlceribus confert
Agaricus

Pectoris apoſtemata acuta reſoluit.
Caſſia
Violæ

Pectoris ſaniem expellit.
Loch ſanum,& expertum

Pectoris ſiccitati confert
Loch de amygdalis

Pectoris doloribus conferunt
Loch de papauere
Loch de ſcilla
Loch alfeſcera
Oleum ireos
Oleum de lauro
Oleum de lilio
Serapinum bibitum
Syrupus de hyſſopo
Suffuſ ad tuſim antiquam

Peripneumoniæ conferunt
Oleum ireos
Syr.de capillis vene.

Peſtilentiæ confert
Tryphera ſarracenica

Pleureſi conferunt
Iuleb uiolatum
Iuleb iuiubinum
Loch de papauere
Oleum uiolatum
Oleum ireos
Philonium Nic.
Syrupus cucurbitæ
Syr.de capil.ven.
Syr.de prunis
Syrupus de granatis
Syrupus de cannis
Syr.violatus
Syr.iuiubinus
Syr.confer.catarrhis
Violæ

Plagas curat,& conſolidat
Vnguentum aureum

Podagram frigidam purgant
Benedicta Nic.
Colocynthis
Emplaſtrum ſinapis
Hermodactylus catapla
Hiera Ruffi Nic.
Mithridatum Nic.
Opopanax
Oleum de ranis,
Oleum ireos
Oleum vulpinum
Oleum philoſophorum
Pilulæ de hermo.maio.
Pilulę de hermo.mino.

Podagræ conferunt
Ariſtolochia rotunda emp.
Antimoron Nicolai
Benedicta Nic.
Dec.gra.cheruę in iurę gal.
Emplaſtrum ſinapis
Mithridatum Nic.
Oleum vulpinum
Oleum philoſophorum
Serpentaria emplaſtrata
Vnguen.martiaton.Nic.

Podagram calidam purgant
Electarium roſatum mel.
Electarium de ſuc.roſa.Nic.
Pil.de hermo.minores

Podagræ calidæ.conferunt
Oleum roſatum
Oleum de ranis

Pollutionis remedia in ſupl.

Pruritum purgant
Aequa lactis
Decoctio abſynthij
Fumusterræ
Pilulæ aggreg.minores

Pregnantium relaxationes abſcindit.
Syrupus acetoſus ď ſuccis, & aqs fructuũ

Puſtulam aufert
Aqua lactis

Putrefactioni reſiſtit
Abſynthium

Pulmonis dolori confert
Hyſſopus

Pulmonem confortat
Syrupus de granis myrti.

Pulmonem mundificant
Ariſtolochia
Agaricus
Capillus veneris
Cartamus
Colocynthis
Empl.filij Zachariæ
Hyſſopus
Iris
Lupulus
Lapis ſtellatus
Loch de ſcilla
Oleum de cartamo
Oleum philoſophorum
Sena
Sarcocolla
Serpentaria
Syrupus de lyquyrrithia

Pulmonis aſperitatem leniunt
Oleum de amyg.dul.
Oleum de nuce indica
Oleum uiolatum

Pulmonis ægritudini conferunt
Confectio de muſco
Diapenidion Nic.
Iris
Scilla

Pulmonis frigiditati confert
Syrupus de thymo

Pulmonis canæ confert
Acetum ſcillinum

Pulmonis ſiccitati confert.
Loch de amygdalis

Pulmonis inflamationi conferunt.
Iuleb roſatum

Pulmo-

Palmonis vlceribus conferunt.
Agaricus
Phthisi conferunt.
Confectio resticu.vulpis
Diatragacanthum frigidum Ni.
Diamargariton Nic.
Diacamereon Nic.
Diarhodon Abbatis Nic.
Trochisci camphora
Quartanæ conferunt.
Adrianum Nic.cum decoctione
Gentianæ,vel origani
Epithymum
Mezereon linitum
Myrobalani nigri
Syrupus flęchados
Quartanarum rigoribus conferunt.
Adrianum Nic.
Diacyminum Nic.
Diacalamentum Nic.
Hydrocopion olymp.Nic.
Mithridatum Nic.
Musa ænea Nic.
Potio S.Pauli Nico.
Syrupus de thymo.
Rationem agnunt, & vigorant.
Confe.secunda alcharif.
Myrobal.chebuli conditi
Raucedini conferunt.
Iulebiuiubinum
Loch sanum,& expertum
Renes confortant.
Aromaticum rosatum
Bolum armenum
Carnes ericij exiccatæ
Grana seleleos
Renes porcorum comesti
Renes hædorum comesti
Serpentaria
Vesica donulę exiccata.
Renes mundificant.
Agaricus
Anacardinum
Benedicta.Nic.
Electarium elescoph
Genista
Hiera abuhali
Mithridatum
Oleum de ambra
Serpentaria
Tryphera de scoria ferri
Theodoricum

Renes calefaciunt.
Conditum de secacul
Confectio de zingibere
Electarium de aromatibus
Oleum de lilio
Tryphera Gal.
Renum oppilationes conferunt.
Epithymum.
Feseera
Syr.acet.cum radicibus

Renum ægritudines frigidas purgant.

Benedicta Nic.
Elect.indum maius
Elect.indum minu
Hiera picra
Hiera Hermetis
Renum calefactioni confere.
Cassia

Renum doloribus conferunt.
Agaricus
Confectio prima philonij
Diacurcuma minor
Diacurcuma minor
Diamorusia.
Empl.de granis lauri
Empl.apostolicon Nic.
Ius galli
Oleum ireos
Oleum laurinum
Oleum de cheyri
Oleum de alhasce
Oleum vulpinum
Oleum nardinum
Oleum philosophorum
Vnguentum agrippæ

Renum apostematibus conferunt.
Agaricus
Renum vlceribus conferunt.
Trochisci alchechengi
Renum duritiei confert.
Hyss.cęr.des-Democriti
Renum dislocationis remedia in supl.
Renum debilitati conferunt.
Diasatyrion Nic.

Renum lapidem frangunt.

Dialacca Maior
Dialacca minor
Dialacca Nic.
Diatrion pipereon Nic.
Electarium ducis Nic.
Philantroppos Nic.
Genista
Mithridatum Nic.
Nephrocatharicon Nic.
Opopyra magna Nic.
Oleum de nucleis cerasorum
Oleum de gra.citrangulorum
Oleum de scorpionibus
Rigori febrium conferunt.
Baccæ lauri cum zedoaria, & seminibus rapæ puluerizatis cum aqua tepida,
Diacalamenthum desc.Gal.
Decoctio hyssopi
Opopanax
Oleum vetus cum succo artemisiæ, & ce rasticatum super dorsu.
Syrupus de hyssopo
Rupturas intrinsecas, & extrinsecas sanat.
Rhabarbarum
Rustus acidos curant.
Diatrion pipereon desc.Gal.
Electarium de aromatibus
Saphati remedia.
Sanitatem conseruant.
Hyssopus
Sanguinem mundificant, & clarificant, & purgant.
Aqua fructuum
Aqua infusionis rosarum
Cassia
Capillus vene.
Confectio anacardina
Decoctio capil.ven.
Decoctio fumiterræ
Fumusterræ
Elleborus niger
Lupulus,seu volubili
Lapi stellatus
Pil.ad febres cholericas
Rhabarbarum
Succus rosarum
Sanguinis feruorem reprimunt, & acuitatem, & ebullationem sedant.
Alxyracostum
Aqua fructuum
Cassia
Lupulus, se volubilis
Trochisci de camphora
Sanguinis sputo conferunt.
Athanasia magna
Centaurea
Rhabarbarum
Troch.de terra sigil.Nic.
Sanguinem de naribus, & aliunde fluentē restringunt, & abscindunt.
Athanasia Nic.
Rhabarbarum
Throch.ramich.seu confec.
Trochisci de charabe
Troch.de terra sigillata
Sanguinis egestioni conferunt.
Athanasia Nic.
Troch.de terra sigillata
Sanguinem dissoluit.
Oleum philosophorum
Sanguinem educit.
Centaurea
Scrophulas resoluunt, & delent.
Arthanita
Capillus veneris
Cuc.asininusempl.
Empl.diachylon commune.
Emplastrum Oribasij
Ben emplastratum
Refcera emplastrata
Flo.genistæ cum melle ro.
Ellebrus niger
Iri
Opopanax
Oleum de ben
Oleum de cu.asin.
Potio fescerę
Serapinum
Troch.de scammonea
Vnguen.arthantiæ paruum
Scorpionis morsui conferunt.
Oleum philosophorum
Scammonea cum suc menthæ.
Theriaca diatesseron
Scotomiæ conferunt.
Scilla
Scabiem inducit.
Sal omne
Scabiei conferunt.
Fumus terrę
Oleum nucum
Vnguentum de mezereon
Scabiei liccę conferunt.
Decoctio absinthij
Vnguentum ceruissæ
Vnguentum alfescericum
Scabiem a cholera, & phlegmate falso dependentem purgant.
Confectio hamech
Hiera Ruffi Nic.
Syrupus de epithymo
Sy.de fumo terræ maior
Syr.de fumo terræ minor
Scirrhi remedia

Sciati-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1107-4
DFG

Sciaticam purgant.
Colocynthis.
Pilulæ aggreg.maiores
Pil.de ſerapino ex partæ.
Sciaticæ dolori conferunt.
Agaricus
Antimoron Nic.
Colocynthi
Cuc aſi.empl.& clyſte.
Centaurea mi. emplaſtrata, & clyſterizata
Decoctio cucu.aſini.
Decoctio granorum cheruæ in iure galli
Empl.Andromachi
Empl ſinapis
Iris emplaſtra.& clyſt.
Oleum de piperibus
Oleum philoſophorum
Opopanax
Succus cuc.aſi.
Serpigini ſiccæ conferunt.
Aqua lactis
Fumus terræ
Secundinam extrahent ia
Antidotum hæmagogum Ni.
Senſum ſubtiliant, & vigorant.
Conf.ſecunda alcharif.
Chebuli conditi
Senſum inſtrumenta mundificant.
Agaricus
Elleborus niger
Pilulæ elephanginæ
Pilulæ ſtomachicę
Pilulæ aggregatiuæ
Pilulę lucis maiores
Pilulæ lucis minores
Sena
Sal gemma
Senſus acuit.
Aloe præparatum
Serpentes fugant.
Serpentaria
Senibus, & frigidis natura conferunt.
Diambra
Decoctio alhaſce
Scrupus de praſſio
Syrupus de calamentho
Syncopi conferunt.
Aromaticum muſcatum
Confectio alchermes
Confectio de xyloaloes
Confectio de acetoſa
Epithymum
Electarium de gemmis
Lapis ſtellatus
Poma condita
Rob de pyri
Syrupus de pomis
Syrupus acetoſus de prunis
Trochiſci de ligno aloes
Synochæ conferunt.
Diaprunis Nicolai

Siti vehementi laborioſæ, & æſtuoſæ conferunt.
Anguria
Mucilago ſeminum cytoniorum in ore retenta
Mucilago pſylij in ore retenta
Mucilago tragacanthi in ore retenta
Mucilago.ſ.melonum
Pſyllium
Præputia vitis maſticata
Pruna in aqua frigida infuſa
Syr.de acreſta
Syr.acetoſus de pomis
Syrupus acetoſus de tereniabin
Sebeſten in aqua frigida infuſa
Tamarindi in ore retenti
Zuccharum candum
Sitim inducunt.
Epithymum
Scammonea
Sitim ſedant, & extinguunt.
Alxyracoſtum
Aqua mellis
Caſſia
Conſectio de acetoſa
Cryſtallum in aqua infrigidatum
Electarium de perſicis
Iuleb roſatum
Limonum carnes
Manna
Myrobalani emblici
Medula.ſe conſum.frig.
Perſica condita
Portulaca maſticata
Rob de ribes
Rob de acreſta
Rob de berberis
Rob de ſumach
Rob de granatis
Rob de moris ſemi.
Radix lyquyrritiæ
Syrrupus de perſicis
Syr.acet.cum ſucco.fru.
Syr. de acetoſitate citri.
Syr.acetoſus de pomis
Syr.acet.de citonijs
Syrupus de prunis
Syrup.de cannis
Syrupus de portulaca
Trochiſci de berberis
Tryphera perſica
Trochiſci de camphora
Trochiſci de ſpodio cum ſe.aceto.
Trochiſci de ſandalis
Violæ
Vnguentum roſatum
Zuccharum violatum

Singultui vehementi frigido, uel acetoſo, vel uentoſo conferunt.

Ariſtolochia
Diacyminum
Diacalamenthum deſc.Gal.
Confectio Philonij inuentione prima
Rhabarbarum
Syrupus calamenti

Synanchiæ conferunt.

Sal omne
Violæ

Somnum prouocant, & inducunt.

Anethum
Aqua roſata
Armel.
Amomum
Crocus
Diapapauer Nic.
Flores amygdalarum
Gallia
Mirrha
Marmacur
Oleum roſatum
Oleum de ireos
Oleum de ranis
Oleum anethinum
Oleum de papauere
Oleum mandragoræ
Vſnea
Violæ
Vinum parum nouum
Zizania
Somni profunditatis remedia in ſupl.
Solidæ calidæ conferunt.
Cæratum vltimum
Pſyllium
Sodam calidam purgant.
Confectio electarij roſ.
Violæ
Sodæ frigidæ conferunt.
Arthanita
Elleb. niger
Oleum de euphorbio
Trochiſci de ſcammonea
Serpiginem curant.
Oleum de ouis
Oleum de iunipero
Oleum de fraxino
Syr. de fumoter.maior
Sodam antiquam purgant.
Agaricus
Lupulus, ſeu volubilis
Pilulæ alandahal
Spaſmo conferunt.
Cæratum diapente
Euphorbium
Ben emplaſtratum
Oleum de ſe. lini
Oleum de ben
Oleum de croco
Oleum de piperibus
Oleum de lapide gagatis
Pilulæ de ſerapino
Syrupus ſtœchados
Vnguentum de bdellio
Vnguentum aliud ad idem
Spaſmo humido conferunt.
Oleum ireos
Solutionem fortem ſedant.
Electarium de ſorbis
Rob de ribes
Solutioni cholericæ conferunt.
Diacodion Nic.
Rob de ſumach
Rob de granatis
Rob de moris de ſeni
Sperma minuit
Alſcerbam
Agnus caſtus
Acetoſa
Calamenthum montanum
Coriandrum
Camphora
Hyuſquyamus
Opium
Lentes
Mentha
Ruta
Radix nenupharis
Sal omnes
Sumach
Semen lactucæ

Semen

Semen nenuphatis
Solatrum
Sperma multiplicant.
Assarum
Cæpe dulces
Cartamus
Confectio testic. vulpis
Cicera
Eruca
Faba
Grana pini
Hermodactylus
Oleum amygd. dul.
Oleum de nuce indica
Oleum de granis sesami
Oleum de semine lini
Sarcocolla
Scincus
Semen lini
Testiculi vulpis
Sputum grossum subtiliat.
Hyssopus
Spinas corpori infixas quamuis profundæ: sint extrahunt.
Aristolochia
Emplastrum de fermento
Empl. apostolicon Nic.
Fescora
Splenem mundificant.
Agaricus
Sena
Splenis ægritudines eradicant.
Agaricus
Diacurcuma magna
Lapis stellatus
Oleum nardinum
Oleum de euphorbio
Spleneticis conferunt.
Syrupus de calamentho
Splenis doloribus, & oppilationibus: conferunt.
Aristolochia
Agaricus
Athanasia
Acetum scilliticum
Euphorbium
Epithymum
Emplastrum de stercore mulæ, & ficubus
Iris
Hyss. ceratum desc. Gal.
Hyssopi ceratum descriptio Philagrij
Hyssopi ceratum descriptione Pauli
Oleum ireos
Oleum laurinum
Syrupus diarhodon
Secaniabin de radicibus
Secaniabin de cheysim
Trochisci de eupatorio
Splenis inflationi, & crassitiei conferunt.
Agaricus
Aqua lactis
Acetum scilliticum
Emplastrum de fermento
Emplastrum Oribasij
Euphorbium
Oxymel scilliticum
Opoponax empl.
Rhabarbarum
Serapinum
Splenis apostemata, & lapidositatem resoluunt.
Emplastrum ceroneum Nicolai
Emplastrum diachylon
Iris
Oleum de ben
Oleum philosophorum
Vnguentum arthanitæ paruum
Splenis scirrho conferentia in sup.
Antidotum hæmagogum Nic.

Splenis apostema, & duritiem resoluunt.
Assarum
Agaricus
Arthanita
Diasulphur
Diachylon commune
Ben emplastratum
Emplastrum de meliloto
Emplastrum andromachi
Iris
Hyssopi ceratum descriptione Gal.
Hyssopi ceratum descriptione Philagrij
Hyssopi ceratum descriptione Pauli
Hyssopi ceratum descriptione Democriti
Oleum de ben
Oleum philosophorum
Oleum ceroneum Nic.
Opoponax emplastr.
Oximel de floribus, aut seminibus genistæ
Polypodium
Serpentaria
Serapinum
Secaniabin de calamentho
Trochisci de capparibus

Splenis oppilationes aperiunt, & purgat.
Aristolochia
Assarum
Arthanita
Confectio alcheKengi
Centaurea minor
Capillus Veneris
Decoctio stœcados
Decoctio cucumasini.
Decoctio de eupatorio
Epithymum
Ben emplastratum
Iris
Oleum de ben
Pilulæ de rhaued seni
Pilulæ sebeliæ
Pilulæ indæ
Succus cucumasini.
Syr. acet. de radicibus
Syrupus vrsonis
Trochisci de eupatorio
Trochisci de lacca

Splenis apostematibus conferunt.
Fescera emplastrata
Iris
Hyssopus montana
Oxymel de fescera
Trochisci de eupatorio
Splenis uentositates resoluunt.
Aristolochia
Trochisci de capparibus
Sternutationem inducunt.
Aqua rosacea
Condysi
Euphorbium
Iris
Oleum rosatum
Piper
Rosa
Strangulationis remedia in Mes.
Sterilitatis remedia in supl.
Strangurian sanat
Antidotum hæmagogum Nicolai
Stupori confert
Euphorbium

Stomachum mundificant.
Agaricus
Aqua infusionis rosatum
Cassia
Capillus Veneris
Infusio de hiera
Myrobalani citrini conditi
Myrobalani chebuli conditi
Pilulæ de turbith
Pilulæ stomachicæ.
Pilulæ aggregatiuæ mino.
Rhabarbarum
Succus rosarum
Sal gemma
Turbith confortatum

Stomachi apostemata dura molliunt.
Emplastrum oxycroceum Nic.
Emplastrum diachylon commune.
Emplastrum Oribasij
Emplastrum de meliloto
Allium emplastratum
Empl. relatum ad Arist.
en emplastratum
Hyssopus humida
Hyssopi ceratum descriptione Galeni.
Hyssopi ceratum descriptione Philagrij
Hyssopi ceratum descriptione Pauli.
Oleum mastichinum

Stomachi apostemata acuta resoluunt.
Agarichus
Cassia
Stomachi duritiei conferunt.
Agaricus
Diachylon commune
Emplastrum de meliloto
Emplastrum relatum ad Aristarchum
Hyssopi ceratum descriptione Philagrij
Hyssopi ceratum descriptione Pauli
Stomachi ægritudinibus a phlegmate viscoso factis conferunt.
Confectio xyloales
Electuarium de aromatibus
Electarium de gemmis
Oxymel scilliticum simplex
Oleum nardinum
Stomachi ægritudines purgant.
Confectio electarij alcharif.
Confectio indi maioris
Confectio indi minoris
Hiera picra Gal.
Hiera Hermetis.

Pilulæ alephanginæ
Pilulæ sebeliæ
Pilulæ aggregatiuæ
Pilulæ fœtidæ maiores
Pilulæ fœtidæ minores

Stomachi inflamationi conferunt

Alxyracolsum
Cæratum sandalinum
Diarhodon Abbatis
Electarium de Aromatibus
Pilulæ agregatiuæ ma.
Syrupus de succo acetosæ.
Syrupus de acresta
Syrupus acerosus de succis fructuum.
Syrupus acetosus de pomis descriptione nostra
Syr.acetosus de tereniabin.
Trochisci de spodio cum sem. acetosæ
Triasandali Nicolai
Vnguentum rosatum

Stomachi ardorem mitigant

Aloe correctum
Confectio de acetosa
Confectio de prunis
Electarium de persicis
Iuleb rosatum
Myrobalani emblici
Syrupus de persicis
Syrupus de portulacca
Suffusdiarhodon.
Tryphera persica
Trochisci de camphora
Trochisci de sandalis

Stomacho calido conferunt

Aqua rosata
Lupulus, seu volubilis
Myrobalani
Oleum rosatum
Rosa
Rob deribes
Rob de berberis
Rob de sumach
Rob de moris de sceni.
Syrupus de succo acetosæ
Syrupus acetosus de succis, & aquis fruct.

Stomachum calefaciunt

Ceratum stomachicum Gal.
Diacurcuma magna
Diatrion pipereon descr. Gal.

Stomachum frigidum confortant

Fumusterræ
Melicratum conditum
Syrupus de mentha
Syrupus de thymo
Secaniabin de chalamentho

Stomachi digestionis molitæ prosunt

Confectio de galanga
Theriaca diatesseron.

Stomachum debilem confortant, & digestionem bonam faciunt.

Aromaticum rosatum
Aromaticum nardinum
Aromaticum garyophyllatum
Absynthium
Aqua infusioni rosarum
Aloe lotum
Confectio de xyloaloes
Confectio alchanzi
Confectio de cytonii
Cytonia condita
Citra condita
Cæratum Alexandri
Chebuli conditi;
Decoctio alhasce
Diacameron Nic.
Electarium de aromatibus
Electarium de citro
Electarium de granis myrti
Electarium de persicis
Electarium de sorbis
Electarium ex inuentione nostra
Emblici conditi
Euparorium
Emplastrum stomachicon
Emplastrum diaphœnicon
Emplastrum de gallia
Empl.de fermento
Hiera logodion Ruffi.
Myrobalani
Mellicratum de citro
Mellicratum de bugloſſa
Mellicratum de cytoniis
Oleum de scinco
Oleum de cytonijs
Oleum maluinum
Oleum costinum
Oleum mastichinum
Oleum myrtillinum
Oleum de sampsucho
Pyra condita
Persica condita
Pilulæ alephanginæ
Pilulæ stomachicæ
Pilulæ diarhodon
Pilulæ aggreg. minores
Rhabarbarum
Rob de pyris
Rob de cytonijs
Rob de pomis
Rob de granatis
Rob de fructibus
Rob de agresta
Syrupus de pyris
Syrupus de citonijs
Syrupus corticib.citri.
Syrupus de granis myrti.
Syr.de albela
Syr.aceto.de cytonijs
Syr.ace.de pomis
Syr.de absynthio
Syr.de fumoterræ maior.
Succus rosarum
Suffuf de ligno aloes
Suffuf diarhodon
Suffuf diarhodon
Trochisci de absynthio
Tryphera Gal.
Trochi.de gallia sebillia
Troch.de gallia magna
Trochiisci de rosis
Trochisci ramich
Zuccharum rosarum

Stomachi indigestionem & dolorem tollit.

Antidotum hemagogum Nic.
Tryphera sarracenica

Stomachi dolori a frigiditate facta conferunt

Agaricus
Athanasia magna
Confectio anacardina
Confectio Philonis inuentione prima
Eupatorium
Emplastrum de ficubus, & stercore muſtæ
Hyssopi ceratum descriptione Phylagrij
Hyssopi ceratum descriptione Pauli
Musa ænea
Oleum de cherua
Oleum de cartamo
Pilulæ alephanginæ

Stomachi dolorem a uentositate factum destruit.

Emplastrum ex pane calido, & oleo, & melle factum
Ius galli

Stomachi uentositates crassas expellunt.

Conf.electarij de citro.
Conf.de galanga
Conf.philonij prima
Conf.de zingibere
Diacyminum
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamorusion
Secacul conditum
Tryphera muschata

Stomachi oppillationis aperiunt.

Aqua infusionis rosarum
Syrupus de eupatorio
Secaniabin de radicibus
Succus rosarum
Trochisci de absynthio

Stomachi dolori colico conferunt.

Oleum laurinum
Stomachi defectioni conferentia

Stomachi dolori, & eius punctura caliditate, & acuitate sactis conferunt.

Aloe correctum
Acetum scilliticum
Baurach.
Confectio diarhodon
Infusio de hiera
Pilulæ alephanginæ
Sal gemma
Rhabarbarum

Stomachi lubricitati confert.

Suffuf de granis myrti

Stomachi humiditatem, & mollitiem corrigunt.

Aromaticum rosatum maius
Aromaticum garyophyllatum
Confectio de cinnamomo.
Confectio elect.indi maio.
Conf. electarij.indi min.
Diamorusion
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor.
Emblici conditi
Tryphera sarrac. magna
Trochisci diarhodon

Stomachum a phlegmate crudo mundificant.

Dianisum
Emplastrum relatum ad Aristarchum
Myrobalani emblici
Serpentaria
Suffuf diarhodon.

Stoma-

Stomachi putrefactiones abstergunt, & corrigunt.
Agaricus
Acetum scilliticum
Myrobalani emblici
Trochisci de rosis
Trochisci ad fœtorem oris
Stomachi lienteriæ conferentia in supl.
Sudoris multitudinem prohibent.
Oleum de cytonijs
Rosata nouella Nicolai
Sudorem prouocant.
Arthanita
Oleum anethinum
Oleum de asaro
Sudoris odorem bonum facit.
Aromaticum nardinum
Myrobalani
Superfluitates a toto corpore educit.
Electarium elescoph
Suffocationi conferuut.
Confectio de succo nucum
Diamoron
Diamoron Nicolai
Subuersioni conferentia in supl.
Subeth conferunt.
Clysteres acuti
Extremorum ligaturæ dolorosæ.
Extremorum fomentatio cum decoctione vrticæ, & calamenthi.
Trochisci de scammonea
Ventosæ inter spathulas, & spondyles
Surditati conferunt.
Decoctio absinthij
Oleum amygdalarum amar.
Oleum de cucu. asini.
Oleum de ben
Succus serpentariæ.

Testiculorũ affectorũ remedia in supl.
Tetano conferunt.
Oleum de lapide gagatis
Tenasimonis remedia in supl.
Anethi decoctio clysterizata
Oleum sesaminum calefactum, & cum aqua althææ aut vino dulci clysterizatum, & diu retentum.
Tibiarum malo mortuo conferunt.
Oleum de fraxino
Oleum de iunipero
Vnguentum alphescericon
Timori conferunt.
Epithymum
Stœchas

Turturæ superfluitates humorum crassorum, & viscosorum purgant.
Arthanita
Hiera Hermetis
Hiera Ruffi
Tristitiam remouent
Confectio de musco
Myrobalani nigri
Sena
Tristitiæ, & solicitudini prosunt.
Confectio alchermes
Diamargariton Nic.
Dianthos
Electarium de gemmis
remori conferunt.
Blanca Nic.
Euphorbium
Myrobalani nigri
Oleum de piperibus
Oleum philosophorum
Oleum de lapide gagate
Serapinum
Syrupus stœcados
Tremorem purgant.
Blanca Nic.
Hiera Hermetis
Tussi diuturnæ conferunt.
Athanasia magna
Colocynthis
Dianisum
Diapenidion Nic.
Hyssopus

Tussim antiquam remouent, & humores crassos subtiliant.
Aristolochia
Loch ad asthma
Opoponax
Serapinum
Suffus ad illud
Tussim antiquam purgant.
Pilulæ de agarico

Tussi antiquæ, & ei, qui habet pectus sanniosum conferunt.
Aristolochia
Colocynthis
Diasulphur
Loch de pino
Lochsanum, & expertum
Succus ireos
Syr. de granis myrti.
Syr. de prassio
Syr. de calamentho
Syr. de prunis
Syr. de granatis
Syr. de iuiubis
Syr. de hyssopo
Tussi calidæ conferunt.
Iuleb uiolatum
Loch de papauere
Loch ad caliditatem
Loch aliud nostrum
Syrupus violatus
Syrupus conferens catarrhis
Tussi humidæ conferunt.
Aristolochia
Aqua mellis
Achariston Nic.
Diacameron Nicolai
Fescera
Succus ireos
Sarcocolla
Tussi siccæ conferunt.
Hyssopus
Syrupus acerosus
Syrupus de tereniabin
Syrupus de papauere
Tussim siccam leniunt.
Loch de amygdalis
Loch bonum

Tussi quæ non sinit patientes dormire conferunt.
Syrupus papaueris
Tussi catarrhali conferunt.
Pilulæ ad omnes morbos catarrhi
Tussis cuiuslibet remedia in Mes.
Tumores a caliditate factos maturant, & resoluunt.
Empl. diachylon paruum
Tumoribus sanguinolentis conferunt.
Blanca Nic.

Variolas apparere facientia in supl.
Variolarum uestigia eradicant.
Aqua hordei
Aristolochia
Albumen oui
Amygdalæ dul. & ama.
Adeps asini cum oleo ros.
Cortices melonis siccati
Creta
Lutum lythargyrum
Lupini
Milium
Oleum de lilijs
Oleum de fisticis
Ossa antiqua adusta
Panicum
Radices arundinum
Rizum ablutum
Sarcocolla
Seminæ melonis
Spuma maris
Violarum remedia in supl.
Varicum remedia in supl.
Vertigini conferunt.
Agaricus
Acetum scilliticum
Confectio de musco
Confectio alfescera
Diaprassium Nic.
Epithymum
Fescera
Lapis armenus
Oxymel scilliticum simplex
Oxymel scilliticum compo.
Sal gemma
Stœchas
Syru. de acetositate citri
Syr. acetosus de prunis
Vertiginem purgant.
Colocynthis
Confectio hamech
Elleborus niger
Hiera Hermetis
Hieralogodion Ruffi.
Scilla
Serapinum

Vertiginem à fumis cholericis factam purgant.
Confectio de psyllio
Confectio electarij

Vertigini sanguineæ conferunt.
Balneum dulce
Phlebotomia cephalicæ
Fricatio tibiarum
Scarificatio in chartilaginibus aurium.
Ventosæ in nucha & cruribus positæ.
Veneno resistunt.
Diasulphur
Mithridatum Nic.
Syrupus de acresta
Theriaca diatesseron

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1111-5
DFG

Theriaca magna Gal.
Venenis frigidis confert.
Oleum philosophorum
Venenosorum morsibus resistunt.
Confectio de asa
Cæpe coctum & cum melle emplastratum.
Diasulphur
Fescera emplastrata
Mithridatum Nicolai
Theriaca magna Gal. Nic.
Theriaca diatesseron Nicolai

Ventositates attenuant dissoluunt & carminant.
Agaricus
Aromaticum caryophyl.
Aromaticum nardinum
Antidotum hæmagogum Nicolai.
Confectio Alchanzi
Confectio electarij ex inuentione nostra.
Confectio hiera logodion Ruffi.
Confec. electarij indi ma.
Confec. electarij indi min.
Diacyminum
Dianisum
Empl. relatum ad Arist.
Hyssopus
Ius galli cum anetho
Opopanax
Oleum nardinum
Oleum amyg. amaratum
Oleum nucum
Oleum de cherua
Oleum de enula
Serapinum
Suffuf aromaticum
Syrupus vrsonis
Tryphera Gale.
Tryphera muscata
Tryphera saracenica ma.
Ventositates à toto corpore expellit.
Electa. de ligno aloes.

Ventris dolorem ex multa humiditate in phlegmatica cruda dependentem remouet.
Centaurea
Capillus veneris
Confectio anacardina
Diacyminum
Diatrionpipereon descriptio Galeni.
Grana lauri puluerizata
Scordeon
Serapinum
Ventris dolori conferentia in supl.
Ventrem leniunt & lubricant.
Cassia
Manna
Psyllium
Trochisci anethi
Zuccharum violatum
Ventrem mundificant.
Capillus Veneris
Ventris fluxum retinent.
Cytonia condita
Confectio de cytonijs
Psyllium frixum
Syrupus de albelac
Syrupus de mentha

Ventris fluxum cholericum stringunt.
Electarium de fructibus
Syrupus acetosus de succis fructuum
Trochisci de spodio cum semi. ace.

Ventris fluxum assiduum & catarrhalem abscindunt.
Confectio electarij ex inuentione nostra
Emplastrum de gallia
Ventris fluxui antiquo conferunt.
Athanasia magna
Confectio de storace
Diacodion Nic.
Ventris solutionem sedant.
Mellicratum de cytonijs
Miua cytoniorum simplex
Rob de fructibus
Trochisci de berberis

Ventrem ab operatione cathartici superflue solutum stringunt.
Empl. de gallia secundum
Emplastrum consolidatiuum stomachi
Vesicam mundificantia in supl.
Antidotum hæmagogum Nic.
Benedicta Nic.
Vesicæ doloribus conferunt.
Diamorusion
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Grana lauri emplastrata
Oleum de cheyri
Oleum nardinum
Oleum de assa
Oleum de piperibus
Oleum philosophorum

Vesicæ debilitati conferentia in supl.
Vesicæ dislocationi conferentia supl.
Vesicæ duritiei confert.
Hyss. cerotum descr. Demo.
Vesicæ ardori confert.
Oleum amygd. dulcium
Vesicæ vlcerationi conferunt.
Oxymel simplex
Trochisci alchechengi
Vesicæ lapidem frangunt.
Antidotum hæmagogum Nic.
Dialacca maior
Dialacca minor
Philantropos Nic.
Geniста
Oleum de nucleis ceraforum.
Oleum de granis citranguli
Oleum de scorpionibus
Oleum philosophorum
Vesicam calefaciunt.
Oleum de lilio
Oleum de enula
Venarum orificia aperiunt.
Aloe
Alscebram
Colocynthis
Centaurea
Cucumer asininus
Oleum philosophorum
Volubilis magna
Venarum aquositatem educunt.
Absynthium

Venas a cholera mundificant.
Absynthium
Aqua infusionis rosarum
Succus rosarum
Vermes occidunt.
Absynthium
Apij semen
Aqua lupulorum
Adamesiæ grana
Baurach
Chamæleonis radix
Centaurea
Carui
Cappares
Calcanthum
Calamentum syluestre
Electarium de absynthio
Enulæ radix
Mezereon
Macis
Nasturtium
Nux indica antiqui
Vermes educunt.
Agaricus
Absynthium
Baurach
Centaurea
Electarium de absynthio
Hyssopus
Mezereon
Visum conseruat.
Hyssopus
Visus debilitati conferunt.
Caput purgium de arthanita
Elleb. niger puluerizatus
Visum augent.
Aloe præparatum cum succo fœniculi.
Hyssopus
Opopanax
Sena
Visus obscuritatem purgant.
Myrobalani chebuli
Pilulæ de hiera
Pilulæ sine quibus Nic.
Serapinum

Visum post purgationem deperditum recuperant.
Aloe
Balneum dulce
Collyrium de fellibus
Coriandrum
Cytonia
Decoctio absynthij
Fel alcubugi
Fel eritij
Fel aquilæ
Fel capræ
Frictiones tibiarum
Infusio hieræ
Oxymel scilliticum
Pilulæ cochiæ
Pilulæ de hiera Hermeti
Pilulæ de speciebus
Somnus
Succus fœniculi
Succus chelidoniæ

Visum a fumis cholericis deperditum recuperat.
Tryphera persica
Viscera confortant.
Aromaticum nardinum

Confe-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1112-0
DFG

Confectio electari ex intentione noſtra
Diacoſtum
Eupatorium
Epithymum
Fumus terræ
Myrobalani
Mellicratum de cytonijs
Stœchas
Syr.de granis mirti.
Zuccharum roſatum
Viſcerat lauant, mundificant.et abſtergũt.
Aqua mellis
Electarium eleſcoph
Elleborus niger
Iris
Viſcerum putrefactionem remouet.
Tryph.ſarracenica magna
Viſcerum mollificationi conferunt.
Fumus terræ
Syrupus de abſynthio
Zuccharum roſatum
Viſcera laxata coadunant.
Myrobalani
Viſcerum dolorem purgant.
Agaricus
Eupatorium
Hiera Hermetis
Viſcerum dolorem a ventoſitate factum ſedant.
Ariſtolochia
Confectio de ſeminibus
Diacoſtum ex inuentione prima
Oleum laurinum
Viſceru ventoſitates diſſoluut.
Diacyminum
Dianiſim
Decoctio alhaſce
Viſcerum humiditatem deſiccat.
Aromaticum roſatum
Viſcerum lubricitati, & ſolutioni propter malitiam digeſtionis conferunt.
Dialacca maior
Dialacca minor
Elect.de granis myrti
Trochiſci ramich
Viſcerum debilitati a cauſa frigida cõfert.
Empl.de gallia primum
Viſcerum debilitati a cauſa calida conf.
Empl.de gallia aliud
Viſcera frigida habentibus conferunt.
Empl relatum ad Ariſt.
Oleum rutæ
Syrupus calamenthi
Viſcerum inflammationi confert.
Empl.de fermento

Viſcerum oppilationi conferunt.
Arthanita
Decoctio ſtœchados
Feſcera
Fumus terræ
Sena
Viſcerum duritiei conferunt.
Empl.de melilo to
Secaniab.de calamentho

Viſcera apoſtemata dura reſoluunt.
Agaricus
Decoctio hyſſopi montanæ
Hyſſopus emplaſtratus
Allium emplaſtratum

Viſcerum ægritudinibus cõfert,
Oxymel ſcilliticum
Vigiliæ ſuperfluæ remedia, in ſupl.
Virgę remedia in ſupl.
Virgæ erectionem facit.
Confectio teſticulorum vulpis

Virgam magnificantia in ſupl.
Vlceribus malis conferunt.
Aqua lactis
Ariſtolochia
Feſcera
Mezereon
Pil.aggregatiuæ mitho.
Hiera logodion Ruffi.
Vnguentum de centaurea
Vinum decoctionis centaureæ
Vlceribus putridis conferunt.
Aloe miſtum cum ſanguine draconis & myrrha
Vnguentum nobile relatum ad Nicolaum
Vnguentum ceraſeos
Vlceribus fraudolentis conferunt.
Ariſtolochia
Oleum almezereon
Oleum de iunipero
Serpentaria
Vnguentum de opopanace
Vlcera incarnant, & ſigillant.
Emplaſtrum arabicum
Oleum de ouis
Vnguentum diaphœnicon deſcriptione Arabica
Vlceribus excoriatiuis a cholera aduſta, aut a plegmate ſalſo factis conf.
Vnguentum ceruſſæ
Vlcera ſanant.
Myrobalani citrini cum maſtiche contriti
Vlcerat, & cauterizat.
Empl.andromachi aliud
Vmbilici augmento conferentia in ſupl.
Vmbilici exitui conferentia in ſupl.
Vndimiæ remedia in ſupl.
Vomitum faciunt.
Aſſarum
Cherua
Geniſta
Elleborus albus
Vomitui conferunt.
Syrupus de acreſta
Syrupus albelach
Vomitum ſedant.
Aromaticum roſatum
Aromaticum garyophyllatum
Antidotum hæmagogum Nicolai
Empl. diaphœnicon deſcriptione Alexandri
Myrobalani emblici
Mellicratum de cytoniij
Syr.acetoſus de cytonijs
Syrupus de prunis
Syrupus de mentha
Trochiſci ramich

Vomitum ſanat.
Vng.arthanitæ magnum
Vomitus ſanguinei remedia in ſupl.
Vomitus melancholici remedia in ſupl.
Vomitum cholericum ſedant.
Rob de ribes
Rob de acreſta
Rob de berberis
Rob de ſumach
Rob de moris de ſeni
Rob de granis myrti

Vomitum cholericum, & phlegmaticum ſedant.
Cytonia condita
Confectio de cytoni
Syrupus de calamentho lymphatus cum aqua menthæ,& abſynthio

Vomitui phlegmatico ex malitia digeſtionis confert.
Confectio Alchanzi
Vocem clarificant.
Acetum ſcilliticum
Cartamus
Electarium de ſucco ſcillæ
Oxymel ſcilliticum
Oleum de cartamo
Oleum de nuce indica
Oleum de granis ſeſami

Vocis raucedini propter frigiditatem, & phlegmaticis in pectore, aut pulmone contenti, craſſitiem contingenti, conferunt.
Loch ſanum & expertum
Syrupus de iuiubis
Vocis lacertos corroborat.
Acetum ſcilliticum

Vrinam prouocant.
Agaricus
Aſſarum
Althæa
Allium linitum ſuper radicem virgæ
Antidotum hęmag. Nic.
Capillis Veneris
Caules
Cæpæ decoctum
Cæpæ frictum ſuper pectinem.
Decoct.meri cum ſtercore muris
Diacalamenthum deſcriptione Galeni
Diacurcuma maior
Diacurcuma minor
Diamoruſion
Diaſulphur
Fęniculus
Feſcera
Fimus columbi ſylueſtris cum vrina pueri bibitus
Geniſta
Elleborus niger
Hyſſopus
Lini ſemen
Muris ſtercus cum decoctione anethi
Opopanax
Oleum philoſophorum
Pilulæ aggreg.maiores
Secaniabin de radicibus
Secaniabin de cheyſim
Trochiſci de lacca

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1113-6
DFG

Vrinam retinent, & restringunt.
Alchanna
Balaustiæ
Bolum armenum
Coriandrum siccum
Cyperum
Carnes eritij
Cortex thuris masculi
Cupulæ glandium
Diacyminum
Emula sicca
Fungi
Galliæ cupressi
Grana myrti
Lutum armenum
Myrrha
Merdasengi bibita
Nux muscata
Origanum
Pyrethrum
Pilulæ de alhasce
Sandaracha
Styrax sicca
Semen vrticæ
Scoria ferri
Thus masculum
Zarur
Vrinæ multitudinis reme. in supl.
Vrinæ difficultati conferunt.
Confectio Philonij inuentione prima
Musa ænea
Oleum asech
Vrinæ guttationi confert.
Opopanax
Vrina ardori confert.
Oleum quatuor seminum frigidorum maiorum
Vrinanti dolori confert.
Confectio alcheehengi

Vrinæ fœtori conferentia supl.
Vulnerum vestigijs confert.
Fescera
Oleum de ben
Vulnerum tumorem soluit.
Oleum de chrysomelis
Vulnera putrida curat.
Centaurea
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Vng. sericinum
Vulnera incarnant, & consolidant.
Iris
Vulnera curant, & sigillāt, & consolidāt.
Centaurea
Opopanax
Sarcocolla
Vulneribus antiquis confert.
Iris
Vnguentum ægyptiacum magnum
Vulnera antiqua, & recentia mundificant, & incarnant.
Centaurea puluerizata
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Sarcocolla
Vnguentum diacerasεos
Vlcera, quæ tarde curātur, perfectæ curat.
Oleum philosophorum
Vulneribus difficilis consolidationis, & incarnationis, ea mundificando conferunt.
Centaurea
Empl. arabicum
Hermodactylus
Iris
Opopanax
Vnguentum diaphœnicon descriptione Arabica
Vnguentum de lino
Vng. de opopanace
Vulnera fraudulenta curant.
Syrupus de epithymo
Vnguentum de lino.
Vulnera exiccat.
Empl. de fermento
Vulnerum superfluitate aufert.
Empl. de fermento
Vulneribus neruosis, in quibus, est calefactio confert, & eam mundificat, & incarnat.
Vng. basilicon magnum
Vuluam confortant.
Aqua rosata
Oleum rosatum
Vuluam stringunt.
Aqua rosata
Balaustiæ
Cyperum
Cordumeni
Galliæ immaturæ
Gallia
Myrrha
Mespyla
Oleum rosatum
Pini cortices
Vuæ casui conferunt.
Diamoron Nic.
Sal omne

Vuæ apostematibus conferunt.
Confectio de moris
Diamoron Nic.

AEgritudinum, ac Remediorum Summula finis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1114-2
DFG

VENETIIS, APVD IVNTAS.

M DCII.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1115-8
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1117-0

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p1118-6
DFG